
بسم الله الرحمن الرحيم

فهرست‌نویسی پیش از انتشار کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران

سرشناسه:	درایتی، مصطفی، ۱۳۳۴ - ، گردآورنده
عنوان و نام‌پدیدآور:	فهرستگان نسخه‌های خطی ایران (فخنا) / به کوشش مصطفی درایتی.
مشخصات نشر:	تهران: سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران، ۱۳۹۰.
مشخصات ظاهری:	ج.
شابک:	دوره: ۹-۲۷۱-۴۶۶-۹۶۴-۹۷۸ ؛ ج.۴: ۴-۲۷۵-۴۴۶-۹۶۴-۹۷۸
وضعیت فهرست‌نویسی:	فیپا
مندرجات:	ج.۴.اصابه - انژکسیون
موضوع:	نسخه‌های خطی -- ایران -- فهرستگان‌ها
شناسه افزوده:	سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران
رده‌بندی کنگره:	۱۳۹۰ ۳۶د۹الف / Z۶۶۲۰
رده‌بندی دیویی:	۰۱۱/۳۱
شماره کتابشناسی ملی:	۲۵۹۶۷۰۸

فهرستگان

نسخه‌های خطی ایران (فنخا)

جلد چهارم

اصابة – انژکسیون

به کوشش:

مصطفی درایتی

نسخه شناسی/۱

فهرستگان نسخه‌های خطی ایران (فنخا)

مولف : مصطفی درایتی | Derayatimostafa@yahoo.com

ویراستار: دکتر مجتبی درایتی

چاپ اول: ۱۳۹۰

ناشر: سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران

شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه

مدیریت فنی و کامپیوتر: مهندس امین رشیدی، مهندس محبوبه درایتی

آماده سازی اطلاعات: علی علیزاده یزدی، حسین متدین طوسی

تقی چیت‌ساز یزدی، ابراهیم ملکی، عباسعلی علیزاده یزدی

تایپ و تصحیح: طاهره موسوی فر، سمیرا عابد پور، ملیحه فولادی، ملیحه اسلامی

طرح روی جلد: برگرفته از جلد نسخه خطی کلیات سعدی دورهٔ صفوی

با شماره ثبت ۱۹۱۶۵ کتابخانه ملی

خوشنویسی روی جلد: مهدی فلاح

صفحه آرایی: مهندس محبوبه درایتی

ناظر چاپ: نصرت‌ا...امیر آبادی

چاپ و صحافی: قلم قم

نشانی: تهران بزرگراه شهید حقانی (غرب به شرق)،

بعد از ایستگاه مترو، بلوار کتابخانه ملی

تلفن فروشگاه: ۸۱۶۲۳۳۱۸ - ۸۱۶۲۳۳۱۵-۸۸۹۴۱۹۴۶ دورنگار: ۸۸۹۴۷۴۹۶

وب‌سایت : www.nlai.ir | پست الکترونیک انتشارات: Publication@nlai.ir

الفهرس الموحّد
للمخطوطات الايرانية

المجلد الرابع
اصابة - انثركسيون

اعداد:
مصطفى الدرايتى

رموز و اختصارات

- **آتشی:** مجموعه آقای سید علی آتشی در یزد
- **آثار ملی:** کتابخانه آثار ملی کاشان
- **آغاز: برابر:** آغاز برابر نمونه کتاب
- **آغاز و انجام برابر:** آغاز و انجام برابر نمونه کتاب
- **احتمالاً غیر همانند:** در مورد نسخه‌های فاقد مؤلف به کاررفته است که نام مشترک دارند و ما به احتمال آنها را متفاوت می‌دانیم
- **احتمالاً همانند:** در مورد نسخه‌های فاقد مؤلف به کار رفته که نام مشترک دارند ولی ما احتمال می‌دهیم برخی از آنها یک اثر است ولی مطمئن نیستیم.
- **احتمالا بعضا همانند:** در مورد نسخه‌هایی به کار رفته که نام مؤلف آنها معلوم نیست ولی نام مشترک دارند و تعدادی نسخه به این نام معرفی شده است و برخی از آنها احتمال می‌رود یک کتاب باشند ولی مطمئن نیستیم
- **ادبیات: با نام شهر تهران:** کتابخانه دانشکده ادبیات دانشگاه تهران؛ با نام شهر مشهد: کتابخانه دانشکده ادبیات دانشگاه فردوسی مشهد؛ با نام شهر اصفهان: دانشکده ادبیات دانشگاه اصفهان.
- **اصغر زاده:** مجموعه اصغر زاده
- **الفبائی:** فهرست الفبائی نسخه‌های خطی کتابخانه آستان‌قدس رضوی.
-
- **الهیات:** با نام شهر تهران: کتابخانه دانشکده الهیات دانشگاه تهران؛ با نام شهر مشهد: دانشکده الهیات دانشگاه‌فردوسی مشهد.
- **امام جمعه:** کتابخانه امام جمعه زنجان
- **امام صادق:** مدرسه امام صادق چالوس و مدرسه امام صادق قزوین و کتابخانه مؤسسه امام صادق قم و کتابخانه حوزه علمیه امام صادق اردکان یزد. که هر کدام با قرینه نام شهر قبل از آن قابل تشخیص است.
- **امام عصر:** کتابخانه مدرسه امام عصر شیراز
- **امام هادی:** کتابخانه عمومی امام هادی در مشهد
- **امیر کبیر:** کتابخانه امیر کبیر در باغشاه فین
- **امیرالمؤمنین:** کتابخانه‌امیرالمؤمنین‌بشرویه
- **انجام برابر:** انجام برابر نمونه کتاب.
- **اندازه:** اندازه صفحه.
- **اوراق عتیق:** مجموعه ای به همین نام که به کوشش محمد حسین حکیم از طریق کتابخانه مجلس شورای اسلامی منتشر شده است.
- **اهدائی ف:** فهرست نسخه‌های خطی اهدائی رهبری به آستان قدس رضوی، تالیف رضا استادی
- **اهدائی رهبر:** مجموعه فهارس نسخه های خطی اهدائی رهبری به آستان قدس رضوی که چندین جلد آن منتشر شده است.
- **بی تا:** بدون تاریخ کتابت.
- **بی کا:** بدون کاتب.
- **پ:** پشت

- **تا:** تاریخ کتابت.
- **جا:** محل کتابت.
- **چهل ستون:** مدرسه چهل ستون تهران
- **حجتیه:** کتابخانه مدرسه حجتیه
- **حججی:** کتابخانه آیهٔ الله حججی نجف آباد
- **حقوق:** دانشکده حقوق دانشگاه تهران
- **حوزه علمیه:** حوزه علمیه آشتیان
- **خاتم الانبیاء:** کتابخانه مدرسه خاتم الانبیاء (صدر) بابل
- **دائرهٔ المعارف:** کتابخانه مرکز دائرهٔ المعارف بزرگ سلامی
- **دار الحدیث:** کتابخانه مرکز دار الحدیث در قم
- **دانشگاه:** کتابخانه مرکزی دانشگاه تهران
- **د.ث:** به معنای دفتر ثبت کتابخانه مجلس شورای اسلامی است.
- **دهگان:** مجموعه ابراهیم دهگان اراک.
- **دیانی:** کتابخانه شیخ محمد علی دیانی بیرجند
- **ذکاء، یحیی:** مجموعه ذکاء یحیی
- **ر:** رو
- **رایانه:** رایانه کتابخانه ملی ایران و کتابخانه آستان قدس رضوی و در مواردی کتابخانه مسجد گوهرشاد. لازم به ذکر است که شماره بعد از آن در مورد کتابخانه ملی غیرقابل پیگیری است و منظور شماره صفحاتی است که متن پیاده شده فایل آن می‌باشد که در اختیار ماست و برای کنترل کار خود ما می‌باشد.
- **رضوی:** کتابخانه مرکزی آستان قدس رضوی
- **روضاتی:** مجموعه شخصی سید احمد روضاتی
- **سپهسالار:** کتابخانه مدرسه عالی شهید مطهری (سپهسالار)
- **سر یزدی:** کتابخانه مسجد حظیره (سر یزدی)
- **سعید نفیسی:** نسخه‌های خطی مرحوم سعید نفیسی
- **سم:** سانتیمتر
- **سنا ف:** فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه مجلس سنا (که مجموعه آن به کتابخانه مجلس شورای اسلامی منتقل شده است.
- **سلطنتی:** کتابخانه کاخ گلستان (سلطنتی)
- **شاهچراغ:** کتابخانه آستانه حضرت شاهچراغ شیراز
- **شیخ علی حیدر:** مکتبه شیخ علی حیدر (مؤید)، این مجموعه شخصی که ظاهراً هنگام جنگ کویت توسط صاحب آن از کویت به ایران منتقل شده بود ابتدا در قم نگهداری می شد و بعد دچار مشکلاتی شد و معلوم نبود در چه محلی نگهداری می‌شود. آخرین اطلاع این است که این مجموعه به شهر مشهد و به آستان قدس رضوی انتقال یافته است و ضمن مجموعه اهدائی رهبری نگهداری می شود.
- **ص:** صفحه
- **صادقیه:** کتابخانه مدرسه فتحعلی بیگ (صادقیه) دامغان
- **طبسی:** کتابخانه طبسی حائری در قم
- **عبدالعظیم:** آستان مقدس حضرت عبدالعظیم درشهر ری

- **عکسی:** این تعبیر در دو جا به کار رفته است: یکی در کنار شماره برخی از نسخه‌ها که به معنای آن است که نسخه، عکسی است و باید برای یافتن نسخه در کتابخانه معرفی شده، به عکسی بودن توجه شود؛ و دوم در معرفی مأخذ است که منظور فهرست عکسی آن کتابخانه می‌باشد.
- **علامه طباطبائی:** کتابخانه علامه طباطبائی شیراز که نام شیراز در قبل از آن آمده است.
- **علامه طباطبائی:** مکتبه علامه طباطبائی قم که نام شهر قم در قبل از آن آمده است.
- **علوم پزشکی:** کتابخانه دانشگاه علوم پزشکی تهران
- **عمومی ساری:** کتابخانه عمومی ساری
- **عمومی:** با کلمه قبل سمنان: کتابخانه عمومی سمنان
- **عمومی:** با کلمه قبل مراغه: کتابخانه عمومی مراغه
- **غیر همانند:** در مورد نسخه‌هایی که نام آنها یکی است ولی نسخه‌ها متفاوت است و به دلیل صرفه‌جویی و جلوگیری از تکرار، نام مکرر آنها حذف شده است.
- **ف:** این رمز در مورد مأخذ به کار رفته است و هنگامی که برای یک کتابخانه فهرستی به نام همان کتابخانه به صورت مستقل منتشر شده باشد، نام مأخذ آن با رمز «ف:» به معنای فهرست، به کار رفته است و اگر نام مأخذ با نام کتابخانه متفاوت باشد، نام مأخذ ذکر شده است.
- **فاضل:** کتابخانه آیةالله فاضل خوانساری
- **فاضل قائینی:** کتابخانه فاضل قائینی قم
- **فرهاد معتمد:** مجموعه فرهاد معتمد
- **فرهنگ و هنر:** کتابخانه فرهنگ و هنر مشهد
- **فرهنگ و ارشاد:** کتابخانه فرهنگ و ارشاد اسلامی کاشان
- **فیاض:** مجموعه دکتر علی اکبر فیاض
- **فیضیه:** کتابخانه مدرسه فیضیه قم
- **فیلمها:** فهرست فیلم‌های کتابخانه مرکزی دانشگاه تهران
- **قاضی طباطبائی:** مجموعه محمد علی قاضی طباطبائی تبریز
- **قمر بنی هاشم:** کتابخانه قمر بنی هاشم دامغان
- **کا:** کاتب
- **کاتب = مؤلف:** نسخه به خط مؤلف است.
- **کاظمینی:** کتابخانه میرزا محمد کاظمینی
- **گ:** برگ.
- **گلپایگانی:** کتابخانه عمومی حضرت آیةالله العظمی گلپایگان.
- **گوهرشاد:** کتابخانه مسجد جامع گوهرشاد.
- **مجلس:** کتابخانه، موزه و مرکز اسناد مجلس شورای اسلامی
- **محدث ارموی مخ:** فهرست مجموعه نسخه‌های خطی محدث ارموی، مخطوط
- **محمد هلال:** کتابخانه امامزاده محمد هلال آران کاشان، مخطوط.
- **مختصر ف:** فهرست مختصر نسخه‌های خطی مجلس شورای اسلامی که در سال ۱۳۸۷ منتشر شده است.
- **مخ:** به معنای مخطوط بودن فهرست می‌باشد.
- **مدارک فرهنگی:** سازمان مدارک فرهنگی انقلاب

- **مدرسه غرب:** کتابخانه مدرسه غرب همدان
- **مدرسی:** کتابخانه سید محمد مدرسی در یزد
- **مرعشی:** کتابخانه عمومی آیة الله العظمی مرعشی نجفی
- **مرکز احیاء:** مرکز احیاء میراث اسلامی، قم.
- **مرکز مطالعات:** کتابخانه پژوهشگاه علوم و تحقیقات اسلامی قم
- **مروی:** کتابخانه مدرسه مروی تهران
- **مسجد اعظم:** کتابخانه مسجد اعظم قم
- **مطالعات فرهنگی:** کتابخانه (پژوهشگاه) مؤسسه مطالعات و تحقیقات فرهنگی
- **معصومیه:** آستان مقدسه حضرت معصومه علیها سلام
- **مفتاح:** مجموعه محمد حسین مفتاح
- **ملک:** کتابخانه ملک
- **ملی:** با نام قبلی تهران: کتابخانه ملی ایران؛ با نام قبلی شیراز: کتابخانه ملی شیراز؛ با نام قبلی تبریز: کتابخانه ملی تبریز.
- **مهدوی:** مجموعه دکتر اصغر مهدوی
- **موزه ملی:** کتابخانه موزه ملی ایران (موزه ایران باستان)
- **مؤسسه آیة الله بروجردی:** مؤسسه حضرت آیة الله العظمی بروجردی.
- **مولوی:** عبد المجید مولوی (قسمتی از این مجموعه به کتابخانه دانشکده الهیات دانشگاه فردسی مشهد منتقل شده است.)
- **مینوی:** مجتبی مینوی
- **نجومی:** مجموعه سید مرتضی نجومی
- **نسخه پژوهی:** مجموعه‌ای با همین عنوان که چند شماره از آن از طرف کتابخانه مجلس شورای اسلامی و به کوشش ابوالفضل حافظیان منتشر شده است.
- **نشریه:** نشریه کتابخانه مرکزی دانشگاه تهران
- **نک:** این علامت به معنای «نگاه کنید» می‌باشد و در موارد ارجاع به کار رفته است. اِرجاع دو گونه است: گاهی عنوان ارجاع داده شده کلاً در جای دیگری که راهنمائی شده، ثبت شده است و گاهی قسمتی از عنوان ارجاعی در محل دیگری ثبت شده است که در واقع به معنای «نیز نگاه کنید» می‌باشد.
- **نواب:** کتابخانه مدرسه نواب مشهد
- **نمازی:** کتابخانه مدرسه نمازی خوی
- **نوربخش:** کتابخانه نوربخش (خانقاه نعمت اللهی تهران)
- **وابسته به:** این اصطلاح در جایی به کار رفته که کتاب معرفی شده به اثری دیگر وابسته است و بیشتر در موردشرح‌ها،حاشیه‌ها،تعلیقه‌ها،منتخب‌ها،مختصرها، گزیده‌ها، و ترجمه‌ها به کار رفته است و نام کامل اثر اصلی، همراه با نام مؤلف آن معرفی شده است و در صورت نیاز می توانید به اثر اصلی مراجعه کنید.
- **وزیری:** کتابخانه وزیری یزد
- **همانند:** این کلمه در جایی به کار رفته، که اثر معرفی شده فاقد نام مؤلف است و چند نسخه از آن در کشور وجود دارد و به معنای آن است که نسخه‌ها یک اثر است.

آوانگاری و اختصارات

در آوانگاری عناوین کتاب‌ها چند نکته هست که باید یادآوری شود:

۱-در آوانگاری فقط حروفی که تلفظ می‌شوند، ضبط می‌گردند. مثال: آداب الشریعهٔ = ādāb-oš šarī'a

۲-عنوان کتاب‌های فارسی با تلفظ فارسی و عنوان کتاب‌های عربی با تلفظ عربی آوانگاری شده‌اند.

مثال: آداب صوفیه =ādāb-e sūfīye

آداب الصوفیهٔ =ādāb-uṣ ṣūfīya

۳-کلمات و ترکیباتی که از زبان‌های دیگر (از جمله عربی) به فارسی وارد گردیده، با تلفظ متداول در فارسی ضبط شده است.

مثال: اسطرلاب = ostorlāb

ابواب الجنان = jenān ol-abvāb

۴-چون در آوانگاری مقصود فقط نشان دادن تلفظ کلمات است، حروف اول عناوین مانند دیگر حروف کوچک نوشته شده است.

۵-برای آوانگاری کلماتی که بارها تکرار شده‌اند، از اختصار استفاده شده است.

ترجمه	(t)tarjuma / tarjome	.t
دیوان	dīvān / dīwān	.d
رساله	(resāle / risāla(t	.r
شرح	šarh / šarḥ	.š
کتاب	ketāb / kitāb	.k
منتخب	montaxab / muntaxab	.mn
منظومه	(manzūme / manẓūma(t	.mnz
مختصر	moxtasar / muxtaṣar	.mx

الف - آوانگاری کلمات و ترکیبات فارسی:

۱. مصوت‌ها:

اَ	در کلمه	زَن	a
اِ	در کلمه	دل	e
اُ	در کلمه	گُم	o
آ	در کلمه	راه	ā
او	در کلمه	سود	ū
ای	در کلمه	بیرون	ī

۲. صامت‌ها:

ء، همزه	ʼ
ب	b
پ	p
ت،ط	t
ث، س، ص	s
ج	j
چ	č
ح، ه	h
خ	x
د	d
ذ، ز، ض، ظ	z
ر	r
ژ	ž
ش	š
ع	ʻ
غ، ق	q
ف	f
ک	k
گ	g
ل	l
م	m
ن	n
و	v
ی	y

ب - آوانگاری کلمات و ترکیبات عربی :

۱. مصوت‌ها:

فتحه	a
کسره	i
ضمه	u
آ	ā
او	ū
ای	ī

۲. صامت‌ها:

همزه	ˋ
ب	b
ت	t
ث	ṯ
ج	j
ح	ḥ
خ	x
د	d
ذ	ḏ
ر	r
ز	z
س	s
ش	š
ص	ṣ

ض	ḍ
ط	ṭ
ظ	ẓ
ع	ʼ
غ	ġ
ف	f
ق	q
ك	k
ل	l
م	m
ن	n
ه	h
و	w
ی	y

● **اصابة المبتدی و غاية المنتهی** / رمل / عربی
iṣābat-ul-mubtadā wa ġāyat-ul-muntahā
رومی، ابوالقاسم بن عبدالجليل، ق۸ قمری
rūmī, ab-ol-qāsem-e-bn-e ʻabd-ol-jalīl (- 14c)
بخشی از «اصابة المبتدی و غاية المنتهی» که در رمل نگاشته است، در ۱۴ «فصل».

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۸۲۱/۱۱
آغاز: هذه نبذة فی کتاب «اصابة المبتدی و غاية المنتهی» فی علم الرمل جمع الامام الفاضل ابی القسم ابن عبدالصمد بن عبدالجليل الرومی رحمه الله و هی خمسة. الفصل الاول فی احکام البربر. فاقول ان البيوت الاثنی عشر و الاشکال الستة عشر هی بمنزلة الدليل و المدلول عليها هی الاشياء التی تنسب اليها من الکائنات؛ **انجام:** و التزويج و الشر او ما اشبه ذلک. و الله تمت الرسالة بحمدالله و توفيقه و حسبنا الله و نعم الوکيل. نعم المولی و نعم النصير.
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۳۱۷ق؛ ۱۰گ (۵۱پ-۶۰پ) [ف: ۴-۹۶۳]

● **الاصابة فی تمييز الصحابة** / رجال / عربی
al-iṣāba fī tamyīz-iṣ ṣaḥāba
ابن حجر عسقلانی، احمد بن علی، ۷۳۳-۸۵۲ قمری
ebn-e hajar-e ʻasqalānī, ahmad ebn-e ʻalī (1333-1449)
این اثر از مهمترین کتاب‌های ابن‌حجر در علم رجال است. او اسامی همه اصحاب را که در «اسد الغابه» ابن‌اثير جزری و «الاستيعاب» ابن عبدالبر نمری و ذيل آن می باشد نقل و بسياری را نيز به آنها افزوده و به ترتيب حروف هجا در پنج مجلد بزرگ تنظيم نموده است. پيش از شروع کتاب مقدمه‌ای در ۳ «فصل» و يک «خاتمه» دارد. در آن حدود ۱۵۰۰ صحابی معروف شده‌اند.
آغاز: بسمله، و صلی الله علی سيدنا محمد و آله و صحبه و سلم الحمدلله الذی احصی کل شیء عددا و رفع بعض خلقه علی بعض فکانوا طرايق قددا ... اما بعد فان من اشرف العلوم الدينية علم الحديث النبوی و من اجل معارفه تمييز اصحاب رسول الله صلی الله عليه و سلم عن خلف بعدهم.
چاپ: اين کتاب در مصر ۱۳۲۳جزء۱ الی ۲ بطبع السعاده و جزء ۳ الی ۸ چاپ المطبوعات الشرقيه و کلکته جزء ۲۰ سال ۱۸۴۸ الی ۱۸۹۷ چاپ گرديده است؛ قاهره، مکتبة الکليات الازهرية، تحقيق طه زينی، ۱۳۸۸-۱۳۹۹ق، ۱۳ج؛ بيروت، دارالکتب العلمية، ۱۴۱۵ق، ۸ج.
[دنا ۱۰۳۰/۱ (۵ نسخه)؛ الفهرس الشامل للتراث العربی المخطوط، الحديث النبوی و علومه، ۱۹۵/۱-۱۹۸؛ فهرست ظاهريه، تاريخ ۶۴/۲-۶۷]

۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۸۰۴۸
آغاز: بسمله، عمرو بن العاص بن وايل بن هاشم بن سعيد بالتصغير بن سهم عمرو بن ... کعب بن لوی القرشی السهمی امير مصر يکنی ابا عبدالله؛ **انجام:** و انما اورد لها رواية عن عايشة فقيل عن ام يحيی عن عايشة و قيل عن ام نجيح عن عايشة و بالله التوفيق آخر کتاب النساء من الاصابة
جلد۲، از «عبدالرحمن» تا پايان «حرف الياء» است و پس از آن «باب الکنی» از رجال به ترتيب حروف و «کتاب النساء» به همان ترتيب و «فصل فی من عرف بالکنية من النساء» به همان ترتيب يعنی حروف هجا آمده است؛ خط: نسخ و ثلث، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: آغاز؛ محشی، در اول نسخه يادداشت «عرض ديده شد» به تاريخ ربيع الثانی ۱۱۹۲ق و جمادی الثانی ۱۱۹۸ ق، در آخر نسخه يادداشت مطالعه؛ تملک: ميرزا محمد بن معتمد خان در شب يک‌شنبه ۶ محرم ۱۱۳۲ق در بلده هوشيار پور و پنجاب؛ اهدايی: رهبری، دی ۱۳۸۰؛ کاغذ: نخودی، جلد: مقوا با روکش کاغذی سبز عطف و گوشه تيماج قهوه‌ای، ۳۴۹گ، ۳۹سطر، اندازه: ۲۰×۳۰سم [اهدائی رهبر: ۸-۱۴۹] و [ف: ۲۷-۶۴]
۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۲۳۳۶
آغاز: سياق نسبهما کما تقدم فی الاول و ذکر هنا و الله اعلم

عبدالرحمن بن عبدالقاری حلیف بنی زهرة تقدم فی ترجمة اخیه عبدالله انه اتی بهما النبی صلی الله علیه و سلم و هما صغیران؛ **انجام:** مینا مولی العباس احمد من قیال انه عمل المنبر حکاه الزکی المنذی و غیره هذا آخر المجلد الثانی من الاصابة فی تمییز الصحابة و یتلوه المجلد الثالث اوله القسم الثانی ... اعان الله علی اکماله بحق محمد و آله.

جلد۲، از «عبدالرحمن» تا پایان «حرف المیم». این نسخه ظاهراً ادامه نسخه ش ۱۸۶۴۲ است؛ خط: نسخ تحریری، کا: اسماعیل مالکی ازهری، تا: سه‌شنبه ۱۶ ذیحجه ۱۱۱۲ق؛ افتادگی: آغاز؛ مجدول؛ اهدایی: رهبری، فروردین ۱۳۷۴؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: مقوا گوشه‌ها و عطف تیماج قهوه‌ای، ۲۱۸برگ، ۳۱سطر، اندازه: ۲۱×۳۰/۵سم [اهدائی رهبر: ۸–۱۴۹] و [ف: ۲۷–۶۷]

۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۲۳۱۴

آغاز: برابر؛ **انجام:** حبة من مسلم ذکره عیدان فی الصحابة و هو تابعی ارسل حدیثا اخرجه عبدان من طریق عبد المجید بن ابی رقاد

جلد۱، از ابتدای کتاب تا اواسط «حرف الحاء المهملة»؛ خط: نسخ، کا: اسماعیل بحیری مالکی ازهری، تا: ۱۱۱۲ق؛ افتادگی: انجام؛ صفحه اول سرلوح مزدوج مذهب و مرصع، مجدول، در برگ اول به خط کهن تعداد برگ‌های نسخه را ۲۲۶ ورق نوشته اند که نشان‌دهنده میزان افتادگی از آن است، ابتدای نسخه یادداشت معرفی کتاب از محمد الجمند بن عیسی بن داود؛ مهر: «یا باسط ۱۱۲» (مربع)، و «لا اله الا الله المعبود العلی عبده محمد تقی بن حسین بنعلی» (مستطیل)؛ تملکی در ربیع الاول ۱۲۶۲ق؛ اهدایی: رهبری، فروردین ۱۳۷۴؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: مقوا، با روکش کاغذ ابر و باد، گوشه‌ها و عطف پارچه قرمز، ۲۰۳گ، ۳۱ سطر، اندازه: ۲۱×۳۱سم [اهدائی رهبر: ۸–۱۴۷] و [ف: ۲۷–۳۵]

۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۸۶۴۲

آغاز: بسمله، و صلی الله علی سیدنا محمد و آله و صحبه و سلم حرف الطاء القسم الاول طارق بن احمر قال رأیت مع رسول الله صلی الله علیه [و آله] و سلم کتابا من محمد رسول الله لاتبیع الثمرة حتی تبیع (کذا) الحدیث؛ **انجام:** و لیس کذلک بل هو ظاهر فی ان جده عثمان بکی با عقیل (کذا) و یدل علی مغایرتهما اختلاف سیاق.

جلد۲، از ابتدای حرف «طاء» تا اواسط حرف «عین». ادامه نسخه ش۱۸۶۴۱ است؛ خط: نسخ، کا: اسماعیل بحیری مالکی، تا: ۱۱۱۲ق؛ افتادگی: انجام؛ صفحه اول سرلوح مزدوج مذهب مرصع، مجدول؛ با تملکی در ۱۲۶۲ ق؛ اهدایی: رهبری، فروردین ۱۳۷۲؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: مقوا، گوشه‌ها و عطف تیماج قهوه‌ای، ۲۱۵گ، ۳۱ سطر، اندازه: ۲۱/۵×۳۱سم [اهدائی رهبر: ۸–۱۴۹] و [ف: ۲۷–۶۶]

۵. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۸۶۴۱

آغاز: و ذکره عبدالملک بن حبیب کلاهما عن اسد بن موسی ... و قیل انه حبة بن مسلمة اخو شقیق بن مسلمة و هو لایعرف ایضا؛ **انجام:** و قد مضی القول فیه فی القسم الاول و بیان الاختلاف فیه و بالله التوفیق، تم الجزء الاول من الاصابة فی تعریف الصحابة و یتلوه الجزء الثانی و اوله حرف الطاء القسم الاول طارق بن احمر اعان الله علی اکماله بحق محمد و آله آمین.

جلد۱، از حرف «حاء» تا پایان حرف «ضاد». ادامه نسخه ش۲۲۳۱۴ است؛ خط: نسخ، کا: اسماعیل بحیری مالکی، تا: ۱۱۱۲ق؛ افتادگی: آغاز؛ مجدول به شنگرف؛ اهدایی: رهبری، فروردین ۱۳۷۲؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: مقوا، با روکش کاغذ ابر و باد عطف و گوشه تیماج قهوه‌ای، ۲۱۷گ، ۳۱ سطر، اندازه: ۲۱/۵×۳۱سم [اهدائی رهبر: ۸–۱۴۸] و [ف: ۲۷–۶۴]

← اصار رشت ← مقامع الفضل

● اصالة الاحتیاط / اصول فقه / عربی

aṣālat-ul iḥtiyāṭ

نراقی، مهدی بن ابی ذر، ۱۱۲۸–۱۲۰۹ قمری

narāqī, mahdī ebn-e abī-zar (1716-1795)

رساله در استدلال بر این‌که اگر در چیزی شک کنند که آیا واجب است یا حرام، اصل این است که واجب باشد.

آغاز: اعلم أن الاصل الاولی بعد ورود الشرع فی کلما یحتمل الوجوب أو الحرمة من حیث هو

انجام: مع أن مرجع أصل وجوب الاحتیاط الی هذا کما یظهر علی أولی الافهام السلیمة فتدبر.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۴۱۶۵/۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: محمد باقر بن علی آقا جرفادقانی (گلپایگانی)، تا: ۱۲۸۶–۱۲۸۸ق؛ مصحح؛ جلد: تیماج مشکی، ۲گ (۲۰۵ر–۲۰۶پ) [ف: ۱۱–۱۷۸]

● اصالة الامکان = السؤال و الجواب / اصول فقه / عربی

aṣālat-ul imkān = as-su'āl wa-l jawāb

هروی، محمد تقی بن حسینعلی، ۱۲۱۷–۱۲۹۹ قمری

heravī, mohammad taqī ebn-e hoseyn-'alī (1803-1882)

پاسخ سؤالی است در خصوص اصل در امکان یا امتناع چیزی از نظر علم اصول.

آغاز: قول الاصولی اذا شک فی امکان شیء و امتناعه، فالاصل الامکان، لان الاصل کان بمعنی الغلبة فهو مم بل هذا الصل فی الامتناع و ان کان بمعنی آخر فهو ایضا باطل

انجام: فان الاصل یستعمل فی کلمات اهل الاصول بهذا المعنی و ان کان نادرا و کیف کان فلا مشاحة فی الاطلاقات اللفظیة و

الامر بحسب المعنی هو ما بيناه و الحمدلله اولا و آخرا
[طبقات اعلام الشیعه قرن ۱۳: ۲۱۳–۲۱۵]

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۴۹۹۴/۱۰
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: محمد قاسم بن محمد نحوی، تا: ۱۲۷۴ق؛ مصحح، محشی؛ افزودگی‌هایی در حدیث بعد از انجام؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مقوایی، عطف و لبه‌ها تیماج قهوه‌ای، ۳گ (۲۱۴ر–۲۱۶پ)، ۲۸ سطر(۱۱×۱۷)، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: ۳۷–۶۸۹]

۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۳۷۱۳/۸
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: محمد علی بن محمد حسین تبریزی، بی‌تا؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مقوا عطف تیماج مشکی، ۴ص (۵۰–۵۴)، ۲۱ سطر (۱۰×۱۵)، اندازه: ۱۷×۲۲سم [ف: ۱۲–۲۷۱۴]

● **اصالة البرائة** / اصول فقه / عربی

aṣālat-ul barā'a

محقق سبزواری، محمد باقر بن محمد مؤمن، ۱۰۱۷–۱۰۹۰ قمری

mohaqqeq-e sabzevārī, mohammad bāqer ebn-e mohammad mo'men (1609-1679)

تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۲۸۰۱/۸
خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: پسته‌ای، جلد: میشن قرمز مقوایی، ۲۲گ (۲۰۸ر–۲۲۹ر)، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۰×۱۶سم [ملک-ف: ۶–۱۰۸]

● **اصالة البرائة** / اصول فقه / عربی

aṣālat-ul barā'a

وحید بهبهانی، محمد باقر بن محمد اکمل، ۱۱۱۸–۱۲۰۵ قمری

vahīd-e behbahānī, mohammad bāqer ebn-e mohammad akmal (1707-1791)

اصل برائت یکی از مباحث چهارگانه اصول فقه است که در این رساله به‌طور مختصر و در دو بخش مورد بحث قرار می‌گیرد: امور غیرمنصوص علیها، یا اموری که نصوص در مورد آن متعارض اند. او در این موضوع دارای دو رساله است.
آغاز: مسألة: فی اصالة البراءة و نتکلم فیها بالقیاس الی مواضع، الاول فیما لا نص فیه دلیل المعظم انه اذا لم یکن حکم فالعقاب قبیح علی الله تعالی الا انه حافظ کما ورد فی الاخبار الکثیرة.
انجام: و الاحتیاط مسلک النجاة و مطلوب من الائمة الهداة سیما فی الفروج حیث ورد عن الائمة ان امر الفروج شدید و منه یکون الولد و نحن نحتاط، تمت.

چاپ: ضمن «الرسائل الاصولية»، قم، مؤسسه وحید بهبهانی، ۱۴۱۶ق
[الذریعة ۲/۱۱۳؛ مکتبة امیرالمؤمنین ۲۸۷/۴؛ دنا ۱۰۳۱/۱ (۷۴ نسخه)]

۱. مراغه؛ عمومی؛ شماره نسخه: ۲۳/۵
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: محب علی بن مراد علی لاهیجانی، تا: ۱۴ شوال قرن ۱۲؛ جلد: تیماج سرخ مجدول، ۱۸گ، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۲۳۹]

۲. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۲۳۲۴/۱۰
آغاز و انجام: برابر
کا: احمد بن ابراهیم، تا: ۱۱۷۵ و ۱۱۷۶ق، جا: کربلا؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج یک‌لا تریاکی روشن، ۱۶گ (۷۵پ–۹۱پ)، ۲۲ سطر (۷/۵×۱۴/۵)، اندازه: ۱۳/۵×۲۰/۵سم [ف: ۱۲–۵۷]

۳. تهران؛ حقوق؛ شماره نسخه: ۲۴۷/۷–ج
آغاز و انجام: برابر
بی‌کا، تا: سه‌شنبه ۹ شعبان ۱۱۷۹ق؛ ۷۲گ (۵۹ر–۱۳۰پ و ۱۳۵ر و پ) [ف: ۳۴۷]

۴. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۴۹۸۵/۱۰
آغاز و انجام: برابر
خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۱۸۹ق؛ مصحح، محشی؛ کاغذ: شرقی، ۹گ (۱۱۹ر–۱۲۷پ)، ۲۸ سطر، اندازه: ۱۰×۱۵/۵سم [ف: ۳۷–۶۶۰]

۵. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۹۷۷۹
آغاز و انجام: برابر
بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج ضربی، ۱۹گ، ۲۵ سطر، قطع: وزیری [اهدائی ف: ۲۹۷]

۶. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه: ۱۵۵۴/۹
خط:نسخ،بی‌کا،تا:قرن ۱۳؛ ۱۶گ، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۳–۱۰۰]

۷. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۲۲۷۷/۲
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق ریز متوسط، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: سفید فرنگی، جلد: تیماج مشکی یک‌لا مجدول ضربی فشرده، ابعاد متن: ۱۲/۵×۲۱، ۱۶گ (۱۱پ–۲۶پ) [ف: ۱۱–۶۸۶]

۸. یزد؛ سریزدی؛ شماره نسخه: ۲۳۴/۵
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ جلد: تیماج مشکی ضربی، ۱۱ص (۱۹۴پ–۲۰۴پ)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۱–۱۸۹]

۹. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۴۴۰۰/۱۳
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: فرنگی، جلد: چرم قرمز ضربی مجدول، ابعاد متن: ۱۵×۲۱، ۱۴ص (۱۰۹–۱۲۲)، اندازه: ۱۶×۹سم [ف: ۳۶–۳۴۲]

۱۰. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۲۷۷/۱۰

آغاز: برابر
نسخه اصل: کتابخانه شیخ محیی الدین مامقانی، قم؛ خط: نسخ، کا:اسماعیل بن محمد زمان اصفهانی، تا: ۱۱۹۷–۱۲۰۰ق؛ مصحح، محشی از مؤلف؛ ۱۷گ (۲۱۰ر–۲۲۶پ) [عکسی: ف: ۱–۳۲۳]

۱۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۷۷۰۷/۱۶
بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج قهوه‌ای ضربی مقوایی، ۲۱ سطر (۱۰/۵×۱۵)، قطع: ربعی، اندازه: ۱۴×۲۰/۵سم [ف: ۱۶–۶۸۱]

۱۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۲۹۲۹/۷
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: فرنگی، ۱۳گ (۱۲۸پ–۱۴۰ر)، ۲۴ سطر، اندازه: ۹×۱۴/۵سم [ف: ۳۲–۸۰۳]

۱۳. کاشان؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۷۲/۲
خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ قطع: ربعی [نشریه: ۷–۳۹]

۱۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۹۲۹۸/۴
خط: نستعلیق و شکسته، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: فرنگی آهار مهره شکری، جلد: مقوا عطف و گوشه پارچه مشکی، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۱۶–۲۲۱]

۱۵. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۳۶۸۰/۲
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ مصحح؛ ۱۱گ (۹پ–۲۰پ)، ۲۴ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۰/۵سم [محدث ارموی-مخ: ۱–۱۳۸]

۱۶. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۲۹۹۶/۴
خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: پسته‌ای، جلد: میشن قهوه‌ای لبه‌دار، ۱۴ص (۷۶ر–۸۹ر)، ۱۹و ۲۰ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۶–۱۸۴]

۱۷. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۷۳۳/۴
خط: نسخ، کا: محمد محسن استرآبادی، تا: حدود ۱۲۰۱ق؛ کاغذ: پسته‌ای، جلد: میشن قهوه‌ای، ۲۶گ (۳۳ر–۵۹پ)، اندازه: ۱۱×۱۶/۳سم [ف: ۵–۱۶۱]

۱۸. یزد؛ سریزدی؛ شماره نسخه: ۲۸/۶
خط: نسخ، کا: میراسماعیل بن میرهادی قائنی بیرجندی، تا: شنبه ۳ محرم ۱۲۰۳ق، جلد: تیماج مشکی مجدول زرین، عطف تیماج قرمز، ۲۰ص (۱۸۳پ–۲۰۲پ)، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۳/۵×۲۲سم [ف: ۱–۲۹]

۱۹. مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه: ۸/۱۹
آغاز: برابر؛ **انجام:** فإنه فی غایة الظهور فی أنه یتمشی فی الشبهة فی الطریق و لا یظهر
نام مؤلف به قرینه آغاز نسخه تعیین شد؛ خط: نسخ، کا: امیر علی استرآبادی، تا: ۱۲۱۱ق، جا: کربلا؛ افتادگی: انجام؛ جلد: چرم زرد نقش‌دار، ۱۸گ (۱۶۳ر–۱۸۰پ)، ۲۲ سطر، اندازه: ۱۱×۱۷سم [مؤید: ۳–۵۴۳]

۲۰. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۶۵۰/۲
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: محمد حسین بن ابوالقاسم، تا: ۱۲۱۲ق، جا: یزد؛ جلد: تیماج مشکی بدون مقوا، ۲۲گ (۱۰۱پ–۱۲۲ر)، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۰×۱۵سم [ف: ۲–۳۱۲]

۲۱. کرمانشاه؛ میبدی (خاندان)؛ شماره نسخه: ۱۳۸/۸
خط: نستعلیق، کا: محمد بن عباسعلی مهاجرانی کزازی کرمانشاهی، تا: ۱۲۱۳ق، جلد: تیماج قهوه‌ای بدون مقوا، ۱۵گ (۱۵۱پ–۱۶۵ر)، اندازه: ۱۴/۵×۲۱/۵سم [ف: ۱۰۱]

۲۲. اصفهان؛ علامه فانی (ضیاء الدین)؛ شماره نسخه: ۱۳/۹
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: عبدالجبار بن محمد عبدالجبار خطی بحرانی، تا: پنج‌شنبه ۱۳ ذیقعده ۱۲۱۶ق، جلد: تیماج قرمز ضربی، ۲۰گ (۲۰۹پ–۲۲۸ر)، ۲۱ سطر [سه کتابخانه اصفهان: ف: ۹۱]

۲۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۹۷۸۹
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق تحریری، کا: محمد تقی بن محمد برغانی (شهید ثالث)، تا: ۱۲۱۹ق، جا: کربلا؛ اهدایی: رهبری، خرداد ۱۳۷۳؛ کاغذ: فرنگی شکری، ۱۹گ، ۲۴ سطر، اندازه: ۱۷/۵×۲۱سم [ف: ۱۶–۲۲۳]

۲۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۸۱۵۳
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: محمد شریف، تا: ۱۲۲۱ق؛ ۱۳گ، ۲۴ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۶–۴۴]

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۱۲۱۲/۷
نسخه اصل: همان نسخه بالا [عکسی ف: ۴–۳۷]

۲۵. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۴۶۵۱/۵
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: حسین بن حسن بن علی نجار، تا: ذیحجه ۱۲۲۲ق، جا: اصفهان؛ محشی؛ کاغذ: فرنگی آهار مهره، ۱۳گ (۳۱۳ر–۳۲۵ر)، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۰×۱۶سم [ف: ۳۷–۱۱۲]

۲۶. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۳۹۴/۷ ط
خط: تحریری، کا: شیخ جواد بن محمود کاظمی، تا: ۱۲۲۲ق؛ ۳۱ص (۳۶۹–۳۹۹)، ۲۲–۲۳ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۰/۵سم [ف: ۲۴/۳–۱۰۸]

۲۷. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۷۲۱/۳-طباطبائی
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، کا: محمد بن صفر فخار، تا: ۱۲۳۳ و ۱۲۲۳، جا: نجف؛ مغلوط است؛ کاغذ: فرنگی سفید رنگ آهار مهره، جلد: تیماج مشکی با مقوای نازک، ۱۶ص (۲۴–۳۹)، قطع: خشتی، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۲۳–۳۱]

۲۸. تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه: ۱۷۰/۵
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، کا: محمد ولی کرازی، تا: ۱۲۲۳ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی ضربی، ۴گ (۸۵پ–۸۹ر)، ۳۲ سطر

(۱۵×۹/۵)، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: ۷۲۰]

۲۹. خوی؛ نمازی؛ شماره نسخه: ۳۱۹/۴

خط: نسخ، کا: محمد کریم بن کربلای بابای بدل‌آبادی، تا: ۱۲۲۴ق، جا: کربلا؛ واقف: حاج محمد علی موحد، ربیع الاول ۱۳۸۵؛ جلد: تیماج مشکی ضربی با ترنج با سر، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۶×۲۱سم [ف: ۱۵۹]

۳۰. قم؛ امام صادق؛ شماره نسخه: ۳۴/۴

آغاز: مسالة فی اصالة اصل البراءة، اعلم ان الکلام فی المقام بحیث لایدانیه النقض و الابرام یتحقق فی ثلاثة مواضع؛ **انجام:** و ضعف قولهم یظهر مما ذکرنا والاحتیاط مسلک النجاة

خط: نسخ، کا: میر عبدالله بن میرتراب حسینی، تا: ۱۲۲۵ق، جا: کربلا؛ جلد: تیماج مشکی، ۴گ (۱۲۳پ-۱۲۷پ)، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۱سم [ف: ۳۳]

۳۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۶۷۹۱/۷

خط: نستعلیق، کا: جلیل بن سعید موسوی، تا: ۱۲۲۹ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای سوخته بدون مقوا مجدول ضربی، ۱۹گ (۶۶پ-۸۵پ)، اندازه: ۱۲/۵×۲۰/۵سم [ف: ۲۰-۲۵۹]

۳۲. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۸۲۸/۶

خط: نسخ، بی‌کا، تا: با تاریخ ۱۲۳۱ق؛ ۱۰گ (۱۲۲ر-۱۳۱ر) [ف: ۵-۱۹۶]

۳۳. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۴۴۷۲/۷

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق شکسته، کا: ابوالقاسم بن رمضانعلی لاریجانی، تا: ۱۲۳۳ق؛ کاغذ: فرنگی، ۱۱گ (۹۷-۱۰۷)، ۲۴ سطر، اندازه: ۸/۵×۱۵سم [ف: ۳۶-۴۴۹]

۳۴. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۶۰۶۳

آغاز: برابر؛ **انجام:** الاحاجة الی التوحید هیهنا تفضیلا هذا و الاحتیاط مطلوب من الائمه

خط: نسخ، کا: محمد بن المؤتمن، تا: ۱۲۳۳ق؛ یادداشتی از بارفروشی در پایان کتاب به تاریخ ۱۲۵۶ق؛ کاغذ: فرنگی شکری، جلد: تیماج قهوه‌ای مقوایی، ۱۵گ (۱۳۷-۱۲۳پ)، ۲۱ سطر (۹/۵×۱۴/۳)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [رایانه]

۳۵. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۹۷۷۵/۶

خط: نستعلیق، کا: حاجی محمد بن آقا بابای جیلانی، تا: ۱۲۳۳ق، جا: اصفهان، مدرسه جدید سلطانی معروف به چهار باغ؛ کاغذ: فرنگی آهار مهره شکری، جلد: میشن خرمایی، ۱۲گ (۱۲۳-۱۳۵)، ۲۲ سطر، اندازه: ۱۷×۲۱سم [ف: ۱۶-۳۹۵]

۳۶. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه: ۸۲۵/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: محمدحسن بن محمد صادق نوری، تا: ۱۲۳۴ق؛ جلد: تیماج زرشکی بدون مقوا مجدول، ۱۲گ، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۱-۱۵۹]

۳۷. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۳۲۰۸/۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: علی بن محمد هادی حسینی اصفهانی، تا: ۱۲۳۴-۱۲۳۹ق؛ کاغذ: فرنگی شکری، جلد: تیماج مشکی مقوایی ضربی، ۱۳ص (۶۰-۷۳)، ۲۲ سطر (۸/۵×۱۴)، قطع: [ف: ۱۵-۹]

۳۸. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۱۰۱۷/۷

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: محمد رضا بن محمد علی خوانساری، تا: ۱۲۳۵ق؛ کاغذ: فرنگی فستقی، جلد: تیماج، مشکی، ۲۸ص (۳۳۹-۳۶۷)، ۲۰ سطر (۹/۵×۱۴)، اندازه: ۱۴/۵×۲۱سم [ف: ۹-۱۷]

۳۹. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۲۷۲۲/۲

خط: نسخ، کا: محمد حسین یزدی، تا: ربیع الاول ۱۲۳۶ق؛ کاغذ: پسته‌ای، جلد: میشن سبز، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۶-۱۰۲]

۴۰. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۹۵۲۷/۱۴

آغاز: برابر

بی‌کا، تا: دوشنبه ۱۴ محرم ۱۲۳۶ق، جلد: تیماج مشکی، ۷گ (۱۰۸ر-۱۱۵پ)، ۲۲ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۳۰-۱۹۷]

۴۱. شیراز؛ علامه طباطبائی؛ شماره نسخه: ۳۷/۷

خط: نسخ، کا: محمد امیرخراسانی، تا: ۱۲۳۷ق، جا: نجف؛ ۱۲گ (۱۴۴پ-۱۵۶ر)، اندازه: ۱۴/۵×۲۰/۵سم [نسخه پژوهی: ۳-۶۷]

۴۲. قم؛ حجتیه؛ شماره نسخه: ۶۵۶/۲

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۴۱ق [ف: ۱۱۸]

۴۳. مشهد؛ حیدری؛ شماره نسخه: ۳۴/۲

کا: عبدالحسین، تا: ۱۲۴۳ق، جا: صحن امام حسین [اندیشه حوزه: س۲، ش۷-۲۱۴]

۴۴. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۴۵۸/۶

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۰ ذیقعده ۱۲۴۵ق؛ جلد: تیماج قرمز، ۱۷گ (۱۴۳پ-۱۵۹پ)، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۵×۲۰سم [ف: ۲-۶۲]

۴۵. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۱۶۸۷/۳

خط: نسخ، کا: باقر بن ارینه جربادقانی، تا: رجب ۱۲۴۵ق، جا: سپاهان؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۱۰ص (۳۵-۴۴)، ۲۷ سطر (۹×۱۶)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۸-۲۴۵]

۴۶. مشهد؛ نواب؛ شماره نسخه: ۴۰۷/۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: محمدجعفر نظرآبادی، تا: ۱۲۴۰-۱۲۵۰ق، جا: اصفهان؛ کاغذ: فستقی، جلد: تیماج عنابی عطف میشن قهوه‌ای، ۲۰ص(۲۹-۴۹)، ۱۹ سطر (۷×۱۲/۵) [ف: ۳۳۸]

۴۷. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۱۰۱۷

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ خوانا، کا: خوانساری، تا: محرم ۱۲۵۳ق؛ ضمیمه نسخه ش ۲۱۰۱۴؛ اهدایی: رهبری، خرداد ۱۳۷۳؛ کاغذ: فرنگی آهار مهره شکری، ۱۴گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۱۶-۲۲۴]

۴۸. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۲۱۳/۸-طباطبائی

خط: نستعلیق، کا: عبدالعظیم بن مشهدی رحیم آجرلو کهکی (من بلوک بلده ساوج)، تا: ۱۲۷۲ق، جا: بلوک بلده ساوج؛ کاغذ: فرنگی نباتی رنگ، جلد: تیماج قرمز، ۳۹گ (۳۵پ-۷۳پ)، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۵×۲۲سم [ف: ۲۳-۷۶۹]

۴۹. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ض۲۱۱۲۴

کا: سید احمد بن ابی طالب حسینی موسوی خوانساری، تا: ۱۲۷۵ق، قطع: خشتی [اهدائی ف: ۳۵۳]

۵۰. کرمانشاه؛ میبدی (خاندان)؛ شماره نسخه: ۱۴۸/۸

آغاز: برابر

کا: علی حسینی یزدی میبدی، تا: ۱۲۸۳-۱۲۸۷ق، جا: کرمانشاه؛ جلد: تیماج قهوه‌ای ضربی، ۲۷گ (۹۳پ-۱۱۹ر)، اندازه: ۱۴/۵×۱۹/۵سم [ف: ۱۱۱]

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۲۳۰۵/۸

نسخه اصل: همان نسخه بالا [عکسی ف: ۶-۳۵۲]

۵۱. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۲۱۲۵/۱۴

آغاز و انجام: برابر

بی‌کا، بی‌تا؛ ۱۷ص (۲۲۷-۲۴۳) [ف: ۱۱-۳۴۰]

۵۲. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۲۱۵۰/۵

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۳۷و ۱۲۳۸؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مقوایی رویه تیماج حنایی، ۱۰گ (۱۶۲پ-۱۷۱پ)، ۳۰ سطر (۹×۱۵)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۱۱-۴۱۳]

۵۳. قم؛ مؤسسه آیة الله بروجردی؛ شماره نسخه: ۵۷۱/۳

خط: نستعلیق، کا: زین العابدین، بی‌تا، جلد: تیماج مشکی بدون مقوا، ۱۳گ (۶۹ر-۸۲پ)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۲-۳۵۹]

۵۴. قم؛ مؤسسه آیة الله بروجردی؛ شماره نسخه: ۵۵۳/۱

خط: نستعلیق، کا: میرزا باقر بن ملا حسن رشتی گیلانی، بی‌تا؛ جلد: تیماج مشکی ضربی عطف تیماج قهوه‌ای، ۱۰گ (۱پ-۱۱پ)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۲-۳۴۶]

۵۵. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۱۷۲۳/۴

بی‌کا، بی‌تا؛ ۱۴گ (۵۸پ-۷۲ر) [ف: ۵-۳۵۱]

۵۶. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۷۰۷۹

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا [رایانه]

۵۷. مشهد؛ مدیر شانه چی؛ شماره نسخه: ۹/۸

خط: نسخ، کا: علی مقصودی، بی‌تا؛ قطع: خشتی [نشریه: ۵-۶۰۳]

۵۸. ساری؛ عمومی؛ شماره نسخه: ۸۱/۹

آغاز و انجام: برابر

بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: فستقی و نخودی رنگ، جلد: تیماج مشکی، ۲۵ص (۲۶۴-۲۳۹)، ۲۱ سطر (۱۰×۱۵)، اندازه: ۱۶/۵×۲۰/۵سم [عمومی ساری و تنکابن: ف: ۶۴]

۵۹. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۴۶۵۹/۷

آغاز و انجام: برابلر

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: تیماج قهوه‌ای روشن مقوایی ضربی، ۱۶گ (۱۸۳-۱۹۹)، ۲۲ سطر (۹×۱۵)، اندازه: ۱۵/۵×۲۳سم [ف: ۱۹-۳۲۷]

۶۰. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۱۴۵۴/۳

خط: نسخ، کا: ابوالقاسم بن محمد تقی گلپایگانی (جرفادقانی)، بی‌تا؛ کاغذ: فرنگی، جلد: میشن قهوه‌ای، ۲۰ سطر [ف: ۵-۲۶۸]

۶۱. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه: ۱۵۶۵/۹

بی‌کا، بی‌تا؛ ۱۱گ، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۳-۱۰۱]

۶۲. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه: ۹۰۷/۱۲

بی‌کا، بی‌تا؛ ۲۰گ (۲۵۹-۲۷۹ر) [ف: ۵-۳۶]

۶۳. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه: ۲۲۵۱۶/۱۳

آغاز: برابر

بی‌کا، بی‌تا؛ نسخه حاضر بدون خطبه است؛ کاغذ: آهار مهره، جلد: تیماج عنابی ضربی‌دار، ۳۰ص (۲۶۷-۲۹۷)، ۲۲ سطر (۹×۱۴/۵)، اندازه: ۱۵/۵×۲۱/۵سم [ف: ۲-۷۱۶]

۶۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۷۱۹۶

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ واقف: ملکزاده کوثر؛ ضمیمه شماره ۲۱۹؛ ۱۴گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۵×۲۰سم [ف: ۶-۴۵]

۶۵. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۹۵۸۸/۹

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج سبز، ۲۳۱گ (۷۱پ-۱۰۲پ)، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۱×۲۱/۵سم [ف: ۳۰-۲۳۸]

۶۶. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۲۱۲۹/۶

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۶گ (۱۵۲پ-۱۶۸ر)، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۴×۲۱سم [محدث ارموی مخ: ۱-۱۳۸]

۶۷. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۲۵۹۸/۷

خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: پسته‌ای، جلد: میشن قرمز ضربی مقوایی، ۱۱گ (۱۶۵پ-۱۷۵ر)، ۲۴ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۶-۶۸]

۶۸. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۲۴۳۹/۴

خط: نسخ، کا: محمد صالح خوانساری و حاج قاسم بن علی اکبر، بی‌تا؛ کاغذ: فستقی رویه کاغذی مقوایی، ۱۰گ (۷۴ر-۸۳ر)، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۶×۲۱/۲سم [ف: ۶-۱۶]

۶۹. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۹۰۷۹/۶

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: نزدیک عصر مولف؛ جلد: تیماج مشکی بدون مقوا، ۸گ (۱۵۳ر-۱۶۱پ)، اندازه: ۱۵×۲۱/۵سم [ف: ۲۳-۲۳۳]

۷۰. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۶۱۶۶/۱

خط: نسخ، کا: حسن بن علی اکبر خونساری، بی‌تا؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۴گ (۱پ-۱۴پ)، اندازه: ۱۵/۵×۲۱سم [ف: ۱۶-۱۶۳]

۷۱. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۱۲۱۷/۲-۷/۱۱۷

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج، مشکی، ۱۱گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۶×۲۱/۵سم [ف: ۱-۳۷۶]

۷۲. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۱۲۳۸/۱-۷/۱۳۸

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ مصحح؛ جلد: تیماج دورو قهوه‌ای پشت طبله‌ها مشکی، ۱۴گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۱سم [ف: ۱-۳۷۶]

۷۳. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۱۸۳۲/۶-۱۰/۱۴۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ مصحح؛ جلد: تیماج قهوه‌ای مجدول با ترنج و سرترنج، ۱۱گ، ۲۸ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۱-۳۷۶]

۷۴. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه: ۵۹۲/۳

آغاز: الحمدلله رب العالمین و الصلوة و السلام علی محمد وآله اجمعین ... و الاخباریون کذلک فیما اذا کان الشبهه فی طریق الحکم قط اوفی نفس الحکم مع احتمال الحرمة و مع احتمالها و جوب التوقف عند اکثرهم؛ **انجام:** برابر

خط: نسخ، کا: شریف بن محمدصادق، بی‌تا؛ جلد: تیماج قهوه‌ای عطف تیماج زرشکی، مجدول گرهی، ۱۵گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۱-۱۵۹]

۷۵. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه: ۷۹۸/۱۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: محمد اسماعیل بن محمد هادی، بی‌تا، جا: یزد؛ خطوط سیاه؛ جلد: گالینگور سبز، عطف تیماج زرشکی، ۹گ، اندازه: ۱۶×۲۲سم [ف: ۱-۱۵۹]

● **اصالة البرائة** / اصول فقه / عربی

aṣālat-ul barā'a

طباطبائی کربلائی، علی بن محمد علی، ۱۱۶۱-۱۲۳۱ قمری

tabātabā'ī karbalā'ī, 'alī ebn-e mohammad 'alī (1748-1816)

قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه: ۸۱۷/۹

خط:نسخ،بی‌کا، تا: ۱۲۳۲ق، ۱۲گ، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۳-۲۶]

● **اصالة البرائة** / اصول فقه / عربی

aṣālat-ul barā'a

جیلانی، محمد رفیع بن رفیع، -۱۲۴۵ ؟ قمری

jīlānī, mohammad rafī' ebn-e rafī' (- 1830)

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۷۳۸۹

آغاز: بسمله، الحمدلله و کفی و سلام علی عباده الذین اصطفی؛ **انجام:** لایحق بالرجال محمد باقر عفی عنهما

خط: نسخ، کا: محمد باقر، تا: ۱۰۹۰ق، جا: اصفهان [الفبائی: ۵۳]

● **اصالة البرائة** / اصول فقه / عربی

aṣālat-ul barā'a

مدرس، حسن بن علی، ۱۲۱۰-۱۲۷۳ قمری

modarres, hasan ebn-e 'alī (1796-1857)

رساله‌ای استدلالی و مفصل است در این‌که اصل، صحت و اجزاء عبادات است هنگام شک در اجزاء آنها، با نقل اقوال فقها و مخصوصاً گفته های علامه حلی.

آغاز: الحمدلله رب العالمین ... فهذه وجیزة فی تحقیق الاصل فیما اذا شک فی اعتبار شیء فی عبادة أو معاملة.

انجام: و مع البناء عل الجزئیة و الشرطیة فیما احتمل جزئیته أو شرطیته یرجع الامر الی الاکتفاء فی اثبات ذلک بمجرد الاحتمال و هو خلاف ما قضت به الادلة.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۴۱۶۵/۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: محمد باقر بن علی آقا جرفادقانی (گلپایگانی)، تا: ۱۲۸۶-۱۲۸۸ق؛ مصحح؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۶گ (۱۶۷پ-۱۸۲ر) [ف: ۱۱-۱۷۷]

● **اصالة البرائة** / اصول فقه / عربی

aṣālat-ul barā'a

گلپایگانی، ابراهیم بن محسن، ق۱۳ قمری

golpāygānī, ebrāhīm ebn-e mohsen (- 19c)

بحث استدلالی است در اصول فقه با استفاده از آیات و احادیث مرویه در «مقدمات» و سه «مقصد»، با رد و ایراد بر نظرات استادش از جمله شیخ مرتضی انصاری. در اول نسخه آمده است که مؤلف شاگرد صاحب جواهر نیز بوده و از ایشان اجازه اجتهاد گرفته است.

قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۱۵۰۲/۱-۹/۵۲

آغاز: بسمله الحمدلله وسلام علی عباده الذین اصطفی القول فی اصالة البرائة وتحقیق الکلام فیه یقتضی رسم مقدمات قد تقرر فی محلّه ان الاشیاء حسنا او قبحا ذاتیین ام اعتباریین؛ **انجام:** کما لایخفی صدور لقد اغرب بعض الافاضل حیث اجاب عن الاصحاح بها فضلاً عما مضی ما به یستلزم استعمال لفظ واحد فی معنین

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ مصحح به خط مؤلف، محشی به خط وی؛ جلد: تیماج قهوه‌ای مجدول، ۱۱گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱/۵سم [ف: ۱-۳۷۵]

● **اصالة البرائة** / اصول فقه / عربی

aṣālat-ul barā'a

محمد تقی، ق۱۳ قمری

mohammad taqī (- 19c)

بحثی استدلالی است در اصول فقه. مالك نسخه شیخ ملا محمد صادق مجتهد قمی این فایده را از شیخ الاستاد شیخ محمدتقی رحمه الله معرفی کرده است.

قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۳۴/۱۱۵-۶۷۴۵/۱۷

آغاز: البحث الثانی فی اصالة النفی و هی اصالة عدم امروجودی حتی یبین الخلاف و هی اقسام اذ ذالك الامر الوجودی اما ان یکون تکلیف اما الفعل او بالترك؛ **انجام:** عن اذن المالك فكما لایحرم هناك قطعاً فمن ای یجب التحریم فی المقام و هو ظاهر تمت

خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ مصحح؛ جلد: تیماج مشکی مجدول، ۲۲گ، ۲۴ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۱-۳۷۶]

● **اصالة البرائة** / اصول فقه / عربی

aṣālat-ul barā'a

موسوی، جمال الدین بن علی، ق۱۳ قمری

mūsavī, jamāl-od-dīn ebn-e 'alī (- 19c)

رساله استدلالی مفصلی است در مقدمه‌ای درباره اصطلاح «اصل»، در سه «مقام»: ۱. شبهة الحکم التکلیفی؛ ۲. الشبهة فی الموضوع؛ ۳. الشبهة فی المکلف.

آغاز: الحمدلله رب العالمین ... و بعد فهذه رسالة فی أصالة البراءة و انا مع ضنك الاحوال و ضیق المجال

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۲۹۲۸/۴

آغاز: برابر؛ **انجام:** و قد صرح جماعة کثیرة بعدم النجاسة و العمل بکل من الاستصحابین

خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ مصحح؛ ۱۷گ (۷۱ر-۸۷پ)، اندازه: ۱۶×۲۲سم [ف: ۸-۱۲۱]

● **اصالة البرائة** / اصول فقه / عربی

aṣālat-ul barā'a

فشارکی طباطبائی، محمد بن قاسم، ۱۲۵۳-۱۳۱۶ قمری

fešārakī tabātabā'ī, mohammad ebn-e qāsem (1838-1899)

نام مؤلف در متن ذکر نشده است. در کاغذ الصاقی به عطف جلد نوشته شده: «اصل برائة لآقا سید محمد» که بی‌شك آقا سید محمد فشارکی طباطبایی اصفهانی است. مؤلف در موارد بسیاری به آراء و اقوال «سید الاستاد» استناد جسته و احتمالاً آن را در حیات استاد نوشته است. وی در آغاز این بحث استدلالی درباره حکم واقعی و ظاهری گفتگو می‌کند و موضوع را مربوط به حکم ظاهری می‌داند پس از آن در اخبار این بحث به‌تفصیل رد و ایراد می‌نماید و درباره شبهه حکمیه و موضوعیه سخن به‌درازا می‌کشد.

آغاز: فائدة فی اصالة البراءة و قبل الشروع لابد من مقدمة و هی ان الحکم قسمان واقعی و ظاهری

انجام: و حینئذ فلا حاجة فی نفی وجوب الفحص بعد الیأس الی المراجعة الی أدلة الجرح و غیرها.

[الذریعه ۱۱۵/۲ شماره ۴۶۳؛ دنا ۱۰۳۳/۱ (۳ نسخه)]

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۵۱۴۸/۲

آغاز و انجام: برابر

تذکر: نام مؤلف در فهرست نیامده و به استناد الذریعة ۱۱۵/۱ و تأکید آقای مرادی در نسخه آستان قدس، ذکر شد؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۴؛ محشی، مصحح؛ مهر: «علی اکبر المجاهد» (بیضی)؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج زرشکی ضربی با ترنج و سرترنج مشکی مجدول، ۱۰۴گ (۶۰-۱۶۳)، ۱۹ سطر (۸×۱۵)، اندازه: ۱۶×۲۲سم [ف: ۳۸-۴۵۰]

۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۷۹۳۸/۵

آغاز و انجام: برابر

نام مؤلف به قرینه آغاز نسخه تعیین شد؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: جمعه ۲۲ شوال ۱۳۱۷ق، جلد: تیماج قرمز، ۴۱گ (۲۰۱ر-۲۴۱پ)، ۲۸ سطر، اندازه: ۲۱×۳۱سم [ف: ۲۰-۲۷۹]

۳. اصفهان؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۷/۱

آغاز و انجام: برابر

کا: عبدالرحیم اصفهانی، تا: چهارشنبه از دهه سوم ذیحجه ۱۳۱۷ق؛ واقف: حسین فرشید؛ جلد: تیماج قرمز ضربی، ۶۵گ (۲ر-۶۶ر)، اندازه: ۱۵/۵×۲۱سم [ف: ۱-۱۸]

۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۱۵۹۰

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: احمد عراقی، تا: غره محرم ۱۳۲۲ق؛ واقف: حسن فرید محسنی، شهریور ۱۳۵۴؛ کاغذ: فرنگی آهاری شکری، جلد: میشن ضربی زرشکی، ۶۸گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۱سم [ف: ۱۶-۲۲۵]

● **اصالة البرائة** / اصول فقه / عربی

aṣālat-ul barā'a

نجفی قوچانی، محمد حسن بن محمد، ۱۲۵۶-۱۳۲۲ شمسی

najafī qūčānī, mohammad hasan ebn-e mohammad (1877-1943)

این کتاب در واقع تقریرات مؤلف به هنگام تدریس «فرائد الاصول» است که به درخواست عزیزی قلمی نموده است. وی در برخی مواضع عبارات متن را با عبارات و اشعار فارسی مزین

نموده است. در اکثر مباحث به اقوال شیخ مرتضی انصاری استناد جسته است.

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۵۸۰۲

آغاز: الحمدلله رب العالمین و الصلوة ... و بعد اعلم ایها الاخ ان الشیخ قال فی صدر الکتاب ان المکلف اذا التفت الی حکم شرعی فاما هو قاطع به اوظان؛ **انجام:** فنقول انها منتفی ما یثبت منها بالظهور و الاطلاق کشمول ادلة الصوم.

خط: نستعلیق تحریری، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ ادامه مباحث در خلال مطالب کتاب «تقریرات به شماره ۱۵۸۰۳» مندرج است، مصحح، مقابله شده، محشی به حاشیه مؤلف؛ واقف: محمد مهدی ابراهیمی‌نژاد، خرداد ۱۳۶۳؛ کاغذ: فرنگی حنایی بعضی زرافشان غبار، ۸۱گ، ۱۸–۲۱ سطر، اندازه: ۱۰/۵×۱۷/۵سم [ف: ۱۶–۲۱]

● **اصالة البرائة** / اصول فقه / عربی

aṣālat-ul barā'a

مجتهد کرمانشاهی، محمد هادی بن عبدالرحیم، ۱۲۵۰–۱۳۳۶ قمری

mojtahed-e kermānšāhī, mohammad hādī ebn-e 'abd-or-rahīm (1835-1918)

کرمانشاه؛ جلیلی؛ شماره نسخه: ۵۴/۲

آغاز: بسمله حمدله اما بعد فهذا اوان شروعی فی مسئله البرائه فنقول ان الصالح؛ **انجام:** ثم ان البیان معنی القاعده و تعیین مورده موکول الی مقام اخر و بذلک نختم الکلام و الحمدلله

خط: نسخ خوش، کا: محمد حسین جلیلی کرمانشاهی، تا: ۱۶جمادی الثانی ۱۳۵۱ق؛ کاغذ: مشقی شطرنجی، جلد: مقوا عطف تیماج خرمایی، ۹۷ص (۱۰۳–۱۹۹)، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۳×۲۰سم [ف: ۱۳۶]

● **اصالة البرائة** / اصول فقه / عربی

aṣālat-ul barā'a

حجت کوه کمری، محمد بن علی، ۱۳۱۰–۱۳۷۲ قمری

hojjat-e kūh-kamarī, mohammad ebn-e 'alī (1893-1953)

تقریرات درس آقا ضیاء عراقی.

قم؛ حجت کوهکمری؛ شماره نسخه: ۵۲/۸

خط: نستعلیق نازیبا، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ مصحح [ف: ۵۲]

● **اصالة البرائة = موضوع المشتبه المحصور و غیر المحصور** / اصول فقه / عربی

aṣālat-ul barā'a = mawḏū'-ul muštabah-il maḥṣūr wa ġayr-il maḥṣūr

رساله‌ای کوتاه است در مسئله جریان اصالة البرائة در شبهه غیرمحصوره و اینکه موضوع مشتبه محصور و غیرمحصور چیست؟ در چندین مورد از میرزا ابوقاسم بن حسن قمی «صاحب القوانین» (– ۱۲۳۱ق) با عبارت «ره» یاد کرده است.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۵۰۴۷/۲

آغاز: اعلم انهم بعد اتفاقهم علی جریان اصل البرائة فی الشبة فی الحکم والموضوع غیر المحصور اختلفوا فی الموضوع المشتبه المحصورة؛ **انجام:** او یعمل بها فی خصوص هذا المورد المتضمنة له و الله الهادی المؤید المسدد وله الحمد اولاً و آخراً.

خط: شکسته نستعلیق، کاتب = ظاهرا مؤلف، تا: قرن ۱۳؛ محشی با نشان «منه»، مصحح؛ کاغذ: فرنگی، ۵ص (۱۰–۱۴)، ۱۹–۲۱ سطر، اندازه: ۸×۱۵سم [ف: ۳۸–۱۱۶]

● **اصالة البرائة** / اصول فقه / عربی

aṣālat-ul barā'a

چند رساله غیر همانند:

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۷۶۴۳/۸

خط: تحریری، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ جلد: مقوا سفید، ۱گ (۱۹۹ر–۲۰۰)، اندازه: ۱۵/۵×۲۱/۵سم [ف: ۲۶–۱۴۱]

۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۵۴۵۰

آغاز: بسمله. حمدله. و بعد فهذه وریقات فی اصالة البراءة کتبتها تقریراً حین قرائتی لدا سیدی و سید العلماء؛ **انجام:** ناتمام: و من هذا علم اندفاع ایراده من لزوم استعمال اللفظ المشترک فی معنیین فی قوله تعرف اذا المراد من مطلق المعرفة هو الامر الکلی الشامل لکلا قسمین

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج سرخ ضربی، ۸۸گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۵×۲۰سم [ف: ۱۶–۳۵۷]

۳. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه: ۱۸۳۸/۷

آغاز: بسم الله المعین و به نستعین، اعلم ان المجتهد اذا ورد علی واقعة مخصوصة فلو کان له طریق واقعی معتبر؛ **انجام:** عدم ثبوت الاحکام الشرعیه فتأمل جدا فانه دقیق جداً

خط: نستعلیق تحریری خوش، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: مقوایی روکش کاغذ رنگین عطف تیماج آبی، ۲۲ص (۱۰۷–۱۲۸)، ۳۰ سطر، اندازه: ۱۷×۲۲سم [ف: ۳–۱۰۷۰]

۴. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه: ۱۱۸۹/۱۲

خط: تحریری، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ ۱۲گ، اندازه: ۱۵×۲۲سم [ف: ۳–۶۶]

۵. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۰۹۹۳/۱۲
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳ [میراث شهاب: س۹ش۲-۳۴]
۶. مشهد؛ مدرسه آیة الله خوئی؛ شماره نسخه: ۳۱۱
ظاهراً تقریرات درس شیخ مرتضی انصاری است؛ بی‌کا، تا: ۱۲۳۶ق [اوراق عتیق: ۱-۲۴۱]
۷. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۲۷۴۵/۲۳
آغاز: عدم الوقوع فی المضاف او فی المضاف الیه اذذ قد تبین فیهما طلب الوقف و لا یترتب علی مخالفته؛ **انجام:** اذ لم یکن هنا دلیل شرعی یدل علی حلیته اذ مع هذا الدلیل نقطع بعدم العقاب
بخشی از مسئله اصل برائت است در اصول فقه؛ خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: گوناگون، جلد: تیماج تریاکی مقوای، ۱۳ص (۶۶۷-۶۸۰)، قطع: خشتی، اندازه: ۱۸×۲۲/۵سم [ف: ۹-۱۰۹]
۸. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه: ۲۲۵۰۲/۵
آغاز: بسمله حمدله تبصرة من جملة الادلة العقلیة او الشرطیة الشرعیه اصل البرائة بمعنی خلو المکلف و فراغه؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ تملک: ابراهیم بن محمد رضوی با مهر «العبد المذنب ابراهیم بن محمد الرضوی» مورخ ۱۲۹۶ق؛ کاغذ فرنگی مشقی و کاهی؛ جلد: تیماج عنابی لایه ای، ۱۷گ (۱۰۹-۱۲۵)، اندازه: ۱۷/۵×۲۲سم [ف: ۲-۷۰۰]
۹. زنجان؛ امام جمعه؛ شماره نسخه: ۸مجموعه بدون شماره
بی‌کا، بی‌تا [دلیل المخطوطات: ۱-۱۳۷]

● اصالة البرائة و الاحتیاط / اصول فقه / عربی

aṣālat-ul barā'a wa-l iḥtiyāṭ

کتابی است در اصالة البرائة و الاحتیاط با استفاده از آرا و اقوال بسیاری از علمای امامیه مانند فاضل قمی، محقق بهبهانی و سید صدر صاحب شرح الوافیه و ... . همچنین از استاد خود با عناوین «شیخنا الأستاذ» و «شیخنا المقدس الأستاذ» یاد می‌کند. طبق قرائن، تاریخ تألیف این کتاب بعد از سال ۱۲۳۱ق (که تاریخ وفات فاضل قمی است) می‌باشد. احتمال قوی می‌رود منظور از «شیخنا الأستاذ»، شیخ انصاری باشد و مؤلف بعد از وفات شیخ این کتاب را نگاشته است (به قرینه تعبیر «شیخنا الأستاذ فی الدرس») و ضمناً کلمه «مقدس» نیز برای احترام آمده و منظور مقدس اردبیلی و ... نیست.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۱۸۱۵/۵
آغاز: فی أصل البراءة و مواردها و هی من الأصول القطعیة الظاهریة التی تجری فی مشکوک الحکم؛ **انجام:** قیل الظاهر أنه لاخلاف فی شیء مما ذکر بین القائلین بالتسامح کل ذلک لعموم الأدلة و الله العالم.
خط: نسخ تحریری، کاتب = مؤلف، تا: قرن ۱۳؛ مصحح، محشی با عنوان «منه» که از خود مؤلف می‌باشد، در انجام چند برگ افزودگی هایی در اصول با عناوین «جواز عمل به عام قبل از فحص از وجود مخصص» و «قول در مشتق» آمده، با قلم خوردگی بسیاری در متن؛ کاغذ: فرنگی آهار مهره، ۴۵گ (۱۱۹-۱۶۳) ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۳×۱۸/۵سم [ف: ۳۰-۴۰]

● اصالة البرائة و الاحتیاط / اصول فقه / عربی

aṣālat-ul barā'a wa-l iḥtiyāṭ

رساله دارای سه «مقدمه» و دو «مقاله» است: مقدمه در تعداد موارد اصل البرائه و الاحتیاط، فی تاسیس الاصل، بیان ان اصل فی قولنا اصل البرائة هل هو بمعنی القاعدة او الدلیل او الاستصحاب او الراجح؛ مقاله ۱. الشک فی التکلیف و صورة المفروضة اثنی عشر؛ ۲. الشک فی المکلف به و الکلام فی تلک المقالة ایضا یقع فی مقامات ثلث. نسخه مسوده اصلی و برخی مباحث ناتمام مانده است. مقاله سوم رساله در مسئله شبهه وجوبی و تحریمی نگاشته شده که با عبارات صفحات قبل فاقد ارتباط لازم است. اگرچه مؤلف در برخی موارد به آراء علماء قرن ۱۳ق مانند صاحب قوانین و صاحب فصول استناد جسته اما در آخر مقاله دوم رساله، «سنه ۱۱۱۵» نوشته شده است.

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۳۳۳۷
آغاز: پس از خطبه مختصر: اصل فی مسائل اصل البرائة و الاحتیاط و انما عبرنا بالمسائل مع کونهما مسئلة واحدة لتعدد مواردهما و کون کل واحد منهما مطرحا لانظار العلماء فمن جملتها ما وقع الاختلاف فیه بین المجتهدین و الاخباریین؛ **انجام:** یدل علی نفی الشک ایضا فتکون شاملا له و الحمد له جل شانه تمت سنه ۱۱۱۵
خط: نسخ تحریری، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ واقف: عباس فخیمی، آذر ۱۳۶۲؛ کاغذ: فرنگی آهاری شکری، جلد: تیماج مشکی، ۶۳گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۷×۲۱/۵سم [ف: ۱۶-۲۲۴]

● اصالة البرائة و الاحتیاط (تقریرات) / اصول فقه / عربی

aṣālat-ul barā'a wa-l iḥtiyāṭ (taqrīrāt)

فیضی، احمد بن محمد محسن، ق۱۳ قمری

feyzī, ahmad ebn-e mohammad mohsen (- 19c)

تقریرات بحث استدلالی شیخ انصاری درباره اصالة البراءة و الاحتیاط و تعارض بعضی از اصول با یکدیگر در این کتاب تحریر شده است.
آغاز: بسم الله الرحمن الرحیم ... اما بعد فقد نبهناک سابقاً أن المکلف اما ان لا یلتفت الی حکم شرعی

خوانسار؛ فاضل؛ شماره نسخه: ۲۱۶
آغاز: برابر؛ **انجام:** و لو لم یعرف له جنون فادعی الضامن انه کان مجنونا وقت الضمان قال الشیخ فالقول

خط: نستعلیق نازیبا، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ جلد: تیماج مشکی عطف تیماج قرمز، ۲۳۰گ، مختلف السطر، اندازه: ۲۱/۵×۱۵/۵سم [ف: ۱–۱۶۶]

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۲۲۱

نسخه اصل: همان نسخه بالا [عکسی ف: ۱–۲۴۵]

● اصالة البرائة و الاستصحاب (رساله) / اصول فقه / عربی

aṣālat-ul barā'a wa-l istiṣḥāb (r.)

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ض۱۳۳۷۷

آغاز: فی اصالة البرائت و قبل الخوض؛ **انجام:** کما لا یخفی علی المتأمل فیها

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۷۰ق [الفبائی: ۵۳]

● اصالة الحرمة و الحلال / اصول فقه / عربی

aṣālat-ul ḥurma wa-l ḥalāl

کشمیری، عابد بن داوود، ق۱۲ قمری

kešmīrī, ‘ābed ebn-e dāvūd (- 18c)

مولف در مشهد رضوی چون نزاع علما را در این بحث دیده، رساله حاضر را تالیف نموده است.

بیرجند؛ دیانی؛ شماره نسخه: ۵۷/۲

آغاز: الحمدلله الذی فطر العقول و جعلها اشرف المخلوقات و دلنا بها الی اکرم الطاعات و کشف بها فتن المعضلات

خط: نسخ، کا: یعقوب بن محمد علوی فاطمی موسوی، تا: چهارشنبه ۲۳ ذیحجه ۱۲۷۳ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای ضربی، ۲۴گ (۲۴۴پ–۲۶۸ر)، ۱۹ سطر، اندازه: ۲۴×۱۵/۵سم [ف: ۵۲]

● اصالة الحلیة او الحرمة فی الاشیاء / فقه / عربی

aṣālat-ul ḥillīya aw-il ḥurma fī-l ašyā'

؟ شاخوری، سلیمان بن علی، -۱۱۰۱ قمری

šāxūrī, soleymān ebn-e ‘alī (- 1690)

شاید همان «رسالة فی تحلیل التتن و القهوة» از همان بحرانی است که خوانساری یاد کرده است.

[الذریعة ۱۴۰/۱۱]

تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۱۱۴۲/۲۴

بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: ترمه، جلد: میشن آلبالویی، ۳گ (۱۹۹پ–۲۰۲پ)، ۱۵ سطر، اندازه: ۲۰×۱۲سم [ف: ۵–۲۳۹]

● اصالة الصحة / اصول فقه / عربی

aṣālat-uṣ ṣiḥḥa

حسینی مشهدی، مصطفی بن داود، ق۱۴ قمری

hoseynī mašhadī, mostafā ebn-e dāvūd (- 20c)

گفتاری در مبحث اصالة الصحه که ناتمام مانده است.

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۴۲۴۰

آغاز: فی اصالة الصحه فی فعل الغیر و استدلوا علی صحتها؛ **انجام:** ولکن فی مقدمات مدعاه نظر واضح فالحق فی المسئلة اصالة الصحه مط و کیف.

خط: نستعلیق خوش و شکسته نستعلیق، کاتب = مؤلف، تا: قرن ۱۳؛ ضمیمه نسخه ش ۹۲۵۴ کتابخانه با عنوان «رساله در تقلید و مقلد»؛ ۲گ [ف: ۱۶–۲۳]

● اصالة الصحة / اصول فقه / عربی

aṣālat-uṣ ṣiḥḥa

رساله کوتاهی است حدود ۲۰ سطر راجع به اصالة صحت فعل مؤمن که در دو «مقام» طرح گردیده است.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۳۹۳۰/۱

آغاز: و من الاصول المتداولة بها اصالة صحة فعل المسلم بمعنی حنل فعل الصادر عن المسلم؛ **انجام:** و منها متی شککت فی شی و دخلت فی ... فشکک.

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: فرنگی، ۱گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۴×۱۱/۵سم [ف: ۳۵–۳۴۸]

● اصالة الصحة / فقه / عربی

aṣālat-uṣ ṣiḥḥa

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۷۰۵۱/۴

آغاز: الحمدلله رب العالمین و صلی الله علی محمد و آله اجمعین. قاعدة: الاصل فی تصرفات المسلمین و افعالهم الصحة

رساله کوتاهی است در بیان جریان «اصالة الصحة» در تصرفات مسلمان و کارهای آنان؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ ۲ص (۲۷۷–۲۷۸)، ۲۵ سطر [ف: ۲۵–۶۰]

● اصالة الصحة فی افعال المسلمین / فقه / عربی

aṣālat-uṣ ṣiḥḥa fī af‘āl-il muslimīn

عاملی، حسین بن عبدالصمد، ۹۱۸–۹۸۴ قمری

‘āmelī, hoseyn ebn-e ‘abd-os-samad (1513-1577)

رساله مختصری است ظاهراً گرفته شده از برخی مؤلفات والد شیخ بهائی در اصالة الصحة در افعال مسلمین با اشاره مختصر به ادله آن.

آغاز: مسألة ما ذکره شیخنا الاعلم ... تأصیل نفعه جلیل الأصل فی افعال المسلمین الصحة و هذه قاعدة ورد بها النص عن الأئمة علیهم السلام.

انجام: لأن الأصل فی أقواله الصحة لأن القول فعل لسان و الأصل فی افعال المسلمین الصحة.

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۴۲۱۷/۸
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ جلد: تیماج قهوه‌ای بدون مقوا، عطف تیماج مشکی، ۱گ (۶۸پ-۶۹ر)، اندازه: ۱۱/۵×۱۸سم [محدث ارموی مخ: ۱-۱۳۹]

● **اصالة الصحة فی افعال المسلمین** / اصول فقه / عربی
aṣālat-uṣ-ṣiḥat fī af'āl-il-muslimīn
موسوی، محمد حسین بن محمد، ق۱۳ قمری
mūsavī, mohammad hoseyn ebn-e mohammad (- 19c)
رساله مختصری است در صحت افعال مسلم و اینکه اصل، صحت تصرفات مسلمین است مگر این‌که خلاف ان ثابت شود.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۱۳۲۷/۱۴
آغاز: فائدة، اعلم ان من القواعد المسلمة بین علماء الاسلام التی علیها المدار و لا یمکن التعین لاعمالها لاهل الایمان؛ **انجام:** قال: ان الله اکرم من ان یسال المؤمن عن اکله و شربه، قول امیر المؤمنین فی وصیته لا بنه محمد و علیک بقرائته القران و العمل بما فیه
خط: نستعلیق تحریری، کاتب = مؤلف، تا: قرن ۱۳؛ محشی؛ کاغذ: فرنگی و سمرقندی، ۴گ (۴۸-۵۱)، ۲۶ سطر، اندازه: ۹×۱۵سم [ف: ۲۸-۵۲۷]

● **اصالة الصحة فی افعال المسلمین** / اصول فقه / عربی
aṣālat-uṣ-ṣiḥat fī af'āl-il-muslimīn
تنکابنی، محمد شریف بن محمد یوسف، ق۱۴ قمری
tonekābonī, mohammad šarīf ebn-e mohammad yūsof (- 20c)
رساله‌ای استدلالی است در بیان معنای اصالة الصحه و امکان استفاده از این قاعده در مسائل فقهی، با رد و ایراد کلمات علماء.
آغاز: ... و بعد فهذه رسالة فی بیان اصالة فی افعال المسلمین
انجام: و هو استصحاب العدم مثلا محل اشکال فلیتدبر جداً.

قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه: ۹۶۱
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف (ظاهراً)، تا: ۱۰ ذیقعده ۱۲۸۴ق، جا: قزوین؛ مصحح، محشی از مؤلف؛ ۲۰گ، ۲۴ سطر، اندازه: ۱۶×۲۱سم [ف: ۱-۱۴]
قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۱۷۹
نسخه اصل: همان نسخه بالا [عکسی ف: ۱-۲۰۰]

● **اصالة الصحة فی العبادات** / اصول فقه / عربی
aṣālat-uṣ ṣiḥḥa fi-l 'ibādāt
وحید بهبهانی، محمد باقر بن محمد اکمل، ۱۱۱۸-۱۲۰۵ قمری
vahīd-e behbahānī, mohammad bāqer ebn-e mohammad akmal (1707-1791)

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۹۲۹۸/۲
خط: نستعلیق و شکسته، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: فرنگی آهار مهره شکری، جلد: مقوا عطف و گوشه پارچه مشکی،، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۱۶-۲۲۱]

● **اصالة الصحة و الفساد فی المعاملات = الاصل فی المعاملات الفساد** / اصول فقه / عربی
aṣālat-uṣ ṣiḥḥa wa-l fisād fi-l mu'āmilāt = al-aṣl fi-l mu'āmilāt-il fisād
وحید بهبهانی، محمد باقر بن محمد اکمل، ۱۱۱۸-۱۲۰۵ قمری
vahīd-e behbahānī, mohammad bāqer ebn-e mohammad akmal (1707-1791)
وابسته به: مسالک الافهام الی تنقیح (فی شرح) شرایع الاسلام = شرح شرایع؛ شهید ثانی، زین الدین بن علی (۹۱۱-۹۶۵)
وحید بهبهانی دو رساله در باب اصاله الصحه در معاملات دارد، یکی با عنوان «کیفیة اثبات صحة البیع» که مفصل‌تر است و این رساله در همان موضوع که مختصرتر می‌باشد. در فهارس این دو رساله با هم خلط شده‌اند و در «دنا» نیز یکی پنداشته شده که چنین نیست. رساله‌ای است کوتاه در این‌که اصل در معاملات صحت است یا فساد؟ مؤلف با عناوین «ان قلت-قلت» پرسش‌هایی را طرح می‌نماید، سپس به آنها پاسخ می‌دهد و سرانجام قائل می‌شود که اصل در معاملات فساد است مگر آنکه خلاف آن ثابت شود. این رساله ممکن است در برخی از مجموعه آثار «وحید» در ضمن فواید آمده باشد.
آغاز: الحمد لله رب العالمین ... اما بعد، فاعلم یا اخی ان المهم و المقصود الاصلی فی المعاملات هو الصحة و الفساد و فی کثیر من المواضع یحکم الفقهاء بالفساد و الغافل عن حقیقة الحال اذا رای دلیلا علی الفساد یقبل
انجام: لانا نقول: البیع عبارة عن نقل الملک الی الطرفین بعنوان اللزوم فاذا احل ذلک دل علی الرضا و الامضاء و التقریر و کذا الحال فی الامر بالوفاء بما تضمنه العقل و اقتضاه وقس علیها حال غیرها تمت.
چاپ: ضمن «الرسائل الفقهیة»، توسط مؤسسه وحید بهبهانی؛ تبریز، سنگی، بدون تاریخ، خشتی، ۳ص
[الذریعة۲/۱۱۶؛ اعیان الشیعه ۱۸۲/۹؛ ریحانة الادب ۵۱/۱؛ هدیة العارفین

۹۰/۹؛ دنا ۱۰۳۴/۱ (۹۷ نسخه): در دنا دو رساله از او در این موضوع با هم خلط شده که باید با توجه به نسخه های موجود معرفی شده در اینجا اصلاح شود]

۱. مراغه؛ عمومی؛ شماره نسخه: ۲۳/۸
آغاز و انجام: برابر
خط:نسخ،کا: محب علی بن مراد علی لاهیجانی، تا: ۱۴ شوال قرن ۱۲، جلد: تیماج سرخ مجدول، ۳گ، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۲۴۰]
۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۴۹۶۸/۳
آغاز و انجام: برابر
خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، تا: اواخر قرن ۱۲؛ مصحح؛ کاغذ: فرنگی، ۱ص (۴۷)، مجموعاً ۴۱ سطر، اندازه: ۱۲×۱۵/۵سم [ف: ۳۷-۶۲۸]
۳. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۲۴۴۱/۸
خط: نستعلیق، کا: ابوعلی، تا: قرن ۱۲، جلد: تیماج مشکی بدون مقوا، ۳گ (۱۰۴پ-۱۰۷ر)، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۱سم [محدث ارموی مخ: ۱-۱۳۸]
۴. تهران؛ حقوق؛ شماره نسخه: ۲۴۷/۳-ج
آغاز و انجام: برابر
بی‌کا، تا: ۱۱۷۹ق؛ ۳گ (۱۵پ-۱۷پ) [ف: ۳۴۸]
۵. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۸۵۶۵/۲
خط: نسخ، کا: محمد حسین بن عبدالوهاب سرایانی تونی خراسانی (شاگرد وحید بهبهانی)، تا: ۱۱۸۳ق؛ جلد: تیماج قرمز، ۲گ (۱۸ر-۱۹ر)، ۲۲ سطر، اندازه: ۱۶×۲۱سم [ف: ۲۲-۱۴۴]
۶. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۹۷۲۴/۱
آغاز: برابر؛ **انجام:** قوله الا ان فی مثال اه ما فهمت ما ذکره رحمه الله اصلا قوله حیث
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۲۷ ذیحجه ۱۱۹۲ق، جلد: تیماج سرخ، ۱۶گ (۱پ-۱۷پ)، ۲۵ سطر، اندازه: ۲۰×۳۰/۵سم [ف: ۳۱-۶۷]
۷. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۴۴۰۰/۴
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: فرنگی، ۳گ (۷۵-۷۷)، ۲۳ سطر، اندازه: ۹×۱۶سم [ف: ۳۶-۳۳۶]
۸. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۳۱۶۴/۶
آغاز: برابر
خط: نستعلیق، کا: ابراهیم بن مرتضی حسینی زنجانی، تا: قرن ۱۳؛ جلد: ساغری مشکی، ۲گ (۸۷ر-۸۸ر)، ۳۳ سطر [ف: ۳۶-۲۵۰]
۹. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۳۳۸۲/۴
آغاز: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳، جا: کربلا؛ کاغذ: فرنگی آهار مهره شکری، جلد: تیماج تریاکی ضربی، ۳گ، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۰×۱۵سم [ف: ۱۶-۳۵۱]
۱۰. قم؛ طبسی؛ شماره نسخه: ۱۱۴/۲
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ جلد: گالینگور، عطف تیماج، ۲گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۵×۲۲سم [ف مخ: ۱-۴۳]
۱۱. قم؛ حجتیه؛ شماره نسخه: ۷۱۶/۱
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳ [ف: ۱۲۴]
۱۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۳۳۸۲/۵
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: فرنگی شکری، جلد: تیماج ضربی خرمایی، ۷گ، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۰×۱۵سم [ف: ۱۶-۴۱۲]
۱۳. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۲۹۲۹/۳
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: فرنگی، ۲گ (۱۱۱پ-۱۱۲پ)، ۲۴ سطر، اندازه: ۹×۱۴/۵سم [ف: ۳۲-۸۰۰]
۱۴. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۷۷۰۷/۱۹
بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج قهوه‌ای ضربی مقوایی، ۲۱ سطر (۱۰/۵×۱۵)، قطع: ربعی، اندازه: ۱۴×۲۰/۵سم [ف: ۱۶-۶۸۱]
۱۵. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۲۲۷۷/۱۴
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: سفید فرنگی، جلد: تیماج مشکی یک‌لا جدول ضربی فشرده، آستر درون کاغذ زرد، ابعاد متن: ۱۲/۵×۲۱، ۳گ (۱۵۲ب-۱۵۴ر) [ف: ۱۱-۶۹۱]
۱۶. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۲۸۷۶/۴
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق و شکسته نستعلیق، کا: ابوالقاسم بن رمضانعلی لاریجانی، تا: قرن ۱۳؛ ضمیمه: در اوراق ۷۱ و ۷۲، سه فائده اصولی [در بیان اینکه حکم شرعی توفیقی موقوف بر نص شارع است، و بیان حکم عبادات اگر با قول یا فعل یا تقریر معصوم واقع شود، و نزاع در اینکه آیا الفاظ عبادات اسامی برای صحیح هستند یا برای اعم؟]؛ کاغذ: فرنگی شکری، جلد: تیماج تریاکی ضربی مقوایی، ابعاد متن: ۱۳×۲۰، ۲ص (۶۹-۷۱) [ف: ۱۳-۳۹۲]
۱۷. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه: ۱۵۵۴/۵
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳، ۲گ، اندازه: ۱۵×۲۱سم[ف:۳-۱۰۰]
۱۸. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه: ۸۴۷/۵
خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ ۲گ، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۳-۲۹]
۱۹. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه: ۱۴۷۹/۱۶
آغاز: برابر؛ **انجام:** قوله تعالی احل الله البیع و الا ان یکون تجارة عن تراض.
خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: فرنگی آهار مهره، جلد: تیماج لایه‌ای مشکی، اندازه: ۱۵/۵×۲۱سم [ف: ۴-۲۰۴۹]
۲۰. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۹۲۹۸/۸
خط: نستعلیق و شکسته، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: فرنگی آهار

مهره شکری، جلد: مقوا عطف و گوشه پارچه مشکی، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۱۶-۲۲۱]

۲۱. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۷۳۳/۳

خط: نسخ، کا: محمد محسن استرآبادی، تا: حدود ۱۲۰۱ق، جا: کربلا؛ کاغذ: پسته‌ای، جلد: میشن قهوه‌ای، ۳گ (۲۹ر-۳۲ر)، اندازه: ۱۱×۱۶/۳سم [ف: ۵-۱۶۱]

۲۲. خوی؛ نمازی؛ شماره نسخه: ۱۳۳/۳

آغاز: برابر

خط: نسخ خفی، بی‌کا، تا: ۱۲۰۴ق؛ محشی به لفظ «منه سلمه الله»؛ واقف: حسن صدرزاده خویی، ۱۳۴۷ش؛ جلد: تیماج قهوه‌ای مجدول، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۹×۲۴سم [ف: ۷۶]

۲۳. مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه: ۸/۹

آغاز و انجام: برابر

تذکر: در فهرست با عنوان «رسالة فی إجزاء الأصل فی صحة العقود و بطلانها» آمده؛ خط: نستعلیق، کا: امر علی استرآبادی، تا: ۱۲۱۱ق، جا: کربلا؛ جلد: چرم زرد نقش‌دار، ۲گ (۱۱۶و-۱۱۷و)، ۲۲سطر، اندازه: ۱۱×۱۷سم [مؤید: ۳-۵۳۹]

۲۴. کرمانشاه؛ میبدی (خاندان)؛ شماره نسخه: ۱۳۸/۹

خط: نستعلیق، کا: محمد بن عباسعلی مهاجرانی کزازی کرمانشاهی، تا: ۱۲۱۳ق، جلد: تیماج قهوه‌ای بدون مقوا، ۳گ (۱۶۵پ-۱۶۷پ)، اندازه: ۱۴/۵×۲۱/۵سم [ف: ۱۰۱]

۲۵. کرمانشاه؛ میبدی (خاندان)؛ شماره نسخه: ۱۳۸/۱۴

خط: نستعلیق، کا: محمد بن عباسعلی مهاجرانی کزازی کرمانشاهی، تا: ۱۲۱۳ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای بدون مقوا، ۳گ (۲۵۰ر-۲۵۲ر)، اندازه: ۱۴/۵×۲۱/۵سم [ف: ۱۰۱]

۲۶. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۷۲۱۹/۷

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: محرم ۱۲۱۶ق؛ کاغذ: فرنگی کبود، جلد: نو، ۱۷ سطر (۱۳×۱۷)، قطع: ربعی، اندازه: ۱۰/۵×۱۸سم [ف: ۱۶-۴۹۱]

۲۷. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۸۶۲۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: ابو جعفر بن ملا محمد قاینی، تا: محرم ۱۲۱۸ق، جا: کاشان، مدرسه لاجوردیه؛ ضمیمه نسخه ش ۲۹۸۹؛ واقف: حاج قائم مقام، بهمن ۱۳۱۶؛ کاغذ: فرنگی شکری، ۲گ، ۲۲ سطر، اندازه: ۱۵×۲۲سم [ف: ۱۶-۲۲۶]

۲۸. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۹۷۸۵

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق تحریری، کا: محمد تقی برغانی (شهید ثالث)، تا: ۱۲۱۹ق، جا: کربلا؛ اهدایی: رهبری، خرداد ۱۳۷۳؛ ضمیمه نسخه ش ۱۹۷۸۴؛ کاغذ: فرنگی شکری، ۲گ، ۲۴ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۱سم [ف: ۱۶-۲۲۶]

۲۹. یزد؛ مدرسه خان؛ شماره نسخه: ۱۰/۲

خط: نسخ، کا: قاسم بن عبدالمطلب الشریف، تا: ۱۲۲۱ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای ضربی، ۲۲گ (۲۰پ-۴۲ر)، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۵×۲۰/۵سم [ف: ۱۳]

۳۰. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۸۱۵۵

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: محمد شریف، تا: ۱۲۲۱ق؛ ۲ص (۱۶۹-۱۷۱) [الفبائی: ۵۳]

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۱۲۱۲/۹

نسخه اصل: همان نسخه بالا [عکسی ف: ۴-۳۷]

۳۱. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۱۸۶۸/۳

آغاز و انجام: برابر

کا: سید محمد مهدی بن ملا علی تبریزی طباطبائی، تا: ۱۲۲۲ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی یک‌لا لبه و عطف تیماج تریاکی، ۱۰گ، ۳۳ سطر (۷×۱۲/۵)، اندازه: ۱۱/۵×۱۶/۵سم [ف: ۱۰-۴۵۶]

۳۲. شیراز؛ علامه طباطبائی؛ شماره نسخه: ۶۴۲/۶

خط: نستعلیق شکسته، کا: شریف بن ابی طالب قمی، تا: ۱۲۲۲ق؛ ۲گ (۱۷۱پ-۱۷۲پ)، اندازه: ۱۴/۵×۲۰سم [نسخه پژوهی:۳-۱۱۱]

۳۳. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه: ۱۵۳۸/۴

آغاز: برابر

خط: نسخ، کا: احمد نجل علی بن کتان نجفی، تا: سه‌شنبه ۲۲ جمادی الاول ۱۲۲۹ق؛ ۲گ (۱۲۲-۱۲۳)، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: ۳-۹۹]

۳۴. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۸۲۸/۸

خط: نسخ، بی‌کا، تا: با تاریخ ۱۲۳۱ق؛ کاغذ: پسته‌ای، جلد: میشن قهوه‌ای، ۳گ (۱۵۳پ-۱۵۵پ)، اندازه: ۱۰/۳×۱۵/۴سم [ف: ۵-۱۹۶]

۳۵. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ض۷۳۲۷

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق تحریری، کا: محمد بن محمد مهدی رضوی، تا: ۱۲۳۲ق؛ واقف: ملک‌زاده کوثر؛ کاغذ: شکری، جلد: تیماج زرشکی ضربی با ترنج و سرترنج، ۳ص، ۲۵ سطر، اندازه: ۲۰×۲۵سم [ف: ۲۱/۱-۱۱۶]

۳۶. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۹۱۰۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: محمد ابراهیم بن احمد علی استرآبادی، تا: ۱۲۳۳ق؛ ضمیمه نسخه ش ۱۸۱۶۷، ضمن یک صفحه آخر رساله «رساله فی اصل طهارة الاشیاء» از همو، آغاز: «الاصل طهارة الاشیاء و هو من المسلمات»؛ واقف: خانم بیگم عقیلی، خرداد ۱۳۷۱؛ کاغذ: فرنگی شکری، ۳گ، اندازه: ۱۴/۵×۲۱/۵سم [ف: ۱۶-۲۲۷]

۳۷. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۹۷۷۵/۱۲

خط: نستعلیق، کا: حاجی محمد بن آقا بابای جیلانی، تا: ۱۲۳۳ق، جا: اصفهان، مدرسه جدید سلطانی معروف به چهار باغ؛ کاغذ:

فرنگی آهار مهره شکری، جلد: میشن خرمایی، ۲گ (۱۶۴-۱۶۵)، ۲۲ سطر، اندازه: ۱۷×۲۱سم [ف: ۱۶-۳۹۶]

۳۸. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۱۲۴۲/۵

خط: نسخ، بی‌کا، تا: با تاریخ ۱۲۳۳ق؛ کاغذ: فستقی، جلد: لایی میشن قرمز، ۲۲ سطر [ف: ۵-۴۳۱]

۳۹. همدان؛ مدرسه غرب؛ شماره نسخه: ۴۸۱۷/۶

خط: نسخ، کا: حسین بن قاسم بن محمد بن شیخ حمزه، تا: دوشنبه ربیع الثانی ۱۲۳۳ق، قطع: بیاض رقعی [رشت و همدان: ف: ۱۵۷۲]

۴۰. همدان؛ مدرسه غرب؛ شماره نسخه: ۴۸۱۷/۷

خط: نسخ، کا: حسین بن قاسم بن محمد بن شیخ حمزه، تا: ۱۲۳۳ق، قطع: بیاض رقعی [رشت و همدان: ف: ۱۵۷۲]

۴۱. کرمانشاه؛ فیض مهدوی (کتابخانه)؛ شماره نسخه: بدون شماره/۲

کا: محمد بن میرزا حسن بن آقا رستم بن زین البیک، تا: پنج‌شنبه دهه سوم صفر۱۲۳۳ق [تراثنا: س۲ش۴-۴۸]

۴۲. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۳۲۰۸/۱۰

آغاز و انجام: برابر

.خط: نسخ، کا: محمد بن محمد هادی حسینی اصفهانی، تا: ۱۲۳۴-۱۲۳۹ق؛ کاغذ: فرنگی شکری، جلد: تیماج مشکی مقوایی ضربی با ترنج و چهار سرترنج، ۱گ (۱۱۶-۱۱۷)، ابعاد متن: ۸/۵×۱۴، اندازه: ۱۴×۲۱سم [ف: ۱۵-۱۴]

۴۳. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه: ۸۲۵/۹

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: شوال ۱۲۳۴ق، جلد: تیماج زرشکی بدون مقوا، مجدول، ۳گ، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۱-۱۶۱]

۴۴. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۹۶۸۲/۱

خط: نستعلیق، کا: عبدالرحیم بن ابو الحسن، تا: ۱۲۳۴ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای بدون مقوا، ۵گ (۱پ-۵ر)، اندازه: ۱۰/۵×۱۵سم [ف: ۲۵-۵۱]

۴۵. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۹۶۸۲/۸

خط: نسخ، کا: محمد رضا بن محمد محسن، تا: ۱۲۳۴ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای بدون مقوا، ۳گ (۱۸۹ر-۱۹۱پ)، اندازه: ۱۰/۵×۱۵سم [ف: ۲۵-۵۲]

۴۶. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۲۱۵۰/۶

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۳۷ق؛ کاغذ: فرنگی، ۱گ (۱۷۲-۱۷۲ب)، ۳۰ سطر، اندازه: ۹×۱۵سم [ف: ۱۱-۴۱۴]

۴۷. شیراز؛ علامه طباطبائی؛ شماره نسخه: ۳۷/۱۴

خط: نسخ، کا: محمد امیر خراسانی، تا: ۱۲۳۷ق، جا: نجف؛ اندازه: ۱۴/۵×۲۰/۵سم [نسخه پژوهی: ۳-۶۷]

۴۸. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۲۵۳/۵ط

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: سید محمد بن سید حسین موسوی حسینی، تا: ۱۲۴۴ق، جا: اصفهان؛ جلد: کاغذی، ۵ص (۲۰۸-۲۱۲)، ۱۹-۲۱ سطر، اندازه: ۸/۵×۱۵سم [ف: ۲۴/۳-۴۰]

۴۹. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۹۶۳۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: محمد رضا بن علی کوکدی گلپایگانی، تا: یک‌شنبه ۱۶ ربیع الثانی ۱۲۴۴ق، جا: اصفهان؛ ضمیمه نسخه ش ۱۹۶۳۰؛ اهدایی: رهبری، خرداد ۱۳۷۳؛ کاغذ: فرنگی نخودی، ۲گ، ۲۴ سطر، اندازه: ۱۲×۲۰سم [ف: ۱۶-۲۲۷]

۵۰. کرمانشاه؛ نجومی؛ شماره نسخه: ۳مجموعه بدون شماره

کا: محمد لنکرکنانی، تا: محرم ۱۲۴۴ق [دلیل المخطوطات: ۱-۲۸۲]

۵۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۴۵۸/۱۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۰ ذیقعده ۱۲۴۵ق؛ جلد: تیماج قرمز، ۲گ (۲۰۸پ-۲۰۹پ)، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۵×۲۰سم [ف: ۲-۶۵]

۵۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۹۷۸۰

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۶۹ق؛ ضمیمه نسخه ش ۱۹۷۷۶؛ اهدایی: رهبری، خرداد ۱۳۷۳؛ کاغذ: فرنگی آهار مهره شکری، ۲گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۱/۵سم [ف: ۱۶-۲۲۷]

۵۳. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۲۰۲۶/۴

خط: نسخ، کا: هدایة الله بن محمدرضای گلپایگانی، تا: ۱۲۷۷ق؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی ضربی مقوایی، ۳گ (۶۳پ-۶۵ر)، ۱۷ سطر (۸/۵×۱۴)، اندازه: ۱۵×۲۲سم [ف: ۸-۶۴۴]

۵۴. اصفهان؛ مدرسه صدر بازار؛ شماره نسخه: ۲۵۳/۲

خط: نسخ، کا: یوسف بن ابی القاسم موسوی جرفادقانی، تا: ۱۳ محرم ۱۲۸۵ق؛ جلد: مقوایی، عطف تیماج قهوه‌ای، ۲گ (۵ر-۷ر)، اندازه: ۱۷/۵×۲۲سم [ف: ۱-۱۷۷]

۵۵. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۷۵۲۵/۲-۳۸/۱۴۵

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: چهارشنبه ۳ شوال ۱۳۱۹ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای مجدول، ۴گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۱×۱۷سم [ف: ۱-۳۷۷]

۵۶. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۲۵۳۶/۳-۱۳/۲۱۶

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: گالینگور قهوه‌ای، ۲گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۰×۱۵سم [ف: ۱-۳۷۷]

۵۷. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه: ۱۷۸۱/۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** قوله الا ان فی مثال ما فهمت ما ذکره ره اصلا.

در فهرست با عنوان «قاعدة شریفة و حواش دقیقة علی المسالک» و ناشناس آمده ولی آغاز هماهنگ با رساله «اصالة الصحة و الفساد فی المعاملات» وحید بهبهانی است؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: مقوایی با تیماج مشکی ضربی، ۱۶گ، ۲۷ سطر (۹×۱۵)، اندازه: ۱۴/۵×۲۱سم [ف: ۳-۱۰۵۲]

۵۸. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۹۰۷۹/۴

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: نزدیک عصر مؤلف؛ جلد: تیماج مشکی بدون مقوا، ۱گ (۱۵۰پ-۱۵۱پ)، اندازه: ۱۵×۲۱/۵سم [مرعشی: ف: ۲۳-۲۳۳]

۵۹. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۴۷۰/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: محمد تقی بن فتاح موسوی حسینی زنجانی، بی‌تا؛ جلد: مقوایی عطف تیماج قهوه‌ای، ۲گ (۱ر-۲پ)، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۴×۲۰/۵سم [ف: ۴-۲۶۲]

۶۰. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۶۱۶۶/۴

بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: مقوایی عطف تیماج قهوه‌ای، ۳گ (۲۷پ-۲۹ر)، اندازه: ۱۵/۵×۲۱سم [ف: ۱۶-۱۶۴]

۶۱. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۸۴۳۷/۲-۵۷/۱۰۷

آغاز: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ ۲۱گ (۸۲-۱۰۲)، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۳×۲۰سم [ف: ۱-۳۷۷]

۶۲. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۸۵۴۸/۵-۵۷/۲۱۸

آغاز: عن العادة بان یصلی احد جمیع اوقات امکان الصلوة و الاشاعرة عجزوا عن جوابها

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز؛ ۷گ (۲۶۷-۲۷۴)، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۰×۱۶سم [ف: ۱-۳۷۷]

۶۳. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه: ۲۲۵۱۶/۸

آغاز: برابر

خط: نسخ، کا: علی بن شیخ محمد مقصودی، بی‌تا؛ کاغذ: آهار مهره، جلد: تیماج عنابی ضربی، ۴ص (۷۸-۸۱)، ۲۲ سطر (۹×۱۴/۵)، اندازه: ۱۵/۵×۲۱/۵سم [ف: ۲-۷۱۵]

۶۴. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۲۱۲۹/۱۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲گ (۲۱۷پ-۲۱۹ر)، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۴×۲۱سم [محدث ارموی مخ: ۱-۱۳۸]

۶۵. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه: ۵۹۲/۷

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج قهوه‌ای عطف تیماج زرشکی، مجدول گرهی، ۲گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۱-۱۶۰]

۶۶. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه: ۳۹۸۱/۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: گالینگور سبز، عطف تیماج زرشکی، ۲گ، اندازه: ۲۱×۳۴سم [ف: ۱-۱۶۱]

۶۷. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه: ۷۹۸/۱۰

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: گالینگور سبز عطف تیماج زرشکی، ۲گ، اندازه: ۱۶×۲۲سم [ف: ۱-۱۶۰]

۶۸. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه: ۹۰۷/۱۳

بی‌کا، بی‌تا؛ ۲گ (۲۷۹ر-۲۸۱ر) [ف: ۵-۳۶]

۶۹. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۹۵۸۸/۲

آغاز: الحمدلله رب العالمین ... اعلم أن الصحة فی المعاملات عبارة من ترتب اثر شرعی علیها و هی حکم شرعی یتوقف علی دلیل؛ **انجام:** برابر

سرآغاز این نسخه با رساله دیگر وحید در این موضوع هماهنگ است ولی انجام آن با این رساله و چگونگی آن معلوم نیست؛

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج سبز، ۳گ (۱۶ر-۱۹ر)، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۱×۲۱/۵سم [ف: ۳۰-۲۳۷]

۷۰. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه: ۱۵۶۵/۱۳

بی‌کا، بی‌تا؛ ۲گ، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۳-۱۰۱]

۷۱. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۲۴۳۹/۵

خط: نسخ، کا: محمد صالح خوانساری و حاج قاسم بن علی اکبر، بی‌تا؛ کاغذ: فستقی، رویه کاغذی مقوایی، ۲ص (۸۳ر-۸۴ر)، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۶×۲۱/۲سم [ف: ۶-۱۶]

۷۲. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه: ۲۰۳۷/۶

بی‌کا، بی‌تا؛ اهدایی: وزیری مؤسس؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: مقوایی با تیماج مشکی ضربی درون تیماج زرد، ۱ص (۶۹-۷۰)، اندازه: ۱۴/۵×۲۰سم [ف: ۴-۱۱۳۶]

۷۳. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه: ۸۱۷/۳

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ ۳گ، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۳-۲۶]

۷۴. قم؛ مؤسسه آیة الله بروجردی؛ شماره نسخه: ۲۹۰/۸

خط: نسخ، کا: احمد معلم، بی‌تا، جلد: دو رو تیماج رو قرمز اندرون مشکی، ۲گ (۱۹۹پ-۲۰۱ر)، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۱-۱۶۹]

۷۵. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۷۱۳/۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ ۲گ (۱۴۱ر-۱۴۲ر) [ف: ۵-۱۷۷۷]

۷۶. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۲۹۷/۹ط

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج زرد یک‌لا مجدول، ۵ص (۸۱-۸۵)، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۲۴/۳-۶۱]

۷۷. تبریز؛ قاضی طباطبائی؛ شماره نسخه: بدون شماره/۹

کا: ابوعلی حائری، بی‌تا [نشریه: ۷-۵۲۱]

۷۸. قزوین؛ فحول قزوینی؛ شماره نسخه: بدون شماره

بی‌کا، بی‌تا [ف: ۳۱]

۷۹. ساری؛ عمومی؛ شماره نسخه: ۸۱/۷

آغاز و انجام: برابر

بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: فستقی و نخودی رنگ، جلد: تیماج مشکی، ۲ص (۱۴۹-۱۴۷)، ۲۱ سطر (۱۰×۱۵)، اندازه: ۱۶/۵×۲۰/۵سم [عمومی ساری و تنکابن: ف: ۶۳]

۸۰. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۴۶۵۹/۱۲

آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: تیماج قهوه‌ای روشن مقوایی ضربی مجدول با ترنج و سرترنج، ۲گ (۲۳۸-۲۴۰)، ۲۲ سطر (۹×۱۵)، اندازه: ۱۵/۵×۲۳سم [ف: ۱۹-۳۲۹]

۸۱. مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه: ۴۴۷/۷
آغاز و انجام: برابر
بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: عادی، ۲گ (۹۵و-۹۶پ)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [مؤید: ۱-۳۵۹]

۸۲. کاشان؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۷۶/۵
خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ قطع: ربعی [نشریه: ۷-۴۰]

۸۳. اصفهان؛ علامه فانی (ضیاء الدین)؛ شماره نسخه: ۱۳/۱۵
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: عبدالجبار بن محمد بن عبدالجبار خطی بحرانی، بی‌تا؛ جلد: تیماج قرمز ضربی، ۲ص (۲۷۳ر-۲۷۵ر)، ۲۱سطر [سه کتابخانه اصفهان: ف: ۹۳]

۸۴. تبریز؛ ثقة الاسلام؛ شماره نسخه: بدون شماره/۲
بی‌کا، بی‌تا [نشریه: ۷-۵۴۱]

● اصالة الطهارة = الاصل طهارة الاشیاء = الاصل فی الاشیاء الطهارة = حاشیة ذخیرة المعاد فی شرح الارشاد / اصول فقه / عربی

aṣālat-uṭ ṭahāra = al-aṣl ṭahārat-ul ašyā’ = al-aṣl fi-l ašyā’ aṭ-ṭahāra = ḥāšīyat-u ḏaxīrat-il ma‘ād fī š.-il iršād

وحید بهبهانی، محمد باقر بن محمد اکمل، ۱۱۱۸-۱۲۰۵ قمری

vahīd-e behbahānī, mohammad bāqer ebn-e mohammad akmal (1707-1791)

وابسته به: ذخیرة المعاد فی شرح الارشاد؛ محقق سبزواری، محمد باقر بن محمد مؤمن (۱۰۱۷-۱۰۹۰)

بحث بسیار کوتاهی است در این‌که اصل در اشیاء طهارت است و نجاست خلاف اصل می‌باشد و نیاز به دلیل دارد. به فرموده مؤلف این اصل نزد مجتهدین و اخباریین از مسلمات است و تنها صاحب ذخیره (محقق سبزواری) مخالفت نموده و گفته که طهارت مانند نجاست حکم شرعی است و احتیاج به دلیل دارد.

آغاز: بسمله الاصل طهارة الاشیاء و هو من المسلمات عند المجتهدین و الاخباریین

انجام: بجمیع المطلوب بل لابد من ثبوت الحکم بالادلة کیف کان.

چاپ: دارالسلطنه تبریز، سنگی، ۱۳۱۲ق، رحلی، بدون شماره صفحه؛ تبریز، سنگی، بدون تاریخ، خشتی، ۱ص

[الذریعة۲/۱۱۷؛ مکتبة امیر المومنین ۱۱۶/۱؛ دنا ۱۰۳۷/۱ (۶۱ نسخه)]

۱. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۲۴۴۱/۶
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ جلد: تیماج مشکی بدون مقوا، ۱گ (۱۰۲ر-۱۰۲پ)، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۱سم [محدث ارموی مخ ف: ۱-۱۳۹]

۲. مراغه؛ عمومی؛ شماره نسخه: ۲۳/۱۵
آغاز و انجام: برابر
تذکر: نام کتاب به قرینه آغاز نسخه تغییر یافت؛ خط: نسخ، کا: محب علی بن مراد علی لاهیجانی، تا: ۱۴ شوال قرن ۱۲؛ جلد: تیماج سرخ مجدول، ۲گ، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۲۴۳]

۳. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه: ۱۵۵۴/۴
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ ۱گ، اندازه: ۱۵×۲۱سم[ف:۳-۱۰۰]

۴. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۵۱۰۸/۱۴-۲۵/۱۰۸
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ جلد: مقوای لایی، با روکش کاغذ نارنجی عطف وگوشه تیماج، ۱گ، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: ۱-۳۷۸]

۵. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۲۹۹۶/۳
خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: پسته‌ای، جلد: میشن قهوه‌ای لبه‌دار، ۲گ (۷۵پ-۷۶ر)، ۱۹-۲۰ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۶-۱۸۴]

۶. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۳۳۸۲/۶
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: فرنگی شکری، جلد: تیماج ضربی خرمایی، ۲گ، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۰×۱۵سم [ف: ۱۶-۴۱۲]

۷. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۳۳۸۲/۶
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳، جا: کربلا؛ کاغذ: فرنگی آهار مهره شکری، جلد: تیماج ضربی تریاکی، ۲گ، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۰×۱۵سم [ف: ۱۶-۳۵۲]

۸. تهران؛ عبدالعظیم؛ شماره نسخه: ۶۷۶/۲
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ واقف: آیت الله مرعشی نجفی؛ ۱گ، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۰/۵سم [ف: ۱-۴۹]

۹. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۲۲۷۷/۱۵
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: سفید فرنگی، جلد: تیماج مشکی یک‌لا جدول ضربی آستر درون کاغذ زرد، ابعاد متن: ۱۲/۵×۲۱، ۱گ (۱۵۴ر-۱۵۴پ) [ف: ۱۱-۶۹۲]

۱۰. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۷۶۹۸/۱۷
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی ضربی، ۱گ (۱۱۰ ر و پ)، ۱۹ سطر (۸×۱۳)، قطع: ربعی، اندازه: ۱۰×۱۵سم [ف: ۱۶-۶۷۶]

۱۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۷۷۰۷/۱۵
بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج قهوه‌ای ضربی مقوایی، ۲۱ سطر (۱۰/۵×۱۵)، قطع: ربعی، اندازه: ۱۴×۲۰/۵سم [ف: ۱۶-۶۸۱]

۱۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۵۴۱۸/۱۲
بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: کبود و سفید فرنگی، جلد: تیماج مشکی عطف آلبالوئی، ۱گ (۲۱۵پ-۲۱۶ر)، ۲۰ سطر (۷/۵×۱۶)، قطع: ربعی، اندازه: ۱۳×۲۱/۵سم [ف: ۱۶-۵]

۱۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۳۱۶۴/۵
آغاز: برابر
خط: نستعلیق، کا: ابراهیم بن مرتضی حسینی زنجانی، تا: قرن ۱۳؛ جلد: ساغری مشکی، ۱گ (۸۵ر)، ۳۳ سطر [ف: ۳۶-۲۵۰]

۱۴. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۴۴۰۰/۳
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: فرنگی، ۱گ (۷۵)، ۲۳ سطر، اندازه: ۹×۱۶سم [ف: ۳۶-۳۳۶]

۱۵. مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه: ۸/۱۱
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، کا: امر علی استرآبادی، تا: ۱۲۱۱ق، جا: کربلا؛ جلد: چرم زرد نقش دار، ۱گ (۱۲۰و-۱۲۰پ)، ۲۲ سطر، اندازه: ۱۱×۱۷سم [مؤید: ۳-۵۴۰]

۱۶. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۹۷۸۷
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق تحریری، کا: محمد تقی برغانی (شهید ثالث)، تا: ۱۲۱۹ق، جا: کربلا؛ ضمیمه نسخه ش ۱۹۷۸۴؛ اهدایی: رهبری، ۱۳۷۳؛ کاغذ: فرنگی شکری، ۱گ، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۱سم [ف: ۱۶-۲۲۸]

۱۷. شیراز؛ علامه طباطبائی؛ شماره نسخه: ۶۴۲/۵
خط: نستعلیق شکسته، کا: شریف بن ابی طالب قمی، تا: ۱۲۲۲ق؛ ۱گ (۱۷۱ر)، اندازه: ۱۴/۵×۲۰سم [نسخه پژوهی: ۳-۱۱۱]

۱۸. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۴۶۵۱/۶
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۲۲ق، جا: اصفهان؛ ترقیمه: «شرعت فی کتابة هذه المسالة و هی للمولی الافضل، محمد باقر بن محمد اکمل، فی لیلة الترویة فی اصفهان، سنة ۱۲۲۲هـ (فراز برگ آغازین) تمت المسالة من خط الفاضل المجتهد المعاصر والد السید الاستاد (سید مجاهد) دام مجدهما»؛ کاغذ: فرنگی آهار مهره، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۳۲۶گ، ۲۴ سطر(۱۰/۵×۱۶/۵)، اندازه: ۱۵×۲۱ سم [ف: ۳۷-۱۱۳]

۱۹. قم؛ مؤسسه آیة الله بروجردی؛ شماره نسخه: ۳۴۳/۳
خط: نستعلیق، کا: ابوطالب بن حسین حسینی خلخالی، تا: ۱۲۲۲ق، برای سید مراد طباطبائی بروجردی؛ جلد: مقوایی عطف و حواشی تیماج قهوه‌ای، ۱گ (۹۶ر-۹۶پ)، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۰سم [ف: ۱-۲۰۲]

۲۰. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۳۹۴/۵ ط
خط: تحریری، کا: شیخ جواد بن محمود کاظمی، تا: ۱۲۲۲ق؛ ۲ص (۳۵۷-۳۵۸)، ۲۲-۲۳ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۰/۵سم [ف: ۲۴/۳-۱۰۸]

۲۱. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۸۲۸/۳
خط: نسخ، بی‌کا، تا: با تاریخ۱۲۳۱ق؛ کاغذ: پسته‌ای، جلد: میشن قهوه‌ای، ۱گ (۹۹پ-۱۰۰ر)، اندازه: ۱۰/۳×۱۵/۴سم [ف: ۵-۱۹۶]

۲۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۰۲۲۱/۲
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: ابوطالب، تا: دوشنبه ۲۸ ربیع الاول ۱۲۳۱ق؛ کاغذ: فرنگی شکری و نخودی، جلد: مقوا عطف و گوشه‌ها تیماج قهوه‌ای، ۱گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۵×۲۰سم [ف: ۱۶-۳۹۸]

۲۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ض۷۳۲۷
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق تحریری، کا: محمد بن محمد مهدی رضوی، تا: ۱۲۳۲ق؛ واقف: ملک‌زاده کوثر؛ کاغذ: شکری، جلد: تیماج زرشکی ضربی با ترنج و سرترنج، ۱۴ سطر[ف: ۲۱/۱-۱۱۶]

۲۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۹۷۷۵/۴
خط: نستعلیق، کا: حاجی محمد بن آقا بابا جیلانی، تا: ۱۲۳۳ق، جا: اصفهان، مدرسه جدید سلطانی معروف به چهار باغ؛ کاغذ: فرنگی آهار مهره شکری، جلد: میشن خرمایی، ۲گ (۱۱۹-۱۲۰)، ۲۲ سطر، اندازه: ۱۷×۲۱سم [ف: ۱۶-۳۹۵]

۲۵. همدان؛ مدرسه غرب؛ شماره نسخه: ۴۸۱۷/۴
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: حسین بن قاسم بن محمد بن شیخ حمزه، تا: ۱۲۳۳ق؛ قطع: بیاض رقعی [رشت و همدان: ف: ۱۵۷۲]

۲۶. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۲۱۵۰/۴
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۳۷ و ۱۲۳۸ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مقوایی، رویه تیماج حنایی، ۲گ (۱۶۱ب-۱۶۲ر)، ۳۰ سطر(۹×۱۵)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۱۱-۴۱۳]

۲۷. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۳۲۰۸/۲
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: علی بن محمد هادی حسینی اصفهانی، تا: ۱۲۳۴-۱۲۳۹ق؛ کاغذ: فرنگی شکری، جلد: آستری کاغذی نارنجی، ۱ص (۵۴-۵۵)، ۲۲ سطر (۸/۵×۱۴) سطر، اندازه: ۱۴×۲۱سم [ف: ۱۵-۸]

۲۸. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۱۰۱۷/۴
آغاز: بسمله، الحمد رب العالمین و الصلوة و السلام علی محمد و آله اجمعین؛ **انجام:** مع ان الاحتیاط حسن و احتیاط علی کل مال لو علم انه احتیاط و الله العالم باحکامه
در فهرست با عنوان «اصالة الطهارة» آمده ولی انجام آن با رساله

«عبادة الجاهل» وحید بهبهانی سازگار است و به احتمال زیاد و با توجه به تعداد صفحات، این بخش از نسخه یک رساله نیست و دو یا چند رساله از وحید در آن است که فهرست‌نگار دقت نکرده است؛ خط: نسخ، کا: محمد رضا بن محمد علی خوانساری، تا: ۱۲۳۵ق؛ کاغذ: فرنگی فستقی، جلد: تیماج مشکی، مقوایی ترنج و نیم‌ترنج کوبیده، ۱۱ص (۲۰۶-۲۱۷)، ۲۰ سطر (۹/۵×۱۴)، اندازه: ۱۴/۵×۲۱سم [ف: ۹-۱۵]

۲۹. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه: ۸۲۵/۱۱

آغاز: الحمد لله رب العالمین و الصلوة علی محمد و آله الطاهرین ... ان الطهارة حکم شرعی یتوقف علی النص کالنجاسة من دون تفاوت و ما ورد فی الموثق من قولهم علیهم السلام کل شی نظیف حتی تعلم انّه قذر؛ **انجام:** برابر

خط: نستعلیق، کا: محمدحسن نوری، تا: ۱۲۳۵ق، جا: مدرسه نجف؛ جلد: تیماج زرشکی بدون مقوا، مجدول، ۱گ، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۱-۱۶۱]

۳۰. شیراز؛ علامه طباطبائی؛ شماره نسخه: ۳۷/۵

خط: نسخ، کا: محمد امیر خراسانی، تا: ۱۲۳۷ق، جا: نجف؛ ۱گ (۱۴۰ر)، اندازه: ۱۴/۵×۲۰/۵سم [نسخه پژوهی: ۳-۶۷]

۳۱. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه: ۲۲۶۱۲/۱۲

آغاز: برابر

خط: نسخ و نستعلیق، کا: سید محمد بن محمد باقر بن قوام الدین محمد بن مفید موسوی استرآبادی، تا: ۱۲۳۸ق؛ کاغذ: فستقی، جلد: تیماج مشکی، ۲گ (۱۰۸-۱۰۹پ)، ۱۵-۱۶ سطر (۱۰×۱۵)، اندازه: ۱۷×۲۱سم [ف: ۳-۷۸۳]

۳۲. کرمانشاه؛ نجومی؛ شماره نسخه: ۴مجموعه بدون شماره

کا: محمد لنکر کنانی، تا: محرم ۱۲۴۴ق [دلیل المخطوطات:۱-۲۸۲]

۳۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۲۵۳/۶ط

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: سید محمد بن سید حسین موسوی حسینی، تا: ۱۲۴۴ق، جا: اصفهان؛ جلد: کاغذی، ۲ص (۲۱۳-۲۱۴)، ۱۹-۲۱ سطر، اندازه: ۸/۵×۱۵سم [ف: ۲۴/۳-۴۰]

۳۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۹۶۳۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: محمد رضا کوکدی گلپایگانی، تا: ۱۲۴۴ق؛ ضمیمه نسخه ش ۱۹۶۳۰؛ اهدایی: رهبری، ۱۳۷۳؛ کاغذ: فرنگی نخودی، ۱گ، ۲۴ سطر، اندازه: ۱۲×۲۰سم [ف: ۱۶-۲۲۸]

۳۵. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۴۵۸/۱۵

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۰ ذیقعده ۱۲۴۵ق؛ جلد: تیماج قرمز، ۲ص (۲۱۲پ-۲۱۳پ)، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۵×۲۰سم [ف: ۲-۶۶]

۳۶. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۲۱۳/۱۰-طباطبائی

خط: نستعلیق، کا: عبدالعظیم بن مشهدی رحیم آجرلو کهکی (من بلوک بلده ساوج)، تا: ۱۲۷۲ق؛ کاغذ: فرنگی نباتی رنگ، جلد: تیماج قرمز، ۱ص (۷۴)، ۱۴ سطر، قطع: وزیری، اندازه: ۱۵×۲۲سم [ف: ۲۳-۷۷۰]

۳۷. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ض۲۱۱۲۴

کا: سید احمد بن ابی‌طالب حسینی موسوی خوانساری، تا: ۱۲۷۵ق؛ قطع: خشتی [اهدائی ف: ۳۵۳]

۳۸. اصفهان؛ مدرسه صدر بازار؛ شماره نسخه: ۲۵۳/۳

خط: نسخ، کا: یوسف بن ابی القاسم موسوی جرفادقانی، تا: صفر ۱۲۸۵ق، جلد: مقوایی، عطف تیماج قهوه‌ای، ۱گ (۸ر-۸پ)، اندازه: ۱۷/۵×۲۲سم [ف: ۱-۱۷۷]

۳۹. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۵۸/۵-طباطبائی

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: آقا بابا پسر ملا محمد مهدی شاهمیرزائی، تا: ۱۲۸۶ق؛ کاغذ: فرنگی آبی، جلد: تیماج قرمز، ۱ص (۲۱۱-۲۱۲)، ۱۹ سطر، قطع: رقعی، اندازه: ۱۴×۲۱سم [ف: ۲۲-۴۴]

۴۰. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۲۱۹۸/۳-۱۲/۸۸

آغاز و انجام: برابر

خط: شکسته، نستعلیق، کا: محمدبادکوبی، تا: ۲۲ ذیحجه ۱۳۱۵ق؛ ۲گ، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۶×۲۱سم [ف: ۱-۳۷۸]

۴۱. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۷۵۲۵/۵-۳۸/۱۴۵

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: محمد بن محمدحسین، تا: شنبه ۷ شوال ۱۳۱۹ق، حسب الامر سلالة السادات؛ جلد: تیماج قهوه‌ای مجدول، ۲گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۱×۱۷سم [ف: ۱-۳۷۸]

۴۲. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه: ۱۹۳۸/۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج مشکی ترنج و سر مجدول گرهی، ۲گ، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۵×۲۲سم [ف: ۱-۱۶۱]

۴۳. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۲۱۲۹/۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱گ (۱۴۷ر-۱۴۷پ)، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۴×۲۱سم [محدث ارموی-ف: ۱-۱۳۹]

۴۴. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه: ۲۰۳۷/۷

بی‌کا، بی‌تا؛ اهدایی: وزیری مؤسس؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: مقوایی با تیماج مشکی ضربی درون تیماج زرد، ۱ص (۷۰-۷۱)، اندازه: ۱۴/۵×۲۰سم [ف: ۴-۱۱۳۶]

۴۵. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۲۴۳۹/۲۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: محمد صالح خوانساری و حاج قاسم بن علی اکبر، بی‌تا؛ کاغذ: فستقی، رویه کاغذی مقوایی، ۲گ (۲۷۱پ-۲۷۲ر)، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۶×۲۱/۲سم [ف: ۶-۱۸]

۴۶. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۶۸۰۸/۱-۳۴/۱۷۸

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ مصحح، محشی با نشان «منه دام ظله

العالی»؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۱×۱۷سم [ف: ۱-۳۷۸]

۴۷. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه: ۸۴۷/۴
بی‌کا، بی‌تا؛ ۱گ، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۳-۲۹]

۴۸. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۳۴۸۴/۳
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: پسته‌ای، جلد: میشن قرمز، ۲۲ سطر، اندازه: ۱۵×۲۰/۶سم [ف: ۶-۴۵۸]

۴۹. ساری؛ عمومی؛ شماره نسخه: ۸۱/۶
آغاز و انجام: برابر
بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: فستقی و نخودی رنگ، جلد: تیماج مشکی، ۱ص (۱۴۶-۱۴۵)، ۲۱ سطر (۱۰×۱۵)، اندازه: ۱۶/۵×۲۰/۵سم [عمومی ساری و تنکابن: ف: ۶۳]

۵۰. اصفهان؛ علامه فانی (ضیاء الدین)؛ شماره نسخه: ۱۳/۷
آغاز: برابر
خط: نسخ، کا: عبدالجبار بن محمد بن عبدالجبار خطی بحرانی، بی‌تا؛ جلد: تیماج قرمز ضربی، ۲گ (۲۰۲پ-۲۰۳ر)، ۲۱ سطر [سه کتابخانه اصفهان: ف: ۹۱]

۵۱. خوی؛ نمازی؛ شماره نسخه: ۱۳۳/۶
آغاز: برابر
خط: نسخ خفی، بی‌کا، تا: ۱۲۰۲ق؛ واقف: حسن صدرزاده خویی، ۱۳۴۷ش؛ جلد: تیماج قهوه‌ای مجدول، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۹×۲۴سم [ف: ۷۷]

۵۲. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه: ۹۰۷/۴
آغاز و انجام: برابر
بی‌کا، بی‌تا؛ ۱گ (۱۹۵ ر و پ) [ف: ۵-۳۵]

۵۳. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه: ۵۹۲/۶
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج قهوه‌ای عطف تیماج زرشکی مجدول گرهی، ۲گ، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۱-۱۶۱]

۵۴. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه: ۲۲۵۱۶/۲
آغاز: برابر
خط: نسخ، کا: علی بن شیخ محمد مقصودی، بی‌تا؛ کاغذ: آهار مهره، جلد: تیماج عنابی ضربی‌دار، ۲ص (۱۰-۱۱)، ۲۲ سطر (۹×۱۴/۵)، اندازه: ۱۵/۵×۲۱/۵سم [ف: ۲-۷۱۳]

۵۵. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۷۱۳/۲
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ این نسخه در هامش؛ ۱گ (۱۴۰پ) [ف: ۵-۱۷۷۷]

۵۶. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۶۱۶۶/۳
بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: مقوایی عطف تیماج قهوه‌ای، ۱گ (۲۷ر-۲۷پ)، اندازه: ۱۵/۵×۲۱سم [ف: ۱۶-۱۶۴]

۵۷. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه: ۱۵۶۵/۱۲
بی‌کا، بی‌تا؛ ۱ص، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۳-۱۰۱]

۵۸. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۱۶۹۰/۶
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی ضربی مقوایی، ۲ص (۲۱۶-۲۱۷)، ۲۰ سطر (۹/۵×۱۴)، اندازه: ۱۴×۲۱/۵سم [ف: ۸-۲۴۷]

۵۹. یزد؛ سریزدی؛ شماره نسخه: ۲۸/۱۰
خط: نسخ، کا: میراسماعیل بن میرهادی قائنی بیرجندی، بی‌تا؛ جلد: تیماج مشکی مجدول زرین، عطف تیماج قرمز، ۲گ (۲۲۴پ-۲۲۵ر)، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۳/۵×۲۲سم [ف: ۱-۳۰]

۶۰. مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه: ۲۷۱/۲
آغاز و انجام: برابر
تذکر: نام مؤلف به قرینه آغاز نسخه تعیین شد؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: چرم قرمز، ۲گ (۵۴پ-۵۵و)، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۳×۲۱سم [مؤید: ۱-۲۴۲]

۶۱. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۲۱۲۵/۱۷
آغاز و انجام: برابر
بی‌کا، بی‌تا؛ ۱گ (۲۵۰پ و ر) [ف: ۱۱-۳۴۱]

۶۲. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۴۶۵۹/۵
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: تیماج قهوه‌ای روشن، ترنج و سرترنج، ۱ص (۱۷۸-۱۷۸)، ۲۱ سطر (۹×۱۵)، اندازه: ۱۵/۵×۲۳سم [ف: ۱۹-۳۲۶]

۶۳. تهران؛ مدرسه معمارباشی؛ شماره نسخه: ۵۷/۳
آغاز و انجام: برابر
بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج قهوه‌ای با روکش سبز، ۱گ (۱۳ر-۱۳پ) [ف: ۶۱]

۶۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۹۵۸۸/۴
آغاز: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج سبز، ۱ص (۲۳پ-۲۴پ)، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۱×۲۱/۵سم [ف: ۳۰-۲۳۸]

● اصالة الطهارة / فقه / عربی

aṣālat-uṭ ṭahāra

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۵۷۳/۳
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: سفید، جلد: تیماج مشکی ضربی مقوایی با ترنج، ۲۴ سطر (۸×۱۴)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [سنا: ف: ۱-۳۶۳]

● اصالة العدم / اصول فقه / عربی

aṣālat-ul ʻadam

خوانساری، ابوتراب بن ابوالقاسم، ۱۲۷۱-۱۳۴۶ قمری
xānsārī, abū-torāb ebn-e ab-ol-qāsem (1855-1928)

رساله‌ای در قاعده اصالة العدم و آنچه در این موضوع گفته شده است.

آغاز: الحمد لله علی ما انعم و الشکر له علی ما الهم ... اما بعد فاعلم ان من جملة الاصول التی ما زالوا یتمسکون بها قدیما و حدیثا
انجام: و استشفع فی ذلک الیه بمحمد و آله الاطهار صلی الله علیهم ما تعاقب اللیل والنهار

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۰۹۷۶/۱
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ جلد: تیماج قرمز، ۸گ (۲پ-۱۰ر)، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۵×۲۰/۵سم [ف: ۲۷-۳۸۵]

● اصالة عدم التذکیة / فقه / عربی
aṣālat-u ‘adam-it taḏkīya

خواجوئی، محمد اسماعیل بن حسین، -۱۱۷۳ قمری
xājū’ī, mohammad esmā‘īl ebn-e hoseyn (- 1760)

آغاز: الاصل عدم التذکیة فی الجلود ان اشتراه من الکفار او ممن لایوثق به فی روایة التهذیب عن الحسین بن سعید عن ابی عبدالله عن الفراء المشتری فمن لایوثق به
چاپ: در مجموعه اولی از رسائل فقهیه مؤلف چاپ شده است.

۱. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۱۶۰۶/۴
آغاز: برابر
خط: نسخ، کا: محمد کاظم پسر میرزا محمد، تا: ۱۲۴۷ق، جا: اصفهان، مدرسه جده؛ ۳گ (۷۶پ-۷۹ر) [ف: ۵-۳۰۴]

۲. مشهد؛ ادبیات؛ شماره نسخه: ۲۵/۴ فیاض
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج عنابی ضربی‌دار، ۲گ، ۲۶ سطر (۱۷×۸)، قطع: پستی [ف: ۲۱۲]

● اصالة الفساد / اصول فقه / عربی
aṣālat-ul fisād

وحید بهبهانی، محمد باقر بن محمد اکمل، ۱۱۱۸-۱۲۰۵ قمری
vahīd-e behbahānī, mohammad bāqer ebn-e mohammad akmal (1707-1791)

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۱۶۹۰/۵
خط: نسخ، کا: علی بن میرزا محمد (شاید)، بی‌تا؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی ضربی مقوایی، ۲گ (۲۱۵پ-۲۱۶پ)، ۲۰ سطر (۹/۵×۱۴) سطر، اندازه: ۱۴×۲۱/۵سم [ف: ۸-۲۴۷]

● أصالة اللزوم / اصول فقه / عربی
aṣālat-ul luzūm

مختار گلپایگانی، احمد بن علی، ق۱۳ قمری
moxtār-e golpāygānī, ahmad ebn-e ‘alī (- 19c)

تاریخ تألیف: چهارشنبه ۲ رجب **۱۲۳۳**ق؛
رساله در این‌که اگر عقدی با جمیع شرایط صحت آن واقع شود، لازم خواهد بود؛ در چهار «مقدمه» و چهار «مسأله» و یک «تتمیم» و «تذنیب».
آغاز: الحمدلله رب العالمین ... و بعد فاعلموا یا اخوانی فی الدین و أعلوانی فی السلوک الی نهج الحق المبین
انجام: أما الثانی اشکال مثل ذلک الاشکال لما سبق فافهم، هذا و لیکن هذا آخر ما أردناه

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۳۴۹۴/۱
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ مصحح، روی برگ اول یادداشتی در معرفی مؤلف به‌خط محمد رضا بن محمد جعفر بهاری به‌تاریخ ۲۷ محرم ۱۳۴۹؛ جلد: تیماج مشکی بدون مقوا، ۸گ (۲ر-۱۰پ)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۹-۲۹۰]

● اصالة اللزوم فی العقود و عموم أوفوا بالعقود (رسالة فی) / فقه / عربی
aṣālat-ul luzūm fi-l ‘uqūd wa ‘umūm-i awfū bi-l-‘uqūd (r.-un fī)

آرانی کاشانی، محمد علی بن محمد حسن، ۱۱۷۷-۱۲۴۴ قمری
ārānī kāšānī, mohammad ‘alī ebn-e mohammad hasan (1764-1829)

عده‌ای از علما به عموم آیه «اوفوا بالعقود» تمسک کرده‌اند بر این‌که اصل در عقود، لزوم است مگر دلیلی بر خلاف آن باشد. مؤلف به تحقیق این نظر پرداخته است.
آغاز: الحمدلله واهب العطیات و الصلاة و السلام علی اشرف البرایا و المخلوقات محمد و عترته سرح الظلمات و معادن الهدایات.
انجام: کما هو صریح الآیة کالعقود بل فی الآیة إشارة إلی عدم وجوب الوفاء بمطلق الوعد إذ مفهوم الکلام أنه لیس لهم سوء الدار إذا لم یکن هناک میثاق

خوانسار؛ فاضل؛ شماره نسخه: ۲۲۵/۱۷
آغاز: برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: دوشنبه ۲۷ شعبان ۱۲۰۷ق؛ جلد: تیماج قرمز ضربی ترنج و سرترنج‌دار با لچکی، عطف تیماج شتری، ۱۷گ (۱۴۳-۱۵۹)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۱-۱۸۲]

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۵۶۷/۱۷
نسخه اصل: همان نسخه بالا [عکسی ف: ۲-۱۶۰]

● **اصالة الوجود** / فلسفه / عربی

aṣālat-ul wujūd

صدرالدین شیرازی، محمد بن ابراهیم، ۹۷۹-۱۰۵۰ قمری

sadr-od-dīn-e šīrāzī, mohammad ebn-e ebrāhīm (1572-1641)

این رساله در ضمن آثار ملاصدرا معرفی نشده و منسوب به اوست.

[کتابشناسی جامع ملاصدرا ص ۳۱۲، دنا ۱۰۳۹/۱]

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۹۱۱۲/۲

آغاز: الحمد لفیض الوجود و الخیر و الفعل ... فیقول ... محمد الشهیر بصدرالدین لما هذبت نفسی و فکری عن الاهواء و نقیت ذهنی و خاطری عن غشاوة المراء لاح لی بفضل الله و قوته ان وجود الممکنات انما هو بموجوداتها الخاصة الفایضة من الوجود الواجبی القیومی؛ **انجام:** اما باعتبار ذاتها الصادرة عن الجاهل جل ذکره.

در چند اصل؛ خط: نستعلیق، کا: احمد بن محمد ابراهیم اصفهانی، تا: قرن ۱۲، جا: اصفهان، مدرسه حاجی میرزا مهدی؛ جلد: تازه، ۷ص (۴۶پ-۴۹پ)، ۱۲ سطر (۵×۱۰)، قطع: بغلی، اندازه: ۱۰×۱۶سم [ف: ۱۷-۲۹۶]

● **اصالت وجود** / فلسفه / فارسی

esālat-e vojūd

یکی از مسئله‌های دشوار فلسفی مبحث وجود و ماهیت و اصالت آنها است که متکلمان و عارفان و فیلسوفان خاوری همه از آن گفتگو کردند و اصالت یکی از این دو در نگارش‌های خواجه رئیس و شیخ اشراقی بحث شده و ملاصدرای شیرازی به‌خصوص آن را یکی از پایه‌های فلسفی خویش ساخت. این رساله چنان‌که در آغاز آن آمده برای این نوشته شده است که بتوان مسئله وجود ماهیت و اصالت یکی از آن دو را به‌آسانی دریافت. نگارنده رساله از متأخران است و در آن از شیخ اشراق، خواجه طوسی، علامه حلی، سراینده گلشن راز، جامی، محقق لاهیجی و منظومه فرزانه سبزواری یاد می‌کند و شعری از منظومه می‌آورد.

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۸۷۶/۱

آغاز: حمد الجاعل نور الوجود و ظلمة المهیة ... این چند کلمه ایست در بیان مراد از وجود و مهیت؛ **انجام:** آنچه که دارد آورده شد چو ما فی الخارج هویت وجود یه میباشد و بس.

خط: تعلیق شکسته، کاتب = مؤلف (به‌گواهی خط‌خوردگی‌ها)؛ پس از این آغاز رساله دیگری می‌آید به فارسی در همان موضوع و گویا دیباچه دیگری است از نگارنده بر همین رساله و چنین آغاز می‌شود: «پس از نام خدا و ستایش او و درود بر پیامبر-چون اهم مسائل علم معقول که مبتنی می‌باشد بر او معرفت مبدء و معاد ... مسئله اصالت وجود و اصالت مهیت می‌باشد ... و مهیت امری است اعتباری» (برگ ۳۰پ) و درست با برگ ۲ر از رساله ما مربوط می‌شود، آنگاه از برگ ۳۱ر تا ۴۰ر سخنانی است به عربی درباره مفهوم منطقی و طبیعی و وجود ذهنی و جبر و اختیار و باید از همین نگارنده باشد؛ ۲۹گ، (۲ر- ۲۹ر) [ف: ۳-۱۴۵]

● **اصباح الشیعة بمصباح الشریعة** / فقه / عربی

iṣbāḥ-uš-šī‘a bi-miṣbāḥ-iš-šarī‘a

بیهقی نیشابوری کیدری، محمد بن حسین، ق۶ قمری

beyhaqī neyšābūrī keydarī, mohammad ebn-e hoseyn (-12c)

دوره کامل فقه فتوایی شیعی است که در آن همانند «نهایه» شیخ طوسی به ندرت پای استدلال به میان می‌آید، با عناوین «فصل – فصل». صاحب «الذریعة» این کتاب را مانند «علامه مجلسی» به «نظام الدین صهرشتی» نسبت داده است، لکن «ملا عبدالله اصفهانی تبریزی» شاید نخستین فرد پس از «علامه مجلسی» باشد که در این نسبت تشکیک نموده و بنا بر آنچه در کتاب‌های شهید از «کیدری» نقل شده، با محتوای «اصباح الشیعة» مطابق دانسته است، در این باره به مقدمه چاپی کتاب «اصباح الشیعة» رجوع شود.

آغاز: الحمدلله الذی ألهمنا ان نحل معاقد الحق فنحل بحلها مقاعد الصدق و امدنا بامداد التوفیق حتی تحرینا سواء الطریق ... و بعد فأن درة یتیمة من الصدف. النبوی و ثمرة ذات قیمة عظیمة من الشجر العلوی قد انتج من خاطره اللطیف و خرج من لطیفه الشریف کتاب الطهاره؛ الطهارة اما بالماء او بالتراب

چاپ: با تحقیق ابراهیم بهادری، قم، مؤسسه امام صادق، ۱۴۱۶ق؛ بکوشش علی اصغر مروارید، بیروت، مؤسسه فقه الشیعه، ۱۴۱۷ق

[الذریعة ۱۱۸/۲؛ ریاض العلماء۴۴۷/۳ مرآت الکتب ۴۶/۲؛ ریحانة الادب ۴۸۱/۳]

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۲۳۷۴ و ۱۲۷عکسی

آغاز: برابر؛ **انجام:** و لا له ان یأخذ من ماله شیأ ان ظفر به فان جاءه الحی [الف] تایباً واعطاه ما حلف علیه جازله قبضه فان جامع المال بربحه [فلا] یا حذ الانصف الربح

خط: نسخ، کا: محمد بن الهادی، تا: سه‌شنبه ۲۵ شعبان ۶۴۵ق؛ مصحح، محشی؛ ۸ برگ از آغاز نسخه بازنگاری شده و پیش از آن، روی برگ آغاز نام کتاب و نسبت آن به «قطب الدین کیدری» و استدلال به گفته «خاتم المحدثین» که گویا مقصود او «محدث قمی» رضوان الله علیه بوده، در برگ ۹ صورت اجازه و تفریظی است از «عبدالله بن حمزه طوسی»، استاد مؤلف، برای

شیخ قطب الدین کیدری در رمضان سال ۵۹۶ق؛ تملک: «محمد نصیر بن محمد رضی» با مهر «و کفی بالله نصیرا» (بیضی) و تاریخ ۱۰۸۴ق، «نصرالله بن الحسین الحسنی المدرس»، «هو قد صار من عواری الدهر الخوان لدی الغریق فی بحار العصیان» و مهر «العبد حسین بن ابراهیم الحسینی» (مربع) که این توضیح در زیر آن نگاشته شده است: «این خط و خاتم، خط و خاتم علیین آرامگاه، حجة الاسلام زمانه، علامه عصر، جد آقا سید اعلی الله مقامه می‌باشد. از کتب کتابخانه ایشان می‌باشد و حکمش مثل سایر کتب کتابخانه می‌باشد» با امضاء «مصطفی» و حروف مقطع «مولی نصرالله مدرس»؛ کاغذ: شرقی، جلد: تیماج مشکی یک لا ساده، ۱۶۵گ، ۲۱ سطر (۱۰×۱۴)، اندازه: ۱۵×۱۸سم [ف: ۳۱-۲۷۶] و [عکسی ف: ۱-۱۲۳]

۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۷۱۴۱

از طهارت تا قضاء هر یک در چند فصل؛ خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ نام کتاب در دیباچه؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی لایی، ۲۳۴گ، ۱۶ سطر (۱۱/۶)، قطع: بغلی، اندازه: ۱۱×۱۵/۵سم [ف: ۱۶-۴۶۵]

۳. کاشان؛ عاطفی، حسن؛ شماره نسخه: ۱۲/۳

آغاز: برابر؛ **انجام:** قد وقع الفراغ من تنمیق هذا الکتاب بعون الله الوهاب امتثالا لامر الاستاد المعظم و المعلم المفخم علی ید اقل الطلاب ابن محمد حسن محمد علی البیدگلی فی یوم الخامس من شهر صفر المظفر من شهور سنة ۱۲۵۹ من الهجرة النبویة ...

خط: نسخ، کا: محمد علی بیدگلی، تا: ۵ صفر ۱۲۵۹ق؛ کاغذ: سفید فرنگی [نشریه: ۱۱-۹۵۳]

● الاصباح الظاهر لذوی العقول الهادی الی أدلة الکافل بنیل السؤل / اصول فقه / عربی

al-iṣbāḥ-uẓ-ẓāhir li-ḏawi-l-‘uqūl-il-hādī ila ’adillat-il-kāfil bi-niyl-is-su’l

ابن عواض، یحیی بن احمد، -۱۰۷۰ قمری

ebn-e ‘avāz, yahyā ebn-e ahmad (- 1660)

وابسته به: الکافل بنیل السؤال فی علم الاصول؛ بهران، محمد بن یحیی (۸۸۸-۹۵۷ق)

شرح مزجی استدلالی نسبتاً مختصری است بر رساله «الکافل» ابن بهران با نقل بعضی از اقوال مذاهب جز مذهب زیدی.

آغاز: الحمد لله رب العالمین ... قال القاضی العلامة عزالدین ... الحمد لله، ابتدأ کتابه بالبسملة و الحمدلة للتبرک.

انجام: نسأل الله التوفیق و الهدایة و نحمده علی التیسیر فی البدایة و النهایة و نصلی علی خاتم الرسل الکرام..

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۴۵۵۸/۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: محمد بن صلاح الدین الجلال، بی‌تا، برای عمادالدین یحیی بن جار الله مسحم؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۹۱گ (۱۷۵پ-۲۶۵ر)، اندازه: ۲۱×۳۰سم [ف: ۱۲-۱۳۵]

● الاصباح فی شرح دیباجة المصباح = اعراب دیباجة المصباح = شرح دیباجة المصباح / نحو / عربی

al-iṣbāḥ fī š.-i dībājat-il miṣbāḥ = i‘rāb-u dībājat-il miṣbāḥ = š.-u dībājat-il miṣbāḥ

تفتازانی، مسعود بن عمر، ۷۲۲-۷۹۲ ؟ قمری

taftāzānī, mas‘ūd ebn-e ‘omar (1323-1390)

وابسته به: المصباح فی النحو؛ مطرزی، ناصر بن عبدالسید (۵۳۸-۶۱۰)

شرح دیباجه کتاب «المصباح فی النحو» است که شارح در آن به جهت تیمن، به اعراب آیه شریفه «رب إنی لا أملک إلا نفسی» پرداخته و سپس برای ترغیب دانشجویان علم نحو نکاتی را در چهار «مطلب» آورده است و پس از آن به اعراب دیباجه کتاب مذکور و سایر مسایل نحوی پرداخته است. وی در این اثر از برخی مصادر، همچون شرح جمال الدین بر «کشاف» و جز آن نیز یاد نموده است. از این اثر نسخه‌هایی در برخی کتابخانه‌های ایران، قبرس، ترکیه، حجاز، مصر، آلمان، و آمریکا نگهداری می‌گردد.

آغاز: الحمدلله الذی لایبلغ کنه حاد و لایحصی عدد نعمه عاد و حار فی بحار عرفان ارواح العالمین و نار بانوار احسان اشباح العالمین و الصلوة علی من لم یراثرا الکفر الا

انجام: لکن یندفع بالاستقراء اذا لم یکون البحث من جهة العاملة فهو الحامل بالاستقراء لابالفعل یجوزان یکون هی شیئا غیر الخامس تم

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۹۲۷۲/۱

آغاز و انجام: برابر

تذکر: نام مؤلف به استناد فهرست مجلس (۴۰/۲ ص ۲۱۳) تعیین شد؛ خط: نستعلیق، کا: محمد بن یعقوب بحرانی، تا: قرن ۱۱؛ جلد: مقوایی، عطف تیماج مشکی، ۲۱گ (۱پ-۲۱پ)، اندازه: ۱۳/۵×۱۸/۵سم [ف: ۲۴-۶۳]

۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۴۵۶ کر

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ مصحح، مجدول؛ کاغذ: فرنگی سفید آهار مهره، جلد: مقوایی با روکش کاغذی کرم، عطف تیماج قهوه‌ای روشن، ۳۴گ، ۱۵-۱۶ سطر (۶×۱۴/۵)، قطع: رقعی، اندازه: ۱۳×۲۰سم [ف: ۴۰/۲-۲۱۲]

● اصحاب الاجماع = ارجوزة فی اصحاب الاجماع / شعر، درایه / عربی

aṣḥāb-ul ijmā‘ = urjūzat-un fī aṣḥāb-il ijmā‘

بحرالعلوم، محمد مهدی بن مرتضی، ۱۱۵۵-۱۲۱۲ قمری

bahr-ol-ʻolūm, mohammad mahdī ebn-e morteza (1742-1798)

منظومه‌ای است کوتاه، در ۱۷ بیت، در شناخت اصحاب اجماع. در اصطلاح رجالی، چند تن از اصحاب بزرگ ائمه اطهار (ع) از اصحاب اجماع می‌باشند و تمامی علما متفق هستند هر روایتی که از ایشان به طریق صحیح نقل شده و راویان آن از اول سند تا یکی از ایشان موثوق و معتمد باشند، آن روایت را صحیح و لازم الاجرا است و بعد از آن ملاحظه احوال خود ایشان و یا راویان دیگر که ما بین ایشان و معصوم (ع) هستند را لازم نیست. مرحوم مدرس تبریزی در کتاب «ریحانة الادب» مفصل در خصوص این موضوع به بحث پرداخته و ۱۰ بیت از آغاز این منظومه را آورده است. در الذریعة از این منظومه یاد نشده لیکن از منظومه یا رساله مفصل فرزند مؤلف به نام سید رضا یاد کرده است. میرزا ابوالفضل کلانتر مؤلف «شفاء الصدور» بر این ارجوزه شرحی نگاشته است به نام «ثقاوة الاصابه».

آغاز: قد اجمع الکل علی تصحیح ما ×× یصح عن جماعة فلیعلما / و هم ابو نجابة و رفعه ×× اربعة و خمسة و تسعه

انجام: و بعد زین بن اذینه علی ×× و ابن لابراهیم و اسمه علی

[الذریعة ۱۲۰/۲؛ ریحانة الادب ۱۳۷/۱؛ فهرستگان نسخه‌های خطی حدیث و علوم حدیث شیعه ۱۴۰/۱؛ لغت‌نامه دهخدا ۲۷۰۶/۲۱؛ اعلام الشیعه قرن ۱۳ص ۵۷۱-۵۷۳]

شرح و حواشی:

۱- نقاوة الاصابة؛ طهرانی، ابوالفضل بن ابوالقاسم (۱۲۷۳-۱۳۱۶)

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۳۵۲۵/۴

آغاز: برابر؛ **انجام:** ابن ابی عقیل و ابن عون الاسدی ×× کذا علی بعده مع محمدی

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام (دو بیت از پایان)؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱گ (گ ۸۸)، ۱۵ سطر (۷×۱۳)، اندازه: ۱۳/۵×۲۱/۵سم [ف: ۳۴-۳۲۳]

۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۳۵۷۴/۵

آغاز: برابر؛ **انجام:** ثم ابن محبوب کذا محمد ×× کذاک عبدالله ثم احمد ... نوشته نیست

تنها ۹ بیت از ۱۷ بیت را دارا می‌باشد؛ خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، تا: اواخر قرن ۱۳؛ ۴ بیت اشعار در رجال از شیخ بهایی و ۹ بیت دیگر در رجال از فردی ناشناخته، در پایان نسخه آمده؛ کاغذ: فرنگی، ۱ص (۲۰۱)، جمعاً ۹ سطر، اندازه: ۵×۷سم [ف: ۳۴-۴۰۳]

۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۰۶۲۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ چلیپا، کا: محمد صادق بن محمد تقی ورنوسفادارانی، تا: ۱۲۵۵ق؛ مصحح، محشی؛ اهدایی: رهبری، خرداد ۱۳۷۳؛ کاغذ: فرنگی شکری آهار مهره، جلد: تیماج مشکی مجدول گرهی با ترنج و سرترنج، ۱گ (۱۵۲پ)، اندازه: ۱۵×۲۱/۵سم [اهدائی رهبر: ۸-۶۲]

۴. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه: ۶۲۷/۵

آغاز: برابر

در فهرست با عنوان «منظومه رجالیه» آمده؛ خط: نسخ، کا: محمد جعفر خوزانی، تا: پنج‌شنبه ۲۰ ذیحجه ۱۲۶۷ق؛ مهر: کتابخانه مجدالدین؛ کاغذ: آهار مهره، جلد: تیماج مشکی لایه‌ای، ۲گ (۸۰پ-۸۱ر)، ۱۶ سطر (۶×۱۲/۵) سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۱سم [ف: ۲-۷۴۱]

۵. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۵۱۳۷/۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** ثم ابن محبوب کذا محمد ×× کذاک عبدالله ثم احمد

فقط شامل اصحاب اجماع می‌باشد؛ خط: نستعلیق، کا: امام جمعه، تا: ۱۲۹۴ق؛ افتادگی: انجام، حسب الامر آقا عبدالجبار؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱گ، جمعاً ۱۸ سطر (۴/۵×۱۳)، اندازه: ۴/۵×۱۳سم [ف: ۳۸-۴۲۶]

۶. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۴۹۴۲

تذکر: این نسخه در فهرست معرفی نشده است و به استناد جلد ۳۸ (ص۴۲۶) ذکر شد؛ بی‌کا، بی‌تا [ف: ۱۳-۱۴۰]

۷. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۷۷۰/۴-طباطبائی

آغاز: برابر

بی‌کا، بی‌تا؛ در کنار ابیات نام کامل اشخاص (اصحاب اجماع) با نشان «منه» یادداشت شده؛ بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: فرنگی سفید آهار مهره، جلد: تیماج مشکی، ۲۱گ، ۱۹-۲۰-۲۷ سطر، قطع: رقعی، اندازه: ۱۰×۲۱سم [ف: ۲۳-۵۹]

۸. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۵۳۲/۵-طباطبائی

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ با ترجمه بین سطور؛ کاغذ: فرنگی شکری، جلد: تیماج چرمی یک‌لا مشکی، ۹گ (۴۳ب-۳۴ر)، قطع: رقعی، اندازه: ۱۱/۵×۱۸/۵سم [ف: ۲۲-۲۴۳]

۹. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۵۸۴۹/۳

آغاز: برابر

خط: نسخ، کا: حسن بن ابوطالب، بی‌تا؛ مهر: کاتب «عبده حسن بن ابوطالب» (بیضوی)؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱گ (۱۱۶ر)، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۳×۲۰سم [ف: ۴۴-۹۶]

۱۰. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۳۹۴۲/۳

آغاز: برابر؛ **انجام:** و ما ذکرناه الاصح عندنا ×× و شذ قول من خالفنا

در فهرست با عنوان «منظومة رجالیة» آمده و به رضا بن محمد مهدی بحرالعلوم نسبت داده است؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: هندی نخودی، جلد: مقوا رویه تیماج سبز چرکین، دور

گل و بوته منگنه شده، ۲گ (۱۷۸-۱۷۹)، ۸ سطر (۷×۱۲)، اندازه: ۱۱×۱۸/۵سم [ف: ۱۷-۲۲۲]

۱۱. اراک؛ دهگان؛ شماره نسخه: ۱۴۸/۹

آغاز: برابر

۱۷۰ بیت. در فهرست با عنوان «اشعار عربی» و از مهدی بن رضا دانسته شده؛ خط: نستعلیق تحریری، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: نخودی، ۱ص (۳۱۲)، قطع: نیم رقعی، اندازه: ۱۰×۱۵سم [ف: ۱-۱۹۴]

● **اصحاب الاجماع فی کلام الکشی** / رجال / عربی

aṣḥāb-ul-ijmā‘ fī kalām-il-kaššī

کلباسی، ابوالمعالی بن محمد ابراهیم، ۱۲۴۷-۱۳۱۵ قمری

kalbāsī, ab-ol-ma‘ālī ebn-e mohammad ebrāhīm (1832-1898)

رساله چهارم از «الرسائل الرجالیة» مؤلف است.

آغاز: بسمله. بعد فهذه رسالة فی اصحاب الاجماع المنقول فی حقهم الاجماع فی کلام الکشی و قد حررت الحال فی سوابق الاحوال

انجام: لافی فطم مع ذکر وجه التسمیه بفاطمة و لا فی امم مع ذکر ام فروة، و الله العالم

تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۳۵۳۰/۱۳

آغاز و انجام: برابر

خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: فرنگی، جلد: میشن قرمز لایی، ۶۸گ (۲۱۲پ-۲۷۹ر)، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۸×۲۱/۸سم [ف: ۶-۴۷۰]

● **اصحاب اجماع = معرفة من اجتمعت العصابة علی تصدیقهم** / رجال / عربی

aṣḥāb-u ijmā‘ = ma‘rifat-u man ijtama‘at-il ‘iṣāba ‘alā taṣdīq-i-him

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۷۰۵۱/۹

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج مشکی ضربی، ۱ص (۲۸۶)، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۲۵-۶۱]

● **اصحاب اخدود** / داستان، تاریخ پیامبران / فارسی

ashāb-e oxdūd

داستانی است که در قرآن آیه ۴ سوره «بروج» از داستان‌های عرب باستان یاد گردیده است. صاحب الاخدود ذونواس معاصر فیروز یزد گرد بوده است.

آغاز: بدانکه اصحاب اخدود مردمانی بودند اندر حد نجران

انجام: در کلام مجید نازل است که قتل اصحاب الاخدود، النار ذات الوقود. تمت بالخیر.

[مجمل التواریخ ص۱۶۸؛ فهرستواره منزوی ۱۵۴۸/۳]

تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه: ۲۵۵۱/۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: حسنعلی بن استاد علی قلی شربت دار، تا: قرن ۱۲؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج، ۷ص (۱۱۶-۱۲۲)، ۱۱ سطر، قطع: ربعی، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف: ۳-۱۴۰]

● **اصحاب پیغمبر (جدول)** / تراجم

ashāb-e peyqambar (jadval)

تهران؛ مفتاح؛ شماره نسخه: ۱۲۷۱/۴

به ترتیب تهجی؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ مجدول زر و لاجورد؛ ۱۱ص، قطع: ربعی [نشریه: ۷-۲۷۵]

● **اصحاب الشجرة** / عرفان و تصوف / عربی

aṣḥāb-uš-šajara

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۶۱۲/۲۰-ف

نسخه اصل: سلیمانیه ش ۱۲۰۸؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۸۳۹ق؛ ۱گ (۲۴۹ر)، ۱۹ قطع: [فیلمها- ف: ۱-۵۱۱]

← اصحاب العدة ← الفوائد الکاشفة

● **اصحاب العدة = رساله رجالیه درباره تفسیر (عده) کلینی** / رجال / عربی

aṣḥāb-ul-‘idda = r.-ye rejālīye darbāre-ye tafsīr-e (‘edde)-ye koleynī

شفتی بیدآبادی، محمد باقر بن محمد نقی، ۱۱۷۵؟-۱۲۶۰ قمری

šaftī bīd-ābādī, mohammad bāqer ebn-e mohammad naqī (1762-1844)

رساله‌ای مبسوط و کامل و جامع الاطراف است و مؤلف چند توقیع از حضرت ولی عصر (عج) به مناسبت در آن درج کرده است. این رساله از پرفائده‌ترین رسائل رجالی حجة الاسلام شفتی است. در منابع به نام‌های «رسالة فی عدة»، «القول فی عدة من أصحابنا فی الکافی»، «رساله عده کلینی»، «التحقیق فی حال أصحاب العدة» آمده است. موضوع آن این است که کلینی (-۳۲۸) در کتاب «کافی» گاهی به جای نام کس یا کسانی که از ایشان روایت می‌آورد، گفته است: «حدثنا عدة من اصحابنا ...» و چون آشکار نیست این عده کیانند، تنی چند از دانشمندان، هر یک مقاله‌ای در بیان مقصود از این عده نگاشته‌اند، یکی از اینها

همین رساله است. مؤلف توضیح داده است که «عده» که کلینی به‌واسطه ایشان از سهل بن زیاد نقل می‌کند غیر آن «عده» می‌باشد که به‌وسیله ایشان از احمد بن محمد بن خالد روایت می‌کرده است. مشتمل بر ۳ «مبحث» که فهرست آن در دیباچه این گونه آمده است: ۱. الداعی الی التعبیر بذلک فی بعض المواضع دون غیره؛ ۲. بیانهم و بیان احوالهم من المدح و غیره؛ ۳. حصر التعبیر بذلک فی الروایه عن الاشخاص المذکوره و غیره.

آغاز: الحمدلله عدة الرواة و الاخیار وزنة الجبال و اللاحجار و الاشجار و صلاته علی اکمل انبیائه

انجام: قال فکتب إلی صل علی راکبک الذی انت علیه.

چاپ: در مجموعه رجالی او، سنگی، تهران، ۱۳۱۴ق، ص۱۱۴-۱۲۵

[الذریعة ۱۲۰/۲ و ۴۸۲/۲؛ أعیان الشیعة ۱۸۸/۹؛ دنا ۱۰۴۰/۱ (۲۶ نسخه)]

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۲۰۹۰/۷

آغاز: برابر؛ **انجام:** غیر أنه ضعفه جماعة من أصحابنا لکنه غیر مضر فیما نحن فیه کما لایخفی.

خط:نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ مصحح، محشی؛ کاغذ: فرنگی آهار مهره، ۱۹گ (۹۸-۱۱۶)، ۲۲ سطر، اندازه: ۹×۱۵سم [ف: ۳۰-۵۱۳]

۲. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۳۶۵۵/۱۲

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ ۱۶گ (۱۹۹پ-۲۱۵پ)، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۶/۵×۲۱/۵سم [محدث ارموی مخ: ۱-۱۴۰]

۳. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۳۵۱۸/۱۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ مصحح، مجدول به دو جدول؛ ۱۲گ (۱۳۶پ-۱۴۸ر)، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۴×۲۱سم [محدث ارموی مخ: ۱-۱۴۰]

۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۶۶۵۷/۷

خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ مصحح؛ جلد: تیماج قرمز ضربی ترنج و سرترنج دار عطف تیماج قهوه‌ای، ۱۲گ (۳۴ر-۴۶ر)، اندازه: ۱۵×۲۲سم [ف: ۲۰-۱۸۵]

۵. زنجان؛ امام جمعه؛ شماره نسخه: ۶مجموعه بدون شماره

بی‌کا، تا: جمعه ربیع الثانی ۱۲۴۰ق [دلیل المخطوطات: ۱-۱۴۷]

۶. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۲۲۵۲/۱۰

خط: نسخ ریز و نستعلیق، کا: ابراهیم بن محمد حسن قزوینی، تا: پنج‌شنبه ۲۸ محرم ۱۲۴۴ق؛ از روی نسخه خط مؤلف، در پایان دارد: «قد تشرفت بکتابة هذه الرساله من نسخة مرقومة بخط المصنف دام ظله ... حین تشرفی بخدمته و انا من اقل تلامذته [ابن محمد حسن شیخ ابراهیم القزوینی] فی یوم الخمیس ۲۸ محرم الحرام ۱۲۴۴» (۱۲۸پ)، در زیر آن با خامه نستعلیق به چلیپا به زبان فارسی چنین نوشته شده است: «وقتی که این عبد خاطی در اصفهان در خانه ملازم معظم ... سید محمد باقر دام ظله مشرف بودم این رسایل را استکتاب نمودم ... توقفم دو سال بود، ورودم یوم شنبه ۱۷ صفر ۱۲۴۳»، همانند بودن خط دو رساله ۹ و ۱۰ (شهاب عبدربه، و اصحاب عده) یک تن بودن نویسنده آنها را نشان می‌دهد، کاتب این دو رساله نام خود را در پایان رساله «شهاب عبدربه» چنین آورده است: «قد تشرفت بکتابة هذه الرسالة من النسخة ... بخط المصنف دام ظله ... حین تشرفی بخدمته و انا اقل تلامذته ابن الحاج محمد قاسم (شاید قاسم ابن محمد) الوایی الکاشی یوم الجمعة ۱۸ محرم ۱۲۴۴» (۱۱۵ر)، در پایان رساله اصحاب عده، نیز عین همان عبارت را آورده است، سپس کسی نام کاتب را پاک کرده و به جای آن عبارت «ابن محمد حسن شیخ ابراهیم» نوشته است (۱۲۸پ)، بنابراین با اطمینان می‌توان گفت: که نام ساییده شده در پایان رساله اصحاب عده (۱۲۸پ) «ابن الحاج محمد قاسم الوایی الکاشی» بوده است، گویا این ابراهیم بن محمد حسن استکتاب کننده همان محمد ابراهیم قزوینی باشد که به دستور وی قاسم بن علی حسینی رساله اسحاق ابن عمار را نوشته است (۹۳پ)؛ ۱۳ص (۱۱۶-۱۲۸) [ف: ۱۱-۶۵۵]

۷. دامغان؛ صادقیه؛ شماره نسخه: ۱۵۸/۱۰

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: محمد حسین بن محمد قاسم راثی کاشانی، تا: پنج‌شنبه ۲۸ محرم ۱۲۴۴ق، جا: اصفهان در حضور مؤلف؛ مصحح، با علامت مقابله با نسخه مؤلف؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۳گ، اندازه: ۱۵×۲۱سم [فتحعلی بیگ (صادقیه): ف: ۱۳]

۸. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۸۰۶۲/۱/۷

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: محمد جعفر بن محمد صادق از نوادگان آخوند ملا محمد مهدی هرندی، تا: ۱۲۴۶ق؛ درباره کاتب این نسخه مطلبی گفتنی است و آن این‌که وی در رقم پایان رساله سوم از رسائل رجالی، خود را از نوادگان محمد مهدی هرندی، دانشمند شیعی قرن یازدهم و دوازدهم می‌داند، اوراق دارای رکابه؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مقوایی با روکش تیماج مشکی دارای نقش ترنج گل و بوته دار ضربی، ۱۰گ (۹۳پ-۱۰۳ر)، ۲۴ سطر، اندازه: ۱۵/۱×۲۱/۴سم [ف: ۲۷/۱-۱۱۲]

۹. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۲۸۱۳/۸

آغاز: برابر؛ **انجام:** اذا روی عنهم من ... الصدوق رضی الله عنه ...

خط: نسخ ریز متوسط، کا: محمد اسماعیل تهرانی، تا: ۱۲۵۰ق؛ محشی، پشت نخستین برگ این رساله درباره عده کلینی و شرح حال آنها چند بیت به عربی از سید نجفی که منظور سید مهدی بن مرتضی بحر العلوم نجفی است ثبت شده است، بیت اول قطعه این است: «عدة احمد بن عیسی بالعدد ×× ضمت اشخاص بهم تم السنه»؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی بدون مقوا، ۲۰ص (۱۷۹-۱۹۸)، ۲۲ سطر، قطع: وزیری، اندازه: ۱۵/۵×۲۱سم [ف: ۱۰-۱۰۶]

۱۰. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۶۱۶/۱۴
خط: نسخ، کا: حسین بن علی لنجانی، تا: ۱۱ محرم ۱۲۵۲ق؛ جلد: تیماج مشکی، ۴گ (۱۰۴پ–۱۰۸پ)، ۲۷ سطر، اندازه: ۱۷×۲۷سم [ف: ۵–۲۱]

۱۱. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۳۴۷۸/۳
خط: نسخ، کا: سید اسدالله، تا: ۱۲۵۹ق [ف: ۶–۴۵۶]

۱۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۶۳۲۱/۱
خط: نستعلیق، کا: عبدالجواد بن محمد علی، تا: ۱۲۷۸ق؛ جلد: تیماج مشکی بدون مقوا، ۲۲گ (۱پ–۲۲پ)، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۱×۱۸سم [ف: ۱۶–۲۸۸]

۱۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۲۸۸۰/۲
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: شیخ محمد باقر گلپایگانی، تا: ۱۲۹۷ق؛ مصحح؛ کاغذ: فرنگی شکری رنگ، جلد: تیماج سبز، ۳۶ص (۵–۴۰)، ۱۷ سطر، قطع: خشتی، اندازه: ۱۷/۵×۲۲سم [ف: ۱۰–۲۴۴]

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۱۰۹۸/۲
آغاز: برابر
نسخه اصل: همان نسخه بالا [عکسی ف: ۳–۳۷۸]

۱۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۶۰۶/۲۸-طباطبائی
آغاز: بسمله الحمد لله الواحد القهار ... و بعد نقول ان ثقة الاسلام قد اکثر فی الروایه فی کتابه الکافی اصوله و فروعه و روضته بقوله عدة من اصحابنا؛ **انجام:** فوقع علیه السلام تبقی الیه و یعدل فی ذلك بالمعروف و لا یضر اخاه المومن.
خط: نسخ متوسط، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: فرنگی آهار مهره نخودی، جلد: تیماج مشکی، ۲گ (۱۴۲ر–۱۴۴پ)، ۲۱ سطر، قطع: وزیری، اندازه: ۱۵/۵×۲۱سم [ف: ۲۲–۳۱۷]

۱۵. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۶۰۶/۳۱-طباطبائی
آغاز: برابر؛ **انجام:** برابر؛ (اضافه دارد:) و قد یروی شیخ الطائفه عن العده ایضا لکن فی صدر السند ... و منه یظهر ان المراد من العده ... فی اول السند من شیخ الطائفه هم الاربعه المذکورون اذا روی عنهم عن شیخنا الصدوق.
خط: نسخ متوسط، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: فرنگی آهار مهره نخودی رنگ، جلد: تیماج مشکی، ۱۳گ (۱۵۳پ–۱۶۶ر)، ۲۱ سطر، قطع: وزیری، اندازه: ۱۵/۵×۲۱سم [ف: ۲۲–۳۱۸]

۱۶. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۴۱۹۴/۱۲
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۱۰گ (۲۲۴ر–۲۳۳پ)، ۲۳ سطر (۹×۱۸/۵) اندازه: ۱۴/۵×۲۰/۵ [شورا: ف: ۱۱–۲۰۴]

۱۷. تهران؛ ادبیات؛ شماره نسخه: ۱۲۷/۷ ـ ج
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی ضربی مقوایی، ۷گ (۸۳ر–۹۰ر)، ۲۱ سطر (۱۰×۱۵) [ادبیات تهران: ف: ۱–۲۹۲]

۱۸. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۹۸۰۳/۳
خط: نسخ، بی‌کا، تا: نزدیک عصر مؤلف؛ جلد: مقوایی عطف و گوشه‌ها تیماج عنابی سیر، ۱۴گ (۷۳پ–۸۶پ)، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۴×۲۱سم [ف: ۲۵–۱۳۳]

۱۹. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۹۰۷۸/۷
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ محشی؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۰گ (۳۲پ–۴۲ر)، اندازه: ۱۵/۵×۲۱/۵سم [ف: ۲۳–۲۳۱]

۲۰. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۷۳۷۱/۱۰
خط: نسخ، کا: محمد بن محمد باقر بیهودی قائنی خراسانی، بی‌تا؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۳گ (۲۱۵ر–۲۲۷ر)، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۴×۲۱سم [ف: ۱۹–۱۷۵]

۲۱. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۳۵۵۷/۸
آغاز: برابر؛ **انجام:** الذی انت علیه. بلغ مع نسخة الاصل
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: پسته‌ای، جلد: رویه میشن سیاه، ۱۱گ (۸۵پ–۹۵ر)، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۴/۸×۲۱سم [ف: ۶–۴۸۶]

۲۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۲۴۹/۲
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: اسماعیل بن میر ابوطالب طباطبایی، بی‌تا؛ جلد: تیماج قرمز، ۱۵گ (۵پ–۱۹ر)، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۱سم [ف: ۴–۴۸]

۲۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۶۰۷
آغاز و انجام: برابر
بی‌کا، بی‌تا؛ یک فقره حاشیه از مؤلف بر کنار یکی از برگ‌های این نسخه موجود است [ف: ۴–۳۰۸]

۲۴. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۱۲۱۸/۵-۷/۱۱۸
آغاز: برابر؛ **انجام:** ومنه یظهر ان المراد من العدة المذکورة فی اول السند من الشیخ الطائفة هم الاربعة المذکورون اذا روی عنهم عن شیخنا الصدوق.
ابان بن عثمان و اصحاب العدة؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج مشکی ضربی ترنج با سر مجدول گرهی، ۱۴گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۱/۵سم [ف: ۱–۳۷۸]

۲۵. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۰۲۱۲/۵
خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج قهوه‌ای بدون مقوا، ۱۰گ (۵۲ر–۶۱پ)، اندازه: ۱۵/۵×۲۱سم [ف: ۲۶–۱۷۹]

۲۶. مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه: ۵۵۲/۳
آغاز: برابر؛ **انجام:** غیر انه ضعفه جماعة من اصحابنا لکنه غیر مضر فیما نحن فیه کما لایخفی
بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: چرم قرمز، ۸گ (۱۰۴پ–۱۱۲ر)، اندازه: ۱۴/۵×۲۰سم [مؤید: ۲–۵۲]

● أصحاب العدة / رجال / عربی

aṣḥāb-ul ʻidda

شریف نائینی، محمد بن محمد هادی، -۱۳۰۵ قمری

šarīf-e nā'īnī, mohammad ebn-e mohammad hādī (-1888)

مشهد؛ مرتضوی؛ شماره نسخه: بدون شماره
خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، تا: ۲۵ جمادی الاول ۱۲۶۵ق، جا: اصفهان؛ ۵ص (۵۱-۵۵) [مخ ف: ۱۷]
قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۲۵۸۲/۶
نسخه اصل: همان نسخه بالا [عکسی ف: ۷-۱۷۱]

● **اصحاب العدة = تفسیر «عدة من اصحابنا»** / رجال / عربی

aṣḥāb-ul 'idda = tafsīr-u «'iddat-un min aṣḥāb-i-nā»

من الکافی للکلینی من الشیخ الطوسی و النجاشی و فوائد متعلقة بالرجال من ابن داود و ابن الغضائری و النجاشی.

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۶۹۵۵/۱۷
خط: نستعلیق، کا: احمد بن صالح درازی بحرانی، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج آلبالویی مقوایی عطف مشکی، ۱۵ سطر (۶×۱۲)، قطع: ربعی، اندازه: ۱۴×۲۴سم [ف: ۱۶-۴۱۰]

● **اصحاب نور** / عرفان و تصوف / فارسی

ashāb-e nūr

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۷۵۳/۶-ف
نسخه اصل: پاریس S. E. 124 (بلوشه ۱۵۰)؛ خط: نسخ، کا: شیخ قاسم بن حاجی بک بن یوسف قصاب، تا: ۲۷ شعبان۸۸۳ق [فیلمها- ف: ۱-۵۳۴]

● **اصحاح الادویه = صحاح الادویه** / طب / فارسی

eshāh-ol advīye = sehāh-ol advīye

انصاری، حسین بن علی، ق۹ قمری

ansārī, hoseyn ebn-e 'alī (- 15c)

وابسته به: اختیارات بدیعی؛ زین العابدین عطار، علی بن حسین (۷۳۰-۸۰۶)

فهرست ترجمه اسامی ادویه از عربی به فارسی به حروف تهجی است. مؤلف در آغاز این کتاب گوید چون پدرم «اختیارات بدیعی» را نگاشت و لغت‌های طبی آن به خوبی خوانده نمی‌شد، من این کتاب را برای تصحیح و ضبط نام داروهای آن نگاشتم. آن را به‌درخواست یاران و دوستان خود نگاشته و «اصحاح الادویه» نامیده است. نام این کتاب در دیباجه برهان قاطع «صحاح الادویه» حسین انصاری آمده است. مشتمل است بر دو «مقاله»: مقاله اول در ادویه مفرده و اسامی آن به لغت هر طایفه و ابدال و اصلاح و منفعت و مضرت آن به حروف تهجی؛ مقاله دوم در مرکبات مستعمل، در شانزده «باب»: ۱. المفرحات، ۲. المعاجین، ۳. الجوارشات، ۴. الاطریفلات، ۵. المربیات، ۶. الاشربه و الربوب، ۷. العوقات، ۸. السفوفات، ۹. الحبوبات، ۱۰. الاقراص، ۱۱. الایارجات، ۱۲. الشیافات، ۱۳. التریاقات، ۱۴. السنونات، ۱۵. الادهان، ۱۶. المراهم.

آغاز: بسمله حمد و سپاس غفاری را جل جلاله و عم نواله که کرمش صحرای سینه مؤمنان را بنور هدایت بر افروخت ... که جمعی از یاران عزیز و دوستان با تمیز درخواست کردند که پدر این کینه حاجی زین الدین علی علیه الرحمة و الغفران تصنیف کتابی در معرفت ادویه ... و آن را اختیارات بدیعی نام کرده و اسامی ادویه به زبان هر طایفه گفته ... اما اعراب اسامی ادویه نیک معلوم نمیشود اگر چنان چه اسم ادویه‌ها که در آنجاست معرب‌سازی هم کتاب پدر را تمام کرده باشی و هم یادگاری باشد به موجب درخواست دوستان ... سعی نموده آنچه معلوم بود اعراب کرده شد و این مختصر را «اصحاح الادویه» نام کرده شد ... باب الالف اطریلال اسمی یونا نیست تخم خلیل گوید

انجام: با مفتوح و بنون زده، میم مفتوح و بها زده و الله تعالی اعلم بالصواب.

[دنا ۱۰۴۱/۱ (۴ نسخه)؛ الذریعة ۱۲۰/۲؛ فرهنگنامه‌های عربی به فارسی ص ۱۶۸؛ فهرستواره منزوی ۳۲۶۹/۵ و ۳۵۲۴/۵]

۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۵۰۴۲
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ کم نقطه، بی‌کا، تا: اواسط قرن ۱۰؛ واقف: ابن خاتون، ۱۰۶۷ق؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج مشکی، ۱۶۹گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۳×۲۲سم [ف: ۱۹-۱۷]

۲. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه: ۷۱۹/۱
آغاز: و الامکان سعی نموده آنچه معلوم بود اعراب کرده شد. باب الالف؛ الاطریلال: اسم یونانی بفارسی، تخم خلال خلیل گویند؛ **انجام:** برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: آغاز؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: ساغری سرخ مقوایی، ۶۷گ (۲ر-۶۸ر)، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۳×۲۳سم [ف: ۳-۱۴۰]

۳. تهران؛ علوم پزشکی؛ شماره نسخه: ۱۲
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۰۸۳ق؛ ۳۵۸ص، ۱۱ سطر (۵/۵×۶)، اندازه: ۱۲×۱۸/۵سم [نشریه: ۳-۳۰۲]

۴. تهران؛ فرهاد معتمد؛ شماره نسخه: ۳۲
خط: نستعلیق، کا: سعدالدین بن نورالله لنگرودی، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: آغاز؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۱۵ سطر (۸/۵×۱۶)، اندازه: ۱۳/۵×۲۱سم [نشریه: ۳-۱۴۹]

● **اصداف الدرر** / حدیث / فارسی

asdāf-od-dorar

قزوینی، عبدالکریم بن محمد یحیی، ق۱۲ قمری

qazvīnī, ‘abd-ol-karīm ebn-e mohammad yahyā (- 18c)

وابسته به: غرر الحکم و درر الکلم = کشاف العقول و الادیان؛ آمدی، عبدالواحد بن محمد (-۵۱۰)

ترجمه سلیس و روان همراه با شرح مختصر «غررالحکم» آمدی است. مؤلف بعد از این کتاب، شرح و ترجمه دیگری بر «غرر الحکم» موسوم به «نظم الغرر و نضد الدرر» در پنج جلد نگاشته و به شاه سلطان حسین صفوی تقدیم نموده است.

آغاز: بسمله. غرر و درر حمد و ثنایی که چون حلقه بند گی زینت گوش غیب نیوش مستمعان ملااعلی را شاید ... شایسته نثار ساحت عزت حضرت منعمی است ... که عالم غیب و عرصه شهود پشت و روی ورق از نسخه بدایع ضایع اوست و دردفاتر فنا و حدوث سیاه و سفید عدم و وجود ... اما بعد بر روشن سوادان نسخه عرفان و معنی شناسان صورتخانه امکان روشن و مبرهن است که فطرت بنی نوع انسان حاکی بنیان

چاپ: شیراز، ۱۳۴۴ش

[الذریعة ۱۲۱/۴ و۸۲/۱۱؛ نسخه‌های منزوی ۱۷۰۹/۲؛ فهرستواره منزوی ۳۲۰/۶ (۱ نسخه)؛ دنا ۱۰۴۱/۱ (۵ نسخه)]

۱. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه: ۵۸۹

آغاز: برابر؛ **انجام:** من هیچم وکم ز هیچ هم بسیاری ×× از هیچ کم از هیچ نیاید کاری / هر در که به اسرار حقیقت سفتم ×× زانم نبود شغل بجز گفتاری -تم

خط: نسخ و نستعلیق، کا: محمد اردکانی یزدی، تا: پنج‌شنبه ۲ ربیع الاول قرن ۱۱، جا: قریه اشکذر؛ دارای سرلوح مذهب، مجدول؛ کاغذ: حنایی، جلد: مقوایی با تیماج آلبالویی، ۲۴۰گ، ۲۲ سطر (۱۱/۵×۲۱/۵)، اندازه: ۱۸×۳۱سم [ف: ۲-۴۹۳]

۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۲۶۶۵

آغاز: برابر؛ **انجام:** زانم نبود شغل بجز گفتاری

پس از دیباچه و ترجمه دیباچه مؤلف از بند «الدین یعصم» آغاز و می‌رسد به بند «السطان الجائر و العالم الفاجر اشد الناس نکایة»؛

خط: نسخ، کا: زین العابدین بن العابدین شاه نظر طالقانی، تا: ۱۱۱۲ق؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج عنابی ضربی مقوایی، ۳۶۱گ، ۱۴ سطر (۱۱/۵×۲۱)، اندازه: ۱۸×۳۰سم [ف: ۱۰-۱۵۶۱]

۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۷۰۶۹

آغاز: برابر؛ **انجام:** سلطنت ظلم نماید با وصف علم فاجر باشد از کال شقاوت و بدبختی خواهد بود و الله تعالی یعلم

خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ مجدول مذهب، دارای سرلوح مزدوج مرصع مذهب؛ در صفحه اول نوشته‌ای به تاریخ ۲۵ جمادی الاول ۱۲۰۹؛ جلد: تیماج دورو قهوه‌ای، ۲۹۳گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۶×۲۴/۵سم [ف: ۲۵-۷۹]

۴. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه: ۱۹۷۷

آغاز: برابر؛ **انجام:** یسیر من العلم ینفی کثیرا من الجهل. یعنی اندکی از علم برطرف می‌کند بسیاری از جهل را و جنود جهل هفتاد و پنجند و جنون عقل نیز در عدد ... و حدیث بتفصیله در کافی مذکور است

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ مجدول؛ جلد: تیماج سبز زیتونی دو رو ترنج وسر و لچک مجدول گرهی روغنی، ۱۱۵گ، مختلف السطر، اندازه: ۱۶×۲۳سم [ف: ۱-۱۶۲]

۵. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۴۶۶۳

آغاز: برابر؛ **انجام:** و هر گاه کسی با وجود سلطنت ظلم نماید و با وصف علم فاجر باشد از کمال شقاوت و بدبختی او خواهد بود. و الله تعالی یعلم.

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا کاغذ: اصفهانی نخودی، جلد: تیماج قهوه‌ای، مقوایی، اندرون جلد آستری کاغذی، ۳۳۰گ، ۱۷ سطر (۱۰/۵×۱۹)، اندازه: ۱۷×۲۷/۵سم [ف: ۱۹-۳۳۵]

● اصطلاحات / فرهنگ اصطلاحات/ عربی

iṣṭilāḥāt

تفسیر برخی اصطلاحات فقهی و کلامی و طبی.

تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۶۰۴/۴۸

خط: نسخ، کا: شمس الدین محمد بن علی بن حسن جباعی، تا: قرن ۹، ۵ص (۲۳۲–۲۳۷) [ف: ۵-۱۰۹]

● اصطلاحات / عرفان و تصوف / فارسی

estelāhāt

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۶۱۷/۷

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۶۲ق؛ ۱۴ سطر، قطع: وزیری، اندازه: ۱۳×۲۱سم [ف: ۲-۳۶۹]

● اصطلاحات اطباء / طب / فارسی

‘estelāhāt-e atebbā

رساله در بیان اصطلاحات اطبا و طریقه ارکان و اخلاط و امزجه و اعضا و شرح امراض و علل و داء و دوا.

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۶۹۲۸/۱

آغاز: بسمله. بعد از شکر و سپاس بی قیاس حضرت اله و ثنای افضل انبیا بدان ای عزیز اعزک الله فی الدارین که این رساله ایست در بیان اصطلاحات اطبا و ...؛ **انجام:** المنبت آنکه خون را مستعد بسته شدن گوشت گرداند. السم آنکه بخاصیت بکشد. پازهر آنکه بخاصیت دفع کند.

خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ مصحح، تکمله و توضیح و ارئه نسخه طبی مشابه در برخی صفحات وجود دارد که برخی به خط

حکیم الملک و برخی به خط کاتب دیگر است؛ مهر: «محمد ناصر بن محمد حسن» (بیضوی)؛ به احتمال یکی از مالکین نظام الدین احمد ملقب به حکیم الملک گیلانی بوده که چند رساله از این مجموعه از او و به خط اوست؛ کاغذ: آبی، جلد: مشکی گالینگور، ۳۳ص (۲-۳۴)، ۱۹ سطر (۹×۱۵)، اندازه: ۱۶×۲۰سم [ف: ۴۷]

← الاصطلاحات الاصولیة و الفقهیة ⟵ بیان کشف الالفاظ

● **اصطلاحات الاولیاء** / عرفان و تصوف / فارسی

estelāhāt-ol owlīyā'

همدانی، علی بن محمد، ۷۱۴-۷۸۶ قمری

hamadānī, 'alī ebn-e mohammad (1315-1385)

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: بدون شماره/۱

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ قطع: وزیری [میراث شهاب: س۷ش۱-۲-۳۶]

● **اصطلاحات اهل التحقیق** / عرفان و تصوف / فارسی

estelāhāt-e ahl-et-tahqīq

قیصری، داود بن محمود، -۷۵۱ قمری

qeysarī, dāvūd ebn-e mahmūd (- 1351)

[فهرستواره منزوی ۸۱/۷]

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۵۹۶۸

آغاز: بسمله بدانکه تصوف عبارت از تصفیه قلب است از کدورات غالب دنیا عبارت است؛ **انجام:** در زمان علو مرتبه خواهد بلکه خدایرا جوید تمت الرساله

خط: نستعلیق، کا: علی اکبر سالیانی، تا: ۱۲۶۳ق [الفبائی: ۵۲]

● **اصطلاحات اهل النسب** / انساب / عربی

estelāhāt-e ahl-e nasab

مختصری در بیان اصطلاحاتی که اهل نسب به کار می‌برند. این رساله معمولاً همراه با نسخه‌های عمدة الطالب است و ممکن است از ابن‌عنبه (-۸۲۸ق) مؤلف آن کتاب باشد. در فهرست کتابخانه ملی (ج۵ ص۲۴۱) این رساله از بهاء الدین علی بن حمید دانسته شده است. توضیح این‌که رساله مورد نظر در کتابخانه ملی که نسخه‌ای دیگر در ملک و مرکز احیاء دارد در آغاز و انجام متفاوت با این رساله است و مؤلف آن، نسابه، علی بن عبدالکریم (-۸۰۰؟ق) است که فهرست‌نگار ملی ناقص آورده است (رک: اصطلاحات النسابین).

آغاز: الحمد لله الذی جعل شرف الانساب واسطة عقد المکارم ... اما بعد فان علم النسب من اجل العلوم قدرا و أرفعها ذکراً و قد ذکر النسابون فیه الغازا لا یهتدی الیها ... منها قولهم صحیح النسب و هو الذی ثبت عند النسابة بالشهادة؛

انجام: و اذا قیل اسقط اشارة الی انه اسقط من العلویین لعدم اتصاله او لسوء فعله و یجب التفصیل و الله تعالی اعلم.

۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ض ۲۴۵۰۹

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۰۴۱ق؛ مصحح؛ نسب شاه عباس صفوی به نقل از تاریخ عالم آرا در ۱۸ ربیع الاول ۱۲۵۷ق، حدیثی از کافی، تاریخ وفات چندین تن از علما، یادداشت خرید نسخه در ۱۵ ربیع الاول ۱۲۵۷ق؛ مهر: «یا محمد ۱۱۲۰» (بیضی)؛ تملک: میرزا محمد بن معتمد خان در ربیع الثانی ۱۱۳۲ق در هوشیار پور، عبدالخالق با مهر «سید عبدالخالق» (بیضی)؛ اهدایی: رهبری، اسفند ۱۳۷۶؛ کاغذ: کشمیری نخودی آهار مهره، جلد: مقوا با روکش کاغذی ابر و باد، عطف و گوشه تیماج فرسوده، ۴گ (۱پ-۴پ)، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۷×۲۶/۵سم [اهدائی رهبر: ۸-۱۵۱]

۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۴۵۱۰

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ مصحح، دو یادداشت مقابله در دو تاریخ سه‌شنبه ۲۰ صفر ۱۲۴۹ق و یک‌شنبه غره محرم ۱۲۵۸ق؛ اهدایی: رهبری، اسفند ۱۳۷۶؛ کاغذ: کشمیری نخودی، جلد: مقوا با روکش کاغذ ابر و باد، ۵گ (۱۶۹پ-۱۷۳ر)، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۷×۲۶/۵سم [اهدائی رهبر: ۸-۱۵۲]

← اصطلاحات اهل تحقیق ⟵ اصطلاحات اهل التحقیق

● **اصطلاحات اهل تحقیق (رساله در)** / عرفان و تصوف / فارسی

estelāhāt-e ahl-e tahqīq (r. dar)

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۹۳۸۸

آغاز: بسمله و به نستعین بر طالبان حقایق نهفته نماند که سرخوشان و پیمانه کشان انوار لم یزلی؛ **انجام:** که التوحید اسقاط الاضافات تمت الرساله فی بلده الرشت

خط: نستعلیق و شکسته، بی‌کا، تا: ۱۲۶۳ق، جا: رشت [رایانه]

● **اصطلاحات اهل تحقیق (رساله در)** / عرفان و تصوف / فارسی

estelāhāt-e ahl-e tahqīq (r. dar)

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۹۳۸۹

آغاز: بسمله و به استمد بعد از حمد پروردگار و درود بر مصطفین اخیار چنین گوید مؤلف این کلمات و ناظم؛ **انجام:** فعالنا من

دون الله من واق تمت بیدی الفانیه فی بلده رشت
خط: نستعلیق و شکسته، بی‌کا، تا: ۱۲۶۳ق، جا: رشت [رایانه]

● **اصطلاحات اهل عرفان** / عرفان و تصوف / فارسی
estelāhāt-e ahl-e ʻerfān

رساله‌ای کوتاه در حل مشکلات غزلیات حافظ است که در سه «باب» تنظیم شده: ۱. معانی ابیاتی که به‌حسب ظاهر اشکال دارد؛ ۲. ابیاتی که ایضاح آن موقوف بر طریقه اهل عرفان است؛ ۳. مراد از معانی ابیاتی که موافق مذهب اشعری است و حال آن‌که مراد آن نیست. نام مزبور رساله در ابتدا و انتهای نسخه آمده است. تقسیم‌بندی‌ها شبیه تقسیمات «لطائف غیبی» محمد دارابی است.
[نسخه‌های منزوی ۱۳۴۲/۲]

قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه: ۳۳۶۷/۱
آغاز: بدانکه دیر مغان از اولین مقامات است که چون سالک متوجه تکمیل نفس است حق را و خود را هر دونصب العین خود نموده از اینجهت با مجوس دارد که بدو اله قایلند؛ **انجام:** والله اعلم و مراد از هیولای عالم مواد کون و فساد است و آنچه حکماء فلسفه بیان نموده‌اند که هیولی محل است و صورت حالّ و از اجتماع حال و محل جسم که قابل ابعاد ثلثه است متکون می‌شود
خط: نستعلیق، کا: عبدالباقی بن حاج میرزا شفیع، تا: جمادی الثانی ۱۲۳۱ق؛ درهامش چند صفحه اول اصطلاحاتی از صوفیه تفسیر و توضیح داده شده که ظاهراً بخشی از یک رساله است؛ جلد: تیماج سیاه سوخت، ۱۲گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۱-۱۶۳]

← اصطلاحات بیانیه و بدیعیه مقامات حریری ⟩ توضیح مصطلحات مقامات حریری (رساله در)

● **اصطلاحات تصوف** / عرفان و تصوف / فارسی
estelāhāt-e tasavvof

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۱۱۵۰/۴۳-ف
نسخه اصل: بادلیان ۲۸۲۷ وینفیلد ۸؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۰۱۲ق، جا: لاهور [فیلمها- ف: ۱-۵۷۲]

● **اصطلاحات جدل و خلاف** / منطق / عربی
eslāhāt-e jadal va xalāf

مقترح، مظفر بن عبدالله (۵۲۹-۶۱۲)
mozaffar ebn-e ʻabd-ol-lāh moqtarah

این رساله در بیان اصطلاحاتی است که در جدل و استدلال فقیهان به‌کار می‌رود و تعریف هر یک را می‌آورد.
آغاز: بسمله ... قال الفقیه الامام الشیخ تقی الدین ابوالعز المقترح ... الحمدلله الکریم الوهاب هادی ذوی الالباب الی سبیل الصواب ... فقد سالنی بعض الطلبة ان اوجز لهم کلمات یستعین بها علی مصطلحات فهم الفقها.
انجام: فهو من قبیل المؤاخذات فایستدل بهذه النبذة علی امثالها و الله الموفق للصواب.

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۹۰۲/۴
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق ریز و نسخ، کا: نوح بن هابیل بن احمد بن صالح بن عصفور بحرانی درازی، بی‌تا؛ کاغذ: ترمه سمرقندی، جلد: تیماج سرخ ضربی حاشیه دار مقوایی، ۲۵ سطر (۸×۱۰)، اندازه: ۱۴×۲۱سم [ف: ۳-۶]

← اصطلاحات الحدیث ⟩ مصطلحات الحدیث الشریف

● **اصطلاحات حدیث** / علوم حدیث، درایه / فارسی
estelāhāt-e hadīs

حسینی، عبدالاول بن علائی، -۹۶۸ قمری
hoseynī, ʻabd-ol-avval ebn-e ʻalāʼī (- 1561)

تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۱۸۹۲۴
بی‌کا، بی‌تا؛ انتقالی از کتابخانه پهلوی-مجموعه نوازی؛ ۱ص (۲۱۱)، اندازه: ۱۹×۳۰/۵سم [رایانه]

● **اصطلاحات حدیث** / درایه / فارسی
estelāhāt-e hadīs

آقا جمال خوانساری، محمد بن حسین، -۱۱۲۵ قمری
āqā jamāl-e xānsārī, mohammad ebn-e hoseyn (- 1713)

تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۲۸۸۰/۲
بندی از خوانساری؛ خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، تا: با تاریخ ۱۰۳۰ق؛ ۱گ (۳۳ر) [ف: ۶-۱۵۱]

● **اصطلاحات حدیث** / درایه / فارسی
estelāhāt-e hadīs

رساله‌ای است، برگرفته از شرح مجلسی یکم بر کتاب «من لایحضره الفقیه».

تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه: ۳۲۱/۳ صدر
خط: نستعلیق، کا: عماد حسینی کسکری، بی‌تا؛ پس از آن مشیخه همین مجلسی است و تنها همان بخش سند روایات را دارد (۱۴۱-

۱۴۲) و پس از آن یک فائده است در بیان معنی اجازه؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج قهوه‌ای مقوایی، ۳گ (۱۳۶پ-۱۴۵پ)، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۲×۱۹سم [ف: ۳-۱۴۱]

● **اصطلاحات الحکماء الفلاسفه** / لغت، کیمیا / فارسی
estelāhāt-ol-hokamā'-el-falāsefe
فی لغات الکیمیاء و الصنعة از خوانساری به ترتیب الفبائی.

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۵۳/۳
کا: شیخ احمد بن محمد جعفر خوانساری ساغر، تا: ۱۲۹۶ق؛ کاغذ: سفید، جلد: تیماج زرد ضربی مقوایی، ۱۱ص (۴۵-۵۵)، ابعاد متن: ۷×۱۳، اندازه: ۱۱×۱۸سم [سنا: ف: ۱-۷۷]

● **اصطلاحات حلقه اسکندری = حلقه سلطانی** / هیئت / فارسی
estelāhāt-e halqe-ye eskandarī = halqe-ye soltānī
رساله‌ای در اصطلاحات کتاب حلقه اسکندری در نجوم، در هفده «باب».
[فهرستواره منزوی ۲۸۱۷/۴]

تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۸۹۱/۴
آغاز: هوالله تعالی، رساله در باب اصطلاحات و اعمال حلقه مشهوره بحلقه اسکندری که حلقه سلطانی نیز گویند؛ **انجام:** و قدر قامت را بر حاصل ضرب افزا شد مجموع ارتفاع مرتفع شد تمت الرساله.
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: محتملاً قرن ۱۲؛ کاغذ: دولت آبادی، جلد: تیماج مشکی یک‌لا، ۸ص (۲۳۳-۲۴۰)، ۲۶ سطر (۹/۵×۱۶)، اندازه: ۱۵/۵×۲۰/۵سم [ف: ۲-۴۲۷]

● **اصطلاحات دیوان حافظ** / عرفان و تصوف / فارسی
estelāhāt-e d.-e hāfez
همدانی، علی بن محمد، ۷۱۴-۷۸۶ قمری
hamadānī, 'alī ebn-e mohammad (1315-1385)
وابسته به: دیوان حافظ شیرازی؛ حافظ شیرازی، شمس الدین محمد (-۷۹۲)

مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه: ۱۸۸۸۲/۲
آغاز: اصطلاحات دیوان استاد المتقدمین و المتأخرین خواجه حافظ شیرازی است که صراف بازار معانی میر سید علی همدانی تأویل فرموده اند میخانه و بتکده و شرابخانه باطن عارف را گویند
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ چلیپا؛ جلد: تیماج لایه‌ای عنابی، ۱۲ سطر (۸×۱۲)، اندازه: ۱۱×۱۶/۵سم [ف: ۲-۲۹۳]

● **اصطلاحات دیوان حافظ** / عرفان و تصوف / فارسی
estelāhāt-e d.-e hāfez
وابسته به: دیوان حافظ شیرازی؛ حافظ شیرازی، شمس الدین محمد (-۷۹۲)
رساله‌ای کوتاه در بیان معانی و مراوات اصطلاحات عرفانی که در دیوان حافظ شیرازی به کار رفته است، در سه «مطلب»: ۱. اسامی معشوق و آنچه متعلق بدوست؛ ۲. اسامی که میان عاشق و معشوق مشترک است؛ ۳. کلماتی چند که مخصوص به عاشق و احوال اوست. تقسیم‌بندی رساله با «رشف الالحاظ فی کشف الالفاظ» یکسان است.
آغاز: الحمدلله رب العالمین ... اما بعد سر اصطلاحات عارف رموزات لاریب حضرت لسان الغیب یعنی خواجه حافظ شیرازی که در دیوان خود فرموده است بباید دانست که عالم معانی را ادراک نتوان
انجام: گفتگوی: عتاب محبت آمیز را گویند. جستجوی: خورده گیری که از تقصیر در وجود آمده باشد و منازعات عاشق و معشوق را گویند تمت.
[نسخه‌های منزوی ۱۱۷۶/۲]

همانند:
۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۰۱۲۴/۱۵
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: با تاریخ ۱۲۲۱ق؛ ۱۰ص (۱۲۹-۱۳۹)، قطع: بیاضی، اندازه: ۱۱/۵×۲۳سم [ف: ۳۲-۱۵۶]
۲. کاشان؛ جعفری؛ شماره نسخه: ۷۷/۶
آغاز و انجام: برابر
بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۶گ، ۲۲ سطر، اندازه: ۱۶×۲۱سم [ف]

● **اصطلاحات دیوان حافظ** / عرفان و تصوف / فارسی
estelāhāt-e d.-e hāfez
وابسته به: مشواق؛ فیض کاشانی، محمد بن شاه مرتضی (۱۰۰۶-۱۰۹۱)
شرح اصطلاحات دیوان حافظ است و گویا از مشواق فیض گرفته شده است.
آغاز: بسمله. مقدمه در اسامی عشق و عاشق و معشوق دوستی محض را گویند علاقه محبت صاحب دوستی محس را گویند.
[فهرستواره منزوی ۹۱/۷]

همانند:
۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۱۶۸۵/۳
آغاز: برابر؛ **انجام:** تجلی جمال و مهر و محبت را گویند.
بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج تریاکی ضربی

مقوایی، ۱۹۰گ (۲۱۰ر-۲۱پ)، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: ۸-۲۴۴]
۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۴۵۴۴/۱
آغاز: برابر؛ **انجام:** بوسه استعداد قبول و کیفیت کلام و معنی کلام را گویند تمت دیباچه فی الزمان سلطان اعدل اکرم سلطان حسین میرزا بهادر خان علیه الرحمة.
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز؛ کاغذ: فرنگی آهار مهره، جلد: تیماج قهوه‌ای مقوایی، ۲گ (۳ر-۵پ)، ۱۷ سطر (۷×۱۱)، اندازه: ۱۰×۱۵سم [ف: ۱۳-۳۴۸۸]

● اصطلاحات دیوان حافظ / عرفان و تصوف / فارسی

estelāhāt-e d.-e hāfez

در این رساله لغات و اصطلاحات شعرا و خصوصاً اصطلاحات دیوان حافظ شیرازی ترجمه عرفانی شده ولی رعایت ترتیب حروف تهجی نشده است.

همانند:
۱. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۳۷۶/۲
آغاز: نقل من اصطلاحات الشعراء خصوصا اصطلاح حافظ طاب ثراه ... بتکده و بتخانه و میخانه و شرابخانه: باطن عارف کامل را گویند که درو (او) از معارف و حقائق بسیار بوده باشد؛ **انجام:** ماهتابان: تجلی جمال مهر و محبت را گویند
در فهرست به نام «اصطلاحات شعرا» آمده است؛ خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، تا: رجب ۱۱۵۳ق؛ کاغذ: ترمه بخارایی و فستقی، جلد: میشن قرمز مقوایی طلاکوب لبه‌دار، ۱۳-۲۱ سطر، اندازه: ۱۳/۳×۲۱/۱سم [ف: ۵-۱۸]
۲. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۲۴۶۸/۱۰
آغاز: میخانه و میکده و شرابخانه باطن عارف کامل را گویند؛ **انجام:** مرشد و مربی را گویند و کاملان راه حق
در فهرست با عنوان «رموزات شعر حافظ» آمده؛ خط: نستعلیق و شکسته، بی‌کا، تا: ۱۲۶۸ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج، تریاکی، ترنج و نیم ترنج، ضربی، مقوایی، ۲ص (۹۵-۹۶)، ۱۵ سطر (۵×۱۱/۵)، اندازه: ۱۱×۱۷سم [ف: ۵-۶۳۸]

● اصطلاحات دیوان حافظ / ادبیات / فارسی

estelāhāt-e d.-e hāfez

وابسته به: دیوان حافظ شیرازی؛ حافظ شیرازی، شمس الدین محمد (-۷۹۲)

غیر همانند:
۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۶۶۸۶/۵
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ جلد: تیماج قرمز، ۶گ (۱۲۵پ-۱۳۱پ)، اندازه: ۹/۵×۱۵سم [ف: ۲۰-۲۰۲]
۲. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه: ۳۰۵/۱-عکسی
آغاز: بسمله. اصلاح (اصطلاحات؟) قوانین تصوف الفاظ حضرت خواجه حافظ شیرازی به طریق حروف تهجی. ردیف الف. «انوار» روشنی متواتر را گویند که در توجه بر سالك ظاهر گردد. «امر» ارادات خود را جاری داشتن است بر سالك
نسخه اصل: گنج بخش، ش ۱۲۳۸۲ (فهرست نشده). به ترتیب الفبایی از آغاز واژه ها: امر، انشا، استغنا، اهمال، اوباش، اعلام، ابر، آب روان، انجام در حرف «ش» نانویس مانده: «شیوه» اندك جذبه الهی را گویند در هر حال که باشد؛ خط: نستعلیق خوش، بی‌کا، بی‌تا؛ «شراب» غلیان عشق را گویند، «شمع» نورالله را گویند؛ ۶گ (۱-۶) [عکسی: ۲-۲۷]

● اصطلاحات الریاضیة / ریاضیات-عربی

iṣṭilāḥāt-ur-rīyāḍīyya

ابوالوفای بوزجانی، محمد بن محمد، ۳۲۸-۳۸۸؟ قمری

ab-ol-vafā-ye būzajānī, mohammad ebn-e mohammad (941-999)

رساله‌ای است در بیان انواع عدد و تعریف هر یک و نیز بیان نسبت بین اعداد.
آغاز: هذه رسالة لابی الوفاء البوزجانی محمد بن محمد المهندس الحاسب قال الوحدة هی التی یقال علی کل موجود واحد، العدد هو کثرة الوحدات

۱. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۴۸۴۱
آغاز: برابر؛ **انجام:** فهذه مسائل استخرجناها بالاولی فی المفردات من المسائل الجبریه و بالله التوفیق.
در فهرست به نام جبر و اعداد آمده است؛ خط: نستعلیق شکسته، بی‌کا، بی‌تا؛ مسائلی در جبر به همراه پاسخ آنها در برگ ۵۷پ الی ۵۸پ نوشته شده است [رایانه]
۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۳۵۶۴/۹-ف
آغاز: برابر؛ **انجام:** المناسبة العاشرة هی ان یکون نسبة الحد الاوسط الی الحد الاصغر کنسبة تفاضل الطرفین الی تفاضل الاعظمین (تمت الرسالة)
نسخه اصل: نسخه آقای حسن نراقی؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ در یک سطر با خطی عجیب آمده که گویا تسمیه و حمد و صلاة است؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج زرکوب، ۱گ (۱۳۲ر-۱۳۳ر)، ۱۹ سطر (۸×۱۱)، قطع: ربعی، اندازه: ۱۳×۱۷سم [فیلمها-ف: ۲-۱۸۷]

● اصطلاحات ریاضی / ریاضیات / فارسی

estelāhāt-e rīyāzī

بیان برخی اصطلاحات ریاضی، در بیان معانی بعضی الفاظ که در اعمال عدد مذکور شود و در انواع وزن به‌کار آیند و در مقادیر مساحت ضرور باشند.

تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۲۵۳۴/۱
خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳ و ۱۴؛ ۳گ (۲پ-۴ر) [ف: ۶-۳۷]

● **اصطلاحات زنان همدان** / فرهنگ اصطلاحات، شعر/فارسی
estelāhāt-e zanān-e hamedān
چهارده بیت است که در آنها اصطلاحات و واژه‌های متداول در بین زنان و خانواده‌های همدانی (با لهجه همدانی) به‌کار می‌رود.
آغاز: شاعری محض یادگار از زبان همدانی گفته: کرد خواهش زمن آن مه عمل دشواری ×× اصطلاحات زنان همدانی باری / وخی آماج بمال دختره، عید آمد آخر ×× قرچه مانده زده آخر چه قدر رو داری / حالا چنگول میگری نکه برودت افتاد ×× آماشی مثل با وای عن به عنت بیعاری / و خیزم با هله کو کرت و کبودت بکنم ×× روت به غر سال خانه امید چه قدر رو دارای
[فهرستواره منزوی ۲۰۴/۱۰]

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۵۷/۲-فیروز
آغاز: برابر
کا: میر سید علی تفرشی لشکر نویس ملقب به موثق لشکر، تا: قرن ۱۴؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج قرمز، ۱ص (۲۹)، قطع: نیم خشتی، اندازه: ۱۲/۵×۲۰/۵سم [ف: ۲۱-۲۰۲]

● **اصطلاحات شعرا** / فرهنگ اصطلاحات / فارسی
estelāhāt-e šo‘arā
اصطلاحات فصحا و بلغاء و شعراء.

مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه: ۶۹۴/۶۸
آغاز: بسمله، سپاس بیقیاس خدایرا که انواع انسان را به عطیه بلاغت و خلعت فصاحت ... اما بعد این چند اوراق بالتماس بعضی اخوان در اصطلاحات اهل فصاحت ... نوشته شد ... بدان ارشدک الله فی الدارین که صنعت؛ **انجام:** از یار کهن نمی کنی گوش ×× این پیشه نو مبارکت باد
خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: فرنگی و فستقی؛ جلد: تیماج عنابی، ۵گ، اندازه: ۱۳/۵×۲۲/۵سم [ف: ۱-۵۴۷]

● **اصطلاحات شعری** / ادبیات/ ترکی، فارسی
estelāhāt-e še‘rī
اصطلاحاتی که شاعران در اشعار خود استفاده می‌کنند را به ترتیب الفبا از باب الف تا یاء و در هر باب مفتوحه و مکسوره و مضمومه حروف را آورده و به ترکی معنی می‌کند و به عنوان شاهد مثال اشعاری را به زبان فارسی و ترکی می‌آورد.
[راهنمای فهرست مشترک پاکستان ص ۱۳۲]

قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۶۹۲۹-۳۵/۱۰۹
آغاز: سپاس فراوان اول متکلم بی زبانه ارزانی درکه ایفای ثنای بی پایانی ایچون هر دهانه بر لسان و هر لسانه برگونه بیان ویردی ... و دستورالعمل اسمیله مسمی قلمق زوراکو ... باب الالف المفتوحه آب در دهانش آمد اغزی صولندی کمال اصفهانی چو دید طلعت خصم ترش لقا را؛ **انجام:** باب الیاء المضمومة یوغ بویندرق سرمن بیوغ آرد، بنی بلایه اوغره دربوشکوفة گراید که پیش توگویم دروغ، دروغ اندر آرد سرمن بیوغ قدفرغ من تسوید هذه النسخة
خط: نستعلیق، کا: احمد نامراد، تا: جمعه اواسط شعبان ۱۰۵۰ق، جا: اوان؛ جلد: مقوا عطف تیماج، ۵۶گ، ۱۳ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۴-۱۸۱۹]

← اصطلاحات صاحب الوافی فی الاسانید ← فهرس ابواب الوافی
← اصطلاحات صوفیان ← اصطلاحات دیوان حافظ (الف)
← اصطلاحات صوفیان ← مصطلحات عرفانی
← اصطلاحات صوفیان ← اصطلاحات صوفیه
← اصطلاحات صوفیان ← طوارق
← اصطلاحات صوفیان ← عشق
← اصطلاحات صوفیان ← رشف الالحاظ فی کشف الالفاظ
← اصطلاحات صوفیان ← آداب صوفیه

● **اصطلاحات الصوفیة** / عرفان و تصوف / عربی
iṣṭilāḥāt-uṣ ṣūfīya
ابن عربی، محمد بن علی، ۵۶۰-۶۳۸ قمری
ebn-e ‘arabī, mohammad ebn-e ‘alī (1166-1241)
تاریخ تألیف: صفر ۶۱۵ق؛ محل تألیف: ملیطه
مختصری است در شرح اصطلاحات صوفیه که در آن دویست و بیست اصطلاح صوفیان که اهمیت بیشتری دارند، بدون تنظیم مخصوص گزارش شده و اصطلاحاتی که معنی آنها واضح یا به قرینه می‌توان به‌دست آورد، گزارش نمی‌شود. نویسنده می‌گوید: «جماعت کثیری از مردمان را دیدم که قصد معرفت بر اصطلاحات بین ما دارند و تا از آن ره به جایی برند لذا بر آن شدم تا پاسخ خواست آنها را بدهم بناءً علی‌هذا به شرح این الفاظ و اصطلاحات پرداختم و البته در این پرداختن به شرح الفاظ بسیار مشهور توجه بیشتر کردم.»
آغاز: بسم الله خیر الاسماء الحمدلله و سلامه علی عباده الذین اصطفی و علیک ایها الولی الحمیم ... الوقت عبارة عما انت علیه فی زمان الحال من غیر نظر الی الماضی و المستقبل
انجام: السر ما انفرد به الحق عن العبد.
چاپ: ضمن رسائل محیی الدین، حیدرآباد، ۱۳۶۷ق؛ ضمن رسائل، قاهره، ۱۴۰۷ق؛ مجله معارف اسلامی، اخرجه مظفر

بختیار، ۱۳۴۸ش، شماره ۸، ۷۶-۸۵؛
[دنا ۱۰۴۳/۱ (۷ نسخه)؛ سرکیس، معجم ۱۷۵/۱؛ زرکلی ۲۸۱/۶]

۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۱۷۱۴/۱
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: غره ربیع الثانی۸۷۳ق؛ مقابله شده؛ کاغذ: آهاری حنایی، جلد: مقوا با روکش پارچه، گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۰×۱۹سم [ف: ۱۱-۳۰۰]

۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۵۲۷۰/۷
آغاز و انجام: برابر
خط:نسخ،کا:درویش مصطفی مولوی سهروردی،تا:قرن۱۱؛ کاغذ: شرقی، ۴گ (۷۶-۷۹)، ۳۰ سطر، اندازه: ۹×۲۰سم [ف: ۳۸-۷۶۷]

۳. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه: ۲۰۹۵۶/۱۱
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ ۴گ (۵۹پ-۶۲پ)، ۲۵ سطر (۱۲/۵×۲۱/۵)، اندازه: ۱۱/۵×۲۸سم [الهیات مشهد: ف: ۲-۵۳۶]

۴. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۲۶۹۷/۷
آغاز: برابر؛ **انجام:** در دو عالم ظاهر و باطن که غیب و شهادتست مندرج باشد قال الله عالم الغیب و الشهاده و هو الرحمن الرحیم
تذکر: نام مؤلف به استناد نسخه ش ۱۱۷۱۴/۱ آستان قدس تعیین شد؛ خط: نسخ و نستعلیق، کا: قربانعلی نیشابوری، تا: ۱۲۳۰ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج قهوه‌ای یک‌لا، ۹ص (۱۴۰-۱۴۸)، ۱۹ سطر (۷×۱۲)، اندازه: ۱۱×۱۷سم [ف: ۶-۲۷۶]

۵. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۱۶۲۸/۸
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق پخته، بی‌کا، تا: ۱۲۹۸ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج سبز، ۹گ (۱۷۸پ-۱۸۵پ)، ۱۲ سطر (۷×۱۳)، اندازه: ۱۱×۱۸سم [ف: ۸-۲۱۲]

تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه: ۸۰/۳-عکسی
اصل نسخه: همان نسخه بالا [عکسی ف: ۲-۲۹]

۶. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۱۹۶۳/۳
آغاز و انجام: برابر
خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۳۰۱ق؛ جلد: تیماج مشکی، ابعاد متن: ۷×۱۳/۵، ۲ص (۸۲-۸۳)، اندازه: ۱۱×۱۷/۵سم [ف: ۳۴-۱۰۰]

۷. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۰۷۱۴/۱
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا [رایانه]

۸. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۶۴۱۶
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ ۴گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۳×۱۸سم [ف: ۴-۱۰۹]

۹. اردکان یزد؛ حوزه علمیه امام صادق؛ شماره نسخه: ۱۱۶/۱
خط: نستعلیق، کا: عطاء الله بن محمد بن نظام حسینی بخاری، بی‌تا؛ جلد: تیماج قرمز، ۳گ (۱پ-۴پ)، اندازه: ۱۶×۲۲سم [ف: ۱-۹۵]

۱۰. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۸۵۵۶/۲۰
آغاز: الحمدلله و سلام علی عباده الذین اصطفی ... أما بعد فانک أشرت الینا بشرح الألفاظ التی تداولها الصوفیة المحققون من أهل الله؛ **انجام:** برابر
تذکر: نام مؤلف به استناد فهرست مرعشی (۷۶۷/۳۸) ذکر شد؛ خط: نسخ، کا: حاجی عبدالله بن سید طه عرب، بی‌تا؛ جلد: مقوایی عطف تیماج قهوه‌ای، ۸گ (۳۸۵پ-۳۹۲پ)، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۳×۲۲/۵سم [ف: ۲۲-۱۳۶]

۱۱. کاشان؛ عاطفی، افشین؛ شماره نسخه: ۹۹/۶
خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج قرمز، ۲۳گ (۲۲۴ر-۲۴۶پ)، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۷×۲۲سم [ف: ۸۶]

● اصطلاحات صوفیان / عرفان و تصوف / فارسی
estelāhāt-e sūfīyān

عراقی، ابراهیم بن بزرگمهر، ۶۱۰-۶۸۸ ؟ قمری
'erāqī, ebrāhīm ebn-e bozorgmehr (1214-1290)

رساله‌ای در شرح اصطلاحات صوفیان، در سه «مطلب»: ۱. کلماتی که اکثرش مخصوص محبوب است و بعضی از آن متعلق به محب؛ ۲. اسامی که میان عاشق و معشوق مشترک و وارد است؛ ۳. کلماتی چند مخصوص به عاشق و احوال اوست. بخش‌های سه گانه آن همانند «رشف الالحاظ» است.

آغاز: شکر و سپاس موجودی را که اعیان اشیا را بظهور نور خویش بنواخت که الله نور السموات و الأرض و علم عشق در کشور عاشقی و معشوقی برافراخت که یحبهم

انجام: ۱. شست‌وشو برداشتن خودیها را گویند که از تقصیر در وجود آمده باشد و با صفای حضور عاشق و معشوق انشاء الله که عاقبت کافه طلاب تحقیق و ارباب جاده طریق را ختم کاری شست و شوی باشد که تا از این جمله باشند که ختامه مسک فلیتنافس المتنافسون. تمت بالخیر و الاقبال
۲. گفت و گوی عتاب محبت آمیزی را گویند گوهر معانی و صفات را گویند، و بالله التوفیق تمت المصطلحات بعون الله و حسن توفیقه و الحمدلله وحده

[نسخه‌های منزوی ۱۰۳۷/۲؛ الذریعه ۱۲۸/۲۱؛ فهرستواره منزوی ۸۷/۷ (۴ نسخه)؛ ریحانة الادب ۱۱۷/۴؛ دنا ۱۰۴۳/۱ (۱۴ نسخه)]

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۲۴۲۸/۲
آغاز: برابر؛ **انجام:** برابر۲
در سه مطلب؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۹؛ مجدول؛ کاغذ: شرقی، ۷ص (۲-۸)، ۲۵ سطر، اندازه: ۵/۵×۱۲/۵سم [ف: ۳۱-۳۹۸]

۲. یزد؛ علومی، شیخ علی؛ شماره نسخه: ۵۸/۲
در سه مطلب؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ قطع: ربعی [نشریه: ۴-۴۴۵]

۳. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۷۰۴۱/۲

در سه مطلب؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۰۰۶ق؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: مقوا عطف تیماج مشکی، ۹گ (۴۶پ-۵۵پ)، ۱۷ سطر (۷×۱۲) قطع: ربعی، اندازه: ۱۲×۱۷سم [ف: ۱۶-۴۳۶]

۴. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۱۰۷۳/۲

در سه مطلب؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ کاغذ: ترمه، جلد: میشن قرمز ساده نو، ۱۴ قطع: [ف: ۵-۲۳۰]

۵. اصفهان؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۱۷۰/۳

در سه مطلب؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ جلد: مقوایی عطف پارچه‌ای گل‌دار، ۳۵گ (۶۴پ-۹۸ر)، اندازه: ۱۴×۲۱/۵سم [ف: ۱-۱۲۱]

۶. تهران؛ ادبیات؛ شماره نسخه: ۳۴۶/۹ حکمت

آغاز: برابر؛ **انجام:** برابر۲

در سه مطلب؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ نسخه در پایان لوایح نامیده شده با آن‌که رساله دیگری است؛ جلد: تیماج تریاکی ضربی مقوایی، قطع: جیبی [ف: ۲-۶۱]

۷. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه: ۳۲۳۴/۲

آغاز: بسمله در اسامی معشوق و آنچه بدان متعلق است میل رجوع را گویند به اصل خود بی شعور و آگاهی از اصل مقصد همچون رجوع طبیعی چون جمادات و طبایع اربعه که بی اختیار مایل اصلند؛ **انجام:** برابر۱

فاقد دیباچه؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ مهر: «شعاع ۱۳۱۵» (بیضوی)؛ تملک: امین [...] بن محمد هاشم حسینی ذهبی؛ ۹گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۲×۲۰سم [ف: ۱-۱۶۴]

۸. قم؛ حجتیه؛ شماره نسخه: ۲۶۱/۹

در سه مطلب؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ ۳گ، قطع: خشتی [ف: ۱۰۲]

۹. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۲۶۹۷/۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** برابر۲

نام مؤلف به قرینه آغاز نسخه تعیین شد؛ خط: نسخ و نستعلیق، کا: قربانعلی نیشابوری، تا: ۱۲۳۰ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج قهوه‌ای یک‌لا، ۱۷ص (۱۲-۲۹)، ۱۹ سطر کامل (۷×۱۲)، اندازه: ۱۱×۱۷سم [ف: ۶-۲۷۲]

۱۰. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۱۶۷۰/۲-۹/۲۲۰

آغاز و انجام: برابر۱

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: کاغذی آبی، ۱۴گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۰/۵×۱۵سم [ف: ۱-۳۸۱]

۱۱. اصفهان؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۲۰۴/۲

در سه مطلب؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ مصحح؛ جلد: تیماج زرشکی مجدول، ۱۳گ (۶۱پ-۷۳ر)، اندازه: ۱۱×۱۷/۵سم [ف: ۱-۱۵۳]

۱۲. اصفهان؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۳۸۴/۲

در سه مطلب؛ بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: سپاهانی [نشریه: ۱۱-۹۴۴]

۱۳. شیراز؛ خاوری (دکتر)؛ شماره نسخه: ۸/۴

در سه مطلب؛ بی‌کا، بی‌تا [نشریه: ۵-۲۶۸]

۱۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۳۰۶/۲

در سه مطلب؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ ۱۴ قطع: خشتی، اندازه: ۱۴/۵×۲۲سم [ف: ۲-۱۸۰]

● اصطلاحات صوفیان = اصطلاحات صوفیه / عرفان و تصوف / عربی

estelāhāt-e sūfīyān = estelāhāt-e sūfīye

عبدالرزاق کاشی، عبدالرزاق بن احمد، -۷۳۶ ؟ قمری

'abd-or-razzāq-e kāšī, 'abd-or-razzāq ebn-e ahmad (-1336)

از مؤلف پس از این‌که از «شرح منازل السائرین» و «شرح فصوص الحکم» ـ که مبنی بر اصطلاحات اهل عرفان بود ـ فراغت یافت، درخواست شده که این اصطلاحات را جداگانه توضیح دهد و او کتاب حاضر را تألیف کرد. این کتاب در دو قسم تنظیم شده است: ۱. اصطلاحاتی که در منازل السائرین ذکر نشده به ترتیب حروف؛ ۲. تفریعات آنها به‌ترتیب کتاب مبین. مؤلف چند رساله در توضیح اصطلاحات صوفیان نگاشته است، از جمله: ۱. لطائف الاعلام فی اشارات اهل الالهام، ۲. رشح الزلال فی شرح الالفاظ المتداولة بین ارباب الاذواق و الاحوال. صاحب الذریعه کتاب حاضر را خلاصه‌ای از «لطائف الاعلام» می‌داند.

آغاز: الحمدلله الذی نجانا من مباحث العلوم الرسمیة بالمن و الافضال ... و بعد فانی لما فرغت من تسوید شرح کتاب منازل السائرین

انجام: المنور بنور الحق المشعر بالاثنینیة المثبت للخلة و لیکن هذا آخر ما اردنا ایراده و الحمدلله علی ما وفقنا

چاپ: بمبئی، ۱۳۱۲ق، سنگی؛ همراه با شرح المنازل، ایران، ۱۳۱۵ق

[الذریعة ۱۲۲/۲ ش۴۹۱، ۳۱۳/۱۸ ش۲۶۱؛ ریحانة الادب ۳۴/۵؛ نسخه‌های منزوی ۱۰۱۲/۲ و ۱۰۳۴ و ۱۰۳۵ و ۸۸/۷؛ هدیة ذوی الفضل و النهی بترجمة المولی محمد علم الهدی یا مقدمه معادن الحکمة چاپ دوم از انتشارات جامعه مدرسین قم ۵۰/۱؛ مشار فارسی ۳۴۸/۱؛ فهرستواره منزوی ۸۸/۷ (۲۶ نسخه داخلی)؛ مکتبة امیر المومنین ۱۱۷/۱؛ دنا ۱۰۴۴/۷ (۱۶ نسخه)؛ مشترک ۱۲۷۱/۳ (نشانی ۸ نسخه)]

شرح و حواشی:

۱- اصطلاحات صوفیه (منتخب)

۲- اصطلاحات صوفیان؛ نعمة الله ولی، نعمة الله بن عبدالله (۷۳۰-۸۳۴)

۳- شرح اصطلاحات صوفیان؛ مودود لاری، محمد علی (-۹۳۷)

۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۸۵۴/۳

آغاز: برابر؛ **انجام:** تم قسم الاصطلاحات و الحمدلله رفیع

الدرجات و الصلوة علی رسوله صاحب الحسنات.
در این نسخه بخش دوم دیده نمی‌شود و گویا به نگاشتن آن نرسید؛ خط: تعلیق ریز، بی‌کا، تا: پنج‌شنبه ۲۰ شوال ۸۱۳ق، جا: سمرقند، مدرسه سلطانیه [ف: ۳-۴۰۷]

۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۳۱۴۹/۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** الغین ذهول عن الشهود او احتجاب عنع مع صحة الاعتقاد و الله الموفق للخیر و السداد و هو ولی الهدایة و الإرشاد. تمت.
خط: نسخ، کا: محمد بن حصار بک بن علی خوجه، تا: ۸۵۵ق، جا: فلک‌آباد؛ مصحح، محشی، افزودگی اندکی در خصوص محیی الدین ابن عربی و آثار وی بعد از انجام آمده است؛ تملک: «سید مهدی لاجوردی حسینی» با مهر «مهدی اللاجوردی الحسینی» (بیضوی)؛ کاغذ: شرقی، ۲۱گ (۱پ-۲۱پ)، ۱۹-۲۵ سطر، اندازه: ۹/۵×۱۳/۵سم [ف: ۳۳-۲۸۱]

۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۴۸۹۵/۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** و فی الحقایق الفنا فی الذات مع بقاء الرسم الخفی المنور بنور الحق تم بحمدالله مرسل الرسل ... فی عاشر شوال سنة ست و خمسین و ثمانمایة
خط: نسخ، کا: طالب، تا: ۱۰ شوال ۸۵۶ق؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج لولادار قهوه‌ای، ۲۳گ (۲۳۵پ-۳۵۷پ)، ۱۱ سطر (۱۷×۱۰/۵)، اندازه: ۱۸×۲۶سم [ف: ۱۴-۴۲]

۴. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۴۳۹۳/۲

آغاز: و أما القسم الثانی فآلف مقام کل مائة منها فی قسم من الأقسام العشرة، فمما فی قسم البدایات الیقظة و هی أصل فی هذا القسم مستصب فی سائر الأقسام؛ **انجام:** برابر
بخش دوم رساله در اصطلاحات صوفیه است. نسخه‌های دیگر از این کتاب، همگی شامل بخش نخست کتاب هستند و حتی چند نسخه چاپی نیز که به هنگام معرفی این رساله ملاحظه شد، همه شامل فقط بخش نخست بودند، مگر یک نسخه چاپ «حیدر آباد» که آن نیز به صورت مغلوط و ناقص، اقدام به چاپ بخش دوم، در ادامه بخش اول نموده بود. باید دانست که در بخش نخست، اصطلاحات بر اساس حروف «ابجد» شرح داده شده، لیکن در این بخش (رساله موجود) اصطلاحات بر اساس ترتیب کتاب «منازل السائرین» شرح داده شده است. (القسم الثانی)؛ خط: نستعلیق خوش، کا: معین بن حسین، تا: ۸۷۱ق؛ مصحح، محشی، این نسخه نسبت به نسخه چاپی «حیدر آباد» یک چهارم افزون‌تر است و نسخه چاپی فقط تا کلمه «صفا» چاپ شده و بسیار مغلوط است؛ کاغذ: شرقی، ۳۹گ (۱۶-۵۴)، ۱۷ سطر، اندازه: ۶/۵×۱۱سم [ف: ۳۶-۳۲۷]

۵. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۶۰۹۵

آغاز: جنة الافعال هی الجنة الصوریة من جنس المطاعم اللذیذة و المشارب الهنیئة و المناکح البهیة ثواباً للأعمال الصالح و تسمی جنة الأعمال و جنة النفس؛ **انجام:** باب الهاء الهاء اعتبار الذات بحسب الحضور و الوجود، الهواء اعتبارها بحسب الغیبة و الفقد ... و هی الباعثه علی طلب الباقی و ترک الفانی.
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ در اول نسخه مطالب عرفانی از جمله وصیتی عرفانی درج شده و در گ ۷ دعای قنوت و صلوات بر پیامبر اکرم (ص) آمده؛ جلد: گالینگور مشکی، ۱۱گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۱/۵×۱۵/۵سم [ف: ۴۴-۲۴۷]

۶. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۲۳۳

آغاز: بسمله و صلی الله علی محمد و اصحابه اجمعین اللهم اغفر؛ **انجام:** کل ماته منها فی قسم من الاقسلام العشره متها فی قسم
خط: نسخ شکسته، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: انجام [رایانه]

۷. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۵۲۷۰/۵

آغاز: برابر؛ **انجام:** والغین ذهول عن الشهود و احتجاب عنه مع صحة الاعتقاد و الله الهادی للسداد.
خط: نسخ، کا: درویش مصطفی مولوی سهروردی، تا: اواخر رمضان ۱۰۲۲ق؛ محشی با نشان «ه»، مصحح، در انجام چند سطر از آغاز اصطلاحات الصوفیه محیی الدین بن عربی تحریر شده؛ کاغذ: شرقی، ۲۲ص (۲۶-۴۷)، ۳۰ سطر، اندازه: ۹×۲۰سم [ف: ۳۸-۷۶۵]

۸. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۳۴۸۵/۳

آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ زیبا، بی‌کا، تا: ۱۰۷۵ق، به دستور مولی محمد علم الهدی ابن فیض کاشانی؛ مصحح، مقابله شده با نشان «قد قوبل مقابلة صحیحة من نسخة معتمد علیها الا مازاغ عنه البصر وفقنا الله للعمل بما یحب و یرضی بمحمد و آله»، برخی از حواشی خصوصاً حاشیه برگ ۶۲پ شباهت بسیار به خط فیض کاشانی دارد؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۸۴ص (۴۶-۱۲۹)، ۱۸ سطر (۵×۱۳)، اندازه: ۱۰×۱۹/۵سم [ف: ۳۴-۲۱۵]

۹. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۹۴۷۲/۱

آغاز: الحمدلله و سلام علی عباده الذین اصطفی ... اما بعد فانک آثرت الینا بشرح الالفاظ التی تداولها الصوفیة المحققون من اهل الله بینهم؛ **انجام:** هذا آخر ما اردنا ایراده و الحمدلله علی م ا وفقنا لاتمامه و شرفنا بانعامه انه هو الولی الحمید.
خط: نستعلیق، کا: درویش محمد صدفی، تا: شنبه میانه‌های ربیع الاول ۱۱۲۱ق؛ جلد: مقوا عطف و گرداگرد تیماج تریاکی، بغلی [ف: ۱۷-۳۷۸]

۱۰. شیراز؛ بنیاد فارس‌شناسی؛ شماره نسخه: ۹۸

آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق زیبا، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ جلد: تیماج قهوه‌ای ضربی مجدول با ترنج و سرترنج و لچکی، ۷۲گ، ۱۷ سطر (۷×۱۳)، اندازه: ۱۱×۱۷/۵سم [ف: ۱۳۲]

۱۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۰۳۹۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** و الغین دهول عن الشهود و احتجاب عنه ...

للسداد.

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ مجدول؛ تملک: صنیع الدوله محمد حسن خان؛ جلد: گالینگور آبی، عطف و گوشه تیماج قهوه‌ای، ۵۷گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۱/۵سم [ف: ۳۲-۳۵۵]

۱۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۶۱۲۸/۲

خط: نستعلیق شکسته، بی‌کا، تا: ۱۲۰۵ق [رایانه]

۱۳. بابل؛ خاتم الانبیاء؛ شماره نسخه: ۱۵۷/۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** و الغین ذهول عن الشهود او احتجاب عنه مع صحة الاعتقاد.

خط: نستعلیق زیبا، کا: یعقوب بن مقیم درزی بارفروشی، تا: ۱۲۵۴ق؛ به ضمیمه چند برگ در مواعظ و سیر و سلوک؛ مهر: «عبده الراجی یعقوب» (بیضی)، «حسین منی و انا من حسین»؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، اندازه: ۱۶×۲۱سم [ف: ۱۰۶]

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۱۷۸۹/۲

نسخه اصل: همان نسخه بالا [عکسی ف: ۵-۲۵۷]

۱۴. بیدگل؛ مجتهد الزمان بیدگلی؛ شماره نسخه: ۸۹۱۹/۱۴

بخش‌های مختلفی از این واژه‌نامه به صورت تکه‌های کوتاه کوتاه در چندین جای جنگ نوشته شده است. تا آن جا که دقت کردم مطالب این برگ‌ها نیز مربوط به همین کتاب است: ۵ر، ۳۴پ، ۳۵ر، ۳۹پ، ۵۲پ، ۱۰۱ر، ۱۰۴پ، ۱۰۵ر، ۱۰۵پ، ۱۰۷پ، ۱۱۴پ و ۱۱۹ر؛ خط: نستعلیق و شکسته، کا: محمود بن جلال الدین محمد نصیر قلندرشاه خویی، تا: ربیع الثانی ۱۲۷۲ق، جا: تهران؛ کاغذ: فرنگی نازک، جلد: میشن قهوه‌ای ضربی با ترنج و سرترنج و جدول، ۳گ (۴۷پ-۴۹ر)، اندازه: ۱۲/۸×۲۱/۵سم [شورا: ف: ۲۹/۱-۳۳۱]

۱۵. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۳۹۳۰/۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** و الغین ذهول عن الشهود أو احتجاب عنه مع صحة الاعتقاد

خط: نستعلیق، کا: احمد بن اسدالله تفریشی، تا: جمعه ۵ رجب ۱۲۹۸ق، به دستور آقای فاضل؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۴۲گ (۹۷پ-۱۳۸پ)، اندازه: ۱۲×۲۱سم [ف: ۱۰-۳۱۰]

۱۶. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۶۹۱۴/۱

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۳۰۰ق، جا: تهران؛ در دو برگ آغازین اشعاری فارسی و عربی بدون نام و برخی از جامی و مهدی بیک شقاقی و برخی با عنوان «محرره» که تمامی ظاهراً به خط کاتب مذکور کتابت شده و برخی در مدرسه منیریه دارالخلافه تهران به سال ۱۳۱۴ق و اشعاری به ترکی و عربی دیده می‌شود؛ جلد: تیماج قهوه‌ای بدون مقوا، ۵گ (۲پ-۷ر)، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۷/۵×۲۱/۵سم [ف: ۲۰-۳۴۱]

۱۷. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۶۶۵۳/۶

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج مشکی بدون مقوا ضربی ترنج و سرترنج دار، ۳گ (۱۰۱پ-۱۰۴ر)، اندازه: ۱۳×۲۰/۵سم [ف: ۲۰-۱۸۱]

۱۸. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۱۱۴۴/۶-۷/۴۴

آغاز: برابر؛ **انجام:** الفین دون الدین و هو الصداء المذکور ... فهو الحجاب الکشف الحائل بین القلب و الایمان بالحق و الفین ... عن السهود او احتجاب عنه مع صحة الاعتقاد تمت الکتاب الاصطلاحات.

خط: نستعلیق، کا: حسن بن حسین بن حسن حسینی نوربخشی، بی‌تا؛ در حاشیه تحریر شده؛ جلد: تیماج، سرخ، ضربی، ترنج با سر، مجدول مذهب، ۲۳گ، اندازه: ۱۶/۵×۲۴سم [ف: ۱-۳۸۰]

۱۹. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه: ۲۷۹۹/۳۳

فقط بخش نخستین؛ بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج سرخ ضربی مقوایی، ۱۵ص (۲۹۷-۳۱۱)، ۲۱-۳۴ سطر، اندازه: ۲۴×۳۸سم [ف: ۳-۱۴۱]

۲۰. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۴۰۸۰/۱

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: مقوایی عطف تیماج مشکی، ۱۷گ (۵پ-۲۱ر)، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۳/۵×۱۷سم [ف: ۱۱-۹۲]

۲۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۴۷۸۱/۳

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج قرمز، ۲۵گ (۷۶ر-۱۰۰پ)، اندازه: ۱۵×۲۰/۵سم [ف: ۱۲-۳۴۵]

۲۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۶۴۳۵

آغاز: برابر؛ **انجام:** تم القسم الاصطلاحات ... و اله الهداة للخلق من الضلالات

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا [رایانه]

۲۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۳۱۹۸

آغاز: من کلام الشیخ عبدالرزاق الکاشی؛ **انجام:** بلکه خدامراجوید و بس تم

خط: نستعلیق شکسته، بی‌کا، بی‌تا [رایانه]

۲۴. تهران؛ نوربخش؛ شماره نسخه: ۱۲۷/۱

آغاز: برابر **انجام:** مع صحة الاعتقاد تمت.

کا: غلام حسین آشتیانی، بی‌تا، جهت میرزا ابوالقاسم تفریشی نوشته و او آن را به مرحوم میرزا علی آقا شیرازی تقدیم داشته؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج سبز مقوایی، ۷۹ص (۲-۸۱)، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۷/۵×۲۳سم [ف: ۱-۱۵۱]

۲۵. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه: ۲۱۹۷۳/۱

آغاز: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ جلد: مقوا عطف و گوشه تیماج قهوه‌ای، ۱۹ سطر (۷/۵×۱۶/۵)، اندازه: ۱۳/۵×۲۲سم [ف: ۲-۶۴۰]

۲۶. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۴۶۵۰/۸

خط: نستعلیق، کا: احمد بن محمود متطبب تولمی گیلانی، بی‌تا؛ جلد: مخمل قرمز، ۳۳گ (۸۴پ-۱۱۶ر)، اندازه: ۱۲/۵×۱۷سم [ف: ۱۲-۲۲۴]

۲۷. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۶۸۸۰

آغاز: برابر؛ **انجام:** او احتجاب عنه مع حجه ... اختلال البال

لکاتبه وضیق المجال
بی‌کا، بی‌تا [الفبائی: ۵۲]

● **اصطلاحات صوفیان = اصطلاحات صوفیه** / عرفان و تصوف / فارسی

estelāhāt-e sūfīyān = estelāhāt-e sūfīye

عبدالرزاق کاشی، عبدالرزاق بن احمد، -۷۳۶ ؟ قمری
‘abd-or-razzāq-e kāšī, ‘abd-or-razzāq ebn-e ahmad (-1336)

رساله کوتاهی است در بیان اصطلاحات صوفیان که از تألیفات عبدالرزاق کاشانی دانسته شده است، در این صورت ترجمه یا گزارشی از آن خواهد بود چون رساله کاشانی عربی است. در فهرست مجلس این رساله تألیف محمد حسین معرفی شده است. تحریر عربی آن در دو بخش است: ۱. بیان مصطلحات به ترتیب حروف ابجد، ۲. تفریعات مقامات صوفیه. کتاب حاضر ترجمه‌ای است با تلخیص از بخش نخست آن کتاب. در این ترجمه دو بار از شرح مؤلف (یا مترجم) بر کتاب فصوص یاد شده است و حال آن که کاشی در اصل کتاب از آن یاد نمی‌کند. در اول آن ــ پس از خطبه و پیش از آغاز ترجمه اصطلاحات کاشانی ــ پاره‌ای از مصطلحات عرفا و شعراء بیان شده است که در اصل رساله عبدالرزاق کاشانی وجود ندارد، این مقدمه چنین شروع می‌شود: «تصوف تصفیه قلب است» (آغاز۱). بسیاری از نسخه‌هایی که در زیر می‌آید تنها همین مقدمه است با تفاوت‌های اندک و تقدم و تأخر در برخی از الفاظ و اصطلاحات که در نسخه‌ها و فهرست‌ها با نسبت به شاه نعمة الله و کاشانی آمده است. در میان ترجمه‌های فارسی «اصطلاحات الصوفیه» عبدالرزاق کاشی تنها ترجمه شاه نعمة الله مطابقت کامل با اصل دارد و نیز شامل ترجمه هر دو بخش آن کتاب است.

آغاز: [آغاز خطبه] ۱. لآلی اعالی حمد و سپاس نثار منعمی سزد که دلهای عارفان را مخزن جواهر اسرار گردانید ... اما بعد مکشوف ضمایر ارباب بصائر باد که چون ادراک معانی عبارت ... عبدالرزاق کاشی گهرپاشی نموده ... تصوف تصفیه قلب است

[آغاز ترجمه متن اصطلاحات: فصل در مصطلحات صوفیه الف اشارتست به ذات احدیت حق من حیث هی و الی الاشیاء فی ازل الازال و ذات الهی است من حیث هی هی از غیر اعتبار صفتی]

۲. [آغاز مقدمه‌ای که بعد از خطبه آمده] تصوف عبارت است از تصفیه قلب از کدورات قالب. دنیا عبارت است از آنچه بنده را از راه خدا باز دارد. زهد عبارت است ... جمع الجمع عبارت از مرتبه انسان کامل است. هو امیل نفس است

انجام: ۱. [پایان ترجمه] حقا که مصطلحات این طایفه بحسب مقامات سلوک بسیار است و بیشتر این مقامات در شرح فصوص الحکم با مناسبات ماخذ آن گفته‌ام و بالله الهدایة

۲. [پایان مقدمه] پاکبازی عبارت از توجه خالص است که نه در اعمال ثواب خواهد و نه در مآل مرتبه بلکه خدای تعالی خواهد و بس

چاپ: بمبئی، ۱۳۱۲ق، سنگی

[الذریعة ۱۲۲/۲؛ ریحانة الادب ۳۴/۵؛ نسخه‌های منزوی ۱۰۳۵/۲؛ فهرستواره منزوی ۸۸/۷ (۲۶ نسخه داخلی)؛ دنا ۱۰۴۴/۷ (۸۱ نسخه)؛ دانشگاه تهران ۲۲۶۱/۶ (در آن جا احتمال داده شده مترجم محمد دهدار باشد)؛ مجلس ۱۱۴/۲۲-۱۱۵و۱۱/۲۵ (با انتساب به محمد حسین)]

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۲۱۰

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۹؛ در ص ع آمده که شرح مقامات کاشی هم در آن هست و گویا مراد بخش دوم کتاب است؛ تملک: محمد مکی نواده شهید اول در ۱۱۴۶ و از کتابخانه عبدالرحیم بن محمد خان خانان که به محمد تقی بن محمد دهدار در ۲۰ جمادی الاول ۱۰۳۲ بخشیده بوده و خط و مهر این دو در آن هست؛ مهر: شعاع؛ کاغذ: سفید، جلد: تیماج قهوه‌ای ضربی مقوایی با ترنج و سرترنج، ۷۷گ، ۱۷ سطر (۸×۱۲)، اندازه: ۱۷×۲سم [سنا: ف: ۱-۹۸]

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۳۳۸۶-ف

نسخه اصل: همان نسخه بالا [فیلمها- ف: ۲-۱۳۳]

۲. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه: ۱۶۶۲/۳

بی‌کا، تا: اوایل قرن ۹؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: مقوایی، ۱۵گ، اندازه: ۱۵/۵×۲۵سم [ف: ۳-۱۰۱۵]

۳. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۱۸۸۰/۳

خط: نسخ، کا: محمد بن الحسن بن محمد، تا: چهارشنبه ۷ ذیقعده ۸۱۶ق؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج قهوه‌ای سیر ضربی مقوایی آراسته، ۱۶۸پ-۲۲۳ر، ۲۲سطر (۸/۵×۱۴/۵)، اندازه: ۱۳×۲۲سم [ف: ۸-۴۸۶]

۴. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۲۶۰۱/۱

همان قسم اول؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: نزدیک پایان ربیع الاول ۸۴۵ق؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج تریاکی ضربی، ۳۰گ (۱پ-۳۰)، ۱۰ سطر (۸/۵×۱۲)، اندازه: ۱۱×۱۷سم [ف: ۹-۱۴۵۱]

۵. شیراز؛ علامه طباطبائی؛ شماره نسخه: ۱۵۲۵

قسم اول کتاب؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: صفر ۸۶۶ق؛ مصحح؛ تملک: صدرالدین محمد مشهور به شرف جهان حسینی ابن سلطان شریف؛ ۴۵گ، اندازه: ۱۳×۱۷/۵سم [نسخه پژوهی: ۱-۱۹]

۶. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۴۷۹/۲-ف

نسخه اصل: ملت فیض الله ش ۱۲۵۹؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: آغاز صفر ۸۹۳ق؛ ۷۸ص (۱۷۶-۲۵۴)، ۱۹ سطر [فیلمها- ف: ۱-۴۸۹]

۷. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۴۱۲۳

خط: نسخ، کا: لطف الله بن ولی بن عبدالله صدیقی نوربخشی، تا:

ذیقعده ۸۹۶ق؛ کاغذ: ترمه، جلد: میشن آلبالویی ضربی لبه‌دار، ۸۵گ، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۲/۷×۱۷/۵سم [ف: ۱-۳۷]

۸. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۷۰۴۱/۱

خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ پنج صفحه آخر نونویس قرن ۱۱؛ مقابله شده در ۱۰۰۶، محشی؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: مقوا عطف تیماج مشکی، ۴۱گ (۲پ-۴۳ر)، ۱۷ سطر (۷×۱۲)، قطع: ربعی، اندازه: ۱۲×۱۷سم [ف: ۱۶-۴۳۶]

۹. تهران؛ ادبیات؛ شماره نسخه: ۷۲ ـ د

تنها بخش اصطلاحات؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: دوشنبه ۳ ربیع الاول ۹۲۷ق؛ محشی؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج مشکی، ۳۳گ، ۲۱ سطر (۵×۱۳/۵)، اندازه: ۱۲×۱۷سم [ف: ۱-۳۰]

۱۰. تهران؛ مهدوی؛ شماره نسخه: ۲۷۸/۲

هر دو بخش آن؛ کا: مصطفی بن نورالدین، تا: ۱۰ ذیحجه ۹۶۹ق [نشریه: ۲-۱۰۳]

۱۱. تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه: ۵۷۱/۳

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: با تاریخ ۹۸۶ق؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج سبز مقوایی، ۵گ (۱۴پ-۱۸ر)، ۱۶ سطر (۵/۵×۱۰)، اندازه: ۹/۵×۱۹سم [ف: ۳۳۳]

۱۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۷۸۷۲

خط: نسخ معرب، بی‌کا، تا: چهارشنبه ۲۹ رجب ۹۸۸ق؛ مصحح؛ جلد: تیماج قهوه‌ای بدون مقوا، ۵۹گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۳/۵×۲۱سم [ف: ۲۰-۲۰۹]

۱۳. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۴۷۰۴/۴

آغاز و انجام: برابر۲

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: حدود قرن ۱۱؛ افزودگی‌هایی از «اصطلاحات صوفیه» تألیف میر سید علی همدانی در پایان این رساله؛ کاغذ: شرقی، ۳گ (۱۰۲پ-۱۰۴ر)، سطر چلیپا، اندازه: ۱۰/۵×۲۲سم [ف: ۳۷-۲۲۱]

۱۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۳۳۲۱/۱۲

آغاز: برابر۲؛ **انجام:** فیض رسانندگان اهل معنی را گویند.

خط: تحریری خوش، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج سبز، ۴ص (۳۲۷-۳۳۱)، ۱۸-۲۰ سطر، قطع: بیاض رقعی، [ف: ۱۰-۹۸۴]

۱۵. یزد؛ علومی، شیخ علی؛ شماره نسخه: ۵۸/۱

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۰۰۶ق؛ قطع: ربعی [نشریه: ۴-۴۴۵]

۱۶. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۴۱۳۷/۶۶

آغاز: برابر۲؛ **انجام:** و ساقی و مطرب سرغیب را گویند.

در فهرست ناشناس آمده؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۰۴۱-۱۰۵۰ق؛ نسخه بدون دیباچه است؛ کاغذ: ترمه، جلد: رویه میشن یشمی ضربی، ۲گ (۱۲۲پ-۱۲۳پ)، اندازه: ۱۵/۹×۲۹/۵سم [ف: ۷-۲۱۸]

۱۷. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۲۱۹۹/۲

آغاز: برابر۲

خط: نستعلیق متوسط، بی‌کا، تا: با تاریخ ۱۰۶۱ق؛ ظاهراً به خط همان کاتب پیشین نویسنده شرح هیاکل النور دشتکی -سهروردی است، اصطلاحات صوفیه در صفحه ۱۲۱پ پایان نیافته باقی را به چلیپا در حاشیه نوشته؛ کاغذ: نخودی، اصفهانی، جلد: تیماج یک‌لا سرخ، ۳ص (۱۲۰-۱۲۲) [ف: ۱۱-۵۰۱]

۱۸. تهران؛ مهدوی؛ شماره نسخه: ۲۵۹/۱۸

آغاز: وقت توجه است بآنی که در آن است قطع نظر از ماضی و مستقبل کرده؛ **انجام:** برابر۲

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۰۷۳ق؛ افتادگی: آغاز [نشریه: ۲-۹۹]

۱۹. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۲۵۹۴/۹

آغاز و انجام: برابر۲ (تمت الرسالة ... نمقه ... میر محمد مؤمن الحسینی ... فی سنة ۱۸۱) (گویا ۱۰۸۱)

در فهرست ناشناس آمده؛ خط: نستعلیق، کا: میر محمد مؤمن حسینی، تا: ۱۰۸۱ق؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج حنایی، ۷ص (۱۱۴-۱۲۰)، ۲۱ سطر (۵×۱۳/۵)، اندازه: ۹/۵×۱۹سم [ف: ۹-۱۴۳۶]

۲۰. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۳۲۹/۳-فیروز

خط: نستعلیق، کا: محمد رضا پسر علی طرشتی، تا: ۱۰۸۹ق؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: کاهی آهار مهره، جلد: مقوا با روکش مشمع سبز عطف و گوشه میشن سیاه، ۴ص (۵۲-۵۶)، ۲۱ سطر، قطع: وزیری، اندازه: ۱۵/۵×۲۵سم [ف: ۲۱-۲۹۸]

۲۱. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه: ۲۳۹۶

آغاز و انجام: برابر۱

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱-۱۲؛ افتادگی: انجام؛ مجدول؛ جلد: تیماج قهوه‌ای اسلیمی، ۳۴گ، ۷ سطر، اندازه: ۱۳×۲۰سم [ف: ۱-۳۹۹]

۲۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۶۵۰۶

آغاز و انجام: برابر۱

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ کاغذ: سپاهانی، ۳۳گ، ۷ سطر (۶×۱۲) قطع: ربعی، اندازه: ۱۴×۲۱سم [ف: ۱۶-۲۸۰]

۲۳. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۴۰۲۷/۱۲

آغاز و انجام: برابر۲

بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ نامرتب است؛ کاغذ: فستقی، جلد: رویه میشن قهوه‌ای سیر، ۵گ (۹۱ر-۹۵ر)، ۱۶ سطر، اندازه: ۹/۸×۱۵/۷سم [ف: ۷-۱۵۰]

۲۴. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۰۴۶۲/۲

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ جلد: تیماج مشکی، ۴۴گ (۱۱پ-۵۴ر)، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۲۶-۳۸۱]

۲۵. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۵۸۹۸/۴

خط: نسخ، کا: زین العابدین بن حاجی ابی الحسن، تا: یک‌شنبه ۱۸ ربیع الاول۱۱۲۷ق؛ مقابله شده؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج مشکی مقوایی با لولا، ۱۶ سطر (۸×۱۳)، قطع: بغلی، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف: ۱۶-۱۳۸]

۲۶. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۳۴۵۵/۹۹
بی‌کا، تا: بین ۱۰۶۳ تا ۱۱۴۱ق [ف: ۱۰-۱۳۴۴]

۲۷. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۷۰۰۷/۱
آغاز: الحمدلله، اما بعد نامه‌ای است از محمد حسین به یاران و دوستانش از سالکان راه و طالبان الله در بیان اصطلاحات فرقه ناجیه صوفیه و آنچه بر زبان ایشان جاری است بدانکه تصوف تصفیه قلب است از کدورات قالب؛ دنیا عبارت است از آنچه بنده را از خدا باز دارد [برابر۲]؛ **انجام:** برابر۲
در فهرست از محمد حسین دانسته شده؛ بی‌کا، تا: ۱۱۵۱ق؛ جلد: تیماج مشکی سوخت ترنج با سر، ۳ص (۲۱۸-۲۲۰)، اندازه: ۱۵×۲۸سم [ف: ۲۵-۱۱]

۲۸. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۳۴۳۶/۸
آغاز: برابر۲؛ **انجام:** انگشت عبارت از صفت احاطه است، بازو، عبارت از مشیت حق است
خط: شکسته نستعلیق، کا: عبدالباقی بن صدرالدین محمد بن ابوتراب، فیضی کاشانی (از نوادگان فیض کاشانی)، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: شرقی، ۴گ (۵۷-۶۰)، مورب، گوناگون (۱۸-۱۹) سطر، اندازه: ۸×۱۴سم [ف: ۳۴-۱۰۲]

۲۹. تهران؛ مفتاح؛ شماره نسخه: ۱۴۲۵/۶
مجملی از اصطلاحات صوفیه؛ بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ دو صفحه و نیم، قطع: ربعی [نشریه: ۷-۲۸۰]

۳۰. اصفهان؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۴۱۴/۱
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: فرنگی [نشریه: ۱۱-۹۴۷]

۳۱. قم؛ حجتیه؛ شماره نسخه: ۲۶۱/۸
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ ۲گ، قطع: خشتی [ف: ۱۰۲]

۳۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۱۳۵۸/۵
خط: نسخ، کا: محمد بن ملا عبدالعظیم بیدگلی، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: آهار مهره شکری و نخودی، جلد: مقوا با روکش پارچه خاکستری، اندازه: ۱۷×۲۱سم [ف: ۱۱-۳۳۷]

۳۳. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه: ۲۶۶۹
آغاز و انجام: برابر۱
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ در برگ پایانی اجازه طریقتی از مجذوبعلی شاه نعمة اللهی به محمد جاسبی آمده؛ جلد: تیماج سرخ مجدول، ۲۸گ، ۷ سطر، اندازه: ۱۳×۱۹سم [ف: ۱-۱۶۵]

۳۴. اصفهان؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۱۹۶/۱
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ جلد: تیماج قرمز مجدول، ۱۶گ (۱۶پ-۳۲ر)، اندازه: ۱۱×۱۸/۵سم [ف: ۱-۱۴۴]

۳۵. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۱۵۱۷/۱۳
بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ در آغاز از تحفة الاخوان فی خصایص الفتیان یاد شده و شاید از کاشانی باشد [ف: ۵-۲۸۳]

۳۶. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۷۵۶۶/۴
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۱۶ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج قهوه‌ای مقوایی، ۱ص (۴۶)، ۱۵ سطر (۸/۵×۱۵)، قطع: بغلی، اندازه: ۱۰/۵×۱۸سم [ف: ۱۶-۶۳۱]

۳۷. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۸۵۲۲
آغاز: برابر۲؛ **انجام:** ساقی طرب‌کننده و فیض رساننده کان اهل معنی را گوید فقط تمام
خط: نستعلیق خوش جلی، بی‌کا، تا: ۱۲۳۴ق، قطع: رقعی [رایانه]

۳۸. قم؛ مرکز مطالعات؛ شماره نسخه: ۷۲۷/۲
آغاز: برابر۲؛ **انجام:** هان تا زود است باز نمانی، به هیچ حال.
خطبه را ندارد؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۳۴ق، جا: اصفهان؛ جلد: تیماج مشکی، ۳گ (۱۳۶پ-۱۳۹پ)، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۳×۲۱سم [ف: ۲-۱۶]

۳۹. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه: ۸۳۸۲/۲
بخش نخستین را در بردارد و مقامات را ندارد؛ خط: نستعلیق، کا: محمد ابراهیم قزوینی، تا: ۱۹ جمادی الاول ۱۲۵۶ق؛ کاغذ: فرنگی سفید آهار مهره، جلد: تیماج قهوه‌ای یک لا، ۳۸گ (۱۷۱پ-۲۰۸ر)، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۳-۱۴۲]

۴۰. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۶۱۷/۳
آغاز: برابر۲
در فهرست ناشناس آمده؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۶۲ق؛ ۱۴ سطر، قطع: وزیری، اندازه: ۱۳×۲۱سم [ف: ۲-۳۶۹]

۴۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۴۲۹۰/۳
آغاز و انجام: برابر۲
در فهرست با عنوان «تفسیر لغات حافظ» و ناشناس آمده که به قرینه جمله ای در آغاز نسخه است ولی آغاز و انجام خود نسخه با اصطلاحات صوفیه عبدالرزاق کاشی هماهنگ است؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ با یادداشت شکست یافتن سرباز مراغه در جمادی الثانی ۱۲۲۵ق در ص ۱۲۳ و شعری مورخ ۱۲۶۶ در ص ۱۳۰؛ مهر: احمد بن حسین حسینی به تاریخ ۱۰۳۳ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج عنابی ضربی، ۶گ (۱۲۴-۱۳۰)، ۱۶ سطر (۶×۱۱)، اندازه: ۱۱×۱۶سم [ف: ۱۳-۳۲۵۹]

۴۲. تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه: ۷۶۴/۱۲
خط: نستعلیق، کا: محمد حسن بن محمد علی سمنانی، تا: ۵ صفر ۱۲۷۹ق؛ در پایان پراکنده‌هایی از کشکول بهایی دیده می‌شود؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج سرخ ضربی مقوایی، ۴گ (۱۴۸پ-۱۵۱پ)، ۱۶ سطر (۵×۱۱/۵)، اندازه: ۱۰×۱۷/۵سم [ف: ۳۹۰]

۴۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۲۱۶۷/۷
آغاز و انجام: برابر۲
خط: نسخ و نستعلیق تحریری، کا: صالح حسینی، تا: ۱۲۸۴ق، جا: سمنان، مدرسه صادق خان؛ کاغذ: حنائی، جلد: تیماج ماشی، اندازه: ۱۰/۳×۱۷/۲سم [ف: ۱۰-۸۹]

۴۴. تهران؛ حقوق؛ شماره نسخه: ۳۳۷-ج
آغاز و انجام: برابر۱
خط: نستعلیق، کا: حسن جاجرمی، تا: ۱۲۹۲ق؛ مجدول؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: تیماج سبز مقوایی تازه، ۳۶گ، ۷ سطر

(۶/۵×۱۳)), اندازه: ۱۴×۲۲سم [ف: ۱۴]

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۴۷۸۳-ف

نسخه اصل: همان نسخه بالا [فیلمها- ف: ۳-۱۰۶]

۴۵. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۶۶۶۸

آغاز و انجام: برابر۱

خط: نستعلیق خوب، کا: محمود، تا: ذیقعده ۱۲۹۲ق؛ مجدول و کمندکشی؛ واقف: علی فهیمی، فروردین ۱۳۲۴؛ کاغذ: آهار مهره حنایی، جلد: تیماج زیتونی، ۱۹گ، ۱۱ سطر، اندازه: ۱۱×۱۷/۵سم [ف: ۱۱-۲۰]

۴۶. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۱۲۷۹

آغاز و انجام: برابر۱

خط: نستعلیق خوش، کا: محمد حسن بن علی محمد اللواسانی، تا: ۱۲۹۲ق؛ با سرلوح مذهب، مجدول؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج قرمز، مقوایی، ۳۲گ، ۷ سطر (۶×۱۲)، اندازه: ۱۲/۵×۲۱/۵سم [ف: ۳-۳۴۱]

۴۷. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۱۱۱۳/۱۱

آغاز و انجام: برابر۲

در فهرست ناشناس آمده و در مجموعه این نسخه به نام فانی شیرازی دهدار است؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۹۴ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی مقوایی، ۵گ (۱۰۰ر-۱۰۴ر)، ۲ سطر (۸×۱۴)، اندازه: ۱۱×۱۷سم [ف: ۶-۲۲۶۱]

۴۸. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۲۴۱۰/۲

آغاز و انجام: برابر۱

خط: شکسته نستعلیق خوش، بی‌کا، تا: ۱۲۹۵ق؛ اهداء به: آقا میرزا ولد وزیر لشکر؛ باسرلوح مذهب، مجدول؛ کاغذ: فرنگی، جلد: روغنی، بوم مشکی، گل و بوته زر، اندرون بوم قرمز، عطف تیماج قرمز، ۲۱ص (۴۳-۶۴)، ۱۲ سطر (۶×۱۲)، اندازه: ۱۱×۱۷/۵سم [ف: ۵-۵۳۵]

۴۹. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۳۹۳۰/۴

آغاز: برابر۲؛ **انجام:** هان تا زود است باز نمائی بهیچ پس

خط: نستعلیق، کا: غلام حسین آشنائی، تا: پنج‌شنبه ۲۰ شعبان۱۲۹۷ق، جا: در قریه فسم از قرای تفریش؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۴گ (۱۵۱پ-۱۵۴پ)، اندازه: ۱۲×۲۱سم [ف: ۱۰-۳۱۱]

۵۰. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۱۶۲۸/۵

آغاز و انجام: برابر۱

بی‌کا، تا: چهارشنبه ۲۶ رجب ۱۲۹۸ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج سبز، ۱۳گ (۱۳۳-۱۴۵)، ۱۲ سطر (۷×۱۳)، اندازه: ۱۱×۱۸سم [ف: ۸-۲۱۱]

تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه: ۸۰/۱-عکسی

اصل نسخه: همان نسخه بالا [عکسی: ۲-۲۸]

۵۱. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه: ۵۵۳۵/۵

آغاز: برابر۲؛ **انجام:** مر او را بجوی و بس هان تا ز دوست باز نمانی بهیچ پی.

در فهرست ناشناس آمده؛ کا: محمد علی کرمانشاهی، تا: شنبه ۱۶ رجب ۱۲۹۹ق؛ کاغذ: فرنگی سفید، جلد: تیماج حنایی مقوایی ضربی، ۴گ (۱۸۳پ-۱۸۶پ)، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۱×۱۸سم [ف: ۳-۱۴۳]

۵۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۳۳۹/۳-طباطبائی

آغاز و انجام: برابر۱

خط: نستعلیق، کا: محمد حسن، تا: قرن ۱۳ و ۱۴؛ کاغذ: فرنگی زرد و آبی، جلد: تیماج سبز، ۳۴گ (۹۵ب-۱۲۹)، قطع: رقعی، اندازه: ۱۳×۲۰/۵سم [ف: ۲۲-۱۱۴]

۵۳. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۸۳۷۸

آغاز و انجام: برابر۱

خط: نستعلیق، کا: مصطفی ذاکر، تا: صفر ۱۳۰۱ق؛ مجدول؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج سبز ضربی لایی، ۳۳گ، ۷ سطر (۶×۱۲)، قطع: ربعی، اندازه: ۱۳×۲۲سم [ف: ۱۷-۱۲۵]

۵۴. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۲۶۰۸/۱

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۳۰۱ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج سبز مقوایی، ۶۷گ (۲پ-۶۸پ)، ۱۵ سطر (۷×۱۳)، اندازه: ۱۰/۵×۱۶/۵سم [ف: ۹-۱۴۶۲]

۵۵. رشت؛ جمعیت نشر فرهنگ؛ شماره نسخه: ۷۷۸/۵م

آغاز: برابر۱

بی‌کا، تا: ۱۳۰۱ق، جا: تهران؛ جلد: چرمی، ۱۴ سطر (۶/۵×۱۲)، اندازه: ۱۱×۱۸سم [رشت و همدان: ف: ۱۲۲۹]

۵۶. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۴۶۸۵

آغاز و انجام: برابر۱

خط: نستعلیق، کا: محمد حسین گرگانی، تا: ۱۳۰۲ق؛ مجدول، با سرلوح؛ تملک: معتضد الدوله در ۱۳۲۳؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج قهوه‌ای زرکوب، ۱۳گ، ۱۵ سطر (۴×۸)، اندازه: ۷×۱۲سم [ف: ۱۴-۳۶۳۳]

۵۷. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۹۹۹۳/۱

خط: نسخ، کا: عبدالحمید، تا: ۱۳۰۳ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۳۳گ (۱پ-۳۳ر)، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱/۵سم [ف: ۲۵-۲۵۶]

۵۸. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۲۷۹/۲-۲/۹۹

آغاز و انجام: برابر۲

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۴ ذیقعده۱۳۰۴ق، جا: تهران؛ ۲گ [ف: ۱-۳۸۰]

۵۹. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ض۱۰۶۷۷

آغاز: برابر۱؛ **انجام:** حفظ الله تعالی عن طوارق الحدثان فبای آلاء ربکما تکذبان و ... بحق محمد و آله من شهور سنه ۱۳۰۴

خط: نسخ، کا: ابراهیم زنجانی، تا: ۱۳۰۴ق، جا: تهران؛ واقف: محمد ایرانی [الفبائی: ۵۳]

۶۰. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۷۵۱۸/۷

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۳۰۶ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج تریاکی لایی، ۱۴ سطر (۸×۱۵/۵)، قطع: ربعی، اندازه: ×۲۱/۵سم

[ف: ۱۶-۶۰۷]

۶۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۸۹۸۳/۳

آغاز: برابر۲؛ **انجام:** پاکبازی ... بلکه خدای را جوید پس نیست جز دوست هیچ نیست مرد را بجوی و بس هان تاز دوست باز نمانی به هیچ حال. به احسان و کرم دلها به دست آر ×× ازین بهتر نباشد در جهان کار. من کلام الشیخ المعارف نجم الدین الکبری».

انجامه: «بیادکار جناب مستطاب اقائی سررشته دار اقای سالک مسالک سلسلة الذهبیه مرقوم گردید.آنکه ز خاک خفته کان یاد کنند ×× ما را به دعای خیر هم شاد کنند. العبد المذنب محمد باقر خاکسار فی چهارم شهر شوال المکرم شرف اتمام پذیرفت ۱۳۸»

خط: نستعلیق، کا: محمد باقر مکتبی خواکسار، تا: ۴ شوال ۱۳۰۸ق، برای میرزا حسین لالی سررشته‌دار از سالکان سلسله ذهبیه؛ رساله در آغاز نسخه ما به عبدالرزاق کاشی و در پایان به نجم الدین کبری نسبت داده شده؛ کاغذ: صنعتی فستقی نازک آهار مهره، جلد: تیماج مشکی یک‌لا، ۷گ (۱۷۸پ-۱۸۳پ)، ۱۴ سطر (۸/۵×۱۶)، اندازه: ۱۱/۸×۲۰/۶سم [ف: ۲۹/۱-۵۵۹]

۶۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۷۲۹۷/۹

آغاز: برابر۱

خط: نستعلیق، کا: یحیی بن میرزا علی محمد حسینی لاریجانی سید الحکما بقائی، تا: ۱۳۰۷-۱۳۰۹ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای بدون مقوا، ۹گ (۷۸پ-۸۶پ)، اندازه: ۱۱×۱۷سم [ف: ۱۹-۸۶]

۶۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۴۰۷۹/۳

آغاز: برابر۲؛ **انجام:** ازین بهار نباشد در جهان کار

نام مؤلف در فهرست شیخ نجم الدین کبیری آمده است ولی آغاز نسخه با ترجمه‌های اصطلاحات الصوفیه عبدالرزاق کاشانی مطابقت دارد. رک فهرستواره ۸۸/۷؛ خط: نستعلیق زیبا، کا: محسن دستگیر، تا: دوشنبه ۳ ربیع الثانی ۱۳۱۱ق، برای مشهدی آقا؛ مجدول؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: پارچه مخملی سرخ، حاشیه تیماج ضربی، ۴ص (۱۳۹-۱۴۲)، ۱۵ سطر (۹×۱۴) اندازه: ۱۴/۵×۲۱سم [ف: ۱۱-۷۶]

۶۴. تهران؛ سلطنتی؛ شماره نسخه: ۸۰

آغاز: برابر۱؛ **انجام:** ملك عالم شهادتست-ملکوت عالم غیب را گویند-نبوت خبر دادن از حقایق الهی-نفس ترویج دل باشد بلطایف غیوب-احدیت اعتبار ذاتست از آن روی که اسما و صفات از او پیدا شود، نفس جوهری بخاری و لطیف است، ولایت قیام بنده بحق نزد فنای انانیت وی از وی-ولی راهرو بکمال رسیده را گویند، هیولی چیزی که صورت در او ظاهر گردد. کتبه المذنب الفقیر الراجی الی رحمة ربه الغنی صدرالدین محمد بن شمس الدین محمد بن محمد جعفر الالهی النظامی اللواسانی غفرالله ذنوبهم بمحمد و آله الاطهار. بجهة تقدیم حضور بندگان حضرت اسعد امجد اشرف ارفع اقدس والا ولیعهد گردون مهد دولت علیه ایران روح المسلمین له الفداء تحریر گردید سنه ۱۳۱۲.

خط: نستعلیق، کا: صدرالدین محمد بن شمس الدین محمد بن جعفر الهی نظامی لواسانی، تا: ۱۳۱۲ق؛ این رساله مختصر را کاتب جهت تقدیم به ولیعهد وقت (مظفرالدین میرزا) کتابت و تذهیب و تزئین کرده است، مجدول وکمندکشی، یک سرلوح مذهب مرصع به طرح گنبدی دور کنگره بسیار خوب؛ کاغذ: فرنگی نخودی رنگ، جلد: مقوای روکش تیماج یشمی جو دانه کاغذ ابری زمینه جگری رنگ گلدار آبی، ۱۶ص، ۱۱ سطر، قطع: رقعی، اندازه: ۱۱/۵×۱۹سم [ف: ۷-۲۹۹]

۶۵. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۴۵۸۰/۱

آغاز: برابر۲؛ **انجام:** باحسان و کرم دلها بدست آر ×× از این بهتر نباشد در جهان کار

کا: احمد تبریزی، تا: ۱۳۱۲ق؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: مقوایی ابری گوشه و عطف تیماج مشکی درون سرخ، اندازه: ۱۴×۲۰/۵سم [ف: ۱۲-۲۷۶]

۶۶. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه: ۷۸۹۲

آغاز و انجام: برابر۱

خط: نستعلیق، کا: شمس الدین حسینی، تا: رجب ۱۳۳۵ق، به خواهش نصیر دفتر، از روی خط میرزا غلامرضا خوشنویس؛ واقف: بانو رقیه؛ کاغذ: فرنگی کبود، جلد: مقوا، ۳۲گ، ۷ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۱۹/۵سم [ف: ۳-۱۴۴]

۶۷. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۲۹۸۶/۳۱-ف

نسخه اصل: نسخه آقای شیخ آقا بزرگ تهرانی؛ خط: نسخ و نستعلیق، کا: شیخ آقا بزرگ و دیگران، تا: با تاریخ ۱۳۵۱ق؛ ۳گ (۲۵۲پ-۲۵۵ر)، قطع: ربعی [فیلمها- ف: ۱-۷۵۲]

۶۸. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۶۶۲/۲

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ ۱۵ قطع: وزیری، اندازه: ۱۳/۵×۲۲/۵سم [ف: ۲-۴۲۱]

۶۹. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۴۶۰۲/۶

آغاز و انجام: برابر۲

در فهرست ناشناس آمده؛ خط: شکسته نستعلیق متوسط، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج یک لایی، ۲گ، ۲۰ سطر (۱۰×۱۴)، اندازه: ۱۰×۲۰سم [ف: ۱۲-۳۱۳]

۷۰. زنجان؛ امام جمعه؛ شماره نسخه: ۱۹مجموعه بدون شماره

آغاز: برابر۲

در فهرست ناشناس؛ بی‌کا، بی‌تا [دلیل المخطوطات: ۱-۱۵۲]

۷۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۴۳۳۴/۲

آغاز: برابر۲؛ **انجام:** ساقی و مطرب ترغیب کننده و فیض رسانندگان اهل معنی را گویند و الله اعلم بالصواب-النفس اللوامة و هی عبارة من منکر و القهر و العجب ... النفس المرضیة و هی عبارة عن التقرب و التفکر.

نام مؤلف به قرینه آغاز نسخه تعیین شد؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج، قهوه‌ای، ۳گ (۲۵پ-۲۸پ)، اندازه: ۱۰/۵×۱۶سم [ف: ۳۸-۴۶۴]

۷۲. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه: ۱۰۲۹/۲

آغاز: قال رسول الله صلی الله علیه وآله: ان لله سر بالا ولیائه فاذا شربوا سکروا اذا سکروا اطربوا واذا طربوا طلبوا واذا طلبوا وجدوا واذا وجدوا؛ **انجام:** و نیز گفته‌اند که بوسه عبارت از مقام وحی است، پاکباز عبارت از توحید خالص است قد تم ...

خط: نستعلیق، کا: عباسعلی بن زین العابدین آملی، بی‌تا؛ در بعضی صفحات اشعاری نوشته با امضای «لمحرره» و «لکاتبه»؛ از موقوفات حاج محمد رمضانی است؛ جلد: مقوا عطف پارچه‌ای، ۳گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۱سم [ف: ۱-۱۶۳]

۷۳. مشهد؛ رجائی مغزی (کتابخانه)؛ شماره نسخه: بدون شماره

آغاز: برابر۱؛ **انجام:** آن عالم مثال است و ملکوت مرتبهٔ عالم ملکوت.

بی‌کا، بی‌تا؛ تملک: مرتضی بن احمد رشیدی الکرمانشاهی در ۱۳۴۵ش [تراثنا: س۱۳ش۱-۱۳۰]

۷۴. مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه: ۱۴۵۷/۲

آغاز: برابر۲؛ **انجام:** بوسه عبارت از مقام وحی است. پاکباز عبارت از توجه خالص است

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۵گ (۴۷ر-۵۱ر)، اندازه: ۹/۵×۱۴/۵سم [مؤید: ۳-۳۷۰]

۷۵. تهران؛ ادبیات؛ شماره نسخه: ۳۳۱/۱

بی‌کا، بی‌تا [ف: ۳-۱۱]

۷۶. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۱۳۹۶/۹

خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: پسته‌ای، جلد: میشن سرخ [ف: ۵-۲۶۳]

۷۷. تهران؛ مفتاح؛ شماره نسخه: ۶۴۱/۱

آغاز: برابر۲

در فهرست ناشناس آمده؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ ۷ص، قطع: ربعی [نشریه: ۷-۲۵۰]

خط: مختلف، بی‌کا، بی‌تا [الفبائی: ۵۲]

۷۸. شیراز؛ خاوری (دکتر)؛ شماره نسخه: ۱۴

بی‌کا، بی‌تا [نشریه: ۵-۲۶۹]

● اصطلاحات صوفیان / عرفان و تصوف / فارسی

estelāhāt-e sūfīyān

نعمة الله ولی، نعمة الله بن عبدالله، ۷۳۰؟-۸۳۴ قمری

ne‘mat-ol-lāh-e valī, ne‘mat-ol-lāh ebn-e ‘abd-ol-lāh (1330-1431)

وابسته به: اصطلاحات صوفیان = اصطلاحات صوفیه؛ عبدالرزاق کاشی، عبدالرزاق بن احمد (-۷۳۶)

ترجمه‌مانندی است از «اصطلاحات الصوفیة» عبدالرزاق کاشانی. نسخه عربی آن در ۲ بخش است: ۱. به ترتیب حروف، ۲. به‌ترتیب تفاریع. در شرح اصطلاحات عرفا و صوفیه در ۲۸ باب که کلمات شرح شده بدون ترتیب الفبایی در هر باب آمده است.

آغاز: بسمله سپاس بیقیاس حضرت واجب الوجودی را که خواص امت محمدیه را نجات داد و از مباحث علوم رسمیه بمحض افضال بوسیله کسب و اعمال ایشانرا بی نیاز گردانید ... بیان اصطلاحات است در باب ×× که تا گویم ترا در بیست و هشت باب. قال شیخ الاسلام کمال المتعال رحمة الله علیه باب الالف

انجام: الغیب المکنون و الغیب المصون، سر ذات و کثر ذات است ... الفتن و الریق عشاء و غشاوة صدر است و صد ... بی تکلف اصطلاحاتی خوشست ×× خوش بیانی و عباراتی خوشست / خوش بخوان و خوش بدان و خوش بگو ×× علم حال است و کمالاتی خوشست.

چاپ: به کوشش جواد نوربخش، در جلد چهارم رساله‌های مؤلف

[نسخه‌های منزوی ۱۰۳۸/۲: نشانی ۱۱ نسخه؛ مشترک ۱۲۷۴/۳: نشانی ۱ نسخه دیگر؛ الذریعه، ۲۴۹/۱۰ «رسائل الشاه ... »؛ مشار، ۳۴۸/۱ «اصطلاحات صوفیه»؛ فهرستواره منزوی ۸۹/۷ (۱۰ نسخه)؛ دنا ۱۰۴۶/۷ (۱۷ نسخه)]

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۰۰۰۹/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۹؛ در انتهای این رساله یادداشتی است مبنی بر وفات مؤلف به سال ۸۳۴ق همراه با مهرهای گوناگون رضا قلی هدایت و در حاشیه آن، این یادداشت نیز دیده می‌شود: «شیخ عبدالرزاق کاشانی معاصر شیخ رکن الدین علاءالدوله سمنانی بوده و علاءالدوله را با شیخ کمال الدین عبدالرزاق در رد و قبول مسأله توحید وجودی و شهودی معارضات روی داده، صورت آن مکاتیب در نفحات الانس جامی مسطور است حرره هدایت»، نسخه در تملک رضا قلی هدایت (ق۱۳هـ) بوده که یادداشت‌ها و مهرهای مختلف و حواشی از وی در برخی صفحات دیده می‌شود، از جمله یادداشتی در تاریخ ولادت و وفات عرفایی چون شاه داعی شیرازی، فخرالدین عراقی، شرف الدین علی یزدی، صفی الدین اردبیلی و دیگران در برگ اول و نیز یادداشت دیگری مبنی بر آنکه حاشیه منتخبی است از مثنوی مولوی و غزلیات و مثنویات شاه قاسم الانوار تبریزی که در زمان حیات آن جناب مرقوم شده است؛ جلد: تیماج سبز مجدول، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۹/۵×۲۶/۵سم [ف: ۳۲-۲۱]

۲. تهران؛ ادبیات؛ شماره نسخه: ۳۳۱/۸

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ تحریری، کا: اسدالله لطف الله، تا: شنبه ۳ جمادی الاول ۹۱۸ق؛ ۴۸گ (۱۱۱ر-۱۲۹ر) (۱۲۹ر-۱۵۷ر) [ف: ۳-۵۶]

تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه: ۹۸/۹-عکسی

اصل نسخه: همان نسخه بالا [عکسی: ۲-۲۷]

۳. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۴۳۹۴/۱۱

آغاز: احدیت یعنی حق از آن وجه که اول اشیاست در ازل آزال بر الف اشارت بذات باشد؛ **انجام:** برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: یک‌شنبه ۱۵ محرم ۱۰۱۶ق؛ افتادگی: آغاز؛ جلد: تیماج سبز، ۵۲گ (۱۳۱ر-۱۸۳ر)، ۱۷ سطر، اندازه: ۸/۵×۱۷سم [محدث ارموی مخ: ۱-۱۴۰]

۴. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه: ۱۹۶۳-عکسی

آغاز: برابر؛ **انجام:** به شرع محمد درا در سلوک - که یابی ز «سید» طریق هدا. و الحمدلله علی افاضة الوجود فی علم الغیب و الشهود. و السلام و الحمدلله و المنة. تمت الاصطلاحات ...
یکی از همان تحریرهاست. در دیباچه از کرمانی نام برده نشده، ولی از نگارنده متن یعنی کاشانی نام آمده است. در ۲ بخش: نخستین در ۲۸ «باب» هر حرف در یک باب، جز آنکه باب‌ها ترتیب الفبایی ندارد (مثلاً: باب الهاء پیش از باب الحاء است)، به نثر آمیخته به نظم. نظمی از گونه دیگر سروده‌های کرمانی، و تخلص او، بخش دوم به ترتیب «منازل السایرین» اوست: نهایة السفر الاول، نهایة السفر الثانی ... نسخه با چاپی، تفاوت‌هایی در عبارت‌ها دارد؛ خط: نستعلیق تحریری، بی‌کا، تا: پنج‌شنبه ۲۵ شعبان ۱۰۵۴ق؛ ۱۷۵ص، ۱۵ سطر (۸×۱۶/۵)، اندازه: ۲۱×۳۰سم [عکسی: ۱-۲۵]

۵. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۳۷۲/۷۹

خط: نستعلیق، کا: محمد مظفر بن محمد حکیم، تا: پنج‌شنبه ۸ ذیحجه ۱۰۸۴ق، جا: مهریجرد؛ کاغذ: سفید، جلد: تیماج مشکی مقوایی، ۳۳ سطر (۹×۲۰)، اندازه: ۱۳×۲۴سم [سنا: ف: ۱-۲۱۲]

۶. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۴۲۶۲/۱۵

خط: نستعلیق، کا: میرغلام محی الدین، تا: ۱۳ ذیقعده ۱۱۰۹ق؛ کاغذ: ترمه، جلد: رویه میشن قهوه‌ای، ۴۹گ (۱۲۲ر-۱۷۱پ)، اندازه: ۱۷×۲۵سم [ف: ۴-۶۷۳]

۷. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۱۰۷۶۸/۲

آغاز: من شاه نعمة الله ولی، هو تیمناً بذکره. هذا کتاب اصطلاحات من شاه نعمة الله ولی نور الله مضجعه. الحمدلله الذی هدانا بوسیلة النبی المختار فی ظلمة الاستار الی نور الانوار ... باز ساقی سر سبو بگشاد ×× ساغر می‌گرفت و ما را داد؛ **انجام:** آیا می‌مستی که مرا در جام است ×× شاید که بنوشی و بپوشی جامم فتی او منلک یخیب سائله
بخش کوتاهی از کتاب؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ جلد: تیماج دورو، بیرون قهوه‌ای یک‌لا، مجدول گرهی، درون مشکی، ۱گ (۲۵ر)، ۱۷ سطر (۷×۱۴)، اندازه: ۱۲×۱۹/۵سم [ف: ۲۰-۳۰۶]

۸. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۵۸۷۱/۱۱

خط: نسخ، کا: ملک محمد بن علی کازرونی، تا: ۱۲۰۴ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج ضربی ترنجی مقوایی، ۲۴۰گ (۲۷۵-۵۱۵)، ۱۷ سطر (۸/۵×۱۴)، قطع: ربعی، اندازه: ۱۲×۱۵سم [ف: ۱۶-۱۱۶]

۹. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۱۴۶۴/۵۰

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۵۵ق؛ کاغذ: فرنگی، ۲۹ص (۷۷۰-۷۹۹)، ۱۷ سطر، اندازه: ۹/۵×۱۹سم [ف: ۳-۵۲۲]

۱۰. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه: ۴۰/۷۸ عکسی

آغاز: برابر
نسخه اصل: کتابخانه آستان قدس رضوی نسخه شماره ۵۷۷۰ و ۵۳۰ عمومی [یک مجموعه از آثار شاه نعمة الله است که این رساله آن معرفی نشده]؛ خط: نسخ، کا: عباس بن حاجی محمد شیرازی همدانی، تا: سلخ رمضان ۱۲۶۴ق؛ جلد: کالینکور مشکی، ۲۱گ (۱۹۳-۲۱۳)، ۲۹ سطر، اندازه: ۲۸/۵×۴۰سم [ف: ۳-۱۳۱۵]

۱۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۰۱۱۹/۸۰

خط: نسخ ریز، کا: عباس بن محمد شیرازی الاصل همدانی المسکن، تا: ۱۲۶۴ق؛ ۴۰ص (۳۹۵-۴۳۴)، ۲۹ سطر، قطع: رحلی، اندازه: ۱۹/۵×۳۲سم [ف: ۳۲-۱۵۰]

۱۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۳۰۶۷/۷۷

آغاز: برابر؛ **انجام:** که یابی ز سید طریق هدی.
خط: شکسته نستعلیق خوش، بی‌کا، تا: ۱۲۶۵ق؛ مجدول شش خطی؛ کاغذ: فرنگی نازک شکری آهارمهره، جلد: تیماج مشکی، ۴۶ص (۲۹۹-۳۴۵)، ۲۵ سطر، قطع: وزیری، اندازه: ۱۴/۵×۲۳/۵سم [ف: ۱۰-۶۰۶]

۱۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۶۴۶

آغاز: برابر
نام مؤلف به قرینه آغاز نسخه تعیین شد؛ خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۸۶ق؛ ۹۵گ، ۱۲ سطر، قطع: ربعی، اندازه: ۱۱/۵×۱۸/۵سم [ف: ۲-۴۱۳]

۱۴. تهران؛ ادبیات؛ شماره نسخه: ۲۶۷/۱۸ حکمت

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۴؛ جلد: مقوا عطف تیماج، قطع: ربعی [ف: ۲-۵۸]

۱۵. همدان؛ مدرسه غرب؛ شماره نسخه: ۴۶۵۰/۵

آغاز: بطاعات و خیرات تا الله تعالی کشف کند او را اسم ظاهر، و بداند که اوست که ظاهر است و متصف شود بظاهریة حق و دعوت مردم کند بکمالات ظاهره ... ... عبد الباطن بالغ در معلات قلبیه؟ عبد الوالی ولیک، والی مطلق او را ولی بنی آدم گردانیده؛ **انجام:** برابر
خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ قطع: ربعی [رشت و همدان: ف: ۱۵۲۰]

۱۶. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۸۷۵/۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** التوحید در نهایات احدیة فرق و جمع است ... بشرع محمد درا در سلوک-که یابی رسید طریق هدی.
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مقوا، ۲۱سطر (۶×۱۲)، اندازه: ۱۰×۱۶/۵سم [ف: ۳-۴۰۸]

۱۷. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۴۱۸۴/۳

خط: نستعلیق، کا: محمد علی بن میرزا عزیز تفرشی، بی‌تا؛ کاغذ: ترمه پسته‌ای، جلد: رویه میشن سیاه، ۶۴گ (۳۳ر-۹۷ر)، ۱۷ سطر،

اندازه: ۱۲×۲۳سم [ف: ۴-۶۶۹]

۱۸. تهران؛ نوربخش؛ شماره نسخه: ۵۹/۱۵

آغاز: الحمد لله و السلام علی عباده؛ **انجام:** و سلم تسلیما ... کثیرا.
بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج مشکی مقوایی، ۱۵ص (۲۷۴-۲۸۹)، اندازه: ۱۳×۱۸/۵سم [ف: ۱-۹۲]

● **اصطلاحات صوفیان** / عرفان و تصوف / فارسی

estelāhāt-e sūfīyān

نعمة الله ولی، نعمة الله بن عبدالله، ۷۳۰؟-۸۳۴ قمری

ne'mat-ol-lāh-e valī, ne'mat-ol-lāh ebn-e 'abd-ol-lāh (1330-1431)

اصطلاحاتی است که عارفان بیشتر در خداشناسی و توحید به‌کار می‌برند، به نقل از «شیخ الاسلام مولانا کمال الملة و الدین». در پایان، رساله از نعمت الله خوانده شده و در نسخه‌ها از آن شاه نعمة الله وی دانسته شده است، ولی غیر از رساله قبل است.

آغاز: الحمد لله المفضل المنعم. بعض اصطلاحات کردم بیان و روشن ×× بشنو معانی آن ای نور دیده من. هر اسمی از اسماء الهی او را صورتی است در علم که ماهیت و عین ثابته خوانند و صورتی دارد در خارج که مظاهر موجودات عینیه گویند و اسم رب مظهر خود است و مظهر مربوب. بیت: آن یکی طالب این یکی مطلوب ×× آن محب است و این دگر محبوب.

انجام: الفقیر یحتاج الی الله. اگر انسان شوی دانی که انسان ×× چرا انسان همی‌خوانند انسان. بیت: در عدم احتیاج باشد نه ×× ... بتاج باشد نه. الحق الوجود الذی لایأتیه الباطل الذی هو العدم. بیت: اصطلاحاتی است نیکو یاد دار ×× یادگار نعمة الله یاد آر.

۱۹. رشت؛ جمعیت نشر فرهنگ؛ شماره نسخه: ۷۱۸الف

آغاز و انجام: برابر

خط: شکسته نستعلیق خوش، کا: وهاب شیرازی، تا: ۱۳۰۹ق، جا: سیرجان کرمان؛ با سر لوح زرین، مجدول؛ جلد: مقوا، ۱۸ص، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۱×۱۸سم [رشت و همدان: ف: ۱۰۸۸]

۲۰. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۶۸۲/۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: مقوایی عطف تیماج مشکی، ۱۴گ (۲۱پ-۳۵پ)، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۳×۱۶سم [ف: ۵-۷۷]

● **اصطلاحات صوفیه** / عرفان و تصوف / فارسی

estelāhāt-e sūfīye

همدانی، علی بن محمد، ۷۱۴-۷۸۶ قمری

hamadānī, 'alī ebn-e mohammad (1315-1385)

رساله‌ای است در بیان بعضی از اصطلاحات صوفیان (بیش از سیصد اصطلاح) نظیر لوح، جمال، اسرار، و غیره با عناوین «ای عزیز».

[احوال میر سید علی همدانی ص ۱۴۱-۱۴۳؛ فهرستواره منزوی ۹۰/۷ با سرآغازی که دیباچه «حل الفصوص» اوست.]

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۹۰۰۴/۲۴

آغاز: امیر سید علی همدانی فرماید که ای شاه جهان بدانکه این الفاظ جند که اکابر در شعر قرار داده اند میخانه و کاملان را گویند؛ **انجام:** و باده فروش پیران و مرشدان را گویند و پیر مغان و پیر خرابات نیز مرشد را گویند.

خط:نستعلیق،بی‌کا،تا:قرن۱۱؛کاغذ: نخودی آهار مهر، جلد: میشن قهوه‌ای ضربی با ترنج و سرترنج، مجدول گرهی، ۱گ (۲۴۷ر)، ابعاد متن: ۹/۵×۲۰، اندازه: ۱۳/۲×۲۳/۱سم [ف: ۲۹/۲-۶۰۲]

۲. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۹۶۴/۲۷

آغاز: الحمد لله رب العالمین ... بدان بلغك الله و إیانا إلی الذروة العلیا التی لا انفصام لها که وجود را من حیث هو هو یعنی مطلق و اعم

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ ۴ص (۵۴۱-۵۴۵) [عکسی: ف: ۳-۲۰۰]

● **اصطلاحات صوفیان** / عرفان و تصوف / فارسی

estelāhāt-e sūfīyān

بدخشی، نورالدین جعفر، ق۸ قمری

badaxšī, nor-od-dīn ja'far (- 14c)

رساله‌ای درباره چهار اصطلاح صوفیان «صمت، عزلت، جوع، سهر» که در «حیلة الابرار» و «قوت القلوب» از آنها سخن رفته است، با شواهدی از احادیث نبوت پیامبر اکرم (ص). نسخه‌های با هم اختلاف دارند، یکی با سربندهای «ای عزیز»: ای عزیز بدانکه یوم گویند هر جزوی از اجزای زمان را، بدانکه روح محمدی را که خلیفة الله است عقل اول گویند، بدانکه لوح عبارت است از باطن روح، بدانکه موجودات را حروف اکوان گویند ...

آغاز: ثنای بلا حد و عد و ثنای بلا ضد و ند حضرت پادشاهی راست که کبریای مطلق اوست.

انجام: و عین الیقین بمکاشفه ملکوت صفات و حق الیقین بظهور ذات، و الله اعلم.

چاپ: نشریه فرهنگ ایران زمین، به کوشش ایرج افشار، شماره ۱۶-۱۷؛ ۱۳۴۸ش، ۳۲۶-۳۳۳

[نسخه‌های منزوی ۱۰۳۴؛ فهرستواره منزوی ۸۳/۷ (۴ نسخه)]

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۹۱۰۴/۶

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: احمد بن محمد بن سید حسن کربلائی، تا: ۸۸۸ق، جا: کشمیر، خانقاه امیریه؛ جلد: تیماج مشکی، ۲گ (۸۷پ-۸۹ر) [ف: ۲۳-۲۵۰]

۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۷۰۴۱/۳

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۰۰۶ق؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: مقوا عطف تیماج مشکی، ۴گ (۵۶پ-۶۰ر)، ۱۷ سطر (۷×۱۲)، قطع: ربعی، اندازه: ۱۲×۱۷سم [ف: ۱۶-۴۳۶]

یزد؛ علومی، شیخ علی؛ شماره نسخه: ۵۸/۳

همان نسخه بالا [نشریه: ۴-۴۴۵]

۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۴۸۶۸/۲۴

آغاز: الحمدلله رب العالمین و الصلاة و السلام علی سیدنا محمد و آله اجمعین بدان ... که وجود را من حیث هوهو یعنی مطلق؛

انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ جلد: تیماج مقوایی مشکی، ۵ص (۳۱۵-۳۱۹)، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۴×۲۵/۵سم [ف: ۱۳-۳۱۸]

● **اصطلاحات الصوفیة** / عرفان و تصوف / عربی

iṣṭilāḥāt-uṣ ṣūfīya

ترکه اصفهانی، علی بن محمد، -۸۳۵ ؟ قمری

torke esfahānī, ʻalī ebn-e mohammad (- 1432)

به ترتیب حروف ابجد است نه ابتث.

آغاز: بسمله. باب الالف الالف اعلم لکل مرتبة من مراتب الوجود ازلا و ابدا فان لظهور

انجام: ضرورة ان نهایة الکمال لایکون متعددا و صلی الله ... و سلم تسلیما.

[الذریعة ۵۷۰/۹ و سبک‌شناسی ۲۳۶/۳]

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۰۱۹۶/۳۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا: ۸۲۸-۸۴۱ق؛ خط مؤلف و شرف الدین علی یزدی و دیگران در برخی صفحات مجموعه دیده می‌شود؛ تملک: محمد حسین حسینی در تبریز ۱۰۱۶ق با مهر مربع وی؛ مهر: «عبده علی نوری ۱۱۹۶» (بیضی)؛ جلد: تیماج مشکی، ۵ص (۱۸۴-۱۸۸)، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۵×۲۳سم [ف: ۳۲-۲۴۰]

۲. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه: ۲۹۳۰/۸

آغاز و انجام: برابر

بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: سمرقندی نخودی، جلد: تیماج سرخ مقوایی ضربی، درون تیماج سرخ، ۱۸گ (۱۲۴پ-۱۴۱ر)، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۲۱/۵سم [ف: ۳-۱۴۲]

● **اصطلاحات صوفیان** / عرفان و تصوف / فارسی

estelāhāt-e sūfīyān

کمال خوارزمی، حسین بن حسن، -۸۳۹ ؟ قمری

kamāl xārazmī, hoseyn ebn-e hasan (- 1436)

شرحی کوتاه است بر اصطلاحات صوفیان. در آغاز نسخه حاضر با خط اصلی از حسین خوارزمی دانسته شده که بایستی همان کمال الدین حسین بن حسن خوارزمی ذهبی کبراوی باشد که از عارفان و شاعران و صاحب چند اثر است.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۵۰۷۸/۱۰

آغاز: وقت، مراد از وقت حالی است که سالک در زمان حاضر بر آن حال باشد پس اگر در سرور باشد وقت او سرور است؛

انجام: و سر ألطف است از روح و روح اشرف از قلب و گویند صدور قبور اسرار است.

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: فرنگی، ۴گ (۶۷-۷۰)، ۲۱ سطر، اندازه: ۶×۱۳سم [ف: ۳۸-۲۰۰]

● **اصطلاحات صوفیان** / عرفان و تصوف / فارسی

estelāhāt-e sūfīyān

کاشغری، سعدالدین، -۸۶۲ قمری

kāšqarī, sa‘d-od-dīn (- 1458)

رساله مختصری است در توضیح برخی از اصطلاحات عرفانی. کاشغری از مشاهیر مشایخ و علمای طریقت، پیر و مرشد جامی، از اکابر خلفای خواجه نظام الدین خاموش و از اعاظم سلسله نقشبندیه می‌باشد.

آغاز: ترا یک پند بس در هر دو عالم ×× ز جانت بر نیاید بی خدا دم

انجام: و زبانرا بر کام چسباند و بدل گوید کلمه طیبه لا اله الا الله، محمد رسول الله سه کرت یا زیاده همچنین زیاده می‌کند تا آن مقدار که می‌تواند

[ریحانة الأدب ۲۷/۳؛ فهرستواره منزوی ۹۱/۷]

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۱۵۷۳/۶

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق خوش، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ دارای سرلوح زیبای مذهب، مجدول؛ تملک: «عبدالله»؛ مهر: «عبده الراجی محمد علی» (بیضی)؛ کاغذ: شرقی، ۲گ (۴۱-۴۲)، ۱۵ سطر، اندازه: ۷×۱۲سم [ف: ۲۹-۲۷۵]

۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۰۲۳۱/۸

آغاز و انجام: برابر

نام کتاب به قرینه آغاز نسخه تعیین شد؛ خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ مصحح، مجدول زرین؛ مهر: کتابخانه باقر ترقی؛ جلد: تیماج قهوه‌ای مجدول، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۳/۵×۲۴/۵سم [ف: ۳۲-۲۶۷]

۳. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه: ۶۹۴/۱۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ فرنگی و فستقی؛ جلد: تیماج عنابی، ۱ص، اندازه: ۱۳/۵×۲۲/۵سم [ف: ۱-۵۳۷]

● **اصطلاحات صوفیان** / عرفان و تصوف / فارسی

estelāhāt-e sūfīyān

داعی شیرازی، نظام الدین محمود، ۸۱۰-۸۷۰ قمری
dā'ī-ye šīrāzī, nezām-od-dīn mahmūd (1408-1466)

رساله‌ای است در اصطلاحات صوفیه دارای ۱۲ «فصل»:۱. عشق گویند و وجود مطلق گویند؛ ۲. اسماء دو قسم بود: اسماء الهی و اسماء کونی؛ ۳. وجود؛ ۴. باطن و قوه و غیب و امکان و خفا و کون و عدم؛ ۵. تجلی؛ ۶. وجود مطلق و ذات سازج و غیب هویت و حضرت لایقین و گنج مخفی را که هیچ اسم و رسم و حد نیست چون مقید به قید وحدت شود که گویند وحدت وجود یا وحدت دات؛ ۷. شئون ذاتی مقتضیات ذات؛ ۸ احکامی که به مقتضای اعیان علمیه ثابته در اعیان خارجیه وجود عام ظاهر می‌شود؛ ۹. ایشان چون در وجود مطلق سخن می‌گویند خود اسم و رسم نیست و چون در تجلیات وجود سخن می‌گویند نظر به مراتب می‌کنند ...؛ ۱۰. بباید دانست که آدمی که در این مرتبات از وجود یعنی ناقص و محتاج است اگر خواهد به آن مرتبه از وجود کامل و غیبت خود را نزدیک و آشنا گرداند ...؛ ۱۱. اقطاب و افراد و اوتاد و ابدال و نقباء و نجباء؛ ۱۲. [رخ و زلف و ابرو و خط و خال و لعل و ...].

آغاز: سپاس بی قیاس احدی راست که وجود عالم و آدم از پرتو فیض اقدس مقدس بیاراست و درود نا معدود بر حضرت احمدی باد و بر آل و اصحاب و اتباع او الی یوم التناد و بعد این دوازده فصل است در بعضی از مصطلحات صوفیه موحده که از عابرات ایشان مفهوم گشته است

انجام: و نیز از اقوال صوفیه است که اذا انتهی السالک الی نهایه مراتبه انتفت هویته ... والی هذا اشار ... فی هذا الرباعی: آنرا که فنا شیوه و فقر آیین است ×× بیرون زسیاستگه کفر و دین است / رفت او زمیان همین خدا ماند خدا ×× و الفقر اذا تم هو الله این است

[فهرستواره منزوی ۸۵/۷ از داعی شیرازی دانسته است و البته سرآغازی که آورده کمی با آن متفاوت است ولی فصول آن تقریبا منطبق است]

۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۱۰۸۴۱/۳۳

آغاز: برابر؛ **انجام:** بزم مجلس درویشان صاحب معرفت است. این فصول آخر شد و عبارت آن مشوش و بی‌ترتیب واقع گشت زیرا که در مجلس بی هیچ نظر به کتابی این سخنان نوشته‌اند پس از قبیل تصنیف نشمرند و عفو فرمایند و الله المرشد و الهادی و السلام علی من ابتع الهدی

خط: نسخ، کا: محمد هادی بن میرزا محمد قزوینی، تا: شعبان ۱۱۲۹ق؛ جلد: تیماج مشکی یک‌لا ضربی، با ترنج و سرترنج، عطف قهوه‌ای بیاضی، درون قهوه‌ای، ۵گ (۵۷ر-۶۱پ)، مختلف السطر (۹×۲۰)، اندازه: ۱۲×۲۴/۵سم [ف: ۲۰-۳۸۸]

۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۸۰۳/۳۶

آغاز و انجام: برابر

در فهرست ناشناس آمده ولی منزوی در فهرستواره از داعی شیرازی دانسته است؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۶۷ق؛ کاغذ: شکری رنگ، جلد: تیماج قهوه‌ای بدون مقوا، ۱۲ص (۳۷۶-۳۸۸)، ۱۷ سطر، قطع: رقعی، اندازه: ۱۱×۱۷/۵سم [ف: ۹-۳۱۴]

● اصطلاحات صوفیه / عرفان و تصوف / فارسی

estelāhāt-e sūfīye

؟ جامی، عبدالرحمن بن احمد، ۸۱۷-۸۹۸ قمری
jāmī, 'abd-or-rahmān ebn-e ahmad (1415-1493)

رساله مختصری است در بیان معانی اصطلاحات عرفانی. این رساله نام ندارد و نام را با توجه به مطالبش برایش نهادیم. این رساله به ابوسعید ابوالخیر و عبدالرحمن جامی نسبت داده شده است. در بسیار از فهارس ناشناس آمده است. از تفسیر بحر الحقائق که تفسیر عرفانی است مطلبی نقل کرده است. برای نمونه: «ترسا و روحانی آن را گویند که از صفات ذمیمه اماره تبدیل یافته باشد. ترسا بچه وارد غیبی را گویند که از عالم معنی در دل سالک فرود آید. مست و شیدا اهل جذبه و اهل شوق را گویند. خمار و باده فروش پیر و مرشد را گویند».

آغاز: بدانکه بتخانه و بتکده و خمخانه و شرابخانه باطن عارف کامل را گویند که در او از معارف و حقایق و شرق الهی بسیار باشد و ترسا مرد روحانی را گویند که از صفات

انجام: ساقی و مطرب و ترهیب کننده و فیض رساننده اهل معنی را گویند. و الله اعلم.

[نسخه‌های منزوی ۱۰۳۵/۲ به احتمال از جامی دانسته؛ فهرستواره منزوی ۸۲/۷ از ابی‌سعید ابوالخیر دانسته و ۸۳/۷ از جامی دانسته]

۱. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۴۰۵۶/۴

آغاز و انجام: برابر

در فهرست بدون نام مؤلف است؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۹۴۰ق؛ کاغذ: ترمه، جلد: رویه میشن ضربی، ۱گ (۳۳ر-۳۳پ)، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۵×۲۳سم [ف: ۷-۱۷۴]

۲. تهران؛ ادبیات؛ شماره نسخه: ۳۳۱/۶

در فهرست با عنوان «شرح شطحیات» و ناشناس؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۹۵۱-۹۱۸ق؛ ۱گ (۱۰۸ر-۱۰۸پ) [ف: ۳-۵۶]

تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه: ۹۸/۶-عکسی

آغاز و انجام: برابر

اصل نسخه: همان نسخه بالا [عکسی: ۲-۲۸]

۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۳۴۵۷/۱۰۹

آغاز: برابر

در فهرست با عنوان «شرح اصطلاحات عرفا» و بدون نام مؤلف؛ خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ ۲ص (۱۹۷-۱۹۸) [ف: ۱۰-۱۴۰۷]

۴. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه: ۶۵۵۳/۱۰

آغاز و انجام: برابر
نام مؤلف به استناد آغاز نسخه و فهرست منزوی ۱۰۳۵ تعیین شد؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: شوال۱۰۶۶ق؛ کاغذ: سپاهانی نخودی، جلد: تیماج سرخ حنایی یک لا، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۲×۲۳/۵سم [ف: ۳-۱۴۳]

۵. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه: ۱۰۰۵/۴

آغاز: برابر؛ **انجام:** فاما علما گفته‌اند که عبودیت حق به طوع و رغبت کمال بلوغ است که «اعبد ربک حتی یأتیک الیقین» و مشاهده قدرت و عظمت و حکمت حضرت سبوحیه قدس سره بلوغ کمال است
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ از موقوفات حاج محمد رمضانی؛ جلد: تیماج مشکی با ترنج وسرترنج، ۴گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۶×۲۳/۵سم [ف: ۱-۱۶۴]

۶. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۴۷۷۹/۱۱

آغاز و انجام: برابر
در فهرست بدون نام مؤلف؛ خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: فستقی، جلد: میشن تریاکی سیر، ۱گ (۳۶پ)، ۲۱-۲۵ سطر، اندازه: ۱۹/۵×۲۹/۶سم [ف: ۸-۸۵]

● **اصطلاحات صوفیان** / عرفان و تصوف / فارسی
estelāhāt-e sūfīyān

طبسی، درویش محمد بن علی شاه، ق۹ قمری
tabasī, darvīš mohammad ebn-e ʻalī šāh (- 15c)

گزارش اصطلاحات صوفیان است، به نثر و نظم با دیباچه‌ای کوتاه در ۱۱ بیت، در قالب مثنوی. در آن آمده است: «اصطلاحاتی» است مر ابدال را ×× که نباشد زان خبر اقوال را. نخستین عناوین: عشق، محبت، محبوب، باز، خرابات، بت، زنار، ترسا ... برای نشانی: ««ترسا» تجلی جمال و ملاحظه و اطلاع بر حقایق و دقایق باشد: ز ترسایی غرض تجرید دیدم ×× خلاص ار ربقه تقلید دیدم / جناب قدس وحدت دیر جایی ست ×× که سیمرغ بقا را آشیان است / هم از الله در پیش تو جانی است ×× که از قدوس، اندر وی نشانی ست».
آغاز: حمد له. صلات. خوش بگو ای یار بسم الله بگو ×× هر چه جوئی ز بسم الله بجوی ... عشق العشق افراط المحبة و الهیمان افراط العشق
[فهرستواره منزوی ۸۵/۷]

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۲۷۷/۶

آغاز: برابر؛ **انجام:** تا محصول آن (خانقاه) بر فقرا و مساکین و ابناء السبیل صرف می‌نماید، که ممر خراسان و عراق است ... این فقیر فرموده ایشان به تقدیم رسانید. و در روز استفتاح شهر رجب(۸۳۹) بر سر آب طبس گیلکی مصلای شاه رقبه بنا شد که حد شرقی آن منتهی می‌شود به خانقاه مذکور ... و حد غربیه، مزار متبرک سلاله الائمه که معروف است به بم علی ... و حد جنوبی به راه گورستان ... کتاب اصطلاحات به اتمام رسید، که عن علی بن حسین عن ابیه ... بخشش اهل دل آمد رهبرم –حاش لله، من نه مرد شاعرم
خط: نسخ، کاتب = مؤلف، تا: ۵ رجب ۸۳۹ق؛ نسخه آقای دکتر مهدوی بیانی؛ کاغذ: سفید، جلد: تیماج قهوه‌ای ضربی مقوایی نو، ۶۶ص (۲۷۳-۳۳۸)، ۱۸ سطر (۱۱×۱۹)، اندازه: ۱۷×۲۵سم [سنا: ف: ۱-۱۳۴]

تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه: ۲۲/۵-عکسی

اصل نسخه: همان نسخه بالا [عکسی: ۲-۲۶]

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۲۰۱۷/۷-ف

نسخه اصل: همان نسخه بالا [فیلمها- ف: ۱-۶۴۲]

● **اصطلاحات صوفیه** / عرفان و تصوف / فارسی
estelāhāt-e sūfīye

طوسی، فضل الله بن علاءالدین، -۹۱۴ قمری
tūsī, fazl-ol-lāh ebn-e ʻalā'-od-dīn (- 1509)

همدان؛ مدرسه غرب؛ شماره نسخه: ۴۶۴۷/۱۹

خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ قطع: وزیری [رشت و همدان: ف: ۱۵۱۶]

● **اصطلاحات صوفیه** / عرفان و تصوف / فارسی
estelāhāt-e sūfīye

فانی شیرازی دهدار، محمد بن محمود، ۹۴۷-۱۰۱۶ قمری
fānī šīrāzī dehdār, mohammad ebn-e mahmūd (1541-1608)

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۲۹۸۶/۷-ف

نسخه اصل: نسخه آقای شیخ آقا بزرگ تهرانی؛ خط: نسخ و نستعلیق، کا: عبدالعلی بن علی نقی رنینی سعداباد سفلایی خمسه‌ای خوئی زنجانی نجفی، تا: با تاریخ ۱۳۶۵ق؛ ۳گ (۳۸پ-۴۱پ)، قطع: ربعی [فیلمها- ف: ۱-۷۵۱]

● **اصطلاحات صوفیان** / عرفان و تصوف / فارسی
estelāhāt-e sūfīyān

فیض کاشانی، محمد بن شاه مرتضی، ۱۰۰۶-۱۰۹۱ قمری
feyz-e kāšānī, mohammad ebn-e šāh morteza (1598-1680)

رساله مختصری است در معنی اصطلاح لغات رخ و زلف در نظر اهل عرفان به انشائی ادیبانه و عارفانه که ظاهراً منسوب به

ملامحسن فیض است. شاید گرفته شده از «مشواق» او باشد که در دفاع از صوفیان نگاشته و در آن واژه‌های متداوله میان آنان را نیز گزارش کرده است.

آغاز: بسمله. افادات مولانا محمد محسن فیض. الحمدلله الذی من اول الدنیا الی فنائها ... اما بعد هر یک از الفاظ متداوله اهل معرفت را که بمنزله اصول است نسبت بدیگرها بیان کنیم ... رخ عبارتست از تجلی جمال الهی بصفت لطف مانند لطیف و رؤف و تواب و محیی و هادی و وهاب و زلف عبارتست از تجلی جلال الهی بصفت قهر مانند مانع و قابض و ممیت و قهار و ذل و ضارجه رخسار و زلف بتان ماه پیکر را بحسب جامعیت نشاء انسانی از این دو صفت متقابل بهره و نصیبی دادند

انجام: ترسائی عبارتست از تجرید و تفرید و خلاصی از ربقه تقلید و ترک قیود و رسوم و عوایق و رفض عادات و نوامیس و علایق چه این صفت بر حضرت عیسی علی نبینا و علیه السلام و امت او که ترسا عبارتست از ایشان غالب بوده و ترسا بچه مرشد کاملی است که نسبت کامله او در ولادت معنوی بکاملی دیگر که متصف بصفت ترسائی و تجرد و انقطاع بوده باشد میرسد و آن کامل را باز بکامل دیگر تا سلسله منتهی شود بحضرت رسالت صلی الله علیه و آله و سلم، بنده درگاه چنگیز.

[فهرستواره منزوی ۸۷/۷ با عنوان «اصطلاحات صوفیان»]

تهران؛ سلطنتی؛ شماره نسخه: ۹۱۰

آغاز و انجام: برابر

در فهرست با عنوان «افادات» آمده است؛ خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ این رساله تاریخ کتابت ندارد ولی به نظر می‌رسد که در عهد ناصرالدین شاه قاجار توسط یکی از شاهزادگان چنگیز نام برشته تحریر درآمده است، تاریخ به عرض رسیدن این رساله در سال‌های ۱۲۸۲ و ۱۳۲۲ هجری قمری بوده، مجدول؛ مهر: ناصرالدین شاه قاجار؛ کاغذ: فرنگی صورتی نقطه نشان، جلد: تیماج یک‌لا لاکی رنگ، ۱۴ص، ۱۴ قطع: وزیری، اندازه: ۱۶/۵×۲۷/۵سم [ف: ۷-۴۷]

● **اصطلاحات صوفیان** / عرفان و تصوف / فارسی

estelāhāt-e sūfīyān

زرگر اصفهانی، نجیب الدین رضا، ق۱۱ قمری

zargar-e esfahānī, najīb-od-dīn rezā (- 17c)

[فهرستواره منزوی ۸۵/۷]

شیراز؛ خانقاه احمدیه؛ شماره نسخه: ۵۶/۳

از شیخ نجیب الدین رضا مؤلف کلمات تامات و سبع مثانی؛ بی‌کا، بی‌تا [نشریه: ۵-۲۱۹]

● **اصطلاحات صوفیان** / فرهنگ اصطلاحات / فارسی

estelāhāt-e sūfīyān

علائی، علی بن شعبان، ق۱۱ قمری

'alā'ī, 'alī ebn-e ša'bān (- 17c)

از همان علائی رومی از العزیز تا غرب عالم اجساد و بدن ملکی

تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۱۶۶۶/۲۱

از همان علائی رومی از العزیز تا غرب عالم اجساد و بدن ملکی؛ خط: نستعلیق، کا: علی بن شعبان رومی علائی، تا: ۱۰۰۰ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: میشن سیاه، ۹گ (۲۶۲ر-۲۷۱ر)، اندازه: ۱۲×۱۳سم [ف: ۵-۳۲۵]

● **اصطلاحات صوفیان** / عرفان و تصوف / فارسی

estelāhāt-e sūfīyān

صوفی بخاری، محمد صابر بن محمد یعقوب، ق۱۳ قمری

sūfī boxārī, mohammad sāber ebn-e mohammad ya'qūb (- 19c)

مختصری است در اصطلاحات صوفیان.

[فهرست کتابخانه گنج بخش منزوی ۱۰۲۰/۳؛ فهرست مشترک ۱۲۷۱/۳]

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۲۲۱۵/۴

آغاز: در بیان اصطلاحات صوفیه که هر کلمه را معنی گفته‌اند: میکده باطن عارفان را گویند، میخانه پیر کامل را گویند

نسخه اصل: کتابخانه گنج‌بخش-پاکستان ۳۷۹؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: با تاریخ ۱۲۶۲ق؛ مجدول، با سرلوح رنگین؛ ۲ص (۱۵۴-۱۵۶) [عکسی: ف: ۶-۲۷۲]

● **اصطلاحات صوفیه** / عرفان و تصوف / عربی

estelāhāt-e sūfīye

نوری، علی بن جمشید، -۱۲۴۶ قمری

nūrī, 'alī ebn-e jamšīd (- 1831)

رساله‌ای است در اصطلاحاتی که اهل عرفان به‌کار می‌برند. در ابتدا دو «مقدمه» درباره وجود ... و سپس اصطلاحات را معنی می‌کند. کلمه «شیخ جانا» را در متن زیاد به‌کار برده است.

آغاز: نسبحک یا مبدع النفوس و العقول و مخترع الارکان و الاصول

انجام: الحمدلله الذی هدانا لهذا و ما کنا لنهتدی لولا ان هدانا الله.

۱. مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه: ۱۴۶۳

آغاز و انجام: برابر

تذکر: نام مؤلف به استناد نسخه ملک ش ۴۰۰۸/۲ تعیین شد؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۷ محرم ۱۲۴۹ق؛ جلد: تیماج زرد، ۴۲گ، ۱۳ سطر، اندازه: ۹×۱۴/۵سم [مؤید: ۳-۳۷۶]

۲. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۴۰۰۸/۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۷۲ق؛ با دیباچه محمد بن محمد حسین بن خدا رحم نهاوندی که مدت شانزده سال شاگرد ملا علی نوری و با محمد زمان نقیب در اویش همشاگرد بوده و این رساله را مؤلف برای او تألیف کرده در ۱۲۴۸؛ کاغذ: آهار مهره فرنگی، جلد: میشن زرد سیر، اندازه: ۱۲/۲×۲۰/۱سم [ف: ۷-۱۴۳]

● **اصطلاحات صوفیه** / عرفان و تصوف / فارسی

estelāhāt-e sūfīye

قادری، محمد عثمان بن محمد، ق۱۳ قمری

qāderī, mohammad ‘osmān ebn-e mohammad (- 19c)

تاریخ تألیف: ۱۲۴۲ق

رساله مفصلی است در شرح و توضیح اصطلاحات صوفیه. مؤلف این اصطلاحات را از کتاب «کشف اللغه و الاصطلاحات» عبدالرحیم احمد سور، گزین نموده و به ترتیب حروف تهجی تنظیم کرده است. محمد گیسودراز در ماده تاریخ آن چنین گفته: «واقف اصطلاح ذات و صفات ×× مولوی عثمان جمع کرد نکات / سال تألیف او خرد گفته ×× اعلا مفتاح المصطلحات»

قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۲۸۰۲/۲-۱۵/۴۲

آغاز: یسبح لله ما فی السموات وما فی الارض وهو العزیز الحکیم هو الاول و ... علیم الحمد لله الحمد لله الذی هو الواحد الاحد لیس کمثله شئ وهو السمیع البصیر ... وعلی آله واصحابه الذین هم خلاصة المسلمین؛ **انجام:** چنانچه عالم زمان وعارف دوران محمد گیسو دراز چنین تاریخ فرموده: رباعی واقف اصطلاح ... اعلا مفتاح المصطلحات وصلی الله علی خیر خلقه محمد وآله وصحبه اجمعین برحمتک یا ...

خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ ۱۰۳گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۶×۲۳سم [ف: ۱-۳۸۲]

● **اصطلاحات صوفیه** / عرفان و تصوف / فارسی

estelāhāt-e sūfīye

رضوی، محمد شاه

razavī, mohammad šāh

در یک «مقدمه» و هشت «فصل» و یک «خاتمه» برای امیر سید محمود.

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۹۷۴۳/۱

آغاز: بعد از سپاس بی قیاس پروردگار و ستایش رسول مختار؛ **انجام:** خورشید در آن هم به همان رنگ.

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: هندی، جلد: مقوا عطف تیماج تریاکی، وزیری، ۵گ (۱ر-۵ر)، ۱۹ سطر (۱۳×۲۴)، اندازه: ۲۰×۳۰سم [ف: ۱۷-۴۷۱]

● **اصطلاحات صوفیان** / عرفان و تصوف / فارسی

estelāhāt-e sūfīyān

عثمانی، مصطفی میر حسین

‘osmānī, mostafā mīr hoseyn

رساله کوتاهی است در بیان اصطلاحات صوفیان که به دستور ملا عبدالله شیروانی نگاشته شامل مقدمه در بیان مراتب سته.

قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۶۲۸۸/۷-۳۱/۱۶۸

آغاز: بسمله الحمد لله رب العالمین ... اما بعد اگر چه این فقیر بی سرمایه مصطفی میر حسین الدرنه العثمانی ازهمه علوم رسمی حظی وافر و بهره تمام نداشت سیما در علوم احوال مطلقاً بی نصیب؛ **انجام:** چنانکه خدای تعالی می‌فرماید: کل من علیها فان و یبقی وجه ربک ... و صلی الله علی محمد و آله خیر الانام و مصباح الظلام ما دامت الشهور و الایام.

گویا نسخه حاضر تنها همین مقدمه را دارد؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ پس از رساله اشعاری در تعریف زلف از عنصری؛ جلد: تیماج مشکی ضربی با ترنج با سر، ۲گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۵×۲۰سم [ف: ۱-۳۸۱]

● **اصطلاحات صوفیان** / عرفان و تصوف / فارسی

estelāhāt-e sūfīyān

مفتی خالدی، محمد بن حسین

moftī xaledī, mohammad ebn-e hoseyn

اصطلاحات صوفیان را با اختصار و بدون ترتیب مخصوص گردآورده است.

آغاز: بسمله ... باید دانست که عالم معنی را ادراک نتوان کرد مگر در لباس صورت زیرا معانی از آن روی که معانی اند مادام که از کسوت (در نسخه: کثریت) صورت مجرد باشند ادراک بشری بدان راه نتواند برد زیرا که تألیف ادراک بشری دو است عقلی و حسی ما بناء علی هذه المقدمات کلمه ای چند در اصطلاحات و قواعد و آنچه متعلق به اوست مرقوم میگردد ... قصد رجوع را گویند به اصل خود با شعور و آگاهی

انجام: شطح و طامات عبارت از سخن چندی است که شنیدن آن بر ارباب ظاهر موجب طعن میگردد و مقصود بالذات نیست امید که طالبان ... از مطالعه این رساله مستفید ... و به مقصود برسند.

۱. مشهد؛ امام هادی؛ شماره نسخه: ۹/۵

آغاز: برابر

خط: نسخ و نستعلیق، کا: ملا حسین لاهیجی، بی‌تا؛ ۹گ (۱۴۹ر-

۱۵۸ر)، اندازه: ۱۵/۵×۲۴/۵سم [ف: ۱۱]

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۲۴۴۵/۴

نسخه اصل: همان نسخه بالا [عکسی ف: ۷-۶۰]

۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۲۲۴/۳-طباطبائی

آغاز و انجام: برابر

نام مؤلف به قرینه آغاز نسخه تعیین شد؛ بی‌کا، بی‌تا؛ در ذیل این رساله (ص ۷۶) یادداشتی است درباره شطح و طامات به فارسی و یادداشتی دیگر درباره حجب تعینات به عربی با همان خط نسخه؛ کاغذ: اصفهانی آهار مهره، جلد: تیماج مشکی، ۶گ (۳۳ر-۳۸ب)، قطع: رقعی، اندازه: ۱۰/۵×۱۶سم [ف: ۲۳-۷۸۶]

● **اصطلاحات الصوفية** / عرفان و تصوف / عربی

iṣṭilāḥāt-uṣ ṣūfīya

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۰۹۸۳/۲

کا: محمد بن حصار بکری، تا: ۸۵۵ق؛ نفیس و کهن؛ قطع: جانمازی [میراث شهاب: س۹ش۲-۳۷]

● **اصطلاحات الصوفية**/ عرفان و تصوف / عربی

iṣṭilāḥāt-uṣ ṣūfīya

در اصطلاحات خاص صوفیان است و برخلاف روش کتب آنها، که غالباً در کتب معروف صوفیان ابتداء «حال» و «مقام» تعریف می‌شود و سپس در ذیل «حال» و «مقام» حالات و مقامات می‌آید، در اینجا بدون توجه به این تقسیم اولی اصطلاحات در زیر هم شرح داده شده‌اند و ضمناً در این شرح دادن رعایت ترتیب حروف تهیجی ابتدا و یا انتهای آنها نیز نشده است.

آغاز: فی اصلاح الصوفیه. منها الوقت یریدون بالوقت ما هم عینه من الحال فی الزمان الحاضر

انجام: کمن بقی شجرة الانسانیة لیس بخارج منها لا بزمرة. ... الولایه و النبوة تفهم انشاء الله تعالی و صلی الله علی محمد و اله

تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۲۶۹۷/۶

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ و نستعلیق، کا: قربانعلی نیشابوری، تا: ۱۲۳۰ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج قهوه‌ای یک‌لا، ۱۲ص (۱۲۸-۱۴۰)، ۱۹ سطر (۷×۱۲)، اندازه: ۱۱×۱۷سم [ف: ۶-۲۷۶]

● **اصطلاحات صوفیه = مسائل التصوف** / عرفان و تصوف / عربی

estelāhāt-e sūfīye = masā'il-ut-taṣawwuf

رساله مختصری است به صورت سؤال و جواب در اسرار عرفان و حکمت و تفسیر اصطلاحات صوفیه.

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۲۰۰۶/۶

آغاز: سؤال ما معنی الوقت قیل الوقت عندهم ما کان الغالب و قیل الوقت ما افتت به؛ **انجام:** ما معنی التوفیق قیل التوفیق حسن عنایة الحق الی العبد لیس له سبب و لا منه و لا طلب قیل الاعمال بالتوفیق من الله تعالی و مفتاحها الدعاء و التضرع

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ مجدول مذهب؛ جلد: تیماج مشکی سوخت با ترنج با سر، ۸ص (۷۵-۸۲)، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۶×۲۸/۵سم [ف: ۳۵-۲۰]

● **اصطلاحات صوفیان** / عرفان و تصوف / فارسی

estelāhāt-e sūfīyān

اصطلاحات اهل تحقیق.

آغاز: بر طالبان حقایق نهفته نماند که سرخپوشان و پیمانه کشان انوار لم یزلی بر مقتضای و یضرب الله الامثال ... هر حقیقتی را به دقیقه مناسبتی که با یک از محسوسات دارد. پس متفطن صاحب ذوق را معلوم شود که بیان مناسبات میانه سایر متداولات به اطناب می‌انجامد ولی باشد که در اختصار کوشند ... این طایفه «می» گویند و غلبات عشق می‌خواهند ... شراب خام گویندو عشق مجروح خواهند.

انجام: در پایان رساله یک مثنویست که با این بیت پایان می‌یابد: نشانی داده اند اهل خرابات ×× که التوحید اسقاط الاضافات

همانند:

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۳۲۹/۷-فیروز

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: محمد رضا پسر علی جان طرشتی، تا: ۱۰۸۹ق؛ کاغذ: کاهی آهار مهره، جلد: مقوا با روکش مشمع سبز عطف و گوشه میشن سیاه، ۳ص (۶۶-۶۹)، ۲۱ سطر، قطع: وزیری، اندازه: ۱۵/۵×۲۵سم [ف: ۲۱-۲۹۹]

۲. زنجان؛ امام جمعه؛ شماره نسخه: ۲۲مجموعه بدون شماره

آغاز: برابر

بی‌کا، بی‌تا [دلیل المخطوطات: ۱-۱۵۲]

● **اصطلاحات صوفیان** / عرفان و تصوف / فارسی

estelāhāt-e sūfīyān

رساله کوتاهی است بدون ابواب و فصول، در بیان معانی الفاظ اهل صوفیه. هر لفظی را بسیار کوتاه به عبارت دیگر گزارش کرده است: «سر» گویند و هستی خواهند، «ستار» گویند و تکسیر خواهند، «دست» گویند و قدرت خواهند، «در» گویند و توبه خواهند، «خانه» گویند و دل خواهند.

آغاز: بسمله. حمدله. و الصلوة و السلام علی خیر خلقه محمد و آله أجمعین الطیبین الطاهرین. أما بعد بدان یا ولی الله أیدک الله بروح القدس که هر لفظی که بلسان اهل صوفیه جاری گشته ...

سر گویند و هستی خواهند
انجام: نبوت گویند و ظاهر خواهند، ولایت گویند و باطن خواهند، تمت الرسالة
[فهرستواره منزوی ۷/۹۱-۹۲]

همانند:
۱. نجف آباد؛ حججی؛ شماره نسخه: ۲۰/۱
آغاز و انجام: برابر
کا: محمد قاسم بن تاج الدین محمود حسینی، تا: شنبه ۹ ربیع الثانی ۱۰۴۰ق؛ ۴گ (۱پ-۴ر)، اندازه: ۱۱/۵×۱۸سم [ف: ۳۸]
۲. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۱۲۰۲/۱
آغاز: برابر؛ **انجام:** و خفای آن فوت فمنه بدأ و الیه یعود تمت.
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۰۹۹ق؛ کاغذ: فرنگی و اصفهانی، جلد: مقوایی، رویه کاغذ قرمز، عطف تیماج سیاه، ۱۲ سطر (۷×۱۴)، اندازه: ۱۴×۲۱سم [ف: ۳-۲۳۳]
تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه: ۷۳/۱-عکسی
آغاز: برابر؛ **انجام:** مظاهر حق گویند ولایت خواهند. و باطن حق گویند.تمت.
نسخه اصل: همان نسخه بالا؛ ۴۹گ (۲ر-۵۰پ) [عکسی: ۲-۲۷]
۳. قم؛ حجتیه؛ شماره نسخه: ۵۱۶/۲
آغاز: حمدله. اما بعد بدان که ... سر گویند و هستی خواهند. دستار گویند تکبر خواهند
خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲ [ف: ۱۱۲]
۴. مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه: ۸۳۰/۳
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: مراد طباطبائی بروجردی، تا: ۳ جمادی الثانی ۱۲۴۱ق، جا: تبریز، بیت میرزا محمد التفریشی؛ جلد: چرم زرد، ۵گ (۴۵پ-۴۹ر)، اندازه: ۱۰×۱۴سم [مؤید: ۲-۲۷۳]

● اصطلاحات صوفیان / عرفان و تصوف / فارسی
estelāhāt-e sūfīyān

چند رساله با این نام و غیر همانند:
۱. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۴۲۱۶/۱۴
آغاز: بسمله تیمنا بذکره الحمد لله حمد الشاکرین و الصلاة و السلم علی سیدنا محمد و آله الطاهرین. اما بعد این کلمه چندیست مختصر در بیان اصطلاحات قوم در قلم آمده منتخب از کتبی که در تصوف نوشته شده از مختصرات و مطولات، چون قوت القلوب و احیاء علوم دین و میزان العمل و میزان العلم غزالی و معارضة التعالیمیة و الرد علی الاباحیة و معیار العلوم و اخلاق هم از امام و بحر الحقایق و مرصاد العباد و منارات شیخ نجم الدین رازی و فصوص و کتاب انشاء الدوایر و فتوحات و اصطلاحات و کتاب النفحات و رسالة الانوار و شرح النصایح الیوفیة و کتاب السؤال عن الاسم الاعظم و کتاب الالماع و التدبیرات الهیة و معارج و کتاب عنقای مغرب شیخ محیی الدین ... (پس از ۸۶ سطر که کتابها و نگارندگان را نامبرده) و غیر از اول بیان اقتدا باین جماعت؛ دوم ذکر فهرستی که اگر کسی را شوق آن آید تتبع این کتب کند و در تحصیل آن کوشد؛ سیم آنکه بداند این مختصر منتخب از کدام است؛ چهارم آنکه اگر نسخه ای از آن پیدا گردد مؤلف آن معلوم شود؛ پنجم آنک اهتمام این فقیر بنسبت بجمع این رساله ظاهر گردد
تنها دیباجه را دارد؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۹ [ف: ۷-۲۸۱]
۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۴۴۱/۸-ف
نسخه اصل: بایزید ولی الدین ش ۱۸۱۹؛ بی‌کا، تا: قرن ۹؛ ۱ص (۴۹) [فیلمها- ف: ۱-۴۷۴]
۳. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۴۰۴۴/۹
آغاز: بدانکه از اصطلاحات علم طریقت توبه است و التوبة اصل کل مقال؛ **انجام:** و نیاز تمام کردن
خط: نستعلیق، کا: نظام الدین بن یحیی مازندرانی، تا: قرن ۱۰ [ف: ۷-۱۶۴]
۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۹۷۵۹
آغاز: بسمله، بدانکه این رساله ایست مشتمل بربیان اسامی معشوق و آنچه بدان متعلق است رجوع گویند؛ **انجام:** و ف ذلک فلینا المتنسافسون و صلی الله علی خیر خلقه محمد و آله اجمعین الطیبن الطاهرین
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۹۸۹ق؛ ضمیمه نسخه ش ۱۷۱۸۱ [رایانه]
۵. تهران؛ لغت‌نامه دهخدا؛ شماره نسخه: ۵۹/۵
آغاز: در دانستن الفاظ اشعار، بدانکه این رساله‌ایست در بیان کلماتی چند که عارفان وضع کرده‌اند در باب علم اسرار اشعار و ضمایر الفاظ موحدان و محققان غیر مجاز؛ **انجام:** و از شر شیطان و صحبت بعضی صوفیان زندیق صفت پناه بحق تعالی برید و التوفیق من الله و صلی الله ... الطاهرین
خط:نستعلیق،بی‌کا،تا:قرن ۱۱؛ جلد: مقوا؛ قطع: ربعی [نشریه: ۳-۳۷]
۶. تهران؛ لغت‌نامه دهخدا؛ شماره نسخه: ۵۹/۹
آغاز: بسمله، این رساله‌ایست در بیان بعضی الفاظ اشعار که میان اهل تصوف و توحید متداول است. باده گویند و عشق خواهند؛ **انجام:** محبوب سخن گویند و نویسنده هیهات قوله تعالی و لوان ما فی الارض ... الطاهرین. بتاریخ ۲۹ رجب المرجب جنه ۱۷۸ (۱۰۷۸) قوی ثیل کمترین ... محمد بن مسعود امین ... مرقوم نمود.
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ جلد: مقوا، ربعی [نشریه: ۳-۳۸]
۷. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۸۷/۲ سرود
از مقدمه دوان فیض؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲ و ۱۳ [نشریه: ۱۳-۴۳۰]
۸. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۰۴۵/۲۰-طباطبائی
گفتاری است کوتاه در این باب؛ کا: سید محمد بن صادق طباطبائی (سنگلجی)، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج

قرمز، ۲ص (۴۸-۴۷)، قطع: رقعی، اندازه: ۱۱×۱۷سم [ف: ۲۳-۳۴۷]

۹. اصفهان؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۱۹۶/۲

آغاز: کتاب لغات و اصطلاحات عرفا که عزیز نسفی جهت طالبان علم و معرفت بیان کرده است

رساله‌ای است در معنای واژه‌هایی که صوفیان به کار می‌برند، در سه «مطلب» بدین عناوین: ۱. اسامی معشوق و آنچه متعلق به اوست، ۲. اسامی که میان عاشق و معشوق مشترکست، ۳. کلمات چندی که مخصوص به عاشق و احوال اوست. این رساله در آغاز به عزیز نسفی نسبت داده شده است و در دیباچه از عطار و ملای روم و شیخ احمد جامی و فخرالدین عراقی نام برده است؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ جلد: تیماج قرمز مجدول، ۱۲گ (۳۹ر-۵۰ر)، اندازه: ۱۱×۱۸/۵سم [ف: ۱-۱۴۴]

۱۰. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۳۳۳۸/۴

آغاز: بدان اسعد الله فی الدارین که این رساله‌ای است در اصطلاح صوفیه هر که را بدانستن این فن باشد رجوع به این رساله نماید؛ **انجام:** صفت ربوبیت را گویند، میان مانعی را گویند در میان طالب مطلوب باشد.

در بیان اصطلاحات رایج بین صوفیه، مؤلف کلمات مصطلح در بین صوفیان را از «محبوب» آغاز نموده و به «بر» خاتمه داده است؛ بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: فرنگی، ۲گ (۵۹پ-۶۰پ)، اندازه: ۱۰/۵×۱۴/۵سم [ف: ۳۳-۵۸۱]

۱۱. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه: ۶۴۶۷/۴

آغاز: اذا جاء نصرالله ای المدد الملکوتی؛ **انجام:** و رند حقیقی اعراض کند از ما سوی الله. تمت رسالة الاصطلاحات المتداولة للصوفیة.

کا: علی اصغر، تا: ۹ رجب ۱۲۳۳ق؛ کاغذ: فرنگی سفید و قرمز، جلد: ختایی تیماج مقوایی ضربی، ۲گ (۳۵-۳۶پ)، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۱۵سم [ف: ۳-۱۴۳]

۱۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۶۳۱/۹

آغاز: سپاس بیقیاس خداوند راست

رساله اصطلاحات در مصطلحات صوفیه موحده که از عبارات ایشان مفهوم گشته است. در آخر رساله چنین ملاحظه می‌شود: «در سنه اربع و اربعین نوشته بودم در قلهات که به حج می‌رفتم و این سال سنه ثمان و ستین و ثمان و مائه است که تصحیح یافت حررها الفقیر معلق هذه الکلمات محمود بن حسن الحسنی (؟)». خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۶۸ق؛ کاغذ: الوان، ۱۵ قطع: وزیری، اندازه: ۱۲×۲۰/۵سم [ف: ۲-۳۹۲]

۱۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۸۹/۲ سرود

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۹۹ق، جا: مامونه خوی [نشریه:۱۳-۴۳۱]

۱۴. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۵۰۷۷

آغاز: بدان اسعدک الله تعالی فی الدارین که این رساله‌ایست ... محبوب حق تعالی را گویند؛ **انجام:** و منافات عاشق و معشوق را نیز گویند حجاب سر و دل را نیز گویند. و سلام علی خیر خلقه محمد و آله

گزارش کوتاهی است از اصطلاحات ضروری که صوفیان در شعر و نثر خود به‌کار برند، بدون ترتیب و تنظیم مخصوص؛ خط: نستعلیق زیبا، کا: آقا بالاک نقاشباشی، تا: شوال ۱۳۰۶ق؛ پس از رساله اصطلاحات صوفیان شرح ابیاتی است متفرقه گویا از حافظ شیرازی که کاتب آنها را جمع کرده؛ جلد: تیماج قرمز، ۲۷گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۱×۱۷سم [ف: ۱۳-۲۶۷]

۱۵. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۰۲۱۲/۸

آغاز: نحمدک اللهم یا من قلع سرادقات الحجاب عن عین العاشقین ... و بعد بر اصحاب دانش و مقیمان راه بینش؛ **انجام:** قلب مراد از آن دل است که نفس ناطقه انسانی باشد، قال الله تعالی لمن کان له قلب یعنی عقل

اصطلاحات چندی است که گزارش شده است بدون آوردن شواهد برای آنها؛ خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج قهوه‌ای بدون مقوا، ۲گ (۱۳۲ر-۱۳۳ر)، اندازه: ۱۵/۵×۲۱سم [ف: ۲۶-۱۷۹]

۱۶. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۳۴۳۱/۱۱

آغاز: راهی است راه عشق که هیچش کناره نیست ×× آنجا جز آنکه جان بسپارند چاره نیست؛ **انجام:** که مقید به هیچ قیدی، و محبوس به هیچ مرتبه‌ای از مراتب تعینات

خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز؛ کاغذ: فرنگی آبی و سفید، جلد: رویه کاغذ روی آن ربع کریمی، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۳×۲۱سم [ف: ۶-۴۱۳]

۱۷. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۵۶۸۵/۴

آغاز: رساله‌ای در مصطلاحات اهل تصوف: بسمله. قال الله تعالی فبشر عبادی الذین یستمعون القول فیتبعون احسنه، الی قوله اولو الالباب، و معنی احسنه ای اهداه وارشده، پیغمبر چون این آیه بشنید؛ **انجام:** به پسر خود نامه نوشت و گفت: یا بنی سترالله علیک ظاهر الشریعة و کشف علیک حقیقة الکفر فان الظاهر الشریعة کفر خفی و حقیقة الکفر معرفة جلیه، و الله اعلم. تتمة الرسالة

گزارش اصطلاحات است بدون ترتیب؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: متن ترمه زرد، حاشیه ترمه سفید، ۵گ (۹ر-۱۴ر)، ۴۱ سطر، قطع: بیاض رقعی، اندازه: ۹/۸×۲۲سم [ف: ۸-۴۵۸]

۱۸. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۸۹۰/۸

آغاز: بسمله و به نستعین الحمدلله رب العالمین ... اما بعد بدانکه ... امام جعفر ... در بیان این حدیث که خلق الله آدم علی صورته کشف استار فرموده؛ **انجام:** علف شهوات انسانیت را گویند ... بخاطر رسند محفوظ کردند یا کریم بالحق و بالحق علمنا ... و ارنا حقائق الاشیاء کما هی. و السلام.

این رساله در سه فصل باید باشد: لفظهای مخصوص به معشوق، لفظهای متداول میان عاشق و معشوق، لفظهای خاص به عاشق.

مگر این‌که همه اینها را آمیخته با یکدیگر گزارش نمود؛ خط: تعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ ۷گ (۳۵ب-۴۱ر) [ف: ۳-۴۱۰]

۱۹. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه: ۶۹۴/۱۶

آغاز: بسمله محرر این رساله احسن الله عاقبته ... گوید که این کلمه چند است مشتمل بر اصطلاحات اهل تصوف منحصر در سه مطلب ... میل رجوع را؛ **انجام:** پیر مغان و پیر خرابات نیر مرشد و مربی را گویند، تمت

در سه مطلب است: ۱. اسامی معشوق و آنچه تعلق به او دارد، ۲. اسامی که در میان عاشق و معشوق مشترکند، ۳. کلمات چند که مخصوص به عاشق و احوال اوست؛ خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ فرنگی و فستقی؛ جلد: تیماج عنابی، ۵گ، اندازه: ۱۳/۵×۲۲/۵سم [ف: ۱-۵۳۷]

۲۰. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۲۱۴۵/۴

در سه فصل درست مانند ف۴۱۰؛ بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: سپاهانی زرد، جلد: پارچه زری روزگار صفویان با پیکره‌های پرندگان و اژدها و گل و بوته در زمینه آبی با رنگ‌های دیگر درون با پیکره‌های جانوران مانند آهو و پلنگ با گل و بوته آراسته به‌زر در روی میشن سرخ، ۷ص (۷۲-۷۸)، اندازه: ۱۲×۲۴سم [ف: ۹-۸۳۸]

۲۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۲۸۳۰/۱۵

خط: نستعلیق، کا: عبدالصمد بن حسین بن محمد شوشتری، بی‌تا؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مقوا، ۱،۲۲۰ [ف: ۱۰-۱۶۶۹]

۲۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۱۱۴۲/۲۳-ف

نسخه اصل: بادلیان اکسفورد ش ۹۴ والکر walkar (ش ۱۲۹۸)؛بی‌کا، بی‌تا [فیلمها- ف: ۱-۵۶۸]

۲۳. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۷۹۸۲/۴

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: مقوای پارچه، ۱گ (۲۲ر وپ)، ۱۷ سطر (۷/۵×۱۴)، قطع: ربعی، اندازه: ۱۳/۵×۲۱/۵سم [ف: ۱۶-۷۵۶]

۲۴. تهران؛ لغت‌نامه دهخدا؛ شماره نسخه: ۵۹/۵

بی‌کا، بی‌تا [نشریه: ۳-۵]

۲۵. تهران؛ لغت‌نامه دهخدا؛ شماره نسخه: ۵۹/۶

بی‌کا، بی‌تا [نشریه: ۳-۵]

۲۶. همدان؛ برنا، قاسم؛ شماره نسخه: ۳۸/۳

اصطلاحات صوفیان و مشایخ از عطار و مولوی و احمد جامی و عراقی؛ بی‌کا، بی‌تا [نشریه: ۵-۳۷۷]

۲۷. قم؛ حجتیه؛ شماره نسخه: ۴۸۴/۴

آغاز: در بعضی از اصطلاحات صوفیه آمده است که میخانه و میکده

به نقل از کتاب خواجه محمد پارسا (پایان نسخه)؛ خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ ۳گ، قطع: خشتی [ف: ۱۱۰]

● **اصطلاحات صوفیان = طوارق = عشق و محبت = طارقات** / عرفان و تصوف / فارسی

estelāhāt-e sūfīyān = tavāreq = ʻešq v-a mohabbat = tāreqāt

در ۱۷ «طارقه» بدون شماره: ۱. خرابات و مصطبه؛ ۲. زنار و ناقوس؛ ۳. نام و ناموس؛ ۴. ورد و طامات و عبادات؛ ۵. قلندری؛ ۶. زنار و ترسا بچه؛ ۷. بت و بتخانه؛ ۸. زلف و خال؛ ۹. عارض و جمال و روی و خط؛ ۱۰. نماز و روزه؛ ۱۱. محراب؛ ۱۲. مدرسه و خانقاه و خرابات؛ ۱۳. کعبه و کنشت؛ ۱۴. کفر و اسلام؛ ۱۵. ذوق و شوق؛ ۱۶. رود و سرود؛ ۱۷. جام و باده.

آغاز: بسمله. بدانکه این رساله‌ای است در بیان عشق و محبت و اصطلاحات عشاق که مراد از هر یک چه چیزاست، مشتمل بر چند طارقه ... خرابات و مصطبه عبارت از خراباتی اوصاف نفسانی و عادات حیوانی و تخریب قوه غضبی و شهوانی و تغییر عادات و رسوم و تبدیل اخلاق مذمومه

انجام: بسوی مستان نبری. و گفته اند آنچه ذکر پیاله و جام و مدام به صفا و مستی و جوش و خروش تعلق دارد.

[نسخه‌های منزوی ۱۰۴۰/۲؛ مشترک ۱۲۷۶/۳ در ۱۹ «طارق» بسیار نزدیک به رساله در دست، جز آنکه این دو یکی نیستند؛ فهرستواره منزوی ۹۱/۷]

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۲۸۷۱/۲

آغاز و انجام: برابر

در فهرست آمده است که در ۱۶ طارقه است؛ خط: نستعلیق، کا: محمد محسن بن آقا میرزا محمد حسین پسر میراز عبدالغنی طبیب کرمانی، تا: ۲۶ ذیقعده ۱۲۴۵ق؛ کاغذ: فرنگی کبود و سفید فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۱۴گ (۲۵پ-۳۹ر) [ف: ۱۰-۱۷۱۶]

تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه: ۳۱-عکسی

اصل نسخه: همان نسخه بالا [عکسی: ۲-۲۹]

● **اصطلاحات صوفیان = اطوار** / عرفان و تصوف / فارسی

estelāhāt-e sūfīyān = atvār

در یک «مقدمه» و دو «مطلب»: مقدمه در توجیه اصطلاحات مسایل عرفانی نظری: مطلب یکم در بیان عوالم خمس و مراتب ست و اطوار سبع: ۱. طور قالبی، ۲. طور نفسی، ۳. طور قلبی، ۴. طور سری، ۵. طور روحی، ۶. طور خفی، ۷. طور غیب الغیوب؛ مطلب دوم لفظهای عرفانی فارسی و عربی به ترتیب الفبایی. بسیار روان و شیوا نگاشته شده و واژه‌های پارسی آن خیلی لطیف تفسیر گردیده است. کلمه‌ها به‌ترتیب حرف‌های تهجی ابجدی فراهم آمده ولی نه متداول آن. نمونه‌ای از این رساله: «بنفشه، نکته را گویند که ادراک بشری بآن را نبرد و عقده آن بنظر و فکر انحلال نپذیرد. بیداری، عالم صحو را گویند جهت تکمل نواقص. لمؤلفه: ز حد شد ناله شبها و بیداری خوش آن روزی ×× که در کویت کنم خواب اجل درپای دیواری. بوستان، مقام دل گشادگی عارف را گویند اعم از آنکه بمرتبه و

مقامی مخصوص باشد. بیت: دوستان در بوستان چون عزم می خوردن کنید ×× اول از یاران دور افتاده یاد من کنید. ترسائی، تجرد و تفرید باطن را گویند در حالت توجه بحق، از صور کاینات و نسب و اضافات. شعر: ز ترسائی غر تجرید دیدم ×× خلاص از رقه تقلید دیدم. ترانه، آئین و راه محبت را گویند بر وجهی که موجب اشعار بغیر خود بود. بیت: مطرب بساز عود که کس بی اجل نمرد ×× و انکس نه این ترانه سراید خطا کند».
[نسخه‌های منزوی ۱۰۳۹/۲؛ فهرستواره منزوی ۹۱/۷]

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۳۲۶

آغاز: در بیان الفاظ مفرده معتبره و بسایط کلمات متداوله معتوره که میان این طایفه از آن مقوله کلمه و کلام را بلسان عربی و فارسی در سلک نظم و نثر آورده اند ... اما مقدمه، ائمه علم توحید و عارفان مراتب اطلاق و تقیید؛ **انجام:** در مقصد اقصای دل و جان قدسی التقا تواند شد لمؤلفه: ای دیده چو عزم کوی دلدار کنی ×× از اشک، تو غسل نقش اغیار کنی/ آلوده بطوف کعبه، ای دیده مرو×× پاکیزه ز اشک،عزم دیدار کنی

این نسخه یک برگ از دیباچه را ندارد؛ خط: نسخ تعلیق، کا: محمد حسن بن ابوالملوک بن خاقان، تا: جمعه ۲۷ ذیقعده ۱۲۷۴ق؛ افتادگی: آغاز؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج سرخ مقوایی، ۱۰۶گ، ۱۰سطر (۶/۵×۱۳)، اندازه: ۱۰/۵×۱۷سم [ف: ۳-۴۱۰]

تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه: ۳۲-عکسی

نسخه اصل: همان نسخه بالا [عکسی: ۲-۲۸]

← اصطلاحات صوفیه ⪪ آداب صوفیه
← اصطلاحات صوفیه ⪪ اصطلاحات صوفیان
← اصطلاحات صوفیه ⪪ اصطلاحات عرفا
← اصطلاحات صوفیه ⪪ کشف المحجوب و رشف المطلوب
← اصطلاحات صوفیه ⪪ رشف الالحاظ فی کشف الالفاظ (منتخب)
← اصطلاحات الصوفیة ⪪ عیون الحقایق فی رموز المعانی و کنوز الرقایق و الدقایق
← اصطلاحات الصوفیه ⪪ اصطلاحات صوفیان

● اصطلاحات صوفیه (منتخب) / عرفان و تصوف / فارسی

estelāhāt-e sūfīye (mn.)

وابسته به: اصطلاحات صوفیان = اصطلاحات صوفیه؛ عبدالرزاق کاشی، عبدالرزاق بن احمد (-۷۳۶)

همانندی نامعلوم:

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۹۴۶۶/۲۴۱

اصل کتاب از عبدالرزاق کاشانی؛ خط: نستعلیق، کا: نظام الدین احمد غفاری مازندرانی، تا: ربیع الثانی۱۰۴۸ق، ۳ص (۵۰۲-۵۰۴)
[مختصر ف: ۸۰۸]

۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۸۸۸۳/۳

اصل کتاب از عبدالرزاق کاشی؛ خط: نستعلیق، کا: محمد باقر خاکسار، تا: ۴ شوال ۱۳۰۸ق، به جهت سر رشته دار سلسله ذهبیه؛ ۵ص (۱۷۸-۱۸۳) [مختصر ف: ۸۰۸]

● اصطلاحات صوفیه منظوم / عرفان و تصوف، شعر / فارسی

estelāhāt-e sūfīye-ye manzūm

رساله منظوم کوتاهی در یکصد و یک بیت که در بیان و توضیح اصطلاحات صوفیان پرداخته است.

کاشان؛ جعفری؛ شماره نسخه: ۷۷/۸

آغاز: عشق چیست از قطره دریا ساختن ×× عقل نعل کفش سودا ساختن / فکر چیست اسرار کلی حل شدن ×× کوه کندن در دل و خسرو شدن؛ **انجام:** هر دلی را کین قدر معلوم شد ×× آن دگرها نرم تر از موم شد / چون صفات راه را پایان نبود ×× پیش از این گفتن مرا امکان نبود

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۴گ، ۲۲ سطر، اندازه: ۱۶×۲۱سم [فهرست جعفری: -]

← اصطلاحات صوفیه نقشبندیه ⪪ فقرات
← اصطلاحات طبی ⪪ مصطلحات الطب

● اصطلاحات الطبیة / لغت / عربی و ترکی

iṣṭilāḥāt-uṭ ṭibbīya

فرهنگ پزشکی عربی به ترکی به‌ترتیب حروف تهجی. ترجمه واژه‌ها در زیر سطور به چلیپا نوشته شده، به ترتیب تهجی به عربی با ترجمه ترکی.

تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۴۵۵۹/۴

آغاز: بسمله. باب الالف: آثار السود، استرخاء، آکله.؛ **انجام:** .. باب الیاء: یرقان، یافوح الصبی الازرق.

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ کاغذ: پسته‌ای، جلد: میشن قهوه‌ای ضربی، ۵گ (۱۸۵پ-۱۸۹ر)، ۲۸ سطر، اندازه: ۲۳×۳۳سم [ف: ۷-۴۲۱]

● اصطلاحات الطبیة / طب / عربی

iṣṭilāḥāt-uṭ ṭibbīya

رساله در بیان اسامی امراض و داروها و نام اعضاءی بدن انسان و تفسیر اصطلاحات مخصوصه طب قدیم.

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۵۳۸

آغاز: الطب علم احوال بدن الانسان من جهة الصحة و المرض و

الحالة المتوسطة لحفظ الصحه الصحة هيئة يكون بها بدن الانسان فى مزاجه و تركيبه بحيث يصدر عنه الافعال السليمه المرض هيئة مضادة لهذه؛ **انجام:** وسطافلون و هو ذوالارواق الخمسه بدله فى استفراغ المائية و البلغميه ثلث اوزانه ایرسا و ثلثا وزنه سکبینج.
بی‌کا، بی‌تا؛ در اواخر این رساله فصل مستقلی به نام ابدال ادویه موجود است که به ترتیب الفبا و در ۷ صفحه است [شورا: ف: ۴-۲۴۲]

● **اصطلاحات طبی و نجومی** / فرهنگ اصطلاحات / عربی
estelāhāt-e tebbī va nojūmī

تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۶۰۴/۵۱
خط: نسخ، کا: شمس الدین محمد بن علی بن حسن جباعی، تا: قرن ۹؛ ۳ص (۲۴۳-۲۴۶) [ف: ۵-۱۰۹]

● **اصطلاحات عرفا = اصطلاحات صوفیه** / عرفان و تصوف / فارسی
estelāhāt-e ‘orafā = estelāhāt-e sūfīye

سهروردی، یحیی بن حبش، ۵۴۹-۵۸۷ ؟ قمری
sohravardī, yahyā ebn-e habaš (1155-1192)

رساله کوتاهی است در بیان اصطلاحات عرفانی که در اشعار شعرایی چون مولانا و عطار مورد استفاده قرار می‌گیرد. در نسخه‌ها این رساله به سهروردی منسوب شده ولی در مجموعه مصنفات شیخ اشراق چنین رساله‌ای مطرح نشده است. علاوه بر این، با توجه به اشعار مولانا (-۶۷۰ق) در آن و حتی عطار (-۶۲۷ق)، نمی‌تواند از شیخ اشراق (- ۵۸۷ق) و عمر بن محمد سهروردی (-۶۲۲ق) باشد مگر این‌که سهروردی دیگری باشد. در کار خود به «رشف الالحاظ» گوشه چشمی داشته و انجام نسخه با «رشف الالحاظ» حسین بن احمد خالدی (قرن ۸ق) برابر است، شاید همان باشد. لفظهای پارسی و تازی بی‌ترتیب در این رساله آمده و شرح کوتاهی داده شد مانند: «آرزو: میل باصل آگاهی. کرشمه: التفات».
[فهرستواره منزوی ۸۵/۷]

۱. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۱۵۷/۶-۱/۱۵۷
آغاز: ازلی بی واسطه عمل خیر و اجتناب ازشر. جفا پوشانیدن دل سالک از معارف و مشاهده و بازداشتن از سیر در عروج ناز قوت دادن معشوق عاشق را خشم ظهور صفات قهری؛ **انجام:** که تقصیری از او در وجود آمده باشد و منازعت را نیز گویند و الله اعلم بحقیقة الحال. تمام شد رساله اصطلاحات که منسوبست به شیخ شهاب الدین سهروردی در بیان ابیات مولای رومی و عطار و امثال ایشان.
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: آغاز؛ ۳گ، ۲۲ سطر [ف: ۱ - ۳۸۲]

۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۸۸۱/۹
آغاز: بسمله الحمدلله رب العالمين ... نظم: من معترفم که شاهد دل معنی است ×× لیکن چکنم که چشم صورت بین است. قال النبی ... ان الله خلق آدم علی صورته. چون بلبلان سرمست و طاوسان شگرف بوی گل شنیدند در ترنم آمدند؛ **انجام:** جست و جوی خرده‌گیری که از تقصیری در وجود آمده باشد و منازعت را نیز گویند و الله اعلم.
خط: نسخ، بی‌کا، تا: دوشنبه ۵ ذیحجه ۱۰۰۵ق؛ در پایان دارد: «تمام شد اصطلاحات که منسوب است بشیخ شهاب الدین سهروردی قدس الله روحه العزیز از برای بیان ابیات و اشعار مولانا جلال الدین رومی و خواجه فریدالدین عطار رحمه الله و امثال ایشان» [ف: ۳-۴۰۹]

● **اصطلاحات العرفاء** / عرفان و تصوف / عربی
iṣṭilāḥāt-ul ‘urafā’

رسولی اصفهانی، محمد، ق۱۳ قمری
rasūlī esfahānī, mohammad (- 19c)

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۰۵۸۱
آغاز: نیست اینجا سخن چون سلاح ×× ز عرفان بیا بازگوی اصطلاح؛ **انجام:** یاقوتة حمراء عبارة عن تفسیر الکلیة بخلاف عقل المفارق المعبر بالدرة البیضاء انتهی ملخص الاصطلاحات
کاتب = مؤلف، تا: ۲۴ ذیقعده ۱۲۴۱ق؛ جلد: تیماج سرخ، ۳۶گ، سطور چلیپا، اندازه: ۱۸×۲۲سم [ف: ۳۳/۱-۱۱۳]

● **اصطلاحات العرفاء** / عرفان و تصوف / فارسی
iṣṭilāḥāt-ul ‘urafā’

رساله‌ای کوتاه که درآن معانی ۲۴ اصطلاح عرفانی و صوفیانه توضیح داده شده است.

کاشان؛ جعفری؛ شماره نسخه: ۷۷/۷
آغاز: بسمله سالک: آنست که روی براه حق آورده کتاب خدایرا عزوجل بدست راست گیرد و سنت رسول صلی الله علیه و آله را بدست چپ و در میان این دو روشنائی راه طی کند؛ **انجام:** و نور و حدث حقیقی بدیده مکاشفه ندیده و راه معرفت الهی بپای استدلال رفته و آنچه دلایل نقلی بایشان رسیده به تقلید فرا گرفته و بحقیقت آن مطلع نگشته اند.
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲گ، اندازه: ۱۶×۲۱سم [ف]

● **اصطلاحات عرفاء** / عرفان و تصوف / فارسی
estelāhāt-e ‘orafā’

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۵۸۶۳/۵

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج تریاکی ضربی ترنجی مقوایی، ۱گ (۳۰۸پ-۳۰۹ر)، ۱۷ سطر (۷×۱۴)، قطع: بغلی، اندازه: ۱۲×۱۶سم [ف: ۱۶-۱۱۳]

● **اصطلاحات عرفاء** / عرفان و تصوف / فارسی

estelāhāt-e ʻorafā'

مؤلف در این رساله مختصر اصطلاحات عرفانی را به نقل از شرح مثنوی به صورت کوتاه و مختصر شرح و تفسیر نموده است. گویا شرح مثنوی که وی از آن این اصطلاحات را استخراج نموده «جواهر الاسرار و زواهر الانوار» کمال الدین حسین خوارزمی است.

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۲۶۲۲/۲

آغاز: اصطلاحات این طایفه اول وقت است و مراد از وقت خالی حالی است که سالک؛ **انجام:** بدین قدر اکتفا کردیم و این اصطلاحات از شرح مثنوی که جامع اسرار معنوی است نقل شده.

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۲۳ق؛ مجدول محرر؛ جلد: ساغری مشکی، ۷گ (۱۶۳ر-۱۶۹پ) حاشیه، ۱۷ سطر [ف: ۳۶-۱۸۲]

● **اصطلاحات عرفاء** / عرفان و تصوف / فارسی

estelāhāt-e ʻorafā'

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۵۸۸۶/۳

خط:نستعلیق،بی‌کا، بی‌تا؛ از روی خط میر محمد باقر داماد؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج تریاکی ضربی لایی، ۱گ (۱۵پ-۱۶ر)، ۱۸ سطر (۱۱×۱۶)، قطع: بغلی، اندازه: ۱۱×۱۷سم [ف: ۱۶-۱۳۱]

● **اصطلاحات عرفانی** / عرفان و تصوف

estelāhāt-e ʻerfānī

قم؛ مرکز مطالعات؛ شماره نسخه: ۱۰۱۸/۳

چند اصطلاح عرفانی است؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۰۹ق؛ جلد: تیماج مشکی عطف و حاشیه قهوه‌ای، گ ۳۵، قطع: بیاضی، اندازه: ۱۰×۱۸سم [ف: ۲-۲۷۵]

← اصطلاحات عشاق ‹ اصطلاحات صوفیان

● **اصطلاحات علم الکلام** / کلام و اعتقادات / عربی

iṣṭilāḥāt-u ʻilm-il-kalām

تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۳۱۳۲/۷

خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، تا: ۴ رجب۱۱۸۴ق؛ ۲گ (۸۵پ-۸۶ر) [ف: ۶-۲۴۰]

● **اصطلاحات العلوم** / چنددانشی / عربی

iṣṭilāḥāt-ul-ʻulūm

ریحان، علیرضا، ۱۲۹۰-۱۳۶۷ شمسی

rayhān, ʻalī-rezā (1911-1988)

رساله‌ای به ترتیب حروف تهجی، که برای هر حرف، برگ‌های سفیدی قرار داده و بنا داشته اصطلاحات علوم متداول مانند فقه، فلسفه، طب و ... را در آن شرح نماید، ولی موفق به تألیف بخش کمی از آن شده و در هر حرف چند اصطلاح را شرح نموده است. مؤلف از علمای شیعه امامیه در قرن ۱۴ است.

قم؛ دارالحدیث؛ شماره نسخه: ۲۹۹

آغاز: مقدمه سبب خفاء بعض المعانی ... و أولها أن متعارف الناس عرفوا أو شاهدوا منها غالبة النوع اوالفرد التمام الظاهر الأغلبی الذی یکون علی کمال؛ **انجام:** ختم الکتاب بأن النبی صل الله علیه و آله و سلم سئل عن یأجوج و مأجوج هل بلغتم دعوتک؟ فقال صلی الله علیه و آله و سلم: مررت بهم لیلة اسری فدعوتهم فلم یجیبوا.

خط: تحریری، کا: سید ریحان الله، تا: قرن ۱۴؛ افتادگی: آغاز؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۵۷گ، اندازه: ۱۲×۱۹سم [ف: ۲۷۰]

● **اصطلاحات فرانسه** / لغت-فارسی

estelāhāt-e farānse

اعتماد السلطنه، محمد حسن بن علی، ۱۲۵۹-۱۳۱۳ قمری

eʻtemād-os-saltane, mohammad hasan ebn-e ʻalī (1843-1896)

اهداء به: ناصرالدین شاه

تاریخ تألیف: ۱۲۸۰ق

اصطلاحات فرانسه راجع به مسائل روز و مکالمات بین اشخاص با ترجمه فارسی آنها آمده است. طرز نگارش چنین است در سمت چپ در داخل ستون‌هایی اصل فرانسوی اصطلاحات و در مقابل آن در ستون‌هایی ترجمه فارسی آن نقل گردیده است.

تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۱۸۴۴

آغاز: در باب سلام و مستحضر بدون از سلامتی؛ **انجام:** از قبیل ضرابخانه و کتابخانه و تماشا خانه و موزه را تماشا کنیم

خط: شکسته نستعلیق، کا: محمود بزچلوئی، تا: ۱۲۹۸ق، جا: تهران؛ مجدول؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج، قرمز، گل و بوته زر، کوبیده مقوایی، ۱گ (۱۷۳)، ۲۴ سطر (۱۴/۵×۲۵)، اندازه: ۳۴×۴۱سم [ف: ۴-۳۰۱]

● **اصطلاحات فقر و تصوف** / عرفان و تصوف / فارسی
estelāhāt-e faqr va tasavvof

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱/۱۸معیری
آغاز: شکر و سپاس بی حد برون از حصر و عد مر آن حی قدیم را که هیچش مثل و مانند؛ **انجام:** الهی تو ما را با این طایفه اهل الله آشنایی شده و جان ما را از محبت این قوم مملو گردان
خط:نستعلیق خفی،بی‌کا، تا: ۹۵۷ق؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: میشن زرشکی، ۴۸ سطر (۱۱/۵×۱۱/۷)، اندازه: ۹×۱۴سم [ف: ۱۸-۲]

● **اصطلاحات فقهی** / فقه، فرهنگ اصطلاحات / فارسی
estelāhāt-e feqhī

ساری؛ عمومی؛ شماره نسخه: ۱۲۶/۳
آغاز: بسمله در رساله‌ای که گفته می‌شود: اقرب و اقوی و اجود در کمال قوه است؛ **انجام:** پس اگر مستحب است مثل این که در فتوی مذکور می‌شود. و السلام
توضیحاتی است درباره برخی از اصطلاحات فقهی؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: شکری رنگ و فستقی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۱ سطر (۱۰×۱۶/۵)، اندازه: ۱۵×۲۱/۵سم [عمومی ساری و تنکابن: ف: ۱۰۲]

← اصطلاحات فقهیه ≻ المصطلحات الفقهیة

● **اصطلاحات الفقهیة** / لغت / عربی
iṣṭilāḥāt-ul fiqhīyya
شرح برخی از لغات به‌کار گرفته شده در کتاب‌های فقهی اعم از اصطلاحات فقهی و لغات مشکله احادیث و اسامی راویان و غیره می‌باشد، شامل لغات کتاب طهارت، بیع، مساقات و نکاح.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۲۵۹۹/۱۰
آغاز: کتاب الطهارات یا حمیرا سمیت بذلك لشدة بیاضها فإن العرب تسمی الأبیض أحمر حته ثم اقرصیه مأخوذ من حت الورق عن الشجر إذا أمتطیه عنه بیر بضاعة بکسر الیاء وضمها؛ **انجام:** و العریف هو الذی [یکفی] مع الساعی یعنیه علی جبایة المال عبدالله بن الخیار بخاء معجمة مکسوره یا و یا معجمه
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۸؛ کاغذ: شرقی، ۱۶گ (۶۴پ-۸۰پ)، ۲۲ سطر، اندازه: ۷×۱۵سم [ف: ۳۱-۷۶۶]

● **اصطلاحات الفقهیة** / فقه / عربی
iṣṭilāḥāt-ul fiqhīyya
رساله‌ای است کوتاه در شرح اصطلاحات فقهی اهل سنت و به قرینه کتاب قبلی ممکن است از (مقید) علی افندی بن ولی الدین باشد. البته اگر کاتب هر دو رساله مجموعه‌ای که این رساله در آن قرار دارد، همان (مقید) علی افندی بن ولی الدین باشد قطعاً مؤلف این رساله نیز هموست.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۳۷۴۵/۲
آغاز: الطهارة هی فی اللغة عبارة عن النظافة و فی الشرع عبارة عن غسل اعضاء مخصوصة ... المسح، امرارید متبلة بلایسیل؛ **انجام:** و السداد هو الاستقامة فی الاقوال و الطریق
خط: نستعلیق، کا: (مقید) علی الرضا، تا: حدود ۱۲۲۹ق؛ محشی؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج زرشکی مجدول، ۲ص (۳۴۹-۳۵۰)، ۳۶ سطر (۸×۱۳)، اندازه: ۱۴/۵×۲۲سم [ف: ۳۴-۷۲۷]

● **اصطلاحات فلسفی** / فلسفه / فارسی

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۸۹۶۸/۸۰
آغاز: در اصطلاحات مهیت، بدان که شیء عقلا سه قسم است: وجود و مهیت و عدم. و بعبارة اخری نور و ظل و ظلمت و به فارسی بود و نمود و نابود
خط: نستعلیق و شکسته، بی‌کا، تا: اوایل قرن ۱۴؛ ۸۱ فایده در نحو عربی (ص۶۳۵)؛ کاغذ: فرنگی نخودی و فستقی، جلد: چرم قهوه‌ای ضربی با ترنج منقش به گل و مرغ، ۲ص (۶۳۴-۶۳۵)، اندازه: ۱۲/۶×۲۱/۸سم [ف: ۲۹/۱-۵۰۰]

← اصطلاحات کیمیا ≻ تحفة المؤمنین (منتخب)

● **اصطلاحات کیمیا** / کیمیا، فرهنگ اصطلاحات / فارسی
estelāhāt-e kīmyā
رساله کوتاهی است دراصطلاحات علم کیمیا به ترتیب حروف تهجی.

قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۳۳۵۱-۱۷/۱۳۱
آغاز: بسمله. فی اوزان المستعمل فی هذا الفن بلسان العربی و الهندی چهار رای را یک برنج و هشت برنج یکسرخ وهشت سرخرا یکماشه و دوازده ماشه را؛ **انجام:** و مصنوعی او مسی است که گداخته و مکرر در بول گاوی ریخته که در آن اشنان جوشانیده باشند و چون قدری.
خط: نستعلیق شکسته، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ جلد: کاغذی، ۵۷گ، ۱۳ سطر، اندازه: ۱۱×۱۷سم [ف: ۱-۳۸۳]

● **اصطلاحات کیمیا** / کیمیا، فرهنگ اصطلاحات / فارسی
estelāhāt-e kīmyā

تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۱۷۱۹۱

بی‌کا، بی‌تا؛ خریداری از محمد نیما؛ اندازه: ۱۲/۴×۸/۳سم [رایانه]

● **اصطلاحات الکیمیاویة** / کیمیا، فرهنگ اصطلاحات / عربی
iṣṭilāḥāt-ul-kīmyāwīyya

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۴۳۴۵/۱۱
آغاز: قال الشیخ و من اشاراتهم فی بعض و یریدون صفة من صفات اسم جوهر اذا دخل النار؛ **انجام:** علیه اکسیر البیاض فعل فیه ذلك و کان اقبل للصبغ و الاحالة من الزجاج و الحمد لله ... تمت الرسالة بعون الله.
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج یك‌لا مشکی، ۵گ (۱۲۷-۱۳۲)، ۲۳ سطر (۱۵/۵×۸/۵)، اندازه: ۲۱×۱۴/۵سم [ف: ۱۲-۵۹]

● **اصطلاحات متفرقه** / فرهنگ اصطلاحات / فارسی
estelāhāt-e motefarreqe

تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۲۵۵۶۳
بی‌کا، بی‌تا؛ خریداری از امان الله [رایانه]

● **اصطلاحات المتکلمین** / کلام و اعتقادات / عربی
iṣṭilāḥāt-ul-mutikallimīn

؟ شیخ طوسی، محمد بن حسن، ۳۸۵-۴۶۰ قمری
šayx-e tūsī, mohammad ebn-e hasan (996-1069)

شاید از شیخ طوسی باشد، این کتاب که در الذریعه (۱۲۳/۲) یاد شده است و شرح قاضی سعید قمی بر آن در کتابخانه راجه فیض آباد هست.

تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه: ۳۸۷۷/۱۱
آغاز: هذا شرح العبارات المصطلحة بین المتکلمین. بسمله: اصول الکلام هو العلم الذی یبحث فه عن ذات الله تعالی؛ **انجام:** و العقاب هو ما لا یلائم المطبع. و الله اعلم بالصواب و بیده الثواب و العقاب. تم
بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی یك‌لا، ۱گ (۱۳۲ر-۱۳۲پ)، ۲۲ سطر، اندازه: ۲۲×۱۱سم [ف: ۳-۱۴۴]

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۵۰۳۴/۱۱-ف
نسخه اصل: همان نسخه بالا [فیلمها- ف: ۳-۱۲۵]

● **اصطلاحات المحدثین** / درایه / عربی
iṣṭilāḥāt-ul muḥaddiṯīn

؟ ساقی خراسانی، محمد زمان بن کلبعلی خان، -۱۲۸۶ قمری
sāqī xorāsānī, mohammad zamān ebn-e kalb-ʻalī xān (-1870)

رساله بسیار مختصر در بیان اصطلاحات و واژه‌های مخصوصی که محدثین نسبت به انواع روایات به‌کار می‌برند.
آغاز: الحمدلله و سلام علی عباده ... الأسماء التی تطلق علی الأحادیث المعتبرة بالاختصاص ثلاث صحاح و حسن و موثق.
انجام: المقبول فهو ما یقوم بالقبول
[رک ایضا: مسجد اعظم ش: ۶۸۰ ضمن جنگ]

۱. تهران؛ ملك؛ شماره نسخه: ۱۷۴۲/۷
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ کاغذ: پسته‌ای، جلد: میشن قهوه‌ای، ۲گ (۱۶۵پ-۱۶۶ر)، ۲۱-۲۳ سطر، اندازه: ۲۱×۱۶سم [ف: ۵-۳۵۵]

۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۸۵۸۳/۳
آغا و انجام: برابر
در فهرست بدون نام مؤلف آمده؛ خط: نستعلیق، کا: محمد حسن تویه ورودری صوفی، تا: ۱۲۷۴ق، جا: طهران؛ مجدول؛ مهر: کتابخانه مهندس بغایری؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱گ (۱۸۸پ-۱۸۹پ)، ۱۸ سطر، اندازه: ۲۲×۱۳/۵سم [ف: ۲۲-۱۶۲]

● **اصطلاحات المحدثین** / حدیث / عربی
iṣṭilāḥāt-ul muḥaddiṯīn

بخاری، محمد شریف
boxārī, mohammad šarīf

در اصطلاحات محدثین به‌گونه‌ای مختصر و مفید، کاتب نام رساله را در پایان «اصول الحدیث» ثبت کرده که صحیح نیست.
آغاز: اعلم ایها الطالب الصادق ان لاهل الحدیث اصطلاحات لابد من معرفتها لمن اراد ان یطلع علی مرادهم.
[الاوقاف العامة بغداد ۲۴۶/۱]

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۴۸۲۶/۳
آغاز: برابر؛ **انجام:** طالبین لبیاننا فصلناها ازالة لحیرتهم لحمدلله الذی هدانا لهذا.
خط: نسخ، کا: محمد بن صوفی مامه، تا: ۱۳۵۰ق، جا: ساوجبلاق؛ جلد: مقوایی لبه‌ها پارچه‌ای بنفش با روکش کاغذی، ۵گ (۱۰۰ر-۱۰۴ر)، اندازه: ۲۲/۵×۱۷/۸سم [ف: ۴۱-۲۳۳]

● **اصطلاحات محلی** / فرهنگ اصطلاحات / کردی
estelāhāt-e mahallī

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۷۶۷۸
برخی واژه‌ها به کردی شبیه است؛ بی‌کا، بی‌تا [د.ث]

● **اصطلاحات مشایخ صوفیه** / عرفان و تصوف / فارسی

estelāhāt-e mašāyex-e sūfīye

رساله کوتاهی است در بیان اصطلاحاتی که در تصوف به‌کار می‌رود، از دیدگاه بزرگان متصوفه.

آغاز: بسمله، زهی مقدس ذات واجب الجودی که با هر موجودی در عین شهود است و از اثر آن شهود است که مشهودان بساتین مشاهدت، با وجود اعانت اوصاف و ...

انجام: و اذا خلصوا و صلوا و اذا وصلوا اتصلوا و اذا اتصلوا لا فرق بینهم و بین حبیبهم، اللهم صل علی محمد خیر الخلق و رحمتهم و تصفیتهم و علی آله و اصحابه و اتباعه و ارواحه و سلم تسلیما کثیرا.

[نسخه‌های منزوی ۱۱۷۳/۱]

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۴۶۹۷/۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: محمود بن علی طبسی، تا: ۱۰۵۹ق؛ محشی؛ کاغذ: شرقی،۴گ(۴۶ر-۴۹ر)،۱۷سطر، اندازه: ۶/۵×۱۵سم [ف: ۳۷-۲۰۹]

۲. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه: ۲۷۹۹/۱۱

آغاز و انجام: برابر

بی‌کا، بی‌تا؛ ۴ص (۳۸-۴۱) [ف: ۵-۱۲]

۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۰۱۳۰/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: مشکی نو، ۲ص (۱-۲)، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۳×۱۷سم [ف: ۳۲-۱۶۲]

● **اصطلاحات المناظرة** / منطق / عربی

iṣṭilāḥāt-ul-munāẓira

مؤلف اصطلاحات علم مناظره را آورده است و در پایان آن، ده مغالطه منطقی را حل کرده است.

تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه: ۳۸۷۷/۱۰

آغاز: البحث فی الاصطلاح اثبات النسبة الایجابیة او السلبیة بالاستدلال، و هو جنس و ما تحته ثلاثة انواع؛ مناظرة، و مجادلة، و مشاغبة؛ **انجام:** بین الصورة المنقوشة و الحیوان المخصوص

بی‌کا، بی‌تا؛ آنچه موجود است در این شماره به نام الصحیفه است؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی یک‌لا، ۴گ (۱۲۹پ-۱۳۲ر)، ۲۲ سطر، اندازه: ۱۱×۲۲سم [ف: ۳-۱۴۵]

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۵۰۳۴/۱۰-ف

نسخه اصل: همان نسخه بالا [فیلمها- ف: ۳-۱۲۵]

● **اصطلاحات منطق و کلام** / منطق، کلام و اعتقادات

estelāhāt-e manteq va kalām

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۸۰۱۹ ض

بی‌کا، تا: ۱۱۳۷ق [د.ث]

● **اصطلاحات منطقی** / منطق

estelāhāt-e manteqī

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۷۵۲۶ ض

بی‌کا، بی‌تا [د.ث]

● **اصطلاحات منطقی** / منطق / ترکی

estelāhāt-e manteqī

تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۱۶۶۶/۱۴

آغاز: فصل فی بعض الاصطلاحات المنطقیة علم یعنی ذهنده اولان صورت؛ **انجام:** عروض لذاته اوله

با عنوان فصل؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۹۹۹ق؛ ۲گ (۲۲۰ر-۲۲۲ر) [ف: ۵-۳۲۴]

● **اصطلاحات نجوم** / هیئت / فارسی

estelāhāt-e nojūm

دارای یک «مقدمه» و چهار «باب» و «خاتمه»: مقدمه در بیان بعضی از آنچه دانستن آن قبل از شروع در مقصود ضرورت است؛ باب ۱. بیان بعضی از اصطلاحات؛ ۲. بیان آنچه مخصوص صفحه دست راست و کیفیة وضع جداول، در چهار «فصل»؛ ۳. بیان آنچه مخصوص صفحه دست راست است و کیفیت وضع جداول و ارقام، در پنج «فصل»؛ ۴. بیان آنچه ورای این دوازده ورق در آن دفتر ثبت می‌افتد، در دو «فصل»؛ خاتمه در فواید چند.

آغاز: بسمله حمد و شکر بی پایان آشکارا و نهان حضرت پروردگاری را که اجرام لطیفه علویه را مدبر ... اما بعد این چند کلمه‌ای است از اصطلاحات نجوم که مبتدی چون در معرفت تقویم شروع کند بی‌ضبط این اصطلاح بر معرفت جداول و خطوط و ارقامی که در آن دفتر ثبت است قادر نگردد و ترتیب این کلمات بر مقدمه و چهار باب و خاتمه واقع است

انجام: تا از ضبط آن رجوع به تقویم احتیاج نداشته باشند و دایره این است که باز نموده شد و الله اعلم بالصواب و الیه المرجع و المآب فی کل باب.

مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه: ۱۸۸۳۹/۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: میرزا حسین اصفهانی، تا: ۱۰۶۳ق، جا: بلاد شماخی؛ مهر: «لا اله الا الله الملک الحق المبین محمد علی» (چهارگوش)؛ جلد: تیماج لایه‌ای عنابی، ۷۸ص (۹۷-۱۷۴)، ۱۶ سطر (۵×۱۱)، اندازه: ۱۰/۵×۱۶/۵سم [ف: ۲-۲۵۲]

● **اصطلاحات نجوم و احکام آن** / هیئت / فارسی

estelāhāt-e nojūm va ahkām-e ān

رساله‌ای است در بیان اصطلاحات و احکام نجومی به‌ترتیب حروف الفبایی که فقط تا اواخر حرف میم را دارد.

آغاز: بسمله، الحمدلله رب العالمین ... آفتاب مرکز و قطب است از برای کواکب علوی و سفلی و در فلک چهارم است

انجام: و نخل و اشجار و آنچه بر سر کوهها روید و از حال هوا باد خزان و ظلمت هوا

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۲۰۷۵/۴

آغاز و انجام: برابر

خط: مختلف، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: نخودی، اندازه: ۱۱×۱۸سم [ف: ۱۰-۲۱۳]

● **اصطلاحات نجومی** / هیئت / فارسی

estelāhāt-e nojūmī

جهان بخش، جواد بن محمد، ق۱۴ قمری

jahān-baxš, javād ebn-e mohammad (- 20c)

استاد مؤلف که از او تعبیر به «عالیجناب ارسطو انتساب غیاث الدین جمشید ثانی ادام الله بقاءه» کرده شرح این بیت انوری که «تو را عطیه عمری چنانکه هیلاجش ×× دهد کبیسه سالش عطای کبری را»، را پرسیده است و مؤلف با کثرت اخلال در احوال فورا امتثال کرده و این کتاب را تدوین کرده است.

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۵۵۷۸

آغاز: مطلع انوار حمد و سپاس و مشرق ثناء بی حد و قیاس صفایح مدایح حکیمی را سزاست؛ **انجام:** کبیسة سنینها بمثل عطایا الکبری للکواکب الهیلاج

خط: تحریری، کاتب = مؤلف، تا: ۲۹ ربیع الاول ۱۳۰۳ق؛ جلد: چرم قهوه‌ای روشن، ۱۲گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۱/۶×۱۸/۵سم [ف: ۴۳-۱۷۱]

● **اصطلاحات النسابة** / انساب / عربی

iṣṭilāḥāt-un nassāba

ابن طقطقی، محمد بن علی، ۶۶۰-۷۰۹ قمری

ebn-e teqtaqī, mohammad ebn-e ʻalī (1262-1310)

فایده ای است در بیان اصطلاحات و رموزی که نسب‌شناسان به‌کار می‌برند به نقل از «الاصیلی المصنف». «الأصیلی فی أنساب الطالبین» اثر مشهور ابن طقطقی است. در مقدمه «الأصیلی» مطالبی درباره اصطلاحات علم انساب آمده است.

آغاز: قال الأصیلی المصنف رحمة الله علیه و لنختم هذا الکتاب ببیان اصطلاحات اصطلح علیها أهل هذا الفن و هو انه اذا ورد ... خ أی فی نسخة و اذ کان من قبیلة و عقبة فی اخری کتبوا عدده فی القبیلة الفلانیة

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۱۶۱/۳

آغاز: برابر؛ **انجام:** و یتظاهر بها کتبوا تحت اسمه انه ساقط أوجمری اوفد ان متجرم و أمثال ذلک، و الله اعلم.

نسخه اصل: کتابخانه ملی پاریس، ش ۲۰۲۱؛ خط: نسخ خوانا، بی‌کا، تا: با تاریخ ۹۳۸ق؛ ۳ص (۲۳۵-۲۳۷)، ۱۵ سطر [عکسی ف: ۳-۳۴۶]

۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ض ۲۴۵۱۰

آغاز: برابر؛ **انجام:** و اذا کان السید یفعل القبایح و یتظاهر بها کتبوا تحت اسمه انه ساقط او خمری اوزان متجرم و امثال ذلک و الله اعلم» [تمت هذه الرسالة من تصانیف شمس الملة و الحق و الدین محمد بن علی الحسنی المعروف بالطقطقی ...]

خط: نسخ، کا: زین الدین احمد معروف به محمد محسن، تا: چهارشنبه ۴ محرم ۱۲۵۸ق؛ مصحح، پس از این کتاب برگ آخر جزء اول کتاب روضة البهیة که در رجب ۱۲۳۴ق کتابت شده صحافی شده که مربوط به این نسخه نیست؛ اهدایی: رهبری، اسفند ۱۳۷۶؛ کاغذ: کشمیری نخودی آهار مهره، جلد: مقوا با روکش کاغذی ابر و باد، عطف و گوشه تیماج، ۱گ (۱۷۳پ)، ۳۳ سطر، اندازه: ۱۷×۲۶/۵سم [اهدائی رهبر: ۸-۱۵۰] و [ف: ۲۷-۶۷]

● **اصطلاحات النسابة** / انساب / عربی

iṣṭilāḥāt-un nassāba

رساله کوتاهی است در بیان اصطلاحاتی که نسب‌شناسان در کتاب‌های انساب به‌کار می‌برند. این رساله غالباً همراه با نسخه‌های «عمدة الطالب» ابن‌عنبه آمده و بارها در آخر «عمدة الطالب» جلالی به چاپ رسیده است. در برخی نسخه‌ها خطبه و مقدمه‌ای مختصر در آغاز رساله آمده است.

آغاز: بسمله. فواید، قولهم صحیح النسب هو الذی ثبت عند النسابة بالشهاده و قوبل بنسخه الأصل و نص علیه اجماع المشایخ النسابین ... فصل فی کلمات تداولتها النسابون فی کتبهم فقولهم فی صح له معان عندهم منها اذا لم یعرفوا الرجل انه معقب ام لا، کتبوا تحته فی صح

انجام: و اذا قیل اسقط اشارة الی انه اسقط من العلویین لعدم اتصاله أولسوء فعله و یجب التفصیل، و الله اعلم

۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ض ۱۳۱۱۴

آغاز: اذا لم یذکر المشایخ المتقون لرجال ذیلاً و لا ذکروا له عقبا و لا نصوا علی انقراضه؛ **انجام:** برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: اواخر قرن ۹؛ افتادگی: آغاز؛ اهدایی: کاظم مدیر شانه‌چی، آبان ۱۳۶۲؛ کاغذ: نخودی آهار مهره، جلد: میشن عنابی لبه‌دار ضربی با ترنج و سرترنج، ۳گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۶/۵×۲۴سم [ف: ۲۷-۶۹]

۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۱۶۱/۲

آغاز و انجام: برابر

نسخه اصل: کتابخانه ملی پاریس، ش ۲۰۲۱؛ خط: نسخ خوانا، بی‌کا، تا: با تاریخ ۹۳۸ق؛ ۵ص (۲۳۰-۲۳۴)، ۱۵ سطر [عکسی ف: ۳-۳۴۶]

۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۵۵۱۰

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۰۱۴ق؛ اهدایی: رهبری، اسفند ۱۳۷۶؛ کاغذ: نخودی آهار مهره، جلد: مقوا عطف و گوشه میشن قهوه‌ای، ۵گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۷×۲۶/۵سم [ف: ۲۷-۶۸]

۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۹۲۶۰/۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: ابوالقاسم بن اسدالله، تا: شعبان ۱۲۹۶ق؛ جلد: تیماج زیتونی مجدول گرهی، ۲گ (۱۵۶ر-۱۵۸پ)، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۷/۵×۲۲/۵سم [مختصر ف: ۶۳۴]

● اصطلاحات النسابین / انساب / عربی

iṣṭilāḥāt-un-nassābīn

نسابه، علی بن عبدالکریم، -۸۰۰؟ قمری

nassābe, ʻalī ebn-e ʻabd-ol-karīm (- 1398)

رساله مختصری است در بیان اصطلاحات و رموز مستعمله در علم نسبت، مشتمل بر «مقدمه» و چند «فصل» و «خاتمه»؛ مقدمه: در اموری‌که انتفاع از آن حاصل و اشتهار آن از واجبات است؛ فصل ۱. کلماتی که متداول در کتب نسابه است؛ فصل ۲. اصول مشهوره‌ای در علم انساب که مبتدی از آن مستغنی نیست؛ خاتمه: در پاره‌ای از مطالب راجع به علم انساب. در فهرست آستان قدس رضوی دو رساله با عنوان «اصطلاحات اهل النسب» آمده که همین رساله دانسته شده ولی آغاز و انجامی جز این دارد (رک: اصطلاحات اهل النسب).

آغاز: الحمدلله رب العالمین ... فهذه رسالة فی اصطلاح النسابة و غیرهم ألفها السید ... و هی مرتبة علی مقدمة و فصول و خاتمة.

انجام: یشیرون الی انه لم یذکره أحد من المشایخ و کثیراً ما یذکر هذا فی قوم مذکورین آخر.

[گویا همانکه در اعلام الشیعه ۱۰۶/۷ آمده است.]

۱. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۲۱۶۹/۲

آغاز و انجام: برابر

خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۷۹ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج قرمز مقوایی، ۶ص، ۱۷ سطر (۱۱/۵×۱۷)، اندازه: ۱۶/۵×۲۲سم [ف: ۵-۲۴۱]

۲. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۴۰۳۹/۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: ابوتراب محلاتی، تا: ۱۲۹۳ق؛ جلد: تیماج سبز، ۳گ (۵۳پ-۵۶پ)، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۸×۲۸سم [محدث ارموی مخ: ۱-۱۴۰]

۳. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۳۵۳۲/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: ترمه، جلد: رویه میشن سیاه ضربی لبه‌دار، ۲۲۰گ (۱۱پ-۲۳۰پ)، ۱۴ سطر [ف: ۶-۴۷۴]

● اصطلاحات و رموز کیمیا / کیمیا / فارسی

estelāhāt va romūz-e kīmyā

رساله کوتاهی است در اصطلاحات و رموز کیمیا که از حکمای مختلف چون جابر بن حیان نقل قول نموده است.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۳۰۱۶/۳۶

آغاز: حاجت به اجسام یعنی اصلح و شبوب و زاجات غسل و تنقیه است، زیبق لفظ مشترک است، قاطر اول را پیش از تدبیر زیبق نامند؛ **انجام:** بر هر جسدیکه خواهی طرح کن آبریز خالص احمر بیرون آید روح نبی مرسل با من گواه باشد گر زانکه یک سر مو در قول ماست کتمان، تمت.

رساله طغرا در اصطلاحات و رموز؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: فرنگی، ۴گ (۵۹پ-۹۸پ)، ۲۵ سطر، اندازه: ۸/۵×۱۴سم [ف: ۳۳-۵۱]

● اصطلاحات هندسه / هندسه، فرهنگ اصطلاحات / عربی

estelāhāt-e hendese

خوانسار؛ فاضل؛ شماره نسخه: ۱۹۶/۴

آغاز: الدایرة شکل مستو یحیط به خط واحد فی داخله نقطه کل الخطوط المستقیمة

بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج قهوه‌ای بدون مقوا، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۱-۱۴۵]

● اصطلاح نحویه / نحو / فارسی

estelāh-e nahvīye

رساله کوتاهی است در نحو شامل اقسام کلمه و ... گویا ترجمه یکی از متون در نحو است.

قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۳/۱۴۹-۵۲۹/۲

آغاز: بسمله، اصطلاح نحویه کلمه لفظی است موضوع از برای معنی مفرد و کلمه بر سه قسم است اسم و فعل و حرف، اسم کلمه‌ایست که دلالت کند بر معنی نفس خود و مقترن نباشد؛ **انجام:** چهارم مقابله پنج ترنم. نون تأکید دو نوع است خفیفه و ثقیله. والله اعلم.

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ ۳گ، ۱۵ سطر [ف: ۱-۳۷۹]

● **الاصغر و الاقصر** / فلسفه / فارسی
al-asqar va-l-aqsar
میرفندرسکی، ابوالقاسم بن میرزا بزرگ، -۱۰۵۰؟ قمری
mīrfendereskī, ab-ol-qāsem ebn-e mīrzā bozorg (-1641)

تهران؛ ادبیات؛ شماره نسخه: ۲۵۳/۲۳
بی‌کا، بی‌تا [ف: ۳-۱۱]

● **اصغریه** / شعر / فارسی
asqarīye
ضیائی مرندی، جهانگیر، ۱۲۷۵-۱۳۵۲ قمری
zīyā'ī marandī, jahāngīr (1859-1934)
در این منظومه همان نزاع مشهور صوفیان که جنگ بین عشق و عقل است اساس کار می‌باشد و نیز همان رجحان معروف که رجحان عشق بر عقل است چنان‌که سرنوشت همه بحث‌های این چنینی صوفی است می‌آید.

تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۱۹۳۵/۱
آغاز: عشق را علت بود ارشاد عقل ×× پس برانداز همه بنیاد عقل؛ **انجام:** کن عطا یارب ضیائی بر دلم ×× از ولای این حسین محترم
خط: شکسته نستعلیق، کا: نعمت الله مرندی، تا: ۱۳۰۳ق، جا: تهران؛ کاغذ: فرنگی، جلد: ابره، کاغذی، مقوایی، ۵ص (۱-۵)، ۱۹ سطر (۹×۱۴)، اندازه: ۱۸×۲۲/۵سم [ف: ۴-۳۹۴]

← اصفهان ⟵ فتحنامه قندهار

● **الاصفهانية = جواب المسائل الاصفهانية** / گوناگون / عربی
al-iṣfahānīyya = jawāb-ul-masā'il-il-iṣfahānīyya
رشتی، کاظم بن قاسم، ۱۲۱۲-۱۲۵۹ قمری
raštī, kāzem ebn-e qāsem (1798-1843)
پاسخ بیست پرسش است از مسایل گوناگون که کسی از اصفهان پرسیده است: ۱. دلیل عقلی بر نبوت خاصه و امامت خاصه است؛ ۲. اسرار نماز و زکات و ...؛ ۳. حکمت غیبت امام عصر؛ ۴. حکمت انسداد باب علم؛ ۵. جمیع میان آیه «لیس للانسان الا ما سعی و «لاراد لقضائه و لا معقب لحکمة»؛ ۶. معنی فرمایش حضرت علی (ع): «تعلق القلب بالموجود شرک و بالمفقود کفر»؛ ۷. حقیقت دنیای ملعونه مذمومه و دنیای محبوبه ممدوحه؛ ۸. در آیه «کمثل الشیطان اذ قال للانسان اکفر فلما کفر» چگونه کفر عرضی اشد از کفر ذاتی شده؛ ۹. حکم این‌که جاهل نماز طواف را فاسد به‌جا آورد؛ ۱۰. حکم کسی که نداند که باید از مجتهد تقلید کند و ...
[فهرست کتب مشایخ، ۳۵۳ ش ۲۹۵]

تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه: ۱۷۳۹/۱۳-عکسی
آغاز: قال سلمه الله تعالی مالحکمة فی غیبة ع؛ **انجام:** و لایرید ان الدنیا و الآخرة نصیب.
بخشی از آن است، با پرسش سوم (غیبت امام) آغاز می‌شود بی‌دیباچه تا پرسش ششم (دنیای ملعون). ناگهان به «جواب مسائل ملا حسین کرمانی» می‌پردازد؛ ۲۱ص (۱۸۷-۲۰۷)؛ خط: نسخ پخته، بی‌کا، تا: قرن ۱۳ [عکسی: ۱-۲۶]

● **الاصفی = تفسیر اصفی** / تفسیر / عربی
al-asfā = tafsīr-i aṣfā
فیض کاشانی، محمد بن شاه مرتضی، ۱۰۰۶-۱۰۹۱ قمری
feyz-e kāšānī, mohammad ebn-e šāh morteza (1598-1680)
وابسته به: الصافی = تفسیر صافی؛ فیض کاشانی، محمد بن شاه مرتضی (۱۰۰۶-۱۰۹۱)
تاریخ تألیف: ۱۰۷۶ق
یکی از تفسیرهای سه‌گانه ملا محسن فیض است که مطالب آن از تفسیر کبیر مؤلف موسوم به «الصافی» انتخاب شده است. ملا محسن تفسیر «الاصفی» را نیز خلاصه نموده و سومین تفسیر خود را بنام «المصفی» به رشته تحریر درآورد و بدین ترتیب تفاسیر سهگانه ملا محسن فیض با نام‌های «الصافی، الاصفی، المصفی» به تالیف رسید. مؤلف در کتاب «الاصفی» همچون تفسیر کبیر خود بر تفاسیر اهل البیت (ع) اکتفا نموده و گاهی از تفاسیر دیگر با تصریح به اسم آن تفسیر مطالبی را بیان می‌کند. احادیثی که از ائمه معصومین (ع) در این کتاب روایت شده با یکی از عناوین «قال، فی روایة، ورد» و آنچه از اهل سنت روایت شده با عنوان «روی» بوده و اگر خود مؤلف در روایتی تصرف نموده آن را تذکر می‌دهد. «الاصفی» در دو جزء مرتب شده: ۱. از ابتدای قرآن تا آخر سوره بنی اسرائیل؛ ۲. از ابتداء سوره کهف تا آخر قرآن.
آغاز: الحمدلله الذی هدانا بالتمسک بالثقلین و جعل لنا القرآن هدی و المودة فی القربی قرة عین ... اما بعد، فیقول الفقیر..هذا مما اصطفیت من تفسیری للقرآن
انجام: و قد سبق تفسیر شیاطین الانس فی سورة الانعام. تم کتاب الاصفی
چاپ: در حاشیه «صافی»، ۱۲۷۴ و ۱۳۱۰ق؛ جداگانه، تهران، ۴-۱۳۵۳، سنگی؛ چاپ تحقیقی، دفتر تبلیغات اسلامی، ۱۳۷۶ش؛ دارالخلافه طهران، سنگی، ۱۳۱۶ق، رحلی، ۶۶۱+۱ص (در هامش)

[الذریعة ۱۲۴/۲؛ فهرست‌های خود نوشت فیض کاشانی ص ۱۳۵–۱۳۶؛ ریحانة الادب ۳۶۹/۴؛ کشاف الفهارس: ۲۰۸/۴–۲۱۲؛ مکتبة امیر المومنین ۱۱۹/۱؛ دنا ۱۰۵۳/۱ (۴۸ نسخه)؛ مشار عربی ص ۱۹۹]

شرح و حواشی:

۱- حاشیة الاصفی؛ فیض کاشانی، محمد بن شاه مرتضی (۱۰۰۶–۱۰۹۱)

۲- یادداشت استنساخ الاصفی؛ علم الهدی، محمد بن محسن (۱۰۳۹–۱۱۱۵)

۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۴۴۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** تم کتاب الاصفی بسنتین بعد تمام الصافی

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ دارای سرلوح کوچک مذهب، مجدول، مذهب؛ واقف: بدیع الزمان دولتشاهی، مهر ۱۳۱۵؛ ۳۴۳گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۵×۲۵سم [ف: ۴–۴۰۶]

۲. تهران؛ مفتاح؛ شماره نسخه: ۱۶۲

جزو یکم،ربعی؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ مجدول؛ قطع: ربعی؛ [نشریه: ۷–۱۰۱]

۳. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه: ۵۰

کامل؛ خط: نسخ خوش، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ محشی با امضاء «منه دام فیضه»، «منه ره»، «منه دام ظله»، «منه طول الله عمره»، «منه رحمه الله»، در پشت صفحه اول یادداشت مورخ رجب ۱۱۳۰ق؛ جلد: تیماج عنابی لایه‌ای، ۴۵۷گ، ۲۱ سطر (۱۰/۵×۲۱)، اندازه: ۱۸×۳۱سم [ف: ۱–۴۹]

۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۱۹۶۰

آغاز: برابر؛ **انجام:** ولم یکن له ولی من الذل ... و لم یزل فیحتاج الی ناصر ینصره و کبره تکبیر آورد ان معنی الله اکبر الله اکبر من ان یوصف

جزء اول از تفسیر سوره حمد تا سوره قبل از کهف؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۰۷۸ق؛ محشی با امضای «منه دام ظله»، دارای علامت بلاغ، در انجام نسخه انهای علم الهدی فرزند مؤلف: «هو. ثم بلغت قراءته و انتهت الی هنا بلغه الله اقصی مراتب الکمال و وفقه لکل خیر بالنبی و آله و کتب ابن مصنف الکتاب عفی الله عنه»؛ واقف: ابن نصیرالدین سلیمان بن علم الهدی بن محسن ملقب به فیض بر اولاد ذکور؛ جلد: تیماج مشکی مجدول، ۲۱۰گ، ۲۰ سطر (۱۳×۲۹)، اندازه: ۲۰×۲۹/۵سم [ف: ۳۴–۹۸]

۵. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۲۷۸

آغاز: برابر

از اول کتاب تا بآخر سوره مائده؛ خط: نستعلیق، کا: محمد علم الهدی کاشانی (فرزند فیض کاشانی)، تا: ۲۰ جمادی الثانی ۱۰۷۸ق، جا: کاشان؛ از روی مسوده‌های مؤلف، مصحح، دارای علامت بلاغ به خط فیض و خط دیگر، در برگ‌های ۳۵، ۶۸، و ۸۰ با این عبارات آنرا تایید نموده: «بلغت قرائته علی ایده الله» «تم بلغت قرائته علی ایده الله» «ثم بلغت قرائته وفقه الله»، نشان‌های «بلغ معارضة و تصحیحا بتایید الله» «ثم بلغ معارضة و تصحیحا بتاییده» و «ثم بلغ معارضة بتاییده» که ظاهراً به خط فیض یا علم الهدی است، یادداشت‌هایی در مورد کتاب و مؤلف و کاتب بر پشت برگ آغازین؛ کاغذ: شرقی، جلد: تیماج مشکی، ۸۲گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۵×۲۴/۵سم [ف: ۴–۷۹]

۶. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه: ۲۱۰۷–عکسی

انجام: برابر؛ تم کتاب الاصفی بسنتین بعد تمام الصافی. و الحمدلله اولاً و آخراً و ظاهراً و باطناً و الصلاة علی محمد.

جلد دوم؛ خط: نسخ خوش، کا: محمد علی بن شیخ نورالدین واعظ امامی، تا: ۱۰۷۹ق؛ با نشانه «بلغ سماعاً» در کناره‌ها، یادداشت «ثم بلغ سماعاً علی ایده الله و بلغ اقصی الکمالات الروحانیة و کتب والده المصنف غفرالله له» در پایان؛ تملک: «ملا جعفر عقدایی روضه خوان»؛ ۴۲۴ص، ۱۹ سطر (۱۱/۵×۲۱/۵)، اندازه: ۲۱×۳۰سم [عکسی: ۱–۲۶]

۷. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۴۸۸۷

آغاز: برابر

کامل؛ خط: نسخ خوب، کا: محمد حسین بن میرزا محمد غروی، تا: ۱۹ ذیقعده ۱۰۸۰ق؛ مصحح؛ مهر: «مشیر افخم وزیر تألیفات»؛ جلد: تیماج دورویه، رو قهوه‌ای گرهی طلاکوب، عطف و گوشه‌ها زرشکی، اندرون مشکی طبله‌دار، ۳۲۷گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۶/۲×۲۶/۳سم [ف: ۴۱–۲۵۹]

۸. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه: ۲۰۲۱

آغاز: برابر

جلد اول تا آخر سوره بنی اسرائیل؛ خط: نسخ خوب، کا: محمد امین انصاری، تا: ۱۰۸۰ق؛ با نسخه اصل مؤلف مطابقه و مقابله شده و تصحیح شده، محشی از مؤلف، تحریر آن برای نوه مؤلف مسمی به ابراهیم بوده و به خط خود در انتهای کتاب روایات و ادعیه و صورت خط دائی خود محمد بن محمدبن مرتضی معروف به علم الهدی فرزند حضرت فیض مبنی بر این که این نسخه را از روی نسخه اصل نوشته و خدمت والد خود خوانده نقل نموده است؛ مجدول به طلا؛ واقف: سپهسالار؛ کاغذ: خان بالغ، جلد: چرمی، ۱۹۱ص، ۲۵ سطر، قطع: وزیری، اندازه: ۱۷×۲۸سم [ف: ۱–۸۰]

۹. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۷۴۷۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: دوشنبه ۲۸ رمضان ۱۰۸۱ق؛ از روی نسخه علم الهدی فرزند فیض، صورت خط فیض و فرزندش علم الهدی در پایان جلد نخست و دوم آمده، محشی با نشان «منه و منه دام فیضه و منه سلمه الله»، مصحح؛ تملک: ابراهیم بن حاجی محمد یزدی، میرزا عبدالله به‌تاریخ ۱۲۳۶ با مهر بیضوی، محمد حسین بن علی رضا یزدی به‌تاریخ شنبه هشتم شوال ۱۲۱۸ با مهر بیضوی؛ کاغذ: شرقی، جلد: دورو تیماج، رو قرمز پشت سبز، ۴۰۱گ، ۲۰ سطر (۱۰×۱۷)، اندازه: ۱۶/۵×۲۶سم [ف: ۱۹–۲۷۵]

۱۰. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۱۱۶۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: محمد هادی بن مرتضی کاشانی، تا: جمادی الثانی ۱۰۸۱ق؛ مجدول، کاتب به‌ضبط شیخ محمد صالح علامه حایری: مولانا محمد هادی بن مرتضی کاشانی (شارح مفاتیح و برادرزاده مؤلف)، مصحح و خوانده شده بر احمد بن محمد محسن؛ واقف: ملا عبدالله نوری، جمادی الثانی ۱۲۹۵؛ در مرداد ۱۳۵۱ در جمع کتابخانه شیخ محمد صالح علامه حایری وارد این کتابخانه شده؛ کاغذ: آهاری نباتی، جلد: مقوا با روکش پارچه، ۳۰۶گ، ۲۴ سطر، اندازه: ۱۵×۲۸سم [ف: ۱۱-۵۲۲]

۱۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۱۱۶۲

آغاز و انجام: برابر

کامل؛ خط: نسخ، کا: محمد هادی بن مرتضی بن محمد مؤمن (سبط برادر مصنف)، تا: جمادی الثانی۱۰۸۱ق؛ مجدول، محشی از محمد صالح بن فضل الله مازندرانی؛ نسخه نزد فرزند مؤلف (محمد محسن) تصحیح و مقابله شده و یادداشت او در ذیل برگ آخر آمده؛ واقف: محمد صالح علامه حائری، مرداد ۱۳۵۱؛ کاغذ: نخودی آهار مهره، جلد: مقوا، رویه پارچه، ۳۰۶گ، ۲۴ سطر، اندازه: ۱۹×۲۸/۵سم [ف: ۲۲-۳۲]

۱۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۴۷۹۶

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: محمد امین ملقب به نجات، تا: ربیع الاول ۱۰۸۱ق؛ این کتاب را محمد ابراهیم نجات که فرزند محمد امین نجات کاتب این نسخه است به‌فرزند خود محمد شفیع هبه نموده، پیش از آن این نسخه به‌نظر مؤلف رسیده و حواشی و اضافات دارد که بعضی به‌خط مؤلف به‌علامت «منه» و بعضی به‌امضای «منه دام ظله» است؛ با سرلوح و کمند زر، مذهب؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج زرکوب، اندازه جلد: ۱۱×۲۰، ۳۴۱گ، ۲۱ سطر (۸×۱۷)، اندازه: ۱۱×۲۰سم [ف: ۱۳-۱۹۰]

۱۳. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۳۶۰۷

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ و نستعلیق، کا: محمد صالح شریف، تا: ۱۰۸۲ق؛ بر فرزند مؤلف مولی محمد علم الهدی خوانده شده، دستخط وی در پایان چنین است: «ثم بلغت قرائته علی ایده الله و زاده توفیقا و نفعه الله بما قرأه و عرض و بلغه الله اقصی مراتب الکمال فی العلم و العمل و کتب ولد مؤلف الکتاب غفر له»، محشی با نشان «منه دام فیضه و منه دام ظله» و غیر آن، مصحح، این نسخه بر حسب وصیت حاج ملا مصطفی از سوی محمد علی در سال ۱۲۹۶ق وقف گردیده است، یادداشت علم الهدی؛ مهر: «محمد علی ...»؛ واقف: ملا مصطفی، ۱۲۹۶؛ کاغذ: شرقی، جلد: تیماج زرشکی، عطف: تیماج مشکی، ۳۷۱گ، ۲۰ سطر (۱۰×۱۷)، اندازه: ۱۶/۵×۲۵سم [ف: ۳۴-۴۷۲]

۱۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۲۰۴۵

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۰۸۳ق؛ تملک: محمد بن عبدالله نوری مشهور به صدق الملک رئیس دفاتر وزارت خارجه در تهران ربیع الاول ۱۳۰۶؛ مهر: «صدق الملک» (بیضی)، «محمد بن عبدالله» (بیضی)؛ جلد: تیماج زیتونی، ۲۹۶گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۶×۲۴/۵سم [ف: ۳۵-۵۸]

۱۵. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۲۱۶

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: نورالدین محمد نصیرالدین علی، تا: ۱۰۸۹-۱۰۹۰ق؛ کاغذ: متوسط، جلد: تیماج قرمز، ۴۷۶ص، ۲۹ سطر، قطع: وزیری، اندازه: ۱۷×۲۷سم [ف: ۴-۹]

۱۶. تهران؛ سلطنتی؛ شماره نسخه: ۱۲۷۵

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ متوسط، کا: سرور بن عبدالله، تا: محرم ۱۰۹۱ق؛ مهر: «مشیرالسلطنه»، «حسین بن هدایت الله»، «رضا الحسینی»، ناصرالدین شاه قاجار؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: مقوای روکش چرم قهوه‌ای، اندرون کاغذ دودی رنگ، ۶۲۷ص، ۲۵ سطر، قطع: وزیری، اندازه: ۱۷/۲×۲۷/۷سم [ف: ۱-۱۶۳]

۱۷. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه: ۲۱۶۷۱

آغاز: برابر

کامل؛ خط: نسخ، کا: محمد بن محمد کاظم سنجر، تا: شنبه ۲۵ جمادی الاول ۱۰۹۲ق؛ محشی منقول از تفسیر صافی و تفسیر مجمع البیان، مصحح؛ مهر: «لا حول و لا قوة الا بالله العلی العظیم» (وارونه)؛ کاغذ: حنائی، جلد: تیماج ضربی، ۲۳ سطر (۹/۵×۱۸)، اندازه: ۱۷×۲۶/۵سم [ف: ۲-۵۴۱]

۱۸. سمنان؛ مدرسه صادقیه؛ شماره نسخه: ۴۰

آغاز: سورة الکهف بسمله الحمدلله الذی انزل علی عبده الکتاب یعنی القرآن علم الله سبحانه عباده کیف یحمدونه؛ **انجام:** برابر

نیمه دوم کتاب از سوره کهف تا آخر قرآن؛ خط: نسخ جلی، کا: عقیل بن سید رکن الدین مسعود بن محمد تقی حسینی، تا: ۱۰۹۴ق؛ مصحح؛ در اول نسخه وقف از حاجی محمد هادیا به موجب وصیت آقا محمد محسن کاشی؛ جلد: تیماج قهوه‌ای دورو، ۲۰۴گ، ۲۰ قطع: وزیری، اندازه: ۱۸×۲۴سم [ف]

۱۹. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۳۵۴۰۶

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: محمدی بن محمد یوسف حسینی مازندرانی، تا: ۱۰۹۴ق؛ مجدول؛ اهدایی: رهبری، اردیبهشت ۱۳۸۶؛ کاغذ: نخودی آهار مهره، جلد: تیماج فرنگی سوخت قهوه‌ای زرکوب مشبک، ۳۷۲گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۹×۳۰/۹سم [اهدائی رهبر: ۱علوم قرآن-۶۳]

۲۰. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۳۵۰۱

جزء اول تفسیر از ابتدای قرآن تا آخر سوره بنی اسرائیل؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: احتمالاً قرن ۱۲؛ مجدول، مصحح؛ کاغذ: اصفهانی

نخودی، جلد: تیماج زرشکی و فندقی ضربی، ترنج و سرترنج با گل و بوته، ۲۱۸گ، ۲۰ سطر (۱۰×۱۶/۵)، اندازه: ۱۴/۵×۲۳/۵سم [ف: ۱۶-۹]

۲۱. قم؛ حافظیان، ابوالفضل؛ شماره نسخه: ۹

آغاز: بسمله الحمدلله الذی خلق السموات والارض وصف نفسه بما نبه به علی انه مستحق للحمد؛ **انجام:** الذین آمنوا برسول الله اذا یتلی علیهم القرآن یخرون للاذقان سجداً یسقطون علی وجوههم تعظیماً.

از سوره مبارکه انعام تا آیه ۱۰۷ سوره اسراء؛ خط: نسخ زیبا، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: انجام؛ مصحح ؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۱۳گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۷×۲۴/۵سم [ف]

۲۲. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه: ۳۲۸۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ دارای علامت بلاغ؛ جلد: مقوا با روکش پارچه عطف وگوشه تیماج سیاه، ۴۶۸گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۷×۲۵سم [ف: ۱-۱۶۵]

۲۳. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۲۸۸

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: ترمه، جلد: میشن مشکی، ۳۲۵گ، ۲۴ سطر، اندازه: ۱۲/۳×۱۸/۵سم[ف:۱-۳۷]

۲۴. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه: ۵۱۰۶

نیمه دوم کتاب از «کهف» تا «ناس»؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ واقف: حاج احمد آقا کرمانشاهی؛ کاغذ: فرنگی سفید، جلد: تیماج سرخ مقوایی ضربی، ۲۱۷گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۵×۲۴سم [ف: ۳-۱۴۵]

۲۵. مشهد؛ مدرسه آیة الله خوئی؛ شماره نسخه: ۲۰

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: انجام؛ مصحح، محشی از فیض، در حاشیه برگ دوم نشانی امانت محمد محسن طالقانی از حاج شیخ محمد رضا به‌تاریخ ربیع الثانی ۱۳۳۱؛ تملک: محمد زنده یاد؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۴۵گ، ۳۳ سطر، اندازه: ۲۰×۳۰سم [ف: ۱۴]

۲۶. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۶۵۷۴

آغاز و انجام: برابر

نسخه؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: اوایل قرن ۱۲؛ ظهر ورق اول حدیثی است در فضیلت «فاتحة الکتاب» و نیز دعای قبل و بعد از تلاوت و همچنین فهرست سوره‌ها و ابیاتی در فهرست و ترتیب سوره‌ها، ذیل ورق آخر معنی واحد واحد به نقل از «صحاح اللغة»؛ وقفی به‌وسیله کتابخانه آیة الله بروجردی در سال ۱۳۸۰؛ کاغذ: نخودی آهار مهره، جلد: تیماج عنابی با آستر مشکی، ۳۰۹گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۶×۲۵سم [ف: ۲۲-۳۰]

۲۷. تهران؛ مدرسه معمارباشی؛ شماره نسخه: ۵

آغاز: برابر؛ **انجام:** علی المعاصی کما حمل الشیطان من الجن و قد سبق تفسیر شیاطین الانس فی سورة الانعام.

خط: نسخ، کا: محمد بن محمد، تا: ۲ صفر ۱۱۰۳ق؛ مصحح، محشی؛ دارای علامت بلاغ، با یادداشت اتمام مقابله نسخه و تصحیح اغلاط و بلاغ در اواخر ربیع الاول ۱۱۰۰ ق به دست کاتب در پایان جلد دوم؛ تملک: عبدالرحیم بن حاجی رشید در سال ۱۲۵۶ق با مهر «یا رحمن و یا رحیم» (مربع)؛ جلد: تیماج قهوه‌ای با روکش پارچه‌ای قرمز، ۳۵۰گ، ۳۴-۲۴سطر [معمارباشی: ف: ۱۵]

۲۸. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه: ۲۶۴

آغاز: برابر

کامل؛ خط: نسخ، کا: محمد قاسم بن بیجن بیکفی، تا: پنج‌شنبه غره ربیع الاول ۱۱۱۴ق؛ مجدول، مذهب؛ تملک: محمد حسین بن سید علی حسینی طباطبائی؛ مهر: حاج سید سعید؛ کاغذ: صیقلی، جلد: تیماج عنابی لولایی، ۴۱۷گ، ۲۲ سطر (۹/۵×۱۸/۵)، اندازه: ۱۸/۵×۲۵سم [ف: ۱-۲۳۰]

۲۹. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه: ۲۱۰۱-عکسی

انجام: نویسنده: تم الجزء الاول من الاصفی و یتلوه الجزء الثانی من سورة الکهف الی آخر القرآن. فی سنة ۱۱۱۹

جلد اول؛ خط: نسخ خوش، بی‌کا، تا: ۱۱۱۹ق؛ با علامت بلغ مقابلة؛ ۵۲۰ص، ۱۹ سطر (۱۲/۵×۲۰)، اندازه: ۲۱×۳۰سم [عکسی: ۱-۲۶]

۳۰. همدان؛ مدرسه غرب؛ شماره نسخه: ۱۰۱۲۶

خط: نسخ خوش، بی‌کا، تا: ۱۱۲۰ق؛ قطع: وزیری [رشت و همدان: ف: ۱۶۰۶]

۳۱. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۲۵۷۲-۱۴/۲۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: پاک شده، تا: ۱۱۲۵ق؛ در ظهر نسخه وقف‌نامه‌ای به سال ۱۱۹۱؛ جلد: تیماج، مشکی مجدول گرهی ضربی، ۱۹۷گ، ۳۰ سطر [ف: ۱-۳۸۳]

۳۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۰۵۶۰

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: عبدالمطلب بن محمد باقر تهرانی، تا: ۱۴ ربیع الثانی ۱۱۳۰ق؛ محشی؛ اهدایی: رهبری، خرداد ۱۳۷۳؛ کاغذ: نخودی آهار مهره، جلد: تیماج قهوه‌ای ضربی با ترنج و سرترنج، ۲۹۰گ، ۲۴ سطر، اندازه: ۱۸×۲۴سم [اهدائی رهبر: ۱علوم قرآن-۶۴] و [ف: ۲۲-۳۱]

۳۳. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۱۹۱۲۵

کا: محمد صالح، تا: ۱۱۳۲ق؛ انتقالی از کتابخانه پهلوی-مجموعه نوازی؛ اندازه: ۱۳/۴×۲۰/۴سم [رایانه]

۳۴. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۲۷۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: محمد طاهر بن محمد باقر، تا: ۱۱۳۴ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج تریاکی با ترنج و نیم‌ترنج، منگنه ضربی، مقوایی، ۳۲۷گ، ۲۶ سطر (۹×۱۶)، اندازه: ۱۴/۵×۲۰/۵سم [ف: ۷-۲۴۵]

۳۵. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه: ۲۰۳۹

آغاز: و یفسدون فی الارض بسبب قطع ما فی وصله نظام العالم و صلاحه کنا ورد اولئک هم الخاسرون قال الذین خسروا انفسهم لما صاروا الی النیران و حرموا الجنان کیف تکفرون بالله قال؛ **انجام:** برابر

خط: نسخ، کا: خان محمد بن علی محمد، تا: ۱۱۳۶ق، جا: اردوباد، مدرسه ظهیریه؛ افتادگی: آغاز؛ محشی، مصحح، دو برگ اول تفسیر «تتمیم تفسیر جمال الدین محمد بن احمد محلی شافعی» ناقص در ابتدای نسخه؛ جلد: تیماج سیاه سوخت با ترنج و با سر مجدول، ۴۵۰گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۶×۲۶سم [ف: ۱-۱۶۵]

۳۶. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۹۴۳۵

آغاز: بسم الله قال الله هو الذی یتاله الیه کل مخلوق؛ **انجام:** برابر

خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: حدود قرن ۱۳، فاقد دیباچه است؛ واقف: خان بابا مشار؛ کاغذ: شکری، جلد: مقوا، ۳۷۳گ، مختلف السطر، اندازه: ۲۰/۵×۳۰سم [ف: ۱۱-۵۲۳]

۳۷. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۵۲۸۹

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: نیمه اول قرن ۱۳؛ مذیل به روایاتی از کتاب کافی و صحیفه سجادیه در فضیلت اهل قرآن و ثواب و آداب تلاوت و دعای ختم قرآن و نکوهش ترک آن است، محشی؛ واقف: جعفر زاهدی، ۱۳۷۷ش؛ کاغذ: شکری آهار مهره، جلد: مقوا، عطف پارچه مشکی، ۲۸۱گ، ۲۸ سطر، اندازه: ۱۷/۲×۲۵سم [ف: ۲۲-۳۲]

۳۸. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۰۰۱۶

آغاز: الحمدلله الذی انزل علی عبده الکتاب یعنی القرآن؛ **انجام:** برابر

از تفسیر سوره کهف تا آخر کتاب؛ خط: نسخ، کا: محمد صادق بن حاج محمد، تا: ۱۲۲۸ق؛ واقف: شمس الدین جزایری؛ کاغذ: شکری، جلد: مقوا، ۱۵۱گ، ۲۲ سطر، اندازه: ۸×۲۸سم [ف: ۱۱-۵۲۴]

۳۹. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۲۵۲

خط: نسخ، کا: احمد بن حاجی علی، تا: شنبه پایان شوال ۱۲۴۲ق؛ کاغذ: فستقی، جلد: میشن ضربی، ۲۵۹گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۹/۹×۲۹/۶سم [ف: ۱-۳۷]

۴۰. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۴۴۰

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: میر علینقی بن میر محمد صادق گرمرودی، تا: شنبه ۲۷ ذیحجه ۱۲۵۰ق؛ واقف: نائینی؛ ۲۴۸گ، ۲۴ سطر، اندازه: ۲۰×۳۰سم [ف: ۴-۴۰۶]

۴۱. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۱۷۰

خط: نسخ، کا: محمد بن زین العابدین، تا: ۱۲۵۶ق؛ صفحات دو جدولی؛ کاغذ: آهارمهره فرنگی، جلد: میشن سیاه، ۱۷۰گ، ۲۲ سطر، اندازه: ۱۳/۵×۲۱/۵سم [ف: ۱-۳۷]

۴۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۱۰۸۳۶

آغاز: برابر؛ **انجام:** لاتدرکه فکیف ابصار العیون و هو اللطیف النافذ فی الاشیاء کذا ورد فی الخبر

از آغاز تا اواسط سوره انعام؛ خط: نسخ، کا: حسین طادی تفرشی، تا: قرن ۱۴؛ پایان نسخه یادداشتی از علی اکبر بن علی اصغر شاهمیری در ۳ فروردین ۱۳۳۹ش که نوشته نسخه از نوشتجات پدر پدرش آخوند ملا حسین طادی تفرشی است؛ جلد: گالینگور آبی، ۸۳گ، ۲۴ سطر (۱۱/۵×۲۲)، اندازه: ۱۹×۳۱سم[ف:۲۰-۳۷۰]

۴۳. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۲۳۹۵

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ مصحح، دارای دو سرلوح، مجدول؛ تملک: «محمد بن اسماعیل» در سال ۱۲۵۴ق همراه با مهر «العبد المذنب محمد ۱۲۲۶»؛ مهر: «محمد»، «العبد المذنب محمد»؛ کاغذ: ترمه، جلد: تیماج سرمه‌ای ضربی مقوایی، ۴۱۷گ، ۲۳ سطر (۹×۱۸)، اندازه: ۱۷×۲۸/۵سم [ف: ۱۲-۱۶۶]

۴۴. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه: ۴۲۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ پخته، کا: محمد تقی بن داوود، بی‌تا، محرم ۱۱۲۴ (پایان جزء یکم) و ذیحجه ۱۱۲۵ (پایان جزء دوم)؛ تملک: «عبده الجانی بحرالعلوم محمد مهدی البهبهانی فی ربیع الثانی ۱۲۸۸»؛ کاغذ: نخودی آهار مهره، جلد: تیماج قهوه‌ای کهنه، درون تیماج عنابی، ۳۲۴گ، ۲۵ سطر (۹/۵×۱۹/۵)، اندازه: ۱۶×۲۷/۵سم [ف: ۱-۲۰]

۴۵. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۲۲۳۵

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ تملک: محمود بن محمدرضا بیدگلی با مهر «الواثق الراجی عبده محمود» (مربع)؛ مهر: «شفیع المحسن فی الآخرة محمد و العترة الطاهرة»(بیضی)؛جلد:میشن،قهوه‌ای، عطف تیماج، ۲۵۴گ، ۲۶ سطر، اندازه: ۱۸×۲۴/۵سم [ف: ۳۵-۲۳۰]

۴۶. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه: ۲۲۴۰۲

شامل سوره نور تا اواسط سوره مطففین؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ تملک: حسن دجیلی مورخ ۱۲۵۹ق؛ جلد: تیماج مشکی، ۲۳ سطر (۹×۱۷)، اندازه: ۱۴×۲۴سم [ف: ۲-۲۴۴]

۴۷. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه: ۲۶

بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: سفید معمولی، جلد: تیماج قرمز، ۳۸۲ص، قطع: خشتی [فهرست عراقی: ۱-۱۸]

۴۸. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه: ۲۷

بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: سفید معمولی، قطع: خشتی [فهرست عراقی: ۱-۱۹]

۴۹. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه: ۲۸

بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: سفید معمولی، قطع: خشتی [فهرست عراقی: ۱-۱۹]

● **الاصل** / حدیث / عربی
al-aṣl

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۳۸۷۷۱
خط: نسخ، کا: خلیل بن محمدهاشم شیرازی، تا: ۱۳۰۷ق؛ مذیل است به ۲ برگ از روضه کافی؛ مصحح؛ اهدایی: رهبری، بهمن ۱۳۸۴؛ کاغذ: نخودی فرنگی، جلد: گالینگور با عطف و گوشه تیماج قهوه‌ای، ۲گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۵/۲×۲۱سم [اهدائی رهبر: ۲ اخبار۱-۱۰۵]

● **الاصل** / حدیث / عربی
al-aṣl

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۳۰۶۴۸
آغاز: بسمله. حمدله. قال المصنف رحمه الله من کلام الامام علی بن موسی الرضا ... طوبی لمؤمن مظلوم؛ **انجام:** فزوجهما ایاهما فتزاوجا فکانت تزویج نبات العم هذا آخر ما وجدناه من الکتاب صاحب مستدرک الوسائل، اصل را در جلد ۱۲ص ۴۳۷ این گونه آورده است: «اصل لبعض قدمائنا». این اصل که از اصول اربعمائه می‌باشد از علی بن موسی الرضا علیه السلام نقل کرده که فرمود: «یا محمد طوبی لمؤمن مظلوم و مغضوب مستضعف الخ»؛ خط: نسخ تحریری، کا: سید مصطفی بن احمد صفایی خوانساری، تا: جمادی الثانی۱۳۷۶ق؛ از روی نسخه خط خاتم المحدثین حاج آقا حسین نوری مؤلف مستدرک الوسائل نوشته شده؛ اهدایی رهبری، خرداد ۱۳۷۳؛ کاغذ: نخودی ماشینی، جلد: مقوای زرشکی با عطف میشن سبز، ۲گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۷/۵×۲۲سم [اهدائی رهبر: ۲ اخبار۱-۱۰۴]

● **الاصلاح** / عربی
al-iṣlāḥ

ابوحاتم رازی، احمد بن حمدان، -۳۲۲ قمری
abū-hātam-e rāzī, ahmad ebn-e hamdān (- 935)

[فهرست مجدوع ص ۲۹۴؛ ایوانف ش ۲۹]

۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۱۵۰۷-ف
خط: نسخ، کا: عبدالرسول بن ملامنیر سلیمانجی ابن ملاعلی بهابار کهنه ابن ملاامین جی ابن الماذون سیدی میاجد علی علی بهائی مراد هنبور از چاکران داعی مولا عبدالقادر نجم الدین، تا: ۲۰ ربیع الاول ۱۲۷۸ق؛ ۱۹۰گ [فیلمها- ف: ۱-۲۸۳]

۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۱۴۳۱-ف
خط: نسخ، بی‌کا، تا: آدینه ۲ شعبان۱۳۱۳ق [فیلمها- ف: ۱-۲۸۳]

● **اصلاحات مقاوله‌نامه میان دولت ایران و عثمانی** / اسناد-فارسی
eslāhāt-e moqāvele-nāme mīyān-e dowlat-e īrān va ‘osmānī

تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۹۸۲/۳۴
در پنج فقره در زمان ناصرالدین شاه به‌وسیله میرزا محسن خان در اسلامبول مورخ ۲۴ محرم ۱۲۹۴؛ خط: شکسته نستعلیق، کا: داود بن محمد بن علی مازندرانی، تا: ۲۴ محرم ۱۲۹۴ق؛ ۱گ (۱۱۵پ) [ف: ۷-۱۱۷]

● **اصلاح الاجساد** / کیمیا / عربی
iṣlāḥ-ul-ajsād

کرمانی، محمد کریم بن ابراهیم، ۱۲۲۵-۱۲۸۸ قمری
kermānī, mohammad karīm ebn-e ebrāhīm (1810-1871)

تاریخ تألیف: پایان ذیحجه ۱۲۶۹ق
در یک «مقدمه» و ۹ «باب»: مقدمه در بسائط این جهان؛ باب ۱. تنقیة هذه الاجساد و تخلیصها؛ ۲. تکلیس الاجساد؛ ۳. تصعید هذه الاجساد؛ ۴. تشمیع الاجسام؛ ۵. الحل؛ ۶. تقطیر الاجساد؛ ۷. عقد الاجساد؛ ۸. تحصیل الاصباغ؛ ۹. بعض النوادر، در چند «فصل».
آغاز: بسمله، حمدله، صلات ... و بعد، یقول العبد الاثیم کریم بن ابراهیم ان هذه رسالة شریفة فی معنی تنقیة الاجساد و تطهیرها
انجام: او تغمس بماء الکبریت و توضح فی مکان رطب ثم تفعل به کما مر و قد فرغ من کتابتها مصنفها فی آخر ذی الحجه من شهور سنة تسع و ستین بعد المأتین و الالف حامداً مصلیاً مستغفراً

۱. شیراز؛ علامه طباطبائی؛ شماره نسخه: ۱۴۶۸/۶
آغاز: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ ۷گ (۱۶۱-۱۶۸)، اندازه: ۱۸/۵×۲۹/۵سم [نسخه پژوهی: ۳-۱۴۹]

۲. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه: ۵/۵
خط: نسخ پخته، بی‌کا، تا: پایان قرن ۱۳؛ ۱۶گ (۳۹پ-۵۴پ) [ف: ۱-۲۰]

۳. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه: ۲/۵
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ پخته، کا: یوسف شیرازی، تا: ۱۲۷۸ق؛ ۲۲گ (۷۰پ-۹۱ر) [ف: ۱-۲۰]

۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ض۱۰۷۲۹
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، کا: ابوالقاسم، تا: ۱۲۸۳ق [الفبائی: ۵۳]

۵. قم؛ مرکز مطالعات؛ شماره نسخه: ۱۹۰/۶
آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج، زیتونی، ۲۵گ (۱۰۹پ-۱۳۳ر)، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۵×۲۴سم [ف: ۱-۱۶۰]

۶. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۳۳۰۱/۷

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: فرنگی آهار مهره، جلد: میشن قهوه‌ای، ۱۳گ (۱۵۸ر-۱۷۰ر)، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۴×۲۱سم [ف: ۶-۳۶۴]

● اصلاح الادوية المسهلة / طب / عربی

iṣlāḥ-ul-adwīyyat-il-mushila

اعسم دمشقی، حبیش بن حسن، ق۳ قمری

a‘sam-e damešqī, hobayš ebn-e hasan (- 9c)

رساله‌ای است درباره تعلیم بهترین و مؤثرین ترکیب برای ساختن داروهای مسهل. مؤلف پس از دیباچه خواص مسهل‌ها را آورده آنگاه از ماهیت و خاصیت و اندازه خوراک این داروها گفتگو نموده است: سقمونیا، صبر، شحم حنظل، تربد، شیرم، مازریون، دند، قثاء الحمار، لبن یتوع، هلیلج، غاریقون، جنطیانا، بسفایج (بس پایگ)، سورنجان، بوزیدان، افتیمون، افسنتین، حب النیل، شحم الرمان، سناء، لبلاب، شاهترج، عاقلی، عنب الثعلب، کرفس، بقلة الحمقاء کربزه، حرف، سلق، حند قوقا، نانخواه.

آغاز: بسمله و به نستعین. هذا کتاب حبیش بن الحسن فی اصلاح الادویة المسهلة و نفی مضارها و ضروب استعمالها. اما المنفعة التی یتالها ابدان الناس و نفوسهم من شرب الادویة المسهلة ... فقد شرحتها القدماء من المتطببین.

انجام: و اما ذکر سائر الادویة فانت تعرف قوامها و منافعها من کتب القدماء ان احببت ان شاءالله وحده. و صلی الله علی محمد و آله اجمعین الطیبین الطاهرین.

[سزگین ۳: ۲۶۵]

۱. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۴۲۳۰/۲

آغاز: اعلم ان اسهال الادویة علی ثلاثة ضروب احدها یکون بالحده کالسقمونیا و شحم الحنظل و نحو هما و ضرب الثانی ... و الضرب الثالث..؛ **انجام:** و ان کان قلیلا فبالماء الحار فانه یجدر ما بقی من الفضله ...

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۸رمضان ۹۸۴ق؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: فستقی، ۱۵ سطر، اندازه: ۹/۷×۱۸/۳سم [ف: ۷-۲۹۰]

۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۴۶۰/۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۹۸۹ق؛ ۱۷ص (۱۱۴-۱۳۰) [ف: ۴-۷۱۸]

۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۳۶۰/۵۱

خط: نستعلیق، کا: طبیب حموی، تا: شنبه ۱۱ صفر ۱۰۰۷ق؛ کاغذ: سفید [سنا: ف: ۱-۱۹۰]

۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۵۳۸

آغاز و انجام: برابر

بی‌کا، بی‌تا [ف: ۴-۲۴۹]

۵. تهران؛ سعید نفیسی؛ شماره نسخه: ۲۲/۴

بی‌کا، بی‌تا [نشریه: ۷-۶۸۷]

● اصلاح الادوية المسهلة / طب / عربی

iṣlāḥ-ul-adwīyyat-il-mushila

فواید کوتاهی است در کاربرد و اندازه داروهای مسهل و درمان بیماری کثرت احتلام که با ذکر ادویه مفرده مسهله و مثالی در ادویه مرکبه آن آغاز می‌شود و با بیان درمانی برای کسانی که معالجه با دارو را دوست دارند پایان می‌یابد. در ابتدای آن از مرکبات منصوری نام برده شده است. شاید این مطالب به نقل از کتاب مرکبات منصوری باشد. محمد بن زکریای رازی کتاب مفصلی به عربی در ده گفتار تدوین کرده است که به نام‌های «کناش منصوری»، «طب منصوری»، «المنصوری فی الطب» و «کفایه منصوری» مشهور است. همچنین منصور بن محمد شیرازی کتابی با عنوان «کفایه منصوری» یا «کفایه مجاهدیه» یا «مرکبات منصوری» به زبان فارسی نوشته است. حبیش بن حسن دمشقی نیز رساله‌ای با نام «اصلاح الادویة المسهلة» دارد. احمد تنکابنی نیز رساله مستقلی با عنوان «رسالة الاسهال» تدوین کرده است. نسخه حاضر شاید بخش‌هایی از یکی از کتب مذکور باشد. این نسخه به قرینه مؤلف رساله‌های قبل و بعدش با کتب «تنقیح المکنون» خجندی و اصول تراکیب سمرقندی مطابقت داده شد که بخش‌هایی از هیچ یک از دو نسخه فوق نبود.

تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۴۸۶۷

آغاز: فی اصلاح الادویة المستهلة و قوتها و مقادیرها مرکبات المنصوری السقمونیا یسهل الصفرا بقوة و اقل ما یسقی منه قیراط ... شحم الخنظل یسهل البلغم بقوه؛ **انجام:** مسهلل لمن یکره الادویة ... جوارش لا یسخن منه و یقوی المعدة و رد عشرة طباشیر خمسه ... مثله نصف درهم یسفف ثلثة دراهم بماء بارد صادق البرد.

خط: نستعلیق متوسط، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: دولت ابادی، جلد: مقوایی با روکش کاغذی مشکی نقوش، عطف تیماج اناری، اندرون کاغذی سرخ، ۳گ (۲۹پ-۳۲)، ۱۷ سطر (۶/۵×۱۳/۵)، اندازه: ۱۲/۵×۲۱/۵سم [رایانه]

● اصلاح الارواح / کیمیا / عربی

iṣlāḥ-ul-arwāḥ

کرمانی، محمد کریم بن ابراهیم، ۱۲۲۵-۱۲۸۸ قمری

kermānī, mohammad karīm ebn-e ebrāhīm (1810-1871)

تاریخ تألیف: پایان ذیحجه ۱۲۶۹ق
در اکسیر و کیمیا در یک «مقدمه» و هفت «باب»: مقدمه، در تعریف روح در صنعت؛ باب ۱. غسل الروح؛ ۲. ازالة الاوساخ الطبیعیة؛ ۳. عقد الزئبق هاربا؛ ۴. حل الزئبق؛ ۵. عقد الزئبق ثابتاً؛ ۶. تحمیره؛ ۷. تشمیعه.
آغاز: بسمله، حمدله، صلات. و بعد، یقول العبد الاثیم کریم بن ابراهیم ان هذه کلمات متینة بل هی درة ثمینة کتبتها فی اصلاح الارواح
انجام: و لابد منها فی العمل الحق و فی ما ذکرنا فی هذا الباب کفایة لاولی الالباب و قد فرغ من تسویدها مصنفها کریم بن ابراهیم فی آخر شهر ذی الحجه من شهور سنة تسع و ستین بعد المأتین و الالف، حامداً مصلیاً مستغفراً
[فهرست مشایخ ۲۳۶/۲]

۱. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه: ۵/۳
خط: نسخ پخته، بی‌کا، تا: پایان قرن ۱۳؛ ۱۵گ (۱۰پ-۲۴ر) [ف: ۱-۲۰]

۲. شیراز؛ علامه طباطبائی؛ شماره نسخه: ۱۴۶۸/۴
آغاز: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ ۷گ (۱۴۵-۱۵۲)، اندازه: ۱۸/۵×۲۹/۵سم [نسخه پژوهی: ۳-۱۴۹]

۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۸۹۹۸
آغاز: منه بعض و الباقی منه بعض و الجسد سایر النباتات و اجزائها القیر؛ **انجام:** برابر
خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: آغاز؛ ضمیمه شماره ۱۸۹۹۶ می‌باشد؛ [رایانه]

۴. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه: ۲/۳
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ پخته، کا: یوسف بن حاج علی شیرازی، تا: ۱۴ ربیع الثانی۱۲۷۸ق؛ ۲۴گ (۲۱پ-۴۴پ) [ف: ۱-۲۰]

۵. قم؛ مرکز مطالعات؛ شماره نسخه: ۱۹۰/۴
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج، زیتونی، ۲۵گ (۵۵پ-۷۹ر)، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۵×۲۴سم [ف: ۱-۱۵۹]

۶. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۳۳۰۱/۵
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: فرنگی آهار مهره، جلد: میشن قهوه‌ای، ۱۳گ (۱۳۲پ-۱۴۴ر)، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۴×۲۱سم [ف: ۶-۳۶۳]

● اصلاح الاسطقسات / هندسه / عربی
iṣlāḥ-ul usṭuqussāt
اثیرالدین ابهری، مفضل بن عمر، -۶۶۰ ؟ قمری
asīr-od-dīn-e abharī, mofazzal ebn-e ‘omar (- 1262)
اصلاح و تحریری است از کتاب اسطقسات در هندسه، در سیزده «مقاله». ابهری، همچنین علاوه بر اصلاح و تحریر، مطالب مهم دیگری که دانستن آن اهمیت بر کتاب افزوده، و در حل اشکالات و اختلافات کوشش نموده است.
[بروکلمان، ذیل ۸۳۹/۱-تهرانی، گاهنامه ۱۳۱۱ص۱۶۰]

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۸۶۴عکسی
آغاز: الحمدلله علی تتابع الائه ... و بعد: فهذا اصلاح لکتاب الاسطقسات فی الهندسة؛ **انجام:** تمت المقالة الثالثة عشرة.. ... و بها تم الکتاب و الحمدلله رب العالمین و الصلوة علی محمد و اله اجمعین.
نسخه اصل: چستربیتی، ش ۳۴۲۴؛ خط: نسخ، کا: علی بن عمر بن علی قزوینی، تا: قرن ۷؛ از روی نسخه اصل، مصحح، دارای اشکال هندسی؛ تملک: «علی بن فرید البیهقی»، تملکی به‌تاریخ ذیحجه ۸۰۵ق؛ ۱۲۶گ، ۲۱ سطر [عکسی ف: ۲-۳۴۲]

● اصلاح الاشکال الکریة / ریاضیات / عربی
iṣlāḥ-ul-aškal-il-kurīyya

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۶۷۰/۲-ف
آغاز: زیادة اشکال توس الزاویة
نسخه اصل: مانیسا گنل ش ۱۷۰۶؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۶۹۹ق، جا: تبریز؛ ۳گ (۱۰۶ر-۱۰۸ر)، ۱۸ سطر [فیلمها- ف: ۱-۵۲۱]

● اصلاح اصول اقلیدس / ریاضیات / عربی
eslāh-e osūl-e oqlīdes
اثیرالدین ابهری، مفضل بن عمر، -۶۶۰ ؟ قمری
asīr-od-dīn-e abharī, mofazzal ebn-e ‘omar (- 1262)
وابسته به: الاصول = فی اصول الهندسه و الحساب = کتاب الاصول؛ اقلیدس (۲۸۳-۳۰۶)
در سیزده «مقالت»، و منسوب است به اثیرالدین ابهری مفضل بن عمر. اصلاح اصول اقلیدس را سید جلال تهرانی به نقل از میبدی در حاشیه هندسه اقلیدس به وی نسبت داده است (گاهنامه ۱۳۱۱ خ ص ۱۶۰)

تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه: ۵۴۰
آغاز: بسمله و به ثقتی. و بعد؛ فان العلوم الریاضیة التی هی واسطة عقد الحکمة تنقسم الی أربعة؛ **انجام:** فتصیر المجسمات الممکنة الوقوع فی الکرة سبعة. و اذ یسرالله اتمام ما قصدته من تحریر هذا الکتاب، و الحمدلله علی التمام و علی نبیه و صحبه افضل الصلاة و السلام.
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۱۰۱ق؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج مشکی

مقوایی ضربی، ۲۳۱گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: ۳-۱۴۶]

● **اصلاح اکر مانالاوس = تحریر کتاب مانالاوس فی الاشکال الکروية** / ریاضیات / عربی

eslāh-e okar-e mānālāws = tarīr-u k.-i mānālāws fi-l aškāl-il kurawīya

مغربی، یحیی بن محمد، -۶۸۵ قمری

maqrebī, yahyā ebn-e mohammad (- 1287)

وابسته به: الاکر؛ مانالاوس

اصلاح اشکال مقاله ثالث «اکر» مانالاوس است. در ترجمه حال او و از این اثر با عنوان «اصلاح اشکال مقاله ثالث» یاد شده و تحریر «اکر» مالاناوس در تراجم برای او ننوشته‌اند، اما نسخه ۶۵۸/۵ مجلس از نسخه تحریر او نقل شده است.

[آثار و احوال خواجه، مدرس رضوی، ص ۲۳۷]

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۶۵۸/۵-طباطبائی

آغاز: نقل من المنقول من تحریر مولانا محیی الدین مغربی قبل الخوض فی ذکر اشکال المقالة الثالثه من اکر مانالاووس فی الاشکال الکریه اذکر اولا المقدمات التی قدمها الحکیم الفاضل بطلمیوس للشکل الملقب بالقطاع لیهون علی الناظر و یتصور دعواه و هیهنا هی المقدمة الاولی؛ **انجام:** و هو المطلوب تمت المقدمات الاربعه الموقوفه علیهم بالمقالة الثالثه من کتاب مانالاووس و الحمد لله اولا و آخرا و ظاهرا و باطنا.

در فهرست با عنوان «تحریر اکر مالاناوس» آمده است. این نسخه از نسخه تحریر او نقل شده است؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱ یا اواخر قرن ۱۰؛ کاغذ: اصفهانی شکری رنگ، جلد: تیماج قرمز یک‌لا، ۱گ (۶۷ر-۶۸ر)، ۱۵ سطر، قطع: رقعی، اندازه: ۱۲×۱۹سم [ف: ۲۲-۳۴۹]

۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۶۵۳۰/۱

آغاز: الحمدلله رب العالمین.. ... هذا کتاب مانالاوس فی الاشکال الکریة اصلاح استادنا و سیدنا ... صدر الکتاب قال مانالاوس انی رایت یا باسلیدس اللاذی ان هذا الصنف الذی تفکرت فیه و اردت ان اضعه لک من البراهین؛ **انجام:** و مجموعهما معلوم علی تقدیر انهما اقل من نصف دائرة فیما یبین یکون کل واحد منهما معلومة و الله اعلم فنجعل هذا الفصل آخر کلامنا فی هذا الفن و هو خاتمة الکتاب و الله الموفق للصواب.

در پایان نسخه حاضر مقاله الحاقی مؤلف به کتابش نیز آمده است؛ خط: نسخ هندوستان، بی‌کا، تا: قرن ۱۱ و ۱۲؛ دارای اشکال هندسی؛ تملک: حیدر حسین، سید محمد رضوی قمی به سال ۱۱۶۸ق؛ جلد: تیماج مشکی عطف و دور ترمیمی، ۴۳گ (۳پ-۴۶ر)، اندازه: ۱۳×۲۱سم [ف: ۲۰-۱۰۴]

● **اصلاح الالفاظ** / ادبیات / فارسی

eslāh-ol-alfāz

داور شیرازی، مفید بن محمد نبی، ۱۲۵۱-۱۳۲۵ قمری

dāvar-e šīrāzī, mofīd ebn-e mohammad nabī (1836-1907)

واژه‌نامه فارسی است، بیشتر واژه‌های عربی و دشوار، نامرتب و بی‌دیباچه. از سرآغاز آن به دست می‌آید که شیخ محمد اسماعل کازرونی هر آنچه از استاد خود مفید شیرازی شنیده گرد آورده است. نام کتاب در نسخه نیامده است، از موضوع آن و ثبت «ریحانه ۳۵۹/۵» گزیده شد.

[الذریعه ۳۱۹/۹ و ۱۰۸۷/۸و ۲۴۲/۱۸ «گنج گوهر» که نام کامل او به ۳ گونه آمده است؛ فرهنگ سخنوران ۲۰۵ و ۵۵۸؛ ریحانه الادب ۳۵۹/۵]

۱. تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه: ۳۰۷

خط: نسخ، کا: میرزا زین العابدین نیریزی، تا: ۷ رجب ۱۳۱۱ق؛ محشی با نشان «منه»، در برگ ۲پ تا ۷ر فهرست لغات و الفاظ اصلاح شده؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مقوا، ۱۶۷گ، ۱۰ سطر (۱۲/۵×۷)، اندازه: ۱۱×۱۸سم [ف: ۱۱]

۲. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه: ۷۹۹/۲

آغاز: بسمله. هذا ما سمعه و ضبطه جناب الفاضل الشیخ محمد اسماعیل الکازرونی عن الوالد الماجد العلام الشیخ مفید الشیرازی زید عمره. «مبرز» که در وصف علما و غیر ایشان گفته می‌شود به صیغه اسم فاعل است؛ **انجام:** «تماشا» و تقاضا و تمنا ... هو الممدوح فی ای کتاب.

خط: نستعلیق پخته، کا: عبدالحی ملقب به صدرالشریعه (فرزند نگارنده)، تا: ۲۸ جمادی الثانی۱۳۱۶ق، ۶گ (۲۵پ-۳۰ر) [ف: ۲-۱۶]

● **اصلاح امر معاش** / اخلاق-فارسی

eslāh-e amr-e ma‘āš

تهرانی، علی بن محمد جعفر، ق۱۴

tehrānī, ‘alī ebn-e mohammad ja‘far (- 14c)

چون مؤلف اوضاع زمان را آشفته دیده دلیل آن را در رواج اخلاق فاسده می‌داند، لهذا برای ترویج اخلاق فاضله کتاب حاضر را تألیف نموده تا مردم بدان سوی سوق دهد و در آن به پاسخ برخی از سؤالات و ترغیب مردم به خواندن نماز و قرآن و عمل به برخی از دستورات اخلاقی پرداخته است. مؤلف در این کتاب به بسیاری از تواریخ و شرح حال علما خصوصا در تهران اشاره کرده است.

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۴۴۵۶

آغاز: الحمدلله رب العالمین ... و بعد چنین گوید این حقیر فانی ... که چون به مقتضای آیه ۲۳ از سوره مبارکه طه که پروردگار عالم فرموده؛ **انجام:** یازدهم در سوره ص آیه ۷۵ قال یا ابلیس ما

منعک ان تسجد لما خلقت بیدی
خط: نستعلیق، کا: محمد بن میرزا حسن خان تفرشی، تا: رمضان ۱۳۳۶ق در تهران (شروع کتابت)، دوم ذیقعده ۱۳۳۶ در قزوین منزل میرزا حسن خان منشی باشی تفرشی (پایان کتابت)؛ مصحح؛ کاتب در پایان شرح مفصلی در چگونگی کتابت نسخه حاضر از روی نسخه مؤلف نگاشته است؛ جلد: تیماج قهوه‌ای بدون مقوا، ۱۲۴گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۸×۲۲/۵سم [محدث ارموی مخ: ۱-۱۴۱]

● **اصلاح امر وسواس** / متفرقه-فارسی
eslāh-e amr-e vasvās
برای پادشاه گویا شاه تهماسب در پنج «تحقیق» و یک «خاتمه» و جز العقد الطهماسبی عربی عزالدین حسین عاملی.
[الذریعة ۲۸۸/۱۵]

قم؛ معصومیه؛ شماره نسخه: ۳/۸۸/۹-۵۹۳۵
بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۱۵ سطر، قطع: ربعی [آستانه قم: -۱۹۸]

← اصلاح امور (رساله در) ≻ سیاست

● **اصلاح البلاد** / اخلاق / فارسی
eslāh-ol-belād
حسینی میبدی، علی بن محمد علی، -۱۳۱۳ قمری
hoseynī meybodī, ʻalī ebn-e mohammad ʻalī (- 1896)
رساله‌ای در دو «فصل»، در روش تبلیغ و اصلاح مردم و راهنمایی آنان به علم و عمل و گفتار و رفتار نیکو، آنچه را که باید مصلحان و روحانیون و آنان که به ترویج دین اشتغال دارند، پیشه کنند تا بتوانند دیگران را هدایت نمایند. بیشتر به روشی که خود مؤلف هنگام اقامت در کرمانشاه در تبلیغ داشته و در ارشاد مردم با بهره گیری از راهنمایی‌های اهل بیت (ع) و آنچه در قرآن کریم و احادیث و روایات آمده، به‌کار می‌بسته است. در واقع زندگی‌نامه عملی مؤلف است که برای نشان دادن راه اصلاح و ارشاد نگارش یافته است.
آغاز: الحمدلله رب العالمین ... و بعد چنان می‌نگارد بنده دور از صلاح و افتاده از آیین فلاح
انجام: و مقام فساد امر خود را بدان تا همان را چاره کنی

۱. کرمانشاه؛ میبدی (خاندان)؛ شماره نسخه: ۴/۱مشهد
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ مصحح؛ جلد: تیماج مشکی، ۳۸ص (۳-۴۰)، اندازه: ۱۸×۲۳سم [ف: ۱۲۹]
مشهد؛ میبدی؛ شماره نسخه: ۴/۱
همان نسخه بالا [شخصی میبدی: ف: ۱-۱۹]

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۲۱۳۸/۱
نسخه اصل: همان نسخه بالا [عکسی ف: ۶-۱۸۰]
۲. کرمانشاه؛ میبدی (خاندان)؛ شماره نسخه: ۱۳/۱مشهد
آغاز: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۳۱۷ق، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۶۱ص (۳-۱۶۴)، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۰×۱۶/۵سم [ف: ۱۵۰]
مشهد؛ میبدی؛ شماره نسخه: ۱۳/۱
همان نسخه بالا [شخصی میبدی: ف: ۱-۳۹]
قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۲۱۲۸/۱
نسخه اصل: همان نسخه بالا [عکسی ف: ۶-۱۵۳]

● **اصلاح ذات البین** / ادیان و مذاهب-فارسی
iṣlāḥ-u ḏāt-il bayn
مشکک رستمداری، محمد بن علی، ق ۱۰ قمری
moškak-e rostamdārī, mohammad ebn-e ʻalī (- 16c)
رساله‌ای در شناخت فرقه ناجیه از روی حکایات و روایات و آیات؛ در آن آمده است: «مقصود اصلی از وضع این رساله آنست که فرقه را به تحقیق دانند که کدام است و تحقیق این امور موقوف به خواندن علوم نیست بلکه ملاحظه بعضی حکایات و روایات و آیات قرآنی کردن». در فصل چهارم آمده است: «در بیان آنکه مذهب اهل سنت که معمول این زمان است که نهصد و نود و چهار سال است در مائه رابعه حادث شده و محدث آن شیخ ابو الحسن اشعری و شیخ ابو منصور ماتریدی است.»
[تحفة الائمه ش ۶۰۵؛ نسخه‌های منزوی ۹۰۶]

رشت؛ جمعیت نشر فرهنگ؛ شماره نسخه: ۳۲۸الف
آغاز: منافرت غیر مدح و ذم است یعنی ثالث لازمه ان دو معنی باشد الحاصل حسن و قبح صفت ذوات و صفات و افعال هر سه می‌باشد و مخصوص دوی العقول نیست بلکه در نباتات و جمادات و حیوانات هم هست باشد کل ممدوح است؛ **انجام:** وجده را از میراث منع کرده گفت که من درین کتاب خدا نیافته ام که جده را نصیبی از میراث هست بعد از آن مغیره و محمد بن سلمه گفتند که حضرت رسول ص گفت که
خط: نسخ خوش، کا: محمد باقر مازندرانی رشتی، تا: ۲۲ ذیقعده ۱۲۵۶ق؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ مهر: کاتب؛ ۳۶۶ص، ۲۳ سطر (۶/۵×۱۹)، اندازه: ۱۳×۲۶سم [رشت و همدان: ف: ۱۰۹۰]

● **اصلاح ذات البین** / کلام و اعتقادات / عربی
iṣlāḥ-u ḏāt-il bayn
رساله‌ای در علم کلام شیعی ضد سنی در دو «مقصد»: مقصد اول در کلیات، در هجده باب: ۱. تحقیق معنی الدین و هو فی اللغة الجزاء، ۲. تحقیق الایمان، ۳. الکفر، ۴. بیان سبب

الاختلاف، ۵. بیان حدوث مذهب الاشاعرة، ۶. حدوث العالم، ۷. اثبات وجود الصانع، ۸ صفاته تعالی، ۹. علمه تعالی، ۱۰. فی انه قادر مختار، ۱۱. کلامه تعالی، ۱۲. توحیده تعالی، ۱۳. عدم صحة الرؤیة، ۱۴. الفضاء و القدر، ۱۵. افعال العباد، ۱۶. العدل، ۱۷. النبوة، ۱۸. ذکر عقاید الفریقین؛ مقصد دوم در امامت، در ده باب: ۱. بیان مفهومها، ۲. فی انها من الاصول، ۳. شرایط الامامة، ۴. فیما یثبت به الامامة، ۵. النص الجلی، ۶. عدم استحقاق الثلاثة للخلافة، ۷. فی ان امیر المؤمنین افضل الائمة، ۸ تزییف ما تمسکوا به، ۹. عدم جواز وجود امامین، ۱۰. امامة باقی الائمة. نام کتاب در دیباچه هست لیکن نام مؤلف نیامده است. در پشت برگ اول مالک، که شاید لطف علی صدر الافاضل (۱۲۶۸-۱۳۵۰) باشد، می‌گوید: «گمان می‌کنم که تألیف عبدالرزاق لاهیجی (م۱۰۷۲) فیاض داماد صدرا شیرازی و صاحب گوهر مراد باشد.»

تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۲۰۷۷/۳

آغاز: رب کم من نعمة انعمت بها علینا و نقمة برحمتک صرفتها عنا ... .من رکبها نجی و تخلف عنها غرق. و بعد: فهذه رسالة فی بیان عقاید الشیعة الامامیة و الجماعة الا شعریة ... موسومة باصلاح ذات البین اذ لعل الله تعالی یرفع الشین؛ **انجام:** و لنختم الرسالة بنبذ من احوال صاحب الزمان ... ذکر فی المجموع الرایق عن السید المحقق رضی الدین علی بن طاوس ان الامام ... العسکری لما ادرکه الوفاة جمع شیعته و اخبرهم ان ولده ... الحجة القائم و هو المهدی. ... الی یوم الدین

خط: نستعلیق متوسط، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ کاغذ: نخودی اصفهانی، جلد: تیماج مشکی یک‌لا، ۶ص (۴۳-۴۸)، ۱۹-۲۱ سطر (۶×۱۴)، اندازه: ۹×۱۶/۸سم [ف: ۱۱-۲۴۷]

● **اصلاح ذات البین لقطع نزاع الخصمین** / اخلاق / عربی

iṣlāḥ-u ḏāt-il bayn li-qaṭʻ-in nizāʻ-il xaṣmayn

اخباری، محمد بن عبدالنبی، ۱۱۷۸-۱۲۳۲ ؟ قمری

axbārī, mohammad ebn-e ʻabd-on-nabī (1765-1817)

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۰۲۰۴/۴

خط: نسخ، کا: شیخ علی بحرانی، تا: ۱۲۶۹ق؛ مصحح، محشی؛ قطع: وزیری [میراث شهاب: س۸ش۴-۶۷]

← اصلاح الصلاح > صلاح الصحاح فی حفظ الصحة

← اصلاح العمل > الاصلاح و فیه الفوز و الفلاح

● **اصلاح العمل** / فقه / عربی

iṣlāḥ-ul ʻamal

طباطبائی، محمد بن علی، ۱۱۸۰؟-۱۲۴۲ قمری

tabātabā'ī, mohammad ebn-e ʻalī (1767-1827)

اصفهان؛ صارم الدوله (کتابخانه فرهنگ اصفهان)؛ شماره نسخه: ۱۰۰۵

آغاز: المسائل، معانیها فیه اشکال و قیل بجواز التقلید مخالف به من الحکم الشرعی؛ **انجام:** الاقرب عندی هو الاول بضم یرجع الی الناظر فی بعض الصور کما اذا فرض الیه ترجیح احد المتخاصمین

خط: نسخ، کا: محمد باقر بن قاسم، تا: رمضان ۱۲۳۷ق؛ محشی؛ جلد: تیماج قهوه‌ای یک‌لا، ۵۲۸ص، ۲۶ سطر، اندازه: ۱۵×۲۰سم [ف: ۱۱۹]

● **اصلاح العمل (ترجمه)** / فقه / فارسی

iṣlāḥ-ul ʻamal (t.)

طالقانی قزوینی، ابوالقاسم بن محمد زمان، ق۱۳ قمری

(- 19c)

وابسته به: الاصلاح و فیه الفوز و الفلاح = اصلاح العمل؛ طباطبائی، محمد بن علی (۱۱۸۰-۱۲۴۲)

ترجمه‌ای است تحت اللفظی از رساله عملی «اصلاح العمل» استاد مترجم سید محمد مجاهد حائری که از روی خط استاد پس از اصلاح و اضافه ترجمه نموده، در یک «مقدمه» در احکام تقلید و چند «باب».

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۸۵۸۷

آغاز: حمد و سپاس برای خداوندی است که مهیا گردانیده است برای بندگان طریق اصلاح عمل را؛ **انجام:** و بعضی قائل بأول می‌باشند و بعضی بثانی و این خالی از قوت نیست، کتاب الزکاة احکام طهارت و صلاة آمده؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ مصحح؛ قبل از کتاب دو اجازه در دو صفحه از سید مجاهد برای شاگردش طالقانی نوشته شده با مهر «محمد بن علی الطباطبائی» (بیضوی)؛ جلد: تیماج مشکی بدون مقوا، ۱۸۳گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۵×۲۰/۵سم [ف: ۲۲-۱۶۶]

● **اصلاح العمل (ترجمه)** / فقه / فارسی

iṣlāḥ-ul ʻamal (t.)

وابسته به: الاصلاح و فیه الفوز و الفلاح = اصلاح العمل طباطبائی، محمد بن علی (۱۱۸۰-۱۲۴۲)

این رساله جز «اکمال الاصلاح و مصباح الطریق و تحفة المقلدین» است.

مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه: ۵۶۲/۳

آغاز: بسمله الحمدلله رب العالمین والعاقبة للمتقین ... اما بعد چنین گوید این ذره بیمقدار خاکسار ... که این سؤال و جوابی است از

رای عالیجناب ... آقا سید محمد دام ظله العالی
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: سه‌شنبه ۲۹ رجب ۱۲۳۵ق، جا: مدرسه مادرشاه مشهور به حاجی عبدالله خواجه؛ جلد: تیماج قهوه‌ای عطف مشکی، ۱۸ سطر (۱۰×۱۶/۵)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۱-۳۲۹]

● **اصلاح العمل (مختصر)** / فقه / عربی

iṣlāḥ-ul ‘amal (muxtaṣar)

ایروانی، کریم بن حسن، ق۱۳ قمری

īravānī, karīm ebn-e hasan (- 19c)

وابسته به: الاصلاح و فیه الفوز و الفلاح = اصلاح العمل؛ طباطبائی، محمد بن علی (۱۱۸۰-۱۲۴۲)

رساله‌ای فتوایی است که مسائل آن را از کتاب «الاصلاح و فیه الفوز و الفلاح» سید محمد مجاهد انتخاب کرده و ادله آن را حذف نموده است. آن را به امر استادش برای عمل مقلدین تلخیص کرد در «مقدمه» و چند «کتاب» و «خاتمه».

آغاز: الحمدلله علی نواله فی البدایة والنهایة علی ما نجانا من ظلمات الریب و الغوایة و نشکره علی ما بلغنا من منتهی العنایة ... اما بعد سناد الشیعة وعلم الشریعة دعام الامة ... فیقول الاثم الجانی

[الذریعة ۱۷۹/۲۰]

۱. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۳۳۱۶-۱۷/۹۶

آغاز: برابر؛ **انجام:** و هل جواز اقامة الحدلهم علی سبیل الوجوب او الرخصة فیه اشکال و الاخیر لایخلو عن قوة ولکن مراعاة الاحتیاط اولی و لعله فی جانب الوجوب

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ جلد: مقوایی با عطف وحواشی تیماج، ۸۹گ، ۲۲ سطر، اندازه: ۱۵×۲۰سم [ف: ۷-۴۲۰۰]

۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۰۲۱۸

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ مصحح؛ قطع: وزیری [میراث شهاب: س۸ش۴-۶۴]

۳. تبریز؛ تربیت؛ شماره نسخه: ۱۰۳

کا: محمد قاسم پسر مشهدی محمد دیلمقانی، تا: ۱۲۳۹ق [ف: ۶۰]

۴. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۲۵۹۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** فهل یصدق اولا و جهان و لعل الاقرب الاول فیما اذا ظن بصدقه ...

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ مصحح؛ جلد: مقوایی عطف تیماج قهوه‌ای، ۲۵۶گ، ۲۲ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۷-۱۷۹]

۵. خوی؛ نمازی؛ شماره نسخه: ۷۵۶/۲

آغاز: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: مقوایی، ۲۲ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۴۰۷]

● **اصلاح العمل (منتخب) = اصول دین = واجبات و عبادات** / فقه / فارسی

eslāh-ol ‘amal (mn.) = osūl-e dīn = vājebāt va ‘ebādāt

حسینی اصفهانی، ابوالحسن، ۱۲۸۴-۱۳۶۵ قمری

hoseynī-ye esfahānī, ab-ol-hasan (1868-1946)

وابسته به: الاصلاح و فیه الفوز و الفلاح = اصلاح العمل؛ طباطبائی، محمد بن علی (۱۱۸۰-۱۲۴۲)

مختصری است فتوایی مشتمل بر چند «درجه» و «فصل» و «خاتمه»: درجه‌ها: در بیان اصول دین، اقسام آب‌ها، غسل‌ها، وضو و تیمم؛ فصل ۱. مقدمات نماز، فصل ۲. افعال نماز، فصل ۳. شکیات نماز، فصل ۴. روزه، فصل ۵. آنچه روزه‌دار باید از آن امساک نماید، فصل ۶. بیان چیزی که قضا و کفاره یاقضای تنها واجب می‌شود، خاتمه: در بیان آنچه باعث سجده سهو می‌شود.

آغاز: بسمله. و به نستعین. الحمدلله رب العالمین و العاقبة للمتقین ... فبعد بنده عاصی ... ابوالحسن الحسینی الاصفهانی مشهور بخوشمزه ... بعرض برادران ایمانی و اخلاء اجلاء روحانی می‌رساند که این مختصری است از واجبات عبادات

انجام: و همچنین هرگاه به قصد ترک غسل بخوابد و الله اعلم بالصواب

[فهرستواره منزوی ۹۴/۹ (۱ نسخه)؛ دنا ۱۰۵۹/۱ (۱۲ نسخه)]

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۸۳۷۸ ض

بی‌کا، تا: قرن ۱۳ [د.ث]

۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۳۸۰۵۹

آغاز: بسمله ... احمده علی نواله و اصلی علی احمده و آله؛ **انجام:** برابر

خط: نسخ و نستعلیق تحریری، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ اهدایی: رهبری، مهر ۱۳۸۶؛ کاغذ: نخودی آهار مهره فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۱۰گ، ۱۳ سطر، اندازه: ۹/۵×۱۴/۸سم [اهدائی رهبر: ۳-۷۹۳]

۳. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه: ۵۵۴/۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** و فرق میانه روز واجب و سنت نیست، تمت

خط: نسخ، کا: ابوالحسن بن محمد بافقی، تا: پنج‌شنبه ۱۸ ربیع الثانی ۱۲۳۵ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج لایه‌ای عنابی، ۲۲گ، ۱۴ سطر (۶×۱۰/۵)، قطع: جیبی، اندازه: ۱۰/۳×۱۵/۳سم [ف: ۱-۴۲۶]

۴. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۰۳۶۷/۴

آغاز: برابر؛ **انجام:** و جایز است افطار کردن و فرق میانه روزه واجب و سنت نیست

خط: نسخ و نستعلیق، کا: علی بن محمد مهریجردی، تا: ۱۲۳۷ق، سطرها راسته و گاهی چلیپا؛ ۲۴ (۱۰۴پ-۱۲۷ر)، اندازه: ۱۱×۱۶سم [ف: ۲۶-۳۰۸]

۵. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۵۴۱۷/۷

آغاز: برابر؛ **انجام:** جهنم نداری ... الانجیین الاخیار ...
کا: حیدر علی بن محمد امین هزار جریبی، تا: ۱۲۳۹ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج قهوه‌ای یک‌لا، ۹گ (۴۹پ-۵۷پ)، ۱۴ سطر [ف: ۱۶-۳۲۶]

۶. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۳۸۲/۲
آغاز: برابر؛ **انجام:** استدعا و التماس از برادران دینی چنانست که در وقت مطالعه این رساله طلب مغفرت از برای والدین کاتب نمایند.
خط: نستعلیق، کا: محمد حسن بن محمد علی سورکی، تا: ۱۲۳۹ق؛ جلد: گالینگور سبز، ۲۰گ (۱۱۲پ-۱۳۲پ)، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۶×۲۲سم [ف: ۱-۵۰۰]

۷. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۳۵۶۲
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ و نستعلیق تحریری، بی‌کا، تا: قرن ۱۴؛ کاغذ: شکری و فستقی، جلد: تیماج ماشی یک‌لا ضربی مزین به ترنج و سرترنج، ۲۵ص، ۱۱ سطر، اندازه: ۱۰×۱۷/۵سم [ف: ۲۱-۱۶۳۷]

۸. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۸۴۲۸
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: صفر۱۳۱۱ق، جا: سربازخانه تهران؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مقوا عطف تیماج تریاکی ربعی، ۵۷گ، ۹ سطر (۸×۱۴)، اندازه: ۱۳×۲۰سم [ف: ۱۷-۱۳۳]

۹. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه: ۳۵۴۷/۴
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: مقوایی روکش کاغذ سفید عطف تیماج قرمز، ۱۰ص (۱۳۹-۱۳۰)، ۱۴ سطر (۷×۱۲)، اندازه: ۹×۱۳سم [ف: ۵-۱۶۹۲]

۱۰. یزد؛ سریزدی؛ شماره نسخه: ۷۵/۲
آغاز: برابر؛ **انجام:** و استر علی عیوبی و اجعلنی ممن ینتصر بن لدینک و لاتستبدل فی غیری برحمتک یا ارحم الراحمین.
خط: نستعلیق، کا: محمد باقر بن علی اصغر بن مهدی بن علی بن محمد فارسی، بی‌تا؛ جلد: مقوایی، عطف و گوشه‌ها تیماج قرمز، ۴گ (۱۷ر-۲۰ر)، اندازه: ۱۵×۲۱/۵سم [ف: ۱-۶۳]

۱۱. خوی؛ نمازی؛ شماره نسخه: ۷۵۱
آغاز: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ ۶گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۳×۲۴سم [ف: ۴۰۴]

۱۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۳۵۷۱/۱
آغاز: برابر؛ **انجام:** بپرسد که از فلان مجتهد است اینکه بداند آنکس که این مجتهد خودش است یانه
فقط «اصول الدین» را دارد؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: مقوا عطف و گوشه تیماج، ۱۳گ (۱پ-۱۳ر)، ۱۶-۱۸ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۳۷-۸۳]

۱۳. مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه: ۸۲۹/۱
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: چرم مشکی، ۹گ (۲پ-۱۱ر)، اندازه: ۱۰×۱۵سم [مؤید: ۲-۲۷۱]

● اصلاح الغالی و القالی / بهائیت / عربی

iṣlāḥ-ul ġālī wa-l qālī

تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۶۱۱۵/۲۰
آغاز: بسم الله الاقرب الاقرب، و انما البهاء من الله. و بعد فاشهد ان؛ **انجام:** و انتم فی کل ظهور بعلم رضاء الله لتعلمون، ثم به توفیون و لتعلمون
پاسخی است از مقام ۲۲ درباره آفرینش؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ جلد: میشن قهوه‌ای، ۵گ (۱۰۵پ-۱۰۹ر)، ۱۹ سطر [ف: ۹-۱۷۴]

● اصلاح الفقه / فقه / عربی

iṣlāḥ-ul-fiqh

همدان؛ مدرسه غرب؛ شماره نسخه: ۶۵۸
اجتهاد و تقلید تا پایان حج؛ خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ قطع: خشتی باریک [رشت و همدان: ف: ۱۲۸۴]

● اصلاح کتاب اصول اقلیدس = زیادات عباس بن سعید فی المقالة الخامسة من کتاب اقلیدس / ریاضیات / عربی

iṣlāḥ-u k.-i usūl-i uqlīdes = zīyādāt-u ‘abbās ibn-i sa‘īd fi-l maqālat-il xāmisa min k.-i uqlīdes

جوهری، عباس بن سعید، -۲۱۸ قمری
jowharī, ‘abbās ebn-e sa‘īd (- 834)

وابسته به: الاصول = فی اصول الهندسه و الحساب = کتاب الاصول اقلیدس (۲۸۳-۳۰۶)
افزوده‌های عباس بن سعید است بر مقاله ۵ اقلیدس.

۱. تهران؛ ادبیات؛ شماره نسخه: ۲۸۴/۱
خط: نسخ ریز، بی‌کا، تا: قرن ۷؛ ۴ص [ادبیات تهران: ف: ۳-۴۳]

۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۶۱۲۳/۲
آغاز: نریدان نبین ان المقادیر التی نسبتها واحده
خط: شکسته نستعلیق، کا: میر علی بن مظفر شاه، تا: ۱۰۷۵ق، جا: اصفهان؛ دارای اشکال هندسی و نجومی؛ کاغذ: دولت آبادی شکری، جلد: تیماج ضربی مشکی، ۳ص (۲۱۷-۲۱۹)، ۱۹ سطر، قطع: رحلی، اندازه: ۲۰/۵×۲۶/۵سم [ف: ۱۹-۱۱۳]

← اصلاح المجسطی ≻ مقالات فی الفلک

● **اصلاح المنطق** / لغت / عربی
iṣlāḥ-ul-manṭiq
ابن سکیت، یعقوب بن اسحاق، ۱۸۶-۲۴۶ ؟ قمری
ebn-e sekkīt, ya'qūb ebn-e eshāq (803-861)
کتابی است در لغت که از معروف‌ترین آثار ابن‌سکیت است و تا دیرگاهی پس از وی توجه و ستایش علمای لغت را برانگیخته و مورد استناد آنان بوده است. مبرد درباره‌اش گفته: «انه ما عبر علی جسر بغداد کتاب فی اللغة مثله». مؤلف در این کتاب مواد لغوی را به ترتیب ابواب صرفی گردآورده با توضیحات لازم و ذکر موارد و چگونگی استعمال آنها با شواهدی از شعر عرب و اشاره به بعضی فواید ادبی مناسب الفاظ. وی بسیاری از واژه‌های عربی را به صورت صحیح آن ضبط کرده و آنها را از جنبه‌های صرفی، فصاحت و عدم فصاحت، نادر یا شاذ بودن و جز آنها مورد بررسی قرار داده است. این اثر از معتبرترین کتاب‌های لغت به شمار می‌رود و شرح‌ها و تلخیص‌های بسیاری که بر آن نوشته شده است.
از میان نسخه‌های کهن این کتاب که در ایران موجود نیستند می‌توان به پنج نسخه زیر اشاره کرد: ۱. نسخه موجود در کتابخانه اسکوریال اسپانیا به شماره «A. R. 112» به‌خط مغربی و مورخ شوال ۲۹۸ق که دارای سماعات بسیاری به سال ۴۳۱ق می‌باشد؛ ۲. نسخه موجود در کتابخانه شهرداری المنصوره مصر که در ۳۷۲ق بر احمد بن فارس استاد صاحب بن عباد و مؤلف کتاب قاره خوانده شده و تصویر آن در کتابخانه دارالکتاب قاهره به شماره ۴۵۸۰ موجود می‌باشد؛ ۳. نسخه موجود کتابخانه دارالکتب قاهره به شماره «۴۳۱ لغت» مورخ ربیع الثانی ۴۷۶ق؛ ۴. نسخه موجود در کتابخانه آصفیه در حیدرآباد هند مورخ ۵۹۹ق به شماره «۱۵۲/ لغت»؛ ۵. نسخه در دارالکتب قاهره به شماره «۲۷ لغت» که افزودگی‌هایی بر دیگر نسخه‌ها دارد، مورخ دهه اول ذیقعده ۷۸۵ق.
آغاز: بسمله. قرأت علی الشیخ الأجل الامام العالم الاوحد حجة الاسلام ابی منصور موهوب بن احمد بن محمد بن الخضر الجوالیقی اطال الله بقاءه فی سنة ثلاث و ثلاثین و ... قلت له قرأت علی ابی زکریا یحیی بن علی الخطیب التبریزی فأقر به قال اخبرنا الرئیس ابوالحسین هلال بن الحسن الکاتب قال اخبرنا ابوبکر احمد بن محمد بن الجراح قال اخبرنا ابوبکر محمد بن القاسم بن محمد الانباری قال اخبرنا ابوالقاسم بن محمد قال اخبرنا عبدالله بن محمد بن رستم ابوالقاسم بن محمد قال اخبرنا عبدالله بن محمد بن رستم الطبری قال اخبرنا ابویوسف یعقوب بن اسحق السکیت قال باب فعل و فعل باختلاف المعنی الحمل ما کان فی بطن او علی رأس شجرة و الحمل ما کان علی ظهر أو رأس ...
انجام: ای شیء ینجیه عن الطریق و مقول و للرجل خز عنی ظلع فی رجلی ای قطعی عن المشی الکسائی و ابوزید قالا الحرب خدعه تم الکتاب.
چاپ: به کوشش عبدالسلام محمد هارون و احمد محمد شاکر، قاهره، ۱۳۶۸ق
[دنا ۱۰۵۶/۱؛ معجم المطبوعات ۱۱۹/۱-۱۲۰؛ الاعلام زرکلی ۱۹۵/۸؛ الذریعه ۱۷۳: ۲؛ کشف الظنون ۱۰۸/۱؛ بروکلمان ۱/(۱۱۷) ۱۲۰]
شرح و حواشی:
۱- ملخص اصلاح المنطق؛ مطرزی، ناصر بن عبدالسید (۵۳۸-۶۱۰)
۲- تهذیب اصلاح المنطق؛ لابن السکیت خطیب تبریزی، یحیی بن علی (۴۲۱-۵۰۲)

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۶۸۲عکسی
آغاز و انجام: برابر
نسخه اصل: چستربیتی، ش ۳۲۶۳ (اربری، فهرست خطی عربی ۵/۲)؛ خط: نسخ مشکول، بی‌کا، تا: قرن ۶؛ مصحح، محشی، با نشانه بلاغ، ظاهراً به‌خط مالک نسخه نوشته شده که روی صفحه اول خط امام الادب ابی منصور موهوب بن احمد ابن محمد بن الخضر الجوالیقی البغدادی است که نوشته است شیخ ابوعلی فرج بن احمد بن علی بن الاخوة کتاب را بر او قرائت نموده و همچنین احتمال می‌دهد که نسخه به‌خط همین شیخ ابوعلی فرج بن احمد باشد، بعد از اینها نوشته است که در پایان نسخه خط ابی زکریا یحیی بن علی الخطیب التبریزی متوفی به سال ۵۰۲ق است؛ تملک: محمد بن خالد بن خلیل الازهری به‌تاریخ جمادی الثانی ۱۳۱۸؛ ۲۶۷گ، ۱۴ سطر [عکسی ف: ۲-۱۶۴]
۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۲۸۳۸
آغاز: باب فعل باختلاف المعنی الحمل ما کان فی بطن او علی رأس شجره ... و الحمل ما کان ظهر او رأس قال الفراء؛ **انجام:** برابر
خط: نسخ درشت، بی‌کا، تا: ۵۴۰ق؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح، این نسخه جزء نسخه‌های کتابخانه مرحوم حاج ملامحمد جعفر بن محمد صفی آباده‌ای بوده که چندی قبل با تعدادی افزون بر ۶۰ نسخه خطی بسیار نفیس از سوی یکی از روحانیان محترم حوزه علمیه قم به این کتابخانه اهداء گردیده؛ کاغذ: شرقی، جلد: چرم مشکی ساده، ۲۴۹گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۲×۱۸/۵سم [ف: ۳۲-۵۹۱]
۳. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۹۳۷۲
خط: نسخ معرب، بی‌کا، تا: قرن ۸؛ افتادگی: انجام؛ روی برگی قبل از کتاب معرفی آن به‌خط نادر بن بدیع الزمان قاجار به‌تاریخ ۱۲۶۴ و ۱۲۹۵، مهر: «المتوکل علی الله عبده نادر» (بیضی) و «یا علی» (بیضی)؛ جلد: گالینگور سبز، ۱۷۶گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۵×۲۲/۵سم [ف: ۲۴-۱۵۹]
۴. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۳۳۹۹
آغاز: برابر؛ **انجام:** اذا اصبح کسلان خبیث النفس أصبح فلان خاثراً و اصبح فلان

خط: ثلث، بی‌کا، تا: قرن ۹ یا ۱۰؛ افتادگی: انجام؛ مصحح، محشی؛ در برگ اول یادداشتی به سال ۱۱۷۳ آمده است؛ تملک: «محمد حسین»؛ جلد: تیماج دورو، رو قهوه‌ای ضربی، پشت قرمز ساده، ۲۱۶گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۸/۵×۲۵سم [محدث ارموی مخ: ۱-۱۴۱]

۵. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۵۷۳۸/۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: میر محمد علی بن میر خلیل الله تونی، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: انجام؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۳۷گ (۳۳ر-۱۷۰پ)، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۷/۵×۲۸/۵سم [ف: ۴۴-۳۵]

۶. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۴۰۲

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ تملک: عبدالله بن محمد کاظم تبریزی، محمد سعید در ۱۲۱۵، در ربیع الثانی ۱۲۲۳ نزد شیخ حسن هادی کاظمی عاریت بوده است، ابوالحسن بن حاجی حسین خان کلهر در ۱۲۶۹؛ کاغذ: سفید، جلد: تیماج تریاکی ضربی و مقوایی، ۱۶۸گ، ۲۰ سطر (۱۱×۱۸)، اندازه: ۱۶×۲۵سم [سنا: ف: ۲-۲۴۶]

● **اصلاح نامه = کتاب علم جنگ** / فنون نظامی / فارسی

eslāh nāme = k.-e ʻelm-e jang

صحافباشی، اسماعیل بن ابراهیم، ق۱۳ قمری

sahhāfbāšī, esmāʻīl ebn-e ebrāhīm (- 19c)

تاریخ تألیف: شوال ۱۲۹۸ق

اصل از دکتر جمس هنری مکلین ینگی دنیائی، مترجم: اسماعیل ولد صحاف‌باشی، مشتمل بر مطالبی است که دکتر جمس هنری مکلین آمریکایی به جمس کوردن بنت می‌گوید و درباره آرایش قشون در میدان جنگ و طرز گشودن قلاع جنگی و تخریب و سنگرها است. نویسنده برای تأیید گفتار خود نیز مثال و شواهد زیادی می‌آورد.

تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۷۷

آغاز: بسمله تبارک و تعالی اصلاح نامه از تألیفات دکتر جمس هنری مکلین ینگی دنیائی به جمس کور دون بنت مورخ؛ **انجام:** و قیمتشان بیش از خمپاره‌های دیگر نیست و صد درسی تکمیل تر انداز بهترین خمپاره هایی که حال مستعملند. قد تم الکتاب بعون الملک الوهاب

خط: نسخ و نستعلیق، کا: احمد عبدالغفار، تا: ۱۲۹۸ق؛ با سر لوح مذهب؛ کاغذ: فرنگی آبی، جلد: مخمل سبز، ضربی، مقوایی، ۱۷۸گ، ۱۱ سطر (۱۰/۵×۱۶/۵)، اندازه: ۱۹×۲۹/۵سم [ف: ۱-۶۶]

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۱۹۱۰-ف

نسخه اصل: همان نسخه بالا [فیلمها- ف: ۱-۱۳]

● **اصلاح النفوس** / کیمیا / عربی

iṣlāḥ-un-nufūs

کرمانی، محمد کریم بن ابراهیم، ۱۲۲۵-۱۲۸۸ قمری

kermānī, mohammad karīm ebn-e ebrāhīm (1810-1871)

تاریخ تألیف: ذیحجه ۱۲۶۹ق

در یک «مقدمه» و ۶ «باب»: مقدمه، در تعریف نفس در صنعت؛ باب ۱. غسل الکباربت و الزرانیخ؛ ۲. تکلیس الکباریت و الزرانیخ؛ ۳. التصعید الکبریت و الزرنیخ؛ ۴. تقریر الکبریت و الزرنیخ و تثبیته؛ ۵. حل النفوس؛ ۶. تشمیع النفوس.

آغاز: بسمله. الحمدلله و سلام علی عباده الذین اصطفی و بعد یقول العبد الاثیم کریم ابن ابراهیم ان هذه درر یتیمة، قد سمطها فی سلک النظم فی هذه الاوراق فی احد النفوس و ایصلها من درجة

انجام: لما کشفت لک عن ذلک کما لم یجسر علیه احد من المتقدمین و المتأخرین ... و قد فرغ تسویدها مصنفها فی شهر ذی الحجة الحرام من شهور سنة تسع و ستین بعد المأتین و الالف الهجریة. حامداً مصلیاً مستغفراً

[فهرست مشایخ ۲۳۷/۲]

۱. شیراز؛ علامه طباطبائی؛ شماره نسخه: ۱۴۶۸/۵

آغاز: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ ۷گ (۱۵۳-۱۶۰)، اندازه: ۱۸/۵×۲۹/۵سم [نسخه پژوهی: ۳-۱۴۹]

۲. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه: ۵/۴

خط: نسخ پخته، بی‌کا، تا: پایان قرن ۱۳؛ ۱۶گ (۲۴ر-۳۹پ) [ف: ۱-۲۰]

۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۸۹۹۶

آغاز: برابر

خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۶۹ق [رایانه]

۴. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه: ۲/۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ پخته، کا: یوسف شیرازی، تا: ۱۲۷۸ق؛ ۲۶گ (۴۵ر-۷۰پ) [ف: ۱-۲۰]

۵. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ض۱۰۷۲۹

آغاز و انجام: برابر

نام این نسخه در رایانه آستان قدس جلد دوم «توفیق» آمده است؛ خط: نستعلیق، کا: ابوالقاسم، تا: ۱۲۸۳ق [الفبائی: ۵۴]

۶. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۳۳۰۱/۶

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: فرنگی آهار مهره، جلد: میشن قهوه‌ای، ۱۴گ (۱۴۴پ-۱۵۷پ)، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۴×۲۱سم [ف: ۶-۳۶۳]

۷. قم؛ مرکز مطالعات؛ شماره نسخه: ۱۹۰/۵

آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج، زیتونی، ۲۶گ (۸۱پ-۱۰۶پ)، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۵×۲۴سم [ف: ۱-۱۵۹]

● **الاصلاح و الایضاح = شرح متن الوقایة** / فقه / عربی
al-iṣlāḥ wa-l-īzāh = s.-u matn-il-wiqāya
ابن کمال پاشا، احمد بن سلیمان، -۹۴۰ قمری
ebn-e kamāl pāšā, ahmad ebn-e soleymān (- 1534)
وابسته به: وقایة الروایة فی مسائل الهدایة؛ برهان الشریعه، محمود بن عبیدالله (-۶۷۳)
تاریخ تألیف: ۹۲۸ق
مؤلف بر آن است که کتاب مختصر موسوم به «وقایة» اثر برهان الشریعه، و به‌ویژه شرح آن که با عنوان «التحریر» اثر صدرالشریعه ثانی (۷۵۰ ق) معروف است، را تصحیح و تنقیح نماید و نام آن را «الاصلاح لاصلاح ما فی الوقایه من الزلل و الشرح بالایضاح» نهاده است زیرا مشتمل بر توضیح اشتباهات شارح نیز می‌باشد.
آغاز: احمده فی البدایة و النهایة علی الهدایة و الوقایة و اشکره علی ما انعم علی من التوفیق و العنایة ... ان المختصر الموسوم بالوقایة مع صغر حجمه
[کشف الظنون ۲۰۲۰/۲ و ۱۰۹/۱؛ الاعلام زرکلی ۱۳۳/۱؛ الاوقاف العامة بغداد ۳۸۵/۱ و ۳۸۶/۱]

۱. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۳۰۰۲
آغاز: برابر؛ **انجام:** هذالان القلیل لایمک التحرز عنه فسقط اعتباره دفعاً للحزج بخلاف ما اذا کان نصفین او کاانت المیته اغلب لانه لاضرورة و انما قلنا فی الاختیار لانه یحل اکل المیته فی الاضطرار.
خط: نسخ، کا: محمود بن سیدی علی، تا: ۹۵۷ق؛ محشی با نشان «منه»؛ تملک: «ابوالمعارف احمد توفیق الهامی الخالدی»؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: تیماج زرشکی تیره مقوایی ضربی یک ترنج در وسط با طرح گل و بوته، اندرون جلد کاغذی، ۳۱۲گ، ۲۱ سطر (۹×۱۵)، اندازه: ۱۲×۱۵سم [ف: ۱۴-۱۰۹]

۲. اصفهان؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۶۸۱
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: اواخر شعبان ۹۶۰ق؛ مصحح، محشی، در سه برگ آغازین فائده‌ای از مؤلف و چند یادداشت پراکنده و یادداشتی در تاریخ ولادت و فوت میر سید شریف جرجانی و در سه برگ پایانی نیز چند یادداشت فقهی و طبی پراکنده آمده؛ تملک: حسن بن دیلاور چلبی؛ جلد: تیماج قهوه‌ای سوخته ضربی، ۳۲۳گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۲-۵۳۰]

● **الاصلاح و فیه الفوز و الفلاح = اصلاح العمل** / فقه / عربی
al-iṣlāḥ wa fī-hi-l fawz wa-l falāḥ = iṣlāḥ-ul ʻamal
طباطبائی، محمد بن علی، ۱۱۸۰؟-۱۲۴۲ قمری
tabātabā'ī, mohammad ebn-e ʻalī (1767-1827)
تاریخ تألیف: ۱۲۳۹ق
رساله فتوایی است برای عمل مقلدین در عبادات و معاملات، شامل یک «مقدمه» در مسائل اجتهاد و تقلید و ۳۸ «کتاب» و ۶۰ «باب» و یک «خاتمه». بخش صلاة و طهارت آن بسیار مفصل و بقیه بخش‌ها به صورت مختصر و فتوایی است. این رساله مختصری از کتاب «مصابیح الفقه» مؤلف است.
آغاز: بسمله، الحمد لله الذی مهد لنا طریق اصلاح العمل و مسلک النجاة و التجافی عن الخطاء و الزلل و له الشکر علی هذه النعمة.
انجام: حکی عن بعض الاصحاب انه قال کل رسم یلیق بحاله و یلیق کماله یرد به اذن یجوز اطلاقه علیه تعالی الا انه لیس من الادب [الاذن] و هو جید، تمت
[دنا ۱۰۵۷/۱ (۸۹ نسخه)؛ الذریعه ۲۸۲/۲ و ۱۷۰؛ مکتبة امیر المومنین ۱۲۰/۱؛ هدیة العارفین ۳۶۳/۲؛ کشف الحجب ۴۸]

شرح و حواشی:
۱- الإکمال فی تکمیل إصلاح العمل = إکمال الإصلاح؛ طباطبائی، محمد بن علی (۱۱۸۰-۱۲۴۲)
۲- مصباح الطریق = مصابیح الطری؛ یزدی، حسن بن محمد علی (-۱۲۴۲)
۳- اکمال الاصلاح = ترجمه اصلاح العمل؛ یزدی، حسن بن محمد علی (-۱۲۴۲)
۴- مصباح طریق مختصر = ترجمه اصلاح العمل؛ یزدی، حسن بن محمد علی (-۱۲۴۲)
۵- اصلاح العمل (مختصر)؛ ایروانی، کریم بن حسن (-۱۳)
۶- اصلاح العمل (منتخب) = اصول دین = واجبات و عبادات؛ حسینی اصفهانی، ابوالحسن (۱۲۸۴-۱۳۶۵)
۷- اصلاح العمل (ترجمه)؛ طالقانی قزوینی، ابوالقاسم بن محمد زمان (-۱۳)
۸- منهاج الفلاح؛ واعظ شوشتری، حسین بن حسن (-۱۳)
۹- اکمال الاصلاح (مختصر)؛ واعظ شوشتری، حسین بن حسن (-۱۳)
۱۰- اصلاح العمل (ترجمه)؛ ناشناس (دو عنوان مختلف)
۱۱- اکمال الاصلاح (منتخب) = ترجمه اصلاح العمل؛ ناشناس
۱۲- شرح الاصلاح و فیه الفوز و الصلاح؛ ناشناس

۱. قم؛ ارگانی بهبهانی؛ شماره نسخه: ۹۳
آغاز: برابر؛ **انجام:** الذی وجب علیه القصر مقاماً بلداً کان أو فی غیر [کذا] و تردد فی بقائه فیه عشرة ایام و لم یتواقی منها
خط: نسخ، بی‌کا، تا: احتمالاً قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ مصحح؛ مهر: «عبده الراجی علی» (بیضوی)؛ کاغذ: الوان، فاقد جلد، ۱۴۵گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۲۲×۳۴سم [ف: ۷۵]

۲. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۳۲۴۹-۱۷/۲۹

آغاز: برابر **انجام:** و علی هذا فهل یعتبر لقطع سفره بالوصول الیها فعلیه الاستیطان فیها ام الاستیطان فی کل ستة اشهر اختلفوا فیه فقیل بالاول و قیل بالثانی و لایخلو عن قوة باب ما یجب فیه الزکوة

از آغاز تا پایان کتاب صلوة؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ جلد: گالینگور سرخ با عطف تیماج سرخ، ۹۵گ، ۲۷ سطر، اندازه: ۱۸×۲۹سم [ف: ۱-۳۸۴]

۳. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۳۲۸۹-۱۷/۶۹

آغاز: برابر؛ **انجام:** فلو تمکن السفر فی البحر من غیر مشقة شدیدة اعتبر قدرته علی اجرة الراکب و هو جید. و صرح جماعة بانه لایشترط وجود غیر الزاد و الراحلة.

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ جلد: تیماج مشکی با ترنج و سرترنج ضربی و جدول گرهی، ۲۰۴گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۱-۳۸۴]

۴. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۷۲۹۶-۳۷/۸۶

آغاز: برابر؛ **انجام:** ولکنه صرح أخیراً بجواز الدخول و هو المعتمد عندی کما هو ظاهر کثیر من الاصحاب.

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ مصحح؛ جلد: تیماج مشکی دو رو، مجدول گرهی، ۲۶۱گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۴×۲۱سم [ف: ۱-۳۸۴]

۵. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۲۳۷۸-۱۳/۵۸

آغاز: برابر؛ **انجام:** و الاقرب عندی هو الاحتمال الثانی مع انه احوط و اذا کان المولی صغیراً فکا الزوج الصغیر. کتاب حج.

از آغاز تا پایان کتاب حج؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳ (در زمان حیات مؤلف)؛ افتادگی: انجام؛ واقف: میرزا محمد حسین همدانی، جمادی الثانی ۱۳۲۴؛ جلد: تیماج مشکی، ۲۳۶گ، ۲۰-۲۴ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۱-۳۸۴]

۶. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۹۳۴۲

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج تریاکی ضربی مقوایی، ۲۵۹گ، ۲۵ سطر (۱۱/۵×۲۰/۵)،قطع: رحلی، اندازه: ۲۰×۲۹سم [ف: ۱۷-۳۵۱]

۷. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه: ۲۲۵۵۷

شامل بخش عبادات از آغاز تا اواخر حج؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج قهوه‌ای ضربی‌دار، ۲۰۶گ، ۲۱ سطر (۹×۱۵)، اندازه: ۱۴/۵×۲۰سم [ف: ۳-۷۴۴]

۸. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه: ۱۲۱۸

آغاز: برابر؛ **انجام:** من غیر خلاف بل ادعی بعضهم الاجماع علیه و صرح بعضهم بانه یلیه القرآن و بانه یلی القران الافراد.

شامل یک مقدمه در اجتهاد و تقلید، کتاب طهارت، کتاب صلوة و احکام آن، کتاب زکوة، کتاب خمس و انفال، کتاب صوم و کتاب حج تا یک صفحه از اقسام حج را دارد؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳ (در زمان حیات مؤلف)؛ دارای گواهی مقابله و تصحیح و جواز عمل به آن از مؤلف و مهر او و به این عبارت «در نزد داعی ثابت شد که این کتاب اکمال الاصلاح مقابله و تصحیح شده بنابراین هر کس که به آن عمل کند داعی راضی می‌باشم»؛ مهر: مؤلف «محمد بن علی الطباطبائی» (بیضی)؛ کاغذ: فرنگی آهار مهره، جلد: تیماج تریاکی ضربی‌دار، ۲۴ سطر (۱۳×۲۳)، اندازه: ۲۰×۳۰/۵سم [ف: ۴-۱۸۵۷]

۹. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۲۷۷۸

آغاز: برابر؛ **انجام:** فلا یحرم علیه لبس المخیط و لا ازالة الشعر و لا الصید و لا عقد النکاح.

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ مصحح؛ جلد: تیماج قهوه‌ای ضربی، ۳۸۰گ، ۲۲ سطر، اندازه: ۱۴×۲۰/۵سم [محدث ارموی مخ: ۱-۱۴۲]

۱۰. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۴۱۰-طباطبائی

آغاز: بسمله الحمدلله ... کتاب الزکوة مقدمه الزکوة لغة علی ما صرح به جماعة الطهارة ... فقیل هی فی الشرع اسم لحق یجب فی المال؛ **انجام:** للحج او العمرة کما یظهر من عبارات الاصحاب

از کتاب زکوة تا باب سعی از کتاب حج؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ تملکی مورخ ۱۲۴۲ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج قرمز، ۱۵۳گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۲۴-۲۷۳]

۱۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۵۲۴۵

آغاز: برابر؛ **انجام:** و یستفاد من بعض الاصحاب اولویة تقدیم الافطار.

از ابتدای مقدمه تا انتهای «باب ما یثبت به الهلال»؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ مصحح، مقابله شده؛ واقف: زین الدین جعفر زاهدی، دی ۱۳۷۷؛ کاغذ: شکری آهار مهره، جلد: تیماج قهوه‌ای ضربی مزین به ترنج و سرترنج، ۱۶۰گ، ۲۶ سطر، اندازه: ۳۰×۲۰سم [ف: ۲۱/۱-۱۲۷]

۱۲. قم؛ استادی، رضا؛ شماره نسخه: نامعلوم

آغاز: برابر

شامل تقلید و طهارت و صلاة و زکاة و خمس و صوم و اعتکاف و جهاد و امربه معروف و بیع و احکام مفلس؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ تملک: میرزا محمد بن عبدالوهاب همدانی امام الحرمین که آن را در کربلا از سید اسدالله وراق خریده بود؛ ۳۴۰گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۵×۲۰سم [صد و شصت نسخه: -۵]

۱۳. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۳۹۴۰

آغاز: الحج لغة علی ما صرح به جماعة القصد و اما شرعاً فقد اختلفوا فی تعریفه؛ **انجام:** هل یحرم علیه الرجوع أو لا الاقرب الثانی و هو جید

کتاب الحج تا پایان کتاب الشهادات؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ مصحح؛ در برگ اول وقفنامه کتاب از «میرزا اسماعیل بن میرزا محمد رشتی» آمده که وکالت آن را به «رفیع بن علی رودباری» داده با مهر «ارفع من کل رفیع» (مربع)؛ جلد: تیماج

مشکی بدون مقوا، ۲۵۷گ، مختلف السطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۱سم [محدث ارموی مخ: ۱-۱۴۳]

۱۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۰۶۵۴

آغاز: برابر؛ **انجام:** المعتمد هو الأخير بل الاولی الاتيان به
از مقدمه تا اواسط باب «جملة احكام الصيام»؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ واقف: محمد زهرایی، تیر ۱۳۵۰؛ کاغذ: نخودی آهار مهره، جلد: میشن مشکی، ۱۶۰گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۰/۷سم [ف: ۲۱/۱-۱۲۲]

۱۵. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۹۹۸۹

آغاز: برابر؛ **انجام:** و يجوز التلفيق من القراآت السبع ما لم يفسد المعنی و لم ينتف التركيب العرفی
از ابتدای کتاب تا اواسط «باب القراءة و احكامها»؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ واقف: شمس الدین جزایری، شهریور ۱۳۴۸؛ کاغذ: آبی الوان، جلد: تیماج مشکی، ۱۵۶گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۶×۲۰سم [ف: ۲۱/۱-۱۲۲]

۱۶. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۱۴۵۷

آغاز: برابر؛ **انجام:** اذا وقع النزاع فی مالكية الكنز.
از مقدمه تا اواسط «باب احكام الزكاة»؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ واقف: شیخ محمد صالح علامه حایری، مرداد ۱۳۵۱؛ کاغذ: آبی نیلی، جلد: مقوا با روکش پارچه، ۱۱۵گ، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۶×۲۱سم [ف: ۲۱/۱-۱۲۳]

۱۷. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۹۲۴۵

آغاز: برابر؛ **انجام:** و منهم من اطلق وجوب التوجه الی القبلة و الظاهر
از مقدمه تا اواسط «باب القيام و احكامها». مذیل است به حاشیه سلطان بر معالم الأصول؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج قهوه‌ای ضربی با ترنج و سرترنج، ۳۵۸گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۲۱/۱-۱۲۴]

۱۸. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۱۰۳۴

آغاز: برابر؛ **انجام:** و يجب المتابعة فی تكبيرة الاحرام من الاقوال كما صرحوا به ايضا و هل يجب متابعة الامام
از ابتدای طهارت تا نماز جماعت؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ اهدایی: رهبری؛ کاغذ: شکری آهار مهره، جلد: تیماج مشکی، ۲۲۲گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۲۱/۱-۱۲۵]

۱۹. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۴۸۱۰

آغاز: بسمله، الحمدلله رب ... و المعتمد عندی هو القول الاول و يكره التنفل بعد الاقامة مطلقا سواء كان بعد دخول الامام و المأموم به فی الصلاة او قبله؛ **انجام:** برابر
از اواسط نماز جماعت تا انتهای دیات؛ خط: نسخ مخلوط به نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: آغاز؛ واقف: سید محمد باقر سبزواری، محرم ۱۴۰۵؛ کاغذ: شکری آهار مهره، جلد: مقوا، رویه گالینگور، عطف و گوشه تیماج قهوه‌ای سوخت، ۲۲۵گ، ۲۲ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۲۱/۱-۱۲۶]

۲۰. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۵۴۸۴

آغاز: برابر؛ **انجام:** و يجوز للمالك التوكيل فی اخراجها كما فی المالية و كلما ذكرناه فيها فهو جار هنا و الاولی للمالك
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ در برگ آخر کتاب سید جعفر پسر علی نقی طباطبائی کتاب را به نام «مسايل الحلال و الحرام» معرفی کرده است، به‌تاریخ یک‌شنبه ۱۲۷۶، یادداشتی به‌این مضمون «سميت هذا الكتاب به كمال الاصلاح ...» و زیادات کثیره و تغییرات عدیده به امضای «و انا الجانی محمد بن علی الطباطبائی»؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج فشرده سرخ، ۳۱۷گ، ۲۳ سطر (۹×۱۶/۵)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۱۶-۳۸۴]

۲۱. تهران؛ حقوق؛ شماره نسخه: ۲۲۶-ج

انجام: السعی بين الصفا و المروة واجب ... كما يظهر من عبارات الاصحاب
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مقوا گرد آن تیماج، ۲۹۱گ، ۲۵ سطر (۸×۱۴)، اندازه: ۱۴/۵×۲۱سم [ف: ۲۴۶]

۲۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۱۶۶۴/۱

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ در صفحه عنوان به‌خط عبدالله بن حسن بن عبدالله در ۲۵ شعبان ۱۲۹۲ آمده که اصلاح را ملاعبدالکریم ایروانی به نام «مختصر الاصلاح» را کوتاه و گزین ساخته؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج سرخ ضربی مقوایی، ۱۱۲گ (۱پ-۱۱۲پ)، ۲۴ سطر (۱۰×۱۶)، اندازه: ۱۵×۲۰سم [ف: ۸-۲۳۲]

۲۳. قم؛ معصومیه؛ شماره نسخه: ۶۰/۴-۶۳۱۹

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ با مهر محمد جعفر؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۶۹گ، ۲۲ سطر، قطع: ربعی [آستانه قم: ۷۸]

۲۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۴۱۰ ط

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳ [مختصر مجلس: ف: ۵۳۲]

۲۵. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۳۱۹۴۷

انجام: و ان برء فی بعد وجب عليه الاعادة
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ اهدایی: رهبری، بهمن ۱۳۸۳؛ کاغذ: نخودی آهار مهره، جلد: تیماج فرنگی سرمه ای، ۳۲۶گ، ۲۴ سطر، اندازه: ۱۴×۲۰سم [اهدائی رهبر: ۳-۷۲]

۲۶. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۳۱۶۳۶

انجام: و يظهر من بعض الاول و الولی القول
خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳، اهدایی: رهبری، بهمن ۱۳۸۳؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج فرنگی قهوه‌ای، ۸۳گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۹×۲۶سم [اهدائی رهبر: ۳-۷۲]

۲۷. تهران؛ عبدالعظیم؛ شماره نسخه: ۲۲۹

آغاز: برابر؛ **انجام:** الخاتمة و فيه مسائل متفرقة ... المسألة الخامسة ذهب جماعة من أصحابنا الی أن أسمائه تعالی توقيفية ... المسألة السادسة.
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ محشی به رمز: «منه

دام مجده العالی»؛ واقف: آیت الله مرعشی نجفی؛ جلد: تیماج مصنوعی مشکی با ترنج و سرترنج، ۱۷۰گ، ۲۷ سطر، اندازه: ۱۷/۵×۲۸/۵سم [ف: ۱-۵۰]

۲۸. تهران؛ عبدالعظیم؛ شماره نسخه: ۴۱۶

آغاز: برابر؛ **انجام:** الصبر علی ترک الافطار أو یشتد حاجة الیه و یستفاد من بعض الأصحاب أولویة تقدیم الافطار حینئذ

بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ مصحح، محشی به رمز «منه»؛ واقف: باز قلعه‌ای، ۱۳۳۹؛ جلد: تیماج قهوه‌ای مجدول، ۲۴۴گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۱-۵۱]

۲۹. تهران؛ عبدالعظیم؛ شماره نسخه: ۴۲۸

آغاز: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح؛ واقف: علی اصغر خان یمین؛ جلد: تیماج قهوه‌ای مجدول، ۳۸۰گ، ۲۲ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۱-۵۱]

۳۰. قم؛ زنجانی (آیة الله)؛ شماره نسخه: ۵۶

از آغاز تا صوم؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ محشی با نشان «منه سلمه الله»؛ قطع: ربعی [چند نسخه-ف: ۲۰۸]

۳۱. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۲۱۵۷/۱

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: پسته‌ای، جلد: میشن لائی سیاه، ۲۵ سطر [ف: ۵-۴۳۸]

۳۲. مشهد؛ نواب؛ شماره نسخه: ۴۹۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** و لا فرق فی جمیع ما ذکره بین السعی للحج او للعمرة-کما یظهر من عبارات الاصحاب.

خط: نسخ خوش، کا: شیخ محمد حسن بن شیخ جواد، تا: شوال ۱۲۰۴ق؛ افتادگی: انجام؛ دو مرتبه عرض دیده شده، مصحح، محشی؛ واقف: علیمردان خان تیموری (نصرت الملک)، ۱۳۰۳ق؛ کاغذ: صیقلی، جلد: تیماج عنابی، ۱۸۶گ، ۳۵ سطر (۱۲×۲۳)، اندازه: ۲۱×۳۰سم [ف: ۴۰۳]

۳۳. تهران؛ حقوق؛ شماره نسخه: ۲۳۳-ج

انجام: در مسئله «مفتوح عنوه» چنین است: «و منها جواز الاعتماد علی الامارات و اللوازم المفیدة للظن-الی هنا قد وجد ما برز من قلمه الشریف سلمه الله ...»

خط: نسخ، بی‌کا، تا: رجب۱۲۲۴ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۸۷گ، ۲۵ سطر (۹/۵×۱۵/۵)، اندازه: ۱۵×۲۰/۵سم [ف: ۲۴۶]

۳۴. مراغه؛ عمومی؛ شماره نسخه: ۳۹/۱

آغاز و انجام: برابر

کامل؛ خط: نسخ، کا: حسن بن نظر حسین رشتی، تا: ۱۰ رجب ۱۲۳۳ق، جلد: تیماج سرخ با ترنج وسط، ۲۲۵گ، اندازه: ۱۴×۲۱سم [ف: ۲۲۸]

۳۵. اصفهان؛ مدرسه صدر بازار؛ شماره نسخه: ۳۹۲

خط: نسخ، کا: حسین مزجی، تا: شوال۱۲۳۴ق، جا: اصفهان؛ مصحح؛ روی برگ اول یادداشتی به سال ۱۲۴۳، یک بیت شعر فارسی به سال ۱۲۳۴ در جبل صفه در خدمت آقا میر محمد باقر و میر محمد حسین؛ تملک: ابن محمد هادی دولت آبادی با مهر بیضوی ناخوان وی؛ جلد: تیماج مشکی، ۲۰۰گ، ۲۲ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۲-۲۷۷]

۳۶. شیراز؛ علامه طباطبائی؛ شماره نسخه: ۱۲

خط: نستعلیق شکسته، کا: ذوالفقار بن جعفر قره باغی، تا: پنج‌شنبه ۸ رجب ۱۲۳۴ق، جا: کربلا؛ ۲۰۶گ، اندازه: ۱۸/۵×۳۰/۵سم [نسخه پژوهی: ۲-۱۱۳]

۳۷. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۱۲۳۸

خط: نسخ، کا: زین الدین خورموجی، تا: آدینه ۱۲ صفر ۱۲۳۴ق؛ افتادگی: آغاز؛ کاغذ: فستقی، جلد: میشن سرخ، ۲۸۱گ، ۲۷ سطر، اندازه: ۱۵/۴×۲۲سم [ف: ۱-۳۷]

۳۸. تهران؛ ادبیات؛ شماره نسخه: ۱۶۲

خط: نسخ، کا: محمد مهدی بن حسین کاتب کرمانی، تا: ۱۰ ربیع الثانی ۱۲۳۷ق، جا: کرمان، مدرسه جدیده ابراهیمیه؛ افتادگی: انجام؛ برای شیخ جعفر؛ [ف: ۳-۷۰]

۳۹. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه: ۱۰۷۸/۵

بخشی از آن؛ خط: نسخ، کا: میرزا حسین بن غلامحسین نهاوندی، تا: ۱۲۳۷-۱۲۳۹ق؛ ۲۷گ (۱۱۳-۱۴۰)، اندازه: ۱۵×۲۰سم [ف: ۳-۵۲]

۴۰. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۱۱۰۴

آغاز: بسمله، کتاب اصلاح للسید العلامه المجاهد؛ **انجام:** و یجب المتابعة فی تکبیرة الاحرام من الاقوال کما صرحوا به ایضاً و هل یجب متابعة الامام

از ابتدای خمس تا انتهای حدود؛ خط: نسخ، کا: محمد علی بختیاری، تا: جمادی الثانی ۱۲۳۷ق؛ افتادگی: آغاز؛ اهدایی: رهبری، خرداد ۱۳۷۳؛ کاغذ: شکری آهار مهره، جلد: تیماج عنابی روشن ضربی با ترنج و سرترنج، ۲۲۲گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [اهدائی رهبر: ۳-۷۱]

۴۱. قم؛ طبسی؛ شماره نسخه: ۶

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۳۹ق؛ مصحح، محشی؛ جلد: تیماج دورو ضربی مشکی مجدول، ۲۷۳گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۲۰×۲۹سم [ف مخ: ۱-۴۴]

۴۲. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه: ۹۹۶

آغاز: برابر؛ **انجام:** والاحوط مراعاة القول الاول کما صرح به بعض

خط: نسخ، کا: محمد صادق بن محمد حسین یزدی، تا: ۱۲۳۹ق، جا: یزد؛ اهدایی: وزیری؛ کاغذ: ترمه، جلد: مقوایی با تیماج مشکی درون زرد، ۲۰۶گ، ۲۰ سطر (۹/۵×۱۴/۵)، اندازه: ۱۴×۲۰/۵سم [ف: ۲-۸۱۳]

۴۳. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه: ۱۷۹۷

آغاز: برابر

خط: نسخ، کا: محمد ابراهیم بن محمد رحیم، تا: ۱۲۴۰ق؛ چند برگ پایان نسخه در اخلاق مذهبی است؛ مهر تملک: «علی بن محمد علی الحسینی»؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۲۸۸گ، ۲۱ سطر (۹/۵×۱۵/۵)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۳-۱۰۵۷]

۴۴. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۴۰۸۵

آغاز: برابر؛ **انجام:** کما صرح به و بالجمله هولاء المذکورون لا یفسد صومهم و لا یجب علیهم قضاء و لاکفاره

در مقدمه کتاب، مسائل اجتهاد و تقلید بیان شده و از ابتدا تا آخر صوم؛ خط: نسخ، کا: احمد بن محمد محسن محولاتی، تا: ۱۲۴۰ق، جا: مشهد مقدس؛ مصحح، محشی با نشانه «منه» و «منه عفی عنه»؛ تملک: رضا موسوی، زنجانی؛ کاغذ: فرنگی شکری، جلد: تیماج سیاه ضربی، جداول حاشیه‌ای با بوته‌های ریسه‌ای مقوایی، اندرون با روکش کاغذی پوست اناری، ۲۸۰گ، ۲۰ سطر (۹×۱۵)، اندازه: ۱۴×۲۱سم [ف: ۱۷-۴۲۷]

۴۵. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۹۰۶۴

آغاز: برابر؛ **انجام:** و لایفسد صومهم و لایجب علیهم قضاء و لا کفارة

از ابتدای مقدمه تا انتهای صوم و مذیل است به «احادیث قدسیه»؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: شنبه ۲۳ جمادی الثانی ۱۲۴۰ق؛ کاغذ: آبی، جلد: تیماج ضربی، مزین به ترنج و سرترنج و گوشه، ۲۴۵گ، مختلف السطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۲سم [ف: ۲۱/۱-۱۲۱]

۴۶. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۰۳۷۴

آغاز: برابر؛ **انجام:** و بثبوت الصحة فیما لا یشترط فیه ذلک سقط خیاره و الاقالة فی المفروض احوط

از ابتدای طهارت تا انتهای بیع؛ خط: نسخ، کا: یوسف بن رحیم، تا: ۱۲۴۰ق، جا: کربلا؛ افتادگی: انجام؛ مصحح، مقابله شده، محشی با رمز «منه دام ظله»؛ تملک: محمد قمی؛ اهدایی: رهبری؛ کاغذ: شکری آهار مهره، جلد: میشن قهوه‌ای ضربی با ترنج و سرترنج، ۲۲۵گ، ۳۰ سطر، اندازه: ۲۱×۳۰سم [اهدائی رهبر: ۳-۷۰]

۴۷. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۲۸۳۲/۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** و هو ضعیف و هل یشترط فی المنتظر أن یکون جماعة و قوماً

کتاب الطهارة و صوم؛ خط: نسخ، کا: باقر بن آدینه، تا: ذیحجه ۱۲۴۰ق (پایان کتاب الطهارة)؛ مصحح، محشی با نشان «منه دام ظله»، در برگ اول چند یادداشت متفرقه و اشعاری به عربی و مابین کتاب الطهارة و الصوم یادداشت‌هایی فقهی آمده؛ جلد: تیماج قهوه‌ای بدون مقوا، ۷۱گ (۱پ-۷۱ر)، ۳۳ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۰/۵سم [محدث ارموی مخ: ۱-۱۴۳]

۴۸. شیراز؛ علامه طباطبائی؛ شماره نسخه: ۳۱۵

از صلات تا آخر مفلس؛ خط: نسخ، کا: ربیع الله بن نصرالله حسینی، تا: ۱۲۴۰ق؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ ۱۶۶گ، اندازه: ۱۵×۲۱سم [نسخه پژوهی: ۲-۱۱۳]

۴۹. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۰۴۶۶

آغاز: بسمله، کتاب الحج الحج هو لغة علی ما صرح القصد و اما شرعاً فقد اختلفوا فی تعریفه؛ **انجام:** برابر

از ابتدای حج تا انتهای کتاب الحدود؛ خط: نسخ، کا: عبدالکریم اردبیلی، تا: چهارشنبه ۱۲۴۱ق، برای آقا سید عزیزالله یکی از مجتهدان؛ افتادگی: آغاز؛ اهدایی: رهبری، خرداد ۱۳۷۳؛ کاغذ: شکری آهار مهره، جلد: مقوا، عطف و گوشه میشن عنابی، ۱۴۴گ، ۲۷ سطر، اندازه: ۱۹/۵×۲۹/۵سم [ف: ۲۱/۱-۱۲۶]

۵۰. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۴۹۲۶

آغاز و انجام: برابر

از مقدمه تا پایان حدود؛ خط: نستعلیق، کا: مهدی بن محمد ابراهیم هاشمی، تا: ۱۲۴۱ق، واقف: محمد باقر سبزواری، ۱۴۰۵ق؛ جلد: تیماج مشکی، ۳۱۶گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۲۹×۳۰سم [ف: ۲۰-۳۹]

۵۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۲۳۶/۳ط

آغاز: برابر؛ **انجام:** اختلفوما فیه فقیل بالاول و قیل بالثانی لایخ عن قوه کتاب الزکوة.

خط: تحریری، بی‌کا، تا: ۱۲۴۱ق؛ ۲۷۶ص (۱۶۹-۴۴۴)، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۲۴/۳-۳۶]

۵۲. مشهد؛ نواب؛ شماره نسخه: ۲۸۹

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: علینقی بن حاج رجبعلی، تا: ۱۲۴۱ق، جا: مند از توابع گناباد، به‌خواهش حاج ملا اسماعیل ساکن تربت حیدریه؛ ۲۷۶ص؛ کاغذ: فستقی، جلد: تیماج مشکی، ۲۴ سطر (۱۴×۲۴)، اندازه: ۱۹×۳۲سم [ف: ۲۴۴]

۵۳. آران کاشان؛ محمد هلال؛ شماره نسخه: ۲۹

آغاز و انجام: برابر

کامل و از ابتدا تا پایان باب الغیبة؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا: با تاریخ ۱۲۴۱؛ جلد: گالینگور آبی عطف پارچه سبز، ۲۹۱گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۶×۲۲سم [ف مخ: -۱۳]

۵۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۳۱۷۸۸

کامل؛ خط: نسخ، کا: محمد باقر حسینی، تا: صفر۱۲۴۲ق، جا: کربلا؛ کاغذ: نخودی آهار مهره، جلد: تیماج فرنگی سرمه‌ای، ۳۲۳گ، ۲۴ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۱/۵سم [اهدائی رهبر: ۳-۷۲]

۵۵. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۲۹۶۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** و لا فرق فی جمیع ما ذکر بین السعی للحج و العمره کما یظهر من عبارات الاصحاب.

خط: نسخ، کا: محمد اسماعیل بن محمد کاظم، تا: ۱۲۴۲ق؛ کاغذ: فرنگی فستقی، جلد: تیماج قهوه‌ای خاکستری مقوایی ضربی مجدول ترنج و سرترنج، ۲۹۷گ، ۲۱ سطر (۹×۱۴) اندازه: ۱۴/۵×۲۱ [ف: ۱۴-۶۹]

۵۶. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۰۶۴۶

آغاز: برابر؛ **انجام:** فقیل بالاول و قیل بالثانی و لا یخ عن قوة ...

از مقدمه تا پایان صلاة؛ خط: نستعلیق، کا: محمد بن محمد

صادق، تا: ۱۲ رمضان ۱۲۴۲ق؛ افتادگی: انجام؛ واقف: دکتر محمد زهرایی، تیر ۱۳۵۰؛ کاغذ: شکری آهار مهره، جلد: تیماج مشکی یک‌لا، ۱۹۵گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۲۰/۸×۱۴/۵سم [ف: ۲۱/۱-۱۲۳]

۵۷. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۶۳۴۷

بی‌کا، تا: ۱۲۴۳ق، قطع: رحلی [د.ث]

۵۸. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه: ۱۰۸۵

آغاز: برابر؛ **انجام:** و لافرق فی وجوب المقاتلة المفروضة بین غبته الامام علیه السلام و حضوره و کما هو مقتضی اطلاق النصوص و الفتاوی و هل یشترط فی وجوب المقاتلة المفروضة اذن الامام علیه السلام

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ با تملکی به تاریخ «ربیع الاول سنه ۱۲۵۹»؛ جلد: تیماج مشکی با ترنج و سر و عطف پارچه‌ای مجدول، ۲۶۱گ، مختلف السطر، اندازه: ۲۱×۱۵سم [ف: ۱-۱۶۶]

۵۹. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۰۸۲

از کتاب طهارت تا زکات؛ خط: نسخ، کا: حسین، تا: صفر ۱۳۰۱ق؛ روی برگ اول از خط مصنف نقل می‌کند که این کتاب را «اکمال الاصلاح» نام نهادم چون بر اصل افزونی و اضافات و تغییرات دارد، این نام در پایان نسخه نیز آمده؛ جلد: تیماج سبز ضربی، ۱۴۸گ، ۳۱ سطر، اندازه: ۳۰×۲۱سم [ف: ۳-۲۶۱]

۶۰. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۶۳۵/۴

آغاز: برابر؛ **انجام:** و لکن لم یعرف شخصه و تردد فی کونه زیداً أو عمراً مثلا ففی جواز العمل بها حینئذ

بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ جلد: تیماج قرمز بدون مقوا، ۱۵گ (۸۵پ-۹۹پ)، اندازه: ۱۵×۱۰/۵سم [ف: ۲-۹۱]

۶۱. کرمانشاه؛ فیض مهدوی (کتابخانه)؛ شماره نسخه: بدون شماره

بی‌کا، بی‌تا [تراثنا: س۲ش۴-۲۴]

۶۲. مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه: ۳۸۳

آغاز: برابر؛ **انجام:** اخراج الداخل متی شاء، ولو تصرف بعد المنع. قد تم کتاب المعاملات من البیع الی الوکالة

کتاب الطهارة از العبادات، و از کتاب البیع تا الوکالة از المعاملات؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: یک‌شنبه ۲۵ صفر ۱۲۴۱ (الطهارة) و ذیقعده ۱۲۴۱ق (معاملات)؛ جلد: چرم زرد، ۱۷۱گ، ۳۴ سطر، اندازه: ۳۱×۲۱سم [مؤید: ۱-۳۱۶]

۶۳. مشهد؛ مدرسه عباسقلی خان؛ شماره نسخه: ۱

بی‌کا، بی‌تا [نشریه: ۷-۷۶۶]

۶۴. مشهد؛ نواب؛ شماره نسخه: ۳۴۰

آغاز: برابر؛ **انجام:** خاتمه و منها مسایل متفرقه. مسالة الاولی لا اشکال و لاشبهة و لا خلاف فی ان الغناء یحرم اذا اشتمل علی محرم.

خط: نسخ، بی‌کا، تا: در زمان حیات مؤلف؛ کاغذ: آهارمهره، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۳۰۳گ، ۲۳ سطر (۹/۵×۱۶/۵)، اندازه: ۲۱×۱۴سم [ف: ۲۸۸]

۶۵. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۳۷۹۸۲

انجام: و لو تصرف بعد المنع ضمن قد تم کتاب المعاملات من البیع الی الوکالة

از ابتدای مقدمه تا انتهای کتاب «المعاملات»؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ اهدایی: رهبری، مهر ۱۳۸۶؛ کاغذ: نباتی آهار مهره، ۱۷۱گ، ۳۴ سطر، اندازه: ۳۱×۲۱سم [اهدائی رهبر: ۳-۷۲]

۶۶. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۱۱۸۱

انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: فرنگی، ۱۳۴گ، ۲۰ سطر (۱۲×۲۱/۵)، اندازه: ۲۹/۵×۲۱سم [ف: ۶-۲۱۳۶]

۶۷. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۳۱/۱-طباطبائی

آغاز: برابر

تنها مقدمه کتاب است، در مسائل اجتهاد و تقلید؛کا: سید محمد مهدی پسر محمد طباطبائی مجاهد، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: فرنگی آبی و نخودی، جلد: تیماج زرشکی، ۶ص (۱-۷)، قطع: خشتی، اندازه: ۲۱/۵×۱۵/۵سم [ف: ۲۲-۹۰]

۶۸. تبریز؛ تربیت؛ شماره نسخه: ۷۳

مقداری از باب سوم و بقیه کتاب از این نسخه ناقص است؛ بی‌کا، بی‌تا [ف: ۲۵]

۶۹. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۹۳۸

آغاز: برابر؛ **انجام:** خاتمه فیها مسائل متفرقة ... الخامسة ذهب جماعة من اصحابنا الی ان اسمائه تعالی توقیفیة یجب ورودها من الشرع فما لم ترد الشرع بجواز اطلاقه علیه تعالی مطلقا و ان اتصف تعالی بمعناه و حکی عن بعض الاصحاب انه.

خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ محشی با نشان «منه رحمه»؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی ضربی مقوایی کهنه، ۲۰۷گ، ۲۷ سطر (۹/۵×۱۹)، اندازه: ۲۶×۱۷سم [ف: ۵-۱۷۷۸]

۷۰. کرمانشاه؛ میبدی (خاندان)؛ شماره نسخه: ۱۳۹

انجام: و حکی عن بعض تجویز العدول الی الافضل و هو ضعیف و من وجب علیه الحج و تعلق به

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۲۹گ، مختلف السطر، اندازه: ۲۰/۵×۱۴/۵سم [ف: ۱۰۲]

۷۱. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه: ۹۰۷

آغاز: برابر

تا کتاب زکوة؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ ۲۱۸گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۵×۹سم [ف: ۱-۱۵]

۷۲. کرمانشاه؛ میبدی (خاندان)؛ شماره نسخه: ۲۷

تا پایان کتاب زکات؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ روی برگ قبل از کتاب یادداشتی از سید محمد بن جواد بن علی حسینی میبدی؛ جلد:تیماج مشکی،۱۹۳گ،۲۴ سطر، اندازه: ۲۱/۵×۱۵سم [ف: ۳۰]

۷۳. قزوین؛ مدرسه امام صادق قزوین؛ شماره نسخه: ۴۶۹

آغاز: برابر
خط: نستعلیق و نسخ تحریری، بی‌کا، بی‌تا؛ واقف: حاج ملا عبدالوهاب قزوینی، ربیع الثانی ۱۲۵۵ ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۸۵گ، ۱۹ سطر [ف: ۱-۳۲]

۷۴. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۰۳۸۷
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: در عصر مؤلف؛ افتادگی: انجام؛ در پایان نسخه چند تاریخ تولد به سال‌های ۱۲۳۶-۱۳۰۳؛ جلد: تیماج مشکی، ۳۲۹گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۴×۲۴سم [ف: ۲۶-۳۲۴]

۷۵. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۸۲۸۸-۵۶/۱۳۸
آغاز: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ ۲۰۳گ، ۲۱-۲۰ سطر، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: ۱-۳۸۴]

۷۶. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۶۴۸۰
آغاز: برابر؛ **انجام:** و هل یشترط فی وجوب المقاتلة المفروضة اذن الامام علیه السلام
شامل مقدمه (در مسائل اجتهاد و تقلید) و کتاب طهارت و صلوة و زکوة و خمس و صوم و حج و جهاد است. مبحث اجتهاد و تقلید و ابواب طهارت و صلوة را مفصل‌تر از ابواب دیگر؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: فرنگی نباتی آهارمهره، جلد: تیماج مشکی، ۲۴۲گ، ۱۹-۲۴-۲۵ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۵-۳۸۷]

۷۷. شیراز؛ علامه طباطبائی؛ شماره نسخه: ۱۴
خط: نسخ، کا: عبدعلی بن علی بن حسن ماحوزی، بی‌تا؛ محشی با نشان «منه دام ظله»؛ ۲۸۳گ، اندازه: ۱۵×۲۱سم [نسخه پژوهی: ۲-۱۱۳]

۷۸. مشهد؛ مدرسه خیرات خان؛ شماره نسخه: ۳۷
آغاز: برابر؛ **انجام:** باب السعی ... بعد از سیزده سطر: کما یظهر من عبارات الاصحاب
تا قسمتی از کتاب حج؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ واقف: نصرة الملک؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج عنابی، ۱۸۶گ، ۳۵ سطر (۱۱/۵×۲۲/۵)، قطع: رحلی، اندازه: ۲۰×۳۰سم [رشت و همدان: ف: ۱۷۲۱]

۷۹. زنجان؛ امام جمعه؛ شماره نسخه: بدون شماره
بی‌کا، بی‌تا؛ فیه نواقص بیاضات [دلیل المخطوطات: ۱-۹۲]

۸۰. قم؛ زنجانی (آیة الله)؛ شماره نسخه: ۱۰۳/۲
بخش اجتهاد و تقلید؛ بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ ۱۳گ (۲۶ر-۳۹ر)، قطع: بیاض رقعی [چند نسخه-ف: ۲۳۵]

۸۱. خوی؛ نمازی؛ شماره نسخه: ۶۹۵
از اول تا قسمت‌هایی از کتاب صوم؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ محشی از مؤلف با نشان «منه دام ظله العالی»؛ مهر: شلجمی عبدالله؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۲ سطر، اندازه: ۱۵×۲۰سم [ف: ۳۷۷]

۸۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۰۹۳۱/۳
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ مصحح؛ قطع: رقعی [میراث شهاب: س۹ش۲-۳۴]

۸۳. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۲ /۸۱۲۳-۵۵/۹۳
آغاز: برابر
از اول تا کتاب الخمس؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ ۲۵ سطر، اندازه: ۱۵×۲۰سم [ف: ۱-۳۸۵]

۸۴. خوی؛ نمازی؛ شماره نسخه: ۴۱۳/۱
از اول تا آخر کتاب صوم؛ خط: نسخ، کا: محمد هاشم، بی‌تا، جا: کربلا؛ محشی به لفظ «منه مد ظله العالی»، با نسخه اصل مؤلف مقابله و تصحیح شده؛ جلد: تیماج قهوه‌ای مجدول با ترنج با سر و نقش گل و بوته مذهب، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۲۰۷]

۸۵. خوی؛ نمازی؛ شماره نسخه: ۴۱۴
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ مهر: شلجمی «عبدالله»؛ تملک ملا علی؛ جلد: تیماج مشکی ضربی با ترنج با سر، ۲۶ سطر، اندازه: ۱۵×۲۲سم [ف: ۲۰۷]

۸۶. خوی؛ نمازی؛ شماره نسخه: ۱۷۵
خط: نسخ جلی، بی‌کا، بی‌تا؛ تملک: نواب مستطاب قمر رکاب امیر الهند والاجاه نواب رئیس الامراء بهادر، با مهر وی «رئیس الامراء بهادر۱۲۲۸» (مربع) و «نواب رئیس الامراء سراج الممالک سراج الدوله سردار جنگ الملک حافظ محمد حسین خان بهادر» (مستطیل)؛ از موقوفات شهید؛ جلد: تیماج ضربی با ترنج با سر، لچکی و نقش گل و بوته، زمینه سرخ، پشت جلد اسلیمی، ۳۳ سطر، اندازه: ۲۰×۲۹/۵سم [ف: ۹۴]

۸۷. قزوین؛ فحول قزوینی؛ شماره نسخه: بدون شماره
بی‌کا، بی‌تا [ف: ۶]

۸۸. مشهد؛ مدیر شانه چی؛ شماره نسخه: ۹
خط: نسخ خوانا، بی‌کا، بی‌تا؛ قطع: خشتی [نشریه: ۵-۵۹۱]

۸۹. اصفهان؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۵۳۷/۶
خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: با تاریخ ۱۲۹۰؛ افتادگی: انجام؛ جلد: تیماج مشکی بدون مقوا، ۶۱گ (۸۳پ-۱۴۳پ)، اندازه: ۱۵/۵×۲۰سم [ف: ۲-۴۱۲]

۹۰. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۴۹۱/۲-۳/۱۱۱
آغاز: برابر؛ **انجام:** باب الرباط لا اشکال و لاشبهة فی رحجان المرابطة ... و الزمت التقیة بترک اظهار الواجبات و المندوبات ... و هو المعتمد و لم یثبت لی استحباب الخروج نها بل الظاهر عدمه.
خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ مصحح؛ ۱۴۶گ، ۲۲-۲۵ سطر [ف: ۱-۳۸۴]

● اصل الاباحة و اصالة البرائة / اصول فقه / عربی

aṣl-ul ibāḥa wa aṣālat-ul barā'a

رساله‌ای است در بررسی اصل اباحه و اصل برائت از اصول عملی و عقلی فقهی. در اصل اباحه این مسئله مورد بحث قرار می‌گیرد که در امور غیر ضروری برای زندگی که در آن سودی برای انسان باشد آیا قبل از ورود شرع، عقل می‌تواند حکم

واقعی آن امر مبنی بر اباحه یا حظر و منع را بیان کند یا خیر؟ همچنین در اصل برائت این مسئله بررسی می‌شود که در مواردی که نصی از آیات و روایات بر وجوب یا حرمت نباشد آیا مرجع حکم، اصل برائت است یا اصل احتیاط؟

تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۳۵۳۰/۲

آغاز: بسمله، الحمدلله الذی خلق لنا ما فی الارض جمیعا و الصلوه و السلام علی محمد و عترته ... اصل، اختلف العدلیه و الاشاعره فی الاشیا الغیر الضروریه للعیش؛ **انجام:** لما فیه من الضیق مما هو لیس فی المطلق و التخییر فینبغی ذلک الضیق بالاصل المزبور فتامل جیدا.

خط: نسخ و نستعلیق، کاتب = مؤلف، تا: قرن ۱۳؛ مصحح؛ کاغذ: فرنگی شکری و نخودی، جلد: دفه رویی با تیماج تریاکی ضربی یک‌لا، بدون دفه پشتی، ۶۴گ (۱۵-۷۸پ)، متغیر بین ۲۳-۲۸ سطر (۱۱×۱۶)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۱۶-۵۹]

⟵ اصل الاصول ⟻ شاخ نبات

● اصل الاصول / فلسفه / عربی

aṣl-ul usūl

عرفی طالقانی، محمد نعیم بن محمد تقی، ق۱۲ قمری
'orfī tāleqānī, mohammad na'īm ebn-e mohammad taqī (- 18c)

تاریخ تألیف: ۱۵ جمادی الثانی ۱۱۳۵ق

در تحقیق موجود و توحید ذات و صفات شامل یک «مقدمه» و سه «فصل» و «خاتمه»: مقدمه در تحقیق معنی وجود؛ فصل ۱. عینیة وجود؛ ۲. کیفیت جعل؛ ۳. توحید واجب الوجود؛ خاتمه در تفسیر برخی از آیات قرآنیه. نام این کتاب بر طبق نوشته مؤلف در دیباچه، «اصل الاصول» است اما صاحب الذریعه به نقل از کبودرآهنگی آن را به‌نام «رسالة الاصول الاصلیه» معرفی می‌کند و می‌گوید با عنوان «کتاب اصل الاصول» (در حرف ک) خواهد آمد.

آغاز: الحمدلله الذی هو نور السموات و الارضین و منه وجود العالمین ... اما بعد فیقول العبد المذنب الخاطی الجانی محمد نعیم طالقانی

انجام: اگر دریافتی بر دانشت بوس ×× و گر غافل شدی افسوس افسوس. و هذا ما اردنا ایراده فی خاتمة الخاتمة و الحمدلله و الصلوة علی نبیه و علی ولیه اولا و آخراً و ظاهراً و باطناً و قد وقع الفراغ من تألیف هذه الرسالة علی طریق الاستعجال و تشتت البال و توزع الحال

چاپ: به تحقیق سید جلال الدین آشتیانی، در منتخباتی از آثار حکمای الهی، ج ۳ (قم، دفتر تبلیغات اسلامی، ۱۳۷۸)

[الذریعه ۴۹/۲۶؛ دنا ۱۰۶۰/۱ (۱۵ نسخه)]

۱. تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه: ۵۹۷

آغاز و انجام: برابر

خط: شکسته نستعلیق، کاتب = مؤلف، تا: ۱۵ جمادی الثانی ۱۱۳۵ق؛ محشی با نشانه «منه عفی عنه»؛ تملک: مؤلف، محمود المدرس الشریف القمی، عبدالله طالقانی، فاضل تونی؛ مهر: نعیم؛ نسخه نزد میرزا اسماعیل کجوری به سال ۱۲۷۷ بامانت گذارده شده بود؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: مقوایی عطف میشن، ۷۲گ، ۲۰-۲۳ سطر (۸/۵×۹×۱۶)، اندازه: ۱۳×۲۲سم [ف: ۴۵۷]

۲. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۱۰۸۱/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۱۶۸ق؛ کاغذ: ترمه، جلد: تیماج تریاکی یک‌لا، ۱۱۴ص (۱-۱۱۴)، ۲۷ سطر (۱۴/۵×۲۴/۵)، اندازه: ۱۸/۵×۸۸سم [ف: ۹-۷۳]

۳. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۴۰۷۳/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق زیبا، کا: محمد قاسم بن محمد محسن حسینی، تا: ۱۱۷۷ق، جا: بارفروش بابل مازندران؛ محشی با نشان «منه عفی عنه» و «لمحرره عفی عنه»، مصحح، با نشان «بلغ» و «بلغ قبالاً» مقابله شده؛ کاغذ: فرنگی، ۱۲۸، ۱۷ سطر، اندازه: ۶/۵×۱۳سم [ف: ۳۵-۵۷۱]

۴. تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه: ۸۱۲

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ابن محمد رحیم ۱۱۹۲ق، جا: شیراز؛ افتادگی: آغاز؛ چند نویسنده و ابن محمد رحیم در ۱۱۹۲ (پایان) آغاز پس از مقدمه افتاده، مقدمه و دیباچه کتاب در پایان نسخه با خط نویسنده دیگری است؛ مهر: محمد رحیم طالقانی؛ کاغذ: فرنگی، ۸۵گ، ۲۶ سطر (۷×۱۵/۵)، اندازه: ۸/۵×۱۷سم [ف: ۴۵۷]

۵. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۹۹۵/۱

خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا ۱۲۰۷-۱۲۰۸ق: با دو قلم نوشته شده و تاریخ نیمه اول آن (تا برگ ۱۵۱پ) در ۱۲۰۸ و بخط نسخ و بقیه در ۱۲۰۷؛ محشی از مؤلف با نشان «منه»؛ کاغذ: فرنگی آهار مهره سفید، جلد: تیماج مشکی مندرس (بدون مقوا)، ۱۷۸ص (۱-۱۷۸)، ۲۲+۱۵ قطع: خشتی، اندازه: ۱۵/۵×۲۰/۵سم [ف: ۵-۴۹۱]

۶. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۵۵۵۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق خفی، کا: صباغ، عل اکبر بن علی محمد، تا: ۱۲۲۳ق [رایانه]

۷. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۵۲۴/۱ط

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ و نستعلیق، کا: علی بن محمد ثقفی، تا: ۱۲۲۶ق، جلد: تیماج قهوه‌ای یک‌لا، ۱۸۴ص (۱-۱۸۴)، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۶/۵×۲۰/۵سم [ف: ۳/۲۴-۲۲]

۸. تهران؛ مدرسه مروی؛ شماره نسخه: ۸۱۷

آغاز و انجام: برابر

بی‌کا، تا: ۱۲۳۰ق، به دستور مرحوم حاج محمد حسین خان مروی؛ مجدول به زر؛ ۱۴۳گ، قطع: خشتی [ف: ۶۷]

۹. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۷۱۰

خط: نسخ تحریری، کا: نصرالله بن حسن استرآبادی، تا: ۱۲۳۲ق؛ بر کنار ص ۸۳ و ۲۴۵ اشعاری از شبستری؛ کاغذ: آبی و ضخیم، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۴۶ص، ۱۸ سطر، قطع: رقعی، اندازه: ۱۱×۱۶/۵سم [ف: ۵-۴۸]

۱۰. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه: ۹۹۲/۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: سید معصوم بن جعفر حسینی دیلمانی، تا: ۱۲۴۱ق، جا: اصفهان، مدرسه چهار باغ؛ ۶۶گ (۱۵۴-۲۲۰)، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۳-۴۶]

۱۱. مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه: ۵۴۲/۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: محمد کاظم بن میرزا کبیر، تا: ۲۳ شعبان ۱۲۴۹ق، ۷۵گ (۲۰پ-۹۵ر)، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۵×۲۰سم [مؤید: ۲-۴۲]

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۱۶۵۲

نسخه اصل: همان نسخه بالا [عکسی ف: ۵-۹۵]

۱۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۹۹۹/۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** فالمؤمن لایکون کاملا الا بعد استجماعه لجمیع تلك المراتب بشرائطها بقدر القابلیة و الاستعداد

خط: نسخ، کا: ابوالحسن بن ملاعلی ونری لنجانی، تا: ۷ رجب ۱۲۶۲ق؛ مصحح؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۰۸گ (۱پ-۱۰۸پ)، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۵-۳۷۰]

۱۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۷۰۹/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ ریز، کا: علی طالقانی، تا: ۱۲۷۴ق؛ از کتب خریداری شده از مرحوم میرزا طاهر تنکابنی است و یادداشت‌ها و اشعاری به‌خط او بر صفحات اضافی آغاز و وسط دفتر دیده می‌شود، بر کنار بسیاری از برگ‌های اصل الاصول تعلیقاتی از مؤلف کتاب موجود است و ظاهراً کاتب آن را از روی نسخه اصل برداشته زیرا زیر این تعلیقات نوشته شده «منه عفی عنه»، حاشیه‌هایی نیز بدون امضاء است و برخی از آنها مطالبی است منقول از ملاصدرا؛ کاغذ: آهار مهره لیمویی رنگ، جلد: تیماج ماشی منگنه، ۱۶۶ص (۱-۱۶۶)، ۲۱ قطع: نیم‌خشتی، اندازه: ۲۳×۱۴سم [شورا: ف: ۵-۴۴]

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۱۲۹۱/۱-ف

نسخه اصل: همان نسخه بالا [فیلمها- ف: ۱-۶۶۸]

۱۴. قزوین؛ مدرسه امام صادق قزوین؛ شماره نسخه: ۲۹۹/۱

آغاز و انجام: برابر

کامل؛ خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۸۱ق؛ واقف: کلبعلی بن عباس شوندی؛ جلد: مقوا، ۲۰ قطع: [ف: ۱-۳۰۸]

۱۵. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه: ۱۴۸۲۷/۲

آغاز: برابر

خط:نستعلیق، کا: محمد حسین زنوزی تبریزی، بی‌تا؛ مقابله شده؛ مهر: «عبده الراجی ابراهیم»؛ کاغذ: شکری، جلد: تیماج لایه‌ای مشکی، ۶۷گ، ۱۹-۲۱ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۱سم [ف: ۲-۱۳۰]

۱۶. همدان؛ مدرسه غرب؛ شماره نسخه: ۶۷/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ قطع: وزیری [رشت و همدان: ف: ۱۳۷۳]

● اصل الاصول / کلام و اعتقادات-فارسی

aṣl-ul usūl

فنای زنوزی، عبدالرسول بن محمد حسن، ۱۱۷۲-۱۲۱۸؟ قمری

fanā-ye zonūzī, ‘abd-or-rasūl ebn-e mohammad hasan (1759-1804)

[فهرستواره منزوی ۹۱/۹]

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۵۱۱۹

آغاز: بسمله، الحمدلله الواحد فی عدالته و مبین الاصول بمقالته و منزل الکتب؛ **انجام:** قد تمت کتاب اصل الاصول فی شعبان المعظم من شهور سنه ۱۲۶۵

خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا [الفبائی: ۶۲۲]

● اصل الاصول / کلام و اعتقادات / عربی

aṣl-ul usūl

استرآبادی، محمد جعفر بن سیف الدین، ۱۱۹۸-۱۲۶۳ قمری

estarābādī, mohammad ja‘far ebn-e sayf-od-dīn (1784-1847)

رساله‌ای است مختصر در بیان اصول دین بر پایه مباحث عقلی، مشتمل بر یک «مقدمه» در معنی اصول دین و اصول مذهب و پنج «باب» و هر باب دارای چند «مقام». تفصیل مباحث را به دو کتاب خود «مصباح الهدی» و «البراهین القاطعه» حوالت داده، و جز رساله اصول دین مؤلف است.

آغاز: بسمله الحمدلله علی نواله و الصلوة و السلام علی رسوله و آله اما بعد فیقول خادم بساتین

انجام: نجانا الله من عذاب القبر و البرزخ و المحشر و النار بحق محمد و آله الاطهار تمت فی سنه ۱۲۵۱ ق.

چاپ: ایران، سنگی، ۱۲۵۶، جیبی

[دنا ۱۰۶۰/۱ (۲۸ نسخه)]

شرح و حواشی:

۱- شرح اصل الاصول

۲- شاخ نبات = اصل الاصول؛ استرآبادی، محمد جعفر بن سیف الدین (۱۱۹۸-۱۲۶۳)
۳- فصل الفصول در شرح اصل الاصول؛ استرآبادی، علی بن محمد جعفر (۱۲۴۲-۱۳۱۵)

۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۶۸۹۸/۱
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: محرم ۱۲۵۴ق؛ کاغذ: فرنگی آهار مهره نخودی، جلد: تیماج مشکی، ۳گ (۱-۳)، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۰/۵×۱۷سم [ف: ۱۶-۴۲۰]

۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۰۵۸۴/۱
خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۵۵ق [میراث شهاب: س۹ش۲-۳۳]

۳. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۴۰۲۳/۴
خط: نسخ، کا: آقا بابا بن محمد مهدی شهمیرزادی، تا: ۱۲۵۵ق؛ مصحح، دارای علامت بلاغ؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱گ (۳۹پ)، ۲۵ سطر، اندازه: ۲۰×۳۰سم [ف: ۱۱-۲۶]

۴. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۳۰۶۶/۴
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: آقا بابا بن محمد مهدی شهمیرزادی، تا: ۱۲۵۶ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲گ (۹۱ر-۹۲ر)، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۰×۱۵سم [ف: ۸-۲۸۸]

۵. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۹۹۴۸
آغاز: برابر؛ **انجام:** قلم عفو درکشند نکته نگیرند و السلام علی من اتبع الهدی
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۵۶ق [رایانه]

۶. تهران؛ چهل ستون؛ شماره نسخه: ۳۱۷/۱
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۵۷ق [چند نسخه-ف: ۳۸۴]

۷. مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه: ۲۱/۱
آغاز و انجام: برابر
بی‌کا، تا: ۱۲۵۷ق، برای پسرش مجدالدین ابوالفضل محمد؛ مصحح، دارای علامت بلاغ؛ جلد: چرم زرد، ۲گ (۲پ-۳ر)، اندازه: ۱۰×۲۱سم [مؤید: ۳-۵۵۶]

۸. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۷۲۷۱/۴
خط: نستعلیق، کا: جعفر حسینی باعویی، تا: ۱۲۵۷ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: نو، ۱۳ سطر (۶×۱۲/۵)، قطع: ربعی، اندازه: ۱۱/۵×۱۸سم [ف: ۱۶-۵۰۲]

۹. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۳۲۸۷/۴
آغاز: برابر؛ **انجام:** فی احوال اهل النار و الجنه و الاعراف ... و ما کنا لنهتدی لو لا ان هدانا الله
خط: نستعلیق، کا: محمد حسن استرآبادی، تا: ۱۲۶۱ق؛ محشی از مؤلف؛ کاغذ: فرنگی شکری، جلد: تیماج مشکی، یک‌لا، ۱۳۴گ، ۱۸ سطر (۸×۱۵)، اندازه: ۱۵×۲۰/۵سم [ف: ۱۵-۱۰۰]

۱۰. همدان؛ مدرسه غرب؛ شماره نسخه: ۷۷۰۲/۸
خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، تا: جمعه ۱۴ شوال ۱۲۶۳ق؛ قطع: ربعی [رشت و همدان: ف: ۱۵۷۶]

۱۱. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه: ۶۲۷/۲
آغاز: برابر
خط: نسخ، کا: محمد جعفر خوزانی، تا: پنج‌شنبه ۲۰ ذیحجه ۱۲۶۷ق؛ مهر: کتابخانه مجدالدین؛ کاغذ: آهار مهره، جلد: تیماج مشکی لایه‌ای، ۳گ (۱۶-۱۸)، ۱۶ سطر (۶×۱۲/۵)، اندازه: ۱۴/۵×۲۱سم [ف: ۲-۷۴۰]

۱۲. قم؛ زنجانی (آیة الله)؛ شماره نسخه: ۱۰۰
آغاز: و آنها پنج چیز است اول توحید دوم عدل سیم نبوت
خط: نسخ، بی‌کا، تا: رجب ۱۲۶۷ق؛ افتادگی: آغاز؛ قطع: بیاض رقعی [چند نسخه-ف: ۲۳۴]

۱۳. قم؛ حجتیه؛ شماره نسخه: ۶۲۷/۱
خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳ [ف: ۱۱۶]

۱۴. اصفهان؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۲۴۶/۱
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: سپاهانی آهار مهره [نشریه: ۱۱-۹۳۳]

۱۵. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۱۸/۴
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: سفید، جلد: تیماج ضربی مشکی ضربی مقوایی، ۵ص (۸۶-۹۰)، ۱۷ سطر (۷×۱۴)، اندازه: ۱۳×۲۱سم [سنا: ف: ۱-۶۱]

۱۶. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۰۸۶۷
آغاز: برابر؛ **انجام:** همه ممکنات در همه انعال تمام شد
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳ [رایانه]

۱۷. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۹۹۲۴
آغاز: برابر؛ **انجام:** از جمله مصطفی ابن السید احمد الحسینی الخوانساری فی ۲۵ ج ۲ سنه ۱۳۴۱
خط: نستعلیق، کا: صفائی خوانساری، مصطفی بن احمد، تا: ۲۵ جمادی الثانی ۱۳۴۱ق؛ کاغذ: نخودی، جلد: مقوا [رایانه]

۱۸. همدان؛ مدرسه غرب؛ شماره نسخه: ۷۷۰۲/۵
خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ قطع: ربعی [رشت و همدان: ف: ۱۵۷۵]

۱۹. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۹۵۱۲/۲
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج قهوه‌ای بدون مقوا، ۱۸گ (۶۶پ-۸۳ر)، اندازه: ۱۰×۱۵سم [ف: ۲۴-۲۶۷]

۲۰. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۳۸۵۶/۳
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۳گ (۹۴پ-۹۶ر)، اندازه: ۱۱×۱۵/۵سم [ف: ۱۰-۲۴۴]

۲۱. اصفهان؛ مدرسه صدر بازار؛ شماره نسخه: ۲۴۸/۳
بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: رنگی، جلد: تیماج مشکی، ۱۰گ (۵۲پ-۶۱پ)، اندازه: ۱۸/۵×۲۱/۵سم [ف: ۱-۱۷۳]

۲۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۹۲۶۴/۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** و دفع احتیاج کننده همه ممکناتست در همه افعال

بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج قهوه‌ای دورو، ۸گ (۱پ-۹ر)، اندازه: ۱۱/۵×۱۶/۵سم [ف: ۳۰-۴۲]

۲۳. تهران؛ چهل ستون؛ شماره نسخه: ۳۱۳/۱

بی‌کا، بی‌تا [چند نسخه-ف: ۳۸۲]

۲۴. تبریز؛ قاضی طباطبائی؛ شماره نسخه: بدون شماره/۴

بی‌کا، بی‌تا [نشریه: ۷-۵۱۷]

۲۵. ساری؛ عمومی؛ شماره نسخه: ۱۴۷/۸

آغاز: برابر؛**انجام:** خارج عن الانصاف و ذاهب علی.

خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: فستقی و نباتی رنگ، جلد: مقوا با روکش کاغذ ابری عطف تیماج، ابعاد متن: ۷×۱۲، اندازه: ۱۰/۵×۱۷/۵سم [عمومی ساری و تنکابن: ف: ۱۱۶]

● اصل الاصول / اصول فقه / عربی

aṣl-ul usūl

خراسانی، محمد تقی، ق۱۳ قمری

xorāsānī, mohammad taqī (- 19c)

مطالب استدلالی و مفصل، مؤلف شاگرد شاگرد سید مهدی طباطبایی است.

شیراز؛ علامه طباطبائی؛ شماره نسخه: ۲۷۳/۱

آغاز: قال مصنف هذا الکتاب الحبر الجلیل ... بعد البسمله، الحمدلله العالم بجمیع العلوم اذ لامعلوم و لامعقول ... و بعد، فلما کان البحث عن حجیة الظن الخاص او مطلقه او العدم مطلقا من امهات الاصول و علیه یدور

خط: نستعلیق شکسته، بی‌کا، تا: دوشنبه ۵ رجب ۱۲۵۲ق؛ دارای حواشی زیاد «منه دام تأییداته»؛ اندازه: ۱۴/۵×۲۱سم [نسخه پژوهی: ۳-۸۷]

● اصل الاصول / اصول فقه / عربی

aṣl-ul usūl

قزوینی، فتح الله بن رجبعلی، ق۱۳ قمری

qazvīnī, fath-ol-lāh ebn-e rajab-ʻalī (- 19c)

تاریخ تألیف: شب سه‌شنبه ۲۵ رجب ۱۲۴۷ق

کتابی در اصول و قواعدی که می‌توان در استدلالات فقهی بر آنها تکیه نمود و از آنها استفاده کرد، در یک «مقدمه» و چهار «مقام» و یک «خاتمه»: المقدمة فی اطلاقات الدلیل فی اللغة و الاصطلاح؛ مقام ۱. الاصل فی الظن المطلق هو الحجیة؛ ۲. طریق العلم بالاحکام منفتح أو منسد؛ ۳. بعد الانسداد هل تنعکس أصالة حرمة العمل بالظن؛ ۴. اذا انحصرت الحجة بالظن فهل هی حجة مطلقا؛ ۵. عموم حجیة الظن من جهة الصدور؛ الخاتمة فی أمور ثلاثة.

آغاز: الحمدلله واجب الوجود و الموجد لکل موجود مفیض الخیر و الجود علی کل قاص و دان.

انجام: و الکل یقدم علیه نظراً الی کونها واردة علیه و المورود عند ورود الوارد مفقود، قد وقع الفراغ من تسوید هذه الاوراق.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۴۰۰

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ مهر: «عیسی» (بیضی)، مؤلف «عبده فتح الله» (بیضی)؛ جلد: تیماج قهوه‌ای ضربی، ۱۸۷گ، مختلف السطر، اندازه: ۱۰×۱۶/۵سم [ف: ۴-۱۷۲]

● اصل الاصول فی شرح معالم الاصول / اصول فقه / عربی

aṣl-ul-uṣūl fī s.-i maʻālim-il-uṣūl

جیلانی، محمد رفیع بن رفیع، -۱۲۴۵ ؟ قمری

jīlānī, mohammad rafīʻ ebn-e rafīʻ (- 1830)

وابسته به: معالم الاصول = معالم الدین و ملاذ المجتهدین؛ عاملی، حسن بن زین الدین (۹۵۹-۱۰۱۱)

تاریخ تألیف: قبل از ۱۲۳۳ق

وی دو حاشیه بر معالم الاصول نگاشته است: نخست حاشیه مختصری به نام «جواهر الاصول» و دیگر، کتاب «اصل الاصول» که عموم مطالب آن به تصریح همو برگرفته از افادات استادش می‌باشد. رساله‌ای تحقیقی و استدلالی است با عنوان «قوله». این حواشی از اوایل تا آخر مبحث تعادل و تراجیح است و نسبتاً مفصل می‌باشد از حیث حجم چیزی قریب به کتاب «قوانین الاصول» میرزای قمی (-۱۲۳۱ق) می‌باشد. تاریخ تألیف کتاب طبق نسخه فهرست کتابخانه سپهسالار ۱۲۴۳ق می‌باشد، ولی صاحب الذریعة که نسخه‌ای از همین کتاب را به کتابت سال ۱۲۳۳ مشاهده نموده، زمان تألیف آن را قبل از ۱۲۳۳ دانسته است.

آغاز: بسمله، الحمدلله المنعم المتعال و الصلاة و السلام علی الرسول و الآل ما تفرع علی الاصول مسائل الحرام و الحلال و بعد فیقول العبد الجانی رفیع بن رفیع الجیلانی

(جلد دوم): بسم الله و الحمدلله و ... الکلام فیما لمباحث العموم و الخصوص من الاحکام مقدمة لما فرغ المصنف من مباحث الاوامر و النواهی شرع فی مباحث العام و الخاص.

(جلد سوم): بسم الله و صلی الله علی خیر خلقه ... قوله و ینقسم الخبر، الکلام فی الخبر بما هو خبر طویل

[الذریعة ۲۰۶/۶ و ۱۶۸/۲؛ دنا ۱۰۶۱/۱ (۷ نسخه)]

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۳۱۴۸/۱

آغاز: برابر جلد سوم؛ **انجام:** و جوابه ان المدعی یمکن تقریر

الاعتراض بوجه یندفع عنه هذا الجواب و هو.
جلد ۳؛ کا: جعفر بن محمد رفیع، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ پشت آخرین برگ شماره یکم، صوره عقدنامه فاطمه با میرزا حبیب الله خان ولد جناب آخوند مهدی موسی گیلانی رانگوی که صداق آن بمبلغ پنجاه و یکعدد اشرفی و یک جاریه به بهای ۲۵ تومان و دوازده مثقال طلا و شهود عقد، جناب حاجی آقای طباطبائی و سید عبدالباقی رشتی و میرزا علی طباطبائی است ثبت شده است؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۳۷ص (۱-۲۳۷)، مختلف قطع: خشتی، اندازه: ۱۵×۱۹سم [ف: ۱۰-۷۲۶]

۲. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه: ۲۱۱۱

آغاز: برابر جلد اول؛ **انجام:** و اما ترجیح احدهما باعتضاده بمثله من دلیل تعبدی آخر فمحل الاشکال و ان کان لایخ عن قوة و قد فرغ من تألیف هذه الاسطر الفقیر الجانی ... و سائر المؤمنین.
خط: شکسته نستعلیق، کا: محمد علی بن علی رضا، تا: ۱۲۳۳ق؛ کاغذ: شکری آهار مهره، جلد: تیماج مشکی، ۲۵۸گ، ۲۲ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۰/۵سم [ف: ۵-۴۹۸]

۳. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۲۶۸۱/۲

خط: نسخ و نستعلیق، کا: زین العابدین بن محمد حسین گیلانی، تا: ۱۲۴۳ق؛ کاغذ: فرنگی فستقی، جلد: لاکی با بوم مشکی، ترنج و سرترنج و چهار لچکی با گل و بوته، اندرون جلد بوم عنابی با گل نرگس، ۱۶۱گ (۵۰پ-۲۱۱)، ۲۶ سطر (۸×۱۵)، اندازه: ۱۴×۲۱سم [ف: ۱۳-۱۰۸]

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۶۹۷۸

بی‌کا، تا: ۱۲۴۳ق [رایانه]

۴. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۶۵۸۱

آغاز: برابر جلد سوم
جلد سوم کتاب؛ خط: نستعلیق، کا: فتح الله، تا: از شب جمعه دهه آخر جمادی الثانی۱۲۴۴ق تا ۴ محرم ۱۲۴۵؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۲۵گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۴×۱۸سم [ف: ۱۷-۱۵۷]

۵. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۰۶۳۸

خط: نسخ، کا: قاسم بن حسین بن ابراهیم دشتی، تا: جمعه ۹ صفر ۱۲۵۹ق، جا: قریه کردوان؛ مصحح، محشی از مؤلف؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۰۲گ، ۲۷ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۲سم [ف: ۲۷-۹۹]

۶. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه: ۱۲۰۷

آغاز: قوله ثلثة معان آه. ای حین کونه حقیقة فی مجموع المعنیین و فی کل منهما ... قوله هذا وحده آه لا یخفی علیك ان هذا الاستدلال مبنی علی جزئیته الوحدة للموضوع له؛ **انجام:** و اما ترجیح احدهما باعتضاده بمثله من دلیل تعبدی آخر فمحل اشکال و ان کان لا یخلو عن قوة قد فرغ من تألیف هذه الاسطر الفقیر الجانی الشیخ رفیع بن الشیخ رفیع الجیلانی ...
خط: شکسته نستعلیق، کا: محمد جعفر بن علی قلی، تا: جمعه ۷ شعبان ۱۲۷۳ق، جا: مدرسه الماسیه؛ افتادگی: آغاز؛ محشی؛ کاغذ: فرنگی آهار مهره، جلد: تیماج مشکی ضربی‌دار، ۲۶ سطر (۱۱/۵×۲۲/۵)، اندازه: ۲۱×۳۱سم [ف: ۴-۱۸۵۰]

۷. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۷۴۴۸

آغاز: برابر جلد دوم؛ **انجام:** و اما ترجیح احدهما باعتضاده بمثله من دلیل تعبدی آخر فمحل اشکال و ان کان لایخلو من قوة.
جلد دوم، از مبحث عام و خاص تا آخر مرجحات (آخر کتاب)؛ خط: نسخ، کا: محمد علی زربدستی، تا: ۱۲۸۱ق، جا: مدرسة المصر و الحضرة العامه؛ با نسخه مصنف مقابله شده؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۳۲۲گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۲۵-۴۲۶]

۸. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۷۳۶۸

آغاز: و غلب علی علم الدین لشرفه و فقه ککرم فهو فقیه
تمام حاشیه؛ خط: نستعلیق، کا: جیلانی، محمد رفیع بن رفیع، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح، محشی؛ جلد: تیماج مشکی، ۳۳۴گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۱سم [ف: ۱۹-۱۶۶]

● الاصل الاصیل / اصول فقه / عربی

al-aṣl-ul aṣīl

قاضی سعید قمی، محمد سعید بن محمد مفید، ۱۰۴۹-۱۱۰۳ ؟ قمری

qāzī sa‘īd-e qomī, mohammad sa‘īd ebn-e mohammad mofīd (1640-1692)

ممکن است همان رساله «الاصول الآصفیة» رجبعلی تبریزی باشد که با نام «الاصل الاصیل» به تبریزی و چند نفر دیگر نسبت داده شده است.

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۱۲۴۵

آغاز: بسمله، اصل الاصیل میرزا محمد سعید لاحول و لاقوه الا؛ **انجام:** من عام الحادی و الاربعین و ثلاثه مائه بعد الالف من الهجره
خط: نستعلیق، کا: احمد صفائی خوانساری، تا: ۱۳۴۱ق؛ اهدایی: رهبری، ۱۳۷۳ [رایانه]

● اصل ایمان (رساله) / عرفان و تصوف / فارسی

asl-e īmān (r.)

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۴۳۶/۱۵-ف

نسخه اصل: ایاصوفیا ش ۴۸۲۱؛کا: عبدالرزاق بن عبدالکریم، بی تا [فیلمها- ف: ۱-۴۶۷]

● اصل البرائة و الاباحة / اصول فقه / عربی

aṣl-ul barā’a wa-l ibāḥa

اعرجی، محسن بن حسن، ۱۱۳۰-۱۲۲۷ قمری

a‘rajī, mohsen ebn-e hasan (1718-1812)

رساله‌ای درباره اصل برائت و اصل اباحه که دو اصل از اصول

عملیه از مباحث علم اصول اند.

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۳۷۱۰

آغاز: بسمله الحمدلله رب العالمین و صلی الله ... و اله الطاهرین؛

انجام: هو التمت الذی هو عیاده عن جهه القبله

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا [رایانه]

● **اصل البرائة و الاشتغال و التخییر** / اصول فقه / عربی

aṣl-ul barā'a wa-l ištiġāl wa-t taxyīr

قمشه ای، محمد حسین بن محمد قاسم، ۱۲۵۰-۱۳۳۶ قمری

qomšeīī, mohammad hoseyn ebn-e mohammad qāsem (1835-1918)

کتابی است در بیان اصول برائت، اشتغال و تخییر، که بنا به گفته خود مؤلف، وی پس از اتمام کتابی در احکام قطع و ظن، به ترتیب تدوین مباحث رسائل شیخ انصاری، مرتضی بن محمد امین (۱۲۱۴-۱۲۸۱ق) به تألیف این کتاب پرداخته است.

آغاز: بسمله، حمدله ... و بعد فیقول محمد حسین بن محمد قاسم القمشهی انی بعد ما فرغت من تصنیفی فی احکام القطع و الظن علی ترتیب رسائل شیخنا المحقق المرتضی الاستادی شرعت فیما یتعلق باصلی البرائه و الاشتغال و التخییر

انجام: و التسلط علی ملک الغیر اذا کان متزلزلا لیس ضررا لانه من لوازم هذا النوع من الملک و الله تعالی و هو العالم بحقایق احکامه

[اعلام الشیعه ۶۳۵/۱]

۱. تهران؛ مفتاح؛ شماره نسخه: ۲۶۲

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ گویا اصل [نشریه: ۷-۱۰۱]

۲. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۴۱۲۸

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ مصحح، محشی با امضای «منه»؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: تیماج پوست اناری، مقوایی، دارای ترنج و دو سرترنج و مجدول، اندرون جلد روکش کاغذی ابر و باد الوان،۳۰۲گ، ۲۰سطر(۹/۵×۱۵)،اندازه: ۱۵/۷×۲۲سم [ف: ۱۸-۴۳]

● **اصل البزاز القرشی = کتاب محمد بن جعفر القرشی** / حدیث / عربی

aṣl-ul-bazzāz-il-qurašī = k.-e mohammad ebn-e ja'far-el-qorašī

بزاز قرشی، محمد بن جعفر، ق۳ قمری

bazzāz-e qorašī, mohammad ebn-e ja'far (- 9c)

آغاز: من حدیث محمد بن جعفر القرشی، حدثنا الشیخ ایده الله عن محمد بن همام عن حمید بن زیاد بن ابی جعفر ... عن رجل عن ابی عبدالله علیه السلام قال علی بن عبدالله و لا اعلمه الا عبدالله بن ابی یعفور قال قال ادعو بهذا الدعا فی الوتر اللهم املا قلبی حبالک

انجام: و اما القنبره فتقول لعن الله من یبغض اهل بیت رسول الله صلی الله علیه و آله و سلم. الحمدلله ... وصلی الله علی محمدو آله اجمعین

چاپ: در ضمن الاصول الستة عشر.

[الذریعة: ۱۲۵/۲ و ۱۶۶]

۱. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۶۵۷/۷

آغاز و انجام: برابر؛ تاریخ اصل ذیحجه ۳۷۴ است.

خط: نسخ، کا: عبدالرضا بن احمد جزائری، تا: یک‌شنبه ۱۱ صفر ۱۰۹۶ق؛ در حاشیه شیخ حر عاملی متذکر می‌شود که قرشی یاد شده در رجال مذکور نیست؛ کاغذ: ترمه، جلد: میشن لایی قرمز، ۶ص (۱۴۲-۱۴۸)، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۲/۷×۱۹/۲سم [ف: ۵-۱۳۴]

۲. همدان؛ دانشگاه بوعلی؛ شماره نسخه: ۲۸۱/۷

خط: نسخ، کا: محمد ابراهیم بن نوروز علی آقائی کرابلی، تا: یک‌شنبه ۱۳ ربیع الاول ۱۱۰۰ق، جلد: گالینگور قهوه‌ای، ۳گ (۷۳پ-۷۶ر)، اندازه: ۱۲/۵×۱۹سم [ف: ۱۵۱]

۳. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۵۲۴۱/۷

۳ حدیث؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱ و ۱۲؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج مشکی، ۲۴ سطر (۸/۵×۱۴)، قطع: ربعی، اندازه: ۱۵/۵×۲۱سم [ف: ۱۵-۴۱۷۴]

۴. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۷۰۹۳/۷

۳ حدیث؛ خط: نسخ، کا: محمد علی بن ملا سلطان علی کزازی کواری، تا: قرن ۱۳؛ از روی خط عبدالرضا ابن احمد جزایری مورخ روز یک‌شنبه ۱۱ صفر ۱۰۹۶ از روی خط حر عاملی از روی نسخه شیخ نصرالله حسینی قزوینی مورخ ۱۰۱۵ در کربلا و از روی خط ملا رحیم شیخ الاسلام از روی نسخه منصور بن حسن بن حسین آبی در ۳۷۴ در موصل از روی نسخه ابوالحسن محمد بن حسن بن حسین بن ایوب قمی که از تلعکبری شنیده بوده است؛ مهر: اسدالله؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج سرخ لایی، ۱۹ سطر (۸×۱۵)، قطع: ربعی، اندازه: ۱۲×۲۰سم [ف: ۱۶-۴۵۳]

۵. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۰۹۹۴/۸

خط: نسخ، کا: عبدالمجید بن محمد مهدی، تا: ۱۲۴۳ق؛ کاغذ: نخودی فرنگی آهار مهره، جلد: تیماج زرشکی ضربی با ترنج و دو سرترنج منقش، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۱سم [اهدائی رهبر: ۲ اخبار۱-۱۲۴]

۶. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۹۶۱/۸

خط: نسخ، کا: عبدالوهاب بن حسن کاتب، تا: ۱۸ شعبان ۱۲۷۲ق [ف: ۵-۲۲۱]

۷. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۹۲۹۵/۸

به روایت محمد بن همام؛ خط: نسخ، کا: محمود موسوی

خوانساری، تا: ۱۲۸۳ق؛ منقول از خط ملا رحیم جامی؛ ۲گ (۴۸پ-۴۹پ) [مختصر ف: ۶۴۳]

۸. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه: ۲۰۱۷/۸-عکسی

آغاز و انجام: برابر؛ کتبه منصور بن الحسن بن الحسین الآبی. فی ذیحجه سنة ۳۷۴ ق من نسخة ابی الحسن محمد بن حسن الحسین (چنین) بن ایوب القمی بالموصل. و یتلوه کتاب عبدالملک بن حکیم

خط: نسخ خوش، بی‌کا، تا: ۱۲۸۳ق؛ نسخه در دست گرفته شده از دستنویس منصور بن حسن آبی در ۳۷۴ که آن گرفته شده از دستنویس ابوالحسن محمد بن حسن بن ایوب قمی در شهر موصل بوده، رونویس شده از دستنوشته ملا رحیم جامی، با یادداشت: «محمد بن جعفر القرشی غیر مذکور فی کتب الرجال» (ص۱۲۱)؛، ص ۱۲۱-۱۲۵ [عکسی ف: ۱-۳۰]

۹. تهران؛ حقوق؛ شماره نسخه: ۱۸۲/۸-ج

خط: نسخ، کا: نصرالله قزوینی، تا: ۱۳۰۸ق؛ تملک: لطفعلی بن محمد کاظم در ۱۳۱۵؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج سرخ ضربی مقوایی، ۲گ (۴۴ر-۴۵پ)، ۱۷ سطر (۵/۵×۸)، اندازه: ۱۵×۲۲سم [ف: ۲۴۶]

۱۰. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۱۶۰۵

خط: نسخ، کا: رضا سلطان آبادی، تا: ۱۳۲۲ق [الفبائی: ۵۰۱]

۱۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۳۸۶۸۰

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: احمد بن محمدرضا حسینی خوانساری، تا: ۱۳۲۵ق؛ اهدایی: رهبری، خرداد ۱۳۷۳؛ کاغذ: شکری، ۲گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۷/۵×۲۲سم [اهدائی رهبر: ۲ اخبار۱-۱۲۲]

۱۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ض۲۰۸۷۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: احمد بن محمد رضا حسینی خوانساری، تا: ۱۳۲۵ق؛ اهدایی: رهبری، خرداد ۱۳۷۳؛ کاغذ: شکری، ۲گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۷/۵×۲۲سم [ف: ۲۶-۸۹]

۱۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۳۹۴۶/۹

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: عبدالله بن محمد هشترودی تبریزی، تا: ۱۳۳۸ق، جا: نجف؛ جلد: بدون جلد، ۲گ (۴۱ر-۴۳ر)، ۱۶ سطر قطع: [ف: ۳۷-۵۴۲]

۱۴. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۲۷۱۴/۷

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: پنج شنبه ۲۱ ربیع الثانی۱۳۷۲ق؛ رکابه‌دار، صورت خط نسخه‌ای که نسخه چاپی از روی آن چاپ شده بدین گونه است: «کتبه منصور بن الحسن بن الحسین الآبی فی ذیحجه سنة اربع و سبعین و ثلاثمائة من نسخة ابی الحسن محمد بن الحسن بن الحسین بن ایوب القمی بالموصل و یتلوه کتاب عبد الملک بن الحکیم»؛ کاغذ: فرنگی، ۴ص (۶۲-۶۵)، اندازه: ۱۱×۱۳سم [ف: ۳۲-۳۱۷]

۱۵. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۲۹۵۸/۷

خط: نسخ، کا: محمد بن حسن بن عبدالله کاتب، بی‌تا؛ کاغذ: پسته‌ای، جلد: میشن سیاه ضربی مقوایی، ۳گ (۵۶پ-۵۸ر)، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۳×۲۲سم [ف: ۶-۱۷۲]

۱۶. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۴۸۵/۷

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ ۴گ (۶۹پ-۷۲ر)، ۱۳ سطر، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف: ۲-۹۱]

۱۷. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۲۹۳۹/۷

خط: نسخ، کا: محمد رضا آدریانی، بی‌تا؛ مصحح؛ جلد: تیماج قرمز،۲گ(۴۹ر-۵۰پ)، ۲۰سطر، اندازه: ۱۴×۲۰/۵سم [ف: ۸-۱۳۵]

● أصل البكاء / مقتل / فارسی

'asl-ol-bokā'

دارای مقدمه‌ای کوتاه و ۱۲ «باب»، در ذکر مصایب اهل بیت، از حضرت رسول اکرم تا حضرت رضا و یک تتمه در ذکر حضرت سید الساجدین تا امام عصر (ع).

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۱۰۴۴

آغاز: گلدسته محمد مصطفی و قرة العین علی المرتضی و میوه فاطمه زهرا و سر بریده صحرای کربلا؛ **انجام:** و احادیث وارده در باب علامات ظهور صاحب و معجزات و کرامات ایام تولد تا حین ظهور

خط: نستعلیق، کا: احمد بن حاجی محمد صادق چاوشی تبریزی، تا: ۱۵ رجب ۱۲۷۴ق؛ افتادگی: آغاز؛ کاغذ: شرقی، جلد: تیماج قهوه‌ای سوخته با ترنج و سرترنج، مغزی عطف تیماج قرمز، ۱۳۹گ، ۲۲ سطر، اندازه: ۱۳/۵×۲۵سم [ف: ۲۸-۶۸]

● اصل جعفر بن محمد الحضرمی = کتاب جعفر حضرمی / حدیث / عربی

aṣl-u ja'far-i-bn-i muḥammad-il-ḥaḍramī = k.-e ja'far-e hazramī

حضرمی، جعفر بن محمد، ق۴ قمری

hazramī, ja'far ebn-e mohammad (- 10c)

۱۲۳ حدیث است که حضرمی با واسطه از حضرت صادق (ع) یا امامان دیگر نقل می‌کند.

آغاز: کتاب جعفر بن محمد بن شریح الحضرمی عن حمید بن شعیب السبیعی و عبدالله بن طلحة النهدی و ابی الصباح الکنانی و ذریح بن یزید المجازی و غیرهم من الشیوخ روایة ابی محمد هرون بن موسی التلعکبری ایده الله

بسمله. الشیخ ابومحمد هرون بن موسی بن احمد بن ابراهیم التلعکری ایده الله قال حدثنا محمد بن همام ... عن جابر بن یزید

الجعفی قال ابوجعفر محمد بن علی علیه السلام من سره الا یکون بینه و بین الله حجاب
انجام: عن رجل عن مفضل الجعفی. قال ما فرض الله احداً قط الاالنبی (ص).
چاپ: به کوشش آیة الله حاج میرزا حسن مصطفوی، در ضمن الاصول الستة عشر، تهران و قم، ۱۳۷۱ و ۱۴۰۵ق، صص ۶۰-۸۱
[الذریعة ۱۲۵/۲ و ۱۴۴؛ مفتی الشیعه ص ۱۱؛ دنا ۱۰۶۲/۱ (۱۳ نسخه)؛ ن.ک.: تحت «الاصول الاربعمائة در همین مجموعه]

۱. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۶۵۷/۵
آغاز و انجام: برابر
۱۲۳ حدیث؛ خط: نسخ، کا: عبدالرضا بن احمد جزائری، تا: یک‌شنبه ۱۱ صفر ۱۰۹۶ق؛ کاغذ: ترمه، جلد: میشن لائی قرمز، ۴۵ص (۸۰-۱۲۵)، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۲/۷×۱۹/۲سم [ف: ۵-۱۳۴]

۲. همدان؛ دانشگاه بوعلی؛ شماره نسخه: ۲۸۱/۵
خط: نسخ، کا: محمد ابراهیم بن نوروز علی آقائی کرابلی، تا: یک‌شنبه ۱۳ ربیع الاول ۱۱۰۰ق؛ ۲۰گ (۴۶پ-۶۵ر)، اندازه: ۱۲/۵×۱۹سم [ف: ۱۵۰]

۳. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۵۲۴۱/۵
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱ و ۱۲؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج مشکی، ۲۴ سطر (۸/۵×۱۴)، قطع: ربعی، اندازه: ۱۵/۵×۲۱سم [ف: ۱۵-۴۱۷۴]

۴. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۷۰۹۳/۵
۱۲۳ حدیث؛خط: نسخ، کا: محمد علی بن ملا سلطان علی کزازی کواری، تا: قرن ۱۳؛ از روی خط عبدالرضا ابن احمد جزایری مورخ روز یک‌شنبه ۱۱ صفر ۱۰۹۶ از روی خط حر عاملی از روی نسخه شیخ نصرالله حسینی قزوینی مورخ ۱۰۱۵ در کربلا و از روی خط ملا رحیم شیخ الاسلام از روی نسخه منصور بن حسن بن حسین آبی در ۳۷۴ در موصل از روی نسخه ابوالحسن محمد بن حسن بن حسین بن ایوب قمی که از تلعکبری شنیده بوده است؛ مهر: اسدالله؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج سرخ لایی، ۱۹ سطر (۸×۱۵)، قطع: ربعی، اندازه: ۱۲×۲۰سم [ف: ۱۶-۴۵۳]

۵. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۸۴۶۱/۵
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ در آغاز هر رساله یادداشت رجالی مختصری در شناخت مؤلفین به نقل از کتاب‌های رجالی با امضای «م د ح ر ح» آمده، روی برگ اول فهرست مطالب و در برگ پایانی آغاز رساله الرد علی اصحاب العدد سید مرتضی ناقصاً آمده، دارای حواشی مختصر؛ جلد: تیماج سرمه ای، ۱۵گ (۳۷ر-۵۱پ)، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۳×۲۰/۵سم [ف: ۲۸-۵۵]

۶. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۰۹۹۴/۶
خط: نسخ، کا: عبدالمجید بن محمد مهدی، تا: ۱۲۴۳ق؛ کاغذ: نخودی فرنگی آهار مهره، جلد: تیماج زرشکی ضربی با ترنج و دو سرترنج منقش، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۱سم [اهدائی رهبر: ۲ اخبار۱-۱۲۴]

۷. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۹۶۱/۶
خط: نسخ، کا: عبدالوهاب بن حسن کاتب، تا: ۱۸ شعبان۱۲۷۲ق [ف: ۵-۲۲۱]

۸. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۳۵۶۲۶
آغاز: برابر
خط: نسخ، کا: اعجاز حسین، تا: ذیقعده ۱۲۷۷ق؛ اهدایی: رهبری، دی ۱۳۸۰؛ کاغذ: حنایی آهار مهره، جلد: مقوای روغنی دو رو یا گل و برگهای زرین و عطف پارچه‌ای مخمل، ۱۷گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۴سم [اهدائی رهبر: ۲ اخبار۱-۱۰۶]

۹. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه: ۲۰۱۷/۶-عکسی
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ خوش، بی‌کا، تا: ۱۲۸۳ق؛ زندگی‌نامه حضرمی از چند رجال بر فراز نسخه؛ ۲۶ص (۸۱-۱۰۶) [عکسی: ۱-۲۷]

۱۰. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۳۴۳۶۷
آغاز: برابر؛ **انجام:** قال انی لافرغ الی آیة الکرسی و انا علی الدرجة ابن مثنی عن عبیس بن هشام ... بارض العزی شرفها الله
خط: نسخ، کا: محمود بن عبدالعظیم خوانساری، تا: ۱۰ شوال ۱۲۸۴ق؛ مقابله شده؛ اهدایی: رهبری، خرداد ۱۳۷۳؛ کاغذ: نخودی آهار مهره، جلد: تیماج ضربی مشکی با ترنج و دو سرترنج، ۱۳گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۰×۱۵سم [اهدائی رهبر: ۲ اخبار۱-۱۰۶]

۱۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۹۲۹۵/۶
خط: نسخ، کا: محمود موسوی خوانساری، تا: ۱۲۸۴ق؛ ۱۰گ (۳۳ب-۴۳ ر) [مختصر ف: ۶۴۳]

۱۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۳۳۲۶۳
خط: نسخ خوش، کا: خلیل بن محمد هاشم شیرازی، تا: شعبان ۱۳۰۷ق؛ مصحح؛ اهدایی: رهبری، بهمن ۱۳۸۴؛ کاغذ: نباتی آهار مهره، جلد: گالینگور با عطف و گوشه تیماج، ۸گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۵/۲×۲۱سم [اهدائی رهبر: ۲ اخبار۱-۱۰۷]

۱۳. تهران؛ حقوق؛ شماره نسخه: ۱۸۲/۶-ج
خط: نسخ، کا: نصرالله قزوینی، تا: ۱۳۰۸ق؛ تملک: لطفعلی بن محمد کاظم در ۱۳۱۵؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج سرخ ضربی مقوایی، ۲گ (۳۶پ-۳۷پ)، ۱۷ سطر (۵/۵×۸)، اندازه: ۱۵×۲۲سم [ف: ۲۴۶]

۱۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ض۱۱۶۰۵
خط: نسخ، کا: رضا سلطان آبادی، تا: ۱۳۲۲ق [الفبائی: ۱۶۴]

۱۵. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۳۸۶۷۸
انجام: برابر
خط: نستعلیق، کا: احمد بن محمدرضا حسینی خوانساری، تا: ۱۳۲۵ق؛ اهدایی: رهبری، خرداد ۱۳۷۳؛ کاغذ: شکری، ۶گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۷/۵×۲۲سم [اهدائی رهبر: ۲ اخبار۱-۱۰۷]

۱۶. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ض۲۰۸۷۲

آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، کا: احمد بن محمد رضا خوانساری، تا: ۱۳۲۵ق؛ اهدایی: رهبری، خرداد ۱۳۷۳؛ کاغذ: شکری، ۶گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۷/۵×۲۲سم [ف: ۲۶-۸۹]

۱۷. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۳۹۲۶/۱۲
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: حسین اهری، تا: ۱۱ شوال ۱۳۳۶ق؛ ترقیمه: «تم کتاب جعفر بن محمد ... صورت ما فی المنتسخ منه کذا فی المنتسخ منه کتبه منصور بن الحسن الآبی فی ذیحجه سنة اربع و سبعین و ثلثماة من نسخة ابی [الحسن] محمد بن الحسن بن الحسین بن ایوب القمی بالموصل»؛ مصحح؛ کاغذ: فرنگی، ۹گ (۶۸ر-۷۶پ)، ۲۳ سطر، اندازه: ۹×۱۸سم [ف: ۳۵-۳۳۸]

۱۸. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۳۹۴۶/۱۳
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: عبدالله بن محمد هشترود تبریزی، تا: ۱۳۳۸ق؛ جلد: بدون جلد، ۱۴گ (۷۳پ-۸۷پ)، ۱۶ سطر قطع: [ف: ۳۷-۵۴۳]

۱۹. قم؛ مفتی الشیعه؛ شماره نسخه: ۱/۱۲
خط: نسخ، کا: سید ابوالقاسم (المحرر) نجفی اصفهانی، تا: ۱۳۳۹ق؛ جلد: تیماج قرمز، ۸گ (۱۶۴ر-۱۷۲ر)، ۱۹-۲۰ سطر، اندازه: ۱۶/۵×۲۰/۵سم [ف: ۱۱]

۲۰. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۲۷۱۴/۵
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: جمعه دهه دوم ربیع الثانی۱۳۷۲ق؛ محشی، مصحح، رکابه‌دار؛ کاغذ: فرنگی، ۱۷گ (۳۷-۵۳)، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۱×۱۲سم [ف: ۳۲-۳۱۵]

۲۱. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۲۹۵۸/۵
خط: نسخ، کا: محمد بن حسن بن عبدالله کاتب، بی‌تا؛ کاغذ: پسته‌ای، جلد: میشن سیاه ضربی مقوایی، ۱۴گ (۳۷ر-۵۰ر)، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۳×۲۲سم [ف: ۶-۱۷۲]

۲۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۴۸۵/۵
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ ۱۸گ (۴۴پ-۶۱ر)، ۱۳ سطر، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف: ۲-۹۰]

۲۳. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۲۹۳۹/۵
خط: نسخ، کا: محمد رضا آدریانی، بی‌تا؛ مصحح؛ جلد: تیماج قرمز، ۱۲گ (۳۱ر-۴۲پ)، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۴×۲۰/۵سم [ف: ۸-۱۳۵]

۲۴. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۹۶۲/۵
آغاز و انجام: برابر؛ تم کتاب محمد بن شیح الحضرمی م د ح کذا فی المنتسخ. کتبه منصور بن الحسن بن الحسین الابی فی ذیحجه سنة اربع و سبعین و ثلثمائة من نسخة ابی الحسن محمد بن الحسن بن الحسین ابو ایوب القمی بالموصل
خط: نسخ، کا: احمد بن حسین بن عبدالجبار بحرانی خطی، بی‌تا؛ با حاشیه‌ای از م د ح ر ه از فهرست طوسی درباره حضرمی در ۳۵پ؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج حنائی ضربی، ۱۳گ (۳۵پ-۴۸پ)، ۱۵ سطر (۸×۱۹)، اندازه: ۱۲×۲۱سم [ف: ۵-۱۰۹۱]

← اصلح التواریخ > تاریخ خیرات
← اصل حسین بن حمدان الجنبلانی > الهدایة
← اصل حسین بن عثمان > کتاب حسین بن عثمان بن شریک

● اصل الحناط = اصل عاصم بن حمید حناط کوفی = کتاب عاصم بن حمید الحناط / حدیث / عربی

aṣl-ul-ḥannāṭ = asl-e ʻāsem ebn-e hamīd-e hannāt-e kūfī = k.-e ʻāsem ebn-e hamīd-el-hannāt

حناط کوفی، عاصم بن حمید

hannāt-e kūfī, ʻāsem ebn-e hamīd

یکی از اصول اربعمائه شیعه مشتمل بر ۹۳ (و در برخی ۱۰۶) حدیث به روایت ابوالحسن محمد بن الحسن بن الحسین بن ایوب القمی به اسنادش از ابومحمد هارون بن موسی تلعکبری به طریقش از عبیدالله بن احمد نهیک عن مساور و سلمه عن عاصم بن الحمید الحناط است که در ۳۷۳ق تدوین گردیده است. حناط این روایت‌ها را بلاواسطه و باواسطه از ائمه (ع) نقل می‌کند.

آغاز: کتاب عاصم بن الحناط، روایة ابی الحسین محمد بن الحسن بن ایوب القمی عن ابی محمد هارون بن موسی التلعکبری. بسمله. حدثنا ابوالحسن محمد الحسن بن الحسین بن ایوب القمی ایده الله تعالی، قال حدثنی ابو محمد هارون بن موسی ... قال حدثنا ابوالقاسم حمید بن زیاد بن هورا فی سنة تسع و ثلثمائة.

انجام: اثر عندک من الحسین، فقال ما هو باثر عندی و انهما و انت و هذا النائم عندی فی الجنة. کمل کتاب عاصم بن حمید الحناط و الحمدلله رب العالمین.

چاپ: به اهتمام حاج میرزا حسن مصطفوی، در ضمن «الاصول الستة عشر»، تهران و قم، ۱۳۷۱ و ۱۴۰۵ق، صص ۲۱-۴۱

[اختیار معرفة الرجال: ص ۳۶۷؛ فهرست شیخ طوسی: ۱۷۴؛ الذریعة: ۱۶۲/۲ و ۱۲۵؛ جهت توضیح بیشتر این اصول به کتاب الذریعة ۲/۱۲۵ مراجعه شود؛ ن.ک.: «الاصول الاربعمائة» در همین مجموعه]

۱. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۶۵۷/۳
آغاز و انجام: برابر
۱۰۶ حدیث؛ خط: نسخ، کا: عبدالرضا بن احمد جزائری، تا: یک‌شنبه ۱۱ صفر ۱۰۹۶ق؛ کاغذ: ترمه، جلد: میشن لائی قرمز، ۳۵ص (۳۰-۶۴)، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۲/۷×۱۹/۲سم [ف: ۵-۱۳۳]

۲. همدان؛ دانشگاه بوعلی؛ شماره نسخه: ۲۸۱/۳

خط: نسخ، کا: محمد ابراهیم بن نوروز علی آقائی کرابلی، تا: یک‌شنبه ۱۳ ربیع الاول ۱۱۰۰ق، جلد: گالینگور قهوه‌ای، ۱۶گ (۱۶ر-۳۲پ)، اندازه: ۱۲/۵×۱۹سم [ف: ۱۵۰]

۳. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۵۲۴۱/۳

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱ و ۱۲؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج مشکی، ۲۴ سطر (۸/۵×۱۴)، قطع: ربعی، اندازه: ۱۵/۵×۲۱سم [ف: ۱۵-۴۱۷۴]

۴. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۷۰۹۳/۳

۱۰۶حدیث؛ خط: نسخ، کا: محمد علی بن ملا سلطان علی کزازی کواری، تا: قرن ۱۳؛ از روی خط عبدالرضا ابن احمد جزایری مورخ روز یک‌شنبه ۱۱ صفر ۱۰۹۶ از روی خط حر عاملی از روی نسخه شیخ نصرالله حسینی قزوینی مورخ ۱۰۱۵ در کربلا و از روی خط ملا رحیم شیخ الاسلام از روی نسخه منصور بن حسن بن حسین آبی در ۳۷۴ در موصل از روی نسخه ابوالحسن محمد بن حسن بن حسین بن ایوب قمی که از تلعکبری شنیده بوده است؛ مهر: اسدالله؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج سرخ لایی، ۱۹ سطر (۸×۱۵)، قطع: ربعی، اندازه: ۱۲×۲۰سم [ف: ۱۶-۴۵۳]

۵. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۹۲۹۵/۴

خط: نسخ، کا: محمود موسوی، تا: قرن ۱۳؛ ۹گ (۱۶ب-۲۵ب) [مختصر ف: ۶۵۲]

۶. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۸۴۶۱/۳

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ در آغاز هر رساله یادداشت رجالی مختصری در شناخت مؤلفین به نقل از کتاب‌های رجالی با امضای «م د ح ر ح» آمده، در برگ پایانی آغاز رساله «الرد علی اصحاب العدد» سید مرتضی ناقصاً آمده است، محشی؛ جلد: تیماج سرمه‌ای، ۱۵گ (گ۱۴ر-۲۸ر)، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۳×۲۰/۵سم [ف: ۲۸-۵۵]

۷. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۰۹۹۴/۴

خط: نسخ، کا: عبدالمجید بن محمد مهدی، تا: ۱۲۴۳ق؛ کاغذ: نخودی فرنگی آهار مهره، جلد: تیماج زرشکی ضربی با ترنج و دو سرترنج منقش، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۱سم [اهدائی رهبر: ۲ اخبار۱-۱۲۴]

۸. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۹۶۱/۴

خط: نسخ، کا: عبدالوهاب بن حسن کاتب، تا: ۱۸ شعبان ۱۲۷۲ق [ف: ۵-۲۲۱]

۹. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۳۵۶۲۴

آغاز: برابر

خط: نسخ، کا: اعجاز حسین، تا: ذیقعده ۱۲۷۷ق؛ محشی؛ اهدایی: رهبری، دی ۱۳۸۰؛ کاغذ: حنایی آهار مهره، جلد: مقوای روغنی دو رو با گل و برگ‌های زرین و عطف پارچه ای مخمل، ۱۷گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۴سم [اهدائی رهبر: ۲ اخبار۱-۱۱۷]

۱۰. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۳۵۶۲۹

خط: نسخ، کا: اعجاز حسین، تا: ذیقعده ۱۲۷۷ق؛ اهدایی در دی ۱۳۸۰؛ کاغذ: حنایی آهار مهره، جلد: مقوای روغنی دو رو با گل و برگهای زرین عطف پارچه ای مخمل، ۳گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۴سم [اهدائی رهبر: ۲ اخبار۱-۱۱۷]

۱۱. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه: ۲۰۱۷/۴-عکسی

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ پخته، بی‌کا، تا: ۱۲۸۳ق؛ در پایان یادداشتی است که از روی نسخه منصور بن الحرالابی گرفته شده که آن از روی نسخه ابوالحسن محمد بن حسن قمی نوشته ۳۷۴ گرفته شده بود؛ ۲۴ص (۳۶-۵۹) [عکسی: ۱-۲۹]

۱۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۳۴۳۶۵

آغاز: برابر؛ **انجام:** هذا النائم عندی فی الجنة کمل کتاب عاصم بن حمید الحناط ...

خط: نسخ خوش، کا: محمود بن عبدالعظیم موسوی خوانساری، تا: ۱۲۸۴ق؛ اهدایی: رهبری، خرداد ۱۳۷۳؛ کاغذ: نخودی آهار مهره فرنگی، جلد: تیماج مشکی با ترنج و دو سرترنج، ۱۳گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۰×۱۵سم [اهدائی رهبر: ۲ اخبار۱-۱۱۶]

۱۳. تهران؛ حقوق؛ شماره نسخه: ۱۸۲/۴-ج

خط: نسخ، کا: نصرالله قزوینی، تا: ۱۳۰۸ق؛ تملک: لطفعلی بن محمد کاظم در ۱۳۱۵؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج سرخ ضربی مقوایی، ۱۱گ (۱۷پ-۲۷پ)، ۱۷ سطر (۵/۵×۸)، اندازه: ۱۵×۲۲سم [ف: ۲۴۶]

۱۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ض۱۱۶۰۵

خط: نسخ، کا: رضا سلطان آبادی، تا: ۱۳۲۲ق [الفبائی: ۴۰۰]

۱۵. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ض۲۰۸۷۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: احمد بن محمد رضا حسینی خوانساری، تا: ۱۳۲۵ق؛ اهدایی: رهبری، خرداد ۱۳۷۳؛ کاغذ: شکری، جلد: میشن مشکی، ۶گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۷/۵×۲۲سم [ف: ۲۶-۹۰]

۱۶. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۳۸۶۷۶

خط: نسخ، کا: احمد بن محمدرضا حسینی خوانساری، تا: ۱۳۲۵ق؛ اهدایی: رهبری، خرداد ۱۳۷۳؛ کاغذ: شکری، جلد: میشن مشکی، ۶گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۷/۵×۲۲سم [اهدائی رهبر: ۲ اخبار۱-۱۱۸]

۱۷. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۳۹۲۶/۱۰

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: حسین اهری، تا: ۲۰ رجب ۱۳۳۶ق؛ ترقیمه: «تم کتاب عاصم بن حمید ... من نسخة منصور بن حسن الابی من اصل ابی الحسن محمد بن الحسن القمی ایده الله فی ذیقعده لیلیتین بقیتا منه من سنة ۳۹۴»؛ مصحح؛ کاغذ: فرنگی، ۸گ (۵۵پ-۶۲ر)، ۲۴ سطر، اندازه: ۹×۱۷/۵سم [ف: ۳۵-۳۳۶]

۱۸. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۳۹۴۶/۷

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: عبدالله بن محمد هشترودی تبریزی، تا: ۱۳۳۸ق،

جا: نجف؛ جلد: بدون جلد، ۱۴گ (۲۰پ-۳۴ر)، ۱۶ سطر [ف: ۳۷-۵۴۱]

۱۹. قم؛ مفتی الشیعه؛ شماره نسخه: ۲/۱۰

خط: نسخ، کا: سید ابوالقاسم (المحرر) نجفی اصفهانی، تا: ۱۳۳۹ق؛ جلد: تیماج قرمز، ۸گ (۱۴۹ر-۱۵۷ر)، ۱۹-۲۰ سطر، اندازه: ۱۶/۵×۲۰/۵سم [ف: ۱۱]

۲۰. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۳۸۶۹۰

خط: نستعلیق تحریری، کا: رضا بن محمد علی مازندرانی، تا: ۲۱ صفر ۱۳۴۹ق؛ نسخه توسط مرحوم آیة الله سید مصطفی صفایی خوانساری تصحیح و مقابله شده؛ اهدایی: رهبری، خرداد ۱۳۷۳؛ کاغذ: مشقی نخودی، جلد: مقوای زرشکی با عطف تیماج نیلی، ۳گ، اندازه: ۱۷×۲۲سم [اهدائی رهبر: ۲ اخبار۱-۱۱۸]

۲۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۲۷۱۴/۳

آغاز و انجام: برابر

دارای ۹۵ حدیث؛ خط: نسخ، کا: محمد علی بن رمضان احمدیان، تا: یک‌شنبه ۴ ربیع الثانی ۱۳۷۲ق؛ محشی، مصحح، رکابه‌دار، صورت خط نسخه‌ای که نسخه چاپی از روی آن چاپ شده بدین‌گونه آمده است: «و کمل کتاب عاصم بن حمید الحناط نسخه منصور بن الحر الآبی من اصل ابی الحسن محمد بن الحسن القمی ایده الله فی ذیحجه للیلتین مضین منه سنة اربع و سبعین و ثلاثمائة یوم الاحد و هذه الکلمات کما عن ظاهر الشیخ الحر بخط الملا رحیم الجامی شیخ الاسلام کذا فی النسخة.»؛ کاغذ: فرنگی، ۱۴گ (۱۱-۲۴)، ۱۳ سطر، اندازه: ۱۱×۱۳سم [ف: ۳۲-۳۱۳]

۲۲. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۲۹۵۸/۳

خط: نسخ، کا: محمد بن حسن بن عبدالله کاتب، بی‌تا؛ کاغذ: پسته‌ای، جلد: میشن سیاه ضربی مقوایی، ۱۴ (۱۳پ-۲۶ر)، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۳×۲۲سم [ف: ۶-۱۷۲]

۲۳. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۴۸۵/۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ ۱۶گ (۱۵ر-۳۰پ)، ۱۳ سطر، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف: ۲-۹۰]

۲۴. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۲۹۳۹/۳

خط: نسخ، کا: محمد رضا آدریانی، بی‌تا؛ مصحح؛ جلد: تیماج قرمز، ۱۲گ (۱۰پ-۲۱پ)، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۴×۲۰/۵سم [ف: ۸-۱۳۵]

۲۵. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۹۶۲/۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: احمد بن حسین بن عبدالجبار بحرانی خطی، بی‌تا؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج حنایی ضربی، ۱۴گ (۱۲پ-۲۵ر)، ۱۵ سطر (۸×۱۹)، اندازه: ۱۲×۲۱سم [ف: ۵-۱۰۸۹]

۲۶. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۳۳۲۶۱

خط: نسخ خوش، کا: خلیل بن محمد هاشم شیرازی، بی‌تا؛ مصحح؛ اهدایی: رهبری، بهمن ۱۳۸۴؛ کاغذ: نباتی آهار مهره، جلد: گالینگور با عطف و گوشه تیماج، ۸گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۵/۲×۲۱سم [اهدائی رهبر: ۲ اخبار۱-۱۱۸]

● اصل الخطاب / اصول فقه / عربی

aṣl-ul-xiṭāb

ابن زهری گیلانی، محمد جعفر بن محمد صالح، ق۱۳ قمری

ebn-e zahrī-ye gīlānī, mohammad ja'far ebn-e mohammad sāleh (- 19c)

اهداء به :سید محمد باقر موسوی جیلانی (حجة الاسلام سید محمد باقر بن محمد نقی شفتی موسوی، -۱۲۶۰ق) (استاد مؤلف)

تاریخ تألیف: ۱۲۴۷ق (ظاهراً)؛ محل تألیف: اصفهان

کتابی است استدلالی و مفصل در اصول فقه در ۱ «مقدمه»، ۱۰ «مقصد» و «خاتمه» و هر مقصد دارای چند «مرصد» و هر مرصد در چند «اصل» و «فصل». در الذریعة نام این کتاب برده شده و به مؤلف آن و خصوصیات آن اشاره نرفته است.

[الذریعة ۱۶۹/۲]

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۳۶۷۴

آغاز: الحمدلله الذی هدانا نهایة مبارح منتهی الوصول فی تهذیب اشاراة مختصر الاصول ... هذه نبذة مما بدالی ان اکتب فی المسائل الاصولیة؛ **انجام:** لان حرمة احدهما او نجاسته یقینیة فیجب الامتثال یقیناً للعمومات

این نسخه شامل مقدمه و تا بخشی از مقصد چهارم به انجام رسیده است. بدین ترتیب: مقدمه فی حد العلم، مقصد ۱. مبادی و دارای دو مرصد، ۲. امر و نهی و متعلقات آنها در چند مرصد، ۳. مباحث تخصیص دارای مقدمه و چندین مرصد، ۴. ادله عقلیه؛ خط: نسخ، کاتب = مؤلف، تا: قرن ۱۳، جا: اصفهان؛ محشی، مصحح، یادداشتی با این مضمون در پشت برگ آغازین نسخه آمده است: «کتبه فی یوم شنبه چهاردهم شهر جمادی (الاول) ۱۲۴۷ ...»؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی ضربی با ترنج و سرترنج، نام محمد مهدی در دایره‌های اطراف ترنج حک شده است، ۱۹۵گ، ۲۶ سطر (۱۲×۲۲)، اندازه: ۲۱×۳۰/۵سم [ف: ۳۴-۵۷۳]

← اصل خلاد السدی ⟵ کتاب الخلاد السندی

● اصل درست بن ابی منصور = کتاب الحدیث / حدیث / عربی

aṣl-u durust-i-bn-i abī manṣūr = k.-ul-ḥadīṯ

واسطی، درست بن ابی منصور محمد، -۳۸۱ قمری

vāsetī, dorost ebn-e abī mansūr mohammad (- 992)

کتابی است در حدیث، از درست بن ابی منصور که به گفته

نجاشی، سعد بن محمد طاطری و ابن ابی عمیر، از وی نقل روایت نموده‌اند. از معدود کتابهای حدیثی است که به صورت اولیه خود باقی مانده و مرحوم محدث نوری، در المستدرک از آن بهره برده است.
آغاز: بسمله- قال کان رسول الله (ص) یتوب الی الله فی کل [یوم] سبعین مرة من غیر ذنب، عمر بن یزید عن ابی عبدالله علیه السلام قال دخل رسول الله صلی الله علیه الصلوة و معه الحسین (ع)
انجام: درست عن اسحاق بن عمار قال لا بأس ان یعطی الفطرة عن الرأسین و الثلاثة الانسان الواحد.
چاپ: به اهتمام حاج میرزا حسن مصطفوی تبریزی و با عنوان (ما وجد من کتاب درست بن ابی منصور)، همراه چند اصل دیگر، تهران، ۱۳۷۱ق

[رجال النجاشی: ۳۷۳/۱؛ اعیان الشیعة: ۳۸۵/۶؛ الذریعة ۳۳۰/۳، رقم ۱۸۸۹ با عنوان «کتاب الحدیث» و ۱۵۰/۳؛ دنا۱۰۶۳/۱ (۶ نسخه)؛ ن.ک.: «الاصول الاربعمائة» در همین مجموعه]

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۹۲۹۵/۱
اصل درست به روایت هارون بن موسی؛ خط: نسخ، بی کا، تا: قرن ۱۳؛ ۵گ (۳ر-۸ر) [مختصر ف: ۶۹]
۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۷۰۹۳/۱۸
خط: نسخ، کا: محمد علی بن ملا سلطان علی کزازی کواری، تا: قرن ۱۳؛ از روی خط عبدالرضا ابن احمد جزایری مورخ روز یک‌شنبه ۱۱ صفر ۱۰۹۶ از روی خط حر عاملی از روی نسخه شیخ نصرالله حسینی قزوینی مورخ ۱۰۱۵ در کربلا و از روی خط ملا رحیم شیخ الاسلام از روی نسخه منصور بن حسن بن حسین آبی در ۳۷۴ در موصل از روی نسخه ابوالحسن محمد بن حسن بن حسین بن ایوب قمی که از تلعکبری شنیده بوده است؛ مهر: اسدالله؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج سرخ لایی، ۱۹ سطر (۸×۱۵)، قطع: ربعی، اندازه: ۱۲×۲۰سم [ف: ۱۶-۴۵۳]
۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۳۳۲۷۴
خط: نسخ، کا: احمد بن زین الدین ابراهیم بن صفر احسائی، تا: محرم ۱۲۰۳ق؛ مذیل است به ۵۰ برگ احادیث و اخبار متفرقه؛ اهدایی: رهبری، بهمن ۱۳۸۴؛ کاغذ: شکری آهار مهره، جلد: گالینگور، عطف و گوشه تیماج، ۵گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۵/۲×۲۱سم [اهدائی رهبر: ۲ اخبار۱-۱۱۰]
۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۰۹۹۴/۱
آغاز: برابر
خط: نسخ، کا: عبدالمجید بن محمد مهدی، تا: ۱۲۴۳ق؛ کاغذ: نخودی فرنگی آهار مهره، جلد: تیماج زرشکی ضربی با ترنج و دو سرترنج منقش، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۱سم [اهدائی رهبر: ۲ اخبار۱-۱۲۴]
۵. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۴۶۷۹/۹
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، کا: سید کاظم طباطبائی «آقا میرزا»، تا: ۱۲۷۲ق؛ مصحح؛ این نسخه با یک واسطه از روی نسخه‌ای کتابت شده که در پایان آن چنین آمده است: «صورة النسخة المکتوب منها هکذا صورة النسخة المکتوب منها، و فرغت من نسخة من اصل، ابی الحسن محمد بن الحسن بن الحسین بن ایوب القمی، ایده الله سماعا له عن الشیخ ابی محمد، هارون بن موسی بن احمد التلعکبری ایده الله بالموصل، فی یوم الاربعاء، لثلاث لیال بقین من ذیقعده سنة اربع و سبعین و ثلاث مائة، و الحمد له رب العالمین و صلی الله علی رسوله محمد و آله و سلم تسلیما»، افزودگی‌هایی در فضایل امیر المومنین علی (ع) شامل قضاوت‌های آن حضرت و حدیث بئر ذات العلم؛ کاغذ: فرنگی، ۸گ (۹۹ر-۱۰۶پ)، ۱۶ سطر، اندازه: ۸×۱۴/۵سم [ف: ۳۷-۱۷۵]
۶. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۹۵۸۷
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: محمود بن عبدالعظیم خوانساری، تا: رمضان ۱۲۸۴ق؛ اهدایی: رهبری، خرداد ۱۳۷۳؛ کاغذ: نخودی آهار مهره فرنگی، جلد: تیماج مشکی ضربی با ترنج و دو سرترنج، ۷گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۰×۱۵سم [اهدائی رهبر: ۲ اخبار۱-۱۰۹]
۷. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۴۴۸۲/۴
آغاز: برابر؛ **انجام:** و ان سلک مع اهل الاخرة کان اورعهم لایرضی فی کسبه بشبهة و لایعمل فی دینه برخصة یعطف علی اخیه زلته و یرعی ما مضی من قدیم صحبته تمت.
خط: نسخ زیبا، کا: ابوالقاسم بن ملا علی الریزی من بلوک الآشتیان، تا: ۱۲۸۶ق؛ جلد: تیماج، مشکی، سوخت، ضربی، ترنج با سر با کتیبه «باقر بن محمد صادق»، مجدول گرهی، ۲۰گ (۱۰۰پ-۱۲۰پ)، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۴×۲۲سم [ف: ۳۸-۶۳۶]
۸. تهران؛ حقوق؛ شماره نسخه: ۱۸۲/۱-ج
آغاز: قال کان رسول الله ص یتوب الی الله فی کل یوم سبعین مرة من غیر ذنب
خط: نسخ، کا: نصرالله قزوینی، تا: ۱۳۰۸ق؛ تملک: لطفعلی بن محمد کاظم در ۱۳۱۵؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج سرخ ضربی مقوایی، ۷گ (۱پ-۷پ)، ۱۷ سطر (۵/۵×۸)، اندازه: ۱۵×۲۲سم [ف: ۲۴۶]
۹. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ض۱۱۶۰۵
آغاز: برابر؛ **انجام:** و الصلوه علی محمد و آله.
خط: نسخ، کا: رضا سلطان آبادی، تا: ۱۳۲۲ق [الفبائی: ۲۴۸]
۱۰. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۸۱۳۶
خط: نسخ، کا: ارموی، محمد حسین بن زین العابدین، تا: ۱۳۴۶ق، جا: نجف [الفبائی: ۲۴۸]
۱۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۲۷۱۴/۱۷
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: محمد علی نجف آبادی، تا: جمعه جمادی الاول

۱۳۷۲ق؛ مصحح، رکابه‌دار، مجدول، صورت خط نسخه‌ای که نسخه چاپی از روی آن چاپ شده چنین است: «نسخ من نسخة کان آخرها هکذا: قوبل مع نسخة فی آخرها قد فرغت من نسخه من اصل ابی الحسن محمد بن الحسن بن الحسین بن ایوب القمی ایده الله سماعاًله عن الشیخ ابی محمد هارون بن موسی التعلکبری ایده الله بالموصل فی یوم الاربعاء لثلث لیال بقین من ذیقعده سنة اربع و سبعین و ثلاثمائة و الحمد لله ... صورة خط الشیخ الحر العاملی «قده» اعلم انی تتبعت احادیث هذه الکتاب الاربعة عشر فرأیت اکثر احادیثها موجوداً فی الکافی او غیره من الکتب المعتمدة و الباقی له مؤیدات فیها و لم اجد فیها شیئاً منکراً سوی حدیثین محتملتین للتقیة و غیرها حرره محمد الحر العاملی»؛ کاغذ: فرنگی، ۱۰گ (۱۰۳-۱۱۲)، ۱۲-۱۳ سطر، اندازه: ۱۰×۱۲سم [ف: ۳۲-۳۲۶]

● **الاصل الرابع فی الائمة** / کلام و اعتقادات / عربی
al-aṣl-ur-rābi‘ fi-l-a’imma
احسائی، احمد بن زین الدین، ۱۱۶۶-۱۲۴۱ ؟ قمری
ahsā‘ī, ahmad ebn-e zayn-od-dīn (1753-1826)

تهران؛ ادبیات؛ شماره نسخه: ۳۴۳/۲
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳ [ف: ۳-۵۶]

● **اصل زید الزراد = کتاب زید الزراد** / حدیث / عربی
aṣl-u ziyd-iz-zarrād = k.-u ziyd-iz-zarrād
زراد، زید، ق۲ قمری
zarrād, zeyd (- 8c)

۳۳ (یا ۳۵) حدیث زید زراد، احادیث این اصل بیشتر از حضرت صادق (ع) و گاهی از جابر جعفی از حضرت باقر (ع) روایت شده است. به روایت ابومحمد هارون بن موسی تلعکبری از ابوعلی محمد بن همام از حمید بن زیاد بن حماد از عبدالله بن احمد بن نهیک ابوالعباس از محمد بن ابی عمیر از زید الزراد از ابی عبدالله (ع) است.
آغاز: بسمله. حدثنا ابومحمد هرون بن موسی بن احمد التلعکبری قال حدثنا ابوعلی محمد بن همام قال اخبرنا ... قال حدثنا محمد بن ابی عمیر عن زید الزراد قال سمعت اباعبدالله علیه السلام یقول خیارکم
انجام: و فی جوارک عز جارک و جل ثناءک و تقدست اسماءک و لا اله غیرک تم کتاب زید الزراد و الحمدلله رب العالمین و صلی الله علی خیر خلقه محمد و آله الطیبین الطاهرین
چاپ: به کوشش آیت الله میرزا حسن مصطفوی، در ضمن «الاصول الستة عشر»،تهران و قم،۱۳۷۱ق و۱۴۰۵ق، صص ۲-۱۳
[الذریعة: ۱۲۵/۲ و ۱۵۱؛ رجال نجاشی ۴۶۱/۱۷۵؛ دنا ۱۰۶۴/۱(۱۶ نسخه)؛ ن.ک.: «الاصول الاربعمائة» در همین مجموعه]

۱. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۶۵۷/۱
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: عبدالرضا بن احمد جزائری، تا: یک‌شنبه ۱۱ صفر ۱۰۹۶ق؛ حواشی به خط حر عاملی، عنوان‌های حدیث و شرح احوال رواة در آن دیده می‌شود؛ کاغذ: ترمه، جلد: میشن لایی قرمز،۱۹ص(۴-۲۲)، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۲/۷×۱۹/۲سم [ف: ۵-۱۳۲]
۲. همدان؛ دانشگاه بوعلی؛ شماره نسخه: ۲۸۱/۱
خط: نسخ، کا: محمد ابراهیم بن نوروز علی آقائی کرابلی، تا: یک‌شنبه ۱۳ ربیع الاول ۱۱۰۰ق، جلد: گالینگور قهوه‌ای، ۱۰گ (۱پ-۱۱پ)، اندازه: ۱۲/۵×۱۹سم [ف: ۱۵۰]
۳. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۵۲۴۱/۱
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱ و ۱۲؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج مشکی، ۲۴ سطر (۸/۵×۱۴)، قطع: ربعی، اندازه: ۱۵/۵×۲۱سم [ف: ۱۵-۴۱۷۴]
۴. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۹۶۲/۱
آغاز و انجام: برابر؛ (تم کتاب زید الزراد. و فرغ من نسخه من اصل ابی الحسن محمد بن الحسن بن الحسین بن ایوب القمی ایده الله فی یوم الخمیس للیلتین بقیتا من ذیقعده سنة ۳۷۴ اربع و سبعین و ثلثمائة و الحمدلله رب العالمین و صلی الله علی خیر خلقه محمد و آله الطاهرین)
خط: نسخ، کا: احمد بن حسین بن عبدالجبار بحرانی خطی، تا: ۱۱۹۲ق؛ با حاشیه‌هایی از قرب الاسناد و معانی الاخبار؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج حنایی ضربی، ۹گ (۱پ-۹پ)، ۱۵ سطر (۸×۱۹)، اندازه: ۱۳×۲۱سم [ف: ۵-۱۰۸۸]
۵. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۷۰۹۳/۱
۳۳ حدیث؛ خط: نسخ، کا: محمد علی بن ملا سلطان علی کزازی کواری، تا: قرن ۱۳؛ از روی خط عبدالرضا ابن احمد جزایری مورخ روز یک‌شنبه ۱۱ صفر ۱۰۹۶ از روی خط حر عاملی از روی نسخه شیخ نصرالله حسینی قزوینی مورخ ۱۰۱۵ در کربلا و از روی خط ملا رحیم شیخ الاسلام از روی نسخه منصور بن حسن بن حسین آبی در ۳۷۴ در موصل از روی نسخه ابوالحسن محمد بن حسن بن حسین بن ایوب قمی که از تلعکبری شنیده بوده است؛ مهر: اسدالله؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج سرخ لایی، ۱۹ سطر (۸×۱۵)، قطع: ربعی، اندازه: ۱۲×۲۰سم [ف: ۱۶-۴۵۳]
۶. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۹۲۹۵/۲
به روایت هارون بن موسی تلعکبری؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ ۵گ (۸ر-۱۳پ) [مختصر ف: ۷۰]
۷. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۸۲۴۷/۲
خط:نسخ،بی‌کا،تا:قرن۱۳؛ ۲گ (۴۷۳پ-۴۷۵پ) [مختصر ف: ۷۰]
۸. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۸۴۶۱/۱
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ در آغاز هر رساله یادداشت رجالی مختصری در شناخت مؤلفین به نقل از کتاب‌های رجالی با امضای «م د ح ر ح» آمده، در برگ پایانی آغاز رساله الرد علی اصحاب

العدد سید مرتضی ناقصاً آمده، دارای حواشی مختصر؛ جلد: تیماج سرمه‌ای، ۹گ (۱پ-۹پ)، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۳×۲۰/۵سم [ف: ۲۸-۵۵]

۲۷. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۰۹۹۴/۲

خط: نسخ، کا: عبدالمجید بن محمد مهدی، تا: ۱۲۴۳ق؛ کاغذ: نخودی فرنگی آهار مهره، جلد: تیماج زرشکی ضربی با ترنج و دو سرترنج منقش، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۱سم [اهدائی رهبر: ۲ اخبار۱-۱۲۴]

۱۰. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۹۶۱/۲

خط: نسخ، کا: عبدالوهاب بن حسن کاتب، تا: ۱۸ شعبان ۱۲۷۲ق [ف: ۵-۲۲۱]

۱۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۷۹۷۶

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: اعجاز حسین، تا: ذیقعده ۱۲۷۷ق؛ محشی، اثر مهر و یادداشت کاتب در ظهر برگ اول؛ اهدایی: رهبری، دی ۱۳۸۰؛ کاغذ: حنایی آهار مهره، جلد: مقوای روغنی دورو، با گل و برگ‌های زرین و عطف پارچه ای مخمل، ۱۰گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۴سم [اهدائی رهبر: ۲ اخبار۱-۱۱۰]

۱۲. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه: ۲۰۱۷/۲-عکسی

آغاز و انجام: برابر؛ تم کتاب زید الزارد. و فرغ من نسخه من اصل ابی الحسن محمد بن الحسن بن الحسین بن ایوب القمی، ایده الله. فی یوم الخمس للیلتین بقیتا من ذیقعده سنة اربع و سبعین و ثلثمائة (۳۷۴) و یتلوه کتاب ابوسعید الغضنفری ...

با زندگی نامه زراد در آغاز؛ خط: نسخ خوش، بی‌کا، تا: ۱۲۸۳ق، شمث ۲۵۲۲۴۲]عکسی: ۱-۲۷]

۱۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۳۴۳۶۳

خط: نسخ خوش، کا: محمود بن عبدالعظیم خوانساری، تا: ۱۲۸۴ق؛ اهدایی: رهبری، خرداد ۱۳۷۳؛ کاغذ: نخودی آهار مهره، جلد: تیماج مشکی ضربی با ترنج و دو سرترنج، ۷گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۰×۱۵سم [اهدائی رهبر: ۲ اخبار۱-۱۱۱]

۱۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۳۳۲۵۹

خط: نسخ خوش، کا: خلیل بن محمد هاشم شیرازی، تا: شعبان ۱۳۰۷ق؛ نسخه به ضبط ذیل برگ آخر توسط سجادعلی کربلائی در ۱۳۰۷ق، تصحیح و مقابله شده؛ اهدایی: رهبری، بهمن ۱۳۸۴؛ کاغذ: نباتی آهار مهره، جلد: گالینگور با عطف و گوشه تیماج، ۵گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۵/۲×۲۱سم [اهدائی رهبر: ۲ اخبار۱-۱۱۱]

۱۵. تهران؛ حقوق؛ شماره نسخه: ۱۸۲/۲-ج

خط: نسخ، کا: نصرالله قزوینی، تا: ۱۳۰۸ق؛ تملک: لطفعلی بن محمد کاظم در ۱۳۱۵؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج سرخ ضربی مقوایی، ۷گ (۸ر-۱۴ر)، ۱۷ سطر (۵/۵×۸)، اندازه: ۱۵×۲۲سم [ف: ۲۴۶]

۱۶. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ض۱۱۶۰۵

خط: نسخ، کا: رضا سلطان آبادی، تا: ۱۳۲۲ق [الفبائی: ۲۹۹]

۱۷. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۳۹۲۶/۸

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: حسین اهری، تا: پنج‌شنبه ۱۳ رجب ۱۳۳۶ق؛ مصحح، در پایان این عبارت آمده است: «و فرغ من نسخة من اصل ابی الحسن محمد بن الحسن بن الحسین بن ایوب القمی ایده الله فی یوم الخمیس لیلتین بقیتا من ذیقعده سنة۳۷۴» و کاتب آن منصور بن حسن آبی می‌باشد و از روی نسخه محمد بن حسن قمی کتابت نموده و قمی نیز از هارون بن موسی تلعکبری نقل نموده است؛ کاغذ: فرنگی، ۵گ (۴۹پ-۵۳پ)، ۲۳ سطر، اندازه: ۹×۱۸سم [ف: ۳۵-۳۳۴]

۱۸. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۳۹۴۶/۱۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: عبدالله بن محمد هشترودی تبریزی، تا: ۱۳۳۸ق؛ فاقد جلد، ۹گ (۵۲پ-۶۱پ)، ۱۶ سطر [ف: ۳۷-۵۴۲]

۱۹. قم؛ مفتی الشیعه؛ شماره نسخه: ۲/۸

خط: نسخ، کا: سید ابوالقاسم (المحرر) نجفی اصفهانی، تا: ۱۳۳۹ق؛ جلد: تیماج قرمز، ۵گ (۱۴۱ر-۱۴۶پ)، ۱۹-۲۰ سطر، اندازه: ۱۶/۵×۲۰/۵سم [ف: ۱۱]

۲۰. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۳۸۶۸۸

خط: نستعلیق تحریری، کا: رضا بن محمد علی مازندرانی، تا: دوشنبه ۲۷ صفر۱۳۴۹ق؛ این نسخه توسط مرحوم سید مصطفی صفایی خوانساری مقابله و تصحیح گردیده؛ اهدایی: رهبری، خرداد ۱۳۷۳؛ کاغذ: مشقی، جلد: مقوای زرکشی با عطف تیماج نیلی، ۷گ، اندازه: ۱۷/۵×۲۲سم [اهدائی رهبر: ۲ اخبار۱-۱۱۲]

۲۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۲۷۱۴/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: پنج‌شنبه ۲۹ ربیع الاول ۱۳۷۲ق؛ محشی، مصحح، رکابه‌دار، صورت دستخط نسخه‌ای که نسخه چاپی از روی آن چاپ شده بدین‌گونه در انجام نسخه آمده است: «و فرغ من نسخه من اصل ابی الحسن محمد بن الحسن بن الحسین بن ایوب القمی ایده الله فی یوم الخمیس للیلتین بقیتا من ذیقعده من سنة اربع و سبعین و ثلاثمائة و یتلوه کتاب ابو سعید العصفری و الحمد لله و ا لصلاة علی محمد و آله انتهی»؛ کاغذ: فرنگی، ۷گ (۱-۷)، ۱۳ سطر، اندازه: ۱۲×۱۴سم [ف: ۳۲-۳۱۱]

۲۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۱۶۰۰/۳

کا: حسن بن علی رضی الدین تبریزی، تا: ۲۴ ربیع الاول ۱۳۷۵ق؛ با دو واسطه از روی نسخه مورخ ۳۷۴ق کتابت شده است [میراث شهاب: س ۱۰ش۱-۲-۲۵]

۲۳. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۲۹۵۸/۱

۳۳ حدیث؛ خط: نسخ، کا: محمد بن حسن بن عبدالله کاتب، بی‌تا؛ کاغذ: پسته‌ای، جلد: میشن سیاه ضربی مقوایی، ۸گ (۳پ-۱۰پ)، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۳×۲۲سم [ف: ۶-۱۷۲]

۲۴. قم؛ مرکز مطالعات؛ شماره نسخه: ۷۶۵/۶

آغاز و انجام: برابر
بی‌کا، بی‌تا؛ مجدول؛ جلد: گالینگور قهوه‌ای ضربی، ۱۱گ (۳۱پ-۴۲پ)، اندازه: ۱۲×۲۰/۵سم [ف: ۲-۴۵]

۲۵. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۴۸۵/1
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ ۱۱گ (۱پ-۱۱ر)، ۱۳ سطر، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف: ۲-۸۹]

۲۶. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۲۹۳۹/1
خط:نسخ،کا:محمد رضا آدریانی،بی‌تا؛مصحح؛ جلد: تیماج قرمز، ۷گ (۱پ-۷پ)، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۴×۲۰/۵سم [ف: ۸-۱۳۵]

● اصل زید النرسی = کتاب زید النرسی / حدیث / عربی
aṣl-u ziyd-in-narsī = k.-u ziyd-in-narsī

النرسی، زید، ق۲ قمری
an-narsī, zayd (- 8c)

۵۲ حدیث است که زید از حضرت صادق و موسی بن جعفر (ع) بلاواسطه و از حضرت باقر (ع) با واسطه نقل می‌کند.
آغاز: کتاب زید النرسی روایة ابی محمد هرون بن موسی بن احمد التلعکبری ایده الله بسمله، حدثنا الشیخ ابومحمد هرون بن موسی بن احمد التلعکبری ایده الله قال حدثنا ابوالعباس احمد بن محمد بن سعید الهمدانی ... عن زید النرسی عن ابی عبدالله علیه السلام قال سمعته یقول اذا کان یوم الجمعة و یومی العیدین امرالله رضوان خازن الجنان ان ینادی فی ارواح المومنین
انجام: و ماحرم الله حراما فأحله من بعد إلا للمضطر و لا أحل الله حلالا قط ثم حرمه
چاپ: به کوشش آیت الله میرزا حسن مصطفوی، در ضمن الاصول الستة عشر، تهران و قم، ۱۳۷۱ و ۱۴۰۵ق، صص ۳۴-۵۸
[الذریعة ۱۲۵/۲ و ۱۵۱؛ دنا ۱۰۶۴/۱ (۱۵ نسخه)؛ ن.ک.: «الاصول الاربعمائة» در همین مجموعه]

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۶۵۱
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: شنبه ۱۱ جمادی الثانی ۱۰۹۵ق؛ مصحح؛ تملک: محمد باقر بن محمد تقی (علامه مجلسی)؛ مهر «عبده عبدالباقی الحسینی» (بیضوی)؛ جلد: تیماج قرمز بدون مقوا، ۱۲گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۹×۱۶سم [ف: ۲-۲۴۸]

۲. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۶۵۷/۴
آغاز و انجام: برابر
۵۲ حدیث؛ خط: نسخ، کا: عبدالرضا بن احمد جزائری، تا: یک‌شنبه ۱۱ صفر ۱۰۹۶ق؛ کاغذ: ترمه، جلد: میشن لائی قرمز، ۲۳ص (۶۴-۸۹)، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۲/۷×۱۹/۲سم [ف: ۵-۱۳۳]

۳. همدان؛ دانشگاه بوعلی؛ شماره نسخه: ۲۸۱/۴
خط: نسخ، کا: محمد ابراهیم بن نوروز علی آقائی کرابلی، تا: یک‌شنبه ۱۳ ربیع الاول ۱۱۰۰ق؛ جلد: گالینگور قهوه‌ای، ۱۳گ (۳۳ر-۴۶پ)، اندازه: ۱۲/۵×۱۹سم [ف: ۱۵۰]

۴. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۵۲۴۱/۴
۴۷ حدیث؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱ و ۱۲؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج مشکی، ۲۴ سطر (۸/۵×۱۴)، قطع: ربعی، اندازه: ۱۵/۵×۲۱سم [ف: ۱۵-۴۱۷۴]

۵. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۷۰۹۳/۴
۵۲ حدیث؛ خط: نسخ، کا: محمد علی بن ملا سلطان علی کزازی کواری، تا: قرن ۱۳؛ از روی خط عبدالرضا ابن احمد جزایری مورخ روز یک‌شنبه ۱۱ صفر ۱۰۹۶ از روی خط حر عاملی از روی نسخه شیخ نصرالله حسینی قزوینی مورخ ۱۰۱۵ در کربلا و از روی خط ملا رحیم شیخ الاسلام از روی نسخه منصور بن حسن بن حسین آبی در ۳۷۴ در موصل از روی نسخه ابوالحسن محمد بن حسن بن حسین بن ایوب قمی که از تلعکبری شنیده بوده است؛ مهر: اسدالله؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج سرخ لایی، ۱۹ سطر (۸×۱۵)، قطع: ربعی، اندازه: ۱۲×۲۰سم [ف: ۱۶-۴۵۳]

۶. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۸۴۶۱/۴
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ در آغاز هر رساله یادداشت رجالی مختصری در شناخت مؤلفین به نقل از کتاب‌های رجالی با امضای «م د ح ر ح» آمده، در برگ پایانی آغاز رساله الرد علی اصحاب العدد سید مرتضی ناقصاً آمده، دارای حواشی مختصر؛ جلد: تیماج سرمه‌ای، ۹گ (۲۸پ-۳۶پ)، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۳×۲۰/۵سم [ف: ۲۸-۵۵]

۷. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۷۱۷۲/۳
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی لایی، ۱۰۲گ (۳پ-۱۰۴ر)، ۱۳ سطر (۹×۱۰/۵) قطع: ربعی، اندازه: ۱۰/۵×۱۵/۵سم [ف: ۱۶-۴۷۳]

۸. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۰۹۹۴/۵
خط: نسخ، کا: عبدالمجید بن محمد مهدی، تا: ۱۲۴۳ق؛ کاغذ: نخودی فرنگی آهار مهره، جلد: تیماج زرشکی ضربی با ترنج و دو سرترنج منقش، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۱سم [اهدائی رهبر: ۲ اخبار۱-۱۲۴]

۹. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۹۶۱/۵
خط: نسخ، کا: عبدالوهاب بن حسن کاتب، تا: ۱۸ شعبان ۱۲۷۲ق [ف: ۵-۲۲۱]

۱۰. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۳۵۶۲۵
خط: نسخ، کا: اعجاز حسین، تا: ذیقعده ۱۲۷۷ق؛ محشی؛ اهدایی: رهبری، دی ۱۳۸۰؛ کاغذ: حنایی آهار مهره، جلد: مقوای روغنی دو رو با گل و برگ‌های زرین و عطف پارچه‌ای مخمل، ۱۳گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۴سم [اهدائی رهبر: ۲ اخبار۱-۱۱۲]

۱۱. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه: ۲۰۱۷/۵-عکسی
آغاز و انجام: برابر؛ کتبه منصور بن الحسن بن الحسین الاتی، فی ذیحجه سنة ۳۷۴ و یتلوه کتاب جعفر بن محمد بن شرع الحضرمی.

با زندگی‌نامه نگارنده در آغاز؛ خط: نسخ خوش، بی‌کا، تا: ۱۲۸۳ق؛ ۱۹ص (۶۱-۷۹) [عکسی: ۱-۲۸]

۱۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۳۴۳۶۶

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: محمود بن عبدالعظیم خوانساری، تا: ۲۹ رمضان ۱۲۸۴ق؛ اهدایی: رهبری، خرداد ۱۳۷۳؛ کاغذ: نخودی آهار مهره فرنگی، جلد: تیماج مشکی با ترنج و دو سرترنج، ۱۱گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۰×۱۵سم [اهدائی رهبر: ۲ اخبار ۱-۱۱۲]

۱۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۹۲۹۵/۵

خط: نسخ، کا: محمود موسوی، تا: ۱۲۸۴ق؛ ۷گ (۲۶ب-۳۳ب) [مختصر ف: ۶۵۰]

۱۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۳۳۲۶۲

خط: نسخ خوش، کا: خلیل بن محمد هاشم شیرازی، تا: شعبان ۱۳۰۷ق؛ اهدایی: رهبری، بهمن ۱۳۸۴؛ کاغذ: نباتی آهار مهره، جلد: گالینگور با عطف و گوشه تیماج، ۷گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۵/۲×۲۱سم [اهدائی رهبر: ۲ اخبار ۱-۱۱۳]

۱۵. تهران؛ حقوق؛ شماره نسخه: ۱۸۲/۵-ج

خط: نسخ، کا: نصرالله قزوینی، تا: ۱۳۰۸ق؛ تملک: لطفعلی بن محمد کاظم در ۱۳۱۵؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج سرخ ضربی مقوایی، ۹گ (۲۸پ-۳۶پ)، ۱۷ سطر (۵/۵×۸)، اندازه: ۱۵×۲۲سم [ف: ۲۴۶]

۱۶. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ض۱۱۶۰۵

خط: نسخ، کا: رضا سلطان آبادی، تا: ۱۳۲۲ق [الفبائی: ۳۰۰]

۱۷. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۳۸۶۷۷

خط: نستعلیق، کا: احمد بن محمدرضا حسینی خوانساری، تا: ۱۳۲۵ق؛ منقول از نسخه منصور بن حسن بن حسین الآبی در ذیحجه ۳۷۴؛ کاغذ: شکری، جلد: میشن مشکی، ۵گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۷/۵×۲۲سم [اهدائی رهبر: ۲ اخبار ۱-۱۱۲]

۱۸. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۳۹۲۶/۱۱

آغاز و انجام: برابر

کا: حسین اهری، تا: شعبان ۱۳۳۶ق؛ مصحح، این نسخه از روی نسخه سید نصرالله الحائری الموسوی الحسینی کتابت شده و او نیز از روی نسخه منصور بن حسین مورخ ۳۷۴ق استنساخ نموده است؛ کاغذ: فرنگی، ۷گ (۶۲ر-۶۸ر)، ۲۳ سطر، اندازه: ۹×۱۷/۵سم [ف: ۳۵-۳۳۸]

۱۹. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۳۹۴۶/۱۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: عبدالله بن محمد هشرودی تبریزی، تا: ۱۳۳۸ق؛ جلد: بدون جلد، ۱۲گ (۶۱پ-۷۲پ)، ۱۶ سطر [ف: ۳۷-۵۴۳]

۲۰. قم؛ مفتی الشیعه؛ شماره نسخه: ۲/۱۱

خط: نسخ، کا: سید ابوالقاسم (المحرر) نجفی اصفهانی، تا: ۱۳۳۹ق؛ جلد: تیماج قرمز، ۶گ (۱۵۷پ-۱۶۳پ)، ۱۹-۲۰ سطر، اندازه: ۱۶/۵×۲۰/۵سم [ف: ۱۱]

۲۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۲۷۱۴/۴

آغاز و انجام: برابر

۵۰ حدیث؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: پنج‌شنبه ۷ ربیع الثانی ۱۳۷۲ق؛ مصحح، رکابه‌دار؛ کاغذ: فرنگی، ۱۲گ (۲۵-۳۶)، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۰×۱۲سم [ف: ۳۲-۳۱۴]

۲۲. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۲۹۵۸/۴

خط: نسخ، کا: محمد بن حسن بن عبدالله کاتب، بی‌تا؛ کاغذ: پسته‌ای، جلد: میشن سیاه ضربی مقوایی، ۱۰گ (۲۷ر-۳۶پ)، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۳×۲۲سم [ف: ۶-۱۷۲]

۲۳. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۹۶۲/۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: احمد بن حسین بن عبدالجبار بحرانی خطی، بی‌تا؛ این نسخه از روی نسخه سید نصرالله حائری موسوی حسینی کتابت شده و او نیز از روی نسخه منصور بن حسین مورخ ۳۷۴ق استنساخ نموده است، در صفحه ۲۵پ-۳۵ر با حاشیه‌ای از م د ح ر ه درباره نرسی از نجاشی و گویا هم از طوسی در ۲۵پ و حاشیه ای از ح م در ۲۶پ و از م د ح ره در ۲۹پ و در ۳۲ پ؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج حنائی ضربی، ۱۵ سطر (۸×۱۹)، اندازه: ۱۲×۲۱سم [ف: ۵-۱۰۹۰]

۲۴. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۴۸۵/۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ ۱۳گ (۳۱ر-۴۳پ)، ۱۳ سطر، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف: ۲-۹۰]

۲۵. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۲۹۳۹/۴

خط: نسخ، کا: محمد رضا آدریانی، بی‌تا؛ مصحح؛ جلد: تیماج قرمز،۹گ(۲۲ر-۳۰پ)،۲۰سطر، اندازه: ۱۴×۲۰/۵سم [ف: ۸-۱۳۵]

● اصل سلام بن ابی عمرة = کتاب سلام بن ابی عمره / حدیث / عربی

aṣl-u salām-i-bn-i abī ʻumra = k.-u salām-i-bn-i abī ʻumra

خراسانی کوفی، سلام بن ابی عمره، ق۳ قمری

xorāsānī-ye kūfī, salām ebn-e abī ʻomre (- 9c)

۱۰ حدیث است که به روایت عبدالله بن جبلة (-۲۱۹ق) از سلام بن ابی عمرة از بعضی از ائمه بلاواسطه یا با واسطه حدیث می‌کند.

آغاز: بسمله. الشیخ ایده الله قال حدثنا احمد بن محمد بن سعید قال حدثنا القسم بن محمد ... عن معروف بن خربوذ المکی عن ابی جعفر علیه السلام قال دخلت علیه فانشات الحدیث

انجام: فقال إن فلانا قد جمع القرآن و هو صاحبکم و هو کما سرک

چاپ: به کوشش آیت الله حسن مصطفوی، در ضمن «الاصول الستة عشر»، تهران و قم، ۱۳۷۱ق و ۱۴۰۵ق، صص ۱۱۷-۱۱۹

[الذریعة ۱۲۵/۵ و ۱۵۲ و ۱۵۳/۲ش۵۸۹؛ دنا ۱۰۶۴/۱ (۱۵ نسخه)؛ ن.ک.: «الاصول الاربعمائة» در همین مجموعه]

۱. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۶۵۷/۱۳
آغاز و انجام: برابر
۱۰ حدیث؛ خط: نسخ، کا: عبدالرضا بن احمد جزائری، تا: یک‌شنبه ۱۱ صفر ۱۰۹۶ق؛ کاغذ: ترمه، جلد: میشن لایی قرمز، ۶ص (۱۷۲-۱۷۷)، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۲/۷×۱۹/۲سم [ف: ۵-۱۳۵]

۲. همدان؛ دانشگاه بوعلی؛ شماره نسخه: ۲۸۱/۱۳
خط: نسخ، کا: محمد ابراهیم بن نوروز علی آقائی کرابلی، تا: یک‌شنبه ۱۳ ربیع الاول ۱۱۰۰ق؛ جلد: گالینگور قهوه‌ای، ۳گ (۸۸ر-۹۰پ)، اندازه: ۱۲/۵×۱۹سم [ف: ۱۵۱]

۳. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۵۲۴۱/۱۳
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱ و ۱۲؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج مشکی، ۲۴ سطر (۸/۵×۱۴)، قطع: ربعی، اندازه: ۱۵/۵×۲۱سم [ف: ۱۵-۴۱۷۴]

۴. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۷۰۹۳/۱۳
۱۰ حدیث؛ خط: نسخ، کا: محمد علی بن ملا سلطان علی کزازی کواری، تا: قرن ۱۳؛ از روی خط عبدالرضا ابن احمد جزایری مورخ روز یک‌شنبه ۱۱ صفر ۱۰۹۶ از روی خط حر عاملی از روی نسخه شیخ نصرالله حسینی قزوینی مورخ ۱۰۱۵ در کربلا و از روی خط ملا رحیم شیخ الاسلام از روی نسخه منصور بن حسن بن حسین آبی در ۳۷۴ در موصل از روی نسخه ابوالحسن محمد بن حسن بن حسن بن حسین بن ایوب قمی که از تلعکبری شنیده بوده است؛ مهر: اسدالله؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج سرخ لایی، ۱۹ سطر (۸×۱۵)، قطع: ربعی، اندازه: ۱۲×۲۰سم [ف: ۱۶-۴۵۳]

۵. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۹۲۹۵/۱۴
به روایت هارون بن موسی تلعکبری؛خط:نسخ،کا:محمود موسوی خوانساری، تا: قرن ۱۳؛ ۲گ (۵۸پ-۵۹پ) [مختصر ف: ۶۵۰]

۶. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۸۴۶۱/۱۲
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ در آغاز هر رساله یادداشت رجالی مختصری در شناخت مؤلفین به نقل از کتاب‌های رجالی با امضای «م د ح ر ح» آمده؛ جلد: تیماج سرمه ای، ۲گ (۷۲ر-۷۳پ)، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۳×۲۰/۵سم [ف: ۲۸-۵۶]

۷. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۰۹۹۴/۱۴
خط: نسخ، کا: عبدالمجید بن محمد مهدی، تا: ۱۲۴۳ق؛ کاغذ: نخودی فرنگی آهار مهره، جلد: تیماج زرشکی ضربی با ترنج و دو سرترنج منقش، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۱سم [اهدائی رهبر: ۲ اخبار۱-۱۲۴]

۸. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۹۶۱/۱۴
خط: نسخ، کا: عبدالوهاب بن حسن کاتب، تا: ۱۸ شعبان۱۲۷۲ق [ف: ۵-۲۲۱]

۹. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۳۵۶۳۳
خط: نسخ، کا: اعجاز حسین، تا: ذیقعده ۱۲۷۷ق؛ اهدایی: رهبری، دی ۱۳۸۰؛ کاغذ: حنایی آهار مهره، جلد: مقوای روغنی دورو با گل و برگ‌های زرین و عطف پارچه‌ای مخمل، ۳گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۴سم [اهدائی رهبر: ۲ اخبار۱-۱۱۴]

۱۰. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه: ۲۰۱۷/۱۷-عکسی
آغاز و انجام: برابر
زندگی‌نامه سلام بر فراز نسخه؛ خط: نسخ خوش، بی‌کا، تا: ۱۲۸۳ق؛ ۴ص (۱۴۶-۱۴۹) [عکسی: ۱-۲۸]

۱۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۳۴۳۷۴
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: محمود بن عبدالعظیم خوانساری، تا: ۱۲۸۴ق؛ این نسخه از روی نسخه‌ای که مربوط به شیخ حرعاملی بوده کتابت شده؛ اهدایی: رهبری، خرداد ۱۳۷۳؛ کاغذ: نخودی آهار مهره، جلد: تیماج مشکی ضربی با ترنج و دو سرترنج، ۲گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۰×۱۵سم [اهدائی رهبر: ۲ اخبار۱-۱۱۳]

۱۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۳۳۲۶۹
خط: نسخ خوش، کا: خلیل بن محمد هاشم شیرازی، تا: شعبان ۱۳۰۷ق؛ اهدایی: رهبری، بهمن ۱۳۸۴؛ کاغذ: نباتی آهار مهره، جلد: گالینگور با عطف و گوشه تیماج، ۱گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۵/۲×۲۱سم [اهدائی رهبر: ۲ اخبار۱-۱۱۴]

۱۳. تهران؛ حقوق؛ شماره نسخه: ۱۸۲/۱۴-ج
خط: نسخ، کا: نصرالله قزوینی، تا: ۱۳۰۸ق؛ تملک: لطفعلی بن محمد کاظم در ۱۳۱۵؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج سرخ ضربی مقوایی، ۳گ (۵۵پ-۵۷ر)، ۱۷ سطر (۵/۵×۸)، اندازه: ۱۵×۲۲سم [ف: ۲۴۶]

۱۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ض۱۱۶۰۵
خط: نسخ، کا: رضا سلطان آبادی، تا: ۱۳۲۲ق [الفبائی: ۳۱۰]

۱۵. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۳۸۶۸۴
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، کا: احمد بن محمدرضا حسینی خوانساری، تا: ۱۳۲۵ق؛ منقول از نسخه منصور بن حسن بن حسین الآبی در ذیحجه ۳۷۴؛ اهدایی: رهبری، خرداد ۱۳۷۳؛ کاغذ: شکری، جلد: میشن مشکی، ۱گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۷/۵×۲۲سم [اهدائی رهبر: ۲ اخبار۱-۱۱۴] و [ف: ۲۶-۹۲]

۱۶. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۳۹۲۶/۳
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: حسین اهری، تا: ذیقعده ۱۳۳۶ق؛ کاغذ: فرنگی، ۱گ (۲۹ر-۲۹پ)، ۲۳ سطر، اندازه: ۹×۱۶سم [ف: ۳۵-۳۳۰]

۱۷. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۳۹۴۶/۲
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: عبدالله بن محمد هشترودی تبریزی، تا: ۱۳۳۸ق؛ جا: نجف؛ فاقد جلد، ۴گ (۳پ-۷ر)، ۱۶ سطر [ف: ۳۷-۵۴۰]

۱۸. قم؛ مفتی الشیعه؛ شماره نسخه: ۲/۱۹

خط: نسخ، کا: سید ابوالقاسم (محرر) نجفی اصفهانی، تا: ۱۳۳۹ق؛ جلد: تیماج قرمز، ۲گ (۱۸۳پ–۱۸۵ر)، ۱۹–۲۰ سطر، اندازه: ۱۶/۵×۲۰/۵سم [ف: ۱۲]

۱۹. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۲۶۲۶/۲

آغاز: برابرز

نسخه اصل: کتابخانه‌ای در نجف اشرف؛ کا: سید حسن بن عبدالهادی بن موسی بن حسن بن علی بن شکر بن مسعود موسوی خرسان، تا: ۲۳ ذیقعده ۱۳۵۱ق؛ از روی نسخه سید عبدالرزاق مقرم؛ ۳ص (۳–۵) [عکسی ف: ۷–۲۳۱]

۲۰. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۲۷۱۴/۱۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: جمعه ۲۹ ربیع الثانی ۱۳۷۲ق؛ رکابه‌دار، مجدول؛ کاغذ: فرنگی، ۲گ (۷۷–۷۸)، ۱۳ سطر، اندازه: ۱۰×۱۲سم [ف: ۳۲–۳۲۲]

۲۱. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۲۹۵۸/۱۳

خط: نسخ، کا: محمد بن حسن بن عبدالله کاتب، بی‌تا؛ کاغذ: پسته‌ای، جلد: میشن سیاه ضربی مقوایی، ۳گ (۶۷پ–۶۹پ)، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۳×۲۲سم [ف: ۶–۱۷۲]

۲۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۹۶۲/۱۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: احمد بن حسین بن عبدالجبار بحرانی خطی، بی‌تا؛ با حاشیه م د ح ر ه درباره سلام از نجاشی و علامه در ۶۶پ؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج حنایی ضربی، ۳گ (۶۶پ–۶۸ر)، ۱۵ سطر (۸×۱۹)، اندازه: ۱۲×۲۱سم [ف: ۵–۱۰۹۴]

۲۳. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۴۸۵/۱۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ ۳گ (۸۴ر–۸۶ر)، ۱۳ سطر، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف: ۲–۹۳]

۲۴. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۲۹۳۹/۱۳

خط: نسخ، کا: محمد رضا آدریانی، بی‌تا؛ مصحح؛ جلد: تیماج قرمز،۳گ(۶۰پ–۶۲ر)،۲۰سطر، اندازه: ۱۴×۲۰/۵سم [ف: ۸–۱۳۶]

← اصل سلیم > کتاب سلیم بن قیس هلالی

← اصل سلیم بن قیس > کتاب سلیم بن قیس هلالی (ترجمه)

← الاصل طهارة الاشیاء > اصالة الطهارة

● اصل ظریف بن ناصح = اصل عبدالله بن جبر = کتاب الدیات = کتاب عبدالله بن ابحر / حدیث / عربی

aṣl-u ẓarīf-i-bn-i nāṣiḥ = aṣl-u ʻabd-ul-lāh-i-bn-i jabr = k.-ud-dīyāt = k.u ʻabd-ul-lāh-i-bn-i abḥar

ظریف بن ناصح کوفی بغدادی

zarīf ebn-e nāseh kūfī-ye baqdādī

این اصل در واقع فتاوای حضرت امیر المؤمنین علی بن ابی طالب (ع) است. به کتاب دیات نیز شهرت دارد و از اصول معتبره است و بر امامان ما (امام صادق، امام کاظم و امام رضا) عرضه شده و مورد تأیید قرار گرفته و به راویان آن یعنی عبد الله بن جبر (جبیر) و ظریف بن ناصح کوفی بغدادی نسبت داده شده است و شیخ طوسی تمامی آن را در کتاب «تهذیب» و شیخ صدوق در «کتاب من لا یحضره الفقیه» و یحیی بن سعید حلی در کتاب «جامع الشرائط» آورده‌اند.

آغاز: کتاب عبدالله ابحر المعروف بدیات ظریف بن ناصح. بسمله. حمدله. صلاة. و بعد، فان من الاصول المعتبرة المعتمده المشهورة التی کان الیها المرجع و علیها المعول فی اعصار اصحاب ائمتنا بل الی زمان المحمدین الثلاثة کتاب الدیات الذی جمعه اصحاب امیرالمؤمنین (ع) الی امراءه و رؤس اجناده و امر به عماله و کان یعرف بکتاب عبدالله بن ابحر و بکتاب دیات ظریف بن ناصح لان عبدالل بن ابحر یرویه عن آبائه و ظریف ناصح یرویه عن عبدالله بن ابحر ... قد کان امیرالمؤمنین (ع) یامر عماله بذلک قال افتی ع فی کل عظم له مخ فریضة ستمائة

انجام: فجعل لها ثلث الدیة، نصف الدیة ماة و ستة و ستین دیناراً و ثلثی دیناراً. و قضی (ع) لها علیه صداقها مثل نساء قومها. تم الکتاب بعون الله و حسن توفیقه فی شهر ذیقعدة الحرام سنه ۱۳۸.

چاپ: به اهتمام میرزا حسن مصطفوی تبریزی، همراه چند اصل دیگر، تهران، ۱۳۷۱ق

[رجال الجاشی: ۴۵۷/۱؛ الذریعة: ۱۲۵/۲ و ۱۵۹ با عنون اصل ظریف بن ناصح کوفی؛ بغدادی–۲۸۶/۸ باعنوان کتاب الدیات؛ دنا ۱۰۶۵/۱ (۷ نسخه)؛ ن.ک.: «الاصول الاربعمائة» در همین مجموعه]

۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۷۰۹۳/۱۷

خط: نسخ، کا: محمد علی بن ملا سلطان علی کزازی کواری، تا: قرن ۱۳؛ از روی خط عبدالرضا ابن احمد جزایری مورخ روز یک‌شنبه ۱۱ صفر ۱۰۹۶ از روی خط حر عاملی از روی نسخه شیخ نصرالله حسینی قزوینی مورخ ۱۰۱۵ در کربلا و از روی خط ملا رحیم شیخ الاسلام از روی نسخه منصور بن حسن بن حسین آبی در ۳۷۴ در موصل از روی نسخه ابوالحسن محمد بن حسن بن حسین بن ایوب قمی که از تلعکبری شنیده بوده است؛ مهر: اسدالله؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج سرخ لایی، ۱۹ سطر (۸×۱۵)، قطع: ربعی، اندازه: ۱۲×۲۰سم [ف: ۱۶–۴۵۳]

۲. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه: ۲۰۱۷/۱۶–عکسی

آغاز و انجام: برابر

همراه ۱۴ اصل دیگر؛ خط: نسخ خوش، بی‌کا، تا: ۱۲۸۳ق؛ ۲۰ص (۱۶۵–۱۸۴) [عکسی: ۱–۲۹]

۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۹۲۹۵/۱۶

خط: نسخ، کا: محمود موسوی خوانساری، تا: ۸ محرم ۱۲۸۴ق؛ ۷گ (۶۶ ر–۷۳ ر) [مختصر ف: ۶۵۲]

۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۳۴۳۷۶

آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: محمود بن عبدالعظیم خوانساری، تا: ذیقعده ۱۲۸۴ق؛ نسخه از روی نسخه به خط شیخ حرعاملی کتابت گردیده؛ اهدایی: رهبری، خرداد ۱۳۷۳؛ کاغذ: نخودی آهار مهره فرنگی، جلد: تیماج فرنگی مشکی با ترنج و دو سرترنج، ۱۰گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۰×۱۵سم [اهدائی رهبر: ۲ اخبار۱-۳۰۹]

۵. تهران؛ حقوق؛ شماره نسخه: ۱۸۲/۱۸-ج
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: نصرالله قزوینی، تا: ۱۳۰۸ق؛ تملک: لطفعلی بن محمد کاظم در ۱۳۱۵؛ بعد از آن سخنان کاتب درباره این کتاب و روایات گوناگون درباره آن می‌آید؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج سرخ ضربی مقوایی، ۹گ (۶۴ر-۷۲ر)، ۱۷ سطر (۵/۵×۸)، اندازه: ۱۵×۲۲سم [ف: ۲۴۶]

۶. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ض۱۱۶۰۵
کتاب عبدالله بن ابخر؛ خط: نسخ، کا: رضا سلطان آبادی، تا: ۱۳۲۲ق [الفبائی: ۴۰۱]

۷. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۳۸۶۸۶
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، کا: احمد بن محمدرضا حسینی خوانساری، تا: سه‌شنبه ۲۷ ذیقعده ۱۳۲۳ق؛ اهدایی: رهبری، خرداد ۱۳۷۳؛ کاغذ: شکری، جلد: میشن مشکی، ۵گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۷/۵×۲۲سم [اهدائی رهبر: ۲ اخبار۱-۱۱۸]

۸. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ض۲۰۸۷۲
آغاز: بسمله، حمدله و بعد فان من الاصول المعتبرة المعتمدة المشهورة التی کان الیها المرجع و علیها المعول فی العصار اصحاب ائمتنا بل الی زمان المحمدین الثلاثة؛ **انجام:** و قضی لما علیه صداقها مثل نساء قومها و فی روایة هشام بن ابراهیم عن ابی الحسن لما الدیة.
خط: نستعلیق، کا: احمد بن محمد رضا حسینی خوانساری، تا: سه‌شنبه ۲۷ ذیقعده ۱۳۲۳ق، اهدایی: رهبری، خرداد ۱۳۷۳؛ کاغذ: شکری، جلد: میشن مشکی، ۵گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۷/۵×۲۲سم [ف: ۲۶-۹۲]

۹. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۳۹۴۶/۱۵
آغاز: کتاب الدیات لظریف بن ناصح رحمه الله اورده برمته الشیخ الفقیر ... اخبر السید الفقیه العالم الصالح محیی الدین الو حامد محمد بن عبدالله؛ **انجام:** و قضی فی دیة جراح الجنین من حساب المائة علی ما
خط: نسخ، کا: عبدالله بن محمد هشترودی تبریزی، تا: ۱۳۳۸ق؛ افتادگی: انجا؛ جلد: بدون جلد، ۲گ (۹۳پ-۹۵پ)، ۱۶ سطر [ف: ۳۷-۵۴۴]

۱۰. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۷۷۹۶
آغاز: بسمله هذا الکتاب اورد و العالم الزاهد؛ **انجام:** فی ذلک الدیه کامل تمت صلواته الله و سلامه علیه
خط: نسخ، کا: محمد حسین ارموی، تا: ۱۳۴۹ق، جا: نجف؛ کاغذ: نخودی، جلد: مقوا [الفبائی آستان قدس: -۲۵۴]

۱۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۲۷۱۴/۱۵
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: سه‌شنبه ۴ جمادی الاول ۱۳۷۲ق؛ مصحح، رکابه‌دار، مجدول؛ کاغذ: فرنگی، ۱۱گ (۸۸-۹۸)، ۱۳-۱۴ سطر، اندازه: ۱۰×۱۲سم [ف: ۳۲-۳۲۴]

← اصل عاصم بن حمید حناط کوفی ≻ اصل الحناط

● اصل عباد العصفری = کتاب ابی سعید عباد العصفری / حدیث / عربی

aṣl-u ‘abbād-il-‘uṣfurī = k.-u abī sa‘īd ‘abbād-il-‘uṣfurī

عصفری، ابوسعید عباد

‘osforī, abū-sa‘īd ‘abbād

حدیث‌هایی است (۱۹ حدیث) که از تلعکبری با زنجیره‌ای از امامان نقل می‌کند با عناوین «عن عباد».
آغاز: بسمله. ابومحمد هرون بن موسی بن احمد التلعکبری قال حدثنا ابوعلی محمد بن همام بن سهیل ... و هو ابن المقدام عن ابیه قال سمعت ابا جعفر علیه السلام یقول کیف انتم یا باالمقدام وقد کان سیطه بین الحرمین
انجام: قال فأذن له و أجازه بمائة ألف درهم من بیت مال المسلمین
چاپ: به اهتمام میرزا حسن مصطفوی، در ضمن «الاصول الستة عشر»، تهران و قم، ۱۳۷۱ و ۱۴۰۵ق، صص ۱۵-۱۹
[الذریعة ۱۲۵/۲ و ۱۶۳؛ دنا۱/۱۰۶۵(۱۳ نسخه)؛ ن.ک: «الاصول الاربعمائة» در این مجموعه]

۱. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۶۵۷/۲
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: عبدالرضا بن احمد جزائری، تا: یک‌شنبه ۱۱ صفر ۱۰۹۶ق؛ کاغذ: ترمه، جلد: میشن لایی قرمز، ۷ص (۲۳-۳۰)، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۲/۷×۱۹/۲سم [ف: ۵-۱۳۳]

۲. همدان؛ دانشگاه بوعلی؛ شماره نسخه: ۲۸۱/۲
خط: نسخ، کا: محمد ابراهیم بن نوروز علی آقائی کرابلی، تا: یک‌شنبه ۱۳ ربیع الاول ۱۱۰۰ق، جلد: گالینگور قهوه‌ای، ۳گ (۱۲ر-۱۵پ)، اندازه: ۱۲/۵×۱۹سم [ف: ۱۵۰]

۳. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۵۲۴۱/۲
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱ و ۱۲؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج مشکی، ۲۴ سطر (۸/۵×۱۴)، قطع: ربعی، اندازه: ۱۵/۵×۲۱سم [ف: ۱۵-۴۱۷۴]

۴. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۷۰۹۳/۲
۱۹ حدیث؛ خط: نسخ، کا: محمد علی بن ملا سلطان علی کزازی

کواری، تا: قرن ۱۳؛ از روی خط عبدالرضا ابن احمد جزایری مورخ روز یکشنبه ۱۱ صفر ۱۰۹۶ از روی خط حر عاملی از روی نسخه شیخ نصرالله حسینی قزوینی مورخ ۱۰۱۵ در کربلا و از روی خط ملا رحیم شیخ الاسلام از روی نسخه منصور بن حسن بن حسین آبی در ۳۷۴ در موصل از روی نسخه ابوالحسن محمد بن حسن بن حسین بن ایوب قمی که از تلعکبری شنیده بوده است؛ مهر: اسدالله؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج سرخ لایی، ۱۹ سطر (۸×۱۵)، قطع: ربعی، اندازه: ۱۲×۲۰سم [ف: ۱۶-۴۵۳]

۵. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۸۴۶۱/۲

خط: نسخ، بی کا، تا: قرن ۱۳؛ در آغاز هر رساله یادداشت رجالی مختصری در شناخت مؤلفین به نقل از کتاب‌های رجالی با امضای «م د ح ر ح» آمده؛ جلد: تیماج سرمه ای، ۴گ (۱۰پ-۱۳پ)، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۳×۲۰/۵سم [ف: ۲۸-۵۵]

۶. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۹۲۹۵/۳

خط:نسخ،بی کا،تا:قرن ۱۳؛ ۲گ (۱۳پ- ۱۵پ) [مختصر ف: ۶۴۰]

۷. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۰۹۹۴/۳

خط: نسخ، کا: عبدالمجید بن محمد مهدی، تا: ۱۲۴۳ق؛ کاغذ: نخودی فرنگی آهار مهره، جلد: تیماج زرشکی ضربی با ترنج و دو سرترنج منقش، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۱سم [اهدائی رهبر: ۲ اخبار۱-۱۲۴]

۸. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۹۶۱/۳

خط: نسخ، کا: عبدالوهاب بن حسن کاتب، تا: ۱۸ شعبان ۱۲۷۲ق [ف: ۵-۲۲۱]

۹. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۳۵۶۲۳

خط: نسخ، کا: اعجاز حسین، تا: ذیقعده ۱۲۷۷ق؛ محشی؛ اهدایی: رهبری، دی ۱۳۸۰؛ کاغذ: حنایی آهار مهره، جلد: مقوای روغنی دو رو با گل و برگ‌های زرین و عطف پارچه ای مخمل، ۴گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۴سم [اهدائی رهبر: ۲ اخبار۱-۱۰۵]

۱۰. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه: ۲۰۱۷/۳-عکسی

آغاز و انجام: برابر

خط:نسخ خوش، بی کا، تا: ۱۲۸۳ق؛ در پایان یادداشتی ست که از روی نسخه منصور بن حسن بن الحسین الآبی نوشته دو شب مانده از ذیقعده ۳۷۴ نوشته شده است؛ ۶ص (۳۰-۳۵) [عکسی: ۱-۲۹]

۱۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۳۴۳۶۴

آغاز: برابر؛ **انجام:** الی الدهلك ارض من ارض حبشه ... من اصل ابی الحسن محمد بن حسن بن حسین ایوب القمی.

خط: نسخ خوش، کا: محمود بن عبدالعظیم خوانساری، تا: ۱۲۸۴ق؛ کتاب وی به روایت ابومحمد هارون بن موسی بن احمد تلعکبری به اسنادش از ابوسمینه می‌باشد، این اصل توسط حسن بن حسین بن ابی منصور در ۳۷۴ق تدوین و کتابت شده؛ اهدایی: رهبری، خرداد ۱۳۷۳؛ کاغذ: نخودی آهار مهره فرنگی، جلد: تیماج مشکی ضربی با ترنج و دو سرترنج، ۴گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۰×۱۵سم [اهدائی رهبر: ۲ اخبار۱-۱۰۵]

۱۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۳۳۲۶۰

خط: نسخ خوش، کا: خلیل بن محمد هاشم شیرازی، تا: شعبان ۱۳۰۷ق؛ اهدایی: رهبری، بهمن ۱۳۸۴؛ کاغذ: نباتی آهار مهره، جلد: گالینگور با عطف و گوشه تیماج، ۲گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۵/۲×۲۱سم [اهدائی رهبر: ۲ اخبار۱-۱۰۶]

۱۳. تهران؛ حقوق؛ شماره نسخه: ۱۸۲/۳-ج

خط: نسخ، کا: نصرالله قزوینی، تا: ۱۳۰۸ق؛ تملك: لطفعلی بن محمد کاظم در ۱۳۱۵؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج سرخ ضربی مقوایی، ۳گ (۱۴پ-۱۶پ)، ۱۷ سطر (۵/۵×۸)، اندازه: ۱۵×۲۲سم [ف: ۲۴۶]

۱۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ض۱۱۶۰۵

خط: نسخ، کا: رضا سلطان آبادی، تا: ۱۳۲۲ق [الفبائی: ۱۷]

۱۵. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۳۹۲۶/۹

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: حسین اهری، تا: جمعه رجب ۱۳۳۶ق، جا: کربلا؛ مصحح، در انجام عبارت «صورة ما فی الاصل و کتبها منصور بن الحسن بن الحسین یوم الخمیس لیلتین بقیتا من شهر ذیقعده سنة ۳۷۴ بالموصول من اصل ابی الحسن محمد بن الحسن بن الحسین بن ایوب القمی ایده الله» آمده، کاتب این نسخه را از روی نسخه سید نصرالله حسینی که از روی نسخه منصور بن حسن کتابت شده بوده استنساخ کرده است؛ کاغذ: فرنگی، ۲گ (۵۴پ-۵۵پ)، ۲۳ سطر، اندازه: ۹×۱۷/۵سم [ف: ۳۵-۳۳۵]

۱۶. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۳۹۴۶/۶

آغاز و انجام: برابر

خط:نسخ،کا:عبدالله بن محمد هشترودی تبریزی، تا: ۱۳۳۸ق، جا: نجف؛ فاقد جلد،۴گ (۱۶پ-۱۹پ)، ۱۶سطر قطع: [ف: ۳۷-۵۴۱]

۱۷. قم؛ مفتی الشیعه؛ شماره نسخه: ۲/۹

خط: نسخ، کا: سید ابوالقاسم (المحرر) نجفی اصفهانی، تا: ۱۳۳۹ق؛ جلد: تیماج قرمز، ۱گ (۱۴۷ر-۱۴۸پ)، ۱۹-۲۰ سطر، اندازه: ۱۶/۵×۲۰/۵سم [ف: ۱۱]

۱۸. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۳۸۶۸۹

خط: نستعلیق تحریری، کا: رضا بن محمد علی مازندرانی، تا: شب جمعه ۲۱ صفر۱۳۴۹ق؛ توسط مرحوم سید مصطفی صفایی خوانساری تصحیح گردیده؛ اهدایی: رهبری، خرداد ۱۳۷۳؛ کاغذ: نخودی مشقی، جلد: مقوای زرشکی با عطف تیماج نیلی، ۳گ، مختلف السطر، اندازه: ۱۷×۲۲سم [اهدائی رهبر: ۲ اخبار۱-۱۰۶]

۱۹. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۲۷۱۴/۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی کا، تا: جمعه پایان ربیع الاول ۱۳۷۲ق؛ رکابه‌دار، صورت خط نسخه‌ای که نسخه چاپی از روی آن چاپ شده بدین گونه در انجام آمده است: «صورة ما فی آخر هذه النسخة الشریفة و یتلوه کتاب عاصم بن حمید الحناط صورة ما فی الاصل، و کتبها

منصور بن الحسن بن الحسين الآبى فى يوم الخميس لليلتين بقيتا من شهر ذيقعده من سنة ۳۷۴ اربع و سبعين و ثلاثمائة بالموصل من اصل ابى الحسن محمد بن الحسن بن الحسين بن ايوب القمى»؛ كاغذ: فرنگى، ۳گ (۸-۱۰)، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۲×۱۴سم [ف: ۳۲-۳۱۲]

۲۰. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۲۹۵۸/۲

خط: نسخ، کا: محمد بن حسن بن عبدالله کاتب، بی‌تا؛ کاغذ: پسته‌ای، جلد: میشن سیاه ضربی مقوایی، ۳گ (۱۱ر-۱۳پ)، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۳×۲۲سم [ف: ۶-۱۷۲]

۲۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۹۶۲/۲

آغاز و انجام: برابر؛ (صورة ما فى الاصل: و كتبها منصور بن الحسن بن الحسين الآبى يوم الخميس لليلين بقيتا من شهر ذيقعده سنة ۳۷۴ اربع و سبعين و ثلثمائة بالموصل من اصل ابى الحسن محمد بن الحسن بن الحسين بن ايوب القمى ايده الله. اقول كذا وجدته فى المنتسخ منه بخط السيد الجليل المستشهد لاواه السيد نصرالله الحسينى طاب ثراه المدرس فى كربلاء المشرفة)

خط: نسخ، کا: احمد بن حسین بن عبدالجبار بحرانی خطی، بی‌تا، با حاشیه‌ای از نجاشی درباره عصفری و حاشیه دیگر از م د ح ره در ۱۰پ؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج حنائی ضربی، ۴گ (۹پ-۱۲ر)، ۱۵ سطر (۸×۱۹)، اندازه: ۱۲×۲۱سم [ف: ۵-۱۰۸۹]

۲۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۲۹۳۹/۲

خط: نسخ، کا: محمد رضا آدریانی، بی‌تا؛ مصحح؛ جلد: تیماج قرمز، ۳گ (۸ر-۱۰ر)، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۴×۲۰/۵سم [ف: ۸-۱۳۵]

۲۳. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۴۸۵/۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ ۴گ (۱۱ر-۱۴پ)، ۱۳ سطر، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف: ۲-۸۹]

← اصل عبدالله بن جبر ‹ اصل ظریف بن ناصح

● اصل عبدالله بن یحیی = کتاب عبدالله بن یحیی الکاهلی / حدیث / عربی

aṣl-u ʻabd-ul-lāh-i-bn-i yaḥyā = k.-u ʻabd-ul-lāh-i-bn-i yaḥyā al-kāhilī

کاهلی، عبدالله بن یحیی، ق۲ قمری

kāhelī, ʻabd-ol-lāh ebn-e yahyā (- 8c)

۱۳ حدیث است که با واسطه یا بی‌واسطه از بعضی امامان به روایت تلعکبری نقل شده است.

آغاز: بسمله. الشيخ ايده الله قال حدثنا ابوالعباس احمد بن محمد بن سعيد قال حدثنا محمد بن احمد بن الحسن بن الحكم القطوانى ... قال حدثنا عبدالله بن يحيى الكاهلى قال سمعت ابا عبدالله عليه السلام يقول صلوا فى مساجدهم

انجام: قال نعم لقد قلته أن كل زعم فى القرآن كذب

چاپ: به اهتمام حاج میرزا حسن مصطفوی تبریزی، در ضمن «الاصول الستة عشر»، تهران و قم، ۱۳۷۱ و ۱۴۰۵ق، صص ۱۱۴-۱۱۶

[الذریعة: ۱۲۵/۲ و ۱۶۳/۲ش ۲۰۰؛ رجال النجاشی: ۲۲/۲]

۱. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۶۵۷/۱۲

آغاز و انجام: برابر

۱۳ حدیث؛ خط: نسخ، کا: عبدالرضا بن احمد جزائری، تا: یک‌شنبه ۱۱ صفر ۱۰۹۶ق؛ کاغذ: ترمه، جلد: میشن لائی قرمز، ۳ص (۱۶۹-۱۷۱)، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۲/۷×۱۹/۲سم [ف: ۵-۱۳۵]

۲. همدان؛ دانشگاه بوعلی؛ شماره نسخه: ۲۸۱/۱۲

خط: نسخ، کا: محمد ابراهیم بن نوروز علی آقائی کرابلی، تا: یک‌شنبه ۱۳ ربیع الاول ۱۱۰۰ق؛ جلد: گالینگور قهوه‌ای، ۲گ (۸۶پ-۸۸ر)، اندازه: ۱۲/۵×۱۹سم [ف: ۱۵۱]

۳. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۵۲۴۱/۱۲

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱ و ۱۲؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج مشکی، ۲۴ سطر (۸/۵×۱۴)، قطع: ربعی، اندازه: ۱۵/۵×۲۱سم [ف: ۱۵-۴۱۷۴]

۴. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۷۰۹۳/۱۲

۱۳ حدیث؛ خط: نسخ، کا: محمد علی بن ملا سلطان علی کزازی کواری، تا: قرن ۱۳؛ از روی خط عبدالرضا ابن احمد جزایری مورخ روز یک‌شنبه ۱۱ صفر ۱۰۹۶ از روی خط حر عاملی از روی نسخه شیخ نصرالله حسینی قزوینی مورخ ۱۰۱۵ در کربلا و از روی خط ملا رحیم شیخ الاسلام از روی نسخه منصور بن حسن بن حسین آبی در ۳۷۴ در موصل از روی نسخه ابوالحسن محمد بن حسن بن حسین بن ایوب قمی که از تلعکبری شنیده بوده است؛ مهر: اسدالله؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج سرخ لایی، ۱۹ سطر (۸×۱۵)، قطع: ربعی، اندازه: ۱۲×۲۰سم [ف: ۱۶-۴۵۳]

۵. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۸۴۶۱/۱۱

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ در آغاز هر رساله یادداشت رجالی مختصری در شناخت مؤلفین به نقل از کتاب‌های رجالی با امضای «م د ح ر ح» آمده، دارای حواشی مختصر؛ جلد: تیماج سرمه‌ای، ۲گ (۷۰پ-۷۱پ)، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۳×۲۰/۵سم [ف: ۲۸-۵۶]

۶. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۰۹۹۴/۱۳

خط: نسخ، کا: عبدالمجید بن محمد مهدی، تا: ۱۲۴۳ق؛ کاغذ: نخودی فرنگی آهار مهره، جلد: تیماج زرشکی ضربی با ترنج و دو سرترنج منقش، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۱سم [اهدائی رهبر: ۲ اخبار۱-۱۲۴]

۷. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۹۶۱/۱۳

خط: نسخ، کا: عبدالوهاب بن حسن کاتب، تا: ۱۸ شعبان ۱۲۷۲ق [ف: ۵-۲۲۱]

۸. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۳۵۶۳۲

خط: نسخ، کا: اعجاز حسین، تا: ذیقعده۱۲۷۷ق؛ اهدایی: رهبری،

دی ۱۳۸۰؛ کاغذ: حنایی آهار مهره، جلد: مقوای روغنی دو رو با گل و برگ‌های زرین و عطف پارچه‌ای مخمل، ۲گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۴سم [اهدائی رهبر: ۲ اخبار۱–۱۱۵]

۹. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه: ۲۰۱۷/۱۳–عکسی

آغاز و انجام: برابر

با یادداشتی در زندگی‌نامه نگارنده برفراز نسخه؛ خط: نسخ خوش، بی‌کا، تا: ۱۲۸۳ق [عکسی: ۱–۲۹]

۱۰. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۹۲۹۵/۱۳

خط: نسخ، کا: محمود موسوی خوانساری، تا: حدود ۱۲۸۴ق؛ ۲گ (۵۷ر–۵۸ر) [مختصر ف: ۶۵۲]

۱۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۳۴۳۷۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: محمود بن عبدالعظیم خوانساری، تا: ۱۲۸۴ق؛ اهدایی: رهبری، خرداد ۱۳۷۳؛ کاغذ: نخودی آهار مهره فرنگی، جلد: تیماج ضربی مشکی با ترنج و دو سرترنج، ۲گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۰×۱۵سم [اهدائی رهبر: ۲ اخبار۱–۱۱۴]

۱۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۳۳۲۶۸

خط: نسخ خوش، کا: خلیل بن محمد هاشم شیرازی، تا: شعبان ۱۳۰۷ق؛ اهدایی: رهبری، بهمن ۱۳۸۴؛ کاغذ: نباتی آهار مهره، جلد: گالینگور با عطف و گوشه تیماج، ۱گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۵/۲×۲۱سم [اهدائی رهبر: ۲ اخبار۱–۱۱۵]

۱۳. تهران؛ حقوق؛ شماره نسخه: ۱۸۲/۱۳–ج

خط: نسخ، کا: نصرالله قزوینی، تا: ۱۳۰۸ق؛ تملک: لطفعلی بن محمد کاظم در ۱۳۱۵؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج سرخ ضربی مقوایی، ۲گ (۵۴ر–۵۵ر)، ۱۷ سطر (۵/۵×۸)، اندازه: ۱۵×۲۲سم [ف: ۲۴۶]

۱۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ض۱۱۶۰۵

خط: نسخ، کا: رضا سلطان آبادی، تا: ۱۳۲۲ق [الفبائی: ۴۰۱]

۱۵. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۳۹۲۶/۱۸

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: حسین اهری، تا: ذیقعده ۱۳۳۶ق؛ مصحح؛ بخش پایانی کتاب در حاشیه برگ ۸۶ و بخشی دیگر نیز در حاشیه برگ ۷۹ کتابت شده؛ کاغذ: فرنگی، ۱گ (۸۶ب)، ۱۰ سطر [ف: ۳۵–۳۴۲]

۱۶. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۳۹۴۶/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: عبدالله بن محمد هشترودی تبریزی، تا: ۱۳۳۸ق، جا: نجف؛ جلد: بدون جلد، ۱گ (۱پ–۲پ)، ۱۶ سطر [ف: ۳۷–۵۴۰]

۱۷. قم؛ مفتی الشیعه؛ شماره نسخه: ۲/۱۸

خط: نسخ، کا: سید ابوالقاسم (المحرر) نجفی اصفهانی، تا: ۱۳۳۹ق؛ جلد: تیماج قرمز، ۱گ (۱۸۳ر–۱۸۳پ)، ۱۹–۲۰ سطر، اندازه: ۱۸/۵×۲۰/۵سم [ف: ۱۲]

۱۸. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۲۷۱۴/۱۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: محمد علی احمدیان نجف آبادی، تا: پنج‌شنبه ۲۸ جمادی الثانی ۱۳۷۲ق؛ رکابه‌دار، مجدول؛ کاغذ: فرنگی، ۲گ (۷۵–۷۶)، ۱۳ سطر، اندازه: ۱۰×۱۲سم [ف: ۳۲–۳۲۱]

۱۹. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۹۶۲/۱۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: احمد بن حسین بن عبدالجبار بحرانی خطی، بی‌تا؛ با حاشیه م د ح ر ه درباره کاهلی از همان سه تن؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج حنائی ضربی، ۲گ (۶۵ر–۶۶پ)، ۱۵ سطر (۸×۱۹)، اندازه: ۱۲×۲۱سم [ف: ۵–۱۰۹۴]

۲۰. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۲۹۳۹/۱۲

خط: نسخ، کا: محمد رضا آدریانی، بی‌تا؛ مصحح؛ جلد: تیماج قرمز، ۲گ (۵۹ر–۶۰ر)، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۴×۲۰/۵سم[ف:۸–۱۳۶]

۲۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۴۸۵/۱۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ ۳گ (۸۲پ–۸۴ر)، ۱۳ سطر، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف: ۲–۹۳]

۲۲. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۲۹۵۸/۱۲

خط: نسخ، کا: محمد بن حسن بن عبدالله کاتب، بی‌تا؛ کاغذ: پسته‌ای، جلد: میشن سیاه ضربی مقوایی، ۲گ (۶۶پ–۶۷پ)، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۳×۲۲سم [ف: ۶–۱۷۲]

● اصل عبدالملک بن حکیم = کتاب عبدالملک بن حکیم / حدیث / عربی

aṣl-u ‘abd-ul-malik-i-bn-i ḥakīm = k.-u ‘abd-ul-malik-i-bn-i ḥakīm

خثعمی کوفی، عبدالملک بن حکیم، ق۲ قمری

xas‘amī-ye kūfī, ‘abd-ol-malek ebn-e hakīm (- 8c)

شش حدیث است که خثعمی بواسطه از ائمه (ع) روایت می‌کند. به روایت تلعکبری از ابی عقده.

آغاز: کتاب عبدالملک بن حکیم، روایة هارون بن موسی التلعکبری عن ابی العباس احمد ... بسمله. [قال] الشیخ ابومحمد هارون بن موسی بن احمد التلعکبری، قال حد اخبرنا ابوالعباس احمد بن محمد بن سعید الهمدانی ... قال سمعت ابا جعفر (ع) یقول ان سلما کان ادراکه العلم الاول ... من دین عیسی.

انجام: و تعجب من سهرک لیلة و انی لتحت هذه الصخرة منذ اربعین سنة جف لسانی عن ذکرالله تم. و یتلوه کتاب المثنی بن الولید الحناط.

چاپ: در ضمن «الاصول الستة عشر»، تهران و قم، ۱۳۷۱ و ۱۴۰۵ق، صص ۹۸–۱۰۱

[الذریعة ۱۲۵/۵ و ۱۶۳؛ دنا ۱۰۶۶/۱ (۱۴ نسخه)؛ ن.ک: «الاصول الاربعمائة» در همین مجموعه]

۱. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۶۵۷/۸
آغاز و انجام: برابر
۶ حدیث؛ خط: نسخ، کا: عبدالرضا بن احمد جزائری، تا: یک‌شنبه ۱۱ صفر ۱۰۹۶ق؛ کاغذ: ترمه، جلد: میشن لائی قرمز، ۷ص (۱۴۸-۱۵۴)، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۲/۷×۱۹/۲سم [ف: ۵-۱۳۴]

۲. همدان؛ دانشگاه بوعلی؛ شماره نسخه: ۲۸۱/۸
خط: نسخ، کا: محمد ابراهیم بن نوروز علی آقائی کرابلی، تا: یک‌شنبه ۱۳ ربیع الاول ۱۱۰۰ق؛ جلد: گالینگور قهوه‌ای، ۳گ (۷۶پ-۷۹ر)، اندازه: ۱۲/۵×۱۹سم [ف: ۱۵۱]

۳. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۵۲۴۱/۸
۶ حدیث؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱ و ۱۲؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج مشکی، ۲۴ سطر (۸/۵×۱۴)، قطع: ربعی، اندازه: ۱۵/۵×۲۱سم [ف: ۱۵-۴۱۷۴]

۴. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۷۰۹۳/۸
۶ حدیث؛ خط: نسخ، کا: محمد علی بن ملا سلطان علی کزازی کواری، تا: قرن ۱۳؛ از روی خط عبدالرضا ابن احمد جزایری مورخ روز یک‌شنبه ۱۱ صفر ۱۰۹۶ از روی خط حر عاملی از روی نسخه شیخ نصرالله حسینی قزوینی مورخ ۱۰۱۵ در کربلا و از روی خط ملا رحیم شیخ الاسلام از روی نسخه منصور بن حسن بن حسین آبی در ۳۷۴ در موصل از روی نسخه ابوالحسن محمد بن حسن بن حسین بن ایوب قمی که از تلعکبری شنیده بوده است؛ مهر: اسدالله؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج سرخ لایی، ۱۹ سطر (۸×۱۵)، قطع: ربعی، اندازه: ۱۲×۲۰سم [ف: ۱۶-۴۵۳]

۵. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۸۴۶۱/۷
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ در آغاز هر رساله یادداشت رجالی مختصری در شناخت مؤلفین به نقل از کتاب‌های رجالی با امضای «م د ح ر ح» آمده، دارای حواشی مختصر؛ جلد: تیماج سرمه‌ای، ۳گ (۶۱ر-۶۳ر)، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۳×۲۰/۵سم [ف: ۲۸-۵۵]

۶. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۰۹۹۴/۹
خط: نسخ، کا: عبدالمجید بن محمد مهدی، تا: ۱۲۴۳ق؛ کاغذ: نخودی فرنگی آهار مهره، جلد: تیماج زرشکی ضربی با ترنج و دو سرترنج منقش، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۱سم [اهدائی رهبر: ۲ اخبار۱-۱۲۴]

۷. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۹۶۱/۹
خط: نسخ، کا: عبدالوهاب بن حسن کاتب، تا: ۱۸ شعبان ۱۲۷۲ق [ف: ۵-۲۲۱]

۸. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۳۵۶۲۸
خط: نسخ، کا: اعجاز حسین، تا: ذیقعده ۱۲۷۷ق؛ محشی؛ اهدایی: رهبری، دی ۱۳۸۰؛ کاغذ: حنایی آهار مهره، جلد: مقوای روغنی دورو با گل و برگ‌های زرین و عطف پارچه ای مخمل، ۳گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۴سم [اهدائی رهبر: ۲ اخبار۱-۱۱۶]

۹. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه: ۲۰۱۷/۹-عکسی
آغاز و انجام: برابر
با یادداشت کوتاهی درباره زندگی‌نامه نگارنده؛ خط: نسخ خوش، بی‌کا، تا: ۱۲۸۳ق؛ ۹۷ص (۱۲۶-۳۰) [عکسی: ۱-۲۹]

۱۰. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۹۲۹۵/۹
خط: نسخ، کا: محمود موسوی خوانساری، تا: ۱۲۸۳ق؛ ۲گ (۵۰ر-۵۱ر) [مختصر ف: ۶۵۲]

۱۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۳۴۳۶۹
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: محمود بن عبدالعظیم خوانساری، تا: ۶ ذیقعده ۱۲۸۴ق؛ اهدایی: رهبری، خرداد ۱۳۷۳؛ کاغذ: حنایی آهار مهره، جلد: تیماج مشکی ضربی با ترنج و دو سرترنج، ۳گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۴سم [اهدائی رهبر: ۲ اخبار۱-۱۱۵]

۱۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۳۳۲۶۵
خط: نسخ خوش، کا: خلیل بن محمد هاشم شیرازی، تا: شعبان ۱۳۰۷ق؛ اهدایی: رهبری، بهمن ۱۳۸۴؛ کاغذ: نباتی آهار مهره، جلد: گالینگور با عطف و گوشه تیماج، ۲گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۵/۲×۲۱سم [اهدائی رهبر: ۲ اخبار۱-۱۱۶]

۱۳. تهران؛ حقوق؛ شماره نسخه: ۱۸۲/۹-ج
خط: نسخ، کا: نصرالله قزوینی، تا: ۱۳۰۸ق؛ تملک: لطفعلی بن محمد کاظم در ۱۳۱۵؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج سرخ ضربی مقوایی، ۲گ (۴۶ر-۴۷پ)، ۱۷ سطر (۵/۵×۸)، اندازه: ۱۵×۲۲سم [ف: ۲۴۶]

۱۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ض۱۱۶۰۵
عبدالملک بن حمید؛ خط: نسخ، کا: رضا سلطان آبادی، تا: ۱۳۲۲ق [الفبائی: ۴۰۱]

۱۵. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۳۸۶۸۱
خط: نستعلیق، کا: احمد بن محمدرضا حسینی خوانساری، تا: ۱۳۲۵ق؛ اهدایی: رهبری، خرداد ۱۳۷۳؛ کاغذ: شکری، جلد: میشن مشکی، ۲گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۷/۵×۲۲سم [اهدائی رهبر: ۲ اخبار۱-۱۱۶]

۱۶. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ض۲۰۸۷۲
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، کا: احمد بن محمد رضا حسینی خوانساری، تا: ۱۳۲۵ق؛ اهدایی: رهبری، خرداد ۱۳۷۳؛ کاغذ: شکری، ۲گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۷/۵×۲۲سم [ف: ۲۶-۹۳]

۱۷. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۳۹۲۶/۱۴
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: حسین اهری، تا: ۱۳۳۶ق؛ کاغذ: فرنگی، ۲گ (۸۲ر-۸۳ر)، ۲۳ سطر، اندازه: ۹×۱۸سم [ف: ۳۵-۳۴۰]

۱۸. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۳۹۴۶/۵
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: عبدالله بن محمد هشترودی تبریزی، تا: ۱۳۳۸ق، جا: نجف؛ جلد: بدون جلد، ۳گ (۱۳پ-۱۵پ)، ۱۶ سطر [ف: ۳۷-۵۴۱]

۱۹. قم؛ مفتی الشیعه؛ شماره نسخه: ۲/۱۴
خط: نسخ، کا: سید سلیمان (المحرر) نجفی اصفهانی، تا: ۱۳۳۹ق؛ جلد: تیماج قرمز، ۱گ (۱۷۷پ-۱۷۸پ)، ۱۹-۲۰ سطر، اندازه: ۱۶/۵×۲۰/۵سم [ف: ۱۲]

۲۰. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۲۷۱۴/۸
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: محمد علی بن رمضان نجف آبادی، تا: ۲۵ جمادی الثانی ۱۳۷۲ق؛ رکابه‌دار؛ کاغذ: فرنگی، ۳گ (۶۶-۶۸)، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۰×۱۲سم [ف: ۳۲-۳۱۸]

۲۱. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۲۹۵۸/۸
خط: نسخ، کا: محمد بن حسن بن عبدالله کاتب، بی‌تا؛ کاغذ: پسته‌ای، جلد: میشن سیاه ضربی مقوایی، ۳گ (۵۸پ-۶۰پ)، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۳×۲۲سم [ف: ۶-۱۷۲]

۲۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۹۶۲/۷
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: احمد بن حسین بن عبدالجبار بحرانی خطی، بی‌تا؛ با حاشیه‌ای از م د ح ره از علامه و نجاشی و طوسی درباره عبدالملک در ۵۷پ؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج حنایی ضربی، ۳گ (۵۷پ-۵۹پ)، ۱۵ سطر (۸×۱۹)، اندازه: ۱۲×۲۱سم [ف: ۵-۱۰۹۲]

۲۳. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۲۹۳۹/۸
خط: نسخ، کا: محمد رضا آدریانی، بی‌تا؛ مصحح؛ جلد: تیماج قرمز، ۲گ (۵۱ر-۵۲پ)، ۲۰سطر، اندازه: ۱۴×۲۰/۵سم [ف: ۸-۱۳۵]

۲۴. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۴۸۵/۸
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ ۴گ (۷۲پ-۷۵ر)، ۱۳ سطر، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف: ۲-۹۱]

← اصل العقائد الدینیة ← الفلک المشحون فی اصول الدین
← اصل العقائد الدینیة ← رد پادری

● اصل العقائد الدینیة = رساله اعتقادیة = اصول الدین / کلام و اعتقادات / عربی

aṣl-ul-‘aqā’id-id-dīnīyya = r.-ye e‘teqādīye = osūl-ud-dīn

استرآبادی، محمد جعفر بن سیف الدین، ۱۱۹۸-۱۲۶۳ قمری

estarābādī, mohammad ja‘far ebn-e sayf-od-dīn (1784-1847)

به خواهش: حاج عبد الله (از خواجگان فتح علیشاه قاجار)
تاریخ تألیف: ۱۲۳۸ق؛ محل تألیف: اصفهان
رساله‌ای در کلام و اصول عقاید شیعه که در یک «مقدمه» (فی بیان اصول الدین و اصول المذهب) و چند «باب»: در توحید، عدل، نبوت، امامت و معاد تنظیم شده است. مؤلف این رساله را درحالی‌که از کربلا عازم مشهد مقدس بود در شهر اصفهان نگاشته و از سید شفتی حجةالاسلام تجلیل نموده است.
آغاز: بسمله، الحمد لله الواجب الوجود بالذات و صاحب الصفات التی عین الذات ... .اما بعد، فهذه رسالة من خادم بساطین المذهب الجعفری من مذاهب الشرع المحمدی
انجام: الخامس فی احوال الناجین عن النار و المتنعمین فی الاعراف و الجنة الموجودة ایضا الآن بدلالة الآیات و الاخبار بیان وجوب الاعتقاد بحقیقة الجنة ... و هو ایضا فی الجملة من اصول الدین و منکره من الکافرین

[دنا ۱/۱۰۶۷ (۱۲ نسخه)؛ الذریعة ۱/۱ و۳۱۲/۱۶ و۲۸۱/۱۵؛ نسخه‌های منزوی ۸۶۹/۲ و۹۷۷؛ فهرستواره منزوی ۹۱/۹]

۱. خوی؛ نمازی؛ شماره نسخه: ۶۸۱/۲
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۱ ذیحجه ۱۰۲۵ق؛ اولش «من الکتب المشترکة بینی و بین اخی»؛ جلد: تیماج مشکی ضربی، ۲۶ سطر، اندازه: ۲۲×۱۵سم [مدرسه نمازی: ف: ۳۷۰]

۲. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۳۷۵۳/۱
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ ۱۱گ (۱پ-۱۱پ)، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۶×۲۱سم [محدث ارموی مخ: ۱-۱۵۲]

۳. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۴۲۱۲/۱
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: محمد قلی کجوری، تا: ۱۲۵۲ق؛ مصحح، در ده برگ آغازین چندین خطبه متفرقه و یادداشتی در وقت فضیلت نماز ظهر و عصر و یادداشتی درباره اموال دوازده‌گانه عالم با حکم هر یک و گناهان کبیره همگی از مؤلف آمده؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۷گ (۱۱پ-۲۸ر)، ۱۳ سطر، اندازه: ۱۱/۵×۱۸سم [محدث ارموی مخ: ۱-۱۴۱]

۴. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۴۷۲۴/۳۳
آغاز و انجام: برابر
خط:نستعلیق،بی‌کا،تا:صفر۱۲۵۳ق؛ترقیمه: «تمت الرسالة الاعتقادیة فی شهر صفر ۱۲۴۳»؛ مصحح؛ کاغذ: فرنگی آهار مهره، ۸گ (۳۷۰پ-۳۷۷پ)، ۲۵ سطر، اندازه: ۹×۱۴سم [ف: ۳۷-۲۹۴]

۵. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۶۸۹۸/۲
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: محرم ۱۲۵۴ق؛ کاغذ: فرنگی آهار مهره نخودی، جلد: تیماج مشکی، ۱۸ص (۳-۲۰)، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۰/۵×۱۷سم [ف: ۱۶-۴۲۱]

۶. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۰۵۸۴/۲
خط:نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۵۵ق [میراث شهاب: س۹ش۲-۳۳]

۷. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۴۰۲۳/۵
خط: نسخ، کا: آقا بابا بن محمد مهدی شهمیرزادی، تا: ۱۲۵۵ق؛

مصحح، دارای علامت بلاغ؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۵گ (۴۰ر-۴۴ر)، ۲۵ سطر، اندازه: ۲۰×۳۰سم [ف: ۱۱-۲۶]

۸. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۳۰۶۶/۵

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: آقا بابا بن محمد مهدی شهمیرزادی، تا: ۱۲۵۶ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۳گ (۹۲پ-۱۰۴پ)، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۰×۱۵سم [ف: ۸-۲۸۹]

۹. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۳۵۵۴

آغاز: برابر؛ **انجام:** الخامس فی احوال الناجین عن النار سنه ۱۲۶۵

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۵۶ق [رایانه]

۱۰. مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه: ۲۱/۲

آغاز و انجام: برابر

بی‌کا، تا: ۱۲۵۷ق، برای پسرش مجدالدین ابوالفضل محمد؛ مصحح، دارای علامات بلاغ؛ جلد: چرم زرد، ۱۶گ (۳ر-۱۸ر)، اندازه: ۱۰×۲۱سم [مؤید: ۳-۵۵۶]

۱۱. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه: ۶۲۷/۱

آغاز: برابر

خط: نسخ خوش، کا: محمد جعفر خوزانی، تا: پنج‌شنبه ۲۰ ذیحجه ۱۲۶۷ق؛ مهر: کتابخانه مجدالدین؛ کاغذ: آهار مهره، جلد: تیماج مشکی لایه‌ای، ۱۶گ (۱-۱۶)، ۱۶ سطر (۶×۱۲/۵)، اندازه: ۱۴/۵×۲۱سم [ف: ۲-۷۳۹]

۱۲. کرمانشاه؛ فیض مهدوی (کتابخانه)؛ شماره نسخه: بدون شماره/۳

آغاز: برابر

بی‌کا، بی‌تا [تراثنا: س۲ش۴-۵۶]

۱۳. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۳۸۵۶/۴

آغاز: برابر؛ **انجام:** و ما کنا لنهتدی لولا أن هدانا الله الواسطة خاتم النبیین و الائمة الطاهرین حشرنی الله معهم بحقهم اجمعین

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۶گ (۹۶پ-۱۱۱پ)، اندازه: ۱۱×۱۵/۵سم [ف: ۱۰-۲۴۴]

۱۴. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه: ۳۱۷۵/۱

بی‌کا، بی‌تا؛اهدایی حاج علی اکبر حکیمیان؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: مقوایی با تیماج زرد ضربی با یک ترنج بزرگ و دو کوچک، ۱۴ص (۱۴-۱)، اندازه: ۱۱×۱۷/۵سم [ف: ۵-۱۵۵۹]

۱۵. تبریز؛ قاضی طباطبائی؛ شماره نسخه: بدون شماره/۵

بی‌کا، بی‌تا [نشریه: ۷-۵۱۷]

● اصل علاء بن رزین القلاء الثقفی = مختصر اصل علاء ... / حدیث / عربی

aṣl-u ‘alā’-i-bn-i zarrīn-ul-qilā’ aṯ-ṯaqafī = muxtaṣar-u aṣl-i ‘alā’ ...

ثقفی، علاء بن رزین قلاء، ق۲ قمری

saqafī, ‘alā‘ ebn-e razīn qelā’ (- 8c)

گزیده‌ای است از اصل علاء بن رزین قلاء ثقفی و دارای ۵۹ حدیث است که ثقفی بیشتر با واسطه محمد بن مسلم و گاه بدون واسطه از حضرت امام باقر و گاهی به نقل از خط شهید اول محمد بن مکی عاملی در سال ۷۶۳ق به نقل از خط محمد بن ادریس حلی نگاشته شده است. اصل این اصل از بین رفته است، آنچه باقی مانده مختصری است که شهید اول از آن انتخاب نموده است.

آغاز: عن ابی جعفر فی قوله تعالی «و لقد آتیناک سبعاً من المثانی و القرآن قال آیة الکرسی، عن محمد بن مسلم عن ابی جعفر

انجام: محمد بن مسلم قال سئلته عن الصلوة علی المیت ... انت اعرف به و لیس فیها قرائة و لا یتعلم.

چاپ: در ضمن الاصول الستة عشر، ۱۳۷۱ق

[الذریعة ۱۲۵/۲ و ۱۶۴-۲۰۴/۲۰؛ دنا ۱۰۶۷/۱ (۶ نسخه)؛ ن.ک.: «الاصول الاربعمائة» در این مجموعه]

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۳۹۲۶/۶

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: حسین اهری، تا: ۱۳۳۷ق؛ مصحح، یک برگ از پایان در حاشیه برگ‌های پیشین کتابت گردیده در پایان عبارت «آخر المختار نقلا من خط الشیخ العالم محمد بن مکی و هو نقل من خط الشیخ الجلیل ابی عبدالله محمدبن ادریس فی العشر الآخر من جمیدی الاولی سنة ستین و ثمانمائة. تاریخ الکاتب للاصل یوم الجمعة ثامن عشر شهر رمضان سنة ثلاث و ستین و سبعمائه» آمده؛ کاغذ: فرنگی، ۲گ (۳۵ر-۳۶پ)، ۲۳ سطر، اندازه: ۹/۵×۱۷/۵سم [ف: قم-۳۵-۳۳۳]

۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۳۹۴۶/۱۴

آغاز و انجام: برابر؛ آخر المختار نقلا من خط الشیخ العالم محمد بن مکی و هو نقل من خط الشیخ الجلیل ابی عبدالله محمد بن الدریس فی العشر الا ... من جمادی الاولی سنة ستین و ثمانمائة و تاریخ الاکتاب اللاصل یوم الجمعة ثامن عشر من شهر رمضان سنة ثلث و ستین و سبعمائة بلغت مقابلة یوم الاثنین رابع شعر رجب المرجب سنة ۱۳۰۷حین القرائة علی شیخنا الامام العلامة امام ا ئمة و الفقه و الحدیث حسین بن محمد تقی النوری الطبرسی ایده الله

خط: نسخ، کا: عبدالله بن محمد هشرودی تبریزی، تا: ۱۳۳۸ق؛ جلد: بدون جلد، ۵گ (۸۸پ-۹۳ر)، ۱۶ سطر [ف: ۳۷-۵۴۳]

۳. قم؛ مفتی الشیعه؛ شماره نسخه: ۲/۷

خط: نسخ، کا: سید ابوالقاسم (المحرر) نجفی اصفهانی، تا: ۱۳۳۹ق؛ جلد: تیماج قرمز، ۴گ (۱۳۷پ-۱۴۱ر)، ۱۹-۲۰ سطر، اندازه: ۱۶/۵×/۲۰سم [ف: ۱۱]

۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۸۱۳۳

آغاز: برابر؛ **انجام:** لیس فیها قرائه و لاشی اخر علی هاجرها السلام

خط: نسخ، کا: محمد حسین، تا: ۱۳۴۶ق، جا: نجف [الفبائی: ۵۳]

۵. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۳۸۶۹۱
خط: نستعلیق تحریری، کا: رضا بن محمد علی مازندرانی، تا: سه‌شنبه ۲۵ صفر۱۳۴۹ق، جا: قم؛ توسط مرحوم سید مصطفی صفایی خوانساری تصحیح و مقابله گردیده؛ اهدایی: رهبری، خرداد ۱۳۷۳؛ کاغذ: نخودی مشقی، جلد: مقوای زرشکی، ۴گ، مختلف السطر، اندازه: ۱۷×۲۲سم [اهدائی رهبر: ۲ اخبار۲-۶۵۳]

۶. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۰۶۷۹
آغاز: برابر؛ **انجام:** فی العشر الآخر من جمادی الاولی سنة ستین و ثمانمائة و قد فرغت من استنساخ هذه النسخة ... المشتهر بالموحدی القمی
خط: نسخ، کا: محمد بن عبدالله موحدی قمی، تا: ۲۰ شعبان ۱۳۶۹ق؛ کاغذ: نخودی ماشینی، ۴گ، ۲۲ سطر [اهدائی رهبر: ۲ اخبار۲-۶۵۲]

۷. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۲۷۱۴/۱۶
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: محمد علی غروی نجف آبادی، تا: جمادی الاول ۱۳۷۲ق؛ رکابه‌دار، مجدول؛ کاغذ: فرنگی، ۵ص (۹۹-۱۰۳)، ۱۳-۱۴ سطر، اندازه: ۱۰×۱۲سم [ف: ۳۲-۳۲۵]

۸. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۱۶۰۰/۲
بی‌کا، تا: ۲۳ ربیع الثانی۱۳۷۳ق؛ با ۳ واسطه از روی نسخه ای به خط ابن ادریس حلی کتابت شده؛ به خط همان کاتب [میراث شهاب: س۱۰ش۱-۲-۲۵]

۹. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۴۹۰/۴
بی‌کا، بی‌تا [اهدائی ف: ۳۷۸]

● اصل علی بن اسباط = نوادر علی بن اسباط = النوادر / حدیث / عربی

aṣl-u ʻalī-y-i-bn-i asbāṭ = nawādir-u ʻalī-y-i-bn-i asbāṭ = an-nawādir

کوفی، علی بن اسباط، ق۳ قمری

kūfī, ʻalī ebn-e asbāt (- 9c)

۳۲ (در برخی ۲۹) حدیث است که علی بن أسباط کوفی از حضرت رضا و جواد (ع) روایت کرده است و این مجموعه مشهور به «نوادر علی بن اسباط» نیز می‌باشد. احادیثی است در اخلاق و فضایل اهل بیت (ع).
آغاز: نوادر علی بن اسباط. روایت الشیخ هارون بن موسی عن ابی العباس احمد بن سعید الهمدانی بسمله. الشیخ ایده الله. حدثنا ابوالعباس احمد بن محمد بن سعید الهمدانی، قال اخبرنا علی بن حسن بن فضال ... عن ابی جعفر (ع) قال لما قبض رسول الله (ص) بات آل محمد (ع) بلیلة اطول لیلة، ظنوا انه لاسماء تظلهم.
انجام: و یقتل خلقا من الخلق و یقتل فی یومه
چاپ: به کوشش میرزا حسن مصطفوی، تهران و قم، ۱۳۷۱ق و ۱۴۰۵ق، صص ۱۲۱-۱۳۲

[الذریعة: ۱۲۵/۲ و ۱۶۴ و ۳۳۴/۲۴؛ معجم رجال الحدیث ۲۷۷/۱۱؛ مشار عربی ۶۵؛ خاتمه مستدرک الوسائل ۹۷/۱؛ دنا ۱۰۶۷/۱ (۱۴ نسخه)؛ ن.ک.: «الاصول الاربعمائة» در همین مجموعه]

۱. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۶۵۷/۱۴
آغاز و انجام: برابر
شامل ۳۲ حدیث؛ خط: نسخ، کا: عبدالرضا بن احمد جزائری، تا: یک‌شنبه ۱۱ صفر ۱۰۹۶ق؛ کاغذ: ترمه، جلد: میشن لایی قرمز، ۱۵ص (۱۷۷-۱۹۲)، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۲/۷×۱۹/۲سم [ف: ۵-۱۳۶]

۲. همدان؛ دانشگاه بوعلی؛ شماره نسخه: ۲۸۱/۱۴
خط: نسخ، کا: محمد ابراهیم بن نوروز علی آقائی کرابلی، تا: یک‌شنبه ۱۳ ربیع الاول ۱۱۰۰ق؛ جلد: گالینگور قهوه‌ای، ۹گ (۹۰پ-۹۹پ)، اندازه: ۱۲/۵×۱۹سم [ف: ۱۵۱]

۳. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۵۲۴۱/۱۴
۳۲ حدیث؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱ و ۱۲؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج مشکی، ۲۴ سطر (۸/۵×۱۴)، قطع: ربعی، اندازه: ۱۵/۵×۲۱سم [ف: ۱۵-۴۱۷۴]

۴. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۷۰۹۳/۱۴
۳۲ حدیث؛ خط: نسخ، کا: محمد علی بن ملا سلطان علی کزازی کواری، تا: قرن ۱۳؛ از روی خط عبدالرضا ابن احمد جزایری مورخ روز یک‌شنبه ۱۱ صفر ۱۰۹۶ از روی خط حر عاملی از روی نسخه شیخ نصرالله حسینی قزوینی مورخ ۱۰۱۵ در کربلا و از روی خط ملا رحیم شیخ الاسلام از روی نسخه منصور بن حسن بن حسین آبی در ۳۷۴ در موصل از روی نسخه ابوالحسن محمد بن حسن بن حسین بن ایوب قمی که از تلعکبری شنیده بوده است؛ مهر: اسدالله؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج سرخ لایی، ۱۹ سطر (۸×۱۵)، قطع: ربعی، اندازه: ۱۲×۲۰سم [ف: ۱۶-۴۵۳]

۵. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۹۲۹۵/۱۵
به روایت هارون بن موسی تلعکبری؛خط:نسخ،کا:محمود موسوی خوانساری، تا: قرن ۱۳؛ ۶گ (۶۰ب-۶۶ر) [مختصر ف: ۸۷۱]

۶. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۸۴۶۱/۱۳
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ در آغاز هر رساله یادداشت رجالی مختصری در شناخت مؤلفین به نقل از کتاب‌های رجالی با امضای «م د ح ر ح» آمده، دارای حواشی مختصر؛ جلد: تیماج سرمه‌ای، ۹گ (۷۴ر-۸۲ر)، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۳×۲۰/۵سم [ف: ۲۸-۵۶]

۷. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۰۹۹۴/۱۵
انجام: زوال الشمس الی وقت العصر الی هنا انتهت النسخة المکتوبة منها
خط: نسخ، کا: عبدالمجید بن محمد مهدی، تا: ۱۲۴۳ق؛ کاغذ: نخودی فرنگی آهار مهره، جلد: تیماج زرشکی ضربی با ترنج و دو سرترنج منقش، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۱سم [اهدائی رهبر: ۲ اخبار۱-۱۲۴]

۸. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۲۹۵۸/۱۴

خط: نسخ، کا: محمد بن حسن بن عبدالله کاتب، تا: چهارشنبه ۲ جمادی الثانی ۱۲۶۸ق؛ کاغذ: پسته‌ای، جلد: میشن سیاه ضربی مقوایی،۹گ(۶۹پ-۷۷ر)،۱۸سطر،اندازه: ۱۳×۲۲سم [ف: ۶-۱۷۲]

۹. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۹۶۱/۱۵

خط: نسخ، کا: عبدالوهاب بن حسم کاتب، تا: پنج‌شنبه ۱۸ شعبان ۱۲۷۲ق [ف: ۵-۲۲۱]

۱۰. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۳۵۶۳۴

انجام: برابر

خط: نسخ، کا: اعجاز حسین، تا: ذیقعده ۱۲۷۷ق؛ محشی؛ اهدایی: رهبری، دی ۱۳۸۰؛ کاغذ: حنایی آهار مهره، جلد: مقوای روغنی دو رو با گل و برگ‌های زرین و عطف پارچه‌ای مخمل، ۱۰گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۴سم [اهدائی رهبر: ۲ اخبار۱-۱۲۰]

۱۱. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه: ۲۰۱۷/۱۵-عکسی

آغاز: برابر؛ **انجام:** فبکی او ابکی واحداً کتبت له الجنة و من ذکر الحسین (ع) عنده فخرج منه مقدار جناح ذبابة کان ثوابه علی الله و لم یرض له بدون الجنة. انتهی.

با زندگی‌نامه نگارنده در سرآغاز (ص ۱۴۹)؛ خط: نسخ خوش، بی کا، تا: ۱۲۸۳ق [عکسی: ۱-۳۰]

۱۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۳۴۳۷۵

آغاز: برابر؛ **انجام:** قال و رأینا ذلک تم بعون الله تعالی صورة الشیخ الحر ... عقوله و لوالدیه

خط: نسخ، کا: محمود بن عبدالعظیم موسوی خوانساری، تا: ۱۸ ذیقعده ۱۲۸۴ق؛ این نسخه از روی نسخه شیخ حر عاملی کتابت شده، مذیل است به مرثیه ای در رثاء ابی عبدالله الحسین (ع)؛ اهدایی: رهبری، خرداد ۱۳۷۳؛ کاغذ: نخودی آهار مهره فرنگی، جلد: میشن مشکی، ۸گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۰×۱۵سم [اهدائی رهبر: ۲ اخبار۱-۱۱۸]

۱۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۳۳۲۷۰

خط: نسخ خوش، کا: خلیل بن محمد، تا: ۱۳۰۷ق؛ اهدایی: رهبری، بهمن ۱۳۸۴؛ کاغذ: نخودی فرنگی، جلد: گالینگور با عطف و گوشه تیماج قهوه‌ای، ۵گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۵/۲×۲۱سم [اهدائی رهبر: ۲ اخبار۱-۱۲۰]

۱۴. تهران؛ حقوق؛ شماره نسخه: ۱۸۲/۱۵-ج

خط: نسخ، کا: نصرالله قزوینی، تا: ۱۳۰۸ق؛ تملک: لطفعلی بن محمد کاظم در ۱۳۱۵؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج سرخ ضربی مقوایی، ۶گ (۵۷پ-۶۲پ)، ۶گ (۵۷پ-۶۲پ)، ۱۷ سطر (۵/۵×۸)، اندازه: ۱۵×۲۲سم [ف: ۲۴۶]

۱۵. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۳۵۶۸۵

خط: نستعلیق، کا: احمد بن محمدرضا حسینی خوانساری، تا: ۱۳۲۵ق؛ اهدایی: رهبری، خرداد ۱۳۷۳؛ کاغذ: شکری، جلد: میشن مشکی، ۴گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۷/۵×۲۲سم [اهدائی رهبر: ۲ اخبار۱-۱۲۰] و [ف: ۲۶-۹۳]

۱۶. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۳۹۲۶/۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: حسین اهری، تا: ۱۶ محرم ۱۳۳۷ق؛ مصحح؛ کاغذ: فرنگی، ۵گ (۳۰ر-۳۴ر)، ۲۵ سطر، اندازه: ۹×۱۷/۵سم [ف: ۳۵-۳۳۱]

۱۷. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۳۹۴۶/۱۰

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: عبدالله بن محمد هشترودی تبریزی، تا: ۱۳۳۸ق؛ جلد: بدون جلد، ۸گ (۴۳پ-۵۱پ)، ۱۶ سطر [ف: ۳۷-۵۴۲]

۱۸. قم؛ مفتی الشیعه؛ شماره نسخه: ۲/۲۰

خط: نسخ، کا: سید سلیمان (محرر) نجفی اصفهانی، تا: ۱۳۳۹ق؛ جلد: تیماج قرمز، ۴گ (۱۸۵ر-۱۸۹پ)، ۱۹-۲۰ سطر، اندازه: ۱۶/۵×۲۰/۵سم [ف: ۱۲]

۱۹. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۸۱۳۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** الذی نقلت هذه النسخه منها و الحمدلله اولا و آخرا وصلی الله علی محمد و آله الطاهرین.

خط: نسخ، کا: محمد حسین بن زین العابدین ارموی، تا: ۱۳۴۶ق؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج زرشکی، ۵گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۴/۵سم [ف: ۱۴-۵۹۲]

۲۰. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۲۷۱۴/۱۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: محمد علی بن رمضان احمدیان نجف آبادی، تا: ۱ جمادی الاول ۱۳۷۲ق؛ محشی، مصحح، رکابه‌دار، مجدول، صورت خط شیخ حر در پایان این نسخه بدین‌گونه آمده: «فرغ من کتابته یوم الاربعاء لخمس بقین من ذیحجه سنة اربع و سبعین و ثلاثمائة بالموصل من نسخة محمد بن الحسن القمی و نسخه من نسخة الشیخ التلعکبری ایده الله کما تقدم»؛ کاغذ: فرنگی، ۹گ (۷۹-۸۷)، ۱۳ سطر، اندازه: ۱۱×۱۲سم [ف: ۳۲-۳۲۳]

۲۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۹۶۲/۱۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: احمد بن حسین بن عبدالجبار بحرانی خطی، تا: شوال ۱۱۹۲ق؛ دارای ترقیمه: «صورة ما فی ... من المنتسخ منه فرغ من کتابته یوم الاربعاء لخمس بقین من ذیحجه سنة اربع و سبعین و ثلثمائة بالموصل من نسخة محمد بن الحسن القمی و نسخه من نسخة الشیخ ایده الله التلعکبری کما تقدم و قد قابل المجموع الاقل نصرالله الحسینی المدرس علی المنتسخ منه و هو فی غایة السقم فصح بقدر الطاقة. والحمدلله اولا و آخرا سنة ۱۱۵- گر بهم بر زده بینی خط من عیب مکن×× که مرا محنت ایام بهم برزده است»، با حاشیه م د ح ر ه از شیخ و نجاشی درباره ابوالحسن؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج حنایی ضربی، ۷گ (۶۸ر-۷۴پ)، ۱۵ سطر (۸×۱۹)، اندازه: ۱۲×۲۱سم [ف: ۵-۱۰۹۴]

۲۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۲۹۳۹/۱۴

خط:نسخ،کا:محمد رضا آدریانی،بی‌تا؛مصحح؛ جلد: تیماج قرمز، ۷گ (۶۲پ-۶۸ر)، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۴×۲۰/۵سم [ف: ۸-۱۳۶]

۲۳. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۴۸۵/۱۴
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ ۱۰گ (۸۶ر-۹۵پ)، ۱۳ سطر، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف: ۲-۹۳]

● **اصل العمل** / فارسی
asl-ol-‘amal

تهران؛ مفتاح؛ شماره نسخه: ۴۶۱/۲۴
در تشخیص حروف تهجی، به فارسی؛ خط: نستعلیق، کا: محمد بن حاجی حسن کاشانی مذهب، تا: ۱۲۴۲ق، [نشریه: ۷-۲۴۲]

● **اصل العمل در تسخیر حروف تهجی** / علوم غریبه / فارسی
asl-ol-‘amal dar tasxīr-e horūf-e tahajjī
سمنانی، محمد مؤمن بن غضنفر
semnānī, mohammad mo’men ebn-e qazanfar

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۱۷۸/۲۸
کا: محمد بن حاجی احسن کاشانی، تا: ۱۱۴۲ق؛ محشی با فهرست؛ کاغذ: سفید و برخی رنگین، جلد: تیماج مشکی ضربی و مقوایی، ۷۲ص (۲۴۴-۳۱۵) [سنا: ف: ۲-۱۵۸]

← اصل فی الاستصحاب ⪢ شرح الاستصحاب

● **الاصل فی الاشیاء** / اصول فقه / عربی
al-aṣl fi-l-ašyā’

مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه: ۶۶۰/۳
آغاز: بسمله الاشارة السادسة فی قول وجیز فی الاصول تبعث الهمة علی طلبه من مظانه و هی اربعه
در فهرست به نام «اصل در منافع اباحه و در مضار حرمت است» آمده؛ خط: نستعلیق، کا: هاشم مازندرانی، تا: ۱۲۰۳ق؛ مصحح؛ مهر: حاج سید سعید؛ جلد: تیماج مشکی لایه‌ای، ۲گ (۴۵-۴۶)، ۲۴ سطر (۱۲/۵×۱۶/۵)، اندازه: ۱۶/۵×۲۱/۵سم [ف: ۲-۷۷۰]

← الاصل فی الاشیاء الطهارة ⪢ اصالة الطهارة

● **الاصل فی العقود** / فقه / عربی
al-aṣl fi-l-‘uqūd

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۱۳۴/۲۳
بی‌کا، تا: ۱۲ رمضان ۱۲۵۰ق؛ کاغذ: سفید، جلد: تیماج حنایی ضربی و مقوایی، ۸ص (۳۷۲-۳۷۹)، ۲۱ سطر [سنا: ف: ۲-۱۲۹]

● **الاصل فی المعاملات** / اصول فقه / عربی
al-aṣl fi-l-mu‘āmilāt

قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه: ۲۱۲۹۰/۱
بی‌کا، بی‌تا؛ ۱۶گ، اندازه: ۱۴×۲۱سم [ف: ۳-۷۷]

← الاصل فی المعاملات الفساد ⪢ اصالة الصحة و الفساد فی المعاملات
← اصل لبعض اصحابنا ⪢ اصل من اصول القدماء

● **الاصل الکبیر = کتاب اصول کبیر** / کیمیا / عربی
al-aṣl-ul-kabīr = k.-e osūl-e kabīr
ابن وحشیه، احمد بن علی، -۲۹۶ قمری
ebn-e vahšīya, ahmad ebn-e ‘alī (- 910)
رساله‌ای است منسوب به ابن وحشیه در کیمیا با عنوان «قال اصحاب الحیوان، قال اصحاب المعدنیة، اصحاب العناصر، اصحاب الاحراق، طریق الخامس» و در آن از جابر بن حیان نقل کرده است. صوفی در بیان اختلاف علماء معدن‌شناس و گیاه‌شناس و حیوان‌شناسان درباره ماده‌ای حجر کیمیایی (به اصطلاح اهل کیمیا)؛ معدن‌شناسان این حجر را از معدن دانند حیوان‌شناسان آن را از حیوان و گیاه‌شناسان از گیاه و سراسر رساله نقل مناظره و نقل مکرر ادله مختلف دو دسته است.
آغاز: البسملة ... کتاب الاصول لابن وحشیة رحمه الله تعالی. الحمدلله الذی من بالعقل الذی به عرفناه، فهو اجل شیء یمیز به بین الحق و الباطل و الحسن و القبیح، و المحمود و المذموم، و غیر ذلک مما هو معلوم، اما بعد: فانه ینبغی لمن طلب الصنعة التی تسمی الکیمیاء و تسمی صنعة الحکمة قبل الطلب یلزم ان یعلم شیئا من علم النجوم، و ینظر فی شیء من الهندسة، و ان امکنه ان یاخذ فی کل جزء من اجزاء الفلسفة فلیفعل
انجام: و ینبغی ان یعرف قدر هذا الکتاب من وقع الیه و نظر فیه ... تمت هذه الرسالة بحمدالله و عونه و الصلاة و السلام علی من لانبی بعده. و الحمدلله رب العالمین.
[سزگین ۲۸۲-۶۶۲؛ دایرة المعارف بزرگ اسلامی ۶۷/۵-۷۶]

۱. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۵۳۴۶/۱۷
آغاز: برابر؛ **انجام:** الذی هو قلیل الحرارة، حتی یصیر کانه الشمع و یذوب فی القدح بالینة و بناره شدیدة ...
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱، جلد: میشن سرخ مجدول به زر، ۲۳گ (۲۹۷پ-۳۲۰پ)، اندازه: ۱۶/۷×۲۹/۶سم [ف: ۸-۳۰۷]
۲. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۲۸۹۲/۶
آغاز: فی موضع ندی ایا ماتفتت و صار تراباً و ان جعل؛ **انجام:**

پایان: فلا احتاج له اعرف مقداره فهو یعرف ذلک من اول نظره
این رساله که قسمت اول آن افتاده در اینجا از تکلیس فضه آغاز بحث می‌کند و بعد تکلیس‌های نحاس و ... را می‌آورد و نشان می‌دهد که برای تکلیس چه باید کرد و از جه آلت و ماده باید استفاده نمود تا کار بر صواب شود؛ خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: محتملاً قرن ۱۲؛ افتادگی: آغاز؛ در برگ ۳۶ فصلی به عربی در تدبیر خل آمده است و آن الحاقی و متعلق برساله نیست؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج تریاکی، یک‌لا، ۱۲گ (۲۳-۳۵پ)، ۱۵ سطر (۷×۱۲)، اندازه: ۱۲/۵×۱۸سم [ف: ۶-۵۸۳]

۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۶۷۹۲/۱۵

قسم دوم؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۱۰۴ق، جا: اصفهان؛ در حاشیه کتاب یادداشت‌های مختصری در کیمیا آمده؛ جلد: تیماج مشکی، ۶گ (۹۹پ-۱۰۵ر)، اندازه: ۱۵×۲۱/۵سم [ف: ۲۰-۲۶۱]

۴. نجف آباد؛ حججی؛ شماره نسخه: ۱۳۲/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: مصطفی بن هاشم حسینی، تا: قرن ۱۳؛ جلد: تیماج مشکی، ۲۳گ (۱پ-۲۳ر)، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۱×۱۸سم [ف: ۱۹۹]

۵. تهران؛ مفتاح؛ شماره نسخه: ۴۷۷/۲

خط: نستعلیق خوش، بی‌کا، تا: قرن ۱۳ [نشریه: ۷-۲۴۳]

۶. تهران؛ مهدوی؛ شماره نسخه: ۲۶۱/۵

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳ [نشریه: ۲-۹۹]

۷. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ض۱۰۷۲۵

خط: نستعلیق، کا: اسماعیل علوی، تا: ۱۲۶۱ق [الفبائی: ۵۶]

۸. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۱۰۴۸/۱۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: کرمانشاهی، علی اکبر بن محمد، تا: ۱۲۶۷ق، جا: تهران [رایانه]

۹. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۷۳۵/۱

آغاز: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۹۹ق؛ ۲۱ سطر، قطع: خشتی، اندازه: ۱۷×۲۲سم [ف: ۲-۴۶۶]

۱۰. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه: ۳۷۳۸/۱۰

آغاز: برابر

تذکر: نام مؤلف به قرینه آغاز تغییر یافت؛ خط: نستعلیق، کا: محمد حسین بن محمد حسن حسینی، تا: ۱۳۰۴ق؛ کاغذ: اصفهانی حنایی، جلد: تیماج ماشی، ۱۶ص (۱۳۰-۱۱۴)، ۲۴ سطر (۱۲/۵×۱۷)، اندازه: ۱۶×۲۱سم [ف: ۵-۱۷۷۴]

۱۱. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه: ۳۷۳۸/۱۴

آغاز: هذه نکتة بدیعة من کتاب اصول الکبیر لابن الوحشیة. الفصل الثالث ان الاجساد السبعة طینة واحدة

خط: نستعلیق، کا: محمد حسین بن محمد حسن حسینی، تا: ۱۳۰۴ق؛ کاغذ: اصفهانی حنایی، جلد: تیماج ماشی، ۷ص (۱۶۴-۱۵۸)، ۲۴ سطر (۱۲/۵×۱۷)، اندازه: ۱۶×۲۱سم [ف: ۵-۱۷۷۵]

۱۲. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۳۴/۶۴-۶۶۹۴/۱۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق شکسته، بی‌کا، بی‌تا؛ مصحح؛ جلد: تیماج قهوه‌ای مجدول با ترنج و سرترنج، ۱۲گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۴×۲۱سم [ف: ۱-۳۸۵]

۱۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۳۵۸/۲

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ مجدول، کمند مشکی؛ کاغذ: سفید، جلد: تیماج مشکی، عطف و دور، درون تیماج حنایی، ۵۱ص (۶۲-۱۱۲)، ۱۵ سطر [سنا: ف: ۲-۲۳۳]

۱۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۸۷۸۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق خفی، بی‌کا، بی‌تا؛ ضمیمه نسخه ش ۲۸۷۶۹ [رایانه]

● اصل اللغة عند الانسان القدیم / لغت / عربی

aṣl-ul luġa ʻind-al insān-il qadīm

کاظم بن محمد علی شکر

kāzem ebn-e mohammad ʻalī šekar

تاریخ تألیف: از ۱۹۹۶/۱/۱م تا ۱۹۹۶/۹/۲۸م؛ محل تألیف: نجف اشرف

رساله‌ای است در این‌که اصل لغت انسان‌های قدیم چه لغتی بوده است، مشتمل بر مباحث ذیل: وظیفة اللغة و اهمیتها، آراء العلماء فی مبدأ أصل اللغة، اعتقاد الدیانات السماویة فی اصل اللغة، نصوص من القرآن الکریم و اصل اللغة، نصوص من الکتاب المقدس فی اصل اللغة، حدیث الامام علی بن موسی الرضا علیه السلام حول الحروف، حدیث کعب الاحبار عن اصل الحروف، اعتقادنا فی اصل اللغة، ذاتیة الحروف، دلیل التعرف علی اصل منشأ اللغة.

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۲۶۳۵

آغاز: مقدمة: من خلال مطالعاتی فی کتب اللغة و تفرعاتها استطیع القول باجماع علماء اللغة علی ان علومها کثیرة الفروع متعددة الجوانب

نسخه اصل: کتابخانه‌ای در نجف اشرف؛ خط: رقعی، کاتب = مؤلف، بی‌تا، جا: نجف اشرف؛ در برگ پایانی فهرست مصادر مؤلف؛ ۵۴ص [عکسی ف: ۷-۲۳۸]

● الاصل المثبت / اصول فقه / عربی

al-aṣl-ul muṯbit

دنبلی خوئی، ابراهیم بن حسین، ۱۲۴۷-۱۳۲۵ قمری

dombalī-ye xūīī, ebrāhīm ebn-e hoseyn (1832-1907)

رساله‌ای است در مبحث اصول مثبت از متعلقات مباحث حجیت ظن.

آغاز: بسمله الحمدلله رب العالمین و صلی الله علی سیدنا و نبینا محمد و آله الطاهرین قد اشتهر فی السنة جماعة من اساطین المتأخرین المنع من الاصول المثبتة بالجملة او فی الجملة علی ما تقرر فی محله

۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۸۷۷/۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** لا کرامة فی التعرض الیها و فیها ذکر کفایة للمتامل انشاءالله و الله الموفق و قد تقرر و تحرر اجابة لمسئول من لا اجد بداً من اجابته

خط: نسخ، بی‌کا، تا: نیمه اول قرن ۱۴؛ مصحح؛ کاغذ: فرنگی شکری آهار مهره، جلد: میشن زرشکی، عطف میشن مشکی، ۵گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۶×۲۱/۶سم [ف: ۱۶-۱۶۸]

۲. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه: ۲۲۴۸۱/۲

آغاز: برابر

نام مؤلف به استناد نسخه آستان قدس تعیین شد؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: غره جمادی الاول ۱۳۰۲ق؛ جلد: تیماج عنابی لایه‌ای، ۳۷ سطر (۸×۱۹)، اندازه: ۱۳/۵×۲۱سم [ف: ۲-۶۸۳]

● اصل المثنی بن ولید = کتاب المثنی بن ولید الحناط = اصل مثنی الکوفی / حدیث / عربی

aṣl-ul-muṯannā bin walīd = k.-ul-muṯannā bin walīd-il-ḥannāṭ = asl-e mosannā al-kūfī

حناط کوفی، مثنی بن ولید، ق۲ قمری

hannāt-e kūfī, mosannā ebn-e valīd (- 8c)

بیست و سه حدیث است که بلاواسطه و با واسطه از حضرت باقر و صادق (ع) نقل می‌کند.

آغاز: کتاب المثنی بن الولید الحناط روایة هارون بن موسی التلعکبری عن ابی العباس احمد ... الهمدانی. بسمله. الشیخ قال حدثنا احمد بن محمد بن سعید قال حدثنا علی بن الحسین بن فضایل ... عن ابی عبدالله (ع) انه علمه دعاء یدعوا به: اللهم انی اسألك بقوتك

انجام: حتی ینتهی الی السابعة. قلت و الارض. قال سبع منهن خمس فیهن خلق من خلق الرب. و اثنان هواء لیس فیها شییء. تم کتاب مثنی الحیاط. بعون الله.

چاپ: در ضمن «الاصول الستة عشر»، تهران و قم، ۱۳۷۱ و ۱۴۰۵ق، صص ۱۰۲-۱۰۵

[فهرست شیخ طوسی ۲۶۳؛ فهرست نجاشی ۳۵۶/۲؛ الذریعة ۱۲۵/۲ و ۱۶۵؛ دنا ۱۰۶۸/۱ (۱۴ نسخه)؛ ن.ك: «الاصول الاربعمائة» در مجموعه حاضر]

۱. تهران؛ ملك؛ شماره نسخه: ۶۵۷/۹

آغاز و انجام: برابر

۲۳ حدیث؛ خط: نسخ، کا: عبدالرضا بن احمد جزائری، تا: یك‌شنبه ۱۱ صفر ۱۰۹۶ق؛ کاغذ: ترمه، جلد: میشن لایی قرمز، ۶ص (۱۵۴-۱۵۹)، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۲/۷×۱۹/۲سم [ف: ۵-۱۳۵]

۲. همدان؛ دانشگاه بوعلی؛ شماره نسخه: ۲۸۱/۹

خط: نسخ، کا: محمد ابراهیم بن نوروز علی آقائی کرابلی، تا: یك‌شنبه ۱۳ ربیع الاول ۱۱۰۰ق؛ جلد: گالینگور قهوه‌ای، ۳گ (۷۹ر-۸۱پ)، اندازه: ۱۲/۵×۱۹سم [ف: ۱۵۱]

۳. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۵۲۴۱/۹

۲۳ حدیث؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱ و ۱۲؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج مشکی، ۲۴ سطر (۸/۵×۱۴)، قطع: ربعی، اندازه: ۱۵/۵×۲۱سم [ف: ۱۵-۴۱۷۴]

۴. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۷۰۹۳/۹

۲۳ حدیث؛ خط: نسخ، کا: محمد علی بن ملا سلطان علی کزازی کواری، تا: قرن ۱۳؛ از روی خط عبدالرضا ابن احمد جزایری مورخ روز یك‌شنبه ۱۱ صفر ۱۰۹۶ از روی خط حر عاملی از روی نسخه شیخ نصرالله حسینی قزوینی مورخ ۱۰۱۵ در کربلا و از روی خط ملا رحیم شیخ الاسلام از روی نسخه منصور بن حسن بن حسین آبی در ۳۷۴ در موصل از روی نسخه ابوالحسن محمد بن حسن بن حسین بن ایوب قمی که از تلعکبری شنیده بوده است؛ مهر: اسدالله؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج سرخ لایی، ۱۹ سطر (۸×۱۵)، قطع: ربعی، اندازه: ۱۲×۲۰سم [ف: ۱۶-۴۵۳]

۵. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۸۴۶۱/۸

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ در آغاز هر رساله یادداشت رجالی مختصری در شناخت مؤلفین به نقل از کتاب‌های رجالی با امضای «م د ح ر ح» آمده، دارای حواشی مختصر؛ جلد: تیماج سرمه‌ای، ۳گ (۶۳پ-۶۵پ)، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۳×۲۰/۵سم [ف: ۲۸-۵۵]

۶. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۰۹۹۴/۱۰

خط: نسخ، کا: عبدالمجید بن محمد مهدی، تا: ۱۲۴۳ق؛ کاغذ: نخودی فرنگی آهار مهره، جلد: تیماج زرشکی ضربی با ترنج و دو سرترنج منقش، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۱سم [اهدائی رهبر: ۲ اخبار۱-۱۲۴]

۷. تهران؛ ملك؛ شماره نسخه: ۶۹۱/۱۰

خط: نسخ، کا: عبدالوهاب بن حسن کاتب، تا: ۱۸ شعبان ۱۲۷۲ق [ف: ۵-۲۲۱]

۸. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه: ۲۰۱۷/۱۰-عکسی

آغاز و انجام: برابر

با یادداشتی درباره نگارنده بر فراز نسخه؛ خط: نسخ خوش، بی‌کا، تا: ۱۲۸۳ق؛ ۴ص (۱۳۱-۱۳۴) [عکسی: ۱-۳۰]

۹. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۳۴۳۷۰

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: محمود بن عبدالعظیم موسوی خوانساری، تا: ذیقعده ۱۲۸۴ق؛ اهدایی: رهبری، خرداد ۱۳۷۳؛ کاغذ: نخودی آهار مهره، جلد: تیماج ضربی مشکی با ترنج و دو سرترنج، ۲گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۰×۱۵سم [اهدائی رهبر: ۲ اخبار۱-۱۲۱]

۱۰. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۹۲۹۵/۱۰

خط: نسخ، کا: محمود موسوی خوانساری، تا: محرم ۱۲۸۴ق؛ ۳گ (۵۱ب-۵۳ ر) [مختصر ف: ۶۵۶]

۱۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۳۳۲۶۶

خط: نسخ خوش، بی کا، تا: شعبان ۱۳۰۷ق؛ اهدایی: رهبری، بهمن ۱۳۸۴؛ کاغذ: نباتی آهار مهره، جلد: گالینگور با عطف و گوشه تیماج، ۱گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۵/۲×۲۱سم [اهدائی رهبر: ۲ اخبار۱-۱۲۱]

۱۲. تهران؛ حقوق؛ شماره نسخه: ۱۸۲/۱۰-ج

خط: نسخ، کا: نصرالله قزوینی، تا: ۱۳۰۸ق؛ تملک: لطفعلی بن محمد کاظم در ۱۳۱۵؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج سرخ ضربی مقوایی، ۲گ (۴۸ر-۴۹پ)، ۱۷ سطر (۵/۵×۸)، اندازه: ۱۵×۲۲سم [ف: ۲۴۶]

۱۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ض۱۱۶۰۵

خط: نسخ، کا: رضا سلطان آبادی، تا: ۱۳۲۲ق [الفبائی: ۴۵۹]

۱۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۳۸۶۸۲

انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: احمد بن محمدرضا حسینی خوانساری، تا: ۱۳۲۵ق؛ اهدایی: رهبری، خرداد ۱۳۷۳؛ کاغذ: شکری، جلد: میشن مشکی، ۶گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۷/۵×۲۲سم [اهدائی رهبر: ۲ اخبار۱-۱۲۱]

۱۵. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ض۲۰۸۷۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: احمد بن محمد رضا حسینی خوانساری، تا: ۱۳۲۵ق؛ کاغذ: شکری، جلد: میشن مشکی، ۲۱ سطر [ف: ۲۶-۹۴]

۱۶. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۳۹۲۶/۱۵

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: حسین اهری، تا: ۲۱ ذیقعده ۱۳۳۶ق؛ کاغذ: فرنگی، ۲گ (۸۳ر-۸۴ر)، ۲۳ سطر، اندازه: ۹×۱۸سم[ف:۳۵-۳۴۰]

۱۷. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۳۹۴۶/۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: عبدالله بن محمد هشترودی تبریزی، تا: ۱۳۳۸ق؛ جا: نجف؛ فاقد جلد، ۲گ (۱۱ر-۱۳ر)، ۱۶ سطر [ف: ۳۷-۵۴۱]

۱۸. قم؛ مفتی الشیعه؛ شماره نسخه: ۲/۱۵

خط: نسخ، کا: سید ابوالقاسم (المحرر) نجفی اصفهانی، تا: ۱۳۳۹ق؛ جلد: تیماج قرمز، ۱گ (۱۷۹ر-۱۸۰ر)، ۱۹-۲۰ سطر، اندازه: ۱۶/۵×۲۰/۵سم [ف: ۱۲]

۱۹. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۲۷۱۴/۹

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: محمد علی بن رمضان احمدیان نجف آبادی، تا: ۱۳۷۲ق؛ رکابه‌دار، مجدول؛ کاغذ: فرنگی، ۳گ (۶۸-۷۰)، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۰×۱۲سم [ف: ۳۲-۳۱۹]

۲۰. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۲۹۵۸/۹

خط: نسخ، کا: محمد بن حسن بن عبدالله کاتب، بی‌تا؛ کاغذ: پسته‌ای، جلد: میشن سیاه ضربی مقوایی، ۲گ (۶۱ر-۶۲پ)، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۳×۲۲سم [ف: ۶-۱۷۲]

۲۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۹۶۲/۸

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: احمد بن حسین بن عبدالجبار بحرانی خطی، بی‌تا؛ با حاشیه‌ای از م د ح ره درباره مثنی از طوسی و نجاشی و دیگران؛ جلد: تیماج حنائی ضربی، ۳گ (۵۹پ-۶۱پ)، ۱۵ سطر (۸×۱۹)، اندازه: ۱۲×۲۱سم [ف: ۵-۱۰۹۳]

۲۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۴۸۵/۹

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی کا، بی‌تا؛ ۴گ (۷۵پ-۷۸ر)، ۱۳ سطر، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف: ۲-۹۲]

۲۳. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۲۹۳۹/۹

خط: نسخ، کا: محمد رضا آدریانی، بی‌تا؛ مصحح؛ جلد: تیماج قرمز،۲گ(۵۳ر-۵۴پ)، ۲۰سطر، اندازه: ۱۴×۲۰/۵سم [ف: ۸-۱۳۶]

← اصل مثنی الکوفی ← اصل المثنی بن ولید

● اصل محمد بن المثنی = کتاب محمد بن المثنی الحضرمی / حدیث / عربی

aṣl-u muḥammad-i-bn-il-muṯannā = k.-u muḥammad-i-bn-il-muṯannā al-ḥaḍramī

حضرمی، محمد بن المثنی

hazramī, mohammad ebn-e l-mosannā

این اصل که یکی از اصول اربعمائه شیعه است، مشتمل بر ۵۵ (و بعضاً ۴۵) حدیث به روایت ابومحمد هارون بن موسی بن احمد تلعکبری عن محمد بن همام عن حمید بن زیاد دهقان عن ابوجعفر احمد بن زید بن جعفر الازدی بزاز عن محمد بن المثنی بن قاسم حضرمی عن محمد بن شریح حضرمی، که با واسطه از ائمه (ع) نقل می کند.

آغاز: کتاب محمد بن المثنی الحضرمی بسمله، حدثنا الشیخ ابومحمد هرون بن موسی بن احمد التلعکبری ایده الله قال حدثنا محمدبن همام ... عن ذریح المحاربی عن ابی عبدالله علیه السلام قال قال صلوا الی جانب القبر قبر رسول الله (ص) و ان کانت صلوة المومن تبلغه اینما کان

انجام: و ألف مکروه من مکاره الآخرة و أیسره عذاب القبر

چاپ: به اهتمام میرزا حسن مصطفوی تبریزی، همراه چند اصل دیگر، تهران ۱۳۷۱ق و قم ۱۴۰۵ق

[الذریعه، ۱۶۶/۲، «اصل»، همانجا، ۳۶۴/۶ «کتاب الحدیث»؛ دنا ۱۰۶۹/۱ (۱۴ نسخه)؛ ن.ک.: «الاصول الاربعمائة» در این مجموعه]

۱. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۶۵۷/۶

آغاز و انجام: برابر

۵۵ حدیث؛ خط: نسخ، کا: عبدالرضا بن احمد جزائری، تا: یک‌شنبه ۱۱ صفر ۱۰۹۶ق؛ کاغذ: ترمه، جلد: میشن لایی قرمز، ۱۶ص (۱۲۶–۱۴۲)، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۲/۷×۱۹/۲سم [ف: ۵-۱۳۴]

۲. همدان؛ دانشگاه بوعلی؛ شماره نسخه: ۲۸۱/۶

خط: نسخ، کا: محمد ابراهیم بن نوروز علی آقائی کرابلی، تا: یک‌شنبه ۱۳ ربیع الاول ۱۱۰۰ق؛ جلد: گالینگور قهوه‌ای، ۹گ (۶۵ر–۷۳ر)، اندازه: ۱۲/۵×۱۹سم [ف: ۱۵۰]

۳. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۵۲۴۱/۶

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱ و ۱۲؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج مشکی، ۲۴ سطر (۸/۵×۱۴)، قطع: ربعی، اندازه: ۱۵/۵×۲۱سم [ف: ۱۵-۴۱۷۴]

۴. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۷۰۹۳/۶

۵۵ حدیث؛ خط: نسخ، کا: محمد علی بن ملا سلطان علی کزازی کواری، تا: قرن ۱۳؛ از روی خط عبدالرضا ابن احمد جزایری مورخ روز یک‌شنبه ۱۱ صفر ۱۰۹۶ از روی خط حر عاملی از روی نسخه شیخ نصرالله حسینی قزوینی مورخ ۱۰۱۵ در کربلا و از روی خط ملا رحیم شیخ الاسلام از روی نسخه منصور بن حسن بن حسین آبی در ۳۷۴ در موصل از روی نسخه ابوالحسن محمد بن حسن بن حسین بن ایوب قمی که از تلعکبری شنیده بوده است؛ مهر: اسدالله؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج سرخ لایی، ۱۹ سطر (۸×۱۵)، قطع: ربعی، اندازه: ۱۲×۲۰سم [ف: ۱۶-۴۵۳]

۵. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۸۴۶۱/۶

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ در آغاز یادداشت رجالی مختصری در شناخت مؤلفین به نقل از کتاب‌های رجالی با امضای «م د ح ر ح» آمده؛ جلد: تیماج سرمه‌ای، ۹گ (۵۲ر–۶۰پ)، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۳×۲۰/۵سم [ف: ۲۸-۵۵]

۶. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۰۹۹۴/۷

خط: نسخ، کا: عبدالمجید بن محمد مهدی، تا: ۱۲۴۳ق؛ کاغذ: نخودی فرنگی آهار مهره، جلد: تیماج زرشکی ضربی با ترنج و دو سرترنج منقش، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۱سم [اهدائی رهبر: ۲ اخبار۱-۱۲۴]

۷. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۹۶۱/۷

خط: نسخ، کا: عبدالوهاب بن حسن کاتب، تا: ۱۸ شعبان ۱۲۷۲ق [ف: ۵-۲۲۱]

۸. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۳۵۶۲۷

خط: نسخ، کا: اعجاز حسین، تا: ذیقعده ۱۲۷۷ق؛ اهدایی: رهبری، دی ۱۳۸۰؛ کاغذ: حنایی آهار مهره، جلد: مقوای روغنی دو رو با گل و برگ‌های زرین و عطف پارچه‌ای مخمل، ۱۱گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۴سم [اهدائی رهبر: ۲ اخبار۱-۱۲۳]

۹. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۹۲۹۵/۷

خط: نسخ، کا: محمود موسوی خوانساری، تا: ۱۲۸۳ق؛ ۵گ (۴۳ب–۴۸ر) [مختصر ف: ۶۵۶]

۱۰. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه: ۲۰۱۷/۷-عکسی

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ خوش، بی‌کا، تا: ۱۲۸۳ق؛ سپس یادداشتی: «آخر حدیث محمد بن مثنی الحضرمی بلغ مقابلته مع النسخة المکتوب منها و فیها بلغ مقابلته من نسخة الاصل ...»؛ ۱۲ص (۱۰۷–۱۱۸) [عکسی: ۱-۳۰]

۱۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۳۴۳۶۸

آغاز: برابر **انجام:** و اما القنبرة (کذا) فیقول لعن الله من یبغض اهل بیت رسول الله ... عبدالملک بن حکیم

خط: نسخ، کا: محمود بن عبدالعظیم خوانساری، تا: ۶ ذیقعده ۱۲۸۴ق؛ مقابله شده؛ اهدایی: رهبری، خرداد ۱۳۷۲؛ کاغذ: نخودی آهار مهره فرنگی، جلد: تیماج ضربی مشکی با ترنج و دو سرترنج، ۹گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۰×۱۵سم [اهدائی رهبر: ۲ اخبار۱-۱۲۲]

۱۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۳۳۲۶۴

خط: نسخ خوش، کا: خلیل بن محمد هاشم شیرازی، تا: شعبان ۱۳۰۷ق؛ اهدایی: رهبری، بهمن ۱۳۸۴؛ کاغذ: نباتی آهار مهره، جلد: گالینگور با عطف و گوشه تیماج، ۵گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۵/۲×۲۱سم [اهدائی رهبر: ۲ اخبار۱-۱۲۳]

۱۳. تهران؛ حقوق؛ شماره نسخه: ۱۸۲/۷-ج

خط: نسخ، کا: نصرالله قزوینی، تا: ۱۳۰۸ق؛ تملک: لطفعلی بن محمد کاظم در ۱۳۱۵؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج سرخ ضربی مقوایی، ۶گ (۳۸ر–۴۳ر)، ۱۷ سطر (۵/۵×۸)، اندازه: ۱۵×۲۲سم [ف: ۲۴۶]

۱۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ض ۱۱۶۰۵

خط: نسخ، کا: رضا سلطان آبادی، تا: ۱۳۲۲ق [الفبائی: ۵۰۱]

۱۵. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ض۲۰۸۷۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: احمد بن محمد رضا حسینی خوانساری، تا: ۱۳۲۵ق، اهدایی: رهبری، خرداد ۱۳۷۳؛ کاغذ: شکری، جلد: میشن مشکی، ۳گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۷/۵×۲۲سم [ف: ۲۶-۹۴]

۱۶. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۳۸۶۷۹

انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: احمد بن محمدرضا حسینی خوانساری، تا: ۱۳۲۵ق، اهدایی: رهبری، خرداد ۱۳۷۳؛ کاغذ: شکری، ۳گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۷/۵×۲۲سم [اهدائی رهبر: ۲ اخبار۱-۱۲۳]

۱۷. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۳۹۲۶/۱۳

آغاز: برابر؛ **انجام:** و اما القبره فتقول لعن الله من یبغض اهل بیت رسول الله (ص).

خط: نسخ، کا: حسین اهری، تا: ۵ ذیقعده ۱۳۳۶ق؛ ترقیمه: «کذا فی المنتسخ کتبه منصور بن حسن بن الحسین الآبی فی ذیحجه سنة اربع و سبعین و ثاثماة من نسخة ابی الحسن محمد بن الحسن القمی بالموصل»؛ مصحح؛ کاغذ: فرنگی، ۶گ (۷۶پ–۸۱پ)، ۲۳ سطر، اندازه: ۹×۱۸سم [ف: ۳۵-۳۳۹]

۱۸. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۳۹۴۶/۸
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: عبدالله بن محمد هشترودی تبریزی، تا: ۱۳۳۸ق، جا: نجف؛ فاقد جلد، ۸گ (۳۴پ-۴۱ر)، ۱۶ سطر [ف: ۳۷-۵۴۲]

۱۹. قم؛ مفتی الشیعه؛ شماره نسخه: ۲/۱۳
خط: نسخ، کا: سید ابوالقاسم (المحرر) نجفی اصفهانی، تا: ۱۳۳۹ق؛ جلد: تیماج قرمز، ۵گ (۱۷۲ر-۱۷۷ر)، ۱۹-۲۰ سطر، اندازه: ۱۶/۵×۲۰/۵سم [ف: ۱۱]

۲۰. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۲۷۱۴/۶
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: محمد علی بن رمضان احمدیان نجف آبادی، تا: ۱۳۷۲ق؛ محشی، مصحح، رکابه‌دار، صورت خط نسخه‌ای که نسخه چاپی از روی آن چاپ شده بدین گونه آمده است: «بلغ النسخة مقابلة مع نسخة المکتوب منها و فیها بلغ مقابلة مع نسخة الاصل ثم کان سطراً خالیاً من السواد و الکتاب بیاضاً ثم قال حدثنی ... الخ»؛ کاغذ: فرنگی، ۹ص (۵۴-۶۲) ۱۲ سطر، اندازه: ۱۰×۱۲سم [ف: ۳۲-۳۱۶]

۲۱. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۲۹۵۸/۶
خط: نسخ، کا: محمد بن حسن بن عبدالله کاتب، بی‌تا؛ کاغذ: پسته‌ای، جلد: میشن سیاه ضربی مقوایی، ۷گ (۵۰پ-۵۶پ)، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۳×۲۲سم [ف: ۶-۱۷۲]

۲۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۲۹۳۹/۶
خط:نسخ،کا:محمد رضا آدریانی،بی‌تا؛مصحح؛ جلد: تیماج قرمز، ۶گ (۴۳ر-۴۸پ)، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۴×۲۰/۵سم [ف: ۸-۱۳۵]

۲۳. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۴۸۵/۶
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ ۹گ (۶۱پ-۶۹پ)، ۱۳ سطر، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف: ۲-۹۱]

۲۴. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۹۶۲/۶
آغاز: برابر؛ **انجام:** و اما القنبرة فنقول لعن الله من یبغض اهل بیت رسول الله صلی الله علیه و آله. و الحمدلله رب العالمین و صلی الله علی محمد و آله اجمعین (یشتمل هذا الکتاب علی کتاب عبدالملک بن حکیم و کتاب مثنی بن الولید الحناط و کتاب خلاد السندی و کتاب حسین بن عثمان و کتاب عبدالله بن یحیی الکاهلی و کتاب سلام بن ابی عمیرة و خبر فی الماحم و علی شیء من نوادر علی بن اسباط روایة الشیخ ابی محمد هرون بن موسی التلعکبری عن ابی العباس بن سعید الهمدانی فی کتاب احمد بن محمد عبدالملک بن حکیم-کذا فی المنتسخ کتبه منصور بن الحسن بن الحسین الابی فی ذیحجه سنة اربع و سبعین و ثلثمائة من نسخة ابی محمد بن الحسن بن الحسین بن ایوب القمی
خط: نسخ، کا: احمد بن حسین بن عبدالجبار بحرانی خطی، بی‌تا؛ با حاشیه‌ای از م ح د ره از علامه و نجاشی درباره این حضرمی در ۴۹ر و دو حاشیه دیگر از همو در ۵۳پ-۵۵ر؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج حنائی ضربی، ۹گ (۴۹ر-۵۷ر)، ۱۵ سطر (۸×۱۹)، اندازه: ۱۲×۲۱سم [ف: ۵-۱۰۹۱]

● اصل المرام فی طهارة ما یخرج من الامام / فقه / فارسی

aṣl-ul marām fī ṭahārat-i mā yuxraj-u min-al imām

علی نقی بن محمد تقی، ق۱۳ قمری

ʻalī naqī ebn-e mohammad taqī (- 19c)

دلایل مختلفی می‌آورد در اثبات طهارت خون و ... که از ائمه اطهار خارج می‌شود و به اشکالات و شبهات دراین زمینه پاسخ می‌دهد. رساله‌ای درباره بحث مذکور موسوم به «قواطع الالهام» از میرزا ابوالقاسم موسوی زنجانی (-۱۲۹۲ق) درکتابخانه آیة الله گلپایگانی فهرست شده است.

قم؛ طبسی؛ شماره نسخه: ۴۷۵
آغاز: بسمله الحمدلله الذی طهر قلوبنا بنور ولایة اولیائه ... اما بعد چنین گوید بنده خاطی علی نقی بن محمد تقی غفرالله له ولوالدیه ولجمیع المؤمنین ... که مسأله طهارت بول وغایط وخون ومنی ائمه اطهار علیهم صلوات الله الملک الغفار از مسائل مهمه است؛
انجام: همچنین خون خدا پاک است نه نجس واینجا نیز بهمین چند دلیل اکتفا میشود والا ادله نقلیه نیز ازاین قبیل بسیار است وصلی الله علی محمد وآله ... ابدالابدین ودهر الداهرین آمین آمین رب العالمین
خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، تا: قرن ۱۳؛ در اول نسخه یادداشتی از مؤلف با مهر «علی نقی ۱۲۴۱» (بیضی)؛ ۳۷گ، ۱۱ سطر، اندازه: ۱۱×۱۵/۵سم [ف مخ: ۱-۴۴]

● اصل من اصول القدماء / حدیث / عربی

aṣl-un min usūl-il qudamā’

احادیثی از اصول اربعمائة است که از محمد بن صدقه روایت می‌کند، نام صاحب اصل در نسخه‌ها نیامده و در منابع موجود نیز به دست نیامد.
آغاز: بسمله، الحمد لله رب العالمین ... و بعد قال المصنف من کلام الامام علی بن موسی الرضا (ع) و علی آبائه السلام، عن محمد بن صدقة قال: قال لی الرضا (ع)
انجام: بعث الله الیهما حوران من الجنة، ناعمة و مدیة و امره ان یزوج ناعمة من هابیل و مدیة من هبة الله فزوجها ایاهما، فتزاوجا فکانت تزویج بنات العلم.
[ن.ک.: «الاصول الاربعمائة» در همین مجموعه]

همانند:

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۴۶۷۹/۷
آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: سید کاظم طباطبائی «آقا میرزا»، تا: ذیحجه ۱۲۷۲ق؛ افزودگی‌هایی از روضه کافی بعد از انجام در چند برگ آمده است، مصحح؛ کاغذ: فرنگی آهار مهره، ۴گ (۷۵پ-۷۸پ)، ۱۶ سطر، اندازه: ۸×۱۴/۵سم [ف: ۳۷-۱۷۴]

۲. قم؛ مؤسسه آیة الله بروجردی؛ شماره نسخه: ۲۸۸/۱۱

آغاز: برابر

خط: نسخ، کا: محمد علی اصفهانی، تا: ۱۲۷۷ق؛ مصحح؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱گ (۱۵۲ر-۱۵۳ر)، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۲سم [ف: ۱-۱۶۷]

۳. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه: ۵۲۲/۱-عکسی

آغاز و انجام: برابر

خط: تحریری، کا: حسین بن محمد تقی طبرسی، تا: ۸ شوال ۱۲۷۹ق، جا: نجف؛ ۶گ (۱پ-۶ر) [عکسی: ۲-۲۹]

۴. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۲۱۱۹/۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: حسن، تا: ۱۴ صفر ۱۳۲۵ق؛ از روی نسخه پدرش محمد مهدی بن علی بن یوسف حسینی طباطبائی؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج حنایی مقوایی عطف قهوه یی، ۱۱گ (۱ر-۱۱پ)، ۲۳ سطر (۱۰×۱۹/۵)، اندازه: ۱۸×۲۵/۵سم [ف: ۸-۷۵۹]

۵. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه: ۱۷۶۴/۵

آغاز: برابر

بی‌کا، تا: ۱۳۶۵-۱۳۶۶ق؛ ۶گ، اندازه: ۷×۱۳سم [ف: ۳-۱۳۰]

● الاصل «الموضوع لنا ان نصل خطا ...» / ریاضیات / عربی

al-aṣl-u «al-mawḍū'-u la-nā in naṣil xaṭṭ-an ...

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۶۶۱۶/۴۷

الاصل «الموضوع لنا ان نصل خطا مستقیما بین نقطتین فانهما تلتقیان فی جهة» (رسالة فی). گویا حاشیه‌ای است بر تحریر اصول اقلیدس طوسی؛ بی‌کا، تا: ۱۰۷۱ق؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج تریاکی ضربی مقوایی، ۲گ (۲۱۳ر-۲۱۴پ)، ۲۷ سطر (۱۰×۲۱) قطع: رحلی، اندازه: ۱۸×۳۱سم [ف: ۱۶-۳۱۲]

● اصل ناشناخته / حدیث / عربی

asl-e nāšenāxte

دو مجموعه از «اصل»ها در کتابخانه آیت الله مرعشی قم به ش ۴۸۵ (مرعشی ۸۹/۲) و ش ۲۹۳۹ (مرعشی ۱۳۵/۸) هست که این «اصل» در میان آنها نیست. به الذریعه (۱۲۵/۲-۱۶۷) مراجعه شود.

آغاز: بسمله. لاشعث عن موسی بن اسماعیل بن موسی بن جعفر عن ابیه عن آبائه (ع) قال قال رسول الله (ص) راحة الثوب طیه و راحة البیت کاسه (کاسته). و قال (ع) الرفق کرم و الحلم زین و الصبر خیر مرکب. و قال (ع) الرهن یزک اذا کان مرهوناً

تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه: ۲۰۱۷/۱۷-عکسی

آغاز: برابر؛ **انجام:** «الهاء» حدثنا محمد بن الحسین عن محمد بن الحسن عن محمد الحسن الصفار (الی هنا وجد).

بر فراز نسخه به خامه نویسنده آمده است: این یکی از «اصل»های شیعی است که به خامه عبدالله بحرانی نگارنده «العوالم»یافتم و به نام صاحب «اصل» دست نیافتم؛ خط: نستعلیق تحریری، بی‌کا، تا: ۱۲۸۳ق؛ افتادگی: انجام؛ ۱۲ص (۱۸۶-۱۹۷) [عکسی: ۱-۳۱]

● اصل نفی العسر و الحرج / فقه / عربی

aṣl-u nafy-il-'usr wa-l-ḥaraj

رساله کوتاهی است در اصل نفی العسر و الحرج.

قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۴۰۰۱/۴-۲۰/۱۲۱

آغاز: الحمد لله رب العالمین وصلی الله علی محمد وآله اجمعین من جملة القواعد المتداولة فی کلماتهم المسلمة؛ **انجام:** وامتاز هذه العمومات عن غیرها فی اثبات الاحکام الشرعیة وعلیک بالتامل فیها و استنباط الاحکام الشرعیة منها فی مواردها والحمد لله.

خط: تحریری، بی‌کا، تا: در عصر مؤلف، جلد: تیماج قهوه‌ای، سوخت با ترنج با سر و نقش گل و بوته داخل آنها مجدول، ۵گ، ۲۲ سطر، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: ۱-۳۸۶]

● اصناف الاخبار التی یخبر بها کثیرون / درایه / عربی

aṣnāf-ul axbār-il latī yuxbir-u bi-hā kaṯīrūn

ابن سمح، حسن بن سهل، -۴۱۸ ؟ قمری

ebn-e samh, hasan ebn-e sahl (- 1028)

بهترین رساله‌ای است که درباره متواترات نگاشته شده و مؤلف آن دارای رساله‌ای است به نام «جواب الحسن بن سهل بن غالب السمح عن السئول عن الغایة التی ینحو الانسان نحوها بالتفلسف». مؤلف باید از فیلسوفان قرن چهارم و پنجم باشد و او باید همان شارح کتاب «الطبیعة ارسطو» ابوعلی حسن بن السمح در گذشته ۴۱۸ باشد (دیباچه چاپ بدوی).

چاپ: مجله مقالات و بررسیها، به اهتمام محمد تقی دانش پژوه، ج ۱، ش ۳/۴، ۱۳۵۰ش، ۴۲-۴۴

[دیباچه دانش پژوه بر تبصره ساوی ص ۳۷]

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۱۳۴۶-ف

نسخه اصل: موزه بریتانیا ش ۷۴۷۳؛ بی‌کا، تا: ۴۳۹ق؛ ۱۷گ (۲۳پ-۴۰ر) [فیلمها- ف: ۱-۳۶۴]

● **أصناف الحروف** / نحو / عربی

'aṣnāf-ul-ḥurūf

قزوینی، محسن بن محمد طاهر، -۱۱۵۰ قمری

qazvīnī, mohsen ebn-e mohammad tāher (- 1738)

رساله مختصری است در اصناف حروف (اضافه) و انواع آن در نحو که حروف را ۳۳ نوع ذکر کرده و صنف اول را حروف جر قرار داده و به شرح آن پرداخته و به همین صورت سایر اصناف را شرح نموده است عناوین اصناف عبارت اند از: ۱. حرف الجر؛ ۲. الحروف المشبه بالافعال؛ ۳. حروف العطف؛ ۴. حروف النفی؛ ۵. حروف الصلة؛ ۶. حروف النداء؛ ۷. حروف الجواب یقال لها الایجاب؛ ۸. حروف التحضیض؛ ۹. حروف الاستثناء؛ ۱۰. حروف الندبة؛ ۱۱. حروف الناصبة؛ ۱۲. حروف التوکید؛ ۱۳. حروف التنبیه؛ ۱۴. حروف الامتناع؛ ۱۵. حرفا التفسیر و هما ای و ان؛ ۱۶ حروف الامتناع؛ ۱۷. حروف الاستفهام؛ ۱۸. حروف الاستقبال؛ ۱۹. حرفا الخطاب و هما الکاف و التاء؛ ۲۰. حرفا الوقف و هما السین و الهاء؛ ۲۱. حروف التقریب و یقال له التوقیع و هی قد؛ ۲۲. حروف التفصیل و هی اما؛ ۲۳. حروف الردع و هی کلا و لیت؛ ۲۴. حروف التذکر و هی حروف المد و اللین؛ ۲۵. حرف السکت و هی الهاء؛ ۲۶. حرف النهی و هی لا؛ ۲۷. حروف الکف وهی ما؛ ۲۸. حروف التعلیق و هی ستة، اللام و کی و الباء و من و الکاف و فی؛ ۲۹. حروف الشرط و هی ثلاثه، ان و اما و اذ؛ ۳۰. حرفا التانیث و هما التاء و الالف؛ ۳۱. التنوین؛ ۳۲. حروف الانکار و هی الیاء و الواو و الهاء؛ ۳۳. اللامات.

آغاز: بعد حمد لله یقول المستضیء بنور الله الباهر ... اصناف الحروف علی المشهور ثلاث و ثلاثون

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۱۳۷۰/۳

آغاز: برابر؛ **انجام:** وهی نهایة ما نصل الیه عدة حروف الحروف الحرف و هی حرف واحد لا غیر و هو لکن

خط: نسخ، کا: محمد حسین بن شیخ احمد، تهرانی، تا: حدود ۱۲۳۴ق؛ مصحح، در پایان مطالبی در خصوص رساله احمدیه شیخ بهاء الدین عاملی آمده و احتمالاً سر آغاز یک شرح برای کتاب صمدیه باشد؛ کاغذ: فرنگی، آهار مهره، ۳گ (۹۳-۹۵)، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۰×۱۵سم [ف: ۲۸-۶۱۵]

۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۷۳۰۲ ض

بی‌کا، تا: ۱۲۵۶ق [د.ث]

← اصناف الحمیات ← الحمیات

● **اصناف العارفین باحوال العالم و مبدئه (فائدة فی بیان)** / عرفان و تصوف / عربی

aṣnāf-ul 'ārifīn bi-aḥwāl-il 'ālam wa mabda'-ih (fā'idat-un fī bayān)

صدرالدین شیرازی، محمد بن ابراهیم، ۹۷۹-۱۰۵۰ قمری

sadr-od-dīn-e šīrāzī, mohammad ebn-e ebrāhīm (1572-1641)

مؤلف عرفا را به صنف تقسیم کرده است و گویا این فائده بندی از کتاب‌های ملاصدرا باشد.

تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۵۹۴/۳

آغاز: فائدة نفسیة، قال المحقق الطوسی شارحا مقامات العارفین ان المعارف ... (پس از ۸ سطر): اقول العارفون باحوال العالم و مبدئه علی اصناف ثلثة؛ **انجام:** مع ان التطویل فی مثل هذا المقال یوجب سفسطة الجهال تم ملاصدرا

خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، تا: حدود ۱۲۰۶ق؛ کاغذ: فستقی، جلد: میشن قهوه‌ای نو، ۲ص (۲۸۸-۲۹۰)، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۳/۷×۲۰/۱سم [ف: ۵-۹۸]

● **اصناف العباد** / عرفان و تصوف / عربی

aṣnāf-ul-'ibād

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۹۴۶۶/۱۳۱

به نقل از ذوالنون مصری (از المنهاج)؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱، ۱گ (۲۸۱) [مختصر ف: ۶۸۴]

● **اصناف العلاقات المصححة للتجوز** / معانی بیان-عربی

aṣnāf-ul-'alāqāt-il-muṣaḥiḥa li-t-tajawwuz

کاشانی، محمد تقی بن حسین، ۱۲۳۶-۱۳۲۱ قمری

kāšānī, mohammad taqī ebn-e hoseyn (1821-1903)

قم؛ حجتیه؛ شماره نسخه: ۷۰۴/۲

خط: نسخ و نستعلیق، کاتب = مؤلف، تا: ۱۲۵۸ق؛ قطع: خشتی [ف: ۱۲۲]

● **اصناف الکتاب** / متفرقه / عربی

aṣnāf-ul-k.

بطلیوسی، عبدالله بن محمد، ۴۴۴-۵۲۱ قمری

batalyūsī, 'abd-ol-lāh ebn-e mohammad (1053-1128)

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۳۳۲/۳-ف

نسخه اصل: یوسف آغا ش ۵۹۰۳/۴۸۷۹؛ بی‌کا، بی‌تا؛ ۱۳گ (۵-۱۷) [فیلمها- ف: ۱-۴۵۵]

● **اصناف مردم** / اخلاق / فارسی

asnāf-e mardom

خاقانی، بدیل بن علی، ۵۲۰–۵۹۵ ؟ قمری

xāqānī, badīl ebn-e ʻalī (1127-1199)

گفتاری است منسوب به حکیم خاقانی در بیان صفات خاصه مردم هر سرزمین.

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۶۲۷۱/۹

خط: شکسته نستعلیق، کا: محمد طاهر، تا: ۱۲۹۱ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج قرمز، ص۱۹دفتر، ۱۳سطر قطع: خشتی، اندازه: ۱۷×۲۱/۵سم [ف: ۱۹–۲۴۴]

● **اصناف مردم = تقسیم مردم از حیث عقل عملی و نظری** / اخلاق / فارسی

asnāf-e mardom = taqsīm-e mardom az heys-e ʻaql-e ʻamalī va nazarī

بابا افضل کاشانی، محمد بن حسین، -۶۶۷ ؟ قمری

bābā afzal-e kāšānī, mohammad ebn-e hoseyn (- 1269)

گفتاری در چند خط، در تقسیم مردم به دو گروه دارندگان خرد عملی و خرد نظری.

آغاز: مردم در پایه عقل عملی بر دو مرتبه‌اند اول مرتبه اهل حرفت و حاذقان در صنعت و پیشه وران و استادان ماهر

انجام: دوم مرتبه منزل اقصی و نهایت همه جست و جویست و آن عمل و خلق و علم است که انبیا را علیهم السلام بوده است.

چاپ: مصنفات افضل الدین محمد مرقی کاشانی، به تصحیح مجتبی مینوی و یحیی مهدوی (تهران، خوارزمی: ۱۳۶۶ (چاپ دوم)) (ص ۶۴۴)

[دنا ۱/۱۰۷۰ (۱۲ نسخه)؛ نسخه‌های منزوی ۷۴۰؛ شماره ۱۹ مصنفات؛ فهرستواره منزوی ۷۹/۶]

۱. تهران؛ ادبیات؛ شماره نسخه: ۱۴۵/۱۸ حکمت

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۹ و ۱۰؛ جلد: تیماج مشکی یک‌لا، قطع: وزیری [ف: ۲–۴۳]

۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۱۹/۲۴۰۱/۵

آغاز: برابر

خط: نستعلیق، کا: رضا بن موسی کشمیری، تا: قرن ۱۱، جا: طوس؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج عنابی، ۲۸ سطر (۱۳/۵×۱۹/۵)، اندازه: ۱۸×۲۴/۵سم [ف: ۹–۱۰۱۵]

۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۳۹۸۲/۱۸

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: اصفهان شکری آهار مهره، جلد: تیماج قرمز، ۸ص (۳۲۲–۳۳۰)، ۱۶ سطر، قطع: رقعی، اندازه: ۱۰×۱۹سم [ف: ۱۰–۲۱۴۸]

۴. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۴۱۹۱/۹

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: ترمه، ۱گ (۱۶۱پ)، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۰/۶×۱۸/۸سم [ف: ۷–۲۴۵]

۵. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۵۰۳۱/۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ خوب، کا: محمد علی متخلص به‌عبرت نائینی، تا: دوشنبه ۱۳ ذیقعده ۱۳۴۷ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی ضربی، ۲ص (۵–۶)، ۱۸ سطر (۸×۱۶)، اندازه: ۱۴×۲۲سم [ف: ۱۴–۳۳۷]

۶. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۴۸۰۵/۱۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج قرمز، اندازه جلد: ۲۹×۱۶، ۴۹گ [ف: ۱۳–۲۰۸]

۷. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه: ۲۹۱۲/۳۰

بی‌کا، بی‌تا؛ ۱گ (۱۳۹) [ف: ۵–۴۶۰]

۸. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۴۲۸/۱

آغاز و انجام: برابر

بی‌کا، بی‌تا]ف: ۳–۳۳۱]

۹. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۶/۲۲۶۷/۶

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ در هامش؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج تریاکی گرد، اندازه: ۱۸/۵×۲۸/۵سم [ف: ۹–۹۱۸]

● **اصناف موحدین** / کلام و اعتقادات–فارسی

asnāf-e movahhedīn

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۴۲۴۳/۱

آغاز: بسمله. من کلام زبدة المحققین شیخ حسین سلمه الله تعالی الحمد الله الاحد المنفرد فی دیمومیة ملکه و سلطانه ... .بباید دانست که اصناف موحدین ... منقسم بر پنج فرقه است؛ **انجام:** رخت خطی کشیده از نکویی××که از ما نیست بیرون خوب رویی والسلام

از شیخ حسین؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۶۹ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج تریاکی، ۵گ (۱–۵)، ۱۱ سطر (۶×۱۳)، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف: ۱۳–۳۲۱۲]

● **اصناف الناس و اهل الاقالیم و البلاد** / جغرافیا / عربی

aṣnāf-un nās wa ahl-il aqālīm-i wa-l bilād

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۹۰۸۰/۴

آغاز: اعلم ان جمیع الناس فی مشارق الادض و مغاربها و جنوبها و شمالها و ان کانوا نوعا واحدا یتمرون بثلاثة اشیاء الاخلاق و الصور؛ **انجام:** لعدم استعدادهم و استحقاقهم بما غلبت سجایاهم الهیمیة اعاذنا الله من ذلک.

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲، در زمان سلطنت شاه سلطان

حسین صفوی بین سال‌های ۱۱۰۵–۱۱۳۵ق کتابت شده؛ بالای برگ ۱۳۲ر عبارت «یا کبیکج» آمده؛ کاغذ: فرنگی نخوی آهار مهره ته‌نقش‌دار، جلد: تیماج قهوه‌ای مجدول، ۲گ (۱۰۷ر–۱۰۸ر)، اندازه: ۱۳/۷×۱۹/۷سم [ف: ۲۹/۲–۷۱۵]

● **اصناف النساء** / متفرقه / عربی

aṣnāf-un nisā’

ابن سینا، حسین بن عبدالله، ۳۷۰؟–۴۲۸ قمری

ebn-e sīnā, hoseyn ebn-e ‘abd-ol-lāh (981-1038)

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۵۷۳/۲۷–ف

نسخه اصل: لالا اسماعیل ش ۴۸۷ر؛ بی‌کا، تا: قرن ۸؛ ۱گ (۲۲۷پ–۲۲۸ر) [فیلمها- ف: ۱–۵۰۴]

● **اصنام سبعه** / کیمیا / فارسی

asnām-e sab‘e

بلیناس حکیم

balīnās-e hakīm

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ض۱۰۸۵۵

آغاز: بسمله. بر رای حکیم بلیناس در ترکیبی مرتفع در وقت زر و نقره؛ **انجام:** و بر وصیت من کار کنید تا به مطلب برسید انشاء الله تعالی قد تم هذا الکتاب بعون ... ذیحجه سنه ۱۲۹۸

خط: مختلف، بی‌کا، تا: ۱۲۹۸ق [الفبائی: ۵۴]

● **الاصول = اصول الکیمیا = الکیمیا** / کیمیا / عربی، فارسی

al-uṣūl = uṣūl-ul-kīmyā = al-kīmyā

جابر بن حیان، ۱۲۰–۱۹۸ ؟ قمری

jāber ebn-e hayyān (739-814)

مؤلف در دیباچه می‌گوید: «قد ذکرنا فی کتابنا هذا اصول الاعمال فی هذا الصناعة الموسومة ... بالکیمیا ... و قد سمیناه کتاب الاصول». با سربندهای باب: تدبیر الزرنیخ، عمل الزیبق الحی، تدبیر الاحمر، تدبیر ماء الشعر، عمل النوشادر ... .

آغاز: حمدله. صلاة. و بعد، فانه یجب علی من نظر فی هذا الکتاب، ان یحمدالله و یسأله أن یرزقه فیه ... فنقول و نبدء بعون الله و برکته ... انا قد ذکرنا فی کتابنا اصول الاعمال فی هذه الصناعة ...

انجام: قد اتینا علی جمیع ما وعدنا فیه فی صدر الکتاب و انتمناه فقد وفینا فی المیعاد. و هذا آخر الکتاب. تمت.

[دنا ۱۰۷۱/۱ (۲ نسخه)؛ الذریعه ۲۱۱/۲و ۱۹۷/۱۸؛ زرکلی ۱۰۳/۲؛ فهرست نسخه‌های منزوی ۷۰۱/۱]

۱. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۱۶۸۶/۵

انجام: ان الله تعالی فان احببت ان تطبخه کما یطبخ الزیت بما القلی و تصفیه عنه الی ان یتم بیاضه فهو الاخر.

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: پسته‌ای، جلد: میشن سرخ، ۲۰ قطع: [ف: ۵–۳۳۲]

۲. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه: ۲۱۲/۶

آغاز: برابر، آغاز ترجمه: به نام خدای بخشاینده مهربان، پروردگارا میسر کن؛ **انجام:** برابر، انجام ترجمه: و این آخر کلام است و السلام. تمام شد کتاب اصول

با ترجمه زیرنویس فارسی؛ خط: نسخ پخته و نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ ۳۲گ (۷۱–۱۰۲پ) [ف: ۱–۲۰]

۳. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه: ۲۱۲۷/۳–عکسی

آغاز و انجام: برابر

خط: تحریری، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ در چند جا عبارت «قال جابر» دارد، با یادداشت کتابدار «احتمالاً به خط مرحوم آقای اول»؛ ۲۵ص (۱۷–۴۱) [عکسی: ۱–۳۱]

۴. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۴۵۴۱/۴–۲۳/۶۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** و اعلم ان الانسان ان لم یکن فیلسوفا و لا یری من کتب فلسفیه و لا کتابنا المائة لم یحصل کثیرا فائدته من علم المیزان و هذه هو الحواشی التی تسمع بها فاعرفه و اعمل بحسبه فضل انشاءالله تعالی تمت والسلام.

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج مشکی ساده عطف تیماج مشکی، ۷گ، ۲۴ سطر، اندازه: ۱۷×۲۲سم [ف: ۶–۳۲۸۷]

۵. مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه: ۵۸۸/۵

آغاز: الحمدلله رب العالمین و الصلوة علی سیدنا محمد النبی و آله و سلم تسلیماً کثیرا؛ **انجام:** ولا فی کتبنا المائة لم یحصل کثیرا فایدته فی علم المیزان و هذه الحواشی التی تسمی بها فاعرفه و اعمل بحسبه تصل انشاء الله

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ محشی؛ جلد: چرم زرد، ۷گ (۵۱پ–۵۸پ)، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۱×۱۷سم [مؤید: ۲–۹۶]

● **الاصول = فی اصول الهندسه و الحساب = کتاب الاصول** / ریاضیات / عربی

al-uṣūl = fī uṣūl-il-hindisa wa-l-ḥisāb = k.-ul-uṣūl

اقلیدس، ۳۰۶–۲۸۳ قبل میلاد

oqlīdos (-306--283)

مترجم: اسحاق بن حنین ۲۱۵–۲۹۸ قمری

«اصول» در هندسه از مصنفات مهمه اقلیدس صوری مهندس یونانی است که حنین بن اسحق طبیب آن را از یونانی به عربی ترجمه کرده و ثابت بن قرة بن مروان حرانی آن را اصلاح نموده است، مشتمل بر پانزده «مقاله» که دو مقاله اخیر را از ملحقات شمرده‌اند. قفطی می‌گوید اقلیدس مظهر هندسه و معروف به صاحب «جومطریا» بوده و نام کتابش به‌یونانی «استروشیا» یعنی اصول علم هندسه است، این کتاب را حکمای یونان «ارکان» و

رومیان «استقصات» و اسلامیون «اصول» نامیده‌اند. ابن الندیم در «الفهرست» می‌نویسد «نقله الحجاج بن یوسف بن مطر نقلین احدهما یعرف بالهارونی و هو الاول و نقلاً ثانیاً و هو المامونی و علیه یعول». ریاضیون بر این کتاب شروح بسیار نوشته‌اند.

آغاز: النقطة هی شیی مالا جزء له و الخط هو طول لاعرض له و نهایتا الخط نقطتان

[دنا ۱۰۷۱/۱ (۴ نسخه)]

شرح و حواشی:

۱- شرح اصول اقلیدس؛ کرابیسی، احمد بن عمر (۳-)

۲- اصلاح کتاب اصول اقلیدس = زیادات عباس بن سعید فی المقالة الخامسة من کتاب اقلیدس؛ جوهری، عباس بن سعید (-۲۱۸)

۳- شرح صدر المقالة العاشرة من کتاب اقلیدس؛ اهوازی، محمد بن حسین (۲۹۰-۳۶۰)

۴- رسالة الی ابی الریحان البیرونی (الاولی)؛ ابن عراق، منصور بن علی (-۴۲۵)

۵- مختصر الاصول الهندسیة؛ ابن سینا، حسین بن عبدالله (۳۷۰-۴۲۸)

۶- حاشیة تحریر اقلیدس؛ ابن هیثم، حسن بن حسن (۳۵۴-۴۳۰)

۷- حل الشکوک من کتاب الاقلیدس فی الاصول؛ ابن هیثم، حسن بن حسن (۳۵۴-۴۳۰)

۸- شرح المقالة العاشرة من کتاب اقلیدس فی اصول المقادیر؛ فرید غیلانی، عمر بن علی (-۵۸۲)

۹- اصلاح اصول اقلیدس؛ اثیرالدین ابهری، مفضل بن عمر (-۶۶۰)

۱۰- تحریر اصول اقلیدس = تحریر اصول الهندسة و الحساب = تحریر اقلیدس؛ نصیرالدین طوسی، محمد بن محمد (۵۹۷-۶۷۲)

۱۱- حاشیة تحریر اصول اقلیدس؛ نصیرالدین طوسی، محمد بن محمد (۵۹۷-۶۷۲)

۱۲- اصول موضوعه اقلیدس؛ قطب الدین شیرازی، محمود بن مسعود (۶۳۴-۷۱۰)

۱۳- تحریر اصول اقلیدس (ترجمه) = ترجمه اصول اقلیدس؛ قطب الدین شیرازی، محمود بن مسعود (۶۳۴-۷۱۰)

۱۴- الاصول (مختصر) = تلخیص اقلیدس؛ چغمینی، محمود بن محمد (-۷۴۵)

۱۵- حاشیة تحریر اصول اقلیدس؛ جرجانی، علی بن محمد (۷۴۰-۸۱۶)

۱۶- شرح تحریر اصول اقلیدس؛ دوانی، محمد بن اسعد (۸۳۰-۹۰۸)

۱۷- حاشیة تحریر اصول اقلیدس؛ میبدی، حسین بن معین الدین (-۹۱۱)

۱۸- تعلیقة علی تحریر اقلیدس = رسالة فی الزاویة؛ خفری، محمد بن احمد (-۹۵۷)

۱۹- شرح تحریر اصول اقلیدس = شرح المقالة العاشرة من اصول اقلیدس؛ یزدی، محمد باقر بن زین العابدین (-۱۱)

۲۰- تقریر التحریر؛ مهندس لاهوری، خیرالله بن لطف الله (-۱۲)

۲۱- شرح المقالة العاشرة من اصول اقلیدس؛ نراقی، ابوتراب بن احمد (-۱۳)

۲۲- حاشیة المقالة العاشرة من أصول الهندسة و الحساب؛ طبری، محمد کاظم بن رضا (-۱۳)

۲۳- حاشیة تحریر اقلیدس؛ حسینی، موسی بن فضل الله (-۱۳)

۲۴- توضیح الاشکال = شرح تحریر اقلیدس؛ نراقی، مهدی بن ابی ذر (۱۱۲۸-۱۲۰۹)

۲۵- حاشیة تحریر اصول اقلیدس؛ یزدی حائری، محمد باقر بن مرتضی (۱۲۳۹-۱۲۹۸)

۲۶- حاشیة تحریر اصول اقلیدس؛ زنجانی، ابراهیم بن ابو الفتح (-۱۳۵۱)

۲۷- حاشیة تعلیقة تحریر اقلیدس؛ دیزجی زنجانی، اسمعیل بن ابراهیم (۱۳۰۹-۱۳۷۸)

۲۸- توضیح التحریر؛ دیزجی زنجانی، اسمعیل بن ابراهیم (۱۳۰۹-۱۳۷۸)

۲۹- ملخص تحریر اقلیدس = تلخیص تحریر اقلیدس؛ حسینی، زین العابدین بن محمد

۳۰- شرح صدر المقالة العاشرة من کتاب اقلیدس؛ خازن، ابوجعفر

۳۱- تحریر اصول اقلیدس (ترجمه)؛ جزی استرآبادی، محمد تقی بن علی

۳۲- حاشیة تحریر اصول اقلیدس

۳۳- مقدمات تحریر اقلیدس للطوسی

۳۴- حواش علی الاصول لاقلیدس

۳۵- شرح تحریر اصول اقلیدس (دو عنوان متفاوت)

۳۶- حاشیة توضیح الاشکال

۳۷- تحریر اصول اقلیدس (ترجمه) (دو عنوان متفاوت)

۳۸- شرح تحریر اصول اقلیدس

۳۹- الاصول (منتخب) = منتخب کتاب اقلیدس

۴۰- شرح تحریر اصول اقلیدس (سه عنوان متفاوت)

۴۱- حاشیة تحریر اصول اقلیدس (دو عنوان متفاوت)

۴۲- حاشیة تحریر اصول اقلیدس (سه عنوان متفاوت)

۴۳- مصادرة المقالة السادسة من اصول اقلیدس (مقالة فی..)

۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۲۱۲۰

خط: نسخ کهن، بی‌کا، بی‌تا؛ دارای علامت بلاغ، در پایان تاریخ ۳۴۳ دیده می‌شود بدین‌گونه: «تمت المقاله السابعة من کتاب اقلیدس فی الاصول نقل اسحق بن حنین و اصلاح ثابت بن قرة الحرا فی سنة ثلاث و اربعین و ثلاث منة من الهجرة»، شش برگ از کراسه ۱۲ است، نسخه از نیمه شکل ک مقاله ۷ است تا شکل لط آن که آخر آن است؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: مقوا پوشیده با پارچه زری، ۶گ، ۱۹ سطر (۱۲×۱۷/۵) سطر، اندازه: ۱۷×۲۴سم

[ف: ۸-۷۶۰]

۲. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۳۵۸۶

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۷؛ با کراسه شمار هشت برگی؛ کاغذ:

دولت آبادی، جلد: میشن سیاه ضربی، ۲۴۱گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۶/۶×۲۳/۸سم [ف: ۱-۳۷]

۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۵۴۸۰/۱

آغاز: المستقیم یمر بمرکز الدایرة و ینتهی فی الجانبین الی الخط المحیط بها؛ **انجام:** و ذلک ما اردنا ان نبین. تمت المقالة التاسعة و هی ثمانیة و ثلاثون شکلا

خط: نسخ، بی‌کا، تا: محرم ۱۰۷۸ق؛ افتادگی: آغاز؛ دارای اختصارات نام‌های اشکال؛ جلد: چرم قهوه‌ای ساده، ۱۳۴گ (۱ر-۱۳۴پ)، ۱۹-۲۵ سطر، اندازه: ۲۲/۸×۳۱/۶سم [ف: ۴۳-۱۱۷]

۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۲۰۰

آغاز: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ ۲۵۶گ، ۱۸ سطر، قطع: رحلی، اندازه: ۲۶×۲۳سم [ف: ۲-۱۱۰]

● **الاصول** / اصول فقه / عربی

al-uṣūl

شمس الائمه سرخسی، محمد بن احمد، -۴۸۳ قمری

šams-ol-a'emme saraxsī, mohammad ebn-e ahmad (-1091)

کتابی است مشتمل بر مباحث اصول فقه که سرخسی آن را مانند کتاب دیگرش «مبسوط» در فقه حنفی نگاشته و املای آن را در زندان اوزجند در روز شنبه سلخ شوال ۴۷۹ق آغاز نموده است. وی آن را به‌ترتیب ابواب، و هر بابی در چند «فصل» مرتب نموده است. او اشکالات مربوط به هر فصلی را با «فان قیل» مطرح نموده و با «قلنا» پاسخ می‌گوید.

چاپ: قاهرة، مطبعة دار الکتاب العربی، الجزء الثانی، نشره ابوالوفاء افغانی، ۱۹۵۴م

[بروکلمان ۱(۳۷۳)۴۶۰]

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۷۴۲عکسی

آغاز: قال الشیخ ... شمس الائمة ابوبکر محمد بن ابی سهل السرخسی املا یوم السبت سلخ شوال سنة تسع و سبعین و اربعمائه فی زاویة من حصار اوزجند: الحمدلله الحمید المجید المبدئ المعید؛ **انجام:** و نجعل حکمه کحکم من اسلم بنفسه ثم ارتد بعد ذلک فهذا تمام البیان ... و الله اعلم بالصواب.

نسخه اصل: نور عثمانیه، استانبول، ش ۱۲۹۳؛ خط: تعلیق، کا: محمد بن یوسف محمد الحولقی یا الجولقی، تا: ۶۳۲ق؛ مصحح؛ ۳۰۶گ، ۲۵ سطر [عکسی ف: ۲-۲۲۸]

● **اصول = وجودیه** / عرفان و تصوف / فارسی

osūl = vojūdīye

نعمة الله ولی، نعمة الله بن عبدالله، ۷۳۰؟-۸۳۴ قمری

ne'mat-ol-lāh-e valī, ne'mat-ol-lāh ebn-e 'abd-ol-lāh (1330-1431)

گفتاری است عرفانی به نظم و نثر در وجود با عنوان‌های «اصل، اصل». این جز رساله «وجود» اوست. در ۲۱ (برخی نسخه ۲۹) «اصل»: ۱. ملاحظه حقیقت وجود لابشرط، ۲. عقل اول یعنی لوح ابسط موجودات است؛ ۳. اعیان ثابته که صور اسماء الهیه‌اند؛ ... ۲۰. تجلیات ذاتیه؛ ۲۱. اصل وجود حلال مطلق است و معرفت کنه او حرام مطلق؛ ... ۲۹. وجود جلال مطلق است و معرفت کنه او حرام.

آغاز: بسمله. نزد اصحاب صوفیه و ارباب الهیه وجود من حیث هو هوای لا بشرط شیئی، اعم است از کلی و جزوی و خاص و عام، مطلق و مقید ذهنی و خارجی ... بیت: مطلق از اطلاق و لا اطلاق هم.

انجام: این فراغت مدام می‌بینم ×× گرچه جز لحظه ای نمی یابد

چاپ: در مجموعه رساله‌های او، ص ۲۶۲-۲۶۴

[فهرستواره منزوی ۹۵/۷]

۱. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۵۲۹۸/۱۴

آغاز: برابر؛ **انجام:** اصل وجود حلال مطلق است، و معرفت کنه او حرام مطلق. والسلام.

خط: نستعلیق، کا: شیخ السلام بن حسین بن علی کاتب، تا: غره ذیحجه ۸۶۰ق؛ کاغذ: ترمه، جلد: کاغذ سبز منقش، ۴گ (۱۰۹پ-۱۱۳پ)، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۶/۲×۲۳/۶سم [ف: ۸-۲۶۹] و [ف: ۴-۶۸۱]

۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۳۷۲/۱۲

خط: نستعلیق، کا: محمد مظفر بن محمد حکیم، تا: ۱۰۶۶ق؛ کاغذ: سفید، جلد: تیماج مشکی مقوایی، ۳۳ سطر (۹×۲۰)، اندازه: ۱۳×۲۴سم [سنا: ف: ۱-۲۰۸]

۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۰۳۰۳/۱۲

خط: نستعلیق تحریری، کا: خدارحم بن خداکرم بروجردی، تا: ۱۶ ربیع الثانی ۱۲۴۶ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، مجدول، ۴ص (۵۷-۶۰)، ۲۶ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۳۲-۳۱۰]

۴. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۱۴۶۴/۶۰

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۵۵ق؛ کاغذ: فرنگی، ۴ص (۸۶۷-۸۷۱)، ۱۷ سطر، اندازه: ۹/۵×۱۹سم [ف: ۳-۵۲۲]

۵. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۰۱۱۹/۱۲

خط: نسخ ریز، کا: عباس بن حاجی محمد شیرازی الاصل همدانی المسکن، تا: ۱۲۶۴ق، ۳ص (۱۷۴-۱۷۶)، ۲۹ سطر، قطع: رحلی، اندازه: ۱۹/۵×۳۲سم [ف: ۳۲-۱۴۸]

۶. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه: ۴۰/۱۴ عکسی

نسخه اصل: کتابخانه آستان قدس شماره ۵۷۷۰ [این شماره مجموعه ای از آثار شاه نعمة الله است که این رساله در ضمن آن معرفی نشده]؛ خط: نسخ، کا: عباس بن حاجی محمد شیرازی همدانی، تا: سلخ رمضان ۱۲۶۴ق؛ جلد: کالینکور مشکی، ۳گ

(۸۷-۸۹)، ۲۹ سطر، اندازه: ۲۸/۵×۴۰سم [ف: ۳-۱۳۰۵]

۷. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۳۰۶۷/۱۲

آغاز و انجام: برابر؛ اصل ۲۹ وجود جلال مطلق است و معرفت کنه او حرام و السلام علی من اتبع الهدی

خط: شکسته نستعلیق خوش، بی‌کا، تا: ۱۲۶۵ق؛ مجدول شش خطی؛ کاغذ: فرنگی نازک شکری آهار مهره، جلد: تیماج مشکی، ۳ص (۶۳-۶۶)، ۲۵ سطر، قطع: وزیری، اندازه: ۱۴/۵×۲۳/۵سم [ف: ۱۰-۵۸۸]

۸. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۵۱۸/۶

خط: نسخ، کا: شیخ محمد باقر گلپایگانی، تا: ۱۲۹۸ق؛ کاغذ: آهار مهره فرنگی، جلد: مقوا رویه ابری، ۶ص (۴۶-۵۱)، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۶/۷×۲۱/۶سم [ف: ۵-۵۲]

۹. شیراز؛ علامه طباطبائی؛ شماره نسخه: ۱۶۳۶/۸

آغاز: برابر

خط: نستعلیق شکسته، بی‌کا، بی‌تا؛ ۵گ، اندازه: ۱۱×۱۸سم [نسخه پژوهی: ۳-۱۵۸]

۱۰. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۲۸۳۱/۱۴

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج سبز ضربی مقوای، ۳ص (۲۳۵-۲۴۱-۲۲۹) [ف: ۱۰-۱۶۷۲]

۱۱. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۴۱۸۴/۱۷

خط: نستعلیق، کا: محمد علی بن میرزا عزیز تفرشی، بی‌تا؛ کاغذ: ترمه پسته‌ای، جلد: رویه میشن سیاه، ۴گ (۱۴۲پ-۱۴۶پ)، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۲×۲۳سم [ف: ۴-۶۷۰]

۱۲. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۴۲۶۲/۲۹

خط: نستعلیق، کا: میرغلام محی الدین، بی‌تا؛ کاغذ: ترمه، جلد: رویه میشن قهوه‌ای ضربی، ۴گ (۲۰۷ر-۲۱۰پ)، اندازه: ۱۷×۲۵سم [ف: ۴-۶۷۴]

● الاصول (رسالة فی) / کلام و اعتقادات / عربی

al-usūl (r.-un fī)

کرمانی، محمد بن محمد کریم، ۱۲۶۳-۱۳۲۴ قمری

kermānī, mohammad ebn-e mohammad karīm (1847-1906)

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۵۹۵۵

آغاز: فقال کیف ینفقه هذا فی دینه و قال اذا اراد الله بعبد خیرا فقهه فی الدین؛ **انجام:** و لاقوه الا بالله العلی العظیم

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۷۵ق [رایانه]

● اصول / عربی

uṣūl

موسوی، ریحان الله بن جعفر، ق۱۴ قمری

mūsavī, rayhān-ol-lāh ebn-e ja‘far (- 20c)

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: بدون شماره

کاتب = مؤلف، بی‌تا [میراث شهاب: س۵ش۱-۲۰۳]

● اصول آدمیت / حکومت و سیاست / فارسی

osūl-e ādamīyat

ملکم، ۱۲۴۹-۱۳۲۶ قمری

malkam (1834-1908)

کتابچه‌ای است در بیان مقام آدم و شروط تعالی‌اش که رساله‌ای تبلیغی-آموزشی درباره جامع آدمیت است. در چاپ اصیل صص ۳۲۶-۳۴۱ قرار گرفته است.

آغاز: ستایش باد بر آدم که جویای علم و طالب آدمیت آمده است

انجام: ادراک سعادت میسر نخواهد بود مگر از برای آدم.

[اصول تمدن ۲۵۳]

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۴۹۱۲/۳

خط: نستعلیق شکسته، بی‌کا، تا: رمضان ۱۳۰۱ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد:مخمل آبی،۲۰سطر(۱۱×۱۸)،اندازه:۱۳×۲۰سم [ف: ۱۴-۱۳۸]

۲. آشتیان؛ حوزه علمیه؛ شماره نسخه: ۱۳/۱۱بخش یکم

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: مرتضی ابن مرحوم میرزا صادق، بی‌تا؛ کاغذ: خارجی، ۹گ (۱۸۳پ-۲۰۱ر)، قطع: خشتی، اندازه: ۱۸×۳۳سم [ف: ۴۴]

۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۸۱۷۴/۳

آغاز و انجام: برابر

خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: خطدار جدید، جلد: مقوایی با روکش مخمل بنفش و یک ترنج و سرترنج ضربی با آستری از جنس کاغذ سرخ روغنی، ۹ص (۱۳پ-۲۲پ)، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۲/۷×۲۰/۶سم [ف: ۲۷/۱-۳۹۵]

● الاصول الآصفية = الواحد لایصدر عنه الا الواحد = الاصل الاصیل / فلسفه / عربی

al-uṣūl-ul āṣifīyya = al-wāḥid lā-yaṣdur-u ‘an-hu illa-l wāḥid = al-aṣl-ul aṣīl

تبریزی، رجبعلی، -۱۰۸۰ قمری

tabrīzī, rajab-‘alī (- 1670)

رساله‌ای است در مسائل مهم فلسفی و اصول آن و بیان بعضی فروع که بر اصول مترتب می‌شوند و آن را به نام «آصف میرزا» یکی از ارکان دولتی شاه عباس نگاشته است. تبریزی در این رساله درباره ده اصل بحث می‌کند و نخستین و مهمترین آنها را اصل اول (قاعده الواحد لایصدر عنه الاالواحد) می‌داند. بسیاری از فیلسوفان درباره این قاعده رساله نگاشته‌اند. کهن‌ترین ایشان بنا بر آنچه در الذریعه معرفی شده است از آن ابن‌سینا (۳۷۰-

۴۲۸) است، دومین آنها از نظر تاریخی از آن خواجه نصیر طوسی (۵۹۷-۶۷۲) است و سومین آنها نگارش ابراهیم همدانی معاصر شیخ بهائی (۹۵۳-۱۰۳۰) است. چهارمین رساله در این موضوع بنا بر فهرست الذریعه (ج۲۵ص۵-۷ش۲۵) رساله‌ای بی‌نام از مؤلفی ناشناس است که آغاز و خصوصیات آن برابر نسخه جای گفتگو ما است. با بررسی مطالب کتاب به نظر می‌رسد که تألیف ملارجبعلی تبریزی باشد، هرچند این رساله به شمسای گیلانی و نعیمای طالقانی و ... نیز نسبت داده شده است. ملارجبعلی تبریزی در برابر اصالت وجود صدرا به اصالت ماهیت قائل شده است و آشکارا از سخنان استاد بزرگ خودش صدرا ناخشنودی نشان می‌دهد. در قرن سیزدهم ملا هادی سبزواری (۱۲۱۲-۱۲۸۹) در منظومه خود نظر صدرا را بر رجبعلی تبریزی ترجیح داد و در قرن ۱۴ ملا علی زنوری (-۱۳۰۷ق) کتابی به نام «بدائع الحکم» در دفاع از صدرا و سبزواری برضد مکتب تبریزی نگاشت لیکن اخیراً ملا صالح مازندرانی سمنانی کتابی به نام «ودائع الحکم فی رد بدائع الحکم» نگاشت و در آن نظر صدرا را مردود دانست و از اصالت ماهیت دفاع نموده است.

مؤلف بی‌آنکه از خویشتن نام ببرد در دیباچه می‌گوید: «می‌خواستم در این مقالت چند اصل مهم فلسفی را بیان دارم. اصل اول که آن را «الاصل الاصیل» نامیدم در بیان آن است که از یک واحد محض جز یکی نزاید». بنابراین «اصل الاصیل» یا قاعدة الصدور «لایصدر من الواحد الا واحد» در اصل نام بخش اول این کتاب بوده است که به کل کتاب نیز اسناد داده شده است. برخی سرعنوان‌های این رساله چنین است: الشیء الشریف و الشیء الخسیس، المعلول الواحد لا یصدر الا من علة واحدة، تشکیک این کمونة ضد التوحید (العددی)، اثبات الهیولی، لا اتصال فی غیر جسم، تجدد امثال، حد الحرکه فی رای ارسطو، و الرای الحق، امتناع الحرکة فی الجوهر، الجوهر و العرض، الماهیة من حیث هی لیست الا هی، الوجود لازم الماهیة فی الخارج و ابطال الوجود الذهنی، یجب ان یعلم ان المعلول لایمکن بینها امر مشترک، اصل آخر العدد لایمکن ان یکون متناهیا.

آغاز: بسمله، و لا حول و لا قوة الا بالله العلی العظیم سبحانک لاعلم لنا الا ما علمتنا انک انت العلیم الحکیم ... و بعد، فانا اردنا فی هذه المقالة اولا ذکر اصل المشهور بین الحکماء و هو ان الواحد لایصدر عنه الا الواحد و ذکر بعض الفروع المتفرعة علیه

انجام: غیرمشوش بشبهات اهل الحکمة و الکلام بعون الله و حسن توفیقه انا قد فصلنا الآیات لقوم یذکرون و ما یذکر الا الوالالباب. هذا آخر ما اوردنا ایراده فی هذه المقالة و الحمد الله وحده واهب العقل و الحیاة و صلی الله علی محمد و آله و سائل النجاة و السلام.

[دنا ۱۰۷۰/۱ (۲۳ نسخه)؛ فرهنگ سخنوران ۶۳۷؛ منتخباتی از آثار حکماء الهی ایران ۲۴۴/۱]

۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۷۵۰۶

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج آلبالویی، ۳۷گ، ۲۱ سطر (۵×۱۳)، قطع: ربعی، اندازه: ۱۰×۱۸/۵سم [ف: ۱۶-۵۹۹]

۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۷۱۱/۱

خط: نسخ تحریری، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ بالای رساله اصول آصفیه با قلم قرمز نوشته شده: «رساله موسومه بالاصل الاصیل للمولی الفاضل و العارف الکامل رجب التبریزی رحمة الله علیه»، محشی از مؤلف، و در دو صفحه ۶۸-۶۹ حاشیه‌هایی با امضای «فقیر نوری»، مرحوم محمد عنقا سقطات و برخی از اغلاط این نسخه را در کنار صفحات یادداشت کرده و شاید با نسخه بالا مقابله کرده، بر پشت نخستین برگ نسخه نیز ابیاتی به‌خط او یادداشت شده؛ کاغذ: اصفهانی آهار مهره، جلد: تیماج تریاکی رنگ، ۷۳ص (۱-۷۳)، ۱۴ سطر، قطع: رقعی، اندازه: ۱۱/۵×۱۷سم [ف: ۵-۵۳]

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۸۸۴/۱

نسخه اصل: همان نسخه بالا [عکسی: ف: ۳-۷۷]

۳. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۴۰۷۴/۳

آغاز: برابر؛ **انجام:** مع آلتها المخصوصة بها الموسومة بالخیال الموضوعة فی الدماغ و لایحتاج هذه لاقوة فی الادراک ...

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: انجام؛ مصحح؛ جلد: مقوایی، عطف تیماج قهوه‌ای، ۳۲گ (۱۰۱پ-۱۳۳پ)، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۰×۱۴/۵سم [محدث ارموی مخ: ۳-۱۶۵۹]

۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۰۲۲۸

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: قوام الدین محمد رازی، تا: ذیحجه ۱۰۶۸ق؛ مصحح، محشی با نشان «منه مدظله العالی»، مجدول زرین، با سرلوح مذهب و مرصع، در برگ آخر یادداشتی در ۹ سطر در بیان پاره ای از اصطلاحات از جمله تمهید، تذکره و استبصار، تنبیه و غیره؛ جلد: تیماج یشمی، مجدول، ۴۴گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۰×۱۸/۵سم [ف: ۳۲-۲۶۵]

۵. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۷۰۰۷/۵

آغاز: و هو ان الواحد لا یصدر عنه الا الواحد و ذکر بعض الفروع المتفرعة علیه و ذکر بعض الاصول و الاراء الحقة الالتی یعتمد علیها ارسطوطالیس و سایر القدماء

در فهرست از عرفی طالقانی دانسته؛ بی‌کا، تا: شوال ۱۰۷۱ق؛ از روی خط مؤلف با دو واسطه، محشی با نشان «منه»؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج گلی لایی، ۲۳ سطر (۸×۱۴)، قطع: ربعی، اندازه: ۱۳×۱۹سم [ف: ۱۶-۴۲۵]

۶. تهران؛ ادبیات؛ شماره نسخه: ۱۲/۴ ـ د

آغاز و انجام: برابر

تذکر: نام مؤلف به قرینه آغاز نسخه تعیین شد؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: دهه اول محرم ۱۰۷۹ق؛ محشی با نشان «منه مد ظله العالی» و

«منه مدظله»؛۵۵گ(۱۲۷پ-۱۸۱ر)؛ ۱۱ سطر (۸×۱۳) [ف: ۱-۵۱۷]

۷. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۸۸۰/۲

آغاز و انجام: برابر

خط: تعلیق، بی‌کا، تا: ۱۰۸۰ق؛ کاغذ: سمرقندی، ۵۳گ (۵۶پ-۱۰۸پ)، ۱۹ سطر (۷×۱۵) [ف: ۳-۳۹۷]

۸. خوی؛ نمازی؛ شماره نسخه: ۷۱۱/۵

آغاز: برابر

خط: نستعلیق، کا: سمیع بن غلامعلی قمی، تا: ۱۱۲۵ق، جا: اصفهان؛ در اول نسخه مطلبی از مولانا عبدالرشید در وحدت وجود و بیان آن؛ جلد: تیماج مشکی، ۲۹ص (۱۵-۴۴)، اندازه: ۱۴×۲۲سم [ف: ۳۸۴]

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۱۵۵۲/۵

نسخه اصل: همان نسخه بالا [عکسی ف: ۴-۳۷۵]

۹. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۱۰۸۴۱/۳۷

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۶ شوال ۱۱۲۹ق؛ جلد: تیماج مشکی یک‌لا ضربی با ترنج و سرترنج عطف قهوه‌ای بیاضی، درون قهوه‌ای، ۱۸ (۶۷پ-۸۴ر)، ابعاد متن: ۹×۲۰، اندازه: ۱۲×۲۴/۵سم [ف:۲۰-۳۹۰]

۱۰. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۸۳۶۶/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ و نستعلیق، کا: سید اسماعیل بنابی، تا: ۱۲۶۰ق؛ جلد: تیماج مشکی، ۲۲گ (۱پ-۲۲پ)، اندازه: ۱۵/۵×۲۱/۵سم [ف: ۲۱-۳۲۹]

۱۱. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۱۶۰۷/۲-۹/۱۵۷

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: عباس، تا: ۱۶ جمادی الثانی ۱۲۶۲ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای مجدول، ۴۷گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۸/۵×۱۶سم [ف: ۸-۴۸۹۱]

۱۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۸۰۳/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۵ ربیع الاول ۱۲۶۷ق؛ کاغذ: شکری رنگ، جلد: تیماج قهوه‌ای بدون مقوا، ۶۳ص (۱-۶۳)، ۱۷ سطر، قطع: رقعی، اندازه: ۱۱×۱۷/۵سم [ف: ۹-۲۹۱]

۱۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۷۰۹/۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: علی طالقانی، تا: ۱۲۷۵ق؛ بر پشت نخستین برگ آن مرحوم میرزا طاهر نوشته است: «کتاب اصل الاصیل از تصانیف فاضل نبیل و حکیم جلیل ملا رجبعلی تبریزی رحمة الله علیه می‌باشد حرر ره الاثم القاصر محمد طاهر الطبرسی»، کاتب این بیت را در کنار صفحه نوشته: «یلوح الخط فی القرطاس دهرا ×× و کاتبه رمیم فی التراب»؛ کاغذ: آهار مهره لیمویی رنگ، جلد: تیماج ماشی منگنه، ۵۸ص (۲۵-۱۸۲)، ۱۶ سطر، قطع: نیم خشتی، اندازه: ۱۴×۲۳سم [ف: ۵-۴۸]

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۱۲۹۱/۲-ف

نسخه اصل: همان نسخه بالا [فیلمها- ف: ۱-۶۶۸]

۱۴. اردکان یزد؛ حوزه علمیه امام صادق؛ شماره نسخه: ۲۷۵/۴

انجام: فافهم مع هذه کلها و مع غیرها من الاسباب المعینة فی تحصیل المعارف

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ جلد: تیماج قهوه‌ای بدون مقوا،۵۸گ(۹۶پ-۱۵۴پ)،۱۲سطر،اندازه: ۱۰×۱۷سم [ف: ۲-۲۴]

۱۵. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۲۱۱۲/۶

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ در گ ۲پ تاریخ مرگ چند تن از دانشمندان چنین نوشته شده است: تاریخ فوت مجتهد الزمان میرزا محمد حسن شیرازی در سر من رای. شب چهارشنبه ۲۰ شعبان ۱۳۱۲ و تولده کما سمعت من سمیه ۱۲۲۵ (تاریخ درست: ۱۵ جمادی الاول ۱۲۳۰) است (طبقات قرن ۱۴ ص۴۳۷)، تاریخ وفات مجتهد الزمان شیخ محمد علی غره شعبان ۱۳۱۸، تاریخ وفات المدرس الرفیع الحاج میرزا محمد بدیع ۲۱ شعبان ۱۳۱۸، تاریخ وفات کریم خان زند (ای وای کریمخان مرد=۱۲۶۳)، تاریخ وفات استاد معظم ملا حسن علی تویسرکانی ۲۸ صفر ۱۲۸۶، تاریخ وفات حاج محمد ابراهیم قزوینی چهارشنبه ۲۹ محرم ۱۲۶۱، تاریخ وفات محمد مهدی بن ابراهیم ۴ جمادی الثانی ۱۲۷۸ فجأةً، تاریخ وفات السید محمد شهشهانی یوم الاضحی ۱۲۸۷، تاریخ وفات حاج محمد جعفر آباده‌ای سبت ۱۹ رمضان ۱۲۸۰=غفر، تاریخ وفات آخوند عبدالجواد خراسانی ۱ صفر ۱۲۸۱. در برگ ۳ وقف‌نامه این نسخه به تاریخ ۱۲۶۰ نوشته شده است و تولیت را با محمد شفیع بن محمد موسوی ششتری و اولاد او نهاده است که گویا خود کاتب نسخه باشد، فوت میرزا محمد علی امام جمعه اصفهان ۹ ربیع الاول ۱۳۰۰، تاریخ وفات العالم الجامع بین المعقول و المنقول استادنا ... الحاج محمد جعفر الادبائی شنبه ۱۹ رمضان ۱۲۸۰=غفر، فوت سید اسدالله بن محمد باقر سلخ جمادی الثانی ۱۲۹۰، فوت استادی الحاج محمد ابراهیم کرباسی لیله خمیس ۵ جمادی الاول ۱۲۶۱، و داستان بوبکر و عمر و غلامش قنقد را نوشته است که به در خانه علی (ع) فرستادند، محشی با نشان «منه»؛ کاغذ: اصفهانی، نخودی، جلد: تیماج سرخ یک‌لا ضربی، ۳۴ص (۳۷-۷۰)، اندازه: ۱۳×۱۸سم [ف: ۱۱-۳۰۲]

۱۶. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۵۸۹۰/۹

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی ضربی مقوایی، ۶۷گ (۲۳۹-۳۰۶)، ۱۸ سطر (۶×۱۲)، قطع: بغلی، اندازه: ۱۱×۱۷سم [ف: ۱۶-۱۳۴]

۱۷. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۳۸۰۵/۸-ف

نسخه اصل: نفیسی ش ۳۷۴؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱ و ۱۲ [فیلمها- ف: ۱-۷۳۳]

۱۸. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۱۹۴/۴-طباطبائی

آغاز: برابر؛ **انجام:** و تلك القاعده ایضا قاعدة حسنه من القدماء الا انها انیة و بیاننا هذا لمی کما عرفت
بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ ۲ص (۷۰-۷۱) [ف: ۲۳-۶۹۲]

۱۹. همدان؛ مدرسه غرب؛ شماره نسخه: ۴۷۶۸/۵
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ قطع: ربعی [رشت و همدان: ف: ۱۵۴۸]

۲۰. تهران؛ مؤسسه مطالعات اسلامی؛ شماره نسخه: ۱۴۱/۲
آغاز و انجام: برابر
نام کتاب و مؤلف در فهرست درست نیامده که به قرینه آغاز نسخه تعیین گردید؛ خط: نسخ خوش، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: زرد آهار زده، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۳۸گ (۶۸ر-۳۰ر)، ۱۲ سطر (۵×۱۱)، اندازه: ۱۱×۱۷سم [ف: ۱۰۸]

۲۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۸۷۴۲/۴
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: هندی، جلد: مقوا عطف تیماج حنائی، ربعی، ۲۳گ (۱۰۵پ-۱۲۷پ)، ۲۱ سطر (۸×۱۶) [ف: ۱۷-۲۰۹]

۲۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۶۵۲۲ ض
بی‌کا، بی‌تا [د.ث]

۲۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۰۲۱۳/۶
آغاز: اصل فی بیان ان الواحد المحض البسیط من جمیع الجهات لایمکن ان یصدر عنه؛ **انجام:** و قس علی هذا حال سائر الحواس المذکورة فلا تغفل و الله الموفق.
خط: تحریری، بی‌کا، بی‌تا؛ مصحح؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، عطف مشکی، ۸۵ص (۹۹-۱۱۵)، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۱/۵×۱۷/۵سم [ف: ۳۲-۲۵۷]

● اصول احکام رمل / رمل / فارسی و عربی

osūl-e ahkām-e raml

زمانی، محمد بن عثمان، ق۱۳ قمری

zamānī, mohammad ebn-e o‘smān (- 19c)

رساله مختصری است در رمل شامل دو «مقاله»، مقاله اول در اقسام علمی رمل شامل ده «فصل»، مقاله دوم در اقسام عملی رمل شامل بیست «فصل».
آغاز: بسمله اصول احکام به طریق طرح بدانکه این جدول منقول است از ابن عبدالله ... و این جدول طرح است از جهت احکام و در این دویست و پنجاه و شش سؤال است.

۱. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۲۰۱۶/۲-۱۱/۱۱۶
آغاز: برابر؛ **انجام:** گفتیم می‌خواهی از عتبه خودت خارج شوی سفری در نظر داری گفت بلی چنین است و چون نظر به ضمیر کردیم فهمیدیم که راست است نیز چنین بود.
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ جلد: تیماج مشکی مجدول ضربی خطی و گرهی، ۱۴گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۷×۲۱سم [ف: ۱-۳۸۶]

۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۲۶۱۶/۳
آغاز: ایضا ایام نحسات لایمکن الکشف فیها اصلا و هذه ۱۷۵۳ ۲۱ ۲۵ ۲۷ ۲۴ و ینبغی للرمال ان لایکون مداهنا و لایتکلم الا بالحق؛ **انجام:** و فی السادس عشر یدل علی عاقبة الخیر و حصول المطلوب و ادراک المقصود من الاعداء و الله العالم بحقایق الامور و الحمدلله ... الطاهرین.
خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۷ ذیقعده ۱۳۰۱ق؛ افتادگی: آغاز؛ محشی؛ ۱۹گ (۵۵ر-۷۳پ)، ۲۴ سطر [ف: ۳۶-۱۷۴]

● اصول احکام رمل / رمل / فارسی

osūl-e ahkām-e raml

در بیان قواعد رمل مشتمل بر چندین مقاله و هر یک در فصولی، نسخه حاضر مشتمل بر قاعده اول می‌باشد.

یزد؛ کاظمینی؛ شماره نسخه: ۵۳۰/۵
آغاز: المقالة الاولی فی الاصول الاحکام الرمل و از اصول معتبره یکی سیر نقطه است مقدمه آنکه در شانزده خانه رمل ۱ و ۵ و ۹ و ۱۳ آتش اند؛ بی‌کا، بی‌تا؛ مصحح؛ جلد: پارچه‌ای، ۴۴گ (۶۴پ-۱۰۷پ)، اندازه: ۱۱/۵×۱۸/۵سم [ف: ۲-۲۱۳]

● اصول الاحکام فی الحلال و الحرام / فقه / عربی

uṣūl-ul-ahkām fī-l-ḥalāl wa-l-ḥarām

حسنی یمنی، احمد بن سلیمان، -۵۶۶ قمری

hasanī yamanī, ahmad ebn-e soleymān (- 1171)

کتابی است حدیثی با عناوین «خبر-خبر» در دو جزء: ۱. از کتاب طهارت تا پایان کتاب نفقات؛ ۲. از کتاب البیوع تا پایان کتاب. این کتاب بیش از سه هزار و سیصد حدیث فقهی است در حلال و حرام که به‌ترتیب کتاب‌های فقهی از کتاب طهارت شروع شده، با حذف سندهای روایات. مؤلف گاه نظر خود را با عنوان «رأینا» بیان می‌کند و گاه رای مذهب امام هادی الی الحق را بر مذاهب فقهاء عامه ترجیح می‌دهد. مؤلف، که خود از ائمه زیدیه بوده، این کتاب را در خصوص اخباری که از پیامبر اکرم (ص) در احکام رسیده تألیف نموده و مسائلی که در «کتاب الأحکام» و «کتاب المنتخب» از کتب فقهی زیدیه، مورد اختلاف بوده با ذکر علت اختلاف و بیان ترجیح ذکر نموده است.
آغاز: أخبرنا الشیخ الامام الاجل العالم الزاهد ... الحمدلله الکبیر المتعال ذی العظمة و الجلال و المن و الافضال سریع الحساب شدید المحال
انجام: ویسهم للبراذین لانها من الخیل و یقاتل علیها و لایسهم للبغال و الحمیر و الجمال لانه لم یروعن النبی انه اسهم لشیء منها
[بروکلمان، ذیل ۶۹۹/۱؛ مؤلفات الزیدیة ۱۲۶/۱؛فهرست کتب عربی واتیکان ۱۳۳/۱؛اعلام المؤلفین الزیدیة ۷۳]

۱. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۱۱۷۲
آغاز: الا ما ذهب الیه الناصر علیه السلام من ان الجد لاتحجب الاخوة من الام
نسخه اصل: کتابخانه واتیکان ـ رم ۱۰۶۷؛ خط: نسخ، کا: علی بن ابی السعید بن مبارک بن زیاد، تا: ربیع الثانی ۶۳۰ق؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح؛ ۴۰۳ص [عکسی ف: ۳-۴۵۵]
۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۹۰۲
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: محمد بن الحسن بن امیرالمومنین القاسم بن محمد بن علی، تا: جمعه ۱۶ رجب ۱۰۳۹ق؛ مصحح، محشی، در پایان کتاب صورت اجازه‌ای است که مؤلف به جهت قاضی شمس الدین جعفر بن احمد و حمدان بن عزیز بن موسی موسوی و عیسی بن محمد بن عمار السلیمانی و قاضی محمد بن حمزة بن ابی النجم و قاضی عامر بن احمد بن یحیی و محمد بن ابی الخیر و سلیمان بن ناصر نوشته؛ تملک: حسین بن محمد حسنی، علی آقا به تاریخ شوال ۱۳۱۵؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۹۸گ، ۲۷ سطر، اندازه: ۲۰×۳۰سم [ف: ۵-۲۷۴]
۳. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۸۱۳عکسی
آغاز و انجام: برابر
نسخه اصل: کتابخانه‌ای شخصی در صنعا. جزء اول و دوم؛ خط: نسخ، کا: یحیی بن احمد الروشی، تا: اواخر ربیع الثانی ۱۰۷۶ق، برای شمس الدین احمد بن علی الغفاری؛ مصحح، محشی، قبل از کتاب فوائد مختلفی در نه برگ؛ تملک: جمال الدین علی بن احمد بن محمد بن عارف به تاریخ ۱۰۹۶ق؛ ۲۲۴گ، ۹۲ سطر [عکسی ف: ۲-۲۸۹]
تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه: ۵۰۸-عکسی
نسخه اصل: همان نسخه بالا [عکسی: ۲-۲۹]

← اصول الاحکام الممیزة بین الحلال و الحرام ⟵ شفاء الاوام فی التمییز بین الحلال و الحرام

● **اصول الاخبار فی تحقیق الاسرار** / اصول فقه / عربی
uṣūl-ul-axbār fī taḥqīq-il-asrār
آل عصفور، محمد علی بن محمد نقی، ۱۲۸۹-۱۳۵۰ قمری
āl-e ʻosfūr, mohammad ʻalī ebn-e mohammad naqī (1872-1932)
شامل عمده مباحث اصول به مشرب اخباریون در دو مقدمه: الاولی فاعلم انه کثیر اما تراهم یقولون المثنی الفلانی موجود فی نفس الامر، الثانیة اعلم لاصول الفقه معینین ترکیبی اضافی و علمی ...، و چندین فصل که هر فصل شامل چند اصل می‌باشد. بیشتر فصول و اصول کتاب ناتمام و در مرحله اولیه تألیف مانده است. وی بعد از خطبه درباره سبب تألیف نگاشته است: «ان مشایخی الکرام قد علقوا حواشی کثیرة علی کتب الاصول و هی تشتمل علی تحقیقات رائقه و تدقیقات شایعة تنفجر من منابع تحریراتهم ... انی بعد ان صرفت فی الکشف عن حقایق مقاصدهم شطرا من عمری و اوقفت علی الفحص من دقایق قواعدهم قدرا من دهری ابت نفسی ان یبقی تلک البدایع فی زاویة الخمول و لم یشاهدها العلماء و الفحول فجمعتها فی کتاب لترجیح فیه من کان باصولهم معتقدا ... و قد طالعت علی هذا الکتاب شتی منها مقدمات الحدائق لجدی العلامه الشیخ یوسف و فواید المدنیه لامین الاسلام الاسترابادی و جواهر البحرین للمحدث السماهیجی و فوائد النجفیه للعلامه الشیخ سلیمان الماحوزی و هدایة الابرار».

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۷۹۷۶
آغاز: الحمدلله الذی جعل اصولنا خیر اصول؛ **انجام:** عما کان صوره عنه علیه السلام عنی سبیل الفتوی.
خط: نسخ مخلوط به شکسته، کاتب = مؤلف، تا: نیمه اول قرن ۱۴؛ واقف: سازمان حج و اوقات از موقوفه آل عصفور، آبان ۱۳۶۹؛ کاغذ: فرنگی فستقی شکننده، جلد: مقوا مندرس، ۱۱۷گ، مختلف السطر، اندازه: ۲۱×۳۴/۵سم [ف: ۱۶-۲۴]

● **اصول الاخباری = فیما یتمسک به فی اصول الدین و الامور الشرعیة** / کلام و اعتقادات / عربی
uṣūl-ul-axbārī = fī-mā yatamassak bih fī uṣūl-id-dīn wa-l-umūr-iš-šar'īyya
مشهدی، عابد بن داود، ق۱۲ قمری
mašhadī, ʻābed ebn-e dāvūd (- 18c)
مؤلف در این رساله کوتاه عقاید کلامی و اصولی خویش را بیان نموده، او گوید که اعتقادات کلامی خویش را طبق شرح باب حادی عشر فاضل مقداد تطبیق داده که مطابقت کامل دارد. اما در اصول فقه روش علمای امامیه همان روش محمدین ثلثه و متاخرین مانند ملا خلیل قزوینی و ملا محسن فیض کاشانی و فاضل استرآبادی و حر عاملی و محمدطاهر قمی است که طریقه قدما را ادامه داده و اثر قواعد اصولی را انکار نمودند. بعد مؤلف طریقه آنها را تائید و برای آن استدلال می‌کند.

قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۲۴۵۵/۴-۱۳/۱۳۵
آغاز: الحمد لله رب العالمین و العاقبة للمتقین و الجنة للمؤمنین و الفوز للعابدین ... و الصلوة و السلام علی محمد وآله الطاهرین ... فالباعث علی تنمیق هذه الکلمات وتدقیق هذه المقالات وتحقیق؛ **انجام:** فالاحتیاط التفحص بقدر الامکان والوسع وهذا هو المذهب الاحوط والنمط الاوسط الیه ینتهی المقصر ویرجع الیه الغالی. تم
خط: نستعلیق شکسته، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج زرد مجدول ضربی، ۱۰گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۰×۱۸سم [ف: ۱-۳۸۷]

● **اصول اخلاق** / اخلاق / فارسی

osūl-e axlāq

در آغاز آن از حاکم وقت رضا پهلوی یاد شده است.

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۲۶۲۳/۳

آغاز: الحمدلله و الصلوة و السلام علی رسول الله و آله الاکرمین اوصیائه و خلفائه امناء الله

خط: نستعلیق خوانا، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: گالینگور مشکی، ۴گ (۳۵ر-۳۸ر) [ف: ۳۶-۱۸۴]

● **اصول ادبیه** / ادبیات / فارسی

osūl-e adabīye

قاجار، امیر سلیمان خان، ق۱۴ قمری

qājār, amīr soleymān xān (- 20c)

در شرح معانی مجازی لغات ادبی با گواه آوردن شعرهای فارسی به فارسی.

۱. تهران؛ محتشمی، مسعود؛ شماره نسخه: ۱

از المشرق الخامس فی تعداد اقسام المشبه آغاز می‌شود؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۳رجب ۱۳۰۸ق [نشریه: ۵-۶۷۲]

۲. تهران؛ محتشمی، مسعود؛ شماره نسخه: ۱

جلد یکم؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۳۰۸ق؛ قطع: ربعی [نشریه: ۵-۶۷۲]

۳. تهران؛ محتشمی، مسعود؛ شماره نسخه: ۱

از المقالة الاولی فی التشبیه آغاز می‌شود؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۳۱۴ق؛ قطع: وزیری [نشریه: ۵-۶۷۲]

● **الاصول الاربعة من الادلة العقلية** / اصول فقه / عربی

al-uṣūl-ul-arba‘a min adillat-il-‘aqlīyya

کنی تهرانی، علی بن قربان، ۱۲۲۰-۱۳۰۶ قمری

kanī tehrānī, ‘alī ben qorbān (1806-1889)

همدان؛ مدرسه غرب؛ شماره نسخه: ۱۱۰۳/۵

آغاز: الحمد لله رب العالمین و الصلوة و السلام علی ... اصل قد ذکر و من جملة الادلة العقلیة الاصول الاربعة المشهورة؛ **انجام:** و شدة تخویف السائل فیما صدر منه من الامر العظیم یدل علی ان العقاب ترتب علی الواقع و ان کان جاهلا لا علی الفحص.

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ قطع: خشتی [رشت و همدان: ف: ۱۴۶۱]

● **الاصول الاربعمائة** / درایه / عربی

al-usūl-ul arba‘a-mi’a

موسوی اصفهانی، ابوتراب بن محمد، ق۱۳ قمری

mūsavī esfahānī, abū-torāb ebn-e mohammad (- 19c)

پاسخ پرسشی است درباره اصول اربعمائه و اهمیت آنها و این‌که روایت‌های آنها صحیح و روایت‌های کتب قدما مورد اطمینان است. احتمال می‌رود پرسش‌کننده همان شیخ محسن رشتی اصفهانی باشد که شاگرد مؤلف نیز بوده است.

آغاز: مولای ما تقول فی حکایة الاصول الاربعمائة ... بنی سألتنی مسألة وها انا لست بحاضری الکتب لئن اجبت.

انجام: و لاتحتاج بعد ذلک الی تکلفات الاخباریین فی تصحیح الاخبار.

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۲۰۶۵/۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ جلد: مقوایی عطف تیماج مشکی، ۴گ (۶۱ر-۶۵پ)، اندازه: ۱۷/۵×۲۱سم [ف: ۶-۷۶]

۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۲۰۶۸/۲

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: مقوایی عطف تیماج مشکی، ۳گ (۸۵پ-۸۸پ)، اندازه: ۱۵×۲۱/۵سم [ف: ۶-۸۱]

● **الاصول الاربعمائة** / حدیث / عربی

al-usūl-ul arba‘a-mi’a

بسیاری از اصحاب که از امامان حدیث می‌شنیدند گفته‌های آنان را می‌نوشتند و دفتری که این دسته از شاگردان و پیروان پیشوایان شیعی می‌ساختند و آنچه از خود امام یا از کسی که از امام شنیده بود می‌شنیدند در آن می‌نوشتند «اصل» می‌گویند. دانشمندان شیعی از چندین صد اصلی که از روزگار امیر مؤمنان علی تا زمان امام عسکری (ع) پرداخته شده بود چهارصد «اصل» از چهارصد نفر را ارزش می‌نهاده و بدانها می‌نگریستند. این اصل‌ها که چند حدیثی در هر یک از آنها نوشته شده بود ترتیبی نداشت و از یک موضوع تنها در آنها گفتگو نمی‌شد و بسیاری از آنها در «محاسن» برقی و «کافی» کلینی و «من لایحضر» صدوق گرده آمده و پاره‌ای در «تهذیب» و «استبصار» نوشته شده بود و گویا بسیاری از آنها در کتابخانه شاپور کرخ بغداد بود و در ۴۴۸ که طغرل ترک بدان شهر آمده بود سوخته شد و پاره‌ای از آنها هم از این آسیب و آسیب‌های دیگر رسته و تا روزگار ابن‌ادریس و ابن طاوس مانده و در دسترس آنان بوده است و اندکی از آنها تا امروز هم هست (الذریعه ۲/۱۲۵-۱۳۵). این دفترها را «کتاب» نیز می‌گویند و پاره‌ای از آنها را «نوادر» هم می‌نامند. از میان این اصول حدود شانزده اصل باقی مانده است و در فهرست‌ها بعضاً با عنوان «اصول خمسة عشر» یا «اصول ستة عشر» نیز معرفی شده است. بیشتر نسخه‌های این اصول در این مجموعه به صورت تفکیک شده آمده است. در اینجا تنها نسخه‌هایی معرفی می‌شود که اصول در فهرست به صورت تفکیک شده معرفی نشده‌اند.

۱. تهران؛ مرکز فرهنگی خراسان؛ شماره نسخه: ۱عکسی
اصل این نسخه اکنون در کتابخانه آستان قدس به شماره‌های ۳۵۶۲۳ تا ۳۵۶۳۴ نگه‌داری می‌شود که در این مجموعه به صورت جدا جدا معرفی شده است. شامل چهارده اصل از اصول؛ کا: سید اعجاز حسین بن محمد قلی کنتوری، تا: ۱۵ ذیقعده ۱۲۷۷ق؛ مهر: سید محمد حامد حسین؛ ۱۰۲برگ [جنگ: ۱–۴۴۳]

۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۸۱۳۴
آغاز: کتاب عاصم بسمله روایت ابی القسم حمید بن زیاد بن هوارا؛ **انجام:** الف درهم من بیت مال المسلمین تمت احادیث ابی سعید تمت احادیث ابی سعید صلوات الله و سلامه علیه و اله
در فهرست با عنوان «اصول ستة عشر» آمده است؛ خط: نسخ، کا: محمد حسین، تا: ۱۳۴۶ق [الفبائی: ۵۵]

۳. قم؛ طبسی؛ شماره نسخه: ۵۸۵/۳
چند اصل از اصول اربعمائه شیعه است، در این نسخه قبل از شروع اصل‌ها، فهرست ۱۸ کتاب از اصول اربعمائة به ضمیمه مطلبی از شیخ حر عاملی در مورد ۱۴ کتاب از آنها درج شده است؛ خط: نسخ، کا: محمد علی حائری سنقری، تا: ۱۳۵۶ق؛ جلد: تیماج سرخ، ۷۷گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۲×۱۹سم [ف مخ: ۱–۴۵]

۴. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه: ۱۱۹۲/۲
در فهرست با عنوان «اصول ستة عشر». ۱۶ اصل از اصول چهارصدگانه حدیثی شیعه است که به همین نام چاپ شده ولی این نسخه با نسخه چاپی از جهت ترتیب برابر نیست؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ ۳۴گ، ۲۴ سطر، اندازه: ۱۴×۲۱سم [ف: ۳–۶۶]

● اصول استیفا و دبیری = دفترداری / متفرقه / فارسی

osūl-e estīfā va dabīrī = daftardārī

مجموعه مختصر و بسیار مفیدی است، در فن دفترنگاری دیوانی و دیگر فنون استیفا و دبیری، دارای سه «تعلیم» و هر تعلیم دارای چند «فصل» [مقدمه کتاب و دو فصل از تعلیم اول، در نسخه حاضر، افتاده و بقیه آن عبارت است از]: تعلیم اول، در دوازده «فصل»: ۳. ارقام متعارف اهل دیوان، ۴. ارقام هندی و در فصل سه بحث است، ۵. تاریخ و عقد و طریق ضبط و اثبات، ۶. صدر حساب و امهات، ۷. حشو و بارز، ۸. ترقین، ۹. ضافت و اطاق، ۱۰. تصرفات که بر جمع اموال وارد شود، ۱۱. اعتبارات جمع و تصرف و خرج و ضبط بروات، ۱۲. باقی و زیادت و طرق اوضاع و کیفیت صور آن؛ تعلیم دوم در مکتوبات دیوان، در چهار «فصل»: ۱. برات و تعلیق و مثنی، ۲. تسلیم نامه، ۳. مؤامره، ۴. مفاصات؛ تعلیم سوم در اصل دفاتر، در شش «فصل»: ۱. روزنامچ و دفتر تعلیق نیز گویند؛ ۲. دفتر تعقیبات؛ ۳. دفتر قانون؛ ۴. دفتر مقرر دیوان؛ ۵. دفتر اوادجه؛ ۶. دفتر مفرد و جامع.
[فهرست نسخه‌های خطی مجلس ۱۲۰/۶؛ کشف الظنون ۹۹۰/۲]

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۲۲۳۰
آغاز: فصل سیوم در ارقام متعارف اهل دیوان، الکسور
خط: نستعلیق قدیم و ثلث، بی‌کا، تا: قرن ۸؛ افتادگی: آغاز؛ مجدول به خطوط مشکی بسیار ظریف مزدوج، بین خطوط طلائی؛ کاغذ: شرقی، جلد: مشمع قهوه‌ای، ۵۴گ، ۱۲ سطر (۵/۵×۱۰/۵)، اندازه: ۸/۵×۱۵/۵سم [ف: ۳۱–۵۲]

● اصول الاسلام = اصول الدین / کلام و اعتقادات / عربی

uṣūl-ul-islām = uṣūl-ud-dīn

علامه حلی، حسن بن یوسف، ۶۴۸–۷۲۶ قمری

ʻallāme-ye hellī, hasan ebn-e yūsof (1251-1326)

۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۰۳۳۶
آغاز: الثانیه انه من المقبح فی لفه العرب الانتقال من حکم؛ **انجام:** رمضان المبارک سنه اربعین و الف
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۰۴۰ق [رایانه]

۲. اصفهان؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۲۴۶/۱۹
خط: نسخ، کا: موسوی، تا: شوال ۱۲۶۸ق؛ ۶ص [نشریه: ۱۱–۹۳۴]

● اصول الاسلام و الایمان / کلام و اعتقادات / عربی

uṣūl-ul-islām wa-l-īmān

وحید بهبهانی، محمد باقر بن محمد اکمل، ۱۱۱۸–۱۲۰۵ قمری

vahīd-e behbahānī, mohammad bāqer ebn-e mohammad akmal (1707-1791)

رساله کوتاهی است در علامت‌های کفر و نفاق، مؤلف عنوان نموده که اصول اسلام نزد فقها (توحید و نبوت و معاد) است و اگر کسی که یکی از آنها را انکار نماید کافر است و اگر کفر را اظهار نکند منافق است. پس از آن بحثی دارد درباره نواصب و غاصبین حقوق ائمه (ع). درپایان برخی نسخه‌ها رساله به علامه حلی نسبت داده شده است که صحیح نیست. گویا این کتاب واکنشی برای جبران تندروی‌های خواهرزاده مجلسی حیدر علی شیروانی باشد که در طبقات قرن دوازدهم (ص۲۳۱) یاد شده است، او فتوا به نجس بودن سنیان داده بود. بهبهانی در این رساله با جدا کردن سه اصل دینی از دو اصل ایمانی سنیان را مسلمان نامؤمن می‌خواند و پاک می‌شمرد. نام کامل این رساله «اصول الاسلام و الایمان و حکم الناصب» است.
آغاز: الحمدلله رب العالمین ... فائدة اعلم أن اصول الاسلام عند فقهائنا المشهورین ثلاثة التوحید و الرسالة و المعاد فمن انکر واحدا منها یکون خارجا عنه.
انجام: فان علاقة الأسد لزید مثلا الشجاعة لا النحر أو غیره، فتأمل.

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۸۵۶۵/۸
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: محمد حسین بن عبدالوهاب سرایانی تونی خراسانی (شاگرد وحید بهبهانی)، تا: ۱۱۸۳ق؛ جلد: تیماج قرمز، ۲گ (۲۱۴پ-۲۱۶پ)، ۲۲ سطر، اندازه: ۱۶×۲۱سم [ف: ۲۲-۱۴۶]
۲. مشهد؛ نواب؛ شماره نسخه: ۳۰۶/۵
آغاز: برابر؛ **انجام:** فان علاقة الاسد لزيد مثلا الشجاعة لا البخر، أو غيره. تمت الرسالة فی الكفر و الاسلام حين التجائی بحرم سيد الانام اميرالمومنين (ع) ... علی سبيل الاستعجال.
نام کتاب و مؤلف به قرینه آغاز نسخه تعیین شد؛ خط: نستعلیق، بی‌کا،تا:قرن۱۳، جا: کربلا و نجف؛ کاغذ: آهار مهره، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲گ، ۲۱ سطر(۱۰×۱۶)، اندازه: ۱۴×۲۱سم [ف: ۲۶۲]
۳. یزد؛ مدرسه خان؛ شماره نسخه: ۱۰/۵
آغاز: برابر؛ **انجام:** و اين هذا مما فهمه هذا الفاضل، فتأمل
خط: نسخ، کا: قاسم بن عبدالمطلب الشریف، تا: ۱۲۲۱ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای ضربی، ۶گ (۲۰۲ر-۲۰۸پ)، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۵×۲۰/۵سم [ف: ۱۴]
۴. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۴۰۲۱/۱-۲۰/۱۴۱
آغاز و انجام: برابر
نام کتاب و مؤلف به قرینه آغاز نسخه به دست آمد؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: آخر رمضان ۱۲۶۸ق؛ جلد: ساغری مشکی، ۵گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۰×۱۵سم [ف: ۴-۲۱۱۴]
۵. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۲۱۳/۱۳-طباطبائی
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، کا: عبدالعظیم بن مشهدی رحیم آجرلو کهکی (من بلوک بلده ساوج)، تا: ۱۲۷۲ق، جا: بلوک بلده ساوج؛ کاغذ: فرنگی نباتی رنگ، جلد: تیماج قرمز، ۴گ (۱۲۲پ-۱۲۵ر)، ۱۴ سطر، قطع: وزیری، اندازه: ۱۵×۲۲سم [ف: ۲۳-۷۷۱]
۶. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۲۱۲۵/۲۰
آغاز و انجام: برابر
بی‌کا، بی‌تا؛ ۳ص (۳۰۲-۳۰۴) [ف: ۱۱-۳۴۳]
۷. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۱۸۳۲/۱۶-۱۰/۱۴۲
آغاز و انجام: برابر
نام کتاب به قرینه آغاز و انجام آن تغییر یافت؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ مصحح؛ جلد: تیماج قهوه‌ای مجدول با ترنج و سرترنج، ۲گ، ۲۸ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۶-۳۳۶۳]
۸. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۸۲۷۴ ض
بی‌کا، بی‌تا [د.ث]

● اصول اسلام و ایمان / کلام و اعتقادات / فارسی

osūl-e eslām va īmān

تبریز؛ قاضی طباطبائی؛ شماره نسخه: بدون شماره/۳
کا: ابوعلی محمد بن اسماعیل حائری، بی تا [نشریه: ۷-۵۲۱]

↩ اصول اسلام و قانون این مذهب ← بستان الحق

● اصول اصلیه / اصول فقه / فارسی

osūl-e aslīye

در این که باید اصول استنباط در مسائل فقهی فقط کتاب و سنت باشد و ادله دیگر در استنباط اجتهادی اعتباری ندارند، به روش نوشته‌های ملا محسن فیض کاشانی و احتمالاً ترجمه «الاصول الاصیله» وی باشد که مترجم آن را در دوازده «اصل» مرتب کرده است : ۱. ملاک حجیت خبر؛ **۲.** معیار حجیت دلالت آیه و روایت؛ **۳.** معنی متشابه در این دو؛ **۴.** مناط افتاء فقیه؛ **۵.** فرق بین اصل و نص در کتاب و سنت؛ **۶.** ملاک تعلیم و تحدیث ائمه (ع)؛ **۷.** معیار اخذ به جمیع وجوه کلامیه؛ **۸.** کیفیت تعلیم و بیان احکام الهیه؛ **۹.** وظیفه متعلمین؛ **۱۰.** مناط تعارض اخبار مطلقا؛ **۱۱.** میزان ترجیح و تخییر در اخبار متعارضه؛ **۱۲.** مناط تشخیص فقیه و غیرفقیه.

مشهد؛ مدرسه آیة الله خوئی؛ شماره نسخه: ۱۴۳
آغاز: حمد از برای خداست از جمیع انام و رحمت بر کسی باد که فرستاده است آن را با تمام و بر آن آن که اول اصول اسلام است
خط: نسخ معرب و نستعلیق، کا: عباس بن نجف، تا: ۱۴ ربیع الاول ۱۳۴۶ق؛ جلد: تیماج قرمز، ۶۹گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۰×۱۶سم [ف: ۹۳]
قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۱۵۱۹
نسخه اصل: همان نسخه بالا [عکسی ف: ۴-۳۳۴]

● اصول الاصلية فی اخذ الاحكام الشرعية / اصول فقه / عربی

usūl-ul aṣlīyya fī axḏ-il aḥkām-iš šar'īyya

اهداءبه: فرزندش سید تقی
تاریخ تألیف: احتمالاً ۱۲۶۲ق
کتابی است اصولی که گاه متعرض مباحث کلامی و منطقی می‌شود. قواعد اصولی در یک «مقدمه»، چند «باب»، «مقصد»، «منهج» و «مطلب» با عناوین «اصل، اصل» گرد آمده است: مقدمه در بیان احوال علم اصول فقه؛ باب ۱. مبادی تصوری و تصدیقی این علم در چهار منهج؛ ۲. ادله احکام مشتمل بر یک «مقدمه» و چهار «منهج»؛ ۳. آنچه کتاب و سنت در آن مشترک است؛ ۴. تعادل و تراجیح؛ ۵. اجتهاد و تقلید. در برخی نسخه‌ها عنوان کتاب: «كتاب الأصول الأصلية فی القواعد الأصولية» آمده است.
آغاز: بسمله، الحمدلله الذی مهد لنا قواعد الاحكام و ارشدنا الی سبل الاسلام بتبليغ سيد الانام و اوضح لنا الوصول الی الاصول

باهداء سادتنا العظام ... اما بعد، فهذه شرذمة من قواعد الاصول الفتها تذكرة للمتذكرين و ارشاداً للمسترشدين و تسهيلاً للمبتدئين ... و رتبتها على مقدمة و ابواب. المقدمة فى نبذ من احوال هذا العلم

انجام: اصل يعرف المفتى بالعلم و الظن الحاصل من ... و لقوله تعالى ان جائكم فاسق -الاية- وليكن هذا آخر ما اردنا ايراده فى هذا المختصر و قد اتيت الى آخره ... على هاجرها و اليه الف ثنا و تحية

۱. قم؛ مرعشى؛ شماره نسخه: ۱۱۶۳۶

آغاز و انجام: برابر

خط: شکسته نستعلیق و نسخ، کا: کاتب = مؤلف (احتمالاً)، تا: سه‌شنبه ۱۸ رمضان ۱۲۶۲ق؛ مصحح، دارای علامت «بلغ»، محشى با عنوان «محرره»؛ کاغذ: فرنگى،آهار مهره، جلد: تیماج مشکى يك‌لا،۱۰۳گ،۱۹سطر(۱۰×۱۶)،اندازه:۱۵×۲۱/۵سم[ف: ۲۹-۴۰۶]

۲. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۲۸۶۰/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: محمد على بن كربلايى رجبعلى، تا: ۱۲۷۰ق؛ کاغذ: فرنگى شكرى، جلد: تیماج مشکى، ضربى، ترنج و سرترنج با گل و بوته، جداول حاشیه‌ای با بوته‌های ریسه‌ای، مقوایی، ۱۰۷گ (۲پ-۱۰۸پ)، ۱۹ سطر(۹×۱۶)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۱۳-۳۷۵]

● الاصول الاصلية و القواعد الشرعية / اصول فقه / عربى

al-uṣūl-ul-aṣlīyya wa-l-qawā‘id-iš-šar‘īyya

شبر، عبدالله بن محمد رضا، ۱۱۸۸؟-۱۲۴۲ قمرى

šobbar, ‘abd-ol-lāh ebn-e mohammad rezā (1774-1827)

شامل آيات و رواياتى است كه در آنها اشاره به قواعد اصول فقه شده است، با اسانید و رموزى براى مصادرى كه از آنها نقل شده است. مجموع آيات و رواياتى كه در اين كتاب آمده ۱۳۴ آيه و ۱۹۰۳ حديث است، و جزء چهارم از كتاب مفصل مؤلف «جامع المعارف و الاحكام» مى‌باشد.

آغاز: حمدله. صلاة. اما بعد، فيقول المذنب الجانى ... عبدالله بن محمد رضا الحسينى و فقهما الله لطاعته ... هذه اوراق قليلة قد اشتملت على فوايد جليلة و تضمنت استنباط المسايل الاصولية التى تستنبط منها الاحكام الشرعية الفرعية من الآيات القرانية و الاخبار المعصومية و سميتها الاصول الشرعية..

انجام: قال جعلت التقية ليحقن بها الدم فإذا بلغت التقية الدم فلا تقية، الخبر

[الذريعه ج ۲ ص ۱۷۸؛ دنا ۱۰۷۸/۱ (۶ نسخه)]

۱. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه: ۱۷۲۹/۲-عکسى

آغاز: برابر

از «باب الحقيقة و المجاز» آغاز مى‌شود و مواد اوليه كار او بوده كه ناتمام مانده به گونه «جنگ» در آمده است. در ص ۹۴ «هذه ادلة القائلين بعموم حجية الظن»؛ خط: نسخ پخته، بى‌كا، تا: قرن ۱۳؛ ۲۴ص [عکسى: ۱-۳۲]

۲. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۲۱۸۶

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بى‌كا، تا: قرن ۱۳؛ تملك: ابوتراب بن حسين قزوينى كربلائى ۱۲۵۸؛ مهر: «ابو تراب» (بيضى)؛ كاغذ: شكرى فرنگى، جلد: مقوايى، رويه پارچه نيلى عطف تيماج سياه، ۲۸۳گ، ۱۷ سطر (۹×۱۵)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۱۱-۴۶۰]

۳. قم؛ مرعشى؛ شماره نسخه: ۴۶۱۲

خط: نسخ، كا: احمد بن قاسم، تا: سه‌شنبه ۲۸ صفر ۱۲۲۳ق؛ افتادگى: آغاز؛ مجدول؛ روى برگ اول چند بيت شعر از سيد على بن حسين عاملى و ديگران در تقريظ كتاب؛ جلد: مقوايى عطف تيماج قهوه‌اى، ۷۷گ، ۳۱ سطر، اندازه: ۲۲×۳۵/۵سم [ف: ۱۲-۱۷۷]

قم؛ مركز احياء؛ شماره نسخه: ۲۶۵۹

آغاز: برابر

نسخه اصل: همان نسخه بالا [عكسى: ف: ۷-۲۵۸]

۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۴۴۹۹

آغاز: برابر

كامل؛ خط: نسخ، كا: درويش بن كاظم، تا: سلخ ربيع الثانى ۱۲۳۳ق؛ مجدول؛ مهر: واقف «مظهر هر دو جهان على»؛ واقف: حاجى على بن ملا حسينعلى خوبى الاصل ساكن محله چارمنار تبريز، ۱۲۵۲؛ كاغذ: فرنگى، جلد: تيماج مشكى مقوايى، ۲۴۶گ، ۲۹ سطر (۱۴×۲۵)، اندازه: ۲۴×۳۴/۵سم [ف: ۱۲-۱۷۶]

۵. قم؛ مرعشى؛ شماره نسخه: ۳۶۹۲

آغاز: و جل فلما آسفونا انتقمنا منهم فقال ان الله جل و عز لا يأسف كأسفنا و لكنه خلق أولياء لنفسه يأسفون و يرضون؛ **انجام:** برابر

خط: نسخ، بى‌كا، بى‌تا؛ افتادگى: آغاز؛ مجدول، مصحح؛ جلد: تيماج قرمز بدون مقوا، ۱۴۶گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۱۰-۹۰]

← الاصول الاصيلة ≻ الاصول الاصلية
← الاصول الاصيلة ≻ فرهنگ لغت

● الاصول الاصيلة / اصول فقه / عربى

al-uṣūl-ul-aṣīla

فيض كاشانى، محمد بن شاه مرتضى، ۱۰۰۶-۱۰۹۱ قمرى

feyz-e kāšānī, mohammad ebn-e šāh morteza (1598-1680)

تاریخ تألیف: ۱۰۴۱ یا ۱۰۴۴ق
مؤلف در این کتاب آراء اخباری‌ها را اثبات و مبانی اصولی‌ها را رد می‌کند و ظنون اجتهادی را صحیح نمی‌داند. دارای ده «اصل» و هر اصل دارای «وصول» و «فصول» می‌باشند. مؤلف بعد از خطبه درباره رساله نوشته است: «ان هذه اصول اصیلة یبتنی علیها فروع جلیلة استفیدت من القران المجید و اخبار اهل البیت علیهم السلام و شواهد العقل و لم یعمل علی اکثرها کما ینبغی اکثر فقهائنا المتأخرین کانهم کانوا عنها غافلین مع ان العمل بها مما یسهل ام التفقة فی الدین و یوضح طریق معرفة احکام الشرع المبین و یرفع کثیرا من الشبهات و ینور غیر یسر من الظلمات و علیها کان عمل قدماء الطایفه کائمة الحدیث المحمدین الثلثه و من یحذو حذوهم کما یظهر من التتبع لطریقهم و النظر فی آثارهم و انها کانت برهة من الدهر تطوف حوالی خاطری تطوافا و تجول فی میدان قلبی تجوالا و انی کنت اصبر عن ابرازها هو نا لانی لم اجد علیها عوناً فلم اقدر لها الا حفظاً و صوناً حتی استشممت من کلام جماعة من متاخری اصحابنا الایمان بها و الاذعان لها ثم الفیت بعض فضلائهم مصرحا باکثرها فی جملة خیالات مخترعة و آراء مبتدعة عالیا صوته فیه بالنداء بل غالیا بکلامه فی الاداء ... فتجاسرت لاظهار الصواب و تمیز القشر من اللباب». جملات اول «اصل»ها چنین است: ۱. انه ما قبض الله نبیه (ص) حتی اکمل دینه و اتم نعمته؛ ۲. لایعلم علم الکتاب و السنة الا من یعلم الناسخ من المنسوخ؛ ۳. من تمسک فی دینه بکتاب الله عزوجل و اهل بیت نبیه صلوات الله علیهم لن یضل قط؛ ۴. ان اخبار الائمة المعصومین (ع) المضبوطة فی کتب ائمة الحدیث و رواتها الناظرین فیها قائمة مقامهم (ع) فی زمان الغیبة الکبری؛ ۵. انهم علیهم السلام اعطونا اصولا مطابقة للعقل الصحیح و اذنوالنا ان نفرع علیها الصور الجزئیة و بذالک و سعوا علینا ابواب العلم؛ ۶. انهم ع اعطونا اصولا عقلیة برهانیة فی باب تعارض الاخبار؛ ۷. ان الله سبحانه فی کل مسئلة حکما معینا من اصابه فقد اصاب الحق و من اخطاه فقد اخطاء الحق کما اتفق علیه اصحابنا؛ ۸ انه لایجوز التعویل علی الظن فی الاعتقادات و لا الافتاء علیه فی العملیات کما عرفت سواء حصل ذلک الظن بمجرد اتباع الهوی و استحسان العقل اوالقیاس الفقهی او اجتهاد الرای او الشهرة او اتفاق الجماعة او البرائة الاصلیة او استصحاب الحالة او غیر ذلک من وجوه الاستنباطات الاماصح عن اهل بیت النبوة (ع)؛ ۹. انه یجب علی کل مکلف ان یتفقه فی الدین؛ ۱۰. انه یجب علی کل مکلف طالب للحق و النجات ان یتحری الاهم فی الدین فالاهم و یأخذ بالاقرب من الیقین؛ خاتمه و للختم کتابنا ببعض النصایح المذکورة فی اوائل کتاب المعتبر للمحقق.
آغاز: الحمدلله الذی بعث فی الامیین رسولا منهم یتلو علیهم آیاته و یزکیهم و یعلمهم الکتاب ... و الصلوات الزاکیات علی ذلک التالی للآیات
انجام: و تفطن کیف قسم مستند الحکم الی القسمین فما لم یتحقق الاذن فانه مفتر ... علی الانبیاء و المرسلین و الاوصیاء المعصومین و علی من اتبع الهدی تمت، الاصول الاصلیه الکاملة و اتفق لضعف تاریخ تصنیفه هذا الکلام و الحمدلله اولاً و آخراً
چاپ: به کوشش میر جلال الدین حسینی ارموی.-تهران، بی نا، ۱۳۴۹، ۲۰۰ص (به ضمیمه رسالة الحق المبین فی تحقیق کیفیة التفقه فی الدین)
[الذریعة ۱۷۸/۲؛ فهرستهای خودنوشت فیض کاشانی ص۱۳۶؛ ایضاح المکنون ۹۱/۱؛ ذخائر التراث العربی ۷۷۵/۲؛ دنا ۱۰۷۴/۱ (۳۵ نسخه)]
شرح و حواشی:
۱- فهرست الاصول الاصیلة؛ علم الهدی، محمد بن محسن (۱۰۳۹-۱۱۱۵)

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۶۰۹۴/۲
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: حدود قرن ۱۱؛ مصحح، محشی؛ کاغذ: شرقی، جلد: تیماج قرمز بدون مقوا، ۱۱۰گ (۳۷پ-۱۴۶ر)، اندازه: ۱۳×۱۸/۵سم [ف: ۱۶-۱۰۱]
۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۵۰۷
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱، از روی نسخه مؤلف و در عصر وی، با نسخه اصل به خط مؤلف مقابله شده با چنین عبارات: «بلغت مقابلته من نسخة الاصل بحمد الله»، مصحح، محشی با نشان «منه سلمه الله»؛ تملک: ابوالحسن بن سید محمد باقر موسوی دزفولی و مهر بیضوی «ابوالحسن بن محمد باقر الموسوی»؛ مهر: «نعمت الله» (بیضوی)، «حسین الموسوی» (مربع)، «هادی یوسفی» (بیضوی)؛ کاغذ: شرقی، ۱۰۲گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۹/۵×۱۷سم [ف: ۲-۱۱۳]
۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۰۷۹۱
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، کا: محمد سمیع بن محمد، تا: اواسط صفر ۱۰۵۲ق؛ افتادگی: وسط، چند برگ از اواخر اصل اول و اوایل اصل دوم ناقص (مابین اوراق ششم و هفتم نسخه)؛ مصحح، مقابله شده؛ واقف: محمد ایرانی مجرد، بهمن ۱۳۵۰؛ کاغذ: حنایی، جلد: تیماج، ۵۶گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۱۹/۵سم [ف: ۱۶-۲۵]
۴. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۲۷۳۵
آغاز: کان عمل قدماء الطائفة کائمة الحدیث و من یحذو حذوهم کما یظهر من التتبع
خط: نسخ، کا: رضی الدین بن میر معزالدین رضوی، تا: چهارشنبه غره جمادی الاول ۱۰۶۵ق؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح، محشی با عنوان «لمحرره یوسف بن محمد مهدی» و «منه دام فیضه»؛ جلد: تیماج دورو، رو زرشکی پشت قهوه‌ای روشن، ۹۶گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۳×۲۰سم [محدث ارموی مخ: ۱-۱۴۴]
۵. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۸۷۰۹

آغاز: و الجمعیه و زیادة رسومهم فی العلم قال الله عزوجل هو الذی انزل علیک الکتاب منه ایات مکمات؛ **انجام:** برابر
خط: نسخ جلی خوش، بی‌کا، تا: ۱۰۶۶ق؛ افتادگی: آغاز [رایانه]

۶. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۲۴۱
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: ابوالولی (بن محمد معصوم الحافظ) حسینی عمی، تا: ربیع الثانی ۱۰۶۷ق؛ واقف: نادرشاه، ۱۱۴۵ق؛ کاغذ: فرنگی شکری، جلد: تیماج مشکی، ۴۰گ، مختلف السطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۶/۵سم [ف: ۱۶-۲۷]

۷. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۲۳۱۱
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: عقیل بن رکن الدین مسعود حسینی کاشانی، تا: روز مبعث رجب ۱۰۷۵ق؛ مصحح، محشی، دارای علامت بلاغ، روی برگ اول کتاب علم الهدی محمد بن محسن بن مرتضی (فرزند فیض) می‌نویسد که نسخه به‌دستور وی نوشته شده و در کاشان به‌تاریخ ذیحجه ۱۰۷۵ مقابله آن را با نسخه پدرش به‌پایان برده است، تمامی حواشی به خط علم الهدی است با نشان «عهد ایده الله» و «منه دام عزه» و جز آن، نشان «بلغ نعارضة و تصحیحا بتایید الله» و «ثم بلغ معارضة و تصحیحا بتاییده» در بسیاری برگ‌ها، روی همین برگ وقف‌نامه کتاب؛ مهر: «بمحمد علم الهدی علم الهدی علم الهدی» (بیضی)، «ابوتراب الفیضی» (بیضی)، «جمال الدین الموسوی» (بیضی)، «أفوض امری الی الله عبده قاسم» (مربع)؛ جلد: تیماج مشکی، ۸۷گ، ۱۸ سطر، اندازه: سم [ف: ۶-۲۹۳]

۸. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۹۹۱۱
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ اهدایی: رهبری، ۱۳۷۳؛ کاغذ: نباتی، جلد: تیماج، ۷۴گ، ۱۷ سطر [رایانه]

۹. تهران؛ ادبیات؛ شماره نسخه: ۲۳۶/۲ حکمت
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱ و ۱۲؛ جلد: تیماج مشکی مقوایی با لولا، قطع: ربعی [ف: ۲-۵۳]

۱۰. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۱۶۲۰
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۷۱گ، ۲۱ سطر (۵×۱۲/۵) سطر، اندازه: ۱۰×۷۱سم [ف: ۸-۲۰۷]

۱۱. اصفهان؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۸۵
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ کاغذ: سپاهانی [نشریه: ۱۱-۸۸۲]

۱۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۰۱۴۷/۱۷
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ ۸۲ص (۲۸۲-۳۶۴)، اندازه: ۱۸/۵×۲۴سم [ف: ۳۲-۱۸۱]

۱۳. قزوین؛ فحول قزوینی؛ شماره نسخه: بدون شماره
بی‌کا، تا: ۱۱۰۷ق [ف: ۶]

۱۴. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۳۴۸۰
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: محمد بن نصیر قزوینی، تا: ۱۱۰۷ق؛ محشی با نشان «منه» و «منه رحمه الله»، مصحح؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مشمعی مشکی عطف تیماج مشکی، ۶۰گ، ۱۷ سطر (۱۰×۱۶)، اندازه: ۱۴×۲۰/۵سم [ف: ۳۴-۲۰۷]

۱۵. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۶۳۵۱/۱
آغاز: قلنا یحتمل ان یکون ذکر الواسطة للتبرک باتصال سلسلة السند؛ **انجام:** برابر؛ و الحمدلله اولا و آخرا ۱۰۴۱. قد وقع الفراغ من تسویده
خط: نسخ، کا: سیف الدین محمود بن محمد امین خادم رجائی، تا: یک‌شنبه ۵ ربیع الثانی ۱۱۱۲ق؛ مقابله محمد مومن در ۱۲ رجب ۱۱۱۳؛ کاغذ: ترمه، جلد: میشن قهوه‌ای تازه، ۶۱گ (۱ر-۶۲ر)، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۱۸/۷سم [ف: ۹-۳۵۰]

۱۶. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه: ۱۹۴۹-عکسی
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ خوش، کا: عبدالرشید عبدالرحمان، تا: یک‌شنبه ۲۸ ربیع الاول ۱۱۲۳ق؛ نشان «وقف» بر ص ۱، ۴، ۶، ۸؛ ۱۹۶ص، ۱۵ سطر (۸×۱۴)، اندازه: ۲۱×۳۰سم [عکسی: ۱-۳۱]

۱۷. تهران؛ ادبیات؛ شماره نسخه: ۱۵۰/۱
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۵ صفر ۱۱۵۱ق [ف: ۳-۳۰]

۱۸. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۸۶۶/۲۵
آغاز و انجام: برابر
خط:نسخ،بی‌کا،تا:قرن ۱۳؛ جلد: چرم قهوه‌ای بدون مقوا، ۱۴۹ص (۲۷۹-۴۲۷)، قطع: خشتی، اندازه: ۱۵×۲۰/۵سم [ف: ۹-۵۵۶]

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۲۳۳۸/۱۵
نسخه اصل: همان نسخه بالا [عکسی ف: ۶-۴۳۰]

۱۹. قم؛ طبسی؛ شماره نسخه: ۷۹۵
آغاز: حیثما دار وقوله (ص) انت منی بمنزلة هرون وقوله مثل اهل بیتی کسفینة نوح وغیر ذلک من مقالاته ومقاماته ان هی الاحقاد الکامنة ... اما الثانی اعنی ماجاء فی ذلک من الاخبار امارد؛ **انجام:** واکثر ما فشی الوضع ایام معویة فی فضائل المشایخ وغیرهم فلقد بذل فی ذلک الاموال لیصد الناس عن آل الله حتی بذل
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ مصحح؛ ۱۸۰گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱/۵سم [ف مخ: ۱-۴۵]

۲۰. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۲۲۷۷/۱
آغاز: میدان قلبی تجوالاً و انی کنت أصبر عن ابرازها هوناً لانی لم أجد علیها عوناً فلم أقدر لها إلا حفظاً و صوناً؛ **انجام:** برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ جلد: تیماج مشکی بدون مقوا، ۸۶گ (۱ر-۸۶ر)، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۱۸/۵سم [محدث ارموی مخ: ۱-۱۴۴]

۲۱. قم؛ مؤسسه آیة الله بروجردی؛ شماره نسخه: ۴۶۷
خط: نسخ، کا: عبدالمنیع بن محمدجعفر نجات، تا: قرن ۱۳؛

تملک: اسماعیل بن محمد قاسم با مهر بیضوی؛ جلد: تیماج مشکی، ۹۷گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۳×۱۸/۵سم [ف: ۲-۲۹۶]

۲۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۶۲۱۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** من اصول الدین و حقایق الیقین و الرضا و التسلیم

خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳ [رایانه]

۲۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۰۸۲۰

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ربیع الثانی۱۲۲۰ق؛ واقف: محمد ایرانی مجرد، بهمن ۱۳۵۰؛ کاغذ: فرنگی فستقی، جلد: تیماج مشکی، ۸۰گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۴×۲۱سم [ف: ۱۶-۲۷]

۲۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۳۲۲۹

آغاز: برابر؛ **انجام:** قد فرغ من تسوید هذا الکتاب فی اربع عشر ربیع الثانی من شهور سنه ۱۲۳۰

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۳۰ق [رایانه]

۲۵. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۰۹۷۸

آغاز: برابر؛ **انجام:** فی شهر ذیقعده الحرام سنه ۱۲۴۱ فی کربلا المعلی

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۴۱ق، جا: کربلا [رایانه]

۲۶. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۴۰۶۷/۱

آغاز: میدان قلبی تجوالاً رانی کنت أصبر عن ابرازها هوناً لانی لم أجد علیها عوناً فلم أقدرلها إلا حفظاً وصوناً؛ **انجام:** برابر

خط: نسخ، کا: کربلائی محمد علی، تا: ۱۲۶۵ق، جا: کربلای؛ مصحح، محشی به خط مرحوم محدث ارموی؛ در سه برگ اول چند یادداشت حدیثی؛ مهر: «عبده محمد علی» (بیضوی)؛ جلد: تیماج مشکی ضربی، عطف پارچه ای، ۱۰۳گ (۳پ-۱۰۶پ)، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۰×۱۵سم [محدث ارموی مخ: ۱-۱۴۴]

۲۷. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۴۰۱/۱۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: جمعه محرم ۱۲۹۰ق؛ مصحح؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مقوایی عطف تیماج قهوه‌ای، ۸۰گ (۶۵پ-۱۴۴پ)، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۰/۵×۱۶سم [ف: ۴-۱۷۷]

۲۸. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۳۴۰۳/۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** و وضعه عندهم و امرهم بسؤالهم و اولئک الذین

تنها بخشی تا اوایل اصل دوم را دارد؛ خط: نسخ زیبا، کا: محمد حسین حسینی (حسنی)، تا: ۱۳۰۵ق؛ ترقیمه: «شرعت فی یوم السبت رابع و العشرین شهر ذیحجه الحرام ۱۳۰۲»؛ مصحح؛ کاغذ: فرنگی، ۳۰گ (۱-۳۰)، ۱۵ سطر، اندازه: ۵×۱۳سم [ف: ۳۴-۱۴]

۲۹. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۱۲۳۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۳۴۰ق، اهدایی: رهبری، ۱۳۷۴ [رایانه]

۳۰. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۲۴۷۷/۱۳

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ ناقص؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج تریاکی مقوایی، ۴۰ (۲۲۶-۲۶۵)، ۲۳ سطر (۱۳/۵×۲۱)، اندازه: ۱۶×۲۳سم [ف: ۹-۱۲۴۶]

۳۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۳۷۴۸/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج عنابی، ۱۳۹ص (۲-۱۴۰)، ۱۸ سطر، قطع: خشتی، اندازه: ۱۵/۵×۲۱سم [ف: ۱۰-۱۷۳۲]

۳۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۴۱۰۲/۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: محمد سمنانی، بی‌تا؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی ضربی مقوایی، ۱۵۷گ (۵۱-۲۰۷)، ۲۲ سطر (۶×۱۵)، اندازه: ۱۲×۲۲سم [ف: ۱۳-۳۰۸۳]

۳۳. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۲۶۲۴۲

بی‌کا، بی‌تا؛ مجموعه آقا رفیع قزوینی استاد اخلاق و فلسفه امام خمینی، خریداری از منصوره تالهی معین الدین [رایانه]

۳۴. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۱۸/۱۷۷-۳۶۵۷/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: عبدالحسین بن علی بن الحسین، بی‌تا؛ مهر: کاتب «الراجی عبدالحسین ۱۲۱۱» (بیضی)؛ جلد: تیماج قرمز بدون مقوا، ۹۹گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۱×۱۷/۵سم [ف: ۱-۳۸۸]

۳۵. خوانسار؛ فاضل؛ شماره نسخه: ۱۵۱/۳

کا: محمد شریف قهپائی، بی‌تا؛ جلد: تیماج دو رو، رو تیماج زرد و پشت تیماج قرمز ساده و لبه‌دار، عطف و لبه‌های جلد با تیماج مشکی، اندازه: ۱۸×۲۵سم [ف: ۱-۱۱۱]

۳۶. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۶۲۱۳

آغاز: برابر؛ **انجام:** فاعتصم بالتوقف فانه جدیر

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ تملک: سید عبدالله شبر؛ ۶۹گ، ۲۲ سطر، اندازه: ۱۵×۲۰سم [ف: ۶-۴]

۳۷. قم؛ مرکز مطالعات؛ شماره نسخه: ۴۹۹/۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج قهوه‌ای سوخت، ترنج با سر با نقش گل و بوته، ۵۶گ (۱۳۷پ-۱۹۳ر)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۱-۴۳۲]

← اصول الاعتقاد ≻ اصول الخمسة

● **اصول اعتقادیه** / کلام و اعتقادات / فارسی

osūl-e e‘teqādīye

قزوینی، ابوتراب بن حسین، -۱۲۶۰ قمری

qazvīnī, abū-torāb ebn-e hoseyn (- 1844)

مؤلف در این رساله از تعریف دین، اسلام، اصول دین و فروع دین بحث می‌کند و سپس به تقسیم هر یک از این دو به

ضروری و نظری پرداخته و به اصول مذهب شیعه اشاره می‌کند و اثبات آن را به دلیل عقل و نقل بیان می‌کند و می‌گوید اصول دین شش است ۱. توحید؛ ۲. عدل؛ ۳. نبوت؛ ۴. امامت و خلافت؛ ۵. نقابت و حکومت و نیابت؛ ۶. معاد. وی به‌توضیح هر یک از این اصول پرداخته است.

مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه: ۲۰۴۰۳/۲

آغاز: بسمله حمد شایسته نور جمال ذات متعالیست که حقیقت هندسیات کونیه را اصول و ظواهر اعیانرا فروع مقرر داشت ... ولکن غرض از نگارش این وریقات مجمله اثبات درجه اولی است از اصول دین از برای عوام مکلفین؛ **انجام:** اینست عقائد ضروریه عوام مکلفین در اصول دین در دولت باطله و اما در دولت حق که زمان ظهور سنت جدیده است غیر از اینست رزقنا الله سبحانه ایاها بمحمد و آله الطاهرین. اول شهر شعبان ۱۲۶۶ق

خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، تا: ۱۲۶۶ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای لایه‌ای، ۲۸ تا ۱۷ سطر، اندازه: ۱۱×۱۶سم [ف: ۲-۴۷۶]

● **الاصول الاعتقادية** / کلام و اعتقادات / عربی

al-uṣūl-ul-i‘tiqādīyya

پاره ای از اصول اعتقادی و ضرورت اکتساب آنها و پیداکردن روش اخلاقی صحیح اسلام را در این کتاب با استفاده از مبانی فلسفی و عرفانی و آیات و اخبار، گرد آورده است. گمان می‌رود که مؤلف کتاب همان محمد حسن مؤلف رساله قبلی این مجموعه باشد.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۹۴۷/۲

آغاز: لااحصی ثناءاً علیک أنت کما اثنیت علی نفسک و أصلی علی خیر المبعوثین و علی الذین کان أعمارهم مصروفة علی نفسک؛ **انجام:** و هو صراط الضالین و صراط من خرج عن الطریق کالیهودی و نحوه و هو ایضاً معوج و هو صراط المغضوب علیهم.

خط: نسخ، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ مصحح؛ جلد: تیماج مشکی بدون مقوا،۴۹گ(۱۲۵پ-۱۷۴ر)،اندازه:۱۰×۱۴/۵سم[ف: ۵-۳۱۲]

● **الاصول الاعتقادية** / کلام و اعتقادات / عربی

al-uṣūl-ul-i‘tiqādīyya

رساله‌ای در اصول اعتقادی که در چند «بند» تنظیم شده است، در هر بند فقط آیات و یک یا دو حدیث از پیامبر (ص) یا حضرت امیرالمؤمنین (ع) نقل کرده است.

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۹۴۵/۳

آغاز: الحمدلله رب العالمین ... فی التوحید قال الله تعالی انما الهکم اله واحد ... قال علیه السلام الحمدلله الاول فلاشیء قبله؛ **انجام:** فمن تصدق به فهو کفارة له و من لم یحکم بما أنزل الله فأولئک هم الظالمون

خط: نسخ معرب، کا: محمد علی بن جبرئیل بن الحسین، تا: چهارشنبه ۲۳ ذیحجه ۸۱۷ق؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۰گ (۱۶۲پ-۱۷۲پ)، ۸ سطر، اندازه: ۱۰×۱۳سم [ف: ۵-۳۱۰]

● **اصول الاعداد** / ریاضیات / فارسی

usūl-ul a‘dād

کاشانی، محمد بن حاجی احسن

kāšānī, mohammad ebn-e hājī ahsan

به نثر فارسی

[فهرستواره منزوی ۲۵۹۸/۴]

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۱۷۸/۵۴

بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ محشی با فهرست؛ کاغذ: سفید و برخی رنگین، جلد: تیماج مشکی ضربی و مقوایی، ۳۰ص (۷۵۸-۷۸۷) [سنا: ف: ۲-۱۵۹]

● **اصول الاعداد** / ریاضیات / عربی

usūl-ul a‘dād

تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۲۸۳۰/۴

خط:شکسته نستعلیق،بی‌کا،بی‌تا؛ ۲گ (۶۵پ-۶۶پ) [ف: ۶-۱۲۷]

● **الاصول الاكبرية** / صرف / عربی

al-uṣūl-ul-akbarīyya

الله آبادی، علی اکبر بن علی، -۱۰۹۱ قمری

allāh ābādī, ‘alī akbar ebn-e ‘alī (- 1680)

رساله متوسطی است در قواعد مهم علم صرف که با تعریف صرف آغاز و به باب التمرین و باب الخط پایان داده است. نام اصلی این کتاب «الاصول» می‌باشد.

شرح و حواشی:

۱- شرح الاصول الاکبریة؛ الله آبادی، علی اکبر بن علی (-۱۰۹۱)

قم؛ معصومیه؛ شماره نسخه: ۲۸۱/1

آغاز: الحمدلله العلی الولی له بکل برهان و بیان، و الصلواة علی نبیه و آله و صحبه بکل لسان و جنان؛ **انجام:** و یوصل یوم و حین باذ، اذا بنیا؛ و کثیرا ما یحمل اعرابهما علی بنائیهما.

خط: نستعلیق، کا: میان بختا، تا: ۱۹ ذیحجه ظهر جمعه سال احد بهادرشاه (؟)؛ جلد: تیماج حنائی، ۵۱گ (۱پ-۵۲پ)، اندازه: ۱۶/۵×۲۹سم [ف: ۱-۲۷۸]

● **أصول أهل التصوف** / عرفان و تصوف / عربی

uṣūl-u ’ahl-it taṣawwuf

صدرالدین قونیوی، محمد بن اسحاق، ۶۰۷-۶۷۳ قمری

sadr-od-dīn qūnīyavī, mohammad ebn-e eshāq (1211-1275)

رساله‌ای مختصر در تصوف و عرفان است که در آن سه «اصل»: ۱. منه ذات الحق لایدرک، ۲. لیس المدرک منه إلا بالاعتبار و أحدیته، ۳. الوحدة المضافة إلی الذات عین الذات، از دیدگاه متصوفه، به‌خصوص موضوع «وحدت وجود» مورد بررسی قرار گرفته است. بر فراز برگ آغازین، این اثر به صدرالدین قونوی نسبت داده شده است، لیکن بر اساس مصادر و کتاب‌شناسی‌های موجود، نبایستی مبنایی متقن داشته باشد و از حدود ۵۵ اثری که در منابع از تألیفات قونوی دانسته شده است، این اثر در ظاهر امر، بر هیچ یک از آن‌ها تطبیق نمی‌کند. به هر حال در نسبت این اثر به قونوی باید تحقیق بیشتری صورت گیرد.

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۵۱۰/۸ کر

آغاز: بسملة، الحمدلله حمداً مستوجباً لأجناس کمالاته و مستصحباً لأنواع مقاماته و الصلوة علی عباده الذین اصطفی خصوصاً علی خاتم الأنبیاء محمد المصطفی و آله و أصحابه أجمعین و بعد فهذه جملة مشتملة علی أصول تشتهر بین أهل التصوف من المتأخرین و یبنون کمالاتهم علیها و هی قولهم کنه ذات الحق لایدرک و لیس المدرک منه إلا باعتبار واحدیته و الوحدة و المضافة إلی الذات عین الذات و لها اعتباران؛ الاول اسقاط جمیع الاعتبارات و النسب؛ **انجام:** و إن کان فان غلب علی ذلک الاعتبار حکم من أحکام المرتبة التی هی محل ثبوته قمرتبیة و إلا فصفاتیة و هی فی الحقیقة و راجع إلی قسمین ذاتیة و صفاتیة و الله أعلم بالصواب و إلیه المرجع و المآب؛ تمت بعون خدای لم یزل و لایزال

خط: نسخ، بی‌کا، تا: اواخر قرن ۱۲ یا اوایل قرن ۱۳؛ مصحح، محشی؛ کاغذ: فرنگی نخودی نازک، ۲گ (۳۴ر-۳۵پ)، ۲۷ سطر، اندازه: ۹/۵×۱۶/۵سم [ف: ۲-۴۰/۳۳۹]

● اصول اهل سنت / اصول فقه / عربی

osūl-e ahl-e sonnat

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۶۹۹۶

آغاز: بسمله، اما بعد حمدالله علی نواله و الصلوة علی رسوله محمد و آله فان اصول الشرع لثلاثة الکتاب و سنه و اجماع الامه؛ **انجام:** الکلام و هی توجب الاحاطه علی سبل ... و معنی الاخر

خط: نسخ خفی، بی‌کا، تا: قرن ۱۴ [رایانه]

● اصول الایمان / کلام و اعتقادات / عربی

uṣūl-ul-īmān

موسوی اصفهانی، حسن بن محمد تقی، ۱۲۰۷-۱۲۶۳ قمری

mūsavī esfahānī, hasan ebn-e mohammad taqī (1793-1847)

تاریخ تألیف: شب عید فطر ۱۲۴۱ق

کتابی در مباحث اعتقادی که مؤلف بر آن شده تا مسائل اعتقادی ضروری را با تفصیل بیشتر و نظری را با اجمال در این کتاب گزارش کند. دارای یک «مقدمه» در وجوب نظر و عدم صحت تقلید در اعتقادات، و چند «منهج» در اصول دین مشتمل بر چند «فصل» که بحث امامت آن مفصل‌تر است.

آغاز: الحمدلله رب العالمین ... اما بعد فلما کانت صحة العبادة موقوفة علی المعرفة اعنی الایمان فأول ما و جب علی المکلف فی بدء التکلیف هو الایمان

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۱۴۸۰/۳

آغاز: برابر؛ **انجام:** الأول فی مطاعن ابی بکر و هی کثیرة و اکتفینا بقلیل منها فی هذه الوجیزة

خط: نستعلیق، کا: سید محمد حسن بن محمد تقی موسوی اصفهانی، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ جلد: تیماج مشکی بدون مقوا، ۳۷گ (۴۳پ-۸۰پ)، اندازه: ۱۱×۱۵/۵سم [ف: ۴-۳۱۹]

← اصول الائمة ≻ الاصول الخمسة عشر

● اصول بانکداری / اقتصاد / فارسی

osūl-e bānkdārī

دادبخش، محمد، ق۱۴ قمری

dādbaxš, mohammad (- 20c)

بررسی و تحقیق مختصری است در اصول بانکداری و طرق مختلف آن با استفاده از درس دکتر رجائی در سال دوم اقتصاد.

خوانسار؛ فاضل؛ شماره نسخه: ۴۳۴/۴

آغاز: مقدمه، میزان و درجه رفاه اقتصادی افراد بستگی زیادی به تغییرات حاصله در ارزش و مقدار پول موجود در جامعه دارد

خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ جلد: مقوایی، ۳۹گ (۱۸۶-۲۲۴)، اندازه: ۱۷/۵×۲۱سم [ف: ۲-۱۰۱]

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۷۰۶/۴

نسخه اصل: همان نسخه بالا [عکسی ف: ۲-۳۴۴]

← اصول البزدوی ≻ کنز الوصول الی معانی الاصول
← اصول البلاغة ≻ اصول علم البلاغة

● اصول التحلیل الکیمیایی / کیمیا / عربی

usūl-ut taḥlīl-il kīmīyāyī

لویس، ادوین، ۱۳ قمری

lūīs, edvīn (19c -)

دارای یک «خاتمه» و سه «قسمت»، خاتمه و مقدمه در تعریفات.

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۶۱۴۳

آغاز: خاتمه فی ایضاح الاصطلاحات قداردنا قبل الشروع؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳،؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج عنابی رنگ، ۱۲۲ص، ۱۸ سطر قطع: رقعی، اندازه: ۱۲×۱۹/۵سم [ف: ۱۹-۱۳۱]

● اصول تداوی / طب / فارسی

osūl-e tadāvī

جزوه درسی.

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۱۹۲۱

آغاز: یدوفرم ساختمان آن شبیه به کلروفرم و برموفرم؛ **انجام:** دریک مرتبه استعمال شده است

خط: شکسته نستعلیق تحریری خوش، کا: مریم میرهادی، تا: ۱۳۱۴ق [الفبائی: ۵۴]

← اصول التراکیب ≻ اصول ترکیب الادویة

● اصول التراکیب من الطب / طب / عربی

usūl-ut tarākīb min-aṭ ṭibb

خجندی، محمد بن عبداللطیف، -۵۵۲ قمری

xojandī, mohammad ebn-e ʻabd-ol-latīf (- 1158)

در قواعدی کلی مربوط به طب و پزشکی، تألیف شده برای بعضی متعلمین و بنا به گفته مؤلف دارای فواید غریبه و فراید عجیبه می‌باشد، در دو «قسم» و هر کدام مشتمل بر چند «فصل» کوتاه: قسم ۱. اصول ترکیب ادویه و تحقیق اوزان و مکاییل و ذکر احکام تریاق؛ قسم ۲. دستورات و قوانین صحیحه‌ای در علاج. مباحث هر دو قسم در ۹ «فصل» بررسی شده است.

آغاز: بسمله. و به نستعین. نحمدالله علی ما هدانا سبیل الرشاد و اوضح علینا سنن الاسترشاد و نثنی علی کل من اصطفاء لرسالته من العباد خصوصاً علی رسوله محمد ماحی الضلالة و العناد و حاکی حقائق الامور فی المبدء و المعاد و آله و صحبه الموصوفین بالنهج و السداد و بعد فهذه مختصر فی صناعة الطب الفته لبعض المتعلمین و اودعته فوائد غریبة و فرائد نفیسة لم یوجد فی اکثر الکتب المصنفة فی هذا الفن و جعلته قسمین مفصلین: القسم الاول فی اصول تراکیب الادویة و استخراج طبایع المرکبات و تحقیق الاوزان و المکائیل و ما یناسبها و ذکر احکام التریاق و الثانی دستور منجحة (مهجحه) و قوانین صحیة لم یشک احد من العقلاء فی صحته

انجام: ولیکن آخر کلامنا فی هذا المختصر فمن حفظه فهو خلیق بالاصابة فی اعماله و بالتحقیق فی امواله والحمدلله ... والسلام

[نسخ خطی پزشکی ایران ص ۲۱؛ کشف الظنون ۱۱۵/۱؛ دنا ۱۰۷۶/۱ (۱۴ نسخه)]

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۹۷۴/۳

آغاز: برابر؛ **انجام:** أما الارابیع فالدور الاول و الثانی منها ...

نام مؤلف و کتاب به استناد فهرست مرعشی ۲۳۹/۳۶ ذکر شد؛ خط: نستعلیق، کا: احمد بن حسین بن تاج الدین علی بن حسین بیرجندی قهستانی، تا: شب چهارشنبه ۳ جمادی الاول ۸۴۵ق؛ افتادگی: انجام؛ جلد: تیماج قرمز، ۲۴گ (۸۶پ-۱۱۰پ)، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۰/۵×۱۷/۵سم [ف: ۵-۳۴۹]

۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۴۳۴۵/۹

آغاز: برابر؛ **انجام:** و أما إزالة فعل غیر مقصود بذاته کإستعمال الذراریح

فقط شامل برگ نخست رساله است و بقیه برگ‌ها، مربوط به رساله دیگری است؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: شرقی، ۱گ (۸۴)، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۰×۱۵سم [ف: ۳۶-۲۳۹]

۳. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۴۲۴۴/۳

آغاز و انجام: برابر

نام مؤلف به قرینه آغاز نسخه تعیین شد؛ خط: نستعلیق، کا: نیمه ذیحجه، تا: ۹۰۴ق، جا: جامع یزد؛ کاغذ: نوعی ترمه، جلد: میشن آلبالوئی، جلد مغزی و لبه‌دار، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۲/۱×۱۷/۳سم [ف: ۷-۲۹۱]

۴. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۲۹۶/۲-۲/۱۱۶

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: محب بن عاصم متطبب، تا: یک‌شنبه ۴ ذیحجه ۹۰۹ق؛ مصحح توسط کاتب؛ ۳۳گ، ۲۱ سطر [ف: ۱-۳۸۸]

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۹۹۱

نسخه اصل: همان نسخه بالا [عکسی ف: ۵-۴۰۴]

۵. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۳۵۲۳/۲

آغاز: یجلی عن قابض عصر کما یخلط المصطکی و الورد لمحللات الاورام العده؛ **انجام:** برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: آغاز؛ کاغذ: اصفهانی نازک شکری، جلد: مقوایی چیتی عطف تیماج، ۷۴ص (۱۴۱-۲۱۴)، ۱۶ سطر، قطع: رقعی، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف: ۱۰-۱۴۸۰]

۶. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۸۰۷/۷

آغاز و انجام: برابر

نام مؤلف به قرینه آغاز نسخه تعیین شد؛ بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: ترمه، جلد: میشن سیاه نو، ۲۶گ (۶۴پ-۹۰پ)، اندازه: ۱۳/۶×۱۷/۳سم [ف: ۵-۱۸۸]

۷. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۳۶۰/۱۴

آغاز: قال مولانا و استادنا سلطان الافاضل المحققین خلاصة العلماء المدققین جامع علوم الاولین و الاخرین فخر الحق و الدین

محمد الخجندی؛ **انجام:** برابر
خط: نستعلیق، کا: طبیب حموی، تا: ۱۱۰۰۵ق، جا: اصفهان؛ در دیباچه در اینجا از شرح قانون بحث شده؛ کاغذ: سفید [سنا: ف: ۱-۱۸۷]

۸. **تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۱۱۲۹/۸**
آغاز: برابر؛ **انجام:** الفصل ۹ (من القسم الاول) فی قانون تحویل و زن الدراهم الی و زن المثاقیل و تحویلها الی الدراهم ... هذا تمام الکلام فی تحویل الاوزان و انما ذکرت ذلک لاحتیاج الطبیب فی بعض الاحوال الی هذه الاعمال. خاتمة فی احکامه التریاق الاکبر و لما کان هذا المرکب اجل المرکبات ... فاقول خیر النسخ للتریاق هی النسخة الاصلیة لاندر و ماخوس القدیم و هی هذه تأخذ من اقراص ... و الدارصینی و الغایقون
نام مؤلف به قرینه آغاز نسخه تعیین شد؛ خط: نستعلیق ریز، کا: سالک الدین محمد بن مؤید طبیب حموی، تا: جمادی الاول ۱۰۰۵ق، جا: سپاهان؛ کاغذ: سپاهانی، ۳گ (۱۱۴پ-۱۱۶پ)، ۲۵ سطر (۱۰×۱۵)، اندازه: ۱۳×۱۹سم [ف: ۶-۲۲۳۹]

۹. **تبریز؛ محقق (آقای)؛ شماره نسخه: ۱۴/۲**
آغاز و انجام: برابر؛ تمت هذه النسخة فی دارالسلطنة الصفاهان ... فی الیوم الثلثا تاسع شهر ذیحجه الحرام من شهور سنة سبع و ستین و الف علی ید ... محمد فاضل ابن نظام الدین احمد طبیب الاصفهانی اللهم وفق ... یا رب المؤمنین.
نام مؤلف و کتاب با تطبیق آغاز به دست آمد؛ خط: نستعلیق ریز، کا: محمد فاضل بن نظام الدین احمد طبیب اصفهانی، تا: سه‌شنبه ۹ ذیحجه ۱۰۶۲؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج تریاکی مقوای سرخ. [نشریه: ۴-۳۳۴]

۱۰. **قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۱۲۴۵/۲**
آغاز و انجام: برابر
نام مؤلف به قرینه آغاز و انجام نسخه ذکر شد؛ خط: نستعلیق خوب، کا: محمد هادی بن مظفر علوی شیرازی، تا: ۱۰۷۶ق؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۱گ (۱۱۱پ-۱۲۲ر)، ۲۰ سطر، اندازه: ۲×۱۳سم [ف: ۴-۵۴]

۱۱. **تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۲۴۷۸/۲**
آغاز و انجام: برابر
نام مؤلف به قرینه آغاز نسخه تعیین شد؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: هندی، جلد: مقوا با روکش گالینگور سبز گوشه‌ها گالینگور زرشکی عطف چرم عنابی اندرون جلد روکش کاغذی، ۴۳گ (۱۳۳پ-۱۷۶پ)، ۱۵ سطر (۹×۱۷)، اندازه: ۱۵/۵×۲۵/۵سم [ف: ۱۲-۳۳۴]

۱۲. **تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۵۰۷۳/۳**
آغاز: برابر؛ **انجام:** الفصل التاسع فی الاختیارات النجومیة ... و ان لایکون فی البروج
خط: نسخ، کا: محمد شاه علوی، بی‌تا؛ جلد: تیماج تریاکی، ۲۶گ (۱۲۴پ-۱۵۰پ)، قطع: ربعی [ف: ۱۵-۴۱۰۴]

۱۳. **قم؛ طبسی؛ شماره نسخه: ۷۸۵/۲**
آغاز: برابر؛ **انجام:** الفصل الخامس فی القوانین الجزئیة للاستفراغ اما الرأس فالخلطه الغالب علیه مادام ... فبمثل ماء الجبن ومعجون النجاح وحب اللاژ ورد و بمثل
از آغاز تا فصل خامس از قسم ثانی؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ مصحح، محشی؛ ۱۶گ، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۶×۲۲سم [ف مخ: ۲-۴۸۴]

۱۴. **تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۵۳۸**
آغاز و انجام: برابر
بی‌کا، بی‌تا [ف: ۴-۲۷۰]

۱۵. **تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۵۷۰**
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ متوسط، بی‌کا، بی‌تا؛ این نسخه نیز در مجموعه‌ای است که علاوه بر این رساله متضمن ۴ رساله دیگر است در طب؛ کاغذ: کاهی آهار، جلد: تیماج کوبیده برنگ قهوه سیر، ۱۰۸ص، ۱۷ سطر، قطع: بغلی [ف: ۴-۲۷۶]

۱۶. **تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۴۵۷۳/۳۵**
آغاز و انجام: برابر
بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: ترمه، جلد: میشن زرد سیر، ۸گ (۲۳۶پ-۲۴۳ر)، اندازه: ۲۳×۳۹/۵سم [ف: ۷-۴۳۱]

۱۷. **مشهد؛ ادبیات؛ شماره نسخه: ۲۹/۵ فیاض**
آغاز: برابر
خط: شکسته، نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ در صفحه عنوان، نام آن چنین آمده: «رساله دستور العلاج لفاضل النحریر محمد الخجندی»؛ کاغذ: حنایی و نخودی رنگ، جلد: تیماج قهوه‌ای عطف میشن عنابی، ۷گ، ۵۰ سطر (۹/۵×۲۰)، قطع: رحلی [ف: ۱۹۹]

● اصول التراکیب و القرابادین / طب / عربی
uṣūl-ut-tarākīb wa-l-qarābādīn

متطبب ابزری، علی بن محمد، -۸۱۵ قمری
motatabbeb-e abzarī, ʻalī ebn-e mohammad (- 1413)

او مؤلف «الایضاح» است در کلیات و الدستور در جزئیات و گزیننده از جامع کبیر ابن بیطار در ادویه مفرده و پس از همه اینها برای کامل شدن کار علمی خود این کتاب را ساخته است، در یک «مقدمه» و دو «مقاله»: مقدمه: فی احوال الادویة المفردة و ذکر اصول یتعرف بها الادویة و شرح اسامی الادویه ...؛ المقالة الاول: فی اصول التراکیب و فیها تسعة عشر بابا؛ المقالة الثانیه: فی القرابادین ... علی سبعة عشر بابا.

تهران؛ علوم پزشکی؛ شماره نسخه: ۱۴
آغاز: بسمله، الحمدلله الذی بنعمة ختم الصالحات و نزل البرکات و الصلوة و السلام علی نبیه محمد المبعوث صاحب المعجزات الظاهرات؛ **انجام:** فانه یهلک الشعر و یبطله

کا: فضل الله بن علی طبیب ابزری، تا: شنبه ۱۴ رمضان ۷۸۹ق؛ ۱۷۶ص، ۲۳ سطر (۸×۸/۵)، اندازه: ۱۳×۲۱سم [نشریه: ۳-۳۶۶]

← اصول ترکیب الادویة ← اصول التراکیب من الطب

● اصول ترکیب الادویة = اصول التراکیب / طب / عربی

uṣūl-u tarkīb-il-adwīyya = uṣūl-ut-tarākīb

سمرقندی، محمد بن علی، -۶۱۹ قمری

samarqandī, mohammad ebn-e ʻalī (- 1223)

در بیان معرفت قوای ادویه و قوانین و اصول ترکیب آنهاست در نوزده «باب»: ۱. الاشربة و الربوب؛ ۲. الجوارشات و المعجونات؛ ۳. الحبوب المسهله و الایارجات؛ ۴. المطبوخات و النقوعات؛ ۵. الحقن و الشیافات و الفرازج؛ ۶. ادویة القی؛ ۷. اللعوقات؛ ۸. الاقراص؛ ۹. السفوفات و القمایح؛ ۱۰. الاضمدة و الاطلیة و الکمادات؛ ۱۱. الادهان؛ ۱۲. ادویة العین؛ ۱۳. المراهم و الذرورات؛ ۱۴. السنونات؛ ۱۵. الغراغر؛ ۱۶. المربیات؛ ۱۷. السعوطات و الفطوسات و الشمومات و البخورات؛ ۱۸. النطولات؛ ۱۹. ادویة الشعر.

آغاز: بسمله حمدله قال السید العالم سید الحکماء نجیب الدین بقیة السلف محمد بن علی بن عمر السمرقندی قدس الله روحه ان الواجب علی کل ذی لب ان یتقرب الی الله تعالی و یتوسل الیه بکل ما تیسر له من القربات و احسن الوسائل و اجود الذرایع بعد امتثال الاوامر و النواهی ما یعود الی نفع المسلمین (در نسخه منضم به تذکرة الکحالین: نفع الناس) عامة و یرجع الی دفع الاذی عنهم خاصة (فقط در این نسخه) و البحث [عن] علم الطب و معالجة المرضی و الاهتمام بخلاصهم و التماس الصحة لهم مع ما فی ذلک من تحری صلاح المسلمین و اجواز (کذا، صحیح: احراز) المثوبة من رب العالمین یکون اظهار الحکم بحکم الله تعالی و بحثا عنها و نظرا فی الایات الافاق و الانفس و استدلالا علی علمه و قدرته لمن یتعاطی هذه الصناعة و یزاولها اصول ترکیب الادویة مختصرا بحسب الوقت و الحال متحریا سهولة طریق الانتفاع بها و تسهیلا للمستفیدین منها فانی رأیت اطباء دار المرضی بمدینة السلام عمرها الله تعالی اختصر و اعلی عدة نسخ من المرکبات الخ.

انجام: و یجعل بدل العفص البزغند اذا لم یرد به شدة السواد و الله اعلم تم الکتاب.

[الطب الصیدلیة ص۲۹ و ۳۰ و ۳۱؛ معجم المؤلفین ۱۱-۳۱؛ کشف الظنون ۱-۱۳؛ هدیة العارفین ۲-۱۱۰؛ الذریعة ۲-۱۷۹]

۱. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۴۴۰۱/۳

آغاز: برابر؛

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۶۱۳ ق؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: ترمه، جلد: میشن تریاکی نو، ۲۹ سطر، اندازه: ۸/۸×۱۷/۱سم [ف: ۷-۳۸۳]

۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۰۸۶۰/۲

خط: نسخ، کا: حسن بن شاپور بن حسن فتوی، تا: ۱۴ جمادی الاول ۶۶۸ق؛ جلد: تیماج مشکی، ۴۰گ (۱۸۸پ-۲۲۷پ)، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۵×۲۰سم [ف: ۲۷-۲۸۱]

۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۶۵۳۴/۲

خط: نسخ، کا: ابوالغنایم بن احمد بن ابی الفضایل بن محمد بن محمد بن نصر، تا: یک‌شنبه از شعبان ۶۷۱ق؛ مصحح، محشی؛ تملک: ابن ابوالقاسم با مهر مربع؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۴۶گ (۴۱پ-۸۶پ)، ۱۹ سطر، اندازه: ۹/۵×۱۹سم [ف: ۲۰-۱۰۹]

۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۳۹۹۸

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۸؛ واقف: فاضلخان، ۱۰۶۵ بر مدرسه خود، در سنه ۱۳۶۳ شمسی به کتابخانه آستان قدس انتقال یافته؛ کاغذ: نخودی، جلد: میشن خرمائی دو رو، ۲۹گ، ۲۷ سطر، ۱۱×۱۶/۲ قطع: [ف: ۱۹-۱۸]

۵. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۴۱۲۴/۲

آغاز: بسمله حمدله قال الامام العلامه سید الحکماء ... انه لا ینبغی للطبیب ان یعالج کل ما یحدث فی البدن من الامور الیسیرة و التغیرات القلیلة بعلاج بل یدبر ذلک بتغییر التدبیر و تعدیل الامور الضروریة الستة؛ **انجام:** برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: اواسط قرن ۸؛ واقف: فاضلخان، ۱۰۶۵ وقف بر مدرسه خود نموده، در سنه ۱۳۶۳ شمسی به کتابخانه انتقال یافته؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج فرنگی ماشی و عطف و گوشه تیماج قهوه‌ای، ۳۷گ، ۲۴ سطر، ۱۵/۵×۶/۲ سطر، اندازه: ۱۰×۱۸سم [ف: ۱۹-۲۱]

۶. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۵۳۶/۸

خط: نسخ ریز، کا: مظهرالدین بن نصیر طبیب، تا: پایان ذیقعده ۷۴۷ق؛ کاغذ: سفید، جلد: تیماج زرد حنایی ضربی مقوایی، ۲۵ سطر (۹×۱۲)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [سنا: ف: ۱-۳۴۳]

۷. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۸۷۲۰-۵۸/۱۷۰

آغاز: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۹۰۵ق؛ ظاهراً تاریخ کتابت دستکاری شده، در پایان بخشی با عنوان «هذا فصل فی الادویة القلبیة ملحق باصول التراکیب من مصنفه» در ۴ برگ آمده؛ تملک: محمدرضی بن محمدمسیح طبیب، محمد بن فیض الله طباطبایی؛ ۱۰۳گ، ۱۱ سطر، اندازه: ۸×۱۳سم [ف: ۱-۴۰۱]

۸. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۵۱۲۵/۱

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: جمادی الاول ۹۸۸ق؛ جلد: تیماج خرمایی، ۴۸گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۱۸/۵سم [ف: ۱۹-۳۳]

۹. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۵۱۲۵

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ربیع الثانی ۹۸۸ق؛ مذیل است به کتاب

«الاغذیة و الاشربة» نجیب الدین ابو حامد سمرقندی مذکور؛ کاغذ: نخودی [ف: ۱۹-۱۹]

۱۰. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۵۰۶۳/۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: جمادی الثانی۹۹۶ق، جا: مدرسه جدید عبدالله بهادرخان؛ کاغذ: نخودی آهار مهره، جلد: تیماج مشکی ساده، ۴۸گ، ۱۷ سطر (۷/۲×۱۱/۳)، اندازه: ۱۲×۱۸/۵سم [ف: ۱۹-۹۳]

۱۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۷۵۴۹/۱

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج مشکی ترنجی گرد و عطف تریاکی، ۱۳گ (۱-۱۳)، ۲۰ سطر (۶×۱۲/۵)، قطع: ربعی، اندازه: ۲/۵×۱۸/۵سم [ف: ۱۶-۶۲۲]

۱۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۳۶۰/۶۹

خط: نستعلیق، کا: طبیب حموی، تا: شنبه ۱۹ رجب ۱۰۰۸ق، جا: کرمان؛ کاغذ: سفید [سنا: ف: ۱-۱۹۲]

۱۳. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۷۴۶۷/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۰۴۹ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۳۶گ (۱پ-۳۶ر)، اندازه: ۱۸×۲۶سم [ف: ۱۹-۲۶۶]

← اصول التعلیق ← خط تعلیق

← اصول التعلیق ← خط

● **اصول التقویم** / تقویم / فارسی

osūl-ot-taqvīm

کرمانشاهی، محمد مهدی

kermānšāhī, mohammad mahdī

رساله مختصری است در اختیارات ایام و تعیین وقت از برای طلب حاجات، که از کتاب‌های بزرگان فن نجوم استفاده شده، مشتمل بر پنج «اصل» و چهل «مثال».

کرمانشاه؛ میبدی (خاندان)؛ شماره نسخه: ۱۳۳/۶

آغاز: حمد و ثنای بی ریب و ریا قدیری را سزاست که کلك صنعت او اوراق افلاك را بر مقتضای انا زینا السماء الدنیا؛ **انجام:** و وصول بکف الخصیب بدایره نصف النهار در این باب مشهور و معروف و این قدر در معرفت این کافی است و زیاده از این بتطویل مقتضی است

کا: عبدالله سنندجی، تا: چهارشنبه ۶ شوال ۱۲۳۷ق، به‌دستور مؤلف؛ جلد: تیماج مشکی بدون مقوا عطف تیماج قهوه‌ای، ۱۳گ (۷۵پ-۸۷پ)، اندازه: ۱۵×۲۰سم [ف: ۹۵]

● **اصول تمدن** / حکومت و سیاست، اخلاق / فارسی

osūl-e tamaddon

ملکم، ۱۲۴۹-۱۳۲۶ قمری

malkam (1834-1908)

مؤلف اساس تمدن هر کشوری را در کالا و صنایع و فرآوردهای آن کشور می‌داند و پیشروی صنایع را در ایجاد راه‌های شوسه و راه‌آهن می‌انگارد و برای اثبات نظریه خود مثال‌هایی از کشورهای پیشرفته می‌آورد و دولت را بر این نظر تشویق بسیار می‌کند. در این رساله مسائل اقتصادی و برنامه‌های آن به منظور پیشرفت کشور ایران نوشته شده و از آب و تولیدات و راه و زمین و صنعت و کار و نیرو و مانند آنها سخن گفته است و در پایان اصولی برای تنظیم دستگاه‌های کشور آورده است. در جایی‌که مسئله راه عنوان شده گفتگو از سال ۱۳۰۲ نموده است، بنابراین مسلماً نویسنده آن‌را در سال‌های پس از آن نوشته است.

آغاز: آبادی یک ملك بسته بمبلغ امتعه ایست که در آن ملك بعمل می‌آورند آهن و گندم و ذغال و الماس جزو امتعه هستند

چاپ: در کلیات او (ص ۲-۶۶)، چاپ تبریز، ۱۳۲۵ق

[دنا ۱۰۷۷/۱ (۷ نسخه)؛ الذریعة ۱۷۹/۲؛ فارسی مشار ۱۲۷۶؛ نسخه‌های منزوی ۱۵۴۰/۲؛ فهرستواره منزوی ۳۲۱/۶]

۱. تهران؛ انجمن آثار و مفاخر فرهنگی؛ شماره نسخه: ۴۷/۴

آغاز: برابر؛ **انجام:** پایان: اگر لازم باشد باید مبالغی به رو چلید (بانکدار معروف یهودی آلمانی) داد که امتیاز را قبول نماید.

بی‌کا، تا: قرن ۱۴؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مقوایی، رویه کاغذ رنگی با عطف پارچه‌ای مشکی، ۳۵ص (۱۰۴-۱۳۸)، ۱۹ سطر (۹×۱۷)، اندازه: ۱۳/۵×۲۱سم [انجمن آثار-ف: ۸۳]

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۱۰۰۴/۴

نسخه اصل: همان نسخه بالا [عکسی ف: ۳-۲۵۱]

۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۳۰۹۵

خط: نستعلیق، کا: صالح کسمائی، تا: ۱۳۱۴ق؛ کاغذ: فرنگی ضخیم شکری رنگ، جلد: تیماج عنابی، ۸۷ص، ۱۳ سطر، قطع: خشتی، اندازه: ۱۶×۲۱سم [ف: ۱۰-۶۴۷]

۳. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۷۸۱۹

آغاز: برابر؛ **انجام:** و از همین دقیقه بلاتأمل با تمام قدرت خود بجان و دل شب و روز در اجرای این اصول بکوشیم.

نام مؤلف به قرینه آغاز به دست آمد؛ خط: نستعلیق خوش، بی‌کا، بی‌تا؛ در پایان «اصول آدمیت» طی چند فصل نیز گزارش شده؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۶۶گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۱/۵سم [ف: ۲۰-۱۷۴]

۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۲۹۹۳

آغاز: برابر؛ **انجام:** بدون اجرای این اصول بهر دولتی که پناه ببریم و هر عهد تسلیم که ببندیم بجز خواری و انهدام قسمت دیگر نخواهیم داشت.

خط: نستعلیق شکسته، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: فرنگی

آبی، جلد: مقوای خارجی منگنه‌دار، ۳۰۱ص، حداقل ۳ و حداکثر ۱۰ سطر، اندازه: ۱۲×۱۸/۳سم [ف: ۱۰-۴۴۴]

۵. آشتیان؛ حوزه علمیه؛ شماره نسخه: ۱۳/۱ بخش یکم

آغاز: برابر؛ **انجام:** سهل است اگر لازم باشد، باید مبالغی برو چلد داد که آن امتیاز را قبول نماید.

خط: نستعلیق، کا: مرتضی ابن مرحوم میرزا صادق، بی‌تا؛ کاغذ: خارجی، ۲۵گ (۲پ-۲۶پ)، قطع: خشتی، اندازه: ۱۸×۲۲سم [ف: ۴۰]

۶. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۷۹۶۰/۳

آغاز: برابر؛ **انجام:** عالیجنابان سرهنگان و سلاطین و ارباب مناصب مشارالیه را سرتیپ خود دانسته از سخن و صوابدید او عدول جایز ندانند.

خط: تحریری، کا: وحید اشراقی، بی‌تا؛ جلد: مقوا عطف تیماج، ۵۷ص (۸۳-۱۳۹)، اندازه: ۱۳×۱۹/۵سم [ف: ۲۶-۴۳۵]

↩ الاصول الثالث من الخمسمائة ⩾ کتاب الاصول الثالث من الخمسمائة

● **الاصول الثلاثة** / کلام و اعتقادات / عربی

al-uṣūl-uṯ-ṯalāṯa

رساله‌ای در اصول عقاید اهل سنت.

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۷۵۵۱/۱

آغاز: بسمله، حمد الله ... اعلم ایها المکلف انه اول ما یحب علیک معرفة الله یقینا؛ **انجام:** و هولاء یدعون مشایخهم فی الشدة و الرخاء.

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی لایی، ۱۲گ (۱-۱۳)، ۱۳ سطر (۶×۱۱)، قطع: بغلی، اندازه: ۱۱×۱۵سم [ف: ۱۶-۶۲۵]

● **أصول ثلاثة للتوحید الشریف** / کلام و اعتقادات / فارسی

uṣūl-un ṯalāṯa li-t-tawḥīd-iš šarīf

رساله‌ای کلامی با رویکرد عرفانی است که در سه اصل: ۱. توحید افعال؛ ۲. توحید صفات؛ ۳. توحید ذات. در آغاز، این رساله به ملا جلال رومی نسبت داده شده است، لیکن بر اساس مصادر موجود، عجالتاً دلیل متقنی بر انتساب این اثر به ملای روم، وجود ندارد. به‌نظر می‌رسد این رساله از نسخ نادره بوده باشد، در منابع و فهرست‌های در دسترس نسخه دیگری از آن شناسایی نگردید.

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۵۱۰/۱ کر

آغاز: بسمله، بدانکه این رساله مشتملست بر سه اصل، اصل اول در توحید افعال؛ قال الله تعالی (و الله خلقکم و ما تعلمون) و قال (کل یوم هو فی شأن) و قال (و ما رمیت إذ رمیت و لکن الله رمی) توحید افعال اضافت کردن افعالست إلی الفاعل الحقیقی و هو الواحد الحق عقداً و ایماناً و عقلاً و برهاناً و إحساناً و دانستن و شناختن فاعل واحد است؛ **انجام:** پوشیده مرقعند ازین نامی چند ×× بگرفته ز طامات الف لامی چند / نارفته ره صدق و صفا کامی چند ×× بد نام کننده نکو نامی چند. و الله یقول الحق و هو یهدی السبیل و صلی الله علی سیدنا محمد و آله و صحبه أجمعین؛ آمین

خط: نسخ، بی‌کا، تا: اواخر قرن ۱۲ یا اوایل قرن ۱۳؛ مصحح، محشی؛ تملک: حسین حلمی بن محمود طربزونی با مهر «من له عقل سلیم ... حسین ۱۲۹۰» (گرد)؛ کاغذ: فرنگی نخودی نازک، جلد: میشن یک‌لا قهوه‌ای روشن با عطف تیماج قهوه‌ای تیره، ۷گ (۲پ-۸پ)، ۱۵ سطر(۹/۵×۱۷)، قطع: خشتی، اندازه: ۱۷/۵×۲۳سم [ف: ۴۰/۲-۳۳۱]

● **اصول الجبر** / ریاضیات / عربی

usūl-ul jabr

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۴۴۷۸

آغاز: بسمله. فاتحه الترجمة ... المدعو باصول الجبر؛ **انجام:** و اقل الاعداد ... یکون ۲۰۶

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۱۴۰ق، قطع: وزیری بزرگ [رایانه]

↩ اصول جبر و مقابله ⩾ اصول علم حساب

● **اصول جبر و مقابله (ترجمه)** / ریاضیات / فارسی

osūl-e jabr va moqābele (t.)

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۴۵۳۸

آغاز: بسمله. الحمدلله الذی عنده حقایق الاشیاء ... شخصی که اراده خواندن این؛ **انجام:** مشتمل اند بر امثله ... فرصت نموده خواهد شد.

خط: نستعلیق تحریری، بی‌کا، تا: ۱۲۶۳ق [رایانه]

↩ اصول جوامع العلم ⩾ جوامع العلم

↩ اصول الحدیث ⩾ خلاصة الخلاصة

● **اصول الحدیث** / درایه / فارسی

osūl-ol-hadīs

اصفهانی، خواجه مولانا، -۹۲۷ قمری

esfahānī, xāje mowlānā (- 1521)

رساله مختصری است در بیان اصطلاحاتی که در علم حدیث به کار آیند و ظاهرا مقدمه کتاب مفصلی است از مؤلف.

[فهرست مشترک ۳۳۷/۱۴]

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۲۰۶۶

آغاز: شارقه در بیان تعریف علم حدیث و موضوع و غایت آن و آنچه معرفت آن شارع علی وجه البصیرة را مناسب است؛
نسخه اصل: کتابخانه عارف نوشاهی–پاکستان ۳۲؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ ۱۲ص [عکسی ف: ۶–۸۷]

● **اصول الحدیث** / درایه / فارسی

osūl-ol-hadīs

عبدالحق دهلوی، عبدالحق بن سیف الدین، ۹۵۸–۱۰۵۲ قمری

ʻabd-ol-haqq-e dehlavī, ʻabd-ol-haqq ebn-e sayf-od-dīn (1551-1643)

مقدمه شرح فارسی «مشکاة المصابیح» مؤلف است که به صورت رساله‌ای جداگانه در آمده است در بیان اصطلاحاتی که محدثان به کار برند با عناوین «وصل–وصل» تالیف شده به امر برخی از اصحاب و دوستان.

آغاز: الحمد لله اکمل الحمد علی کل حال و فی کل حین ... اما بعد این رساله‌ای است در بیان اصول حدیث که فقیر حقیر ... به امر بعضی از اجله اصحاب را و اعزه احباب تالیف نموده .

[فهرست مشترک ۳۳۷/۱۴]

۱. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۲۰۶۴/۱

آغاز: برابر

نسخه اصل: کتابخانه عارف نوشاهی–اسلام آباد پاکستان؛ خط: نستعلیق، کا: نصرالله بن عبدالسلام، تا: ۱۳ جمادی الاول ۱۱۱۲ق؛ مصحح، محشی؛ ۲۶ص (۴–۳۰) [عکسی ف: ۶–۸۵]

۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۷۳۱۳/۲

آغاز: برابر

بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: مقوایی عطف تیماج قهوه‌ای، ۹گ (۱۷پ–۲۵پ) [ف: ۱۹–۱۰۵]

● **اصول الحدیث و اصول الفقه** / اصول فقه / عربی

uṣūl-ul-ḥadīṯ wa uṣūl-ul-fiqh

عراقی، عبدالرحیم بن حسین، ۷۲۵–۸۰۶ قمری

(1326-1404)

با عنوان‌های «باب» و «فصل». در معجم المؤلفین (۲۰۴/۵) از چنین کتابی از او یاد نشده است.

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۶۳۵۹

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۹ و ۱۰؛ افتادگی: آغاز وانجام؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج مشکی ضربی مقوایی، ۲۲۰گ، ۲۹ سطر (۱۱×۱۸)، قطع: ربعی، اندازه: ۱۵×۲۵سم [ف: ۱۶–۲۵۰]

● **اصول حروف اوزان عروض** / عروض و قافیه / فارسی

osūl-e horūf-e owzān-e ʻarūz

تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۲۵۷۱/۶

خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا [ف: ۶–۵۱]

← اصول حساب ⩾ اصول علم حساب

● **اصول حساب** / ریاضیات / فارسی

osūl-e hesāb

مشهد؛ ادبیات؛ شماره نسخه: ۱۴۶/۲ فیاض

آغاز: مقسوم علیه و یسمی کل جزء خارج القسمة وتحصیل ما ای عدد تالیف العدد المفروض من تربیعه ... [در برگ ۲ فصل دوم آمده]: قال دام ظله العالی فی الحاشیة سواء کانت متباینه؛ **انجام:** فالجواب اربعة اسداس وسبعا سدس هذا ما یتعلق باصول الحساب وفقنا الله لشرح باقی الابواب

به شرحی می‌ماند بر یکی از متون موجز ریاضی که شارح در زمان حیات ماتن آن را نگاشته؛ خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: شنبه غره ربیع الاول ۱۰۸۶ق؛ افتادگی: آغاز؛ دوائر نجومی؛ کاغذ: سپاهانی، ۱۴ سطر (۶/۵×۱۲) سطر، اندازه: ۱۱×۱۷سم [ف: ۱۷۹]

● **اصول حکمت طبیعی** / طبیعیات / فارسی

osūl-e hekmat-e tabīʻī

اهدا به: والی زاده گرجستان رستم خان قوللر آقاسی

تاریخ تألیف: از ۷ رمضان ۱۱۳۱ تا ۷ ربیع الاول ۱۱۳۲ق؛ محل تألیف: قزوین

رساله مختصری است در اصول حکمت طبیعی و چگونگی پیدایش اشیاء با اشکالی مناسب با بعضی مسائل در نه «مقاله» و هر یک مشتمل بر چند «اصل» کوتاه. عناوین مقاله‌ها: ۱. مبادی تصویریه و تصدیقیه؛ ۲. خواص و آثار اشعه و لواحق آن؛ ۳. آمیختن اجسام متخالفة القوام با همدیگر؛ ۴. مزاج و ترکیب تام و قوی؛ ۵. قوت حیات حواس و ادراکات؛ ۶. علل تاثیرات سماویه در ارضیات؛ ۷. تاثیرات جزئیه مختصه به هر نیمه ارضیات؛ ۸. علل تاثیر هیئات و حرکات در روح بدن؛ ۹. تاثیرات طبیعیه خارج از قدرت ما.

آغاز: الحمد لله رب العالمین. ... و بعد چون بتأیید خدای عالم امیر اعظم اکرم خلف الملوک و السلاطین العظام زبدة الحکام

انجام: بحق اشرف الانبیاء و ختم الرسل محمد و آله المعصومین صلوات الله و سلامه علیه و علیهم الی یوم الدین

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۶۹۶

آغاز و انجام: برابر

خط:نستعلیق،کا:ابراهیم کرمانی،تا: ۲۷ ربیع الثانی ۱۱۳۲ق؛ تملک: سید مصلح الدین موسوی مهدوی اصفهانی؛ جلد: تیماج سبز بدون مقوا، ۱۲۰گ، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۱۹/۵سم [ف: ۲-۳۵۷]

● **اصول حکمت فلسفه (ترجمه)** / فلسفه / فارسی

osūl-e hekmat-e falsafe (t.)

نجم الدوله، عبدالغفار بن علی، ۱۲۵۹-۱۳۲۶ قمری

najm-od-dowle, ‘abd-ol-qaffār ebn-e ‘alī (1843-1908)

تاریخ تألیف: محرم ۱۳۰۸ق

در صفحه عنوان نسخه آمده است: «دوره اصول حکمت فلسفه که مناسب حال مدارس تحصیلیه تألیف شده و شامل است تاریخ فلسفه را، «مؤلف موسیولا به ادوار بارب» معلم حکمت فلسفه در پاریس، مترجم از فرانسه به فارسی حقیر عبدالغفار نجم الملک و معلم علوم ریاضی، که بنابر فرمایش جناب جلالت مآب اجل اکرم آقای مخبر الدوله وزیر علوم و وزیر تلگراف و معادن و غیره اقدام نمود فی شهر محرم سنه ۱۳۰۸». عبدالغفار در دیباچه می‌گوید که این کتاب نخستین ترجمه فلسفی من است و من فلسفه را نزد «موسیو پلانیار» کاتولیک خوانده‌ام.

[فهرستواره منزوی ۷۳/۶]

تهران؛ حقوق؛ شماره نسخه: ۲۱۵-ج

آغاز: بسمله. حمدله. و بعد این اصولی است در حکمت فلسفه تألیف «لابه ادوار بارب» که بنابر فرمایش ... مخبر الدوله ... حقیر عبدالغفار از لغت فرانسه بفارسی میآرد ... فی شهر محرم ۱۳۰۸؛ **انجام:** و فکر میکند در اینکه خودش ذی فکر است تمت بالخیر. فی ۶ شهر رجب ۱۳۰۸ عبدالغفار

خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، تا: ۶ رجب ۱۳۰۸ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج سرخ گرداگر سبز، ۱۷۷گ، ۱۲ سطر (۷/۵×۱۴)، اندازه: ۱۳×۲۱سم [ف: ۱۵]

● **اصول حکیمه** / اخلاق / فارسی

osūl-e hakīme

نیشابوری، بهاء الدین محمد

neyšābūrī, bahā’-od-dīn mohammad

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۲۸۲۷

آغاز: بسمله، چنین گوید کمترین گوشه نشینان؛ **انجام:** و الله اعلم بالصواب و الیه المرجع و الماب

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: شکری، جلد: تیماج [رایانه]

← اصول خط ≻ آداب المشق

← اصول خط ≻ اصول خط

● **اصول خط** / خط / فارسی

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۵۹۶۳/۴

آغاز: بسمله. بدانکه این مختصریست در بیان اصول خط و بیست و نه حرف را یاد کنیم که بچه نوع در خطوط شش گونه باید نوشت و آنرا به نقطه بیان خواهیم کرد. اما الف، بدانکه الف در ثلث هفت نقطه است؛ **انجام:** یک نقطه و نیم او را بطریق بای مرسل باید کشید بدین صورت، تمت.

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ رکابه‌دار؛ جلد: تیماج سرخ، ۱۰ص (۷۴-۸۳)، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۴×۲۲سم [ف: ۴۴-۱۶۰]

● **اصول خطابه و تاریخ مختصر منطق** / منطق / فارسی

osūl-e xetābe va tārīx-e moxtasar-e manteq

تدین، محمد، ۱۲۶۰-۱۳۲۹ شمسی

tadayyon, mohammad (1881-1950)

چاپ: تهران، ۱۳۱۶ش

[مشار ص ۱۱۳]

تهران؛ لغت‌نامه دهخدا؛ شماره نسخه: ۸۴

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: خرداد ۱۳۱۴ق؛ با امضای مؤلف؛ جلد: کاغذ، ۱۰۷ص، قطع: ربعی [نشریه: ۳-۵]

● **اصول خط (مختصر)** / خط / فارسی

osūl-e xat (mx.)

در یک «مقدمه» در سه «فصل» و دو «باب»: ۱. معرفت وضع خطوط؛ ۲. ذکر اصول و بیان حد هر حرفی از حروف مفرده (بر طریق ملک الکتاب علی بن مقله و جمال الدین یاقوت).

تهران؛ لغت‌نامه دهخدا؛ شماره نسخه: ۵/۳

انجام: و هر خطی از جانب یسار

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۰ و ۱۱؛ افتادگی: انجام؛ جلد: گالینگور، قطع: ربعی [نشریه: ۳-۳۲]

● **اصول خط و نگارش** / خط / فارسی

osū-el xatt va negāreš

رساله‌ای در اصول املاء و نگارش برخی کلمات و حروف به همراه معانی برخی حروف از جمله حروف مقطعه اوایل سوره‌های قرآن؛ دارای چهار «باب» و هر باب مشتمل بر چند «فصل» و هر فصل هم مشتمل بر چند «مقصد»: باب ۱. شامل سه «فصل»: فصل اول در معانی حروف (الف-ب-ت) و تقدس این حروف، فصل دوم در مقطعات قرآن؛ فصل سوم در معنی ابجد؛ باب ۲. املاء کلمات و حروف؛ باب ۳. قواعد سخنوری؛ باب (مقاله) ۴. خط که شامل یک «مقدمه»، چند «فصل» و یک

«خاتمه» است.
آغاز: در معانی حروف الف، با تو و مقطعات قرآن و ابجد منقول از احادیث اهل بیت طاهرین علیهم السلام
انجام: هر روز یک هلیله خورد که فی الجمله جبران کند، تمام شد کتاب به یاری خداوند وهاب.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۲۰۲۹/۳
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج قهوه‌ای با ترنج گل و بوته، ۵۶گ (۵۹-۱۱۴)، ۱۷ سطر (۷×۱۲/۵)، اندازه: ۱۰/۵×۱۷/۵سم [ف: ۳۰-۳۸۹]

← اصول خمسه ⩤ نظامیه فی مذهب الامامیة
← اصول خمسه ⩤ الباب الحادی عشر (ترجمه)

● **اصول خمسه** / عرفان و تصوف / فارسی
osūl-e xamse
نعمة الله ولی، نعمة الله بن عبدالله، ۷۳۰؟-۸۳۴ قمری
ne'mat-ol-lāh-e valī, ne'mat-ol-lāh ebn-e 'abd-ol-lāh (1330-1431)

اصول دین به روش پرسش و پاسخ، شامل پنج قسمت که هر یک «مقدمه» نام دارد: مقدمه ۱. تحقیق حقیقت ذات الهیه؛ مقدمه ۲. اسامی لایتناهی ذات الهی؛ مقدمه ۳. شئون الهی؛ مقدمه ۴. قضاء و قدر؛ مقدمه ۵. مفاتیح الغیب.
آغاز: بسمله الله من حیث هویته و ذاته الرحمان بعموم رحمته ... هست الله اسم حضرت ذات
انجام: بر اعیان موجودات و هو الجواد الکریم
چاپ: در جلد چهارم رسائل او، به کوشش دکتر نوربخش (ص ۶-۱۳)
[دنا ۱۰۷۸/۱ (۸ نسخه)؛ فهرستواره منزوی ۹۶/۷ (۳ نسخه)]

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۴۹/۹
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ کاغذ: سفید، جلد: تیماج قهوه‌ای مقوایی، ۷ص (۵۴-۶۰)، ۲۰ سطر (۷×۱۳)، اندازه: ۱۱×۱۸سم [سنا: ف: ۱-۷۴]
۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۰۱۱۹/۸۹
خط: نسخ ریز، کا: عباس بن محمد شیرازی الاصل همدانی المسکن، تا: ۱۲۶۴ق، ۴ص (۴۸۷-۴۹۰)، ۲۹ سطر، قطع: رحلی، اندازه: ۱۹/۵×۳۲سم [ف: ۳۲-۱۵۰]
۳. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه: ۴۰/۸۷ عکسی
آغاز: برابر
نسخه اصل: کتابخانه آستان قدس رضوی، شماره ۵۷۷۰ [این شماره از آن مجموعه‌ای از آثار نعمة الله ولی است که این رساله از آن در فهرست آستان قدس معرفی نشده]؛ خط: نسخ، کا: عباس بن حاجی محمد شیرازی همدانی، تا: سلخ رمضان ۱۲۶۴ق؛ جلد: کالینکور مشکی، ۳گ (۲۴۰-۲۴۲)، ۲۹ سطر، اندازه: ۲۸/۵×۴۰سم [ف: ۳-۱۳۱۷]
۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۳۰۶۷/۸۶
آغاز و انجام: برابر
خط: شکسته نستعلیق خوش، بی‌کا، تا: ۱۲۶۵ق؛ مجدول شش خطی؛ کاغذ: فرنگی نازک شکری آهار مهره، جلد: تیماج مشکی، ۴ص (۴۰۴-۴۰۸)، ۲۵ سطر، قطع: وزیری، اندازه: ۱۴/۵×۲۳/۵سم [ف: ۱۰-۶۰۹]
۵. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۴۲۶۲/۵۹
خط: نستعلیق، کا: میرغلام محی الدین، بی‌تا؛ کاغذ: ترمه، جلد: رویه میشن قهوه‌ای ضربی، ۳گ (۳۲۵ر-۳۲۸ر)، اندازه: ۱۷×۲۵سم [ف: ۴-۶۷۶]
۶. تهران؛ نوربخش؛ شماره نسخه: ۵۹/۲۰
آغاز و انجام: برابر
بی‌کا، تا: ربیع الثانی ۸ / ۱۲ / ۲۵؛ جلد: تیماج مشکی مقوایی، ۸ص (۳۱۸-۳۲۵)، اندازه: ۱۳×۱۸/۵سم [ف: ۱-۹۴]
۷. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۰۰۴۷/۶
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۵ص (۸۳-۸۷)، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۲۱/۵سم [ف: ۳۲-۶۱]
۸. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۳۷۲/۸۵
خط: نستعلیق، کا: محمد مظفر بن محمد حکیم، بی‌تا؛ ۳۳ سطر (۹×۲۰)، اندازه: ۱۳×۲۴سم [سنا: ف: ۱-۲۱۲]

● **اصول خمسه** / کلام و اعتقادات / فارسی
osūl-e xamse
؟ جرجانی، ضیاءالدین بن سدیدالدین، ق۱۰ قمری
jorjānī, zīyā-od-dīn ebn-e sadīd-od-dīn (- 16c)
در اصول دین، دارای ۵ «اصل»، با دیدی شیعی، توحید، عدل، پیامبری، امامت، معاد.
آغاز: بسمله. الحمد لله القادر المختار ... اما بعد بدانکه واجب است بر هر مکلف و آزاد و بنده و مرد و زن دانستن اصول خمسه که آن توحید و عدل و نبوت و امامت و معاد است بدلیل نه بتقلید.
انجام: بشرط آنکه داند که از ضرر ایمنی است.
چاپ: تصحیح معصومه نورمحمدی، در رسائل فارسی جرجانی (تهران، اهل قلم و میراث مکتوب: ۱۳۷۵)
[دنا ۱۰۷۸/۱ (۲ نسخه)؛ فهرستواره منزوی ۹۲/۹]

۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۳۱۹۰/۲
آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج سبز مقوایی، ۲گ (۷پ-۹پ)، ۲۶ سطر (۱۴/۵×۶/۵)، اندازه: ۱۴×۲۱/۵سم [ف: ۱۱-۲۱۴۷]

۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۸۲۱۹/۳

آغاز: برابر؛ **انجام:** حاصل میشود به شناختن این ادنی مرتبه.

نام کتاب و مؤلف به استناد نسخه شماره ۳۱۹۰/۲ دانشگاه تعیین شد؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج سرخ تازه، ۱۹ سطر (۵×۱۳/۵)، قطع: بغلی، اندازه: ۹×۱۷سم [ف: ۱۷-۶۰]

● **اصول الخمسة = اصول الدين = اصول الاعتقاد** / کلام و اعتقادات / عربی

uṣūl-ul-xamsa = uṣūl-ud-dīn = uṣūl-ul-i‘tiqād

وحید قزوینی، محمد طاهر بن حسین، ۱۰۱۵-۱۱۱۲ ؟ قمری

vahīd-e qazvīnī, mohammad tāher ebn-e hoseyn (1607-1701)

رساله مختصری در اثبات اصول عقاید نه بر پایه بطلان دور و تسلسل در پنج مسئله. وی مسئله امامت را در ذیل نبوت می‌آورد و آن را منوط به نص نبی (ص) می‌داند: ۱. اثبات واجب الوجود و صفات او؛ ۲. وحدت؛ ۳. عدل؛ ۴. نبوت؛ ۵. معاد.

آغاز: الحمدلله الذی جعل البرهان سلماً لارتقاء العقول الی ذروة درکه ... و بعد فیقول المفتاق الی رحمة الله اللطیف المجید محمد طاهر الوحید الشریف

انجام: فی المعاد: اذا ثبت النبوة یثبت المعاد بقوله و لا حاجة الی اثباته بالبرهان العقلی. تمت بعون الله فی شهر شعبان المعظم سنة ۱۱۲۶

چاپ: به کوشش محمد تقی دانش پژوه، جاویدان خرد، ۲ (۱۳۵۵) ش ۲: ۱۵-۱۷

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۴۹۴۲/۴۶

آغاز و انجام: برابر

خط: شکسته نستعلیق چلیپا، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج کبود، ۲گ (۱۴۷پ-۱۴۸)، ۱۰×۲۱ سطر، اندازه: ۱۴×۲۴سم [ف: ۱۴-۱۹۱]

۲. تهران؛ نوربخش؛ شماره نسخه: ۲۷۶/۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: ایرانی، جلد: تیماج سرخ یک‌لا، ۴ص (۳۴۳-۳۴۶)، اندازه: ۱۱×۱۶سم [ف: ۲-۱۹]

۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۹۰/۱۵-طباطبائی

آغاز و انجام: برابر

بی‌کا، تا: ۱۳رجب ۱۲۸۷ق؛ کاغذ: فرنگی آبی و شکری رنگ، جلد: تیماج قرمز یک‌لا، ۳گ (۱۸۶-۱۸۸)، قطع: خشتی، اندازه: ۱۷×۲۱سم [ف: ۲۲-۱۹]

← اصول الخمسة عشر ⟵ الاصول الاربعمائة

● **اصول الخمسة (منظومة فی)** /کلام و اعتقادات، شعر/ عربی

usūl-ul xamsa (manẕwmat-un fī)

منظومه‌ای کوتاه در بیان اصول و معتقدات امامیه که در ۲۲ بیت سروده شده است.

قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه: ۲۶۷۷/۲

آغاز: اشهد لله تعالی انه ×× لیس له ثان ولامثل له / و واجب الوجود باق ابدی ×× و قادر علی الجمیع سرمدی؛ **انجام:** وکل ماجاء وا به حق یقین ×× تصدیقه حتم علی المکلفین / صلی علیهم ربهم وسلما ×× ماسبح الاملاک اوغیث هما.

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ ۳گ، ۷ سطر، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف: ۵-۲۱۵۶]

● **اصول دمکراسی** / حکومت و سیاست / فارسی

osūl-e demokrāsī

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۷۱۳۵-عکس

نسخه اصل: از یک دموکرات، تهران ۱۳۲۸ در ۷۴ ص؛ بی‌کا، بی‌تا [فیلمها- ف: ۳-۲۷۸]

← اصول دین ⟵ اسکندریه
← اصول دین ⟵ اصلاح العمل (منتخب)
← اصول الدین ⟵ اصل العقائد الدینیة
← اصول الدین ⟵ اصول الاسلام
← اصول الدین ⟵ اصول الخمسة
← اصول الدین ⟵ اصول عقاید
← اصول دین ⟵ اصول عقاید
← اصول الدین ⟵ اصول العقائد
← اصول الدین ⟵ الاعتقادات
← اصول دین ⟵ اعتقادات
← اصول الدین ⟵ تحصیل الحق و تحقیق الفرق
← اصول دین ⟵ تحفه سلطانی و هدیه مجلس خاقانی
← اصول دین ⟵ ترجمة العقائد
← اصول دین ⟵ ثمره شجره الهیه
← اصول دین ⟵ حکمت الهی
← اصول الدین ⟵ حیاة النفس فی حظیرة القدس
← اصول الدین ⟵ الخلاصة فی علم الکلام
← اصول دین ⟵ سد رمق
← اصول الدین ⟵ شرایع الاسلام

← اصول دین > عقائد الاسلام
← اصول دین > الفصول النصیریة فی الاصول الدینیة
← اصول الدین > الفصول النصیریة فی الاصول الدینیة (ترجمه)
← اصول دین > لمعات الانوار الذهبیة الالهیة
← اصول دین > معاد
← اصول دین > معرفت اصول دین
← اصول دین > نجات المؤمنین
← اصول الدین > النجمیة

● **اصول الدین = شرایع الدین = رسالة الرضا الی المامون = اتمام الشریعة = ما لا یسع جهله** / کلام و اعتقادات، حدیث / عربی

uṣūl-ud-dīn = šarāyi'-ud-dīn = r.t-ur-riḍā ila-l-ma'mūn = itmām-uš-šarī'a = mā lā yasa' jahl-u-h

علی بن موسی (ع)، امام هشتم، ۱۵۳-۲۰۳ قمری
'alī ebn-e mūsā, emām-e haštom (771-819)

شامل چهارصد حدیث در توحید و حلال و حرام و فرائض و سنن است که گویند حضرت رضا (ع)، به درخواست مأمون عباسی که خواسته بود برای او شرایع اسلام را مختصراً بیان کند، نگاشته است. به نام «اصول دین» و «ما لایسع المؤمن جهله» و «شرایع الاسلام» و «حدیث ذوالریاستین» و ... نیز خوانده شده است. این رساله را صدوق در «عیون اخبار الرضا» (باب ۲۴ص۲۶۴) آورده است و در بحار (۴: ۳۷۲) هم دیده می‌شود و سند آن در این دو جا چنین است: «باب ما کتبه الرضا علیه السلام للمأمون فی محض الاسلام و شرائع الدین. حدثنا عبدالواحد بن محمد بن عبدوس النیسابوری العطار رض بنیسابور فی شعبان سنة اثنین و خمسین و ثلثمائه قال حدثنا علی بن محمد بن قتیبة النیسابوری عن الفضل بن شاذان قال سئل المأمون الرضا علیهما السلام ان یکتب له محض الاسلام علی سبیل الایجاز و الاختصار فکتب علیه السلام ان محض الاسلام شهادة ان لا اله الا الله وحده لاشریک له الها واحدا حدا فردا صمدا قیوما سمیعا بصیرا قدیرا قادرا عالما ... و الاشتغال بالملاهی و الاصرار علی (الصغائر من) الذنوب» (نیز بحار ۱: ۴). در بحار (۴: ۳۷۶) دارد که من این خبر را به‌روایت دیگر هم دیده‌ام. آغاز این روایت دیگر نیز این‌گونه است: «اما بعد اول الفرائض شهاده ان لا اله الا الله» و پیش از آن دارد که این خبر از حمزة بن محمد بن ابی جعفر بن محمد بن زید بن علی بن حسین بن علی بن ابی طالب از ابونصر قنبر بن علی بن شاذان از پدرش از فضل بن شاذان از رضا روایت شده و ندارد که او آن را به مأمون نوشته است و علاوه بر این اختلاف‌های دیگری نیز دارد. حاکم ابومحمد جعفر بن نعیم بن شاذان از عم خود ابی عبدالله محمد بن شاذان از همان فضل هم آن را مانند حدیث عبدالواحد بن محمد بن عبدوس روایت نموده است. در تحف العقول (ص ۱۰۰-۱۰۶) دارد: «روی ان المأمون بعث الفضل بن سهل ذا الریاستین الی الرضا (ع) فقال انی احب ...»

آغاز: بسمله. حمدله، اما بعد حدثنا ابوعلی محمد بن الحسین بن الفضل قال حدثنا احمد بن خاتم عن ابیه قال ... ان المامون بعث الی الامام الرضا (ع) و وجه بالفضل بن سهل ذی الریاستین فقال احب ان تجمع لنا اصول الدین جمیعا من التوحید و الحلال و الحرام و الفرائض و السنن ... فدعا الرضا (ع) بدواة و قرطاس و کتب بسمله اول الفرائض شهادة ان لا اله الا الله وحده

انجام: و الاشتغال بالملاهی التی تصد عن ذکر الله کالغناء و ضرب الاوتار و الاصرار علی الصغائر من الذنوب و السلام ... رب العالمین

[الذریعة ۱۹۱/۲ و ج ۱۱-۷ و ۵۱/۱۳ و ۱۹۱/۲؛ فهرستگان نسخه‌های خطی حدیث ۱۶۹/۴-۱۷۴؛ کشف الظنون ۴۷۳/۱؛ ریحانة الادب ۲۱۹/۱؛ دنا ۱۰۷۹/۱- ۱۰۸۰ (۵۹ نسخه)؛ مجلس شورا ۲۹/۲: ۶۲۷]

شرح و حواشی:

۱- اصول الدین (ترجمه)؛ حسینی، محمد علی (-۱۳)
۲- تمام الشریعة (ترجمه)؛ شوشتری، رضی الدین محمد (-۱۲)
۳- شرایع الدین (ترجمه و شرح)؛ ناشناس
۴- شرایع الدین (ترجمه)؛ ناشناس

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۴۳۷۳/۶
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ معرب، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ مصحح؛ در ادامه، قصیده‌ای از شاعری به نام «رحیمی» آمده؛ کاغذ: شرقی، ۸ص (۸۰-۸۷)، ۱۴ سطر، اندازه: ۸×۱۲سم [ف: ۳۶-۳۰۲]

۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۱۰۱۵/۳۳
آغاز و انجام: برابر
خط: تعلیق، بی‌کا، تا: با تاریخ ۹۱۳ق؛ کاغذ: ترمه، جلد: تیماج، ۶گ (۱۰۰ر-۱۰۵ر)، اندازه: ۱۲×۱۷/۵سم [ف: ۳-۶۱۵]

۳. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۱۰۱۵/۳۵
بی‌کا، تا: با تاریخ ۹۱۳ق؛ کاغذ: نوعی ترمه، جلد: تیماج با مقوا، ۵گ (۱۰۰-۱۰۵)، اندازه: ۱۲×۱۷/۵سم [ف: ۱-۲۰۰]

۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۸۴۲۱/۵
خط: نستعلیق، کا: عطاء الله بن مسیح بن ابراهیم بن حسن بن کرم الله آملی، تا: ۱۰ ذیقعده ۹۳۵ق، جا: مشهد؛ مصحح، محشی؛ جلد: تیماج دورو قهوه‌ای مجدول زرین، ۳گ (۱۲۲پ-۱۲۴ر)، اندازه: ۱۵/۵×۲۱/۵سم [ف: ۲۸-۲۸]

۵. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۳۷۹۶/۳
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۹۴۶ق؛ مصحح؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: تیماج تریاکی ضربی یک‌لا، ۴گ (۵۷-۶۰پ)، متغیر بین ۱۹-۲۲ سطر (۸×۱۲)، اندازه: ۱۳×۱۹سم [ف: ۱۶-۴۵۲]

۶. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۲۵۸۲/۲
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۹۵۹ق؛ کاغذ: اصفهانی نخودی، جلد: تیماج

حنایی ضربی یک‌لا، ۹گ (۲۶پ-۳۵) اندازه: ۱۳×۱۸/۵سم [ف: ۱۲-۵۲۴]

۷. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۷۱۰۰/۵

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج مشکی مقوایی، ۲۰ سطر (۷×۱۳/۵)، قطع: ربعی، اندازه: ۱۳×۱۹سم [ف: ۱۶-۴۵۴]

۸. تهران؛ حقوق؛ شماره نسخه: ۱/۱۰-د

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: سپاهانی نخودی، جلد: تیماج تریاکی مقوایی، ۱۲۳گ، ۲۱ سطر (۸/۵×۱۷)، اندازه: ۸/۵×۱۶/۵سم [ف: ۳۵۵]

۹. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۱۸۲/۵

آغاز: برابر

نسخه اصل: فرهنگستان علوم آذربایجان باکو شماره (۸۲۰۱) M ۱۴۰؛ خط: نسخ معرب، بی‌کا، تا: قرن ۱۱، ۲گ (۴۰-۴۱) [عکسی ف: ۳-۴۱۱]

۱۰. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۲۹۶/۱۳

آغاز: برابر؛ **انجام:** و کان بالأخذ بشرایطه و توابعه علی صراط مستقیم، تمت الرسالة.

نسخه اصل: کتابخانه آیت الله گلپایگانی، شماره ۴۸ (جدید ۱۵۶/۱۹) [چنین شماره ای در فهرست جدید جز این است]؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ ۱گ (۵۷)، ۱۹-۳۰ سطر [عکسی ف: ۳-۶۶۴]

۱۱. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۴۳۷۶/۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ جلد: تیماج قهوه‌ای بدون مقوا، ۵گ (۷۱پ-۷۵پ)، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۱۹سم [محدث ارموی مخ: ۲-۸۳۸]

۱۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۹۴۲۲

آغاز: بسمله. الحمدلله ... بعده حدثنا احمد بن خاتم؛ **انجام:** الساحر و الساحر فاجر و الفاجر کافر صدق (کذا)

خط: نسخ خوش خفی، بی‌کا، تا: قرن ۱۱ [رایانه]

۱۳. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۳۸۰۸/۳۷

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ خوش، کا: زین العابدین بن محمد علی نجفی، تا: قرن ۱۱؛ آغاز نسخه ده سطر افزون بر آنچه در الذریعه آمده است دارد؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: مقوا، رویه کاغذ زرد، ته چرم قهوه‌ای، ۳گ (۲۶۸-۲۷۱)، ۱۸ سطر (۸×۱۳)، اندازه: ۱۵×۲۱/۳سم [ف: ۱۷-۳۵]

۱۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۵۲۱۳/۳

آغاز: بسمله. حمدله. و الصلاة علی نبینا محمد و آله الطاهرین. اما بعد حدثنا ابوعلی محمد بن الحسن ... رو أن المامون بعث الی الامام علی بن موسی الرضا فقال احب ان یجمع لنا اصول الدین جمیعا من التوحید و الحلال و الحرام؛ **انجام:** الامام الهادی علی بن موسی الرضا (ع) و علی آبائه و اولاده و المعصومین الطاهرین، افضل السلام، و الحمدلله رب العالمین

خط:نسخ،بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ سپس یک صفحه در قرائت و تجوید است به فارسی و چلیپا؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج یشمی یک لایی، ۵گ (۱۱۱ر-۱۱۶ر)، ۱۵ سطر (۹/۵×۱۴/۵) [ف: ۱۶-۴۵]

۱۵. شیراز؛ علامه طباطبائی؛ شماره نسخه: ۲۵۹/۶

خط: نستعلیق، کا: عبدالکریم بن سلطان محمد تبریزی شاگرد محمد قاسم بن حاجی محمد مشهدی، تا: ۱۰۱۰ق، جا: قزوین؛ ۷گ (۲۶۳-۲۷۰)، اندازه: ۱۲×۱۸/۵سم [نسخه پژوهی: ۳-۸۶]

۱۶. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۷۹۳۶/۱۳

کا: عبد الغفور برای محمد صفی، تا: ۲۴ رجب ۱۰۱۶ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای ضربی، ۲گ (۲۵۵پ-۲۵۶پ)، اندازه: ۲۰×۳۱/۵سم [ف: ۲۰-۲۷۰]

۱۷. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه: ۲۵۵۲/۲

خط: نسخ، کا: محمد حسین بن محمدی قزوینی، تا: ۱۰۲۹ق [ف: ۵-۹]

۱۸. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۲۹۱۱/۲

آغاز و انجام: برابر

خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، تا: جمادی الاول ۱۰۴۴ق؛ مصحح؛ کاغذ: شرقی، ۵گ (۲۱پ-۲۵ر)، ۱۶ سطر، اندازه: ۸/۵×۱۳/۵سم [ف: ۳۲-۷۲۵]

۱۹. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۹۱۲۶/۱

آغاز و انجام: برابر؛ نمقه العبد بنیاد الخادم بالمشهدین الشریفین سنه ۱۰۴۷

خط: نسخ و نستعلیق شکسته و رقاع مانند، بی‌کا، تا: با تاریخ ۱۰۴۵ق؛ با این تاریخها: «به‌تاریخ ۲۱ هر رمضان سنه ۱۰۴۵ در کربلای معلی نوشته شده» (۲پ)، بنیاد خادم در مشهدین شریفین در ۱۰۴۷ق (۸ر)؛ مهر: «خاک ره ال محمد هام ۱۰۸» (هشت گوش)؛ تملک محمد مفید ابن مولانا عبدالاحد همدانی در رمضان ۱۱۲۹ق؛ خریداری از جعفر سلطان القرایی؛ کاغذ: نخودی آهار مهره، جلد: میشن عنابی مجدول گرهی یک‌لا، آستر بدرقه کاغذ ابر و باد، ۴گ (۴پ-۸ر)، اندازه: ۱۴/۴×۲۳/۲سم [ف: ۲۹/۲-۷۸۶]

۲۰. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۰۲۰۹/۳

خط: نسخ و نستعلیق، کا: محمد قاسم بن شجاع الدین نجفی، تا: ۱۰۵۸ق، جا: اصفهان؛ جلد: دو رو تیماج رو سبز پشت قرمز، ۸گ (۱۰۵پ-۱۱۲پ)، اندازه: ۱۳×۲۱سم [ف: ۲۶-۱۷۳]

۲۱. شیراز؛ علامه طباطبائی؛ شماره نسخه: ۳۹۶/۱

خط: نسخ، کا: مومن بن عزیز تولمی، تا: ۱۰۶۷ق؛ ۴گ (۱-۵)، اندازه: ۱۵×۲۵سم [نسخه پژوهی: ۳-۹۳]

۲۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۲۶۱۸/۱۹

خط: نسخ، بی‌کا، تا: نزدیک به‌پایان جمادی الثانی ۱۰۷۰ق؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج قهوه‌ای ضربی مقوایی، ۵ص (۲۴۷-۲۵۱)،

۲۳ سطر (۱۱/۵×۲۲)، اندازه: ۱۷×۲۸سم [ف: ۹-۱۴۸۶]

۲۳. تهران؛ مجلس، شماره نسخه: ۱۸۰۵/۱۱

آغاز: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: با تاریخ ۱۰۷۸ق؛ ۴ ص (۷۰-۷۳)، ۲۵ سطر، قطع: رحلی، اندازه: ۲۱×۳۴ سم [ف: ۹-۳۳۷]

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۲۳۳۷/۸

نسخه اصل: همان نسخه بالا [عکسی ف: ۶-۴۰۰]

۲۴. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۳۳۶۸/۲

آغاز: روی الصدوق ابوجعفر بابویه القمی قدس الله روحه، فی کتاب عیون اخبار الرضا عبدالواحد بن محمد بن عبدوس النیشابوری؛ **انجام:** هذه شرائع الدین لمن تمسک بها و اردالله هداه و ذکر نحو ما مرمع زیادات وادنی تغییر فی اللفظ

خط: شکسته نستعلیق، کا: محمد باقر بن محمد تقی مجلسی، تا: ذیحجه ۱۰۸۲ق؛ مصحح؛ کاغذ: شرقی، ۳گ (۱۸ر-۲۰ر)، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۴×۱۵سم [ف: ۳۳-۶۳۸]

۲۵. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۵۳۹۸/۱

خط: نستعلیق، کا: محمد حسن بن محمد حسین خاتون آبادی، تا: با تاریخ ۱۰۸۳ق؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج، ۵گ (۱ر-۶ر)، ۱۵ سطر (۶×۱۳)، اندازه: ۱۱×۱۸سم [ف: ۱۵-۴۲۴۱]

۲۶. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۶۸۸۴/۱

خط: نسخ، کا: محمد طاهر بن سید علی ابو الوفائی حسینی شیرازی، تا: ۱۰۸۵ق؛ جلد: تیماج قرمز، ۲۱گ (۷پ-۲۷پ)، اندازه: ۱۸/۵×۱۱سم [ف: ۱۸-۷۸]

۲۷. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۲۸۵/۱۶

منسوب به امام رضا (ع)؛ خط: نسخ، کا: محمد بن صفی الدین سید محمد حسینی، تا: ۱۰۸۹ق؛ افتادگی: آغاز؛ کاغذ: سفید، جلد: تیماج تریاکی مقوایی، ۱۴ص (۱۸۲-۱۹۵)، اندازه: ۹×۱۵سم [سنا: ف: ۱-۱۴۵]

۲۸. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۱۰۸۶۶/۱۱

آغاز و انجام: برابر

کامل؛کا: محمد خان بن گرگین، تا: شوال ۱۰۹۰ق، جا: اصفهان؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲گ (۱۹۲ر-۱۹۳ر)، اندازه: ۲۰×۲۹سم [ف: ۲۰-۴۳۸]

۲۹. تهران؛ ادبیات؛ شماره نسخه: ۲۶۱/۳

خط: نسخ، بی‌کا، تا: صفر۱۰۹۳ق [ف: ۳-۴۱]

۳۰. شیراز؛ علامه طباطبائی؛ شماره نسخه: ۵۸۶/۱

خط: نسخ، کا: محمدصالح بن حاجی عرب بن امیر احمد خفری، تا: ۱۰۹۳ق؛ ۶گ (۱-۷ر)، اندازه: ۱۲×۱۸/۵سم [نسخه پژوهی: ۳-۱۰۸]

۳۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۹۰۲۱/۳

خط: نسخ، کا: نوروز علی، تا: ۱۰۹۶ق؛ مصحح؛ جلد: تیماج عطف پارچه، ۱۳گ (۳۵پ-۴۸ر)، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۱۹سم [ف: ۲۳-۱۷۳]

۳۲. تهران؛ ادبیات؛ شماره نسخه: ۲۹۲/۶

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: آغاز[ف: ۳-۴۴]

۳۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۵۱۹/۵ط

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ و نستعلیق، کا: یار محمد علیا بادی، تا: قرن ۱۲؛ جلد: تیماج مشکی، مجدول، ۱۵ص (۱۷۶-۱۹۰)، اندازه: ۱۰×۱۶/۵سم [ف: ۲۴/۳-۲۰]

۳۴. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۵۹۱/۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: محمد رضا الحر، تا: ذیحجه ۱۱۰۱ق؛ ۵گ (۱۰۵پ-۱۰۹ر) [ف: ۵-۱۳۲۷]

۳۵. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۳۵۸۷۶

خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۶ ربیع الاول ۱۱۰۶ق؛ مذیل است به زیارت عاشورا و فقراتی از ترجمه قطب شاهی به فارسی و ابوابی از کتاب کافی کلینی در موالید و وفات حضرت پیامبر (ص) مولد امیرالمؤمنین و فاطمة الزهرا و الحسن و الحسین و علی بن الحسین و ابا جعفر محمد بن علی و جعفر بن محمد و موسی بن جعفر و ابی الحسن الرضا (ع)؛ اهدایی: رهبری، مهر ۱۳۸۶؛ کاغذ: شکری آهار مهره، ۸۲گ، ۱۳-۱۴ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۰/۵سم [اهدائی رهبر: ۲ اخبار۱-۳۶۰]

۳۶. مشهد؛ نواب؛ شماره نسخه: ۱۵/۵

آغاز: بسمله الحمدلله علی افضاله و الصلوة علی سیدنا و نبینا محمد و آله اجمعین روی الشیخ الجلیل الصدوق ... فی کتاب عیون الاخبار الرضا (ع) بسنده الی فضل بن شاذان قال سال المامون علی بن موسی الرضا (ع) ان یکتب له محض الاسلام علی الایجاز؛ **انجام:** برابر

خط: نسخ خوش، کا: ملک حسن بن ابوالحسن تونی، تا: ۱۱۱۶ق، جا: اصفهان؛ محشی با امضا «شیخ بهاء الدین محمد»، صحیح بخاری، شرح مواقف؛ تملک: جمال الدین قاسم محمد عاملی؛ جلد: تیماج مشکی لایه‌ای، ۷گ (۱۰۲-۱۰۸پ)، اندازه: ۱۳×۱۹سم [ف: ۳۲]

۳۷. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه: ۱۳۷۲/۴

خط: نسخ، کا: رمضان، تا: ۱۱۲۰ق؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج عنابی، ۸گ (۶۵-۷۳)، ۱۴ سطر (۶/۵×۱۳)، اندازه: ۱۱/۵×۱۵سم [ف: ۳-۹۴۱]

۳۸. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۲۴۴۹/۲

آغاز و انجام: برابر

بی‌کا، تا: ۱۱۲۷ق؛ کاغذ: فرنگی و اصفهانی، جلد: تیماج مشکی، ضربی، یک‌لا، ۷گ (۵۲-۵۸) اندازه: ۱۰/۵×۱۶/۵سم[ف:۱۲-۲۶۶]

۳۹. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۳۹۸۸۵

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۱۳۱ق؛ مذیل است به ۱۳ برگ مطالبی از کتاب کیمیایی سعادت، مفتاح الفلاح، کافی، عدة الداعی و ...؛

اهدایی: رهبری، خرداد ۱۳۷۳؛ کاغذ: نخودی آهار مهره، جلد: تیماج قهوه‌ای یک‌لا با عطف میشن قهوه‌ای، ۷گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۲×۱۹/۵سم [اهدائی رهبر: ۲ اخبار۱-۳۵۹]

۴۰. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۱۶۰۰/۳

خط: نسخ، کا: علی اکبر پسر محمد مؤمن، تا: با تاریخ ۱۱۸۸ق [ف: ۵-۳۰۳]

۴۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۳۰۹۶/۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: ابوالقاسم فرزند میرزا عزیز، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: فرنگی آهار مهره، ۲گ (۷ر-۸ر)، ۳۳ سطر، اندازه: ۱۵×۲۷سم [ف: ۳۳-۱۶۹]

۴۲. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۲۷۳/۱-۲/۹۳

آغاز و انجام: برابر

خط:نسخ،بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ محشی؛ ۵گ، ۱۷ سطر [ف: ۵-۲۳۹۴]

۴۳. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۵۸۴۶/۲-۲۹/۱۸۶

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ جلد: مقوای طوسی سیر، ۹گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۰×۱۷سم [ف: ۵-۲۳۹۴]

۴۴. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۱۶۱۷/۳

آغاز: برابر؛ **انجام:** فهذه تمام الشریعة المصطفویة المنقولة عن لسان الإمام الهمام علی بن موسی الرضا علیه السلام.

خط: نسخ خوش، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: فرنگی،آهار مهره، ۵گ (۲۰-۲۴)، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۰/۵×۱۴سم [ف: ۲۹-۳۵۷]

۴۵. خوانسار؛ فاضل؛ شماره نسخه: ۲۲۴/۲

خط: مختلف، بی‌کا، تا: ۱۲۱۱ق؛ در حاشیه اعتقادات مجلسی نوشته شده؛ جلد: تیماج ضربی قهوه‌ای ترنج و سرترنج دار عطف تیماج مشکی، اندازه: ۱۵×۲۲سم [ف: ۱-۱۷۶]

۴۶. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۹۰۱۳/۱۷

آغاز و انجام: برابر؛ انجامه: فهذه تمام الشریعة المصطفویة المنقولة من لسان و خط امام بحق و وصفه المطلق علی بن موسی الرضا و علی آبائه الصلوة و السلم کتبه شیعتهم امان الله المراغی ۱۲۲۵ فی ۱۷ ذیحجه التی اتفق النوروز فی ۱۴ رابع عشرة و یوم الاضحی بالجمعة الف و ماتان و اثنان و خمسون ۱۲۵۲ من جانب اجتبا(؟) الاجل میرزا مهدی ابن میرزا آقا محمد ... غفر الله لهما و ذلک کان یوم ارسال عروس السرمد حسین خان ابن احمد خان بیگلربگی المرحوم و الناس فی ... (که چند کلمه بقیه را به خاطر ریز بودن بیش از حد به درستی نمی توان خواند.)

کامل؛ خط: نسخ و نستعلیق، کا: مهدی بن آقا محمد، تا: ۱۷ ذیحجه ۱۲۵۲ق، مصادف با روز فرستادن عروس سرمد حسین خان بن احمد خان بیگلربیگی؛ بعد از آن فائده کوتاهی در مورد زندگی امام رضا(ع)؛ مصحح، محشی؛ کاغذ: متفاوت (بیشتر فرنگی با رنگ الوان با آهار مهره)، جلد: تیماج مشکی ضربی با ترنج و سرترنج، ۴گ (۲۷۸پ-۲۸۱ر)، اندازه: ۱۰/۷×۱۶/۴سم [ف: ۲۹/۲-۶۲۷]

۴۷. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۲۱۳۴/۱

آغاز: حدثنا عبدالواحد بن محمد ... قال سأل المأمون علی بن موسی الرضا علیه السلام أن یکتب له محض الاسلام علی الایجاز و الاختصار؛ **انجام:** برابر

خط: نستعلیق، کا: احمد علی، تا: ۱۲۶۵ق، جا: لکهنو؛ مجدول؛ جلد: مقوایی عطف تیماج مشکی، ۴گ (۱۹پ-۲۳ر)، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۴سم [ف: ۶-۱۴۵]

۴۸. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۸۶۶۱/۳-۵۸/۱۱۱

آغاز: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ ۸گ (۱۸-۲۵)، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۲×۱۷سم [ف: ۵-۲۳۹۴]

۴۹. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه: ۲۹۱۱/۶۱

بی‌کا، بی‌تا؛ ۳ص (۱۶۷-۱۶۹) درمتن [ف: ۵-۹]

۵۰. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه: ۲۹۱۶/۸

بی‌کا، بی‌تا؛ ۵گ (۵۵پ-۵۹پ) [ف: ۵-۹]

۵۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۳۷۳۳/۳

آغاز: حدثنا عبدالواحد ... قال سأل المأمون علی بن موسی الرضا علیه السلام أن یکتب له محض الاسلام؛ **انجام:** و الذهب و الفضة و حدیث عبدالواحد بن محمد بن عبدوس رضی الله عنه عندی أصح و لا حول و لا قوة الا بالله

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج قرمز، ۵گ (۷۲پ-۷۶ر)، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۳×۲۳سم [ف: ۱۰-۱۲۹]

۵۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۲۷۶۱/۳

خط: نسخ زیبا، بی‌کا، بی‌تا؛ مجدول، مصحح، محشی؛ جلد: تیماج قرمز، ۹گ (۱۳۷پ-۱۴۶ر)، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۱/۵×۱۶سم [ف: ۷-۳۲۲]

۵۳. قم؛ طبسی؛ شماره نسخه: ۴۴۵/۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج قهوه‌ای مجدول، ۹گ، ۱۲ سطر، اندازه: ۹/۵×۱۵/۵سم [ف مخ: ۱-۲۷۵]

۵۴. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه: ۷۲/۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: ترمه، جلد: تیماج مشکی، ۱۰گ، ۱۱ سطر (۵/۵×۱۲)، قطع: ربعی، اندازه: ۱۱/۵×۱۸سم [ف: ۱-۴۳۹]

۵۵. خوی؛ نمازی؛ شماره نسخه: ۵۳۴/۶

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ وقف شهید نمره کتابخانه وی ۱۶۹؛ جلد: تیماج سرخ جدول دار، ۲۷ سطر، اندازه: ۱۵×۲۰سم [ف: ۲۷۳]

۵۶. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۹۴۶۴/۲

آغاز: بسمله. الحمدلله علی افضاله ... روی الشیخ الجلیل الصدوق ... فی کتاب عیون اخبار الرضا علیه السلام بسنده الی الفضل بن شاذان قال سأل المامون علی بن موسی الرضا علیه السلام ان یکتب

له محض الاسلام علی الایجاز؛ **انجام:** برابر
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج قهوه‌ای دوروی لبه‌دار، ۶گ (۵۸پ-۶۳پ)، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۳×۲۵سم [ف: ۳۰-۱۵۰]

۵۷. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۶۹۱۳/۶۱
آغاز: برابر
کا: محمد تقی المشهدی، بی‌تا، ۱گ (۱۲۲ر-۱۲۲پ) [ف: ۴۷-]

۵۸. یزد؛ جامع کبیر؛ شماره نسخه: ۱۷۹/۳
بی‌کا، بی‌تا [نشریه: ۴-۴۰۸]

۵۹. شیراز؛ امام عصر؛ شماره نسخه: ۳۹۳/۱
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ ۶گ (۱-۷)، اندازه: ۱۰/۵×۲۱سم [ف: ۱-۱۲۴]

۶۰. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۵۱۱۲/۳
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج قهوه‌ای بدون مقوا، ۴گ (۶۹ر-۷۳پ)، اندازه: ۱۳×۱۸/۵سم [ف: ۱۳-۳۱۹]

۶۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۱۳۰۱/۵
بی‌کا، بی‌تا؛ گ ۷۲ ر[ف: ۷-۲۷۱۵]

۶۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۴۳۷۱/۶
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ تاریخ تولد ۱۱۳۶ و ۱۱۳۸ و ۱۱۴۵ در گ ۱۰۶پ هست؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج عنابی، ۳گ (۱۳۳ر-۱۳۶ر)، ۲۹ سطر (۷×۱۶)، اندازه: ۹×۱۹سم [ف: ۱۳-۳۳۳۹]

۶۳. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۷۰۴۳/۴
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج سبز ضربی مقوایی درون قهوه‌ای، ۷۱ سطر (۴×۱۲)، قطع: ربعی، اندازه: ۹×۱۹سم [ف: ۱۶-۴۳۷]

۶۴. کرمانشاه؛ نجومی؛ شماره نسخه: بدون شماره
کا: محمد اسماعیل بن حسن حسینی حسنی رضوی، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز [دلیل المخطوطات: ۱-۲۱۷]

۶۵. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۴۳۵۷/۴
آغاز: بسمله، حمد له، و الصلاة علی نبینا محمد و آله الطاهرین حدثنا ابوعلی محمد بن الحسن ابن الفضل؛ **انجام:** و نعتقد ان الامر بالمعروف و النهی عن المنکر واجب بشرط ظن التاثیر و امن الضرر. هذه عقایدنا التی نسبنا مخالفونا الی خلافها افتراء علینا و الله و لی التوفیق.
بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: چرمی یک لایی تریاکی، ۹گ (۵۷-۶۶)، اندازه: ۱۳×۲۲/۵سم [ف: ۱۲-۷۰]

۶۶. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۲۱۰۵/۳
خط: نسخ، کا: عبدالوهاب جدید الایمانی، بی‌تا؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج قهوه یی ضربی، کب پ-لار، ۶/۵×۱۱سطر، اندازه: ۱۰/۵×۱۵سم [ف: ۸-۷۴۰]

۶۷. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۲۰۹۷/۲
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج سرخ، ۷گ (۳۴ر-۴۰پ)، اندازه: ۱۳×۱۹سم [ف: ۸-۷۲۴]

۶۸. قم؛ مؤسسه آیة الله بروجردی؛ شماره نسخه: ۴۹۴/۷
بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج قهوه‌ای بدون مقوا، ۷گ (۹۵پ-۱۰۲ر)، اندازه: ۱۲×۱۷/۵سم [ف: ۲-۳۱۳]

۶۹. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۷۰۳۶/۱
خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۴۲۴گ (۳پ-۵ر)، اندازه: ۱۸/۵×۳۰سم [ف: ۱۸-۱۹۷]

۷۰. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۲۸۵۹/۳۴
آغاز: و انجام: برابر
خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: سفید و زرد، جلد: تیماج مشکی یک‌لا، ۹ص (۱۱۸-۱۲۶)، اندازه: ۸×۱۸سم [ف: ۱۰-۲۰۱]

● اصول الدین / کلام و اعتقادات / عربی

osūl-ed dīn

ابن حنبل، احمد بن محمد، ۱۶۴-۲۴۱ قمری
ebn-e hanbal, ahmad ebn-e mohammad (782-856)

عقاید او است.

تهران؛ حقوق؛ شماره نسخه: ۲۵۱/۱۴-ج
آغاز: بسمله. هذا مختصر فی نص کلام الامام ابی عبدالله احمد بن محمد بن حنبل الشیبانی رحمة الله علیه فیما نقله من اجماع علماء التابعین باحسان و من بعدهم الی زمانه ... علی مسائل مختصرة فی اصول الدین و السنة و الجماعة [و] سبیل الایمان و الهدایة. قال: اجمع سبعون رجلا من التابعین و ائمة المسلمین و فقهاء الامصار و ائمة السلف الاخیاران السنة التی توفی علیها رسول الله ... هی الرضاء بقضاء الله و التسلیم لامره؛ **انجام:** فترک احمد من الکل ضلالة
بی‌کا، بی‌تا؛ ۲گ (۱۳۸پ-۱۳۹پ) [ف: ۲۴۹]

● اصول الدین = المشهدیة = الاعتقادات / کلام و اعتقادات / عربی

uṣūl-ud-dīn = al-mašhadīyya

ابن ابی جمهور، محمد بن علی، ۸۳۸؟-۹۰۶ ؟ قمری
ebn-e abī-jomhūr, mohammad ebn-e ʻalī (1435-1501)

تاریخ تألیف: دوشنبه ۲۵ محرم ۸۸۶ق؛ محل تألیف: مشهد رضوی

رساله مختصری است در اعتقادات و کمترین مقداری که بتوان درباره اصول دین گفتگو نمود و بر هر مسلمانی دانستن آن لازم است

آغاز: الحمدلله حق حمده و الصلاة علی خیر خلقه محمد و آله، و بعد فهذه رسالة تشتمل علی أقل ما یجب علی المکلفین
انجام: و مع العجز عنه یقتصر علی القلب، هذه آخر الرسالة و الحمدلله رب العالمین
[دنا ۱/۱۰۸۱ (۳ نسخه)]

۱. تهران؛ مدرسه مروی؛ شماره نسخه: ۸۵۵/۲

آغاز: برابر

بی‌کا، تا: ۸۸۹ق؛ افتادگی: انجام؛ احتمال دارد فقط صفحه اول مشهدیه باشد و بقیه رساله دیگر در اصول دین از همان ابن ابی جمهور باشد؛ قطع: رقعی [ف: ۳۱۶]

۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۶۸۵/۶

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۵ ذیحجه ۹۰۹ق؛ جلد: مقوایی، ۸گ (۶۳پ-۷۰ر)، اندازه: ۱۳×۱۷سم [ف: ۲-۲۸۰]

۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۶۴۸۹/۲۲

آغاز: و عالما لاحکامها و اتقانها الذی لایحصل من الجاهل و قدرته و علمه عامین لجمیع المقدورات و المعلومات لتساویها فی صحة المقدورية و المعلومية؛ **انجام:** برابر

خط: نستعلیق، کا: محمد مظفر بن محمد حکیم، تا: یک‌شنبه ۱۶ شعبان۱۰۸۷ق؛افتادگی:آغاز؛مجدول،مصحح،محشی؛ جلد: تیماج مشکی، ۲گ (۱۹۶پ-۱۹۸ر)، اندازه: ۱۷×۲۵سم [ف: ۲۰-۶۷]

۴. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۲۷۵۴/۱۱

خط: نستعلیق، کا: محمد بن زین العابدین موسوی، تا: ۱۸ صفر ۱۲۸۳ق؛ جلد: مقوایی عطف تیماج قهوه‌ای، ۶گ (۱۴۸پ-۱۵۴ر)، اندازه: ۱۱×۱۵/۵سم [ف: ۷-۳۱۲]

● اصول دین = اثبات واجب = ترجمة العقائد = اثبات الامامة / کلام و اعتقادات / فارسی

osūl-e dīn = esbāt-e vājeb = tarjomat-ol-‘aqā’ed = esbāt-ol-emāmat

مقدس اردبیلی، احمد بن محمد، -۹۹۳ قمری

moqaddas-e ardabīlī, ahmad ebn-e mohammad (- 1585)

رساله‌ای در کلام به روش شیعی، در چهار «باب»: ۱. اثبات واجب و صفات ثبوتیه و سلبیه‌اش، در سه فصل؛ ۲. پیامبری؛ ۳. امامت؛ ۴. معاد. در بحث امامت بسیار سخن گفته و سه چهارم کتاب را دربرگرفته است. در آن از کشاف و تفسیر طبری و کتاب‌های اخبار و اصول چهارگانه شیعی و از ابن ابی الحدید و سعد تفتازانی و قوشچی و شاه اسماعیل یاد می‌کند. در «کشف الحجب» (ص ۲۲۸) از رساله «اثبات الواجب» فارسی اردبیلی نام برده و به تبع آن در «مرآت الکتب» (۸/۲) نیز مطرح شده است. در «حدیقة الشیعه» (ص ۳ و ۷) به رساله «اثبات الواجب» ارجاع داده است. فقط سخن در این است که مراد از اثبات الواجب در حدیقة الشیعه همین رساله است یا رساله‌ای دیگر؟ و اصولاً حدیقة الشیعه از مقدس اردبیلی است یا خیر؟ منزوی گوید: «این کتاب دو برگردان ترکی دارد که یکی از محمد فرزند نقی تبریزی که در تهران چاپ سنگی شده و دوم میرزا اسماعیل فرزند حسین نایب تبریزی که در سال ۱۳۳۲ در تبریز چاپ سنگی شده است.» از این رساله با دو سرآغاز متفاوت در فهارس آمده جز آن که رساله‌ای ترکی نیز از آن موجود است که بعضا از مقدس اردبیلی دانسته شده. معلوم نیست که اصل رساله به چه زبان بوده و آیا یکی است یا دو رساله و ممکن است «عقائد الاسلام» او، جز اصول دین باشد ولی رساله‌ای فارسی و ترکی با یک سرآغاز کاملا نشان می‌دهد که یکی ترجمه دیگری است. با این تفاوت که در توضیح یکی ۵ «باب» آمده و در دیگری ۴ «باب» ذکر شده است و انجام هر دو رساله یکی است. در «الذریعه» رساله «اصول دین» با آغاز «بدان هداک الله ... » را همان رساله چهار بابی و از مقدس اردبیلی دانسته و «عقائد الاسلام» همان متن ترکی و پنج بابی است که منسوب به مقدس اردبیلی است و دارای ترجمه فارسی است و دارای تاریخ جلوس شاه عباس دوم است که انتساب آن به مقدس اردبیلی را مخدوش می‌کند.

آغاز: بدان هداک الله که چون آدمی قابل علم و تکلیف، مکلف است به اصول دین و فروع آن به عقل و نقل و دوم موقوف است به اول پس باید که اول اولرا بداند و آن چهار است لهذا این رساله مرتب شد بر چهار باب ...

انجام: اگر درواقع ضروری باشد نزد دیگران و لکن بر او ظاهر نشده باشد سبب کفر شدن به انکار آن ظاهر نیست چه جای آنکه اجماعی باشد که ضروری نشده باشد مثل حرمت جماع درحیض تمت.

چاپ: این رساله با تصحیح آقای محسن صادقی توسط دفتر تبلیغات اسلامی قم بچاپ رسیده است؛ ضمن هفده رساله مقدس اردبیلی، قم، کنگره بزرگداشت مقدس اردبیلی، ۱۳۷۵ش؛

[دنا ۱۰۸۱/۱ (۲۲ نسخه)؛ الذریعة ۱۰۳/۱ با عنوان «اثبات الواجب»، ۱۸۳/۲ با عنوان «اصول دین»، ۱۱۷/۴ با عنوان «ترجمة العقائد»؛ نسخه‌های منزوی ۸۷۹/۲؛ امیرالمؤمنین ۴۹۰/۲؛ فهرستواره منزوی ۹۳/۹؛ کشف الحجب ص۱۱۷، با عنوان «ترجمة العقائد»، ص۲۲۸ با عنوان «رسالة فی اثبات الواجب الوجود»؛ فهرست دانشگاه تهران ۱۸۸۵/۵]

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۵۰۳۵/۱۰

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: مهدی بن حسین عاملی، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: شرقی،۷۱گ (۱۷۳-۲۴۳)، ۱۸ سطر، اندازه: ۵×۱۲سم [ف: ۳۸-۹۰]

۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۵۴۷

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: ناصر الحق الرضوی، تا: ۳ محرم۱۰۰۷ق؛ واقف: خواجه شیر احمد؛ ۶۳گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۱×۱۹سم [ف: ۴-۲۴]

۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۳۹

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق تحریری، بی‌کا، تا: ۱۰۱۱ق؛ واقف: خواجه شیر

احمد، ۱۰۳۲ هـ‍ق؛ کاغذ: حنایی آهار مهره، جلد: پارچه‌ای زرد، ۷۶گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۰×۱۸سم [ف: ۱-۴۳]

۴. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۴۴۴۵/۸-۲۲/۱۶۵

آغاز: ذکر اتصاف خدای تعالی به لامس و شام و ذایق به آنکه علم به ملموسات ... ششم آنکه سرمد است یعنی قدیم وازلی؛ **انجام:** برابر

خط: نسخ، کا: حسین بن منصور برای شیخ علیخان، تا: ۱۰۱۱ق؛ افتادگی: آغاز؛ در سال ۱۰۱۱مقابله وتصحیح شده؛ جلد: تیماج مشکی سوخت مجدول گرهی، ۸۸گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۳×۱۸سم [ف: ۱-۴۱۵]

۵. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه: ۶۳۲۸/۱

آغاز: برابر

خط: نستعلیق، کا: حق وردی بن شاهقلی بیک، تا: شعبان۱۰۱۲ق؛ مالک: ابوالحسن بن ابوالفضل حسینی مشهدی؛ در (گ ۷۵ ر) عنوان این کتاب را «اصول و فروع مولانا احمد اردبیلی» نوشته؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج سرخ ضربی مقوایی، ۱۳۱گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۰×۱۹سم [ف: ۳-۱۴۸]

۶. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه: ۱۴۸۵۰/۲

خط: نستعلیق، کا: عبدالواحد بن محمود شاه بن محمد فیروز آبادی، تا: چهارشنبه ۵ رمضان۱۰۱۳ق، جا: مدرسه محبیه شیراز؛ مالک نسخه کاتب نسخه است؛ جلد: تیماج مشکی، ۴۹گ، ۲۰-۲۲ سطر، اندازه: ۱۱×۲۰سم [ف: ۲-۱۵۱]

۷. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه: ۳۹۳/۳

خط: نسخ، کا: محمد جعفر، تا: ۱۰۶۳ق، جا: حیدر آباد هندوستان؛ ۶۳گ، اندازه: ۱۵×۲۶سم [ف: ۳-۱۰]

۸. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۹۴۰/۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: عبدالحسین تبریزی، تا: دهه آخر ذیقعده۱۰۷۵ق؛ مصحح؛ جلد: مقوایی عطف تیماج قهوه‌ای، ۳۷گ (۳۹پ-۷۶ر)، ۲۲ سطر، اندازه: ۱۲×۱۹سم [ف: ۳-۱۲۸]

۹. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه: ۴۵۰/۲

آغاز: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: رجب۱۰۷۷ق؛ افتادگی: انجام؛ جلد: تیماج زرد، ۲۳ سطر، اندازه: ۸/۵×۱۵/۵سم [ف: ۱-۳۰۰]

۱۰. اهواز؛ شوشتری، محمد؛ شماره نسخه: بدون شماره

بی‌کا، تا: ۱۰۷۹ق [نشریه: ۷-۷۹۶]

۱۱. تهران؛ فرمانفرمائیان، حافظ (دکتر)؛ شماره نسخه: بدون شماره۱۶/

انجام: برابر

در فهرست ناشناس؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۲۸ ذیحجه۱۰۸۷ق؛ افتادگی: آغاز؛ در هامش؛ جلد: تیماج مشکی زرکوب مقوایی ربعی، ۱۹گ (۲۱ر-۳۹پ)، قطع: ربعی [نشریه: ۷-۵۵۲]

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۳۷۴۳/۱۶-ف

نسخه اصل: همان نسخه بالا [فیلمها- ف: ۲-۲۳۸]

۱۲. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه: ۳۰۱۳

آغاز: «بسمله، دربیان امامت و امام شخصی است که حاکم باشد بر خلق ازجانب خدای تعالی روابط آدمی در امور دین و دنیای ایشان مثل پیغمبر مگر آنکه پیغمبر از خدا بی واسطه آدمی نقل می‌کند ... »؛ **انجام:** برابر

در فهرست ناشناس؛ خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ درادامه طریقه انجام نماز شب به عربی درچندین برگ آمده؛ جلد: تیماج سیاه مجدول، ۹۳گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۱×۱۶سم [ف: ۵-۲۱۶۹]

۱۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۰۹۷۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** که این غریق بحر معاصی را بدعای یاد فرمایند و الحمدلله اولا و اخر

خط: نستعلیق شکسته، بی‌کا، تا: ۱۲۲۵ق، اهدایی رهبری خرداد ۱۳۷۳؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج ضربی، ۴۵گ، ۲۰ سطر [رایانه]

۱۴. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۱۵۹۲-۹/۱۴۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: سه‌شنبه غره رمضان ۱۲۷۲ق؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح؛ جلد: تیماج مشکی مجدول با ترنج وسرترنج، ۱۵۶گ، ۹ سطر، اندازه: ۱۰/۵×۱۷سم [ف: ۱-۴۱۵]

۱۵. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۲۸۳۹/۳

آغاز: واین قسم را واجب می‌گویند و عرب آن را الله می‌گوید و عجم خدای؛ **انجام:** برابر

خط: نسخ، کا: محمد حسن بن محمد علی، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز؛ جا: خبوشان؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج عنابی گرد مشکی درون زرد و مقوای، ۴۱گ (۳۶ر-۷۶پ) [ف: ۱۰-۱۶۸۲]

۱۶. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۸۷۸/۸

آغاز: و مانند آن بلکه صفات حقیقیه او همه قدیم میباشند بلکه عین او ... پنجم آنکه خدای تعالی دیدنی نیست؛ **انجام:** برابر

در فهرست ناشناس و با عنوان «رساله کلامی». در حقیقت ما جاء به النبی(ع)؛ خط: تعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ مجدول لاجوردی؛ ۴۳گ (۹۸پ-۱۴۰ر) [ف: ۳-۵۷۷]

۱۷. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه: ۲۹۱۱/۶۲

بی‌کا، بی‌تا؛ و در دنبال آن مطلب‌های پراکنده در علوم طبیعی و سمت قبله از محمد باقر یزدی، و چند فائده تاریخی و نجومی از همو است؛ کاغذ: هندی نخودی، جلد: تیماج حنایی مقوایی درون تیماج مشکی، ۱۷ص (۱۶۹-۱۸۶)، ۱۲/۵ سطر، اندازه: ۲۱×۳۲/۵سم [ف: ۳-۳۶]

۱۸. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۳۰۰۸/۲ حاشیه

خط: نستعلیق، کا: ابوالحسن بهاری، تا: دوشنبه ماه صفر ۱۰۴۵تا ۹رجب ۱۰۴۹؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۴گ (۹۹ر-۱۱۲پ)، ۲۵ سطر، اندازه: ۲۲×۳۴سم [ف: ۸-۱۸۴]

۱۹. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه: ۹۹۸/۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** دلیل همه آن است که بتواتر ثابت شده که

مخبر.
خط: نستعلیق خوش، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ مهر: کتابخانه مجدالدین؛ کاغذ: هندی، جلد: تیماج مشکی لایه‌ای، ۷۴گ (۱-۷۴)، ۱۵-۱۲ سطر (۷/۵×۱۴/۵)، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف: ۳-۱۳۶۴]

● **اصول دین** / کلام و اعتقادات / فارسی

osūl-e dīn

جرجانی، ضیاءالدین بن سدیدالدین، ق ۱۰ قمری

jorjānī, zīyā-od-dīn ebn-e sadīd-od-dīn (- 16c)

در پنج «فصل». از او چند گفتار هست در همین باب که رساله حاضر را برای اطفال که مکتب می‌خوانند نوشته است.

آغاز: بسمله الحمدلله رب العالمین و الصلوة علی افضل المرسلین محمد و عترته الطاهرین اما بعد چنین گوید فقیر جانی ضیاء الدین بن سدید الجرجانی که این رساله‌ای است عامیانه که همه کس آن را فهم کند خصوصاً اطفال که مکتبها می‌خوانند چرا که آنچه علما نوشته اند اکثر مردم آن را بفهمند و این رساله را عام فهم نوشته تا طفلان و عوام بفهمند

انجام: و جای او جهنم است و هرگز خلاصی نخواهد یافت نعوذ بالله منها. تمت.

[دنا ۱۰۸۱/۱ (۳ نسخه)]

۱. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه: ۸۰۷/۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق خوش، بی‌کا، بی‌تا؛ مهر: حاج سید سعید؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج مشکی لایه یی، ۲۱گ (۲۵-۴۵)، ۱۶ سطر (۶/۵×۱۳)، اندازه: ۱۳×۲۰سم [ف: ۳-۱۰۹۳]

۲. اصفهان؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۲۷۱/۵

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا [نشریه: ۱۱-۹۳۵]

۳. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۷۵۰۷/۱۱

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: فرنگی کبود و سفید، جلد: مقوا عطف تریاکی، ۴گ (۶۵-۶۸)، ۱۸ سطر (۱۰×۲۵)، قطع: خشتی، اندازه: ۱۵×۲۲سم [ف: ۱۶-۶۰۰]

● **اصول دین** / کلام و اعتقادات / فارسی

osūl-e dīn

مشکک رستمداری، محمد بن علی، ق ۱۰ قمری

moškak-e rostamdārī, mohammad ebn-e ʻalī (- 16c)

اهداء به: مرشد قلی خان والی خراسان

رساله مختصری در اصول اعتقادی مذهب شیعه بر پایه‌های عقلی و کلامی دارای پنج «مطلب» که بحث امامت آن مفصل نگاشته شده و پاره‌ای از فضایل را نیز می‌آورد.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۰۷۹۹/۱۳

آغاز: احمدک یا من ارشدنی الی ارشاد الایمان ... اما بعد چون از قدر قدر نواب خان سکندر فر جمشید رای بحر کرم سایه لطف؛

انجام: و انکار آن کفر است نعوذ بالله منه الحمد لله الذی هدانا الی الصراط المستقیم

خط: نسخ و نستعلیق، کا: محمد قاسم شهمیرزادی، تا: ۱۱۰۰ق؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۴گ (۲۳۴پ-۲۴۷ر)، اندازه: ۱۸/۵×۳۱سم [ف: ۲۷-۲۱۶]

● **اصول الدین** / کلام و اعتقادات / عربی

osūl-ed dīn

اسدی، عبدالسمیع بن فیاض، ق ۱۰ قمری

asadī, ʻabd-os-samīʻ ebn-e fayyāz (- 16c)

اهداء به: زین العابدین

تاریخ تألیف: ۸۹۳ق؛ محل تألیف: استرآباد

مختصری است در اثبات اصول پنج‌گانه شیعه در انتهای این رساله و قبل از رقم کاتب آمده است: «تمت الرسالة فی اصول الدین المدونة لزین العابدین علی ید اضعف العباد و احوجهم یوم التناد الی من هو بالمرصاد عبدالسمیع بن فیاض الاسدی و ذلم بالمدینة الاسترآباد سنة ثلاث و تسعین و ثمانماة هجریه»

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۰۰۷۰/۱۶

آغاز: بسمله نحمدک یا من دل علی ذاته بآثار صفاته ... و بعد فان الحق سبحانه قد اوجب علی الخلق؛ **انجام:** فقال ع اطف المصباح فقد طلع الصبح ... بضوء المصباح عن المصباح و الحمد لله رب العالمین.

در فهرست از زین العابدین دانسته است، ولی در فهرست مختصر مجلس درست آمده؛ خط: نستعلیق، کا: عطاء الله بن مسیح آملی، تا: سلخ رجب ۹۴۴ق؛ ۴گ (۲۲۰پ-۲۲۳)، اندازه: ۱۲×۱۶سم [ف: ۳۲-۹۳]

● **اصول الدین** = **سیفیه** / کلام و اعتقادات / عربی

uṣūl-ud-dīn = siyfiyya

منصوری، محمد بن حارث، ق ۱۰ قمری

mansūrī, mohammad ebn-e hāres (- 16c)

تاریخ تألیف: ۲۲ جمادی الثانی ۹۵۲ق

رساله مشتمل است بر دو «مقصد»: مقصد اول در اصول دین، در سه «فصل»: ۱. التوحید و العدل، ۲. النبوة و الامامة، ۳. المعاد؛ مقصد دوم در نماز واجبه، دارای چند «فصل».

آغاز: بسمله. الحمد لله الذی هدانا للاسلام و دعانا الی دار السلام. ... و بعد فهذه نبذة یسیرة یشتمل علی ما لابد من معرفته للمکلفین من اصول الدین. ... و رتبتها علی مقصدین. الاول فی اصول الدین و فیه ثلاثة.

انجام: و یشترط العلم بکون المعروف معروفا و المنکر منکرا و

تجویز التأثیر و الامن من الضرر و کونهما مما تقعان فان الامر بالمعاصی و النهی عنه عبث. و الحمد لله علی الاکمال و الصلاة علی محمد و آله خیر آل. فرغ من تسوید مؤلفها ... محمد بن الحرث المنصوری عصر یوم الاثنین ثانی العشرین من شهر جمیدی الاخر بسنة اثنین و خمسین و تسعمایه و الحمد لله اولا و آخرا

چاپ: به کوشش محمد رضا انصاری قمی، گنجینه بهارستان، کتابخانه مجلس شورای اسلامی، جلد اول، تهران، ۱۳۷۷ش

[دنا ۱۰۵۲/۱ (۲ نسخه)]

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۴۳۳۹/۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ درشت، کا: محمد بن ابراهیم اوالی، تا: قرن ۱۰؛ محشی با نشانه «منه سلمه الله» و «ح ب»، در پایان برای حیات نگارنده دعای بقاء کرده؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج سرخ، ۶۰گ (۱۸ر-۷۸ر)، ۱۱ سطر (۶/۵×۹/۵)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۱۲-۳۸]

۲. شیراز؛ ملی؛ شماره نسخه: ۱۰-ر/۴۷۲/۷

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: رمضان ۹۵۲ق؛ محشی؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: مقوایی، ۶۱ص، ۱۱ سطر (۶/۵×۹)، اندازه: ۱۴/۵×۲۰/۵سم [ف: ۲-۶]

● اصول الدین = رساله وجیزه در علم کلام / کلام و اعتقادات / عربی

usūl-ud dīn = r.-ye vajīze dar ʻelm-e kalām

ساروی مازندرانی، مرتضی بن محمد، ق۱۱ قمری

sāravī māzandarānī, morteẓā ben mohammad (- 17c)

اهداء به: فرزندانش ابوالمحاسن علی و عبدالله

رساله‌ای در علم کلام است، مؤلف مسائل اعتقادی را در پنج «فصل» به صورت استدلالی نگاشته است. در آن از سید مرتضی و خواجه طوسی و علامه حلی نقل می‌کند.

آغاز: بسمله. الحمدلله رب العالمین ... فانی لما فزت بالوراثة و حزت من میراث الانبیاء علیهم السلام و اجدادی نبذة من مسائل الاصول و بلغ ولدای عبدالله و ابوالمحاسن علی الی حد البلوغ داخلین فی ذوی العقول رایت ان اکتب لهما رسالة وجیزة ذاکرا فیها مسائل الاصول ... فکتبتها و ضمنتها خمس فصول و شحنتها بمسائل الاصول ... و هیهنا مباحث ... معرفة الله تعالی نظریة..

[الذریعة ۳۸۰/۲۰؛ مسالک العوام در اصول دین به فارسی از همین مؤلف؛ دنا ۱۰۸۲/۱ (۳ نسخه)]

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۳۲۴۳

آغاز: برابر؛ **انجام:** فیلفظنی عالم الفکرة الی عالم الناسوت لانی لم أقدر علی مشاهدة النور الاعظم و لم أطق علی

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: انجام؛ یادداشتی از ملا شهسوار بن طیب لاریجانی به تاریخ شوال ۱۱۴۷ق در برگ نخست؛ تملک: سید ریحان الله بن جعفر موسوی؛ مهر: «عبده الراجی محد هادی» (بیضی)، «حسین منی و أنا من حسین» (مربع)؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج زرشکی یک‌لا عطف تیماج کرمی، ۱۱۰گ، ۹ سطر (۸/۵×۱۸)، اندازه: ۱۵×۲۴سم [ف: ۳۳-۴۶۰]

۲. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۴۸۴۰-۴۰۴/۱۲

آغاز: الدلالة علی عدم ضروریتها اختلاف العقلاء فیها فمنهم من اقر به ... الثانی طریق التحصیل المعرفة منحصر فی النظر اذا التصفیة لاحتمالها موقوفة علی النظر والالهام کالتصفیة؛ **انجام:** المسألة الثامنة عشر حد الغلا زیادة السعر علی ما ... او یحملهم علی بیع ما فی ایدیهم من جنس ذلک المتاع فیحصل الرخص الباب الثالث فی الاصل الثالث وهو النبوة.

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۳۱۶ق، برای عبدالحسین محلاتی؛ افتادگی: آغاز؛ جلد: تیماج سرخ ضربی مجدول، ۷۵گ، ۱۱ سطر، اندازه: ۱۱×۱۸سم [ف: ۱-۴۰۹]

۳. قم؛ لاجوردی، سید مهدی؛ شماره نسخه: ۳۲

آغاز: برابر

بی‌کا، بی‌تا [چند نسخه-ف: ۱۱۱]

● اصول دین / کلام و اعتقادات / فارسی

osūl-e dīn

حسینی سلامی، محمد جعفر بن سلام الله

hoseynī salāmī, mohammad jaʻfar ebn-e salām-ol-lāh

مشتمل بر یک «مقدمه» در اقسام علم و پنج «مطلب»: اثبات واجب در چهار «فصل»، صفات ثبوتی و سلبی، بعثت و نبوت، امامت، معاد. او می‌خواست کتاب را به نام کسی کند ولی گویا خود وی نام او را پاک کرده است. شعر و نثر فارسی هم دارد. آن را در جوانی و در اندکی بیش از یک هفته نگاشته است.

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۳۱۶۴

آغاز: بسمله. و به ثقتی. رب اشرح لی صدری و یسرلی امری یا من لک الملک المتابد بالخلودبک یحری و یلیق سلطان عوالم اللاهوت و الناسوت بغیر جنود ... و بعد فیقول ... محمد جعفر ابن سلام الله الحسینی السلامی ... ان تحصیل معرفة الواجب الحق؛ **انجام:** لابدان یکون اقوی من المعلول و ذلک مناف للمسئلة (فصل فی نفی المثل از مطلب دوم)

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ گویا نسخه اصل، خط‌خوردگی و پاک‌شدگی دارد؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج مشکی ضربی، ۵۰گ، ۱۱ سطر (۶×۱۱/۵)، اندازه: ۹×۱۶سم [ف: ۱۱-۲۱۲۸]

● اصول دین / کلام و اعتقادات / فارسی

osūl-e dīn

لاهیجی، عبدالرزاق بن علی، -۱۰۷۱ ؟ قمری
lāhījī, ‘abd-or-razzāq ebn-e ‘alī (- 1661)

کرمانشاه؛ نجومی؛ شماره نسخه: بدون شماره
کا: حیدر علی بن شفیع جاسبی، تا: ذیحجه ۱۲۱۸ق [دلیل المخطوطات: ۱-۲۱۷]

● **اصول دین** / کلام و اعتقادات / فارسی
osūl-e dīn

فیض کاشانی، محمد بن شاه مرتضی، ۱۰۰۶-۱۰۹۱ قمری
feyz-e kāšānī, mohammad ebn-e šāh morteza (1598-1680)

در هیچیک از منابع کتابی به این نام به او نسبت نداده‌اند.
[فهرستواره منزوی ۱۰۰/۹]

یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه: ۱۶۸۸/۴
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: فرنگی خطدار، جلد: مقوایی عطف و گوشه‌ها پارچه‌ای، ۱۸گ، ۱۵ سطر (۷×۱۴)، اندازه: ۱۷×۲۱/۵سم [ف: ۳-۱۰۲۱]

● **اصول دین** / کلام و اعتقادات / فارسی و عربی
osūl-e dīn

محقق خوانساری، حسین بن محمد، ۱۰۱۶-۱۰۹۹ قمری
mohaqqeq-e xānsārī, hoseyn ebn-e mohammad (1608-1688)

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۶۱۹۶
آغاز: بسمله احمدك یا من یرفع صالح العمل؛ **انجام:** و سکاری و قدضمت اربعه کسالی و سکاری عجالی و غباری
مبدأ و معاد؛ خط: نسخ تحریری، بی‌کا، تا: قرن ۱۲ [رایانه]

● **اصول دین** / کلام و اعتقادات / فارسی
osūl-e dīn

استرآبادی، محمد شفیع بن محمد علی، ق۱۱ قمری
estarābādī, mohammad šafī‘ ebn-e mohammad ‘alī (- 17c)

اهدا به: شاه سلیمان صفوی (۱۰۷۷-۱۱۰۵ هـ)
رساله‌ای در چهار «مقاله»: ۱. اثبات واجب الوجود و صفات ثبوتیه و سلبیه و افعال و آثار او مشتمل بر چند فصل، اول در اثبات واجب؛ ۲. نبوت؛ ۳. امامت؛ ۴. معاد.
آغاز: سپاس و ستایش واجب الوجودی را سزد که وجود موجودات از دیم ابر وجودش قطره ایست
انجام: و سرگشتگان هاویه جهالت را توفیق رفیق کرامت کناد و به مأمن صدق رساناد
[دنا ۱۰۸۲/۱ (۳ نسخه)؛ فهرستواره منزوی ۹۴/۹ (۲ نسخه)]

۱. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه: ۱۴۷۹۶
آغاز: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ تاریخ فراغت از مقابله وسیله رفیع الدین محمد حسینی روز پنج‌شنبه ۲۴ ربیع الثانی ۱۱۲۳، مجدول؛ جلد: روغنی با کنج و ترنج عطف میشن مشکی، ۱۴۲گ، ۱۴ سطر (۹×۱۶/۵)، اندازه: ۱۴×۲۳سم [ف: ۲-۹۵]

۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۰۲۳۹
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج مشکی، ۷۹برگ، ۱۷ سطر، اندازه: ۲۱×۱۶سم [مرعشی: ف: ۲۶-۲۰۳]

۳. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۵۸۴۵/۱۲
آغاز: برابر؛ **انجام:** و احمد بن حنبل درمسند، و صاحب وسیله آورده اند که رسول الله صلی الله علیه وآله
خط: نسخ خوش، بی‌کا، بی‌تا؛ نام نگارنده و شاه سلیمان در دیباچه آمده، محشی با نشانه‌های گوهر مراد، تذکرة الائمة؛ کاغذ: ترمه، جلد: میشن آلبالوئی [ف: ۹-۷۰]

● **اصول دین** / کلام و اعتقادات / فارسی
osūl-e dīn

شاه قاضی، محمد، ق۱۱ قمری
šāh qāzī, mohammad (- 17c)

اهدا به: سلطان محمد قطبشاه (۱۰۲۰-۱۰۳۵)
تاریخ تألیف: ۱۰۳۳ق
در یک «مقدمه» و پنج «فصل»: ۱. توحید؛ ۲. عدل؛ ۳. نبوت؛ ۴. امامت؛ ۵. معاد. در هر فصل پنج آیه از قرآن آورده و تأویل به منظور خود کرده است. در نسخه ملک تاریخ تالیف را ۱۰۴۳ آورده به استناد آنچه در پایان نسخه آمده که محتملاً صحیح نیست.
آغاز: بسمله. بعد از حمد ذوالجلال، و درود نبی و آل، بر لوح خیال اهل کمال مینگارد که شاه عرصه کرم واسطه ارزاق عرب و عجم ... سلطان محمد قطبشاه
انجام: و دولت روز افزونش بدولت آن حضرت متصل، بالنبی و آله صلوات الله علیهم.
[فهرستواره منزوی ۱۰۰/۹ (۱ نسخه)]

۱. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۵۴۴۵/۳۵
آغاز و انجام: برابر؛ و در روز پنج‌شنبه صفر ۱۰۴۳ سمت اختتام یافت، بخط مؤلفه ... محمد المشهور بالشاه قاضی ...

خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، تا: پنج‌شنبه صفر ۱۰۴۳ق؛ مجدول؛ جلد: میشن تریاکی، ۹گ (۱۱پ-۲۰ر)، اندازه: ۱۴/۸×۲۶/۱سم [ف: ۸-۳۸۴]

۲. قم؛ معصومیه؛ شماره نسخه: ۲۹۲/۴

آغاز: برابر؛ **انجام:** آن را پایدار پندارد، ناگاه از وی درگذرد، وی را درعذاب بگذارد.

نام مؤلف به استناد نسخه ملک تعیین شد؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ جلد: تیماج سرخ، ۸گ (۱۳۹پ-۱۴۶پ)، اندازه: ۱۷×۲۲سم [ف: ۱-۲۸۶]

● **اصول دین** / کلام و اعتقادات / فارسی

osūl-e dīn

موسوی مشهدی، ابوالحسن، ق۱۱ قمری

mūsavī mašhadī, ab-ol-hasan (- 17c)

اهدا به: شاه صفی دوم

در اصول دین با بیان ادله آن به روشی مختصر، در یک «مقدمه» و چند «فصل»: مقدمه در بیان تقسیمات علوم مدونه؛ فصل ۱. اثبات ذات واجب؛ ۲. صفات واجب؛ ۳. صفات سلبیه؛ ۴. افعال واجب الوجود؛ ۵. اثبات نبوت؛ فصل ۶. امامت.

آغاز: الحمد لله المتفرد بالایس فلیس الا ذاته المتصف بالدوام و القدم المنزه من اللیس فلیس الا صفاته البری من الحدوث و العدم.

[دنا ۱۰۸۲/۱ (۲ نسخه)]

شیراز؛ امام عصر؛ شماره نسخه: ۲۷۸

آغاز: برابر

نام مؤلف در فهرست نیامده است و به استناد فهرست عکسی مرکز احیاء ذکر شد خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ ۵۰گ، ۱۱ سطر، اندازه متن: (۵×۱۰)، اندازه: ۱۰×۱۵سم [ف: ۱-۷]

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۲۱۰۷

نسخه اصل: همان نسخه بالا [عکسی ف: ۶-۱۳۴]

● **اصول الدین** / کلام و اعتقادات / فارسی

osūl-ed dīn

جیلانی، محمد بن عبدالوحید

جهت تحفه به حضرت خان احمد نگاشته است چنانچه در آغازه رساله بدان تصریح شده است.

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۲۱۵۵۳۶/۱

آغاز: مقدمه در اثبات واجب الوجود مفهوم با واجب الوجود است یا ممکن الوجود یا ممتنع الوجود

خط: نستعلیق، کا: محمد رضا بن حمید، تا: با تاریخ ۱۰۸۹ق؛ جلد: تیماج کرم عطف و لبه‌ها تیماج قهوه‌ای درون روکش کاغذی آبی، ۹ص (۱۹۵-۲۰۳)، ۱۴-۱۹ سطر، اندازه: ۱۵/۸×۲۰/۸سم [ف: ۴۳-۱۵۰]

● **اصول دین** / کلام و اعتقادات / فارسی

osūl-e dīn

؟ مجلسی، محمد باقر بن محمد تقی، ۱۰۳۷-۱۱۱۰ قمری

majlesī, mohammad bāqer ebn-e mohammad taqī (1628-1699)

گویا از مجلسی

تهران؛ مفتاح؛ شماره نسخه: ۱۲۸۹/۱۹

خط: نستعلیق، کا: محمد بن عباس علی هزار جریبی، بی‌تا؛ قطع: بیاضی ربعی [نشریه: ۷-۲۷۶]

● **اصول دین = سرمایه بندگی و پیرایه زندگی** / کلام و اعتقادات / فارسی

osūl-e dīn = sarmāye-ye bandegī va pīrāye-ye zendegī

علم الهدی، محمد بن محسن، ۱۰۳۹-۱۱۱۵ قمری

'alam-ol-hodā, mohammad ebn-e mohsen (1630-1704)

تاریخ تألیف: ۱۰۹۱ق؛ محل تألیف: کاشان

رساله‌ای کوتاه در اصول دین و معتقدات امامیه، در پنج گفتار: توحید، عدل، نبوت، امامت و معاد.

آغاز: بسمله و به ثقتی زبان سخن‌سرائی به دست یاری کدام سرمایه از یارائی خداوند بیچون را سراید که نعوت فرخنده پیراسته از شایبه تعطیل و تشبیه نارسیده به سراپرده جمالش

انجام: و لاتجعلنا ناسیا لذکرک فیما اولیتنا ولا ذاهلین عن شکرک فیما ابلیتنا ولا تزغ قلوبنا بعد اذ هدیتنا وهب لنا من لدنک رحمة انک انت الوهاب

[الذریعة ۱۷۲/۱۲؛ دنا ۱۰۸۲/۱ (۴ نسخه)؛ ریحانة الادب ۱۹۰/۴؛ فهرستواره منزوی ۳۴۵/۹]

۱. کاشان؛ مدرسه سلطانی؛ شماره نسخه: ۳۳۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۱ رجب ۱۰۳۹ق؛ مقابله شده از روی نسخه اصل توسط محمد مهدی در اوایل ۱۰۹۴ق؛ مهر: «محمد مهدی» (بیضی)، «العبد محمدعلی بن محمدسعید الشریف» (مربع) از واقف نسخه محمدعلی بن محمدسعید کاشانی در برگ آخر وقفنامه از همو، «المتوکل علی الله الولی محمدعلی ۱۲۷۲» (بیضی)، «هدیت من المهدی» (بیضی)؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۶۵گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۹/۵×۱۷سم [ف:]

۲. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۱۹۶۲/۲

آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: محمد مدعو به تقی الدین ابی الحسن، تا: ۱۰۶۳ق؛ کاغذ: ترمه، جلد: تیماج، قرمز، مقوایی، ۱۰۸ص (۸۳–۱۹۰)، ۱۷ سطر (۶/۵×۱۲/۵)، اندازه: ۱۲×۱۹سم [ف: ۴-۴۳۹]

۳. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۳۴۷۴
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ زیبا، بی‌کا، تا: ۱۰۹۲ق، جا: کاشان، به دستور مؤلف؛ پس از برگ نخست، چند برگ افتادگی دارد و فاقد «گفتار اول در توحید» می‌باشد؛ دارای دستخط مؤلف: «کتاب سرمایه بندگی و پیرایه زندگی من تألیف الفقیر الی ربه فی الآخرة و الاولی محمد المدعو علم الهدی نفعه الله به ۵، استکتبته لبعض شهور حجة اثنتین و تسعین و الف ببلدتنا قاسان صانها الله تعالی ۵»، محشی به‌خط مؤلف و دیگران، مصحح از سوی مؤلف و دیگران؛ مهر: «یا محسن اغفر بمحمد علم الهدی ۱۱۱۷) (مستطیل)، «عبده محمد محسن» (بیضی)؛ کاغذ: شرقی، جلد: تیماج قهوه‌ای ۱۹×۵/۱۲، ۷۴گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۶×۱۲سم [ف: ۳۴-۱۹۶]

۴. تهران؛ شهشهانی، حسین؛ شماره نسخه: بدون شماره
بی‌کا، بی‌تا [میراث اسلامی: ۵-۶۰۶]

● اصول دین / کلام و اعتقادات / فارسی

osūl-e dīn

خاتون آبادی، اسماعیل بن محمد باقر، ۱۰۳۱–۱۱۱۶ قمری

xātūn ābādī, esmā‘īl ebn-e mohammad bāqer (1622-1705)

رساله‌ای مشتمل بر چند «مقصد»: مقصد اول در معارف در چند «فصل»: ۱. معرفت خدای عز وجل؛ ۲. اثبات صانع، این فصل مشتمل بر چهار «مطلب» است: مطلب اول باید دانست که موجود محتاج بغیر است، مطلب دوم واجب الوجود بالذات مرکب نمی‌تواند بود، مطلب سوم آنکه واجب الوجود بالذات متعدد نمی‌شود، مطلب چهارم در اینکه صفت واجب الوجود نمی‌تواند عین ذات باشد؛ ۳. در اینکه خدای تعالی ازلی است و عالم حادث است.

آغاز: حمد بی حد و ثنای بی عد معبودی را سزد که نوع بنی آدم را بعقاید حقه ... بنابراین حقیر فقیر الی الله الغنی اسمعیل الحسینی المشهور بمدرس الخاتون آبادی را بخاطر رسید بنا بر التماس بعض اصدقاء صلحاء که در این اوراق تقریر و تحریر کنم بعونه و منه عقاید اصولیه و فروعیه از معارف ربانی ... و این مبوب است بر چند باب و مسمی شد بعقاید در تقریر عقاید اصول و این چند مقصد است مقصد اول در معارف ربانی و این چند فصل است فصل اول در معرفت خدای عز وجل.

انجام: غیر متناهی است و بالجمله لما وصل ترقیم هذه الرسالة الی هذا الموضع ... بعد خراب الابدان و القوالب الجسدانیه هذا ظاهر هذا الخبر فالسائل ان کان سؤاله عن معنی هذا الخبر فهذا هو معناه و ان کان شیئا آخر فلابر من بیانه حتی ینظر فیه فقدم البیان و السؤال قصور منه لامنا ولله المثل الاعلی.

[دنا ۱۰۸۲/۱؛ فهرستواره منزوی ۹۵/۹]

همدان؛ مدرسه غرب؛ شماره نسخه: ۵۰۴/۱
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ قطع: خشتی [رشت و همدان: ف: ۱۴۱۳]

● اصول دین / کلام و اعتقادات / فارسی

osūl-e dīn

لاهیجی، حسن بن عبدالرزاق، ۱۰۴۵–۱۱۲۱ قمری

lāhījī, hasan ebn-e ‘abd-or-razzāq (1636-1710)

رساله مختصری در اثبات اصول دین است به زبان ساده در پنج فصل: ۱. توحید؛ ۲. عدل؛ ۳. نبوت؛ ۴. امامت (شامل سه مقصد، اول در ذکر تفضیل دوازده امام، دوم در ذکر غیبت و ظهور حضرت صاحب الزمان (ع)، سوم در احوال دجال)؛ ۵. معاد (شامل چهار مطلب، اول در ذکر احوال وقت مردن و قبر، دوم در ذکر احوال روز قیامت، سوم در صفت دوزخ، چهارم در صفت بهشت). کتاب حاضر غیر از کتاب تفضیلی مؤلف در اثبات اصول دین به نام «شمع یقین» است.

آغاز: بسمله. حمد له ... اما بعد بدانکه اصول دین یعنی چیزهایی که بنای دین مبین بر آنها است ... و این مجموع را ... رقم قلم شکسته بسته کمترین ... حسن بن عبدالرزاق بموافقت براهین عقلی و دلایل نقلی و اخبار اهل بیت اخیار ... در پنج فصل مرقومگرداند

انجام: و از حرمان آن مرتبه دلگیری ندارند. اللهم اجعلنا من افضل اهل جنتک ... و الحمد لله رب العالمین.

چاپ: به کوشش علی صدرائی، در مجموعه «رسائل فارسی» لاهیجانی (ص ۱۲۳–۱۷۲)، دفتر میراث مکتوب ۱۳۷۵خ

[دنا ۱۰۸۳/۱ (۱۱ نسخه)؛ الذریعه ۱۸۷/۲؛ نسخه‌های منزوی ۸۸۰/۲؛ فهرستواره منزوی ۱۰۲/۹ (۵ نسخه)]

۱. یزد؛ جامع کبیر؛ شماره نسخه: ۱۶۰/۱
آغاز: برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: انجام (در مطلب چهارم در صفت بهشت از فصل پنجم در معاد که چهار مطلب باید داشته باشد)؛ قطع: جیبی [نشریه: ۴-۴۰۲]

۲. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۱۹۶۳/۴
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، کا: محمد شریف، تا: محتملاً قرن ۱۲؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج قهوه‌ای یک‌لا، ۴۵ص (۴۹–۹۵)، ۲۱ سطر کامل (۹×۱۵)، اندازه: ۱۳×۱۸سم [ف: ۴-۴۴۲]

۳. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه: ۲۴۳۰/۱

انجام: در هر شاخ صد نوع میوه.

خط: نستعلیق تحریری، بی‌کا، تا: ۱۱۰۹ق؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: مقوایی روکش کاغذ مشکی عطف پارچه آبی، ۵۱گ (۱-۵۱)، ۱۵ سطر (۴×۱۱/۵)، اندازه: ۸×۱۵/۵سم [ف: ۴-۱۲۹۱]

۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۸۴۰۸/۲

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ مجدول، مصحح؛ جلد: تیماج قهوه‌ای بدون مقوا و مجدول ضربی، ۴۹گ (۱۰۱پ-۱۴۹پ)، ۱۳ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۲۱/۵سم [ف: ۲۸-۱۶]

۵. اصفهان؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۴۶۹/۲

خط: نسخ، بی‌کا، تا: پنج‌شنبه ۱۱رمضان قرن ۱۳؛ جلد: تیماج قهوه‌ای بدون مقوا، ۵۷گ (۲۲پ-۷۸ر)، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۶×۲۱سم [ف: ۲-۳۷۲]

۶. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۳۸/۳-طباطبائی

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: محمد حسین بن محمد جعفر نوری الاصل طهرانی المسکن، تا: ۱۲۳۹ق؛ کاغذ: فرنگی سفید، جلد: تیماج بنفش، ۳۶گ (۱۴۰-۱۷۵)، قطع: رقعی، اندازه: ۱۳/۵×۱۹/۵سم [ف: ۲۲-۴۸]

۷. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه: ۱۷۵۳۴/۱

آغاز: برابر

خط: نستعلیق، کا: نجف علی حیدری، تا: ۱۴ صفر ۱۲۵۰ق؛ مهر: «حسنعلی رضوی»؛ ۳۹ سطر (۲۶×۱۳/۵)، اندازه: ۲۳×۳۵/۵سم [ف: ۲-۳۲]

۸. زهان؛ مدرسه جعفریه زهان؛ شماره نسخه: ۱۰۰/۳

بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج قهوه‌ای بدون مقوا، ۲۴گ (۱۵۴ر-۱۷۸پ)، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۲۴سم [ف: ۸۱]

۹. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۲۶۳۶/۳

آغاز و انجام: برابر

در فهرست با عنوان «الخوف و الرجاء» آمده؛ خط: نسخ، کا: محمد حسین علاء الدین درزی مازندرانی، بی‌تا؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج تریاکی [ف: ۱۰-۱۵۱۲]

۱۰. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۶۳۰۰

آغاز: برابر؛ **انجام:** و درختی است در بهشت که خدایتعالی از زیر عرش بادیرا امر فرماید که بر آن وزد و هر شاخ و هر برگش بنغمه و نوایی بصدا آید ... .

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ محشی؛ در آغاز به نسخه عنوان «هذا رساله ظهور حضرت صاحب الامر (ع) و خروج دجال ملعون» داده‌اند؛ خرید از خانم خامنوی؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: مقوایی کاغذ روغنی قهوه‌ای عطف کاغذ نخودی گوشه‌ها تیماج عنابی، ۴۰گ، ۱۶ سطر (۹×۱۵/۳) سطر، اندازه: ۱۴×۲۰سم [رایانه]

۱۱. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه: ۹۹۸/۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق خوش، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: هندی، جلد: تیماج مشکی لایه‌ای، ۴۶گ (۱۱۲-۱۵۷)، ۱۵-۱۲ سطر (۷/۵×۱۴/۵)، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف: ۳-۱۳۶۵]

● اصول دین / کلام و اعتقادات / فارسی

osūl-e dīn

فتونی اصفهانی، ابوالحسن بن محمد طاهر، -۱۱۳۸ قمری

fotūnī esfahānī, ab-ol-hasan ebn-e mohammad tāher (-1726)

دارای سی «فصل» کوتاه در اصول اعتقادی با اشاره بسیار مختصر به ادله آنها که به خواهش بعضی از احباء تألیف شده است. گمان می‌رود که مؤلف ابوالحسن شریف فتونی باشد و در پایان همین کتاب به کتاب خود «مصباح السالکین» حوالت می‌دهد.

آغاز: الحمدلله علی نعمائه و آلائه ... و بعد چنین گوید غریق در بحر عصیان الراجی بفضل ربه الغفران.

انجام: هر کس تفصیل مطلب را بخواهد بداند رجوع کند بکتاب مصباح السالکین حقیر که انشاء الله مطلب حاصل شود

[فهرستواره منزوی ۹۸/۹]

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۵۸۶۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ مصحح؛ جلد: تیماج مشکی بدون مقوا، ۳۸گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۱سم [ف: ۱۵-۲۴۸]

● اصول دین (؟) / کلام و اعتقادات / فارسی

osūl-e dīn

اصفهانی، محمد صادق بن محمد رضا، ق۱۲ قمری

esfahānī, mohammad sādeq ebn-e mohammad rezā (-18c)

گویا رساله‌ای در اصول دین است و احتمالاً به یکی از پادشاهان صفوی پیشکش شده است: «صفوه دودمان مصطفوی ×× گوهر تاج و دولت صفوی». نامی از این مؤلف و رساله وی در منابع موجود یافت نشد. وی صاحب ترجمه دعای صباح حضرت علی (ع) است که حدود سال ۱۱۲۵ق تألیف کرده است.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۵۰۴۳/۲

آغاز: حمد و سپاس بی قیاس واجب الوجودی را لایقست که انوار معرفتش در صحیفه محبان آگاه لمعانست ... اما بعد، چنین

گوید ... غلامزاده پادشاه والاجاه ملایک سپاه ظل اله خاقان اعظم شهنشاه معظم مالک رقاب امم ... گوهر تاج و دولت صفوی؛
انجام: دشمنانش بودند دایم خوار ×× حرمت جاه حیدر کرار یاورش باد چهارده
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ کاغذ: شرقی، جلد: تیماج مشکی ضربی با ترنج، ۲گ (۹-۱۰)، ۱۲ سطر (۶×۱۲)، اندازه: ۱۰/۵×۱۷/۵سم [ف: ۳۸-۱۰۸]

● **اصول دین** / کلام و اعتقادات / فارسی
osūl-e dīn

عابد، محمد، ق۱۲ قمری
ʻābed, mohammad (- 18c)

اهداء به: شاه سلطان حسین صفوی
رساله‌ای مرتب بر یک «مقدمه» و پنج «فصل»، به‌خامه‌ای روان.
آغاز: الحمدلله الذی هدانا و ما کنا لنهتدی لو لا ان هدانا الله
انجام: اغفرلنا انک انت الغفور الرحیم
[فهرستواره منزوی ۱۰۰/۹]

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۱۹۸۲
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق خوب، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: وسط؛ دارای سرلوح و کتیبه،واقف:سید جلال الدین طهرانی؛کاغذ:آهاری نخودی، جلد: تیماج عنابی، ۲۸گ، ۷ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۱۹سم [ف: ۱۱-۲۱]

● **اصول دین** / کلام و اعتقادات / فارسی
osūl-e dīn

نطنزی، علیقلی بن حسین، ق۱۲ قمری
natanzī, ʻalī-qolī ebn-e hoseyn (- 18c)

تاریخ تألیف: ربیع الاول ۱۱۰۳ق
رساله‌ای در اصول پنج‌گانه دین، دارای پنج «باب» و با تفصیل بیشتر در بحث امامت و در پایان خاتمه‌ای است در اصول اخلاقی و تهذیب نفس.
انجام: آنچه در خواطر مستور بود از قوه بفعل آمد.
[فهرستواره منزوی ۱۰۳/۹]

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۷۴۹۹/۲
آغاز: نوعی دیگر آنکه مستلزم است مر وجود سلسله را که اجزای آن سلسله غیر متناهی نباشد؛ **انجام:** آنچه در خواطر مستور بود از قوه بفعل آمد.
خط: نستعلیق، کا: ابو تراب بن ابی القاسم حسینی نطنزی، تا: دوشنبه ۱۵ ربیع الاول ۱۲۳۳ق؛ افتادگی: آغاز؛ جلد: تیماج مشکی بدون مقوا، ۱۱۰گ (۶۹پ-۱۷۹پ)، اندازه: ۱۰/۵×۱۵سم [ف: ۱۹-۲۹۷]

● **اصول الدین = عقائد اثنی عشریة = اعتقادات** / کلام و اعتقادات / عربی
usūl-ud dīn = ʻaqā’id-u iṯnā ʻašarīyya = iʻtiqādāt

بحرانی، محمد بن علی، ق۱۲ قمری
bahrānī, mohammad ebn-e ʻalī (- 18c)

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۷۸۳۳
آغاز: لجمیع العالم باجتماع هذه الادله ضروریه؛ **انجام:** و قد و افق الفراغ من کتابتها سنه ۱۲۲۰
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۲۰ق؛ افتادگی: آغاز [رایانه]

● **اصول دین** / کلام و اعتقادات / فارسی
osūl-e dīn

وحید بهبهانی، محمد باقر بن محمد اکمل، ۱۱۱۸-۱۲۰۵ قمری
vahīd-e behbahānī, mohammad bāqer ebn-e mohammad akmal (1707-1791)

رساله مختصری است در اصول دین. نسبت آن به وحید بهبهانی مورد تردید است.
آغاز: بسمله. الحمدلله رب العالمین ... اللهم وفق عبادک و اهدهم و ایدهم ... بدانکه اصول دین پنجست اول توحید دویم عدل سیم نبوت چهارم امامت پنجم معاد و اینها را اصول دین گویند بجهت آنکه هر که معرفت یکی از اینها را نداشته باشد دین ندارد.
انجام: و درکتابها اینها مذکورند بنحوی که بر مطلع مخفی نیست و این رساله گنجایش طول ندارد و قدری که ذکر شد کافی است عاقل را
[الذریعة ۱۸۴/۲ رقم ۶۸۰؛ نسخه‌های منزوی ۸۸۰/۲؛ فهرستواره منزوی ۹۵/۹ (۲ نسخه)]

۱. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۹۷۲/۳-۶/۶۲
آغاز: محمد (ص) پسر عبدالله و پسر آمنه وجد پدرش عبدالمطلب بن هاشم ... و اما امامت پس امام خود شناختن و اعتقاد ... بدانکه امام آن جانشین پیغمبر است؛ **انجام:** برابر
خط: نسخ، کا: محمدعلی بن محمد یوسف بن شرف الدین مازندرانی، تا: ذیقعده ۱۱۸۳ق؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح؛ ۱۵گ، ۲۲ سطر، اندازه: ۱۴×۲۱/۵سم [ف: ۱-۴۱۳]

۲. کرمانشاه؛ جلیلی؛ شماره نسخه: ۱۱۴/۴
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: حسین بن علی اکبر، تا: ۱۱۹۹ق؛ ۱۶ص (۱۲۹-۱۴۴)، ۲۱ سطر [آیة الله جلیلی: ف: ۲۳۵]

۳. اصفهان؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۷۱۴/۱

آغاز و انجام: برابر
نام مؤلف به قرینه آغاز نسخه تعیین شد؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ جلد: تیماج مشکی عطف پارچه‌ای، ۳۸گ (۱پ-۳۸ر)، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۰×۱۵سم [ف: ۲-۵۴۷]

۴. تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه: ۶۸/۲
آغاز: برابر؛ **انجام:** ملاحظه نما و تأمل کن
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: فرنگی، ۲۱ سطر (۱۱×۱۶)، اندازه: ۱۷×۲۱سم [ف: ۲۲۶]

۵. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۶۹۹۰/۱
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی مقوایی، ۱۸ سطر (۸×۱۵)، قطع: ربعی، اندازه: ۱۳×۲۱سم [ف: ۱۶-۴۲۱]

۶. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۰۸۴۷
آغاز: برابر؛ **انجام:** پس ملاحظه و تامل نمای تم و آلاوه تم
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ اهدایی: رهبری، خرداد ۱۳۷۳ [رایانه]

۷. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۴۳۶۳/۱
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: آغاز؛ تملک: «کمال الدین حسین طباطبائی» با مهر مربع؛ جلد: تیماج دورو قرمز، ۳۴گ (۱پ-۳۴پ)، ۱۳ سطر، اندازه: ۱۱/۵×۲۰/۵سم [محدث ارموی مخ: ۱-۱۴۵]

۸. بشرویه؛ امیرالمؤمنین؛ شماره نسخه: ۷۴/۲
آغاز:برابر؛ **انجام:** پس بگوید غیر المغضوب علیهم والاالضالین اللهم اهدنا الصراط المستقیم واعذنا من الشیطان الرجیم وارزقنا النعیم تمت
نام مؤلف به قرینه آغاز نسخه ذکر شد؛ خط: نسخ، کا: محمد علی بن سید محمد حسینی رقی طبسی، تا: چهارشنبه ۶ ربیع الاول ۱۲۱۲ق، جا: تهران؛ جلد: تیماج قهوه‌ای مجدول گرهی، ۱۲گ (۲۶پ-۱۳۸پ)، ۱۷-۲۰ سطر، اندازه: ۱۶×۲۰سم [فهرست امیرالمؤمنین: -]

۹. شیراز؛ شاهچراغ؛ شماره نسخه: ۵۹۰/۱
آغاز و انجام: برابر
نام مؤلف به قرینه آغاز و انجام نسخه تعیین شد؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ سه صفحه اول آن افتاده که بعدها دیگری نوشته و به آن ملحق کرده؛ کاغذ: سفید، جلد: تیماج مشکی فرسوده، ۵۹ص، ۱۴سطر، اندازه: ۹/۵×۱۵سم [ف: ۲-۲۲۸]

● **اصول دین** / کلام و اعتقادات / فارسی

osūl-e dīn

ابن عبدالوهاب، محمد بن عبدالوهاب، ۱۱۱۵-۱۲۰۶ قمری

ebn-e ‘abd-ol-vahhāb, mohammad ebn-e ‘abd-ol-vahhāb (1704-1792)

آغاز: بسمله سپس بی دریغ مر آفریدگار را سزاست ... ما قولکم فی من ترک السنة من غیر استخفاف ما الحکم، الجواب الذی ذکر أهل العلم ان من ترک السنة و داوم علیها من غیر استخفاف بها یکون ناقصا و لا تقبل شهادته
انجام: و أما تقریره وتأدیبه بالضرب و الحبس الذی یزجره عن ذلک فلا خوف فیه، و هذا ما احتملته هذه الورقة و نسأل الله سبحانه أن یوفقنا و سائر أخواننا لما یحبه و یرضاه
[دنا ۱۰۸۳/۱ (۳ نسخه)؛ فهرستواره منزوی ۱۰۲/۹]

۱. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه: ۲۴۶۳/۲
آغاز: برابر
خط: نسخ، کا: اسماعیل بن جمشید بیک، تا: محرم ۱۲۴۶ق؛ اهدایی: وزیری مؤسس؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج تریاکی، ۶۰گ (۲۳-۸۲)، اندازه: ۱۰×۱۵سم [ف: ۴-۱۳۰۴]

۲. تهران؛ مدرسه مروی؛ شماره نسخه: ۹۴۷/۳
بی‌کا، بی‌تا؛ قطع: رقعی [ف: ۳۳۰]

۳. تهران؛ مدرسه مروی؛ شماره نسخه: ۹۴۷/۶
آغاز و انجام: برابر
بی‌کا، بی‌تا؛ قطع: رقعی [ف: ۳۳۰]

● **اصول دین** / کلام و اعتقادات / فارسی

osūl-e dīn

نراقی، مهدی بن ابی ذر، ۱۱۲۸-۱۲۰۹ قمری

narāqī, mahdī ebn-e abī-zar (1716-1795)

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۷۰۹۱ ض
بی‌کا، بی‌تا [د.ث]

● **اصول دین** / کلام و اعتقادات / عربی

osūl-e dīn

آل عصفور، احمد بن محمد، -۱۲۳۰ قمری

āl-e ‘osfūr, ahmad ebn-e mohammad (- 1815)

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۹۰۷۹
آغاز: بسمله الحمدلله الذی تقدس حرم کبریائه عن التعطیل و التشبیه و ... عن شانه عن الشریک؛ **انجام:** فی ذلک مما لا یلیق بهذا الاملاء و هذا آخر ما اردنا ایراده فی هذه الرسالة علی ما نحن من ... و الملالة
خط: نسخ، کاتب = مؤلف، تا: ۱۲۴۷ق؛ ضمیمه نسخه ش ۱۷۹۹۸ [رایانه]

● **اصول دین** / کلام و اعتقادات / فارسی

osūl-e dīn

میرزای قمی، ابوالقاسم بن محمد حسن، ۱۱۵۱-۱۲۳۱ قمری

mīrzā-ye qomī, ab-ol-qāsem ebn-e mohammad hasan (1739-1816)

رساله مختصری در بیان اصول دین، دارای یک «مقدمه» در بیان جدایی اصول دین و اصول مذهب و پنج «باب» هرکدام در چند «مقصد، فصل و مبحث»: باب ۱. توحید؛ ۲. آنکه حق تعالی حکمیت و افعال او بی غرض و مصلحت نیست؛ ۳. نبوت؛ ۴. امامت؛ ۵. معاد.

آغاز: بسمله حمدله چنین گوید اقل عباد الله ابوالقاسم بن الحسن الجیلانی که این چند کلمه ای است که در اصول دین و دلیلهای اجمالیه موافق فهم و طاقت عوام نوشته می‌شود

انجام: پس ای برادر چشم بگشا و گوش خود را واکن و اصول و فروع خود را درست کن که خلقت تو برای همین شده است و فریب شیطان مخور و خود را غافل مکن که طاقت جهنم نداری العیاذ بالله و ایاکم من النار و ارزقنا بفضله و رحمته مرافقه الابرار.

چاپ: شیراز، سنگی، ۱۳۴۷، رقعی، ۹۴ص (صص۱-۹۴)؛ ایران، سنگی، ۱۳۲۴ (۱۲۸۱)، جیبی، ۹۵ص (صص۱-۹۵)؛ ایران، سنگی، ۱۳۰۸، جیبی، ۱۱۵ص (صص۱-۱۱۵)

[دنا ۱۰۸۴/۱ (۶۱ نسخه)؛ نسخه‌های منزوی ۸۷۸/۲؛ الذریعة ۱۸۲/۲و ۱۶۷/۲؛ فهرستواره منزوی ۹۹/۹ (۲۰ نسخه داخلی)؛ مشار فارسی ج۲: ۲۵۵۷]

۱. تهران؛ عبدالعظیم؛ شماره نسخه: ۶۸۶/۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ واقف: آیت الله مرعشی نجفی؛ ۵۵گ (۵۵ر-۱۰۹ر)، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۱/۵×۱۴/۵سم [ف: ۱-۵۲]

۲. اصفهان؛ مدرسه صدر بازار؛ شماره نسخه: ۴۴/۳

انجام: که بقدر وسع و طاقت خود چنین بفهمد که خدا ایست هر چه به مظنه باشد پس به ان عمل

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ ۴۰گ (۶۷پ-۱۰۶پ)، اندازه: ۱۰/۵×۱۴/۵سم [ف: ۱-۴۴]

۳. اصفهان؛ مدرسه صدر بازار؛ شماره نسخه: ۴۰۶/۱

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ جلد: تیماج مشکی ضربی، ۴۴گ (۱پ-۴۴ر)، اندازه: ۱۵×۲۲سم [ف: ۲-۲۹۰]

۴. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۱۵۸۰

آغاز: برابر؛ **انجام:** چیزی میراث نمیگذاریم

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی مقوایی، ۳۷گ، ۱۶ سطر (۸/۵×۱۵)، اندازه: ۱۴/۵×۲۱سم [ف: ۸-۱۹۰]

۵. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۵۴۰۷

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج یک‌لا مشکی، ۵۹گ، ۱۲ سطر (۸×۱۳/۵)، اندازه: ۱۳/۵×۲۰سم [ف: ۱۶-۳۱۲]

۶. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۰۸۴۸

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳ [رایانه]

۷. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۷۸۶۳-۳۹/۲۴۳

آغاز: برابر؛ **انجام:** ای جمله بی کسان عالم را کس ×× یکجو کرمت تمام عالم را بس / من بی کسم تو بی کسان را یاری ××از لطف به فریاد من بی کس رس

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ جلد: مقوای سفید، عطف گالینگور قهوه‌ای، ۲۷گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف: ۱-۴۰۴]

۸. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۵۵۷۸-۲۷/۲۴۸

آغاز: برابر؛ **انجام:** ادراکات مختلفه از قوی جاذبه مثل هاذیه که غذا را ببدن جذب می‌کند ویا ماسکه که درآنجا نگاه می‌دارد و نامیه که باعث روئیدن گوشت

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ جلد: گالینگور عطف تیماج، ۳۸گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۱×۱۷سم [ف: ۱-۴۰۴]

۹. دامغان؛ قمر بنی هاشم (ع)؛ شماره نسخه: ۱۶۵/۱

آغاز: هر چیزی اگر پا بر جا باشد فرع بر سر او قرار می‌گیرد و اگر اصل نباشد فرع را اثبات و بقایی نیست؛ **انجام:** برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح، محشی؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۳۶گ،۱۷سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۱سم [ف: ۱۴]

۱۰. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۵۲۵۷/۲-۲۶/۱۳۷

آغاز: برابر؛ **انجام:** واما فروع دین پس در این زمان که دست رس به پیغمبر وامام نیست اگر کسی تواند مسائل فروع خود را از کلام خدا و رسول وائمه طاهرین استنباط کند.

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ جلد: تیماج قهوه‌ای ضربی مجدول، ۲۸گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: ۱-۴۰۴]

۱۱. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۴۲۲۰/۲-۴۰۱/۱۲

آغاز و انجام: برابر

خط: شکسته، نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۴گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: ۱-۴۰۳]

۱۲. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه: ۷۰۰/۲

آغاز: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج قهوه‌ای؛ مهر: حاج سید سعید، ۲۸گ (۳۴-۶۱)، ۱۹ سطر (۹/۵×۱۵) سطر، اندازه: ۱۳×۲۰/۵سم [ف: ۲-۸۰۸]

۱۳. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۴۷۰۰/۳-۲۳/۲۲۰

آغاز: رسالت است نداشته باشدبه دلیل آنکه پیغمبر حافظ شرع خدا ... شرط دویم آنکه افضل و اعلم از همه امت باشد به جهت آنکه قبیح است بر خدا که؛ **انجام:** برابر

خط: نستعلیق، کا: ابوالقاسم حسینی، تا: پنج‌شنبه از رجب ۱۲۰۲ق؛

افتادگی: آغاز؛ جلد: تیماج وعطف تیماج مشکی، ۵۰گ، ۱۱ سطر، اندازه: ۱۱×۱۵سم [ف: ۱-۴۰۴]

۱۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۷۵۴۸

آغاز: سوختگی بسیار در جهنم باشد و هر که اصول دین او خراب باشد فروع دین و اعمال و عبادات؛ **انجام:** برابر

خط: نسخ، کا: عباس بن نجفعلی، تا: ۱۲۰۲ق؛ افتادگی: آغاز [رایانه]

۱۵. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۸۲۰۸

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق و شکسته، کا: محمد بن علی سیاوشانی (کذ) قمی، تا: ۲۵ ذیقعده ۱۲۱۴ق؛ کاغذ: آهاری شکری، جلد: مقوا، ۲۱گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: ۱۱-۲۲]

۱۶. قم؛ امام صادق؛ شماره نسخه: ۷۶/۲

این رساله بین دو جزء کتاب سابق قرار داده شده؛ خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۱۶ق؛ افتادگی: آغاز؛ جلد: تیماج قهوه‌ای سیر، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۴×۱۹سم [ف: ۶۵]

۱۷. تهران؛ چهل ستون؛ شماره نسخه: ۳۰۳/۲

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۱۷ق [چند نسخه-ف: ۳۷۸]

۱۸. مشهد؛ رجائی مغزی (کتابخانه)؛ شماره نسخه: بدون شماره

آغاز: برابر

بی‌کا، تا: ۱۲۱۸ق [تراثنا: س۱۳ش۱-۱۳۱]

۱۹. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۱۶۰۲/۵

آغاز: برابر؛ **انجام:** و فقنا و استادنا و معلمنا بحق محمد و آله اجمعین.

بی‌کا، تا: ۱۲۱۹ق؛ کاغذ: فرنگی (الوان)، جلد: تیماج مشکی، یک‌لا حاشیه منگنه ضربی، ۶۶ص (۱۷۷-۲۴۳)، ۲۰ سطر (۱۱×۱۴/۵)، اندازه: ۱۴/۵×۲۰/۵سم [ف: ۱۰-۱۳۵]

۲۰. قوچان؛ مدرسه عوضیه؛ شماره نسخه: ۶۹

آغاز: برابر؛ **انجام:** اگر یکی از آن عقربها زهر خود را بر جمیع اهل جهنم بریزد از برای هلاک همه کافیست نعوذ بالله من غضب الله تمت الحدیث.

خط: نسخ، بی‌کا، تا: دوشنبه ۲۷ صفر ۱۲۲۰ق؛ جلد: تیماج مشکی، عطف قهوه‌ای، ۱۱۱گ، ۲۲ سطر، اندازه: ۱۴×۲۱سم[ف:]

۲۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۱۵۴۰/۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: لطف الله بن محمد باقر لواسانی، تا: صفر ۱۲۲۱ق؛ مهر: «لطف الله» (بیضی)؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۶۸ص (۱۲۰-۱۸۸)، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۲×۲۰سم [ف: ۳۳/۲-۱۷۲]

۲۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۰۴۹۳

آغاز: برابر؛ **انجام:** تمت ۱۲۲۲ ترا که من بنده گنه کارم

خط: نستعلیق تحریری، بی‌کا، تا: ۱۲۲۲ق [رایانه]

۲۳. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه: ۲۴۵/۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق ریز، بی‌کا، تا: ۱۲۲۳ق؛ ۳۶گ (۱۴۲پ-۱۷۷ر) [ف: ۱-۲۱]

۲۴. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه: ۱۳۶۴/۲

خط: نستعلیق، کا: محمد صادق بن زین العابدین بکائی، تا: ۱۲۲۵ق، جا: قم؛ اندازه: ۱۵×۲۲سم [ف: ۳-۸۵]

۲۵. آشتیان؛ حوزه علمیه؛ شماره نسخه: ۳۸/۵بخش یکم

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ و نستعلیق، کا: عبدالهادی محمد فصیح الکرودی، تا: ربیع الاول ۱۲۲۵ق؛ کاغذ: مایل به خاکستری، جلد: تیماج قهوه‌ای دو لا عطف چرمین، درون مشکی، ۱۷ سطر، قطع: وزیری کوچک، اندازه: ۱۵×۲۰سم [ف: ۹۳]

۲۶. بابل؛ خاتم الانبیاء؛ شماره نسخه: ۲۰۷/۱

آغاز: برابر

خط: نسخ، کا: علی اکبر بن ملا محمد سلیم مازندرانی علی آبادی، تا: ذیحجه ۱۲۲۶ق؛ تاریخ وقف: ذیقعده ۱۲۳۷ق؛ جلد: تیماج مشکی سوخت، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۶×۲۰سم [ف: ۱۴۲]

۲۷. رشت؛ جمعیت نشر فرهنگ؛ شماره نسخه: ۸۰۹/۱م

خط: نستعلیق، کا: محمد علی، تا: رجب ۱۲۲۷ق؛ افتادگی: انجام؛ جلد:چرمی، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [رشت و همدان: ف: ۱۲۳۱]

۲۸. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۷۷۶۷/۲

آغاز و انجام: برابر

خط: تحریری، بی‌کا، تا: ۱۲۲۷ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۰گ (۱۹۲ر-۲۱۲پ)، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۲۶-۲۵۲]

۲۹. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۶۲۲۹

آغاز: که یقین باو حاصل می‌شود و اگر دو طفل باشد دیگر اثر صدق بیشتر حاصل می‌شود و همچنین هر چند بیشتر شوند؛ **انجام:** برابر

نسخه از اواسط فصل اول باب اول آغاز شده؛ خط: نسخ، کا: محمد ابراهیم بن محمد حسین کرهرودی، تا: ۱۲۲۸ق؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح؛ مهر: کاتب «سلام علی ابراهیم» (بیضی)؛ تملک: کاتب؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج قهوه‌ای مقوایی مجدول، ۴۶گ (۱-۴۶)، ۱۶ سطر (۶/۵×۱۱/۷)، اندازه: ۱۰/۴×۱۵/۳سم [رایانه]

۳۰. تهران؛ عبدالعظیم؛ شماره نسخه: ۶۵۹/۱

آغاز: این است که هر که ملاحظه انتظام عالم را می‌کند و این که همیشه اوقات ... باب دویم در عدل است بدان که عدل از صفات فعل الهیه است یعنی حق تعالی راست رفتار و درست کردار است؛ **انجام:** برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۲۸ق؛ افتادگی: آغاز؛ ۳۲گ (۱ر-۳۲پ)، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۱۸/۵سم [ف: ۱-۵۲]

۳۱. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۹۰۸۴/۱-۶۰/۲۴

آغاز: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: دوشنبه ۲۷ جمادی الثانی ۱۲۲۸ق، ۲۹گ (۱-۲۹)، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: ۱-۴۰۴]

۳۲. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۱/۲۲-۲۲/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۲۹ق؛ ۲۰گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۹×۳۰سم [ف: ۱-۴۰۳]

۳۳. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه: ۸۹۹/۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: رجب ۱۲۳۰ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای بدون مقوا، ۲۲گ، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: ۱-۱۶۹]

۳۴. قم؛ مرکز مطالعات؛ شماره نسخه: ۵۲/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۲۹ صفر ۱۲۳۱ق؛ واقف: جواد کمالیان، ۱۳۵۴؛ جلد: تیماج قهوه‌ای سوخت با ترنج با سر، مجدول، پشت جلد گل‌های زرین، ۲۴گ (۱پ-۲۴پ)، ۱۷ سطر، اندازه: ۲۰×۳۰سم [ف: ۱-۵۳]

۳۵. قم؛ معصومیه؛ شماره نسخه: ۴/۳۷/۲-۶۰۲۱

خط: نسخ، بی‌کا، تا: پنج‌شنبه محرم ۱۲۳۱ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج سرخ، ۱۶ سطر، قطع: ربعی [آستانه قم: -۲۰۸]

۳۶. مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه: ۱۴۸۶/۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** که کسی نتواند از آنها یقین حاصل کند و کتابها را نمی‌توان در نقل کردن مطمئن ...

خط: نستعلیق، کا: عبدالوهاب، تا: دوشنبه ۲۱ صفر ۱۲۳۱ق؛ ۶گ (۱۸۴ر-۱۸۹پ)، ۲۱ سطر، اندازه: ۲۱×۳۰سم [مؤید: ۳-۳۹۳]

۳۷. چالوس؛ مدرسه امام صادق چالوس؛ شماره نسخه: ۵۱۲/۴

آغاز: برابر

کا: محمد ابراهیم بن علی اکبر نائیج، تا: ۱۲۳۴ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۴۵گ، اندازه: ۱۶×۲۱سم [ف: ۲۶۶]

۳۸. مشهد؛ امام هادی؛ شماره نسخه: ۳۵/۷

خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۳۴-۱۲۳۵ق، جا: مدرسه حاجی ابراهیم بلده بارفروش؛ جلد: مقوایی فرسوده، ۷۲گ (۳۲پ-۱۰۳پ)، اندازه: ۱۶/۵×۲۱/۵سم [ف: ۳۰]

۳۹. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۳۰۸۱/۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** باید اذعان کنی و انکار نکنی و اگر از سخن او یقین از برای تو حاصل نشود ... احتمال بدهی که او اشتباه کرده باشد ... این اصل دین تو بود که گفتیم.

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۳۵ق؛ کاغذ: فرنگی الوان، جلد: تیماج تریاکی روشن یک‌لا ضربی جداول، ۳۵ص (۴۳-۷۷)، ۱۷ سطر (۶/۵×۱۴/۵)، اندازه: ۱۲×۲۱سم [ف: ۱۴-۲۰۵]

۴۰. تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه: ۴۰۳/۱

آغاز: و راست گو و صاحب علم و فهم و زیرکی و زهد و بی نیازی. فصل دوم در صفات کمال الهی است آنچه مشهور است اینست که خدا قادر و سمیع و بصیر؛ **انجام:** برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۳۶ق، جا: روستای پالنچری؛ افتادگی: آغاز؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۴۴گ (۱ر-۴۴پ)، ۱۷ سطر (۶×۱۰)، اندازه: ۱۰×۱۵سم [ف: ۲۹۴]

۴۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۸۴۶۸

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: پنج‌شنبه ۱۹ جمادی الثانی ۱۲۳۶ق؛ جلد: تیماج مشکی بدون مقوا، ۵۰گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۰×۱۴/۵سم [ف: ۲۲-۵۸]

۴۲. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه: ۱۲۷۷

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق شکسته، کا: محمد مهدی حاج ملاحسین، تا: ۱۲ ذیقعده ۱۲۴۰ق؛ کاغذ: دارچینی، جلد: مقوایی کاغذ چیتی عطف پارچه طوسی، ۵۰گ، ۱۱ سطر، اندازه: ۱۱×۱۸سم [ف: ۳-۹۱۴]

۴۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۴۳۵۶/۲

آغاز و انجام: برابر

کا: السیده بنت سیادت پناه آقا میر باقر الموسوی، تا: دوشنبه جمادی الثانی ۱۲۴۲ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای ضربی مجدول گرهی، ۵۳گ (۹۲پ-۱۴۴ر)، ۱۲-۱۵ سطر، اندازه: ۱۵×۲۰سم [ف: ۳۸-۴۸۶]

۴۴. کاشان؛ عاطفی، افشین؛ شماره نسخه: ۷/۳

خط: نسخ نازیبا، بی‌کا، تا: ۱۲۴۳ق؛ جلد: تیماج مشکی ضربی، ۷۱گ (۹۱ر-۱۶۱ر)، اندازه: ۱۵×۲۰/۵سم [ف: ۱۲]

۴۵. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۶۱۲/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: جمعه ۷ ذیقعده ۱۲۴۳ق؛ واقف: تاج ماه بیگم، ۱۲۶۲؛ کاغذ: شکری آهار مهره، جلد: میشن زرشکی، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: ۲۱-۱۲۴۴]

۴۶. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۳۹۸۴/۴-۲۰/۱۰۴

آغاز و انجام: برابر

خط: شکسته، نستعلیق، کا: علی بن ابوالقاسم حسینی نظری، تا: دهه اول ربیع الثانی ۱۲۴۴ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۴گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۵×۲۰سم [ف: ۱-۴۰۳]

۴۷. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۵۰۵۵/۲-۲۵/۱۴۵

آغاز و انجام: برابر

خط: تحریری، بی‌کا، تا: پنج‌شنبه ۴ محرم ۱۲۴۷ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای ضربی مجدول، ۳۵گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۱-۴۰۳]

۴۸. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۰۱۹۳/۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: محمد حسین، تا: ۱۲۵۶ق؛ جلد: تیماج مشکی، ۲۷ص (۴۵-۷۱)، ۱۷-۲۰ سطر، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: ۳۲-۲۳۳]

۴۹. اصفهان؛ شفتی، مهدی؛ شماره نسخه: ۴۰

خط: نسخ، کا: محمد حسین بن محمد ابراهیم ساوجی، تا: ۲ ربیع الثانی ۱۲۶۵ق؛ جلد: تیماج قرمز، ۶۴گ، ۱۳سطر [سه کتابخانه اصفهان: ف: ۱۸۶]

۵۰. اصفهان؛ مدرسه صدر خواجو؛ شماره نسخه: ۹۹/۴
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۶۷ق؛ جلد: تیماج مشکی بدون مقوا، ۴۷گ (۴۹پ-۹۶ر)، اندازه: ۱۱×۱۵سم [ف: ۷۵]

۵۱. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۱۹۶۴/۲
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: محمد صابر بن ابوالقاسم ورنوسفادرانی، تا: ۱۲۷۳ق؛ جلد: تیماج مشکی، ۳۳گ (۳۴پ-۶۶پ)، اندازه: ۱۵/۵×۲۲سم [ف: ۵-۳۹۹]

۵۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۹۲۰۱
آغاز: برابر؛ **انجام:** حاصل در عبادت محاسبات اموال و احقاق حق و رفع دعا
خط: نسخ خوش خفی، بی‌کا، تا: قرن ۱۴؛ ضمیمه نسخه ش ۱۹۲۰۰ [رایانه]

۵۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۰۲۹۳/۱
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ مصحح؛ جلد: مقوایی صورتی، عطف و گوشه تیماج قهوه‌ای، ۱۲۳ص (۱-۱۲۳)، ۱۵-۱۷سطر، اندازه: ۱۱×۱۸سم [ف: ۳۲-۳۰۵]

۵۴. آران کاشان؛ محمد هلال؛ شماره نسخه: ۱۶۴/۱
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ مصحح؛ جلد: گالینگور آبی و عطف پارچه‌ای، ۲۷گ، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۶×۲۱سم [ف مخ: -۱۴]

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۱۶۴/۱
نسخه اصل: همان نسخه بالا [عکسی ف: ۱-۱۸۵]

۵۵. کاشان؛ مدرسه سلطانی؛ شماره نسخه: ۳۱۶/۱
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ مهر: «عبده الراجی ابن الرضا احمد» (بیضی)؛ جلد: تیماج مشکی، ۲۷گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۱×۱۷سم [ف:]

۵۶. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۱۱۰۶/۲-۷/۶
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج مشکی عطف پارچه، ۲۲گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۲۱×۳۳سم [ف: ۱-۴۰۳]

۵۷. دامغان؛ صادقیه؛ شماره نسخه: ۱۳/۱
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ مصحح؛ واقف: الله قلی خان بن جان محمد خان قاجار، ذیحجه ۱۲۳۶؛ جلد: تیماج قهوه‌ای بدون مقوا، ۲۱گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۲۰×۲۹/۵سم [ف: ۱۴]

۵۸. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۹۷۲/۵-۶۲/۶
آغاز: بسیار اوقات مفید تعیین است خصوصاً هر گاه مردان خوب راست گو باشند و حاکم به این عقل است هم چنین است ... فصل دویم در صفات کمال الهی است آنچه مشهور است این است که خدای تعالی قادر و عالم و سمیع؛ **انجام:** برابر
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ ۵۲گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۴×۲۱/۵سم [ف: ۱-۴۰۴]

۵۹. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۲۵۰۶۴
بی‌کا، بی‌تا؛ خریداری از زهرا عالمی [رایانه]

۶۰. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۶۷۵۳
آغاز: هزار هزار الم و غم موجود است که آن را بر آدمی ناگوار می‌کند با اینکه بزدی فانی می‌شود؛ **انجام:** برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: تیماج قهوه‌ای روشن یک‌لا مجدول ضربی، ۲۸گ، ۱۷ سطر، ۷×۱۴/۵ سطر، اندازه: ۱۱/۲×۱۸/۵سم [رایانه]

۶۱. بیرجند؛ دیانی؛ شماره نسخه: ۱۶۴/۱
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج مشکی بدون مقوا، ۶۳گ (۱پ-۶۳پ)، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۱×۱۵سم [ف: ۱۲۵]

۶۲. اصفهان؛ مدرسه صدر بازار؛ شماره نسخه: ۲۵۰/۲
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ مصحح؛ جلد: تیماج مشکی، ۲۳گ (۲۶۸ر-۲۹۱پ)، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱/۵سم [ف: ۱-۱۷۳]

۶۳. تهران؛ سازمان مدارک فرهنگی انقلاب اسلامی؛ شماره نسخه: ۱۱۹/۱
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ خوب، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: فرنگی الوان، جلد: مقوایی روکش کاغذی آبی عطف پارچه قهوه‌ای آستر کاغذ آبی، ۳۵گ (۱پ-۳۶ر)، اندازه: ۱۴×۲۲سم [ف: ۱۱۲]

۶۴. اصفهان؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۵۴۷/۴
خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: با تاریخ ۱۲۳۵؛ فاقد جلد، ۳۸گ (۳۲ر-۶۹پ)، اندازه: ۱۰/۵×۱۸/۵سم [ف: ۲-۴۱۸]

۶۵. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۴۱۹۵/۱-۲۱/۱۱۵
آغاز و انجام: برابر
خط: شکسته، نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج نارنجی ساده، ۱۹گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۴×۲۱سم [ف: ۱-۴۰۳]

● اصول دین / کلام و اعتقادات / عربی و فارسی

osūl-e dīn

اخباری، محمد بن عبدالنبی، ۱۱۷۸-۱۲۳۲ ؟ قمری

axbārī, mohammad ebn-e ‘abd-on-nabī (1765-1817)

تاریخ تألیف: ۱ محرم ۱۲۲۱ق

رساله‌ای است در بیان اصول پنج‌گانه دین مشتمل بر «فاتحه» و پنج «اصل»: توحید، عدل، نبوت، امامت، معاد. مؤلف در متن از دو کتاب خود به‌نام‌های «مبین» و «مصادر الانوار» نام برده است.

۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۳۳۴۱/۱
آغاز: حسنه و من اطاع الرسول فقد اطاع الله و قوام فرض طاعت علی الاطلاق عصمت ایشان بوده؛ **انجام:** درین باب است در

آیات و احادیث و ادعیه ماثوره الحمد لله علی تمام النعمة و الصلوة علی شفعاء الامة ربنا لا تواخذنا ان نسینا ... فانصرنا علی القوم الکافرین واتفق الفراغ ... فی غرة شهر محرم الحرام سنة ۱۲۲۱ علی ید مؤلفه الجانی محمد بن عبدالنبی بن عبد الصائغ الخراسانی ... مستغفرا.

خط: نسخ، کا: منصور بن عبدالله، تا: ۱۴ شعبان ۱۲۳۰ق؛ افتادگی: آغاز؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج تریاکی، ۵۵گ (۲-۵۶)، ۲۳ سطر (۹×۱۵)، اندازه: ۱۵×۲۰/۵سم [ف: ۱۱-۲۳۲۹]

۲. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۱۵۸۵۰

آغاز: کرامت فرموده و ان من شیء یسبح بحمده و لکن لا تفقهون؛ **انجام:** و اغفرنا و ارحمنا انت مولانا فانصرنا علی القوم الکافرین و اتفق الفراق من الرساله فی سنه ۱۲۲۸

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز؛ محشی با نشان «منه عفی عنه»؛ این رساله در سال ۱۲۲۸ق. تالیف شده [و شاید تاریخ کتابت باشد]؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: مقوا، روکش کاغذی الوان، عطف تیماج قهوه‌ای لت روی جلد افتاده است، ۲۷گ (۲-۲۸)، ۲۵ سطر (۹/۳×۱۶)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [رایانه]

● **اصول دین** / کلام و اعتقادات / فارسی

osūl-e dīn

اخباری، محمد بن عبدالنبی، ۱۱۷۸-۱۲۳۲ ؟ قمری

axbārī, mohammad ebn-e ʻabd-on-nabī (1765-1817)

تاریخ تألیف: ۱۲۲۷ق

به گونه نه استدلالی ساخته است. گویا وی دو تحریر از این کتاب دارد.

آغاز: بسمله. حمدله. اما بعد چنین گوید بنده جانی ابواحمد محمد بن عبدالنبی بن عبدالصانع النیشابوری الخراسانی ... که پوشیده نماند که مستحق پرستش و ستایش خداوندگاری است که ممکنات را ...

انجام: پس قسم او همین قدر والا الزام انسب. و الله اعلم.

[الذریعة ۱۹۳/۳؛ فهرستواره منزوی ۹۳/۹ (۱ نسخه)]

۱. شیراز؛ علامه طباطبائی؛ شماره نسخه: ۶۰۵

آغاز: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۲۹ ربیع الاول ۱۲۴۰ق؛ اندازه: ۱۹/۵×۱۴/۵سم [نسخه پژوهی: ۲-۲۱۸]

۲. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه: ۱۳۲۲/۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** پس قسم او همین قدر والا الزام انسب. و الله اعلم.

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مقوا، ۱۳۷گ (۱پ-۱۳۷ر)، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۳-۱۵۲]

● **اصول دین** / کلام و اعتقادات / فارسی

osūl-e dīn

اشرفی، صفرعلی، -۱۲۵۷ قمری

ašrafī, safarʻalī (- 1841)

کتابی است در مباحث اصول دین و شامل مباحث توحید و صفات باری تعالی و نبوت و امامت و معاد می‌باشد. بحث امامت آن نسبتاً مفصل است. از مؤلف در آغاز نسخه با عنوان «مجتهد العصر ملا صفر علی» یاد شده، گویا از همین مؤلف است «شرح دعای کمیل»که مشتمل بر مطالب فلسفی بسیاری است و نسخه‌ای از آن در کتابخانه آیة الله مرعشی موجود است. در فهرست با عنوان «ملا صفر علی اشرفی» معرفی شده است.

آغاز: بسمله حمدله وصلاة. اما بعد چون انسان اشرف موجودات است و خداوند قامت قابلیت اورا لایق به جهت خدمتگزاری و ماده

انجام: درحدیث امام جعفر صادق علیه السلام که چهار سطرپیش ذکر نمودیم می‌تواند جاری شد. تمت الکتاب بعون الملک الوهاب ... لاتفرق بینا و بینهم طرفة عین ابداً فی الدنیا و الآخرة بمحمد و آله البررة.

[فهرستواره منزوی ۱۰۰/۹]

قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۹۷۰-۶/۶۰

آغاز: بسمله حمدله و صلاة. اما بعد چون انسان اشرف موجودات است و خداوند قامت قابلیت او را لایق به جهت خدمتگزاری و ماده؛ **انجام:** درحدیث امام جعفر صادق علیه السلام که چهار سطر پیش ذکر نمودیم می‌تواند جاری شد. تمت الکتاب بعون الملک الوهاب ... لاتفرق بینا و بینهم طرفة عین ابداً فی الدنیا و الآخرة بمحمد و آله البررة.

خط: نسخ، کا: علی بن محمد صالح حسینی قزوینی، تا: سه‌شنبه ۱۷ ربیع الثانی ۱۲۵۷ق؛ با سرلوح مزدوج با کتیبه، محشی، مجدول و مذهب؛ جلد: تیماج قهوه‌ای ضربی با ترنج با سر مجدول گرهی، ۲۰۱گ، ۲۲ سطر، اندازه: ۱۳×۲۱سم [ف: ۱-۴۰۹]

● **اصول دین** / کلام و اعتقادات / فارسی

osūl-e dīn

بهبهانی، محمد جعفر بن محمد علی، ۱۱۷۸-۱۲۵۹ قمری

behbahānī, mohammad jaʻfar ebn-e mohammad ʻalī (1765-1843)

رساله‌ای است نسبتاً مفصل در اصول دین مشتمل بر یک «مقدمه» و چند «فصل».

آغاز: الحمدلله الذی شرفنا بخیر الادیان و اوضح حجتنا ببیان اهل العصمة و تبیان الفرقان

انجام: و علما هم در کتب خود فرموده اند که اقوال ایشان بعد از وفاتشان حجت نیست و عمل به قول میت نمی‌توان نمود

[فهرستواره منزوی ۱۰۱/۹]

گلپایگان؛ کتابخانه حجة الاسلام گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۵۷

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ مصحح؛ مهر: مؤلف «عبده محمد جعفر بن محمد علی» (بیضی)؛ جلد: تیماج قهوه‌ای ضربی، ۱۰۱گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۱سم [ف: ۴۸]

● اصول الدین / کلام و اعتقادات / عربی

usūl-ud dīn

آل عبدالجبار خطی، محمد بن عبد علی، -۱۲۵۹ قمری

āl-e ʻabd-ol-jabbār-e xattī, mohammad ebn-e ʻabd-e ʻalī (- 1843)

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۹۸۱۴

آغاز: بسمله، الحمدلله و کفی و سلام علی عباده الذین اصطفی و بعد فیقول محمد بن عبدعلی بن عبدالجبار؛ **انجام:** ان ظهر بعد التامل خطا فلیسدد الخلل فالانسان محل النسیان و الحمدلله رب العالمین و صلی الله علی سیدنا محمد و آله الطاهرین المعصومین.

خط: نسخ جلی خوش، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ ضمیمه نسخه ش ۱۷۸۰۹؛ کاغذ: نخودی، جلد: شومیز [رایانه]

● اصول دین = اصول عقاید / کلام و اعتقادات / فارسی

osūl-e dīn = osūl-e ʻaqāyed

رشتی، کاظم بن قاسم، ۱۲۱۲-۱۲۵۹ قمری

raštī, kāzem ebn-e qāsem (1798-1843)

در اصول دین است به‌گونه گسترده و استدلالی، در ۵ «باب» و هر باب در چند «فصل»: باب ۱. توحید، در چند «فصل»: فصل در اثبات واجب الوجود، فصل در اثبات آنکه واجب الوجود یکی ست، فصل در آنکه تکلم در ذات واجب نمودن نشاید، فصل در اینکه مشابه و مماثلی و مجالسی ندارد ...؛ ۲. عدل، در چند فصل: فصل بدان که از جمله صفات ثبوتیه ذاتیه عدل است، فصل چون دانستی که حق منزه از کل نقایص امکانیة و متصف به کل اوصاف کمالیه ازلیه می‌باشد ...؛ ۳. پیامبری، در چند فصل؛ ۴. امامت، در چند فصل؛ ۵. معاد و حشر ارواح و اجساد، در چند فصل. نام مؤلف در دیباچه آمده است و ذکر شده که رساله‌ای در اصول دین، ولی نام ویژه‌ای بدان داده نشده است. در آن آمده است: «در کتاب کبیر خود و «رساله رشیدیه» بیان نمودیم»؛ تا بدینجا کتابی بدین نام از وی یافت نشده است.

آغاز: بسمله سپاس و ستایش بیقیاس پروردگاری راست که شهباز بلند پرواز عقل هر چند در هوای وسیع الفضای معرفت ذاتش پرواز کند ... بعدچنین گوید اقل العباد ... ابن محمد قاسم محمد کاظم الحسینی الرشتی ... که بعضی از طالبین طریق حق و سالکین سبیل صدق از کمترین خواهش فرمودند که رساله‌ای در اصول دین که مشتمل ... پنج باب باب اول درتوحید است و در آن چند فصل است

انجام: سپس بدرستی که او تعالی شانه ولی هر چیز است و صلی الله علی خیر خلقه محمد و آله ... و منکری فضائلهم الی یوم الدین

چاپ: تبریز، ۱۲۷۱، چاپ سنگی؛ تهران، چاپ سنگی؛ بی ناشر، بدون تاریخ، خشتی، ۱۲۲ص

[دنا ۱۰۸۶/۱ (۴۹ نسخه)؛ نسخه‌های منزوی، ۸۸۲/۲ (۷ نسخه) و ۸۸۹/۲: اعتقادات، که بایستی همین کتاب باشد؛ الذریعة ۱۹۲/۲و ۱۹۸؛ فهرست کتب مشایخ، ۳۱۲ «رساله در عقاید پنجگانه»؛ فهرستواره منزوی ۹۶/۹ (۳۵ نسخه)؛ مشار فارسی ج ۱: ۳۶۹]

۱. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۳۷/۱۳۱-۷۳۴۱/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ زیبا، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ مجدول محرر مذهب؛ جلد: تیماج زیتونی، ۱۱۹گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۲×۱۹سم [ف: ۱-۴۱۳]

۲. تهران؛ ادبیات؛ شماره نسخه: ۱۴۶/۱

آغاز و انجام: برابر

بی‌کا، تا: قرن ۱۳ [ف: ۳-۱۱]

۳. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۲۶۶۶

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: کاغذ فرنگی آهار مهره، جلد: میشن لایی سیاه، ۱۱۴گ، ۱۸ سطر، اندازه: ۲۰×۳۰/۲سم [ف: ۲-۳۱]

۴. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۱۷۵۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ معرب و نستعلیق، بی‌کا، تا: صفر ۱۲۳۵ق؛ مجدول؛ جلد: تیماج مشکی بدون مقوا، ۱۴۸گ، ۱۳ سطر، اندازه: ۱۰×۱۴/۵سم [ف: ۵-۱۵۷]

۵. شیراز؛ ملی؛ شماره نسخه: ۵۴-الف/۶۲۰

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: جمعه جمادی الثانی ۱۲۴۴ق؛ کا؛ کاغذ: فرنگی شکری، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۸۱گ، ۱۸ سطر(۹/۵×۱۴/۵)، اندازه: ۱۵×۲۰سم [ف: ۲-۲۱۰]

۶. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه: ۲۰۳۶۹

خط: نسخ، کا: عبدالکریم بن معصوم قزوینی، تا: شنبه ۱۳ شوال ۱۲۴۴ق؛کاغذ» فستقی و نخودی رنگ، جلد: تیماج لایه‌ای قهوه‌ای، ۱۵ سطر (۷/۵×۱۳/۵)، اندازه: ۱۳×۲۰سم [ف: ۲-۴۳۶]

۷. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه: ۱۷۲۳/۱۲-عکسی

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ خوش، کا: عبدالکریم بن معصوم قزوینی، تا: ۱۲۴۴ق؛ ۱۹۳ص (۱۹۶-۳۸۸) [عکسی: ۱-۳۱]

۸. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه: ۳۰۵۶

آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۵۳ق؛ چندین نفر آن را کتابت کرده‌اند؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۱۵گ، مختلف السطر، اندازه: ۱۰×۱۴سم [ف: ۱-۱۶۸]

۹. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه: ۱۱۹۴/۱
خط: نسخ، کا: محمد حسن بن ملا حسین اشتهاردی، تا: ۱۲۵۵ق؛ اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۳-۶۸]

۱۰. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه: ۲۰۹۶/۲-عکسی
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ تحریری، کا: عبدالجلیل، تا: شنبه ۲۸ رجب ۱۲۵۶ق؛ جا: کاظمین]عکسی: ۱-۳۲]

۱۱. شیراز؛ امام عصر؛ شماره نسخه: ۲۶۱
خط: نسخ، کا: حسن بن ملا جعفر، تا: سلخ شعبان ۱۲۵۷ق؛ ۷۰گ، ۲۳ سطر (۹/۵×۱۶)، اندازه: ۱۵×۲۱/۵سم [ف: ۱-۸]

۱۲. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۲۹۸۱/۱
آغاز و انجام: برابر
خط: شکسته نستعلیق، کا: عبدالرحیم بن حاج جعفر ریزی، تا: ۱۷ جمادی الاول ۱۲۵۷ق؛ محشی با نشانه «هادی نوری»؛ کاغذ: فرنگی آهار مهره، جلد: میشن سیاه، ۷۶گ (۲پ-۷۷ر)، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۷/۷×۲۲/۴سم [ف: ۶-۱۷۹]

۱۳. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۹۴۶
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۵۷ق؛ مصحح؛ تملک: شیخ رضا ساکن مدرسه طالبیه و مهر «افوض امری الی الله عبده رضا بن شکر الله» (مربع)؛ جلد: تیماج مشکی بدون مقوا، ۱۲۶گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۴×۲۱سم [ف: ۳-۱۳۲]

۱۴. خوی؛ نمازی؛ شماره نسخه: ۴۰۵/۱
خط: نسخ، کا: حسن بن ملا جعفر خویی، تا: اوایل ربیع الثانی ۱۲۵۷ق؛ تملک: محمد جعفربن حسن ایوواوغلی بن ملاجعفر خویی با مهر «... محمد جعفر» (مربع)؛ جلد: تیماج مشکی ضربی مجدول، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۲۰۴]

۱۵. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۱۲۱۶-۷/۱۱۶
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: مهدی ابن حسن فنودی، تا: پنج‌شنبه محرم ۱۲۵۸ق، جا: مشهد الرضا؛ مصحح؛ جلد: مقوا، عطف تیماج مشکی، ۵۶گ، ۲۴ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۱/۵سم [ف: ۱-۴۱۳]

۱۶. تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه: ۳۴۷/۱
خط: نسخ، کا: قنبر بن محمد جعفر (برای فرزند خود محمد اسماعیل)، تا: ۶ شعبان ۱۲۵۸ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج قهوه‌ای ضربی، ۷۲گ (۳پ-۷۴پ)، ۱۳-۱۷ سطر (۵/۵×۱۰)و ۱۱ سطر، اندازه: ۱۱×۱۷/۵سم [ف: ۲۸۴]

۱۷. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۲۶۹۳/۱
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۵۸ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۸۰گ (۱پ-۸۰پ)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۱۰-۱۵۷۶]

۱۸. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۵۲۸۹
آغاز: برابر؛ **انجام:** سهو و نسیانی شده باشد از کلمه و حروف عفو فرمایند ۱۲۵۸
خط: نسخ، کا: حیدر بن سبز علی، تا: ۱۲۵۸ق [الفبائی: ۶۲۲]

۱۹. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ض۱۱۲۴۵
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، کا: علی محمد، تا: ۱۲۵۸ق؛ ضمیمه نسخه ش ۱۱۲۴۵ [الفبائی: ۵۴]

۲۰. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه: ۱۸۰/۱
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ پخته، کا: حاج عبدالله، تا: ذیقعده ۱۲۵۹ق؛ ۹۳گ (۱پ-۹۳ر) [ف: ۱۰-۲۱]

۲۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۴۷۸۵/۵
خط: نسخ و نستعلیق، کا: نعمة الله بن محمد مهدی اصفهانی، تا: ۱۲۵۹ق؛ ۵۹گ (۱۳۴ر-۱۹۲پ) [ف: ۱۲-۳۵۰]

۲۲. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه: ۱۶۷۰/۱۰-عکسی
آغاز و انجام: برابر
خط: ثلث، کا: حاج علی تبریزی، تا: رمضان ۱۲۵۹ق؛ از روی نسخه چاپی، که در پایان یادداشتی دارد از حسن بن الحاج محمد صادق تاجر یزدی که در ۱۲۵۹ق در دارالسلطنه به اندیشه برپا ساختن پیشه و صنعت چاپ را کرده تا کتاب‌های هیأت و حدیث و معارف ربانیه را چاپ کند؛ ۱۷۵ص (۹۴-۲۶۹) [عکسی: ۱-۳۲]

۲۳. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه: ۱۹۹۹/۲-عکسی
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق تحریری، بی‌کا، بی‌تا؛ کتابت پیش از ۱۲۵۹ که تاریخ درگذشت نگارنده است؛ ۱۳۸ص (۲-۱۳۹) [عکسی: ۱-۳۲]

۲۴. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۸۲۷۳
خط: نستعلیق، کا: علی بابا کجوری، تا: یک‌شنبه جمادی الاول ۱۲۶۰ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای بدون مقوا، ۱۱۵گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۱×۱۷سم [ف: ۲۱-۲۳۵]

۲۵. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه: ۱۵۳۸-عکسی
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ خوش، بی‌کا، بی‌تا؛ واقف: سوی محمد جواد بن حسن حسینی خراسانی (شاید نویسنده نسخه)، جمعه ربیع الثانی ۱۲۶۰ق، وقف گروه شیخیان؛ ۲۸۱ص (۱۰/۵×۱۵/۵)، اندازه: ۲۱×۳۰سم [عکسی: ۱-۳۲]

۲۶. قم؛ طبسی؛ شماره نسخه: ۳۷۴
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ذیحجه ۱۲۶۱ق؛ مصحح؛ جلد: مقوا عطف تیماج سرخ، ۸۰گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۶×۲۱سم [ف مخ: ۱-۴۶]

۲۷. خوی؛ نمازی؛ شماره نسخه: ۴۳۶
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۶۱ق؛ جلد: مشین، ۱۸ سطر، اندازه:

۱۵×۲۱سم [ف: ۲۲۱]

۲۸. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه: ۱۲۳۸/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: عبدالله خوانساری، تا: ۱۲۶۲ق؛ جلد: تیماج مشکی، ترنج و سر، ضربی مجدول گرهی، ۷۴گ، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۶×۲۲سم [ف: ۱-۱۶۸]

۲۹. بیرجند؛ دیانی؛ شماره نسخه: ۱۳۳

خط: نسخ، کا: محمد علی بن میرزا مصطفی بوری، تا: ۷ جمادی الثانی ۱۲۶۲ق؛ ۷۵گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۱۰۳]

۳۰. تهران؛ حقوق؛ شماره نسخه: ۱۶۲-ج

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: رجب ۱۲۶۳ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۲۱ سطر (۸/۵×۱۴)، اندازه: ۱۴/۵×۲۰سم [ف: ۱۶]

۳۱. قزوین؛ مدرسه امام صادق قزوین؛ شماره نسخه: ۵۰۵

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: خداویردی بن فتحعلی نوری، تا: ۳ جمادی الاول ۱۲۶۴ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۸۷گ، ۱۴ سطر [ف: ۱-۳۴]

۳۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۹۲۸۵

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ و نستعلیق، کا: دهنوی، صفر علی، تا: ۱۲۶۴ق [رایانه]

۳۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۱۴۲۹

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ذیقعده ۱۲۶۵ق؛ مهر: «الراجی محمد تقی بن محمد حسین» (بیضی)؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۲۰گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف: ۳۳/۲-۱۲۴]

۳۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۰۰۰۴

آغاز: برابر؛ **انجام:** محمد و آله الطاهرین و السلام علی من اتبع الهدی تمت الرساله الشریفه

خط: نستعلیق شکسته، بی‌کا، تا: ۱۲۶۶ق [رایانه]

۳۵. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۰۴۷۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: محمد بن شیخ عبدالله، تا: ۱۲۷۰ق، به دستور امان الله خان ثانی؛ جلد: مقوا با روکش پارچه و کنار، و عطف تیماج قهوه‌ای، ۱۲۶گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۲×۱۲سم [ف: ۳۳/۱-۴۳]

۳۶. تهران؛ سازمان مدارک فرهنگی انقلاب اسلامی؛ شماره نسخه: ۸۷

آغاز و انجام: برابر

خط: شکسته نستعلیق خوب، بی‌کا، تا: ۱۲۷۳ق؛ کاغذ: فرنگی حنایی، ۸۷گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۹×۱۴/۵سم [ف: ۸۱]

۳۷. خوی؛ نمازی؛ شماره نسخه: ۴۳۸

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲ ربیع الثانی۱۲۷۴ق؛ جلد: تیماج سرخ، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۶×۲۱سم [ف: ۲۲۱]

۳۸. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه: ۲۹۳۱

آغاز و انجام: برابر

کا: محمد حسین حسنی حسینی نسابه، تا: ۱۲۹۹ق؛ جلد: تیماج سیاه، ۱۲۸گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۱×۱۵سم [ف: ۱-۱۶۸]

۳۹. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۸۳۳۴/۲

خط: نسخ و نستعلیق، کا: موسی بن ابوطالب اسکی لاریجانی، تا: محرم ۱۳۰۲ق؛ جلد: تیماج سبز بدون مقوا، ۶۳گ (۵۳ر-۱۴۵ر)، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۷×۲۱/۵سم [ف: ۲۱-۲۹۵]

۴۰. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه: ۱۷۳۹/۵

آغاز: حمد نامحدود و ثنای نامعدود مر معبودی را سزا

خط: تحریری، کا: علی بن عبدالخالق خوئینی، تا: ۱۳۵۳-۱۳۵۴ق؛ ۵۲، اندازه: ۱۰×۱۷سم [ف: ۳-۱۲۶]

۴۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۸۴۶۹

آغاز: برابر؛ **انجام:** منهدم ساختند پس خود ندیدند چون

این نسخه ناقص است و تا اوایل باب نبوت را دارد. نام رساله در صدر نسخه «رساله اعتقادیه» ضبط شده؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ واقف: حاج شیخ غلامعلی فائقی، آذر ۱۳۳۲؛ کاغذ: آهاری نباتی، جلد: مقوا با روکش پارچه نیلی، ۵۴گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۵×۲۰سم [ف: ۱۱-۲۴]

۴۲. خوی؛ نمازی؛ شماره نسخه: ۶۷۲

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ مصحح، مقابله شده؛ جلد: تیماج، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۵×۲۰سم [ف: ۳۶۶]

۴۳. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۲۰۵۰/۱-۱۱/۱۵۰

آغاز و انجام: برابر

خط: شکسته، نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج سرخ مجدول ضربی، ۱۰۰گ، ۱۳ سطر، اندازه: ۱۳×۲۱سم [ف: ۱-۴۱۳]

۴۴. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه: ۷۵۶

بی‌کا، بی‌تا؛ ۱۰۰گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۷×۲۲سم [ف: ۲-۱۳]

۴۵. قم؛ حجتیه؛ شماره نسخه: ۱۱۹

خط: نستعلیق، کا: ملامیرزا محمد لاهیجانی، بی‌تا [ف: ۲]

۴۶. تهران؛ لغت‌نامه دهخدا؛ شماره نسخه: ۳۰۲/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: اسماعیل تفرشی، بی‌تا؛ جلد: تیماج تریاکی ضربی، قطع: بغلی [نشریه: ۳-۴۱۴]

۴۷. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۸۵۰۸/۳

خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج مشکی بدون مقوا، ۱۰۱گ (۴۰پ-۱۴۰ر)، اندازه: ۱۵×۲۰/۵سم [ف: ۲۲-۹۴]

۴۸. مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه: ۱۴۰۲/۲

خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ ۳۳گ (۳۷ر-۶۹پ)، اندازه: ۱۰×۲۰سم [مؤید: ۳-۳۲۸]

۴۹. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۲۶۹۲۲

بی‌کا، بی‌تا؛ خریداری از عباس محسنی [رایانه]

۵۰. چالوس؛ مدرسه امام صادق چالوس؛ شماره نسخه: ۵۶۳/۲

آغاز: برابر

بی‌کا،بی‌تا؛ محشی؛ جلد: تیماج سیاه، اندازه: ۱۶×۲۲سم [ف: ۳۰۲]

۵۱. مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه: ۱۰۵۹/۴
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: زین العابدین ارومی، بی‌تا، جا: کربلا؛ ۱۰۱گ (۹۵پ–۱۹۵ر)، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [مؤید: ۳-۶۷]

۵۲. مشهد؛ رجائی مغزی (کتابخانه)؛ شماره نسخه: بدون شماره
آغاز: برابر
بی‌کا، بی‌تا [تراثنا: س۱۳ش۱-۱۳۱]

● **اصول الدین** / کلام و اعتقادات / عربی
osūl-ed dīn
رشتی، کاظم بن قاسم، ۱۲۱۲–۱۲۵۹ قمری
raštī, kāzem ebn-e qāsem (1798-1843)
رساله مختصری است در اعتقادات به آن مقداری که به آن در معرفت اصول دین بر هر مسلمانی واجب است. در آن در خصوص خالقیت و رازقیت خداوند نیز بحث شده است و اینکه اعتقاد به خالق و رازق بودن ائمه (ع) به معنای علت فاعلی صحیح نیست، بلکه معنایی مجازی دارد.
آغاز: فیقول العبد الجانی و الاسیر الفانی کاظم بن قاسم الحسینی الرشتی ان الدین [الذی] بحسب [یجب] اعتقاده علی المسلمین فی معرفة اصول الدین هو ان الله سبحانه.
انجام: الی المحکمات و ادرؤا الحدود بالشبهات و لا حول و لاقوة.
[دنا ۱۰۸۷/۱]

۱. خوانسار؛ فاضل؛ شماره نسخه: ۱۵۳/۲
آغاز: برابر
خط: نسخ، کاتب = مؤلف، تا: ۱۲۴۰ق؛ جلد: تیماج ساده، عطف تیماج زرد، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۱-۱۱۵]

۲. خوانسار؛ فاضل؛ شماره نسخه: ۱۵۳/۶
آغاز: برابر
تکرار رساله فوق در این مجموعه؛ خط: نسخ، کاتب = مؤلف، تا: با تاریخ ۱۲۴۳؛ در چند برگ آخر دوباره تکرار شده است [ف: ۱-۱۱۶]

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۲۶۸/۲
نسخه اصل: همان نسخه بالا [عکسی ف: ۱-۳۱۱]

۳. بابل؛ خاتم الانبیاء؛ شماره نسخه: ۱۹۶/۲
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ جلی، کا: کمال الدین عبدالعالی بن محمد رضا طبسی خراسانی، تا: ۱۲۵۴ق؛ محشی از مؤلف به عنوان «منه مد ظله»؛ جلد: تیماج سوخت، ۲۲ سطر، اندازه: ۱۶×۲۲سم [ف: ۱۳۵]

۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۷۶۸۵ ض
بی‌کا، بی‌تا [د.ث]

● **اصول دین** / کلام و اعتقادات / فارسی
osūl-e dīn
شفتی بیدآبادی، محمد باقر بن محمد نقی، ۱۱۷۵؟–۱۲۶۰ قمری
šaftī bīd-ābādī, mohammad bāqer ebn-e mohammad naqī (1762-1844)
رساله‌ای در سه «باب»: ۱. در یک «فصل»؛ ۲. عدل، در ۱۵ «فصل»؛ ۳. نبوت.
آغاز: بسمله الحمدلله الذی اودع فینا العقل الذی یقضی بان معرفته ... و بعد خادم شریعت ... که اعظم طاعات و اس سعادات
انجام: و لکن خداوند عالم جل شانه مقرر ساخت آن را در جایی که صلاح دانست.
[فهرستواره ۹۹/۹ (۱ نسخه)]

۱. تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه: ۳۳۵
خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲و ۱۳؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج قهوه‌ای ضربی مقوایی، ۸۲گ، ۱۳ سطر (۵/۵×۱۰)، اندازه: ۱۱×۱۷/۵سم [ف: ۱۲]

۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۰۱۹۳/۱
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: محمد حسین، تا: ۱۲۵۶ق، به خواهش آخوند ملا رجبعلی؛ مهر: «یا الله المحمود فی کل افعاله» (بیضی)، «عبده الراجی محمود بن رجبعلی» (بیضی)، «یا محمود» (مربع)؛ جلد: تیماج مشکی، ۴۳ص (۱–۴۳)، ۱۷–۲۰ سطر، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: ۳۲-۲۳۲]

● **اصول دین** / کلام و اعتقادات / فارسی
osūl-e dīn
قزوینی، ابوتراب بن حسین، –۱۲۶۰ قمری
qazvīnī, abū-torāb ebn-e hoseyn (- 1844)
رساله‌های مختلفی است از نگارنده در موضوع اصول دین و عقاید.

۱. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه: ۲۰۴۰۳/۵
آغاز: بسمله حمد مشمشع ازلی بلا آخر و ثنای متلئلو لم یزلی بلا اول شایسته نعت ذات رفیع الدرجات ... و بعد میگوید بنده مهیمن ابوتراب الحسین عفی الله عنهما مخفی نیست که بحکم افحسبتم انما خلقناکم عبثا؛ **انجام:** حفظ نماید ما را از شر نفس اماره بالسؤ و بگرداند خاتمه امور ما را بخیر محمد و آله و شیعتهم اجمعین قد تم فی قصبته ابهر ۹ شوال ۱۲۶۶ هـ.ق.
در این رساله به توضیح اصول دین پرداخته و درباره توحید و عدل و نبوت و امامت و معاد بحث کرده است؛ خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، تا: ۹ شوال ۱۲۶۶ق، جا: ابهر؛ جلد: تیماج قهوه‌ای

لایه‌ای، ۲۸-۱۷ سطر، اندازه: ۱۱×۱۶سم[ف:۲-۴۷۷]

۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۲۲۷۰/۱

آغاز: سپاس بی قیاس مخصوص خداوند یگانه عادل کاملی است که محمد و آلش را بی ماده؛ **انجام:** هرگاه انکار آن نمائی بعد از آنکه مقدمات ضروریه آنرا قبول نمائی و نتیجه را جحد و انکار کنی.

مختصری است در اصول پنج‌گانه که برای عوام نوشته شده است و توحید را تفصیل بیشتری داده است؛ خط: نستعلیق، کا: اسماعیل بن اقاسی اشتهاردی، تا: چهارشنبه ۸ ذیقعده ۱۲۶۲ق؛ جلد: مقوایی عطف تیماج مشکی، ۸گ (۲پ-۹پ)، اندازه: ۱۱×۱۸/۵سم [ف: ۶-۲۵۴]

۳. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۲۲۷۰/۲

آغاز: الحمدلله رب العالمین ... بدانکه بطلب بعضی از اخوان؛ **انجام:** و ثابت باشد بنهجیکه اولیاء او برآنند و ما را بآن ارشاد فرموده‌اند.

شامل عقاید ضروریه به جهت عوام در اصول دین؛ خط: نستعلیق، کا: اسماعیل بن آقاسی اشتهاردی، تا: چهارشنبه ۸ ذیقعده ۱۲۶۲ق؛ جلد: مقوایی عطف تیماج مشکی، ۱۶گ (۱۰پ-۲۶ر)، اندازه: ۱۱×۱۸/۵سم [ف: ۶-۲۵۵]

۴. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۲۲۷۰/۳

آغاز: الحمدلله رب العالمین ... این کلماتی است در معرفت اصول دین؛ **انجام:** و اما علم فقه واجب کفائی است و السلام علی من اتبع الهدی.

در شناخت اصول دین برای طالبان یقین از شیعیان امیرالمؤمنین به روشی مفصل‌تر از دو رساله سابق؛ خط: نستعلیق، کا: اسماعیل بن آقاسی اشتهاردی، تا: چهارشنبه ۸ ذیقعده ۱۲۶۲ق؛ جلد: مقوایی عطف تیماج مشکی، ۱۸گ (۴۴پ-۶۱پ)، اندازه: ۱۱×۱۸/۵سم [ف: ۶-۲۵۵]

● اصول دین / کلام و اعتقادات / فارسی

osūl-e dīn

کربلائی حائری، حسین بن محمد

karbalā'ī hā'erī, hoseyn ebn-e mohammad

در اصول اعتقادی و دینی که بر هر مسلمان دانستن آن لازم است، در یک «مقدمه» و پنج «اصل» و یک «خاتمه» که به درخواست گروهی از اهل ایمان نگاشته شده است.

آغاز: بسمله، الحمدلله رب العالمین ... این رساله‌ای است مختصر در بیان اصول دین اسلام بر سبیل اجمال که بر کافه مکلفین لازم است دانستن آن

۱. شیراز؛ امام عصر؛ شماره نسخه: ۲۳۵/۲

آغاز: برابر

خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، تا: ۱۲۶۰ق؛ ۳۰گ (۸۳-۱۱۳)، اندازه: ۱۰×۱۵سم [ف: ۱-۱۰۵]

۲. شیراز؛ خانقاه احمدیه؛ شماره نسخه: ۲۵۹

بی‌کا، تا: قرن ۱۲ [نشریه: ۵-۲۰۹]

۳. مشهد؛ مرتضوی؛ شماره نسخه: بدون شماره

آغاز: برابر

بی‌کا، تا: محرم ۱۲۴۵ق [مخ ف: ۶]

۴. همدان؛ دانشگاه بوعلی؛ شماره نسخه: ۲۰۸/۳

آغاز: برابر؛ **انجام:** از او سؤال می‌کنم که کمال لطف را بفرماید تا عمل را کامل کنیم

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۳ جمادی الاول ۱۲۴۷ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۸گ (۱۴۱پ-۱۵۹ر)، اندازه: ۱۷×۲۱سم [ف: ۱۱۰]

۵. شیراز؛ شاهچراغ؛ شماره نسخه: ۷۷۴/۴

آغاز: برابر؛ **انجام:** از خداوند عالم از برای ایشان چه حاضر باشند و چه غایب و چه بسفر رفته باشند، چه کوچک و چه بزرگ، دیگر احکام خداوند عالم بسیار است. از او سئوال میکنم که توفیق کامل عطا فرماید. و صلی الله علی محمد و آله الطاهرین تمام شد اصول دین بتاریخ رجب سنه ۱۲۶۴ (هـ‍ق).

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: رجب ۱۲۶۴ق؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۴۸گ، ابعاد متن: ۷×۱۳، اندازه: ۱۱×۱۵/۵سم [ف: ۱-۲۵۵]

۶. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۹۵۳

آغاز: برابر؛ **انجام:** از او سؤال می‌کنیم که توفیقی کامل لطف بفرماید تا علم و عمل را کامل کنیم

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج مشکی بدون مقوا، ۴۴گ، مختلف السطر، اندازه: ۱۰×۱۴/۵سم [ف: ۵-۲۲۶]

● اصول دین = عقاید / کلام و اعتقادات / فارسی

osūl-e dīn = ‘aqāyed

نوری، محمد تقی بن علی محمد، ۱۲۰۱-۱۲۶۳ قمری

nūrī, mohammad taqī ebn-e ‘alī mohammad (1787-1847)

رساله‌ای کوتاه در اصول دین و اعتقادات که در پنج «باب» و هر کدام در چند «فصل» و «مطلب» تنظیم شده است.

[فهرستواره منزوی ۹/۱۳۰ (با عنوان «امامت»)]

۱. چالوس؛ مدرسه امام صادق چالوس؛ شماره نسخه: ۵۱۳/۱

آغاز: باب اول در توحید است و در آن سه فصل است، فصل اول: در اثبات صانع عالم است و اینکه عالمرا خدایی است؛ **انجام:** خلقت تو از برای همین شده است و فریب شیطان مخور و خود را غافل مکن که از طاقت عذاب جهنم را نداری اعاذنا الله و ایاکم من النار.

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۳۹ق؛ افتادگی: آغاز (یک برگ)؛ محشی؛ ۲۵گ، اندازه: ۱۶×۲۱سم [ف: ۲۶۷]

۲. قم؛ حجتیه؛ شماره نسخه: ۴۴۴/۵

آغاز: حمدله. اما بعد چون به ضابطه عقل و نقل معرفت اصول دین

خط:نسخ و نستعلیق،بی‌کا،تا: قرن ۱۳ و ۱۴؛ قطع: خشتی [ف: ۱۰۸]

● **اصول الدین** / کلام و اعتقادات / عربی

osūl-ed dīn

استرآبادی، محمد جعفر بن سیف الدین، ۱۱۹۸-۱۲۶۳ قمری

estarābādī, mohammad ja'far ebn-e sayf-od-dīn (1784-1847)

رساله‌ای است مختصر در بیان اصول دین بر پایه مباحث عقلی، مشتمل بر یک «مقدمه» در معنی اصول دین و اصول مذهب و پنج «باب» و هر باب دارای پنج «مقام». تفصیل مباحث به دو کتاب مؤلف «مصباح الهدی» و «البراهین القاطعه» حوالت داده شده است و جز رساله «اصل الاصول» و «اصل العقائد الدینیة» مؤلف در اعتقادات است.

آغاز: الحمدلله الذی شرح صدورنا بأنوار المعارف و نور قلوبنا بحقائق اللطائف و اکمل لنا دیننا بمحمد و آله

انجام: و اجعلنا من شیعتهم و محبیهم و مبغضی اعدائهم و ارحمنا بهم و لا تفرق بیننا و بینهم بحقهم یا أرحم الراحمین

[دنا ۱۰۸۷/۱ (۱ نسخه)]

۱. قم؛ امام صادق؛ شماره نسخه: ۱۲۲/۱

خط: نسخ، کا: محمد رحیم بن علی اکبر، تا: ۱۲۹۵ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۷گ (۱پ-۸ر)، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۶/۵×۲۱سم [ف: ۹۱]

۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۳۰۷۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق زیبا، بی‌کا، بی‌تا؛ دارای تملکی به‌تاریخ رجب ۱۳۳۱؛ جلد: مقوایی عطف پارچه قهوه‌ای، ۷۱گ، ۹ سطر، اندازه: ۱۳×۲۰/۵سم [ف: ۸-۲۹۷]

۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۷۵۷۲ ض

بی‌کا، بی‌تا [د.ث]

● **اصول دین** / کلام و اعتقادات / فارسی

osūl-e dīn

یزدی، عبدالخالق بن عبدالرحیم، -۱۲۶۸ قمری

yazdī, 'abd-ol-xāleq ebn-e 'abd-or-rahīm (- 1852)

رساله بسیار مختصری است درآنچه دانستن آن بر عوام لازم است.

آغاز: الحمدلله رب العالمین ... اول اصول دین توحید است یعنی اقرار کردن بآنکه خدای تعالی یکی است

انجام: هرکس از برای او و والدینش طلب مغفرت کند خدای تعالی او را و والدینش را بیامرزد

[فهرستواره منزوی ۱۰۳/۹ (۱ نسخه)]

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۰۵۹۱/۱

خط: نسخ، کا: محمد قلی بن صفی قلی افشار خراسانی، تا: سه‌شنبه ۴ شعبان ۱۲۶۵ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای بدون مقوا، ۱۲گ (۲پ-۱۳ر)، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۰/۵×۱۷/۵سم [ف: ۲۷-۶۶]

۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۷۱۸۸/۶

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: عبدالرحیم، بی‌تا؛ به‌خط مؤلف تصحیح شده؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۹گ (۱۶۴پ-۱۷۲ر)، اندازه: ۱۵×۲۱/۵سم [ف: ۱۸-۳۲۷]

● **اصول الدین** / کلام و اعتقادات / عربی

osūl-ed dīn

نهاوندی، محمد بن محمد حسین، -۱۲۷۰ قمری

nahāvandī, mohammad ebn-e mohammad hoseyn (-1854)

تاریخ تألیف: ۱۲۶۰ق و در ۱۲۶۵ق تکمیل نموده

رساله کوتاهی است در اصول دین مطابق با مذهب شیعه مؤلف در پایان رساله اظهار امید نموده که بتواند رساله دیگری در تلخیص عقاید و تحقیق آن مطابق با اخبار ائمه اطهار (ع) بنویسد.

قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۷۲۵۲/۲-۳۷/۴۲

آغاز: بسمله حمدله والصلوة ... اما بعد فیقول الفقیر الراجی النهاوندی هذا خلاصة فی اصول الدین ... و یشتمل علی مقدمة و ابواب ... اصول الدین ثلثة التوحید و النبوة و المعاد و اما العدل و الامامة ... الباب الاول فی التوحید و فیه فصول؛ **انجام:** و لایظهر بصورة جسمانی ... یستلزم احدی المحذورات السابقة کما لایخفی علی الناقد البصیر و هذه الرسالة حررها الاقل النهاوند محمد عجالة و عسی ان یوفقنی الله تعالی لتألیف رسالة اخری فی تلخیص العقاید و تحقیقها حسب ما یطابق اخبار الائمة الاطهار بعد ما یساعدنی التوفیق لتلخیص کتاب بحار الانوار اللمجلسی الثانی

خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، تا: ذیقعده ۱۲۶۵ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۴گ، سطور چلیپا، اندازه: ۱۸×۲۴سم [ف: ۱-۳۸۸]

● **اصول دین** / کلام و اعتقادات، شعر / فارسی

osūl-e dīn

محمد زکی بن عبدالصمد

mohammad zakī ebn-e 'abd-os-samad

منظومه‌ای است با قافیه قاف در سی بیت در بیان اصول دین پنج‌گانه به روش شیعه.

آغاز: پنج اصل است کز آنها بود ایمان رائق ×× مؤمنست آنکه دلش هست بآنها واثق
انجام: اعتقادات چه متین شد بعمل کوش حیا ××کز بدون عمل خیر شود دین زاهق

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۷۲۶/۸
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ و نستعلیق، کا: محمد بن حسین خراسانی، تا: ۱۲۹۰ق؛ جلد: تیماج مشکی، ۴گ (۱۴۴پ-۱۴۷ر)، اندازه: ۱۵/۵×۲۱سم [ف: ۲-۳۲۳]

● **اصول دین** / کلام و اعتقادات / فارسی
osūl-e dīn

موسوی، محمد بن حسن
mūsavī, mohammad ebn-e hasan

[فهرستواره منزوی ۱۰۳/۹]

یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه: ۱۴۵۷/۲
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۹۸ق؛ کاغذ: اصفهانی، ۱۴گ، ۱۰ سطر (۷×۱۰) سطر، اندازه: ۹×۱۳سم [ف: ۳-۹۶۴]

● **اصول دین** / کلام و اعتقادات / فارسی
osūl-e dīn

بروجردی طهرانی، محمد حسین، ق۱۳ قمری
borūjerdī tehrānī, mohammad hoseyn (- 19c)

تاریخ تألیف: ۱۲۳۸ق؛ محل تألیف: اصفهان
رساله مختصر و روانی است در اعتقادات اثنی عشریة، در دیباچه و هم خاتمه فتحعلی‌شاه قاجار را ثناء گفته و تحریص بر ترویج شریعت نموده است.
آغاز: پس از خطبه و نام مؤلف: که چون خالق عالم عز شأنه ببرکت اشرف مخلوقات و سرور کائنات محمد و آله الطیبین الطاهر عالم را خلق فرموده
انجام: دیگر کسی نگوید که عذر ما این است که ما نفهمیدیم انشاءالله تعالی همگی خواهند فهمید و اصول دین خود را از روی یقین درست خواهند کرد والسلام.
[فهرستواره منزوی ۹۵/۹ (۱ نسخه)]

۱. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه: ۲۵۶۳
آغاز: پس لازم است برکسی که خدا بر او انعام کرده باشد بمعرفت خود و هدایت کرده باشد او را بسوی دین خود و هدایت کرده باشد او را بسوی دین خود و توفیق داده باشد او را که تاعمل کند؛ **انجام:** برابر
نام کتاب و مؤلف به استناد نسخه آستان قدس و هماهنگی انجام تغییر یافت؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: آغاز؛ جلد: تیماج قهوه‌ای مجدول، ۷۷گ، ۱۱ سطر، اندازه: ۱۱×۱۵سم [ف: ۱-۱۶۷]

۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۱۷۷۳
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: ابوالقاسم، بی‌تا؛ واقف: ابوالقاسم رازانی، شهریور ۱۳۵۶؛ کاغذ: شکری، ۶۶گ، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۰/۱۳×۱۵سم [ف: ۱۱-۲۳]

● **اصول دین** / کلام و اعتقادات / فارسی
osūl-e dīn

عبدالجواد بن محمد علی
'abd-ol-javād ebn-e mohammad 'alī

تحقیق و منتخبی از دو کتاب «اصول عقاید» و «بحور الجواهر».
آغاز: بسمله، حمدله، صلوات، اما بعد بدانکه این رساله مختصریست در اصول دین
انجام: سبحان ربک رب العزة عما یصفون و سلام علی المرسلین
[فهرستواره منزوی ۱۰۰/۹]

یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه: ۱۴۷۱
آغاز: بسمله، حمدله، صلوات، اما بعد بدانکه این رساله مختصریست در اصول دین؛ **انجام:** سبحان ربک رب العزة عما یصفون و سلام علی المرسلین
خط: نسخ، کاتب = مؤلف، تا: ۷ شعبان ۱۲۸۵ق؛ محشی، اثر گواهی دو نفر از مجتهدین در پایان نسخه؛ اهدایی: سید محمد شکوهی؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج مشکی یک‌لا نرم، ۷۶گ، ۱۱ سطر (۶×۱۲)، اندازه: ۱۰×۱۶سم [ف: ۳-۹۶۸]

● **اصول دین** / کلام و اعتقادات / فارسی
osūl-e dīn

قزوینی، احمد بن حسین
qazvīnī, ahmad ebn-e hoseyn

در یک «مقدمه» و «هفت مقاله» و یک «خاتمه» است.
آغاز: بسمله.عشق تو بد نشیمن بی سرو بن ×× در کامم ریخت جامی از خم لدن / آورد مرا که نو کنم عهد کهن×× سر خوش گشتم زبان گشودم بسخن. صدر نشین محافل الفاظ فیروزی نشان ... ثنای خداوند دانایی است ... این مختصری است که ... احمد بن الحسین القزوینی در بیان اصول دین به سلک تقریر و سمط تحریر منتظم می‌نماید ... مشتمل است بر یک مقدمه و هفت مقاله و یک خاتمه
انجام: بعد زنده می‌کند شما را. تم الکلام فی المقام بعون الملک العلام.
[فهرستواره منزوی ۱۰۰/۹]

تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه: ۶۲۵۳/۱

آغاز و انجام: برابر

خط:نستعلیق،بی‌کا،تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۱۴گ (۱پ-۱۴پ)، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۰×۱۷سم [ف: ۳-۱۴۹]

● **اصول دین** / کلام و اعتقادات / فارسی

osūl-e dīn

بسطامی، حسین بن اسماعیل، ق۱۳ قمری

bastāmī, hoseyn ebn-e esmā'īl (- 19c)

رساله‌ای در مسائل کلامی و اصول عقاید است.

آغاز: بسمله. تهذیب اصول کافی عقاید دینیه و تنقیح فروع وافی معارف یقینیه که منتهی المطالب عباد

انجام: بعضی قائل اند باول و بعضی بدویم و آنچه مذاهبی که در مفادات این است مطابق آنچه صدر العلماء و المحققین علامه شیرازی در کتب خود ایراد نموده خصوصا کتاب مبدء و المعاد تمام شد.

[اعلام الشیعه (الکرام البرره) ۳۷۹/۱؛ فهرستواره منزوی ۹۵/۹]

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۳۳۱۹/۲

آغاز و انجام: برابر

بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: فرنگی شکری، جلد: تیماج چرمی قهوه‌ای روشن، ۱۸۳ص (۹۸-۲۸۰)، ۱۷ سطر، قطع: رقعی، اندازه: ۱۴×۲۱سم [ف: ۱۰-۹۷۳]

● **اصول دین** / کلام و اعتقادات / فارسی

osūl-e dīn

تنکابنی، محمد بن حسین، ق۱۳ قمری

tonekābonī, mohammad ebn-e hoseyn (- 19c)

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۹۵۳۲

آغاز: الحمدلله رب العالمین و بعد ان احسن الحدیث؛ **انجام:** که نقود اخلاص کمترین و سایر شیعیان ائمه اطهار

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲ [رایانه]

● **اصول دین** / کلام و اعتقادات / فارسی

osūl-e dīn

خلج، محمد ابراهیم بهرام بن بهرام، ق۱۳ قمری

xalaj, mohammad ebrāhīm bahrām ebn-e bahrām (- 19c)

رساله مختصر و استدلالی در اصول دین شامل یک «مقدمه» و چند «باب» دارای «مقصد» و «مبحث»: باب۱. اقرار به وجود حق تعالی؛ ۲. صفات کمالیه الهی؛ ۳. صفات سلبیه؛ ۴. عدل؛ ۵. نبوت، شامل هفت «مقصد»؛ ۶. امامت، شامل چند «مبحث». از میرزا ابوالقاسم قمی نقل قول می‌کند.

آغاز: نحمدک یا اله العالمین و نصلی علی رسولک سید المرسلین ... اما بعد چنین گوید تراب اقدام ارباب یقین ... که این چند کلمه‌ای است دراصول دین دلیل‌های اجمالیه موافق به فهم عوام نوشته می‌شود.

[فهرستواره منزوی ۱۰۹/۹]

تهران؛ عبدالعظیم؛ شماره نسخه: ۶۶۷/۶

آغاز: برابر؛ **انجام:** باب ششم در امامت است و در آن چند مبحث است ... نه وصیت و نه تعیین خلیفه می‌کند و دیگر جناب اقدس الهی فرموده الیوم.

خط: نستعلیق، کا: محمد ابراهیم بهرام بن بهرام خلج خرقانی، تا: قرن ۱۳؛ ۷گ، ۲۷ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۱/۵سم [ف: ۱-۵۲]

● **اصول دین = مبدأ و معاد** / کلام و اعتقادات / فارسی

osūl-e dīn = mabda' va ma'ād

رشتی، نصرالله بن میرزا محمد رفیع، ق۱۳ قمری

raštī, nasr-ol-lāh ebn-e mīrzā mohammad rafī' (- 19c)

اهدا به: محمد شاه قاجار

رساله‌ای است در بیان احوال مبدء و معاد و بیان اختلاف معقول و منقول درباره آن، مشتمل بر یک «مقدمه» و چهار «باب».

آغاز: سبحانک اللهم لا احصی ثناءک و لایعد آلائک ... اما بعد این فقیر اقل الحاج نصرالله بن مرحوم حاجی میرزا رفیعخان رشتی همیشه اوقات بخواطر فاتر و خیال قاصر میرسید که در بیان مسائل مبدأ و معاد و حقیقت ولایت و نبوت رساله‌ای تألیف و مجموعه ای تصنیف نماید

[فهرستواره منزوی ۱۰۱/۹ (۱ نسخه)]

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۲۴۱۵/۵

آغاز: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج، قهوه‌ای، ۲ص (۱۴۹-۱۵۰)، اندازه: ۱۷/۵×۲۲سم [ف: ۳۵-۳۷۱]

۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۲۴۱۵/۶

آغاز: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ جلد: تیماج، قهوه‌ای، ۱۵ص (۱۵۱-۱۶۵)، اندازه: ۱۷/۵×۲۲سم [ف: ۳۵-۳۷۲]

● **اصول دین** / کلام و اعتقادات، شعر / فارسی

osūl-e dīn

شاه نوری، محمد رضا، ق۱۳ قمری

šāh nūrī, mohammad rezā (- 19c)

منظومه‌ای در ۶۲ بیت.

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۳۶۴۲/۴

آغاز: ای سرور سینه مجروح من ×× وی فرح بخش دل مجروح من؛ **انجام:** لیک اینها جمله از یک نقطه یست ×× کمز بدایت در نهایت نکته یست

خط: نستعلیق تحریری چلیپایی، بی‌کا، بی‌تا؛ مجدول، ضمیمه نسخه ش ۲۳۶۳۵؛ واقف: شکرالله فقیه نیا، آذر ۱۳۷۵؛ کاغذ: نباتی آهار مهره فرنگی،۳گ، ۱۰ سطر، اندازه: ۹×۱۵/۵سم [ف: ۲۳-۴۹]

● **اصول دین** / کلام و اعتقادات / فارسی

osūl-e dīn

شریف موسوی، محمود بن محمد مهدی، ق۱۳ قمری

šarīf mūsavī, mahmūd ebn-e mohammad mahdī (- 19c)

در چند «مقصد»: ۱. توحید، ۲. عدل، ۳. نبوت، ۴. امامت، هر یک چند «فصل».

آغاز: بسمله. و صلی الله علی محمد ... و بعد چون لازم است بر هر مکلفی از مکلفین اینکه بفهمد عقاید و اصول دین را ... لهذا این حقیر ... ابن محمد مهدی محمود شریف الموسوی چنین تکلیف خود را دید ... و این رساله مشتمل است بر چند مقصد و چند فصل

انجام: و ان اومی علیهم باعیانهم.

[فهرستواره منزوی ۹۸/۹]

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۱۵۶۰/۲

آغاز و انجام: برابر

تا فصل ۲ مقصد ۴ را دارد؛ خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، تا: قرن ۱۳؛ در ۸۸ر-۸۹ر رساله‌ای است در نماز شب به‌عربی به همین گونه خط گویا از همین مؤلف و نیمه کاره گذارده؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۱۶گ (۷۰پ-۸۵پ)، ۱۹ سطر (۸/۵×۱۴)، اندازه: ۱۵×۲۰سم [ف: ۸-۱۸۱]

● **اصول دین** / کلام و اعتقادات / فارسی

osūl-e dīn

شیخ الاسلام دامغانی، محمد بن حسین، ق۱۳ قمری

šayx-ol-eslām dāmqānī, mohammad ebn-e hoseyn (- 19c)

رساله‌ای در اصول دین در یک «مقدمه» و چند «باب» و مشتمل بر ۴۵ «مسأله».

دامغان؛ صادقیه؛ شماره نسخه: ۲۰۰/۲

آغاز: مقدمه در بیان تکلیف و شرایط تکلیف و مکلف وبیان اجتهاد و تقلید و آنچه تعلق؛ **انجام:** خلل در اصول دین او واقع می‌شود و به همین قدر اختصار قلمی گردید تا بر خواننده و نویسنده موجب کلال و ملال نگردد.

خط: نسخ و نستعلیق، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ مصحح؛ جلد: تیماج کرمی بدون مقوا، ۸گ، اندازه: ۱۱×۱۷سم [ف: ۱۳]

● **اصول دین** / کلام و اعتقادات / فارسی

osūl-e dīn

عسکری سمنانی، محمد حسن بن محمد، ق۱۳ قمری

'askarī semnānī, mohammad hasan ebn-e mohammad (- 19c)

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ض۱۲۹۲۹

خط: نستعلیق، کا: مهدی سمنانی، تا: ۱۲۲۷ق [الفبائی: ۵۵]

● **اصول دین** / کلام و اعتقادات / فارسی

osūl-e dīn

فیضی کاشانی، عبدالباقی بن محمد، ق۱۳

feyzī-ye kāšānī, 'abd-ol-bāqī ebn-e mohammad (- 13c)

رساله‌ای است در اصول دین با استفاده از آیات و روایات، دارای «مقدمه»، ۶ «مقاله» و «خاتمه» (نسخه حاضر تا مقاله دوم را دارد)، بدین ترتیب: مقدمه: در بیان طریق سالکین الی الله؛ مقاله ۱. اصول دین؛ ۲. صفات و اسماء. این رساله را مؤلف پس از بررسی آثار نیاکانش به ویژه کتاب «اسرار الآیات» ملاصدرا شیرازی در واپسین ماه‌های عمر خود نگاشته است.

[طبقات اعلام الشیعة، قرن ۱۳، ص ۶۹۸]

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۳۵۴۰

آغاز: الحمدلله الذی تجلی لذروة الانشاء بنقطة الابتداء و اجری شکل التثلیث فی هیکل التربیع بکلمة الاستواء؛ **انجام:** و اعلم ان الحروف کالعقاقیر فیها خواص بانفرادها دلها خواص بترکیبها

خط: شکسته نستعلیق، کاتب = مؤلف، تا: نیمه دوم قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ مصحح، محشی به خط مؤلف، این نسخه در کتابخانه مؤلف بوده و محمد جعفر بن محمد ابراهیم کاشانی مشهور به علامه فیضی آن را از نوادگان وی دریافت نموده است، یادداشت علامه فیضی در این خصوص در سال ۱۳۲۸ش در پشت برگ آغازین آمده؛ مهر: آیة الله مرعشی نجفی؛ کاغذ: فرنگی آبی و سفید، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۳۴گ، ۱۴ سطر (۱۲×۱۶)، اندازه: ۱۸×۲۳/۵سم [ف: ۳۴-۳۵۲]

● **اصول دین** / کلام و اعتقادات / فارسی

osūl-e dīn

قزوینی حسینی، محمد بن معزالدین، ق۱۳ قمری

qazvīnī hoseynī, mohammad ebn-e mo'ez-od-dīn (- 19c)

تاریخ تألیف: ۱۲۰۱ق؛ محل تألیف: یزد سرای حاجی مجیب

در صفات ثبوتی و سلبی و توحید و نبوت و امامت و معاد با عناوین «هدایت».
آغاز: الحمدلله رب العالمین ... و بعد بدانکه پیش از همه عبادات از نماز و روزه و حج و زکات و غیره معرفة الله تعالی واجب است
[فهرستواره منزوی ۱۰۱/۹]

۱. اردکان یزد؛ حوزه علمیه امام صادق؛ شماره نسخه: ۱۴۹/۳
آغاز: برابر
خط: نستعلیق، کا: محمدرضا بن حاجی رستم گنجه‌ای، تا: ۲۴ ذیقعده ۱۲۰۳ق، جا: قزوین، سرای مجیب دارالسلطنه؛ جلد: تیماج مشکی ضربی، ۹گ (۱۴۹ر-۱۵۸ر)، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۶×۲۰/۵سم [ف: ۱-۱۳۳]

۲. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه: ۲۲۶۸/۳
خط: نسخ، کا: میرزا اسد الله شریف ابن میرزا اسمعیل جندقی، تا: ۱۲۰۶ق؛ اهدایی: قطبی نانوا؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: مقوایی با کاغذ ابری عطف تیماج قرمز، ۱۱ سطر (۷×۱۱)، اندازه: ۱۰/۵×۱۶/۵سم [ف: ۴-۱۲۲۵]

● **اصول دین** / کلام و اعتقادات / فارسی
osūl-e dīn
گیلانی، محمد شفیع بن محمد سعید، ق۱۳
gīlānī, mohammad šafī‘ ebn-e mohammad sa‘īd (- 13c)

رشت؛ جمعیت نشر فرهنگ؛ شماره نسخه: ۲۴۹ر
آغاز: بسمله، ... اما بعد در دولت ابد مدت شهریار ملك شریعت تاج دار کشور طریقت ناظم منظم دولت و دین رافع ملت سید المرسلین دارای خطه ... ناصر الدین شاه ... ابن محمد سعید محمد شفیع الجیلانی خواهش نمودند
خط: نستعلیق، کا: محمد حسین معلم پسر ملا اسماعیل معلم متخلص به کوکب، تا: ۱۲۹۶ق؛ قطع: وزیری [رشت و همدان: ف: ۱۰۹۱]

● **اصول دین** / کلام و اعتقادات / فارسی
osūl-e dīn
موسوی، محمد ابراهیم، ق۱۳ قمری
mūsavī, mohammad ebrāhīm (- 19c)
رساله‌ای متوسط در تبیین اصول و مبانی کلامی و اعتقادی شیعی به روش استدلالی است که در پنج «باب» به تعداد اصول دین که در عهد فتحعلی شاه قاجار نگاشته شده است.

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۱۵۴۵/۵
آغاز: اصول نهان بوستان سخن پردازی و فروع گلبن گلستان معنی طرازی حمد و ثنای جهان آرایی است که منظر رفیه نه فلک پسترین غرفه از ایوان رفیع اوست؛ **انجام:** اگر فعل قبیح ظلم بنفس باشد در توبه از او ندامت و عزم بترك عود نیز کافیست.
خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۴۷ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۷۹ص (۱۶۳-۲۴۱)، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۱×۱۹سم [ف: ۳۳/۲-۱۷۴]

● **اصول دین** / کلام و اعتقادات / فارسی
osūl-e dīn
محمد علی بن محمد باقر، ق۱۳ قمری
mohammad ‘alī ebn-e mohammad bāqer (- 19c)
مؤلف پیش از این رساله‌ای در اصول دین نوشته بود بدون ذکر دلایل و براهین لذا از وی خواستند که رساله مفصلی که مشتمل بر ادله و استدلالات و براهین عقلیه و نقلیه باشد در اصول دین بنویسد و او رساله حاضر را نگاشت مشتمل بر پنج «مقصد»: توحید و نبوت وامامت و عدل و معاد و هر مقصد دارای چند «باب».
[الذریعة ۱۹۰/۲]

قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۳۹/۱۵۳-۷۷۷۳/۱
آغاز: بسمله الحمدلله الظاهر بنفسه المشهود بجماله المعروف بکماله ... اما بعد چنین گوید مجرم ... محمد علی بن محمد باقر..که چون حقیر نظربه خواهش بعضی رساله دراصول دین که اهم امور ... نوشتم و چون مشتمل بر حجج وبراهین نبود ... بدان ارشدك الله تعالی فی الدارین که باعتقاد حقیر معرفت مقدار؛
انجام: مثنوی: اهل دل شو تا ببیند اهل دل ×× ورنه همچون خر فرومانی بگل / هر که را دل نیست او بی بهره است ×× در جهان از بینوایی
قطعه‌ای از اوایل کتاب است شامل بخشی از مقصد اول؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ جلد: مقوا با عطف گالینگور قهوه‌ای، ۶گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۵×۲۰سم [ف: ۱-۴۱۲]

● **اصول دین** / کلام و اعتقادات / فارسی
osūl-e dīn
مشهدی، محمد باقر بن محمد حسین، ق۱۳ قمری
mašhadī, mohammad bāqer ebn-e mohammad hoseyn (- 19c)
رساله مختصری است در اصول دین با استفاده از روایات و احادیث اهل بیت، در اصول پنج‌گانه و هر کدام از اصول دارای چند «فصل».

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۳۳۴۳/۱
آغاز: الحمدلله رب العالمین ... اصول دین واجب است بر کافه مؤمنین که اعتقاد کنند به دلیل نه به تقلید؛ **انجام:** و کفر برای اهل

فسق و عصیان رزقنا الله متابعتهم و مشایعتهم کما رزقنا حبهم بمنه وجوده صلی الله علیهم اجمعین
خط: نسخ، کا: غلام حسین ابوالحسن قنادی، تا: ۱۲۷۷-۱۲۸۲ق؛ جلد: مقوایی عطف پارچه قرمز، ۱۴گ (۱پ-۱۵ر)، اندازه: ۱۱×۱۸سم [ف: ۹-۱۱۸]

● **اصول دین** / کلام و اعتقادات / فارسی

osūl-e dīn

مشهدی، ملا شمسا، ق۱۳ قمری

mašhadī, mollā šamsā (- 19c)

تاریخ تألیف: دهه سوم جمادی الثانی ۱۲۳۶ق
رساله‌ای نسبتاً مفصل در اصول پنج‌گانه اعتقادی با دید کلامی و حدیثی که بحث امامت را با تفصیل بیشتر پرداخته است. این کتاب را کاتب نسخه به ملا شمسا نسبت داده است.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۰۶۴۳

آغاز: متون اخبار عامه و خاصه مشحون است که هر کس بابی از علم و صفحه ای از دانش تعلیم نماید؛ **انجام:** یا زبان بیان را خللی اتفاق افتاده باشد به اغماض بپوشند و در اصلاح کوشند
خط: نستعلیق، کا: محمود بن سلطان محمد موسوی حسینی بالادهی هزار جریبی، تا: ۱۲۴۰ق؛ افتادگی: آغاز؛ جلد: تیماج قهوه‌ای بدون مقوا، ۱۳۱گ، مختلف السطر، اندازه: ۱۶×۲۱سم [ف: ۲۷-۱۰۲]

● **اصول الدین** / کلام و اعتقادات / فارسی

osūl-ed dīn

استرآبادی، محمد بن ابراهیم، ق۱۳ قمری

estarābādī, mohammad ebn-e ebrāhīm (- 19c)

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۸۲۰۷

آغاز: بدانکه اول دین پنج است اول توحید یعنی خداوند؛ **انجام:** جهل بحال ایشان و الا نعمل بالمعلوم و الله الهادی
خط: نسخ تحریری، بی‌کا، تا: ۱۲۰۹ق [رایانه]

● **اصول الدین** / کلام و اعتقادات / عربی

osūl-ed dīn

مازندرانی، محمد علی

māzandarānī, mohammad ʻalī

رساله‌ای است در أصول دین همراه با استدلال و ابحاث فلسفی در ۶ «مطلب»: ۱. وجود؛ ۲. اثبات الواجب؛ ۳. بعض صفت‌های فعلیه؛ ۴. صفات؛ ۵. عدل. مؤلف ظاهراً پدر حسین مازندرانی بارفروشی (بابلی) است، صاحب کتاب «کاشف المراد فی حاشیة القوانین». این رساله به درخواست سید عبدالله نوشته شده است.

آغاز: الحمدلله الذی جعل علم الکلام وسیلة للسعادة الأبدیة و معرفة الأصول ذریعة للنجاة الدائمیة.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۱۴۹۶

آغاز: برابر؛ **انجام:** فی العدل و ما ینسب إلیه تعالی من الأفعال و فیه مسائل
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ مصحح، مقابله شده با عبارت «بلغ»؛ در آغاز نسخه وقف نامه‌ای به نام «تیمور» همراه مهر «المتوکل علی الله عبده تیمور» (بیضی) به سال ۱۲۵۵ق؛ کاغذ: فرنگی آهار مهره، جلد: تیماج قهوه‌ای ضربی مجدول یک‌لا، ۷۵گ، ۱۶ سطر(۷×۱۳)، اندازه: ۱۱×۱۷سم [ف: ۲۹-۱۲۴]

● **اصول دین** / کلام و اعتقادات / فارسی

osūl-e dīn

اصفهانی، علی اکبر

esfahānī, ʻalī akbar

آغاز: بسمله، بدان که آدمی را به هرزه و بازی نیافریدند
[فهرستواره منزوی ۹۴/۹]

تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۵۷۳۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** ابی رافع گفت جناب پیغمبر (ص) گفتند چگونه خواهی بود هرگاه بینی که قومی مقاتله می‌کنند با علی.
خط: نسخ و نستعلیق، کا: محمد محسن، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: کاغذ فستقی آبی، جلد: میشن سیاه، ۴۱۵گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۶/۵×۲۱/۶سم [ف: ۲-۳۰]

● **اصول دین** / کلام و اعتقادات / فارسی

osūl-e dīn

شریف نائینی، محمد بن محمد هادی، -۱۳۰۵ قمری

šarīf-e nā’īnī, mohammad ebn-e mohammad hādī (-1888)

رساله‌ای است کوتاه در اصول دین دارای ۴ «مطلب»: ۱. توحید؛ ۲. عدل؛ ۳. نبوت؛ ۴. امامت. نامی از این کتاب در الذریعة نیامده است. نام مؤلف در «اعیان الشیعة» با عناوین «محمد هادی نائینی» و «محمد بن محمد هادی نائینی متخلص به فائض» آمده و رساله‌های رجالی زیادی به او نسبت داده شده است. منظومه «اللؤلؤة البهیة فی الکلام» تألیف همین مؤلف در الذریعة آمده است.

آغاز: کسی شهادتین را از روی معرفت و خلوص بگوید و بمیرد بی درنگ این کس مسلم است
[اعیان الشیعة ۴۱۲/۹ و ۴۸/۱۰]

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۲۵۲۳/۷

آغاز: برابر؛ **انجام:** و هر چیزی را حکمی است در شرع بیان
خط: شکسته نستعلیق، کاتب = مؤلف، تا: ۱۲۶۹ق، جا: تهران؛ افتادگی: انجام؛ مصحح؛ در پایان یک برگ در تفسیر آیه «و ما خلقت الجن» و ۵ برگ موعظه به سال ۱۲۶۷-۱۲۶۶ق در اصفهان آمده؛ کاغذ: فرنگی، ۶گ (۲۳۵-۲۳۰)، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف: ۳۱-۵۷۵]

● **اصول دین** / کلام و اعتقادات / فارسی

osūl-e dīn

لاهیجی حائری، علی بن مهدی، -۱۳۰۶ قمری

lāhījī hā'erī, 'alī ebn-e mahdī (- 1889)

محل تألیف: تهران
رساله دارای یک «مقدمه» و پنج «باب»: مقدمه در اصول دین به‌نزد شیعیان؛ باب ۱. توحید؛ ۲. عدل؛ ۳. نبوت؛ ۴. امامت؛ ۵. معاد.
آغاز: بسمله، الحمدلله الاحد فی الذات و الواحد فی الصفات و المنفرد فی الافعال و المتخلص بعبادة العباد
انجام: صلی الله علی محمد و اله الطاهرین المعصومین و لعنة الله علی اعدائهم اجمعین من الاولین و الاخرین

تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۲۱۴۲
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کاتب = مؤلف، تا: ۱۲۹۵ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج، تریاکی، مقوایی، ۲۳گ، ۱۵ سطر (۹×۱۴)، اندازه: ۱۵×۲۰سم [ف: ۵-۱۹۷]

● **اصول دین** / کلام و اعتقادات / فارسی

osūl-e dīn

فشارکی، محمد باقر بن محمد جعفر، ۱۲۵۲-۱۳۱۴ قمری

fešārakī, mohammad bāqer ebn-e mohammad ja'far (1837-1897)

تاریخ تألیف: ۳ جمادی الثانی ۱۳۰۵ق
رساله مختصری است در اصول دین که جهت عوام، در یک «مقدمه» در معنی اسلام و ایمان و چهار «فصل» نوشته شده است و در موضوع امامت تفصیل بیشتری دارد. و در شب پنج‌شنبه ۲۲ جمادی الثانی ۱۲۸۴ و یا شب سوم جمادی الثانی ۱۳۰۵ق آن را به پایان برده است. به نظر می‌رسد دو تحریر دارد.
آغاز: الحمدلله رب العالمین ... بعرض برادران اعالی و اخلا روحانی می‌رساند که این مختصری است در بیان اصول دین و ایمان.
انجام: ختم الله امورنا بالعزة و السعادة بمحمد و عترته الطاهرین.
چاپ: اصول دین و ایمان: ایران، سنگی، ۱۳۰۶، خشتی، ۲۲ص (صص۱-۲۲)؛ مشهد، سنگی، ۱۳۳۱، جیبی، ۴ص (صص۱۰۸-۱۱۱)
[فهرستواره منزوی ۱۰۰/۹ (۱ نسخه)]

۱. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۱۱۳ و عکسی ۲۳۳۲
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: در عصر مؤلف؛ مصحح به‌خط مؤلف، دارای نشان مقابله؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۶۴گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۵×۲۲سم [ف: ۱-۱۵۸] و [عکسی ف: ۶-۳۸۷]

۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۲۷۷۲/۱
آغاز: و هدا هما الصراط السوی ... بعرض برادران ایمانی میرساند که مخفی نیست؛ **انجام:** و اخلاء روحانی را از آن با بهره نماید بحق محمد و آله الطاهرین.
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح؛ جلد: تیماج مشکی، ۲۷گ (۱پ-۲۷ر)، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۰/۵×۱۷سم [ف: ۷-۳۲۹]

● **اصول دین** / کلام و اعتقادات / فارسی

osūl-e dīn

خوانساری، محمد هاشم بن زین العابدین، ۱۲۳۵-۱۳۱۸ قمری

xānsārī, mohammad hāšem ebn-e zeyn-ol-'ābedīn (1820-1901)

رساله‌ای مشتمل بر یک «مقدمه» و چند «باب». به گفته شیخ آقا بزرگ در سال ۱۳۱۷ق در کنار رساله عملیه مؤلف به چاپ رسیده است.
[ذریعه ۱۹۶/۲]

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۰۲۹۳/۲
آغاز: بسمله الحمدلله رب العالمین ... و بعد چنین گوید ... که این مختصریست نافع در اصول دین؛ **انجام:** به عمل کردن به آنچه الآن ذکر کردیم و قد تم بید مؤلفه ... سنه ۱۲۵۵.
خط: نسخ، کاتب = مؤلف، تا: ۱۲۵۵ق؛ مصحح؛ جلد: مقوایی صورتی، عطف و گوشه تیماج قهوه‌ای، ۱۳۱ص (۱۲۵-۲۵۵)، ۱۵-۱۷سطر، اندازه: ۱۱×۱۸سم [ف: ۳۲-۳۰۵]

● **اصول دین = جواب مسائل و شبهات بر شیخیه** / کلام و اعتقادات / فارسی

osūl-e dīn = javāb-e masā'el va šobahāt bar šeyxīye

همدانی شیخی، محمد باقر بن محمد جعفر، ۱۲۳۹-۱۳۱۹ قمری

hamadānī šayxī, mohammad bāqer ebn-e mohammad ja'far (1824-1902)

آغاز: سپاس و ستایش خداوندیرا سزاست که فرستاد بسوی ما پیغمبر بسوی ما پیغمبری معصوم از خطا و لغزش
انجام: ان شاء الله در رفع این افترا از برای برادران مؤمنین کفایت می‌کند

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۱۲۵۶/۲
آغاز و انجام: برابر
نام مؤلف به استناد همخوانی آغاز با نسخه آستان قدس ذکر شد؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: صفر ۱۲۷۹ق؛ کاغذ: فرنگی، ۱۴گ (۱۰۷-۱۲۱)، ۱۹ سطر، اندازه: ۷/۵×۱۴سم [ف: ۲۸-۳۷۲]

۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۶۰۳۶/۱
آغاز و انجام: برابر؛ تمام شد این چند کلمه در هفتم شهر صفر المظفر ۱۲۷۹
خط: نستعلیق تحریری، کا: حسینقلی، تا: ۲۹ ربیع الاول ۱۲۸۸ق؛ واگذاری بنیاد مستضعفان در شهریور ۱۳۶۷؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: تیماج مشکی، ۱۹گ، اندازه: ۱۱/۲×۱۸/۱سم [ف: ۱۶-۴۳]

● اصول دین = التوحید / کلام و اعتقادات / فارسی
osūl-e dīn = at-tuwḥīd

تهرانی نجفی، هادی بن محمد امین، -۱۳۲۱ قمری
tehrānī najafī, hādī ebn-e mohammad amīn (- 1903)

کتابی است در اصول دین شامل «مقدمه» و چند «مقصد» و «خاتمه». در نیمه دوم رد بر کتاب «فصوص الحکم» و شرح قیصری بر آن و اثبات کفر ابن عربی و صوفیان است.
آغاز: بسمله، چنین گوید بنده مسکین محمد هادی بن محمد امین ... که مخفی مباد آنکه سؤال فرموده بعضی از برادران از اهل ایمان ایده الله تعالی که تحریر تمام رساله مشتمل بر امهات از مسائل دینیه بعد از بیان آنچه لازم است دانستن از اصول دین با اشاره بسوی براهین و از ...
انجام: و بهترین مقربات این طایفه می‌باشد و بر این منوال است حال صوفیه و غلاة لعنه الله علیهم و علی من تأمل فی لعنهم
[اعیان الشیعة ۸۲/۱۰ و ۲۳۳/۱۰؛ الذریعة ۴۴۹/۱؛ فهرستواره منزوی ۹۳/۹ و ۹۵ (۲ نسخه)]

۱. مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه: ۵۴/۱
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ جلد: تیماج زرشکی، ۶۶گ (۱ر-۶۶ر)، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۷×۲۲سم [مؤید: ۳-۶۰۰]

۲. قم؛ زنجانی (آیة الله)؛ شماره نسخه: ۷۷/۱
آغاز: برابر
بی‌کا، تا: ۱۳ ربیع الاول ۱۳۰۳ق؛ ۱۰۱گ (۱پ-۱۰۱ر)، قطع: خشتی [چند نسخه-ف: ۲۲۳]

۳. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۸۴۴-۵/۱۳۴
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ مصحح، محشی به امضاء «م و م ع د» به تاریخ ۱۰ رجب ۱۳۱۲؛ مهر: «محمد حسین ۱۲۵۷» (بیضی)؛ جلد: مقوا، قهوه‌ای، عطف پارچه، ۸۵گ، ۱۶-۲۳ سطر، اندازه: ۱۳×۲۰/۵سم [ف: ۱-۴۰۶]

۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۲۸۳۶/۳
آغاز و انجام: برابر
مشتمل است بر مقصد اول و دوم (اثبات صانع، توحید)؛ خط: نستعلیق، کا: محمد حسین بن علی رشتی پهمدانی، تا: ۱۳۱۴ق؛ کاغذ: حنائی فرنگی، جلد: میشن عنابی، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۰سم [ف: ۱۱-۳۶۹]

۵. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۴۸۹۸/۲
آغاز و انجام: برابر
خط: شکسته نستعلیق، کا: حسن بن عباس خوئی، تا: چهارشنبه ۲۸ شعبان ۱۳۱۵ق؛ مصحح، محشی؛ کاغذ: فرنگی، ۶۲گ (۷۶پ-۱۳۷پ)، ۲۱ سطر، اندازه: ۸×۱۶سم [ف: ۳۷-۵۳۷]

۶. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۳۷۷۴/۲
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: محمد گرجی، تا: ۱۳۱۸ق؛ مصحح، محشی؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مشمعی مشکی، عطف: تیماج مشکی، ۱۰۰گ (۴۷-۱۴۶)، ۱۹ سطر (۹×۱۵)، اندازه: ۱۶×۲۱/۵سم [ف: ۳۴-۷۸۰]

۷. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۳۱۳۵/۳
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: علی بن حسین غروی، تا: چهارشنبه ۱۶ ربیع الثانی ۱۳۲۲ق؛ مصحح؛ جلد: تیماج قرمز، ۸۴گ (۶۴پ-۱۴۸پ)، ۲۲ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۸-۳۶۴]

۸. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۲۸۵۰/۲
آغاز و انجام: برابر
خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، تا: رجب ۱۳۲۲ق، جا: نجف؛ کاغذ: فرنگی، جلد: میشن قرمز، ۸۷گ (۲۴پ-۱۱۰پ)، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۶×۲۱/۷سم [ف: ۶-۱۳۹]

● اصول دین / کلام و اعتقادات / فارسی
osūl-e dīn

دامغانی، علی بن پیرامعلی
dāmqānī, ‘alī ebn-e pīrām‘alī

اهدا به: جعفر قلیخان
از علی بن پیرامعلی دامغانی طرزه‌ای که آن را به نام جعفر قلیخان نوشته است.

تهران؛ چهل ستون؛ شماره نسخه: بدون شماره

آغاز: سبحان من لاینبغی التسبیح و العبادة الا له
خط: نستعلیق، کا: حاج شیخ زین العابدین بن محمد حسین بن محمد باقر خراسانی (سرخه‌ای امام جماعت مسجد امامزاده یحیی طهران)، تا: شوال۱۳۲۴ق؛ ۲۸گ، قطع: جیبی [چند نسخه-ف: ۳۴۳]

● **اصول الدین** / کلام و اعتقادات / عربی

osūl-ed dīn

لواسانی، عیسی بن شکرالله، ۱۲۷۷-۱۳۶۴ قمری

lavāsānī, ʻīsā ben šokr-ol-lāh (1861-1945)

رساله‌ای استدلالی در اثبات اصول دین به شیوه تلفیقی کلامی-فلسفی که در سه «باب» تنظیم شده است [نسخه حاضر از باب سوم شروع می‌شود]: الباب الثالث: الالهیات، در شش «مطلب»: ۱. اثبات الواجب الوجود لذاته، در چهار فصل، ۲. نعوت جماله و صفات جماله، در چهار فصل، ۳. اوائل افعاله تعالی و مبادیها، در سه فصل، ۴. النبوة، در چهار فصل، ۵. الامامة، در هفت فصل، ۶. المعاد، در سه فصل.

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۱۵۵۳

آغاز: الباب الثالث فی الاهیات و هو اجل الفنون و اشرف العلوم وهو الذی قیل انه افضل علم بافضل معلوم و یشتمل علی مقاصه ستة مطالب؛ **انجام:** و قد ورد فی الاخبار عن اهل البیت (ع) اختلاف فی احوال هولاء و لیس هنا مقام ذکرها و لعلها جمیعا تول الی هذا.
خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، تا: پنج‌شنبه ۹ شعبان ۱۲۹۸ق، جا: مدرسه سعدیه؛ افتادگی: آغاز؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۶۵گ، ۱۳ سطر [ف: ۳۳/۲-۱۷۶]

● **اصول الدین** / کلام و اعتقادات / عربی

osūl-ed dīn

علامه حائری مازندرانی، محمد صالح بن فضل الله، ۱۲۹۷-۱۳۹۱ قمری

ʻallāme hā'erī māzandarānī, mohammad sāleh ebn-e fazl-ol-lāh (1880-1971)

مختصری در اصول دین به صورت سؤال و جواب.

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۱۳۸۲/۴

خط: مختلف، بی‌کا، تا: ۱۳۳۷ق؛ کاغذ: نخودی و مشقی، جلد: تیماج خرمایی، اندازه: ۱۰×۱۷سم [ف: ۱۶-۴۰۰]

● **اصول دین** / کلام و اعتقادات / فارسی

osūl-e dīn

استرآبادی، محمد رضا بن علی، ق۱۴ قمری

estarābādī, mohammad rezā ebn-e ʻalī (- 20c)

رساله بسیار مختصر است برای عوام و متناسب با فهم آنان.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۳۰۹۹/۲

آغاز: الحمدلله رب العالمین ... بدانکه واجب است بر هر مکلفی تحصیل اعتقاداتی که از اصول دین و مذهب اند؛ **انجام:** و صریح آیات قرآنیه و اخبار معتبره هستند و از برای عوام همین قدر کافی است، و الله العالم
خط: نستعلیق، کا: جواد بن محمد رضا بن علی بن محمد جعفر (فرزند مؤلف)، تا: غره ذیحجه ۱۳۲۷ق؛ جلد: مقوایی عطف پارچه، ۱۴گ (۱۱۱پ-۱۲۴ر)، اندازه: ۱۱×۱۸سم [ف: ۸-۳۲۲]

● **اصول دین** / کلام و اعتقادات / فارسی

osūl-e dīn

اشرف زاده، محسن بن ابی القاسم، ق۱۴ شمسی

ašraf-zāde, mohsen ebn-e abe-l-qāsem (- 20c)

اصول و فروع دین را در شانزده جلسه کوتاه با بیانی ساده و استدلالی برای شاگردان دبستانی خود بیان می‌کند(البته کلاس و شاگردان و استاد صوری و نمایشی است و پرسش‌کننده دانش‌آموزی به نام احمد و پاسخ‌دهنده آموزگاراست).

مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه: ۲۲۸۷

آغاز: بسمله، الحمدلله الذی هدانا لهذا ... احمد که طفلی است از خاندان علم و فضل و بسیار باهوش و شاگرد کلاس چهارم دبستان هدایت است روزی خدمت آقای آموزگار که مرد فاضل و شریفی است رسیده با کمال ادب عرض کرد؛ **انجام:** نمازهای یومیه است که در هر شبانه روز پنج نماز ۱۷ رکعت به این شرح نماز صبح ۲رکعت، ظهر ۴ رکعت ... و جمعا ۱۷ رکعت است.
خط: شکسته نستعلیق، کاتب = مؤلف، تا: ۱۳۶۵ق؛ واقف: محسن اشرف زاده سبزواری، ۱۳۶۵؛ کاغذ: مشقی فرنگی، جلد: مقوا، رویه گالینگور، عطف و گوشه تیماج قهوه‌ای، ۴۴گ، مختلف السطر، اندازه: ۱۰/۵×۱۷سم [ف: ۵-۶۵۵]

● **اصول دین** / کلام و اعتقادات / فارسی

osūl-e dīn

املشی، ابوالقاسم، ق۱۴ قمری

amlašī, ab-ol-qāsem (- 20c)

رشت؛ جمعیت نشر فرهنگ؛ شماره نسخه: ۲۱۴ر

آغاز: زیبا منزل کنند و چون خدا شناخته لابد خدا را حکیم.؛ **انجام:** در زمان او طلوع نور محمدی ص گردید
خط: نسخ خوش، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز؛ ۲۵۰ص، قطع: وزیری [رشت و همدان: ف: ۱۰۹۱]

● **اصول دین** / کلام و اعتقادات / فارسی

osūl-e dīn

حسینی، محمد مهدی بن علی اکبر، ق۱۴ قمری

hoseynī, mohammad mahdī ebn-e ʻalī akbar (- 20c)

تاریخ تألیف: ۱۳۰۴ق

رساله‌ای است کوتاه در اصول پنج‌گانه (توحید، عدل، نبوت، امامت، معاد) که در انجام این رساله به بحثی اخلاقی پرداخته شده است.

[الذریعة: ۱۹۵/۲]

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۲۶۱۷/۱

آغاز: الحمد لله رب العالمین ... و بعد چنین گوید احقر عباد الله ... چون از لوازم ... که هر متصف به صفت ایمان می‌باشند؛ **انجام:** و در دنیا و آخرت شفاعت این چهاردهم نفر را روزی و نصیب ما فرماید، بحق محمد و آله الاطهار و اهل بیته الامجاد صلوات الله علیهم اجمعین.

خط: شکسته نستعلیق، کاتب = مؤلف، تا: ۱۳۰۴ق؛ محشی با نشان «ح ج ن» و مؤلف، رکابه‌دار؛ کاغذ: فرنگی، ۵۹گ (۱-۵۹)، ۸-۱۲ سطر، اندازه: ۷×۱۳سم [ف: ۳۲-۳۶]

● **اصول دین** / کلام و اعتقادات / فارسی

osūl-e dīn

حسینی، نورالدین بن ابی طالب، ق۱۴ قمری

hoseynī, nūr-od-dīn ebn-e abī tāleb (- 20c)

رساله مختصر در اصول پنج‌گانه دین، با عباراتی همه‌فهم و آسان با اشاره به بعضی ادله و در چند «فصل».

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۸۵۲/۲

آغاز: و بعد چنین گوید اقل تراب اقدام خدام شریعت ... که در این اوان آخرالزمان

خط: نستعلیق شکسته، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز؛ جلد: تیماج مشکی بدون مقوا، اندازه: ۱۱×۱۷/۵سم [ف: ۳-۶۸]

● **اصول دین** / کلام و اعتقادات / فارسی

osūl-e dīn

محمد علی بن احمد، ق۱۴ قمری

mohammad ʻalī ebn-e ahmad (- 20c)

رساله‌ای است مفصل در اصول دین شامل بحث‌هایی در توحید و نبوت و امامت با استفاده از آیات و روایات، در بحث نبوت تمامی کتاب «شهاب الاخبار» تألیف قاضی محمد قضاعی را آورده است. مؤلف در برگ ۷۱ با نام محمد علی بن احمد و در برگ ۹۸ با عنوان محمد بن احمد از خودش یاد کرده است.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۲۷۴۴/۲

آغاز: فی بیان فضل علم التوحید، اقول، بدانکه این مقصود اعنی فضیلت علم توحید و خداشناسی از چند وجه از طریق عدیده اثبات شود؛ **انجام:** و الحور العین محدقون منتظرون قدوم ابیک قطب ... و قر عینا و کف عن البکاء فان الملائکة قد ارتفعت اصواتهم الی اسماء الی آخر الحدیث.

خط: شکسته نستعلیق و نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۴؛ محشی، مصحح [ف: ۳۲-۳۹۰]

● **اصول دین** / کلام و اعتقادات / فارسی

osūl-e dīn

نجفی، عبد الصاحب بن محمد علی، ق۱۴ قمری

najafī, ʻabd-os-sāheb ebn-e mohammad ʻalī (- 20c)

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۷۷۲۶

آغاز: بسمله، اصول دین، حمد بی حد و ثنای بی عدد و شکر؛ **انجام:** و بعد از حضرت برگشتند بهمان عقیده قبل تا مبحث امامت؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۴ [رایانه]

● **اصول الدین** / کلام و اعتقادات / عربی

osūl-ed dīn

اصفهانی، یحیی بن محمد شفیع، ق۱۴ قمری

esfahānī, yahyā ebn-e mohammad šafīʻ (- 20c)

تاریخ تألیف: اوایل محرم ۱۳۲۲ق

مباحث کلامی بسیار مفصلی است با استفاده از اصول فلسفی و گفتار بزرگان فلسفه و کلام با سعی در تصحیح اقوال، در یک «مقدمه» و چند «مقصد»، و این نسخه مشتمل است بر: مقدمه در اقسام اقیسه و کلیات آنها؛ مقصد اول در اثبات واجب در پنج مسأله: ما، و هل، و لم، و کیف، و من.

آغاز: الحمدلله رب العالمین ... هذه نبذة یسیرة فی معرفة الله و صفاته و افعاله و معرفة الرسالة و الامامة و العدل و المعاد

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۳۱۹۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** بفضلك و جودك و كرمك يا ارحم الراحمين و يا اكرم الاكرمين و صلى الله على محمد و آله الطاهرين

خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ مصحح؛ جلد: تیماج مشکی، ۲۶۵گ، ۲۲ سطر، اندازه: ۱۸×۲۲سم [ف: ۸-۴۱۲]

● **اصول الدین** / کلام و اعتقادات / عربی

osūl-ed dīn

احمد بن علیمحمد،

ahmad ebn-e ʻalī-mohammad

اصول دین پنج‌گانه را، با تفصیل نگاشته و بیشتر روایات را که در این موضوع روایت شده گرد آورده و اگر اشکالی داشته در متن یا در حاشیه توضیح داده است.

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۶۱۳۴

آغاز: فی النبوة الخاصة قال استاد ارباب الیقین احمد بن زین الدین قدس الله روحه فی حیاة النفس؛ **انجام:** مع ورود الاخبار الصحیحة بالنص علیه بغیبته و اسمه و نسبه عن الله تبارک و تعالی و عن رسوله و الأئمة علیهم السلام.

خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ نسخه پیش‌نویس مؤلف است و برگ‌هایی سفید و موضوعاتی ناتمام مانده و خط‌خوردگی و افزودگی دارد؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۳۶۰گ، مختلف السطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۲سم [ف: ۱۶-۱۳۴]

۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۶۱۳۵

خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ نسخه پیش‌نویس مؤلف است و برگهایی سفید و موضوعاتی ناتمام مانده و خط خوردگی و افزودگی دارد؛ جلد: مقوایی عطف تیماج قرمز، ۳۳۴گ، مختلف السطر، اندازه: ۱۵×۲۱/۵سم [ف: ۱۶-۱۳۵]

۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۷۶۹۲

بی‌کا، بی‌تا [د.ث]

● **اصول الدین** / کلام و اعتقادات / عربی

osūl-ed dīn

محمد حسین بن ابومحمد

mohammad hoseyn ebn-e abū-mohammad

قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۲۴۵۵/۲-۱۳/۱۳۵

آغاز: المالکی من الفصول المهمة و غیره و قال الله سبحانه افمن یهدی الی الحق ... اما بعد لما کان اکثر الناس بل اکثر طلبة العلوم و الصلحاء ترکوا تحصیل العلم و الواجب العینی من اصول دینهم؛ **انجام:** و کلما اخبروا به من سؤال منکر و نکیر و البعث بعد الموت و الجنة و النار بحسب الاذعان به لان کلما ذکر ممکن و اخبر الصادقون به فهو حق. (قد تمت)

خط: شکسته، نستعلیق، کا: محمد هادی بن محمد باقر، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز؛ جلد: تیماج زرد مجدول ضربی، ۲۸گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۰×۱۸سم [ف: ۱-۴۰۲]

● **اصول دین** / کلام و اعتقادات / فارسی

osūl-e dīn

میراوصاف، علی بن شهامت علی

mīr-owsāf, ʻalī ebn-e šahāmat ʻalī

مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه: ۱۷۵۳۴/۷

آغاز: بسمله الحمدلله رب العالمین حمداً کثیراً کما هو اهله و مستحقه ... اما بعد این عاصی پر معاصی ... خواست که اصول دین بدلائل اجمالیه

خط: نستعلیق، کا: نجف علی حیدری، تا: ۱۴ صفر ۱۲۵۰ق؛ مهر: «حسنعلی رضوی»؛ ۳۹ سطر (۱۳/۵×۲۶)، اندازه: ۲۳×۳۵/۵سم [الهیات مشهد: ف: ۲-۳۳]

● **اصول دین** / کلام و اعتقادات / فارسی

osūl-e dīn

مؤمن، محمد بن عبدالغفور

mo'men, mohammad ebn-e ʻabd-ol-qafūr

کتابی در پنج «فصل»: ۱. توحید، در هفت مسأله؛ ۲. عدل، در چهار مسأله؛ ۳. نبوت، در ده مسأله؛ ۴. امامت، در پنج مسأله؛ ۵. معاد، در چهارده مسأله. روی هم ۴۰ مساله است.

آغاز: بسمله.الحمد لله و الصلوة علی محمد و آله اما بعد پس چنین گوید محمد بن عبدالغفور الملقب بمؤمن ... که بدانکه اصول دین که بر هر مکلفی واجب است دانستن آن

انجام: و تفصیل این مسائل و دلایل آن در رساله دیگر نوشته خواهد شد ان شاءالله تعالی و الحمد لله اولا و آخرا و ظاهرا و باطنا

[فهرستواره منزوی ۱۰۲/۹]

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۲۶۳۶/۶

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: محمد حسین علاء الدین درزی مازندرانی، بی‌تا؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج تریاکی [ف: ۱۰-۱۵۱۲]

● **اصول الدین** / کلام و اعتقادات-ترکی

osūl-ed dīn

شرح عرفانی است بر اصول و فروع دین که نویسنده، اصول دین را بر حسب ادله و نص آیات و احادیث چهار (توحید و عدل، نبوت، ولایت، معاد) و فروع دین را نیز چهار (عبادات عشره، احکامات، ایقاعات، عقودات) برشمرده است.

تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۱۵۸۴۷

آغاز: ایدروش دلریش اگر از تو پرسند که اصل دین مذهب عشری چند است جواب بگو پنج؛ **انجام:** در این بزم ساغر و الله که داروی بیهوشیش در دهند

خط: نستعلیق، کا: محمد محسن متخلص به آقاکوچک، تا: قرن ۱۴؛ در برگ ۷۸ مطلبی درباره مرغ ققنس نوشته شده؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: تیماج عنابی یک‌لا مجدول ضربی، ۳گ (۷۴پ-۷۷پ)، ۱۳ سطر (۷×۱۴)، اندازه: ۱۱×۱۷/۵سم [رایانه]

● اصول الدین / کلام و اعتقادات / ترکی

osūl-ed dīn

شرح رساله‌ای است در عقاید ماتریدیه که متن و شرح آن، هر دو به ترکی اسلامبولی می‌باشد و شرح به صورت مزجی برگزار شده است.

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۷۲۰۷/۴

آغاز: نسخه: ایمان کتوردم الله که موجود در و کمال صفتلری ایله متصفدر اولاً معلوم اولاً که الله عظیم الشأن حقنده هر مکلفه؛ **انجام:** ملت درلر و عمله متعلقه اولان احکامه شرع و شریعت در لر و الله اعلم بالصواب و الیه المرجع و المآب اللهم صل علی محمد و آله محمد.

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج قهوه‌ای سوخت ترنج با سر با نقش گل و بوته، ۹گ (۱۱۲ر-۱۲۰پ) [ف: ۲۵-۲۱۳]

● اصول الدین / کلام و اعتقادات / عربی

osūl-ed dīn

غیر همانند:

۱. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۲۱۲

آغاز: معصوم فان حارب النبی و قتل النبی و الامام دخل فی العدالة و ان تخاذل و قعد فقد فسق بزعمه؛ **انجام:** فانصرف خارجا من الباب فنهضت من مکانی اتبعه و ادفع الناس عنی یمینا و شمالا

در اصول پنج‌گانه دین بر پایه اعتقادات شیعه و دارای تفصیل بیشتر در بحث امامت، با استفاده از آیات کریمه و احادیث اهل بیت (ع) و کمتر به ادله عقلیه می‌پردازد. پشت جلد احتمال داده شده است که از میرزا حسن بن عبدالرزاق لاهیجی باشد؛ خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ مصحح، دارای حواشی مؤلف؛ تملک: لطفعلی بن محمد کاظم تبریزی (صدر الافاضل) به تاریخ ربیع الاول ۱۳۱۱؛ جلد: تیماج سبز، ۲۲۰گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۲×۱۹سم [ف: ۱-۳۰۴]

۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۲۴۳۴/۲

آغاز: الحمدلله رب العالمین و صلی الله علی سید المرسلین محمد و عترته الطاهرین و هو حسبنا و نعم الوکیل فنقول یجب علی کل مکلف أن یعرف الله تعالی موجود و یدل علیه وجود آثاره؛ **انجام:** و کل واحد من أهل الجنة بما هو فیه جعلنا الله و أیاکم من أهلها بفضله و کرمه تمت الرسالة بحمدالله و حسن توفیقه و صلی الله علی سیدنا و آله الطاهرین

رساله‌ای کوتاه در اصول دین است، دارای عناوینی چون: ده مسأله در صفات ثبوتیه، هفت مسأله در صفات سلبیه، و بقیه رساله در اثبات عقلی و نقلی نبوت و امامت و ثواب و عقاب، بر اساس عقاید امامیه؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ کاغذ: شرقی، ۸گ (۱۲-۶)، ۱۲ سطر، اندازه: ۸/۵×۱۰سم [ف: ۳۱-۴۱۵]

۳. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه: ۲۲۷۵/۱

مشتمل بر ۸ «باب» و هر یک دارای چند «فصل»: ۱. التوحید، چهار فصل، ۲. العدل، شش فصل، ۳. النبوة، پنج فصل، ۴. الامامة، چهار فصل، ۵. الوعد و الوعید، ۶. الآلام و الاعواض، دو مسأله، ۷. الآجال و الارزاق و الاسعار، دو فصل، ۸ احوال المکلفین، چهار فصل؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ واقف: ملک محمد بن ابوطالب نائینی، اواسط رمضان ۱۰۶۵؛ کاغذ: نخودی آهار مهره، جلد: میشن یک‌لا قهوه‌ای، ۲۲ سطر، اندازه: ۱۰×۱۶سم [ف: ۵-۶۴۷]

۴. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۵۷۷۵

آغاز: ان الرضا (ع) و اولاده لم یکونوا یزعمون ان کل من خرج عن المذاهب الاربعة؛ **انجام:** دخل منزله و محل اقامة عشرة ایام قبل الصلاة و صلی عاما و الاحوط الجمع فی مقامین اما ...

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ کاغذ: فستقی، جلد: میشن سرخ نو، ۸۱گ، ۱۳ سطر، اندازه: ۱۰/۸×۱۵/۶سم [ف: ۱-۳۷]

۵. شیراز؛ علامه طباطبائی؛ شماره نسخه: ۹۱/۱

آغاز: الحمدلله رب العالمین و العاقبة للمتقین

عنوان مطالب «مسألة»، شامل دعای عدیله و بخش دوم در فروع دین، باب دوم در ذکر عبادات شرعیه و نقلیه؛ خط: نستعلیق، کا: محمد هاشم بن معزالدین حسنی حسینی، تا: ۱۱۱۸ق؛ ۸۵گ (۱-۸۶ر)، اندازه: ۱۰×۱۶سم [نسخه پژوهی: ۳-۸۰]

۶. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۲۹۳۴/۵-۱۵/۱۷۴

آغاز: الحمدلله کما هو اهله و صلی الله علی محمد عبده و رسوله و علی آلهما الطیبین الطاهرین اولیائه و حججه و بعد هذا الکتاب مرتبة علی مقدمة و اقسام و خاتمة اما المقدمة ففیها ابواب اربعة الباب الاول فی ان الاصول؛ **انجام:** الفصل الثامن اجمع العقلاء کافة عدی نذر قلیل علی وصفه جل ذکره بالعلم و ذلک لما شاهدوا منه ... و اضاف المعادن علی انتساق و انتظام و اتقان و احکام.

بخشی از رساله‌ای که در مقدمه آن بخش‌هایش (مقدمه، اقسام و خاتمه) ذکر گردیده، بعد عنوان شده که مقدمه در چهار «باب» و باب اول آن در اصول اعتقادات و ما یتعلق بها است و خود این باب در چند «مقصد» است و مقصد اول آن در چند «فصل» است که نسخه، هشت فصل از آن را دارد؛ خط: تحریری، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ جلد: مقوا با رروکش مخمل سرخ عطف تیماج قهوه‌ای، ۱۶گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۵×۲۰سم [ف: ۱-۴۰۵]

۷. قم؛ مؤسسه آیة الله بروجردی؛ شماره نسخه: ۴۴۲/۱

آغاز: الحمد الله الواحد الاحد الصمد السرمد لا والد له و لا ولد و لا معه احمد لا عد له و لا حد و لا عد و لا له امد؛ **انجام:** و هو عجالة السامری فانها مثل عصا موسی فی کونه حیوانا و هو معمول السامری و لم یرکض فی رحم کما لا یخفی.

در اثبات واجب و النبوت ببرهان عقلی اقناعی و اثبات امامت به

دلیل افحامی نقلی و اثبات اباحه متعه و سؤال و جوابهایی به نقل از کتاب «عیون اخبار الرضا»، تقدیم شده به یکی از وزیران که نامش در نسخه سیاه شده؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ جلد: مقوایی روکش پارچه، ۱۲گ (۱پ-۱۳پ)، اندازه: ۱۲×۱۸/۵سم [ف: ۲-۲۷۹]

۸. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۵۰۷۳

آغاز: الحمدلله رب العالمین ... اما بعد، فیقول تراب اقدام العلماء ... انی لما رأیت حرمة التقلید فی اصول الدین ... اصل فی اثبات الصانع [تعالی] ولا بد فیه من مقدمات؛ **انجام:** یعرف الامام باحد اشیاء اما بنص الله تعالی علی امامته او بنص الرسول او الامام السابق علیه او بادعائه الامامة و اظهار المعجز هذا.

رساله‌ای استدلالی است در اصول پنج‌گانه اعتقادی شیعه با عناوین «اصل، اصل» و فاقد نقل اقوال. نامی از این رساله و مؤلف آن در منابع موجود یافت نگردید؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ مصحح، محشی؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مشمع مشکی، عطف: تیماج مشکی،۲۴گ،۱۳سطر(۶×۱۱)،اندازه:۱۰/۵×۱۵/۵سم[ف: ۳۸-۱۸۲]

۹. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۹۲۷۱/۴

آغاز: بسمله. الحمدلله رب العالمین الذی لارب غیره و لامعبود سواه ... اما بعد فهذه اصول الدین و ذلک اول واجب علی کل مکلف و هی ثلاثة الاصول؛ **انجام:** انه من یشرک بالله و قد حرم الله علیه الجنة و ماویه النار و ما للظالمین من انصار

رساله مختصری است در اصول دین به روش اهل سنت در سه اصل به صورت سؤال و جواب (فاذا قیل، فلیقل، والدلیل): ۱. معرفة الله تعالی، ۲. معرفة دین الاسلام، ۳. معرفة العبد نبیه محمد (ص) بن عبدالله؛ بی‌کا، تا: ۱۲ جمادی الثانی ۱۲۲۴ق، جا: طائف؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲گ (۶۲ر-۶۴ر)، ۲۲ سطر، اندازه: ۱۰/۵×۱۵/۵سم [ف: ۳۰-۴۶]

۱۰. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۶۳۸۱

کا: ابن عبدالله بن محمد ابراهیم کاشانی، تا: ۱۲۴۵ق؛ قطع: وزیری [د.ث]

۱۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۶۷۵۶

آغاز: قال سمعنا الرضا (ع) علی بن موسی علیهما السلام یقول فی دعائه؛ **انجام:** انه جواد فیاض و قد ادبر الاقبال من تألیفه ... سنه ۱۲۶۲

خط: نسخ خفی، بی‌کا، تا: ۱۲۶۲ق؛ افتادگی: آغاز [رایانه]

۱۲. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه: ۴۸۹/۱

آغاز: مقدمة المعروف بین الاصحاب ان المعارف التی یحصل بها الایمان و هی اصول الدین خمسة و بیان ذلک علی وجه الاجمال و ذکر بعض ما یتعلق بها علی ما ذکره بعض الاعلام؛ **انجام:** قال الزاهد هو الذی لیس له بیت یخرب فیغم لخرابه ... ولاله نفس طعام یسأل ... و السنتهم کلال من ذکر الله تم ... ولکن ینظرون فی ملکوت السموات و الارض فیعلمون ان الله سبحانه اهل العبادة ... و یتخذ المسجد بیتا و العلم صباحا و الزهد جلیساً ... قریبا و جلیساً

دارای مقدمه و چند فصل است. آقای استادی احتمال داده‌اند از آقامحمد علی کرمانشاهی باشد چرا که از علامه مجلسی به عنوان خالی المفضال درکتاب یاد می‌کند؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ مهر: «شفیعی فی الاخرة محمد و عترته الطاهرة» (بیضی)؛ جلد: تیماج مشکی بدون مقوا، ۲۷گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: ۱-۱۶۹]

۱۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۹۱۶/۱۵

آغاز: بسمه تعالی هذا ملتقطات التقطتها من الرساله الموضوعه فی معرفة اصول الدین التی صنفها میثم بن علی بن میثم البحرانی قال الرکن الثالث فی صفاته الثبوتیه و فیه ابحاث البحث الاول فی کونه تعالی قادراً مختاراً؛ **انجام:** لو انفرد لایستقل وحده شخصاً بتحصیل معاشه و بتولی تدبیر امره من غیر مشارکة و معاونه علی ضروریات حاجة بل لابدله.

میثم بن علی بن میثم بحرانی (م-۶۷۹) رساله‌ای دارد در اصول عقاید با عنوان‌های قاعده و رکن و بحث. احمد بن علی محمد رشتی کاتب این دفتر که در مدرسه نیم‌آورد اصفهان درس می‌خوانده خود این رساله را از رساله ابن میثم برگزیده؛ خط: شکسته نستعلیق، کا: احمد بن علی محمد رشتی، بی‌تا، جا: نیم‌آورد اصفهان؛ نسخه ناقص است و چنین پیداست که در آغاز درست بوده و بعداً از دفتر بیرون کشیده شده؛ کاغذ: اصفهانی نازک، جلد: پارچه‌ای چیت گلدار زمینه گلی، ۳ص (۲۷۹-۲۸۱)، قطع: خشتی، اندازه: ۱۵/۵×۲۲سم [ف: ۹-۵۷۹]

۱۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۶۴۲۸ ض

بی‌کا، بی‌تا [د.ث]

۱۵. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه: ۶۲/۲ عکسی

آغاز: اعلم ان التکلیف ینقسم الی عقلی و سمعی. و لما کان ینقسم الی ذلک و کان العقلی ... فصل فی اول ما یجب علی المکلف عند کمال عقله و اول ما یجب علی المکلف مما لا یخلو من وجوبه

گفتاری است با عناوین: فصل در تکلیف، حدوث اجسام، اثبات صانع، باب در نبوت، باب در امامت، فصل در آجال و ارزاق، باب در تکلیف، فصل در امر، فصل در نهی، فصل در نسخ؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ جلد: میشن آلبالوئی رنگ، ۳۰گ (۸-۳۷)، ۱۵ سطر، اندازه: ۲۰×۲۵/۵سم [ف: ۳-۱۳۴۱]

۱۶. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۹۶۶

آغاز: الحمدلله الذی نور قلوب العارفین بانوار معرفته و وجلت قلوب المخبتین بجذبات عظمة جلاله؛ **انجام:** و الزیارات الشرعیة تشرق أنوار القنوع فی القلب و تزید غلبات الشوق رزقنا الله تعالی بهذا المقام

اصول اعتقادی را با روشی عقلی و عرفانی ساده در سه «فصل» بیان می‌کند: ۱. اثبات صانع، ۲. وجوب ارسال رسل، ۳. اثبات امامت، در خاتمه این رساله پاره‌ای از فضائل اخلاقی نیز بیان شده است؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ پس از کتاب غزل‌هایی از واله

در مناجات و امور اعتقادی آمده؛ جلد: مقوایی عطف تیماج قهوه‌ای، ۳۲گ، مختلف السطر، اندازه: ۱۰/۵×۱۶سم [ف: ۵-۳۳۷]

۱۷. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه: ۴۸۲/۱

آغاز: قوله المبحث التاسع الثواب فضل من الله تعالی والعقاب عدل ... خلافا للمعتزله الا ان الخلف فی الوعد

گفتاری است کلامی به‌شیوه اهل سنت و بر مذاق اشاعره که نسخه ما شامل مباحث نبوت، معاد و امامت است، در آغاز هر مبحث، نظریه معتزله را بیان کرده، سپس به رد آن می‌پردازد، از «تلخیص المحصل» و کتاب «مواقف» نقل می‌کند؛ خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام [ف: ۱-۴۷۷]

۱۸. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۲۲۴۷/۶

آغاز: واجب الوجود بمعنی انه لایفتقر فی وجوده الی غیره؛

انجام: و یجبان بالقلب علی الاعیان و باللسان و الید علی الکفایة، اذا قام به البعض سقط عن الباقین. تمت الرسالة و الحمدلله

درباره واجب الوجود و پیامبر و امامان دوازده‌گانه، برگ‌هایی پراکنده است که از رساله پیشین (۲۲۴۷/۵ع) جدا شده؛ بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز؛ کاغذ: فرنگی، نخودی، جلد: تیماج مشکی، آستر کاغذ سپید، ۳۲گ (۱۲۴ر-۱۵۵پ)، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۰/۵سم [ف: ۱۱-۶۳۹]

۱۹. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۵۴۹۵

آغاز: بسمله، الحمدلله رب العالمین و الصلوه؛ **انجام:** و صلی الله علی محمد و آله اجمعین

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا [الفبائی: ۶۲۲]

● اصول الدین = الاعتقادات / کلام و اعتقادات / عربی

uṣūl-ud-dīn = al-i‘tiqādāt

رساله‌ای است در بیان مختصر اصول پنج‌گانه اعتقادی امامیه بعنوان ارکان ایمان با اشاره اجمالی به ادله برخی از آن اصول همراه با بیان واجبات نماز.

آغاز: و لا حول و لا قوة الا بالله العلی العظیم، لما کان من أهم الأمور للمکلفین تحصیل أصول عقائد الاسلام

انجام: و نحن قد استوفیناها فی غیر المقام فی المباحث الأصولیة و حققناه بأیسط وجه و أوفی بیان

همانند:

۱. اصفهان؛ مدرسه صدر بازار؛ شماره نسخه: ۴۸۳/۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: محمد جعفر بن میرزا احمد عقدائی، تا: دوشنبه سلخ جمادی الاول ۱۲۹۷ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای مجدول ضربی، ۴۷گ (۱۶پ-۶۳ر)، اندازه: ۱۱×۱۷/۵سم [ف: ۲-۳۴۸]

۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۶۸۲۸

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۴؛ مجدول، نسخه را مؤلف خوانده و بر آن افزوده، دارای چند تاریخ تولد به‌خط مؤلف از سال ۱۳۱۰ تا ۱۳۳۹؛ جلد: مقوایی عطف تیماج قهوه‌ای، ۶۴گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۱×۱۶/۵سم [ف: ۱۸-۲۲]

● اصول الدین = اصول العقائد / کلام و اعتقادات / عربی

usūl-ud dīn = usūl-ul ‘aqā’id

رساله مشتمل بر پنج «باب» و هر کدام مشتمل بر چند «مسئله»: ۱. توحید (۱۴ مسئله)؛ ۲. العدل (۵ مسئله)؛ ۳. المعاد (۳ مسئله)، ۴. النبوة (۲ مسئله)؛ ۵. امامت. مؤلف در باب اول در فصلی با عنوان فصلی فی التنزیهات به بیان صفات سلبی خداوند می‌پردازد.

آغاز: بسمله الباب الاول فی التوحید مسئله واجب الوجود موجود اذ لولم یوجد لزم انحصار الموجودات فی الممکن و کلما انحصر الموجودات فی الممکن لزم ان الایوجد موجود اصلا اما المقدمه الاولی

انجام: من هؤلاء نص علی من بعده لاشتراط العصمة و هی منفیة عن غیرهم.

همانند:

۱. مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه: ۷۷/۲۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: ابوالقاسم حسینی تفریشی، تا: ۱۲۶۳ق؛ جلد: چرم سبز، ۲گ (۷۰ر-۷۱پ)، ۳۳ سطر، اندازه: ۲۱/۵×۳۴/۵سم [مؤید: ۳-۶۳۱]

۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۱۳۱/۱۱-طباطبائی

آغاز: برابر؛ **انجام:** جمیع الانبیاء الذین آدم اولهم ... معصومین من جمیع الذنوب ... و کذا عن المباحات المنفره ... و عن دنائة الاباء ... لان کل ذلک یوجب التنفر و ... و کل ما یوجب التنفر یجب نفیه عنهم لا نالغرض من بعثهم امتثال اوامرهم و قبول احکامهم و هو

در نسخه حاضر ۴ باب وجود دارد و باب پنجم امامت را ندارد؛ بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ در برگ‌های پس از این رساله این فقرات آمده: فی کشکول العالم المعاصر السید علی المیبدی. کتاب الفضائل للفضل، ـقال جامع هذا الاوراق العبد محمد صادق سمعت بعض اصحابنا یغلطون استعمال ممهور و کنت موافقا لهم، ـفی الخصال: ... سمعت مالک بن انس ... یقول کنت ادخل علی الصادق، ـفی الخصال ... قال رسول الله صلی الله علیه و اله اربعه انا شفیع لهم، ـاگر نثار تو خواهم کدام تحفه لایق (اشعار و عبارات مناسب نامه گذرای)، ـالفصل التاسع فی زیاراته ... و ینبغی تفصیلها فی مقامات (بخشی از کتابی است در مزار)، ـبرای قضاء حاجت هر گاه حاجب عظیمه باشد، ـیقول جامع هذه الاوراق ... رایت بخط الشیخ احمد الاحسائی؛ ۴گ (۷۹-۸۲) [ف: ۲۳-۵۸۱]

۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۵۹۱۷

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ در سه ستون در متن و حاشیه به‌طور چلیپا، مجدول، مذهب؛ واقف: نائینی؛ ۲گ، اندازه: ۲۶×۴۳سم [ف: ۴-۱۱۰]

۴. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۷۰۳۶/۲۸

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۳گ (۲۰۰پ-۲۰۲پ)، اندازه: ۱۸/۵×۳۰سم [ف: ۱۸-۲۰۲]

● **اصول الدین** / کلام و اعتقادات / فارسی

osūl-ed dīn

مختصری است در اصول دین پنج‌گانه بر اساس اعتقادات شیعه امامیه، با مقدمه‌ای در قواعد کلی منطق که فهم اصول بدون شناختن آنها میسر نیست، در یک «مقدمه» دارای چهار «منهج» در منطق، و چهار «انجمن» دارای «مصابیح» در توحید و نبوت و امامت و معاد.

آغاز: لئالی حمد و ستایش که بدستیاری باران فیض و مرحمت و تاثیر خورشید شناسائی و معرفت در بحار قلوب ارباب حقیقت و بصیرت تربیت یافته باشد

انجام: و باقی تحقیقات این مقدمه در اثبات علم واجب گذشته و مذکور شد

همانند

۱. قم؛ امام صادق؛ شماره نسخه: ۱۳۰/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ یا نستعلیق، کا: جعفر بن علی خوانساری، تا: ۱۲۲۵ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۶۹گ (۳پ-۷۲ر)، اندازه: ۱۱×۱۶سم [ف: ۹۸]

۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۴۶۶۶

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۲۵ق [رایانه]

● **اصول الدین** / کلام و اعتقادات / فارسی

osūl-ed dīn

رساله مختصری است در اصول پنج‌گانه که به صورت ساده و روان برای عامه مردم و نوسوادان، نگاشته شده است.

آغاز: اما بدانکه اصول دین پنج است اول توحید، دوم عدل، سیم نبوت، چهارم امامت پنجم معاد

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۴۱۶۳/۳

آغاز: برابر؛ **انجام:** و هر که انکار اصول دین نمود کافر است و الله اعلم بالصواب.

نسخه شماره ۱۱۵۳۳ گزارش شده در جلد ۲۹ فهرست همین کتابخانه؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ در انجام نسخه همانند نسخه ارجاعی مطالبی در خصوص مقدمات نماز شکیات و طهارت آمده که در آغاز بحث شکیات عنوان رساله شکیات آخوند مرحوم مجلسی به صورت تقطیع نوشته شده، البته این رساله با رساله شکیات علامه مجلسی همخوانی ندارد احتمالاً از مطالب آن اندکی برداشت شده؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی مجدول ضربی با ترنج و سرترنج، ۲۲گ (۲۳۹پ-۲۶۰پ)، ۱۶ سطر(۱۰×۱۵/۵)، اندازه: ۱۴/۵×۲۲سم [ف: ۳۵-۷۴۰]

۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۱۵۳۳

آغاز: بدانکه اصول دین چند است، جواب گویم که پنج است، اول توحید، دویم عدل، سیم نبوت؛ **انجام:** نیت می‌کنم که سجده سهو می‌کنم واجب قربة الی الله تعالی.

خط: نسخ، کا: محمد علی فرزند محمد جعفر، زری باف، تا: ۱۵ شوال ۱۲۵۸ق؛ در پایان نسخه بعد از مبحث اصول دین، شش باب از فروع دین در مطهرات و صفات ثبوتیه و باب‌های تکبیرة الاحرام و شکیات نماز را به صورت جزئی آورده؛ کاغذ: فرنگی، آهار مهره، جلد: مقوا، ۶۰گ، ۷ سطر (۵/۵×۹)، اندازه: ۱۱×۱۶سم [ف: ۲۹-۱۹۶]

● **اصول الدین** / کلام و اعتقادات / فارسی

osūl-ed dīn

غیر همانند:

۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۳۲۳۴

آغاز: بسمله الحمدلله الذی خلق الانسان لعرفانه؛ **انجام:** حشر و نشر و قیامت ... و اله اجمعین

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۸۷۵ق [رایانه]

۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۵۹۰۷/۳

آغاز: بسمله، الحمد الله ... بدان ای برادر طلب کننده صادق ... مسلمانی را بر پنج چیز نهاده‌اند؛ **انجام:** و تصدیق به دل باید تا بنده مومن باشد و صلی الله علی محمد وآله ... تسلیمات کثیرا دایما

اصول دین است؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج تریاکی ترنجی مقوایی، ۴گ (۳۲۴پ-۳۲۸ر)، ۱۵ سطر (۸×۱۲)، قطع: ربعی، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف: ۱۶-۱۴۳]

۳. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۱۰۱۵/۴

آغاز: بسمله. الحمدلله رب العالمین و الصلوة علی خیر خلقه محمد و آله اجمعین. اما بعد. بدانکه اصول دین برهشت قسم است؛ **انجام:** مراد پیغمبر علیه السلام در اینجا از اسلام ثمرات و علامات اسلام بود نه حقیقت اسلام (تمت الرسالة الشریفة بعون الله تعالی و حسن توفیقه).

در این نامه از اصول دین از روی آئین شیعی گفتگو شده و عنوان‌ها در آن «مسئله» است و به‌روش پرسش و پاسخ؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: با تاریخ ۹۱۳ق؛ کاغذ: ترمه، جلد: تیماج، ۵گ (۷ر-۱۱پ)، اندازه: ۱۲×۱۷/۵سم [ف: ۶-۲۱۳۶]

۴. تهران؛ چهل ستون؛ شماره نسخه: ۳۱۴/۲

آغاز: مطلب دهم در آنکه واجب الوجود را شریکی نیست یعنی دو واجب الوجود موجود نتواند شد

کتابی است در کلام، چنین است فهرست قسمت موجود آن: اصل ۲. عدل، در پنج «مطلب»، اصل ۳. نبوت، در شش مقصد، اصل ۴. امامت، در هفت مقصد، اصل ۵. معاد، در چهار مقصد، اصل ۵. معاد، در چهار مقصد. این نسخه از مطلب دهم از اصل اول را دارد؛ بی‌کا، تا: ۹۷۵ق؛ افتادگی: آغاز؛ تاریخ کتابت شاید تاریخ تالیف هم باشد؛ ۳۷گ، قطع: بیاض رقعی [چند نسخه-ف: ۳۸۲]

۵. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۴۳۵۲/۱

آغاز: فرموده باختیار خلق نگذارند دیگر چون خلق را آراء مختلفه و اهواء متفاوته و اغراض منکثره هست تواند بود که بسبب اختلاف میل؛ **انجام:** انوار فیض الهی بر آن تابد و صور کمالات کما هی در آن منقش گردد اللهم نور قلوبنا بنور معرفتك ... و اجعلنا من الذین اخر دعویهم ان الحمدلله رب العالمین. شد مؤلف رساله‌ای که بود ×× اعتقادات دین مبرهن ازو / هر الف میل سرمه آلودیست ×× که شود عین علم روشن ازو / دال او شکل دلکشیست که هست ×× طاق ایوان دین مزین ازو / عین او در سواد خط چشمیست ×× چشمه زندگی معاین ازو/ شکل کاف مسطحش قفلیست ×× که بتابد کلید آهن ازو / هر یکی از مطالبش صدفیست ×× طالبان را گهر بدامن ازو/ هر یکی از دلایلش شمعیست ×× خانه اعتقاد روشن ازو/ حجت قاطعش چو شمشیریست ×× سر اهل جدال بی تن ازو/ شاهد این بس که گشت تاریخش ××سخن اهل حق مبین ازو (۹۷۰).

رساله کوتاهی است در اعتقادات مشتمل بر پنج «فصل» و هر فصل با عنوان‌های «هدایة-تبصرة»، نسخه حاضر فقط چند برگ از آخر رساله را شامل است. بخش موجود، نیمه آخر فصل چهارم و تمامی فصل پنجم و خاتمه رساله. مؤلف در نیمه فصل چهارم، امامت حضرت علی (ع) بعد از حضرت پیامبر (ص) و امامت سایر ائمه (ع) را به صورت کوتاه اثبات نموده است. فصل پنجم در معاد است و در خاتمه رساله، مؤلف اشاره کوتاهی به اجتهاد و لزوم رجوع عوام به مجتهد و شرایط مجتهد دارد و در پایان اشعاری در مدح رساله و ماده تاریخ آن ذکر نموده است. تألیف این رساله در سال ۹۷۰ ق به پایان رسیده؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۲۰ شوال ۹۸۰ق؛ بی کا؛ مصحح؛ جلد: تیماج، مشکی، ضربی، مجدول، ۱۵گ (۱ر-۱۶ر)، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۱×۱۸سم [ف: ۳۸-۴۷۹]

۶. تهران؛ عبدالعظیم؛ شماره نسخه: ۶۵۴/۲

آغاز: بدان که احکام بر پنج قسم است واجب و سنت و مکروه و حرام و مباح. واجب بر دو قسم است شرعی و عقلی. واجب شرعی آن است که فاعل او مستحق ثواب شود؛ **انجام:** سخت ترین عذاب قبر از سه چیز است سخن چینی و کج خلقی و استخفاف بول و الله اعلم بالصواب، تمت.

رساله مختصری است در بیان اعتقادات شیعی از اصول و فروع، در مقدمه تعریف اصول دین و ایمان و وجه حصر آن در توحید و عدل و نبوت و امامت و معاد آمده است. عناوین فصول رساله چنین است: ۱. توحید، ۲. عدل، ۳. نبوت، ۴. امامت، ۵. معاد؛ خط: نستعلیق، کا: حیدر بن محمد قاینی، تا: ۱۰۸۷ق، حواشی دارد؛ ۱۷گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۲×۱۹سم [ف: ۱-۵۱]

۷. مشهد؛ اصغر زاده؛ شماره نسخه: ۲۶

بی‌کا، تا: ۱۰۸۸ق [نشریه: ۷-۷۷۰]

۸. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۹۷۰۶/۴

رساله‌ای است مختصر در اصول دین؛ خط: نسخ، کا: عبدالعظیم بن صالح حسینی، تا: شوال ۱۰۹۷ق؛ کاغذ: آهار مهره حنائی و شکری، جلد: مقوا، عطف میشن خرمایی، ۱۵ قطع: [ف: ۱۱-۳۲۱]

۹. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۲۵۱۱-۱۳/۱۹۱

آغاز: درجات جنان رساند فصل اول درتوحید یعنی اعتقاد کردن به اینکه خدا که آفریننده عالم است یکی است وبیشتر از یکی نیست و همیشه بوده؛ **انجام:** و عدد بهشت هفت است جنت الفردوس وجنت المأوی ... و دارالجلال بهشتی است که جای ضیافت جناب الهی است که.

رساله کوتاهی است در اعتقادات شیعه شامل پنج «فصل»: ۱. توحید، ۲. عدل، ۳. نبوت، ۴. امامت شامل چند مقصد، ۵. معاد شامل چند مطلب؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ جلد: گالینگور مشکی، ۴۲گ، ۱۸ سطر، اندازه: ۹×۱۶سم [ف: ۱-۴۱۱]

۱۰. قم؛ طبسی؛ شماره نسخه: ۲۶۸

آغاز: امری غیر ذاتش و مراد از عینیت در واجب الوجود این نوع از اتصافست بعین ذاتش در اتصاف به این صفات محتاج به انضمام امری زاید بر ذات نیست؛ **انجام:** تلویح چهارم و اشاره اجمالی بر بطلان احادیث موضوعه داله بر عقاید اهل خلاف بدانکه احادیثی که مخالفین ... و چنانکه ظاهر است از اخبار هر دو فرقه و بایزید و عبدالملك.

کتابی است در کلام شیعی با عناوین «مقام»، «منهج»، «رکن»، «اصل» و ... . عناوین موجود در نسخه: منهج سیم در بساطت واجب الوجود، منهج چهارم در توحید یعنی تقریر دلیل بر وحدانیت واجب الوجود، مقام ۲. نبوت مشتمل بر «فاتحه» و چهار «رکن»: فاتحه در بیان معنی مراد از نبی، رکن اول در بیان ضرورت وجود نبی، رکن دوم در طریقه علم به نبوت، رکن سیم در تقریر دلیل برنبوت خاتم النبیین، رکن چهارم درعصمت نبی، مقام ۳. امامت مشتمل بر دوازده «اصل»: ۱) بیان برخی از اوصاف

امام و شرایط امامت، ۲) در حدیث غدیر خم و متعلقات آن در سه «ارشاد»، ۳) در انما ولیکم الله در دو «تکمیل»، ۴) در حدیث منزلت در سه «هدایت»، ۵) در آیه تطهیر در دو «فیض»، ۶) در حدیث تمسک در دو «تنویر»، ۷) ذکر اخباری که مشتمل است بر ولایت و وصایت و خلافت و امثال آن، ۸) ذکر احادیثی که تصریح شده در آنها به امامت ائمه اثناعشر و حدیث من مات و لم یعرف امام زمانه در دو «تبصره»، ۹) ذکر برخی از فضایل مستلزم امامت مستنبط از آیات و احادیث و بیان افضلیت امیرالمؤمنین در هفت «لمعه»، ۱۰) مطاعن خلفای ثلثه در چهار «تذکره»، ۱۱) ذکر بعضی از کلمات و خطب حضرت امیر که دال است بر بطلان خلافت خلفای ثلاثه در دو «توضیح»، ۱۲) قلع ماده شبهه اهل خلاف از اجماع و غیره در چهار «تلویح». به جهت افتادگی نسخه و جابجایی صفحات نام کتاب به دست نیامد؛ خط: نستعلیق، بی‌کا،تا:قرن۱۲؛افتادگی:آغاز؛ باحاشیه «منه سلمه الله»، مصحح؛ در پایان نسخه آمده: «قد اشتریت هذا الکتاب سنة ۱۲۰۵»؛ مهر: «سلام علی ابراهیم ۱۱۷۸» (مربع)؛ جلد: تیماج قهوه‌ای مجدول با ترنج و سرترنج، ۲۴۰گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۰×۲۰سم [ف مخ: ۱-۴۸]

۱۱. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه: ۷۵۵۷/۱

آغاز: نیست، پس ممکن نخواهد بود و هذا خلف ... و پس از یک صفحه ... فصل چهارم در ابطال تسلسل. باید دانست که تسلسل توقف امور غیر متناهیه است بر یکدیگر. بر سبیل علیت و معلولیت؛ **انجام:** علی اولهم و اوسطهم و آخرهم مهدی هذه الامة.

نگارش یکی از شاگردان ملا رجبعلی تبریزی است (فصل دوم از مقصد اول دیده شود) و از میرداماد نیز نقل دارد، دارای یک «مقدمه» پنج فصلی، و سپس مقصد ۱. اثبات واجب در دو «فایده» و چند «فصل»، مقصد ۲. نبوت و امامت در یک «مقدمه» و دو «مطلب» و چند «فصل»؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ با حاشیه «منه دام ظله»؛ کاغذ: سفید و نخودی فرنگی، جلد: تیماج مشکی یک لا، ۴گ (۳-۱۳۱پ)، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۳×۲۲سم [ف: ۳-۱۵۰]

۱۲. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه: ۵۲۴۴

آغاز: بدانکه مراد از ایجاد عالم ... شناختن ذات واجب الوجود ... است ... بشواهد یقینی؛ **انجام:** (در باب چهارم امامت افتاده): وصیت پیغمبر ص. نوشته شود و صاحب.

در پنج «باب» و یک «مقدمه»؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مقوا، ۸گ (۳ر-۱۰پ)، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۰/۵×۱۵سم [ف: ۳-۱۵۱]

۱۳. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۶۰۵۳/۵۴

آغاز: بسمله. حمدله. و الصلاة و السلام علی افضل المرسلین ... بدانکه اصول دین پنج است..؛

خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ کاغذ: فستقی، جلد: میشن لایی زرد سیر، قطع: بیاض رقعی [ف: ۹-۱۲۷]

۱۴. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۹۱۰۲

مانند نوشته‌های محمد باقر مجلسی؛ در رستاخیزشناسی است با عنوان: فصل دوم در بیان احوالات میزان و صراط و انطاق جوارح، فصل پنجم در بیان توبه کردن مرگناه کاران امت محمد؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: آغاز وانجام؛ با تاریخ ۱۲۵۸؛ کاغذ: سپاهانی و فرنگی، جلد: تازه، ربعی، ۱۸۹گ، ۱۲ سطر (۹×۱۶)، اندازه: ۱۸×۲۳سم [ف: ۱۷-۲۹۳]

۱۵. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۴۸۸۱/۲

آغاز: بسمله، الحمد لله رب العالمین ... مقدمه، بدانکه پیش از ادای نماز، واجب است بر هر مکلف عاقل که اصول خمسه را دانسته باشد و اصول دین به اتفاق اصحاب یقین؛ **انجام:** گفت: بخ بخ لک یا ابالحسن صرت مولای و مولا کل مومن ... یا اباالحسن گشتی مولای من و مولای جمیع مومن

رساله کوتاهی است در اصول دین از منظر شیعه امامیه در: توحید، عدل، نبوت، امامت و معاد؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۱۵۰ق؛ افتادگی: وسط و انجام؛ مصحح؛ کاغذ: شرقی، ۳گ (۷ر-۹پ)، ۱۳ سطر، اندازه: ۱۰×۱۸/۵سم [ف: ۳۷-۵۱۲]

۱۶. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۴۰۵۱/۱۸

آغاز: الحمدلله رب العالمین ... بدانکه اصول دین پنج است اول توحید دوم عدل سیم نبوت چهارم امامت پنجم معاد؛ **انجام:** پنجم دیدنی نیست ششم شریک ندارد و هفتم محتاج نیست.

رساله مختصری است در بیان اصول دین با عناوین: «اگر پرسند- جواب گوئیم»؛ خط: نستعلیق، کا: سید مؤمن رضوی، تا: شعبان ۱۱۷۵ق، جا: قریه قراباین در محال چالدران؛ جلد: تیماج قهوه‌ای سوخته بدون مقوا، ۷گ (۱۷۳پ-۱۸۰ر)، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۰/۵×۱۶سم [محدث ارموی مخ: ۱-۱۵۰]

۱۷. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۴۰۴۹-۲۰/۱۶۹

آغاز: الحمدلله رب العالمین والصلوة والسلام علی خیر خلقه محمدوآله اجمعین اما بعد بدانکه اصول دین سه چیز است توحید و نبوت و معاد اما عدل وامامت پس آنها اصول مذهب؛ **انجام:** و خود را غافل مکن که طاقت آتش جهنم نداری و الحمدلله اولا و آخرا و ظاهرا و باطنا و صلی الله علی محمد و آل محمد.

در اصول دین شامل پنج «باب» کوتاه؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳، جلد: مقوا، ۱۰گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۱×۱۵سم [ف: ۱-۴۰۶]

۱۸. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۷۷۰۱-۳۹/۸۱

آغاز: و اعتقاد او در ایمان قائم می‌شود و در حدیث دیگر وارد شده است که هر وقت چنین چیزها به خاطر رسد لا اله الا الله بگویید؛ **انجام:** و شهادت دروغ دادن و جعل دادن که به دروغ شهادت بدهد و از اینها بدتر است اجرت

رساله‌ای است در اصول دین استدلالی مطابق با مذهب تشیع دارای فصول: فصل ۱. بیان اقرار به وجود صانع عالم، ۲. صفاتی که از حق تعالی نفی باید گردد، ۳. بیان صفاتی که متعلق به فعل حق تعالی است درچند مبحث، پس از آن مطالبی است از جمله:

فهرست دوم در بیان مذهب مبتدعه جبریه، فهرست سوم در بیان مذهب معتزله، فهرست چهارم در بیان مقالات شیعه اثنا عشریه و سپس مباحثی در مراتب نفس؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: آغاز و وسط و انجام؛ مصحح؛ جلد: مقوا با عطف گالینگور قهوه‌ای، ۷۳گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۷×۲۳سم [ف:۱-۴۰۲]

۱۹. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه: ۲۶۰۶

آغاز: فصل سیم: در بیان ذکر شمه‌ای از معجزات و خوارق عادات سید الشهداء، فصل چهارم: دربیان ذکر شمه ای از معجزات سید الساجدین ... باب اول: دربیان معرفة الله تعالی مشتمل بر سه فصل؛ **انجام:** مساله دویم دراقسام توبه بدانکه توبه بردوقسم است، قسمتی از آن تعلق به حق الله دادن مثل مرکب ... که تعبیر ازآن بحق الناس می کنند

رساله‌ای متوسط و فشرده در اثبات عقاید و اصول دینی امامیه که در سه «باب» و یک «خاتمه» تنظیم شده است: باب ۱. توحید (سه فصل)، باب ۲. نبوت، باب ۳. امامت (۱۲فصل)، خاتمه: در معاد (در سه مطلب)، تا اواخر مطلب سوم خاتمه را در بردارد؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ ۵۳گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۱×۱۷سم [ف: ۱-۱۷۱]

۲۰. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۵۸۷

آغاز: بسمله، الحمد لا اله احد الواحد ... بدان که این مختصری است از اصول دین که عبارتست از اعتقاداتی که بنای دین بر آنهاست؛ **انجام:** و ارزقنا به فضله و رحمة مرافقة الابرار.

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: کاغذ فرنگی آهار مهره، جلد: میشن لایی قهوه‌ای، ۴۷گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۰سم [ف: ۲-۳۰]

۲۱. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۵۱۲

آغاز: الحمد لله رب العالمین ... اما بعد این چند کلمه ایست از اصول دین که مطابق فهم و ادراک عوام مرقوم می‌شود؛ **انجام:** پس در اینکه ساقط می‌شود عذاب یا نه مرا در آن تاملی است و الان نمی‌توانم حکم کنم که ساقط می‌شود یا نه

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: اواخر قرن ۱۳، جلد: گالینگور سبز، ۴۱گ، ۱۳ سطر، اندازه: ۱۱×۱۷/۵سم [ف: ۲-۱۳۳]

۲۲. تهران؛ عبدالعظیم؛ شماره نسخه: ۶۶۷/۹

آغاز: بسم الله و له الحمد بدانکه اصول دین و اصول مذهب پنج است توحید، عدل، نبوت، امامت، معاد و از این پنج تا توحید و نبوت و معاد اصول دین است که منکر هر یک از آنها از دین اسلام خارج؛ **انجام:** و میزان و صراط و بهشت و دوزخ و حر و نشر همگی حق و صدق است و هدانا الی صراط مستقیم.

رساله بسیار مختصری است در بیان اصول دین مطابق با مذهب تشیع؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳، ۳گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۱/۵سم [ف: ۱-۵۳]

۲۳. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۵۳۶۹

در چهار جلد بی دیباچه و ناتمام: ۱. بیان چهار «مطلب»، هر یک در چند «فصل»، ۲. معرفت انبیا در دو «مطلب» هر یک در چند «فصل»، ۳. امامت در سه «مطلب»، هر یک در چند «مقصد» و «فصل»، ۴. معرفت شیعه در سه «باب»، هر یک در چند «مقام» و «فصل»؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: تیماج، ۴۶گ، ۲۰ سطر (۱۰×۱۶)، اندازه: ۱۵×۲۱/۵سم [ف: ۱۵-۴۲۲۲]

۲۴. مشهد؛ میبدی؛ شماره نسخه: ۳۱۸

آغاز: الحمدلله رب العالمین ... اما بعد این چند کلمه‌ای است از اصول دین که مطابق نهم و ادراک عوام؛ **انجام:** پیغمبران و جانشینان ایشان که معصومند و هرگز مرتکب معصیت نشدند و کفه معصیت ایشان خالی است پس بی حساب و میزان

اصول دین و مذهب پنج‌گانه را در پنج «مقصد» (هر کدام مشتمل بر یکی از اصول) و دارای فصول به روشی آسان برای استفاده همگان تحریر نموده با استدلال‌های کوتاه؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ جلد: گالینگور مشکی، ۴۲گ، ۱۳سطر، اندازه: ۱۴×۲۲/۵سم [شخصی میبدی: ف: ۲-۴۶]

۲۵. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۳۳۳۶/۴

آغاز: الحمد لله رب العالمین ... اما بعد: بدانکه اصول دین پنج است، اول توحید، در آن دو مقام است مقام اول اینکه در عالم که صانع و موجود آسمان و زمین است؛ **انجام:** بعد از ثبوت عصمت پیغمبر [و] دیگر حاجت بدلیل درین مقام نیست.

رساله کوتاهی است در اصول عقاید از دیدگاه شیعه، مؤلف ضمن برشمردن اصول پنج‌گانه دین به بحث استدلالی در خصوص آنها پرداخته، رساله‌هایی با این آغاز به افراد گوناگون نسبت داده شده؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ تملک: «ابوالقاسم»؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مشمعی قهوه‌ای با مقوا،عطف: تیماج قهوه‌ای، ۳گ (۱۹۲ر-۱۹۴پ)، ۲۰ سطر(۷/۵×۱۵/۵)، اندازه: ۱۱×۲۲/۵سم [ف: ۳۳-۵۷۸]

۲۶. شیراز؛ امام عصر؛ شماره نسخه: ۲۸۴

آغاز: اما آنچه اطلاقش بر آن حضرت جایز نیست اول آن است که بمعنی واحد عددی می‌باشد

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ ۱۵۱گ، اندازه: ۱۰×۱۵سم [ف: ۱-۸]

۲۷. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه: ۱۱۲۹/۲

آغاز: بسمله حمدله بدانکه این کتابیست در بیان احکام دین بمذهب امام جعفر صادق علی الیقین از اصول و فروع و بدانکه اصول پنج است توحید و عدل و نبوت و امامت و معاد و فروع نیز پنج است صلوة و زکوة و صوم و حج و جهاد فصل اول در توحید؛ **انجام:** دیگر که جمله و پیغمبران بر حشر اجساد خبر داده اند و دروغ بر ایشان محال است تمت.

گفتار کوتاهی است در پنج صفحه مشتمل بر ضروریات دین که مسائل اعتقادی را با عنوان «اگر گویند ... - گوئیم» بیان گردیده؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۳ سطر

(۱۱/۵×۸)، اندازه: ۱۳×۱۷سم [ف: ۳-۱۵۷۱]

۲۸. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۲۲۱۶/۵

آغاز: الحمد لله رب العالمین ... اما بعد بدانکه معرفت اصول الدین واجب است بر هر مکلف و اصول جمع اصل است؛ **انجام:** و دلیل بر اثبات اینها مفصلة آیات بسیار و اخبار بیشمار است رزقنا الله و ایاکم و جمیع المؤمنین

رساله مختصری است در بیان اصول دین با اشاره مختصر به ادله هر یک، دارای پنج «مطلب»؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ مصحح؛ جلد: مقوایی، عطف پارچه‌ای، ۳گ (۵۳پ-۵۶ر)، ۲۹ سطر، اندازه: ۲۰/۵×۳۲/۵سم [محدث ارموی مخ: ۱-۱۴۵]

۲۹. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۴۳۰۸/۳

آغاز: الحمدلله الذی لایبقی الا وجهه و لایدوم الا ملکه ... اما بعد برای ای عزیز که خداوند جل شأنه معرفت خود را بر زمره مکلفین واجب و لازم گردانیده؛ **انجام:** ز حادثات جهانم همین پسند آمد ×× که خوب و زشت بد و نیک در گذر آمد.

رساله مختصری است در بیان اصول دین مشتمل بر «مقدمه» و پنج «فصل» و «خاتمه»؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ دارای یادداشتی در مفارقت روح از بدن و احادیث متفرقه بسیاری و چندین خطبه متفرقه و رساله مختصری در فرق مختلف اسلامی به فارسی به خط محمد صالح بن عبدالرحیم اشتهاردی به سال ۱۲۶۰، و لؤلؤ درج مضامین ملامختار اعمی اصفهانی؛ جلد: تیماج قهوه‌ای ضربی، ۱۵گ (۱۴۰ر-۱۵۵ر)، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۸×۲۲/۵سم [محدث ارموی مخ: ۱-۱۴۴]

۳۰. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه: ۲۲۱۰/۶

آغاز: درس اول خدایکیست واز برای او مثلی و مانندی نبوده و نیست ما همه بندگان او هستیم و او آفریدگار ماست همیشه بوده است و همیشه خواهد بود از برای او زوفنائی نبوده و نخواهد بود درس دوم؛ **انجام:** آنها همیشه در جهنم بعذاب الهی مبتلا هستند اما اهل بهشت هرگز از بهشت بیرون نمی‌آیند و همیشه در نعمتهای الهی مستند و مردنی برای آنها نیست

مجموعه دروس کوتاه و فشرده در اصول دین معتقدات امامیه و معرفت ائمة معصومین که درسی درس تنظیم شده است، رساله در بین باب پانزدهم و شانزدهم رساله پیشین «شرح بیست باب» صحافی شده؛ خط: نستعلیق شکسته، کا: علی محمد بن عبدالله حسینی، تا: قرن ۱۳، جا: اصفهان؛ جلد: تیماج قهوه‌ای با ترنج بزرگ و با سر و لچکی و مجدول، ۳گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۶×۲۲سم [ف: ۳-۱۱۲۲]

۳۱. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه: ۲۲۶۷/۱

آغاز: بسمله و به نستعین، اصول دین را بدلیل اجمالی که از برای عوام کافی باشد بیان نمائید

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۱۹ق؛ اهدایی: شیخ مهدی روحانی فیروز آبادی؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: مقوایی با پارچه قرمز، ۶گ (۳-۹)، ۱۴ سطر (۷×۱۳)، اندازه: ۱۰×۱۵/۵سم [ف: ۴-۱۲۲۵]

۳۲. قم؛ مرکز مطالعات؛ شماره نسخه: ۹۷۹/۳

آغاز: الحمد الله رب العالمین و الصلاة و السلام علی محمد و آله ... اما بعد بدانکه واجب است پیش از نماز بر هر بالغ و عاقل از مرد و زن آموختن و دانستن اصول دین به دلیل نه به تقلید؛ **انجام:** امید آن که حق تعالی توفیق دهد عوام بیچاره را که پیروی نمایند ... تا آنکه نام مومن را بر ایشان اطلاق توان کرد.

در اثبات اصول دین شیعه که در پنج «اصل» گزارش شده؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: سلخ رجب ۱۲۲۳ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای ضربی ترنج با سر عطف و حاشیه مشکی، ۹گ (۵۰پ-۵۹پ)، اندازه: ۱۰×۱۵سم [ف: ۲-۲۴۵]

۳۳. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۸۳۱۶/۳

آغاز: الحمدلله رب العالمین ... أما بعد بدانکه اتفاق کرده‌اند جمیع علمای امامیه رضوان الله تعالی علیهم بر وجوب معرفة الله؛ **انجام:** هرگاه کسی یکی از اینها را انکار کند یا بدلیل عقلی نداند کافر است و مخلد در جهنم است

مختصری است در اصول اعتقادی و آنچه دانستن آن واجب است بر هر مسلمان با دلیل اجمالی آنها در یک «مقدمه» و هفت «باب»: مقدمه در مفهوم الفاظی که دانستن آنها ضروری است، باب ۱. اثبات صانع و واجب الوجود، باب ۲. صفات ثبوتیه الهی، باب ۳. صفات سلبیه، باب ۴. عدل، باب ۵. نبوت، باب ۶. امامت، باب ۷. معاد؛ خط: نستعلیق، کا: علی بن اسماعیل حسینی، تا: ۱۲۳۹ق؛ جلد: تیماج قرمز، ۸گ (۱۳۲پ-۱۳۹ر)، اندازه: ۱۶×۲۱سم [ف: ۲۱-۲۷۷]

۳۴. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۳۸۲/۳

آغاز: این چند کلمه در اصول دین است که بر مرد و زن واجب است که بداند تا شیطان او را گمراه و کافر نگرداند؛ **انجام:** چنانکه آنجناب خود اعتراف فرمودند که ما عرفناک حق معرفتک.

مختصر و نگاشته شده برای عوام و به سبکی که همه فهم باشد، با حمله فراوان در اواخر رساله به عرفا و صوفیان که بنا به گفته نگارنده آن، پای از جاده دین بیرون نهاده اند؛ خط: نستعلیق، کا: محمد حسن بن محمد علی سورکی، تا: ۱۲۳۹ق؛ جلد: گالینگور سبز،۸گ(۱۳۳ر-۱۴۱پ)،۱۶سطر، اندازه: ۱۶×۲۲سم [ف: ۱-۵۰۱]

۳۵. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۶۱۶/۱-طباطبائی

آغاز: بسمله الحمد لله علی نواله ... اما بعد پس بدان که اصول دین پنج است؛ **انجام:** از جناب نبوی مرویست که قبر هر روز به آدمیان ندا می‌کند و پنج سخن ادا می‌کند: من خانه تنهائیم با خود انیس بیاورید ... اصحاب عرض کردند ... مونس قبر چیست آن حضرت فرمود تلاوت قرآنست ... و کلمه توحید یعنی لا اله الا الله گنج آن است. صدق الله (دنباله آن افتاده و گویا نزدیک پایان بوده است).

عقاید شیعه است از توحید تا معاد؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۳۹ق؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: فرنگی آهار مهره سفید، جلد:

تیماج یک‌لا قرمز، ۱گ (۱پ-۲پ)، قطع: رقعی، اندازه: ۱۰/۵×۱۵سم [ف: ۲۲-۳۲۵]

۳۶. زنجان؛ امام جمعه؛ شماره نسخه: امجموعه بدون شماره

آغاز: الحمد لله رب العالمین ... امابعد بدانکه شکر منعم واجب است نزد عقلا پس بر صاحب عقل پوشیده و پنهان نمی‌باشد

بی‌کا، تا: ربیع الاول ۱۲۴۱ق [دلیل المخطوطات: ۱-۱۵۶]

۳۷. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه: ۲۴۶۴/۱

آغاز: بسمله، الحمد لله الاول الذی لا آخر له و الآخر الذی لا اول له

خط: نسخ، بی‌کا، تا: محرم ۱۲۴۴ق؛ اهدایی: عسکر شاهی؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: مقوایی روکش تیماج عنابی عطف تیماج زرد، ۱۷گ (۱-۱۸)، ۱۱ سطر (۶×۱۳)، اندازه: ۱۰×۱۷سم [ف: ۴-۱۳۰۴]

۳۸. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه: ۲۴۶۳/۳

آغاز: بسمله، حمد له، تا بعد بدانکه اصول دین پنج است؛ **انجام:** بترتیب بقدر جمیع.

خط: نسخ، کا: اسماعیل بن جمشید بیک، تا: محرم ۱۲۴۶ق؛ اهدایی: وزیری مؤسس؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج تریاکی، ۴۶گ (۸۳-۱۲۹)، اندازه: ۱۰×۱۵سم [ف: ۴-۱۳۰۴]

۳۹. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۲۹۶۵/۱-۱۵/۲۰۵

آغاز: الحمدلله ... بدانکه اصول دین پنج است ۱- توحید ۲- عدل ۳- نبوت ۴- امامت ۵- معاد و توحید عبارت است از اثبات واجب الوجود؛ **انجام:** که کنت کنزاً مخفیا فاحببت ان اعرف فخلقت الخلق لان اعرف

در اعتقادات شیعه شامل پنج «فصل»؛ خط: نسخ، کا: مرادعلی جانی واعظ، تا: ۱۲۴۸ق؛ جلد: گالینگور، ۶گ، ۱۲-۱۷ سطر، اندازه: ۱۱×۱۷سم [ف: ۱-۴۰۷]

۴۰. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه: ۳۲۴۸/۲

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۴۸ق؛ کاغذ: کبود اصفهانی، جلد: تیماج مشکی، ۱۱ص (۹۹-۸۹)، ۱۵ سطر (۶×۱۲)، اندازه: ۱۰×۱۶سم [ف: ۵-۱۵۸۶]

۴۱. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه: ۱۱۰۴/۵

آغاز: بسمله اصول دین پنج است اول توحید یعنی آنکه اعتقاد داشته باشی که خدای تعالی یکیست و شریک ندارد دویم خدا عادل است و ظالم نیست و ظلم نمی‌کند؛ **انجام:** و در هفت سالگی غائب شد.

گفتار کوتاهی است در اصول دین و نام دوازده امام و پدر و مادرشان و فروع دین؛ خط: نستعلیق، کا: محمد رسول بن آقا محمد علی جدید الاسلام، تا: سه‌شنبه ۸ ذیحجه ۱۲۵۰ق؛ مهر: حاج سید سعید؛ کاغذ: هندی، جلد: تیماج قهوه‌ای لایه‌ای، ۵گ (۵۲-۵۷)، ۱۲سطر (۷/۵×۱۳/۵) سطر، اندازه: ۱۱/۵×۱۷/۵سم [ف: ۳-۱۵۲۶]

۴۲. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه: ۱۳۶۶/۳

خط: نسخ، کا: مصطفی بن محمد نحجوانی، تا: ۱۲۵۰ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مقوایی، ۱۵گ (۴۷-۶۱)، ابعاد متن: ۶/۵×۱۲، اندازه: ۱۰/۵×۱۵/۵سم [ف: ۳-۹۴۰]

۴۳. بیرجند؛ دیانی؛ شماره نسخه: ۱۴۸/۱

آغاز: در بیان بعضی مطالب اجمالیه از اصول و عقائد که در خدمت بعضی از اساتید استماع شد

خط: نستعلیق، کا: ابراهیم بن حاجی محمد الکائی ساکن قریه دنیا، تا: ۱۲۵۰ق؛ افتادگی: آغاز؛ جلد: پارچه‌ای، عطف تیماج قهوه‌ای، ۵۱گ (۱ر-۵۲ر)، اندازه: ۱۱×۱۷/۵سم [ف: ۱۱۴]

۴۴. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۳۴۴۵/۱۵

آغاز: این رساله‌ایست در ذکر عقاید دینیه و معارف یقینیه بنحوی که معلوم شود در هر اعتقادی اینکه مخالفش کیست؛ **انجام:** و ممکن است که مراد مع اسمی باشد زیرا که ذکر عیسی در قرآن بسیار است، و أیضاً شارح صحایف

دارای چهار «فصل» در اصول دین و آراء علماء فلسفه و کلام در آنها و گویا این چهار فصل عبارتند از: توحید، نبوت، امامت، معاد که فقط دو فصل اول در نسخه آمده؛ خط: نستعلیق، کا: مهر علی تبریزی، تا: شعبان ۱۲۵۱ق؛ جلد: تیماج مشکی، ۲۰گ (۲۶۸ر-۲۸۷ر)، اندازه: ۱۴×۲۱سم [ف: ۹-۲۳۷]

۴۵. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۲۹۴۹/۱

آغاز: بسمله. و به نستعین. بر ضمایر ارباب عقول و بصایر مخفی نماناد که هیچ فردی از افراد بنی نوع انسان ... بخودی خود موجود نشده ... بالتماس جماعتی از برادران ایمانی و اخلای روحانی چند کلمه ای در باب اصول دین و اصول مذهب بادله اجمالیه آنها بحسب فهم عوام و طاقت ایشان نوشته میشود ... و این رساله مشتمل است بر یک مقدمه و پنج باب؛ **انجام:** و قول بمعاد روحانی که منسوب است بحکمای یونان چون مخالف ضروری دین است کفراست و الحمدلله لاولنا و آخرنا و صلی الله عی نبینا ... و وصیه خیر الوصیین.

در آن از مقدس اردبیلی یاد شده؛ خط: نستعلیق، کا: محمد طاهر بن محمد صالح حسینی مازندرانی، تا: پنج‌شنبه ذیقعده ۱۲۵۲ق، جا: سمنان؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۱۰گ (۱ر-۱۱ر)، ۳۰ سطر (۱۰×۲۰/۵)، اندازه: ۱۶×۲۸سم [ف: ۱۰-۱۸۳۲]

۴۶. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۴۸۸۴/۱-۲۴/۱۹۴

آغاز: عرف الله پس هر که جاهل به امام خود (ع) باشد هر آینه جاهل بخدای خود است قطعاً چنانچه؛ **انجام:** بهیچ وجه من الوجوه نباشد بلکه باقی مانند درآخرت با بقاء الله یعنی مادامیکه خدایتعالی باشد اهل آخرت باشند.

بخشی از رساله‌ای است در اعتقادات، در این بخش مباحث امامت، جبر و تفویض و معاد به صورت کوتاه بحث شده؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۵۳ق؛ افتادگی: آغاز؛ جلد: مقوا، عطف تیماج، ۲۰گ، ۹ سطر، اندازه: ۱۱×۱۵سم [ف: ۱-۴۰۶]

۴۷. بیرجند؛ دیانی؛ شماره نسخه: ۱۶۴/۲

آغاز: و نقص لازم دارد حدوث را و به جهت اینکه اگر از برای او شریکی می‌بود در ازلیت هر آینه واجب باشد که ما بین ایشان
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۸ ربیع الاول ۱۲۵۳ق؛ افتادگی: آغاز؛ جلد: تیماج مشکی بدون مقوا، ۲۸گ (۶۴ر-۹۱پ)، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۱×۱۵سم [ف: ۱۲۵]

۴۸. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۳۳۷۸/۱-۱۷/۱۵۸

آغاز: آنکه حضرت پیغمبر نمی‌بخشیده و حضرت امیر وام ایمن شهادت دادند ... طعن دیگر: آنکه بر سر منبر عبارتی می‌گفت که حاصلش این است که مرا شیطانی است؛ **انجام:** همه مؤمنین راتوفیق سلوک راه حق ونعمت طاعت در دنیا وآسانی عقبات آخرت وخلود در روضه رضوان روزی کند بمنه وجوده تمت
رساله مختصری است در اصول دین مشتمل بر هفت «مقصد» و هر مقصد در چند «فصل»؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ربیع الاول ۱۲۶۵ق؛ افتادگی: آغاز؛ جلد: کاغذی سفید، ۵۰گ، ۱۰ سطر، اندازه: ۹×۱۱سم [ف: ۱-۴۱۲]

۴۹. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۲۷۵۶/۲

آغاز: بدان ایدک الله تعالی فی الدارین که اصول دین پنج است؛ **انجام:** و محبوبترین موجودات یعنی محمد مصطفی و اهل بیت او صلوات الله و سلامه علیه و علیهم اجمعین.
مختصری است در اصول دین پنج‌گانه با اشاره به بعضی از ادله عقلیه، که به‌جهت عوام نوشته شده است؛ خط: نسخ و نستعلیق، کا: محمد باقر بن محمد علی محلاتی، تا: ۱۲۶۷ق؛ جلد: تیماج قرمز، ۱۳گ (۹پ-۲۲ر)، اندازه: ۱۱×۱۶سم [ف: ۷-۳۱۷]

۵۰. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۴۴۷۶/۲

آغاز: مطلب اول در بیان اصول دین است دانکه دین در لغت عربی بمعنی جزا دادن است؛ **انجام:** و با تقصیر مخلد در اتش جهنم است چون جماعتی از حکماء قاصرین است قد تم.
در اصول دین و مذهب است که به صورت علمی و بسیار متین نگارش یافته و گویا مقدمه‌ای بر کتابی در فقه باشد؛ خط: نستعلیق شکسته، بی‌کا، تا: ۱۲۷۵ق؛ کاغذ: فرنگی، ۱۴گ (۷۶-۸۸)، در حاشیه نوشته شده [ف: ۳۶-۴۵۵]

۵۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۹۴۰۸

آغاز: در بیان مبدأ اول تعالی شأنه و اثبات صفات کمال او بهر برهانه بدانکه واجب لذاته؛ **انجام:** اعتماد بقول مخبر صادق است و این وجیزه نه جای تفاصیل آن دارد
رساله مختصری است در اصول پنج‌گانه که به صورت ساده و روان برای عامه مردم و نوسوادان، نگاشته شده است؛ خط: مختلف، بی‌کا، تا: ۱۲۸۴ق؛ افتادگی: آغاز؛ پس از این صفحاتی ضمیمه مشتمل بر: زیارت امام زمان (عج)، قصیده عربی نونیه در مدح امیر مؤمنان (ع) بیت اول آن: «من لی بعاصف شملال یبلغنی ×× الی العزی فیلقینی و ینسانی»، استغاثه‌نامه از صوفیه قادریه، صفحاتی از «اطباق الذهب»، جواب مسائل از قلب و عشق، و گفتارهای صوفیان در تصوف از تاج الدین احمد بن محمد ابن عطاءالله الاسکندری، احادیثی در فضائل حضرت امیر مؤمنان (ع)؛ واقف: شمس الدین پرویزی؛ کاغذ: آهاری نخودی، ۶۶گ، مختلف السطر، اندازه: ۱۱×۱۸سم [ف: ۱۱-۲۴]

۵۲. قم؛ طبسی؛ شماره نسخه: ۳۵۹/۱

آغاز: بسمله درس اول بدانکه بر هر کسی واجب است بوجوب عقلی که اقرار داشته باشد بوجود صانعی از برای این عالم زیرا که عقل هر ذی عقلی حکم کند که مصنوع؛ **انجام:** درس بیستم خلقت فعلی بهشت وجهنم حق وثابت است و همچنین معراج جسمانی و معاد جسمانی ... و هم چنین شق القمر چنانچه قرآن همه ناطق است و اگر دلیل عقل موافق با قرآن و اخبار اهل البیت نشد
۲۰ درس کوتاه است در اصول دین از توحید و نبوت و امامت و معاد به مذاق شیعی، گویا برای طلاب مبتدی نگاشته شده؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۴؛ پس از پایان رساله مطلب کوتاهی است به نقل «منهاج العارفین» به‌نقل از خط شهید جهت رفع بیماری‌ها؛ ۷گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۳/۵×۲۰/۵سم [ف مخ: ۱-۴۶]

۵۳. قم؛ طبسی؛ شماره نسخه: ۷۵۴

آغاز: بسمله و صلی الله علی محمد وآل محمد الطاهرین اما بعد بدانکه اصول دین سه تاست اول توحید دویم نبوت سیم معاد و اصول مذهب دوتاست اول عدل دویم امامت هرگاه کسی انکار کند یکی؛ **انجام:** توفیق در دنیا عطا می‌کند و رستگاری در آخرت پس این مختصریست در اصول دین که از برای عموم همین قدر کفایت می‌کند و السلام علی من اتبع الهدی و علیه التکلان
مختصری است در بیان اصول دین و مطالب مذهبی که در حد فهم عوام باشد شامل مباحث توحید، نبوت، امامت، عدل و معاد؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۴؛ ۵۳گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۳/۵×۲۱سم [ف مخ: ۱-۴۵]

۵۴. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۱۹۹۷

آغاز: بسمله، لفظ اله دلالت بر ذات واجب الوجودی می‌کند؛ **انجام:** که محل ایرادات نبوده خداوند رحمت کند.
خط: نسخ، بی‌کا، تا: اوایل قرن ۱۴؛ کاغذ: کاغذ آهاره مهره فرنگی، جلد: رویه کاغذ ساغری، ۲۶گ، ۹ سطر، اندازه: ۱۱×۱۷/۹سم [ف: ۲-۳۰]

۵۵. مشهد؛ مدرسه آیة الله خوئی؛ شماره نسخه: ۲۳۸

بی‌کا، تا: قرن ۱۴؛ افتادگی: انجام [اوراق عتیق: ۱-۲۴۱]

۵۶. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۳۱۷-۲/۱۳۷

آغاز: بحث شود از اموری که در وجود ذهنی و خارجی محتاج باشند به ماده آن را حکمت طبیعی ... نور دوم در بیان تهذیب اخلاق وتزکیه نفس ناطقه زیرا که شرط تحصیل معرفت؛ **انجام:** زیرا که اعاده نفس حیوانی و خراج جسم اول که معدوم شدند معاد است بعینها پس ظاهر یین از اهل شرح که غفلت از تجرد و بساطت نفس دارند

رساله‌ای است در بیان حکمت الهی با عناوین «نور» شامل مباحث توحید و اثبات واجب الوجود و صفات حق تعالی و نبوت و وحی و امامت و معاد با مذاق و مشرب فلسفی و عرفانی و شیعی. احتمالاً مؤلف از شاگردان ملا علی نوری است در مباحث امامت و نبوت از اخبار و روایات استفاده می‌نماید؛ خط: نستعلیق، کا: مؤلف، تا: قرن ۱۴؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ مصحح؛ در آغاز نسخه یادداشتی است: شجره طوبی و سدرة المنتهی و دو بیت از ملا علی نوری در اول نسخه و اشعاری است با امضای «لمؤلفه»؛ جلد: مقوا، زرد، عطف تیماج، ۱۲۸گ، ۱۷-۱۹ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۰/۵سم [ف: ۱-۴۱۰]

۵۷. چالوس؛ مدرسه امام صادق چالوس؛ شماره نسخه: ۶۶۲/۳

آغاز: بسمله بدان ای بنده خدا که هر کس که بلوغ شرعی برسد از مرد و زن و عقل او صحیح باشد و دیوانه نباشد به منطوق آیه کریمه و ما خلقت الجن و الانس

بی‌کا، تا: رمضان ۱۳۰۱ق، جا: مدرسه دینا؛ جلد: تیماج سیاه، ۱۰گ، اندازه: ۱۱×۱۹سم [ف: ۳۲۱]

۵۸. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ض۱۲۸۰۱

آغاز: بسمله، الحمدلله رب العالمین و صل علی محمد و اله الطاهرین؛ **انجام:** بهمین طرز و قیاس خوفا لاطاله بهمین اکتفا نمود

خط: نستعلیق، کا: کرمانشاهی، احمد، تا: ۱۳۰۳ق؛ کاغذ: نخودی، جلد: میشن [الفبائی: ۵۵]

۵۹. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۴۳۷۳/۵

آغاز: ثنا و درود معبودی را سزاوار است که اشرف؛ **انجام:** نه اینکه اول اراده نماید بعد بجای آورد. قد تمت

خط: نستعلیق، کا: احمد گرجی، تا: صفر۱۳۲۴ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: ابری مقوایی، ۱۵گ (۵۹-۷۳)، ۲۲ سطر (۱۲/۵×۱۹)، اندازه: ۱۸/۵×۲۴/۵سم [ف: ۱۲-۸۳]

۶۰. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۴۱۲۹/۳-۲۱/۴۹

آغاز: بسمله ای طالبان تقوی و پرهیز بدانید هر کس که لفظ انسان بر او صادق است و مکلف است یعنی طفل و دیوانه نیست چه مردان وچه زنان باید اصول دین خود را؛ **انجام:** واحتیاج به زیاده بر این نیست اللهم اجعلنی و اخوانی ... و ولایة علی بن ابی طالب و اولاده المعصومین صلوات الله و سلامه علیهم اجمعین من الان الی لقاء یوم الدین تمت.

رساله کوتاهی است در اصول دین مشتمل بر چند «باب». مؤلف در آن از کتاب «سراج المحافل» خود که در اعتقادات سروده یاد می‌کند و در سال ۱۲۳۴ تألیف نموده است؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: مقوای صورتی عطف گالینگور قهوه‌ای، ۳۵گ، ۱۸ سطور چلیپایی، اندازه: ۱۶×۲۱سم [ف: ۱ -]

۶۱. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه: ۳۵۹۲/۶

آغاز: بدان که اصول دین پنج است اول توحید است و در این اصل پنج اعتقاد است دو اعتقاد از آن‌ها از اصول دین است که به سبب این دو اعتقاد شخص مکلف داخل در دین پیغمبر آخر الزمان می‌شود؛ **انجام:** حضرت فرمود علمی که به ملائکه و انبیا و رسل رسید در آن بداء هست و البته می‌شود شاید که مراد آن باشد که آن چه به ایشان خبر داده می‌شود به عنوان حتم و ایشان به حتم خبر دهند در آن تغییری نمی‌باشد و تغییر از علم مخزون ناشی نمی‌شود که در غیب مکنون است یعنی آن چه را به غیر حتم به ایشان خبر دهند واقعش از ایشان مستور است تا در وقتی که مصلحت باشد به ایشان وحی نماید.

رساله بسیار کوتاهی است در اصول دین که بحث انتظار و ظهور را با شرح بیشتری بررسی کرده و در انتها به بحارالانوار و شرح صحیفه سجادیه ارجاع داده است. احتمال دارد از وحید بهبهانی باشد؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج مشکی، ترنج وسر، ۱گ، اندازه: ۲۲×۳۴سم [ف: ۱-۱۷۰]

۶۲. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۸۷۴۰/۶-۵۸/۱۹۰

آغاز: بسمله، حمدله، اما بعد پس بدانکه اصول دین پنج است اول توحید است دوم عدل است

وجیزه ای است در اصول دین شامل اصول پنج‌گانه؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ ۳گ (۵۲-۵۴)، ۱۰ سطر، اندازه: ۱۰×۱۴سم [ف: ۱-۴۱۱]

۶۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۶۱۱۲

آغاز: بسمله. بدان اهداک الله که چون آدمی قابل علم و مکلف است؛ **انجام:** اقول قولی هذا و استغفر الله لی و لکم قال و لم ...

خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا [رایانه]

۶۴. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۸۹۷۸/۴-۵۹/۱۹۸

آغاز: بسمله، حمدله، فصل بدانکه اول چیزی که بر بنده بالغ و عاقل واجب می‌شود دانستن اصول دین است

رساله کوتاهی است در دانستن واجبات ضروری دین که برای عموم مردم تهیه شده است؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ ۵گ (۶۳-۶۷)، ۹ سطر، اندازه: ۱۰×۱۷سم [ف: ۱-۴۱۴]

۶۵. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۱۰۰

آغاز: مقصد در بیان مباحث متعلقه بفعل باری تعالی شانه و این مقصد مشتمل است بر دوازده مطلب و ...

خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز؛ پاره‌ای از برگ‌ها به خط مؤلف و در مطالب تجدید نظر شده؛ جلد: تیماج قهوه‌ای بدون مقوا، ۱۱۶گ، مختلف السطر، اندازه: ۱۳×۱۹سم [ف: ۱-۱۴۲]

۶۶. مشهد؛ میبدی؛ شماره نسخه: ۲۱۵/۸

آغاز: الامر یا لازم آید صدور فعل از واجب تعالی نه بر موافقت نفس الأمر؛ **انجام:** و بقای وی بعد از مفارقات از بدن و التذاذ وی بکمالات حاصله از علم و عمل ...

در پنج «باب» دارای فصول؛ بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ جلد: دو رو تیماج قهوه‌ای، ۴۸گ (۱۹۶ر-۲۴۳پ)، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۶×۲۵سم [شخصی میبدی: ف: ۱-۱۶۸]

۶۷. مشهد؛ مدرسه خیرات خان؛ شماره نسخه: ۵۵/1

آغاز: بسمله، الحمد لله الذی دل علی وحدانیته جمیع الاشیاء و شهد بعد له ... اما بعد چون عزیز واجب الاحترامی محرک ابراز اجمال اصول عقاید این شرمسار گردید؛ **انجام:** و چند ماه نیز گفته اند و مدت امامت آن حضرت.

رساله کوچکی است در بیان عقاید شیعه؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: فرنگی، ۴گ، ۱۶ سطر (۱۲×۷)، قطع: جیبی، اندازه: ۱۰/۵×۱۵/۵سم [رشت و همدان: ف: ۱۷۸۴]

۶۸. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۵۴۳۴/۱۶

آغاز: بسمله ... اما بعد ایمان واجب است بر هر مکلف؛ **انجام:** هو العزیز الحکیم ...

در کتاب عنوان باب اول در اعتقادات دارد که باید در پنج رکن مرتب شده باشد و رکن اول در بیان توحیدست و می‌رسد تا خاتمه که در امامت است؛ بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج قهوه‌ای یک‌لا، ۶گ (۲۳۱پ-۲۳۶ر)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۱۶-۳۳۷]

۶۹. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۵۴۳۴/۱۷

آغاز: بدانکه اصول دین پنج است؛ **انجام:** و فقهای شیعه همین حکم کرده اند

خط: نستعلیق، کا: علی دوست بن فخرالدین احمد بن شمس الدین، بی‌تا؛ جلد: تیماج قهوه‌ای یک‌لا، ۲گ (۲۳۶ر-۲۳۷پ)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۱۶-۳۳۸]

۷۰. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۷۸۵۷/۲

آغاز: مقدمه در بیان شناختن خدای تعالی و صفات ثبوتیه و سلبیه او به دلیل، نه به تقلید و هر که نداند چیزی از آنها بیرون است از سلسله مؤمنان و در قیامت مستحق عذاب و عقاب؛ **انجام:** الفت تیغ دو سر بر کمر هر که رسد ×× همه از دم بشکافد ز میان یا عباس / در کجائی بخرام ای مه خورشید مصاف ×× چشم دارم به رهت شیر ژیان یا عباس

رساله‌ای است در بیان اصول دین در چند «فصل»؛ بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: پارچه آبی، ۳۷گ (۱۶۵ر-۲۰۲ر)، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۷/۵×۲۲سم [ف: ۲۶-۳۳۷]

۷۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۴۳۹۳/۱۰

آغاز: احتیاج نیست بنابراین پروردگار عالمیان به حکمت کامله آتش را از آب و باد کمتر آفریده؛ **انجام:** اگر پرسند که شفاعت از برای هر فاعل کبیره واقع می‌شود یا از برای کسی که دینش درست و پسندیده باشد و اعتقاد درست بجمیع.

رساله مفصلی است در اصول دین و امامت بر مذهب شیعیان ترتیب یافته به طریق سؤال و جواب در چند «فصل» نامرتب؛ بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ جلد: تیماج، قهوه‌ا ی، ۵۱گ (۱۴۴ر-۱۹۵پ)، اندازه: ۱۷×۲۳سم [ف: ۳۸-۵۲۸]

۷۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۲۱۲۷/۱۲-ف

نسخه اصل: مدرسه نواب ش ۵۸ [این شماره جز این است]؛ رساله در توحید و نبوت و امامت و معاد یا اصول دین؛ بی‌کا، بی‌تا [فیلمها- ف: ۱-۶۴۶]

۷۳. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۵۷۷۵/۳

در پنج اصل و فروع دین (پاکی و نماز)؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: هندی، ۲گ (۱۶پ-۱۸ر)، ۱۷ سطر (۸×۱۸)، اندازه: ۱۵×۲۳سم [ف: ۱۶-۸۸]

۷۴. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۱۰۰۳۱/1

با خطبه عربی به نام «رشحات بحار الایمان و منهاج نجاة الخلان و الاخوان» در دیباچه؛ دارای چهار «فصل» و هفت «اصل» و یک «نتیجه»؛کا: محمد بن صالح، بی‌تا؛ کاغذ: کبود فرنگی، جلد: مشکی تازه، وزیری، ۱۱گ (۱پ-۱۱ر)، ۲۸ سطر (۲۵×۳۰)، اندازه: ۳۴×۴۰سم [ف: ۱۷-۵۲۸]

۷۵. قم؛ مرکز مطالعات؛ شماره نسخه: ۱۰۱۷/۴

آغاز: بسمله، الحمد الله رب العالمین و الصلاة و السلام علی خیر خلقه محمد و آله اجمعین، بدان ای مکلف که اصول دین واجب است بر هر عاقلی ...

مؤلف ضمن بیان اصول دین بعضی از احکام مبتلا به متکلفین را متذکر می‌شود؛ خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج مشکی، ۶گ (۹۳ر-۹۹پ)، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۰×۲۰سم [ف: ۲-۲۷۴]

۷۶. اصفهان؛ ابوالبرکات، رضا؛ شماره نسخه: ۵۸/۹

آغاز: بدان که از برای مبتدی لازم است که دل خود را پیوسته با دل مرشد کامل مقرون تا به وسیله آن جنگ در حبل الوثقی؛ **انجام:** یعنی به آن نحوی که جناب رسالت مآب تسلط و ریاست بر جمیع مکلفین داشت امیرالمؤمنین هم چنین است حتی بر فاطمه و حسنین.

خط: نسخ، کا: محمد بن کربلایی حسین بیرجندی، بی‌تا؛ جلد: تیماج مشکی بدون مقوا، ۸گ (۹۹پ-۱۰۶پ) [سه کتابخانه اصفهان: ف: ۶۰]

۷۷. نجف آباد؛ حججی؛ شماره نسخه: ۸/۴

آغاز: بسمله، اگر ترا پرسند که اصول دین چند است گو پنج، اول توحید یعنی اعتقاد کردن مکلف؛ **انجام:** پس در ذات و صفات محتاج نباشد پس خدای تعالی غنی باشد و الله اعلم.

رساله کوتاهی است در بیان اصول دین و بیان صفات ثبوتیه و سلبیه پروردگار، مطابق با عقاید شیعه امامیه. از ضیاءالدین جرجانی رساله‌هایی به این سبک می‌شناسیم؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲گ (۷۴پ-۷۵ر)، اندازه: ۱۲/۵×۱۹سم [ف: ۲۸]

۷۸. چالوس؛ مدرسه امام صادق چالوس؛ شماره نسخه: ۵۷۳/۵

آغاز: بسمله بدانکه اصول دین پنج است اول توحید یعنی از برای عالم خالص و صانعی است بدلیل اینکه می‌بینیم عالم را که خلق شده است از روی حکمت

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: مقوا زرشکی، ۱۷گ، اندازه: ۱۱×۱۹سم [ف: ۳۱۰]

۷۹. شیراز؛ شاهچراغ؛ شماره نسخه: ۷۷۵/۲

آغاز: بسمله و به نستعین و علیه التکلان-الحمدلله رب العالمین ... اما بعد این چند کلمه‌ایست بجهت اطفال مکتبی که مبتدی اند در امر دینشان از اصول دین و فروع دین؛ **انجام:** آنچه موجود است- مگر با رطوبت یا نجس ملاقات کنند که آنوقت آنها هم نجس میشوند.

خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: نخودی کم رنگ، جلد: مقوا با تیماج قهوه‌ای، ۹گ، مختلف السطر، اندازه: ۱۱×۱۷/۵سم [ف: ۱-۲۴۳]

۸۰. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۹۸۷۴/۱

بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج سبز تیره ضربی، بیاضی بغلی، ۱۱ سطر (۵/۵×۱۱)، اندازه: ۹×۱۴سم [ف: ۱۷-۴۹۸]

۸۱. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۱۵۷۲۲

آغاز: آنکه حکم کرد بسوختن فحاه سلمی با آنکه پیغمبر صلعم نهی فرمود از سوختن مردم گفتند لایعذب بالنار؛ **انجام:** که از چرک پاک گردد و بهمین سبب صلاحیت معاشرت و مصاحبت بما اهل

رساله‌ای است در اصول دین که شامل مباحث دینی و کلامی راجع به عدل و نبوت و معاد است در چند «مقصد». رساله حاضر به دلیل افتادگی از ابتدا و انتها شامل مقصد ثانی در عدل، مقصد سوم در نبوت حضرت خاتمة الانبیاء در چند «مبحث» و مقصد چهارم در امامت در چند «مطلب» می‌باشد؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ مهر: «خاک قدم امام ...» (بیضی)؛ کاغذ: اصفهانی نخودی، جلد: تیماج اناری یک‌لا ساده، ۳۲گ (۳۹-۷۰پ)، ۱۷ سطر (۶/۵×۱۳/۵)، اندازه: ۱۲×۱۸سم [رایانه]

۸۲. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۱۵۶۰۵

آغاز: بسمله. الحمدلله ... بدانکه ای مکلف اصول دین واجب است بر هر عاقلی و بالغی که بدلیل عقل؛ **انجام:** سیم ذکر گفتن چهارم بسیار نایستادن پنجم برداشتن

رساله بسیار مختصری است در اصول دین و انتها نیز از فروع دین هم مطالبی دارد؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ مجدول؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: تیماج قهوه‌ای تیره مقوایی، ترنج و سرترنج و لچک با گل و بوته، اندرون جلد تیماج اناری، ۲ص (۱۷۳-۱۷۴) (قهقرا)، ۲۷-۲۸سطر (۷×۱۴/۳)، (۷×۱۴/۸)، اندازه: ۱۰/۵×۲۰/۵سم [رایانه]

۸۳. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۷۹۳۷/۳

در اصول دین و پاکی نماز، در آن از شرح مختصر وقایه یاد شده است، نظم هم در آن هست؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ عنوان شنگرف؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج تریاکی مقوایی با پوشه، ۲۰ سطر (۷/۵×۱۲)، قطع: بغلی، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف: ۱۶-۷۴۴]

۸۴. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه: ۲۲۳۰

آغاز: انسان با نشست و برخاست اختیاری او و ضدش عجز است؛ **انجام:** بنی امیه منع می‌کردند اظهار فضائل علی را.

مقام دوم آن در نبوت مشتمل بر «فاتحه» و چهار «رکن»، و مقام سوم در امامت مشتمل بر دوازده «اصل» است؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ اهدایی: وزیری مؤسس؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: مقوایی با تیماج آلبالویی، ۲۰۳گ، ۱۴ سطر (۶×۱۲)، اندازه: ۱۱×۱۸/۵سم [ف: ۴-۱۲۱۰]

۸۵. همدان؛ مدرسه غرب؛ شماره نسخه: ۱۰۳۳۵

آغاز: چون این قسم از انکشاف مخصوص انبیاء و ائمه است و از ابوذر و مثل او متصور نیست فرمود که چنان عبادت کن که گویا بآن مرتبه رسیده ای چنانچه رویت در تتمه سخن بهمین معنی است؛ **انجام:** و من جمیع آن لغتها را می‌دانم و در آن شهرها و در ما بین آن شهرها خدا را حجتی و امامی نیست بغیر از من و برادرم و ما حجت خدائیم بر ایشان تمت کتاب.

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ اندازه: ۱۳×۱۹سم [رشت و همدان: ف: ۱۶۰۲]

۸۶. زنجان؛ اخوان زنجانی-جلیل؛ شماره نسخه: بدون شماره

بی‌کا، بی‌تا [میراث اسلامی: ۵-۶۱۸]

۸۷. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۶۳۷۸

آغاز: بدانکه ذات هستی که هستی ذاتی است در حد ذات از عدم و شوایب عدمیه بالمره مبر است

بیان اصول اعتقادی (توحید، نبوت، امامت) به‌روش باطنیان و اسماعیلیه چنان‌که از اشاراتی که به اهل ظاهر و باطن نموده و مبلغین را سه طایفه معانی و ابواب و امام می‌داند و وسایط را سه طایفه ارکان و نقباء و نجباء می‌شمارد، با شواهدی از آیات و بعضی از احادیث و عناوینی چون «لمعه، نور، مصباح» در این نسخه فقط چند برگی از اثبات توحید موجود است؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: مقوایی عطف تیماج قهوه‌ای، ۳۲گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: ۱۶-۳۳۶]

۸۸. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۰۰۹۷/۲

آغاز: از اصول دین شنو کان پنج آمده در عدد؛ **انجام:** و در این صورت بنا را بر چهار می‌کند.

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۷ص (۵-۲۲)، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۶×۲۲سم [ف: ۳۲-۱۲۰]

۸۹. زنجان؛ اخوان زنجانی-جلیل؛ شماره نسخه: بدون شماره

بی‌کا، بی‌تا [میراث اسلامی: ۵-۶۱۸]

۹۰. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۹۵۲۰/۷

آغاز: بسمله. حمدله. و الصلوة و السلام علی خیر خلقه محمد و عترته اجمعین اما بعد بدانکه اول چیزی که واجب است بر بندگان که عاقل و بالغ باشند ایمان است و قواعد آن بنوعیست که در چهار فصل مذکور

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج قهوه‌ای یک‌لا، ۲گ (۱۷پ-۱۹پ)، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۱/۵×۱۶سم [ف: ۳۰-۱۹۱]

۹۱. قم؛ موقوفه میرزا ابوطالب قمی؛ شماره نسخه: ۱۳/۵

آغاز: چنین گوید مؤلف این کلام اقل انام منصور ... که این

کتابی است در بیان اصول دین و ارکان اسلام و مشتمل بر دو قسم است؛ **انجام:** ادا می‌کنم زکات واجب مال تقرب به خدا و الحمدلله.
از منصور؛ خط: نستعلیق، کا: راشد بن صباح قدمی، بی‌تا؛ تملک: میرزای قمی در اصفهان؛ جلد: تیماج مشکی، ۸گ (۲۶۹ر-۲۷۷پ) [جنگ: ۱-۴۹۴]

۹۲. شیراز؛ شاهچراغ؛ شماره نسخه: ۳۴۲/۴

آغاز: هو الله تعالی-ب-بدانکه اصول دین پنج است اول وحید؛ **انجام:** حاکم شرع و مؤمنین برفع ضرر او را از زوجه بکنند و نگذارند باو بد سلوکی کند. من میرزا ابوالقاسم سلمه الله.
شامل اصول دین است و آخر آن چند سئوال و جواب فقهی نوشته شده. احتمال دارد مؤلف آن همان حسن بن محمد باشد؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: سفید، جلد: مقوا با تیماج قهوه‌ای، اندازه جلد، ۳گ، ۵ص، ۱۷ سطر (۱۵/۵×۱۸) اندازه: ۱۵×۲۲سم [ف: ۲-۳۹۴]

۹۳. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۱۰۸۴۳/۹

آغاز: الحمدلله رب العالمین و العاقبة للمتقین و الجنة للموحدین و النار للملحدین و صلی الله علی محمد ... الدین. اما بعد چنین گوید این ذره بیمقدار تراب اقدام مؤمنین و مؤمنات که ای برادران و خواهران ایمانی و روحانی که جناب اقدس الهی ما و شما را خلق کرده؛ **انجام:** امر به قتل ایشان فرمود و جناب امیرالمؤمنین در عصر خود جمعی از ایشان را بدود هلاک نمود. و السلام علی من اتبع الهدی
کامل؛ خط: نستعلیق، کا: حسین خان گرایلی ولد میرزا محمد گرایلی ملقب به فقیره، بی‌تا؛ جلد: تیماج مشکی ضربی، با ترنج و سرترنج، ۱۱گ (۱۰۳پ-۱۱۳پ)، ۱۴ سطر (۸×۱۵)، اندازه: ۱۴×۲۱/۵سم [ف: ۲۰-۴۱۰]

۹۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۶۱۲۷

آغاز: و این در پنج باب می‌شود؛ **انجام:** البعرة تدل علی البعیر ...
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز وانجام؛ قطع: رقعی [رایانه]

۹۵. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۷۴۸۱

آغاز: بر بیان اصول دین بر وفق اصول مذهب جعفری که واجب است بر هر مکلف که آنها را بداند؛ **انجام:** و این خالی از اشکال نیست و ایضا باید ... است که ایمان بر چند قسم است
خط: نستعلیق خوش، بی‌کا، بی‌تا؛ قطع: رقعی [رایانه]

۹۶. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۷۵۰۲ ض

بی‌کا، بی‌تا [د.ث]

۹۷. اراک؛ دهگان؛ شماره نسخه: ۱۳۵/۳۷

مطلبی در ...؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ اشعار دو ستونی و سه ستونی؛ کاغذ: نخودی آسمانی، جلد: تیماج مشکی مقوایی، ۴گ (۷۶۱-۷۶۴پ)، قطع: وزیری، اندازه: ۱۵×۲۲سم [ف: ۱-۱۶۳]

● **اصول الدین = اثبات معاد** / کلام و اعتقادات / فارسی

osūl-e dīn = esbāt-e ma‘ād

رساله‌ای مفصل در اصول پنج‌گانه دین و معتقدات امامیه که در پنج «باب» و هر کدام در چند «فصل» تنظیم شده است؛ باب پنجم در اثبات معاد و شامل یازده «فصل» است.
آغاز: بسمله در اثبات معاد است و بیان مقدمات آن و توابع آن از وقت مرگ تا انقضای امرعالم و در آن چند فصل است

همانند:

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۰۱۷۴/۳

آغاز: برابر؛ **انجام:** بهترین نعمتهای اهل بهشت آنست که حوریان بای ایشان خوانندگی می‌کنند ... و تمجید و تقدیس
در نسخه آمده که شاید متمم رساله قبل (هدایة العالمین عزیز الله مجلسی) باشد؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: جمادی الثانی ۱۱۲۶ق؛ افتادگی: انجام؛ ۴ص (۱۵۳-۱۵۷)، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۲۱/۵سم [ف: ۳۲-۲۰۶]

۲. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه: ۲۴۱۸/۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** و بدرستی که حق تعالی در روز قیامت مبعوث میگرداند همه بندگان خود را و کنیزان خود را در یک عرصه که دیده همه نفوز می‌کند و صدای داعی را همه میشوند و حشر می‌کند شبها و روزها ...
از انتها ناقص و تنها باب پنجم (اثبات معاد) را دربردارد؛ خط: نستعلیق، کا: محمدرضا بن رجبعلی نوبری سرابی (ساکن تبریز)، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ ۵۵گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۷×۲۲سم [ف: ۱-۱۷۱]

● **اصول الدین** / کلام و اعتقادات / فارسی

osūl-e dīn

رساله‌ای است در کلام شیعی با استفاده از آیات و روایات و ادله عقلی شامل بحث اثبات الواجب و نبوت، امامت و معاد، با عناوین «مقصود» و«مطلوب». از کتاب «نفحات الانس» نقل می‌کند. پس از بحث معاد مطلبی درباره توبه و امر به معروف و نهی از منکر دارد. سبک مباحث رساله مشابهت دارد به «الباب الحادی عشر» علامه حلی. شاید ترجمه آن باشد.
آغاز: بسمله و به نستعین، حمداً لربی و شکرا مطلوب هر چه موجود است از دو وجه بیرون نیست هستی اش از ذات است یا از غیر، اول را واجب الوجود خوانند و دوم ممکن نامند
انجام: که امر به معروف فرض عین است برین حمل کنند و آنچه ازو ظاهر شود که فرض کفایه است بر اعمال ید اللهم ارنا الحق حقاً و ارزقنا اتباعه و ارنا الباطل باطلاً و ارزقنا اجتنابه و الصلوة علی ختم الرسالة و فاتحة الکتاب الهدایة محمد وآله الطاهرین

همانند:

۱. تهران؛ ادبیات؛ شماره نسخه: ۷۰/۱۶ ـ د

آغاز و انجام: برابر

خط:نستعلیق،بی‌کا،تا: ۹۹۹ق؛ ۱۲گ (۲۳۶پ-۲۴۸پ) [ف: ۱-۳۰]

۲. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۱۶۳۲-۹/۱۸۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: پنج‌شنبه ۲۶ محرم ۱۲۹۲ق؛ مصحح؛ جلد: مقوا، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۰/۵×۱۵/۵سم [ف: ۱-۴۰۷]

● **اصول الدین (ارجوزة)** / کلام و اعتقادات / عربی

uṣūl-ud-dīn (urjūza)

کرمانی، محمد کریم بن ابراهیم، ۱۲۲۵-۱۲۸۸ قمری

kermānī, mohammad karīm ebn-e ebrāhīm (1810-1871)

در خداشناسی و حکمت. با عناوین «باب» و «فصل»: باب ۱. اثبات الصانع، در چند فصل: فی اثبات حدوث العالم و وجود الصانع، فی اثبات وجود القدیم ...؛ باب ۲. بیان مراتب التوحید، در چند فصل: فی تقسیم مراتب التوحید، فی شرح توحید الذاتی، فی شرح توحید الصفات ...

آغاز: بسمله.الحمدلله العلی الاعظم ×× ذی الجبروت و الجلال الاکرم / رب تعالی شأنه الجلیل ×× لیس له فی قدسه عدیل

[ابراهیمی ۳۶۱: نشانی ۲ چ]

۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۹۳۶۳

آغاز: برابر؛ **انجام:** فلم یغادر من صغیره و لا ×× کبیرة الا و فیه فصلا.

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۵۷ق؛ اهدایی: خادم الحجة مرحوم علامه حاج شیخ محمود حلبی متوفی ۱۴۱۸ق [رایانه]

۲. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه: ۲۶۹/۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** ... و ماله و ما به جماله ...

خط: نسخ پخته، بی‌کا، تا: ۱۲ شوال ۱۲۸۵ق؛ ۴گ (۶۹پ-۷۲پ) [ف: ۱-۱۴]

۳. مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه: ۳۱/۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** فهو هو العلم الخفی الکامن ×× عن درک ابصار العباد بائن / و لم یغادر من صغیرة و لا ×× کبیرة الا علیه قد علا

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ جلد: چرم سیاه، ۱۵گ (۲پ-۱۶ر)، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۴×۲۱سم [مؤید: ۱-۶۳]

● **اصول الدین (ارجوزة)** / کلام و اعتقادات / عربی

uṣūl-ud-dīn (urjūza)

جواهری بروجردی، علی بن احمد، -۱۴۱۵ قمری

javāherī borūjerdī, ‘alī ebn-e ahmad (- 1995)

تاریخ تألیف: چهارشنبه ۲۵ صفر ۱۳۹۹ق؛ محل تالیف: بروجرد

ارجوزه‌ای در ۵۰۷ بیت که اصول دین پنج‌گانه شیعه را با اختصار به نظم کشیده است. این ارجوزه همان مقدمه منظومه «الفقه المنظوم» جواهری است که جداگانه تدوین شده است.

آغاز: الحمد لله القدیر الهادی ×× الخالق الرازق للعباد / موجد هذا العالم العظیم×× و واجب الوجود و القدیم

انجام: و آله الاطهار انوار الدجی ×× و من بهم صبح الدجی تبلجا / و اللعن من رب العباد العالم ×× علی الذی عاداهم و الظالم

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۵۵۰/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ معرب، کا: جواهری، بی‌تا؛ جلد: گالینگور قرمز، ۵۱گ (۱-۵۱)، ۱۰ سطر، اندازه: ۱۷×۲۲سم [ف: ۲-۱۷۹]

← اصول الدین (ترجمه) ← شرایع الدین

● **اصول الدین (ترجمه)** / کلام و اعتقادات / فارسی

usūl-ud dīn (t.)

؟ تبریزی، محمد بن محمد، ق۱۳ قمری

tabrīzī, mohammad ebn-e mohammad (- 19c)

وابسته به: حیاة النفس فی حظیرة القدس = رسالة فی اصول الدین؛ احسائی، احمد بن زین الدین (۱۱۶۶-۱۲۴۱)

اهدا به: محمد تقی میرزا

تاریخ تألیف: شنبه ۱۴ جمادی الاول ۱۲۳۶ق؛ محل تألیف: کرمانشاه

ترجمه اصول دین شیخ احمد بن زین الدین احسائی به نام محمد تقی میرزا در یک «مقدمه» و پنج «باب» و یک «خاتمه» و گویا از محمد بن محمد تبریزی است.

تهران؛ دانش‌سرای عالی-کتابخانه میرزا عبدالعظیم خان قریب گرکانی؛ شماره نسخه: ۱۲۶/۱

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳، قطع: ربعی [نشریه: ۵-۶۴۳]

● **اصول الدین (ترجمه)** / کلام و اعتقادات / فارسی

usūl-ud dīn (t.)

حسینی، محمد علی، ق۱۳ قمری

hoseynī, mohammad ‘alī (- 19c)

وابسته به: اصول الدین = شرایع الدین = رسالة الرضا الی المامون = اتمام الشریعة = ما لا یسع جهله؛ علی بن موسی (ع)، امام هشتم (۱۵۳-۲۰۳)

ترجمه تحت اللفظی است از رساله اصول الدین منسوب به حضرت رضا (ع).

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۲۱۳۴/۲

آغاز: الحمدلله و سلام علی عباده ... چون اعتقاد بحقایق ایمان امری است که بر هر فردی از افراد انسان واجب و لازم است؛ **انجام:** و اشتغال بملاهی مانند غنا و آلات آن و مصر بر گناهان، تا اینجا بود کلام حضرت ...

خط: نستعلیق، کا: احمد علی، تا: ۱۲۶۵ق، جا: لکهنو؛ مجدول؛ جلد: مقوایی عطف تیماج مشکی، ۶گ (۲۳ر-۲۹ر)، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۴سم [ف: ۶-۱۴۶]

● **اصول الدین (ترجمه)** / کلام و اعتقادات / فارسی

usūl-ud dīn (t.)

وابسته به: الفصول النصیریة فی الاصول الدینیة = فصول اعتقادی = فصول العقائد = اصول الدین = الفصول فی الاصول؛ نصیرالدین طوسی، محمد بن محمد (۵۹۷-۶۷۲)

احتمالاً ترجمه «الفصول النصیریة» باشد که نام دیگر آن «اصول الدین» است. به هر صورت باید ترجمه یکی از اصول اعتقادی خواجه نصیر باشد.

اصفهان؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۲۴۶/۱۸

خط: نسخ، بی‌کا، تا: شوال ۱۲۶۸ق؛ افتادگی: آغاز؛ کاغذ: سپاهانی آهار مهره [نشریه: ۱۱-۹۳۳]

● **اصول الدین علی وفق اصول المذهب** / کلام و اعتقادات / عربی

usūl-ud dīn ʻalā wifq-i usūl-il maḏhab

استرآبادی، محمد جعفر بن سیف الدین، ۱۱۹۸-۱۲۶۳ قمری

estarābādī, mohammad jaʻfar ebn-e sayf-od-dīn (1784-1847)

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۰۹۶۹/۲

خط: نسخ، کا: نجفعلی انجدانی، تا: نیمه قرن ۱۳ [میراث شهاب: س۹ش۲-۳۵]

● **اصول دین عیسوی** / ادیان و مذاهب / فارسی

osūl-e dīn-e ʻīsavī

اوانوس

avānūs

تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۲۶۲۰

آغاز: لازم دانست کمترین اوانوس خلیفه عبدالمسیح که اصول دین عیسوی و فروع آن را نقل نماید؛ **انجام:** و نقل پیغمبران به تمام عمل نموده است.

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ مجدول و مطلا؛ کاغذ: کاغذ فستقی، جلد: میشن لایی قرمز مغزی تریاکی، ۶۱گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۲/۳×۱۸/۹سم [ف: ۲-۳۱]

● **اصول دین قرآنی = برهان عرفانی = نخبة القرآن** / عرفان و تصوف / فارسی

osūl-e dīn-e qorʼānī = borhān-e ʻerfānī = noxbat-ol-qorʼān

احمدی، علی اکبر بن حسینعلی، ۱۳۰۷ق-۱۴ قمری

ahmadī, ʻalī akbar ebn-e hoseyn-ʻalī (1890-20c)

این کتاب افادات مجلسی حاج شیخ ابراهیم تهرانی در معارف و عقاید است که از سال ۴۹-۱۳۴۵ق در شب‌های دوشنبه برای جمعی از مؤمنین ایراد کرده است. علی اکبر احمدی که از حاضرین مجلس بوده گفتار و تقریرات لفظی وی را کلمه به کلمه نوشته و در دو جلد مدون داشته و مقدمه و فهرست مندرجات را نگاشته است و به نام‌های «برهان عرفانی» و «نخبة القرآن» و «اصول دین قرآنی» نامیده است. در مقدمه کتاب را چنین معرفی کرده است: «این مجموعه یک اصول الدین است قرآنی همگانی صدراً و ذیلاً عرفانی و هم عوامانی (کذ) لذا تمنای از مطالعه‌کنندگان آن است که با حال طفره و تفرقه مطالعه نفرمایند زیرا ممکن است که یک مطلب قسمتی از آن گفته شده در جائی (کذ) و قسمتی دیگر در جای دیگر» تا آنجا: «در حقیقت غایت این مجموعه همانا فهمیدن و فهمندن (کذ) این بوده که خدا لطیف است».

۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۸۵۲۹

آغاز: الحمدلله رب العالمین و الصلوة و السلام علی نسخة الفردانیة؛ **انجام:** که بدان که می‌پروردم روئیدم

خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، تا: ۲۹ صفر ۱۳۷۴ق؛ واقف: علی اکبر احمدی. تاریخ وقف: ۲۳ تیر ۱۳۳۶؛ کاغذ: مشقی، جلد: مقوا عطف و گوشه‌ها میشن خرمایی، ۴۱۰گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۸×۲۲سم [ف: ۱۱-۲۶]

۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۹۵۶۲

آغاز: مراتب علمی بشر با برهان عقل مفهوما. مرتبه اول شاگردان کلاس‌ها که فی الجمله بخواندن؛ **انجام:** لانها ایضا من الاثار، درین نسخه عکس با ترجمه ااحوال شیخ مذکور و هم عکس تقریر نویس درج شده

کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ این نسخه دنباله گفتار شیخ تهرانی مذکور و به مانند جلد دوم است که تقریر نویس این بخش را «نخبه قرآنی» نامیده است؛ تاریخ وقف: مرداد ۱۳۴۵؛ کاغذ: مشقی بیاضی شکل، جلد: مقوا عطف میشن سرخ، ۲۷۵گ، اندازه: ۱۷×۲۲سم [ف: ۱۱-۲۷]

۳. شیراز؛ خانقاه احمدیه؛ شماره نسخه: ۲۷۰

کاتب = مؤلف، بی‌تا [نشریه: ۵-۲۲۸]

● **اصول دین (مختصر)** / کلام و اعتقادات / فارسی
osūl-e dīn (mx.)
استرآبادی، محمد جعفر بن سیف الدین، ۱۱۹۸-۱۲۶۳ قمری
estarābādī, mohammad ja'far ebn-e sayf-od-dīn (1784-1847)
رساله بسیار مختصری است که فقط به بیان اصول دین و واجبات اعتقادی آن پرداخته است.

۱. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۴۴۲۵/۳
آغاز: الحمدلله علی نواله ... اما بعد پس می‌گوید خادم بساتین مذهب جعفری ... این رساله‌ای است در بیان اصول دین بر وفق مذهب جعفری؛ **انجام:** به شفاعت پیغمبر یا امام یا یکی از مومنان از جهنم بیرون می‌آورد و ابه اعراف یا بهشت می‌برد
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ جلد: تیماج مشکی ضربی بدون مقوا، ۲گ (۶۸ر-۶۹ر)، اندازه: ۱۵×۲۰/۵سم [محدث ارموی مخ: ۱-۱۵۱]

۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۷۳۶۳
آغاز: بسمله الحمدلله علی نواله و الصلوة و السلام علی محمد و اله اما بعد بدانکه اصول دین پنج است اول توحید؛ **انجام:** فیقال هذا القول فی ذلك القول و بالجمله لاشکال فی تلك الاطلاقات علی صاحب البصیرة
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۴۰ق، ضمیمه نسخه ش ۲۷۳۵۹ [رایانه]

● **اصول دین (مختصر)** / کلام و اعتقادات / فارسی
osūl-e dīn (mx.)
حسینی قزوینی، محمد تقی بن امیر مؤمن، -۱۲۷۰ قمری
hoseynī qazvīnī, mohammad taqī ebn-e amīr mo'men (- 1854)
رساله‌ای است بسیار مختصر در بیان اصول دین.

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۳۶۱۰/۱
آغاز: بدانکه اصول دین پنج است اول توحید که اقرار است به یگانگی خدای تعالی؛ **انجام:** نور عطاکننده و صاحب الزمان علیه السلام شفاعت کنند و به درجات عالیه رساننده است.
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۴؛ در سه برگ اول دعای دفع وبا به نقل از کتاب سعادات ابن طاووس به سال ۱۳۲۱ آمده؛ ۳گ (۳ر-۵ر)، ۱۱ سطر، اندازه: ۱۱×۱۷سم [محدث ارموی مخ: ۱-۱۵۱]

● **اصول دین (مفصل)** / کلام و اعتقادات / فارسی
osūl-e dīn (mofassal)
حسینی قزوینی، محمد تقی بن امیر مؤمن، -۱۲۷۰ قمری
hoseynī qazvīnī, mohammad taqī ebn-e amīr mo'men (- 1854)
رساله‌ای است مفصل‌تر از رساله قبل در بیان اصول دین.

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۳۶۱۰/۲
آغاز: الحمد لله کماهو اهله فی عزجلاله و افضل الصلاة و السلام علی خیر خلقه محمد و آله بعد بدانکه نماز افضل اعمال است؛ **انجام:** و لیس طالب الدین من خبط و لا من خلط و لاحول و لاقوة الا بالله العلی العظیم ذلک فضل الله یؤتیه من یشاء.
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۴؛ ۱۵گ (۵پ-۲۰ر)، ۱۱ سطر، اندازه: ۱۱×۱۷سم [محدث ارموی مخ: ۱-۱۵۲]

● **اصول الدین (مختصر)** / کلام و اعتقادات / فارسی

تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۱۵۹۴۷
بی‌کا، بی‌تا؛ انتقالی از سازمان مدارک فرهنگی؛ اندازه: ۱۲۵×۱۸۵سم [رایانه]

← اصول دین منظوم ≻ آب حیات (منظوم)

● **اصول الدین (منظومة)** / کلام و اعتقادات / عربی
uṣūl-ud-dīn (mnz.)
اوحدالدین کرمانی، حامد بن ابی الفخر، ۵۶۱-۶۳۵ قمری
awhad-od-dīn-e kermānī, hāmed ebn-e abe-l-faxr (1166-1238)

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۴۴۱/۲۴-ف
نسخه اصل: بایزید ولی الدین ش ۱۸۱۹؛ بی‌کا، تا: قرن ۹؛ با رباعی‌هایی از جامی و بندی از منطق الطیر؛ ۳گ (۱۳۱-۱۳۴) [فیلمها- ف: ۱-۴۷۵]

● **اصول الدین (منظومه)** / کلام و اعتقادات،شعر / عربی
uṣūl-ud-dīn (mnz.)
علی بن ماجد
'alī ebn-e mājed
منظومه‌ای است در اعتقادات مشتمل بر ۱۶ بیت.
آغاز: الحمد لله الذی دل علی ×× وجوبه وجود حمله الملا

یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه: ۱۹۷۲/۱۲
آغاز: برابر

بی‌کا، تا: با تاریخ ۹۱۸ق؛ مصحح، محشی؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: مقوایی روکش کاغذ ابری عطف تیماج قرمز، ۶گ (۱۸۰-۱۸۶)، اندازه: ۱۲×۱۷سم [ف: ۳-۱۱۱۲]

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۲۲۹۰/۹

نسخه اصل: همان نسخه بالا [عکسی ف: ۶-۳۳۴]

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۲۴۲۰/۱۳-ف

نسخه اصل: همان نسخه بالا [فیلمها- ف: ۱-۶۸۱]

● **اصول دین منظوم = منظومه در عقاید** / کلام و اعتقادات / فارسی

osūl-e dīn-e manzūm = mnz. dar ʻaqāyed

نیریزی، قطب الدین محمد، ۱۱۰۰-۱۱۷۳ قمری

neyrīzī, qotb-od-dīn mohammad (1689-1760)

منظومه‌ای در بیان اصول دین بنا بر مذهب شیعه امامیه در ۱۰۰ بیت. در آن از «نظم اللالی و المرجان و الیاقوت» از تألیفات خود یاد کرده است.

آغاز: بنام آنکه رب العالمین است ×× شناسائیش اصل اصل دین است / توانایی که مجموع دو عالم ×× زمین و آسمان و عرش اعظم

[الذریعة ۸۰/۲۳ ش ۸۰۸۷]

۱. شیراز؛ شاهچراغ؛ شماره نسخه: ۴۶/۲

آغاز: برابر

خط: نسخ، کاتب = مؤلف، تا: قرن ۱۲؛ ۵گ (۲پ-۷ر)، اندازه: ۱۸×۲۳/۵سم [ف: ۳-۹۴]

۲. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه: ۱۵۵۶/۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** مدد فرما به قطب الدین محمد ×× که گردد حشر با آل محمد.

خط: نسخ، کا: محب علی کاظمینی، تا: صفر ۱۲۳۶ق؛ کاغذ: آهار مهره، جلد: تیماج مشکی، ۶ سطر (۱۰×۱۵) سطر، اندازه: ۱۵×۲۰سم [ف: ۴-۲۱۰۹]

۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۸۲۶۲/۲۸

آغاز: برابر؛ **انجام:** مدد فرما بقطب الدین محمد ×× که گردد حشر با آل محمد

خط: نسخ، کا: احمد وقار شیرازی، تا: ۱۲۹۷ق؛ جلد: تیماج قرمز، مجدول گرهی زرین، ۲گ (۲۵۲پ-۲۵۳ر)، ۲۶ سطر، اندازه: ۲۱×۳۵سم [ف: ۲/۲۷-۴۲]

۴. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۸۲۳۵/۲-۵۶/۸۵

آغاز: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ ۴گ (۱۴-۱۷)، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: ۱-۴۱۶]

● **اصول دین (منظوم)** / کلام و اعتقادات / فارسی

osūl-e dīn (manzūm)

نوری، ملک

nūrī, malek

مثنوی است در بیان اصول پنج‌گانه اعتقادات شیعه.

قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۳۰۶۹/۲-۱۶/۷۹

آغاز: هرکه را بر سر هوای لؤلؤ لالاستی ×× طبعش این نظم گهر را طالب وجویاستی / از اصول دین شنو کان پنج آمد درعدد ×× اولین توحید کان اصل اصول ماستی؛ **انجام:** قاریا چون زین مراتب بهره ای گیری بگو ×× جای داعی درریاض جنة المأواستی / دارم امید از مصنف این که گوید روز حشر ×× ملك نوری یکی از دوستان ماستی

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ جا: طهران؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۸گ، ۱۱ سطر، اندازه: ۱۶×۲۰سم [ف: ۱-۴۱۶]

● **اصول دین (منظوم)** / کلام و اعتقادات / فارسی

osūl-e dīn (manzūm)

زکی، محمد بن عبدالصمد، ق۱۳ قمری

zakī, mohammad ebn-e ʻabd-os-samad (- 19c)

یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه: ۳۵۵۶/۸

کا: محمد ابراهیم، تا: ذیحجه ۱۲۰۹ق؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: مقوایی روکش کاغذ آبی عطف پارچه، ۳ص (۸۹-۸۷)، ابعاد متن: ۸×۱۶، اندازه: ۱۳/۵×۱۸/۵سم [ف: ۵-۱۶۹۵]

● **اصول الدین (منظوم)** / کلام و اعتقادات / عربی

osūl-ed dīn (manẕūm)

استرآبادی، محمد جعفر بن سیف الدین، ۱۱۹۸-۱۲۶۳ قمری

estarābādī, mohammad jaʻfar ebn-e sayf-od-dīn (1784-1847)

چاپ: ۱۲۵۶

۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۰۸۶۸

آغاز: بسمله، هر که را در سر هوای لولو لالا بود؛ **انجام:** جانشین مصطفی خلق را جملگی رهبر بود

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳، اهدایی رهبری، خرداد ۱۳۷۳؛ کاغذ: نخودی، جلد: مقوا [رایانه]

۲. تهران؛ چهل ستون؛ شماره نسخه: ۳۱۳/۲

بی‌کا، بی‌تا [چند نسخه-ف: ۳۸۲]

● **اصول دین (منظوم)** / کلام و اعتقادات / فارسی

osūl-e dīn (manzūm)

نوری فشارکی، محمد علی بن زین العابدین، ق۱۴ قمری
nūrī fešārakī, mohammad ʻalī ebn-e ziyn-ol-ʻābedīn (-20c)

منظومه‌ای است ناتمام در اصول دین شامل مباحث توحید و نبوت و ...، با عناوینی چون: اتحاد ذات و صفات، فی التوحید و آیاته، فی الحکایة الجدیة و التوحید، فی بیان من عرف نفسه فقد عرف ربه، فی وجوب اللطف و بعث الرسل، فی یوم المبعث، در بیان دنباله دین احمدی است، فی بیان تتمیم السابق فی واقعة الزمان (که دراین قسمت از برپایی مجلس شورای ملی بدگویی می‌کند) فی غیبة حجة العصر و بعض سر غیبته، در بیان احوال خود (که می‌گوید شعر را در ۵۰ سالگی سروده است) فی الاعتذار الی الله، فی تنبیهات حال الاحتضار.

قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۱۵۹۶/۴-۹/۱۴۶

آغاز: بسمله اتحاد ذات و صفات: حمد و شکر و بسمله آمد مقال ×× بسمله با حمد و شکر آرد مجال / حوقله گویان بقلب و هم لسان ×× استعانت جویم اندر این بیان؛ **انجام:** مویم سفید گشته و این پند خویشرا ×× آویز گوش خویش نکردم بگو به نفس / نفس خداشناس بپاخیز و کن نثار ×× بر عقل خود جواهر ترک هوای نفس

خط:نستعلیق،کاتب=مؤلف،تا:قرن ۱۴؛ جلد: مقوای نارنجی عطف پارچه طوسی، ۱۱گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۱×۱۷سم [ف: ۱-۴۱۷]

● **اصول الدین (منظومة فی)** / کلام و اعتقادات، شعر / عربی
usūl-ud dīn (manẓwmat-un fī)

موسوی، محمد طاهر بن محمد باقر، ق۱۴ قمری
mūsavī, mohammad tāher ebn-e mohammad bāqer (-20c)

تاریخ تألیف: ۱۱ رجب ۱۳۳۵ق
منظومه کوتاهی است در اعتقادات (توحید، نبوت، امامت، معاد).

قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۸۶۷۱/۱-۵۸/۱۲۱

آغاز: بسمله، الحمدلله علی الالهام ×× لما هو الحق من الاسلام / ثم الصلوة بالطریق الدایم ×× علی النبی سید ولد آدم / ثم علی الوصی و الطهر علی ×× السبطین بعدهم ائمة الهدی؛

خط: نسخ، کاتب = مؤلف، تا: رجب ۱۳۳۵ق؛ ۴۰گ (۱-۴۰)، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۱×۱۶سم [ف: ۸-۴۶۳۷]

● **اصول الدین (منظوم)** / کلام و اعتقادات / ترکی
osūl-ed dīn (manẓūm)

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۷۶۹۹/۲

آغاز: بسمله، باسلیا یوم موزی بسم الله ایلا ×× وافی نعما سینه شکر الله ایلا؛ **انجام:** اوقیانی دنکلیانی یا زانی ×× رحمتنکا یرلقاغن یا غنی

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج تریاکی، ۱۷ سطر (۷×۱۳)، اندازه: ۱۰×۱۶سم [ف: ۱۶-۶۷۶]

● **اصول الدین (منظوم) = اصول و فروع دین** / فقه، شعر / فارسی
osūl-e dīn-e manzūm = osūl va forūʻ-e dīn

منظومه‌ای است شامل ۱۶۷ بیت، در بیان اصول دین و طهارت و صلوة. پنداشته می‌شود که مؤلف از فضلای امامیه قرن ۱۱ق باشد.

آغاز: پس از خطبه: اما بعد چون طبیعت طفلان و مبتدیان، با لذات به منظومات فارسی مایل و راغب است و حفظ اشعار منظومه بر طبایع غالب

آغاز منظومه: بدان ای بالغ عاقل که ایزد ×× بامر خویش کرده بر تو واجب

[فهرستواره منزوی ۱۰/۲۰۶]

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۶۹۷۴

آغاز: برابر؛ **انجام:** قاری و حافظش بود مرحوم ×× بمحمد و آله امجاد

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۰۹۸ق؛ ضمیمه نسخه شماره ۵۴۲ اخبار؛ کاغذ: نخودی، جلد: مقوا با روکش پارچه، ۷گ، ۱۸ سطر، اندازه: ۹×۱۶سم [ف: ۵-۶۶۰]

● **اصول الدین (منظوم) = در فاخر** / شعر / فارسی
osūl-e dīn (manzūm) = dorr-e fāxer

مثنویی است در اصول دین و مذهب و عقاید در بحر هزج (مفاعیلن، مفاعیلن، مفاعیل) و چنان که در انتهای مثنوی آمده، احتمالاً، عنوانش «در فاخر» و ناظم «خرد» باشد. در انتها مثنوی گفته است: «که دادم نظم بهر حق شناسان ×× اصول دین و مذهب را بدین سان ... رسانیدی بدین موضع کلامم ×× برآوردی از این موضوع کامم/ و لیک امیدوارم کز من آخر ×× بماند یادگار این «در فاخر».

آغاز: و یا علت شود بر شخص موجود ×× خودی نایافته خود بخشی آن بود.

انجام: که تاریخ فراغش را خرد گفت ×× چه دری کان لب الماس فر سفت

[فهرستواره منزوی ۱۰/۲۰۶]

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۳۵۴۷/۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: محرم ۱۲۸۶ق؛ کاغذ: نخودی و شکری، جلد: مقوایی با روکش مشمع قرمز، ۶۳گ، (۷۳–۱۹۸)، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۵×۲۲سم [ف: ۱۷–۴۵۹]

● **اصول الدین (منظوم)** / کلام و اعتقادات / فارسی
osūl-ed dīn (manẕūm)

غیر همانند:

۱. همدان؛ برنا، قاسم؛ شماره نسخه: ۴۰/۲

به نظم فارسی از یکی از شاگردان شیخ احسائی؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۴ [نشریه: ۵–۳۷۷]

۲. همدان؛ برنا، قاسم؛ شماره نسخه: ۴۰/۳

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۴ [نشریه: ۵–۳۷۷]

۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۶۳۰۶/۱

آغاز: بسمله چه کوتاهی کند در کار ایشان؛ **انجام:** در خیال روی تو گویند ای مقصود حال

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۴ [رایانه]

۴. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۲۱۲۷/۱۴–ف

نسخه اصل: مدرسه نواب ش ۵۸؛ از یکی از شاگردان شیخ احسائی، گویا نظم العقائد استرابادی؛ بی‌کا، بی‌تا [فیلمها- ف: ۱-۶۴۶]

● **اصول الدین (منظومة)** / کلام و اعتقادات، شعر / عربی
uṣūl-ud-dīn (mnz.)

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۲۵۸۳/۳

آغاز: علم اصول الدین علم اشتمل ×× علی اعتقادیات شرعیا الاجل؛ **انجام:** و لیس لله صفات ناقصة ×× و ذاته عن العیوب خالصة

سی و پنج بیت اول این منظومه موجود است؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲گ (۳۱پ–۳۲ر)، ۲۳ سطر [ف: ۳۶-۱۳۳]

● **اصول الدین و احکام** / کلام و اعتقادات / فارسی
osūl-e dīn va ahkām

یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه: ۳۲۳۲/۲

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: رجب ۱۲۴۴ق؛ کاغذ: کبود اصفهانی، جلد: مقوایی با تیماج زرد ضربی، ۱۴ص (۱۳۵–۱۴۸)، ۱۱ سطر (۵/۵×۱۲)، اندازه: ۱۰×۱۶سم [ف: ۵–۱۵۸۱]

● **اصول الدین و اخلاق** / کلام و اعتقادات، اخلاق / فارسی
osūl-e dīn va axlāq

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۷۲۳–ف

نسخه اصل: موزه بریتانیا Or. 8435. به روش سنیان با استدلال به آیات و اخبار به فارسی؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: باتاریخ ۷۲۴ در میانه نسخه؛ در پایان نسخه دو برگ از دیباچه آغاز فهرست منتخب الدین است، وقف شده به‌وصیت حوری جهان بیگم (بیگم جون) دختر حاج میرزا مرتضی شیخ الاسلام سابق اصفهان (با ۷۲ جلد دیگر)، نسخه در دست یک شیعی بوده و روی نام شافعی«علیه اللعنه» نوشته است؛۲۱۷گ،۱۹سطر [فیلمها- ف: ۱-۱۴]

● **اصول الدین و ارکان اسلام** / کلام و اعتقادات / فارسی
osūl-e dīn va arkān-e eslām

یزد؛ جامع کبیر؛ شماره نسخه: ۱۴۷/۵

به‌روش شیعی؛ بی‌کا، بی‌تا [نشریه: ۴–۳۹۷]

● **اصول الدین و اعتقادات** / اصول فقه / فارسی
osūl-e dīn va e‘teqādāt

یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه: ۴۲۵۳/۲

بی‌کا، بی‌تا [نشریه: ۱۳–۳۸۰]

● **اصول الدین و الایمان** / کلام و اعتقادات / عربی
uṣūl-ud-dīn wa-l-īmān

یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه: ۱۷۸۱/۳

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: مقوایی با تیماج مشکی ضربی، ۲گ، ۲۷ سطر (۹×۱۵)، اندازه: ۱۴/۵×۲۱سم [ف: ۳–۱۰۵۳]

● **اصول الدین و دعا (جنگ در موضوع)** / دعا / عربی
osūl-e dīn va do‘ā (jong dar mowzū‘)

یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه: ۴۰۰۹

بی‌کا، بی‌تا [نشریه: ۱۳–۳۵۴]

● **اصول دین و رؤوس نماز** / کلام و اعتقادات / فارسی
osūl-e dīn va ro’ūs-e namāz

حسن بن محمد شریف، ق۱۳ قمری
hasan ebn-e mohammad šarīf (- 19c)

تاریخ تألیف: ۱۲۲۴ق

رساله مختصری است در بیان اصول دین و فروع آن، در دو

بخش. مؤلف در بیان هر دو بخش ابتدا به تعریف پرداخته و سپس به بیان دلیل عقلی و نقلی آن و گاه از آیات قرآن کریم بهره می‌گیرد. در بخش دوم احکام نماز و مقداری از طهارت را به اختصار ذکر کرده است. مؤلف ابتدا آن را به عربی نگاشته بود، سپس جهت تتمیم فائده به فارسی ترجمه کرده است.
[نسخه‌های منزوی ۸۸۶/۲]

۱. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۶۷۰

آغاز: بسمله، الحمدلله رب العالمین و الصلوة و السلام علی خیر خلقه محمد و آله الطاهرین اما بعد؛ **انجام:** بلکه یا حمد در اول رکعت اول و یک حمد در اول رکعت دویم کافی است. این است آخر آنچه خواستیم ذکر کنیم در این رساله الحمدلله رب العالمین.

خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، تا: جمعه شوال ۱۲۲۴ق؛ با سرلوح مذهب، مجدول؛ کاغذ: فرنگی شکری، جلد: تیماج سیاه سجاف و اندرون تیماج قرمز دولایی، ۴۵گ، ۹ سطر (۶×۱۱)، اندازه: ۱۰/۵×۱۷سم [ف: ۲-۱۷۱]

۲. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه: ۱۹۸۳

آغاز: حمدله ... و بعد قال الله تبارک و تعالی فی سورة الذاریات و ما خلقت الجن و الانس الا لیعبدون ای لیعرفون ظاهر معنی آیه شریفه این است که خلق نکردهام جن وانس را؛ **انجام:** و اما مبطلات پس آن ده است ... هفتم. ارتماس یعنی سر را به زیر آب فروبردن نهم، بقا برجنابت، دهم، استمنا یعنی طلب منی کردن.

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: پارچه، ۳۹گ، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۶×۲۳سم [ف: ۱-۱۷۲]

● **اصول الدین و عقائد الامامیة** / کلام و اعتقادات / عربی

uṣūl-ud-dīn wa ‘aqā’id-il-imāmīyya

در اصول دین: توحید، عدل، نبوت، امامت.

تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه: ۴۹۸

آغاز: بسمله. الحمدلله رب العالمین و صلواته علی نبیه محمد و آله اجمعین. اعلم ان افعال المکلف علی ضربین حسن و قبیح فالقبیح مالفعله مدخل فی استحقاق الذم کالظلم و الکذب و العبث. و الحسن علی ثلثة اقسام؛ **انجام:** و جعلهم فی ذلک الزمان بمنزلة المجاهدین بین یدی رسول الله صلی الله علیه و آله بالسیف اولئک هم المخلصون حقاً و شیعتنا صدقا و الدعاة الی دین الله سراً و جهراً تم الکتاب بعون الملک الوهاب

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۰ و ۱۱؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج مشکی مقوایی، ۳۴گ، ۱۸ سطر (۸×۱۲)، اندازه: ۱۲/۵×۲۰سم [ف: ۴۵۸]

● **اصول الدین و عقائد الشیعة** / کلام و اعتقادات / فارسی

osūl-ed dīn va ‘aqā’ed-eš šī‘a

محمد بن محمد جعفر، ق۱۴ قمری

mohammad ebn-e mohammad ja‘far (- 20c)

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۶۰۰۸

آغاز: بسمله و به نستعین الحمدلله الذی لیس از آنجائیکه این فقیر؛ **انجام:** در رفع آکل وماکول یا معنی مستدیره می‌باشد اینجا مقام نداشت و عرض نشد و لله الامر

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا [رایانه]

● **اصول دین و فروع دین** / کلام و اعتقادات، فقه / فارسی

osūl-e dīn va forū‘-e dīn

مجتهد قزوینی، علی، ق۱۳ قمری

mojtahed-e qazvīnī, ‘alī (- 19c)

با عنوان‌های «اصل» و «مطلب» و «وجه» و «مسئله» و «فصل» است.

آغاز: بسمله. کتاب اصول و فروع دین از تالیفات مجتهد العصر آقائی آقا سید علی دام ظله ساکن القزوین. الحمد الله رب العالمین ... اما بعد پس این رساله مختصریست در اصول عقاید که باصول دین نامیده شده اند و ارکان فروع دین و واجبات و مستحبات نماز .

انجام: در تشهد بر زمین گذارد. الحمد الله اولا و آخرا و ظاهرا و باطنا و السلام. تمام شد اصول و فروع ۱۳۰۶

[فهرستواره منزوی ۱۰۹/۹]

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۳۲۵۱/۷

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۳۰۶ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج عنابی مقوایی ضربی، ۴۷گ (۲۱۰-۲۵۶)، ۱۷ سطر (۱۰×۱۴)، اندازه: ۱۷×۲۲سم [ف: ۱۱-۲۲۰۹]

● **اصول الدین و فروعه** / حدیث / عربی

usūl-ud dīn wa furū‘-u-h

حدیث است در ۲۵ «باب»: اصول الدین، الوضوء البیانی، الغسل البیانی، التیمم البیانی تا می‌رسد به: فی من حفظ اربعین حدیثا. در آن از «توحید» و «خصال» و «من لا یحضر» ابن بابویه و «تهذیب» طوسی و «کافی» کلینی نقل شده است.

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۴۴۵۴/۱

آغاز: بسمله. و علیه اعتمادی. الباب الاول فی اصل اصول الدین روی محمد بن علی بن بابویه فی کتاب التوحید باسناده الی عبدالعظیم؛ **انجام:** و حسن اولیائک رفیقا.

کا: محد شریف پسر عزیز الله، بی‌تا؛ کاغذ: سپاهانی آهار مهره،

جلد: تیماج سبز مقوایی، ۴گ (۱۳پ–۱۷ر)، ۱۷ سطر (۱۱×۲۶)، اندازه: ۱۲×۱۷سم [ف: ۱۳–۳۴۱۰]

● **اصول الدین و مسائل السنة** / کلام و اعتقادات / عربی
usūl-ud dīn wa masā'il-us sunna

شافعی، محمد بن ادریس، ۱۵۰–۲۰۴ قمری
šāfe'ī, mohammad ebn-e edrīs (768-820)

در عقاید او است و مجسم بودن او از آن پیدا است. دو بند است: یکی در اصول دین، دیگری پاسخ‌هایی که او درباره صفات خدا داده است.

تهران؛ حقوق؛ شماره نسخه: ۲۵۱/۱۳–ج

آغاز: بسمله. فصول فی اصول الدین علی طریقة اهل السنة و الجماعة المتبعین فی ذکر الاجماع الذی نقله امام الائمة ابو عبدالله محمد بن ادریس الشافعی ... فی مسائل من اصول السنة اخبر بها عن مشایخه و رواها و اقر بنفسه انه هو ایضا علیها و لا یعدل عنها الی ماسواها. قال القول فی السنة التی انا علیها و اصحابنا علیها ... اقرار بشهادة ان لا اله الا الله ... و سنة رسول الله ص (تمت تمام شد اصول الشافعی رحمه الله) بسمله. هذا آخر ما ذکره الامام الشافعی ... من مسائل السنة المجمع علیها فی مذهبه فی اسماء الله ... و صفاته القدیم ... و قد سئل عن صفات الله ... فقال لله تعالی اسماء و صفات؛ **انجام:** و هو السمیع البصیر

بی‌کا، بی‌تا؛ ۴گ (۱۳۵ر–۱۳۸پ) [ف: ۲۴۹]

← اصول الدین و معالم الحق و الیقین ⟵ اثبات الواجب
← اصول الدین و الملل و النحل ⟵ تحصیل الحق و تحقیق الفرق

● **اصول دین هشتگانه** / کلام و اعتقادات / فارسی
osūl-e dīn-e haštgāne

اصول دین پنج‌گانه را به اضافه «تولا، تبرا و امر به معروف و نهی از منکر» در هشت «مسأله» با استناد به آیات قرآن بررسی کرده است.

قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه: ۱۵۴۳/۲

آغاز: حمدله ... اما بعد بدان که اصول دین هشت است: اول توحید، دوم عدل سیم نبوت چهارم امامت پنجم معاد ششم تولا؛ **انجام:** تا اینها را ندانی و نیت درست نباشد طاعت او قبول نیست تا دانی و این قانون مذهب اثنا عشریة است و طریق ایشان که گفته شد

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ ادعیه ایام هفته از امام زین العابدین (ع)؛ جلد: تیماج مشکی بدون مقوا مجدول، ۴گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۹×۱۷سم [ف: ۱–۱۷۲]

● **اصول دین هشتگانه** / کلام و اعتقادات / فارسی
osūl-e dīn-e haštgāne

اصول پنج‌گانه دین را به اضافه تولا، تبرا و امر به معروف و نهی از منکر به طور بسیار موجز تعریف و تبیین کرده است.

قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه: ۱۵۴۳/۳

آغاز: پس باید دانست و واجب عینی است که هر یک از مکلف خواه مرد وخواه زن اصول دین را بدانند؛ **انجام:** وامر به معروف ونهی از منکر آن است که تا ممکن است مردم را از بدی منع کنی واز خوبی امر کنی

خط: نستعلیق، کا: محمد مهدی استرآبادی، بی‌تا؛ جلد: تیماج مشکی بدون مقوا، مجدول، ۲گ، اندازه: ۹×۱۷سم [ف: ۱–۱۷۲]

● **اصول دین هشتگانه** / کلام و اعتقادات / فارسی
osūl-e dīn-e haštgāne

قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه: ۱۷۰۴/۲

آغاز: حمدله بدانکه اصول دین هشت قسم است

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ ۱۲گ (۱۱–۲۲)، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۲×۱۹سم [ف: ۳–۱۲۱]

● **اصول الدینیة = مجموعه هدایه** / کلام و اعتقادات / فارسی
osūl-od-dīnīyya = majmū'e-ye hedāye

شریف یزدی، محمد تقی بن محمد باقر، ق۱۳ قمری
šarīf yazdī, mohammad taqī ebn-e mohammad bāqer (-19c)

[فهرستواره منزوی ۵۱۲/۹]

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۲۶۲۵

آغاز: و چند کتاب و خاتمه و مقدمه در چند مسئله که؛ **انجام:** ضعف دائمی به سرحد کمال اللهم اغفرلنا و لو الدینا سنه ۱۲۷۵

خط: نسخ، کا: داود حسینی، تا: ۱۲۷۵ق [الفبائی: ۵۵]

● **اصول الدینیة فی تحصیل معارف الیقینیه** / کلام و اعتقادات / فارسی
usūl-ud dīnīya fī taḥṣīl-i m'ārif-il yaqīnīya

اهدا به: شاه سلطان حسین صفوی

رساله کوتاهی است در دوازده «فصل» که برای دانستن عامه مردم از اعتقادات دینی، تألیف نموده است.

قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۴۹۰۱–۲۴/۲۰۱

آغاز: معصوم دشمنش خوار باشد و محروم السلطان بن السلطان بن السلطان الخاقان بن الخاقان بن الخاقان ابوالمؤيد شاه سلطان حسين الموسوى الصفوى؛ **انجام:** حواس ظاهرى و باطنى زايل و فاسد شده اثرى از ان با روح انسانى نماند و سؤال از ان بيمعنى باشد زيرا سؤال

خط: نستعليق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ جلد: تيماج مشكى، ۲۰گ، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۰×۱۵سم [ف: ۲-۸۱۰]

● **الاصول الرواسخ فى معرفة البعد و جهته** / رياضيات / فارسى و عربى

al-usūl-ur rawāsix fī ma'rifat-il bu'd wa jahat-ih

ارميونى، محمد بن ابى الخير، ق ۱۰ قمرى

armayūnī, mohammad ebn-e abe-l-xeyr (- 16c)

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۶۳/۲۷

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ كاغذ: سفيد، جلد: مقوايى، عطف تيماج ترياكى، ۱۰ص (۲۵۲-۲۶۱)، ۲۱ سطر (۱۰×۱۶)، اندازه: ۱۶×۲۲سم [سنا: ف: ۱-۳۳]

← اصول ستة عشر ⟵ الاصول الاربعمائة

← اصول سلطان بن السلطان سلطان ولد ⟵ اعتقاد اهل سنت و جماعت

● **اصول سير و سلوک** / عرفان و تصوف / فارسى

osūl-e seyr-o-solūk

بخارى، شمس الدين بن منگل

boxārī, šams-od-dīn ebn-e mangal

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۸۱۳۹ ض

نسخه نادر است؛ بی‌کا، تا: ۱۲۶۱ق [د.ث]

● **اصول الشاشى = اصول الفقه الحنفى** / اصول فقه / عربى

uṣūl-uš-šāšī = uṣūl-ul-fiqh-il-ḥanafī

شاشى، اسحاق بن ابراهيم، -۳۲۵ قمرى

šāšī, eshāq ebn-e ebrāhīm (- 938)

به روش حنفى است. با عنوان‌هاى «فصل» و در چهار «بحث» از كتاب تا قياس.

آغاز: بسمله رب يسر و تمم بالخير الحمد الله الذى اعلى منزلة المومنين بكريم خطابه و رفع درجة العالمين بمعانى كتابه ... و بعد فان اصول الفقه اربعة: كتاب الله و سنة رسوله و اجماع الامةو القياس.

انجام: فقال: ما بال المسک لا خمس فيه؟ قال: لانه كالماء و الله اعلم بالصواب.

چاپ: هند، چاپ سنگى، ۲۶ص، ۱۲۷۹ق و۱۲۸۹ و ۱۲۱۰ق.

[معجم المؤلفين ۲/۲۲۶]

شرح و حواشى:

۱- فصول الحواشى لاصول الشاشى

۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۶۹۶۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ معرب، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ محشى، با كراسه شمار هشت برگى هفده كراسه و شش برگ كراسه هيجدهم نام مؤلف «الشاشى» در هر كراسه شمار و ص ع آمده است؛ كاغذ: سمرقندى، جلد: تيماج مشكى لايى، ۲۲۱گ، ۷ سطر (۹×۱۴)، قطع: ربعى، اندازه: ۱۶×۲۴سم [ف: ۱۶-۴۱۳]

يزد؛ علومى، شيخ على؛ شماره نسخه: ۵

همان نسخه بالا [نشريه: ۴-۴۳۶]

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۲۴۷۳-ف

نسخه اصل: كتابخانه علومى ش ۳۸۶ [احتمالاً همان نسخه بالا]؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ محشى؛ ۱۷۹گ [فيلمها- ف: ۱-۲۸۳]

۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۶۹۱۰

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعليق، كا: سيد اكرم بن محمد اشرف، تا: ۲۰ جمادى الثانى۱۱۴۲ق؛ محشى؛ كاغذ: سپاهانى، جلد: مقوا عطف تيماج ترياكى، ۱۲۶گ، ۸ سطر (۸×۱۲)، قطع: ربعى، اندازه: ۱۵×۲۲سم [ف: ۱۶-۳۹۵]

۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۸۸۱۹

بی‌کا، تا: ۱۱۸۹ق [د.ث]

۴. رشت؛ جمعيت نشر فرهنگ؛ شماره نسخه: ۳۵ر

آغاز و انجام: برابر

نام مؤلف به قرينه آغاز نسخه تعيين شد؛ خط: نسخ خوش، بی‌کا، تا: ۱۲۲۸ق؛ مهر: محمد داود [رشت و همدان: ف: ۱۰۹۰]

۵. قم؛ گلپايگانى؛ شماره نسخه: ۷۴۴۳-۳۸/۶۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، كا: مصطفى بن ملامحمد ساكن، تا: چهارشنبه ۴ شعبان ۱۳۲۸ق؛ مجدول؛ جلد: تيماج قهوه‌اى، ۱۰۱گ، ۱۱ سطر، اندازه: ۱۶×۲۲سم [ف: ۱-۳۸۹]

۶. مشهد؛ رضوى؛ شماره نسخه: ۱۰۳۴۸

خط: نسخ، كا: محمد حفيظ، بى تا [الفبائى: ۵۵]

۷. تهران؛ ملى؛ شماره نسخه: ۲۷۴۰۰

بی‌کا، بی‌تا؛ خريدارى از رضا غيبى [رايانه]

● **الاصول الشافية = خلاصه معالم الشفا = رسالة فى الطب = الشافية** / طب / عربى

al-usūl-uš šāfīya = xulāṣat-u ma'ālem-iš šifā = r.-un fī-

ṭ ṭibb = aṭ-šāfīya

دشتکی شیرازی، منصور بن صدرالدین محمد، -۹۴۸ قمری

daštakī šīrāzī, mansūr ebn-e sadr-od-dīn mohammad (-1542)

وابسته به: معالم الشفاء؛ دشتکی شیرازی، منصور بن صدرالدین محمد (-۹۴۸)

این رساله دارای یک «فاتحه» (مقدمه کوتاه) و دو بخش «جزء است»: نظری و عملی بدین ترتیب: جزء اول دارای چند «مجله»: مجله اول: در معرفت امور طبیعیه و شامل هفت «مقصد»: ۱. ارکان اربعه، ۲. مزاج، ۳. رطوبات بدنی، ۴. تقسیمات اعضاء، ۵. قوی، ۶. تکوین روح، ۷. حالات بدن؛ جزء دوم در طب عملی دارای دو «مجله»: ۱. حفظ صحه ۲. ازاله مرض و استرداد صحت زائل، مجله ۲ خود دارای ۴ «جمله» است.

آغاز: بسمله و به نستعین لله الحمد و الثناء و الصلوة و الدعاء یقول ... غیاث المشهور بمنصور ان هذا اصول شافیة عن الداء کافیة لدرایة الدواء ... و من اراد القانون الکامل فی هذا فعلیه بالنظر الشافی فی معالم الشفاء التی القیتها.

انجام: و مثله أهلیلج أصفر و مثله سوریجان یدق و یسحق و یعمل حبا ویتناوله

[ریحانة الادب ۱۶۷/۳؛ الذریعه ۱۲/۱۳]

۸. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۹۴۵۴/۴

آغاز: بعد الحمد و الثناء اصفر و مثله سوریجان یدق و یسحق و یعمل حباً ویتناوله

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: چهارشنبه دهه دوم رمضان ۷۳۹ق، در تاریخ دست برده شده و صحیح ۹۳۹ می‌باشد؛ جلد: تیماج مشکی عطف تیماج قرمز، ۹گ (۲۰۷پ-۲۱۵پ)، اندازه: ۱۰/۵×۱۵سم [ف: ۲۴-۲۱۹]

۹. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۵۰۷/۷-طباطبائی

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق متوسط، بی‌کا، تا: ۹۵۰ق؛ کاغذ: اصفهانی ضخیم شکری رنگ، جلد: تیماج قهوه‌ای سوخته، ۹گ (۶۹پ-۷۸پ)، ۲۰ سطر، قطع: رقعی بزرگ، اندازه: ۱۳×۲۰/۵سم [ف: ۲۲-۱۹۹]

۱۰. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۳۶۰/۵۲

خط: نستعلیق، کا: طبیب حموی، تا: ۱۰۰۷ق، جا: قزوین؛ مقابله شده با نسخه پدر کاتب؛ کاغذ: سفید [سنا: ف: ۱-۱۹۰]

۱۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۶۹۶۰/۱

خط: نستعلیق، کا: فاضل بن فاضل، تا: سه‌شنبه ۷ جمادی الثانی ۱۰۷۶ق؛ تملک: محمد علی؛ جلد: تیماج قهوه‌ای بدون مقوا ضربی ترنج‌دار، ۴۲گ (۲پ-۴۴پ)، اندازه: ۲۰×۲۲سم [ف: ۲۰-۳۶۶]

۱۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۶۱۴۹/۲

آغاز و انجام: برابر

خط: شکسته نستعلیق متوسط، کا: احمد بن محمد حسین بن احمد شریف تنکابنی طبیب، تا: ۱۲۸۵ق؛ کاغذ: فرنگی سفید، جلد: تیماج قرمز روشن، ۲۷ص (۲۵-۵۱)، ۱۶ سطر، قطع: رقعی، اندازه: ۱۱×۱۷/۵سم [ف: ۱۹-۱۳۴]

۱۳. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه: ۴۳۲۱

بی‌کا، تا: ۱۳۰۷ق [نشریه: ۱۳-۳۸۷]

۱۴. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه: ۲۸۱۸/۸

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ مقابله شده با نسخه خوانده شده بر مؤلف (خلد ظلال افاضاته)، محشی؛ ۱۰گ (۱۶۹پ-۱۷۸ر) [ف: ۵-۱۳۰]

۱۵. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۴۶۰۱/۸

آغاز و انجام: برابر

خط:نسخ متوسط،بی‌کا، تا: دوره صفوی؛ مهر: «محمد بن قاسم بن محمد صالح»(بادامی)، مورخ ۱۰۶۱؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج زرد، ۶گ، ۲۵ سطر (۷×۱۴)، اندازه: ۱۲×۲۲سم [ف: ۱۲-۳۰۴]

● اصول شیعه و فرقه‌های آن / ادیان و مذاهب / عربی

osūl-e šī'e va ferqe-hā-ye ān

تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۴۰۵۷/۱۳۷

از کتاب رجال؛ خط: شکسته نستعلیق، کا: محمد زمان بن کلبعلی متطبب خراسانی، تا: قرن ۱۳؛ ۱گ (۲۵۱پ) [ف: ۷-۱۹۴]

● اصول شیمی آلی / شیمی / فارسی

osūl-e šīmī-ye ālī

محلاتی، محمد کاظم بن احمد، ۱۲۵۰-۱۳۱۳ قمری

mahallātī, mohammad kāzem ebn-e ahmad (1835-1896)

این رساله ترجمه از فرانسه (برای دارالفنون) از درس‌هایی که در مدرسه طب پاریس گفته شده است و تا فصل دوازدهم است.

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۶۰۵۲/۱

آغاز: سابق بر این شیمی آلی عبارت بود از معرفت مواد و جوهریات ماخوذه از از اجزاء و اعضای نباتی و حیوانی و معرفت به صفات؛ **انجام:** بجوشانند مانند تمام اسیدها جذب آب کند و تبدیل شود به اسید اسپارتیک فصل دوازدهم در الکلهای ترای نمک؟

تا فصل دوازدهم است؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: حدود اوایل قرن ۱۴؛ ناقص است؛ کاغذ: فرنگی نازک خط‌دار، جلد: مقوایی مشکی عطف و گوشه پارچه زرد، ۱۱۹ص (۲-۱۲۰)، ۲۰ سطر، قطع: خشتی، اندازه: ۱۳/۵×۲۱/۵سم [ف: ۱۹-۴۳]

● **اصول شیمی غیر آلی** / شیمی / فارسی
osūl-e šīmī-ye qeyr-e ālī
حکیمی، نصرت الله خان، ق۱۴ قمری
hakīm, nosrat-ol-lāh xān (- 20c)
در بیان اصول شیمی غیر آلی و ظاهرا ترجمه شده از کتاب‌های اروپایی که در دارالفنون تدریس می‌شده است.

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۶۶۳۶
آغاز: مقدمه اجسام مفرده و مرکبه وقتی که اجسام لا تعد و لا تحصی را که در اطراف خود مشاهده کنیم معلوم می‌توان کرد که با شرایط معینه تغییر پذیراند و تبدیل می‌شوند به اجسام جدیده؛ **انجام:** سبب تکوین عدد نامحصوری از مرکبات می‌شوند فرمولهای تکوینی مورد استعمال زیاد دارند
خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، تا: دوشنبه ۱۵ ربیع الاول ۱۳۰۹ق؛ مصحح، مقابل بسیاری از کلمات معادل لاتین آن دیده می‌شود؛ جلد: مقوایی، عطف تیماج قهوه‌ای، ۱۶۶گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۳/۵×۲۱سم [ف: ۲۰-۱۶۶]

← اصول الصناعة ⋗ تحفة المؤمنین (منتخب)

● **اصول صناعت و امور غریبه** / کیمیا، علوم غریبه / فارسی
osūl-e sanā‘at va omūr-e qarībe
رساله‌ای کوتاه در علم کیمیا و انجام امور غریبه که در پنج «حل» و سه «عقد» و یک «خاتمه»: حل ۱. بیان جو اصلاحی این فرقه؛ حل ۲. قواعد تقطیر و تصعید و امثال آن؛ حل ۳. بیان بعضی آلات مخصوصه اهل صناعت؛ حل ۴. گرفتن بعضی آب‌ها و تدابیر اجزاء و تبییض و تخمیر بعضی از آن؛ حل ۵. خواص فلزات و اعمال آن؛ عقد ۱. قواعد قمری بحرمین؛ عقد ۲. قواعد شمسیه شمس مکلس و توتیای محمر؛ عقد ۳. عمل مروایه یا صدف سفید؛ خاتمه: در خطوط مرموزه و اقام مشهوره.

کاشان؛ مدرسه سلطانی؛ شماره نسخه: ۳۷۰/۸
آغاز: بدانکه کیمیا علمی است تبدیل قوای اجرام معدنی بعضی ببعضی تا حاصل شود ذهب و فضه از سایر فلزات، و کیمیا عبارت است از طلسمات و تخریج قوای فاعله عالیه با مفعوله سافله؛ **انجام:** خاتمه در خطوط مومزوه واقسام مشهوره آن در این رساله بعضی از آنها ذکر می‌شود تا برسم یادگار در بیان خلایق روزگار بماند.
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ سطور چلیپا، قطع بیاض؛ ۱۱گ (۳۴پ-۴۴پ)، اندازه: ۱۰×۲۵سم [ف:]

● **اصول صناعیة و امور غریبه** / کیمیا، علوم غریبه
osūl-e sinā‘īye va omūr-e qarībe

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۶۰۷/۲۳
بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: سفید سمرقندی، جلد: تیماج آلبالویی ضربی مقوایی با ترنج، ۱۰ص (۵۷۳-۵۸۲)، ابعاد متن: ۱۰×۱۴، اندازه: ۱۴×۲۰سم [سنا: ف: ۱-۳۹۵]

● **اصول صنعت اکسیر** / کیمیا / عربی و فارسی
osūl-e san‘at-e eksīr

مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه: ۵۷۴/۱۰
منقول از کتاب‌های ذخیره اسکندری که شش صفحه آن عربی و دو صفحه دیگر فارسی می‌باشد؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۵۵ق؛ جلد: تیماج عنابی، ۸ص، ۲۱ سطر (۱۰/۵×۲۱/۵) سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۵سم [ف: ۱-۵۲۲]

● **اصول طریقت و بیعت** / عرفان و تصوف / ترکی
osūl-e tarīqat va bey‘at
مولوی، جلال الدین محمد بن محمد، ۶۰۴-۶۷۲ قمری
mowlavī, jalāl-od-dīn mohammad ebn-e mohammad (1208-1274)

مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه: ۱۹۳۱۹/۱۲
آغاز: بسمله الحمدلله رب العالمین و الصلوة و السلام علی سیدنا محمد و علی سایر الانبیاء و المرسلین ... و آگاه اولک که سلطان العاشقین و خاقان المعشوقین مولانا جلال الدین رومی حضر تلرینک عاشق
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ حنایی و فستقی و نخودی رنگ؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۳۰-۳۳ سطر (۶×۱۷)، اندازه: ۹×۱۹/۵سم [ف: ۲-۳۸۷]

● **اصول الطیب و المرکبات العطریة** / طب / عربی
usūl-uṭ ṭīb wa-l murakkabāt-il ‘aṭrīyya
ابن مندویه، احمد بن عبدالرحمن، -۴۱۰ قمری
ebn-e mandūye, ahmad ebn-e ‘abd-or-rahmān (- 1020)
اهدا به: صاحب ابی القاسم بن عباد
للصاحب ابی القاسم بن عباد، در چند «باب» و بسیار سودمند
چاپ: با تحقیق محمد تقی دانش پژوه، در مجله فرهنگ ایران زمین، چاپ اول، جلد ۱۵، ۲۲۲-۲۵۳ص.
[معهد المخطوطات ۵: ۲ ص ۲۶۹]

تهران؛ ادبیات؛ شماره نسخه: ۲۵۳/۵
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱ [ف: ۳-۴۰]

● **اصول العربیة** / ادبیات / عربی

uṣūl-ul-‘arabīyya

تنکابنی، محمد بن سلیمان، ۱۲۳۴-۱۳۰۲ قمری

tonekābonī, mohammad ebn-e soleymān (1819-1885)

شرح حدیثی است که درباره وضع اصول نحو و قواعد کلی آن از حضرت امیرالمؤمنین (ع) روایت شده است. این شرح مزجی توضیحی و بسیار مختصر می‌باشد.

آغاز: احمدالله و أشهد أن لا اله الا هو ... هذا ما سنح لی فی شرح کلام امیرالمؤمنین حین اختراعه فن العربیة.

انجام: فقال بلی هی منها فردها فیها، هذا آخر الحدیث.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۵۹۶۳/۲

آغاز و انجام: برابر

خط:نستعلیق،کا:ابوالقاسم طالقانی مرجانی،تا:۱۳۰۶ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۵گ (۸پ-۱۲ر)، اندازه: ۲۱/۵×۱۷سم [ف: ۱۵-۳۴۴]

● الاصول العشرة = اقرب الطرق الی الله = میزان العقائد = السیر و السلوک = الطریق الی الله / عرفان و تصوف / عربی

al-usūl-ul ‘ašara = aqrab-uṭ ṭuruq ila-l lāh = mīzān-ul ‘aqā’id = as-siyr wa-s sulūk = aṭ-ṭarīq ila-l lāh

نجم الدین کبری، احمد بن عمر، ۵۴۰-۶۱۸ ؟ قمری

najm-od-dīn-e kobrā, ahmad ebn-e ‘omar (1146-1222)

رساله‌ای است در بیان اقرب طرق الی الله و اصول و مبانی آن. نخست جمله معروف «الطرق الی الله بعدد انفاس الخلائق» را قرار داده و اصول جمله طرق را در سه نوع معین داشته: ۱) راه سوداگران و بازرگانان که راه اخیار است؛ ۲) راه مجاهدان و ریاضت‌کشان که راه ابرار است؛ ۳) راه سلوک و پرواز به حق که راه زیرکان و چابکان است (راه عشق و محبت). طریق مختار شیخ همین طریق آخر است و درباره اصحاب آن گوید: «الواصلوان منهم فی البدایات اکثر من غیرهم فی النهایات». وی برای این طریق ده اصل یاد کرده است: ۱. توبه، ۲. زهد در دنیا، ۳. توکل، ۴. قناعت، ۵. عزلت، ۶. ملازمت و مداومت ذکر حقیقی، ۷. توجه بالکلیه الی الله، ۸. صبی از لذات نفسانی، ۹. مراقبت، ۱۰. رضا و تسلیم بالله. وی برای هر یک از این ده اصل توضیحی مختصر داده و گذشته است.

آغاز: بسملة و الاعتصام بکرمه العمیم قال الشیخ ... الطریق إلی الله تعالی بعدد أنفاس الخلایق و طریقنا الذی نشرع فی شرحه، أقرب الطریق إلی تعالی و أوضحها و أرشدها و ذلک لأن

انجام: لا بزهرة المؤمینة و لا بثمار الولایة و النبوة تفهم إنشاء الله تعالی و صلی الله علی خیر الأنام و البدر التمام محمد علیه الصلوة و السلام و التحیة و الإکرام بعون الله الملک العلام

[ریحانة الادب ۱۴۲/۶؛ کشف الظنون ۸۷۶/۱؛ دنا ۱۱۰۰/۱ (۴۶ نسخه)]

شرح و حواشی:

۱- الاصول العشره (ترجمه و شرح) = شرح اقرب الطرق؛ لاری، رضی الدین عبدالغفور (-۹۱۲)

۲- ده قاعده = ده اصل = میزان العقائد = سیر و سلوک = الاصول العشرة (ترجمه)؛ همدانی، علی بن محمد (۷۱۴-۷۸۶)

۳- شرح الاصول العشرة النجمیة الکبرویة؛ حقی برسوی، اسماعیل بن مصطفی (۱۰۶۳-۱۱۲۷)

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۵۰۴/۷

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۹؛ کاغذ: سفید، جلد: تیماج مشکی مقوایی، ۲ص (۳۴۷-۳۴۸)، ۲۵ سطر (۱۱×۱۸)، اندازه: ۱۷×۲۶سم [سنا: ف: ۱-۲۹۴]

۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۲۴۲۸/۶

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۹؛ کاغذ: شرقی، ۲گ (۳۳-۳۲)، ۲۵ سطر، اندازه: ۶×۱۲/۵سم [ف: ۳۱-۴۰۱]

۳. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۸۵۴/۴

آغاز و انجام: برابر

خط: تعلیق ریز، بی‌کا، تا: نزدیک ۸۱۳ق؛ در برگ ۷۹ر نیایشی است به عربی و در ۷۹پ-۸۰پ داستان آوردن سیبی سرخ و زیبا برای بایزید و سخنان او به فارسی؛ ۲ گ (۷۷الف-۷۸ب) [ف: ۳-۴۱۱]

۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۲۴۷۹

آغاز: بسمله. الحمدلله کفی و سلام علی عباده الذین؛ **انجام:** عام تسعة و خمسین مائة ما احسن الله عامها

خط: نسخ خفی، بی‌کا، تا: ۸۵۹ق؛ ضمیمه نسخه ش ۶۱۸۶ [رایانه]

۵. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۷۲۷/۲۰

آغاز و انجام: برابر

خط: شکسته نستعلیق، کا: محمد بن شیخ علی (محتملاً)، تا: قرن ۱۰؛ کاغذ: دولت آبادی، جلد: تیماج مشکی منگنه مقوایی، ۳ص (۳۴۱-۳۴۴)،۱۷ سطر (۵/۵×۹/۵)، اندازه: ۹×۱۰/۵سم [ف: ۲-۲۴۴]

۶. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۰۷۱۷/۱۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: عبدالاول بن علاء بن الحسن بن بنیامین حسینی انامی، تا: ربیع الاول ۹۲۷ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای با ترنج، ۴ص (۲۷۰-۲۷۳)، اندازه: ۱۶×۲۴سم [ف: ۳۳/۱-۱۹۳]

۷. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ض۱۳۰۰۷

خط: نسخ، کا: بخشی، تا: ۹۲۸ق [الفبائی: ۶۲]

۸. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۴۳۶۲/۸

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: شرقی، ۳گ (۴۳-۴۵)، ۱۷ سطر، اندازه: ۵×۸سم [ف: ۳۶-۲۶۶]

۹. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۷۲/۲۶-طباطبائی

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ پس از آن در یک صفحه اشعاری

است از متنبی و دیگران؛ کاغذ: ترکی، جلد: تیماج مشکی، ۱گ (۷۹-۸۰)، قطع: وزیری باریک، اندازه: ۱۴/۵×۲۴سم [ف: ۲۲-۶۳]

۱۰. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۵۸۵۶

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ خفی، کا: محمد بن میرزا علی، تا: ۱۰۵۱ق؛ مذیل به دو صفحه در باب شریعت و طریقت و حقیقت به زبان عربی از مؤلف می‌باشد، ضمیمه نسخه ش ۲۵۸۵۵ [رایانه]

۱۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۹/۱۰۳۸/۲

آغاز و انجام: برابر

خط: شکسته تعلیق، بی‌کا، تا: با تاریخ ۱۰۵۶ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج سرخ ضربی، ۳گ (۷۱پ-۷۳ر)، ۳۱ سطر (۹/۵×۱۹/۵)، اندازه: ۱۱×۲۶سم [ف: ۳-۴۱۲]

۱۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۲۰۷۷/۷

خط: نستعلیق و شکسته، کا: شفیع بن محمد صالح یزدی، تا: ۱۰۶۲ق؛ کاغذ: حنایی، جلد: تیماج جگری یک‌لا، اندازه: ۱۰×۱۹سم [ف: ۱۰-۱۶۱]

۱۳. تهران؛ مهدوی؛ شماره نسخه: ۲۵۹/۱۹

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: محرم ۱۰۷۴ق [نشریه: ۲-۹۹]

۱۴. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۱۹۲۰/۱۵

بی‌کا، تا: ۱۰۸۰ق، جا: اصفهان؛ جلد: میشن قهوه‌ای ضربی نو، ۴گ (۱۲۶پ-۱۳۰ر)، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۶×۲۴سم [ف: ۵-۳۹۸]

۱۵. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۲۵۹۴/۳

خط: نستعلیق، کا: میر محمد مؤمن حسینی، تا: ۱۰۸۱ق؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج حنایی، ۶ص (۱۶-۲۱)، ۲۱ سطر (۵×۱۳/۵) سطر، اندازه: ۹/۵×۱۹سم [ف: ۹-۱۴۳۴]

۱۶. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۸۴۶۲ ض

کا: نورالدین محمد بن مرتضی اخباری کاشانی، تا: ۱۰۸۲ق [د.ث]

۱۷. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۵۳۶۷/۲۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق شکسته، کا: محمد طاهر بن حسن اراسنجی، تا: ۵ صفر ۱۰۸۵ق، جا: قندهار؛ مصحح که از مجموعه برادر اعز اکرم میرزا محمد معصوم نقل کرده؛ کاغذ: الوان، جلد: تیماج قهوه‌ای روشن ضربی ترنج و سرترنج دار، ۲گ (۲۶۵ر-۲۶۶پ)، اندازه: ۱۵/۲×۲۷/۵سم [ف: ۴۳-۵۴]

۱۸. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۰۱۶۱/۳

آغاز: برابر؛ **انجام:** قال بک آخذ و بک اعطی و بک احاسب ... و صحبه و سلم.

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ ۴ص (۵۰-۵۴)، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۱سم [ف: ۳۲-۱۹۵]

۱۹. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۶۸۱۶/۱۳

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ سطور چلیپا؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: مقوا، عطف تیماج مشکی، ۱گ (۶۲ر و پ)، ۱۵ سطر (۷×۱۶)، قطع: وزیری، اندازه: ۱۴×۲۵سم [ف: ۱۶-۳۶۸]

۲۰. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۵۰۵۲/۳-ف

نسخه اصل: دهلی در دیوان هند شماره 40 a-f؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲ [فیلمها- ف: ۳-۱۲۹]

۲۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۳۸۶۴/۱۰

بی‌کا،تا: قرن ۱۲؛ کاغذ: فرنگی آبی، جلد: تیماج مشکی، ۱۶۴گ (۲-۱۶۶)، ۲۳ سطر (۱۳×۱۸)، اندازه: ۱۷×۲۲سم [ف: ۱۲-۲۸۴۳]

۲۲. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۲۷۸۷/۹

آغاز و انجام: برابر

خط: شکسته نستعلیق، کا: شهاب الدین حسین بن ناصرالدین حسین حسنی حسینی جعفری دیباجی، تا: قرن ۱۲؛ کاغذ: اصفهانی نخودی، جلد: مقوا با روکش گالینگور، ابعاد متن: ۱۰/۵×۲۰، ۱گ (۴۰-۴۱)، اندازه: ۱۴/۵×۲۲/۵سم [ف: ۱۳-۲۷۱]

۲۳. خوی؛ نمازی؛ شماره نسخه: ۷۱۱/۱

آغاز: برابر

خط: نستعلیق، کا: سمیع بن غلامعلی قمی، تا: ۱۱۲۵ق، جا: اصفهان؛ در اول نسخه مطلبی از مولانا عبدالرشید در وحدت وجود و بیان آن؛ جلد: تیماج مشکی، ۲ص (۲-۴)، اندازه: ۱۴×۲۲سم [ف: ۳۸۴]

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۱۵۵۲/۱

نسخه اصل: همان نسخه بالا [عکسی ف: ۴-۳۷۳]

۲۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۰۰۷۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** و ثلثین و ثمان بعد الالف سنه ۱۱۳۸.

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۱۳۸ق؛ اهدایی: رهبری، خرداد ۱۳۷۳؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج، ۴گ، ۱۹ سطر [رایانه]

۲۵. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۴۸۶۸/۲۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ جلد: تیماج مقوایی مشکی، ۳ص (۲۹/۳×۲۹/۵)، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۴×۲۵/۵سم [ف: ۱۳-۳۱۷]

۲۶. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۵۱۰/۵ کر

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: اواخر قرن ۱۲ یا اوایل قرن ۱۳؛ مصحح؛ در آغاز فایده‌ای تفسیری از رازی درباره نفس مطمئنه و اماره، از سوره یوسف و در انجام فایده‌ای از شبلی، مبنی بر این‌که وی ۴۰۰ استاد دیده ۴۰۰ حدیث خوانده و یکی از آن‌ها را اختیار نموده و بدان عمل کرده و دیده که برای خلاصی و نجات، عمل به همان تنها یک حدیث کافی است و آن اینکه: «أن رسول الله صلی الله علیه و [آله] سلم قال لبعض أصحابه: اعمل لدنیاک بقدر مقامک فیها و اعمل لآخرتک بقدر بقائک فیها و اعمل لله بقدر حاجتک إلیه و اعمل للنار بقدر صبرک علیها و إذا أردت أن تعصی مولاک فاطلب مکاناً لایراک»؛ کاغذ: فرنگی نخودی نازک، ۱گ (۱۸ر-۱۸پ)، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۳/۵×۱۵/۵سم [ف: ۴۰/۲-۳۳۵]

۲۷. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه: ۲۳۷۰۶/۴

خط: نستعلیق، کا: قنبر علی لواسانی، تا: شعبان ۱۲۶۲ق؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ فرنگی؛ جلد: تیماج لایه‌ای قهوه‌ای، ۳گ، اندازه: ۱۱/۵×۱۷/۵سم [ف: ۲-۵۶]

۲۸. مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه: ۷۷/۱۰

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: ابوالقاسم حسینی تفریشی، تا: ۱۲۶۳ق؛ جلد: چرم سبز، ۲گ (۴۰پ-۴۱پ)، ۳۳ سطر، اندازه: ۲۱/۵×۳۴/۵سم [مؤید: ۳-۶۲۶]

۲۹. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۸۰۳/۲۶

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۶۷ق؛ کاغذ: شکری رنگ، جلد: تیماج قهوه‌ای بدون مقوا، ۵ص (۲۸۰-۲۸۵)، ۱۷ سطر، قطع: رقعی، اندازه: ۱۱×۱۷/۵سم [ف: ۹-۳۰۶]

۳۰. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۹۹۹/۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق خوش، کا: محمد اسماعیل بن میرزا معصوم تفریشی، تا: محرم ۱۲۷۹ق، جا: شمیران-طهران؛ جلد: مقوایی عطف تیماج مشکی، ۳گ (۲۲پ-۲۴ر)، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۰/۵×۱۷سم [ف: ۳-۲۲۲]

۳۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۸۵۹۶/۸

خط: نستعلیق، کا: عطاءالله بن محمد زکی اصفهانی، تا: ۱۲۸۲ق؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج مشکی لایی، بغلی، ۱۳۵گ (۱۳۲پ-۱۳۶ر)، ۵ سطر (۵×۱۰) [ف: ۱۷-۱۶۹]

۳۲. تهران؛ ادبیات؛ شماره نسخه: ۲۶۷/۲۰ حکمت

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۴؛ جلد: مقوا عطف تیماج، قطع: ربعی [ف: ۲-۵۸]

۳۳. تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه: ۳۰۷/۲

آغاز و انجام: برابر

در ده اصل؛ خط: نسخ، کا: عبدالکیم بن شیخ عبدالله مردوخی، تا: قرن ۱۴؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مقوایی عطف میشن، ۲گ (۲۶ر-۲۷ر)، اندازه: ۱۷×۲۲سم [ف: ۲۰۷]

۳۴. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۸۷۱/۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ و تعلیق، کا: محمد علی، تا: ۱۳۰۱ق، جا: مدرسه سپهسالار میرزا محمد خان قاجار؛ ۷گ (۶۸ر-۷۴ر) [ف: ۳-۴۱۲]

۳۵. خوانسار؛ فاضل؛ شماره نسخه: ۱۵۲/۱۱

آغاز: برابر

خط:نسخ،کا:سید ابوالقاسم موسوی اصفهانی، تا: ذیحجه ۱۳۲۳ق؛ جلد: تیماج زرد، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۴×۱۹/۵سم [ف: ۱-۱۱۳]

۳۶. قم؛ معصومیه؛ شماره نسخه: ۳۰۳/۶

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق خوش، کا: سید حسین خان نعمت اللهی رهنمون، تفریشی، تا: ربیع الثانی ۱۳۵۳ق؛ ۴گ (۷۲ر-۷۵ر)، اندازه: ۱۱/۵×۱۷/۵سم [ف: ۱-۳۰۱]

۳۷. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۸۸۱/۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** تاسعها المراقبة و هی الخروج عن حولها و قوتها ... یزول ظلمة امارية النفس مالايزول بثلثين.

نیمی از اصل نهم «مراقبت» را دارد و به‌پایان نمی‌رسد؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ ۲گ (۱پ-۲پ) [ف: ۳-۴۱۲]

۳۸. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۳۲۵۸/۱

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز؛ یک سطر از اصل ۷ را دارد؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج تریاکی ضربی مقوایی، ۱گ (۱ ر و پ)، ۱۹ سطر (۷/۵×۱۷)، اندازه: ۱۴×۲۲سم [ف: ۱۱-۲۲۱۵]

۳۹. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۱۸۸۰/۱۳

خط:نسخ،کا: محمد بن الحسن بن محمد، بی‌تا؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج قهوه‌ای سیر ضربی مقوایی آراسته، ۳گ (۲۵۸ر-۲۶۰ر)، ۲۲ سطر (۸/۵×۱۴/۵)، اندازه: ۱۳×۲۲سم [ف: ۸-۴۸۸]

۴۰. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۷۷۲۱ ض

بی‌کا، بی‌تا [د.ث]

۴۱. مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه: ۱۴۵/۱۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** ما أشرت اليه بالاشارة الظاهرية و الباطنية ليعلم كل الناس شربهم و لينال كل أحد مطلبه

انجام این رساله با رساله نجم الدین هماهنگ نیست و محتملا دو یا چند رساله در هم آمیخته شده؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: چرم قرمز، ۱۵گ (۱۷۴ظ-۱۸۸و)، اندازه: ۱۵/۵×۲۱/۵سم [مؤید: ۱-۱۴۱]

۴۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۹۲۲۹/۲

خط: نستعلیق ترک، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: استانبولی، جلد: تیماج مشکی مقوایی، بغلی، ۲گ (۴۷پ-۴۸پ)، ۱۵ سطر (۷×۱۲)، اندازه: ۱۲×۱۹سم [ف: ۱۷-۳۲۵]

۴۳. شیراز؛ خانقاه احمدیه؛ شماره نسخه: ۱۳۸/۴

بی‌کا، بی‌تا [نشریه: ۵-۲۲۵]

۴۴. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۱۰۸۴۱/۶۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج مشکی یک‌لا ضربی، با ترنج و سرترنج، عطف قهوه‌ای بیاضی، ۲گ (۱۱۳ر-۱۱۴پ)، ابعاد متن: ۹×۲۰، اندازه: ۱۲×۲۴/۵سم [ف: ۲۰-۴۰۰]

۴۵. همدان؛ مدرسه غرب؛ شماره نسخه: ۶۱۷/۳

در فهرست به نجم دایه نسبت داده شده؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ قطع: خشتی [رشت و همدان: ف: ۱۴۱۷]

۴۶. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۹۳۲۵/۳

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ سطرها چلیپا و راسته؛ جلد: تیماج قهوه‌ای بدون مقوا، ۴گ (۷۳ر-۷۶ر)، اندازه: ۱۳×۲۲سم [ف: ۲۴-۱۱۷]

۴۷. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۹۵۰۸/۴

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ مجموعه به چند خط قدیم؛ جلد: تیماج

بدون مقوا، ۵گ (۶۰پ-۶۴ر)، اندازه: ۱۲/۵×۱۷سم [ف: ۲۴-۲۶۲]

۴۸. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۷۴۱۰/۲

خط: نستعلیق، کا: نصیری، بی‌تا؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲گ (۸پ-۹ر)، اندازه: ۱۴×۲۴سم [ف: ۱۹-۲۱۶]

۴۹. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۱۵/۳۲-۲۷۹۲/۳

آغاز و انجام: برابر

خط:نسخ،کا:بشیر خلیل،بی‌تا؛جلد:گالینگور مشکی عطف وگوشه تیماج قهوه‌ای، ۳گ، ۱۳ سطر، اندازه: ۱۶×۲۳سم [ف: ۱-۴۶۶]

۵۰. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۵/۱۹۶-۹۰۶/۵

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ مصحح؛ جلد: مقوا کرم عطف وگوشه تیماج، ۳گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۰/۵×۱۷سم [ف: ۵-۲۸۵۲]

۵۱. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه: ۲۸۸۷/۴

فقط تا طریق هفتم را در بردارد؛ بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ اصفهانی؛ جلد: تیماج، ۱گ (۹۳ر-۹۳پ)، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۱/۵×۱۹سم [ف: ۳-۱۷۹]

۵۲. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه: ۲۹۹/۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: مقوا عطف تیماج مشکی، ۴گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۲×۲۰/۵سم [ف: ۳-۱۳۵۹]

۵۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۳۵۳۶

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ متن و حاشیه، مجدول، مذهب؛ واقف: نائینی؛ ۲گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۲۶×۴۳سم [ف: ۶-۴۲۷]

۵۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۶۵۰۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: صادق گوهرین، بی‌تا؛ کاغذ: فرنگی، جلد: گالینگور سفید [رایانه]

۵۵. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۳۶۵۴/۲۶

خط: نسخ، کا: علی عسکر بن مؤمن تولمی، بی‌تا؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی ضربی ترنجی مقوایی، ۲گ (۱۷۵ر-۱۷۶ر)، ۲۹ سطر (۱۲×۲۳) [ف: ۱۲-۲۶۶۶]

۵۶. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۲۵۷۱/۳۸

خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: فرنگی فلفل نمکی، جلد: سیاه لایی، ۲گ (۱۱۴ر-۱۱۵ر)، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۳×۲۰سم [ف: ۶-۵۴]

۵۷. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۷۰۳۶/۵۶

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲گ (۳۵۵پ-۳۵۶پ)، اندازه: ۱۸/۵×۳۰سم [ف: ۱۸-۲۰۹]

۵۸. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۲۸۳/۵ط

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج عنابی، (۷۰-۷۳-۶۷)، اندازه: ۱۱×۱۸سم [ف: ۲۴/۳-۳]

← الاصول العشرة (ترجمه) ← ده قاعده

● الاصول العشرة (ترجمه) / عرفان و تصوف / فارسی

al-usūl-ul ʻašara (t.)

فانی شیرازی دهدار، محمد بن محمود، ۹۴۷-۱۰۱۶ قمری

fānī šīrāzī dehdār, mohammad ebn-e mahmūd (1541-1608)

تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه: ۵۷۰/۳

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۱۹۱ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج سرخ مقوایی، ۶گ (۱۰۹پ-۱۱۴پ)، ۱۶ سطر (۶×۱۲)، اندازه: ۱۰/۵×۱۶سم [ف: ۳۳۲]

● الاصول العشرة من درر الانوار / کیمیا / عربی

al-usūl-ul ʻašara min durar-il anwār

وابسته به: درر الانوار فی اسرار الاحجار = درر انوار الاحجار؛ ازنیقی، علی بن خسرو (-۱۰۱۸)

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۲۰۳۷/۲

نسخه اصل: کتابخانه دانشگاه کراچی، پاکستان ش ۱۹۹۹۳. این نسخه فقط تا طریق هفتم را در بردارد؛ خط: نسخ، کا: محمود حمدی، تا: چهارشنبه ۲۲ ذیحجه ۱۳۴۵ق؛ از روی نسخه دارالکتب به شماره ۳؛ ۵ ص (۵۰-۵۵) [عکسی ف: ۶-۶۰]

● الاصول العشره (ترجمه و شرح) = شرح اقرب الطرق / عرفان و تصوف / فارسی

al-usūl-ul ʻašara (t. wa s.) = š.-e aqrab-uṭ ṭuruq

لاری، رضی الدین عبدالغفور، -۹۱۲ ؟ قمری

lārī, razī-od-dīn ʻabd-ol-qafūr (- 1507)

وابسته به: الاصول العشرة = اقرب الطرق الی الله = میزان العقائد = السیر و السلوک = الطریق الی الله؛ نجم الدین کبری، احمد بن عمر (۵۴۰-۶۱۸)

وی هر فقره از سخن رازی را نخست ترجمه و سپس شرح می‌کند و در دیباچه گوید: «تصدی این شغل هر چند مناسب فقیر نبود اما چون بعضی مخاریم سلمه الله و ابقاهم که ایشان را به فقیر التفات است و فقیر را به ایشان اخلاصی، استدعا نمودند به موجب فرموده ایشان این گستاخی کرد و از سخنانی که به طریق مطالعه یا سماع حاصل شده بعد از ترجمه اصل در شرح آن نوشته آمد و دائره‌ای مرسوم گشت از ترجمه و شرح تا منتی باشد از فضل ربنا». لاری در این شرح از خواجه بهاء الدین و

شیخ محیی الدین و ابن منصور شاگرد ابراهیم خواص یاد می‌کند.
آغاز: بسمله الحمد لله الذی هدانا ... اما بعد گوید فقیر ... عبدالغفور لاری که این کلمه‌ای چند است در ترجمه و شرح رساله‌ای که قدوه ارباب وفا ... نجم الکبری ... در بیان طریق شطار نوشته
انجام: قال–فافهم تر شد. ترجمه یعنی فهم کن که نور ایمان و ثمره ولایت و نبوت از مردن اختیاری پیدا شود و چون فهم کنی راه راست یافتی و السلام.
[نسخه‌های منزوی ۱۰۸۲/۲؛ دانشنامه ادب فارسی در افغانستان: ۶۷۶/۳؛ هدیة العارفین: ۵۸۸/۱؛ معجم المؤلفین: ۲۶۹/۵؛ فهرستواره منزوی ۹۷/۷ (۳ نسخه)؛ مشترک ۱۲۷۹/۳ (۲نسخه)]

۱. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه: ۱۸۶/۱–عکسی
آغاز و انجام: برابر
نسخه اصل: گنج بخش، ش ۷۵۳ (گنج ۷۵۷/۲)؛ خط: نسخ پخته، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ ۱۹گ (۱–۱۹) [عکسی: ۲–۱۶۹]
۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۲۶۸۰/۱۲
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: اواخر قرن ۱۱؛ محشی، مصحح، رکابه‌دار، دارای اشعاری از حافظ، قاسم انوار و دیگران در هامش؛ کاغذ: فرنگی، ۵گ (۱۲۷–۱۳۱)، ۳۱ سطر، اندازه: ۹×۱۶سم [ف: ۳۲–۲۳۹]
۳. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۵۷۷۹/۱
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۰۹۷ق؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: مقوا عطف تیماج تریاکی، ۹گ (۱پ–۹پ)، ۲۲ سطر (۱۳×۲۰)، قطع: ربعی، اندازه: ۱۶×۲۴سم [ف: ۱۶–۹۰]
۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۴۸۶۸/۲۳
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ در آخر نسخه دارد «اشتریته ممن یدعی التصرف من البلد الکربلا (کذا) سنه ۱۲۵۱ العبد الخاسر محمد باقر الجهرمی الشیرازی»، در حاشیه صفحات ۲۹۷تا ۲۹۹ ابیاتی از شیخ عطار نقل شده؛ جلد: تیماج مقوایی مشکی، ۱۸ص (۲۹۶–۳۱۴)، ۱۷سطر، اندازه: ۱۴×۲۵/۵سم [شورا: ف: ۱۳–۳۱۸]
۵. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۸۵۷۳/۱۵
خط: نستعلیق، کا: سید احمد خرسوه، تا: ۱۲۶۱ق؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: مقوا عطف و گرداگرد تیماج تریاکی، ۱۲گ (۱۳۷پ–۱۴۸ر)، ۱۴ سطر (۸×۱۴)، قطع: ربعی [ف: ۱۷–۱۶۴]
۶. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۵۶/۳–فیروز
آغاز و انجام: برابر
بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج قرمز یک‌لا، ۵۱ص (۸۵–۱۳۶)، قطع: نیم خشتی، اندازه: ۱۲/۵×۲۰سم [ف: ۲۱–۱۹۸]

← اصول العقائد ⟵ اصول الدین
← اصول عقاید ⟵ اصول الدین

● اصول عقاید / کلام و اعتقادات / فارسی

osūl-e ‘aqāyed
فخر رازی، محمد بن عمر، ۵۴۴؟–۶۰۶ قمری
faxr-e rāzī, mohammad ebn-e ‘omar (1150-1210)
رساله مختصری است در اصول عقاید اهل سنت در مسأله‌هایی که دانستن آنها از فروض اعیان است، در دو جمله: ۱. ذکر ادله اصول دین؛ ۲. شرح بعضی از مقالات اهل علم. شکی در نسبت رساله به فخر رازی نیست و تردید در نام رساله است و اختیار نام اصول دین و یا اصول عقائد به‌لحاظ موضوع و تناسب آن با مطالب رساله است. وفیات الاعیان می‌گوید که مؤلف در کتابش موسوم به «تحصیل الحق» نسبت استادانش را در اصول و فروع مذهب ذکر نموده است. در این نسخه هم مطابق با آنچه در وفیات نقل شده است در دیباچه نگاشته است: «و بیش از آنک درین مقصود خوض کنیم نسبت استادان خود در علم اصول و فروع بگوئیم که من در علم اصول دین شاگرد بدر خود امام سعید الخ» ولی دانسته نشده است که «تحصیل الحق» به چه زبانی نوشته شده تا حدس و گمان رود که این کتاب همان «تحصیل الحق» است یا کتاب دیگری است. در ۸ «باب»: ۱. احکام نظر، سه فصل؛ ۲. شناختن باری تعالی، ده فصل؛ ۳. صفات باری تعالی، دوازده فصل؛ ۴. افعال، شش فصل؛ ۵. نبوت محمد مصطفی، پنج فصل؛ ۶. احوال آخرت، شش فصل؛ ۷. امامت، چهار فصل؛ ۸. اصول فقه، شش فصل.
آغاز: هر ثنایی که عقول و افهام و خواطر و اوهام بمبادی و غایات و اوائل و ثهایات ان نتواند رسید
[فهرستواره منزوی ۷۴/۶]

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۵۴۵
آغاز: هر ثنایی که عقول و افهام و خواطر و اوهام بمبادی و غایات و اوائل و ثهایات ان نتواند رسید؛ **انجام:** اینست جمله مسئله‌ها کی خواستم شرح دادن
خط: نسخ، بی‌کا، تا: محرم ۷۰۰ق؛ پس از این ۴ صفحه از اول گلستان سعدی است، وحدت خط نسخه با نسخه ضمیمه (ترجمه پنج پرسش پاسخ) که به‌شماره ۳۹۸ است و در محرم ۷۰۰ نوشته شده می‌رساند که این نسخه هم در همان تاریخ و به خط همان کاتب است؛ ۱۷گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۰×۲۰سم [ف: ۴–۲۵]

● اصول العقائد = اصول الدین / کلام و اعتقادات / عربی

uṣūl-ul-‘aqā’id = uṣūl-ud-dīn
عبدالوهاب بن علی بن حسین، ق ۱۰ قمری
‘abd-ol-vahhāb ebn-e ‘alī ebn-e hoseyn (- 16c)

زمان تألیف: ۹۰۳ ه.ق.
نویسنده که مؤلف «تحفة کلامیه» است، در این رساله اصول مذهب شیعه را با استفاده از دلایل عقلی و نقلی، در پنج «باب» توضیح داده است: ۱. توحید؛ ۲. عدل؛ ۳. نبوت؛ ۴. امامت؛ ۵. معاد.
آغاز: بسمله و به تقتی، الحمدلله الذی نصرنا علی ادراک دقائق فصول الکلام

۱. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۱۹۶۳/۱۱
آغاز: برابر؛ **انجام:** بعون الله و حسن توفیقه علی ید الفقیر عبدالوهاب بن علی بن الحسین مصنف الکتاب من یوم الثلثاء من شهر ربیع الاخر سنه ثلثه و تسعماته
خط: نستعلیق، کا: محمد شریف، تا: محتملاً قرن ۱۲؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج قهوه‌ای یک‌لا، ۱۱ص (۲۱۵-۲۲۶)، ۲۱ سطرکامل (۹×۱۵)، اندازه: ۱۳×۱۸سم [ف: ۴-۴۴۷]
۲. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۱۹۶۶/۱
آغاز: بسمله، الباب الاول فی التوحید مسألة.؛ **انجام:** قد اشبعنا الکلام فی هذه المسماة بالتحفه الکلامیه من اراد الزیادة فیرجع الیها تمت الرساله بعون الله تعالی
خط: نستعلیق، کا: عبدالکریم بن ابوالقاسم جیلانی، تا: ۱۲۴۰ق؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج قرمز دولا، ۲۷ص (۱-۲۷)، ۱۱ سطرکامل (۶/۵×۱۱)، اندازه: ۱۰/۵×۱۶سم [ف: ۴-۴۵۱]

● اصول العقائد / کلام و اعتقادات / عربی

uṣūl-ul-‘aqā’id

فیض کاشانی، محمد بن شاه مرتضی، ۱۰۰۶-۱۰۹۱ قمری

feyz-e kāšānī, mohammad ebn-e šāh morteza (1598-1680)

فیض اصول دین را با کلامی استادانه با استفاده از دلایل عقلی و گفته‌های ائمه معصومین (ع) بیان می‌کند. وی این رساله موجز و مختصر را در ضمن سه باب به سال ۱۰۳۶ (و در نسخه مرعشی ۱۰۵۴ق) در هشتصد بیت نگاشته است. ابواب آن عبارتند از: ۱. التوحید؛ ۲. النبوة و علل الشرایع و الامامة؛ ۳. المعاد و اصناف اللذات و الآلام و اصحابهما.
آغاز: الحمدلله الذی دل علی ذاته بذاته و علی رسله بایاته و علی یوم الاخر بحججه و بیناته و الصلاة علی محمد و آله المظاهر لصفاته اما بعد ... قال الله عزوجل سنریهم ایاتنا فی الافاق و فی انفسهم حتی یتبین لهم انه الحق
انجام: و من یعمل مثقال ذرة شرایره ان الله لایغفر ان یشرک به و یغفر مادون ذلک لمن یشاء هذا آخر الکلام فی اصول المعارف الدینیة و صار اسمه تاریخ تصنیفه و ذلک بعد ما وسم به و هو من غرایب حسن الاتفاق و الحمدلله اولا و آخراً

[کتاب‌شناسی آثار فیض ۱۳۸؛ ریحانة الأدب ۳۷۵/۴؛ فهرست‌های خودنوشت فیض کاشانی ۱۳۹؛ الذریعة ۳۲۶/۱۵، ۲۹۷/۲۳؛ کشف الحجب: ۵۳۱؛ دنا ۱۱۰۲/۱ (۸ نسخه)]

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۱۵۸۵/۳
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: محمد طاهر بن محمد صالح موسوی، تا: چهارشنبه ۲۲ جمادی الثانی ۱۰۶۸ق؛ مصحح، مقابله شده با نشان «بلغ»، رساله نخست این مجموعه که به خط همین کاتب است بر فیض خوانده شده و فیض با خط خود این قرائت را تایید نموده؛ کاغذ: شرقی، جلد: تیماج زرشکی ضربی با ترنج، ۱۹گ (۵۵-۷۳)، ۱۵ سطر (۷/۵×۱۲)، اندازه: ۱۲/۵×۲۰/۵سم [ف: ۲۹-۳۰۲]
۲. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۲۱۹۸/۴
آغاز: برابر؛ **انجام:** هذا آخر الکلام فی اصول المعارف الدینیه و صار اسمه تاریخ تصنیفه و ذلک بعد ما وسم به و هو من غرایب حسن الاتفاق و الحمدلله.
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲، جلد: تیماج قهوه‌ای بدون مقوا، ۱۱گ (۷۰پ-۸۱ر)، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۵×۲۴/۵سم [محدث ارموی مخ: ۱-۱۴۶]
۳. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه: ۸۵۶/۳
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: محمدمؤمن بن اسماعیل طباطبائی، تا: ۲۶ رمضان ۱۱۱۸ق، جا: مشهد؛ جلد: تیماج زرشکی، ۱۵گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۲×۱۹سم [ف: ۱-۱۷۶]
۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۰۳۰۴/۴
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ و نستعلیق، کا: محمد باقر بن سرخوش افشار، تا: ۱۲۱۴-۱۲۱۵ق، جا: اصفهان؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۲ص (۱۲۷-۱۴۸)، اندازه: ۱۴×۲۰/۵سم [ف: ۳۲-۳۱۱]
۵. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه: ۵۴۸/۲
آغاز: برابر
خط: نستعلیق، کا: علینقی رازی، تا: ۱۲۵۲ق، جا: مشهد رضوی؛ جلد: تیماج مشکی، ۲۱ سطر (۹×۱۴)، اندازه: ۱۵/۵×۲۱سم [ف: ۱-۲۷۳]
۶. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۳۳۵۱
آغاز: برابر؛ **انجام:** ان تکون منهم و من انصارهم محمد شریف گلپایگانی
خط: نستعلیق شکسته، کا: محمد شریف بن غیاث حسینی گلپایگانی، تا: ۱۲۵۳ق [رایانه]
۷. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۱۸۳۷/۳
در ۸۰۰۰ بیت ساخته ۱۰۳۶ در سه باب؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۶۵ق؛ کاغذ: پسته‌ای، جلد: میشن سیاه، ۲۵گ (۸۴پ-۱۰۹ر)، ۱۴ سطر، اندازه: ۸×۱۵سم [ف: ۵-۳۷۷]

۸. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۸۷۷۸/۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: ملا فرج الله بن ابراهیم تبریزی، تا: ۱۲۷۱ق؛ محشی؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی بدون مقوا، ۱۸گ (۶۵ر-۸۲پ)، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۶/۵×۲۲سم [ف: ۲۲-۳۱۰]

۹. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۲۱۸۹/۱۸

آغاز و انجام: برابر

بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: فرنگی، شکری، جلد: مقوایی، رویه تیماج عنابی، آستر ابری بنفش، ابعاد متن: ۱۵/۵×۲۱، ۸ گ (۱۰۱پ-۱۰۸) [ف: ۱۱-۴۷۳]

۱۰. شیراز؛ خانقاه احمدیه؛ شماره نسخه: ۹۰/۴

بی‌کا، بی‌تا [نشریه: ۵-۲۲۱]

● **اصول عقاید = ترجمه فوائد الغروية** / کلام و اعتقادات / فارسی

osūl-e ‘aqāyed = t.-ye favā’ed-ol qaravīye

فتونی اصفهانی، ابوالحسن بن محمد طاهر، -۱۱۳۸قمری

fotūnī esfahānī, ab-ol-hasan ebn-e mohammad tāher (-1726)

اهداء به: شاه سلطان حسین صفوی

وابسته به: الفوائد الغروية و الدرر النجفية؛ فتونی اصفهانی، ابوالحسن بن محمد طاهر (-۱۱۳۸)

«الفوائد الغروية و الدرر النجفية» کتابی از خود مترجم است در دو بخش اصول دین و اصول فقه در دو جلد که بخش اول به سال ۱۱۰۴ پایان یافته است و کتاب حاضر ترجمه آن است با اضافه بعضی از مطالب با عناوین «مترجم گوید»، دارای یک «مقدمه» و دوازده «فائده» است: مقدمه در وجوب تحصیل معرفت؛ فائده ۱. ثواب موحدین و عارفین؛ ۲. آنچه ممکن یا ممتنع است از تحصیل معرفت؛ ۳. اثبات واجب؛ ۴. توحید؛ ۵. صفات کمال؛ ۶. نبوت و امامت؛ ۷. حقیقت مذهب امامیه؛ ۸. مجملی از فضایل امیرالمؤمنین؛ ۹. مطاعن خلفا؛ ۱۰. رد بعضی از شبه باطله؛ ۱۱. بعضی از نصوص و معجزات ائمه؛ ۱۲. مجملی از عقاید حقه.

آغاز: حمدی که چون آفتاب عالمتاب از مشارق السنه احباب طلوع و بضیاء ضواء خود توحید خانه قلوب اولی الالباب را منور نماید

انجام: بدرستی که اوست رساننده هر سؤالی را بجواب و الصلاة علی محمد و آله الاطیاب و سلم تسلیماً کثیراً.

[الذریعة ۳۵۳/۱۶]

۱. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۳۵۲۸-۱۸/۴۸

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: عبدالحسین بن غایت الله نجفی، تا: پنج‌شنبه ۶ جمادی الاول ۱۰۳۴ق؛ مجدول، دارای سرلوح رنگین و زرین؛ جلد: تیماج قهوه‌ای ضربی با ترنج با سر، ۱۰۷گ، ۱۰۷ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۴/۵سم [ف: ۲-۸۵۷]

۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ض۱۳۵۶۳

خط: نسخ، کا: عبدالحسین، تا: ۱۲۸۷ق [الفبائی: ۵۵]

● **اصول عقاید** / امامت / فارسی

osūl-e ‘aqāyed

کجوری مازندرانی، مهدی، ۱۲۱۶-۱۲۹۳ قمری

kajūrī māzandarānī, mahdī (1802-1876)

در اصول عقاید و مشتمل است بر یک «مقدمه» و پنج «کتاب»: ۱. نماز؛ ۲. روزه؛ ۳. زکات؛ ۴. خمس؛ ۵. حج.

آغاز: بسم الله و الحمدلله و الصلوة علی اشرف برتیه (کذا) و عترته الطاهره و بعد هر عاقلی در خود نعمتهای زیادی بحسب مرتبه ادراک و مقام فهم در بدو نظر دریابد.

انجام: و الحمدلله علی ما وفقنا لاذعان بربوبیته و برسالة رسوله فیما جاء به و بولایة اولیائه و لشکر ما انعم به الله و رسوله و اولیائه علینا صلوة الله علیهم و لعنة الله علی اعدائهم الی یوم الدین.

[فهرستواره منزوی ۱۱۲/۹ (۱ نسخه)]

۱. شیراز؛ شاهچراغ؛ شماره نسخه: ۷۶۹

آغاز و انجام: برابر

نام مؤلف به استناد نسخه ش ۵۷۲ شاهچراغ به دست آمد؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: رمضان۱۲۶۶ق؛ محشی؛ کاغذ: نخودی مهره خورده، جلد: مقوا با تیماج قهوه‌ای، ۱۷۸گ، مختلف السطور (۹×۱۵)، اندازه: ۱۵×۲۲سم [ف: ۲-۲۵۳]

۲. شیراز؛ شاهچراغ؛ شماره نسخه: ۵۷۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** در مسجد حضرت خصوص ما بین قبر و منبرکه روضه است از ریاض بهشت رزقنا الله تعالی جمیع ذلک- فراغ از کتابت این نسخه تمام شد در پانزدهم شهر ذیحجه از شهور سنه ۱۲۶۷ ... بسم الله تعالی مسائلی که در این مختصر از اصول و فروع ایراد شده از اقل خدام شریعت مطهره است در صورت مقابله و اطمینان بصحت نسخه انشاءالله تعالی جایز العمل است و هو العالم. مهر حاج شیخ محمد مهدی کجوری.

خط: نسخ، بی‌کا، تا:۱۵ ذیحجه ۱۲۶۷ق؛ کاغذ: سفید، جلد: مقوا با تیماج مشکی، ۱۲۱گ، ۱۵ سطر (۱۰/۵×۱۶) اندازه: ۱۶×۲۱/۵سم [ف: ۲-۵۸]

● **اصول عقاید** / کلام و اعتقادات / فارسی

osūl-e ‘aqāyed

سیف العلماء شیرازی، علی اکبر بن محمد، ق۱۳ قمری

sayf-ol-‘olamā’ šīrāzī, ‘alī akbar ebn-e mohammad (-19c)

اهدا به: عین الملک
محل تالیف: شیراز
رساله‌ای اصول عقاید که در زمان ناصر الدین شاه در شیراز به‌روش شیعی ساخته و دارای چهار «فصل» است: توحید، نبوت، امامت، معاد.
آغاز: سپاس با قیاس و ثنای نامتناهی مختص است بذات خداوند اقدس جل شأنه زیرا که وجود هر شیء همان ثنای اوست
انجام: به چشم ظاهر حسی مشاهده نماید و از خداوند آنی غافل نباشد و تمام عوالم خداوندی را در همین جا مشاهده نماید.
[فهرستواره منزوی ۱۱۱/۹ (۱ نسخه)]

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۰۶۵۰
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ با سرلوح نفیس و هنری، مجدول زر؛ جلد: مقوا با عطف تیماج سیاه، ۹۵گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۴×۲۳سم [ف: ۱/۳۳-۱۴۷]

۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۳۲۹۷
آغاز: برابر؛ **انجام:** مشاهده نموده‌اند و الآن کما کان بل هو قرآن مجید فی لوح محفوظ و صل علی محمد و آله الطاهرین.
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۴؛ مجدول زرین و مشکی و لاجورد؛ کاغذ: فرنگی آبی، جلد: مقوا، ۸۳گ، ۱۴ سطر (۸/۵×۱۶)، اندازه: ۱۴×۲۲سم [ف: ۱۱-۲۲۷۶]

● **اصول عقاید** / کلام و اعتقادات / فارسی
osūl-e ‘aqāyed

قزوینی، قوام الدین، ق۱۳ قمری
qazvīnī, qavām-od-dīn (- 19c)
رساله مختصری در اصول عقاید به ضبط نسخه: از تصنیفات سید قوام الدین قزوینی دام ظله که از اولاد امیر بزرگ است که در آمل مازندران مدفون است.

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۱۲۸۷/۲
آغاز: اما طلیعه در بیان اموریکه اصول و قوانین مطالب کتابند و در وی در جاتیست؛ **انجام:** فرض اخری اینست فی تفسیر آیه نور هم یسعی [کذ] بین ایدیهم و بایمانهم بس وابسته [کذ] کسیکه او را نوری از معرفة و قدمی از ایمان نبوده باشد الی آخر الرسالة.
خط:نسخ تحریری،بی‌کا،تا:صفر۱۲۶۴ق، واقف: شیخ محمدصالح علامه حائری، مرداد ۱۳۵۱؛ کاغذ: نخودی آهاری فرنگی، جلد: تیماج عنابی ضربی، اندازه: ۱۷×۲۲/۵سم [ف: ۱۵-۳۰۲]

● **اصول عقائد** / کلام و اعتقادات / فارسی
osūl-e ‘aqāyed

؟ عسکری سمنانی، محمد حسن بن محمد، ق۱۳ قمری
‘askarī semnānī, mohammad hasan ebn-e mohammad (- 19c)
رساله‌ای است در توحید و عدل و نبوت و امامت.

مشهد؛ نواب؛ شماره نسخه: ۴۶۴/۱۱
آغاز: بسملح حمدله. در بیان اصولی که در مسئله اثبات وجود حضرت واجب الوجود؛ **انجام:** اقوی دلیل است بر امامت و خلافت حضرت امیرالمومنین و انکار این مقدور کسی نیست. اللهم ثبتنا علی ...
خط: نسخ و نستعلیق مختلف، کا: باقر بن محمد ترشیزی، تا: ۱۹ صفر ۱۲۲۱ق و ۱۲۲۳ق؛ کاغذ: فستقی، جلد: تیماج لایه‌ای سرخ، اندازه: ۱۰×۱۶/۵سم [ف: ۳۸۱]

● **اصول عقاید = اصول الدین** / کلام و اعتقادات / فارسی
osūl-e ‘aqāyed = osūl-od-dīn

آشتیانی، هدایت الله بن محمد حسین، -۱۳۱۰ قمری
āštīyānī, hedāyat-ol-lāh ebn-e mohammad hoseyn (- 1893)
تاریخ تألیف: ۱۲۸۰ق
رساله‌ای است در اصول پنج‌گانه دین: توحید، عدل، نبوت، امامت و معاد که هر یک را به اجمال توضیحی داده و هر اصل را با یک سطر دعا و یا صلوات پایان داده و به ابیات حافظ و مولوی و برخی از آیات و روایات استناد جسته و ابیاتی نیز بدون تصریح به نام سراینده آورده از جمله این بیت: «دل درین دهر مبندید که بی بنیاد است ×× سخن از عمر مگوئید که او بر باد است / صد سفره دشمن فکند طالب مقصود ×× شاید که یکی دوست بیاید چنانست». بیشتر مطالب خطابی و غیراستدلالی است و در اصل سوم (نبوت) به احکام و قوانین استوار دین اسلام، استناد جسته و برای مثال چند حکم شرعی مختلف را با علل و مصالح آن یاد کرده و در مسئله نبوت و امامت به مصائب اهل بیت نیز اشاره کرده و چنین استنباط می‌شود که از اهل منبر و وعظ بوده و از فلاسفه دل خوشی نداشته است. در جایی از مسئله معاد می‌گوید: «بدانکه حکما را در انظار خلق عزت و اعتبار دیگر است ... که هر قدر خلافش ظاهر و مبرهن باشد و محسوس بشود که این قول لغو و بیهوده است. هیچکس او را رد نکند و هر که در رد آن قول اشاره نماید در محضر عامه او را مقداری نباشد».
آغاز: بسمله و به نستعین الحمدلله الذی جعلنا من المتمسکین بولایة امیرالمؤمنین و الصلوة و السلام علی من ارسله بالهدی ... اما بعد باید دانست که احب اشیاء در نزد خداوند ایمان و اقرار بتوحید او جل شانه است و مبغوض تر از شرک و کفر هیچ امر و عملی نیست

انجام: و معادنا الیک و ذهابنا ایاک و صلی الله علی محمد و آله الطاهرین

[فهرستواره منزوی ۱۰۳/۹]

۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۳۶۷۳/۱

آغاز و انجام: برابر؛ تم فی ثامن شهر محرم الحرام من شهور سنة ۱۲۸۷ اللهم اغفر لراقمه.

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج تریاکی ضربی مقوایی، ۱۷۹ص (۱-۱۷۹)، ۱۲ سطر (۷×۱۲) [ف: ۱۲-۲۶۸۰]

۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۳۲۵۳

آغاز و انجام: برابر

در فهرست نام کاتب به عنوان مؤلف معرفی شده است که به قرینه آغاز نسخه تصحیح شد؛ خط: شکسته نستعلیق تحریری خوش، کا: احمد حسینی، تا: پنج‌شنبه رمضان ۱۲۸۱ق؛ کاغذ: فرنگی آبی آسمانی، جلد: تیماج عنابی ضربی یک‌لا، ۱۸۰ص، ۱۱ سطر، قطع: خشتی، اندازه: ۱۶×۲۲سم [ف: ۱۰-۸۳۴]

۳. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه: ۶۴۵۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** شاید که یکی دوست بیاید بضیافت، اللهم اجعلنا من جندک ... وآله الطاهرین.

نام کتاب و مؤلف به قرینه آغاز نسخه ذکر شد؛ خط: نستعلیق، کا: محمد باقر قزوینی، تا: چهارشنبه ۲۸ رجب ۱۲۸۱ق؛ کاغذ: فرنگی کبود، جلد: تیماج سرخ ضربی، ۴۸گ، ۱۳ سطر (۱۰×۱۵/۵)، اندازه: ۱۷×۲۱سم [ف: ۵-۲۴]

۴. تهران؛ مفتاح؛ شماره نسخه: ۳۰

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: جمادی الاول ۱۲۸۳ق؛ ۸۳گ [نشریه: ۷-۱۰۲]

۵. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۷۷۲/۱

خط: نسخ، کا: میرزا کوچک ساوجی، تا: ۲۰ محرم ۱۲۸۷ق؛ مجدول؛ کاغذ: فرنگی، جلد: میشن زرکوب، ۸۳گ (۱پ-۸۳ر)، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۴/۲×۲۱/۵سم [ف: ۵-۱۷۲]

● **اصول عقاید** / کلام و اعتقادات / فارسی

osūl-e ‘aqāyed

رشتی، حبیب الله بن محمد علی، ۱۲۳۴-۱۳۱۲ قمری

raštī, habīb-ol-lāh ebn-e mohammad ‘alī (1819-1895)

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۶۱۳۲

آغاز: بسمله حمد له ... و بعد چنین گوید مفتقر الی الله؛ **انجام:** طبیعت ثانویه خواهد بود ... تمت الرسالة سنه ۱۳۱۲

خط: نسخ و نستعلیق شکسته، کا: محمد کاظم بن ابوالقاسم، تا: ۱۳۱۲ق؛ تملک: مسیح بن احمد الرضوی [رایانه]

● **اصول عقاید = اثبات نبوت و امامت** / تفسیر / فارسی و عربی

osūl-e ‘aqāyed = esbāt-e nabovvat va emāmat

اشرفی مازندرانی، خضر بن اسماعیل، -۱۳۳۶ ؟ قمری

ašrafī māzandarānī, xezr ebn-e esmā‘īl (- 1918)

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۷۰۲۳

آغاز: بسمله الحمدلله و الصلوه علی رسول الله و اله الطاهرین کتاب الطهارات؛ **انجام:** الطاهرین الائمه المعصومین ... لطاعته انه ... سنه ۱۳۳۲

خط: نسخ تحریری، کاتب = مؤلف، تا: ۱۳۳۲ق [رایانه]

● **اصول عقاید** / کلام و اعتقادات / فارسی

osūl-e ‘aqāyed

احمد بن محمد طاهر

ahmad ebn-e mohammad tāher

[فهرستواره منزوی ۱۱۰/۹]

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ض۱۳۵۶۳

خط: نسخ، کا: عبدالحسین، تا: ۱۲۸۷ق [الفبائی: ۵۵]

● **اصول عقاید** / کلام و اعتقادات / فارسی

osūl-e ‘aqāyed

عبدالصمد بن علی

‘abd-os-samad ebn-e ‘alī

شرح اعتقادات شیعه اثنا عشری است که بر هر مسلمان دانستن آن ضروری است.

بیدگل؛ مجتهد الزمان بیدگلی؛ شماره نسخه: ۲۶/۸

آغاز: حمد و ستایش بر حضرت واجب الوجودی که معبود و موحد و بلا شریک و بکتایست و ذاتی است که مستجمع جمیع کمالات؛ **انجام:** از زمره اسلام بیرون و داخل در کفار است و لقد اتمها و جمعها الفقیر الی الله الغنی عبدالصمد بن علی فی عین المرد [کذا] العین.

خط:نستعلیق تحریری،کا: محسن بن حبیب الله بن آقا جان مشیری الاصل بارفروش المسکن، تا: ۱۳۰۱ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای ضربی، ۱۶گ (۹۲ر-۱۰۷پ)، اندازه: ۱۱×۱۷/۵سم [ف: ۴۲]

● **اصول العقائد** / کلام و اعتقادات / عربی

uṣūl-ul-‘aqā’id

رساله مختصری در اصول عقاید دینی با استفاده از احادیث اهل بیت (ع) و عناوین «ینبغی ان یعلم ...».

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۷۵۷۰/۲

آغاز: احمده حمد اولیائه و أصفه وصف أصفیائه ... فهذا أصول العقائد و خلاصة الفوائد المقتبس من أنوار الهدایة؛ **انجام:** و لذا لایجوز لغیره الا العجز و الامساک و السکوت، فالحمدلله رب العالمین و صلی الله علی حبیبه خیر المرسلین و سائر حججه اجمعین.

در فهرست مرعشی (۸۰/۳) رساله‌ای با این آغاز را با عنوان «التوحید» به حسن بن عبدالرحیم مراغی نسبت داده؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۴۱ق؛ جلد: تیماج مشکی، ۸گ (۲۶پ-۳۳پ)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۱۹-۳۷۵]

● اصول العقائد / کلام و اعتقادات / عربی

uṣūl-ul-'aqā'id

رساله مختصری است در اصول اعتقادات شیعه که با عنوان «مقصد» نگارش یافته است و از حسن و قبح تا امامت را دارد.

قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه: ۱۴۰۴

آغاز: واذا ورد النهی عنه یصیر المامور به الذی کان حسنا بمجرد النهی عنه قبیحا وکذا الفعل الذی ورد النهی عنه فی الشرع فی وقت امکن ورود الامر به فی تلک الوقت؛ **انجام:** ستدفن بضعة منی بارض خراسان لایزورها مؤمن الا ... الجنته وحرم جسده علی النار وغفر ذنوبه ما تقدم منها.

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ جلد: مقوا، ۵۰گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف: ۱-۱۷۳]

● اصول عقاید / کلام و اعتقادات / عربی

osūl-e 'aqāyed

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۷۲۷۷

آغاز: قال فی شرح المختصر ثم نقول العقل لایحکم بحسن و لاقبح با استدل بر من لزوم الاضطرار؛ **انجام:** و صلی علی محمد و اله تمت افردها من مواضع متعدده و اماکن مبدده العبد الفقیر الی الله تعالی زین الدین علی بن احمد العالی

خط: نستعلیق تحریری، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز [رایانه]

● اصول عقاید / کلام و اعتقادات / فارسی

osūl-e 'aqāyed

غیر همانند:

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۳۳۴۸/۳

آغاز: بسمله بدانکه در علم الهی ثابت شده است که علل چهارند فاعل و غایة و مقوم و ماده و هر یک از اینها بالذات می‌باشند و بالعرض می‌باشند بالذات آنست که خود متصف باشد به علیت و اتصاف او به علیت بسبب چیز دیگری نباشد؛ **انجام:** انما انزل الکتاب علی طائفتین من قبلنا و ان کنا عن (کلمه اخیر را ده صفحه بعد است که در نسخه نیست)

رساله‌ای است مختصر در اثبات نبوت و امام و عصمت با شیوه‌ای خاص و همه بر اساس یک اصل. به نظر می‌رسد که نویسنده از همفکران تبریزی و نظائر او است و به هر حال بر طبق تصریح خود، در هزار و اندی پس از هجرت می‌زیسته است. پس از مسائل امامت، درباره قرآن به‌تفصیل سخن گفته، احتمال زیادت و نقصان و تحریف در آن را با معجز بودن قرآن و حجیت آن در احکام و نیز با مدلول احادیث فراوان و معتبر شیعه که قرآن را انتها محک شناختن حق و باطل و اخباری که تنها قرآن را مدرک استنباط و ماخذ احکام اسلام معرفی می‌کند، مناقض می‌داند و پس از نقل پاره‌ای از اخبار، فهرستی از آیات قرآنی را که دلیل آن است که احکام شرع باید از قرآن استنباط شود، فراهم آورده است و در همین جا دنباله رساله از نسخه حاضر افتاده است. مؤلف این رساله می‌گوید «اینکه بعضی از عوام شیعه نقل می‌کنند که: عثمان بن عفان جمع‌کننده قرآن است و او بعضی ازسوره‌ها را که در مکه نازل شده در آخر گذاشته و بعضی دیگر را که در مدینه نازل شده در اول و این معنی باعث این شد که ناسخ از منسوخ-بر فرض وقوع- معلوم نشود و بعضی از آیات را از کتاب الله بیرون کرده بلکه بعضی از سوره را نیز و از این قسم حکایات نخواسته‌اند مگر این‌که مطاعن جهت او نقل کنند با وجود اینکه او را طعنی بکار نیست زیاده از غصب خلافت ... این گونه حکایات محل اعتماد نمی‌باشد چرا که ظاهر است که بنای این حکایات بر حب و بغض است و محل اعتماد نیست» و نیز در جای دیگر می‌گوید: «همه فرق از کافر و مسلمان در اسناد این کتاب مجید به شخصی که مسمی به محمد بن عبدالله (ص) بود و هزار و چند سال قبل از این در مکه دعوی نبوت کرده است اختلاف ندارند» درباره زردشت گوید «می‌تواند باشد که صائبان مجوس باشند و اینکه دعوی می‌کنند که نبی ایشان زردشت نام داشت حضرت ابراهیم باشد چه نقل کرده‌اند که زردشت خانه کعبه را بنا کرده است چنانکه ثابت شده است که حضرت ابراهیم خانه کعبه را بنا نمود، لکن بسبب بعد عهد و تغییر السنه و نقل کتاب [کتاب زردشت] از زبانی به زبانی دیگر و غلط مترجمین و غلبه متغلبین، آن شریعت تشویش به هم رسانیده»؛ خط: شکسته، نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: فرنگی و اصفهانی و چند رنگ، جلد: مقوای چیتی با عطف ارتیماج مشکی، ۱۶ص (۱۵۳-۱۶۸)، قطع: رقعی، اندازه: ۱۲×۱۷سم [ف: ۱۰-۱۱۵۰]

۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۴۸۸۱/۱

آغاز: بسمله، بدانکه دانستن این مسائل بر جمیع بالغ و عاقل واجبست و هر کس که اینقدر بداند در قیامت فایز و رستگار باشد و هر که نداند خاسر و زیانکار باشد؛ **انجام:** و هر امر ممکن

را که پیغمبر صادق بوقوع آن خبر دهد وقوع آن البته واجب بود پس وقوع اینهمه واجب بود و الله اعلم بالصواب و بالله التوفیق.
رساله کوتاهی است، در بیان اصول عقاید شیعه امامیه با استناد به آیات و روایات که با عناوین «اگر گویند ...» ترتیب یافته است؛ خط:نستعلیق،بی‌کا،تا: ۱۱۵۰ق؛افتادگی:وسط؛مصحح؛کاغذ:شرقی ، ۶گ (۱پ-۶پ)، ۱۳ سطر، اندازه: ۱۰×۱۸/۵سم [ف: ۳۷-۵۱۱]

۳. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۰۹۳۸/۳

رساله اصول عقاید در بیان اول ما خلق الله، از حاج ملا میرزا محمد، فرزند مؤلف به نام رضا در حاشیه برگ آغازین این رساله چنین نوشته است: چون نام برای این رساله نگذاشته بود، من نام آن را اصول عقاید نهادم؛ بی‌کا، تا: قرن ۱۳، قطع: جانمازی [میراث شهاب: س۹ش۲-۲۸]

۴. یزد؛ جامع کبیر؛ شماره نسخه: ۶

در یک «مقدمه» و پنج «اصل» هر یک در پنج «مطلب»؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: شعبان ۱۲۸۵ق، ش ۱۹۷ [نشریه: ۴-۳۷۴]

← اصول العقائد ⪢ اصول الدین
← اصول عقائد ⪢ نجات المؤمنین
← اصول عقائد ⪢ الایمان فن علم الکلام
← اصول عقائد ⪢ اعتقادات
← اصول عقائد ⪢ اصول العقاید و جامع الفواید

● **اصول عقاید اسلامی** / کلام و اعتقادات / عربی
osūl-e ʻaqāyed-e eslāmī

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۸۵۲۱ ض

رساله‌ای کوتاه؛ بی‌کا، بی‌تا [د.ث]

● **اصول عقاید حقه** / کلام و اعتقادات / فارسی

عنقا طالقانی، ابوالفضل بن علی، ۱۲۶۶-۱۳۳۳ قمری
ʻanqā tāleqānī, ab-ol-fazl ebn-e ʻalī (1850-1915)

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۶-عنقا

آغاز: ستایش و سپاس مر ایزد پاک را سزاست که محض رحمت و لطف وجود مقدس انبیای اکرم را مقیاس هدایت مخلوق و مصابیح؛ **انجام:** و السلام علی من اتبع الهدی. فقیر ابوالفضل بن علی بن الهاشم الطالقانی الطهرانی
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ ۱۲۱ص، ۱۷ سطر، قطع: رقعی [نشریه: ۵-۷۴۹]

← اصول العقائد الدینیة ⪢ المعارف

● **اصول عقاید مذهب جعفری** / کلام و اعتقادات / فارسی
osūl-e ʻaqāyed-e mazhab-e jaʻfarī

استرآبادی، محمد جعفر بن سیف الدین، ۱۱۹۸-۱۲۶۳ قمری
estarābādī, mohammad jaʻfar ebn-e sayf-od-dīn (1784-1847)

همدان؛ مدرسه غرب؛ شماره نسخه: ۴۷۹۵/۱

خط: نسخ، کا: محمد اسمعیل همدانی، تا: ۵ جمادی الاول ۱۳۰۳ق؛ قطع: ربعی [رشت و همدان: ف: ۱۵۵۹]

● **اصول عقاید (منظوم)** / کلام و اعتقادات، شعر / ترکی
osūl-e ʻaqāyed (manzūm)

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۸۷۴۰

بی‌کا، بی‌تا [د.ث]

● **اصول العقاید و جامع الفواید** / کلام و اعتقادات / فارسی
osūl-ol-ʻaqā'ed va jāmeʻ-ol-favā'ed

میرلوحی سبزواری، محمد هادی بن محمد، -۱۱۱۳ قمری
mīrlowhī sabzevārī, mohammad hādī ebn-e mohammad (- 1702)

تاریخ تألیف: ۲۳ رمضان ۱۰۸۳ق
این کتاب را به التماس جمعی کثیر از دوستان به مدت کمتر از چهل و پنج روز نگاشته، در سه «باب» و «خاتمه»: باب اول در بیان معرفت الله، در سه فصل: ۱. اثبات واجب الوجود، ۲. صفات ثبوتیه، ۳. صفات سلبیه؛ باب دوم در بیان نبوت و ذکر شمه‌ای از فضایل حضرت رسول (ص)؛ باب سوم در بیان امامت مشتمل بر دوازده «فصل»: ۱. دلایل امامت حضرت علی (ع) و فضایل آن حضرت و بطلان امامت ابی‌بکر و عمر و عثمان، ۲. دلایل امامت حضرت امام حسن (ع)، ۳. دلایل امامت امام حسین (ع)، ۴. دلایل امامت امام زین العابدین (ع) ...، ۱۲. دلایل امامت حضرت صاحب الامر (ع)؛ خاتمه در بیان دلایل معاد.
آغاز: بسمله حمدی که از فاتحه آن رایحه ختامه مسک آید و شکری که شکر حلاوت آن ذائقه
انجام: و جامع این حروف را از دوستان دوستان حضرت امیرالمؤمنین و اولاد معصومین آن حضرت (ع) حساب کنند ... رب العالمین.
چاپ: اصفهان، سنگی، ۱۳۵۳، رحلی، ۳۲۳+۱صص
[دنا ۱۱۰۴/۱ (۴ نسخه)]

۱. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه: ۱۳۷۰

آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ شیرین، کا: اسماعیل بن شاهقلی، تا: شنبه ۱۴ محرم ۱۱۰۹ق؛ در پیشانی صفحه اول با همان خط متن نوشته شده «کتاب اصول العقائد و جامع الفواید من مؤلفات سیادت و نجابت پناه افادت و افاضت دستگاه علامی فهامی میر محمد هادی مدظله السامی سلمه الله تعالی»، در پشت صفحه اول آمده «سیصد و هفتاد ورق است بیست و سه هزار و دویست و نود بیت» در همین صفحه صورت بیع مورخ ۱۱۷۷ق؛ ۲۱ سطر (۱۱/۵×۱۷/۵)، اندازه: ۱۸×۲۳سم [ف: ۴-۱۹۵۹]

۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۶۷۵۹
آغاز: اما بعد چنین گوید افقر عباد الله الی رحمه ربه؛ **انجام:** ما بقی در جلد دیگر این مذکور می‌شود و الله اعلم بالصواب تمت جلد الاول
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲ [رایانه]

۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۷۱۰۲
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۳۸ق [د.ث]

۴. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۵۵۱۲
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: سید هاشم بن محمد علی، تا: شنبه ذیقعده ۱۲۴۱ق؛ جلد: تیماج مشکی ضربی، ۳۱۶گ، ۲۴ سطر، اندازه: ۲۰×۳۰سم [ف: ۱۴-۲۸۵]

۵. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۹۳۸۹
خط: نستعلیق، کا: محمد رضا بن حاجی چمن، تا: چهارشنبه ۱۳ شعبان ۱۲۶۸ق؛ روی برگ اول چند بیت شعر و تاریخ چهارم جمادی الاول ۱۳۱۲ دیده می‌شود؛ جلد: تیماج قهوه‌ای ضربی، ۳۷۳گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۶/۵×۲۵/۵سم [ف: ۲۴-۱۶۹]

● اصول عقاید و جامع الفواید / کلام و اعتقادات / فارسی
osūl-e ʻaqāyed va jāmeʻ-ol-favāyed

رشتی حائری، محمد کاظم بن علی اکبر، ق۱۴ قمری
raštī-ye hā'erī, mohammad kāzem ebn-e ʻalī akbar (-20c)

تاریخ تألیف: ۲۰ جمادی الاول ۱۲۹۴ق
رساله در بیان آنچه لازم است یک شخص از اعتقادات بداند، مشتمل بر پنج «باب» و یک «خاتمه»: ۱. معرفة الله، مشتمل بر سه فصل؛ ۲. عدل و معنی آن؛ ۳. نبوت و ذکر شمه‌ای از فضایل حضرت رسول (ص)؛ ۴. امامت، مشتمل بر دوازده فصل؛ ۵. معاد و احوال برزخ و قیامت؛ خاتمه در بیان اسلام و ایمان و کفر. مؤلف در فصل دوازدهم از باب چهارم در احوال امام ثانی عشر (ع) رساله‌ای مستقل به نام «قرة العیون» مشتمل بر هفت «لمعه» آورده است و در پایان این رساله و انتهای کتاب کتبی را که از آنها استفاده نموده است متذکر شده است. رساله «قرة العیون» در ۲۴ رجب ۱۲۹۳ پایان یافته است.

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۲۴۵۵
آغاز: حمدی که از فاتحه آن رایحه ختامه مسک آید و شکری که شکر حلاوت آن ذایقه اهل ایمان را چاشنی معرفت افزاید؛ **انجام:** تا عندالله تعالی و عند الرسول و آله صلوات الله علیهم مثاب و مأجور باشند ان الله لایضیع أجر المحسنین
خط: نسخ، کاتب = مؤلف، تا: ۱۲۹۴ق؛ مصحح، محشی؛ فاقد جلد، ۲۹۰گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۵×۱۹/۵سم [محدث ارموی مخ: ۱-۱۵۳]

● اصول عقاید و کنز الاخبار / کلام و اعتقادات / فارسی
osūl-e ʻaqāyed va kanz-ol-axbār

ملا احمد اردبیلی
mollā ahmad-e ardabīlī

تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۱۸۸۱۰
۱ج؛ کا: قاسم بن الحسن، بی‌تا؛ انتقالی از کتابخانه پهلوی- مجموعه نوازی؛ اندازه: ۱۳۳×۲۱۴سم [رایانه]

● اصول عقاید و مسایل فقهی / گوناگون / فارسی
osūl-e ʻaqāyed va masāyel-e feqhī

رساله مختصری است در بیان اصول دیانت و فروع مهمه شریعت با قدری از مواعظ شافیه، مؤلف می‌گوید: پس از تألیف و تحریر و جمع‌آوری اخبار و احادیث ائمه (ع) از فضایل و مناقب و مصایب و علم اخلاق و حکم و علم قرائت و فقه، قریب ۲۲ جلد، در اواخر سن آرزو داشتم که برای مبتدیان جوانان و اطفال اجمالی از عقاید و رؤوس مسائل فقهیه را بنویسم. لذا این رساله را نگاشت.

قم؛ طبسی؛ شماره نسخه: ۳۸۴
آغاز: بسمله الحمدلله الذی من علی عباده بصراط المستقیم وهدایته علی دینه القویم العظیم ... وبعد قال الله تبارک وتعالی یا ایها الذین آمنوا قوا انفسکم؛ **انجام:** واشف مرضانا وعاف احیانا وسلم دیننا ودنیانا وثبت اقدامنا علی الصراط وانصرنا علی القوم الکافرین برحمتک یا ارحم الراحمین
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛جلد: تیماج قهوه‌ای ضربی مجدول، ۵۶گ، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف مخ: ۱-۴۸]

← اصول علم ... ← جبر و مقابله

● اصول علم البلاغة = تجرید البلاغة = اصول البلاغة / بلاغت / فارسی
osūl-e ʻelm-el-belāqat = tajrīd-ul-bilāġat = uṣūl-ul-bilāġat

ابن میثم، میثم بن علی، ۶۳۶-۶۸۹ قمری
ebn-e meysam, meysam ebn-e ʻalī (1239-1291)
اهدا به: نظام الدین ابوالمظفر منصور بن علاء الدین عطاء ملک بن بهاء الدین محمد جوینی
در یک «مقدمه» و دو «جمله» در معانی و بیان که در آن به‌نام اصول علم البلاغة یاد شده است.
آغاز: بسمله. الحمد الله الذی خلق الانسان علمه البیان ... و بعد فهذه اصول من علم البلاغة جردتها عن الحشو المذموم و ضبطها بالحدود و الرسوم ...
انجام: هذا هو المتبادر الی الفهم من ذوق العربیة و الله اعلم.
چاپ: محقق: عبدالقادر حسین، بیروت، دار الشروق، ۱۴۰ص، ۱۹۸۱م.
[دیباچه اخلاق محتشمی ص ۳۱ ش ۹۱ بلاغت عارف حکمت؛ الذریعه ۳۵۲/۳]

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۲۸۶/۴
کا: محمد بن ابی طالب آوی، تا: سه‌شنبه۱۲ ذیقعده ۷۳۵ق؛ مصحح؛ کاغذ: سفید سمرقندی، جلد: تیماج سرخ یک‌لا نو، بیاضی، ۲۳ص (۱۴-۳۶)، ۲۴ سطر (۵×۱۳)، اندازه: ۸/۵×۱۶سم [سنا: ف: ۱-۱۴۶]

۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۵۹۲۶/۲
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: علی بن شاه اللباد نیشابوری، تا: چهارشنبه ربیع الاول ۸۳۸ق؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج سرخ ضربی مقوایی، ۴۶گ (۱۴۵-۱۹۰)، ۱۵ سطر (۸×۱۴)، قطع: ربعی، اندازه: ۱۲×۲۴سم [ف: ۱۶-۱۵۶]

۳. مراغه؛ عمومی؛ شماره نسخه: ۱۷۹
آغاز: برابر؛ **انجام:** الفصل الرابع فی الفصل و الوصل حاصل معرفتهما یعود الی معرفة مواضع العطف و الاستیناف و ...
از ابتدا تا آغاز «الفصل الرابع»؛ خط: نسخ عتیق، بی‌کا، تا: حدود قرن ۹-۱۰؛ افتادگی: وسط و انجام؛ مصحح؛ ۸گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۱×۱۶سم [ف: ۲۳]

← اصول علم الحدیث ‹ معرفة علوم الحدیث

● اصول علم بیان / معانی بیان / فارسی
osūl-e ʻelm-e bayān

غیرهمانند
۱. خوانسار؛ مدرسه علوی؛ شماره نسخه: ض۷
رساله‌ای مختصر درباره برخی مسائل علم بیان، مانند مجاز؛ خط: نسخ و نستعلیق، کا: محمد بن ابراهیم بن عیسی اوالی، تا: قرن ۱۰، ۵گ (۶۸-۷۲)، مختلف السطر، اندازه: ۱۰×۱۵سم [آینه پژوهش: سال۴ش۲۲-۱۰۳]

۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۷۵۷۷/۷۹
آغاز: اگر دواعی تربیت و اشارت تأئید باشد میتوانم که در خلال الفاظ و نسق سخن طرازی اصول علم بیان از مجاز و تشبیه..؛
انجام: پس بمراقبت خاطر و خامه این رساله بی شبه در تشبیه تشهیر فضل و تشویق افاضل جهان را خاتمه کتاب ساخت و هو فی آخر کتاب الوصاف و السلام
مختصری است در قواعد علم بیان، مؤلف در آن بیست و پنج قسم از اقسام مجاز را ذکر نموده است؛ خط: نسخ، کا: محمد حسین بن حاج احمد تستری، تا: پنج‌شنبه آخر جمادی الاول ۱۲۷۷ق، جا: نجف اشرف؛ جلد: تیماج قهوه‌ای مجدول، ۳ص (۲۷۳-۲۷۵)، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۳×۲۱/۵سم [ف: ۲۶-۷۷]

● اصول علم تاکتیک / فنون نظامی / فارسی
osūl-e ʻelm-e tāktīk

در صفحه عنوان نسخه ما چنین آمده است: «بسمله و به نستعین. اصول علم تاکتیک است که هنگام تدریس به شاگردان پیاده نظام گفته شد و از آلمانی به فارسی ترجمه گردید و اکنون دو روز درس گفته شد به تاریخ ۱۵ جمادی الثانی ۱۳۰۳».

تهران؛ حقوق؛ شماره نسخه: ۴۷-د
آغاز: بسمله. مقدمه: بواسطه تحصیل تاریخ جنگ بعضی قواعد کلیه بدست میآید که از قدیم تا بحال بتجربه رسیده؛ **انجام:** و فوائد نیکو از آن حاصل نمودند. قد فرغ من تحریر هذه الرسالة المشتمل فی فنون البیاده و التاکتیک علی حسب امر الاستاد الماهر فی هذا العلم و بجمیع العلوم احمد آقا زاده الله توفیقاته فی یوم الاربعا من تاسع و العشرین شهر ربیع المولود من شهور سنة ۱۳۰۲-بسم الله خیر الاسماء. نسخه اصول تاکتیک است که حقیر روز بروز در سر درس پیاده ترجمه نموده و شاگردان نوشته‌اند انشاء الله غلطات آن بتصحیح خواهد رسید و امید است که این نسخه مطبوع اهل این فن آید و من الله التوفیق حرره مهدی قلی
خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، تا: ۲۹ ربیع الاول ۱۳۰۳ق؛ نسخه از کتابخانه مخبر السلطنه بوده که پس از مرگش به دست کتابفروشان افتاده و دانشکده از آنها خریده است؛ کاغذ: فرنگی کبود، جلد: تیماج سرخ مقوا، ۲۰۶گ، ۱۳ سطر (۶×۱۳/۵)، اندازه: ۱۱×۱۷سم [ف: ۱۵]

● اصول علم جبر و مقابله / حساب / فارسی
osūl-e ʻelm-e jabr va moqābele

در شناسایی قواعد و اصول جبر و مقابله برای یافتن اعداد مفروضه، با مقدماتی برای تعریف کلیات و رموز و نشانی‌ها لاتینی و گویا از کتاب‌های شاگردان دارالفنون تهران باشد.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۹۵۳۲
آغاز: مقدمات اصلیه در مطالب اصلیه و تعاریف وذکری از استعمال حروف و علامات که واسطه‌اند
خط: نسخ، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ مهر: کتابخانه مهندس بغایری؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۸۱گ، مختلف السطر، اندازه: ۱۱×۱۸سم [ف: ۲۴–۲۸۱]

● **اصول علم جغرافیا** / جغرافیا / فارسی
osūl-e ‘elm-e joqrāfīyā

ادیب الدوله، محمد صفی بن حسینخان، ق۱۴ قمری
adīb-od-dole, mohammad safī ebn-e hoseyn-xān (- 20c)

اهدا به: مظفرالدین شاه قاجار
کلیات جغرافیای عمومی است که برای دانش آموزان به صورت پرسش و پاسخ (س–ج) تنظیم شده است. در مقدمه نام میرزا علی اصغر خان امین السلطان صدراعظم و جعفر قلیخان نیرالملک وزیر علوم و علیخان ناظم العلوم مدیر مدرسه مظفریه را می‌برد.

قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۳۸۷۰–۱۹/۲۰۰
آغاز: بسمله خالق بی چون را پرستش سزاست که سالک الممالک ربع مسکون یکی از آیات بینات رحمت واسعه او است؛
انجام: ج چرا بندری داریم موسوم به بندرعباس که شاه عباس صفوی ایجاد نموده درمقابل آن جزیره هرمز واقع شده وجزیره قشم با جزیره طویله
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۳۲۳ق؛ جلد: مقوایی، عطف تیماج قرمز، ۹۵گ، ۸ سطر، اندازه: ۱۱×۱۸سم [ف: ۱–۴۱۸]

● **اصول علم حساب = اصول حساب** / ریاضیات / فارسی
osūl-e ‘elm-e hesāb = osūl-e hesāb

ناظم العلوم، علی بن محمد قاسم، –۱۳۱۷ ؟ قمری
nāzem-ol-‘olūm, ‘alī ebn-e mohammad qāsem (- 1900)

اهدا به: ناصرالدین شاه قاجار
کتابی است در اصول و قواعد حساب در پنج «مقاله» و هر مقاله دارای چند «فصل» که میرزا علی خان ناظم العلوم، شاگرد مدرسه پلی تکنیک پاریس و معلم مدرسه دارالفنون آن را نگاشته است. عناوین مقالات: ۱. اعداد صحاح در پنج فصل؛ ۲. اصول خواص اعداد در پنج فصل؛ ۳. کسور اعداد اعشاری در چهار فصل؛ ۴. اعداد اصم در دو فصل؛ ۵. مقیاس‌ها و فواید و نتایج آنها در ۶ فصل.
آغاز: بزرگ پرودگاری را ستایش سزاست که عدد عوالمش بیرون از شمار و حساب است
انجام: بطور کلی آنچه از شمش اول و دوم بر میدارند متناسب باشند با دو عدد ۰/۰۱۵۰/۰۵۰
چاپ: تهران، ۱۳۲۶ق، ۱۱۶ص
[فهرستواره منزوی ۲۶۰۸/۴]

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۴۹۸
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق زیبا، کا: عباسقلی قاجار قزوینی، تا: دوشنبه ۲۵ ربیع الاول ۱۳۰۲ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۷۱گ، ۱۰ سطر، اندازه: ۱۰/۵×۱۷سم [ف: ۲–۱۰۷]

۲. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۱۵۸۱۸
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق خوش، بی‌کا، تا: ۲۱ ربیع الاول ۱۳۱۵ق؛ مصحح؛ کاغذ: حنایی مویی، جلد: الحاقی تیماج مشکی یک‌لا مجدول، اندرون جلد آستر کاغذی، ۹۸گ، ۱۵ سطر (۸×۱۵)، اندازه: ۱۳×۲۰/۵سم [رایانه]

● **اصول علم حساب** / حساب / فارسی
osūl-e ‘elm-e hesāb

؟ متطبب، تقی بن محمود، ق۱۴ قمری
motatabbeb, taqī ebn-e mahmūd (- 20c)

با سربندهای «باب» و «مقاله». این رساله گویا از کتاب‌های درسی دارالفنون باشد.
آغاز: بسمله، در دوره علم حساب است باب اول در شمار اعشاری (۱) اجتماعی از مواد متشابه را عدد گویند مثلا گویند در کنار خیابان عده ای از اشجار کاشته اند
انجام: می‌خواهیم فوت ؟ برسانیم، ۶۵ را پس ۵×۴×۴ ... ۴×۵=۳×۳×۴×۴×۴×۵
[فهرستواره منزوی ۲۶۵۵/۴]

۱. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۲۳۸۹/۱۸
در چند مقاله، تا مقاله سی‌ام است؛ خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۴؛ ۲۳گ (۳۹۱پ–۴۱۳پ) [ف: ۶–۲]

۲. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۲۳۸۹/۱
آغاز و انجام: برابر
خط: شکسته نستعلیق بدخط، بی‌کا، تا: قرن ۱۴؛ کاغذ: فرنگی، جلد: میشن قهوه‌ای مقوایی، ۲۰گ (۲ر–۲۱ر)، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۷/۴×۲۲/۴سم [ف: ۶–۱]

● **اصول علم حیوان‌شناسی** / حیوان‌شناسی / فارسی
osūl-e ‘elm-e heyvān-šenāsī

بحث‌های کلی است در حیوان‌شناسی و چگونگی ترکیب بدنی و اسکلتی حیوان‌ها و دوران خون در بدن و دستگاه‌های رویش و گوارش و پرورش آنها، در بیش از سیصد مقطع و گویا

از کتاب‌های دارالفنون عهد ناصری باشد.
آغاز: مقدمات اصلیه مقصود و فایده علم تاریخ طبیعی. تاریخ طبیعی علمی است که گفتگو می‌کند از وضع تشکیل اجسامی که در سطح زمین منتشرند

۱. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۴۲۷۷/۲
آغاز: برابر؛ **انجام:** یا عقل یا نفس ناطقه گویند ...
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: آهار مهره فرنگی، جلد: میشن سبز، ۲۵۰ص، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۶/۷×۲۲/۳سم [ف: ۷-۳۳۱]

۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۹۹۸۸
آغاز: برابر؛ **انجام:** ۳۱۰ قوه ژوژمان که ذکر یافت اثرش نه تنها همان مداخله‌ایست که دربا خبر شدن
خط:نسخ،بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ جلد: مقوایی، عطف تیماج مشکی، ۱۲۳گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۳/۵×۲۱/۵سم [ف: ۲۵-۲۵۳]

● **اصول علم رمل** / رمل / فارسی
osūl-e ‘elm-e raml

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۳۷۹۰/۱
آغاز: بسمله. حمدله ... و بعد این رساله ایست مشتمل بر یک مقدمه و دو مقاله: مقدمه در بیان اصول این علم از تولد این اشکال و تسکینات. مقاله [اول] در اصول احکام و ضمایر.مقاله دوم در اعمال متفرقه؛ **انجام:** و بال عطارد شرف زهره
در یک مقدمه و دو مقاله؛ خط: نستعلیق، کا: محمد حسین بن محسن گیلانی، تا: سه‌شنبه ۱۳ صفر ۱۲۷۰ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج قهوه‌ای ضربی مقوایی، ۳۸گ (۱-۳۸)، ۲۰ سطر (۱۰×۱۵)، اندازه: ۱۸×۲۲سم [ف: ۱۲-۲۷۷۸]

● **اصول علم فیزیک** / فیزیک / فارسی
osūl-e ‘elm-e fīzīk

علی خان مهندس، ق۱۳ قمری
‘alī-xān-e mohandes (- 19c)

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۳۵۳۸
آغاز: بسمله، اصول علم فیزیک مقدمه: ۱-تعریفات-فیزیک علمیست که؛ **انجام:** در اینجا ترتیب اصلی ذرات کل چون بر هم خورد فی الفور ...
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن معاصر؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: فرنگی سفید، جلد: تیماج عنابی عطف سرخ، ۳۶۳ص، ۱۵ سطر، قطع: رقعی، اندازه: ۱۱×۱۷سم [ف: ۱۰-۱۴۹۷]

● **اصول علم فیزیک = حکمت طبیعی** / فیزیک / فارسی
osūl-e ‘elm-e fīzīk = hekmat-e tabī‘ī

ناظم العلوم، علی بن محمد قاسم، -۱۳۱۷ ؟ قمری
nāzem-ol-‘olūm, ‘alī ebn-e mohammad qāsem (- 1900)
اهدا به: ناصرالدین شاه (۱۲۶۴-۱۳۱۳ق) و علی قلی میرزای اعتضاد السلطنه (۱۲۳۴-۱۳۱۳ق)
رساله مختصری است که مؤلف به دستور اعتضاد السلطنه علی قلی میرزا برای تدریس در دارالفنون از کتاب‌های فیزیک دکتر فابر، فیزیک معلول ژامن، فیزیک کانور و جزاثقال دلن به فارسی ترجمه و در پنج «مقاله» و هر مقاله در چند «فصل» مرتب نموده است. وی خود از جمله محصلان دارالفنون است که در زمان سلطنت ناصرالدین شاه قاجار و وزارت علم و صنایع اعتضاد السلطنه برای تحصیل و تکمیل علوم ریاضی و نظامی به فرنگ فرستاده شده‌اند. در آغاز این کتاب پس از سرگذشت کوتاه خود تشکرنامه‌ای نوشته و به‌ترتیب از معلمان مدرسه دارالفنون، اعتضاد السلطنه، مخبر الدوله وزیر و تلگراف، جعفر قلیخان سرتیپ مهندس و رئیس دارالفنون و از میرزا عبدالغفار نجم الملک معلم علوم ریاضی، از میرزا محمد کاظم معلم طبیعی، محمد حسین خان سرتیب ناطم دارالفنون و میرزا علیخان قاجار معلم طب مجانی مدرسه و از معلمان خارجی مدرسه تشکر کرده است و سپس قبل از آغاز در مطلب، مأخذهای تألیف این کتاب را نوشته است.
آغاز: (آغاز دیباچه:) از این قوه واحده که گاهی از او حرکت احداث میگردد و گهی حرارت خاص شود.
(آغاز کتاب:) بسمله اصول علم فیزیک مقدمه از تعریفات فیزیک علمی است که در آن بحث میشود از خواص عمومی اجسام.
انجام: جمع الوان ورنگ سفید عبارت است از اجتماع تمام الوان اسپکتر.
چاپ: تهران، ۱۲۹۵
[الذریعة ۲/۲۰۰؛ مشار فارسی ۳۸۳/۱؛ فهرستواره منزوی ۳۷۸۲/۵]

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۳۷۱۳
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، کا: محمد تقی ابن محمد کاظم، تا: ۱۳۰۰ق؛ پس از پایان سه صفحه غلط‌نامه است بسیار روشن و با شیوه‌ای تازه؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج عنابی، ۴۶۲ص، ۱۴ سطر، قطع: رقعی، اندازه: ۱۱×۱۸سم [ف: ۱۰-۱۶۸۹]

۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۹۹۵۰
دیباچه را ندارد، با فهرست کتاب‌هایی که همین کاتب نوشته است؛ خط: نستعلیق، کا: حاج میرزا سید احمد حسینی مستوفی پسر حاجی امین الدواب میرزا علی رضا پسر حاجی میرزا سید بهاءالدین پسر حاجی میرزا سید علی تفرشی قمی، تا: رجب ۱۳۲۲ق، تا شب یک‌شنبه ۳ شوال لوی ئیل ۱۳۲۲؛ با عکس خود

او در پایان؛ کاغذ: فرنگی، جلد: گالینگور، ۱۲۹گ، ۱۸ سطر (۱۵/۵×۸)، قطع: ربعی، اندازه: ۱۳×۲۰سم [ف: ۱۷-۵۱۲]

۳. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۵۰۱۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: عبدالرحیم، تا: ۱۸ ذیقعده ۱۳۲۷ق؛ مجدول سرخ و آبی؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج سرخ مقوایی، ۲۷۴ص، ۱۹ سطر (۹×۱۶/۵)، قطع: ربعی، اندازه: ۱۳×۲۱سم [ف: ۱۵-۴۰۸۶]

۴. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۸۸۷۱/۱-۵۹/۹۱

آغاز: برابر

خط:نستعلیق،بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ اوراق در صحافی جابجا شده؛ ۵۳گ (۱-۵۳)، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۱×۱۸سم [ف: ۶-۳۱۴۹]

● اصول علم فیزیک / فیزیک / فارسی

osūl-e ʻelm-e fīzīk

در این کتاب اشاره‌ای از ترجمه و تالیف نشده و ظاهر این است که ترجمه از یکی از زبان‌های خارجه است.

تبریز؛ تربیت؛ شماره نسخه: ۲۷

کا: عبدالحسین بن حسین طبیب ملقب به صدر الحکماء، تا: ۱۳۰۸ق [ف: ۲۵۵]

● اصول علم فیزیک / طبیعیات / فارسی

osūl-e ʻelm-e fīzīk

ظاهرا ترجمه یکی از آثار اروپائیان در این فن است. سه رساله در این موضوع در فهرستواره ۳۷۸۲/۵ معرفی شده است که ظاهراً رساله حاضر غیر آنهاست.

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۶۷۷۷/۲

آغاز: اصول علم فیزیک مقدمه تعریفات فیزیک علمی است که در آن بحث می‌شود از خواص عمومی اجسام و قوه ثقل ... و حرارت و الکتریسیته و نور و آثاری که در اجسام از آنها به ظهور می‌آید.؛ **انجام:** و تلمبه دیگر محض این قرار داده اند که آب گرم شده این منبع را هر وقت لازم است.

خط: نستعلیق، کا: عبدالحسین بن عبدالکریم، بی‌تا؛ جلد: تیماج قرمز بدون مقوا با جدول کشی ضربی، ۴۵گ (۸۳پ-۱۲۸پ)، اندازه: ۱۱×۱۷سم [ف: ۲۰-۲۵۱]

● اصول علم قافیه / عروض و قافیه / ترکی

osūl-e ʻelm-e qāfīye

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۹۴۷۱/۱

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: مقوا عطف و گرداگرد تیماج تریاکی، ۱۵گ (۱۳پ-۲۷پ)، ۲۱ سطر (۵×۱۲)، قطع: ربعی، اندازه: ۸/۵×۱۷سم [ف: ۱۷-۳۷۷]

● اصول علم معدن‌شناسی / طبیعیات / فارسی

osūl-e ʻelm-e maʻdan-šenāsī

این مجلد جزوه محمد آقا نامی است که در ۱۳۲۴ در یکی از مدارس تهران تحصیل می‌کرده و این جزوه درس را ترتیب داده و در پشت صفحه اول نوشته است: «روز چهارشنبه ۲۳ شهر رجب وارد در اطاق سال دوم شدم و شروع به درس معدن‌شناسی و معرفة الارض شد ۱۳۲۴»

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۲۱۶۱

آغاز: تحصیل اجسام عنصری و اشکال مختلفه آنها؛ **انجام:** که اراضی نباتی را بوجود آورده.

خط: تحریری متوسط، بی‌کا، تا: ۱۳۲۴ق؛ کلمات فرانسه را در متن به‌حروف لاتین نوشته؛ کاغذ: فرنگی سفید، جلد: پارچه‌ای نخی جودانه ای آسمانی، ۷۰ص، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۶×۲۰سم [ف: ۶-۱۳۰]

● اصول علم معرفت الارض و نقشه برداری نظامی / فنون نظامی / فارسی

osūl-e ʻelm-e maʻrefat-e arz va naqše-bardārī-ye nezāmī

در این کتاب از مباحث مقدماتی زمین‌شناسی و عوارض طبیعی ــ که باید در فنون نظامی مورد استفاده واقع شود ــ سخن رفته است بعد از نقشه‌برداری و نشان دادن عوارض زمین به روی نقشه‌ها و بیان ابزار و آلات لازمه برای این کار (البته بر حسب آخرین اطلاعات روزگار مؤلف) بحث شده است. مطالعه کتاب می‌رساند که مطالب موجود در آن باید ترجمه‌ای از چند کتاب خارجی باشد.

تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۱۰۱۶

آغاز: بسمه، اصول علم معرفت الارض و نقشه برداری، مقدمه، صفحه خاک عبارت از قطعه ای است؛ **انجام:** که خود را پای دفیله رسانده و قشونرا که باین صورت از دفیله عود می‌کند مضمحل نماید.

خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ تعدادی شکل راجع به نقشه برادی؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مقوایی عطف و گوشه تیماج قرمز، رویه ساغری، ۲۳گ، ۱۵ سطر (۱۱×۱۵)، اندازه: ۱۷/۵×۲۲سم [ف: ۳-۱۶]

● اصول علم منطق / منطق / فارسی

osūl-e ʻelm-e manteq

ظاهراً کتاب درسی است، پرسش‌هایی در پاورقی مطرح شده

است که خواننده باید پاسخ آنها را بدهد.

تهران؛ مؤسسه مطالعات اسلامی؛ شماره نسخه: ۲۶

آغاز: اصول علم منطق مقدمه اول، بسم ... هر علمی از علوم تدوین شده از سه جزء عمده تشکیل یافته: ۱- موضوعات-آنچه را که در علم از اثار مخصوصه؛ **انجام:** قسم اول از روس ثمانیه چون منقسم بدو قسمت میشد یعنی غرض و فائده لذا مجموع اقسام هشت قسم می‌شود

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: سفید نازک، جلد: مقوایی با روکش ابر و باد عطف پارچه‌ای، ۱۵۵ص، ۱۵ سطر (۸×۱۵)، اندازه: ۱۲×۱۸/۵سم [ف: ۲۴]

● **اصول علم و فضیلت علم راه برنده به خدا** / عرفان و تصوف / فارسی

osūl-e ʻelm va fazīlat-e ʻelm-e rāh barande be xodā

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۳۷۷۳/۹-ف و ۳۷۷۴/۹-ف

نسخه اصل: پاریس S. P. 1769 (بلوشه ۱۰۶/۴ ش ۲۱۴۹). در دو بخش: یکم عبادات و آداب و اعمال، دوم پرهیز از گناهان؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۹۸۶ق [فیلمها- ف: ۲-۲۴۷]

● **الاصول العلمية = تعارض الاصول** / اصول فقه / عربی

al-uṣūl-ul-ʻilmīyya = taʻāruḍ-ul-uṣūl

؟ وحید بهبهانی، محمد باقر بن محمد اکمل، ۱۱۱۸-۱۲۰۵ قمری

vahīd-e behbahānī, mohammad bāqer ebn-e mohammad akmal (1707-1791)

تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۷۳۳/۶

آغاز: بسمله. حمدله. فهذه نبذة من المسائل المتعلقة بالاصول العلمية. حكم الشارع اما ان يتعلق، بشیء و یعرض له من حيث هو فيسمى حكما واقعيا والدال عليه دليلا؛ **انجام:** اشتغال الذمة بالصلوة مع الطهارة المشكوكة بقاءه

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۲۸ شوال ۱۲۴۵ق؛ کاغذ: پسته‌ای، جلد: میشن قهوه‌ای، ۳۳گ (۱۲۲پ-۱۵۵پ)، اندازه: ۱۱×۱۶/۳سم [ف: ۵-۱۶۱]

● **اصول علمیه (استصحاب)** / اصول فقه / عربی

osūl-e ʻelmīye (esteshāb)

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۴۳۶۸

آغاز: بسمله و به نستعين. القول فى الاستصحاب و هذه المسئلة؛ **انجام:** كما اذا علم اجمالا بوقوع النجاسة ... ظاهرا و باطنا

خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۴، واقف: حاج شیخ محمود حلبی [رایانه]

● **اصول علمیه (اصل برائت)** / اصول فقه / عربی

osūl-e ʻelmīye (asl-e barāʼat)

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۴۳۵۴

آغاز: بسمله و به نستعين. اصل من الادلته التقليد اصالة البرائة؛ **انجام:** ما رجع الى ما ذكره شيخنا الانصارى قدس سره فى رسالة منفردة من التفصيل ... كثيرا كثيرا و صلى الله على محمد و اله اجمعين

ج ۱؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۴؛ مؤلف از مردمان قرن ۱۴ و احتمالاً از احفاد نراقی نعروف می‌باشد [رایانه]

● **الاصول العملية** / اصول فقه / عربی

al-uṣūl-ul-ʻamalīyya

حسینی مشهدی، مصطفی بن داود، ق۱۴ قمری

hoseynī mašhadī, mostafā ebn-e dāvūd (- 20c)

گفتاری است در انحصار اصول عملیه. در صد برگ اول، برادر مؤلف، سید محمد حسینی نگاشته است: «هذه التحريرات من تحقيقات الواقف زبدة الفقها وارث علوم الانبياء السيد مصطفى اللهم اغفر لمن ذكره بالخير و الفاتحة».

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۴۲۳۸

آغاز: بسمله، الحمدلله و الصلوة ... اعلم انه انحصرت الاصول العمليه من الادلة العقليه فى اربعة؛ **انجام:** فى هذه المعركة العظمى و هى مسئلة الحظر و الاباحة لدخولها فى اصالة البرائة حاشا هم عن تلك النسبة

خط: نسخ خوانا، کاتب = مؤلف، تا: اواخر قرن ۱۳ و اوایل قرن ۱۴ق؛ محشی از مؤلف، ضمیمه نسخه ش ۹۲۵۴ با عنوان «رساله در تقلید و مقلد»؛ ۵گ [ف: ۱۶-۲۷]

● **الاصول العملية** / اصول فقه / عربی

al-uṣūl-ul-ʻamalīyya

قمشه‌ای، محمد تقی بن محمد حسین، ق۱۴ قمری

qomšeīī, mohammad taqī ebn-e mohammad hoseyn (- 20c)

مؤلف سه اصل عملی (برائت، احتیاط و استصحاب) را در دو «مقام» یاد می‌کند: ۱. جایگاه کاربرد دو اصل برائت یا احتیاط؛ ۲. استصحاب و دلیل‌های اثبات آن. نام نگارنده در کتاب نیست. شاید همان رساله «اصول عملیه» باشد که در الذریعه (ج۲ ش۷۶۸) از آن محمد تقی قمشهی پسر محمد حسین دانسته شده است و نسخه‌اش را نزد مؤلف در نجف به سال ۱۳۳۷ دیده و

مؤلف را در طبقات قرن ۱۴ (ص ۲۵۲) معرفی کرده است.

تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۲۰۴۶/۱

آغاز: اعلم أن الادلة الشرعية على قسمين احدهما ما يدل على ثبوت الحكم لموضوعه بحسب الواقع ... و امهاتها ثلاثة: البرائة و الاحتياط و الاستصحاب ... المقام الاول فى موارد الاصلين المذكورين، فنقول ان الجهل المأخوذ فى موضوع الاصول العملية ... المقام الثانى فى الاستصحاب و هو فى اصطلاح الاصوليين الفقهاء عبارة عن ابقاء ما علم ثبوته و شك فى بقائه ... و هاهنا مطالب مهمه ينبغى التعرض لها. الاول: الشك فى البقاء ... الثانى: انه يتخيل فى المقام .... العاشران مرجع الاستصحاب فى الحقيقة الى اثبات؛ **انجام:** الثانى و العشرون انه اصل يشترط فى العمل به الفحص ... فلايلزم الفحص فيه لظهور الدليل فى البناء على اليقين السابق الى ان يحصل اليقين اللاحق، لا الى زمان التمكن من الفحص، و لا نعرف فى ذلك خلافاً

خط: نستعليق، بی‌کا، بی‌تا؛ جا: اصفهان؛ از آنجا که حاشیه «منه عفی عنه» دارد گویا به خامه مؤلف در قرن ۱۳ باشد؛ کاغذ: اصفهانی، نخودی، جلد: مقوایی، رویه ابری، ته و گوشه تیماج سرخ، ۶۵گ (۱-۶۵)، ابعاد متن: ۷×۱۳/۵، اندازه: ۱۱×۱۷/۵سم [ف: ۱۱-۱۶۷]

● **الاصول العملية** / اصول فقه / عربی

al-uṣūl-ul-‘amalīyya

احمد بن مصطفى، قمری

ahmad ebn-e mostafā

بحث مختصری است در اقسام اصل عملی که مکلف در هنگام شک باید به آنها رجوع کند.

قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه: ۱۹۳۸/۳

آغاز: الحمدلله الذى اصل كل اصول ومتن قوانين المبادى لمعالم العقول ... و بعد فهذا ارجوزة لطيفة وموجزة شريفة فى اجمال الاصول العملية قد حوت منها على اجمالها؛ **انجام:** هذه القرينة معارضة بقوله ابنائنا لشهادة هذا القول بعدم ارادة الرجال من الانفس و الا لكان ابنائنا داخلا فى هذا القول فتدبر هذا ما يقتضيه و لعل المتامل يجد له وجوها.

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: جمادی الاول ۱۲۹۶ق؛ جلد: تیماج مشکی با ترنج و سر مجدول گرهی، ۴گ، اندازه: ۱۵×۲۲سم [ف: ۱-۱۷۳]

● **الاصول العملية** / اصول فقه / عربی

al-uṣūl-ul-‘amalīyya

رساله‌ای است در اصول عملیه (برائت، تخییر، استصحاب) با استفاده از آیات و روایاتی همچون حدیث رفع و نیز ایراد بحث‌هایی دیگر مانند شبهه موضوعیه، حکمیه و ... از مؤلفی ناشناس که بنابر قرائن در قرن ۱۳ق این رساله را نگاشته است.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۱۸۱۵/۸

آغاز: الحمدلله رب العالمين.. القول فى الأصول العملية لاشك و لاريب أن؛ **انجام:** و تكون واردة عليها بحيث لايكون معارضة بينها و بين تلك الأدلة.. ناتمام.

خط: نستعلیق تحریری، کاتب = مؤلف، تا: قرن ۱۳؛ مصحح، در برگ‌های ‹۲۰۸-۲۱۰› افزودگی‌هایی همانند روایات و مباحثی در خصوص اجماع و اقسام آن و همچنین برگی در پایان در احکام بیع فضولی آمده؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی روشن عطف و مغزی تیماج قهوه‌ای، ۱۴گ (۱۹۷-۲۱۰)، ۲۷ سطر(۱۲×۱۹)، اندازه: ۱۶×۲۲سم [ف: ۳۰-۴۴]

● **الاصول العملية** / اصول فقه / عربی

al-uṣūl-ul-‘amalīyya

تاریخ تألیف: دهه اول ربیع الاول ۱۳۲۲ق؛ محل تالیف: نجف
در این رساله از اصول عملی (برائت و اشتغال) با استدلال گفتگو شده است.

تهران؛ حقوق؛ شماره نسخه: ۲۴۹-ج

آغاز: بسمله. القول فى الاصول العملية و هى عبارة عن الوظائف المقررة و القواعد المعتبرة التى يستريح المكلف بها عند الحيرة بالاعتماد عليها و الاستناد اليها فى مقام العمل؛ **انجام:** دليل اجتهادى متكفل للحكم الفعلى. هذا آخر ما اردنا اثباته فى هذا المجال من المسائل المتعلقة بالبرائة و الاشتغال و قد وفق الله لاجتناء ازهارها ... فى التربة الغروية ... فى العشر الاول من شهر ربيع الاول سنة ۱۳۲۲ من الهجرة النبوية.

خط: نسخ، کا: عباس بن محمد رضای شیرازی کربلائی، تا: دهه سوم رجب ۱۳۳۰ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مقوا، ۱۴۰گ، ۱۹ سطر (۹/۵×۱۵/۵)، اندازه: ۱۵/۵×۲۱/۵سم [ف: ۲۵۰]

● **اصول فارسی** / ادبیات / فارسی

osūl-e fārsī

ملتانی، عبدالصمد بن طاهر، ق۱۲ قمری

moltānī، ‘abd-os-samad ben tāher (- 18c)

تاریخ تالیف: ۱۱۱۱ق

در یک «مقدمه» و هشت «باب»: باب ۱. اسامی حروف هجا؛ ۲. ابدال؛ ۳. وضع حروف تهجی؛ ۴. تعریف کلمات؛ ۵. فعل‌ها و مشتقات از آنها، در هفت «فصل»؛ ۶. اسم، در هفت فصل؛ ۷. انواع لغات (دو فصل: حقیقت، مجاز)؛ ۸. مسایل متفرقه (چهار فصل: اضافه، لف و نشر، جمله معترضه، اختصار).

[مشترک ۲۴۶۱/۱۳ (۲نسخه)؛ گنج ۱۰۸۸/۳؛ مجله آینده ۱۵ (۱۳۶۸ خ)/۵۳۲؛

احمد منزوی «دومین دستور زبان فارسی»]

تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه: ۲۵۴/۲-عکسی
آغاز: الحمدلله الذی انزل علی عبده الکتاب و لم یجعل له عوجا ... اما بعد، چنین گوید عبدالصمد زنده طاهر ملتانی که مدت مدید و ... و اصول فارسی نام نهاده؛ **انجام:** هیچ شک نیست که عیوب بری ×× نیست کفار و هست نور سری
نسخه اصل: گنج بخش، ش ۲۸۳۹ (گنج ۱۰۸۸/۳)؛ خط: نستعلیق تحریری، کا: (سیر؟میر؟) بودهن شاه، تا: قرن ۱۲، جا: شبه قاره هند؛ نستعلیق تحریری خوب؛ ۲۶گ (۱۴-۴۰) [عکسی: ۲-۳۰]

● **اصول الفصول** / عرفان و تصوف / فارسی

osūl-ol-fosūl

قمی، محمد طاهر بن محمد حسین، -۱۰۹۸ قمری
qomī, mohammad tāher ebn-e mohammad hoseyn (-1687)

ملا محمد طاهر قمی رساله‌ای در رد صوفیه نوشته است به نام «تحفه الاخیار»، که ملا محمد تقی مجلسی حاشیه‌ای برآن نوشته و ادعاهای او را باطل ساخته است. قمی پس از آن بر حواشی ایشان جواب نوشته و پاسخ داده است. در رساله حاضر مطالب «تحفه الاخیار» را با عنوان عبارت «ماتن» و به همان الفاظ، مطالب مجلسی را با عنوان «محشی» بعد از ذکر متن و پس از آن جواب قمی به شبهات مجلسی را با عنوان «ماتن در جواب محشی» مرتب ساخته است. در حواشی این نسخه حاشیه‌هایی از صاحب توضیح المشربین نقل شده که در آنها از ملا محمد طاهر حمایت نموده و به مجلسی شدیداً تاخته است.
[الذریعة ۲۰۰/۲]

۱. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۵۷۰۳/۳-۲۹/۴۳
آغاز: طلبه قدح درطریقه طلب علم نمی‌کند مناسب آن بود که اول طریقه محموده اولیاء الله را بیان فرمایند ... فصل سوم از باب اول ماتن در جواب محشی می‌گوید بسمله الحمدلله؛ **انجام:** شاید که بعضی از عوام را که قوت تمیز نداشته باشند فریب تواند داد اما اهل علم و اهل شعور به این گفتگوها فریب نمی‌خورند والله یهدی من یشاء الی صراط مستقیم.
خط: نستعلیق، کا: رضا قلی، تا: ۲۲ ربیع الثانی ۱۰۷۰ق؛ جلد: تیماج مشکی مجدول عطف گالینگور، ۲۶گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۲۰×۲۶سم [ف: ۱-۳۹۰]

۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۷۶۴۵
آغاز: الله اکبر بسمله الحمدلله رب العالمین و الصلوه و السلام علی محمد و اله؛ **انجام:** و معتقدان بحسن و قبح سمعی ... سنه ۱۲۵۰ هجری ... لکهنو
مختصر آن است؛ خط: نستعلیق، بی کا، تا: ۱۲۵۰ق [رایانه]

● **اصول فصول التوضیح = توضیح المشربین (مختصر)** / عرفان و تصوف / فارسی

usūl-u fuṣūl-it tawḍīḥ = tawḍīḥ-ul mašrabayn (muxtaṣar)

«توضیح المشربین و تنقیح المذهبین» از مؤلفی ناشناس مشتمل بر مطالب سه رساله می‌باشد که اول در رد صوفیه است و دوم پاسخ ملا محمد تقی مجلسی بر آن و سوم پاسخ صاحب رساله اول بر گفته‌های مجلسی. عین عبارات این سه رساله در «توضیح المشربین» ضمن بیست و سه باب تنظیم شده و هر باب دارای چهار فصل شامل مطالب سه رساله به ترتیب و در فصل چهارم محاکمه صاحب کتاب بر گفته‌های آنان. در کتاب حاضر سه فصل از هر باب را انتخاب کرده و محاکمه بین آنان را به مطالع منصف حوالت داده است. در «الذریعه» به نام «اصول فصول التوضیح» آمده است برای اطلاع بیشتر از اصل کتاب و ردهای نوشته شده بر آن به الذریعه مراجعه شود.
آغاز: الحمدلله رب العالمین ... اما بعد بر ضمایر ذاکیه ارباب انصاف پوشیده نماند.
انجام: اگر کسی خواهد که بهتر از این بر مطالب وقوف یابد باید که کتاب توضیح المشربین را مطالعه نماید.
[الذریعة ۴۹۵/۴ و ۴۹۶ و ۲۰۰/۲ و ۵۰/۲۶؛ فهرستواره منزوی ۷۴/۶ و ۱۱۷/۶]

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۴۲۹۶/۲
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ مصحح، مجدول؛ جلد: تیماج مشکی بدون مقوا، ۳۱گ (۲۴پ-۵۴ر)، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۹×۲۵سم [ف: ۱۱-۲۹۰]

۲. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۴۴۲۶/۵
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ مصحح، محشی؛ جلد: تیماج قهوه‌ای ضربی، ۲۷گ (۱۲۲پ-۱۴۹پ)، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۰/۵سم [محدث ارموی مخ: ۳-۱۴۰۳]

۳. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه: ۱۴۸۸۶
آغاز: چنانکه بر خبیر بصیر مخفی نیست ولیکن بعضی ... فصل سیم از باب دوم ماتن در جواب محشی میگوید حضرت آخوند تعجب فرموده‌اند؛ **انجام:** برابر
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: مقوا عطف پارچه‌ای، ۴۹گ، ۱۴ سطر (۷/۵×۱۳/۵)، اندازه: ۱۲×۱۸/۵سم [ف: ۲-۱۹۴]

● **اصول الفصول فی حصول الوصول** / عرفان و تصوف / فارسی

osūl-ol-fosūl fī hosūl-el-vosūl

هدایت، رضا قلی بن محمد هادی، ۱۲۱۵-۱۲۸۸ قمری
hedāyat, rezā qolī ebn-e mohammad hādī (1801-1871)

آغاز: الحمدلله رب العالمین ...
[فهرستواره منزوی ۱۱۲/۹ و ۹۷/۷]

۱. همدان؛ دانشگاه بوعلی؛ شماره نسخه: ۱۰۷
خط: عبارات عربی نسخ و نستعلیق، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ در حاشیه اشعاری افزوده شده است؛ جلد: تیماج قهوه‌ای ضربی، ۲۶۰گ، ۲۴ سطر، اندازه: ۱۸×۲۲سم [ف: ۵۷]

۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۲۱۰۳
آغاز: برابر؛ **انجام:** در ناسخ التواریخ مرقوم است.
خط: نسخ خوب، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: فرنگی کبریتی آبی آهار مهره، جلد: تیماج سرمه‌ای، ۲۲ سطر، اندازه: ۲۱×۳۳/۵سم [ف: ۶-۹۰]

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۱۳۷۴-ف
نسخه اصل: همان نسخه بالا [فیلمها- ف: ۱-۱۴]

● **اصول الفقر** / عرفان و تصوف / عربی

uṣūl-ul-faqr

در این رساله اصول فقر را بر مبنای عارفان بیان نموده است. مؤلف اصول فقر را به سه «قسم» تقسیم کرده: ۱. فی الاسباب و هی اربعة: مصاحبة المرشد الکامل، الخدمة، الخلوة و الذکر؛ ۲. فی الطلب؛ ۳. فی المقامات و هی علی ستة اطوار.

قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۲/۲۷۹۲-۱۵/۳۲
آغاز: الحمدلله رب العالمین والصلوة علی محمدوآله اجمعین وبعد کتبت هذه الرسالة علی ما رأیت فی صحیفة الخاطر من الاصول فی سلوک الانسان مستعیناً بالله بواسطة الانسان الکامل و باذنه؛ **انجام:** راض منک لمجیئک بالفقر التام فادخلی فی عبادی ای بالصفات المضافة الی وادخلی جنتی ای الذات الاحدیة من حیث الربوبیة. تمت الرسالة بعون الله الملک الوهاب سنه ۱۲۳۱.
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۳۱ق؛ جلد: گالینگور مشکی عطف وگوشه تیماج قهوه‌ای، ۱۰گ، ۱۳ سطر، اندازه: ۱۶×۲۳سم [ف: ۱-۳۹۰]

↩ اصول الفقه ← کنز الوصول الی معانی الاصول
↩ اصول الفقه ← تقریرات الاصول
↩ اصول الفقه ← موائد الاصول
↩ اصول الفقه ← الاجتهاد و التقلید

● **اصول الفقه** / اصول فقه / عربی

usūl-ul fiqh

امام الحرمین، عبدالملک بن عبدالله، ۴۱۹-۴۷۸ قمری
emām-ol-harameyn, ʻabd-ol-malek ebn-e ʻabd-ol-lāh (1029-1086)

۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۹۷۸۶
آغاز: بسمله قال الشیخ الامام العالم امام الحرمین ابوالحرمین ابوالمعالی عبدالملک بن یوسف الجوینی رحمه الله تعالی؛ **انجام:** ان النبی ص خطاه مره وصوبه مره اخری و الله اعلم بالصواب تم.
خط: نستعلیق، کا: محمد شریف بن نجم الدین بن محمد، تا: ۹۸۹ق؛ ضمیمه نسخه ش ۱۷۵۴۴ [رایانه]

۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۶۸۱۳/۶
آغاز: قال الشیخ الامام الحرمین ... هذه الورقات تشتمل علی معرفة اصول الفقه و ذلک لفظ مرکز من جزئین
خط: نسخ، کا: محمد حسین بن محمد بن ابراهیم شریف غروی، تا: پنج‌شنبه ۲۷ ذیحجه ۱۲۹۸ق؛ مصحح؛ جلد: تیماج دورو، رو قهوه‌ای، دور و اندرون مشکی بدون مقوا، ۴گ (۲۵پ-۲۹پ)، اندازه: ۱۱×۱۷/۵سم [ف: ۲۰-۲۷۷]

● **اصول الفقه** / اصول فقه / عربی

usūl-ul fiqh

بزدوی، محمد بن محمد، ۴۲۱-۴۹۳ قمری
bazdawī, mohammad ebn-e mohammad (1031-1101)
[معجم المؤلفین ۲۱۰/۱۱؛ فهرس المخطوطات المصورة ۲۴۵/۱ و۲۴۶]

تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۵۳۳۲
آغاز: بسمله، الحمدلله الذی هدانا لهذا و ما کنا لنهتدی لو لا ان هدانا الله. و الصلاة و السلام علی سیدنا محمد بن عبدالله ... و بعد الحمد ... فهذا شروع فی المجلد الثانی ... البزدوی بعد اتمام المجلد الاول ... و هذا باب المعارفة؛ **انجام:** انه یرخص له و یضمن الجزاء فکذلک ههنا و الله اعلم بالصواب. تمت کتابة الجلد الثانی من البزدوی بعون الله فی الرابع من ماه جمادی الاخری سنة اربع و تسعین و ثمانمائة ک ب ر ب ز گ.
خط: نسخ درشت، بی‌کا، تا: ۴ جمادی الثانی ۸۹۴ق؛ محشی؛ مهر: «علی اصغر بن محمد ابراهیم مورخ ۱۲۹۱»؛ کاغذ: ترمه، جلد: رویه میشن قهوه‌ای ضربی، ۳۵۲گ، ۱۰ سطر، اندازه: ۱۷/۷×۳۱/۵سم [ف: ۱-۳۹]

● **اصول الفقه** / اصول فقه / عربی

usūl-ul fiqh

بخاری، عمر بن عبدالعزیز، -۵۳۶ قمری
boxārī, ʻomar ebn-e ʻabd-ol-ʻazīz (- 1142)

کتابی است در اصول فقه حنفی که به صورت اختصار به بیان مطالب پرداخته، عناوین مباحث آن عبارت است: فصل فی الامر و هو من قبیل الوجه الاول من القسم الاول، فصل فی حکم الواجب بالامر و هو نوعان و هو تسلیم عین الواجب، فصل فی النهی، فصل فی صفة الحسن للمامور به، فصل فی حکم الامر و النهی فی ضد ما نسبا الیه، فصل فی بیان اسباب الشرائع، فصل فی

العزیمة و الرخصة، باب فی بیان اقسام السنة، فصل فی المعارضة، باب البیان و هو علی خمسة اوجه ببیان تقریر و بیان تفسیر و بیان تغییر، باب بیان التبدیل، باب متابعة اصحاب رسول الله (ص) باب القیاس، باب الاجماع، کتاب الشرط فی الشریعة، فصل فی الامور المعترضة علی الاهلیة، فصل فی العوارض المکتسبة، باب حروف المعانی.

آغاز: اما بعد حمد الله علی نواله و الصلاة علی رسوله محمد و آله، فان اصول الشرع ثلاثة الکتاب و السنة و اجماع الأمة.

انجام: و معنی الافراد أن یعتبر کل مسمی بانفراده کأن لیس معه غیره.

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۷۸۸۷/۲

آغاز و انجام: برابر

در فهرست با عنوان «المنتخب فی اصول المذهب» و از حسام الدین اخسیکثی دانسته شده و در جلد ۳۷ مرعشی از صدر شهید به استناد نسخه‌ای که در برلین معرفی شده، آغاز منقول در کشف الظنون از منتخب با این رساله ناسازگار است و به نظر می‌رسد اصول فقه صدر شهید باشد؛ خط: نسخ معرب، کا: عبدالله بن نصر بن محمد بن أبی السدوسانی، تا: دوشنبه ۴ صفر ۷۷۵ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای عطف و حواشی تیماج قهوه‌ای، ۱۵۹گ (۴۵پ-۲۰۴پ)، اندازه: ۱۴/۵×۲۲سم [ف: ۲۰-۲۲۱]

۲. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۳۹۸۷

آغاز و انجام: برابر؛ و پس از فاصله چنین دارد: تم الکتاب بعون الملک ... ید اضعف العباد اولیا فقیه بر انسان بزد کرشا المحتاج الی ربه فی العشر الاوسط من شهر ذیقعده سبت اربع و ثمانمایه

نام مؤلف به قرینه آغاز و انجام به دست آمد؛ خط: نسخ درشت، کا: اولیا فقیه بر انسان بزد کرشا، تا: دهه دوم ذیقعده ۸۰۴ق؛ با نشان «الابهر، ه» در لابه‌لای برگ‌ها، محشی با نشان «المختصر، منتخب»؛ تملک: عبدالعلیم بن شیخ پیر قدم، سید عثمان سنوسی مدرس در ۱۱۶۳؛ کاغذ: سمرقندی نخودی، جلد: مقوا، رویه و آستر کاغذ نخودی، ته تیماج قهوه‌ای، ۱۸۲گ، ۵ سطر (۷/۵×۱۰/۵)، اندازه: ۱۳/۵×۱۸/۵سم [ف: ۱۷-۲۷۹]

۳. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۳۹۳۳-ف

در فهرست بدون نام مؤلف است؛ خط: نسخ، کا: عبدالله بن نصر بن محمد سروستانی، تا: دوشنبه ۴ صفر ۸۶۵ق؛ افتادگی: آغاز [فیلمها- ف: ۲-۲۸۴]

۴. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۴۶۰۸

آغاز: الاقسام کلها یتحقق فی حقوق العباد ... فصل، فی صفة الحسن للمامور به نوعان، حسن فی عینه و حسن لمعنی فی غیره؛

انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: حدود قرن ۱۰؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح، محشی؛ کاغذ: شرقی، جلد: مشمع قهوه‌ای عطف تیماج قهوه‌ای، ۷۶گ، ۱۷ سطر (۹×۱۲)، اندازه: ۱۲/۵×۱۶/۵سم [ف: ۳۷-۲۲]

۵. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۸۷۲۴

بی‌کا، بی‌تا [د.ث]

۶. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۰۳۵۱

آغاز و انجام: برابر

نام مؤلف به قرینه آغاز و انجام نسخه به دست آمد؛ خط: نسخ و نستعلیق، کا: شمس الدین، بی‌تا؛ محشی؛ واقف: ابوالفضل حاذق، آبان ۱۳۴۹؛ کاغذ: حنایی، ۱۳۵۶گ، مختلف السطر، اندازه: ۱۷×۲۴سم [ف: ۱۶-۲۹]

● اصول الفقه / اصول فقه / عربی

usūl-ul fiqh

فخر رازی، محمد بن عمر، ۵۴۴؟-۶۰۶ قمری

faxr-e rāzī, mohammad ebn-e ʻomar (1150-1210)

انتساب آن به فخر رازی مورد تردید است.

زنجان؛ امام جمعه؛ شماره نسخه: بدون شماره

کا: علی بن محمد نجف آبادی اصفهانی، تا: پنج‌شنبه ۲۷ ربیع الاول ۱۲۴۱ق [دلیل المخطوطات: ۱-۹۲]

● اصول الفقه / اصول فقه / عربی

usūl-ul fiqh

شهید ثانی، زین الدین بن علی، ۹۱۱-۹۶۵ قمری

šahīd-e sānī, zayn-od-dīn ebn-e ʻalī (1506-1558)

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۴۰۴۴

آغاز: ظهور الامر من بعد قریقه فی غیر الوجوب؛ **انجام:** او اتحد الاسم و هو کونه و اما زیاده

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز [رایانه]

● اصول الفقه / اصول فقه / فارسی

usūl-ul fiqh

جرجانی، ابوالفتح بن مخدوم، -۹۷۶ ؟ قمری

jorjānī, ab-ol-fath ebn-e maxdūm (- 1569)

اهدا به: شاهزاده ابوالنصر سام میرزا صفوی

یک دوره جامع و موجز و استدلالی در اصول است مرتب شده بر یک «مقدمه» در احکام شرعیه و پنج «باب»، که در دیباچه چنین توصیف شده است: «باشاره مشحون بشارت نواب آن حضرت تألیف نموده و در سلک انتظام و رشته التیام کشید مشتمل بر مباحث جلیه اصولیه و محتوی بر فوائد جلیله ضروریه با ترتیب لائق و ترکیب نظر شفقت موافق خالی از اطناب منجر باملال. عاری از ایجاز مفضی باخلال رجائی واثق است که منظور و ملحوظ عین عنایت گردد پرتوی از اشعة لمعات التفات برو تابد ... چو گل بخنده در آید لب امل ز نشاط ×× اگر ز

گلشن لطفش دمد نسیم قبول. و من الله الوصول الی کل مأمول و انه خیر مقصود و مسئول». رساله مرتب است بر دیباچه و یک مقدمه و پنج باب و خاتمه: دیباچه پس از خطبه در سبب تألیف و تعریف علم اصول فقه؛ مقدمه در احکام شرعیه حکم شرعی خطاب شرع است که متعلق شود به افعال مکلفین؛ باب ۱. در لغت «کذ» به معنی مکتوب و در شرع به معنی قرآن ... (شامل هفت فصل در مباحث وضع و امر و نهی عام و خاص مطلق و مقید، مجمل و مبین، ناسخ و منسوخ، منطوق)؛ باب ۲. در سنت و او در لغت طریقت است (دارای چهار فصل در بیان اقسام احکام، طریق ثبوت سنت، تعارض ادله، کیفیت روایت)؛ باب ۳. در اجماع و او در لغت اتفاق است و عزم (دارای سه فصل: حجیت اجماع، نفی اجماع بودن بعضی اتفاقات در بعضی احکام اجماع)؛ باب ۴. در قیاس و او در لغت تقدیر است یعنی اندازه کردن (دارای دو فصل در بیان ارکان قیاس، اختلاف در حجیت قیاس)؛ باب ۵. در استدلال و او در لغت طلب دلیل است (دارای دو فصل در بیان استصحاب، استحسان)؛ خاتمه در اجتهاد و کیفیت استدلال و اعتراضات (دارای سه فصل در تعریف و احکام اجتهاد کیفیت استدلال، اعتراضات متوجه بر دلیل به طریق مناظره).

آغاز: بسمله، عنوان نامه نامی و دیباچه صحیفه سامی حمد و سپاسی حکیمی است.

انجام: از تفصیل اعتراضات او نیز اعراض نمودیم الله ولی التوفیق.

[الذریعة ۲۰۲/۲؛ دائرة المعارف بزرگ اسلامی ۱۰۰/۶؛ دائرةالمعارف تشیع ۴۲۸/۱-۴۲۹؛ فهرستواره فقه هزار و چهارصد ساله اسلامی در زبان فارسی ۱۸۵-۲۳۶؛ موسوعة مؤلفی الامامیة ۲۳۹/۲-۲۴۷]

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۳۶۹/۱۸

خط: نستعلیق، کا: عین علی، تا: قرن ۱۱؛ مجدول؛ کاغذ: سفید و آبی، جلد: تیماج قهوه‌ای مقوایی نو، ۴۸۷-۵۲۱، ۲۵ سطر (۹×۱۹)، اندازه: ۱۵×۲۶سم [سنا: ف: ۱-۲۰۳]

۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۲۰۷۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق تحریری، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ مصحح؛ اهدایی: رهبری، فروردین ۱۳۷۴؛ کاغذ: حنایی کشمیری موریانه زده، ۱۶گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۲۱/۵×۱۲/۵سم [ف: ۱۶-۴۴]

۳. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۱۶۰۴/۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** از اطناب منجر باملال عاری از ایجاز مقتضی با خلال رجاء

فقط مقدمه کتاب است؛ خط: نسخ خوش، کا: محمد فرزند عبدالحسین، آل حسینی نجفی نخعی، تا: حدود ۱۰۷۸ق؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: فرنگی آهارمهره، ۲گ (۲۱-۲۲)، ۲۰ سطر، اندازه: ۶×۱۳سم [ف: ۲۹-۳۳۴]

۴. همدان؛ مدرسه غرب؛ شماره نسخه: ۱۹۷/۲

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۱۹۲ق؛ قطع: بیاض رقعی [رشت و همدان: ف: ۱۳۹۸]

۵. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۴۸۰۵/۳

آغاز: نقول مرتب شود و از مبادی اجماع حواس نتایج بی قیاس منتقدح و منشعب گردد؛ **انجام:** حدسیه و خلقیه و مختار آنست که اجتهاد متجزی شود زیرا که قوت استدلال

برگ اول نسخه حاضر افتاده و تا برگ اول خاتمه را داراست؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ جلد: تیماج کرم قهوه‌ای عطف مشکی، ۲۴گ (۶۴ر-۸۷پ)، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۰/۲×۱۹سم [ف: ۴۱-۲۲۲]

۶. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۷۱۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** فصل اول در اجتهاد و احکام، پوشیده نماند ... معرفت آنچه متعلق است به احکام شرعیه فرعیه از آیات پانصد است و از احادیث بطریق حفظ.

نسخه اصل: کتابخانه ندوة العلما، لکهنو، هند، شماره ۱۲۹ (ردیف ۲)؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام (یکی دو برگ)؛ مصحح؛ ۲۶ص، ۲۱ سطر [عکسی ف: ۵-۱۴۴]

۷. تهران؛ مهدوی؛ شماره نسخه: ۲۸۱/۱۵

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ جا: کرمان [نشریه: ۲-۱۰۵]

۸. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۵۸۷۸

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ مغلوط، مجدول؛ واقف: نائینی؛ ۱۲گ (۹-۲۱)، اندازه: ۴۲/۵×۲۶سم [ف: ۶-۴]

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۲۲۵۳/۳-ف

نسخه اصل: همان نسخه بالا [فیلمها- ف: ۱-۶۵۸]

● اصول الفقه / اصول فقه / عربی

usūl-ul fiqh

مقدس اردبیلی، احمد بن محمد، -۹۹۳ قمری

moqaddas-e ardabīlī, ahmad ebn-e mohammad (- 1585)

شامل سه بخش: ۱. حاشیه بر مسئله اجماع از شرح عضد ایجی بر مختصر ابن حاجب؛ ۲. امر به شیء و نهی از ضد؛ ۳. خلو زمان از مجتهد.

تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه: ۱۴۴۶/۲

بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج قهوه‌ای مقوایی ضربی کناره سرخ، ۴۴ص (۳۷۵-۴۱۸)، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۱/۵×۱۸سم [ف: ۳-۱۵۳]

● اصول الفقه / اصول فقه / عربی

usūl-ul fiqh

حنفی، محمد بن جراباش

hanafī, mohammad ebn-e jarābāš

بسیار مختصر و از نظر مقدمه و ابواب و تتمه‌ها همانند منظومه «زهر الوصول» است.

شیراز؛ شاهچراغ؛ شماره نسخه: ۲۳۹۲/۴

آغاز: لک الحمد ما توالت فروع نعمائک علی أصولها ... و بعد، فیقول ... هذه حلبة من عشار و حلیة للمنار کافلة بالمتحصل و کافیة للمتعجل

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ ۳گ (۱۰۵پ-۱۰۸پ)، اندازه: ۱۴/۵×۱۹/۵سم [ف: ۳-۱۲۲]

● **اصول الفقه** / اصول فقه / عربی

usūl-ul fiqh

ابن عواض، یحیی بن احمد، -۱۰۷۰ قمری

ebn-e ‘avāz, yahyā ebn-e ahmad (- 1660)

تاریخ تألیف: ۱۵ جمادی الثانی ۱۰۶۲ق؛ محل تالیف: صعده

رساله‌ای مختصر و بدون استدلال و شرح و بسط، در قواعد اصول فقه است، در یک «مقدمه» و هشت «اصل»: المقدمة فی المبادیء و الاحکام و الموضوعات اللغویة؛ اصل ۱. الادلة، و هی الکتاب و السنة و القیاس؛ ۲. مفهوم الخطاب؛ ۳. الامر و النهی؛ ۴. العام و الخاص و المطلق و المقید؛ ۵. المجمل و المبین؛ ۶. النسخ؛ ۷. الاجتهاد؛ ۸. الترجیح بین الدلیلین.

آغاز: الحمد لله رب العالمین ... و بعد فهذا مختصر فی الاصول موصل انشاء الله الی غایة السؤل.

انجام: و طریق الترجیح کثیرة و فیما ذکر ارشاد.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۴۵۵۸/۳

آغاز: الحمد لله رب العالمین ... و بعد فهذا مختصر فی الاصول موصل انشاء الله الی غایة السؤل؛ **انجام:** و طریق الترجیح کثیرة و فیما ذکر ارشاد.

خط: نسخ، کا: علی بن عبد الله بن صلاح بن عقبة، بی‌تا؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۱گ (۱۶۴پ-۱۷۴پ)، اندازه: ۲۱×۳۰سم [ف: ۱۲-۱۳۴]

● **اصول الفقه = الادلة علی مشروعیة العمل بالظنون** / اصول فقه / عربی

usūl-ul fiqh = al-adilla ‘alā mašrū‘īyyat-il ‘amal bi-ẓ-ẓunūn

طریحی، فخرالدین بن محمد، ۹۷۹-۱۰۸۷ ؟ قمری

torayhī, faxr-od-dīn ebn-e mohammad (1572-1677)

فایده‌ای انتخاب شده از کاتب، از کتاب «جامع الفوائد» یا «حجیة الظن الخاص» طریحی است که ردیه‌ای است بر عدم جواز عمل به ظن در احکام که مقول مولی محمد امین استر آبادی است.

آغاز: بسمله اصل مما یدل علی مشروعیة العمل بالظن امور منها انسداد باب العلم بالاحکام الامر التواتر

۱. تهران؛ ادبیات؛ شماره نسخه: ۳۸۳/۱

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱ [ف: ۳-۵۹]

۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۵۲۴۵/۳

آغاز: برابر

خط: نسخ، کا: مؤمن موسوی قمی، تا: ۱۲۵۸ق؛ کاغذ: آهار مهره نخودی، جلد: تیماج مشکی، ۱ص، ۲۷ سطر، اندازه: ۱۵×۲۲سم [ف: ۱۶-۳۵۰]

۳. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۳۰۲۸/۳

آغاز: برابر؛ **انجام:** و اما غیر ذلک من الظنون فمنع بالایات الکریمة و الاخبار المتواترة و من ادعی غیر ذلک فلیطالب بالبیان

خط: نسخ و نستعلیق، کا: علی نقی، بی‌تا؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲گ (۱۹۳پ-۱۹۴ر)، اندازه: ۱۳×۲۰سم [ف: ۸-۲۱۴]

۴. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۹۱۱۲/۲-۶۰/۵۲

آغاز: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ ۲گ (۷۵-۷۶)، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۵×۲۰سم [ف: ۱-۴۰۰]

● **اصول الفقه** / شعر، اصول فقه / عربی

usūl-ul fiqh

عاملی، علی بن حسین، -۱۱۳۵ قمری

‘āmelī, ‘alī ebn-e hoseyn (- 1723)

مسائل مهم علم اصول به‌شعر در آمده است و این مسائل عبارتند از: مقدمات، دلالة، تقسیم لفظ، نص، مرکب، مشترک، ترادف، حقیقه و مجاز، معرب، احکام، واجب مخیر، واجب کفائی، مقدمه واجب، سنة، تواتر.

تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۱۹۴۵/۵

انجام: پایان: غابینه و بین الاجتماع ×× علی طعام بثبوت الداعی.

بی‌کا، تا: ۱۲۱۱ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج قرمز، نوسازی، ۱۱ص (۹۸-۱۰۹)، ۲۴ سطر (۹×۱۴/۵)، اندازه: ۱۴×۲۰/۵سم [ف: ۱۰-۶۲۵]

● **اصول الفقه** / اصول فقه / عربی

usūl-ul fiqh

همدانی، عبدالصمد بن محمد حسین، -۱۲۱۶ قمری

hamadānī, ‘abd-os-samad ebn-e mohammad hoseyn (- 1802)

رساله مفصل و استدلالی است در شرح کتابی در اصول با عنوان «قال-اقوال».

زنجان؛ امام جمعه؛ شماره نسخه: ۳مجموعه بدون شماره

آغاز: الحمد لله رب العالمين ... الباب الاول فى المقدمات و هى ثلاث مقدمات، قال شيخنا الشهيد فيبعض فوائده ان الكتاب اسم لما يجمع به المسائل المتحدة

بی‌کا، بی‌تا [دليل المخطوطات: ۱-۱۴۲]

● **اصول الفقه** / اصول فقه / عربی

usūl-ul fiqh

شوشتری، علی، -۱۲۱۷ قمری

šoštarī, ʻalī (- 1803)

مباحثی است در اصول فقه که مؤلف با استفاده از دروس یکی از اساتیدش جمع‌آوری نموده و طبق دسته‌بندی استاد آنها را در پنج «فصل» مرتب نموده است: ۱. ذکر علائم بها يفرق بين الحقيقة و المجاز؛ ۲. ذكر مباحث الالفاظ التى سماها بعض المتقدمين مبادى لغوية؛ ۳. بيان الادلة الشرعية؛ ۴. بيان الادلة العقلية؛ ۵. الكلام عن الاجتهاد و التقليد و التعادل و التراجيح. بسیاری از مباحث کتاب ناتمام مانده و بعضی از مباحث فقهی نیز در بین آنها افزوده شده است.

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۱۳۸۲

آغاز: الحمد لله رب العالمين ... اما بعد فاعلم ان الكلام فى علم الاصول المفضى سالكه الى متابعة الرسول (ص) يقع فى خمسة فصول

نسخه اصل: کتابخانه شخصی-ایران؛ خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، تا: قرن ۱۳؛ مصحح؛ ۳۸۸ص [عکسی ف: ۴-۲۳۲]

● **اصول الفقه** / اصول فقه / عربی

usūl-ul fiqh

اخباری، محمد بن عبدالنبی، ۱۱۷۸-۱۲۳۲ ؟ قمری

axbārī, mohammad ebn-e ʻabd-on-nabī (1765-1817)

بنابر آنچه روی جلد و پشت برگ اول تنها نسخه آن آمده، از میرزا محمد اخباری مقتول در ۱۲۳۳ می‌باشد و چون آغاز و انجامش افتاده است نام کتاب معلوم نشد. چنین است فهرست مطالب آن: باب ۲. الاجتهاد و التقليد (در ۱۸ یا ۱۹ فصل)؛ باب ۳. وجوب الرجوع فى جميع الاحكام الشرعية و الامور الدنية الى اهل الذكر (در ۳۵ فصل)؛ باب ۴. عدم جواز العمل و الحكم و القضاء و التعبد بالراى؛ باب ۵. الكتاب الكريم؛ باب ۶. السنة؛ باب ۷. الكلام على الاجماع (در چهار فصل)؛ باب ۸ الدليل العقلى الذى جعلوه رابع الدلة (در ۵ فصل)؛ باب ۹. جملة من المسائل (۶ مسأله)؛ باب ۱۰. السؤالات الواردة على مذهب القدماء (۱۹سؤال)؛ باب ۱۱. التسامح فى ادلة السنن؛ باب ۱۲. معذورية الجاهل؛ باب ...

قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه: ۴۸

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ ۲۲۶گ، ۳۰ سطر، اندازه: ۲۱×۳۲سم [ف: ۱-۱۸]

● **اصول الفقه** / اصول فقه / عربی

usūl-ul fiqh

هاشمی علوی، محمد بن علی

hāšemī aʻlavī, mohammad ebn-e ʻalī

مؤلف ضمن بیان نظرات قدما آنها را نقد می‌کند و نظر خود را اعلام می‌دارد.

قوچان؛ مدرسه عوضیه؛ شماره نسخه: ۳۹

آغاز: مقدمة اختلفوا فى تعريف الحكم الشرعى و فى التهذيب الحكم خطاب الشرع المتعلق بأفعال المكلفين بالاقتضاء او التخيير او الوضع و فى النهايه اختلف الناس هنا؛ **انجام:** و هل يترجح احدهما على الآخر باعتقاده من دليل يعتدى آخراً و لا فيه اشكال ولكن الاعتماد الاول لا يخلو عن قوة

شامل بیشتر مسائل علم اصول می‌باشد؛ خط: نسخ، کاتب = مؤلف، تا: پنج‌شنبه ۷ ذیقعده ۱۲۳۲ق؛ افتادگی: آغاز؛ جلد: تیماج مشکی، سوخت، ترنج با سر، لچکی، مجدول گرهی، ۳۱۵گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف:]

● **اصول الفقه** / اصول فقه / عربی

usūl-ul fiqh

کاظمی، اسدالله بن اسماعیل، ۱۱۸۶-۱۲۳۷ ؟ قمری

kāzemī, asad-ol-lāh ebn-e esmāʻīl (1773-1822)

در عنوان نسخه آمده است: «تكملة حاويه لمباحث ساميه» و دور نیست بخشی از کتاب بزرگ مؤلف در اصول فقه باشد به نام «المناهج فى الاصول» [مؤلف خود در رساله «اللؤلؤ المسجور» نام کتاب بزرگ خود را در اصول فقه «المناهج الغرويه» یاد می‌کند و به بحث حقیقت شرعیه آن ارجاع دارد. صاحب الذریعه که نسخه اصلی کتاب را دیده‌اند در الذریعه و طبقات آن را، در ذیل «مناهج» معرفی کرده‌اند و همچنین است در کتاب‌های دیگر که به ترجمه حال مؤلف پرداخته‌اند مانند: معارف الرجال، بهجة الامال علیاری، جز این که در اعیان الشیعه نام آن «منهج الاصول» یاد شده که همان نام کتاب شیخ اسماعیل دزفولی فرزند شیخ اسدالله است] که در الذریعه این‌گونه از آن یاد شده است: «خرج منه مبحث الاحكام الظاهريه و الواقعيه و مسئلة حجية الاجماع و مسئلة حجية المظنة الى اواخر بحث حجية الاخبار ...». بر پشت برگ نخست مجموعه در فهرستی که به خط کاتب است، از این رساله با عنوان «رسالة فى الاحكام الظاهرية و الواقعية» یاد شده است. در الذریعه و طبقات اعلام نیز رساله‌ای به این نام در شمار تألیفات دزفولی یاد شده اما قرائن

حاکم است که نسخه جای سخن رساله‌ای مستقل در حکم ظاهری و واقعی نیست زیرا تنها بحث اول (مقام اول) آن درباره احکام واقعیه و ظاهریه است و مقام دوم (که در نسخه موجود است) در تعبد به ظن است و مقام سوم (که در نسخه حاضر موجود نیست) و مؤلف از آن یاد می‌کند نیز در مسائل ظن است و هم چنین در چند جای رساله به بحث قیاس در همین رساله احاله می‌دهد. بنابراین نسخه حاضر بخشی از رساله یا کتابی است در اصول فقه که برخی از کاتبان (شاید به استناد به عنوان آغاز آن) نام آن را «رسالة فی الاحکام الظاهریة و الواقعیة» پنداشته و یادداشت کرده‌اند و بدین‌گونه در برخی از تراجم دزفولی نیز رساله‌ای با این نام وارد گردیده است.

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۴۰۰/۲-طباطبائی

آغاز: تکمله حاویة لمباحث سامیه الاول فی بیان الاحکام الواقعیة و الظاهریة و ما یتعلق بذلک من حد الفقه؛ **انجام:** و هذه الوجوه و الادله مغنیة عن الادلة العقلیة المز بورة لکفایتها فی معرفة ما یجب اعتقاده فی مسئلة الامامة و ما یتفرع علیها من المطالب الشرعیه. اذا تمهد ذلک فلیعلم (در کنار ص ۴۳۶-۴۳۷ قسمتهایی از متن را کاتب در حاشیه نگاشته)

این نسخه که با عنوان «تکمله» شروع شده، شامل دو بحث (یا دو مقام) است: نخست در بیان حکم واقعی و ظاهری و دیگر در جواز تعبد به ظن (که در نسخه ما نا تمام است) مؤلف در مبحث اول تقسیم معروف حکم را به ظاهری و واقعی قبول ندارد و حکم واقعی را چهار قسم می‌داند. دزفولی در این کتاب از کتاب‌هایی نادر یاد می‌کند و از آن جمله است: المسائل المصریه ابوعلی اسکافی (به نقل از شیخ مفید)، کشف التمویه و الالتباس عن اغمار الشیعه فی امر القیاس از اسکافی، کتاب اظهار ما ستره اهل العناد من الروایه عن ائمة العترة فی امر الاجتهاد، رساله فی مضرة الرویه از سید مرتضی علم الهدی، نقض کتاب الاشهاد لابی زید العلوی از ابن قبه و سفینه از فیض کاشانی؛ خط: نسخ، کا: محمد حسن، تا: ۱۲۸۱ق؛ افتادگی: آغاز؛ از روی نسخه خط مؤلف (پایان رساله منهج التحقیق ص ۳۷۵)؛ کاغذ: فرنگی سفید آهاری، جلد: تیماج قرمز، ۳۱گ (۱۸۹ر-۲۲۰ر)، ۲۳ سطر، قطع: خشتی، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۲۲-۱۵۴]

● **اصول الفقه** / اصول فقه / عربی

usūl-ul fiqh

اعسم، محسن بن مرتضی، -۱۲۳۸ قمری

a‘sam, mohsen ebn-e mortezā (- 1823)

همدان؛ مدرسه غرب؛ شماره نسخه: ۱۱۰۰/۱

آغاز: انکار حکمه و حجته قد یکون عن تکذیب فیکون کفرا و لکن ذلک لا یستلزم التکفیر مجرد الانکار و الا فانکار حجیة خبر العدل او یکون حکمه قد یکون؛ **انجام:** قد اکب الناس علی تصدیقه امنت به و بجمیع ماجاء به اصولا و فروعا

خط: نسخ، بی کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ قطع: خشتی [رشت و همدان: ف: ۱۴۶۰]

● **اصول الفقه** / اصول فقه / عربی

usūl-ul fiqh

نراقی، احمد بن محمد مهدی، ۱۱۸۵؟-۱۲۴۵ ؟ قمری

narāqī, ahmad ebn-e mohammad mahdī (1772-1830)

تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۲۵۰۸۳

بی کا، بی‌تا؛ خریداری از امرالله صفری [رایانه]

● **اصول الفقه** / اصول فقه / عربی

usūl-ul fiqh

جیلانی، ابن الحسن

jīlānī, ebn-el-hasan

۱. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۱۷۲۳۴

کا: سید حسین اردستانی، تا: ۱۲۵۰ق؛ خریداری از علیرضا طاهری یزدی [رایانه]

۲. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۱۷۲۴۳

کا: محمد حسین، تا: ۱۲۵۳ق؛ خریداری از علیرضا طاهری یزدی [رایانه]

● **اصول الفقه** / اصول فقه / عربی

usūl-ul fiqh

آل عبدالجبار خطی، محمد بن عبد علی، -۱۲۵۹ قمری

āl-e ‘abd-ol-jabbār-e xattī, mohammad ebn-e ‘abd-e ‘alī (- 1843)

رشت؛ جمعیت نشر فرهنگ؛ شماره نسخه: ۳۱/۲ر

آغاز: بسمله ... الحمد لله و کفی و سلام علی عباده الذین اصطفی فیقول محمد بن عبد علی بن عبد الجبار هذه رسالة فی الاصول؛ **انجام:** نقله هنا و لاتاخذک ایها الناظر المذاهب فقد اوضحت لک السبل من وجوه و هذه سنة الله ... یصعد بها السائر

خط: نسخ، کا: محمد نصیر هزار جریبی، تا: صفر۱۲۴۰ق؛ اندازه: ۱۵/۵×۲۱/۵سم [رشت و همدان: ف: ۱۱۹۲]

● **اصول الفقه** / اصول فقه / عربی

usūl-ul fiqh

قزوینی، ابراهیم بن محمد باقر، ۱۲۱۴-۱۲۶۲ ؟ قمری

qazvīnī, ebrāhīm ebn-e mohammad bāqer (1800-1846)

رساله‌های مختلفی است در علم اصول که احتمالاً از قزوینی است.

۱. شیراز؛ شاهچراغ؛ شماره نسخه: ۸۳۲/۴

آغاز: بسمله و به نستعین-یا علی ادرکنی-اصل-هل الامر بالشیئ علی الاطلاق؛ **انجام:** لم نجدله واجباً الی اخر ما ذکره فتدبر-تمت تحت اصل «هل الامر بالشیئی علی الاطلاق». جهت نام مؤلف به جلد ۳ فهرست ص ۱۴۷ مراجعه شود؛ خط: نستعلیق، بی کا، بی تا؛ محشی؛ تملک: محمد مهدی کجوری؛ مهر: «حجة الحق علی الخلق محمد مهدی» (بیضی)، «محمد مهدی ۱۲۴۶» (بیضی)؛ کاغذ: نخودی، جلد: مقوا با تیماج مشکی، ۳۴ص، قطع: رقعی؛ اندازه: ۱۵×۲۱سم[ف: ۲-۲۳۶]

۲. شیراز؛ شاهچراغ؛ شماره نسخه: ۸۳۲/۵

آغاز: بسمله تعالی شأنه العزیز-اصل-هل الامر بالشیئ یقتضی النهی عن الضد ام لافیه خلاف؛ **انجام:** او هو مع المنسوخ الاباحة بالمعنی الاخص قدیم المسئله علی نحو التفصیل بعون الملک الجلیل.

رساله دیگری تحت اصل «هل الامر بالشیئی یقتف النهی»؛ خط: نستعلیق، بی کا، بی تا؛ محشی؛ کاغذ: نخودی کم رنگ، جلد: مقوا با تیماج مشکی، ۹۱ص، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۲-۲۳۶]

۳. شیراز؛ شاهچراغ؛ شماره نسخه: ۸۳۲/۱۰

آغاز: اختلفوا فی حجیة العام و جواز العمل به قبل الفحص عن المخصص و تفصیل الکلام فیه یقتضی رسم مقامات؛ **انجام:** فی مثل الرجل لافی النکرات اذلا بتصور العمل الخارج فیها و ثانیاً انه یعتبر فی العمل کونه ...

خط: نستعلیق، کا: محمد علی ابن محمد کاظم، بی‌تا؛ معلوم می‌شود که بعدها این رساله را جزء این رسالات صحافی کرده‌اند؛ محشی، در حاشیه نوشته شده: «کتبت امتثالا لامر المولا و انا العبد محمد علی ابن محمد کاظم شاهرودی»؛ کاغذ: نخودی، جلد: مقوا با تیماج مشکی، ۳۲ص، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۲-۲۳۸]

● **اصول الفقه** / اصول فقه / عربی

usūl-ul fiqh

یزدی، عبدالخالق بن عبدالرحیم، -۱۲۶۸ قمری

yazdī, ‘abd-ol-xāleq ebn-e ‘abd-or-rahīm (- 1852)

یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه: ۲۰۳۷/۱۵

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ اهدایی: وزیری موسس؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: مقوایی با تیماج مشکی ضربی درون تیماج زرد، ۲۳گ (۱۳۳-۱۵۶)، اندازه: ۱۴/۵×۲۰سم [ف: ۴-۱۱۳۷]

● **اصول الفقه** / اصول فقه / عربی

usūl-ul fiqh

بهبهانی، محمود بن محمد علی، ۱۲۰۰-۱۲۷۱ قمری

behbahānī, mahmūd ebn-e mohammad ‘alī (1786-1855)

تاریخ تألیف: ۱۴ صفر ۱۲۴۱؛ محل تالیف: کربلا

رساله استدلالی است با رد و ایرادهای بسیار. نسخه حاضر مشتمل است بر مباحث سنت و مباحث جرح و تعدیل.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۲۰۴۹/۱

آغاز: الحمدلله علی نواله ... اصل فی السنة و فیه مقدمة و فصول، اما المقدمة ففی تعریفها، اعلم ان السنة لغة الطریقة؛ **انجام:** فالارجاع المذکور مما لا دلیل علیه فتدبر ملیاً.

خط: نسخ و نستعلیق، بی کا، بی تا؛ مقداری به‌خط مؤلف، حاشیه از مؤلف، بعضی از حاشیه‌های اوایل کتاب به‌تاریخ ۱۲۴۰ نوشته شده؛ جلد: مقوایی عطف تیماج مشکی، ۱۰۸گ (۲ر-۱۱۰پ)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۶-۵۹]

● **اصول الفقه** / اصول فقه / عربی

usūl-ul fiqh

موسوی قزوینی، رضی الدین بن علی اکبر، -۱۲۷۷ قمری

mūsavī qazvīnī, razī-od-dīn ebn-e ‘alī akbar (- 1861)

مباحث استدلالی مفصلی است با نقل برخی اقوال و آراء علماء بزرگ، و این جزء شامل مباحث حجیت ظن و استصحاب است.

قزوین؛ فحول قزوینی؛ شماره نسخه: بدون شماره

کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ مؤلف جد صاحب کتابخانه است [ف: ۶]

● **اصول الفقه = المرایا** / اصول فقه / عربی

usūl-ul fiqh = al-marāyā

آباده ای، محمد جعفر بن محمد صفی، -۱۲۸۰ قمری

ābādeī, mohammad ja‘far ebn-e mohammad safī (-1864)

مباحث استدلالی مفصلی است در اصول فقه با عناوین «مرآة-مرآة» پاره‌ای از این مباحث را مؤلف از سفر حج و فراغت و روزهایی که در مکه و مدینه بوده الهام گرفته است.

آغاز: الحمدلله الذی مهد معالماً لنا لفقه منقود المطالب و نقح مدارکاً لنا لتأسیس قوانین منیة اللبیب و تمهید القواعد والقانا مبادی زبدة من مختصر الاصول

انجام: و کذا الاعتماد علیه فی بعض المسائل و عدم الاعتماد علی الفتوی فی شیء منها فتأمل. انتهی و هو جید.

[اعیان الشیعة: ۷۹/۴؛ الذریعة: ۲۹۵/۲۴؛ ریحانة الادب: ۳۸/۱؛ الکرام البررة: ۲۵۹/۱]

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۸۵۳۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ گویا به‌خط مؤلف؛ مصحح؛ مهر: «عبده محمد جعفر بن محمد صفی» (بیضی)؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۹۰گ، مختلف السطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۲۲-۱۱۳]

۲. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۱۸/۱۷۳-۳۶۵۳/۴

آغاز: برابر؛ **انجام:** فلاتک فی مریة مما ضاق صدرک به وخذ ما آتیتک وکن من الشاکرین والحمدلله المتمم لباب التعارض

در فهرست نام مؤلف و کاتب یکی دانسته شده که به قرینه نسخه مرعشی ش۸۵۳۳ تصحیح شد؛ خط: نستعلیق، کا: محمد خلیل بن عبدالواسع حسینی، بی‌تا؛ در اول کتاب چند برگ از «مرشد العوام» میرزای قمی و فهرست ابواب «من لایحضره الفقیه» و مشیخه آن نیز نوشته شده؛ جلد: تیماج مشکی بدون مقوا، ۲۶۳گ، سطور چلیپا، اندازه: ۱۱/۵×۱۷سم [ف: ۱-۳۹۵]

● **اصول الفقه** / اصول فقه / عربی

usūl-ul fiqh

گلپایگانی، زین العابدین، ۱۲۱۸-۱۲۸۹ قمری

golpāygānī, zayn-ol-ʻābedīn (1804-1872)

مباحث اصول فقه را به‌طور مفصل با استفاده کلمات اساتیدش جمع‌آوری نموده است و ظاهراً برخی مباحث آن از رسالات دیگر علماست و برخی تألیف خود اوست و برخی تقریرات و شرح بر دیگر کتب این فن است.

گلپایگان؛ کتابخانه حجة الاسلام گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۸۴

خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ مصحح؛ جلد: تیماج قهوه‌ای ضربی، ۲۲۲گ، مختلف السطر، اندازه: ۱۵×۲۱/۵سم [کتابخانه‌های گلپایگان: ف: ۶۴]

● **اصول الفقه** / اصول فقه / عربی

usūl-ul fiqh

آقا بابا همدانی، محسن، ق۱۳ قمری

āqā bābā hamedānī, mohsen (- 19c)

تاریخ تألیف:سه‌شنبه ۱۹ شعبان ۱۲۴۴ق

پس از خطبه عنوان «القول فی الاجتهاد و التقلید» می‌آید سپس خبر واحد و در پایان می‌رسد به مبحث ظن.

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۸۲۹۷

خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج تریاکی ترنجی لایی، ۱۵۸گ، ۱۳ سطر (۷/۵×۱۲)،قطع: بغلی، اندازه: ۱۰×۱۵سم [ف: ۱۷-۱۰۱]

● **اصول فقه** / اصول فقه / عربی

osūl-e feqh

موسوی، حبیب الله بن محمد، ق۱۳ قمری

mūsavī, habīb-ol-lāh ebn-e mohammad (- 19c)

مشهد؛ مدرسه آیة الله خوئی؛ شماره نسخه: ۳۰۱

بی‌کا، تا: قرن ۱۳ [اوراق عتیق: ۱-۲۴۱]

● **اصول الفقه** / اصول فقه / عربی

usūl-ul fiqh

اردکانی یزدی، محمد تقی بن محمد حسین، ق۱۳ قمری

ārdakānī yazdī, mohammad taqī ebn-e mohammad hoseyn (- 19c)

کتابی استدلالی و مفصل با رد و ایراد، که از استاد خود نیز نقل کرده، و محتملاً مرادش شریف العلماء است که تقریرات درس فقه او را نیز نگاشته است.

۱. قم؛ طبسی؛ شماره نسخه: ۱۵۳

آغاز: بسمله وبه ثقتی دروس فی حجیة الخبر الواحد العاری عن القرائن المفیدة للقطع بالصدور ... فاعلم ان الخبر لغة هو الاعلام؛ **انجام:** وارشدنا الی جادة النجاة عند تعارض الشکوک والشبهات بحق محمد وآله السادات قدفرغ من تألیف هذه الاوراق مؤلفها الخاطی المتمسک بولایة علی بن محمد حسین الاردکانی الیزدی محمد تقی ...

از حجیت خبر واحد تا تعادل و ترجیح؛ خط: تحریری، بی‌کا، تا: شنبه غره ذیقعده ۱۲۴۳ق؛ مصحح، محشی به امضاء «منه»، در اول نسخه آمده: «من کتب میرزا محمد تقی الشیرازی»؛ جلد: مقوا، عطف وگوشه تیماج سرخ، ۲۲۲گ، مختلف السطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف مخ: ۱-۵۰]

۲. کرمانشاه؛ نجومی؛ شماره نسخه: ۴مجموعه بدون شماره

آغاز: بسم الله ... اما بعد فان هذه الرسالة فی المطالب الاصولیة رتبتها علی مقدمة و ابواب و خاتمة ...

کا: محمد تقی اردکانی یزدی، بی تا [دلیل المخطوطات: ۱-۲۵۹]

● **اصول الفقه** / اصول فقه / عربی

usūl-ul fiqh

استرآبادی، محمد رضا بن محمد صادق، ق۱۳ قمری

estarābādī, mohammad rezā ebn-e mohammad sādeq (- 19c)

کتابی در پنج «باب» و از علم، ظن شک و اصول عامه و قواعد متعارفه گفتگو کرده است.

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۷۳۱۰/۳

آغاز: الحمد الله الذی کرمنا بجایزة التکلیف
بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: فرنگی، جلد: نو، ۲۲ سطر (۱۰×۵/۱۵)، قطع: ربعی، اندازه: ۱۶×۲۲سم [ف: ۱۶-۵۰۹]

● **اصول الفقه** / اصول فقه / عربی

usūl-ul fiqh

اصفهانی، محمد حسین بن عبدالله، ق۱۳ قمری

esfahānī, mohammad hoseyn ebn-e ʻabd-ol-lāh (- 19c)

اهدا به: حاجی میرزا اقاسی

نویسنده می‌گوید چون خواستم با حاجی میرزا آقاسی ملاقاتی کنم این کتاب را وسیلت قرار دادم زیرا کتابت و کتاب در حقیقت احدی اللقائین است. او پس از این بیان مسائل متعددی از علم اصول را پیش می‌کشد و به بحث در آنها می‌پردازد. ابتدا به اثبات حقیقت شرعی پرداخته و سپس سایر مسائل مهم اصولی را اعم از اصول لفظی و عملی چون «برائت» و «استصحاب» و «خبر واحد» و «تعادل و تراجیح بین اخبار» را تحریر می‌کند.

آغاز: بسمله، الحمد لله رب العالمین و الصلوه و السلام علی خیر خلقه محمد و آله الطاهرین اما بعد اختلف الاصولین فی ثبوت الحقیقه الشرعیه و النزاع بینهم

انجام: من عصمه الله تعالی و هم اهل بیت العصمه و مفاتیح الرحمه مصابیح الهدایه و انوار الحکمه و اعلام الولایه.

تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۲۳

آغاز و انجام: برابر
خط: شکسته نستعلیق، کاتب = مؤلف، تا: ۱۲۶۳ق؛ دارای چهار صفحه مقدمه به زبان فارسی در اول کتاب؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج سبز یک‌لا، ۱۰۹گ، ۱۰ سطر (۷/۵×۱۱)، اندازه: ۱۱×۱۶سم [ف: ۷-۲۴]

● **اصول الفقه** / اصول فقه / عربی

usūl-ul fiqh

بسطامی، ملا احمد، ق۱۳ قمری

bastāmī, mollā ahmad (- 19c)

مؤلف از شاگردان شیخ محمد حسن صاحب جواهر و شیخ مرتضی انصاری است و این رساله غیر مرتب و مشتمل است بر مباحث اصول فقه. این کتاب ناقص و ناتمام است.

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۴۸۱۵/۱

آغاز: الثالث طریقة القصد علی العمل بخبر الواحد فی احکامهم التشرعیة طریقة مستمرة الی زمان شارع الشریعة؛ **انجام:** المکلف و من اطلاق الادلة و مارجحه الاستاد دام فضله هو الاول لتقدیم التعلیل علی العلل به عرفا و لیس ببعید فتدبر.
خط: شکسته چلیپا، کاتب = مؤلف، تا: ۱۲۵۸ و ۱۲۶۰ و ۱۲۶۱ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج زرد، ۲۳ سطر (۱۳×۱۹)، اندازه: ۱۵×۲۰سم [ف: ۱۳-۲۲۳]

● **اصول الفقه** / اصول فقه / عربی

usūl-ul fiqh

تهرانی، موسی، ق۱۳ قمری

tehrānī, mūsā (- 19c)

مباحث الفاظ را تحت عناوین «تشریح-تشریح» به اختصار آورده است.

قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه: ۱۲۸۳/۱

آغاز: الحمدلله رب العالمین ... تشریح الاشکال فی کون صیغه الامر حقیقة فی الطلب مجازا؛ **انجام:** من نصب العقاب علی الایتان بالمطلق و الاتیان بالمقید کما انه لامانع من نصب الثوب علی ترک المطلق و ترک المقید
خط: تحریری، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ جلد: تیماج قهوه‌ای عطف وگوشه‌های پارچه ای، ۲۱گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۶/۵×۲۳سم [ف: ۱-۱۷۵]

● **اصول الفقه** / اصول فقه / عربی

usūl-ul fiqh

حسنی حسینی، عباس بن حسین، ق۱۳ قمری

hasanī hoseynī, ʻabbās ebn-e hoseyn (- 19c)

رساله‌های متعددی در موضوع‌های مختلف علم اصول فقه است که در طی سالهای ۱۲۷۹ تا ۱۲۸۷ تالیف شده است.

شیراز؛ امام عصر؛ شماره نسخه: ۳۶۳

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ روی برگ اول آمده: «بسم الله و له الحمد هذه المجموعة من مؤلفات الضعیف المسکین عباس بن حسین الحسنی الحسینی و بعض ما فیها من الرسائل بخطی و باقی ما فیها بخطوط تلامذتی حیث بالغوا فی نقلها من السواد الی البیاض جزاهم الله احسن الجزاء ... و کتبت هذه الفقرات فی شوال سنة ۱۲۸۰»، محشی با نشان «منه»؛ ۲۱۷گ، اندازه: ۱۷/۵×۲۲سم [ف: ۱-۸]

● **اصول الفقه** / اصول فقه / عربی

حسینی، حسن بن احمد، ق۱۳ قمری

hoseynī, hasan ebn-e ahmad (- 19c)

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۵۱۳۱

آغاز: بسمله. الحمدلله ... فقد یقول احوج عباد ربه الغنی؛ **انجام:** و الحمدلله اولا و آخرا و ظاهرا و باطنا

خط: نسخ خفی، بی‌کا، بی‌تا [رایانه]

● **اصول الفقه** / اصول فقه / عربی

usūl-ul fiqh

رسولی کوکانی، حسن، ق۱۳ قمری

rasūlī kūkānī, hasan (- 19c)

تاریخ تألیف: ۱۵ ربیع الاول ۱۲۴۲ق

رساله استدلالی مفصل و ناتمامی است با عناوین «اصل– اصل»، با نقل اقوال بسیار و رد و ایراد مخصوصاً گفته‌های استادش شریف العلماء. نام «کفایة الاصول» در چند جای نسخه حاضر و نام مؤلف در پایان بحث حجیة المظنة به خطی جز خط اصل به‌تاریخ ۱۳۳۲ آمده و باید تحقیق شود.

آغاز: هذه نبذة فی اصول الفقه، اعلم أنه قد جرت عادة العلماء و دیدنهم بأنهم اذا أرادوا أن یشرعوا علی علم.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۳۳۸۹

آغاز: برابر

مقدمات کتاب و مباحث اوامر و حجیة العلم و حجیة المظنة و اصالة البراءة؛ خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ جلد: مقوایی، ۲۰۸گ، اندازه: ۱۵×۲۰/۵سم [ف: ۹–۱۷۴]

● **اصول الفقه** / اصول فقه / عربی

usūl-ul fiqh

رشتی، صفر علی، ق۱۳ قمری

raštī, safar ʻalī (- 19c)

تاریخ تألیف: دهه آخر ذیحجه ۱۲۷۵ق

قواعد اصولی را طی دوازده مرحله به ترتیبی غیر ترتیب معروف با نقل اقوال بعضی از بزرگان علم اصول، توضیح داده و در دهه آخر ماه ذیحجه ۱۲۷۵ بحث «اصالة حجیة الظن» را مفصلاً بر وی افزوده است مراحل دوازده‌گانه کتاب چنین است: ۱. الاصل الذی بمعنی اصالة الاباحة فیما لانص فیه؛ ۲. اصالة البراءة فی مقابلة احتمال التکلیف الوجوبی؛ ۳. بیان حل الشبهة فی طریق الحکم الشرعی؛ ۴. استصحاب حال الوصل؛ ۵. استصحاب حال الشرع؛ ۶. عدم تقدم الحادث؛ ۷. أصالة التمسک بعدم الدلیل؛ ۸. الاخذ بالاقل عند فقد الدلیل علی الاکثر؛ ۹. بیان أصالة الحقیقة؛ ۱۰. بیان حال الاصول الاربعة المذکورة؛ ۱۱. أصالة الطهارة؛ ۱۲. ذکر بعض الاصول الداخلة تحت الاصول المذکورة.

آغاز: و لما جرت عادة الاصولیین بتعریف اصول الفقه بکلا معنییه الاضافی و العلمی فی أول الاصول.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۴۰۷۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** هذا ما خطر بالبال فیما یتعلق بالمقام من المقال مع ما علی من ضیق الوقت و فرط الملال.

خط: نستعلیق، کا: کلب علی شرندی قزوینی، بی‌تا؛ جلد: مقوایی عطف پارچه، ۱۲۹گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۱×۱۸سم [ف: ۱۱–۷۷]

● **اصول الفقه** / اصول فقه / فارسی

usūl-ul fiqh

رشتی، علی بن محمد، ق۱۳ قمری

raštī, ʻalī ebn-e mohammad (- 19c)

تاریخ تألیف: ۱۱۹۷ق

نویسنده از چند اصل از اصول فقه همچون: «اصالة الحرمة» و «اصالة الاباحه» بحث کرده است. وی به‌دقت قول آقای بهبهانی را نقل می‌کند و در ذیل آن دلایل و مناقشاتی که واقع شده می‌آورد.

تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۲۸۸۲/۳

آغاز: بسمله؛ الحمدلله الذی اذهب عن وجه الدین ... الجاهلین؛
انجام: قد انقطع من هنا المقال حامداًلله و مصلیاً علی النبی المصطفی و اله البررة الاتقیاء

بی‌کا، تا: اوایل قرن ۱۳؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج یک‌لا عطف تیماج مشکی، ۱۵ص (۱۱۱–۱۲۶)، ۱۶ سطر (۶/۵×۱۱/۵)، اندازه: ۱۱×۱۶/۵سم [ف: ۶–۵۶۷]

● **اصول الفقه = تقلید (رساله)** / اصول فقه / عربی

uṣūl-ul-fiqh = taqlīd (r.)

سید محمد شاه، ق۱۳ قمری

seyyed mohammad šāh (- 19c)

این رساله در باب تقلید و مقلد است که به تفصیل مورد بحث واقع شده است.

آغاز: بسمله، و بعد فبعد الفراغ عن اثبات جواز التقلید لمن لم یبلغ درجة الاجتهاد بالاجماع و الایات و الاخبار.

انجام: و هو العالم بحقایق الاحکام و الحمدلله اولا و آخراً ... قد وقع الفراغ من تسوید الاوراق ... سنة اثنین و ثمانین بعد الالف و المأتین سنه ۱۲۸۲.

۱. شیراز؛ ملی؛ شماره نسخه: ف۲۷۱/۱

آغاز و انجام: برابر

بی‌کا، تا: شعبان۱۲۸۲ق، ۸۶گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۹×۱۴/۵سم [ف: ۱–۲۵۲]

۲. شیراز؛ شاهچراغ؛ شماره نسخه: ۲۰۷۱/۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۸۲ق؛ کاغذ: آبی، جلد: مقوا با تیماج مشکی، ۸۶گ، ۱۷۰ص، ۲۰ سطر (۹×۱۳/۵)، اندازه: ۱۶×۲۰سم [ف: ۲–۱۶۳]

● **اصول الفقه** / اصول فقه / عربی

usūl-ul fiqh

شیخ الاسلام دامغانی، محمد بن حسین، ق۱۳ قمری

šayx-ol-eslām dāmqānī, mohammad ebn-e hoseyn (- 19c)

رساله‌ای است در مبحث الفاظ اصول فقه.

دامغان؛ صادقیه؛ شماره نسخه: ۱۲۲

آغاز: الحمدلله رب العالمین.. الفظ ان استعمل فیما وضع له فحقیقه؛ **انجام:** و أخر جوا الالفاظ عن مواضعها و غیروها عن جهالتها بالتجویز.

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۸ جمادی الاول ۱۲۴۷ق؛ از موقوفات «شیخ الاسلام دامغانی» با مهر بیضوی وی، در برگ آخر قصیده شکوائیه‌ای از شیخ الاسلام دامغانی درباره اهل دامغان به تاریخ ۴ ربیع الثانی ۱۲۷۱ آمده؛ جلد: تیماج مشکی ضربی، ۸۶گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۶×۲۱/۵سم [ف: ۹۱]

● **اصول الفقه** / اصول فقه / عربی

usūl-ul fiqh

طبسی، عبدالعلی بن رضا، ق۱۳ قمری

tabasī, ‘abd-ol-‘alī ebn-e rezā (- 19c)

در نسخه حاضر، دیباچه و آغاز افتاده و در انجامه نام کتاب و نگارنده نیامده است. از یادداشت کناره صفحه عنوان و صفحه ۲۰۵ می‌توان برداشت کرد که شاید نگارنده عبدالعلی بن رضای طبسی نگارنده «شرب التتن» باشد. برای نشانی: «اما المقدمة الثالثة فهی تعارض الاحوال و له اقسام الاول فی تعارض الحقیقة و المجاز، و الحق الحمل علی الحقیقة للاتفاق و الاستغراء مما مر فی العلامة الاخیرة فی المقدمة الثانیة لکن هذا (ص ۷۲) ... المطلب الخامس فی المترادف و الحق تحققه فی اللغة للاستغراء و تصریح اهل اللغة و اتفاقهم ... الباب الثانی فی الاوامر و فیه مطالب و لابدان تعلم قبل الخوض فیها ان مادة الامر و صبغته لو صدرتا من العالی المستعلی او من العالی فقط او المستعلی (ص ۱۲۸).»

تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه: ۲۰۲۲/۲-عکسی

آغاز: الحقیقة هی الکلمة المستعمله فیما؛ **انجام:** فی لزوم حمل لفظه علی ما کان حقیقته عنده و لایحمل علی غیره الا بالقرینة. و الخلاف الذی لوی فی مسئلة الحقیقة الشرعیة فهی فی الثبوت و العدم الا ان فی الثبوت هل یحمل علیها او علی اللغة. تم.

خط: نسخ تحریری، بی‌کا، تا: حدود ۱۲۴۶ق؛ افتادگی: آغاز؛ ۳۴۹ص (۲۹-۳۷۷) [عکسی: ۱-۳۱۵]

● **اصول الفقه** / اصول فقه / عربی

usūl-ul fiqh

علی بن میرزا محمد، ق۱۳ قمری

‘alī ebn-e mīrzā mohammad (- 19c)

از تقریرات یکی از دانشمندان متاخر باید باشد و او در بحث حجیت شهرت از خود با نام «علی بن محمد بن علی» یاد می‌کند و در اینجا تاریخ ۸ رمضان ۱۲۳۶ دارد.

۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۱۶۹۰/۴

خط: نسخ، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی ضربی مقوایی، ۱۱۹گ (۹۷پ-۲۱۵ر)، ۲۰ سطر (۱۴×۹۵)، اندازه: ۱۴×۲۱/۵سم [ف: ۸-۲۴۷]

۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۱۶۹۰/۷

دنباله نسخه قبل؛ خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی ضربی مقوایی، ۸۴گ (۲۱۸ر-۳۰۱پ)، ۲۰ سطر (۹/۵×۱۴)، اندازه: ۱۴×۲۱/۵سم [ف: ۸-۲۴۷]

● **اصول الفقه** / اصول فقه / عربی

usūl-ul fiqh

قائنی خراسانی، محمد علی بن زین العابدین، ق۱۳ قمری

qā’enī xorāsānī, mohammad ‘alī ebn-e zayn-ol-‘ābedīn (- 19c)

تاریخ تألیف: ذیحجه ۱۲۶۸ق؛ محل تألیف: اصفهان، مدرسه جده کوچک

مباحث مفصل و استدلالی است پیرامون اصول فقه. نسخه حاضر از «المقصد الثالث» شروع شده و مبحث اجتهاد و تقلید در چند بحث و هر یک در چند هدایه و مبحث استصحاب و تعادل و تراجیح را شامل است.

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۷۹۶۹

آغاز: المقصد الثالث فی الاجتهاد و التقلید و فیه مقدمة و مباحث اما المقدمة ففی بیان وجه هذا المبحث فی هذا العلم و اثبات الاحتیاج الی ذکره حتی یحصل بها زیادة بصیرة قبل الشروع و فی حقیقة الاجتهاد؛ **انجام:** هذا منتهی ما اوردناه و آخر ما قصدناه و الحمدلله رب العالمین و الصلوة و السلام علی سیدنا محمد النبی و آله الطیبین الطاهرین.

خط: نسخ تحریری، کاتب = مؤلف، تا: ذیحجه ۱۲۶۸ق، جا: اصفهان، مدرسه جده کوچک؛ باب اجتهاد این نسخه با نسخه شماره ۳۳۶۷ مجلس [فهرست ۱۰: ۱۲۰۷] مشابهت دارد؛ جلد: تیماج زیتونی، ۲۹۸گ، ۲۲ سطر، اندازه: ۱۵×۲۸سم [ف: ۲۶-۴۴۸]

● **اصول الفقه** / اصول فقه / عربی

usūl-ul fiqh

قزوینی، عبدالوهاب بن محمد علی، ق۱۳ قمری
qazvīnī, ‘abd-ol-vahhāb ebn-e mohammad ‘alī (- 19c)

مشتمل بر مباحث تعادل و تراجیح و استصحاب. مؤلف از علمای بزرگ شیعه در ق ۱۳ بوده است. تألیف بخش اول این کتاب در شوال ۱۲۲۰ به انجام رسیده است.

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۹۴۸۹

آغاز: بسمله و به نستعین حمدله. و الصلوة ... فی التعادل و التراجیح و حیث ان مورد هما الدلیلان المتعارضان؛ **انجام:** فعلیک بالتامل فی موارد اجتماع یقینین سابقین مع العلم الاجمالی من عقل او شرع

خط: نسخ، کاتب = مؤلف، تا: شوال ۱۲۲۰ق؛ افتادگی: انجام؛ مصحح، محشی به نشانی «لمحرره» و «منه عفی عنه»؛ جلد: تیماج سرخ، ۱۱۰گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۳۰-۱۶۶]

● **اصول الفقه** / اصول فقه / عربی

usūl-ul fiqh

قزوینی، محمد هادی، ق۱۳ قمری
qazvīnī, mohammad hādī (- 19c)

تاریخ تألیف: ۱۲۸۱ق

مباحث اصولی بسیار مفصل و استدلالی است که گمان می‌رود تقریرات درس یکی از اساتید بزرگ باشد. این جزء از مباحث استصحاب شروع و به مباحث منطوق و مفهوم ختم می‌شود.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۸۶

آغاز: الحمدلله رب العالمین ... و من جملة الادلة الاستصحاب، اختلف الاصحاب فیه هل هو من الاصول أو من الادلة؛ **انجام:** فیدخل فی مسألة الاستعمال فی معنیین مجازیین، تم بحمد الله سبحانه و الحمدلله أولا و آخراً

خط:نستعلیق نازیبا، کاتب = مؤلف، تا: ۱۲۸۱ق، جا: نجف اشرف؛ در حاشیه اضافات و تصحیح از خود مؤلف؛ جلد: تیماج زرد ضربی، ۳۹۸گ، مختلف السطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۱-۲۰۵]

● **اصول الفقه** / اصول فقه / عربی

usūl-ul fiqh

کرمانشاهی، علی اکبر بن علی محمد، ق۱۳ قمری
kermānšāhī, ‘alī akbar ebn-e ‘alī mohammad (- 19c)

تاریخ تألیف: دهه دوم ربیع الاول ۱۲۳۶ق

اصول استدلالی است دارای «مقدمه» و ۳ «فن» و «خاتمه»: المقدمة فی خمسة امور یجب تقدیمها؛ فن ۱. الادلة اللفظیة؛ ۲. الادلة الشرعیة النقلیة لفظیة کانت اولیة؛ ۳. الادلة العقلیة؛ الخاتمة فی الاجتهاد و التقلید و التعارض و التعادل و الترجیح.

کرمانشاه؛ نجومی؛ شماره نسخه: بدون شماره

آغاز: الحمد لله الذی تنزه بوجوب وجوده عن شوائب نقائص الامکان و تعالی بکمال ذاته و عینیة صفاته عن مطارح انوار مصابیح الاذهان؛ **انجام:** و کون بناء الشرع علی الظاهر، اظهر الله من یجعل الاصل ظاهرا و حشر نا مع من جعله ظاهرا ...

بی‌کا، تا: دوشنبه ۳ ربیع الاول ۱۲۵۴ق [دلیل المخطوطات: ۱-۲۱۷]

● **اصول الفقه** / اصول فقه / عربی

usūl-ul fiqh

گیلانی، رضا بن غلامحسین، ق۱۳ قمری
gīlānī, rezā ben qolām-hoseyn (- 19c)

تاریخ تألیف: ۱۲۹۹ تا محرم ۱۳۰۶ق

مؤلف از شاگردان میرزا حبیب الله رشتی است و کتاب احتمالاً تقریر درس استاد است که با عناوین «لمعه، بدیعه و مقصد» و به شیوه استدلالی نگارش یافته است.

۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۲۸۵۸

آغاز: هذا تمام الکلام فی مسئلة التوسط فی الارض المغضوبة و قد اشبعت فیه بما لا مزید علیه بقی الکلام فی امرین؛ **انجام:** و لازمه المفهوم

جلد ۱، شامل اجتماع امر و نهی، دلیل عقلی، دلالت نهی بر فساد، مفهوم و منطوق؛ خط: نستعلیق تحریری، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ واقف: حسین کی استوان، آبان ۱۳۴۸؛ کاغذ: فرنگی حنایی و شکری، جلد: میشن ضربی عنابی، ۲۰۰گ، مختلف السطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۱/۴۵سم [ف: ۱۶-۳۰]

۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۲۸۴۸

آغاز: ثانیها ان المعتبر فی حقیقة الامر هل هو الاستعلاء و العلو او هما معاً او احدهما؛ **انجام:** فی امواله بالاجماع و العقل هو ما اذا کان فی تصرفاته مصلحة

جلد ۲، شامل بخشی از مباحث اوامر و مقدمه واجب؛ خط: نستعلیق تحریری، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ کاغذ: فرنگی شکری، جلد: مقوا با روکش گالینگور، ۱۳۲گ، مختلف السطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۱/۴۵سم [ف: ۱۶-۳۱]

۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۲۶۹۷

آغاز: لمعة فی ان الامر بالشی هل یقتضی النهی عن ضده؛ **انجام:** فیحکم بالتخییر بین ما دل علی الوجوب و بین مادل علی الحرمة

جلد ۳، شامل مباحث امر به شی مقتضی نهی از ضد، نسخ، اجزاء، برائت، تعادل و تراجیح؛ خط: نستعلیق تحریری، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ کاغذ: فرنگی شکری، جلد: میشن ضربی عنابی، ۱۹۶گ، مختلف السطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۱/۴۵سم [ف: ۱۶-۳۱]

● **اصول الفقه** / اصول فقه / عربی

usūl-ul fiqh

لواسانی، عبدالعظیم، ق۱۳ قمری

lavāsānī, ‘abd-ol-‘azīm (- 19c)

کتاب مفصلی است در اصول فقه. مؤلف بسیار متعرض آراء استادش شریف العلماء شده است و آنها را پاسخ می‌گوید، با عناوین «درس ... درس». در آن از فاضل قمی و «استادنا روحی فداه» یاد می‌شود. از تعبیر «جدی الصالح» که نظیر آن به تکرار در مفاتیح و دیگر آثار سید محمد مجاهد کربلایی هست برمی‌آید که این کتاب از اوست.

آغاز: اصل فی العام و الخاص و الکلام اولاً فی العام و فیه مقامان، المقام الأول فی مادة العموم

۱. مشهد؛ میبدی؛ شماره نسخه: ۲۵۳

آغاز: برابر

نام مؤلف به استناد نسخه ش ۱۳/۱ مرعشی ذکر شد؛ خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ جلد: مقوایی عطف تیماج سبز، ۶۷گ، مختلف السطر، اندازه: ۱۶×۲۲/۵سم [شخصی میبدی: ف: ۲-۱۳]

۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۹۵۷/۱

آغاز: الحمدلله رب العالمین ... ان هذه فوائد شریفة جمعتها فی حین التعلم عند الاستاد الامجد سید السادات

خط: نستعلیق نازیبا، کا: عبدالعظیم لواسانی، تا: ۱۲۴۱ق، جا: کربلا؛ جلد: مقوایی عطف تیماج قهوه‌ای، ۲۳۳گ (۱پ-۲۳۳پ)، اندازه: ۱۰/۵×۱۵/۵سم [ف: ۵-۳۲۹]

۳. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۳/۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** و فی مقام الفقاهة یرجع الی مقتضی الاصول حسب ما اقتضاه المقام کما لا یخفی علی ذوی الاعلام.

بسیاری از صفحات به خط مؤلف است؛ خط: نسخ و نستعلیق مختلف، بی‌کا، تا: ذیقعده ۱۲۴۱ق، جا: کربلا، هنگام محاصره داود پاشا؛ جلد: تیماج مشکی، ۲۱۸گ (۱پ-۲۱۸ر)، ۱۳ سطر، اندازه: ۱۰×۱۵سم [ف: ۱-۲۵]

۴. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۴

آغاز: اصل فی الاجتهاد و التقلید و یبحث فی هذا الاصل عن مسائل ثلاثة؛ **انجام:** و علیه فالاصل راجح علی الظاهر أصلح الله امورنا فی الدنیا و الاخرة بحق محمد و عترته الطاهرة.

این نسخه جزئی از کتاب است، و در موضوع اجتهاد و تقلید می‌باشد؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۴۲ق؛ در حاشیه تصحیحات مؤلف موجود و در سال ۱۲۴۲ به‌پایان رسیده؛ تملک: حاج آقا احمد طهرانی؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۷۷گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۰×۱۵سم [ف: ۱-۲۶]

۵. قم؛ زنجانی (آیة الله)؛ شماره نسخه: ۷۹/۴

آغاز: برابر

نام مؤلف به استناد نسخه ش ۱۳/۱ مرعشی ذکر شد؛ خط: نسخ، کا: اقل الطلبه محمد علی بن غلامعلی، بی‌تا؛ ۱۰۳گ (۱۰۵ر-۲۱۸ر)، قطع: خشتی [چند نسخه-ف: ۲۲۶]

● **اصول الفقه** / اصول فقه / عربی

usūl-ul fiqh

مازندرانی، ابراهیم بن زین العابدین، ق۱۳ قمری

māzandarānī, ebrāhīm ebn-e zayn-ol-‘ābedīn (- 19c)

تاریخ تألیف: ۱۲۵۵ق

شامل بحث‌های عام و خاص تا تعادل و تراجیح و عنوان «قانون» در آن دیده می‌شود.

قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه: ۳۵

آغاز: المقصد الثالث فی العام و الخاص، قانون، العام علی ما عرفه بعضهم هو اللفظ؛ **انجام:** و قد راجعت بعد فراغی من التالیف ... من اعمال مازندران ان فی شهر ج ۲-۱۲۷۴.

خط:نستعلیق،کاتب=مؤلف،بی‌تا؛این نسخه چهارمین نسخه‌ای بوده که نوشته شده و مؤلف، برای چهارمین بار آن را اصلاح و تهذیب نموده است و تاریخ پایان این اصلاح و تهذیب ۱۲۷۴ در بلده بار فروش بوده؛ ۱۹۶گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۲۲×۳۷سم [ف: ۱-۱۸]

● **اصول الفقه** / اصول فقه / عربی

usūl-ul fiqh

مازندرانی، محمد طاهر بن محمد صالح، ق۱۳ قمری

māzandarānī, mohammad tāher ebn-e mohammad sāleh (- 19c)

وابسته به: معالم الاصول = معالم الدین و ملاذ المجتهدین؛ عاملی، حسن بن زین الدین (۹۵۹-۱۰۱۱)

تاریخ تألیف: یک‌شنبه ۱۱ رجب ۱۲۴۰ق؛ محل تألیف: کربلا

مباحث استدلالی بسیار مفصلی است درباره مطالب «معالم الاصول» شیخ حسن عاملی.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۲۹۴۲

آغاز: فلایخرج حینئذ و بقید بنفسه خرج العلم من القرائن الخارجة و أما الداخلة فدخولها لایضر؛ **انجام:** و جعله خالصاً لوجهه الکریم و یرحم الله عبداً قال آمینا و الحمدلله علی کل حال و الصلاة علی النبی و الال

از حجیة خبر واحد تا پایان کتاب؛ خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز؛ مهر: مؤلف «عبده الراجی محمد طاهر الحسینی» (بیضی)؛ جلد: مقوایی عطف تیماج قهوه‌ای، ۲۸۳گ، ۲۲ سطر، اندازه: ۱۵×۲۰/۵سم [ف: ۸-۱۳۸]

● **اصول الفقه** / اصول فقه / عربی

usūl-ul fiqh

محمد باقر بن علی اکبر، ق۱۳ قمری

mohammad bāqer ebn-e ʻalī akbar (- 19c)
یک دوره مختصری از اصول است و می‌رسد به اجتهاد و تقلید.

مشهد؛ مدرسه سلیمانیه؛ شماره نسخه: ۵۱

آغاز: بسمله. الحمدلله الذی کمل عقولنا بمعرفته ... اما بعد فان الفقیر الی الله الغنی محمد باقر بن علی اکبر وفقهما الله تعالی بعترته ... اردت ان اذکر تعریف اصول الفقه مع طائفة منها بقدر طاقتنا فلابد قبل الخوض فی تعریف اصول الفقه من بیان القواعد التی نحتاج الیها فیه

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: آبی، قطع: خشتی [چهار کتابخانه مشهد-ف: ۵]

● **اصول الفقه** / اصول فقه / عربی

usūl-ul fiqh

محمد جعفر بن محمد، ق۱۳ قمری

mohammad jaʻfar ebn-e mohammad (- 19c)

تاریخ تألیف: شب چهارشنبه ۲۰ محرم ۱۲۶۸ق

مجموعه چند رساله در علم اصول فقه که مهم ترین آن‌ها در «استصحاب» و «اجتهاد و تقلید» است. شروع یکی از رساله‌های شب چهارشنبه ۲۰ محرم ۱۲۶۸ق است.

شیراز؛ علامه طباطبائی؛ شماره نسخه: ۳۹/۱

خط: نسخ، کاتب = مؤلف، تا: قرن ۱۳؛ ۱۳۳گ (۱-۱۳۴پ)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [نسخه پژوهی: ۳-۶۸]

● **اصول الفقه** / اصول فقه / عربی

usūl-ul fiqh

نائینی، محمد سعید بن محمد حسین، ق۱۳ قمری

nāʻīnī, mohammad saʻīd ebn-e mohammad hoseyn (- 19c)

شامل مباحث: الخطاب الشفاهی المطلق و المقید ... المجمل و المبین، الخاص و العام، فی الاجماع، الصحیح و الاعم، فی حجیة خبر الواحد و عدمها، حجیة المظنه و عدمها.

مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه: ۴۳۲

آغاز: الکلام فی الخطاب الشفاهی اختلفوا فی جواز عموم خطاب المشافهه و شموله لغیر الموجودین و عدمه

خط: شکسته نستعلیق، کاتب = مؤلف، تا: رجب ۱۲۸۲ق؛ دارای بلاغ؛ در آخر نسخه اجازه روایت حدیث به مؤلف با مهر «حسین علی»؛ مهر: حاج سید سعید؛ کاغذ: صیقلی، جلد: تیماج لایه‌ای تریاکی رنگ، ۱۶۰گ، ۲۰ سطر (۱۱×۱۷)، اندازه: ۱۷×۲۲سم [ف: ۲-۵۳۹]

● **اصول الفقه** / اصول فقه / عربی

usūl-ul fiqh

تنکابنی، محمد بن سلیمان، ۱۲۳۴-۱۳۰۲ قمری

tonekābonī, mohammad ebn-e soleymān (1819-1885)

رساله‌ای بسیار مختصر در قواعد اصول فقه با عناوین «اصل-اصل» و با الفاظی بدون نقطه، که بالاجبار اصطلاحات را تغییر داده است.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۴۵۰۵/۲

آغاز: اول کلام محرر الاسطر محمد ... اسم الله الملک العلام مالک الملوک و الاعوام و الحمد لله عادم الالام؛ **انجام:** و أصول الاعداد، اللهم ارحم لمحمد و آله.

خط: نسخ، کا: حسن بن مشهدی حسین کلان محله‌ای، تا: جمعه ۶ ذیحجه ۱۲۷۲ق، جا: مدرسه آقا میرزا محمد؛ جلد: تیماج قرمز بدون مقوا، ۵گ (۸۰پ-۸۴ر)، اندازه: ۱۴×۲۱سم [ف: ۱۲-۸۱]

● **اصول الفقه** / اصول فقه / عربی

usūl-ul fiqh

عریضی خراسانی، حسن بن محمد علی، -۱۳۰۶ قمری

ʻarīzī xorāsānī, hasan ebn-e mohammad ʻalī (- 1889)

کتابی است در بیان اصول فقه و تقریر احوال ادلة اربعه.

بشرویه؛ امیرالمؤمنین؛ شماره نسخه: ۳۹

آغاز: بسمله احمد الله بجمیع محامده و اثنی علیه بما اثنی به علی نفسه علی سابغ ای متسع نعمته الغیر المحصاة بالعد؛ **انجام:** و قد ختمنا ما اردنا ایراده فی شرح المعارج و قصدناه من تهذیب القوانین و المناهج نهایة ... ختم الله لهما بالخیر بحق صاحب العصر و الامر عجل الله فرجنا بظهوره ...

خط: نسخ، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ برخی کلمات و جملات توسط مؤلف خط‌خورده و اصلاح شده است؛ جلد: تیماج سرخ سوخت با ترنج و سرترنج مجدول، ۳۸۳گ، ۲۹ سطر، اندازه: ۱۷/۵×۲۲سم [فهرست امیرالمؤمنین: -]

● **اصول الفقه** / اصول فقه / عربی

usūl-ul fiqh

رشتی، جواد بن عبدالکریم، -۱۳۰۹ قمری

raštī, javād ebn-e ʻabd-ol-karīm (- 1892)

برگ‌های پراکنده‌ای است از تقریرات درس استادانش که در نجف اشرف نوشته است.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۸۰۹۵

خط: نسخ نازیبا، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ روی برگ اول یادداشتی از استاد مرتضی مدرسی چهاردهی (نوه مؤلف) دیده می‌شود؛

جلد: مقوایی عطف تیماج قرمز، ۱۲۸گ، مختلف السطر، اندازه: ۱۹×۲۲/۵سم [ف: ۲۱-۹۸]

● **اصول الفقه** / اصول فقه / عربی

usūl-ul fiqh

رشتی، حبیب الله بن محمد علی، ۱۲۳۴-۱۳۱۲ قمری

raštī, habīb-ol-lāh ebn-e mohammad ʻalī (1819-1895)

تاریخ تألیف: محرم ۱۳۰۹ق

مباحث استدلالی مفصلی است و بعضی از آنها ناتمام و از کتاب «بدائع الافکار» رشتی نمی‌باشد. بحث اول آن در ماه محرم ۱۳۰۹ پایان یافته است.

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۹۶۳۱

آغاز: نسخه: الحمدلله رب العالمین ... البحث فی المفهوم و المنطوق و هما و صفان من أوصاف المدلول کالکلی و الجزئی؛ شامل: المفهوم و المنطوق، عام و خاص (با عناوین نقد-نقد)، المطلق و المقید؛ خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ مصحح؛ جلد: تیماج قرمز، ۱۱۱گ، مختلف السطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۱سم [ف: ۲۵-۲۵]

۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۹۶۳۲

دارای بحث‌های: مقدمة الواجب، اقتضاء الأمر بالشیء النهی عن ضده، الامر مقتض للاجزاء، اجتماع الأمر و النهی فی شیء واحد

خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ مصحح؛ جلد: تیماج قرمز، ۱۰۶گ، مختلف السطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۱سم [ف: ۲۵-۲۵]

۳. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۹۶۳۳

مشتمل بر تعریف الاصول، حجیة خبر العدل؛ خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ مصحح؛ جلد: تیماج قرمز، ۱۶۷گ، مختلف السطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۱سم [ف: ۲۵-۲۶]

۴. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۵۶۲۱

آغاز: الحمدلله و سلام علی عباده الذین اصطفی، القول فی بناء العام علی الخاص، اعلم أن القوم قد جعلوا البحث عن هذه المسألة فی خاتمة مباحث التخصیص

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ به خط یکی از شاگردان رشتی، شرح حال میرزا رشتی در آغاز نسخه در سه برگ؛ جلد: تیماج بدون مقوا، ۲۸۳گ، مختلف السطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۰سم [ف: ۱۵-۲۱]

● **اصول الفقه** / اصول فقه / عربی

usūl-ul fiqh

نیر ممقانی، محمد تقی بن محمد، ۱۲۴۷-۱۳۱۲ قمری

nayyer-e mamaqānī, mohammad taqī ebn-e mohammad (1832-1895)

حاشیه‌ای است بر رساله‌ای در اصول فقه مشتمل بر تعاریف این علم و مباحث الفاظ و غیره. در منابع، این اثر جزء آثار مؤلف نیامده است.

تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۳۳۴۸

آغاز: بسمله، قال قدس سره لما کان البحث فی هذا الکتاب هو البحث فی اصول الفقه؛ **انجام:** هو التقابل بین المنقول و المخصص و لیس کذلک فاءن المخصص

خط: نسخ، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ یادداشتی در برگ اول بدین معنی «مما یملکه العبد الجامی محمد تقی بن محمد»، و یادداشتی بهمان خط با نقش «من تصنیفات الوالد الماجد العلامه حجه الاسلام اعلا الله مقامه»، در برگ آخر آمده: «الی هنا جف قلمه قدس سره»؛ مهر: «محمد تقی بن محمد»؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: تیماج مشکی یک لایی، ۴۲گ، ۱۹ سطر (۷×۱۴)، اندازه: ۱۳/۵×۲۱سم [ف: ۱۵-۱۵۹]

● **اصول الفقه** / اصول فقه / عربی

usūl-ul fiqh

بافقی یزدی، محمد حسین بن علی، -۱۳۱۳ قمری

bāfqī yazdī, mohammad hoseyn ebn-e ʻalī (- 1896)

کتابی استدلالی است با رد و ایراد بسیار که در آن بحث تعادل و تراجیح و نهی در عبادات آمده است. بحث اول به تاریخ ۱۲۷۴ق نگاشته شده است و بحث دوم با عنوان «کنز» می‌باشد.

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۱۳۸۵/۱ و عکسی ۲۰۰۰

آغاز: خاتمة فی التعادل و الترجیح و لما کان البحث عنهما موقوفاً علی بیان موردهما و هو الدلیلان المتعارضان

خط: نسخ و نستعلیق، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ در دو برگ اول اجازه محمد ایروانی، شیخ مرتضی انصاری و علی نقی طباطبائی حائری به مؤلف دیده می‌شود؛ جلد: مقوایی عطف تیماج قرمز، ۸۵گ (۲-۸۶)، مختلف السطر، اندازه: ۱۵×۲۰/۵سم [ف: ۴-۲۱۴] و [عکسی ف: ۵-۴۵۰]

● **اصول الفقه** / اصول فقه / عربی

usūl-ul fiqh

کلباسی، ابوالمعالی بن محمد ابراهیم، ۱۲۴۷-۱۳۱۵ قمری

kalbāsī, ab-ol-maʻālī ebn-e mohammad ebrāhīm (1832-1898)

تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۳۵۳۰/۲۸

آغاز: المقدمة الثالثة ان النزاع فی المقام یبنی علی القول باشتراط اعتبار الخبر بالعدالة و کذ الامامیة بناء علی عدم دخولها فی العدالة؛ **انجام:** فی کلام صاحب المنتقی بکسر الصاد و تخفیف الیاء بمعنی الصحة الی المتکلم کما زعمه السید الداماد حتی یرد ما

ورد، و الله العالم
نسخه از مقدمه ثالثه کتاب است تا پایان آن در تعادل و تراجیح؛ خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: فرنگی، جلد: میشن قرمز لایی، ۱۷گ (۵۸۹ر-۶۰۵پ)، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۸×۲۱/۸سم [ف: ۶-۴۷۳]

● **اصول الفقه** / اصول فقه / عربی

usūl-ul fiqh

قزوینی، جعفر بن حسین، -۱۳۱۶ قمری

qazvīnī, ja'far ebn-e hoseyn (- 1899)

رساله مفصلی در مباحث اصول فقه است و چون مؤلف از شاگردان شیخ مرتضی انصاری بوده احتمال دارد تقریرات اصول استادش را به تحریر درآورده باشد.

قزوین؛ مدرسه امام صادق قزوین؛ شماره نسخه: ۱۶۷

آغاز: المعقد الاول فی الاشارة الی محل البحث فی ام محل النزاع ای قسم من اقسام الامر و ای قسم من اقسام الضد و الذی یظهر من بعض الاجلاء المحققین؛ **انجام:** ماخوذة من شریعة الماء و هی المشرع و محل ورود الناس مناسبة معنی الشریعة لذلک و هی الطریقة.

از مباحث امر و نهی تا اواخر تعادل و تراجیح؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ حواشی مؤلف با امضای «منه دام ظله»؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۷۲گ، ۲۱ سطر [ف: ۱-۲۰۳]

● **اصول الفقه** / اصول فقه / عربی

usūl-ul fiqh

خلخالی، مرتضی بن نقد علی، -۱۳۱۷ قمری

xalxālī, morteẓā ebn-e naqd 'alī (- 1900)

۱. قم؛ مفتی الشیعه؛ شماره نسخه: ۸۱

این بحث‌ها در این جلد آمده و بعضی از آنها ناتمام یا مکرر می‌باشد: المشتق، الصحیح و الاعم، المشتق، مقدمة الواجب، الواجب المطلق و المشروط، الامر بالشی هل یقتضی النهی عن ضده، اجتماع الامر و النهی، اجتماع الامر و النهی، دلالة النهی علی الفساد فی العبادات و المعاملات، الامر بالشی مع العلم بانتفاء الشرط، الاجماع؛ خط: نسخ و نستعلیق، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ در چند جا یادداشت‌های سید رضا محقق رضوی و سید کاظم مرتضوی و جز اینها از خاندان مؤلف؛ ۳۹۱گ، مختلف السطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۰سم [ف: ۸۴]

۲. قم؛ مفتی الشیعه؛ شماره نسخه: ۸۲

شامل: جواز الامر مع العلم بانتفاء شرطه، الاجزاء، مفهوم الشرط، مفهوم الوصف، مفهوم الغایة، المفاهیم بتمامها، العام و الخاص، المطلق و المقید، المجمل و المبین؛ خط: نسخ و نستعلیق، کاتب = مؤلف، بی‌تا، ۱۶۶گ، مختلف السطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۰سم [ف: ۸۵]

۳. قم؛ مفتی الشیعه؛ شماره نسخه: ۸۳/۱

دارای بعضی از بحث‌های اصول عملیه می‌باشد؛ خط: نسخ، کا: اردبیلی، بی‌تا؛ جلد: تیماج مشکی بدون مقوا، ۵۵گ (۱پ-۵۵پ)، ۲۴ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۱سم [ف: ۸۶]

● **اصول الفقه** / اصول فقه / عربی

usūl-ul fiqh

حسینی مرندی، اسماعیل بن نجف، -۱۳۱۸ قمری

hoseynī marandī, esmā'īl ebn-e najaf (- 1901)

کتاب استدلالی مفصل و شاید تقریر بحث بعضی استادانش باشد. در این نسخه بخش ادله عقلیه آمده است.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۸۱۳۱

آغاز: الکلام فی الأدلة العقلیة، عرف الدلیل العقلی بأنه حکم عقلی یتوصل به الی حکم شرعی

خط: نسخ، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ جلد: تیماج قرمز بدون مقوا، ۱۷۰گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۱/۵سم [ف: ۲۱-۱۲۴]

● **اصول الفقه** / اصول فقه / عربی

usūl-ul fiqh

آشتیانی، حسن بن محمد حسن، ۱۲۴۳-۱۳۱۹ قمری

āštīyānī, hasan ebn-e mohammad hasan (1828-1902)

یادداشت‌های اصولی بسیار مختصری است در چند «مقصد» که مؤلف خلاصه نظرات خود را نگاشته تا هنگام تدریس یادآور مطالب باشد و نسخه حاضر فقط قطعه‌ای از مباحث اوامر می‌باشد و گویا بیش از این نوشته نشده است.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۹۳۰۳

آغاز: الحمد لله رب العالمین ... هذا فهرس جملة من مباحث الألفاظ رسمتها حین البحث تذکراًلرؤوس المطالب عند التقریر

خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ ۷گ، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۸/۵×۲۰/۵سم [ف: ۲۴-۹۶]

● **اصول الفقه** / اصول فقه / عربی

usūl-ul fiqh

زنجانی، فیاض، ۱۲۴۷-۱۳۱۹ قمری

zanjānī, fayyāz (1832-1902)

تعریف اصول فقه و بخشی از مباحث الفاظ است. مؤلف که از شاگردان شیخ هادی تهرانی می‌باشد به‌گونه‌ای مفصل به شرح مطالب اصولی با رد و ایراد فراوان پرداخته است.

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۱۹۵۳

آغاز: اصول الفقه و له معنیان ترکیبی اضافی و افرادی علمی فاما معناه الترکیبی فبیانه مبنی علی بیان اجزائه

نسخه اصل: در کتابخانه‌ای شخصی، زنجان؛ خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ مصحح؛ مهر: «الواثق بعفو الله الغنی العلی» (بیضی)؛ ۳۱۰ص [عکسی ف: ۵-۴۱۴]

● اصول الفقه = مسائل الاصول / اصول فقه / عربی

uṣūl-ul-fiqh

همدانی شیخی، محمد باقر بن محمد جعفر، ۱۲۳۹-۱۳۱۹ قمری

hamadānī šayxī, mohammad bāqer ebn-e mohammad ja‘far (1824-1902)

تاریخ تألیف: ۲۷ شعبان ۱۲۷۶ق

کتابی اصولی که مؤلف در توضیح آن می‌گوید: «من از اصول اهل البیت نقل می‌کنم و با اصولی که از غیر آنان باشد مرا کاری نیست»، مشتمل بر پنج «باب»: ۱. فیما یتعلق بهذا العلم من صفات الله و اسمائه التی هی مبادی الاستدلال (در شش فصل)؛ ۲. فی ما یتعلق بهدا العلم من صفات النبی و خصائصه (ص) (در سه فصل)؛ ۳. فیما یتعلق باصولنا من صفات الامام (ع) و خصائصه (در سه فصل)؛ ۴. صفات العلماء التی تتعلق بهذا العلم و الذی یجوز اخذ العلم عنه و الذی لایجوز (در یک مقدمه و دو فصل)؛ ۵. الادلة الاربعة الکتاب و السنة و دلیل العقل و الاجماع (در چهار مقصد).

آغاز: (پس از خطبه مختصر:) و بعد هذه کلمات شریفة اکتبها تذکرة لنفسی الناسیة فی اصول الفقه ... بحیث لا یتطرق فیها شبهات المشبهین و ایرادات الموردین و یتفرع علیها فروع الدین علی طریق العلم و الیقین خالیة عن الاراء التی یرض بها الائمه الطاهرون علیهم صلوات المصلین حیث نهوا عنها فی الشرع المبین عاریة عن الشک و الظن و التخمین لا فی عزمت ان لا اکتب الا ما ورد عن الائمه الطیبین.

انجام: و ان اخذ بالنادر اخذ بما لا نکیر فهذا اما اردت ایراده من مسائل الاصول.

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۲۱۲۵/۲

آغاز و انجام: برابر

نام مؤلف به قرینه آغاز نسخه کامل شد؛ خط: نسخ خوش، کا: محمد جعفر فرزند نجف علی شیرازی، تا: شنبه ۱۲ شوال ۱۲۷۸ق، جا: روستای لنجر [لنگر] دارالامان؛ مصحح؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج یشمی ضربی مجدول با ترنج و سرترنج، ۱۲۴گ (۱۱۶-۲۳۹)، ۱۹ سطر (۸/۵×۱۵/۵)، اندازه: ۱۶/۵×۲۲سم [ف: ۳۰-۵۷۳]

۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۷۶۲۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق تحریری، کا: محمد باقر بن زین العابدین طباطبایی جندقی، تا: محرم ۱۲۷۸ق، جا: دارالامان؛ واقف: سید محمد کاظم طباطبایی باقری، خرداد ۱۳۶۹؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: تیماج خرمایی، ۱۲۷گ، مختلف السطر، اندازه: ۱۰/۵×۱۷سم [ف: ۱۶-۴۲]

۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۶۰۳۶

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق تحریری، کا: حسینقلی، تا: ۲۹ ربیع الاول ۱۲۸۸ق؛ واگذاری بنیاد مستضعفان در شهریور ۱۳۶۷؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: تیماج مشکی، ۹۷گ، مختلف السطر، اندازه: ۱۱/۲×۱۸/۱سم [ف: ۱۶-۴۳]

۴. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۱۲۵۶/۳

آغاز و انجام: برابر

نام مؤلف به قرینه آغاز نسخه کامل شد؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ربیع الثانی۱۲۹۳ق؛ محشی؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج قهوه‌ای سوخته ضربی مجدول، ۱۰۰گ (۱۲۱-۲۲۰)، ۱۹ سطر (۷×۱۴)، اندازه: ۱۰/۵×۱۷/۵سم [ف: ۲۸-۳۷۲]

● اصول الفقه / اصول فقه / عربی

usūl-ul fiqh

تهرانی نجفی، هادی بن محمد امین، -۱۳۲۱ قمری

tehrānī najafī, hādī ebn-e mohammad amīn (- 1903)

رساله‌های به‌ظاهر مختلفی است در مباحث اصول فقه که به مؤلف نسبت داده شده است. مؤلف دو اثر دیگر در اصول فقه دارد با عنوان «محجة العلماء» و «الاتقان» که مباحث الفاظ است تا بحث مشتق که غیر از رساله‌های زیر هستند.

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۴۳۸۴

آغاز: الجنس المعرف و بین علم الجنس لان التعریف فیهما لیس ... و مما ذکرنا یظهر ما فی کلماتهم من ان علم الجنس موضوع للحقیقة المفیدة؛ **انجام:** قوله و الظاهر ان مضمون الآیات هو التعبد و التدین به و قد عرفت انه ضروری التحریم اقول قد عرفت ان مقتضی الاصل ... فان الظن ایضا جهل لما حققنا من نفی الواسطه بین العلم بالجهل.

کتابی مفصل و استدلالی در اصول فقه است با رد و ایراد فراوان. این مباحث به صورت پراکنده است و از بحث وضع تا آخر مطلق و مقید را شامل می‌شود. مؤلف در متن رساله از شیخ طوسی با عنوان «جدی» و از علامه مجلسی با عنوان «خالی» یاد می‌کند؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج قهوه‌ای ضربی با ترنج با سر مجدول گرهی، ۲۰۰گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۷×۲۴/۵سم [ف: ۳۸-۵۱۳]

۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۴۴۲۷

آغاز: اصل العمل بخبر الواحد عندهم شرائط عدیدة؛ **انجام:** ما ورد شرعا فی باب التجری و الانقیاد کما لا یخفی. و الله الهادی.

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۴؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج سرخ، ۶۲گ،۲۶ سطر (۱۲×۲۰/۵)، اندازه: ۲۱/۵×۳۱/۵سم [ف: ۱۲-۱۱۶]

۳. مشهد؛ نواب؛ شماره نسخه: ۳۳/۱

آغاز: بسمله و اذ قد تحقق ان حجیة العلم بالذات و ان غیره انما ینزل منزلته و لا حقیقة لاعتباره الا ذلک فلا بد لاعتبار غیره من الامارات و الاصول؛ **انجام:** لو کان متصلا بکلام آخر یوجب اجماله لاجماله کما هو الظاهر فلا یخفی ما فیه و السلام.

در فهرست ناشناس و با عنوان «رساله در حجیت علم». مؤلف در میان می‌گوید: «نعم قد زعم الاستاد قدس سره علی ما سمعته فی الدرس قال شیخنا قدس سره فی الخاتمة ...». نام مؤلف به قرینه مشابهت آغاز با نسخه مرکز مطالعات ش ۳۴۲/۲ ذکر شد؛ خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۴؛ کاغذ: آهار مهره، جلد: مقوا عطف و لبه میشن قهوه‌ای، ۲۴ص (۱-۲۴)، ۲۳-۲۴ سطر(۱۰×۱۵/۵)، اندازه: ۱۶×۲۲سم [ف: ۵۰]

۴. قم؛ مرکز مطالعات؛ شماره نسخه: ۳۴۲/۲

آغاز: و اذ قد تحقق ان حجیة العلم بالذات و ان غیره انما ینزل منزلته و لاحقیقة و لاعتباره الا ذلک فلابد لاعتبار غیره من الامارات و الاصول؛ **انجام:** فالاستمرار المستفاد من المضارع نظیر الانصرام المستفاد من الماضی علی ما سبق التحقیق فیه

رساله‌ای مفصل با رد و استدلال در اصول لفظیه علم اصول فقه؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ جلد: تیماج، زیتونی، ضربی، مجدول، ۴۴گ (۷۱ر-۱۱۴ر)، ۲۲ سطر، اندازه: ۱۷×۲۱سم [ف: ۱-۳۰۲]

۵. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه: ۷۹۹

آغاز: فائدة فی المشتق فی انه حقیقة فی خصوص ما تلبس بالمبدء فی الحال و مجاز فیما انقضی عنه کالمتلبس به فی الاستقبال او حقیقة فیما یعمهما؛ **انجام:** و هذا هو السر فی الحکم بالاشتراک فی جمیع موارد الاشتباه کما لایخفی علی من له خبره فی الفقه و قد فصلنا الکلام فیه فی رسالتنا فی الصلح و بالجمله فهذا لیس من جهة العلم لا اثر له بل انما هو من جهة عدم التمکن من العمل بالواقع و هو

مطالب اصول فقه را به طور مفصل و استدلالی بیان کرده و از اساتید خود با عنوان «سیدنا الاستاد اطال الله بقائه و شیخنا العلامه» یاد کرده و از صاحب معالم و ملاصالح مازندرانی و علامه نراقی و میرزای قمی مطالبی نقل کرده است. نام مؤلف به صورت «محمد هادی بن محمد امین» ثبت شده است. از مشتق تا علم اجمالی را دارد؛ خط: نسخ، کا: ابراهیم کاشانی، تا: ۲۵ رجب ۱۳۰۷ق؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ جلد: گالینگور سبز، عطف تیماج زرشکی، ۲۲۹گ، مختلف السطر، اندازه: ۱۵×۲۲سم [ف: ۱-۱۷۴]

● اصول الفقه / اصول فقه / عربی

usūl-ul fiqh

آرانی کاشانی، محمد علی بن محمد مهدی، ۱۲۵۰-۱۳۲۵ قمری

ārānī kāšānī, mohammad ʻalī ebn-e mohammad mahdī (1835-1907)

تاریخ تألیف: چهارشنبه ۲۲ رجب ۱۲۷۶ق

مطالبی است استدلالی در موضوعات مختلف این علم، بدین ترتیب: قاعده لا ضرر، قاعدة یرجع الیها عند الشک فی صحة المعاملات و فسادها، الاستصحاب، الاشتغال، القول فی انواع الشبهات و حکمها مانند شبهه موضوعیه و حکمیه، شبهه عرضیه مرادیه و مصداقیه، شبهه اختلاطیه، شبهه التباسیه، شبهه محصوره و غیر محصوره.

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۶۲۹/۱

نسخه اصل: کتابخانه امامزاده محمد هلال-آران ۲۰۶ [این شماره در فهرست جدید کتابخانه امامزاده محمد هلال مجموعه فقهی و اصولی معرفی شده که در بخش اصول آن فقط بحث اجتهاد و تقلید آمده]؛ خط: نسخ، کاتب = مؤلف، بی‌تا [عکسی ف: ۲-۲۵۵]

● اصول الفقه / اصول فقه / عربی

usūl-ul fiqh

شیرازی، محمد کاظم، ۱۲۵۳-۱۳۲۶ قمری

šīrāzī, mohammad kāzem (1838-1908)

مشتمل بر مباحث ادله عقلیه و مباحث الفاظ به نحو استدلالی می‌باشد.

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۱۸۹۷

آغاز: الجزء الثانی فی بیان الوظائف المقررة للمکلف باعتبار ما یطرأ علیه من الحالات الثلاث بالنسبة الی الحکم الواقعی؛

جلد دوم؛ نسخه اصل: کتابخانه کاشف الغطاء -نجف اشرف؛ مصحح؛ خط: نسخ، کاتب = مؤلف، تا: یک‌شنبه ۴ ربیع الاول ۱۳۶۹ق؛ ۳۰۱ص [عکسی ف: ۵-۳۵۶]

● اصول الفقه / اصول فقه / فارسی

usūl-ul fiqh

بهبهانی، عبدالله بن اسماعیل، ۱۲۶۲-۱۳۲۸ قمری

behbahānī, ʻabd-ol-lāh ebn-e esmāʻīl (1846-1910)

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۴۶۲۲

آغاز: بسمله قد توهم بعض متاخری الاصحاب ان المراد بالشرط العلمی؛ **انجام:** السید اسمعیل الموسوی البهبهانی فی شهر جمادی الاول سنه ۱۳۵۳

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۳۵۳ق [الفبائی: ۵۶]

● **اصول الفقه** / اصول فقه / عربی

usūl-ul fiqh

کشفی بروجردی، ریحان الله بن جعفر، -۱۳۲۸ قمری

kašfī-ye borūjerdī, rayhān-ol-lāh ebn-e ja'far (- 1910)

مشتمل بر قواعد اصول فقه به‌روشی استدلالی و متوسط با نقل بعضی از اقوال علماء اصول.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۲۳۳۰

آغاز: الحمدلله رب العالمین ... و بعد اعلم أن علم الاصول هو العلم بالقواعد الممهدة لاستنباط الاحکام الشرعیة الفرعیة؛ **انجام:** و قبل خروج و کون الاقل نقلا یسقط به الفرض غیر مسلم.

خط: نسخ نازیبا، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ به‌صورت چرک‌نویسی و بعضی از مباحث آن ناتمام است، مصحح؛ مهر: «العبد ریحان الله الموسوی» (بیضی)؛ جلد: مقوایی عطف تیماج قهوه‌ای، ۱۴۱گ، مختلف السطر، اندازه: ۱۵×۲۲/۵سم [ف: ۶-۳۱۰]

● **اصول الفقه** / اصول فقه / عربی

usūl-ul fiqh

موسوی خوانساری، محمد حسین بن محمد، -۱۳۲۸ قمری

mūsavī xānsārī, mohammad hoseyn ebn-e mohammad (- 1910)

چند بحث اصولی را با استدلال توضیح داده است با استفاده از تقریرات میرزا حبیب الله رشتی. این نسخه ناتمام است و فقط بحث مفهوم و منطوق را دارد.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۳۰۴۱/۱۸

آغاز: الحمدلله الذی خلق الانسان و عدله و الجنان الحسان وعده و عدله و شرفه علی کثیر من عباده و فضله؛ **انجام:** الثانی ان الخروج عن المقسم لا یثبت الواسطة

خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۹گ (۱۸۵پ-۱۹۲پ)، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۱×۱۸سم [ف: ۸-۲۴۸]

● **اصول الفقه** / اصول فقه / عربی

usūl-ul fiqh

تربتی، محمد تقی بن علی نقی، -۱۳۳۰ قمری

torbatī, mohammad taqī ebn-e 'alī naqī (- 1912)

ظاهراً مؤلف در صدد تألیف یک دوره اصول فقه بوده است و نسخه‌های زیر بخش‌های مختلف این دوره را تشکیل می‌دهند. مؤلف از تلامذه میرزای بزرگ شیرازی است و در نقباء البشر (۱: ۲۳۹) به مقدمة الواجب وی اشاره شده است. همچنین حاشیه وی بر فرائد الاصول شیخ انصاری در الذریعة (۶: ۱۵۵) معرفی شده است. مؤلف همچنین تقریراتی در اصول از دروس اساتید خود تهیه کرده است که در این مجموعه با عنوان «تقریرات الاصول» خواهد آمد.

۱. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۶۳۳۴-۳۰/۱۱۴

آغاز: بسمله اصل اختلف الاصولیون فی وجوب مقدمة الواجب علی اقوال ستطلع علیها انشاءالله تعالی واختلف عباراتهم فی تحریر عنوان هذا المبحث فان منهم کصاحب العالم قده؛ **انجام:** و من المرجحات موافقة الاصل و مخالفته و فیه اقوال الاول تقدیم مخالف الاصل ... فاما اولا فلما ذکر مامن ان محل البحث عندهم غیر المقام الذی نحن فیه و اما ثانیا فلان الوجوه، الی هنا جف قلمه الشریف

رساله‌ای است در اصول فقه که دارای بحث مقدمه واجب در سه «مقام» و بحث تعادل و ترجیح است. بخش مقدمه واجب به خط مؤلف است. این رساله از آخر ناتمام است و مؤلف باقی آن را تألیف نکرده است؛ خط: نسخ و نستعلیق، کاتب = مؤلف، تا: قرن ۱۴؛ در بخش مقدمه واجب عباراتی توسط مؤلف کم و زیاد شده، با علامت بلاغ، مصحح؛ جلد: تیماج سرخ ضربی مجدول گرهی، ۶۲گ، ۱۹-۲۵ سطر، اندازه: ۱۶×۲۲سم [ف: ۱-۳۹۱]

۲. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۶۲۷۲-۳۰/۱۵۲

آغاز: بسمله الکلام فی المنطوق و المفهوم و هیهنا اقوال شریفة ذکروها الاصحاب قدس الله اسرارهم و نحن نذکرها انشاءالله تعالی متبعا لهم فنقول قبل الخوض فی المسئلة؛ **انجام:** وکون الاثر اثر العدد المشروط بشرط مع کون الاشتراط واقعیا هذا تمام الکلام فی المفاهیم و اسئل الله التوفیق للاتمام ما یتلوها من مباحث العام و الخاص و قد وقع الفراغ من تألیفها ...

رساله‌ای است در بحث مفهوم و منطوق از مباحث الفاظ در اصول فقه که بسیار مفصل است؛ خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، تا: ۱۷ ذیقعده ۱۳۰۶ق؛ خط‌خوردگی توسط مؤلف؛ اهدایی: زین العابدین مجاهدی؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ترنج با سر با روکش سبز، مجدول گرهی، ۱۱۸گ، ۲۴-۲۳ سطر، اندازه: ۱۳×۲۱سم [ف: ۱-۳۹۲]

۳. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۶۲۴۱/۱-۳۰/۱۲۱

آغاز: بسمله المقصد الثانی من المقاصد الخمسة فیما یتعلق باحوال مشترکات الکتاب کالامر والنهی والمنطوق والمفهوم و المطلق والمقید والعام والخاص؛ **انجام:** واقتصر علی بیان العمومات للرعیة لعلمه بعدم تمکنهم من ضبط الخصوصات وارجعهم فی تحصیل الخصوصات الی العالم بها وهذا مما لاقبح فیه

کتابی است در اصول فقه که مؤلف مسائل آن را جدا جدا تحریر نموده و سپس به یکدیگر الصاق شده است. مباحث موجود در این نسخه چنین است: اوامر، الامر بالشیء هل یقتضی النهی ام ضده ام لا، فی جواز امر الآمر مع علمه بانتفاء الشرط، عام و خاص (این بخش در ۲۳ ربیع الثانی ۱۳۰۷ق تألیف شده)، جواز العمل

بالعام قبل الفحص عن المخصص؛ خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، تا: ۲۳ ربیع الثانی ۱۳۰۷ق؛ اصلاحات توسط مؤلف؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۴۹گ، ۲۳-۲۶ سطر، اندازه: ۱۶×۲۲سم [ف: ۱-۳۹۲]

۴. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۶۵۲۹-۳۳/۷۹

آغاز: بسمله حمدله والصلوة والسلام علی محمدوآله المعصومین واللعنة علی اعدائهم اجمعین القول فی جواز العمل بالعام قبل الفحص عن المخصص اعلم اولا ان هذه المسألة من مهمات مسائل الاصول؛ **انجام:** ولاتطرق له الی المختلفین وان کان فی بعض صور المختلفین تقیید الا انه لاربط له بالحمل

شامل مباحث عام و خاص و مطلق و مقید. مؤلف مباحث اصول فقه را به صورت استدلالی آورده است. گویا بخشی از مطالب تقریر درس اساتید مؤلف است و برخی از مطالب از فواید خود مؤلف است. عناوینی چون «بدیعة» نیز در کتاب به چشم می‌خورد؛ خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، تا: ۱۳۰۷ و ۱۳۰۸؛ مصحح، در آغاز اجازه اجتهاد و روایت از میرزا حبیب الله رشتی و یکی دیگر از علما به محمد تقی تربتی به‌خط خودشان؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۹۷گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۶×۲۲سم [ف: ۱-۳۹۲]

● **اصول الفقه = دلیل العقلی** / اصول فقه / عربی

uṣūl-ul-fiqh = dalīl-ul-‘aqlī

نخجوانی، محمد علی بن خداداد، -۱۳۳۳ قمری

naxjavānī, mohammad ‘alī ebn-e xodādād (- 1915)

بحث اصولی مبسوطی است از مؤلف که از شاگردان برجسته «میرزا حبیب الله رشتی»، «فاضل ایروانی» و «فاضل شرابیانی» بوده است و بعد از ارتحال «شرابیانی» مرجع تقلید قفقاز و گروهی از شیعیان سایر مناطق به شمار می‌رفت. وی تألیفاتی از جمله در اصول فقه دارد که این اثر دلیل عقلی از ادله اربعه را شامل می‌شود که با ارائه دیدگاه‌های صاحب نظران اصولی در خصوص این موضوع به بحث و بررسی آنها پرداخته و در برخی جاها اشکالاتی را به صورت «إن قلت» مطرح ساخته و با «قلت و اقول» به آنها پاسخ داده است.

[ریحانة الأدب: ۶/۱۵۲-۱۵۳]

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۲۹۲۸

آغاز: الحمد لله رب العالمین ... الکلام فی الدلیل العقلی الذی هو رابع الادلة الاربعة المستدل بها للمسائل الفقهیة وهی الکتاب والسنة و الاجماع و العقل. الظاهر عدم الخلاف فی ان الادلة عندنا ماعشر الامامیة منحصرة فی الاربعة المذکورة؛ **انجام:** ان بعض الاشیاء حسن بالذات و بعضها بالصفة اللازمة و بعضها بالوجوه و الاعتبارات فدعوی الوجه الکلیة فی کل واحد من الاحتمالات الثالثة غیر مسموعة کما لا یخفی علی المتأمل الصادق صنفه اقل الخلیفة بل لا شیء فی الحقیقة.

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۳۲۰ق؛ به نظر می‌رسد از سوی مؤلف در حاشیه تصحیح و مقابله شده، محشی؛ واقف: آیة الله مرعشی نجفی، ۱۳۸۷ق، وقف‌نامه کتاب با دستخط آیت الله مرعشی نجفی با عبارت: «کتاب الأصول للعلامة الآخوند ملا علی النخجوانی النجفی صاحب کتاب دعاة الحسینیة، وقفته فی سبیل الله و جعلته فی المکتبة الموقوفة العامة، شهاب الدین الحسینی المرعشی النجفی، ۱۳۸۷ ه»؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج قرمز ضربی مجدول، عطف تیماج قهوه‌ای تیره، ۲۰۸گ، ۲۰ سطر (۹×۱۵/۵)، اندازه: ۱۵/۵×۲۲سم [ف: ۳۲-۷۹۸]

● **اصول الفقه** / اصول فقه / عربی

usūl-ul fiqh

حسینی قزوینی، محمد تقی بن میر رضا، -۱۳۳۵ قمری

hoseynī-ye qazvīnī, mohammad taqī ebn-e mīr rezā (-1917)

نام مؤلف و کتاب در نسخه نیامده اما مطالب و شواهد کتاب مسلم می‌دارد که وی از شاگردان شیخ انصاری است و کتاب را بعد از ۱۲۸۱ق (سال رحلت استادش) نگاشته است و در آن ضمن چند «مجمع» به عام و خاص، مطلق و مقید و مجمل و مبین پرداخته است: «المجمع الاول فی العام و الثانی فی الخاص، مجامع: المجمع الاولی فی تعریف المطلق ... نکاة فی المجمل و المبین» و هر مبحث را مصدر به خطبه ای مختصر نموده است. به نظر می‌رسد کتاب بخشی از «مجامع الاصول» تألیف محمد تقی (بن میر رضا بن علامه سید محمد تقی بن امیر مؤمن) قزوینی حسینی مشهور به سید آقا می‌باشد.

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۶۳۵۱

آغاز: بسمله، الحمدلله رب العالمین ... القول فی العام و الخاص و اعلم ان الکلام ... یقع فی مجمعین المجمع الاول فی العام؛ **انجام:** فتعین حمله علیه عملا باصالة الحقیقة و هذا

خط: نسخ تحریری، کاتب = مؤلف (احتمالاً)، بی‌تا؛ واگذاری بنیاد مستضعفان و جانبازان در شهریور ۱۳۶۷؛ کاغذ: نباتی آهاری، جلد: تیماج تریاکی، ۱۰۲گ، مختلف السطر، اندازه: ۱۵×۲۰سم [ف: ۱۶-۳۸]

● **اصول الفقه** / اصول فقه / عربی

usūl-ul fiqh

مجتهد کرمانشاهی، محمد هادی بن عبدالرحیم، ۱۲۵۰-۱۳۳۶ قمری

mojtahed-e kermānšāhī, mohammad hādī ebn-e ‘abd-or-rahīm (1835-1918)

۱. کرمانشاه؛ جلیلی؛ شماره نسخه: ۱۳

آغاز: بسلمه. حمد له. اما بعد الکلام فی ان الامر بالشیء هل

یقتضی النهی عن ضده؛ **انجام:** فی تزاحم الحقین یقتضی بذلک ای بتقدیم حق الناس و مذاق الشرع علی ذلک و الحمدلله اولاً و اخراً.. لقد وقع الفراغ من المسئلة بید اقل العباد عملاً و اکثرهم اثماً الغریق ... فیسنه ۱۳۴۱

مشتمل بر مبحث اوامر به صورت سه رساله با خطبه‌های مفصل به این شرح: «امر به شیء مقتضی نهی ازضد آن (۳۳ برگ)، جواز امر الامر مع العلم بانتفاء شرطه (۴ برگ)، اجتماع امر و نهی (۵۹ برگ)»؛ خط: نسخ خوش و معرب، کاتب = مؤلف، تا: ۱۰ جمادی الثانی ۱۳۴۱ق، جا: کرمانشاه؛ کاغذ: شکری فرنگی، جلد: مقوا عطف و گوشه‌ها پارچه، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۶/۵×۲۱سم [آیة الله جلیلی: ف: ۲۷]

۲. کرمانشاه؛ جلیلی؛ شماره نسخه: ۸۵

آغاز: بسلمه. حمد له. و بعد فهذه مختصر فی الاصول فی تحریره اجابة للالتماس من لایسعنی منه الا القبول ... و انتظم الکلام بترتیب مقدمة و فصول. مقدمة فی بیان رسمه و موضوعه؛ **انجام:** فمن رغم التعارض فقد اشبه و اخطا الی غیر ذلک من الزلالات المتعلقه بهذا الباب و الله الموفق للصواب

خط: نستعلیق خفی، کاتب = مؤلف (ظاهراً)، تا: چهارشنبه ۲۳ صفر ۱۳۱۶ق، جا: نجف اشرف؛ یادداشتی به خط کاتب آمده مشتمل بر بیان اوضاع بدجوی و طوفان شدید در سال کتابت؛ کاغذ: شکری آهار مهره فرنگی، جلد: تیماج عنابی ضربی، ۱۹۳گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [آیة الله جلیلی: ف: ۲۶]

● اصول الفقه / اصول فقه / عربی

usūl-ul fiqh

گلپایگانی، ابوالفضل بن محمد، ۱۲۶۰-۱۳۳۷ قمری

golpāygānī, ab-ol-fazl ebn-e mohammad (1844-1919)

مباحث استدلالی مفصلی است که پس از تألیف دو جلد حاشیه بر کتاب «فرائد الاصول» شیخ انصاری نوشته و در نجف اشرف به پایان رسیده است.

قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۳۵۵۰-۱۸/۷۰

آغاز: بسمله فائدة لاخلاف فی أن اطلاق المشتق کاسمی الفاعل و المفعول و امثالهما علی المتلبس بالمبدأ حسبما سیجییء تفصیله من کونه حال المنطق؛ **انجام:** و قد قام الاجماع علی عدم جریان ذاک الاصل الا بعد الفحص عن الدلیل، قد فرغت من تسویدها و انا الفانی الجانی ابن محمدرضا محمدتقی الجرفادقانی.

از مباحث مشتق تا مباحث عام و خاص؛ خط: نسخ، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ تملک: حسین احمدی گوگدی گلپایگانی به‌تاریخ ۱۳۶۶، علم الهدی گلپایگانی به‌تاریخ چهارشنبه ۳۰ رمضان ۱۳۴۷؛ جلد: تیماج قرمز، ضربی، ترنج با سر، مجدول گرهی، ۲۸۰گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱/۵سم [ف: ۱-۳۹۳]

● اصول الفقه / اصول فقه / عربی

usūl-ul fiqh

مجتهد ساروی، موسی بن حسن، ۱۲۸۵-۱۳۳۹ قمری

mojtahed-e sāravī, mūsā ben hasan (1869-1921)

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۶۱۰۳

آغاز: قوله فاعلم ان المکلف اذا البف الی حکم شرعی؛ **انجام:** و الاحباب التاویل واسع

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا [الفبائی: ۵۶]

● اصول الفقه / اصول فقه / عربی

usūl-ul fiqh

قمی، عباس بن محمد رضا، ۱۲۵۴-۱۳۱۹ شمسی

qomī, ‘abbās ebn-e mohammad rezā (1875-1940)

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۲۶۱۲/۲

خط: نسخ زیبا، کاتب = مؤلف، تا: ۱۳۱۵ق؛ مصحح [میراث شهاب: س۱۰ش۱-۲-۲۶]

● اصول الفقه / اصول فقه / عربی

usūl-ul fiqh

امام جمعه خوئی، محمد امین بن یحیی، -۱۳۶۷ ؟ قمری

emām jom‘e xūī, mohammad amīn ebn-e yahyā (-1948)

رساله‌ای است در مباحث الفاظ، اصول فقه که ناتمام مانده است، مؤلف در بین مطالب، اشاره به نظریات استاد خود مرحوم شیخ الشریعه اصفهانی می‌نماید و ظاهراً تحریرات درس ایشان است.

[طبقات اعلام الشیعة (نقباء البشر) ۱۸۲]

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۲۲۲۸/۳

آغاز: الحمدلله رب العالمین و الصلوة علی اشرف خلقه محمد و آله الطاهرین و لعنة الله علی اعدائهم اجمعین و بعد قد ذکر بعض الاصولیین فی مقام اثبات الحاجة الی علم الاصول؛ **انجام:** فأنه لا یوجب تصور الکلی لا اجمالا و لا تفصیلا کما لا یخفی هذا ما کانو مطبقین علیه الی زماننا هذا و اما بعض من تأخر من المعاصرین قد احدث الرابع ایضاً

خط: شکسته نستعلیق، کاتب = مؤلف، تا: قرن ۱۴؛ افتادگی: انجام؛ مصحح، بعد از این رساله از برگ ۱۸ تا ۲۸ افزودگی‌هایی در فقه آمده که به نظر می‌رسد بخش اندکی از حاشیه مکاسب مؤلف باشد؛ کاغذ: فرنگی، ۷گ (۱۱-۱۷)، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۰×۱۹/۵سم [ف: ۳۱-۴۳]

● **اصول الفقه** / اصول فقه / عربی
usūl-ul fiqh
حجت کوه کمری، محمد بن علی، ۱۳۱۰-۱۳۷۲ قمری
hojjat-e kūh-kamarī, mohammad ebn-e ʻalī (1893-1953)

قم؛ حجت کوهکمری؛ شماره نسخه: ۵۱/۸
قطع و اقسام آن و حجیة الظن مفصل و حجیة الشهرة و الاجماع و الخبر قابل للرجوع الی آخر خبر الواحد؛ خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ مصحح [ف: ۵۱]

● **اصول الفقه** / اصول فقه / عربی
usūl-ul fiqh
طباطبائی تبریزی، محمد رضا بن محمد یوسف، ۱۲۹۶-۱۳۷۸ قمری
tabātabā’ī-ye tabrīzī, mohammad rezā ebn-e mohammad yūsof (1879-1959)
مؤلف به احتمال قوی سید محمد رضا تبریزی است. رساله‌ای است مختصر و ناقص در مباحث: «الکلام فی الشبهة الحکمیه، فی الاخبار الوارده علی الاباحة، فی الاخبار الوارده للبرائة، الکلام فی الاجماع» و ظاهراً تقریرات درسی مؤلف باشد.

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۳۴۸۵/۱
آغاز: بسمله (از صفحه اول که پاره و وصل بود سطر آخر اینجا بود) و مصلحة اخری توجب خلافه بدون مانع و هو محال و یلزم اتصاف الفعل الشخصی بصفتی الحسن و القبح؛ **انجام:** ان یکون ذلک الاتفاق بحکم عقل کل واحد علی طبق ما حکم به عقل الباقین و مع
خط: نسخ و نستعلیق تحریری، بی‌کا، تا: قرن ۱۴؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ:مشقی شطرنجی،جلد: مقوا عطف و گوشه‌ها میشن خرمایی، ۱۶گ (۱-۱۶)، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۳×۲۰سم [ف: ۱۶-۴۱۳]

● **اصول الفقه** / اصول فقه / عربی
usūl-ul fiqh
اصفهانی، یحیی بن محمد شفیع، ق۱۴ قمری
esfahānī, yahyā ebn-e mohammad šafīʻ (- 20c)
کتابی استدلالی و بسیار مفصل با نقل اقوال و رد و ایراد در آنها، مشتمل بر یک «مقدمه» و چند «باب» و یک «خاتمه».

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۶۴۷۶/۴
آغاز: الحمدلله رب العالمین ... الکلام فی علم اصول الفقه و قد رتبته علی مقدمة و ابواب و خاتمة؛

در این نسخه مقدمه و چند بحث ناتمام آمده است؛ خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ جلد: تیماج سبز، ۸۶گ (۱۱۱پ-۱۹۷پ)، مختلف السطر، اندازه: ۱۸×۲۲/۵سم [ف: ۱۷-۷۱]

● **اصول الفقه** / اصول فقه / عربی
usūl-ul fiqh
بایگی، علی اکبر بن محمد، ق۱۴ قمری
bāygī, ʻalī akbar ebn-e mohammad (- 20c)

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۵۴۳۴
آغاز: بسمله حمد له ... قوله الشبهة اما فی نفس التکلیف؛ **انجام:** من باب التسلیم وسعک. تمت
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۴ [رایانه]

● **اصول الفقه** / اصول فقه / عربی
usūl-ul fiqh
فرید نهاوندی، محمد بن علی اکبر، ق۱۴ قمری
farīd-e nahāvandī, mohammad ebn-e ʻalī akbar (- 20c)

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۵۵۶۴
آغاز: بسمله تعالی. بعد الحمد و الصلوة اعلم انه لابد قبل الورود؛ **انجام:** فی استعمال اللفظ فی اللفظ
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۴ [رایانه]

● **اصول الفقه** / اصول فقه / عربی
usūl-ul fiqh
برادگاهی، فتحعلی بن گلمحمد، ق۱۴ قمری
barādgāhī، fath-ʻalī ebn-e golmohammad (- 20c)
مباحث استدلالی مفصلی است از قواعد اصول فقه، با نقل گفته‌های علمای این فن مخصوصاً آراء استادش فاضل شربیانی و بیشتر این مباحث ناتمام مانده است.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۷۴۵۸
آغاز: اختلفوا فی کون الألفاظ اسامی للامور المعلومة و وضعها لها أو لذات الأمور مع قطع النظر عن کونها معلومة و مجهولة؛ **انجام:** لأن الأول متفق علیه و ذاک مشکوک و یجری هناک دون ذل.
کاتب = مؤلف، تا: رمضان ۱۳۱۳ق، جا: نجف اشرف؛ مصحح، پایان کتاب «بخیه خرقه» صحافی شده که محب علی بن محمد باقر به تاریخ دهم شعبان ۱۲۴۲ برای الله قلی نوشته، پس از آن چند صفحه است شامل نام کتاب‌های برادگاهی در منزلش و نسخه‌های پزشکی و فوایدی دیگر؛ تملک: مؤلف و مهر وی «عبده فتحعلی» (بیضی)؛ جلد: تیماج قرمز عطف تیماج قهوه‌ای، ۲۰۷گ، مختلف السطر، اندازه: ۲۰×۳۱سم [ف: ۱۹-۲۵۹]

● **اصول الفقه** / اصول فقه / عربی

usūl-ul fiqh

برغانی، عیسی بن محمد تقی، ق۱۴ قمری

baraqānī, ‘īsā ebn-e mohammad taqī (- 20c)

تاریخ تألیف: ۲۹ رمضان ۱۲۹۳ق

قواعد اصول فقه، با روشی مفصل و نقل گفته‌های علما اصول و رد و ایراد در آنها، با عناوین «اصل-اصل» گزارش داده شده است و گمان می‌رود که تقریرات درس یکی از استادان مؤلف باشد. نام مؤلف از یادداشتی که آیة الله مرعشی در حاشیه صفحه اول نوشته‌اند، گرفته شده است.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۴۷۸۲

آغاز: و موجوداً فی کتب اصحابنا من طرقهم أنه ینظر فیه فان کان ما تضمنه هذا الخبر هناک؛

خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف (گویا)، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز؛ جلد: مقوایی عطف تیماج مشکی، ۳۲۷گ، مختلف السطر، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: ۱۲-۳۴۶]

● **اصول الفقه** / اصول فقه / عربی

usūl-ul fiqh

تهرانی، حسنعلی، ق۱۴ قمری

tehrānī, hasan-‘alī (- 20c)

رساله‌ای است با ذکر اقوال علما و اشکال و ایراد بر استاد است. مشتمل بر چهار «مبحث»: مبحث اول دارای چند «مقدمه» و چهار «مقصد»: ۱. ما یتعلق بالاوامر و فیه فصول، ۲. مقدمة الواجب، ۳. هل الأمر بالشئ یقتضی النهی عن ضده الخاص ام لا، ۴. جواز اجتماع الامر و النهی و امتناعه؛ مبحث دوم: فی فعل الامر؛ مبحث سوم: مسألة الترتب؛ مبحث چهارم: وجه تقدیم الاستصحاب التعلیقی علی الفعلی الجاری و مورده.

مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه: ۲۰۰۲

آغاز: بسمله، حمدله اما بعد فاعلم ان علم الاصول هو العلم بالقواعد الممهدة لکشف حال الاحکام الواقعیة المتعلقة بافعال المکلفین؛ **انجام:** تنبیه ان هذه الاستفادة اعنی الاستفادة کون الاباحة مشروطة بل استکشاف عقلی قطعی.

خط: نستعلیق تحریری، کا: علی بن حسنعلی و محمد بن حسنعلی تهرانی، تا: پنج‌شنبه ۱۱ شعبان ۱۳۳۰ق؛ کاغذ: فرنگی خط دار شکری، جلد: مقوا، ۸۹گ، ۲۰-۲۴ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۲۰سم [ف: ۵-۳۸۵]

● **اصول الفقه** / اصول فقه / عربی

usūl-ul fiqh

طبرسی نوری، محمد رضا بن فتح الله، ق۱۴ قمری

tabarsī-ye nūrī, mohammad rezā ben fath-ol-lāh (- 20c)

تاریخ تألیف: ۱۳۰۰ تا ۱۳۰۵ق

مؤلف از افاضل علماء تهران و از جمله شاگردان میرزا حسن آشتیانی (- ۱۳۱۹ق) است. کتاب تقریر افادات درسی استاد مؤلف است که در عناوین «فصل» نگاشته است. برای معرفی بیشتر کتاب سطوری از مقدمه عیناً نقل می‌شود: «ان هذا نبذة من مباحث الاصول قدر حررتها و جعلتها تذکرة لنفسی و لمن اراد ان یتذکر من اخوانی المؤمنین و کانت عمدة ما ذکر فیها هو ما افاده الاستاد الاجل وحیده عصره و علامة زمانه حجة الاسلام مولانا آقا میرزا حسن دامت افاداته فی مجلس البحث مستضیاً بنور ما افاده شیخه و استاده افضل المتأخرین و آیة الله تع فی العالمین الشیخ مرتضی الانصاری نور اله مضجعه و طیب رمسه و قد بذلت غایة جهدی فی ضبط ما افاد الاستاد دام ظله و حققناه فی المجلس بعد طول البحث و الکلام و وقوع النقض و الابرام فاوردت نقاوة المطالب و خلاصتها مجردة عن الزوائد)». مباحث جلد اول عبارت است از: «فصل اختلفوا فی ان الفاظ العبادات او المعاملات موضوعة او اسامی لخصوص الصحیح او الاعم، فی المشتق، اختلف الاصحاب فی ان الامر هل یقتضی الاجزاء، فی انه هل یجوز الامر بالشی مع علم الامر بانتفاء شرطه ام لا، فی انه هل یجوز اجتماع الامر و النهی فی شیء ام لا، فی ان النهی فی العبادات و المعاملات هل یقتضی الفساد مط اولا، فی ان ایجاب الشیء هل یقتضی ایجاب ما لا یتم الا به ام لا، اختلفوا فی ان ایجاب الشیء هل یستلزم تحریم ضده».

[النقباء البشر، ۲: ۷۳۵]

۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۵۰۴۰

آغاز: الحمدلله الذی دل علی ذاته بذاته و تنزه عن مجانسة مخلوقاته؛ **انجام:** فیکون النهی المفروض عین الامر بالترک ندبا و جهان ظاهر النواهی الوارده فی الشریعة هو الاول و الاقرب بمقاماتهم صلوات الله علیهم هو الثانی.

جلد ۱؛ خط: نستعلیق تحریری، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ محشی به حواشی مؤلف؛ واقف: آقا جمال الدین نوری، مهر ۱۳۶۴؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: تیماج خرمایی مجدول، ۱۵۷گ، ۲۲ سطر، اندازه: ۱۷/۲×۲۱/۷سم [ف: ۱۶-۳۵]

۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۵۰۵۰

آغاز: پس از خطبه مختصر: فصل فی التقلید و الکلام فیه فی المقامات الاول فی معناه و حقیقته و حکمه؛ **انجام:** هو ما ذکرنا من التفکیک بین التکلیف و ترتب اثره الخاص فتامل جیدا

جلد ۲، شامل مباحث: «فصل فی التقلید، فصل فی الاجتهاد، القول فی المفهوم و المنطوق (فی مفهوم الوصف، مفهوم الغایة، مفهوم الحصر)، فصل من المباحث المشترکة بین الکتاب و السنة بالمعنی الاعم ... المطلق و المقید، فصل فی المجمل و المبین، فصل فی العام و الخاص، فصل فی التحسین و التقبیح العقلیین»، تاریخ ختم

تألیف: ۱۳۰۵ق؛ خط: نستعلیق تحریری، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ مؤلف در پشت صفحه اول نگاشته: «بسمله، هذا هو المجلد الثانی من کتابنا المحرر فی جملة من مسائل الاصول و لعله مع ایجازه و خلوه عن التطویل و الفضول ینفع لاکثر اهل العلم و العلماء من حیث احتوائه علی خلاصة افکار آیة الله تعالی فی الارضین الشیخ مرتضی الانصاری قدس الله سره و نقابة انظار افضل تلامذته حجة الاسلام و المسلمین استادنا الاعظم الحاج میرزا حسن الآشتیانی طیب الله رمسه الشریف الذی ارتحل بارتحاله عن هذه النشئة ابحاث العلم عن العجم بل عن کل صقع بزعمی القاصر فجزاهما الله تعالی عن العلم و الاسلام خیر الجزاء و وفقنی لاداء بعض حقوقها بنشر هذه الوجیزه و خلاصة مطالبها بین اهل العلم و المسترشدین بفضله و کرمه، العبد محمد رضا النوری»، محشی به حواشی مؤلف؛ واقف: آقا جمال الدین نوری، مهر ۱۳۶۴؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: تیماج عنابی مجدول، ۲۳۸گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۷/۵×۲۲سم [ف: ۱۶-۳۶]

● **اصول الفقه** / اصول فقه / عربی

usūl-ul fiqh

غروی، محمد رضا، ق۱۴ قمری

qaravī, mohammad rezā (- 20c)

کتاب نسبتاً مفصل و استدلالی است در مباحث الفاظ که در آن نظرات علما را رد و ایراد نموده و کلام صاحب قوانین و صاحب فصول را بسیار نقل کرده است. مؤلف مطلب را با مقدماتی در نحو، معانی و بیان و منطق دنبال می‌کند و همه جا از بزرگانی که در این زمینه صاحب تألیفات بوده‌اند همچون فاضل قمی، محقق شریف، محقق دوانی، علامه حلی و ... سخنانی نقل می‌کند، سپس خود نقدی بر نظر آنان می‌نگارد. مؤلف از شاگردان شیخ مرتضی انصاری (-۱۲۸۱ق) در نجف اشرف بوده و از وی با عناوین «شیخنا العلامه و شیخنا الامام المرتضی قده» نام برده است. رساله در یک «مقدمه» در بیان رسم و موضوع علم اصول و چند «فصل» تنظیم شده است. اصولی که با عنوان «اصل» در این رساله بحث شده عبارتند از: اصل: هل یجوز الامر بالشی مع علم الامر بانتفاء الشرط ام لا؛ اصل: هل الامر بالشیء یقتضی النهی عن عنده ام لا؛ اصل: هل الامر یقتضی الاجزاء ام لا؛ اصل: جواز اجتماع الامر و النهی فی شیء واحد.

آغاز: الحمدلله رب العالمین ... و بعد فهذا مختصر فی الاصول أخذت فی تحریره اجابة لالتماس من لا یسعنی منه الا القبول.

۱. مراغه؛ عمومی؛ شماره نسخه: ۴

آغاز: برابر؛ **انجام:** و ثالثها القول بعدم الجواز و ارتفاع النهی راسا ایضا من دون بقاء اثره فهو مامور بالخروج و لامعصیة اصلالا من جهة النهی السابق و لافعلا

خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، تا: رمضان ۱۳۰۵ق (بخش اول)، سه‌شنبه ۱۴ رجب ۱۳۰۸ ق (بخش دوم)، جا: نجف؛ افتادگی: انجام (ظاهراً تالیف ناتمام مانده)؛ مصحح، حاشیه از مؤلف فاضل با امضای «منه عفی عنه»؛ جلد: تیماج سرخ مجدول، ۳۸۰گ، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۴×۲۳سم [ف: ۸]

۲. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۳۲۰۵

آغاز: برابر؛ **انجام:** تحدث بنفس الاستعمال فلا یعقل دخولها فیما استعمل فیه اللفظ أو فیما وضع له و قد مر أیضاً ...

نام مؤلف به قرینه آغاز نسخه وهمخوانی با نسخه فهرست عمومی مراغه ۸ تعیین شد؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ مصحح؛ تملک: «اسدالله موسوی»؛ جلد: تیماج قرمز، ۱۵۷گ، ۲۲ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۱سم [محدث ارموی مخ: ۱-۱۴۷]

۳. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۳۰۴۰

آغاز: برابر؛ **انجام:** و لایعقل الجمع بین جهتین منها فی لسان ذلک واحد فمن اعم التعارض فقد اشبته و اخطاء الی غیر ذلک من الزلات المتعلقه بهذا الباب والله الموفق الی الصواب و یتلوه المشتق انشاالله.

نام مؤلف به قرینه آغاز نسخه و همخوانی با نسخه فهرست عمومی مراغه ۸ تعیین شد؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: احتمالاً اواخر قرن ۱۳ یا اوایل قرن ۱۴؛ مصحح؛ کاغذ: فرنگی شکری، جلد: تیماج زرشکی مجدول منگنه ضربی اندرون جلد کاغذی، منقش الوان، ۲۴۶گ، ۱۸ سطر (۹۵×۱۵۵) اندازه: ۱۶×۲۲سم [ف: ۱۴-۱۵۵]

● **اصول الفقه** / اصول فقه / عربی

usūl-ul fiqh

کلباسی، محمود بن محمد مهدی، ق۱۴ قمری

kalbāsī, mahmūd ebn-e mohammad mahdī (- 20c)

اصول استدلالی است با نقل اقوال علمای قدیم و متأخر و گفتگو در آنها، مشتمل بر یک «مقدمه» و چند «مقصد» دارای فصول و یک «خاتمه».

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۵۶۴۳/۱

آغاز: آغاز در برگ دوم: الحمدلله الذی هدانا الی معالم الدین بأصول الفروع و دعائم شرائع الاسلام

خط: نسخ و نستعلیق، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ جلد: مقوایی عطف تیماج قهوه‌ای، اندازه: ۱۶×۲۲/۵سم [ف: ۱۵-۴۱]

● **اصول الفقه** / اصول فقه / عربی

usūl-ul fiqh

مازندرانی، نصرالله بن ابو تراب، ق۱۴ قمری

māzandarānī, nasr-ol-lāh ebn-e abū-torāb (- 20c)

مباحث مختلفی است در اصول فقه که ظاهراً تقریر درس اساتید مؤلف است با این عناوین: حجة القول بالاشتراک المعنوی، المشتق حقیقة فی حال الاشتغال، فی الاوامر و النواهی و المفهوم

و المنطوق و المطلق و المقيد و المجمل و المبين.

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۱۶۹۴/۵

نسخه اصل: کتابخانه مدرسه صدر (خاتم الانبیاء)، بابل ۲۲۵ [در فهرست مدرسه صدر این رساله معرفی نشده]؛ خط: نسخ، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ ۴۱ص (۱۵۷-۱۹۸) [عکسی ف: ۵-۱۵۱]

● **اصول الفقه** / اصول فقه / عربی

usūl-ul fiqh

موسوی گلپایگانی، محمد علی بن حسین، ق۱۴ قمری

mūsavī golpāygānī, mohammad ʻalī ebn-e hoseyn (- 20c)

قواعد اصول فقه را مستدل و مفصل، با عناوین «مقالة» بیان کرده است و گویا تقریر درس یکی از استادان مؤلف در نجف اشرف است. بعضی از بحث‌ها ناتمام مانده و بحث مقدمه واجب عصر پنج‌شنبه غره ربیع الاول ۱۳۰۰ به پایان رسیده است.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۴۷۸۴

آغاز: أو غیره انما هو عدم کونها صادرة مع الغفلة و الخلو عن الالتفات و لا عن شيء من الدواعی النفسانیة

خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، تا: ۱۳۰۰ق؛ افتادگی: آغاز؛ بعضی از بحث‌ها بخط دیگران؛ مصحح؛ جلد: مقوایی عطف تیماج مشکی، ۲۸۶گ، مختلف السطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۱۲-۳۴۸]

● **اصول الفقه** / اصول فقه / عربی

usūl-ul fiqh

نوری، حسن بن عبد الله، ق۱۴ قمری

nūrī, hasan ebn-e ʻabd-ol-lāh (- 20c)

کتاب استدلالی مفصل است بر مطالب اصولی و رد و ایراد، با نقل بعضی از گفته‌های شیخ انصاری و گفتگو در آنها.

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۳۶۵۵

این جلد مشتمل است بر مباحث استصحاب که روز یک‌شنبه ۱۸ رمضان ۱۳۰۲ در نجف اشرف پایان یافته و تعادل و ترجیح که چهارشنبه ۱۲ جمادی الاول ۱۳۰۳ پایان یافته است؛ خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ مصحح؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۸۰گ، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۴×۱۹/۵سم [ف: ۱۰-۵۰]

۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۳۲۷۹

آغاز: الحمد لله رب العالمین ... المقصد الثالث فی بیان احکام الشک، قد عرفت فی أول الکتاب

در این جلد مباحث برائت و اشتغال و تخییر آمده و به مطالب گذشته حوالت می‌دهد؛ خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ مهر: مؤلف (بیضی)؛ جلد: تیماج قرمز، ۲۰۰گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۳/۵×۲۰سم [ف: ۹-۶۵]

● **اصول الفقه** / اصول فقه / عربی

usūl-ul fiqh

همدانی، عبدالحسین، ق۱۴ قمری

hamedānī, ʻabd-ol-hoseyn (- 20c)

مؤلف که از شاگردان فاضل ایروانی (۱۳۰۶ق) است و اجازه اجتهادش در پایان کتاب آمده است، این رساله را که ظاهراً از تقریرات استادش می‌باشد در مباحث مختلف اصول فقه به رشته تحریر درآورده است.

قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه: ۳۴۱۸

آغاز: بسمله البحث فی الاوامر والنواهی، عبر بهذا صاحب المعالم وتبعه صاحب القوانین ولما جعلنا عنوان البحث ماهو مذکور فی القوانین لترتیب الفوائد علی هذا العنوان کما سیأتی توضیحه؛

انجام: ثم قال «م» فلیس علیه فی القیام بعد القعود تکبیر والتشهد الاول یجری هذا المجری و بایهما اخذت من باب التسلیم کان صواباً للخیر.

خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، تا: قرن ۱۴؛ مصحح؛ اجازه اجتهاد و استفاده از امور حسبیه مؤلف توسط فاضل ایروانی در برگ آخر؛ جلد: تیماج قهوه‌ای مجدول، ۱۳۳گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۱-۱۷۴]

● **اصول الفقه** / اصول فقه / عربی

usūl-ul fiqh

شهابی، محمود، ۱۲۸۲-۱۳۶۵ شمسی

šahābī, mahmūd (1903-1986)

تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۲۵۴۴۸

کا: محمود شهابی، بی‌تا، خریداری از کیومرث محمودی [رایانه]

● **اصول الفقه** / اصول فقه / فارسی

usūl-ul fiqh

حسینی نطنزی، نورالله بن نظام الدین

hoseynī natanzī, nūr-ol-lāh ebn-e nezām-od-dīn

شامل یک «مقدمه» و پنج «باب» و «خاتمه»: مقدمه در تعریف و موضوع اصول فقه؛ باب ۱. شامل چند فصل؛ ۲. لغت؛ ۳. اجماع؛ ۴. قیاس؛ ۵. استدلال؛ خاتمه اجتهاد.

مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه: ۱۴۸۵۵/۶

آغاز: بسمله الحمدلله رب العالمین ... اما بعد درین وقت بخاطر اقل عبادالله طاعة..؛

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: مقوا روکش پارچه ای، ۱۱ص،

اندازه: ۱۳×۱۸سم [ف: ۲-۱۵۶]

● **اصول الفقه = شرح مختصر الاصول** / اصول فقه / عربی
usūl-ul fiqh = š.-u muxtaṣar-il usūl
؟طوسی، محمد بن حسن
tūsī, mohammad ebn-e hasan

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۳۲۰۹
آغاز: بسمله الحمدلله رب العالمین؛ **انجام:** و قبل السؤال عن الامام و الله العالم و الحمدلله وحده
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا [رایانه]

● **اصول الفقه** / اصول فقه / عربی
usūl-ul fiqh
عبدالخالق بن عبدالرحمن
'abd-ol-xāleq ebn-e 'abd-or-rahmān
در قواعد اصولی که از آیات و اخبار بیرون می‌آید در چند «فصل».

یزد؛ محمود آبادی، میرزا حسن؛ شماره نسخه: ۳۲/۶
بی‌کا، بی‌تا؛ قطع: ربعی [نشریه: ۴-۴۵۷]

● **اصول الفقه** / اصول فقه / عربی
usūl-ul fiqh
عراقی، محمد مهدی
'erāqī, mohammad mahdī
رساله استدلالی و با رد و ایراد بسیار مخصوصاً در گفته‌های استادش شناخته نشد. این جلد شامل مباحث اوامر و نواهی می‌باشد.

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۷۱۲۵
آغاز: أصل فی الاوامر و النواهی و انما عبرنا بلفظ الجمع لا المفرد کما صنعه بعض اقتفاءاً بصاحب القوانین
شامل مباحث اوامر و نواهی؛ خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ مصحح؛ جلد: تیماج سبز، ۶۳۵گ، مختلف السطر، اندازه: ۱۴×۱۹سم [ف: ۱۸-۲۷۸]
۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۷۱۲۶
شامل مباحث اصالة البرائة، اصالة الاباحة، تسامح در ادله سنن، شبهه محصوره، و بعضی از مباحث کوتاه دیگر؛ خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ مصحح؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۳۲۳گ، مختلف السطر، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: ۱۸-۲۷۸]

● **اصول الفقه** / اصول فقه / عربی
usūl-ul fiqh
کرمانشاهی، محمد اسماعیل بن محمد علی
kermānšāhī, mohammad esmā'īl ebn-e mohammad 'alī
مباحث استدلالی با عنوان «ضابطة-ضابطة» و شاید اسم کتاب «ضوابط الاصول» باشد.

کرمانشاه؛ فیض مهدوی (کتابخانه)؛ شماره نسخه: بدون شماره/۳
آغاز: الحمدلله الذی خلق اللیل و النهار بقوته و میز بینهما بقدرته و السلام علی خیر بریته
بی‌کا، بی‌تا [تراثنا: س۲ش۴-۵۲]

● **اصول الفقه** / اصول فقه / عربی
usūl-ul fiqh
مازندرانی، عباسعلی
māzandarānī, 'abbās'alī
مباحث اصول فقه را با تفصیل و استدلال و عناوین «قاعدة-مسألة» در یک «مقدمه» و چند «مقصد» نگاشته است و در آن به بحث با دانشمندان این فن بدون آوردن نام آنها می‌پردازد. در نسخه حاضر مباحث اوامر و نواهی آمده است.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۰۶۵۱
آغاز: الحمد لله الذی انعم علینا طریقة سید المرسلین و نور قلوبنا بمحبة الائمة المعصومین و بعد یقول العبد الأثم الخاطی؛
خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف (احتمالاً)، بی‌تا؛ مصحح، محشی؛ جلد: تیماج مشکی بدون مقوا، ۱۲۴گ، ۲۴ سطر، اندازه: ۱۶×۲۱سم [ف: ۲۷-۱۰۸]

● **اصول الفقه** / اصول فقه / عربی
usūl-ul fiqh
نهاوندی، محمد جعفر بن عباس
nahāvandī, mohammad ja'far ebn-e 'abbās
در دیباچه آن از طولانی شدن بحث‌های اصولی انتقاد می‌کند.

قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه: ۱۷۵۲
آغاز: فیقول العبد المحتاج الراجی الی عفو ربه الکریم محمد جعفر ابن عباس النهاوندی؛ **انجام:** و یخرج غیر الاعلم من تحت العموم.
کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ ۱۵۰گ، ۲۶ سطر، اندازه: ۱۳×۲۰سم [ف: ۱-۱۷]

● **اصول الفقه** / اصول فقه / عربی
usūl-ul fiqh
یوبانی، محمد یعقوب

● **اصول الفقه** / اصول فقه / عربی

yūbānī, mohammad ya'qūb

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۸۷۳۴
از باب اجماع؛ بی‌کا، بی‌تا [د.ث]
۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۸۷۲۲
نسخه بسیار نادر؛ بی‌کا، بی‌تا [د.ث]

● اصول الفقه = القواعد الاصولیة / اصول فقه / عربی

usūl-ul fiqh

بحث‌های استدلالی نسبتاً مفصلی است در بعضی از قواعد اصول فقه با رد و ایراد در گفته‌های بعضی علمای اصول که از آن جمله «شیخ استاد رحمه الله» و «سید استاد ادام الله ظله» می‌باشد. بحث اشتراک آن دوم ذیحجه ۱۲۳۸ در حله و بحث عام و خاص ۲۱ ذیحجه ۱۲۳۹ و بحث اجماع روز چهارشنبه ربیع الاخر (؟) در کربلا به پایان رسیده است. بحث علائم حقیقت و مجاز این مجموعه از افادات سید محمد مهدی طباطبائی بحرالعلوم می‌باشد. فهرست‌نگار مرکز احیاء میراث احتمال داده است که کاتب نسخه آن مرکز (عبدالله حسینی) همان مؤلف باشد و بحث تعارض احوال از تقریرات درسی رفیع الدین رشتی باشد.

آغاز: الحمدلله رب العالمین ... أما بعد فهذه رسالة فی القواعد الاصولیة من مبانی المسائل الفقهیة و رتبة علی مقدمة و مقاصد و خاتمة

انجام: سیما اذا کان القائل فی غایة الکثرة، و لقد تم بحث الاجماع

[همین مجموعه ج۱: ۷۴۶، رساله «الاجماع» با انجامی مشابه که با احتمال به قزوینی، ابراهیم بن محمد باقر نسبت داده شده است]

۱. مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه: ۱۷۴
آغاز: قد أخطأوا لأنه و ان رفع بینهم بحث اتحاد الدلیل و المدلول؛ **انجام:** برابر
در فهرست با عنوان «دروس فی اصول الفقه» آمده و با توجه به هماهنگی انجام ممکن است با نسخه‌های دیگر یکی باشد. در فهرست در توضیح آن آمده است که مباحثی است در اصول فقه از ابتدا تا اواخر بحث اجماع با عنوان «درس-درس»؛ خط: نسخ، کا: مهدی بن ملا محمد تونی خراسانی، تا: شنبه اواخر محرم ۱۲۴۱ق؛ افتادگی: آغاز؛ دارای حواشی با نشان «منه»؛ جلد: عادی، ۲۶۶گ، مختلف السطر، اندازه: ۱۶×۲۰/۵سم [مؤید: ۱-۱۷۱]
۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۵۴۱۱
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، کا: عبدالرحیم بن علی باکوئی، تا: یک‌شنبه از جمادی الثانی ۱۲۵۶ق، جا: اصفهان؛ از روی نسخه‌ای که بیشتر آن به‌خط مؤلف بوده است، مصحح، محشی از مؤلف؛ جلد: مقوایی عطف تیماج قهوه‌ای، ۲۷۱گ، ۲۷ سطر، اندازه: ۱۵×۲۲سم [ف: ۱۴-۲۰۰]
۳. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۱۴۱۱
آغاز: برابر
در فهرست ناشناس با عنوان «القواعد الاصولیة». همانند نسخه مرعشی ش ۵۴۱۱ است؛ خط: نسخ و نستعلیق، کا: عبد الله حسینی، بی‌تا؛ جلد: تیماج قهوه‌ای بدون مقوا، ۳۵۰گ، مختلف السطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۱سم [ف: ۴-۲۴۳]
۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۷۲۰۰
آغاز: بسمله لا خلاف فی ورود الامر بشیئن او الاشیاء علی وجه التخییر ظاهر و انما الخلاف فی المامور؛ **انجام:** برابر
احتمالاً بحث اجماع رساله بالا باشد؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: الوان، جلد: مقوا با عطف و گوشه تیماج، ۵گ، اندازه: ۱۵×۲۱سم [رایانه]

● اصول الفقه / اصول فقه / عربی

usūl-ul fiqh

غیر همانند:
۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۳۸۱عکسی
آغاز: المجمعون یجوز أن یتوافقوا علی مسائل لایأتی علیها عدو لایحصرها حد ... مسألة هل یعتبر انقراض العصر فی انعقاد الاجماع و هذا مذهب المعتزلة و قال قوم لیس بشرط و هذا مذهبنا و قال آخرون ان کان اتفاقهم علی الحکم ثبت؛ **انجام:** مسألة المجتهد اذا کان فاسقاً و خالف المجتهدین العدول فی حادثة هل یعتد بخلافه أم لا؟ صاراً کثراً أصحابنا و أصحاب أبی حنیفة الی أنه لایعتد به و ذهب طائفة من أصحابنا منهم الشیخ ابوالمعالی الجوینی.
نسخه اصل: کتابخانه چستربیتی، دبلین، ایرلند جنوبی، ش ۴۳۹۷ (فهرست آربری: ۱۲۴/۵؛ فهرست آربری، ترجمه دکتر محمود شاکر سعید ۷۶۲/۲-۷۶۳). بخشی از کتابی است در اصول فقه اهل سنت. این بخش شامل چهار کتاب است: ۱. کتاب الاجماع، ۲. کتاب الاخبار، ۳. کتاب القیاس، ۴-کتاب الاجتهاد. در هر یک از کتاب‌های مذکور، مسأله‌های متعددی از مسائل اصولیه به صورت استدلالی مطرح شده و هر کتاب دارای فصولی چند است و در ضمن مسائل، بدین صورت به رد و ایراد اقوال دیگران پرداخته است: «أما قولهم ... و الجواب ...»، در این کتاب از ابوالمعالی جوینی شافعی (متوفی ۴۷۸ق)، ابوالقاسم بلخی (قرن ۴ق)، ابوهاشم جبائی (۳۲۱ق)، قاضی ابوبکر باقلانی (۴۰۳ق) استاد ابواسحاق اسفراینی (۴۱۸ق)، قفال شاشی (ح ۴۰۰ ق)، ابواسحاق مروزی شافعی (۳۴۰ق) ابوبکر صیرفی شافعی (۳۳۰ق) و ابی الحسن کرخی حنفی (۳۴۰ق) نقل قول شده است. گویا مؤلف مذهب شافعی داشته، چنانکه در نقل قول از صیرفی و

جوینی آنان را «اصحابنا» برشمرده است. نسخه منحصر به فرد این کتاب، در کتابخانه چستربیتی محفوظ است و آربری در فهرست، آن را به عنوان «کتاب فی أصول الفقه» از مؤلفی ناشناس معرفی کرده و گفته است که بخش موجود، جلد دوم از کتاب است و نسخه دیگری از آن یافت نشده است. با این کتاب‌ها مقابله شده و غیر از آنها بود: ۱. الاحکام فی أصول الأحکام، آمدی، ۲. المستعصفی من علم الأصول، غزالی، ۳. منهاج الوصول الی علم الأصول، بیضاوی، ۴. المحصول، فخر رازی. در این نسخه از اواسط کتاب الاجماع تا اواسط کتاب الاجتهاد وجود دارد و عناوین برخی از مسائل و فصول آن، چنین است: ۱-کتاب الاجماع: مسأله هل یعتبر انقراض العصر فی انعقاد الاجماع أم لا؟، مسألة الاجماع بعد الخلاف لایرتفع حکم الخلاف عندنا، فصل اذا أجمع أصحاب النبی (ع)، أو غیرهم علی التسویة بین مسلمتین نفیاً أو اثباتاً، هل یجوز لمن بعدهم التفرقة بینهما أم لا، مسألة التابعی اذا کان مجتهداً فی زمان الصحابة لم ینعقد الاجماع بدونه، مسألة یجوز أن ینقض عدد المجمعین عن عدد التواتر، مسألة اذا نقض عدد التواتر ثم اتفقوا علی حکم هل یکون ذلک اجماعاً أم لا؟، مسألة اذا قال الصحابی قولاً و انتشر و سکت الباقون حتی انقرض العصر من غیر أن یظهر نکیر و لاتغییر هل یکون ذلک اجماعاً أم لا، مسألة اذا قال الصحابی قولاً و لم ینتشر فی الناس هل یکون حجة أم لا، مسألة اذا قال الصحابی قولاً یخالف القیاس هل هو حجة أم لا، فصل اذا أجمع أهل عصر علی حکم ثم وجد أهل العصر الثانی خبر واحد یوافق حکم الاجماع و یطابقه هل یحب علیهم أن یعتقدوا کونه دلیل الاجماع و مستنده أم لا، فصل اذا أجمع أهل عصر علی حکم ثم تذکر واحد منهم دلیلاً خبراً عن رسول الله یخالف حکم الاجماع هل یجوز له أن یرجع الیه أم لا، فصل اذا أجمع أهل العصر الأول علی حکم و دلیله ثم حدث أهل العصر الثانی هل یجوز لهم أن یجمعوا علی دلیل آخر ...، فصل اجماع الامم السابقة هل کانه حجة أم لا، ۲. کتاب الأخبار: حد الخبر و أقسامه، فصل فی بیان أقسام الاسناد، فصل اختلاف الناس فی عدد التواتر، مسألة العلم الحاصل عقیب خبیر التواتر هل هو ضروری أو نظری، فصل من شرط حصول العلم غیر التواتر أنی کون مستنده ضروریاً، مسألة لیس من شرط حصول العلم بخبر التواتر أن ینقله المسلمون، مسألة لیس من شرط خبر التواتر أن ینقله أهل الذلة و السکنة، الکلام فی الأخبار المستفیضة، أخبار الآحاد، مسألة یجوز شرعاً أن یتعبدنا الشرع بالعمل بأخبار الآحاد، مسألة أخبار الآحاد عندنا حجیة یجب العمل بها، مسألة خبر الواحد الفرد یقبل عندنا، مسألة عندنا خبر الواحد فیما یعم البلوی مقبول، مسألة الزیادة اذا لم ینقل نقل الأصل عندنا یجب یعمل به، مسألة خبر الواحد اذا خالف القیاس عندنا یکون مقبولاً، فصل معقود فی الشرایط المعتبرة فی الراوی و هی أربعة، فصل الصبی اذا سمع شیئاً فی حال صباه جاز له روایته فی حال بلوغه، مسألة اذا قال الصحابی من السنة کذا و کذا عندنا انه ینصرف الی سنة النبی (ع)، مسألة اذا قال الصحابی أمرنا أو نهانا عندنا انه ینصرف الی أمر النبی (ع)، مسألة اذا قال الصحابی أمرنا أو نهانا عندنا انه ینصرف الی أمر النبی (ع)، مسألة اذا قال الراوی حدثنی فلان عن رسول الله (ص) عندنا انه ینزل منزلة قوله قال رسول الله (ص)، مسألة المراسیل هل هی حجة أم لا، مسألة اذا أرسل الخبر تارة و أسند اخری و رفع تارة و وقف اخری لم یقدح ارساله فی اسناده و لا وقفه فی رفعه، مسألة عندنا یجب البحث عن عدالة الراوی، مسألة العدل الثقة اذا روی خبراً عن مجهول الحال هل یکون ذلک تعدیلاً له أم لا؟، مسألة راوی الأصل اذا أنکر الروایة هل یحتج بروایة راوی الفرع؟، مسألة من بلغه خبر عن النبی (ع) و أمکنه أن یسمعه منه هل یجب علیه ذلک أم لا؟، مسألة عندنا یجوز روایة خیر أخبار النبی (ع) بالمعنی، فصل فی روایة المدلس، فصل الروایة علی النفی هل هی مقبولة أم لا، فصل فی روایة الأخبار بطریق الاجازة، فصل اذا وجد کتاباً صحیحاً من أخبار النبی کصحیح مسلم و البخاری هل یجوز له أن یعمل به من غیر أن یکون له به سماع أم لا، فصل معقود فی آداب السماع، فصل فی الجرح و التعدیل، فصل فی سوء الحفظ،، فصل اذا روی رجل خبراً عن شیخ لم یعرف بصحته و لم یشتهر بالروایة عنه و أجمع أصحاب ذلک الشیخ علی جهالته بینهم و کونه من جملتهم هل یمنع ذلک من قبول خبره أم لا، فصل اذا قال بعض أصحاب الحدیث هذا الخبر لم یصح أو لم یثبت هل یکون ذلک مانعاً من قبوله أم لا، فصل اذا أجمع الناس علی العمل بخبر واحد هل ینزل منزلة خبر التواتر أم لا؟، فصل اذا روی رجل خبراً بحضرة جماعة و ادعی علیهم العلم بصدقة فسکتوا کلهم هل یکون ذلک بمثابة خبر التواتر أم لا؟، ۳. کتاب القیاس: معنی القیاس لغة و اصطلاحاً و بیان حده فی الشرع، مسألة عندنا یجوز أن یتعبدنا الشرع بالقیاس الشرعی الظنی المبتنی علی الامارات و هو حسن، مسألة یجوز العمل بالقیاس عندنا فی حق من عصر النبی (ع)، فصل یجوز ان یثبت الأحکام بأسرها بتنصیص من الله تعالی و لاجیوز أن یثبت جمیعها بالقیاس، مسألة عندنا أن القیاس حجة شرعیة یجب العمل بها،مسألة اذا نص صاحب الشرع علی حکم نصر علی علته هل یکون ذلک اذناً منه فی القیاس أم لا؟، مسألة یجوز عندنا اثبات الحدود بالقیاس، مسألة اثبات الکفارات بالقیاس عندنا جایز، مسألة اذا أجمعت الامة علی حکم جاز القیاس علیه، مسألة الحکم اذا کان منزوعاً عن القیاس معدولاً عن الأصل الکلی یجوز القیاس علیه عندنا، مسألة الحکم اذا ثبت بالقیاس هل یجوز القیاس علیه أم لا، مسألة التعلیل بالعلة القاصرة عندنا صحیح، فصل فی أقسام القیاس، مسألة یجوز أن یجعل الاسم المستنبط علة للحکم الشرعی، مسألة یجوز عندنا أن یجعل نفی الوصف علة للحکم، مسألة لایجوز القیاس و الالحاق الا بعلة مناسبة و شبه مغلب علی الظن، مسألة الطرد لایصلح أن یکون دلیلاً علی صحة العلة و انما هو شرط، مسألة القیاس المرکب هل هو حجة أم لا، مسألة المصالح المرسلة هل یجوز بنا الاحکام علیها أم لا، فصل فی بیان الأقسام الدحکام المبنیة علی العلل و هی أربعة أقسام، فصل

قیاس الشبه ینقسم الی قسمین، فصل من شرط قیاس الشبه أن یکون ناقضاً لکل معنی یبدیه الخصم، طرق الالزام، فصل شکر المنعم عندنا واجب بالشرع، مسألة فی أحکام أفعال المکلفین قبل ورود الشرع، فصل فی الأدلة العقلیة، فصل فی الاستحسان، فصل الاطراد و الانعکاس هل یکون دلیلاً علی صحة العلة أم لا؟، فصل انعقد الاجماع علی أن القیاس علی أصل مجمع علی علته باطل، فصل التمسک بنفی الوصف و عدم العلة سایع جایز و انه من جملة الأدلة الصحیحة، فصل فی السبر و التقسیم و هو من جملة وجوه الاستدلالات الصحیحة و هو علی ضربین، فصل فی التمسک بالاولی، فصل التمسک بالاصول جایز، فصل فی استصحاب الحال، فصل ادعاه أبوزید فقال الحکم فی حالة الدوام لایستند الی سبب ...، فصل فی الفرض، مسألة فی تعلیل الحکم الواحد بعلتین، فصل فی النا فی هل یلزمه الدلیل ؟، فصل اذا قال الفقیه سبرت و بحثت فلم أظفر بدلیل هل یقبل منه ذلک أم لا؟، فصل فی بیان السبب و العلة و الشرط، فصل معقود فیما بعد السائل و المسؤول به منقطعاً و هذا الفصل من توابع المنع و لواحقه و هو علی قسمین منع الوصف و منع حکم الأصل، فصل اذا ثبت ان سؤال المعارضة صحیح مقبول فنتکلم الآن فی تفاصیله و کیفیة الأجوبة عنه، القول فی الترجیحات، ۴. کتاب الاجتهاد: تعریف الاجتهاد، مسألة فی تعادل الدلیلین و تقاربها فی محل واحد، مسألة اختلف العلماء فی أن الله سبحانه و تعالی هل یجوز أن یقول للنبی (؟) احکم، فأنک لا تحکم الا بالحق و الصواب؟، مسألة من أحکم أکثر أدوات الاجتهاد و لم یبق علیه الا خصلة أو خصلتان اتفق الفقهاء و المتکلمون، علی انه اذا خالف فی حادثه لم یعتد بخلافه و ان الاجماع ینعقد بدونه، مسألة ان الصبی اذا أحکم أدوات الاجتهاد و أکمل اسبابته و اتی له ذلک و کذلک الکافر، فانه لایعتد بقولهما، مسألة المجتهد اذا کان فاسقاً و خالف المجتهدین العدول فی حادثة هل یعتد بخلافه أم لا؟؛ خط: نسخ کهن، بی‌کا، تا: احتمالاً از قرن ۶ ق؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ آربری احتمال داده نسخه از قرن ششم باشد، مصحح؛ ۴۰۶ص، ۱۹ سطر [عکسی ف: ۴-۱۶۰]

۲. شیراز؛ بنیاد فارس‌شناسی؛ شماره نسخه: ۹۲/۵

آغاز: اللفظی الدالة علی کیفیة النسبة بین المحکوم علیه و به کقولنا هو هو؛ **انجام:** لانه جهل باللغة و هزل فی الکلام و ان کان جایز الارادة یلزم اختلال الفهم و تخرج الانقسام بین ما یکون مرادا من صور

عنوان اصلی کتاب «فصل» است و عنوان‌های موجود عبارتند از: فصل فی التلازم، فصل فی التنافی بین الشیئین، فصل فی الدوران، فصل فی القیاس، فصل فی بعدیة العدم، فصل فی توجیه المنقوض، فصل فی النقض، فصل فی القیاس المجهول، فصل فی التمسک بالنص؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۷؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۷گ (۷۰ر-۸۷پ)، اندازه: ۱۲×۱۶/۵سم [ف: ۱۲۲]

۳. شیراز؛ بنیاد فارس‌شناسی؛ شماره نسخه: ۹۲/۲

آغاز: بسمله. الباب الاول فی دلالة الدوران علی علیة المدار، فنقول احد الامرین لازم و هو اما علیة هذا المدار

ابواب موجود عبارت اند از: ۱. دلالة الدوران علی علیة المدار، ۲. ...، ۳. بیان ان المناسبة موجبة للحصرای حصر العلیة، ۴. ...، ۵. الاستدلال بالقیاس، ۶. تعدیة التخصیص من موضع الاجماع الی صورة النزاع، ۷. التلازم، ۸. فی ان فعل المکلف لایخلو عن الاباحة، ۹. فی ان اباحة الفعل مغلبة، ۱۰. فی ان الاصل فی الاطلاق الحقیقة، ۱۱. استصحاب الواقع، ۱۲. فی ان ترکیب الحکم علی الاسم بالالف و اللام یقتضی ترکبه علی کل فرد من الافراد، ۱۳. فی ان الاصل ان یکون المکلف عارفا باحکام الشرع، ۱۴. انتفاء القول الثالث، ۱۵. حقیقة الامر، ۱۶. فی ان الامر للوجوب، ۱۷. بیان علیة الداعی و القدرة؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۷؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۹گ (۴پ-۲۳پ)، اندازه: ۱۲×۱۶/۵سم [ف: ۱۱۷]

۴. شیراز؛ بنیاد فارس‌شناسی؛ شماره نسخه: ۹۲/۳

آغاز: بدون اللازم ثم الحکم فی الصور الاربع منها اذا کان اللازم مساویا؛ **انجام:** و اما ما کان واقعا علی هذا التقدیر و الایلزم اجتماع النقیضین فی الواقع او علی ذلک التقدیر و الله اعلم بالصواب

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۷؛ جلد: تیماج مشکی، ۹گ (۲۴پ-۳۳ر)، اندازه: ۱۲×۱۶/۵سم [ف: ۱۱۸]

۵. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۰۶۸۲

ناشناخته؛بی‌کا، تا: قرن ۸؛ افتادگی: آغاز؛ دارای حواشی بسیار؛ قطع: جیبی [میراث شهاب: س۹ش۲-۴]

۶. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۴۵۹۰/۵۶

آغاز: ... بدونه اما بالنا فی التخصیص أو لان احد الامرین لازم؛ **انجام:** الا یلزم اجتماع النقیضین فی الواقع او علی ذلک التقدیر و الله اعلم بالصواب

بخش‌های پایان کتابی است در اصول فقه. قسمت بیشتر کتاب از مجموعه، ساقط شده است آنچه مانده این چند عنوان است: فی تعدیة العدم، فی التمسک النص، فی الاجماع المرکب، الاستصحاب؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: شنبه نیمه ۱۵ ذیحجه ۷۲۲ق؛ افتادگی: آغاز؛ جلد: تیماج کرم قهوه‌ای زمخت با شمسه‌ای طلاکوب‌شده، ۲ص (۲۴۷-۲۴۸)، ۴۱ سطر، اندازه: ۱۹×۳۲سم [ف: ۴۱-۸۲]

۷. شیراز؛ علامه طباطبائی؛ شماره نسخه: ۱۱۷۵

آغاز: قال و أما فائدته. أقول: فائدة أصول الفقه معرفة أحکام الله تعالی و هی سبب الفوز بالسعادة الدینیة و الدنیویة

خط: نسخ، کا: منهاج سمرقندی، تا: غره شعبان ۷۷۱ق؛ افتادگی: آغاز؛ محشی؛ اندازه: ۱۶×۲۴سم [نسخه پژوهی: ۱-۱۹]

۸. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۷۶۴۳-۵۱/۱۰۳

آغاز: علة المنع من البیع لم تکن لذکره و تقریر الحکم علیه فایدة؛ نسخه حاضر بخشی از میانه کتاب را شامل است. شرحی مزجی است بر رساله‌ای در اصول فقه (غیر از مختصر ابن حاجب). شارح در آن از شرح مختصر الاصول عضدی و سید الشارح که شرحی بر همین متن نوشته، نقل می‌کند. این رساله مشتمل بر چند کتاب

و هر کتاب شامل چند باب کوتاه است ترتیب کتاب‌ها و باب‌ها جابجا شده است؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۹؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ ۶۷گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۳×۲۱سم [ف: ۱-۳۹۷]

۹. قم؛ حجتیه؛ شماره نسخه: ۷۱۰

آغاز: الفصل الاول فی الامر و فیه مسائل

از اهل سنت، از غزالی یاد می‌کند. بخش نخست در امر (۹ مسأله)، بخش دوم در نهر (۴ مسأله)، القسم الثانی فی الادلة المستنبطة و هی القیاس در «مقدمه» و ۴ «فصل»، الفصل الخامس فی ترجیح الحدود بعضها علی بعض؛ خط: نسخ، کا: محمد علوی، تا: ۸۴۵ق؛ افتادگی: آغاز[ف: ۳۶]

۱۰. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۱۶۹۳

یکی از علمای اهل سنت؛ خط: نسخ، کا: محمد بن عبدالله ارمیونی، تا: ۱۲ رجب ۸۶۹ق؛ افتادگی: آغاز (چند برگ) [میراث شهاب: س۱۰ش۱-۲-۸]

۱۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۴۸۸۵

در آن از کرخی و مرتضی و جوینی و غزالی و رازی یاد شده و محصول رازی و منهاج بیضاوی و مختصر حاجبی نیست. مقدمه‌ای دارد در چهار «فصل»: تعریف اصول فقه، تکلیف، احکام تکلیف، لغات، سپس اصول است: کتاب، سنت، اجماع، استصحاب نفی اصلی. آنگاه عنوان‌های: نسخ، اوامر و نواهی، عموم و خصوص،مطلق و مقید، مجمل و مبین، استصحاب حال، اصول اختلافی، قیاس، اجتهاد، تقلید، ترتیب ادله و ترجیح، آمده است؛ خط: نسخ، کا: محمد بن اسمعیل، تا: ۱۷ ذیقعده ۸۷۳ق؛ اهدایی: دکتر اصغر مهدوی؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج سرخ ضربی،۷۶گ،۱۷ سطر (۹×۱۲)، اندازه: ۱۳×۱۷سم [ف: ۱۴-۳۹۳۴]

۱۲. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه: ۱۷۸۶

از اهل سنت؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ نسخه ناقص، محشی به نشانه‌های «منه» و «ه» و «م ن»؛ مهر: تملک: «المتوکل علی الله حیدر الموسوی»، «سید حسین بن جعفر الموسوی»؛ اهدایی: شیخ مهدی طاهری؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج نرم زرد، ۲۶۱گ، ۱۲ سطر (۸×۱۴)، اندازه: ۱۳×۲۰سم [ف: ۳-۱۰۵۴]

۱۳. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۷۲۲۳

آغاز: فالصحیح انه سهو و اما المشترک فکل لفظ احتمل معنی من المعانی المختلفة او اسما من الاسماء علی اختلاف المعانی علی وجه لاثیت الا واحد من الجملة مرادا به؛ **انجام:** الاتری انهم اتفقوا ان السکر لا یثبت بدون هذا الحد و قد زاد علیه ابوحنیفة

از دانشمندی حنفی باید باشد و گویا در قرن ۷ و ۸ می‌زیسته است، متن بسیار دقیق و استواری است. در آن از الشیخ الامام الزاهد، الشیخ الامام، الطحاوی، ابو سعید البردعی، عیسی بن ابان، المالکیة، و از «الجامع الکبیر» (که باید در فقه باشد) و در آن آمده «خالفنا الشافعی، محمد رحمه الله فی الزیارات، بعض مشایخنا (ابوالحسن الکرخی)، الکرخی و جماعة من مشایخنا، ابویوسف رحمه الله، قول محمد رحمه الله فی السیر الکبیر، الحصاص فی احکام القرآن، محمد فی کتاب الاستحسان» یاد شده است. در چندین جای آن از ابوحنیفه یاد می‌شود و هم چنین از معتزله، از متاخران ندیدم که در آن نام برده شده باشد. در حواشی آمده: امام ابوبکر الکلابادی، مولانا حسام الدین، شرح القدوری، قال رضی الله عنه سمعت استادی شمس الائمة الکردری، شمس الائمة السرخسی (همان محمد بن حنفی در گذشته ۴۹۰) روافض». مؤلف گویا شاگرد ابوالوحدة (الوجد) شمس الائمة محمد بن عبدالستار بن محمد العمادی الکردری البخاری (۵۹۹-۶۴۲) مؤلف مختصر حسام الدین الاخسیکتی (معجم المؤلفین ۱۶۷/۱۰ و ۲۳۳/۱۱) باشد. چنین است فهرست مطالب: باب معرفه الاحکام، باب الامر، باب موجب الامر، باب یلقب ببیان صفة حکم الامر، باب فی بیان صفة الحسن، باب تقسیم المامور به، باب معرفة احکام العموم، باب العام، باب الفاظ العموم، باب معرفةاحکام القسم الذی یلیه و هو الظاهر و النص و المفسر و المحکم، باب احکام الحقیقة و المجاز و الصریح و الکنایة، باب جملة ما ینزل به الحقیقة، باب حروف المعانی، باب حتی، باب حرف الجر، و من هذا الباب حروف الاستثناء، باب الصریح و الکنایة، باب وجوه الوقوف علی احکام النظم، باب العزیمة و الرخصة، باب حکم الامر و النهی فی اضدادهما، باب اسباب الشرایع، باب بیان اقسام السنة، باب المتواتر، باب المشهور یمن الاخبار، باب خبر الواحد، باب تقسیم الراوی، باب تفسیر هذه الشروط، باب بیان قسم الانقطاع، باب محل الخبر و هو الذی جعل الخبر فیه حجة، باب بیان القسم الرابع من اقسام السنة، باب الکتابة و الخط، باب شرط نقل المتون، باب بیان الضرورة، باب بیان التبدیل و هو النسخ، باب بیان محل النسخ، باب بیان الشرط و هو التمکن من عقد القلب، باب تقسیم الناسخ، باب تفصیل المنسوخ، باب افعال النبی، باب تقسیم السنة فی حق النبی، باب شرایع من قبلنا، باب متابعة اصحاب النبی، باب الاجماع، باب الاهلیة، باب شروط الاجماع، باب حکم الاجماع، باب بیان سببه، باب القیاس، باب تفسیر القیاس، فصل فی تعلیل الاصول، باب شروط القیاس، باب الرکن، باب بیان المقالة الثانیة و تقسیم وجوهه و هو الطرد، باب حکم العلة، باب القیاس و الاستحسان، باب معرفة احوال المجتهدین، باب فساد تخصیص العلة، باب وجوه رفع العلل، باب المسانعة، باب المعارضة، باب بیان وجوه دفع المناقضة، باب الترجیح، باب وجوه رفع العلل الطردیة، الفصل الثانی و هو الممانعة، باب وجوه الانتقال، باب معرفة اقسام الاسباب و العلل و الشروط، باب تقسیم السبب، باب تقسیم العلة، باب بیان العقل و ما یتصل به من اهلیة البشر، باب بیان الاهلیة و ما یتصل بها، باب اهلیة الاداء، باب الامور المعترضة علی الاهلیة، باب العوارض المکتسبة (من الجهل و السکر و الهزل و السفه و الخطاء و السفر و الاکراه)، فصل فی السکر؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۹ و ۱۰؛ افتادگی: آغاز وانجام؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تازه، ۲۴۰گ، ۱۶ سطر (۱۰×۱۵/۵)، قطع: وزیری، اندازه: ۱۷×۲۵سم [ف: ۱۶-۴۹۱]

۱۴. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه: ۵۸۲/۳

آغاز: بسمله حمدله و بعد اصول الفقه معرفة دلائل الفقه اجمالاً و کیفیت الاستفادة منها ...

این رساله در سه صفحه است، در اصل صحت و بطلان، تعارض بین اشتراک و تخصیص مجاور و تخصیص؛ خط: شکسته نستعلیق، کا: محمد بن محمد علی، تا: قرن ۱۰؛ پست بدون نقطه، یادداشت بیع محمد تقی بن محمد باقر با مهر او؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: مقوا با کاغذ ابری عطف میشن سرخ، ۳گ (۷۷-۷۸)، ۳۳ سطر (۱۳/۵×۱۹/۵) سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۱/۵سم [ف: ۲-۶۹۷]

۱۵. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۹۶/۱-۱/۹۶

آغاز: تلک المواضعة للعلاقة و الحقیقة لغویة و عرفیه و شرعیه ... البحث الخامس فی تعارض احوال الالفاظ النقل اولی من الاشتراک لاتحاد المعنی فی النقل دائماً؛ **انجام:** لان الظن والعلم بالنفی لابد له من دلیل ولیکن هذا آخرما نذکره فی هذه المقالة نحمد الله تعالی علی بلوغ ما قصدناه وحصول ما اردناه ... تم الکتاب والحمدلله رب الارباب ... الذین متی لم یحصل محبتهم لم ینفعه الاصول والفروع یوم یقوم الحساب.

از «البحث الخامس از فصل اول» تا آخر. رساله بسیار کوتاه و مختصری ست در اصول فقه از قدماء در چهار «فصل» و هر فصل شامل چند «بحث»: فصل ۱. در شش بحث، ۲. احکام در شش بحث، ۳. اوامر و نواهی شامل بیست و یک بحث، ۴. عموم و خصوص در نه بحث؛ خط: نسخ، کا: هدایت الله دست غیب حسنی حسینی، تا: ۱ ذیقعده ۹۶۲ق، جا: تبریز؛ افتادگی: آغاز؛ ۵گ، ۲۵-۲۶ سطر، اندازه: ۱۴×۲۱سم [ف: ۱-۳۹۶]

۱۶. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۵۰۴۸

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱ [مختصر ف: ۶۴۸]

۱۷. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۶۱۵۷/۱

آغاز: ... و اما وجه انتفاء اللازم فبالنسبة الی المطابقة و التضمن قط لأن المطابقة و دلالة اللفظ علی تمام ما وضع له؛ **انجام:** و یدل علی ذلک عدم جواز امر المولی علی عبده ان یقول اقتل بنی تمیم عناوین با عنوان «مقام» مرتب شده، در دو مقدمه و چند «مقام»، بدون ذکر عناوین فرعی برای هر مقام؛ خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ جلد: تیماج مشکی ضربی با ترنج و سرترنج، ۹۸ص (۱۱-۱۰۸)، اندازه: ۱۱/۷×۱۸/۸سم [ف: ۴۵-۴۱]

۱۸. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه: ۶۴۳۷/۲

آغاز: بسمله. و به ثقتی. لما کان الکلام فی فروع الفقه مبنیاً علی أصول له، وجب الابتداء باصوله، ثم اتباعها بالفروع؛ **انجام:** و هی اعتقادان یقطع علی کون غیره فیها.

از مبحث حقیقت و مجاز تا استصحاب حال را دارد؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱، ۳۹گ (۷۳پ-۱۱۲ر) [ف: ۳-۱۵۳]

۱۹. تبریز؛ تربیت؛ شماره نسخه: ۱۹۹

شرحی است در اصول فقه عامه و محتمل است که در مذهب مالکی باشد چون چند ورق از اول کتاب افتاده و در آخر هم ذکری نشده و از متن کتاب هر چه مطالعه و تفحص شد نامی از مؤلف و شارح به دست نیامد. عبارات متن در بالای صفحه‌ها نوشته شده و به نظر می‌آید که مجلدهای دیگری هم داشته است؛ کا: دوست محمد بن محمد تقی خسروی جردی، تا: محرم ۱۰۵۷ق [ف: ۲۶]

۲۰. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۷۳۹۲

از ماتن در چندین جا به عنوان شیخ یاد شده است. در یکجا آمده «قال الشیخ الامام الزاهد المصنف رحمه الله و قد کنا علی هذا القول زمانا و لکن ترکناه بهذا القول [الذی] اخترناه» نیز «کذا فی شرح المبسوط للمصنف»، در آن از شمس الائمة الحلوایی حنفی بخارایی عبدالعزیز بن احمد (-۴۴۸ق) شارح المبسوط به عنوانی نقل شده که نباید ماتن باشد همچنین از شیخ الاسلام ابوبکر محمد بن حسین خواهرزاده بخارایی حنفی (-۴۸۳ق) چه در آن آمده: «ثم ما ذکره الشیخ من سقوط الکفارة بالظن فی هذه المسالة لیس بمجری علی ظاهره، فان شیخ الاسلام خواهرزاده رحمه الله ذکر فی شرح کتاب الصوم ...»، پس ماتن نه خواهرزاده است و نه شمس الائمة و شاید، الامام الزاهد المفسر المتکلم الاصولی الواعظ ابو عبدالله محمد بن عبدالرحمن بن احمد البخاری العلائی الحنفی مؤلف التفسیر العلائی (-۵۵۶ق) باشد (معجم المؤلفین ۳۲۳/۱۰، تاریخ ملازاده ۵۵، هدیة العارفین ۹۱/۲). در آن از صدر الاسلام ابوالیسر و ابوعلی و الامام اللامشی و القاضی الامام فی التقویم و صاحب القواطع (قواطع الادلة سمعانی گویا) و صاحب المیزان و الشیخ ابوالمعین یاد شده، نیز از: التهذیب، المبسوط لشمس الائمة، و بعض شروح المختصر و شرح الجامع الصغیر از قاضی امام فخرالدین خان و السیر الکبیر و شرح المختصر و ابوالحسن کرخی، کتاب در اصول حنفی است و شرحی است با عنوانهای «قوله» یا «قال» که سفید گذارده شده و با آوردن تکه‌ای از متن شرح مفصل آن تکه می‌آید؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۰۹۲ق؛ تملک: سید عابد شاه گیلانی؛ مهر: نواب اعتماد الدوله عبدالرحیم بهادر خان جنگ؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج قهوه‌ای مقوایی، ۳۷۴گ، ۲۵ سطر (۹×۱۸)، قطع: وزیری، اندازه: ۱۶/۵×۲۷سم [ف: ۱۶-۵۳۹]

۲۱. کاشان؛ عاطفی، حسن؛ شماره نسخه: بدون شماره

بی‌کا، تا: ۱۰۹۳ق؛ افتادگی: آغاز؛ کاغذ: ایرانی، اندازه: ۱۳×۲۱سم [نشریه: ۷-۷۲۳]

۲۲. یزد؛ جامع کبیر؛ شماره نسخه: ۱۷۶/۴

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ربیع الاول ۱۰۹۵ق؛ قطع: جیبی [نشریه: ۴-۴۰۷]

۲۳. اصفهان؛ شفتی، مهدی؛ شماره نسخه: ۷

بخشی از کتابی است در مباحث الفاظ شامل بحث اوامر که از آغاز و انجام ناتمام است؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ ۲۶گ، ۲۳ سطر [سه کتابخانه اصفهان: ف: ۱۶۴]

۲۴. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۲۱۱۱۸
بی‌کا، تا: قرن ۱۲، خریداری از رضا شیخان [رایانه]

۲۵. قم؛ استادی، رضا؛ شماره نسخه: نامعلوم
آغاز: ۱: المقصد الاول–فی حجیة الکتاب و ان ظواهره حجة مالم یقم الدلیل علی خلافه. فال العلامة
در یک «مقدمه» و چهار «مقصد» و «خاتمه»: مقصدها در حجیت کتاب و احادیث و اجماع و ادله عقلیه، خاتمه در اجتهاد. عبارات الفوائد المدنیة امین استرآبادی را نقل می‌کند و پاسخ می‌گوید. از شیخ بهائی و شیخ حر عاملی هم در آن نام آمده است؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱ و ۱۲؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ با حواشی «منه و فقه الله» و «علی غفرله»؛ ۱۶۰گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۳×۲۱سم [صد و شصت نسخه: -۶]

۲۶. دامغان؛ قمر بنی هاشم (ع)؛ شماره نسخه: ۱۸۹
آغاز: دلالة للعام علی شیء من جزئیاته و مع العلیة یثبت العموم لوجوب وجود المعلول وجود العلة؛ **انجام:** فی مکان یتخیر فیه بین الاتمام و التقصیر فان صلی بینه القصر سقط
کتابی است در اصول فقه که ظاهراً تهذیب الوصول علامه حلی باشد؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱ یا ۱۲؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ مصحح، با حواشی (عمیدی)؛ جلد: تیماج مشکی ضربی، ۱۶۸گ، ۷ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۱۵۹]

۲۷. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۲۹۳۴/۲-۱۵/۱۷۴
آغاز: بسم الله تعالی شأنه العزیز درس لاخلاف بین اهل التحقیق فی ان من ادلة الفقهی الکتاب العزیز و هو حجة فی الجملة من غیر خلاف الا ان المجتهدین ذهبوا الی ان الحجة هو المحکم؛ **انجام:** بان ذلک صح عند عدم ارادة الاخبار عن تمام المقصود الا انه کذلک فی ... اذا ارید ذلک ایضا
بخشی از رساله‌ای است در اصول فقه، این بخش با عنوان‌های «درس– درس» مبوب شده و حجیة الظواهر و بخشی از مفاهیم را شامل است؛ خط: نسخ، کاتب = مؤلف، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ جلد: مقوا با روکش مخمل سرخ عطف تیماج قهوه‌ای، ۷۰گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۵×۲۰سم [ف: ۱-۴۱۸]

۲۸. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۲۵۷۲
آغاز: بسمله، اصل المکلف اما غیر ملتفت الی الحکم الشرعی او ملتفت الیه و الملتفت اما قاطع به قطعا موافقا للمواقع او مخالفا له؛ **انجام:** نعم بقی القول فی الوضعیات کالملکیة و الزوجیة و نحو هما [به قلم مغایر] و الی هنا جف قلمه الشریف اعلی الله مقامه و جعل الجنة مثویه بمحمد و اله
مؤلف و کاتب به ضبط ظهر برگ اول: ملا ابوالقاسم. [در ظهر برگ اول آمده است: «الحمدلله الوقف علی الضمائر ... و بعد وقفت هذه الوریقات و التحریرات المشتمل الجملة من المسائل الاصولیة کالاستصحاب و حجیة المظنه مع جملة من الکتب الفقهیه کالوقف و الرهن و الاجاره علی کافة الشیعة الاثنا عشریة ... ثواب الوقف الی الرسول و البتول و الائمة علیهم السلام ثم الی روح المتوفی المرحوم المغفور جنت و رضوان آرامگاه کاتب هذه المجموعه و محررها ملا ابوالقاسم و جعلت النظر و التولیة ...»] که از مردمان اواخر قرن ۱۳ و اوایل قرن ۱۴ق است. کتاب یک رشته نگارش استدلالی مفصل است در قطع، ظن، استصحاب، تعادل و تراجیح و اجتهاد و تقلید و می‌نماید حاصل افادات درسی استاد ضمن تدریس «فرائد الاصول» باشد هر مبحث با خطبه مختصری آغاز می‌شود؛ خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، تا: قرن ۱۳؛ ضمیمه: تقریرات ضمن ۱۰۵ برگ انتهای نسخه: فقه، عربی، از همو. شامل مباحث قضاء، وقف، اجاره، رهن که در عناوین «درس» نگاشته شده و در مرحله اولیه تألیف باقی مانده است. آغاز: «بسمله، ولی الله ادرکنی روحی فداک فرع اعلم ان الوجوه المتصورة علی القضاء التعلیقی ثلثة لانه اما لکون التعلیق فی عمل القاضی». انجام: «ذلک ایض بعید لعدم مساعدة العرف سیما فی مقابل اصالة العدم دخولها فی الرهن السالمة یعارضها فی المقام»، برخی اوراق معلق به حاشیه محمد جعفر؛ واقف: نامعلوم توسط آقای ناظم تبریزیان؛ کاغذ: فرنگی شکری، جلد: تیماج عنابی، ۲۶۶گ، مختلف السطر، اندازه: ۱۵×۲۲سم [ف: ۱۶-۴۵]

۲۹. اصفهان؛ مدرسه صدر بازار؛ شماره نسخه: ۵۱۴
آغاز: تنبیه قال الشهید فی التمهید فائدة اذا احتمل کون ال للعهد و کونها لغیره کالجنس أو العموم حملت علی العهد لاصالة البرائة عن الزائد؛ **انجام:** إلا أن یراد منه الخصوصیة کأن اطلق کل الرجل و أراد منه زیدا بالخصوص فانه لا ریب فی لفظ الرجل حقیقة.
مشتمل بر مباحث الفاظ با نقل عبارات علمای این فن نظیر فاضل قمی، صاحب فصول و السید فی المفاتیح، از استادش با عنوان «السید الاستاد» نام برده است؛ خط: نسخ، کاتب = مؤلف، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ مصحح؛ مهر: «عبده حسنعلی» (بیضی)؛ جلد: تیماج قهوه‌ای بدون مقوا، ۸۸گ، مختلف السطر، اندازه: ۱۱×۱۵/۵سم [ف: ۲-۳۷۴]

۳۰. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۲۹۷۱
آغاز: ... باعتبار التلبس فیرجع فیه علی الخلاف السابق ثم ان بعض المحققین ذکر أن ما ذکرناه ... الباب الاول فی الأمر و النواهی و فیه مقصدان الأول فی الأوامر، مطلع، اختلفوا فی مدلول الحقیق للفظ الأمر و ما یشتق منه؛ **انجام:** اذا وقع التعارض بینالعموم والخصوص من وجه ... اعلم علی ما عرضه جماعة کصاحب المعالم و الشیخ البهائی والحاجی و العضدی ... و الثانی أن المراد بالرقبة فی قوله فتحریر رقبة
کتابی ناشناخته در اصول فقه که متأسفانه بعد از کنکاش فراوان همچنان ناشناخته ماند، این کتاب بسیار محققانه نگاشته شده و ابواب آن منطبق بر ابواب کتاب قوانین الأصول میرزای قمی است، لیکن مرتبط به آن نیست و مؤلف از آن نقل مطلب می‌کند. در این اثرکه تمامی آن به خامه نگارنده آن است فراوان از کتاب‌های اصولیین و شخصیت‌های اصولی از قدما و متأخرین نقل مطلب می‌نماید و به دیدگاه‌های آنان می‌پردازد که برخی

عبارت اند از: «العلامة (الحلی) فی کتابیه، الشهید الثانی فی التمهید، العضدی، الفاضل المقداد، الحاجی، القاضی ابوبکر، البیضاوی، نجم الدین فی المعارج، المترضی، الشیخ البهائی فی الزبدة، الآمدی، المحقق الجیلانی، نجم الائمة، المحقق البهبهانی، سبط الشهید فی حاشیة علی التمهید، الفاضل التونی، امام الحرمین، ابوالحسین البصری، ابن زهرة فیالغنیة، فاضلین، الاسفرائنی، الفاضل النراقی، ابوالقاسم البلخی الکعبی، المزنی، الشافعی، صاحب المعالم، صاحب المناهج، العمیدی، ابی علی الجباعی، سلطان المحققین، الابهری، المقدس الأردبیلی، فخر المحققین، السید، الشیخ، الاسنوی، المحقق، الاصفهانی، الرازی، صاحب الوافیة، السید عمید الدین، الطباطبائی، صاحب القوانین، الشیخ الطوسی و ... این اثر مشتمل است بر مباحث پایانی مشتق، اوامر و نواهی، صیغ العموم، العام و الخاص»، بقی ابواب آن افتاده است. برخی عناوین به منظور شناسایی بیشتر عبارت است از: الباب الاول فی الاوامر و النواهی و فیه مقصدان الاول فی الاوامر، مطلع: اختلفوا فی مدلول الحقیق للفظ الامرو ما یشتق منه فالا کثرون کالعلامة فی کتابیه ...، اکثر المحققین علی أن صیغة افعل و ما فی معناه کالمزید و اسماء الافعال التی بمعنی الامر بمجرد فی حقیقة فی الوجوب، ان الجمل الاخباریةالواردة فی الآیات و الاخبار فعلیة کانت أو اسمیة بعد وجود القرینة العقلیة ... هل تکون مفیدة للوجوب، اختلف القائلون بدلالة الأمر المثبت؟ علی الوجوب فیما إذا وقع عقیب الحظر، الحق أن صیغة الأمر من المجرد لا تدل إلا علی طلب الهیئة بخلاف الأمر بعد التحریم، اعلم أن جمعاً من الاصحاب نحو المقدس الأردبیلی و الشیخ البهائی و بعض من قارب العصر بعد اختیارهم ... من عدم دلالة الأمر بالشیء علی النهی الشرعی عن ضده، فی صیغ العموم، اختلفوا فی أن الألفاظ التی تدعی وضعها للعموم حقیقة فیه بخصوصه أم لا، اختلفوا أن منتهی التخصص ... فالاکثرون علی أنه لابد من بقائ جمع قرب العام و ...؛ خط: نستعلیق تحریری، کاتب = مؤلف، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ مصحح، محشی با نشان «۱۲»، سایر حواشی مربوط به تصحیح و به خط مؤلف میباشد، بر آغازین برگ دستخط مرحوم آیت الله مرعشی نجفی چنین آمده: «بسمه تعالی قد وقفته بوکالة عن نجل آیة الله الشیسخ محمد السلیمانی الکاشانی و تم الوقف و شرطت أن لا تخرج من المکتبة التی اسستها فی سنة ۱۳۸۷ هـ شهاب الدین الحسینی المرعشی النجفی»؛ کاغذ: شرقی نخودی و فرنگی و آبی، جلد: مشمعی مشکی، عطف تیماج مشکی، ۹۶گ، ۲۳ سطر (۱۱/۵×۱۴)، اندازه: ۱۸×۲۲سم [ف: ۳۲-۹۰۳]

۳۱. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۲۸۹۹-۱۵/۱۳۹

آغاز: بسمله فی المطلق والمقید والبحث عنهما یستدعی رسم مقالات؛ **انجام:** الصورة الرابعة انه اذا تعارض الشهرة القدمائیة مع الشهرة بین المتأخرین ... واکثر المتأخرین علی صحة اتیان الحاضرة عند توسعة وقتها لمن علیه الفائتة ایضا.

مباحث مفصل استدلالی و اجتهادی است در اصول فقه، مؤلف که خود از محققین و مجتهدین بوده مباحث اصول فقه را به صورت اجتهادی و با نقل قولها و رد و ایرادهای فراوان در این مجموعه تحریر نموده است. مؤلف از شریف العلما و سید علی طباطبائی با دعای رحمه الله و از سید محمدکاظم یزدی صاحب عروة الوثقی با عبارت «قال الاستاد الیزدی دام ظله» یاد می کند. بخشهای موجود در این مجموعه چنین است: ۱. المطلق و المقید. بسمله فی المطلق و المقید و البحث عنهما یستدعی رسم مقالات الاولی فی تعریفهما علی وجه التحقیق بحیث یظهر منه بطلان ما ذکره کثیر من الاصولیین فی مقام تعریفهما الثانیه فی ان ...، ۲. حجیة المظنة. الحمد لله رب العالیمن و الصلوة علی سید المرسلین محمد و آله الطاهرین و بعد فان اهم مسائل اصول الفقه لاستنباط الاحکام الفرعیة واجلها واعلاها لکشف الغمام عن وجوه المسائل العلمیة انما هو مسئلة حجیة المظنة، ۳. جواز التسامح فی ادلة السنن. و اعلم اولا ان کلما یصح دلیلا للوجوب او الحرمة یصح کونه دلیلا للاستحباب والکراهة ایضا بالاولویة القطعیة و الاجماع المرکب و کذا کلما لایصح ان یجعل دلیلا للاستحباب شئ او کراهته، ۴. حجیة الاستصحاب، الحمد لله رب العالمین والصلوة والسلام علی افضل الانبیاء والمرسلین محمد وآله الطیبیین الطاهرین صلوة لایقدر احصائها غیره من العالمین. اصل اختلف الاصحاب فی حجیة الاستصحاب علی اقوال فی الاحکام و موضوعاتها، ۵. الاستقراء. بسمله و به نستعین اصل فی الاستقراء و فیه مقامات الاول فی تعریفه و الثانی فی بیان شرط افادته للاعتقاد بالحکم و الثالث فی بیان المانع وانه لابد من انتفائه حتی یثبت الحکم من الاستقراء؛ خط: تحریری، کاتب = مؤلف، تا: قرن ۱۳؛ جلد: مقوا عطف گالینگور سرخ حاشیه تیماج مجدول گرهی ضربی، ۲۹۷گ، ۲۱-۲۶ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۱-۴۲۳]

۳۲. شیراز؛ امام عصر؛ شماره نسخه: ۳۶۴

یک دوره اصول استدلالی و مفصل در ۵ مجلد که احتمالاً تقریرات درسی محمد حسین تویسرکانی است. بر بالای یکی از نسخهها آمده: «عن الاجزاء الذی تعلمت عند الاستاد محمد حسین التویسرکانی دام ظله»، دارای مباحث حجیت ظن و اصل برائت و مبحث عام و خاص است؛ خط: نسخ و نستعلیق، کاتب = مؤلف، تا: قرن ۱۳؛ مصحح؛ ۱۳۶گ، اندازه: ۱۸×۲۳سم [ف: ۱-۹]

۳۳. شیراز؛ امام عصر؛ شماره نسخه: ۳۶۵

شامل بحثهای امر به شیء مقتضی نهی از ضد، مفهوم و منطوق، عام و خاص، حسن وقبح، اصالة البرائة، عسر و حرج، استصحاب و تعادل و تراجیح؛ خط: نسخ و نستعلیق، کاتب = مؤلف، تا: قرن ۱۳؛ مصحح؛ ۲۳۷گ، اندازه: ۱۸×۲۳سم [ف: ۱-۹]

۳۴. شیراز؛ امام عصر؛ شماره نسخه: ۳۶۶

شامل مباحث حجیت ظن؛ خط: نسخ و نستعلیق، کاتب = مؤلف، تا: قرن ۱۳؛ مصحح؛ ۱۶۶گ، اندازه: ۱۸/۵×۲۳سم [ف: ۱-۹]

۳۵. شیراز؛ امام عصر؛ شماره نسخه: ۳۶۷

شامل مباحث الفاظ؛ خط: نسخ و نستعلیق، کاتب = مؤلف، تا: قرن ۱۳؛ مصحح؛ ۱۹۴گ، اندازه: ۱۳×۲۰سم [ف: ۱-۹]

۳۶. شیراز؛ امام عصر؛ شماره نسخه: ۳۷۸

شامل مباحث حجیت خبر واحد و حجیت ظن؛ خط: نسخ و نستعلیق، کاتب = مؤلف، تا: قرن ۱۳؛ مصحح؛ ۱۳۳گ، اندازه: ۱۵/۵×۲۲سم [ف: ۱-۹]

۳۷. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۷۷۲۹-۳۹/۱۰۹

آغاز: التجرید من عامة التأنیث فی جمیع الحالات الا اذا اول اللفظ بالکلمة فکما مر هذا ... عقدً و حل قیل معنی کون التاء للنقل من الوصفیة؛ **انجام:** بشهادة عدم الترتب الزم عقلا علی ترکه بخصوصه نعم یلزمه الزم عقلا علی ترک المشروط فلایجب عما ذکر وجوب النظر عقلا انتهی. وثالثاً

بندی از رساله‌ای است در اصول فقه شیعه به‌صورت استدلالی، از تألیفات یکی از دانشمندان قرن ۱۳ هجری؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ با حواشی «منه دام ظله»، مصحح؛ جلد: مقوا باعطف گالینگور قهوه‌ای، ۴۷گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۱/۵سم [ف: ۱-۳۹۳]

۳۸. قم؛ طبسی؛ شماره نسخه: ۸۳۹

آغاز: بسمله قوله و ان کان خارجاً عن محل الکلام اه اقول لایخفی وجه خروجه بملاحظة ان مسائل الفن عبارة عن القواعد الواقعة فی طریق استنباط الاحکام الشرعیة ... قوله لئلا یتداخل الاقسام اقول لزوم ذلک علی فرض التسلیم. ... قوله ان التکلیف ما لم یبلغ الی مرتبة البعث اه اقول بل یکفی فی اقتضاء حکم العقل بوجوب الامتثال؛ **انجام:** قوله فلایجوزاه اقول بعده ما کان نسبة الطبیعی الی الافراد کنسبة الاباء للاولاد نقول ان لازمه ... فلایحتاج الی التشبث بما افاده من الاستصحاب لاثبات جواز فعله

حاشیه‌ای است بر متنی در اصول فقه با عناوین «قوله-اقول» از استادش با عنوان «شیخنا العلامة» نقل می‌کند. به نظر می‌رسد مؤلف از علمای قرن سیزدهم هجری باشد؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ ۵۰گ، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۶/۵×۲۲/۵سم [ف مخ: ۱-۴۹]

۳۹. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۲۸۳۴/۲

آغاز: الثالث ان باب العلم القطعی بالاحکام الشرعیة التی لم تعلم بالضرورة من الدین أو من مذهب اهل البیت؛ **انجام:** فهو بمعنی القاعدة الی غیر ذلک مما تتمکن من استخراج مأخذها اذا حطت خبرا بما ذکرنا

چند مسأله اصولی است که بدون ترتیب خاصی جمع آوری شده است با این عناوین: انسداد باب العلم، حجیة الظن، تعلق النهی بالعقد یقتضی الفساد و حرمة الوفاء به أم لا؟، الفضولی یندرج فی العموم، الاختیار و ...؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ مصحح؛ جلد: تیماج قرمز ضربی، ۲۴گ (۲۷۴پ-۲۹۷پ)، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۰سم [محدث ارموی مخ: ۱-۱۴۷]

۴۰. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۴۴۴۴

آغاز: بقوله ان هو مذکور فی کلام غیر اهل اللغه علی انهم قد ذکروا فی المقام الرد و البحث لا فی مقام البیان؛ **انجام:** انما کان عادتهم نقل الاحادیث علی النحو الذی یسمعوها عنهم من غیر استناد الی انفسهم

مندرجات کتاب عبارت است از: اواخر مبحث «مفهوم غایت»، المقام الثانی فی النواهی (در پنج مبحث)، فصل فی العموم و الخصوص و فیه مقامات الاول فی العموم و فیه الاول اختلفوا فی ان العموم هل له صیغة مخصوصة به فی لغة العرب ام لا- البحث الثانی فی الجمع و المفرد المعروفین باللام ... فصل فی المطلق و المقید، فصل فی المجمل و المبین (در ۲ مقام)، فصل فی الظاهر و الماول، المقصد الثانی فی الادلة الشرعیة (تا اواخر مقام سوم: سنت)؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ در حاشیه برگ آغاز نسخه به خط مغایر نوشته: «کتاب در علم اصول و رساله در عدالت هر دو از جد مرحوم آخوند ملا مؤمن اردبیلی ره»، نیز در برگ آخر نسخه به خط دیگری نوشته است: «من متملکات ملا مؤمن»، معلق به حواشی مؤلف؛ واقف: سید محمد باقر سبزواری، محرم ۱۴۰۵؛ کاغذ: فرنگی آهاری شکری، جلد: تیماج مشکی ضربی، ۲۷۹گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۱سم [ف: ۱۶-۳۱]

۴۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۴۶۶۸

آغاز: مقدمة فی بیان رسم هذا العلم و موضوعه؛ **انجام:** نسخه: فانهما لم یستویا فی معرفة ما استند بمفرفة الراوی من الخبر و لذلک وجب علیه تقلیده فیما رواه

مؤلف و کاتب از فضلاء نیمه اول قرن ۱۳ق وی از جمله شاگردان میرزای قمی (-۱۲۳۱ق) و سید محمد مجاهد (-۱۲۴۲ق) بوده است. [مؤلف در برگ ۱پ نسخه مذکور نوشته است: «نعم ما افاد الفاضل القمی دام ظله» و در همان برگ نوشته است: «و قال استادنا المحقق القمی ایضاً» و نیز در برگ ۱۰پ: «ما قاله السید الاستاد فی المفاتیح و هو ان فهم المعنی من اللفظ ... و الی ذلک ایضاً اشار السید الاستاد الفاضل القمی».] کتاب در عناوین «لؤلؤ» [«اللؤلؤ و المرجان» عنوان کتابی است در اصول فقه تألیف سید محمد حسن نوربخشی از تلامذه میرزای قمی که نسخه ناقص آن در کتابخانه آیة الله مرعشی موجود است. ر.ک. فهرست کتابخانه آیة الله مرعشی (۳۶۶.۲) ضمناً بدلیل ابهام در معرفی نسخه مضبوط در کتابخانه مذکور تطبیق میسر نشد.] در مباحث الفاظ بر گفته از افادات اساتید و تتبعات مؤلف به‌گونه اختصار نگاشته شده و شامل «مقدمه فی بیان رسم هذا العلم و موضوعه و قلیل من مباحث الالفاظ (در هشت لؤلؤ) [از این موضع عناوین مطالب نانویس مانده] ... اختلف الاصولیون فی ان المشتق هل وضع للذات، و مباحث حجیت خبر واحد، نسخه مسوده اصلی و در مرحله اولیه تألیف باقی مانده است؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ واقف: سید محمد باقر سبزواری، محرم ۱۴۰۵؛ کاغذ: فرنگی آهار مهره فستقی، جلد: مقوا، ۲۱گ، ۲۳-۲۵ سطر، اندازه: ۱۷×۲۱سم [ف: ۱۶-۳۳]

۴۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۷۰۳۲

آغاز: مصباح قد وقع الخلاف و طال التشاجر و التنازع بین الاخلاف فی ان الطریق لمعرفة الاحکام فی زمن غیبة الامام بعد سد سبیل العلم لکافة الانام هل هو الظن مطلقا الا ما قام الدلیل علی عدم اعتباره ام الظنون المخصوصة الحاصلة من الاسباب الخاصة؛ **انجام:** فی ذلک خلاف الا من الفاضل التونی فح مما وجه الجمع بین کلماتهم فی المقامات و هو.

مؤلف و نام کتاب به تحقیق شناخته نشد اما مسلما از فضلاء امامیه نیمه دوم قرن ۱۳ق است و احتمالاً از شاگردان با واسطه شیخ جعفر کاشف الغطاء بوده است چنان که در «برگ ۲۶ر سطر ۱۱» کتاب آورده است: «بعضهم بالسنة الاجماع المنقول و آخر الشهره ایض و منهم السید الطباطبائی النجفی اعلی الله مقامه. [م.۱۲۳۱ هـ‍ق.] بل هو اول من اسس ذلک و اظهر تلک الطریقه الشیخ الفقیه النجفی استاد استادنا الاعظم قدس سره و جماعة من تلامذة و معاصره و منهم الاستاد الشریف و هو المحکیه عن الفاضل التستری فی رسالته فی صلوة الجمعه ...». کتاب مفصلی است در بیان طریق استنباط احکام بعضاً به صورت تقریرنویسی که بیشتر در عناوین «مفتاح» تنظیم گردیده و یقیناً غیر از «مفاتیح الاصول سید محمد مجاهد» می‌باشد. مباحث کتاب عبارت است از: «فی بیان طریق لمعرفة الاحکام هل هو الظن مطلقاً (فی حجیة الظن)، القول فی المجمل و المبین مفتاح المجمل، القول فی الفعل و التقریر ... مفتاح اما کلام؛ القول فی الاجماع مفتاح الاجماع فی اللغة، القول فی الاجماع مفتاح و فیه مقدمه (در چهار جهت) و مقامات الجهة الاولی فی بیان معناه اللغوی فاعلم ... اما المقامات فهی عدیده المقام لاول فی انه هل هو یمکن، مفتاح اختلف الاصولیین فی افاده المفرد المحلی باللام العموم، القول فی الادلة العقلیة من جملتها الاستصحاب مفتاح الاستصحاب لغة طلب المعاشره»؛ خط: نسخ و نستعلیق تحریری، بی‌کا، تا: نیمه دوم قرن ۱۳؛ انتقالی از دانشگاه رضوی در مهرماه ۱۳۶۸؛ کاغذ: فرنگی شکری، جلد: تیماج مشکی، ۳۲۱گ، مختلف السطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۱/۵سم [ف: ۱۶-۴۱]

۴۳. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۴۲۵۶

آغاز: و اعلم ان البحث فی تعارض الادلة یقع فی مقامین احدهما فی التعادل و العلاج عند تعادل الدلیلین أو اکثر منهما؛ **انجام:** کما ان ظهور الشرط فی الانتفاء عند الانتفاء مقدم علی ظهور العام فی عمومه لکثرة التخصصات و کذا ظهور الکلام فی غیر مقام الخطر.

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ مصحح، از روی نسخه ملاعلی و میرزا ابوالقاسم استنساخ شده؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۹۴گ، مختلف السطر، اندازه: ۱۶/۵×۲۱/۵سم [محدث ارموی مخ: ۱-۱۴۸]

۴۴. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۳۹۴۹

آغاز: اصل فی السنة و هی فی اللغة الطریقة یقال سنه زید کذا ای طریقته و فی الاصطلاح عبارة عن قول المعصوم علیه السلام؛ **انجام:** فالاقوی تقدیم الفوقانیة و ان کان المتأخرون أدق نظراً من الاولین و السر ظاهر کما لا یخفی

تقریرات اصولی یکی از اساتید مؤلف است مشتمل بر السنة، مباحث الالفاظ، اصالة البراءة، حجیة خبر الواحد، حجیة الاستصحاب، حجیة الاستقراء، التعادل و التراجیح و ...؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳، به خط مقرر؛ مصحح؛ مهر: «یا رفیع الدرجات» (مربع)؛ جلد: تیماج مشکی ضربی، ۲۹۶گ، مختلف السطر، اندازه: ۱۵×۲۱/۵سم [محدث ارموی مخ: ۱-۱۴۹]

۴۵. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۳۹۸۶

آغاز: اختلفوا فی حجیة مطلق الظن و عدمها فی زمان الانسداد و تحقیق المقام فی هذا المرام یستدعی رسم مقدمات؛ **انجام:** و بیان أن حجیة الاصل هل یأتی فی صورة الوهم أو لا فقدمر فی موضعه فعلیک بالرجوع الیه هذا آخر ما

مشتمل بر حجیت ظن، دلیل انسداد، القیاس، الاجتهاد و التقلید، عبادة الجاهل، التعادل و الترجیح؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ مصحح؛ جلد: تیماج مشکی ضربی، ۱۶۶گ، ۲۴ سطر، اندازه: ۱۷×۲۲/۵سم [محدث ارموی مخ: ۱-۱۴۹]

۴۶. کرمانشاه؛ میبدی (خاندان)؛ شماره نسخه: ۹۴

گویا تقریر بحث‌های یکی از استادان باشد. این جلد در مباحث ألفاظ؛ خط: نستعلیق، کا: گویا بخط مؤلف، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ جلد: تیماج مشکی بدون مقوا، ۲۲۲گ، مختلف السطر، اندازه: ۱۰×۱۵سم [ف: ۷۱]

۴۷. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۲۷۵۶

آغاز: ان کلما حکم به الشرع و قد اورد علی یده الکلیة امور: منها، ان الملازمة بین حکم العقل و الشرع ممنوعة لان المکلف اذا فعل بلا قصد القربة فلا یخلوا اما ان یدرک العقل فیها جهة حسن؛ **انجام:** لا ریب ان عدم توقف وجوب الشیء بالقیاس الی الواجب المطلق ... بالقیاس الی الواجب المشروط لایحتاج شیء من عدم التوقف و التوقف الی ... و ممکن الجواب

مباحث اصولی مفصل و استدلالی است همراه با بیان اقوال علمائی همچون: صاحب فصول، محقق خوانساری، فاضل تونی، محقق سبزواری، فاضل قمی، صاحب معالم، صاحب حدائق، فاضل صدرالدین، فاضل عضدی، سید صدر و دیگر علما. مباحث زیر را در بردارد: حسن و قبح عقلی و اصل اباحه، در آغاز نسخه، اصل برائت (۱۰پ)، شبهه غیرمحصوره (۴۰پ)، استصحاب (۷۳پ)، تعارض الاستصحابین (۲۲۸پ)، تعادل و تراجیح (۲۴۰)؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: نیمه اول قرن ۱۴یا نیمه دوم قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ محشی با امضای «منه»، مصحح؛ کاغذ: فرنگی شکری، جلد: مقوایی، سجاف لبه‌ها و عطف با تیماج عنابی، ۳۰۶گ، متغیر بین ۲۰-۲۳ سطر (۹/۵×۱۴)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۱۳-۲۲۷]

۴۸. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۲۳۵۸/۶

آغاز: المقالة الثالثة فی الادلة العقلیة ... فصل و مما دل علیه العقل و النقل اصل البرائة

از کتابی در اصول فقه؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳ [ف: ۵-۴۷۳]

۴۹. اصفهان؛ ابوالبرکات، رضا؛ شماره نسخه: ۱۲

آغاز: و اما الخبر الواحد فهو خبر لم يبلغ حد التواتر سواء افاد العلم بنفسه
شامل ادله شرعيه و ادله عقليه است از «استادنا الشريف مد ظله العالي» نقل قولی کرده است؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: آغاز؛ جلد: تیماج قهوه‌ای ضربی، ۲۳۱گ، ۱۹ سطر [سه کتابخانه اصفهان: ف: ۲۰]

۵۰. اصفهان؛ مهدوی، مصلح الدین؛ شماره نسخه: ۲۰

آغاز: مقام الثالث فی دوران الامر بين الواجب و الحرام و الكلام فی بيان احكامه؛ **انجام:** و ما كلاماه الاخر ان فيظل جوابه مما تقدم الرابع طريقة الحدس و هو مسلك جملة المتاخرين
شامل مباحث استصحاب، تعارض، مقدمه واجب، اشتغال، اجتماع امر و نهی و ... است. در آن از مفاتيح الاصول ياد شده است؛ خط: نسخ، کاتب = مؤلف، تا: قرن ۱۳؛ نسخه اصل است؛ جلد: مقوایی، ۲۰۳گ، ۲۶ سطر، اندازه: ۱۵×۲۰سم [ف: ۲۹]

۵۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۴۶۶۰/۳

آغاز: بسمله، اصل: قد اختلف الاصوليون فی وجوب ما لايتم الواجب المطلق الا به على اقوال و ينبغى قبل التحقيق فيه تمهيد المقدمات، الاول حقيقة عند الاصوليين؛ **انجام:** او اشتراطها بشيء ببعض الادلة لاحد، و لم يحصل ذلک العلم للآخر، لعدم الاطلاع على الدليل و الاول يحكم ببطلان صلاة الثانی فلا يجوز له الاقتداء فتامل.
بخشی از یک کتاب اصولی است که مباحث اقسام واجب، اجتهاد و تقلید و اجزاء را شامل می‌شود؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: حدود قرن ۱۳؛ مصحح، محشی با نشان «منه، منه دام ظله»؛ کاغذ: فرنگی، جلد: میشن حنایی ضربی، ۲۳گ (۲۲۴ر-۲۴۶پ)، ۱۹ سطر(۹×۱۳)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۳۷-۱۳۵]

۵۲. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۵۶۹۸

آغاز: و اما الخبر الواحد فهو خبر لم يبلغ حد التواتر؛ **انجام:** على حجية امثال تلک الظنون. فلتنظر. قد تم.
در حجیت ظن و عام و خاص و مطلق و مقید و اجماع و شهرت و جز آنها؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: آغاز؛ با حاشیه‌های «منه عفی عنه»؛ کاغذ: فستقی، جلد: رویه میشن سیاه، ۲۴۹گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۵/۲×۲۱سم [ف: ۱-۳۸]

۵۳. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۴۵۰۱/۳

آغاز: فی بيان ان الحقيقة الشرعية هل هی ثابتة حتی تحمل الالفاظ المتنازع فيها فی خطابات الشارع عند عدم القرينه؛ **انجام:** فان القائلين بثبوت الحقيقه الشرعيه اتفقوا على الاحق و الناقلين لها اتفقوا على الثانی و اما على القول بالتفصيل فهو مخالف للاجماع اقول ما ذكره
مبحث الفاظ از اصول فقه؛ خط: نستعلیق، کا: ابوالقاسم بن رمضانعلی لاریجانی، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ مصحح؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: تیماج قهوه‌ای سوخته مقوایی مجدول ضربی، اندرون جلد روکش کاغذی نخودی، ۱۶گ (۸۰-۹۵پ)، ۲۴ سطر (۹×۱۵/۵)، اندازه: ۱۴×۲۰/۵سم [ف: ۱۹-۱۲۱]

۵۴. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۴۷۹۱-۲۴/۹۱

آغاز: الكلام فی المشتق وله اطلاقات باعتبار اللغة واصطلاح النحويين والاصوليين ومحل الكلام هو الاخير فلابد ان يوف بما ينطبق على محل النزاع من دون التزام التكلفات؛ **انجام:** ثم الاجماع المصطلح باتفاق جميع العلماء من العامة والخاصة القدماء والمتأخرين ... كما هو الظاهر من تعريفاتهم والمعلوم من موارد استدلالاتهم.
تقریرات مفصلی است در اصول فقه که مؤلف از مجلس درس استادش تحریر نموده است. المشتق و مفاهیم، ادلة الاحكام و كيفية دليليتها؛ خط: شکسته، تحریری، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۲۲گ، ۲۶ سطر، اندازه: ۱۶×۲۲سم [ف: ۱-۴۲۱]

۵۵. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۳۱۵۵-۱۶/۱۶۵

آغاز: بانها الكلمة المستعملة فيما وضع له و ظاهره الاختصاص بالمفرد كما تو همه البعض قلنا كلامهم فی تعريف الحقيقة و ان اوهم؛ **انجام:** و بالجملة بعد ما ذكرناه سابقاً لاحاجة الى التوجيه هاهنا تفصيلاً هذا و الاحتياط مسلک النجاة و مطلوب من الائمة الهدی (ع) سيما فی الفروج حيث و رد عنهم (ع) ان امر الفرج شديد و منه يكون الولد و نحن نحتاط تم
حاشیه‌ای است بر کتاب اصولی، این حاشیه با عنوان‌های «قوله-قوله» برگزار شده و مؤلف از عبارت متن فقط کلمه‌ای را آورده است و به همین جهت شناخت متن اصلی دشوار است. این رساله به صورت اجتهادی و با رد و ایراد فراوان نگاشته شده است؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: آغاز؛ جلد: تیماج مشکی سوخت با ترنج و سرترنج ضربی مجدول گرهی، ۱۸۹گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۰×۱۵سم [ف: ۱-۴۲۰]

۵۶. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۲۱۳۷/1

تکه‌های پراکنده و ناقص از مسوده یک کتاب در اصول فقه. از مبحث اوامر و نواهی آغاز می‌شود و شامل مباحثی است، از جمله: ... السابع انه مشترک لفظا بين المعنى المصدری و الاسمی (گ۳) ... اما الوجه الثانی ... انه الدال على الطلب الايجابی و الالزامی (گ۵پ) ... المقام الثانی فی معنی صيغة افعل (گ۷) ... اصل فی تقسيم الواجب باقسامه (گ۴۷) ... الثانی فی الاستصحاب ... (گ۶۹پ). در میان افرادی که از آنان در این کتاب نقل قول شده است از استاد خود مؤلف و کتابش به‌نام «مناهج الاحکام» می‌باشد و به دنبال نام استاد عبارت «مد ظله العالی» (گ۵ و گ۴۲) را می‌آورد که نشان از حیات داشتن استاد درآن زمان می‌باشد. ظاهراً منظور از استاد، سید شفیع جاپلاقی (م۱۲۸۰)، صاحب «مناهج الاحکام فی مسائل الحلال و الحرام» می‌باشد؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: فرنگی آبی و نخودی، جلد: مقوایی، رویه کاغذی، عطف تیماج تریاکی، ۸۸ (۳-۹۰)، اندازه: ۱۷×۲۲/۵سم [ف: ۱۱-۳۸۱]

۵۷. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۳۸۶۱/۵

آغاز: بسمله، حمدله، و رتبته علی مقدمه و خمسه و خاتمه، اما المقدمه فی بیان حده و موضوعه و ثمرته و فیه فصلان. الاول فی حده و له اعتباران، عملیه و عملیه اما تعریفه بالاعتبار الاول (برگ۵۱ر)؛ **انجام:** الی حقیقه و مجاز و مترادف و مشترک و منقول و اخری باعتبارات اخر الی مشتق

در اصول فقه شیعه در یک «مقدمه» و پنج «مقصد» و یک «خاتمه»؛ خط: نسخ بدخط، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ مصحح؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: مقوا، رویه تیماج مشکی، در میان ترنج با دو نیم ترنج بالا و پایین، ته با چرم قهوه‌ای، ۴گ (۵۱ر-۵۴پ)، ۲۱ سطر (۱۰/۵×۱۴/۵)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۱۷-۹۸]

۵۸. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۹۶۲۰

آغاز: سواء کانت متعلقة بالذوات و المهیات او نفس الصفات و الاحکام و ان الاحکام العقلیة و العرفیة و العاریة لیست من الفقه..؛ **انجام:** من یقدم تقلیده علی تقلیده و الا فیحکم بینهما بما هو الراجح عنده من الفساد

مباحث علم اصول را به صورت استدلالی و با نقل اقوال و رد و ایراد در آنها، با عناوین «فائده- اصل- قاعده» می‌آورد. مؤلف باید از علمای شیعه در قرن ۱۳ باشد که از صاحب قوانین و وحید بهبهانی نقل می‌کند و در مواردی از «بعض شیوخنا» و «الاستاد المحقق» یاد می‌کند و در جایی می‌گوید: «و قد قررنا فی ما کتبنا علی دیباچة تهذیب الشیخ رحمه الله فی سالف الزمان ان المراد بصحة الخبر ...»؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ با حواشی «منه دام مجده العالی»، رکابه‌دار؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۳۹۵گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۳۱-۱۸]

۵۹. شیراز؛ شاهچراغ؛ شماره نسخه: ۵۵۴/۱

آغاز: احمد الله علی سابغ عطیته ... و بعد ذلک، فإنه تکرر من جماعة من الأصحاب

مشتمل بر ده «باب»؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ اندازه: ۱۴/۵×۲۰سم [ف: ۳-۱۰۶]

۶۰. اصفهان؛ مهدوی، مصلح الدین؛ شماره نسخه: ۲۴

آغاز: المعیار هو العرف ففی کل مقام یحکم العرف بالبقاء و اتحاد النسبتین یحکم بجریان الاستصحاب؛ **انجام:** المقام الخامس فی انه اذا تعارض الظن النوعی و الشخصی فالحکم ای شیء هو هل یقدم النوعی ...

مجموعه‌ای از مباحث اصولی از جمله بحث استصحاب و مقدمه واجب و جواز تقلید میت است که به‌گونه‌ای مشوش صحافی شده است؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ جلد: مقوایی، ۲۳۷گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۳۴]

۶۱. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۲۱۱۲۷

بی‌کا، تا: قرن ۱۳، خریداری از رضا شیخان [رایانه]

۶۲. تهران؛ ادبیات؛ شماره نسخه: ۳۵۲/۲

گویا از متاخران؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: آغاز و انجام[ف: ۳-۵۷]

۶۳. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۱۶۳۸

آغاز: اصل فی اخبار الاحاد و اعلم ان لفظ الخبر فی اللغة بتفسیر اللفظی النباء و الاعلام؛ **انجام:** و علی الثانی مجازا کذلک و انما الا شکال فی تشخیص الصغری و نحن ندعی الاستعمال فی الطبیعة الموجودة فی ...

این رساله که در اصول فقه نوشته شده و از جمله رسائلی است که بعد از کتاب فرائد الاصول شیخ مرتضی تحریر یافته زیرا در آن اشاراتی به اقوال شیخ مرتضی انصاری وجود دارد و مطالب آن از اخبار آحاد شروع می‌شود و بعد ادلة عقلیة می‌آید و سپس استصحاب مفصل بحث می‌گردد و در آخر هم مطالبی در باب عموم و خصوص دارد و کتاب پایان نرفته نسخه ختم می‌شود. در حواشی مؤلف بر این کتاب که به امضای «منه» آمده است گهگاه عبارات فارسی می‌آید و نیز جابجای به استاد محقق در کلمات آن اشاره می‌گردد ولی این استاد محقق شناخته نشد؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی مقوایی با ترنج و نیم ترنج کوبیده، ۱۱۷گ، ۲۹ سطر (۱۰×۱۶/۵)، اندازه: ۱۵×۲۱/۵سم [ف: ۱۰-۲۱۳]

۶۴. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۳۲۴۴/۲-۱۷/۲۴

آغاز: القول فی بیان الطرق التی یعرف بها اللغات ویثبت بها الفرق بین الحقایق والمجازات اعلم ان الجاهل بالامور اللغویة ومطالبها التوقیفیة بل بکل اصطلاح اذا اراد معرفتها؛ **انجام:** لان الامر یقتضی الاجزاء وکان ماموراً به به فعل و قدفعل و القول بانه مامور بذلک مادام متصفا بصفة الجهل فهو دعوی خالیة

بخشی از رساله مفصلی است در اصول فقه با رد و استدلال زیاد، این بخش شامل: فرق بین مجاز و حقیقت و موضوع و مسایل اصول فقه است؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ جلد: تیماج مشکی ضربی مجدول گرهی با ترنج وسرترنج، ۱۸گ، ۴۲-۳۳ سطر، اندازه: ۲۰×۳۰سم [ف: ۱-۴۲۴]

۶۵. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۶۵۰۷

ناقص؛ بی‌کا، تا: قرن ۱۳ [د.ث]

۶۶. تهران؛ مهدوی؛ شماره نسخه: ۴۱۲

نسخه «المقصد الاول فی الکتاب» را دارد و می‌رسد به «المقصد الرابع فی الادلة العقلیة» تا «فی اصل البراءة»؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ با حاشیه «منه»، در رویه بالایی نسخه آمده: «مجموعه قواعد مهمه از بهبهانی»؛ قطع: رحلی کوچک [نشریه: ۲-۱۳۷]

۶۷. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۵۷۴۴/۱۱

آغاز: بسمله. المقام الرابع. فی الموضوع له. والکلام فی هذا المقام انما یتم فی مقامات عشرة: الاول فی تعیین الموضوع له اللفظ. الثانی فی اعتبار العلم فی المدلول او عدمه؛ **انجام:** ان الاعم الاغلب بیان الحکم الشرعی لاالواضع اللغوی، و ان کان یتفق ذلک منهم علیهم السلام

از باب الفاظ و موضوع «له» گفتگو شده است؛ خط: نسخ، کا: مرتضی بن احمد حسینی گیلانی، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: فستقی، جلد:

میشن قرمز، ۱۸گ (۵۳ر–۷۰پ)، اندازه: ۱۵/۵×۲۲سم [ف: ۹–۱۲]

۶۸. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه: ۶۷۲

آغاز: بسمله. الحمدلله الذی اوضح لنا مدارک اصول الدین، اظهرلنا مسالک الشرع المبین، و شرح صدورنا بمناهج قوانین الاحکام؛ **انجام:** او من باب التعظیم کما هو شأن.

آغاز در دیباچه پس از خطبه افتادگی دارد. اصول فقه شیعی ست، با سربندهای «المقصد الاول، الثانی ...» و «المطلب الاول، الثانی» و سربندهای کوچکتر «کنز» بی شماره. اینک چند سربند از آغاز نسخه: الفصل الاول فی مبادی اللغویة، المطلب الثانی ینقسم الامر باعتبار المأمور الی التعینی و التخیری، المطلب الثالث ینقسم الامر باعتبار زمان المأمور الی الموسع و المضیق ... المقصد الثالث فی العام و الخاص و فیه مقدمة و فصول. المقدمة فهو فی بیان حدهما.؛ خط: تحریری، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: آهار مهره، جلد: ۱۱×۱۵/۵، ۲۱۹گ، ۱۴–۱۳ سطر، اندازه: ۷×۱۱/۵سم [ف: ۲–۱۷]

۶۹. تهران؛ انجمن آثار و مفاخر فرهنگی؛ شماره نسخه: ۲۹

آغاز: بسمله–اهل هل الامر بالشیء علی سبیل الاطلاق؛ **انجام:** ففی الصورتین الآخرین یجوز التجاوز عن المضمون.

یک دوره مباحث علم اصول است و چون بحث از قیاس و خواص آن می‌کند، ظاهراً کتاب اصل اهل تسنن است؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: محتملاً قرن ۱۳؛ افتادگی: آغاز؛ کاغذ: فرنگی، الوان، جلد: تیماج تریاکی سیر، مقوایی، نوسازی، ۲۵۶ص، ۲۴ سطر (۱۴×۱۸)، اندازه: ۱۶×۲۲سم [انجمن آثار–ف: ۲۰۱]

۷۰. تهران؛ ادبیات؛ شماره نسخه: ۱۱۵/۱۳

مباحث اربعة (الاستقراء، القیاس، النسخ و تعارض الدللین)؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳ [ف: ۳–۲۹]

۷۱. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۳۹۳۶

آغاز: الحمدلله رب العالمین ... المبحث السادس فی الاجماع و فیه مسائل المسألة الاولی الاجماع یطلق لغة علی الاتفاق تارة؛ **انجام:** فیها و ان کان حراماً لم تکن قد اخذت من المنیة و ان کان فان العتاب بسیر الحدیث و احتجوا علی

برخی از مسائل علم اصول فقه را در ضمن مباحثی آورده است و مشتمل بر مباحث: المبحث السادس: فی الاجماع، المبحث السابع: فی الکتاب و السنة، المبحث الثامن: فی النسخ؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ مصحح، محشی؛ مهر: «کتابخانه فضل الله نوری» (مربع بزرگ)؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۸۵گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۲سم [محدث ارموی مخ: ۳–۱۲۰۰]

۷۲. مشهد؛ حیدری؛ شماره نسخه: ۴۳

بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: آغاز و انجام [اندیشه حوزه: س۲، ش۷–۲۱۵]

۷۳. مشهد؛ مدرسه آیة الله خوئی؛ شماره نسخه: ۴۱۲

دارای مباحثی در اصول فقه؛ بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: آغاز و انجام [اوراق عتیق: ۱–۲۴۸]

۷۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۵۵۸۵

آغاز: ... او حقیقة و اما فی جانب صحة السلب فبعد سماع ذلک الکالم من اهل اللسان لابد من الحکم باتحاد الحقیقة و نفی احتمال المشترک؛ **انجام:** فردان احدهما مأمور به و الآخر منهی عنه فلا مانع من الاجتماع و هذا هو المرادف تعدد

بعضی از عناوین: فی الاطراد و عدمه (والمراد بالاطراد ان یکون اللفظ المستعمل فی معنی موجود فی مورد جائز الاستعمال فی کل مورد)، المقام الثانی فی متعدد المعنی، یعرف الوضع بامور منها تنصیص الواضع ... الجهة السادسة قد یطلق الجواز و یراد به ما یقابل الحرمة أو الوجوب قد یطلق و یراد به ما یقابل الفساد الشرعی؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ جلد: چرم قهوه‌ای روشن ساده، ۱۲۰گ، ۲۲ سطر، اندازه: ۱۸/۸×۲۳/۴سم [ف: ۴۳–۱۷۵]

۷۵. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۹۲۹۱

آغاز: بسمله. حمدله–فصل فی الحقیقة الشرعیة و هی اللفظ المستعمل فیما وضع له بوضع الشارع من حدیث؛ **انجام:** بصیغة الامرا و ... ان فرق بین اضحار تلک ...

خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ ضمیمه نسخه ش ۱۵۶۱۹ [رایانه]

۷۶. مشهد؛ مدرسه آیة الله خوئی؛ شماره نسخه: ۲۶۰

مباحث علم اصول، دارای حواشی و تعلیقات؛ بی‌کا، تا: قرن ۱۳ [اوراق عتیق: ۱–۲۴۸]

۷۵. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۲۰۴۰/۱

آغاز: و قد یفسر الحکم الشرعی بأنه خطاب الله المتعلق بأفعال المکلفین فیورد علیه بلزومه اتحاد الدلیل و المدلول؛ **انجام:** توجد عند أسبابها من غیر علة فی البین بل بمحض التقارن الاتفاقی فهو قول بالترجیح بلامرجح.

کتابی در قواعد اصول با روشی نسبتاً مفصل و نقل گفته‌های علمای اصول و مناقشه اقوال آنان است، به صورت عناوین جداگانه (همچون برخی از رسائل عناوین الاصول) که احتمال دارد مؤلف به قرینه این‌که در برگ ۱۳۱ از شیخ مرتضی انصاری با عنوان «قال شیخنا المرتضی رحمه الله فی درسه» نام برده، از شاگردان شیخ انصاری باشد؛ خط: نسخ و نستعلیق، کاتب = مؤلف، تا: اواخر قرن ۱۳؛ مصحح، محشی، در برگ دوم مطلبی از کتاب مسکن الشجون تألیف سید نعمت الله جزائری شوشتری نقل شده؛ کاغذ: فرنگی رنگارنگ، ۱۳۱گ (۳–۱۳۳)، میانگین ۱۹ سطر، اندازه: ۸×۱۳سم [ف: ۳۰–۴۰۴]

۷۶. خوی؛ نمازی؛ شماره نسخه: ۸۴۸/۸

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۰۲ق؛ فاقد جلد، ۳۳گ (۱۳۷پ–۱۷۰ر)، اندازه: ۹×۱۶سم [میراث اسلامی: دفتر نهم–۱۰۴]

۷۷. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۱۷۲۴۲

رساله در اصول فقه با شرح؛کا: ابوالقاسم، تا: ۱۲۲۶ق؛ خریداری از علیرضا طاهری یزدی [رایانه]

۷۸. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۳۲۳۰
آغاز: بسمله و الاعتصام بکرمه العمیم؛ **انجام:** لکونه مبنیا علی العمومات ... بعون الملک الوهاب
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۳۰ق [رایانه]

۷۹. بشرویه؛ امیرالمؤمنین؛ شماره نسخه: ۶۹/۲
آغاز: لجهتی الامر و النهی الثانی انه لو امتنع الجمع لکان باعتبار اتحاد متعلق الامر و النهی اذ لا مانع سواه اتفاقا؛ **انجام:** و الا فعدم الالتفات الیه احوط و العلم عندالله و التکلان فی المهمات علی و هو حسبی و نعم الوکیل و صلی الله علی محمد تمت الکتاب
رساله‌ای مفصل در موضوع اصول فقه است. از بحث امر ایجابی تا آخر بحث تعادل و تراجیح؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: دوشنبه ۲۵ ربیع الثانی ۱۲۳۱ق؛ افتادگی: آغاز؛ جلد: تیماج مشکی، ۷۲گ (۱۷ر-۸۸پ)، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [فهرست امیرالمؤمنین:]

۸۰. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه: ۲۳۶۰/۱
آغاز: الناس فی ذلک فقیل انها للوجوب؛ **انجام:** و الافعدم الالتفات الله احوط و اولی و العلم عند الله ... صلوات الله علیهم اجمعین و سلم تسلیما.
خط: نسخ، کا: ابن ابو الهادی بن محمد سامع الیزدی محمد علی، تا: ۱۲۳۷ق؛ افتادگی: آغاز؛ اهدایی: شیشه بری؛ کاغذ: اصفهانی، فاقد جلد، ۷۴گ (۱-۷۵)، ۳۰ سطر (۸×۱۵) [ف: ۴-۱۲۶۳]

۸۱. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه: ۲۰۸۱/۱۳
آغاز: بسمله وبه ثقتی المقصد الثالث فی الادلة العقلیة و فیه مباحث المبحث الاول فی اثبات ان العقل مدرک للحسن و القبح بمعنی المدح و الذم؛ **انجام:** بل لو قلت ضربت راسه لم یکن قد ضربته.
کا: علی نقی، تا: ۱۲۴۱ق؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ جلد: تیماج تریاکی، ۵۴گ (۲۱۲-۲۶۶)، اندازه: ۱۵×۲۰سم [ف: ۴-۱۱۵۳]

۸۲. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه: ۲۸۶/۴
قسمتی از کتابی در اصول فقه است و این قسمت در بحث اصالت حجیت ظن و ظاهراً انشاء یکی از شاگردان شریف العلماء رحمه الله می‌باشد و درحدود ۷۰۰ بیت کتابت دارد؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۴۱ق، واقف: سپهسالار؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مقوایی، ۲۴ص(۴۵-۶۹)،۱۷-۲۲،قطع:خشتی،اندازه:۱۵×۲۱سم [ف: ۲-۴۵۰]

۸۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۲۳۶/۲ط
آغاز: ثانیها ان الدلیل ینقسم الی ما لا یکون حجة فی نفسه مطلقا کظاهر الکتا و ...؛ **انجام:** ورود التخصیص علیه فی شیء من الصورتین علی ما تقرر عندهم من عدم جواز التخصیص فی القواعد العقلیه فالقول.
خط: تحریری، بی‌کا، تا: ۱۲۴۱ق؛ ۴۵ص (۱۲۲-۱۶۶)، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۲۴/۳-۳۶]

۸۴. خوی؛ نمازی؛ شماره نسخه: ۳۱۷/۱
آغاز: اختلف الحکماء والعلماء فی العلم هل یحد ام لا ومن قال لا یحد اختلفوا هل یمتنع تحدیده لبداهته ... آغاز باب امر: فایدة الامر بالفعل یقتضی ایجابه فقط و امتثال ذلک الامر مع الاتیان بشرائط الصحة یقتضی
مسائل علم اصول را به تفصیل با رد و ایراد زیاد ذکر می‌کند، ابتدا تعریف علم را بررسی کرده، سپس تعریف علم اصول فقه را نقد کرده، سپس شروع به مباحث الفاظ نموده و تا المسئلة الرابعة فی المشتق بحث کرده، بعد پس از چند ورق از مبحث اوامر شروع می‌کند؛ خط: نسخ، کا: اسماعیل بن محمد حسن حسینی زنوزی خویی، تا: ۱۲۴۳ق؛ واقف: شهید؛ جلد: تیماج ضربی با ترنج با سر لچکی جدول دار، مختلف السطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۱۵۷]

۸۵. مشهد؛ حیدری؛ شماره نسخه: ۳۴/۳
در جایی از نسخه می‌گوید: «نقله والدی المحقق فی الجامعة، قال والدی المحقق فی جامعة الاصول». همچنین از سید نعمت الله جزائری، فاضل جواد، شیخ حر عاملی در فصول المهمة، مقدس اردبیلی، محقق در معارج، محدث استرآبادی در فوائد مکیة و شیخ بهائی یاد کرده است. (با این خصوصیات باید یکی از آثار اصولی ملا احمد نراقی باشد)؛کا: عبدالحسین، تا: ۱۲۴۳ق، جا: صحن امام حسین [اندیشه حوزه: س۲، ش۷-۲۱۴]

۸۶. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه: ۲۲۶۸۷
آغاز: و ثالثهما ما نقله المحشی عن الابهری و هو ان المراد بکونه خطا عدم جواز الاحتجاج به ... (پس از یک برگ) قال الشارح و منهم من قال المحکم آه هذا شرح لقول المصنف و الظاهر الوقف بانه اشارة الی تعریف اخر للمحکم و المتشابه؛ **انجام:** فانه یحتمل فی المسندالیه ایضاً ان یعینه بالمسند الذی یرید ان یسنده به و یکون ذلک الاسناد قرینة العهد فتدبر.
حاشیه ای است مفصل و استدلالی بر شرح یکی از متون اصولی که در آن از صاحب کتاب «الفوائد المدنیه» تألیف ملا محمد امین استرآبادی، بعض الافاضل من متأخری اصحابنا یاد شده است؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: جمعه سلخ محرم ۱۲۴۳ق؛ افتادگی: آغاز و وسط؛ کاغذ اصفهانی؛ جلد: تیماج مشکی، ۴۵۹گ، ۱۸ سطر (۱۱×۱۷) سطر، اندازه: ۱۸×۲۴سم [ف: ۳-۸۳۵]

۸۷. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۵۷۱۶
آغاز: بسمله. حمدله ... و بعد فهذا اصل متضمن لتحقیق القول باستحالة اجتماع الامر و النهی؛ **انجام:** من القول بعدم دلالة نفس التعلق علی ذلک کما هو مورد البحث فی المقام و انما یستفاد فیما ذکره.
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۵۰ق؛ با حواشی در ص ۱ و ۲، پس از سه برگ باز خطبه دیگری آغاز می‌شود؛ کاغذ: فستقی سفید و آبی، جلد: میشن سیاه لایی، ۱۶۳گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۶/۸×۲۲/۲سم [ف: ۱-۳۹]

۸۸. قم؛ مؤسسه آیة الله بروجردی؛ شماره نسخه: ۵۷۵/۱
آغاز: بالامر و لایتم الا بما ذکرناه فان زاد فی التقدیم علی هذا الوقت لم یکن بد من مصلحة و غرض فیه؛ **انجام:** و انه لا فرق بین اعتقاد کونه فیها و قد زالت الرویة و بین اعتقاد ان نقطع علی غیر

منها.
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۵۰ق؛ افتادگی: آغاز؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۳گ (۱ر-۱۳ر)، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۰/۵سم [ف: ۲-۳۶۱]

۸۹. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۵۶۱۹/۴

آغاز: بسمله، الحمدلله رب العالمین ... فصل فی الحقیقة الشرعیة و هی اللفظ المستعمل فیما وضع له بوضع، الشارع منی حیث هو کل فخرج یقولنا بوضع الشارع؛ **انجام:** کان یقول الارادة بصیغة الامر او بصیغة اذ فرق بین اظهار تلک

مؤلف از علماء نیمه قرن ۱۳ق اوراق ناقصی است در فصل فی الحقیقه الشرعیه، فصل المشترک، فصل اختلفوا فی جواز استعمال اللفظ فی المعنی الحقیقی و المجازی، فصل فی المشتق، الباب الاول فی الاوامر و الفواهی و فیه مطلبان المطلب الاول فی الاوامر؛ خط: نسخ و نستعلیق، کا: محمد بن نعمت الله حسینی، تا: ۱۲۵۶ق؛ کاغذ: شکری فرنگی، جلد: تیماج مشکی کهنه، مختلف السطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۱سم [ف: ۱۶-۴۱۶]

۹۰. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۳۱۹۹

آغاز: بسمله ... اصل القول فی الادلة الشرعیة فلما فرغنا عن ذکر مباحث الالفاظ شرعنا فی ادلة الشرعیة فنقول؛ **انجام:** فلابد أن یکون أن یطرح کلاهما کما فی السابق و الاخذ بالثالث کما هو المختار.

خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، تا: بعد از ۱۲۵۷ق؛ مصحح؛ تملک: «محمد حسینی متخلص به صدر صدوری قزوینی»؛ جلد: پارچه‌ای زرشکی، عطف تیماج قهوه‌ای، ۱۹۵گ، مختلف السطر، اندازه: ۱۶×۲۲سم [محدث ارموی مخ: ۱-۱۴۶]

۹۱. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۱۵۰۵-۹/۵۵

آغاز: بسمله حقیقة موضوع کل علم هو الامر الجامع المشترک بین موضوعات مسائله والمسائل هی القضایاء المثلثة؛ **انجام:** وهو البناء علی اصالة الحقیقة عند الشک فی المراد کما فی القسم الاول الذی قد یقطع فیه بالظهور ولامجال هناک لاصالة عدم القرینة اصلاً

رساله مفصلی است در اصول فقه نسخه حاضر از موضوع علم اصول و بحث وضع تا ابتدای حجیت ظواهر را دربردارد. محمد تقی فرزند مؤلف بر این کتاب حواشی زده است. مؤلف باید از علمای شیعی در قرن ۱۳ یا اوایل قرن ۱۴ق باشد. کتاب عنوان بندی و ترتیب خاصی ندارد مباحث آن مطابق ترتیب کتب اصولی شیعه است، از اول بحث «موضوع هر علم» تا بحث «تعبد به ظن»؛ خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، تا: قرن ۱۳ و ۱۴؛ افتادگی: انجام؛مصحح،محشی با امضای «محمد تقی ابنه عفی عنهما»؛ جلد: مقوایی با روکش کاغذی سبز رنگ عطف و گوشه‌ها پارچه‌ای، ۹۶گ، ۱۸-۲۰ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۱/۵سم [ف: ۱-۳۹۱]

۹۲. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۴۰۹۲

آغاز: عن من تاخر عن اولئک الافاضل و هو انهما ثابتان لها لصفاتها الحقیقه و هی یحتمل ان یکون المراد؛ **انجام:** کان الاتیان بقول المنافی حراما و بعد ذلک لشک فیستصحبه و القول بان حرمته

مباحثی استدلالی در اصول فقه است که یکی از شاگردان شیخ مرتضی انصاری به سال ۱۲۵۸ق آن را نگاشته و در آن نقل قول‌های متعددی از صاحب فصول و میرزای قمی دیگر اصولیین دارد. مؤلف در موضعی از کتاب از صاحب جواهر با عبارت «شیخنا فی جواهر» (ص ۶۱) و از شیخ مرتضی باعبارات «هذا ما قرره الاستاد المرتضی» (ص۲پ) یاد می‌کند. آغاز و انجام کتاب در نسخه حاضر افتادگی دارد و از مباحث حسن و قبح عقلی سپس از مباحث اصول عملی: اصل برائت، اصلی احتیاط و اصل استصحاب را در بر دارد؛ خط: نسخ و نستعلیق تحریری، کا: یارعلی از طایفه مافی، تا: ۱۲۵۹ق؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ مصحح؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: مقوا با روکش گالینگور قهوه‌ای، ضربی با طرح ترنج و سرترنج، ۱۱۴گ، ۲۳ سطر (۸/۵×۱۵/۵)، اندازه: ۱۵×۲۲سم [ف: ۱۷-۴۳۹]

۹۳. قم؛ طبسی؛ شماره نسخه: ۲۵۱/۴

آغاز: بسمله المطلق علی ماعرفه اکثر الاصولیین هو مادل علی شایع فی جنسه وعرفه بعضهم بانه الماهیة لابشرط شیء؛ **انجام:** باب فی انواع المرسل وهو ثلاثة عشر الاول ان یذکر السبب و یراد ... حاصله منکم وهی الفاء ارواحهم قلیل بذلها

فواید پراکنده‌ای است در اصول فقه شیعی از جمله بحث مطلق و مقید و حقیقت و مجاز؛ خط: نسخ، کا: محمد کبه، تا: ۱۲۶۲ق؛ افتادگی: انجام؛ مصحح؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۲گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۱×۱۵/۵سم [ف مخ: ۱-۴۹]

۹۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۷۴۵۵

آغاز: بسمله، قد اشتهر بین السنة الاصولیین ان الفاظ العبارات ... و العلامات هی موضوعة؛ **انجام:** منهم لما عندهم فی الادلة هذا تمام الکلام فی بحث التعارض و الترجیع و التعادل ... سنه ۱۲۶۸
خط: نستعلیق تحریری، بی‌کا، تا: ۱۲۶۸ق [رایانه]

۹۵. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه: ۱۱۸۸

آغاز: و من الادلة الشرعیة الاستصحاب و قد اختلف فی حجیته و عدمها؛ **انجام:** و لا ریب ان ارتکاب اقل المحذورین و هو التخصیص القلیل اولی و لفحوی مادل

کتابی است در اصول فقه دارای مباحث عقلیه تا تعادل و تراجیح، و تا اواخر آن جای عناوین سفید است و در اواخر چند جا عنوان «مصباح» به چشم می‌خورد. نگارنده آن از شاگردان سید مجاهد (- ۱۲۴۲) بوده و از او با دعای «دامت افاضاته» یاد می‌کند و در برخی از موارد به جلد اول در مبادی لغویه ارجاع می‌دهد؛ خط: نسخ، کا: شیخ محمد حسن خوشنویس، تا: ۱۲۷۲ق؛ ۲۳۰گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۴×۲۱سم [ف: ۱-۱۵]

۹۵. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۷۴۵

آغاز: أشهی ثمر یجتنی فی دوحة الکلام و أبهی حبر ینسج ببنان

الاقلام حمد من تنزه بکنه ذاته عن تماثل الاشباه و الاجسام؛ **انجام:** و قد فرغت من تسوید هذه النسخة الشریفة التی کانت مشحونة بلطائف الکلام و غرائب النکات
مختصری است در قواعد اصول فقه با اشاره اجمالی به ادله موضوعات. دارای مقدمه‌ای در تعریف اصول و موضوع آن، پس از آن مطالب را با عناوین «قول فی ... قول فی ...» شرح می‌دهد؛ خط: نسخ، کاتب = مؤلف، تا: ۱۱ شوال ۱۲۷۶ق؛ محشی؛ ۳۶گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۳/۵×۲۱سم [ف: ۲-۳۴۶]

۹۶. قم؛ مرکز مطالعات؛ شماره نسخه: ۶۴۰/۶

اوراق نامنظم در مباحث الفاظ از علم اصول فقه که با بحث مشترک شروع و به بحث «أن النهی عن الشی هل یقتضی الامر بضده» تمام می‌شود. مطالبی را از «عیون الاصول» استادش نقل می‌کند؛ خط: نسخ خوب، کا: عبدالوهاب، تا: ۱۲۷۷ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای ضربی دارای ترنج با سر با نقش گل و بوته، مجدول، ۵۹گ (۱۰۹ر-۱۶۷پ)، اندازه: ۱۶×۲۲سم [ف: ۱-۵۴۶]

۹۷. اصفهان؛ مدرسه صدر بازار؛ شماره نسخه: ۲۵۳/۵

آغاز: مصباح فی بیان حال المشتق و الاشتقاق و تحقیق الحق فیه یستدعی تقدیم مقدمات و تعقیبها بمقالات
در مباحث مشتق و اجزاء با عناوین «مصباح-مصباح»؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۵ ذیقعده ۱۲۷۸ق؛ جلد: مقوایی، عطف تیماج قهوه‌ای، ۴۷گ (۲۱ر-۶۸پ)، اندازه: ۱۷/۵×۲۲سم [ف: ۱-۱۷۷]

۹۸. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۶۵۴۱-۳۳/۹۱

آغاز: بسمله المطلب الثانی فی الظن ویقع الکلام فیه تارة فی اصل امکان التعبد به وامتنا عه واخری فی وقوعه وجواز العمل به ... مقامان المقام الاول قداختلفوا فی ان التعبد بالظن؛ **انجام:** مع عدم العلم الوقوع فی مخالفة الواقع کثیرا و لایبعد ان یکون الوقف ایضا من هذا القبیل فافهم هذا تمام الکلام فی هذه المسألة و الحمدلله اولاً و آخراً و الصلوة علی نبیه محمد و آله الطاهرین ظاهراً و باطناً
مباحث استدلالی است در اصول فقه شیعی با نقل اقوال و رد و ایراد بسیار، تألیف یکی از فقهای قرن سیزدهم هجری است که از میرزای قمی با دعای «رحمه الله» نقل می‌کند. شامل مطلب ثانی فی الظن است و در باره انسداد نیز بحث مفصلی دارد؛ خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، تا: دهه آخر شوال ۱۲۷۸ق؛ مصحح، محشی با نشان «منه»؛ جلد: تیماج قهوه‌ای مجدول، ۱۸۲گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۱-۳۹۳]

۹۹. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۲۰۷۱۶

بی‌کا، تا: ۱۲۷۸ق؛ خریداری از مصطفی حسینی [رایانه]

۱۰۰. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۷۵۶۷-۳۸/۱۸۷

آغاز: اصل فی اجتماع الامر و النهی و المشهور عدم جواز اجتماعهما و قیل بالجواز و هنا مطالب الاول متعلق الامر و النهی ان کان جنساجاز اجتماعهما؛ **انجام:** مع استصحاب طهارة الملاقی فالوجه تقدیم استصحاب السبب لان الظاهر من امره ع بابقاء ما کان علی ما کان هو ترتیب آثاره علیه ... موارد تعدد الموضوع فالوقف الی ان یوجب مرجح
قطعه ای از کتابی است در اصول فقه شیعی شامل مباحث اجتماع امر و نهی، دلالة النهی علی الفساد، عام و خاص، مطلق و مقید، اجماع، کتاب، سنت، اصالت حرمت عمل به ظن، قاعده اشتغال، تسامح در ادله سنن، ... استصحاب؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۸۱ق؛ مصحح؛ جلد: مقوا عطف گالینگور قهوه‌ای، ۶۵گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف: ۱-۳۹۹]

۱۰۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۶۰۷۳

آغاز: بسمله. حمدله. و صلی الله علی خیر خلقه ... قوله ره و ربما یذکر فیها کمثله جواز استعمال اللفظ فی اکثر من معنی واحد او فی معنییه الحقیقی و المجازی؛ **انجام:** و الطاعنون علی المجتهدین المشیدین لأرکان الدین هالکون.
قطعه ای از یادداشت‌های اصولی یکی از علمای شیعه در ق ۱۳ق است که در شب اول صفر ۱۲۸۸ق شروع به نگارش آن کرده و مباحث به صورت شرح یا حاشیه‌ای بر متنی در اصول برگزار شده است و در لابه‌لای آن سه برگ در فواید تفسیری دیده می‌شود؛ خط: نسخ تحریری، کاتب = مؤلف، تا: ۱ صفر ۱۲۸۸ق؛ مصحح، محشی با امضای «منه عفی عنه»؛ جلد: مقوا عطف تیماج سبز، ۲۱گ، ۴۰ سطر، اندازه: ۱۹×۲۲سم [ف: ۴۴-۲۳۴]

۱۰۲. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۷۵۷

آغاز: الحمد لله رب العالمین ... اصل فی تعارض الادلة ... و لنبدأ قبل الخوض فی المرام ببیان ان المسالة هلی هی من المسائل الاصولیة
خط: نسخ، کا: علی رضا خوانساری، تا: شوال ۱۲۸۹ق؛ در پایان کتاب چند برگ از رساله‌ای احکام رضاع آمده است بدون آغاز و انجام؛ جلد: مقوایی عطف تیماج قرمز، ۱۸۸گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۷/۵×۲۲/۵سم [ف: ۲-۴۱۶]

۱۰۳. دامغان؛ صادقیه؛ شماره نسخه: ۲۷۶

آغاز: منهما فلعله أیضاً لا ینبغی الاشکال فی خروجه عن محل النزاع فی التجزی؛ **انجام:** یجری کلما أو بعضها فی الاخبار القطیعة الصدور مما کان من قبیل المتواتر و الإحار
در بیان مسائلی چون: تجزی، الاجتهاد و التقلید و التعادل و التراجیح که با استفاده از اقوال بزرگان قدما و علماء متأخر نظیر شیخ و صاحب قوانین به بحث نشسته است؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: نیمه شوال۱۲۹۳ق، جا: نجف اشرف (پایان تقلید)؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ مصحح، با حواشی «منه»؛ ۲۵۶گ، مختلف السطر، اندازه: ۱۱/۵×۱۸سم [ف: ۱۶]

۱۰۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۹۵۳۴/۱

آغاز: بسمله. حمدله. و الصلوة ... قوله قدس سره منها صحیحة زرارة و لایضرها الاضمار اقول لانه منه کالاظهار اذ هو اجل من ان یستفتی من غیر الامام؛ **انجام:** فی حکم تعارض الخبرین مثل قوله علیه السلام بایهما اخذت من باب التسلیم وسعک
حاشیه‌ای است بر متنی در اصول فقه شیعی، با عناوین «قوله-قوله».

محشی از ماتن با دعای «قدس سره» یاد می‌کند. احتمالاً تقریرات درسی یکی از دانشمندان شیعه در ق ۱۳ باشد، چنان که محشی از استادش نقل می‌کند و از او با دعای «دام ظله» یاد می‌کند. احتمالاً حاشیه بر «رسائل» شیخ انصاری باشد؛ بی‌کا، تا: ۱۲۹۶ق؛ جلد: تیماج مشکی، ۵۰گ (۱پ-۵۱پ)، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۱/۵سم [ف: ۳۰-۲۰۱]

۱۰۵. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۴۶۷۹

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۹۹ق [الفبائی: ۵۵]

۱۰۶. شیراز؛ امام عصر؛ شماره نسخه: ۳۷۱/۴

در این تالیف موضوع‌های مختلف اصول فقه با عنوان «فائدة» بیان شده که ظاهراً پیش نویس مؤلف می‌باشد؛ خط: نستعلیق شکسته، کاتب = مؤلف، تا: قرن ۱۴؛ مصحح؛ ۱۱۵گ (۴۳-۱۴۰) و (۱۵۴-۱۷۲)، اندازه: ۱۷/۵×۲۲سم [ف: ۱-۱۲۱]

۱۰۷. اردکان یزد؛ حوزه علمیه امام صادق؛ شماره نسخه: ۱۲۰

آغاز: الحمدلله رب العالمین ... تقسیم متعلق بالوضع اعلم ان الموضوع و هو اللفظ لو کان شخصیا خاصا یکون الوضع شخصیا

مجموعه مباحث اصولی است که یا از تقریرات درس مرحوم آخوند خراسانی است یا از تالیفات ایشان. مشتمل بر الوضع، اخذ الاجرة علی الواجبات، الاجزاء، حجیة الظن، دلیل الانسداد، اعتبار الظن فی اصول الدین، البرائة؛ خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، تا: قرن ۱۴؛ مصحح؛ اهدایی: ورثه حاج محمد حائری؛ جلد: تیماج قرمز بدون مقوا، ۹۰گ، مختلف السطر، اندازه: ۱۷×۲۱/۵سم [ف: ۱-۱۲۰]

۱۰۸. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۳۷۹۳/۶

آغاز: حجة القول الثانی الذی للاخباریین القائلین بوجوب الترک و الاحتیاط فی الشبهة التحریمیة التکلیفیة بالادلة الثلثة اما من الکتاب فطائفتان؛ **انجام:** اما ان یراد من الوقوع فی المحرم الوقوع فیه فعلاً او شأناً و بعبارة اخری اما ان ...

رساله کوتاهی است در اصول فقه، شامل بحث شبهه تحریمیه تکلیفیه و ممکن است شرح بخشی از فرائد الاصول شیخ انصاری باشد زیرا متن آن با فرائد الاصول تا حدودی همخوانی دارد. از استادش با عنوان «قال الشیخ الاستاد قدس سره» و از فاضل قمی که همان میرزا ابوالقاسم قمی صاحب قوانین الاصول (-۱۲۳۱ق) است با عنوان «الفاضل القمی (ره)» و نیز از سید علی طباطبایی صاحب ریاض (-۱۲۳۱ق) نیز یاد کرده است. آغاز نسخه شماره ۹۳۴۶ مجلس شورا که با عنوان «تقریرات الاصول» از مغانی تبریزی، علی بن لطفعلی دانسته شده شباهت‌هایی با آغاز این نسخه دارد و ممکن است تقریرات مختلف از درس یک نفر باشند؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۴؛ افتادگی: انجام؛ محشی، مصحح؛ کاغذ: فرنگی، ۶گ (۱۵۳-۱۵۸)، ۲۰-۲۱ سطر، اندازه: ۹×۱۷سم [ف: ۳۴-۸۳۱]

۱۰۹. دامغان؛ قمر بنی هاشم (ع)؛ شماره نسخه: ۱۴۷

آغاز: امور ثلاثة احدها الالفاظ والاصوات المتقاطعة علی حسب ما یقتضیه اوضاعها اللغویة؛ **انجام:** مفهوماً لا مصداقاً کما یظهر بالتأمل الا أن یقال ان الاصل فی کون الشیء مضافاً

مشتمل بر تعریف علم اصول، وضع و تقسیم آن، تقسیمات لفظ، علائم حقیقت و مجاز، حجیت و مجاز، حجیت بناء عقلد، معنی التشریع، الحقیقة ... با عناوین «بدیعة-بدیعة» و ظاهراً مقداری از کتاب «بدایع الافکار» میرزا حبیب الله رشتی است؛ خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۴؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ مصحح، با حواشی «منه دام ظله»؛ جلد: مقوایی، ۱۱۵گ، مختلف السطر، اندازه: ۱۶×۲۲سم [ف: ۱۵]

۱۱۰. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۲۳۷/۷-۲/۵۷

آغاز: بسمله فلا اجتماع لهما فی موضوع واحد و کذا ما یتبعهما وهی الحسن و القبح و البغض و کذا الارارة و الکراهة؛ **انجام:** من الاصول فی غایة المنع لکثرة ما کان کذلک منها و قل ما یکون منها مجری للاصل المثبت و ثانیاً

قطعه‌ای از کتابی است در اصول فقه شیعی که شرح است بر متن با عناوین «قوله-اقول» شارح از ماتن با عنوان استاد یاد می‌کند، هم چنین از استاد دیگرش با عنوان «سیدنا الاستاد» اقوالی نقل می‌کند؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۴؛ افتادگی: آغاز وانجام؛ با حواشی «منه مدظله»؛ ۲گ، ۱۹ سطر [ف: ۱-۳۹۹]

۱۱۱. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۶۶۰۸-۳۳/۱۵۸

آغاز: بسمله القول فی الادلة العقلیة و فی طی هذه الادلة لابد فی مقامات ثمان الاول فی بیان ان العقل هل یمکنه درک حسن الاشیاء و قبحها ... الثانی فی بیان ان العقل علی تقدیر کونه مدرکاً لهما هل هو یدرک الثواب و العقاب ام لا الثالث؛ **انجام:** قال به شرذمة قلیلة من العلماء بل التحقیق ان التربص الواجب علیه لیس الا مدة اربع سنین بشرط الفحص عنه فی المدة المزبورة من جهات

مباحث استدلالی است در اصول فقه شیعی با رد و ایراد و «ان قلت-قلت» بسیار که شامل بحث در ادله عقلیه تا اواخر اصالة البرائة می‌باشد. از عناوین چون «مقام-فایدة-تذنیب و ...» استفاده می‌کند؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳ و ۱۴؛ افتادگی: انجام؛ مصحح؛ جلد: تیماج قهوه‌ای مجدول، ۱۹۹گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۰×۱۵سم [ف: ۱-۳۹۶]

۱۱۲. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۷۷۲۱-۳۹/۱۰۱

آغاز: مستندة الی الاسباب الضروریة کالوحی و غیره من دون حاجة الی النظر و اما البواقی ختاتی و اعلم ان حصول علم جمیع الانبیاء و جمیع الملائکة. بجمیع الا حکام الشرعیة؛ **انجام:** هو العرف و اللغة و منها ما تخالفنا و هو الاخیر ان یعنی موضوعات العبادة من حیث الاسامی و المسمیات

در اصول فقه استدلالی با نقل اقوال علمای شیعه و رد و ایراد، به صورت شرح بر متن، شارح باید از دانشمندان قرن ۱۳ هجری باشد از «مفاتیح الاصول» و شرح سید صدر الدین قمی بر «الوافیة» و حواشی معالم الاصول نقل می‌کند؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳ و ۱۴؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح، با حواشی «منه عفی عنه»؛ جلد:

مقوا ی سفید عطف گالینگور قهوه‌ای، ۲۳گ، ۲۲ سطر، اندازه: ۱۶×۲۲سم [ف: ۱-۳۹۶]

۱۱۳. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۴۱۳۱

آغاز: الحمد لله رب العالمین ... و بعد ان الأدلة التی یستنبط بها الأحکام الشرعیة منحصرة فی الاربعة و هی الکتاب و السنة و الاجماع و العقل؛ **انجام:** اذ لا معنی للحرمة الظاهریة حیث انه ان کانت حرمة المشتبهات من جهة مصادفة الحرام الواقعی عند الدقة بها بمعنی ان الدقة ...

خط: نستعلیق، کا: به خط مؤلف، تا: قرن ۱۴؛ افتادگی: انجام؛ مصحح؛ جلد: مقوایی، ۱۲۸گ، مختلف السطر، اندازه: ۱۷/۵×۲۲/۵سم [محدث ارموی مخ: ۱-۱۴۷]

۱۱۴. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۳۴۹۷/۵

آغاز: فائدة، احتج المجوزون یعنی مجوزون العمل باظن بامور، الاول من الخاصة الیه الانسداد باب العلم الی التکلیف مع بقائه اجماعاً؛ **انجام:** و قوله تعالی قل ءآلذکرین حرم ام الانثیین ام ما اشتملت علیه ارحام الانثیین ... جاز مطلقاً لعدم الفرق عقلاً

به صورت استدلالی و با نقل اقوالی از مولی محمد تقی مجلسی «مجلسی اول»، شیخ حسن صاحب معالم، علی اصغر بن محمد یوسف قزوینی، محقق خوانساری، شیخ عباس محدث قمی (-۱۲۵۹ق) و دیگران؛ خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۴؛ محشی، ۶ برگ شامل حکم جالینوسیه، فرق بین تصویب و تخطئه، مطالبی درباره حلاج از رجال فاضل اخباری، مطلبی از کتاب امالی، یادداشتی به سال ۱۲۹۸ق و مطالب دیگر؛ کاغذ: فرنگی، ۵گ (۷۰-۷۴)، ۱۹ سطر، اندازه: ۸×۱۹سم [ف: ۳۴-۲۳۴]

۱۱۵. قم؛ ارگانی بهبهانی؛ شماره نسخه: ۱۹

آغاز: التبین لغواً و هو کما تری هذا بالنسبة الی المنطوق و أما مفهوم الآیة أعنی إن جاءکم عالم فلا یلزم التبین فذلک الإحتمالات الثلاثة

مباحث اصول فقه را بطور استدلالی و مفصل با رد ایرادات فراوان عنوان کرده است. مشتمل بر مباحث الفاظ می‌باشد؛ خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف (گویا)، تا: قرن ۱۳ یا اوایل قرن ۱۴؛ افتادگی: آغاز؛ فاقد جلد، ۷۶گ، مختلف السطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۱/۵سم [ف: ۴۴]

۱۱۶. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۸۸۰۹

باید از متاخران باشد و تقریراتی است حاشیه مانند؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳ و ۱۴؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تازه، ۱۱۶گ، ۲ سطر (۸×۴)، قطع: ربعی، اندازه: ۱۵×۲۰/۵سم [ف: ۱۷-۲۲۶]

۱۱۷. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۲۳۰۴/۲

آغاز: قال العلامة الحلی قدس سره فی تهذیبه الفصل الرابع فی الاسماء المشتقة الاشتقاق اقتطاع فرع من اصل یدور فی تصاریفه؛ **انجام:** رابعاً قبالاً للاخباریین المدعیین لانحصار طریق التوصیل الی الاحکام الشرعیة فی الادلة السمعیة و عنوانها الآثار المرویة

مسائلی است در اصول فقه شامل بحث اجتماع امر و نهی، نهی در عبادات إجزاء، ادله عقلیه و غیر از اینها که از علامه حلی، شارح عمیدی، میرزای قمی صاحب القوانین و غیر از اینها نیز نقل شده؛ خط: نستعلیق تحریری، بی‌کا، تا: قرن ۱۴؛ محشی، مصحح؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی اندازه، ۱۱۷گ (۱۷۹-۲۹۵)، ابعاد متن: ۷×۱۴، اندازه: ۱۴×۲۳سم [ف: ۳۱-۱۷۵]

۱۱۸. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۳۳۶۷

آغاز: مبحث مفاهیم: بسمله الحمدلله رب العالمین ... و بعد فهذه نبذة الکلام فیما یتعلق بالمفاهیم و لابد من الکشف اولا عن حقیقة المفهوم ثم البحث عن ثبوته فی الموارد ... مبحث اجتهاد: بسمله الکلام فی الاجتهاد و فیه مقدمه و مباحث اما المقدمه ففی بیان حقیقته و معناه ... مباحث تقلید: بسمله الکلام فی التقلید و قبل الخوض فیه ینبغی بیان معنی اللفظه لغة و عرفا ... دفتر: بسمله الحمدلله رب العالمین ... و بعد فقد رتبنا کتابنا هذا علی مقدمه و مقاصد و خاتمه. اما المقدمة فتشتمل علی بیان امور لابد من التکلم فیها الاول تعریف العلم و الکشف عن موضوعه و غایته اما نفس هذا العلم فقد عرفه غیر واحد منهم؛ **انجام:** فلا شبهه ان بعض العناوین هی التی لاینفک عن الفعل ابداً مثل ... هذا لب الکلام و ملخص المرام فی مباحث الاجتهاد بمقدار و سعة المجال و الکلام فی ملخص مباحث التقلید — ۱۳۱۰ ... مبحث تقلید: و اما لو فرض کون المراد من الدلیل دلیل الاخذ علی ما اعترف به العضدی علی ما حکی فلامعنی لجعله موضوع مورد الکلام (جمله اخیر نشان صفحه بعد است که در نسخه موجود نیست)

کتابی است در اصول فقه شیعه دارای «مقدمه» و «مقاصد» و «خاتمه». مؤلف بدون تردید از علماء قرن ۱۳ و اوایل ۱۴ بوده و پس از شیخ مرتضی انصاری بوده است و از «فصول» و «کفایه» در آن یاد شده است. شامل: ۱. مباحث الفاظ از آغاز تعریف موضوع علم تا مسئله اجتماع امر و نهی (۱-۲۸۹)، ۲. مفاهیم، مفهوم شرط دنباله آن از دفتر افتاده (ص ۲۹۹-۳۱۳)، ۳. مباحث دلیل عقلی ناتمام است (ص ۳۱۴-۳۵۰)، ۴. اجتهاد، تمام این بخش کاملترین بخشهای کتاب است (ص ۳۵۶-۴۵۹)، ۵. مباحث تقلید دنباله آن از دفتر افتاده است (ص ۴۵۹-۴۶۳)؛ خط: نسخ تحریری، بی‌کا، تا: قرن ۱۴؛ بخش‌هایی از آن (اگر نه همه آن) به خط مؤلف است و حاشیه‌هایی از او دارد؛ جلد: گالینگور قهوه‌ای با عطف و گوشه از تیماج قهوه‌ای، ۴۶۷ص، مختلف السطر، قطع: خشتی، اندازه: ۱۴/۵×۲۵سم [ف: ۱۰-۱۲۰۷]

۱۱۹. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۶۱۷۵

آغاز: هو الله العلی الاعلی (اصل کل خیر)؛ **انجام:** ثم اشف بها کل مریض العطی الروف الکریم الرحیم

خط: نسخ، کا: صمیمی، فرهاد، تا: قرن ۱۴ [رایانه]

۱۲۰. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۳۵۷۸

آغاز: بسمله، مسائل سبع الاولی فی الفرق بین الحقوق و الاحکام؛ **انجام:** منسلخا عن ذاته و ماهیه لان یحکم علیه بهذه الاحکام

خط: نستعلیق تحریری، بی‌کا، تا: قرن ۱۴؛ افتادگی: انجام [رایانه]

۱۲۱. دامغان؛ قمر بنی هاشم (ع)؛ شماره نسخه: ۱۴۸

آغاز: القول فی دلیل الانسداد وتقریره علی وجه السداد بحیث وقع مرضیاً لاهل السداد ولایختلج بعده ریب فی الفؤاد؛ **انجام:** التمسک بعموم دلیل المرجحیة فی الحالین لاحالة التوقف والتساقط عند تعارض الادلة

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ربیع الاول ۱۳۰۲ق، جا: نجف اشرف؛ افتادگی: انجام؛ مصحح شده؛ جلد: مقوّایی، ۵۵گ، مختلف السطر، اندازه: ۱۸/۵×۲۳سم [ف: ۱۵]

۱۲۲. دامغان؛ صادقیه؛ شماره نسخه: ۱۰۹

آغاز: جامعة لا اشکال بل لاخلاف علی القول بامکان الاشتراک ووقوعه کما هو المتخار وفاقاً للمعظم فی جواز استعمال المشترک؛ **انجام:** من اللوح الابیض کان صالحاً لان یکون معروضاً للسواد و الحمرة و الصفرة و غیرها من الالوان المتخلفة.

رسائل مختلفی است در بعضی مباحث این علم با استفاده از دروس بعضی اساتید با این عناوین: المشترک، المشتق، الصحیح و الاعم، مقدمة الواجب، اجتماع الامر و النهی، المفهوم و المنطوق، المجمل و المبین، الادلة العقلیة، الاجزاء، المشتق (از درس میرزا حسن دمستانی)، مسألة الضد؛ خط: نستعلیق، کا: علی تیلکی، تا: ۱۳۰۳ق، جا: کربلا؛ افتادگی: انجام؛ مصحح؛ جلد: مقوایی، ۱۶۷گ، مختلف السطر، اندازه: ۱۸/۵×۲۴سم [ف: ۱۴]

۱۲۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۷۷۸۹

متفرقاتی از اصول فقه (اجتماع امر و نهی)، مؤلف از شاگردان شیخ انصاری بوده؛ کاتب = مؤلف، تا: ۱۳۰۵ق [د.ث]

۱۲۴. مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه: ۴۱۳

آغاز: الحمدلله رب العالمین و الصلاة و السلام علی محمد و آله الطاهرین؛ **انجام:** ای ما یقصد افادته لشیء مذکور و المفهوم ...

کتابی در اصول که از مباحث الفاظ آغاز می‌شود و تا آخر تعادل و تراجیح می‌رسد، در دو مجلد که نسخه حاضر جلد اول آن است. در ابتدای جلد دوم آمده است که مؤلف آن آقا محمد مهدی نجل حاج محمد ابراهیم کلباسی است. هر دو نسخه مسوده‌ای ناقص الآخر است. تاریخ فراغت از بعضی از اجزاء آن جمعه ۲۶ جمادی الاول ۱۳۰۶ است؛ خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، تا: ۱۳۰۶ق؛ در حاشیه استدراک دارد؛ جلد: عادی، ۱۷۰گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۴×۱۹سم [مؤید: ۱-۳۳۶]

۱۲۵. مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه: ۴۱۴

جلد دوم کتاب بالا؛ خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، تا: ۱۳۱۳ق؛ در حاشیه استدراک دارد؛ جلد: عادی، ۱۷۳گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۴×۲۰سم [مؤید: ۱-۳۳۷]

۱۲۶. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۴۸۵۷

آغاز: الاول فی الکتاب. قیل هو ما نقل بین دفتی المصحف تو ترا؛ **انجام:** اذ لا عبرة برای العالمی و للاجتهاد مراتب.

کتابی است در اصول فقه اهل سنت که در آن به بیان اختلاف مذاهب اهل سنت پرداخته و در هر مبحث ادله هر یک را به نحو اختصار بیان کرده سپس مؤلف نظر مختار خود را با تفصیل بیشتر استدلال کرده است. مؤلف در ضمن مباحث از علمایی مانند: فخر الاسلام، شمس الائمه، آمدی و ابواسحاق شیرازی و امام رازی نام می‌برد؛ خط: نستعلیق متوسط، بی‌کا، تا: ۱۳۱۳ق؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: مقوایی با روکش تیماج عنابی ضربی مجدول با ترنج و سرترنج با نقش گل و بوته، ۲۹۸گ، ۱۱ سطر (۸×۱۴)، اندازه: ۱۳×۲۳سم [رایانه]

۱۲۷. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۰۰۸۱/۷

آغاز: احدهما و هو الذی اقتصر علیه بعضهم ما لفظه انا کما نقطع بانا مکلفون فی زماننا الخ اقول ان بیان مقصود القائل بحجیة الظن فی الطریق

اوراق متفرقه در اصول، بخشی از تقریرات است؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: رجب ۱۳۱۴ق؛ کاغذ: فرنگی حنایی، جلد: مقوا عطف و گوشه‌ها تیماج دارچینی، ۸گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۱۶-۳۳۴]

۱۲۸. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۳۵۳۹

آغاز: بسمله الکلام فی اصول الفقه و فیه مقدمه؛ **انجام:** و اطلق علیه فی الثانی لمعان الانطباق فی الصورتین ...

خط: نستعلیق تحریری، بی‌کا، تا: ۱۳۱۴ق؛ افتادگی: انجام [رایانه]

۱۲۹. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۳۶۵۱-۱۸/۱۷۱

آغاز: بین معناه اللغوی وبین معناه الاصطلاحی فان کل لفظ ینقل من اللغة الی المعنی الاصطلاحی و وضع لذلک المعنی الاصطلاحی لایکون مرتجلا؛ **انجام:** ولیکن ترجیح احد الاستصحابین بالمرجحات بناءً علی کون حجیته من باب الظن النوعی ... وکون دلیله لاینقض فلا یصح الترجیح به کما تقدم.

مباحث استدلالی بسیار مفصلی است در بحث استصحاب و بیشتر نظر به گفته‌های شیخ مرتضی انصاری دارد و گویا تقریرات یکی از علماء باشد؛ خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، تا: ذیحجه ۱۳۱۷ق؛ افتادگی: آغاز؛ جلد: مقوایی، عطف پارچه، ۵۲۰گ، مختلف السطر، اندازه: ۱۱×۱۸سم [ف: ۱-۳۹۹]

۱۳۰. اردکان یزد؛ حوزه علمیه امام صادق؛ شماره نسخه: ۱۳۱

آغاز: الکلام فی جواز استعمال المشترک فی اکثر من واحد معانیه و عدمه و لنذکر اولا اقسام استعماله حتی یتعین محل النزاع و یتضح محط دلیل الصحة و الامتناع

مشتمل بر مباحث ذیل: جواز استعمال المشترک فی اکثر من واحد معانیه و عدمه، المشتق، المقدمة الموصلة، الضد، امر الامر معل العلم بانتفاء الشرط، هل المطلوب فی الاوامر الطبیعیة بلحاظ وجودها الخارجی او خصوص الافراد، نسخ الوجوب، واجب التعینی و التخییری، واجب الکفائی، التخییر بین الاقل و الاکثر، الموسع و المضیق، الامر بالامر، تکرار الامر، النواهی، اجتماع الامر و النهی، النهی اذا تعلق بشیء هل یقتضی فساد ذلک الشیء ام لا، مفهوم الشرط، العام و الخاص، تخصیص العام بالبعض، القطع؛

خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، تا: پنج‌شنبه ۹ شعبان ۱۳۱۹ق (پایان بحث عام و خاص)؛ مصحح؛ اهدایی: ورثه محمد حائری؛ جلد: مقوایی، عطف و گوشه‌ها تیماج مشکی، ۱۱۰گ، مختلف السطر، اندازه: ۱۶×۲۱/۵سم [ف: ۱-۱۱۷]

۱۳۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۵۲۳۴

آغاز: «الحمدلله رب العالمین ... و بعد، فهذه وجیزة فی مسئلة الاجزاء مما استفدنماها من کلام الاستاد ادام الله بقائه علی رؤس الانام. فاعلم انه لابد قبل الشروع فی اصل المسئلة من ذکر امور؛ **انجام:** بل من ثمراتهما علی القول بالملازمة فمن ینکر الملازمة فینفی الثمرات طراً، هذا.

کتابی است در مسائل اصول فقه شیعه، شامل مسئله إجزاء، نهی در عبادات و ادله عقلیه. هر یک از این مسائل، دارای خطبه‌ای مستقل است. مسئله إجزاء در عصر روز بیستم جمادی الثانی ۱۳۲۵ق به انجام رسیده است. در آغاز مسئله إجزاء می‌نویسد: «و بعد، فهذه وجیزة فی مسئلة الإجزاء مما استفدنا من کلام الاستاد ادام الله بقائه علی رؤس الانام ...». از میرزای قمی، صاحب فصول، صاحب جواهر، محقق اردبیلی، محقق سبزواری، وحید بهبهانی، بحرالعلوم، نراقی، محقق رشتی، صاحب مدارک، شیخ انصاری (؟) و دیگران نقل کرده است؛ خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، تا: ۱۳۲۵ق؛ مصحح، محشی؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج سرمه‌ای ضربی با ترنج، ۲۷۹گ، ۲۳-۲۹ سطر (۱۲×۱۸)، اندازه: ۱۸×۲۳سم [ف: ۳۸-۶۶۰]

۱۳۲. قم؛ مفتی الشیعه؛ شماره نسخه: ۱۰۵

بحث تقسیم واجب به نفسی و غیری و اصالة البراءة، پس از آن بحثی است در شکوک شاید بخشی از «مقالات الاصول» کاتب نسخه باشد؛ خط: نستعلیق، کا: موسی بن مرتضی موسوی، تا: ۱۵ محرم ۱۳۳۳ق؛ جلد: مقوایی، ۳۱گ، مختلف السطر، اندازه: ۱۸×۲۲/۵سم [ف: ۱۰۵]

۱۳۳. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۴۳۹۴

آغاز: المقصد فی التجزی و الاجتهاد و تحقیقه یستدعی اجزاء الکلام فی ثلاثة مقامات

مباحث استدلالی مفصلی است ناتمام در: التجزی فی الاجتهاد، الاشتراک اللفظی، استعمال اللفظ فی اکثر من معنی، اللفظ المشترک، المواسعة و المضایقة. پاره‌ای از این بحث‌ها با عناوین «فائدة» شروع شده و باید مؤلف از دانشمندان اوائل قرن چهاردهم باشد؛ خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ جلد: پارچه سفید، ۲۰۸گ، مختلف السطر، اندازه: ۱۱×۱۷/۵سم [ف: ۱۱-۳۹۴]

۱۳۴. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۶۶۰۳

آغاز: الحمدلله الذی جعل العلم نوراً فی قلب العلماء و یهتدی له الجهلاء و افضله بعد معرفة الله علم الفقه؛ **انجام:** و راجع الی کتب الاخبار لان البناء علی الاختصار و حدیث الرفع و الوضع

خط:نسخ،کاتب=مؤلف، بی‌تا؛ جلد: مقوایی عطف تیماج قهوه‌ای، ۱۴۴گ، مختلف السطر، اندازه: ۱۰/۵×۱۷/۵سم [ف: ۱۷-۱۷۹]

۱۳۵. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۹۶۲۳

آغاز: المقام الثانی فی صیغة الأمر و ما فی معناها و الکلام فیها یقتضی رسم امور ثمانیة، الاول انها فی الوجوب خاصة

در این نسخه قطعه‌هایی از مباحث ألفاظ و مباحث عقلیه در هم صحافی شده است؛ خط: نسخ، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ مصحح، دارای یادداشتی از محمد رضا بن علی بن محمد جعفر (شریعتمدار) استرابادی به‌تاریخ ۱۳۲۰؛ مهر: بیضوی «پیرو دین نبی محمد» (بیضی)، «الراجی محمود»، «عبده الراجی محمود»، «نصرالله»، «افوض امری الی الله محمد الحسینی»؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۳۷۷گ، مختلف السطر، اندازه: ۱۸×۲۴سم [ف: ۲۵-۲۰]

۱۳۶. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۹۰۵۰

آغاز: اصل المکلف الملتفت الی حکم شرعی لموضوع من الموضوعات ... و المراد من القطع هو الاعتقاد الجازم الراجح

خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۶۷گ، مختلف السطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۱سم [ف: ۲۳-۲۰۷]

۱۳۷. قم؛ مؤسسه آیة الله بروجردی؛ شماره نسخه: ۴۱

آغاز: القول فی اصول الفقه و یظهر الکلام فیه فی طی مقدمة و فصول و خاتمة، اما المقدمة ففی تعریف العلم و بیان موضوعه و مرتبته و ثمرته

بحث‌های استدلالی نسبتا گسترده ای است دارای این عناوین: اوامر، سیره و اجماع، استصحاب، اصالة البراءة، الاجتهاد و التقلید، ادله عقلیه. گاهی نگارش مسائل ناتمام مانده است. روی برگ اول سید ریحان الله کشفی دارابی احتمال داده است که این کتاب از شیخ عبدالحسین طهرانی باشد؛ خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ مصحح؛ مهر تملک: «ریحان الله بن جعفر موسوی» (بیضی) به‌تاریخ جمادی الاول ۱۳۲۱؛ جلد: تیماج قهوه‌ای ضربی، ۴۶۸گ، مختلف السطر، اندازه: ۱۸×۲۲سم [ف: ۱-۳۲]

۱۳۸. قزوین؛ فحول قزوینی؛ شماره نسخه: بدون شماره

آغاز: بسمله، و الصلاة و السلام علی محمد و آله الطاهرین فیعد ... اعلم ان ما ذکره اهل المیزان من ان الامور الثلاثة؛

مباحث استدلالی با عنوان «اصل-اصل» است در «مقدمه» و «خاتمه» و «اصول»، مقدمه در تعریف علم اصول و بیان نیاز به آن و موضوع آن، خاتمه در تعادل و تراجیح، اصول در مسائل اصولی دیگر؛ کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ افتادگی: انجام [ف: ۶]

۱۳۹. کرمانشاه؛ فیض مهدوی (کتابخانه)؛ شماره نسخه: بدون شماره

از اول اصول تا مفهوم الشرط. تقریر ابحاث شریف العلماء مازندرانی؛ کاتب = مؤلف، بی تا [تراثنا: س۲ش۴-۲۴]

۱۴۰. کرمانشاه؛ فیض مهدوی (کتابخانه)؛ شماره نسخه: بدون شماره

تقریر ابحاثی از شیوخ نجف اشرف، که مؤلف آن را در روز یک‌شنبه ۳ شعبان ۱۲۳۶ شروع کرده است؛ کاتب = مؤلف، بی تا [تراثنا: س۲ش۴-۲۴]

۱۴۱. کرمانشاه؛ فیض مهدوی (کتابخانه)؛ شماره نسخه: بدون شماره

دارای مباحث أصل البراءة و الشبهة التحریمة مع العلم الاجمالی و

الاستصحاب و حجیة أخبار الآحاد و بعض الأدلة العقلیة الاخری، و شاید تقریر ابحاث شیخ مرتضی انصاری باشد چرا که مؤلف در بالای صفحه اول نگاشته است که در اصول شاگرد اوست؛ کاتب = مؤلف، بی‌تا [تراثنا: س۲ش۴-۲۵]

۱۴۲. شیراز؛ امام عصر؛ شماره نسخه: ۳۷۷

آغاز: بسمله، الحمد لله رب العالمین ... مقدمة لما کان للفظة اصول الفقه فی الاصل

طالب کتاب استدلالی و مفصل و مکرراً از اقوال محقق قمی صاحب قوانین، سید محمد جواد عاملی نجفی صاحب شرح وافیه و سید محمد بن علی طباطبائی صاحب وسائل الاصول -استاد مؤلف-استفاده شده است. شامل یک «مقدمه» و یازده «فصل» و عناوین کتاب «فائدة» می‌باشد. قبل از سال ۱۲۳۱ (وفات محقق قمی) تالیف شده؛ خط: نستعلیق شکسته، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ ۳۰۵گ، اندازه: ۱۵/۵×۲۰/۵سم [ف: ۱-۱۰]

۱۴۳. شیراز؛ امام عصر؛ شماره نسخه: ۳۷۹

شامل مباحث الفاظ می‌باشد. مطالب استدلالی و نسبتاً مفصل و تحت عنوان «قاعدة» آورده شده و در بعضی موارد متعرض اقوال صاحب معالم، شیخ مرتضی انصاری، محقق قمی، سید محمد جواد عاملی نجفی صاحب شرح وافیه و سید محمد بن سید علی طباطبائی (- ۱۲۴۲) صاحب مفاتیح الاصول (استاد مؤلف) شده، این کتاب را در زمان حیات استادش تألیف نموده است؛ خط: نسخ، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ تملک: محمد علی بن احمد بن محمد بن علی بن علی تستری در شوال ۱۲۶۳؛ ۱۵۵گ، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۱-۱۰]

۱۴۴. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۲۰۸۸/۱

آغاز: نحمدک اللهم یا من لیس لحاجتی سواه و لا لذنبی غافرا غیره ... من الالحاد و الشک فی امره و اصلی علی أشرف ... اما بعد فهذه رسالة فی المطالب الاصولیة رتبتها علی مقدمة و فصول و خاتمة. اما المقدمة ففیها مطالب المطلب الاول ما السر لذکر العلماء تعاریف العلوم فی ابتداء (گ۲پ) ... المطلب الثانی فی تعریف اصول الفقه لغة و اصطلاحا ... فنقول: ان الاصول جمع اصل. ... دستور اللغه و القاموس ان الاصل فی اللغة هو البیخ باللغة الفارسیة ... و فی الاصطلاح یطلق علی معان کثیرة ارجحها الاربعة فی السنة الاصولیین و هی: الدلیل کقولهم الاصل فی المساله الکتاب (گ۳پ)؛ **انجام:** قلت: نمنع الحصر فی الکف و الضد الخاص، بل هنا احتمال ثالث و هو مطلق ارادة الترک ... و الحمل علیه متعین لانه اقرب الی الترک من اللاضداد الخاصة (۱۷۷پ)

او از حسین قزوینی (-۱۲۰۸) صاحب معارج و از صاحب المفاتیح و از فاضل قمی (صاحب قوانین -۱۲۳۱)، و از «استادنا الشریف دام ظله» (شاید شریف العلماء -۱۲۴۶) همچون مردانی زنده نقل می‌کند، پس گویا وی از شاگردان شریف العلماء در کربلا باشد؛ خط: نسخ نزدیک به نستعلیق، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ محشی با نشان «منه»، مصحح با رمز «صح»، پس از آن تا برگ۱۸۲ شعرهای پراکنده و معما، و اصطلاحات عرفانی رخ، زلف، خال در گ ۱۷۸ب؛ کاغذ: فرنگی، شکری، ۱۷۷ص (۱-۱۷۷)، ۲۰-۲۲ سطر (۱۰×۱۷)، اندازه: ۱۶×۲۲سم [ف: ۱۱-۲۶۵]

۱۴۵. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۴۴۸۰

آغاز: فایدة الواجب ینقسم تارة باعتبار المکلف الی العینی و الکفایی و تارة باعتبار المکلف به الی التعیینی و التخییری و تارة باعتبار الوقت الی المضیق و الموقت؛ **انجام:** و مجرد بناء العقلاء لایصح جعله دلیلا علی اعتباره کما اشرنا الیه مرارا فلا اعتبار به و علیه فالاصل راجح علی الظن اصلح الله امورنا بالخیر.

مباحث مفصلی است در اصول فقه با رد و استدلال‌های فراوان. نسخه حاضر اوامر و نواهی، اجتماع امر و نهی، مقدمات انسداد، اقتضای نهی فساد عبادت را، حجیت ظن، اجماع، سنت، تسامح در ادله سنن، ادله عقلیه، اجتهاد و تقلید را شامل است؛ خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ جلد: تیماج، مشکی، مجدول، ۱۳۰گ، ۳۵ سطر، اندازه: ۱۷×۲۱/۵سم [ف: ۳۸-۶۳۳]

۱۴۶. قم؛ مرکز مطالعات؛ شماره نسخه: ۹۶۲

آغاز: کونه مقرورا بقرینة القاعدة و الاستصحاب و بالتبادر عند استعماله ان المراد منه الدلیل فتامل؛ **انجام:** و اما من حیث المصداق یمکن ان یکون عموما و خصوصا مطلقا و ذلک لان اجماع العام عام بالنسبة الی اجماع الشیخ بل بالنسبة الی اجماعنا ایضا

مباحث اصول فقه را -مباحث الفاظ- با عناوین «فصل و اصل» گزارش کرده است و به نقل مطالب و آراء از وحید بهبهانی و صاحب معالم و السید الاستاد با تعبیر: «السید دام مجده، السید دام ظله»می پردازد، فصل اول از تعریف علم اصول آغاز می‌شود و اصل آخر به مبحث اجماع اختصاص دارد؛ خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح، برخی مباحث در میانه و انجام ناتمام مانده؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۷۴گ، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۱×۱۶سم [ف: ۲-۲۲۷]

۱۴۷. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۶۴۰۷

ناقص؛ کاتب = مؤلف، بی تا [د.ث]

۱۴۸. مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه: ۶۶۹

آغاز: الحمدلله رب العالمین و صلی الله علی محمد وآله الطاهرین و لعنة الله علی اعدائهم اجمعین؛ **انجام:** اذا کان العلم فی اطلاق ادلة وجوب تقیید الاعلم عند الاختلاف

دوره کاملی است در اصول فقه که از بحث حقیقت شرعیه آغاز و به مبحث تعادل و تراجیح ختم می‌شود، اول عناوین آن «بدیعة» است و شاید اسم آن «البدایع» باشد، از محقق قمی و سید بحرالعلوم نام می‌برد، و ظاهراً تقریرات درس است؛ خط: نسخ و نستعلیق، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ جلد: چرم زرد مایل به سیاهی، ۵۱۰گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۵×۲۲سم [مؤید: ۲-۱۷۶]

۱۴۹. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۷۶۴۳/۱۰

مؤلف از علمای قرن ۱۳ و از نوادگان سید محمد حسین بن محمد

علی مرعشی شهرستانی است؛ خط: تحریری، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ ۶ص (۲۰۶-۲۱۱) [ف: ۲۶-۱۴۱]

۱۵۰. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه: ۴۳۳

آغاز: فهذا هو الجزء الثانی من اجزاء ما تعلق غرضنا بتحریره؛ **انجام:** انتهی المقال للکلام فی هذا المقام و یتلوه الکلام فی الاستصحاب.

گویا تقریرات بحث شیخ انصاری از علی احمد بن اسماعیل اشتهاردی. در آن از شیخ با عنوان «شیخنا الامام المرتضی» یاد می‌شود؛ خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ ۲۶۰گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۸×۲۴سم [ف: ۱-۱۶]

۱۵۱. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۷۶۳۹/۱-۵۱/۹۹

آغاز: ان تقدم الخاص و ان لم یعلم فیحمل علی المقارنة فصل اما باقی علی عمومه و ان قالوا؛ **انجام:** خلافاً للشافعی یرجح بعض وجوه المشترک بغالب الرأی فی التصرف ... ما لایجوز ان یکون مقصوداً یسقط الفرع بسقوط الاصل یفتقر فی الانتهاء یلزم مراعات الشرط بقدر الامکان الیمین ابدل علی النفی. تمت

رساله مختصری است در اصول فقه. مؤلف از اهل سنت بوده و کتابش را در چند «رکن» تنظیم کرده است. بخش موجود در رساله حاضر از رکن دوم به بعد است که عنوان رکن دوم از آغاز رساله افتاده است. عنوان با ارکان عبارتند از رکن سوم فی الاجماع، رکن چهارم القیاس و پس از آن باب فی التعارض و باب الاجتهاد و خاتمه فی قواعد کلیه او اکثریه آمده است. در عنوان صفحه اول نوشته شده «شرح الخادمی» که درست نیست، زیرا شرح خادمی رساله دوم مجموعه است که غیر از رساله حاضر است؛ کا: محمد بن عبد الله الطارقری، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز؛ ۳۰گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۵×۲۰سم [ف: ۱-۳۹۸]

۱۵۲. کاشان؛ مدرسه سلطانی؛ شماره نسخه: ۲۷۴

آغاز: باعتبارها یعد علما واحدا یفرد بالتدوین و التعلیم ... و ثانیها فائدته لیخرج عن البعث ویزداد جد طالبه فیه اذا کانت متهمة ... قال اما حده لقبا فالعلم بالقواعد التی یتوصل بها؛ **انجام:** قال و بالقطع بالعلة او بالظن الا غلب و بان مسلکتها قطعی ... اقول الترجیح بحسب العلة وجوه الاول کون العلة قطعیا ... و قدم التکمیلیة من الخمسة الضروریة علی اصل الحاجیة و اذا

شرح متنی متوسط در اصول فقه اهل سنت که به‌صورت «قال - اقول» تنظیم یافته است و به‌نظر می‌رسد حاشیه بر شرح مختصر الاصول عضدالدین ایجی شیرازی باشد. از اول بحث حد الفقه تا اواسط مبحث تعادل و تراجیح ادامه یافته است؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز وانجام؛ محشی؛ جلد: تیماج سرخ مجدول ضربی لولادار، ۳۳۴گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۳/۵×۲۰سم [ف]

۱۵۳. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۸۰۸-۵/۹۸

آغاز: من اتمامه بعد از تفرغت بافضاله فی اوانه ... کهف الاسلام والسملمین محمد حسینی یزدی الخ وها أنا اشرع فی شرح ... قال اصول الفقه معرفة دلایل الفقه اجمالا ... اقول لما وجب علی الشارع؛ **انجام:** قال الثالث الاستقراء اقول الثالث من الادلة المقبولة الاستقراء المظنون و هو اثبات حکم کلی لثبوته فی بعض جزیئاته ... و فیه تطرفات للحنفیة ان یقولوا لامم ان فی الشرع واجبا لایجوزا داؤه

کتابی است در اصول فقه که شرحی است بر کتاب دیگر اصولی که به دستور و یا به نام محمدحسینی یزدی نگاشته شده است. ماتن کتاب دیگری به نام «مصباح» دارد که شارح آن کتاب را نیز شرح نموده است. این کتاب دارای ۷ «بخش» است که هر بخش یک کتاب نامیده می‌شود. کتاب چهارم در قیاس وکتاب پنجم در دلایلی است که مجتهدان درآن اختلاف کرده اند که آیا دلیل شرعی است یا نه؟ این شرح با عناوین «قال- اقول» برگزار شده و هر کتاب مشتمل بر چند «فصل» و هر فصل مشتمل بر چند «مسأله» است؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ مصحح؛ جلد: تیماج قهوه‌ای ضربی مجدول گرهی، ۱۷۶گ، ۱۹-۲۵ سطر، اندازه: ۱۵×۲۲سم [ف: ۱-۳۹۴]

۱۵۴. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه: ۲۵۴۲/۳

مسائل اصولی و فقهی: وضع عام، اقل جمع، علم امام، خطابات شفاهی و جز آنها. گویا تقریرات یکی از استادان باشد؛کاتب = مؤلف (شاید)، بی‌تا؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مقوا، ۴۲گ (۱۲ر-۵۳پ)، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۱سم [ف: ۳-۱۵۴]

۱۵۵. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه: ۹۰۴/۱

مؤلف در گ۶ خود را خواهر زاده مجلسی خوانده و نیز گوید، تعلیقه بر رجال میرزا نوشته است، و بنابراین مؤلف آقا باقر بهبهانی درگذشته ۱۲۰۶ ق خواهد بود؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: فرنگی سفید و آبی، جلد: تیماج حنائی ضربی مقوایی، ۱۸۸گ، ۲۱-۲۲ سطر (۹×۱۴)، اندازه: ۱۵/۵×۲۳سم [ف: ۳-۱۵۴]

۱۵۶. قم؛ حجت کوهکمری؛ شماره نسخه: ۴۲/۴

از قبیل مباحث ادله عقلیه، اجتهاد و تقلید، باب التراجیح را به طور مفصل بررسی کرده و ناتمام است؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ محشی، خطوط مختلف،[ف: ۴۳]

۱۵۷. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۷۵۶۳

آغاز: الحمدلله رب العالمین ... و بعد فهذه جملة من المباحث العلمیة جعلتها تذکرة لی و لمن صلح من اخوانی

مباحثی است استدلالی ضمن فصولی چند که مؤلف هنگام تشرف در نجف نگاشته و خواسته کتابی در اصول نگارد و جز مختصری از اوائل آن نگاشته نشده است، این عناوین در نسخه آمده است: مقدمة: فی حقیقة الوضع و نبذة من المباحث المتعلقة به، المقصد الاول: فی بیان الطلب و الارادة، و فیه مقامان؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ مصحح، و گویا بعضی از این اضافه‌ها به‌خط مؤلف باشد؛ جلد: مقوایی عطف پارچه زرد، ۵۷گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۱سم [ف: ۱۹-۳۶۹]

۷۷. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۸۶۳۱/۱-۵۸/۸۱

آغاز: فی الکتاب ... الحق جواز العمل بمحکمات الکتاب نصا کان او ظاهرا خلافا للاخباریین من حیث قالوا بمنع الاستدلال بکله؛

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ با حواشی با امضا «منه دام ظله العالی»؛ ۸گ (۱-۸)، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۱-۳۹۵]

۷۸. **مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۹۰۳۵**

آغاز: اما الاستصحاب فقد عرف بتعاریف عدیدة تبلغ الی عشرة بل الزیادة ولکن یرجع کلها الی ثلثه احدها تعریفه بالمحل و هو صریح عبارة صاحب المعالم و ظاهر عبارة الفاضل فی القوانین؛ **انجام:** فنقول ان اختلاف الحکم فی تلک الصوره انما یکون من اجل حصول الاختلاف فی الصغری اذا القائل بتقدیم المقرر فی المسئلة الاولی یقدم الخاطرنا من جهة ان الاصل عنده فی تلک الصورة هو الخاطر فارتفع الثانی بالمرة و لو کانت.

مؤلف از مردمان قرن ۱۳ و اوایل قرن ۱۴ق و به احتمال قوی از شاگردان سید حسین کوه کمره‌ای یا میرزا محمد حسن شیرازی است. کتاب یک رشته نگارشی است در اصول عملیه به سبک «رسائل شیخ انصاری». روش تألیف می‌نماید که حاصل افادات درسی است. موجودی نسخه: از مبحث استصحاب تا اواخر مرجحات. این نسخه مسوده اصلی است؛ خط: نستعلیق تحریری، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ واقف: حاج شیخ مرتضی امامی تلارمی، تیر ۱۳۴۱؛ کاغذ: فرنگی حنایی، جلد: مقوا، گوشه و عطف پارچه مشکی، ۳۹۹گ، مختلف السطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۱۶-۲۸]

۷۹. **مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۷۰۳۱**

آغاز: مقدمة اصول الفقه علم لهذا العلم و له اعتبار ان من جهة الاضافه و من جهة العلمیة؛ **انجام:** فانه نسخ و الا فلا لو نقص من حد الزانی عشرین.

مؤلف به تحقیق شناخته نشد لکن وی از سلاله خاندان پیامبر اکرم (ص) و از علماء امامیه در نیمه قرن ۱۳ق به ضبط کتاب حاضر (برگ ۳۳پ سطر۲۱) رساله‌ای در باب اقسام حمل در منطق نگاشته است: «فی هذا المقام اختلافات کثیرة و تفصیلات غیر یسیرة و لا یسعها المقام تعرض ذکرها و انی حررت رسالة مفرده فی هذه المسئله مشتمله علی تحقیقات نفیسه و کلمات دقیقه حین الاشتغال بالمباحثه المنطق بطریق التحقیق الاستدلال لبعض الاخوان و کنت اشوق ان اذکر بعض الکلمات فی هذا المبحث و لکن لم یکن الرسالة حاضرا عندی و لذا اکتفیا بهذا القدر». مؤلف در تنظیم مطالب به کتب: قوانین الاصول میرزای قمی (- ۱۲۳۱ هـق)، فصول الغرویه شیخ محمد حسین اصفهانی (-۱۲۵۰ق)، ضوابط الاصول سید ابراهیمی قزوینی (- ۱۲۶۴ق) و اشارات الاصول کرباسی (- ۱۲۶۱) اشراف کامل داشته و بعضاً بین آنان به قضاوت نشسته است مانند: «و ان کان حصرا لمدلول فلا نسلم لان المدلول اعم فلا یلزم ان یکون فی منحصراً فی الموضوع هذا تمام مراد الشیخ [صاحب فصول] فی هذا الکلام ولکن الحق و الانصاف مع الفاضل القمی»، «و یمکن الجواب من اعتراضات الشیخ اما عن الاول فلانا نقول ان المراد الفاضل القمی» [برگ ۳۶پ سطر ۱] و در برگ ۳۹پ سطر۲۹ نوشته است: «الملحوظة فی مقابل اسم الجنس لامط و مع ذلک فکیف یقال بالتناقض بین کلماته و هذا مهما من فکر نفسی فی کلامه ره و ظنی ان کل تعمق النظر فی کلماته ره یعلم بعدد ورود اعتراض علی کلامه اصلا و هذه الایرادات المذکور کانت مما اورده السید الاستاد و بجدی رسول الله او لم یکن حرمة الاستاد واجبا یمکن لی دفع کلها و لکن بما لم یسمع کلام الحق فی هذا لازمان من ای شخص صدر فلابد من اختیار السکوت و سماع کل کلام و تحریر محقا کان او باطلا حتی لا یلزم مخالفة الاستاد ایضا». کتاب شامل مباحث الفاظ در عناوین «اصل» می‌باشد که عمده آنها عبارت است از: «اصل فی بیان ان مفهوم الوصف حجة ام لا، اصل مفهوم الغایة هل هو حجة ام لا، اصل فی مفهوم الحصر و الکلام فیه بقع فی مقامین، اصل فی بیان مفهوم العلة، اصل فی العام و الخاص در چندین اصل). اصل فی المبادی اللغویه، اصل هل الامر بمجرده للمره او التکرار او مشترک بینهما لفظا او معنا، اصل فی ان الامر المجرد من القرینة للفور او مشترک بینه و بین جواز التراخی، اصل فی عموم التشبیه و المنزلة و حذف المتعلق و البدایة، اصل اختلفوا فی افادة نفی الاستواء العموم علی اقوال، اصل فی ان عام المخصص هل حقیقه فی الباقی ام مجاز و تنقیح المقام موقوف علی رسم مقدمات، اصل فی ان العام المخصص هل یخرج من الحجیته فی غیر محل التخصیص ام لا، اصل فی انه قد وقع الخلاف بین الاصحاب فی جواز العمل بالعام قبل الفحص من المخصص، اصل فی المطلق و المقید، اصل فی بیان ما یتعلق بالمجمل، اصل فی بیان النسخ و حقیقة المقصود الاصلی (در سه اصل)»؛ خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف (احتمالاً)، بی‌تا؛ مصحح، محشی به حواشی مؤلف و دیگران با رمز «منه، منه محمد علی ۱۲۶۶، حاشیه محمد تقی ره»، در سنوات ۱۳۴۴ و ۱۳۴۷ هـق. داخل عرض شده؛ مهر: وقفی مدرسه ملا محمد باقر به تاریخ ۱۳۱۳؛ انتقالی از دانشگاه رضوی در مهرماه ۱۳۶۸؛ کاغذ: فرنگی شکری، جلد: تیماج خرمایی، عطف تیماج عنابی، ۱۹۸گ، مختلف السطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۱۶-۳۹]

۸۰. **قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۴۳۴**

آغاز: انهما بمعنی واحد فقال الامدی المطلق النکرة فی سیاق الاثبات و قال ابن الحاجب ما دل علی شائع فی جنسه؛ **انجام:** ناتمام: و علی عکسه جاء القوم الا زیداً اذ الو او یقتضی الجمع التسری فخرج بالاخراج المنقطع و المراد بالاغیر الصفة.

مسائلی است اصولی استدلالی با عنوان «مسألة-مسألة» با ذکر بسیاری از اقوال و آراء که به‌طور ناتمام نوشته شده و اوراقی بود پراکنده که در این نسخه جمع شده است. روی برگ اول، این کتاب ناتمام و نامرتب را به سید محمد جواد عاملی صاحب مفتاح الکرامة (-۱۲۲۶) نسبت داده و به‌خط ایشان می‌داند ولی در این نسبت تردید داریم؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز؛ جلد:

مقوایی عطف تیماج قرمز، ۶۲گ، مختلف السطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۴-۲۱۹]

۸۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۴۳۷۱

آغاز: القبح کما قلنا فی الحسن فی الامر لان النهی فی اقتضاء صفة القبح حقیقة؛ **انجام:** و هو أن یراد بالشیء ما لم یوضع له و لا ما صلح له اللفظ استعارة ...

متن مختصری است در قواعد اصول فقه به روش اهل سنت و بدون استدلال و نقل اقوال، مشتمل بر چند باب دارای فصول؛ خط: نسخ نازیبا، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ مصحح، محشی؛ جلد: مقوایی عطف تیماج مشکی، ۵۱گ، ۷ سطر، اندازه: ۱۶×۱۶/۵سم [ف: ۱۱-۳۷۴]

۸۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۷۶۶۵

آغاز: الحمد لله رب العالمین ... مقدمة الواجب هل تجب مطلقا أولا تجب مطلقا أو تفصیل بین السبب و غیره مطلقا

شامل بحث مقدمه واجب؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ ۱۲۳گ، مختلف السطر، اندازه: ۱۸×۲۲سم [ف: ۲۰-۵۹]

۸۳. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۷۶۶۶

در این نسخه بحث حجیت ظن آمده است؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ ۱۳۵برگ، مختلف السطر، اندازه: ۲۲×۱۸سم [ف: ۲۰-۵۹]

۸۴. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۹۲۸۵/۲

آغاز: و بعد المقدمه فی باین رسمه و موضوعه، أما رسمه فقد قیل له اعتباران ترکیبی اضافی و افرادی علمی

بسیار مفصل با رد و ایراد در گفته‌های علمای این فن، در یک «مقدمه» و چند «فصل» و در نسخه حاضر فقط قطعه‌ای دارای مباحث مقدمه و اوامر می‌باشد. این کتاب احتمالاً تقریرات درس طهرانی یا تألیف خودش باشد؛ خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج قرمز، ۱۸۹گ (۷۴پ-۲۶۲پ)، اندازه: ۱۴×۱۹سم [ف: ۲۴-۷۱]

۸۵. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۷۵۶

آغاز: (آغاز این مجلد:) الحمد لله رب العالمین. ... القول فی ادلة الاحکام اصل الدلیل لغة الهادی و المرشد غلب فی الاصطلاح علی ما یتوصل بصحیح النظر فیه الی مطلوب خبری

خط: نسخ نیکو، بی‌کا، بی‌تا؛ با حواشی مؤلف «دام ظله العالی»؛ جلد: مقوایی عطف تیماج قرمز، ۲۳۰گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۷/۵×۲۲/۵سم [ف: ۲-۴۱۵]

۸۶. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۳۹۰

آغاز: الحمدلله رب العالمین ... اما بعد فاعلم ان علم الرجال من شعب علم التواریخ

بحث‌های استدلالی مفصلی است با رد و ایراد در گفته‌های علماء فن و نقل بعضی از آراء استاد مؤلف که به نام او تصریح نشده است، با مباحثی در آغاز کتاب درباره بعضی از مطالب درایه و حدیث شناسی. باید نگارنده از دانشمندان آغاز قرن چهاردهم باشد و کتاب با عناوین «اصل -اصل» تحریر شده است؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ نسخه پیش نویس کتاب می‌باشد با اضافاتی از مؤلف؛ جلد: تیماج قهوه‌ای بدون مقوا، ۳۰۰گ، مختلف السطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۱-۵۰۸]

۸۷. قزوین؛ مدرسه امام صادق قزوین؛ شماره نسخه: ۶۲

آغاز: قال المصنف فاصول الفقه مجموع طرق الفقه علی الاجمال وکیفیة الاستدلال بها ... اقول؛ **انجام:** قال: البحث الرابع فی کیفیة الاستدلال الدلیل ... اقول لفظ الاستدلال لغة

در شرح کتاب دیگر نوشته شده و با عناوین «قال- اقول» تنظیم شده است، محشی در این کتاب با استفاده از قواعد اصولی به رد و ایراد و قبول و تایید آراء و نظرات مؤلف و دیگر اصولیین پرداخته است؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ جلد: تیماج سیاه، ۱۴۴گ، ۲۵ سطر [ف: ۱-۳۵]

۸۸. قم؛ معصومیه؛ شماره نسخه: ۵۴۷

آغاز: اصل: فی مفهوم الوصف، اعلم انه قد اختلف تعبیر هم فی عنوان المسألة المبحوث عنها فبعضهم من معبربان مفهوم الوصف هل هو حجة ام لا و بعضهم بان تعلیق الحکم علی الوصف هل یدل علی انتفاء الحکم عند انفاء ذلك الوصف ام لا؛ **انجام:** نسخه: و اما المقال الثانی اعنی جواز المخالفة من حیث الالتزام و عدمها فی الشبهات الحکمیة

مباحث علم اصول فقه را به طور مفصل و استدلالی عمیق بیان نموده و از وافیه فاضل تونی، فصول اصفهانی، قوانین میرزای قمی و شیخ انصاری نقل می‌کند. نسخه حاضر از مفهوم وصف تا آخر اجماع را شامل است؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ جلد: مقوایی، ۱۵۵گ، ۲۰ سطر (۱۰×۱۴/۵)، اندازه: ۱۶×۲۲سم [ف: ۲-۱۶۸]

۸۹. قزوین؛ مدرسه امام صادق قزوین؛ شماره نسخه: ۴۹۵/۱

آغاز: قوله اقدرهم یعنی لما علی الله سبحانه احتیاج الناس فی تحصیل السعادة الدنیویة الی اعلام ما فی ضمائر هم من امری المعاد و المعاش اقدرهم علی الصوت

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ جلد: گالینگور آبی [ف: ۱-۴۰۲]

۹۰. قم؛ امام صادق؛ شماره نسخه: ۳۰

آغاز: الحمدلله رب العالمین ... و بعد القول فی السنة وهی لغة الطریقة یقال سنة فلان ای طریقته

استدلالی است با تفصیل و گسترش، بحث در «سنت» می‌باشد و از ظن و قطع نیز گفتگو می‌شود، گویا تقریر درس یکی از استادان پس از عصر شیخ مرتضی انصاری باشد؛ خط: نستعلیق، کا: محمد ولی بن میرزا ابوطالب، بی‌تا؛ تملک: حاج آقا حسن طباطبائی؛ جلد: تیماج قرمز بدون مقوا، ۱۳۶گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۶/۵×۲۰/۵سم [ف: ۳۰]

۹۱. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۳۷۸۱/۴

آغاز: الائمه علیهم السلام حدیثا بادروا الی اثباته فی اصولهم کیلا یعرض لهم النسیان لبعضه او کله بتمادی الایام؛ **انجام:** علی صحه

الاحادیث التی عمل بها و ما سننقله من کتاب الکافی و عن کتاب من لا یحضره الفقیه و عن.
بخش کوتاهی از کتابی ناشناس در اصول فقه تالیف شده در قرون ۱۲یا ۱۳ است که در آن پی از نقل گفته‌ها و استدلالات اصولیین متقدم و متاخر، مؤلف نظرات خود را با عنوان «انا اقول» همراه با استدلال بیان داشته است. بخش‌هایی از مباحث تراجیح و اجتهاد و تقلید در نسخه موجود است؛ بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز وانجام؛ مصحح؛ کاغذ: اصفهانی نخودی، جلد: مقوا با روکش کاغذی سبز و زرد، عطف پارچه سیاه، ۲۶ص (۱۳۸-۱۶۳)، ۱۹ سطر (۱۴×۷/۵)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۱۶-۴۳۳]

۹۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۳۴۳

آغاز: و بعد قال بعض الفضلاء المعاصرین فی بیان بطلان؛ **انجام:** فیعود التسلسل المذکور فتدبر بعون الله و حسن توفیقه.
رساله‌ای است در انتقاد از نظریه که فتوی مجتهد را انشاء حکم می‌داند نه حکایت از حکم واقعی مؤلف روی سخن با یکی از پشتیبانان این نظریه داشته و او را تنقید و گفته‌های او را نقل کرده و پاسخ می‌گوید مجموعه است و در ذیل آن جوابی آمیخته به مسخره و تحقیر از طرف آن شخص مورد نظر مؤلف در یک صفحه نقل شده؛ بی‌کا، بی‌تا [ف: ۴-۱۰۸]

۹۳. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۴۹۶

آغاز: هذا قد تم الکلام فی لفظ المقدمة و الواجب اللذین کانا من جملة الالفاظ المأخوذة فی العنوان
بحث‌های مفصل استدلالی اصول فقه در بحث الفاظ می‌باشد، از بحث «هل الامر بالشیء یقتضی ایجاب مقدماته ام لا» تا «هل النهی فی العبادات و المعاملات یقتضی الفساد أم لا»؛ خط: شکسته نستعلیق، کاتب = مؤلف (ظاهراً)، بی‌تا؛ مصحح، محشی؛ ۲۵۳ص [عکسی ف: ۲-۹۳]

۹۴. همدان؛ مدرسه غرب؛ شماره نسخه: ۴۶۱۱

در مباحث الفاظ و ادله عقلیه، مؤلف از شاگردان صاحب فصول درگذشته ۱۲۵۴ یا ۱۲۶۱ بوده است و در بحث خامس از مبحث اوامر مطلبی از استاد خود محقق شریف نقل می‌کند و درباره او «دام ظله العالی» تعبیر می‌کند. گویا مقصود از محقق شریف، شریف العلماء مازندرانی است که در ۲۴ ذیقعده ۱۲۴۶ در گذشته است. مباحث عقلیه این نسخه که عمده قسمت دوم کتاب است به خط خود مؤلف می‌باشد و قسمت اول کتاب که مشتمل بر مباحث الفاظ است و همچنین مختصری از قسمت دوم که آن هم در بحث الفاظ است، گویا به خط اوست؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ قطع: خشتی [رشت و همدان: ف: ۱۲۸۴]

۹۵. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۲۷۴۵/۱۵

آغاز: تکون من قبل حذف المتعلق لکن العرف یفهم من ذلک؛ **انجام:** و جمیع ذلک الاقسام الاربعة ... و قد یکون الشک باعتباره.
در بیان حکم ظاهری نفس الامری و بیان آیه نفر عنوانها فائده و درس است؛ خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: گوناگون، جلد: تیماج تریاکی مقوای، ۸ص (۴۷۵-۴۸۲)، قطع: خشتی، اندازه: ۱۸×۲۲/۵سم [ف: ۹-۱۰۶]

۹۶. همدان؛ مدرسه غرب؛ شماره نسخه: ۱۰۱۷۴

آغاز: بعد البسملة القول فی الادلة العقلیة و الکلام فیها یقع فی مواضع ثلثه تعریفها و تقسیمها و دلیل اعتبارها؛ **انجام:** و قد تمسک بعض المحققین لاعتبارها ببعض الادلة الشرعیة کقوله ما حجب الله و نحوه لکنه عدل عنه و اعترف بضعف دلالتها فلا کرامة فیها و قد ساق شیخنا قده بعض الکلام فیها فی رسائله فارجعها، و الحمد لله اولا و آخرا.
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ قطع: خشتی کوچک [رشت و همدان: ف: ۱۶۰۴]

۹۷. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۵۴۱۳/۳

آغاز: بسمله. السلام علیک یا مولای یا امیرالمؤمنین ادرکنی. فصل فی تعارض الاحوال. ذکر و اقدماء الاصولین احوالا خمسة للفظ کلها مخالفة لاصل الوضع؛ بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مقوایی نارنجی، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۷×۲۱سم [ف: ۱۶-۳۲۱]

۹۸. همدان؛ مدرسه غرب؛ شماره نسخه: ۱۰۱۴۵

آغاز: بعد البسملة، الفصل الثانی فی اصالة البرائة و الاولی کون الاصل هنا بمعنی القاعده کما فی الاصالة الاباحة و الطهارة؛ **انجام:** حتی یطرء الاجمال فی العموم مدفوعة بانتفاء الفارق بین المقامین بعد کون المناط بین العلة الجامعه و ان اردت تحقیق الحال فی بیان هذه القاعده فارجع الی ما ذکره شیخنا قده فی رسالة منفردة من التفصیل فی تنقیحها و الحمد لله رب العالمین
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ قطع: خشتی [رشت و همدان: ف: ۱۶۰۵]

۹۹. همدان؛ مدرسه غرب؛ شماره نسخه: ۱۰۱۹۲

آغاز: لما فرغ القوم من بیان الادلة موضوعا و حکما شرعوا فی بیان تعارضهما کذلک و جعل فی التهذیب هذا البحث من مقاصد الفن؛ **انجام:** کما یظهر من شیخنا ره فی مسئلة البرائة اذ کما ان فی فعل الحرام وجود المضرة و فی ترکها ... کذا فی ترک الواجب وجود المضره
خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ اندازه: ۱۳×۲۰سم [رشت و همدان: ف: ۱۶۰۵]

۱۰۰. همدان؛ مدرسه غرب؛ شماره نسخه: ۱۰۲۰۳

آغاز: اذا عرفت موضوع التقلید فاعلم ان المعروف بین اصحابنا ان حکم التقلید هو الجواز بالمعنی الاعم و ینسب الی بعض اصحابنا القول بالتحریم؛ **انجام:** و ان مخالفة الاجماع کافر ام لا و انه یجوز وجود اجماع ثم اجماع آخر بعده ام لا ... هذا تمام الکلام فی الاجماع المحقق بقسیمه من البسیط و المرکب اما الاجماع المنقول فالباب الثانی هو المتکفل لبیانه بما لا مزید علیه الحمد لله اولا و آخرا و ظاهرا و باطنا و صلی الله علی محمد و اهل بیته.
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ اندازه: ۱۵×۱۹سم [رشت و همدان: ف: ۱۶۰۵]

۱۰۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۹۱۵/۶

آغاز: (پس از درست شدن صفحات): الاحکام، لایحکم العقل بان الفعل حسن او قبیح بحکم الله تعالی و یطلق لثلاثة امور اضافیه لموافقة الغرض و مخالفته و لما امرنا بالثناء علی فاعله و الذم ... قد استوفی فی مبادی هذا العلم من اللغات وها هی مبادیه من الاحکام و الکلام فی الحاکم و نفس الحکم و المحکوم فیه و المحکوم علیه اما الحاکم فهو عندنا الشرع دون العقل و لانعنی به ان العقل لاحکم له فی شیء اصلا؛ **انجام:** قد بین الحاکم و انه هو الشارع فشرع فی ابحاث الحکم و قد لزم مما بین ان الحکم انما هو الحکم الشرعی فاخذیتکلم فی حده و اقسامه و مسائل یتعلق باقسامه فهذا حده قیل هو خطاب الله ... و لو قال بفعل المکلف لکان احسن لیتناول ما لایعم من احکامه کخواص

بخشی از مباحث مبادی احکامی کتابی است در اصول فقه و شرح است بر کتابی مختصر در اصول فقه. شارح هر بار چند سطر از متن را نقل کرده و سپس به شرح و توضیح متن پرداخته است؛ بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ نسخه حاضر در صحافی جابجا شده؛ ۸۶ص (۶۳۳-۵۴۸) [ف: ۹-۵۶۹]

۱۰۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۴۲۲۵/۶

آغاز: من المعانی المتعددة و الاستدلالات العقلیة علی اثباته ممنوع ... المشترک واقع فی القرآن یظهر بالتتبع، المترادف واقع فی اللغة دلیله التتبع و الاستقراء، المترادف واقع فی القرآن یظهر بالاستقراء لیس بمترادفین لان الحد موضوع بخلاف المحدود للمفردات باوضاع متعددة و ایضا فان المترادفان من اقسام المفرد و لیس الحد بمفرد، یصح استعمال احد المترادفین مکان الآخر اذا لم یتعلق باحدهما غرض لفظی؛ **انجام:** اعلم انه لا تعارض بین دلیلین قطعیین و لا بین علم قطعی و مفید علم عادی ... و یرجح الحظر علی الاباحة و قیل بالعکس و علی الندب لان دفع المفاسد اهم و علی الکراهة و الوجوب علی الندب و المثبت علی النافی و یرجح لموافقته لدلیل آخر ... لم نذکر لئلا یطول الکتاب فان شئت فارجع الکتب المفصلة تم.

مؤلف در باب تخصیص گوید: «تعلیق الحکم علی الشرط یدل علی انتفاء الحکم عند انتفاء الشرط إن لم یکن انتفاء الشرط المذکور من النوادر و ان کان کذلک فانا لا ادری ما الحکم فیه و لک ان تنظر فی الرسالة الصغیرة». از مباحث الفاظ تا آخر باب تعارض. در آغاز این رساله عنوان کتاب «کثیر من مسایل اصول الفقه» ذکر شده است؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج قهوه‌ای لولادار، ۱۳گ (۱۸ر-۳۱پ)، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۹×۲۵سم [ف: ۳۸-۳۳۳]

۱۰۳. اصفهان؛ روضاتی؛ شماره نسخه: ۶۸/۲

بی‌کا، بی‌تا؛ ۱۸سطر، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: ۵۰]

۱۰۴. اصفهان؛ مهدوی، مصلح الدین؛ شماره نسخه: ۱۴۹

آغاز: قوله: قلت انکار التبادر اقول: یعنی کون التبادر من امارات الحقیقة هو ان یتبادر المعنی

حاشیه بر متنی اصولی است که شامل مباحث الفاظ و اصول علمیه می‌باشد؛ خط: نسخ، کا: محمد حسن مجتهد موسوی، بی‌تا؛ جلد: تیماج مشکی ضربی، ۱۷۰گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۱/۵سم [ف: ۱۴۸]

۱۰۵. کرمانشاه؛ فیض مهدوی (کتابخانه)؛ شماره نسخه: بدون شماره

تقریرات اصولی شامل مباحث الأمر و التخییر و مفهوم الشرط و النسخ و النهی فی العبادات و المعاملات و الاجماع و العام و الخاص و الخطابات الشفهیة؛ بی‌کا، بی‌تا [تراثنا: س۲ش۴-۲۴]

۱۰۶. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۴۲۰۳/۲

آغاز: و حروفا یدل علی ان تلک الالفاظ موضوعه لها ... او بخلق علم ضروری یعنی ان یخلق العلم الضروری لواحد او لجماعه باللغات؛ **انجام:** و تاره یقع هناک بعکسها ای بقلبها من وصف ای آخر کما فی هذین الضربین او بعکس فهما الکبری و تجعل صغری الکلیه یعنیها کبری ...

شرحی است بر کتابی در اصول فقه. این نسخه تنها مبحث الفاظ را در بر دارد؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ مصحح؛ کاغذ: اصفهانی نخودی، جلد: تیماج زرشکی مقوایی دارای ترنج و دو سرترنج، ۲۰ص (۴۴-۶۳)، ۱۹ سطر (۷×۱۳)، اندازه: ۱۲/۵×۲۰/۵سم [ف: ۱۸-۱۵۳]

۱۰۷. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه: ۱۷۴۵/۲

آغاز: لم یکن للروح نیة اما اذانوی الوقت یقع فی الحال ولونوی الشرط یقع فی اخر العمر لان اللفظ یحتملهما. قوله. انه ایقاع لانه لایستقیم حملها علی السؤال عن الحال؛ **انجام:** وکان ابن شریح من اصحاب الشافعی یجوز ذلک والانماطی من اصحابه کان یقول لایجوز ذلک بقیاس اشبه ویجوز بقیاس مستمنو ... من الاصول ذلک

کتابی است دراصول فقه عامه که شرح یکی از کتاب‌های اصولی آنها است با عناوین «قوله - قوله»؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ جلد: تیماج مشکی با عطف پارچه‌ای، ۷۴گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۶×۲۴سم [ف: ۴-۱۵۶۲]

۱۰۸. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۲۶۰۵۰

بی‌کا، بی‌تا؛ خریداری از حوزه علمیه ولی عصر کرمان [رایانه]

۱۰۹. شیراز؛ شاهچراغ؛ شماره نسخه: ۱۹۷۰

آغاز: بسمله، اصل-قد اختلف الاصولیون فی جواز ان یجعل الشارع خبر الواحد الذی لم یکن بالقرینة العلمیه امارة للحکم الشرعی؛ **انجام:** و من اطلاق الحسنة السابقه و تقیید الصحیحة و لعله الاقوی لصحة السند و موافقه الاصل و الاعصیر ...

دفتری است که طلبه‌ای مطالبی راجع به‌اصول و فقه در آن نوشته است؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ محشی؛ کاغذ: آبی و سفید، جلد: مقوا با کاغذ سبز، ۱۵۰گ، ۲۱ سطر (۱۱×۱۵)، اندازه: ۱۸×۲۲/۵سم [ف: ۲-۲۶۲]

۱۱۰. خوی؛ نمازی؛ شماره نسخه: ۳۱۶/۲

آغاز: قاعدة مکملة لما سبق السبب هو مایلزم من وجوده الوجود و من عدمه العدم لذاته

در بیان سبب و شرط و مانع و شرح بیت «فی فتی علق الطلاق بشهر، قبل ما قبل قبله رمضان» و اشتقاق ۷۲۰ مسئله از این بیت؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ واقف: حسن صدرزاده خویی، ۱۳۴۷ش؛ جلد: روغنی با ترنج با سر و جدول مرصع، ۴گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۱۵۶]

۱۱۱. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۴۶۰۷

آغاز: اقول تلك المقدمات علی تقدیر تسلیمها انما تدل علی ان الموجود النامی الحساس العاقل العالم اشرف من الموصوف بالصفات المذکورة؛ **انجام:** (قوله) عن الاصل المسکوب عنه اه لا یخفی انه اذا قال حدثنی جمل او بعض اصحابنا لا یتوهم التلبیس و الغش

حاشیه‌ای است بر کتابی ناشناس در اصول فقه؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ مصحح؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: ساغری مشکی مقوایی ضربی مجدول، ۹۷گ، ۱۴ سطر (۵/۵×۱۰)، اندازه: ۱۰/۵×۱۵/۵سم [ف: ۱۹-۲۵۲]

۱۱۲. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۴۶۸۷/۱

آغاز: فی بیان ان اقسام اللفظ و وجودها اما امکانها؛ **انجام:** و اما ثالثا فیمنع توقف قبحها بالمعنی المتنازع فیه علی الشرع بتقدیر انتفاء الحسن و القبح العقلیین لا مکان العلم.

مباحث الفاظ و تقسیمات فرعی آن به صورت «رکن رکن» آمده؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ مهر: رضا موسوی زنجانی؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: تیماج مشکی مقوایی، ۱۲۱گ (۱-۱۲۱)، ۲۲ سطر (۸/۵×۱۴/۵)، اندازه: ۱۴/۵×۲۱/۵سم [ف: ۱۹-۳۵۶]

۱۱۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۷۸۸۴/۱

آغاز: بسم الله تعالی شأنه الحمد و الثنا علی مستحقهما استعین من حجت الله عجل الله فرجه للاتمام قوله الاول ان موضوع کل علم الخ تحریر فاعلم ان القدماء کان مبناهم بذکر رؤس الثمانیة؛ **انجام:** طالبه خالصا لوجه الله الکریم (تظفر بالنجاح) ای قضاء الحاجة فی الدنیا و الاخرة.

تقریرات اصولی است که به عنوان شرح بر کفایه نگاشته شده، این تقریرات نامنظم و پراکنده می‌باشد و شامل مباحث الفاظ و تعادل و تراجیح است؛ کاتب = مؤلف (ظاهراً)، بی‌تا؛ جلد: تیماج مشکی مجدول،۱۱۹ص(۱-۱۱۹)،اندازه: ۱۳×۲۱سم [ف: ۲۶-۳۵۹]

۱۱۴. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه: ۴۷۸

آغاز: اصل فی الادلة العقلیه فنقول قدعرفت الدلیل العقلی بانه حکم عقلی یتوصل به الی حکم شرعی و قسموه الی ما لایتوقف علی خطاب شرعی کالحسن والقبح العقلیین؛ **انجام:** نعم العاجز الشخص من جهة تعد الاسباب التی منها الفهم والاجتهاد یقلد المجتهدین ولو کانو ایضا عاجزین وقاصری الید عن الوصول الی جملة من الادلة المعارضه لما عندهم من الادله

عقلیه تا تعادل وتراجیح را دارد. رساله‌ای است در اصول فقه با عناوین «اصل-اصل» که ازعلما وکتب بسیاری همچون «صاحب معالم، صاحب مناهج، فاضل قمی، صاحب فصول، سبزواری، استرآبادی» و دیگران نقل می‌کند؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز؛ جلد: تیماج قهوه‌ای بدون مقوا، ۱۸۱گ، مختلف السطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۱-۱۷۵]

۱۱۵. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۲۱۴۴-۱۲/۳۴

آغاز: یبحث فیه عن الاحوال اللاحقة الانواع الواقعة تحت موضوعه والاصناف المندرجة فیه و قد نصوا علی ان الموضوع فی المسائل ... الفرق بین محمول العلم ومحمول المسألة کما فرقوا بین موضوعیهما؛ **انجام:** قوله ولایمتنع العقل اه» فلو کان هناك ملازمة عقلیة بین الامرین ... یکتفی فیها بمجرد الظنیة والظنون المستندة الی الوجوده العقلیة لاعبرة بها

از آغاز تا نیمه اوامررا شامل است. شرحی است بر کتابی در اصول فقه، این شرح به صورت استدلالی و مفصل و با عنوان‌های «قوله-قوله» برگزار شده؛ خط: نسخ و نستعلیق شکسته، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ جلد: مقوا عطف وگوشه تیماج آبی، ۱۳۱گ، ۱۸-۲۰ سطر، اندازه: ۱۸×۲۳سم [ف: ۱-۴۲۰]

۱۱۶. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۲۲۲۳-۱۲/۱۱۳

آغاز: ما نقل بین الدفتین و ما لم ینقل ... و عن الثانی بان المراد النقل عنه (ص) و التراجم لم یکن فی زمنه بل هی مستحدث کالاخماس و الاعشار؛ **انجام:** اذ غرض المتعرض عدم حصول العلم بالنظر الی عدم انضباط الملکة لالخفائه ایضا نعم یتحد ما ذکره لو ذکر فی الایراد فتفطن.

شرحی است بر کتابی در اصول فقه، کتاب متن در چند مقصد بوده که مقصد دوم آن «المقصد الثانی فی السنه و فیه مناهج» و مقصد چهارم آن «المقصد الرابع فی الادلة العقلیة وفیه مقدمة و مباحث، مقدمة: الدلیل العقلی هو ...» است. شارح پس از متن، مطالب خود را با عنوان‌های «هدایه-هدایه» به صورت مفصل و استدلالی با رد و ایراد بسیار، آورده است. گویا این شرح «شرح مناهج الاصول» مذکور در الذریعة ۱۴/۸۹ رقم ۱۸۵۲ باشد؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز؛ جلد: تیماج روغنی سبز با جدول و ترنج و سرترنج گل و بوته الوان، ۳۴۲گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۵×۲۲سم [ف: ۱-۴۱۹]

۱۱۷. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۲۲۴۳-۱۲/۱۳۳

آغاز: فی الدار المغصوبة انتهی قال العضدی هل یجوز کون الشیء واجبا حراما معاً ولابد قبل من تحریر محل النزاع فنقول اما الواحد بالجنس فجایز منه ذلك بان یجب فردو یحرم فرد؛ **انجام:** قوله فی التیمم جمهور الاصولیین من اصحابنا و غیرهم علی حجیة قیاس الاولویة و منصوص العلة الخ.

رساله مفصل استدلالی است در اصول فقه که گویا از تقریرات استادی تحریر شده است. این رساله در برخی جاها به صورت شرح کتابی برگزار شده و در اغلب موارد به صورت مباحث مستقلی نوشته شده است؛ خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ جلد: مقوا با روکش پارچه قهوه‌ای

مذهب، ۱۱۴گ، ۲۱-۲۲ سطر، اندازه: ۱۶×۲۲سم [ف: ۱-۴۲۲]

۱۱۸. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۲۷۵۴/۱-۱۴/۲۰۴

آغاز: بسمله. الحمدلله ... القول فی مفهوم الحصر. اختلفوا الاصولیون فی ان مفهوم الحصر حجة ام لا و فی هذا التعبیر مسامحتان؛ **انجام:** و الثالث واضح لزوال الشک بعد التأمل و اما الثانی فوجه الحمل علی الافراد الثانیة امران الاول انک قدعرفت ان المطلقات موضوعة للطبائع المهملة وارادة الاطلاق منها ... بل فهم الاطلاق منها بمقتضی دلیل الحکمة

بحث مفاهیم و اوامر و نواهی. تقریراتی از درس یکی از اساتید، در اصول فقه، این تقریرات به صورت استدلالی و با رد و ایراد زیاد، برگزار شده؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: مقوا قهوه‌ای عطف تیماج مشکی، ۴۰گ، ۱۵-۱۷ سطر، اندازه: ۱۱×۱۸سم [ف: ۱-۴۲۰]

۱۱۹. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه: ۸۵۵

آغاز: البحث الثانی فی المشترک و هو ما وضع لمعنیین او اکثر لکل معنی بوضع علی حده ولو من واضعین او اکثر؛ **انجام:** فجوابه ان المراد عدم الصحه عرفاً علی الاطلاق و صحته کذلک من دون نصب قرینه فانک اذا وجدت اهل العرف یمنعون

این قسمت مشتمل بر پاره‌ای از مطالب مباحث الفاظ اصول فقه می‌باشد و در کمال ایجاز و اختصار و بلاغت و فصاحت تألیف گردیده، با مطالعه آن مؤلف را نتوانستیم شناخت ولی به قرینه این که نسخه ظاهراً در اوایل قرن سیزدهم هجری نگارش یافته و در حواشی بسیاری از صفحات آن ذیل تقریرات و بیانات مؤلف به نام: «منه سلمه الله»، و «من افادات سید الاستاد مدظله حین الدرس» تحریر گردیده محتمل است که از مؤلفات سید مجاهد (- ۱۲۴۲) و قسمتی از کتاب «مفاتیح الاصول» ایشان بوده باشد، پاره‌ای از عبارات آن را در اینجا برای نمونه انشاء کتاب این است: المقام الثانی فی انه علی خلاف الاصل لاریب فی ذلک لمایحتاج الیه الاشتراک من تعدد الوضع الموقوف علی تصور المعانی وتعیینها وجعل اللفظ بازاء کل منها والاصل فی ذلک کله العدم مع ان الظاهر الحاق الفرد بالاعم الاغلب الملائم لغرض الحکیم فی وضع اللغات للتفاهم من دون تکلف فکان مخالفاً للاصل [بجمیع] والمناقشة فی غلبة غیره باشتراک الافعال کلها فالماضی بین الخبر والانشاء والمضارع بین الحال والاستقبال والامر بین الوجوب والندب واکثر الحروف بین معانیها المعروفه [کثیر] من الاسماء مجازفة ظاهره الخ. مشتمل بر مبحث دوم از مباحث الفاظ (مبحث مشترک) تا پاره‌ای از مبحث حقیقت و مجاز می‌باشد؛ خط: نسخ خوب، بی‌کا، بی‌تا؛ دارای حاشیه‌هایی از مؤلف و تقریرات ایشان به قلم یکی از شاگردانشان و منظومه ملامحسن کرمانشاهانی در اصول؛ واقف: سپهسالار؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماجی، ۱۵ سطر، قطع: خشتی، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۱-۶۰۲]

۱۲۰. بابل؛ خاتم الانبیاء؛ شماره نسخه: ۲۸۸/۱

آغاز: و رتبته علی مقدمه و فصول و خاتمه، اما المقدمه ففی تعریف العلم و بیان موضوعه؛ **انجام:** و النسبة بین هذه المسئله والمسئله السابقة عموم.

رساله‌ای است مختصر در علم اصول که در یک «مقدمه»، و چند «فصل» و یک «خاتمه» تنظیم شده است؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ مصحح؛ تملک: حسن نوری ۱۲ رجب ۱۳۲۸؛ ۲۴ سطر، اندازه: ۱۱×۱۵سم [ف: ۲۰۴]

۱۲۱. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه: ۱۹۲۸۰/۳

بخشی از کتابی است؛ بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ جلد: تیماج عنابی، ۹ سطر (۶×۱۱) سطر، اندازه: ۱۲×۱۹سم [ف: ۲-۳۴۵]

۱۲۲. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه: ۲۰۹۱۹

آغاز: قال الطلاق کالشک فی النکاح و لان الباقی یستغنی عن سبب او شرط جدید بل بکیفیة ... الدلیل الثانی من الاولی المقبولة الاستصحاب و المراد به ههنا استصحاب الحال فان الاستصحاب علی نوعین احدهما استصحاب الواقع و هو الحکم بوقوع امر علی؛ **انجام:** فلا یشترط شییء من الامرین و ایضا.

شرح تحقیقی است بر یکی از متون معتبره اصول فقه سنت. گمان می‌رود که شرح قاضی عضدالدین عبدالرحمن بن احمد ایجی متوفی ۷۵۶ق، باشد بر کتاب منتهی السول و الامل فی علمی الاصول و الجدل تألیف جمال الدین ابی عمرو عثمان بن عمر معروف به ابن حاجب مالکی متوفی ۶۴۶ق، که چاپ شده است؛ خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ مصحح؛ مهر: «الله-نظام الدوله حسام خان فدوی سنه ۱۱۶۳ق» (چهارگوش)، کتابخانه عرشی حیدر آباد؛ کاغذ هندی، جلد: مقوا با روکش پارچه‌ای قهوه‌ای گلدار، ۳۵ سطر (۱۳×۱۹) سطر، اندازه: ۱۸×۲۹سم [ف: ۲-۴۹۸]

۱۲۳. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۸۴۴۴/۴-۵۷/۱۱۴

آغاز: و لابد للشارع فی کل علم ان یعرف ثلاثة اشیاء تعریفه و فائدته و موضوعه

مؤلف از درس خارج اساتید خود تقریر کرده و در برخی موارد از استادش با نام «قال الاستاد مد ظله العالی» یاد می‌کند؛ خط: تحریری، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ ۹۰گ (۴۴-۱۳۳)، مختلف السطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۱-۴۱۹]

۱۲۴. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۹۰۴

آغاز: الحمدلله رب العالمین ... البحث فی الادلة العقلیة نورالحق حجیة الظن فی المسائل اذا لم یکن من القیاس و نحوه؛ **انجام:** ثم انه لایجب تحصیل الظن الاقوی لانه لااقوی حقیقیاً فی مراتب الظن و الاقوی الاضافی لامعیار له و لغیر ذلک ممامر فی اثناء کلماتنا

قواعد اصول فقه را با روشی بسیار مفصل و مستدل پرداخته با عناوین «نور-نور» و باید مؤلف از دانشمندان قرن سیزدهم باشد. نسخه حاضر بحث حجیت ظن را دارد؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: عصر مؤلف؛ مصحح، محشی؛ تملک: ریحان الله الموسوی به تاریخ ۱۳ رجب ۱۳۲۰؛ جلد: مقوایی عطف تیماج مشکی،

۱۲۵گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۲۰×۲۹/۵سم [ف: ۵-۲۷۵]

۱۲۵. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۵۵۲/۶-طباطبائی

آغاز: قسمت اول: بسمله الحمد لله رب العالمین ... اعلم ارشدک الله تعالی ... ان المکلف بمعنی الاعم من المجتهد و العامی اذا التفت الی الحکم الشرعی ... و لا یخفی ان الوهم لیس مما یقابلها بل یدور مدار الظن. قسمت دوم: المقدمه الثالثه فی تحریر محل النزاع و هی ان الحظر و الامر اما کلاهما لفظیان او لبیان؛ **انجام:** قسمت اول: و تحقیق الکلام علی وجه تفصیل المقام موقوف علی بیان ما هو المراد من الحکم الواقعی و الظاهری فنقول بعون الله و حسن توفیقه. قسمت دوم: اما الاقول فی المسئله فثمانیه الاول القول بالماهیه الثانیه وجوب الفور الثالثه وجوب التراخی الرابع القول بوجوب الاشتراک.

چند بخش پراکنده است: نخست قسمتی از آغاز مباحث قطع است که نا تمام مانده و سپس قسمت ناتمامی است در مبحث اوامر. در قسمت اول از شیخ انصاری یاد شده و در قسمت دوم از قوانین و به نقل استاد از مولی محمد تقی برغانی (مؤلف عیون الوصول). (هر دو قسمت با یک خط است و دور نیست از یک نویسنده باشد)؛ بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج سبز، ۲۲گ (۶۵ر-۸۷پ)، قطع: وزیری، اندازه: ۱۷×۲۲سم [ف: ۲۲-۲۵۵]

۱۲۶. تهران؛ مدرسه مروی؛ شماره نسخه: ۶۸۵/۱۳

بی‌کا، بی‌تا؛ ۴گ، قطع: خشتی [ف: ۲۹۵]

۱۲۷. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۳۳۰۳

آغاز: الخاصه و المدارک المخصوصه؛ **انجام:** بمعنی الوسع و الطاقه

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز[الفبائی: ۵۶]

۱۲۸. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ض۱۰۶۵۲

آغاز: بسمله الحمدلله رب العالمین و الصلوة علی محمد و اله الطاهرین اعلم ان هذا الکتاب یشتمل؛ **انجام:** بل منعمین مکرمین. تمت الکتاب

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا [الفبائی: ۵۶]

۱۲۹. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۷۷۰۷

بی‌کا، بی‌تا [د.ث]

۱۳۰. رشت؛ ملی رشت؛ شماره نسخه: ۱۹۹۴۷

بی‌کا، بی‌تا؛ خریداری از صدیقه محفوظ بالله [رایانه]

۱۳۱. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۲۶۰۵۱

بی‌کا، بی‌تا؛ خریداری از حوزه علمیه ولی عصر کرمان [رایانه]

۱۳۲. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۲۶۰۵۴

بی‌کا، بی‌تا؛ خریداری از حوزه علمیه ولی عصر کرمان [رایانه]

۱۳۳. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۲۶۰۸۶

بی‌کا، بی‌تا؛ خریداری از سید مرتضی علی حسینی [رایانه]

۱۳۴. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۲۷۵۰۵

بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز؛ خریداری از سید مرتضی میرزاده [رایانه]

۱۳۵. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۱۱۳۷/۴

آغاز: فصل فی ترک الاستفصال. اعلم ان هنا قاعدتین محکیتین عن الشافعی بینهما تناف فی الظاهر؛ **انجام:** فالخبیث ما لا یکون طیبا فاذا شک فی الطیب فالاصل عدمه فتدبر و تأمل.

در این رساله از مبحث‌های ترک استقصال و خطابات شفاهی و تخصیص و مطلق و مقید و مجمل و مبین و ادله شرعی. اجماع و تعارض، و ادله عقلی و اصول آمده است. در آن از اشارات کلباسی و ضوابط یاد شده؛ خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ محشی با حاشیه «منه»؛ ۲۱۵گ (۷۴ر-۲۸۸ر) [ف: ۵-۱۶۷۷]

۱۳۶. بابل؛ خاتم الانبیاء؛ شماره نسخه: ۱۹۲/۲

آغاز: باب علایم الوضع اعلم ان اسباب معرفه الوضع امور الاول مباحث مختلفی در علم اصول شامل باب علایم وضع، اصل فی المشترک را در هفده ورق تحریر شده؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج مشکی، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: ۱۳۳]

۱۳۷. شیراز؛ ملی؛ شماره نسخه: ۱۰-ر/۴۷۲/۱

آغاز: لو کان هو کون العلم مستفاداً فی ذاه او هیئة المقتضیة لکونه مطابقاً للمعلوم؛ **انجام:** و انما اوردت هذه المسائل اقتضاء لکلام هذا البحث عن هذه المسائل و لنختم الکلام هاهنا و الله ولی التوفیق و الحمدلله حق حمده و الصلوة علی خیر خلقه محمد و اله و سلم ...

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: مقوایی، ۲۷ص، ۱۱ سطر (۷×۱۰/۵)، اندازه: ۱۴/۵×۲۰/۵سم [ف: ۲-۶۲]

۱۳۸. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه: ۱۵۶/۱

بحث انسداد باب علم، مطالب تحت عنوان «قوله، اقول» آمده، به پیشنویس مؤلف می‌ماند. درجواز عمل به عام قبل از فحص، در تکلیف-ادله عقلیه که مقدمه آن بیش نیست؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: مقوا، ۳۲گ، اندازه: ۱۴×۲۱/۵سم [ف: ۱-۳۰۷]

۱۳۹. همدان؛ مدرسه غرب؛ شماره نسخه: ۶۷۴/۵

آغاز: فی نفسه لا برائة الملکف لان المشروط عدم عند عدم شرطه و وجب علیه القضاء عند التمکن من احد، ای الطهارتین الذی هو شرط الصحة و شرط حصول البرائة و لیس کلما صح الامتثال لحصول السبب حصلت الصحة و البرائة؛ **انجام:** و فی هذه الایة اشارة لمن یفهم ان الضصلوة الیومیة فی الوقت لا للوقت فی قوله نعم و اقم الصلوة حیث جعل طرفی النهار ظرفا لاقامة و قوله ان الحسنات یذهبن السیات فافهم.

خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ ۱۴ص (۲۱۳-۲۲۶)، قطع: خشتی [رشت و همدان: ف: ۱۴۳۶]

۱۴۰. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۴۶۵۵/۱

آغاز: و اعلم ان شیئیة کل فن من الفنون باعتبار خصوصیة البحث و النظر بالنسبة الی الاحوال العارضه؛ **انجام:** اختلال کلام المحقق القمی ففیه منحصر بذلک المقام بل فیه اختلال فی جهات شتی

حاشیه‌ای بر رساله‌ای ناشناس در اصول فقه مشتمل بر مباحث

الفاظ است؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: تیماج قهوه‌ای مقوایی ضربی شمسه جداول، ۱۴گ (۱-۱۵)، ۲۰ سطر (۹×۱۴)، اندازه: ۱۱×۱۷/۵سم [ف: ۱۹-۳۲۰]

۱۴۱. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۱۹۵۱۴

بی‌کا، بی‌تا؛ خریداری از علیرضا طاهری یزدی [رایانه]

۱۴۲. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۲۱۱۹۳

بی‌کا، بی‌تا؛ خریداری از مصطفی حسینی [رایانه]

۱۴۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۸۶۲۴

بخشی از اصول فقه حنفی؛ بی‌کا، بی‌تا [د.ث]

۱۴۴. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۴۹۰۵

بخشی از یک کتاب اصولی است که در آن به ذکر حجیت علم و اجماع پرداخته شده است؛ خط: نسخ متوسط، کا: اسماعیل بن علی، بی‌تا؛ مهر: «هو المالک بالاستحقاق من عواری الزمان بید الأحقر الجانی عبده عبدالحسین الطهرانی» (خشتی)؛ کاغذ: فرنگی شکری، جلد: تیماج قهوه‌ای روشن مقوایی ضربی مجدول، دارای ترنج و سرترنج و چهار لچکی منقش به گل و بوته، هر دو دفه دارای ترنج با رقم محمد حسن بن سیف الله، ۱۹ص (۱۶۵-۱۸۳)، ۲۰سطر (۱۰×۱۵/۵)، اندازه: ۱۵×۲۰/۵سم [رایانه]

۱۴۵. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۲۱۲۱۹

بی‌کا، بی‌تا؛ خریداری از مصطفی حسینی [رایانه]

۱۴۶. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۶۷۴۲

آغاز: العلماء و ماله الادب و ذخیرته اجتناب الذنوب و زاده المعروف و ماواه الموادعه و دلیله الهدی

این مباحث باقی مانده: المقصد الثانی فی تحقیق مهمات مباحث الاصولیه، مطلب الاول فی نبذه مسائل الفاظ، مطلب الخامس فی الاجماع، مطلب السادس فی الاخبار؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: تیماج یشمی، مقوایی عطف تیماج سبز، ۳۰ (۴۱-۱۲)، ۱۸ سطر (۷/۵×۱۴)، اندازه: ۱۵/۵×۲۱/۳سم [رایانه]

۱۴۷. مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه: ۱۷۹

آغاز: و یلحق بهذا الباب البحث عن التعبد بالظن و فیه مقامات؛ **انجام:** فاتضح انحلال العلم الاجمالی و جریان الأصل بالنسبة الی الزائد المشکوک فیه

از یکی از شاگردان شیخ انصاری، مباحث اصولی است که از بحث تعبد بالظن آغاز و به بحث تنجیز التکلیف بالعلم الاجمالی ختم می‌شود، در آن عبارات «الرسائل» بسیار ذکر می‌شود و از مؤلف آن، شیخ انصاری، به «شیخنا الاستاذ ره»؛ خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ جلد: چرم قرمز دارای نقش، ۲۱۹گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۱سم [مؤید:۱-۱۷۵]

۱۴۸. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۸۲۶۲

آغاز: علی خلقه بحجة لا یکون عنه کل ما یحتاجون الیه و روی الصفار و الراوندی فی الموضعین المذکورین؛ **انجام:** من الاشارةالیه کما لا یخفی.

در صفحه ۱۱۵ عبارتی از «فوائد» سید بحرالعلوم نقل کرده و از او با جمله: «قال الاستاد الشریف قدس الله روحه» تعبیر نموده است. از این رو مؤلف از مردمان قرن ۱۳ق است و دور نیست که از شاگردان سید بحرالعلوم بوده باشد. تبویب کتاب به علت نقص نسخه و هم نانویس بودن برخی از عناوین و صفحات و سطور دانسته نشد و هم معلوم نشد که حاوی چه مباحثی از این فن است. این نسخه جمله از عنوان فائده دوم در فضل شیعه و فضائل علماء امامیه و مباحث حکم واقعی و ظاهری و حجیت ظواهر کتاب و حجیت مظنه و خبر واحد و تکلیف کفار بفروع را دارد. مؤلف در طی گفتار تفصیل مطلبی را حواله به باب ادله عقلی داده، از این رو باید گفت که کتاب شامل مباحث عمده این فن است و دور است که این کتاب «اصول الاصلیة» تالیف سید عبدالله شبر باشد. عناوین مطالب: الفائدة الثالثه فی بیان مزیده الطالف الله سبحانه بالشیعة حال عدم استیلاء ائمتهم الخ، الفائدة الرابعة فی ان الائمة ع کتموا اصحابهم کثیرا من الاحکام الشرعیة الخ، الفائدة الخامسه فی ان الله سبحانه و تعالی فی کل شیئی و قضیة حکما واحداً معینا الخ؛ تکملة حاویة لمباحث سامیة الاول فی بیان الاحکام الواقعیة و الظاهریه الخ، المنهج الاول فی القواعد الاصولیة و فیه مقاصد الخ، تکمیل و تاصیل الدلیل عندنا ما یمکن التوصل به الخ، المطلب الاول فی الکتاب و المراد به هنا القرآن المجید الذی لایاتیه الباطل الخ (بحث حجیت ظن و خبر واحد را دنباله این باب آورده و در آن بتفصیل در احتیاج با اخباریان پرداخته) ... الحق عندنا انه لایشرط الایمان و لا الاسلام فی التکلیف بفروع الاحکام و توجیه الخطاب الخاص الیه او العام الخ؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ ۱۳۲گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۲۰×۳۰سم [ف: ۶-۷۶]

۱۴۹. مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه: ۸۳۱

آغاز: اعلم ان المکلف الملتفت الی حکم شرعی لموضوع فاما ان یحصل له القطع او الظن؛ **انجام:** و کلاهما غیر مثبت فالتفکیک لاوجه له اصلا کما لایخفی ...

از اول القطع تا اواخر البرائة. ظاهراً نسخه مؤلف است و در اوایل کتاب تعبیر «ان شیخنا الاستاذ قدس الله روحه ... » را ظاهراً در اشاره به شیخ مرتضی انصاری آورده است؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ مصحح؛ در اول نسخه ۸ برگ تعلیقات بر کتابی در اصول با عنوان «قوله-قوله» است؛ جلد: چرم قرمز، ۴۴۱گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۱۹سم [مؤید: ۲-۲۷۴]

۱۵۰. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه: ۱۱۱۸

آغاز: اعلم ایدک الله تعالی ان الکلام فی دلالة الامر بالشیء علی النهی عن ضده الخاص؛ **انجام:** اما فی الدلالة فان حصل الظن الاطمینانی بتمام مدلوله مع تحقق الشهرة فی حکم.

شامل بحث‌های دلالت نهی بر فساد تا حجیت شهرت، در اواخر آن عنوان «ضابطه» به چشم می‌خورد ولی غیر از «ضوابط» سید ابراهیم قزوینی است؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ ۲۱۲گ، ۲۱

سطر، اندازه: ۱۵×۲۲سم [ف: ۱-۱۶]

۱۵۱. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه: ۶۵۳

آغاز: الامر السادس ان مثل الشهرة و الاجماع المنقول؛ **انجام:** و علیك با لتامل فی کلمات الاصحاب فی هذا المقال لیظهر لك حقیقة الحال.

گویا تقریرات بحث شیخ انصاری است؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ ۲۰۰گ، ۲۴ سطر، اندازه: ۱۵×۲۰سم [ف: ۱-۱۷]

۱۵۲. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه: ۱۴۳۶

آغاز: اعلم ان الفقه لما کان هو المقصود من الاصول فلیقدم بیان موضوعه و تعریفه؛ **انجام:** و هذا الکلام محتاج الی زیادة التامل و الله هو المعین.

از شیخ انصاری با عنوان «شیخ مشایخنا» نام می‌برد؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ ۸۴گ، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۵×۲۲سم [ف: ۱-۱۷]

۱۵۳. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه: ۱۹۶۰/۱۱

خط: نستعلیق، کا: موسی بن فضل الله حسینی همدانی، بی‌تا؛ ۳۶گ (۲۰۳-۲۳۸)، اندازه: ۱۱×۱۷سم [ف: ۳-۱۵۶]

۱۵۴. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۲۶۰۴۹

بی‌کا، بی‌تا؛ خریداری از حوزه علمیه ولی عصر کرمان [رایانه]

۱۵۵. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۱۷۴۰۹

بی‌کا، بی‌تا؛ خریداری از مصطفی حسینی؛ ۹۹گ، اندازه: ۱۵/۵×۲۳سم [رایانه]

۱۵۶. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۱۷۶۵۱

فی الاصول؛ بی‌کا، بی‌تا؛ انتقالی از کتابخانه پهلوی-مجموعه نوازی؛ ۳۹۳گ، اندازه: ۱۲/۷×۲۰/۵سم [رایانه]

۱۵۷. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه: ۸۵۷/۵

آغاز: حمدله. فان هذه رسالة فی الادلة العقلیه؛ **انجام:** المقام الثالث فی اباحة الاشیاء بعد الشرع

مباحث عقلیه است در ده «مقام»، در آن از قوانین میرزای قمی یاد می‌شود؛ بی‌کا، بی‌تا؛ ۴۰گ [ف: ۳-۳۲]

۱۵۸. ساری؛ عمومی؛ شماره نسخه: ۱۴۷/۳

آغاز: بسمله قوله الفقه الخ عرب الفقه دون الاصول لان مقصود مؤلف الکتاب؛ **انجام:** علی قسمین، وقف بحسب الاجتهاد و وقف.

در صفحه بدرقه نام کتاب آمده: حاشیه معالم؛ خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: فستقی و نباتی رنگ، جلد: مقوا با روکش کاغذ ابری، عطف تیماج، ابعاد متن: ۷×۱۲، اندازه: ۱۰/۵×۱۷/۵سم [عمومی ساری و تنکابن: ف: ۱۱۵]

۱۵۹. شیراز؛ شاهچراغ؛ شماره نسخه: ۵۵۴/۱

آغاز: به و فیها المتناقض و المتخالف و دلالة المنطوق و المفهوم و المجاز و الحقیقه؛ **انجام:** و ما عداه لایحب و الالذم ما لایتناهی من الالفاظ و لان انواع (کذا).

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ کاغذ: سفید، جلد: مقوا با پارچه سبز، ۹۴گ، ۱۸ سطر (۹×۱۴/۵)، اندازه: ۱۵×۲۱/۵سم [ف: ۲-۱۸۴]

۱۶۰. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۲۰۹۷۴

بی‌کا، بی‌تا [رایانه]

۱۶۱. قم؛ معصومیه؛ شماره نسخه: ۴۱

آغاز: بسمله، و ثالثها کون الاصل فی الاستعمال الحقیقه، بمعنی ان الظن من مقتضی الوضع استعمال اللفظ فی الموضوع له؛ **انجام:** فیدل قوله علیه السلام من بلغه الخ علی استحباب غسل الجمعه بخصوصه وقت ورود اغسل للجمعة و الجنابة بطریق ضعیف فتدبر.

کتابی است که مسائل اصولی را با عنوان «غوص، غوص» و مقامات مورد بحث قرار داده اقوال دیگران نقض و ابرام می‌کند، بیشترین مباحث آن را بحث الفاظ تشکیل می‌دهد، نسخه حاضر نخستین جلد نمی‌باشد، و عناصر مهم آن بدین قرار است: غوص: هل یجوز استعمال اللفظ فی معناه الحقیقی و المجازی ام لا؟، غوص: فی الاسماء المشتقة، فی مقدمة و ثلاث مسائل، غوص: فیما یتعلق بالاوامر، المطلب الثالث: فی العموم و الخصوص و فیه اغواص، فی الاجماع، الشهرة، غوص: فی الاجماع المرکب فی مقامین: فی تعریفه و فی حجیته، فی حجیة الخبر فی مقامات. که در این بخش به طور گسترده بحث کرده، مباحث حجیة ظن، شرایط عمل بخبر واحد، عدالت، گناهان کبیره، جرح و تعدیل، القاب و اخبار و غیره را آورده است؛ خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ مصحح؛ جلد: تیماج قهوه‌ای روشن بدون مقوا، ضربی، ۱۹۱گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۷/۵×۲۲سم [ف: ۱-۶۱]

۱۶۲. همدان؛ مدرسه غرب؛ شماره نسخه: ۱۰۱۸۴/۲

بی‌کا، بی‌تا؛ بخشی از این کتاب با خط شکسته نستعلیق طاهر بن عبد المحمد همدانی در اصفهان در سنه ۱۲۸۷ نوشته شده (مبحث اوامر و نواهی و اشتراک وجیة خبر واحد)؛ قطع: خشتی [رشت و همدان: ف: ۱۵۹۳]

۱۶۳. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۲۶۰۳۱

مجموعه اصولی؛ بی‌کا، بی‌تا؛ خریداری از حوزه علمیه ولی عصر کرمان [رایانه]

۱۶۴. تهران؛ مینوی؛ شماره نسخه: ۲۷۶بخش۳

نسخه اصل: Kitape No. 149 (با رقم ۱۲۱-۱۲۹). در آن آمده است: «هذه المسألة مذکورة فی التلویح «قال القلامی فی قواعد»؛ بی‌کا، بی‌تا؛ ۷۰۸گ (۱۲۰پ-۸۲۸) [فهرستواره مینوی: ۱۳۵]

۱۶۵. اراک؛ دهگان؛ شماره نسخه: ۱۳۲/۱

آغاز: و النهی عن المنکر هل هما من الواجب او الکفایی؛ **انجام:** و نحوه الوجهان و منها او خلف لا یاکل

و از مطاوی مباحث نام مؤلف و کتاب به دست نیامد، مطالب این نسخه از: قاعده تاسعه: فی الوجوب قد یتعلق بشئ معین کالصلوة و الحج شروع شده و این عناوین را داراست: المقصد الثانی فی الکتاب و السنة و فیه ابواب، باب الاول: فی اللغات، الباب الثانی: فی الحقیقه و المجاز، الباب الثالث: فی الامر و النواهی و فیه فصلان، الباب الرابع: فی العموم و الخصوص و فیه فصول، قاعده

ثانیه عشرون، ان اکد مدلول الحقیقه حمل دون المجاز؛ خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز وانجام؛ کاغذ: شیری، جلد: مقوا با رویه نایلون صورتی، ۹۲گ (۱ر-۹۲پ)، ۳۰ سطر، قطع: وزیری، اندازه: ۱۲×۲۳سم [ف: ۱-۱۴۵]

۱۶۶. همدان؛ سیرلو، حمید؛ شماره نسخه: ۲۱۲/۱

انجام: ولی فی هذا المبحث تعلیقة اخری لکن ضاعت منی. علیقلی

مشتمل بر «مقدمه» و «تقسیم» و «خاتمه»: المقدمه: اللفظ قد یوضع تشخص بعینه ...، التقسیم: اللفظ مدلوله اما کلی او مشخص، الخاتمه: یشتمل علی تنبیهات؛ بی‌کا، بی‌تا؛ ۳گ (۱۳۴پ-۱۳۶پ) [رشت و همدان: ف: ۱۷۱۳]

۱۶۷. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۶۱۷۴

آغاز: اختلف الأصولیون فی وجوب مقدمة الواجب علی أقوال یأتی ذکرها انشاء الله تعالی

در این کتاب استدلالی نسبتاً مفصل این بحث‌ها دیده می‌شود: مقدمة الواجب اقتضاء الأمر بالشیء النهی عن الضد، الاجزاء، اجتماع الامر و النهی فی الشیءالواحد، دلالة النهی علی الفساد؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ از روی نسخه‌ای که گویا به خط مؤلف بوده؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۰۹گ، مختلف السطر، اندازه: ۱۷/۵×۲۳سم [ف: ۱۶-۱۷۲]

۱۶۸. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۴۹۶۸

آغاز: هذا کله بالنسبته الی الاجزاء الخارجه من عنوان الخاص؛ **انجام:** ذلک من بدیهیات العقل و وقوع ذلک فی جمیع الشرایع لیس من جهة انه امر حسی بذاته لم ینسخ

مؤلف از فضلاء امامیه در نیمه اول قرن ۱۴ق و از جمله تلامذه «سید الاستاد العلامه دام ظله» بوده است که احتمالاً میرزا محمد حسن شیرازی (-۱۳۱۲ق) باشد. وی از شیخ مرتضی انصاری با القاب «شیخنا الاکبر» و «شیخنا الاجل» نام برده و در مطاوی کتاب متعرض گفتار میرزا حبیب الله رشتی (صاحب بدایع الافکار) و آخوند ملا علی نهاوندی (صاحب تشریح الاصول) شده است. تألیفات دیگر مؤلف عبارت است از: حاشیه بر فرائد الاصول [وی در برگ ۴۳پ، سطر ۱۸ نوشته است: «و قد فصلنا فی ذالک فی بعض تعالیقنا علی رسالة استصحاب للشیخ الاکبر [المرتضی الانصاری ره]» (مبحث استصحاب)، معدن الکنوز و الرموز [مؤلف در برگ ۱۵۰ر، سطر ۹ کتاب نوشته است: «الجواب انه علم بها الا انه لایجعلها موضوعا فی حکمه للوجه الذی ذکرنا مع ان هذا الحکم و هو عدم حکم العقل بحسن او قبح ما لم یطلع علی العلة التامة محل تامل کما قررناه فی کتابنا الکبیر المسمی بمعدن الکنوز و الرموز».] و غیر آن. کتاب مشتمل است بر اوامر، حجیت ظاهر، طلب و اراده، تعارض ادله اصول و امارات و اجتهاد و تقلید. نسخه مسوده اصلی و در مرحله اولیه نگارش مانده است. [مؤلف در برگ ۳۳پ، سطر ۱۰ کتاب نوشته است. «و نحن قد بسطنا القول فی ذلک و شرحنا کلمات الاوایل و اشرنا الی ما فی کلمات المتأخرین من الخلط و الخبط و عدم تنقیح مراد الاوایل سیما ما وقع لصاحب الفصول فی هذا المقام متابعا لبعض الاعلام و ما وقع فی حاشیة اخیه الاجل علی المعالم و ما وقع بعض افاضل عصرنا فی بدایع الاصول و غیرهم من الافاضل فی تعلیقاتنا علی کتاب الفاضل المحقق الاهیجی فلیرجع الیها ...».]؛ خط: نستعلیق تحریری، بی‌کا، بی‌تا؛ ضمیمه: ضمن ۲۳۴ برگ آخر نسخه ابوابی ناقص در مباحث زکاة، صلوة از همو. انجام موجود نسخه: «مضافا الی ما فی الحدیث من الضعف وجوه من ارسالها و اجمالها و اضطراب فیها غایة الاضطراب بل فی السؤال»؛ واقف: سید محمد باقر سبزواری، محرم ۱۴۰۵؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: مقوا با روکش گالینگور، عطف و گوشه‌ها تیماج تریاکی، ۴۸۷گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۰/۵سم [ف: ۱۶-۳۴]

۱۶۹. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۹۰۹۹

آغاز: بسمله اصل فی المطلق و المقید و لابد قبل الشروع فی المقصود من تمهید مقدمة فی بیان معنی؛ **انجام:** ان الا شتراک لیس فی الترکیب الوصفی موجود ...

خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ ضمیمه نسخه ش ۲۹۰۹۷ [رایانه]

۱۷۰. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۵۱۰۷

آغاز: ابتدائیا او امضائیا قلت ان الجواب عن هذا الوجود؛ **انجام:** عند من غیر حفی و اما عدم

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام [رایانه]

۱۷۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۶۲۶۴

آغاز: المصنف الحق ان الامر لشیء فی بعض الحواشی؛ **انجام:** اعازنا الله تعالی من المیل و الاعتساف.

خط: نستعلیق شکسته، بی‌کا، بی‌تا؛ واقف: زین الدین جعفر زاهدی [رایانه]

۱۷۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۲۶

آغاز: بسمله. الحمدلله رب العالمین و الصلوه ... فی الادله العقلیه عرف بعضهم الدلیل العقلی؛ **انجام:** کما عرف من ... القبله

خط: نستعلیق خفی، بی‌کا، بی‌تا [رایانه]

● اصول الفقه = المسائل اللتی وقع ... = البرهان المبین / اصول فقه / عربی

usūl-ul fiqh = masā'il-ul latī waqa'-a ... = al-burhān-ul mubīn

مؤلف در پایان گوید نام خود را ذکر نکردم: «فانی لم اذکر فیها اسمی و لا وصفی و لا رسمی طالبا وجه الله و ابتغاء مرضاة الله و معترفا بانی لست من فرسان هذا المیدان ...». نام مؤلف و کتاب شناخته نشده است جز این‌که او از اخباریان است و کتاب در رد اصولیان. در فصل شانزدهم باب دوم از «حاشیة العدة» استاد یاد می‌کند و چون مولی خلیل قزوینی حاشیه‌ای بر «عدة» دارد و اخباری نیز هست شاید مؤلف شاگرد او باشد. چند برگ بعد از

«لسان الخواص» مولی رضی الدین که او نیز شاگرد ملا خلیل است یاد می‌کند. در ۱ «مقدمه» و ۱۲ «باب» و ۱ «خاتمه»: مقدمه در عدم حجیة ظن؛ باب ۱. عمل به ظن، در چند «فصل»، فصل یکم عدم جواز عمل به ظن؛ ۲. اجتهاد و تقلید، در چند «فصل»؛ ۳. وجوب رجوع در احکام به کتاب و سنت، چند «فصل»؛ ... ۵. کتاب کریم و فرقان عظیم؛ ... ۱۰. سؤال‌های وارد بر گفته قدما و محدثین؛ ... ۱۲. «المشهور بین الصحاب رض ان الجاهل الشرعی غیر معذور مطلقاً الا فی قام الدلیل علی معذوریته کالحجر و ...»

آغاز: الحمد لله و سلام علی عباده الذی اصطفی محمد و اله سادات الشرفاء اما بعد فانی مورد فی هذه الاوراق جملة من المسائل اللتی وقع فیها التشاجر و النزاع بین الامامیة

انجام: قسم ... الحکم الی قسمین فما لم یتحقق الاذن فانه مفتقر. انتهی کلامه رفع الله مقامه ... الطاهرین.

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۴۴۶۷

آغاز و انجام: برابر

در فهرست به نام «المسائل اللتی وقع فیها التشاجر و النزاع بین الامامیة» آمده است؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۳۳۹گ، ۲۵ سطر (۱۱/۵×۲۱/۵)، اندازه: ۲۱×۳۰سم [ف: ۱۲-۱۴۱]

۲. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه: ۳۱۴

آغاز: برابر؛ **انجام:** قل آلله اذن لکم ام علی الله تفترون و تفطن کیف قسم مستند الحکم الی القسمین.

در فهرست به نام «البرهان المبین» آمده است؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: اواخرقرن ۱۲؛ اهدایی: غلامحسین صالح زاده؛ کاغذ: فستقی مایل به کبود، جلد: مقوایی تیماج قرمز درون زرد، ۳۸۸گ، ۲۵ سطر (۱۰×۲۱)، اندازه: ۱۳×۱۸سم [ف: ۱-۳۰۰]

۳. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه: ۱۵۸۰/۲-عکسی

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ خوش، بی‌کا، تا: حدود۱۲۷۲ق؛ ۴۱۲ص (۱۳۲-۵۴۳)، ۳۱ سطر (۱۳×۲۳) [عکسی: ۱-۳۱۵]

● اصول الفقه / اصول فقه / عربی

uṣūl-ul-fīqh

مباحث مفصل و استدلالی است و گویا تقریر بحث یکی از اساتید باشد که بر پایه «قوانین الاصول» میرزای قمی تدریس می‌کرده است، در این نسخه قطعه ای از آغاز مباحث الفاظ آمده است.

مشهد؛ مدرسه آیة الله خوئی؛ شماره نسخه: ۶۴/۳

آغاز: المقدمة فی رسم العلم و غایته و بیان موضوعه، و اما رسمه فاعلم ان لاصول الفقه اعتباران ترکیبی و اضافی

خط: نسخ و نستعلیق، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ جلد: تیماج قرمز، ۱۱ص (۱۲۳-۱۳۱)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۳۹]

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۱۵۲۳/۳

نسخه اصل: همان نسخه بالا [عکسی ف: ۴-۳۴۱]

● اصول الفقه / اصول فقه / فارسی

usūl-ul fiqh

غیر همانند:

۱. قم؛ مرکز مطالعات؛ شماره نسخه: ۹۳۷/۱

آغاز: بسمله، الفقه فی اللغة الفهم و فی الاصطلاح هو العلم بالاحکام الشرعیة الفرعیة ... می فرماید فقه در لغت به معنی فهم

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: شنبه غره جمادی الثانی ۱۳۰۹ق؛ جلد: مقوا، عطف و گوشه تیماج قهوه‌ای، ۹برگ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۰×۱۷سم [ف: ۲-۲۰۷]

۲. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه: ۱۹۹۵

آغاز: بسمله، ز پس حمد و ثنای جان دهنده جانداران و موجود کننده عوالم امکان ... مقدمه بدان که اصول فقه مرکب از دو کلمه یکی اصول و آن به اصطلاح اهل لسان جمع اصل و به حسب عرف و لغت اساس و بنیان شئ را گویند؛ **انجام:** و اما از وجه سوم پس گفته می‌شود که دخلی به محل نزاع ندارد زیرا که کلام در صیغه جمع است نه در ماده آن.

رساله مختصری است در برخی از قواعد اصولی که اغلب مطالب آن برگرفته از معالم الاصول شیخ حسن بن زین الدین شهید ثانی است؛ خط: نستعلیق خوش، کاتب = مؤلف، تا: پنج‌شنبه ۱۹ شعبان ۱۳۴۴ق؛ واقف: آقای حیدر پور؛ کاغذ: فرنگی خط دار، ۴۴گ، ۱۱ سطر، اندازه: ۱۶×۲۱سم [ف: ۵-۳۷۸]

۳. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۲۹۷۷/۲

آغاز: فی بناء العالم علی الخاص اذا ورد عام و خاص متنافیاً (فی) الظاهر؛ **انجام:** و هر ظاهر این است که اطناب ما اجماع مشترک ما و خصم را تعریف کرده و اجماع ...

حاشیه‌ای است مزجی به زبان فارسی در اصول فقه مشتمل بر مطالبی از جمله عام و خاص، مطلق و مقید، مجمل و مفصل، و اجماع و غیره که محتمل است یکی از حواشی معالم الاصول باشد؛ خط: نسخ، کا: محمد حسین بن ابی القاسم موسوی، تا: ۱۱۵۷ق؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ کاغذ: دولت آبادی و فرنگی نخودی، جلد: تیماج زرشکی مقوایی اندرون جلد کاغذی، ضربی مجدول، ۳۷ص (۱۱۳-۱۵۰)، ۲۲ سطر (۶/۵×۱۳)، اندازه: ۱۲×۱۹سم [ف: ۱۴-۸۹]

۴. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۳۹۹/۳

آغاز: بسمله. الحمدلله رب العالمین و صلی الله علی خیر خلقه محمد و آله، اما بعد فهذه نبذة من تقریرات علامة العلماء فی عصره سیما فی فنه الخاص؛ **انجام:** و هی مؤنثة لان اسماء الجموع

الی واحد لها

در این رساله به مباحثی از علم اصول و بعضی از قواعد الفاظ، که معتبر به نزد اصولی هاست، برخورد می‌کنیم و بنابر قولی که در اول رساله آمده مطالب مندرجه در آن از تقریرات یکی از بزرگان علم اصول است؛ خط: شکسته نستعلیق و نسخ بد، بی‌کا، تا: محتملاً قرن ۱۳؛ کاغذ: فرنگی آبی، جلد: تیماج مشکی، یک‌لا، ۱۱ص (۴۰-۵۰)، ۱۸-۱۹سطر (۱۲×۱۶/۵)، اندازه: ۱۷×۲۱سم [ف: ۱-۳۸۳]

۵. تبریز؛ مدرسه ولیعصر تبریز؛ شماره نسخه: ۱۱/۱

آغاز: بسمله بدانکه اصول فقه علمیست که دانسته شود از او کیفیت استخراج احکام شرعیه فرعیه از ادله تفصیله؛ **انجام:** و نهایة المرام و موجب نعم الوکیل فی کل مقام و الصلوة و السلام علی خاتم النبیین و عترته الی خاتم الوصیین علیهم السلام

رساله کوتاهی است در اصول فقه شامل سه باب و هر باب در چند فصل با این عنوان‌ها: باب ۱. کتاب شامل چند فصل، باب ۲. سنت شامل چهار فصل، باب ۳. اجماع شامل سه فصل، خاتمه در اجتهاد و رد کیفیت استدلال و اعتراضات شامل دو فصل؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۵۹ق؛ ۱۲گ (۱پ-۱۲پ)، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱/۵سم [ف:]

۶. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۰۶۲۵/۴

بیان علم اصول و موضوع آن؛ بی‌کا، تا: قرن ۱۴؛ قطع: جیبی [میراث شهاب: س۹ش۲-۴۰]

۷. کرمانشاه؛ فیض مهدوی (کتابخانه)؛ شماره نسخه: بدون شماره/۲

گمان می‌رود ترجمه معالم الاصول باشد؛ بی‌کا، بی‌تا [تراثنا: س۲ش۴-۵۲]

۸. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۱۹۸۵۹

بی‌کا، بی‌تا؛ خریداری از مصطفی حسینی [رایانه]

۹. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۲۶۰۵۷

بی‌کا، بی‌تا؛ خریداری از حوزه علمیه ولی عصر کرمان [رایانه]

۱۰. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۱۸۵۱۲

بی‌کا، بی‌تا؛ انتقالی از کتابخانه پهلوی-مجموعه نوازی؛ اندازه: ۱۳۳×۲۱۰سم [رایانه]

● **اصول الفقه (ارجوزة)** / شعر، اصول فقه / عربی

uṣūl-ul-fiqh (urjūza)

خوانساری، محمد باقر بن زین العابدین، ۱۲۲۶-۱۳۱۳ قمری

xānsārī, mohammad bāqer ebn-e zayn-ol-ʻābedīn (1811-1896)

بخشی از ارجوزه اصول فقه صاحب روضات است که شامل مبحث احادیث (سنت) تا مبحث تاسی است و خود مؤلف در فهرست تالیفات خود به مبحث تاسی این منظومه، اشاره نموده است. این منظومه از قدرت شعری چندانی بهره مند نیست.

[روضات الجنات ۲/۱۱۰؛ الذریعة ۱/۴۵۸]

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۱۲۷۸

آغاز: ... لشرطنا کون الحدیث فی کتب ×× اصحابنا بل عن اصل محکم قرب / و ایضا الشیخ اکتفی فی العدل ×× بکونه غیر کذوب النقل؛ **انجام:** علیه ایضا للنص من بل و علی×× تحریم تقریر الجر ام من خلا / و هو اعانة علیه و الحجج ×× کثیرا احتجوا به فلا حرج

خط: نسخ، کا: محمد باقر خوانساری، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: آغاز؛ حاشیه و اصلاحات از مؤلف؛ مهر: آیت الله مرعشی نجفی؛ کاغذ: فرنگی، جلد: چرم قهوه‌ای، ضربی با ترنج، ۸گ، ۱۵ سطر(۷×۱۴)، اندازه: ۱۱×۱۹سم [ف: ۲۸-۴۱۹]

● **اصول الفقه (ارجوزة)** / فقه، شعر / عربی

uṣūl-ul-fiqh (urjūza)

تنکابنی قزوینی، ابراهیم بن ابی الحسن، -۱۳۲۴ قمری

tonekābonī qazvīnī, ebrāhīm ebn-e ab-el-hasan (- 1906)

منظومه‌ای در مباحث اصولی است که در آن مؤلف از اول تا موارد عدم جواز التقلید را منظوم بیان کرده است.

آغاز: احمدک اللهم بامر اصطفی ×× لطفا علی الناس نبیا مصطفی / و بین الاحکام للعباد ×× فی الشرق والغرب من البلاد **انجام:** و فی اصول الدین لیس یکتفی ×× بدا لک التقلید بعض اکتفی

قزوین؛ مدرسه امام صادق قزوین؛ شماره نسخه: ۱۸۵/۴

آغاز و انجام: برابر

کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ جلد: تیماج سبز، ۱۸گ [ف: ۱-۳۳۲]

● **اصول الفقه (ارجوزة)** / شعر، اصول فقه / عربی

uṣūl-ul-fiqh (urjūza)

همدان؛ مدرسه غرب؛ شماره نسخه: ۷۴۷/۱

آغاز: فی الحقیقه و المجاز و تعارض الاحوال: علائم الوضع کما افادوا ×× ان لا یصح السلب و اطرادوا / و السبق و التنصیص من اهل اللغة×× و للمجاز الضد حتی یبلغه-فی الاوامر و النواهی و ما یتبعهما: و الامر و النهی لحتمی الطلب ×× فی الفعل و الترک و فی الثانی وجب؛ **انجام:** خاتمة: و ما بجمعه عنیت قد نظم ×× فیه مهمات الاصول ینتظم / فاختم القول بحمد الله ×× مصلیا علی رسول الله / و آله السادة فی الدارین ×× لا فرق الله بینهم و بینی

خط: نسخ، کا: حسن علی، تا: ۱۲۴۳ق [رشت و همدان: ف: ۱۴۴۳]

● **اصول الفقه (ارجوزة)** / شعر، اصول فقه / عربی

uṣūl-ul-fiqh (urjūza)

اشعاری است در اصول فقه مشتمل بر مباحث: قول ۱. معرفت اصل و تعریف فقه؛ قول ۲. اصول فقه؛ قول ۳. دلیل و اماره؛ قول ۴. مرتبه علم اصول و موضوع آن؛ قول ۵. معرفت فقاهت مسائل آن؛ قول ۶. معرفت علم و نظر؛ قول ۷. معرفت ظن و شک و وهم و جهل؛ قول ۸. معرفت حکم؛ قول ۹. توصیف عمل به صفت صحیح و باطل؛ قول ۱۰. توصیف فعل به صفت موسع و مضیق؛ قول ۱۱. توصیف فعل به عزیمت و رخصت؛ فصل سوم: در بیان تحقیق الفاظ مستعمله مطلقه، تحقیق موضوع له، اتحاد لفظ و معنی، الفاظ مرکبه اشتقاق؛ فصل چهارم: در بیان تحقیق حقیقت و مجاز: در تعریف حقیقت.

تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۲۴۲۵/۳

آغاز: فاعلم بان الاصول فی الوصول ×× علامة لصحة الوصول؛
انجام: دلالة علی المجاز عرية ×× کقوله و اسئل لاهل القريه
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، یک‌لا، ۱۲گ (۴۳پ- ۵۴پ)، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: ۱۲-۲۲۷]

↩ اصول الفقه (تقریرات) ⪢ تقریرات الاصول
↩ اصول الفقه الحنفی ⪢ اصول الشاشی

● **اصول الفقه سجاوندی** / اصول فقه / عربی
uṣūl-ul-fiqh-i sajāwandī

تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۲۱۲۲۴

بی‌کا، بی‌تا؛ خریداری از مصطفی حسینی [رایانه]

● **اصول الفقه سمرقندی** / اصول فقه / عربی
usūl-ul fiqh-i samarqandī

تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۲۶۲۱۷

بی‌کا، بی‌تا؛ مجموعه آقا رفیع قزوینی استاد اخلاق و فلسفه امام خمینی، خریداری از منصوره تالهی معین الدین [رایانه]

● **اصول الفقه (کلیات فی)** / اصول فقه / عربی
uṣūl-ul-fiqh (kullīyāt fī)

رشتی، کاظم بن قاسم، ۱۲۱۲-۱۲۵۹ قمری
raštī, kāzem ebn-e qāsem (1798-1843)

گویا از سید کاظم رشتی بن محمد قاسم. نام رساله و نام نگارنده در دیباچه و انجامه نیامده است. در نمایه مجموعه و بر بالای نسخه «جواب مسایل میرزا شفیع مازندرانی» آمده ولی چنین مطلبی در متن نیامده است. به هر روی جز «اصول الفقه» سید رشتی (مرعشی ۹۸/۶) می‌باشد.
[فهرست کتب مشایخ ۳۱۹ش ۲۳۳ «فایده»]

تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه: ۲۱۰۰/۳۲-عکسی

آغاز: حمدله. اما بعد، فاعلم هداک الله انک اذ اردت تعرف شیا لمعرفة التامة الحقيقة تنظر فيه الی الاقوال المختلفة و الاراء المتباينة، فان تباين الاقوال، دليل عدم ظهور حقيقة الحال لايق، قد يکون ذلک؛ **انجام:** الی صاحب الشرع (ع) فليس اذن مطلقاً. فتبين مما ذکرنا ان العقل فی الامور الخلافية لو لم يکن له مستند. لم يصح التعويل عليه.
خط: نسخ پخته، کا: محمد علی اصفهانی، تا: ۱۲۷۳ق؛ در مجموعه رساله از رشتی؛ ۷ص (۳۹۶-۴۰۲) [عکسی: ۱-۳۲۶]

● **اصول الفقه (مختصر)** / اصول فقه / عربی
uṣūl-ul-fiqh (muxtaṣar)

گرچه در فهرست وزیری این رساله به نراقی، احمد بن محمد مهدی (۱۱۸۵-۱۲۴۵ق) نسبت داده شده است ولی با توجه به تاریخ تألیف که در نشریه ۴۱۱/۴ در انجام نسخه آمده (۱۲۶۷ق) و نسخه بدون مؤلف معرفی شده است، این انتساب صحیح به نظر نمی‌رسد.

یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه: ۱۴۷۷

آغاز: بسمله، الحمدلله الذی هدانا الی معالم الاحکام ... هذه مختصر فی تحرير مسائل الاصول علی سبيل الاجمال ... اعلم ان الاصول يشتمل علی اثنی عشر مقاصد و کل واحد من تلک المقاصد علی فصول و بعضی تلک الفصول علی مباحث؛ **انجام:** و لايجوز تقليد الميت. مع عدم تمکن الحی ايضاً وليکن هذا آخر ما اوردناه ... [ادامه انجام که در نشریه آمده است:] تحريره فی هذا المختصر و قد وقع الفراغ من ذلک فی الثلث الاخر من العشر الاخر من الشهر الاول من الثلث الاخر من السنة الاولی من الثلث الاخر من الشهر السابع من المائة الثالثة من الالف الثانی من الهجرة ... و تحية (۱۲۶۷/۹/۲۷).
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۶۷ق؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج تریاکی، ۵۸گ، ۱۴سطر (۵/۵×۱۰)، اندازه: ۱۱×۱۶سم [ف: ۳-۹۷۰] و [نشریه: ۴-۴۱۱]

↩ اصول فقه منظوم ⪢ وسيلة الوصول

● **اصول الفقه (منظوم)** / شعر،اصول فقه / عربی
uṣūl-ul-fiqh (manẓūm)

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۸۰۰۵ ض

بی‌کا، بی‌تا [د.ث]

● **اصول الفقه (منظوم)** / اصول فقه / فارسی
osūl-e feqh (manzūm)

[فهرستواره منزوی ۲۰۶/۱۰]

قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه: ۱۰۷۴/۳

آغاز: به نامت ابتدا هر مبتدا فردا ×× خبر دار همه امروز و هم فردا؛ **انجام:** زد رقم واحد به تاریخش به حکم عقل گفت ×× آفرین بادا به واحد مطلع نور الهداة

بی‌کا، بی‌تا؛ ۸گ (۱۴۲-۱۴۹) [ف: ۳-۵۱]

● **اصول الفقه (منظوم)** / شعر، اصول فقه / عربی
usūl-ul fiqh (manẕūm)

منظومه کوتاهی است دراصول فقه در حدود ۲۰۰ بیت.

آغاز: ابدأ بالحمد و بالصلوة ×× علی النبی وآله الهداة / فی نظم تلك الدرر الفقهية ×× نظائر الحکم بها محوية

همانند:

۱. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۲۷۴۹/۳-۱۴/۱۹۹

آغاز: برابر؛ **انجام:** فرجحوا بایما مرجح ×× من نقل او عقل و ذا متضح / و اولوا المرجوح کی لایطرحوا ×× و الجمع للشاهد ایضا صرحوا

خط: نسخ، بی‌کا، تا: پنج‌شنبه ۴ جمادی الثانی ۱۳۰۸ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای ضربی با ترنج و سرترنج و جدول گرهی، ۱۶گ، ۶ سطر، اندازه: ۱۱×۱۷سم [ف: ۸-۴۶۳۸]

۲. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه: ۱۷۳۹/۳

آغاز: برابر

خط: تحریری، کا: میرزا علی بن عبدالخالق خوئینی، تا: ۱۳۵۳-۱۳۵۴ق؛ ۱۳گ، اندازه: ۱۰×۱۷سم [ف: ۳-۱۲۶]

۳. مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه: ۴۴۷/۱۰

آغاز: برابر؛ **انجام:** و اعلم المفتین فقهاً قدما ×× و لا تقله ذا میتاً فقد نقل

بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ جلد: عادی، ۳گ (۱۴۰ر-۱۴۲ر)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [مؤید: ۱-۳۶۰]

● **اصول الفقه (منظومة)** / شعر، اصول فقه / عربی
uṣūl-ul-fiqh (mnz.)

کرمانشاهی، محمد محسن بن محمد سمیع، -۱۲۲۳ قمری

kermānšāhī, mohammad mohsen ebn-e mohammad samī‘ (- 1808)

نسخ این منظومه از نظر تعداد ابیات و ابیات آخر منظومه مختلف است. ناظم آن ملامحسن کرمانشاهی است. از قرائنی معلوم می‌شود که ازعلماء قرن سیزدهم و امامی مذهب بوده است و این منظومه مشتمل بر ۷۰ بیت می‌باشد و مشتمل بر تعریف فقه و اصول و مباحث آن به طریق ایجاز و اختصار است.

آغاز: احمده شکراً علی نواله ×× مصلیاً علی النبی وآله

انجام: ولاتقلد میتاً فقد نقل ×× عدة اجماع علی ان لا یحل

[الذریعة ۸۴/۲۳]

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۶۲۹/۲-طباطبائی

انجام: برابر (در نسخه حاضر پس از این بیت بالا ۶ بیت زیر نیز وجود دارد:) و لا اجتهاد فی ضروریاتنا ×× و غیر توفیقی موضوعاتنا / و یحرم التقلید من اجتهد ×× و فی اصول الدین من کل احد/ مرجحات النص فی الاخبار ×× تعارضت عند اولی الابصار / فانطن الا قوی حین ذاك یتبع ×× و الامر للمجتهدین یتبع / و اولو المرجوح کیلا یطرح ×× و الجمع للشاهد ایضا صرحوا . قد جف قلمه الشریف الی هنا و قد تم فی یوم ... فی سنه ۱۲۸۴

خط: شکسته نستعلیق خوب، بی‌کا، تا: نیمه دوم قرن ۱۳؛ کاغذ: فرنگی آهار دار شکری رنگ، جلد: تیماج قرمز (بدون مقوا)، قطع: رقعی، اندازه: ۱۰×۱۷سم [ف: ۲۲-۳۳۱]

۲. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه: ۲۳۷۶/۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ ۱گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۴×۲۱سم [مسجد اعظم-ف: ۵-۲۱۵۷]

۳. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه: ۹۰۷/۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** فی مثل عصر ما ادعاه لایهن ×× عما مضی امنع ثم اجماع السلف / نقلاً الینا خبر عالی السند ×× ولو طوینا عنه باب الفقه سد

خط: نسخ، کا: علی رضا ابن اسحاق حسینی فراهانی، تا: سال۱۲۹۶ق؛ جلد: تیماج مشکی مجدول، ۴گ، اندازه: ۱۲×۲۰سم [ف: ۵-۲۱۵۶]

۴. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه: ۸۵۵/۴

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا [سپهسالار: ف:]

۵. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه: ۸۵۵/۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ این منظومه در حاشیه اصول بی نامی که ضمیمه کتاب شماره۸۵۵/۲کتابخانه است می‌باشد [ف: ۱-۶۲۰]

● **اصول الفقه (منظومة)** / شعر، اصول فقه / عربی
uṣūl-ul-fiqh (mnz.)

اردکانی یزدی، محمد باقر بن حسنعلی

ārdakānī yazdī, mohammad bāqer ebn-e hoseyn-‘alī

در پنج «منهج».

تهران؛ ملك؛ شماره نسخه: ۲۹۴۶/۱

آغاز: بسمله، الحمدلله الذی للاصل ×× لفروعه الممکنة بالفصل، بالعدل هو مقنن القوانین؛ **انجام:** و اجعل رفیقی یوم حشر ... ×× فی الجنة الائمة الاثنی عشر من علیهم ... (؟) منک الصلوة الالف و السلام
خط: شکسته نستعلیق و نسخ، کاتب = مؤلف، تا: جمادی الاول ۱۲۲۳ق؛ رساله با نشان «منه دام ظله، منه عفی عنه، منه ره»؛ مهر: طهماسب؛ کاغذ: پسته‌ای، جلد: میشن لایی قهوه‌ای، ۱۵گ (۱پ–۱۵پ)، ۲۴ سطر، اندازه: ۱۷×۲۱سم [ف: ۶–۱۷۰]

● **اصول الفقه (منظومه)** / شعر، اصول فقه / عربی
uṣūl-ul-fiqh (mnz.)
بحرالعلوم، محمد مهدی بن مرتضی، ۱۱۵۵–۱۲۱۲ قمری
bahr-ol-‘olūm, mohammad mahdī ebn-e morteza (1742-1798)

۷۸ بیت

۱. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه: ۱۷۵۱/۱
۷۸ بیت؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۸۷ق [ف: ۳–۱۲۷]
۲. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه: ۲۰۳۸/۱
۷۸ بیت؛ بی‌کا، بی‌تا؛ اندازه: ۱۱×۱۷سم [ف: ۲–۱۷۰]

● **اصول الفقه (منظومه)** / شعر، اصول فقه / عربی
uṣūl-ul-fiqh (mnz.)
نائینی، غلامعلی بن محمد، ق۱۳
nā‘īnī, qolām ‘alī ebn-e mohammad (- 13c)
این منظومه دارای یکصد بیت است و سراینده برای نفی حجیت ظن عام نخست چهار «امر» به عنوان مقدمه یاد می‌کند: ۱. شارع نصب طرایق کرده؛ ۲. اصل، حرمه عمل بر طبق ظن است؛ ۳. احکام شرع ثابت و باب علم باز است؛ ۴. تحریر محل نزاع. پس از این، ده دلیل بر انفتاح باب علم و سپس ده دلیل بر انسداد (از طرف قائلان به آن) و پاسخ آنها و در آخر ده تنبیه دارد.
چاپ: ایران، سنگی، ۱۳۵۱، جیبی، ۲۲ص

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۳۷۵۵
آغاز: ارجو نجاة منک یا ذا المن ×× من و صمة الشک و سوء الظن ... قد ورد النهی عن الرکون ×× لکل ما کان من الظنون / آیاتنا للمنع عنها کافیه ×× اخبارنا ایضا بذلک و افیه ... حجیة الظن من الغوامض ×× تحقیقها من جملة الفرائض / لانه المناط للاحکام ×× کم زل فیه قدم الاعلام / و هیهنا مطالب علیه ×× و کم رسائل بها و فیه ... / الی الاهم هیهنا نشیر ×× و ماسواها خطبها یسیر / لابد من رسم امور اربعه ×× مطالب العمدة فیها مودعه؛ **انجام:** وجهان و الاول عند المبتلی ×× حق کما بالبسط فی نثری انجلی / قد تم ما قدرمت فی المقام ×× و الحمد لله علی الاتمام. قد اختتم هذه المنظومه بخط مؤلفه غلامعلی بن محمد النایینی فی غرة جمادی الاولی سنه ۱۲۸۸.
خط: نسخ روشن، کاتب = مؤلف، تا: ۱ جمادی الاول ۱۲۸۸ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج قرمز یک‌لا، ۴۰ص، ۷ سطر، قطع: رقعی کوچک، اندازه: ۶/۵×۱۰سم [ف: ۱۰–۱۷۳۹]

● **اصول الفقه و الرجال** / رجال، اصول فقه / عربی
uṣūl-ul-fiqh wa-r-rijāl
رساله کوتاهی است در تعیین جایگاه علم رجال و اینکه جلالت شأن مؤلف آن نباید دلیل بر صحت مطالب کتاب رجالی باشد، بعد از مقدمه در علم رجال به مباحث علم اصول اجماع، سنت، خبر واحد و ... پرداخته که به تفصیل خبر واحد را خصوصاً مقوله فسق و عدل راوی را مورد بررسی قرار داده است.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۲۴۴۹/۶
آغاز: فاعلم أن لعلم الرجال تعریفات شتی، و منها أنه العلم بأحوال رواة خبر الوحد؛ **انجام:** و عدم وجوبه فی خبر العادل لعدم المانع من القبول مع وجود الاقتضاء
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۴؛ کاغذ: خط دار معمولی، ۲گ (۳۷–۳۶)، ۲۰–۲۳ سطر، اندازه: ۱۱×۱۷/۵سم [ف: ۳۱–۴۴۴]

● **اصول الفقه و العقائد (مجموعه)** / کلام و اعتقادات، اصول فقه
osūl-ol-feqh va-l-‘aqā’ed (majmū‘e)

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۷۶۲۵
نسخه بسیار نادر؛ بی‌کا، بی‌تا [د.ث]

● **اصول الفقه و دراية الحديث** / اصول فقه / عربی
uṣūl-ul-fiqh wa dirāyat-ul-ḥadīṯ
محقق حلی، جعفر بن حسن، ۶۰۲–۶۷۶ قمری
mohaqqeq-e hellī, ja‘far ebn-e hasan (1206-1278)

تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۱۷۰۸۵
بی‌کا، تا: ۱۱۵۱ق، خریداری از محمد علی صفری دائم؛ اندازه: ۱۱۰×۱۷۶سم [رایانه]

← اصول فقهیة ⟵ قواعد الاصول

● **اصول فلسفه طبیعیه** / طبیعیات / فارسی
osūl-e falsafe-ye tabī‘īye
در فیزیک و تشریح و فیزیولوژی است عنوان‌ها به‌عربی و متن

به‌فارسی و سه کتاب باید باشد.

تهران؛ لغت‌نامه دهخدا؛ شماره نسخه: ۲۴۵

خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳ و ۱۴؛ جلد: مقوا، قطع: ربعی [نشریه: ۳-۳۸۹]

● اصول فن مناظره (ترجمه) / منطق / فارسی

osūl-e fann-e monāzere (t.)

حکمت، علی اصغر، ۱۲۷۱-۱۳۵۹ شمسی

hekmat, ʻalī asqar (1892-1980)

از چارلز هانسون.

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۸۹۲۰

آغاز: بسمه تعالی مقدمه فن مناظره که در دو ایر علمی و ادبی؛
انجام: پس زنده باد صلح و صلح طلبان علی اصغر حکمت
خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا [الفبائی: ۵۶]

● اصول الفوائد فی اصول المسائل الحکمیة / فلسفه / عربی

usūl-ul fawā'id fī usūl-il masā'il-il ḥikmīyya

مولوی، عباس، -۱۱۰۱ قمری

mowlavī, ʻabbās (- 1690)

تاریخ تألیف: ۱۰۹۷ق

مؤلف شاگرد ملا رجبعلی تبریزی می‌باشد که در آن از وی با احترام یاد می‌کند و سخنانی از وی می‌آورد و پیداست که پس از مرگ استاد آن را نگاشته است. مولوی در آن از اثولوجیا و از ابن سینا و ابی البرکات و خواجه طوسی یاد می‌کند. این اثر دارای هفت «مقاله» است: ۱. بود و یگانگی؛ ۲. آفریدن چیزها؛ ۳. آفرینش و جعل چیست؛ ۴. در این‌که گوهرهای عقلی و آسمانی بسیارند و جهان مثالی و هستی ذهنی هست؛ ۵. جسم‌ها چیستند؛ ۶. مقوله‌های ده‌گانه؛ ۷. امور عامه. مؤلف در این کتاب به‌پیروی از استاد خود، اشتراک لفظی وجود را ثابت می‌کند و یکی بودن صفت و موصوف را محال می‌داند.

آغاز: بسم ... الحمدلله الذی فاق عن مدح المادحین فخر مدحه و عدا وصف الواصفین ... اما بعد فیقول الفقیر الی الله القوی عباس الموسوی ... اریدان اکتب مختراً یشتمل علی عدة اصول المسائل.

انجام: الهادین الی طریقة النجاة من المی الجسمانی و الروحانی و سلم تسلیما کثیرا م م

۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۳۳۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** انتهاء المرکبة الی البسیطة. قد وقع الفراع من تسویده فی شهر ذیحجه الحرام سنة سبع و تسعین بعد الالف.

خط: نسخ، کا: محمد باقر هزار جریبی، تا: شب ۳ رجب ۱۱۱۴ق؛ محمد باقر هزار جریبی آن را مقابله کرده؛ کاغذ: ترمه سپاهانی، جلد: تیماج سرخ حاشیه‌دار دولا، ۸۶گ، ۱۴ سطر (۷×۱۴)، اندازه: ۱۲×۱۹/۵سم [ف: ۳-۱۴۶]

۲. تهران؛ مؤسسه مطالعات اسلامی؛ شماره نسخه: ۶۸

آغاز و انجام: برابر

در فهرست با عنوان «اصول الفواید» از عباس موسوی معرفی شده که به استناد نسخه دانشگاه تهران کامل شد؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: زرد آهار زده، جلد: میشن قهوه یی نرم، ۱۴۲گ، ۱۴ سطر (۵/۵×۱۲/۵)، اندازه: ۱۲/۵×۱۸/۵سم [ف: ۵۸]

● الاصول فی شرح الفصول = شرح فصول بقراط / طب / عربی

al-uṣūl fī s.-il-fuṣūl

ابن قف، امین الدولة بن یعقوب، ۶۳۰-۶۸۵ قمری

ebn-e qof, amīn-od-dolat ebn-e ya'qūb (1233-1287)

وابسته به: الفصول = فصول بقراط؛ بقراط (۴۶۰-۳۷۷)

شرح «فصول بقراط» در پزشکی است، با سربندهای «مقالة» (۸ مقالت) و هر مقالت در چند «فصل»، نگاشته ۶۸۱ق. نخست پاره‌ای کوتاه از متن را با سربند «قال بقراط» آورده، سپس آن را زیر سربند «الشرح» در چند «مبحث» گزارش می‌کند، با گرایش فلسفی. گزیده آن ۱۹۰۲ م چاپ شده است. (منزوی)

آغاز: بسمله. قال الامام ... المسلمین. الحمدلله خالق الخلق و مبدیه و باسط الرزق و منمیه، و مقدر العمر و ... و بعد، فقد سألنی بعض من یشتغل علی ان اشرح له کتاب الفصول للامام ابقراط ... و سمیته بکتاب الاصول فی شرح الفصول ... المقالة الاولی من کتاب فصول ابقراط، و هی اربعة و عشرون فصلا ...

انجام: ... القوة السامعة الادراک. و الله اعلم. تمت المقالة الثالثة من فصول ابقراط ...

[مجلة معهد المخطوطات ۲/۲۶۶/۵؛ معجم المؤلفین ۱۶/۳ و ۲۴۵/۱۳ و ۴۱۱؛ سرکیس، معجم ۲۱۷؛ حاجی خلیفه ۱۲۶۷/۲، «فصول بقراط» و این شرح، که نام او را ابوالفرج یعقوب آورده است؛ زرکلی ۱۹۶/۸ یعقوب / اسحاق]

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۶۶۰۱/۲

خط: نسخ نازیبا، کا: شرف متطبب قونوی مشهور به ابن المنشی، تا: ۷۶۱ق، مصحح، محشی؛ تملک اویس بن محمد بن خواجه سنان، و تملک کاتب محمد و تملک ابوالقاسم به سال ۱۳۴۱هـ؛ جلد: تیماج قرمز با جدول ضربی، ۲۰۳گ (۸پ-۲۱۰ر)، اندازه: ۲۲×۲۸/۵سم [ف: ۲۰-۱۴۶]

۲. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه: ۱۰۳۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ خوش، بی‌کا، تا: ۱۲۷۷ق، به دستور ابن محمد حسن جلایر علیرضای طبیب؛ مقابله شده؛ کاغذ: آهار مهره نخودی،

جلد: تیماج مشکی ضربی، ۲۵۹گ، ۲۲ سطر (۸/۵×۱۸)، اندازه: ۱۵×۲۶/۵سم [ف: ۲-۱۷]

۳. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۸۳۶

آغاز و انجام: برابر

در سه مقاله با عنوان‌های «بحث». خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۷۷ق؛ کاغذ: ترمه، جلد: میشن سرخ نو، ۲۴۸گ، ۲۲ سطر، اندازه: ۱۵/۳×۲۶/۲سم [ف: ۱-۴۹]

● **الاصول فی متن الفقه** / اصول فقه / عربی

al-uṣūl fī matn-il-fiqh

پاره‌ای از قواعد اصولی پراکنده‌ای است که فقها از آنها در استنباط مسائل فقهی بهره برده‌اند. قاعده‌ای عنوان می‌شود و بعضی از موارد استفاده از آن را با نص گفتار یک یا چند تن از فقیهان می‌آورد. بیشتر نقل‌ها از فقیهان متأخر می‌باشد و نگارنده از معاصرین است.

قم؛ امام صادق؛ شماره نسخه: ۱۸

خط: نسخ، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ جلد: گالینگور مشکی، ۱۹۲گ، مختلف السطر، اندازه: ۱۹/۵×۲۸سم [ف: ۲۲]

← اصول القراءآت ⪢ تحفة القراء

● **اصول قرائات** / قرائت / فارسی

osūl-e qerā'āt

سمرقندی، محمد بن محمود، -۷۸۰ قمری

samarqandī, mohammad ebn-e mahmūd (- 1379)

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۲۲۲۵/۹

آغاز: الحمدلله رب العالمین و العاقبة للمتقین و صلی الله علیه و علی آله محمد خاتم النبیین و آله الطیبین الطاهرین و سلم تسلیماً کثیراً بدانکه اصول خواندن قرآن؛ **انجام:** آنست که در آخر آیت ولیکن بیابد حیاتک و ما کفر سلیمان و لکن و ازین معنی هر یکی آنچه مانند آن و الله اعلم تمة الکتاب بعون الملک الوهاب جل اسمه.

بی‌کا، تا: ذیحجه ۸۰۷ق؛ جلد: تیماج خرمایی، ۳ص (۹۴-۹۶)، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۰×۱۶سم [ف: ۳۵-۲۱۸]

● **اصول القرائات** / قرائت / عربی

uṣūl-ul-qirā'āt

ابن جزری، محمد بن محمد، ۷۵۱-۸۳۳ ؟ قمری

ebn-e jazarī, mohammad ebn-e mohammad (1351-1430)

یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه: ۱۱۸۸/۱

آغاز: بسمله، اصول قرائت ... من الاربعة الزائده علی العشرة لا خلاف عنده؛ **انجام:** و اتبعونی اهد[ی] کم [فی غافر] و الله تعالی [غافر].

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج یک‌لا ماشی، ۴۴گ (۱-۴۴)، ۱۵ سطر (۷×۱۱)، اندازه: ۱۳×۱۸سم [ف: ۳-۸۸۸]

● **اصول القرائة ابن عامر = قرائة ابن عامر** / قرائت / عربی

uṣūl-ul-qirā'at-i ibn-i 'āmir = qirā'at-u ibn-i 'āmir

شریف استرآبادی، علی بن علی، ق ۱۰ قمری

šarīf-e estarābādī, 'alī ebn-e 'alī (- 16c)

رساله کوتاهی است در قرائت عبدالله بن عامر به نقل عبدالله بن احمد بن ذکوان و هشام بن عامر دمشقی که در آغاز به ترجمه این سه قاری اشاره نموده سپس قرائت ابن عامر به ترتیب سوره‌های قرآنی آمده است.

[الذریعة ۵۴/۱۷؛ طبقات اعلام الشیعة ۱۴۵/۴و۳۷۲/۵؛ کتابنامه بزرگ قران کریم ۴۰۳/۲؛ فهرست موضوعی نسخه‌های خطی عربی کتابخانه‌های جمهوری اسلامی ایران ۲۲۲/۱]

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۳۸۸۳/۴

آغاز: الحمدلله السمیع العلیم ... و بعد فیقول العبد ... ان هذه الرسالة فی بیان اصول قراءت ابن عامر بروایتی ابن ذکوان و هشام جمعته من کتب؛ **انجام:** و کذا ما فی سورة الاعلی الی آخر القرآن

خط: نسخ، کا: سیف الله بن سلطانعلی قاری، تا: اواخر محرم ۱۰۹۶ق؛ مصحح؛ کاغذ: شرقی، ۸گ (۲۸پ-۴۶ر)، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۲×۶سم [ف: ۳۵-۲۶۲]

۲. یزد؛ سعیدی، سید ابوالفضل؛ شماره نسخه: ۱۹/۱

بی‌کا، بی‌تا؛ قطع: ربعی [نشریه: ۴-۴۶۱]

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۲۴۷۵/۱-ف

نسخه اصل: همان نسخه بالا [فیلمها- ف: ۱-۷۰۰]

● **اصول قرائة ابن کثیر = قرائة ابن کثیر** / قرائت / عربی

osūl-e qerā'at-e ebn-e kasīr = qerā'at-e ebn-e kasīr

شریف استرآبادی، علی بن علی، ق ۱۰ قمری

šarīf-e estarābādī, 'alī ebn-e 'alī (- 16c)

در این رساله کوتاه اصول قرائت ابن کثیر را به روایت دو راوی «بزی و قنبل» به نقل از شاطبی گرد آورده است. در الذریعة زبان رساله فارسی ذکر شده است.

آغاز: بسمله، حمد له و بعد فیقول العبد الضعیف عماد الدین علی بن عماد الدین علی الاسترآبادی ان هذه رسالة فی ذکر اصول قراءة ابن کثیر بروایتی النبوی.

انجام: و بينهما و بين الياء فى المكسورتين و بينهما و بين الواو فى المضمومتين مثل حاء اجليهم و هؤلاء ان و اوليا اوليك و قد نقل عنه الابدال بمحض المد و الله اعلم والحمد لله

[الذريعة ۵۴/۱۷؛ طبقات اعلام الشيعة ۱۴۵/۴و۳۷۲/۵؛ کتابنامه بزرگ قران کريم ۴۰۳/۲؛ فهرست موضوعی نسخه‌های خطی عربی کتابخانه‌های جمهوری اسلامی ايران ۲۲۲/۱]

۱. قم؛ گلپايگانی؛ شماره نسخه: ۵۲۷۷/۳-۲۶/۱۵۷

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ از روی نسخه مصنف نوشته شده؛ جلد: مقوای لايی، عطف تيماج، ۴گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۳×۱۹سم [ف: ۱-۴۲۵]

۲. يزد؛ سعيدی، سيد ابوالفضل؛ شماره نسخه: ۱۹/۵

بی‌کا، تا: ۶ رمضان ۹۵۴ق؛ جا: اصفهان؛ قطع: ربعی [نشريه:۴-۴۶۱]

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۲۴۷۵/۹-ف

نسخه اصل: همان نسخه بالا [فيلمها- ف: ۱-۷۰۰]

۳. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۵۰۴۲/۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: محمد کاظم کاشانی فيجانی، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: شرقی، ۶گ (۳۲-۳۷)، ۱۲ سطر، اندازه: ۶×۱۱سم [ف: ۳۸-۱۰۵]

۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۵۸۴۶/۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: فرنگی سفيد آهاردار، جلد: تيماج حنايی، ۸ص (۲۲-۳۰)، ۱۵ سطر، قطع: خشتی، اندازه: ۱۴×۲۱سم [ف: ۱۷-۲۵۴]

۵. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۳۷۶۱۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعليق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ اهدايی: رهبری، مهر ۱۳۸۶؛ کاغذ: نخودی آهار مهره اصفهانی، جلد: مقوا با روکش مشمع قهوه‌ای و عطف مشمع فستقی آجدار، ۳گ، ۲۴ سطر، اندازه: ۱۲×۱۸/۵سم [اهدائی رهبر: ۱علوم قرآن-۳۵۷]

۶. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۷۳۴۳/۵

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: وجيه الدين بن اسماعيل بن عباس معلم شهرستانی، تا: ۲۴ محرم ۱۰۰۲ق؛ جلد: تيماج مشکی عطف تيماج قهوه‌ای، ۴گ (۵۱پ-۵۴ر)، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: ۱۹-۱۴۲]

۷. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۳۸۳۹/۹

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۰۲۳ق، جا: اصفهان؛ مصحح؛ کاغذ: شرقی، ۵گ (۱۲۲پ-۱۲۶پ)، ۱۵ سطر (۱۰×۱۵/۵)، اندازه: ۱۳×۲۰/۵سم [ف: ۳۵-۱۶۱]

۸. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۱۵۹۰/۴

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۰۵۵ق؛ کاغذ: ترمه، جلد: رويه کاغذ کهنه، ۱۵ قطع: [ف: ۵-۳۰۰]

۹. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۳۸۸۳/۲

آغاز و انجام: برابر

خط:نسخ، کا: سيف الله قاری، تا: ۱۰۹۵ق؛ مصحح؛ کاغذ: شرقی، ۵گ (۱۵پ-۱۹پ)، ۱۵ سطر، اندازه: ۶×۱۲سم [ف: ۳۵-۲۶۰]

۱۰. شيراز؛ علامه طباطبائی؛ شماره نسخه: ۱۶۷۹/۲

اصول قرائة ابن کثير، ابی عمر، ابن عامر، حمزه و کسايی؛ خط: نسخ، کا: علی اصفهانی ابن حيدر علی منده، تا: ۱۱۰۱ق؛ ۲۰گ (۳۴-۵۳)، اندازه: ۱۷×۲۴سم [نسخه پژوهی: ۳-۱۶۴]

۱۱. تهران؛ حقوق؛ شماره نسخه: ۲۰۴/۶-ج

آغاز: برابر؛ **انجام:** و کذلک فهی لهی و هی

بی‌کا، بی‌تا؛ ۷گ (۷۷پ-۸۳پ) [ف: ۲۵۱]

۱۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۲۰۷۹/۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تيماج سرخ ضربی مجدول، ۴ص (۶۲-۶۵)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۳۵-۹۱]

۱۳. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۴۴۲۶/۵

انجام: برابر

خط: نستعليق، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تيماجترياکی ضربی، ۵گ (۱۸۵ر-۱۸۹ر)، ۱۲ سطر (۵×۱۰)، اندازه: ۱۰×۱۷سم [ف: ۱۳-۳۳۸۸]

۱۴. مشهد؛ شيخ علی حيدر؛ شماره نسخه: ۱۳۶۰/۵

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعليق، کا: محمد ابراهيم، بی‌تا؛ جلد: معمولی، ۳گ (۴۴پ-۴۶ر)، ۱۳ سطر، اندازه: ۱۲×۱۸سم [مؤيد: ۳-۲۹۷]

● اصول قرائة ابن کثير / قرائت / فارسی

osūl-e qerā'at-e ebn-e kasīr

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۴۴۲۶/۳

آغاز: بدان ... که ابن کثير را دو راوی است: بزی و قنبل؛ **انجام:** هر جا که واقع شود و الله اعلم بحقايق الامور.

به فارسی درباره صله و تسهيل جز رساله عمادالدين علی استرآبادی که به عربی است؛ خط: نستعليق، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تيماج ترياکی ضربی، ۲گ (۱۸۱ر-۱۸۳ر)، ۱۲ سطر (۵×۱۰)، اندازه: ۱۰×۱۷سم [ف: ۱۳-۳۳۸۷]

● اصول قرائة ابی عمرو = قرائت ابی عمرو = مفرده قرائت ابی عمرو / قرائت / عربی

osūl-e qerā'at-e abī 'amr = qerā'at-e abī 'amr = mofrade-ye qerā'at-e abī 'amr

شريف استرآبادی، علی بن علی، ق ۱۰ قمری

šarīf-e estarābādī, ʻalī ebn-e ʻalī (- 16c)

رساله مختصری است در بیان اصول قرائت ابوعمرو زبان بن علاء بن عمار به دو روایت دوری و سوسی از طریق شاطبی با رموز: ابوعمرو با رمزحاء مهمله، دوری با رمز طاء و سوسی با رمز یاء. مؤلف در مقدمه گوید «جمعته بالتماس من طاعته حتم و اسعاف مراده غنیمة وفقه الله تعالی لارشاد کمال ...».

آغاز: بسمله، الحمدلله رب العالمین و الصلوه ... و بعد فنقول العبد الضعیف الی الله المهیمن الهادی عماد الدین علی الاسترابادی ان هذه رسالة فی بیان اصول قراءت ابی عمرو

انجام: هو و فهو و لهو و کذلک و هی فهی لهی تمت.

[الذریعة ۵۴/۱۷؛ طبقات اعلام الشیعة ۱۴۵/۴و۳۷۲/۵؛ کتابنامه بزرگ قران کریم ۴۰۳/۲؛ فهرست موضوعی نسخه‌های خطی عربی کتابخانه‌های جمهوری اسلامی ایران ۲۲۲/۱]

۱. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۲۹۷/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۹ و ۱۰؛ محشی، نسخه را محمد بن سلطان حسین اصفهانی نزد استاد خود امیر جمال الدین محمد حسینی قاری اصفهانی در ۹۸۴ قرائت کرده؛ کاغذ: ترمه، جلد: مقوا رویه کاغذ، ۴گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۲×۱۹سم [ف: ۵-۱۲]

۲. یزد؛ سعیدی، سید ابوالفضل؛ شماره نسخه: ۱۹/۴

بی‌کا، تا: ۲۲ شعبان ۹۵۴ق، جا: اصفهان؛ قطع: ربعی [نشریه:۴-۴۶۱]

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۲۴۷۵/۸-ف

نسخه اصل: همان نسخه بالا [فیلمها- ف: ۱-۷۰۰]

۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۵۸۴۶/۷

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: فرنگی سفید آهاردار، جلد: تیماج حنایی، ۱۶ص (۱۰۳-۱۱۸)، ۱۵ سطر، قطع: خشتی، اندازه: ۱۴×۲۱سم [ف: ۱۷-۲۵۵]

۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۳۰۴۶/۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ خوب، کا: حسین بن حاجی محمد قاری، تا: قرن ۱۱؛ مهر:محمد قاری «اضعف عباد الله ابن حاجی محمد حسین القاری» ؛ کاغذ: نخودی آهار مهره دولت آبادی، جلد: مقوا با روکش پارچه، ۷گ، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۱۸/۵سم [ف: ۲۳-۱۲۵]

۵. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۳۸۸۳/۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: سیف الله قاری، تا: اوایل ذیحجه ۱۰۹۵ق؛ کاغذ: شرقی،۸گ(۲۰ر-۲۷پ)،۱۵ سطر، اندازه: ۶×۱۲سم [ف: ۳۵-۲۶۱]

۶. یزد؛ سعیدی، سید ابوالفضل؛ شماره نسخه: ۱۹/۲

بی‌کا، بی‌تا؛ قطع: ربعی [نشریه: ۴-۴۶۱]

● اصول قرائة حمزه = مفردة قرائة حمزه / قرائت / عربی

uṣūl-u qirāʼat-i ḥamza = mufradat-u qirāʼat-i ḥamza

شریف استرآبادی، علی بن علی، ق ۱۰ قمری

šarīf-e estarābādī, ʻalī ebn-e ʻalī (- 16c)

رساله کوتاهی است در اصول قرائت حمزه به روایت خلف بن هشام و خلاد بن علی صیرفی که در آغاز رساله به ترجمه راویان و مروی عنه اشاره نموده است.

[طبقات اعلام الشیعة ۱۴۵/۴و۳۷۲/۵؛ کتابنامه بزرگ قران کریم ۴۰۳/۲؛ فهرست موضوعی نسخه‌های خطی عربی کتابخانه‌های جمهوری اسلامی ایران ۲۲۲/۱]

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۳۸۸۳/۶

آغاز: الحمد لله رب العالمین ... و بعد فیقول العبد الفقیر ... ان هذه رسالة فی بیان اصول قراءة الحمزه بروایتی خلف و خلاد من طریق الشاطبیه؛ **انجام:** و ثبت الیاء فی الحالین و یثبت وصلاً الیاء فی تقبل دعائی فی سورة ابراهیم و هذا آخر ما اردنا جمعه.

خط: نسخ، کا: سیف الله بن سلطان علی قاری، تا: ۱۰۹۶ق؛ کاغذ: شرقی،۱۱گ(۵۱پ-۶۱پ)،۱۵سطر،اندازه:۶×۱۲سم[ف: ۳۵-۲۶۳]

● اصول قرائة القرآن / تجوید / عربی

uṣūl-u qirāʼat-il-qurʻān

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۴۷۳۲/۱۲

آغاز: فی اصول قراءة القران اعلم ان اصول قراءة القران علی مراعات خمسة اشیاء: التنوین و التشدید و المدو الوقف و المآت؛

انجام: و الزائدة مثل فیما رحمة من الله (تمت اصول القرآت بعون الله ... فی ایصال العطیات).

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: سمرقندی و فرنگی، جلد: تیماج سبز زرکوب مقوایی، ۴ص (۱۳۴-۱۳۷)، ۱۲ سطر (۵×۱۱)، اندازه: ۱۰×۱۷سم [ف: ۱۴-۳۶۸۴]

● اصول قرائة الکسائی = قرائة الکسائی / قرائت / عربی

uṣūl-u qirāʼat-il-kasāʼī = qirāʼat-ul-kasāʼī

شریف استرآبادی، علی بن علی، ق ۱۰ قمری

šarīf-e estarābādī, ʻalī ebn-e ʻalī (- 16c)

در این رساله بسیار مختصر اصول قرائت کسائی به‌روایت دوری و ابوالحارث بیان شده است.

آغاز: بسمله، حمد له فهذه رسالة فی ذکر اصول قراءة الکسائی بروایتی الدوری وابی الحارث جمعته بالتماس.

انجام: ابوالحارث خاصة لام یفعل المجزوم ذلک حیث وضح کقوله تعالی ومن یفعل ذلک تمت بعون الله وحسن توفیقه.

[الذریعة ۳۷۱/۳]

۱. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۵۲۷۷/۴-۲۶/۱۵۷

آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ از روی نسخه‌ای که از نسخه مصنف نوشته شده؛ جلد: مقوایی لایی، عطف تیماج، ۴گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۳×۱۹سم [ف: ۱-۴۲۵]

۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۵۸۴۶/۲
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: فرنگی سفید آهاردار، جلد: تیماج حنایی، ۱۱ص (۱۲-۲۲)، ۱۵ قطع: خشتی، اندازه: ۱۴×۲۱سم [ف: ۱۷-۲۵۴]

۳. تهران؛ حقوق؛ شماره نسخه: ۲۰۴/۷-ج
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: شیخ احمد بن شعبان، تا: ۲۵ جمادی الثانی ۱۰۷۴ق؛ ۴گ (۸۳پ-۸۶ر) [ف: ۲۵۱]

۴. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۳۸۸۳/۵
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: سیف الله قاری، تا: اواخر محرم ۱۰۹۶ق؛ در حاشیه اشعار فارسی در موضوع قرائت با نشان «۱۲»؛ کاغذ: شرقی، ۶گ (۴۶پ-۵۱ر)، ۱۵ سطر، اندازه: ۶×۱۲سم [ف: ۳۵-۲۶۳]

۵. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۴۴۲۶/۶
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج تریاکی ضربی، ۴گ (۱۸۹ر-۱۹۳پ)، ۱۲ سطر (۵×۱۰)، اندازه: ۱۰×۱۷سم [ف: ۱۳-۳۳۸۸]

۶. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۲۴۷۵/۲-ف
نسخه اصل: نسخه آقای حاج سید ابوالفضل سعید ریحان یزدی؛ بی‌کا، بی‌تا [فیلمها- ف: ۱-۷۰۰]

۷. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۵۶۸۲/۲
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ و نستعلیق، کا: محمد غدیر بن میر فتح الله حسنی حسینی، تا: ۱۰۲۷-۱۰۲۹، جا: اصفهان؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۴گ (۳پ-۶پ)، اندازه: ۱۳×۲۰سم [ف: ۱۵-۸۰]

● اصول قرائة نافع = قرائة نافع / قرائت / عربی
osūl-e qerā'at-e nāfe' = qerā'at-e nāfe'

شریف استرآبادی، علی بن علی، ق ۱۰ قمری
šarīf-e estarābādī, 'alī ebn-e 'alī (- 16c)

رساله کوتاهی است در اصول قرائت نافع به روایت قالون و ورش که به خواهش برخی از دوستان مؤلف که آنان نیز اشتغال به مسائل پیرامون قرائت قرآن کریم دارند نگاشته شده و در آغاز رساله به ترجمه نافع قالون و ورش اشاره نموده است.
آغاز: الحمدلله رب العالمین ... و بعد فیقول العبد ... هذه رساله فی بیان اصول قراءة نافع من روایتی قالون و روش من طریق الشاطبیه.
انجام: مما انا فی النمل تمت بعون الله و حسن توفیقه

[الذریعة ۵۷/۱۷؛ طبقات اعلام الشیعة ۱۴۵/۴؛ کتابنامه بزرگ قران کریم ۴۰۶/۲؛فهرست موضوعی نسخه‌های خطی عربی کتابخانه‌های جمهوری اسلامی ایران ۲۲۷/۱]

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۳۶۶/۶
خط: نسخ، بی‌کا، تا: صفر ۹۸۰ق؛ کاغذ: سفید، جلد: تیماج سبز یک لا، ۳۶ص (۶۹-۱۰۴)، اندازه: ۱۳×۱۸سم [سنا: ف: ۱-۱۹۹]

۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۵۸۴۶/۶
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: فرنگی سفید آهاردار، جلد: تیماج حنایی، ۲۴ص (۷۹-۱۰۳)، ۱۵ سطر، قطع: خشتی، اندازه: ۱۴×۲۱سم [ف: ۱۷-۲۵۵]

۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۳۰۴۶/۲
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ خوب، کا: حسین بن حاجی محمد قاری (به ضبط ضمایم)، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: نخودی آهار مهره دولت آبادی، جلد: مقوا با روکش پارچه، ۱۰گ، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۱۸/۵سم [ف: ۲۳-۱۲۸]

۴. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۱۵۹۰/۳
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۰۵۵ق؛ کاغذ: ترمه، جلد: رویه کاغذ کهنه، ۱۵ سطر [ف: ۵-۳۰۰]

۵. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۳۸۸۳/۱
آغاز: برابر؛ **انجام:** فی قوله تعالی اجیب دعوة الداعی اذا دعانی فی البقرة و له الخلف ایضا فی یاء قوله تعالی فما آتانی فی النمل.
خط: نسخ، کا: سیف الله قاری، تا: سه‌شنبه ۲۰ ذیحجه ۱۰۹۵ق؛ مصحح؛مهر: «الواثق بالله ... محمد الحسینی» (مربع)؛ کاغذ: شرقی، ۱۵گ (۱پ-۱۵ر)، ۱۵ سطر، اندازه: ۶×۱۲سم [ف: ۳۵-۲۵۹]

۶. مشهد؛ نواب؛ شماره نسخه: ۶۰/۴
آغاز: برابر
تنها صفحه اول آن است؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ فقط ۱۶ سطر آن موجود است؛ جلد: تیماج لایه‌ای عنابی، اندازه: ۱۰×۱۷/۵سم [ف: ۷۱]

● اصول قرائت عاصم = مفرده عاصم / قرائت / فارسی
osūl-e qerā'at-e 'āsem = mofrade-ye 'āsem

شریف استرآبادی، علی بن علی، ق ۱۰ قمری
šarīf-e estarābādī, 'alī ebn-e 'alī (- 16c)

رساله‌ای است در قرائت عاصم بن ابی‌النجود کوفی (-۱۹۳ق) به شیوه شاطبی که از نظر مؤلف اصلح طرق می‌باشد. این رساله به‌دستور نواب علیه عالیه موسویه صفویه و به‌نام بلقیس [آن خداوند کش آمد ز خداوند خطاب ×× بانوی هر دو جهان مریم بلقیس جناب] نگاشته شده است، در یک «مقدمه» در سه فصل و

سه «باب» و «خاتمه»: باب ۱. اصول در ۱۷ فصل (۱- استعاذه ... ۱۶- مرسوم خط)؛ ۲. فرش حروف، به ترتیب سوره‌ها؛ ۳. تکبیر، از سوره «والضحی» تا آخر قرآن؛ خاتمه در قرائت عاصم که در نشر و طیبه هست و در شاطبیه نیامده است. نام مؤلف در دیباچه هست.

آغاز: حمد بی حد و سپاس بی قیاس مرآفریننده ای را سزد و شاید که از کتب کاف و نون آیه وجود بنگاشت

انجام: و کسره می‌دهد یاء یخصمون را که در سوره یس است و نقیض را به یا می‌خواند و سعرت را به تشدید والله اعلم بالصواب والیه المرجع و المآب

[دنا ۱۱۲۹/۱ (۲۱ نسخه)؛ نسخه‌های منزوی: ۹۳/۱؛ الذریعة: ۵۵/۱۷]

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۶۳۵۷/۸

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ معرب، کا: محمد امین بن محمد حسین قاری، تا: اواخر محرم ۱۰۱۱ق؛ از روی نسخه ابن الجزری؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۳گ (۱۴۹پ-۱۷۱پ)، اندازه: ۱۳×۱۹سم [ف: ۱۶-۳۲۱]

۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۳۳۶۳/۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: عبدالله بن علی بن فضل الله رستمان سمنانی، تا: دوشنبه شعبان ۱۰۱۹ق؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج مشکی، ۳۷گ (۹۴پ-۱۳۰پ)، ۱۵ سطر (۸×۱۳)، اندازه: ۱۲×۱۹سم [ف: ۱۱-۲۳۶۴]

۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۳۲۵۳

آغاز: عاصم را طول و توسط و قصر باشد؛ **انجام:** و شعبه بسکون کفوا احد حفص بواو خوانده و شعبه بهمزه میخواند بجای واو

خط: نستعلیق مخلوط به شکسته کم اعجام، بی‌کا، تا: ۲۲ صفر ۱۰۵۵ق؛ عنوان رساله در این نسخه: «رساله در تجوید» بدون ذکر نام مؤلف آمده است و از اواخر فصل ۶ تا انتهای فصل ۱۷ ـ فرش حروف ـ را دارد؛ در پشت برگ آخر رساله نگاشته شده: «بر پشت کتاب دوستان خط بنویس و بیادگار بگذار» راقمه معین کاتب جنابذی؛ تملک: محمد حسین بن محمد؛ کاغذ: نخودی آهاری، جلد: مقوا با روکش پارچه، ۳۸گ، ۱۳ سطر، اندازه: ۹×۱۶/۸سم [ف: ۲۳-۱۲۸]

۴. تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه: ۶۸۰/۳

خط: نستعلیق، کا: ابراهیم بن عزیز الله، تا: صفر ۱۰۸۴ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج سبز مقوایی، ۵۴گ (۱۸پ-۷۱ر)، ۱۵ سطر (۵×۱۳)، اندازه: ۱۰×۲۱سم [ف: ۳۶۰]

۵. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۳۳۶۱/۱

آغاز: و تشدید قاف روایت کرده‌اند امنتم ... سوره الانبیاء علیه السلام قال ربی حفص قال بالف خوانده؛ **انجام:** برابر

از اول سوره انبیاء (باب دوم، فرش حروف) تا آخر رساله؛ خط: نسخ خوب، کا: محمد هاشم مذهب، تا: ۱۸ ربیع الثانی ۱۰۹۷ق، به فرموده آقا محمد؛ کاغذ: نخودی آهار مهره اصفهانی، جلد: تیماج خرمایی، ۱۳گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۱۹سم [ف:۲۳-۲۹]

۶. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۳۸۷۵/۱

آغاز: ... ممکن نیست که سوره را یا قصه بیک نفس تواند خواند ... اول بدانکه قراء وقف را تقسیم کرده‌اند به اختیاری و اضطراری و اختیاری بر سه قسم ساخته اند اول تام و دیگری کافی و ثالث حسن؛ **انجام:** یعنی اگر کسی خواهد که قران در نماز تمام کند در نمازی که سوره کامله نباشد و این مذهب امامیه نادرست از ع تا ع نخواند که قران در نماز اینچنین در مدت مدید تمام شود

فقط مشتمل بر بخشی از فصل چهاردهم و پانزدهم می‌باشد؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: اواخر قرن ۱۰ و ۱۱؛ افتادگی: آغاز و وسط و انجام؛ مصحح؛ کاغذ: شرقی، ۸گ (۱ر-۸پ)، ۱۴ سطر، اندازه: ۸×۱۲/۵سم [ف: ۳۵-۲۴۳]

۷. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۲۲۱۵/۲

آغاز: بسمله، چنین گوید فقیر حقیر کثیر التقصیر سرگشته بادیه سرگردانی؛ **انجام:** در سوره اعراف و شعرا عاصم بسکون هاء خوانده

خط: نستعلیق، کا: بهاء الدین بن محمد مومن، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: بخارائی، جلد: تیماج مشکی یک‌لا، ۷ص، ۱۹سطر (۷×۱۳)، اندازه: ۱۳×۲۰سم [ف: ۵-۳۰۹]

۸. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۳۸۳۹/۲

آغاز: فصل هفتم در دو همزه که در یک کلمه جمع شوند بدانکه عاصم همه جا بتحقیق همزتین خواند إلا آنچه بیان کنیم پس بدانکه؛ **انجام:** مرضات در دو موضع در سوره البقره و در نساء و در تحریم ولات در سوره ص و اللات در سوره و النجم و ذات بهجة در سوره نمل همه بتا مرسوم اند و عاصم وقف بتا و الله أعلم.

از فصل هفتم باب اول تا اول باب دوم؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ مصحح، محشی؛ در پایان نسخه دو برگ (۹۱پ-۹۲ر) به نقل از در الفرید در تجوید آمده است نیز چند سطر در دلائل فرایض اصول الدین آمده که عبارت است از: «دلیل توحید بقوله تعالی (قل هو الله احد)، دلیل عدل بقوله تعالی (ان الله لا یظلم الناس شیئاً و لکن الناس أنفسهم یظلمون)، دلیل نبوت (و ما محمد الا رسول الله وما کان محمد أبا أحد من رجالکم و لکن رسول الله و خاتم النبیین)، دلیل امامت (انما ولیکم الله و رسوله و الذین آمنوا الذین یقیمون الصلوة و یوتون الزکوة و هم راکعون)، دلیل معاد (قل إن الأولین و الاخرین لمجموعون إلی میقات یوم معلوم)»؛ کاغذ: شرقی، ۶گ (۸۶پ-۹۱ر)، ۱۹ سطر، اندازه: ۷/۵×۱۴سم [ف: ۳۵-۱۵۴]

۹. شیراز؛ علامه طباطبائی؛ شماره نسخه: ۱۶۷۹/۸

خط: نسخ، کا: علی اصفهانی ابن حیدر علی منده، تا: ۱۱۰۱ق؛ ۲۳گ (۹۸پ-۱۲۰)، اندازه: ۱۷×۲۴سم [نسخه پژوهی: ۳-۱۶۵]

۱۰. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۳۸۴۳۰

آغاز: سست جولان ز عز ذاتش و هم ×× تنگ میدان ز کنه و صفش فهم؛ **انجام:** برابر
خط: نسخ و نستعلیق، کا: محمد جعفر بن حاجی رمضان، تا: سه‌شنبه ۲۷ صفر ۱۱۳۷ق، جا: اصفهان؛ افتادگی: آغاز (یک برگ)؛ اهدایی: رهبری، مهر ۱۳۸۶؛ کاغذ: نخودی آهار مهره فرنگی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۳۸گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۴×۱۹/۶سم [اهدائی رهبر: اعلوم قرآن-۳۵۸]

مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه: ۴۸۶/۴
همان نسخه بالا؛ ۳۹گ (۵۸ر-۹۶پ) [مؤید: ۱-۳۹۳]

۱۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۵۰۳۱/۱
آغاز: بحکم ثم رردناه اسفل سافلین فرستاد و عاکفان زاویه ایمانرا ... اما بعد، چنین گوید فقیر حقیر کثیر القصیر ... که چون فرمان واجب الاذعان نواب علیه عالیه موسویه صفویه مهر سپهر سلطنت و شهریاری؛ **انجام:** برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: آغاز (اندکی)؛ مصحح، امضای آیت الله مرعشی نجفی(ع)در آغاز؛ تملک: آمیرزا؛ کاغذ: شرقی، ۷۹گ (۱-۷۹)، ۱۲ سطر، اندازه: ۵×۱۱سم [ف: ۳۸-۷۸]

۱۲. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۲۹۳
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ مهر: محمد مهدی؛ کاغذ: کاغذ ترمه، جلد: میشن لایی زرد مغزی قرمز، ۷۵گ، ۱۲ سطر، اندازه: ۹/۹×۱۶/۵سم [ف: ۲-۹۸]

۱۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۳۰۴۸
آغاز: برابر؛ **انجام:** و عاص وقف بتاء میکند والسلام تمت الکتاب یک برگ از فصل ۴ (بین اوراق ۱۱ و ۱۲) این نسخه ناقص و افتاده و کاتب فصل ۱۷ را کتابت نکرده است؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ واقف: نادر شاه افشار، ۱۱۴۵ق؛ کاغذ: شکری آهار مهره فرنگی، جلد: مقوا با روکش پارچه، ۳۸گ، ۱۰ سطر، اندازه: ۱۰×۱۴/۵سم [ف: ۲۳-۱۲۷]

۱۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۴۰۷۰/۱
آغاز: برابر؛ **انجام:** و غرض اصلی بیان اصل نماز و ترجمه اذکار آن بود، در تفاصیل احکام شرایط حفظ نمود
از سوره فاتحه تا سوره اخلاص؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ در انتهای این رساله رموز قرائت سبعه با شاگردانشان آمده؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج زرد، ۴۰گ (۱پ-۴۰پ)، ۱۶ سطر (۷×۱۳)، اندازه: ۱۲×۱۶سم [ف: ۱۱-۶۷]

۱۵. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۴۶۴۴/۲-۲۳/۱۶۴
آغاز: برابر؛ **انجام:** نزاعة للشوی حفص به نصب خوانده و شعبه به رفع شبهاداتهم حفص به الف خوانده بعد از دال که جمع باشد.
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: انجام؛ جلد: تیماج قهوه‌ای سوخت با ترنج و سرترنج، ۳۱گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف: ۶-۳۱۷۹]

۱۶. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه: ۸۱۶/۱
آغاز: و آن واو ساکن ماقبل مفتوح است مثل واو سوء و یای ساکن ماقبل مفتوح است مثل؛ **انجام:** برابر
از اوائل فصل ششم از باب دوم در فرش حروف، باب سیم در تکبیر، خاتمه در ذکر آنچه از قراءت عاصم از طریق نشر طیبه است و در شاطبیه نیست؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: آغاز؛ جلد: مشمع سرخ عطف و گوشه پارچه نیلی رنگ، ۲۱-۱۹ سطر (۶/۵×۱۵/۵)، اندازه: ۱۳×۲۰سم [ف: ۳-۱۱۰۹]

۱۷. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۷۵۵۰-۳۸/۱۷۰
آغاز: بسمله چنین گوید فقیر حقیر کثیر التقصیر سرگشته بادیه سرگردانی وگم گشته وادی نادانی المحتاج الی عفو ربه الباری عمادالدین علی الشریف القاری الاسترآبادی که چون فرمان ... صفویه ... مفرده در قرائت عاصم ... مقدمه و سه باب و خاتمه؛ **انجام:** برابر
خط: نسخ، کا: محمد علی بن احمد بیدگلی کاشانی، تا: یک‌شنبه ۳ ربیع الاول ۱۲۵۴ق؛ در پایان فوایدی در علم قرائت درج شده از جمله در ذکر قرائت حمد و نیز در بیان ضمیر جمع و ادغام کبیر و ادغام متقاربین و ...؛ جلد: مقوا، عطف گالینگور قهوه‌ای، ۶۶گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف: ۸-۴۴۹۵]

۱۸. اصفهان؛ روضاتی؛ شماره نسخه: ۴/۱
آغاز: فعل او خارج از درون و برون، ذات او برتر از چگونه و چون، لا تدركه الأبصار و هو يدرك الأبصار»؛ **انجام:** برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۳۲۶ق؛ افتادگی: آغاز؛ ۱۹ سطر، اندازه: ۱۷×۲۱سم [ف: ۱۰]

۱۹. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۳۱۳۲-۱۶/۱۴۲
آغاز: حمد و ثنا و ستایش مرخداوند کریم و رحیم و قدیم را سزاست که سالکان مسالک کفر و طغیان را به اسفل سافلین فرستاد؛ **انجام:** برابر
خط: نسخ، کا: ابراهیم بن رضی موسوی، تا: ۱۵ ربیع الثانی ۱۳۴۶ق؛ جلد: تیماج مشکی ضربی مجدول، ۵۹گ، ۱۲-۱۶ سطر، اندازه: ۱۰×۱۷سم [ف: ۶-۳۱۷۹]

۲۰. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۴۰۵۵-۲۰/۱۷۵
آغاز: به اسفل سافلین فرستاد و عاکفان زاویه ایمان را به مقتضای الا الذین آمنوا تاج اصطفا بر سر نهاد؛ **انجام:** و اظهار غنه می‌کند در لام ورا و از فرش ببصط و بصطة را به صاد می‌خواند و بمسیطر را به سین اما قسم ثالث از.
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۷۶گ، ۱۲ سطر، اندازه: ۹×۱۵سم [ف: ۶-۳۱۷۹]

۲۱. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه: ۸۱۹۰/۹
آغاز و انجام: برابر
بی‌کا، بی‌تا؛ ۲۴گ (۸۳ر-۱۰۶ر) [ف: ۵-۳۹۹]

۲۲. شیراز؛ علامه طباطبائی؛ شماره نسخه: ۵۱۰/۳
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ محشی؛ ۲۶گ (۱۷پ-۴۳)، اندازه: ۱۲/۵×۱۸/۵سم [نسخه پژوهی: ۳-۱۰۲]

۲۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۲۱۵۵/۷

آغاز: و بعد چنین گوید فقیر حقیر کثیر التقصیر المحتاج لعفور به الهادی عماد الدین علی الشریف القاری الاسترآبادی؛ **انجام:** برابر
بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج، قهوه‌ای، عطف سرخ، ۳۱ص (۲۴۹-۲۷۹)، اندازه: ۱۲×۱۸/۵سم [ف: ۳۵-۱۵۶]

۲۴. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۸۹۰۲/۲-۵۹/۱۲۲
آغاز: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ ۳۳گ (۳۸-۷۰)، ۱۰-۲۶ سطر، اندازه: ۹×۱۶سم [ف: ۶-۳۱۷۹]

● **اصول قواعد نظامی** / فنون نظامی / فارسی
osūl-e qavā‘ed-e nezāmī
معین الملک، محسن، ق۱۴ قمری
mo‘īn-ol-molk, mohsen (- 20c)
تألیف محسن سرباز یکی از صاحب منصبان لشکری دربار ناصرالدین شاه قاجار که همان حاج شیخ محسن خان معین الملک و امین الدوله باشد. دارای مقدمه‌ای است در تعریف سربازی و آن که سرباز باید دارای چه شرائطی باشد و پس از آن سیاست و اداره امور نظامی را که بر چهار رکن استوار می‌داند: ۱. تربیت عقل و روح سربازان، ۲. تغذیه (مواجب)، ۳. تعلیم و تربیت و تنسیق و رعایت سلسله مراتب در افراد لشکری، ۴. پاداش عمل لشکری.
آغاز: بسمله. حمد محمود معبودی راست جلت عظمته که در معکسرا مکان ... و بعد کمترین خانزاد دولت جاوید بنیان محسن سرباز چندی است که در آستان ملایک پاسبان به شغل سربازی سر افراز است
انجام: بلکه باید قوای نظامیه هر یک از ارکان مزبوره بطور تفصیل نوشته ضبط و جاری شود چنانکه اگر رجوع به کتب نظامیه ممالک خارجه و حکم به ترجمه قواعد نظامیه آنها شود مشخص خواهد شد که در نظام چیزی تصور نمی‌توان کرد مگر آنکه فصلی در ان باب ثبت شده و ضبط کرده اند.

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۱۲-فیروز
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ دارای سر لوح نقاشی شده؛ کاغذ: فرنگی شکری، جلد: تیماج مشکی، ۴۰ص، ۱۴ سطر، قطع: خشتی، اندازه: ۱۳×۲۱سم [ف: ۲۱-۱۰]

۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۲۱۴۹
آغاز و انجام: برابر
خط: تحریری، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: فرنگی شکری آهار مهره دار، جلد: میشن خرمایی، ۳۴ص، ۱۱ سطر، اندازه: ۱۶×۲۰/۵سم [ف: ۶-۱۱۸]

● **اصول کافی (ترجمه)** / حدیث / فارسی
osūl-e kāfī (t.)
خوانساری، عباس بن احمد، ق۱۴ قمری
xānsārī, ‘abbās ebn-e ahmad (- 20c)
وابسته به: الکافی؛ کلینی، محمد بن یعقوب (-۳۲۹)
تاریخ تألیف: ۲۳ صفر ۱۲۹۶ق
در این ترجمه تحت‌اللفظی اسانید حدیث‌ها افتاده و برخی ابواب و احادیث که برای عوام مفید نبود، ترجمه نشده است.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۵۴۴۶/۱
آغاز: الحمدلله رب العالمین ... أما بعد چنین گوید اضعف عبادالله و أحقر المحصلین المحتاج الی عفو ربه الباری؛ **انجام:** خدا دیونم را ادا نمود و غمم را برطرف گردانید
خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ جلد: مقوایی عطف تیماج قرمز، ۲۱۲گ(۱پ-۲۱۲پ)، اندازه: ۱۷/۵×۲۱/۵سم [ف: ۱۴-۲۳۰]

● **الاصول کبار (ترجمه و شرح)** / هیئت / فارسی
al-osūl-o kobbār (t. va s.)
منجم یزدی، محمد بن ابی عبدالله، ق۸ قمری
monajjem-e yazdī, mohammad ebn-e abī ‘abd-el-lāh (- 14c)

یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه: ۳۵۶۶/۱
آغاز: بسمله، حمدله، اما بعد چنین گوید، محمد بن ابی عبدالله مسعود الکمالی یعرف بسیف الدین المنجم الیزدی طاب مثواه که در شهور سنه ثلاث و سبعمائة
خط: نسخ، بی‌کا، تا: محرم ۱۲۱۹ق؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: مقوایی باتیماج مشکی، ۱۱۷ص (۱۱۷-۱)، ۱۴ سطر (۹×۱۵)، اندازه: ۱۴/۵×۲۰/۵سم [ف: ۵-۱۷۰۱]

● **اصول الکشفیة** / کلام و اعتقادات / عربی
uṣūl-ul-kašfīyya
قزوینی، محمد بن محمد حسین، ق۱۳ قمری
qazvīnī, mohammad ebn-e mohammad hoseyn (- 19c)
رساله مختصری است در اصول دین و غالباً بدون استدلال که بر منوال شیخیه بافته شده است و مؤلف از گمنامان شیخیه است و نام او در کتب تراجم موجود یافت نگردید.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۱۰۷۸/۲
آغاز: کلاهما عین ذاته بلاتفاوات فی المعنی و لا تفاوت فی اللفظ و هکذا سائر صفته الذاتیه؛ **انجام:** و الحمدلله رب العالمین من العلویات و السفلیات، قد فرغ من تالیف هذه الرسالة المسماة باصول الکشفیة

خط: نستعلیق تحریری، کاتب = مؤلف، تا: دوشنبه ۲۶ ذیقعده ۱۲۵۴ق، جا: کربلا؛ افتادگی: آغاز؛ کاغذ: فرنگی، آهار مهره، ۲۲گ (۲۸-۵۰)، میانگین ۱۷ سطر، اندازه: ۷×۱۲سم [ف: ۲۸-۱۱۸]

● **الاصول الکلامیة (ارجوزة)** / کلام و اعتقادات، شعر / عربی
al-uṣūl-ul-kalāmīyya (urjūza)

عودی، اسماعیل بن حسین، -۵۸۰ ؟ قمری
'ūdī, esmā'īl ebn-e hoseyn (- 1185)

وابسته به: الیاقوت؛ نوبختی، ابراهیم بن اسحاق (-۴)
ارجوزه‌ای است در ۳۲۶ بیت در اصول عقاید و امور عامه فلسفه، که با عباراتی آسان بیان شده تا حفظ آن آسان باشد. استاد سید عبدالعزیز طباطبایی در ابتدای تصویر این منظومه را «نظم الیاقوت للنوبختی» دانسته ولی در التراث العربی (۱۷۵/۱) در این مطلب تشکیک شده است. شیخ محمد رضا انصاری قمی این منظومه را با عنوان «ارجوزة فی شرح الیاقوت فی علم الکلام» در دفتر هشتم میراث اسلامی ایران به چاپ رسانده و در مقدمه درباره این منظومه و ناظم آن توضیحاتی آورده و با تطبیق مطالب کتاب یاقوت با این منظومه، ارتباط این دو را تقویت می‌کند.

آغاز: الحمد لله علی التوفیق ×× الی طریق الحق بالتحقیق / حمداً یدوم ما بقی الدیموم ×× و ازهرت فی الفلک النجوم

انجام: فانه الرحمن و الرحیم ×× و الغافر الحلیم و الکریم

چاپ: به کوشش محمد رضا انصاری قمی، در میراث اسلامی ایران، دفتر هشتم، ۱۳۷۷ش

[اعیان الشیعه ۳۱۹/۳؛ التراث العربی ۱۷۵/۱؛ الذریعه ۴۸۰/۱؛ مرآة الکتب ۲۵۷/۱؛ معجم اعلام الشیعة ۴۶۶/۱؛ معجم التراث الکلامی ۲۲۱/۱ میراث اسلامی ایران ۱۶۶/۱ و ۵۱۳/۸-۵۳۳]

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۱۰۴/۱۵

آغاز و انجام: برابر

نسخه اصل: کتابخانه بادلیان آکسفورد، 64F عربی (E. 157)؛ خط: نسخ، کا: احمد بن حسین بن ابی القاسم بن عودی اسدی حلی، تا: ۲۶ ذیحجه ۷۴۱ق؛ ۷ص (۱۱۳-۱۱۹)، ۱۷ سطر [عکسی ف: ۳-۲۱۶]

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۱۶۲۵/۱۱

نسخه اصل: همان نسخه بالا [عکسی ف: ۵-۵۷]

۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۲۷۵۴/۱۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: محمد بن زین العابدین موسوی، تا: ۱۸ صفر ۱۲۸۳ق؛ جلد: مقوایی عطف تیماج قهوه‌ای، ۱۱گ (۱۶۸پ-۱۷۸ر)، اندازه: ۱۱×۱۵/۵سم [ف: ۷-۳۱۲]

← اصول الکیمیا ≻ الاصول

● **الاصول لاقلیدس مع الحاق ما لایکمل الکتاب الا به** / ریاضیات / عربی
al-usūl li-uqlīdes ma'a ilḥāq-i mā lā-yukmil-ul kitāb illā bi-h

نیشابوری، علی بن اسماعیل
neyšābūrī, 'alī ebn-e esmā'īl

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۲۸۷-ف

نسخه اصل: راشد افندی ش ۱۲۳۰. الاصول لاقلیدس مع الحاق ما لایکمل الکتاب الابه (اختصار کتاب -)؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۸۰۰ق؛ واقف: محمود افندی پسر علی بیک پسر محمود مدرس پروانه بیک، ۱۱۳۹؛ ۹۹گ، ۲۴ سطر [فیلمها- ف: ۱-۲۸۳]

● **الاصول اللائحة = التجوید و القرائة (رسالة فی)** / علوم قرآن / عربی
al-usūl-ul lā'iḥa = at-tajwīd wa-l qirā'a (r.-un fī)

رساله‌ای در تجوید و بیان وقوف قرآن کریم (وصل و وقف) بر اساس قراآت ابن‌کثیر، نافع، حمزه، ورش و ... است که به نظر می‌رسد به‌خط مؤلف بوده و در قرن ۱۳ق در عثمانی (ترکیه) تألیف گردیده باشد که ناتمام مانده است.

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۴۷۵ کر

آغاز: هذا الاصول اللائحة نافع عن طریق مصر فی مسلک الشیخ عطاء الله؛ أعوذ، قف؛ وصل؛ الحمدلله رب العالمین، قف، قف: نافع ... بسملة ... الم، قف: نافع؛ سکتة ... وصل ... ورش ... (۶پ) هذا الاصول اللائحة حمزة علی طریق مصر فی مسلک شیخ عطاء الله ... ؛ **انجام:** إن الذین کذبوا بآیاتنا و استکبروا عنها ... و الذین آمنوا و عملوا الصالحات لانکلف نفساً ... ما وعد ربکم ... ابی الحارس ک ت ...

خط: رقعی، بی‌کا، تا: قرن ۱۳، جا: احتمالاً عثمانی (ترکیه)؛ این نسخه بایستی به‌خط مؤلف آن بوده باشد، تا برگ ۵۵ر به صورت مجدول نوشته شده؛ کاغذ: فرنگی شطرنجی کرم، جلد: مقوایی (گالینگور) با روکش پارچه خاکستری، ۵۵گ، میانگین ۱۶ سطر (۱۲×۱۵)، قطع: رقعی، اندازه: ۱۳/۵×۲۰/۵سم [ف: ۴۰/۲-۲۶۸]

● **اصول محاکمات حقوقی** / حقوق / فارسی
osūl-e mohākemāt-e hoqūqī

کمانگر، احمد، ۱۲۶۶ شمسی
kamāngar, ahmad (1887 -)

بعضی از مواد اصول محاکمات حقوقی مصوبه ۱۳۲۹ق در سال ۱۳۰۲ش ملغی و تصحیح شده و در سال ۱۳۰۶ش موادی تصویب شده که سبب اشتباه قضات بین مواد تعدیلی و تصویبی و الغائی می‌شده، این کتاب که شامل ۱۰۲۷ ماده است، مواد

معتبر را گرد آورده و در تیرماه ۱۳۱۱ ش این کار پایان یافته است.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۵۱۶۲

آغاز: قانون موقتی اصول محاکمات حقوقی که در ۱۹ ذیقعده ۱۳۲۹ قمری از تصویب کمیسیون عدلیه

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ شاید به خط مؤلف، با امضای محمد جواد شیخ الاسلامی روی برگ اول؛ جلد: مقوایی عطف تیماج قهوه‌ای، ۴۳۴گ، مختلف السطر، اندازه: ۱۰/۵×۱۷/۵سم [ف: ۱۳-۳۶۹]

← اصول المحمود ⊲ اهل السنة و الجماعة

● **اصول المسائل الکلامیة** / کلام و اعتقادات / عربی

uṣūl-ul-masā'il-il-kalāmīyya

حسینی حسنی، محمد خالص

hoseynī-ye hasanī, mohammad xāles

مؤلف در این رساله مسائل اختلافی بین اشاعره و معتزله را با سند خود از شیخ تاج الدین عبدالوهاب بن تقی الدین علی سبکی (-۷۷۱ ق) نقل نموده است.

قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۹۰۷۷/۳-۶۰/۱۷

آغاز: بسمله حمداً لک اللهم ان بوأتنا باتباع الکتاب و السنة اعلی غرف الجنة و الهمتنا عقاید اهل السنة و الجماعة ... اما بعد فیقول ... اخبرنی الشیخ تاج الدین بن تقی الدین السبکی رحمة الله قال بسم الله الرحمن الرحیم مسائل ابواب الالهیات الخلافیة بین الامام ابی الحسن و المعتزله اصل اعتقد ائمتنا بثبوت الصفات السبع لله تعالی من الحیوة

خط: نسخ، کا: درویش عبدالباقی بن محمد ازبکی بلخی حنفی، تا: شنبه ۱۰ جمادی الاول ۱۱۲۵ق، جا: جامع جبله؛ در سال ۱۱۲۵ مقابله و تصحیح شده؛ ۱۶گ (۳۷-۵۲)، ۳۱ سطر، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: ۱-۴۰۰]

● **الاصول (مختصر) = تلخیص اقلیدس** / هندسه / عربی

al-usūl (muxtaṣar) = talxīṣ-e uqlīdus

چغمینی، محمود بن محمد، -۷۴۵ ؟ قمری

čaqmīnī, mahmūd ebn-e mohammad (- 1345)

وابسته به: الاصول = فی اصول الهندسه و الحساب = کتاب الاصول؛ اقلیدس (۲۸۳-۳۰۶)

مقالات پانزده‌گانه اقلیدس را جهت شهاب الدین ابن سعد بن عمران خوارزمی خلاصه نموده است.

یزد؛ سریزدی؛ شماره نسخه: ۸۹

آغاز: الحمدلله الواحد الاحد الذی لا مدخل تحت المقدار و لا العدد و الصلاة علی نبیه محمد المبعوث الی الاحمر و الاسود

خط: نسخ، بی‌کا، تا: یک‌شنبه ۲۲ صفر ۶۱۵ق؛ مصحح، دارای جداول و اشکال هندسی؛ در شش برگ آخر اشعاری به نقل از مؤلف در خاتمه کتاب و یادداشتی از وی درباره کتاب حاضر و قصیده‌ای در اهداء کتاب به خوارزمی مذکور و رساله‌ای به درخواست خوارزمی در قوی الکواکب و ضعفها و نیز رساله‌ای از وی در حساب به نام الموجز فی الحساب آمده؛ تملک: تملکی با مهر «قال انی عبدالله» (مربع)، محمد بن محمد بن احمد؛ جلد: تیماج مشکی ضربی عطف تیماج قرمز، ۱۲۱گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۶×۱۹/۵سم [ف: ۱-۷۳]

● **اصول مذهب** / کلام و اعتقادات / عربی

osūl-e mazhab

مشتمل بر بحث از توحید و توحید ذات و صفات و افعال و سپس مسأله نبوت و امامت که در مطاوی گفتارهای خود حملاتی به محی الدین عربی دارد و نیز ایراداتی به ملاصدرای شیرازی می‌کند و مطالعه آن مسأله نبی و رسول و ولی و امام را بخوبی باز می‌گشاید.

تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۱۹۰۱/۵

آغاز: تحقیق انیق ان قلت ما ذکرته سابقا فی دفع الاشکال عن الخروج؛ **انجام:** و ما ذکرنا کاف لطالبیالهدی و الهذی هدی الله یهدی به من یشاء هدانا الله بهم صلوات الله علیهم.

بی‌کا، تا: ۱۲۲۹ق؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مقوایی، تیماج مشکی، ترنج و نیم‌ترنج، ۵۸ص (۱۵۱-۲۰۸)، ۱۷ سطر (۹×۱۵)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۱۰-۵۵۹]

● **اصول مذهب دیوانیان** / حکومت و سیاست / فارسی

osūl-e mazhab-e dīvānīyān

ملکم، ۱۲۴۹-۱۳۲۶ قمری

malkam (1834-1908)

رساله‌ای انتقادی که ملکم در روزگار برکناری از شغل و لقب نوشته و در آن به میرزا علی اصغر امین السلطان می‌تازد. تاریخ نگارش آن احتمالاً ۱۳۰۹ و ۱۳۱۰ق است. در چاپ اصیل صص ۳۰۱-۳۰۵ قرار دارد.

آغاز: خداوند عالم خاک ایران و اهل ایران را از برای چه آفریده است از برای این که به چند نفر الواط بیدین خوش بگذرد.

انجام: به هیچ یک از ناله‌های قلب ایران ابداً گوش ندهد و جمیع اصول این وضع مبارک را از برای افتخار سلطنت قاجاریه تا آخر خوب نگاه بدارد.

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۸۱۷۴/۶
آغاز و انجام: برابر
خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: خط‌دار جدید، جلد: مقوایی با روکش مخمل بنفش دارای چند ردیف جدول ضربی و یک ترنج و سرترنج ضربی، ۲گ (۴۵پ-۴۷پ)، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۲/۷×۲۰/۶سم [ف: ۲۷/۱-۳۹۶]

۲. آشتیان؛ حوزه علمیه؛ شماره نسخه: ۱۳/۱۲بخش یکم
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، کا: مرتضی بن میرزا صادق، بی‌تا؛ کاغذ: خارجی، ۷گ (۲۰۲پ-۲۰۸پ)، قطع: خشتی، اندازه: ۱۸×۳۳سم [ف: ۴۴]

● **اصول مشایخ خلوتیه** / عرفان و تصوف / ترکی
osūl-e mašāyex-e xalvatīye
علوی شریف، علی، ق۱۱ قمری
‘alavī šarīf, ‘alī (- 17c)

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۹۳۷۶/۲
آغاز: اعوذ بالله من الشیطان الرجیم بسم الله الرحمن الرحیم حمد اول الله کیم جمیع مخلوقات خلق؛ **انجام:** مشکل درا بحق طالب حق اولنلره تنبیه در تاکید در تمت الکتاب..
در صفحه آغاز آمده است: «هذه الرسالة اصول مشایخ خلوتی رضوان الله تعالی علیهم اجمعین» و در انجامه تاریخ تالیف رساله در اوایل ربیع الاول ۹۹۹ق ثبت شده؛ خط: نسخ، کا: محمد بن ابراهیم، بی‌تا؛ جلد: تیماج، ۳گ (۴۲پ-۴۵پ)، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۲×۲۰سم [ف: ۳۰-۹۸]

← اصول المعارف ← جامع الافکار و ناقد الانظار

● **اصول المعارف** / کلام و اعتقادات / عربی
uṣūl-ul-ma‘ārif
فیض کاشانی، محمد بن شاه مرتضی، ۱۰۰۶-۱۰۹۱ قمری
feyz-e kāšānī, mohammad ebn-e šāh morteza (1598-1680)
وابسته به: عین الیقین فی اصول الدین = الانوار و الاسرار؛ فیض کاشانی، محمد بن شاه مرتضی (۱۰۰۶-۱۰۹۱)
تاریخ تألیف: ۱۰۸۹ق
مؤلف از مطالب اصولی و بسیار مهم فلسفی «عین الیقین» خود گزیده‌ای ساخته و آن را «اصول المعارف» نام داده است. صاحب الذریعه نوشته‌اند: «فیض در این کتاب کوشیده است آراء حکیمان را با مفاد اخبار موافقت دهد». ولی این گفته خالی از مسامحه نیست، زیرا به‌طوری که فیض خود در دیباچه می‌گوید، مقصود وی به‌طور کلی تطبیق آراء فلاسفه با شرائع است و از کتاب عین الیقین اصولی را برگزیده است که برای این هدف سودمند باشد. این کتاب شامل ده «باب» و هر یک از باب‌ها شامل چند «اصل» و چند «فصل» یا «وصل» است بدین‌گونه که مطالب اصولی هر باب را زیر عنوان «اصل» و مطالب متفرعه بر اصل‌ها را با عنوان «فصل» و «وصل» یاد کرده است، چنانکه در باب اول (وجود و عدم) نخست مباحث اصلی وجود و ماهیت مانند: وجود واجب الوجود و ممکن، هریک را با عنوان «اصل» و سپس مسائل فرعی همچون تشکیک و مانند آن را با عنوان «وصل» و «فصل» یاد کرده، بار دیگر قوس صعود و نزول را با عنوان «اصل» و سپس در ذیل عنوان یک «وصل» و یک «فصل» سخن از مراتب سلسله وجود گفته، آنگاه در یک «اصل» درباره عدم (مقابل وجود) سخن گفته و باب نخستین را پایان بخشیده است. اینک فهرست باب‌ها: ۱. الوجود و العدم و فیه معرفة الذات؛ ۲. العلم و الجهل و ما فی معنا هما و فیه معرفة الصفات؛ ۳. الغنی و الفقر و فیه معرفة الاسماء؛ ۴. الماهیات و تعیناتها و فیه معرفة ما سوی الله؛ ۵. المسبب و السبب و فیه معرفة الغایات؛ ۶. الطبایع و تجدد ارواحها و فیه معرفة حدوث العالم؛ ۷. الحرکة و الزمان و المکان و ما یتبعهما و فیه معرفة الازل و الابد و ان الله سبحانه منزه عن الحرکة و الزمان و المکان و کذا العالم من حیث المجموع؛ ۸ السماوات و الارض و ما بینهما و فیه معرفة النفوس و العقول و القوی و الملائکة و الجنة و الشیاطین؛ ۹. الخیر و الشر و اللذة و الالم و فیه معرفة الثواب و العقاب و الجنة و النار؛ ۱۰. اصول النشآت و حقایق الموجودات و ارواحها و صورها و قوالبها و فیه معرفة تأویل المتشابه و تعبیر الاحلام.
آغاز: نحمدالله علی حسن توفیقه و نسأله هدایة طریقه و الهام الحق بتحقیقه ... اما بعد فیقول ... هذه رموز ربانیة
انجام: و قوله و ننشئکم فیما لا تعلمون، تم اصول المعارف یوم الاحد و صار هذا الکلام تاریخ تمام الاتمام و کان فی سادس شهر جمادی الاولی من ذلک العام
چاپ: چند بار چاپ شده
[مکتبة امیرالمؤمنین ۳۳۱/۴]

۱. قم؛ فاضل قائینی (کتابخانه)؛ شماره نسخه: بدون شماره
انجام: برابر
بی‌کا، تا: ۱۰۶۵ق [این تاریخ با آنچه در باره تاریخ تالیف کتاب گفته شده منافات دارد] [تراثنا: س۱۳ش۱-۱۳۱]

۲. جهرم؛ کریم اشراق؛ شماره نسخه: بدون شماره
بی‌کا، تا: ۱۰۸۹ق [میراث اسلامی: ۵-۶۱۱]

۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۷۱۳
خط: نسخ، کا: محمد تقی، تا: ۱۰۹۰ق؛ مصحح، دارای «بلغ بحمدالله و المنه»، مجدول مذهب، تفسیر آیه عرض امانت در این نسخه نیز ضمیمه است (ص ۲۵۱-۲۵۴) اما با خط ثلث زیبا که

ظاهراً از کاتبی دیگر است، پایان تفسیر چنین است: «و التنبیهات النبویه و العلم عندالله. نقل من اصله بخطه ادام الله فیضه بمحمد و آله»، یادداشت معصوم بن رضی حسینی که این نسخه را از مرحوم تنکابنی گرفته و نسخه‌ای برای خود از آن برداشته دیده می‌شود؛ کاغذ: اصفهانی آهار مهره، جلد: تیماج مشکی، ۲۵۰ص (۱-۲۵۰)، ۱۷ سطر، قطع: رقعی، اندازه: ۱۱×۱۸سم [ف: ۵-۵۷]

۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۷۱۲/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ خوب، بی‌کا، تا: ۱۰۸۹-۱۰۹۱ق؛ نسخه برای علم الهدی فرزند فیض و یاد خود به‌خط او و در زمان حیات مؤلف نوشته شده. علم الهدی پس از پایان کتاب نوشته: «این نسخه را از روی نسخه مسوده‌ای استکتاب کردم که بدست والد استاد متعنی الله بدوام الاستفادة منه نوشته شده بود ... کتب هذه الاحرف من ثبت له التصرف محمد المدعو علم الهدی عفا الله عما اجترح و جنی»، بنابراین، مسلم است که این نسخه بین سال ۱۰۸۹ که تاریخ فراغت از تألیف است و ۱۰۹۱ که سال در گذشت فیض کاشانی است کتابت شده، پس از اصول المعارف تفسیر آیه عرض امانت که به فارسی و از فیض است ضمیمه شده (ص ۲۵۴-۲۵۶)، در نسخه سپهسالار ج ۳ ص ۱۲۹ شماره ۶۳۲۷ نیز این تفسیر فارسی ضمیمه است و فهرست‌نگاران، آن را جزئی از اصول المعارف پنداشته و سطر آخر آن را بجای انجام آن کتاب آورده‌اند. این ضمیمه در برخی دیگر از نسخه‌های اصول المعارف نیز موجود است. ولی در بسیاری از نسخ آن موجود نیست. این نسخه ما ضمیمه‌ای دیگر نیز دارد که با همان خط نوشته شده، این ضمیمه عبارت است از چند برگ درباره اثبات حرکت جوهری (ص ۲۵۷-۲۶۲) و گویا این نیز از آثار پراکنده فیض بوده است که فرزند او علم الهدی در این دفتر گذارده است، مجدول مذهب، محشی با امضاء «محمد حسن»؛ مهر: آقا علی مدرس؛ جلد: تیماج قرمز،۱۲۶ص،۱۷سطر،قطع: رقعی، اندازه: ۱۱×۱۸/۵سم [ف: ۵-۵۴]

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۸۹۹

نسخه اصل: همان نسخه بالا [عکسی ف: ۳-۹۹]

۵. شیراز؛ علامه طباطبائی؛ شماره نسخه: ۵۸۹

خط: نسخ، کا: علم الهدی محمد بن فیض کاشانی، تا: ۱۰۹۴ق؛ افتادگی: انجام؛ اندازه: ۱۳/۵×۲۰/۵سم [نسخه پژوهی: ۲-۲۲۴]

۶. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۱۸۷۸/۱

خط: نسخ، بی‌کا، تا: شب دوشنبه ۷ ربیع الاول ۱۰۹۶ق؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج مشکی، ۱۴۵ص (۲-۱۴۶)، اندازه: ۱۲×۱۹سم [ف: ۸-۴۸۴]

۷. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۴۷۶

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ مصحح، حاشیه نویسی با نشان «ق» و جز آن؛ تملک: عبدالله بن نورالدین بن نعمت الله موسوی جزائری شوشتری به‌تاریخ ذیحجه ۱۱۳۵؛ کاغذ: شرقی، جلد: دو رو تیماج، ۱۰۸گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۱/۵×۱۸سم [ف: ۲-۸۱]

۸. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه: ۶۰/۱ عکسی

خط: نسخ، کا: علم الهدی، تا: قرن ۱۲؛ به‌وسیله فرزند مؤلف، علم الهدی، از روی مسوده پدرش استکتاب شده و در آخر نسخه دست خط علم الهدی هست؛ جلد: گالینگور سرخ عطف میشن، ۱۲۸گ (۱-۱۲۸)، ۱۷ سطر، اندازه: ۲۰×۲۹سم [ف: ۳-۱۳۳۴]

۹. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۳۷۹ط

آغاز و انجام:برابر

خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ یادداشت تملک: عبدالله بن ... محمد رضا نجل آغا محمد باقی، مرتضی بن احمد حسینی رشتی و مهر وی؛ جلد: مقوایی ابر و باد و عطف تیماج سرخ، ۲۴۵ص، مختلف السطر، اندازه: ۱۰×۱۵/۵سم [ف: ۲۴/۳-۱۰۱]

۱۰. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۴۵۵۴-۲۳/۷۴

آغاز: کرة غب اولی حتی ازدادت نفسی اشراقا ... الباب الاول فی الوجود والعدم وفیه معرفة الذات اصل لیس فی الوجود موجود بالذات سوی الوجود؛ **انجام:** برابر

خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: آغاز؛ جلد: کاغذی، ۸۲گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۲×۲۱سم [ف: ۱-۴۰۱]

۱۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۳۴۷۷

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۱۰۱ق؛ مصحح، محشی؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج کرمی یک لایی، ۱۲۴گ، ۱۷ سطر (۷×۱۳)، اندازه: ۱۴×۱۹/۵سم [ف: ۳۴-۲۰۱]

۱۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۳۸۸۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: ابوعلی ابوتراب عبدالله بن صدرالدین محمد شیرازی (دخترزاده مؤلف)، تا: با تاریخ ۱۱۱۴ق؛ محشی با نشان «منه»، کاتب که خود را دخترزاده فیض می‌خواند در ص ع می‌نویسد که این کتاب نزدیک به چهار هزار بیت است و در ۱۰۸۹ ساخته شده و گزیده‌ای است از عین الیقین او (به‌خط و مهر او مورخ ۱۱۱۴)؛ تملک: محمد مهدی با خط و مهر مورخ ۱۲۲۷؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج مشکی مقوایی گرد سرخ، ۱۰۰گ، ۱۹ سطر (۷×۱۳)، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف: ۱۲-۲۸۷۰]

۱۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۴۳۷۷/۳

خط: نستعلیق، کا: محمد حسین بن محمد محسن، تا: ۹ جمادی الاول ۱۱۳۷ق؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج قهوه‌ای دولا، ۱۷ سطر (۷/۵×۱۴/۵)، اندازه: ۱۳×۲۰سم [ف: ۱۲-۸۸]

۱۴. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۱۰۶۸۷/۲

آغاز و انجام: برابر

کامل؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ جلد: مقوای صورتی عطف و گوشه‌ها تیماج مشکی، ۵۷گ (۲۳پ-۷۹ر)، ۲۳-۱۹ سطر (۹×۱۴) و (۱۱×۱۷)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۲۰-۱۹۲]

۱۵. مشهد؛ مرتضوی؛ شماره نسخه: بدون شماره

بی‌کا، تا: قرن ۱۳ [مخطوطات مرتضوی: ف: ۳۶]

۱۶. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه: ۶۳۲۷

آغاز: برابر؛ **انجام:** و الاشارات الفرقانية و التنبيهات النبوية، و العلم عندالله. (نقل من اصله بخطه ادام الله).

خط: نسخ، کا: محمد علی کرمانشاهی، تا: آغاز قرن ۱۴؛ کاغذ: فرنگی سفید، جلد: تیماج سرخ مقوایی، ۲۸۶گ، ۱۱ سطر، اندازه: ۱۱×۱۸سم [ف: ۳-۱۵۵]

۱۷. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۴۷۰۲/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: محمد علی بن عبدالخالق مصاحبی نائینی ملقب به عبرت، تا: ۱۳۳۸ق؛ نشان مقابله‌ای به‌تاریخ ۱۳۳۸ و امضای نصرالله تقوی؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی مقوایی، ۱۲۵ص (۱-۱۲۵)، ۱۷سطر (۶×۱۱) اندازه: ۱۲×۱۹سم [ف: ۱۳-۸۴]

۱۸. قائن؛ حسینی قهستانی؛ شماره نسخه: ۸/۶

خط: نسخ، کا: معصوم بن رضی بن جحی بن معصوم بن ناصر حسینی قائنی خراسانی، تا: سه‌شنبه ۳ رمضان ۱۳۴۲ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۳۹گ (۷۳پ-۱۱۲پ)، اندازه: ۱۷×۲۱/۵سم [مدرسه جعفریه زهان: ف: ۱۱۹]

۱۹. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۶۴۷

آغاز: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ مجدول؛ ۱۰۹گ، ۱۷ سطر، قطع: ربعی، اندازه: ۱۲×۱۸/۵سم [ف: ۲-۴۱۳]

۲۰. قم؛ مؤسسه آية الله بروجردی؛ شماره نسخه: ۴۷۴

خط: نسخ، بی‌کا، تا: نزدیک عصر مؤلف؛ افتادگی: آغاز؛ جلد: تیماج زرشکی بدون مقوا، ۸۳گ، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۳/۵×۲۰سم [ف: ۲-۲۹۹]

۲۱. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۶۶۰۶/۱-۳۳/۱۵۶

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ پس از اتمام رساله فایده‌ای پزشکی درباره قوه باه درج شده؛ جلد: مقوایی باروکش پارچه ای، ۱۰۰گ، ۱۳-۱۵ سطر، اندازه: ۱۱×۱۵سم [ف: ۱-۴۰۱]

۲۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۲۷۹۶

آغاز: برابر؛ **انجام:** خير الامم و الحمدلله رب العالمين

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا [رایانه]

۲۳. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه: ۲۶۳۸

آغاز: المعصومين عليه و عليهم افضل صلوات المصلين المستفادة من مصنفات العلماء

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز؛ در پایان استفاده می‌شود، این کتاب را نوه فیض کاشانی نزد پدرش احمد بن محمد محسن بن مرتضی قرائت کرده است؛ اهدایی: نجم الهدی؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: مقوایی با تیماج مشکی، ۱۶۵گ، ۱۷ سطر (۷×۱۳)، اندازه: ۱۱/۵×۱۸سم [ف: ۴-۱۳۷۲]

← اصول المعارف الدينية ≻ المعارف

← اصول المعارف الدينية ≻ اصول المعارف

● الاصول المعتبرة / اصول فقه / عربی

al-usūl-ul mu‘tabara

علم الهدی، محمد حسین بن هبة الله

‘alam-ol-hodā, mohammad hoseyn ebn-e hebat-ol-lāh

در اصول فقه

کاشان؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۵

خط: نسخ، کا: سید ابراهیم رضوی، تا: دوشنبه دهه اول صفر ۱۳۳۲ق؛ مقابله شده، با تقریظ و ستایش ملا حبیب الله از او؛ قطع: ربعی [نشریه: ۷-۳۲]

● اصول المعجزات و الكرامات / کلام و اعتقادات / عربی

uṣūl-ul-mu‘jizāt wa-l-kirāmāt

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۵۲۳۲/۳۳

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۰۳۵ق، ۱گ (۱۹۶پ) [مختصر ف: ۷۲]

● اصول معرفت تقویم / تقویم / فارسی

osūl-e ma‘refat-e taqvīm

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۰۳۸۴/۲

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۲ محرم ۱۲۱۹ق؛ قطع: جیبی [میراث شهاب: س۸ش۴-۶۶]

● اصول معما / معما / ترکی

osūl-e mo‘ammā

به نثر ترکی

تهران؛ ادبیات؛ شماره نسخه: ۷۶/۷

به ترکی و نثر؛ خط: نستعلیق، کا: صدیق بن ایوب، تا: قرن ۱۱ [ف: ۳-۲۷]

● اصول مقصود / عرفان و تصوف / فارسی

osūl-e maqsūd

ترابعلی بن محمد کاظم، ق۱۳ قمری

torāb‘alī ebn-e mohammad kāzem (- 19c)

تاریخ تألیف: ۱۲۲۵ق

در حالات قلندران و صوفیه مشتمل بر دوازده «اصل»، در بیان احوال حضرت شیخ عبدالعزیزمکی، در بیان احوال شیخ حضرت سید جعفر رومی، سید نجم الدین، شیخ قطب الدین و ...

تهران؛ سازمان مدارک فرهنگی انقلاب اسلامی؛ شماره نسخه: ۱۵۶

آغاز: بسمله ... بعد حمد خدائیکه وحده لا شریک له کلمه است؛
انجام: لقمه برداشتن را طاقت نمی‌داشتم که اعانت

خط: نستعلیق خوب، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ مصحح؛ کاغذ: کاهی، جلد: مقوایی عطف و گوشه‌ها پارچه آبی و آستر کاغذ، ۱۸۱گ، ۱۴ سطر (۱۴/۵×۲۰/۵)، اندازه: ۲۱×۲۶سم [ف: ۱۴۳]

← اصول الملاحم ⩾ ملحمه دانیال
← اصول الملحمه ⩾ ملحمه
← اصول ملحمه ⩾ ملحمه (ترجمه)
← اصول ملحمه ⩾ ملحمه دانیال

● اصول ملحمه = ملحمه دانیال / پیشگویی / فارسی

osūl-e malhame = malhame-ye dānīyāl

به نظر می‌رسد تحریر جدید از اصول ملاحم، ابوالفضل تفلیسی، اخترشناس قرن ۶ هجری باشد.
[الذریعة ۲۰۱/۲۲]

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۲۸۸۴

آغاز: و نیز دلیل کند که بادشاه بزرگ یا مرد بزرگ بمیرد در ولایة شام و اکر زیک آفتب بوقت کسوف سرخ بود دلیل کند که تنکی و قحطی و کران غله بود؛ **انجام:** و مرک جوانان و آبها بسیار بود و غله و نعمت ارزان بود و احوال مردم در آخر سال نیک بود و. الله علم اعلم بالصواب.

نسخه حاضر از باب چهارم آغاز و تا باب دوازدهم پایان می‌گیرد؛
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۸۹۰ق؛ افتادگی: آغاز؛ تملک: «ابن میرزا علی اکبر طباطبائی» به تاریخ ۱۲۱۶، «اخوی غیب علی»به سال ۱۰۵۴؛ کاغذ: شرقی، جلد: تیماج قهوه‌ای با ترنج گل و بوته، ۴۱گ، ۱۴ سطر (۹×۱۳/۵)، اندازه: ۱۱×۱۶/۵سم [ف: ۳۲-۶۷۸]

● اصول الملهمة فی بیان احکام النجومیة و العلامات السماویة / پیشگویی / عربی

usūl-ul mulhima fī bayān-i aḥkām-in nujūmīya wa-l ‘alāmāt-is samāwīyya

تاریخ تألیف: ۱۲۵۶ق

این کتاب در بیان «احکام افعالی که در عالم حادث می‌شود دلائل وی بر حسب ماه‌های رومی نسبت دارد و بسیاری علامت‌ها از هر نوع در این کتاب از خیر و شر بر دو وجه واقع یکی از دانیال و یکی از امام جعفر صادق (ع)». نویسنده می‌گوید هر فعل و علامت که در این جهان واقع می‌شود اگر کسی به حکم آن در این کتاب توجه کند و آن حکم را خیر بیابد و دلیلش بر خیر باشد، خدای را شکر کند و اگر بر شر بیابد صدقه دهد تا رفع بلا شود.

تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۱۲۴۹/۲

آغاز: بسمله، الحمدلله رب العالمین و الصلوة و السلام علی خیر خلقه؛ **انجام:** تمت الرساله الموسومه باصول الملهمه ... علی ید اقل خلقه محمد علی فی یوم دوشنبه ۲۴ شهر ربیع الثانی ۱۲۵۶ هـ.ق.

خط: نسخ و شکسته نستعلیق خوش، کا: محمد علی، تا: ۱۲۵۶ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج، ماشی، یک‌لا، ۱۷۰گ، ۱۴ سطر (۵×۱۱/۵)، اندازه: ۶/۵×۱۵سم [ف: ۳-۳۰۵]

● الاصول (منتخب) = منتخب کتاب اقلیدس /

ریاضیات / فارسی

al-osūl (mn.) = montaxab-e k.-e oqlīdos

الاصول = فی اصول الهندسه و الحساب = کتاب الاصول؛ اقلیدس (۲۸۳-۳۰۶)

وابسته به: النجاة؛ ابن سینا، حسین بن عبدالله (۳۷۰-۴۲۸)

مشهورترین اثر در ریاضیات از دوران باستان اصول اقلیدس است که مشتمل بر ۱۳ کتاب می‌باشد و هر کتاب نیز شامل یک سلسله تعاریف، گزاره‌ها و مسائل هندسه است. کتاب اصول اقلیدس دارای شرح، تحریرها و ترجمه‌های فراوان است، از جمله آنها تلخیص کتاب‌های سیزده‌گانه اصول اقلیدس در کتاب «شفا» از سوی شیخ الرئیس می‌باشد که گفته شده با اندکی تلخیص و بازبینی در کتاب «نجاة» خویش نیز آن را آورده است، این نسخه که در مقدمه آن نیز اشاره شده ترجمه (با تصرف) فارسی «نجاة» ابن‌سینا و یا همان منتخب اصول اقلیدس است که به فارسی برگردانده شده است. عناوین مقالات آن عبارت است از: ۱. اصول هندسه؛ ۲. احکام خطوطی که منفصل باشد؛ ۳. احکام اضلاع و زوایا مثلثات؛ ۴. ذکر اعمالی که تمام شود به پرگار و مسطره؛ ۵. احکام مربعات و مثلثات؛ ۶. اصول در ضرب خطوط؛ ۷. اصول دوایر؛ مقاله هشتم: ۸ اصول نسبت؛ ۹. تناسب سطوح مثلثات؛ ۱۰. ذکر نسب که تعلق دارد به دوایر؛ ۱۱. اوتار دوایر؛ ۱۲. مجسمات؛ ۱۳. احکام مجسمات.
[نشریه ۱۱ و ۱۲: ۷۳۸؛ فهرستواره منزوی: ۲۷۵۵/۴]

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۲۹۸۸/۱

آغاز: اما بعد حمد و صلوة، این منتخب کتاب اقلیدس است بزبان پارسی مترجم از کتاب نجاة که شیخ رئیس بزبان عربی گذارش نموده، لیکن تصرفی چند در بعضی بنابر ضرورت تصحیف نسخه و تحریف آن در انتساخ پس می‌گوییم؛ **انجام:** و من می‌گویم که این شکل پانزدهم و دوازدهم اصول است و تمام شد باین قدر کتاب و الله أعلم بالصواب و إلیه المرجع و المآب.

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۲۱ رمضان ۱۲۳۱ق؛ مصحح، محشی برخی با نشان «۱۲»، دارای اشکال هندسی، در آغاز اشعاری به فارسی آمده که گفته شده از ذوالنون مصری است که بیتی از آن

چنین است: «نه دنیا می‌دارم نه عقبی را خریدارم ×× من آن رندم خراباتی همین مشتاق دیدارم؛ تملک: «سید محمد مسیح ولد سید علی»؛ کاغذ: شرقی، جلد: مقوایی با روکش کاغذی ابر و باد کرم، عطف و گوشه تیماج قهوه‌ای روشن، ۲۱گ (۲ر-۲۱پ)، ۱۷ سطر (۸/۵×۱۷)، اندازه: ۱۵×۲۴سم [ف: ۳۲-۹۴۹]

← اصول المنطقية ⩾ الغرة

← اصول من عرف نفسه ⩾ شرح حديث «من عرف نفسه»

← اصول من عرف نفسه ⩾ من كلام بعض الافاضل فی تحقيق اقوال الحقة و غيره

● **اصول المواليد = كتاب دوروثيوس** / هیئت / عربی

usūl-ul mawālīd = k.-u duruṯīyūs

دوروثيوس يونانی

dorosīyūs yūnānī

از دوروثیوس یونانی که ابن‌ندیم از وی به صورت «ذورثیوس» نام برده است و می‌گوید که عمر بن فرخان طبری کار او را تفسیر (تحریر) کرده است (ص ۳۲۸). ترجمه یا تحریر از ناشناس. کار دوروثیوس چندین کتاب است. نسخه در دست کتاب‌های ۱، ۲، ۳ و ۵ را دارد، با این اوصاف:

کتاب ۱. اصول موالید و مجاری اعمال، با این سربندها: فی حسن الصورة و التربية، القول علی الاب، النظر فی امر الام، فی الابوين و ما يكون منهما، فی التذكير و التأنيث، باب الاخوة، باب السعادة، فی الفقراء، فی شرفه و شرف ابويه، فی التربية و السعادة.

آغاز: «بسمله. ابتداء كتاب دوروثيوس اليونانی التی وضعها علی اصول المواليد و مجاری الاعمال. و هی خمسة كتب منها اربعة علی المواليد و واحد فی ابتداء الاعمال. قال دوروثيوس ان اول ما ينبغی ان تطلب معرفته فی امر المواليد علم درجات الاربعة الاوتاد»؛ انجام: «و ما مقداره ان شاء الله تعالی. كمل كتاب دوروثيوس الاول و الحمدلله كثيراً و صلی الله علی خير خلقه»

کتاب ۲. تزویج و فرزندان و مواضع کواکب دوازده‌گانه، با این سربندها: علی التزويج و الاولاد، اللوطين، الحكم علی امر الاولاد و القضاء فی ذلك، قرعة الاولاد، فی نظر الكواكب بعضها الی بعض من المثلثة، من التربيع، من المقابلة، فی مجامعة الكواكب، كينونة الكواكب، فی امر الزمان و المرض، فی الموت و سببه.

آغاز: «بسمله. هذا كتاب دوروثيوس الثانی الذی وضعه فی القضاء لمواضع الكواكب من البروج الاثنی عشر علی التزويج و الاولاد. كان اول ما ابتدا به فی امر التزويج ان قال انظر الزهرة اين هی من اصحاب مثلثاتها. الاول و الثانی و الثالث»؛ انجام: «او من غضب الملوك و لذلك القمر فی امرائه باذن الله تعالی، تم الكتاب الثانی بعون الله و حسن توفيقه.»

کتاب ۳. هیلاج و کدخدا، دو سربند نانویس دارد، سپس «تم الكتاب الثالث و وجدنا فی نسخة هذه الزيادة».

آغاز: «بسمله. هذا كتاب دوروثيوس الثالث، الذی وضعه علی الهيلاج و الكدخدا. و هو الوالی و الدليل علی وقت ... اول ذلك ان قال انظر زحل و المشتری و المريخ اذا وجدتهما شرقية او ...»؛ انجام: «كان له حظ فی الطالع و ان شاء الله تعالی. كمل كتاب دوروثيوس الثالث. و الحمدلله ... فی شهر رجب سنة ستين و سبعمائة»

کتاب ۵. در آغاز کردن به کارها، با این سربندها: الباب الذی ذكرت فوقاً و انا كاتبه هاهنا، للشری و البيع، اذا اردت ان تنظر فی امر التزويج، فی السفر، اذا اردت تشتری سفينة، اذا اردت سفر البر، و ان وجدت قرعة السعادة، و اذا اردت ان تنظر فی امر، حول السارق، المريض.

آغاز: «بسمله. كتاب دوروثيوس الخامس. يقول ان المراد ما يدل عليه النجوم للناس من اول مولدهم الی آخر امرهم الا و قد وضعته و وصفته فی اربع كتب و اجملت ذلك جملة و قصدت الی ما كان وضع علم اهل مصر و بابل لانهم اول من فتش و نظر فی النجوم»؛ انجام: «موافقة. فاعلم ذلك ان شاء الله. تم كتاب دوروثيوس اليونانی بأسره. و الحمدلله لواهب العقل و مبدع الكل»

تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه: ۴۶۶/۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ کهن، بی‌کا، تا: رجب ۷۶۰؛ با نشانه «بلغ» در کنار برگ‌ها؛ ۸۶گ (۱۵پ-۱۰۰ر) [ف: ۱-۲۰۰]

● **اصول موضوعه اقليدس** / ریاضیات / عربی

osūl-e mowzū'e-ye oqlīdes

قطب الدين شيرازی، محمود بن مسعود، ۶۳۴-۷۱۰ قمری

qotb-od-dīn šīrāzī, mahmūd ebn-e mas'ūd (1237-1311)

وابسته به: الاصول = فی اصول الهندسه و الحساب = كتاب الاصول؛ اقليدس (۲۸۳-۳۰۶)

تاریخ تألیف: ۶۸۱ق

گویا بخشی از «ترجمه تحریر اقلیدس» او باشد که به سال ۶۸۱ق تحریر شده، در اصول موضوعه اقلیدس در ۶ «قضیه».

آغاز: چنین گوید مولانا ... قطب الله والدين الشيرازی متع الله المسلمين بطول بقائه که قضایائی که اقلیدس در اصول ذکر کرده است

[فهرستواره منزوی ۴/۲۶۰۰]

تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه: ۷۶۴/۸

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج سرخ ضربی مقوایی، ۵گ (۱۲۲پ-۱۲۶پ)، ۱۶ سطر (۵×۱۱/۵)، اندازه:

۱۰×۱۷/۵سم [ف: ۳۸۹]

← اصول مهمه > آثار علوی

● **الاصول المهمة** / کلام و اعتقادات / عربی

al-uṣūl-ul-muhimma

قراچه داغی، محمد علی بن احمد، -۱۳۱۰ قمری

qarāče-dāqī, mohammad ʻalī ebn-e ahmad (- 1893)

گویا کتاب مفصلی است در مسائل اعتقادی که از دید کتاب و سنت و فلسفه و کلام در آنها بحث شده است و در مطالب با روش زیبائی گفتگو می‌شود.

آغاز: فصل و من جملة افعاله تعالی البداء أی ایقاع البداء و یمکن أن یراد هذا المعنی من لفظ البداء.

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۴۸۹۸/۴

آغاز: برابر

فقط مبحث بدا آمده؛ خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ جلد: تیماج قهوه‌ای بدون مقوا، ۲۰گ (۹۱پ-۱۱۰پ)، اندازه: ۱۱×۱۷سم [ف: ۱۳-۷۳]

۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۰۳۲۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** و لهذه المقامات تفصیل لایلیق بهذا المختصر تم و الحمدلله رب العالمین.

فصل فی البداء؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ذیحجه ۱۲۹۲ق؛ مقابله شده با نسخه اصل، مصحح، محشی به امضای «منه»؛ جلد: تیماج مشکی، مجدول با نقش گل و بوته زرین، ۲۲گ، ۱۱ سطر، اندازه: ۱۱×۱۷/۵سم [ف: ۳۲-۷۲]

● **الاصول المهمة فی شرح الحکمة = بحوث فلسفیة /** کلام و اعتقادات / عربی

usūl-ul muhimma fī š.-il ḥikma = buḥūṯ-un falsafīyya

همدانی شیخی، محمد باقر بن محمد جعفر، ۱۲۳۹-۱۳۱۹ قمری

hamadānī šayxī, mohammad bāqer ebn-e mohammad jaʻfar (1824-1902)

تاریخ تألیف: عصر پنج‌شنبه ۱۲ رمضان ۱۲۷۸ق

رساله‌ای مفصل در تبیین و تشریح کلمات مشکله و توجیه مباحث کلامی که مشایخ شیخیه مطرح و باعث اشتباه و التباس شده است، در ضمن یک «تنبیه» و چند «فصل».

آغاز: الحمدلله رب العالمین ... اما بعد فیقول العبد الخاسر ابن محمد جعفر محمد الباقر الشریف الطباطبائی القهی مولدا و الکرانی ماوی و مسکنا انی لما نظرت فی الحکمة حکمة آل محمد (ص).

انجام: و کل الناس یتکلمون بقاعدة علم المیزان و ان لم یعرف اکثرهم الصغری و الکبری و النتیجة و قد تم.

[الذریعه ۵۲/۲۶]

۱. قم؛ مرکز مطالعات؛ شماره نسخه: ۹۰۵/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، تا: پنج‌شنبه ۱۲ رمضان ۱۲۷۸ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۳۱گ (۱پ-۱۳۲پ)، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۱×۱۷سم [ف: ۲-۱۶۹]

۲. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه: ۲۶۲۵

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ مصحح، دارای علامت بلاغ، مقابله شده؛ جلد: تیماج سیاه، ۱۲۶گ، ۱۳ سطر، اندازه: ۱۱×۱۷سم [ف: ۱-۱۷۷]

۳. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه: ۳۸۶۲/۶

بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مقوایی با تیماج ماشی ضربی، ۶۹ص (۲۳۶-۱۶۸) [ف: ۵-۱۸۲۵]

۴. اصفهان؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۳۰۲/۷

آغاز: برابر؛ **انجام:** و لایجب أن یکون اسود ما یوجد بالوان مختلفة احمر.

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ دارای امضای بلاغ بدون نام؛ جلد: تیماج قرمز بدون مقوا، ۸گ (۴۶ر-۵۳ر)، اندازه: ۱۱/۵×۱۷/۵سم [ف: ۱-۲۲۴]

۵. اهواز؛ شوشتری، محمد؛ شماره نسخه: بدون شماره

بی‌کا، بی‌تا [نشریه: ۷-۷۹۶]

● **اصول المیرزا بابا** / عربی

uṣūl-ul-mīrzā bābā

مشهد؛ مدرسه باقریه؛ شماره نسخه: ۳۱۷/۱

وردت مطالبه تحت عنوان (قاعدة)؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: فرنگی، اندازه: ۱۵×۲۱سم [تراثنا: س۶ش۴-۹۷]

● **اصول النحو** / نحو / عربی

uṣūl-un-naḥw

ابن سراج، محمد بن سری بن سهل، -۳۱۶؟ قمری

ebn-e sarrāj, mohammad ebn-e sarī ebn-e sahl (- 929)

یکی از امهات کتب نحو است و به مسائل مهم دستوری می‌پردازد. اصول عناوین کتاب: الکتاب یا تلف من ثلاثه اشیاء؛ ذکر ما یلحقه التغییر من هذه الثلثه و مالا یتغیر؛ باب الاعراب و المعرب و البناء و المبنی؛ العوامل من الکلام الثلاث ذکر الاسماء المرتفعه: الفعل الذی لا یتصرف، الاسماء التی اعملت عمل الفعل، باب المعرفة و النکرة؛ ذکر الاسماء المنصوبات؛ ذکر المکان، باب کسران و فتحها، ذکر ان المفتوحه؛ المواضع التی

تقع فیه ان و ان المفتوحه و المکسوره، ذکر ما یکون المنصوب فیه فی اللفظ غیر المرفوع و المنصوب؛ باب الاستثناء، بابا تمییز المقادیر؛ باب تمییز الاعداد؛ باب کم؛ باب النداء، باب ماخص به النداء من تغییر بناء الاسم المنادی به و الزیاده فی آخره و الحذف؛ باب الندبه؛ باب الترخیم باب النفی بلا؛ باب ما اذ ادخلت علیه لاء لم یغیره عن حاله، لاء النافیه اذا دخلت علیه الاستفهام؛ باب تصرف لا؛ (المجرورات): ذکر الجر و الاسماء المجروره؛ الحروف الجاره، باب الاسماء المخفوضه فی القسم؛ ذکر ما یستعمل مرة حرف جر و مرة غیر حرف جر؛ (باب الاضافه): باب ما جر باضافه اسم؛ اضافه الاسماء الی الافعال و الجمل؛ توابع الاسماء فی اعرابها؛ باب العطف بالحروف: حروف العطف؛ باب العطف علی الموضع؛ ذکر ما یتصرف من الاسماء و ما لا یتصرف؛ باب ما یحکی من الکلم و ما لا یحکی؛ التسمیه بالتثنیه و الجمع، التسمیه بالحروف؛ باب الاسماء المبنیة التی لاتضارع المعرب؛ باب الاسماء التی سمی بها الفعل؛ باب الاسم التی قام مقام الحرف؛ اعراب الافعال و بنائها، باب اعراب الفعل المعتل؛ مسائل من سائر ابواب اعراب الافعال؛ فصل مسائل حتی؛ فصل قل و اقل؛ فصل من مسائل الدعاء و الامر و النهی؛ فصل من مسائل الجواب بالفاء؛ فصل من مسائل المجازاة. او خود درباره این کتاب می‌گوید: «هذا علنت فی هذا الکتاب اسرار النحو و جمعتها جمعاً یحصره و فصلتها تفصیلا تظهره و رتبت انواعه و صنوفه علی مراتبها باخصر ما امکن من القول و ابینه تسبق القلوب فهمه و تسهل علی متعلمه حفظه و اعلم انه ربما یشذ الشی یشذ عنه و هذا یستعمل فی کثیر من العلوم و لو اعترض بالشاذ علی القیاس المطرد لبطل الصناعات و العلوم»

یکی از خصائص ابن سراج در این کتاب آن است که در هر باب ذیلی با عنوان «مسائل» دارد و دیگر این که در پایان بیشتر ابواب فهرست اجمالی موضوعات گذشته و آینده کتاب را یاد و به این وسیله پیوستگی مطالب را حفظ می‌کند. ابن السید بطلیوسی (- ۵۲۲) در شرح کتاب جمل زجاجی به نام «اصلاح الخلل الواقع فی کتاب الجمل» از این کتاب اصول النحو ابن السراج و تعریف او برای حرف یاد کرده است.

چاپ: بیروت، مؤسسة بدران، نشره: مصطفی الشویمی و بن سالم دامرجی، الطبعة الاولی، ۱۹۶۵م، ۲۶۶ص

[کشف الظنون: ۱۱۱ بروکلمان ذیل ۱۹۴: ۲ (B ۲۶۳) و ۹۲۴ (شماره ۹۶)]

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۳۹۹۰

آغاز: قال ابوبکر محمد بن السری النحوی النحو انما ارید به ان ینحو المتکلم به اذا تعلم کلام العرب و هو علم استخرجه المتقدمون فیه من استخراج کلام العرب حتی وقفوا منه علی الغرض الذی قصده المبتدئون بهذه اللغه فباستقراء کلامهم ماعلم ان الفاعل رفع و المفعول به نصب و ان فعل مما عینه یاء او واو تقلب عینه الفا و اعتلالات النحو بین علی ض ربین ضرب منها هو المؤدی الی کلام العرب کما مثلنا و ضرب آخر سمی علة العلل مثل ان یقولو: الم صار الفاعل رفاً و المفعول نصبا ... هذا لیس یکسبنا ان نتکلم کما تکلمت العرب و انما تستخرج حکمتها فی الاصول التی وضعتها و یبین به فضل هذه اللغه علی غیرها من اللغات ... و غرضی فی هذا الکتاب العلة التی اذا طردت وصل بها الی کلامهم ... لانه کتاب ایاز انشاء الله. الکلام یاتلف من ثلاثة اشیاء اسم و فعل و حرف جاء لمعنی شرح الاسم الاسم مادل علی معنی مفرد؛ **انجام:** و ان جعلت الجواب القسم اتیت باللم فقلت ان تقم یعلم الله لاتیک یرید فیعلم الله لازورنک و فیعلم الله لا اتیک. و افق الفراق من نسخه یوم السبت آخر من یوم شعبان من شهور سنه تسع عشره و سبعمایه من الهجره ببغداد کتبه العبد الفقیر ... الامل منه دخول جنابه ... محمد بن رضوان بن جعفر بن حسین غفر الله له و لوالدیه.

خط: نسخ (شیوه کهن و آمیخته با کوفی)، کا: محمد بن رضوان، تا: ۶۱۹ق؛ محشی؛ تملک: ابراهیم بن ... بن جعفر بن محمد بن حمزه بن غسان بن محمد بن حمزه البحرانی الاوالی مورخ ۸۰۳ فرهاد میرزا، صالح بن شیخ امین الدین بن شیخ محمود بن شیخ احمد نجفی مسلمی غروی مورخ ۱۱۱۹؛ کاغذ: سمرقندی ضخیم شکری، جلد: تیماج قهوه‌ای با برگردان با ترنج و نیم ترنج و لچکی سوخت، ۴۳۵ص، ۲۱ سطر، قطع: وزیری، اندازه: ۱۶×۲۴سم [ف: ۱۰-۲۱۷۱]

● **اصول نحو** / نحو / فارسی

osūl-e nahv

گویا بخشی از جامع العلوم فخر رازی باشد.

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۲۶۹/۲۰ط

آغاز: اصول نحو اصل اول جماعتی از نحویان گفته اند که حرف ندا در این صورت قایم مقام فعل است؛ **انجام:** از توابع اضافاتست واین سنخ نیک با نحو راست.

خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ جلد: تیماج مشکی، یک‌لا، ۳ص (۲۴۱-۲۴۳)، قطع: بیاضی، اندازه: ۷×۱۵سم [ف: ۲۴/۳-۴۸]

● **اصول نقشبندیه** / عرفان و تصوف / فارسی

osūl-e naqšbandīye

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۷۴۳/۸-ف

نسخه اصل: پاریس S. P. 968 (بلوشه ۱۱۳)؛بی‌کا، تا: ۸ رمضان ۱۰۰۹ق [فیلمها- ف: ۱-۵۳۴]

● **اصول و احکام** / فقه / عربی

osūl va ahkām

تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۱۵۹۷۰
بی‌کا، بی‌تا؛ انتقالی از سازمان مدارک فرهنگی؛ اندازه: ۱۷/۹×۲۷/۵سم [رایانه]

● **الاصول و الدرایة** / اصول فقه / عربی
al-uṣūl wa-d-dirāya

همدان؛ مدرسه غرب؛ شماره نسخه: ۴۸۰۳/۲
آغاز: و اعلم ان العلوم المذکوره لیس جمیع مسائلها المدونة مما یتوقف علیه الاجتهاد بل و لا اکثرها علی الظاهر و القدر المحتاج الیه مما لا یمکن تعیینه الا بعد ملاحظة جمیع الاحکام ... فان قلت لا حاجة الی علم الاصول لوجهین الاول ان علم الاصول قد حدث تدوینه بعد عصر الائمة علیهم السلام و انا نقطع بان؛ **انجام:** فان اراد الاول فبطلانه ظاهر فانه کثیرا ما یقع الاحتیاج الی العلم بحال هذه الاقسام ... و ان اراد الثانی ای عدم الاحتیاج لا ستعلام مثل هذه المسائل الی الملکة المذکوره فبطلانه من اجل البدیهیات لانا لا نعنی بالملکة الا حالة بها یتمکن من ترجیح احد طرفا هذه المسائل فلا یتصور العلم بالنفی او لا ثبات فی هذه المسائل الا بالملکة فعلم ان الدلیل علی استغناء فی هذه الاقسام شبهة.
خط:نسخ عالی، بی‌کا، بی‌تا؛ قطع: ربعی [رشت و همدان: ف: ۱۵۶۱]

● **اصول وصول الهیه** / عرفان و تصوف / فارسی
osūl-e vosūl-e elāhīye

الهی، عبدالله، -۸۹۶ قمری
elāhī, ʻabd-ol-lāh (- 1491)
با عنوان «وصول الهیه» و «بدانکه»، در آن از فتوحات مکی نقل شده است. در پایان آمده گفتار الهی را من هجرة النبی تاریخش، اگر جویی اکملت باتمامت هوا (گویا ۸۹۶).
[فهرستواره منزوی ۹۸/۷]

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۲۹۹۸/۱-ف
بی‌کا، بی‌تا [فیلمها- ف: ۱-۷۷۸]

← اصول و فروع ≻ داستان برزو

● **اصول و فروع** / کلام و اعتقادات،فقه / فارسی
osūl va forūʻ

منشی الممالک، محمد رفیع بن محمد یحیی
monšī-yol-mamālek, mohammad rafīʻ ebn-e mohammad yahyā
این کتاب در توضیح و تشریح اصول و فروع دین مبین اسلام که به سلطان وقت که در نسخه حاضر پس از ذکر القاب و عناوین سلطنتی محل نام وی بیاض است تقدیم و پیشکش کرده است: «السلطان بن السلطان بن السلطان و الحافان بن الحافان بن الحافان المؤید تیائیدات الملک الدیان ... الصفوی الموسوی الحسینی بهادرخان»

تهران؛ سلطنتی؛ شماره نسخه: ۶۱۴
آغاز: بسمله، سپس سپاس داور مستعان و درود متواتر الاورود رسول آخر الزمان؛ **انجام:** کتبه العبد المذنب الجانی محمدمحسن الاصفهانی فی سنه ۱۱۵۸ من الهجرة
خط: نسخ خوب، کا: محمد محسن اصفهانی، تا: ۱۱۵۸ق؛ نوشته شده: «هو الله تعالی شانه العزیز-اصول و فروع میرزا رفیعا ابتیاعی از ورثه مرحوم میرزا موید الدوله بتاریخ شهر محرم الحرام توشقان ئیل و اصل کتابخانه مبارکه موزه اقدس ظل اللهی شد»، مجدول، کمندکشی، مذهب، با سرلوح گنبدی مذهب؛ مهر: مشیر السلطنه، علی اکبر بن حسین الحسینی، محمد صادق؛ کاغذ: دولت آبادی، جلد: مقوای روکش تیماج مشکی ساده با سجاف آلبالویی رنگ وسط ترنج و دو سرترنج ضربی طلایی گل برجسته، ۳۹۲ص، ۹ سطر، قطع: ربعی، اندازه: ۱۲/۵×۲۰/۵سم [ف: ۱-۶۰]

● **اصول و فروع** / کلام و اعتقادات / عربی
osūl va forūʻ

اراک؛ دهگان؛ شماره نسخه: ۵۵/۲
آغاز: بسمله، قال سیدنا الشریف علم الهدی المرتضی رحمه الله فی کتاب الشافی الذی رد فیه ما اورده؛ **انجام:** ما افاده اسکنه دار السعادة هذا آخر ما نقلته من خط والدی طاب ثراه فی بعض تعالقه قد تم هذه النسخة فی یوم الاثنین ثالث عشر شهر شوال المکرم من نسخة صحیحة معتمدة باستعجال التمام فی بلدة سلطان آباد سنة ۱۲۶۷
رساله موجزی است درباره بعضی مسائل علوم دین، شبهات در امامت، تقلید و اجتهاد، برگرفته از کتاب‌های: الشافی سید مرتضی علم الهدی و الوافی محمد بن مرتضی مدعو به محسن و کتب دیگر؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: دوشنبه ۱۳ شوال ۱۲۶۷ق، جا: بلده سلطان آباد؛ کاغذ: شیری، آهار مهره، جلد: مقوایی با رویه کاغذ کرم، ۱۲گ (۱۶۵پ-۱۷۶ر)، قطع: وزیری، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۱-۷۶]

● **اصول و فروع** / کلام و اعتقادات،فقه / فارسی
osūl va forūʻ
در دو «فصل»: ۱. اعتقادات، ۲. نماز.

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۷۰۸۴/۴
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج قهوه‌ای ترنجی مقوایی، ۲۰ص، ۱۴ سطر (۶/۵×۱۲/۵)، قطع:

ربعی، اندازه: ۱۳×۱۹/۵سم [ف: ۱۶-۴۴۷]

← اصول و فروع دین > علمهای فریضت و سنت
← اصول و فروع دین > وجیزه
← اصول و فروع دین > اعتقادات
← اصول و فروع دین > الرسالة العملية
← اصول و فروع دین > ضیاء الفؤاد لاهل السداد والرشاد
← اصول و فروع دین > اصول الدین (منظوم)

● **اصول و فروع دین** / کلام و اعتقادات، فقه / فارسی
osūl va forū'-e dīn

بیرجندی، عبداللطیف بن علی، ق۱۰ قمری
bīrjandī, 'abd-ol-latīf ebn-e 'alī (- 16c)

مباحث متفرقه و مفصلی است در اعتقادات و احکام فقهی و قصص الانبیاء که مؤلف به صورت موعظه برای استفاده عموم مردم نگاشته است. او بخشی از کتابش را به بیان عقاب‌هایی که در امت‌های گذشته بوده و بخش دیگری را به اثبات امامت ائمه (ع) و بخشی را به فضیلت نماز اختصاص داده و در آن از کتاب اربعین خود یاد کرده است. مؤلف در لابه‌لای کتاب اشعار زیادی به فارسی آورده است، ولی معلوم نمی‌کند که این اشعار سروده خودش است یا از دیگران نقل می‌کند. گویا مؤلف ملاعبداللطیف بن شمس الدین علی واعظ بیرجندی است که در الذریعه (۱۷: ۱۰۳) اثر دیگر وی «قصص الانبیاء» معرفی شده که در شوال ۹۱۷ شروع به تالیف آن نموده است. همچنین در فهرستواره کتاب‌های فارسی سه اثر دیگر وی به نام‌های «انوار القلوب» «سیرت پیامبر و علی و ...» و «واقعه کربلا» معرفی شده است.

[فهرستواره منزوی ۱۵۵۴/۳ و ۱۶۹۲ و ۱۸۲۴]

قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۷۷۸۰-۵۲/۱۲۰

آغاز: بی حساب که متکئین فیها علی الارائک لا یرون فیها شمسا و لا زمهریرا و بوستانهای پر درخت و ثمره بسیار به کمال عنایت شفقت فرموده

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ ۱۵۹گ، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۳×۱۹سم [ف: ۱-۴۲۹]

● **اصول و فروع دین** / کلام و اعتقادات / فارسی
osūl va forū'-e dīn

؟جرجانی، ضیاءالدین بن سدیدالدین، ق۱۰ قمری
jorjānī, zīyā-od-dīn ebn-e sadīd-od-dīn (- 16c)

رساله‌ای است کوتاه، مباحث اعتقادی را با عنوان اگر پرسند و مسائل فرعی را با عنوان مسئله مورد گفتگو قرار داده است. بیش از یک تحریر از آن است.

آغاز: ۱: بسمله. قال الفقیر الی الله المجید ضیاالدین بن سدید الجرجانی اگر ترا پرسند که خدای را شناسی بگو بلی می‌شناسیم
۲: بسمله بنام خداوند ذو الجلال و صبور بی ملال و پادشاه لم یزل و لا یزال آن خداوندی را نام می‌برم

انجام: ۱: و رکوع و سجود و تشهد و سلام نبود و الله سبحانه اعلم. تمت الرسالة.
۲: و به چهار سجود و یک تشهد و یک سلام و نماز میت پنج تکبیر است و چهار دعا

چاپ: تصحیح معصومه نورمحمدی، در رسائل فارسی جرجانی (تهران، اهل قلم و میراث مکتوب: ۱۳۷۵)

[فهرست نسخه‌های منزوی ۸۸۸/۲]

۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۱۰۱۵/۶

آغاز و انجام: برابر۱

در فهرست با عنوان «در اصول و فروعی که باید اعتقاد داشت» آمده و مجهول است؛ خط: تعلیق، بی‌کا، تا: با تاریخ ۹۱۳ق؛ کاغذ: ترمه، جلد: تیماج، ۲گ (۱۲ر-۱۳ر)، اندازه: ۱۲×۱۷/۵سم [ف: ۳-۵۳۶]

۲. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۶۱۲

آغاز و انجام: برابر۱؛ انجامه: تمت الرساله الواجبات بعون واهب العطیات فی تاریخ شهر جمید الاخر سنه ۹۵۸

خط: نستعلیق، کا: ملک حسین بن نظام الملک، تا: جمادی الثانی ۹۵۸ق؛ کاغذ: اصفهانی نخودی، جلد: میشن قهوه‌ای تیره یک‌لا، ۳ص (۷۹-۸۱)، ۱۴ سطر (۷/۵×۱۲)، اندازه: ۱۰/۵×۱۷سم [رایانه]

۳. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۵۳۹۶/۷

آغاز: بسمله. حمدله. و العاقبة للمتقین، و الصلاة و السلام ... بدان که بندگی حق سبحانه و تعالی همچنانکه بر همه بندگان مکلف فرض عین است؛ **انجام:** و اگر میت دختر باشد این دعا را بخوانند: اجعلها لنا فرطا ... برحمتک یا ارحم الراحمین. تمام شد بتوفیق خداوند

بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: فرنگی، جلد: میشن سبز، ۱۱گ (۸۵پ-۹۵پ)، ۹ سطر، اندازه: ۱۰/۸×۱۷/۸سم [ف: ۸-۳۲۹]

۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۰۱۲۸/۶

آغاز و انجام: برابر۲

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ ۵ص (۷۷-۸۱)، اندازه: ۱۲×۱۲/۵سم [ف: ۳۲-۱۶۲]

۵. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۴۱۱۸/۱

آغاز: برابر۲؛ **انجام:** بریده شده: صبر و شکیبایی امیر لشکر.

در فهرست با عنوان «گفتار در توحید» و ناشناس آمده؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج قهوه‌ای ضربی مقوایی، ۹گ (۱-۹)، ۱۷ سطر (۱۱×۲۱)، اندازه: ۱۹×۳۰سم [ف: ۱۳-۳۰۹۶]

۶. اصفهان؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۸۵/۵

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج مشکی ضربی، ۳گ (۱۰۴پ-۱۰۷ر)، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۲×۱۹سم [ف: ۱-۷۱]

● **اصول و فروع دین** / کلام و اعتقادات / فارسی

osūl va forū'-e dīn

موسوی، محمد بن ابی الحسن، ۹۶۳-۱۰۴۳ ؟ قمری

mūsavī, mohammad ebn-e abe-l-hasan (1556-1634)

این رساله مختصر، در بخش اصول، استدلالی و در فروع، عملی و فتوایی است.

آغاز: مجمل اصول دین به دلیل و فروع دین به تقلید که واجبست بر هر عاقل بالغ و کلب عتبة الرضا معزالدین محمد الموسوی جمع نموده اینست.

انجام: و نور ایمان بدرقه راه ما بگردان و از معزالدین و مقبول درگاه گردان یا اله العالمین و یا خیر الناصرین.

۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ض۱۲۰۵۹

آغاز: برابر؛ **انجام:** پوشیدن لباس دوخته مردان را و زرینه غیر معتاد زنان را برای شوهران سایه رفتن مردان را

خط: نستعلیق، کا: جمال الدین بن رفیع الدین حسینی، تا: ۲۳ محرم ۱۰۵۲ق؛ مجدول؛ واقف: سید جلال الدین تهرانی، مرداد ۱۳۶۱؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج عنابی، ۱۵گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۲×۲۱سم [ف: ۱/۲۱-۱۲۷]

۲. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۴۰۵۱/۱۷

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: سید مؤمن رضوی، تا: رجب ۱۱۷۵ق، جا: قلعه ایروان منزل حاجی احمد خان؛ جلد: تیماج قهوه‌ای سوخته بدون مقوا، ۱۸گ (۱۵۵پ-۱۷۲پ)، اندازه: ۱۰/۵×۱۶سم [محدث ارموی مخ: ۱-۱۵۳]

● **اصول و فروع دین** / کلام و اعتقادات، فقه / فارسی

osūl va forū'-e dīn

کرمانشاهی، محمد محسن بن محمد سمیع، -۱۲۲۳ قمری

kermānšāhī, mohammad mohsen ebn-e mohammad samī' (- 1808)

[فهرستواره منزوی ۱۱۰/۹]

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۳۸۴۲/۱

آغاز: هذا رساله حاجی ملامحسن سلمه الله تعالی بسمله. و به نستعین. حمدله ... اما بعد این چند کلمه ایست در بیان مجملی از اصول الدین و فروع الدین که ... محمد محسن ابن محمد سمیع در سلک تحریر در آورد؛ **انجام:** فلایجوز کرها.

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج سبز ضربی مقوایی، ۳گ (۹۵پ-۹۷پ)، ۹ سطر (۸×۱۴)، اندازه: ۱۵×۲۲سم [ف: ۱۲-۲۸۲۴]

● **اصول و فروع دین** / فقه / فارسی

osūl va forū'-e dīn

کرمانشاهی، محمد محسن بن محمد سمیع، -۱۲۲۳ قمری

kermānšāhī, mohammad mohsen ebn-e mohammad samī' (- 1808)

رساله مختصری در اصول و فروع اصول دین که برای عامه و مقلدین نگاشته شده است.

کرمانشاه؛ فیض مهدوی (کتابخانه)؛ شماره نسخه: بدون شماره/۲

آغاز: الحمدلله رب العالمین ... این چند کلمه ایست در بیان اصول دین و فروع دین بحسب الخواهش بمعنی از دوستان

بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام [تراثنا: س۲ش۴-۶۳]

● **اصول و فروع دین** / کلام و اعتقادات، فقه / فارسی

osūl va forū'-e dīn

بروجردی، فرج الله اعمی، ق۱۳ قمری

borūjerdī, faraj-ol-lāh a'mā (- 19c)

در آن اصول دین پنجگانه و فروع دین (نماز، روزه، خمس، زکات، حج، جهاد) بسیار مختصر گزارش شده است. انتخاب شده از نوشته‌های سید محمدباقر حجة الاسلام شفتی و به درخواست نواب عالیه (؟) است.

مشهد؛ میبدی؛ شماره نسخه: ۱۰۹/۲

آغاز: الحمدلله رب العالمین ... اما بعد بدانکه چند کلمه ای است از اصول دین و فروع دین

خط: نسخ مغلوط، کا: محمد ابراهیم بن رجبعلی شیرازی، تا: ۱۲۵۹ق، جا: کرمان؛ جلد: تیماج مشکی بدون مقوا، ۱۵گ (۱۳پ-۲۷پ)، اندازه: ۱۶×۲۱/۵سم [شخصی میبدی: ف: ۱-۱۰۰]

● **اصول و فروع دین** / کلام و اعتقادات / عربی

osūl va forū'-e dīn

تبریزی، ابراهیم بن عبدالجلیل، ق۱۳ قمری

tabrīzī, ebrāhīm ebn-e 'abd-ol-jalīl (- 19c)

در اصول دین و فروع آن با دلایل در اصول و با شرح حدیث کمیل به نام قهرمان میرزا و محمد خان در دو «مقاله»: معرفت باری، علم شریعت.

[فهرستواره منزوی ۱۱۲/۹]

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۴۲۴۲

آغاز: بسمله. الحمدالله علی سوابغ نعمه و بوالغ حکمه ... چون داعی دولت الهیه ... ابراهیم بن عبدالجلیل کتاب حقایق را تمام کرده؛ **انجام:** بعد از هر نماز فریضه سی بار سبحان الله ... و الله اکبر بگوید.
خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ تملک: علی نقی بن علی با خط و مهر مورخ ۱۲۹۲؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج قهوه‌ای ضربی نقره‌کوب مقوایی، ۵۶گ، ۱۳ سطر (۷×۱۵)، اندازه: ۱۲×۲۱سم [ف: ۱۳-۳۲۱۲]

● اصول و فروع دین / کلام و اعتقادات / فارسی
osūl va forū‘-e dīn

قزوینی حسینی، محمد بن معزالدین، ق۱۳ قمری
qazvīnī-ye hoseynī, mohammad ebn-e mo‘ez-od-dīn (- 19c)

تاریخ تألیف: ۱۲۰۳ق؛ محل تألیف: یزد
در بیان اصول و فروع دین و آداب نماز شب و برخی از آداب اخلاقی. در یک «مقدمه» و دوازده «فصل» و «خاتمه» که هنگام مراجعه از زیارت امام رضا در یزد به اتمام رسیده است.
آغاز: الحمدلله رب العالمین ... اما بعد بدانکه این رساله‌ای است در بیان اصول دین و فروع دین مجملا و در بیان آداب نماز شب و سایر نمازها
[فهرستواره منزوی ۱۱۳/۹ (۱ نسخه)]

۱. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه: ۲۲۶۸/۲
خط: نسخ، کا: میرزا اسد الله الشریف ابن میرزا اسمعیل جندقی، تا: ۱۲۰۶ق؛ اهدایی: قطبی نانوا؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: مقوایی با کاغذ ابری عطف تیماج قرمز، ۳۲گ (۶۹-۱۰۰)، ۱۱ سطر (۷×۱۱)، اندازه: ۱۰/۵×۱۶/۵سم [ف: ۴-۱۲۲۵]

۲. اردکان یزد؛ حوزه علمیه امام صادق؛ شماره نسخه: ۱۴۹/۲
آغاز: برابر
خط: نستعلیق، کا: محمد رضا بن حاجی رستم گنجه‌ای، بی‌تا؛ جلد: تیماج مشکی ضربی، ۴۲گ (۱۰۸پ-۱۴۹ر)، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۶×۲۰/۵سم [ف: ۱-۱۳۳]

● اصول و فروع دین / کلام و اعتقادات، فقه / فارسی
osūl va forū‘-e dīn

ملا محمد صالح، ق۱۳ قمری
mollā mohammad sāleh (- 19c)

تاریخ تألیف: دوشنبه ۱۳ شوال ۱۲۶۷ق؛
رساله کوتاهی است در اصول و فروع دین که برای آگاهی عامه مردم نوشته شده است.
[فهرستواره منزوی ۹۹/۹]

قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۲۶۵۹/۲-۱۴/۱۰۹
آغاز: بسمله. الحمدلله ... وآله اجمعین اما بعد بدانکه کلام در بیان اصول دین است وبعد از این فروع دین مذکور خواهد شد. اما اصول دین باید کس به اصول دین اعتقاد؛ **انجام:** و مستحب است که درقنوت بگوید ... ولاتأخذ نا بما فعل السفهاء منا واعفَ عنا واغفرلنا واصرف عنا البلاء والطول.تمت
خط: نسخ، کاتب = مؤلف، تا: دوشنبه ۱۳ شوال ۱۲۶۷ق؛ جلد: ساغری قهوه‌ای، ۸گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۸×۲۱سم [ف: ۱-۴۲۷]

● اصول و فروع دین / کلام و اعتقادات / عربی
osūl va forū‘-e dīn

شریف، عبدالعظیم بن محمد مقیم
šarīf, ‘abd-ol-‘azīm ebn-e mohammad moqīm

رساله‌ای در دو «هدایت»: ۱. اصول در پنج «فصل»: توحید، عدل، نبوت، امامت، معاد؛ ۲. فروع در پنج «فصل» نماز، روزه، حج، زکوة، جهاد.
[فهرستواره منزوی ۱۰۹/۹]

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۴۲۸۲/۲
آغاز: هو الفتاح العلیم. بسمله و به نستعین الحمد الله الذی هدانا سواء الطریق هو سبیل طلب العلوم ... اما بعد چون غرض اصلی ... ابن محمد مقیم الشریف البابویهی عبد العظیم الثانی از خدمت علما و خواندن علم معرفت اصول و فروع دین و زایل گردانیدن ننگ (از اینجا افتاده و نام کتاب دانسته نشد)؛ **انجام:** فصل چهارم در بیان زکوة است و دانستن او نیز از جمله فروع دین است.
می‌رسد به‌میانه فصل یکم؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ پس از یک صفحه دیباچه افتاده؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج سرخ ترنجی مقوایی گرد حنایی، ۲۷گ (۲۷-۵۳)، ۱۴ سطر (۷×۱۲)، اندازه: ۱۲×۱۹سم [ف: ۱۳-۳۲۵۰]

● اصول و فروع دین / کلام و اعتقادات، فقه / عربی
osūl va forū‘-e dīn

رساله مفصلی است در اصول دین و در پایان آن بیان فروع دین به صورت مختصر. مؤلف بخش اصول دین کتابش را در پنج مطلب و فروع را در چند مطلب قرار داده است.

قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۲۷۴۹/۷-۱۴/۱۹۹
آغاز: الحمدلله رب العالمین و الصلوة علی اشرف الانبیاء و المرسلین محمد (ص) خاتم النبیین و علی آله اوصیائه المعصومین و لعنة الله علی اعدائهم اجمعین الی یوم الدین اما بعد فهذه رسالة مختصرة فی اصول العقاید؛ **انجام:** و اما المرأة یستحب لها الجلوس علی اربع لاعلی التورک الحمدلله اولا و آخرا و ظاهرا و باطنا.

خط: شکسته، نستعلیق، بی‌کا، تا: دوشنبه ۴ جمادی الثانی ۱۳۰۷ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای ضربی با ترنج و سرترنج و جدول گرهی، ۳۷گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۱×۱۷سم [ف: ۱-۴۲۷]

● **اصول و فروع دین = مصالح الدین** / فقه / عربی
osūl va forū'-e dīn = masāleh-e dīn

کتابی است در مباحث اصول و فروع دین در چند «فصل» به این ترتیب: ۱. معرفة الله؛ ۲. معرفة الصلاة؛ ۳. صلاة الآیات؛ ۴. صلاة الاموات.

آغاز: الحمدلله المنعم علی خلقه بالایجاد، المتعالی عن الاضداد ... و بعد فهذا کتاب لطیف ظریف ... مختصة بمصالح الدین ... و قد رتبتها علی فصول ...

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۵۳۵۹/۱۶

آغاز: برابر؛ **انجام:** برحمتک یا راحم الراحمین و خیر الغافرین و الحمد لله رب العالمین.

خط: نسخ، کا: سید محمد مقیم موسوی، تا: شنبه ۱۶ ربیع الاول ۱۰۶۳ق، جا: نجف اشرف؛ از کتاب‌های کتابخانه صدر الافاضل لطفعلی بن محمد کاظم؛ جلد: تیماج یشمی ضربی، ۱۰ص (۵۶۳-۵۷۲)، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۰×۱۸/۸سم [ف: ۴۳-۴۷]

۲. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۲۲۴۷/۵

آغاز: برابر؛ **انجام:** (در نماز میت): یعادی اولیائک فالعنه فی عبادک و احرقه فی بلادک و اصله حر نارک، املا قبره ناراً و جوفه ناراً انک علی کل شیء قدیر و الحمدلله.

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: فرنگی، نخودی، جلد: تیماج مشکی مقوایی، ۱۱ص (۹۷-۱۰۷)، ۱۰ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۰/۵سم [ف: ۱۱-۶۳۸]

● **اصول و فروع دین = عقاید شیعه** / کلام و اعتقادات / فارسی
osūl va forū'-e dīn = 'aqāyed-e šī'e

رساله‌ای است در اصول و فروع دین که اصول دین را به طور مختصر بیان کرده است، بعد از آن به افضل‌ترین مورد از فروع دین یعنی نماز می‌پردازد که شامل شش مقدمه می‌باشد.

آغاز: بسمله. و الاستعانته بکرم العمیم بدانکه احکام شرعی بعضی متعلق است به اعتقادات و آن را اصول دین خوانند و بعضی ...

انجام: اما غیر رکن اگر عمداً خلل یابد نماز باطل است و اگر سهواً باشد باطل نمیشود و الله اعلم.

۱. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۶۱۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: ملک حسین بن نظام الملک، تا: قرن ۱۰؛ کاغذ: اصفهانی نخودی، جلد: میشن قهوه‌ای تیره یک‌لا، ۵گ (۸۱پ-۸۵پ)، ۱۴ سطر (۷/۵×۱۲)، اندازه: ۱۰/۵×۱۷سم [رایانه]

۲. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۵۸۰۶/۱۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** یا آنکه السلام علینا و علی عبادالله الصالحین. اما اولی اول است. تمت فی تاسع شهر شوال. علی ید ... علی بن شمس الدین رستمداری سنة ستین و تسعمائة. فی المشهد اقدس

کا: علی بن شمس الدین رستمداری، تا: ۱۹ شوال ۹۶۰ق، جا: مشهد مقدس؛ کاغذ: ترمه، جلد: میشن یشمی لایی، ۳گ (۸۷ر-۸۹پ)، اندازه: ۱۳/۳×۱۹/۱سم [ف: ۹-۵۱]

● **اصول و فروع دین** / کلام و اعتقادات، فقه / فارسی
osūl va forū'-e dīn

غیر همانند:

۱. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه: ۲۲۸۳/۴

آغاز: بدانکه اصل ایمان هشت چیز است؛ **انجام:** ۱۰ مصطکی خاییدن.

خط: نسخ، کا: حافظ کمال الدین یزدی، تا: ۸۹۲ق؛ افتادگی: انجام؛ اهدایی: وزیری مؤسس؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: مقوایی با تیماج مشکی درون تیماج تریاکی، ۵گ (۱۳۸-۱۴۲)، ۱۵ سطر (۷×۱۲/۵)، اندازه: ۱۱/۵×۱۷/۵سم [ف: ۴-۱۲۳۲]

۲. قم؛ دارالحدیث؛ شماره نسخه: ۱۵۷

آغاز: بکند و اگر خواهد نکند، عالم است یعنی همه چیز را می‌داند ... رکن سوم در بیان نبوت و نبوت آن است که اعتقاد کنی؛ **انجام:** و تشهد و تسلیم را اگر عمدا ترک کنیم نماز باطل است اما اگر سهوا ترک کنیم نماز باطل نیست و السلام.

رساله کوتاهی است در بیان اقل واجبات در اصول و فروع دین که مسلمان شیعه باید بدان‌ها اعتقاد داشته باشد این رساله در دو باب تنظیم شده: ۱. اصول دین (مشتمل بر پنج رکن: توحید، عدل، نبوت، امامت و معاد)، ۲. افعال نماز که مؤلف در این باب به اختصار در باره واجبات نماز، بحث نموده است؛ خط: نستعلیق، کا: نجف علی کرانی، تا: ۱۰۹۴ق؛ افتادگی: آغاز؛ ۵گ (۲۱۰ر-۲۱۴ر)، ۱۹سطر [ف:-۲۱۷]

۳. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۱۴۷۷

آغاز: حمد بیحد و ثنای بیعد بر باری متعال و یزدان بی شبه و مثال و بر ... اما بعد این رساله ایست مختصر در بیان اصول و فروع دین؛ **انجام:** و لا تجعله حفرة من حفر النیران و أحففه برحمتک و مغفرتک ...

رساله مختصری در اصول دین و فروع آن به صورت ساده که احکام فقهی آن شامل طهارت، صلاة و بخشی از عبادات مالی و سرانجام تجهیز میت می‌باشد؛ خط: نستعلیق و دعاها نسخ معرب، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: انجام؛ در کنار متن، شرح مختصر دعای جوشن صغیر نوشته شده است؛ کاغذ: فرنگی، جلد: ساغری قهوه‌ای تیره ضربی مجدول، ۹۲گ، ۷ سطر(۵×۷)، اندازه:

۱۱×۱۵/۵سم [ف: ۲۹-۱۰۳]

۴. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۷۵۹۳/۲-۳۸/۲۱۳

آغاز: مجملی در معرفت اصول دین. بدانکه مکلف را پیش از نماز معرفت الهی واجب است و باید که اصول دین را با؛ **انجام:** بعضی بر آنند که نماز باطل است و بعضی برآنند که بنابر کمتر نهند و حکم آن تعلیق شک به رکعت پنجم است.

فایده مختصری است در بیان اصول دین شامل توحید، عدل، نبوت، امامت و معاد با ذکر برخی ادله به اختصار و پس از آن بیان فروع دین و صفات ثبوتیه و سلبیه و نیز مقدمات و افعال و ارکان نماز و شکیات نماز؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۸ جمادی الثانی ۱۱۵۹ق، جا: حاجی ترخان از ولایت روسیه؛ پس از رساله مناجات منظوم امام سجاد (ع) با ترجمه فارسی آن؛ جلد: تیماج قهوه‌ای ضربی با ترنج و سرترنج مجدول گرهی، ۶گ، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۰×۱۵سم [ف: ۱-۴۲۹]

۵. خوی؛ نمازی؛ شماره نسخه: ۷۷۵/۱

آغاز: بدان که جمیع علماء اتفاق کرده‌اند بر واجب بودن شناخت الله تعالی و صفات ثبوتیه و سلبیه؛ **انجام:** دست را به هم ضم کرده بر روی ران گذاشته و ... ای حماد برین وجه نماز بگذار.

رساله‌ای است در اصول دین و فروع دین که از فروع فقط نماز را ذکر کرده است؛ خط: نسخ، کا: محمد کاظم بن یوسف چورسی، تا: ۱۲ ذیقعده ۱۱۸۲ق؛ تملک: عبدالحمید سیوانی ۲۷ رجب ۱۳۱۰؛ جلد: مقوایی، اندازه: ۱۳×۲۰سم [ف: ۴۱۶]

۶. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۵۸۶۱/۵-۲۹/۲۰۱

آغاز: الحمدلله رب العالمین و الصلوة و السلام علی خیر خلقه محمد و آله اجمعین اما بعد بدانکه این چند کلمه‌ای است از اصول دین و فروع دین از مقدمات نماز و واجبات وضو و غسل و تیمم و مبطلات آنها؛ **انجام:** یعنی سلام بر ما و بر بندگان صالح السلام علیکم و رحمة الله و برکاته یعنی سلام بر شما و رحمت خدا و برکتهای خدا تمام شد

رساله مختصری است در اصول و فروع دین از مقدمات نماز و واجبات وضو و غسل و غیره که بر طبق فتوای حجة الاسلام سید محمد باقر شفتی تنظیم نموده است؛ خط: تحریری، بی‌کا، تا: قرن ۱۳، جلد: مقوای سفید عطف گالینگور قهوه‌ای، ۱۰گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۱×۱۵سم [ف: ۱-۴۲۸]

۷. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۱۹۸۴/۲

آغاز: اگر پرسند که اصول دین چند است جواب بگو که پنج است؛ **انجام:** که چرا وضو بر چهار عضو کنند جواب بگو که افعال بندگان از چهار عضو

شامل اصول دین است و به صورت پرسش و پاسخ نگارش یافته است؛ خط: نسخ خوش و معرب، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی ضربی با ترنج گل مرغ و گوزن؛ ۸گ (۳۹-۴۶)، ۱۰ سطر (۶×۱۰)، اندازه: ۱۰×۱۵سم [ف: ۳۰-۳۰۳]

۸. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۹۰۶۸/۱۴

با عنوان «باب»؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: فرنگی کبود، جلد: تازه، ۷گ (۳۹ر-۴۵پ)، ۱۷ سطر (۱۰×۱۵)، قطع: ربعی [ف: ۱۷-۲۸۶]

۹. یزد؛ جامع کبیر؛ شماره نسخه: ۱۶۲/۳

خط: نستعلیق، کا: اسحاق بن حاجی محمد هادی، تا: شنبه ۱۶ شعبان ۱۲۱۰ق؛ قطع: ربعی [نشریه: ۴-۴۰۴]

۱۰. قم؛ دارالحدیث؛ شماره نسخه: ۳۱۴

آغاز: بسمله. اما بعد این رساله‌ای است مختصر در بیان اصول دین و نماز و زکاة و خمس؛ **انجام:** و این سخن بی وجه است زیرا که حضرت صاحب الامر (ع) روایت صریحی نرسیده است ... و الله اعلم بالصواب.

مختصری است در اصول و فروع دین مشتمل بر چند «فصل» کوتاه؛ خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، تا: ۲۴ شوال ۱۲۴۲ق؛ ۷گ (۲۷پ-۳۳ر)، ۱۷ سطر [ف: ۲۱۸]

۱۱. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه: ۳۳۴۵/۲

آغاز: بسمله، بدان ای برادر ایمانی که بنای ایمان بر دو چیز است اصول دین و فروع دین

خط: نستعلیق تحریری، کا: محمد تقی بن ابوالقاسم تهرانی، تا: ۱۲۴۶ق؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج مشکی، ۱۳ص (۲۰-۳۲)، ۱۱ سطر (۸×۱۵)، اندازه: ۱۴×۲۱سم [ف: ۵-۱۶۲۱]

۱۲. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه: ۱۳۶۶/۵

خط: نسخ، کا: مصطفی بن محمد نحجوانی، تا: ۱۲۵۰ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مقوایی، ۵گ (۸۶-۹۰)، ابعاد متن: ۶/۵×۱۲، اندازه: ۱۰/۵×۱۵/۵سم [ف: ۳-۹۴۰]

۱۳. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۵۰۳۲/۳

آغاز: بسمله. حمدله. و الصلاة و السلام علی اشرف المرسلین ... این رساله ایست که مشتمل است بر ضروریات دین مبین و بر احکام سید المرسلین، که عبارت باشد از سی و نه مسئله که پنج مسئله از آن جمله اصول دین و هشت مسئله صفات ثبوتیه و هفت مسئله صفات سلبیه، باید که مکلفین؛ **انجام:** و قبیح و ظلم و نقص است و آن بر خدا روا نیست. تمام شد.

اصول و فروع دین و صفات سلبیه و ثبوتیه بر پایه اعتقادات شیعیان؛ خط: نستعلیق، کا: ملا محمد حسین بن اسماعیل دولت آبادی، تا: با تاریخ ۱۲۶۱ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: عطف میشن قرمز رویه سیاه، ۵گ (۱۹۸پ-۲۰۲ر)، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۳×۲۱/۳سم [ف: ۸-۱۷۲]

۱۴. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه: ۲۲۵۰/۲

آغاز: بسمله و به نستعین، مخفی و پوشیده نباشد که این اخلاص نامچه ایست بجهت برادران دینی

کا: یحیی حسینی، تا: ۱۲۸۶ق؛ اهدایی: قطبی زاده خباز؛ جلد: مقوایی با کاغذ مشکی عطف تیماج قرمز درون کاغذ سفید، ۱۱گ (۲۴-۳۴)، اندازه: ۱۱×۱۶/۵سم [ف: ۴-۱۲۱۸]

۱۵. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۷۵۶۰/۱-۳۸/۱۸۰
آغاز: می‌گوئیم پیغمبرانی قرار داده که آن حکم‌ها را رسانیدند اگر پرسند که ماحکم او را از کجا بدانیم می‌گوییم که پیغمبرانی قرار داده که آن حکم‌ها را رسانیدند ... دویم عدل یعنی خداوند ظالم نیست؛ **انجام:** پس ثابت باشد بر آن ثابت کند خدا بقول ثابت وزندگی دنیا وآخرت تمام شد این رساله
رساله مختصری است در بیان اصول و فروع دین مطابق با مذهب تشیع به زبان ساده و قابل فهم برای خردسالان، بخشی از مطالب رساله به‌صورت سؤال و جواب است: «اگر گویند، اگر پرسند، می‌گوییم»؛ خط: نستعلیق، کا: عطاءالله بن مجتهد العصر حاج ملا علی اکبر، تا: پنج‌شنبه ۱۳ جمادی الاول ۱۳۰۳ق؛ افتادگی: آغاز؛ کاتب در ده سالگی نسخه راکتابت نموده؛ جلد: مقوا عطف گالینگور قهوه‌ای،۲۴گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف: ۱-۴۲۸]

۱۶. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۷۸۷۸/۶-۳۹/۲۵۸
آغاز: خدا قدرت دارد و باختیار خودش که اگر خواهد می‌کند و اگر نمی‌خواهد نمی‌کند؛ عالم یعنی خدای تعالی به همه چیز علم دارد، حی یعنی خدای تعالی زنده ای است که هرگز بر طرف نمی‌شود؛ **انجام:** واجب است دفاع اگرچاره بغیر جنگ نتواند کرد جنگ واجب است والله اعلم بالصواب تمت الکتاب بعون الملك الوهاب
رساله مختصری است در اصول و فروع مذهب تشیع، در ابتدا بحث کوتاهی در مسائل اعتقادی نموده و سپس احکام فقهی مربوط به ابواب مختلف را به‌صورت سؤال و جواب: «اگر پرسند-بگو که» آورده است؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳ و ۱۴؛ افتادگی: آغاز؛ جلد: مقوا عطف گالینگور قهوه‌ای، ۲۴گ، ۱۱ سطر، اندازه: ۱۱×۱۷سم [ف: ۱-۴۳۰]

۱۷. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۸۹۴۹/۶-۵۹/۱۶۹
آغاز: بسمله، اما بعد بدانکه خداوند خالق بیچون را پانزده صفت دارد از جمله هشتا که آن صفات ثبوتیه می‌نامند و هفتا که آن را صفات سلبیه می‌نامند
رساله کوتاهی است در اصول و فروع دین که به صورت فهرست با اندك توضیحی ذکر شده است. صفات ثبوتیه و سلبیه پروردگار، اصول دین، فروع دین، وضو، غسل، تیمم و نماز؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ ۸گ (۶۸-۷۵)، ۱۰ سطر، اندازه: ۱۰×۱۶سم [ف: ۱-۴۳۱]

۱۸. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۷۳۴۰/۱
رساله عملی مانندی است؛ بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: فرنگی، جلد: نو، ۱۲ سطر (۷×۱۳/۵)، قطع: بیاضی ربعی، اندازه: ۹/۵×۱۷سم [ف: ۱۶-۵۱۶]

۱۹. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۲۵۱۴۳
بی‌کا، بی‌تا؛ خریداری از امرالله صفری [رایانه]

۲۰. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه: ۷۳۴/۲
آغاز: و این مرتب است بر مقدمه و سه مقاله و خاتمه. مقدمه در چیزهایی که قبل از شروع در مطلب دانستنی است. مقاله اول در جمله ای از اصول دین. مقاله دوم در جمله ای از فروع واجبه و مسنونه عبادات مقاله سیم در جمله ای از فروع واجبه و مسنونه متفرقه. خاتمه در آداب سفر و مجملی از دعوات
رساله‌ای است بدون خطبه و تنها حاوی مقدمه است و بقیه کسر می‌باشد؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ مهر: حاج سید سعید؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۶گ (۱۵-۲۰)، ۱۸ سطر (۸/۵×۱۶) سطر، اندازه: ۱۵×۲۰سم [ف: ۲-۸۴۲]

۲۱. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۸۵۳۳-۵۷/۲۰۳
بخش‌های پراکنده از کتابی است در این بخش‌ها از مطالبی در اصول دین، اخلاق و اعتقادات بحث شده؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و وسط و انجام؛ ۱۱۱گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۹×۱۴سم [ف: ۱-۴۳۱]

۲۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۲۳۲۶
آغاز: حقاً لمن بدل بعدی: یعنی نمی‌دانی که چه چیزها پیدا کردند از خود بعد از تو پس بگویم من، دور می‌باد از همه خیری و خوبی؛ **انجام:** یا کریم لبیك بالعمرة المتمتع بها الی الحج البیك رسول الله صلی الله علیه و آله فرموده الا اولکم.
کتاب حاضر برای عمل مقلدین به شیوه رساله‌های عملیه تألیف شده است. او کتابش را در دو «اصل» و یک «خاتمه» و هر اصل را در پنج «فصل» قرار داده است. مؤلف در این کتاب از شهید اول نقل می‌کند و همچنین سه حدیث از کتاب «شرح مصباح المتهجد» زین الدین علی بن عبدالحمید حسینی نجفی [الذریعه ۶۸/۱۴] نقل کرده است. تألیف این کتاب در قرن نهم صورت گرفته است. فهرست مطالب کتاب چنین است: اصل ۱. معتقد متین، شامل پنج «فصل» (توحید، عدل، نبوت، امامت و معاد)، اصل ۲. طریق عبادت ایشان، شامل پنج «فصل» (نماز، زکات و خمس، روزه، حج و عمره، جهاد و ملحق آن امر به معروف و نهی از منکر)، خاتمه: در اهم دعواتی که مرویست، تأکید استحباب آنها، از ائمه هدی (ع)؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ مجدول مرصع؛ جلد: گالینگور، قهوه‌ای، ۹۴گ، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۱/۵×۱۸سم [ف: ۳۵-۲۸۶]

۲۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۵۹۳۰/۴
آغاز: بسمله. حمدله. و الصلوة ... اما بعد بدانکه بعد از حمد و ثنای قادر یکتا و درود بر سید انبیا و ستایش ... بدان ای عزیز با تمیز که حضرت واجب الوجود جمیع موجودات و اصناف مخلوقات
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۴گ (۲۶۳پ-۲۷۶ر)، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۰×۱۵/۵سم [ف: ۴۴-۱۳۸]

● اصول و فروع دین / حدیث / عربی

osūl va forū'-e dīn

این نامه در ۲۵ باب است و حدیث‌های اصول و فروع دین در

آن آمده و در پایان حدیث چهلم حدیثی است دارای چهل دستور و این نامه به‌مانند رساله عملی و کارنامه می‌باشد و حدیث‌های آن از «توحید» و «تهذیب» و «من لایحضر» و «خصال» آورده شده است و آن چهل دستور که از خصال آورده همان است که شهید اول جداگانه آن را به سند خود از شیخ مفید آورده و در ۱۳۱۴ به چاپ رسید و روایت این حدیث را مجلسی جانشین روایت چهل حدیث دانست (ذریعه ۴۲۸/۱). باب‌های بیست و پنج‌گانه این رساله: ۱. اصول الدین (از توحید ابن بابویه از عبدالعظیم حسنی و همان خبر عرض دین او)؛ ۲. الوضوء البیانی؛ ۳. الغسل؛ ۴. التیمم البیانی؛ ۵. الصلوة البیانیة؛ ۶. وجوب الزکوة؛ ۷. الوعید علی ترک الزکوة؛ ۸ الخمس؛ ۹. الصوم؛ ۱۰. المعتکف؛ ۱۱. الحج؛ ۱۲. الوعید علی من یسوف الحج؛ ۱۳. فضل زیارة ابی الحسن علی بن موسی الرضا؛ ۱۴. الترغیب الی زیاته (ص)؛ ۱۵. فضل امیرالمؤمنین؛ ۱۶. ذکر دعاء عظیم الشأن رفیع القدر؛ ۱۷. فضیلة الصلوة علی النبی؛ ۱۸. ذکر اربع کلمات مهمة لاربعة مهمات؛ ۱۹. ذکر دعاء علی بن الحسین؛ ۲۰. الامالی ایضا فی حدیث جید لدفع الخوف؛ ۲۱. ذکر دعاء عظیم الشأن عقیب الصبح؛ ۲۲. ذکر لعن بنی امیه؛ ۲۳. اتخاذ الخواتیم الخمسة و فائدة السبحة من تربة الحسین؛ ۲۴. فضیلة ربط الخیل و رکوبه؛ ۲۵. من کتاب الخصال فیمن حفظ اربعین حدیثا. (دانش پژوه)

آغاز: بسمله. الباب الاول فی اصول الدین روی محمد بن علی بن بابویه فی کتاب التوحید باسناده الی عبدالعظیم ... قال دخلت علی سیدی علی بن محمد ... فلما بصر بی قال مرحبا بک یا اباالقاسم انت ولینا حقا قال فقلت یابن رسول الله انی ارید ان اعرض علیک دینی.

انجام: فهذه اربعون حدیثا من استقام علیها و حفظها عنی من امتی دخل الجنة برحمة الله و کان من افضل الناس و احبهم الی الله عزوجل بعد النبیین و الصدیقین و الشهداء و الصالحین و حسن اولئک رفیقا.

۱. **مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۹۳۹۰**

آغاز: برابر؛ **انجام:** و حسن اؤلوک رفیقا تمت الرسالة بعونه و توفیقه و جوده

بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ ضمیمه نسخه ش ۵۶۵۵؛ کاغذ: نخودی، جلد: مقوا با رویه پارچه [رایانه آستان قدس: ۱-۵۲۰]

۲. **تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۶۶۹۹/۳**

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: محمد شفیع بن ملاعلی استرآبادی، تا: سه‌شنبه ۵ ربیع الثانی ۱۱۰۵ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۲گ (۵۷پ-۶۸پ)، اندازه: ۹/۵×۱۶/۵سم [ف: ۲۰-۲۰۹]

۳. **تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۸۷۸/۳**

آغاز و انجام: برابر

خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، تا: شب ۲۵ محرم ۱۱۲۹ق؛ افتادگی: آغاز؛ یک حاشیه دارد در سرگذشت عبدالعظیم و دو حاشیه دیگر با نشانه‌های «منه» و «منه ره»؛ ۱۷ص (۱۸-۳۴) [ف: ۵-۱۰۹۶]

● اصول و فروع دین ظاهری و باطنی = آیة النور /

عرفان و تصوف / فارسی

osūl va forū‘-e dīn-e zāherī va btenī = āyat-on-nūr

نورعلیشاه، محمد علی بن عبدالحسین، ۱۱۶۰؟-۱۲۱۲ قمری

nūr-‘alī-šāh, mohammad ‘alī ebn-e ‘abd-ol-hoseyn (1747-1798)

رساله‌ای در اصول و فروع و اسرار باطنی آن به روش عرفان شیعی. گفتاری است به نثر آمیخته به نظم با سربندهای «ای درویش» مؤلف خود بدان نامی نداده است و لذا در منابع مختلف به نام‌های گوناگون آمده است. مؤلف در این رساله در فصل مقدمات فروع چهار مقدمه یاد می‌کند و به بیان یک مقدمه می‌پردازد و تفصیل سه مقدمه دیگر فروع را که عبارت از ایقاعات، احکام و عقود است به کتاب «مشکوة النجات» خود ارجاع می‌دهد. این رساله «آیة النور» نیز خوانده شده است.

آغاز: بسمله، حمدله، اما بعد بر هر مکلفی واجب است که سباح نظر را در دریای بی انتهای فکرت غوطه ور سازد و بدیده بصیرت بعقد لالی شناسایی ذات

انجام: ز یمن مقدم آن شاه عادل ×× جدا گردد ز هم نا حق و باطل.

چاپ: ضمن مجموعه آثار او جزو انتشارات ادواری خانقاه نعمت اللهی تهران؛ تهران، سنگی، ۱۲۸۳، جیبی

[نسخه‌های منزوی ۱۰۱۶/۲؛ الذریعة ۱۲۳۱/۹و ۱۹۵/۲؛ مشار فارسی ۳۷۱/۱؛ ریحانة الادب ۲۵۴/۶؛ فهرستواره منزوی ۳۳/۷ (۲۲ نسخه)؛ دنا ۱۱۳۵/۱ (۴۶ نسخه)]

۱. **تهران؛ ادبیات؛ شماره نسخه: ۱۶۷/۳ حکمت**

در فهرست بدون نام مؤلف است، نام مؤلف با قرائن نسخه قبل آن و تألیف به همین نام از مؤلف با عنوان «ای درویش انتخاب شد؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱ و ۱۲؛ جلد: تیماج سرخ ضربی، قطع: ربعی [ف: ۲-۴۸]

۲. **خوی؛ ملا علی خوئی (شریف)؛ شماره نسخه: ۶۱/۱**

آغاز: بردار زرخ پرده گر طالب دیداری ×× محکم چو بنای دین ز احکام اصول آمد / رویی باصول اور گر شوق بدین داری ×× گردد درگوش تو آویزه گوش جان؛ **انجام:** برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: آغاز؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۲گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۱×۱۷سم [اوراق عتیق: ۱-۱۴۰]

۳. **تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۵۰۰۵/۷**

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: ترمه ختائی، جلد: میشن قهوه‌ای، ۱۷گ (۲۰۴ر-۲۲۰ر)، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۴/۷×۸/۲سم [ف: ۸-۱۶۱]

۴. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۵۰۴۳/۲

آغاز: برابر **انجام:** صید مکن تا نکنی خویش صید.

نام مؤلف به قرینه آغاز نسخه تعیین شد؛ خط: شکسته خوش، بی‌کا،تا:قرن۱۳؛کاغذ:ترمه نازک رنگارنگ، جلد: ساغری مشکی ترنج‌دار طلایی، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۳/۵×۲۱/۱سم [ف: ۸-۱۷۴]

۵. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۲۴۵۷/۱۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: محتملاً قرن ۱۳؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج قرمز مقوایی، ۲۷ص (۶۹۰-۷۱۶)، ۲۱ سطر (۵/۵×۱۲)، اندازه: ۱۰/۵×۱۸سم [ف: ۵-۶۰۸]

۶. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۶۳۵۰/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: فرنگی، جلد: میشن لایی تریاکی، ۷گ (۱پ-۷پ)، اندازه: ۱۰/۴×۱۵سم [ف: ۹-۳۴۸]

۷. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۹۸۶۶

آغاز: برابر؛ **انجام:** خداوند مکن توفیق یارم ز جنگ نفس اماره برارم ...

خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام [رایانه]

۸. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه: ۲۳۸/۵

آغاز: برابر

خط: نستعلیق تحریری، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ ۱۱گ (۱۳۲پ-۱۴۲پ) [ف: ۱-۲۲]

۹. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه: ۵۱۴/۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق تحریری، بی‌کا، تا: آغاز قرن ۱۳، به دستور رونقعلی شاه برای مجذوبعلی شاه، نام مؤلف در نسخه نیامده؛ ۲۰گ (۸ر-۲۷ر) [ف: ۱-۲۲]

۱۰. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۲۶۱۹/۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: فرنگی، جلد: قهوه‌ای، ترنج و سرترنج منگنه، ۲۴گ (۱۷-۴۰)، ۱۵ سطر، اندازه: ۶/۵×۱۵سم [ف: ۸-۳۶۳]

۱۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۵۸۵۱/۱۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: شکری و سفید رنگ فرنگی مارک دار با نقش نام امیر کب، جلد: تیماج قهوه‌ای ضربی، ۳۴ص (۴۴۱-۴۷۴)، قطع: رقعی، اندازه: ۷/۵×۱۱سم [ف: ۱۷-۲۶۱]

۱۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۴۰۶۰/۱

آغاز و انجام: برابر

این نسخه در فهرست نیامده است واز خلاصه فهرست صفحه ۷ آورده شد؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳، ۱ص (۴۰-۴۰) [ف: ۱۱-]

۱۳. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۳۴۳۶/۵

آغاز و انجام: برابر

خط: شکسته نستعلیق، کا: عبدالباقی بن صدرالدین محمد بن ابوتراب، فیضی کاشانی (کاتب از نوادگان فیض کاشانی می‌باشد)، تا: قرن ۱۳؛ مجدول؛ کاغذ: شرقی، ۱۲گ (۱۶-۲۷)، مورب، ۱۶-۱۸ سطر، اندازه: ۸×۱۳سم [ف: ۳۴-۹۹]

۱۴. تهران؛ نوربخش؛ شماره نسخه: ۶۵۷/۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق خوب، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: فرنگی نازک آهار مهره، جلد: تیماج دولا بیرون قرمز و اندرون مشکی، ۱۷گ (۲۱۴پ-۲۳۰ر)، ۱۲ سطر، قطع: رقعی، اندازه: ۱۰×۱۵سم [نشریه: ۱۳-۴۴]

۱۵. تهران؛ نوربخش؛ شماره نسخه: ۲۷۷/۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: فرنگی آبی رنگ، جلد: مقوایی،۳۹ص(۶۶-۱۰۴)،۱۲سطر،اندازه: ۱۱×۱۷/۵سم [ف: ۲-۲۲]

۱۶. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۳۴۶۸/۱-۱۷/۲۴۸

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق شکسته، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ جلد: عطف وحواشی تیماج قهوه‌ای مجدول با روکش مخملی، ۷۶گ، ۱۵-۱۹ سطر، قطع: بیاض رقعی، اندازه: ۶×۱۰سم [ف: ۱-۳۸]

۱۷. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۳۱۲۶/۲-۱۶/۱۳۶

آغاز و انجام: برابر

خط: تحریری، بی‌کا، تا: شعبان ۱۲۲۵ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۴گ، ۱۴-۱۵ سطر، اندازه: ۱۱×۱۷سم [ف: ۱-۳۸]

۱۸. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه: ۱۴۱۰/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: محمد محسن بن محمد کاظم مازندرانی، تا: ربیع الثانی۱۲۲۷ق؛ جلد: مقوا، ۱۵گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۱×۱۷سم [ف: ۱-۲۲]

۱۹. گلپایگان؛ امام جمعه، محمد حسن؛ شماره نسخه: ۲۹/۳

آغاز و انجام: برابر

نام مؤلف به قرینه آغاز نسخه تعیین شد؛ خط: نستعلیق، کا: محمد محسن بن محمد کاظم مازندرانی، تا: ۱۲۲۷ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای بدون مقوا، ۷گ (۳۲ر-۳۸پ)، اندازه: ۱۴/۵×۲۱/۵سم [کتابخانه‌های گلپایگان: ف: ۱۳۹]

۲۰. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۱۵۸/۵

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: محمد علی بن سید عرب حسینی، تا: ۱۲۳۱ق؛

۱۹ص (۲۸۰-۲۹۸) [ف: ۳-۴۳۳]

۲۱. اراک؛ بیات، عبدالحسین؛ شماره نسخه: ۷۶/۳

خط: نستعلیق، کا: امیر الشعرا ء رضا قلی خان هدایت صاحب مجمع الفصحاء و غیره، تا: ۱۲۳۹ق، جا: شیراز؛ کاغذ: آبی فرنگی آهار مهره، جلد: تیماج مشکی در وسط ترنج، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۷/۵×۲۲/۴سم [نشریه: ۶-۱۰۷]

۲۲. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۱۴۹۳/۴

آغاز و انجام: برابر

خط:نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: رجب ۱۲۵۶ق؛ جلد: مقوایی عطف پارچه، ۱۳گ (۵۳ر-۶۵پ)، اندازه: ۱۱×۱۹/۵سم [ف: ۴-۳۴۴]

۲۳. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۴۷۷۹/۱۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۶۳ق؛ کاغذ: فستقی، جلد: میشن تریاکی سیر، ۷گ (۳۷ر-۴۳پ)، ۲۱-۲۵ سطر، اندازه: ۱۹/۵×۲۹/۶سم [ف: ۸-۸۵]

۲۴. شیراز؛ بنیاد فارس‌شناسی؛ شماره نسخه: ۱۴/۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ زیبا، بی‌کا، تا: ۱۲۶۴ق؛ برافزوده: روی برگ آخر: «اکنون که دوشنبه شانزدهم شوال المکرم می‌باشد این ترجیع بند که مرحوم مغفور میرزا محمد علی عموی اقل السادة میرزا سید جعفر تفرشی الاصل طهرانی المسکن نعمة اللهی است که بعد از تشرف به فقر خدمت مرحوم جنت آرامگاه آقا محمد حسن نقاش زرگر این ترجیع را فرموده بودند لهذا چون نسخه آنرا حاضر نداشتم علیهذا سه بند آن را که شکسته بسته حفظ داشتم محض یادگار در پشت این کتاب جنات الوصال مرحوم نور علیشاه ثبت نمود (۴۰ بیت است) ای نقطه باء بسم الله ×× این ملک دو کون را شهنشاه / ای پیش سرادق جلالت ×× پشت آمده این بلند خرگاه»؛ جلد: تیماج سرخ مجدول، ۲۵ سطر [ف: ۳۱]

۲۵. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۹۲۳۸/۱

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ربیع الثانی ۱۲۶۶ق؛ جلد: تیماج سرخ، ۱۹گ (۱پ- ۱۹ر)، ۱۳ سطر، اندازه: ۱۰/۵×۱۶سم [ف: ۳۰-۲۹]

۲۶. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه: ۶۴۵۰/۳

آغاز و انجام: برابر؛بسمله. ای برادر راه سالک طریق اله ... و احشر هما مع موالیهما آمین. اگر شراب خوری جرعه ای فشان برخاک ×× از آن گناه که نفعش رسد بغیر چه باک

در فهرست ناشناس؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۶۷ق؛ ۱۳گ (۵۸پ-۷۰پ)، ۱۵ سطر ۷/۵×۱۴ [ف: ۵-۱۶]

۲۷. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۳۶۶۶/۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: ابوطالب الحسینی، تا: ۲۸ رمضان ۱۲۶۸ق؛ جلد: تیماج لولادار، ۳۵گ (۲۰۶پ-۲۴۰پ)، ۱۵ سطر، قطع: پالتویی، اندازه: ۱۱×۱۷سم [ف: ۳۷-۱۹۲]

۲۸. تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه: ۵۰۶/۲

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۷ رجب ۱۲۶۹ق؛ کاغذ: فرنگی آبی، جلد: تیماج مشکی ضربی مقوایی، ۱۵گ (۷پ-۲۱پ)، ۱۵ سطر (۸×۱۳) سطر، اندازه: ۱۳/۵×۱۹سم [ف: ۳۱۳]

۲۹. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۶۲۹۴/۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: پنج‌شنبه ۲۰ جمادی الاول ۱۲۷۱ق؛ جلد: ترمه موریانه خورده مغزی میشن قهوه‌ای، ۱۳گ (۲۸پ-۴۰پ)، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۶×۲۲/۵سم [ف: ۹-۳۱۵]

۳۰. تهران؛ موزه آستان حضرت عبدالعظیم؛ شماره نسخه: ۳۶/۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: علی مورکانی لنجانی، تا: ۱۲۸۲ق؛ جلد: تیماج روغنی دورو، داخل جلد زمینه سرخ با نقش گل نرگس، ۱۸گ (۳۱پ-۴۸ر)، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۱×۱۷/۵سم [ف: ۹۵]

۳۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۱۱۵۶/۶-ف

نسخه اصل: بادلیان ۶۵e (ش ۲۶۳۰ و ۲۶۸۶ و ۲۶۵۶ و ۲۶۸۵)؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: سه‌شنبه ۷ محرم ۱۲۸۶ق؛ ۱۶ قطع: [فیلمها- ف: ۱-۵۷۳]

۳۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۵۸۷۰/۳

آغاز و انجام: برابر

نام مؤلف به قرینه آغاز نسخه تغییر یافت؛ خط: نستعلیق، کا: محمد حسین انور علی شاه کرمانی (که نامش را پاک کرده‌اند)، تا: یک‌شنبه۱۸جمادی الثانی ۱۲۹۱ق؛ کاغذ: فرنگی سفید و کبود، جلد: تیماج تریاکی ضربی ترنجی مقوایی، ۱۰گ (۴۷پ-۵۶پ)، ۱۷ سطر (۵×۱۰)، قطع: جیبی، اندازه: ۱۰×۱۶سم [ف: ۱۶-۱۱۵]

۳۳. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۸۰۶۹/۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: محمد خلیل بن محمد حسین بیرجندی قائنی، تا: ۱۲۹۵ق؛ جلد: تیماج قرمز بدون مقوا، ۱۳گ (۵۶پ-۶۸پ)، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۱/۵×۲۰/۵سم [ف: ۲۱-۷۲]

۳۴. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۵۵۳۶/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: حسن بن اسدالله طهرانی، تا: پنج‌شنبه ۱۲ رمضان ۱۲۹۷ق؛ کاغذ: فرنگی آهار مهره، جلد: میشن قهوه‌ای، ۱۳گ (۱پ-۱۳ر)، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۳/۱×۲۱سم [ف: ۸-۴۱۳]

۳۵. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۸۸۷۲/۲

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۲۷ رمضان ۱۳۰۹ق، برای آقا میرزا علی اصغرخان؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مقوا، ۳۰گ (۹۹ر-۱۲۸پ)، ۱۳ سطر، قطع: ربعی، اندازه: ۶×۱۲سم [ف: ۱۷-۲۴۰]

۳۶. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۶۸۷۷

آغاز: برابر؛ **انجام:** سخن از لب بیرون نیامده و به کنه آن نرسیده رو می‌کند گاهی خانه ام را تاراج و گاهم از دیار اخراج می‌کنند تمت هذا الابیات

خط: نستعلیق، کا: محمد حسین تفرشی، تا: ۱۳۱۴ق؛ مصحح؛

کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: تیماج اناری مقوایی مجدول ضربی، ۱۷گ (۲۵-۴۱)، ۱۲ سطر (۹/۵×۱۶/۵)، اندازه: ۱۸×۲۲/۲سم [رایانه]

۳۷. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۳۴۹۷/۹

آغاز: برابر؛ **انجام:** دوست در نمازی و قایم بمقام قرب بی نیازی.
خط: نسخ، کا: حسین علی حیرت ذهبی خراباتی زنجانی، تا: جمادی الثانی ۱۳۱۵ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج زرد، ۹۱ص (۱۰۹-۱۹۹)، ۱۷ سطر (۸×۱۳)، اندازه: ۱۱×۱۷سم [ف: ۱۲-۲۵۰۷]

۳۸. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۴۱۱۰/۳

آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، کا: حسین علی بن بن محمد، تا: ۱۳۱۷ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج سرخ ضربی مقوایی، ۴۹گ (۱۲۹-۱۷۷)، ۱۳ سطر (۷×۱۵)، اندازه: ۱۳×۲۰سم [ف: ۱۳-۳۰۹۰]

۳۹. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۹۴۱۹/۲

آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق و شکسته، بی‌کا، تا: رجب۱۳۴۵ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مقوا، اندازه: ۱۳×۲۰سم [ف: ۱۱-۳۶۱]

۴۰. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه: ۷۱۵/۲

آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، کا: ابوالقاسم اصفهانی ابن آقا بزرگ ولد حاجی محمد مهدی، بی‌تا؛ کاغذ: آبی رنگ، جلد: تیماج قهوه‌ای ضربی، ۱۲ سطر اندازه: (۷/۵×۱۵/۵)سم [ف: ۲-۸۲۰]

۴۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۸۶۷/۲

آغاز و انجام: برابر
خط: تعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ ۱۰گ (۵۸پ-۶۷پ) [ف: ۳-۴۰۳]

۴۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۸۶۷/۲

بی‌کا، بی‌تا؛ ۱۱گ (۵۸-۶۸)، ۱۴ سطر (۶/۵×۱۲)، اندازه: ۱۰×۱۷/۵سم [ف: ۲-۷۲۸]

۴۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۸۲۳۷

و شامل اشعاری از او؛ بی‌کا، بی‌تا [د.ث]

۴۴. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۸۹۱۸/۱-۵۹/۱۳۸

آغاز: برابر
نام کتاب و مؤلف به قرینه آغاز نسخه تعیین شد؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ ۲۱گ (۱-۲۱)، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۰×۱۷سم [ف: ۴-۲۳۵۳]

۴۵. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه: ۱۴۸۶۵/۱۰

آغاز: از کلمات قدسی سمات عارف اسرار ربانی مرحوم نورعلیشاه ... از کتاب اصول دین و فروع دین
منتخبی از آن؛ خط: شکسته، نستعلیق، کا: احمد بن آقا حیدر خوانساری، بی‌تا؛ جلد: تیماج ضربی دار نیلی، ۱۵ سطر(۸×۱۵)، اندازه: ۱۲/۵×۲۰سم [ف: ۲-۱۷۲]

۴۶. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۶۲۵

آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، کا: محمد موسوی، بی‌تا؛ واقف: نائینی؛ ۱۵گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۳×۲۱سم [ف: ۴-۱۱۰]

۴۷. فردوس؛ قائم؛ شماره نسخه: ۱۸/۴

آغاز و انجام: برابر
در فهرست ناشناس؛ خط: تحریری، کا: محمود موسوی، بی‌تا؛ جلد: تیماج مشکی مجدول، ۱۱گ (۲۵-۳۵)، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۰×۱۷سم [ف:]

● اصول و فروع دین مسیحی / ادیان و مذاهب / فارسی

osūl va forū'-e dīn-e masīhī

درباره «عقاید و تکالیف دین مسیحی انجیلی» پروتستان‌ها در دو فصل: ۱. اصول دین و عقاید در ده «باب»؛ ۲. فروع دین و تکالیف در دوازده «باب». در هامش مدارک آن از عهد جدید نشان داده شده است.

[فهرستواره منزوی ۱۰۹/۹]

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۳۷۴۲/۱

آغاز: اصول و فروع دین مسیحی. حمد و سپاس بی حد و عد خدای واحد حقیقی را سزا است؛ **انجام:** و بحیات جاویدان آمین.
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۴؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج عنابی، ۲۲گ، ۱۷ سطر، ۱۰×۱۷ سطر، اندازه: ۱۵×۲۲سم [ف: ۱۲-۲۷۳۶]

● اصول و فروع دین (منظوم) / کلام و اعتقادات، شعر / فارسی

osūl va forū'-e dīn (manzūm)

حافظی

hāfezī

دارای مباحثی در اصول و فروع دین با این عناوین: در بیان عقاید اصول خمسه، اجمال اصول خمسه، تفصیل اصول خمسه، صفات ثبوتیه، صفات سلبیه، عدل، بیان نبوت انبیاء، نبوت پیغمبر ما، امامت امامان، معاد، اصول خمسه در بیان طهارت، موجبات وضو، شمار واجبات، غسل، کیفیت تیمم، بیان نجاسات، بیان مطهرات، افعال نماز و غیرهم. گویا سراینده همان حافظی حکاک کرمانی باشد که در هرات به وعظ می‌پرداخته و تا ۹۲۸ زنده بوده و تحفه تهماسبیه را در اصول و فروع به دستور شاه تهماسب سروده است.

آغاز: ای دل اول بگو تو بسم الله ×× کن ادا شکر نعمت الله ... سخن حق به گوش جان بشنو ×× میکند حافظی بیان بشنو/ ای مکلف اصول دین پنج است ×× علم هر یک ترا به از گنج است.

[فهرستواره منزوی ۲۰۵/۱۰ و ۳۰۱ به نام بعد حمد و ۷۷۸ با نام حافظیه]

۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۱۹۲۷/۳

آغاز: برابر؛ **انجام:** حافظی نظم کرد این ابیات ×× در بهشتش خدا

دهد درجات / هر که خواند دعا طمع دارم ×× زانکه من بنده طمع کارم
خط: نستعلیق چلیپا، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج تریاکی ضربی مقوایی آراسته درون قهوه‌ای، ۴گ (۹۴پ-۹۷ر)، ۱۱ سطر (۷×۱۲)، اندازه: ۱۱×۱۶سم [ف: ۸-۵۴۱]

۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۹۷۵۶

آغاز: برابر؛ **انجام:** حافظی نظم کرد این ابیات ×× در بهشتش خدا دهد درجات
خط: نستعلیق، کا: میر غلام حسین، تا: ۲۴ ربیع الثانی ۱۲۷۳ق؛ برای خواندن میرزا محمد تقی صاحب کرمانی پسر حاجی محمد مهدی صاحب، محشی؛ کاغذ: هندی، جلد: تازه، ۱۳گ، ۹ سطر (۱۴/۵×۱۹)، قطع: ربعی، اندازه: ۱۳×۱۸/۵سم [ف: ۱۷-۴۷۷]

۳. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۶۱۵۲/۴-ف

نسخه اصل: (چاپ مطبع سنگین با حواشی) ۴۰۱b. در فهرست نام رساله بعد حمد آمده؛ بی‌کا، بی‌تا [فیلمها- ف: ۳-۲۰۳]

● اصول و فروع دین (منظوم) / کلام و اعتقادات، شعر / فارسی

osūl va forū‘-e dīn (manzūm)

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۷/۱۰ سرود

خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: با تاریخ ۱۰۶۲ق [نشریه: ۱۳-۴۱۰]

● اصول و فروع دین (منظوم) / شعر / فارسی

osūl va forū‘-e dīn (manzūm)

از خادم. منظومه‌ای است در ۲۵۰ بیت که شاعر در آن مهمات اصول دین و مسائل مبتلابه فقهی را جهت سهولت حفظ به نظم کشیده است.

[فهرستواره منزوی ۲۰۷/۱۰]

قم؛ معصومیه؛ شماره نسخه: ۵۵۳/۱

آغاز: حمد بیحد کردگار پاک را ×× آنکه خلقت کرد این افلاک را / بعد وصف و نعت پیغمبر کنم ×× بعد از آن مداحی حیدر کنم / مرتضی خود شرع و دین را رونق است ×× مرتضی بر حق صراط بر حق است / گر بدعوی صادقی ای پرهنر ×× از اصول و از فروعت ده خبر / می‌کنم از تو سؤال و ده جواب×× دم مزن و الله اعلم بالصواب- سؤال: باز گو اول اصول دین خود ×× چند می‌باشد بگو آئین خود / هست دین تو چه و مذهب کدام ×× ده جوابم ای صدیق خوش کلام — جواب: دان اصول دین بود پنج ای جوان ×× اولش توحید دویم عدل دان / پس نبوت پس امامت پنجمین ×× دان معاد و بعث روز واپسین؛ **انجام:** مبطلات روزه را هم بر شمار×× تا کنم حفظ و شوم کامل عیار / مبطلات روزه را کن استماع ×× اکل و شرب است و اماله هم جماع / قی و کذب و بر خدا و بر رسول×× ارتماس و خواب، بی نکول / پس بود گرد و غبارت نهمین ×× هم بقاء بر جنابت دهمین / اینهمه قول فقیهان کبار×× کرد «خادم» نظم بهر یادگار
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج سرخ، ۵گ (۱ر-۵پ)، ۲۲ سطر ۱۷۹ سطر، اندازه: ۱۳×۲۱سم [ف: ۲-۱۷۶]

● اصول و فروع دین (منظوم) / کلام و اعتقادات / فارسی

osūl va forū‘-e dīn (manzūm)

کتابی است منظوم و منثور در اصول و فروع اهل سنت و جماعت و رد بر عقاید شیعه. طرز کتاب چنین است که پس از هر چند بیت نظم چند سطر نثر آورده شده است. موجودی از آن از بحث امامت تا ضابط فارق بین کفر و اسلام است.

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۵۶۶۷

آغاز: هر چند که عالم است و فاضل ×× در دین چو صحابه نیست کامل؛ **انجام:** این مسئله از شنیدنی‌ها است ×× بشنو که نمایمت ره راست
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ واقف: نائینی؛ ۶۱گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۳×۲۰سم [ف: ۴-۲۶۰]

● الاصول و الفقه / فقه، اصول فقه / عربی

al-uṣūl wa-l-fiqh

تنکابنی، محمد بن سلیمان، ۱۲۳۴-۱۳۰۲ قمری

tonekābonī, mohammad ebn-e soleymān (1819-1885)

مجموعه‌ای است در اصول و فقه، شامل بخشی از مبحث خیارات و قضاء کتاب «شرایع الاسلام» محقق حلی، بحث تخطئه و تصویب، تقلید و ظن. بر اساس اجازاتی که در آغاز این نسخه از سوی صاحب جواهر و حسن بن جعفر کاشف الغطاء نجفی برای مؤلف کتاب موجود صادر شده است، مؤلف همان میرزا محمد بن سلیمان تنکابنی است. آن‌گونه‌که در شرح احوال تنکابنی نوشته شده وی شاگرد این دو بوده و ظاهراً از این دو اجازه دریافت نموده است. در این نسخه از استادش با عنوان «شیخی الاستاد دام ظله-ذهب الشیخ الاستاد دام ظله العالی» یاد کرده است. وی شرح مفصلی بر شرایع نگاشته به نام «بدایع الاحکام فی شرح شرائع الاسلام» و ممکن است این بخش از خیارات و قضاء شرایع که در این نسخه آمده بخشی از همان بدایع الاحکام باشد، گرچه در بخشی از خیارات با شرایع همخوانی ندارد.

[قصص العلماء، ص ۷۰؛ بزرگان تنکابن ۱۹۶؛ ریحانة الادب ۳۸۱/۳]

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۳۷۲۵

آغاز: قوله الفصل الثالث فی الخیار، الخیار فی اللغة بمعنی الاختیار و بمعنی الخیرة و المراد به فیما نحن فیه هل معناه اللغوی؛ **انجام:**

قوله قدس سره المسألة الرابعة اذا اذن الامام ... فح ان اذن فی الاستخلاف
خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ مصحح، محشی، نسخه را بر استادانش، صاحب جواهر و حسن بن جعفر کاشف الغطاء نجفی، عرضه کرده و موفق به دریافت اجازه اجتهاد از آن دو بزرگوار گردیده است که متن اجازه این دو در فهرست مرعشی آمده است، اجازه صاحب جواهر ممهور است به دو مهر ایشان «لا اله الا الله الملک الحق المبین محمد حسن» (مستطیل) و «محمد حسن» (بیضی)، اجازه حسن بن جعفر ممهور است به دو مهر ایشان «لا اله الا الله الملک الحق المبین حسن بن جعفر ۱۲۵۹» (مستطیل) و «رق حسن الزکی ۱۲۲۸» (بیضی)؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج قهوه‌ای ضربی با ترنج، ۹۶گ، ۳۶-۳۴ سطر (۱۱×۱۸)، اندازه: ۱۶×۲۲/۵سم [ف: ۳۴-۶۷۷]

● **الاصول و الفقه** / فقه و اصول / عربی
al-osūl va-l-feqh

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۳۱/۱۳-طباطبائی
بخش‌هایی کوتاه و غالباً ناقص در مسائل مختلف اصول فقه و فقه است و گویا از سید محمد مهدی پسر سید محمد مجاهد طباطبائی است. اینک آغاز هر بخش: کلامنا فی هذه الورقه یتعلق بحواشی المدقق الشیروانی علی معالم الاصول (گ ۲۱۱-۲۱۹)، قال ابن حاجب فی مختصره، مسئلة ما لایتم الواجب الا به مقدورا شرطا واجب و الا کسر (کذا) غیر شرط (۲۱۴-۲۱۵)، اعلم ان الرفع و الاعدام کالنسخ مثلا اذا توجه الی شیء فلایخلو اما ان لایدخل التعدد فی ذلک الشیء بوجه من الوجوه (۲۱۷-۲۲۸)، و الظن یلحق الشیء بالاعم الاغلب فعلم (۲۲۹-۲۳۲)، اما الثانی ففی امکانه و هو الحق الحقیق بالقبول و علیه الفحول، و المراد من الامکان‌ها هنا هو الامکان الخاص المقابل للواجب (۲۳۲-۲۳۴)، قد اختلفوا فی تعریف الکتاب. قال الآمدی: اما حقیقة الکتاب و قد قیل هو فیا بین الدفتین (۲۳۵-۲۳۸)، قال شیخنا حسین بن شهاب الدین العاملی فی رسالة «هدایة الابرار» اعلم ان القرآن منه محکم و هو النص الصریح (۲۳۸-۲۳۹)، اختلف اصحابنا فی تعیین الصلاة الوسطی علی قولین الظهر کما هو المشهور (۲۴۴-۲۴۶)، فائدة فی بیان ماهیة العلم و الظن و حقیقتهما (۲۴۶-۲۴۸)، باب بیان معنی الظن: قال فی القاموس الظن التردد الراجح (۲۴۸-۲۵۳)، اعلم ان استحالة خلو افعال الشارع عن غرض و موجب و استحالة کون الغرض (۵۰۶-۵۱۳)، فائدة اعلم رحمک الله ان المسئلة المتنازع فیها بین الاخباریین و المجتهدین رضوان الله (۲۵۸-۲۵۹)، فی بیان الدلیل الثانی، فی بیان اصالة حجیة الظن المحکی عن العلامة طاب ثراه (۲۵۸-۲۵۹)، فائدة فی بیان حکم الظن فی مسائل اصول الفقه. قال السید ره فی «الذریعه» (۲۶۸)، قد اتفق من بعض اخواننا الفضلاء المشتغلین ایراد شبهة فی بعض مقدمات دلیل القائلین بالمظنة المطلقة (۲۶۹-۲۸۲)، ما لا علم لاحد به و لم یبینه النبی ص لاحد الا لعترته و لا احتیاج للناس الی العلم به (۲۸۱-۲۸۷)، اعلم ان بعد اثبات حجیة مطلق الظن فی الاحکام الشرعیة (۲۸۷-۲۹۱)، احتج المانع عن جواز التجری بلزوم الدور (۲۹۱)، روی الکافی فی اواسط الروضة فی حدیث عن زید الشحام (۲۹۲-۲۹۵)، بسمله. اختلف الاصحاب فی فوریة قضاء الصلاة الیومیة (۳۴۴-۳۴۵)، اذا رات المراة دما فی ایام عادتها ثم شکت فی مقدار عمرها (۳۴۴-۳۴۵)، قوله و لو کان ذلک حقا لما کان لقولهم هذا معنی اقول لا یخفی ما فی الکلام من خلط بین صلاة النافلة و صلاة النذر (۳۴۶)، قال فی الروضة فی بیان موجبات التحریم بعد عد جملة منها (۳۴۷-۳۵۰)، اختلف الاصحاب فی المعاطات من حیث افادتها (۳۵۱)، و قدیستدل بعض من یری اعتبار اللفظ فی مفهوم البیع و اجبا بان لا ممیز بین البیع و غیره (۳۵۲-۳۵۳)، و مما استدل به علی حرمة بیع الخمر (۳۵۴-۳۵۷)، باب فی المیاه و احکامه (۳۵۷-۳۶۳)؛ بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: فرنگی آبی و نخودی، جلد: تیماج زرشکی، ۱۱۴ص (۱۹۸-۳۳۱) و (۳۴۵-۳۶۴)، قطع: خشتی، اندازه: ۱۵/۵×۲۱/۵سم [ف: ۲۲-۹۴]

● **الاصول و الفقه (تقریرات)** / فقه و اصول / عربی
al-usūl wa-l fiqh (taqrīrāt)

تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۲۲۸۴
مسائل پراکنده شامل اصول و فقه است که گویا بخشی از آن تقریرات یک استاد ناشناخته باشد در سده سیزدهم، شامل بحث‌های: ۱. الاستصحاب (۱-۴۷پ)، ۲. الاجتهادیه (۴۹-۸۸)، ۳. درایة الحدیث (۹۰ر-۱۱۷پ)، ۴. قراءة السورة فی الفرائض (۱۲۱-۱۲۶پ)، ۵. المواسعة و المضایقة = التضییق و المواسعة (۱۲۷ر-۱۵۸پ)، ۶. الشرط ضمن العقد فی المعاملات (۱۶۰پ-۱۸۵پ)، ۷. سؤال و جواب (۱۸۶ر-۱۹۱پ)، ۸ اختلافات ملکیة بین جارین (۱۹۳-۲۰۶)، ۹. القضاء (رسالة فی) (۲۰۸-۲۷۶)؛ بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: نخودی، فرنگی، ۲۷۹گ، ۲۳ سطر [ف: ۱۱-۷۱۰]

● **الاصول و الفقه (منظوم)** / فقه، شعر، اصول فقه / عربی
al-uṣūl wa-l-fiqh (manẓūm)

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ض۸۲۶۳
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا [الفبائی: ۵۶۲]

● **اصول و قواعد خطوط سته = خط** / خط / فارسی
osūl va qavā‘ed-e xotūt-e sette = xatt
شهرستانی، فتح الله بن احمد، ق ۱۰ قمری

šahrestānī, fath-ol-lāh ebn-e ahmad (- 16c)

در توضیح قواعد و قوانین خطوط ثلث و محقق و نسخ و نمونه‌هایی برای نشان دادن قواعد می‌باشد. کتاب دارای یک «فاتحه»، سه «باب» و یک «خاتمه» است: فاتحه: مشتمل است بر سه فصل، ۱) فضیلت این علم و زمان ظهور او و فضیلت این فن، ۲) اسباب کتابت قلم‌تراش و قلم و مداد و کاغذ، ۳) بیان قلم تراشیدن و در انگشت گرفتن؛ باب ۱. بیان مفردات حروف و آن مصدر است به مقدمه‌ای؛ باب ۲. بیان مرکبات؛ باب ۳. سه فصل است: ۱) شرح بیتی که خواجه جمال الدین یاقوت فرموده، ۲) خواص قلم نسخ، ۳) خواص توقیع و رقاع؛ خاتمه: ...

آغاز: الحمدلله الذی انشاء من نقطة الوحدانية خطوط العقول علی الترتيب و النظام، و خلق منها نفوس دواير الاجسام ... اما بعد چنین گوید مؤلف این ترتیب و مرتب این حروف الملتجی بعنایت الله الملک الاحد المعبود، فتح الله بن احمد بن محمود السبزواری که بنابر اشارت بعضی مخادیم که امتثال اشارت ایشان برین بنده فرض عین بود این چند کلمه در اصول و قواعد خطوط سته که آن محقق و ثلث و نسخ و ریحان و توقیع و رقاع است بطریقی که از استادان این فن شنیده و دانسته و از رسائل و خطوط متقدمین این صناعت چون مستخرج این فن ابن مقله و متمم و استاد الصناعه ابن بواب و قبلة الکتاب خواجه جمال الدی یاقوت و مکمل الصناعة شیخ احمد السهروردی و الناقد الکامل خواجه عبدالله الصیرفی شکرالله سعیهم و قدس ارواحهم استفاده نموده و استخراج گردد

انجام: اما الیاء یا سه نوع بود مقعر و مرسل و مضمر و مضمر، خاص است بمرکبات، مثال آن: علی الله فی کل الامور توکلی.

چاپ: به اهتمام ایرج افشار، فرهنگ ایران زمین، ۱۱: ۱۰۳-۱۳۵

[دنا ۱۱۳۷/۱ (۶ نسخه)]

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۶۴۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ کاغذ: سفید، جلد: تیماج قهوه‌ای ضربی مقوایی نو، ۲۳گ، ۱۷ سطر (۸×۱۱)، اندازه: ۱۳×۱۷سم [سنا: ف: ۱-۴۰۷]

۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۵۸۱۹

خط: نستعلیق، کا: محمد بن حاجی شمس الدین محمد، تا: ۱۹ ربیع الاول ۹۳۰ق؛ افتادگی: آغاز؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: گالینگور عطف پارچه، ۲۲گ، ۱۷ سطر (۸×۱۵)، قطع: ربعی، اندازه: ۱۲×۱۹سم [ف: ۱۶-۹۸]

۳. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۱۱۰۵/۱

آغاز: متاخرین است اما چون اهل روزگار را بدین دو نوع خط میل و شعفی هر چه تمامتر واقع است؛ **انجام:** برابر

خط: نسخ و ثلث، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ در برگ ۱۷ افتادگی دارد؛ کاغذ: خانبالغ، ۱۷گ (۱-۱۷)، ۱۷ سطر، اندازه: ۷/۵×۱۵سم [ف: ۲۸-۱۵۵]

۴. تهران؛ حقوق؛ شماره نسخه: ۸۷-د

آغاز: برابر؛ **انجام:** و عین معقود را پوشیده باید ساخت و حکم رقاع حکم توقیع الا آنکه رقاع را خفی تر نویسند، و اتصال حروف و کلمات درین بیشتر باشد. مثال آن «و ما توفیقی الا بالله العلی العظیم.

خط: نسخ، کا: کلبعلی بن کرمعلی، تا: ۱۱۲۸ق؛ در ۱۲۹۸ در کتابخانه صنیع الدوله بوده؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: مقوا، ۴۱گ، ۱۰ سطر (۷×۱۲/۵)، اندازه: ۱۱/۵×۱۸سم [ف: ۱۱۹]

۵. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه: ۲۳۰۶/۴

آغاز: برابر؛ **انجام:** که آن نیز

خط: نسخ، کا: نعمت الله، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مقوایی با تیماج مشکی درون کاغذ زرد، ۳۳گ (۵۷-۸۹)، اندازه: ۱۲×۱۷سم [ف: ۴-۱۲۴۳]

۶. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۴۳۸۹/۱۲

این نسخه می‌رسد به باب سیم که باید در سه فصل باشد و بدینجا: «پنجم اذیال جیم و عین» می‌انجامد؛ خط: نستعلیق، کا: محمد شفیع بن محمد تقی لاری، بی‌تا؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی مقوایی، ۱۹گ (۲۰۷-۲۲۵)، ۱۴ سطر (۸×۱۴)، اندازه: ۱۱×۱۷سم [ف: ۱۳-۳۳۵۴]

● اصول الهندسة و الحساب / ریاضیات / عربی

usūl-ul hindisa wa-l ḥisāb

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۵۷۹۴/۲

آغاز: بسمله و به نستعین، الظ (کذا) ان المراد بالاولوية آه لا يخفی انه لا وجه لجعل؛ **انجام:** کلام المجی المحشی کانه حمله علی المعنی الاول و جعل السواد النسبی الامر الاعتباری الذی هو الکون الامر الاعتباری الذی هو الکون علی ... و فی المقدار و هو فا هذا ما اوردنا ایراد فی هذه المقالة تمت الرساله فی شهر محرم الحرام. سنه ۱۱۱۴

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۱۱۴ق [رایانه]

● اصول هندسه / هندسه / فارسی

osūl-e hendese

نجم الدوله، عبدالغفار بن علی، ۱۲۵۹-۱۳۲۶ قمری

najm-od-dowle, ʻabd-ol-qaffār ebn-e ʻalī (1843-1908)

اهدا به: ناصرالدین شاه قاجار و السلطنه علی قلی میرزا

پانصد و چهار قاعده و مسأله است در اصول هندسه بروش جدید که برای دانش آموزان دارالفنون در هشت «مقاله» تألیف شده است. عناوین مقالات چنین است: ۱. خواص خطوط و زوایا و اشکال مفرده؛ ۲. خواص دائره و مقیاس زوایا؛ ۳. خواص اشکال کثیرة الاضلاع و مساحت و تشابه آنها؛ ۴. خواص اشکال کثیرة

الاضلاع منتظمه؛ ۵. خواص اشکال قضائیه؛ ۴. خواص اجسام کثیرة الاضلاع؛ ۷. خواص کره و متعلقاتش؛ ۸. مساحت اجسام مستدیره سه‌گانه.
آغاز: الحمدلله رب العالمین ... پوشیده نیست که از آنگاه که تاج و تخت خسروی بفرق فرقه سای
انجام: طولش را با مقیاس اندازه گرفته ارتفاعش مطلوب است
چاپ: در ۱۲۹۲ق و پس از آن چند بار چاپ شده است.
[فهرستواره منزوی ۲۶۰۰/۴]

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۰۳۲۰/۵
آغاز: الحمدلله رب العالمین ... پوشیده نیست که از آنگاه که تاج و تخت خسروی بفرق فرقه سای؛ **انجام:** طولش را با مقیاس اندازه گرفته ارتفاعش مطلوب است
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۳۱۰-۱۳۱۱ق؛ جلد: مقوایی عطف تیماج قهوه‌ای، ۳۹۱ص (۱-۳۹۱)، ۲۳ سطر، اندازه: ۲۱×۳۴/۵سم [ف: ۲۶-۲۶۱]

● **اصول الهندسه و الحساب** / هندسه / عربی
uṣūl-ul-hindisa wa-l-ḥisāb
نیریزی، فضل بن حاتم، ق۳ قمری
neyrīzī, fazl ebn-e hātam (- 9c)
اصل این کتاب شامل چند «مقاله» و هر کدام در چند شکل می‌باشد، از اقلیدس یونانی است که ثابت بن قره حرانی آن را ترجمه کرده و نیریزی اصلاح نموده است.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۶۵۲۶
آغاز: و اقعیتین علیه، قال العزیزی کانه یرید المعنی الذی قاله ارشمیدس انه اقصر؛ **انجام:** مثل ن فاذا اب وز مجموعین اعظم من ج ط و ه مجموعین و ذلک ما اردنا ان نبین
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۷؛ افتادگی: آغاز؛ اشکال ترسیم نشده، در حاشیه صفحه اول معرفی کتاب و در حاشیه تصحیح آن توسط جلال الدین همائی دیده می‌شود، روی برگی قبل از نسخه معرفی کتاب از سید محمد علی روضاتی مشهود است؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۱۴گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۲×۲۳سم [ف: ۱۷-۱۱۲]

● **اصول الهندسیة** / هندسه / عربی
uṣūl-ul-hindisīyya

شیراز؛ ملی؛ شماره نسخه: ۶-هـ/۴۴۰/۱
آغاز: فی نفسه و اب فی نفسه فلنعمل علی الثلثة مربعات بطحه ۲ ح؛ **انجام:** و ذی عشرین قاعدة یحیط به لان نقط زوایاه علی بسیط-تمت المقالة الخامسة عشر من کتاب الاصول الهندسیه و هی تمام الکتاب و لله الحمد علی الله و علی محمد سید الاولین و الآخرین تم.
خط: نسخ ریز، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز؛ دارای اشکال هندسی متعدد؛ کاغذ: دولت آبادی نخودی، جلد: مقوایی، ابعاد متن: ۶×۱۵/۵، ۶۰ص، اندازه: ۱۱×۲۱/۵سم [ف: ۲-۳۴]

← الاصول الهندسیه (مختصر) ← مختصر الاصول الهندسیة

● **اصولیة (رسالة)** / اصول فقه / عربی
uṣūlīyya (r.)
مقابی بحرانی، محمد بن علی، ق۱۲ قمری
maqābī bahrānī, mohammad ebn-e 'alī (- 18c)
گفتاری است کوتاه، بخش‌بندی‌نشده، بی‌دیباچه، آغاز می‌شود با طهارت که مقدمه واجب است. برائت، استصحاب، اجتهاد ... کتاب الصلاة، اقتضاء نهی الفساد، اقتضاء الامر النهی عن ضده، مقدمه واجب، حقیقت و مجاز ...

تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه: ۲۱۳۲/۲-عکسی
آغاز: بسمله. فی اقتضاء النهی الفساد و الطهارة بالماء المضوب باطلة ترک المتوضی غسل رجلیه او مسح خفیه فی موضع التقیة مبطل الطهارة؛ **انجام:** و فی تاء التأنیث اذا قیل الرجل یازانیة وجب الحدبناء علی ان التاء للمبالغة. تم الکتاب.
به دنبال «مختصر الاصول» از همو؛ خط: نسخ تحریری، کا: محمد تقی بن احمد بن زین الدین احسایی، تا: ۱۲۱۲ق؛ ۱۷ص (۱۴۲-۱۵۸) [عکسی: ۱-۱۷۸]

● **الاصولین** / کلام و اعتقادات / عربی
al-uṣūlayn
بحرانی، عبدالمحسن
bahrānī, 'abd-ol-mohsen
به اشاره غیبی در چهار «فن» و یک «مقدمه» در دو «مسلک»: ۱. فیما یحب علی کافة الناس فی الشریعة التی ارادها الله عنهم (علم اصول در ۱۳ مقصد) ساخته است. سپس باید چهار فن باشد: «فی ما یجب للعلم و العمل علیه و لا یسع جهله و یستنبط من الکتاب المبین و سنة سید المرسلین التی حملتها ائمة الهدی». در نسخه حاضر بجز مقدمه چیز دیگری نیست.

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۶۸۱۳
آغاز: بسمله. اللهم لک الحمد کلما وقب لیل و غسق و لاح نجم و خفق. ... و بعد فان البراهین من المعقول و المنقول تشهد بشرف العلم ...؛ **انجام:** فلنقدم وضعا لان مخالفة الطبع للوضع فی قوة الخطاء عند المحصلین و صلی الله علی من لا نبی بعده محمد و حزبه (؟) و الحمد الله اولا و آخرا و ظاهرا و باطنا و آله اجمعین برحمتک یا ارحم الراحمین.

خط: نسخ، کا: حبیب الله بن حاجی کمال فطروهی، تا: ۱۴ رجب ۱۲۷۵ق، به فرمایش سید محمد؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی مقوایی، ۱۳۸گ، ۲۰ سطر (۱۰×۱۶)، قطع: ربعی، اندازه: ۱۵×۲۲سم [ف: ۱۶-۳۶۶]

● **الاصیلی فی علم الانساب** / انساب / عربی

al-aṣīlī fī ‘ilm-il-ansāb

ابن طقطقی، محمد بن علی، ۶۶۰-۷۰۹ قمری

ebn-e teqtaqī, mohammad ebn-e ‘alī (1262-1310)

۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۴۲۵۱-ف

نسخه اصل: تیموریه ۹۳۰ تاریخ؛ بی‌کا، بی‌تا؛ در ص ع نسخه از آن و نهایة الاختصار فی انساب الطالبین للسید محمد بن محمد بن علی الخراز (نیز در پایان) و کتاب فی اسماء القبائل من قریش و من کان معها من العرب له و عمدة الطالب فی نسب آل ابی طالب للعلامة احمد بن علی المتوفی سنة ۸۲۸ (کله مشجر) یاد شده است و پیداست که در آن از همه اینها هست؛ در فهرس معهد المخطوطات، التاریخ، ش ۴۲ تنها از نسخه ۹۳۰ تاریخ تیموریة مورخ ۹۰۶ یاد شده است و این فیلم از همانجا است [فیلمها- ف: ۳-۳۷]

۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۴۴۵۹

آغاز: بسمله. الحمد لله الذی خلق من الماء بشرا فجعله نسبا و صهرا و الشکر لقایل یا ایها الناس اتقوا ربکم الذی خلقکم من نفس واحد؛ **انجام:** و علی اهل بیته الطاهرین الی یوم الدین آمین رب العالمین. تم الکتاب ... شمس الدین الرحمی العیسوی الزیدی الحسنی فی رابع عشر من شهر ذیقعده سنة ثلاثین و الف.

خط: نسخ، کا: شمس الدین رحمی عیسوی زیدی، تا: ۱۴ ذیقعده ۱۰۳۰ق؛ در صفحه عنوان آمده که وقف شاه سلیمان از در آمد حمام وقفی واقع در نقش جهان اصفهان استنساخ شده است؛ مهر: «محمد باقر العلوم»؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج زرد یک لایی، ۷۲گ، اندازه: ۲۱×۳۰سم [ف: ۱۲-۱۳۷]

● **اضافه جمع ... مالیات مملکت آذربایجان در سالهای ۱۳۱۶ تا ۱۳۲۴هـ** / اسناد / فارسی

ezāfe-ye jam‘-e ... mālīyāt-e mamlekat-e āzarbāyjān dar sāl-hā-ye 1316 ta 1324 h

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۱۸۵۸

خط:سیاق، بی‌کا، تا: ۱۳۲۴ق؛ کاغذ: فرنگی، ۱۰۶گ [ف: ۳۴-۷۸]

● **اضائة الدجنة فی عقائد اهل السنة** / کلام و اعتقادات / عربی

iḍā’at-ud-dujna fī ‘aqā’id-i ahl-is-sunna

مقری، احمد بن محمد، ۹۹۲-۱۰۴۱ قمری

maqarrī, ahmad ebn-e mohammad (1584-1632)

ارجوزه‌ای در اعتقادات أهل سنت طبق مذهب اشعری که نزد مالکی‌ها اعتبار بسیار دارد. این ارجوزه نظم «العقیدة» سنوسی است.

آغاز: یقول احمد الفقیر المقری ×× المغربی المالکی الاشعری / الحمدلله الذی توحیده ×× أجل ما اعتنی به عبیده

چاپ: در حاشیه هدایة المرید لعقیدة اهل التوحید لمحمد علیش، مطبوعات محمد مصطفی، ۲۹۵ص، ۱۳۰۶ق

[ذیل برکلمان ۲: ۴۰۸/۱۰]

۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۶۹۵۲/۳-عکس

بی‌کا، تا: شنبه ۱۶ رجب ۱۱۱۸ق [فیلمها- ف: ۳-۲۶۹]

۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۵۶۷۹

آغاز: برابر

در نسخه تا مقداری از مباحث نبوت را دارد؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: مقوایی عطف تیماج قهوه‌ای، ۱۱گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۶×۲۰/۵سم [ف: ۱۵-۷۶]

● **إضائة النور فی الامام المستور (عج)** / کلام و اعتقادات / عربی

’iḍā’at-un-nūr fī-l-imām-il-mastūr (‘aj)

بهاری همدانی، محمد باقر بن محمد جعفر، ۱۲۷۷-۱۳۳۳ قمری

bahārī hamadānī, mohammad bāqer ebn-e mohammad ja‘far (1861-1915)

گویا فردی از مخالفان امامیه، پس از اقرار به وجود مبارک حضرت مهدی (ع) سمت آن بزرگوار را به عنوان امام دوازدهم شیعیان، انکار نموده و آن حضرت را از نسل امام «مجتبی» دانسته، آن‌گاه مؤلف، از طریق اهل سنت به پاسخ او برخاسته است.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۲۳۴۶/۱

آغاز: الحمدلله رب العالمین ... و القانی امواج المحن الی مسقط راسی بهمدان و رزقت فیه زیارة الوالد و الاقارب و الاخوان؛ **انجام:** و له (ع) فی کل زمان من یجدد ذکره من اشتباه السائل و الله یتم نوره فلنکتف بذلک و فیه غنی لمن جانب العصبیة و الهوی

خط: نسخ، کاتب = مؤلف، تا: اوایل شعبان ۱۳۱۷ق، جا: روستای بهار همدان؛ محشی؛ کاغذ: فرنگی، ۴۲گ (۱-۴۲)، ۱۶ سطر، اندازه: ۶×۱۱/۵سم [ف: ۳۱-۲۳۵]

● **الاضحویة = المعاد** / فلسفه / عربی

al-aḍḥuwīyya = al-ma‘ād

ابن سینا، حسین بن عبدالله، ۳۷۰؟-۴۲۸ قمری
ebn-e sīnā, hoseyn ebn-e 'abd-ol-lāh (981-1038)
این رساله در برخی نسخه‌ها «رسالة المبدأ و المعاد» و در برخی دیگر «الاضحویة» نامیده شده، گویا از این رو که در روز عید اضحی نگاشته شده است. شیخ این رساله را برای شیخ امین یا امیر سید ابی بکر بن محمد بن عبدالله به‌گواهی نسخه‌ها و الذریعه و به‌گفته ابن ابی‌اصبیعه (۲: ۱۹) برای ابی‌بکر محمد بن عبید و به‌گفته بیهقی (ص ۳۳) برای شیخ وزیر امین ابی‌سعد همدانی نگاشته است؛ این ابوبکر همان است که شیخ «رساله نیروزیه» را نیز برای او نگاشته است (ذریعه ۲: ۲۱۴) و ابوسعد همدانی همان کس است که شیخ گفتگویی را که میان او و حکیم ابوالقاسم کرمانی شده و کار به ستیزه و دشنام کشیده و شیخ او را بیگانه از منطق و او شیخ را فریب‌خوار و فریبکار خوانده بود، نوشته و برای او فرستاد (بیهقی ص ۳۳). شیخ در آغاز این رساله از «الشیخ الامین» نام می‌برد و او را می‌ستاید و از سختی‌ها و گرفتاری‌های خویش می‌نالد و از او می‌خواهد که وی را به دست بخت نگذارد و از وی چشم نپوشد. این شیخ امین که گاهی وزیر ابی‌سعد همدانی و گاهی ابی‌بکر محمد بن عبید و گاهی ابی بکر بن محمد بن عبدالله و گاهی ابی بکر بن محمد بن عبدالرحیم (آغاز رساله نیروزیه) خوانده شد احتمالاً کسی بوده است که شیخ می‌توانست رازهای خود را بدو گوید، چنانکه شیخ در نیروزیه که بدو در نوروز ارمغان داده است، به‌روش باطنیان و حروفیان سخن می‌راند و در این رساله هم که به‌نام او ساخته است معاد جسمانی را انکار کرده و آشکارا با پیروان سنت ناسازگاری نموده است. شیخ معاد جسمانی را در آغاز فصل دوم از آن دسته‌ای از تازیان اهل جدل دانسته است. شیخ در فصل سوم می‌گوید آنچه در دین‌ها آمده از روی تشبیه و استعاره است نه این‌که آنچه آشکارا از لفظ درمی‌یابند خواسته شده باشد. ملاصدرا در «مبدء و معاد» (ص ۲۹۵) می‌گوید برخی از فیلسوفان آیه‌های قرآن که درباره معاد جسم آمده تأویل نمودند و خود این را نمی‌پذیرد و پیدا است که او در این گفته به گفتار شیخ در همین «اضحویه» نظر دارد. غزالی در تهافت الفلاسفه در مبحث معاد از این کتاب بهره برده است.
رساله در هفت «فصل» است: ۱. حقیقت معاد؛ ۲. بیان اقوال در باب معاد؛ ۳. ابطال نظریات مختلف؛ ۴. بیان حقیقت ثابته انسان که چون اجزاء فرعی بدن نابود شوند او ثابت می‌باشد و حقیقت انسان همان است و اینکه او چیست؟؛ ۵. در اینکه آن حقیقت ثابته انسان فساد پذیر نیست و جوهری است سرمدی؛ ۶. وجود معاد؛ ۷. بیان تعریف احوال طبقات مردم بعد از مرگ و تحقیق درباره عالم برزخ. این رساله جز آن است که در الذریعه ۲۱۷۱/۱ ذکر شده است. از ابن‌سینا دو رساله در باب معاد می‌شناسیم که این یکی از آن دو می‌باشد.
آغاز: بسمله. افاض الله علی روح الشیخ فی الدارین ابواب الحکمة و طهر نفسه عن ادناس الطبیعة
انجام: الا ان یرمز رمزاً کسائر الرموز و اذ بلغنا هذا المبلغ فیلتتم (فلنختم) المقالة (الرسالة) و لنحمدالله تعالی علی ما وفقنا له من ذلک و لنسئل الشیخ الامین ملاحظة بعین الرضا و اصلاح ما وقف فیه الزالة منعما انشاء الله تعالی-تمت الرسالة المسماة برسالة المبدء و المعاد و الحمدلله رب العالمین و السلام علی رسوله محمد و آله اجمعین.
چاپ: قاهره، به کوشش سلیمان دنیا دارالفکر العربی: ۱۳۶۸ق؛ ترجمه آن توسط حسین خدیو جم، مجله نگین، ش ۳۷، ۴۲-۴۴، ۱۳۴۸ش
[الذریعة ۲۱۳/۲-۲۱۴؛ فهرست مهدوی ش ۳۰؛ مشکوة ش ۸۱]
شرح و حواشی:
۱-الاضحویة (ترجمه) (سه ترجمه ناشناس)

۱. تهران؛ مهدوی؛ شماره نسخه: ۵۸۷/۱۳
خط:نسخ،بی‌کا،تا:قرن ۶؛ ۱۹گ (۱۸۴پ-۲۰۲پ) [نشریه: ۲-۱۲۴]
تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۱۰۹۱/۱۳-ف
نسخه اصل: همان نسخه بالا [فیلمها- ف: ۱-۵۶۴]
۲. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۴۶۵۱/۱۵
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۷؛ کاغذ: نوعی ترمه، جلد: میشن سیاه ضربی، اندازه: ۱۲/۷×۲۱/۴سم [ف: ۷-۴۵۱]
۳. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۱۵۵۹/۱۳-ف
خط: نسخ معرب، بی‌کا، تا: شب پنج‌شنبه ۹ ربیع الثانی ۶۳۶ق؛ سپس شش سطر است با عنوان «وجدت فی نسخة اخری هذا محکیة» و افتاده است؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج مشکی ضربی مقوایی، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۰×۱۴سم [فیلمها- ف: ۱-۶۱۲]
۴. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۲۳۱/۶-ف
نسخه اصل: اونیورسیته ش ۴۷۲۴؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ربیع الاول ۷۰۰ق؛ ۲۲گ (۳۹-۶۰)، ۱۹ سطر [فیلمها- ف: ۱-۴۳۹]
۵. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۳۹۲۳/۳
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۸؛ کاغذ: سمرقندی ضخیم، جلد: تیماج مشکی، ۳۸ص (۳۵-۷۲)، ۱۹ سطر، قطع: خشتی، اندازه: ۱۳×۱۸سم [ف: ۱۰-۱۹۷۸]
۶. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۲۲۷/۱۶-ف
نسخه اصل: روان کوشکو، ش ۲۰۴۲؛کا: عبدالرحمن بن علی بن موید، تا: ربیع الاول و الثانی ۸۸۸ق، جا: شیراز [فیلمها- ف: ۱-۴۳۷]
۷. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۲۲۶۴/۲۹-ف
نسخه اصل:ایاصوفیا ش۴۸۲۹؛بی‌کا،تا:قرن ۱۰ [فیلمها- ف: ۱-۶۶۳]
۸. همدان؛ مدرسه غرب؛ شماره نسخه: ۱۱۸۷/۸
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۰ یا ۱۱؛ با سر لوح‌های زرین؛ کاغذ: اصفهانی نازک، ۱۴گ (۷۱-۸۴)، ۲۴ سطر (۱۰×۲۰)، اندازه: ۱۷×۲۷سم [رشت و همدان: ف: ۱۴۶۷]
۹. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه: ۸۲۷/۲

آغاز: بسمله رسالة للشیخ الرئیس ابی علی سینا اعلی الله درجته فی النفس و المعاد. فهرس الفصول ... الفصل الاول فی ماهیة المعاد اما المعاد فی لغة العرب فمشتق من العود و حقیقته المکان او الحالة التی کان؛ **انجام:** برابر

خط: شکسته نستعلیق و نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ مهر: حاج سید سعید؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج مشکی لایه‌ای، ۲۵گ (۲۲-۴۶)، ۱۹-۱۰ سطر (۵×۱۳/۵)، اندازه: ۹/۵×۱۹/۵سم [ف: ۳-۱۱۲۰]

۱۰. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۴۶۸۱/۱۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** و آله الطیبین الاکرمین. تم ... بیمین اقل العباد محمد قاسم بن بهزاد رحم الله من ترحهما.

فهرست فصل‌ها در آغاز نسخه آورده شده است؛ خط: شکسته نستعلیق، کا: محمد قاسم بن بهزاد، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: نوعی ترمه، جلد: میشن زرد سیر، ۷گ (۳۰ر-۳۶پ)، اندازه: ۱۶/۶×۲۵/۲سم [ف: ۸-۲۵]

۱۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۸۲۲۵/۱

خط: نسخ، کا: صدرالدین محمدبن ابراهیم بن یحیی شیرازی، تا: دهه سوم شعبان ۱۰۰۶ق، جا: قزوین؛ کاغذ: سپاهانی، ۴۰ص (۱پ-۴۰ر)، ۱۵ سطر (۴/۵×۱۰)، قطع: ربعی، اندازه: ۹/۵×۱۷سم [ف: ۱۷-۶۱]

۱۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۱۴۵۲/۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: شهاب الدین علی حسنی حسینی طباطبائی شولستانی، تا: شنبه ۲۷ ذیقعده ۱۰۱۹ق، جا: اصفهان؛ کاغذ: آهاری نخودی، جلد: تیماج عنابی، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف: ۱۱-۳۰۷]

۱۳. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه: ۸۳۷۱/۳

خط: نستعلیق، کا: عبدالقادر اردوبادی، تا: ۱۰۲۶ق؛ کاغذ: سپاهانی نخودی، جلد: تیماج مشکی یک‌لا، ۱۸گ (۱۵ر-۳۲پ)، ۲۵ سطر، اندازه: ۹×۱۹سم [ف: ۳-۱۵۶]

۱۴. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۱۸۵۵/۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق زیبا، بی‌کا، تا: ۱۰۴۹ق؛ مصحح، محشی؛ کاغذ: شرقی، جلد: مشمعی قهوه‌ای با مقوا عطف تیماج قهوه‌ای اندازه، ۲۳گ(۹۹-۱۲۱)،۱۷سطر(۶×۱۳)،اندازه: ۱۲×۲۲سم [ف: ۳۰-۱۱۳]

۱۵. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۸۳۰/۱۰

آغاز و انجام: برابر

کا: محمد میر حسین عقیلی استرابادی، تا: ۱۰۵۸ق؛ جلد: تیماج قرمز رنگ، ۳۳ص (۱۰-۴۲)، قطع: رقعی مستطیل، اندازه: ۱۰/۵×۱۸/۵سم [ف: ۹-۴۶۰]

۱۶. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۱۰۷۴/۲

خط: تعلیق، بی‌کا، تا: با تاریخ ۱۰۶۱ق؛ ۲۶گ (۱۸پ-۴۳پ) [ف: ۳-۱۴۹]

۱۷. تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه: ۲۴۲/۴۸

خط: شکسته نستعلیق، کا: فریدالدین محمد، تا: ۱۷ ذیقعده ۱۰۶۱ق؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج سرخ مقوایی، ۶گ (۲۱۰ر-۲۱۵پ)، ۲۴-۳۳ سطر (۱۲×۲۲)، اندازه: ۱۷/۵×۲۷سم [ف: ۱۴۶]

۱۸. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ض۱۵۰۸۸

خط: نستعلیق، کا: محمد مؤمن، تا: ۱۰۷۸ق [الفبائی: ۶۲۲]

۱۹. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ض ۶۱۲۳

خط: مختلف، بی‌کا، تا: ۱۰۹۴ق [الفبائی: ۵۲۹]

۲۰. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۴۷۰۹/۱۹

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: اسحاق بن نوروز شولستانی، تا: ۱۰۹۵ق؛ مصحح، محشی؛ کاغذ: شرقی، ۹گ (۲۰۴ر-۲۱۲پ)، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۲×۱۷/۵سم [ف: ۳۷-۲۴۷]

۲۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۸۷۸۰/۶

خط: نسخ، کا: شیخ محمد ابراهیم بن شیخ محمدی سهندی کججی، تا: ۱۱۰۲ق؛ جلد: تیماج مشکی بدون مقوا، ۳گ (۷۶ر-۷۸ر)، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۸/۵×۳۶سم [ف: ۲۸-۲۵۹]

۲۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۲۸۰/۱ط

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۱۲۲ق، جا: مشهد؛ جلد: تیماج قهوه‌ای مجدول، ۶۴ص (۱-۶۴)، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۳×۱۸/۵سم [ف: ۲۴/۳-۵۰]

۲۳. تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه: ۶۰۱/۳

در هفت فصل؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۳۰۸ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج سرخ مقوایی، ۱۵گ (۵۳پ-۶۷ر)، ۱۷ سطر (۱۱×۱۵)، اندازه: ۱۷×۲۱/۵سم [ف: ۳۳۸]

۲۴. تهران؛ عبدالعظیم؛ شماره نسخه: ۶۲۸/۴

آغاز و انجام: برابر

خط: شکسته نستعلیق، کا: یدالله کجوری نظر پاک، تا: ۱۳۴۹ق، جا: تهران، مدرسه ناصریه؛ ۱۸گ، ۱۳ سطر، اندازه: ۱۷/۵×۲۳سم [ف: ۱-۵۴]

۲۵. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۴۲۲/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: تعلیق، بی‌کا، بی‌تا [ف: ۳-۱۴۷]

۲۶. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۴۵۴۷/۱۷

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج قهوه‌ای مقوایی،۲۲گ(۱۳۷پ-۱۵۹ر)، اندازه: ۱۲/۵×۱۹سم [ف: ۱۲-۲۲۹]

۲۷. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۹۹۰۰/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج قرمز بدون مقوا، ۳۵گ (۳پ-۳۷ر)، ۱۵ سطر، اندازه: ۹/۵×۱۷سم [ف: ۲۵-۱۹۴]

۲۸. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۵۸۷۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق شکسته، بی‌کا، بی‌تا؛ واقف: نائینی؛ ۴۱ص (۷-۴۷)، ۱۷ سطر [ف: ۴-۲۶]

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۶۴۵۲/۱۹-عکس

نسخه اصل: همان نسخه بالا؛ بی‌کا، بی‌تا [فیلمها- ف: ۳-۲۵۴]

۲۹. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۵۹۵۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ واقف: فهرستی؛ ۲۱گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۷×۲۲سم [ف: ۴-۲۶]

۳۰. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه: ۱۰۹۵/۱۱

بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج سرخ ضربی مقوایی، ۲۱گ (۹۴ر-۱۱۴پ)، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۹×۲۵سم [ف: ۳-۱۵۶]

۳۱. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه: ۲۹۱۲/۱۰

بی‌کا، بی‌تا؛ ۶گ (۴۴ر-۴۹پ) [ف: ۳-۱۵۶]

۳۲. شیراز؛ محلاتی، صدرالدین؛ شماره نسخه: ۲۷۷/۱

بندی از رساله المعاد؛ بی‌کا، بی‌تا [نشریه: ۵-۲۷۳]

۳۳. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۱۱۴۹/۷۴

آغاز و انجام: برابر

خط: تعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: سمرقندی کلفت، جلد: تیماج تریاکی ضربی مقوایی، ۹گ (۳۸۷-۳۹۵پ)، ۳۱ سطر، اندازه: ۱۳×۲۳سم [ف: ۶-۲۴۳۵]

● **الاضحوية (ترجمه)** / فلسفه / فارسی

aḍḥuwīyya (t.)

وابسته به: الاضحوية = المعاد؛ ابن سینا، حسین بن عبدالله (۳۷۰-۴۲۸)

ترجمه رساله «الاضحوية فی المعاد» ابن سینا، در هفت فصل.

قم؛ فاضل قائینی (کتابخانه)؛ شماره نسخه: بدون شماره

آغاز: ستایش و ثنا بر آفریدگار جهان؛ **انجام:** چنانکه دیگر رمزها که از حکما منقولست، سپری شد ترجمه رسالت، و الحمدلله رب العالمین و آله اجمعین.

بی‌کا، تا: ۸۷۹ق [تراثنا: س۱۳ش۱-۱۴۵]

● **الاضحوية (ترجمه)** / فلسفه / فارسی

aḍḥuwīyya (t.)

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۱۰۳۰/۵-ف

نسخه اصل: بادلیان ش ۹۵ اوزلی (۱۴۲۲)؛ بی‌کا، تا: ۱۰۴۲ق [فیلمها- ف: ۱-۵۵۷]

● **الاضحوية (ترجمه)** / فلسفه / فارسی

aḍḥuwīyya (t.)

وابسته به: الاضحوية = المعاد؛ ابن سینا، حسین بن عبدالله (۳۷۰-۴۲۸)

مترجم ناشناس

تهران؛ سلطنتی؛ شماره نسخه: ۱۸۹/۳

آغاز: سپاس و ثنا بر آفریدگار جهان و بخشنده عقل و جان و درود بر پیغامبران وی خصوصاً بر زبده ایشان محمد علیه الصلوة و السلم دوستی از دوستان حقیقت بکرات از من التماس کرده بود که رساله اضحویه از سخنان شیخ الرئیس حجة الحق ابوعلی بن عبدالله بن احمد سینا رحمة الله و اعلی درجة بزبان پارسی ایراد کنم و اگر چه روزگار آن نداشتم از بس هوسات محال که دامن گرفته بود اما اشارت وی رد نمی‌توانستم کردن بموجب درخواست شروع افتاد ایزد تعالی توفیق اتمام دهاد و بمنه وجوده؛ **انجام:** فصل هفتم در پدید کردن احوال مردم پس از مرگ و روشن گردانیدن آفرینش دومین که آنرا آخرت خوانند بدانکه همه لذتها نه حسیست بلکه لذتی هست که نه حسی است و هیچ نزدیکی بلذت حسی ندارد و بدان قیاس نتوان کرد و نیز همه رنج‌ها حسی است و لذت با خود نفس دریافت چیزی موافق است یا حالتی است که مردم رباینده موافق را بدریافتن موافق حاصل آید ... که گفته اند که نفس چون از بدن جدا شود در جسمی لطیف بود از بدن و این سخن باطل است و هیچ وجه ندارد مگر که گویند که رمزی است چنانکه دیگر رمزها که از حکما منقولست و الله و اعلم. تمام شد ترجمه رساله اضحویه بحمدالله به حسن توفیقه.

خط: نستعلیق کوفی، کا: طیب، تا: ۱۰۵۵-۱۰۵۶ق؛ کاغذ: ترکی نخودی رنگ، جلد: مقوای روکش چرم لاکی، اندرون کاغذ زیتونی رنگ، قطع: وزیری، اندازه: ۲۴/۵×۳۶سم [ف: ۷-۱۶۱]

● **الاضحية** / فقه / عربی

al-aḍḥīya

یزدی، محمد بن محمد نصیر

yazdī, mohammad ebn-e mohammad nasīr

رساله مختصر روایی واستدلالی است در باب اضحیه با عنوان «فصل -فصل»

قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه: ۱۲۳۹/۸

آغاز: نحمدك يا من احل لنا بهيمة الانعام و نصلی علی محمد خير من اسس الاحكام و علی آله و عترته الذين بنورهم انمحی الظلام سيما ابن عمه علی؛ **انجام:** كما قال الله تعالی: فكلوا واطعموا القانع والمعتر

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج دورو مشکی وقهوه‌ای، ۴گ، ۳۰ سطر، اندازه: ۱۶×۲۰سم [ف: ۱-۱۷۷]

● **الاضحية** / فقه / عربی

al-aḍḥīya

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۲۶۴/۳

آغاز: ای الذبح فی ایام الاضحی هی بضم الهمزة و کسرها علی افعولة فاعل کرمی و قیل انها منسوبة الی الاضحی و فیه ان الواجب علی هذا؛ **انجام:** و آخره ای وقت التضحیة ان ذبح مصر او غیره قبل غروب الشمس الیوم الثالث عشر ...

نقل من شرح الوقایة للعلامة القهستانی؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۴؛ کاغذ: سفید، جلد: مقوایی، عطف و دور تیماج قهوه‌ای، **۳**ص (۱۰۷-۱۰۹) [سنا: ف: ۲-۱۹۷]

● **اضداد** / لغت / عربی

aḍdād

ابن دهان، سعید بن مبارک، ۴۹۴-۵۶۹ قمری

ebn-e dahān, sa‘īd ebn-e mobārak (1102-1174)

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۳۴۸۵

آغاز: بسمله و به نستعین الحمدلله القاهر سلطانه؛ **انجام:** و سایر الانبیاء علیهم صلوات الله و سلامه

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۱۲۶ق [رایانه]

● **الاضداد** / ادبیات / عربی

al-aḍdād

صاغانی، حسن بن محمد، ۵۷۷-۶۵۰ قمری

sāqānī, hasan ebn-e mohammad (1182-1253)

از صغانی از همان کتاب الدر المنثور

شرح و حواشی:

۱- الاضداد (منتخب)

۲- الاضداد (مختصر) = مختصر علی سبیل الاختیار من کتاب الاضداد

۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۱۱۹۲/۲-ف

نسخه اصل: شهید علی پاشا ش ۱۷۱۹؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۵۹۶ق؛ با تصحیح خود او و سماعی که درست خوانده نمی‌شود؛ ۱۶ سطر [فیلمها- ف: ۱-۵۷۹]

۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۴۶۴۳/۴

آغاز: مختصر من کتاب الاضداد للصغانی: الماتم للنساء المجتمعات علی الحزن و الفرح؛ **انجام:** تهجد نوم و اسهر.

خط: نسخ و نستعلیق، کا: عبدالله بن عنایت الله، بی‌تا؛ کاغذ: فرنگی، جلد: پارچه سرخ گوشه‌ها و عطف تیماج مشکی، **۳**ص (۶۵-۶۷)، چلیپا (۸×۱۵)، اندازه: ۱۰×۱۹سم [ف: ۱۴-۳۵۷۸]

۳. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۳۰۲۱/۴

خط: نستعلیق، کا: عبدالغفار، بی‌تا؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج تریاکی ضربی مقوایی، **۴**گ (۱۰۳-۱۰۶)، ۲۰ سطر (۱۱×۱۶)، اندازه: ۱۶/۵×۲۲سم [ف: ۱۰-۱۹۶۵]

● **اضداد** / فارسی

aḍdād

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۱۰۹۳۱/۱۹

آغاز: فصل در اضداد. خیر و شر نیکی و بدی. نفع و ضرر سود و زیان. قیض و بسط گرفتن و رها کردن. سعادت و شقاوت نیک اختری و بد اختری؛ **انجام:** بر و بحر خشک و تر. ایراد و امداد آوردن و بردن. ابتدا و انتها اول و آخر. تم بالخیر

کلمات متضاد عربی و فارسی را به کوتاهی یاد کرده است؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج قهوه‌ای یک‌لا دو رو مجدول گرهی عطف و سجاف مشکی، بیاض، **۱**گ (۹۰ر-۹۰پ)، سطور چلیپا (۱۰/۵×۱۹/۵)، اندازه: ۱۲/۵×۲۱/۵سم [ف: ۲۰-۵۱۵]

● **الاضداد** / لغت / عربی

al-aḍdād

واژه‌های عربی مشترک بین ضدین. مؤلف این رساله از «فوائد الابکار» سیوطی و نیز از «قطف الازهار» او یاد می‌کند. همچنین از لغویان گذشته مانند ابن السکیت (در کتاب الاضداد)، ابن‌فارس، ابوعبید، صاحب صحاح، ازهری، فراء، صاحب قاموس و در آغاز رساله از کیا نقل می‌کند. دارای یک مقدمه در تعریف مشترک و ضدین.

آغاز: بسمله حامدا لمن خلق الاشیاء اضداد او مصلیا علی نبی نهی الناس عن اتخاذهم لله اندادا ... و بعد فلما اشتملت العربیه علی کلمات وضعت للدلالة علی الضدین ... التقطتها حسب الاستطاعه و جمعتها مرتبه ... استبضع بها فی اکتساب الامتیاز بین اولی النهی ... و تتبین الاشیاء باضدادها و من الله العصمه من الوصمه مقدمه قال الکیا المشترک یقع علی ضدین کالجون للابیض ...

انجام: هوی من الجبل سقط و وقع و الی الجبل صدر و الله اعلم

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۲۱۲۳۱/۱-طباطبائی

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: شیخ محمد علی بن محمود تبریز، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: اصفهانی نخودی رنگ، جلد: تیماج قهوه‌ای تیره، **۳**گ (۷۱پ-۷۳ر)، قطع: وزیری، اندازه: ۱۹×۲۶سم [ف: ۲۳-۸۱۸]

۲. مراغه؛ عمومی؛ شماره نسخه: ۷۶

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: شعبان ۱۲۷۱ق؛ جلد: تیماج سیاه، ۸گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: ۱۰]

● **اضداد (با ترجمه)** / فرهنگ اصطلاحات / عربی به فارسی

azdād (bā t.)

جزائری، نورالدین محمد بن نعمة الله، ۱۰۸۸–۱۱۵۸ قمری

jazā'erī, nūr-od-dīn mohammad ebn-e ne'mat-ol-lāh (1678-1745)

کلمه‌های اضداد را برای مهر علی خان گرد آورده و ترجمه کرده است.

[فرهنگنامه‌های عربی به فارسی ص ۲۴۱–۲۴۲]

تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه: ۷۵۴۲/۸

آغاز: بسمله. حمدله ... اما بعد؛ چنین گوید راقم این حروف نورالدین بن نعمة الله الحسینی: که چون پیوسته خاطر ... باب الالف. ازر: قوت و به معنی ضعف نیز آمده. افود: به سرعت و تأنی نیز آمده؛ **انجام:** هوا به معنی بالا رفتن و پائین نیز آمده.

خط: نستعلیق، کا: محمد بن حاج میرعلی، تا: ۱۱۳۲ق؛ کاغذ: فرنگی در میانه سپاهانی، ۳گ (۱۴۷پ–۱۴۹پ)، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۵×۲۰/۵سم [ف: ۳–۳۹۹]

● **اضداد لغوی** / لغت / فارسی

azdād-e loqavī

جزائری، نورالدین محمد بن نعمة الله، ۱۰۸۸–۱۱۵۸ قمری

jazā'erī, nūr-od-dīn mohammad ebn-e ne'mat-ol-lāh (1678-1745)

شامل لغات و واژه‌هایی است که دارای دو معنای ضد یکدیگر می‌باشند. در این رساله از «الاضداد» ابوالحسن صغانی به درخواست نواب مهر علی خان ترجمه شده و لغات به‌ترتیب آغاز آنها تنظیم شده است.

۱. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۲۲۷/۷

آغاز: الحمدلله رب العالمین ... چون پیوسته خاطر صفا مآثر نواب مستطاب معلی القاب فلک جناب خانی عظیم الشانی؛ **انجام:** هوی بمعنی بالا رفتن و پایین آمدن نیز آمده.

خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: جمادی الاول ۱۱۴۲ق؛ جلد: تیماج سبز، ۲گ (۷۶ر–۷۷پ)، اندازه: ۱۵×۲۰سم [ف: ۱–۳۲۱]

۲. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۱۲۸۷/۱۹

خط: نستعلیق، کا: محمد بن سید کریم تاجر شوشتری، تا: ۱۳۰۱–۱۳۰۸ق؛ جلد: روغنی، ۱گ (۱۱۰ر–۱۱۰پ)، اندازه: ۲۰×۳۱سم [ف: ۴–۱۱۲]

● **الاضداد (مختصر) = مختصر علی سبیل الاختیار من کتاب الاضداد** / ادبیات / عربی

al-aḍdād (muxtaṣar) = muxtaṣar-un 'alā sabīl-il ixtīyār min k.-il aḍdād

وابسته به: الاضداد؛ صاغانی، حسن بن محمد (۵۷۷–۶۵۰)

کتاب اضداد صغانی را تلخیص کرده است.

قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه: ۱۰۳۲/۲

آغاز: لا ام له: یکون مدحاً ویکون ذماً، برح: اذا ظهر و اذا سر، برد: برد و اسخن، بعد: بمعنی بعد و بمعنی قبل، بعض: بعض الشیء وکله..؛ **انجام:** هوی: اذا صعد واذا نزل تم.

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: مقوا، ۱گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۲۱سم [ف: ۵–۱۹۵۶]

● **الاضداد مما فی القاموس** / لغت / عربی

al-aḍdād mimmā fī-l-qāmūs

احتمالاً یکی از کاتبان قاموس کلمات اضداد را از آن کتاب گردآوری کرده و به ترتیب حروف الفباء در این بخش آورده است.

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۹۸۳/۶-طباطبائی

آغاز: من الاضداد مما فی القاموس جمع کاتبه الهمزه ثاثا الابل عطشها و اروها ... جفأ الباب اغلقه و فتحه؛ **انجام:** هوی من الجبل سقط و وقع و الی الجبل صعد و الله تعالی اعلم

بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: فرنگی آهار مهره، جلد: تیماج مشکی یک‌لا، ۶ص (۹۹–۱۰۴)، قطع: وزیری، اندازه: ۱۶×۲۱سم [ف: ۲۳–۲۶۲]

۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۰۳۱۷/۴

آغاز: من الاضداد مما فی القاموس ... ثأثا الابل عطشها و ارواها؛ **انجام:** و وقع و الی الجبل صعد و الله اعلم.

خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج قرمز، مجدول گرهی، ۱۱ص (۱۱۹–۱۳۰)، ۱۸–۲۰سطر، اندازه: ۱۶×۲۱سم [ف: ۳۲–۳۱۸]

● **الاضداد (منتخب)** / لغت / عربی

al-aḍdād (mn.)

وابسته به: الاضداد؛ صاغانی، حسن بن محمد (۵۷۷–۶۵۰)

منتخبی است از کتاب الأضداد تألیف رضی الدین حسن بن محمد صغانی یا صاغانی. حدود نیمی از کتاب اضداد در این منتخب جمع شده است.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۲۵۵۱/۱۰

آغاز: رسالة فی ذکر الأضداد للصغانی الماتم للنساء المجتمعات علی الحزن و علی الفرح؛ **انجام:** الهاجد و المتهجد و المصلی و النائم هجد نوم و أسهر هوی إذا صعد و إذا نزل

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ اوایل قرن ۱۲؛ کاغذ: فرنگی، ۲گ

(۱۵۷-۱۵۸)، ۲۴ سطر، اندازه: ۱۳×۲۰سم [ف: ۳۱-۶۲۵]

● الاضداد و انها اوائل الاشياء على رأى ارسطوطاليس (مقالة) / فلسفه / عربى

al-aḍdād wa inna-hā awā'il-ul-ašyā' 'alā ra'y-i arasṭūṭālīs (mq.)

اسکندر افرودیسی، ق۳ میلادی

eskandar āfrūdīsī (- 3c)

آغاز: قال الاسكندر ان ارسطو ذكر فى كتاب السماع الطبيعى ان جميع الاولين اتفقوا على ان الاضداد اوائل الاشياء

انجام: ان الاضداد دائمة باقاويل مستقصاة واضحة لامرد لها

چاپ: تحقيق عبدالرحمن بدوی، در شروح على ارسطو مفقودة فى اليونانية و رسائل اخرى (بيروت، دارالمشرق: ۱۹۷۱م)

۱. تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه: ۲۴۲/۶۶

خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج سرخ مقوایی، ۲گ (۳۱۷پ-۳۱۸ر)، ۲۴-۳۳ سطر (۱۲×۲۲)، اندازه: ۱۷/۵×۲۷سم [ف: ۱۴۸]

۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۵۲۸۳/۳۵

آغاز: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ ۲گ (۹۷ر-۹۸ر) [ف: ۱۶-۱۹۰]

۳. تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه: ۲۹۳/۲۴

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج سبز مقوایی، ۲گ (۹۵ر-۹۶ر)، ۲۴ سطر (۱۲/۵×۱۸/۵)، اندازه: ۱۸/۵×۲۴سم [ف: ۲۰۰]

۴. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه: ۲۹۱۲/۶۵

آغاز و انجام: برابر

بی‌کا، بی‌تا؛ ۲گ (۲۱۳پ-۲۱۴ر) [ف: ۵-۶۳۳]

۵. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۴۶۵۵/۵۷

آغاز و انجام: برابر

خط:نستعلیق،کا:کرمعلی خراسانی، بی‌تا؛ کاغذ: فستقی آبی، ۲گ (۲۵۳ر-۲۵۴ر)، ۲۲ سطر، اندازه: ۱۴/۶×۱۸/۵سم [ف: ۷-۴۶۵]

● الاضطرار و الاختيار (رسالة) / کلام و اعتقادات / عربی

al-iḍṭirār wa-l-ixtīyār (r.)

ابن مسکویه، احمد بن محمد، ۳۲۰-۴۲۱ قمری

ebn-e meskavayh, ahmad ebn-e mohammad (933-1031)

گفتگویی که مسکویه رازی با ابا یعقوب بن لالا کرده است.

تهران؛ ادبیات؛ شماره نسخه: ۱۵/۷ ـ ج

آغاز: بسمله، قال ارسطوطيلس: الانسان مضطرفى صورة مختار قال بعض فضلاء زماننا: من تامل شرف هذه الكلمة و زكاءنزلها و بعد غورها ... فكيف اشتملت على المعانى الكثيرة مع قلة اللفظ ... قال الاستاد ابوعلى احمد بن مسكويه ... فاوضت ابايعقوب بن لالا فى مذهبه مرارا فتحصل لى انه يقول مضطرفى صو رة مختار؛ **انجام:** فهو متردد بينهما فالمثالان واقعان و الله تعالى اعلم بالصواب

بی‌کا، بی‌تا؛ ۲۰گ (۲۵ر-۴۴ر) [ف: ۱-۳۱]

● الاضواء البهجة فى ابراز دقايق المنفرجة = شرح قصيدة ابن النحوى / عرفان و تصوف، ادبیات / عربی

al-aḍwā'-ul bahja fī abzār-i daqāyiq-il munfarija = š.-u qaṣīdat-i ibn-in naḥwī

انصاری، زکریا بن محمد، ۸۲۶؟-۹۲۶ ؟ قمری

ansārī, zakaryīā ebn-e mohammad (1423-1520)

وابسته به: القصيدة المنفرجة؛ ابن نحوی، یوسف بن محمد (-۵۱۳)

تاریخ تألیف: ۸۸۱ق

شرحی است بر قصیده جیمیه «المنفرجة»، از ابی الفضل یوسف بن محمد بن یوسف توزری معروف به ابن نحوی که حدود ۴۰ بیت در اخلاق و عرفان است. این قصیده از قصاید مذهبی است که گویند اسم اعظم الهی در آن می‌باشد. این شرح مزجی که بیشتر آن از شرح ابوالعباس احمد بن ابی زید البحاری گرفته شده، حل الفاظ و بیان مراد آن می‌شود.

آغاز: الحمدلله المفرج للكرب عقب الشدة المنجى لخلاص عباده من غياهب الظلم المعدة ... و بعد فهذه ما اشتدت اليه حاجة المتفهمين للمنفرجة.

انجام: و أنا أتوسل الى الله تعالى بالناظم و أمثاله أن يمن على و على احبائى بتوبة صادقة و نعمة صافية و عافية وافية

[دنا ۱۱۳۹/۱ (۱۰ نسخه)؛ کشف الظنون ۱۳۴۶/۲؛ هدية العارفين ۳۷۴/۵؛ الاوقاف العامة ۱۱۷/۳]

۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۳۷۷۳/۱-ف و ۳۷۷۴/۱-ف

نسخه اصل: پاریس S. P. 1769 (بلوشه ۱۰۶/۴ ش ۲۱۴۹)؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۹۸۶ق [فیلمها- ف: ۲-۲۴۶]

۲. خوانسار؛ فاضل؛ شماره نسخه: ۱۹۳/۷

آغاز: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۰۴۴ق؛ کاغذ: ضخیم نخودی رنگ، جلد: تیماج زرد شتری ضربی ترنج و سرترنج‌دار، عطف تیماج، ۵۶ص (۲۴۱-۲۹۶)، اندازه: ۱۵×۲۰سم [ف: ۱-۱۴۱]

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۷۶/۷

نسخه اصل: همان نسخه بالا [عکسی ف: ۱-۱۰۰]

۳. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۴۳۶۲/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: بلال بن طيب واعظ، تا: سه‌شنبه ۱۵ محرم ۱۱۰۸ق؛ جلد: مقوایی، عطف تیماج قرمز، ۲۲گ (۱ر-۲۲پ)، ۱۹ سطر،

اندازه: ۱۱/۵×۲۰/۵سم [محدث ارموی مخ: ۱-۱۵۴]

۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۹۳۷۶/۶

آغاز: برابر؛ **انجام:** و الکافرون یترکون فی النار ابدا و لایخرجون، تمت

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۱۱۹ق؛ جلد: تیماج، ۴۴گ (۱۵۷پ-۲۰۰پ)، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۲×۲۰سم [ف: ۳۰-۹۹]

۵. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۸۳۵۸/۶

آغاز و انجام: برابر

خط:نسخ،کا:عبدالله مؤذن، تا: ۱۱۴۰ق؛ جلد: مقوایی عطف تیماج قرمز، ۱۴گ (۱۲۰پ-۱۳۳ر)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۲۱-۳۱۶]

۶. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه: ۴۴۹/۲

آغاز: الحمد لمولانا فرج یا الله×× والشکر به نرجوا الفرج

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۱۵۱ق؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۷ سطر (۱۵/۵×۷/۵)، اندازه: ۱۴×۲۰/۵سم [ف: ۱-۴۳۷]

۷. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۹۸۱۸

آغاز: بسمله و به نستعین علی کل حال ... و بعد فقد شرحت؛ **انجام:** التحیه و الثناء حرره الاحقر حسینعلی الساعدی فی ۱۳۶۰

خط: نسخ، کا: ساعدی، حسینعلی، تا: ۱۳۶۰ق [رایانه]

● **اضواء الدرر الغوالی فی ایضاح احوال فدک و العوالی** / حدیث / عربی

aḍwā'-ud-durar-il-ġawālī fī īḍāḥ-i aḥwāl-i fadak wa-l-'awālī

مهلبی حلبی، حسن بن محمد، -۸۴۰؟ قمری

mohallabī halabī, hasan ebn-e mohammad (- 1437)

علامه مجلسی در اول بحار ازآن یاد کرده و گفته دارای فوائد زیادی است و لکن به آن زیاد رجوع نکرده است.

آغاز: بسمله. الحمدلله ... لهم دون المخالفین سالت ایها الاخ الصالح ایدک الله سبحانه ... و حرسک من بؤس الدهر

انجام: ولیکن هذا اخرما اوردنا و علی الله اعتمدنا حیث ما صدرنا و ورودنا و الحمدلله اولاً و آخراً ... و علی کل حاذٍ علی منوالهم بعد منواله تمت.

[الذریعة ۲۱۶/۲ رقم ۸۴۰، ۹۱/۱۱]

۱. اصفهان؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۲۵۷/۲

خط: نسخ، بی‌کا، تا: محرم۱۳۴۳ ق [نشریه: ۱۱-۹۳۴]

۲. اصفهان؛ علامه روضاتی (کتابخانه)؛ شماره نسخه: بدون شماره

آغاز: برابر

نام مؤلف به قرینه آغاز نسخه تعیین شد؛ بی‌کا، بی‌تا؛ نسخه‌ای از آن نزد سید محمد علی روضاتی در اصفهان موجود است [نسخه پژوهی: ۱-۱۵۰]

۳. بشرویه؛ امیرالمؤمنین؛ شماره نسخه: ۹۵/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج مشکی، ۶گ (۱پ-۶پ)، ۲۲ سطر، اندازه: ۱۲×۱۹سم [فهرست امیرالمؤمنین: -]

● **اضواء الکواکب** / طبیعیات-عربی

aḍwā'-ul kawākib

ابن هیثم، حسن بن حسن، ۳۵۴-۴۳۰ قمری

ebn-e heysam, hasan ebn-e hasan (966-1039)

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۶۵۳۰/۵

آغاز: قول لابی علی الحسن ... قد یظن قوم من المتفلسفین ان اضواء الکواکب مکتسبة من ضوء الشمس و ان اجرامها فی ذواتها غیر مضیئة و ذلک لما قد استقر فی نفوسهم من ضوء القمر؛ **انجام:** لا بعارض یعرض لها ما خارج ما سوی القمر فقط و ان اعتقاد من یعتقد فیها غیر ذلک اعتقاد فاسد یضمحل عند تامل ما ذکرنا ذلک ما قصدنا لتبینه فی هذا القول.

خط: نستعلیق هندی، بی‌کا، تا: قرن ۱۱ و ۱۲؛ دارای اشکال هندسی؛ در آغاز رساله چند تاریخ عرض و ملاحظه شد به سال ۱۱۸۶ق تا ۱۲۰۰ق؛ جلد: تیماج مشکی عطف و دور ترمیمی، ۴گ (۸۱پ-۸۴ر)، اندازه: ۱۳×۲۱سم [ف: ۲۰-۱۰۵]

● **اطائب الکلم فی بیان صلة الرحم** / اخلاق / عربی

aṭā'ib-ul-kalim fī bayān ṣilat-ir-raḥim

کرکی، حسن بن علی، ق۱۰ قمری

karakī, hasan ebn-e 'alī (- 16c)

تاریخ تألیف: ربیع الثانی ۹۶۹ق؛ محل تالیف: مشهد مقدس

رساله کوتاه در صله رحم در یک «مقدمه» و یک «مقاله» دارای شش «مطلب».

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۴۷۷

آغاز: أما بعد حمد الله المتفضل علی عباده بنهایة الجود و الکرم و الصلاة و السلام علی سید ولد آدم؛ **انجام:** من أهل الفقه و الصلاح و السداد و الله الهادی الی سبیل الرشاد ...

خط: نستعلیق نازیبا، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ ۱۳گ، مختلف السطر، اندازه: ۱۲×۱۸/۵سم [ف: ۲-۸۱]

← اطائف الغیاثیه ﴿ لطائف غیاثی

● **اطاعت نامه** / عرفان و تصوف / فارسی

etā'at-nāme

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۱۰۰۴/۷-ف

نسخه اصل: بادلیان Land Or 224 (۱۲۷۰)؛ خط: نسخ، کا: درویش حسن، تا: جمعه پایان ربیع الثانی ۸۸۶ق، ۱۵ قطع: [فیلمها-

ف: ۱-۵۵۲]

● اطباق الذهب / عربی

iṭbāq-ud̲ d̲ahab

نحوی، احمد بن محمد

nahvī, ahmad ebn-e mohammad

در صد «مقاله». اطباق الذهب دیگری هم هست از عبدالمؤمن بن هبة الله مقری اصفهانی شفروه جز این یکی است و هر دو با اطباق الذهب ابوالفرج بن الجوزی و اخلاق الذهب محمد مین بن ابراهیم بن یونس بن الافندی به پیروی از اطواق الذهب زمخشری تألیف شده‌اند.

[بروکلمن ۲۹۲/۱ و ۵۰۵ و ذیل ۱: ۵۱۲]

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۷۰۰/۲

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: سفید، جلد: تیماج ساغری مشکی ضربی و مقوایی با ترنج، ۱۶-۱۲ سطر (۵/۵×۱۳)، اندازه: ۱۴×۲۱سم [سنا: ف: ۲-۳۴]

● اطباق الذهب فی المواعظ و الخطب / اخلاق / عربی

iṭbāq-ud̲ d̲ahab fī-l mawā'iẓ wa-l xuṭab

شقروه، عبدالمؤمن بن هبة الله، -۵۹۸ قمری

šaqarve, 'abd-ol-mo'men ebn-e hebat-ol-lāh (- 1202)

اهدا به: احمد بن محمود بن علی الخوی

در ۱۰۰ «مقاله»، در وعظ و ارشاد که به دستور ظهیر الدین احمد بن محمود بن علی خوئی، به شیوه «مقامات» حریری و «اطواق الذهب» زمخشری نگاشته شده است. چنان که خود در مقدمه نگاشته، از وی چنین خواسته شده که صد مقاله در وعظ و نصیحت و خطب به همان نهج که علامه زمخشری در اطواق الذهب برداشت کرده‌اند بنگارد. پس وی این مقالات را نوشته و آنها را مرتب ساخته و از آن پس «اطباق الذهب» نامیده و هر یک از مقالات را به آیه‌ای از قرآن کریم ختم نموده است. عنوان مقالات چنین است: ۱. رفق به مردمان و ترک افتخار؛ ۲. ضعف انسان و ترک عجب؛ ۳. تهیه و اعداد قصر امل برای معاد؛ ۴. تزکیه و تصفیه؛ ۵. ایقاظ و ترک اعتماد؛ ۶. تادیب و اعمال قلب؛ ۷. خمول و ترک شهوت؛ ۸ اعتبار و انداز؛ ۹. ذم حرص و بخل و مدح بخشش و بذل؛ ۱۰. صاحب و رفیق؛ ۱۱. علو همت و نظر به عواقب؛ ۱۲. باقی خصائل؛ ۱۳. قناعت و ترک سؤال؛ ۱۴. تحریض بر عمل خیر؛ ۱۵. لئیم و کریم؛ ۱۶. شرف نفس؛ ۱۷. وقاحت و حیاء؛ ۱۸. اجتهاد خیر و احتمال اذی؛ ۱۹. حلم و وقار و طیش؛ ۲۰. انفاق و کراهیت امساک؛ ۲۱. در کسی که از مال خود نمیبرد بلکه غیر او می‌برد؛ ۲۲. تتبع شهوات؛ ۲۳. ذم تفخیم و قائل به آن؛ ۲۴. انتهاز فرصت؛ ۲۵. صبر و احتمال اذی برای ثواب روز آخرت؛ ۲۶. ذم تعریف؛ ۲۷. لزوم جماعات و اعتناق عبادات؛ ۲۹. انقلابات زمان؛ ۳۰. تکاسل از خیرات؛ ۳۱. ذم ظلم؛ ۳۲. حب دنیا؛ ۳۳. حب و ذم تفاخر در نسب؛ ۳۴. توحید و ذم شرک؛ ۳۵. افتخار بمال و جاه؛ ۳۶. تقلید و تحقیق؛ ۳۷. استدلال و ذم نقل؛ ۳۸. ذم اقامت بر شهوات بعد از آمدن پیری؛ ۳۹. ذم قضات؛ ۴۰. اعتقاد؛ ۴۱. جهد و عزلت و جمع اخلاق فاضله؛ ۴۲. عالم بد و تفضیل اتقیاء بر ایشان؛ ۴۳. عدم عصمت و اجتهاد به قدر وسع؛ ۴۴. مدح سکوت و مدح تکلم؛ ۴۵. صدق مودت و مواسات؛ ۴۶. جد و ذم هزل؛ ۴۷. تحسر و تلهف برای آنچه از اعتزال گذشت؛ ۴۸. مکارم اخلاق و فضائل؛ ۴۹. تنبیه غافلین و تذکیر ذاهلین؛ ۵۰. خست؛ ۵۱. جبروت ملوک؛ ۵۲ علاج اهم مرض‌ها؛ ۵۳. اقتصاد و ذم تشدید؛ ۵۴. صمت و تکلم؛ ۵۵. علم مهم و ترک سواه؛ ۵۶. علامات عاصین؛ ۵۷. ملاقات با بخیلان؛ ۵۸. ذم دنیا؛ ۵۹. وقور و طیاش؛ ۶۰. حلال و حرام و اداء الدیون و رد مظالم؛ ۶۱. صله و قطع مراحم؛ ۶۲. مماطله و تسویف و ممانعه و تعویق؛ ۶۳. تعنیف مشایخ؛ ۶۴. ثبات بر مشکلات؛ ۶۵. ورع؛ ۶۶. ذم سیاحت برای طلب رزق؛ ۶۷. آفات لسان و مدح صمت؛ ۶۸. خلو اسم از مسمی؛ ۶۹. نصاب؛ ۷۰. علامات سعداء و اشقیاء؛ ۷۱. حذر و اجتناب از دنیا؛ ۷۲. اعمال قلب و زبان؛ ۷۳. ذم دامن کشی متکبران؛ ۷۴. ذم تکلم قبل از فکر؛ ۷۵. اعتبار باعمال؛ ۷۶. عمل به علم و ذم علم به علم؛ ۷۷. علما آخرت و دنیا؛ ۷۸. علماء اخیار و علماء سوء؛ ۷۹. اعتبار به اجرام علوی؛ ۸۰ ذم رکون بدنیا؛ ۸۱ قناعت؛ ۸۲ ذم آنکه عمل به او امر حق نکند؛ ۸۳ تحریض بر توبه و انابت؛ ۸۴ افاقه و ارعواء از خطا؛ ۸۵ اخلاص؛ ۸۶ اختلاف اصناف به قضاء قدر؛ ۸۷ امل و غفلت از موت؛ ۸۸ ذکر؛ ۸۹ بیداری و ذم خواب؛ ۹۰. اهلاک دنیا بر مردمان؛ ۹۱. تقسیم تفاوت؛ ۹۲. ذم حسد و رضا به داده؛ ۹۳. تفصیل حلال بر حرام؛ ۹۴. مکائد شداید برای اقتناص بزرگی و ریاضت نفس؛ ۹۵. فریب شیخ‌ها و مرشدهای ریائی نخوردن؛ ۹۶. ذم دنیا و ارباب آن؛ ۹۷. عدم العلم بالسعید و الشقی علی القطع بعد الموت فی الدنیا؛ ۹۸. ازدواج و حفظ حقوق زنان؛ ۹۹. حج و آداب آن؛ ۱۰۰. انبعاث به سوی آخرت.

آغاز: بسمله اللهم انا نحمدک علی ما اسبلت من جلابیب کرمک وسبلت من شابیب نعمک و نحمدک علی ما افدت من کلماتک التامة و رفدت من هباتک العامة

انجام: و طیور فصاح تفرقت أجزاؤها علی جبال القدس فضمنهن و إذ ابتلی أبراهیم ربه بلکمات فأتمهن

چاپ: بولاق: دارالطبعة العامرة، با تصحیح محمد قطة عدوی، به نفقه حسین افندی حسینی، بدون تاریخ، رقعی؛ لاهور، ۱۲۹۶ق=۱۸۷۸م؛ مصر، ۱۳۲۵ق؛ لکهنو، ۱۳۴۲ق

[الذریعة ۲۱۶/۲؛ کشف الظنون ۱۱۶/۱؛ مشار عربی ۶۸/؛ مخطوطات الادب فی المحتف العراقی ص ۳۳؛ زرکلی ۱۷۰/۴؛ فهرستواره منزوی ۳۲۱/۶؛ دنا، ج۱، ص ۱۱۴۰-۱۱۴۲ (۱۰۳ نسخه)]

شرح و حواشی:
۱- اطباق الذهب (منتخب)

۱. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۳۹۸۹/۷
خط: نسخ، کا: محمود بن محمد بن عمر الخطیب، تا: ۲۳ صفر ۶۷۳ق؛ کاغذ: دولت آبادی، جلد: عطف و گوشه میشن رویه کاغذی، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۱۸سم [ف: ۷-۱۳۳]
۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۳۹۰/۳-ف
نسخه اصل: ایاصوفیا ش ۲۹۱۱؛ خط: نسخ، کا: کمال الدین حسین بن شمس الدین محمد کرمانی، تا: دوشنبه ۶ محرم ۶۸۰ق؛ ۵۳گ (۵۱-۱۰۳)، ۱۵ سطر [فیلمها- ف: ۱-۴۶۵]
۳. تهران؛ مهدوی؛ شماره نسخه: ۶۷۰
خط: نسخ، بی کا، تا: قرن ۸؛ کاغذ: سپاهانی [نشریه: ۲-۱۳۷]
۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۴۵۹۰/۳۸
آغاز: برابر؛ **انجام:** ... علی حبه ذوی القربی
تا مقاله ۱۲؛ بی کا، تا: چهارشنبه ۴ جمادی الثانی ۷۲۱ق؛ جلد: تیماج کرم قهوه‌ای، ۳ص (۲۰۷-۲۰۹)، ۴۱ سطر، اندازه: ۱۹×۳۲سم [ف: ۴۱-۷۹]
۵. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۱۲۳۸/۲
خط: نسخ، بی کا، تا: ۷۲۴ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج زرد ضربی مقوایی، ۶۲گ (۱۵ر-۷۶پ)، ۱۱ سطر، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: ۷-۲۶۷۹]
۶. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۷۰۳۸
آغاز و انجام: برابر
مطالب کتاب در لابه‌لای سطور به صورت تحت اللفظی به فارسی ترجمه شده؛ خط: نسخ، بی کا، تا: سه‌شنبه ۷ صفر ۷۲۸ق؛ تملکی به تاریخ ۱۳۲۵ و تملکی به تاریخ ۹۲۸؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۷۷گ، ۲۲ سطر، اندازه: ۱۵×۲۳/۵سم [ف: ۲۵-۴۵]
۷. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۱۴۹۲
از مقاله ۶۱ تا مقاله ۹۶؛ خط: نسخ، بی کا، تا: قرن ۸ و ۹؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ محشی؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۳۵گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۲×۱۹سم [ف: ۳۳/۲-۱۵۲]
۸. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۰۸۳/۴-طباطبائی
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی کا، تا: قرن ۱۰؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۳۵گ (۶۱پ-۹۵ر)، ۱۷ سطر، قطع: خشتی، اندازه: ۱۵/۵×۲۲/۵سم [ف: ۲۳-۵۳۲]
۹. تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه: ۴۴۱/۲
خط: نسخ، بی کا، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج قهوه‌ای ضربی، ۲۹گ (۱۱پ-۳۹ر)، ۱۵ سطر (۹/۵×۱۵)، اندازه: ۱۵×۲۱/۵سم [ف: ۳۰۰]
۱۰. مشهد؛ میبدی؛ شماره نسخه: ۲۱۴/۲
کا: عبدالله بن محمد صالح، تا: قرن ۱۱؛ مقابله شده در ۱۶ ربیع الثانی ۱۰۹۹ توسط کاتب؛ جلد: تیماج مشکی بدون مقوا، ۴۰گ (۱۹پ-۵۸پ)، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۵×۲۴سم [شخصی میبدی: ف: ۱-۱۶۶]
۱۱. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۳۴۶۷
خط: نسخ، بی کا، تا: قرن ۱۱؛ مصحح؛ تملک: تملکی به سال ۱۲۶۶ با مهر «عبده عبدالصمد» (بیضی)، «محمد ربیع بن محمد شفیع ...» (بیضی)؛ جلد: تیماج دورو بدون مقوا، رو مشکی ضربی با زمینه‌ای طلائی، پشت و دور و عطف تیماج قرمز، ۶۹گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۹/۵×۱۶/۵سم [محدث ارموی مخ: ۱-۱۵۵]
۱۲. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۳۸۰۱/۲
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ زیبا، کا: ابوالقاسم شریف اصفهانی، تا: ۱۰۲۸ق؛ کاغذ: نخودی اصفهانی، جلد: مقوا، رویه ابری رنگارنگ، ۲۳گ (۱۱پ-۳۳پ)، ۲۱ سطر (۹/۵×۱۷/۵)، اندازه: ۱۷/۵×۲۶/۵سم [ف: ۱۷-۷]
۱۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۴۷۴۹/۸
آغاز و انجام: برابر
در صد مقاله؛ خط: نسخ، کا: طهماسب قلی، تا: شعبان ۱۰۴۹ق، جا: سورت هندوستان؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج یک‌لا قهوه‌ای، ۲۵ص (۹۷-۱۲۱)، اندازه: ۱۲/۵×۲۲سم [ف: ۱۳-۱۳۱]
۱۴. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۷۰۸/۳-ف
خط: نسخ، بی کا، تا: ذیقعده ۱۰۷۵ق؛ ۴۵گ (۳۲-۷۶) [فیلمها- ف: ۱-۵۲۵]
۱۵. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۸۸۶۶/۲
آغاز: برابر؛ **انجام:** لا فی اخر المصیف ولکن لا تیئسی من روح الله اتعجبین من امر الله لعل الله یجمع شمل الاحباء بمحمد و اله الطاهرین النجباء و الحمدالله رب العالمین له الارض و السماء ...
شامل ۷۷ مقاله از ۱۰۰ مقاله کتاب؛ خط: نسخ، کا: نورالدین، تا: غره ربیع الاول ۱۰۷۷ق؛ دارای عبارت «بلغ قبالا بحسن تایید الله و تسدیده»، محشی، مصحح، دارای جزوهای هشت برگی، همه جزوها با عدد شمارش شده‌اند، این شمارش در دو رساله جداگانه صورت گرفته است، بدین ترتیب که رساله اول ۹ کراسه و ۵ برگ و رساله دوم ۹ کراسه و ۱ برگ است؛ مهر: کتابخانه جعفر سلطان القرایی؛ کاغذ: نخودی آهار مهره، جلد: تیماج عنابی سجاف و عطف مشکی و جدید، ۶۴گ (۷۶پ-۱۳۹ر)، ۱۱ سطر (۴/۵×۸/۵)، اندازه: ۸/۸×۱۴/۳سم [ف: ۲۹/۱-۱۷۳]
۱۶. تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه: ۲۵۲/۶
با ترجمه فارسی زیر متن، از آغاز تا مقاله پنجاه و هفتم؛ خط: نسخ و نستعلیق، بی کا، تا: روز عرفه ۱۰۹۶ق؛ محشی با نشانه «ص، ق، س، کنز»؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی مقوایی، ۶۴گ (۱۷۶پ-۲۳۹ر)، ۲۴سطر (۱۰×۱۹)، اندازه: ۱۶×۲۵/۵سم [ف: ۱۹۰]
۱۷. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۸۹۷/۶
آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: با تاریخ ۱۰۹۶ و ۱۰۹۷، به‌دستور رئیس الکتاب؛ کاغذ: نخودی، جلد: فرسوده، ۳۳گ، ۲۸ سطر (۱۳×۲۶)، اندازه: ۲۱/۵×۳۴سم [ف: ۲-۶۸۶]

۱۸. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۱۰۴۰

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: محتملاً قرن ۱۲؛ کاغذ: فرنگی فستقی، جلد: تیماج یشمی یک‌لا، ۶۲گ، ۱۴ سطر (۶/۵×۱۳/۵)، اندازه: ۱۲/۵×۲۱/۵سم [ف: ۹-۴۰]

۱۹. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۵۸۵۳/۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ کاغذ: ترمه، جلد: میشن لایی سیاه، ۵۰گ (۲۶پ-۷۵ر)، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۲/۲×۱۷/۹سم [ف: ۹-۷۳]

۲۰. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۹۹۹۶

خط: نسخ معرب، کا: محمد چلبی، تا: ۱۱۰۷ق؛ مصحح، محشی؛ تملک: فرهاد میرزا قاجار به‌تاریخ سوم ربیع الثانی ۱۳۰۰، محمود بن محمد الحافظ حسینی تبریزی به‌تاریخ جمادی الاول ۱۲۸۱ با مهر «المتوکل علی الله الغنی محمود بن محمد الحسینی» (مربع)؛ جلد: مقوایی عطف و حواشی تیماج قهوه‌ای، ۱۲۶گ، ۹ سطر، اندازه: ۱۳/۵×۲۱/۵سم [ف: ۲۵-۲۵۸]

۲۱. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه: ۶۷۰۰/۱

خط: نسخ، کا: درویش علی بن شمس الدین، تا: ۸ رجب ۱۱۱۵ق؛ کاغذ: فرنگی سفید، جلد: تیماج قهوه‌ای مقوایی ضربی، (۲پ-۳۶۵)،۱۳ سطر (۶/۵×۱۱/۵)، اندازه: ۱۰×۱۵سم [ف: ۳-۱۵۸]

۲۲. تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه: ۷۴۹/۱۰

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۴ رمضان ۱۱۱۶ق؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج قهوه‌ای ضربی مقوایی، ۳۶گ (۸۶پ-۱۲۲پ)، اندازه: ۱۲×۱۸/۵سم [ف: ۳۸۰]

۲۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۱۳۹۱/۱

آغاز: من الصالحین او بهم متشبهین و صل علی اکرم خلقک؛ **انجام:** برابر

خط: نسخ خوش و نستعلیق کتابتی، کا: عبدالسلیم بن محمد مهدی بن محمد هادی واعظ دهخوارقانی، تا: ۱۱۵۹ق؛ افتادگی: آغاز (یک برگ)؛ کاغذ: نخودی و حنایی وصالی شده، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۳۲گ (۵-۶۸)، سطور چلیپایی، اندازه: ۱۱/۴×۲۳/۵سم [ف: ۱۷-۴۲]

۲۴. مراغه؛ عمومی؛ شماره نسخه: ۷۲/۲

آغاز و انجام: برابر

کامل؛ خط: نسخ جلی، کا: محمد کاظم بن محمد رضا همدانی، تا: ۱۲ رمضان ۱۱۹۷ق؛ دارای علامت بلاغ توسط «سید ابوطالب رضوی همدانی»؛ جلد: تیماج، ۵۷گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۲×۲۰سم [ف: ۱۷۴]

۲۵. شیراز؛ بنیاد فارس‌شناسی؛ شماره نسخه: ۸۷/۲

آغاز و انجام: برابر؛ انجامه: نمقه بیمناه الداثره هدیة لمولای الاکرم سیدی الاعظم زین المدققین فخر المحققین شمس فلک ... بدر سماء الامامة قدوة العلماء زبدة الفقهاء ملاذ الانام رکن الاسلام الحاج میرزا هاشم زید فضله و انا العبد احمد بن المرحوم المبرور عبدالله خان غفرله

خط: نستعلیق زیبا، کا: احمد بن عبدالله خان، تا: قرن ۱۳؛ جلد: تیماج سرخ ضربی مجدول با ترنج و سرترنج، ۶۱گ (۲۶پ-۸۶پ)، ۱۱ سطر، اندازه: ۱۰/۵×۱۸سم [ف: ۱۰۷]

۲۶. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۴۳۰۰

آغاز: بسمله الحمدلله الذی دانت لعزته الجبابره؛ **انجام:** من کلام السعید شرف الدین اصفهانی ربه کلمات فاتمهن تمت

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳ [الفبائی: ۵۷]

۲۷. همدان؛ برنا، قاسم؛ شماره نسخه: ۵

خط: نسخ، بی‌کا، تا: سه‌شنبه ۱۵ رمضان ۱۲۰۰ق [نشریه: ۵-۳۷۲]

۲۸. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۶۰۹۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** فالان وقت الرحیل و حسبنا الله و نعم الوکیل و قد حان اوان المسیر و الله ولی التیسیر فتاهبی و هبی فانی ذاهب الی ربی

خط: نسخ، کا: علی بن عبدالله، تا: ۱۲۰۰ق؛ مصحح، محشی با نشان‌های «شرح اطباق، منه، قاموس، صحاح، معالم، ۱۲»؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: تیماج قهوه‌ای روشن دارای ترنج و سرترنج با نقش گل و بوته، ۱۷۸گ، ۶ سطر (۵×۸)، اندازه: ۱۰/۵×۱۵/۲سم [رایانه]

۲۹. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۲۸۳

آغاز: برابر؛ **انجام:** و ازواجه و ذریاته و سلم تسلیما کثیرا کثیرا

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ مجدول؛ از صفحه ۳۰۵ تا ۳۱۳ چهار مقاله ۹۷ و ۹۸ و ۹۹ و ۱۰۰ می‌باشد که ظاهرا این چهار مقاله مقالات تکراری است و در بعضی از نسخ آمده؛ کاغذ: ترمه و فرنگی، جلد: تیماج مقوایی، ساقه چناری، ۱۵۷گ، ۷ سطر (۷/۵×۱۴)، اندازه: ۴×۲۲سم [ف: ۷-۲۵۲]

۳۰. شیراز؛ امام عصر؛ شماره نسخه: ۱۶۶

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ تاریخ تصحیح آن چهارشنبه از شعبان ۱۲۸۸؛ ۴۶گ (۷۳-۱۱۸)، ۱۴ سطر، سطح مکتوب (۱۵×۱۰)، اندازه: ۱۶/۵×۲۲سم [ف: ۱-۱۰]

۳۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۳۳۹۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: فرنگی سفید، جلد: تیماج قرمز،۱۰۶ص،۱۲سطر،قطع:خشتی،اندازه:۱۵×۲۱سم[ف: ۱۰-۱۲۴۸]

۳۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۱۷۲۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳ [رایانه]

۳۳. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه: ۴۴/۲

آغاز: برابر

خط: نستعلیق خوش، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: فستقی، جلد:

تیماج مشکی، ۵۸گ (۴۹-۱۰۶)، ۱۳ سطر (۱۰×۲۱/۵)، اندازه: ۱۹/۵×۳۲سم [ف: ۱-۴۳]

۳۴. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۵۷۸

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: فرنگی آبی، جلد: میشن لایی سرخ، ۶۴گ، ۱۱ سطر، اندازه: ۱۳/۱×۲۰/۳سم [ف: ۱-۴۰]

۳۵. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۴۴۳۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: حسین بن محمد گلپایگانی، تا: قرن ۱۳؛ واقف: نایینی؛ کاغذ: سفید فرنگی آهار مهره، جلد: چرمی قهوه‌ای، ۴۴گ، ۱۵ سطر (۷/۵×۱۴/۷)، اندازه: ۱۲/۸×۲۱سم [ف: ۷-۲۰۳]

۳۶. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ض۹۸۲۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: کاظم شیرازی، تا: ۱۲۰۶ق، جا: نجف اشرف [الفبائی: ۵۷]

۳۷. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۹۰۱۳/۲۱

آغاز و انجام: برابر؛ انجامه: کاتب به ترکی نوشته شده اما آن را خط زده‌اند. تنها از آن می‌توان دریافت همان امان الله مراغی کاتب آن است که در ۱۱ جمادی الثانی در زمان حکومت فتحعلی خان استنساخ را به پایان رسانده است.

خط: نسخ و نستعلیق، کا: امان الله مراغی، تا: باتاریخ ۱۲۳۸ق؛ مصحح، محشی؛ کاغذ: فرنگی با رنگ الوان با آهار مهره، جلد: تیماج مشکی ضربی با ترنج و سرترنج، ۲۴گ (۳۹۰پ-۴۱۳ر)، اندازه: ۱۰/۷×۱۶/۴سم [ف: ۲۹/۲-۶۲۸]

۳۸. قم؛ امام صادق؛ شماره نسخه: ۱۳۱

تا مقاله هفتاد و هفتم؛ خط: نستعلیق خوب، بی‌کا، تا: یک‌شنبه رمضان۱۲۴۰ق؛ جلد: تیماج قرمز بدون مقوا، ۴۴گ، ۱۱ سطر، اندازه: ۱۰/۵×۱۵سم [ف: ۱۰۱]

۳۹. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۳۳۳۸/۱۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ معرب، کا: عنایت الله بن محمد نصیر الدین رضوی گلپایگانی، تا: دوشنبه محرم ۱۲۴۱ق؛ مصحح، محشی با نشان «ق، س، ۱۲»، یادداشتی به تاریخ «محرم ۱۲۴۱ق» در برگ انجام از «ابن مجمد نصیر الرضوی الگلپایگانی» مبنی بر تصحیح نسخه: «قد صححتها بقدر الوسع و الطاقة الال مازاغ عنه البصر وفقنی الله للعمل بنصایحه و جمیع الاخوان و انا العبد الحقیر ابن محمد نصیر الرضوی، عنایت الله الگلپایگانی غفر الله لهما، حرره فی شهر محرم الحرام سنة ۱۲۴۱ هـ»، افزودگی‌هایی شامل بخشی از تعلیقات «ابوالقاسم گلپایگانی»، بر حاشیه جلالیه قدیمه بر شرح تجرید قوشچی در چند برگ؛ کاغذ: فرنگی، ۵۵گ (۱۶۳پ-۲۱۷پ)، ۱۳ سطر، اندازه: ۸/۵×۱۵/۵سم [ف: ۳۳-۵۸۷]

۴۰. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۱۳۱۸/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، تا: ربیع الثانی ۱۲۴۲ق، جا: تهران؛ محشی، اشعاری در ۲ برگ از اسماعیل بن عباد (صاحب بن عباد طالقانی) در مدح حضرت رضا، نسخه در کتابخانه مرحوم حاج میرزا محمد علی تهرانی نوری از اجداد مرحوم آیت الله میرزا محمد ثقفی تهرانی پدر همسر امام خمینی بوده که برای کتابخانه خریداری شده؛ کاغذ: فرنگی، ۲۵گ (۱-۲۵)، ۲۰ سطر، اندازه: ۸×۱۵/۵سم [ف: ۲۸-۵۰۲]

۴۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۴۴۳۵

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ خوش، بی‌کا، تا: رمضان ۱۲۶۰ق؛ دارای سرلوح، مذهب، مجدول؛ واقف: نایینی؛ کاغذ: ترمه، جلد: پارچه‌ای، ۶۸گ، ۱۲ سطر (۷/۷×۱۶)، اندازه: ۱۳/۷×۲۲سم [ف: ۷-۲۰۰]

۴۲. شیراز؛ ملی؛ شماره نسخه: ۱۵-د/۶۶۸/۷

انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ذیقعده ۱۲۶۱ق؛ کاغذ: فرنگی شکری، جلد: مقوا با تیماج مشکی، ۵۲گ، ۱۴ سطر (۸×۱۵)، اندازه: ۱۵×۲۱/۵سم [ف: ۲-۲۵۴]

۴۳. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۲۲۹۳/۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** و اخمدنائرة الشهوات و کیف طهربیته

خط: نسخ، کا: محمود میرزای قاجار، تا: ۱۲۶۲ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج قرمز یک‌لا، ۶۴ص، ۱۴سطر (۹×۱۴/۵)، اندازه: ۱۶×۲۲سم [ف: ۵-۴۰۹]

۴۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۰۰/۱ سرود

خط: نستعلیق، کا: محمد جعفر بن کربلائی سلطان احمد بن شیخ علی قرچه داغی، تا: ۱۲۶۲ق؛ کاغذ: ضخیم سفید، قطع: نیم خشتی باریک [نشریه: ۱۳-۴۳۴]

۴۵. قم؛ طبسی؛ شماره نسخه: ۳۳۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: علی اکبر، تا: شنبه محرم۱۲۶۳ق؛ دارای ابیاتی از امرؤ القیس در ابتدای نسخه؛ جلد: تیماج قهوه‌ای مجدول، ۵۴گ، ۱۳ سطر، اندازه: ۱۳×۲۱سم [ف مخ: ۱-۵۱]

۴۶. مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه: ۴۲۸

آغاز و انجام:برابر

دارای ترجمه فارسی زیر سطور؛ خط: نسخ، کا: محمد حسین طباطبائی، تا: ۲۴ رمضان ۱۲۶۴ق؛ جلد: چرم سبز، ۷۹گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۱/۵×۱۸سم [مؤید: ۱-۳۴۷]

۴۷. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۸۹۵۱/۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** و لا تیأسی من روح الله اتعجبین من امرالله لعل الله یجمع مل الاحباء بمحمد ص و اله الطاهرین. انجامه: «کتب فی یوم الاثنین لاربع خلون من المحرم من شهور سنه ۱۲۵۰»

کامل؛ خط: نستعلیق شکسته، کا: فرهاد میرزا، تا: پنج‌شنبه ۱۱ شعبان ۱۲۶۴ق، جا: تهران؛ کاغذ: حنایی آهار مهره نازک، جلد: میشن قهوه‌ای مقوایی، ۸گ (۱پ-۸ر)، ۲۷ سطر (۱۰/۵×۲۰/۵)، اندازه: ۱۷/۹×۲۸/۶سم [ف: ۲۹/۱-۴۵۱]

۴۸. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۴۴۳۷

خط: نسخ، کا: حسین بن محمد گلپایگانی، تا: شوال ۱۲۶۶ق؛ واقف: نایینی؛ کاغذ: فرنگی آهار مهره، جلد: پارچه‌ای، ۷۵گ، ۱۰ سطر (۱۲/۵×۸/۷)، اندازه: ۱۴/۷×۲۲سم [ف: ۷-۲۰۱]

۴۹. قم؛ مؤسسه آیة الله بروجردی؛ شماره نسخه: ۱۱۴/۳

خط: نسخ مغلوط، کا: محمد تقی بن محمد کاظم همدانی، تا: ۱۲۶۹ق؛ جلد: تیماج قرمز، ۳۱گ (۶۲پ-۹۳پ)، اندازه: ۱۵×۲۱/۵سم [ف: ۱-۷۷]

۵۰. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه: ۱۲۹۱/۱

خط: نسخ، کا: محمد صالح، تا: ۱۲۷۰ق؛ ۹۰گ (۱-۹۰)، ۱۱ سطر، اندازه: ۱۴×۲۱سم [ف: ۳-۷۷]

۵۱. اراک؛ دهگان؛ شماره نسخه: ۱۴۸/۱

خط: نستعلیق تحریری، کا: محمد باقر ابن ملا سلطان علی گواری کزازی، تا: جمعه ۱۷ محرم ۱۲۷۰ق، جا: آستانه مبارکه در خانه ملا جعفر؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج، ۲۰۸گ (۱پ-۲۰۸پ)، قطع: نیم رقعی، اندازه: ۱۰×۱۵سم [ف: ۱-۱۹۲]

۵۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۹۷۹۹/۳

خط: نستعلیق، کا: محمد حسین تفریشی، تا: دوشنبه ۵ شعبان ۱۲۷۱ق، بدستور میرزا موسی مستوفی؛ جلد: تیماج مشکی، ۲۹گ (۵۲پ-۸۰پ)، اندازه: ۱۳×۲۱سم [ف: ۲۵-۱۳۰]

۵۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۶۰۸۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: محمد کاظم دزفولی، تا: جمادی الثانی ۱۲۷۱ق؛ واقف: نایینی؛ ضمیمه نسخه ش ۴۴۳۹؛ کاغذ: زرد فرنگی و آهار مهره، جلد: تیماج یک‌لا، ۴۸گ، ۱۶ سطر (۷×۱۴/۵)، اندازه: ۱۴/۵×۲۱/۲سم [ف: ۷-۲۰۲]

۵۴. تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه: ۱۰۴/۲

خط: نسخ و نستعلیق، کا: حبیب الله بن محمد حسن گلپایگانی، تا: ۱۲۷۲ق؛ محشی با نشانه «ص، ق، س، کنز، نهایه»، در برگ ۴۰ر تقسیم حکمت منقول از رساله ابن سینا؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج قهوه‌ای ضربی مقوایی، ۳۶گ (۴پ-۳۹پ)، اندازه: ۱۶×۲۳سم [ف: ۱۵۵]

۵۵. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۱۶۵۲

آغاز و انجام: برابر؛ ... زانکه من بنده گنه کارم

خط: نسخ، کا: حسین قائنی، تا: ۱۲۷۴ق [الفبائی: ۵۷]

۵۶. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ض۱۰۵۸۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: محمد حسن کاتب الهی، تا: ۱۲۷۵ق [الفبائی: ۵۷]

۵۷. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۴۷۲۹/۱۶

ظاهرا منتخبی از آن؛ خط: نسخ، کا: حبیب الله بن محمد بن علی اصغر گلپایگانی، تا: ۲۷ ذیحجه۱۲۷۶ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای ضربی ترنج و سرترنج و گره دار، ۱۰گ (۱۴۶ر-۱۵۵ر)، اندازه: ۱۷/۷×۲۳سم [ف: ۴۱-۱۸۵]

۵۸. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه: ۳۳۴۸/۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ و شکسته نستعلیق، کا: حسن بن عبدالحمید واعظ اصفهانی، تا: ۱۲۷۶ق؛ در دو صفحه پس از ختم کتاب به خط همین کاتب شرحی مبنی بر این که این کتاب را بر حسب امر سیف الملک برشته تحریر درآورده مرقوم داشته‌اند، ترجمه پاره‌ای از لغات از کتب لغت نقل و درحاشیه صفحات ثبت گردیده، مجدول به طلا و لاجورد؛ واقف: سپهسالار؛ کاغذ: ترمه، ۱۰۱ص (۷۴-۲۷۴)، ۱۱ سطر، قطع: وزیری، اندازه: ۱۴×۲۲سم [ف: ۲-۱۱]

۵۹. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه: ۳۳۵۰/۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق خوب، بی‌کا، تا: ۱۲۷۷ق؛ دارای سرلوح زیبا، مجدول بطلا؛ واقف: سپهسالار؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: ساغری سوخته طلائی، ۴۴ص (۳۷-۱۲۲)، ۹-۱۵ سطر، قطع: ربعی، اندازه: ۱۲×۱۹سم [ف: ۲-۱۱]

۶۰. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۵۶۴/۷

خط: نستعلیق معرب، کا: محمد مسیح بن عبدالحمید موسوی اصفهانی درب امامی، تا: ۱۲۸۰ق؛ کاغذ: آهار مهره فرنگی، جلد: میشن قهوه‌ای نو، ۲۸ص (۱۲۰-۱۴۷)، اندازه: ۱۲/۵×۲۰/۹سم [ف: ۵-۸۵]

۶۱. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه: ۱۶۸۲/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: محمد صادق بن محمد علی خواساری، تا: ۲۰ جمادی الاول ۱۲۸۱ق؛ محشی؛ کاغذ: شکری آهار مهره، ۱۰۰گ، ۹ سطر، قطع: ربعی، اندازه: ۱۱×۱۸سم [ف: ۵-۹۸]

۶۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۵۰۲۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۸۱ق [رایانه]

۶۳. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۹۰۲۰/۲

خط: نسخ، بی‌کا، تا: صفر ۱۲۸۲ق؛ جلد: تیماج قرمز بدون مقوا، ۷۴گ (۳۷پ-۱۱۰پ)، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۳×۲۰سم [ف: ۲۳-۱۷۳]

۶۴. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه: ۵۴۳/۳

خط: نسخ، کا: عبدالجواد بن یوسفعلی هروی مشهدی خادم و خطیب روضه رضوی، تا: ۱۲۸۳ق؛ کاغذ: فرنگی آبی و نخودی، جلد: تیماج لایه‌ای سبز، ۱۲گ، ۱۵-۱۹ سطر ۱۳/۵×۷/۳، اندازه: ۱۴×۲۱/۵سم [ف: ۱-۴۳۱]

۶۵. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۴۴۳۶

خط: نسخ، کا: محمد ابراهیم، تا: ۱۲۸۳ق؛ واقف: نایینی؛ کاغذ: فرنگی آهار مهره، جلد: تیماج عنابی، ۴۳گ، ۱۷ سطر (۱۵×۸/۵)، اندازه: ۱۴/۵×۲۲سم [ف: ۷-۲۰۱]

۶۶. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۶۵۱۵-۳۳/۶۵

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ معرب، بی‌کا، تا: چهارشنبه ۱۱ ذیحجه ۱۲۸۴ق؛ مصحح؛ جلد: تیماج قهوه‌ای مجدول، ۸۹گ، ۹ سطر، اندازه: ۱۵×۲۴سم [ف: ۱–۴۳۲]

۶۷. **مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۸۸۶۱**

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: محمد تقی ساوجی، تا: ۱۲۸۵ق؛ وقف: حاج قطب المحدثین، بهمن ۱۳۳۸؛ کاغذ: فرنگی آهار مهره، جلد: تیماج بنفش یک‌لا، ۶۲گ، ۱۱ سطر (۷×۱۲)، اندازه: ۷/۵×۱۱/۵سم [ف: ۷–۲۰۲]

۶۸. **تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۹۱۱ ط**

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ خوش، کا: محمد بن محمد صادق مشهور به جناب الله، تا: ۲۵ ذیقعده ۱۲۸۵ق؛ مجدول، دارای کمند، مذهب؛ کاغذ: فرنگی آهار مهره، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۵۰گ، ۸ سطر، اندازه: ۱۱/۵×۲۰/۵سم [ف: ۲۴/۲–۶۷]

۶۹. **تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۸۸۲۵/۱۸**

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: سید محمد طباطبایی طبیب یزدی، تا: ۱۵ ربیع الثانی ۱۲۸۶ق، جا: دار الخلافه؛ کاغذ: فرنگی نخودی آهار مهره، جلد: میشین قهوه‌ای مجدول قطر ۳/۴، ۱۱گ (۶۸پ–۷۸ر)، اندازه: ۲۲×۳۵/۳سم [ف: ۲۹/۱–۵۹]

۷۰. **تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۸۸۳۵/۹**

خط: نستعلیق، کا: سید محمد طباطبائی یزدی، تا: ۱۵ ربیع الثانی ۱۲۸۶ق؛ ۱۰گ (۶۸پ–۷۸ر) [مختصر ف: ۷۲]

۷۱. **تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۴۵۰۷**

آغاز: المقالة الاولی [یا ارباب] القوة و الطاقة انظروا بعین الافاقة الی اهل الفاقة؛ **انجام:** و قد حان اوان المسیر و الله ولی التیسیر فتاهبی وهبی فانی ذاهب الی ربی.

خط: نسخ، کا: علی بن فضل الله طالقانی، تا: پنج‌شنبه ۲۰ محرم و نوروز ۱۲۹۰ق، جا: کردستان؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج حنایی، ۸۸گ، ۹ سطر (۴×۱۰)، اندازه: ۱۰×۱۷سم [ف: ۱۳–۳۴۵۷]

۷۲. **مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۱۵۲۵**

آغاز: برابر؛ **انجام:** من شهر جمادی الاول تحریر فی یوم عبدالمولود

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۹۳ق [رایانه]

۷۳. **قم؛ معصومیه؛ شماره نسخه: ۱۱۲/۳–۶۳۴۱**

خط: نسخ، بی‌کا، تا: سه‌شنبه ۲۴ جمادی الاول ۱۲۹۴ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تازه، ۱۱۲گ، ۱۱ سطر، قطع: ربعی [آستانه قم: ۷۸]

۷۴. **قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۳۴۴۲/۲**

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: محمد باقر، تا: صفر ۱۲۹۴ق؛ جلد: تیماج مشکی، ۶۷گ (۲۷پ–۹۳پ)، ۱۱ سطر، اندازه: ۱۰×۱۷سم [محدث ارموی مخ: ۱–۱۵۵]

۷۵. **تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۲۷۹۶**

آغاز و انجام: برابر

خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۹۵ق؛ مصحح؛ کاغذ: فرنگی شکری، جلد: تیماج سبز یشمی ضربی مقوایی، ۵۰گ، ۱۲ سطر (۶/۵×۱۴)، اندازه: ۱۲×۱۹/۵سم [ف: ۱۳–۲۸۸]

۷۶. **مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه: ۷۴۷**

خط: نستعلیق، کا: محمود کاشانی حائری، تا: شوال ۱۲۹۶ق؛ جلد: تیماج لایه‌ای خرمایی، ۷۶برگ، ۱۲ سطر معرب (۷×۱۵)، اندازه: ۱۳×۲۱سم [ف: ۱–۱۳]

۷۷. **مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۸۷۲۶**

آغاز و انجام: برابر

خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۹۷ق، ضمیمه نسخه ش ۲۸۷۲۴ [رایانه]

۷۸. **کرمانشاه؛ میبدی (خاندان)؛ شماره نسخه: ۱۴۶/۶**

آغاز: برابر

خط: نستعلیق، کا: محمد حسین گرگانی، تا: صفر ۱۳۰۰، جا: شکارگاه جاجرود؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۷۰ص (۲۳۰–۲۹۹)، اندازه: ۱۳×۲۰/۵سم [ف: ۱۰۶]

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۲۳۰۶/۶

نسخه اصل: همان نسخه بالا [عکسی ف: ۶–۳۵۶]

۷۹. **تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه: ۴۲۳**

خط: نسخ، کا: مصطفی شیرازی، تا: صفر ۱۳۰۲ق، جا: تهران؛ مهر: کتابخانه اداره معارف و اوقاف و کتابخانه احمدی شیرازی؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج سبز زرکوب مقوایی، ۶۸گ، ۱۵ سطر (۷/۵×۱۴)، اندازه: ۱۳×۲۱سم [ف: ۴۵۸]

۸۰. **قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۶۰۷۰/۱–۲۵/۱۶۰**

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: حسین بن علی محلاتی، تا: چهارشنبه ۳ شعبان ۱۳۰۴ق؛ جلد: تیماج سرخ ضربی مجدول، ۱۵۲گ، ۷ سطر، اندازه: ۱۰×۱۴سم [ف: ۱–۴۳۲]

۸۱. **تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه: ۴۵۴**

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ پخته، کا: جهانگیر حسینی ناظم الملک بن محبعلی خان ناظم الملک، تا: ۱۳۰۶ق؛ با یادداشت کاتب که این نسخه را پس از جلسه حل اختلافات مرزی هشتادان میان ایران و افغانستان نوشته؛ مهر: «ناظم الملک ۱۳۴۱» (بیضی)؛ کاغذ: نخودی تند، جلد: تیماج مشکی، ۳۸گ، ۲۰ سطر (۸×۱۵/۵)، اندازه: ۱۵×۲۱/۵سم [ف: ۱–۲۲]

۸۲. **مشهد؛ رجائی مغزی (کتابخانه)؛ شماره نسخه: بدون شماره/۳**

کا: عبدالعلی بن محمد حسن مزجی بسطامی، تا: ۱۳۰۸ق [تراثنا: س۵ش۳–۱۰۳]

۸۳. **قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه: ۲۶۵۱/۵**

آغاز: برابر **انجام:** کسوة بالضم والکسر ثوب عرض بالکسر محل

و مقام مدح الانسان و ذمه سفحتموه اسلمتموه سلح، غاط حرز بالکسر موضع حصین و طرف عین سحت قال حرام تمت
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۳۱۷ق؛ ۴۷گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۱×۱۸سم [ف: ۱-۱۷۷]

۸۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۸۶۵۵
خط: شکسته نستعلیق، کا: محمد علی، تا: ۱۳۲۰ق؛ واقف: سید علی اصغر اصغرزاده موسوی، اردیبهشت ۱۳۳۸؛ کاغذ: سفید فرنگی، جلد: مقوایی، ۳۵گ، مختلف السطر، اندازه: ۱۸×۲۲سم [ف: ۷-۲۰۲]

۸۵. اصفهان؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۱۸۶/۷
کا: احمد بن قاضی، تا: شنبه ۱۸ صفر ۱۳۲۱ق، جهت استادش ملامحمد؛ جلد: تیماج قرمز ضربی، ۳۲گ (۶۹ر-۱۰۰ر)، اندازه: ۱۱/۵×۱۸سم [ف: ۱-۱۳۶]

اصفهان؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۳۳۶/۹
همان نسخه بالا [نشریه: ۱۱-۹۴۲]

۸۶. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۶۹۹۰
آغاز: برابر؛ **انجام:** و خولك عن هذه النعمه
خط: شکسته نستعلیق و نسخ، بی‌کا، تا: جمادی الثانی ۱۳۴۰ق؛ واقف: درة السلطنه ملکزاده کوثر؛ به دنبال این نسخه پنج برگ از اطواق الذهب زمخشری نوشته شده؛ کاغذ: فرنگی فلفل نمکی، جلد: پارچه‌ای، ۳۵گ، ۱۵ سطر (۹×۱۴)، اندازه: ۱۳/۵×۲۱سم [ف: ۷-۲۰۲]

۸۷. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۴۴۳۸
آغاز: برابر
خط: نسخ، کا: محمد حسن هروی، تا: ربیع الثانی ۱۳۵۵ق؛ واقف: محمد حسن هروی، تیر ۱۳۱۵؛ کاغذ: سفید فرنگی، جلد: پارچه‌ای، ۵۳گ، ۱۵ سطر (۱۱/۵×۱۵)، اندازه: ۱۷/۵×۲۲سم [ف: ۷-۲۰۱]

۸۸. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۸۸۰/۱
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، کا: محمد بن محمد باقر کاشانی، بی‌تا؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۳۷گ (۱پ-۳۷پ)، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۱/۵×۱۷سم [ف: ۳-۶۷]

۸۹. کاشان؛ مدرسه سلطانی؛ شماره نسخه: ۱۵۳/۳
آغاز و انجام: برابر
خط:نسخ،بی‌کا،بی‌تا؛ محشی؛ جلد: تیماج، قهوه‌ای، مجدول خطی و گرهی، ضربی، ۴۸گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۳سم [ف]

۹۰. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۶۶۲/۱۰-۴/۱۳۲
آغاز: برابر؛ **انجام:** وتیلقاه الله بنجب التسلیم وتحف التسلیم ویحمد الله
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ ۷گ، ۲۴ سطر [ف: ۱-۴۳۲]

۹۱. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۱۵۷۷/۲-۹/۱۲۷
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ محشی؛ جلد: تیماج مشکی دو رو، ۱۲۰گ، ۹ سطر، اندازه: ۱۱×۱۸سم [ف: ۱-۴۳۲]

۹۲. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه: ۴۵۳/۳
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج خرمایی، ۲۰ سطر چلیپایی، اندازه: ۱۳×۲۴سم [ف: ۱-۴۹۵]

۹۳. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه: ۲۳/۱
خط: نسخ، بی‌کا، تا: اواخر قرن ۱۳ یا اوایل قرن ۱۴؛ محشی با رموز: «س-ص-ق»؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۱۶ سطر (۱۲/۸×۱۳/۸)، اندازه: ۱۲×۱۸/۵سم [ف: ۱-۳۰۴]

۹۴. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۱۷۰۷-ف
در صد مقاله با ترجمه فارسی زیر سطور؛ خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا [فیلمها- ف: ۱-۲۸۴]

۹۵. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه: ۱۶۳۳-عکسی
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ خوش، بی‌کا، بی‌تا؛ ۱۲۳ص، ۱۱ سطر (۷/۵×۱۵)، اندازه: ۲۱×۳۰سم [عکسی: ۱-۳۲]

۹۶. شیراز؛ ملی؛ شماره نسخه: ۵۳-الف/۳۴۵
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ درشت، بی‌کا، بی‌تا؛ محشی؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مقوا با تیماج قهوه‌ای سیر، ۱۱۶گ، ۱۰ سطر (۶×۱۲/۵)، اندازه: ۱۱/۵×۱۸سم [ف: ۱-۳۲۷]

۹۷. تهران؛ نوربخش؛ شماره نسخه: ۴۴۸
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: ایرانی، جلد: تیماج سرخ، یک‌لا، ۱۰۲ص، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۴×۲۲/۵سم [ف: ۲-۱۳۹]

۹۸. تهران؛ سلطنتی؛ شماره نسخه: ۵۰۹/۱
آغاز: الحمد الله الذی و انت لعربة الجبابرة و تضعضعت دون عظمة الاکاسره؛ **انجام:** برابر
خط:نستعلیق متوسط،بی‌کا،بی‌تا؛کاغذ:ترمه، جلد: مقوای ابره چرم ساغری مشکی، قطع: رقعی، اندازه: ۱۱/۳×۲۲/۴سم [ف: ۴-۱۱۸۳]

۹۹. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ض۱۲۰۷۶
آغاز: برابر؛ **انجام:** هبه الله المغربی
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا [الفبائی: ۵۷]

۱۰۰. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۸۵۵۴
بی‌کا، بی‌تا [د.ث]

۱۰۱. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۲۵۳۴
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ محشی، مصحح، در دو برگ پایانی نسخه پیشگویی مواردی همچون قتل، ابر و باد، کسوف و خسوف از علائم خاص و تعبیر خواب به نقل از شیخ بهایی در سال ۱۱۰۵ نوشته به همراه احادیث و روایات همچون حرز امیر المومنین و صلوات جهت در خواب دیدن حضرت پیامبر (ص) به همراه

جدولی از حکمای هند در به دست آوردن حکم راه کاروان و سپاه و لشکر، دزدان، برف و باران و دشت و کوه با کشتن گوسفندان متعدد در هر ماه و دایره‌ای از شیح محی الدین عربی مبنی بر تعیین جهت رجال الغیب در روزهای ماه و استجابت دعا پس از سلام روزانه به رجال الغیب در جهت تعیین شده در دایره نوشته شده؛ پس از اتمام کتاب، یک صفحه (۳۹ پ) از ابتدای کتاب «اطواق الذهب» زمخشری؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج سرخ، مقوایی، عطف جلد پارچه‌ای، ۴۱گ، ۱۷ سطر (۷/۵×۱۳)، اندازه: ۱۳×۲۰سم [ف: ۱۲-۴۲۳]

۱۰۲. کرمانشاه؛ جلیلی؛ شماره نسخه: ۲۶/۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** علی الزبد شهدا و عقدا

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ ۱۴ص (۵۵-۶۸)، ۱۸ سطر [ف: ۲۲۵]

۱۰۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۲۹۱۳/۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** القطیعة شمة الشرس الغمر و صلة الرحم تزید فی العمر ... و اصبح من اصابعه و جارحة من جوارحه ... فلیراعه و بضعة من لحمه فلیحمه و من لؤم الطبیعة.

بخشی است از آغاز آن؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ بر کنار برگ‌ها توضیحاتی درباره لغت‌ها؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی رنگ،۲ص(۲۴۱-۲۴۲)،۱۹ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۱۰-۳۱۰]

۱۰۴. همدان؛ مدرسه غرب؛ شماره نسخه: ۴۶۲۹/۳

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ قطع: خشتی [رشت و همدان: ف: ۱۵۱۳]

۱۰۵. اراک؛ دهگان؛ شماره نسخه: ۲۱۷/۲

خط: نسخ، کا: طاهر بن علی حسنی انجدانی، بی‌تا؛ جلد: مقوای با رویه کاغذ نارنجی، کاغذ شکری، ۱۱۲ص (۶۵ر-۱۷۷ر)، ۱۴ سطر، قطع: نیم رقعی، اندازه: ۱۱×۱۸سم [ف: ۲-۲۹۲]

● **اطباق الذهب (منتخب)** / اخلاق / عربی

iṭbāq-ud̲ d̲ahab (mn.)

وابسته به: اطباق الذهب فی المواعظ و الخطب؛ شقروه، عبدالمؤمن بن هبة الله (-۵۹۸)

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۴۹۸۳

آغاز: بسمله، نحمدک اللهم علی ما اسبلت علینا من جلابیب کرمک؛ **انجام:** ثلمة الجوع و نهض المرجوع.

گزیده‌ای است ناقص الاخر از اطباق الذهب و انتخاب‌کننده از خود نام نبرده است؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ واقف: نائینی؛ کاغذ: سفید فرنگی آهارمهره، جلد: پارچه‌ای، ۲۴گ، ۱۵ سطر (۱۵×۵×۸)، اندازه: ۱۴/۵×۲۱/۵سم [ف: ۷-۸۴۴]

● **اطباق الذهب (منتخب)** / اخلاق / عربی

iṭbāq-ud̲ d̲ahab (mn.)

مؤلف از صد مقاله مغربی در کتاب اطباق الذهب هفتاد و هفت مقاله را گزین کرده است.

تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۵۵۶/۱

آغاز: نحمدک اللهم علی ما اسبکت علینا من جلابیب کرمک ... (پس از ۶ سطر) فهذا منتخب من مقالات المغربی المسماة باطباق الذهب التی سلک فیها مسلک الزمخشری ... واقتصرت من المأة علی سبع و سبعین، یا ارباب القوه والطاقة؛ **انجام:** و تئیس من روح الله اتعجبین من امر الله لعل الله یجمع شمل الاحباء بمحمد و آله الطاهرین

خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، تا: صفر۱۲۴۹ق؛ کاغذ: فستقی، جلد: میشن قرمز، ۴۵ص (۲-۴۶)، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۰/۵سم [ف: ۵-۷۹]

● **اطراء الرضی = اربع عشریات** / شعر / عربی

iṭrā'-ur raḍī = arba'-a 'ašarīyāt

اصفهانی، محمد کاظم بن محمد صادق، ۱۲۰۵-۱۲۷۳ قمری

esfahānī, mohammad kāzem ebn-e mohammad sādeq (1791-1857)

چهارده قصیده هر قصیده در چهارده بیت که آن را در رجب ۱۲۵۳ هـق. سروده است و به حضرت رضا (ع) هدیه نموده است. با دیباچه ای به نثر.

آغاز: الحمدلله الذی زین الجنان الثمان الاربعة عشر الانوار الباهره ... اما بعد فیقول الآثم ...

[دنا ۱۱۴۳/۱ (۵ نسخه)]

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۸۵۷۹/۸

خط: نسخ، کاتب = مؤلف، تا: قرن ۱۳؛ مصحح، محشی از مؤلف؛ جلد: تیماج مشکی، ۹گ (۵۵پ-۶۴ر)، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۰/۵×۱۷/۵سم [ف: ۲۸-۱۳۵]

۲. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه: ۱۱۲۲/۱۴

آغاز: برابر؛ **انجام:** و نفاق بلسان السوء

خط: نسخ، کاتب = مؤلف، تا: جمادی الاول ۱۲۲۵ تا شنبه ۱۰ ربیع الثانی ۱۲۵۵، جا: اصفهان؛ در تمام صفحات، تصحیحات و توضیحاتی به‌خط مؤلف در میان سطور و هامش؛ کاغذ: فستقی، جلد: تیماج مشکی لایه‌ای، ۸گ (۱۴۹-۱۵۶)، ۱۰ سطر (۶/۵×۱۱/۵)، اندازه: ۱۱×۱۷سم [ف: ۳-۱۵۵۸]

۳. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه: ۵۳۰/۱۳

خط:نسخ،بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: فرنگی آهار مهره، جلد: تیماج مشکی، ۱۵ سطر (۱۰×۱۴/۵)، اندازه: ۱۵×۲۱/۵سم [ف: ۲-۶۳۵]

۴. اراک؛ دهگان؛ شماره نسخه: ۴۳/۱۲

آغاز: برابر

تاریخ نظم آن سال ۱۲۵۳؛کا: محمد مؤمن بن محمد مهدی اصفهانی هرندی، تا: ۱۲۶۴ق؛ کاغذ: شکری آهار مهره شیراز گسیخته، ۱۷گ (۲۵۸پ-۲۷۴ر)، قطع: وزیری، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۱-۶۱]

● **الاطراد** / اصول فقه / عربی

al-iṭrād

تهران؛ ادبیات؛ شماره نسخه: ۱۱۵/۱۱

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳ [ف: ۳-۲۸]

● **أطراف السلسلة التی هی بأکناف النبوة و الولایة منوطة متصلة** / انساب / عربی

aṭrāf-us silsila allatī hy-i b'aknīf-in nubuwwa w-a-l walāya mnwṭat-un muttaṣila

وزیر، عثمان بن علی، -۱۱۳۲ قمری

vazīr، 'osmān ben 'alī (- 1720)

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۵۱۵/۱عکسی

آغاز: بسمله. و صلی الله علی سیدنا محمد و آله و سلم یقول العبد الفقیر الی مولاه عثمان بن علی ... الحمد لله الذی ندب الی حفظ الفروع بالاصول؛ **انجام:** العترة الزکیة الهادیة المهدیة بحول الله ومنه و فضله و کرمه انتهی ما أردنا جمعه و ضبطه فی هذه الکراسة و لا حول و لا قوة الا بالله العلی العظیم.

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ مصحح، رکابه‌دار؛ ۷ص (۱-۷)، ۲۵-۲۹ سطر [عکسی مرعشی: ف: ۴-۴۲۶]

● **الأطروفة** / منطق، شعر / عربی

al-'uṭrūfa

حسینی میبدی، علی بن محمد علی، -۱۳۱۳ قمری

hoseynī meybodī, 'alī ebn-e mohammad 'alī (- 1896)

ارجوزه‌ای است در ششصد و بیست بیت شامل قواعد علم منطق با حواشی مختصر از خود ناظم در ابیاتی که نیاز به توضیح دارد، استفاده شده در بعضی مسائل از آراء فلاسفه معروف چون ارسطو و ابن سینا.

آغاز: یا واهب النطق بک اعتمادی ×× الیک اشکو قلة استعدادی / باسم جنابک الذی لا مثل له ×× أفتتح الکلام حتی تکلمه

انجام: اما ثبوت القید بالخلف اتضح ×× و ما ذکرنا کان فی القول الأصح

چاپ: به کوشش سید احمد حسینی اشکوری، قم، ۱۴۲۵ق

مشهد؛ میبدی؛ شماره نسخه: ۱۲/۱

آغاز و انجام: برابر

کا: علی (بن محمد علی) حسینی یزدی میبدی، تا: ۹ رمضان ۱۲۸۳ق؛ محشی؛ جلد: تیماج مشکی، ۷۱ص (۲-۷۲)، اندازه: ۱۰×۱۵سم [شخصی میبدی: ف: ۱-۳۸]

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۲۱۲۶/۱

نسخه اصل: همان نسخه بالا [عکسی ف: ۶-۱۴۷]

● **اطریفل مسهل (نسخه)** / طب / فارسی

etrīfel-e moshel (nosxe)

تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۴۲۱۸/۲

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۸۴۶ق؛ ۲ص [ف: ۷-۲۸۴]

● **اطریلال** / طب / فارسی

itrīlāl

عماد الدین شیرازی، محمود بن مسعود، -۹۸۴ ؟ قمری

'emād-od-dīn-e šīrāzī, mahmūd ebn-e mas'ūd (- 1577)

گویا از عماد الدین محمود بن سراج الدین مسعود شیرازی طبیب (زنده به‌سال ۹۵۴ق) پزشک مخصوص شاه اسماعیل و شاه تهماسب.

آغاز: بسمله الحمدلله المحمود فی کل فعاله و الصلوة و السلام علی سیدنا محمد محمود احمد و آله اما بعد چون اختلافی عظیم بود میان اهل زمان در اطریلال

انجام: در مجلس مذکور است ذکر او در اینجا حاجت نیست تم بالخیر.

[فهرستواره منزوی ۳۲۸۴/۵]

۱. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه: ۹۶۴/۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ مهر: حاج سید سعید؛ جلد: تیماج قهوه‌ای لایه‌ای، ۵گ (۲۵-۲۹)، ۲۳ سطر (۸/۵×۱۴/۵)، قطع: ربعی، اندازه: ۱۲×۱۸/۵سم [ف: ۳-۱۳۲۳]

۲. تهران؛ لغت‌نامه دهخدا؛ شماره نسخه: ۱۹۷/۱۰

بی‌کا، تا: شنبه ربیع الاول ۱۰۰۶ق؛ ۳۸گ (۱۲۶پ-۱۶۳ر) [نشریه: ۳-۱۵]

۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۶۵۳۶/۵

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ مصحح؛ جلد: تیماج دو رو بدون مقوا، رو قهوه‌ای ضربی ترنج و سرترنج دار، اندرون مشکی، ۳گ (۷۴پ-۷۶پ)، اندازه: ۱۲×۲۱/۵سم [ف: ۲۰-۱۱۰]

● **اطعمه** / شعر / فارسی

at'eme

بسحاق اطعمه، احمد بن حلاج، -۸۳۰ ؟ قمری

boshāq-e at'ame, ahmad ebn-e hallāj (- 1427)

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۶۷۴۹/۱
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۷ شعبان۱۲۶۲ق، جا: شیراز، به دستور میرزا عبدالرسول؛ مصحح؛ جلد: تیماج تریاکی، ۴۵گ (۱پ-۴۵ر)، اندازه: ۱۲/۵×۱۹/۵سم [ف: ۲۰-۲۳۵]

● **اطعمه** / شعر / فارسی
at'eme
صوفی مازندرانی، محمد بن عبدالله، -۱۰۳۵ ؟ قمری
sūfī māzandarānī, mohammad ebn-e 'abd-ol-lāh (-1626)

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۴۵۰
کا: یعقوب بن اسحاق اسماعیل قهستانی، تا: ۸۷۸ق؛ در ضمن کلیات آمده است [سنا: ف: ۲-۲۵۸]

● **اطعمه شاه جهانی** / طبیعیات / فارسی
at'eme-ye šāh-jahānī
دستور پختن انواع نان‌ها و غذاهای گوناگون در ضمن ۱۰ «قسم» بیان شده: ۱. استعمال نان‌ها؛ ۲. استعمال چاشت‌ها؛ ۳. استعمال قلیه و دو پیازها؛ ۴. انواع بهرنه (؟)؛ ۵. انواع بریانی‌ها؛ ۶. انواع پلو؛ ۷. انواع کباب و یخنی‌ها؛ ۸. پخت هریسه و خاگینه؛ ۹. انواع سوپ؛ ۱۰. استعمال گلاب و مربا و حلوا و غیره.

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۶۸۷۴
آغاز: دستور پختن اطعمه که در سرکار پادشاه شاهجهان معه و زن به عمل می‌آمد بر ده قسم اختتام یافت؛ **انجام:** از سبدهای مذکور برون برآورده زیر و بالا پنیر مذکور نمک سائیده بمالند که تا شش ماه بماند ضایع نشود.
خط: نستعلیق هندی، بی‌کا، تا: ۲۵ شوال ۱۲۴۵ق؛ در ۱۰ برگ پایانی نیز یادداشت هایی پراکنده در موضوع کتاب و طباخی دیده می‌شود؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۱۰گ، مختلف السطر، اندازه: ۱۴×۲۲سم [ف: ۲۰-۳۱۳]

● **اطعمة المرضی = اغذیة المرضی = النجیبیات** / طب / عربی
aṭ'imat-ul marḍā = aġḏīyat-ul marḍā = an-najībīyyāt
سمرقندی، محمد بن علی، -۶۱۹ قمری
samarqandī, mohammad ebn-e 'alī (- 1223)
رساله در تغذیه بیماران است. مؤلف گوید که چون طبیبان زمانش در معالجه مریض فقط به داروها توجه داشتند و از غذاها و طعام‌ها که تأثیر کلی در بهبودی مرض دارند غافل بودند لذا در رساله حاضر غذاهای مناسب برای دردها را بیان نموده است. او ابتدا نام درد و پس از آن غذاهای مناسب آن را بیان نموده است. از قانون ابن سینا و معالجات بقراطیه و کامل الصناعه و کتاب القراباذین الصغیر نقل می‌کند.
آغاز: بسمله حمدله ان احد العلوم التی ینتفع بها الناس هو علم الطب و هو من جملة العلوم السیاسة التی هی اشرف العلوم الاضطراریة المحتاج الیها فی بقا نوع الانسان و قد قل الانتفاع به فی زماننا علی عظم قدره و کثرة جدواه لقصور همم الناس عن تحصیله و احکامه و عدم بلوغهم ما یمکن فی قوة الانسان بلوغه و ما ذاک الا لخساسة نفوس المحصلین له ... فجمعت اطعمة المرضی فی هذه الاوراق متحیز بانتفاع الناس الیها
انجام: الی اخلص النیات و باعمالنا الی احسن الاعمال انه المسدد و الحمدلله رب العالمین.
[معجم المطبوعات ۱۰۴۷؛ مجله معهد الخطوطات ۳۰۵/۵؛ کتاب‌شناسی نسخ خطی پزشکی ایران ۲۲؛ الطب الصیدلیة ص۳۳؛ معجم المؤلفین ۱۱-۳۱؛ عیون الانباء ۲-۳۱؛ هدیة العارفین ۲-۱۱۰؛ دنا ۱۱۴۳/۱ (۱۶ نسخه)]

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۶۷۲۹
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۷؛ مصحح، محشی به فارسی، در بدرقه کتاب نام کتاب به خط باستانی راد و در روی برگ اول چند یادداشت پزشکی پراکنده و بین جزء اول و دوم کتاب نیز چند یادداشت پراکنده پزشکی به عربی و فارسی و برخی به نقل از قطب الدین شیرازی، یادداشت‌هایی در دو برگ پایانی به نقل از ادویه مفرده ابن بیطار و ملا عبدالرزاق و اشعار عربی از امیرالمومنین علی و چند نسخه پزشکی پراکنده؛ جلد: تیماج سبز ضربی ترنج‌دار، ۱۳۶گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۶×۲۴سم [ف: ۲۰-۲۲۴]
۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۵۰۴۱
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۶۸۰ق؛ در هامش صفحه آخر به فارسی فصیحی نسخه جوارش جالینوس مسطور است که به لحاظ این که علی الظاهر در اواخر قرن هفتم کتابت شده عیناً آن را در اینجا نقل می‌نمائیم: «جوارش جالینوس شربتی دو مثقال بناشتا سنبل قرنفل قاقله سلیخه دارچینی خولنجان زنجبیل زعفران پلپل دار فلفل قسط بحری سعد عود بلسان حب الآس اسارون قصب الذریره از هر یک یک جزء مصطکی پنج جزء و سکر چند وزن همه داروها انگبین مصفی چند اندک داروها و سکر پس از آنک کوفته شذه باشد با وی بسر شند این جوارش همه اندامها را قوت دهذ و بوی دهانرا خوش کند و کونه روی را صافی کند و باذ ناسور و دیوانکی ودرد سر که از سردی بوذ زائل کند و خداوند نقرس را و خداوند قوبا را و خداوند بهق را سوذ دارذ و کسی ره که ریشها پلیذ دارذ و کسی که در کرده ریک دارذ سوذ دارذ و سیاهی موی را نکاه دارذ بیست و یک روز این جوارش را هر روز دو مثقال ناشتا بکار داشتن خود را از بیماری نکاه داشتن است»
[ف: ۱۹-۱۹]

۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۴۱۲۴
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: اواسط قرن ۸؛ مذیل است به دو کتاب به‌زبان عربی هر دو از تألیفات نجیب الدین ابو حامد محمد سمرقندی؛ واقف: فاضل خان، سنه ۱۰۶۵ وقف بر مدرسه خود نموده و در سنه ۱۳۶۳ شمسی به کتابخانه انتقال یافته؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج فرنگی ماشی و عطف و گوشه تیماج قهوه‌ای، ۱۸گ، ۲۴ سطر (۶/۲×۱۵/۵)، اندازه: ۱۰×۱۸سم [ف: ۱۹-۲۱]
۴. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۴۷۵۳/۳-۲۴/۵۳
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: علی بن برهان بسطامی طبری، تا: شنبه اواسط صفر ۷۶۲ق؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۷گ، ۲۷ سطر، اندازه: ۹×۲۴سم [ف: ۱-۴۳۲]
۵. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۴۱۶/۱
در فهرست با عنوان «کتاب المثل و الدستورات فی اطعمة المرضی» آمده؛ خط: تعلیق، کا: محمود بن نجیب طبیب، تا: پنج‌شنبه پایان شعبان ۷۷۴ق؛ کاغذ: سفید کهنه، جلد: مقوایی عطف تیماج سبز، ۴۳ص (۱-۴۳)، ۲۱ سطر (۶×۱۴)، اندازه: ۱۱×۱۸سم [سنا: ف: ۱-۲۴۹]
۶. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۷۴۶۷/۱۱
آغاز: برابر؛ **انجام:** و عند غلبة کل خلط من الاخلاط، وفقنا الله تعالی لما هو أکثر نفعاً
خط: نسخ، کا: محمد بن علی بن بن محمود هروی ملقب به کمال عطابادی، تا: ۹۳۶ق، جا: خوارزم، دارالشفاء الشهابیة؛ جلد: تیماج قهوه‌ای،۱۷گ (۱۶۰پ-۱۷۶پ)، اندازه: ۱۸×۲۶سم [ف: ۱۹-۲۷۱]
۷. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۶۰۹۸/۵
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۹۸۷ق؛ کاغذ: اصفهانی شکری، جلد: تیماج تریاکی با ترنج برجسته، ۵۸ص (۸۲-۱۳۹)، ۱۵ سطر، قطع: رقعی، اندازه: ۱۳×۱۸سم [ف: ۱۹-۸۱]
۸. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۶۵۸۰/۵-۳۳/۱۳۰
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، کا: محمدرضا بن زین العابدین رضوی مشهدی، تا: پنج‌شنبه جمادی الاول ۹۹۱ق، جا: یزد؛ جلد: تیماج قهوه‌ای دورو، ۸گ، چلیپایی سطر، اندازه: ۱۱×۱۹سم [ف: ۱-۴۵۸]
۹. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۴۸۶۷
آغاز: للمالیخولیا، ینبغی ان یکون اغذیتهم فاصله الکیموس جیدة الخلط مرطبة جدا؛ **انجام:** من الامراض الجزئیه و الاورام و البثور و الرتبه و کل مزاج.
با معالجه مالیخولیا، سرسام، اوجاع العین آغاز می‌شود و با مداوای بیماری اوجاع المفاصل، جرب، حمیات به پایان می‌رسد؛ خط: نستعلیق متوسط، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: آغاز؛ کاغذ: دولت آبادی نخودی، جلد: مقوایی با روکش کاغذی مشکی نقش دار عطف تیماج اناری، اندرون کاغذی سرخ، ۲۴گ (۶پ-۲۹)، ۱۷ سطر (۷×۱۴)، اندازه: ۱۲/۵×۲۱/۵سم [رایانه]
۱۰. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۳۹۴۰/۳
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۰۰۴ق؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج مشکی ضربی مقوایی، ۱۷۱گ (۲۸پ-۱۹۸پ)، ۱۵ سطر (۸×۱۴)، اندازه: ۱۵×۲۲سم [ف: ۱۲-۲۹۳۱]
۱۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۳۶۰/۶۷
خط: نستعلیق، کا: طبیب حموی، تا: ربیع الثانی ۱۰۰۸ق، جا: کرمان؛ کاغذ: سفید [سنا: ف: ۱-۱۹۲]
۱۲. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه: ۵۳۹/۳-عکسی
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ پخته، بی‌کا، تا: ۲ رمضان ۱۰۴۰ق؛ ۳۱ص (۱۷۵-۲۰۶) [عکسی: ۲-۳۱]
۱۳. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۱۶۷۱/۳
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق خوش، کا: جلال الدین محمد گیلانی، تا: ۱۰۶۸ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مقوایی، تیماج قرمز، رویه ترنج و حاشیه زر، ۵۰ص (۲۰۱-۲۵۱)، ۱۵ سطر (۷×۱۴/۵)، اندازه: ۱۲×۲۰سم [ف: ۱۰-۲۵۴]
۱۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۶۰۰۹/۲
آغاز: برابر؛ **انجام:** و عند غلبة کل خلط من الاخلاط، وفقنا الله تعالی لما هو أکثر نفعاً
این رساله در فهرست نیامده است و از فهرست رایانه‌ای آورده شد؛ بی‌کا، تا: قرن ۱۳ [ف: ۱۹-۵]
۱۵. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۶۳۲۹/۱
آغاز و انجام: برابر
در فهرست از زکریا رازی دانسته شده؛ کا: احمد بن ملا محمد رضای فاضل کاشانی، تا: رجب ۱۲۶۲ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج سبز مقوایی، ۱۲گ (۱پ-۱۲پ)، ۲۹ سطر (۱۲×۲۱)، قطع: رحلی، اندازه: ۲۲×۳۰سم [ف: ۱۶-۲۴۳]
۱۶. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۴۱۲۰/۲
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، کا: سید جواد بن ابراهیم تنکابنی، تا: ۱۲۸۸ق؛ از روی نسخه ای کهن کتابت گردیده و کاتب در پایان گوید«چون نسخه این کتاب ... مشکل خواندن بود و بخط قدیم در سنه اثنین و ستین و سبعمئه بر ناظرین متوقع اگر ... ایراد نمایند و اصلاح نمایند»؛ در انجام یک برگ مطالب پزشکی و چند بیت شعر عربی از ابن سینا آمده؛ کاغذ: فرنگی، ۲۲گ (۹پ-۳۱پ)، ۱۵ سطر [ف: ۳۵-۶۷۸]
۱۷. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه: ۴۳۵۲/۲
بی‌کا، بی‌تا [نشریه: ۱۳-۳۹۰]
۱۸. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۴۶۰۱/۱۱

آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج زرد، ۱۴گ، ۲۵ سطر (۷×۱۴)، اندازه: ۱۲×۲۲سم [ف: ۱۲-۳۰۶]

● **اطعمه مرضی** / طب / فارسی
at'eme-ye marzā

محمد کاظم بن حکیم محمد، ق۱۳ قمری
mohammad kāzem ebn-e hakīm mohammad (- 19c)

تاریخ تألیف: ۱۲۰۶ق (نام کتاب) مؤلف آن جز حکیم حاذق الملک محمد کاظم پسر حیدرعلی مؤلف اکمل الصناعه است. بر اساس طب هندی به تقلید نجیب الدین سمرقندی تألیف شده است، در سی «باب»: ۱. امراض رأس در ۱۵ «فصل»؛ ... ۲۹. سموم در هفت «فصل»؛ ۳۰. ساختن اغذیه.

تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۴۴۳۲/۱
آغاز: بسمله. تغذیه تحمدی و تقویه قوت محمدت منعم مطلق و شافی برحق.؛ **انجام:** و درد معده بنشاند، ان شاءالله تعالی
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: جمعه رجب ۱۲۵۷ق؛ کاغذ: فرنگی آهار مهره، جلد: میشن سیاه، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۸×۲۲/۱سم [ف: ۷-۳۹۸]

← الاطعمة و الاشربة ≻ مائده سماویه
← اطعمه و اشربه ≻ خواص اطعمه و اشربه

● **الأطعمة و الأشربة (ارجوزة)** / فقه، شعر / عربی
al-'aṭ'ama wa-l-'ašriba (urjūza)

اعسم، محمد علی بن حسین، -۱۲۳۳ ؟ قمری
a'sam, mohammad 'alī ebn-e hoseyn (- 1818)

بحثی است منظوم در ۱۴۷ بیت در مطاعم و مشارب در ذکر مسنونات و مکروهات مآکل و مشارب و همچنین در ذکر فوائد و مضار فواکه و اثمار؛ با استفاده از بحث مطاعم و مشارب کتاب «الدروس» شهید اول.
آغاز: الحمدلله و صلی الباری ×× علی النبی احمد المختار
انجام: هذا و صلی الله ذوالجلال ×× علی النبی المصطفی و الآل
چاپ: ضمن مجموعه «الموائد»، نجف
[الذریعة ۴۶۲/۱]

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۸۷۹۱/۷
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: نیمه اول قرن ۱۳؛ مصحح؛ جلد: تیماج مشکی، دور و عطف تیماج قهوه‌ای، ۲گ (۱۳۱ر-۱۳۴پ)، اندازه: ۱۴/۵×۲۰/۵سم [ف: ۲۸-۲۶۶]
۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۱۶۳۴/۴
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۴۲ق؛ مصحح؛ تملک: «میر احمد»؛ کاغذ: فرنگی،آهار مهره، ۵گ (۷۱-۷۵)، ۲۰ سطر، اندازه: ۷×۱۳/۵سم [ف: ۲۹-۴۰۱]
۳. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۵۲۰۲/۴
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: سید مهدی بن علی علوی، تا: شعبان ۱۲۶۵ق؛ کاغذ: گوناگون فستقی، جلد: میشن سیاه ضربی، ۱۳-۱۵ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۰/۸سم [ف: ۸-۲۴۶]
۴. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۲۷۰۸/۵
آغاز: برابر
نسخه اصل: کتابخانه‌ای در نجف؛ خط: نسخ، کا: حسن بن شیخ علی حلی نجفی، تا: ۱۳۳۴ق [عکسی ف: ۷-۳۰۵]
۵. اراک؛ دهگان؛ شماره نسخه: ۱۳۸/۳
بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: شکری، جلد: تیماج قهوه‌ای روشن، ۱۸گ (۳۱۰پ-۳۲۷پ)، قطع: نیم رقعی، اندازه: ۸×۱۱سم [ف: ۱-۱۷۳]

● **اطفاء الغوائل** / کلام و اعتقادات / عربی و فارسی
etfā'-ol-qavā'el

محمد جعفر
mohammad ja'far

این کتاب در احتجاج با شیخیه و اندکی هم با فرقه بابیه است و دارای «مقدمه» و ۷ «فصل» و «خاتمه».
آغاز: الحمد لمن ینبغی الحمد الاله و لا اله الا هو
انجام: فهذا ما حکمت به و الله خیر الحاکمین.
[فهرستواره منزوی ۱۱۵/۹]

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۱۶۵۹
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق مخلوط بشکسته و نسخ، کاتب = مؤلف، تا: دوشنبه ۷ جمادی الثانی ۱۳۰۳ق، جا: کربلاء؛ سپس ۱۰ صفحه به‌خط مغایر نسخه‌های پزشکی و تعویذات نوشته شده؛ واقف: سید کاظم عصار؛ کاغذ: فرنگی، جلد: میشن خرمایی، ۲۶۹ص، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۰×۱۴سم [ف: ۱۱-۲۸]

● **اطفال المسلمین** / اخلاق / عربی
aṭfāl-ul-muslimīn

مؤلف پس از تحصیل علوم در شهر «برکی» از شهرهای ترکیه سکونت گزید و فرزندش محمد حلیم مرد چون ناراحت بود این کتاب را درباره مصیبت اولاد و اجر و ثواب صبر در گذشت آنها نگاشت تا تسکین خاطر حاصل شود و آیات خداوند و احادیث رسول و گفتار بزرگان او را آرامش دهد. مشتمل بر شش «باب» است: ۱. أقوال العلماء فی مقام الأطفال؛ ۲. فائدتها لابائها و امهاتها؛ ۳. أحوال الأرواح فی البرزخ؛ ۴. زیارة القبور؛ ۵.

تأثیر الدعاء و الصدقات فی حق الأموات؛ ۶. فائدة الشدائد و المصائب و الصبر عندهما.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۶۹۱۷

آغاز: الحمد لله الذی خلق الانسان من صلصال کالفخار و خلق الجان من مارج من نار و قدر الموت لیوحد وه فی اللیل و النهار؛ **انجام:** و وفقه لیتفکر فی امر خاتمته، و نسأل الله تعالی أن یجعل أمر خاتمتنا فی خیر و یجعل آخر عمر نا مع البشارة

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ مصحح؛ جلد: مقوایی عطف تیماج پارچه سبز، ۲۹گ، مختلف السطر، اندازه: ۱۷×۲۰/۵سم [ف: ۱۸-۱۰۸]

● **اطلاعات درباره قصبه آستانه عراق عجم** / جغرافیا / فارسی

ettelā‘āt darbāre-ye qasabe-ye āstāne-ye ‘arāq-e ‘ajam

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۹۴۵۲/۳۷

به نقل از سید محسن مجتهد عراقی؛ خط: نستعلیق، کا: افضل الملک، تا: قرن ۱۴؛ ۲ص (۱۷۲۵-۱۷۲۶) [مختصر ف: ۷۳]

● **اطلاعات فنیه راجع ببغداد** / تاریخ جهان / فارسی

ettelā‘āt-e fannīye rāje‘ be-baqdād

عارف منشی، محمد، ق۱۴ قمری

‘āref-e monšī, mohammad (- 20c)

اهدا به: ناصرالدین شاه

ترجمه محمد عارف، منشی دارالترجمه خاص همایونی ناصرالدین شاه از ترکی عثمانی به فارسی. بنابر آنچه از مقدمه کتاب استفاده می‌شود مترجم ترجمه مزبور را به‌وسیله محمد حسن خان صنیع الدوله به ناصرالدین شاه قاجار تقدیم نموده است.

۱. اصفهان؛ صارم الدوله (کتابخانه فرهنگ اصفهان)؛ شماره نسخه: ۹۵۱/۱

خط: نستعلیق، کا: محمد قلی نوری، تا: ۱۸ محرم ۱۳۰۲ق؛ جلد: مقوایی با روکش تیماج عنابی، ۱۳ سطر [ف: ۸۱]

۲. اصفهان؛ صارم الدوله (کتابخانه فرهنگ اصفهان)؛ شماره نسخه: ۹۵۰/۱

آغاز: یکی از ولایات وسیعه و مهمه آسیائی دولت عثمانی ولایت بغداد است؛ **انجام:** و هنا نام محل مستور با یک نوع ریگ نرم و قرمز رنگ است قد تم هذه النسخه

خط: نستعلیق، کا: محمد قلی نوری، تا: ۱۳۰۹ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مقوایی با روکش تیماج عنابی ضربی دارای ترنج و سرترنج دارای جداول ریسه‌ای، درون کاغذ الوان [ف: ۷۶]

● **اطلاعات نفس** / فارسی

ettelā‘āt-e nafs

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۵۹۰۸/۱۶

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی ضربی لایی، ۲ص، ۱۸ سطر (۶×۱۲)، قطع: جیبی، اندازه: ۱۰×۱۶سم [ف: ۱۶-۱۴۴]

● **اطلاقات الأصول المتداولة بين الفقهاء** / اصول فقه / عربی

iṭlāqāt-ul-’uṣūl-il-mutidāwila bayn-al-fuqahā’

رساله مفصلی در ذکر موارد اصل و بیان مراد از آن در موارد مختلفی که فقها از آن اسفتاده می‌کنند.

قم؛ فاضل قائینی (کتابخانه)؛ شماره نسخه: ۱۳۹

آغاز: ثم اعلم أن جماعة من الفقهاء کثیراً ما یستعملون الأصل المحمول علیه العدم ... و الغرض من نقل جملة من مواضع استعمال الأصل أن تمتحن نفسک فی المعرفة لتشهد ذهنک، و تحقیق الأصل علی هذا الوجه مما لاتجده فی غیر هذه الرسالة

کاتب = مؤلف، بی‌تا، و یذکر أقوال الفاضل الکلباسی من کتاب اشارات الأصول[تراثنا: س۱۳ش۲و۳-۳۳۰]

● **اطلاقات سه گانه حقیقت محمدیه** / عرفان و تصوف

etlāqāt-e se-gāne-ye haqīqat-e mohammadīye

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۹۰۴۳/۳

خط: نستعلیق شکسته تحریری، کا: جامع، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: فرنگی شکری آهار مهره، جلد: تیماج عنابی ضربی با ترنج و سرترنج و جدول گرهی یک‌لا، ۱ص (۱۸پ)، اندازه: ۱/۶×۱۵/۹سم [ف: ۲۹/۲-۶۵۹]

● **اطلاق اسماء الله تعالی** / اسماء الله

etlāq-e asmā’-ol-lāh ta‘ālā

سبزواری، هادی بن مهدی، ۱۲۱۲-۱۲۸۹ قمری

sabzevārī, hādī ebn-e mahdī (1798-1872)

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۹۳۶۳/۱۰

خط: نسخ، کا: شیخ ابراهیم تهرانی، تا: ذیحجه ۱۲۷۳ق؛ کاغذ: فستقی، جلد: مقوا، ۱۷ سطر [ف: ۱۱-۳۴۹]

● **اطلاق اسم الاختيار على الله تعالى** / فلسفه / عربی

iṭlāq-u ism-il-ixtīyār ‘al-al-lāh ta‘ālā

نصیرالدین طوسی، محمد بن محمد، ۵۹۷-۶۷۲ قمری

nasīr-od-dīn-e tūsī, mohammad ebn-e mohammad (1201-1274)

از تلخیص المحصل او.

همدان؛ مدرسه غرب؛ شماره نسخه: ۱۱۸۷/۸۳

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۰ یا ۱۱؛ با سر لوح‌های زرین؛ کاغذ: اصفهانی نازک، ۲گ (۳۸۹پ–۳۹۰پ)، ۲۴ سطر (۱۰×۲۰)، اندازه: ۱۷×۲۷سم [رشت و همدان: ف: ۱۴۸۳]

● **اطلاق القیود فی شرح مرآة الوجود** / عرفان و تصوف / عربی

iṭlāq-ul-quyūd fī s.-i mir'āt-ul-wujūd

نابلسی، عبدالغنی بن اسماعیل، ۱۰۵۰–۱۱۴۳ قمری

nābolosī, ʻabd-ol-qanī ebn-e esmāʻīl (1641-1731)

تاریخ تألیف: شب دوشنبه ۲۲ ذیحجه ۱۰۸۰ق

یکی از دوستان مؤلف ــکه او را صادق المودة نامیدهــ به دمشق آمده و درخواست شرحی بر کتاب «مرآة الوجود» استادش شیخ اوحدالدین نوری را نموده، مؤلف این شرح را در توضیح عبارات و اشارات آن نگاشته است.

آغاز: الحمدلله الذی أظهر جمال وجهه فی مرآة الوجود فتولهت به قلوب اهل المعرفة و الشهود.

[هدیة العارفین ۹۵/۱؛ معجم المؤلفین ۲۷۱/۵]

۱. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۷۳۳/۱

آغاز: برابر

نسخه اصل: کتابخانه واتیکان–رم ۱۴۵۵؛ خط: رقعی، کا: ابراهیم نجاتی، تا: پنج‌شنبه ۶ ذیقعده۱۲۴۳ق؛ ۱۴۰گ (۳–۱۴۲) [عکسی ف: ۲–۴۰۴]

← اطمینان القلوب ⟵ خلاصة الاذکار و اطمینان القلوب

← اطوار ⟵ اصطلاحات صوفیان

● **اطوار ثلاثه** / عرفان و تصوف / فارسی

atvār-e salāse

ترکه اصفهانی، علی بن محمد، –۸۳۵ ؟ قمری

torke esfahānī, ʻalī ebn-e mohammad (- 1432)

رساله‌ای عرفانی است دارای یک «مقدمه» و سه «اصل»، مقدمه در بیان منشأ این اطوار سه گانه: اصل ۱. مرتبه اهل تحقیق وتنبیه در مرتبه کمال انسانی؛ ۲. بیان حقایق به طریق محیی الدین؛ ۳. بیان منشأه عنصری انسانی. در سبب تألیف در مقدمه آورده است: «اما بعد ... صدای اشارت سعادت بشارت ... بدین خاکسار کوی فقر و انکسار رسید مشتمل بر آنکه مقدمه در تصوف می‌باید ساخت که جامع سه طور باشد از اطوار صوفیه که بیت قصیده آفرینش و میوه درخت دانش ایشانند. بیت: قوی بازوانند و کوتاه دست ×× بزرگند و درویش و هشیار و مست. یعنی محققان و ابرار و اخیار که اساطین مشایخ مانند امام المحققین شیخ محی الدین ابن العربی و شیخ نجم الدین کبری و شیخ شهاب الدین سهروردی قدس ارواحهم و افاض علینا فتوحهم هریک بطوری از آن منسوبند هر آیت لازم شد بدان مبادرت جستن و بقدر استعداد آن مخدره حسنا که مطلوب طالبان هوشمند است و جلوه گاه عیان بمشاطگی بیان با بالغان مراتب مردی که ذایقه ایشان از نقایص عنت و بی ذوقی مبرا شد نمودن».

آغاز: الحمدلله علی دقایق کماله و جلایل جماله و الصلوة و السلام علی محمد و آل محمد. ... دیر زمانی در کنج زاویه انزوا انزوای صبر در دامن فراغت کشید ...

انجام: به ختم انبیا و ختم قرآن ×× که ختم کار ما با خیر گردان

چاپ: تصحیح حسین داودی، در مجله معارف، مرداد و آبان ۱۳۷۱ش.

[نسخه‌های منزوی، ۱۰۴۴/۲؛ فهرستواره منزوی ۹۸/۷ (۴ نسخه)؛ مکتبة امیرالمؤمنین ۶۲۹/۲ و ۴۷/۱؛ دنا ۱۱۴۵/۱ (۱۱ نسخه)]

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۰۱۹۶/۲۰

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۸۲۸–۸۴۱ق؛ خط مؤلف و شرف الدین علی یزدی و دیگران در برخی صفحات مجموعه دیده می‌شود، مصحح؛ جلد: تیماج مشکی، ۴ص (۱۴۵–۱۴۸)، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۴/۸×۱۵سم [ف: ۳۲–۲۳۸]

۲. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۴۰۲۹/۲

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ آغاز قرن ۱۰ق؛ کاغذ: پسته‌ای، جلد: میشن قهوه‌ای سیر ضربی، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۵/۲×۲۰/۷سم [ف: ۷–۱۵۳]

۳. تهران؛ باقر رقت (ترقی)؛ شماره نسخه: بدون شماره/۸

کا: عبدالقادر بن محمد بن افضل خراسانی، تا: ۱۶ جمادی الثانی ۹۰۱ق [میراث اسلامی: ۵–۶۲۴]

۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۰۰۰۴/۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۹۰۳ و ۹۰۴ق، جا: مسعودیه یزد؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۰ص (۱۱۵–۱۲۵)، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۶/۵×۲۴سم [ف: ۳۲–۱۳]

۵. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۲۴۰۳/۱۱

آغاز و انجام: برابر

نام کتاب و مؤلف با تطبیق آغاز نسخه تعیین شد؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: محتملاً قرن ۱۱؛ کاغذ: بخارائی، جلد: تیماج مشکی ترنج‌دار کوبیده مقوایی، ۱۰ص (۱۷۰–۱۸۰)، ۱۴ سطر (۷/۵×۱۲)، اندازه: ۱۳×۱۸/۵سم [ف: ۵–۵۲۶]

۶. **شیراز؛ علامه طباطبائی؛ شماره نسخه: ۱۷۰۱/۳**

آغاز: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ ۱۶گ (۳۰پ-۴۶ر)، اندازه: ۱۲/۵×۱۹سم [نسخه پژوهی: ۳-۱۶۹]

۷. **مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۹۵۹۶/۱۴**

آغاز و انجام: برابر

نام کتاب و مؤلف با تطبیق آغاز نسخه تعیین شد؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ چلیپایی؛ واقف: خان بابا مشار، اردیبهشت ۱۳۴۶؛ کاغذ: نخودی، جلد: میشن ضربی تریاکی مستعمل، ۸ص (۲۲۰-۲۲۷)، اندازه: ۲۱×۳۰سم [ف: ۹-۲۷۵]

۸. **قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۳۰۳۵/۱۱**

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: محمد صالح اصفهانی، تا: یک‌شنبه ۱۷ جمادی الثانی ۱۰۸۴ق؛ جلد: دو رو تیماج رو قرمز ضربی پشت سبز، ۱۰گ(۹۸پ-۱۰۷پ)،۱۵ سطر، اندازه: ۱۳×۱۸/۵سم [ف: ۸-۲۳۲]

۹. **تهران؛ ادبیات؛ شماره نسخه: ۳۲۶/۷**

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۲ ذیقعده ۱۰۸۸ق [ف: ۳-۱۱]

۱۰. **قزوین؛ مدرسه امام صادق قزوین؛ شماره نسخه: ۳۱۲/۹**

آغاز: برابر؛ **انجام:** ... و آنجا چون نظر کرد از این نمط حقایق بیش از این طور این مختصر نیست.

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ربیع الثانی ۱۲۷۲ق؛ جلد: تیماج، ۱۰گ [ف: ۱-۳۱۴]

۱۱. **مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۶۳۳۰**

آغاز: برابر؛ **انجام:** و الیه یقول الحق و هو یهدی السبیل

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ ضمیمه ۲۶۳۰۶ [رایانه]

۱۲. **تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۲۱۹۱۸/۱**

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق تحریری، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: شکری آهار مهره، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۷ص (۱۸۵-۲۰۱)، قطع: رقعی، اندازه: ۱۱×۱۸سم [ف: ۹-۶۱۳]

۱۳. **قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۱۶۷۰/۱-۹/۲۲۰**

آغاز: و مخموری بیت: گرش به بینی ودست از ترنج بشناسی ×× روا بود که ملامت کنی زلیخا را؛ **انجام:** برابر

از اواسط اصل اول تا آخر رساله؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز؛ جلد: کاغذی آبی، ۱۰گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۰/۵×۱۵سم [ف: ۱-۴۳۳]

۱۴. **نجف آباد؛ حججی؛ شماره نسخه: ۲۰/۱۸**

آغاز و انجام: برابر

کا: محمد قاسم بن تاج الدین محمود حسینی، بی‌تا؛ ۱۷گ (۱۶۸ر-۱۸۴ر)، اندازه: ۱۱/۵×۱۸سم [ف: ۴۵]

۱۵. **مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ض۹۵۹۶**

خط: مختلف، بی‌کا، بی‌تا [الفبائی: ۵۷]

● اطوار حکمت / عرفان و تصوف / فارسی

atvār-e hekmat

نعمة الله ولی، نعمة الله بن عبدالله، ۷۳۰؟-۸۳۴ قمری

ne'mat-ol-lāh-e valī, ne'mat-ol-lāh ebn-e 'abd-ol-lāh (1330-1431)

تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۲۵۷۱/۳۰

خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا [ف: ۶-۵۳]

● اطوار در حل اسرار / عرفان و تصوف / فارسی

atvār dar hall-e asrār

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۹۸۸/۴-ف

نسخه اصل: بادلیان ۱۷۶ فرازر (۱۲۹۰). در ده طور؛ بی‌کا، بی‌تا [فیلمها- ف: ۱-۵۵۰]

● اطوار دل / عرفان و تصوف / فارسی

atvār-e del

شامل ۷ «طور»: صدر، قلب، شغاف، فؤاد، حبة القلب، سویدا، مهجة القلب. این بخش می‌باید از «قلب منقلب» سعد الدین محمد بن محمد حموی جوینی (۶۵۰ق) گرفته شده باشد چراکه مطالب و تقسیماتش کاملاً با آن رساله مطابق است.

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۸۹۱۹/۵

آغاز: دل را هفت طور اثبات کرده‌اند زیرا که دل بر مثال آسمان است و تن بر مثال زمین که آفتاب روح از آسمان دل بر زمین قالب می‌تابد

خط: نستعلیق و شکسته، کا: محمود بن جلال الدین محمد نصیر قلندرشاه خویی، تا: ۱۹ صفر ۱۲۸۶ق، جا: دولت سرای حاجی آقا میرزا رحیم؛ کاغذ: فرنگی نازک، جلد: میشن قهوه‌ای ضربی با ترنج و سرترنج و جدول، ۱گ (۱۴پ)، اندازه: ۱۲/۸×۲۱/۵سم [ف: ۲۹/۱-۳۲۹]

● اطوار سبعه / عرفان و تصوف / فارسی

atvār-e sab'e

صفی علیشاه، محمد حسن بن محمد باقر، ۱۲۵۱-۱۳۱۶ قمری

safī-'alī-šāh, mohammad hasan ebn-e mohammad bāqer (1836-1899)

رساله در هفت منزلی است که سالک راه حق باید طی کند که عبارت است از: وادی طبیعت، وادی نفس، سرحد قلب، مرحله روح، مقام سر، مقام کشف، مقام اخفی.

آغاز: اما اطوار منحصر بهفت است و اما ابتدا از مرتبه طبع کنیم

در طور اول که سالک راه نورد وادی طبیعت شود.
[دنا ۱۱۴۵/۱ (۲ نسخه)]

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۲۹۸/۸-فیروز
آغاز: برابر؛ **انجام:** تفصیل وادی هفتم و شرح مقام اخفی و تذکر تجلی نور سیاه موقوف به ذوق و فراست قلندریست چالاک ... اما اشعاری بطور غزل گفته شد مناسب این مقام است: دل غم دیده به تنهایی و هجران خو کرد ×× تکیه بر زلف تو و بادو جهان یک رو کرد / گفتم آن روز که دل نکته ز خال تو شنید ×× رخنه در کار مسلمانیم این هندو کرد
خط: شکسته نستعلیق، کا: محمد ابراهیم بن زین العابدین اصفهانی، تا: ۱۲۹۴ق؛ کاغذ: فرنگی خط‌دار، جلد: مخمل بنفش با ترنج و حاشیه درون ابری، ۶ص (۳۰۸-۳۱۳)، ۱۲ سطر، قطع: خشتی، اندازه: ۱۳/۵×۲۱سم [ف: ۲۱-۲۸۶]

۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۲۲۹۱/۶
آغاز: برابر؛ **انجام:** روزها رفت ز پهلوی صفی دجله چشم ×× جرم یکشب که تمنای تو در پهلو کرد
خط: نستعلیق زیبا، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج قهوه‌ای بدون مقوا، ۷گ (۷۴پ-۸۰پ)، اندازه: ۱۳×۲۰/۵سم [ف: ۶-۲۷۷]

● اطوار سبعه / عرفان و تصوف / فارسی

atvār-e sab‘e

دل آدمی را مانند آسمان و قلب را به مثال زمین دارای هفت طبقه و هر طبقه را طوری نام نهاده است بدین ترتیب: ۱. طور صدر؛ ۲. طور قلب؛ ۳. شفاف (معدن عشق)؛ ۴. فواد؛ ۵. حبة القلب؛ ۶. سویدا؛ ۷. مهجة القلب.

۱. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۸۰۱/۲
آغاز: بسمله، بدان وفقک و ثبتک الله علی الاطوار فی معرفت روحک و عقلک و قلبک و نفسک؛ **انجام:** کعبه بنیاد خلیل آذر است ×× دل نظر گاه جلیل اکبر است
خط: نسخ، کا: محمد کاظم بن محمد باقر الخراسانی، تا: شنبه غره ربیع الاول ۱۲۹۳ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج قرمز مقوایی، ۴ ص، (۴۲-۴۶)، ۱۵ سطر (۵/۵×۱۲)، اندازه: ۱۰×۱۷/۵سم [ف: ۲-۳۳۶]

۲. تهران؛ نوربخش؛ شماره نسخه: ۵۰/۲۲
آغاز: بدانکه دل آدمی بر مثال آسمانست در عالم صغری و قالب بر مثال زمین، زیرا که خورشید؛ **انجام:** من اتبع الهدی.
بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: ایرانی، جلد: تیماج تریاکی مقوایی، ۳ص (۲۴۹-۲۵۱)، اندازه: ۱۳×۲۴سم [ف: ۱-۷۰]

● اطوار سبعة فی مقامات الصوفیین عن منازل السالکین / عرفان و تصوف / ترکی

aṭwār-u sab‘a fī maqāmāt-iṣ ṣūfīyīn ‘an manāzil-is sālikīn

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۲۶۹/۵
آغاز: ... الا یا ایها الساقی ادر کاساً و ناولها×× ایجوب جام محبتدن اولم جانانه مائلها؛ **انجام:** شول عدم اقلیمنه عزم ایلام شمدن کرو ×× تیر دندآن فلکدن چقدی دامانم هله
خط: نسخ، کا: عبدالله ابن ابراهیم، تا: شنبه محرم ۱۲۸۷ق؛ کاغذ: سفید، جلد: تیماج آلبالوئی ضربی و مقوایی با ترنج، ۱۱۸ص (۴۳-۱۶۰) [سنا: ف: ۲-۲۰۰]

● اطوار سبعه قلبیه / عرفان و تصوف / فارسی

atvār-e sab‘e-ye qalbīye

تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۴۰۵۷/۷۱
آغاز: بیان اطوار سبعه قلبیه و انوار آن، چون طالب صادق به صحبت مردش کامل بشرف توبه؛ **انجام:** رزقنا الله و ایاکم العارفین و الموحدین بمحمد و اهل بیته الطاهرین المعصومین.
خط: شکسته نستعلیق، کا: حاج محمد زمان بن کلبعلی متطبب خراسانی، بی‌تا؛ در حاشیه نام طبرستانی آمده است به فارسی؛ کاغذ: قورخانه، جلد: میشن قهوه‌ای ضربی، ۱گ (۱۰۲پ)، اندازه: ۱۹×۲۳/۵سم [ف: ۷-۱۸۸]

← اطوار القلب ⩾ اطوار القلوب (منظوم)

● اطوار قلب / عرفان و تصوف / عربی و فارسی

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۹۴۳۰
آغاز: فایده در بیان اطوار قلب الاول ... الصدر یعنی قابلیت و الثانی الشفاف یعنی اماحه اعلم و الثالث؛ **انجام:** و اذا مت بگو علیک و قالوا انا لله و انا الیه راجعون و لا تکن من الدین بقال عند ربهم الحمدلله رب العالمین.
خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ ضمیمه نسخه ش ۲۹۴۲۶ [رایانه]

● اطوار قلب / عرفان و تصوف / فارسی

atvār-e qalb

یادداشت کوتاهی است برگرفته از کتابی، در اطوار هفت‌گانه قلب اصطلاح عرفا.

خوی؛ نمازی؛ شماره نسخه: ۸۴۷/۳۷
خط: نسخ، کا: علی اکبر، تا: ۱۰۹۱ تا ۱۰۹۲ق؛ مجدول؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱گ (۷۵پ-۷۶ر) حاشیه، اندازه: ۱۰×۱۷سم

[میراث اسلامی: دفتر نهم-۱۰۱]

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۱۳۴۳/۷

خط:نستعلیق،بی کا،تا:۱۲۵۲ق،۲گ(۳۲پ- ۳۴ر)[مختصر ف: ۳۹۴]

● اطوار القلوب (منظوم) / شعر / فارسی

atvār-ol-qolūb (manzūm)

شیروانی، یحیی بن بهاء الدین، -۸۶۸ قمری

šīrvānī, yahyā ebn-e bahā'-od-dīn (- 1464)

منظومه‌ای است که در آن از احوال هفت‌گانه قلب در تصوف سخن به میان آمده است.

[فهرستواره منزوی ۲۰۷/۱۰]

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۹۰۱/۳

آغاز: پس از بسمله. بنام حق کنم آغاز گفتار ×× که او باشد جهان بان جهاندار / به حمد او زبانم ذاکر آمد ×× ز احساسش دل و جان شاکر آمد؛ **انجام:** فقیر و عاجز و حیران و مسکین ×× به جز فقر و نیازم نیست تمکین / به حق ذات بی چونت الهی ×× عفو کن ذنب و تقصیرم کما هی

خط: نستعلیق، بی کا، تا: قرن ۹؛ کاغذ: سفید، جلد: تیماج مشکی و مقوایی، ۲۶ص (۱۴۳-۱۶۸)، ابعاد متن: ۷×۱۱، اندازه: ۱۴×۲۰سم

[سنا: ف: ۲-۸۸]

● الاطوارية النورية / عرفان و تصوف / عربی

al-aṭwārīyat-un nūrīya

گزیده‌ای است در سفارشات عرفانی پدری به پسرش بنا بر طریقه خلوتیه که بر اطوار سبعه نوریه استوار شده با ترغیب در سیر و سلوک آن طریق.

خوی؛ نمازی؛ شماره نسخه: ۱۴۶/۲

آغاز: الحمدلله رب العالمین والصلوة والسلام علی خاتم النبیین وعلی آله وصحبه الطاهرین والمطهرین بیت: ره این است روی از طریقت متاب ×× بنه گام وکامی که خواهی بیاب؛ **انجام:** فان العدم بک خیر من الوجود معک و الحمدلله رب العالمین و الصلوة و السلام علی سید المرسلین فیاولدی خذما اتیناک وکن من الشاکرین.

خط: نسخ جلی، کا: یوسف علی سروری، تا: ۶ شوال ۹۱۵ق؛ محشی از مؤلف؛ تملک: مصطفی لطفی بیک زاده بن لطف الله بن بالی، عبد الباقی بن محمد باقی افندی، شیخ محمد بن حسن، محمد بن مصطفی مشهور به بغلچی زاده، و عبارت «قد اشتریته من محمود افندی فی اواسط رجب ۱۲۲۳ بخمسة یوزلوقات وانا الداعی الاثیم الشریف الحسینی ابراهیم الرسول الایرانی الی الدولة الخاقانی»؛ از موقوفات رمضانیه ۱۲۳۰؛ جلد: تیماج روغنی اسلیمی، ۶گ (۴۲۶-۴۳۱)، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۷×۲۴سم [ف: ۸۲]

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۶۲۵/۲

نسخه اصل: همان نسخه بالا [عکسی ف: ۲-۲۴۹]

● اطواق الذهب / اخلاق / عربی

aṭwāq-uḏ ḏahab

زمخشری، محمود بن عمر، ۴۶۷-۵۳۸ قمری

zamaxšarī, mahmūd ebn-e 'omar (1075-1144)

«اطواق الذهب» کتابی است مشتمل بر یکصد مقاله که هر یک از مقالات مواعظ و نصایح سودمندی را دربر دارد و مؤلف میان هر دو جمله از مقالات سجع را رعایت نموده و با نهایت ایجاز و اختصار و فصاحت و بلاغت این کتاب را خاتمه داده است. در خود کتاب نامی از مؤلف و اسم کتاب نیست ولی در مقدمه «اطباق الذهب» مؤلف آن تصریح نموده است که صد مقاله زمخشری موسوم به «اطواق الذهب» می‌باشد.
این کتاب چنان که در معجم المطبوعات آمده است به زبان ترکی و آلمانی و اطریشی ترجمه گردیده و با ترجمه‌ها در اروپا طبع شده و چاپ بیروت آن مشتمل بر شرح لغات و کلمات مشکله آن به قلم شیخ یوسف افندی اسیر است. آقای دکتر رضازاده شفق استاد معاصر در ص ۱۹۳ تاریخ ادبیات نوشته‌اند که شاعر شهیر وصال شیرازی (متوفی به سال ۱۲۶۲) اطواق الذهب را به فارسی ترجمه کرده‌اند. آقای یوسف اعتصامی (اعتصام الملک) این کتاب را شرح و به نام «قلائد الادب فی شرح اطواق الذهب» مسمی گردانیده و به سال ۱۳۲۱ در مصر چاپ شده است.

آغاز: بسمله اللهم انی احمدک علی ما ازللت الی من نعمتک و علی ما ازلت عنی من تقمتک

انجام: فکیف رضیت لدینک بالقذی، و المومن لایرضی لدینه بذا و الحمد لله رب العالمین و صلی الله علی افضل الانبیاء و المرسلین و سلم تسلیما کثیرا

چاپ: در بیروت، جمعیة الفنون الادبیة، ۷۵ص، ۱۲۹۳ق و قاهره، مطبعة السعادة، ۱۳۲۸ق. چاپ شده.

[معجم سرکین ۹۷۳/۱؛ کشف الظنون ۱۱۷/۱و ۱۱۶/۱؛ بروکلمان، ج۵، ص۲۳۵-۲۳۷؛ قاهره، ادب، ج۲، ص۳۵-۳۶؛ (در توصیف کتاب آن را با النصائح الکبائر خلط کرده اند)؛ دنا،ج۱، ص۱۱۴۵-۱۱۴۷]

۱. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۱۶۲۲/۳

خط: نسخ، کا: محمد بن ابی یوسف عمر، تا: پنج‌شنبه پایان رجب و شعبان ۵۸۹ ق؛ کاغذ: دولت آبادی، جلد: عطف و گوشه میشن رویه ابری فرنگی، ۱۵ قطع: [ف: ۵-۳۱۱]

۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۴۶۲/۵۰(آ)-۴۶۳/۵۰(ب)-ف

نسخه اصل: کوپرولوش ۱۵۸۹؛ بی کا، تا: صفر ۷۵۴ق؛ در هامش؛ ۱۴گ (۶۱ر-۷۴پ) [فیلمها- ف: ۱-۴۸۲]

۳. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۳۹۰/۲-ف

نسخه اصل: ایاصوفیا ش ۲۹۱۱؛ خط: نسخ، کا: کمال الدین حسین بن شمس الدین محمد کرمانی، تا: قرن ۱۰، ۲۲گ (۲۹-۵۰)، ۱۵ سطر [فیلمها- ف: ۱-۴۶۵]

۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۰۸۳/۲-طباطبائی

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی کا، تا: قرن ۱۰؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۴گ (۱۰پ-۲۳پ)، ۱۷ سطر، قطع: خشتی، اندازه: ۱۵/۵×۲۲/۵سم [ف: ۲۳-۵۲۹]

۵. تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه: ۴۴۱/۱

خط: نسخ، بی کا، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج قهوه‌ای ضربی، ۱۱گ (۱پ-۱۱ر)، ۱۵ سطر (۹×۱۵)، اندازه: ۱۵×۲۱/۵سم [ف: ۳۰۰]

۶. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۲۸۴/۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی کا، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مقوایی، ساقه چناری، ۹۳ص (۴۷-۱۳۹)، ۷ سطر (۷/۵×۱۴)، اندازه: ۱۴×۲۲سم [ف: ۷-۲۵۴]

۷. مشهد؛ میبدی؛ شماره نسخه: ۲۱۴/۱

خط: نسخ، کا: عبدالله بن محمد صالح، تا: قرن ۱۱؛ جلد: تیماج مشکی بدون مقوا، ۱۷گ (۲پ-۱۸پ)، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۵×۲۴سم [شخصی میبدی: ف: ۱-۱۶۶]

۸. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۳۸۰۱/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی کا، تا: ۱۰۲۸ق؛ کاغذ: اصفهانی نخودی، جلد: مقوایی رویه ابری رنگارنگ، ۱۰گ (۲پ-۱۱ر)، ۲۱ سطر (۹/۵×۱۷/۵)، اندازه: ۱۷/۵×۲۶/۵سم [ف: ۱۷-۶]

۹. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۴۷۴۹/۷

آغاز و انجام: برابر

در صد مقاله؛ خط: نسخ، کا: طهماسب قلی، تا: رجب ۱۰۴۹ق، جا: سورت هندوستان؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج یک‌لا قهوه‌ای، ۱۱ص (۸۶-۹۶)، ۲۱ سطر (۹×۱۷)، اندازه: ۱۲/۵×۲۲سم [ف: ۱۳-۱۳۰]

۱۰. مراغه؛ عمومی؛ شماره نسخه: ۷۲/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ جلی، کا: محمد کاظم بن محمد رضا همدانی، تا: ۱۲ رمضان ۱۱۹۷ق، از روی نسخه ای که علامت مقابله و بلاغ در آن توسط «سید علی خان کبیر مدنی شیرازی» در ۹ جمادی الثانی ۱۱۰۹ق و علامت بلاغ و تصحیح «علی صدر الحسینی» در ذیحجه ۱۱۰۶ ق وجود داشته کتابت شده؛ جلد: تیماج، ۲۳گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۲×۲۰سم [ف: ۱۷۳]

۱۱. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۳۴۴۲/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی کا، تا: قرن ۱۳؛ ۲۶گ (۱پ-۲۶پ)، ۱۱ سطر، اندازه: ۱۰×۱۷سم [محدث ارموی مخ: ۱-۱۵۶]

۱۲. شیراز؛ بنیاد فارس‌شناسی؛ شماره نسخه: ۸۷/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق زیبا، کا: احمد بن عبدالله خان، تا: قرن ۱۳؛ جلد: تیماج سرخ ضربی مجدول با ترنج و سرترنج، ۲۵گ (۱پ-۲۵پ)، ۱۱ سطر، اندازه: ۱۰/۵×۱۸سم [ف: ۱۰۵]

۱۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۴۷۲۹/۱۵

منتخب آن؛ خط: نسخ، کا: حبیب الدین محمد بن علی اصغر گلپایگانی،تا:قرن۱۳؛جلد: تیماج قهوه‌ای ضربی ترنج و سرترنج و گره دار،۴گ (۱۴۲ر-۱۴۵پ)، اندازه: ۱۷/۷×۲۳سم [ف: ۴۱-۱۸۵]

۱۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۱۳۵/۲۶

یک صفحه از کتاب اطباق الذهب؛ خط: نستعلیق شکسته، بی کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: سفید، جلد: تیماج حنایی ضربی یک لایی، ۲ص (۳۴۸-۳۴۹)، ۱۸ سطر [سنا: ف: ۲-۱۳۰]

۱۵. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۳۳۳۸/۱۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** هذه القنطرة و ما یرید من البهجة و القرحة نازل ظل هذه الشرحة

از مقاله نخست آغاز و تا مقاله سی و چهار؛ خط: نسخ معرب، بی کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ مصحح؛ کاغذ: فرنگی، ۱۰گ (۱۵۴پ-۱۶۳ر)، ۱۳ سطر، اندازه: ۸×۱۵/۵سم [ف: ۳۳-۵۸۷]

۱۶. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۶۰۸۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی کا، تا: قرن ۱۳؛ واقف: نایینی؛ کاغذ: سفید فرنگی آهار مهره، جلد: چرمی قهوه‌ای، ۲۱گ، ۱۵ سطر (۷/۵×۱۴/۷)، اندازه: ۱۲/۸×۲۱سم [ف: ۷-۲۰۴]

۱۷. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۴۱۸۲/۲

خط: شکسته نستعلیق، بی کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: آهار مهره فرنگی، جلد: میشن قرمز، اندازه: ۱۴/۳×۲۱/۶سم [ف: ۷-۲۳۰]

۱۸. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۴۴۴۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی کا، تا: قرن ۱۳؛ واقف: نایینی؛ کاغذ: فرنگی آهار مهره، جلد: پارچه‌ای، ۱۹گ، ۱۷ سطر (۷/۵×۱۴)، اندازه: ۱۴×۲۲سم [ف: ۷-۲۰۴]

۱۹. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه: ۲۴۷۸

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ جلی، بی کا، تا: قرن ۱۳؛ مهر: شلجمی «علی اکبر الموسوی ۱۲۶۲» (هشت ضلعی)؛ جلد: تیماج سیاه، ۶۱گ، ۸ سطر، اندازه: ۱۰×۱۸سم [ف: ۱-۱۷۸]

۲۰. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۱۵۶۰/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ و نستعلیق، بی کا، تا: ۱۲۶۷ق؛ مصحح، در آغاز دستخط آیت الله مرعشی نجفی در معرفی کتاب؛ مهر: «سید محمد الرضوی» (بیضی)؛ کاغذ: فرنگی آهار مهره، ۱۹گ (۱-

۱۹)، ۱۵ سطر، اندازه: ۷×۱۳سم [ف: ۲۹-۲۴۰]

۲۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۴۴۳۹

آغاز: بسمله المقاله الاولى لاتفخر على اهل الحب؛ **انجام:** فاذا هو سراب بقيعه ... من مقالات الزمخشري اذ هی م / نه

فاقد مقدمه است و بلافاصله از مقاله اولی شروع شده؛ خط: نسخ، کا: محمد کاظم دزفولی، تا: جمادی الثانی ۱۲۷۱ق؛ کاغذ: زرد فرنگی آهار مهره، جلد: تیماج یک‌لا، ۱۵گ، ۱۶ سطر (۷×۱۴/۵)، اندازه: ۱۴/۵×۲۱/۲سم [ف: ۷-۲۰۴]

۲۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ض۱۰۵۸۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: محمد حسن کاتب الهی شیرازی، تا: ۱۲۷۵ق [الفبائی: ۵۷]

۲۳. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه: ۳۳۴۸

آغاز و انجام: برابر

مقاله ۴۳ و۴۷ را کاتب دو قسمت نموده و دو مقاله معرفی کرده و چهار مقاله آن را (از ۹۱ تا ۹۴) ننوشته؛ خط: نسخ، کا: حسن بن عبدالمجید الحسینی واعظ اصفهانی، تا: ۱۲۷۶ق؛ پشت آخرین برگ شرحی در معرفی این کتاب و مؤلف آن و این که بر حسب امر سیف الملک به کتابت آن پرداخته، نگاشته؛ مجدول؛ واقف: سپهسالار؛ کاغذ: ترمه، جلد: تیماج، ۳۸ص، ۱۱ سطر، قطع: وزیری، اندازه: ۱۴×۲۲سم [ف: ۲-۱۳]

۲۴. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه: ۳۳۵۰

آغاز و انجام: برابر

مقاله ۴۳ و۴۷ را کاتب دو قسمت نموده و دو مقاله معرفی کرده و چهار مقاله آن را از ۹۱ تا ۹۴ چون نسخه سابق ننگاشته‌اند؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۷۷ق؛ دارای یک سرلوح زیبا، مذهب، مجدول؛ واقف: سپهسالار؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: ساغری سوخته طلایی، ۱۸ص، ۱۵ سطر، قطع: ربعی، اندازه: ۱۲×۱۹سم [ف:۲-۱۴]

۲۵. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۵۶۴/۸

خط: نستعلیق معرب، کا: محمد مسیح بن عبدالحمید موسوی اصفهانی درب امامی، تا: ۱۲۸۰ق؛ کاغذ: آهار مهره فرنگی، جلد: میشن قهوه‌ای نو، ۱۱ص (۱۴۸-۱۵۸)، اندازه: ۱۲/۵×۲۰/۹سم [ف: ۵-۸۵]

۲۶. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه: ۱۶۸۲/۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: محمد صادق بن محمد علی خوانساری، تا: دوشنبه ۲۷ ربیع الثانی ۱۲۸۱ق؛ واقف: سید سعید طباطبایی، ۱۳۳۲؛ کاغذ: نخودی، جلد: میشن یک‌لا قهوه‌ای، ۳۰گ، ۱۰ سطر، اندازه: ۱۰×۱۸سم [ف: ۵-۹۸]

۲۷. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۹۰۲۰/۱

خط: نسخ، بی‌کا، تا: صفر ۱۲۸۲ق؛ جلد: تیماج قرمز بدون مقوا، ۳۲گ (۱پ-۳۲پ)، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۳×۲۰سم [ف: ۲۳-۱۷۲]

۲۸. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۶۲۱۹

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق خوش، بی‌کا، تا: ۱۲۸۲ق؛ کاغذ: فرنگی آبی زرافشان آهار مهره، جلد: تیماج یک‌لا قهوه‌ای سوخته مجدول الحاقی، ۲۴گ، ۱۳ سطر (۶/۳×۱۲/۳)، اندازه: ۱۰/۵×۱۷/۸سم [رایانه]

۲۹. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۸۲۳۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: سید محمد هروی، تا: ۱۲۸۳ق [الفبائی: ۵۷]

۳۰. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۴۴۴۰

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: محمد ابراهیم، تا: ۱۲۸۳ق؛ واقف: نایینی. [این نسخه از پهلوی «اطباق الذهب» شماره ۴۴۳۶ جدا شد و رقم کاتب و تاریخ تحریر در آن نسخه است]؛ کاغذ: فرنگی آهار مهره، جلد: پارچه‌ای، ۱۶گ، ۱۸ سطر (۸/۵×۱۵)، اندازه: ۱۴/۲×۲۲سم [ف: ۷-۲۰۳]

۳۱. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه: ۵۴۳/۴

خط: نسخ، کا: عبدالجواد بن یوسفعلی، تا: ۲۲ رجب ۱۲۸۳ق؛ کاغذ: فرنگی آبی و نخودی، جلد: تیماج لایه‌ای سبز، ۱۶گ، ۱۵-۱۹ سطر (۷/۳×۱۳/۵)، اندازه: ۱۴×۲۱/۵سم [ف: ۱-۴۳۱]

۳۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۸۸۳۵/۱۰

خط: نستعلیق، کا: سید محمد طباطبائی یزدی، تا: ۲۶ ربیع الثانی ۱۲۸۶ق؛ ۵گ (۷۸پ-۸۲ر) [مختصر ف: ۷۳]

۳۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۸۸۲۵/۱۹

آغاز و انجام: برابر

با توضیحات لغوی بین سطور؛ خط: نستعلیق، کا: سید محمد طباطبایی طبیب یزدی، تا: جمعه ۲۶ ربیع الثانی۱۲۸۶ق، جا: تهران؛ حکایت محمد بن غسان درباره گردش روزگار و دنیا (۸۲پ)؛ کاغذ: فرنگی نخودی آهار مهره، جلد: میشین قهوه‌ای مجدول، ۵گ (۷۸پ-۸۲ر)، اندازه: ۲۲×۳۵/۳سم [ف: ۲۹/۱-۵۹]

۳۴. کرمانشاه؛ میبدی (خاندان)؛ شماره نسخه: ۱۴۶/۵

آغاز: برابر

خط: نستعلیق، کا: محمد حسین گرگانی، تا: ۱۳۰۰-۱۳۰۱، جلد: تیماج قهوه‌ای،۳۴ص (۱۹۶-۲۲۹)، اندازه: ۱۳×۲۰/۵سم [ف: ۱۰۶]

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۲۳۰۶/۵

نسخه اصل: همان نسخه بالا [عکسی ف: ۶-۳۵۶]

۳۵. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه: ۶۳۶/۶

آغاز و انجام: برابر

در ۱۰۰ مقالت است؛ خط: نسخ پخته، کا: جلال الدین، تا: ۱۳۰۱ق؛ ۳۷گ (۹۶پ-۱۳۲ر) [ف: ۲-۱۸]

۳۶. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۴۵۶/۲

خط: نسخ، کا: هدایت الله العلوی، تا: شوال ۱۳۰۵ق؛ کاغذ: آهار مهره فرنگی، جلد: میشن سبز سیر، ۳۲گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۴/۴×۲۲سم [ف: ۵-۳۲]

۳۷. اصفهان؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۱۸۶/۳
بی‌کا، تا: ۱۳۲۰ق؛ جلد: تیماج قرمز ضربی، ۱۶گ (۳۷پ-۵۲پ)، اندازه: ۱۱/۵×۱۸سم [ف: ۱-۱۳۵]
۳۸. اصفهان؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۳۳۶/۵
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۳۲۰ق؛ کاغذ: فرنگی [نشریه: ۱۱-۹۴۱]
۳۹. تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه: ۷۴۹/۹
خطبه اطواق الذهب؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج قهوه‌ای ضربی مقوایی، ۳گ (۸۳ر-۸۵ر)، ۱۸ سطر (۷×۱۴)، اندازه: ۱۲×۱۸/۵سم [ف: ۳۸۰]
۴۰. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۲۴۱۴/۴
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: دولت آبادی، جلد: تریاکی روشن با ترنج و سرترنج، مذهب، دامن دار مقوایی، ۲۷گ (۱۳۴پ-۱۶۱)، اندازه: ۱۲/۵×۲۵/۵سم [ف: ۱۲-۲۰۴]
۴۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۸۸۰/۲
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، کا: محمد بن محمد باقر کاشانی، بی‌تا؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۰گ (۳۹ر-۵۸ر)، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۱/۵×۱۷سم [ف: ۳-۶۷]
۴۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۷۰۸/۲-ف
نسخه اصل: موزه بریتانیا Or 3733 (ریو ص۶۳۲ ش ۱۰۰۳)؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ ۱۷گ (۱۲-۲۹) [فیلمها- ف: ۱-۵۲۵]
۴۳. شیراز؛ ملی؛ شماره نسخه: ۱۵-۵/۲/۶۶۸
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: فرنگی شکری، جلد: مقوا با تیماج مشکی، ۲۵گ، ۱۴ سطر (۸×۱۵/۵)، اندازه: ۱۵×۲۱/۵سم [ف: ۲-۲۵۲]
۴۴. همدان؛ مدرسه غرب؛ شماره نسخه: ۴۶۲۹/۲
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ قطع: خشتی [رشت و همدان: ف: ۱۵۱۳]
۴۵. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه: ۲۴/۱
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج خرمائی، ۱۲ سطر (۸/۵×۱۴)، اندازه: ۱۴×۲۱/۵سم [ف: ۱-۴۹۲]
۴۶. کاشان؛ مدرسه سلطانی؛ شماره نسخه: ۱۵۳/۴
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ محشی؛ جلد: تیماج قهوه‌ای مجدول، ۲۱گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۳سم [سلطانی: ف:]
۴۷. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۱۵۷۷/۱-۹/۱۲۷
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ معرب، بی‌کا، بی‌تا؛ مصحح، محشی؛ جلد: تیماج مشکی دو رو، ۵۴گ، ۹ سطر، اندازه: ۱۱×۱۸سم [ف: ۱-۴۳۳]
۴۸. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه: ۲۳/۲
خط: نسخ، بی‌کا، تا: اواخر قرن ۱۳ یا اوایل قرن ۱۴؛ کاغذ فرنگی؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۶ سطر (۱۲/۸×۱۶/۸)، اندازه: ۱۲×۱۸/۵سم [ف: ۱-۳۰۴]

● اطوال بلدان (جدول) / هیئت / فارسی

atvāl-ol boldān (jadval)

جدول اطوال بلدان از جزایر خالدات و عروض بلدان از خط استواء و طریقه استخراج خط نصف النهار.

تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۳۱۷۶/۱۰
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ ۶گ (۱۴۵پ-۱۵۰پ) [ف: ۶-۲۵۸]

● اطوز گنج = اتوز گنج / شعر / فارسی

ottūz-e ganj = ottūz-e ganj

فوقی یزدی، احمد، -۱۰۵۰ قمری

fawqī yazdī, ahmad (- 1641)

گفتاری است به نظم و نثر و به شوخی در ۳۰ «باب»، در ۳۰ «گنج» یا ۳۰ «نغمه». هر گنج را درباره یکی از آوازها و مقامات طبیعی از «چپ چپ زر در کیسه» تا «آواز الله اکبر» نگاشته است. (احمد منزوی)

آغاز: بسمله اما بعد بلکه ما بعد بدانکه رساله‌ای است مشتمل بر فواید و منافعی چند سنجیده و بنای این مزخرفات ... بر سی باب نهاده هر بابی از آن بگنجی ملقب است و هر گنجی از آن بر مقامی و مسمی باسمی خاص شده است و این رساله موسوم است باطوز گنج.

انجام: و در دنیا عزیزاند من نمیدانم که اینها چه چیزاند. از مسوخانند اکثر فوقی این نامردمان ×× پاره‌ای سگ پاره‌ای خر پاره‌ای کژدم شدند

[دنا ۱۱۴۷/۱ (۶ نسخه)؛ فهرستواره منزوی ۲۰۷/۱۰؛ رک ایضا کلیات او]

۱. تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه: ۵۴۴/۲
خط: نستعلیق، کا: محمد علی، تا: قرن ۱۴؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی مقوایی، ۲۷گ (۶۶ر-۹۲پ)، ۱۵ سطر (۷×۱۳)، اندازه: ۱۰×۱۶سم [ف: ۳۲۲]
۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۳۸۶۲/۲
آغاز و انجام: برابر
خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۴؛ مجدول؛ کاغذ: فرنگی آبی، جلد: تیماج عنابی ضربی، ۴۷،۴۷-۹۴، ۱۵ سطر (۸×۱۶)، اندازه: ۱۲×۲۱سم [ف: ۱۲-۲۸۳۹]
۳. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۴۹۹۹/۲
خط: نستعلیق، کا: محمد اسمعیل تفرشی، تا: ۱۳۲۰ق؛ کاغذ: فرنگی آبی، جلد: کاغذ پازهری، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۵/۴×۲۰/۶سم [ف: ۸-۱۵۹]
۴. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۱/۲۵۹۱/۱۴۱

بی‌کا، بی‌تا؛ ۳گ (۶۵۶-۶۵۸) [ف: ۹-۱۴۰۵]

۵. تهران؛ انجمن آثار و مفاخر فرهنگی؛ شماره نسخه: ۳۴/۳

بی‌کا، بی‌تا [نشریه: ۷-۵]

۶. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۵۱۰۴/۱

خط: شکسته نستعلیق، کا: ابراهیم توپچی، بی‌تا؛ کاغذ: قورخانه‌ای فرنگی آهار مهره، جلد: رویه میشن آلبالویی ضربی، ۳۵گ (۱پ-۳۵ر)، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۱×۱۷سم [ف: ۴-۶۶۳]

● الاطول = شرح تلخیص المفتاح / بلاغت / عربی

al-aṭwal = s.-e talxīs-ol-meftāh

عصام الدین اسفراینی، ابراهیم بن محمد، ۸۷۳-۹۵۱ ؟ قمری

'esām-od-dīn-e esfarāyenī, ebrāhīm ebn-e mohammad (1469-1545)

وابسته به: تلخیص المفتاح فی المعانی و البیان؛ خطیب قزوینی، محمد بن عبدالرحمن (۶۶۶-۷۳۹)

شرح مزجی مفصلی است بر کتاب «تلخیص المفتاح» قزوینی. در این شرح، مباحث و عبارات تفتازانی و سید شریف جرجانی در شرح تلخیص المفتاح را با عنوان «قال الشارح المحقق» و «قال السید السند» نقل و مورد استفاده قرار داده است.

آغاز: الحمدلله علی کل حال کما یستوعب مزایا الافضال و یستجلب خواص الاقبال و یتسبب بالافتتاح به ختم کل امر ذی بال ... و بعد فیقول ... ان افضل ما یتمسک به فی تحصیل الکمال ... قال المصنف: الحمدلله، الحمد هو الثناء علی الجمیل الصادر بالاختیار علی ماله الاشتهار

چاپ: آستانه، دو جلد، ۱۲۸۴ق.

[دنا ۱۱۴۷/۱ (۸ نسخه)؛ کشف الظنون ۴۷۷/۱؛ اعلام زرکلی ۶۳/۱؛ معجم المطبوعات العربیه ۱۳۳۰/۲؛ الاوقاف العامة موصل ۲۰۱/۲ و ۱۳۰/۴]

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۷۹۵

خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ تملک: محمد عزالدین حسن بن محمد علی استرآبادی در اصفهان که می‌نویسد خط مؤلف است؛ واقف: حبیب الله بن ملا حسن علی با تولیت میر محمد حسینا پسر امیر محمد صالح حسینی خاتون آبادی؛ کاغذ: سفید، جلد: تیماج سرخ ضربی و مقوایی نو، ۳۳۶گ، ۲۳ سطر (۷×۱۲)، اندازه: ۱۳×۱۹سم [سنا: ف: ۲-۶۱]

تهران؛ مفتاح؛ شماره نسخه: ۹۶۲

همان نسخه بالا [نشریه: ۷-۱۰۲]

۲. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۱۷۱۲۳

کا: سعدالدین، تا: ۸۰۰ق؛ خریداری از امرالله صفری؛ اندازه: ۱۳/۹×۲۳/۲سم [رایانه]

۳. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۲۰۵

آغاز: برابر؛ **انجام:** و اذق من حلاوة ثمارها الحاضرین و الغائبین آمین ...

خط: نسخ، کا: ابراهیم پسر بدرالدین پسر ابراهیم پسر حسن حنفی،تا: پایان صفر ۱۰۱۳ق؛ با سرلوح؛ کاغذ: ترمه نخدی رنگ، جلد: تیماج حنایی مقوایی فشاری زرکوب ته تیماج مشکی، ۳۶۸گ، ۲۹ سطر (۹/۵×۱۷)، اندازه: ۱۶×۲۵سم [ف: ۲-۴۰۰]

۴. یزد؛ سریزدی؛ شماره نسخه: ۳۳

خط: نستعلیق، کا: عبدالغفور کنوجندنوتی، تا: شنبه ۲ محرم ۱۰۴۵ق؛ مصحح، محشی؛ وقف‌نامه کتاب به سال ۱۳۸۸؛ تملک: ملامحمد قندهاری، علی بن محمد حسین؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۳۶۰گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۵×۲۲/۵سم [ف: ۱-۳۳]

۵. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۲۸۰۷

آغاز: برابر؛ **انجام:** و لو تأملت فیها وجدت سوی ما برزت به دقایق من الودایع فلتنظر فیها نظر الاعتبار ... ربنا اللهم بارک فیما رزقت ... و الحمدلله رب العالمین

خط: نسخ، بی‌کا، تا: احتمالاً قرن ۱۲؛ ۷ برگ از ابتدا و ۲ برگ از پایان کتاب به سال ۱۳۱۹ به خط احمد کوهستانی و به‌دستور سعدالدین خان نایب الحکومة و حکمران هرات بازنویسی شده، مصحح؛ کاغذ: اصفهانی نخودی، جلد: تیماج تریاکی سوخته ضربی با ترنج و سرترنج با گل و بوته مقوایی عطف با چرم تریاکی، ۳۰۷گ، ۲۵ سطر (۱۳×۱۹)، اندازه: ۱۸/۵×۲۵/۵سم [ف: ۱۳-۳۰۰]

۶. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۱۷۵۹۲

کا: سلیم بن علی محمد، تا: ۱۲۳۵ق؛ انتقالی از کتابخانه پهلوی- مجموعه نوازی؛ اندازه: ۲۰/۶×۳۰/۴سم [رایانه]

۷. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۱۷۵۹۶

کا: صادق ابن علی اکبر، بی‌تا؛ انتقالی از کتابخانه پهلوی- مجموعه نوازی؛ ۱۸۱گ، اندازه: ۱۴/۸×۱۹/۵سم [رایانه]

● اطولوفس فی الکرة المتحرکة / هیئت، ریاضیات / عربی

uṭūlūfus fī-l kurat-il mutaḥarrika

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۰۹۲۵/۴

خط: نستعلیق، کا: محمد علی احمد مراغی، تا: اواخر قرن ۱۲ یا اوایل قرن ۱۳ق؛ قطع: رقعی [میراث شهاب: س۹ش۲-]

● اطیاریه / شعر / فارسی

atyārīye

رئیس العلماء، جلال الدین بن محمد طاهر

ra'īs-ol-'olamā', jalāl-od-dīn ebn-e mohammad tāher

مثنوی عرفانی است.

[فهرستواره منزوی ۲۰۸/۱۰]

شیراز؛ خانقاه احمدیه؛ شماره نسخه: ۱۷۷

بی‌کا، بی‌تا [نشریه: ۵-۲۰۹]

● **اطیاف العارفین** / کلام و اعتقادات / عربی
iṭyāf-ul-ʻārifīn
مختاری نیشابوری، محمد حسن، ق۱۳ قمری
moxtārī neyšābūrī, mohammad hasan (- 19c)
رساله در معارف و عقاید است. در دیباچه آن را چنین معرفی کرده است: «انی اردت ان اکتب بعض الاطیاف و اجمع بین الاطراف لعل ان یفید بعض الاشراف». عناوین مطالب: سنه و ۳۰ طیف و یقظه، السنة (چرت و پینکی، بمنزله مقدمه) فی حقیقة النوم و احکامه و بیان الانفس و حدوثها. طیف (رؤیا- بجای باب، فصل) های سی‌گانه: معرفت اصطلاحی و حقیقی وحدت، کثرت وحدتیه، کثرت، عدالت، نبوت، امامت، امامة الرضا علیه السلام، افضلیت زیارت امام رضا، صاحب الزمان، معاد، بشارت، صلوة، صوم، زکوة، خمس، حج، جهاد اصغر و اکبر، توبه و استغفار، دعآء و اسم اعظم، فی الذکر، فی السیر فی الله، فی الاجارة و الارشاد، فی التصرف فی الاکوان. الیقظة (بمنزله خاتمه) فی حاصل ما تقدم.
آغاز: الحمدلله رب المتخلفین و العاقبة للباقین و الصلوة و السلام علی السابقین و اللعنة علی الهالکین
انجام: و آخر دعواهم ان الحمدلله رب العالمین

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۷۱۳۰
آغاز و انجام: برابر
خط: شکسته نستعلیق، کاتب = مؤلف، تا: یک‌شنبه ۲ صفر ۱۲۴۸ق؛ کاغذ: نیلی رنگ، جلد: مقوا با روکش پارچه خاکستری، ۱۵گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۱×۱۷سم [ف: ۱۱-۲۸]

← اظلال الاجسام ≻ کیفیة الاظلال

● **اظهار الاسرار الخفیة للقواعد النحویة** / نحو / عربی
iẓhār-ul-asrār-il-xafīyya li-l-qawāʻid-in-naḥwīyya
برکلی، محمد بن پیرعلی، ۹۲۹-۹۸۱ قمری
berkelī, mohammad ebn-e pīr-ʻalī (1523-1574)
رساله‌ای است در بیان عوامل نحوی در سه باب: ۱. العامل؛ ۲. المعمول؛ ۳. العمل.
آغاز: بسمله. حمدله. صلاه فهذه رساله فیما یحتاج الیه کل معرب اشد الاحتیاج و هو ثلثه آشیاء العامل و المعمول و العمل ای الاعراب فوجب ترتیبها علی ثلثه ابواب
انجام: وصفة اسم لا المبنی المفردة المتصلة به فانه یجوز بناؤها علی الفتح نحو لا رجل ظریف و ظریفاً
چاپ: السعودیة، دار المنهاج، تصحیح انور بن ابی بکر الشیخی الداغستانی، الطبعة الاولی، ۱۴۳۰ق، ۲۲۴ صحیفة
[بروکلمن ۲۶۰/۲؛ الاوقاف العامة موصل ۱۲۱/۲]
شرح و حواشی:
۱- حل اسرار الاخیار علی اعراب اظهار الاسرار؛ زینی زاده، حسین بن احمد (-۱۱۶۸)
۲- نتائج الأفکار فی شرح اظهار الاسرار؛ آطه وی، مصطفی بن حمزه (-۱۱)

۱. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه: ۶۹۵۰/۳
آغاز و انجام: برابر
نام کتاب و مؤلف به قرینه آغاز نسخه تعیین شد؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: پنج‌شنبه شوال ۱۱۱۴ق؛ محشی؛ کاغذ: فرنگی سفید، جلد: مقوا با برگردان، ۳۳گ (۷۱پ-۱۰۳ر)، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۲۰سم [ف: ۳-۱۶۵]
۲. اصفهان؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۵۰۲/۱۲
آغاز و انجام: برابر
نام کتاب و مؤلف به قرینه آغاز نسخه تعیین شد؛ خط: نسخ ترکی، بی‌کا، تا: قرن ۱۳، جلد: تیماج مشکی، ۴۷گ (۲۸۹پ-۳۳۵ر)، ۱۳ سطر، اندازه: ۱۱/۵×۲۰سم [ف: ۲-۳۹۳]
۳. قزوین؛ مدرسه امام صادق قزوین؛ شماره نسخه: ۱۶۰/۱
بی‌کا، تا: ۱۲۶۰ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای مجدول [ف: ۱-۳۳۷]
۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۱۴۹۵/۱
آغاز و انجام: برابر
این نسخه از اواخر باب اول به بعد را فاقد است؛ نام مؤلف به قرینه اغاز نسخه تعیین شد؛ خط: نسخ به شیوه ترکی عثمانی، کا: احمد بن جعفر گنجه‌ای داغسدانی، تا: ۱۲۶۵ق، جا: قریه مدری؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: نخودی، جلد: مقوا عطف و گوشه چرم، ۳۴گ (۱-۳۴)، اندازه: ۱۶/۵×۲۱/۵سم [ف: ۱۲-۳۷۰]
۵. یزد؛ کاظمینی؛ شماره نسخه: ۴۰۸/۵
آغاز: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: پنج‌شنبه ۳ جمادی الاول ۱۲۹۴ق؛ مصحح، محشی؛ جلد: مقوایی، عطف تیماج قهوه‌ای سوخته، ۷۰گ (۲۵ر-۹۴پ)، اندازه: ۱۴×۲۱سم [ف: ۲-۱۰۲]
۶. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۷۳۵۷
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا [رایانه]
۷. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۸۳۹۸-۵۷/۶۸
آغاز: برابر
از اول تا آخر؛ خط: نسخ، کا: رسول بن محمد شهیر به کرکابادی، بی‌تا، جا: قریه بیژو؛ ۲۲گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۶×۲۲سم [ف: ۱-۴۳۴]
۸. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۴۱۱۰/۹
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: مقوایی، عطف و حاشیه تیماج

مشکی لولادار، ۱۲گ (۱۶۰پ-۱۷۱پ)، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۳۸-۱۴۵]

● **اظهار التحقیق فی مسألة الجمع و التفریق** / ریاضیات / فارسی

iẓhār-ut taḥqīq fī mas'alat-il jam' wa-t tafrīq

میرزا فاطمی، محمد بن علی

mīrzā fātemī, mohammad ebn-e 'alī

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۰۲۰۴/۳

خط: نسخ، کا: شیخ علی بحرانی، بی‌تا؛ مصحح، محشی؛ قطع: وزیری [میراث شهاب: س۸ش۴-۶۷]

● **اظهار الحق** / کلام و اعتقادات / عربی

iẓhār-ul-ḥaqq

دهلوی، رحمة الله بن خلیل الرحمن، -۱۳۰۶ قمری

dehlavī, rahmat-ol-lāh ebn-e xalīl-or-rahmān (- 1889)

میزان الحق؛ هانری مارتین (۱۸۱۰-۱۸۸۳م)

مناظرات مؤلف است با یکی از مبلغان مسیحی (گویا هانری مارتین) در هند که به فارسی نگاشته بود و چون به مکه رفته بود به‌خواهش سید احمد دانشمند مکی آن را به عربی برگردانده است. رد «میزان الحق» هانری مارتین است.

آغاز: بسمله، الحمدلله الذی لم یتخذ ولدا و لم یکن له شریک فی ملکه ... فیقول ... رحمة الله بن خلیل الرحمان ...

چاپ: استانه، ۱۲۸۴و۱۳۰۵؛ مصر، ۱۳۱۷ق؛ مصر، سنگی، ۱۲۹۴(تاریخ تألیف ۱۲۸۰)، وزیری، ۲۸۸+۲۸۶صص

شرح و حواشی:

۱- الرد علی اظهار الحق؛ بهاری همدانی، محمد باقر بن محمد جعفر (۱۲۷۷-۱۳۳۳)

تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۵۷۶۰

آغاز: بسمله، الحمدلله الذی لم یتخذ ولدا و لم یکن له شریک فی ملکه ... فیقول ... رحمة الله بن خلیل الرحمان؛ **انجام:** فی هذه المسائل لا تقدر ان تجذبهم الی نفسها انتهی فانظر کیف وصی و اظهر ان مثل عبادة الصنم ... تم المجلد الاول و یلیه الثانی.

خط: نسخ، بی‌کا، تا: چهارشنبه ۲۸ ذیقعده ۱۲۹۴ق؛ کاغذ: فرنگی خطدار، جلد: میشن سرخ لایی، ۹۲گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۲/۴×۱۳/۳سم [ف: ۱-۴۱]

● **إظهار الحق** / اخلاق / اردو

iẓhār-ul-ḥaqq

شاهجهان آبادی، میر مهدی

šāh-jahān ābādī mīr mahdī

یک مثنوی است در اخلاق، خصوصاً در بیان حقوق، که از حق حضرت باری تعالی تا انبیاء و ائمه اطهار (ع) و علماء و والدین تا ادنی و مراتب حقوق را بیان می‌کند.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۴۲۱۴

آغاز: الهی مجهی دی دل حق شناس ×× که تامین کردن تیر اشکرفه سپاس؛ **انجام:** ای خطایم عطایی کنی ×× بعفو جرایم دعائی کنی

بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ مجدول، دارای سر لوح کوچک به سبک کشمیری؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مشمعی عطف چرم مشکی، ۳۸گ، ۱۵ سطر (۱۰×۱۹/۵)، اندازه: ۱۶×۲۵/۵سم [ف: ۳۶-۲۵]

● **اظهار حقایق الحق** / متفرقه / فارسی

ezhār haqāyeq-ol haqq

درویش فانی، ۱۲۳۰-۱۳۰۷ قمری

darvīš fānī (1815-1890)

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۶۰۶۰

آغاز: آغاز نامه نام هستی است هستی بخشا؛ **انجام:** دولت ابد مدت قاهره لازالت مدظله العالی اشتغال نماید

خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، تا: ۱۲۸۸ق؛ افتادگی: انجام [رایانه]

● **اظهار الحق و معیار الصدق** / تاریخ / فارسی

ezhār-ol-haqq va me'yār-os-sidq

علوی عاملی، احمد بن زین العابدین، -۱۰۵۴ قمری

'alavī 'āmelī, ahmad ebn-e zayn-ol-'ābedīn (- 1645)

تاریخ تألیف: ۱۰۴۳ق

در حالات ابومسلم مروزی خراسانی و این‌که نهضت او مخالف با اهل بیت بوده است، در دفاع از اندیشه میرلوحی درباره ابومسلم که به خواهش بعضی از برادران نگاشته شده است، در یک «مقدمه» و سه «فصل» و «خاتمه»: مقدمه در بیان حال علی بن حسین مسعودی؛ فصل ۱. در اصل ابومسلم؛ ۲. مذهب ابومسلم مروزی؛ ۳- در آن‌که ابومسلم مروزی از معاندان خاندان بوده است.

آغاز: بسمله و به نستعین، بعد حمدالله علی آلائه و الصلوة علی محمد و آله اجمعین، چنین گوید افقر عباداالله احمد بن زین العابدین علوی عاملی که در سنه ثلاث و اربعین و الف بعضی از اخوان صفا و خلان وفا سؤال تمودند از حال ابومسلم مروزی به اینکه آیا بیابان نورد وادی بندگی و صحر گرد منهج مصطفوی و مسلک مرتضوی بود ... متوجه رساله در این باب شده موسوم به اظهار الحق و معیار الصدق گردانید مشتمل بر مقدمه و معیاری و خاتمه

انجام: مخفی نیست که بنابر این آنها که به امامت ائمه هدی قایل

می‌بودند خون ایشان را مباح می‌دانسته. نعوذ بالله من هذا النمط الغیر السدید کما لا یخفی علی من له قلب او القی السمع و هو شهید.

چاپ: ضمن سه گفتار در باره ابومسلم و ابومسلم نامه؛ بکوشش رسول جعفریان، میراث اسلامی، دفتر دوم، ۱۳۷۴ خ، تهران، (ص ۲۴۵-۳۰۲) چاپ شده است.

[دنا ۱۱۴۸/۱ (۳ نسخه)؛ فهرستواره منزوی ۱۱۵/۹ (بدون معرفی نسخه)]

۱. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۲۰۲۳/۱

در یک مقدمه و یک معیار؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: ترمه، جلد: میشن سیاه، ۱۲ سطر [ف: ۵-۴۰۹]

۲. اراک؛ دهگان؛ شماره نسخه: ۳۰۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: محمد یوسف کزی ناجی، تا: ۱۰۹۷ق؛ مصحح، محشی از «۱۲»؛ یادداشت محمد جعفر الحسینی مورخ جمادی الثانی ۱۳۲۰ با مهر «عین الراجی جعفر الحسینی» (بیضی)؛ از کتاب‌های مرحوم ابراهیم دهگان؛ کاغذ: لیمویی آهار مهره، جلد: تیماج عنابی با لایه مقوایی، ۹۵گ، ۱۴ سطر قطع: رحلی کوچک، اندازه: ۱۵×۳۱سم [ف: ۲-۳۹۸]

۳. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۴۰۱۴/۹

آغاز: بعد حمدالله علی آلائه ... سؤال نمودند از حال ابومسلم مروزی باینکه بیابان نورد وادی بندگی؛ **انجام:** برابر

خط: نستعلیق، کا: مراد بن آقا شاه آشتیانی قمی، بی‌تا؛ مصحح، دارای علامت بلاغ؛ جلد: تیماج مشکی، ۶گ (۱۰۵پ-۱۱۰پ)، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۸/۵×۲۵سم [ف: ۱۱-۱۸]

● اظهار حکمة الله فی خلق الانسان = خلق الانسان /

کلام و اعتقادات / عربی

iẓhār-u ḥikmat-il lāh fī xalq-il insān = xalq-ul insān

ابوسهل جرجانی، عیسی بن یحیی، ۳۶۱-۴۰۱ قمری

abū-sahl-e jorjānī, ʻīsā ebn-e yahyā (973-1011)

مؤلف در دیباچه می گوید: «در اینجا ما میخواهیم حکمتی را که خدا در آفریدن مردمی به کار برده است آشکار سازیم و نکته‌هایی می‌آوریم که گذشتگان نگفته‌اند چه آنها به‌کوتاهی پرداخته و آنچه را توده مردم درمی‌یابند نوشتند و از هیچیک از سودهای نیروهای تن و کار و کردار آنها بدرستی آگاهی ندادند. این گفته ما را کسانی خواهند پذیرفت که سخنان ما را با نوشته‌های آنها بسنجند و انصاف دهند. ما آنچه را که پیشینیان آورده‌اند سر و سامانی داده‌ایم و آنچه که از این دانش نبود کاستیم و چیزهایی هم بر آن افزودیم. ما نمی‌خواهیم از آنان نکوهش کنیم چه آنها تا توانستند کوشیدند و پایه این دانش را نهادند مانا کار فرزانگان پیش از خود را استوار بداشتند. ما هم بر پایه کار آنها توانستیم کاری کنیم. اگر آنها نمی‌بودند ما چیزی در نمی‌یافتیم». مسیحی در چندین فصل سودها و کارهای هر عضو و اندامی را روی اصل غائیت گزارش داده بر خلاف دیگران چیزهای پیشین و مبادی و اسباب را نخستین بار گفته آن‌گاه معلول و نتیجه را می‌آورد. این نگارش او از بهترین کتاب‌ها است که درباره کالبدشناسی و وظایف و منافع اعضا نوشته‌اند و بسیار دقیق و شیوا است. (دانش پژوه)

آغاز: بسمله. قال ابوسهل عیسی بن یحیی المسیحی: قصدنا فی هذا الکتاب، هو ان تظهر حکمة الله تعالی ذکره فی خلق الانسان و تنبه علی فوائد لطیفه شریفة، لم یسبقنا الی معرفتها احد ممن تقدمنا و ذلک ان کل من تکلم قبلنا فی هذا المعنی فکلامه یسیر و ضعیف بالقیاس الی ما اورناه.

[دنا ۱۴۸/۱ (۴ نسخه)؛ معجم المؤلفین ۳۵/۸]

تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۴۴۴۷

آغاز: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۹؛ مصحح، مقابله شده با نسخه نوشته احمد بن ابی القاسم طبیب از روی نسخه مؤلف؛ کاغذ: دولت آبادی، جلد: میشن سیاه لایی، ۳۲گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۴/۸×۲۲/۲سم [ف: ۱-۴۱]

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۹۷۲

نسخه اصل: همان نسخه بالا [عکسی ف: ۳-۲۱۶]

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۲۸۴۱-ف

نسخه اصل: همان نسخه بالا [فیلمها- ف: ۱-۳۲۴]

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۹۴۱

نسخه اصل: همان نسخه بالا [عکسی ف: ۵-۳۶۸]

۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۴۴۷

آغاز: برابر **انجام:** فصل و جعل للرحم بطنین من الیمین الی الیسار و جعل البطن الایمن اسخن مزاجا ... لیکون موافقا فی تکوین الاثنی و جعل للرحم زائدتین عن

خط: نسخ کهن، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ جلد: تیماج زرد مقوایی، ۱۸۳ص، ۱۷سطر (۷×۱۱/۵)، اندازه: ۱۰/۵×۱۴/۵ [ف: ۴-۷۱۹]

● اظهار السر المودوع فی العمل بالربع المقطوع /

هیئت / عربی

iẓhār-us sirr-il mawdūʻ fī-l ʻamal bi-r-rubʻ-il maqṭūʻ

سبط ماردینی، محمد بن محمد، ۸۲۶-۹۰۷ قمری

sebt-e mārdīnī, mohammad ebn-e mohammad (1423-1502)

رساله مختصری است در یک «مقدمه» و بیست «باب» کوتاه در چگونگی استفاده از ربع شمالی مقطوع (آلتی در نجوم) و مسائلی که می‌توان از آن استخراج نمود.

آغاز: قال الشیخ الامام ... الحمدلله رب العالمین حمدا دائما الی

یوم الدین ... و بعد فهذه رسالة مختصرة جامعة لاحکام الربع الشمالی المقطوع.
[مرعشی ۱۰/۲۲]

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۸۴۰۹/۲
آغاز: برابر
فقط شش باب اول کتاب آمده؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ جلد: تیماج مشکی، ۴گ (۹پ-۱۲ر)، اندازه: ۱۳/۵×۲۲سم [ف: ۲۲-۱۰]

● اظهار صدق المودة فی شرح قصیدة البردة = شرح الکواکب الدریة فی مدح خیر البریة / ادبیات / عربی

iẓhār-u ṣidq-il mawadda fī š.-i qaṣīdat-ul burda = š.-ul kawākib-ud durrīyya fī madḥ-i xayr-il barīyya

تلمسانی، محمد بن احمد، ۷۱۰-۷۸۱ قمری
telemsānī, mohammad ebn-e ahmad (1311-1380)

وابسته به: الکواکب الدریة فی مدح خیر البریة = قصیدة البردة = قصیده برده = برده میمیه؛ بوصیری، محمد بن سعید (۶۰۸-۶۹۶)
تاریخ تألیف: ۸۱۰ق
در شرح قصیدة البردة بوصیری است و شرحی است بزرگ. شارح خود قصیده را در روضه مدینه در۲۷ ربیع الثانی ۷۶۷ از عزالدین عبدالعزیز بن بدرالدین ابوعبدالله محمد بن ابراهیم بن سعد بن جماعة کتانی مصری شنیده و در روز پنج‌شنبه ۷ محرم ۷۶۴ بر عفیف الدین ابوالسعادة عبدالله بن محمد بن احمد بن خلف بن عیسی سعدی عبادی خزرجی مدنی یقطری زیر اسطوانة التوبة خوانده و از او اجازه گرفته و به دستور او بر آن حاشیه نویسی کرده است.
[دنا ۱۱۴۸/۱ (۲ نسخه)]

۱. همدان؛ مدرسه غرب؛ شماره نسخه: ۴۸۰
خط: نسخ، کا: عبد القادر بن محمد بن خلیل دود زمائی، تا: ۸۶۷ق؛ قطع: ربعی [رشت و همدان: ف: ۱۳۳۸]

۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۴۰۰۵
آغاز: من الجنة الا خمن بتحصیله؛ **انجام:** تم بحمد الله و عونه کثیرا کثیرا ... نصر من الله و فتح قریب
خط: نستعلیق، کا: حسین بن حسن نیازی، بی‌تا؛ از روی نسخه مورخ ۱۰۰۳؛ واقف: فاضل خان، ۱۰۶۵؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج، ۵۰۵گ، ۲۱ سطر [الفبائی: ۵۸]

۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۴۴۴۲
آغاز: بسمله، الحمدلله الذی افضل نعم افضاله و انعم فعم نواله ... اما بعد فان من نعم الله علینا ایتها الامة؛ **انجام:** فاول مع الفعل بمصدر مخصوص بالسلام.
در فهرست ناشناس آمده؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ واقف: نایینی؛ کاغذ: فرنگی دورنگ (سرکه یی و نخودی)، جلد: چرمی عنابی، ۲۱۶گ، ۲۱ سطر (۹/۵×۱۸/۲)، اندازه: ۱۵/۷×۲۷/۲سم [ف: ۷-۲۰۵]

← اظهار العبودیة لرب البریة فی تفسیر الآیات القرآنیة ← الفتوحات الالهیة لتفسیر الایات القرآنیة

● اظهار العنایة فی أحکام السقایة / فقه / عربی

فقهی عینی، محمد، ق۱۲ قمری
feqhī ʻeynī, mohammad (- 18c)

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۳۸۳/۸عکسی
آغاز: بسمله. الحمد لمن وفقنا بالهدایة و سقانا بأنواع السقایة ... قد تعارف الناس کثیراً فی البلاد الحارة وقف العقار؛ **انجام:** الذی وقفه السملم انتهی و الله تعالی اعلم الحمد لله علی الاتمام ...
نسخه اصل: کتابخانه چستربیتی، دبلین ایرلند جنوبی، ش ۴۴۰۰؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ رکابه‌دار، محشی با امضای «منه»، در اول نسخه اسامی رساله‌ها درج شده و از تاریخ ۱۱۱۴ ق به عنوان این مجموعه یاد شده است؛ ۳ص (۹۸-۱۰۰)، ۲۳ سطر [عکسی ف: ۴-۱۷۰]

● اظهار الفتاوی عن اغوار الحاوی / فقه / عربی

iẓhār-ul fatāwī ʻan aġwār-il ḥāwī

ابن بارزی، ابراهیم بن مسلم، ۵۸۰-۶۶۹ قمری
ebn-e bārezī, ebrāhīm ebn-e moslem (1185-1271)

کتابی فقهی بر اساس مذهب شافعی است که با بهره جستن از آرای فقهی غزالی، عبدالکریم قزوینی و دیگران به سبک کتاب‌های «منهاج» اثر نووی و «حاوی» صغیر اثر قزوینی نگارش یافته است.
[فهرس دارالکتب الظاهریه دمشق (قسم الفقه الشافعی) ۱۳و۱۴؛ کشف الظنون ۱۱۸/۱؛ معجم المؤلفین ۱۱۲/۱؛ هدیة العارفین ۱۲/۱]

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۱۸۳۴
آغاز: .. وقف النکاح بینهما و یوقف میراث زوجة واحدة اذا مات واحد منهما و میراث زوج؛ **انجام:** و ان کانا معسین ثبت الاستیلاد فی کل نصف لمالکه و الولاء بین عصبیتهما بالسویة و الله أعلم و أحکم؛ قد تم.
مشتمل بر بخش دوم، بحث نکاح تا عتق ام ولد می‌باشد؛ خط: نسخ کهن، کا: عابدین محمد فرزند علی فرزند ابوبکر، تا: چهارشنبه ۱۹ ذیحجه ۷۶۴ق؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح، وقفنامه نسخه با مهر درشت به سال ۱۱۳۰ق، در انجام با عبارت: «وقف نمودم قربة الی الله تعالی و طلباً لمرضاته شمس الدین الشهیر

بمطبوع، این جلد کتاب را با چند جلد دیگر بر طلبه علوم دینیه مدرسه ... کرمان به موجب وقفنامچه معتبره علیحده وقفاً مؤبداً مخلداً سنة ۱۱۳۰» آمده، نیز متنی در انجام از قاضی علامه عفیف الدین عبدالله بغدادی آمده است که گفته شبی حضرت پیغمبر را در خواب دیدم و حضرت صحیفه ای را قرائت نمود و فرمود: «هر کس این صحیفه را بخواند یا حمل کند از ما می‌باشد»؛ کاغذ: شرقی آهار مهره، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۶۱گ، ۲۵ سطر (۹/۵×۱۶)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۳۰-۶۹]

● اظهار الکمال علی اصحاب الحقیقة و الحال / عرفان و تصوف / فارسی

ezhār-ol-kamāl ʻalā ashāb-el-haqīqat va-l-hāl

ملا شمسا، شمس الدین محمد، ۱۰۱۶-۱۰۹۸ ؟ قمری

mollā šamsā, šams-od-dīn mohammad (1608-1687)

گفتاری است در اینکه «خیر» هستی است و «شر» نیستی، در برابر فلسفه ایرانی که به دو اصل «خیر و شر» همزمان می‌اندیشد. ولی فیلسوفان و عارفان مانند غزالی طوسی و ابن عربی اندلسی و شیخ اشراقی سهروردی و قطب شیرازی و صداری شیرازی و دیگران دستگاه آفرینش را بهترین دستگاه پنداشتند و شر را عدمی دانستند. شمسا در این رساله از حدیث «کنت کنزا مخفیا» یاد می‌کند.

آغاز: بسمله و به نستعین بدان اسعدک الله فی الدارین و اکرمک فی النشاتین که کمال خیر موثر است و نقص شر مغفر است.

انجام: و شرف انسان نیست الا بکمال علمی قدسی و کمال جمیل علمی.

[فهرستواره منزوی ۷۶/۶]

۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۹۲۶/۱۰

آغاز: برابر؛ **انجام:** که خدای تعالی گنج مخفی بود یعنی غیر خدای تعالی بر آن گنج کمالات سرمدی ابدی واقف نبود.

خط: تعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: انجام؛ ۱گ (۱۴۳) [ف: ۳-۱۵۰]

۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۷۱۵۴/۶

آغاز و انجام: برابر

در فهرست ناشناس؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۲ صفر ۱۱۱۱ق؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج تریاکی لایی، ۵/۵ص، ابعاد متن: ۷/۵×۱۳/۵، قطع: بغلی، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف: ۱۶-۴۶۸]

● اظهار ما عندی بمنسک الفاضل الهندی / فقه / عربی

iẓhār-u mā ʻindī bi-mansak-il-fāḍil-il-hindī

موسوی، محمد بن علی، ق۱۲ قمری

mūsavī, mohammad ebn-e ʻalī (- 18c)

وابسته به: الزهرة فی مناسک الحج و العمرة؛ فاضل هندی، محمد بن حسن (۱۰۶۲-۱۱۳۷ق)

حاشیه‌ای است استدلالی بر «مناسک الحج» فاضل هندی از محمد بن علی بن حیدر موسوی مؤلف «الحسام المطبوع من المعقول و المسموع» (ص۳)، در زمان خود ماتن چون «قوله سلمه الله» دارد. در آن از «المعمیات» قطب الدین نهروانی حنفی یاد شده است.

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۳۰۴۹

آغاز: بسمله. بعد حمدالله المتین القوی ... فیقول محمد بن علی بن حیدر الموسوی هذه حواش خدمت بها الواجب الکفائی فی الدین علی ما کتبه فی مناسک الحج فاضل العصر المولی بهاءالدین ... و سمیتها اظهار ما عندی بمنسک الفاضل الهندی؛ **انجام:** من الاحتیاط ما هو اضعف من ذلک هذا ما وجدنا من خط الشارح السید الجلیل من عبارة المتن و کذا ما کتب علی شرحه و قد تم و ختم الکتاب و المقابلة فی مجالس شتی آخر یوم الاربعاء رابع عشر شهر جمادی الاولی سنة احدی و ثمانین و مأة و الف ... کتبه ... فی ۱۱۸۱ (نام نویسنده پاک شده است).

خط: نسخ، بی‌کا، تا: چهارشنبه ۱۴ جمادی الاول ۱۱۸۱ق؛ مجدول؛ کاغذ: سپاهانی نخودی، جلد: تیماج قهوه‌ای ضربی درون سرخ مقوایی، ۲۶۳گ، ۲۳ سطر (۱۰×۱۷/۵)، اندازه: ۱۵/۵×۲۳سم [ف: ۱۰-۱۹۹۳]

● اظهار المخفیة من اخبار المصطفویة (ترجمه) / حدیث / فارسی

iẓhār-ul maxfyyi min axbār-el muṣṭafawīya (t

اخباری، فدا علی، ق۱۳ قمری

axbārī، fadā ʻalī (- 19c)

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۲۰۸۲

آغاز: بسمله رب یسر و تمم بالخیر ... شکر و سپاس مر خالقی را که صور تمام؛ **انجام:** و احشرنا فی زمره محبیک ... و صلی الله علی خلقه محمد و آله و اصحابه اجمعین

خط: نسخ تحریری، بی‌کا، تا: قرن ۱۲ [رایانه]

● اظهار مساوی شعر ابی الطیب المتنبی / ادبیات / عربی

iẓhār-u musāwi šiʻr-i abi-ṭ-ṭayyibb al-mutannabī

صاحب بن عباد، اسماعیل بن عباد، ۳۲۶-۳۸۵ قمری

sāheb ebn-e ʻabbād, esmāʻīl ebn-e ʻabbād (939-996)

ابیاتی از اشعار او را آورده است و بعد از آن بعضی معایب لغوی و معنوی آنرا ذکر نموده و نیز متذکر شده که متنبی آن را از کجا و چه کسی اخذ کرده است. مجموع ابیات نقد شده، ۱۹ بیت می‌باشد.

آغاز: بسمله اما بعد اطال الله مدتک و ادام فی العلوم رغبتک

[الذریعة ۳۸۲/۲۰]

۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۲۵۰۲/۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** و الصدق اولی من وفاق البهایم

خط: نسخ کهن، بی‌کا، تا: شنبه ۱۳ جمادی الثانی۳۹۶ق، جا: نیشابور؛ کاغذ: حنایی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۲-۱۳ سطر، اندازه: ۱۵×۲۰/۵سم [ف: ۱۹-۲۴۳]

۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۷۵۶۷/۱۰

آغاز: البیت الاول: لغیر محبک الرای السدید ×× و غیر فؤاده القلب الجلیل. هذا المعنی لکثرة ما تداولته لشعراء لا ادری ممن اخذ؛ **انجام:** فلا یجوز ان یقاد اهل فارس بان سیل فیهم حرم الانبیاء الا ان یکون و قد سألوه فتشفعت السادة ایدهم الله الی رفض هذا الباب فاجبتهم الی ذلک و ترکت المناقضة.

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: روغنی، ۱۱گ (۴۱-۵۱)، ۱۳ سطر، اندازه: ۱۳×۱۸سم [ف: ۲۶-۵۷]

● اظهار مضمر / شعر / فارسی

ezhār-e mozmar

قطب الدین خسرو شاه، ق ۱۰ قمری

qotb-od-dīn xosro šāh (- 16c)

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۳۶۱۰/۱۹

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۰۹۱ق؛ جلد: مقوا عطف و گوشه تیماج قهوه‌ای، ۱گ (۱۵ر)، اندازه: ۱۷×۲۷/۵سم [ف: ۳۷-۱۳۴]

● اظهار مضمر / شعر / فارسی

ezhār-e mozmar

اردکانی، قطب الدین

ārdakānī, qotb-od-dīn

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۳۶۱۰/۱۸

خط: نستعلیق، کا: صفی قلی بیک بن محمد علی بیگ یزدی، تا: ۱۰۹۱ق؛ جلد: مقوا عطف و گوشه تیماج قهوه‌ای، ۱گ (۱۵ر)، اندازه: ۱۷×۲۷/۵سم [ف: ۳۷-۱۳۳]

● اظهار مضمر / شعر / فارسی

ezhār-e mozmar

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۳۶۱۰/۱۷

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۰۹۱ق، ۱گ (۱۴پ) [ف: ۳۷-۱۳۳]

● اعادة الشخص (مقالة فی) / فلسفه / عربی

i‘ādat-uš šaxṣ (mq.-un fī)

یحیی بن عدی، ۲۸۰-۳۶۴ قمری

yahyā bn-e ‘adī (894-975)

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۴۹۰۱/۶

آغاز: نسخة مسئلة وردت من الری فی ذیقعده من سنة احدی و ثلثمائة: هل یوجد شخص زید المتقوم من حملة خواص و اعراض التی لایوجد فی آخر غیره وجودا ثانیا ام لیس وجود البته الا فی هذه الدفعة. الجواب عن ابی زکریا یحیی بن عدی اما علی نراه من یقول من اولی الدیانات بالمعاد و الثواب فظاهر انهم یعتقدون وجود زید ثانیا محالة و هذا هو حق و یمکن ان نبیین مما یلزم من اقاویل الفیلسوف ارسطو طالیس التی ترد بها اقاویل المتقدمین؛ **انجام:** اذا فرض له زمان لانهایة له محالة و ذلک ما اردنا ان نبین.

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج سرخ زرکوب مقوایی، ۱گ (۲۸ر-۲۸پ)، ۱۵ سطر (۵/۵×۱۲/۵)، اندازه: ۱۲/۵×۱۹سم [ف: ۱۴-۳۹۷۰]

● اعادة الصلاة للمصلی / فقه / عربی

i‘ādat-uṣ-ṣalāt li-l-muṣallā

میسی، لطف الله بن عبدالکریم، -۱۰۳۲ قمری

mīsī, lotf-ol-lāh ebn-e ‘abd-ol-karīm (-1623)

رساله‌ای در جواز بلکه استحباب اعاده نماز برای شخصی که به جماعت یا فرادی نماز گذارده و با اعاده می‌خواهد کار ثوابی انجام دهد، در دو سمط (نقل گفته‌های فقها، ادله فقهی مسئله) تقدیم شده به پادشاه وقت با تجلیل از وی.

قم؛ مؤسسه آیة الله بروجردی؛ شماره نسخه: ۳۵۵/۶

آغاز: الحمد الله المبدی المعید الفعال لما یرید ... و بعد فهذه شذرة من العسجد و اللجین مکللة بمنتقی الجمان العین؛ **انجام:** نعوذ بالله من ذلک بل الامر علی العکس کما تری

خط: نستعلیق نازیبا، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ مصحح، جلد: پارچه‌ای، ۲گ (۹۶ر-۹۷پ)، اندازه: ۱۳×۲۲سم [ف: ۱-۲۱۰]

● اعادة المعدوم (رسالة) / فلسفه / عربی

i‘ādat-ul-ma‘dūm (r.)

استرآبادی، محمد شفیع بن محمد علی، ق۱۱ قمری

estarābādī, mohammad šafī‘ ebn-e mohammad ‘alī (-17c)

رساله‌ای فلسفی و استدلالی است در موضوع اعاده معدوم که فلاسفه اتفاق بر بطلان آن دارند ولی مؤلف در این رساله جواز آن را اثبات می‌کند و به اشکالات پاسخ می‌دهد.

آغاز: بسمله قال الفاضل الکامل ... مولانا محمد شفیع الاستر آبادی قدس سره صورته ما وقع فی بعض المجالس بسمله اما بعد فانه قدجری ببعض اندیة العلم الی آخره فقلت اما تخلل العدم فلا

معنی له سوی انه کان موجودا زمانا ثم زال عنه ذلک الوجود فی زمان آخر ثم اتصف به فی زمان ثالث ... و لنا علی جواز اعادة المعدوم انه لا ریب فی امتناع انقلاب الحقائق
انجام: و قد قالت الحکماء کل ما قرع سمعک من الغرائب فذره فی بقعة الامکان ... عند قائم البرهان و قد ختمت الکلام هنا حامدا لله و مصلیا علی رسوله و آله
[الذریعة ۹۲/۱۱؛ دنا ۱/۲ (۴ نسخه)]

۱. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۵۹۳/۱۳
آغاز و انجام: برابر
خط: شکسته، نستعلیق، بی‌کا، تا: حدود ۱۱۲۵ق؛ محشی با نشان «منه رحمة الله»؛ کاغذ: ترمه، جلد: میشن قهوه‌ای نو، ۱۵ص (۴۱۸-۴۳۲)، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۳/۵×۲۱/۸سم [ف: ۵-۹۵]

۲. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۶۸۰۳/۴-۳۴/۱۷۳
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، کاتب: محسن حسینی، تا: ۲۷ صفر ۱۲۸۸ق؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۶گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۱×۱۷سم [ف: ۱-۴۳۴]

۳. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه: ۱۲۳۹/۳
آغاز و انجام: برابر
نام کتاب و مؤلف به قرینه آغاز نسخه تعیین شد؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج دورو، مشکی و قهوه‌ای، ۷گ، ۲۸ سطر، اندازه: ۱۶×۲۲سم [ف: ۳-۱۰۷۹]

۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۵۷۱۲/۴
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج فرنگی قهوه‌ای، ۷گ (۱۵۴پ-۱۵۹پ و ۱۶۳ر-۱۶۳پ)، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۶×۲۲سم [ف: ۴۴-۱۶]

۵. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۱۳۲/۴-طباطبائی
آغاز: برابر؛ **انجام:** لان تقدم جزء واحد من الزمان علی نفسه ... غیر معقول بخلاف تقدم بعض اجزاء الزمان بالذات علی بعض آخر منها و یلزم ای
بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ ۲گ (۱۰۵-۱۰۶) [ف: ۲۳-۵۹۷]

● اعاده معدوم / کلام و اعتقادات / فارسی

e‘āde-ye ma‘dūm

قره باغی، یوسف بن محمد جان، -۱۰۵۴ ؟ قمری

qara bāqī, yūsof ebn-e mohammad jān (-1645)

در بالای رساله آمده: رساله مولانا یوسف قرباغی
[فهرستواره منزوی ۷۶/۶]

مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه: ۸۳۹/۳
آغاز: بسمله حمد و سپاس یزدانی را که مستجمع جمیع صفات کمال است و منزه است از جمیع نقصانات ... مخفی نماند که کلمات چند در حاشیه اعاده معدوم مولانا خیالی از علماء زمان شنیده شده بود او را در سلک تحریر گردانیده شد پوشیده نماند که؛ **انجام:** و در تشخص باقی همچنین که زمانی قطع وجود او کرده باشند و در میان واقع شده باشد تمت الرساله مولوی یوسف.
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ مهر: حاج سید سعید؛ جلد: تیماج لائی زرد، ۲۳ سطر (۹×۱۴/۵)، اندازه: ۱۲×۱۹/۵سم [ف: ۳-۱۱۳۸]

● اعاده نماز / فقه / فارسی

e‘āde-ye namāz

میسی، لطف الله بن عبدالکریم، -۱۰۳۲ قمری

mīsī, lotf-ol-lāh ebn-e ‘abd-ol-karīm (-1623)

رساله فتوایی است در جواز اعاده نماز در جماعت برای تحصیل ثواب، نگاشته شده برای پادشاه وقت با ارجاع به رساله عربی در همین موضوع.

قم؛ مؤسسه آیة الله بروجردی؛ شماره نسخه: ۳۵۵/۱۵
آغاز: بعد از حمد الهی و صلوات و تسلیمات نامتناهی بر حضرت رسالت پناه محمد مصطفی و آله و عترته النجبا؛ **انجام:** تا بر ایشان واضح حقیقت حال و راستی رجال
خط: نستعلیق نازیبا، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ مصحح؛ جلد: پارچه‌ای، ۳گ (۱۵۳پ-۱۵۵ر)، اندازه: ۱۳×۲۲سم [ف: ۱-۲۱۴]

● اعانة القرآن علی کلام الباری / تفسیر / عربی

i‘ānat-ul qur‘ān ‘alā kalām-il bārī

صدیقی، ابوالقاسم بن محمد مراد

ab-ol-qāsem ebn-e mohammad morād seddīqī

مؤلف در این رساله آیات شریفه را از ابتدای سوره حمد تا پایان سوره ناس به طور اختصار و بسیار کوتاه تفسیر کرده و بیشترین توجهش به قرائت عاصم و روایت حفص می‌باشد.

مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه: ۲۲۱۸
آغاز: شفاء لاسقام النفوس ... لذوی الایقان منجیا لمن تلاه عن عذاب ... بسمله الحمدلله جنس الثناء علی جهة التعظیم ثابت للمعبود بحق عل الدوام و هو تعالی مختص به؛ **انجام:** الذی یوسوس فی صدور الناس قلوبهم اذا غفلوا عن ذکر الله من الجنة و الناس بیان للوسواس انه جنی و انسی لقوله تعالی شیاطین الجن و الانس.
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: آغاز؛ مجدول؛ کاغذ: حنایی آهار مهره، جلد: تیماج مشکی فرسوده، ۳۴۵گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۲سم [ف: ۵-۵۹۱]

● اعانة المؤمنین / اخلاق / عربی

i‘ānat-ul-mu’minīn

عاملی حانینی، حسن بن علی، ق۱۱ قمری
ʻāmelī hānīnī, hasan ebn-e ʻalī (-17c)

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۳۴۶۶

آغاز: بسمله الحمد لرب الارباب مالك الرقاب؛ **انجام:** و هذا القدر فی هذا المعنی یغنی عن المزید و الله ولی التوفیق و صلی الله علی محمد و اله الطاهرین

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا [الفبائی: ۵۸]

● **الاعانة فی المنطق** / منطق / فارسی

al-eʻāna fī-l-manteq

نسفی، محمد بن محمد، ۶۰۰؟-۶۸۷ قمری
nasafī, mohammad ebn-e mohammad (1204-1289)

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۳۰۵۹/۲۱-ف

نسخه اصل: کتابخانه ملی فرهنگ ش ۹۹۲ فردوسی؛ بی‌کا، بی‌تا [فیلمها ف: ۲-۵۱]

● **اعتبار ایمان در کفاره عمل** / کلام و اعتقادات / عربی

eʻtebār-e īmān-e dar kaffāreh ʻamal

مشهد؛ نواب؛ شماره نسخه: ۱۸۸/۸

آغاز: قوله الاولی الایمان و هو معتبر فی کفارة العمل. اقوله اجمع المسلمون؛ **انجام:** ما حققناه و حکیناه فساد ذلک و الله الموفق للصواب.

خط:نستعلیق متوسط،بی‌کا،بی‌تا؛جلد:عنابی ضربی، ۱ص [ف: ۱۶۹]

← اعتبار رؤیة الهلال قبل الزوال ‹ رؤیة الهلال قبل الزوال

● **الاعتبار فی اختصار الاستبصار** / حدیث / عربی

al-iʻtibār fī ixtiṣār-il istibṣār

بختیاری حویزی، یعقوب بن ابراهیم،-۱۱۵۰ قمری
baxtīyārī hovayzī, yaʻqūb ebn-e ebrāhīm (-1738)

وابسته به: الاستبصار فیما اختلف من الاخبار؛ شیخ طوسی، محمد بن حسن (۳۸۵-۴۶۰)

تاریخ تألیف: جمعه ۲۰ ذیحجه ۱۱۱۸ق

«استبصار» شیخ طوسی را در باب‌های بسیار کوتاه ترتیب داده و اسناد روایت‌ها را انداخته و مطالب شیخ را در جمع بین اخبار نمی‌آورد و اگر توضیحات کوتاهی پیرامون سند یا متن لازم باشد در حاشیه می‌نگارد. این کتاب در سه جلد می‌باشد.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۴۵۳۴

جلد اول؛ خط: نسخ، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ مصحح، محشی؛ جلد: مقوایی عطف تیماج زرد.، ۱۳۱گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱/۵سم [ف: ۱۲-۱۱۲]

● **الاعتبار فی بیان الناسخ و المنسوخ من الحدیث** / حدیث / عربی

al-iʻtibār fī bayān-in-nāsix wa-l-mansūx min-al-ḥadīṯ

حازمی، محمد بن موسی، ۵۴۹-۵۸۴ قمری
hāzemī, mohammad ebn-e mūsā (1155-1189)

در بیان ناسخ و منسوخ از احادیث نبویه (ص) در احکام فقهیه با عناوین «باب ـ باب»، که مؤلف آن را بر هفت «جزء» تقسیم نموده است.

آغاز: الحمد لله الکبیر المتعال الکثیر النوال المنعم المفاضل

انجام: فاذا اطیع رسول الله (ص) اطیع الله تعالی بطاعة رسوله (ص)

چاپ: حیدرآباد، ۱۳۵۹؛ دکن، ۲۴۸ص، ۱۳۱۹ق.

[وفیات الاعیان ۲۹۵/۴؛ بروکلمان ذیل ۶۰۵/۱؛ مشار چاپی عربی ۶۹]

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۷۸عکسی

آغاز و انجام: برابر

نسخه اصل: اسکوریال، مادرید ش ۱۵۲۲ (فهرست خطی اسکوریال ۱۱۷/۳)؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۲۹ ربیع الثانی ۵۹۶ق؛ مصحح، دارای سماع به‌تاریخ روز یک‌شنبه ۱۴ جمادی الاخر۸۷۲؛ ۲۰۸گ، ۱۵ سطر [عکسی ف: ۱-۱۶۰]

۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۲۶عکسی

آغاز: فناء الکعبه و ان ابن مسعود هاجر ال یارض الجشه ثم رجع الی مکه، ثم هاجر الی المدینه و شهد بدرا؛ **انجام:** اخبرنی ابو مسلم محمد بن ابو الفتوح انا القاضی ابو علی بان فرض طاعة رسول الله (صلی الله علیه و آله)

نسخه اصل: اسکوریال، مادرید ش ۱۸۰۲ (فهرست اسکوریال ۳/ ۲۹۷)؛ خط: نسخ، کاتب: عبد الله بن یحیی بن ابی بکر بن یوسف بن حسین بن غسانی، تا: ۶۴۱ق، جا: دمشق؛ مصحح، دارای نشانه بلاغ، دارای چند سماع که دوتای آن به‌تاریخ ۲۱ محرم ۶۷۵ و ۱۷ رمضان ۶۶۲ق می‌باشد؛ ۱۵۶گ، ۱۴ سطر [عکسی ف: ۱-۱۲۲]

● **اعتبار قصد حکایة کلام الله** / فقه / عربی

iʻtibār-u qaṣd-i ḥikāyat-i kalām-il lāh

انصاری، مرتضی بن محمد امین، ۱۲۱۴-۱۲۸۱ قمری
ansārī, morteza ebn-e mohammad amīn (1800-1865)

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۱۴۸۴/۱۵

خط: نسخ، بی‌کا، تا: حدود ۱۳۰۱ق، ۲ص (۲۳۰ – ۲۳۱) [مختصر ف:-۷۳]

● **اعتبارنامه مسیو بوره فرانسوی (ترجمه)** / اسناد / فارسی
e‘tebār-nāme-ye mūsīyo būre-ye farānsavī (t.)

تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۴۳۲۶/۱۲
آغاز: ناپلیان-بلطف پروردگار و برضای ملی امپراطور فرانسها؛
انجام: در هفدهم شهر فوریه ۱۸۵۵ نگارش یافته است
سفیر امپراطور فرانسه؛ خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۸ فوریه ۱۸۵۵م، ۲گ (۱۴پ-۱۵ر) [ف: ۷-۳۴۸]

● **اعتدال در حساب** / ریاضیات / فارسی
e‘tedāl dar hesāb

بین برگ اول و دوم نسخه حاضر افتادگی دارد و به همین دلیل مقدمه کتاب ناتمام مانده و نام کتاب و مؤلف مشخص نشد. شعاع الملک در ابتدای نسخه آن را «اعتدال در حساب» دانسته است. شاید زمانی که نسخه در اختیار او بوده، صفحات مذکور هنوز نیفتاده بوده است. مؤلف می‌باید از اهالی خراسان بوده باشد: «جریب در هر اقلیمی از اقالیم بلکه در هر ولایتی از ولایات بر وضعی دیگر باشد اما در خراسان خصوصاً در مشهد مقدس و توابع شصت ذرع در شصت ذرع مقرر است» (۳۲ر-۳۲پ)، از آن جا که تاریخ کتابت نسخه رجب ۹۷۴ق در مشهد مقدس است مؤلف می‌باید پیش از این زمان زنده بوده باشد. از طرف دیگر کتابت نسخه در مشهد و جمله‌ای که از کتاب درباره این شهر نقل شد این گمان را پدید می‌آورد که شاید حسن بن شمس الدین کاتب نسخه مؤلف آن باشد و یا این بخش انجامه مؤلف است که کاتب عیناً آن را استنساخ کرده است. دو بار هم ابیاتی را از «استاد» نقل می‌کند که مشخص نشد منظورش چه کسی است: «و هر قمطیری دوازده ذره و هر ذره هشت ... چنان چه استاد آرد نظم: همی دان دانقی را چار طسوج ×× طسوجی چار جو این است تحریر/ جوی شش خردلاست و خردلی ر ×× ده و دو فلس دان از روی تقدیر/ بود هر فلس از آنها شش فتیله×× فتیلی شش نقیر است ای جهانگیر» (۳۲پ) و جای دیگر می‌نویسد: «و چنان که استاد درین رباعی بیان نموده. رباعی: آحاد به آحاد فرا دار مدام ×× ده بفکن وهر زایده را ده کن نام/ وز هر طرفی نگر که تا ده چند است ×× در یکدگرش ضرب کسی گشت تمام» (۷پ). مشتمل بر «مقدمه» و دو «مقاله»: مقدمه: در بیان عدد، اقسام او و بیان مراتب و ارقام او؛ مقاله اول: در حساب، در دو باب: باب ۱. حساب صحاح و شرح اعمال آن، در پنج «فصل»: ۱) جمع، ۲) تفریق، ۳) ضرب، ۴) قسمت، ۵) میزان گرفتن اعمال، باب ۲. حساب کسور، در پنج «فصل»: ۱) تجنیس کسور، ۲) رفع کسور، ۳) تحویل کسور از مخرجی به مخرجی دیگر، ۴) ضرب کسور، ۵) قسمت؛ مقاله دوم: در مساحت، مشتمل بر «مقدمه» و چهار «باب»: مقدمه در بیان اصلاحات [اصطلاحات]، باب ۱. مساحت خطوط و سطوح مستویه، باب ۲. مساحت سطوح غیر مستویه، باب ۳. مساحت اجسام، باب ۴. مساحت جریب.

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۱۰۶۳۳
آغاز: سبحان من تحیر فی ذاته سواه ×× فهم خرد به کنه کمالش نبرده راه / از ما قیاس ساحت قدسش بود چنانک ×× موری کند مساحت گردون ز قعر چاه. افتتاح کلام بر نام واجب الاکرام سلطانی سزد که مهندسان اولین و آخرین حصر تضاعیف اعداد؛
انجام: حاصل خردلی باشد که آن شش ذرع و چهار یک است و بر این قیاس کن باقی کسور. و الله اعلم بالصواب
خط: نستعلیق، کا: حسن بن شمس الدین، تا: اواسط رجب ۹۷۴ق؛ تملک محمد حسین شعاع الملک در پنج‌شنبه ۲۲ ذیقعده ۱۳۴۷ق، و یادداشتی از او: «هو الله تعالی. این رساله مسمی به اعتدال در حساب در سنه نهصد و هفتاد و چهار ۹۷۴ نوشته گشته. حرره محمد حسین شعاع الملک فی یوم پنج‌شنبه ۲۲ ذیقعده سنه ۱۳۴۷ هجری قمری»، و دو یادداشت دیگر- یکی کهنتر از خط شعاع الملک و دیگری جدیدتر- که نام کتاب را رساله «اعتدال در حساب هندسه» نوشته‌اند؛ مهر: « ... مهرعلی» (مستطیل)؛ اهدایی: حسینعلی محفوظ، مهر ۱۳۷۰؛ جلد: تیماج سرخ یک‌لا مجدول، ۳۳گ، ۱۲ سطر (۶/۵×۱۱/۵)، اندازه: ۱۱/۵×۱۸/۵سم [ف: ۲۰-۹۷]

← اعتدالیون ← تنقید فرقه اعتدالیون و یا اجتماعیون-اعتدالیون

● **الاعتذار = شکوائیه** / نامه نگاری / عربی
al-i‘tiḏār = šekvā’īye

فیض کاشانی، محمد بن شاه مرتضی، ۱۰۰۶-۱۰۹۱ قمری
feyz-e kāšānī, mohammad ebn-e šāh morteza (1598-1680)

تاریخ تألیف: ذیحجه ۱۰۶۷ق؛ محل تألیف: اصفهان
این رساله، نامه‌ای است که فیض در سال ۱۰۶۷ در پاسخ به یکی از علمای مازندرانی مقیم مشهد نگاشته است. آن سید عالم از فیض خواسته بود که نزد شاه صفوی وساطت کند تا کرسی امامت جمعه جامع مشهد به وی واگذار شود تا به این وسیله، مقرری او افزایش یابد و مشکلاتش از میان برداشته شود. فیض درخواست او را با گذری درباره زندگی و بیان وضعیت روحی خویش، رد می‌کند. رساله فوق از جهت شناخت دیدگاه‌های فیض درباره اوضاع اجتماعی عصرش و بررسی زندگینامه‌اش قابل توجه و تعمق است. (احمد منزوی)
آغاز: بسمله الحمدلله الذی نور قلوبنا بنور ظلمات الفتن.. اما بعد فقد وصل الی مکتوبک المتضمن لشرح بعض احوالک و استعانتک ایای فی تحصیل بعض آمالک فقرأته و فهمت ما فیه و

کان من جملة ما فیه التماسک منی ان استاذن حضرة السلطان انارالله برهانه فی ان یفوض امامة صلوة الجمعه فی جامع المشهد الرضوی (ع) الیک و ان یمنع من امامه من اراد التقدم فیها علیک **انجام:** انما اشکو بثی و حزنی الی الله ربنا افتح بیننا و بین قومنا بالحق و انت خیر الفاتحین.

[فهرست مصنفات نسخه خطی شماره ۳۴۰۹/۴ و نسخه شماره ۳۲۶۲/۲ و مقدمه المحجه البیضاء؛ الذریعه ۲۲۳: ۲؛ دنا ۲/۲ (۵ نسخه)]

۱. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۵۹۰۶/۲۷

آغاز: برابر

بی‌کا، تا: ۱۰۶۷ق؛ جلد: میشن مشکی، ۳گ (۶۸پ-۷۰ر)، ۳۳ سطر، اندازه: ۲۳×۳۵/۲سم [ف: ۹-۱۰۱]

۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۳۴۰۹/۵

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱ یا اوایل ۱۲؛ اصلاحات حواشی ظاهرا بخط علم الهدی است و همو این جملات را افزوده: «و ختمت بهذا الجواب کل ماشا به ذلک الکتاب فی سنة سبع و ستین و الف الهجریه فصار تاریخ ختمی ایاه «ختمی ایاه». و الحمدلله» (جمله «ختمی ایاه» مطابق است با ۱۰۶۷)؛ کاغذ: اصفهانی ضخیم شکری، جلد: تیماج مشکی دامن‌دار، ۲۵ص (۱۱۷-۱۴۱)، ۱۵ سطر، قطع: رقعی، اندازه: ۱۱/۵×۱۸سم [ف: ۱۰-۱۲۷۱]

۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۴۹۱۳/۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** رب العالمین. و الصلاة و السلام علی محمد و اهل بیته المعصومین تم الکتاب سنة ۱۱۱۴

خط: نسخ، کا: عبدالله بن صدر ابن محمد قوامی (نواده مؤلف)، تا: ۱۱۱۴ق؛ مهر: کاتب «عبدالله -۱۱۱۴» (بیضی)؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج سبز، ۱ص (۳۰پ)، ۱۷ سطر (۱۴/۵×۱۷/۵)، اندازه: ۱۳×۲۲سم [ف: ۱۴-۱۴۰]

۴. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۸۲۳۱/۲۲

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: سپاهانی آهار مهره گل و بوته دار، جلد: تیماج زرد گرداگرد و عطف سرخ زرکوب، ابعاد متن: ۹×۱۹، قطع: ربعی، اندازه: ۱۲×۲۱/۵سم [ف: ۱۷-۶۶]

۵. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۲۶۱۸/۱۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج قهوه‌ای ضربی مقوایی، ۸ص (۸۷-۹۴)، ۲۳ سطر (۱۱/۵×۲۲)، اندازه: ۱۷×۲۸سم [ف: ۹-۱۴۸۴]

● اعتذار ارسطو در مخالفت با استادش افلاطون / متفرقه / عربی

e‘tezār-e arastū dar moxālefat bā ostādaš aflātūn

ارسطو، ۳۸۴-۳۲۲؟ قبل میلاد

arastū (-384--322)

تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۲۸۴۲/۷۴

خط:نسخ،کاتب: ابوالقاسم وفا، تا: قرن ۱۳؛ در هامش [ف: ۶-۱۳۶]

● اعتذار الحقیر عن اعتزال الامیر / کلام و اعتقادات / فارسی

e‘tezār-ol-haqīr ‘an e‘tezāl-el-amīr

کرمانشاهی، محمد بن عاشور، ق۱۳ قمری

kermānšāhī, mohammad ebn-e ‘āšūr (-19c)

رساله‌ای در علت تقاعد حضرت امیرالمؤمنین (ع) از طلب حق امامت خود و عدم جهاد با منافقین، مرتب بر یک «مقدمه» و سه «فصل» و یک «خاتمه»: مقدمه در بیان چند امر؛ فصل ۱. احادیثی چند در موضوع؛ فصل ۲. آیاتی که در تمیز بین مؤمنین و منافقین آمده؛ فصل ۳. پاسخ از اشکال؛ خاتمه در روش باقی ائمه با مخالفین خود.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۲۵۷۵/۱

آغاز: الحمدلله الذی هدانا للدین المتین و دلنا علی الصراط المستبین ... و بعد چنین گوید تراب اقدام برادران ایمانی؛ **انجام:** و امتحان بآخر رسیده است رزقنا الله أیام دولته و المقام فی ظل رایته صلوات الله علیه و علی آبائه الطاهرین.

خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ جلد: مقوایی عطف پارچه سفید، ۸گ (۱۸ر-۲۵ر)، اندازه: ۱۷×۲۲سم [ف: ۷-۱۶۳]

● اعتراضات الشهرستانی علی کلام ابن سینا / فلسفه / عربی

i‘tirāḍāt-uš šahristānī ‘alā kalām-i ibn-i sīnā

ابن سهلان ساوی، عمر بن سهلان، -۴۵۰ قمری

ebn-e sahlān-e sāvī, ‘omar ebn-e sahlān (-1059)

اعتراضات شهرستانی به کلام ابن سینا که برای قاضی عمر بن سهل ارسال کرده است و از او جواب خواسته است، همراه با جواب‌های ابن سهل.

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۲۲۷/۲۲-ف و ۲۲۷/۲۳-ف

نسخه اصل: روان کوشکو، ش ۲۰۴۲؛ کا: علی بن قوام بن احمد (مولی میرک طبیب شیرازی)، تا: صفر ۸۸۸ق، جا: شیراز [فیلمها ف: ۱-۴۳۷]

● اعتراضات بر قرارنامه بانک / اقتصاد / فارسی

e‘terāzāt bar qarārnāme-ye bānk

اعتماد السلطنه، محمد حسن بن علی، ۱۲۵۹-۱۳۱۳ قمری

e‘temād-os-saltane, mohammad hasan ebn-e ‘alī (1843-1896)

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۹۴۵۱/۳۸
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳ و ۱۴؛ ۳ص (۱۳۸۷-۱۳۸۹) [مختصر ف:-۷۳]

● **اعتراضات پلتیکی** / حکومت و سیاست / فارسی
e‘terāzāt-e poletīkī
اعتماد السلطنه، محمد حسن بن علی، ۱۲۵۹-۱۳۱۳ قمری
e‘temād-os-saltane, mohammad hasan ebn-e ‘alī (1843-1896)

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۹۴۵۱/۳۰
خط: نستعلیق، کاتب: مجیر الدوله کاشانی، میرزا محمد خان، تا: قرن ۱۳ و ۱۴؛ ۳ص (۱۳۳۵-۱۳۳۷) [مختصر ف:-۷۳]

● **اعتراضات ثروتی** / حکومت و سیاست / فارسی
e‘terāzāt-e servatī
اعتماد السلطنه، محمد حسن بن علی، ۱۲۵۹-۱۳۱۳ قمری
e‘temād-os-saltane, mohammad hasan ebn-e ‘alī (1843-1896)

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۹۴۵۲/۲۱
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳ و ۱۴؛ ۲ص (۱۶۴۵-۱۶۴۶) [مختصر ف: ۷۳]

● **اعتراضات ثروتی و تجارتی** / اسناد / فارسی
e‘terāzāt-e servatī va tejāratī
اعتماد السلطنه، محمد حسن بن علی، ۱۲۵۹-۱۳۱۳ قمری
e‘temād-os-saltane, mohammad hasan ebn-e ‘alī (1843-1896)

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۹۴۵۰/۱۰۲
خط: نستعلیق، کاتب: افضل الملك غلامحسین زندی، تا: قرن ۱۳؛ ۳ص (۵۵۲-۵۵۴) [مختصر ف:-۷۴]
۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۹۴۵۱/۲۹
خط: نستعلیق، کاتب: مجیرالدوله میرزا علی محمد خان کاشانی، تا: قرن ۱۳ و ۱۴؛ ۲ص (۱۳۳۴-۱۳۳۵) [مختصر ف:-۷۴]

● **اعتراضات درباره برخی مصائب و رد آن** / تاریخ معصومین / فارسی
e‘terāzāt darbāre-ye barxī masā’eb va radd-e ān

تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۲۸۸۲/۵
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۴؛ ۲گ (۱۲۲پ-۱۲۳ر) [ف: ۶-۱۵۴]

● **اعتراضات صدیق بن رسام و جوابها** / حدیث / عربی
i‘tirāḍāt-i ṣiddīq-i bn-i rasām w-a jawāb-u-hā
شرفی، احمد
ahmad šarafī

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۱۷۴۲
آغاز: بسمله هذه المسایل وردت من بعض العلماء؛ **انجام:** تمت که بحمدلله مجروس مدینه ... العقد سنه ۱۱۱۳
خط: نسخ، کا: سعید بن احمد بصری، تا: ۱۱۱۲ق [رایانه]

● **اعتراضات عشرة** / منطق / عربی
e‘terāzāt-e ‘ašare
تفتازانی، مسعود بن عمر، ۷۲۲-۷۹۲ ؟ قمری
taftāzānī, mas‘ūd ebn-e ‘omar (1323-1390)
رساله در مورد عدول مؤلف شمسیه از تقسیم مشهور علم و افزودن قید «الساذج» در وصف تصور است. سعد الدین تفتازانی خود شرحی بر شمسیه دارد و شاید نسخه حاضر بخشی از شرح او بر شمسیه باشد.

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۰۹۷/۳-طباطبائی
آغاز: قال الشارح رحمة الله انما عدل المصنف عن ما هو المشهورا عنی تقسیم العلم الی التصور و التصدیق. الی تقسیمه الی التصور الساذج و التصدیق بورود الاعتراض ... لقائل ان یقول فی هکذا الکلام نظر من عشرة اوجه؛ **انجام:** فعلم ان التصور المقابل للتصدیق هو بعینه المقابل له و الا لم یکن لهذا الکلام معنی فالقول بتغا یرهما مما (لا) یصح اصلا. هذه الاعتراضات العشرة لمولانا سعد الدین علیه الرحمه
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج مشکی، ۲گ (۸۴-۸۵)، قطع: رقعی، اندازه: ۱۲×۱۸/۵سم [ف: ۲۳-۵۴۵]

← اعتراضات نحویة ≻ المغالطات النحویة

● **اعتراضات نحویة و مغالطات لفظیة و معنویة** / نحو / عربی
e‘terāzāt-e nahvīye va moqāletāt-e lafzīye va ma‘navīye
صفاری، محمد
saffārī, mohammad
مشتمل بر ۳۰ مسئله نحوی و مغالطه لفظی و معنوی و پاسخ آن، با عناوین «المسئلة» و «الجواب». از کتاب کافیه، ابن حاجب نیز

نقل کرده است، نسخه‌ای از این کتاب ظاهراً در فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه پیر محمد احمد آباد هندوستان ۷۳۰/۱ آمده است.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۲۷۲۵/۱۰

آغاز: الحمد لله رب العالمین حمد الشاکرین ... اما بعد فهذه اعتراضات نحویة و مغالطات لفظیة و معنویة جمعها الفقیر ... المسئلة الاولی ان نقول تعلم النحو غیر محتاج الیه لان معرفة کلام العرب؛ **انجام:** الجواب، لم لا یجوز ان یکون خاصاً معهود الجماعة یعرف المخاطب دخول زید فیفهم فیصح الاستثناء.

خط: نستعلیق، کا: سید احمد بن ابی الحسین حسینی تنکابنی، تا: ۱۲۷۸ق، جا: کلامور از قرای تنکابن [ف: ۳۲-۳۵۷]

● **اعتراضاتی بر فلاسفه و صوفیه** / عرفان و تصوف / عربی

e‘terāzāt-ī bar falāsefe va sūfīye

علم الهدی، محمد بن محسن، ۱۰۳۹-۱۱۱۵ قمری

‘alam-ol-hodā, mohammad ebn-e mohsen (1630-1704)

احتمالاً به خامه علم الهدی می‌باشد زیرا شبیه همین خط در شماره ۱۳ (گ۲۰۴ در حاشیه) همین مجموعه وجود دارد که متعلق به علم الهدی است.

تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۲۲۰۰/۱۰

آغاز: و لله نحمد علی ما هدانا و له ... فاخذت انشد ملك الشرق تشرق و الی الروح تعلق غسق النفس تفرح رفض الکفر تهدم و ذلك فضل الله یوتیه من یشاء؛ **انجام:** افتدتنا و سقا مرض اجسادنا و صلاح فساد صدورنا و طهور دنس انقنسنا و اجعل ... رب العزة عما یصفون و سلام علی المرسلین و الحمدلله رب العالمین و صلی الله علی خلقه محمد و آله و عترته اجمعین

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج یك‌لا عنابی روشن،۱۴گ(۱۷۵-۱۸۸ حاشیه)،اندازه:۱۱/۵×۱۸سم[ف: ۱۱-۵۰۹]

● **اعتراض بر رساله تقویت الایمان** / کلام و اعتقادات / فارسی

e‘terāz bar r.-ye taqvīyat-ol-īmān

تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: بدون شماره

آغاز: صاحب تقویة الامان در فصل ثالث در ذکر رد الاشراك فی تصرف بعد بیان معنی شفاعت و جاهت آورده اولش شاهنشاه که توهیه شان هی که ایك انمین ایك حکم کی سه چاهی؛ **انجام:** غرض از تالیف این رساله بعبارة سلیس ریخته همین بوده است، مثال برای بیان معنی قدرت شامله عامله الهی سوای امکان وجود گیرد کسان همچو محمد صلی الله علیه و سلم دیگر نبود اللهم ارنا الحق و ارزقنا ... تمام شد اعتراض بر رساله تقویة الایمان بتاریخ چهاردهم صفر

بی‌کا، بی‌تا [رایانه]

● **اعتراض پلتیکی بر امتیاز کشتی رانی کارون** / اسناد / فارسی

e‘terāz-e poletīkī bar emtīyāz-e keštī rānī-ye kārūn

اعتماد السلطنه، محمد حسن بن علی، ۱۲۵۹-۱۳۱۳ قمری

e‘temād-os-saltane, mohammad hasan ebn-e ‘alī (1843-1896)

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۹۴۵۲/۲۲

خط: نستعلیق، کاتب: فروغی ثانی ذکاء الملك، تا: ۲۳ جمادی الاول ۱۳۰۶ق؛ ۳ص (۱۶۴۷-۱۶۴۹) [مختصر ف:-۷۴]

● **اعتراض جاربردی بر عضدی** / ادبیات / عربی

e‘terāz-e jārbardī bar ‘azodī

جاربردی، احمد بن حسن، -۷۴۶ قمری

jārbardī, ahmad ebn-e hasan (-1346)

پاسخ فخرالدین جاربردی به اعتراض عضدالدین ایجی بر زمخشری.

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۲۳۱/۴۳-طباطبائی

آغاز: و قد اعترض علی کلامه المولی فخرالدین الجاربردی عفی الله عنه ان کان مؤمنا تمنی الشعور معلقا بالاستعلام لما وقع بالدخیل مع الاصیل الا دخل فی الابهام؛ **انجام:** فبح باسم من اهوی و دعنی عن الکنی ×× فلا خیر فی اللذات من دونها ستر / انی امرء اسم القصائد للعدی ×× ان القصائد سرها اغفالها

خط: نسخ، کاتب: شیخ محمد علی بن محمود تبریز، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: اصفهانی نخودی رنگ، جلد: تیماج قهوه‌ای تیره، ۱گ (۱۲۸پ)، قطع: وزیری، اندازه: ۱۹×۲۶سم [ف: ۲۳-۸۳۱]

● **اعتراض (رساله در رفع)** / فارسی

e‘terāz (r. dar raf‘)

رفسنجانی، محمد علی بن زین العابدین، ق۱۳ قمری

rafsanjānī, mohammad ‘alī ebn-e zeyn-ol-‘ābedīn (-19c)

یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه: ۳۸۶۳/۲

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۱۶ص (۸۰-۶۵)، ابعاد متن: ۶×۱۲/۵، اندازه: ۱۱×۱۷/۵سم [ف: ۵-۱۸۲۵]

← اعتراف (رساله) ≻ اعتقادیه

● **اعتراف‌نامه** / داستان / فارسی

e‘terāf nāme

یک ارمنی نو مسلمان علی اکبر نام در زمان شاه سلیمان که در آن از خواب‌هایی که دیده و از محمد قولی خان تفنگچی آقاسی و ذال خان و حاجی علی خان و چند تن از دانشمندان زمان و چند تن از بزرگان ارمنی آن روزگار و از مقدمات مسلمان شدن خود و از رفتن خود به مکه و عتبات و مشهد طوس یاد کرده است. رساله خوبی است و اوضاع اجتماع زمان و وضع اقلیت مذهبی را نشان می‌دهد گویا مانند رساله شناخت یک مسیحی گرجی زمان شاه عباس.

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۶۴۸۷

آغاز: که هادی خلقانند قسم که اگر دروغ گویم به غضب خدا گرفتار شوم؛ **انجام:** و شیطان از شما گریزان است از بس که اعتقاد به هیچ مذهب ندارید.

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۴ ذیقعده ۱۱۱۹ق؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ سپس (۵۹ر-۶۴ر) بندی است که باید مربوط به همین داستان باشد، آغاز: «چون جای پای مبارک حضرت امام ضامن امام رضا ص تا آوردم از آن تاریخ تا حال هشت نفر را شفا داده است» (آنها را بر می‌شمرد)، انجام: «و اله فردا در جهنم به عذاب گوناگون گرفتار خواهی شد و السلام علی من اتبع الهدی»، باز پس از این (۶۴پ-۶۵پ) دو سه بندی است درباره ایمان با عنوان «مسأله» به فارسی، مجدول؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج تریاکی لایی، ۷۳گ، ۱۴ سطر (۸×۱۴)، قطع: ربعی، اندازه: ۱۳×۱۷سم [ف: ۱۶-۲۷۶]

● **اعتصام = فقه منظوم** / فقه، شعر / فارسی

e‘tesām = feqh-e manzūm

حافظ

hāfez

منظومه‌ای در ۱۵۹ بیت که پس از مقدمه‌ای کوتاه در اصول دین، احکام فقهی طهارت و نماز را ظاهراً مطابق فتوای محقق کرکی، علی بن عبدالعال (- ۹۴۰ ق) برای یادگیری سریع و بهتر مردم به‌نظم کشیده شده است. ناظم در دو جا خود را حافظ معرفی ساخته است.

آغاز: اعتصام الوری مغفرتک ×× عجز الواصفون عن صفتک / تب علینا فاننا بشر×× ما عرفناک حق معرفتک

انجام: حافظا این رساله مختصریست ×× ازبرای عوام ما حضریست / هرکه خواند دعا طمع دارم ×× زانکه من بنده گنه کارم.

[فهرستواره منزوی ۲۰۹/۱۰]

قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه: ۲۹۱۸/۶

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کاتب: حسین بن علیرضا ندوشن یزدی، تا: قرن ۱۳؛ ۷گ، ۱۳ سطر، اندازه: ۱۲×۱۷سم [ف: ۱-۱۷۸]

← اعتصام السیفی ⟵ دعاء السیفی

● **اعتصام المرید فی توضیح معضلات کلام الله المجید** / لغت / عربی

i‘tiṣām-ul murīd fī tawḍīḥ-i mu‘ḍalāt-i kalām-il lāh-il majīd

سبزواری، زین العابدین بن محمد علی، ق۱۳ قمری

sabzevārī, zayn-ol-‘ābedīn ebn-e mohammad ‘alī (-19c)

تاریخ تألیف: دهه سوم ذیقعده ۱۲۷۶ق

مؤلف پس از مرگ پدرش در سال ۱۲۶۵ق هر روز جزوی از قرآن برایش تلاوت می‌کرد و چون قرائت صحیح نداشت به کتب تجوید رجوع می‌نمود پس از آن مصمم شد لغات مشکله قرآن را به ترتیب حروف معجم و حرکات اول کلمه از فتحه و ضمه و کسره، شرح نماید. آغاز کتاب بحثی است درباره حروف مقطعه قرآن، سپس از کتاب الالف تا کتاب الیاء لغات مشکله قرآن بررسی شده است.

[فهرستواره منزوی ۱۱۶/۹]

قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۱۰۲-۱/۱۰۲

آغاز: بسمله. الحمد لله الذی خطب عبده الجلیل ... اما بعد فیقول الفقیر الی الله الغنی زین العابدین بن محمد علی بن محمد ابراهیم بن الشریف المرتضی شیخ الاسلام بدار السلطنة اصبهان ابن عبدالمطلب؛ **انجام:** فی غیره من محاورات العرب غیر السیان فقد حکی الکسر فیه عن بعضهم لکنه لغة ردیة. وقد وقع الفراغ من تألیف هذه النسخة الشریفة ...

خط: نسخ، کاتب = مؤلف، تا: ۱۲۸۵ق؛ مصحح، محشی با حواشی «منه»؛ جلد: تیماج سرخ ضربی، ترنج باسر، مجدول گرهی، ۲۵۸گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۲سم [ف: ۱-۴۳۵]

● **الإعتضاد فی الظاء و الضاد = أرجوزة الإعتضاد** / لغت / عربی

al-i‘tiḍād fi-ẓ ẓā’-i wa-ḍ ḍād = urjūzat-ul i‘tiḍād

ابن مالک، محمد بن عبدالله، ۶۰۰-۶۷۲ قمری

ebn-e mālek, mohammad ebn-e ‘abd-ol-lāh (1204-1274)

ارجوزه‌ای است، در فرق میان الفاظی که با ضاد و ظاء، در زبان عربی.

چاپ: نجف، محقق: طه حسین و حسین تورال، مطبعة النجف،

۱۵۵ص+ م۲۴ص+۳ص، ۱۹۷۲م.
[کشف الظنون: ۱۱۹/۱]

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۴۳۶۳/۱۱
آغاز: افضل ما فاه به الإنسان ×× و خير ما يجرى به اللسان؛ **انجام:** ما شرقت فى فلك نجوم ×× فى ملك رجوم
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: شرقی، ۱گ (۲۷)، ۱۷ سطر، اندازه: ۵×۸سم [ف: ۳۶-۲۷۷]

← اعتقاد > اعتقاد الحكماء

● **الاعتقاد = اثبات العقل و النفس** / کلام و اعتقادات / عربی
al-i'tiqād = iṯbāt-ul-'aql wa-n-nafs
غزالی، محمد بن محمد، ۴۵۰-۵۰۵ قمری
qazzālī, mohammad ebn-e mohammad (1059-1112)
رساله مختصری است در اثبات عقل و نفس از دیدگاه فلسفی که به درخواست بعضی نوشته است. به آثار غزالی و تعبیرات وی مشابهت دارد اما این عنوان در هیچیک از فهارس مؤلفات او دیده نشد. مؤلف در این رساله می‌گوید: «اعلم ايها الاخ فى الله ... انى درت دائرة الوجود و رايت فيها عجائب بكل الالسنة ... و مما رايت فيها ان تلك الدائره ذات طرفين ملتقيان و ذات وسط ثم رايت الدائرة كلها مقسومة بقسمين احدهما قسم البدو ... و القسم الاخر الاعاده و هو من عند المادة الاولى ... ثم انى رايت الانسان واقعا فى هذه الدائره فى آخر قسم الاعاده متصلا باول قسم البدائه.»
آغاز: بسمله ... كتاب فى الاعتقاد من تاليف ابى حامد محمد ... نحمد الله على تتابع تعاطف الائه و ترادف نعمائه ... و بعد فقد طلب منى طالب حق ارشده الله و ايانا اليه و كان ممن رسخ فى الطبيعه و المزاج اعتقاده و لان لقائد الحس و الوهم قياده
انجام: و ان شئت ان تستخرج حقيقه ما ذكرته من القسمين البدو و الاعاده من القرآن فاقرا تعرج الملائكه ... و قوله و هو الذى يبدء الخلق ثم يعيده و فى هذه الايه اسرار عجيبه ... فان اردت ان ترى ما رايت فوافقنى اريك و حسبنا الله وحده و نعم الوكيل نعم المولى و نعم النصير استغفرالله مما كرهه الله.

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۴۵۹۰/۶۳
آغاز: برابر
بی‌کا، تا: یک‌شنبه ۶ صفر ۷۲۳ق؛ جلد: تیماج کرم قهوه‌ای، ۲ص (۲۸۸-۲۸۹)، ۴۱ سطر، اندازه: ۱۹×۳۲سم [ف: ۴۱-۸۳]
۲. خوانسار؛ فاضل؛ شماره نسخه: ۲۳۹/۹
آغاز: برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: چهارشنبه ۲ شوال ۸۳۱ق، جا: کرمان، مدرسه رکنیه؛ نام رساله و مؤلف در مطلع آن آمده، در برگ آخر تنبیهی به نقل از شرح خطبه ابو علی محمد بن عبدالواحد تبریزی آمده با روایتی از عکرمه؛ جلد: تیماج قرمز مجدول، ۶ص (۲۵۰-۲۵۵)، اندازه: ۱۲/۵×۱۸/۵سم [ف: ۱-۲۰۱]
قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۱۸۶/۱۱
نسخه اصل: همان نسخه بالا [عکسی ف: ۱-۲۱۰]
۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۵۹۹/۴-طباطبائی
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق متوسط، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: فرنگی نخودی رنگ، جلد: تیماج مشکی، ۲گ (۱۳ر-۱۴پ)، ۱۸ سطر، قطع: وزیری، اندازه: ۱۷×۲۲سم [ف: ۲۲-۲۹۷]

● **اعتقاد (رساله در بیان ...)** / عرفان و تصوف / فارسی
e'teqād (r. dar bayān ...)
جمالی اردستانی، جمال الدین محمد، ۸۱۴-۸۸۳ ؟ قمری
jamālī ardestānī, jamāl-od-dīn mohammad (1412-1479)

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۹۳۲۶/۳۶
خط: نستعلیق، کا: محمد کریم بن میرزا زمان، تا: قرن ۱۳؛ ۳ص (۶۵۲-۶۵۴) [مختصر ف: ۱۱۴]

← اعتقادات > ابوالقياس
← الاعتقادات > الاصول الاعتقادية
← اعتقادات > اصول الدين
← اعتقادات > اصول عقايد
← اعتقادات > اعتقادات صدوق (ترجمه)
← اعتقادات > اعتقادات مجذوبيه
← الاعتقادات > اقل ما يجب على المكلفين
← اعتقادات > بداية العقول
← اعتقادات > ثلاثون مسئلة فى معرفة الله
← الاعتقادات > الخلاصة فى علم الكلام
← اعتقادات > سير و سلوک
← اعتقادات > عقائد دينيه
← الاعتقادات > عقايد فخرالدين ← الاعتقادات > اصول الدين
← اعتقادات > العقائد الشيعة
← الاعتقادات > مقامات التوحيد
← الاعتقادات > النجمية
← الاعتقادات > النكت فى مقدمات الاصول
← الاعتقادات > النكت الاعتقادية

● **الاعتقادات = رسالة العقائد** / کلام و اعتقادات / عربی
al-i'tiqādāt = r.t-ul-'aqā'id

خفیف شیرازی، محمد بن خفیف، ۲۶۸-۳۷۱ قمری
xafīf-e šīrāzī, mohammad ebn-e xafīf (882-982)

رساله مختصری است در بیان اعتقادات بر پایه مذهب شافعی، در چندین «فصل». سند روایت این رساله چنین است: موفق الدین تاج القراء ابوالمبارک عبدالعزیز بن محمد، عن جمال الشیوخ ابو شجاع محمد بن سعدان المعارصی، عن ابی الحسن علی بن بکران، عن علی بن محمد الدیلمی، عن المؤلف.

آغاز: قال الشیخ الکبیر ... الحمدلله الذی هدانا السبل و أنزلنا الکتب و من علینا بالرسل بین الآثار و السنن و فصل الآیات و السور.

انجام: و اعتقد فی مولاک الفضل و المنة و حسن الظن و الرجاء آخر عهدک بالدنیا و أول عهدک بالآخرة فهو لایخیب و لایقطع أملک ان شاء الله تعالی.

چاپ: در ص۲۸۴-۳۰۸ سیرت ابن خفیف به چاپ رسیده است

۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۷۱۰/۳۶-ف

آغاز: برابر

نسخه اصل: موزه بریتانیا Or. 5321؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: با تاریخ ۷۰۹ق؛ مصحح؛ در آغاز نام کتاب و مؤلف درون کتیبه یا ترنجی ساده دیده می‌شود؛ ۶ص (۳۱۲-۳۱۷)، ۲۰ سطر [فیلمها ف: ۱-۵۲۷]

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۲۳۴۳/۱۴

نسخه اصل: همان نسخه بالا [عکسی ف: ۶-۴۴۵]

۲. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۴۳۷۳/۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۸۸۱ق، از روی نسخه شمس الدین محمد بن امین الدین؛ جلد: تیماج مشکی بدون مقوا، ۳گ (۷۸ر-۸۰ر)، اندازه: ۱۴×۲۰سم [محدث ارموی مخ: ۱-۱۵۷]

۳. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۱۸۸۰/۱۰

خط: نسخ، کاتب: محمد بن الحسن بن محمد، بی‌تا؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج قهوه‌ای سیر ضربی مقوایی آراسته، ۳گ (۲۵۰پ-۲۵۲پ)، ۲۲ سطر (۸/۵×۱۴/۵)، اندازه: ۱۳×۲۲سم [ف: ۸-۴۸۷]

● **الاعتقادات = العقائد** / کلام و اعتقادات / عربی
al-i'tiqādāt = al-'aqā'id

شیخ صدوق، محمد بن علی، ۳۱۱؟-۳۸۱ قمری
šeyx-e sadūq, mohammad ebn-e 'alī (924-992)

تاریخ تألیف: جمعه ۱۲ شعبان ۳۶۸ق؛ محل تألیف: نیشابور

این کتاب در پاسخ درخواست مشایخی در نیشابور، از شیخ صدوق مبنی بر توصیف دین امامیه به اختصار بر آنها املا نمود. رساله‌ای است موجز و مختصر با عناوین «باب الاعتقاد» درباره اعتقادات ضروری و غیر ضروری امامیه به شرح ذیل: فی صفة اعتقاد الامامیه فی التوحید، فی صفات الذات، فی التکلیف، فی افعال العباد، فی نفی الجبر و التفویض، فی الارادة و المشیة، فی القضاء و القدر، فی الفطرة و الهدایة، فی الاستطاعة، فی البداء، فی التناهی، فی اللوح و القلم، فی الکرسی، فی العرش، فی النفوس و الارواح، فی الموت، فی مسائلة القبر، فی الرجعة، فی البعث بعد الموت، فی الحوض، فی الشفاعة، فی الوعد و الوعید، فیما یکتب علی العبد، فی العدل، فی الاعراف ... فی الاخبار الواردة فی الطلب، فی الحدیثین المتخلفین. در پایان اشاره کرده است که هنگام برگشت به وطن بر آن شرحی خواهم نگاشت ولی گویا فرصتی برایش پیش نیامده است که دست به چنین کاری بزند.

آغاز: بسمله الحمدلله رب العالمین وحده لاشریک له وصلی الله علی سیدنا محمد وآله الطیبین الطاهرین و حسبنا الله و نعم الوکیل باب فی صفة اعتقاد الامامیة فی التوحید

انجام: اخرجت الخبر فی ذلک مستقصیا بشرحه فی کتاب التوحید و سأجرد کتاباً فی ذلک بمشیة الله و عونه ان شاءَ الله تعالی و الحمدلله رب العالمین

چاپ: مکرر چاپ شده

[مشار چاپی عربی: ۶۲۵؛ کتابشناسی نسخه‌های خطی آثار شیخ صدوق در ایران ۲۷-۵۴؛ تاریخ نگارش‌های عربی ۷۸۷/۱-۷۸۸؛ معجم التراث العربی ۳۹۱/۱-۳۹۲ و ۲۲۴/۲-۲۲۶؛ دنا ۳/۲ (۲۴۸ نسخه)]

شرح و حواشی:

۱- تصحیح الاعتقاد = تصحیح اعتقادات الامامیه = شرح اعتقادات صدوق مفید، محمد بن محمد (۳۳۶-۴۱۳)

۲- وسیلة النجاة در معرفت اعتقادات زواره ای، علی بن حسن (-۱۰)

۳- اعتقادات صدوق (ترجمه) = شرح اعتقادات صدوق حسینی، ابوالفتح (-۱۰)

۴- منهاج المؤمنین حسینی ازغدی، ابوتراب بن ابوالحسن (-۱۰)

۵- اعتقادات = اعتقادات صدوق (ترجمه) سرکانی، محمد صادق بن محمد علی (-۱۱)

۶- مشراق العقائد الصالحیة = مشارق العقائد = ترجمه اعتقادات الصدوق دستغیب، محمد صالح بن مسعود (-۱۱)

۷- شرح الاعتقادات قزوینی، صفی بن ولی (-۱۱)

۸- حاصل الترجمان = ترجمه اعتقادات صدوق = منهاج المؤمنین رضوی، محمد مهدی بن محمد صالح (-۱۱)

۹- شرح اعتقادات صدوق = شرح فارسی عقائد صدوق قزوینی، فضل الله بن ولی الله (-۱۱)

۱۰- شرح الاعتقادات خاتون آبادی، اسماعیل بن محمد باقر (۱۰۳۱-۱۱۱۶)

۱۱- شرح الاعتقادات شریف، محمد کاظم بن محمد قاسم (-۱۳)

۱۲- اعتقادات = اعتقادات صدوق (ترجمه) حسنی، محمد علی بن محمد (-۱۳)

۱۳- تصحیح الاعتقاد (ترجمه) مدرس یزدی، محمد علی بن محمد (۱۱۹۳-۱۲۶۵)

۱۴- اعتقادات = اعتقادات صدوق (ترجمه) حسینی تهرانی، هاشم (-۱۲۹۸)
۱۵- شرح الاعتقادات کاشانی، حبیب الله بن علی مدد (۱۲۶۲-۱۳۴۰)
۱۶- شرح الاعتقادات قزوینی، ابن ولی
۱۷- اعتقادات (ترجمه و شرح) حسینی یزدی، محمد علی بن محمد
۱۸- شرح الاعتقادات شولستانی، عبدالله بن حسن
۱۹- شرح و ترجمه اعتقادات صدوق
۲۰- اعتقادات (ترجمه و شرح)
۲۱- اعتقادات (ترجمه و شرح)
۲۲- شرح اعتقادات (ترجمه)
۲۳- شرح الاعتقادات (ترجمه)
۲۴- اعتقادات صدوق (ترجمه) = اعتقادات (همراه با ۱۲ ترجمه ناشناس دیگر)

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۹۴۵/۱ و عکسی ۱۶۵۳ و ۱۸۲۶ و ۱۸۲۷

خط: نسخ معرب، کا: محمد علی بن جبرئیل بن حسین، تا: چهارشنبه ۲۳ ذیحجه ۸۱۷ق؛ مصحح، توضیح فارسی برخی کلمات زیرنویس شده، نام کتاب در اول نسخه «کتاب الاعتقاد فی مذهب الامامیة» و در انجامه «الاعتقاد» درج شده؛ تملک: غیاث الدین محمد ابن صفی الدین محمد مشهور به ابوالشریف در ۹۸۳ق؛ جلد: تیماج مشکی، ۸۴گ (۲پ-۸۵پ)، ۸ سطر، اندازه۱۰×۱۳سم [ف: ۵-۳۰۹] و [عکسی ف: ۵-۷۴ و ۲۴۹]

۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۳۶۰۸۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: اسکندر بن مولانا حسین بن اسکندر استرآبادی، تا: آخر ربیع الثانی ۸۳۷ق؛ محشی؛ اهدایی: رهبری، مهر ۱۳۸۶؛ کاغذ: نخودی آهار مهره، جلد: گالینگور، عطف میشن قهوه‌ای، ۳۹گ، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۱×۱۷سم [اهدائی رهبر: ۲ اخبار۱-۱۲۴]

۳. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۳۱۶۰/۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: شاه میر بن امیر خواجه استرآبادی، تا: رجب ۸۷۳ق؛ مصحح، محشی با نشان « هـ»؛ مهر: «توکلت علی الله عبده محمد علی ...» (دایره)؛ کاغذ: شرقی، ۳۰گ (۵۳پ-۸۲پ)، ۱۵ سطر، اندازه: ۸/۵×۱۲سم [ف: ۳۳-۳۱۳]

۴. مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه: ۵۸۲/۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: اسکندر بن حسین بن اسکندر استرآبادی، تا: پنج‌شنبه اواخر ربیع الثانی ۸۷۳ق؛ ۴۰گ (۱۹ر-۵۸پ)، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۲×۱۷سم [مؤید: ۲-۸۶]

۵. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۶۱۵۸

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: حسین بن فخرالدین سهام، تا: چهارشنبه اواسط رمضان ۸۸۰ق؛ محشی؛ کاغذ: آهارمهره حنایی، جلد: مقوا با روکش پارچه، عطف و گوشه‌ها تیماج، ۳۳گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۳×۱۸سم [ف: ۵-۳۸]

۶. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۲۰۱۲/۷

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ خوش، کا: شمس الدین بن نصیر بالوکلاتی، تا: یک‌شنبه ۱ شوال ۸۸۲ق، جا: کوه میان مدرسه ملاعلی حافظ؛ مصحح، محشی با رمز «۲، مع و..»، نام کاتب در متن ظاهراً دست برده شده و جای آن تراشیده شده و اسم کامل آن در حاشیه به این صورت آمده است: «شمس الدین بن نصیر بن حسن بن عبدالله بن نجم الدین بن حافظ شمس الدین المنسوب الی بالوکلاته»، در پایان دو مسئله در پوشش ابریشم برای مردان و میزان رطل عراقی نگاشته شده؛ کاغذ: شرقی، ۵۵گ (۹۲-۱۴۶)، ۱۵ سطر، اندازه: ۵×۱۲سم [ف: ۳۰-۳۶۲]

۷. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۹۸۴۷

خط: نسخ، بی کا، تا: قرن ۹؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ نسخه نفیس و کهن، قطع: وزیری [میراث شهاب: س۷ش۳-۴-۲۴]

۸. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۰۵۷۶/۲

بی کا، تا: قرن ۹ [میراث شهاب: س۹ش۲-۳۱]

۹. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۶۴/۱

تا باب الاعتقاد فی الانبیاء و الرسل و الحجج؛ خط: نسخ معرب، بی کا، تا: قرن ۹؛ افتادگی: انجام؛ محشی؛ کاغذ: سفید کهنه، جلد: تیماج تریاکی ضربی و مقوایی، ۴۴ص (۱-۴۴)، ۱۳ سطر (۸×۱۱)، اندازه: ۱۳×۱۷سم [سنا: ف: ۱-۸۲]

۱۰. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۸۷۹/۷

انجام: باب الاعتقاد فی الحدیثین المختلفین ... ثم یقول عزوجل و کلم الله موسی تکلیما.

خط: نسخ، بی کا، تا: با تاریخ قرن ۹ق؛ در کنار ۲۲۴ر دارد «کتبه عبدالکریم» و «کتبه مولانا کمال الدین» و این کمال الدین گرگانی و زنده در ۸۷۸ و نویسنده شماره ۱ دفتر می‌باشد؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج مشکی ساده، ۴۵گ (۱۶۸ر-۲۱۲پ)، ۱۳ سطر (۸×۱۱)، اندازه: ۱۲×۱۷/۵سم [ف: ۳-۵۳۰]

۱۱. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۲۶۰۵/۱

انجام: ولا ینظر الیهم یوم القیامة و لا یزکیهم ثم یقول کلا انهم عن ربهم یومئذ.

خط: نسخ، بی کا، تا: قرن ۱۰؛ افتادگی: انجام؛ مصحح، محشی؛ تملک: عبدالجبار بن مقصود علی با مهرش؛ کاغذ: دولت آبادی، جلد: میشن سیاه لایی، ۴۸گ (۲ر-۴۹پ)، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف: ۶-۷۵]

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۸۲۴

نسخه اصل: همان نسخه بالا [عکسی ف: ۵-۲۴۸]

۱۲. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه: ۷۳۰

آغاز: برابر؛ **انجام:** کثیرا مما تعملون و ساشرح کیفیة وقوع الحساب فی کتاب حقیقة المعاد [باب الاعتقاد فی الجنة و النار]

قال الشیخ اتقادنا فی.
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ افتادگی: انجام؛ مصحح، حواشی به امضای «مجلسی ره»، دو برگ آخر نونویسی شده و در عین حال ناتمام است؛ جلد: تیماج قهوه‌ای لایه‌ای، ۴۰گ، ۱۳ سطر (۶×۱۵/۵)، اندازه: ۱۴/۵×۲۱سم [ف: ۲-۸۳۷]

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۸۲۵

نسخه اصل: همان نسخه بالا [عکسی ف: ۵-۲۴۸]

۱۳. قائن؛ مدرسه جعفریه؛ شماره نسخه: ۱۰۲/۷

آغاز: برابر؛ **انجام:** متفقه المعانی غیر مختلفة لانها مأخوذة من طریق الوحی عن الله تعالی ولو کانت من عند
خط: نسخ، بی‌کا، تا: احتمالاً قرن ۱۰ق؛ افتادگی: انجام؛ جلد: مقوایی، عطف تیماج مشکی، ۱۱۶ص (۱۸۱-۲۹۶)، اندازه: ۱۳×۱۹سم [کتابخانه‌های قائن: ف:-۹۰]

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۱۶۸۷/۷

نسخه اصل: همان نسخه بالا [عکسی ف: ۵-۱۳۶]

۱۴. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۱۹۴۶/۱

خط: نسخ، کا: تبریزی، تا: قرن ۱۰؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج مشکی ضربی مقوایی، ۷۳گ (۳پ-۷۵پ)، اندازه: ۱۲×۱۹سم [ف: ۸-۵۶۳]

۱۵. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۱۰۸۵/۱

خط: نسخ، کا: لطف الله مازندرانی، تا: پایان ربیع الاول ۹۰۱ق؛ افتادگی: آغاز؛ محشی به فارسی و عربی، در برگ ۳ر نوشته که در صفر ۱۱۶ با چند تن از مردم استراباد نزد محمد کاظم خان به سپاهان رفته‌ایم و به‌همین خط نام «محمد صالح بن محمد حسین استرابادی» دیده می‌شود که دارند نسخه بوده است، در ۴۷ر نوشته که ملا عبدالغفور در ۱۱۲۹ به‌آموختن کودکان پرداخت و در برگ ۱۱۸پ خط و مهر همو در دوجا هست؛ کاغذ: ترمه سپاهانی، جلد: در یکطرف و تیماج مشکی ضربی، ۸گ (۱ر-۸ر)، ۱۲ سطر (۸×۱۱)، اندازه: ۱۳×۱۸/۵سم [ف: ۳-۳۰]

۱۶. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۷۶۹۳/۱

خط: نسخ، بی‌کا، تا: چهارشنبه نزدیک بپایان ربیع الاول ۹۰۵ق؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج تریاکی ضربی، ۱۵ سطر (۸×۱۰/۵)، اندازه: ۱۲×۱۷سم [ف: ۱۶-۶۷۳]

۱۷. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۲۳۱۲/۱

خط: نسخ، کا: بخشی بن حاجی محمد تونی، تا: ۹۱۱ق؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: روغنی میان ساغری مشکی کناره‌ها و گوشه‌ها زرکوب مقوایی درون سرخ، ۲۰گ (۱پ-۲۰ر)، ۲۳ سطر (۱۱×۱۷)، اندازه: ۱۷×۲۵سم [ف: ۹-۹۴۵]

۱۸. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۴۵۴۳/۳

بی‌کا، تا: پنج‌شنبه ۸ محرم ۹۳۷ق؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج مشکی، ۳۸گ (۸۷پ-۱۲۴پ)، ۱۵ سطر (۷×۱۰)، اندازه: ۱۱×۱۶سم [ف: ۱۳-۳۴۸۸]

۱۹. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۰۰۷۰/۲

آغاز: باسمه سبحانه ... هذا ما جمعه الامام الجلیل-فقال رضی الله عنه اعتقادنا فی التوحید؛ **انجام:** و الاعتقاد فی العقبات ... ذلک الفضل من الله و کفی بالله علیما.
خط: تعلیق، کا: عطاء الله بن مسیح بن ابراهیم بن حسن بن کرم الله آملی،تا:۹۳۴-۹۴۵ق؛ ۵ص (۴-۸)، اندازه: ۱۲×۱۶سم [ف: ۳۲-۹۰]

۲۰. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۳۷۹۶/۱

آغاز: مکان و لازمان و انه متعال عن جمیع صفات خلقه خارج عن الحدین حد الابطال و حد التشبیه؛ **انجام:** قال ما کان لبشر ان یکلمه الله الا وحیا او من وراء حجاب.
خط: نسخ، کا: حافظ غیاث الدین علی، تا: ۹۴۶ق؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح، محشی؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: تیماج تریاکی ضربی یک‌لا، ۵۲گ (۲-۵۳پ)، ۱۲ سطر (۹×۱۳)، اندازه: ۱۳×۱۹سم [ف: ۱۶-۴۵۰]

۲۱. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه: ۳۰۵۱/۱

آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، کا: لطف الله بن انوشروان، تا: ۱۰ صفر ۹۵۲ق؛ مصحح؛ مهر: «یا رفع کل رفیع ۱۱۱۷» (مربع)؛ جلد: تیماج سبز، ۳۰گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۰×۱۵سم [ف: ۱-۱۸۰]

۲۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۶۰۰۱/۳

آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ربیع الاول ۹۵۲ق؛ مصحح، رکابه‌دار؛ جلد: تیماج فرنگی، ۲۲گ (۵۰پ-۷۱پ)، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۱۹سم [ف: ۴۴-۱۸۷]

۲۳. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۴۱۱۲/۴

آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، کا: شاهوردی، تا: ۹۵۳ق؛ کاغذ: شرقی، ۳۱گ (۷پ-۳۷ر)، ۱۵ سطر، اندازه: ۷×۱۲سم [ف: ۳۵-۶۵۳]

۲۴. اصفهان؛ سید کشفی؛ شماره نسخه: امجموعه بدون شماره

بی‌کا، تا: غزة محرم ۹۵۸ق [دلیل المخطوطات: ۱-۵۳]

۲۵. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۱۳۰/۳

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲ جمادی الثانی ۹۷۷ق؛ کاغذ: سفید، جلد: تیماج حنایی و مقوایی، ۴۵ص (۳۴۳-۳۸۷)، ۱۵سطر [سنا: ف: ۲-۱۲۶]

۲۶. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۷۵۱۴/۲

انجام: ولیس بمتناقض و لا مختلف و لا ذلک مثل قوله فالیوم ننساکم کما نسوا ...
خط: نسخ، کا: حسین بن حیدر بن قمر حسینی کرکی، تا: شنبه ۲۳ محرم ۹۸۲ق؛ افتادگی: انجام؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۷گ (۸۳پ-۹۹پ)، اندازه: ۱۲×۱۷/۵سم [ف: ۱۹-۳۱۶]

۲۷. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۲۷۸۹

آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ خوش، کا: نورالدین محمد، تا: ۹۸۳ق، جا: مشهد مقدس؛ افتادگی: انجام؛ دارای سرلوح و کتیبه، مجدول، مذهب،

مصحح؛ کاغذ: خانبالغ نخودی، جلد: تیماج عنابی، ضربی، ترنج و سرترنج با گل و بوته، مقوایی، اندرون با روکش کاغذی ابره، ۶۸گ، ۱۲ سطر (۵/۵×۱۱/۵)، اندازه: ۱۰/۵×۱۸سم [ملی ایران: ف: ۱۳-۲۸۰]

۲۸. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۸۵۳۵

بی‌کا، تا: ۹۸۹ق [د.ث. مجلس]

۲۹. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۳۸۲/۱ و عکسی ۱۶۴۸ و ۱۸۲۲ و ۱۸۲۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: حسین بن حیدر بن حیدر قمر حسینی کرکی عاملی، تا: چهارشنبه ۱۷ ربیع الاول (نوروز فارسی) ۹۹۲ق، جا: قزوین؛ مصحح، دارای علامت بلاغ؛ مهر: «محمود بن علینقی الحسنی الحسینی الطباطبائی ۱۲۱۵» (بیضی)؛ جلد: تیماج مشکی بدون مقوا، ۳۷گ (۱پ-۳۷پ)، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۳×۱۷سم [ف: ۴-۱۵۵] [عکسی ف: ۵-۶۸ و ۲۴۷ و ۲۴۸]

۳۰. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه: ۲۲۶۲/۱

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۹۹۵ق؛ اهدایی: وزیری موسس؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: مقوایی با تیماج آلبالویی ضربی دارای یک ترنج بزرگ عطف تیماج زرد، ۳۶گ (۱-۳۶)، ۱۳ سطر (۷×۱۱/۵)، اندازه: ۱۲×۱۸/۵سم [ف: ۴-۱۲۲۳]

۳۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۱۹۹۰/۲

خط: نسخ، کا: عبدالحی بن قاضی رضی الدین مسیبی خزاعی، تا: ۲۲ ربیع الثانی۹۹۷ق؛ محشی؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: مقوا، ۲۰گ (۲۶پ-۴۵ر)، ۲۰سطر(۱۳×۱۸)،اندازه:۱۶/۵×۲۴/۵سم [ف: ۸-۵۹۹]

۳۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۳۳۶

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: ملا محمد حافظ ساوجبلاغی، تا: ۹۹۹ق؛ واقف: ابوالقاسم طالشی؛ کاغذ: نخودی، جلد: مقوا با روکش پارچه، ۴۹گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۹/۵×۱۶/۵سم [ف: ۵-۳۹]

۳۳. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۷۵۴۸/۱-۳۸/۱۶۸

آغاز: بقوا فیها ثم ماتوا با جالهم واصحاب الکهف لبثوا فی کهفهم ثلثمائة سنین وازداد واتسعاً ... باب الاعتقاد فی البعث بعد الموت قال الشیخ اعتقادنا فی البعث بعد الموت حق قال النبی ص با بنی عبدالمطلب؛ **انجام:** الباب الاعتقاد فی الرجعة قال الشیخ رحمه الله اعتقادنا فی الرجعة انها حق وقال الله تعالی الم ترالی الذین خرجوا من دیارهم وهم الوف حذر الموت

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۰ و ۱۱؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ مصحح، با علامت بلاغ؛ جلد: مقوا عطف گالینگور قهوه‌ای، ۱۹گ، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف: ۱-۴۴۶]

۳۴. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۸۹۱۹/۳-۵۹/۱۳۹

آغاز: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: انجام؛ ۵۵گ (۳۴-۸۸)، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۰×۱۴سم [ف: ۱-۴۴۶]

۳۵. تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه: ۵۳۲

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۰ و ۱۱؛ با سرلوح، مجدول؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج سرخ مقوایی، ۴۴گ، ۱۲ سطر (۶/۵×۱۱/۵)، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف:-۴۵۸]

۳۶. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه: ۱۰۹۶

خط: نستعلیق، کا: محمد صادق، تا: قرن ۱۱؛ حاشیه شیخ بهائی و دیگران؛ با سرلوح؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج سرخ یک لا، ۶۲گ، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۲×۱۹سم [ف: ۳-۱۵۹]

۳۷. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه: ۱۸۳۸

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ با ترجمه فارسی زیر سطرها، محشی با نشان «منه ره» به فارسی، مجدول؛ کاغذ: سپاهانی سفید نخودی، جلد: تیماج سرخ یک‌لا، ۶۳گ، ۲۸ سطر، اندازه: ۱۲×۱۸/۵سم [ف: ۳-۱۵۹]

۳۸. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه: ۱۸۳۸ مکرر

خط: نسخ، کا: محمد نصیر بن حاجی بدیع الزمان، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: آغاز؛ محشی با نشان «م. د. ح. عفی عنه»، مجدول؛ کاغذ: سپاهانی نخودی، جلد: تیماج قهوه‌ای ضربی یک‌لا، ۶۸گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۱×۱۹سم [ف: ۳-۱۵۹]

۳۹. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۶۱۲/۱-طباطبائی

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱ یا اوایل قرن ۱۲؛ کاغذ: اصفهانی نخودی رنگ آهار مهره، جلد: تیماج قرمز، ۳۲گ (۱پ-۳۲پ)، ۱۸ سطر، قطع: رقعی، اندازه: ۱۲/۵×۱۸سم [ف: ۲۲-۳۲۱]

۴۰. یزد؛ صدوقی یزدی؛ شماره نسخه: ۵۱

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ مصحح؛ جلد: گالینگور سبز، ۳۱گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۲×۲۰سم [ف:-۳۹]

۴۱. تهران؛ عبدالعظیم؛ شماره نسخه: ۶۴۳/۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** فقد نهی الله تعالی فی کتابه عن ذلک و لاتلهیه الدنیا عن إیصال الحق الی مستحقه و لا یمنع المستحق عن حقه و هذا آخر ما أردنا إیراده فی هذا الرسالة و الله المشکور علی کل حال، تمت.

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ مصحح، دارای علامت بلاغ، محشی؛ ۲۸گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۳/۵×۲۲/۵سم [ف: ۱-۵۵]

۴۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۰۸۴۹/۳

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۶گ (۸۴پ-۱۰۹پ)، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۲×۱۸/۵سم [ف: ۲۷-۲۶۶]

۴۳. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۲۴۴۷/۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ محشی؛ کاغذ: فرنگی، ۱۵گ (۷۰-۸۴)، ۲۳-۲۵ سطر، اندازه: ۸/۵×۱۶/۵سم [ف: ۳۱-۴۳۸]

۴۴. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۸۷۱۶/۱

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ برگ آخر کتاب اول را شیخ علی به تاریخ ۱۱۷۶ تکمیل کرده، روی برگ اول دعائی به‌تاریخ چهارم جمادی الثانی ۱۲۷۰ نوشته شده؛ جلد: تیماج قرمز، ۵۲گ (۱پ-۵۲ر)، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۱/۵×۱۸سم [ف: ۲۲-۲۵۵]

۴۵. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه: ۱۱۵۱/۲
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ ۳۷گ (۶-۴۲)، اندازه: ۱۲×۲۲سم [ف: ۳-۶۰]

۴۶. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه: ۲۹۴۶/۲
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ ۶۰گ، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۰×۱۴سم [ف: ۱-۱۷۹]

۴۷. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه: ۲۹۹۲
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ مصحح؛ ۴۸گ، ۱۳ سطر، اندازه: ۱۱×۱۵سم [ف: ۱-۱۸۰]

۴۸. تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه: ۱۸۴/۱
خط: نستعلیق، کا: شرف بن ابی طالب حسینی، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: آغاز؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج سرخ مقوایی، ۳۴گ (۹ر-۴۲ر)، ۱۶ سطر (۷/۵×۱۴/۵)، اندازه: ۱۲/۵×۲۰سم [ف:-۲۵۵]

۴۹. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۲۵۴۰/۱
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: ترمه، جلد: میشن آلبالوئی سیر لایی، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف: ۶-۳۹]

۵۰. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه: ۱۵۸
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ با ترجمه در زیر سطور؛ ۶۱گ، ۱۲سطر، اندازه: ۱۸×۲۹سم [مدرسه فیضیه- ف: ۱-۱۹]

۵۱. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۲۲۳۸
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ خوش، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ در متن در گ ۷ر حاشیه‌ای درباره بداء با نشان «م ح ق»، تملک: با تاریخ ۱۳۰۲ از «اقل الحاج و الذاکرین میرزا ابوالقاسم»؛ کاغذ: اصفهانی، نخودی رنگ، جلد: تیماج مشکی یک‌لا، ۳۳گ، ۱۸سطر (۸/۵×۱۸)، اندازه: ۱۴×۲۳سم [ف: ۱۱-۶۲۲]

۵۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۰۰۲۹/۴۱
بخشی از اعتقادات؛ خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ مصحح؛ جلد: تیماج جگری، ترنج و سرترنج طلائی، ۱ص (۱۱۴)، اندازه: ۱۲×۱۷سم [ف: ۳۲-۴۰]

۵۳. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۱۸۲/۷۰
آغاز: برابر
نسخه اصل: فرهنگستان علوم آذربایجان، باکو ش (۸۲۰۱ M ۱۴۰؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ ۸ص (۲۳۰-۲۳۷) [عکسی ف: ۳-۴۲۸]

۵۴. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۰۶۲۲/۲
کا: جلیل الله غیاث الدین حسینی جزی، تا: قرن ۱۱ [میراث شهاب: س۹ش۲-۳۳]

۵۵. تهران؛ حوزه آستان حضرت عبدالعظیم؛ شماره نسخه: ۷۹/۳
بخشی از آن؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ مهر: «الفقر فخری و به افتخر ۱۰۷۵» (بیضی) گویا از فخرالدین طریحی؛ جلد: تیماج سرخ، ۷گ (۱۱۲ر-۱۱۸پ)، ۱۲-۱۷سطر، اندازه: ۱۳×۱۹سم [ف:-۶۷]

۵۶. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۹۳۸۴/۱۰
آغاز: برابر؛ **انجام:** و قال تتوفی الانفس حین موتها و مثله فی القرآن کثیر قد سئل رجل
خط: نسخ، کا: علی بن مجدالدین بن حسن بن جلال حسینی، تا: قرن ۱۱؛ محشی؛ جلد: تیماج فرنگی قهوه‌ای، ۱۹گ (۲۱۳ر-۲۴۱پ)، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: ۳۰-۱۰۴]

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۴۲۰۲/۹-ف
نسخه اصل: همان نسخه بالا [فیلمها ف: ۳-۳۱]

۵۷. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۸۲۸۸/۱
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج مشکی لایی، ۴۲گ (۱پ-۴۲پ)، ۱۵ سطر (۷×۱۴)، قطع: ربعی [ف: ۱۷-۹۸]

۵۸. یزد؛ سریزدی(مسجدحظیره)؛ شماره نسخه: ۲۵۰
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: آغاز (برگ اول)؛ مصحح، محشی، دو برگ پایانی به خط شیخ حسن بن محمد حسین واعظ در صفر ۱۳۷۶ از روی نسخه ای به سال ۱۲۹۷ بازنویسی شده؛ یادداشتی از محمد صدوقی در اهدای کتاب از طرف شیخ محمد حسن واعظی به سال ۱۳۸۹؛ جلد: تیماج مشکی بدون مقوا، ۳۵گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۳×۱۹سم [ف: ۱-۲۰۰]

۵۹. قزوین؛ میر حسینا قزوینی؛ شماره نسخه: ۱۶۷/۱
بی‌کا، تا: قرن ۱۱ [نشریه: ۶-۳۵۱]

۶۰. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۷۲۸۹/۳
خط:نسخ،بی‌کا،تا:قرن۱۱؛کاغذ: سپاهانی، جلد: نو، ۱گ، ۲۳ سطر (۱۰/۵×۱۸/۵)، قطع: وزیری، اندازه: ۱۷/۵×۲۶سم [ف: ۱۶-۵۰۵]

۶۱. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه: ۱۷۱۴/۱
آغاز: قادرا غنیا لا یوصف بجوهر و لا جسم و لا صورة و لا عرض و لا خط؛ **انجام:** برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: آغاز؛ سه برگ آخر نونویس در خانه حاجی ملا علی در مشهد در پنج‌شنبه ۲۲ ذیقعده ۱۲۴۱؛۶۶گ،۱۲سطر،قطع: جیبی، اندازه: ۹×۱۵/۵سم [ف: ۵-۱۳۳]

۶۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۵۲۵۴/۳
خط: نسخ، کا: سید جعفر حسینی ترمذی، تا: ۱۰۰۶ق؛ ۵۵گ (۴۲پ- ۹۶پ) [مختصر ف:-۴۸]

۶۳. خوی؛ نمازی؛ شماره نسخه: ۷۲۸/۲
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۴ رمضان ۱۰۰۹ق، جا: قزوین؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۹ سطر، اندازه: ۹×۱۸سم [ف:-۳۹۲]

۶۴. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۴۱۱۵/۵
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: اواخر رمضان ۱۰۱۱ق؛ محشی، مصحح، در برگ نخست چند بیت شعر فارسی به خط محمدسمیع به تاریخ ۱۱۳۷هـ؛ کاغذ: فرنگی، ۳۷گ (۱۷۹پ-۲۱۵پ)، ۱۸ سطر،

اندازه: ۷×۱۳سم [ف: ۳۵-۶۶۱]

۶۵. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۱۶۳۰/۳

خط: نستعلیق، کا: شمس الدین مازندرانی، تا: ۹ ذیقعده ۱۰۱۵ق؛ کاغذ: ترمه، جلد: میشن سیاه، ۱۷ سطر [ف: ۵-۳۱۳]

۶۶. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۲۲۰

آغاز و انجام: برابر

کا: حمزه بن احمد گیلانی، تا: ۱۰۱۸ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مقوا تهبندی تیماج قهوه‌ای روشن، ۵۳۳ص، ۲۲ سطر، قطع: ربعی، اندازه: ۱۱×۲۲سم [ف: ۴-۱۲۶]

۶۷. تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه: ۲۲۵/۲

خط: نسخ، کا: میرزا محمد پسر میر عماد حسینی مازندرانی، تا: ۱۰۲۰ق، جا: مشهد؛ محشی با نشان «دروس مفید رحمه الله، قسط، فتح»، در برگ ۷۴پ تا ۷۵ر تفسیر سوره فاتحه از ملا حسین سبزواری؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج سرخ مقوایی، ۵۹گ (۱۶پ-۷۴ر)، ۱۲ سطر (۷×۱۲/۵)، اندازه: ۱۳×۱۹سم [ف:-۲۶۱]

۶۸. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۲۷۴ط

آغاز: قال الشیخ ابو جعفر رحمه الله اعتقادنا فی الکرسی انه وعاء جمیع الخلق من العرش و السماوات ... آغاز ترجمه: و اعتقاد ما در کرسی آنست که آن ظرفی است که همه مخلوقات دروست و عرش و آسمانها

با ترجمه فارسی در حاشیه صفحات؛ خط: نسخ و نستعلیق، کا: محمد حسن، تا: ۱۰۲۳ق؛ نامه امام حسن عسکری (ع) به علی بن حسین بن حسن موسی بن بابویه قمی در پایان نسخه (ص۷۶-۷۷)، ترجمه به شیوه چلیپا در حاشیه، مصحح؛ فاقد جلد، ۷۸ص، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۱×۲۰سم [ف: ۲۴/۳-۴۹]

۶۹. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۹۹۵۷

آغاز: برابر؛ **انجام:** قد تم فی ضحی یوم السبت ۱۶ شهر شعبان ... عفی عنهما

خط: نسخ خوش، کا: محمد تقی بن حسین حسینی، تا: شنبه ۱۶ شعبان ۱۰۲۷ق؛ مصحح، مقابله شده؛ اهدایی: رهبری، خرداد ۱۳۷۳؛ کاغذ: نخودی آهار مهره، جلد: تیماج قهوه‌ای یک‌لا، ۳۳گ، اندازه: ۹/۵×۱۶/۵سم [اهدائی رهبر: ۲ اخبار۱-۱۲۵]

۷۰. قم؛ طبسی؛ شماره نسخه: ۴۶۵/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ زیبا معرب، کا: محمد باقر الحافظ بن حاجی محمد، تا: ۲۱ جمادی الثانی ۱۰۲۷ق؛ مجدول مذهب محرر، محشی از مصباح کفعمی و به امضاء «فتح رحمه الله» و «م رحمه الله» «الشیخ بهاءالدین محمد دام ظله» و حواشی دیگر؛ جلد: تیماج قهوه‌ای مجدول، ۸۶گ، ۱۲ سطر، اندازه: ۸×۱۴سم [طبسی حائری (مخطوط): ۱-۵۲]

۷۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۳۶۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: محمد جی بن حافظ نورالدین قریشی، تا: ۱۰۲۸ق؛ کاغذ: ایرانی، جلد: تیماج مشکی، ۵۳۶ص، ۱۱ سطر، قطع: وزیری، اندازه: ۱۷×۲۶سم [ف: ۴-۱۲۵]

۷۲. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۱۷۲۲/۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: ناصر الدین محمد بن احمد خراسانی تونی بیدستانی، تا: جمعه ۱۵ شعبان ۱۰۲۸ق، جا: مشهد مقدس؛ جلد: دو رو تیماج رو قرمز اندرون قهوه‌ای عطف مشکی، ۲۰گ (۲۳۵پ-۲۵۴پ)، اندازه: ۱۹×۲۵/۵سم [ف: ۵-۱۲۶]

۷۳. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه: ۹۲۱/۱

آغاز: برابر

خط: نسخ، کا: شمس الدین محمد بن ملاخواجه مازندرانی، تا: دهه دوم جمادی الاول ۱۰۲۹ق، جا: ساری؛ مصحح، مقابله شده، محشی، با ترجمه فارسی بعضی لغات؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج عنابی لایه‌ای عطف میشن مشکی، ۴۵گ (۱-۴۵)، ۱۴ سطر (۷×۱۲/۵)، اندازه: ۱۲/۵×۲۰سم [ف: ۳-۱۲۵۶]

۷۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۳۳۵

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: رمضان ۱۰۲۹ق؛ واقف: نائینی، مرداد ۱۳۱۱؛ کاغذ: نخودی، جلد: مقوا، عطف و گوشه‌ها تیماج قهوه‌ای، ۱۱۱گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۱/۵×۲۰سم [ف: ۵-۳۹]

۷۵. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۳۰۸۹/۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۰۳۲ق؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: تیماج تریاکی روشن مقوایی مجدول ترنج و دو سرترنج، حاشیه منگنه، اندرون جلد، بنفش سیر، ۳۸ص (۸۰-۱۱۷)، اندازه: ۱۰/۵×۲۰سم [ف: ۱۴-۲۱۵]

۷۶. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه: ۳۲۸۱/۲

کا: جمال الدین محمد انصاری، تا: ۱۰۳۵ق؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: مقوایی روکش کاغذ ابری عطف تیماج قرمز، ۹۳ص (۱۷-۱۰۹)، اندازه: ۱۲×۱۹سم [ف: ۵-۱۶۰۰]

۷۷. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۶۵۸۴/۱

خط: نستعلیق، کا: محمد نصرالله بن احمد، تا: جمعه ۱۷ رمضان ۱۰۳۸ق؛مصحح؛جلد:تیماج دو رو بدون مقوا، رو قهوه‌ای، اندرون قرمز، ۴گ (۱پ-۴پ)، اندازه: ۱۰/۵×۱۷/۵سم [ف: ۲۰-۱۳۸]

۷۸. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۳۵۲۷/۲-۱۸/۴۷

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: محمد طاهر، تا: شب چهارشنبه ۱۰۳۸ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۸گ (۱۵-۳۲)، اندازه: ۱۴×۲۵سم [ف: ۱-۴۴۴]

۷۹. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۶۱۵۷

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: شاه محمد بن زین العابدین، تا: ۱۵ جمادی الاول ۱۰۴۲ق؛ واقف: فهرستی، تیر ۱۳۱۰؛ کاغذ: الوان، جلد: مقوا با روکش پارچه، ۳۴گ، مختلف السطر، اندازه: ۱۳/۵×۲۴سم [ف:

۵-۳۹]

۸۰. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۶۱۵۷

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: شاه محمد بن زبن العابدین، تا: ۱۵ جمادی الاول ۱۰۴۲ق؛ مذیل به «شرح اعتقادات صدوق» از شیخ مفید؛ واقف: حاج عماد، تیر ۱۳۱۰؛ کاغذ: الوان، جلد: مقوا، رویه پارچه، ۵۲گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۳/۶×۲۴/۵سم [ف: ۱۴-۷۷]

۸۱. تهران؛ مروی؛ شماره نسخه: ۸۶۵/۱

بی‌کا، تا: ۱۰۴۵ق، قطع: رقعی [ف:-۳۱۸]

۸۲. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۳۶۰۰/۱

خط: نسخ، کا: محمد تقی، تا: پنج‌شنبه ۱۲ شعبان ۱۰۴۹ق؛ مصحح؛ ۳۰گ (۱پ-۳۰ر)، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۲×۱۹/۵سم [محدث ارموی مخ: ۱-۱۶۰]

۸۳. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۴۳۷۶/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: علی رضا سلمی، تا: ۱۰۴۹ق؛ مصحح، در پایان آمده: «و من الحاضرین فی إتمام الکتاب والمقابلة، العبد المفتاق الی رحمة الله الغنی، ابن محمد حسین، محسن السلمی المازندرانی ...»؛ تملک: کاتب؛ کاغذ: شرقی، ۵۸گ (۱-۵۸)، ۱۵ سطر، اندازه: ۵×۱۲سم [ف: ۳۶-۳۰۹]

۸۴. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۹۹۵۱/۱

خط: نسخ و نستعلیق، کا: سبحانعلی حافظ تبریزی، تا: ۱۰۵۵ق؛ جلد: تیماج سبز، ۴۰گ (۲پ-۴۱پ)، اندازه: ۱۲/۵×۱۹سم [ف: ۲۵-۲۲۷]

۸۵. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۸۲۸۳/۴

خط: نسخ، کا: ابوالمکارم نورالدین محمد بن ضیاء الدین محمد بارفروشی، تا: ۴ صفر ۱۰۵۵ق؛ مجدول؛ جلد: تیماج مشکی، ۵۱ص (۱۶۵پ-۲۱۵ر)، اندازه: ۱۱/۵×۱۹سم [ف: ۲۱-۲۴۴]

۸۶. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۳۸۲۷/۱-۱۹/۱۵۷

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: شنبه ۱۷ ذیقعده ۱۰۵۹ق؛ مصحح؛ جلد: تیماج دو رو قهوه‌ای، عطف گالینگور قهوه‌ای، ۳۹گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۲×۱۹سم [ف: ۱-۴۴۵]

۸۷. قزوین؛ امام صادق؛ شماره نسخه: ۴۸۹

آغاز و انجام: برابر

کامل؛ خط: نسخ، کا: عنایت الله (یا غیب الله) بن مولانا محمد رضا رامجیبی (کذا) من اعمال ساوج بلاغ، تا: ۱۶ جمادی الاول ۱۰۶۴ق؛ واقف: حاج حسین شیرازی با تولیت حاج ملا عبدالوهاب قزوینی، شوال ۱۲۲۶ق؛ محشی؛ جلد: گالینگور سیاه، ۴۵گ، ۱۹سطر [ف: ۱-۳۷]

۸۸. قم؛ معصومیه؛ شماره نسخه: ۲۹۸

خط: نسخ، کا: علی قلی فراش بن خانعلی، تا: اواخر ربیع الاول روز کسوف ۱۰۶۵ق، جا: دارالسلطنه اصفهان؛ محشی، پیش ازکتاب ۱۵ برگ حدیث و کلمات عرفا و فوائد دیگر؛ جلد: شومیز یک لنگه، عطف تیماج، ۸۲گ، ۶ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۵سم [ف: ۱-۲۹۰]

۸۹. آران کاشان؛ محمد هلال؛ شماره نسخه: ۱۸۸/۴

آغاز و انجام: برابر

کامل؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: رمضان ۱۰۶۷ق؛ مصحح؛ جلد: تیماج سیاه سوخت با عطف پارچه‌ای، ۲۵گ، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۳×۱۹سم [ف مخ:-۱۴]

۹۰. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۶۴۹۶

با ترجمه فارسی؛ خط: نسخ و نستعلیق، کا: یوسف اصغر، تا: ۱ جمادی الاول ۱۰۶۷ق؛ کاغذ: سپاهانی، ۱۲۲گ، ۸ سطر (۶×۱۲)، قطع: ربعی، اندازه: ۱۳×۲۰سم [ف: ۱۶-۲۷۸]

۹۱. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۱۵۹/۲

آغاز: فاخبره بوجوه اتفاق معانی هذه الایات و بین له تاویلها؛ **انجام:** برابر

نام مؤلف به قرینه انجام نسخه تعیین شد؛ خط: نستعلیق، کا: حسین بن شمس الدین محمد اصفهانی، تا: ۱۰۶۸ق؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج قرمز مقوایی، ۴۴ص (۲۸۱-۳۲۴)، ۱۷ سطر (۷×۱۳)، اندازه: ۱۲/۵×۲۰سم [ملی ایران: ف: ۷-۱۴۱]

۹۲. تهران؛ عبدالعظیم؛ شماره نسخه: ۷۰۴/۳

آغاز: الحمد لله رب العالمین وحده لا شریک له و صلی الله علی محمد و آله ... الباب الثانی فی الاعتقاد و ما یجب علی المؤمن معرفته و الا قتل به للشیخ أبی جعفر محمد بن بابویه القمی رضی الله عنه باب أول فی صفة الاعتقاد الامامیة فی التوحید قال الشیخ؛ **انجام:** فقد نهی الله تعالی فی کتابه عن ذلک ولا تلهیه الدنیا عن إیصال الحق الی مستحقه و لا یمنع المستحق عن حقه و هذا آخر ما أردنا إیراده فی هذا الرسالة و الله المشکور علی کل حال، تمت.

خط: نسخ، کا: امین بن میر محمد شریف رضوی حافظ قمی، تا: ۱۲ ذیقعده ۱۰۶۸ق؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ ۱۵گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۷/۵×۲۴/۵سم [ف: ۱-۵۴]

۹۳. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه: ۶۳۳۱

خط: نسخ، کا: محمد حسین بن نورالدین محمد چراتی، تا: ۱۰ ذیحجه ۱۰۶۹ق، افتادگی: انجام (یک برگ)؛ با نسخه بی‌ارزش مقابله شده؛ تملک: محمد علی بن حاجی محمد زمان چراتی؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۴۰گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۹/۵×۲۳سم [ف: ۳-۱۶۰]

۹۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۰۸/۱

آغاز: بقدرته الی ابدانها و قال عیسی ابن مریم للحواریین؛ **انجام:** برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ذیحجه ۱۰۷۰ق؛ افتادگی: آغاز؛ کاغذ: سمرقندی آهار مهره، جلد: پارچه‌ای زرد اخری، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۲×۱۷سم [ف: ۱-۲۰۲]

۹۵. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۹۷۴۶/۴

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۰۷۲ق، جا: ساری، در منزل شیخ الاسلام محمد محسن؛ جلد: تیماج قرمز، ۲۴گ (۸۵پ-۱۰۸پ)، اندازه: ۱۲/۵×۱۹سم [ف: ۲۵-۹۶]

۹۶. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۰۶۰۳

آغاز: من خواصه تشرق الوانهم و مهدأ جوارحهم و تسکن نفوسهم

خط: نسخ، کا: ابن صفی الله تیمجانی، تا: چهارشنبه ۲۹ شعبان ۱۰۷۲ق، جا: مدرسه شیخ محمد گرمرودی؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح، محشی، در پایان حدیث مفصلی راجع به سلمان فارسی افزوده شده؛ جلد: تیماج مشکی بدون مقوا، ۴۵گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۹/۵×۱۸سم [ف: ۲۷-۷۵]

۹۷. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۰۸۲۸

آغاز: برابر؛ **انجام:** بعون الله الملك الوهاب

خط: نسخ خوش، بی‌کا، تا: ۱۰۷۲ق؛ مصحح، مقابله شده توسط سید مصطفی صفائی خوانساری؛ اهدایی: رهبری، خرداد ۱۳۷۳؛ کاغذ: نخودی آهار مهره، جلد: تیماج قهوه‌ای مستعمل با ترنج و دو سرترنج ضربی و عطف پارچه‌ای، ۴۹گ، ۱۴سطر، اندازه: ۱۲×۲۰سم [اهدائی رهبر: ۲ اخبار۱-۱۲۵]

۹۸. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۸۰۰۸/۲

انجام: و مثل قوله عزوجل قل یتوفاکم ملك الموت الذی و کل

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: چهارشنبه ۷ جمادی الثانی ۱۰۷۳ق؛ افتادگی: انجام؛ جلد: مقوایی عطف تیماج قهوه‌ای، ۳۳گ (۱۳۴پ-۱۶۶پ)، اندازه: ۱۱×۱۷سم [ف: ۲۱-۹]

۹۹. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۲۱۹۹/۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: سید حسن فرزند سید رضا حسنی حسینی، تا: ۱۰۷۴ق؛ مصحح، محشی با رموز «۱۲»، «قاضی»، «من رسالة محی»، «من عدة الداعی» به فارسی و عربی، برخی نسخه بدل‌ها در حاشیه با رمز «خ ل»؛ کاغذ: فرنگی، ۲۱گ (۲۳۱-۲۵۱)، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۱×۲۰سم [ف: ۳۰-۷۰۴]

۱۰۰. دامغان؛ صادقیه؛ شماره نسخه: ۱۹۳/۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: محمد جعفر، تا: شعبان ۱۰۷۴ق؛ مصحح، علامت بلاغ به سال ۱۱۳۳؛ جلد: تیماج قهوه‌ای ضربی لبه‌دار، ۳۰گ، اندازه: ۱۷/۵×۱۸/۵سم [ف: ۱۷]

۱۰۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۳۹۳۶/۸

کا: محمد تقی بن حاجی محمد مشهدی، تا: ۱۰۷۴ق؛ کاغذ: نخودی آهار مهره، جلد: تیماج مشکی با ترنج و نیم ترنج ضربی، ۹۸ص (۲۱۷-۳۱۴)، ۱۵ و ۲۴ سطر، قطع: خشتی، اندازه: ۱۳×۱۹سم [ف: ۱۰-۲۰۵۱]

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۲۲۹۶/۷-ف

نسخه اصل: همان نسخه بالا [فیلمها ف: ۱-۶۶۹]

۱۰۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۳۷۲۹/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: فرج الله بن محمد، تا: ۳ صفر ۱۰۷۴۳ق؛ مصحح، محشی با نشان «۱۲» و غیر آن؛ تملک: کاتب نسخه همراه مهر وی با نشان «الواثق بالله عبدالله فرج الله» (بیضی)، ابوالحسن همراه مهر او «عبده ابوالحسن» (مستطیل)؛ کاغذ: شرقی، ۱۳گ (۱-۱۳)، ۲۵-۲۷ سطر، اندازه: ۸×۲۰سم [ف: ۳۴-۶۸۴]

۱۰۳. قم؛ معصومیه؛ شماره نسخه: ۴/۱۵۲/۳-۵۸۶۶

خط: نسخ، کا: محمد مهدی بن محمد حسن برسنانی، تا: ۱۰۷۴ق؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج تریاکی، ۱۵ سطر، قطع: ربعی [آستانه قم:-۲۲۱]

۱۰۴. همدان؛ مدرسه غرب؛ شماره نسخه: ۴۶۸/۲

آغاز و انجام: برابر

کا: ممحمد زکی جردپادقانی، تا: چهارشنبه ۷ صفر ۱۰۷۶ق، قطع: وزیری [رشت و همدان: ف:-۱۴۱۲]

۱۰۵. شیراز؛ ملی؛ شماره نسخه: /۲۸ف۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۴ ذیحجه ۱۰۷۷ق؛ محشی؛ ۳۱گ [ف: ۱-۳۲]

۱۰۶. تهران؛ حقوق؛ شماره نسخه: ۳۰۴/۲-ج

خط: نسخ، کا: شمسا بن شیخ جمال الدین احمد ایشکائی، تا: ربیع الثانی ۱۰۷۷ق؛ ۴۴گ (۶۸پ-۱۱۱ر) [ف:-۲۵۲]

۱۰۷. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۹۳/۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۰۷۷ق، جا: مشهد؛ جلد: تیماج قهوه‌ای ضربی، ۴۸گ (۷۶پ-۱۲۳پ)، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۱×۱۸سم [ف: ۱-۱۱۱]

۱۰۸. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۷۹۱۶

آغاز: برابر؛ **انجام:** فالعقوبة علیه الظلم ... تمت الرسالة دارالسلطنه اصفهان

خط: نسخ، کا: محمد جعفر بن عبدالله خرم آبادی، تا: پنج‌شنبه ۲۵ صفر ۱۰۷۸ق؛ مذیل است به حدیث نبوی درباره مذمت و نکوهش قدریه، جبریه و مجوس؛ خریداری آستان قدس در مهر ۱۳۲۹؛ کاغذ: نخودی آهار مهره، جلد: تیماج قهوه‌ای ضربی، ۱۸گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۸/۸×۲۵سم [ف: ۱۴-۷۸]

۱۰۹. مشهد؛ نواب؛ شماره نسخه: ۹۰/۱

آغاز: و جزاء الاستهزاء و جزاء السخریة و جزاء النسیان و هو ان ینسیهم انفسهم ... باب الاعتقاد فی الذوات و صفات الافعال قال الشیخ ابوجعفر؛ **انجام:** برابر

خط: نسخ معرب، کا: عبداللطیف بن حاجی اسماعیل عباسی معروف به ابن کیال جزایری، تا: ۱۸ ذیحجه ۱۰۷۸ق، جا: لار؛ افتادگی: آغاز؛ کاغذ: آهارمهره، جلد: تیماج مشکی ضربی دار لولایی، ۱۵ سطر(۸/۵×۱۴)، اندازه: ۱۵×۲۰سم [ف:-۹۷]

۱۱۰. مشهد؛ مرتضوی؛ شماره نسخه: بدون شماره

بی‌کا، تا: با تاریخ ۱۰۷۸ق؛ ۸۴ ص (۱۸۰-۲۶۳) [ف مخ:-۳۱]

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۲۶۱۰/۳

نسخه اصل: همان نسخه بالا [عکسی ف: ۷-۲۰۰]

۱۱۱. تهران؛ نوربخش؛ شماره نسخه: ۵۹۵/۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** پایان: بشرحه فی کتاب التوحید ... تمت ... قزوین.

خط: نسخ، کا: محمد بن سیاوش طالقانی، تا: ۱۰ رمضان ۱۰۷۸ق، جا: مدرسه خیابان قزوین؛ کاغذ: ایرانی، جلد: مقوایی، ۱۰۲ص (۱۴-۱۱۵)، اندازه: ۱۳/۵×۱۹سم [ف: ۲-۲۳۹]

۱۱۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۶۸۹/۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: دوشنبه ۲۰ محرم ۱۰۸۱ق؛ در پایان دارد: «فی ملك حسن»؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج سرخ ضربی مقوایی، ۴۰گ (۱۴۷پ-۱۸۶ر)، ۱۴ سطر (۶×۱۲/۵)، اندازه: ۱۲/۵×۱۹/۵سم [ف: ۳-۵۲۹]

۱۱۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۸۹۷۴/۵

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: سعید بن درویش گجراتی، تا: ۲۹ شوال ۱۰۸۲ق؛ کاغذ: نخودی آهار مهره، جلد: تیماج عنابی، درون کاغذ ابر و باد، ۲۳گ (۱۷۵پ-۱۹۷پ)، ۲۵ سطر (۷/۲×۱۶/۳)، اندازه: ۱۲/۶×۲۳/۴سم [ف: ۲۹/۱-۵۱۲]

۱۱۴. تهران؛ مدرسه معمارباشی؛ شماره نسخه: ۹۱/۱

خط: نسخ، کا: شهریار بن ابوالکرم حسینی فراهانی، تا: ۱۰۸۵ق؛ محشی با نشان «سید ماجد» و «تفسیر علی بن ابراهیم»؛ جلد: تیماج قهوه‌ای با روکش پارچه‌ای سبز، ۷۶گ (۳پ-۷۸ر) [ف: ۱۱۰]

۱۱۵. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۹۸۸۷

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ خوش خفی، کا: علیرضا بن اسماعیل سمنانی، تا: ۱۰۸۶ق؛ محشی؛ اهدایی: رهبری، خرداد ۱۳۷۳؛ کاغذ: نخودی آهار مهره، جلد: تیماج عنابی، ۳۶گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۱۹سم [اهدائی رهبر: ۲ اخبار۱-۱۲۶]

۱۱۶. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۵۴۶۷/۳

آغاز: برابر

خط: نسخ، کا: اسماعیل بن اصیل کوچصفهانی، تا: سلخ ذیحجه ۱۰۸۶ق؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج یك‌لایی قهوه‌ای، ۴۹گ (۳۲پ-۸۰ر)، ۱۳سطر (۷×۱۳)، اندازه: ۱۳×۲۰/۵سم [ف: ۱۶-۳۶۹]

۱۱۷. اردکان یزد؛ امام صادق؛ شماره نسخه: ۸۹/۱

خط: نسخ، کا: کامران بن محمد اردکانی، تا: ۱۰۸۶ق؛ مصحح؛ جلد: تیماج قرمز بدون مقوا، ۳۷گ (۲پ-۳۸ر)، اندازه: ۱۳×۱۸/۵سم [ف: ۱-۷۵]

۱۱۸. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۱۸۹۷/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: یحیی بن احمد، تا: ۱۰۸۶ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج تریاکی مقوایی لبه‌ها تیماج مشکی با عطف تیماج مشکی، ۴۴گ (۱-۴۴)، ۱۹ سطر (۵/۵×۱۳)، اندازه: ۹/۵×۱۶/۵سم [ف: ۱۰-۵۴۸]

۱۱۹. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۰۶۴۱

آغازو انجام: برابر

با ترجمه در حواشی؛ خط: نسخ، کا: حبیب الله بن زکریا، تا: ۱۰۸۷ق؛ واقف: دکتر محمد زهرائی، تیر ۱۳۵۰؛ کاغذ: حنایی آهاری، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۹گ، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۵/۱×۲۲/۵سم [ف: ۱۴-۷۶]

۱۲۰. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۲۶۹۶/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: محمد سعید بن محمد شریف جگرخون اغلی، تا: جمعه ۱۲ ذیقعده ۱۰۸۸ق، جا: مشهد الرضا؛ مصحح، محشی؛جلد: مقوایی، ۷۵گ (۱پ-۷۵پ)، ۱۱ سطر، اندازه: ۱۰×۱۷سم [محدث ارموی مخ: ۱-۱۶۰]

۱۲۱. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه: ۳۵۹۷/۱

خط: نسخ، کا: حاجی محمد بن محمد بقا، تا: ۱۰۸۹ق؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: مقوایی با تیماج زرد، ۳۰ص (۱-۳۰)، ۱۸ سطر (۶×۱۳)، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف: ۵-۱۷۱۴]

۱۲۲. قم؛ معصومیه؛ شماره نسخه: ۲۶۵

خط: نسخ و نستعلیق، کا: محمد زمان بن محمد یوسف کوجیانی، تا: ۱۰۹۰ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۵۰گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۰/۵×۲۰سم [ف: ۱-۲۶۲]

۱۲۳. گلپایگان؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۱۱/۲

خط: نسخ، کا: علی بن محمد جزائری تمامی، تا: ۲۸ رمضان ۱۰۹۱ق؛ مصحح، در برگ آخر کتاب اول اجازه «صالح بن عبدالکریم بحرانی» به کاتب در ۱۲ صفر ۱۰۹۲ آمده، مابین کتاب اول و رساله دوم قضیه ابوالهذیل با مأمون و مجنون دیرورقه آمده؛ تملك: «ابراهیم مشهدی»، «زین العابدین گلپایگانی»؛ ۱۸گ (۲۵۹پ-۲۷۶پ)، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۰سم [کتابخانه‌های گلپایگان: ف:-۱۸]

۱۲۴. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۵۹۳/۱

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۷ رجب ۱۰۹۲ق؛ جلد: تیماج مشکی بدون مقوا، ۴۱گ(۱پ-۴۱پ)، ۱۶سطر، اندازه: ۱۲/۵×۲۴سم [ف: ۲-۱۸۵]

۱۲۵. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه: ۱۵۶۲/۱

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۲۶ ذیحجه ۱۰۹۲ق؛ کاغذ: حنایی آهار مهره، جلد: مقوایی با تیماج عنابی، ۲۵گ (۱-۲۵)، ۲۱ سطر (۹/۵×۱۸/۵)، اندازه: ۱۵/۵×۲۶سم [ف: ۳-۹۹۰]

۱۲۶. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه: ۲۹۱۱/۶۰

بی‌کا، تا: ۲۹ رمضان ۱۰۹۳ق، جا: اورنگ آباد هند؛ کاغذ: هندی نخودی، جلد: تیماج حنایی مقوایی درون تیماج مشکی، ۹ص (۱۶۶-۱۷۴)، ۱۱ سطر، اندازه: ۲۱×۳۲/۵سم [ف: ۳-۱۶۰]

۱۲۷. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۴۳۷۱/۱

خط: نسخ، کا: موسی بن عزیز الله طالقانی، تا: ۲۴ شوال ۱۰۹۳ق؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج عنابی، ۱۷گ (۲ر-۱۸پ)، ۲۹ سطر (۷×۱۶)، اندازه: ۹×۱۹سم [ف: ۱۳-۳۳۳۹]

۱۲۸. شیراز؛ علامه طباطبائی؛ شماره نسخه: ۵۸۶/۲

خط: نسخ، کا: محمد صالح بن حاجی عرب بن امیر احمد خفری، تا: ۱۰۹۳ق؛ ۳۶گ (۷پ-۴۲)، اندازه: ۱۲×۱۸/۵سم [نسخه پژوهی: ۳-۱۰۸]

۱۲۹. خوی؛ نمازی؛ شماره نسخه: ۸۴۵/۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: محمد رحیم بن ساروخان ترکمان، تا: سه‌شنبه ۵ شعبان ۱۰۹۵ق؛ تملک: محمد حسن زنوزی صاحب ریاض الجنة با امضاء «حسن الطسوجی»؛ جلد: تیماج ضربی قهوه‌ای مجدول، ۷۳گ (۱۰۴پ-۱۷۶ر)، ۹ سطر، اندازه: ۱۱/۵×۱۸سم [میراث اسلامی: دفتر نهم-۹۶]

۱۳۰. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۸۷۷۵/۲-۵۸/۲۲۵

آغاز: برابر

خط: نسخ، کا: سلطان محمد بن شمس الدین محمد اصفهانی، تا: پنج‌شنبه ۱۲ ربیع الثانی ۱۰۹۷ق؛ ۲۹گ (۲-۳۰)، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۰×۲۳سم [ف: ۱-۴۴۶]

۱۳۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۴۳۵۱/۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: فقیر اسمعیل، تا: ۱۰۹۷ق، جا: کشمیر؛ مجدول؛ جلد: طبله اول پارچه‌ای سرخ و طبله دوم مقوایی، عطف و حاشیه گالینگور قهوه‌ای، ۶۴گ (۸۳پ-۱۴۶ر)، ۱۲سطر، اندازه: ۱۱×۱۷سم [ف: ۳۸-۴۷۸]

۱۳۲. قم؛ معصومیه؛ شماره نسخه: ۴/۱۲۱/۱-۶۳۱۰

خط: نسخ، کا: محمد بن حسین بن جهان شاه، تا: سه‌شنبه ۱۴ شوال ۱۰۹۷ق؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج مشکی، قطع: ربعی [آستانه قم:-۲۱۶]

۱۳۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۳۰۱۶

آغاز: بسمله الحمدلله ... و بعد فی صفوة اعتقادات؛ **انجام:** و قد تم یوم الجمعه شهر ربیع الاول سنه ۱۰۹۸

خط: نسخ، کا: عبدالله بن محمد امین نوربخش، تا: جمعه ربیع الاول ۱۰۹۸ق [رایانه]

۱۳۴. قائن؛ مدرسه جعفریه؛ شماره نسخه: ۱۲۰

آغاز: برابر؛ **انجام:** دون غیره من سایر الاوقات واما ادویة العلل الصحیحة

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱یا ۱۲؛ افتادگی: انجام؛ مصحح؛ تملک: «فضلی اصفهانی»، مهر: «غلام شاه نجف فضلی اصفهانی» (دائری بزرگ)؛ جلد: تیماج قرمز بدون مقوا، ۳۹گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۱/۵×۲۰سم [کتابخانه‌های قائن: ف: ۱۰۵]

۱۳۵. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۸۸۳۹/۲

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۵گ (۵۲پ-۵۶پ)، اندازه: ۱۵×۲۳سم [ف: ۲۳-۲۶]

۱۳۶. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۴۱۹/۱۱ ط

خط: نستعلیق، کا: گویا محمد تقی تاری، تا: قرن ۱۲؛ ۴۶ص (۹۶-۱۴۱)، اندازه: ۱۵×۲۵سم [ف: ۲۴/۳-۱۱۸]

۱۳۷. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۳۱۸۵۳

انجام: ما فرغ النساء من غسلها و حمل جنازتها ... الواجب و لا تجوز

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: انجام؛ محشی؛ اهدایی: رهبری، بهمن ۱۳۸۳؛ کاغذ: نخودی آهار مهره، جلد: تیماج مشکی با حواشی گلبرگی زرکوب، ۱۵گ، ۱۵سطر، اندازه: ۱۳×۱۹سم [اهدائی رهبر: ۲ اخبار۱-۱۲۶]

۱۳۸. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۳۲۰۲۶

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ اهدایی: رهبری، بهمن ۱۳۸۳؛ کاغذ: حنایی آهار مهره، جلد: تیماج فرنگی مشکی با حواشی زرکوب، ۶۶گ، ۱۲سطر، اندازه: ۱۷×۲۰سم [اهدائی رهبر: ۲ اخبار۱-۱۲۶]

۱۳۹. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۵۱۹/۱۱ط

آغاز: برابر؛ **انجام:** ان الابرار لفی نعیم و ان الفجار لفی حجیم و قال ان رحمة الله قریب من المحسنین.

خط: نسخ و نستعلیق، کا: یار محمد علیابادی، تا: قرن ۱۲؛ جلد: تیماج مشکی، مجدول، ۳۹ص (۳۰۴-۳۴۲)، اندازه: ۱۰×۱۶/۵سم [ف: ۲۴/۳-۲۱]

۱۴۰. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه: ۲۲۷۵۷/۱

آغاز: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ مصحح؛ تملک: با مهر «عبده علی اکبر الحسینی»، محمد صالح بن محمد زمان بسطامی با مهر «ان الله یحب الصالحین»؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: مقوا عطف و لبه تیماج عنابی، ۲۴گ (۱-۲۴)، ۲۲ سطر (۷×۱۴)، اندازه: ۱۲×۱۹سم [ف: ۳-۸۸۹]

۱۴۱. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه: ۱۱۵۳/۷

آغاز: برابر؛ **انجام:** سأل عنه رجل من الزنادقة امیرالمؤمنین فاخبره بوجود اتفاق هذه الآیات و بین له تأویلها

خط: نستعلیق زیبا، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ مجدول؛ مهر: حاج سید سعید؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج قهوه‌ای لولائی، ۲۳گ (۱۰۷-۱۲۹)، ۱۵ سطر (۵×۱۱)، اندازه: ۹×۱۷سم [ف: ۳-۱۶۰۴]

۱۴۲. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۱۰۳۱/۳-۶/۱۲۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** مکتوب فی التورية یا ابن آدم لاارید منك الیوم عمل لغد وانت یرید منی رزق وانت فی القبر ساکن. تمت الکتاب اعلم ان الاعتقاد فی التوحید ان الله تعالی واحد احد

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ مصحح؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۳۸گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۰×۱۸سم [ف: ۱-۴۴۵]

۱۴۳. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۴۹۵۸/۲-۲۵/۴۸

آغاز: بسمله حمدله باب فی صفة اعتقاد الامامیه فی التوحید قال

الشیخ العالم الربانی ابوجعفر محمد بن علی الحسین بن موسی بن بابویه القمی؛ **انجام:** وان الذین کذبوه لذایقو العذاب الالیم وان الذین آمنوا وعزروه ونصروه واتبعوا النور
خط: تحریری، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ جلد: مقوا، ۱۶گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۵×۲۲سم [ف: ۱–۴۴۵]

۱۴۴. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۰۹۵۳/۱
خط: نسخ، کا: محمد مهدی بن محمد هادی نصیری، تا: شعبان ۱۱۰۱ق؛ جلد: تیماج زرد بدون مقوا، ۲۸گ (۱پ–۲۸ر)، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۳×۲۴/۵سم [ف: ۲۷–۳۶۱]

۱۴۵. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۱۴۵/۴
خط: نسخ، کا: فضلعلی بن نقد علی رازی، تا: ۱۱۰۸ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای بدون مقوا، ۵۰گ (۸۹پ–۱۳۸ر)، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۱۸/۵سم [ف: ۳–۳۲۰]

۱۴۶. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۲۲۰۰/۱
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: محمد رفیع بن حبیب الله بیارجمندی، تا: پنج شنبه اواسط صفر ۱۱۱۰ق،جا: مشهد مقدس؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج، یک‌لا، عنابی روشن، ۶۱گ (۱پ–۶۱)، اندازه: ۱۱/۵×۱۸سم [ف: ۱۱–۵۰۴]

۱۴۷. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه: ۱۲۹۴/۱
خط: نسخ، کا: محمد باقر بن محمد حسین، تا: ۱۱۱۳ق؛ ۳۰گ (۱–۳۰)، ۱۹سطر، اندازه: ۱۴×۲۲سم [ف: ۳–۷۷]

۱۴۸. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۳۲۱۷
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: درویش محمدبن دوست محمد جاجرمی، تا: چهارشنبه ۱۱ رجب ۱۱۱۵ق؛ مذیل به توحید مفضل است؛ واقف: کاظم مدیرشانه‌چی، آبان ۱۳۶۲؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج عنابی، ۴۲گ، ۱۸ سطر، اندازه: ۹/۵×۱۶/۷سم [ف: ۱۴–۷۷]

۱۴۹. خوانسار؛ فاضل؛ شماره نسخه: ۲۴۰/۷
خط: نسخ، کا: ابراهیم بن محمد علی عاملی، تا: ۱۱۲۱ق؛ جلد: تیماج شتری مجدول، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۱۸سم [ف: ۱–۲۰۴]

۱۵۰. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۰۰۲۳
آغاز: برابر؛ **انجام:** و الحمد لله رب العالمین تم هذه الرساله
خط: نسخ خوش، کا: ولی محمد بن علیرضا خبوشانی، تا: ۱۱۳۰ق؛ مصحح، مقابله شده، ضمیمه نسخه ش ۲۰۰۲۲؛ مهر و تملک: صفائی خوانساری با عبارت «مصطفی الحسینی ۱۳۰۲»؛ کاغذ: نخودی آهار مهره، جلد: میشن قهوه‌ای یک‌لا، ۳۸گ، ۱۷سطر، اندازه: ۱۰×۱۸/۵سم [اهدائی رهبر: ۲ اخبار۱–۱۲۵]

۱۵۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۳۳۴
آغاز: برابر؛**انجام:** فادخلوا ابواب جهنم خالدین
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ واقف: نادرشاه، ۱۱۴۵؛ کاغذ: آهاری شکری فرنگی، جلد: مقوا با روکش پارچه، ۴۵گ، ۹ سطر، اندازه: ۹×۱۳/۷سم [ف: ۵–۴۳]

۱۵۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۵۵۷۱/۱
خط: نسخ، کا: نظام الدین محمد بن محمد صالح لاهیجانی، تا: ۱۱۴۹ق؛ مصحح؛ جلد: تیماج مشکی بدون مقوا، ۳۷گ (۱پ–۳۷ر)، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۱/۵×۱۷/۵سم [ف: ۱۴–۳۳۵]

۱۵۳. تهران؛ ادبیات؛ شماره نسخه: ۲۷۵/۵
خط: نسخ، کا: محمد حسین بن سید اسماعیل حسینی کرمانی، تا: جمعه ۲۶ جمادی الاول ۱۱۵۶ق [ف: ۳–۴۳]

۱۵۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۳۳۳
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ واقف: آقا زین العابدین، ۱۱۶۶؛ کاغذ: آهاری نخودی، جلد: مقوا با روکش پارچه، ۴۵گ، ۱۴سطر، اندازه: ۱۱/۵×۱۸/۳سم [ف: ۵–۴۱]

۱۵۵. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه: ۸۱۷۳/۲
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۱۶۷ق؛ کاغذ: سپاهانی و فرنگی، جلد: تیماج قهوه‌ای یک‌لا، ۲۲گ (۲۴پ–۴۵ر)، اندازه: ۱۶×۲۱سم [ف: ۳–۱۶۰]

۱۵۶. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۱۶۰۰/۱
کا: علی اکبر پسر محمدمومن، تا: ۴ ربیع الثانی ۱۱۸۸ق، جا: بندر سورت؛ کاغذ: ترمه، جلد: میشن سیاه [ف: ۵–۳۰۳]

۱۵۷. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۲۴۴۹/۱
بی‌کا، تا: ۱۱۹۵ق؛ کاغذ: فرنگی و اصفهانی، جلد: تیماج مشکی ضربی یک‌لا، ۴۹گ (۳پ–۵۱)، اندازه: ۱۰/۵×۱۶/۵سم [ف: ۱۲–۲۶۵]

۱۵۸. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۳۳۳۷/۳-۱۷/۱۱۷
آغاز و انجام: برابر
خط:نستعلیق شکسته، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ جلد: مقوا عطف و گوشه تیماج مشکی، ۲۵گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۱×۱۸سم [ف: ۱–۴۴۴]

۱۵۹. تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه: ۱۸۱/۲
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی مقوایی، ۵۰گ (۷۶پ–۱۲۵پ)، ۱۶ سطر (۶×۱۴/۵)، اندازه: ۱۰×۲۰سم [ف:–۲۵۴]

۱۶۰. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۳۱۹۵۳
خط: نسخ خوش، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ اهدایی: رهبری، بهمن ۱۳۸۳؛ کاغذ: فستقی آهار مهره، جلد: تیماج عنابی با حواشی زرکوب، ۳۹گ، ۱۶سطر، اندازه: ۱۴/۵×۱۹/۵سم [اهدائی رهبر: ۲ اخبار۱–۱۲۷]

۱۶۱. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۱۱۰۴/۲
آغاز و انجام: برابر
در فهرست با عنوان «حسن الاعتقادات الامامیة» و از کلینی دانسته شده؛ خط: نسخ خوش، کا: محمد حسین بن صفر بن محمد یوسف بن علیرضا بن زین الدین، تا: محتملاً قرن ۱۳؛ کاغذ: ترمه، جلد: تیماج مقوایی، ۱۰۸ص (۸۵– ۱۹۲)، ۱۲سطر (۷/۵×۱۴)، اندازه: ۱۲×۲۱سم [ملی ایران: ف: ۹–۹۷]

۱۶۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۳۰۹۶/۴
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، کا: ابوالقاسم فرزند میرزا عزیز، تا: قرن ۱۳، جا: تهران؛ مصحح، محشی، ۱۸گ (۱ر-۱۸پ)، ۳۳ سطر، اندازه: ۱۵×۲۷سم [ف: ۳۳-۱۷۰]

۱۶۳. اصفهان؛ عمومی اصفهان (فرهنگ سابق)؛ شماره نسخه: ۳۲۷۳/۱
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مقوایی، ۶۳ص، ۱۵ سطر (۷×۱۴)، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: ۱-۳۴۰]

۱۶۴. ساری؛ طاهری شهاب؛ شماره نسخه: ۲۲۱/۱۶
بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ ۱۸ص، ابعاد متن: ۱۷×۲۱سم [نشریه: ۶-۶۳۰]

۱۶۵. تهران؛ مفتاح؛ شماره نسخه: ۱۰۶۶
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ خریداری ۱۳۰۲ در مسجد سید، قطع: ربعی [نشریه: ۷-۱۰۲]

۱۶۶. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه: ۱۷۰۰/۴
آغاز: برابر؛ **انجام:** و ان الله اعطی منه محمدا ص بجملة واحدة و قال له عزوجل و لا تجعل بالقرآن.
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ واقف: سید سعید طباطبایی، ۱۳۳۲؛ کاغذ: نخودی آهار مهره، جلد: مقوا، رویه کاغذ سوسنی، عطف و گوشه تیماج قهوه‌ای، ۳۴گ، ۱۰ سطر، قطع: جیبی، اندازه: ۱۰/۵×۱۵/۵سم [ف: ۵-۱۱۸]

۱۶۷. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۶۱۵۹
آغاز و انجام: برابر
خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۰۶ق؛ صدر نسخه ضمن سه صفحه نامه محمد بن محمد رفیع، عارف معروف قرن ۱۲ق است به سید حسین قزوینی، آخر نسخه ضمن دو صفحه حدیث «عنوان بصری» منقول از کتاب «مشکوة الانوار»؛ واقف: عضدالملک، ۱۲۷۶ق؛ کاغذ: آهارمهره فرنگی فستقی، جلد: مقوا با روکش پارچه عطف و گوشه‌ها تیماج مشکی، ۲۱گ، ۱۸سطر، اندازه: ۱۳/۵×۲۱/۵سم [ف: ۵-۴۰]

۱۶۸. قم؛ حجتیه؛ شماره نسخه: ۶۹۹/۲
خط: نسخ، کا: محمد حسین موسوی، تا: ۱۲۰۸ق [ف: ۱۲۰]

۱۶۹. خوانسار؛ فاضل؛ شماره نسخه: ۲۲۴/۸
خط: مختلف، بی‌کا، تا: ۱۲۱۱ق؛ در حاشیه کتاب کشف الیقین نوشته شده؛ جلد: تیماج ضربی قهوه‌ای ترنج و سرترنج دار عطف تیماج مشکی، اندازه: ۱۵×۲۲سم [ف: ۱-۱۷۷]

۱۷۰. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۵۷۶۳
آغاز: بسمله حمدله ... و حسبنا الله و نعم الوکیل ... سنه ۱۲۱۵؛
انجام: برابر
خط: نستعلیق شکسته، کا: یوسف بن احمد اشرفی، تا: ۱۲۱۵ق [رایانه]

۱۷۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۷۰۸۱
آغاز و انجام: برابر
خط: شکسته نستعلیق، کا: محمد بن محمدعلی، تا: رمضان ۱۲۱۹ق، جا: خبوشان؛ محشی؛ واقف: نظر علی اسدی، مهر ۱۳۲۷؛ جلد: مقوا رویه پارچه، ۲۹گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۲/۸×۱۹/۸سم [ف: ۱۴-۷۸]

۱۷۲. مشهد؛ نواب؛ شماره نسخه: ۴۶۴/۷
آغاز: برابر؛ **انجام:** و ایکم ایها الاخوان بطاعته تمت.
خط: نسخ و نستعلیق مختلف، کا: باقر بن محمد ترشیزی، تا: ۱۹ صفر ۱۲۲۱-۱۲۲۳ق؛ کاغذ: فستقی، جلد: تیماج لایه‌ای سرخ، اندازه: ۱۰×۱۶/۵سم [ف:-۳۸۰]

۱۷۳. خوی؛ نمازی؛ شماره نسخه: ۳۷۲/۲
خط: مختلف، کا: ابراهیم ایروانی، تا: ۱۲۲۴ق، جا: کربلا؛ جلد: تیماج مشکی، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف:-۱۸۹]

۱۷۴. خوی؛ نمازی؛ شماره نسخه: ۵۹۹/۱
خط: نسخ، کا: قاسم بن ناصربن محمد بن حسین، بی‌تا؛ از موقوفات رمضانیه آقا ابراهیم ۱۲۳۰؛ جلد: تیماج قهوه‌ای سوخت، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۴×۱۹سم [ف:-۳۱۵]

۱۷۵. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه: ۲۲۴۷/۲
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: آدینه محمد، تا: پنج شنبه ۱۳ رمضان ۱۲۳۱ق؛ جلد: تیماج عنابی، ۴۱گ، ۱۵، اندازه: ۹×۱۷/۵سم [ف: ۵-۶۲۱]

۱۷۶. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۸۸۱۳
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، کا: محمدرضا لاریجانی، تا: ۱۲۳۱ق [رایانه]

۱۷۷. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۲۸۳۹/۱
خط: نسخ، کا: محمد حسین بن محمد علی خبوشان، تا: دوشنبه ۱۶رمضان ۱۲۳۱ق، جا: خبوشان؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج عنابی گرد مشکی دورن زرد و مقوایی، ۲۵گ (۱پ-۲۵پ) [ف: ۱۰-۱۶۸۲]

۱۷۸. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۴۱۸۳
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: یک‌شنبه ۲۴ محرم ۱۲۳۲ق؛ محشی؛ واقف: سیدمحمد باقر سبزواری، ۱۴۰۵ق؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج مشکی، ۴۹گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۳/۲×۱۹/۹سم [ف: ۱۴-۷۷]

۱۷۹. چالوس؛ امام صادق؛ شماره نسخه: ۴۰۸/۴
کا: عبدالرحیم بن عزیز دونایی نوری، تا: ۱۲۳۵ق؛ مصحح؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، اندازه: ۱۶×۲۲سم [ف:-۲۲۷]

۱۸۰. چالوس؛ امام صادق؛ شماره نسخه: ۳۳۰/۲
آغاز: برابر
کا: محمد تقی بن محمد علی یزدی نصرآبادی، تا: ۱۲۴۳ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۲گ، اندازه: ۱۴×۲۱سم [ف:-۲۱۲]

۱۸۱. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۱۶۵۲-۹/۲۰۲
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ جلی، کا: محمد حسن انجومی شیرازی، تا: پنج‌شنبه ۳ جمادی الاول ۱۲۴۶ق، حسب الامر میرزا علی نقی؛ جلد: تیماج

مشکی، ۱۱۷گ، ۸ سطر، اندازه: ۱۰/۵×۱۵سم [ف: ۱-۴۴۴]

۱۸۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۳۴۶۵۵

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۹ ذیقعده۱۲۴۹ق؛ اهدایی: رهبری، اردیبهشت ۱۳۸۶؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج فرنگی مشکی حاشیه با گل‌های زرین، ۴۸گ، ۱۵سطر، اندازه: ۱۱×۱۹/۵سم [اهدائی رهبر: ۲ اخبار۱-۱۲۷]

۱۸۳. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه: ۱۷۵۳۴/۶

خط: نستعلیق، کا: نجف علی حیدری، تا: ۱۴ صفر ۱۲۵۰ق؛ مهر: «حسنعلی رضوی»؛ ۳۹ سطر (۱۳/۵×۲۶)، اندازه: ۲۳×۳۵/۵سم [ف: ۲-۳۳]

۱۸۴. تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه: ۹۰/۲

خط: نسخ، کا: ابن محمد نبی عبدالعلی محمد آبادی جرقویه‌ای، تا:۱۲۵۶ق؛کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج سبز مقوایی، ۹۶گ (۸۸پ-۱۸۳ر)، ۹ سطر (۷/۵×۱۲/۵)، اندازه: ۱۴/۵×۲۱سم [ف:-۲۳۳]

۱۸۵. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۳۰۳۵/۳

خط: نسخ، کا: عبدالله بن حاجی تقی بروجردی، تا: ۱۲۵۶ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج تریاکی ضربی مقوایی، ۲۳گ (۸۶ر-۱۰۸پ)،۱۷سطر(۸/۵×۱۴/۵)، اندازه: ۱۴/۵×۲۱سم [ف: ۱۰-۱۹۷۷]

۱۸۶. یزد؛ مدرسه خان؛ شماره نسخه: ۹۷/۲

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ربیع الاول ۱۲۵۷ق؛ اندازه: ۱۱×۱۷/۵سم [ف:-۷۸]

۱۸۷. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۱۴۹/۱-طباطبائی

خط: نستعلیق، کا: محمد علی بن رضاء الحسینی، تا: ۱۲۵۸ق؛ کاغذ: فرنگی، ۲۷گ (۷-۳۳)، قطع: خشتی، اندازه: ۱۶/۵×۲۱/۵سم [ف: ۲۳-۶۲۱]

۱۸۸. قم؛ معصومیه؛ شماره نسخه: ۲۲۷/۲

آغاز و انجام: برابر

خط:نسخ،بی‌کا،تا:دوشنبه ذیقعده ۱۲۵۹ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای بی مقوا، ۴۵گ (۵۹پ-۱۰۳ر)، اندازه: ۱۵/۵×۲۰/۵سم [ف: ۱-۲۳۴]

۱۸۹. مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه: ۱۱۷۰/۵

خط: نسخ، بی‌کا، تا: محرم ۱۲۵۹ق، جا: آمل مازندران؛ محشی؛ ۲۸گ(۱۱۲پ-۱۳۹پ)،۱۶سطر،اندازه:۱۴×۲۰سم [مؤید: ۳-۱۴۸]

۱۹۰. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۵۷۸/۴-طباطبائی

آغاز: برابر؛ **انجام:** قال انکم ما کثون و روی بامرالله عز و جل تمام شد به خیر و خوبی.

خط: شکسته نستعلیق خوب، بی‌کا، تا: ۱۲۶۰ق؛ کاغذ: فرنگی نباتی رنگ، جلد: تیماج مشکی یک‌لا، ۱۴گ (۱۰ر-۲۳پ-حاشیه)، ۱۵ سطر، قطع: وزیری کوچک، اندازه: ۱۶×۲۲سم [ف: ۲۲-۲۷۰]

۱۹۱. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۸۸۶۲/۱-۵۹/۸۲

آغاز: برابر

خط: نستعلیق، کا: محمد حسین بن میرزا ابراهیم، تا: ربیع الثانی ۱۲۶۰ق، ۳۱گ (۲-۳۲)، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: ۱-۴۴۶]

۱۹۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۶۱۶۰

آغاز و انجام: برابر

خط: شکسته نستعلیق، کا: ملا محمد زمان، تا: ۱۳ ربیع الاول ۱۲۶۳ق، جا: مشهد؛ کاغذ: آهاری شکری، جلد: مقوا با روکش پارچه، ۳۹گ، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۷×۲۱سم [ف: ۵-۴۰]

۱۹۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۳۸۵۳۵

خط: نسخ، کا: مهدی بن حسن حسینی خراسانی، تا: سه‌شنبه ۲۸ رمضان ۱۲۶۴ق؛ مصحح، محشی؛ اهدایی: رهبری، مهر ۱۳۸۶؛ کاغذ: نخودی آهار مهره، جلد: گالینگور با عطف پارچه، ۲۶گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۸/۵×۲۲/۵سم [اهدائی رهبر: ۲ اخبار۱-۱۲۷]

۱۹۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۳۸۵۳۵

خط: نسخ، کا: مهدی بن حسن حسینی خراسانی، تا: سه‌شنبه ۲۸ رمضان ۱۲۶۴ق؛ مصحح، محشی؛ اهدایی: رهبری، مهر ۱۳۸۶؛ کاغذ: نخودی آهارمهره، جلد: گالینگور با عطف پارچه، ۲۶گ، ۱۵سطر، اندازه: ۱۸/۵×۲۲/۵سم [اهدائی رهبر: ۲ اخبار۱-۱۲۷]

مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه: ۸۸۷/۲

همان نسخه بالا؛ ۲۵گ (۶۳پ-۸۷پ) [مؤید: ۲-۳۱۹]

۱۹۵. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۹۵۷۷/۲۶

کا: سید علی اصغر پسر محمد قاسم طباطبائی زواره‌ای، تا: چهارشنبه ۱۰ ربیع الاول، دوم اسفند ماه ۱۲۶۴ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی ضربی مقوایی، ۱۴گ (۱۲۶ر-۱۳۴ر و ۱۳۶پ- ۱۳۷ر و ۱۵۴ر-۱۵۶ر)، ۳۵ سطر (۱۴×۲۸)، قطع: رحلی، اندازه: ۲۲×۳۹سم [ف: ۱۷-۴۱۲]

۱۹۶. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۸۶۵/۲

خط: نسخ، کا: جعفر بن حسین عاملی، تا: چهارشنبه ۶ ربیع الاول ۱۲۶۵ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای بدون مقوا، ۳۱گ (۳۳ر-۶۳پ)، اندازه: ۱۳×۱۸سم [ف: ۳-۵۵]

۱۹۷. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۶۸۱۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: محمد بن زین العابدین قزوینی، تا: ۱۴ شعبان ۱۲۶۷ق؛ این نسخه با نسخه چاپی اندکی متفاوت است؛ واقف: ملکزاده کوثر، آبان ۱۳۲۶؛ کاغذ: نخودی، جلد: مقوا با روکش پارچه، ۴۵گ، ۱۱ سطر، اندازه: ۱۱×۱۷/۵سم [ف: ۵-۴۱]

۱۹۸. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه: ۱۳۶۵/۱

خط: نسخ، کا: ابوالحسن پسر علی رضا شهربابکی، تا: ۱۲۶۸ق؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج تریاکی، ۱۴۴گ (۱-۱۴۴)، ۷ سطر (۶×۱۱)، اندازه: ۱۰×۱۵/۵سم [ف: ۳-۹۳۹]

۱۹۹. اصفهان؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۴۱۶/۸

خط: نسخ و نستعلیق، کا: محمد حسن بن محمد اسماعیل، تا: ۲۸ جمادی الثانی ۱۲۶۹ق؛ مصحح، محشی با عنوان «محمد حسن»، یادداشتی از کاتب به سال ۱۲۷۷؛ تملک: محمد حسن بن محمد اسماعیل گوگدی گلپایگانی به سال ۱۲۷۷؛ مهر: «محمد حسن» (بیضی)؛ جلد: تیماج قهوه‌ای ضربی، ۲۴گ (۱۴۰پ-۱۶۳پ)،

اندازه: ۱۷/۵×۲۲سم [ف: ۲-۳۳۹]
۲۰۰. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۳۸۹۹/۲
خط: نستعلیق، کا: کاظم بن صادق رضوی، تا: جمعه ۲۲ شوال ۱۲۶۹ق؛ ۲۷گ (۵۵پ-۸۱ر)، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۴×۲۲/۵سم [محدث ارموی مخ: ۱-۱۶۰]
۲۰۱. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۳۶۵۸/۳-۱۷/۱۷۸
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: محمدهادی ابن محمد طباطبائی، تا: رجب ۱۲۶۹ق؛ مصحح، با علامت بلاغ؛ جلد: تیماج مشکی، مجدول گرهی، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۱×۱۷سم [ف: ۱-۴۴۵]
۲۰۲. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه: ۸۱۶۱/۱
خط: نسخ، کا: میر محمد همدانی، تا: ۴ ربیع الثانی ۱۲۷۰ق؛ تملک: احتشام الدوله خانلر در ذیحجه ۱۲۷۰ق؛ کاغذ: سپاهانی نخودی، جلد: قهوه‌ای ضربی مقوایی با برگردان، ۶۶گ (۲پ-۶۷پ)، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۱×۱۹/۵سم [ف: ۳-۱۶۰]
۲۰۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۹۵۰۹
آغاز: و من الملائکه تزکیه و استغفار و من الناس دعاء و فی القران و مکروا مکرا ... و الله خیر؛ **انجام:** برابر
خط: نسخ، کا: عبدالصمد کاخکی، تا: ۱۲۷۱ق؛ افتادگی: آغاز؛ ضمیمه نسخه ش ۲۹۵۰۴ [رایانه]
۲۰۴. قم؛ حجتیه؛ شماره نسخه: ۵۶۳/۲
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۷۲ق [ف: ۱۱۴]
۲۰۵. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه: ۶۴۰۵
خط: نسخ، کا: عبدالجبار بن عبدالرحیم، تا: ۸ محرم ۱۲۷۲ق؛ کاغذ: سپاهانی نخودی، جلد: مقوایی، ۳۳گ، ۲۲ سطر، اندازه: ۱۶×۲۴/۵سم [ف: ۳-۱۶۰]
۲۰۶. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه: ۲۲۵۰۷/۳
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳ و۱۴ق؛ کاغذ: آهار مهره، جلد: تیماج مشکی ضربی، ۲۱ سطر (۸×۱۴/۵)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۲-۷۰۶]
۲۰۷. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۴۱۰۶/۲
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: سیدمرتضی حسنی حسینی، تا: پنج‌شنبه ربیع الثانی ۱۳۰۲ق؛ مصحح، محشی با عناوین «فتح»؛ جلد: تیماج قهوه‌ای ضربی، ۱۱۰گ (۲۴پ-۱۳۳ر)، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۳/۵×۲۱/۵سم [محدث ارموی مخ: ۱-۱۶۰]
۲۰۸. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۸۵۱/۹
آغاز: برابر؛ **انجام:** سادة الانبیاء خمسة الذین دارت علیهم الوحی و هم اصحاب الشرایع و هم اولوالعزم نوح.
خط: نستعلیق، کا: علی نوری، تا: ۱۳۰۲ق؛ کاغذ: فرنگی شکری رنگ، جلد: تیماج قرمز، ۳۴ص (۲۵۳-۲۸۶)، ۱۲ سطر، قطع: رقعی، اندازه: ۱۰/۵×۱۸سم [ف: ۹-۵۳۰]
۲۰۹. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۴۷۰/۲ کر
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: محمد بن محمدحسین خوانساری بروجردی، تا: صفر ۱۳۱۵ق؛ مهر: «عبده محمد ۱۳۰۰» (بیضی)، «اللهم صل علی محمد و آل محمد» (بیضی)؛ کاغذ: فرنگی سفید (روسی)، ۲۵گ (۳۵پ-۵۹ر)، ۱۶ سطر، اندازه: ۸×۱۵سم [ف: ۴۰/۲-۲۴۵]
۲۱۰. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ض۱۲۸۱۰
خط: مختلف، کا: ابوالقاسم خوانساری، تا: ۱۳۱۵ق [الفبائی: ۵۸]
۲۱۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۲۹۶۸/۲
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: عباس پسر صادق، تا: ۱۳۲۷ق؛ کاغذ: فرنگی سفید، جلد: مقوایی، ۱۳۹ص (۵۰-۱۸۸)، ۱۹ سطر، قطع: خشتی، اندازه: ۱۶×۲۱سم [ف: ۱۰-۴۱۳]
۲۱۲. گلپایگان؛ مسجد جامع گلپایگان؛ شماره نسخه: ۴/۵
خط: نسخ، کا: محمد جواد بن آقا رضا گلپایگانی، تا: ۱۳۲۹ق؛ مصحح؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۱گ (۱۱۲پ-۱۳۲ر)، اندازه: ۱۷×۲۲/۵سم [کتابخانه‌های گلپایگان: ف:-۱۸۸]
۲۱۳. اصفهان؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۲۵۷/۱
خط: نسخ، کا: محمد بن مهدی حسینی، تا: شعبان ۱۳۴۲ق [نشریه: ۱۱-۹۳۴]
۲۱۴. قم؛ طبسی؛ شماره نسخه: ۴۶۷/۲
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: محمد رضا طبسی حسینی حائری (کاتب بخش نونویس)، تا: ۹ جمادی الاول ۱۳۶۷ق (تاریخ بخش نونویس)؛ مصحح؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۰۶گ، ۹ سطر، اندازه: ۱۰×۱۶/۵سم [ف مخ: ۱-۵۲]
۲۱۵. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۱۲۴۳/۳-۷/۱۴۳
آغاز: برابر؛ **انجام:** باب الاعتقاد فی المسائلة فی القبر ... فکفنتها بقمیصی واضطجعت فی قبرها لذلک وانکبت علیها فلقنها ما تسئل عنه وانما سئلت عن ربها
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۷گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۱سم [ف: ۱-۴۴۵]
۲۱۶. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۳۵۹/۲-۲/۱۷۹
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۳۲گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۱×۱۷/۵سم [ف: ۱-۴۴۴]
۲۱۷. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۷۱۵۳/۱-۳۶/۱۵۳
آغاز: و الملک صفاً صفاً یعنی وجاء امر ربک وفی القرآن ... الاعتقاد فی صفات الذات وصفات الافعال قال الشیخ ابو جعفر رحمة الله علیه کلما وصف الله تبارک وتعالی به من صفات ذاته فانما نرید بکل صفة؛ **انجام:** برابر
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح؛ جلد: تیماج، ۴۲گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: ۱-۴۴۵]
۲۱۸. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۲۰۳۹/۴

آغاز: ... قال (ع) من صلی معهم فی الصف الاول فکانما صلی مع رسول الله (ص) و قال (ع) عو دوا مرضاهم و اشهد و جنائزهم (برگ۱۳۴) ... باب الاعتقاد فی آباء النبی (ص) قال الشیخ (رض) اعتقادنا فی آباء النبی أنهم مسلمون من آدم الی ابیه عبدالله ... باب اعتقادنا فی العلویة. قال الشیخ اعتقادنا انهم آل رسول الله (ص) ... باب فی الاخبار المفسرة و المجملة ... قال سلیم بن قیس الهلالی: ثم لقیت الحسن و الحسین ... ثم لیقت علی بن الحسین (برگ۱۳۷پ)؛ **انجام:** برابر

کا: شاه مراد فراهانی، بی‌تا؛ کاغذ: نخودی، اصفهانی، جلد: تیماج سرخ، مقوایی، آستر کاغذ گل و بوته دار، ۵گ (۱۳۴-۱۳۸)، ۱۹ سطر (۷×۱۴)، اندازه: ۱۲/۵×۱۹/۵سم [ف: ۱۱-۱۳۹]

۲۱۹. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه: ۲۵۴۸/۱

بی‌کا، بی‌تا؛ اهدایی: وزیری مؤسس؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج زرد، ۲۷گ (۱-۲۷)، اندازه: ۱۲×۲۰سم [ف: ۴-۱۳۳۸]

۲۲۰. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۲۴۲۵/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام (حدود ۲ برگ)؛ محشی به فارسی؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی یک‌لا، ۳۷گ (۱پ-۳۷پ)، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: ۱۲-۲۲۵]

۲۲۱. دامغان؛ صادقیه؛ شماره نسخه: ۷۷/۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ مصحح؛ جلد: تیماج مشکی ضربی، ۳۶گ، اندازه: ۱۸×۲۴/۵سم [ف:-۱۷]

۲۲۲. دامغان؛ قمر بنی هاشم؛ شماره نسخه: ۱۸۱/۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ مصحح؛ جلد: تیماج قهوه‌ای ضربی، ۴۵گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۵×۱۰/۵سم [ف:-۱۷]

۲۲۳. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۵۶۵۷/۱۳

خط: نسخ زیبا، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: مقوایی عطف تیماج قهوه‌ای، ۱۹گ (۱۹۶پ-۲۱۴ر)، ۲۴ سطر، اندازه: ۱۴×۲۲سم [ف: ۱۵-۵۷]

۲۲۴. شیراز؛ امام عصر؛ شماره نسخه: ۳۹۳/۲

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ ۴۸گ (۸-۵۵)، اندازه: ۱۰/۵×۲۱سم [ف: ۱-۱۲۴]

۲۲۵. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۹۳۲۵/۱۳

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ سطرها چلیپا و راسته؛ جلد: تیماج قهوه‌ای بدون مقوا، ۱۳گ (۲۱۹پ-۲۳۱ر)، اندازه: ۱۳×۲۲سم [ف: ۲۴-۱۱۹]

۲۲۶. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۴۱۸۰/۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** فقال موسی بن عمران یا رب فممن الدواء فقال منی قال فما یصنع الناس بالمعالج فقال یطیب انفسهم بذلک فسمی الطبیب طبیبا

بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام (۴-۵ برگ)؛ مصحح؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: تیماج مشکی مقوایی دارای ترنج و دو سرترنج، ۳۰گ (۱۲۶پ-۱۵۵پ)، ۱۵ سطر (۷×۱۴)، اندازه: ۱۲/۵×۱۹/۵سم [ف: ۱۸-۱۲۱]

۲۲۷. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۲۵۸۲/۱

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: اصفهانی نخودی، جلد: تیماج حنایی ضربی یک‌لا، ۲۴گ (۲پ-۲۵پ)، اندازه: ۱۳×۱۸/۵سم [ف: ۱۲-۵۲۳]

۲۲۸. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۶۰۳/۱

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: سفید، جلد: تیماج مشکی ضربی با ترنج یک‌لا، ۹۷ص (۱-۹۷)، ابعاد متن: ۵×۱۴، اندازه: ۹×۱۸سم [سنا: ف: ۱-۳۹۰]

۲۲۹. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۴۴۰۲/۱

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: چرمی سرخ جدید، ۵۰گ (۳پ-۵۲پ)، اندازه: ۱۳×۲۵سم [ف: ۱۲-۴۴۰۲]

۲۳۰. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۴۳۵۷/۱

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: چرمی یک لایی تریاکی، ۳۳گ (۱-۳۳)، ۱۷ سطر (۷×۱۵)، اندازه: ۱۳×۲۲/۵سم [ف: ۱۲-۶۹]

۲۳۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۲۷۱۱/۶

کا: جلال الدین انجو، بی‌تا، به‌دستور سلطان محمد کاتب سپاهانی؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج تریاکی ضربی مقوایی، ۸ص (۲۲۰-۲۲۷) [ف: ۱۰-۱۵۸۹]

۲۳۲. همدان؛ مدرسه غرب؛ شماره نسخه: ۷۸۶/۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ ۴۸ص (۹۰-۱۳۷)، قطع: ربعی [رشت و همدان: ف:-۱۴۴۸]

۲۳۳. تبریز؛ ملی؛ شماره نسخه: ۳۲۳۰/۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ با رساله شیخ حسین بن عبدالصمد پدر شیخ بهائی در اثبات مذهب شیعه و رساله نورالدین محمد واعظ اصفهانی در یک مجلد؛ جلد: چرمی ضربی، ۱۲۹گ، ۹ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۱۹/۵سم [ف: ۲-۷۱۷]

۲۳۴. شیراز؛ ملی؛ شماره نسخه: ف۱۸۱/۸

آغاز: برابر؛ **انجام:** و الحمد الله رب العالمین و الصلوه و السلام علی محمد و آله اجمعین تم الکتاب بعون الملک الوهاب-تمت بالخیر و عمت

بی‌کا، بی‌تا؛ ۳۴گ، ۱۸ سطر، اندازه: ۵/۵×۱۲سم [ف: ۱-۱۶۰]

۲۳۵. فردوس؛ مدرسه حبیبیه؛ شماره نسخه: ۹/۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** و قد حفظنا ذلک عن رسول الله صلی الله علیه و آله ... فلم یزد فیه حرفاً و لم ینقص منه حرفاً قال سلیم بن قیس ثم لقیت علی بن الحسین

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ مصحح، در اول وآخر این ضمیمه عبارت «وقف مدرسه تون» آمده؛ جلد: تیماج مشکی مجدول گرهی، ۱۶گ (۴۷۳-۴۸۸)، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۹×۲۵سم

[ف]

۲۳۶. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۵۸/۱۹۱-۸۷۴۱/۳

آغاز: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ ۶۹گ (۱۱۲-۱۸۰)، ۱۱ سطر، اندازه: ۱۰×۱۴سم [ف: ۱-۴۴۶]

۲۳۷. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه: ۲۰۱۸۱/۱

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج نیلی، ۶۲گ، ۱۳ سطر (۶×۱۲)، اندازه: ۱۲/۵×۱۹/۵سم [ف: ۲-۴۸۷]

۲۳۸. مشهد؛ مدرسه آیة الله خوئی؛ شماره نسخه: ۱۳۸/۳

خط: نسخ، کا: محمد طالب بن محمد تقی هزار جریبی، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ جلد: تیماج مشکی بدون مقوا، ۴۳گ (۳۵پ-۸۷پ)، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۰×۲۰سم [ف:-۹۱]

۲۳۹. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۳۳۲

آغاز: برابر؛**انجام:** و سلم تسلیما کثیرا کثیرا

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: نخودی، جلد: مقوا با روکش پارچه، ۴۱گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۸/۵×۱۹/۵سم [ف: ۵-۴۱]

۲۴۰. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۷۹۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: آهاری حنایی، جلد: تیماج سبز ضربی دارای یک ترنج و دو سرترنج، ۵۶گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۲×۱۸/۵سم [ف: ۵-۴۲]

۲۴۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۶۰۳۰

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ خوب، بی‌کا، بی‌تا؛ مجدول؛ واقف: نائینی، مرداد ۱۳۱۱؛ کاغذ: آهاری نباتی، جلد: مقوا، ۸گ، چلیپائی درسه ستون، اندازه: ۲۵/۵×۴۲/۵سم [ف: ۵-۴۲]

۲۴۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۶۱۵۶

آغاز: برابر؛ **انجام:** ءامنتم ان یخسف بکم

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ واقف: نائینی، مرداد ۱۳۱۱؛ کاغذ: آهار مهره حنایی، جلد: مقوا با روکش پارچه، ۴۲گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۳/۵×۲۳سم [ف: ۵-۴۲]

۲۴۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۷۹۵

آغاز: حیا و الاعتقاد فی الروح؛ **انجام:** کانت مسلمة و قال

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ واقف: فهرستی، تیر ۱۳۱۰؛ کاغذ: نخودی، جلد: مقوا با روکش پارچه، ۲۲گ، مختلف السطر، اندازه: ۱۰/۵×۲۰/۳سم [ف: ۵-۴۳]

۲۴۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۴۸۰۵/۲

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج کرم قهوه‌ای عطف مشکی، ۳۲گ (۳۲پ-۶۳پ)، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۰/۲×۱۹سم[ف:۴۱-۲۲۲]

۲۴۵. مشهد؛ نواب؛ شماره نسخه: ۳۹/۴

آغاز: اولین عنوان موجود در برگ ۳: باب الاعتقاد فی صفات الذات و صفات الافعال. قال الشیخ ابوجعفر رحمه الله علیه کلما وصفنا الله تبارک و تعالی به من صفات ذاته فانما نرید بکل؛

انجام: آخرین عنوان موجود در دو برگ آخر مانده؛ باب الاعتقادات فی الحدیثین المختلفین قال الشیخ ابو جعفر رحمه الله علیه اعتقادنا فی الاخبار الصحیحة عن الائمة علیهم السلام.

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ مصحح؛ جلد: تیماج مشکی لایه‌ای، ۱۵ سطر (۵×۱۱/۵)، اندازه: ۱۰×۱۶سم [ف:-۵۷]

۲۴۶. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۷۰۳۶/۴

خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۰گ (۳۷پ-۴۶پ)، مختلف السطر، اندازه: ۱۸/۵×۳۰سم [ف: ۱۸-۱۹۷]

۲۴۷. اراک؛ دهگان؛ شماره نسخه: ۳۰۰/۱

آغاز: مائل الی مکان آخر فقیل له یا امیرالمؤمنین؛ **انجام:** علی العلم قدیم غیر مؤلف و لا مسموع من قال انه زاید محمدت او قد این نسخه دارای ۳۶ باب است. ۱- باب الاعتقاد: فی الفطرة و ۳۶- باب الاعتقاد: فی الحدیثین المختلفین؛ خط: نسخ کهن، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ کاغذ: نخودی، جلد: چرم مشکی ناقص، ۸۲گ (۱ر-۸۲پ)، قطع: نیم رقعی، اندازه: ۱۰×۱۸سم [ف: ۲-۳۹۴]

۲۴۸. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه: ۲۰۸۴/۱

آغاز: جمیعا بقبضته یوم القیمة

خط: نسخ، کا: ابن ابی طالب حاتم طباطبائی، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز؛ مقابله شده؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج زرد، ۴۲گ (۱-۴۲)، اندازه: ۱۳×۲۰سم [ف: ۴-۱۱۵۹]

۲۴۹. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه: ۲۰۹۲/۱

آغاز: و لا نظیر و لا شریک لا تدرکه الابصار و الاوهام خالق کل شی

بی‌کا، بی‌تا؛ اهدایی: حاج شیخ احمد شریعت عقدایی؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مقوایی با تیماج تریاکی یک‌طرفه، ۴۲گ (۱-۴۲)، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۱/۵×۱۹سم [ف: ۴-۱۱۶۲]

۲۵۰. کرمانشاه؛ جلیلی؛ شماره نسخه: ۲۲۳/۱۶

آغاز: لا اله الا هو له الخلق و الامر؛ **انجام:** لا تسالوا عن اشیاء ان نبذلکم تسوکم

بی‌کا،بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ ۳۷ص (۲۹۹- ۳۳۵) [ف:-۲۴۲]

۲۵۱. قزوین؛ امام صادق؛ شماره نسخه: ۳۱۱/۴

آغاز: برابر

خط: نسخ، کا: علی اصغر بن حاجی محمد حسین سبزواری، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۵گ [ف: ۱-۳۰۷]

۲۵۲. رامسر؛ فرید تنکابنی، عبدالوهاب؛ شماره نسخه: ۶۸

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز؛ ابعاد متن: ۶/۵×۱۳، اندازه: ۱۲/۵×۱۸سم [نشریه: ۷-۷۹۳]

۲۵۳. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۷۰۲۳/۳

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ با حواشی عربی و فارسی؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج آلبالویی ترنجی مقوایی، ۱۲ سطر (۷×۱۰)، قطع: ربعی، اندازه: ۱۳×۲۰سم [ف: ۱۶-۴۳۲]

۲۵۴. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۷۰۲۷/۵
بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج مشکی لایی، ۷گ (۸۶پ-۹۲پ)، ۲۱ سطر (۱۰×۱۶)، قطع: بیاضی ربعی، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف: ۱۶-۴۳۳]

۲۵۵. تهران؛ مهدوی؛ شماره نسخه: ۳۱۹/۲
خط: نستعلیق، کا: میرزا محمد مهدی پسر حاجی محمد صادق تبریزی، بی تا [نشریه: ۲-۱۱۱]

۲۵۶. اصفهان؛ ابوالبرکات، رضا؛ شماره نسخه: ۵۸/۳
خط: نسخ، کا: محمد بن کربلایی حسین بیرجندی، بی‌تا؛ جلد: تیماج مشکی بدون مقوا، ۱۹گ (۳۹پ-۵۷پ) [سه کتابخانه اصفهان: ف:-۵۹]

۲۵۷. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۸۵۹۱ ض
بی‌کا، بی‌تا [د.ث. مجلس]

۲۵۸. اصفهان؛ روضاتی، سید احمد؛ شماره نسخه: ۱۴۷/۱
انجام: و فی القرآن وجاء ربک و الملک صفاً صفاً یعنی وجاء أمر ربک ...
خط: نسخ، کا: بشارة عیفاری نجفی، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ ۱۷ سطر، اندازه: ۱۲×۱۹سم [ف:-۱۰۱]

۲۵۹. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۳۳۴۳/۱۰-ف
نسخه اصل: کتابخانه عمومی حکیم در نجف؛ بی‌کا، بی‌تا [فیلمها ف: ۲-۱۲۷]

۲۶۰. تهران؛ مدرسه معمارباشی؛ شماره نسخه: ۸۹/۱
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: محمد باقر بن خلف بیگ دزماری، بی‌تا؛ ۴۸گ (۴پ-۵۱پ)، ۱۰-۱۵ سطر [ف:-۱۰۴]

۲۶۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۳۳۸۲/۹
خط: نسخ، کا: حاجی محمد بن حاجی عباس، بی‌تا؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج قهوه‌ای فرسوده، ۸۰گ (۷۵-۱۵۴)، ۲۰ سطر (۷×۱۵/۵)، اندازه: ۹×۱۸/۵سم [ف: ۱۱-۲۳۸۱]

۲۶۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۲۶۰۳/۵
کا: محمد صادق بن فضلعلی، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج مشکی مقوایی درون سرخ، ۴۰ص (۷۱-۱۱۰)، ۲۶ سطر (۷×۱۷)، اندازه: ۱۱×۲۱سم [ف: ۹-۱۴۵۸]

۲۶۳. قم؛ مؤسسه آیة الله بروجردی؛ شماره نسخه: ۴۶۸/۲
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: دو رو تیماج لبه دار رو قهوه‌ای اندرون قرمز، ۷۳گ (۲۰پ-۹۲ر)، ۱۰ سطر، اندازه: ۱۰/۵×۱۷سم [ف: ۲-۲۹۶]

۲۶۴. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۹۹۴/۱
خط: تعلیق ریز، بی‌کا، بی‌تا؛ ۲۴گ (۱پ-۲۴ر) [ف: ۳-۵۳۰]

۲۶۵. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۱۰۸۰/۸
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ ۲۶گ (۱۶۷پ-۱۹۲پ) [ف: ۳-۵۳۰]

۲۶۶. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۱۴۸۱/۱۱
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا [رایانه]

● **اعتقادات (ترجمه) = شرح اعتقادات صدوق** / کلام و اعتقادات / فارسی

e‘teqādāt (t.) = š.-e e‘teqādāt-e sadūq

حسینی، ابوالفتح، ق ۱۰ قمری

hoseynī, ab-ol-fath (-16c)

وابسته به: الاعتقادات = العقائد؛ شیخ صدوق، محمد بن علی (۳۱۱-۳۸۱)

اهدا به: شاهزاده مهین بانو سلطانم

ترجمه نیکویی از کتاب اعتقادات شیخ صدوق است که در ۳۴ «باب» به نام شاهزاده مهین بانوسلطانم نگاشته شده است. مترجم در این رساله از مهدی الیها به عظمت یاد نموده و شاید وی یکی از ملکه‌ها (در این رساله با عنوان سلطان یاد شده است) بوده باشد. نام مؤلف در دیباچه با عنوان ابوالفتح حسینی آمده و نام مهدی الیها در شرح و ترجمه کافیه از همو ذکر شده است و مشخص نگردید که در چه زمانی می‌زیسته، لیکن بر اساس قراین می‌بایست از قرن ۱۰ق بوده باشد و در هر دو نام او ابوالفتح حسینی آمده است. احتمال اینکه نامبرده همان ابوالفتح بن مخدوم جرجانی حسینی (-۹۶۲ق) باشد بسیار زیاد است همان گونه که آقای منزوی نیز احتمال داده‌اند. وجود نسخه به تاریخ ۹۶۲ق احتمال فهرست‌نگار مرعشی که تاریخ ۱۰۴۳ق را سال ترجمه دانسته نفی می‌کند.

آغاز: بعد از محامد وافیات کریم واهب العطیات و حکیم معطی المسئلات و مفتح الابواب ... که این کلمه چند است ظاهر واضح ... در شرح و ترجمه الفاظ و عبارات کتاب اعتقادات منسوب به شیخ صدوق ... که بموجب اشاره بابشارت و فرمان لازم الاذعان نواب مستطاب ... حضرت شاهزاده مهین بانو سلطان خانم ... داعی ابوالفتح حسینی ترتیب داده

انجام: و شیخ رحمه الله فرمود که این خبر را استخراج نمودیم باسناد آن به شرح امیرالمومنین در کتاب توحید این است ترجمه خلاصه اعتقادات که تمام یافت.

[نسخه‌های منزوی ۱: ۹۱۳-۹۱۴؛ الذریعه ۷۹/۴؛ مکتبة امیرالمؤمنین ۱۱۳/۱؛ فهرستواره منزوی ۱۱۶/۹ (۲ نسخه) و ۱۹۸/۹]

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۰۱۷۶
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، کا: حسن بن حاجی محمد سرکانی، تا: ۹۶۲ق، جا: اردبیل؛۲۹ص(۱-۲۹)،۱۹ سطر، اندازه: ۱۴×۲۰/۵سم [ف: ۳۲-۲۰۷]

۲. اصفهان؛ مهدوی، مصلح الدین؛ شماره نسخه: ۶۰
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۰۵۵ق؛ تملک: محمد قاسم، رجب علی بن محمد؛ جلد: تیماج مشکی، ۷۰گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۹×۱۹سم [ف:-۶۹]

۳. اصفهان؛ عمومی اصفهان (فرهنگ سابق)؛ شماره نسخه: ۳۲۷۳/۲
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مقوایی، ۱۱۳ص، ۱۵ سطر (۷×۱۴)، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: ۱-۳۴۰]
۴. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۲۹۶۳/۳
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۴۵ق؛ در انجام چنین آمده: «... ترجمه خلاصه اعتقادات که اتمام یافت در اشرف اوقات و ایمن ساعات بعون الله خالق الأرض و السماوات فی سنة اربعین و ثلاث و الف من الهجرة النبویة فی خامس شهر ذیحجه فی یوم الجمعة فی مدرسة حاجی فتحعلی بیک ...» ممکن است این عبارات مربوط به تاریخ ترجمه یا تاریخ کتابت نسخه مستنسخ عنه باشد، و الله العالم؛ محشی، و نیز حواشی دیگری به خط «میرزا عبدالعلی» و «میرزا عبدالله بن آقا میر حسن الموسوی» آمده که در آنها فوائد گوناگونی و ابیاتی نیز به خط شکسته نستعلیق به نقل از محقق سبزواری آمده است، یادآوری می‌نماییم محشی «عبدالله بن محمد حسن موسوی مشهور به «برهان سبزواری» از مشایخ روایتی آیت الله مرعشی نجفی بوده است؛ کاغذ: فرنگی، ۴۴گ (۷پ-۵۰پ)، ۱۸ سطر (۸/۵×۱۴)، اندازه: ۱۵×۲۱/۵سم [ف: ۳۲-۸۸۴]
۵. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۴۵۷۳
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: دهه سوم شوال ۱۳۱۸ق؛ کاغذ: فرنگی، ۴۰گ، ۱۵ سطر (۱۱×۱۶)، اندازه: ۱۷×۲۲سم [ف: ۱۳-۳۵۰۷]
۶. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۶۲۱/۱۸
آغاز: برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ این نسخه حسب الامر «نواب مستطاب حضرت شاهزاده علیان ... ماهروی دولتخانه عدالت و رعیت پروری ... ناموس العالمین سلطان السلاطین المنظورة بانظار الله الملک الدائم حضرت شاهزاده مهین بانو سلطانم خلدالله تعالی ظلال سلطنتها و عصمتها». ترتیب یافته (؟)؛ قطع: رحلی، اندازه: ۱۹×۳۱سم [ف: ۲-۳۷۹]

● **اعتقادات = اعتقادات صدوق (ترجمه)** / کلام و اعتقادات / فارسی

e‘teqādāt = e‘teqādāt-e sadūq (t.)

سرکانی، محمد صادق بن محمد علی، ق۱۱ قمری

serkānī, mohammad sādeq ebn-e mohammad ‘alī (-17c)

وابسته به: الاعتقادات = العقائد؛ شیخ صدوق، محمد بن علی (۳۱۱-۳۸۱)

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۸۲۳۳ ض
بی‌کا، بی‌تا [د.ث. مجلس]

● **اعتقادات = اعتقادات صدوق (ترجمه)** / کلام و اعتقادات / فارسی

e‘teqādāt = e‘teqādāt-e sadūq (t.)

حسنی، محمد علی بن محمد، ق۱۳ قمری

hasanī, mohammad ‘alī ebn-e mohammad (-19c)

وابسته به: الاعتقادات = العقائد؛ شیخ صدوق، محمد بن علی (۳۱۱-۳۸۱)

اهدا به: ولی میرزا (فرزند فتحعلی شاه) حکمران یزد

ترجمه نیکویی است از اعتقادات شیخ صدوق و شرحی که شیخ مفید بر آن نگاشته با عناوین «ابن بابویه گوید» و «فرموده است شیخ مفید»، که به‌روزگار فتحعلی شاه قاجار (۱۲۵۰) انجام گرفته است. صاحب الذریعه نسب مؤلف را (گویا به‌نقل از نامه دانشوران و تاریخ یزد آیتی) بدین‌گونه نقل کرده‌اند: «محمدعلی بن سید علی رضا بن زین العابدین بن سید محمد ... یزدی طباطبائی (-۱۲۴۰)»، اما در دیباچه نسخه مجلس مؤلف خود را «ابن محمد حسینی، محمدعلی» یاد کرده و احتمال تعدد مستبعد است.

آغاز: ترجمه حدیث اخلاص بطرز ثنای خاص الخاص، سلطان عظیم الجبروتی را سزد که بلاهویت یگانه و از مناسب ملک و ملکوت بیگانه ... اما بعد چون همه همت همایون بندگان سلطنت بنیان

انجام: و آنجناب خبر داده اندش براههای متقق بودن معنیهای این آیه‌ها و بیان فرموده اند برای او تاویل آنهار او من ذکر نموده ام حدیثی که در این باب است بر سبیل استقصاء با شرح آن در کتاب توحید و عما قریب مختص همین باب بمشیت الهی و یاری او خواهم ساخت انشاءالله تعالی و الحمدلله رب العالمین.

چاپ: این ترجمه در سال ۱۳۷۱ در ایران به چاپ رسیده است

[الذریعه ۷۹: ۴؛ فهرستواره منزوی ۱۹۸/۹]

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۲۷۹۰/۲
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق خوش، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: فرنگی سفید آهار مهره، جلد: ساغری سبز ضربی، ۱۴۶ص (۴۴۱-۵۸۶)، ۲۲سطر، قطع: رحلی، اندازه: ۲۰×۲۹سم [ف: ۱۰-۴۳]
۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۹۳۷۸
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ خوش، بی‌کا، تا: صفر ۱۲۴۰ق؛ محشی، رکابه‌دار، در اول نسخه یادداشتی به تاریخ شوال ۱۲۴۱ دیده می‌شود، همچنین برچسب کتابخانه معتضدالدوله رفاهی در ۱۳۴۹ در ابتدای نسخه درج شده است؛ جلد: تیماج زیتونی، ۶۵گ، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۴×۲۰/۵سم [ف: ۳۰-۱۰۰]
۳. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۸۵۴۴/۱
آغاز: برابر؛ **انجام:** و ستایش مختص خداوند است بر نعمایش و

رحمت و درود بر پیغمبر ماست محمد و آلش
خط: نسخ، کا: ابوالقاسم بن احمد یزدی، تا: ۱۲۴۲ق؛ جلد: تیماج سبز بدون مقوا، ۷۷گ (۱پ-۷۷ر)، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۳/۵×۲۰/۵سم [ف: ۲۲-۱۱۹]

● **اعتقادات (ترجمه و شرح)** / کلام و اعتقادات / فارسی
e'teqādāt (t. v-a š.)

حسینی یزدی، محمد علی بن محمد،
hoseynī yazdī, mohammad 'alī ebn-e mohammad
وابسته به: الاعتقادات = العقائد؛ شیخ صدوق، محمد بن علی (۳۱۱-۳۸۱)

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۳۱۹۹/۷-ف
خط: نستعلیق، کا: محمد علی بن عبدالقیوم صفائی، تا: با تاریخ ۱۲۴۲ق [فیلمها ف: ۲-۹۸]

● **اعتقادات = اعتقادات صدوق (ترجمه)** / کلام و اعتقادات / فارسی
e'teqādāt = e'teqādāt-e sadūq (t.)

حسینی تهرانی، هاشم، ۱۲۹۸ قمری
hoseynī tehrānī, hāšem (1881-)
وابسته به: الاعتقادات = العقائد؛ شیخ صدوق، محمد بن علی (۳۱۱-۳۸۱)
سال ترجمه: ۱۳۸۰ق
[فهرستواره منزوی ۹/۴۲۵]

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۵۰۰۶
آغاز: بنام خداوند بخشنده مهربان سپاس مر خداوند یگانه؛ **انجام:** و هو ولی التوفیق
خط:نستعلیق تحریری،کاتب=مؤلف،بی‌تا، جا: تهران [الفبائی: ۶۲۲]

● **اعتقادات (ترجمه) = اعتقادات** / کلام و اعتقادات / فارسی
e'teqādāt (t.) = e'teqādāt
وابسته به: الاعتقادات = العقائد؛ شیخ صدوق، محمد بن علی (۳۱۱-۳۸۱)

غیر همانند:
۱. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه: ۸۶۱
آغاز: باب دوم در اعتقاد و بیان صفات ذات؛ **انجام:** باب چهل و چهارم در اعتقاد و بیان اخبار و احادیث وارده در طب است.
نگارنده آن از ملا محمد امین استرابادی درگذشته ۱۰۳۳ یا ۱۰۳۶ با عنوان «بعض افاضل معاصر اسکنه الله تعالی فی الفردوس العالی» و از شیخ بهائی با عنوان «علامه عاملی غفر الله له ولوالدیه بلطفه الخفی و الجلی» نام می‌برد و گاه‌گاهی یکی دو شعر از خود می‌آورد؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: گویا قرن ۱۱؛ افتادگی: انجام؛ ۱۴۰گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۶×۲۷سم [ف: ۲-۲۹]

۲. تهران؛ نوربخش؛ شماره نسخه: ۲۷۹/۳
آغاز: مشتمل بر چهل و پنج باب. باب اول در توحید؛ **انجام:** هر که خیانت کند و دعوی باطل کند ملعون است.
خط: نستعلیق، کا: اسماعیل، تا: ۱۰۴۴ق، جا: برهانپور؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج عنابی مقوایی دارای کنگره و ترنج سوخته‌ای، ۶۵ص (۳۳۲-۳۹۶)، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۱×۱۹سم [ف: ۲-۲۵]

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۳۶۵/۱ط
آغاز: باب اول در بیان اعتقاد طایفه شریفه امامیه در باب توحید حق جل و علا حضرت شیخ مغفور در باب اعتقاد؛ **انجام:** و بفعل آن معصیت نخواهد بود باب ششم.
گویا ترجمه اعتقادات شیخ صدوق باشد، در این نسخه از باب اول آغاز و به باب پنجم ختم می‌شود؛ خط: نسخ و نستعلیق، کا: احمد بن حماد بن احمد بن حاجی غانم رابی ینسی (؟)، تا: ۱۰۵۴ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای یک‌لا، ۲ص (۱-۲)، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۷×۲۶سم [ف: ۳/۲۴-۹۰]

۳. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۴۰۱۴/۱
آغاز: و کذلک بعثناهم لیتساءلوا بینهم، یعنی همچنانکه ایشان را میرانده بودیم برانگیختیم بکمال قدرت خود؛ **انجام:** و امر کن جمیع شیعه مرا بصبر، فان الارض لله یورثها من یشاء من عباده و العاقبة للمتقین ...
ترجمه تحت اللفظی شیوایی است از «الاعتقادات» شیخ صدوق ابن بابویه قمی در سی و یک باب و در پایان آن نامه حضرت حجت (ع) به پدر صدوق افزوده شده است؛ خط: نستعلیق، کا: مراد بن آقا شاه آشتیانی قمی، تا: سه‌شنبه ۲۴ شعبان ۱۰۶۱ق؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح، علامت بلاغ دارد؛ جلد: تیماج مشکی، ۳۶گ (۱ر-۳۶پ)، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۸/۵×۲۵سم [ف: ۱۱-۱۵]

۴. دامغان؛ صادقیه؛ شماره نسخه: ۱۹۳/۱
آغاز: نفی ضد آن صفت از خدایتعالی و می‌گوییم همیشه خدای تعای سمیع است؛ **انجام:** و ذکر آن در کتاب توحید کردم زود باشد که در این باب کتاب علیحده بنویسم انشاءالله
اعتقادات شیخ صدوق را در ۳۴ باب با عناوین «شیخ رحمه الله گفته» ترجمه نموده است؛ خط: نسخ، کا: محمد جعفر، تا: ربیع الاول ۱۰۶۸ق؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح؛ جلد: تیماج قهوه‌ای ضربی لبه‌دار، ۴۴گ، اندازه: ۱۷/۵×۱۸/۵سم [ف:-۳۹]

۵. مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه: ۱۴۲۷/۱۳
آغاز: باب اعتقاد در فطرت و هدایت، شیخ گفت اعتقاد ما در این آنست؛ **انجام:** و الصلاة علی محمد المبعوث الی خیر الامم و سلم تسلیما کثیراً

ترجمه کتاب «اعتقادات» تألیف شیخ صدوق است. در اول نسخه تاریخ ترجمه را ۹۱۴ دانسته است؛ خط: نستعلیق، کا: رفیع الدین محمد متخلص به رافع، تا: ۱۰۷۸ و ۱۰۷۹ق، جا: اصفهان؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۳۳گ (۲۰۵ر–۲۳۷پ)، اندازه: ۱۵×۲۹/۵سم [مؤید: ۳–۳۴۵]

۱. شیراز؛ علامه طباطبائی؛ شماره نسخه: ۱۶۴۰/۱

آغاز: باب الاعتقاد فی نفی الجبر ... شیخ صدوق (ره) فرموده که اعتقاد ما امامیه مذهب در جبر و تفویض آنست که

ترجمه و شرح؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۰۹۶ق؛ افتادگی: آغاز؛ اندازه: ۱۰×۱۷/۵سم [نسخه پژوهی: ۳–۱۵۹]

۶. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۲۰۷۰/۵

آغاز: فرمودند که آن نیز از قدر است باب پنجم اعتقاد در فطرت و هدایت؛ **انجام:** و ذکر آن در کتاب توحید کردم و زود باشد که درین کتاب علیحده بنویسم انشاءالله تعالی ... و أنا أسئل الله أن یهدی سبیل الله و الحمدلله رب العالمین.

ترجمه تحت اللفظی نیکویی از رساله اعتقادات شیخ صدوق است این کتاب شامل ۳۴ باب. نسخه حاضر از باب ۵ (اعتقاد در فطرت و هدایت) آغاز و تا پایان کتاب را در بر دارد؛ خط: نسخ خوش و نستعلیق کتابتی، بی‌کا، تا: اوایل قرن ۱۲؛ افتادگی: آغاز و وسط؛ مصحح؛ کاغذ: شرقی آهار مهره، جلد: مقوایی عطف تیماج قهوه‌ای، ۳۹گ (۵۹–۹۷)، ۱۶ سطر (۸×۱۳)، اندازه: ۱۲×۲۰سم [ف: ۳۰–۴۷۱]

۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۳۲۰۲۷

آغاز: بسمله. الحمدلله الملک الذی خلق السموات و الارض و هو علیم بذات الصدورو هو الحی؛ **انجام:** برای آن مرد تأویلات این آیات ... این آیات را اعتماد کردم ... در این کتاب ان شاء الله نوشته شود

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ اهدایی: رهبری، بهمن ۱۳۸۳؛ کاغذ: حنایی آهار مهره، جلد: تیماج فرنگی مشکی با حواشی زرکوب، ۸۱گ، ۱۲سطر، اندازه: ۱۷×۲۰سم [اهدائی رهبر: ۲ اخبار۱–۱۲۸]

۷. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۲۶۷۵/۱

آغاز: باب صفت اعتقاد شیعه اثنی عشری درتوحید ویگانگی حق تعالی گفت شیخ سعادتمند ابوجعفر؛ **انجام:** و زود باشد که تألیف نمایم دراین باب کتابا بحمد دیاری حقتعالی

خط: نسخ و نستعلیق، کاتب = مؤلف، تا: قرن ۱۲ یا ۱۳؛ مصحح؛ مهر: «عبده الراجی محمد علی بن محمد حسین الواعظ» (بیضی)؛ جلد: تیماج مشکی بدون مقوا، ۳۱گ (۱ر–۳۱ر)، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۱۹/۵سم [محدث ارموی مخ: ۱–۳۵۶]

۸. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه: ۱۸۳۹/۱

آغاز: بسمله. الحمدلله رب العالمین وحده ... در بیان اعتقادات امامیه در توحید ... شیخ عالم ... ابو جعفر محمد بن ... بابویه قمی فقیه مصنف این کتاب فرموده: بدانکه اعتقاد ما در توحید آن است؛ **انجام:** و درود بر پیغمبر ما است محمد و آلش (ص) ... بمحمد و آله ...

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: فرنگی سفید آهار مهره، جلد: تیماج سرخ ضربی مقوایی، ۶۷گ (۱پ–۶۷ر)، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۱سم [ف: ۳–۳۹۹]

۹. اصفهان؛ مدرسه صدر خواجو؛ شماره نسخه: ۹۸

آغاز: و مدت بزرگست خداوند تبارک و تعالی به وحدانیت و ربوبیت و فردانیت آفریدگار عالمیان است؛ **انجام:** پس صبر کن ای شیخ من ای اباالحسن علی بن الحسین و امر کن جمیع شیعه مرا به صبر فان الارض

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲ و ۱۳؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ مصحح؛ جلد: تیماج مشکی بدون مقوا، ۸۸گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۰×۱۵سم [ف:-۷۴]

۱. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه: ۶۰۲/۱

آغاز: بسمله باب اول در ذکر اعتقاد فرقه اثنا عشریه در توحید. مخفی نماند که در توحید ... لیکن حقیر مستهام در این مقام

گزارش استواری است به‌شیوه شیعی آمیخته با فلسفه و عرفان بر یکی از متون اعتقادی که گویا ترجمه و شرح اعتقادات صدوق یا مفید باشد که در آن از سال ۱۰۶۴ق یاد شده است و آمده: «آنچه حقیر شارح در سال هزار و شصت و چهار هجری بعد از نیل شرف زیارت عتبات عالیات شده ... شامل یک مقدمه و چند باب که ابواب موجود، هفت باب می‌باشد. مقدمه مشتمل بر دوازده «اشاره»: ۱. وجود مستغنی از توصیف است، ۲. وجود بسیط است، ۳. کیفیت نسبت محمول به موضوع ... باب دوم در صفات ذات و صفات افعال، باب سیم در تکلیف، ۴. افعال عباد، ۵. نفی جبر و تفویض، ۶. اراده و مشیت الهیه باب هفتم در قضا و قدر. در باب چهاردهم آمده است: «در افعال عباد. مصنف رحمه الله فرموده که اعتقاد نافی افعال العباد انها مخلوقة خلق تقدیر لا خلق تکوین. اعتقاد در کارها و کردارهای بندگان ...»؛ خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ مهر: حاج سید سعید؛ کاغذ: فستقی و سفید، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۵۵گ (۱–۵۵)، ۱۹ سطر (۱۰/۵×۱۵/۵)، اندازه: ۱۵×۲۱/۵سم [ف: ۲–۷۱۹]

۱۰. شیراز؛ علامه طباطبائی؛ شماره نسخه: ۶۰۲

آغاز: شرایف حمد بی انتهاء پادشاهی را سزد که مبادی ایادی و نعمای

خط: نسخ، بی‌کا، تا: شعبان ۱۲۴۲ق؛ اندازه: ۱۵×۲۱سم [نسخه پژوهی: ۲–۱۲۷]

۱۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۸۴۴۳ ض

بی‌کا، تا: ۱۲۶۹ق [د.ث. مجلس]

● **الاعتقادات = اصول الدین** / کلام و اعتقادات / عربی

al-i‘tiqādāt = usūl-ud dīn

شیخ طوسی، محمد بن حسن، ۳۸۵–۴۶۰ قمری

šayx-e tūsī, mohammad ebn-e hasan (996-1069)

متن مختصری است در اصول دین به صورت سؤال و جواب که به نام‌های «مقدمة الکلام»و «الاعتقادات» نیز شناخته می‌شود و جز رساله «ثلاثون مسئلة فی معرفة الله» است. در نسبت آن به شیخ طوسی تردید است و برخی آن را همان «مقدمة الکلام» دانسته‌اند که در برخی از منابع آمده است در صورتی که چنین نیست و آن رساله جز این است و آن رساله فقط به توضیح اصطلاحات کلامی پرداخته است. او در ابتدای این رساله به تعریف ایمان پرداخته و بعد از تعریف، آن را دارای پنج «رکن» می‌داند (توحید، عدل، نبوت، امامت و معاد) که تصدیق با دلیل ــ نه با تقلید ــ آن را شرط ایمان تلقی کرده و پس از تعریف این پنج رکن با عبارت «الدلیل علی ...» آن را مستدل کرده است که بیشترین دلایل به بحث توحید اختصاص دارد.

آغاز: بسمله حمدله و الصلاة و السلام علی خیر خلقه محمد و آله اجمعین اما بعد اذا سألک سائل و قال ما الایمان قل هو التصدیق بالله و بالرسول و بما جاء به النبی و الائمة علیهم السلام کل ذلک بالدلیل لا بالتقلید و هی مرکب و مرتب علی خمسة فصول من عرفها کان مؤمناً ... التوحید اثبات الصانع الواحد ... دلیل الوجود و الدلیل علی ان الله تعالی موجود

انجام: و الدلیل علی ان الامامة الجمعة ... و یجب ان یعتقد ان الله تعالی یعید الاجسام علی ما کانت علیه لایصال کل حق الی مستحقه لما ثبت من عدله و حکمته فثبت اعادة الاجسام.تمت

چاپ: با تحقیق استاد روضانی، ضمن الرسائل العشر، قم، مؤسسة النشر الاسلامی، ۱۴۰۳ق؛ به کوشش محمد رضا انصاری، میراث اسلامی ایران، دفتر هفتم، بر اساس نسخه شماره ۵۱۴ مرعشی و بدون نام مؤلف، ۱۳۷۷ش

[الذریعة ۸۸/۱۱ و ۳۵۶/۲۰ و ۳۶۴/۲۰، ۱۰۶/۱۸، ش ۸۹۹ با عنوان «رسالة فی الکلام»، ۹۱/۲۲؛ ریحانة الأدب ۳۲۷/۳؛ دیباچه چهار فرهنگنامه کلامی در یادنامه هزار شیخ طوس ص ۱۴۲؛ مقدمه تبیان طوسی ص۱ش۴۳؛ معجم التراث الکلامی ۲۳۱/۵-۲۳۲؛ کشف الحجب ۵۲۱، معجم المؤلفین ۱۳۷/۳؛ اعیان الشیعة ۹۲/۴؛ دنا ۱۱/۲-۱۲ (در آن جا نسخه‌های دو کتاب کلامی شیخ طوسی به هم آمیخته معرفی شده است)؛ گنجیه بهارستان ۴۱/۱-۴۹؛ نشریه نسخه‌های خطی ۸۴۵/۱۱ (که نادرست از آن شیخ مفید دانسته شده است)؛ نسخه‌ای از این کتاب در ملی تهران ۱۵۸/۱۵-۱۵۹ با نام کتاب الدلائل به نادرست از حسن بن محمدخوانساری نسبت داده شده است؛ مرعشی۱۱۹/۲ که نسخه‌ای از این رساله را با عنوان «اصول دین» معرفی نموده ولی مؤلف را ذکر نکرده است؛ مرعشی ۲۸۷/۱، ش ۲۵/۲۶ با عنوان «اصول الدین»؛ شیخ محسن بن محمد رفیع رشتی اصفهانی (قرن ۱۳هـ) با افزودن نام خود بر بالای یکی از نسخه‌های کتاب در مرعشی ۳۷۵/۸ آن را به نام غوث الانام از تألیفات خود معرفی کرده است]

شرح و حواشی:

۱- شرح اصول الدین؛ حسینی خلخالی، عزیزالله بن عنایت الله (-۱۰)

۱. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۴۰۳/۱

آغاز: الحمد لله حق حمده والصلاة علی خیر خلقه محمد و آله الطاهرین، سالتم ایدکم الله املاء مقدمة

نسخه اصل: کتابخانه موزه بریتانیا، لندن ش ۱۰۹۶۸؛ خط: نسخ، کا: علی بن حسن بن رضی علوی حسینی، تا: ۱ ذیحجه ۷۱۶ق؛ مصحح، محشی؛ ۳۲ص (۱-۳۲) [عکسی ف: ۲-۷]

۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۸۲۲۱/۲

خط: نسخ، کا: بهاء دین پسر بهاء دین حسینی، تا: قرن ۹؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج مشکی ضربی مقوایی، ابعاد متن: ۸×۱۲، قطع: ربعی، اندازه: ۱۲×۱۷/۵سم [ف: ۱۷-۶۰]

۳. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۳۲۷۴/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۹؛ مصحح، محشی؛ تملک: «حسین بن عبدالصمد ... » که کتاب را به فرزندش به سال ۱۰۵۶ هبه نموده، تملکی پاک شده به تاریخ شوال ۱۰۵۶؛ مهر: کتابخانه مجدالدین؛ ۵گ (۱پ-۵ر)، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۱۸سم [محدث ارموی مخ: ۱-۱۵۰]

۴. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۲۰۱۲/۹

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ خوش، کا: شمس الدین فرزند نصیر، بالوکلاتی، تا: ۸۸۲ق؛ مصحح؛ کاغذ: شرقی، جلد: تیماج مشکی ضربی مجدول با شمسه، ۶گ (۱۴۹-۱۵۴)، ۱۵ سطر (۵×۱۲)، اندازه: ۹×۱۸/۵سم [ف: ۳۰-۳۶۴]

۵. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه: ۱۱۱۰/۵

آغاز و انجام: برابر

نام مؤلف در فهرست نیامده است که به قرینه آغاز نسخه تعیین گردید؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: اواخر شوال ۸۸۵ق؛ کاغذ: هندی، جلد: مقوا عطف پارچه مشکی، ۴گ (۳۸-۴۱)، ۱۳ سطر (۸×۱۲)، اندازه: ۱۲×۱۷سم [ف: ۳-۱۵۴۰]

۶. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۳۴۴۶/۴

خط: نستعلیق، کا: عبدالعزیز بن عبدالعلی بن علی، تا: ۸۸۸ق؛ مصحح؛ ۴گ (۴۹پ-۵۲پ)، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۰×۱۷سم [محدث ارموی مخ: ۱-۱۵۰]

۷. تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه: ۱۶۸/۵

در سی مسأله اعتقادی و کلامی؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج ضربی مقوایی، ۳گ (۱۳۱پ-۱۳۳ر)، ۱۱ سطر (۱۱/۵×۱۹)، اندازه: ۱۴×۲۱سم [ف:-۲۵۱]

۸. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۷۶۹۳/۸

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: حسام الدین بن مولانا حسین کلاری استرآبادی، تا: آغاز ربیع الثانی ۹۰۵ق؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج تریاکی ضربی، ۳گ (۷۰پ-۷۲ر)، ۱۵ سطر (۸×۱۰/۵)، اندازه: ۱۲×۱۷سم [ف: ۱۶-۶۷۳]

۹. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۲۹۵/۹

آغاز: بسمله. اذا سألك سائل و قال لك ما الایمان قل هو التصدیق بالله و بالرسول

نسخه اصل: کتابخانه آیت الله گلپایگانی، قم، شماره ۴۳ (جدید ۱۸/۱۵۱) [این نسخه در فهرست جدید هم معرفی نشده]، تنها صفحه اول رساله، در این نسخه موجود است؛ بی‌کا، تا: با تاریخ ۹۷۴ق؛ ۱ص (۱۳۰) [عکسی ف: ۳-۶۵۸]

۱۰. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۰۸۱۳/۴

خط: نستعلیق، کا: ابوالخیر محمود بن عیسی بن رفیع امامی، تا: دوشنبه ۲۴ ربیع الاول ۹۸۲ق؛ جلد: مقوایی عطف تیماج مشکی، ۴گ (۲۲پ-۲۵ر)، ۱۵ سطر، اندازه: ۹/۵×۱۴/۵سم [ف: ۲۷-۲۳۴]

۱۱. خوانسار؛ فاضل؛ شماره نسخه: ۲۵۴/۴

آغاز: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: دوشنبه ذیقعده ۹۸۲ق؛ جلد: پلاستیکی قرمز، عطف پارچه‌ای، اندازه: ۹×۱۶/۵سم [ف: ۱-۲۲۸]

۱۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۸۹۰۸/۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: نخودی آهار مهره، جلد: تیماج مشکی با ترنج هشت ضلعی در وسط و جدول، یک‌لا با مهر صحاف درون ترنج به نقش: «الهی بحق نبی و ولی ×× نظر کن سوی محمد علی ۱۱۷۱»، ۳ص (۲۶-۲۸)، سطور چلیپا (۶×۲۰)، قطع: بیاضی، اندازه: ۹×۲۴/۵سم [ف: ۲۹/۱-۲۹۴]

۱۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۵۳۰۹/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: احتمالاً قرن ۱۰ یا ۱۱ق؛ جلد: چرم قهوه‌ای، ۲ص (۴-۵)، ۲۴ سطر، اندازه: ۲۰/۶×۲۶/۷سم [ف: ۴۳-۱۱]

۱۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۶۸۹۴/۱

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ مصحح؛ تملک: سلطان حسین واعظ با مهر«عبده سلطان حسین الواعظ»(بیضی)، وقفنامه کتاب از همو بر دارالمومنین استرآباد و اولادش؛ جلد: تیماج عنابی بدون مقوا، ۸گ (۱پ-۸پ)، اندازه: ۱۲/۵×۱۷/۵سم [ف: ۲۰-۳۲۶]

۱۵. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۲۰۸۹/۲

آغاز و انجام: برابر

نام مؤلف به قرینه آغاز نسخه تعیین شد؛ بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: سپاهانی،جلد:مقوا،۴گ(۹ر-۱۲پ)،اندازه:۱۰×۱۷سم [ف: ۸-۷۱۲]

۱۶. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۳۵۲۲/۵

آغاز و انجام: برابر

نام مؤلف در فهرست نیامده است به قرینه آغاز نسخه تعیین گردید؛ خط: نسخ، کا: محمد علی بن مقصود علی طالقانی، تا: ۱۰۰۲ق؛ مصحح، محشی؛ کاغذ: اصفهانی نخودی، جلد: تیماج تریاکی ضربی مقوایی، ۴گ (۷۱پ-۷۴)، ۱۷ سطر (۷×۱۲/۵)، اندازه: ۱۱/۵×۱۸سم [ف: ۱۶-۴۷]

۱۷. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۱۶/۳

کا: صالح بن سید علی حسینی گرمرودی، تا: ۸ جمادی ۱۰۷۰ق، جا: ابهر؛ کاغذ: سفید، جلد: تیماج مشکی، عطف تیماج قهوه‌ای، ۶ص (۱۵۵-۱۶۰)، ۱۲ سطر (۷×۱۳)، اندازه: ۱۲×۱۹سم [سنا: ف: ۱-۶۰]

۱۸. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه: ۸۸۶/۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ معرب، کا: عبدالحسین رودستی، تا: رمضان ۱۰۸۶ق؛ مهر: حاج سید سعید؛ جلد: تیماج قهوه‌ای لایه‌ای، ۷گ (۹۲-۹۸)، ۱۳ سطر (۴/۵×۱۴)، اندازه: ۱۰×۲۰سم [ف: ۳-۱۲۰۱]

۱۹. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۶۴۸۹/۲۱

خط: نستعلیق، کا: محمد مظفر بن محمد حکیم، تا: شعبان ۱۰۸۷ق؛ مجدول، مصحح، با حاشیه‌نویسی متفرقه بیشتر در پزشکی؛ جلد: تیماج مشکی ترمیمی، ۲گ (۱۹۵پ-۱۹۶ر)، اندازه: ۱۷×۲۵سم [ف: ۲۰-۶۷]

۲۰. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه: ۶۶۵۲/۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ ۱۵۰گ (۱۶پ-۱۶۵پ)، ۱۳ سطر (۵/۵×۱۵) [ف: ۳-۱۵۰]

۲۱. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۴۸۳۸/۱-۲۴/۱۳۸

آغاز: ومن حجدها کان کافرا وهی التوحید والعدل والنبوت والامامة و المعاد؛ **انجام:** برابر

نام مؤلف به قرینه انجام نسخه تعیین شد؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۲۹جمادی الاول ۱۱۰۹ق؛ افتادگی: آغاز؛ جلد: کاغذ، ۷گ، ۹ سطر، اندازه: ۱۱×۱۸سم [ف: ۱-۴۳۶]

۲۲. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۷۲۸۴/۵-۳۷/۷۴

آغاز: برابر؛ **انجام:** و الدلیل علی امامة علی بن ابی طالب ع و اولاده الطاهرین نص النبی و فایدة الامام ان یکون معصوماً و غیر هم لیس بمعصوم ... و من جحد الثانی فلیس بکافر و اما جزاؤه جهنم و الاول فی الدنیا رجس و الثانی لیس کذلک تمت.

نام مؤلف در فهرست نیامده است به قرینه آغاز نسخه تعیین گردید؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ جلد: تیماج قهوه‌ای مجدول با ترنج و سرترنج، ۲گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۴-۲۰۳۷]

۲۳. شیراز؛ علامه طباطبائی؛ شماره نسخه: ۱۵۳۷/۳

آغاز: برابر

نام مؤلف در فهرست نیامده به قرینه آغاز نسخه تعیین گردید؛ خط: نسخ، کا: شاهمراد جنابندی، تا: قرن ۱۳؛ ۹گ (۳۵-۴۳) [نسخه پژوهی: ۳-۱۵۰]

۲۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۱۱۳۷

آغاز: برابر؛ **انجام:** از شراب دیرنه بینم قابلش

نام مؤلف به قرینه آغاز نسخه تعیین شد؛ خط: نسخ، کا: محمد قاسم بن محمد سعید خوانساری، تا: ۱۲۱۷ق؛ اهدایی: رهبری، خرداد ۱۳۷۳؛ کاغذ: شکری، جلد: تیماج، ۲گ، ۱۷ سطر [رایانه]

۲۵. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۱۲۲۶/۳
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ یادداشت امانت به‌تاریخ ۱۲۲۰ با مهر؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۳گ (۴۹پ-۵۱پ)، اندازه: ۱۰×۱۹/۵سم [ف: ۴-۳۳]

۲۶. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه: ۲۵۶۰/۲
آغاز و انجام: برابر
کتاب در فهرست به نام «دلائل العقائد» و بدون نام مؤلف ذکر شده است که به قرینه آغاز نسخه تصحیح شد؛ خط: نسخ، کا: محمد ربیع همدانی، تا: ۱۲۴۲ق؛ ۵گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۱×۱۵سم [ف: ۲-۸۹۶]

۲۷. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۳۳۰/۲
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، کا: عبدالله بن محمد اسماعیل، تا: جمعه ۱۲ رجب ۱۲۴۵ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای بدون مقوا، ۸۵گ، اندازه: ۱۱×۱۷سم [ف: ۱-۴۳۴]

۲۸. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۰۳۱۳/۲
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، کا: زین العابدین بن محمد جعفر، تا: ۱۲۴۹ق؛ مجدول؛ جلد: تیماج مشکی عطف تیماج قهوه‌ای، ۵ص (۷۲-۷۶)، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف: ۳۲-۳۱۶]

۲۹. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۶۹۶/۳
آغاز: برابر
نام مؤلف به قرینه آغاز نسخه تعیین شد؛ کا: اسماعیل بن عبدالله خوانساری، تا: ۱۲۷۳ق؛ قطع: جیبی [اهدائی ف:۲۸۵]

۳۰. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۴۱۳۱/۱
آغاز و انجام: برابر
نام مؤلف در فهرست نیامده است که به قرینه آغاز نسخه تعیین گردید؛ خط: نستعلیق، کا: احمد بن حسین رضوی، تا: ۱۲۷۴ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج تریاکی ضربی مقوایی، ۲گ (۲پ-۳ر)، ۱۷ سطر (۸×۱۶)، اندازه: ۱۴×۲۴سم [ف: ۱۳-۳۱۰۸]

۳۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۵۱۴/۵
آغاز و انجام: برابر
نام مؤلف در فهرست نیامده است که به قرینه آغاز نسخه تعیین گردید؛ خط: نسخ معرب، کا: جمال الدین علی بن مجدالدین سدید منصوری استرابادی، بی‌تا؛ ۴گ (۸۷پ-۹۰پ)، اندازه: ۱۲×۱۷/۵سم [ف: ۲-۱۱۹]

۳۲. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه: ۱۶۳۴/۵
آغاز و انجام: برابر
بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: فرنگی سفید، جلد: تیماج قهوه‌ای ضربی مقوایی، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱/۵سم [ف: ۳-۱۴۹]

۳۳. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه: ۷۵۵۶/۴
آغاز و انجام: برابر
بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج حنایی خشکیده یک‌لا، ۸گ (۸۹پ-۹۶پ)، ۱۴سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۳-۱۵۰]

۳۴. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه: ۱۳۰۹۰/۴ عکسی
نسخه اصل: ملک شماره ۴۵۸ [این شماره در فهرست ملک یک رساله دیده شده و این رساله آن معرفی نشده]؛ خط: نسخ خوانا، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: کالینگور قهوه‌ای لولایی، ۱۶گ (۳۴-۴۹)، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۰/۵سم [ف: ۳-۱۳۳۹]

۳۵. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۶۹۰/۳-۴/۱۶۰
آغاز و انجام: برابر
نام مؤلف در فهرست نیامده است که به قرینه آغاز نسخه تعیین گردید؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ ۵گ، ۱۳ سطر [ف: ۱-۴۴۲]

۳۶. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۸۷۹/۳
آغاز و انجام: برابر
نام مؤلف در فهرست نیامده است به قرینه آغاز نسخه تعیین گردید؛خط:نسخ،بی‌کا، بی‌تا؛ ۴گ (۱۱۷پ-۱۲۰پ) [ف: ۳-۵۳۶]

۳۷. شیراز؛ شاهچراغ؛ شماره نسخه: ۴۹۳/۷
آغاز و انجام: برابر
در فهرست به نام رساله‌ای در ایمان و بدون مؤلف ذکر شده است که به قرینه آغاز نسخه تصحیح شد؛ خط: نسخ ریز، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: نخودی و زرد، جلد: مقوا با کاغذ آبی، ۱گ، ۲۴ سطر (۷×۱۳)، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف: ۲-۱۹۵]

۳۸. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۷۰۴۳/۱۰
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج سبز ضربی مقوایی درون قهوه‌ای، ۶ص، ۷۱ سطر (۹×۱۹)، قطع: ربعی، اندازه: ۴×۱۲سم [ف: ۱۶-۴۳۷]

۳۹. تهران؛ مروی؛ شماره نسخه: ۸۷۵/۲
آغاز: برابر
بی‌کا، بی‌تا؛ قطع: رقعی [ف: ۳۲۱]

۴۰. نجف آباد؛ حججی؛ شماره نسخه: ۸/۲
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۳گ (۷۰پ-۷۲پ)، اندازه: ۱۲/۵×۱۹سم [ف:-۲۷]

۴۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۵۴۱۷/۹
آغاز و انجام: برابر
نام مؤلف به قرینه آغاز نسخه تعیین شد؛ خط: نستعلیق، کا: حیدر علی بن محمد امین هزار جریبی، بی‌تا، جا: تهران، مدرسه ارگ؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج قهوه‌ای یک‌لا، ۳گ (۹۹پ-۱۰۱ر)، ۱۵ سطر [ف: ۱۶-۳۲۷]

۴۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۴۹۴۳/۱
آغاز و انجام: برابر
نام مؤلف در فهرست نیامده و به قرینه آغاز نسخه تعیین گردید؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج کبود با لولا، ۳گ (۱پ-۳پ)، ۱۵ سطر (۶×۱۱)، اندازه: ۱۳×۲۰سم [ف:

۱۴-۱۹۶]

۴۳. تهران؛ مفتاح؛ شماره نسخه: ۱۴۲۴/۵
خط: نسخ، کا: محمد علی بن مقصود علی طالقانی، بی‌تا؛ محشی؛ قطع: ربعی [نشریه: ۷-۲۷۹]

۴۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ض۶۳ ۲۰۰
آغاز: برابر
نام مؤلف به قرینه آغاز نسخه تعیین شد کا: سید احمد صفائی خوانساری، بی‌تا [اهدائی ف:-۲۸۲]

۴۵. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۶۸۵/۳
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: مقوایی، ۴گ (۳۶ر-۳۹ر)، اندازه: ۱۳×۱۷سم [ف: ۲-۲۷۹]

۴۶. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه: ۲۷۵۵/۴
آغاز: بسم الله تعالی. اما بعد الحمد و الصلاة علی النبی و آله فهذه مختصرة من الفواید استخرجتها من رشحات امواج البحر الزخار القدوسی محمد بن الحسن الطوسی ... و ذکرتها مشیرا فی خلالها الی المخالفین لها و هی من خصائص المعتقدات الاثنی عشریة..؛
انجام: و اعلم أیضاً ان هذا القدر من الاعتقاد کاف عند الطلب لأولی الرشد. و هو الله الکافی ... و لم یکن له کفواً احد. (علی ید الاقل ابن عبدالرزاق مهدی الکاشی).
از اعتقادات او استخراج شده؛ کا: مهدی بن عبدالرزاق کاشی، بی‌تا؛ کاغذ: فرنگی سفید، جلد: تیماج زرد یک لا، ۸گ (۴۸ر-۵۵ر)، ۱۶و۲۰ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۳-۱۶۲]

۴۷. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۶۳۴۷/۴
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج قهوه‌ای بدون مقوا، ۳گ (۵۲ر-۵۴ر)، اندازه: ۱۲/۵×۱۸/۵سم [ف: ۱۶-۳۱۰]

۴۸. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۱۱۷۷/۵
آغاز: اما بعد إذا سأل سائل العالم قدیم أو حادث جوابه حادث فإذا قال ما الدلیل علی حدوثه
نسخه اصل: کتابخانه سید علی عدنانی ـخرمشهر؛ خط: نسخ نازیبا، کا: عیسی بن حسن بن عبد الله بن مرهون بن محمد آل شهاب درازی بحرانی، بی‌تا؛ ۳۴ص (۲۶۵-۲۹۸) [عکسی ف: ۳-۴۶۳]

۴۹. اصفهان؛ مدرسه صدر بازار؛ شماره نسخه: ۸۴۲/۴
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ ۲گ (۱۱۱پ-۱۱۲پ)، اندازه: ۱۵/۵×۲۱سم [ف: ۳-۶۲۹]

۵۰. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه: ۱۳۹۶/۲
آغاز و انجام: برابر
نام مؤلف در فهرست نیامده است به قرینه آغاز نسخه تعیین گردید؛ بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: مقوایی با تیماج تریاکی، اندازه: ۹×۱۶/۵سم [ف: ۳-۹۴۸]

۵۱. تهران؛ ادبیات؛ شماره نسخه: ۲۶۲/۲
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا [ف: ۳-۴۱]

۵۲. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۴۶۳۴/۱۰
آغاز: برابر؛ **انجام:** انه تعالی حکیم لا یفعل قبیحا و لا یخل بواجب ان فعل القبیح لا یفعله الا جاهل.
نام مؤلف در فهرست نیامده است به قرینه آغاز نسخه تعیین گردید؛ بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ جلد: تیماج زرشکی، مقوایی عطف و لبه‌ها تیماج قهوه‌ای، ۲گ (۱۴۸-۱۴۹)، ۱۷ سطر (۸/۵×۱۷)، اندازه: ۱۴/۵×۲۶سم [ف: ۱۹-۲۹۶]

● الاعتقادات = اقل ما یجب اعتقاده علی المکلف = العقیدة المفیدة / کلام و اعتقادات / عربی

al-i‘tiqādāt = aqall-u mā yajib-a i‘tiqād-u-h ‘ala-l mukallaf = al-‘aqīdat-ul mufīda

نصیرالدین طوسی، محمد بن محمد، ۵۹۷-۶۷۲ قمری
nasīr-od-dīn-e tūsī, mohammad ebn-e mohammad (1201-1274)

خواجه طوسی در این رساله که در پاسخ به سؤالی نگاشته، اقل اعتقاد مکلف را اعتقاد و تصدیق به آن حقیقتی می‌داند که در لا اله الا الله و محمد رسول الله نهفته است و خلاصه‌ای از آنچه این اعتقاد می‌طلبد را بیان کرده است و معتقد است این مقدار برای مردم عادی کافی است و نیاز به حصول معرفت عقلانی بر پایه بحث و فحص تفصیلی و اقامه براهین نیست و مباحث کلامی و فلسفی مطرح را در گرو دانستن شبهاتی می‌داند که ممکن است برای عوام در اثر شبهات بیش از فهم پاسخ آن باشد و باعث تزلزل ایمان آنها شود. عالم استدلال و دفع شبهات را میدان عالمان قوی بنیه دانسته و مردم عادی را بی نیاز از ورود به آن دانسته و اعتقاد به کلیات را برای آنان کافی می‌داند. در نهایت شرح آنچه را گفته است، به کتاب «قواعد العقاید» خود ارجاع می‌دهد. الذریعه آن را « اعتقادات» ثبت کرده و می‌گوید شاید این همان رساله‌ای باشد که شیخ سلیمان ماحوزی آن را به نام «وجیزة» نامیده است و در جای دیگر آن را «اقل ما یجب الاعتقاد به» نامیده که برداشتی از آغاز این رساله است. فیض کاشانی در دو کتاب خود «حقایق» و «قرة العیون» آن را به تمامه آورده است.

آغاز: بسمله. اعلم ایدک الله ایها الاخ الصالح العزیز ان اقل ما یجب اعتقاده علی المکلف فهو ما ترجمه قوله « لا اله الا الله محمد رسول الله» ثم اذا صدق الرسول فینبغی ان یصدقه فی صفات الله تعالی و الیوم الآخر و تعیین الامام المعصوم. و کل ذلک بما یشتمل علیه القرآن من غیر مزید و برهان

انجام: تضربون کتاب الله بعضه ببعض انظروا ما ذا امرکم الله به فافعلوا، و انهاکم عنه فانتهوا. فهذا تنبیه علی منهج الحق و استیفاء ذلک شرحناه فی کتاب قواعد العقائد فاطلبه منه و الحمد لله رب العالمین و صلی الله علی خیر خلقه و آله اجمعین.

چاپ: در نهایت کتاب تلخیص المحصل همراه با چند رساله دیگر خواجه؛ در احوال و آثار خواجه مدرس رضوی، ص ۵۵۱، چاپ جدید؛ به کوشش فاطمه فنا، در گنجینه بهارستان،

حکمت، تابستان ۱۳۷۶ش، صص ۳۰۷- ۳۰۹ با عنوان «رساله اعتقادی»؛ به کوشش محمد رضا انصاری قمی، میراث اسلامی ایران، دفتر هفتم، ۱۳۷۷، با عنوان «رسالة فی الاعتقاد الذی لابد لکل مکلف منه

[الذریعة ۲۶۶/۲، ۱۰۲/۱۱ و ۹۳/۱۱و ۲۲۶؛ مجالس المؤمنین ۲۰۸/۲؛ ریحانة الادب ۱۷۹/۲؛ مکتبة امیر المومنین ۱۲۷/۱؛ فهرستواره منزوی ۱۲۲/۹؛ دنا ۱۳/۲ (۵۰ نسخه)]

شرح و حواشی:

۱-التحفة المحمدیة فی شرح المقدمة النصیریة؛ شیرازی، عبدالنبی بن محمد مفید (-۱۱۹۲)

۲-التحفة المحمدیة (منتخب)؛ شیرازی، عبدالنبی بن محمد مفید (-۱۱۹۲)

۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۱۰۲۲/۷

خط: نسخ، کا: سید حیدر آملی، تا: با تاریخ ۷۶۱ق؛ فهرست نگارش‌های رکن الدین محمد بن علی فارسی گرگانی مترجم رساله‌های پارسی خواجه به تازی که آملی از روی خط همو نوشت در ۱۲۸ر-۱۲۹ر؛ جلد: تیماج سرخ، ۲گ (۱۲۶پ-۱۲۷پ)، اندازه: ۱۲×۱۶/۵سم [ف: ۳-۵۳۲]

۲. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه: ۱۴۸۹۰/۲

آغاز: برابر

خط: نسخ، کا: محمد بن عبدالمطلب حسینی، تا: غره ربیع الاول ۷۹۷ق، گویا این تاریخ از آن نسخه‌ای بوده است که از روی او استنساخ شده زیرا خط مربوط به آن تاریخ نیست؛ جلد: تیماج خرمائی لولایی، ۳گ، ۱۵ سطر (۸×۱۶/۵)، اندازه: ۱۶×۲۳سم [ف: ۲-۲۰۰]

۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۷۸۰/۲

خط: نسخ، کا: محمد بن احمد بن ابراهیم فقعانی، تا: چهارشنبه ۱۵ ذیقعده۸۵۱ق؛ کاغذ: سفید، جلد: تیماج قهوه‌ای ضربی نو، ۵ص (۳۹۰-۳۹۴)، ۱۹ سطر (۸×۱۲)، اندازه: ۱۳×۱۹سم [سنا: ف: ۲-۵۹]

تهران؛ مفتاح؛ شماره نسخه: ۲۲۱/۲

همان نسخه بالا [نشریه: ۷-۲۲۹]

۴. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۲۱۴۴/۳۸

بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ کاغذ: متن و حاشیه سپاهانی و فرنگی، جلد: مقوا با پارچه زری عطف میشن، ۲ص (۶۴۱-۶۴۲)، اندازه: ۱۰/۵×۲۳سم [ف: ۹-۸۲۸]

۵. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه: ۲۶۳۱/۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ ۳گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف: ۳-۱۳۸۶]

۶. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۵۰۷۵/۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: محمد، مسموم (مشموم) حسینی، تا: قرن ۱۰؛ مصحح؛ ۵ شامل فایده‌ای از ارشاد شیخ مفید در پایان؛ کاغذ: شرقی، ۲گ (۸۶-۸۷)، ۱۸ سطر، اندازه: ۷×۱۲سم [ف: ۳۸-۱۸۵]

۷. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۰۱۱۵/۱۷

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: تاج الدین حسین مشهور به صاعد، تا: قرن ۱۰؛ ۲ص (۵۲۴-۵۲۵)، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۰/۵×۱۹سم [ف: ۳۲-۱۳۸]

۸. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۰۰۲۹/۴۰

خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ مصحح؛ جلد: تیماج جگری، ترنج و سرترنج طلایی، ۳ص (۱۱۲-۱۱۴)، اندازه: ۱۲×۱۷سم [ف: ۳۲-۴۰]

۹. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۲۳۱/۱۰-طباطبائی

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: شیخ محمد علی بن محمود تبریز، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: اصفهانی نخودی رنگ، جلد: تیماج قهوه‌ای تیره، ۱ص (۴۶ر)، قطع: وزیری، اندازه: ۱۹×۲۶سم [ف: ۲۳-۸۱۳]

۱۰. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۵۰۰۸/۱۳

آغاز و انجام: برابر

در فهرست با عنوان « کنز الفوائد» و از ابوحامد غزالی دانسته که با توجه به آغاز و انجام نسخه هر دو غلط است؛ خط: شکسته نستعلیق، کا: علی اشرف، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: رویه تیماج مشکی، ۲گ (۱۷۴پ-۱۷۵ر)، اندازه: ۱۵/۵×۲۵سم [ف: ۱۴-۳۱۱]

۱۱. تهران؛ ادبیات؛ شماره نسخه: ۱۳۲/۱ ـ د

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ تملک: ۱۲۹۴ فرهاد میرزا ۱۲۹۴، محمد طاهر، قزوینی؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج قهوه‌ای ضربی مقوایی، ۲۷۵گ، ۱۳ سطر (۸/۵×۱۴/۵)، اندازه: ۱۲/۵×۱۸/۵سم [ف: ۱-۳۱]

۱۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۲۰۶۴/۳

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج قهوه‌ای مقوایی درون سبز، ۴ص (۲۳۴-۲۳۷)، ۱۷ سطر (۴/۵×۱۳)، اندازه: ۱۰×۲۰سم [ف: ۸-۶۹۳]

۱۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۵۶۸/۲۵

خط: نستعلیق چلیپا، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: سفید، جلد: تیماج حنایی ضربی مقوایی، ۲ص (۱۷۵-۱۷۶)، ابعاد متن: ۸×۱۶، اندازه: ۱۲×۲۲سم [سنا: ف: ۱-۳۵۸]

۱۴. یزد؛ جامع کبیر؛ شماره نسخه: ۱۶۸/۲

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: دوشنبه ۱۱ رمضان ۱۰۰۸ق؛ قطع: ربعی [نشریه: ۴-۴۰۵]

۱۵. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۲۲۰

آغاز و انجام: برابر

کا: حمزه بن احمد گیلانی، تا: ۱۰۱۸ق؛ از نسخه که ضمیمه کتاب الفیه ابن ابی جمهور احسائی و کاتب آن محمد بن

عبدالمطلب حسینی به تاریخ ۷۶۸ق بوده برداشته شده، کاتب این نسخه در ذیل آن تاریخ کتابت و یادداشت‌های موجود در نسخه مقدم بر این نسخه و تاریخ کتابت‌های آنها را ضبط کرده تاریخ قدیم‌ترین آن نسخه ۷۶۸ق است؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مقوا ته بندی: تیماج قهوه‌ای روشن، ۲۲ سطر،قطع: ربعی باریک، اندازه: ۱۱×۲۲سم [ف: ۴-۱۲۶]

۱۶. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۹۴۶۶/۸۳

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۰۴۴ق؛ ۱گ (۱۸۲) [مختصر ف:-۵۵۶]

۱۷. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۹۰۲۱/۶

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: نوروز علی، تا: ذیحجه ۱۰۶۹ق؛ مصحح؛ کاغذ: شرقی نخودی، جلد: تیماج عطف پارچه، ۳گ (۵۱ر-۵۳پ)، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۱۹سم [ف: ۲۳-۱۷۴]

۱۸. تهران؛ ادبیات؛ شماره نسخه: ۷۰/۱۵ ـ د

بی‌کا، تا: ۲۴ صفر ۱۰۷۵ق؛ ۳گ (۲۳۲پ-۲۳۴ر) [ف: ۱-۳۱]

۱۹. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۹۴۴۸/۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** فهذه تنبيه على منهج الحق و استيفاء ذلك.

خط: نسخ، کا: صالح بن سلیمان عاملی، تا: ۱۰۹۲ق، جا: مدینه منوره؛ جلد: دو رو تیماج مشکی، ۱گ (۳۶ر-۳۶پ)، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: ۲۴-۲۱۳]

۲۰. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۶۷۱۰/۲۸

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق ریز، کا: نصیرالدین محمد رضوی شاگرد آقا حسین خوانساری، تا: بین سال‌های ۱۰۶۴- ۱۰۹۶ق؛ مصحح، محشی؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج حنایی مقوایی درون سرخ با لولا، ۱ص (۷۴پ)، ۴۲ سطر (۱۳×۲۳)، قطع: رحلی، اندازه: ۲۰×۳۱سم [ف: ۱۶-۳۳۹]

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۲۷۳۵۶/۱

نسخه اصل: همان نسخه بالا/عکسی ف: ۴-۱۷۶]

۲۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ض۲۱۲۶۴

آغاز: برابر

بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ ۱ص، قطع: خشتی [اهدائی ف:-۳۵۰]

۲۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۴۰۱۳/۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق شکسته، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ کاغذ: سمرقندی، ۲گ (۲پ-۳پ) [ف: ۱۱-۱۴]

۲۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۰۱۵۰/۵

آغاز: برابر

خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ ۳ص (۶۲-۶۴)، اندازه: ۱۰/۵×۱۵سم [ف: ۳۲-۱۸۷]

۲۴. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۱۰۷۰/۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: محمد کاظم بن محمد محسن، تویسرکانی، تا: ۱۱۱۸ق؛ کاغذ: سمرقندی آهار مهره، ۲گ (۴۳-۴۴)، ۱۵ سطر، اندازه: ۵/۵×۱۲سم [ف: ۲۸-۹۹]

۲۵. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۷۲۰۳

آغاز: برابر؛ **انجام:** و اذا وفيناه بما وعدناه ... اللهم اغفر لكاتبه بحرمتهم يا غفور

خط: نستعلیق، کا: محمد معصوم، تا: ۱۱۱۹ق [الفبائی: ۵۸]

۲۶. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۰۱۶۳/۳

خط: نسخ و نستعلیق، کا: محمد بن جعفر شولستانی، تا: ذیحجه ۱۱۴۶ق؛ ۲ص (۱۳۲-۱۳۳)، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۲×۲۰/۵سم [ف: ۳۲-۱۹۷]

۲۷. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۱۶۱۷/۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ خوش، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ در پایان احکام مربوط به رضاع در چند سطر به نقل از کتاب المعتبر آمده؛ کاغذ: فرنگی، آهار مهره، جلد: تیماج مشکی با ترنج ضربی گل و بوته، ۲گ (۲۴-۲۵)، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۰/۵×۱۳/۵سم [ف: ۲۹-۳۵۸]

۲۸. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۴۹۸۵/۱۳

آغاز و انجام: برابر

خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، تا: حدود قرن ۱۳؛ کاغذ: شرقی، ۱گ (۱۴۱)، مجموعاً ۲۵ سطر، اندازه: ۹×۱۰سم [ف: ۳۷-۶۶۲]

۲۹. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه: ۱۴۷۶/۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** تمام شد رساله مختصره مفيده كثير الفوائد فيلسوف بحق و حكيم مطلق ...

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۳۴ق؛ کاغذ: پسته‌ای، جلد: تیماج مشکی یک‌لا نرم، ۷۴گ (۳۰-۱۰۴)، ۱۴ سطر (۷×۱۱)، اندازه: ۹×۱۴سم [ف: ۳-۹۶۹]

۳۰. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۳۴۰/۳

آغاز و انجام: برابر

خط:تعلیق ریز، بی‌کا، تا: ۱۲۶۰ق؛ ۳گ (۳۷پ-۳۹ر) [ف: ۳-۵۳۲]

۳۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۱۹۵۳/۲

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۷ رمضان ۱۲۶۷ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی مقوایی، ۱گ (۲۲پ)، ۲۱ سطر (۱۱×۱۶)، اندازه: ۱۵×۲۲سم [ف: ۸-۵۶۸]

۳۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۳۸۱۷/۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ زیبا، کا: سید حسین بن علی حسینی هندی، تا: ۹ شوال ۱۲۹۴ق؛ کاغذ: فرنگی، ۴گ (۲۹ر-۳۲ر)، ۸ سطر، اندازه: ۷×۱۳سم [ف: ۳۵-۲۶۹]

۳۳. قم؛ مؤسسه امام صادق؛ شماره نسخه: ۱۲۲/۳

خط: نسخ، کا: محمد رحیم بن علی اکبر، تا: ۱۲۹۵ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای،۲گ(۵۳ر-۵۴ر)، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۶/۵×۲۱سم [ف:-۹۲]

۳۴. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۲۲۶۱/۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: محمد بن حسین بن یحیی بن حنظله احسائی، تا: ۱۳۰۰ق، جا: مکه؛ مصحح، محشی؛ کاغذ: شرقی نخودی، جلد: تیماج مشکی، ۲گ (۱۳۵پ-۱۳۶پ)، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۲×۱۸/۵سم [ف: ۶-۲۴۵]

۳۵. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۵۱۱۳/۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: سید اسدالله صفوی ماسالی مصطفوی، تا: قرن ۱۴؛ مصحح؛ کاغذ: فرنگی، ۲گ (۱-۲)، جمعاً ۲۶ سطر، اندازه: ۸/۵×۱۱سم [ف: ۳۸-۲۹۰]

۳۶. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۷۵۷۶/۴-۳۸/۱۹۶

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۴؛ جلد: مقوا عطف گالینگور قهوه‌ای، ۴گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف: ۱-۴۴۰]

۳۷. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۹۸۶۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** مما کتب فی آخره و انا العبد احمد الحسینی ۱۳۱۵

خط: نستعلیق، کا: احمد بن محمد رضا صفائی خوانساری، تا: ۱۳۱۵ق؛ از روی نسخه مورخ ۸۹۴؛ کاغذ: نباتی، جلد: مقوا، ۱گ، ۱۷ سطر، قطع: رقعی [اهدائی ف:-۲۸۳]

۳۸. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۳۴۵۵

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: حنائی، جلد: تیماج، ۱ص، ۲۳ سطر [رایانه]

۳۹. مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه: ۵۵۶/۷

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: چرم قرمز، ۱ص (۱۲۵ر)، اندازه: ۱۲/۵×۲۰/۵سم [مؤید: ۲-۵۸]

۴۰. تهران؛ مهدوی؛ شماره نسخه: ۳۶۴/۳۷

کا: علی بن احمد رشتی، بی‌تا، جا: یزد؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج تریاکی ضربی مقوایی، ۱۹ سطر، قطع: جیبی [نشریه: ۲-۱۸۰]

۴۱. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۷۵۰۳/۲-۳۸/۱۲۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج سرخ، ۲گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۶×۲۴سم [ف: ۱-۴۴۰]

۴۲. قم؛ طبسی؛ شماره نسخه: ۸۲/۲

آغاز و انجام: برابر

خط: تحریری، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج قهوه‌ای ضربی با ترنج و سرترنج و مجدول، ۱گ، ۲۵سطر، اندازه: ۱۵×۲۷سم [ف مخ: ۱-۵۱]

۴۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۴۲۸۰/۱۶

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج قهوه‌ای ضربی با ترنج با زمینه مذهب با نقش گل مجدول، ۱ص (۴۳پ)، ۲۱-۳۹ سطر، اندازه: ۱۵×۲۵سم [ف: ۳۸-۳۹۵]

۴۴. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۱۰۶۸۸/۴

آغاز و انجام: برابر

بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، اندازه: ۲۰×۲۹سم [ف: ۲۰-۴۳۵]

۴۵. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۴۱۰۲/۲

خط: نسخ، کا: محمد سمنانی، بی‌تا؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی ضربی مقوایی، ۳گ (۲۴-۲۶)، ۲۲ سطر (۶×۱۵)، اندازه: ۱۲×۲۲سم [ف: ۱۳-۳۰۸۲]

۴۶. تهران؛ حقوق؛ شماره نسخه: ۷۰/۱۲-ج

بی‌کا، بی‌تا؛ ۲گ (۶۰پ-۶۱ر) [ف:-۲۵۲]

۴۷. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۲۹۳۶/۲

خط: نستعلیق، کا: سلطان محمود بن علی طبسی، بی‌تا؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج قهوه‌ای حاشیه دار مقوایی، ۲گ (۱-۲)، ۲۱ سطر (۸/۵×۱۵)، اندازه: ۱۳×۱۹سم [ف: ۱۰-۱۸۱۱]

۴۸. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۲۰۷/۱۲

آغاز و انجام: برابر

بی‌کا، بی‌تا؛ بالای نسخه با خط قرمز نوشته که مؤلف، این رساله را به‌درخواست یکی از دوستانش که تحفه از وی خواسته بوده تألیف کرده است؛ ۲ص (۸۶-۸۷) [ف: ۴-۲۰۶]

۴۹. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۱۳۴۰/۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: محمد شفیع بن مرحوم محمود جنابذی، بی‌تا؛ کاغذ: بخارایی، جلد: تیماج قرمز مقوایی، ۲ص، ۱۵ سطر (۷×۱۵/۵)، اندازه: ۱۳/۵×۲۳سم [ف: ۳-۴۰۳]

۵۰. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۵۸۴۵/۱۱

آغاز: برابر؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: ترمه، جلد: میشن آلبالوئی [ف: ۹-۶۹]

۵۱. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه: ۲۵۴۸/۲

بی‌کا، بی‌تا؛ اهدایی: وزیری مؤسس؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج زرد، ۳گ (۲۷-۲۹)، اندازه: ۱۲×۲۰سم [ف: ۴-۱۳۳۸]

۵۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۱۹۵۰

آغاز و انجام: برابر

بی‌کا، بی‌تا؛ پس از این ترجمه احوال مؤلف است، این رساله ضمیمه «انوار الجلالیة» است؛ ۷ص [ف: ۱۱-۲۹]

● الاعتقادات = مختصر فی علم الکلام / کلام و اعتقادات / عربی

al-i‘tiqādāt = muxtaṣar fī ‘ilm-il-kalām

محقق حلی، جعفر بن حسن، ۶۰۲-۶۷۶ قمری

mohaqqeq-e hellī, ja‘far ebn-e hasan (1206-1278)

رساله‌ای مختصر و استدلالی در بیان اعتقادات امامیه که برای بیان معتقدات شیعه نگاشته شده و پس از بیان عقیده به تعلیل آن پرداخته است و در مجموع ۲۳ عقیده را با ذکر دلیل دربردارد. مؤلف ظاهراً نام خاصی به آن نداده است لذا در فهارس و منابع

نام‌های پراکنده‌ای به آن داده شده است. در ابتدای برخی نسخه‌ها عبارت «اربعة فصول» دیده می‌شود ولی آنچه در رساله دیده می‌شود ۳ «فصل» است با عناوین: ۱. معرفة الله و ما یجوز ان یوصف و ما لایجوز؛ ۲. فی انه حکیم لایفعل قبیحا و لایخل بواجب؛ ۳. النبوة، که پس از بحث نبوت ضمن عنوان دو «فائده» به امامت نیز پرداخته است ولی فاقد بحث معاد می‌باشد. به جز عناوین فصل، شامل عناوین «فائدة» و «عقیدة» نیز می‌باشد. در الذریعه (۱۸۶/۲) از اصول الدین حلی یاد شده و گویا نسخه آن را ندیده است.

آغاز: الحمدلله رب العالمین ... یجب علی کل عاقل نشاء بین العقلاء و سمع اختلافهم فی اثبات الصانع و نفیه و اثبات الثواب و العقاب ان یصرف فکرته الی معرفة ذلک بحیث یأمن زوال الضرر المجوز ... فهذه اربعة فصول: الفصل الاول فی معرفة الله و ما یجوز ام یوصف به و ما لایجوز، و الطریق الموصل الی ذلک

انجام: فائدة: و قد ثبت عن الائمة علیهم السلام بالنقل انه یجب ان یعرفوا باجمعهم و ان من جحد أحدهم کمن جحد سائرهم فلیعمل علی ذلک انشاء الله تعالی.

چاپ: به کوشش محمد رضا انصاری قمی، در میراث اسلامی ایران، دفتر ششم، با عنوان «رسالة فی العقیدة»

[الذریعة ۸۸/۱۱، ۱۰۶/۱۸ ش ۸۹۹ با عنوان «رسالة فی الکلام»، ۳۵۶/۲۰ و ۳۶۴، ۹۱/۲۲؛ ریحانة الأدب ۳۲۷/۳؛ معجم التراث الکلامی ۲۳۱/۵-۲۳۲؛ کشف الحجب ۵۲۱، الذریعه ۲۱/۲۱؛ معجم المؤلفین ۱۳۷/۳؛ اعیان الشیعة ۹۲/۴؛ دنا ۱۴/۲ (۷ نسخه)]

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۴۰۱۳/۷

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۲ ربیع الاول ۶۸۵ق؛ کاغذ: سمرقندی، ۴گ (۷۸پ-۸۱ر)، مختلف السطر (۷×۱۳/۵) [ف: ۱۱-۱۶]

۲. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۱۶۳۲/۱

آغاز: الحمدلله علی ما اباح من النعم و اتاح من القسم؛ **انجام:** لیکون سهل الحفظ علی الراغب فیه ان شاء الله تعالی و صلواته علی سیدنا محمد ... الطاهرین

آغاز و انجام این نسخه متفاوت است؛ خط: نسخ، کا: علی بن محمد مهدی، تا: ۱ ربیع الاول ۷۰۹ق؛ کاغذ: دولت آبادی، جلد: رویه کاغذ، ۱۸ سطر [ف: ۵-۳۱۴]

۳. تهران؛ بیانی، مهدی (دکتر)؛ شماره نسخه: ۲۳۷/۶

آغاز و انجام: برابر

بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ قطع: ربعی [نشریه: ۶-۶۹۲]

۴. تهران؛ بیانی، مهدی (دکتر)؛ شماره نسخه: ۲۳۷/۶

آغاز: الحمدلله علی ما اباح من النعم و اتاح من القلم؛ **انجام:** لیکون سهل الحفظ علی الراغب فیه ان شاء الله

بی‌کا، تا: قرن ۱۱، قطع: ربعی [نشریه: ۶-۶۹۳]

۵. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۲۵۵/۲۶

آغاز و انجام: برابر

نام مؤلف به قرینه آغاز به دست آمد؛ خط: نسخ، کا: عبدالحمید بن محمد مقیم خطیب عبدالعظیمی، تا: ۱۷ ربیع الثانی ۱۰۵۶ق؛ جلد: مقوایی عطف تیماج قرمز، ۷گ (۲۰۰پ-۲۰۶پ)، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۳×۲۵/۵سم [ف: ۱-۲۸۷]

۶. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۲۶۱۱/۳

آغاز: برابر

نسخه اصل: کتابخانه مرتضوی-مشهد مقدس؛ خط: نسخ، کا: عزیز الله بن عبدالعلی فراهانی، تا: با تاریخ ۱۰۷۴ق؛ ۱۲ص (۱۶-۲۷) [عکسی ف: ۷-۲۰۱]

۷. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۵۶۱۳/۳

آغاز: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ مصحح، در پایان اجازه شرف الدین محمد مکی بن محمد ضیاء الدین بن شمس الدین بن حسن بن زین الدین شریف از ذریه شهید اول به شیخ ابو جعفر به خط مجیز در سال ۱۱۸۳ آمده؛ جلد: تیماج یشمی ساده درون ابر و باد، ۷گ (۷۴ر-۸۰ر)، ۱۵ و ۱۷ سطر، اندازه: ۱۲/۷×۱۹/۳سم [ف: ۴۳-۱۸۹]

۸. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۶۹۱۳/۱۵

آغاز و انجام: برابر

بی‌کا، بی‌تا؛ ۳گ (۳۱ر-۳۳پ) [ف: ۴۷-]

۹. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۴۲۹۲/۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ بی‌کا، بی‌تا؛ مصحح جلد: مقوایی قهوه‌ای عطف و گوشه گالینگور مشکی، ۶گ (۴ر-۹پ)، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۲×۱۹سم [ف: ۳۸-۴۱۶]

۱۰. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۴۳۵۹/۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ تملک: عزیز الله بن محمد تقی اصفهانی؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: چرم ماشی یک‌لا، ۱۱گ (۱۰۹پ-۱۱۹)، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۳×۱۹سم [ف: ۱۲-۷۲]

۱۱. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۵۷۱۲/۶

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: رویه کاغذی، ۹گ (۲۳پ-۳۱ر)، مختلف السطر، اندازه: ۱۳/۸×۲۰/۵سم [ف: ۸-۴۷۴]

۱۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۸/۳۰ خوئی

آغاز و انجام: برابر

نام مؤلف به قرینه آغاز نسخه تعیین شد؛ خط: نسخ تحریری، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج زردرنگ، ۹ص (۳۷۷-۳۸۵)، قطع: وزیری باریک، اندازه: ۱۳/۳×۲۶/۲سم [ف: ۷-۱۵]

● الاعتقادات / کلام و اعتقادات / عربی

al-e‘teqādāt

ابن غانم، عبدالسلام بن احمد، -۶۷۸ قمری

ebn-e qānem, ‘abd-os-salām ebn-e ahmad (-1280)
رساله‌ای کوتاه در عقاید مؤلف در باب توحید و قدرت و علم خداوند متعال.

قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه: ۳۳۲۶/۲

آغاز: الحمدلله الذی کیف الکیف و تنزه عن الکیفیة و این الاین و تنزه عن الاینیة و وجد فی کل شیء و تعالی عن العندیة و هو اول کل شیء و لیس له اخریة ان قلت این فقد طالبته بالاینیة؛ **انجام:** و جعلنا و ایاکم من الذین لهم غرف من فوقها غرق مبنیه و صلی الله علی سیدنا محمد اشرف البریه. و علی اله و ازواجه و خصهم باشرف تحیه تمت

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ ۲گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۶×۲۱سم [ف: ۱-۱۷۹]

● **اعتقادات = بیان اعتقاد** / عرفان و تصوف / فارسی
e‘teqādāt = bayān-e e‘teqād

نسفی، عزیزالدین بن محمد، ق۷ قمری

nasafī, ‘azīz-od-dīn ebn-e mohammad (-13c)

آن را به خواهش درویشان، در صورت و حقیقت ایمان و اسلام، با سربندهای فصل، و سربندهای کوچکتر «ای درویش»: فصل، بدان ... که معنی ایمان از روی لغت ...؛ فصل، بدان که خدای یکی است و قدیم است ...؛ فصل، بدان که هر چیز که پیغمبر فرموده است ... .

آغاز: بسمله، حمدله، عاقبه، صلات. اما بعد، چنین گوید: ... عزیز بن محمد النسفی که جماعت درویشان ... از این بیچاره درخواست کردند که می‌باید که در بیان اعتقاد رساله‌ای جمع کنید و بیان کنید که ایمان چیست ؟ و اسلام چیست ؟ و صورت و حقیقت هریک را بگویید

انجام: و راحت و آسایش باشند. تمام شد بیان اعتقاد. و الحمدلله

[فهرستواره کتابهای فارسی ۱۰۰/۷؛ دنا ۱۴/۲ (۳ نسخه)]

۱. اصفهان؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۳۶۸/۲

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ کاغذ: سپاهانی [نشریه: ۱۱-۹۴۳]

۲. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه: ۵۳۳/۱۸

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق تحریری، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ ۳گ (۱۲۵پ-۱۲۷پ) [ف: ۱-۲۳]

۳. اصفهان؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۱۷۰/۲

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ جلد: مقوایی، عطف پارچه‌ای گل دار، ۴گ (۵۱پ-۵۴پ)، اندازه: ۱۴×۲۱/۵سم [ف: ۱-۱۲۱]

● **الاعتقادات = العقائد العضدیة** / کلام و اعتقادات / عربی
al-i‘tiqādāt = al-‘aqā’id-ul-‘aḍudīyya

عضدالدین ایجی، عبدالرحمن بن احمد، ۷۰۰؟-۷۵۶ قمری

‘azod-od-dīn-e ījī, ‘abd-or-rahmān ebn-e ahmad (1301-1356)

رساله مختصر است در بیان اعتقاد خود، مطابق با مذهب اهل سنت و بر پایه اندیشه اشعری که آنها را فرقه ناجیه می‌داند. آن‌چنان‌که برخی از شارحین رساله اظهار داشته‌اند، این رساله تألیف آخر ایشان و به تاریخ ۱۲ روز قبل از مرگ بوده است. دانشمندان اهل سنت بر این رساله شروح، ترجمه‌ها و حواشی بسیاری نگاشته‌اند و آن را گرامی می‌دارند و در حوزه‌های خود تدریس می‌نمایند.

آغاز: بسمله. الحمدلله علی نواله و الصلاة علی نبیه محمد و آله. قال النبی (ص) ستفرق امتی ثلثا و سبعین فرقة، کلها فی النار الا واحدة، قیل و من هم ؟ قال الذین هم علی ما انا علیه و اصحابی، و هذه عقاید الفرقة الناجیة و هم الاشاعرة

انجام: و لایجوز التجسس، ثبتک الله تعالی علی هذه العقائد الصحیحة و وفقک للعمل بما یحب و یرضی

[کشف الظنون ۱۱۴۴/۲؛ الاعلام زرکلی ۲۹۵/۳؛ معجم المطبوعات ۱۳۳۲/۲؛ دنا ۱۴/۲ (۱۳ نسخه)]

شرح و حواشی:

۱- القواعد الشمسیة فی شرح العقاید العضدیة؛ دامغانی، محمد بن نصرالله (-۷۷۵)

۲- شرح العقائد العضدیة = شرح عقائد العضدی؛ دوانی، محمد بن اسعد (۸۳۰-۹۰۸)

۳- شرح العقائد العضدیة؛ عصام الدین اسفراینی، ابراهیم بن محمد (۸۷۳-۹۵۱)

۴- حاشیة شرح العقائد العضدیة؛ خلخالی، حسین بن حسن (-۱۰۱۴)

۵- حاشیة شرح العقائد العضدیة = خانقاهی؛ قره باغی، یوسف بن محمد جان (-۱۰۵۴)

۶- تتمة الحواشی فی إزالة الغواشی؛ قره باغی، یوسف بن محمد جان (-۱۰۵۴)

۷- حاشیة شرح العقائد العضدیة؛ سیالکوتی، عبدالحکیم بن شمس الدین (-۱۰۶۷)

۸- الفرائد السنیة فی شرح العقاید العضدیة؛ رومی، سلیمان بن احمد (-۱۱)

۹- شرح شرح العقائد العضدیة؛ خاتون آبادی، اسماعیل بن محمد باقر (۱۰۳۱-۱۱۱۶)

۱۰- حاشیة شرح العقائد العضدیة = العروة الوثقی؛ سهسلوی، کمال الدین بن نظام الدین (-۱۱۷۵)

۱۱- الفوائد الجلیلة الخاقانیة = حاشیه خانقاهی؛ وابکنی، عنایة الله بن عبدالله (-۱۱۷۶)

۱۲- حاشیة شرح عقائد العضدی؛ وابکنی، عنایة الله بن عبدالله (-۱۱۷۶)

۱۳- تعلیقات و تنبیهات علی شرح العقائد العضدیة؛ حسین آبادی،

احمد بن حیدر (-۱۲)
۱۴- حاشیة شرح عقائد العضدی؛ رحمانی، عبدالرحمن بن عبدالرسول (-۱۲۴۵)
۱۵- شرح العقائد العضدیة؛ حسینی علوی، محمد شریف بن محمد
۱۶- شرح عقاید الاسلام؛ ناشناس
۱۷- حاشیة شرح العقاید العضدیة؛ ناشناس (۳ عنوان متفاوت)
۱۸- شرح العقائد العضدیة؛ ناشناس (۲ عنوان متفاوت)

۱. تهران؛ ادبیات؛ شماره نسخه: ۲۴۷/۲
آغاز و انجام: برابر؛ کتب [فی] عشر من رمضان سنة ست و خمسین و سبعمائة تکرة للاخ فی الله الصاحب الاعظم شمس الدولة والدین محمد الدامغانی عافاه الله تعالی و الهمه رشده فی امور دینه و دیناه و الحمدلله وحده و الصلاة و السلام علی من لانبی بعده و المحبوبین لدیه و عنده. و کان ما بین تعلیق هذه الرسالة و نقله الی رحمة ربه اثنا عشر یوما ببلدة نیریز من الایج اللهم نور روحه و کثر فتوحه و بشره بغفرانک و رضوانک برحمتک و فضلک و کرمک و صل علی محمد و عترته الاطیهار و صحبه الاخیار.
کاتب = مؤلف، تا: ۱۳ رمضان ۷۵۶ق [ف: ۳-۶۵]
تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۷۸۷۵-ف
نسخه اصل: همان نسخه بالا [فیلمها ف: ۱-۳۵۳]
۲. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۵۳۳۰/۶
آغاز: برابر؛ **انجام:** صفاته واحدة بالذات غیر متناهیة بحسب التعلق.
خط: نستعلیق، کا: حسین بن محمد بدر استرآبادی، تا: قرن ۸؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: نوعی ترمه، جلد: میشن سیاه، ۱ص (۵۸۵)، ۲۱ سطر، اندازه: ۲۸/۲×۳۷/۲سم [ف: ۸-۳۰۲]
۳. قم؛ معصومیه؛ شماره نسخه: ۵۹۵۷-۴/۱۲۰/۸
خط: نسخ درشت، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ محشی؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تازه، ۲۳ سطر [آستانه قم:-۲۱۶]
۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۲۹۸۰۵/۱
آغاز: برابر **انجام:** من الافعال و الاقوال تمت هکذا وجدت تنسب للمحقق العلامه الطوسی قدس سره الشریفه بخط الشریف علی ظهر الرساله
خط: نسخ، بی‌کا، تا: با تاریخ ۱۰۷۸ق؛ کاغذ: فرنگی سفید، جلد: تیماج قرمز ضربی، ۳ص (۲۴۰-۲۴۲)، ۲۵ سطر، قطع: خشتی، اندازه: ۲۱×۳۴سم [ف: ۹-۳۵۳]
قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۲۳۳۷/۲۳
نسخه اصل: همان نسخه بالا [عکسی ف: ۶-۴۰۶]
۵. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۲۷۵۶/۱
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ مصحح؛ کاغذ: شرقی، ۴گ (۱-۴)، ۱۱ سطر، اندازه: ۶/۵×۱۱سم [ف: ۳۲-۴۱۸]
۶. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۱۱۶۶/۲
آغاز و انجام: برابر
فاقد خطبه است؛خط:نسخ معرب،بی‌کا،تا:قرن۱۲؛مصحح، محشی؛ کاغذ: فرنگی، ۵گ، ۱۳ سطر، اندازه: ۷×۱۱سم [ف: ۲۸-۲۳۶]
۷. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۸۷۹۵ ض
بی‌کا، تا: ۱۲۳۵ق [د.ث. مجلس]
۸. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۸۸۷۵/۱۲
آغاز: برابر **انجام:** لما یؤمن به فان واجبا فواجب و ان کان مندوبا فمنذوب و شرط ان لا یؤدی الی الفطنة و ان یظن قبوله و لا یجوز التجسیس. تمت.
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: با تاریخ ۱۲۵۹ق؛ کاغذ: نخودی آهار مهره، جلد: تیماج سرخ با یک لایه کاغذی زیتونی رنگ، ضربی با ترنج و سرترنج، عطف میشن سرخ، درون هر ۴ سرترنج پشت و روی جلد مهر صحاف آمده است: «حاتم باشی صحاف ۱۲۳۹»، ۳گ (۱۵۵ر-۱۵۷ر)، ۱۳ سطر (۷×۱۳/۵)، اندازه: ۱۲/۴×۱۹/۸سم [ف: ۲۹/۱-۲۰۹]
۹. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۲۷۰۰/۲۹
آغاز: برابر؛ **انجام:** فان کان واجبا فواجب و ان کان مندوبا فمندوب، و شرطه ان لایودی الی الفتنة و ان بطن قبوله و لایجوز التحسر. ثبتک الله علی العقاید الصحیحة
بخشی از رساله؛ خط: نستعلیق، کا: ابوالقاسم، تا: ۱۲۸۷ق؛ کاغذ: فرنگی آبی، جلد: تیماج حنایی ضربی یک‌لا، ۲گ (۱۱۳پ-۱۱۴)، ۲۱ سطر (۷/۵×۱۴)، اندازه: ۱۰/۵×۱۶/۵سم [ف: ۱۳-۱۵۷]
۱۰. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۲۵۶۴/۱۲
آغاز: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ مصحح، محشی، با علامت بلاغ؛ جلد: تیماج قرمز ضربی، ۲گ (۱۴۲پ-۱۴۳پ)، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۲×۱۹/۵سم [ف: ۷-۱۵۵]
۱۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۴۹۰۰/۴۳
آغاز: برابر؛ **انجام:** ثبت الله علی العقاید الصحیحة و وفقک لما یرضی من الاعمال و لم یصلح من الافعال و الاقوال
بخشی از آن؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج قهوه‌ای مغزی دار، ۱گ (۱۲۳ر-۱۲۳پ)، ۲۵ سطر (۱۵×۲۹)، اندازه: ۲۳×۳۵سم [ف: ۱۴-۷۲]

● **الاعتقادات** / کلام و اعتقادات / عربی

al-e'teqādāt

همدانی، علی بن محمد، ۷۱۴-۷۸۶ قمری

hamadānī, 'alī ebn-e mohammad (1315-1385)

پایه‌های اعتقادی اهل سنت با اختصار گزارش داده و در پایان علما را سه گروه دانسته است: اهل حدیث، فقهاء، مشایخ صوفیه، که با آن دو گروه یکی می‌اندیشند، جز آنکه راه ایشان بر مبنای ریاضت نفس و تأدیب جوارح و تهذیب اخلاق و اجتناب از

شهوات و ... است.
آغاز: الحمد لله حق حمده والصلاة علی خير خلقه محمد و آله، اللهم ارفع اعلام الدين له ميامن بيان ائمة الهدی ... يقول السيد الكامل ... علی بن شهای الدين الهمدانی متع الله المسلمين بطول بقائه. اعلموا اخوانی جعلنا الله و اياكم ممن ورد حياض المعارف الالهية و وصل حدايق رياض
انجام: و ما انت اعلم منی اللهم انک امرتنا بالعمل و الاحسان و انی لا املک من الدنيا ... اللهم اغفر للمؤمنين و المؤمنات و من ظن بی خيراً و من لم يظن بی خيراً انک مجيب الدعوات.
[فهرستواره ۱۰۱/۷ «اعتقاديه» فارسی؛ دنا ۱۵/۲]

۱. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه: ۱۶۲/۲۲–عکسی
آغاز و انجام: برابر
نسخه اصل: گنج بخش، ش ۴۴۰۹ (گنج ۶۵۳/۲)؛ خط: نستعليق خوش، بی‌کا، تا: در مجموعه رساله‌های او نوشته ۸۵۱ق؛ ۸ص (۵۳۱–۵۳۸) [عکسی ف: ۲–۳۰]
۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۷۷۲۴/۲۲
آغاز و انجام: برابر
کا: عبدالصمد ابن جعفر باغميشه‌ای، تا: ۱۲۸۶ق؛ جلد: تيماج مشکی بدون مقوا، ۳گ (۲۳۱ر–۲۳۳ر)، اندازه: ۲۱×۳۲سم [ف: ۲۰–۱۱۸]

● **الاعتقادات** / کلام و اعتقادات / عربی
al-e‘teqādāt
عودی، حسين بن ابی القاسم، ق۸ قمری
‘ūdī, hoseyn ebn-e abe-l-qāsem (-14c)
رساله استدلالی مختصری است در اعتقادات اماميه
آغاز: بسمله. تصنيف الشيخ الامام ... معرفة الله تعالی واجبة لوجوب شكره علی اصول النعم و لاطريق الی معرفة الا بالنظر فوجب النظر لوجوب مالم يتم الواجب الا به و النظر هو الفكر.
انجام: و السبب فيها الخوف علی النفس فمتی ذاک الخوف ظهر و الله الموفق للصواب، تمت.
[دنا ۱۵/۲]

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۱۰۴/۱۱
آغاز و انجام: برابر
نسخه اصل: کتابخانه بادليان آکسفورد، F 64 عربی (E. 157)؛ خط: نسخ، کا: احمد بن حسين بن ابی القاسم بن عودی اسدی حلی، تا: ۷۴۰ق؛ در اين نسخه از مؤلف چنين تجليل شده است: «الشيخ الامام الفاضل الكامل العلامة شرف الدين ابوعبدالله الحسين بن ابی القاسم بن الحسين بن العودی عفا الله عنه»؛ ۳ص (۱۰۵–۱۰۷)، ۱۷ سطر [عکسی ف: ۳–۲۱۵]
قم؛ مرکز احياء؛ شماره نسخه: ۱۶۲۵/۸
نسخه اصل: همان نسخه بالا [عکسی ف: ۵–۵۶]

● **الاعتقادات** / کلام و اعتقادات / عربی
al-e‘teqādāt
نوربخش خراسانی، محمد بن محمد، ۷۹۵–۸۶۹ قمری
nūrbaxš-e xorāsānī, mohammad ebn-e mohammad (1393-1465)
مختصر اعتقادات اسلامی را به عناوين «و يجب أن تعتقد» برای يکی از سلاطين که نامش در مقدمه نيامده به‌روش عرفانی گزارش کرده است و در اواخر رساله تصريح می‌کند که امامت حقيقی مختص به حضرت اميرالمؤمنين (ع) می‌باشد و ديگران امامت اضافی دارند.
مؤلف در نسخه تصريح نگرديده است ولی به طوری‌که از ديباچه آن استفاده می‌شود برای يکی از سلاطين نوشته شده است. مؤلف در ديباچه سلطان را چنين ياد کرده است: «ايها الولد الاعز من الروح صاحب النصرة و الظفر و الفتوح السلطان الاعدل و المقبل الاقبل ذوالنسب الطاهر النبوی و الحسب الطاهر العلوی الذی امتازعن سلاطين الدوران بقبول قلوب اهل الكشف و العرفان و فاق بالعلم و الفهم و العقيدة الطاهرة علی الاقران و اختص بتقويه الاسلام فی اخر الزمان و فقک الله لكمال الايقان. ان معرفت ذات الله و صفاته كما هی لا يكون مقدورة لغير الله.» در اين فقرات چنانچه ملاحظه می‌شود مؤلف، پادشاه را به داشتن سيادت (نسبت علوی) و عقيده پاک (که مقصود تشيع است) و موافقت عرفا و تقويت اسلام و ظفر يافتن بر دشمنان، ستوده و از سلاطين گذشته، ممتاز دانسته است. بنابراين می‌توان گفت مقصود وی شاه تهماسب و يا يکی ديگر از سلاطين صفويه بوده است علاوه بر اينکه به طور مسلم سبک انشاء وی، ايرانی و مشابه علمای عربی نويس ايران است.
آغاز: الحمدلله الذی كرم بنی آدم بالنفس الناطقه للكليات الی ... و الصلوة علی الذين شرفهم بالعقول الكامله و النفوس الزاكيه و القلوب الصافيه القابلة لعكوس التجليات و اصطفاهم عن نوع الانسان بالتاييدات المساويه كالوحی و الالهام و مشاهدة المغيبات. خصوصا علی مكمل الشرائع و خاتم النبوات– و مفصل الحقائق و جامع الولايات
انجام: و كانت الجنات فی السموات و الجحيم فی اسفل السافلين و هما الآن كائنا ... من اعتقد هذا القدر صار ايمانه مطابقا للواقع صحيحا عندالله و اكتفينا علی هذا لئلا يقتضی الاطناب و الله ملهم الصواب.
[دنا ۱۵/۲ (۹ نسخه)]
شرح و حواشی:
۱- سراج السالكين = معراج السالكين؛ زاهدی لاری، عبدالحی بن عزالدين (–۱۱)

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۲۱۰۰۵۵/۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** و اکتفینا علی هذا القدر لان الوقت ... و الحمد لله علی الاتمام

در فهرست از شاه قاسم انوار دانسته شده؛ خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ مصحح، مجدول زرین و مرصع؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، مجدول، عطف و حاشیه تیماج قرمز، ۷ص (۲۴۲-۲۴۸)، اندازه: ۱۱/۵×۲۳سم [ف: ۳۲-۶۹]

۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۷۴۱۰/۲۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: حسینی، تا: ۱۰۴۳ق، جا: اصفهان؛جلد: تیماج قهوه‌ای، ۶گ (۱۴۰پ-۱۴۵ر)، اندازه: ۱۴×۲۴سم [ف: ۱۹-۲۲۴]

۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۲۸۵/۹

آغاز و انجام: برابر

نام مؤلف به قرینه همخوانی با انجام نسخه مجلس ش ۱۴۲۸۰/۱۳ تعیین شد؛ بی‌کا، تا: ۱۱۰۶ق، جا: اصفهان، مدرسه سلیمانیه؛ کاغذ: سفید، جلد: تیماج تریاکی مقوایی، ۸ص (۱۰۷-۱۱۴)، اندازه: ۹×۱۵سم [سنا: ف: ۱-۱۴۴]

۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۸۰۳/۱۰

آغاز: و یجب ان یعتقد ان الصفه فی الذات کالواحد فی العشرة فمن قال الواحد عین العشرة؛ **انجام:** صدوق و من مقال رویة الله لیست بمحال صدق لان الله یری نفسه فمن نور الله بصیرته رآه فصار لاختلاف لفظیا و هو العلیم تمه

بخشی است از رساله؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۶۷ق؛ کاغذ: شکری رنگ، جلد: تیماج قهوه‌ای بدون مقوا، ۵ص (۲۲۸-۲۳۲)، ۱۷ سطر، قطع: رقعی، اندازه: ۱۱×۱۷/۵سم [ف: ۹-۲۹۹]

۵. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۱۶۱/۲

آغاز و انجام: برابر

نام مؤلف به قرینه همخوانی با آغاز نسخه مجلس ش ۱۴۲۸۰/۱۳ تعیین شد؛ خط: نسخ، کا: زین العابدین بن ابی الحسن بن کتاب الله، بی‌تا؛ ۳گ (۵پ-۷ر)، اندازه: ۱۹×۲۷/۵سم [ف: ۳-۳۳۴]

۶. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۱۰۸۴۱/۱۱

آغاز: و یجب ان تعتقد ان الصفة من الذات کالواحد من العشرة فمن قال الواحد عین العشرة صدق بمعنی ان العشرة عشرة آحاد؛ **انجام:** قل رؤیة الله محال للبشر ما دام بشراً صدق و من قال رؤیة الله لیست بمحال صدق لان الله یری نفسه فمن نورالله بصیرته رآه فصار الاختلاف لفظیاً. تمت

بخشی از آن؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج مشکی یک‌لا ضربی با ترنج و سرترنج عطف قهوه‌ای، ۲گ (۷پ-۸پ)، ابعاد متن: ۹×۲۰، اندازه: ۱۲×۲۴/۵سم [ف: ۲۰-۳۸۰]

۷. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۴۲۸۰/۱۳

آغاز: الحمدلله الذی کرم بنی آدم بالنفس الناطقة للکلیات ... اعلم ایها الولد الاعز من الروح صاحب النصرة و الظفر؛ **انجام:** برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج قهوه‌ای ضربی ترنج با زمینه مذهب با نقش گل مجدول، ۲گ (۴۰ر-۴۱پ)، ۲۱-۳۹ سطر، اندازه: ۱۵×۲۵سم [ف: ۳۸-۳۹۴]

۸. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۴۰۵

آغاز و انجام: برابر

این نسخه با عنوان «معرفة الله» و بدون نام مؤلف آمده است که به قرینه آغاز و انجام نسخه تصحیح شد؛ بی‌کا، بی‌تا؛ قطع مجموعه: مستطیل، به شکل بیاض دعا کتابت آن مشجر است؛ جلد: تیماج قرمز، مختلف السطر، اندازه: ۶×۲۵سم [ف: ۴-۱۸۵]

۹. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه: ۵۸۶/۳

آغاز: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ مهر: حاج سید سعید؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مقوا با روکش پارچه‌ای، عطف میشن قهوه‌ای، ۱۷ سطر (۹×۱۵/۵)، اندازه: ۱۵×۲۱/۵سم [ف: ۲-۷۰۲]

۱۰. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه: ۱۰۹۸/۳

آغاز و انجام: برابر

بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج سبز ضربی زرکوب مقوایی، ۵گ (۵۹پ-۶۳ر)، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۱۹/۵سم [ف: ۳-۱۶۳]

● **الاعتقادات** / کلام و اعتقادات / عربی

al-e‘teqādāt

ابن ابی جمهور، محمد بن علی، ۸۳۸؟-۹۰۶ ؟ قمری

ebn-e abī-jomhūr, mohammad ebn-e ‘alī (1435-1501)

رساله‌ای در بیان اصول عقائد اسلامی.

قم؛ استادی، رضا؛ شماره نسخه: نامعلوم/۳

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۲۷ جمادی الثانی ۹۱۲ق؛ ۸گ (۶۷-۷۴)، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۳×۱۸سم [صد و شصت نسخه: ۶۵]

● **اعتقادات** / کلام و اعتقادات / عربی

e‘teqādāt

شهید ثانی، زین الدین بن علی، ۹۱۱-۹۶۵ قمری

šahīd-e sānī, zayn-od-dīn ebn-e ‘alī (1506-1558)

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۹۶۰۷

آغاز: بسملهالحمدلله اما بعد فانی لما للاقوال؛ **انجام:** و قد اتفض الفراغ ... خمسین و تسعمائه

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۱۰۱ق [رایانه]

● **الاعتقادات** / کلام و اعتقادات / عربی

al-e‘teqādāt

فخرالدین حسینی، محمد بن حسین، -۹۸۴ ؟ قمری

faxr-od-dīn-e hoseynī, mohammad ebn-e hoseyn (-

1577)

اصفهان؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۱۲۴/۱۰

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: سپاهانی [نشریه: ۱۱-۹۲۷]

● **اعتقادات** / کلام و اعتقادات / فارسی

e‘teqādāt

کاشانی، صدرالدین بن شمس الدین، ق۱۰ قمری

kāšānī, sadr-od-dīn ebn-e šams-od-dīn (-16c)

اعتقادات یک فرد را به‌گونه‌ای مختصر به صورت سؤال و جواب گرد آورده است.

آغاز: الحمدلله الذی أمرنا بالعلم و نهانا عن الجهل ... اما بعد این رساله‌ای است در واجبات از معرفت الله و غیره

انجام: اگر گویند خمر به چه دلیل حرام است جواب بدین آیه انما الخمر و المیسر و الانصاب

[فهرستواره منزوی ۱۱۹/۹]

گلپایگان؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۱۱۹/۳

آغاز و انجام: برابر

کا: احمد بن علی مازندرانی، بی‌تا؛ مصحح؛ ۳گ (۵۷ر-۵۹پ)، اندازه: ۱۳×۱۸/۵سم [کتابخانه‌های گلپایگان: ف:-۹۸]

● **الاعتقادات** / کلام و اعتقادات / عربی

al-e‘teqādāt

کرکی عاملی، حسین بن حسن،-۱۰۰۱ قمری

karakī ‘āmelī, hoseyn ebn-e hasan (-1593)

تاریخ تألیف: پنج‌شنبه ۱۳ شوال ۹۸۴ق

رساله صورت مباحثه‌ای است که میان نویسنده و یکی از افاضل در حضور شاه اسماعیل صفوی روی داده است و در آن تحقیق شده است که آیا اسلام عبارت است از تصدیق به وحدانیت خداوند و اعتقاد به جمیع آنچه رسول الله از جانب پروردگار آورده با تلفظ به شهادتین یا جز این است.

آغاز: بسمله قد وقعت فی عصر یوم الخمیس الثالث عشر شهر شوال

مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه: ۲۳۰/۵

آغاز: برابر

خط: نسخ، کا: محمد زمان حسینی ارتیمانی، تا: ۱۰۶۹ق؛ کاتب به‌آخر نرسانده؛ مهر: حاج سید سعید؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج عنابی، ۴گ (۲۱۲-۲۱۵)، ۲۱ سطر (۶×۱۷)، اندازه: ۱۳×۲۵سم [ف: ۱-۱۹۹]

● **الاعتقادات** / کلام و اعتقادات / عربی

al-e‘teqādāt

شوشتری، نورالله بن شرف الدین، ۹۵۶-۱۰۱۹ قمری

šūštarī, nūr-ol-lāh ebn-e šaraf-od-dīn (1550-1611)

رساله‌ای متوسط که به صورت «مسالة-جواب» تنظیم شده و در آن سؤالاتی درباره خطاها و سهوهایی که برخی پیامبران در ظاهر امر انجام داده و نسبت بدانها آیات خاصی نازل شده مطرح شده و برای همه آنان جواب و پاسخ‌هایی کافی داده شده است.

قزوین؛ امام صادق؛ شماره نسخه: ۲۳۱

آغاز: نوح علیه السلام مسئلة عن سالوا عن قوله تعالی ونادی نوح ربه فقال رب ان ابنی من اهلی و ان وعدک الحق؛ **انجام:** فیجب علی ما اصلتموه ان الله فعل بهم ما لم تکن لهم حاجة الیه فلو فعل ذلک کان عابثا، تعالی الله عما یقول المبطلین علوا کبیرا تمت.

خط: نستعلیق، کا: محمد بن صامت زنجانی، تا: رجب ۱۰۷۴ق؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح؛ فاقد جلد، ۸۰گ، ۱۹ سطر [ف: ۱-۳۶]

● **الاعتقادات = الاعتقادیة = العقائد** / کلام و اعتقادات / عربی

al-i‘tiqādāt = al-i‘tiqādīyya = al-‘aqā’id

شیخ بهائی، محمد بن حسین، ۹۵۳-۱۰۳۰ قمری

šeyx-e bahā’ī, mohammad ebn-e hoseyn (1547-1621)

مؤلف انگیزه خود از تالیف این رساله را بازشناسی شیعه امامیه از دیگر فرق منسوب به تشیع همچون زیدیه و کیسانیه و واقفیه و ... می‌داند، از این روی اقدام به بیان اصول اعتقادی و فروع مذهب امامیه نموده و طی ۲۰ عنوان با عبارت «نعتقد» آن را بیان کرده است. به گفته الذریعه این رساله دارای شرحی با عنوان «الفرائد البهیة فی شرح الاعتقادات البهائیة» است.

آغاز: بسمله، الحمدلله علی آلائه و الصلاة علی اشرف انبیائه و بعد فالغرض من تحریر هذه المقالة و الباعث علی تدوین هذه الرسالة ... فنقول انا معاشر الشیعه الاثنی عشریة انما اخذنا اصولنا الدینیة و فروعنا الملیة مما قامت علیه البراهین العقلیة و شهدت به الدلائل العقلیة ... فنعتقد ان العالم ای جمیع ما سوی الله سبحانه حادث عن العدم جوهرا کان او عرضا

انجام: نعتقد ان الامر بالمعروف و النهی عن المنکر واجب بشروط ظن التأثیر او امن الضرر هذه عقایدنا التی نسب مخالفوفا خلافها الینا و افتروا بذلک علینا و الله ولی التوفیق تمت الرسالة

چاپ: به نوشته الذریعه این رساله با مواهب المشاهد شهرستانی در ۱۳۲۶ قمری به چاپ رسیده است؛ به کوشش محمد رضا انصاری قمی، در میراث اسلامی ایران، دفتر هفتم، ۱۳۷۷ش، بر اساس دو نسخه از کتابخانه مرعشی به شماره ۷۰۳۶ و ۱۰۰۳

[دنا ۱۵/۲ (۵۵ نسخه)؛ الذریعة ۲۲۸/۲؛ مشار عربی ۷۰؛ ریحانة الادب ۳۰۱/۳؛ فهرستواره منزوی ۱۱۸/۹]

شرح و حواشی:

۱-اعتقادیه (ترجمه)؛ عزلتی خلخالی، ادهم (-۱۰۵۲)
۲-الفوائد البهیه فی شرح العقائد البهائیه؛ فاضل قندهاری، عبدالله بن نجم الدین (۱۲۲۷-۱۳۱۱)
۳-شرح الاعتقادات؛ ناسوتی یزدی، علی بن محمد حسن (-۱۴)
۴-اعتقادیه (ترجمه) (۲ عنوان متفاوت)

۱. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۳۶۰۰/۵
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ مصحح، محشی؛ ۴گ (۱۹۲پ-۱۹۵پ)، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۲×۱۹/۵سم [محدث ارموی مخ: ۱-۱۵۸]
۲. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۳۵۹۴/۲
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ مصحح؛ ۷گ (۱۲ر-۱۸پ)، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۳×۱۹/۵سم [محدث ارموی مخ: ۱-۱۵۸]
۳. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۷۱۵۳/۲-۳۶/۱۵۳
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ مصحح؛ جلد: تیماج مشکی، ۶گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: ۱-۴۳۷]
۴. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۲۳۹۶/۷
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ جلد: تیماج کرمی ضربی، ۴گ (۱۰۶ر-۱۰۹ر)، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۲×۱۹/۵سم [محدث ارموی مخ: ۱-۱۵۸]
۵. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۲۱۴۶/۵
خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: ترمه، جلد: میشن آبی، ۳گ (۵۵ر-۵۷ر)، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۲×۲۲سم [ف: ۵-۴۳۲]
۶. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۶۳۲۴/۲۹
بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: گالنگور قهوه‌ای عطف حاشیه تیماج، ۴ص (۱۸۳-۱۸۶)، قطع: رحلی، اندازه: ۱۸×۲۹سم [ف: ۱۹-۳۳۲]
۷. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۲۳۱/۳۳-طباطبائی
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: شیخ محمد علی بن محمود تبریز، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: اصفهانی نخودی رنگ، جلد: تیماج قهوه‌ای تیره، ۳گ (۹۲پ-۹۴ر)، قطع: وزیری، اندازه: ۱۹×۲۶سم [ف: ۲۳-۸۲۴]
۸. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۱۸۳۸/۸
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: با تاریخ ۱۰۳۰ق؛ در ۶۵پ گفتاری است از پدر بهائی درباره اعتقادات؛ کاغذ: ترمه، جلد: میشن قهوه‌ای، ۳گ (۶۳پ-۶۵ر)، اندازه: ۱۱×۲۰سم [ف: ۵-۳۷۸]
۹. بشرویه؛ امیرالمؤمنین؛ شماره نسخه: ۱۰۳/۸
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: حاجی محمد بن سلطان حسین بشروی، تا: سلخ رمضان ۱۰۳۱ق؛ جلد: تیماج مشکی ساده بدون مقوا، ۷گ (۱۳۱پ-۱۳۷ر)، ۱۳ سطر، اندازه: ۱۲×۱۹سم [ف]
۱۰. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۳۰۸۹/۵
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۰۳۲ق؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: تیماج تریاکی روشن مقوایی ضربی مجدول ترنج و دو سرترنج با طرح گل و بلبل، حاشیه منگنه، ۵ص (۱۱۸-۱۲۲)، اندازه: ۱۰/۵×۲۰سم [ف: ۱۴-۲۱۵]
۱۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۹۴۶۶/۱۲۳
خط: نسخ، کا: نظام الدین احمد غفاری مازندرانی، تا: ۶ ربیع الثانی ۱۰۴۵ق؛ ۴ص (۲۶۰-۲۶۳) [مختصر ف:-۷۴]
۱۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۴۳۷۶/۲
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، کا: محسن سلمی مازندرانی، تا: ۱۰۴۹ق؛ مهر: «عبده محمد ابراهیم» (مربع)؛ کاغذ: شرقی، جلد: مقوا با روکش مشمع مشکی عطف چرم مشکی، ۶گ (۵۸-۶۳)، ۱۵ سطر (۶×۱۲/۵)، اندازه: ۱۱×۲۰سم [ف: ۳۶-۳۰۹]
۱۳. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۸۳۱۱/۲
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۲۶ ربیع الثانی ۱۰۵۱ق؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج تریاکی عطف حنایی، ۶گ (۱۱پ-۱۶ر)، ۱۴ سطر (۵×۱۴)، قطع: بغلی [ف: ۱۷-۱۰۴]
۱۴. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۹۹۵۱/۲
خط: نسخ و نستعلیق، کا: سبحانعلی حافظ تبریزی، تا: ۱۰۵۵ق؛ جلد: تیماج سبز، ۶گ (۴۲پ-۴۷پ)، اندازه: ۱۲/۵×۱۹سم [ف: ۲۵-۲۲۸]
۱۵. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۰۲۰۹/۸
خط: نسخ و نستعلیق، کا: محمد قاسم بن شجاع الدین نجفی، تا: ۱۰۵۹ق، جا: اصفهان؛ جلد: دو رو تیماج رو سبز پشت قرمز، ۳گ (۲۰۷پ-۲۰۹ر)، اندازه: ۱۳×۲۱سم [ف: ۲۶-۱۷۵]
۱۶. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۳۸۲۷/۴-۱۹/۱۵۷
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ذیقعده ۱۰۵۹ق؛ جلد: تیماج دورو قهوه‌ای، عطف گالینگور قهوه‌ای، ۶گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۲×۱۹سم [ف: ۱-۴۳۷]
۱۷. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه: ۲۰۰۶/۲
خط: نسخ و نستعلیق، کا: علی بن محمد معین الدین بن زین الدین شیرازی، تا: ۱۰۶۸ق؛ ۱۲ سطر، اندازه: ۹×۱۵سم [ف: ۳-۱۶۴]
۱۸. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۴۹۵۴/۲۷
آغاز: برابر؛ **انجام:** فی فرادیس الجنان محمدو آله الهادین الی منهج العرفان ... میر جعفر بن عبدالله الحسینی فی شهر محرم الحرام سنة ۱۰۶۹
خط:نسخ،کا:میر جعفر بن عبدالله الحسینی،تا:محرم۱۰۶۹ق؛ کاغذ: سپاهانی،جلد:روغنی حاشیه گل و بوته میان ترنج، ۵گ (۳۶۸پ-۳۷۲ر)، ۱۴ سطر (۷/۵×۱۴)، اندازه: ۱۵×۲۵سم [ف: ۱۴-۲۴۴]
۱۹. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۲۱۹۹/۴
آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: سید حسن فرزند حسنی حسینی، تا: ۱۰۷۴ق؛ مصحح، بعد از انجام رساله یک روایت مفصل از «جابر بن عبدالله» در باب توبه نصوح و شرح حال «نصوص» در ۱۰ شعبان ۱۰۷۴ در ۴ برگ (۲۵۳-۲۵۶) نوشته شده؛ چند مهر مربع به سال ۱۳۳۴ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: دورو تیماج برون قهوه‌ای ضربی با ترنج و سرترنج، گوشه تیماج حنایی درون زیتونی تیره، ۳گ (۲۵۱-۲۵۳)، ۲۳ سطر (۱۱×۲۰)، اندازه: ۱۹×۲۹سم [ف: ۳۰-۷۰۵]

۲۰. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۱۵۷۷/۷

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۴ جمادی الاول ۱۰۷۵ق؛ مصحح، مقابله شده با عبارت: «بلغ قبالا»، در انجام نسخه پرسشی توسط شیخ بهائی در مورد حکم نموده و شیخ بهائی پاسخ داده؛ کاغذ: سمرقندی آهار مهره، ۴گ (۷۱-۷۴)، ۱۶ سطر، اندازه: ۸×۱۴/۵سم [ف: ۲۹-۲۸۶]

۲۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۰۰۳/۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: حسین بن محمد حسینی قمصری مشهور به آفتاب، تا: ۱۰۷۷ق، جا: قمصر کاشان؛ ۳گ (۹۶پ-۹۸پ)، اندازه: ۱۹×۲۴سم [ف: ۳-۱۹۵]

۲۲. تهران؛ نوربخش؛ شماره نسخه: ۵۹۵/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: محمد بن سیاوش طالقانی، تا: ۱۰ رمضان ۱۰۷۸ق؛ کاغذ: ایرانی، جلد: مقوایی، ۱۲ص (۲-۱۳)، اندازه: ۱۳/۵×۱۹سم [ف: ۲-۲۳۹]

۲۳. مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه: ۱۳۶۵/۶

آغاز و انجام: برابر

نام مؤلف به قرینه آغاز نسخه تعیین شد؛ خط: نستعلیق، کا: محمد شفیع فیروزآبادی، تا: ۱۰۸۳ق، جا: حیدرآباد؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۳گ (۳۱پ-۳۳ر)، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۰/۵×۱۸سم [مؤید: ۳-۳۰۲]

۲۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۵۳۶۷/۱۵

آغاز: برابر

خط: شکسته نستعلیق، کا: محمد طاهر بن حسن (بابا حسن بیک) اراسنجی قزوینی، تا: ۳۰ صفر ۱۰۸۵ق، جا: قندهار؛ روزی که کاتب منزل حصبه برادر عزیز جبار قلی و خدمت حضرت برادر اعظم آخوندی مولانا محمد صالحا (محمدصالح) صحبت می‌داشته کتابت شده از بیاض حضرت برادر اکرم میرزا محمد معصوما (محمد معصوم)؛ کاغذ: الوان، جلد: تیماج قهوه‌ای روشن ضربی ترنج و سرترنج دار، ۳گ (۱۹۵ر-۱۹۷ر)، اندازه: ۱۵/۲×۲۷/۵سم [ف: ۴۳-۵۲]

۲۵. مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه: ۵۵۰/۳

آغاز و انجام: برابر

بی‌کا، تا: چهارشنبه ۲۱ ذیحجه ۱۰۸۷ق؛ ۴گ (۸۰پ-۸۳پ)، اندازه: ۱۲/۵×۱۹/۵سم [مؤید: ۲-۴۹]

۲۶. کرمانشاه؛ جلیلی؛ شماره نسخه: ۲۹۹/۱

آغاز: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۰۸۸ق؛ مقابله شده؛ کاغذ: نخودی آهار مهره، جلد: تیماج مشکی، ۳ص (۱-۳)، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۳×۱۹سم [ف:-۱۲۷]

۲۷. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۵۵۳۶/۱۳

آغاز: برابر

خط: نستعلیق، کا: محمد رضا بن حمید، تا: با تاریخ ۱۰۸۹ق؛ جلد: تیماج کرم عطف و لبه‌ها تیماج قهوه‌ای درون روکش کاغذی آبی، ۶ص (۱۳۷-۱۴۲)، ۱۴-۱۹ سطر، اندازه: ۱۵/۸×۲۰/۸سم [ف: ۴۳-۱۴۹]

۲۸. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۹۶۵۵/۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: محمد امین بن محمد علی شریف استرآبادی، تا: ۱۰۹۴ق؛ جلد: تیماج سبز، ۸گ (۳۸ر-۴۵پ)، ۱۷ سطر، اندازه: ۹×۱۵سم [ف: ۳۱-۳۶]

۲۹. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۴۱۹/۴ ط

خط: نستعلیق، کا: محمد تقی تاری (گویا)، تا: قرن ۱۲؛ ۶ص (۲۲-۲۷)، اندازه: ۱۵×۲۵سم [ف: ۲۴/۳-۱۱۸]

۳۰. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۵۰۰۰/۹

آغاز: بسمله، اما بعد حمدله علی آلائه ... فقد شاع و داع قول النبی (ص) ستفرق امتی ثلاثا و سبعین فرقة، فرقة ناجیة و الباقون فی الهاویة؛ **انجام:** و توجب الامر بالمعروف و النهی عن المنکر بشرط الجواز التاثیر و انتفاء الضرر و تومن بعذاب القبر و نعیمه و سؤال منکر و نکیر.

این نسخه با نسخه ۱۰۰۳/۴ اندکی همخوانی ندارد؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: حدود قرن ۱۲؛ افزودگی‌هایی شامل صیغه اجاره‌نامه حج بعد از انجام آمده؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج قهوه‌ای ضربی با ترنج و سرترنج، ۲گ (۱۴۰ر-۱۴۱پ)، ۱۵ سطر (۹/۵×۱۶)، اندازه: ۱۴/۵×۱۹/۵سم [ف: ۳۷-۷۱۱]

۳۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۳۴۵۵/۸

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ زیبا، بی‌کا، تا: ۱۱۰۱ق، جا: قمصر کاشان؛ در سال ۱۱۰۱ق به دستور محمد علم الهدی إبن فیض کاشانی از روی نسخه تصحیح‌شده به خط فیض کاشانی از روی نسخه‌ای که در سال ۱۰۲۴ق بر شیخ بهائی قرائت شده، کتابت شده؛ مهر: محمد علم الهدی إبن فیض کاشانی با نشان «بمحمد علم الهدی علم الهدی علم الهدی» (بیضی)؛ کاغذ: شرقی، ۶گ (۵۸-۶۳)، ۱۵سطر، اندازه: ۷×۱۱سم [ف: ۳۴-۱۴۲]

۳۲. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۱۵۷۱/۱-۹/۱۲۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۱۱۷ق؛ جلد: تیماج مشکی، ۶گ، ۱۵

سطر، اندازه: ۱۳×۱۹سم [ف: ۱-۴۳۷]

۳۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۶۱۹

آغاز: برابر؛ **انجام:** که صاحب شرف و صاحب کمال و صاحب دلیری اند.

خط: نسخ، بی کا، تا: ۱۱۲۲ق [رایانه]

۳۴. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۷۰۱۳/۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: سید محمد بن فاضل حسینی، تا: ذیحجه ۱۱۲۳ق، برای خودش نوشته؛ مقابله شده در ۱۱۲۴؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج تریاکی لایی، ۴گ (۲۹پ-۳۲پ)، ۲۱ سطر (۹×۱۵)، قطع: ربعی، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: ۱۶-۴۲۸]

۳۵. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه: ۳۹۱۱/۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی کا، تا: صفر ۱۱۲۸ق؛ جلد: مقوا، ۶گ، ۱۳ سطر، اندازه: ۱۲×۱۷سم [ف: ۱-۱۸۰]

۳۶. اردکان یزد؛ امام صادق؛ شماره نسخه: ۱۳۲/۵

آغاز: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: سه‌شنبه ۱۱ ربیع الاول ۱۱۲۹ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای ضربی، ۲گ (۳۲پ-۳۴پ)، اندازه: ۱۴×۲۲/۵سم [ف: ۱-۱۱۸]

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۲۴۲۶/۵

نسخه اصل: همان نسخه بالا [عکسی ف: ۷-۲۷]

۳۷. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۸۵۹۶/۱۴

خط: نستعلیق، کا: عطاءالله بن محمد زکی اصفهانی، تا: ۱۰ شعبان ۱۱۸۵ق؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج مشکی لایی، ۳گ (۱۵۲پ-۱۵۴پ)، ۵ سطر (۵×۱۰)، قطع: بغلی [ف: ۱۷-۱۷۰]

۳۸. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۱۰۸۸/۱۰

آغاز و انجام: برابر

خط: تعلیق، بی‌کا، تا: ۱۱۹۸ق؛ پس از این گفتاری است از فیلسوفان در آمیزش عنصرها (۵۹ر) و سخنان دانشمندان درباره فرشتگان و پریان و از اکلیل همدانی یاد می‌شود (۵۹)، گفتار میرفندرسکی در اینکه رهروان نبایستی به وحدت یا کثرت هستی بنگرند و گزارش گفته ارسطو: «المحرک الاول فی المحیط دون المحاط» (۵۹پ)، سخنانی درباره تجرید نفس (۶۰ر)، اثبات اعتباری نبودن هستی (۶۰پ-۶۱ر)، توحید حقیقی و یکی بودن جهان دیدنی (۶۱پ-۶۲ر)، سخن ترسایان در خداشناسی و خرده‌گیری از آنها (۶۲پ-۶۳ر) به همان خط تاریخ ۱۱۹۸؛ ۴گ (۵۴پ-۵۸پ) [ف: ۳-۵۳۴]

۳۹. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۴۵۸۴/۳

انجام: مظهر الآثار الجلالیة و لهذا جعل العبد من المشتری الذی جعل مظهر الآثار الجمالیة.

خط: نسخ تحریری، کا: محمد جعفر بن محمد باقر اشکوری، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: فرنگی آبی، جلد: تیماج قهوه‌ای ضربی ترنج و سرترنج دار، ۳گ (۱۲۶پ-۱۲۸پ)، اندازه: ۱۳/۳×۲۰/۳سم [ف: ۴۱-۶۲]

۴۰. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۲۱۸۹/۴

آغاز و انجام: برابر

بی‌کا، تا: جمعه جمادی الثانی۱۲۵۵ق؛ کاغذ: فرنگی، شکری، جلد: مقوایی رویه تیماج عنابی، ۳ص (۳۶-۳۸)، اندازه: ۱۵/۵×۲۱سم [ف: ۱۱-۴۶۶]

۴۱. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۲۷۸/۳

خط: نسخ، کا: ابراهیم محمد طباطبایی یزدی جندقی، تا: ۱۲۶۳ق؛ کاغذ: فرنگی آهار مهره، جلد: میشن لایی یشمی، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۱/۵×۱۸/۱سم [ف: ۵-۹]

۴۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۷۴۳۶

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: غلامحسین دربندی، تا: چهارشنبه ذیقعده ۱۲۸۸ق، جا: نجف اشرف؛ کاغذ: نباتی، جلد: مقوا، ۳گ، ۲۲ سطر، اندازه: ۱۵/۲×۲۱/۱سم [ف: ۱۴-۷۸]

۴۳. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه: ۳۲۶۳/۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: حسین موسوی کابلی، تا: ۱۶ جمادی الاول ۱۲۹۳ق؛ ۴گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۷×۲۲سم [ف: ۱-۱۸۰]

۴۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۹۴۳/۲

بی‌کا، تا: ۱۳۰۳ق؛ مهر: کتابخانه حاج شیخ فضل الله نوری؛ قطع: جیبی [اهدائی ف:-۳۰۹]

۴۵. خوانسار؛ فاضل؛ شماره نسخه: ۱۵۲/۱۳

آغاز: برابر

خط:نسخ،کا:سید ابوالقاسم موسوی اصفهانی، تا: ذیحجه ۱۳۲۳ق؛ جلد: تیماج زرد، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۴×۱۹/۵سم [ف: ۱-۱۱۴]

۴۶. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۸۳۲۳/۲-۵۶/۱۷۳

آغاز: برابر

نام مؤلف به قرینه آغاز نسخه تعیین شد؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ ۶گ (۵۴-۵۹)، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۱×۱۹سم [ف: ۱-۴۳۷]

۴۷. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۱۴۵/۳

خط: نسخ، کا: فضلعلی بن نقد علی رازی، بی‌تا؛ جلد: تیماج قهوه‌ای بدون مقوا، ۷گ (۸۳پ-۸۹پ)، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۱۸/۵سم [ف: ۳-۳۲۰]

۴۸. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۸۲۵۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق چلیپا، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: مقوا. عطف پارچه، ۳گ، اندازه: ۱۵×۲۴سم [ف: ۱۱-۳۱]

۴۹. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۰۱۸۰/۲

آغاز و انجام: برابر

بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج مشکی، ۵ص (۸-۱۲)، اندازه: ۱۳×۲۴سم

[ف: ۳۲-۲۱۱]

۵۰. قائن؛ امام، سید حسن؛ شماره نسخه: ۱۴/۲

بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۴گ (۵پ-۸ر)، اندازه: ۲۲×۱۳/۵سم [کتابخانه‌های قائن: ف:-۱۸۸]

۵۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۳۳۸۲/۱۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: حاجی محمد بن حاجی عباس، بی‌تا؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۶گ (۱۷۰-۱۷۵)، ۲۰ سطر (۷×۱۵/۵)، اندازه: ۹×۱۸/۵سم [ف: ۱۱-۲۳۸۱]

۵۲. قم؛ مدرسه رضویه؛ شماره نسخه: ۸۹/۱

خط: نسخ، کا: عبدالله بن شیخ محیی الدین بن شیخ عبداللطیف بن الشیخ علی بن ابی جامع عاملی حارثی همدانی، تا: شوال؛ ۴گ (۱ر-۴ر)، ۱۵-۱۶ سطر، قطع: بیاض رقعی [چند نسخه-ف:-۵۶]

۵۳. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۳۵۰۶/۱-ف

نسخه اصل: گویا از نسخه‌ای از اصفهان؛ خط: نستعلیق، کا: محیی الدین بن عبداللطیف بن علی بن جامع فاطمی حارثی همدانی، تا: شوال، افتادگی: آغاز [فیلمها ف: ۲-۱۵۶]

۵۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۳۴۵۵/۴۱

آغاز: برابر

بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج یک‌لا قرمز، ۱ص (۴۷)، قطع: بیاضی، اندازه: ۱۵/۵×۳۳سم [ف: ۱۰-۱۳۴۰]

۵۵. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۶۰۷۵/۱۹

آغاز و انجام: برابر

بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: رنگارنگ سپاهانی، جلد: میشن لایی قهوه‌ای مغزی دار، ۳گ (۵۶ر-۵۸ر)، اندازه: ۱۲/۸×۲۲/۶سم [ف: ۹-۱۳۵]

۵۶. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۶۰۳/۲

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: سفید، جلد: تیماج مشکی ضربی با ترنج یک‌لا، ۱۱ص (۹۸-۱۰۸)، ابعاد متن: ۵×۱۴، اندازه: ۹×۱۸سم [سنا: ف: ۱-۳۹۰]

۵۷. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۲۳۹/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: مقوایی عطف تیماج مشکی، ۴گ (۱پ-۴پ)، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۲۲سم [ف: ۱-۳۳۴]

۵۸. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۶۵۹۲/۲-۳۳/۱۴۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج مشکی، ۵گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۴×۱۹سم [ف: ۱-۴۳۷]

۵۹. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۷۰۳۶/۲۱

خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲گ (۱۷۵ر-۱۷۶پ)، اندازه: ۱۸/۵×۳۰سم [ف: ۱۸-۲۰۱]

● **الاعتقادات** / کلام و اعتقادات / عربی

al-e'teqādāt

ابن شدقم، علی بن حسن، ۹۵۰-۱۰۳۳ قمری

ebn-e šadqam, 'alī ebn-e hasan (1544-1624)

این رساله دارای دو بخش است، بخش اول نویسنده اعتقادات خود را به اختصار گزارش کرده و با آیات و روایات به آن استدلال کرده است. در این قسمت نکته آن است که او معتقد بر افضلیت برخی از امامان دوازده‌گانه بر دیگری است و این تقدم را تقدم زمانی می‌داند و می‌گوید: «کل واحد منهم کان افضل من الذی بعده»؛ در بخش دوم ۷ فرع درباره اصول اعتقادی طرح نموده و در آن به فروعی پرداخته که اعتقادیه‌نویسان امامیه کمتر به آنها پرداخته‌اند که عبارت است از بررسی لزوم اعتقاد بر پایه دلیل و برهان به اصول اعتقادی و یا کفایت تقلید؟ در صورت لزوم اعتقاد استدلالی، آیا دلیل اجمالی کافی است یا باید به تفصیل باشد؟ در هر صورت معنی دلیل اجمالی و تفصیلی چیست و حدود اجمال و تفصیل چیست و شرط اسلام و ایمان چیست؟ و ...

آغاز: الحمد لله علی جزیل نعمه علی الدوام و الابد و الصلاة و السلام علی اشرف نبی صلی و عبد ... اما بعد ان الله تعالی موجود واجب الوجود ما احتاج فی وجوده الی غیره

انجام: و لم یعرف عددهم ولا اسماؤهم بل و لا غیر ذلک من باقی المعارف الواجبة. قال ذلک جامعة فقیر عفوالله و مرضاته علی بن الحسن بن شدقم عفی الله تعالی عنهم مؤرخا بیوم الاربعاء ثالث رجب الفرد سنة الف و احدی عشر

چاپ: به کوشش محمد رضا انصاری قمی، میراث اسلامی ایران، دفتر هشتم، ۱۳۷۷ش،

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۶۶۶۲/۵

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ به خط ابن شدقم تصحیح شده است؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۷گ (۱۶۶پ-۱۷۲ر)، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۴×۲۱/۵سم [ف: ۱۷-۲۲۷]

● **الاعتقادات** / کلام و اعتقادات / عربی

al-e'teqādāt

استرآبادی، محمد تقی بن محمد اسماعیل، ق۱۱ قمری

estarābādī, mohammad taqī ebn-e mohammad esmā'īl (-17c)

کتاب در اصول پنج‌گانه اعتقادی امامیه اثنی عشریه است، مشتمل بر یک «مقدمه» در معنی اسلام و ایمان و کفر و پنج «باب» و «خاتمه». مطالب را نخست در عنوان باب آورده و پس از باب اول عنوان «باب» را تبدیل به «امر» داشته و بخش خاتمه را ننوشته است.

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۷۳۰۰

آغاز: (پس از خطبه و نام مؤلف:) ان هذه رسالة جمعت فيها مسائل الاعتقاد عن طريق البرهان موافقا لنصوص اهل بيت عليهم السلام و القرآن لا بتفصيل ممل- و لا باختصار مخل حين تشرفي بزيارة ثامن الائمة النقباء بخراسان؛ **انجام:** و توقف المجلسی لعدم قيام دليل علمي في البين

خط: نسخ، كاتب = مؤلف، بی‌تا؛ پنداشته می‌شود كه نسخه به خط مؤلف است؛ واقف: سيد مصطفى شاه چراغی، تير ۱۳۲۹؛ كاغذ: الوان، جلد: تيماج خرمايی، ۶۴گ، مختلف السطر، اندازه: ۱۲×۲۰سم [ف: ۱۱-۳۱]

● الاعتقادات = صراط النجات = اعتقادات مجلسی = سير و سلوك = رد صوفيه = مغنی الاصول = اعتقاديه / كلام و اعتقادات / عربی

al-i'tiqādāt = ṣirāṭ-un-nijāt = e'teqādāt-e majlesī = seyr o solūk = radd-e sūfīye = muġnīyy-ul-uṣūl = e'teqādīye

مجلسی، محمد باقر بن محمد تقی، ۱۰۳۷-۱۱۱۰ قمری

majlesī, mohammad bāqer ebn-e mohammad taqī (1628-1699)

تاريخ تأليف: اواخر محرم ۱۰۸۶ق؛ محل تأليف: مشهد الرضا رساله‌ای است در بيان عقايد شيعه اماميه و فراگيری راه نجات از مهلكات و شبهات زمان، همراه با نكوهش بسيار اهل تصوف در ابتدا و نهايت آن، شامل دو باب: ۱. فيما يتعلق باصول العقائد، ۲. فيما يتعلق بكيفية العمل. مؤلف اين رساله را به درخواست كسی برای نمودن راه درست نگاشته است و ضمن آن پدر خود را از صوفی‌گری تبرئه می‌كند. در ديباچه از مجلسی دوم دانسته شده است ولی نوری در «فيض قدسی» و خوانساری در «روضات» گفته‌اند كه شايد از ملا محمد باقر بن ملا محمد تقی لاهيجانی نگارنده «تذكرة الائمه» باشد كه در زمان مجلسی می‌زيسته و در دانش كمتر از او بوده است.

آغاز: بسمله، الحمد لله الذی سهل لنا سلوك شرائع الدين و أوضح اعلامه و بين لنا مناهج اليقين فاكمل بذلك ... اما بعد يقول المفتاق الى رحمة ربه الغافر ابن محمد تقی محمد باقر اوتيا **انجام:** و كان يفكرهم فی عقائدهم الباطلة و انا اعرف بطريقته و عندی خطوطه فی ذالك و ليكن هذا آخرما اردنا ايراده فی هذه الرسالة و ارجوا من فضل الله تعالى ان ينفعك بما الفيت اليك و التمس منك ان لاتنسانی فی مظان اجابه الدعاء وفقنا الله و اياك لما يجب و يرضی و يجعلنا و اياك ممن يذكر فتنفعه الذكری و صلى الله علی محمد و آله الهدی

چاپ: تهران؛ سنگی؛ ۱۲۹۶ق، وزيری، ۱۸ص (صص۲۸۸-۳۰۵)؛ بيت السلطنه لكهنو، بی ناشر، ۱۲۶۱ق، ۴۴ص؛ تبريز، سنگی، ۱۲۹۶-۱۲۹۷، جيبی، ۳۳ص (صص۶۶-۹۸)؛ تهران، سنگی، ۱۳۲۰، جيبی، ۵۵ص (ص۷۱-۱۲۵)؛ تهران، سنگی، ۱۲۷۱، جيبی، بدون شماره صفحه

[كتاب‌شناسی مجلسی ص ۲۶۴-۲۶۷؛ الذريعة ۲۲۴/۲ با عنوان «اعتقادات»، ۳۸/۱۵ با عنوان «صراط النجاة»؛ دنا ۱۷/۲ (۱۷۸ نسخه): بعضی از نسخه‌های رساله «صراط النجات» مجلسی كه فارسی است در آن راه پيدا كرده است؛ مشار عربی ۶۲۴-۶۲۵]

شرح و حواشی:

۱- شرح الاعتقادات؛ حسينی طالقانی، محمد باقر (-۱۲)
۲- اعتقادات (ترجمه)؛ لاری، محمد بن قوام الدين (-۱۲)
۳- اعتقادات (ترجمه)؛ نوری، ابوالقاسم بن احمد (-۱۳)
۴- اعتقادات (ترجمه)؛ كرمانشاهی، محمد محسن بن محمد سميع (-۱۲۲۳)
۵- اعتقادات مجلسی(ترجمه)؛ اولياء، حسين بن اسماعيل (۱۲۶۵-۱۳۱۱)
۶- اعتقادات (ترجمه)؛ يزدی، ابوالقاسم بن احمد (-۱۳)
۷- اعتقادات (ترجمه)؛ ناشناس (۲ عنوان متفاوت)
۸- اعتقادات (منظوم)؛ ناشناس
۹- اعتقادات مجلسی (ترجمه)؛ ناشناس
۱۰- اعتقادات مجلسی (ترجمه و تفسير)؛ ناشناس

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۲۰۳/۳-طباطبائی

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، كا: ابن محمد امين نعمت حسينی، تا: ۱۰۸۶ق؛ كاغذ: اصفهانی شكری رنگ، جلد: تيماج مشكی، ۲۷گ (۲۵پ-۵۱)، قطع: رقعی بزرگ، اندازه: ۲/۵×۱۹سم [ف: ۲۳-۷۴۹]

۲. مشهد؛ شيخ علی حيدر؛ شماره نسخه: ۳۶۳/۲

بی‌كا،تا:سلخ ذيقعده ۱۰۸۷ق،جا:مشهد؛ جلد: چرم مشكی، ۱۴گ (۹۵پ-۱۰۸پ)، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۳×۲۳/۵سم [مؤيد: ۱-۳۰۴]

۳. كرمانشاه؛ ميبدی (خاندان)؛ شماره نسخه: ۷۰/۴

خط: نسخ، كا: خدابخش، تا: ۱۰۸۸-۱۰۸۹؛ جلد: تيماج قهوه‌ای بدون مقوا، ۱۸گ (۶۱پ-۷۸ر)، اندازه: ۱۲/۵×۱۸سم [ف:-۵۵]

۴. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۱۹۸۸/۳-ف

كا: علی بن حسين حسنی لارجانی نياكی، تا: دهه يكم ماه سوم ۱۰۹۱ق، جا: مدرسه قادريه [فيلمها ف: ۱-۶۳۳]

۵. كرمانشاه؛ ميبدی (خاندان)؛ شماره نسخه: 7/1

آغاز: برابر

كا: محمد صادق بن محمد تقی، تا: اواسط ربيع الثانی ۱۰۹۱ق؛ مصحح، مقابله شده، در پايان اجازه بسيار مختصری است كه علامه مجلسی برای كاتب به‌تاريخ جمادی الاول ۱۰۹۱ نوشته، در برگ اول وقفنامه كتاب از ميرزا ابراهيم منجم قرميسينی به سال ۱۳۰۳؛ جلد: تيماج قهوه‌ای بدون مقوا، ۳۰گ (۲پ-۳۱ر)، اندازه: ۱۱×۱۹/۵سم [ف:-۱۴]

قم؛ مركز احياء؛ شماره نسخه: ۲۳۱۹

نسخه اصل: همان نسخه بالا [عكسی ف: ۶-۳۷۴]

۶. تهران؛ مفتاح؛ شماره نسخه: ۴۰۸/۲

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۰۹۱ق [نشریه: ۷-۲۳۸]

۷. مشهد؛ میبدی؛ شماره نسخه: ۶۷/۱

خط: نستعلیق خوب، بی‌کا، تا: ۱۰۹۲ق؛ جلد: گالینگور قرمز، ۳۶گ (۱پ-۳۶ر)، ۱۲سطر، اندازه: ۱۰/۵×۱۶/۵سم [ف: ۱-۷۸]

۸. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۴۳۳۳/۵

خط: شکسته نستعلیق خوش، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ چلیپا از چپ و راست؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج مشکی، ۱۳گ (۹پ-۲۱پ)، ۲۲ سطر (۷×۱۸)، اندازه: ۹×۲۱سم [ف: ۱۳-۳۲۹۲]

۹. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۴۳۸۵/۳

آغاز: فوجب علی أن أبین له مناهج الحق و النجاة باعلام نیرة و دلایل واضحة؛ **انجام:** برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۱۰۰ق؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح؛ جلد: تیماج قهوه‌ای سوخته، ۱۸گ (۷۱ر-۸۸پ)، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۲×۱۸/۵سم [محدث ارموی مخ: ۱-۱۶۲]

۱۰. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۵۹۱/۲

آغاز و انجام: برابر

خط: تعلیق، کا: محمد رضا الحر، تا: ۱۱۰۱ق، جا: طوس؛ تملک: محمد بن الحسن الحر (مشغری م ۱۱۰۴ نگارنده وسائل)، ضیاءالدین نوری [ف: ۳-۵۳۵]

۱۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۴۳۷۱/۴

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: جمعه ۲۲ شوال ۱۱۰۲ق، جا: سپاهان؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج عنابی، ۴گ (۷۱ر-۷۴ر)، ۲۹ سطر (۷×۱۶)، قطع: بیاضی، اندازه: ۹×۱۹سم [ف: ۱۳-۳۳۳۹]

۱۲. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۱۷۰۹۰

کا: خلیفة بن محمد صالح، تا: ۱۱۰۲ق؛ خریداری از محمد علی صفری دائم؛ اندازه: ۱۱/۷×۱۹/۹سم [رایانه]

۱۳. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۷۳۳۹/۳

خط: نسخ، بی‌کا، تا: جمعه ۲۲ شعبان ۱۱۰۳ق [در فهرست ۱۰۱۳ق ثبت شده است که احتمالاً اشتباه چاپی است]؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: نو، ۲۲گ (۱۳پ-۳۴ر)، ۱۶ سطر (۵/۵×۱۲)، قطع: بغلی، اندازه: ۹×۱۵/۵سم [ف: ۱۶-۵۱۵]

۱۴. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۲۴۳۵/۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: محمد کاظم بن محمد قاسم بیرجندی، تا: ۱۱۰۷ق؛ کاغذ: اصفهانی نخودی، جلد: تیماج سرمه ای مقوایی، ۲۰گ (۶۲پ-۸۱)، ۱۵ سطر (۸×۱۳/۵)، اندازه: ۱۳×۱۹سم [ف: ۱۲-۲۴۳]

۱۵. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۱۲۶۱/۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: محمد اسماعیل بن محمد علی نطنزی، تا: ۱۱۰۹ق؛ مجدول؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مقوایی، رویه پارچه‌ای بنفش عطف چرم مشکی، ۶۵ص (۱۳۹-۲۰۳)، ۱۴سطر (۶×۱۲/۵)، اندازه: ۱۱/۵×۱۸ [ف: ۹-۲۴۹]

۱۶. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۴۰۶۶/۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: ملک محمد بن استاد هاشم خوانساری، تا: ۴ ربیع الثانی ۱۱۱۳ق؛ مصحح، محشی؛ جلد: تیماج مشکی بدون مقوا، ۲۷گ (۱۳۰پ-۱۵۶ر)، اندازه: ۹×۱۵/۹سم [محدث ارموی مخ: ۱-۱۶۱]

۱۷. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۳۶

آغاز: برابر؛**انجام:** و الحمدلله رب العالمین و الصلوة و السلام علی خیر خلقه محمد اشرف الانبیاء و المرسلین و آله الطاهرین و لاحول و لاقوة الا بالله.

خط: متن نسخ، ترجمه نستعلیق، بی‌کا، تا: ربیع الثانی ۱۱۱۴ق؛ واقف: نادرشاه افشار، ۱۱۴۵ ق؛ کاغذ: نباتی آهار مهره، جلد: تیماج زرشکی یک‌لا، ۴۲گ، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف: ۱-۴۵]

۱۸. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۲۸۰۷

آغاز: برابر؛ **انجام:** فی لیله الخمیس فی ربیع الاخر یوم اثنی عشر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۱۱۴ق؛ واقف: عبدالباقی آیت اللهی شیرازی، ۱۳۷۴؛ کاغذ: نباتی، جلد: مقوا، ۱۵۶گ [رایانه]

۱۹. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۴۰۷۶/۷

خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: پنج‌شنبه ۱۵ محرم ۱۱۱۶ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای بدون مقوا، ۱۳گ (۱۱۸پ-۱۳۰ر)، اندازه: ۱۲×۱۷/۵سم [ف: ۱۱-۸۳]

۲۰. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۴۵۶۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: چهارشنبه صفر ۱۱۱۷ق؛ مصحح، محشی؛ کاغذ: شرقی، جلد: تیماج دارچینی ضربی با ترنج گل و بوته، ۳۳گ، ۱۵ سطر (۵×۱۱/۵)، اندازه: ۱۱×۱۷/۵سم [ف: ۳۶-۵۸۱]

۲۱. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۲۱۲۵/۲۳

خط: نسخ، کا: محسن بن سلطان محمد شریف، تا: ۱۱۱۸ق؛ مجدول؛ کاغذ: رنگارنگ، جلد: رویه کاغذ ساغری [ف: ۵-۴۲۶]

۲۲. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۲۱۴۶/۱۰

بی‌کا، تا: ۱۵ رمضان ۱۱۱۹ق؛ کاغذ: ترمه، جلد: میشن آبی، ۲۶گ (۱۳۱پ-۱۵۶ر)، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۲×۲۲سم [ف: ۵-۴۳۳]

۲۳. قم؛ معصومیه؛ شماره نسخه: ۳۹۲/۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: محمد مهدی بن حبیب الله، تا: ۱۸ رمضان ۱۱۱۹ق؛ پس از پایان خاصیت و تاثیر «حرز دافعه» و سپس حرز در دو صفحه؛ ۱۱گ (۸پ-۱۸ر)، اندازه: ۱۷/۵×۲۳سم [ف: ۱-۳۶۹]

۲۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۲۵۲۳

آغاز: برابر؛ **انجام:** و علی اعدائهم غضب الله و لعنته القویته آمین رب العالمین

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۱۲۰ق؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج ضربی، ۱۴گ، ۱۹ سطر [رایانه]

۲۵. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۴۰۵۱/۹

آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ذیقعده ۱۱۲۰ق؛ محشی؛ جلد: تیماج قهوه‌ای سوخته بدون مقوا، ۲۵گ (۷۲پ-۹۶ر)، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۰/۵×۱۶سم [محدث ارموی مخ: ۱-۱۶۱]

۲۶. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۱۴۸۱/۷
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۱۲۲ق [رایانه]

۲۷. همدان؛ کمالی؛ شماره نسخه: ۶/۶
بی‌کا، تا: ۱۴ ربیع الثانی۱۱۲۳ق [نشریه: ۵-۳۸۶]

۲۸. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۴۲۳۲/۳-۲۱/۱۵۲
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: محمدرضا گیلانی، تا: ۱۱۲۶ق؛ در سال ۱۱۲۸ مقابله وتصحیح شده؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۵گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف: ۱-۴۴۷]

۲۹. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه: ۳۴۲۰/۱
آغاز: برابر
در فهرست با عنوان «رد صوفیه» آمده، مشتمل بر دو باب؛ خط: نسخ، کا: محمد تقی بن حاج عبدالله، تا: ۱۱۲۶ق؛ افتادگی: وسط؛ مصحح؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: مقوایی روکش کاغذ آبی عطف تیماج قرمز،۱۲گ(۱-۱۲)،۲۱سطر،اندازه:۱۸×۲۴سم [ف: ۵-۱۶۴۶]

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۱۳۶۹/۱
نسخه اصل: همان نسخه بالا [عکسی ف: ۴-۲۱۱]

۳۰. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۳۴۷۳
آغاز: برابر؛ **انجام:** فی یوم الجمعه و لیلتها الف مره و ان تقول ...
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۱۲۶ق؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: حنایی، جلد: تیماج ضربی، ۱۲گ، ۲۵ سطر [رایانه]

۳۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۲۷۹۳/۲
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: محمد جعفر پسر محمد قلی، تا: ۱۱۲۸ق؛ کاغذ: اصفهانی شکری، جلد: تیماج مشکی، ۴۸ص (۴۴۵-۴۹۲)، ۱۷ سطر، قطع: رقعی، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف: ۱۰-۴۹]

۳۲. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۳۶۲۳/۲
خط: نسخ، کا: محمدمعصوم بن محمد جعفر جنابذی، تا: ۲۹ رجب ۱۱۳۱ق؛ مجدول، مصحح؛ ۲۹گ (۲۱پ-۴۹ر)، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۰×۱۷سم [محدث ارموی مخ: ۱-۱۶۲]

۳۳. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۱۹۰۵/۱
خط: نسخ، کا: عبدالصانع علوی سبزواری، تا: ۱۱۳۴ق؛ کاغذ: ترمه، جلد: میشن زرد لایی [ف: ۵-۳۹۶]

۳۴. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه: ۲۱۶۴/۲
خط: نستعلیق تحریری، بی‌کا، تا: ۱۱۴۱ق؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج مشکی درون زرد، ۴۲گ (۵۰-۹۱)، ۲۲ سطر (۱۰×۱۸)، اندازه: ۱۱/۵×۲۰سم [ف: ۴-۱۱۸۶]

۳۵. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۵۵۷۱/۲
خط: نسخ، کا: نظام الدین محمد بن محمد صالح لاهیجانی، تا: ۱۱۴۹ق؛ مصحح؛ جلد: تیماج مشکی بدون مقوا، ۲۶گ (۳۷پ-۶۲ر)، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۱/۵×۱۷/۵سم [ف: ۱۴-۳۳۵]

۳۶. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۵۱۹۵/۱
خط: نسخ، کا: محمد محسن بن محمد باقر کرمانی، تا: ۲۰ محرم ۱۱۵۲ق؛ ۵۲گ (۱ر- ۵۲ر) [مختصر ف:-۵۳۱]

۳۷. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۲۹۸۱/۳-۲۱۵/۲۱
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: علی نقی بن محمد حسینی، تا: ۱۱۵۵ق؛ جلد: تیماج مشکی ضربی مجدول گرهی، ۱۸گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۱×۱۷سم [ف: ۱-۴۴۷]

۳۸. شیراز؛ علامه طباطبائی؛ شماره نسخه: ۵۶/۵
خط: نسخ، کا: احمد بن محمد تقی شیرازی، تا: ۱۱۵۶ق؛ ۵۶گ (۷۲پ-۱۲۷ر)، اندازه: ۱۲×۲۰/۵سم [نسخه پژوهی: ۳-۷۱]

۳۹. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۱۱۴۲/۳۰
خط: نسخ، بی‌کا، تا: با تاریخ ۱۱۶۰ق؛ ۱۹گ (۲۶۵پ-۲۸۳پ) [ف: ۵-۲۳۹]

۴۰. قم؛ مرکز مطالعات؛ شماره نسخه: ۶۷۹/۱
آغاز: الرأی بخلاف ما اذ بسط ذالک لأحد من مقرمی حضرته او وزرائه؛ **انجام:** برابر
نام مؤلف به قرینه انجام نسخه تعیین شد؛ خط: نسخ، کا: سید محمد رضا بن مرتضی حسینی، تا: ۱۱۶۰ق؛ افتادگی: آغاز؛ جلد: تیماج، قهوه‌ای [ف: ۱-۵۸۰]

۴۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۰۹۳۹/۶
خط: نستعلیق، کا: حیدر علی بن عزیز الله، تا: ۱۱۶۴ق؛ قطع: جانمازی [میراث شهاب: س۹ش۲-۳۹]

۴۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۰۸۱۵
آغاز: برابر؛ **انجام:** الله مع الابرار و کان ذلک فی سنه ۱۱۶۷
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۱۶۷ق؛ اهدایی: رهبری، خرداد ۱۳۷۳؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج، ۱۶گ، ۱۹ سطر [رایانه]

۴۳. اردکان یزد؛ امام صادق؛ شماره نسخه: ۶۷/۲
خط: نسخ، کا: ابوتراب بن عبدالله بن نورالدین بن نعمت الله حسینی موسوی جزائری، تا: رجب ۱۱۶۹ق؛ مصحح؛ جلد: تیماج مشکی بدون مقوا، ۲۰گ (۲۹پ-۴۸ر)، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: ۱-۵۷]

۴۴. مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه: ۸۹۲/۲
آغاز: برابر؛ **انجام:** علیک ان تحمل کلما تری منهم علی المحامل الصحیحة، و علیک بذکر الله ...
خط: نسخ، کا: محمد بن محمد هادی دامغانی، تا: ۱۱۷۲ق؛ افتادگی: انجام؛ جلد: چرم قرمز، ۸۷گ (۱۰۰پ-۱۸۶پ)، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۰×۱۵سم [مؤید: ۲-۳۲۳]

۴۵. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۵۴۸
آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ربیع الثانی ۱۱۹۲ق؛ مجدول، در آخر نسخه وصیتی است از مجلسی راجع به اعتقادات حقه؛ واقف: نائینی؛ ۹گ، اندازه: ۱۳×۲۱سم [ف: ۴-۲۸]

۴۶. مراغه؛ عمومی؛ شماره نسخه: ۹۱/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۲۶ جمادی الثانی ۱۱۹۹ق، جا: کربلا؛ جلد: تیماج سیاه منقوش زیبا، ۱۲گ (۱پ-۱۲پ)، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۱×۱۶سم [ف:-۲۰۶]

۴۷. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۳۴۳۰/۱۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: انجام؛ محشی، مصحح؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج زرشکی، عطف: تیماج سبز ۵/۱۵×۱۱، ۱۱گ (۱۱۹-۱۲۹)، ۲۳ سطر، اندازه: ۷×۱۲سم [ف: ۳۴-۸۵]

۴۸. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۳۴۷۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: نجم الدین حسینی خراسانی، تا: قرن ۱۲؛ واقف: محمد شوشتری، ۱۳۰۹؛ کاغذ: حنایی، جلد: پارچه‌ای، ۱۷گ [الفبائی: ۳۱۱]

۴۹. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۹۲۷۹/۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: محمد شریف بن روح الله، تا: قرن ۱۲؛ جلد: تیماج فرنگی قهوه‌ای، ۲۱گ (۲۱پ- ۴۱ر)، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۱۹/۵سم [ف: ۳۰-۵۰]

۵۰. تهران؛ حقوق؛ شماره نسخه: ۳۲۲-ج

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ یادداشت ۲۰ ربیع الثانی ۱۲۳۰ در صفحه عنوان؛ کاغذ: فرنگی کبود، جلد: مقوا، ۵۶گ، ۲۴ سطر (۹×۱۵)، اندازه: ۱۴/۵×۲۱/۵سم [ف:-۱۶۰]

۵۱. مشهد؛ میبدی؛ شماره نسخه: ۲۲۶/۱

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ جلد: مقوایی عطف و گوشه‌ها تیماج مشکی، ۱۳گ (۱پ-۱۳پ)، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۷×۲۲سم [ف: ۱-۱۷۷]

۵۲. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۱۶۲۰/۲

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ کاغذ: ترمه، جلد: میشن سیاه، ۱۸ سطر [ف: ۵-۳۰۹]

۵۳. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۶

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ کاغذ: ترمه، جلد: تیماج قرمز، ترنج و نیم ترنج، ضربی دولایی، ۶۶گ، ۹سطر (۵×۱۰)، اندازه: ۸×۱۴سم [ف: ۷-۶]

۵۴. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۷۶۰۶-۳۸/۲۲۶

آغاز: الله الیه من طریق النجات فی هذا الزمان الذی اشتبه علی الناس الطرق ... فاعلموا یا اخوانی انی لاآلوکم نصحا ولااطوی عنکم ... واتلوا علیکم ما اردت ایراده فی مابین الباب الاول فیما یتعلق باصول العقاید؛ **انجام:** فقد یغلب علیه حب الاخرة فیعمل لها وقد یغلب علیه حب الدنیا

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ جلد: مقوا عطف گالینگور قهوه‌ای، ۵۵گ، ۱۰ سطر، اندازه: ۱۰×۱۵سم [ف: ۱-۴۴۸]

۵۵. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه: ۷۵۴۵/۲

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲، ۲۳گ (۲۹پ-۵۱پ)، ۱۷ سطر (۱۰/۵×۱۶/۵) [ف: ۳-۱۶۱]

۵۶. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه: ۸۷۷/۱۵

آغاز و انجام: برابر

خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ مهر: حاج سید سعید؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: گالینگور لاجوردی رنگ عطف وگوشه پارچه سرخ و مشکی، ۲۳ص، ۲۰- ۲۴ سطر راسته و چلیپا (۸×۱۴/۵)، اندازه: ۱۱/۵×۱۹سم [ف: ۳-۱۱۸۹]

۵۷. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۵۱۹/۱ط

آغاز: برابر؛ **انجام:** ... فالاخبار فیه مختلفة فیجب بشیعتهم الاعتقاد علی ذلک تم.

خط: نسخ و نستعلیق، کا: یار محمد علیابادی، تا: قرن ۱۲؛ جلد: تیماج مشکی، مجدول، ۲۵ص (۲-۲۶)، اندازه: ۱۰×۱۶/۵سم [ف: ۲۴/۳-۲۰]

۵۸. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۳۹۸۴/۵

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ در چهار برگ آخر مقداری از وصیت شیخ حر عاملی به فرزندش و خطبه همام از نهج البلاغه و حدیث عقل و جهل و جنودهما آمده؛ ۱۳گ (۱۸۵پ-۱۹۷پ)، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۳سم [محدث ارموی مخ: ۱-۱۶۱]

۵۹. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۷۳۱۸/۱

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: فرنگی، جلد: نو، ۲۱ سطر (۹/۵×۱۵)، قطع: خشتی، اندازه: ۱۷×۲۳سم [ف: ۱۶-۵۱۱]

۶۰. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۵۲۱/۳-طباطبائی

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: اصفهانی ضخیم شکری رنگ، جلد: مقوایی عطف تیماج، ۱۶گ (۴۲پ-۵۷ر)، ۱۸ سطر، قطع: وزیری، اندازه: ۱۸/۵×۲۵/۵سم [ف: ۲۲-۲۳۸]

۶۱. اصفهان؛ علامه فانی (ضیاء الدین)؛ شماره نسخه: ۵۴

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ ۱۵گ، ۱۸سطر [سه کتابخانه اصفهان: ف:-۱۳۵]

۶۲. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۳۴۶۲/۲

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ ۲۰گ (۸۰پ-۹۹ر)، ۱۳ سطر، اندازه: ۱۰/۵×۱۵/۵سم [محدث ارموی مخ: ۱-۱۶۲]

۶۳. شیراز؛ علامه طباطبائی؛ شماره نسخه: ۵۷۵

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ اندازه: ۱۰/۵×۱۵/۵سم [نسخه پژوهی: ۲-۱۱۳]

۶۴. یزد؛ سریزدی(مسجدحظیره)؛ شماره نسخه: ۱۲۱/۱

خط: نسخ، کا: غلامرضا متخلص بن حیران، تا: قرن ۱۳؛ جلد: تیماج قرمز بدون مقوا، ۳۵گ (۱پ-۳۵پ)، ۱۲سطر، اندازه: ۱۱×۱۷سم [ف: ۱-۱۰۱]

۶۵. قم؛ مؤسسه امام صادق؛ شماره نسخه: ۱۲۴/۱

خط: نسخ، کا: محمدرحیم بن ملاعلی اکبر، تا: قرن ۱۳؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۵گ (۱پ-۱۵پ)، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱/۵سم [ف:-۹۳]

۶۶. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۱۵۶۳/۲

آغاز: برابر

نسخه اصل: کتابخانه مدرسه نمازی-خوی ۸۳۰ [این شماره در فهرست مدرسه نمازی جز این است]؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: با تاریخ قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ ۳۷ص (۱۶-۵۲) [عکسی ف: ۴-۳۹۰]

۶۷. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۴۸۸۲/۴-۲۴/۱۸۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳، جلد: مقوای لایی با روکش کاغذی، عطف تیماج، ۱۶گ، ۱۰ سطر، اندازه: ۱۰×۱۶سم [ف: ۵-۲۷۹۱]

۶۸. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۲۲۷۵

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ مصحح، محشی، عبارات عربی بازنویس فارسی از «ابوتراب» که در برگ آخر یادداشتی از فرزند مترجم در مقابله اصل و ترجمه کتاب آمده، در برگ ۲۰ یادداشتی از محمد جعفر الشریف بن عبدالکریم قائنی زهانی خراسانی در اصفهان به سال ۱۲۷۶؛ جلد: مقوایی عطف تیماج قهوه‌ای، ۸۰گ، ۱۰ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۱۸/۵سم [محدث ارموی مخ: ۱-۱۶۱]

۶۹. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه: ۷۵۵۶/۳

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: فرنگی گوناگون، جلد: تیماج حنایی، ۲۷گ (۱۷ر-۴۳پ)، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۳-۱۶۱]

۷۰. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۶۹۷۶

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: اصغر بن ابراهیم حسنی، تا: قرن ۱۳ [رایانه]

۷۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۴۴۱۵/۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق شکسته، کا: محمد صادق بن محمد رضی، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: فرنگی، ۹گ (۷۲-۸۰)، ۲۵ (میانگین) سطر، اندازه: ۸×۱۷سم [ف: ۳۶-۳۷۱]

۷۲. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه: ۷۶۷/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: سید محمد بن محمد زمان موسوی، تا: ذیحجه۱۲۰۱ق؛ تملک: شمس الدین موسوی؛ مهر: حاج سید سعید؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج عنابی، ۱۶گ (۱-۱۶)، ۱۴ و۱۶ سطر (۸/۵×۱۵)، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: ۲-۸۷۷]

۷۳. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۱۲۱۹/۲

خط:نستعلیق،بی‌کا،تا: ۱۲۰۳ق؛ ۴گ (۹۸ر-۱۰۱پ) [ف: ۶-۲۴۴۰]

۷۴. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۴۴۱۴

با ترجمه تحت اللفظی فارسی در زیر سطرها، آغاز ترجمه: «ثنا مخصوص خداوندی است که آسان گردانید برای ما رفتن راههای دین را»؛ خط: نسخ معرب، کا: خداداد بن امین، تا: ۸ شوال ۱۲۰۴ق؛ جلد: تیماج مشکی بدون مقوا، ۵۶گ، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۱سم [ف: ۱۲-۱۴]

۷۵. تهران؛ فرهاد معتمد؛ شماره نسخه: ۹۰/۴

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ذیحجه ۱۲۰۴ق، جا: مدرسه هاشمیه؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۷ سطر (۵×۱۰/۵)، اندازه: ۱۰×۱۵/۵سم [نشریه: ۳-۲۲۶]

۷۶. تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه: ۶۵۳/۵

خط: نسخ، بی‌کا، تا: جمعه جمادی الثانی ۱۲۰۶ق، برای میرزا حسین بن احمد کرجی؛ در ۶۶ پ اذکاری منقول از بهایی است؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: تیماج قهوه‌ای ضربی مقوایی، ۲۰گ (۴۷پ-۶۶ر)، ۱۲- ۱۶ سطر (۸-۸/۵×۱۳-۱۴)، اندازه: ۱۴×۲۰/۵سم [ف:-۳۵۰]

۷۷. تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه: ۳۰۹/۴

خط: نسخ، کا: غلام رضای خراسانی، تا: رمضان ۱۲۰۷ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مقوا، ۱۶گ (۳۵پ-۵۰پ)، ۲۲ سطر (۶/۵×۱۳/۵)، اندازه: ۱۱×۱۷/۵سم [ف:-۲۷۹]

۷۸. خوانسار؛ فاضل؛ شماره نسخه: ۲۲۴/۳

خط: مختلف، بی‌کا، تا: ۱۲۱۱ق؛ جلد: تیماج ضربی قهوه‌ای ترنج و سرترنج دار عطف تیماج مشکی، اندازه: ۱۵×۲۲سم [ف: ۱-۱۷۷]

۷۹. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۱۶۵۵/۱

نسخه اصل: کتابخانه مسجد جامع عتیق (دستغیب)، شیراز؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۱۵ق؛ ۳۲ص (۲-۳۳) [عکسی ف: ۵-۱۰۱]

۸۰. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۹۲۳۸/۲

خط: نسخ، کا: ابوالقاسم بن محمد تقی، تا: ۱۲۱۶ق؛ جلد: تیماج مشکی، ۲۰گ (۲۵ر-۴۴پ)، اندازه: ۱۰/۵×۱۷سم [ف: ۲۴-۳۳]

۸۱. قم؛ طبسی؛ شماره نسخه: ۵۸۶/۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: محمد بن ملابنیاد علی مراغی، تا: دوشنبه ۵ جمادی الثانی ۱۲۱۷ق؛ مصحح، محشی، با علامت بلاغ؛ جلد: مقوا، عطف پارچه، ۱۷گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف مخ: ۱-۵۲]

۸۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۸۹۵۰/۲

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۱۸ق؛ این رساله در نسخه حاضر «مناهج الحق» نامیده شده و این نام را از جمله‌ای در دیباچه مؤلف گرفته‌اند؛ جلد: دورو تیماج مشکی پشت قرمز، ۲۳گ (۴۷پ-

۶۹پ)، ۱۶ سطر، اندازه: ۹/۵×۱۴سم [ف: ۲۳-۱۲۲]

۸۳. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۸۰۰۱/۱

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۷ ربیع الاول ۱۲۱۸ق؛ در ص ع نسخه «مناهج الیقین» نامیده شده؛ کاغذ: فرنگی، جلد: گالینگور، ۱۳ سطر (۱۱×۱۷) [ف: ۱۷-۱]

۸۴. کرمانشاه؛ میبدی (خاندان)؛ شماره نسخه: ۹۸/۱

آغاز: کتابهما یمیناً و حوسبا حساباً یسیراً و قد سألنی بعض من هداه الله تعالی

خط: نسخ، بی‌کا، تا: پنج‌شنبه ۲۹ربیع الثانی ۱۲۱۸ق، جا: شیراز؛ افتادگی: آغاز؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۲گ (۵ر-۲۶پ)، اندازه: ۹×۱۴/۵سم [ف:-۷۴]

۸۵. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۷۲۳۲ ض

بی‌کا، تا: ۱۲۱۹ق [د.ث. مجلس]

۸۶. مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه: ۵۱۹/۳

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۲ ربیع الثانی ۱۲۲۱ق؛ جلد: چرم زرد، ۲۸گ (۲۹پ-۵۶ر)، اندازه: ۱۱×۱۸سم [مؤید: ۲-۲۱]

۸۷. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۸۳۰۲/۲-۵۶/۱۵۲

آغاز: برابر

خط: نسخ، کا: رضا بن مرحوم آقا نجف، تا: سه‌شنبه ۳ جمادی الاول ۱۲۲۵ق؛ ۱۸گ (۴۰-۵۷)، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۲×۱۹سم [ف: ۱-۴۴۷]

۸۸. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۲۷۱۲/۹-ف

نسخه اصل: نسخه آقای روضاتی در اصفهان؛ خط: نسخ، کا: محسن بن محمد حسین شراره، تا: دوشنبه ۱۲ محرم ۱۲۲۶ق [فیلمها ف: ۱-۷۲۳]

۸۹. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۵۳۷۴/۱

انجام: برابر

خط: نسخ، کا: علی، تا: ۱۲۲۶ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی یک‌لا، ۱۲۲گ (۱ر-۱۲۲ر)، ۱۷ سطر [ف: ۱۶-۲۸۱]

۹۰. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۱۷۴۲/۸

خط: نسخ، کا: علی بن عبدالله، تا: ۲۲ محرم ۱۲۳۲ق، به دستور آقا بابا بیک پسر کلب علی خان؛ کاغذ: پسته‌ای، جلد: میشن قهوه‌ای، ۱۲گ (۱۶۵پ-۱۷۶پ)، ۲۱ و ۲۳ سطر، اندازه: ۱۶×۲۱سم [ف: ۵-۳۵۵]

۹۱. چالوس؛ امام صادق؛ شماره نسخه: ۴۲۷/۳

کا: عبدالرحیم بن عزیز دونائی نوری، تا: محرم ۱۲۳۴ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای [ف:-۲۴۱]

۹۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۶۶۲۲/۳

خط:نستعلیق، کا: سید احمد حسینی، تا: ۱۲۳۶ق؛ جلد: تیماج زرد بدون مقوا، ۲۱گ (۴۴پ-۶۴ر)، اندازه: ۱۱×۱۷سم [ف: ۱۷-۱۹۱]

۹۳. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۲۸۰۷/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: شکسته نستعلیق، کا: حسین بن سید علی نقی حسینی ازغندی، تا: شوال ۱۲۳۶ق؛ کاغذ: پسته‌ای، جلد: میشن سیاه مقوایی، ۳گ (۳ر-۵ر)، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۴×۱۹سم [ف: ۶-۱۰۹]

۹۴. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه: ۱۰۸۴/۲

خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۳۶ق، قطع: ربعی [چهار کتابخانه مشهد-ف: ۲۱۷]

۹۵. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۳۶۲۸

آغاز: بسمله الحمدلله ... اما بعد فیقول المستعان الی رحمه؛ **انجام:** من الهجره النبویه فی زاویه کربلای معلا و هو

خط: نستعلیق تحریری، کا: میرزا کوچک مازندرانی، تا: ۱۲۳۷ق، جا: کربلا؛ اهدایی: شکرالله فقیه نیا، ۱۳۷۵؛ کاغذ: نخودی، جلد: مقوا، ۷گ [رایانه]

۹۶. تهران؛ مروی؛ شماره نسخه: ۶۲۲

کا: محسن حسینی، تا: ۱۲۳۷ق؛ رساله‌ای درباره ذات و صفات باری تعالی از آقاسید محمد ضمیمه این نسخه است تحریر ۱۲۵۴؛ قطع: خشتی [ف:-۱۸۳]

۹۷. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۶۳۴/۴-طباطبائی

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: محمد حسن بن محمد ربیع (یا حاج ربیع) اشتهاردی، تا: ۱۲۳۸ق؛ کاغذ: فرنگی سفید، جلد: تیماج قرمز سیر، ۱۵گ (۱۴۹پ-۱۶۳پ)، قطع: رقعی، اندازه: ۱×۱۰سم [ف: ۲۲-۳۴۰]

۹۸. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۸۸۱۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: محمد رضا لاریجانی، تا: ۱۲۳۸ق؛ ضمیمه نسخه ش ۲۸۸۱۳ [رایانه]

۹۹. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۱۹۶۶/۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: عبدالکریم بن ابوالقاسم جیلانی، تا: ۱۲۴۰ق؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج، قرمز دولایی، ۶۱ص (۳۵-۹۵)، ۱۱ سطر (۶/۵×۱۱)، اندازه: ۱۰/۵×۱۶سم [ف: ۴-۴۵۲]

۱۰۰. بیدگل؛ مجتهد الزمان بیدگلی؛ شماره نسخه: ۲۲/۹

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: با تاریخ ۱۲۴۰ق؛ جلد: تیماج مشکی ضربی بدون مقوا، ۷گ (۸۱ر-۸۷پ)، اندازه: ۱۸×۲۲سم [ف:-۳۴]

۱۰۱. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه: ۵۲۹۶

خط: نسخ، کا: محمد بن قنبر علی، تا: پنج‌شنبه ۳ ربیع الثانی ۱۲۴۳ق؛ کاغذ: فرنگی سفید، جلد: تیماج یک‌لا قهوه‌ای، ۳۶گ، ۱۴ سطر (۷×۱۰/۵)، اندازه: ۱۱/۵×۱۵سم [ف: ۳-۱۶۱]

۱۰۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۶۲۸۷/۳

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۴۵ق؛ جلد: تیماج مشکی بدون مقوا، ۱۶گ (۴۹پ-۶۴پ)، اندازه: ۱۰/۵×۱۵سم [ف: ۱۶-۲۵۸]

۱۰۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۹۶۴۹

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۴۵ق؛ ضمیمه نسخه ش ۱۶۶۱۲ [رایانه]

۱۰۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۹۷۳۳
آغاز: برابر؛ **انجام:** کما ورد فی الاخبار او علمه بکوته اصلح کما یقوله المتوکلون
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۴۵ق؛ افتادگی: انجام [رایانه]

۱۰۵. مشهد؛ مدرسه باقریه؛ شماره نسخه: ۳۱۹/۹
خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: شعبان ۱۲۴۵ق، جا: مدرسه محمد حسن بن حاج ملا علی هرندی، از توابع اصفهان؛ کاغذ: فرنگی [تراثنا: س۶ش۴-۱۰۰]

۱۰۶. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۹۸۹۰/۳
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: شنبه ۲۹ ذیحجه ۱۲۴۶ق، به‌دستور آخوند ملا محمد اسماعیل تبریزی؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۳۱گ (۷۸ر-۱۰۸ر)، ۱۱ سطر، اندازه: ۱۰×۱۵سم [ف: ۲۵-۱۸۸]

۱۰۷. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۹۹۴/۴
آغاز: الیهم علیهم و قد اوردت الاخبار الواردة فیها فی کتاب بحار الانوار
خط: تعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۵۴ق؛ افتادگی: آغاز؛ ۷گ (۳۸ر-۴۴پ) [ف: ۳-۵۳۵]

۱۰۸. مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه: ۱۷۶/۶
خط: نسخ، بی‌کا، تا: چهارشنبه ۲۸ ربیع الثانی ۱۲۵۵ق، جا: مدرسه حاجی صفرعلی؛ جلد: عادی، ۲۴گ (۳۳پ-۵۶پ)، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۵×۲۰سم [مؤید: ۱-۱۷۳]

۱۰۹. مشهد؛ مدرسه آیة الله خوئی؛ شماره نسخه: ۱۲۱/۱
خط: نستعلیق، کا: ملاخان بابا ساکن خانشان، تا: پنج‌شنبه ۲۷ جمادی الثانی ۱۲۵۵ق؛ جلد: تیماج مشکی بدون مقوا، ۹۸گ (۱پ-۹۸پ)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف:-۷۷]

۱۱۰. تبریز؛ ملی؛ شماره نسخه: ۴ر۲۷۰۲
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۵۶ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: چرمی سیاه، ۱۸گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۱/۵سم [ف: ۱-۸۶]

۱۱۱. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه: ۱۱۴۳/۳
خط: نسخ خوش، کا: مومن حسینی رشتی، تا: ۱۲۵۶ق؛ با ابیاتی از مولوی و شیخ بهائی؛ قطع: ربعی [چهار کتابخانه مشهد-ف:-۲۱۷]

۱۱۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۶۳۸/۲
آغاز: برابر
بی‌کا، تا: ۱۲۵۷ق؛ ۲۰ سطر، قطع: وزیری، اندازه: ۱۴/۵×۲۵سم [ف: ۲-۴۰۳]

۱۱۳. مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه: ۱۴۸/۳
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، کا: محمد ربیعا، تا: پنج‌شنبه ۱۸ صفر ۱۲۵۸ق، جا: کربلا؛ جلد: چرم زرد، ۱۲گ (۱۲۱پ-۱۳۲پ)، اندازه: ۱۵×۲۱/۵سم [مؤید: ۱-۱۴۳]

۱۱۴. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۴۰۳۳/۳-۲۰/۱۵۳
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: محمدعلی، تا: ۱۵ صفر ۱۲۵۸ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۳گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۰×۱۵سم [ف: ۱-۴۴۷]

۱۱۵. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۴۸/۲
خط: نستعلیق، کا: عبدالجواد بن محمد مؤمن تبریزی، تا: چهارشنبه ۲۳ رجب ۱۲۵۸ق، جا: تبریز؛ کاغذ: کاغذ سفید و کبود، جلد: تیماج مشکی ضربی یک‌لا، ۴۷ص (۵۵-۱۰۱)، ۱۴ سطر (۶×۱۵)، اندازه: ۱۱×۲۰سم [سنا: ف: ۱-۷۳]

۱۱۶. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۳۷۱۰
خط: نستعلیق، کا: باقر بن محمد علی خراسانی، تا: جمعه ۲۶ ربیع الثانی ۱۲۵۹ق، جا: تهران، مدرسه حاج رجبعلی؛ افتادگی: آغاز؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج سرخ ضربی مقوایی، ۱۳۹گ، ۱۵ سطر (۷×۱۳)، اندازه: ۱۱×۱۹سم [ف: ۱۲-۲۷۱۱]

۱۱۷. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۳۲۱/۱
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ و نستعلیق، کا: قراجه داغی، تا: ۲۶ شعبان ۱۲۵۹ق، جا: مدرسه صفر علی؛ کاغذ: فرنگی، فستقی، جلد: تیماج مشکی، ۴۶ص(۱-۴۶)،۱۵ سطر (۸×۱۵)، اندازه: ۱۵×۲۱/۵سم [ف: ۱-۳۱۵]

۱۱۸. یزد؛ سریزدی(مسجدحظیره)؛ شماره نسخه: ۱۳۳/۲
خط: نسخ، کا: محسن خوانساری، تا: ۱۲۶۰ق؛ در حاشیه مناجات معروف امیرالمؤمنین (ع) (لک الحمد یا ذا الجود)؛ جلد: مقوایی، عطف تیماج قرمز، ۲۱گ (۹پ-۲۹ر)، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۱×۱۶سم [ف: ۱-۱۱۴]

۱۱۹. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۱۰۴۳/۲
خط: نسخ، کا: قاسم علی بن محمد علی بیارجمندی، تا: ۱۲۶۳ق، جا: مشهد، مدرسه صالحیه مشهور به نواب؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۶۲گ (۳۴پ-۹۵ر)، اندازه: ۱۶×۲۲سم [ف: ۳-۲۷۳]

۱۲۰. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۱۰۴۳/۴
آغاز: و ایضاً لما کنا فی غایة البعد عن جناب قدسه تعالی و حریم ملکوته و ماکنا مرتبطین بساحة عزه و جبروته ...
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۶۵ق؛ افتادگی: آغاز؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۸گ (۱۰۱ر-۱۰۸ر)، اندازه: ۱۶×۲۲سم [ف: ۳-۲۷۴]

۱۲۱. رشت؛ جمعیت نشر فرهنگ؛ شماره نسخه: ۳۸/۱ج
بی‌کا، تا: ۱۲۶۵ق [رشت و همدان: ف:-۱۱۹۳]

۱۲۲. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۲۱۷۸/۳
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: محمد رضا بن زین الدین تبریزی، تا: یک‌شنبه ۱۰ شعبان ۱۲۶۵ق؛ جلد: تیماج مشکی بدون مقوا، ۱۴گ (۶۷پ-۸۰پ)، ۲۲ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱/۵سم [محدث ارموی مخ: ۱-۱۶۱]

۱۲۳. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۲۱۵۸/۳
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق تحریری، بی‌کا، تا: دوشنبه ۳ جمادی الاول ۱۲۶۶ق؛ مصحح، محشی؛ کاغذ: فرنگی، ۷گ (۴۶-۵۲)، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۳×۱۷سم [ف: ۳۰-۶۴۳]

۱۲۴. تهران؛ مؤسسه مطالعات اسلامی؛ شماره نسخه: ۱۲۴/۲
آغاز: برابر؛**انجام:** نه نفع خود را مالکم و نه ضرر و نه بر خیری قادرم و نه شر مگر خیری که تو مقدر کنی تم
در فهرست با عنوان «رساله» آمده است که با توجه به آغاز نسخه شناسایی شد؛ خط: نستعلیق، کا: محمد نقی بن محمد علی ارومجی، تا: شوال ۱۲۶۶ق؛ کاغذ: زرد آهارزده، جلد: میشن مشکی نرم، ۱۷گ (۸۳پ-۹۹ر)، ۱۵ سطر (۹/۵×۱۶)، اندازه: ۱۶×۲۲سم [ف:-۹۶]

۱۲۵. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه: ۲۱۴۷/۲
خط: نستعلیق، کا: فتحعلی بن محسن حسینی کاشانی، تا: ۱۲۷۰ق؛ کاغذ:نوعی ترمه، جلد: مقوایی با تیماج مشکی درون زرد، ۶۰گ (۸۲-۱۴۱)، ابعاد متن: ۸×۱۵، اندازه: ۱۴/۵×۲۱سم [ف: ۴-۱۱۷۹]

۱۲۶. تهران؛ وزارت امور خارجه؛ شماره نسخه: ۲-۵۸
کا: ملا میر اسد ابن ملا میر یوسف، تا: ۱۲۷۱ق؛ مهر: «عمل محمد شریف صحاف»؛ جلد: تیماج زیتونی تذهیب کاری شده، ۱۵۷گ، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف:-۵۸]

۱۲۷. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۴۸۲۹
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ متوسط، کا: محمد جعفر ساوجی، تا: ۱۲۷۱ق؛ کاغذ: فرنگی شکری، جلد: مقوایی، با روکش تیماج قهوه‌ای ضربی مجدول، ۱۰گ (۵۶پ-۶۵پ)، ۲۱ سطر (۹×۱۶)، اندازه: ۱۵/۵×۲۱/۵سم [رایانه]

۱۲۸. تهران؛ مؤسسه مطالعات اسلامی؛ شماره نسخه: ۱۲۴/۸
آغاز: برابر؛ **انجام:** کتب هذه النسخة الشریفة ... سنه ۱۲۷۴
نام کتاب در فهرست «اسرار العبادات» ثبت شده که با توجه به آغاز نسخه تصحیح شد؛ خط: نستعلیق، کا: محمد تقی بن محمد علی، تا: ربیع الثانی ۱۲۷۴ق؛ کاغذ: زرد آهار زده، جلد: میشن مشکی نرم، ۴۴گ (۱۶۷پ-۲۱۰ر)، ۱۵ سطر (۹/۵×۱۶)، اندازه: ۱۶×۲۲سم [ف:-۹۸]

۱۲۹. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۰۵۹۶/۲
آغاز و انجام: برابر
در فهرست با عنوان «رسالة فی بیان طریق النجاة فی العلم و العمل» آمده؛ خط: نسخ، کا: محمد تقی بن محمد حسین بن ملا احمد خوئینی، تا: ۲۸ ذیقعده ۱۲۷۷ق، جا: شهر خوئین؛ جلد: مقوا با روکش اسلیمی ساده، ۸گ (۲۳ر-۳۰پ)، اندازه: ۱۷×۲۱سم [ف: ۱۲۲-۳۳/۱]

۱۳۰. خوی؛ ملا علی خوئی (شریف)؛ شماره نسخه: ۴۸/۱
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، کا: محمد بن علی بن حسن خویی، تا: ۱۹ رمضان ۱۲۷۹ق؛ جلد: تیماج سرخ ضربی مجدول گرهی، ۱۳گ (۱-۱۳)، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [اوراق عتیق: ۱-۱۳۶]

۱۳۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۴۲۶۱/۴
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، کا: ملک محمد بن محمد حسن بروجنی، تا: ۱۲۸۷ق؛ کاغذ: نوعی ترمه، جلد: تیماج عنابی مقوایی، ۱۱ص (۱۴۸-۱۵۸)، ۲۰ سطر (۹×۱۶)، اندازه: ۱۷×۲۴سم [ف: ۱۱-۲۷۸]

۱۳۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ض۱۳۵۶۳
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: عبدالحسین، تا: ۱۲۸۷ق [الفبائی: ۵۵]

۱۳۳. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۳۵۹۴/۲
خط: نستعلیق، کا: محمد بن محمد باقر کاشانی، تا: ۶ محرم ۱۲۹۲ق، جا: تهران؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مقوایی عطف تیماج مشکی، ۳۵ص (۱۱۶-۱۵۰)، ۵ سطر (۷×۱۳)، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف: ۱۲-۲۶۰۴]

۱۳۴. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۳۸۹۴/۲
خط: نستعلیق، کا: نصرالله بن احمد نراقی، تا: ۱۲۹۴ق؛ کاغذ: فرنگی، ۲۶ص (۸۷-۱۱۲)، ۱۶ سطر (۷×۱۲)، اندازه: ۱۱×۱۶سم [ف: ۱۲-۲۸۸۰]

۱۳۵. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۲۰۰۷/۶
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: محمد رضا فرزند ملاعلی قمی، تا: ۸ محرم ۱۲۹۴ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: دورو تیماج زرشکی ضربی با ترنج عطف تیماج قهوه‌ای، ۹گ (۱۷۲-۱۸۰)، ۲۶ سطر (۸×۱۴)، اندازه: ۱۱×۱۸سم [ف: ۳۰-۳۵۲]

۱۳۶. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۳/۷۵۰۶-۳۸/۱۲۶
آغاز: برابر؛ **انجام:** الباب الثانی فیما یتعلق بکیفیة العمل ... والذی یجب اولا للسالک الی الله تعالی ان یصحح نیة
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۴؛ افتادگی: انجام؛ جلد: تیماج قهوه‌ای مجدول با ترنج و سرترنج، ۸گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۸×۲۳سم [ف: ۱-۴۴۸]

۱۳۷. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۶۵۶ و عکسی ۲۷۴۳
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: آغاز قرن ۱۴؛ جلد: مقوایی عطف پارچه، ۳۵گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۰/۵×۱۶/۵سم [ف: ۲-۳۱۸] و [عکسی مرکز احیاء: ف: ۷-۳۴۱]

۱۳۸. کرمانشاه؛ جلیلی؛ شماره نسخه: ۳۲۲/۱
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: جمعه ۷ محرم ۱۳۰۰ق؛ کاغذ: حنایی آهاری کاهی، ۳۲ص (۳۳-۶۴)، ۱۵ سطر [ف:-۵۱]

۱۳۹. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ض۱۲۸۱۰
کا: ابوالقاسم خوانساری، تا: ۱۳۱۵ق [الفبائی: ۵۸]

۱۴۰. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه: ۱۰۷۳/۳
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۳۲۶ق؛ مهر: کتابخانه مجدالدین؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج لایه‌ای زرد، ۲۴ سطر (۸/۵×۱۲/۵)، اندازه: ۱۰/۵×۱۷/۵سم [ف: ۳-۱۴۷۰]

۱۴۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۲۹۶۸/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: عباس پسر صادق، تا: ۱۳۲۷ق؛ افتادگی: انجام؛ کاتب در پایان هر سه رساله این دفتر پس از تاریخ کتابت نام خود را به خط سروی (شجری) نوشته؛ کاغذ: فرنگی سفید، جلد: مقوایی، ۴۷ص (۲-۴۸)، ۱۹ سطر، قطع: خشتی، اندازه: ۱۶×۲۱سم [ف: ۱۰-۴۱۳]

۱۴۲. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه: ۱۷۳۹/۴

خط: تحریری، کا: میرزا علی بن عبدالخالق خوئینی، تا: ۱۳۵۳-۱۳۵۴ق؛ ۲۴گ، اندازه: ۱۰×۱۷سم [ف: ۳-۱۲۶]

۱۴۳. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه: ۱۰۲۱

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ ۲۰۰گ، ۹ سطر، اندازه: ۱۴×۲۱سم [ف: ۲-۸۰]

۱۴۴. آران کاشان؛ محمد هلال؛ شماره نسخه: ۲۱۴/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۶گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۳×۱۹سم [ف مخ:-۱۵]

۱۴۵. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۱۴۲۱/۴-۸/۱۳۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ مصحح؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۵گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۰/۵×۱۴/۵سم [ف: ۱-۴۴۷]

۱۴۶. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۶۱۶۹/۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: فستقی، جلد: میشن آبی، ۱۸گ (۵۷پ-۷۴ر)، ۲۴ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱/۲سم [ف: ۹-۲۰۷]

۱۴۷. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۷۳۱۶/۶

بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج مشکی، ۲۰گ (۱۴۶پ-۱۶۵پ)، اندازه: ۱۲×۱۸/۵سم [ف: ۱۹-۱۱۰]

۱۴۸. خوی؛ نمازی؛ شماره نسخه: ۶۹۷/۳

آغاز: برابر

خط: نسخ، کا: ابراهیم بن محمد نصیر بن محمد علی بن شیخ عبدالله بدل آبادی، بی‌تا؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۲×۱۹سم [ف:-۳۷۸]

۱۴۹. خوی؛ نمازی؛ شماره نسخه: ۷۳۸/۳

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج قهوه‌ای ضربی، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۰×۱۵سم [ف:-۳۹۹]

۱۵۰. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۸۸۰۸/۳-۵۹/۲۸

آغاز: اهل البدع و طغاتهم فاعلموا یا اخوانی انی لا آلوکم نصحا و لا اطوی عنکم کشحا

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ ۲۰گ (۴۶-۶۵)، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۲×۲۳سم [ف: ۱-۴۴۸]

۱۵۱. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۸۴۵۶/۱-۵۷/۱۲۶

آغاز: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ ۱۶گ (۱-۱۶)، ۱۹و ۲۲ سطر، اندازه: ۱۵×۲۰سم [ف: ۱-۴۴۷]

۱۵۲. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۱۴۷/۴-۱/۱۴۷

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ مصحح؛ دربرگ اول مهری به تاریخ ۱۲۱۷؛ ۲۹گ، ۱۱ سطر، اندازه: ۱۳×۱۹/۵سم [ف: ۱-۴۴۷]

۱۵۳. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۱۴۲۱/۴-۸/۱۳۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ مصحح؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۵گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۰/۵×۱۴/۵سم [ف: ۱-۴۴۷]

۱۵۴. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۳۶۵۸/۲-۱۸/۱۷۸

آغاز و انجام: برابر

این رساله در نسخه «مناهج الحق و النجاة» نامیده شده واین نام از جمله «فوجب علی أن ابین له مناهج الحق والنجاة بأعلام نیرة» در مقدمه مؤلف گرفته شده؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ مصحح، با علامت بلاغ؛ در برگ‌های ۲۷ و ۲۸ روایاتی در آداب سفر؛ جلد: تیماج مشکی مجدول گرهی، ۱۸گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۱×۱۷سم [ف: ۱-۴۴۷]

۱۵۵. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه: ۱۷۲۹/۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: محمود بن عماد الدین، بی‌تا؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ترنج وسر، مجدول گرهی، ضربی، ۱۲گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۸×۲۴سم [ف: ۱-۱۸۱]

۱۵۶. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه: ۱۴۲۰/۷

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج دورو، مشکی وقهوه‌ای، بدون مقوا، مجدول، ۲۰گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۱×۱۷/۵سم [ف: ۱-۱۸۱]

۱۵۷. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه: ۳۶۱۰/۳

آغاز: برابر؛ **انجام:** انه لولم یکن لله جنة و لانار بل لوکان و العیاذ بالله العاصی فی الجنة و المطیع فی النار الا طاعة لان الله تعالی اهل لها و السادس

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، مجدول، ۷گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۲۱×۳۰سم [ف: ۱-۱۸۱]

۱۵۸. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه: ۶۵۰۳/۴

بی‌کا، بی‌تا؛ ۱۱گ (۴۶پ-۵۶ حاشیه) [ف: ۳-۱۶۱]

۱۵۹. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۷۸۱۴/۲-۳۹/۱۹۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ مصحح؛ جلد: تیماج مشکی، ۲۰گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۳×۱۹سم [ف: ۱-۴۴۷]

۱۶۰. زنجان؛ امام جمعه؛ شماره نسخه: ۲مجموعه بدون شماره

بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام [دلیل المخطوطات: ۱-۱۳۸]

۱۶۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۲۵۷۰/۸

خط: نسخ، کا: مرتضی بن علم الهدی حسینی طالقانی (گویا)،

بی‌تا؛ ناقص است؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج تریاکی مقوایی، ۹ص (۱۶۲-۱۷۰)، ۳۱سطر (۷/۵×۱۷)،اندازه:۱۲×۲۱سم[ف:۹-۱۳۶۵]

۱۶۲. شیراز؛ ملی؛ شماره نسخه: ف ۳۲۳/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ در پشت جلد جایی نام آن را «سیر و سلوک» نوشته اند و جایی «اشعة اللمعات»؛ ۱۷گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۶/۵×۱۲سم [ف: ۱-۳۰۰]

۱۶۳. تبریز؛ ملی؛ شماره نسخه: ۳۲۱۲/۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ با تذکره الائمه مصنف و رساله دیگر از پدر مؤلف در یک مجلد؛ کاغذ: فرنگی، جلد: چرمی، ۱۰گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۱/۵سم [ف: ۳-۹۶۳]

۱۶۴. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۷۰/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: محمد طاهر بن محمد مؤمن طالقانی، بی‌تا؛ جلد: تیماج قهوه‌ای بدون مقوا، ۲۳گ (۱پ-۲۳پ)، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۲×۱۷سم [ف: ۱-۸۳]

۱۶۵. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۲۱۸۷/۱

خط: نسخ زیبا، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۰گ (۱۹۷ر-۲۰۶ر)، ۲۲ سطر، اندازه: ۱۶×۲۱/۵سم [ف: ۱-۲۱۳]

۱۶۶. اصفهان؛ مهدوی، مصلح الدین؛ شماره نسخه: ۱۰۵/۲

خط: شکسته نستعلیق، کا: ملک محمد بن محمد حسن بروجنی، بی‌تا؛ جلد: تیماج قهوه‌ای ضربی، ۱۲گ (۸۹-۱۰۰)، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف:-۱۰۷]

۱۶۷. چالوس؛ امام صادق؛ شماره نسخه: ۴۲۱/۳

آغاز: برابر

بی‌کا، بی‌تا؛ مصحح؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، اندازه: ۱۳×۲۱سم [ف:-۲۳۵]

۱۶۸. یزد؛ محمود آبادی، میرزا حسن؛ شماره نسخه: ۳۱/۳

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ قطع: ربعی [نشریه: ۴-۴۵۷]

۱۶۹. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۳۰۹/۶-طباطبائی

آغاز: بسمله قال المولی المحقق و استادی المدقق مولانا محمد باقر مد ظله العالی فی رسالته الاعتقادیه و یجب علیک ان تقربا لمعراج الجسمانی؛ **انجام:** و قد اوردت الاخبار الواردة فیها فی کتاب بحار الانوار و کتبت رسالة منفرده ایضا فی ذلک (مقصود در مورد رجعت است).

بخشی از رساله اوست؛ خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز؛ به خط یک نویسنده که شاگرد مجلسی بوده، سطرها چلیپا؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: مقوا با روکش پارچه سبز، ۱ص (۴۹ پ)، قطع: رقعی، اندازه: ۱۲×۲۲سم [ف: ۲۲-۹۹]

۱۷۰. مشهد؛ مدرسه باقریه؛ شماره نسخه: ۳۲۰/۵

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: فرنگی [تراثنا: س۶ش۴-۱۰۰]

۱۷۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۷۵۳۰ ض

بی‌کا، بی‌تا [د.ث. مجلس]

۱۷۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۳۷۸۳/۷

خط:نستعلیق،بی‌کا،بی‌تا؛کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۲۵ص (۳۹-۶۳)، ۱۸ سطر (۷×۱۲)، اندازه: ۱۰×۱۷سم [ف: ۱۲-۲۷۷۱]

۱۷۳. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۹۲۵۵/۴

در فهرست با عنوان «رسالة فی بیان طریق النجاة فی العلم و العمل» آمده است؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج مشکی لایی، ۱۱ص (۱۸پ-۲۸پ)، ۲۲ سطر (۷×۱۸/۵)، اندازه: ۱۲×۲۴سم [ف: ۱۷-۳۳۲]

۱۷۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ض۱۳۵۶۳

بی‌کا، بی‌تا [الفبائی: ۵۸]

۱۷۵. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۹۶۱۷/۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** و شکلهم و الیه یشیر قوله تعالی و لوجعلناه

چند برگ از ابتدای کتاب در این نسخه موجود است؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج مشکی دورو، ۶گ (۱پ-۶پ)، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۳×۲۰/۵سم [ف: ۳۱-۱۶]

۱۷۶. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۶۵۲۸/۷

خط: نسخ، کا: محمد کاظم بن محمد صادق، بی‌تا؛ محشی؛ تملک: محمد حسین با مهر مربع ناخوان؛ جلد: تیماج دو رو، رو مشکی ضربی ترنج و سرترنج دار، اندرون قرمز، ۳۲گ (۲۰۳پ-۲۳۴ر)، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف: ۲۰-۱۰۳]

۱۷۷. قم؛ معصومیه؛ شماره نسخه: ۹۱

خط: نستعلیق و نسخ، کا: مصطفی حسینی، بی‌تا، جا: مشهد؛ تملک: غلام حسین، علی اکبر پروانه قاضی دادگستری؛ جلد: تیماج حنایی سیر روغنی ضربی ترنج‌دار، ۸۰گ، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۱×۱۸سم [ف: ۱-۱۱۲]

۱۷۸. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه: ۱۳۱۸/۲

بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج تریاکی، ۲۰ص (۳۰-۴۹)، اندازه: ۱۱×۱۷سم [ف: ۳-۹۲۷]

۱۷۹. قم؛ معصومیه؛ شماره نسخه: ۴۹۸/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: ثلث جلی، کا: محمد حسین بن محمد تقی، بی‌تا؛ مهر: «عبده محمد تقی» (مربع)، «محمد کوچک پروین» (بیضی)؛ جلد: مقوایی، ۴۱گ (۱۲پ-۵۲پ)، ابعاد متن: ۵×۱۰، اندازه: ۱۰/۵×۱۵سم [ف: ۲-۱۱۵]

● اعتقادات (ترجمه) / کلام و اعتقادات / فارسی

e'teqādāt (t.)

لاری، محمد بن قوام الدین، ق۱۲ قمری

lārī, mohammad ebn-e qavām-od-dīn (-18c)

وابسته به: الاعتقادات = صراط النجات = اعتقادات مجلسی = سیر و سلوک = رد صوفیه = مغنی الاصول = اعتقادیه؛ مجلسی، محمد باقر بن محمد تقی (۱۰۳۷-۱۱۱۰)

ترجمه‌ای است از رساله الاعتقادات علامه محمد باقر مجلسی که رفیع الدین لاری به درخواست جمعی از مؤمنین، به ترتیب اصل بدون زیاده و کم به تحریر درآورد. این رساله در یک شب تألیف شده و به همین سبب «لیلیه» خوانده شده و ترجمه‌های متعددی به فارسی و اردو دارد. از جمله آثار دیگر مترجم «رد مولوی» است.

[طبقات اعلام الشیعة قرن ۱۲ ص ۲۷۹؛ فهرستواره منزوی ۳۱۶/۹؛ کتابشناسی مجلسی ۲۶۴-۲۶۷؛ معجم التراث الکلامی ۲۲۶/۲-۲۲۷]

نجف آباد؛ حججی؛ شماره نسخه: ۷۴/۳

آغاز: بسمله. لآلی حمد و ثنای بی منتها شایسته زیور رداء کبریا، خداوند واجب التعظیمی است عظم شأنه ... اما بعد چون علت غایی ایجاد انسان و تکلیف ایشان به مضمون کریمه بلاغت مشحون؛ **انجام:** و باید دانست آنچه ذکر نموده ام من در این رساله اخذ کرده ام از معادن نبوت ... خطوط و تصانیف او، و این آخر چیزیست که اراده نمودیم بیان آن در این رساهل و وفقنا الله ایاکم لما یحب و یرضی و یجعلنا و ایاکم ممن یذکر فتنفعه الذکری

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج مشکی مجدول گرهی، ۲۲گ (۱۰۶ر-۱۲۷پ)، اندازه: ۱۳×۱۸سم [ف:-۱۲۰]

● اعتقادات (ترجمه) / کلام و اعتقادات / فارسی

e‘teqādāt (t.)

کرمانشاهی، محمد محسن بن محمد سمیع، -۱۲۲۳ قمری

kermānšāhī, mohammad mohsen ebn-e mohammad samī‘ (-1808)

وابسته به: الاعتقادات = صراط النجات = اعتقادات مجلسی = سیر و سلوک = رد صوفیه = مغنی الاصول = اعتقادیه؛ مجلسی، محمد باقر بن محمد تقی (۱۰۳۷-۱۱۱۰)

تاریخ تألیف: ۲۷ جمادی الثانی ۱۲۵۶ق

ترجمه تحت اللفظی «اعتقادات» مجلسی است که به درخواست بعضی اعاظم آن را پرداخته است.

آغاز: الحمدلله رب العالمین ... اما بعد این چند کلمه‌ایست در ترجمه رساله اصول المذهب از مصنفات عربیه عالم ربانی.

انجام: و بگرداند ما را و تو را ازجمله کسانی که متذکر می‌شوند و تذکر به ایشان نفع می‌بخشد و همچنین مترجم حقیر محمد محسن بن محمدسمیع عفی الله عن جرائمهما از برادران دینی التماس دارد که او را در اوقات دعا ا ز طلب مغفرت فراموش نفرمایید.

[دنا ۲۲/۲ (۵ نسخه در ذیل نام دو مؤلف که یکی هستند)؛ کتاب‌شناسی مجلسی ۲۶۷؛ منزوی ۹۱۴/۲؛ اعیان الشیعة ۴۷/۱۰؛ مرآة الاحوال ۱۹۱/۱؛ معادن الحکمة، چاپ جامعه مدرسین حوزه علمیه قم ۵۲/۱؛ الذریعة ۴۵۹/۱ و ۷۳/۱۷؛ فهرستواره منزوی ۲۰۰/۹]

۱. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۲۱۷۸/۲

آغاز و انجام: برابر

نام مؤلف به قرینه آغاز و انجام نسخه تصحیح شد. در فهرست کاتب را مؤلف دانسته است؛ خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، تا: ۲۷ جمادی الثانی ۱۲۶۵ق؛ جلد: تیماج مشکی بدون مقوا، ۲۱گ (۴۷پ-۶۷پ)، ۲۲ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱/۵سم [محدث ارموی مخ: ۱-۳۵۶]

۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۳۸۴۲/۲

آغاز: برابر؛**انجام:** از تقصیر او بگذرد ... یا رب العالمین.

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج سبز ضربی مقوایی، ۸۲گ (۹۸پ-۱۷۹پ)، ۹ سطر (۸×۱۴)، اندازه: ۱۵×۲۲سم [ف: ۱۲-۲۸۲۴]

۳. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۸۶۵/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: جعفر بن حسین عاملی، تا: شب چهارشنبه ۶ ربیع الاول ۱۲۶۵ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای بدون مقوا، ۳۲گ (۱پ-۳۲پ)، اندازه: ۱۳×۱۸سم [ف: ۳-۵۴]

۴. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۷۱۶۶/۲-۳۶/۱۶۶

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۹ ذیقعده ۱۳۰۸ق، جا: تهران؛ جلد: تیماج قهوه‌ای مجدول، ۱۸گ، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۳×۱۹سم [ف: ۲-۸۵۱]

۵. کرمانشاه؛ فیض مهدوی (کتابخانه)؛ شماره نسخه: بدون شماره/۱

آغاز: مذکور میشود که مرحوم ملا محمد باقر مجلسی رساله‌ای در خصوص اعتقادات مذهب شیعه بعربی نوشته است

بی‌کا، بی‌تا [تراثنا: س۲ش۴-۵۶]

۶. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۱۴۱۰/۱-۸/۱۲۰

آغاز: عالم ربانی مولانا محمدباقر اصفهانی ملقب به مجلسی ... که این بی بضاعت حسب خواهش بعضی از اعاظم کثر الله امثالهم به لغت فارسی درسلک تحریر منتظم ساخته ... ثواب آن ... حاجی اسماعیل ... اصل اعتقادات است؛ **انجام:** برابر

از مقدمه مترجم اندکی افتاده است؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز؛ جلد: گالینگور با روکش آبی وعطف تیماج قهوه‌ای، ۵۰گ، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۰/۵×۱۵/۵سم [ف: ۲-۸۵۲]

● اعتقادات (ترجمه) / کلام و اعتقادات / فارسی

e‘teqādāt (t.)

یزدی، ابوالقاسم بن احمد، ق۱۳ قمری

yazdī, ab-ol-qāsem ebn-e ahmad (-19c)

وابسته به: الاعتقادات = صراط النجات = اعتقادات مجلسی = سیر و سلوک = رد صوفیه = مغنی الاصول = اعتقادیه؛ مجلسی،

محمد باقر بن محمد تقی (۱۰۳۷-۱۱۱۰)
اهدا به: فتحعلی شاه قاجار
تاریخ تألیف: ۱۷ جمادی الاول ۱۲۴۲ق
ترجمه‌ای است بسیار نزدیک به متن از اعتقادات علامه مجلسی که به دستور محمد ولی میرزا حاکم یزد انجام شده است. این ترجمه دو دیباچه دارد، که اولی دیباچه مترجم و دومی ترجمه دیباچه مجلسی است.
آغاز: سپاس و ستایش ولی نعمتی را سزاست که معرفت و آگاهی طرق استدلال بر او نیز از اوست و هدایت یافتن به توصیف ذاتش به اوصاف جلال و کبریائی و تفرد و و تنزیه ساحت جلالش
انجام: و بگرداند ما و تو را از کسانی که متذکر می‌شوند پس نفع می‌بخشد او را متذکر نمودن. مترجم نیز خدمت برادران ایمانی خود عرض می‌نماید که ملتمس می‌باشد هر آنچه را مصنف نورالله ضریحه التماس نموده است
[دنا ۲۲/۲ (۶ نسخه ذیل نام دو مؤلف که یکی هستند)؛ الذریعه ۲۲۴/۲ «الاعتقادات»؛ فهرستواره منزوی ۲۰۰/۹]

۱. **یزد؛ سریزدی(مسجدحظیره)؛ شماره نسخه: ۲۲۶/۳**
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: یک‌شنبه ۱۵ ربیع الاول ۱۲۴۳ق؛ جلد: تیماج مشکی ضربی، ۱۵گ (۷۱پ-۸۵پ)، ۱۹سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۱-۱۸۴]
۲. **تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۹۱۸۸**
آغاز: برابر؛ **انجام:** برابر
کامل؛ خط: نسخ، کا: غلامرضا بن ابی الحسن بافقی، تا: پنج‌شنبه ۲۰ صفر ۱۲۴۳ق؛ مصحح، رکابه‌دار؛ تملک: معتضد الدوله در ۱۳۳۱ق؛ مهر: «یا حاجی صاحب ۱۲۶۶» (مستطیل)، کتابخانه جعفر سلطان القرایی؛ اهدایی: جعفر سلطان القرایی، آذر ۱۳۴۸؛ کاغذ: فرنگی نخودی آهار مهره، جلد: تیماج مشکی؛ ۱۹گ، ۲۰ سطر (۹/۵×۱۶)، اندازه: ۱۳×۲۰/۹سم [ف: ۲۹/۲-۸۵۰]
۳. **تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۲۵۹ ط**
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: محمد علی شریف، تا: دوشنبه ۳ صفر ۱۲۴۳ق؛ مهر: «عبده الراجی علی اکبر» (بیضی)؛ کاغذ: فرنگی آهار مهره، جلد: تیماج قرمز با جدول، ۳۸گ، ۱۵سطر، قطع: رقعی، اندازه: ۱۰/۵×۱۵سم [ف: ۲۴/۲-۱۸۹]
۴. **قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۵۲۵۱-۲۶/۱۳۱**
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: یکشنبه ۶ شوال ۱۲۴۹ق؛ با علامت بلاغ؛ جلد: تیماج زیتونی، ضربی جدول دار، ۲۳گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: ۲-۸۵۲]
۵. **تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه: ۱۷۶۲-عکسی**
آغاز: (دیباچه ۱): ... و بعد، چون پیوسته توجه خاطر خطیر و پیشنهاد ضمیر مهر تنویر اعلیحضرت ... دیباچه ۲: ستایش مختص ذات خداوندی ست که آسان نموده است از برای ما رفتن راه‌های دین، و روشن نموده است ... اما بعد، پس می‌گوید محتاج به سوی رحمت پروردگار خود، پسر محمد تقی محمد باقر؛ **انجام:** برابر
خط: نسخ پخته، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: آغاز؛ ۵۰ص، ۱۹ سطر (۱۱/۵×۲۲)، اندازه: ۲۱×۳۰سم [عکسی ف: ۱-۶۹]
۶. **تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۱۷۶۰۸**
بی‌کا، بی‌تا؛ انتقالی از کتابخانه پهلوی-مجموعه نوازی؛ ۶۵گ، اندازه: ۱۰/۲×۱۹/۸سم [رایانه]
۷. **مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۸۳۱۱**
آغاز: برابر؛ **انجام:** و گروههای شیطان غالب گشتند.
بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام (صفحه آخر)؛ کاغذ: آهاری نخودی، جلد: مقوا، ۳۱گ، اندازه: ۱۲×۲۰سم [ف: ۱۱-۶۱]

● اعتقادات (ترجمه) / کلام و اعتقادات / فارسی
e‘teqādāt (t.)

اولیاء، حسین بن اسماعیل، ۱۲۶۵-۱۳۱۱ شمسی
owlīyā’, hoseyn ebn-e esmā‘īl (1886-1932)
وابسته به: الاعتقادات = صراط النجات = اعتقادات مجلسی = سیر و سلوک = رد صوفیه = مغنی الاصول = اعتقادیه؛ مجلسی، محمد باقر بن محمد تقی (۱۰۳۷-۱۱۱۰)
[فهرستواره منزوی ۱۹۹/۹]

۱. **مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۷۲۹۵**
آغاز: بسمله سپاس و ثنا و حمد از برای واجب الوجود؛ **انجام:** و غدی خلافه فی ذلک.. امین یا رب العالمین ... که هستی را نمیبینم بقائی
خط: شکسته نستعلیق، کاتب = مؤلف، تا: ۱۳۲۷ق، جا: یزد [الفبائی: ۵۹]
۲. **مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ض۱۳۵۶۳**
خط: نسخ، کا: عبدالحسین، تا: ۱۲۸۷ق [الفبائی: ۵۹]

● اعتقادات (ترجمه) / کلام و اعتقادات / فارسی
e‘teqādāt (t.)
وابسته به: الاعتقادات = صراط النجات = اعتقادات مجلسی = سیر و سلوک = رد صوفیه = مغنی الاصول = اعتقادیه؛ مجلسی، محمد باقر بن محمد تقی (۱۰۳۷-۱۱۱۰)
به‌گونه‌ای که از مقدمه استفاده می‌شود، مترجم به درخواست شخصی این ترجمه را انجام داده است، اما نام ترجمه و مترجم در منابع یافت نگردید.
آغاز: بسمله، الحمدلله الذی أحصن مدینة العلم بوجود العلماء و

وفر حظوظهم من علوم الأنبياء، ففضل مدادهم على دماءالشهداء و جعل أبعض ... و بعد، این مختصر ی است در ترجمه و تفسیر رساله شریفه که هادی نجاة و نافی تحریف بناة، ماحی رسم بدعت

انجام: کاتب آنها نفرموده و بعض از آنها را هدایت فرموده، این است آخر آنچه اراده کرده بودم که در این رساله ذکر نمایم امید از رب مجید که نفع ببخشد به تو و التماس دعا دارم در جاهائیکه مظنه استجابت دعا کن، مترجم گوید از ناظرین و منتفعین از فواید این رساله شریفه التماس دعای خیر دارم

همانند:

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۴۵۵۰

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ مصحح؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی ضربی با ترنج گل و بوته، ۳۲گ، ۱۵ سطر (۵/۵×۱۰/۵)، اندازه: ۱۱×۱۶سم [ف: ۳۶-۵۶۱]

۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۸۱۵۷

آغاز: برابر؛ **انجام:** کاتب آنها نفرموده و بعضی را هدایت فرمود این است آخر آنچه اراده کرده بود که ...

خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ ضمیمه نسخه ش ۲۸۱۵۶؛ واقف: محمد تولیت، خرداد ۱۳۸۱؛ کاغذ: شکری، جلد: تیماج، ۱۴۴گ، ۱۰ سطر، اندازه: ۱۰×۱۵/۵سم [رایانه]

● **اعتقادات (ترجمه)** / کلام و اعتقادات / فارسی

e'teqādāt (t.)

وابسته به: الاعتقادات = صراط النجات = اعتقادات مجلسی = سیر و سلوک = رد صوفیه = مغنی الاصول = اعتقادیه؛ مجلسی، محمد باقر بن محمد تقی (۱۰۳۷-۱۱۱۰)

غیر همانند:

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۵۴۴۶

آغاز: الجاهلية الجهلاء و بعد این مختصریست در ترجمه و تفسیر رساله شریفه که هادی طریق نجاة و نافی تحریف بغاة؛ **انجام:** که نفع به بخشد بتو و التماس دعا دارم در جاهائیکه مظنه استجابت

ترجمه و تفسیری است مختصر بر رساله اعتقادات علامه ملامحمد باقر بن محمد تقی مجلسی؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ جلد: چرم قهوه‌ای روشن ساده، ۶۲گ، ۱۱ سطر، قطع: بیاضی، اندازه: ۷/۸×۱۵/۸سم [ف: ۴۳-۹۶]

۲. قم؛ طبسی؛ شماره نسخه: ۱۰۸/۳

آغاز: بسمله پس بدان ای برادر ایمانی به یقین وتحقیق که خدای تبارک و تعالی برگزیده است رسول ثقلین را؛ **انجام:** اخبار وارده در صفات مؤمنین و متقین را پس بدان بدرستیکه آنچه مذکور در این رساله فراگرفته شده است کل آنها از معادن نبوت است و الحمدلله رب العالمین تمت

از اول تا آخر؛ خط: نسخ معرب و نستعلیق، کا: حسن بخش، تا: قرن ۱۳؛ مصحح؛ جلد: پارچه سبز، ۱۶گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۴×۲۲سم [ف مخ: ۱-۱۱۱]

۳. قم؛ حجتیه؛ شماره نسخه: ۶۳۲

آغاز: حمد و ثناء خداوندی را سزاست که واضح و آسان نمود؛

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۵۳ق [ف: ۷]

● **اعتقادات = اصول دین = مبدأ و معاد** / کلام و اعتقادات / فارسی

e'teqādāt = osūl-e dīn = mabda' va ma'ād

آقا جمال خوانساری، محمد بن حسین، -۱۱۲۵ قمری

āqā jamāl-e xānsārī, mohammad ebn-e hoseyn (-1713)

اهدا به: شاه سلطان حسین صفوی

رساله استدلالی است در اصول اعتقادات امامیه اثنی عشریه که به دستور شاه سلطان حسین صفوی نگاشته شده است. مؤلف در مبنای تالیف چنین آورده است: «در باب مسائل متعلقه به مبدأ و معاد و مباحث منوطه به اصول دین قوی بنیاد عقاید خود را به طریقی که از ادله عقلیه و نقلیه استنباط نموده در رساله بر وجه اختصار به عرض مقدس رساند». در یک «مقدمه» و پنج «باب»: مقدمه در ذکر اصول دین بر سبیل اجمال و تحقیق وجه بودن آنها از اصول دین؛ باب ۱. اثبات واجب الوجود و صفات ثبوتیه و سلبیه او، در چند «فصل»: ۱) اثبات واجب الوجود، ۲) اثبات واجب الوجود به طریق دیگر، ۳) توحید واجب، ۴) اثبات علم حق تعالی، ۵) بیان آنچه کافی است اعتقاد به آن در معرفت علم حق تعالی، ۶) اثبات قدرت حق تعالی، ۷) اثبات عموم قدرت حق تعالی، ۸) تحقیق اراده حق تعالی، ۹) تحقیق سمیع و بصیر به عین شنوا و بینا بر حق تعالی، ۱۰) تحقیق حی و قیوم، ۱۱) تحقیق تکلم حق تعالی، ۱۲) ذکر باقی اوصاف واجب الوجود؛ باب ۲. عدل حق تعالی و آنچه متعلق به‌آن است، در چند فصل: ۱) اثبات عدل حق تعالی، ۲) بیان آن‌که نسبت إضلال و أمثال آن به خدای تعالی بر ظاهر آن محمول نیست، ۳) ثبوت أغراض از برای أفعال حق تعالی، ۴) بیان آن‌که أفعال عباد مستند به ایشان است، ۵) بیان عدم استقلال عباد در أفعال خود، ۶) وجوب انتصاف مظلوم از ظالم، ۷) تحقیق قضا و قدر، ۸) حدوث عالم؛ باب ۳. نبوت، در چند «فصل»: ۱) معنی نبی و طریق ثبوت نبوت، ۲) وجوب عصمت انبیا (ع)، ۳) وجوب تنزه انبیا از اموری که موجب تنفر از ایشان باشد، ۴) اثبات نبوت پیغمبر ما (ص)، ۵) ابطال آنچه یهودان می‌گویند در رد نبوت آن حضرت (ص)، در دو وجه، ۶) افضلیت آن حضرت (ص) از سائر أنبیا و از تمام ملائکه؛ باب ۴. امامت، در چند «فصل»: ۱) معنی امام و ذکر دلیل بر وجوب نصب او، ۲) بیان وجوب عصمت امام، ۳) طریق

ثبوت امامت امام، ۴) ابطال قول اهل سنت، ۵) پاره‌ای از مطاعن، ۶) پاره‌ای از مطاعن مشترکه ... . این رساله ناتمام مانده است. در دیباچه از شیخ علی و «شرح مقاصد» و «شرح تجرید» و «انوار جلالیه» یاد می‌کند. می‌نویسد که این رساله را از آن کتاب‌ها به فارسی برگردانیده‌ام.

آغاز: بسمله ... ثمره شجره عبارت آرایی، حمد و ثنای حکیم حکمت آفرینی است، که شاهد یکتا زیبایی ذات منزه صفات بیمثالش در آینه خدای نمای عالم صورت، که جلوه گاه جهان معنی غیبی است ... لهذا، نواب کامیاب ... شاه سلطان حسین الحسینی الموسوی الصفوی، بهادرخان ... مقرر فرمودند که داعی دوام دولت قاهره، و راجی خلود سلطنت أبد مدت باهره، نیازمند توفیق کردگاری: جمال الدین محمد خوانساری، در باب مسائل متعلقه بمبدأ و معاد، و مباحث منوطه باصول دین قوی بنیاد؛ عقاید خود را بطریقی که از أدله عقلیه و نقلیه استنباط نموده، در رساله بر وجه اختصار بعرض اقدس رساند، تا عامه اهل ایمان، و طلاب معرفت و ایقان از مطالعه آن کامیاب و بهره مند گشته، ثواب آن بروزگار فرخنده آثار آن رواج افزای مذهب حق اثنا عشری، و راهنمای طریق مستقیم دین پروری و اصل و متواصل گردد. لاجرم، امتثالاً لأمره المطاع الأعلی، بعنوانی که موافق مزاج همایون بود، بنگارش این رساله مشتمله بر مقدمه و پنج باب مبادرت نمود ...

انجام: و به گردان او را ای پروردگار من چنان که مرضی باشد و خشنود باشی از او. و اگر انبیاء را میراث نمی‌بود بایست که حضرت سلیمان میراث نبرد.

چاپ: به کوشش عبدالله نورانی، سال ۱۳۵۹ش، با بخش امامت از رساله شجره الهیه میرزا رفیعا در ۱۰۴ صفحه؛ با تحقیق علی اکبر زمانی نژاد، ضمن الرسائل، از طرف کنگره بزرگداشت آقا حسین خوانساری، ۱۳۷۸ش

[دنا ۲۳/۲ (۳۰ نسخه)؛ نسخه‌های منزوی ۷۳۵/۲؛ الذریعه ۱۸۶/۲؛ فهرستواره منزوی ۷۳/۶ و ۵۰۶/۹]

۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۲۵۷۰/۱

آغاز: رافع اعلام دین و دولت ناصب و آیات فتح و نصرت ... شاه سلطان حسین الحسینی الموسوی الصفوی بهادرخان ... مقرر فرمودند که داعی ... جمال الدین محمد خوانساری در باب مسائل متعلقه بمبدء و معاد ... عقاید خود ... در رساله ای ... بعرض اقدس رساند؛ **انجام:** و اگر انبیا را میراث نمیبود بایست که حضرت (فصل ۵ باب ۴ ننوشته مانده)

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: آغاز؛ محشی با «منه طاب ثراه»؛ گویا همه شماره‌ها نوشته (مرتضی بن علم الهدی حسینی طالقانی)؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج تریاکی مقوایی، ۴۸ص (۲-۴۹)، ۳۱ سطر (۷/۵×۱۷)، اندازه: ۱۲×۲۱سم [ف: ۹-۱۳۶۲]

۲. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۱۴۰۶

نسخه اصل: کتابخانه آستان قدس رضوی-مشهد ۱۶۱۹۶ [این شماره در رایانه آستان قدس با عنوان «اصول دین» و از محقق خوانساری دانسته شده و آغاز آن نیز با این رساله هماهنگ نیست]؛ خط: نسخ، کا: حسن بن محمد صادق خوانساری، تا: شنبه از دهه اول شعبان قرن ۱۲؛ افتادگی: انجام؛ ۱۱۳ص [عکسی ف: ۴-۲۵۴]

۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۰۰۲۱/۱۰

آغاز: برابر؛ **انجام:** ... او در یک نماز بجمعی خاص با وجود اینکه ... نشسته باشند و ...

خط: نستعلیق ریز، کا: محمد رضا بن محمد حسین طالقانی، تا: قرن ۱۲، جا: قزوین؛ تملک: «محمد بن احمد موسوی» با مهر (بیضی)؛ جلد: تیماج قهوه‌ای با ترنج با سر، مجدول، ۲۳ص (۱۲۱-۱۴۳)، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۰/۵×۱۸سم [ف: ۳۲-۳۲]

۴. اصفهان؛ مدرسه صدر بازار؛ شماره نسخه: ۶۳۶

خط: نستعلیق، کا: محمد علی بن محمد تقی شیرازی، تا: ذیقعده ۱۱۵۲ق؛ مصحح؛ اهدایی: حسن بن ابوالحسن نصیری اصفهانی، ۱۳۲۴ش؛ جلد: تیماج مشکی بدون مقوا، ۷۰گ، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف: ۲-۴۶۶]

۵. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۵۳۴۱/۳

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: جمعه ۹ شوال ۱۱۸۲ق؛ کاغذ: فرنگی [ف: ۱۶-۲۵۳]

۶. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه: ۱۴۱۷

آغاز: برابر؛ **انجام:** برابر، انجامه: ... تا اینجا عالی حضرت آقائی ایراد فرموده‌اند قد وقع الفراغ من کتابه ... علی ید ... محمد علی.

خط: نسخ، کا: محمد علی بن محمد ابراهیم، تا: چهارشنبه ۲۰ محرم ۱۱۸۴ق؛ افتادگی: انجام؛ محشی؛ در برگ اول نام «آقا میرزا محمد حسین مجتهد»؛ تملک: علی محمد وزیری به سال ۱۳۳۱؛ اهدایی: وزیری؛ جلد: تیماج تریاکی، ۱۰۸گ، ۱۲ سطر (۵×۱۲)، اندازه: ۱۰×۱۶سم [ف: ۳-۹۵۴]

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۱۴۲۲

نسخه اصل: همان نسخه بالا [عکسی ف: ۴-۲۶۱]

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۲۳۹۷-ف

نسخه اصل: همان نسخه بالا [فیلمها ف: ۱-۱۳]

۷. تهران؛ دانش‌سرای عالی-کتابخانه میرزا عبدالعظیم خان قریب گرکانی؛ شماره نسخه: ۱۵۱/۲

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ قطع: ربعی [نشریه: ۵-۶۴۶]

۸. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۴۰۹۰/۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ جلد: تیماج مشکی بدون مقوا، ۵۱گ (۵۲پ-۱۰۲پ)، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۰×۱۴/۵سم [محدث ارموی مخ: ۱-۱۵۱]

۹. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۹۵۶۸

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۲۷ق؛ تملک: «سید مصطفی صفایی خوانساری؛ اهدایی: رهبری، خرداد ۱۳۷۳؛ جلد: اسقاطی، ۷۷گ، ۱۴ سطر [رایانه]

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۱۴۰۰

نسخه اصل: همان نسخه بالا [عکسی ف: ۴-۲۵۱]

۱۰. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۰۶۴۷/۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۱۷ق؛ کاغذ: آهار مهره شکری، جلد: تیماج خرمایی، ۲۲ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۱۱-۳۳۰]

۱۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۰۹۷۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: میرزا محمد بن محمد علی خوانساری، تا: ذیقعده ۱۲۲۵ق؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج ضربی، ۸۰ص [رایانه]

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۱۴۲۱

نسخه اصل: همان نسخه بالا [عکسی ف: ۴-۲۶۰]

۱۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۸۱۹۵

آغاز: بانوار بر آیین باهره شبستان اعتقادات ساقیه راه بینی چراغان نموده؛ **انجام:** برابر

خط: شکسته نستعلیق، کا: ملا حسین ابن حاج علی دامغانی، تا: ۱۶ ذیقعده۱۲۴۲ق؛ افتادگی: آغاز؛ واقف: سید علی اصغر اصغرزاده موسوی، بهمن ۱۳۳۰؛ کاغذ: الوان، جلد: مقوا، ۲۰گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۲×۲۰سم [ف: ۱۱-۲۰]

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۱۴۲۶

نسخه اصل: همان نسخه بالا [عکسی ف: ۴-۲۶۲]

۱۳. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۶۴۹۴

خط: نسخ، بی‌کا، تا: شنبه جمادی الثانی۱۲۶۶ق؛ کاغذ: فرنگی، ۷۰گ، ۱۸ سطر (۷×۱۲)، قطع: جیبی، اندازه: ۱۱×۱۸سم [ف: ۱۶-۲۷۸]

۱۴. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه: ۳۲۰/۱۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** هر که مقید بدین اسلام باشد احتراز از متابعت آن گروه بی دین نماید.

خط: نستعلیق، کا: سید نقی مدرس مصدق (از احفاد مؤلف)، تا: ۱۳۸۰ق؛ مجدول؛ کاغذ: فرنگی خط دار، جلد: مقوایی با پارچه قهوه‌ای، ۲۵گ (۱۹۲-۲۱۶)، ابعاد متن: ۲۰×۲۳/۵، اندازه: ۲۱/۵×۲۷سم [ف: ۱-۳۰۵]

۱۵. اصفهان؛ کتابخانه‌های اصفهان؛ شماره نسخه: ۵۸

آغاز: برابر؛ **انجام:** و آنچه بعضی از اهل سنت گفته اند که مراد بمیراث در این دو آیه علم و نبوت است نه مال و اسباب، با آنکه خلاف ظاهر است قبول کنیم آنرا در آیه اولی، اما در آیه دوم احتمال آن نیست، زیرا که بنی اعمام که

نسخه از آخر ناقص است و تا فصل ششم از باب چهارم آن بیشتر نیست؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ برگ اول عطف و ظهر آن شرحی به خط مرحوم حاج میر سید محمد موسوی خوانساری درباره تفأل به قرآن کریم منقول از امام بخاری نوشته شده، روی برگ ۲ این شرح به خط مرحوم حاج میر سید علی مجتهد چهارسویی فرزند حاج میر سید محمد مذکور دیده می‌شود: «اصول دین. تصنیف العالم الفاضل جامع المعقول و المنقول حاوی الفروع و الأصول آقا جمال. قدس سره»؛ مهر: «علی ابن محمد الموسوی»، از اول نسخه تا برگ ۲۴ در حیات مصنف استنساخ شده و حواشی مختوم به «منه، سلمه الله» است، بقیه به‌خط کاتب دیگر پس از فوت مصنف نوشته شده با حواشی با نشان «منه، ره» می‌باشد، نیمی از ظهر برگ ۴۳ و سطور آخر نسخه که روی برگ ۴۴ نوشته شده به‌خط مرحوم حاج میر سید علی مذکورست؛ کاغذ: ترمه، جلد: تیماج مشکی یک‌لا که با تیماج قهوه‌ای، آستر تیماج قرمز، ۴۴گ، ۲۰ تا ۲۴ سطر (۶/۵×۱۴ تا ۷/۵×۱۵)، اندازه: ۱۳×۲۱سم [فهرست روضاتی:۲۶۳]

۱۶. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۷۳۸۲/۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز؛ محشی با نشان «منه سلمه الله»؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۳۰گ (۳۴پ-۶۳ر)، اندازه: ۱۲×۲۱سم [ف: ۱۹-۱۸۵]

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۱۴۲۵

نسخه اصل: همان نسخه بالا [عکسی ف: ۴-۲۶۲]

۱۷. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۶۱۶۹/۹

آغاز: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: فستقی، جلد: میشن آبی، ۷گ (۱۴۴پ-۱۵۰ر)، ۲۴ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱/۲سم [ف: ۹-۲۰۹]

۱۸. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۶۲۵۵/۳-۳۱/۱۳۵

آغاز: برابر؛**انجام:** با وجود اینکه بنابر مذهب اهل سنت نماز پشت سر هر بر و فاجری مبراست

این نسخه عکسی است؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ جلد: مقوایی با عطف گالینگور قهوه‌ای، ۲۳گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۹×۲۱سم [ف: ۱-۴۰۸]

۱۹. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۷۶۴۷ ض

بی‌کا، بی‌تا [د.ث. مجلس]

۲۰. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۲۰۹۹/۱۸

آغاز: برابر؛ **انجام:** طلب فرزندی که میراث برد نکنند (تم کلامه طاب ثاره و جعلت الجنة مثواه).

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج تریاکی ضربی، ۲۲گ (۲ر-۲۳پ)، اندازه: ۱۱×۲۵سم [ف: ۸-۷۲۹]

۲۱. تهران؛ مروی؛ شماره نسخه: ۸۳۸/۱

دارای مقدمه و پنج باب؛ بی‌کا، بی‌تا؛ قطع: رقعی [ف:-۳۱۳]

۲۲. یزد؛ مدرسی یزدی، جواد؛ شماره نسخه: ۷

بی‌کا، بی‌تا؛ قطع: وزیری [نشریه: ۴-۴۶۸]

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۲۳۹۸/۳-ف

نسخه اصل: همان نسخه بالا [فیلمها ف: ۱-۶۷۸]

● **الاعتقادات = رسالة فی ما یتعلق ببیان الاعتقادات و الاخلاق و الاعمال** / کلام و اعتقادات / عربی

al-i‘tiqādāt = r.-un fī mā yata‘allaq-u bi-bayān-il i‘tiqādāt wa-l axlāq wa-l a‘māl

نجارزاده، مصطفی بن علی، -۱۱۵۹ قمری

najjārzāde, mostafā bn-e ‘alī (-1746)

رساله‌ای در بیان برخی مسایل اعتقادی و اخلاقی از دیدگاه حنفیان است که در ۳ «باب» به درخواست برخی اخوان و خلان با استفاده از آیات و روایت و نقل اقوال برخی دانشمندان همچون ابن‌ملك و نیز برخی کتب همچون «التوضیح و التلویح»، «المشارق» و ... نگارش یافته است. عناوین ابواب چنین است: ۱. الاعتقادات؛ ۲. الأخلاق؛ ۳. الأعمال الظاهرة. در فهرست کتابخانه عمومی اوقاف بغداد (ج ۲، ص۱۷۶) این اثر به «بخاری زاده إبن كلاب» نسبت داده شده و احتمالاً ناشی از اشتباه در قرائت خط کاتب در انجامه یا نگارش شکل کلمه «نجار» به شکل مصحف «بخاری» از سوی کاتب نسخه بوده باشد.

آغاز: الحمدلله الذی جعل ترتیب العلوم و الاعمال فریضة علی العباد فی جمیع الاوقات و الاحوال

انجام: و المباشرة الفاحشة ای المغاورة بین الرجل و المراة عریاناً

[فهرس المخطوطات العربية فی مكتبة الأوقاف العامة فی بغداد: ۱۷۶/۲؛ فهرس مخطوطات مكتبة كوپريلی: ۳۱۵/۳؛ معجم المؤلفین: ۲۶۵/۱۲؛ هدية العارفین: ۴۴۶/۲؛ عثمانعلی مؤلفلری: ۱۸۷/۲]

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۴۳۱/۳ کر

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ کاغذ: فرنگی نخودی و سفید، ۹گ (۲۷پ-۳۵ر)، ۱۷ سطر، اندازه: ۹×۱۶سم [ف: ۴۰/۲-۱۱۷]

۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۰۵۳۲/۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۱۷۲ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۶ص (۲۴-۴۹)، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف: ۳۳/۱-۸۲]

۳. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۳۸۲۱/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ در آغاز به نام رساله تصریح شده و نیز عبارت «عرض علیه علیه علیه» دارد؛ کاغذ: فرنگی، ۱۴گ (۱پ- ۱۴ر)، ۱۵ سطر، اندازه: ۶×۱۲سم [ف: ۳۵-۹۵]

۴. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه: ۶۵۶۲/۳

آغاز: برابر؛ **انجام:** فی حال الاستنجاء و الامخاط.

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ محشی؛ کاغذ: فرنگی، ۹گ (۷۱پ-۷۹ر)، ۱۴ و ۲۰ سطر، اندازه: ۱۱×۱۹سم [ف: ۳-۱۶۴]

● **اعتقادات = شرح حدیث «العلم ثلاثه ...»** / شرح حدیث / فارسی

e‘teqādāt = s.-e hadīs-e «al-‘elm salāse ... »

نیشابوری، محمد نصیر بن نوروز علی، ق۱۲ قمری

neyšābūrī, mohammad nasīr ebn-e nowrūz ‘alī (-18c)

شرح مفصلی است بر حدیث امام کاظم (ع) که فرموده‌اند: «... انما العلم ثلاثة آية محكمة او فريضة عادله او سنة قائمة و ما خلاهن هو فضل» (بحارالانوار ۲۱۱/۱). شارح این شرح را در سه «مقاله» و یک «خاتمه» ترتیب داده و در آن مختصری از اعتقادات و واجبات و سنن لازمه را بیان کرده است.

[دنا ۲۴/۲؛ فهرستواره منزوی ۱۹/۹]

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۴۲۷۹/۳

آغاز: کرده‌اند و در کتب عامه و خاصه به احادیث معتبره تعبیر از آن عوالم واقع شده است که ذی مقدار است اما ماده ندارد که بتواند وضع خود را وا گذارد و تصحیح حشر جسمانی و عذاب قبر و جمیع احوالات اخروی؛ **انجام:** آن چه لازمه نگاهداشتن است علم است و علما و نگاهداری انسان واجب از مال و خشنودی دل ارباب دول و ملوك است ... این بود مجمل از رؤوس اعتقادات ...

از نیمه اول مقاله اول شروع می‌شود. فهرست دو مقاله موجود و خاتمه آن چنین است: مقاله دوم: در معرفت فریضه عادله و شرح اسم آن، مقاله سوم: در معرفت سنت قائمه، خاتمه: در بیان صفت علما؛ بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز؛ بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج، مشکی، ترنج با سر، عطف و حاشیه تیماج قهوه‌ای، ۴۵گ (۸۱ر-۱۲۵ر)، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۱/۵×۱۷سم [ف: ۳۸-۳۸۹]

● **اعتقادات** / کلام و اعتقادات / فارسی

e‘teqādāt

ایجی، علی اکبر بن محمد باقر، -۱۲۳۲ قمری

ījī, ‘alī akbar ebn-e mohammad bāqer (-1817)

رساله مفصلی است با عنوان «فصل-فصل» بدون شماره فصول، که درآن مؤلف مطالبی به صورت پند و اندرز و دراعتقادات بیان نموده است. او در یکی از فصل‌های آن توحید مفضل را تماماً ترجمه نموده است و در یکی از فصول به رساله «زبدة المعارف» و رد پادری خود حواله می‌دهد.

قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۵۷۵۲-۲۹/۹۲

آغاز: و او را به تو هیچ احتیاج نبود و به تو نیکی کرد تو را به شکل انسان آفرید اگر می‌خواست خلق می‌کرد تو را به هیئت عجیب غریب که هر که می‌دید می‌گریخت ... فصل بدان ای عزیز که آن خدایی که تو را آفرید یگانه است؛ **انجام:** فصل در آب کر بدانکه آب مطلق هرگاه برسد به قدر کر اب در کثرت ... و از صاحب شرع دو قسم وارد شده است یکی

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ جلد: مقوا

با عطف گالینگور قهوه‌ای، ۱۰۵گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۳×۱۸سم
[ف: ۱-۴۴۲]

● **الاعتقادات** / کلام و اعتقادات / عربی

al-i'tiqādāt

آل عبدالجبار خطی، محمد بن عبد علی، -۱۲۵۹ قمری

āl-e 'abd-ol-jabbār-e xattī, mohammad ebn-e 'abd-e 'alī (-1843)

رساله‌ای در باره اعتقادات لازمه در یک «مقدمه» و «مسائل» و «خاتمه».

قم؛ علامة طباطبائی قم (مکتبه)؛ شماره نسخه: بدون شماره/۳

آغاز: الحمدلله الظاهر لعباده بما بطن و الباطن بما أعلن و الصلاة علی محمد و آله صلاة لاتنتهی لحد و لا تبلغ لأمد

کا: محمد تقی بن عبدالرحیم مازندرانی، بی‌تا [تراثنا:س۲ش۳-۱۶۰]

● **اعتقادات** / کلام و اعتقادات / فارسی

e'teqādāt

رشتی، کاظم بن قاسم، ۱۲۱۲-۱۲۵۹ قمری

raštī, kāzem ebn-e qāsem (1798-1843)

از باب پنجم تا پایان کتاب درست همان ترجمه دوم «حیاة النفس» است که در فهرست سپهسالار با عنوان «رساله توحید» آمده که آن هم از همین سید کاظم است.

۱. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه: ۱۲۳۹/۱

آغاز: سپاس و ستایش بی قیاس پروردگاریراست؛ **انجام:** بدرستیکه حق تعالی ولی هرچیز است. و صلی الله.

خط: نسخ، کا: نعمة الله، تا: ۱۲ صفر ۱۲۵۹ق، به‌خواهش میرزا موسی؛ تملک: اعتضاد السلطنه در ۱۲۹۶؛ واقف: سپهسالار، ۱۲۹۷ق؛ کاغذ: فرنگی سفید، جلد: تیماج مشکی یک لا، ۱۲۷گ، ۱۹ سطر (۷×۱۳)، اندازه: ۱۳×۲۰سم [ف: ۵-۳۹]

۲. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه: ۱۲۴۰

خط: شکسته نستعلیق، کا: احمد نوری، تا: شنبه ۷ جمادی الاول ۱۲۶۰ق، جا: تهران؛ کاغذ: فرنگی سفید، جلد: تیماج مشکی ضربی، ۸۲گ، ۱۹ سطر (۷×۱۵)، اندازه: ۱۲×۲۱سم [ف: ۵-۳۹]

۳. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۱۷۰۹۹

بی‌کا، بی‌تا؛ خریداری از محمد علی صفری دائم؛ اندازه: ۱۷/۵×۲۲/۲سم [رایانه]

● **اعتقادات** / کلام و اعتقادات / فارسی

e'teqādāt

بهبهانی، محمود بن محمد علی، ۱۲۰۰-۱۲۷۱ قمری

behbahānī, mahmūd ebn-e mohammad 'alī (1786-1855)

رساله مختصری است در بیان اعتقادات مذهب امامیه (توحید، نبوت، امامت، معاد) که مؤلف در بیان عقاید خود نگاشته است. او در پایان حدیث معراج را نیز ترجمه نموده است. مؤلف گویا همان محمود بن محمدعلی کرمانشاهی بهبهانی، نوه وحید بهبهانی است.

قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۸۷۵۴-۵۸/۲۰۴

آغاز: بسمله، حمدله اما بعد چنین گوید بنده خاطی عاصی محمود بن محمدعلی که شرایط خداشناسی آنست که اول او را یکتای بی همتا بدانی

خط: نستعلیق، بی کا، بی تا؛ افتادگی: انجام؛ ۸۳گ، ۹ سطر، اندازه: ۱۰×۱۴سم [ف: ۱-۴۴۱]

● **الاعتقادات** / کلام و اعتقادات / عربی

al-e'teqādāt

حسینی قائنی، ابوطالب بن ابی تراب، ۱۲۳۰؟-۱۲۹۳ ؟ قمری

hoseynī qā'enī, abū-tāleb ebn-e abī-torāb (1815-1876)

تاریخ تألیف: جمعه ۵ رجب ۱۲۶۱ق؛ محل تالیف: مشهد مقدس

رساله کوتاهی است در اصول عقاید شیعه در ده «مقام»: ۱. اثبات الواجب و تحقیقه؛ ۲. اثبات وحدته؛ ۳. اثبات صفاته الثبوتیه؛ ۴. صفاته السلبیه؛ ۵. عدالته تعالی؛ ۶. النبوة المطلقة؛ ۷. النبوة الخاصة؛ ۸. الامامة و الولایة المطلقة؛ ۹. الولایة الخاصة؛ ۱۰. المعاد.

آغاز: الحمد لله الذی هدانا الی اصول الاسلام و ارشدنا الی حججه المرسلة الی الانام بالدلالة و البراهین القاطعة للکلام.

انجام: وجوب شکر المنعم و مقدمة الواجب و الامر بالمعروف و النهی عن المنکر و الحمدلله اولا و آخرا ظاهراو باطنا. و قد اتفق الفراغ منها علی ید مؤلفه الفقیر ... و المرجو من الله تعالی ان یصفح من ذنوبی و ذنوب جمیع اخوانی ببرکة و برکة آبائه الطاهرین و ابنائه المعصومین صلوات الله و سلامه علیهم اجمعین.

[دنا ۲۴/۲؛ اعیان الشیعه ۳۶۸/۲؛ ریحانة الادب ۴۲۸/۴؛ الکرام البررة ۴۰/۱؛ الذریعه ۱۸۲/۱و ۹۰/۸]

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۳۹۰۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: علی اصغر ... خزیمه، تا: ۱۲۶۱ق؛ مصحح، با نشان «بلغ قبالاً» مقابله گردیده، در برگ نخست وقفنامه‌ای آمده که علی اصغر [غرب] خزیمه که احتمالاً همان کاتب باشد نسخه را در سال ۱۲۶۲ق بر مؤلف و فرزندان وی وقف نموده است، در پایان نسخه تاریخ زاد روز فرزند ایشان محمداسماعیل الموسوی در شب دوشنبه ۱۹ ربیع الثانی ۱۲۷۴ق آمده؛ مهر: مؤلف «عبده

الراجی ابوطالب الحسینی» (بیضی)، آیت الله سید مهدی لاجوردی حسینی (بیضی) به تاریخ ۱۴۱۴؛ تملک: محمدابراهیم الموسوی نوربخشی به سال ۱۲۶۴ق، آمده که مؤلف در زمانی که عازم نجف اشرف بود کتاب را به وی هدیه نموده است، تملکی با مهر بیضی مؤلف به سال ۱۲۸۳ق دیده می‌شود که بعد از درگذشت محمدابراهیم موسوی نسخه مجدداً به تملک مؤلف درآمده است؛ واقف: علی اصغر [غرب] خزیمه، ۱۲۶۲؛ کاغذ: شرقی؛ نوع جلد: مشمع سرمه ای عطف: تیماج مشکی، ۲۳ص، ۲۲ سطر (۸×۱۴/۵)، اندازه: ۱۳×۲۱سم [ف: ۳۵-۲۹۵]

۲. زهان؛ مدرسه جعفریه زهان؛ شماره نسخه: ۱۱۳/۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** حال العدم علی الوجود فی الاستقبال فلاینا فیه العدم فی الحال الرابع انه تعالی لو کان مختارا

خط: نسخ، کا: غلامحسین مقدس بن محمد حسن زهانی، تا: پنج‌شنبه ۲۵ شعبان ۱۲۷۳ق؛ افتادگی: انجام؛ جلد: تیماج مشکی، پشت افتاده، ۴گ (۶۹پ-۷۲پ)، اندازه: ۱۰/۵×۱۹سم [ف:-۹۰]

۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۴۳۱۵/۱

آغاز: برابر

خط: نسخ، کا: محمد حسین بن میر حسینعلی عرب قرشی، تا: ۱۲۷۴ق؛ آخر کتاب نوشته که ورقه آخر را در رمضان ۱۲۸۰ تسوید کرده؛ کاغذ: فرنگی، جلد: میشن و مقوای ستبر، ۲۳گ (۱-۲۳ر)، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۱۲-۸]

● **اعتقادات** / کلام و اعتقادات / فارسی

e‘teqādāt

احمد بن محمد رضا، ق۱۳ قمری

ahmad ebn-e mohammad rezā (-19c)

[دنا ۲۴/۲؛ فهرستواره منزوی ۱۱۷/۹]

یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه: ۱۲۲۴

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۵۸ق؛ مهر تملک: « عبده الراجی علی اصغر»؛ اهدایی: وزیری؛ جلد: تیماج تریاکی، اندازه: ۱۰/۵×۱۷سم [ف: ۳-۸۹۹]

● **اعتقادات** / کلام و اعتقادات / فارسی

e‘teqādāt

الکائی مازندرانی، محمد تقی بن محمد حسین، ق۱۳ قمری

alkāī māzandarānī, mohammad taqī ebn-e mohammad hoseyn (-19c)

رساله مختصری در اعتقادات حقه شیعه اثنی عشریه است، به قدری که دانستن آن بر همه مؤمنین لازم می‌باشد. مؤلف بیشتر مطالب و ادله را به ترتیب و تطابق از کتاب «حیاة النفس» شیخ احمد احسائی گرفته و بر سبک و سیاق آن تأسی جسته است، دارای یک «مقدمه» و پنج «باب» دارای فصول و یک «خاتمه» است.

آغاز: الحمدلله رب العالمین ... این چند کلمه بحسب الخواهش طائفه ای از اخوه و مؤمنین در بیان اعتقادات حقه

انجام: السلام علی ... التماس از برادران دینی که مصنف را به دعا یاد فرمایند.

[دنا ۲۴/۲؛ فهرستواره منزوی ۱۱۹/۹]

۱. آشتیان؛ حوزه علمیه آشتیان؛ شماره نسخه: ۵۹/۱ بخش یکم

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: روز دوشنبه ۷ ربیع الثانی احتمالاً قرن ۱۳، قطع: نیم رقعی؛ جلد: چرم فندقی، ۲۱۷گ (۱ر-۲۱۷پ)، ۸ سطر، اندازه: ۱۱×۱۸سم [ف:-۱۲۹]

۲. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۵۳۸/۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** و عارف زیرک به این اشارات دریافت پاره ای از وجوه می‌نماید لهذا باختصار اقتصار شده و السلام علی من اتبع الهدی

خط: نسخ و نستعلیق، کا: سید هاشم بن حسن موسوی، تا: ۱۲۵۶ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای بدون مقوا، ۲۲گ (۲پ-۲۳ر)، اندازه: ۱۷/۵×۲۱/۵سم [ف: ۲-۱۷۳]

● **اعتقادات** / کلام و اعتقادات / عربی

e‘teqādāt

بحرانی، عبدالله بن علی، ق۱۳ قمری

bahrānī, ‘abd-ol-lāh ebn-e ‘alī (-19c)

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۷۹۳۶

آغاز: بسمله الحمدلله الدال علی وجوب وجوده لجدوث خلقه؛

انجام: کان الفراغ بالیوم الثانی من شهر الله المعظم ... و اجود

خط: نسخ، کاتب = مؤلف، تا: ۱۱۱۹ق [رایانه]

● **اعتقادات** / کلام و اعتقادات / فارسی

e‘teqādāt

حسن بن محمد شریف، ق۱۳ قمری

hasan ebn-e mohammad šarīf (-19c)

تاریخ تألیف: ۱۲۲۴ق

مؤلف قبل از این رساله‌ای در بیان اصول دین و واجبات به عربی خطاب به فرزندش نوشته بود، در این رساله آن را برای استفاده عموم مردم به فارسی ترجمه نموده است. در ۱ «مقدمه» و ۵ «باب» و ۱ «خاتمه» و در آن از «لب لباب» خود یاد کرده است.

آغاز: الحمدلله رب العالمین والصلوة والسلام علی محمد وآله الطاهرین اما بعد چون تراب اقدام علما حسن بن محمد ... رساله مختصری به لغت عربی در اصول دین و رؤوس مسائل عبادات

نوشته بودم و فارسی زبانان.
انجام: در این صورت اعاده حمد ضرور نیست یک حمد در اول رکعت اول وی ک حمد در رکعت دویم کافی است این آخر آنچه خواستیم ذکر کنیم در این رساله الحمد لله رب العالمین.

۱. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۴۴۴۲/۷-۲۲/۱۶۲
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳، جلد: تیماج وعطف تیماج سرخ، دو رو، ۱۳گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف: ۱-۴۴۱]

۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۳۵۱۶
آغاز: بسمله. حمدله ... اما بعد این وجیزه ایست نگاشته کلک ... حسن بن محمد ... در معرفت اصول عقاید و بیان وجوب اعتقاد بآنها ... مبتنی بر مقدمه و پنج باب و خاتمه؛ **انجام:** خدا داناست از ازل و میکند آنچه میخواهد به هر روایت لیس کمثله شییء بدانید که خدا هست و شریک و شبیه ندارد (تم).
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳ و ۱۴؛ کاغذ: فرنگی رنگارنگ، جلد: تیماج مشکی ضربی ترنجی عطف قهوه‌ای، ۱۷۵گ، ۱۲ سطر (۸×۱۵)، اندازه: ۱۴×۲۱سم [ف: ۱۲-۲۵۳۰]

۳. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۴۱۲۹/۱-۲۱/۴۹
آغاز: برابر؛ **انجام:** انت الساتر عورتی و الآمن روعتی والمقیل عثرتی فاغفرلی خطیئتی یا ارحم الراحمین.
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: مقوای صورتی عطف گالینگور قهوه‌ای، ۲۴گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۶×۲۱سم [ف: ۱-۴۱۷]

● **الاعتقادات** / کلام و اعتقادات / عربی

al-e‘teqādāt

رکینی عاملی، علی بن حسین، ق۱۳ قمری

rokīnī-ye ‘āmelī, ‘alī ebn-e hoseyn (-19c)

تاریخ تألیف: ۱۰ جمادی الثانی ۱۲۶۱ق
مؤلف اعتقادات خود را به روش مشایخ شیخیه که مؤلف از شاگردان سید کاظم رشتی بوده به درخواست حمد بن بیک ضمن سه «باب» تحریر کرده است: ۱. معرفة الله جل جلاله؛ ۲. معرفة محمد و اهل بیته علیهم السلام؛ ۳. الأعمال.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۵۰۰۰/۲
آغاز: الحمدلله الذی خلق الانسان لبیان معرفة الرحمن کما نطق به القرآن من خلق الانسان و الجان؛ **انجام:** و اعتمادی علی اعتدال عقلک وجودة فهمک و صفاء ذاتک
خط: نسخ، کا: احمد بن اسماعیل خراسانی نامقی ترشیزی، بی‌تا؛ جلد: تیماج مشکی، ۲۷گ (۱۷۲پ-۱۹۸پ)، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۱۳-۱۹۴]

● **اعتقادات** / کلام و اعتقادات / فارسی

e‘teqādāt

ساوجی، علی اکبر، ق۱۳ قمری

sāvajī, ‘alī akbar (-19c)

تاریخ تألیف: ۵ شعبان ۱۲۲۵ق
رساله‌ای متوسط درعقاید وکلام شیعی دارای سه «مقام» و هر کدام در چند «اصل» تنظیم شده است: مقام ۱. توحید؛ مقام ۲. نبوت (۴رکن)؛ مقام ۳. امامت (۱۲ اصل).

قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه: ۳۲۶۶/۱
آغاز: رکن چهارم در عصمت نبی و بعضی دیگر از شرایط بدانکه عصمت عبارتست از حالتی که بعنایت ربانی در شخص متحقق می‌شود که به سبب آن حالت با وجود قدرت منتفی می‌گردد داعی و میل بدی و گناه؛ **انجام:** وجودش مبدأ جمیع موجودات و قدرتش اصل همه قدرتهاست تصرف درمخلوقات خود از تغییر و تبدیل و ایجاد و ابقاء و اقنا و غیر اینها چرا مستبعد باشد انما امره اذا ... و الیه ترجعون الحمدلله
نسخه حاضر از مقاله سیم تا پایان را دربردارد؛ خط: نسخ، کاتب = مؤلف، تا: ۵ شعبان ۱۲۲۵ق؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۲۲گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۶×۲۱سم [ف: ۱-۱۷۹]

● **اعتقادات** / کلام و اعتقادات / فارسی

e‘teqādāt

شیخ الاسلام دامغانی، محمد بن حسین، ق۱۳ قمری

šayx-ol-eslām dāmqānī, mohammad ebn-e hoseyn (-19c)

در عقاید ضروری و تقسیمات اصول دین و در پایان مقداری از احکام نکاح و رضاع را نیز متذکر شده است.

دامغان؛ صادقیه؛ شماره نسخه: ۲۰۰/۴
آغاز: فصل در اعتقادات صرفه اند که خالصند از مخلوط بودن به عمل چون اعتقاد به اصول دین و مذهب؛ **انجام:** آنستکه دو ماه زیاده می‌توان داد و اولی آنستکه بدون ضرورت زیاده ندهند والله العالم
خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ مصحح؛ جلد: تیماج کرمی بدون مقوا، ۳۰گ، اندازه: ۱۱×۱۷سم [ف: ۱۷]

● **اعتقادات** / کلام و اعتقادات / فارسی

e‘teqādāt

نیر بروجردی، علی اصغر بن علی اکبر، ۱۲۳۱-۱۳۰۰ قمری

nayyer-e borūjerdī, ‘alī asqar ebn-e ‘alī akbar (1816-1883)

[فهرستواره منزوی ۱۱۸/۹]

● **اعتقادات** / کلام و اعتقادات / فارسی

تهران؛ مروی؛ شماره نسخه: ۹۳۵/۲
بی‌کا، بی‌تا؛ قطع: رقعی [ف: ۳۲۹]

● **اعتقادات** / کلام و اعتقادات / فارسی

e‘teqādāt

نوری برزنجی، احمد، -۱۳۲۵ قمری

nūrī barzanjī, ahmad (-1907)

رساله مختصری است در توحید و صفات الهی بر پایه‌های عقلی به اندازه درک عامه مردم، با نکوهش فراوان در آغاز رساله از آنان که استدلالات کلامی را در اعتقادات بر همه مردم لازم می‌دانند.

[فهرستواره منزوی ۱۱۸/۹]

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۹۳۴۸/۱

آغاز: الحمدلله و الصلاة و السلام علی رسول الله، و بعد برادران هداکم الله تعالی یکی از علماء معاصرین که در علم کلام توغلی داشت؛ **انجام:** اگر نجات خواهی در دنیا و عقبی دائماً مصاحبه علما را غنیمت شمر و از قول ایشان بدر مرو.

خط: نسخ معرب و نستعلیق، کا: ابراهیم بن حاج فیض الله سنندجی، تا: ۸ ذیقعده ۱۳۱۲ق؛ جلد: مقوایی عطف و حواشی تیماج قهوه‌ای، ۲۲گ (۱ر-۲۲پ)، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۶/۵×۲۰/۵سم [ف: ۲۴-۱۳۸]

● **اعتقادات** = **میزان** / کلام و اعتقادات / فارسی

al-e‘teqādāt = mīzān

بهاری همدانی، محمد باقر بن محمد جعفر، ۱۲۷۷-۱۳۳۳ قمری

bahārī hamadānī, mohammad bāqer ebn-e mohammad ja‘far (1861-1915)

تاریخ تألیف: چهارشنبه ۱۲ ربیع الاول ۱۲۸۶ق

کتابی است در اعتقادات و در آن از عقاید شیعه اثنی عشری در چهار «فصل» گفتگو می‌کند. مؤلف مدعی است که برای به دست آوردن اعتقادات صحیح میزان معینی وضع کرده است. گویا مؤلف از جهتی پاسخ به بابی‌ها می‌گوید و از جهتی بزرگان شیخیه را تأیید می‌کند.

آغاز: حمد مخصوص حکیمی است کامل که نور هدایت او روشن تر از آن است که طالبان آن آنرا به بینند و ظهور او ظاهر تر از آن است که آنرا نشناسند و ندای او بلیغ تر و فصیح تر از آن است که آنرا نشنوند و نفهمند و راه او واضح تر از آن است که آنرا گم کنند و او آسان تر از آن است که نتواند از عهده برآیند اگر چه ... و بعد چنین گوید این حقیر خاکسار و ذره بی مقدار محمد باقر بن محمد جعفر ...

انجام: و خداوند محل تجری در دین خود باقی نگذارده و حجت خود را بر خلق تمام کرده و از گفتن اینکه ما متحیریم و حجت خداوند تام نیست، حجت خداوند ناقص نخواهد شد پس بهمین قدر اکتفا میشود که مورث ملال حال دوستان نشود و السلام علی من اتبع الهدی ... ختم شد این مختصر در روز چهارشنبه دوازدهم شهر ربیع الاولی مطابق هزار و دویست و هشتاد و شش هجری حامدا ...

[دنا ۲۵/۲ (۳ نسخه)؛ فهرستواره منزوی ۵۷۱/۹]

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۳۰۳۶

آغاز و انجام: برابر

نام مؤلف به قرینه نسخه ۶۱۰۴ مرعشی کامل شد؛ خط: نسخ، کا: حسینقلی، تا: یکشنبه ۲۷ شوال ۱۲۸۶ق؛ در ص ۲۶۳ دعایی درباره حافظه از شیخ احمد نقل شده است؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مقوایی، ۲۶۳ص، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۱×۱۸سم [ف: ۱۰-۵۶۸]

۲. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه: ۱۴۸۵۸/۳

آغاز: برابر

نام مؤلف به استناد نسخه ش۶۱۰۴ مرعشی کامل شد؛ خط: نستعلیق، کا: حسین بن فتح الله دستجردی، تا: ۱۲۸۶ق؛ جلد: تیماج مشکی لایه‌ای، ۴۵گ، اندازه: ۱۱×۱۷/۵سم [ف: ۲-۱۶۱]

۳. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۶۱۰۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: ابوتراب بن حاجی جواد، تا: سه‌شنبه ۱۵ رجب ۱۲۸۷ق، جا: همدان؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۳۳گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۰/۵×۱۷/۵سم [ف: ۱۶-۱۰۹]

● **الاعتقادات** / کلام و اعتقادات / عربی

al-e‘teqādāt

طباطبائی بروجردی، محمد حسین، ۱۲۵۳-۱۳۴۰ شمسی

tabātabā’ī borūjerdī, mohammad hoseyn (1874-1961)

یادداشت‌های پراکنده‌ای است در توحید و شرح بعضی از آیه‌های مربوط بدین موضوع با تفصیل در شناخت پاره‌ای از مخلوقات که دلالت بر وجود صانع دارند و همچنین بحث‌هایی درباره کتاب مقدس و اعتقادات یهود و نصاری و برهمیان. گویا مؤلف می‌خواسته کتابی مفصل در این موضوعات بنگارد و موفق بدین کار نشده است.

قم؛ مؤسسه آیة الله بروجردی؛ شماره نسخه: ۴۷۲

آغاز: مقدمة فی وجوب تحصیل المعرفة بالله و باسمائه و ذکر الآیات و الاخبار الدالة علی الحث علی ذلک

خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ در پایان رساله احوال ابن سینا ناتمام آمده است به‌خط محمد حسن بن احمد که به‌تاریخ دو شنبه هشتم صفر ۱۳۵۱ به‌دستور آیة الله بروجردی نوشته؛ جلد:

مقوایی عطف تیماج مشکی، ۸۸گ، مختلف السطر، اندازه: ۱۲×۱۷/۵سم [ف: ۲-۲۹۸]

● **اعتقادات** / کلام و اعتقادات / فارسی

e'teqādāt

لاهیجانی، محمد بن محمد علی،-۱۳۵۴ قمری

lāhījānī, mohammad ebn-e mohammad 'alī (-1935)

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۳۲۶۵

آغاز: بسمله سپاس و ستایش بی قیاس پروردگاری را؛ **انجام:** اربعین و ثلثمائه بعد الالف ۱۳۴۰

خط: نستعلیق تحریری، بی‌کا، تا: ۱۳۴۱ق [رایانه]

● **الاعتقادات** / کلام و اعتقادات / عربی

al-e'teqādāt

بروجردی، ملامحسن، ق۱۴ قمری

borūjerdī, mollā-mohsen (-20c)

در ۱۷ بند درباره معراج و معاد جسمانی و وسائط فیوضات و مشیت و طهارت ام امام و علم امام و اوصاف ائمه و علل اربعه، و حضور ائمه است.

تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۲۸۵۷/۵

آغاز: الاولی فی معراج النبی (ص) فانهم قالوا اعتقادنا ان النبی صعد بجسمه الشریف الی المعراج الجسمانی؛ **انجام:** علم الحوادث الجزئیات فی تلك السنة و ان علمهم الکلیات و لتفصیل الکلام مقام آخر و الاقتصار

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: آهار مهره فرنگی، جلد: میشن لایی سبز،۱۵گ(۲۳۶پ-۲۵۰ر)، ۲۰سطر،اندازه:۱۷×۲۲سم [ف: ۶-۱۴۵]

● **الاعتقادات** / کلام و اعتقادات / عربی

al-e'teqādāt

دراری، عبدالجبار بن احمد

darārī, 'abd-ol-jabbār ebn-e ahmad

رساله بسیار مختصری است در مباحث اعتقادی دارای چند «فصل» و بعضاً اشارات کوتاهی به روایات اهل سنت دارد، و در پایان برای اطلاعات بیشتر، خوانندگان را به کتابش «القسطاس المستقیم» حواله می‌دهد.

آغاز: بسمله، قال الشیخ الامام الخطیب الزاهد عبدالجبار بن احمد الدراری ره یقول و بالله التوفیق لاحیل فی الذی یجب اعتقاده من الصواب ان الله جل ثنائه و تبارکت اسماؤه

انجام: فی کتاب القسطاس المستقیم فلا نطول باعادته و الله اعلم بالصواب.

تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۵۸۲۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: محمد بن محمود ملقب به نظام نقش بند، تا: پایان شوال ۷۱۰ق؛ مصحح؛ از روی اصلی نادرست و سقیم؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: رویه میشن سرخ لایی، ۱۰گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۱/۳×۱۷/۲سم [ف: ۱-۴۱]

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۹۸۵

نسخه اصل: همان نسخه بالا [عکسی ف: ۳-۲۲۸]

● **الاعتقادات** / کلام و اعتقادات / عربی

al-e'teqādāt

صوری، علی بن طاهر

sūrī, 'alī ebn-e tāher

رساله بسیار کوتاهی است در بیان عقاید امامیه. در نسخه چنین معرفی شده است: «عقیدة مبارك الابتداء حمیدة الانتهاء نقلت عن الشیخ علی بن طاهر الصوری قدس الله روحه و نور ضریحه بمحمد و آله الطاهرین.»

آغاز: بسمله ... اعلم ان معرفة الله تعالی واجبة لأن الانسان اذا عرف الله تعالی کان أقرب الی طاعته و أبعد من معصیته و الله تعالی لایعرف بالضرورة و لا بالمشاهدة و لا بالخبر و لا بالتقلید بل یعرف بالنظر.

انجام: ابوایمة تسعة من ولده تاسعهم قائمهم صلی الله علیهم أجمعین، و هذه جملة کافیة فیما وضعت له ادنی ما یحری، و الحمدلله وحده و صلی الله علی سیدنا محمد و آله الطیبین الطاهرین و سلم علیهم تسلیماً.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۱۰۴/۷

آغاز و انجام: برابر

نسخه اصل:کتابخانه بادلیان آکسفورد، 64F عربی (E. 157)؛ خط: نسخ، کا: احمد بن حسین بن ابی القاسم بن عودی اسدی حلی، تا: ۶ رمضان ۷۴۰ق؛ ۲ص (۹۷-۹۸)، ۱۷سطر [عکسی ف: ۳-۲۱۳]

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۱۶۲۵/۶

نسخه اصل: همان نسخه بالا [عکسی ف: ۵-۵۵]

● **اعتقادات = عقائد** / کلام و اعتقادات / فارسی

al-e'teqādāt = 'aqā'ed

کشمیری، یوسف بن علی

kešmīrī, yūsof ben 'alī

رساله‌ای که به‌خواهش دوستان، در بیان عقاید اهل سنت و جماعت فراهم آورده است.

آغاز: حامداً لمن جعل المسعود فی الاخرة مبارزاً فی الدنیا مع اهل البدع ... اما چنین گوید محرر این ارقام.. یوسف بن علی کشمیری

[نسخه‌های منزوی ۹۷۳؛ فهرستواره منزوی ۴۲۳/۹]

تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۴۰۵۶/۷
آغاز: برابر؛ **انجام:** زیاده و نقصان قبول نمی‌کند، چه ظاهر است که ایمان عبارتست ...
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۹۴۰ق؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: ترمه، جلد: رویه میشن ضربی، ۵گ (۸۲پ-۸۶ر)، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۵×۲۳سم [ف: ۷-۱۷۴]

● **الاعتقادات** / کلام و اعتقادات

al-e‘teqādāt

محمد باقر بن محمد قاسم

mohammad bāqer ebn-e mohammad qāsem

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۶۶۷۶ ض
بی‌کا، بی‌تا [د.ث. مجلس]

● **الاعتقادات** / کلام و اعتقادات / عربی، فارسی

al-e‘teqādāt

معین الدین علی

mo‘īn-od-dīn ‘alī

رساله‌ای کوتاه در بیان اعتقادات و اصول دین که به‌صورت شهادت و وصیت نگاشته شده و ترجمه فارسی قسمت اول آن در لابه‌لای سطور آمده است. در ادامه در لابه‌لای سطور ادله آن اعتقادات به‌صورت مختصر (که معلوم نیست از مؤلف می‌باشد یا نه) ذکر شده است.

قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه: ۲۷۹۷/۵
آغاز: بسمله، اقول و انا الفقیر الی الله الولی معین الدین علی انی اشهد ان لا اله الا الله وحده ... و استدل بوجود الله بحدوث ماسواه ... می‌گویم من که محتاجم به خدائی که یار و ناصر موموناتست بدرستیکه که من گواهی؛ **انجام:** و علی المعاد و السؤال فی القبر و الحثر و النشر و الصراط و المیزان و الجنة و النار بثبوت صدق مخبربها و هو النبی صلی الله علیه و اله و سلم بعصمته هذا اعتقادی علیه احیا و علیه اموت و علیه ابعث انشاء الله تعالی
خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ ۳گ، ۸ سطر، اندازه: ۱۲×۱۹سم [ف: ۱-۱۸۲]

● **اعتقادات** / کلام و اعتقادات / فارسی

e‘teqādāt

موسوی عریضی، علی بن محمد میرک

mūsavī ‘arīzī, ‘alī ebn-e mohammad mīrak

مؤلف اعتقادات خود را در اصول و فروع دین مطابق آنچه از اخبار اهل بیت (ع) دانسته می‌شود، در سن نزدیک به هفتاد سالگی و با اختصار تحریر کرده است.
[فهرستواره منزوی ۱۱۹/۹]

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۵۲۹۰/۱۴
آغاز: الحمدلله الذی افتتح کتابه بالحمد و اختص جنابه بالحمد ... بعض برادران ایمانی و دوستان روحانی و أولاد اعیانی؛ **انجام:** و أن یحشرنی بهذا و السلام علی من اتبع الهدی و صلی الله علی سیدنا محمد و آله اجمعین
خط: نستعلیق، کا: محمد هاشم بن محمد سمیع جنیدی شیرازی، بی‌تا؛ جلد: مقوایی عطف تیماج قهوه‌ای، ۳گ (۱۷۶پ-۱۷۸پ)، اندازه: ۱۸/۵×۲۹سم [ف: ۱۴-۷۹]

● **اعتقادات** / کلام و اعتقادات / فارسی

e‘teqādāt

یزدی، ملا احمد

mollā ahmad yazdī

رساله‌ای در اعتقادات مشتمل بر یک «مقدمه» و پنج «اصل» و «خاتمه».

یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه: ۳۴۳۵/۲
انجام: هر که با او برود در امان باشد
بی‌کا، تا: ۱۲۷۵ق؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۸ص (۵۲-۵۹)، ابعاد متن: ۸×۱۵، اندازه: ۱۰×۱۶/۵سم [ف: ۵-۱۶۵۳]

● **اعتقادات** / کلام و اعتقادات / اردو

e‘teqādāt

غیرهمانند:
۱. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه: ۲۲۹۴/۶
آغاز: بسمله او سلطان دو جهانکا اول بیخودتها اور
بی‌کا، بی‌تا؛ اهدایی: علی اخلاقی فیروز آبادی؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مقوایی با تیماج عنابی، ۴گ (۱۵۹-۱۶۲)، اندازه: ۱۴/۵×۱۹/۵سم [ف: ۴-۱۲۳۷]
۲. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه: ۲۲۹۴/۱۰
بی‌کا، بی‌تا؛ اهدایی: علی اخلاقی فیروز آبادی؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مقوایی با تیماج عنابی، ۱۹گ (۲۲۲-۲۴۰)، اندازه: ۱۴/۵×۱۹/۵سم [ف: ۴-۱۲۳۷]
۳. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه: ۲۲۹۴/۷
آغاز: بسمله حمد له ایک خادم محیی الدین صاحب ویلوری کی میر محی الدین صاحب نیکلوری؛ **انجام:** شیخ عبد الحق دهلوی بهت موضوع احادیث.

سؤال و جواب در اعتقادات؛ بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ اهدایی: علی اخلاقی فیروز آبادی؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مقوایی با تیماج عنابی، ۱۳گ (۱۶۶-۱۷۸)، اندازه: ۱۴/۵×۱۹/۵سم [ف: ۴-۱۲۳۷]

● **اعتقادات** / کلام و اعتقادات، شعر / ترکی

e'teqādāt

به‌نظم ترکی با عنوان‌های فارسی در هامش نسخه و به‌روش اشعری ساخته شده است.

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۵۱۰۷/۳

آغاز: شرط ایمان الی در بیلك کرك ×× اولا الهی توحید ایلمك؛ **انجام:** آنکر ایلر محبت متقی ×× بعضی تجویر ایلمر الاشقی

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: استنبولی، جلد: مقوا، ۲۵گ (۳۵پ-۵۹پ)، ۱۵ سطر (۵×۱۲)، اندازه: ۱۱/۵×۱۸/۵سم [ف: ۱۵-۴۱۱۴]

● **الاعتقادات** / کلام و اعتقادات / عربی

al-e'teqādāt

غیر همانند:

۱. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۱۶۲۵/۱

آغاز: و کل یدعی ان ما ذهب الیه من ذلک و انتحله هو دین الله و دین رسوله و معلوم عند کل عاقل أن ذلک کله علی اختلاف

نسخه اصل: کتابخانه آکسفورد، انگلستان ۶۴. رساله مختصری است در اثبات اعتقادات به روش اهل سنت؛ خط: نسخ، کا: احمد بن حسین بن ابی القاسم بن حسین بن عودی اسدی حلی، تا: ۷۴۰ق؛ افتادگی: آغاز؛ ۲۴ص (۲-۲۵) [عکسی ف: ۵-۵۳]

۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۷۸۸۷/۱

آغاز: عقائد المطبطلین، قال اهل الحق الأشیاء ثابتة لأن فی نفیها ثبوتها و العلم بها متحقق؛ **انجام:** و قد قال علیه لاسلام الخلافة بعدی ثلاثون سنة و قد تمت بعلی رضی الله عن.

رساله مختصری است در اعتقادات اهل سنت در ضمن چند «فصل» که به‌روش اشاعره گزارش کرده و مخصوصاً اشاره به خلاف معتزله و روافض (شیعه) می‌کند؛ خط: نسخ معرب، کا: عبد الله بن نصر بن محمد بن أبی الفتح لاسد وسانی، تا: یک‌شنبه ۲۱ رجب ۷۸۵ق؛ جلد: تیماج مشکی، ۴۴گ (۱ر-۴۴ر)، اندازه: ۱۴/۵×۲۲سم [ف: ۲۰-۲۲۰]

۳. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۳۱۱۷/۳ و عکسی ۲۰۵۶/۳

آغاز: الحمدلله الاول بلا ابتداء و الآخر بلا انتهاء و الصلاة علی محمد و عترة الاصفیاء و بعد فهذه اصول الدین الخمسة؛ **انجام:** ثم محمد بن الحسن القائم بالحق و الحجة علی ... الائمة من بعدی عدد نقباء بنی اسرائیل

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۹؛ ۲گ (۵۹پ-۶۰پ)، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۴×۱۸/۵سم [محدث ارموی مخ:۱-۱۵۷] و [عکسی ف:۶-۷۹]

۴. قائن؛ مدرسه جعفریه؛ شماره نسخه: ۱۰۲/۶

آغاز: ان الابدی هو الذی لا نهایة لوجوده فلوکان الباری تعالی لوجوده نهایة لکان محدثاً

رساله‌ای است مختصر در بیان اعتقادات ضروری انسان؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: با تاریخ ۹۵۲ق؛ افتادگی: آغاز؛ جلد: مقوایی، عطف تیماج مشکی، ۴گ (۸۶-۹۰)، اندازه: ۱۳×۱۹سم [کتابخانه‌های قائن: ف: ۹۰]

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۱۶۸۷/۶

نسخه اصل: همان نسخه قبل [عکسی ف: ۵-۱۳۶]

۵. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه: ۲۷۴۷/۴

آغاز: بسمله، اعتقد ان الله تعالی موجودلانه اوجد العالم وقادر بحدوث العالم وعالم لاحکام افعاله واتقانها وحی لصحة القدرة؛ **انجام:** و ما اعد الله فیهما من النعیم الدائم والعقاب الدائم لحق (لصدق) المخبربها و هو النبی صلی الله علیه و آله و الحمدلله رب العالمین

رساله‌ای کوتاه در بیان معتقدات امامیه که با عناوین «اَعتقدَ ...» بیان شده و در هشت فقره که با کلمه اعتقد شروع شده اصول و اعتقادات شیعه تبین شده است؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ ۳گ، ۹ سطر، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف: ۱-۱۸۲]

۶. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۷۸۱۸

آغاز: المقدمة الرابعة الحق أن ضرورة العفل فی أن المنعم یجب شکره ولایتم الشکر الا بالمعرفة؛ **انجام:** صاحب هذه العقیدة هو السید عبد العظیم الحسنی المدفون بالری ینبیء عن فضله ماورد فی هذا الحدیث

اصول اعتقادی را بر پایه شیعه و به‌روشی عقلی با اختصار بیان کرده پس از آن روایاتی در توحید و صفات الهی با شرح و توضیح لازم آورده، و گویا قطعه‌ای از کتابی مفصل باشد که این نسخه مقدمه چهارم آن کتاب است. روی برگ اول، بخشی از کتاب «البلاغ» حویزی (۱۰۷۴) دانسته شده، ولی در آغاز سلسله سند روایت اول این نسخه (در بخش روایت‌ها) نام شیخ علی بن احمد بن ابی جامع عاملی و تاریخ ۱۰۱۵ دیده می‌شود که با مقایسه با تاریخ درگذشت مشعشعی، نسبت این کتاب را به وی دور می‌سازد؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: وسط؛ مصحح شاید توسط مؤلف؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۹۴گ، مختلف السطر، اندازه: ۱۶×۲۱/۵سم [ف: ۲۰-۱۷۳]

۷. یزد؛ جامع کبیر؛ شماره نسخه: ۱۵۷/۲

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱، قطع: جیبی [نشریه: ۴-۴۰۱]

۸. کاشان؛ عاطفی، حسن؛ شماره نسخه: بدون شماره/۱

آغاز: الحمدلله الذی انقذنی من الملل الباطلة و نجانی من النحل (در متن النمل) العاطلة و بصرنی من متابعة الاهواء و ارشدنی الی الفرق الناجیة من الفرق الهاویة و عرفنی الائمة المعصومین و

مرابتهم العالیة
درباره اسلام و موضوع امامت علی (ع) و نقل روایات در این باره و اختلافات در صدر اسلام؛ بی‌کا، تا: ظاهراً قرن ۱۲؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: فرنگی [نشریه: ۷-۷۵۰]

۹. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه: ۱۴۵۲/۲

خط: نستعلیق، کا: محمد رشید پسر محمد حکیم حسنی، تا: پنج‌شنبه ۲۶ ذیحجه ۱۱۰۲ق، جا: مکه؛ کاغذ: اصفهانی، ۳۹گ (۶۵-۱۰۳)، ۱۴ سطر (۹/۵×۱۱)، اندازه: ۱۰×۱۴/۵سم [ف: ۳-۹۶۳]

۱۰. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ض۱۴۲۴۶

خط: نسخ، کا: حسن علی، تا: ۱۱۲۳ق [الفبائی: ۵۸]

۱۱. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه: ۶۵۶۲/۴

آغاز: بسمله. باب معرفة الایمان و الاسلام و الاحسان. و الاصل فیه ما روی عن عمر بن الخطاب. رض. قال کنا جلوسا؛ **انجام:** علیه و علینا و کل بحطی آمین یا معین.
در این رساله از ایمان بحث شده است؛ خط: نستعلیق، کا: عبدالنافع بن عبداللطیف ابن عبدالسلام آخوند المرحوم القرعالی الاجل مولانا دا ملا دولتشاه بن ملا عدلشاه، تا: ۱۲۱۱ق؛ کاغذ: فرنگی، ۳گ (۷۹پ-۸۱پ)، ۱۴ و ۲۰ سطر، اندازه: ۱۱×۱۹سم [ف: ۳-۱۶۳]

۱۲. مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه: ۸۲۹/۴

آغاز: الحمدلله رب العالمین و الصلاة و السلام علی اشرف الانبیاء و سید المرسلین محمد و عترته الطاهرین؛ **انجام:** و صلی الله علی محمد و آله سید السادات و الحمدلله رب العالمین و لاحول و لاقوة الا بالله العلی العظیم
رسالة بصورة السؤال و الجواب فی اصول الدین عناوینه: «فان قیل ... فالجواب» فرغ منها فی ۱۷ رجب ۹۴۶؛ خط: نسخ، کا: علی بن عبدالله معروف به شاهویردی، تا: ۱۲۲۷ق؛ محشی؛ جلد: چرم مشکی، ۴۰گ (۸۹پ-۱۲۸ر)، اندازه: ۱۰×۱۵سم [مؤید: ۲-۲۷۲]

۱۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۱۳۴/۲۲

بی‌کا،تا:محرم ۱۲۵۰ق،جا:کربلا؛ کاغذ: سفید، جلد: تیماج حنایی ضربی و مقوایی، ۴۹ص (۳۲۳-۳۷۱)، ۲۱ سطر [سنا: ف: ۲-۱۲۹]

۱۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۳۷۵۴

آغاز: مقدمه و خمسه ابواب و خاتمه کل باب؛ **انجام:** و اله ذوالفضل العظیم تمام
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۵۰ق؛ افتادگی: آغاز [رایانه]

۱۵. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه: ۶۸۶/۱۳

مطالب تحت عنوان « ویجب ان یعتقد» آمده است؛ کاتب: محمد تقی دزفولی، تا: ۱۲۵۹ق؛ در آخر نسخه دارد سید محمود نوربخش؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج مشکی، ۱گ، قطع: رحلی، اندازه: ۱۹/۵×۲۹/۵سم [ف: ۱-۵۱۷]

۱۶. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۶۶۵/۶

آغاز: الحمدلله الذی حمده ذخر واجب و شکره حق لازب و الثناء علیه بما هو اهله من الثناء من العمل الصائب

نسخه اصل: کتابخانه آکادمی لینچی، رم ۳۹ روسی ۳۳۹. مؤلف اعتقادات مذهبی خویش را جهت مکارمه برای قاضی عبدالله بن احمد عنثری فرستاده بواسطه طالع بن سالم (مقنت). مؤلف در مقدمه نام المتوکل بالله عباس بن عبدالرحمن بن محمد شهاری (۱۲۹۸) را به عنوان امام عصرش ذکر کرده است؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: با تاریخ ۱۲۸۸ق؛ ۱۶گ (۱۳۶-۱۵۱) [عکسی ف:۲-۲۹۲]

۱۷. تهران؛ ادبیات؛ شماره نسخه: ۳۶۰/۲

آغاز: و اعتقد ان ارکان الایمان اربعة، التوحید و العدل و النبوة و الامامة؛ **انجام:** و اعتقد ان الامام حی موجود فی زماننا ... و اللطف واجب علی الله تعالی فی کل وقت
بی‌کا، بی‌تا؛ ۷ص [ف: ۳-۵۹]

۱۸. زنجان؛ امام جمعه؛ شماره نسخه: ۱مجموعه بدون شماره

آغاز: اشهد ان لا اله الا الله و حده لا شریک له ... فیقول العبد الضعیف الذلیل الجانی علی نفسه العاصی لربه؛ **انجام:** انی ثابت علی هذه الاعتقادات المذکورة کفی بالله شهیدا و صلی الله علی محمد و آله اجمعین.
رساله بسیار مختصری در عقاید شیعه امامیه در اصول دین؛ خط: نسخ زیبا، بی‌کا، بی‌تا؛ ترجمه فارسی آن بین سطور، در حاشیه صفحه آخر آن عبدالحسین در تاریخ ربیع الثانی ۱۱۲۱ عبارتی نوشته است دال بر اینکه او جامع کتاب مذکور و مترجم آن است [دلیل المخطوطات: ۱-۱۳۸]

۱۹. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۱۸۹۷-۱۰/۲۰۷

آغاز: بسمله وبه ثقفی فی سماء العالم نقل عن علل الشرایع حدیث مسند الی ان قال عن عبدالله بن فضل الهاشمی قال قلت لابی عبدالله لای علة جعل الله عزوجل الارواح فی الابدان بعد کونها؛ **انجام:** مسلم بن عقیل بن ابی طالب ویرتجز فقاتل حتی قتل (۹۸) فی ۳ حملات ثم قتله عمر وبن صلح الصیدوای
عقاید شیعی را به‌صورت مجالس متعدد و در آغاز هر مجلس با ذکر آیه ای از قرآن و اقوال مفسرین در شرح و توضیح آیه و نیز روایات اهل بیت (ع) و بعضاً اقوال حکما می‌آورد. این نسخه پیش‌نویس مؤلف بود و نظم و ترتیب خاصی ندارد، مباحثی در توحید، نبوت، امامت و برخی مطالب اخلاقی دارد. از کتاب‌های «روضة الواعظین»، «بحار الانوار»، تفسیر «صافی»، «تفسیر لاهیجی»، «الانوار» سید، «مجمع البحرین»، «ذریعة النجاة» و ... نقل می‌کند؛ خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، تا: قرن ۱۳ و ۱۴؛ این نسخه پیش‌نویس مؤلف بود و نظم و ترتیب خاصی ندارد، مصحح، متن خط خوردگی دارد؛ جلد: تیماج قهوه‌ای مجدول، ۹۵گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۰/۵×۱۷سم [ف: ۱-۴۴۳]

۲۰. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه: ۹۷۸/۴

شاید مؤلف این رساله هم همان شیخ عبدالعلی بن شیخ محمود خادم جابلقی بروجردی حیدرآبادی باشد که آن را به برادران دینی هدیه کرده است. موجودی رساله، چهار فصل است: ۱. معرفت الله و معرفت صفات ثبوتی و سلبی، ۲. عدل، ۳. نبوت، ۴.

امامت. در هر فصلی مطالب تحت عنوان «فان قیل ما الدلیل علی ... فالجواب» آمده است، مثلاً در «فان قیل مالدلیل علی ان کل موجود من الممکنات حادث؟ فالجواب الدلیل علی ذلک ان کل موجود من الممکنات اما جوهر او عرض ...»؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: هندی، جلد: مقوا عطف میشن تریاکی، ۲۷گ (۷۶-۱۰۲)، ۱۲ سطر (۹×۱۲)، اندازه: ۱۲×۱۸/۵سم [ف: ۳-۱۳۴۲]

۲۱. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۲۵۸۷۷

بی‌کا، بی‌تا؛ خریداری از حوزه علمیه ولی عصر کرمان [رایانه]

۲۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۱۳۱/۱۰-طباطبائی

آغاز: و هو الان حی موجود من زمان ولادته المبارک و هو ... بین اظهرنا یرانا و لا نعرفه ... الخامس المعاد الذی هو عبارة عن عود الارواح الی الاجساد المثالیه او الاصلیه

بخشی از رساله‌ای است در اعتقادات که در نسخه تنها پایان امامت و آغاز معاد آن موجود است. در دنبال این بخش فقرات زیر آمده است: «نقل المرحوم ... شینا المعظم میرزا عبد الرحیم النهاوندی عن شیخ العلماء ... الشیخ محسن الشهیر بخنفر فتاوی غریبه؛ تاج ریزی با پیه کوفته کنند ... بار یک نوع دندان درد؛ در بتصرة المومنین مؤلف محمد مومن ... تنکابنی که به خیال خودش در اثبات اصول متصوفه بافته (صاحب جنگ در ذیل این فقره درباره خواجه نصیر طوسی و تالیفاتی که مطابق مرام باطنیه دارد بحث میکند)؛ الزمخشری قال علی علیه السلام لکاتبه عبد الله بن ابی رابع الق دواتک؛ قال الجاحظ لما قدم اشعب الطماع من المدینه بغداد؛ فی تلواشتداد الامر علی شیعه علی فی زمان معاویه؛ فی البحار ... ذکر هشام ... قال کان علی بن ابی بطالب علیه السلام عند کم لاعراق یقاتل عدوه؛ رایت فی بعض مؤلفات العامه سقط من اول النسخه و آخرها و لم اتحقق مؤلفها؛ و من ذلک آیات الحفظ؛ و مما ینفع للرمد یکتب و یعلق؛ و عند الحریق یکثر التکبیر؛ و وجدت بخط الفقیه الکبیر احمد موسی عجیل (دنبال این فقرات آیات شفاء است)؛ قال المحقق الشیخ علی فی شرح القواعد بعد نبسته الی جمع من الاصحاب القول بان الکعبه قبله من فی المسجد؛ فی تفسیر الکبیر اختلف اهل القبله فی مسمی الایمان»؛ بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز؛ ۵۹گ [ف: ۲۳-۵۸۰]

۲۳. خوی؛ نمازی؛ شماره نسخه: ۷۳۴

آغاز: او عالماً به عاجزاً عن ترکه او محتاجا الی فعله اوقادراً غیر محتاج بل یفعله عبثا؛ **انجام:** علی المنبر بمشهد من الناس اویروی ماورد فی فضل علی فی فضلهم و ان معاویة.

رساله‌ای موجز و مختصر در اعتقادات امامیه شامل چندین باب و هر باب در چند فصل، نسخه حاضرفقط ۴ باب را شامل است بدین تفصیل: ۱. توحید، ۲. عدل، ۳. نبوت، ۴. امامت؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۱×۱۷سم [ف:-۳۹۴]

۲۴. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۴۶۳۴/۸

آغاز: بسمله، استدل علی وجود الله تعالی بوجود اثره؛ **انجام:** الا انما الدنیا کمنزل راکب اناخ عشیا و هو فی الصبح راحل.

رساله‌ای است مختصر و استدلالی درباره حقیقت ایمان؛ خط: نستعلیق،بی‌کا،بی‌تا؛ مصحح؛ کاغذ: اصفهانی نخودی، جلد: تیماج زرشکی، مقوایی، عطف و لبه‌ها تیماج قهوه‌ای، ۷گ (۱۳۲-۱۳۸)، ۱۷ سطر (۸/۵×۱۷)، اندازه: ۱۴/۵×۲۶سم [ف: ۱۹-۲۹۵]

۲۵. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه: ۲۴۷۸

آغاز: الناس طلبا للدنیا؛ **انجام:** و لما خلق الله آدم و جعله خلیفة.

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ اهدایی: وزیری؛ کاغذ: نوعی ترمه، جلد: تیماج مشکی، ۱۹گ، ۱۳ سطر (۵/۵×۹/۵)، اندازه: ۱۰×۱۴سم [ف: ۴-۱۳۰۹]

۲۶. بشرویه؛ امیرالمؤمنین؛ شماره نسخه: ۱۴۸

آغاز: و من ذلک قوله علیه السلام ... و المال میراث الفراغته الثانی العلم ... الی الحافظ و العلم تحفظ صاحبه ... المرور علی الصراط و المال یمنعه؛ **انجام:** فبالسند المتصل الی الشیخ الجلیل یرفعه الی ابی بصیر ... قال لیست الاستطاعة من کلامی و لا من کلام

رساله‌ای در موضوع اثبات اصول دین شیعه به روش خاص است. برخی عناوین آن چنین است: المسلک الثالث: فی بیان طبقات العلم و المطالب المهمة منها، المسلک الرابع: فی بیان اخذ المهم من العلم اولاً علی الترتیب فاولاً، المسلک الخامس: فی بیان ما ینبغی للطالب العلم، المسلک السادس: فی ذکر ما ینبغی للشیخ ان یفعله مع الطالبین، المقدمة الثانیة: فی قانون النظر و هی مرتبة علی عدة قوانین، القانون الاول: فی تعریف النظر، القانون الثانی: فی موضوع علم المیزان، القانون الثالث: فی ما یوصل الی معرفة هذا العلم، القانون الرابع: فی معانی الالفاظ، القانون العشرون: فی انواع الاقسیة، المقدمة الثالثة: فی احکام کلیه، المقدمة الرابعة: الحق ان ضرورة العقل قاضیة فی ان المنعم یجب شکره، الاصل الخامس: فی النبوة، المطلب الاول فی تعریفه، الاصل السادس: فی المعاد، خاتمة: فی ذکر طرف من الاخبار عن النبی و الایمة الاطهار و ما یعضرها من الآیات ... و انما اتینا بذلک بعد ما اثبتناه من الادلة العقلیة لتکون ذلک سنداً لها؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ مجدول؛ جلد: گالینگور با عطف پارچه، ۱۲۸گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف]

۲۷. قائن؛ مدرسه جعفریه؛ شماره نسخه: ۱۰۲/۶

آغاز: ان الابدی هو الذی لا نهایة لوجوده فلوکان الباری تعالی لوجوده نهایة لکان محدثاً

رساله‌ای است مختصر در بیان اعتقادات ضروری انسان؛ خط: نسخ،بی‌کا،بی‌تا؛افتادگی:آغاز؛جلد: مقوایی، عطف تیماج مشکی، ۴گ (۸۶-۹۰)، اندازه: ۱۳×۱۹سم [کتابخانه‌های قائن: ف: ۹۰]

۲۸. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۲۹۳۶/۱۸

مانند ش ۲۰۸۹/۲ (ف ۵۳۶)؛ خط: نستعلیق، کا: سلطان محمود بن علی طبسی، بی‌تا؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج قهوه‌ای حاشیه‌دار مقوایی، ۲گ (۳۶۶-۳۶۷)، ۲۱ سطر (۸/۵×۱۵)، اندازه: ۱۳×۱۹سم [ف: ۱۰-۱۸۱۳]

۲۹. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۰۱۵/۲
با عنوان «رساله در علم کلام». ناقص؛ بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ قطع: خشتی [اهدائی ف:-۳۲۴]
۳۰. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۰۲۶۹/۱
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ مصحح [میراث شهاب: س۸ش۴-۶۸]
۳۱. همدان؛ مدرسه غرب؛ شماره نسخه: ۶۴۶/۷
آغاز: بعض الحکماء من المتاخرین ان علمه تعالی بذاته هو عین ذاته و علمه بالاشیاء المکنه عبارة عن وجود العقل الاول ... العقل لکونه ممکنا حادثا مسبوق با العدم الثانی معلوم للحق لان ما لا یعلم لا یمکن اعطاء الوجود ... فصل دهم: فی بیان الروح الاعظم و مراتبه و اسمائه فی العالم الانسانی ... فصل یازدهم: فی عود الروح و مظاهره الیه تعالی عند القیامة الکبری ... فصل دوزادهم: فی النبوة و الرساله و المولایة ان للحق تعالی ظاهرا و باطنا؛ **انجام:** و ان لم یساعدهم الاسباب لم یحصل لهم ذلک الابای شیی اشتغلوا کاتوا فیه بالکمال و لا کمال الا الله وحده هذا آخر ما اردنا بیانه من المقدمات و بعد فلنشرع فی بیان اسرار ما تضمنه الکتاب و الحمد لله الکریم الوهاب ... بعون الماتک الوهاب.
در دوازده فصل که سر فصول آنها نوشته نشده است؛ خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ ۳۲ص (۲۱۷-۲۴۸)، قطع: ربعی [رشت و همدان: ف:-۱۴۲۳]
۳۲. گلپایگان؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۱۱۹/۲
آغاز: الحمدلله علی ما أولی من سوابغ النعیم ... اما بعد فهذه مقالة یشتمل علی ما یجب علی المکلف اعتقادات من المعارف الخمس الاصولیة؛ **انجام:** ثم ما بعده و نیتها أصلی فرض کذا قضاء لوجوبه قربة الی الله و لکن هذا آخر الرسالة
کا: احمد بن علی مازندرانی، بی‌تا؛ مصحح؛ ۱۲گ (۴۳پ-۵۴پ)، اندازه: ۱۳×۱۸/۵سم [کتابخانه‌های گلپایگان: ف:-۹۸]
۳۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۶۹۷۹/۶
آغاز: بسمله. الحمدلله الواحد الاحد الصمد الماجد العلی الکبیر السمیع البصیر ... و بعد اصول الدین ثلثه: الایمان و الاسلام و السنه؛ **انجام:** من لا یعلم شیئا لا یصدق بخبره فیه بل یقبل الجواب و یسکت. تم شرح آمنت بالله.
کتاب عقائد اهل السنه و اصول الایمان؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: چرم قهوه‌ای، ۲۵ص (۳۰۴- ۳۲۸)، ۱۹ سطر (۱۲×۲۰)، اندازه: ۱۹×۲۸سم [ف: ۴۷-]

● **الاعتقادات = شرح العقائد الشیبانیة** / کلام و اعتقادات / عربی

al-i'tiqādāt = s.-ul-'aqā'id-iš-šiybānīyya

گزارش یک قصیده با قافیه دال است در اعتقادات اهل سنت.
شرح قصیدة دالیة فی الاعتقادات.

تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۳۹۶۴/۵

آغاز: بسمله. باب فی ذکر اعتقاد اهل السنة لتمیز اهل الحق من اهل الباطل ... سائلا حمد ربی طاعة و تعبداً ×× و انظم نظماً فی العقیدة اوحداً. ای انا احمد ربی طاعة، ای فرضاً و تعبداً؛ **انجام:** العفو و المغفرة و العلی. و السلام علی النبی نبدأبها و نختم بماتم. و الله اعلم بالصواب.
نام دوم کتاب به قرینه آغاز نسخه ذکر شد؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: پسته‌ای، جلد: رویه مقوای کاغذی، ۱۰گ (۱۴۲پ-۱۵۱پ)، اندازه: ۱۴/۵×۲۱/۱سم [ف: ۷-۱۲۰]

● **اعتقادات = اصول و فروع دین** / کلام و اعتقادات، فقه / فارسی

e'teqādāt = osūl va forū'-e dīn

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۶۴۸۹/۹
آغاز: سبحانک لا علم لنا الا ما علمتنا ... اما بعد این ما لابد امامیه اثنی عشریه علیهم صلوات اللاه لسرمدیه که بر جمهور اهل اسلام فرض عین بل عین فرض است؛ **انجام:** اگر کسی به عمد روزه فرض را بگشاید قضا و کفارت و تعذیر بر او واجب شود و اگر افطار را حلال داند واجب القتل باشد.
رساله مختصری است در اصول و فروع بنا بر رای امامیه که مؤلف دانستن آن را بر هر مکلفی واجب می‌داند، این رساله مشتمل بر مختصری در اعتقادات سپس نماز و روزه و زکات و بخشی در شناخت اوزان شرعی می‌باشد؛ خط: نستعلیق، کا: محمد مظفر بن محمد حکیم، تا: جمعه غره شعبان ۱۰۸۷ق، جا: باغ مهرآباد اهرستان یزد؛ مصحح، محشی بیشتر در پزشکی؛ جلد: تیماج مشکی ترمیمی، ۱۳گ (۱۳۹پ-۱۵۱ر)، اندازه: ۱۷×۲۵سم [ف: ۲۰-۶۵]

● **اعتقادات** / کلام و اعتقادات / فارسی

e'teqādāt

غیر همانند:
۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۷۶۸۱/۲
به روش سنی؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج مشکی مقوایی، ۲۱ سطر (۱۱×۱۷)، قطع: خشتی کوچک، اندازه: ۱۶×۱۹سم [ف: ۱۶-۶۷۰]
۲. خوانسار؛ فاضل؛ شماره نسخه: ۲۶۵/۲
آغاز: ابتداء خلقت از بیخانه از اوراق دیگر که آنها مبنی بر سؤالاتست که جای دیگر نیست؛ **انجام:** قال علیه السلام خلق الله تعالی رأس آدم و صیهته من تربة الکعبة و صدره و ظهره من بیت المقدس
مؤلف در این کتاب مسائل اعتقادی از قبیل معاد، معراج، لوح وقلم، خلقت آسمانها و زمین و ... و مسائل مختلف دیگر را در

ضمن کلیاتی با استشهاد به آیات قرآنی جمع کرده است؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ جلد: تیماج قرمز مجدول، اندازه: ۱۵×۸/۵سم [ف: ۱-۲۴۳]

۳. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۲۴۷۷/۵

اعتقادات شیعی با استدلال؛ بی‌کا، تا: ۱۱۱۵ق؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج تریاکی مقوایی، ۱ص (۸۷)، ۲۳ سطر (۱۳/۵×۲۱)، اندازه: ۱۶×۲۳سم [ف: ۹-۱۲۴۵]

۴. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۲۰۸۴/۵-۱۱/۱۸۴

آغاز: بدانکه ایمان اعتقاد کردن است به دل و اقرار کردن به زبان و این ارکان پنج‌گانه را اصول دین گویند اول توحید دوم عدل؛ **انجام:** رکن پنجم ایمان معاد است و معاد آن است که متکلف اعتقاد کند ... پس هیچ شک نیست درحقیقت آن این است ارکان پنج‌گانه ایمان که بر عامه مکلفین واجب است معرفت آن. تمت الکتاب

رساله کوتاهی است در اعتقادات بدون مقدمه در پنج رکن؛ خط: شکسته، نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ جلد: تیماج قهوه‌ای با جدول گل و خطی و ترنج و سرترنج ضربی، ۷گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۱×۱۷سم [ف: ۱-۴۳۸]

۵. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۴۲۸۶/۴

آغاز: الحمدلله علی نواله و الصلوة علی نبیه محمد و آله و بعد این چند کلمه در بیان اعتقاد است که هر بالغ و عاقل را به دانستن آن نموده اند؛ **انجام:** به جز صادق هم خبر به اینها داده است پس همه حق خواهد بود تمام.

خط: نستعلیق، کا: غیاث حسینی، تا: ۱۲۰۰ق؛ جلد: گالینگور، مشکی ضربی ترنج مجدول، ۱گ (۶۸ر-۶۸پ)، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۳×۲۱سم [ف: ۳۸-۴۱۱]

۶. تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه: ۳۱۰

آغاز: بسمله. قول هو الله احد لفظ الله دلالت کند بر ذات واجب الوجود که مستجمع جمیع صفات و کمال و جمال و منزه از جمیع صفات نقص؛ **انجام:** بر حسب خواهش بعضی از دوستان حقیقی این بیست و پنج اعتقاد از الله خارج شد و السلام خیر الکلام

در اصول پنجگانه دین؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ در برگ ۱ر یادداشت میرزا ابراهیم بن میرزا عبدالحسین با تاریخ ۱۲۹۵، و در برگ ۲ر بهای نسخه (چهار هزار دینار)؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج قهوه‌ای ضربی، ۲۷گ، ۱۱ سطر (۷×۱۳)، اندازه: ۱۱×۱۷/۵سم [ف:-۱۲]

۷. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۱۲۹۷/۲

آغاز: بسمله، باب اول توحید باری تعالی، بدان ای پسر که توحید آنست که خدایتعالی را بیگانگی و یکتایی بشناسی

رساله متوسط در بیان اعتقادات شیعی در قالب اندرز و وصیت (بدان ای پسر!) و بیان اخلاق و آداب با استفاده از آیات و روایات و استشهاد به حکایات بلند و شیرین است که در چند «باب» تنظیم شده است؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ جلد: تیماج زرشکی، ۸۱ص (۴۸-۱۲۸)، اندازه: ۱۱×۱۷سم [ف: ۲/۳۳-۶۹]

۸. تهران؛ عبدالعظیم؛ شماره نسخه: ۶۵۹/۲

آغاز: بدان که واجب عینی است بر هر بالغ و عاقل بنده و آزاد مرد و زن دانستن اصول دین که اثبات واجب الوجود و اثبات صفات ثبوتیه و ... فصل اول واجب الوجود که خالق عالم است باید که؛ **انجام:** فصل دوازده اقرار به بودن بهشت و دوزخ ... این آن است که هر چه را خدا و رسول ائمه خبر دهند حق باشد و اقرار به آن واجب، تمت.

رساله بسیار کوتاهی است در اعتقادات شیعی شامل ۱۲ «فصل»: ۱. اثبات واجب الوجود، ۲. صفات ثبوتیه؛ ۳. صفات سلبیه، ۴. عدل، ۵. نبوت، ۶. عصمت پیغمبران، ۷. عصمت جانشینان پیغمبر، ۸ امامت علی (ع)، ۹. امامت سایر ائمه (ع)، ۱۰. تبرا از دشمنان اهل بیت (ع)، ۱۱. معاد، ۱۲. اقرار به بودن بهشت و دوزخ و جزای اعمال؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: جمادی الثانی ۱۲۲۸ق؛ ۴گ (۳۲پ-۳۵ر)، ۲۸ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۱۸/۵سم [ف: ۱-۵۵]

۹. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۲۰۸۴/۱-۱۱/۱۸۴

آغاز: از معرفت عقل دیگر پیدا شد و از معرفت خودنفس پیدا شد و از معرفت احتیاج او به حق جسم پیدا شد؛ **انجام:** والکلمات الدالة علی التوحید لم یطقها مثل هذه العجالة و الوقت لایقتضی الاطناب و الله اللهم بالصواب اللهم اشرح صدورنا بانوار المعارف و نور قلوبنا بحقایق اللطائف لطیف خبیر.

رساله مختصری است در هفت «باب» در بیان آفاق و انفس، عنوان باب‌های موجود چنین است: باب ۳. بیان واجب و ممکن و ممتنع الوجود، باب ۴. بیان آنکه حکمت چه بود که حق تعالی عالم بیافریند، باب ۵. مبدء و معاد؛ باب ۶. در نسخه نیامده، باب ۷. در تطبیق دادن آفاق و انفس. انجام این رساله منطبق با رساله شرح حدیث من عرف..» نوربخش خراسانی است که به عربی نگاشته شده است؛ خط: شکسته، نستعلیق، بی‌کا، تا: ذیحجه ۱۲۳۶ق، جا: قربة تکلیم؛ افتادگی: آغاز؛ جلد: تیماج قهوه‌ای با جدول گل و بوته و ترنج و سرترنج ضربی، ۲۴گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۱×۱۷سم [ف: ۱-۴۴۲]

۱۰. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۸۸۱۶

آغاز: بسمله حمدله بعد اذا سالک سائل و قال ما الایمان قل هو التصدیق بالله و بالرسول و بما؛ **انجام:** حق الی مستحقه لما ثبت من عدله و حکمته فثبت اعادة الاجسام و الحمدلله رب العالمین.

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۳۸ق؛ ضمیمه نسخه ش ۲۸۸۱۳ [رایانه]

۱۱. قم؛ معصومیه؛ شماره نسخه: ۴۹۸/۳

آغاز: الحمد لله رب العالمین ... اما بعد بدانکه اصول دین بر پنج است ... اما بعد بدانکه این رساله‌ای است مختصر به طریق سؤال و جواب درمذهب ائمه طاهرین؛ **انجام:** که مجموع پانزده باشد ... مجموع هزار و نه مسئله می‌شود

رساله مختصری است در بیان مذهب شیعه اثنی عشریه در اصول و

فروع دین مشتمل بر مقدمه‌ای در اصول دین و سه «باب» در فروع دین؛ خط: ثلث جلی، کا: محمد تقی بن محمد مهدی، تا: ۲۰ ذیقعده ۱۲۴۱ق؛ افتادگی: انجام؛ جلد: مقوایی، ۸گ (۶۹ر-۷۶ر)، ابعاد متن: ۵×۱۰، اندازه: ۱۰/۵×۱۵سم [ف: ۲-۱۱۶]

۱۲. خوی؛ نمازی؛ شماره نسخه: ۳۶۰/۲

آغاز: محمد بن یعقوب کلینی باسناد معتبر از حضرت صادق (ع) روایت کرده که آن حضرت بشخصی از اصحاب خود فرمود که می‌خواهم تو را خبر دهم به چگونگی مسلمان شدن سلمان و ابوذر

قسمت‌هایی از یک کتاب احتمالاً عین الحیاة یا حق الیقین علامه مجلسی؛ خط: نسخ، کا: عبدالکریم بن مشهدی میر محمد، تا: ۲۲ صفر۱۲۴۱ق، ساکن در محله قاضی خوی؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ جلد: پلاستیکی، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۶×۲۱سم [ف:-۱۸۰]

۱۳. قم؛ حجتیه؛ شماره نسخه: ۷۰۳/۳

آغاز: سپاس جزیل و ثنای جمیل شایسته و سزاوار موجدی است که

در یک «مقدمه» و چند «فصل» و «خاتمه»؛ خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۳۹ و۱۲۴۳ق؛ ۴گ [ف:-۱۲۱]

۱۴. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه: ۳۲۶۹/۱

آغاز: نه بزبان صادق است یعنی آنچه میگوید همه راست است؛ **انجام:** پس بیقین ثابت است که معاد حق است

خط: نسخ، کا: محمد علی بن ملا اسمعیل قریه شیری، تا: ۱۲۶۲ق؛ افتادگی: آغاز؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: مقوایی روکش کاغذ ابری درون زرد، ۱۰ص (۱-۱۰)، ۱۲ سطر (۷/۵×۱۲)، اندازه: ۱۱×۱۶سم [ف: ۵-۱۵۹۴]

۱۵. چالوس؛ امام صادق؛ شماره نسخه: ۵۷۳/۶

آغاز: بسمله اما بعد چون بضابطه عقل و نقل معرفت اصول دین بر هر مکلفی واجب است و اجماع شیعه اثنی عشریه بر هر کس که جاهل است بهمگی آنها یا یکی بدلیل

خط: نستعلیق، کا: محمد دینایی، تا: ۱۲۷۳ق، جا: تهران، پامنار مدرسه میرزا صالح؛ جلد: مقوا زرشکی، ۹گ، اندازه: ۱۱×۱۹سم [ف:-۳۱۰]

۱۶. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۲۹۹۳/۷

آغاز: اما در توحید باید اعتقاد کرد که خداوند سبحانه واحد است در ذات خود و شریکی نیست؛ **انجام:** و نسبت دادن به کفر و تصوف اعظم است از نسبت دادن به زنا، الذین یرون المحصنات ... و صلی الله علی محمد و اهل بیته الطیبین الطاهرین المعصومین المطهرین

خط: شکسته نستعلیق، کا: ابوالقاسم، تا: شب ۳ شوال ۱۲۷۵ق، جا: تهران؛ کاغذ: فرنگی آهار مهره، جلد: میشن لایی قهوه‌ای، ۴گ (۵۵ر-۵۸)، ۱۸و ۱۹ سطر، اندازه: ۱۷×۲۱سم [ف: ۶-۱۸۲]

۱۷. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه: ۴۵۵

آغاز: (در دیباچه افتاده): ... باشد برای کتاب شاید ورق اول آن را اقلاً بخوانند و چون یکی از این سؤالات را ببینند ... اما سؤالات حقیر این است: اول از دوست و دشمن می‌شنوم که سرکار فرموده اند که اصول دین چهار است و تا حال معروف میان شیعه آن بوده که پنج است، حقیقت این امر را بیان فرمایند؛ **انجام:** و قصد اقامت ده روزی نموده بودیم. فرصت غنیمت شمرده به تحریر این رساله پرداخته. حامداً مصلیاً ۱۲۶۹

شاید از حاج محمد کریم خان کرمانی (۱۲۲۵-۱۲۸۸ ق/۱۸۱۰-۱۸۷۱م) باشد. ۳۰ پرسش است در مسائل اعتقادی آن روزگار. نخست ۳۰ پرسش را آورده، سپس هریک را در یک فصل پاسخ داده است. کتاب در ۱۳ ربیع الثانی ۱۲۶۹ در تغلن اباد (سرآسیاب) از روستاهای کرمان به انجام رسیده است؛ خط: نسخ، کا: عبدالکریم بن حاج عباس، تا: ۱۳ ربیع الاول ۱۲۸۳ق، برای آقا شیخ عبدالحسین شیرازی شاگرد حاج محمد کریم خان ابراهیمی؛ افتادگی: آغاز؛ کاغذ: نخودی تیره فرنگی، جلد: تیماج قهوه‌ای کهنه، ۱۱۳گ، ۱۳-۱۴ سطر (۵/۵×۱۲/۵)، اندازه: ۱۰/۵×۱۶/۵سم [ف: ۱-۲۳]

۱۸. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۴۰۰۱/۱۶

آغاز: الحمدلله حق حمده و الصلوة و السلام علی خیر خلقه محمد و علی آله و صحبه اجمعین الطیبین، نموده می‌شود که بر کل مکلف یا مذکر و یا مؤنث باشند اتیان بر شرع قلبا و قالبا و اعتقادا و عملا واجب است؛ **انجام:** و مقدار فطره چنانچه در شرع قرار داد کرده‌اند شش مشت معتدل است این فطره بر همه مسلمانان ... تفصیل اینها که مذکور شدند در مبسوطات بجویند.

رساله کوتاهی است در بیان اعتقادات اهل سنت شامل شش اصل ایمان (توحید، ایمان به فرشتگان، ایمان به کتاب‌های آسمانی، ایمان به پیامبران الهی، ایمان به قیامت) و ارکان پنج‌گانه (شهادت به وحدانیت خداوند، نماز، زکات، روزه و حج)؛ خط: نستعلیق، کا: حبیب الله انصاری، تا: ۱۲۸۵ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای ضربی، ترنج با سر با نقش گل، مجدول گرهی، ۳گ (۲۰۷ر-۲۰۹ر)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۳۸-۱۴]

۱۹. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۴۶۵۳-۲۳/۱۷۳

آغاز: بسمله بدانکه از جمله امورات واجبه معرفت اصول دین است یعنی معرفت به حضرت خالق و عدل او و نبوت و امامت و روز قیامت؛ **انجام:** مع ذلک حضرت را دید که نورش زیادتر از خورشید ومقام صاحب مشغول عبادت بود و فرمود بیا برویم مسجد کوفه در راه ابدا گل نبود و اثری از تاریکی و باران نبود دم مسجد غایب شد

ساله مفصلی در اعتقادات شیعه، مؤلف در آن ابتدا به طور مفصل در اثبات توحید و نبوت، بحث نموده و پس از اثبات امامت، تاریخ ائمه دوازده گانه شیعه را از امام علی (ع) تا امام زمان (عج) به تفصیل ذکر نموده. این رساله را یکی از منبریان قرن چهاردهم هجری به روش منبر تألیف نموده است؛ خط: تحریری، بی‌کا، تا: قرن ۱۴؛ افتادگی: انجام؛ جلد: مقوای قهوه‌ای عطف تیماج سرخ،

۳۸۱گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۱×۱۸سم [ف: ۱-۴۳۶]

۲۰. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۵۴۶۶/۱

آغاز: الحمد لله رب العالمین ... اما بعد بدان ای برادر که واجب است بر هر مکلفی که بالغ و عاقل باشد از زن و مرد؛ **انجام:** مخبر صادق خبر داده است ما را به وقوع آن پس باید حق باشد و شک و شبهه نداشته باشد.

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۳۰۶ق؛ جلد: چرم قهوه‌ای ساده، ۱۲ص (۲۶- ۳۷)، ۱۱ و ۱۲ سطر، اندازه: ۱۱/۸×۱۸/۵سم [ف: ۴۳-۱۰۸]

۲۱. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۱۸۷۰-۱۰/۱۱۰

آغاز: به مطلب برساند و اگر نیاید نرسد پس اگر میل به معصیت کند خدا او را جز به معصیت نکرده خواست برود؛ **انجام:** پس عهد گرفتند که یک دیگر را دوست دارند و از مخالفین ایشان که در سجین خلق شده اند روگردان و بیزار باشند پس

رساله‌ای است در اعتقادات شیعی شامل مباحثی در عدل الهی و توحید و بیان معراج و اشاره به بعضی از مطالب مشکله که در اخبار آمده است، و در بیان خلقت عالم، نظرات حکما و صوفیه را رد می‌کند؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و وسط و انجام؛ جلد: مقوا با روکش مشکی کاغذی، ۷۵گ، ۱۲-۱۵ سطر، اندازه: ۱۷/۵×۲۰/۵سم [ف: ۱-۴۳۷]

۲۲. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۳۶۵۸/۴-۱۸/۱۷۸

آغاز: این مسائل را با بوحنیفه رسانیده‌اند ... باب پنجم در معاد است. رباعی: گوئی که چو مردی نشوی زنده دگر×× گویا که تو را نیست ز خود هیچ خبر؛ **انجام:** حضرت رسول الله (ص) فرمود که می‌باشد بعد از من دوازده خلیفه که همگی از قریشند و این معنی در کتب معتبره اهل سنت به عبارات مختلفه نقل شده

برگ‌ها در صحافی پس و پیش شده و شناخته نشد؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ مصحح؛ جلد: تیماج مشکی مجدول گرهی، ۳۰گ، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۱×۱۷سم [ف: ۱-۴۴۰]

۲۳. قم؛ مرکز مطالعات؛ شماره نسخه: ۳۱۱/۱

آغاز: بسمله خداوند عالم از برای هر امری از امور دین حدی قرار داده که هرگاه از آن حد تجاوز کنید و بگذرید آن مطلب خدا بعمل نیامده؛ **انجام:** الا انهم عباده و خلقه کما لا فرق بین الشعلة و النار الا ان النار اصل و الشعلة فرع

رساله کوتاهی است در اعتقادات و ادله اثبات توحید که در این جا فقط بخش اول این رساله که در اثبات توحید است موجود می‌باشد؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ مصحح؛ فاقد جلد، ۲۴گ (۱پ-۲۴پ)، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۱×۱۷سم [ف: ۱-۲۷۷]

۲۴. قم؛ مرکز مطالعات؛ شماره نسخه: ۵۹۱

آغاز: دیگران نشو و نما می‌کنند و یک ماهه ایشان مانند یکساله دیگرانست؛ **انجام:** و احادیث بسیار وارد شده است که هر امری که از جانب خدا بر بنده وارد شود خدا اولی است بقبول عذر

بخشی از کتابی در اعتقادات که با استفاده از آیات و اخبار در چند باب تألیف شده، آیات و احادیث ترجمه شده، مؤلف داوری‌های بسیاری دارد با عنوان «مؤلف گوید». مباحث موجود عبارت است از: بخشی در تولد و طول عمر امام زمان، مقصد نهم در اثبات رجعت، باب ششم در اثبات معاد و بیان مقدمات از وقت مرگ تا انقضای عالم و در آن چند فصل است، فصل بیستم در باب انواع گناهان و توبه از آن‌ها است که در دو مرصد برگزار شده مرصد دوم در بیان وجوب توبه است؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ دو برگ از آخر نونویس و الصاق شده، به نسخه آب رسیده و قسمت هایی از آن پوسیده؛ جلد: تیماج، مشکی، ضربی، ترنج با سر با نقش گل و بوته مجدول، ۱۹۳گ، ۲۴ سطر، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: ۱-۵۰۵]

۲۵. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۳۵۶۶/۴

آغاز: اجسام قادر نیست و جماعتی گفته اند که خدا ائمه را قادر گردانیده و این امر را به ایشان تفویض نموده پس ایشان خلق را آفریده‌اند و روزی می‌دهند؛ **انجام:** و تقبل شفاعته و قبول شفاعت کن او را فی امته در باب امت و ارفع درجته و بلند گردان درجه او را

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ جلد: مقوا، ۱۶گ (۸۴ر-۹۹پ)، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: ۳۷-۶۰]

۲۶. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۲۱۰۷۷

بی‌کا، بی‌تا؛ خریداری از رضا شیخان [رایانه]

۲۷. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه: ۲۹۴۵

آغاز: شیئا ان یقول له کل فیکون و این منافات ندارد به آنکه اراده حق تعالی تعلق بامور قبیحه نگیرد؛ **انجام:** و اغلب اوقات آنرا در محرمات استعمال می‌کرده است بعد فرمود ببوئید.

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ برگ ۷-باب سیم: در بیان صفاتی است که متعلق است به افعال حق تعالی و در آن چند مبحث است، مبحث اول: آنکه مذهب امامیه آن است که حسن و قبح افعال عقلی است و مراد از حسن آن است که فاعل قادر اگر آن فعل را بکند مستحق مدح و ثواب باشد؛ اهدایی: وزیری موسس؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مقوایی روکش کاغذ ابری عطف تیماج قرمز، ۱۰۷گ، ۱۹ سطر (۱۱×۱۷)، اندازه: ۱۷×۲۳سم [ف: ۴-۱۴۸۱]

۲۸. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه: ۲۱۰۷/۱

آغاز: اشاعره که نزد ایشان اگر چه کفر و ظلم و قبایح او آفریده؛ **انجام:** در تصنیفات شیوخ رحمهم الله طلب کند تا ظاهر گردد والسلام

کا: محمد باقر تبریزی، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز؛ اهدایی: زاهدانی؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: مقوایی روکش کاغذ سبز عطف پارچه قرمز گوشه‌ها کاغذ عنابی درون کاغذ زرد، ۳گ، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: ۴-۱۱۶۸]

۲۹. تهران؛ مروی؛ شماره نسخه: ۷۱۹/۵

رساله در اعتقادات و عرفان و ناقص است؛ بی‌کا، بی‌تا؛ قطع: خشتی [ف:-۳۰۱]

۳۰. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه: ۲۳۰۰/۵

آغاز: من علیه و به منا؛ **انجام:** و بالبعث و یوم القیمه.

رساله در اعتقادات و غیره مشتمل بر چندین فایده؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ اهدایی: شیخ محمد جواد علمیه؛ کاغذ: کبود اصفهانی، جلد: تیماج مشکی، ۶۱گ (۴۷-۱۰۷)، اندازه: ۱۱×۱۷سم [ف: ۴-۱۲۴۰]

۳۱. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه: ۳۳۰۳

آغاز: از فصاحت و بلاغت و توابع و لواحق آن از خطب؛ **انجام:** دیگر باید دانست که عفو از حقوق آدمیان واقع نشود

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: مقوایی با پارچه آبی، ۱۸گ، ۱۲ سطر (۶×۱۲)، اندازه: ۹×۱۶/۵سم [ف: ۵-۱۶۰۸]

۳۲. زنجان؛ اخوان زنجانی-جلیل؛ شماره نسخه: بدون شماره

بی‌کا، بی‌تا [میراث اسلامی: ۵-۶۱۸]

۳۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۰۷۲۷/۲

آغاز: الحمدلله المتعالی بکبریاء الهیئة عن علائق عقول المخلوقات المتعظم بسناء حمدیة من مشابهة الممکنات الکائنات مخترع الذوات و الصفات؛ **انجام:** زیرا که در این علوم لفظها است که آن الفاظ در عهد و زمان صحابه نبود، جواب از کلمات و شبهات این است. و ... اختصار است.

رساله‌ای مختصر در مباحث مربوط به توحید و حقانیت اسلام که به روش مناظره و جدل و بدون فصل نبوی خاصی آمده است. مؤلف ظاهراً شیعه بوده و روش بحث و احترام از امیرالمؤمنین (ع) این معنی را می‌رساند؛ خط: نسخ کهن، بی‌کا، بی‌تا؛ نسخه نفیس و کهن و ارزشمند است؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۵گ (۶ر-۱۰پ)، اندازه: ۱۳×۱۷سم [ف: ۳۳/۱-۲۰۵]

۳۴. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۸۹۴/۱-۵/۱۸۴

آغاز: بسمله قل هو الله احد. لفظ الله دلالت می‌کند بر ذات واجب الوجود که مستجمع جمیع صفات کمال وجمال است و منزه است از جمیع صفات کمال ... اعتقاد اول در توحید او؛ **انجام:** و تفاوت میان این دو آن است اطاعت و اکتساب معرفة عالم سخن گوید به علوم ربانی و عامی عجز از ادراک او و حال آنکه روح هر دو مساوی

رساله مختصری است در بیان اعتقادات شیعی شامل: توحید، عدل، نبوت، امامت و معاد و هر یک از آنها شامل چند «اعتقاد»: اعتقاد اول در توحید شامل پنج اعتقاد: اول آنکه خداوند خالق ممکنات است، دوم آنکه خداوند صاحب جمیع صفات و کمالست ... . مؤلف در جایی به گفته حاجی سید محمد باقر استناد می‌کند گویا معاصر سید محمدباقر موسوی شفتی است؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ جلد: گالینگور، قهوه‌ای، عطف و گوشه خطوط ضربی مذهب، ۲۵گ، ۱۲-۱۸ سطر، اندازه: ۱۱/۵×۱۸سم [ف: ۱-۴۳۹]

۳۵. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۵۸۶۳

آغاز: بسمله جان فرازنسیمی که در گلشن هستی؛ **انجام:** صوم بسم الله و المهدی فاما شارح

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام [رایانه]

● اعتقادات / کلام و اعتقادات / فارسی

e‘teqādāt

رساله مختصری است در معرفت دین و فروع دین و مسائلی که دانستن آنها بر هر مکلف واجب است، به صورت سؤال و جواب.

آغاز: حمدله و الصلوة و السلام علی خیر خلقه ... اما بعد بدان که هر مکلف واجبست که واجبات خود را بداند و مسایل دین خود را اخذ کند که حق عالی این جهان فانی را عبث نیافریده است ... اگر پرسند بنده کیستی بگو بنده خدا

انجام: و بعد از نماز سنت است این دعا را بخواند اللهم صل علی سیدنا و نبینا و ... و الحسن العسکری و محمد مهدی و صاحب الامر و العصر و الزمان و خلیفة الرحمن برحمتک یا ارحم الراحمین.

همانند:

۱. تهران؛ عبدالعظیم؛ شماره نسخه: ۶۹۴/۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ ۹گ (۶۳ر-۷۱ر)، ۱۰ سطر، اندازه: ۱۱×۱۷سم [ف: ۱-۵۶]

۲. تهران؛ عبدالعظیم؛ شماره نسخه: ۶۵۸/۸

آغاز: برابر؛ **انجام:** هفتم انقلاب که از جمله مطهراتست آن است که شراب سرکه شود پاکست.

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ ۳گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۷×۲۰/۵سم [ف: ۱-۵۶]

۳. تهران؛ عبدالعظیم؛ شماره نسخه: ۶۹۰/۴

آغاز: اگر پرسند بنده کیستی بگو بنده خدا. اگر پرسند مسلمانی ؟ بگو الحمدلله اگر پرسند معنی الحمد لله چه باشد بگو شکر مر خدایی را که پروردگار عالم و عالمیانست. اگر پرسند بنده کیستی بگو بنده خدا؛ **انجام:** برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: پنج‌شنبه ۱۶ محرم ۱۲۸۶ق، به جهت نور چشمی محمد؛ ۸گ (۱۹۷پ-۲۰۴پ)، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۱×۱۸سم [ف: ۱-۵۶]

● الاعتقادات / کلام و اعتقادات / عربی

al-i‘tiqādāt

رساله‌ای کوتاه در بیان عقاید و اصول اعتقادی و فقهی شیعه که به قصد معرفی آن به صورت فشرده نگاشته شده و درآن با عنوان «یجب ان یعتقد ...» اصول معتقدی امامیه بدون ذکر دلیل شمرده شده است.

آغاز: یجب علی المکلف ان یعرف ان الله تعالی موجود لانه اوجد العالم بعد ان لم یکن اذ لو کان العالم قدیماً لکان اما متحرکاً او ساکناً والقسمان باطلان اما الحرکة فلان ماهیتها تسیدعی ... یجب ان یعتقد انه تعالی واجب الوجوده

همانند:

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۲۲۹/۱۸

آغاز: برابر؛ **انجام:** فیقول اقصر ... من العمرة المتمتع بها لوجوبها قربه الی الله ثم یقصر شیأً من شعر راسه اولحیته

خط: نستعلیق، کا: افضل الدین محمد اصفهانی، تا: ۹۷۲ق، جا: کاشان، مدرسه معینه؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: سفید، جلد: تیماج آلبالویی یک لایی، ۱۳ص (۲۱۷-۲۲۹) [سنا: ف: ۲-۱۷۵]

۲. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه: ۲۵۶۰/۴

آغاز: برابر؛ **انجام:** فیقول اری هذه الجمرة لوجوبه علی فی حجة الاسلام حج التمتع قربة الی الله تعالی ومنها الامر بالمعروف و النهی عن المنکر هذا واجب علی کل من یستطع تمت

خط: نسخ، کا: صفر علی، تا: ۱۲۲۴ق؛ ۶گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۱×۱۵سم [ف: ۱-۱۸۲]

● اعتقادات / کلام و اعتقادات / فارسی

e‘teqādāt

مؤلف از خود نامی نبرده، اما در معرفی کتاب می‌گوید: «بدان که این کتابی است در ذکر کلام واجبات و احادیث دعوات و بدون مقدمه مطالب را به گونه پرسش و پاسخ ادامه می‌دهد که «اگر گویند: چه مذهب داری؟ گویم: مذهب اهل بیت». مجموعه و کشکولی در آداب و سنت و احکام و تاریخ و حدیث بر اساس مذهب شیعه امامیه که جهت استفاده عمومی تنظیم و تدوین شده است.

آغاز: بسمله، حمد له بدانکه این کتابی است در ذکر کلام و واجبات و احادیث دعوات اگر گوید چند مذهب داری؟ گویم: مذهب اهل البیت ...

همانند:

۱. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه: ۱۶۷۲/۱

آغاز: برابر **انجام:** پس بقول خدا و به اخبار مصطفی درست شد وجود امام ع.

تا بحث امامت را دربر دارد؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: انجام؛ واقف: سید سعید طباطبایی، ۱۳۳۲؛ کاغذ: نخودی و حنایی آهار مهره، جلد: دفه اول تیماج یک‌لا مشکی، دفه دوم مقوای سبز، ۱۵سطر، قطع: ربعی، اندازه: ۱۰×۱۹سم [ف: ۵-۸۸]

۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۰۴۸۶/۲

آغاز: برابر **انجام:** و ما تدری نفس ما ذا تکسب غداً و ما تدری نفس بای ارض تموت ان الله علیم خبیر، تمت.

ط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛جلد: تیماج قهوه‌ای، ۴۱گ (۱۸پ-۵۸پ)، اندازه: ۱۶×۲۴سم [ف: ۱/۳۳-۵۱]

● اعتقادات اشاعره / کلام و اعتقادات / عربی

e‘teqādāt-e ašā‘ere

یزد؛ مدرسی؛ شماره نسخه: بدون شماره/۴

آغاز: قال النبی، صلی الله علیه و سلم ستفرق امتی؛ **انجام:** علی هذه العقاید و رزقک العمل بها بحب و یرضی.

در اعتقادات اهل سنت است؛ خط: نسخ خوب، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج تریاکی، ۵گ (۱۴۳-۱۴۷)، ۹ سطر (۶×۱۰)، اندازه: ۹×۱۴سم [میراث اسلامی: ۸-۴۵۷]

● اعتقادات اهل حق / کلام و اعتقادات / فارسی

e‘teqādāt ahl-e haq

ملا احمد

mollā ahmad

در اعتقادات اهل سنت است با نثری شیوا و با نقل از کتاب‌های پیشینیان، در ۳ «مقام»: ۱. بیان وجود و صفات، تنزیهات؛ ۲. نبوت؛ ۳. خلافت و افضلیت خلفا. هر مقام در چند «فصل» کوتاه و بلند، با نقل از کتاب‌های کلامی و غزالی و ملاجلال دوانی و ابوعلی سینا. در فصل علم باری از «افضل المتاخرین امیر صدرالدین مجد شیروانی (چنین)» یاد می‌کند، که وی معتقد به علم الهی در جزئیات نبوده است. نگارنده نظر نامساعدی با تکفیر فیلسوفان از سوی محمد غزالی داشته است. از جمله فصول آن: فصل اعتقاد کنیم که همه اشیاء که می‌بینیم موجود است و هست در نفس الامر نه خیال، فصل اعتقاد کنیم که این همه اشیاء که موجودند نبوده و پیدا شده و نخواهد ماند، فصل ایمان داریم که صفات خدای قدیم است.

آغاز: این رساله که در بیان عقائد اهل حق است ترتیب یافته بر سه مقام، المقام الاول فی الالهیات ایمان به وجود حق سبحانه و تعالی بدان که علماء دین و عرفاء اهل یقین

انجام: و مخالت میان قول ما و قول اصحاب نیست و با اشارت و تعلیم است به آن که اتفاق می‌باید و خیر در اتفاق است و اجماع دلیل رواه الترمذی الاصحاب جمع صحب جمع صاحب و هو من رای النبی صلی الله علیه و آله و سلم مؤمنا سواء کان فی حال البلوغ او قبله طال صحبته ام لا.

[فهرست گنج‌بخش منزوی ۴۸۴/۲؛ فهرست مشترک ۹۴۱/۲؛ فهرستواره منزوی ۷۷/۶ و ۴۳۴/۹]

۱. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۲۰۸۰

آغاز: برابر

نسخه اصل: کتابخانه گنج بخش-پاکستان ۵۳۶۷. نام مؤلف به

استناد نسخه مسجد اعظم ش ۶۳۴ ذکر شد؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: غره ذیحجه ۱۱۰۳ق؛ ۱۶۳ص [عکسی ف: ۶-۱۰۷]

۲. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه: ۶۳۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ مصحح، محشی با نشان «منه رحمه الله»، مجدول؛ مهر: «فخرالدین محمد موسوی» (مربع)؛ جلد: تیماج قهوه‌ای بدون مقوا، ۹۱گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف: ۱-۱۸۳]

● **اعتقادات حقه** / کلام و اعتقادات / فارسی

e‘teqādāt-e haqqe

کاشانی، محمد تقی بن حسین ۱۲۳۶-۱۳۲۱ق

رساله‌ای در یک «مقدمه» و پنج «باب» و «خاتمه»: مقدمه در اصل خلقت انسان؛ باب ۱. معرفت خدا، در هفده فصل؛ ۲. عدل؛ ۳. نبوت، در سه فصل؛ ۴. امامت، در چهار فصل؛ ۵. معاد، در یازده فصل؛ خاتمه در رجعت.

مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه: ۱۴۸۷۳/۲

آغاز: بسمله الحمدلله رب العالمین و الصلواة و السلام علی نبیه المصطفی و آله الاطهار ... اما بعد چنین گوید فقیر خودکامه و حقیر سیه نامه

خط: نستعلیق، کا: سید علی نواب شهرستانی، تا: شعبان ۱۲۷۷ق؛ ۱۴ سطر (۷×۱۲/۵)، اندازه: ۱۰/۵×۱۷/۵سم [ف: ۲-۱۸۱]

● **اعتقادات الخلیل** / کلام و اعتقادات / فارسی

e‘teqādāt-ol-xalīl

حسینی، محمد خلیل بن محمد باقر، ق۱۲ قمری

hoseynī, mohammad xalīl ebn-e mohammad bāqer (-18c)

تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه: ۲۴۱/۵

خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، تا: چهارشنبه ۲۵ ذیقعده ۱۱۳۴ق؛ محشی با نشانه «منه»؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج مشکی ضربی مقوایی، ۴گ (۲۴۸ر-۲۵۱پ)، ۱۹ سطر (۱۰و ۸×۱۷و ۱۹)، اندازه: ۱۸×۲۶/۵سم [ف:-۱۴۳]

● **اعتقادات سمرقندی** / کلام و اعتقادات / فارسی

e‘teqādāt-e samarqandī

سمرقندی، اسحاق بن محمد، -۳۴۳ قمری

samarqandī, eshāq ebn-e mohammad (-955)

چون گمراهان در نواحی سمرقند و بخارا و ماوراءالنهر بسیار شده بودند، فقها و علما شکایت آنان را به نزد امیر سامانی بردند، وی عالمان را دستور داد تا کتابی در مذهب اهل سنت و جماعت گرد آورند و همگی بر آن متفق شدند که حکیم سمرقندی کتاب حاضر را بنا بر مذهب ابوحنیفه به نگارش در آورد. این کتاب در ابتدا به زبان عربی تالیف شده و به دستور امیر سامانی به فارسی برگردان شده است.

آغاز: الحمد لله رب العالمین ... اما بعد بدانک سبب تصنیف این کتاب آن بود که گمراهان یعنی هواداران و مبتدعان چون به سمرقند.

[کشف الظنون ۱۱۵۷/۲؛ فهرستواره منزوی ۵۵۹/۹ «منتخب العقاید»]

شرح و حواشی:

۱-اعتقادات سمرقندی (منتخب) = منتخب عقیدة الامام أبی القاسم السمرقندی؛ پارسا، محمد بن محمد (۷۳۹-۸۲۲)

۱. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۲۳۴۰/۳

آغاز: الحمد لله رب العالمین ... اما بعد بدانک سبب تصنیف این کتاب آن بود که گمراهان یعنی هواداران و مبتدعان چون به سمرقند

نسخه اصل: کتابخانه مجلس شورا ۱۳۶۱۳ [این شماره در فهارس مجلس این رساله نیست]؛ خط: نسخ، کا: محمد بن محمد حافظی (خواجه محمد پارسا)، تا: سه‌شنبه ۲۹ رجب ۷۹۵ق، جا: محروسه اوش؛ مصحح، در آغاز رساله یادداشت اهدای کتاب از فکری سلجوقی به دکتر بیانی دیده می‌شود؛ ۸۳ص (۱۵۲-۲۳۴) [عکسی ف: ۶-۴۳۶]

۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۷۶۵۵ ض

بی‌کا، بی‌تا [د.ث. مجلس]

● **اعتقادات سمرقندی (منتخب) = منتخب عقیدة الامام أبی القاسم السمرقندی** / عرفان و تصوف / فارسی

e‘teqādāt-e samarqandī (mn.) = montaxab-e ‘aqīdat-ol emām-e abe-l-qāsem as-samarqandī

پارسا، محمد بن محمد، ۷۳۹؟-۸۲۲ قمری

pārsā, mohammad ebn-e mohammad (1339-1420)

وابسته به: اعتقادات سمرقندی؛ سمرقندی، اسحاق بن محمد (-۳۴۳)

گزیده‌ای است از کتاب «اعتقادات» سمرقندی در عقاید اهل سنت. مؤلف سبب تألیف این رساله را در مقدمه چنین آورده است که سبب تصنیف این کتاب آن بود که گمراهان یعنی هواداران و مبتدعان، چون به سمرقند و بخارا و ماوراءالنهر جمع آمدند و این سخن را به والی عهد که از آل سامان بود رسانیدند، امیر سامانی فرمود که بیان کنید مذهب راست و طریق سنت و جماعت را. سپس علمای سمرقند نیز به ابوالقاسم اسحاق سمرقندی اشاره نمود، آنگاه او کتابی به عربی به نام «العقیدة» تألیف می‌نماید. امیر سامانی دستور می‌دهد آن را به عربی ترجمه نمایند و این رساله گزیده همان کتاب است.

[کشف الظنون: ۱۱۵۷/۲؛ هدیة العارفین: ۱۹۹/۱]

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۳۲۱۲/۶
آغاز: الحمد لله رب العالمین ... اما بعد، بدانکه سبب تصنیف این کتاب آن بود که گمراهان، یعنی هواداران و مبتدعان، چون به سمر قند و بخارا و ماوراء النهر رسیدند؛ **انجام:** و هم در خبر است که هر که این دعا بخواند که اللهم انی اسألک بان لک الحمد ... تمام شد به توفیق خداوند تعالی انتخاب این کتاب شریف.
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۹۴۱ق؛ کاغذ: شرقی، ۲۴گ (۶۴پ-۸۷پ)، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۰×۱۵سم [ف: ۳۳-۳۹۱]

● **اعتقادات شیخ احمد احسائی (ترجمه)** / کلام و اعتقادات / فارسی
e‘teqādāt-e šeyx ahmad-e ahsā‘ī (t.)
رشتی، کاظم بن قاسم، ۱۲۱۲-۱۲۵۹ قمری
raštī, kāzem ebn-e qāsem (1798-1843)

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۵۱۴۹/۳
خط: نستعلیق تحریری، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ ۱۶گ (۲۸ر- ۴۳پ) [مختصر ف:-۱۵۶]

← اعتقادات شیخ طوسی ⋗ ثلاثون مسئلة فی معرفة الله

● **اعتقادات شیخیه** / کلام و اعتقادات / فارسی
e‘teqādāt-e šeyxīye
گیلانی، محمد مهدی بن اسدالله، ق۱۳ قمری
gīlānī, mohammad mahdī ebn-e asad-ol-lāh (-19c)

همدان؛ مدرسه غرب؛ شماره نسخه: ۷۸۹/۱
خط: نسخ، بی‌کا، تا: یک‌شنبه ۲۱ جمادی الاول ۱۲۹۱ق؛ قطع: ربعی [رشت و همدان: ف: ۱۴۵۰]

● **اعتقادات الصادقین** / کلام و اعتقادات / فارسی
e‘teqādāt-os-sādeqīn
رساله مختصری در اصول و فروع دین، دارای دو «مطلب» و هر یک در «مقدمه» و چند «اصل» و «خاتمه».

گلپایگان؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۱۲۵/۳
آغاز: الحمدلله رب العالمین الذی لا اله الا هو الواحد الاحد الصمد الفرد الحی القیوم الدائم الأبد الذی لم یتخذ صاحبة و لا ولداً؛ **انجام:** و صنفی از برای گذران و معیشت عباد است و صنفی از برای عبادت و غیر آن مثل محافظت
بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ جلد: تیماج مشکی بدون مقوا، ۳۴گ (۳۳پ-۶۶پ)،اندازه:۱۰/۵×۱۵سم[کتابخانه‌های گلپایگان: ف: ۱۰۸]

← اعتقادات صدوق (ترجمه) ⋗ اعتقادات صدوق (ترجمه)
← اعتقادات صدوق (ترجمه) ⋗ اعتقادات

● **اعتقادات عبدالعظیم حسنی (ترجمه)** / کلام و اعتقادات / فارسی
e‘teqādāt-e ‘abd-ol-‘azīm-e hasanī (t.)

چالوس؛ امام صادق؛ شماره نسخه: ۶۶۶/۶
آغاز: بسمله، اعتقادات سید جلیل الشأن و عظیم القدر و المنزلة عبدالعظیم بن عبدالله الحسنی المعروف بشاه عبدالعظیم المدفون بارض ر که بعرض جناب مقدس هاد علیه السلام رسانید و حضرت بسیار پسندید و آن این است گفت: عبدالعظیم که شهادت می‌دهم بدرستی و راستی و یقین بقلب و زبان که خداوند یکی است
بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج سیاه با ترنج باسر، ۲گ، قطع: بغلی، اندازه: ۱۳×۲۲سم [ف:-۳۲۶]

● **اعتقادات عقلیه** / کلام و اعتقادات / فارسی
e‘teqādāt ‘aqlīye

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۶۱۰۰
آغاز: بسمله حمدله ... اما بعد این رساله ایست در بیان اعتقادات؛ **انجام:** هذا ثبات دینی و انت خیر
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ ضمیمه نسخه ش ۲۶۰۹۹ [رایانه]

← الاعتقادات علی المذهب الجعفری ⋗ الزام النواصب بامامة علی بن ابی طالب

● **اعتقادات فرق مختلف** / کلام و اعتقادات / فارسی
e‘teqādāt-e feraq-e moxtalef

یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه: ۱۴۶۸/۳
پراکنده هایی در ...؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۰ ذیقعده ۱۲۳۳ق؛ جلد: تیماج مشکی نرم، ۲۵ص (۳۹-۶۳)، اندازه: ۱۰×۲۱/۵سم [ف: ۳-۹۶۷]

● **اعتقادات مجذوبیه = رسالة الحق** / عرفان و تصوف / فارسی
e‘teqādāt-e majzūbīye = r.t-ol-haqq
مجذوبعلی شاه، محمد جعفر بن صفر، ۱۱۷۵-۱۲۳۸

قمری
majzūb-ʻalī-šāh, mohammad jaʻfar ebn-e safar (1762-1823)

تاریخ تألیف: قرن ۱۳
چون گروهی از علما مؤلف را متهم به تصوف کرده بودند، وی در دفع این تهمت از خود رساله حاضر را نگاشت. وی در آن عقاید خود را می‌نگارد و اعتراف می‌کند که ریاضت بسیار داشته ولی این ریاضت‌ها تماماً شرعی بوده و از صوفیه بری است. در آغاز این رساله شرح حال خود را نیز می‌نگارد.
آغاز: الحمد لله رب العالمین والصلوة والسلام علی محمد وآله اجمعین عرضه می‌دارد ضعیف گناهکار و نحیف تبه کار محمد صفر ... از طایفه قراگوزلو که چون مدتهائی بود مدید و عهدهایی بسیار بعید که جمعی این ضعیف را منسوب می‌ساختند بتصوف
انجام: و اگر در آنچه گفتم تفکر نمایید در هر باب حق بر شما ظاهر می‌شود و الله یهدی من یشاء الی صراط مستقیم والحمد لله اولاً وآخراً انتهی ما اردنا نقله من کلماته به اینجا ختم می‌نماییم رساله را.
چاپ: به اهتمام سید هبة الله جذبی، با عنوان «العقائد المجذوبیه»
[دنا ۳۰/۲ (۲۶ نسخه)؛ نسخه‌های منزوی ۱۰۴۵/۲؛ فهرستواره منزوی ۱۲۰/۹ (۴ نسخه)]

۱. تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه: ۱۲۲
خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف (گویا)، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج قهوه‌ای ضربی مقوایی، ۴۰گ، ۲۰ سطر (۹×۱۵)، قطع: وزیری، اندازه: ۱۷/۵×۲۲سم [ف:-۱۲]

۲. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۴۶۵۶/۳-۲۳/۱۷۶
آغاز و انجام: برابر
خط: تحریری، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ جلد: تیماج سرخ، ۵۳گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۱×۱۷سم [ف: ۱-۴۴۳]

۳. تهران؛ ادبیات؛ شماره نسخه: ۳۴۸
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ (۷۵۶۵۶) [ف: ۳-۱۱]

۴. تهران؛ مهدوی؛ شماره نسخه: ۲۱۲/۱
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳ و ۱۴ [نشریه: ۲-۹۶]

۵. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۸۹۴۶/۴
خط: نستعلیق، کا: علی بن محمد بیک و محمد کاظم بن حاج زین العابدین محلاتی، تا: یک‌شنبه ۷ ربیع الثانی ۱۲۳۲ق، جا: خان گلشن همدان؛ جلد: تیماج بدون مقوا، ۱۲۷گ، اندازه: ۱۱×۲۱سم [ف: ۲۳-۱۱۷]

۶. دامغان؛ صادقیه؛ شماره نسخه: ۱۹۸
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، کا: عبدالعلی، تا: جمادی الاول ۱۲۳۶ق؛ مصحح؛ وقف‌نامه کتاب با مهر «لا اله الا الله الملک الحق المبین عبده میرزابابا» (بیضی)، در صفحه آخر یادداشت‌هایی به نقل از رساله آفاق و انفس سید شرف الدین آملی آمده؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۷۱گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۱×۱۸سم [ف:-۱۶]

۷. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۹۲۳۰/۱
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۳۷ق؛ جلد: تیماج مشکی، ۸۸گ (۱پ-۸۸ر)، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۱×۱۶سم [ف: ۲۴-۲۸]

۸. قم؛ مرکز مطالعات؛ شماره نسخه: ۲۶۶/۱
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: جمادی الاول ۱۲۳۷ق؛ مصحح، مقابله شده؛ جلد: تیماج قهوه‌ای ضربی مجدول، ۷۱گ (۱پ-۷۱پ)، اندازه: ۱۲×۲۱سم [ف: ۱-۲۳۵]

۹. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۳۷۹۹
خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۳۸ق، جا: قم؛ افتادگی: آغاز؛ کاغذ: فرنگی الوان، جلد: تیماج قرمز، ۱۳۹ص، مختلف السطر، قطع: رقعی، اندازه: ۱۰/۵×۱۷/۵سم [ف: ۱۰-۱۷۸۶]

۱۰. تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه: ۱۷۱/۴
خط: نستعلیق، کا: جمال بن حاج محمد هادی شهیر به حاجی بابا، تا: پنج‌شنبه پایان ربیع الثانی ۱۲۴۵ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی مقوایی، ۴۱گ (۷۳پ-۱۱۳ر)، اندازه: ۱۴×۲۰/۵سم [ف:-۲۵۳]

۱۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۵۷۰۴/۲
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: چهارشنبه ۲۳ ربیع الثانی ۱۲۴۸ق؛ جلد: تیماج مشکی، ۶۷گ (۱۸۴پ-۲۵۰پ)، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۰/۵سم [ف: ۱۵-۱۰۷]

۱۲. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: بدون شماره
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۴۹ق؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: تیماج قهوه‌ای مقوایی با ترنج و سرترنج با گل و بوته و مرغ، ۷۴گ (۱۱۵پ-۱۸۸پ)، ۱۳ سطر (۶/۲×۱۱/۵)، اندازه: ۱۱×۱۷/۵سم [رایانه]

۱۳. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۳۱۸۱/۱
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، کا: محمد رحیم بن ابراهیم خان افشار نعمة اللهی، تا: یک‌شنبه ۲۰ و اندم جمادی الثانی ۱۲۵۱ق، جا: کرمان؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی ضربی مقوایی با ترنج، ۱۳۱گ (۱-۱۳۱)، ۱۵ سطر (۷/۵×۱۴)، اندازه: ۱۴×۲۱سم [ف: ۱۱-۲۱۴۱]

۱۴. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۸۳۰۶/۵
خط: نسخ، کا: آقا بابا بن ملا محمد مهدی شهمیرزادی، تا: ۱۲۸۳ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج عنابی ضربی مقوایی، ۱۸ سطر (۸/۵×۱۵)، قطع: ربعی [ف: ۱۷-۱۰۳]

۱۵. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۷۷۱۷/۲
خط: نستعلیق، کا: محمد بن حاج ناد علی، تا: دوشنبه ۲۹ شوال

۱۲۸۴ق، برای حاج محمد شریف خان مستشار لشکر ایران؛ جلد: تیماج قرمز،۲۷گ(۱۷۲پ-۱۹۸ر)، اندازه: ۱۵×۲۵سم [ف: ۲۰-۹۲]

۱۶. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۲۸۸۰

آغاز: بسمله، الحمدلله علی عباده الذین اصطفی؛ **انجام:** و لجمیع احبائه و اصدقائه بمحمد و آله.

خط: نستعلیق و شکسته، بی‌کا، تا: ۱۲۸۷ق؛ کاغذ: نباتی، جلد: تیماج [رایانه]

۱۷. همدان؛ مدرسه غرب؛ شماره نسخه: ۴۷۹۱

خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۹۲ق، قطع: بیاض رقعی [رشت و همدان: ف: ۱۲۴۳]

۱۸. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۲۵۸۷/۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ زیبا، بی‌کا، تا: صفر ۱۲۹۴ق؛ جلد: مقوایی عطف تیماج قهوه‌ای، ۷۳گ (۹۸ر-۱۷۰ر)، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۱سم [ف: ۷-۱۷۵]

۱۹. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۷۸۷۷/۲-۳۹/۲۵۷

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: محمد علی منشی بن میرزا محمدرفیع مستوفی کرمانی،تا: جمعه ۱۴ ذیحجه ۱۳۰۷ق؛ جلد: مقوا، عطف گالینگور قهوه‌ای، ۴۷گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۰×۱۷سم [ف: ۱-۴۴۴]

۲۰. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۴۱۰۲/۳

آغاز: بسمله. اعیان همه شیشه‌های گوناگون بود ×× کافتاد بران پرتو خورشید وجود / هر شیشه که بود سرخ یا زرد و کبود ×× خورشید در آن هم بهمان رنگ نمود. وجود حق ... بمثابه نور محسوس است و حقایق و اعیان ثابته بمنزله زجاجات متنوعه متلونه؛ **انجام:** و از دیدن تعقل نمی‌پردازد و الله اعلم بالصواب (تمام شد نسخه رساله اعتقادات قطب العرفاء ... ملا جعفر قراگوزلو یوم سه‌شنبه ۱۲ شهر جمیدی الثانیه ۱۳۰۹)

آغاز و انجام این نسخه شباهتی به رساله‌های مشابه ندارد جز این که در پایان به نام کتاب و مؤلف تصریح شده و ممکن است تحریری دیگر از آن باشد؛ خط: نسخ، کا: محمد سمنانی، تا: سه‌شنبه ۱۲ جمادی الثانی ۱۳۰۹ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی ضربی مقوایی، ۱۶گ (۳۳-۴۸)، ۲۲ سطر (۶×۱۵)، اندازه: ۱۲×۲۲سم [ف: ۱۳-۳۰۸۲]

۲۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۷۰۱۸

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: ابوالحسن، تا: ۱۶ صفر ۱۳۵۴ق؛ واقف: ملکزاده کوثر؛ جلد: مقوا. عطف پارچه، ۵۵گ، ۱۱ سطر [ف: ۱۱-۱۵۴]

۲۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۵۱۱۰

خط: نسخ معرب و نستعلیق، کا: هادی بن ملا محمد علی همدانی مشهور به گازرانی، تا: ۱۸ ربیع الثانی ۱۳۶۴ق، برای شیخ کاظم مجذوبی؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۶۳گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۱×۱۸سم [ف: ۱۳-۳۱۵]

۲۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۶۱۸

آغاز: برابر؛ **انجام:** ولیکن اصول و قواعد کلیه که از عمومات کتاب و سنت معلوم شود با عدم معارض نص

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ واقف: نائینی؛ ۵۶گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۳×۲۰سم [ف: ۴-۱۳۵]

۲۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۶۸۰۷

آغاز: برابر؛ **انجام:** و نور قلوبنا بانوار الحکمة و الیقین بحق محمد و آله الطاهرین سلام الله علیهم اجمعین.

خط: نسخ، کا: محمد گیلانی، بی‌تا؛ واقف: ملکزاده کوثر؛ کاغذ: فرنگی، جلد: میشن قهوه‌ای ضربی، ۴۹گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۳×۲۰سم [ف: ۱۱-۱۵۳]

۲۵. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۷۹۰۵/۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۵۲گ (۸۰پ-۱۳۱ر)، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۵×۲۲/۵سم [ف: ۲۶-۳۸۶]

۲۶. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۳۹۲۲/۶

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: فرنگی سفید، جلد: تیماج مشکی، ۷۲ص (۳۲۳-۳۹۴)، ۲۳ سطر، قطع: خشتی، اندازه: ۱۵/۵×۲۱/۵سم [ف: ۱۰-۱۹۷۷]

۲۷. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۶۷۲۵

بی‌کا، بی‌تا [د.ث. مجلس]

← اعتقادات مجلسی ﴾ الاعتقادات

← اعتقادات مجلسی (ترجمه) ﴾ درر المسامع

● اعتقادات المجوس / ادیان و مذاهب / عربی

i‘tiqādāt-ul-majūs

مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه: ۱۴۸۹۰/۷

آغاز: المجوس لا یعرفون آدم و لا نوحاً

بی‌کا، بی‌تا؛ در آخر آن آمده «کتبه ملا محمد رفیع مشهدی»؛ جلد: تیماج خرمائی لولایی، ۴ص، اندازه: ۱۶×۲۳سم [ف: ۲-۲۰۱]

● اعتقادات (مختصر) / کلام و اعتقادات / فارسی

e‘teqādāt (mx.)

قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه: ۳۹۱۸

آغاز: الحمدلله رب العالمین وصلی الله علی محمد و آله الطیبین الطاهرین و بعد این مختصری است در معرفت حضرت حق سبحانه بدان که قدیم چیزی را گویند که محال است فانی شدن آن؛ **انجام:** و در جمیع این‌ها استناد به سوی کتاب خدا و سنت رسول و آثار ائمه علیهم السلام باید داشته باشد و بالاتر مرتبه او بقاء در فناء ... و هر گاه آن چه ذکر شد در شخص حاصل شد آن

شخص تقریر و تسدید کرده شده از جانب الهی خواهد بود و این دلیل بر تصدیق خداوندی است
اعتقادات شیعه را در چهار فصل معرفة الهی، معرفت النبی، معرفة الامام و تولی و تبری بیان کرده است؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: جمادی الثانی ۱۲۸۹ق؛ جلد: مقوا، ۱۰گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۱×۱۸سم [ف: ۵-۱۹۵۴]

● **اعتقادات (منظوم) = طومار** / کلام و اعتقادات / فارسی
al-e‘teqādāt (manzūm) = tūmār

حسنی سمنانی، علی اکبر بن محمد حسن، ق۱۳ قمری
hasanī-ye semnānī, ‘alī akbar ebn-e mohammad hasan (-19c)

مثنوی مفصلی است در احوال آخرت و برزخ و میزان و رجعت و ظهور امام زمان و معراج حضرت پیامبر، مؤلف در پایان آن تفصیل مطالب را به کتاب «فصل الخطاب» خود حواله می‌دهد و می‌گوید: «ای بسی اردی بهشت و تیرماه ×× در بطالت رفت بر من آه آه / رفت سی سال از زمان کودکی ×× عمر من در غفلت و بیهودگی / بود این طومار فردی مختصر ×× کامد از دیوان اسرار بشر/ شرح این اجمال از فصل الخطاب ×× جوی ای مخدوم از اصل کتاب / بود تاریخ اندر این طومار یار ×× شصت دو بود و صد بعد از هزار». او می‌گوید مقصود از نظم این مثنوی دو چیز بود: یکی رفع شبهه از اعجاز قرآن، دیگر آنکه چون غالب طباع مایل به کلام موزون است.

قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۱/۸۶۲۳-۵۸/۷۳
آغاز: چون خدا خواهد که غفاری کند ×× میل بنده جانب زاری کند/ آب شور چشم هنگام دعا ×× میدهد آیینه دل را صفا
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ ۳۲گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۳×۲۱سم [ف: ۱-۴۴۹]

● **اعتقادات (منظوم)** / کلام و اعتقادات–ترکی
e‘teqādāt (manzūm)

تاج الدین
tāj-od-dīn

منظومه مفصلی است در عقاید اهل سنت از شاعری به نام تاج‌الدین.

قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۱/۴۳۷۷-۲۲/۹۷
آغاز: تعالی الله زهی خلاق عالم ×× ایدان بر قطره دن خلقی مکرم / مصور خاکدان تقویم احسن ×× ایدار گلزار گل لاردان مزین؛ **انجام:** او زنکنی ایله خوب بولغان ساری کوب ×× نچه من کوب دیگانلار بولدی منکوب / بولوب خوش بتاز لک بر له مغرور ×× دیمه من طور کراک دین بوسه منظور

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: آغاز؛ جلد: تیماج مشکی ضربی مجدول، ۴۹گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۷×۲۲سم [ف: ۱-۴۴۸]

● **اعتقادات منظوم** / کلام و اعتقادات / عربی و فارسی
e‘teqādāt (manzūm)

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۱۰۸۳۴/۱۲
آغاز: و ما القرآن مخلوقاً تعالی ×× کلام الرب عن جنس المقال / ورب العرش مستول علیه×× بلا وصف التمکن و اتصال. (آغاز ترجمه:) نه مخلوق است قرآن و نه محدث ×× کلام حق شنایسش تعالی / بر از عرش است خدا فوق جهت نه ×× ز روی مرتبت گویم نه بالا؛ **انجام:** لعل الله یعفوه بفضل ×× و یعطیه السعادة فی المأل. (انجام ترجمه:) مگر ایزد بیامرزد به فضلش ×× سعادتها دهد در دار عقبی / بخوانم مر خدا را در همه وقت ×× ز بهر آن که ذکری گوید از ما / به فیروزی شد این توحید منظوم ×× چو سمط گوهر و عقد ثریا / خداوندا به فضل خود بیامرز ×× مر آن کس را که کرد این نظم انشاء
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ جلد: مقوا، با روکش پارچه‌ای، ۵گ (۸۴پ-۸۸ر)، اندازه: ۱۵×۲۰سم [ف: ۲۰-۳۶۷]

● **اعتقادات (منظوم)** / کلام و اعتقادات / فارسی
e‘teqādāt (manzūm)

وابسته به: الاعتقادات = صراط النجات = اعتقادات مجلسی = سیر و سلوک = رد صوفیه = مغنی الاصول = اعتقادیه؛ مجلسی، محمد باقر بن محمد تقی (۱۰۳۷-۱۱۱۰)
رساله منظوم مشتمل بر ترجمه اعتقادات مرحوم مجلسی (ر ه) و خلاصه مهمات علم اخلاق را شامل می‌شود در آخر اشعار صلاة تا آخر حج را آورده شده است.

اصفهان؛ مهدوی، مصلح الدین؛ شماره نسخه: ۱۱۳
آغاز: به اسم خواجه ای آغاز دفتر ×× که حمد بندگان او راست یکسر؛ **انجام:** الا یا من دخله کان امن ×× خدا را یاری از من فیه کاین
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۷۹ق؛ جلد: تیماج عنابی، ۹۳گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف:-۱۱۱]

● **اعتقادات (منظوم)** / کلام و اعتقادات، شعر / کردی
e‘teqādāt (manzūm)

تاریخ تألیف: از ۱۲۸۰ق تا ۱۲۸۱ق
منظومه‌ای است مفصل قریب هزار و هشتصد بیت، درباره اعتقادات و عقاید اهل سنت.

قم؛ معصومیه؛ شماره نسخه: ۶۳۵/۱

آغاز: زبده عقیده و خلاصه کلام ×× هر له تو و بوتوس حمد و ثنای تام / هر خوئی بوخوت برهان و تیر بس ×× بشی خوی تیکل نای بکاکس؛ **انجام:** توخر معدومی هر ناد یاریت ×× نه مختاریت راس نه لا مختاریت / نزاع بر یاوه دکل خاص و عام×× صح العقیدة و تم الکلام

خط: نستعلیق، کا: آقا میرزا محمد صالح (قسمت اول)، حبیب اله بن نصرالله (قسمت دوم)، تا: ۱۶ جمادی الاول ۱۳۲۱ق؛ محشی از مؤلف؛ جلد: مقوایی، ۸۰گ (۱پ-۸۰ر)، ۱۲ سطر (۷×۱۳)، اندازه: ۱۲×۱۹سم [ف: ۲-۲۶۶]

● **اعتقادات (منظوم)** / کلام و اعتقادات / کردی

e‘teqādāt (manzūm)

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۴۳۱۵/۳

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج قهوه‌ای ضربی مجدول، ۲گ (۴۶پ-۴۷پ)، ۱۳ سطر، اندازه: ۱۷×۲۲سم [ف: ۳۸-۴۴۶]

● **الاعتقادات و الاحکام** / کلام و اعتقادات

al-i‘tiqādāt wa-l aḥkām

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۸۲۶۶

بی‌کا، تا: ۱۰۴۰ق [د.ث. مجلس]

● **الاعتقادات و الاخلاق** / کلام و اعتقادات، اخلاق / عربی

al-i‘tiqādāt wa-l-axlāq

مجموعه‌ای است از احادیث گردآوری شده از کتاب‌های مهم روایی شیعه. در این نسخه دو باب آن با عناوین «باب المیثاق والطینة» و «باب التوبة» آمده است. در یک جا عنوان «الفرقه-الفرقه» و شعری به فارسی از شیخ بهایی منقول است.

قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه: ۸۷۲/۳

آغاز: و فی خبر البکری قال علیه السلام و خلق من نور الکرسی اللوح وخلق من نور اللوح القلم و عن ابی عباس قال قال رسول الله صلی الله علیه و اله و سلم خلق الله لوحا من درة بیضاء؛ **انجام:** سمعت اباجعفر علیه السلام افرح بتوبة عبده حسین یتوب من رجل ضلت راحلته فی ارض قفرو علیها طعامه و شرابه فبینما هو کذلک لایدری مایضع ولااین یتوجه حتی وضع رأسة لینام فاتاه اتِ فقال له هل لک فی راحلتک قال نعم قال هو ذة

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ جلد: تیماج قهوه‌ای بدون مقوا، مجدول گرهی، ۱۸گ، اندازه: ۱۳×۲۰سم [ف: ۱-۱۸۳]

● **الاعتقادات و ألفاظ الکفر (رسالة فی ...) = رسالة فی قول: «اگر بندن کفر صادر اولدیسه» = رسالة فیمن صدر عنه الکفر ثم تاب هل یصح ذلک أم لا؟** / کلام و اعتقادات، امامت / ترکی و عربی

al-i‘tiqādāt wa alfāẓ-ul kufr (r.-un fī) = r.-un fī qawl-i: «agar bande kofr sader ūldīse» = r.-un fī-man ṣadara ‘an-hu-l kufr ṯumma tāba hal yaṣiḥḥ-u ḏālik am lā?

برکلی، محمد بن پیرعلی، ۹۲۹-۹۸۱ قمری

berkelī, mohammad ebn-e pīr-‘alī (1523-1574)

رساله‌ای بسیار موجز به عربی و ترکی با لهجه عثمانی است در اینکه اگر کسی بنا به دلائلی (همچون به‌کار بردن الفاظ کفر) کافر شده باشد و سپس توبه نماید، آیا توبه‌اش قبول است و ایمان وی برمی‌گردد یا نه؟ از این اثر نسخه‌هایی در کتابخانه‌های تونس، مصر و ترکیه موجود است که علیرضا قره بلوط گزارشی از برخی از آن‌ها به دست داده است. باید افزود که اثری مشابه، در فهرست دیجیتالی کتابخانه دانشکده زبان و تاریخ دانشگاه آنکارا در ترکیه رساله‌ای با عنوان «تحدید الإیمان» از مؤلفی با نام احمد الواعظ به شماره‌های «Müteferrik I, 580/VII» و «Müteferrik I, 364/V» موجوداست که به نظر می‌رسد در ادامه، با رساله مورد بحث جدا می‌شوند. البته برای نظر نهایی، باید روی هر دو متن ــ در صورت دسترسی ــ بررسی تطبیقی صورت گیرد.

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۴۵۸/۱ کر

آغاز: بسمله، الحمدلله علی عباده الذین اصطفی؛ اعلم أن بعض الناس زعم أن قول القائل اگر بندن کفر صادر اولدیسه توبه ایتدم دین اسلام گیردم یوجب الشک فی الإیمان و أنه کفر و هذا مردود فإن صدق الشرطیة لایستلزم؛ **انجام:** و قد اعترض بعض الملاحدة علیها بأنه یستلزم الشک فی الإیمان ... قال بعض الکمل و هذا الاعتراض إنکار الشمس وقت الضحی و ناش من الحسد ببیانه طریق محمد و من عناؤه المکبة

خط: نستعلیق، کا: صفی بن علی، تا: قرن ۱۲؛ پیش از آغاز متن، فوائدی همچون یک بیت شعر فارسی (یار بد، بدتر بود ...) بیان کتب امانتی نزد مالک نسخه، که از کسانی همچون عثمان افندی، قواقلی ملا محمد، احمد افندی، حمامچی زاده، حافظ افندی و ... گرفته شده است، فایده‌ای در واژه «حمد» و مفهوم دقیق آن که به ترکی نگاشته شده است، نکته‌ای ادبی و تفسیری از شرح تعریفات و عصام و ... آمده؛ کاغذ: فرنگی نخودی نازک، جلد: مقوایی با روکش کرم با عطف تیماج قهوه‌ای، ۱گ (۲پ)، ۲۶ سطر (۹×۱۳)، قطع: خشتی، اندازه: ۱۴×۱۹/۵سم [ف: ۴۰/۲-۲۱۴]

● **اعتقادات و فقه** / کلام و اعتقادات، شعر / فارسی

e‘teqādāt va feqh

یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه: ۲۰۰۹/۴

آغاز: معرفت در خدا شناسی دان ×× بدلیل و بحجت و برهان؛

انجام: همه را بر رضای خویش بدار ×× حشر کن ربنا به هشت و چهار. تمت الکتاب بعون الملک الوهاب.

بی‌کا، تا: شوال ۱۲۱۰ق؛، اهدایی: حاج علی اکبر مروج الاسلام؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج مشکی، ۷۰گ (۵۶–۱۲۵)، ۱۵ سطر (۸×۱۴/۵)، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: ۴–۱۱۲۶]

● **اعتقادات و فقه و قراءات** / کلام و اعتقادات، قرائت، فقه

e‘teqādāt va feqh va qerā’āt

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۰۳۶۲

مجموعه در «اعتقادات و فقه و قراءات» ناشناخته؛ خط: نسخ خوش، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ قطع: جیبی [میراث شهاب: س۸ش۴–۶۸]

● **الاعتقادات و المواعظ = آغاز و انجام** / کلام و اعتقادات / فارسی

al-e‘teqādāt va-l-mavā‘ez = āqāz va anjām

رساله مفصلی است در اعتقادات و مواعظ و پند و اندرز که در چند «باب» (گویا چهل باب) تدوین شده است. اغلب این مطالب در اعتقادات شیعی است و اغلب مطالب آن راجع به علایم آخرالزمان و بر پایی قیامت است. فهرست ابواب آن عبارتند از: ۱ و ۲. ندارد؛ ۳. معرفت الله تعالی؛ ۴. الاستعاذة؛ ۵. فضل بسم الله الرحمن الرحیم؛ ۶. فضل قرآن؛ ۷. فضل روز جمعه؛ ۸. فضل صلوات؛ ۹. مقالات موسی؛ ۱۰. صفت جان بن جان؛ ۱۱. آفرینش آدم؛ ۱۲. دمیدن روح به جسد آدم؛ ۱۳. صفت تولد دجال؛ ۱۴. آفریدن خر دجال؛ ۱۵. صفت دجال؛ ۱۶. پیدا شدن اصحب؛ ۱۷. بیرون آمدن محمد مهدی (ع)؛ ۱۸. خروج دجال؛ ۱۹. فرود آمدن عیسی (ع)؛ ۲۰. بیرون آمدن یاجوج و ماجوج؛ ۲۱. ندارد؛ ۲۲. بیرون آمدن دابة الارض؛ ۲۳. بعث و نشر؛ ۲۴. بیان موقف؛ ۲۵. اعراف؛ ۲۶. فرو شدن آفتاب؛ ۲۷. خراب شدن شهرها که پیش از قیامت باشد؛ ۲۸. شرح قیامت؛ ۲۹. دمیدن صور؛ ۳۰. برانگیختن خلایق؛ ۳۱. صفت دوزخ؛ ۳۲. صراط؛ ۳۳. ندارد؛ ۳۴. بیان نامه دادن؛ ۳۵. صفت مرگ؛ ۳۶. مالابد؛ ۳۷. قصه بلوقیا؛ ۳۸. قضا و قدر؛ ۳۹. بیان نماز.

قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۸۹۴۰–۵۹/۱۶۰

آغاز: از آن دوستر ندارد که کسی شادی به دل مسلمانی رساند عقبة بن صالح گفت طواف می‌کردم دیدم شخصی دست به دوش من زد

از ماقبل باب سوم؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ ۱۰۳گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۰×۱۷سم [ف: ۱–۴۵۰]

● **اعتقاد الحکماء** / فلسفه / عربی

i‘tiqād-ul-ḥukamā’

سهروردی، یحیی بن حبش، ۵۴۹؟–۵۸۷ ؟ قمری

sohravardī, yahyā ebn-e hebaš (1155-1192)

مؤلف در این رساله در مقام رد اتهامی است که به عرفا و صوفیه نسبت می‌دادند و آنها را دهری و مادی می‌نامیدند و اثبات می‌کند که آنها همه موحد و معتقد به وحدانیت خداوند می‌باشند.

آغاز: اما بعد حمدالله تعالی و الصلوة علی نبیه محمد و آله فسبب تحریر هذه الکلمات هو انی لما رأیت انه تطرق السنة الناس الی اهل العلم من الحکماء المتألهة و اشتد التنکیر فی حقهم

انجام: فطوبی لمن ادرک نفسه قبل الموت و حصل لنفسه فی الدنیا درجة یلتذ بها فی دار الفناء و یفرح بها فی دار البقاء و اسأل الله التوفیق فانه قدیر و بالاجابة جدیر المبدع للکل. و الحمد لله و الصلوة علی نبینا و سیدنا و آله اجمعین.

چاپ: مجموعه مصنفات شیخ اشراق، جلد دوم، تصحیح هانری کربن (تهران، پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی: ۱۳۸۰ (چاپ سوم))

[دنا ۳۱/۲ (۹ نسخه)]

۱. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۲۴۱۲/۶

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: محمد بن علی دامغانی الجابرمی المولد، تا: ۶۵۹ق؛ کاغذ: اصفهانی، شکری، جلد: تیماج تریاکی یک‌لا، ۱۳ص (۸۲–۹۴)، ۱۹ سطر (۶×۱۵/۵)، اندازه: ۹/۵×۱۹سم [ف: ۵–۵۴۲]

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۱۱۳۶/۲–ف

نسخه اصل: همان نسخه بالا [فیلمها ف: ۱–۵۶۶]

۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۶۳۰/۵

آغاز: برابر

بی‌کا، تا: قرن ۸؛ قطع: وزیری، اندازه: ۱۲×۲۲سم [ف: ۲–۳۸۹]

۳. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۱۷۹۲/۲

خط: نستعلیق، کا: میر محمد باقر داماد، بی‌تا؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: مقوا عطف میشن زرد، ۶گ (۷ر–۱۲پ)، ۱۵ سطر (۴×۱۰)، اندازه: ۱۰×۱۸سم [ف: ۸–۳۵۷]

۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۲۱۹/۳۰

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ ریز، بی‌کا، تا: ۱۰۴۶ق؛ کاغذ: فرنگی نازک و کهنه، جلد: تیماج مشکی. ۲۳ سطر، قطع: وزیری، اندازه: ۱۲/۵×۲۵سم [ف: ۴–۱۶۰]

۵. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۴۹۰۳/۹

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: محمد مؤمن بن علینقی باکی، تا: قرن ۱۲؛ جا: اصفهان؛ در پایان نوشته که این نسخه از خط میر محمد باقر داماد

نوشته شده؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج سرخ یک لایی، ۲گ (۸۴پ-۸۵پ)،۴۸سطر(۹×۲۳)،اندازه: ۱۴/۵×۳۰سم [ف: ۱۴-۱۲۰]

۶. قم؛ معصومیه؛ شماره نسخه: ۴۷۳/۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: محمد حسین بن شیخ عبد الحمید بن شیخ علی، تا: پنج‌شنبه ۲۲ رمضان ۱۱۷۶ق؛ جلد: تیماج مشکی، ۶گ (۱۲۵-۱۳۰ر)، ۲۱ سطر (۷×۱۶)، اندازه: ۱۱/۵×۲۰سم [ف: ۲-۸۱]

۷. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۶۴۳/۵-ف

نسخه اصل: بغداد لی وهبی ش ۲۰۲۳؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ ۴گ (۴۴پ-۴۷پ) [فیلمها ف: ۱-۵۱۷]

۸. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۳۰۵۹/۷-ف

بی‌کا، بی‌تا [فیلمها ف: ۲-۵۱]

● **اعتقاد اهل سنت و جماعت = اصول سلطان بن السلطان سلطان ولد** / کلام و اعتقادات / فارسی

e‘teqād-e ahl-e sonnat va jamā‘at = osūl-e soltān ebn-es-soltān soltān valad

سلطان ولد، احمد بن محمد، **۶۲۳-۷۱۲ قمری**

soltān valad, ahmad ebn-e mohammad (1227-1313)

دارای عنوان‌های «فصل».

۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۲۷۰/۸-ف

نسخه اصل: ایاصوفیا ش ۲۰۵۲؛ خط: نسخ، کا: مبارک بن اصیل بن محمد بن نجیب ملقب به نجم قرطاسی، تا: با تاریخ ۶۸۶ق؛ ۶گ (۱۲۵-۱۳۰)، ۱۳ سطر [فیلمها ف: ۱-۴۴۷]

۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۳۴۶۳/۳-عکس و ۳۴۶۴/۳-عکس

نسخه اصل: توبینگن Oct Or. 3784؛ بی‌کا، بی‌تا؛ ۸گ (۱۵۶ر-۱۶۳پ) [فیلمها ف: ۳-۲۲۴]

● **اعتقادنامه** / کلام و اعتقادات / عربی

e‘teqād-nāme

جعفر بن محمد (ع)، امام ششم، **۸۰-۱۴۸ قمری**

ja‘far ebn-e mohammad, emām-e šešom (700-766)

در این اثر اعتقادات امام جعفر صادق (ع) در زمینه اصول دین به طور بسیار مختصر بیان شده است.

تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۴۵۷۲/۸

آغاز: بسمله، اشهد ان لا اله الا الله وحده لا شریک له؛ **انجام:** و تصدیق الله له بالمعجزات

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: تیماج قهوه‌ای روشن مقوایی مجدول ضربی، ۱گ (۱۹۳-۱۹۳پ)، ۱۷ سطر (۴/۵×۱۲)، اندازه: ۹×۱۷سم [ف: ۱۹-۲۱۰]

● **اعتقادنامه** / کلام و اعتقادات / فارسی

e‘teqād-nāme

صابونی، بن احمد بن محمود، ق۷ قمری

sābūnī، ben ahmad ben mahmūd (-13c)

ترجمه و افزوده‌هایی بر کتاب پدرش «الکفایة فی الهدایة» احمد بن محمود صابونی بخاری (-۵۸۰ق) است. وی در مقدمه کوتاهش از خود نام نبرده و در منابع هم ذکری از او به میان نیامده است. تنها در ذیل تاریخ بغداد ابن نجار بغدادی (۵۷۸-۶۴۳ق) از ابوالمحامد محمود بن احمد بن الصابونی البخاری یاد شده که احتمال دارد مؤلف کتاب ما باشد. در نسخه نام پدر مؤلف به صورت «ابومحمد بن احمد بن محمود الصابون البخاری» آمده که به صورت صحیح آن «ابوالمحامد احمد بن محمود صابونی بخاری» است.

[برای کتاب اصل رک: بروکلمان ۳۰۵/۶-۳۰۶؛ معجم التاریخ التراث الاسلامی، ۵۳۷/۱؛ کشف الظنون ۱۴۹۹/۲-۱۵۰۰و ۲۰۴۰]

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۸۸۷۷/۲

آغاز: تیمنا بذکره. حمد و ثنا بی انتها مر خدای را عزوجل که لا کمال بی نیازی جمله آفریده‌ها را هست کرد و بعضی را از فرزندان ذات و صفات خود مکرم گردانید ... بدانک اتفاق جمله علماء اسلام است رحمة الله علیهم اجمعین که اول فریضه که بر عاقل و بالغ است معرفت خداس است عزوجل پس او توحید وی و ایمان و اسلام باز دانستن شرایع اسلام و گزارد وی ... و چون کبار علماء سلف اهل سنت ... از بهر نگاه داشت عقیده اهل اسلام ... هر کسی بیان اعتقاد نوشته بودبعضی مشرح و بعضی موجز پدر و استاد من مولانا نور الملة و الدین حجة الحق ابو محمد بن محمود الصابون البخاری انار الله رضوانه و اسکنه جنانه بر سنت ایشان بیان اعتقاد نوشته بود اکنون این دعاگوی اهل اسلام آن بیان اعتقاد را با چیزی دیگر زیادت کرده. ... فصل دانک پارسی ایمان گرویدن بود به خدای عزوجل در آنچ خبر داده است؛ **انجام:** چنانک بشناخته اند او را و فرشتگان بندگان خدای اند پاکان و برگزیدگان اند و فرمان برداران اند.

فقط دو برگ از این کتاب در نسخه موجود است؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: یک‌شنبه آخر جمادی الثانی ۸۵۹ق؛ افتادگی: انجام؛ مصحح؛ خریداری از باقر رقت (ترقی)؛ کاغذ: نخودی آهار مهره، جلد: چرم قهوه‌ای جدید با ترنج منقوش، ۲گ (۲۶۸پ-۲۶۹پ)، ۱۷ سطر (۸×۱۲)، اندازه: ۱۲/۹×۱۷سم [ف: ۲۹/۱-۲۱۳]

● **اعتقادنامه = تحقیق اسلام** / عرفان و تصوف / فارسی

e‘teqād-nāme = tahqīq-e eslām

نعمة الله ولی، نعمة الله بن عبدالله، ۷۳۰؟-۸۳۴ قمری

ne‘mat-ol-lāh-e valī, ne‘mat-ol-lāh ebn-e ‘abd-ol-lāh (1330-1431)

رساله‌ای در اعتقادات دینی با دید صوفیانه و مذهب اهل سنت و جماعت، به نثر آمیخته به نظم و جز «تحقیق ایمانی» اوست.
آغاز: اشهد ان لا اله الا هو وحده و لا شریک له و اشهد ان محمدا ... دانسته ام که خدایتعالی که او یکی است ذات و صفات او به کمال است و بر دوام ... حی است و ...
[فهرستواره منزوی ۱۰۱/۷]

تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۴۲۶۲/۱۰۳
خط: نستعلیق، کا: میرغلام محی الدین، بی‌تا؛ کاغذ: ترمه، جلد: رویه میشن قهوه‌ای ضربی، ۴گ (۵۳۸پ-۵۴۱ر)، اندازه: ۱۷×۲۵سم [ف: ۴-۶۷۹]

● **اعتقادنامه** / عرفان و تصوف / فارسی

e‘teqād-nāme

ترکه اصفهانی، علی بن محمد، -۸۳۵ ؟ قمری
torke esfahānī, ‘alī ebn-e mohammad (-1432)

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۰۱۹۶/۳۰
آغاز: بسمله بعد حمدالله ... اعتقاد این فقیر بعید از آنچه ائمه سنت و جماعت
خط: نسخ، بی‌کا، تا: با تاریخ ۸۲۸-۸۴۱ق؛ خط مؤلف و شرف الدین علی یزدی و دیگران در برخی صفحات مجموعه، مصحح؛ جلد: تیماج مشکی، ۱ص (۱۷۱ حاشیه)، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۵×۲۳سم [ف: ۳۲-۲۴۰]

● **اعتقادنامه = عقائد = عقیده منظوم** / کلام و اعتقادات، شعر / فارسی

e‘teqād-nāme = ‘aqā’ed = ‘aqīde-ye manzūm

جامی، عبدالرحمن بن احمد، ۸۱۷-۸۹۸ قمری
jāmī, ‘abd-or-rahmān ebn-e ahmad (1415-1493)

مثنوی سلسلة الذهب جامی به سه دفتر تقسیم می‌شود، دفتر اول منتهی می‌شود به منظومه‌ای در بیان اعتقادات موسوم به «اعتقادنامه». منظومه‌ای در عقاید مذهبی، مشتمل بر صفت ایمان، توحید ذات و صفات باری تعالی، آفرینش، پیامبران، نعت حضرت محمد (ص) ... درجات بهشت. آن را به خواهش خواجه زاده، گویا فرزند خواجه عبدالله احرار، در عقاید اسلام با دید اهل سنت سروده است.
آغاز: آغاز ۱: بعد حمد خدا و نعت رسول ×× بشنو این نکته را به سمع قبول / که نخستین فریضه بر عاقل ×× عاقلی کز بلوغ شد کامل (همان سرآغاز سلسلة الذهب اوست)
آغاز ۲: لله الحمد قبل کل کلام ×× بصفات الحلال و الاکرام / حمد او تاج تارک سخن است ×× صدر هر نامه نور و کهن است(آغاز اعتقادنامه)
انجام: هست دیدار حق اجل نعم×× و به انتهی الکلام و تم
چاپ: چند بار جداگانه چاپ شده است؛ بمبئی، سنگی، ۱۸۸۵، وزیری، ۱۴ص

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۳۶۳۷/۷
آغاز: برابر۲؛ **انجام:** برابر
خط: نستعلیق چلیپا، کا: عبدالرحمن بن شرف (از معاصران عبدالرحمن جامی)، تا: قرن ۱۰؛ جلد: تیماج سرخ، ۵گ (۱۷۹پ-۱۸۳ر)، سطور چلیپایی و سه ستونی و هر ستون ۲۰ سطر، اندازه: ۱۸×۲۹سم [ف: ۳۷-۱۶۳]

۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۳۰۵۹/۱
آغاز: برابر۲؛ **انجام:** برابر
خط: نستعلیق خوب، کا: دوس محمد مروجانی، تا: ۹۳۰ق، تاریخ تحریر ضمایم: قرن ۱۱ ق؛ مجدول، نسخه در سنوات ۱۱۵۴و ۱۱۹۶ داخل عرض شده است؛ کاغذ: نخودی آهار مهره سمرقندی متوسط، جلد: مقوا با روکش پارچه، ۱۴گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۲×۱۷سم [ف: ۲۳-۱۳۲]

۳. شیراز؛ علامه طباطبائی؛ شماره نسخه: ۱۷۱۶/۷
آغاز: برابر۱
کامل؛ خط: نستعلیق، کا: بایزید سردشتی، تا: ۱۲۶۴ق؛ ۹گ (۱۲۲-۱۳۰)، اندازه: ۱۲×۱۸سم [نسخه پژوهی: ۳-۱۷۱]

۴. مشهد؛ ادبیات؛ شماره نسخه: ۱۹۱/۱ فرخ
آغاز: برابر۱
نام مؤلف به قرینه آغاز نسخه تعیین شد؛ خط: نستعلیق، کا: ثریا ازجواری زینب خانم افندی، تا: اواسط جمادی الاول ۱۲۸۷ق؛ کاغذ:فرنگی آهار مهره،جلد:مقوا با روکش مشکی حاشیه طلائی، عطف قهوه‌ای، ۱۵ سطر (۱۰×۱۶/۵)، قطع: پستی [ف:-۱۷۰]

۵. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۱۰۸۷
آغاز: برابر۱؛ **انجام:** برابر
خط: نستعلیق، کا: علینقی هشیار، تا: ۱۳۳۸ق، وقفی: ابوالوفا معتمدی کردستانی؛ کاغذ: شکری فرنگی، جلد: شمیز، ۱۰گ، مختلف السطر، اندازه: ۱۲×۱۹سم [ف: ۹-۸۳]

۶. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۶۳۶۰/۴
آغاز: برابر۱؛ **انجام:** آن دفتری ز نو سازم ... ور بماند جواد عمر از سیر ...
خط: نستعلیق خوش، بی‌کا، تا: ۹۸۲ و ۹۸۶؛ علاوه بر متن به طرز چلیپایی در حواشی نوشته شده است؛ کاغذ: حنایی، جلد: تیماج، ۱۱ص (۱۳۰-۱۴۰)، ۱۲-۱۷ سطر، اندازه: ۱۰/۶×۱۷/۲سم [ف: ۱۷-۴۰۰]

۷. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه: ۵۰۲/۷
آغاز: برابر۱؛ **انجام:** برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ مجدول، کمنددار؛ کاغذ: هندی، جلد:

تیماج عنابی ضربی،۱۳سطر(۹×۱۵)،اندازه:۱۴×۲۲سم [ف: ۱-۴۶۲]

۸. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۳۸۳۵/۲

آغاز: فی وحدته سبحانه و تعالی . واحد است او بذات خویش و احد ×× وحدتی برتر از شمار و عدد؛ **انجام:** بهر آن دفتری ز نو سازم ×× داستانی دگر بپردازم / ور بماند جدا ... از سیر×× ختم الله لی بما هو خیر

منظومه کوتاهی است در بیان اعتقادات حقه، و گویا بخشی از سلسلة الذهب مؤلف است؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز؛ جلد: تیماج قهوه‌ای مجدول، ۸گ (۲ر-۹پ)، ۱۵ سطر [ف: ۳۷-۳۹۱]

۹. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه: ۲۵۷۱/۳

آغاز: اول فریضه بر عاقل کامل آن است که به دل اعتقاد کند

خط: نسخ، کا: مصطفی بن محمد خوئی، بی‌تا؛ اهدایی: شیخ محمد جواد علمیه؛ کاغذ: کبود اصفهانی، جلد: تیماج مشکی، ۶گ (۶۱-۶۶)، اندازه: ۷×۱۶/۵سم [ف: ۴-۱۳۴۷]

۱۰. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۵۰۵۹/۱

خط: نستعلیق، کا: محمد رضای گلپایگانی، بی‌تا؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: رویه میشن سیاه، ۴۱گ (۱پ-۴۱پ)، ۲۸ سطر، اندازه: ۱۸/۲×۲۹/۸سم [ف: ۳-۶۳۳]

۱۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۳۸۳۴/۳

منتخب؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ ۹گ (۱۷۰ر-۱۷۸پ) [ف: ۳۷-۳۸۹]

۱۲. قم؛ مرکز مطالعات؛ شماره نسخه: ۸۷۹/۲

آغاز: برابر۱؛ **انجام:** برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج مشکی ضربی مجدول، ۹گ (۱۸ر-۲۶ر)، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۱/۵×۱۸سم [ف: ۲-۱۳۶]

● اعتقادنامه / عرفان و تصوف / فارسی

e‘teqād-nāme

شهرزوری، خالد بن حسین، ۱۱۹۳؟-۱۲۴۲ قمری

šahrazūrī, xāled ebn-e hoseyn (1779-1827)

رساله مفصلی است آمیخته به نظم در بیان اصول سته ایمان بر مبنای اعتقادات اهل سنت و اشاعره؛ و در اثنای آن حدیث مروی از حضرت پیامبر (ص) درباره معنی اسلام و مسلمانی را شرح نموده است.

آغاز: الحمدلله الذی انعم علینا و هدانا الی الاسلام و جعلنا من امة سید الانام علیه و علی آله الصلوة و السلام باید دانست که حق سبحانه و تعالی منعم علی الاطلاق است.

انجام: و نیز اگر فرض کنیم خدا نقیض مراد بنده را اراده کند ... پس هیچ صورت نماند مگر حصول مراد الهی وتاثیر وایجاد او تعالی شأنه وهو المطلوب. تم

۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۴۲۴۳/۳۵

آغاز: بسمله. بدانکه فرض آ بدست شش است؛ **انجام:** و محتاج استغفاریم.

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۶۹ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج تریاکی، ۳۱گ (۲۶۴-۲۹۴)، ۱۱ سطر (۶×۱۳)، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف: ۱۳-۳۲۱۶]

۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۴۲۴۳/۳۶

آغاز: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۶۹ق؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج تریاکی، ۱۷گ (۲۹۴-۳۱۰)، ۱۱ سطر (۶×۱۳)، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف: ۱۳-۳۲۱۶]

۳. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه: ۶۳۱/۵

آغاز و انجام: برابر

نام مؤلف با توجه به آغاز و انجام برگزیده شده است؛ خط: نسخ تحریری، کا: محمد صالح بن ذهابی، تا: ۲۱ جمادی الثانی ۱۳۰۰ق؛ جا: سنندج؛ ۴۳گ (۸۳-۱۲۵ر) [ف: ۲-۱۷۶]

۴. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه: ۱۴۸۲۲/۳

آغاز: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج عنابی ضربی لولایی، ۲۲گ، ۱۹ سطر، قطع: پستی [ف: ۲-۱۲۳]

۵. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۲۷۴۴/۲-۱۴/۱۹۴

آغاز و انجام: برابر

خط: شکسته، نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج مشکی، ۴۰گ، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۱×۱۷سم [ف: ۵-۲۹۱۳]

۶. قم؛ معصومیه؛ شماره نسخه: ۶۳۵/۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: مقوایی، ۴۲گ (۸۱پ-۱۲۲ر)، ۱۲ سطر (۷×۱۳)، اندازه: ۱۲×۱۹سم [ف: ۲-۲۶۷]

● اعتقادنامه / کلام و اعتقادات / فارسی

e‘teqād-nāme

شقاقی، فتحعلی بن خان جان خان، ق۱۳ قمری

šaqāqī, fath-‘alī ebn-e xān jān xān (-19c)

تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۲۰۵۱/۴

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۰ شوال ۱۰۶۸ق [ف: ۵-۴۱۶]

● اعتقاد نامه / شعر / فارسی

e‘teqād nāme

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۱۰۳۵/۱-ف

نسخه اصل: بادلیان اوزلی ۲۸ (۱۷۸۰). اعتقادنامه است به وزن مثنوی؛ خط: نستعلیق، کا: حسن بن ملامهدی لنگرودی، تا: سه‌شنبه ۳ رجب ۱۲۴۰ق، به دستور یعقوب مچل انگلیسی؛ ۱۳

سطر [فیلمها ف: ۱–۵۵۹]

● **اعتقادنامه** / کلام و اعتقادات / فارسی

e'teqād-nāme

تاریخ تألیف: ۷۰۰ق

در مبدأ و معاد.

آغاز: بنام آنکه غیر از وی خدا نیست ×× بجز بروی خداوندی روانیست

انجام: ندارم هیچ گونه توشه راه ×× بجز لاتقنطوامن رحمة الله.

۱. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه: ۲۰۷۴/۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: احمد بن ملا سیلال، تا: ۱۲۳۲ق؛ اهدایی: وزیری موسس؛ کاغذ: مختلف، جلد: مقوایی با تیماج تریاکی ضربی یک ترنج بزرگ و دو کوچک، ۴۴گ (۱۱۲–۱۵۶)، ۱۵ سطر (۱۱×۱۶)، اندازه: ۱۳×۱۵/۵سم [ف: ۴–۱۱۴۹]

۲. یزد؛ محمود آبادی، میرزا حسن؛ شماره نسخه: ۲۹/۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۳۹ق [نشریه: ۴–۴۵۵]

← اعتقادیة ⟵ اجوبة مسائل اعتقادیة

← الاعتقادیة ⟵ الاعتقادات

← اعتقادیة ⟵ غنیة المکلفین فی اصول الدین

← الاعتقادیة ⟵ العقیدة الکافیة

← اعتقادیة ⟵ دلیل المتحیرین

● **الاعتقادیة** / کلام و اعتقادات / عربی

al-i'tiqādīya

عبدالقادر جیلانی، عبدالقادر بن موسی، ۴۷۱–۵۶۱ قمری

'abd-ol-qāder-e jīlānī, 'abd-ol-qāder ebn-e mūsā (1079-1166)

رساله کوتاه و مسجعی است که در آن گیلانی نظر خود را در توحید و اعتقادات بیان داشته است.که در متن آن، به وجوه اختلاف قادریه با فرقه‌های ثنویه، حشویه، قدریه، جبریه، هذلیه، نظامیه، عمرویه، راذلیه، هشامیه، دهریه و جعفریه، اشاره شده است. دانسته نشد، که آیا رساله حاضر انشای خود گیلانی است یا نقل مضمون گفته‌های او به وسیله شاگردان و جانشینان او است.

آغاز: بسمله الحمد لله الذی کیف الکیف و تنزه عن الکیفیة واین الاین و تعززعن الاینیة و وجد فی کل شیء و تقدس عن الظرفیة

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۲۱۰۳/۹

آغاز: برابر؛ **انجام:** الذین لهم غرف من فوقها غرف مبنیة و صلی الله علی سیدنا محمد و آله و صحبه و سلم تسلیماً کثیراً.

خط: نستعلیق تحریری، کا: احتمالاً مستقیم زاده، تا: ۱۱۹۵ق؛ مصحح؛ خطبه آغاز آن با نسخه چاپی، اندکی متفاوت است؛ کاغذ: فرنگی، ۳گ (۸۹–۹۱)، ۱۸ سطر، اندازه: ۸×۱۴/۵سم [ف: ۳۰–۵۳۶]

۲. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۸۶۷۳/۲–۵۸/۱۲۳

آغاز: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۳۴۰ق، ۶گ (۱۰۴–۱۰۹)، ۱۲–۱۵ سطر، اندازه: ۱۰×۱۶سم [ف: ۱–۴۵۰]

● **اعتقادیه** / عرفان و تصوف / فارسی

e'teqādīye

همدانی، علی بن محمد، ۷۱۴–۷۸۶ قمری

hamadānī, 'alī ebn-e mohammad (1315-1385)

رساله مختصری است در اصول و فروع دین به روش عرفانی و جز رساله «الاعتقادات» عربی وی می‌باشد. نخست عقاید است در شناخت پروردگار و اصول آن، سپس ۱۸ «فصل» بی‌شماره در فروع دین با دیدی صوفیانه و اهل سنت و جماعت. با آداب نماز، وضو، غسل و نماز سفر آغاز می‌شود، سپس ارکان پنج‌گانه اسلام: کلمه شهادت، نماز، روزه، زکات و حج. واپسین«فصل»: بدانکه روزه را ۳ وجه است: یکم ... دوم ... سوم نگاه داشتن دل از هر چه غیر حق است.

آغاز: بسمله. الحمدلله وحده و السلام علی عباده الذین اصطفی. اما بعد، بدان ای عزیز ایقظنا الله و ایاک عن سنة الغفلة ... اول چیزی که بر بنده واجبست معرفت پروردگار ...

انجام: تا منجلی شود بهر چه می‌یابد، از لطایف نفحات الهی و حقایق آثار مواهب نامتناهی. و الحمدلله وحده و السلام علی من اتبع الهدی.

چاپ: دمشق، محقق: محمد ارکون، مجلة المعهد القرنسی للدراسات العربیة، جزء ۱۷، ۱۹۶۱–۱۹۶۲م.

[دنا ۳۲/۱ (۵ نسخه)؛ نسخه‌های منزوی ۱۰۴۶/۲؛ احوال میر سید علی همدانی ص ۱۴۱؛ فهرستواره منزوی ۱۰۱/۷ (۶نسخه)؛ مشترک پاکستان ۱۲۸۱/۳ (نشانی ۲ نسخه پاکستانی)]

۱. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه: ۱۶۲/۳–عکسی

آغاز و انجام: برابر

نسخه اصل: گنج بخش، ش ۴۴۰۹ (گنج۵۵۹/۲)؛ خط: نستعلیق خوش، بی‌کا، تا: با تاریخ ۸۵۱ق؛ ۱۳ص (۱۶۴–۱۷۶) [عکسی ف: ۲–۳۰]

۲. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۴۲۵۰/۱۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: ابوذر بن عبدالله سبزواری، تا: ۹۰۷ق، جا: مشهد

خراسان؛ کاغذ: نوعی ترمه، جلد: رویه میشن سیاه ضربی، ۸گ (۲۸۰پ–۲۸۷ر)، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۷×۲۴/۸سم [ف: ۷–۲۹۶]

۳. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۴۲۷۴/۹

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق هندی، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: نوعی ترمه، جلد: رویه میشن سرخ تیره ضربی، ۵گ (۴۸پ–۵۲پ)، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۴/۷×۲۵/۵سم [ف: ۷–۳۱۶]

۴. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۷۷۲۴/۴

آغاز و انجام: برابر

کا: مهدی، بی‌تا؛ جلد: تیماج مشکی بدون مقوا، ۵گ (۱۴۶ر–۱۵۰ر)، اندازه: ۲۱×۳۲سم [ف: ۲۰–۱۱۱]

۵. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۷۷۴/۱۴–ف

نسخه اصل: پاریس P. 39 (بلوشه ۱۵۶)؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ ۲۳ سطر [فیلمها ف: ۱–۵۳۸]

۶. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۹۶۴/۲۰

آغاز: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ ۱۰ص (۴۸۵–۴۹۴) [عکسی ف: ۳–۱۹۸]

۷. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۳۲۶۰/۵–ف

نسخه اصل: رامپور کتابخانه رضا ش ۷۸۷ (۱ و ۲) و ۸۶۶ (۳ تا ۱۰)؛ بی‌کا، بی‌تا [فیلمها ف: ۲–۱۱۰]

● اعتقادیه = معتقدیه = رساله اظهار / عرفان و تصوف / فارسی

e‘teqādīye = mo‘taqedīye = r.-ye ezhār

ترکه اصفهانی، علی بن محمد، –۸۳۵ ؟ قمری

torke esfahānī, ‘alī ebn-e mohammad (-1432)

اهدا به: شاهرخ (۸۰۷–۸۵۰ق)

مؤلف این رساله را به دو دلیل در بیان معتقدات خویش نگاشته است: یکی وجوب آشکار نمودن عقاید خود نزد امت محمدی و دیگر رفع اتهام درویشی و تصوف که به او نسبت داده‌اند. مشتمل بر چهار «مبحث» و پنج «اصل» و نیز سه «اصل» و «خاتمه».

آغاز: حمد بیحد و سپاس بیقیاس مالك الملکی را که پویندگان جهان نمایش یکسر بر در بارگاه جلالش دست نیاز بر سینه فروتنی نهاده به پای بندگی ایستاده‌اند

انجام: خدا توفیق دهد ما را و شما را تا از کار مهم خویش غافل نشویم

چاپ: در چهارده رساله فارسی، تصحیح علی موسوی بهبهانی و ابراهیم دیباجی، سال ۱۳۵۱ش.

[دنا ۳۲/۲ (۶ نسخه)؛ الذریعه ۲۰/۲۱؛ فهرستواره ۹۹/۷ (۳ نسخه)]

۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۴۴۲/۲۴–ف

نسخه اصل: بایزید ولی الدین ش ۱۸۲۵؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۲۸ جمادی الاول ۸۵۱ق، جا: ابرقوه؛ ۲۸گ (۳۷۲–۳۹۹)، ۱۹ سطر [فیلمها ف: ۱–۴۷۸]

۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۰۱۹۶/۲۹

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: با تاریخ ۸۲۸–۸۴۱ق؛ خط مؤلف و شرف الدین علی یزدی و دیگران در برخی صفحات مجموعه، مصحح؛ جلد: تیماج مشکی، ۸ص (۱۶۵–۱۷۲)، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۵×۲۳سم [ف: ۳۲–۲۳۹]

۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۰۰۰۴/۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۹۰۳ و ۹۰۴ق، جا: مسعودیه یزد؛ جلد: تیماج قهوه یا، ۳۱ص (۸۳–۱۱۳)، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۶/۵×۲۴سم [ف: ۳۲–۱۳]

۴. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۳۰۳۵/۱۰

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: محمد صالح اصفهانی، تا: یک‌شنبه ۱۷جمادی الثانی ۱۰۸۴ق؛ جلد: دو رو تیماج رو قرمز ضربی پشت سبز، ۴۳گ (۵۵پ–۹۷ر)، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۳×۱۸/۵سم [ف: ۸–۲۳۱]

۵. تهران؛ ادبیات؛ شماره نسخه: ۳۲۶/۵

آغاز: برابر؛ **انجام:** و بپرسد تا اشکال وی برداری و السلام و الحمد لله اولا و آخرا و الصلوة و السلام علی نبیه و حبیبه ظاهرا و باطنا

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۰۸۸ق [ف: ۳–۱۱]

● اعتقادیه / کلام و اعتقادات / فارسی

e‘teqādīye

قاضی زاده کرهرودی، عبدالخالق، ق۱۱ قمری

qāzī-zāde karahrūdī, ‘abd-ol-xāleq (-17c)

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۹۷۰۵

آغاز: من کتاب اعتقادیه فضیلت و مغفرت پناه خلد آرامگاه قاضی زاده گرهرودی طاب ثراه بسمله کس نامه انوار جلی ننویسد؛ **انجام:** و شهود که کثرت اعتباری اند مناسب و احد تسیت نه احدیت.

خط: نستعلیق خوش جلی، کا: کاشانی، شهاب الدین علی، تا: قرن ۱۱؛ ضمیمه نسخه ش ۱۶۸۱۳؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج جلد از شیرازه جدا شده است، قطع: بیاضی [رایانه]

● اعتقادیه (ترجمه) / کلام و اعتقادات / فارسی

e‘teqādīye (t.)

عزلتی خلخالی، ادهم، –۱۰۵۲ قمری

‘ozlatī xalxālī, adham (-1643)

وابسته به: الاعتقادات = الاعتقادیة = العقائد؛ شیخ بهائی، محمد

بن حسین (۹۵۳-۱۰۳۰)
رساله کوتاهی است در اعتقادات شیعه و در بازشناسی آیین شیعی اثنا عشری از آیین زیدی و واقفی که مؤلف با عنوان «نعتقد-نعتقد» آن را در رد نسبت نارواییی که عامه به شیعه نسبت می‌دهند، نگاشته است. درباره انگیزه تألیف آن چنین می‌نویسد: «هدف از نگارش رساله، این است که برخی از فرق باطل و منحرف از جمله زیدی، واقفی و کیسانی در بعضی از اصول و فروع دارای عقاید فاسد و باطلی هستند و شیعه اثنی عشری از آنان و اصولشان بیزار و متنفرند، مع الأسف بخاطر اشتراک آنها در نام شیعه سبب شده که برخی از مخالفین اهل سنت که از حقیقت مذهب ما غافل و ناآگاه می‌باشند بین ما و این گروه منحرف فرق نگذارند و بما نسبت‌های ناروا بدهند لذا برآن شدم که عقاید اصولی و فروعی مذهب امامیه را بیان نمایم تا بر همگان بویژه مخالفان معلوم گردد که عقاید ما با اعتقادات گروه یاد شده فرقی فاحش دارد.»
آغاز: شیخ مرحوم می‌گوید که الحمدلله علی آلائه
چاپ: به کوشش عبدالله نورانی. تهران: انجمن آثار و مفاخر فرهنگی ۱۳۸۱ ضمن رسائل فارسی ادهم خلخالی صص ۴۲-۳۱؛ به کوشش جویا جهانبخش. تهران: اساطیر ۱۳۸۷
[الذریعة ۲۲۸/۲؛ ریحانة الادب ۳۰۱/۳؛ فهرستواره منزوی ۱۱۸/۹]

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۵۹۹۷
آغاز: برابر؛ **انجام:** و همین بالحمدا (کذا) تنها باید گذارد
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ پس از این نیز مقاله‌ای است در موضوع معتقدات فرقه امامیه که بدین جمله آغاز گشته: «بدان که واجب عینی است بر هر بالغ و عاقل بنده و آزاد زن و مرد دانستن اصول دین ...» و بدین جمله پایان یافته است: «و تصدیق اینها واجب (کذا) و الله اعلم بالصواب» [ف: ۴-۲۷]

● اعتقادیه = حقایق موجودات = سرمایه نجات /

کلام و اعتقادات / فارسی

e‘teqādīye = haqāyeq-e mowjūdāt = sarmāye-ye nejāt

خاتون آبادی، اسماعیل بن محمد باقر، ۱۰۳۱-۱۱۱۶ قمری

xātūn ābādī, esmā‘īl ebn-e mohammad bāqer (1622-1705)

اهدا به: شاه سلیمان صفوی (۱۰۷۷-۱۱۰۵ق)
این رساله ــ که مؤلف عنوانی خاص بدان نداده و اسامی داده شده بر آن به تناسب موضوع بوده است ــ یک دوره مختصر از اصول اعتقادی شیعی است که صبغه فلسفی در آن دیده می‌شود، هر چند بر شواهد نقلی برای اثبات مدعای خود تاکید دارد. رساله در سه «باب» تنظیم شده: ۱. اقسام موجودات؛ ۲. مخالفان اصول مذاهب ارباب کمالات و سایر طبقات؛ ۳. سرمایه نجات طالبین وصول به رفیع درجات که در سه «فصل» است: ۱) اعتقادات اصولی، ۲) اعمال فروعی، ۳) اخلاق ضروری. مؤلف انگیزه خود را چنین بیان می‌کند: «اطلاع بر حقایق موجودات و بر مذاهب و ملل مخلوقات، خصوص مذاهبی که رخنه در دین قویم و شریعت مستقیم حضرت سید المرسلین و طریقه ائمه طیبین و طاهرین می‌کند و باطل را متلبس به لباس حق ساخته در نظر شیعیان احمد مختار و حیدر کرار جلوه‌گر می‌سازد و فرقه ناجیه حقیه اثنا عشریه از جهت این قسم مذاهب از جمعی شعبه من حیث لایشعر به علت حسن ظن میل به اتحاد الحاد می‌کنند و باعث فساد عقاید ایشان می‌شود».
آغاز: حمد و سپاس صانعی را سزد که آب حیات ابدی و سرمایه نجات سرمدی در طی طومار شریعت غرا و عمل به مقتضای ملت بیضاء اوست و درود نامحدود هادی و مرشدی را لایق که سعادت دارین و نجات نشأتین در تاسی و اقتدا به سنت سنیه و طریقه او و اهل بیت طیبین و طاهرین اوست ... و بعد باعث این سطور آن است که چون اطلاع بر حقایق موجودات و بر مذاهب و ملل مخلوقات ...
انجام: و تقصیر را به عدم قابلیت و استعداد خود نسبت می‌دهد نه به احدی و الحاح و لجاج او به درگاه احدیت است در قضای حوایج. اللهم اقض حوائجنا من عندک و لاتحوجنا الی احد من خلقک.
چاپ: با تصحیح فاطمه فنا، در گنجینه بهارستان، حکمت ۲، مسلسل ۱۱، تهران، کتابخانه مجلس شورای اسلامی، ۱۳۷۹ش.
[دنا ۳۳/۲ (۵ نسخه)؛ فهرستواره منزوی ۱۱۸/۹ و ۱۳۵/۶]

۱. شیراز؛ علامه طباطبائی؛ شماره نسخه: ۷۷/۶
آغاز: برابر
خط: نستعلیق شکسته، کا: محمد علی بن حبیب الله حسینی، تا: ۱۱۱۲ق؛ ۲۳گ (۶۵-۸۷)، اندازه: ۱۲×۱۸سم [نسخه پژوهی: ۳-۷۷]

۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۸/۳ خوئی
آغاز و انجام: برابر
خط: شکسته، بی‌کا، تا: ۱۱۴۹ق؛ در سراسر دفتر یادداشت‌های پراکنده فراوان است: بخشی از اصول فقه و در آیه الحدیث که برخی از آنها دارای نشان «م ت ق» یا «شرح م ت ق» است، در یکی از آنها از شیخ احمد و کتاب‌های او یاد شده (ص۱-۲)، تعویذات دعاهای مروی (ص۵-۶)، گویا بخشی است از یک رساله در تجوید و قرائت (ص ۷-۱۱) و در یکی از این فقرات (روی ص ۹) این قطعه مثنوی درباره تجوید نقل شده: «در بیان رموز وقف از گفتار حافظ الدین بخاری رحمة الله تعالی. حافظا این نظم را بشنو کنون×× تا ترا در وقف باشد رهنمون / طا چو وقف مطلق آمد مر ترا ×× مگذری زان هر کجا یابی ورا / میم وقف لازم است مگذر ازو ×× گر گذشتی خوف کفراست اندرو / صاد را وقف مر خص خوانده اند ×× ایستند آنجا کمان ورمانده

اند / جیم جایز بگذری زانهم رواست ×× بلکه آنجا ایستادن به فزاست / زا مجو زله مستی در خور است ×× بلکه بگذشتن ازو اولیتر است / قاف را وقف بعضی فرا کرده‌اند ×× بگذری بهتر از آنجا گفته اند / لام الف هست این علامت مر گذر ×× ایستادن خود خطا باشد حذر»، برخی استخراجات جفری به چلیپا (ص۱۲-۱۳)، طریقه ختم سوره‌های فتح و یس و غیره (ص۱۵-۱۷)، اسامی استادان سبعه خط: ابن مقله، ابن بواب، یاقوت المستعصمی ارغون کابلی پیر یحیی صوفی، مبارکشاه زرین قلم، مولانا عبدالله طبیب یزدی صیرفی و نیز دو بیت شعر به عربی درباره خط آمده (ص۷۵-)، برخی دعوات و اذکار و ختم‌ها از کتب معروف نقل شده و در ذیل یکی از این نوشته چنین آمده‌اند: «فقیر حقیر ابوالحسن بن عبدالله خلخالی مولداً والاردبیلی منشأ نیر توسل مزبور نمود حاجتی که قصد کرده بود بفعل آمد ...» (ص۸۶-۸۷)، و سپس چنین نوشته: «نقل من خط ملا ابوالحسن المذکور مدظله»، روی ص ۸۸ این یاد داشت دیده می‌شود: «تاریخ مبدأ سفر عتبات عالیات روز سه‌شنبه ۲۷ شهر محرم سنه ۱۰۸۶ و تاریخ داخل شدن در بندر سورت ۱۷ ذیقعده من السنة المذکورة هلال شهر محرم الحرام سنه ۱۰۸۷ در بروج دیده شد و در (در نسخه. ۸۱) شهر محرم الحرام قدوم بکجرات که احمد آباد است-واقع شد اساس منازل از کجرات تا ده‌های که شاه جهان آباد است. آلاریج، یا نه، میثانه، سپید پور، بالنپور، وانتپواره، پانتیواره، بدکام، مدره، جانور، کندب و وندارا، کانکارا، کاتلو، بی پال، بی تن، مرته، پالری، بکری، کنیج، سامر، اورجب نر، تالاور، منهور پود، برنگر، برو، رواری، باتاوی، سرای الله وردی خان، ورود بشاه جهان آباد ۲۲ شهر فر سنه ۱۰۸۷ واقع شد و ... از مبدء سفر تا اواسط شهر رجب من السنة المدکورة در خدمت آخوند ملا ابوالحسن سلمه الله تعالی رفیق بودیم»، چند دعا از صحیفه سجادیه (ص۸۹-۹۵)، دعای صباح با مقدمه‌ای به فارسی در شرح خواص و آداب آن (ص۹۶-۱۰۲)؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۴۳ص (۱۰۳-۱۴۵)، ابعاد متن: ۲۲×۳۰/۹، قطع: رقعی، اندازه: ۱۰/۵×۱۹/۵سم [ف: ۷-۱۶]

۳. قم؛ مرکز مطالعات؛ شماره نسخه: ۹۶۶/۶

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ چلیپا، بی‌کا، تا: ۱۷ محرم ۱۲۲۳ق؛ جلد: تیماج مشکی مجدول، ۳۸گ (۷۱پ-۱۰۸پ)، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۰×۱۵سم [ف: ۲-۲۳۴]

۴. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۱۸۴۶/۲

آغاز و انجام: برابر

بی‌کا،تا: ۱ ذیقعده۱۲۹۱ق؛ در ۱۲۶ر-۱۲۸پ اسلام سلمان و بندی از احتجاج طبرسی هست؛ کاغذ: فرنگی سفید و آبی، جلد: میشن قهوه‌ای، ۲۶گ (۱۱۹ر-۱۴۴ر)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۵-۳۸۲]

۵. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۸۳۳/۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** و قطع بتاویل نقل نکنند زیرا که اگر عقل مستقل و محفوظ از وساوس و اوهام

خط: نستعلیق، کا: محمد طاهر، تا: ۱۲۲۶-۱۲۳۲؛ افتادگی: انجام؛ جلد: تیماج مشکی، ۸گ (۹پ-۱۶پ)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۵-۲۱۶]

● **الاعتقادیة = پاسخ به اعتراضات** / کلام و اعتقادات / عربی

al-i‘tiqādīya = pāsox be e‘terāzāt

احسائی، احمد بن زین الدین، ۱۱۶۶-۱۲۴۱ ؟ قمری

ahsā‘ī, ahmad ebn-e zayn-od-dīn (1753-1826)

تاریخ تألیف: ۸ ذیقعده ۱۲۴۰ق

رساله کوتاهی است که مؤلف در بیان اعتقادات خود و تبرئه‌اش از اتهامات وارده، ساخته است. او معتقد است گروهی که کتاب‌های او را خوانده اعتراضاتی بر عقیده وی داشتند که ناشی از اصطلاحات مخصوصی که او به‌کار برده و اینان اصطلاحات را نفهمیده‌اند لذا در این رساله پیرامون آن اعتقادات به طور صریح گفتگو کرده و تاکید می‌کند که آنچه حقیقت اعتقادی وی است با صراحت خواهد نوشت.

آغاز: الحمد لله رب العالمین ... قد اشتبه علی بعض الناظرین فی کتبی حتی الظنون التی لا یجوز احتمالها لعدم معرفتهم ... فاشار بعض المؤمنین ان اذکر مجمل ما اشتبهو ا فیه و اذکر ما اعتقده فی ذلک و ادین به ... و ما اذکر الا ما یعلمه الله انه هو اعتقادی الذی ادین به ... فمن ذلک ان الله تعالی عالم بکل شی کلی او جزئی ... و اعتقادنا انه سبحانه و تعالی ما فقد شیئاً من الاشیاء من ملکه

۱. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه: ۷۸۹/۴

آغاز: برابر

بی‌کا، تا: ۱۲۰۴ق؛ اندازه: ۹×۱۵سم [ف: ۳-۲۲]

۲. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه: ۱۷۲۳/۱۰-عکسی

آغاز: برابر؛ **انجام:** و حسبی الله و کفی. و کتب العبد احمد بن زین الدین الهجری الاحسایی فی ثامن ذیقعده ۱۲۴۰ق. ما کتبت فی هذه الاوراق هو اعتقادی الذی ادین الله به یوم العرضی علیه، و قد خاب من افتری، و السلام علی من اتبع الهدی.

خط: نسخ خوش، بی‌کا، تا: با تاریخ ۱۲۴۳ق؛ ۲ص (۷۳-۷۴) [عکسی ف: ۱-۳۳]

۳. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۵۱۰۵/۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** ان افتریته فعلی اجرامی و أنابریء مما تجرمون و حسبی الله و کفی

خط: نستعلیق، کا: عبدالخالق بن عبد الرحیم یزدی، تا: ۱۲۶۶ق؛ جلد: تیماج مشکی، ۶گ (۱۰۲پ-۱۰۷پ)، اندازه: ۱۱×۱۸سم [ف: ۱۳-۳۱۱]

۴. قم؛ معصومیه؛ شماره نسخه: ۵۵۳/۸

آغاز: برابر؛ **انجام:** و الحاصل العاقل المنصف یعرف من هذا

الکلام و نحوه اعتقادی فی ضمیری و فی جمیع کتبی
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج سرخ، ۳گ (۹۳-۹۵ر)، ۲۲ سطر (۹×۱۷)، اندازه: ۱۳×۲۱سم [ف: ۲-۱۸۱]

۵. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه: ۱۷۲۳/۹-عکسی

آغاز: برابر؛ **انجام:** علی ما اقول وکیل. و کتب احمد بن زین الدین الهجری الاحسایی ثامن ذیقعدة سنة ۱۲۴۰. هذا اعتقادی الذی ادین الله به یوم العرض علیه.
خط: نسخ خوش، بی‌کا، تا: با تاریخ ۱۲۴۳، پیش از مرگ نگارنده؛ ۳ص (۷۱-۷۳) [عکسی ف: ۱-۳۲]

● **اعتقادیه** / کلام و اعتقادات / فارسی
i'tiqādīyya

کرمانی، محمد کریم بن ابراهیم، ۱۲۲۵-۱۲۸۸ قمری
kermānī, mohammad karīm ebn-e ebrāhīm (1810-1871)

رساله‌ای است که مؤلف در آن وظایف شرعی پیروان شیخیه (مقلدان شیخ احمد احسایی و سید کاظم رشتی) را بیان نموده و تأکید کرده که همه پیروان شیخیه باید این رساله را محافظت کنند و به نسخه‌برداری و مطالعه آن بپردازند.

قم؛ دارالحدیث؛ شماره نسخه: ۳۲/۱۶

آغاز: بسمله، الحمدلله رب العالمین ... و بعد چنین گوید بنده اثیم کریم بن ابراهیم عفی الله عن جرائمهما که این رساله‌ای است از من به سوی؛ **انجام:** که اگر شما این وصیت‌ها را از من بشنوید می‌گویند خدا رحمت کند کریم بن ابراهیم را که چگونه به تأدیب مقلدین خود کوشیده و اگر نشنوید.
در این نسخه فقط صفحه اول کتاب موجود است؛ خط: نستعلیق، بی‌کا،تا:قرن۱۳؛ افتادگی: انجام؛ ۱گ (۱۵۸ر)، ۱۷سطر [ف:-۲۱۸]

● **الاعتقادیة = جواهر الاسلام** / کلام و اعتقادات / عربی
al-i'tiqādīya = jawāhir-ul islām

اعتقادات اسلامی است به روش سؤال و جواب بنا بر عقیده اهل سنت. در این رساله درباره توحید و ایمان و اسلام گفتگو می‌شود.
آغاز: الحمد لله رب العالمین. ... اما بعد فهذه نسخة لطیفة فی بیان ما یجب علی الانسان أولاً حین البلوغ معرفته ...
انجام: و اذا سألت هل اذا آمن من حال الیأس ... فلم یک ینفعهم ایمانهم لما رأوا بأسنا

۱. قم؛ معصومیه؛ شماره نسخه: ۴۳۳/۲

آغاز و انجام: برابر
به احتمال زیاد باید «الفقه الاکبر» فی علم الکلام تالیف ابوحنیفه باشد؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ مجدول؛ جلد: مقوایی با روکش پارچه ای، ۶گ (۲۶ر-۳۱پ)، ۱۸ سطر (۹×۱۶)، اندازه: ۱۴/۵×۲۵سم [ف: ۲-۴۵]

۲. همدان؛ دانشگاه بوعلی؛ شماره نسخه: ۲۹۸/۱

آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: مقوایی عطف تیماج قهوه‌ای، ۱۰گ (۲۸پ-۳۷ر)، اندازه: ۱۰/۵×۱۴/۷سم [ف:-۱۶۱]

● **الاعتقادیة** / عرفان و تصوف / عربی
al-i'tiqādīya

غیر همانند:

۱. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۴۶۷۵/۲

آغاز: الحمدلله الذی هو محیط بالاشیاء. ... هو الاول و الآخر و الظاهر؛ **انجام:** (یک صفحه با تیغ بریده شده است) صلی الله علیه و سلم. تبع مقام المحبوبیة بکما الاتباع
رساله‌ای است عرفانی و در آن از خلفای چهارگانه به نیکی یاد شده ولی هر جا که از آنها نامبرده شده در نسخه با تیغ بریده شده است؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: گوناگون از انواع ترمه، جلد: رویه میشن قرمز، ۹گ (۵۷ر-۶۵پ)، اندازه: ۱۴/۲×۲۶/۵سم [ف: ۸-۱۴]

۲. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۵۸۵۳/۶

آغاز: بسمله. حمدا لمن انطق الانسان و علمه البیان ... ثم ان هذه نبذة من الکلام تنفید التذکر للاخوان من اهل الزمان تحفة الی المولی فرج الله خان و خدمة الی شاه سلیمان. علم العقاید
رساله‌ای کلامی است در واجب الوجود و بابی در عدل که برای فرج الله خان و به نام شاه سلیمان نگاشته شده است؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ کاغذ: ترمه، جلد: میشن لایی سیاه، ۱۸ سطر [ف: ۹-۷۴]

۳. شیراز؛ شاهچراغ؛ شماره نسخه: ۲۱۴/۱

آغاز: بسمله، و صلی الله علی محمد و آله الطاهرین مادام الدهر دهراً؛ **انجام:** الحمدلله رب العالمین و صلی الله علی محمد و آله- تمت الرساله ... سنة ۱۲۶۳.
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۶۳ق؛ کاغذ: سفید، جلد: مقوا با کاغذ مشکی و عطف تیماج لاکی، ۸۸ص، ۱۴ سطر (۶×۹)، اندازه: ۹×۱۳سم [ف: ۲-۲۲۳]

← الاعتقادیة الفخریة ⟵ ارشاد المسترشدین و هدایة الطالبین
← اعتقادیه ⟵ الاعتقادات
← اعتقادیه ⟵ اعتقادات مجذوبیه
← اعتقادیه ⟵ وصیت نامه

● **اعتقادیه (ترجمه)** / کلام و اعتقادات / عربی و فارسی
e'teqādīye (t.)

وابسته به: الاعتقادات = الاعتقادية = العقائد؛ شیخ بهائی، محمد بن حسین (۹۵۳-۱۰۳۰)
ترجمه رساله اعتقادیه شیخ بهائی است که مترجم شناخته نشد. مترجم رساله را مطلب به مطلب ترجمه نموده است بدین ترتیب که اصل رساله را فصل به فصل ذکر نموده و پس از ذکر هر فصلی ترجمه آن را آورده که فاصله میان فصول رساله ترجمه همان فصول است.
چاپ: به کوشش جویا جهانبخش. تهران: اساطیر ۱۳۸۷

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۶۱۹
آغاز: (رساله:) الحمدلله علی آلائه ... (آغاز ترجمه:) ترجمة یعنی حمد و ثناء و ستایش مرخدایرا بر نعمت‌های او؛ **انجام:** (رساله:) و افتروا بذلک علینا ... (انجام ترجمه:) و افتری (کذا) کرده‌اند آنها را بر ما
خط: نسخ، کا: کطکرطعین (محمد حسین) حسینی، تا: جمادی الثانی ۱۱۲۲ق؛ وحدت خط این نسخه با نسخه «شرایع الاسلام» که به شماره ۶۳۸۶ عمومی است می‌رساند که کاتب هر دو نسخه کطکرطعین حسینی است [آقای حاج شیخ محمود واعظ حلبی مقصود از لفظ «کطکرطعین» را چنین تعیین نموده‌اند که کلمه «محمد حسین» به‌قاعده قلم «کم صلا» (که از قلم اسرار و در علوم غریبه به‌کار می‌رود) «کطکرطعین» نوشته می‌شود. بنابراین کاتب نسخه محمد حسین حسینی است]؛ واقف: نائینی؛ ۴۴گ، ۹ سطر، اندازه: ۱۳×۱۹سم [ف: ۴-۲۷]

● **اعتقادیه (ترجمه)** / کلام و اعتقادات / فارسی
e‘teqādīye (t.)
وابسته به: الاعتقادات = الاعتقادية = العقائد؛ شیخ بهائی، محمد بن حسین (۹۵۳-۱۰۳۰)

شیراز؛ علامه طباطبائی؛ شماره نسخه: ۱۶۴۰/۲
آغاز: زبدة المتأخرین بهاء الملة و الدین ... غرض از تحریر این رساله و باعث بر تسطیر این مقاله
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۰۹۶ق؛ اندازه: ۱۰×۱۷/۵سم [نسخه پژوهی: ۳-۱۵۹]

● **الاعتکاف** / فقه / عربی
al-i‘tikāf

غیر همانند:
۱. اصفهان؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۲۶۳/۲
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: فرنگی [نشریه: ۱۱-۹۳۴]
۲. اصفهان؛ روضاتی، سید احمد؛ شماره نسخه: ۱۷۱/۵
رساله‌ای است ارزشمند در بحث اعتکاف. در جایی از آن آمده: «أما الفقه الرضوی ففی اعتباره مع عدم المعارض ألف ألف کلام فضلاً عن صورة المعارضة»؛ بی‌کا، بی‌تا؛ ۱۴ سطر، اندازه: ۹×۱۴سم [ف:-۱۱۷]

← اعتکافیة ◄ ماء الحیاة و صافی الفرات فی رفع التوهمات و دفع واهی الشبهات

● **اعتماد الاعتقاد** / کلام و اعتقادات / عربی
i‘timād-ul-i‘tiqād
نسفی، عبدالله بن احمد، -۷۱۰ قمری
nasafī, ‘abd-ol-lāh ebn-e ahmad (-1311)
وابسته به: عمدة العقائد = عمدة عقیدة أهل السنة و الجماعة = عمدة عقائد النسفی؛ نسفی، عبدالله بن احمد (-۷۱۰ق)
این کتاب شرحی است بر کتاب «عمدة العقائد» همین مؤلف که در بیست «فصل» نگاشته بود.
آغاز: بعد بسمله. الاشیاء التی تقع بها العلم ثلاثة الحواس السلیمة و العقول المستقیمة و الاخبار الصادرة عن العباد و الصدقة و قالت السوفسطائیة لایقع لان قضایاها متناقضة

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۲۶۷/۱
آغاز: برابر؛ **انجام:** فبایع واحد من الستة عثمان رضی الله عنه و رضی به الباقون فکان متفقاً علیه ثم بعد موته اتفقوا علی خلافته رضی الله عنه و عن اصحاب رسول (ص) ...
نام کتاب به قرینه آغاز نسخه گوهرشاد تغییر یافت؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ کاغذ: سفید، جلد: مقوایی، عطف و دور تیماج تریاکی، ۱۲ص (۱-۱۲)، ۲۳ سطر [سنا: ف: ۲-۱۹۸]
۲. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه: ۵۳۴/۵
آغاز: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۱۶۰ق؛ با نسخه اصل مقابله شده به‌وسیله سید محمد بن سید حسین بن شیخ علی، دارای بلاغ؛ تملک: ذوالقرنین بن محمد؛ مهر: حاج سید سعید؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مقوا عطف پارچه، ۲۶گ (۷۳-۹۸)، ۲۵ سطر (۱۱×۱۶/۵)، اندازه: ۱۵/۵×۲۱/۵سم [ف: ۲-۶۴۱]
۳. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۸۰۷/۱۸
آغاز: برابر؛ **انجام:** ثم بعد موته اتفقوا علی خلافة علی (ع)
در فهرست ناشناس و با عنوان «رساله کلامیه»؛ بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: ترمه، جلد: میشن سیاه نو، ۸گ (۱۵۷پ-۱۶۴ر)، اندازه: ۱۳/۶×۱۷/۳سم [ف: ۵-۱۹۱]

● **اعتماد الرمل** / علوم غریبه / فارسی
e‘temād-or raml
محمد غضنفر علی بن تاج العلماء
mohammad qazanfar ‘alī ebn-e tāj-ol-‘olamā

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۷۸۱۳

آغاز: بسمله ... العمیم الاحسان الذی ثبت براهین قدرته بانقلاب الاحوال و الازمان و ظهر دلائل؛ **انجام:** ۱۵ باز انقلاب باید کرد که ز انچه اصم است معتبر نیست و مراد خواهد یافت ۱۶ انجام بسیار بهتر کار سرور آور است

خط: نستعلیق جلی، کا: محمد عبدالملحم، تا: ۱۳۰۰ق؛ کاغذ: حنایی، جلد: تیماج حاشیه زرکوب، قطع: وزیری بزرگ [رایانه]

● الاعتماد فی شرح واجب الاعتقاد / کلام و اعتقادات، فقه / عربی

al-i'timād fī š.-i wājib-il i'tiqād

فاضل مقداد، مقداد بن عبدالله، -۸۲۶ قمری

fāzel-e meqdād, meqdād ebn-e 'abd-ol-lāh (-1423)

وابسته به: واجب الاعتقاد علی جمیع العباد؛ علامه حلی، حسن بن یوسف (۶۴۸-۷۲۶)

علامه حلی کتاب جامعی در اصول اعتقادات به غیر از مبحث معاد و نیز در فروع فقهی از طهارت تا آخر امر به معروف و نهی از منکر نگاشته است به نام «واجب الاعتقاد» که مؤلف آن را به‌صورت مزجی تحت عنوان «قال ـ اقول» شرح کرده است. فاضل مقداد، این شرح را قبل از سال ۷۷۱ق یعنی در زمان حیات استادش فخرالمحققین نگاشته است، چنانکه در مبحث سلام نماز می‌گوید: «و یجب علیه التسلیم فقیل انه واجب و هو قول السید المرتضی رحمه الله و جماعة من الاصحاب و قیل انه مندوب و هو قول ابی جعفر الطوسی رحمه الله و اختاره المصنف قدس الله روحه فی اکثر ثم رجع عن القول بالندب و افتی بالوجوب علی ما نقله عنه شیخنا العلامه ولده فخرالدین محمد ادام الله ایامه».

آغاز: بسمله قال الحمدلله علی نعمائه و صلی الله علی سید رسله و اشرف انبیائه ... و بعد فقد بینت فی هذه المقالة واجب الاعتقاد علی جمیع العباد و لخصت فیما یجب معرفته ... اقول الحمد هو الثناء اللسانی علی الفعل الحسن الاختیاری

انجام: و اذا ارتفع الا من من ارتفع الوجوب و الجواز ایضا و التمکین و هذا آخر ما اردنا ... خیر موفق و معین ... محمد المصطفی و علی آله الطیبین الطاهرین.

چاپ: طهران، سنگی، بی‌ناشر، ۱۳۱۵ق، وزیری، (کلمات المحققین: ج ۲، صص ۴۴-۸۶)

[دنا ۳۴/۲ (۲ نسخه)؛ الذریعه ۲۳۰/۲]

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۰۷۰۶/۱

آغاز: الحمدلله الذی فضلنا بدین الاسلام و فض لنا من جزیل الانعام و ... و بعد فانی مورد فی هذه الرساله شرح ما تضمنه المقدمه الموسومه بواجب الاعتقاد؛ **انجام:** برابر

در فهرست آمده است: «انتساب رساله به شمس الدین محمد بن صدقه حلی با خط کاتب نسخه و در همان سال کتابت در روی برگ عنوان رساله آمده است، ولی رساله‌ای به همان نام و همان آغاز در الذریعه به فاضل مقداد سیوری نسبت داده شده است» و بر همین اساس مؤلف همان شمس الدین محمد بن صدق حلی دانسته شده است، ولی با توجه به مطابقت آغاز با آغاز الذریعه و مطابقت انجام با نسخه گوهرشاد نام مؤلف اصلاح شد؛

خط: نسخ کهن، کا: محمد بن محمد بن مهنا بن ابی الحسن بن نفیع، تا: ۱۵ شوال ۸۲۱ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۸۲ص (۱-۸۲)، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۴×۱۷سم [ف: ۳۳/۱-۱۷۹]

۲. گلپایگان؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۱۱۷/۱

آغاز: ان یکون مستحقها اکثر من واحد فی عصر واحد و زاد بعضهم بعض الفضلاء فی التعریف

خط: نسخ، کا: ناصر بن محمد بن حسین بن ناصر بن یحیی قطیفی، تا: جمعه ۷ رمضان ۸۶۴ق؛ افتادگی: آغاز؛ ۱۷گ (۱ر-۱۷پ)، اندازه: ۱۶/۵×۲۶/۵سم [کتابخانه‌های گلپایگان: ف:-۹۵]

۳. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه: ۸۹۰/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: محمد بن علی بن حسین بن علی بن حسین بن مفلح، تا: یکشنبه نیمه شعبان ۱۰۷۳ق؛ مهر: حاج سید سعید؛ جلد: تیماج مشکی لایه‌ای، ۴۵گ (۱-۴۵)، ۱۳ سطر (۱۰×۱۴/۵)، اندازه: ۱۵×۱۹/۵سم [ف: ۳-۱۲۰۴]

● اعتماد المریدین / عرفان و تصوف / عربی و فارسی

e'temād-ol morīdīn

حسینی بخاری، محمد بن برهان، قرن ۹ قمری

hoseynī boxārī, mohammad ebn-e borhān (15C)

اهدا به: برهان الدین عبدالله بن محمود حسینی بخاری (پدر مؤلف)

رساله‌ای عرفانی از ملفوظات جد پدرش «جلال الدین (حسین بن احمد) مخاطب به مخدوم جهانیان» است که از آنها به «ملفوظات قطبیه» و «کرامات مرشدیه» تعبیر کرده است. این رساله بر سه «قسم» می‌باشد: ۱. کلمات قدسیة: شامل الهاماتی است که ادعا دارد به طور مستقیم از خداوند دریافت نموده؛ ۲. الاحادیث النبویة: مشتمل بر سخنان پیامبر (ص) است که ادعا دارد در منامات و الهامات و شهودات وی در کنار مضجع نورانی به وی الهام شده؛ ۳. الحکایات المنقولة من مشایخ الکبار: در این بخش به برخی کرامات برای مشایخ این طریقه می‌پردازد.

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۳۵۱۷۳/۲۵

آغاز: بسمله. الحمدلله الذی رزقنا عرفان مقامات اولیائه و اعطانا وسیلة احبائه؛ **انجام:** دهم مداومة بر ذکر و اوراد تا مقصود حاصل گردد ... و صلی الله علی خیر خلقه محمد و آله و اصحابه اجمعین

خط: نسخ خوش، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ اهدایی: رهبری، اردیبهشت

۱۳۸۶؛ کاغذ: نخودی آهار مهره کشمیری لمینه شده، جلد: تیماج فرنگی با حاشیه زرکوب، ۱۷ص (۹۸ -۱۱۴)، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۷/۵×۲۳/۵سم [اهدائی رهبر: ۲ اخبار۱-۳۳۰]

● **اعجاز اسماء الله = اسماء الحسنی** / اسماء الله / فارسی
e'jāz-e asmā'-ol-lāh = asmā'-ol hosnā
شیخ بهائی، محمد بن حسین، ۹۵۳-۱۰۳۰ قمری
šeyx-e bahā'ī, mohammad ebn-e hoseyn (1547-1621)
رساله‌ای است مختصر در بیان اعجاز و تأثیرات اسماء الهی در معرفت عمل قرطاس که برای فرزندش محمد امین نگاشته است و در این رساله از رموز استفاده نموده است. صحت انتساب آن به شیخ بهاء الدین عاملی محل تردید می‌باشد.
آغاز: بسمله، الحمدلله الذی جعل خزائنه بین الکاف و النون و الصلوه و السلام علی اشرف الانبیائه و النبیین اما بعد این مختصری است در بیان اعمار و تأثیر اسماء الهی در معرفت قرطاس بنابر استحقاق فرزند ارجمند سعادتمند، محمد امین ...
[دنا ۳۴/۲؛ الذریعة ۲۳۱/۲]

۱. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۳۴۲۴/۱۳
آغاز: برابر؛ **انجام:** العجل العجل العجل الساعة الساعة الساعة (سپس طلسم است)
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: ترمه، جلد: میشن سیاه لایی، ۱ص (در هامش ۷۵پ)، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف: ۶-۴۰۸]

۲. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۲۵۶۴/۴
آغاز: برابر؛ **انجام:** این لوح از روی لوح خراب خانه عامل نوشته شده از جهت دفع اشتباه.
نام مؤلف به استناد کتاب‌شناسی شیخ بهائی ۶۱۳ ذکر شد؛ خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: محتملاً ۱۰۴۸ق؛ کاغذ: فرنگی الوان، جلد: تیماج تریاکی یک‌لا، ۸ص (۸۵-۹۲)، ۲۱ سطر (۷×۱۶)، اندازه: ۱۸×۲۴سم [ف: ۶-۸۴]

۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۲۷۱۷۸/۱
عنوان در فهرست: «شرح اسامی اعظم»؛ بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ محشی؛ کاغذ: سفید برخی رنگین، جلد: تیماج مشکی ضربی و مقوایی، ۲ص (۲۴۲-۲۴۳) [سنا: ف: ۲-۱۵۸]

۴. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۱۳۱۷/۳
آغاز: برابر؛ **انجام:** و تاثیرات عمل افلاک نمای و قدر بدان و عزیز نگاهدار و اصل اصل نسخه بخط شریف شیخ بهاء الدین العاملی بود
خط: نسخ و نستعلیق تحریری، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: فرنگی قدیم،۳گ (۶۲-۶۴)، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۱/۵×۱۸سم [ف: ۲۸-۴۹۸]

۵. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۱۳۳۴/۲
آغاز: برابر؛ **انجام:** در میان ضرابخانه گذارد بنوعی که گفته شد.
خط: نسخ کهن، کا: شفیع الدین حسن موسوی، تا: ۱۲۲۶ق؛ کاغذ: ترمه، جلد: تیماج قرمز، مقوایی، ترنج و نیم ترنج، ۳ص (۴۰۰-۴۰۲)، ۱۶ سطر (۱۰×۱۴/۵)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۹-۳۲۹]

۶. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۳۱۱۴
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا [رایانه]

۷. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ض۱۰۶۳۷
آغاز: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا [ف: ۱۵-۴۲۹]

۸. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۳۱۹/۱۲-فیروز
آغاز: برابر؛ **انجام:** در جمیع مهمات و مطالب که رجوع افتد به کارت آید و بهر نیت که بخوانی اثر کند.
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: اصفهانی شکری، جلد: تیماج مشکی با ترنج، ۵ص (۱۵۸-۱۶۲)، ۲۰ سطر، قطع: رقعی، اندازه: ۱۲×۱۸/۵سم [ف: ۲۱-۲۹۳]

۹. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۱۰۶۹/۸-۶/۱۵۹
آغاز: برابر؛ **انجام:** واگر قدر بدانی جمیع مهمات ومطالبات که رجوع افتد به کارت آید وبهر نیست که بخوانی اثر کند. تمت الکتاب بعون الملک الوهاب.
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ ۴گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۰/۵×۱۷/۵سم [ف: ۵-۲۹۳۳]

← اعجاز الاصناف ⟵ لغز الزبدة
← اعجاز الالغاز ⟵ لغز الزبدة

● **اعجاز امیرالمؤمنین** / شعر / فارسی
e'jāz-e amīr-al-mo'menīn

تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۶۱۳۸/۱۴
آغاز: ساقیا خیز از کرم ساغر بده ×× می‌بیاد ساقی کوثر بده؛
انجام: شد عمر از معجز نور اله ×× سر بزیر افکنده با روی سیاه / قصه را «سرباز» کوته کن دگر ×× لعنت حق باد بر روح ...
در صد و سی و پنج بیت؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: رنگارنگ، جلد: میشن لایی پازهری، ۴گ (۶۹ر-۷۲ر)، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۷/۸×۲۲سم [ف: ۹-۱۹۰]

● **اعجاز البیان** / عرفان و تصوف / عربی
i'jāz-ul-bayān
ابن عربی، محمد بن علی، ۵۶۰-۶۳۸ قمری
ebn-e 'arabī, mohammad ebn-e 'alī (1166-1241)

یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه: ۴۲۹۸/۶
بی‌کا، بی‌تا [نشریه: ۱۳-۳۸۵]

← اعجاز البیان فی تفسیر ام القرآن ≻ اعجاز البیان فی کشف بعض اسرار أم القرآن

● اعجاز البیان فی کشف بعض اسرار أم القرآن = اعجاز البیان فی تفسیر ام القرآن / تفسیر / عربی

i'jāz-ul-bayān fī kašf-i ba'ḍ-i asrār-i 'umm-ul-qur'ān = i'jāz-ul-bayān fī tafsīr-i umm-ul-qur'ān

صدرالدین قونیوی، محمد بن اسحاق، ۶۰۷-۶۷۳ قمری

sadr-od-dīn qūnīyavī, mohammad ebn-e eshāq (1211-1275)

تفسیری عرفانی از سوره فاتحة الکتاب است.

آغاز: الحمدلله الذی بطن فی حجب عز غیبه الأحمی فأبهم و ستر و شمل و ظهر و تجلی ففهم و اظهر وجمل وعلم و شاء الانشاء فأبرم

چاپ: قاهره، دار الکتب الحدیثة، محقق عبد القادر احمد عطا، چاپ اولف ۵۴۲ص، ۱۳۸۸ق.

[کشف الظنون ۱۲۰/۱و ۴۵۵؛ معجم المطبوعات ۱۵۳۳/۲؛ دنا ۳۴/۲ (۷ نسخه)؛ هدیة العارفین ۱۳۰/۲]

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۲۱۲۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** تم الکتاب و الله یقول الحق و هو یهدی من یشاء الی صراط مستقیم و کله لله الحمدلله اولاً و آخراً و الصلوة علی نبیه محمد المصطفی.

خط: تحریری، بی‌کا، تا: ذیقعده ۷۹۸ق؛ مقابله شده، مصحح؛ تملک: آقا علی مدرس حکیم با مهر «العلی» (بیضی)؛ جلد: تیماج زیتونی سوخت با ترنج با سر با نقش گل و بوته، مجدول، ۱۱۲گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۹×۱۷سم [ف: ۳۵-۱۲۵]

۲. قم؛ حجتیه؛ شماره نسخه: ۳۳۱

خط: نستعلیق، کا: حسن بن علی استر آبادی حسینی، تا: چهارشنبه ۲۳ شوال ۸۷۴ق، جا: مکه مشرفه؛ با این یادداشت از آقای نجفی مرعشی بر برگ نخست درباره کاتب: «من اجل اصحابنا فی المائة التاسعة» [ف:-۳۶]

۳. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۱۸/۱۵۳-۳۶۳۳/۱

آغاز: بسمله الشرح بلسان المرتبة الذوقیة المعربة بآثارها عن کنهها اعلم ان التعین الاول الاسمی الاحدی الذی سبقت الاشارة الیه؛ **انجام:** و منا و لنا منک کل الخیر فی اکمل مراتب محبتک و اعلی درجات رضاک امین.

خط: نسخ، کا: علی بن فخر بن محمدبن محمد بن ابی بکر جهرمی دیلمی، تا: غره محرم ۸۸۴ق؛ مجدول، با سرلوح؛ جلد: مقوای، ۱۳۲گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۲×۱۹/۵سم [ف: ۱-۴۵۰]

۴. اصفهان؛ مدرسه صدر بازار؛ شماره نسخه: ۶۶۱/۲

خط: نستعلیق، کا: محمد بن عبدالحی بن علی عبدالحی بن عطاءالله کورسرخی حسینی استرآبادی طبسی، تا: ۲۰ صفر ۹۰۰ق، ۱۴۹گ (۱۶۶پ-۳۱۴پ)، اندازه: ۱۳×۱۸سم [ف: ۲-۴۸۷]

۵. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۲۱۳

آغاز: بسمله فصلی الله علی المصطفین من عباده خصوصاً علی سیدنا محمد و آله؛ **انجام:** منک کل الحب و الرضی فی اکمل مراتب محبتک و اعلی درجات رضاک امین. تم الکتاب ... لسنه ثمان و تسعمائه الهجریه.

خط: نسخ خفی، بی‌کا، تا: ۹۰۸ق؛ مذیل به شرح حال صدرالدین؛ واقف: نادرشاه افشار، ۱۱۴۵؛ کاغذ: سمرقندی آهار مهره، جلد: پارچه‌ای زرد اخری، ۱۱۰گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف: ۱-۴۰۴]

۶. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۲۶۱۴/۷

آغاز: برابر؛ **انجام:** ... و صل آخر فی بیان اقوی اسباب الحیرة الاخیرة ... لاجل انها مقتدر للخیرات و سبب لتحصیل المرادات و تعدی مراتب الاسماء و الصفات و ها ...

نام مؤلف به استناد نسخه ش ۱۲۱۲۱ مجلس ذکر شد؛ خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۰و ۱۱؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: ترمه، ۱۵۸گ (۷۰پ-۲۲۷پ)، ۱۷و ۲۳ سطر، اندازه: ۱۲×۱۹سم [ف: ۶-۷۲]

۷. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۱۳۸۳/۲

آغاز: بسمله و به نتوکل و صلی الله علی المصطفین من عباده خصوصاً علی سیدنا محمد و آله؛ **انجام:** یا رب العالمین و صلی الله علی محمد و آله.

خط: نستعلیق، کا: محمد تقی بن رفیع الدین قاشانی، تا: ۱۰۴۶ق؛ تملک: حسین موسوی، محمدرضا بن محمد صفی حسینی کاشانی به سال ۱۱۸۱ با مهر «المتوکل علی الله الغنی محمدرضا الحسینی» (مربع) و «محمدرضا الحسینی» و «محمدرضا بن محمد صفی الحسینی»، کاغذ: ترمه اصفهانی، جلد: تیماج تریاکی عطف و سجاف تیماج مشکی، ۳۱۰ص (۱۵-۳۲۴)، ۲۲ سطر (۶/۵×۱۳)، اندازه: ۱۲×۲۰سم [ف: ۹-۳۸۸]

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۲۶۹۸

نسخه اصل: همان نسخه بالا [عکسی ف: ۷-۲۹۵]

۸. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۶۰۵۷

آغاز: برابر؛ **انجام:** ... و الرضی فی أکمل مراتب محبتک و اعلی درجات وصال امین.

خط: نسخ، بی‌کا، تا: پنج شنبه شوال ۱۲۵۵ق؛ محشی با نشان «منه»، رکابه‌دار؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۵۳گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۱/۵سم [ف: ۴۴-۲۲۶]

← اعجاز خسروی ≻ رسائل الاعجاز

● اعجاز خسروی / ادبیات / فارسی

e'jāz-e xosravī

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۳۲۸۹/۴

آغاز: امثالی که از اعجاز خسروی نقل نموده شد: چشم از روی دوستان روشن شود نه از باغ و بوستان؛ **انجام:** جوهری که آب مروارید در چشمش فرود آمده باشد آب مروارید کی بیند.

مثل‌هایی‌است گزیده از آن؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج مشکی ضربی مقوایی، ۲گ (۴۳ر-۴۴پ)، ۱۶ سطر (۷/۵×۱۷/۵)، اندازه: ۱۴×۲۵سم [ف: ۱۱-۲۲۵۵]

● **اعجاز الخیال** / شعر / فارسی

e‘jāz-ol-xīyāl

شرعی شیرازی، ق۱۱ قمری

šar‘ī šīrāzī (-17c)

مثنویی است شامل توحید، مدح پیامبر و ائمه اطهار و موعظه؛ سپس داستانی را به صورت نظم آورده است.

[فهرستواره منزوی ۲۱۳/۱۰]

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۷۰۰۹/۱

آغاز: ای شده هر سود ز فیض تو باز ×× آمده دل در بر فیض تو باز / در دل شب دیده نیکان ترست ×× گر بود از بیم تو نیک آن ترست؛ **انجام:** شرعی از این بحر بر آورد کرد ×× رستم از این وادی پر درد کرد / یا رب از الطاف خود این ساز عام ×× خون کن از غم دل غماز عام

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ مجدول مذهب؛ جلد: تیماج سبز شمسه با نقش گل و بوته، ۱۵گ (۴۱۰پ-۴۲۴ر)، ۱۵ سطر، اندازه: ۲۰×۳۳سم [ف: ۲۵-۱۶]

● **اعجاز غوثیه** / حدیث / اردو

e‘jāz-e qawsīye

عبدالقادر جیلانی، عبدالقادر بن موسی، ۴۷۱-۵۶۱ قمری

‘abd-ol-qāder-e jīlānī, ‘abd-ol-qāder ebn-e mūsā (1079-1166)

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۸۴۶۷

آغاز: بسمله، شادابی یحل خامه کی نگارش هی حمد و سپاس اوس گلشن ارای گلستان جهان؛ **انجام:** عابد هو مرداند دارتو مرودن تمت هی یته هو روز شمار.

خط: نستعلیق جلی ممتاز، بی‌کا، بی‌تا؛ ضمیمه نسخه ش ۲۸۴۶۵؛ جلد: تیماج زرکوب حواشی زنجیره‌ای زرکوب [رایانه]

● **الاعجاز فی الاحاجی و الالغاز** / معما / عربی

al-i‘jāz fi-l aḥājī wa-l alġāz

انصاری خزرجی، سعد بن علی، -۵۶۸ قمری

ansārī xazrajī, sa‘d ebn-e ‘alī (-1173)

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۴۲۹۷

آغاز: بسمله، الحمدلله الذی احتجب لافراط نوره؛ **انجام:** و قال المامونی حفیظ اللذی استحفظ (به علت محو کلمات برخی از جملات سطور اول صفحه)

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۷ [الفبائی: ۵۹]

● **الاعجاز فی سورة قل یا ایها الکافرون** / تفسیر / عربی

al-i‘jāz fī sūrat-i qul yā ayyu-ha-l-kāfirūn

مطرزی، ناصر بن عبدالسید، ۵۳۸-۶۱۰ قمری

motarrezī, nāser ebn-e ‘abd-os-seyyed (1144-1214)

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۵۲۸۱-ف

نسخه اصل: قاهره مکتبه تیموریه ش ۳۵۹ (ص ۲۰۵ فهرست). از ص ۱۳۷ مجموعه تا ۱۹ ص و ۱ س؛ خط: نسخ روشن، بی‌کا، بی‌تا؛ ۱۹ص (۱۳۷-) [فیلمها ف: ۳-۱۴۶]

← اعجاز القرآن ← تفسیر آیة «و لو کان من عند غیر الله»

● **اعجاز القرآن** / علوم قرآن / عربی

i‘jāz-ul qur‘ān

اصفهانی، حسن بن محمد تقی، -۱۲۶۳ قمری

esfahānī, hasan ebn-e mohammad taqī (-1847)

تاریخ تألیف: شب جمعه نهم شوال ۱۲۵۴ق

مؤلف در سفری که از اصفهان به تهران رفته به دیدار ناصرالدین رفته است. روزی در حضورش از موضوع چگونگی معجزه بودن قرآن کریم سؤال کرده و مؤلف در پاسخ وی این رساله مختصر را نگاشته و در آن از دو راه اجمالی و تفصیلی درباره اعجاز بحث کرده است.

آغاز: الحمد لله الذی وفقنا للوصول الی معرفة دقایق المعانی و نکات البیان و ارشدنا بالاهتداء الی اسرار القرآن و دلائل الفرقان. **انجام:** و ادفع عنا الهموم والغموم و الاحزان بحق سید الانس والجان و آله سادات اهل الایمان علیه و علیهم صلوات الله الملک المنان

[الکرام البررة ۳۱۵/۱-۳۱۶]

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۶۷۳ و عکسی ۱۹۲۶

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ مصحح؛ جلد: گالینگور سبز، ۱۶گ، ۱۶سطر، اندازه: ۱۱×۱۶سم [ف: ۲-۳۳۶] و [عکسی ف: ۵-۳۸۶]

● **اعجاز القرآن** / علوم قرآن / عربی

i‘jāz-ul qur‘ān

اصفهانی، میرزا مهدی، ۱۳۰۳-۱۳۶۵ قمری
esfahānī, mīrzā mahdī (1886-1946)

وجوه مختلف اعجاز قرآن مجید را با توجه به آیات، روایات و کلمات دانشمندان و مفسران مورد بحث و بررسی قرار داده است. این رساله مسائلی دیگر از قبیل «الاخبار الراجعة الی مذمة ادعاء التشیع کذباً، الروایات الراجعة الی الصبر و الیقین، مجاهدة النفس، عجب، غضب سوء الخلق مجادله، غیبة» را نیز مشتمل می‌باشد.

دامغان؛ قمر بنی هاشم؛ شماره نسخه: ۱۹۶

آغاز: وجه اعجاز کلام الله تعالی یرجع الی علومه و معارفه لا الی فصاحته وبلاغته فقط؛ **انجام:** و بعضی المقامات المراد غیره یعنی لاصلاة الا بطهور و یراد به الخاص کما لا یخفی.

خط: نستعلیق، کا: محمدرضا دامغانی، تا: قرن ۱۴؛ جلد: پارچه‌ای زرشکی عطف تیماج قهوه‌ای، ۹۲گ، اندازه: ۱۸×۲۲سم [ف:-۱۸]

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۱۹۷۴

نسخه اصل: همان نسخه بالا [عکسی ف: ۵-۴۲۹]

● **اعجاز قرآن** / علوم قرآن / فارسی

e‘jāz-e qor’ān

اصفهانی، میرزا مهدی، ۱۳۰۳-۱۳۶۵ قمری
esfahānī, mīrzā mahdī (1886-1946)

پاسخی است به سؤال‌های شاهزاده افسر درباره اعجاز قرآن کریم. در این نوشته، علوم و معارف قرآنی را با معارف انسانی مقایسه و در هر مورد با استدلال به چند آیه، اعجاز قرآن را ثابت کرده است. برای آشنایی بیشتر و تقریب ذهن به چند مورد اشاره می‌شود: الف- حکمت و معارف بشری بر حکمت و فلسفه کهنه یونان استوار است ولی حکمت و معارف الهی که متکی بر پایه تحدی و مبارزه است جدید و تازه می‌باشد؛ ب-حکمت و علوم الهی به نور و هدایت توصیف شده ولی علوم بشری به ضلالت و ظلمات؛ ج- حکمت و علوم الهی به مبین و بینات تعریف شده ولی حکمت و علوم بشری به ظن و گمان و ضلال مبین موصوف گشته است. فقال جل جلاله یا ایها الناس قد جائکم برهان من ربک ... قد جائکم من الله نور و کتاب مبین ...؛ د- معارف الهی جدید و علوم بشری قدیم است. فقال عز و جل نزل احسن الحدیث کتابا متشابها مثانی تقشعر منه جلود الذین یخشون ربهم.

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۲۴۱۲

آغاز: بسملة، الحمدلله الذی هدانا لهذا و ما کنا لنهتدی لولا ان هدانا الله ظهور حکمت و فلسفه یونان بعد از حضرت نوح علی نبینا و آله و علیه السلام و طلوع مذهب وحدت وجود و موجود که اساس و ریشه مشرب عرفان و تصوف است از فلاسفه یونان قبل از میلاد مسیح؛ **انجام:** و حقانیت فرقه اثنی عشریه مثل آفتاب هویدا و آشکار باشد محمد المهدی.

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۴؛ واقف: علیرضا غروی (فرزند مؤلف)، سال ۱۳۶۲؛ کاغذ: فرنگی خط دار شکری، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۱گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۷×۲۱سم [ف: ۲۲-۳۳]

● **إعجاز القرآن** / آداب و سنن / فارسی

i‘jāz-ul qur‘ān

رضوی همدانی، حسین بن عبدالصمد، ق۱۴ قمری
razavī-ye hamedānī, hoseyn ebn-e ‘abd-os-samad (-20c)

مؤلف در این رساله، از مناسبت‌های پیش آمده در نیت استخاره و آیه‌های سخن گفته است.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۴۳۴۹/۲

آغاز: الحمدلله المتفرد فی وحدانیته الجامعة من الأسماء و الأوصاف المتیزه عن مشابهة؛ **انجام:** دود حمام و کاغذ قزوین ×× نتوانم نوشت بهتر از این

خط: نستعلیق، کا: سید علی، تا: قرن ۱۴؛ کاغذ: فرنگی، ۱۱گ (۲۲-۳۲)، ۱۱ سطر، اندازه: ۶×۱۲/۵سم [ف: ۳۶-۲۴۵]

● **اعجاز القرآن** / علوم قرآن / عربی

i‘jāz-ul qur‘ān

غیر همانند:

۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۲۴۰۹

آغاز: الوجه الذی ذکرناه لم یمکن ان یدعی ان شعر الطایین و من جری مجراهما من المحدثین اذا قدرنا ارتفاع ما بینهما؛ **انجام:** و اذا لم یفعلوا فقد صح ان تعذر المعارضة کان علی وجه مخالف للعادة و هذا بین لمن تامله و نصح نفسه.

صفحه‌های اول نسخه افتاده است و کتاب با توجه به موضوعش نامیده و ضبط شده است. مؤلف ظاهراً از قدمای امامیه و از مردم قرن ۵ ق است. در این کتاب از شریف مرتضی نقل مطلب شده است. مطالب با عنوان «فصل، فان قال، قیل له» آمده است. عناوین برخی از مباحث: «فصل فی بیان مایلزم مخالفی الصرفة. مسئلة تتعلق بالصرفة. فصل فی الدلالة علی وقوع التحدی بالقرآن»؛ خط: نسخ، کا: محمد بن الحسین بن خمیر جیشهی، تا: چهارشنبه ۱۵ محرم ۴۷۸ق؛ افتادگی: آغاز؛ مقابله شده؛ کاغذ: حنائی، جلد: میشن قهوه‌ای، ۱۰۱گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۷×۲۱سم [ف: ۱۱-۵۲۴]

۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۹۲۷

آغاز: و استدرکوا مافات اهل الدین و نبهوا علی ما غفل ... فان

اراذلهم طبقه و اخسهم ... من ینتسب منهم الی الباطن ... و احلوا لهم شرب الخمور ... و یقولون ان معنی القیامة قیام محمد بن اسماعیل بن جعفر ...
این کتاب تالیف یکی از علمای قرن ۴ و ۵ می‌باشد که آن را در اثبات نبوت پیغمبر و ذکر معجزات وی نوشته است، و مخصوصاً قسمت اعجاز قرآن را به تفصیل شرح داده، به‌قسمی‌که قسمت اکثر نسخه این کتابخانه را اشغال نموده و از این روی کاتبی بر روی صفحه اول آن نام «اعجاز القرآن » را نوشته است. نسخه این کتابخانه آغاز ندارد و اولین صفحه موجود به قدح و ذم باطنیان و اسماعیلیه شروع می‌شود و پس از هشت برگ می‌گوید «باب البیان عن اعجاز القرآن. ان سال سائل فقال: ما الدلیل علی ...». مصنف در یک جا از کتابهای «زمرد» و «فرند» تالیف ابن راوندی نام برده و آن را رد می‌کند و نیز از جاحظ نقل می‌کند. در برگ ۲۸ و ۱۷۹ امامیه را رد می‌کند لیکن در برگ ۲۹ بنی‌امیه را سخت ناسزا می‌گوید. در برگ ۹۱ می‌گوید خلیل عروض را از سریانی گرفته است. مؤلف این کتاب اعجاز قرآن را از راه «صرف الله الناس عن الاتیان بمثله» رد می‌کند. او می‌گوید فصاحت قرآن قابل تقلید نیست، نه اینکه خداوند مانع آوردن مثل آن می‌شود. در برگ ۱۶۰ اعجاز قرآن تمام می‌شود و به بقیه معجزات پیغمبر که به‌عقیده مؤلف قطعی و قابل استناد شناخته شده می‌پردازد و در برگ ۱۹۰ این باب نیز تمام شده و وقایعی را که موید پیغمبری او است نقل می‌کند. مؤلف این کتاب شناخته نشد لیکن در برگ ۷ نسخه این کتابخانه گوید «و نحن عن مبعثه (ص) علی نحو من اربعمائة عام ...»؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز؛ کاتب بر ظهر کتاب یادداشت کرده که هر گاه نسخه کامل یافت آن را تکمیل کند، نسخه کاملاً نونویس است و شاید پانزده سال بیشتر از تحریر آن نگذشته باشد، مصحح، محشی، نسخه در آخر برگ ۱۹۷ آنجا که داشتن اصحابی چون علی و عمر و عثمان و سلمان و غیرهم و اطاعت کردن چنین مردانی بزرگ از حضرت محمد را دلیل و موید پیغمبری او می‌شمرد، به طور ناقص ختم می‌شود؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مقوایی رویه پارچه، ۱۹۷گ، اندازه: ۱۷/۵×۲۲سم [ف: ۱-۷]

۳. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۳۸۱۴-ف
بی‌کا، بی‌تا؛ موزه بریتانیا Or. 8613 [فیلمها ف: ۲-۲۵۲]

۴. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۲۵۸۹۷
بی‌کا، بی‌تا؛ خریداری از حوزه علمیه ولی عصر کرمان [رایانه]

۵. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۴۹۰۰/۱۲۲
آغاز: فصل. من البیان فی اعجاز القرآن، فمن ذلک عجز بلغاء العرب عن الاتیان بمثله فی فصاحته و نظمه مع علمهم بان النبی (ص) قد جعله علما علی صدقه و سماعهم للتحدی؛ **انجام:** و امثال ذلک کثیرة یطول بها الکتاب، و قد ذکرها اهل العلم. نقلت من کتاب کثیر الفوائد للکراجکی، و هو ابوالفتح محمد بن علی الکراجکی من تلامیذ شیخنا المفید رحمهما الله
فصلی است در اعجاز قرآن، به نقل از کتاب «کثیر الفوائد» کراجکی؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج قهوه‌ای مغزی‌دار، ۱گ (۱۱۸ر-۱۱۸پ)، ۲۵ سطر (۱۵×۲۹)، اندازه: ۲۳×۳۵سم [ف: ۱۴-۱۱۰]

۶. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۴۲۴۷/۱
آغاز: و استدرکوا مافات اهل الدین و نبهوا علی ما عنی عنه فضلاء المسلمین؛ **انجام:** و قال النبی سلمان اهل البیت تم الورز
خط: ثلث، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج زرد، ۱۵۱گ (۱-۱۵۱پ)، ۲۱ سطر (۶×۱۶)، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف: ۱۱-۲۶۲]

● اعجاز القرآن و ذکر قصص الأنبیاء / علوم قرآن / عربی

i'jāz-ul-qur'ān wa ḏikr-u qiṣaṣ-il-'anbīyā'

کتابی است در بیان اعجاز قرآن، کیفیت نزول قرآن، ترتیب نزول سوره‌های آن، نزول سوره‌های مکی و مدنی، کیفیت جمع سور قرآن، اختلاف آیات قران، قصه حضرت آدم و بعضی از انبیاء دیگر و بیان عدد آیات و کلمات و حروف هر سوره و غیره، با استفاده از آیات قرانی و روایات. در ضمن هر سوره اگر مشتمل بر داستانی بوده به آن اشاره نموده است و تا ابتدای سوره شوری را داراست.

تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۳۹۷۸
آغاز: بسمله، و الصلاة علی محمد. الکلام فی اعجاز القرآن. اعلم ان العلماء مختلفون فی وجه الاعجاز فیه فمهنم من جعله معجزاً لاختصاصه بنظم مباین للمعهود؛ **انجام:** حم عسق و یقال سورة الاعلام عدد کلامها ثمان مائة و ستون.
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۸؛ افتادگی: انجام؛ تملک: «عماد الدین علی شریف قاری استرابادی»، «مظهر اسدی »، «... محمد بن احمد بن محمد»؛ کاغذ: دولت آبادی، جلد: میشن سبز، ۶۰گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۱/۲×۲۰سم [ف: ۱-۴۲]

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۹۷۳
نسخه اصل: همان نسخه بالا [عکسی ف: ۳-۲۱۷]

← اعجاز اللسان ⟵ دیوان فریدون میرزا

● اعجاز مکی / شعر، سفرنامه / فارسی

e'jāz-e makkī

واهبا همدانی، ق۱۱ قمری

vāhebā hamadānī (-17c)

سفرنامه منظوم حج است: شنو واهب که بعد از این مناجات ×× به پیش کعبه آن درگاه حاجات / ز مژگان لب پی رخصت گشودم ×× وداع او وداع خود نمودم / در آن رفتن چه گویم کز دل ریش ×× چها می‌گفتم و می‌رفتم از خویش / همین خون تری کز لب سخن ریخت×× همین لخت دلی کز چشم من

ریخت / به شهر مکه چون اتمام او شد ×× از آن اعجاز مکی نام او شد/ چو بر اعجاز مکی رفت تحسین ×× بیا سحر حلال یثربم بین. این عناوین در نسخه ما دیده می‌شود: در نعت، رفتن راه کعبه، صفت دریای عمان، در تعریف صحرای کعبه، در احرامگاه و طریق عمره، در صفت کعبه و مقام و ارکان، صفت حجر اسمعیل، صفت حجر الاسود، در صفت میزاب رحمت، در صفت طاق صفا، در تعریف کوه بوقبیس، در تعریف بازار عطاران، در احرام بستن و غیره، صفت قربانی کردن، در ذکر مسجد خیف و مراجعت به کعبه، در وداع کعبه معظمه، صفت راه مدینه، صفت شهر مدینه طیبه، در صفت روضه حضرت، در نعت، ذکر زیارت بقیع. از منظومه و سراینده نام و نشان دیگری نیافتم جز آن که در آغاز این نسخه با نام «اعجاز مکی من اقوال واهباء همدانی» خوانده شده است.

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۸۹۴۸/۷۴

آغاز: به نام آن که طرح باغ جان کرد ×× سخن را بوی گلبرگ زبان کرد / سخن بیند گر او برقی است در کاخ ×× زبان بی نام او برگی است بی شاخ؛ **انجام:** ز سیب غبغب و از نار پستان ×× در آن بستان خیابان در خیابان / به هر گوشه درو شمشاد بالا ×× فکنده سایه بر آن روی دیبا

خط: نستعلیق شکسته، کا: خلیل ذوالقدر، تا: ۱۰۵۴ق، جا: احمدآباد گجرات؛ افتادگی: انجام؛ جای برگ ۳۷۲ هم اشتباه است و می‌باید بعد از برگ ۳۶۹ قرار بگیرد؛ کاغذ: الوان آهار مهره، جلد: تیماج قهوه‌ای ضربی با ترنج و سرترنج؛ ۷گ (۳۶۸پ-۳۷۴پ)، ابعاد متن: ۱۰/۵×۲۳/۵، اندازه: ۱۴/۴×۲۶/۴سم [ف: ۱/۲۹-۴۴۶]

● اعجاز موسوی = تاریخ موسوی = قصص موسی = قصه موسویه / داستان / فارسی

e'jāz-e mūsavī = tārīx-e mūsavī = qesas-e mūsā = qesse-ye mūsavīye

فراهی، معین الدین بن محمد، -۹۰۹ ؟ قمری

farāhī, mo'īn-od-dīn ebn-e mohammad (-1504)

تاریخ تألیف: صفر ۹۰۴ق

آن را پس از «بحر الدرر» و «حدائق الحقایق فی کشف اسرار الدقایق» و «واضحة الاخبار» خود درباره داستان موسی پیامبر به نثر آمیخته به نظم ساخته است. کتاب در تاریخ سرگذشت حضرت موسی است به خواهش فردی، داستان تولد، پیامبری و معجزات آن حضرت را به تفصیل شرح داده است. در مقدمه کتاب چنین آورده است: «از قصه پر حصه حضرت کلیم الرحمن، موسی بن عمران صلوات الله تعالی و سلامه علیه، در کتابخانه، مدت سی و پنج سال تقریباً که از کتب معول علیها استنباط نموده بود و در مجالس تذکیریه به حضور اکابر و اشراف گذرانیده و مرقوم رقم گردانیده مدروس مانده بود، خاصر فاطر تبییض آن عارف گشته به اشاره شریفه مخادیم از مخدعه خمول به معرکه ظهور در معرض قبول بیرون خرامیدن گرفت». این کتاب به ترکی نیز ترجمه شده و نسخه خطی آن در انستیتو ابوریحان بیرونی در شهر تاشکند در جمهوری ازبکستان قرار دارد.

آغاز: الحمد لله نحمده و نستعینه ... اما بعد، همی گوید بنده ضعیف ... که این فقیر بی بضاعت با وجود عدم استطاعت چهل سال تقریباً ... نموده و در این مدت بمطالعه تفاسیر اقدام مینمود.

[الذریعة ۱۰۸/۱۷ و ۳۲۸/۴ و ۲۴۵؛ مشترك پاکستان ۹۶۹/۶؛ فهرستواره فارسی ۴۵۱/۱؛ دنا ۳۵/۲ (۵ نسخه)]

۱. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه: ۱۹۰۸

آغاز: تقریبا به امر خطیر تذکیر اقدام می‌نمود و در این مدت به مطالعه تفسیر و احادیث مرویه از اکابر مشاهیر مصنفاتی که در باب موعظه و تذکیر مستجمع اخبار و آثار مشتمل بر حکایات؛ **انجام:** نه هر زن زن بود هر زاده فرزند ×× نه هر گل میوه دارد هر نیی قند / روند این همرهان غمناک باتو ×× نیاید هیچکس درخاک باتو / از این شت خیال کاروان زن ×× عنان بستان علم بر آسمان زن

خط: نستعلیق، کا: محمد صالح، تا: شعبان ۱۰۸۸ق؛ جلد: تیماج زرشکی ترنج و سر مجدول گرهی، ۱۲۵گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۵×۲۵سم [ف: ۴-۱۵۲۲]

۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۳۰۶۲/۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** از میان بنی اسرائیل بیرون رفت و چون مسافت بعید میان ایشان و بنی اسرائیل در میان آمد بادی نرم از جانب مغرب و زیدن گرفت.

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ مصحح، مجدول به طلا و مشکی، حاشیه‌نویسی انتقادی نسبت به مطالب مؤلف از «عبدالصمد بن محمود» در ربیع الأول ۱۲۸۴؛ کاغذ: شرقی، ۱۲۳گ (۱پ-۱۲۳پ)، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۱/۵×۲۵سم [ف: ۳۳-۱۱۹]

۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۸۱۷۶

بی‌کا، بی‌تا [د.ث. مجلس]

۴. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۶۱۷۹/۱-ف

نسخه اصل: گنج‌بخش، ش ۲۷۲؛ بی‌کا، بی‌تا [فیلمها ف: ۳-۲۰۶]

۵. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۳۲۱۹

آغاز: برابر **انجام:** بنی اسرائیل در میان آمد بادی نرم از جانب مغرب وزیدن گرفت.

خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ در پشت برگ یادداشتی است که نام کتاب را به‌اشتباه تفسیر آل عمران و بخشی از کتاب حدائق الحقایق مؤلف دانسته؛ مهر: رضا قلی؛ جلد: تیماج سرمه یی رنگ، ۲۴۶ص، ۲۳ سطر، قطع: خشتی، اندازه: ۲۰×۳۳سم [ف: ۱۰-۸۰۱]

● **اعجاز نامه** / شعر / فارسی

e'jāz-nāme

لاری، شمس الدین محمد، ق۱۱ قمری

lārī, šams-od-dīn mohammad (-17c)

منظومه‌ای بلند و تاریخی حدود ۱۱۰۰۰ بیت در شرح حال و فضایل و مناقب امیرالمومنین و حوادث و وقایع خلافت و جنگ‌های وی با دشمنان که در سال موافق با جمله «اخبار حیدر» پایان یافته است. ناظم خود را غنایی معرفی و نام منظومه را نیز در ابیات پایانی آورده است: چون در لفظ و معنی است معجز نظام ×× به «اعجاز نامه» برآورد نام.

آغاز: بنام جهاندار ملک وجود ×× که هستش جهان رشحه بحر جود

[فهرستواره منزوی ۲۱۶/۱۰]

قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه: ۳۱۰۸

آغاز: در تشریح نسب و حسب طاهر و ظاهر حضرت سید المرسلین و جناب یعسوب دین علیهم صلوات الله. گذارنده قصه باستان ×× چنین گشت پیرایه ساز بیان؛ **انجام:** پیاپی دهم ازمی ناب جام ×× که نبود جز این مقصوم والسلام ... نعمه پرداز در هر مقام ×× ده این انتظار مرا اختتام

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۵ شوال ۱۰۳۳ق؛ افتادگی: آغاز؛ مجدول؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، عطف پارچه، ۳۵۳گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۶×۲۷سم [ف: ۱-۱۸۴]

● **اعجاز نامه** / شعر / فارسی

e'jāz-nāme

از حماسه‌های دینی شیعی به وزن مثنوی و نخستین عنوان آن «التفات است از غیبت به خطاب» است و انجام «گفتار در خاتمه کتاب اعجازنامه» و پیش از نصیحت به پسر خود محمد جعفر.

تهران؛ مفتاح؛ شماره نسخه: ۹۴۵

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ مجدول زر و لاجورد، قطع: ربعی [نشریه: ۷-۱۰۲]

● **اعجاز نامه = گنج نامه** / شعر / فارسی

e'jāz-nāme = ganj-nāme

به وزن مثنوی، در سرگذشت حضرت علی (ع) یا «اخبار حیدر» در یک سال قحطی سروده شده است.

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۷۳۷

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ مجدول زر و لاجورد؛ کاغذ: سفید، جلد: تیماج سبز و مقوایی نو، ۲۵۰گ، ۱۵ سطر (۵/۵×۱۶)، اندازه: ۱۳×۲۲سم [سنا: ف: ۲-۴۷]

● **اعجاز النبی صلی الله علیه و آله** / کلام و اعتقادات / فارسی

e'jāz-on-nabī salla-l-lāh-o 'alay-h-e va āl-e-h

صدرالدین بن عباس

sadr-od-dīn ebn-e 'abbās

رساله در ذکر معجزات حضرت خاتم الرسل (ص) که برای حسن ختام، کرامات و خوارق عادات حضرت امیر المومنین (ع) را بیان کرده است. از «اعلام الوری» بسیار نقل کرده و از شخصی به نام ملا محمد باقر در اصفهان شخصاً نقل می‌کند.

قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه: ۴۱۲۴/۲

آغاز: و اما دلیل بر این که قرآن در برابر به ابطال نبوت پیغمبر و به معارضه آن سید و سرور کسی کلامی شبیه به آن نیاورده است؛ **انجام:** اگر گروهی از امت من در حق تو نمی‌گفتند آنچه را که نصاری در حق عیسای پسر مریم گفتند در شأن تو حرفی می‌گفتم ... علی را قدر پیغمبر شناسد ×× که هرکس خویش را بهتر شناسد. حالا وقت آن شد که اختتام رساله.

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ مجدول؛ جلد: گالینگور سبز، عطف تیماج زرشکی، ۴۵گ (۲۰ر-۶۴پ)، ۱۱ سطر، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف: ۱-۱۸۴]

← الاعجاز و الایجاز > احسن ما سمعت
← اعجب العجب > شرح قصیدة لامیة العرب

● **اعجوبة الغرائب فی نظم الجواهر العجائب** / لغت، شعر / ترکی

o'jūbat-ol-qarā'eb fī nazm-el-javāher-el-'ajā'eb

قروی، بهاءالدین

qoravī, bahā'-od-dīn

فرهنگ عربی به ترکی است. در این فرهنگ منظوم لغات ضروری عربی به ترکی در پانزده بحر که سی و شش قطعه می‌باشد به نظم کشیده شده و مجموعاً چهارصد بیت است. این منظومه برای چلبی محمد و چلبی محمود فرزندان ابراهیم پاشا وزیر عثمانی به نظم درآمده و دارای سرآغازی به نثر عربی است.

آغاز: الحمدلله الذی زین الجنان بأنوار رحمته و نور الجنان بأنوار حکمته و الصلاة علی رسوله محمد خیر بریته

[دنا ۳۶/۲]

۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۸۵۸۴/۷

کاتب = مؤلف، تا: سه‌شنبه ۱۲ ربیع الثانی ۸۲۸ق، جا: کوره آیوثلوغ؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مقوا عطف و گرداگرد تیماج تریاکی، ۲۲گ (۱۰۱پ-۱۲۲ر)، ۱۸ سطر (۷×۱۵)، قطع: ربعی

[ف: ۱۷–۱۶۶]

۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۵۳۶۹/۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** مستفعلن مستفعلن مستفعلن اشبو کتاب ×× ساکه بهادن نظمله کو رینجه خوب تعلیم در

خط: نسخ، بی‌کا، تا: رجب ۹۹۹ق؛ جلد: تیماج مشکی، ۳۱گ (۱۴پ–۳۰ر)، اندازه: ۱۳×۱۹/۵سم [ف: ۱۴–۱۵۲]

● اعجوبه و محجوبه / اخلاق / فارسی

o'jūbe va mahjūbe

سرخسی، حامد بن فضل الله، ق۷ قمری

saraxsī, hāmed ebn-e fazl-ol-lāh (-13c)

اهدا به: قزل ارسلان مظفر الدین اوزبک (۶۰۷–۶۲۲)

داستان عشقی و عرفانی است به نثر و نظم و با عنوان‌های «حکایت» و «باب». مطالب این کتاب از زبان دو کنیزک به نام‌های «اعجوبه» و «محجوبه» که از پادشاه مصر ربوده شده‌اند به شیوه مجابات پرداخته شده است که در محفل انس بر پادشاه ایران «ملک سماح» فرو می‌خوانده‌اند. بدین ترتیب که در آغاز هر باب، ملک سماح پرسشی را آغاز می‌کند. ابتدا اعجوبه و پس از آن محجوبه در پاسخ ملک، داستان مناسب حال و مقام می‌پردازند. این کتاب مشتمل بر «مقدمه» و ده «باب» و بیست «حکایت»: باب ۱. صفت معدلت و انصاف؛ ۲. صفت حلم و وقار؛ ۳. اقامه سیاست بعد از تفتیش؛ ۴. ستودن شجاعت و رجولیت؛ ۵. بیان سماحت و سخاوت؛ ۶. مدح ثقت و امانت؛ ۷. منع رشک و حسد؛ ۸. کتمان سر از زنان؛ ۹. تجنب از صحبت اشرار؛ ۱۰. ذکر توکل و قناعت. نویسنده‌ای ناشناس گزینه‌ای از این کتاب به نام «تحفه» ترتیب داده و به نصرت الدین احمد (۶۹۶–۷۳۳) از اتابکان لرستان اهدا کرده است. این تحفه به تصحیح مرحوم دانش پژوه به سال ۱۳۳۹ ش. به سرمایه بنگاه ترجمه و نشر کتاب چاپ شده است.

آغاز: بسمله شکر و منت خدایرا که به کمال و نوال و فرط ... تا ذات اعجوبه نماء انسان آینه مصقول آمد ... پس به‌حکمت نامنقضی بعضی از آدمیان را برگزید

انجام: حق تعالی و تقدس جمیع خلایق را بر قناعت و شکر و توکل، توفیق رفیق گرداناد و الحمدلله اولاً و آخراً و ظاهراً و باطناً و صلی الله علی محمد و آله اجمعین

چاپ: با تصحیح رضا سمیع زاده، تهران، آنا، ۱۳۸۱؛ گزیده آن به کوشش آقای سید علی آل داود، به عنوان «ضمیمه شماره۶ نامه فرهنگستان»

[منزوی ۲: ۱۵۴۱؛ دنا ۲/ ۳۶ (۳ نسخه)؛ فهرستواره منزوی ۳۲۲/۶]

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۲۲۲-طباطبائی

آغاز: برابر **انجام:** ... و از قربت و الفت، انفتی داشتی ناگهان شاهی با چند مرد تیغ زن قصد وی کرده

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۹ و ۱۰؛ افتادگی: انجام؛ تا پایان استنساخ نشده و یک برگ از پایان نانوشته باقی مانده است، فهرست ملک نسخه‌ای با شماره ۶۲۷۶/۱ از این کتاب ارائه می‌کند با آغازی غیر از آغاز نسخه جای سخن، و چون بدان مراجعه شده روشن گردید که اشتباه از فهرست نویس بوده و مغایرتی در کار نیست؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج زرد، ۷۶گ، ۱۷ سطر، قطع: وزیری کوچک، اندازه: ۱۴/۵×۲۳سم [ف: ۲۴–۱۵۵]

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۲۶۶۹-ف

نسخه اصل: همان نسخه بالا [فیلمها ف: ۱–۱۴]

۲. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۶۲۷۶/۱

آغاز: حمد بر صانعی که از بدو قدم قدم بر سطح علو علو غرجمال و جلال ستم فحم نهاد ... بیت ... اما بعد چنین گوید محرر این مقال و مقرر این حال درویش محمد بن درویش کمال که؛ **انجام:** برابر

خط: نستعلیق، کا: رکن الدین بن سید علی مشهدیان حسینی، تا: ۲۰ ربیع الثانی ۹۷۴ق، افتادگی: آغاز؛ با یک پیشانی لاجوردی و زرین و چهار تصور؛ کاغذ: ترمه ختائی، جلد: میشن قهوه‌ای تازه، ۳۱گ (۱پ–۳۱پ)، ۱۸ سطر [ف: ۹–۳۰۲]

← الاعداد ⟵ مبدئیة الاعداد

● اعداد / علوم غریبه / فارسی

a'dād

اخلاطی، حسین بن علی، ق۹ قمری

axlātī, hoseyn ebn-e 'alī (-15c)

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ض۱۲۳۰۷

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا [الفبائی: ۵۹]

● اعداد / جفر / فارسی

a'dād

سلطان محمد میرزا قاجار، ۱۲۲۷؟–۱۲۹۲ ؟ قمری

soltān mohammad mīrzā qājār (1812-1875)

رساله در اعداد و اوفاق و الواح و تکسیر و جداول آن و جفر در چند «فصل».

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۲۷۳۹/۷

خط: نستعلیق، کا: میرزا محمد باقر بن زین العابدین بن حسین بن علی یزدی حایری، بی‌تا؛ کاغذ: فرهنگی، جلد: تیماج مشکی ضربی مقوایی، ۱۵ص (۳۶۱–۳۷۵) [ف: ۱۰–۱۶۰۸]

● اعداد (رساله در) / ریاضیات / فارسی

a‘dād (r. dar)

طهرانی، جلال الدین، ۱۲۷۲ شمسی

tehrānī, jalāl-od-dīn (1893-)

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۲۳۳۹

آغاز: بسمله، بدانکه این جزو ثالث را حقیر خود در اعداد؛ **انجام:** و صلی الله علی محمد و آله اجمعین در حجره مدرسه امین الدوله طهران قلمی شد

خط: نستعلیق تحریری، بی‌کا، تا: ۱۳۳۴ق [رایانه]

● **اعداد** / حساب / فارسی

a‘dād

معین، محمود

mo‘īn, mahmūd

در پنج «فصل»: ۱. بیان عدد؛ ۲. تکسیر؛ ۳. وفق اعداد؛ ۴. بیان دایره؛ ۵. متفرقات.

آغاز: اما بعد میگوید بنده ضعیف ... محمود معین روهانی (؟) چون دیدم بقای حیات را از اکل و شرب و خرج و جمع و ستدن و خریدن و دوختن چاره نیست ...

انجام: دوشنبه، سه‌شنبه، چهارشنبه، آدینه، شنبه

[فهرستواره منزوی ۲۶۰۱/۴]

تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۶۵۰۴/۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ دارای جدول‌ها و شکل‌های نجومی؛ کاغذ: ترمه، جلد: میشن سیاه، ۵گ (۳۸پ-۴۲ر)، ۱۴ سطر [ف: ۹-۴۳۳]

● **اعداد** / علوم غریبه / فارسی

a‘dād

بحث‌های فشرده ای است در علم اعداد و بیان خواص حروف و اسماء الهی و دارای قواعدی است برای یافتن مجهولات از اعداد بعضی از کلمات و اسماء و آیات قرآنی و چگونگی ترکیب آنها آنچه در نیت است پیدا شود، در دو بخش: ۱. محبت؛ ۲. بغض و عقد اللسان.

آغاز: الحمدلله رب العالمین و الصلوة و السلام علی خیر خلقه محمد و آله اجمعین اما بعد بدانکه علم اعداد علمی است شریف و اعتبار تام دارد

انجام: عزیز بدان و خوار مکن ... و فسقه و شقی به عمل نیاورد که مضرت دارد تمت.

همانند:

۱. شیراز؛ علامه طباطبائی؛ شماره نسخه: ۶۷۷/۳

آغاز: اما بعد، بدانکه علم اعداد علمی است شریف

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۱۰۹ق؛ اندازه: ۱۲/۵×۲۳سم [نسخه پژوهی: ۳-۱۱۳]

۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۲۶۵۳/۶

آغاز و انجام: برابر

از: کاویانی؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۳گ (۲۰۶پ-۲۱۸پ) [ف: ۳۶-۲۱۹]

۳. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۷۶۰۶/۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** و با خود دارد و پهلوی آنکس بنشیند با او سخن گوید بر وی ظفر یابد.

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تمیاج قهوه‌ای، ۶گ (۲۳ر-۲۸پ)، اندازه: ۱۵/۵×۲۲سم [ف: ۲۰-۷]

● **الاعداد (رسالة فی علم)** / ریاضیات / عربی

al-a‘dād (r.-un fī ‘ilm-i)

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۸۵۵۴

آغاز: اعلم ایدک الله ان العددین اما ان یکون متماثلین؛ **انجام:** و ذلک ما اردناه و الله الموفق للصواب و الیه المرجع و الماب

خط: نسخ شکسته، کا: ابن دیباج، محمد بن عبدالله، تا: ۱۰۶۳ق [رایانه]

● **اعداد** / عرفان و تصوف / فارسی

a‘dād

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ض۱۰۹۲۰

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۰۶۴ق [الفبائی: ۶۰]

← اعداد (رساله در) ⟵ معرفت اعداد

● **اعداد اصم (فائده در)** / ریاضیات / فارسی

a‘dād-e asam (fā’ede dar)

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۲۰۹۲/۶

آغاز: هر عدد که اول او دو بود یا سه بود یا هفت بود یا هشت بود هرگز جذر باقرب التقریب؛ **انجام:** مساحة بسیط قطعة من الکرة (تمت بعونه).

خط: نستعلیق، کا: محمد یوسف بن محمد حسن طالقانی، تا: ۱۰۵۷ق؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج حنایی، ۲گ (۳۷پ-۳۸ر)، ۱۶ سطر (۶×۱۱)، اندازه: ۱۰×۱۷سم [ف: ۸-۷۱۸]

● **اعداد الفاظ** / لغت / فارسی

a‘dād-e alfāz

در این فرهنگ کلماتی که ردیف اعدادی مخصوص می‌تواند باشد از عدد ۳ تا عدد ۱۰۰۰ به ترتیب شماره‌ها گرد آورده شده و برای کسانی که بخواهند جمله‌ها یا اشعاری برای تاریخ بسازند مفید است.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۵۵۷۵

آغاز: کلمات مشتمله بر ۳ آب اب پا با؛ **انجام:** کلمات مشتمله بر ۱۰۰۰ ضر نظیم

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ تملکی بدون نام به‌تاریخ ۲ جمادی الاول ۱۲۸۰؛ مهر: «یا محمد» (بیضی)؛ جلد: تیماج قهوه‌ای بدون مقوا، ۱۰۷گ، ۱۱ سطر، اندازه: ۱۱×۱۷سم [ف: ۱۴-۳۳۸]

● **اعداد الفاظ به حساب ابجد** / علوم غریبه / عربی، فارسی

a‘dād-e alfāz be hesāb-e abjad

۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۴۷۴۷

آغاز: بسمله. ا ا ب با ابا بجا باج؛ **انجام:** غبن عنا ضمایر غمزه کل باغ

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام [رایانه]

۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۹۷۱۵

آغاز: بسمله. اab باجا ابا باب بجا باج؛ **انجام:** غبن غنا ضمایر غمزه کل باغ

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام [رایانه]

● **الاعداد انما یتقسم بالآحاد** / ریاضیات / عربی

al-a‘dād innamā yataqassam bi-l-āḥād

شاه قاضی، محمد، ق۱۱ قمری

šāh qāzī, mohammad (-17c)

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۴۱۰۰/۴

آغاز: بسمله و به نستعین. احمد الله علی نواله ... لعلک سمعت ما اشتهر علی الفیلسوف الاول ارسطوطالیس ان الاعداد انما یتقسم بالاحاد فاعلم ان مراده ان الاجزاء الاولیة للاعداد هی الاحاد؛ **انجام:** فلا تقولا ثلثة انتهوا خیر الکم من افادات الفاضل العالم شاه قاضی سلمه الله.

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ در ص ۵۳ خبر نبوی؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج قهوه‌ای ضربی، ۳گ (۵۱-۵۳)، ۱۸ سطر (۵×۱۲)، اندازه: ۹×۱۶سم [ف: ۱۳-۳۰۷۹]

● **اعداد ترکیب مربع** / علوم غریبه / فارسی

a‘dād-e tarkīb-e morbba‘

روابط بین اعداد و این‌که چگونه می‌توان بین آنها نسبتی برقرار کرد که بر اثر آن پاره‌ای از امور واقع شود از مباحثی است که از دیر باز مورد توجه بوده و درباره آن شرح‌ها نوشته‌اند. آنچه در این رساله می‌آید نظر ابوریحان است مستنبط از حکمای هند و مشتمل بر ده «فصل» می‌باشد: ۱. محبت؛ ۲. نبض و عقد اللسان؛ ۳. عقد النوم؛ ۴. عقد الرجال؛ ۵. عقد النظر؛ ۶. عقد الطریق؛ ۷. فتح الرجال؛ ۸. فتح کارهای بسته؛ ۹. دفع خصمان؛ ۱۰. محبت ازدواج.

تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۲۷۰۶/۱۱

آغاز: در اعداد ترکیب مربع بدانکه حکما در علم اعداد و فق مربع چهار در چهار؛ **انجام:** و جهت فتوحات هم باین نظرات بنویسد و شرط نوشتن بجای بجای بیاورد بخور نماید

بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ بیاض؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۹ص (۱۸۶-۱۹۴)، ۲۷ سطر (۷/۵×۱۷)، اندازه: ۱۰×۲۱/۵سم[ف:۶-۲۹۶]

● **اعداد الجفر** / جفر / عربی، فارسی

a‘dād-ol jafr

کیانی، محمد یار بن محمد علی، ق۱۳

kīyānī, mohammad yār ebn-e mohammad ‘alī (-13c)

تاریخ تألیف: ۱ جمادی الاول ۱۲۳۶ق؛ محل تألیف: اورنگ آباد

از محمد یار پسر محمد علی خان کیانی پسر محمد عباس خان هندوستانی شاهجهان پوری دکنی خوشباش دکن.

آغاز: بسمله. الحمدلله الذی فی نفوس السموات و مسخراة الارض الظاهر و الباطن فی قلب جمیع صغیر و کبیر الرحل و النساء. ... اما بعد این خاکسار محمدیار ابن محمد علی خان ککیانی بن محمد عباس خان ... از قوانین جفر حمله اعداد اسم النبی و کلام الله و سوره‌ها و آیه‌ها و دعاها و موکلات اسم‌ها و البروج و الکواکب فی الطالب و المطلوب و محبت الشوهر و الزوجة و الدربار السلطان و عقد اللسان و النوم برآورده جمع نموده.

[فهرستواره منزوی ۲۸۲۰/۴]

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۹۷۳۶/۱

آغاز: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: هندی، جلد: گالینگور عطف تیماج مشکی مقوایی، ۸۲ص (۱-۸۲)، ۱۷ سطر (۱۳×۲۳)، قطع: رحلی، اندازه: ۱۸×۲۸سم [ف: ۱۷-۴۶۹]

● **اعداد الزاد بشرح ذخر المعاد** / ادبیات / عربی

a‘dād-uz-zād bi- š.-i ḏuxr-il-ma‘ād

ابن دعسین، عبدالملک بن عبدالسلام، ۹۵۲-۱۰۰۶قمری

ebn-e da‘sayn, ‘abd-ol-malek ebn-e ‘abd-os-salām (1546-1598)

وابسته به: ذخر المعاد علی وزن بانت سعاد؛ بوصیری، محمد بن سعید
شرف الدین بوصیری در معارضه با قصیده بانت سعاد، قصیده‌ای با مطلع «الی متی انت باللذات مشغول» و با نام «ذخر المعاد فی معارضه بانت سعاد» را نگاشته است. عبدالملک بن عبدالسلام ابن دعیسین کتاب «ذخر المعاد» بوصیری را شرح نموده و نام آن را «اعداد الزاد بشرح ذخر المعاد» گذارده است.
آغاز: بسمله، الی متی انت باللذات مشغول×× و انت عن کل ما قدمت مسئول. المعنی ان الناظم جرد من نفسه شخصا فخاطبه و اتی فی الخطاب بالتذکیر لانه هو المرا و مثل ذلک
[کشف الظنون ۸۲۳/۱؛ معجم ما کتب عن الرسول و اهل البیت ۲۰۸/۱]

۱. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۴۰۴۳/۹
آغاز: برابر؛ **انجام:** ما لاح ضوء صباح فاستسر به ×× من الکواکب قندیل فقندیل
در نسخه حاضر، تمامی متن ذخر المعاد و شرح ابیاتی از آن به نقل از «اعداد الزاد» نگاشته شده و مابقی شرح ناقص مانده است؛
خط: نسخ، کا: محسن بن حسن حسینی نجفی طالقانی، تا: قرن ۱۲؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: تیماج عنابی ضربی با ترنج و سرترنج با گل و بوته مجدول مقوایی، ۱۲گ (۱۳۹پ-۱۵۰پ)، ۹ سطر (۸×۱۲/۵)، اندازه: ۱۰×۱۶سم [ف: ۱۷-۳۵۰]

۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۳۰۵۲
آغاز: اصداع الصباح هائمة لایسمع الانین الا من الاغانی و لا الشکوی الا للعشاق من الغوانی لئن اجتمع الجدی و الاسد فی مرتع واحد بسیاسة النیرین فی عرصة الخضراء فها هو قد ارتوی الذئب؛ **انجام:** و کلهم رضی الله عنهم من قریش یتصل نسبهم بنسب النبی (ص) و قد رتبنا شجرة تجمعهم و یعرف بها اتصالهم به (ص) لیسهل انتزال معرفتهم علی من اراد ذلک، فاصل الشجرة نبینا و حبیبنا محمد (ص)
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ جلد: تیماج قهوه‌ای ضربی با ترنج با نقش گل و بوته، ۱۱۶گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۳/۵×۱۹سم [ف: ۳۶-۲۲۸]

● الاعداد المتحابه / علوم غریبه / عربی

al-a‘dād-ul-mutiḥāba

مالقی، اسماعیل بن حسن

māleqī, esmā‘īl ebn-e hasan

در بیان اعداد متحابه و دستور ترکیب جداول مثلثه تا معشره برای تأثیرات مختلف و بیان ارتباط اعداد متحابه با تأثیرات فلکی و نجومی و ارثماطیقی و نیز با حروف طبیعی، اعداد وفق و اسرار طبایع حروف و اشکال و فرشتگان موکل بر اشکال و اوفاق.
آغاز: بسمله، و صلی الله علی سیدنا محمد. قال الشیخ الفاضل الخبیر النبیه التعالیمی العددی الحاج ابوالولید اسماعیل بن الشیخ الفقیه الادیب ابی علی الحسن بن ابی نصر المالقی اعلم ... انه بلغنا من الاعداد المتحابه ۲۲۰ و هی الاعداد الامحبوبه اذا جمعت اجزائها کانت ۲۸۴ عدد و هی ۱.
انجام: و اعلم انک اذا کنت فی الصیف فاعمل فی وفق الصیف.. و اعلم ایها الطالب انی تعبت کثیرا و رتبت لک هذه الاوفاق علی الطبایع الاربع و الفصول الاربع لتنال بها المقصود فی کل ما ترید ... فی کل وقت و اوان و الله اعلم ... و الحمدلله.

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۶۹۰/۳-طباطبائی
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ کاغذ: ترکی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۰ص (۲۰-۳۹)، ۲۰و۲۵ سطر، قطع: رقعی بزرگ، اندازه: ۱۴/۵×۲۰سم [ف: ۲۳-۱۱]

● اعداد متحابه / حساب / فارسی

a‘dād-e motahābe

حسینی، مسیح، ق۱۱ قمری

hoseynī, masīh (-17c)

تاریخ تألیف: رجب ۱۰۸۷ق
آن را به خواهش دوستی نگاشته است. در دیباچه از مولانا محمد باقر یزدی که رساله‌ای در این باره نگاشته بود و همچنین از «عیون الحساب» او یاد شده است.
آغاز: حمدله. والصلاة علی نبیه ... و بعد فیقول ... سید مسیح الحسینی که در اوایل رجب از شهور سنة سبع و ثمانین و الف
انجام: یفید ان هذه الخاصة لم یحتج الی الاعداد المتحابة
[الذریعة ۳۷۸/۱۵م ۱۳۵؛ فهرستواره منزوی ۲۶۰۳/۴]

تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۶۳۷۹/۱
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: فرنگی آهار مهره، جلد: میشن سرخ تازه، ۲۳گ (۲ر-۲۴پ)، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۷×۲۱/۲سم [ف: ۹-۳۶۴]

● اعداد متماثل، متوافق و متداخل / ریاضیات / فارسی

a‘dād-e motamāsel, motavāfeq va motadāxel

تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۲۵۷۶/۱۸
خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا، ۷۴پ [ف: ۶-۵۶]

← الاعداد و الافاق ﴿ معرفت اعداد

● الاعداد و الاوفاق / علوم غریبه-عربی

al-a‘dād wa-l awfāq

صدرالاسلام، علی اکبر بن محمد، ۱۲۷۰؟–۱۳۲۵ قمری

sadr-ol-eslām, ʻalī akbar ebn-e mohammad (1854-1907)

تاریخ تألیف: حدود ۱۳۲۳ق؛ محل تألیف: نجف اشرف
رساله‌ای است که بسیاری از مطالب را به نقل از استادش (ظاهراً سید محمد هندی) آورده و به سال ۱۳۲۳ق در نجف اشرف در پاره‌ای از موارد اشاره دارد.
[الذریعه ۲۳۳/۲]

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۶۷۷۲

انجام: مثل عدد الاسم و ما اجتمع اطرح منه ما مضی اکثر الکاملة من القرون الکاملة و ما بقی دون قرن او مثله اضفه الی ما فی
خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ مصحح؛ در بدرقه کتاب چند انشاء خطاب به میرزا یعقوب خان در پذیرفتن دعوت شخصی هندی از جواد (؟) و بدگویی از آن هندی و تصدیق کلام جواد در ضمن یک رباعی فارسی: هر کس بعلی نقی شقی میهمان شود ×× در انتظار باغ امیدش خزان شود / هر کس فتد به دام فریب چنین خری ×× جزو شمار سلسله ابلهان شود؛ جلد: تیماج تریاکی مجدول ضربی، ۴۸گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۲۰سم [ف: ۲۰–۲۴۸]

← اعداد و اوفاق ⊱ معرفت اعداد
← اعداد و اوفاق ⊱ اعداد الوفق

● **اعداد و حروف** / علوم غریبه / فارسی

aʻdād va horūf

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۳۴۱۷/۱

آغاز: بسمله. بدان ... که این رساله ایست در غایت حکمت که از ارسطاطالیس یونانی در انواع علوم ... بتجربه بسیار این رساله را جمع کرده؛ **انجام:** جدول است.
بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی مقوایی، ۶۹گ (۱–۶۹)، ۲۲ سطر (۹×۱۴)، اندازه: ۱۵×۲۰سم [ف: ۱۱–۲۴۲۱]

← اعداد وفق ⊱ وفق اعداد
← اعداد وفق ⊱ کیفیت اعداد اوفاق
← اعداد وفق ⊱ تکسیرات حروف و علم اعداد وفق
← اعداد وفق ⊱ وضع اعداد وفق

● **اعداد الوفق = وفق الاعداد = العددية = وفق التام**
/ ریاضیات / عربی

aʻdād-ul-wifq = wifq-ul-aʻdād = al-ʻadadīyya = wifq-ul-tāmm

زنجانی، عبدالوهاب بن ابراهیم، –۶۶۰ ؟ قمری

zanjānī, ʻabd-ol-vahhāb ebn-e ebrāhīm (-1262)

رساله در قواعدی است که بواسطه آن، وفق جمیع اعداد شناخته می‌شود و دارای ۶ «فصل» است: ۱. معنی الوفق و کیفیة ذلک؛ ۲. وفق العدد الفرد؛ ۳. وفق عدد الزوج نصفه فرد، ۴. وفق عدد الزوج نصفه زوج؛ ۵. وفق عدد ۴ فی ۴؛ ۶. وضع الاسامی و الکنی و غیره فی الوفق
آغاز: بسمله. الحمدلله حمد الشاکرین ... و بعد فلما کان اعداد الوفق قد اشتهر من خواصها ما شعف بسببه کل واحد بمعرفة وضعها و کان یصعب ذلک علی اکثر الناس طلب منی بعض اصحابی
انجام: و لنقتصر علی هذا القدر فی هذه الرسالة. فان الذکی اذا اتقن ما ذکرناه لم یشکل علیه شیء فی هذا الفن و الحمدلله اولاً و آخرا.
[دنا ۳۷/۲ (۱۳ نسخه)؛ بروکلمن ذیل ۴۹۷/۱؛ الذریعة ۲۳۳/۲؛ هدیة العارفین ۶۳۸/۱]

۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۳۵۶۴/۷–ف
آغاز و انجام: برابر
نسخه اصل: نسخه آقای حسن نراقی. در فهرست ناشناس، نام مؤلف به استناد آغاز نسخه تعیین گردید؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۲۷ رمضان ۸۳۶ق، جا: هرات؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج زرکوب، ۷گ (۱۲۴پ–۱۳۰)، ۱۹ سطر (۸×۱۱)، قطع: ربعی، اندازه: ۱۳×۱۷سم [فیلمها ف: ۲–۱۸۶]

۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۲۵۹۳/۱۴
آغاز: برابر؛ **انجام:** فتم بما ذکرناه فی الفصل الخامس مبتدعاً فیه من ۶۵ فیصبر الشکل هذه الصورة التی أثبتنا فی الصفحة تنبیهات
از نیمه فصل دوم و سوم و از اواخر فصل پنجم تا پایان افتادگی دارد؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ افتادگی: انجام؛ دارای جداول گوناگون اعداد؛ کاغذ: شرقی، ۷گ (۲۰۶ب–۲۱۲ب)، ۱۵ سطر، اندازه: ۶/۵×۱۲/۵سم [ف: ۳۱–۷۴۳]

۳. اردکان یزد؛ امام صادق؛ شماره نسخه: ۲۵۴/۵
آغاز: برابر
در فهرست ناشناس؛ کا: محمد امین بن رحمت الله دولت آبادی، تا: ۲ صفر ۱۰۲۳ق؛ جلد: تیماج مشکی ضربی، ۷گ (۱۲۲پ–۱۲۸ر)، اندازه: ۱۲/۵×۱۹سم [ف: ۲–۷]

۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۷۰۶۵/۲
آغاز: برابر؛ **انجام:** فضعه فی بیت فرسه فیصیر الوفق بهذا الصوره.
خط: تحریری، کا: حاجی محمد بن علاء الدین حسنی جرفادقانی، تا: ۹۰۷ –۱۰۵۰ق؛ افتادگی: انجام؛ جلد: چرم قهوه‌ای ضربی با جدول و کمند و نقش ساده و کوچک اسلیمی در میان، ۷ص (۷۳–۷۹)، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف: ۴۷–]

۵. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۴۹۰۰/۶۸

آغاز و انجام: برابر

در فهرست ناشناس؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۳ صفر ۱۰۸۱ق؛ مجدول؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج قهوه‌ای مغزی دار، ۳گ (۱۸۱ر-۱۸۳)، ۲۵ سطر (۱۵×۲۹)، اندازه: ۲۳×۳۵سم [ف: ۱۴-۸۵]

۶. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۸۰۵/۵۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** المسلمین و اشرف الاولین و الاخرین محمد و آله الطاهرین و سلم تسلیما کثیرا تمت کتابتها یوم الاحد ربیع الاول من سنه احدی و ثمانین و الف

در فهرست ناشناس؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲ صفر ۱۰۸۱ق، جا: قریه انکهشت؛ کاغذ: فرنگی سفید، جلد: تیماج قرمز ضربی، ۶ص (۳۴۹-۳۵۴)،۲۵سطر، قطع: خشتی، اندازه: ۲۱×۳۴سم [ف: ۹-۳۷۱]

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۲۳۳۷/۴۲

نسخه اصل: همان نسخه بالا [عکسی ف: ۶-۴۱۳]

۷. تهران؛ نوربخش؛ شماره نسخه: ۴۸۱/۵

آغاز: برابر؛ **انجام:** لم یشکل علیه شیئی و الله تعالی علیم بحقایق الحال.

در فهرست ناشناس؛ خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ کاغذ: ایرانی، جلد: تیماج زرد، مقوایی، ۱۷۹ص (۲۴۴- ۴۲۲)، اندازه: ۱۲/۵×۱۸/۵سم [ف: ۲-۱۵۸]

۸. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۴۶۹۳/۳۷

آغاز: بسمله. هذه رسالة فی اعداد الوفق أنشاها عبدالوهاب بن ابراهیم بن عبدالوهاب الجرمی الزنجانی، مشتمله علی ستة فصول. الفصل الاول فی معنی الوفق؛ **انجام:** برابر

خط:شکسته نستعلیق،بی‌کا،تا:قرن۱۲؛کاغذ:نوعی ترمه،جلد: میشن سیاه، ۶گ (۱۰۹پ-۱۱۴ر)، اندازه: ۱۳/۷×۲۵/۵سم [ف: ۸-۴۰]

۹. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۲۴۱۳/۴

آغاز: برابر؛ **انجام:** اما شکل الدائرة المقدم ذکرها فهی علی هذه الصورة فافهم.

در فهرست ناشناس، نام مؤلف به قرینه اغاز وکتاب‌شناسی نسخه تعیین شد؛ کا: عبدالکریم، تا: ۱۱۶۱ق؛ افتادگی: انجام (الفصل السادس: در نسخه موجود نیست)؛ مجدول مذهب؛ جلد: تیماج مشکی سوخت با ترنج با نقش گل و بوته.، ۱۰ص (۵۰-۵۹)، ۲۰سطر، اندازه: ۱۷×۲۶سم [ف: ۳۵-۳۶۸]

۱۰. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه: ۱۹۱۲/۴-عکسی

آغاز و انجام: برابر

در فهرست ناشناس؛ خط: تحریری، کا: محمد سعید لاهیجانی، تا: قرن ۱۳؛ ۱۶ص (۲۷۲-۲۸۷) [عکسی ف: ۱-۳۳]

۱۱. قزوین؛ امام صادق؛ شماره نسخه: ۲۸۲/۱

آغاز و انجام: برابر

در فهرست ناشناس؛ خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، تا: سلخ جمادی الثانی ۱۲۷۱ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای با ترنج، ۷گ، ۲۱ سطر [ف: ۱-۳۵۶]

۱۲. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۲۷۰۰/۱۱

آغاز و انجام: برابر

در فهرست ناشناس؛ خط: نستعلیق، کا: ابوالقاسم، تا: ۱۲۸۷ق، جا: تهران؛ کاغذ: فرنگی آبی، جلد: تیماج حنایی ضربی یک‌لا، ۵گ (۳۵پ-۳۹پ)، ۲۱ سطر (۷/۵×۱۴)، اندازه: ۱۰/۵×۱۶/۵سم [ف: ۱۳-۱۴۵]

۱۳. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۲۹۵۱۱۳/۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** ثم زد واحداً و تمم البیوت و قد شرحنا شکله فی اربعة اسماء.

خط: نسخ، کا: سید اسدالله صفوی ماسالی مصطفوی، تا: ۱۳۶۳ق؛ مصحح؛ کاغذ: دفتری خط دار، جلد: مقوایی با روکش کاغذ ابر و باد، عطف: تیماج مشکی، ۵/۱۷×۱۱، ۵گ (۸۴-۸۸)، ۲۴-۲۶ سطر (۸×۱۴)، اندازه: ۱۱×۱۷/۵سم [ف: ۳۸-۳۱۴]

۱۴. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۳۲۵۳/۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** و یتمم احدی للاربعین بستین و للاخری بخمسین فیصیر باحدی هاتین الصورتین (شکل دو صورت)

بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: ترمه، جلد: میشن قهوه‌ای ضربی لایی، ۶گ (۱پ-۶پ)، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۳×۱۹سم [ف: ۶-۳۳۴]

● اعداد الوفق = وفق الاعداد = العددیة = وفق التام (ترجمه و شرح) / حساب / فارسی

کاشانی، عماد الدین یحیی بن احمد، -۷۶۶ قمری

kāšānī, ʻemād-od-dīn yahyā ben ahmad (-1365)

وابسته به: اعداد الوفق = وفق الاعداد = العددیة = وفق التام؛ زنجانی، عبدالوهاب بن ابراهیم (-۶۶۰؟ق)

مؤلف به فرمان جهان مطاع (؟) رساله عزالدین زنجانی در «اعداد وفق التام» را ترجمه نموده و چون آن را بسیار مختصر دیده به شرح آن نیز پرداخته است و آن را در یک «مقدمه» و دو «باب» و یک «خاتمه» تنظیم نموده: مقدمه در تمهید اشیائی که محتاج الیه باشد در این علم؛ باب ۱. کیفیت وضع اعداد بر طریق وفق تام، در سه فصل؛ باب ۲. کیفیت وضع اعداد بر طریق وفق غیر تام؛ خاتمه: در طریق وضع مربع چهار در چهار.

آغاز: بعد از حمد و ثناء حضرت کبریا و درود بر سید انبیا و قدوه اصفیا محمد مصطفی چنین گوید محرر این رسالت و مقرر این مقالت احوج عبادالله الی غفرانه

انجام: ... عجب دارم از آن کس که این شکل با خود دارد که او را به هیچ رنج و زحمتی و بلایی پیش آید از بزرگواری این شکل و در این شکل خواص بسیار است.

[فهرستواره منزوی ۴/۲۶۰۳]

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۶۴۷۷/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ تملکی خط خورده به سال

۱۱۷۵ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۳۳گ (۱پ-۳۳ر)، اندازه: ۱۲×۱۶/۵سم [ف: ۲۰-۵۲]

● **اعداد وفق** / علوم غریبه / فارسی

a‘dād-e vefq

بحرآبادی، ابراهیم

bahrābādī, ebrāhīm

رساله‌ای است کوتاه در اعداد وفق برگرفته از آیات و احادیث نبوی و از کتاب «غایة المراد فی وفق الاعداد» تألیف صوفی کمال تستری (قرن ۸ق) و «کنه المراد فی علم الاعداد» تألیف شرف الدین علی یزدی معمایی (-۸۵۸ق) سود جسته است و شامل «مقدمه» و ۵ «باب» و یک «خاتمه»: مقدمه در بیان معدلت سلطان عادل؛ باب ۱. بیان خواص وفق ۲، در دو باب؛ ۲. خواص ۳، در سه باب؛ ۳. وفق ۴، در چهار باب؛ ۴. وفق ۵، در پنج باب؛ ۵. وفق ۶، در شش باب؛ خاتمه: در بیان خواص حروفی که علمای این فن به تجربه مشخص نموده‌اند.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۲۷۱۰/۱۱

آغاز: حمد بیحد و ثنای بیعدد پادشاهی را که اسباب سکان خطه ملک را به تمجید قانون سیاست حکمی نظام داد ... اما بعد این رساله ایست که بعضی از او؛ **انجام:** اگر در شرف زهره کشند هفت عدد از این و در آتش گذارند در محبت اثر عظیم دارد.

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ مصحح، محشی، رکابه‌دار؛ کاغذ: فرنگی، جلد: کاغذی، ۹گ (۶۳-۷۱)، ۱۵ سطر (۱۱×۱۶)، اندازه: ۱۸×۲۴/۵سم [ف: ۳۲-۳۰۵]

● **اعداد وفق** / ریاضیات / فارسی

a‘dād-e vefq

زنگی، خسرو بن محمد

zangī, xosro ebn-e mohammad

رساله‌ای در علم اعداد وفق و بعضی از خواص آن از تالیف مطولی. مشتمل بر دو «قسم»: ۱. معرفت وضع اعداد در یک مقدمه و چند مسئله؛ ۲. ذکر بعضی از خواص آن.

آغاز: الحمد لله الذی خلق الاشیاء ذاخواص رحمة للعباد و رأفة للمعاد ... اما بعد چنین گوید محرر این کلمات ... خسرو بن محمد بن علی رنکی عفی الله عنه سیئاته که این رساله‌ای است در علم اعداد وفق و بعضی از خواص آن از مطولی که تألیف آن اتفاق افتاد پیش از این.

انجام: و طالع نیز مناسب آن قضیه مطلوبه بود و نحوس را به طالع و اوتاد طالع و موضع شرف نظر عداوت نباشد و الله اعلم بالصواب.

[فهرستواره منزوی: ۲۶۰۴/۴؛ دنا ۳۸/۲ (۵ نسخه)]

۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۲۲۳۵/۱۳

آغاز: برابر؛ **انجام:** وسط کبیر، صغیر

خط: نسخ و شکسته، کا: محمد علی قائنی، تا: ۱۲۶۳ق؛ دارای جداول و اشکال، کلیه حواشی این رساله را جاعل دست برده و نام خود را در پای آنها نوشته ولی خوشبختانه از لابه‌لای آن هنوز نام محمد علی القائنی به‌خوبی مشهود است، و یکجا پس از اینکه از سال ۱۲۶۴ عدد ۲ را مبدل به ۳ کرده عدد ۶ را آن قدر تراشیده که جای آن به‌کلی سوراخ شده ودیگر نتوانسته است رقم صفر بگذارد؛ کاغذ: حنایی آهار مهره، جلد: تیماج مشکی، اندازه: ۱۴/۲×۲۰/۵۲سم [ف: ۱۰-۱۲۳]

۲. تهران؛ عبدالعظیم؛ شماره نسخه: ۶۹۳/۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: محمد حسین بن محمد مهدی، تا: پنج‌شنبه دهه سوم رجب ۱۲۸۴ق، جا: اصفهان، مدرسه جده صغیر؛ ۲۱گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۱×۱۷/۵سم [ف: ۱-۵۷]

۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۲۱۶۷/۱۳

آغاز: برابر؛ **انجام:** وفی کل منها حکمة کثیرة لیس هیهنا محلها

خط: نسخ و نستعلیق تحریری، کا: صالح حسینی، تا: ۱۲۸۴ق، جا: سمنان، مدرسه صادق خان؛ پس از آن چند ورق است در باب مدخل کبیر و افاداتی چند از جلال الدین دوانی و فوائدی در باب عدد؛ کاغذ: حنایی آهار مهره، جلد: تیماج ماشی، اندازه: ۱۰/۳×۱۷/۲سم [ف: ۱۰-۹۱]

۴. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه: ۵۷۷/۱۳

آغاز: برابر؛ **انجام:** اینست محملی که از علم حساب که به جهت بعضی اخوان مرقوم شد و بهمین قدر اکتفا نمود تا موجب اطناب و باعث ملال نشود.

خط: نستعلیق، کا: عبدالصمد نقنئی، بی‌تا؛ دارای اشکال و جدول؛ ۳۰ سطر، قطع: خشتی [چهار کتابخانه مشهد-ف:-۶۷]

۵. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه: ۵۷۷/۱۶

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ محشی؛ مهر: حاج سید سعید؛ کاغذ: فرنگی آهار مهره، جلد: تیماج مشکی لایه‌ای، ۱۰گ (۱۴۱-۱۵۰)، ۱۷ سطر (۹×۱۵)، اندازه: ۱۵/۵×۲۱/۵سم [ف: ۲-۶۸۹]

● **اعداد الوفق** / علوم غریبه / عربی

a‘dād-ul-wifq

غیر همانند:

۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۴۶۲/۱۰۸(آ)-۴۶۳/۱۰۸(ب)-ف

نسخه اصل: کوپرولوش ۱۵۸۹؛ بی‌کا، تا: با تاریخ ۷۵۶ق؛ درهامش؛ ۶گ (۳۹۰پ-۳۹۵پ) [فیلمها ف: ۱-۴۸۶]

۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۵۰۶۸/۱

آغاز: فی بیت منه حرفین او یضع فی کل بیت حرفین ان کثرة

الحروف و زادت علی خمسة و المقصود منه عدد التکرر فی الحرف او فی العدد؛ **انجام:** لحساب الجمل عن اربعة و ثلاثین کذا و وجه ... و لنقتصر علی هذا القدر والله الهادی و الحمدلله وحده و صلی الله علی من لا نبی بعده

چند برگ پایانی کتابی است در اعداد وفق همراه با جداول؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: اواخر قرن ۹؛ افتادگی: آغاز؛ کاغذ: شرقی، ۷گ (۲-۸)، ۱۰-۱۲ سطر، اندازه: ۵×۱۰سم [ف: ۳۸-۱۷۰]

۳. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۱۸۲۳/۲

آغاز: الفن السابع فی أعداد الوفق و یشتمل علی سبعة فصول، الأول فی المبادی و المقدمات؛ **انجام:** و ذکرنا من اللطائف و الملح ما بلغنا به أقصی الغایة فلیکن هذا ختام هذا الفن و ختام الکتاب و الحمدلله رب العالمین و الصلوة و السلم علی نبینا محمد و آله أجمعین.

این رساله، فن هفتم از مجموعه‌ای است که بقیه آن موجود نیست. بخش حاضر شامل هفت فصل است و در آن از فن «وفق» و قواعد آن بحث می‌شود. عناوین کتاب به ترتیب زیر است: فصل ۱. المبادی و المقدمات، ۲. کیفیة وضع الوفق الطبیعی، ۳. کیفیة وضع الوفق المحلق، ۴. کیفیة وضع الوفق الملفق، ۵. کیفیة وضع الکلمات و الحروف فی الوفق، ۶. کیفیة وضع الحروف و الکلمات فی الوفق، ۷. نوادر الوفق. بخش حاضر شامل هفت فصل است و در آن از فن «وفق» و قواعد آن بحث می‌شود؛ خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ مصحح، در انجام افزودگی هایی در اسماء حسنی، جداول علم حروف و اوفاق آمده؛ کاغذ: شرقی، آهار مهره، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۰گ (۲۸-۴۷)، ۲۲ سطر (۱۰×۱۳)، اندازه: ۱۳/۵×۱۸/۵سم [ف: ۳۰-۵۹]

● اعداد وفق / ریاضیات / فارسی

a‘dād-e vefq

غیر همانند:

۱. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۶۴۳/۶

آغاز: بسمله. حمدله بعد از حمد باری عز اسمه معلوم و قور؟ است که اعداد وفق از عجائب امور است این علم و حقیقت وی جز بوحی و هیچ مخلوق را معلوم نگشته و در استخراج وضع او استادان معتبر و مصنفان پیش قوم طریق بسیار نهاده‌اند و کامل صفر و صلیب اما طریق کامل را در وضع خاصیت؛ **انجام:** و چون زهره بعقد راس برسد یا در حمل بود ... و بر سر آن میل نهند و چهار پخته بر سر لوح نهند و چنان باید که ...

رساله در اعداد وفق و خواص آنها، بدین‌گونه: فی خواص ۳ در ۳، فی خواص ۴ در ۴ فی خواص ۵ در ۵ و بقیه عنوان ندارد؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ کاغذ: میشن ترمه، جلد: قهوه‌ای سیر لبه‌دار، ۶گ (۴۱پ-۴۶پ)، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۶/۱×۲۱/۱سم [ف: ۵-۱۲۸]

۲. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه: ۱۸۱۴/۵-عکسی

آغاز: بسمله. بدانکه الله تعالی [...] و خواص و آثار بسیار دارد ... به اشارت بعضی مخادیم.. فن اول در اعداد وفق و این مشتمل بر مقدمه و چهار ضابطه است. مقدمه بدانکه وفق عبارت است به اصطلاح؛ **انجام:** انجام: وفق دهد به این صورت، جدولها.

از ناشناس، در ۱ «فن» در برگیرنده ۱ «مقدمه»و ۴ «ضابطه»، ضابطه ۱. در وضع اعداد در لوح فرد، ۲. در وضع اعداد در الواح زوج الفرد، ۳. در کیفیت وضع اعداد در زوج الزوج، ۴. در درج کردن اسماء در لوح چهار در چهار و پنج در پنج؛ خط: نستعلیق تحریری، بی‌کا، تا: ۹۹۹ق؛ ۴ص (۱۶۴-۱۶۷) [عکسی ف: ۱-۳۴]

۳. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۱۱۰۹/۵

آغاز: الحمد لله رب العالمین ... اما بعد بدانکه علم اعداد وفق علمی شریف است؛ **انجام:** تا تاثیر آن بکمال باشد و در اوقاف نگاه داشتن تقصیر نکند تا زود حاجت یابد

رساله‌ای است در اعداد و اوفاق و مانند آنها، در علوم غریبه؛ خط: نستعلیق تحریری، کا: مراد، تا: قرن ۱۱؛ محشی؛ کاغذ: فرنگی آهار مهره، جلد: تیماج زرشکی ضربی با ترنج، ۲گ (۴۱-۴۲)، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۰×۱۴سم [ف: ۲۸-۱۶۳]

۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۹۴۸۰/۷

به نقل از «ستینی» فخر رازی؛ خط: نستعلیق تحریری، بی‌کا، تا: قرن ۱۱، ۱گ (۹۱-همان) [مختصر ف:-۶۸۳]

۵. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۲۷۱۰/۱

آغاز: اعداد وفق در اصطلاح محاسبان عبارتست از مربع سه در سه یا چهار در چهار در پنج الی ای عدد شئت پس اصل در این حساب آنست که؛ **انجام:** ما بقی چنانک گفتیم ثبت می‌کند و چون عمل تمام کند در هر ضلع مجموع آنچه جمله برد باشد حاصل آید بعون الله تعالی.

فصلی است کوتاه در اعداد وفق در مربعات زوج الزوج و بر پنج روش استوار می‌باشد همراه جداول؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ محشی، مصحح، رکابه‌دار؛ تملک: کلبعلی بن مراد به سال ۱۰۸۵ق در دارالسلطنه قزوین با مهر «کلبعلی ... مراد» (مستطیل)؛ کاغذ:فرنگی،۵گ(۱-۵)،۱۵سطر،اندازه: ۱۲×۱۶سم [ف: ۳۲-۲۹۹]

۶. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۲۷۱۰/۲

آغاز: فصل در وضع کردن اعداد وفق اندر مربعات زوج الزوج و وضع اعداد در مربعات زوج الزوج بر پنج طریق است؛ **انجام:** اگر خواهد که شکل چهار در چهار بکشد چنانکه هیچ اسماء طرح نکند خانها رابه نظم طبیعی پر کند تا به آنگاه در خانه نهم ۲۱۲ بنهد و در خانه یکی زیاده می‌کند و می‌رود تا اضلاع مساوی گردد و الله اعلم.

خط:نستعلیق،بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ مصحح، محشی، رکابه‌دار؛ کاغذ: فرنگی، ۴گ (۵-۸)، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۳×۱۶سم [ف: ۳۲-۲۹۹]

۷. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۲۷۱۰/۳

آغاز: خواص اعداد وفق، این کتاب مبنی است بر هفت فصل هر

فصلی در خاصیت اعدادی به کوکب از کواکب هفتگانه تعلق دارد؛ **انجام:** یا در آن خانه که آن بود هیچ کس را رنجی رسد و در این فواید بسیار است که بعد از تجربه معلوم خواهد شد و الله اعلم بالصواب.

رساله‌ای است کوتاه در خواص اعداد وفق در ۷ «فصل»: فصل ۱. خاصیت اعداد سه در سه که تعلق به زحل دارد، ۲. خاصیت چهار در چهار که تعلق به مشتری دارد، ۳. خاصیت پنج در پنج که تعلق به مریخ دارد، ۴. گوناگون که تعلق به شمس دارد، ۵. هفت در هفت که تعلق به زهره دارد، ۶. هشت در هشت که تعلق به عطارد دارد، ۷. نه در نه که تعلق به قمر دارد؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ محشی، مصحح، رکابه‌دار؛ کاغذ: فرنگی، ۱۴گ (۹-۲۲)، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۳×۱۶سم [ف: ۳۲-۳۰۰]

۸. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۸۴۹۰/۱

در چند باب؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۰۸۴ق؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: مقوا،، ۲۱ص [ف: ۱۷-۱۴۷]

۹. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۵۷۹۹/۵

آغاز: بسمله، الحمدلله و الصلات ... و بعد بباید دانست که حکمای زمان و فیلسوفان جهان از علم حساب که خدای تعالی به بندگان فرستاده است؛ **انجام:** و اگر خواهند که زنجیر و نعل بدرند ملح هندی بگدازند و بآب گرم در زنجیر مالند چون وقوف کنند بگسلد

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: فرنگی، جلد: میشن تریاکی لائی، ۲۱گ (۲۰۱پ-۲۲۱پ)، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۱×۱۸/۲سم [ف: ۹-۴۶]

۱۰. تهران؛ مفتاح؛ شماره نسخه: ۱۶۸/۱۸

مختصر در وضع اعداد وفق و خواص آن به خصوص کواکب سبعه مشتمل بر هشت «فصل»؛ خط: نستعلیق، کا: لاهیجانی، تا: ۱۲۹۵ق [نشریه: ۷-۲۲۶]

۱۱. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۳۹۳۶/۲۳

آغاز: اللهم وفقنا لمناهج الهدی، بدانکه این مختصری است در وضع اعداد وفق و خواص آن، مخصوص بکواکب سبعه، مشتمل بر هشت فصل؛ **انجام:** سه‌شنبه نویسنده بوقت طلوع آفتاب با شب شنبه با خاصیت بیشتر ظاهر گردد و اثر کند تمت الرساله الشریفه بعون الوهاب ۱۲۹۵ (برگ ۱۹۲پ)

نوعی پیش‌بینی حوادث شخصی از راه علم اعداد شبیه جفر است؛ خط: نسخ تحریری، بی‌کا، تا: ۱۲۹۵ق؛ در کرانه برگ ۱۹۰پ یک جدول عدد وفق هست؛ کاغذ: اصفهانی نخودی، جلد: مقوا، رویه تیماج سرخ، اطرافش گل بوته فشاری با دو جدول، ۴گ (۱۸۹پ-۱۹۲پ)، ۱۷ سطر (۷/۵×۱۵)، اندازه: ۱۵/۵×۲۱/۵سم [ف: ۱۷-۲۱۵]

۱۲. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۱۵۷۳۳

آغاز: بسمله. الحمدلله الذی مجری الامور علی وفق ارادته و الصلوة علی خیر خلقه ... اما بعد این کلمه چند است در اعمال اعداد وفق؛ **انجام:** پس میان ۴ در ۴ ماند و بطریق ۴ در ۴ عمل شده پس عمل تمام شده و الله اعلم و احکم تمت هذه الکتاب بعون الملک الوهاب

رساله‌ای است در اعمال اعداد وفق و کیفیت آن شامل «مقدمه» و سه «فصل» و «خاتمه»: فصل ۱. در دانستن وفق عدد فرد الفرد، فصل ۲. در دانستن وفق عدد زوج که نصف فرد باشد، فصل ۳. در دانستن عدد زیج که نصف او زوج باشد، خاتمه در وضع نامها و کنیت‌ها در مربع وفق و درج کردن اعداد حروف؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: فرنگی نخودی، ۶گ (۱۱پ-۱۶پ)، ۱۷ سطر (۱۰/۸×۱۶)، اندازه: ۱۵×۲۰/۵سم [رایانه]

۱۳. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۱۵۷۳۳

آغاز: اما طریقه مضمر ۹ در ۹ چنانست که ۹ در ۹ هشتاد و یکهدد باشد؛ **انجام:** و مقصودش حاصل گردد و پوشیدها بر او ظاهر شود بامر الله تعالی اینست باب در خواص ۱۹ در ۱۹ این شکل

رساله‌ای است در اعداد وفق و خواص حروف و اعداد و لوح‌ها در سرنوشت انسان شامل چندین «باب» که به دلیل افتادگی از آغاز و انجام از باب ۹ در ۹ تا ابتدای باب ۱۹ در ۱۹ را دربر می‌گیرد و شامل جداول و لوح‌های مختلف می‌باشد؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ کاغذ: فرنگی نخودی، ۸گ (۴۶-۵۳پ)، مختلف السطر، اندازه: ۱۵×۲۰/۵سم [رایانه]

۱۴. شیراز؛ امام عصر؛ شماره نسخه: ۱۷۰/۵

آغاز: بسمله، بعد از حمد و ثنای حق سبحانه تعالی و درود حضرت رسالت پناه ص و آله بدانکه علم اعداد وفق علمیست که بحث می‌کند از کیفیت وضع عدد؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ ۲۵گ (۱۷۷-۲۰۱)، اندازه: ۱۷×۲۱/۵سم [ف: ۱-۹۶]

۱۵. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۱۵۷۳۳

آغاز: بسمله. الحمدلله ... اما بعد این مختصریست در علم اعداد وفق و نمودارات و اصول؛ **انجام:** پس درین طرح و درین حساب رمزی هست که بریاضت میتوان فهمید و الله اعلم تم

رساله‌ای است در علم اعداد وفق شامل پنج «باب»: ۱. وضع کردن اعداد در مربعات زوج، ۲. وضع کردن اعداد در مربعات افراد، ۳. وضع کردن اعداد در مربعات زوج الفرد، ۴. دانستن اقل عدد که در مربع وفق دهند و نوادر اعداد وفق، ۵. دانستن اعدادی که وفق ایشان در مربع مسجل شود؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: فرنگی نخودی، ۷گ (۳۰-۳۶پ)، ۱۷-۲۱ سطر (۱۰×۱۶ و ۱۱/۵×۱۷)، اندازه: ۱۵×۲۰/۵سم [رایانه]

۱۶. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۷۱۴۲/۲

آغاز: بعد از حمد و ثنای حق سبحانه و تعالی و دورد حضرت رسالت پناه ... بدانکه علم اعداد وفق؛ **انجام:** ۴در ۱۴ بقمر ویل قاعده است تا صد در صد

در آغاز این رساله اصطلاحات خاص به این علم گزارش شده پس از آن اعمال تطبیقی دارای جدول‌ها و مربعات وفقی آمده

است؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۲گ (۶۹ر-۸۰پ)، اندازه: ۱۷×۲۱/۵سم [ف: ۱۸-۲۸۸]

● **اعداد وفق یا ارثماطیقی** / ریاضیات / فارسی

a'dād-e vefq yā arasmātīqī

در دیباچه آمده که این علم ساخته فیثاغورس است و بالیس وفق صد در صد نهاده و فروش اعداد آنرا مملو گردانید و ارسطو به آن می‌بالید و می‌گفت: «لواعلنت اسرار اعداد الوفق و کشفت حقایقها لخربت الدنیا و فسدت بیوت الخلق کلها». شعر فارسی خود مؤلف در آن هست. این رساله در یک «مقدمه» است در موضوع علم حساب و سه «باب»: ۱. کیفیت وفق محلق؛ ۲. کیفیت وضع غیر محلق؛ ۳. کیفیت وضع مربعات، هر یک در سه «فصل».

آغاز: بسمله. حمدله. اما بعد بر طبع سلیم و قاد و ذهن مستقیم نقاد پوشیده نیست که علم بقوانین حسابی و قواعد مسائل عددی در تقویت نفس انسانی از اعظم وسایل است.

انجام: آن سطر قطر اول ز پا × از سر و نه از پای ثانی

[فهرستواره منزوی ۲۵۹۵/۴]

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۰۹۲۶/۲

آغاز و انجام: برابر

نام کتاب به استناد نسخه دانشگاه تهران تغییر یافت؛ خط: نسخ، کا: محمود بن میرزا محمد طبیب فرزند میرزا ابوالفضل، تا: یک‌شنبه ۳ جمادی الاول ۱۲۵۵ق؛ جلد: دو رو تیماج رو قهوه‌ای پشت مشکی، ۳۵گ (۱۳۷پ-۱۷۱پ)، اندازه: ۱۵×۲۲سم [ف: ۲۷-۳۳۷]

۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۴۵۸۸

آغاز: برابر؛ **انجام:** نه پای ثانی.

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳و۱۴؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج مشکی ضربی، ۲۲گ، ۲۲ سطر (۸×۱۷)، اندازه: ۱۵×۲۰سم [ف: ۱۴-۳۵۱۹]

۳. تبریز؛ محقق (آقای)؛ شماره نسخه: ۱۲/۷

در یک مقدمه و سه باب؛ بی‌کا، بی‌تا [نشریه: ۴-۳۳۲]

● **اعدل الامزجه مزاج الانسان** / طب / عربی

a'dal-ul amzija mizāj-ul insān

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۲۰۲/۸۵-طباطبائی

آغاز: المسئلة الخامسه من الطب اتفق الاطباء و الحکماء علی ان اعدل الامزجه و اقربها الی الاعتدال الحقیقی مزاج الانسان و فیه اشکال؛ **انجام:** فیلزم ان یکون مشار کالانسان فی المزاج کان الجواب ما ذکرنا فتامل

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ ۱ص (۷۲ر) [ف: ۲۳-۷۳۹]

● **اعدل المناهج فی شرح المعارج** / عربی

a'dal-ul manāhij fī š.-il ma'ārij

محمد کاظم بن محمد صادق، ق۱۳ قمری

mohammad kāzem ebn-e mohammad sādeq (-19c)

تاریخ تألیف: ۱۲۳۵ق

تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۵۷۶۸/۲

آغاز: وضعته الاحکام تسعة علی ×× ما زعموه فاحفظن کاملا / و سمیته باعدل المناهج ×× وضعته شرحا علی المعارج؛ **انجام:** وتم ذلک الکتاب فی رجب / من عام خمس و ثلثین کذا ×× من بعد الف مائتان هاک، ذا

کا: محمد کاظم بن محمد صادق علینقی بن عبدالرشید، تا: غره رجب ۱۲۳۵ق؛ این شرح منظوم درهامش رساله معارج الاصول شماره ۴۶۱/۱ نوشته شده است؛ کاغذ: فستقی سفید و آبی، جلد: میشن سیاه لایی، ۱۴ سطر [ف: ۹-۳۵]

● **اعدلیة امزجة سکان خط الاستواء (رسالة فی)** / طب / عربی

a'dalīyat-u amzija sukkān-u xaṭṭ-il istiwā' (r.-un fī)

دشتکی شیرازی، منصور بن صدرالدین محمد، -۹۴۸ قمری

daštakī šīrāzī, mansūr ebn-e sadr-od-dīn mohammad (-1542)

وابسته به: القانون فی الطب؛ ابن سینا، حسین بن عبدالله (۳۷۰-۴۲۸)

حاشیه مانندی است بر قانون و دنباله شماره ۳۷۸۵/۲ دانشگاه.

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۳۷۸۵/۳

آغاز: بسمله. و به ثقتی ربنا یسرلنا کمال الاعتدال فی استواء الاقوال و الاحوال اقتداءاً بمعدل نهار العدل و الاحسان مشرق شوارق العلم و العرفان غیاث الحق و الیقین لازال ناصر شرعه منصورا بین العالمین فی العالمین و بعد فان ... غیاث المشهور بمنصور یقول لایخفی علی اولی النهی ان اعدلیة امزجة سکان خط الاستواء معرکة للاراء ... و لقد اریناک هذا و هدیناک الیه لشیء من آیاتنا الکبری؛ **انجام:** و ما بعده بارد. انتهی کلام العلامة بعبارته و فیه ما فیه.

خط: نستعلیق، کا: کمال بن نور بن کمال طبیب، بی‌تا؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج تریاکی، ۱۹ص (۹۸-۱۱۶)، ۲۳ سطر (۴×۱۰)، اندازه: ۹×۱۶سم [ف: ۱۲-۲۷۷۳]

● **الاعذار و الانذار** / متفرقه / عربی

al-i'ḏār wa-l inḏār

هادی المستجیبین، حمزة بن علی، -۴۳۳ قمری

hādī-yol-mostajībīn, hamzat-ebn-e ‘alī (-1042)
درباره مقامات خویش و لزوم اطاعت از او سخن گفته و مخالفان را تهدید و تحذیر می‌کند.
آغاز: الرسالة الموسومه بالاعذار و الانذار الشافیه لقلوب اهل الحق من المرض و الاحتقار توکلت علی مولانا الحاکم من هادی الامه
انجام: و السلام علی من الی انا و تمسک بحدودی و تاب تمت بحمد مولانا وحده.
[دنا ۳۹/۲ (۱۰ نسخه)]

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۳۹۹۵/۲۰
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ کاغذ: ضخیم فرنگی، جلد: تیماج مشکی سجاف عطف و حواشی قرمز، ۵ص (۱۰۹–۱۱۳)، ۱۵ سطر، قطع: خشتی، اندازه: ۵×۲۱سم [ف: ۱۰–۲۲۰۹]
۲. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۱۰۹۴/۱۸
نسخه اصل: کتابخانه واتیکان ـرم ۱۳۳۲؛ خط: نسخ معرب، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ مجدول؛ ۶ص (۱۴۲–۱۴۷) [عکسی ف: ۳–۳۷۵]
۳. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۷۷۶/۱۸
نسخه اصل: کتابخانه واتیکان–رم ۱۳۴۸؛ خط: نسخ درشت، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ ۹گ (۲۰۱–۲۰۹) [عکسی ف: ۲–۴۵۷]
۴. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۹۶۵/۱۸
نسخه اصل: کتابخانه واتیکان، رم ش ۹۳۳؛ خط: نسخ معرب، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ ۶ص (۱۲۰–۱۲۵) [عکسی ف: ۳–۲۱۱]
۵. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۷۸۴/۱۸
نسخه اصل: کتابخانه واتیکان–رم ۹۱۰؛ خط: نسخ معرب و ثلث، بی‌کا، تا: شنبه دهه پایانی ربیع الثانی ۱۱۰۹ق؛ ۷گ (۱۴۴–۱۵۰) [عکسی ف: ۲–۴۷۱]
۶. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۱۰۳۶/۱۸
نسخه اصل: کتابخانه واتیکان ـرم ۱۳۳۷؛ خط: نسخ معرب و ثلث، بی‌کا، تا: با تاریخ قرن ۱۳؛ ۷ص (۱۴۷–۱۵۳) [عکسی ف: ۳–۲۹۷]
۷. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۷۵۰/۱۶
آغاز: توکلت علی مولانا ... من هادی الامة و نذیرها و مخلص الاولیاء و مجیرها.. اما بعد فالحمد لمن البسنی المجد
نسخه اصل: کتابخانه واتیکان–رم ۷۲۱؛ خط: نسخ و ثلث، بی‌کا، تا: ۱۳ یا قرن ۱۴؛ ۵گ (۸۵–۸۹) [عکسی ف: ۲–۴۲۶]
۸. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۸۶۱۱/۲۰
خط: نسخ، کا: عبرت، تا: دوشنبه ۱۵ اردیبهشت جلالی ۱۳۱۳ق؛ کاغذ: فرنگی، فاقد جلد، ۴ص (۷۴–۷۷)، ۱۸ سطر (۸×۱۵)، قطع: ربعی [ف: ۱۷–۱۷۵]
۹. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۱۳۵۳/۲۰–ف
نسخه اصل: کتابخانه اباعبدالله زنجانی؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: جمادی الاول ۱۳۵۲ق، از روی نسخه انستاس کرملی؛ ۱۹ سطر [فیلمها ف: ۱–۵۹۸]
۱۰. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۱۴۶۲/۱۲
نسخه اصل: کتابخانه واتیکان–رم ۱۳۳۸؛ خط: نسخ معرب درشت و ثلث، بی‌کا، بی‌تا؛ ۱۲ص (۲۴۶–۲۵۷) [عکسی ف: ۴–۲۸۹]

● اعذب المناهل فی حدیث من قال انا عالم فهو جاهل / شرح حدیث / عربی

a‘ḏab-ul manāhil fī hadīṯ-i man qāla ina ‘ālim fa-huwa jāhil

سیوطی، عبدالرحمن بن ابی بکر، ۸۴۹–۹۱۱ قمری

soyūtī, ‘abd-or-rahmān ebn-e abī-bakr (1446-1506)
بحث در اسناد حدیث «من قال انا عالم فهو جاهل» است که به پیغمبر اکرم نسبت داده شده است. مؤلف سند آن را تضعیف می‌کند.
آغاز: الحمدلله و سلام علی عباده ... الجواب هذا انما یعرف من کلام یحیی بن کثیر موقوفاً علیه علی ضعف فی اسناده الیه.
انجام: کان ابن عیینة یضعف لیث من ابی سلیم و قال علی بن المدینی.
چاپ: بیروت، دارالکتب العلمیة، ۱۴۰۳ق

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۴۱۶/۳
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: محمد مراد، تا: رمضان ۱۲۴۲ق؛ جلد: تیماج قرمز، ۲گ (۲۳پ–۲۴پ)، اندازه: ۱۳/۵×۲۲سم [ف: ۲–۱۷]

● الاعراب / اصول فقه / عربی

al-i‘rāb

ابن حزم، علی بن احمد، ۳۸۴–۴۵۶ قمری

ebn-e hazm, ‘alī ebn-e ahmad (995-1065)
کتاب حاضر که نسخه منحصر به فرد آن در کتابخانه چستربیتی نگهداری می‌شود، در فهرست اربری چنین معرفی شده است: «الاعراب، ابن حزم، جزء من کتاب یدافع عن المذهب الظاهری و فقهه، تاریخ النسخ: ۱۸ جمادی الاول ۷۶۱، لم تظهر نسخة اخری من المخطوطة، نقلت هذه النسخة عن اخری مورخة ۵۶۰ه، و مقارنة مع النسخة الأصلیة للمؤلف، و تشتمل علی اشارة تفید ان الکتاب یسمی أیضاً «الاشارة» و ان الجزء المتبقی قد أکمله المؤلف فی رمضان ۴۴۵ ه». نامی از این کتاب در منابع کهن به میان نیامده است و ذهبی نیز در «سیر أعلام النبلاء»، با این‌که شرح حال و آثار ابن حزم را به تفصیل ذکر کرده، به آن اشاره‌ای نکرده است. این کتاب در صفحه عنوان نسخه چستربیتی چنین معرفی شده است: «هذا مفرد فیه الجزء الثانی من کتاب الاعراب من تألیف الشیخ الامام الحافظ ... الوزیر الشهیر أبی محمد علی بن أحمد بن سعید بن حزم الظاهری الأندلسی».

در این اثر مباحث مختلف فقهی و اصولی به صورت استدلالی با استفاده از آیات و روایات و اقوال فقهای اهل سنت مطرح شده است. در نسخه چستربیتی، پس از اتمام بخش موجود از کتاب الاعراب، بحثی درباره تقلید از کتاب الاعراب به صورت مستقل در ۹ صفحه درج شده است و در ابتدای آن آمده است: « ... ما وقفت علیه من هذا الکتاب و قد رأیت علی جزء من نسخة من کتاب الأحکام و هو الثالث قوبل بنسخة الامام أبی العباس الفتح بن ابی رافع الفضل بن أبی محمد علی بن احمد بن سعید بن حزم-رضی الله عنهم -، فألقیت فی آخر الجزء المذکور فصلاً من کتاب الاعراب اثبته مطالعة و لینفع الله تعالی به من شاء ...».

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۴۷۸عکسی

آغاز: بسمله. صلی الله علی سیدنا محمد و علی آله و صحبه و سلم، قال الشیخ الامام الحافظ الشهیر الوزیر ... ابن حزم الأندلسی. القول علی طرف یسیر من تناقضهم فی العموم و الخصوص فی القرآن والسنن، قال الله تعالی: «واستشهدوا شهید من رجالکم فان لم یکونا رجلین فرجل و امرأتان ممن ترضون من الشهداء»؛ **انجام:** قال أبو محمد-رحمه الله تعالی-قد ذکرنا تناقضهم فی القیاس، کما وعدنا بحول الله تعالی و قوته کما فیه کفایة لمن نصح نفسه و بالله لو تتبعناه لکان أضعاف ما ذکرنا. و بالجملة فما یسلم لهم قیاس أصلاً من ترکهم لمثله فی تلک المسألة نفسها أو ترکهم لأقوی منه و بالله تعالی التوفیق ... هنا تم هذا الجزء المبارک

نسخه اصل: کتابخانه چستربیتی، دبلین ایرلند جنوبی، ش ۳۴۸۲؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۷۶۱ق؛ از روی نسخه مورخ ۵۶۰ق، در صفحه عنوان یادداشت ناخوانایی بدین مضمون دیده می‌شود: «منه نسخه لنفسه ... لمالکه بحسن الخاتمة ابراهیم الشهیر بالبدر شتکی ؟ لطف الله تعالی به»، همچنین در این صفحه نام کتاب و مؤلف درج شده و آمده است: «علقت هذا الأصل من نسخة کان فی آخرها ما هذا نصه: بلغ المعارضة بأصل المؤلف بخطه و منه نسخ و الحمد لله ... أقول: قد رأیت الأصل الذی أتممت منه کتب هذا السفر ترجمة بغیر الأصل و هی هذ الجزو الأول من کتاب الاشارة و علی الاعلی الاعتماد والله تعالی أعلم ...»، انجامه: «هنا تم هذا الجزء المبارک و لله تعالی الحمد و به جل و علا و کان فی آخره ما هذا نصه: تم الجزو الأول و الحمد لله رب العالمین و صلواته علی سیدنا محمد خاتم النبیین و حسبنا الله و نعم الوکیل و یتلوه فی الثانی ان شاء الله تعالی طرف یسیر من شنع أقوالهم فی الدین لم یتعللوا فی شیء منها لابقرآن و لا بسنة و فیه بلغت المقابلة بدصل المؤلف بخطه و منه نسخ، أقول و منه علقت هذا الأصل الا الیسیر فی أوله و صلوات الله تعالی علی سیدنا محمد و آله و صحبه و تاریخ الأصل فی المذکور یوم السبت رابع عشر شهر شعبان من سنة ستین و خمسمائة وانتهی تعلیق هذا الأصل یوم الأحد ثامن عشر جمادی الاول سنة ۷۶۱»، مصحح، پس از بخش مذکور از کتاب الاعراب بخشی از الاعراب به صورت مستقل در ۹ صفحه کتابت شده؛ ۴۲۹ص، ۱۶ سطر [عکسی ف: ۴-۳۴۸]

● **الاعراب** / نحو / عربی

al-i‘rāb

رساله کوتاهی است در نحو مشتمل بر سه «باب»: ۱. العامل؛ ۲. الجار و المجرور؛ ۳. الاشارة الی عبادة محررة مستوفات.

قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۲۶۷۲-۱۴/۱۲۲

آغاز: بسمله. الحمدلله رب العالمین والصلاة علی محمد وآله اجمعین. وبعد فهذه رسالة فیما یحتاج الیه کل معرب اشد الاحتیاج وهو ثلاثة اشیاء؛ **انجام:** کالمضمرات. و کثیر من المتقدمین یسمون الزاید صلة و بعضهم یسمیه مواکداً. و فی هذا القدر کفایة لمن تأمله. قد تمت الکتاب.

آغاز نسخه با «اظهاز الاسرار» محمد بن پیر علی برکلی و انجام آن با «الاعراب» ابن هشام منطبق است !!؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج با روکش مقوایی، ۵۳گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۵×۲۰سم [ف: ۱-۴۵۱]

● **اعراب «آله» من الصلاة** / نحو / عربی

i‘rāb «āl-i-h» min-aṣ ṣalāt

بحرانی، احمد بن صالح، ق۱۳ قمری

bahrānī, ahmad ebn-e sāleh (-19c)

تاریخ تألیف: ۲ شعبان ۱۲۴۱ق

رساله‌ای است که از سه طریق اثبات می‌کند که لفظ «آل» در جمله «صلی الله علیه و آله» باید به جر خوانده شود و به نصب نمی‌توان خواند.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۲۳۵۸/۱۰

آغاز: و لا حول و لا قوة الا بالله ... مسألة من الصیغ الواردة عن أهل البیت صلوات الله و سلامه علیهم أجمعین؛ **انجام:** و ان ردها فبجرائم مؤلفهال و لکنه باب الرحمة الذی لایخیب من لاذبه.

خط: نسخ، کا: زرع بن محمد علی بن حسین بن زرع خطی بحرانی، بی‌تا؛ جلد: تیماج قرمز، ۶گ (۱۵۸پ-۱۶۳پ)، اندازه: ۱۵/۵×۲۱سم [ف: ۶-۳۳۷]

← اعراب ابوالبقاء ≻ التبیان فی اعراب القرآن

● **اعراب الاجوبة** / نحو، شعر / عربی

i‘rāb-ul ajwiba

غرناطی، فرج بن قاسم، ۷۰۱-۷۸۲ قمری

qarnātī, faraj ebn-e qāsem (1302-1381)

در این منظومه احکام اعراب اجوبه یاد شده است.

تهران؛ حقوق؛ شماره نسخه: ۳۵۶/۳-ج

آغاز: بسمله. و صلی الله علی سیدنا محمد و آله و صحبه و سلم یقول الفقیر الی الله سبحانه ابو سعید فرج بن قاسم بن احمد بن محمد بن احمد بن کعب التغلبی المغربی المالکی رحمه الله تعالی. خذ حکم اجوبة مع ما یشا کلها ×× نظما علی جملة منها قد اشتملا / فها کها بعد حمد الله خالقنا ×× حمدا یبلغ من رضوانه الاملا / نمن و ارج و سل و اعرض و حض ×× و مروانه و ادع و جزم فی الجواب حلا؛ **انجام:** هو الصحیح فلا تعدل سواه به ×× من عاب قولا و لم یفهمه ما عدلا / و الحمدلله بدءاً ثم مختتما ×× هو الاله الذی ما شاءه فعلا

بی‌کا، بی‌تا؛ ۲گ (۴۰پ-۴۱پ) [ف: ۲۵۲]

● **اعراب الادویة** / طب / عربی

i'rāb-ul adwīya

فرهنگ گونه‌ای است برای داروها. نام داروها را به‌ترتیب الفبا ضبط کرده و هر یک از حروف را از لحاظ هر یک از حرکات سه‌گانه (فتح، کسر و ضم) جداگانه عنوان کرده و شامل حرف الالف تا حرف الغین است.

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۵۳۸

آغاز: فی الالف المفتوحة. آزادرخت. آس. انکر. آذربون. آذان الفار. آبنوس. ابگون. ابریسم. اباز. ابهل؛ **انجام:** الغین المسکورة. غربیت. غر الجلود. غر السمک. غری شجر التفاح و الکمثری. غید و غسل.

بی‌کا، بی‌تا؛ نسخه ناقص است [ف: ۴-۲۴۹]

● **اعراب الاستعاذة** / نحو / عربی

i'rāb-ul isti'āḏa

قزوین؛ امام صادق؛ شماره نسخه: ۳۰۳/۴

آغاز: اعوذ اصله بسکون اعین وضم الواو مثل اقتل فاستثقلت الضمة علی الواو؛ **انجام:** واما اذا سکن ما قبل الهاء نحو منه وعنه وتجدوه ... ومن اشبع الرا تبین الهاء لخلفائها.

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج سیاه، ۴گ، ۲۴ سطر [ف: ۱-۳۰۳]

● **اعراب ألفیة ابن مالک** / نحو / عربی

i'rāb-u alfīyat-i ibn-i mālik

مالکی، احمد بن احمد، ق۱۰ قمری

mālekī, ahmad ebn-e ahmad (-16c)

وابسته به: الخلاصة فی النحو = الفیة ابن مالک = الالفیة فی النحو؛ ابن مالک، محمد بن عبدالله (۶۰۰-۶۷۲)

تاریخ تألیف: شب سه‌شنبه ۱۱ جمادی الثانی ۹۶۳ق؛ محل تألیف: مکه

ضمن اعراب در بعضی از ابیات الفیه شرح و توضیح مختصر نیز داده شده است.

[دنا ۲/ ۴۰ (۲ نسخه)]

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۸۳۶۰

آغاز: فی المعنی و لایخبر الا عن الأسماء فلا ینادی غیر الاسماء، و ال معطوف علیه و هی المعرفة من خواص الأسماء ایضاً؛ **انجام:** و السلام علی سید المرسلین محمد و آله و أصحابه الطیبین الطاهرین صلاة دائمة الی یوم الدین

خط: نسخ، کا: عبدالودود (فرزند مؤلف)، تا: پنج‌شنبه ۲۶ ربیع الثانی ۹۸۸ق؛ افتادگی: آغاز؛ جلد: تیماج مشکی، ۲۶۱گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۵×۲۰/۵سم [ف: ۲۱-۳۲۰]

۲. اردکان یزد؛ امام صادق؛ شماره نسخه: ۲۲۷/۱

انجام: و التقدیم مفعول جوزوا و اذا هنا للتعلیل و هل هی حرف او ظرف قولان و لانافیة للجنس و ضررا اسم لامبنی

خط: نسخ، کا: سلیمان، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ جلد: تیماج قهوه‌ای بدون مقوا، ۱۶گ (۱پ-۱۶پ)، اندازه: ۱۷×۲۱سم [ف: ۱-۲۱۶]

● **اعراب الالفیة لابن مالک** / نحو / عربی

i'rāb-ul alfīya li-ibn-i mālik

نیشابوری، محمد صادق، ق۱۱ قمری

neyšābūrī, mohammad sādeq (-17c)

وابسته به: الخلاصة فی النحو = الفیة ابن مالک = الالفیة فی النحو؛ ابن مالک، محمد بن عبدالله (۶۰۰-۶۷۲)

کتابی است در تجزیه و ترکیب اشعار الفیه ابن مالک. مؤلف چون کتاب «تمرین الطلاب فی صناعة الاعراب» خالد ازهری را مفصل و ملال‌آور یافته، به تألیف این اثر پرداخته که زبده و خلاصه مطالب را در بردارد.

آغاز: الحمدلله حمد الشاکرین و الصلوة و السلام علی خیر خلقه ... و بعد فان معرفة الاعراب لایخفی سمو مکانه و رشاقة بیانه و لما کان بیان التراکیب لکونه کالعمل ادخل فی ذلک اردت ان اکتب رساله موجزة لبیان اعراب الفیة ابن مالک خالیة عن الحشو و الاطناب

انجام: المنتجبین بفتح الخاء المعجمة او الجیم علی اختلاف النسخ جمع منتجب بالخطاء او الجیم ایضا بمعنی المختار نعت لصحبه. الخیرة بکسر الخاء و فتح الیاء المثناة من تحت مصدر خار الرجل علی غیره خیرة و فضله علیه نعت ثان لصحب تمت الرساله ...

[دنا ۲/ ۴۰ (۴ نسخه)]

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۲۸۷۸

آغاز و انجام: برابر

نام مؤلف به قرینه آغاز نسخه تعیین شد؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: سه‌شنبه ۱۱ صفر ۱۰۵۵ق؛ محشی از مؤلف با نشان «منه» و «منه سلمه الله»، عباس قلی خان سپهر خود حاشیه هایی بسیاری به‌نقل از ابن عقیل (یکی از شارحان الفیه) بر کنار نسخه یادداشت کرده، عباسقلی خان سپهر کاشانی یادداشتی در پایان نسخه درباره معرفی کتاب و نیز دو مهر از او در آغاز و پایان آمده؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج تریاکی رنگ، ۳۴۶ص، ۱۴ سطر، قطع: رقعی، اندازه: ۱۲/۵×۱۹سم [ف: ۱۰-۲۳۴]

۲. شاهرود؛ مدرسه اسماعیلیه؛ شماره نسخه: ۱۰۵/۲

بی‌کا، تا: ۱۲۱۸ق [ف: ۲۴]

۳. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۶۲۲۹

آغاز: برابر؛ **انجام:** المعنی غالبا حال من فاعل ... و الجمله خبران و ان و معمولاها مقولة نقول محذوف

خط: نسخ و تحریری، کا: محمد ابراهیم بن محمد حسین کرهرودی، تا: ۱۲۲۸ق؛ افتادگی: انجام؛ محشی، قبل از کتاب تذنیبی (ضمیمه‌ای) نحوی در معرفت «الف و لام»، اجازه‌ای از محمد صادق نیشابوری به محمد تستری مورخ ۱۱۱۰ ق، شاید مؤلف کتاب همو باشد، نسخه در مقایسه با شماره ۴۳۴۰ ملی شاید بیشتر از هفتاد صفحه افتادگی داشته باشد؛ مهر: کاتب (بیضی) و تملک وی؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج قهوه‌ای مقوایی مجدول، ۱۹گ (۵۷پ-۷۵)، ۱۸ سطر (۶/۵×۱۱)، اندازه: ۱۰/۴×۱۵/۳سم [رایانه]

۴. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۴۳۴۰

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۳۰ق؛ مصحح؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: تیماج قهوه‌ای روشن یک‌لا دارای ترنج و سرترنج با نقش گل و بوته، ۹۵گ، ۲۱سطر (۸×۱۴/۵)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۱۸-۳۰۸]

● اعراب الالفیة فی النحو = اعراب الخلاصة فی النحو / ادبیات / عربی، فارسی

i‘rāb-ul alfīya fi-n naḥw = i‘rāb-ul xulāṣa fi-n naḥw

وابسته به: الخلاصة فی النحو = الفیة ابن مالک = الالفیة فی النحو؛ ابن مالک، محمد بن عبدالله (۶۰۰-۶۷۲)

کتابی است در بیان وجوه اعراب و ترکیب ابیات «الالفیه» ابن مالک همراه با ترجمه فارسی هر بیت.

تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۳۶۲۱

آغاز: بسمله، قال محمد هو ابن مالک ×× احمد ربی الله خیر مالک، قال فعل ماض، معتل العین و اوی اصله ...، محمد فاعل قال و هو منقول من اسم مفعول و هو مبتدا؛ **انجام:** که در این مثال یضاعف بدل است از یلق و معرب شده به اعراب او که جزم است. النداء. ... و الهمز للدانی و والمن ندب.

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ مصحح؛ کاغذ: فرنگی شکری، جلد: تیماج تریاکی ضربی با ترنج و سرترنج با گل و بوته یک‌لا، ۱۲۴گ، ۱۷ -۲۱ سطر (۹×۱۴)، اندازه: ۱۵×۲۰سم [ف: ۱۶-۲۰۴]

● اعراب البسملة / نحو / عربی

i‘rāb-ul bismillah

مؤلف اعراب آیه مبارکه «بسم الله الرحمن الرحیم » را به تفصیل برای پسرش سید محمد مدرس نگاشته است.

قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه: ۱۲۹۲/۱

آغاز: اعراب البسملة الشریفة. الباء حرف جر للاستعانة ای یدل علی ان فاعل عامله استعان؛ **انجام:** و ان کل حرف جر زائد یعمل الجرکما عرفنا فی کتاب العوامل ولکن لایتعلق بشی ء هذا ما کتبته فی غایة الاستعجال لولدی.

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ فوائدی درآخر کتاب آمده است از جمله آنها «تاریخ فوت مرحوم شرف الملک درپنجم ماه شوال در حکومت امیر نظام سنه ۱۳۱۱»، «رفتن ملا عبدالرزاق شیخ الاسلام با ملاها به طهران فی دوم شهر جمادی الثانیة ۱۳۲۴»، «فوت مرحوم ملا محمد صالح فخرالعلماء یوم یکشنبه شهر جمادی الثانیة سنه ۱۳۱۱»، «در تاریخ هزار و سیصد و پانزده فی شهر شوال المکرم در حکومت سالار الملک پسر امیر نظام و در پادشاهی مظفر الدین شاه، مرحوم ملالطف الله شیخ الاسلام جنت مقام به رحمت ایزدی پیوست سنه ۱۳۱۵»، «در غره شهر ربیع الثانی شهزاده ابوالفتح میرزا الملقب به سالار الدولة پسر مظفر الدین شاه قاجار وارد شد برای حکومت ۱۳۲۳»، «در روز یکشنبه چهارم جمادی الاولی در حکومت شهزاده سالار الدولة ملاباقر حاجی فخر الاسلام به شیخ الاسلام شد و پسرش آقا احمد به فخر الاسلام شد و ملا عبدالرزاق معزول شد. سنه ۱۳۲۳»؛ جلد: تیماج مشکی مجدول گرهی، ۶گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۸×۲۳سم [ف: ۱-۱۸۶]

● إعراب بسمله / ادبیات / عربی

i‘rāb-u bismilah

حنفی، یحیی بن مولانا فتوح

hanafī, yahyā ebn-e mowlānā fotūh

رساله‌ای در اعراب «بسم الله» و «الحمدلله رب العالمین» و صلوات و غیر آن می‌باشد. این رساله یا به دست فردی نگارش شده که اهل علم نبوده یا به دست کاتب بی‌بهره از علم، تحریف شده است.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۲۴۱۰/۲

آغاز: الحمدلله الذی انعم علینا انحاء النعم و وفقنا الی نحو بمحض جوده و الکرم؛ **انجام:** القصیان الحاصل من الاعصاء الظاهرة علی

سبیل القصد و التعمد
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۹؛ کاغذ: فرنگی، جلد: چرم قهوه‌ای گوشه ضربی، ۶گ (۸۰-۸۵)، ابعاد متن: ۷×۱۱، اندازه: ۱۳×۱۷سم [ف: ۳۱-۳۶۸]

● **اعراب بسمله** / علوم قرآن / فارسی

e‘rāb-e besmelah

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۶۶۲۴
آغاز: بسملة، در اعراب این کلمه است باء بسم الله را بعضی برای الصاق گرفته‌اند و بعضی برای استعانت و متعلق آن را أبدء به صیغه متکلم یا اقول یا قولوا گرفته اند و بنابراین بسم الله را مفعول به واسطه ان مقدر می‌دانند و بعضی دیگر مفعول به می‌دانند و فوجی در این مقام تقدیر مبتدا می‌کنند و بسم الله را به اعتبار عامل مقدر که آن ثبت یا ثابت باشد خبر مبتدا می‌دانند ای ابتدائی بسم الله؛ **انجام:** و کفعمی در مصباح نقل کرده که بعضی گفته اند که عربی و عبرانی و سریانی در لفظ رحمن مشترکند.
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ مذیل است به سه صفحه در بیان مراتب ذکر و ذاکر؛ واقف: سید محمد رضا سادات اخوی، فروردین ۱۳۷۹؛ کاغذ: شکری آهار مهره، جلد: تیماج مشکی یک‌لا، ۸گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۰/۵×۱۸سم [ف: ۲۲-۳۴]

● **اعراب ثلاثین سورة من القرآن** / نحو، علوم قرآن / عربی

i‘rāb-u ṯalāṯīn-a sūrat-in min-al qur‘ān

ابن خالویه، حسین بن احمد، -۳۷۰ قمری

ebn-e xālavayh, hoseyn ebn-e ahmad (-981)

اعراب و ترکیب سی سوره از سوره‌های کوتاه قرآن را با استشهاد به ابیاتی از شعرای عرب و بیان مطالب مشکله و توضیح معانی کلمات است. وی در آغاز به ترکیب «اعوذ بالله من الشیطان الرجیم» و «بسم الله الرحمن الرحیم» پرداخته است.
آغاز: الحمدلله رب العالمین ... [اما] بعد فان هذا کتاب ذکرت فیه ذکر اعراب ثلثین سورة من المفصل لیکون معونة علی جمیع ما یرد علیک من اعراب القرآن
چاپ: حیدرآباد، جمعیة دائرة المعارف العثمانیة، ۱۳۶۰ق؛ قاهره، مطبعة دار الکتب المصریة، ۲۵۱ص، ۱۳۶۰ق.
[فهرست نسخه‌های عربی واتیکان ۷۷/۱؛ ذخائر التراث العربی الاسلامی ۱۰۴/۱؛ الذریعة ۲۳۵/۲؛ کشف الظنون ۱۲۳/۱؛ ریحانة الادب ۴۹۳/۷؛ دائرة المعارف بزرگ اسلامی ۴۰۳/۳]

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۳۸۹۶/۲
آغاز: برابر؛ **انجام:** ملک الناس بدل من رب الناس اله الناس بدل من ملک الناس، یوسوس صلة الذی ...
خط: نسخ، کا: مراد بن شجاع الدین بن عبدالله حافظ، تا: قرن ۸؛ افتادگی: انجام؛ مصحح، محشی، عبارت «بسمه تعالی نقل بکتابخانه نجفی نموده در پنج شنبه ۲۴ ذیقعده ۱۳۶۱ بمبئی ضیاء الدین نجفی کاشانی مالک الکتاب» آمده است؛ کاغذ: شرقی، جلد: تیماج قهوه‌ای با ترنج و سرترنج و لچک، ۱۲گ (۶۰پ-۷۱پ)، ۱۵ سطر (۸/۵×۱۰)، اندازه: ۱۵×۱۷سم [ف: ۳۵-۲۸۵]

۲. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۷۴۱
آغاز: برابر
نسخه اصل: کتابخانه واتیکان -رم ۸۳۶؛ خط: نسخ، کا: علی بن محمد بن علی بن یوسف خلیلی شافعی، تا: جمعه ۲۷ جمادی الثانی ۹۰۰ق؛ تملک: حاج یوسف بن محمد؛ ۱۷۹ص [عکسی ف: ۲-۴۱۲]

● **إعراب الجمل** / نحو / عربی

i‘rāb-ul jumal

تاج الدین اسفراینی، محمد بن محمد، -۶۸۴ قمری

tāj-od-dīn esfarāyenī, mohammad ebn-e mohammad (-1286)

رساله بسیار کوتاهی در خصوص جمله‌ها و محل آنها از حیث إعراب و اینکه جمله‌ها در چه مواقعی دارای محلی از إعراب می‌باشند و چه مواردی محلی از إعراب ندارند.
آغاز: قال الفاضل تاج الملة و الدین محمد بن السیف الاسفرائنی رحمه الله: اعلم أن الجملة إما أن لایحتمل الصدق و الکذب کالأمر و النهی و الاستفهام و إما أن یحتمل ذلک کالجملة الخبریة و القسم الأول لا محل له من الإعراب أصلاً اللهم إلا أن تأول
انجام: و توابعها التی لها محل من الإعراب منها و التی لا محل لها منها فاعرفها حق العرفان فإنها جدیرة أن یکتب بالتبر لا بالحبر الحمدلله رب العالمین و الصلوة علی سیدنا محمد و آله الطاهرین
[دنا ۴۰/۲ (۴ نسخه)]

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۲۵۹۷/۲
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: رکن الدین محمد بن علی بن محمد جرجانی استرآبادی حلی غروی، تا: ۷۰۵ق؛ کاغذ: شرقی، جلد: تیماج مشکی ضربی با ترنج و زمینه گل و بوته، ۲گ (۱۳پ-۱۴ر)، ۱۶ و ۲۵ سطر (۹/۵×۱۲/۵)، اندازه: ۱۲/۵×۱۶سم [ف: ۳۱-۷۵۴]

۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۴۳۶۳/۱۸
آغاز: برابر؛ **انجام:** و حکم الظرف حکم الجارو المجرور. تمت الرسالة
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: شرقی، ۲گ (۳۷-۳۸)، ۱۷ سطر، اندازه: ۵×۸سم [ف: ۳۶-۲۸۰]

۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۵۶۷۶/۸
آغاز و انجام: برابر

در فهرست با عنوان «رسالة فی تحقیق انواع الجملة» آمده؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۱۲۴ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای بدون مقوا، ۵ص (۱۲۰-۱۲۴)، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۰/۳×۱۵سم [ف: ۴۳-۲۳۴]

۴. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۴۷۲۴/۲۵

آغاز و انجام: برابر

خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، تا: حدود قرن ۱۳؛ کاغذ: فرنگی آهار مهره، ۱گ (۳۳۶)، در مجموع ۳۲ سطر، اندازه: ۹×۱۴سم [ف: ۳۷-۲۸۹]

۵. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۹۱۸/۱۹

آغاز و انجام: برابر

بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: شکری آهار مهره، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۳ص (۱۵۵-۱۵۷)، قطع: رقعی، اندازه: ۱۱×۱۸سم [ف: ۹-۶۱۲]

۶. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه: ۳۱۵۰/۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** حکم الظرف حکم الجار مع المجرور من غیر فرق.

نام مؤلف به قرینه آغاز نسخه تعیین شد؛ بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ سمرقندی؛ جلد: میشن مذهب، ۳گ، ۱۴ سطر، قطع: ربعی، اندازه: ۱۳×۱۹/۵سم [ف: ۳-۱۶۵]

● اعراب الجمل / نحو، شعر / عربی

i‘rāb-ul jumal

مجرادی، محمد بن محمد

mojrādī, mohammad ebn-e mohammad

منظومه‌ای است که اعراب و بنای جمل و ظرف بیان شده است.

تهران؛ حقوق؛ شماره نسخه: ۳۵۶/۲-ج

آغاز: هذا النظم للشیخ الامام علم الاعلام ابی عبدالله محمد بن محمد بن عمران الشهیر بالمجرادی رحمه الله تعالی: بسمله.حمدت الهی ثم صلیت اولا ×× علی سید الرسل الکرام ذوی العلا / و بعد فهاك نبذة من قواعد ×× تفیدك اعرابا فحصله تفضلا / و ذلك حکم الظرف و الجملتین مع ×× بیان الذی قد جر حیث تنزلا؛ **انجام:** و ازواجه و الآل طراً و صحبه ×× اولو الفضل و الاحسان و المجد و العلا

کا: عثمان بن عبدالله بن جامع، تا: پنج‌شنبه ۹ ربیع الاول ۱۱۷۸ق؛ ۲گ (۳۹ر-۴۰پ) [ف: ۲۵۴]

● اعراب الحدیث «الحمام یوم و یوم لایکثر اللحم» / نحو / عربی

i‘rāb-ul ḥadīṯ «al-ḥammām yawm wa yawm lā yakṯir al-laḥm»

تنکابنی، محمد بن سلیمان، ۱۲۳۴-۱۳۰۲ قمری

tonekābonī, mohammad ebn-e soleymān (1819-1885)

حدیث مشکل الاعرابی به نقل از حضرت امام موسی بن جعفر در «کتاب من لا یحضره الفقیه» شیخ صدوق وارد شده با عنوان «الحمام یوم و یوم لایکثر اللحم». در این رساله کوتاه ۴ وجه برای اعراب این حدیث ارائه گردیده است.

[ریحانة الادب: ۳۸۱/۳]

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۲۷۲۵/۷

آغاز: حدیث صعب الاعراب قد ورد فی الفقیه، الحمام یوم و یوم لا، یکثر اللحم قال بعض الافاضل الیوم الاول فی قوله و یوم لا یکثر اللحم خبر مبتدأ محذوف؛ **انجام:** و یوم لا عطف علیه و یکثر خیر لمبتدء محذوف ای ذلك یکثر اللحم.

خط: نستعلیق، کا: سید هاشم بن احمد تنکابنی، تا: قرن ۱۳ (در حیات مؤلف)؛ کاغذ: فرنگی، ۱گ (۸۱)، ۱۶ سطر، اندازه: ۷×۱۳سم [ف: ۳۲-۳۵۴]

● إعراب الحدیث النبوی / ادبیات / عربی

i‘rāb-ul ḥadīṯ-in nabawī

عکبری، عبدالله بن حسین، ۵۳۸-۶۱۶ قمری

‘okbarī, ‘abd-ol-lāh ebn-e hoseyn (1144-1220)

رساله‌ای در بیان اعراب مشکلات الفاظ حدیث نبوی (ص) که به‌درخواست جماعتی از طلاب حدیث املاء نموده است. او در این کتاب بر «جامع المسانید» ابی الفرج عبد الرحمن بن جوزی اعتماد کرده است. کتاب به ترتیب اسماء صحابه و حروف معجم تدوین شده است.

آغاز: قال اشیخ الامام محب الدین ابو البقاء عبد الله بن الحسین العکبراوی. ... اما بعد فان جماعه من طلبة الحدیث التمسوا منی ان املی مختصرا فی اعراب ما یشکل من الالفاظ الواقعه فی الاحادیث

انجام: مسانید نساء لا یعرفن من حدیث امراة من غفار قالت فو الله لنزل رسول الله صلی الله علیه و سلم الی الصبح فاناخ تقدیره لقد نزل و هو جواب القسم ... تم الکتاب بحمد الله و عونه

چاپ: جده، دار المنار، ۱۴۰۸ق؛ محقق: عبد الاله نبهان، دمشق، المجمع العلمی العربی، چاپ اول، ۳۲۰ص، ۱۳۹۶ق.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۳۴۹/۲عکسی

آغاز و انجام: برابر

نسخه اصل: طوپ قاپی، استانبول ش m۴۸۸؛ خط: نسخ و تعلیق، کا: محمد صالح بن حسین بن محمد بن غنام، تا: دوشنبه ۱۹ رمضان ۱۰۷۶ق؛ مصحح، محشی، صورت قرائت و سماع محمد بن محمود بن عبد المنعم مرامی به‌تاریخ شب ۱۸ محرم ۶۲۶ به‌نقل از اصل منقول منه، در آخر آمده که مالك نسخه عبد العزیز بن مبارك ابن غنام در دهم شوال ۱۱۷۶ آن را با نسخه منقول منه مقابله نموده؛ ۳۹گ (۹۶-۱۳۴) [عکسی ف: ۱-۳۰۹]

← اعراب الحماسة ⟵ شرح حماسة ابی تمام
← اعراب الخلاصة فی النحو ⟵ اعراب الالفية فی النحو
← اعراب ديباجة المصباح ⟵ الاصباح فی شرح ديباجة المصباح
← اعراب ديباجة المصباح ⟵ اعراب ديباجة المصباح

● اعراب ديباجة المصباح / نحو / عربی

i'rāb-u dībājat-il miṣbāḥ

بلخی، يعقوب بن علی، -۹۳۱ قمری

balxī, ya'qūb ebn-e 'alī (-1525)

وابسته به: المصباح فی النحو؛ مطرزی، ناصر بن عبدالسيد (۵۳۸-۶۱۰)

اعراب و تركيب ديباچه و مقدمه كتاب «المصباح» نگاشته مطرزی خوارزمی (۶۱۰ق) است كه به طور متوسط گزارش شده است. در اكثر فهارس مؤلف نامعلوم است و فقط در نسخه مسجد اعظم آن را از يعقوب بن علی بلخی دانسته است.

آغاز: الحمدلله الذی لايبلغ كنه حاد و لايحصی عدد نعمه عاد و حار فی بحار عرفان ارواح العالمين و نار بانوار احسان اشباح العالمين و الصلوة علی من لم يراثرا الكفر الا ...

انجام: لكن يندفع بالاستقراء اذا لم يكون البحث من جهة العاملة فهو الحامل بالاستقراء لابالفعل يجوزان يكون هی شيئا غير الخامس تم

[دنا ۴۱/۲ (۴ نسخه)؛ فهرس مكتبة الاوقاف موصل ۱۴۳/۱ و ۵۷/۲]

۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۹۱۰۴

آغاز: و الصلوة علی من لم يرای يبصر فلا يقتضی الا مفعولا واحدا و هو قوله اثرا و هو بعتحتين؛ **انجام:** برابر

خط: نستعليق شكسته، بی‌كا، تا: ۱۰۳۹ق؛ افتادگی: آغاز [رايانه]

۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۵۷۲۶

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعليق، كا: حسن بن علی، تا: ۱۰۵۴ق [رايانه]

۳. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه: ۲۸۶۵/۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌كا، تا: ۱۰۸۳ق؛ محشی؛ ۳۷گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۳×۱۹سم [ف: ۱-۱۸۷]

۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۴۸۹۲/۲

آغاز و انجام: برابر

در فهرست ناشناس آمده؛ خط: نسخ، كا: سليمان بن عثمان، تا: ۱۱۱۱ق؛ كاغذ: شكری آهار مهره، ۱۰گ، ۱۷ سطر [ف: ۱۲-۴۳۸]

۵. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۰۵۲۳/۴

آغاز و انجام: برابر

در فهرست ناشناس؛ خط: نسخ، كا: محمد بن عبدالله، بی‌تا؛ جلد: تيماج سوخته با ترنج وسط و دردار، ۵۴ص (۲۵۲-۳۰۵)، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۳۳/۱-۷۳]

۶. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۰۰۲۰/۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** و استخرجوا منه ابحاثا طويله ... تمت الكتاب بعون الله الملك الوهاب

خط: نسخ و نستعليق، بی‌كا، بی‌تا؛ مصحح؛ جلد: مقوايی، ۶ص (۱-۶)، اندازه: ۱۴×۱۹/۵سم [ف: ۳۲-۲۹]

● اعراب ديباجة المصباح / نحو / عربی

i'rāb-u dībājat-il miṣbāḥ

وابسته به: المصباح فی النحو؛ مطرزی، ناصر بن عبدالسيد (۵۳۸-۶۱۰)

اعراب و تجزيه و تركيب ديباچه كتاب «المصباح» را مبسوط و مزجی گزارش كرده است.

آغاز: قال المصنف اما بعد، اما كلمه متضمنه لمعنی الشرط فلذلك لزم دخول الفا فی جوابها لزوماً اكثراً لاكلياً اذقد يحذف منه الفا لوجود ما يدل عليه من التلويح و الايماء

همانند:

۱. خوی؛ نمازی؛ شماره نسخه: ۵۷۹/۱

آغاز: برابر

خط: نسخ، كا: علی الدين بن مصلح الدين خليفه، تا: اوايل ذيقعده ۱۰۰۱ق، جا: مدرسه غرايب؛ اولش «من الكتب المجهوله» با مهر شلجمی «عبدالله»؛ جلد: تيماج پشت جلد اسليمی، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف:-۳۰۵]

۲. خوی؛ گنجينه (موزه)؛ شماره نسخه: ۲۹/۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** بالاستقراء لابالعقل لان العقل تجوز ان يكون شيئاً آخر غيرهو الخامس الباب الخامس.

خط: نسخ، كا: مصطفی بن حسين، تا: قرن ۱۲؛ جلد: مقوا، ۱۹گ (۳۹-۵۷)، مختلف السطر، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف:]

← اعراب ديوان الامام السجاد ⟵ شرح ديوان الامام السجاد (ع)

● اعراب سورة الفاتحة / علوم قرآن / عربی

i'rāb-u sūrat-il fātiḥa

عفيف الدين ابو علی بن محمد

'afīf-od-dīn abū 'alī ebn-e mohammad

رساله مختصری است در اعراب بسمله و سوره فاتحه و در آخر نقلی از زمخشری دارد.

آغاز: قال الشيخ السيد عفيف الدين عماد الاسلام ... الباء حرف جر للالصاق والاسم مجرور بالباء يتعلق بمحذوف تقديره بدأت بسم الله الرحمن الرحيم او ابتدء بسم الله و الجار و المجرور فی محل النصب لانهما مفعول ...

انجام: و اللام فی الحمد لتعريف العهد قاجار الله علامه ... من قال انها للجنس فقد وهم اللام فی العالمين و اللام فی الذی مزيدة و

ان تعریف الاسماء الموصوله بصلاتها فی اواخرها لاباالف و لام فی اوایلها قد ذکرت اللامات الباقیه آمین اسمان لفعل الامر و معناهما اللهم استجب و فیهما ضمیر عائد الی الله تعالی ...
[کشاف الفهارس۳/۲۹]

۱. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۱۶۷۴/۶-۹/۲۲۴
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۴گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۰/۵×۱۵سم [ف: ۱-۴۵۲]

۲. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه: ۹۱۰/۲
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ مجدول؛ جلد: تیماج قهوه‌ای مجدول گرهی، ۲گ، اندازه: ۱۱×۲۰سم [ف: ۱-۴۴۵]

● اعراب سورة یس / علوم قرآن / عربی

i‘rāb-u sūrat-i yāsīn

اعراب سوره مبارکه «یس» را به درخواست شیخ نورالدین ابوالفتح منور بن ابی العباس نگاشته است.

قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۱۶۷۴/۷-۹/۲۲۴
آغاز: بسمله وبه نستعین بعدالحمد والصلوة سألنی من امره جزم ورأیه و اشارته متبوع و عبارته مربوطة وهو الشیخ الامام الاجل الزاهد نورالدین ... ادام الله ایامه ... ان اعرب سورة یس ... یس قری یس بالاکالة؛ **انجام:** الیه ترجعون الی یتعلق بترجع ترجعون فعل ومفعول وحجم مقام الفاعل والله العالم.
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ مصحح؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۵گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۰/۵×۱۵سم [ف: ۱-۴۵۲]

● اعراب صلی الله علیه و آله / نحو / عربی

i‘rāb-u ṣalla-l-lāh ‘alayhi wa āl-ih

بحرانی، احمد بن صالح، ق۱۳ قمری

bahrānī, ahmad ebn-e sāleh (-19c)

تاریخ تألیف: ۲۰ رمضان ۱۲۰۷ق

رساله در اعراب و ترکیب جمله «صلی الله علیه و آله» و مخصوصاً لفظ «آل» که باید در این جمله «و آله» یا «و علی آله» گفته شود.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۲۳۵۸/۹
آغاز: الحمدلله الذی لاینفک شیء من نعمه أبداً ... ان مسألة اعراب صلی الله علیه و آله مما التبست علی بعض الافهام؛ **انجام:** و لا أذکر عند مسلم فلایصلی علی الاقال له ذلک المکان لاغفر الهل لک و قال الله و ملائکته آمین.
خط: نسخ، کا: مکی بن علی بن هاشم موسوی خطی، تا: شنبه ۲۲ شعبان ۱۲۴۱ق؛ جلد: تیماج قرمز، ۸گ (۱۵۰پ-۱۵۷پ)، اندازه: ۱۵/۵×۲۱سم [ف: ۶-۳۳۶]

↩ اعراب العوامل المائة ← الطورنوج
↩ اعراب عوامل المائة ← شرح اعراب العوامل المائة

● اعراب العوامل المائة / نحو / عربی

i‘rāb-ul ‘awāmil-il mi’a

ازنیقی، اشق قاسم، -۹۴۵ قمری

eznīqī, ašaq qāsem (-1539)

وابسته به: العوامل المأة = عوامل جرجانی = العوامل فی النحو؛ جرجانی، عبدالقاهر بن عبدالرحمن (-۴۷۱)

شرح مزجی متوسط و اعراب‌گذاری است بر رساله «عوامل المائة» که با ترکیب جملات رساله همراه است. مؤلف رساله به سرزمین‌های عثمانی تعلق داشته است.

آغاز: رضی فعل ماض معلوم باب علم، الله مرفوع لفظا لانه فاعلیه تعالی، فعل ماض معلوم من باب التفاعل فاعلیه مسترفیه و هو راجع الی الله عزوجل تعالی مع ما عمل فیه جملة فعلیة

انجام: و اما عند سیبویه عامل الصفة هو عامل الموصوف و العامل فی المبتدا و الخبر هو الابتداء و هو معنی فهذه مأت عامل فلایستغنی الصغیر و الکبیر و الرفیع و الوضیع و الشریف عن معرفة فیها و استعمالها.
[کشف الظنون ۱۱۷۹/۲]

۱. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه: ۲۲۳۳/۱
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق عثمانی، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ مجدول، تاریخ شراء نسخه به نیم قران در ۱۲۶۷ق در پایان رساله؛ جلد: تیماج قهوه‌ای مجدول با عطف تیماج سیاه، ۵۲گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۴×۲۱سم [ف: ۵-۲۰۵۶]

۲. تهران؛ عبدالعظیم؛ شماره نسخه: ۶۰۰/۱
آغاز و انجام: برابر
نام مؤلف به استناد نسخه مسجد اعظم تعیین شد؛ خط: نستعلیق، کا: مصطفی بن محمد طوشیوی رئیس الاطباء دارالشفاء سلطان بایزید ولی، تا: ۱۱ ربیع الاول۱۰۶۴ق؛ مجدول، مصحح؛ تملک: علی بن حسین چاوش زاده با مهر «حسبنا الله و نعم الوکیل عبده علی ۱۱۲۰» (مضلع)؛ ۵۴گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۳/۵×۲۰سم [ف: ۱-۳۳۸]

۳. خوی؛ گنجینه (موزه)؛ شماره نسخه: ۱۴
آغاز: برابر؛ **انجام:** صبیاً منصوب اما حال من الموصول مبین لهیئة المفعول به والثانی صار نحو صاریه امیرا یعنی.
نام مؤلف به استناد نسخه مسجد اعظم تعیین شد؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ جلد: مقوا، ۶۴گ، ۱۱ سطر،

اندازه: ۱۰×۱۵/۵سم [ف:]

● **اعراب العوامل للجرجانی** / نحو / عربی
i‘rāb-ul ‘awāmil li-l-jurjānī

غیر همانند:

۱. شیراز؛ علامه طباطبائی؛ شماره نسخه: ۷۶۴/۲

خط: نسخ، کا: شمس الدین بن محمد عبدالله صاحب، تا: ۱۰۶۵ق؛ اندازه: ۱۱×۲۰سم [نسخه پژوهی: ۳-۱۱۶]

۲. خوی؛ گنجینه (موزه)؛ شماره نسخه: ۱۶

آغاز: الحمدلله الذی عجزت عن ادراک کنهه عقلاء و تحیرت فی بید الوهیته اوهام العلماء الذی تجاوز عن العمد و الخطا؛ **انجام:** السابع الاسم التام و هو امان یکون با التنوین نحو واقد دخلا فانه اسم قدیم بالتنوین و هو مبهم محتمل الاجناس

شرح مزجی است بر «العوامل المأة» عبدالقاهر جرجانی، این شرح به صورت مزجی برگزار شده و در آن تجزیه و ترکیب صرفی نحوی عوامل بیان شده است؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: انجام؛ جلد: تیماج دورو سوخت مشکی با ترنج با سر، ۴۵گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۱۷/۵سم [ف:]

۳. قم؛ مرکز مطالعات؛ شماره نسخه: ۵۳۴/۸

آغاز: رب تمم بالخیر الحمد ... الذی یفعل ما یشاء و یحکم ما یرید. و الصلاة و السلام علی نبیه محمد بالمقام الحمید؛ **انجام:** نسخه: العالمین اسم شبه جمع المذکور معرف بالألف و اللام علی اختلاف المذکور لفظاً

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۹۲ق؛ جلد: پارچه توسی، ۸گ (۹۴ر-۱۰۱پ)، اندازه: ۱۶×۲۲سم [ف: ۱-۴۶۲]

۴. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۲۶۰۸/۱-۱۴/۵۸

آغاز: قال المصنف روح الله روحه «بسم الله» الباء حرف جر اسم مجرور بها الله مجرور علی انه مضاف الیه لا ... و البحار اعنی الباء مع المجرور متعلق بعامل محذوف و هو نبتدی؛ **انجام:** و اوشک نحواوشک زیدان یخرج اعرابه مثل اعراب عسی زید ان یخرج و اوشک ان یخرج زید اعرابه کاعراب.

رساله مختصری است به صورت مزجی در اعراب تجزیه و ترکیب عوامل المأة عبدالقاهر جرجانی؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ جلد: گالینگور قهوه‌ای، ۱۱گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۸×۲۳سم [ف: ۱-۴۵۲]

۵. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه: ۲۱۷۴۵/۲

آغاز: بسمله با حرف جار مبنی علی الکسر اسم اولو ... و بعد و او حرف ابتدائی مبنی علی الفتح

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ جلد: تیماج قهوه‌ای ضربی لولایی، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۶×۲۰/۵سم [ف: ۲-۶۱۲]

● **الاعراب فی الاعراب** / ادبیات / عربی
al-‘rāb fi-l i‘rāb

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۱۹۵/۱۲۶-ف

نسخه اصل: حمدیه ش ۱۴۴۷؛ بی‌کا، تا: با تاریخ ۷۵۵ق؛ در هامش است [فیلمها ف: ۱-۴۳۰]

● **الاعراب فی جدل الاعراب** / منطق / عربی
al-i‘rāb fī jadal-il a‘rāb

رساله کوتاهی است در آداب بحث و مناظره مشتمل به دوازده «فصل». مؤلف آن را بعد از کتابش «الانصاف فی مسایل انحلاف» نگاشته است. مؤلف این رساله همان مؤلف «اعراب عوامل المأة» است.

قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۵۰۱۵/۲-۲۵/۱۰۵

آغاز: بسمله الحمدلله مسبب الاسباب و الصلوة علی صفوة محمد سید الاوصیا و علی آله و صحبه ... و بعد فان جماعة من الاصحاب الحوا علی بعد تخلیص کتاب الانصاف؛ **انجام:** القیاس و مخالفة للاصول لغیر فایدة و ذلک لایجوز و اما استصحاب الحال فلایجوز الاستدلال به ما وجد هناک دلیل ... والله اعلم

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۶گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۳×۲۰سم [ف: ۱-۴۵۳]

● **الاعراب فی قواعد الاعراب = قواعد الاعراب** / نحو / عربی
al-i‘rāb fī qawā‘id-il i‘rāb = qawā‘id-ul i‘rāb

ابن هشام، عبدالله بن یوسف، ۷۰۸-۷۶۱ قمری
ebn-e hešām, ‘abd-ol-lāh ebn-e yūsof (1309-1360)

تاریخ تألیف: قرن ۸

گفتاری است مشهور در قواعد و اصول علم عربیت شامل چهار «باب»: ۱. الجمل و احکامها، در چهار «مساله»؛ ۲. الجار و المجرور، در چهار «مساله»؛ ۳. عشرین کلمه، در بیست «کلمه»؛ ۴. الاشارة الی عبارات محررة. بر این کتاب شروح و حواشی بسیاری نگاشته شده است.

آغاز: بسمله. قال الشیخ الامام ... عبدالله بن هشام الانصاری ... هذه فواید جمیلة فی قواعد الاعراب یقتفی بتأملها جادة الصواب ... و سمیتها بالاعراب عن قواعد الاعراب ... و ینحصر فی أربعة أبواب، الباب الأول فی الجمل و أحکامها و فیه أربع مسایل.

انجام: و فی هذا المقدار کفایة لمن تأمله و الله تعالی أعلم بالصواب.

چاپ: تحقیق رشید عبدالرحمن العبیدی، بیروت، دارالفکر، الطبعة الاولی، ۱۹۷۰م، ۱۶۶ص؛ تهران، سنگی، ۱۲۷۱ق، وزیری

[کشف الظنون ۱۲۴/۱ و ۱۲۵؛ دنا ۴۱/۲ (۴۷ نسخه)]

شرح و حواشی:

۱- تحفة الطلاب فی نظم قواعد الاعراب؛ ابن هائم، احمد بن محمد (۷۵۳-۸۱۵)
۲- شرح تحفة الطلاب فی نظم قواعد الاعراب (صغیر)؛ ابن هائم، احمد بن محمد (۷۵۳-۸۱۵)
۳- شرح الاعراب عن قواعد الاعراب؛ کافیجی، محمد بن سلیمان (۷۸۸-۸۷۹)
۴- موصل الطلاب الی قواعد الاعراب؛ ازهری، خالد بن عبدالله (۸۳۸-۹۰۵)
۵- توضیح الاعراب فی شرح قواعد الاعراب؛ خرتبرتی، محمود بن اسماعیل (-۹۱۵)
۶- حل معاقد القواعد = حل المعاقد فی القواعد اللآلی؛ ابوالثناء، احمد بن محمد (-۹۷۶)
۷- شرح قواعد الاعراب = حل معاقد القواعد؛ سیواسی زیلی، احمد بن محمد (-۱۰۰۹)
۸- شرح الاعراب عن قواعد الاعراب = کاشف القناع؛ محمد بن عبدالکریم
۹- حاشیة شرح القواعد؛ عاملی حریری

۱. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۱۵۸۲/۱۱
آغاز: برابر
نسخه اصل: کتابخانه واتیکان-رم ۱۱۷۷؛ خط: نسخ کم نقطه، کا: ابراهیم بن علی بن یحیی بن محمد بن عیسی بن اسعد سعدی مالکی مرادی مذحجی، تا: ۸۶۱-۸۶۲ق؛ ۲۵ص (۳۶۳-۳۸۷) [عکسی ف: ۴-۴۴۳]

۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۱۶۹/۲
آغاز و انجام: برابر
نسخه اصل: کتابخانه چستربیتی، دبلین ایرلند جنوبی، ش ۳۴۸۶؛ خط: نسخ معرب، کا: محمد بن شیخ علی بن عبدالرحمن حصنی حنفی مقادیری قرشی عباسی، تا: دوشنبه ۲۴ محرم ۹۷۱ق؛ ۶ص (۱۱-۱۶)، ۱۵ سطر [عکسی ف: ۳-۳۷۲]

۳. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه: ۲۸۶۵/۳
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ مجدول، محشی؛ ۱۸گ، ۱۱ سطر، اندازه: ۱۳×۱۹سم [ف: ۱-۱۸۷]

۴. خوانسار؛ مدرسه علوی؛ شماره نسخه: ض۲۴
به جز ۶ برگ آغاز رساله، بقیه‌اش ساقط شده است؛ خط: نسخ و نستعلیق، کا: محمد بن ابراهیم بن عیسی اوالی، تا: قرن ۱۰؛ ۶گ (۲۳۱-۲۳۶)، اندازه: ۱۰×۱۵سم [آینه پژوهش: سال۴ش۲۲-۱۰۴]

۵. اصفهان؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۲۴۷/۱
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: سپاهانی [نشریه: ۱۱-۹۳۴]

۶. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۸۰۵/۷۸
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: فرنگی سفید، جلد: تیماج قرمز ضربی، ۶ص (۵۵۴-۵۵۹)، ۲۵ سطر، قطع: خشتی، اندازه: ۲۱×۳۴سم [ف: ۹-۳۸۱]

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۲۳۳۷/۶۶
نسخه اصل: همان نسخه بالا [عکسی ف: ۶-۴۲۲]

۷. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۷۱۷۴
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ ممتاز و مشکول، بی‌کا، تا: قرن ۱۰ و اوایل قرن ۱۱؛ کاغذ: حنائی، جلد: تیماج زرشکی، ۱۱گ، ۱۵ سطر (۸×۱۳/۵)، اندازه: ۱۵×۲۲سم [ف: ۱۲-۷]

۸. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۳۴۳۳
آغاز: بسمله، رب یسر و اعن و صلی الله علی سیدنا محمد و آله؛
انجام: برابر
خط: نستعلیق شکسته، بی‌کا، تا: قرن ۱۱ [رایانه]

۹. خوی؛ نمازی؛ شماره نسخه: ۵۷۹/۲
آغاز: برابر
خط: نسخ، کا: عین الدین بن مصلح الدین خلیفه، تا: اوایل ذیقعده ۱۰۰۱ق، جا: مدرسه غرایب؛ اولش «من الکتب المجهوله» با مهر شلجمی «عبدالل »؛ جلد: تیماج ساده پشت جلد اسلیمی، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف:-۳۰۵]

۱۰. قم؛ مفتی الشیعه؛ شماره نسخه: ۶۴/۴
کا: شاهمیر بن زین العابدین حسنی، تا: ۱۵ رجب ۱۰۰۹ق؛ جلد: تیماج سبز، ۲۰گ (۳۲پ-۵۱ر)، اندازه: ۱۳×۱۸/۵سم [ف:-۶۸]

۱۱. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه: ۲۹۰۳/۱
آغاز: النوع الثالث ما جاء علی ثلثة اوجه وهی سبع احدها اذیقال فیها تاره ظرف لمامضی من الزمان ویدخل علی الجملتین نحو اذکروا اذ انتم قلیل مستضعفین؛ **انجام: برابر**
خط: نسخ، کا: سلمان بن حسن جزایری، تا: ۱۵ صفر ۱۰۳۳ق؛ افتادگی: آغاز؛ جلد: تیماج سیاه، ۱۱گ، ۱۳ سطر، اندازه: ۱۰×۱۷سم [ف: ۱-۱۸۷]

۱۲. شیراز؛ علامه طباطبائی؛ شماره نسخه: ۱۶۹۳/۲
خط: نستعلیق، کا: محمد نصیر گیلانی، تا: ۱۰۵۷ق؛ ۱۸گ (۸پ-۲۵)، اندازه: ۱۲×۲۰سم [نسخه پژوهی: ۳-۱۶۷]

۱۳. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه: ۱۱۹۳/۲
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۰۶۴ق؛ ۱۶گ (۱۰۰-۱۱۵)، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۳-۶۷]

۱۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۴۴۸۴/۱
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۱ رجب ۱۰۸۰ق؛ کاغذ: نخودی آهاردار، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۱گ (۵۴۳-۵۵۳)، ۲۵ سطر، اندازه: ۲۳×۳۵سم [ف: ۱۲-۴۲۴]

۱۵. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۸۵۹۶
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۰۸۰ق [رایانه]

۱۶. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۴۹۰۰/۱۰۱

آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۱ رجب ۱۰۸۰ق؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج قهوه‌ای مغزی‌دار، ۶گ (۲۸۹پ-۲۹۴)، ۲۵ سطر (۱۵×۲۹)، اندازه: ۲۳×۳۵سم [ف: ۱۴-۱۰۲]

۱۷. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۴۹۴۷/۳
خط: نسخ و نستعلیق و شکسته نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۰۸۱ق؛ کاغذ: نخودی،جلد: تیماج عنابی یک‌لا، اندازه: ۱۳×۲۶سم [ف: ۱۲-۳۸۱]

۱۸. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۸۷۰/۱-طباطبائی
آغاز و انجام: برابر
نام مؤلف به قرینه آغاز نسخه تعیین شد؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۰۹۱ق؛ کاغذ: ترکی نخودی رنگ، جلد: تیماج قرمز یک‌لا، ۶ص (۱-۶)، ۱۵، ۱۹ و ۲۱ سطر، قطع: خشتی، اندازه: ۱۵/۵×۲۱/۵سم [ف: ۲۳-۱۴۶]

۱۹. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه: ۹۱۸/۱
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۰۹۴ق؛ ۱۷گ (۱-۱۷)، اندازه: ۱۳×۲۰سم [ف: ۳-۳۸]

۲۰. شیراز؛ شاهچراغ؛ شماره نسخه: ۲۴۶۳/۳
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۰۹۴ق؛ افتادگی: انجام؛ ۱۹گ (۱۰۱-۱۱۹)، اندازه: ۹/۵×۱۷سم [ف: ۳-۱۲۷]

۲۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۳۱۰
آغاز: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۰۹۵ق؛ محشی؛ ۲۰۳گ، ۲۳ سطر، قطع: رحلی، اندازه: ۱۲×۱۵سم [ف: ۲-۱۸۲]

۲۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۲۹۵۴/۲
خط: نسخ، کا: حسن بن طاهر علوی سبزواری، تا: ۱۰۹۸ق، جا: مشهد، مدرسه فاضل خان؛ واقف: عبدالله مجتهدپور، مرداد ماه ۱۳۶۲؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج یک‌لا، ۴گ (۵-۸)، اندازه: ۱۱/۵×۱۸/۵سم [ف: ۱۲-۳۳۸]

۲۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۵۴۸۸
آغاز: برابر؛ **انجام:** فیها حرف یقتضی امتناع مایلیه و استلزامه لتالیه نحو و لو شئنا.
شامل نیمه اول کتاب؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: انجام؛ مجدول؛ کاغذ: حنایی روشن، ۲۵گ، ۱۳ سطر (۵/۵×۱۲)، اندازه: ۱۰×۱۷سم [ف: ۱۲-۸]

۲۴. خوانسار؛ فاضل؛ شماره نسخه: ۴۶۴/۱
انجام: النوع الثامن ما یأتی علی اثنا عشر وجها و هو مافاتها علی ضربین
خط: نسخ زیبا، کا: اسحاق شاگرد حاج حسین حبلی، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: انجام؛ دارای سرلوح زیبا، مجدول؛ جلد: تیماج مشکی ساده و لبه‌دار، ۱۳ سطر، اندازه: ۱۴×۱۹/۵سم [ف: ۲-۱۲۰]

۲۵. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۵۷۴۵/۴
آغاز: برابر؛ **انجام:** فهذا مع التوفیق کاف محصلا انشاء الله تعالی و الحمدلله رب العالمین ... تمت الرسالة بعون الله ... سنة ۱۰۳۰
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ کاغذ: فستقی، جلد: میشن قرمز لایی، ۴گ (۲۴پ-۲۷ر)، اندازه: ۱۵/۲×۲۰/۹سم [ف: ۹-۱۵]

۲۶. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۷۳۸۷/۴
بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج تریاکی ضربی مقوایی، ۱ص (۱۱)، ابعاد متن: ۱۳×۲۳، قطع: رحلی، اندازه: ۲۱×۳۱سم [ف: ۱۶-۵۳۰]

۲۷. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۵۰۶۴
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ خفی، بی‌کا، تا: ۱۱۰۴ق؛ ضمیمه نسخه ش ۲۵۰۶۳؛ قطع: خشتی [رایانه]

۲۸. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۵۲۳۶/۱
خط: نسخ، کا: محمد مقیم، تا: محرم ۱۱۰۸ق؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج حنایی، ۱۲گ (۱پ-۱۲ر)، ۱۹ سطر (۱۰×۱۶)، قطع: ربعی، اندازه: ۱۶/۵×۲۱سم [ف: ۱۵-۴۱۷۲]

۲۹. تهران؛ حوزه آستان حضرت عبدالعظیم؛ شماره نسخه: ۲۲/۱
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۱۱۲ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای مجدول سوخت با ترنج و سرترنج، پشت جلد نقوش اسلیمی، ۹گ (۱پ-۹ر)، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۸/۵×۲۴/۵سم [ف:-۱۲]

۳۰. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۲۲۲۴/۳
آغاز: موجودی نسخه ما درباره معنی‌های کلمه «قد» در باب سوم چنین است: و تقلیل نحو قد یعلم ما انتم علیه ... «النوع السابع» ما یأتی علی ثمانیة أوجه و هو الواو (گ۹ر) ... الباب الرابع فی الاشارة الی عبارات (گ۱۰ر) ... و کثیر من المتقدمین یسمون الزائد صلة و بعضهم یسمیه مؤکدةً و فی هذا کفایة لمن له تأمل و الله اعلم بالصواب، تمت الکتاب المسمی بقواعد الاعراب علی یدی العبد الضعیف ... حسین بن شمس الدین شمبلری یوم الثلاثا وقت الضحوة یوم العشرین من شهر الله محرم الحرام فی قریة رواس بناحیة المکس صانه الله عند مولانا عبدالله ابن شیخ الاسلام ملا محمد المشهور بالریاضة فی سنة ۱۱۱۸ (گ۱۱ر)
خط: نسخ پخته نزدیک ثلث، کا: حسین بن شمس الدین شبلری، تا: ۱۱۱۸ق، جا: قریه رواس در ناحیه مکس؛ افتادگی: آغاز؛ کاغذ: ترمه، نخودی، جلد: مقوایی، رویه تیماج قهوه‌ای، ترنج فرسوده ضربی، ۲گ (۹ر-۱۱ر) [ف: ۱۱-۵۹۵]

۳۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۷۸۱۶
آغاز: و لهوا انفضوا الیها وتاره یقال فیها حرف مفاجاه؛ **انجام:** تمت الرساله الموسومه بقواعد الاعراب ... یا ارحم الراحمین
خط: نسخ، کا: شیبانی، حیدر بن محمد، تا: ۱۱۲۲ق؛ افتادگی: آغاز؛ کاغذ: حنایی، جلد: اسقاطی [رایانه]

۳۲. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه: ۲۱۷۱۱/۱
خط: نسخ، کا: حسن بن ملا خان بداق، تا: ۱۱۲۷ق؛ محشی؛ مهر: «ماشاء الله لا حول و لا قوة الا بالله العلی العظیم»؛ جلد: تیماج قهوه‌ای ضربی‌دار عطف میشن مشکی، ۱۵ سطر (۶×۱۴)، اندازه:

۱۴/۵×۲۰سم [ف: ۲-۵۸۱]

۳۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۵۴۸۴/۳

خط: نسخ، کا: محمد طاهر بن محمد جان، تا: ۲ ذیقعده ۱۱۷۵ق؛ جلد: چرم قهوه‌ای، ۲۱گ (۲۹ر- ۴۹ر)، ۱۱-۱۵ سطر، اندازه: ۱۸/۳×۲۲/۳سم [مختصر ف: ۷۵]

۳۴. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۶۳۲۸

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ مجدول زرین؛ کاغذ: ترمه؛ جلد: رویه میشن سبز لایی مجدول، ۱۴گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۲۰/۴سم [ف: ۱-۴۲]

۳۵. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۴۱۹۰

آغاز: برابر؛ **انجام:** ناچار بود از دانستن اینها و این

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳ [رایانه]

۳۶. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۳۶۰۸/۳

خط: نسخ، کا: آقا بابا بن جبار دستجردی، تا: ۱۲۳۱ق؛ کاغذ: شکری آهاری، جلد: تیماج مشکی یک‌لا، ۱۷ و ۲۲ سطر، اندازه: ۱۴/۸×۱۹/۵سم [ف: ۱۲-۳۶۷]

۳۷. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۴۰۴۶/۱

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ذیقعده ۱۲۳۴ق؛ کاغذ: فرنگی و سمرقندی، جلد: تیماج مشکی درون بنفش، ۱۴گ (۱پ-۱۴ر)، ۱۵ سطر (۷×۱۳)، اندازه: ۱۳×۲۰سم [ف: ۱۳-۳۰۳۲]

۳۸. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۱۴۹۵/۲

آغاز و انجام:برابر

خط: نسخ به شیوه ترکی عثمانی، کا: احمد بن جعفر گنجه‌ای داغسدانی، تا: ۱۲۶۸ق، جا: قریه مدری؛ کاغذ: نخودی، جلد: مقوا عطف و گوشه چرم، ۲۱گ (۳۵-۵۵)، اندازه: ۱۶/۵×۲۱/۵سم [ف: ۱۲-۳۷۰]

۳۹. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۷۶۵۴-۳۹/۳۴

آغاز: برابر؛ **انجام:** من ذلک امثلة کثیرة وهذا آخر ما تیسر اراده فی هذا التألیف فأسأل الله الذی من علی بانشائه و اتمام فی البلد الحرام فی شهر ذیقعده الحرام من سنة خمس و سبعمائة و یسر علی اتمام ... شاد و لنا قواعد الدین و ان یسلم تسلیماً.

خط: نسخ، کا: محمد صادق بن محمد خوانساری، تا: صفر ۱۲۷۶ق؛ چاپ سنگی است؛ محشی؛ جلد: گالینگور قهوه‌ای، ۱۴۵گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۸×۲۸سم [ف: ۱-۴۵۴]

۴۰. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۵۷۹۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق شکسته، کا: محمد رضا منشی، تا: رجب ۱۲۸۳ق؛ واقف: میرزا رضا نائینی، مرداد ۱۳۱۱؛ کاغذ: حنایی آهاری، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۷گ، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۸×۲۹سم [ف: ۱۲-۸]

۴۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۸۳۲۶ ض

کا: ابراهیم بن سلطان سلیم، تا: ۱۲۸۵ق [د.ث. مجلس]

۴۲. قزوین؛ میر حسینا قزوینی؛ شماره نسخه: ۱۶۶/۷

بی‌کا، بی‌تا [نشریه: ۶-۳۵۱]

۴۳. تبریز؛ قاضی طباطبائی؛ شماره نسخه: بدون شماره/۱

بی‌کا، بی‌تا [نشریه: ۷-۵۱۸]

۴۴. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۱۹۸۵۲

بی‌کا، بی‌تا؛ خریداری از مصطفی حسینی [رایانه]

۴۵. چالوس؛ امام صادق؛ شماره نسخه: بدون شماره/۲

آغاز و انجام: برابر

بی‌کا، بی‌تا؛ ۳۱گ [ف: ۲۶۲]

۴۶. مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه: ۴۲۷/۴

آغاز: برابر؛ **انجام:** فاذا قیل مضاف الیه علم أنه مجرور

بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ جلد: چرم مشکی، ۱۰گ (۱۳۲پ-۱۴۱ر)، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۴×۱۹/۵سم [مؤید: ۱-۳۴۶]

۴۷. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۷۸۳/۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ خوب، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: گالینگور سبز، ۷گ (۲۱۱پ-۲۱۷ر)، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۶سم [ف: ۲-۴۴۰]

۴۸. بابل؛ خاتم الانبیاء؛ شماره نسخه: ۲۶۶/۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: میر زین العابدین بن میر حامدی، بی‌تا؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۱ سطر، اندازه: ۱۶×۲۲سم [ف:-۱۹۰]

۴۹. شیراز؛ ملی؛ شماره نسخه: ف۱۸۱/۴

آغاز و انجام: برابر

بی‌کا، بی‌تا؛ ۱۲گ، ۱۸ سطر، اندازه: ۸/۵×۱۳سم [ف: ۱-۱۵۷]

۵۰. همدان؛ مدرسه غرب؛ شماره نسخه: ۴۶۷۰/۱

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ قطع: خشتی [رشت و همدان: ف:-۱۵۲۱]

● اعراب القرآن / علوم قرآن / فارسی

i‘rāb-ul qur‘ān

بیدگلی کاشانی، محمد بن عبدالوهاب،

bīdgolī-ye kāšānī, mohammad ebn-e ‘abd-ol-vahhāb

رساله‌ای در تجزیه و ترکیب سوره تبارک که به‌درخواست یاران و برای شاگردان خود حاجی ملا محمد جعفر استر ابادی نوشته است.

تهران؛ حقوق؛ شماره نسخه: ۱۶۱/۶-ج

آغاز: بسمله. الحمدلله علی نواله ... اما بعد پس میگوید ... محمد بن عبدالوهاب البید گلی الکاشانی؛ **انجام:** احیا کرده است شب قدر را

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ ۳۰گ (۲۷۰پ-۲۹۹پ) [ف: ۱۷]

● اعراب القرآن / علوم قرآن / عربی

i‘rāb-ul qur‘ān

جریری، ابوالحسن

jrīrī, ab-ol-hasan

کتابی است در شرح اعراب قرآن کریم، با عناوین «قوله-قوله» که از سوره فاتحه شروع شده و تا آخر قرآن ادامه می‌یابد. نسخه منحصر به فرد این کتاب در کتابخانه اسکوریال مادرید نگهداری می‌شود و علی رغم جست و جوی بسیار در منابع و مصادر، درباره کتاب و مؤلف آن اطلاعی به دست نیامد. جریری در شرح مشکلات اعراب قرآن از اقوال مفسران و نحویون، از جمله اخفش و زجاج و ابن هشام، استفاده نموده و در مواردی ضمن نقل اقوال، رد و ایراد می‌نماید. جریری باید از دانشمندان قرن هشتم و نهم هجری و آشنا به تفسیر، علوم قرآن، نحو، ادبیات عرب و حدیث باشد.

[دنا ۴۳/۲؛ الفهرس الشامل للتراث العربی الاسلامی المخطوط، علوم القرآن (مخطوطات التفسیر و علومه): ۸۴۷/۲]

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۰۳۹عکسی

آغاز: بسمله صلی الله علی سیدنا محمد و علی آله و صحبه و سلم تسلیماً کتاب فیه شرح اعراب القرآن تصنیف الشیخ الامام المتقی النحوی ابی الحسن الجریری رضی الله عنه و فیه زیادات مما وعاه ناسخه عن اشیاخه رضی الله عنهم اجمعین. تفسیر مشکل اعراب سورة الفاتحة قوله عزوجل الحمدالله الحمد رفع بالابتداء و خبره فی المجرور الذی بعده ... مشکل اعراب سورة البقرة قوله الم مفعول بفعل مضمر تقدیره اقرأ الم؛ **انجام:** مشکل اعراب سورة الناس قوله برب الناس العامل فیه اعوذ قوله ملک الناس ... قیل انهم یسمون أناساً کما قال تعالی رجال من الجن و ولوا الی قومهم فیسموا قوماً و رجالاً و لاوقف (؟) فیها تم الکتاب بحمدالله تعالی و حسن عونه و صلی الله علی سیدنا محمد نبیه و عبده

نسخه اصل: کتابخانه اسکوریال، مادرید اسپانیا: ش ۱۳۶۸؛ خط: مغربی، کا: عبیدالله احمد بن محمد بن احمد بن سعید بن موسی جارالله، تا: اواخر شعبان ۹۸۳ق؛ مصحح، از روی نسخه‌ای کتابت شده که مشتمل بر زیادات و اضافات از ناسخ بوده است؛ تملک: عبدالله حسنی جارالله؛ مهر و امضای مؤسس کتابخانه؛ ۵۳۸ص، ۲۱سطر [عکسی ف: ۳-۸۹]

● اعراب القرآن / علوم قرآن / عربی

i‘rāb-ul qur‘ān

غیر همانند:

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۴۶۵

آغاز: مفعول ثان و عطف بالکسر فی الذین و عوج بالفتح فی العود للفرق بین ما یسوی؛ **انجام:** کأنه یأتیهم العذاب قبیلا قبیلا أی صنفاً صنفاً

در این کتاب قطعه‌ای از آیات ذکر می‌شود و الفاظی که قدری مشکل است اعراب می‌شود، پس از آن اختلاف قراءات نیز ذکر می‌گردد. عناوین «قوله عزوجل، القراءة» می‌باشد. از آیه «الذین یصدون عن سبیل الله» [هود: ۲۰] شروع می‌شود و به آیه «و ما منع الناس أن یؤمنوا» [الکهف: ۵۶] ختم می‌گردد، و جزء پنجم کتاب می‌باشد. ظاهراً این کتاب معانی القرآن فراء است که فهرست‌نگار به جهت افتادگی آغاز نشناخته است؛ خط: نسخ معرب، بی‌کا، تا: صفر ۴۴۶ق؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح، دارای علامت بلاغ با عبارت: «بلغ الطواشی الاجل شهاب الدین اعراباً و قراءة أعزه الله»، و: «بلغ أیده الله اعراباً و قراءة فی سابع ربیع الاخر سنة ۶۶۹»، یادداشتی از حاج شیخ عباس قمی به‌تاریخ ۱۳۴۶؛ جلد: تیماج مشکی فرسوده، ۱۴۵گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: ۲-۷۲]

۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۱۲۶۹

آغاز: ما هی ط و لا یکر ط لان التقدیر هی عوان بین ذلک ط علی تقدیر قدس فافعلوا؛ **انجام:** الاستفهام و الوصول اولی للفاء و اتصال المعنی من علم ط الا الظن ح لاختلاف

در اعراب و ترکیب آیات است که از نیمه سوره مبارکه بقره تا نیمه سوره نجم را دارا است؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۷؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ مصحح، محشی؛ مهر: آیت الله مرعشی نجفی؛ کاغذ: بغدادی، جلد: مشمعی قهوه‌ای با مقوا، عطف: تیماج قهوه‌ای، ۱۲۵گ، ۱۵ سطر (۶/۵×۱۵/۵)، اندازه: ۱۰/۵×۲۰سم [ف: ۲۸-۴۰۰]

۳. زهان؛ مدرسه جعفریه زهان؛ شماره نسخه: ۱۰۲

آغاز: فی المعنی و یقرأ بکسر الدال اتباعا لکسر اللام کما قالوا المغیرة و رغیف و هو ضعیف فی الآیة لان اتباع الاعراب و یقرأ بضم الدال و اللام علی اتباع اللام الدال؛ **انجام:** و لما بالتشدید بمعنی الا و بالتخفیف مایفه زائدة و ان هی المخففة من الثقیلة ای ان کل نفس لعلیها حافظ

اعراب مختصری است با عناوین «قوله-قوله» از آغاز تا اواخر سوره طارق؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ مصحح، دارای علامت بلاغ؛ جلد: تیماج قرمز، ۳۰۵گ، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۳×۲۱سم [ف:-۸۳]

۴. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۲۱۱۵۹

بی‌کا، تا: قرن ۱۳، خریداری از رضا شیخان [رایانه]

۵. مشهد؛ مدیر شانه چی؛ شماره نسخه: ۱۲

از مؤلف وجوه الاعراب که در این کتاب از آن یاد کرده است، در ترکیب نحوی و صرفی الفاظ قرآن. از الاعلی تا الناس؛ بی‌کا، بی‌تا [نشریه: ۵-۵۹۱]

۶. قم؛ مؤسسه امام صادق؛ شماره نسخه: ۱۲۵

آغاز: بسم الله الرحمن الرحیم، الحمدلله رب العالمین ... باء جاره بطور کلی حروف جاره موضوعند برای معنای مفعولی

در ترکیب آیات قرآنی و اعراب آنها، گویا از درس‌های خانم الهی یا او نگارنده کتاب می‌باشد که نام وی پایان اعراب سوره فاتحه آمده است. از سوره فاتحه تا آیه ۹۸ سوره بقره؛ خط: نسخ معرب و نستعلیق، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ جلد: مقوایی عطف

پارچه قرمز،۳۱گ،مختلف السطر، اندازه: ۱۶/۵×۲۱/۵سم [ف: ۹۴]

↩ اعراب القرآن و معانیه ← معانی القرآن
↩ اعراب الکافیة ← اوفی الوافیة فی شرح الکافیة

● **اعراب الکافیة** / نحو / عربی

i'rāb-ul kāfīya

در کشف الظنون از اعراب الکافیة حاج بابای طوسیوی و یکی از دانشمندان زمان سلطان مراد به‌نام الافصاح و از معرب الکافیة محمد بن ادریس بن الیاس مرعشی یاد شده است.

تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۵۸۲۸

آغاز: الجملة صلة او صفة لما و الموصول او الموصوف معها مضاف الیه؛ و کل خبر مضاف الی مفعول؛ **انجام:** لطرف، و المبتدا ابتدائه خبره ... و نکرة.

خط: میان تعلیق و نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: آغاز و وسط؛ کاغذ: ترمه، جلد: رویه کاغذ سیاه، عطف پارچه، ۱۴۰گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۹/۵×۱۵سم [ف: ۱-۴۳]

● **اعراب المحلی** / نحو / عربی

i'rāb-ul-maḥallī

تألیف یکی از شاگردان سید علی بانی برزنجی جهت ابراهیم بن شیخ نظام الدین مهاجری در یک «مقدمه» و ۸ «باب».

کرمانشاه؛ جلیلی؛ شماره نسخه: ۲۸/۳

آغاز: بسمله الحمدلله جعل الانسان قابلا لمعرفة محل الاعراب؛
انجام: تقدیرا کعمرو احمر انتهی منتخب من مغنی اللبیب
بی‌کا، بی‌تا؛ به انضمام ۲ برگ متفرقات نحوی؛ ۱۱ص (۹۹-۱۰۹) [ف:-۱۶۴]

● **اعراب و تجوید قرآن کریم** / تجوید

e'rāb va tajvīd-e qor'ān-e karīm

تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۱۷۲۳۸

بی‌کا، بی‌تا؛ خریداری از علیرضا طاهری یزدی [رایانه]

● **اعراب و ترکیب** / نحو / عربی

e'rāb va tarkīb

رساله مفصل و مزجی است در اعراب و ترکیب که به صورت «باب -باب» برگزار شده است.

قم؛ مرکز مطالعات؛ شماره نسخه: ۶۰۰/۱

آغاز: رأیت بکلیهما الباء حرف جر کلی مضاف مجرور بها و جره بالباء و الجار و المجرور متعلق بمررت و هما مضاف الیه؛ **انجام:** ای خالی الطریق مجتبه الاعلام ... الخفق ای السراب و هو مبتدء قلیل خبره تمت الکتاب

خط: نسخ و نستعلیق، کا: کروکین ابن احمد، تا: ۱۱۰۸ق؛ افتادگی: آغاز؛ جلد: مقوا، آبی، عطف تیماج قهوه‌ای، ۳۴گ (۱ر-۳۴پ)، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۴×۱۹سم [ف: ۱-۵۱۰]

↩ اعراب و ترکیب شرح عوامل ← شرح عوامل المائة

● **اعراب و ترکیب عوامل جرجانی** / نحو / فارسی

e'rāb va tarkīb-e 'avāmel-e jorjānī

وابسته به: العوامل المأة = عوامل جرجانی = العوامل فی النحو؛ جرجانی، عبدالقاهر بن عبدالرحمن (-۴۷۱ق)

کتاب « العوامل فی النحو» را تجزیه و ترکیب کلمات نموده و گویا برای تدریس بر مبتدیان نگاشته است.

آغاز: بسمله یاحرف جر اسم مجرور بیا این جار ومجرور ظرف مستقر اضافه شد بالله الله مضاف الیه الرحمن صفت الله الرحیم صفت بعد ازصفت ... العوامل مبتدا فی النحو فی حرف جر النحو مجرور ...

انجام: زید مبتداء ضارب خبر پس این است صد عامل که بی نیاز نیست کوچک و بزرگ و بلند مرتبه از معرفت او و معرفت عمل دادن او در معمول قد استراح من نقله من السواد اللهم اغفرلنا ...

[نسخه‌های منزوی ۲۰۶۳/۳-۲۰۶۵]

همانند:

۱. سمنان؛ مسجد اعظم شهمیرزاد؛ شماره نسخه: ۹/۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: محمد اسماعیل بن آقا محمد سلیم، تا: سه‌شنبه ۱۶ جمادی الثانی ۱۲۳۹ق، جا: مسجد امام زاده اعظم امام زاده یحیی؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۴گ (۷۵ر-۹۸ر)، ۱۳ سطر، اندازه: ۱۷×۲۱سم [ف:]

۲. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۲۸۹۴/۲-۱۵/۱۳۴

آغاز: برابر؛ **انجام:** و ذلک اوردنا علی سبیل الاختصار و المهدی الهادی المعین المعتاد و آله المستعان علی ما تصفون. تمام شد.

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج قهوه‌ای ضربی با ترنج با سر و جدول گرهی، ۳۱گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۱-۴۵۳]

۳. ساری؛ عمومی ساری؛ شماره نسخه: ۸۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** نیست کوچک و بزرگ و بلند مرتبه و پست مرتبه ...

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ این کتاب در تاریخ ۱۳۴۳ شمسی توسط آقای سید محمد طاهری شهاب به این کتاب خانه اهدا شد؛ کاغذ:آهار مهره،جلد: مقوا با روش کاغذ ابری، ۱۳۸ص، ۱۳ سطر

(۱۳×۷/۵)، اندازه: ۱۱×۱۷/۵سم [عمومی ساری و تنکابن: ف: ۶۶]

۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۴۴۸۴/۳

آغاز: برابر؛ **انجام:** نسخه: نحو خاتم فضة نحو خبر مبتدا محذوف اضافه شد بخاتم اضافه شد بفضة فضة مضاف الیه ای خاتم من فضة.

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ جلد: تیماج قهوه‌ای ضربی مجدول، ۱۱گ (۵۰پ–۶۰پ)، ۱۶–۲۴ سطر، اندازه: ۱۶×۲۱/۵سم [ف: ۳۸-۶۴۰]

● اعراب و تفسیر قرآن کریم / تفسیر / عربی

e‘rāb va tafsīr-e qor’ān-e karīm

شهشهانی، زین العابدین بن محمد علی، ق۱۴ قمری

šahšahānī, zayn-ol-‘ābedīn ebn-e mohammad ‘alī (-20c)

اصفهان؛ کتابخانه‌های اصفهان؛ شماره نسخه: ۳۲

آغاز: بسم ... و بعد؛ فیقول الفقیر الی الله الغنی اضعف المضعفین و تراب اقدام المؤمنین زین العابدین بن محمد علی بن محمد ابراهیم بن مرتضی بن عبدالمطلب ابن محمد رحیم بن محمد جعفر بن مولانا آخوند ملا محمد باقر بن محمد مومن الشریف السبزواری– اعلی الله مقامه و رفع الله درجته و برد الله مضجعه –: لما سألنی بعض الأحباء أن اعرب سورة بنی اسرائیل و یس و الرحمن و الجمعة و آیة النور و سورة الملک و الدهر و خاتمة فی فضیلة القرآن، فأجبتهم و شرعت متوکلاً علی الله تعالی. بسم الله الرحمن الرحیم. الباء: حرف جر للاستعانة او المصاحبة؛ **انجام:** و لم یفارقه آن حتی ینزل به من الکرامه أفضل ما یتمنی. تمت. (سپس در حاشیه نوشته است:) قد فرغت من تصنیفه فی یوم الأربعاء فی اول یوم الصفر المضفر «کذا» سنة ۱۲۶۵.

اعراب و تفسیر سوره‌هایی از القرآن الکریم؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۶۵ق؛ در روی برگ اول مطالب متفرقی به‌خط مؤلف، و روی برگ ۲ تقریظی از عالم جلیل سید محمد مهدی نایب الصدر و تقریظی از عالم دیگری است، در ظهر برگ ۱ شرح مبسوطی درباره شمار وجوهی که در قرائت بسمله متصور است نگاشته با این عنوان: «قولنا «بسم الله الرحمن الرحیم» الکلام فیه من وجوه متعددة تبلغ الجمیع أربعمائة أرعمائة و ستین ألفاً و ثمانمائة ! لأن الباء منه یحتمل بحسب اللفظ ثلاثه: الکسر و الفتح و الضم، و بحسب المعنی أیضاً کذلک: الاستعانة و ...». در پایان این شرح می‌گوید: «... یحصل أربعمائة و ستون ألفاً و ثمامائة، کما قلناه اولاً. قاله استادی العالم الفاضل الکامل المدقق المحقق، أعنی میرزائی میرا عبدالعلی الهرندی، وفقه الله و أیانا بحق محمد و آله. کتبه فی یوم السبت من شهر ربیع الاول سنة ۱۲۶۸. و ذلک إجمال الکلام فی المقام، و التفصیل فی الکتب المبسوطة منا و من غیرنا بتوفیق الله العزیز العلام»، روی برگ ۲ تفریظ مرحوم نایب الصدر چنین است: «بسم ... الحمدلله رب العالمین و صلی اله علی أفضل من بعث لکشف المعضلات و أشرف من ظهر لتفسیر الآیات فی الافاق و الأنفس، و علی آله الطاهرین الذین هم آیات بینات، أما بعد، فالعلم نور یقذفه الله فی قلب من یشاء، و العمر الحبیب ! انه رب شیخ صرف دهره کله فی العلم و ماله فی حق العلم و حقیقته من نصیب ! و رب شاب آتاه الله سبحانه حقایق المعانی و دقایق التبیان فی برهة یسیرة من الزمان و الغالب الوقوع فی هذا الفن أهل بیت العلم و الشرف «کذا» و منه یکون ولد الفقیه؛ لأنه اللؤلؤ الخارج من ذلک الصدف. ثم إنی وجدت الأخ الفاضل الشریف الجلیل و المحبوب الحسیب النبیل صاحب هذه الأجزاء و الأوراق–جعله الله تعالی مناراً فی العلم و مداراً فی الآفاق بحداثة سنه من هذا القبیل، منذکان یتردد إلی و یقرأ بعض الصحف أحیاناً علی أعانه الله بیمینه و جعله متن ینصر به لدینه. و حرره بیمناه الأقل الأحقر». سجع مهر: «محمد مهدی الحسینی»، روی همین برگ تقریظ دیگری نیز دیده می‌شود باین عبارت: «اللهم وفقه الطلب العلم خالصاً لوجهک الکریم. قرء علی ما فی هذه الوریقة قرة عینی و مهجة کبدی علماً و جسماً، و کانت فی غایة الرشافة، فبرد قلبی بعد مارق من فوت والده–أعلی الله مقامه و حشره مع الأئمة المعصومین، صلوات الله علیهم أجمعین–من وصوله خلیفة له من المرتبة العلمیة بل استعداده و اهتمامه أکثر منه، و المرجو من الرحمن أن یجعله من العلماء البارعین و الفقهاء الخالصین فی طلب العلم لله رب العالمین ...»، مهر: «محمد علی بن ... الحسینی»، در روی برگ ۱۶۱ مطلب مفصلی مؤلف به‌خط خود نوشته که به‌این جمله شروع می‌شود: «بسم ... شنیدم از جدم–زاد الله عزه و طول الله عمره–باینکه شخص عالمی از شیعه سؤال کرد از افندی که دلیل شماها بر اینکه عمر و عثمان و ابابکر امام اند چیست ؟ ...»، و در آخر این شرح نوشته است: «تمت لمحرره زین العابدین بن محمد علی، اللهم اغفرله، کتبه فی یوم الخمیس السابع من شهر ج ۲ سنة ۱۲۶۵»، در متن کتاب ذیل آیه «و قل لهما قولاً کریماً» به‌پدر و مادرش چنین دعا کرده «... و طول عمرها» که معلوم می‌شود در آن تاریخ زنده بوده اند؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۶۲گ، ۱۵ سطر (۸×۱۴/۵)، اندازه: ۱۵/۵×۲۲سم [فهرست روضاتی:–۱۰۷]

← اعراس نامه ⩾ اعراس نامه

● اعراس نامه = مخزن الاعراس / تراجم–فارسی

a‘rās-nāme = maxzan-ol a‘rās

ناگوری قادری، محمد نجیب، ق۱۲ قمری

nagūrī qāderī, mohammad najīb (-18c)

تاریخ تألیف: ۱۱۵۵ق

اصل این کتاب را شیخ شرف الدین بن قاضی شیخ محمد نهروانی گرد آورده ولی چون بعضی از معلومات و تواریخ آن ناتمام بود، مؤلف آن را از تذکره‌ها و گورستان‌ها و اشخاص

مورد اعتماد تکمیل کرده است. این کتاب به ترتیب روزهای ایام سال از آغاز ماه ربیع الاول تا پایان صفر تنظیم شده و در هر روز آنان که در آن روز درگذشته‌اند می‌آورد. تمام مذکورین صوفیان و عرفا هستند و حالات آنها بسیار کوتاه و در سال ۱۱۵۵ تألیف شده است و پس از این تاریخ اشخاصی تا سال ۱۳۱۷ مطالبی افزوده‌اند. مؤلف مآخذ خویش را غالباً در ذیل هر یک از تواریخ و وفیات ذکر و پاره‌ای از آنها را نیز در اول و آخر دیباجه کتاب یاد می‌کند، از جمله: آداب الطالبین، سیر الاولیاء، طبقات شاهجهانی تصنیف محمد صادق دهلوی، عقد الجواهر و الدرر تألیف سید محمد شبلی با علوی، تاریخ حبیبی، اخبار الاصفیاء، مناقب الاولیاء، ثواقب المناقب، سیر الاولیاء تألیف سید محمد بن سید مبارک کرمانی، سیر العارفین، نور السافر، تذکرة الحفاظ، الصراط السوی، رساله در بیان فقهائی که در کتاب الانوار مذکوراند، رسالة الوصال تصنیف یکی از مریدان شیخ قاسم نوری پیشاوری، سیر محمدی تألیف محمد علی سامانی، ریاض المستطابه، اسماء الرجال مشکوة، طبقات شعرانی، کرامة الاولیاء، غایة المقصد و المرادفی مناقب سیدنا عبدالله الحداد، مرآة الاسرار، روضة الریاحین تصنیف الامام عبدالله الیافعی، تحفة القادریه، بهجة الاسرار، خوارقات، شرح بخاری عینی، عقد النبی، کتاب مشرع سید محمد شبلی با علوی، شعب الاولیاء، لطائف اشرفی، خزانة الجلالی بابا سیاح بیابانی، کتاب الامم تصنیف شیخ ابراهیم الکردی المدنی، گلزار ابرار مولانا عمر بن مولانا احمد پاکهوت، وصل الرمز اللطیف، انس السالکین، مجمع الاولیاء، رساله در بیان اعراس (وفیات) تألیف یکی از مریدان سید محمد گیسودراز، مخبر الواصلین، بهجة الاسرار خواجه ابومحمد چشتی، الفصول المهمه، حسن المحاضره، کتاب الرحمه فی القیام بوظائف العبودیه، جذب القلوب الی دیار المحبوب عبدالحق دهلوی، فضائل الاولیاء، رسالة الوصال تألیف یکی از قادریه، تاریخ گجراتی، سکینة الاولیاء، ملفوظات عبدالقادر ناگوری، نسخه سید حسن، حاشیه رشحات، جواهر الاسرار شیخ آذری، رساله احباب تصنیف نورالدین جعفر ختلانی مرید سید علی همدانی، ملفوظات سید من الله، رساله احوال ائمه اثنا عشر خلاصه اولاد سید البشر تألیف عبدالحق دهلوی، شیرازنامه، ملفوظات شیخ سعد خیرآبادی (= تحفة السعداء)، حل الرمز اللطیف، بهجة المحافل، ذیل کتاب الامم، شرح صراط المستقیم فیروز آبادی، تاریخ چشتی، اعراس نامه سید حسن (از اولاد سید محمد مدرس بیجاپوری)، میزان سهررودی، مناقب العارفین، تاریخ شافعی ملفوظات سید حبیب الله بیجاپوری و سکینة الاولیاء.

آغاز: بسمله الحمدلله رب العالمین ... اما بعد این رساله مختص است در تذکره اعراس انبیا و صحبه و ائمه هدی و سایر مشائخ کرا ... که شیخ شرف الدین ابن قاضی شیخ محمد نهروانی در زمان ماضی جمع کرده بودند چون از اسم اکابران که بعد از جمع رساله مذکور به رحمت حق پیوسته و بعضی اسماء متقدمین نیز خالی بودند، بنابر آن بنده درویشان محمد نجیب قادری ناگوری اجمیری که از ... مریدان جناب ... بندگی شیخ نظام الدین چشتی اورنگابادی خلیفه قدوة الاولیاء شیخ کلیم الله چشتی شاهجهان آبادی خلیفه قطب الواصلین شیخ محمد الچشتی حسینی الگجراتی در سال یک هزار و یک صدو پنجاه و پنج هجری از کتب سیر مثل نفحات الانس، مرأة الجنان و تاریخ یافعی و رشحات و آداب الطالبین و سیر الاولیاء ... و غیرها نسخه‌های معتبر بر آورده و بعضی را سال و تاریخ و مرقد و سلسله در کتب یافته و تاریخ بعضی ... که در کتب به نظر نیامد از صاحب سجاده یا از خادمان معتبر آنجا (مقابر) که مردم معتبر وثقه بودند به تحقیق رسانیده ثبت نمود و تاریخ که در اعراس نامه مذکور مندرج بود به حال داشت و هیچ تغییر و تبدیل نساخت اگر چه در کتب سیر به خلاف آن به نظر آمد.

چاپ: هند، سنگی، بی‌ناشر، ۱۳۰۰ق، رقعی کوچک، ۲۳۰+۲ص

[دنا ۴۴/۲؛ فهرستواره منزوی ۲۲۶۹/۳؛ مشار فارسی ج۴: ص ۴۰۲۲]

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۷۱۹۵

آغاز: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ مجدول؛ جلد: مقوایی عطف تیماج قهوه‌ای، ۳۲۱گ، مختلف السطر، اندازه: ۱۵×۲۲سم [ف: ۱۸-۳۳۲]

۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۸۸۸

آغاز: برابر؛ **انجام:** شیخ عبدالله نیازی صاحب مرآة الصفا در سال یک هزار. شیخ اسماعیل بن شیخ محمد غوث گوالیاری.

خط: نستعلیق هندی، بی‌کا، بی‌تا؛ مهر: «محمد یوسف علی خان بهادر» (مربع بزرگ)، «داراب جنگ» (مربع بزرگ)؛ کاغذ: هندی شکری، جلد: مقوای ضخیم باروکش گالینگور سرمه‌ای و عطف تیماج قرمز، ۲۱۱گ، مختلف السطر، قطع: رحلی، اندازه: ۱۷×۲۷/۵سم [ف: ۳-۵۲۸]

● الاعراض = الکلام فی الاعراض = تتمیم کتاب أبی رشید سعید بن محمد/ فلسفه / عربی

al-a‘rāḍ = al-kalām f-l a‘rāḍ =tatmīm-u k.-i ’abī rašīd sa‘īd ibn-i muḥammad

علم الهدی، علی بن حسین، ۳۵۵-۴۳۶ قمری

‘alam-ol-hodā, ‘alī ebn-e hoseyn (967-1045)

رساله کلامی مبسوطی است در خصوص اعراض که از جوانب گوناگون به شرح و بررسی موضوع پرداخته و می گوید: «کتاب ابورشید سعید بن محمد را بررسی نموده و در باب اعراض و تقسیم آن، خللی یافتم که با این رساله آن را تتمیم می‌کنم»، دارای این بخش‌ها: ۱. الاعراض مع الحال؛ ۲. العرض مع القدیم و المحدث؛ ۳. العرض و الجوهر؛ ۴. العرض و حدوث الاجسام؛ ۵. الاعراض و الحسن و القبح؛ ۶. القبح فی الاعراض؛ ۷- الخلل

فی تقسیم الاعراض؛ ۸. کیفیة تعلق الاعراض؛ ۹. تولید الاسباب؛ ۱۰. الاعراض و المحل.
آغاز: مسألة: قال تصفحت الاوراق التی عملها ابورشید سعید ابن محمد فی ذکر انواع الاعراض و اقسامها و فنون احکامها فوجدته قد اخل باقسام کان یجب ان یذکرها
انجام: فالاول هو الالم و الثانی هو اللون و الحرارة و البرودة و الاصوات و الطعام و الارائح و الثالث هو الاکوان تمت المسالة و الحمد لله رب العالمین
چاپ: مسائل المرتضی، بیروت، ۱۴۲۲ق، ۲۰۸-۲۱۷

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۲۹۲۳/۳۷
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱ق؛ مصحح؛ کاغذ: شرقی، ۲گ (۸۱ الف-۸۲ب)، ۲۴سطر(۱۰/۵×۱۵/۵) [ف: ۳۲-۷۶۹]
۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۱۳۴۰/۲۵
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲ق؛ کاغذ: شرقی آهار مهره، ۳ گ (۱۷۷- ۱۷۹)، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۲×۱۶/۵ سم [ف: ۲۸-۵۷۴]

● **الاعراض عن الشیء** / فقه / عربی
al-i‘rāḍ ‘an-iš šay’
محقق کرکی، علی بن حسین، ۸۹۰-۹۴۰ قمری
mohaqqeq-e karakī, ‘alī ebn-e hoseyn (1486-1534)

یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه: ۳۴۴۳/۳
خط: نسخ، کا: مصطفی بن حسن، تا: ۱۲۹۷ق؛ کاغذ: فرنگی حنایی، جلد: تیماج کبود، ۱۸ص (۷۸-۹۵)، ۱۵ سطر (۹/۵×۱۴)، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: ۵-۱۶۵۶]

● **الاعراض عن الملک** / فقه / عربی
al-i‘rāḍ ‘an-il mulk
طباطبائی حائری، جعفر بن علی نقی، -۱۳۲۱ قمری
tabātabā’ī hā’erī, ja‘far ebn-e ‘alī naqī (-1903)
تاریخ تألیف: شب دوشنبه ۱۲ ذیقعده ۱۲۹۴ق
مؤلف گوید: «بزرگی مرا امر نمود به تحقیق در مسأله «الاعراض عن الشیء» به این امر مبادرت نمودم و این رساله را در موضوع مذکور نگاشتم.»
[الذریعة ۲۵۱/۱۰]

قم؛ طبسی؛ شماره نسخه: ۳۵۳/۳
آغاز: بسمله حمدله صلاة وبعده فقد امرنی من لایسعنی الاعراض عن امره لسمو شأنه و علو قدره بتحقیق الکلام فی مسئلة الاعراض عن الشیء مما هو المیسور فان المیسور لایسقط بالمعسور؛ **انجام:** و منها مالم یعلم سقوطه بمجرد ذلک لعدم قیام دلیل علیه عموما و لاخصوصا و الاصل فیه یقتضی بقائه حین یثبت خلافه و الحمدلله اولا وآخرا
از اول تا آخر؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۴؛ جلد: تیماج سرخ، ۱۹گ(۱۱پ-۲۹پ)،۱۹سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۱سم [ف مخ: ۱-۵۳]

● **الاعزل** / نحو / عربی
al-a‘zal
درباره اسم‌هایی است که الف و لام نگیرد.

تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه: ۷۵۵۲/۳
آغاز: بسمله. احمدالله علی ما هدانا بحمده ... و بعد فهذه اسماء لا تدخلها الالف و اللام ... و سمیته «الاعزل»؛ **انجام:** سکاب: اسم فرس، و هو مبنی علی الکسر.
بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: فرنگی سفید، جلد: سرخ حنایی یک لا، ۲گ (۴۹پ-۵۰پ)، اندازه: ۱۷/۵×۲۱/۵سم [ف: ۳-۱۶۶]

● **الاعسار** / فقه / عربی
al-a‘sār
بیرجندی، محمد باقر بن محمد حسن، ۱۲۷۶-۱۳۵۲ قمری
bīrjandī, mohammad bāqer ebn-e mohammad hasan (1860-1934)
تاریخ تألیف: رجب ۱۳۵۰ق
رساله استدلالی است در حکم مردی که نتواند متکفل مخارج زنش شود یا زنی که مردش گم شده باشد.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۳۴۱۰/۱
آغاز: الکلام فی علی أطراف الاول اختلفوا فی أن اعسار الزوج عن النفقة علی الزوجة هل یجوز الفسخ؛ **انجام:** و المؤمنین الراغبین الساعین فی أخذ الاحکام و صلی الله علی محمد و آله الغر الکرام
خط: نسخ، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ مصحح به خط مؤلف؛ جلد: تیماج قرمز بدون مقوا، ۱۴گ (۱پ-۱۴پ)، اندازه: ۱۱/۵×۱۷سم [ف: ۹-۱۹۳]

● **اعشار القرآن فی السور** / قرائت / عربی
a‘šār-ul qur‘ān fi-s suwar

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۸۲۰/۷
آغاز: پس از بسمله: سورة البقرة و اذا قیل لهم آمنوا، و ان کنتم فی ریب مما، قالوا سبحانک، و لا تلبسوا الحق بالباطل، ثم عفونا عنکم؛ **انجام:** سورة الصف: یا ایها الذین آمنوا هل ادلک، سورة

الجمعه. یا ایها الذین آمنوا اذا نودی ... تم الکتاب.
از بقره تا جمعه؛ کا: حسین بن عثمان سروی، تا: ۸۸۴ق؛ کاغذ: سفید، جلد: تیماج مشکی ضربی و مقوایی، ۴ص (۲۸۲-۲۸۵)، ۲۵ سطر (۱۳×۲۰)، اندازه: ۱۷×۲۹سم [سنا: ف: ۲-۶۸]

● **اعشار القرآن فی السور** / قرائت / عربی

a'šār-ul qur'ān fi-s suwar

تهران؛ مفتاح؛ شماره نسخه: ۱۳۰۶/۶

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج مشکی ضربی ترنجی مقوایی با لولا، قطع: رحلی کوچک [نشریه: ۷-۲۷۶]

● **اعصاب** / طب / فارسی

a'sāb

رساله‌ای است درباره عمل اعصاب در بدن و تشریح عصب‌های هر عضو از اعضای بدن.

مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه: ۱۲۹۸

آغاز: اعصاب ربطی: یک بنیان عصبانی مخصوص اند بجهت آلات اندرونی بدن؛ **انجام:** شریان بزرگ خون ماهی قرمز است و گلبولهای او بزرگ و بیضی شکل است.
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۱۰گ، ۱۲سطر، اندازه: ۱۱×۱۷/۵سم [مؤید: ۳-۲۴۸]

● **اعصار و اسنه اولیه فلزات در ارمنستان روسیه** / طبیعیات / فارسی

a'sār va asene-ye avvalīye-ye felezzāt dar armanestān-e rūsīye

حسینی، ولی الله بن نصرالاطباء، ق۱۴ قمری

hoseynī, valī-ol-lāh ebn-e nasr-ol-atebbā' (-20c)

تاریخ تألیف: ۱۳۱۴ق.

ترجمه اثری است که مؤلف در آن دوره فلزات را، که یکی از ادوار تاریخی بشر است، در ناحیه ارمنستان بررسی می‌کند. مدارک او اکتشافات و حفاری‌های عدیده‌ای است که در قبرستانها آن سرزمین به عمل آمده است و بر اثر این حفاری‌ها او به آثار زیادی از انواع ظروف و اسلحه سرد دست یافته و همان‌ها کافی برای تحقیقات او در این زمینه شده است. این کتاب حاوی چند نقشه از منطقه‌های مطالعه شده نیز می‌باشد.

تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۵۳۴

آغاز: ملاحظه عمومی-بعد از آنکه (مسیو بوشه دو پرط) علم معرفت بوجود انسان را وضع نمود و مبنای اصول علم بآثار و ابنیه قدیمه قرار داد؛ **انجام:** هیچ اثری از مدالهای قدیمی در قبور للوار بدست نامده است.
خط: نسخ خوش، بی‌کا، تا: ذیحجه ۱۳۱۴ق، جا: تهران؛ با سرلوح، دارای عکس‌های چاپی که اطراف آنها با فرانسه شرح شده و یک نقشه رنگین؛ کاغذ: فرنگی شکری، جلد: ابره کاغذی، رنگین، مقوایی، ۱۱۴گ، ۱۵ سطر (۸×۱۳/۵)، اندازه: ۱۷×۲۲سم [ف: ۲-۲۸]

← الاعضاء الآلمة ← تعرف علل الاعضاء الباطنة

● **اعضاء الانسان = کتاب التوسیط بین ارسوطالیس و جالینوس** / طب / عربی

a'ḍā'-ul insān = k.-ut tawsīṭ bayn-a arasūṭālīs wa jālīnūs

فارابی، محمد بن محمد، ۲۶۰؟-۳۳۹ قمری

fārābī, mohammad ebn-e mohammad (875-951)

آغاز: قصدنا ان نثبت ما أخبر جالینوس انه شاهده من اعضاء الانسان، و ما ذکر ان شاهده فی عضو عضو منها بازاء ما اخبر ارسطاطالیس انه غایته من ذلک العضو بعینه
[الذریعه، ۱۸/۱۰۹]

۱. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه: ۲۹۱۲/۷۱

آغاز: قصدنا ان نثبت ما أخبر جالینوس انه شاهده من اعضاء الانسان و ما ذکر ان شاهده فی عضو عضو منها بازاء ما اخبر ارسطا طالیس انه غایته من ذلک العضو بعینه؛ **انجام:** کان سبیلها ان یشترط فیها و اغفلت فیحنئذ یصیر القیاسان جمیعاً برهانین.
عنوان «مشترکات جالینوس» نیز دارد و گویا از فارابی باشد؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۶۶ق؛ کاغذ: فرنگی سفید، جلد: تیماج حنایی ضربی مقوایی، ۵گ (۲۲۲ر-۲۲۶پ)، ۳۰ سطر، اندازه: ۲۱×۳۵سم [ف: ۳-۱۶۶]

۲. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه: ۲۹۱۲/۷۰

آغاز: برابر؛ **انجام:** استعمالها فی بدن او عضو هذا خاص بالطیب.
عنوان «رسالة للفارابی فی ما اشترک فیه جالینوس و ارسطو طالیس من امور اعضاء الانسان» دارد؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۶۶ق؛ کاغذ: فرنگی سفید، جلد: تیماج حنایی ضربی مقوایی، ۲گ (۲۲۱پ-۲۲۲پ)، ۳۰ سطر، اندازه: ۲۱×۳۵سم [ف: ۳-۱۶۶]

۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۳۶۷/۴ط

آغاز: برابر؛ **انجام:** ... و عن کثیر من الاجسام المعدنیة لا من جهة ما ینظر فیه صاحب العلم الطبیعی بل من جهة.
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۵ص (۱۲۹-۱۴۳)، مختلف السطر، اندازه: ۱۳×۱۸/۵سم [ف: ۳/۲۴-۹۱]

← الاعضاء الباطنة ← تعرف علل الاعضاء الباطنة

● **الاعضاء و النفس** / فلسفه / عربی
al-a'ḍā' wa-n nafs
حکیم ترمذی، محمد بن علی، -۳۲۰ ؟ قمری
hakīm-e termezī, mohammad ebn-e 'alī (-933)
[سزگین ۱۶-عثمان ۴]

تهران؛ مینوی؛ شماره نسخه: ۵/۳بخش۲
بی‌کا، تا: ۱۱۱۹ق؛ ۲۶گ (۱۳۳ر-۱۵۸ر) [ف:-۶۲]

↩ الاعضالات العشرینیة ⋗ الاعضالات العویصات

● **الاعضالات العویصات = الاعضالات العشرینیة** / چند دانشی / عربی
al-i'ḍālāt-ul a'wīṣāt = al-i'ḍālāt-ul 'išrīnīya
میرداماد، محمد باقر بن محمد، -۱۰۴۱ ؟ قمری
mīrdāmād, mohammad bāqer ebn-e mohammad (-1632)

اهدا به: اشرف آل خاتون
تاریخ تألیف: ۱ ذیحجه ۱۰۲۲ق
پاسخ به ۲۰ مسئله مشکل در علوم مختلف ریاضی، فلسفه، کلام، منطق، فقه و اصول فقه است که مؤلف در حد اختصار بدان پرداخته است، در بیست «اعضال»: ۱. زاویة حدبة الدائرة و الخط المماس إیاها؛ ۲. نسبة الکرة إلی الکرة و حکمها؛ ۳. نسبة المحیط و القطر و مقدارها؛ ... ۱۰. لازم الماهیة و استناده الی الماهیة و الجاعل؛ ... ۱۵. حمل الجزئی علی الجزئی و حمله علی الکلی؛ ... ۲۰. معنی الکراهة فی العبادات. این گفتار به نام «رساله شرفیه» نیز نامیده می‌شود که به نام «شرف آل خاتون» کرده است.
آغاز: بعد الحمد و الصلاة علی عباده المصطفین، فیا ولدی الروحانی و حبیبی العقلانی و یا شرف آل خاتون. فهذه الاعضالات العویصه التی کسایر نظایرها من العویصات
انجام: إن سبیله جدد للمسترشدین، و نائله غیر مجذوذ عن المستعدین و کتب احوج المربوبین ... محمد بن محمد یدعی باقر الداماد الحسینی ختم الله له فی نشاتیه بالحسنی و (فی؟) ۱ ذیحجه شهور عام ۱۰۲۲ من الهجرة
چاپ: مشار عربی، ص۷۱، دارالخلافه طهران، سنگی، بی ناشر، ۱۳۱۷ق.، رقعی، ۲۶ص؛ ۲۴+۳صص؛ با تحقیق عبدالله نورانی، در مصنفات میرداماد، جلد ۱، تهران، انجمن آثار و مفاخر فرهنگی، ۱۳۸۱
[ریحانه، ۱۱۵/۱ «الاعضالات العویصة»]
شرح و حواشی:
۱- شرح الاعضالات = شرح العشرینیة = الرسالة العشرینیة؛ کاشف یزدی، قاضی بن کاشف الدین محمد (-۱۰۷۵)

۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۵۵۳۳
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، تا: ۱۰۲۲ق [الفبائی: ۶۰]
۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۲۳۲/۲
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: سفید، جلد: مقوایی، عطف تیماج سبز ضربی، ۱۶ص (۸-۲۳)، ابعاد متن: ۷×۱۵، اندازه: ۱۰×۲۰سم [سنا: ف: ۱-۱۱۵]
۳. گلپایگان؛ امام جمعه، محمد حسن؛ شماره نسخه: ۴۹/۱
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱، در حیات مؤلف؛ جلد: تیماج دو رو، رو قرمز لبه‌دار، پشت سبز، ۱۸گ (۲پ-۱۹ر)، اندازه: ۱۳×۱۹سم [کتابخانه‌های گلپایگان: ف:-۱۵۸]
۴. تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه: ۲۶۲/۲
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج قهوه‌ای ضربی مقوایی، ۸گ (۸۳پ-۹۰ر)، ۲۱و ۲۲ سطر (۶/۵×۱۳)، اندازه: ۱۳×۲۲/۵سم [ف:-۱۹۶]
۵. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۲۰۹/۲
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: حسینعلی شیرازی، تا: در عصر مؤلف؛ از روی خط مؤلف؛ جلد: دورو تیماج رو سبز عطف و پشت قرمز، ۲۷۳گ، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف: ۱-۳۰۲]
۶. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۶۹۵/۲
بی‌کا، تا: حدود ۱۰۲۰ق؛ کاغذ: ترمه، جلد: میشن لائی قرمز [ف: ۵-۱۵۶]
۷. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۶۶۷/۲
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: محمد مؤمن بن جلال الدین محمد (شاگرد مؤلف)، تا: ۱۰۳۶ق؛ کاغذ: ترمه، جلد: میشن آلبالویی مغزی قهوه‌ای، ۲۱۴ص (۷۴-۲۸۷)، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۳×۱۹/۳سم [ف: ۵-۱۳۷]
۸. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه: ۲۱۴۴/۷-عکسی
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ خوش، بی‌کا، تا: حدود ۱۰۴۶ق؛ محشی با نشانی «منه» [عکسی ف: ۱-۳۴]
۹. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۸۳۶/۱
آغاز: برابر؛ **انجام:** النبویه حامدا مصلیاً مسلماً مستغفراً تم بحمدالله و عونه هذه الرساله علی یدافقر عباداللّه الملک المتعال فضل الله بن محمد بن فضل الله البسهم الله لباس الغفران بالنبی محمد و الال فی شهر ربیع الاول.
کا: فضل الله بن محمد بن فضل لله، تا: ربیع الاول ۱۰۶۵ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای دارای برگردان از تیماج قرمز، ۱۸ص (۱-۱۸)، قطع: خشتی، اندازه: ۱۵×۲۰/۵سم [ف: ۹-۴۸۴]
قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۹۲۳/۱

نسخه اصل: همان نسخه بالا [عکسی ف: ۳-۱۲۶]

۱۰. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ض۹۸۲۰

خط: نسخ، کا: محمد مقیم، تا: ۱۰۹۳ق [الفبائی: ۶۰]

۱۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۷۱۹۱/۱ و ۲۴۸۹/۱-ف

خط: نسخ، کا: علی اصغر شاهمیرزادی، تا: قرن ۱۱ یا ۱۲؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج قهوه‌ای لایی، ۱۴ سطر (۷×۱۳)، اندازه: ۱۲×۱۹سم [ف: ۱۶-۴۷۹] و [فیلمها ف: ۱-۷۰۱]

یزد؛ علومی، شیخ علی؛ شماره نسخه: ۵۳/۱

همان نسخه بالا [نشریه: ۴-۴۴۴]

۱۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۱۳۴۰/۳۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ محشی؛ کاغذ: شرقی آهار مهره، ۹گ (۲۹۷-۳۰۵)، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۱×۱۶سم [ف: ۲۸-۵۷۹]

۱۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۱۵۷۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** من الاقل فی سنه ۱۱۱۴

خط: نستعلیق شکسته، کا: حسین بن محمد تقی مازندرانی ساروی، تا: ۱۱۱۴ق؛ اهدایی: رهبری، ۱۳۷۳ [رایانه]

۱۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۱۹۹۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق شکسته، بی‌کا، تا: ۱۱۵۸ق، جا: احمد نگر؛ ضمیمه نسخه ش ۲۱۹۸۸ [ف: ۱۸-۱۸]

۱۵. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۳۰۹۶/۳۷

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: ابوالقاسم حسینی فرزند میرزا عزیز، تا: قرن ۱۳؛ محشی؛ کاغذ: فرنگی آهار مهره، ۵گ (۱۸۱ر-۱۸۵ر)، ۳۳ سطر، اندازه: ۱۵×۲۷سم [ف: ۳۳-۱۹۰]

۱۶. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۴۰۵۰/۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ مصحح، محشی با نشانه «منه»؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: تیماج سیاه با لفاف کاغذی مقوایی، ۱۰گ (۲۱۲پ-۲۲۱)، ۲۰ سطر (۸×۱۵)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۱۷-۳۶۳]

۱۷. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ض۹۸۰۴

آغاز: برابر؛ **انجام:** محمد بن محمد یدعی باقر الداماد الحسینی ختم الله له فی نشاتیه بالحسنی دادی

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۱۵ق [الفبائی: ۶۰]

۱۸. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۰۶۹۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۱۸ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای با ترنج و با سر، ۱۵گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۷×۲۵سم [ف: ۳۳/۱-۱۶۹]

۱۹. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۵۱۰۵/۲

خط: نستعلیق، کا: میر نجم الدین سید جعفر بن حاجی میر هاشم حسینی، تا: ۲ شعبان ۱۲۹۴ق؛ کاغذ: فرنگی سفید، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۹گ (۶۸پ-۷۶پ)، ۱۲ سطر (۸/۵×۱۴/۵)، قطع: ربعی، اندازه: ۱۴×۲۱سم [ف: ۱۵-۴۱۱۴]

۲۰. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۳۵۴۴/۳

در اعضال هشتم افتاده؛ خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: فرنگی، جلد: میشن قرمز، ۱۱ و ۲۰ و ۲۴ سطر، اندازه: ۱۸/۱×۲۲/۸سم [ف: ۶-۴۸۰]

۲۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۷۰۳۶/۴۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۵گ (۲۹۸پ-۳۰۲پ)، اندازه: ۱۸/۵×۳۰سم [ف: ۱۸-۲۰۵]

۲۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۶۸۵۹

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا [الفبائی: ۶۰]

۲۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۵۹۴۶

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا [الفبائی: ۶۰]

۲۴. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۷۱۹۵/۱ و ۲۴۰۰/۱-ف

خط: نستعلیق، کا: محمد صادق بن قرچغای، بی‌تا؛ با حاشیه «منه دام ظله العالی م ط ب»؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج سرخ لایی، ۱۲ سطر (۷/۵×۱۳)، قطع: ربعی، اندازه: ۱۲/۵×۱۹سم [ف: ۱۶-۴۸۳] و [فیلمها ف: ۱-۶۷۹]

۲۵. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه: ۱۴۱۵/۳

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ ۱۰گ (۶۵-۷۴)، اندازه: ۱۲×۱۹سم [ف: ۳-۹۰]

● اعطاء بدل المغصوب إن فقد / فقه / عربی

i‘ṭā’-u badal-il maġṣūb in faqad

خوانساری، علی اکبر بن ابراهیم، -۱۲۷۱ قمری

xānsārī, ‘alī akbar ebn-e ebrāhīm (-1855)

تاریخ تألیف: ذیقعده ۱۲۶۴ق

رساله استدلالی است در این‌که اگر شخصی حیوانی یا غلامی را غصب کند و آن حیوان و یا غلام فرار کند باید غاصب بدل آن را بپردازد و در عین حال مالک اصل آن نیز نمی‌شود. این رساله دارای ۱۱ «مقاله» است و مسئله مشروح در آن در محضر سید محمد باقر (شاید حجة الاسلام شفتی) طرح شده بود.

قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۳۵۶۸/۲-۱۸/۸۸

آغاز: بسمله الحمدلله رب العالمین ... اتفق فی بعض الاحیان ذکر مسألة من المسائل الفقهیه فی أعلی مجلس حضرة الاستاد العالم ... السید محمدباقر؛ **انجام:** ولو کانت واحدة اعلی منفردة عن منافع متعددة یمکن جمعها ضمن الاعلی.

خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ جلد: مقوا، عطف تیماج قهوه‌ای، ۹گ، ۲۲ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۲سم [ف: ۱-۴۵۴]

● **اعطای لقب (چند فرمان)** / تاریخ ایران، اسناد / فارسی
e'tāy-e laqab (čand farmān)

تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۴۳۱۸/۴۹
خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳ [ف: ۷-۳۴۲]

● **اعظم الصناعة** / ادبیات / فارسی
a'zam-os senā'a

راقم، محمد حسن
rāqem, mohammad hasan
وابسته به: حدائق البلاغة؛ فقیر دهلوی، میرشمس الدین (۱۱۱۵-۱۱۸۳)
اهدا به: محمد ارتضاعلی خان
شرح مانندی است بر «حدائق البلاغة».

تهران؛ مفتاح؛ شماره نسخه: ۹۴۱
آغاز: تخصص حمد و ثنا قادری را سزا.چون شرح معمیات بنوشت راقم ز حدائق البلاغة هاتف پس او ز روی برهان فرمود که اعظم الصناعة
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: آدینه ۴ ذیقعده ۱۲۶۰ق؛ چند ماده تاریخ دیگر درباره همین سال در آن هست [نشریه: ۷-۱۰۲]

● **اعقاب آل ابی طالب** / انساب / عربی
a'qāb-e āl-e abī-tāleb

حسینی علوی، محمد بن محمد، -۴۳۷ قمری
hoseynī 'alavī, mohammad ebn-e mohammad (-1046)
رساله مختصری است در انساب آل ابی طالب، نگاشته شده جهت سید رضی و مرتضی .

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۸۵۰۸/۴
آغاز: قال محمد بن محمد العلوی الحسینی النسابه سألت ان أذکر مختصراً ممن اعقب من ولد عبد مناف ابن قصی و ما تذیل من ولده مما یسهل علی المبتدی حفظه و لایسعه جهله؛ **انجام:** ابن قینان بن انوش بن شیث بن آدم آبی البشر علیه السلام ابن التراب و علی حواء السلام.
خط: نسخ و نستعلیق، کا: عبدالله حسینی نجفی، بی‌تا؛ از روی خط فخار بن معد موسوی، در پایان اشعار مؤلف در مدح سیدین را نیز آورده است؛ جلد: مقوایی، عطف تیماج مشکی، ۸گ (۸۸پ-۹۵ر)، اندازه: ۱۱×۱۵/۵سم [ف: ۲۸-۷۸]

● **الاعلاق الخطیرة فی ذکر امراء الشام و الجزیرة** / تاریخ-عربی
al-a'lāq-ul xaṭīra fī ḏikr-i umarā'-iš šām wa-l jazīra

ابن شداد، محمد بن ابراهیم، ۶۱۳-۶۸۴ قمری
ebn-e šaddād, mohammad ebn-e ebrāhīm (1217-1286)
تاریخی است نسبتا مختصر در بیان ملوک حاکمان شام و جزیره و مناطق اطراف آن که به اجناد شام معروف بوده‌اند (قنسرین، عواصم، حمص، دمشق، اردن، فلسطین)، و نیز ذکر دانشمندان آن دیار، مساجد، بناهای تاریخی و جز آن. عناوین کتاب بنا بر نسخه موجود چنین است: مقدمة: در چهار «مقصد»؛ القسم الاول: فی سبعة عشر بابا فی امراء البلد و ما اشتمل علیه بنیانه ظاهرا و باطنا، مشتمل بر ۱۷ «باب»؛ القسم الثانی: فیما یشتمل علیه حدود نواحیها الخارجة عنها.
چاپ: دمشق، مطبوعات المعهد الفرنسی، ۱۹۶۳م، نشره سامی الدهان، الطبعة الاولی، ۳۴۷ص
[کشف الظنون ۱۲۵/۱]

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۱۵۸۱
آغاز: الحمد لله الذی قص من ابناء الرسل ما ثبت به فواد رسوله و تلا علیه من اخبار الامم ما بلغ به من تصدیقه غایه سؤله؛ نسخه اصل: کتابخانه واتیکان، رم ۷۳۰؛ خط: نسخ و ثلث، بی‌کا، تا: قرن ۷ و ۸؛ محشی، نسخه را احمد بن محمد حنفی حموی و یحیی ... احمد بن فتح الله زایر مطالعه کرده‌اند، دو بیت شعر در وصف حلب نیز به خط ناظم آن در وصف کتاب آمده؛ تملک: احمد بن سلمان بن محمد در دهه دوم ذیحجه ۷۷۰، عبدالله بن الافرم ؛ مهر: «احمد بن سلیمان المستعان بالله» (دائری)؛ ۵۲۹ص [عکسی ف: ۴-۴۳۶]

● **اعلال صرف زاهد** / صرف / فارسی
e'lāl-e sarf-e zāhed
حاشیه ای است با عنوان «قوله» بر رساله صرف زاهد.

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۱۴۵۶
آغاز: هذه الرسالة اعلال الصرف الزاهد. بسمله و به ثقتی الحمدلله رب العالمین ... اما بعد این رساله ایست در بیان اعلال صرف زاهد تا بر مبتدی آسان گرده. بدانکه حروف اصول در ثلاثی آنست که بر وزن مقابل فا و عین و لام باشد ... قوله مضاعف در ثلاثی آنست که عین و الفعل و لام الفعل اول او از یک جنس باشد مانند رد که در اصل ردد بود دال اول ساکن گردانیدن و در ثانی ادغام کردند رد شد؛ **انجام:** اضافه کردند بر سبیل عادت و الله شد.
خط: نسخ، کا: محمد کریم بن علی اکبر بن محمدرضا اشکوری، تا: ۲۲ ربیع الاول ۱۰۹۹ق؛ تملک: ابوالفتح حموی در ۱۱۰۴؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج مشکی، ۴۱گ، ۱۵ سطر (۸×۱۲/۵)، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: ۸-۱۱۵]

● **الاعلام** / علوم قرآن / عربی

al-a‘lām

صفراوی، محمد

safrāvī, mohammad

مشتمل بر «مقدمه» و بخش اعظم مبحث تلاوت از کتاب الاعلام مؤلف می‌باشد.

تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۴۶۵۱/۱

آغاز: بسمله، الحمد لله رب العالمین ... یقول اضعف عباد الله ... الشیخ محمد ابو عبد الله الصفراوی؛ **انجام:** و قد احسن بعض الفضلاء حیث جمع الحروف فی کونها ثمانیة و عشرین فی ابیات

خط: نسخ کهن، بی‌کا، تا: ۷۳۴ق؛ افتادگی: انجام؛ تملک: «رضا الموسوی الزنجانی»؛ کاغذ: اصفهانی نخودی، جلد: تیماج عنابی مقوایی دامن‌دار، ۶گ (۱-۶)، ۷ سطر (۹/۵×۱۳)، اندازه: ۱۳/۵×۱۸سم [ف: ۱۹-۳۱۳]

● **اعلام الأحباء فی حرمة الغناء فی القرآن و الدعاء** / فقه / فارسی

i‘lām-ul aḥibbā’ fī ḥurmat-il ġinā’ fi-l qur‘ān wa-d du‘ā’

میرلوحی سبزواری، محمد هادی بن محمد، -۱۱۱۳ قمری

mīrlowhī sabzevārī, mohammad hādī ebn-e mohammad (-1702)

وابسته به: الغناء (رسالة فی تحریم ...)؛ محقق سبزواری، محمد باقر بن محمد مؤمن (۱۰۱۷-۱۰۹۰)

تاریخ تألیف: ۱۰۸۷ق یا ذیقعده ۱۱۰۵ق

به نظر می‌رسد که میرلوحی این رساله را در رد محقق سبزواری نوشته و انگیزه تألیف خود را چنین بیان کرده است: «در این اوقات از بعضی دوستان و پیروان ائمه معصومین صلوات الله علیهم چنین استماع افتاد که بعضی از افاضل تالیفی کرده و در آن بیان کرده که غنا کردن و خوانندگی نمودن در قرآن جایز بلکه سنت است و مستمسک به حدیثی چند شده که با جواب مذکور شود». از عبارات محقق سبزواری در کفایة الاحکام درباره غنا در قرائت قرآن چنین برداشت می‌شود که او معتقد به جواز بلکه استحباب غنا در قرائت قرآن بوده و رساله‌ای در این باره نوشته است. هم‌عصر بودن میرلوحی و محقق سبزواری و مقایسه متن رساله میر لوحی و با ادله‌ای که محقق سبزواری در «کفایة الاحکام» آورده، این نظر را تقویت می‌کند که «اعلام الاحباء» رد رساله محقق سبزواری است. از خاتمه برخی از نسخه‌های این رساله برداشت می‌شود که این رساله در ۱۰۸۷ تالیف شده است. آقا محمد علی کرمانشاهی در کتاب «خیراتیه» خود، فصلی در مذمت درویشان و صوفیان در غنا کردن و خوانندگی نمودن، اختصاص داده و بیشتر مطالب این فصل آن از «اعلام الاحباء» است بدون این که از مأخذ آن نامی ببرد. این کتاب دارای یک «مقدمه» و پنج «فصل» و یک «خاتمه» است: مقدمه در کلمه ای چند ضروری؛ فصل ۱. نقل اقوال علمای لغت و فقها؛ ۲. تحریر محل نزاع؛ ۳. نقل بعضی از آیات دال بر حرمت؛ ۴. بعضی از احادیث دال بر حرمت؛ ۵. حرمت غنا مطلق؛ خاتمه در احادیث اباحه و پاسخ از آنها. وی با استناد به آیات و روایات و اقوال فقها غنا را مطلقا حرام دانسته و گفته است: غنا هر چند در تلاوت قرآن یا دعا و یا رثای امامان معصوم باشد باز هم ممنوع است.

آغاز: حمد بیحد عزیزی را سزاست که گوشه گیران بینوا را در حصار عبادت با وجود طاعت از خطاب عدالت او خوف و خشیت عادت وخوست و ثنای بی عد رحیمی را در خور کبریاست که کوچک دلان مجلس ساز و بزرگ منشان ... اما بعد چنیم گوید ... که در این اوقات از بعضی دوستان و پیروان ائمه معصومین

انجام: حضرت حق تعالی همه را از شر شیطان محافظت نماید خصوصا ناظر و مؤلف و کاتب و قاری این رساله را و هذا آخر ما اردنا ایراده فی هذه الرسالة.

چاپ: با تصحیح محسن صادقی، در مجموعه میراث فقهی غنا و موسیقی جلد اول، قم، مرکز تحقیق مدرسه ولی عصر، نشر مرصاد، ۱۳۷۶ش؛ نیز به تصحیح منصوره اعتمادی در الرسائل الفقهیة فی الغناء (تهران، دانشگاه تهران، انجمن آثار و مفاخر فرهنگی: ۱۳۸۸)

[میراث فقهی (موسیقی و غنا) ۲۰۵۹/۳؛ دنا ۴۶/۲ (۷ نسخه)؛ فهرستواره ۶۸۰/۷]

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۵۵۱۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: اسمعیل بن پرویز گرجی (شاگرد مؤلف)، تا: جمعه دهه ۲ جمادی الثانی ۱۰۹۸ق؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج یک‌لا قهوه‌ای، ۶۶گ، ۱۲ سطر (۷/۵×۱۴)، اندازه: ۱۱/۵×۱۶سم [ف: ۱۶-۴۱۰]

۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۸۸۳۹/۲۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۸گ (۲۹۴پ-۳۱۱پ)، اندازه: ۱۵×۲۳سم [ف: ۲۳-۳۰]

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۱۸۶/۴۳

نسخه اصل: همان نسخه بالا [عکسی ف: ۳-۴۴۵]

۳. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۵۹۱/۲

آغاز و انجام: برابر

خط: شکسته نستعلیق، کا: میرزا بیک بن محمد تقی کرمانی، تا: رجب ۱۱۱۴ق؛ کاغذ: فستقی، جلد: میشن لایی سیاه مغزی قرمز،

۶۰ص (۱۰۴-۱۶۳)، اندازه: ۱۴/۸×۲۰سم [ف: ۵-۹۱]

۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۵۶۷۲/۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** استفسار نموده که آیا غنا کردن در قرآن حلال است یا حرام و در کلام مجید به ترنم و تعزیه مشغول شدن.

بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ دارای خط خوردگی و اصلاح فراوان و شاید خط خود مؤلف؛ کاغذ: فرنگی نباتی تیره آهار مهره، جلد: تیماج تریاکی ضربی ساده، ۳۰ص (۲-۳۱)، قطع: خشتی، اندازه: ۱۱×۱۸/۵سم [ف: ۱۷-۱۲۴]

۵. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۹۹۳۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: سید مصطفی حسینی، تا: دهه سوم شعبان ۱۳۴۱ق؛ اهدایی: رهبری، خرداد ۱۳۷۳؛ کاغذ: نخودی، جلد: مقوا، ۲۹گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۰/۵×۱۶/۵سم [ف: ۲۰-۴۴]

● **اعلام الاریب بحدوث بدعة المحاریب** / فقه / عربی

i'lām-ul arīb bi-ḥudūṯ-i bid'at-il maḥārīb

سیوطی، عبدالرحمن بن ابی بکر، ۸۴۹-۹۱۱ قمری

soyūṭī, 'abd-or-rahmān ebn-e abī-bakr (1446-1506)

او در این وجیزه احداث محراب را در مساجد بدعت و با استناد به احادیث اهل سنت آن را از محرمات دانسته و گفته است گروهی پنداشته اند که محراب در عصر پیامبر و خلفای راشدین وجود داشته در حالی که چنین نبوده و این بدعت به تقلید از کنائس و معابد یهود و نصاری در آغاز سده دوم آغاز گردیده است.

[دنا ۴۶/۲؛ دار الصدام ص۵۷؛ معجم المؤلفین ۱۲۸/۵]

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۲۱۹۰

آغاز: بسمله، قال شیخنا الامام العالم العلامة ... الحمدلله و سلام علی عباده الذین اصطفی هذا جزء سمیته اعلام الاریب بحدوث بدعة المحاریب لان قوم خفی علیهم کون المحراب فی المسجد بدعة؛ **انجام:** و من یضلل فلاهادی له و لاحول و لاقوة الا بالله العلی العظیم علق بیده الفانیة لنفسه زکریا بن محمد ... و کان الفراغ من تعلیق ذلک فی سادس عشر رمضان سنة احدی عشرة و تسعمائة

خط: نسخ، کا: زکریا بن محمد محلی شافعی، تا: ۱۶ رمضان ۹۱۱ق؛ مجدول، کمند به لاجورد؛ اهدایی: رهبری، فروردین ۱۳۷۴؛ کاغذ: حنائی، جلد: مقوا، ۲گ، اندازه: ۱۶×۲۵سم [اهدائی رهبر: ۲ اخبار۱-۱۲۹]

● **إعلام الاعلام باشكال محاجة آدم و موسى عليهما السلام** / شرح حدیث / عربی

i'lām-ul a'lām bi-iškāl-i muḥājjat-i ādam wa mūsā 'alay-hima-s-salām

کوکبانی، حسین بن حسن، ق۱۲ قمری

kokabānī، hoseyn-e bn-e hasan (-18c)

رساله‌ای است استدلالی در شرح حدیث محاجه حضرت آدم و حضرت موسی (ع)، مشتمل بر دو «مقام»: ۱. تخرج طرق الحدیث؛ ۲. اقوال العلماء فی کشف اشکال الحدیث و بیان وجوه احتماله. رساله به درخواست «صلاح الدین صلاح بن حسین بن علی اخفش صنعانی» (۱۱۴۲ق) نگاشته شده است. جوابیه دیگر مؤلف با عنوان «جواب مسئلة فی حدیث محاجة آدم و موسی(ع)» خواهد آمد.

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۴۳۸۰

آغاز: بسمله. الحمدلله العظیم جلاله العمیم کرمه و افضاله الذی اقام علی عباده؛ **انجام:** الکلام بعد بلوغ المرام من ما هو المقصود ... و صلی الله علی سیدنا ...

خط: نسخ، کا: صلاح الدین بن حسین اخفش، بی‌تا؛ محشی، ظهر برگ اول دارای یادداشت و امضای کاتب؛ اهدایی: رهبری، اسفند ۱۳۷۶؛ کاغذ: نباتی آهار مهره، ۸گ، ۳۶ سطر، اندازه: ۱۲×۳۲/۴سم [اهدائی رهبر: ۲ اخبار۱-۱۳۰]

● **الاعلام باعلام بیت الله الحرام** / تاریخ / عربی

al-i'lām bi-a'lām-i bayt-il lāh-il ḥarām

نهروالی، محمد بن احمد، ۹۱۷-۹۹۰ قمری

nahravālī, mohammad ebn-e ahmad (1512-1582)

اهداء به: مرادخان

تاریخ تألیف: شب ۷ ربیع الاول ۹۸۵ق

کتابی است در تاریخ مکه و بناء کعبه و مسجد الحرام، در یک مقدمه و ده «باب» و «خاتمه»: باب ۱. ذکر وضع مکة المشرفة؛ ۲. بناء الکعبة؛ ۳. بیان ما کان علیه وضع المسجد الحرام فی الجاهلیة و صدر الاسلام؛ ۴. ذکر ما زاد علیه العباسیون فی المسجد الحرام؛ ۵. ذکر الزیادتین التی امر بها المهدی؛ ۶. ذکر ما عمره ملوک الجراکسة فی المسجد الحرام؛ ۷. ظهور ملوک آل عثمان؛ ۸. دولة السلطان آل عثمان؛ ۹. دولة السلطان سلیم الثانی؛ ۱۰. دولة السلطان مراد خان؛ الخاتمة فی ذکر المواضیع المبارکة و الاماکن المشرفة

آغاز: بسمله، الحمد لله الذی جعل المسجد الحرام امنا و مثابة للناس.

چاپ: قاهره، مطبوعات عبد الرازق، ۲۰۵ص، ۱۳۰۳ق؛ لیبسیک، ۱۲۷۴ق؛ مطبعة الخیریة، ۳۳۳ص، طبع علی هامش خلاصة الکلام لاحمد زینی دحلان، ۱۳۰۵ق.

[التاریخ و التراجم ص ۳۷؛ دنا ۴۶/۲]

شرح و حواشی:

۱- کتاب الاعلام (مختصر)؛ شاه جهان پوری، محمد

۱. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه: ۲۷۹۸

آغاز: السلطان بن السلطان الملک المؤید مراد خان بن سلیم خان بن سلیمان

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: آغاز؛ تاریخ ۱۱۴۱ق در صفحه عنوان هست؛ تملک: اعتضاد السلطنه، در ۱۲۹۱ق؛ واقف: سپهسالار، ۱۲۹۷ق؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج مشکی مقوایی، ۱۹۸گ، ۲۸ سطر (۹/۵×۱۴/۵)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۳-۱۶۷]

۲. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه: ۲۷۰۱

آغاز: برابر

خط: نسخ، کا: حاج سید محمد وامق، تا: رمضان ۱۳۷۵ق؛ به توصیه حاج وزیری موسس کتابخانه از روی نسخه اصلی مورخ ۹۸۵ استنساخ شده؛ اهدایی: وزیری موسس؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مقوایی با تیماج قرمز ضربی، ۳۵۷گ، ۱۴ سطر (۸/۵×۱۴)، اندازه: ۱۷/۵×۲۲/۵سم [ف: ۴-۱۳۹۶]

● الاعلام بتاریخ الاسلام = التاریخ الکبیر / تاریخ / عربی

al-i‘lām bi-tārīx-il islām = at-tārīx-ul kabīr

ابن قاضی شهبه، ابوبکر بن احمد، ۷۷۹-۸۵۱ قمری

ebn-o qāzī-ye šahba, ābūbakr ebn-e ahmad (1378-1448)

تاریخ سالانه است و پس از یاد کردن حوادث هر سالی سرگذشت کسان است به ترتیب تهجی. مطالبی را از «تاریخ الاسلام» ذهبی (-۷۴۸) و تاریخ ابن کثیر (-۷۷۴) و جز آن گرفته است. این مطالب از آغاز قرن سوم هجری شروع شده تا پایان قرن هشتم را به ترتیب سال‌ها بیان کرده و آن را در هشت جلد نگاشته است. این کتاب جز «تاریخ ابن قاضی شهبة» می‌باشد.

آغاز: الحمدلله ممیت الاحیاء و محیی الاموات و مبدیء الاشیاء و مبید البریات و جامع الخلق بعد الشتات.

چاپ: محقق: عدنان درویش، بیروت، مطبعة الکاثولیکیة، ۱۹۷۷م.

[کشف الظنون ۱۲۷/۱؛ مقدمه تاریخ ابن قاضی شهبه ۳۲/۲؛ مجمع علمی العراقی ۲۳۴/۱ و ۲۳۵/۱]

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۴۷۰

نسخه اصل: کتابخانه فیض الله افندی-ترکیه ۱۴۰۳. جلد پنجم کتاب از وقایع سال ۶۰۰ تا ۶۸۵ هجری می‌باشد؛ خط: نسخ، کاتب = مؤلف، بی‌تا. آنگونه که در ابتدای کتاب تصریح شده و با نمونه خط مؤلف که زرکلی در الاعلام نقل کرده بی شباهت نیست، مصحح و اضافاتی دارد؛ تملک: «فیض الله مفتی سلطنت عثمانی» به سال ۱۱۱۲ و مهر بیضوی بزرگ وقف وی؛ ۵۳۱ص [عکسی ف: ۲-۶۴]

● الاعلام بحکم عیسی علیه السلام

al-i‘lām bi-ḥukm-i ‘īsā ‘alay-hi-s-salām

سیوطی، عبدالرحمن بن ابی بکر، ۸۴۹-۹۱۱ قمری

soyūtī, ‘abd-or-rahmān ebn-e abī-bakr (1446-1506)

چاپ: قاهره، مطبعة المنیریة، ۱۳ص، ۱۳۵۳ق.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۳۱۱/۲عکسی

آغاز: بسمله. الحمد لله و سلام علی عباده الذین اصطفی و بعد فقد ورد علی سؤال یوم الخمیس

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲، ۲ص (۷-۸)، ۱۹ سطر [عکسی ف: ۴-۲۳]

● الاعلام بسیرة النبی علیه الصلاة و السلام / تاریخ پیامبراکرم(ص) / عربی

al-i‘lām bi-sīrat-in nabī ‘alayh-iṣ ṣalāt wa-s salām

زرندی، محمد بن یوسف، ۶۹۳-۷۵۰ ؟ قمری

zarandī, mohammad ebn-e yūsof (1294-1350)

اهدا به: جمال الدین عربشاه بن صاحب شهید امین الدولة حسن بن صاحب شرف الدین عثمان

تاریخ تألیف: ۷۴۷ق؛ محل تألیف: شیراز

در یک «مقدمه» و پنج «باب».

[شد الازار ۴۱۱؛ هزار مزار ۱۴۱؛ بروکلمن ۲۶۷/۲؛ الذریعة ۱۲۵/۸؛ الاعلام زرکلی ۲۶/۸؛ معجم المؤلفین ۱۲۴/۱۲؛ هدیة العارفین ۱۵۷/۲]

تهران؛ ادبیات؛ شماره نسخه: ۴۰۸

دلال احمد بن عمر بن محمد بلیانی آن را بر پسر برادر مؤلف موفق الدین ابوالخیر محمد بن عزالدین احمد بن یوسف زرندی مدنی انصاری سعدی عبادی مجاز از مؤلف در خانه خود او در کازرون در روز دوشنبه ۲۶ ربیع الثانی ۷۸۲ خوانده (پایان نسخه بخط او) و از او اجازه روایت گرفته است. نسخه ما شاید تنها نسخه‌ای باشد از این کتاب؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۸؛ افتادگی: وسط؛ با تاریخ اوایل ذیحجه ۷۹۶ در ص ع که پاک شده [ف: ۳-۷۱]

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۲۷۵۷-ف

نسخه اصل: همان نسخه بالا [فیلمها ف: ۱-۲۸۴]

● الاعلام بشد المنگام / هیئت / عربی

al-i‘lām bi-šadd-il mangām

صوفی، محمد بن احمد،-۹۵۰ ؟ قمری

sūfī, mohammad ebn-e ahmad (-1544)

رساله‌ای در وصف منگام (بنگام) که نوعی ساعت شنی [به نوشته حاج خلیفه در تعریف منگام: آلة الساعه من الرمل فی القاروره] و وسیله محاسبه اوقات است و دستور ساختن و تهیه

آن در یک «مقدمه» و پنج «باب» و «خاتمه». مؤلف در دیباچه آورده: «چون محاسبه اوقات عبادت از بزرگترین عبادات است و ساختن منگام کمگ بزرگی برای دست یافتن به این محاسبه است و در این باب تألیفی به نظر نرسید، این رساله را در یک مقدمه و پنج باب و تتمه و خاتمه نگاشتم ...»
[کشف الظنون (چاپ استانبول) ۱: ۱۲۷؛ معجم المؤلفین ۹: ۱۵]

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۶۹۰/۸-طباطبائی

آغاز: بسمله، الحمدلله رافع الدرجات لمن شد عزیمة قصده ... اما بعد فلما کان صدق العنایه الی اتقان مباشرة مواقیت العباده من اعظم القرب و کانت صناعة المناکیم فیها من المعونه اقوی سبب و لم یظفر فیها بمصنف و لادون فیها قانون ... ابرزنا هذه الرساله لکشف الاسرار الغامض منها ... المقدمه فی معرفة آلات الشد ... و اسمائها؛ **انجام:** و قد ذکر عن حکماء الهند آلات للاوقات یسمی الطنجهارات و هی کالطاسه ... فلما اخترعت المتأخرون صناعة هذه المناکیم علی هذه الصوره اعجب بها غایة الاعجاب و کان ... اضبط للوقت ... فوجب ... مراعات ما ذکرناه و الله الموفق للصواب. کاتب در پایان افزوده: «مؤلفها الشیخ الامام شمس الدین محمد بن ابی الفتح محمد بن عیسی بن احمد الصوفی».

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ در ذیل رساله ۲ فقره یادداشت است به خط کاتب نسخه درباره دستگاه‌های متداول برای تعیین وقت و جهت؛ کاغذ: ترکی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۶ص (۵۶-۶۱)، ۲۰ و ۲۵ سطر، قطع: رقعی بزرگ (خشتی)، اندازه: ۱۴/۵×۲۰سم
[ف: ۲۳-۱۳]

● **الإعلام بفضل الصلاة علی خیر الانام** / حدیث / عربی
al-i'lām bi-faḍl-iṣ ṣalāt 'alā xayr-il anām

نمیری، محمد بن عبدالرحمن، ۵۰۰-۵۴۴ قمری
nomayrī, mohammad ebn-e 'abd-or-rahmān (1107-1150)

کتابی است درباره صلوات بر پیامبر اکرم (ص) با عناوین «باب-باب». مؤلف موارد وجوب آن و همچنین کیفیت صلوات و فضیلت آن و مواردی‌که صلوات در آنها وارد شده است با استناد ب ه‌احادیث بیان نموده است: باب الامر بالصلاة علی النبی (ص)، باب کیفیة الصلاة علی النبی (ص)، باب بعض ما حفظ من کیفیة الصلاة علی النبی (ص)، باب الامر سؤال الوسیلة للنبی (ص)، باب سؤال المقعد المقرب یوم القیمة للنبی (ص)، باب فی مواطن الصلاة علی النبی (ص)، باب الامر بالاکثار من الصلاة علی النبی (ص)، باب الصلاة علی النبی (ص) کل یوم و لیلة، باب الصلاة علی النبی (ص) عند دخول المسجد، باب الصلاة علی النبی (ص) فی الصلاة، باب الصلاة علی النبی (ص) عند الخروج من المسجد، باب الصلاة علی النبی (ص) عند سماع الموذن، باب الصلاة علی النبی (ص) عند اقامة الصلاة، باب الصلاة علی النبی (ص) فی الصلاة، باب الصلاة علی النبی (ص) عند الخروج من المسجد، باب الصلاة علی النبی (ص) فی الوتر، باب الصلاة علی النبی (ص) اذا قام من اللیل، باب الصلاة علی النبی (ص) فی یوم الجمعه، باب الصلاة علی النبی (ص) فی الخطبة، باب الصلاة علی النبی (ص)کلما جلس مجلسا، باب الصلاة علی النبی (ص) اذا اراد سفرا او قدم منه، باب الصلاة علی النبی (ص) فی الصلاة علی المیت، باب الصلاة علی النبی (ص) فی قیام رمضان، باب الصلاةعلی النبی (ص) عند الفراغ من التلبیة، باب الصلاة علی النبی (ص) عند استلام الحجر، باب الصلاة علی النبی (ص) فی اول الدعاء و اوسطه، باب منه ان الدعا محجوب حتی یصلی علی النبی، باب الصلاة علی النبی (ص) و التوسل به الی الله تعالی، باب التشدید فی ترک الصلاة علی النبی (ص)، باب من الجفا ان یذکر النبی (ص) و لم یصل علیه، باب دعاء النبی (ص) علی من یذکر عنده، باب فیمن جلس مجلسا لم یصل فیه علی النبی (ص)، باب فضل الصلاة علی النبی (ص)(صلوة الله مضاعفة عشرا علی من صلی علی النبی (ص)، باب صلاة الملائکه علی من صلی علی النبی (ص)، باب صلاة النبی (ص) عشرا علی من صلی الیه صلی الله علیه، باب المصلی علی النبی (ص) تبلغ صلاته علیه، باب کون المصلین علی النبی (ص) اولی الناس یوم القیمة لکثرة صلواته علیه، باب وجوب شفاعة النبی (ص) لمن صلی علیه، باب شهاده النبی (ص) یوم القیمة لمن صلی علی النبی (ص)، باب نجاة المسلمین علی النبی من اهوال یوم القیمة بصلواتهم علیه، باب سعادة المصلی علی النبی (ص) یوم القیمة، باب اجازة الصراط بالصلاة علی النبی (ص)، باب نیل رضی الله عزوجل بالصلاة علی النبی (ص)، باب ما جاء ما ان المصلی علی النبی (ص) قد التمس الخیر من مظانة، باب ما جاء ان الصلاة علی النبی عبادة، باب الصلاة علی النبی (ص) زکاة لمن صلی علیه، باب الصلاة علی النبی (ص) ترفع بها الدرجات، باب الصلاة علی النبی (ص) تکتب بالحسنات، باب الصلاة علی النبی (ص)، باب من جعل دعاء کله الصلاة علی النبی (ص) کفی همه و غفر ذنبه، باب فضل الصلاة علی النبی (ص) کل یوم و لیلة، باب فضل الصلاة علی النبی یوم الجمعه و لیلة الجمعة، باب استمرار الاجر من کتب الصلاة علی النبی (ص) مادام کتابه ذلک کذلک، باب استغفار الملائکة لکاتب الصلاة علی النبی (ص) مادام اسمه فی ذلک الکتاب، باب البشری فی الحیوة الدنیا للمصلی علی النبی (ص)، باب بعض ما شوهد من الابتداء فی الدنیا لمن تعمد ترک الصلاة علی النبی (ص)، باب ...، باب کیفیة السلام علی النبی (ص)، باب السلام علی ... صلی الله علیه اذا دخل المسجد، باب السلام علی النبی فی الصلاة، باب السلام علی النبی اذا خرج من المسجد، باب السلام علی النبی (ص) عند الوقوف علی قبره، باب فضل السلام علی النبی، باب لله ملائکة سباحین یبلغونی من امتی، باب رد النبی (ص) علی من سلم علیه من امته، باب السلام علی النبی (ص) افضل من عتق

الرقاب.
آغاز: اخبر نا الشیخ الامام ... قال حدثنا الفقیه الحافظ ابو عبد الله محمد بن عبد الرحمن بن علی بن عبد الرحمن النمیری رضی الله عنه قراة علیه و انا اسمع فی شهر رمضان المعظم سنة اثنین و اربعین و خمس مائة
انجام: باب السلام علی النبی (صلی الله علیه و آله) افضل من عتق الرقاب ... و حب رسول الله (صلی الله علیه و آله) افضل من عتق الرقاب ... و حب رسول الله افضل من مهج الانفس، او قال ضرب السیف فی سبیل الله، صلی الله علی محمد و آله و سلم تسلیما
[کشف الظنون ۱۲۸/۱]

قم؛ مرکز مطالعات؛ شماره نسخه: ۱۰۳۸-عکسی
آغاز و انجام: برابر
نسخه اصل: کتابخانه مدرسه احمدیه شهر حلب؛ خط: نسخ، کا: احمد بن محمد بن احمد مودب الاطفال، تا: ۲۲ شعبان ۸۶۴ق؛ مصحح؛ تملک: یحیی بن عبد الرحیم بن محمد قلوانی شقنداوی حلبی؛ اهدایی: آقای حاج محمد کلاهی به تاریخ ۲۷ / ۸ / ۱۳۵۱؛ جلد:تیماج مشکی،۱۰۹گ،۱۵سطر،اندازه:۱۸×۲۳سم [ف: ۲-۲۹۰]
قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۲۴عکسی و ۲۲۴عکسی
نسخه اصل:؛ همان نسخه بالا [عکسی ف: ۱-۲۴ و ۲۰۶]
تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۶۲۷۲-عکس
نسخه اصل: همان نسخه بالا [فیلمها ف: ۳-۲۴۸]

← الاعلام بفک الرموز من سایر الاقلام ← الالسن المخترعة من الحروف المبتدعة

● الاعلام بقواطع الاسلام / فقه / عربی
al-i‘lām bi-qawāṭi‘-il islām

ابن حجر هیثمی، احمد بن محمد، ۹۰۹-۹۷۳ ؟ قمری
ebn-e hajar-e haysamī, ahmad ebn-e mohammad (1504-1566)

در سال ۹۴۲ ق هنگامی که ابن حجر در مکه بود سؤالی فقهی راجع به مهر زن از وی نمودند و او جوابی داد که مورد اعتراض گروهی از دانشمندان شد. این کتاب را در پاسخ اعتراضات آنان نوشته است.
آغاز: نحمدک اللهم ان اطلعت لعلم الفتوی فی سماء التحقیق شموساً و بدوراً و جعلت علماء الشریعة الغراء أرفع الناس فی الدارین.
انجام: حرمنا الله عن النار و جعلنا من جملة أولیائه المقربین الابرار و أجارنا الله من سائر محن الدنیا و الدین ...
چاپ: مصر، ۱۲۹۳، سنگی، ۱۶۰ص؛ تحقیق قصی الحلاق، السعودیة، دار المنهاج، الطبعة الاولی، ۱۴۳۰ق، ۴۰۰ صحیفة
[کشف الظنون ۱۲۸/۱؛ معجم المؤلفین ۱۵۲/۲؛ ایضاح المکنون ۲۴۱/۲؛ الاوقاف العامة موصل ۳۰۶/۲]

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۰۶۰/۱
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: سید وجیه الدین احمد القادری، تا: جمعه ۱۰ ذیقعده ۱۲۷۳ق، جلد: مقوایی عطف تیماج قرمز، ۸۰گ (۱پ-۸۰پ)، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۵×۲۳سم [ف: ۳-۲۴۶]
۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۲۷۰۱
آغاز: برابر؛ **انجام:** و الحمد لله اولاً و آخراً و باطناً یا ربنا لک الحمد کما ینبغی لجلال و جهک و لعظیم سلطانک.
خط: نسخ، بی‌کا، تا: شنبه ۱۵ ربیع ۱۲۹۷ق؛ مصحح، محشی، رکابه‌دار، کاتب در شهر سقز در کردستان ایران ساکن و امام جماعت مسجد شیخ اسماعیل دوزخدری بوده، در زمان حکومت مجیدخان که مردم در نهایت تنگ دستی به سر می‌بردند، بهای این نسخه در آن روزگار ۴۵ دینار بوده است؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج زرشکی مجدول، ۵۴گ، ۱۶-۲۱ سطر (۱۱×۱۶)، اندازه: ۱۷×۲۲سم [ف: ۳۲-۲۸۸]

● الاعلام بمصطلح الشهود و الحکام / انشاء / عربی
al-i‘lām bi-muṣṭalaḥ-iš šuhūd wa-l ḥukkām

طرسوسی، ابراهیم بن علی، ۷۲۰؟-۷۵۸ قمری
tarsūsī, ebrāhīm ebn-e ‘alī (1321-1358)

رساله‌ای در قواعد انشاء و اسناد معامله و احکام شرعی است طبق مذهب حنفی.

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۵۷۵۲
آغاز: الحمدلله علی ما الهم حمداً استزید من نعمائه؛ **انجام:** خاتمة فی آخر العمر یحمد.
خط: نسخ، کا: احمد بن محمد بن جمال الدین، تا: ۱۸ ربیع الاول ۹۱۶ق؛ واقف: شیخ بهائی؛ کاغذ: نخودی ضخیم، جلد: پارچه‌ای، ۱۲۱گ، ۱۷ سطر (۱۰×۱۳)، اندازه: ۱۴/۳×۱۹/۲سم [ف: ۷-۲۰۶]

● الاعلام بمناقب الاسلام / فلسفه / عربی
al-i‘lām bi-manāqib-il islām

عامری، محمد بن یوسف،-۳۸۱ قمری
‘āmerī, mohammad ebn-e yūsof (-992)

چاپ: قاهره، دارالکاتب العربی، محقق احمد عبد الحمید غراب، چاپ اول، ۲۵۷ص، ۱۳۸۶ق.

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۱۴۶/۱-ف
نسخه اصل: راغب پاشا ش ۱۴۶۴؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ ۲۸گ (۱-۲۸)، ۲۵ سطر [فیلمها ف: ۱-۴۱۸]
تهران؛ مینوی؛ شماره نسخه: ۲۶۲/۱بخش۳

بی‌کا، بی‌تا [ف: ۱۳۲]

● **الأعلام الجلية فی شرح الألفية** / فقه / عربی

al-a'lām-ul jalīyya fī š.-il alfīya

ابن ابی سروال، حسین بن علی، ق ۱۰ قمری

ebn-e abī servāl, hoseyn ebn-e 'alī (-16c)

وابسته به: الالفية فی فقه الصلاة اليومية = الفيه؛ شهيد اول، محمد بن مکی (۷۳۴-۷۸۶)

تاریخ تألیف: پنج‌شنبه ۲ ربیع الثانی ۹۵۰ق

وی «فوائد» استادش را که بر الفيه شهيد اول نوشته است گردآورده و خود نيز فوائدی را به آن افزوده است.

آغاز: احمدك اللهم هادی الخلائق الی موارد اليقين و مبين احكام التكاليف با وضح تبيين ... اما بعد فانه لما اعتكفت الطلبة علی الرسالة الموسومة بالالفية.

انجام: و حيث وفق الله لا كمال ما قصدناه و بلغ لنيل ما اردناه فلنكمل ذلك بالحمد لله رب العالمين و الصلاة و السلام علی محمد و آله الطاهرين.

[دنا ۴۷/۲ (۶ نسخه)؛ اعیان الشیعة: ۱۱۶/۶؛ الذریعة: ۲۳۸/۲]

۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۲۳۸

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: حاجی بن علی بن عبدالله بن علی بن فهدان، تا: جمعه ۹ صفر ۹۵۱ق؛ مصحح، مقابله شده، دارای چندین بلاغ؛ واقف: ابن خاتون، ۱۰۶۷؛ کاغذ: متن و حاشیه، متن حنایی، حاشیه نخودی آهارمهره، جلد: تیماج مشکی، ۸۸گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۶×۲۱سم [ف: ۲۱/۱-۱۲۸]

۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۲۷۶۴/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: محمد بن ابراهیم بن احمد بن جعفر الاولی اصلاً و مولداً الاحسا، تا: پنج‌شنبه ۲۵ شوال ۹۵۳ق؛ محشی با نشان «م د ی ه ش»، مصحح، مقابله شد با نشان «بلغ قرائة حفظه الله و ابقاه»؛ تملک هاشم حسینی اردبیلی، یادداشت «طالعته من اوله الی آخره بامراد النظر ...»، ظاهراً بلاغ و حواشی و یادداشت مطالعه به‌خط همین هاشم حسینی اردبیلی می‌باشد؛ کاغذ: فرنگی، ۱۲۲گ (۱-۱۲۲)، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۰×۱۶سم [ف: ۳۲-۴۳۸]

۳. کرمانشاه؛ فیض مهدوی (کتابخانه)؛ شماره نسخه: بدون شماره

بی‌کا، تا: جمعه ۹۹۴ق [تراثنا: س۲ش۴-۴۰]

۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۲۳۹

آغاز: برابر؛ **انجام:** اللهم الا ان يقال الطهارة من مقدمات الصلاة

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: اواخر قرن ۱۱؛ افتادگی: انجام؛ واقف: خواجه شیر احمد؛کاغذ:نخودی آهار مهره، جلد: مقوا رویه پارچه زرد اخرا، ۲۴گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۲×۱۹سم [ف: ۲۱/۱-۱۲۹]

۵. زنجان؛ امام جمعه؛ شماره نسخه: بدون شماره

آغاز: برابر

بی‌کا، بی‌تا [دلیل المخطوطات: ۱-۹۲]

۶. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۱۳۰

آغاز: برابر

نسخه اصل: کتابخانه سید عزالدین حسینی، زنجان؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۲۰ رمضان؛ ۱۲۶ص [عکسی ف: ۱-۱۵۰]

← اعلام الحکم النبوية فی اعلام الاحکام الطبية ← طب النبوی (منتخب)

● **اعلام الخلق أعلام الحق = گرز آتشی بر مغز مرتشی** / فقه / عربی

i'lām-ul xalq a'lām-al ḥaqq = gorz-e ātašī bar maqz-e mortašī

جزائری، عبدالکریم بن محمد جواد، -۱۲۱۵ قمری

jazā'erī, 'abd-ol-karīm ebn-e mohammad javād (-1801)

تاریخ تألیف: چهارشنبه ۲۷ صفر ۱۱۹۰ق

چون در زمان مؤلف رشوه بسیار شایع شده بود، مؤلف این رساله را در پنج «فصل» و یک «خاتمه» در رد آن نگاشته و خود بدان لقب «گرز آتشی بر مغز مرتشی» داده است.

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۳۹۶۲/۳

آغاز: الحمدلله الهادی و الصلاة و السلام علی خير من نشأ فی الحاضر و البادی محمد و اهل بيته الذين تشرف بنشر فضائلهم الموقف و النادی؛ **انجام:** فقال له رجل يابن رسول الله أوصنی فقال اتق الله حيث كنت فانك لا تستوحش إلی هنا نقطع الكلام.

خط: نسخ، کا: احمد بن محمد صالح سید محمد شاهی، تا: ربیع الثانی ۱۱۹۰ق؛ ۲۷گ (۱۷۴پ-۲۰۰پ)، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۲×۲۰سم [محدث ارموی مخ: ۱-۱۶۳]

● **اعلام دامغان** / تراجم / فارسی

a'lām-e dāmqān

شاه چراغی، طاهر بن حسن، -۱۳۹۷ قمری

šāh-čerāqī, tāher ebn-e hasan (-1977)

شرح حال نسبتاً مبسوطی است از رجال و شخصیت‌های علمی و دینی، شعرا و دیگر مشهورین این شهر و بعضاً برخی از اماکن تاریخی معروف و غیره را جمع‌آوری و به ترتیب حروف الفبایی تنظیم نموده است.

دامغان؛ قمر بنی هاشم؛ شماره نسخه: ۶۵

آغاز: ابوبکر الدامغانی در ذیل حالات شاشی ابی علی احمدبن محمد بن اسحاق فقيه نقل شده چون در بغداد جا گرفت؛ **انجام:** گرفتم دامن صحرا شدم هم پیشهء مجنون ×× سبق آموز گشتم

درس عشق بی نوایی را
خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، تا: قرن ۱۴؛ جلد: گالینگور مشکی، ۲۵۸ص، مختلف السطر [ف:-۱۸]

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۱۹۶۶
نسخه اصل: همان نسخه بالا [عکسی ف: ۵-۴۲۴]

● اعلام الدین فی صفات المؤمنین و کنز علوم العارفین / چند دانشی / عربی

i'lām-ud dīn fī ṣifāt-il mu'minīn wa kanz-i 'ulūm-il 'ārifīn

دیلمی، حسن بن محمد، ق۸ قمری
deylamī, hasan ebn-e mohammad (-14c)

کتابی در عقاید و مواعظ و اخلاق که مذیل است به چهل حدیث نبوی. کلیه احادیث را بی ذکر سلسله سند آورده است. مؤلف کتاب را در دیباچه چنین توصیف نموده است: «فاول ما أبدا به ذکر المعارف بالله تعالی و برسوله صلی الله علیه و آله و حججه من بعده و ما یجوز علیه و علیهم و ما لا یجوز ثم اثنی بذکر فضل العالم و العلوم و ما یتبع ذلک من العلوم الدینیة و الآداب الدنائیة (کذا) و لم التزم ذکر سندها لشهرتها عند العلماء و فی کتبها المصنفه المرویةعن مشایخنا رحمهم الله تعالی و احلت فی ذلک علی کتبهم و اسانیدهم فیها الا ماشذ عنی من ذلک فلم اذکر الافص القول ».
چاپ: قم، موسسه آل البیت، ۱۴۰۸ق.
[دنا ۴۷/۲]

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۵۶۷۹
آغاز: الحمدلله دی (کلماتی بصحافی رفته) لال و الرفعه و الکمال الذی عم عباده بالفضل و الاحسان؛ **انجام:** و ما هدالارض المدحیه صلی علی سید البریه محمد و آله الاخیار الاطهار الابرار الایمه و اعف عنا و اغفرلنا و ارحمنا انت مولانا فانصرنا علی القوم الکافرین
خط: نسخ مخلوط به ثلث، بی‌کا، تا: ۷۲۳ یا ۷۶۳ق؛ نسخه قدیمی است و گمان می‌رود در عصر مؤلف نوشته شده، اشخاصی که نسخه در اختیار و مالکیت آنها بوده و در نسخه اثر خامه شان موجود است اینانند: «انتقل فی نوبت ا ... الی الله الغنی عبدالحـ ا.. ابن محمد المشکـ الحـ»، باز در همان صفحه «ثم عواری الایا ... تراب اقدام الانام هلال الکرکی عامله.. الحعی بمحمد و علی وا.. الاطهار می‌شـ ... القعده الحرام من سـ ... و ستین و تسعـ. و کسه مالکه المـ. تجاور عن ساته »، در صفحه آخر مرقوم است: « بصره (کذا) من اوله الی آخره اضعف عبادالله و احوجهم الله محمد بن عبدالحسین ابن صـ (یا ابو منصور) الموذن بالحرم الشریف الغروی (صحافی رفته) و ذلک من سنه ۳ کـ و سعماته »، ظاهراً مقصود از این تاریخ ۷۲۳ است و محتمل است ۷۶۳ باشد؛ واقف: شیخ بهایی، به وسیله تقی آقا مدرس رضوی، در شهریور ۱۳۱۷، تسلیم کتابخانه شد؛ کاغذ: حنایی، جلد: تیماج قهوه‌ای ضربی، ۱۴۵گ، مختلف السطر، اندازه: ۱۷×۲۴سم [ف: ۵-۴۴]

● اعلام الشهود فی کشف مهمات الوجود / عرفان و تصوف / عربی

i'lām-uš šuhūd fī kašf-i muhimmāt-il wujūd

ابن عربی، محمد بن علی، ۵۶۰-۶۳۸ قمری
ebn-e 'arabī, mohammad ebn-e 'alī (1166-1241)

۱. کرمانشاه؛ نجومی؛ شماره نسخه: ۳مجموعه بدون شماره
کا: ابوتراب شیخ اسحاق، تا: جمعه ۹ شوال ۱۰۰۶ق؛ مصحح، دو بار با اصل مقابله شده [دلیل المخطوطات: ۱-۲۵۱]

۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۵۶۳/۳عکسی
آغاز: بسمله ... الهم یا من تجلت ذاته فی احدیته علیه و اقتضت ان لا یعود ذلک منه الا الیه
نسخه اصل: احتمالا همان نسخه بالا؛ کا: ابوتراب شیخ اسحاق، بی‌تا؛ مقابله شده و رکابه نویسی دارد، در اول نسخه یادداشت وقف دیده می‌شود؛ ۱۲ص (۱۳۴-۱۴۵) [عکسی ف: ۴-۵۰۳]

● اعلام الطرائق فی الحدود و الحقائق / فرهنگ اصطلاحات / عربی

i'lām-uṭ ṭarā'iq fi-l ḥudūd wa-l ḥaqā'iq

ابن شهرآشوب، محمد بن علی، ۴۸۸-۵۸۸ قمری
ebn-e šahrāšūb, mohammad ebn-e 'alī (1096-1193)

تاریخ تألیف: رجب ۵۷۰ق
فرهنگی موضوعی مهمی است در اصطلاحات دانش‌های گوناگون مانند تفسیر، حدیث، فقه، اصول، ادب، طب و ... با اشاره به وجه تسمیه و اختلاف اقوال، فرق‌های لغوی بین اصطلاحات متقارب، نقل اقوال دانشمندان مهم هر علم، مرتب شده در سی و سه «باب»، با فصل‌های متفرقه در میان ابواب، این کتاب در حقیقت به ریشه‌های لغوی پرداخته و اصل معنا را بیان می‌کند. بعضی از واژه‌ها به جهت مشترک بودن در چند علم، تکرار شده و در هر موضع معنای مخصوص آن آورده شده است. نسخه حاضر از باب پنجم تا آخر را داراست بدین عناوین: باب الامکنه، باب انواع الاعراض، باب الاکوان، باب الاعتماد، باب التألیف، باب الاصوات، باب الآلام، باب الاعتقاد، باب العلم ت، باب النظر، باب الظن، باب الارادة، باب الحیاة، باب القدرة، باب الشهوة و النفار، باب الفناو العادة، باب الفعل، باب الاسماء و الصفات، باب الصفات، باب النبوات، باب الشرعیات، باب الخلافیات، باب النحو و التصریف، باب الکتاب ة، باب البلاغة، باب العروض، باب الطب و النجوم و الحساب، باب الموجبات.
[الذریعه ۲۳۹/۲]

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۱۰۷۲

آغاز: الخروج الی منی و قیل من الراویة لان الاصل [فی] الارتواء الاستسقاء

نسخه اصل: کتابخانه فیض الله افندی ـ ترکیه ۱۶۶۲؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح، محشی با عنوان «حاشیه»؛ تملک: «حسین بن مصطفی» با مهر دائری وی؛ ۴۳۹ص [عکسی ف: ۳-۳۳۲]

● الاعلام فی تحقیق احوال الادغام / تجوید / عربی

al-i'lām fī taḥqīq-i aḥwāl-il idġām

قزوینی، محمد هاشم بن عبدالرحیم، ق۱۳ قمری

qazvīnī, mohammad hāšem ebn-e 'abd-or-rahīm (-19c)

تاریخ تألیف: ۱۲۵۳ق

رساله‌ای است درباره ادغام تنوین و نون ساکنه در موارد حروف یرملون. در سال ۱۲۵۳ بر سر این مسئله اختلاف مهمی روی داده و مؤلف به تحقیق مطلب پرداخته است. این رساله در سه «مقدمه» و ۴ «مقامات» است، مقدمه‌ها: ۱. ذکر معنی الادغام لغة و اصطلاحاً؛ ۲. بیان انقسام الادغام الی الادغام مع الغنة؛ ۳. تقسیم نون الساکنة.

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۳۸۲۸۲

آغاز: بسمله. الحمدلله الذی ادغم الانوار فی صدور الاولیاء و اظهر اسرارها علی السنة الاوصیاء؛ **انجام:** لو ادغم لزم توالی ثلث احرف من حروف العلة فی کلمة واحدة و هو غیر جایز هذا آخر ما اردنا.

خط: نسخ خوش، کا: محمد اشکوری، تا: شنبه ۲۷ ذیقعده ۱۲۵۳ق؛ اهدایی: رهبری، مهر ۱۳۸۶؛ کاغذ: نخودی آهار مهره، جلد: تیماج قهوه‌ای ضربی با ترنج و دو سرترنج و حواشی زنجیره‌ای ضربی، ۱۲گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۰/۵×۱۶/۷سم [اهدائی رهبر: ۱علوم قرآن-۲۹۸]

مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه: ۱۲۸۷/۲

همان نسخه بالا [مؤید: ۳-۲۳۹]

● الاعلام فیما اتفقت علیه الامامیة من الاحکام / فقه / عربی

al-i'lām fīmā ittafaqat 'alayh-il imāmīya min-al aḥkām

مفید، محمد بن محمد، ۳۳۶-۴۱۳ قمری

mofīd, mohammad ebn-e mohammad (948-1023)

به درخواست: سید مرتضی

در مسایلی است که امامیه بر آنها اتفاق نظر دارند و عامه بر خلاف آنها اجماع کرده‌اند. از تصریح مؤلف: «لنضاف الی کتاب اوایل المقالات فی المذاهب المختارات» استفاده می‌شود که آن را به عنوان تکمله برای «اوایل المقالات» نوشته است. از جهاد تا فرایض است.

آغاز: بسمله، الحمدلله علی ما اولی و ابلی و نسأله التوفیق لما قرب منه و ازلف لدیه و احظی و صلی الله علی سیدنا محمد المصطفی و علی اهل بیته الاصفیاء و سلم کثیرا. اما بعد ادام الله للسید الشریف التأیید و وصل له التوفیق و التسدید فانی ممثل ما رسمه من جمع ما اتفقت علیه الامامیة من الاحکام الشرعیة

انجام: و یقضی بصحة ما ذکرناه من الایجاز و الاختصار و الله محمود و ایاه نسأل التوفیق و حسبنا الله و نعم الوکیل ... و الحمدلله رب العالمین

چاپ: با تحقیق شیخ محمد الحسون، در مجموعه مصنفات شیخ مفید، جلد ۹، قم، ۱۴۱۳ ق

[الذریعه ۲۳۷/۲؛ رجال نجاشی ص ۲۸۷: کتاب الاعلام؛ در معالم ش ۷۴۱: الاعلام مما اجتمعت علیه الامامیه آمده است؛ الشیخ المفید و عطاؤه الفکری الخالد ۵۲-۵۴؛ دنا ۴۸/۲ (۱۴ نسخه)]

۱. قم؛ مؤسسه آیة الله بروجردی؛ شماره نسخه: ۳۳۴/۲

آغاز: برابر

نام رساله در فهرست «الایجاز» آمده است؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۲۸ق؛ مصحح؛ جلد: تیماج قرمز، ۹گ (۸۰پ-۸۸ر)، ۲۲ سطر، اندازه: ۱۵×۲۰/۵سم [ف: ۱-۱۹۵]

۲. قم؛ مؤسسه آیة الله بروجردی؛ شماره نسخه: ۴۹۹/۲

خط: نسخ، کا: نصرالله قزوینی، تا: رجب ۱۲۷۹ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۸گ (۳۶پ-۵۳پ)، اندازه: ۱۰/۵×۱۵سم [ف: ۲-۳۱۸]

۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۴۸۶۸

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: میر حامد حسین، تا: ۱۲۸۳ق، اهدایی: رهبری، اسفند ۱۳۷۶؛ کاغذ: نخودی، جلد: مقوا عطف و گوشه میشن قهوه‌ای، ۲۱گ، ۱۳ سطر، اندازه: ۱۰×۱۵سم [اهدائی رهبر: ۳-۷۳]

۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ض۱۴۵۸۶

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: محمد اسماعیل بن احمد، تا: ۷ رمضان ۱۲۹۴ق؛ واقف: سید محمد باقر سبزواری، محرم ۱۴۰۵؛ کاغذ: شکری آهار مهره، جلد: میشن مشکی، عطف تیماج قهوه‌ای، ۱۷ص، ۲۲ سطر، اندازه: ۱۶/۵×۲۵سم [ف: ۲۱/۱-۱۲۹]

۵. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۰۵۳۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: محمد تقی بن محمد حسن خوانساری، تا: ۱۲۹۴ق؛ مصحح، مقابله شده در ربیع الاول ۱۳۷۱ توسط سید مصطفی حسینی خوانساری؛ اهدایی: رهبری، خرداد ۱۳۷۳؛ کاغذ: نخودی آهار مهره، جلد: میشن ماشی با جداول ضربی زنجیره ای، ۷گ، ۲۴ سطر، اندازه: ۱۷×۲۵/۵سم [اهدائی رهبر: ۳-۷۴]

۶. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۴۵۰۵/۱۳

آغاز: برابر

خط: نسخ، کا: محمد بن رجبعلی طهرانی، تا: ۱۳۰۵ق؛ جلد: تیماج زرشکی ضربی ترنج و سرترنج دار، بدرقه ابر و باد، ۹گ (۱۶۰ر-۱۶۹ر)، ۱۸-۲۳ سطر، اندازه: ۱۶×۲۱/۷سم [ف: ۴۱-۲۲]

۷. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۳۳۲۵۲

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۳۰۶ق؛ مصحح، مقابله شده توسط هیبت الدین حسینی شهرستانی نجفی؛ اهدایی: رهبری، بهمن ۱۳۸۴؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج فرنگی قهوه‌ای با جدول زرین، ۱۲گ، ۲۴ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۱سم [اهدائی رهبر: ۳-۷۴]

۸. قم؛ معصومیه؛ شماره نسخه: ۵-۶۲۷۸

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: مهدی بن علی رضا قمی، تا: پنج‌شنبه ۶ صفر ۱۳۲۰ق، جا: نجف اشرف؛ از روی نسخه مغلوط؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مقوا، ۱۱گ، ۲۰ سطر، قطع: ربعی [آستانه قم:-۲۲۷]

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۳۳۷/۱عکسی

نسخه اصل: همان نسخه بالا [عکسی ف: ۴-۶۰]

۹. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۲۳۷۵/۴-ف

نسخه اصل: کتابخانه شیخ آقا بزرگ تهرانی (محمد حسن بن علی)؛ کا: آقا بزرگ تهرانی (محمد حسن بن علی)، تا: یک‌شنبه ۵ محرم ۱۳۲۰ق [فیلمها ف: ۱-۶۷۶]

۱۰. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۳۰۶۴۰

خط: نستعلیق، کا: احمد بن محمدرضا حسینی، تا: سه‌شنبه ۱۱ ربیع الثانی ۱۳۲۹ق؛ ضمیمه نسخه ش ۲۱۰۵۹؛ اهدائی: رهبری، در خرداد ۱۳۷۳؛ کاغذ: نخودی، جلد: مقوا، ۱۳ص، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۷/۵×۲۲سم [اهدائی رهبر: ۳-۷۴] و [ف: ۲۱/۱-۱۳۰]

۱۱. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه: ۱۸۷۹/۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: ابوتراب بن عبد الله، تا: شب چهارشنبه ۲۶ یا ۲۷ محرم ۱۳۴۰ق، جا: کربلا؛ ۱۵ص (۳۹-۵۳)، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۰×۱۷سم [مدرسه فیضیه- ف: ۳-۱۴۳]

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۱۹۵/۲

نسخه اصل: همان نسخه بالا [عکسی ف: ۳-۴۵۷]

۱۲. قم؛ مؤسسه آیة الله بروجردی؛ شماره نسخه: ۴۹۸/۳

خط: نسخ، کا: حاج احمد بن علی اکبر خادمی بروجردی، تا: شنبه۲جمادی الثانی۱۳۶۰ق،به‌دستور آیة الله بروجردی؛جلد:تیماج سبز، ۲۲گ (۹۸پ-۱۱۹ر)، اندازه: ۱۱×۱۶/۵سم [ف: ۲-۳۱۷]

۱۳. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۱۴۷۶/۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: فرنگی کبود، جلد: تیماج عنابی درون مشکی، ۸گ (۲۰۶پ-۲۱۳ر)، ۱۹ سطر (۹×۱۵)، اندازه: ۱۶×۲۱/۵سم [ف: ۸-۱۲۸]

● الاعلام فی مختصر فضائل الشام / تاریخ / عربی

al-i‘lām fī muxtaṣar-i faḍā’il-iš šām

فزاری، ابراهیم بن عبدالرحمن، ۶۶۰-۷۲۹ قمری

fazārī, ebrāhīm ebn-e ‘abd-or-rahmān (1262-1329)

گزیده‌ای از کتاب «فضائل الشام» ابو الحسن علی بن محمد الربعی (ق۵) است با حذف اسانید و زیادتی داستان‌های تاریخی، در هجده «فصل» کوتاه: ۱. ذکر ما ورد فی الشام؛ ۲. ذکر ما ورد فی دمشق؛ ۳. ذکر مدائن الجنة و مدائن النار؛ ۴. ذکر مصلی الخضر من جامع دمشق؛ ۵. ذکر الموضع الذی فیه رأس یحیی؛ ۶. فی ان بالحائط القبلی من الجامع بناء هود؛ ۷. ذکر ما ورد فی فضائل جامع دمشق؛ ۸. فی ان دمشق تکون اکثر زهاداً و مساجد و اموالا؛ ۹. فی البناء بدمشق و انه لا یحاسب علیه؛ ۱۰. ذکر من قبر بدمشق؛ ۱۱. حدیث الربوة؛ ۱۲. فضل جبل قاسیون و الفرادیس؛ ۱۳. غوطة دمشق؛ ۱۴. الجبال المقدسة؛ ۱۵. فضل مغار الدم و الربوة و بودا؛ ۱۶. فضل المقام الذی ببرزة؛ ۱۷. ذکر الموضع الذی ینزل فیه عیسی؛ ۱۸. ما یکون من الملاحم بدمشق.

آغاز: قال الشیخ الامام ... الحمدلله رب العالمین و أشهد ان لا اله الا الله و حده لا شریک له و اشهد ان محمداً عبده.

انجام: و معاقلهم من یأجوج و مأجوج الطور، هذا ما اختصرته من کتاب فضائل الشام

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۵۵۳/۵

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ مجدول، مصحح، محشی؛ جلد: مقوایی عطف تیماج مشکی، ۱۶گ (۱۱۲پ-۱۲۷ر)، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۶×۲۳/۵سم [ف: ۴-۳۵۵]

● الأعلام اللامعة فی شرح الزیارة الجامعة / دعا / عربی

al-a‘lām-ul lāmi‘a fī š.-iz zīyārat-il jāmi‘a

طباطبائی بروجردی، محمد بن عبدالکریم، ق۱۲ قمری

tabātabā’ī borūjerdī, mohammad ebn-e ‘abd-ol-karīm (-18c)

شرحی است بر زیارت جامعه کبیره، در ابتدا احادیثی در فضل و کیفیت قرائت آن آورده سپس با استشهاد از کتب لغوی، حدیثی، تفسیری و غیره آنرا شرح نموده است.

آغاز: روی الشیخ فی التهذیب و الصدوق فی العیون و الفقیه زیارة جامعة ... فلو تکلمنا فی شرحه بعض الکلام و نشیر إلی جملة مما خفی علی بعض الأفهام

انجام: و أما سلام القریب فیصل إلیهم بلا واسطة علی القولین و لا بعد فی کونهم فی السماء سامعین للسلام من المسلم عند قبور هم والسلام علیه و علیهم و رحمة الله و برکاته ...

[الذریعه ۴۰۳۹/۲ و ۲۴۰؛ دنا ۴۸/۲]

خوانسار؛ فاضل؛ شماره نسخه: ۱۹۴/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ زیبا، کا: موسی بن محمد خوانساری، تا: ۱۳۲۳ق؛ مصحح، محشی با عبارت «منه ره»؛ جلد: تیماج قرمز مجدول، اندازه: ۱۶×۲۲سم [ف: ۱-۱۴۲]

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۷۰۷/۱

نسخه اصل: همان نسخه بالا [عکسی ف: ۲-۳۴۶]

● اعلام الموالی بکلام سادته الأعلام الموالی / کلام و اعتقادات / عربی

i'lām-ul muwālī bi-kalām-i sādat-i-h-il a'lām-il mawālī

ابن ابی الرجال، احمد بن صالح، ۱۰۲۹-۱۰۹۲ قمری

ebn-e abe-r-rejāl, ahmad ebn-e sāleh (1620-1681)

رساله‌ای است در پاسخ به کسانی که چنین پنداشته‌اند که چون اهل البیت (ع) در باب صحابه مسلک تکرم و تحلم را پیش گرفته‌اند و از شتم و سب آنان جلوگیری کرده‌اند، این دلیل بر آن است که ائمه نسبت به این مسأله رضا و ترضیه نموده‌اند. مؤلف در این رساله با استشهاد به وقایع تاریخی و با استناد به گفتار بزرگان اهل سنت و ائمه زیدیه به این مسأله پرداخته است.

[مؤلفات الزیدیة ۱۳۷/۱؛ اعلام المؤلفین الزیدیة ۱۱۹-۱۲۰]

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۲۷۳۵

آغاز: الحمدلله رب العالمین ... و بعد فانه لما سلك ائمة أهل البیت رضی الله عنهم مسلك التکریم و التحلم فی امر الصحابه بان سدوا باب الشتم الذی لیس من اخلاق امثالهم

نسخه اصل: کتابخانه‌ای در یمن؛ خط: نسخ نازیبا، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ مصحح، دارای امضای بلاغ مطالعه‌ای از یحیی بن محمد ... در ۸ ذیقعده ۱۱۴۸، یادداشتی از علی بن صالح بن ابی الرجال که کتاب را به خط خود نگاشته و آن را نزد مؤلف خوانده؛ تملك: یحیی بن احمد بن حسن بن صالح بن ابی الرجال؛ ۵۴ص [عکسی ف: ۷-۳۳۳]

● اعلام الموقعین عن رب العالمین / فقه / عربی

i'lām-ul muwaqqi'īn a'n rabb-il 'ālamīn

ابن قیم جوزیه، محمد بن ابی بکر، ۶۹۱-۷۵۱ ؟ قمری

ebn-e qayyem-e jawzīye, mohammad ebn-e abī-bakr (1293-1351)

تاریخ تألیف: قرن ۸؛

اثری است بزرگ و استدلالی با عناوین «فصل» در اصول و فقه حنبلی مؤلف در خاتمه هفتاد فایده در شرایط و آداب فتوا آورده است. این کتاب در برخی از منابع به نام «معالم الموقعین عن رب العالمین» ضبط شده است.

چاپ: تحقیق: عبدالرحمن الوکیل، دهلی، جزء ۲، ۱۳۱۳-۱۳۱۴ق؛ مصر: دارالکتب الحدیثة، ۱۳۸۹ق

[دنا ۴۸/۲؛ کشف الظنون ۱۲۵/۱]

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۱۹۵۵/۱

آغاز: بسم الله الرحمن الرحیم و به نستعین؛ فصل و أما نقل الأعیان و تعیین الأماکن فلکنقلهم الصاع و المد و تعیین موضع المنبر؛ **انجام:** و هو داخل تحت اللعنة مع تضمن لزیادة الجداع کأسماه السلف بذلک تم والحمدلله رب العالمین و صلی الله علی محمد و آله و صحبه و سلم.

خط: نسخ و نستعلیق تحریری، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ مصحح، در برگ آغاز نام مؤلف، زندگی نامه و تألیفات ایشان آمده، شماره‌گذاری مثال‌ها با نسخه چاپی متفاوت است؛ تملك: «سلمان ابن ...»؛ کاغذ: فرنگی آهار مهره، ۳۵گ (۱-۳۵)، ۲۹ سطر، اندازه: ۱۴×۲۳سم [ف: ۳۰-۲۵۱]

۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۸۶۳۹

آغاز: بسمله، الحمدلله الذی خلق خلقه اطواراً و صرفهم فی اطوار التخلیق کیف شاء عزة و اقتدارا؛ **انجام:** فیقع الاضطراب و التناقض و الاختلاف و الله المستعان

جلد ۱، این نسخه از «القسم الثانی فی فقهاء الاسلام و من دارت علیهم الفتیا» شروع و به «الشرط العرفی کاللفظی» ختم شده است؛ خط: نسخ، کا: احمد بن ناصر مطری، تا: پنج‌شنبه ۲۶ صفر ۱۲۱۶ق؛ مصحح، محشی بعضاً به حواشی «صدیق حسن»؛ تملك: علی بن هادی بن وهب، محمد بن علی؛ اهدایی: رهبری، فروردین ۱۳۷۲؛ کاغذ: متن حنایی و حاشیه نخودی، جلد: مقوا، ۱۶۸گ، ۳۷ سطر، اندازه: ۲۲×۳۱سم [اهدائی رهبر: ۳-۷۶]

۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۸۶۴۰

آغاز: بسمله. فصل، و اما نقل الأعیان و تعیین الاماکن فکنقلهم الصاع و المد و تعیین موضع المنبر و موقفه للصلوة و القبر و الحجرة و مسجد قبا؛ **انجام:** قال قل لهم یهدیکم الله و یصلح بالکم ذکره احمد

جلد ۲، این جلد حاوی ۱۱۵ مثال، ۱۲ مخرج، ۱۳ مذهب و ۷۰ فایده است و نخستین و آخرین مثال درباره انکار منکر و وجه تحلیل می‌باشد؛ خط: نسخ، کا: احمد بن ناصر مطری، به دستور پدرش، تا: شنبه ۱۵ ذیقعده ۱۲۱۶ق؛ مجدول، مصحح، محشی بعضاً از «صدیق حسن» با جمله دعایی «عفی عنه»، یادداشت علامه محمد سبعی؛ اهدائی: رهبری، دی ۱۳۷۲؛ کاغذ: نخودی و حنائی آهار مهره، جلد: مقوا با عطف و گوشه میشن قهوه‌ای، ۱۶۳گ، ۳۸سطر، اندازه: ۲۲×۳۱سم [اهدائی رهبر: ۳-۷۶] و [ف: ۲۱/۱-۱۳۲]

● اعلام الناس فی احوال بندر عباس / جغرافیا / فارسی

e'lām-on nās fī ahvāl-e bandar 'abbās

سدید السلطنه، محمد علی بن احمد، ۱۲۹۱-۱۳۶۲ قمری

sadīd-os-sāltane, mohammad 'alī ebn-e ahmad (1874-1943)

تاریخ تألیف: ۱۳۲۹؛ محل تالیف: بندرعباس (محتملاً)

نویسنده که سال‌ها در بنادر جنوب ایران می‌زیسته و از موقعیت محل اطلاع کامل داشته است در این کتاب یک‌دوره جغرافیای سیاسی و طبیعی و اقتصادی بندرعباس و بلوچی و بیابان و جزیره قشم را گرد آوری کرده و با شرح حال خود آورده است. (عبدالله انوار)

آغاز: بسمله، اعلام الناس فی احوال بندر عباس: مساحت طول بندر عباس ابتدا می‌شود غرباً از بندر مهتابی که تعلق

چاپ: تهران، ۱۳۴۲ش، سربی وزیری؛ به تصحیح و مقدمه و فهارس احمد اقتداری، به کوشش علی ستایش

[مشار چاپ سوم ۴۱۹-راهنمای کتاب ۵۳: ۱۸ و ۵۴۹ و ۵۵۴ و ۸۵۹]

۱. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۱۰۸۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** در آنمجلس پادشاه هرمز بود و با دو پسران خود باین پادشاه روزی پنج مارک برای معای میدادند.

خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، تا: ۱۳۲۹ق، جا: محتملاً بندرعباس؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج، قرمز، مقوایی، ۲۱۹گ، ۱۱ سطر (۸/۵×۱۷)، اندازه: ۱۳×۲۱سم [ف: ۳-۱۰۰]

۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۱۰۰۰۳

جلد دوم؛ خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مقوا، ۳۶۱گ، ۱۹ سطر (۱۴×۱۶)، اندازه: ۱۶×۲۰سم [ف: ۱۷-۵۲۳]

۳. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۹۳۶۳

آغاز: برابر؛ **انجام:** در آنمجلس پادشاه هرمز بود و با دو پسران خود باین پادشاه روزی پنج مارک برای معای میدادند.

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۴؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج تریاکی ضربی مقوایی، رحلی، ۱۸۱گ (۳۴۷+۳)، ۲۳ سطر (۱۴×۲۷)، اندازه: ۲۰×۳۳سم [ف: ۱۷-۳۵۵]

۴. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۹۳۶۲

پاره‌ای از آن؛ خط: نسخ، کا: ابوتراب بن کربلایی غلام رضا کرمانی، تا: ۱۸ جمادی الاول ۱۳۲۹ق؛ کاغذ: فرنگی، ۲۲گ، ۲۲ سطر (۱۴×۲۷)، قطع: رحلی اندازه: ۲۰×۳۰سم [ف: ۱۷-۳۵۵]

۵. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۱۰۰۰۲

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲ ذیحجه ۱۳۳۳ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مقوا، ۱۹۳گ، ۱۳ سطر (۱۲×۱۸)، قطع: خشتی وزیری، اندازه: ۱۷×۲۳سم [ف: ۱۷-۵۲۳]

۶. همدان؛ اعتماد الدوله؛ شماره نسخه: ۱۰۰

کا: دین یار فرزند کیخسرو، تا: ۱۳۴۳ق [نشریه: ۵-۳۴۱]

۷. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۹۳۶۹

جلد اول مورخ ۱۳۳۰ق؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ گویا از همان لاری، با عکس؛ کاغذ: فرنگی، جلد: گالینگور عطف تیماج تریاکی، ۴۴۸ص، ۱۱ سطر (۸×۱۵)، قطع: ربعی، اندازه: ۱۲×۲۱سم [ف: ۱۷-۳۵۶]

۸. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۹۳۷۰

جلد دوم؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ گویا از همان لاری با خط مؤلف در صفحه پایان، با چندین عکس؛ کاغذ: فرنگی، جلد: گالینگور عطف تیماج تریاکی، ۴۹۳ص، ۱۷ سطر (۹×۱۶)، قطع: ربعی، اندازه: ۱۲×۲۰سم [ف: ۱۷-۳۵۶]

● إعلام الناس فيما وقع للبرامكة مع بني العباس /

تاریخ جهان / عربی

i'lām-un nās fīmā waqa'a li-l-barāmaka ma'a bani-l-'abbās

اتلیدی، محمد دیاب، -۱۱۰۰ ؟ قمری

etlīdī, mohammad-e dīyāb (-1689)

تاریخ تألیف: ۱۱۰۰ق

کتابی است در تاریخ خلفای پیشین و آنچه در زمان آنان از ظرایف و حکایات و نکات ادبی و فکاهی به وقوع پیوسته است و شرح احوال برامکه، ولی علیرغم نام کتاب، موضوع به برامکه اختصاص ندارد.

آغاز: الحمدلله الذی انزل الکتاب المبین علی اشرف الانبیاء و المرسلین و قص علیه اخبار المتقدمین و المتأخرین و اعلمه ما کان و ما یکون الی یوم الدین ... و بعد فیقول ... محمد عرف دیاب الاتلیدی.

انجام: لکم هذا الطعام و هذا جزاء من تعفف و تجنب من الحرام، الی هنا قد وفقت لجمع شرذمه من الحکایات الملیحة و الاخبار اللطیفة من الخلفاء الراشدین و غیرهم من الملوک ... فی شرح احوال ملوک البادیة و محاسن سیرتهم و لطائف قصتهم مشتملة علی اخبار کثیرة و اسأل الله تعالی التوفیق فانه خیر رفیق.

چاپ: در ۱۲۷۹ و ۱۲۸۰ و ۱۳۰۰ و ۱۳۰۷ و ۱۳۱۸ق در مصر

[إعلام الناس بما وقع للبرامكة مع بنی العباس، انتشارات دارالفکر؛ إیضاح المکنون ۱۰۴/۱؛ معجم المؤلفین ۳۰۲/۹؛ کشف الظنون ۱۰۴/۲؛ مشار، عربی ۷۴؛ سرکیس ۳۶۴/۱]

شرح و حواشی:

۱-اعلام الناس (ترجمه)؛ افضل الملک، غلامحسین بن مهدی (۱۲۷۹-۱۳۴۸)

۲-اعلام الناس (ترجمه)؛ ناشناس

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۱۷۸۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** و ما وجب علیه فیه القصاص و قابله علی فعاله انتهی و الله أعلم.

خط: نسخ، کا: سید حامد فرزند سید عثمان افندی، عباسی روزنامجی، تا: چهارشنبه ۱۲۳۶ق، جا: مصر؛ کاغذ: فرنگی، آهار مهره، جلد: مشمعی، قهوه‌ای با مقوا؛ عطف: تیماج قهوه‌ای، ۲۵۳گ، ۱۹ سطر (۷×۱۴/۵)، اندازه: ۱۴/۵×۱۹سم [ف: ۲۹-۵۸۴]

۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۳۱۸۰

آغاز: برابر؛ **انجام:** خامس عشر من رجب المرجب سنه ۱۲۸۲

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۵ رجب ۱۲۸۲ق؛ کاغذ: شکری، جلد: تیماج [رایانه]

۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۷۷۷۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۵ رجب ۱۲۸۲ق، بی کا؛ مجدول محرر مذهب، با سرلوح مزدوج مذهب مرصع؛ جلد: روغنی، زیتونی، مجدول، ۱۸۲گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۶×۲۶سم [ف: ۲۶-۲۵۵]

● **اعلام الناس (ترجمه)** / تاریخ / فارسی

i‘lām-un nās (t.)

افضل الملک، غلامحسین بن مهدی، ۱۲۷۹-۱۳۴۸ قمری

afzal-ol-molk, qolām-hoseyn ebn-e mahdī (1863-1930)

وابسته به: إعلام الناس فیما وقع للبرامکة مع بنی العباس؛ اتلیدی، محمد دیاب (-۱۱۰۰)

تاریخ تألیف: ۱۳۱۴ق

متن از محمد دیاب اتلیدی مصری، تاریخ عمومی اسلام و نگاشته ۱۱۰۰ق است. ادیب شیرازی هنگامی که مظفرالدین شاه به پادشاهی می‌رسد مشغول ترجمه بوده است. مترجم تاریخ رویداد کشته شدن ناصرالدین شاه (۱۳۱۳ق) و تاجگذاری مظفرالدین میرزا را در دیباچه گنجانید. (منزوی، احمد)

آغاز: ۱: قل اللهم مالک الملک توتی الملک من تشاء ... تسبیح و تقدیس مالک ...

۲: ستایش در خور خداوندی که ما را هستی داد

[فهرستواره منزوی ۵۹۷/۱]

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۶۷۹

آغاز: برابر۲؛

جلد اول و دوم؛ کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ ۴۰۱گ، ۱۴ سطر، قطع: خشتی، اندازه: ۱۸×۲۳سم [ف: ۲-۴۳۰]

۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۶۷۸

آغاز: برابر۱

جلد اول. مسبوق به کتاب جلوس مظفری در شرح وقایع جلوس مظفر الدین شاه (۱۳۱۴)؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۳۱۴ق، دارای دو سرلوح؛ ۱۹۲گ، ۱۴ سطر، قطع: رحلی، اندازه: ۲۰/۵×۳۳سم [ف: ۲-۴۲۹]

● **اعلام الناس (ترجمه)** / تاریخ / فارسی

i‘lām-un nās (t.)

وابسته به: إعلام الناس فیما وقع للبرامکة مع بنی العباس؛ اتلیدی، محمد دیاب (-۱۱۰۰)

جز ترجمه میرزا غلامحسین افضل است.

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۷۹۲۴

بی‌کا، بی‌تا [د.ث. مجلس]

● **اعلام النبوة** / کلام و اعتقادات / عربی

a‘lām-un nabuwwa

ابوحاتم رازی، احمد بن حمدان، -۳۲۲ قمری

abūhātam-e rāzī, ahmad ebn-e hamdān (-935)

رساله‌ای است در دفاع از اصول دین خاصه در اثبات نبوت پیامبران که در جواب به نظریات محمد زکریای رازی نگاشته شده است، در هفت «باب»: ۱. ابطال این رأی زکریای رازی که انسان‌ها، همانند جانوران می‌توانند با الهام، به سود و زیان و مصالح و منافع واقعی افعال دست یابند و نیازی به ارسال رسل و پیامبران و انزال کتاب‌های آسمانی نیست؛ ۲. ابطال این این شبهه زکریا رازی که دین‌باوران و اهل شرایع، دین را از راه تقلید کسب کرده اند و هرگونه بحث و گفتگو و استدلال و جدل در عقاید دینی را ممنوع و مساوی با کفر می دانند؛ ۳. پاسخ به زکریای رازی در طرح تناقض برخی از روایت‌ها؛ ۴. در تبیین تناقض‌های موجود میان بزرگان فلسفه همچون: ارسطو، افلاطون ، انکساغورس و انکسمانس و اثبات این‌که پیامبران در اصول و مبانی هیچ تفاوتی با هم نداشتند؛ ۵. ابطال شبهات زکریا درباره معجزات انبیاء؛ ۶. شئون و جنبه‌های گوناگون اعجازی قرآن؛ ۷. اثبات این‌که سرچشمه تمامی دانش‌ها حکمت است و حکما ورثه انبیا هستند و برخی از حکما چون هرمس، جالینوس و ارسطو خود پیامبرند.

چاپ: محقق: صلاح الصاوی و غلام رضا اعوانی، تهران، انتشارات انجمن شاهنشاهی فلسفه، ۳۸۲ص، ۱۳۹۷ق.

[فهرست مجدوع ص ۱۱۲؛ ایوانف ۳۰]

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۱۱۲۲-ف

نسخه اصل: از روی نسخه نوشته چاند خان الله بخشی جی رامپوری در بندر سورت در ۱۲۹۱؛ خط: نستعلیق، کا: سلام حسین بن ملامحمد علی برهان پوری، تا: ۱۸ ربیع الاول ۱۳۲۹ق، جا: دارالمرز برهان پورهند؛ ۱۷۶گ، ۱۳ سطر [فیلمها ف: ۱-۲۸۴]

● **اعلام النصر المبین فی المفاضلة بین اهلی صفین** / تاریخ / عربی

a‘lām-un naṣr-il mubīn fi-l mufāḍila bayn-a ahlay-i ṣiffīn

ابن دحیه، عمر بن حسن، ۵۴۴-۶۳۳ قمری

ebn-e dehya, ‘omar ebn-e hasan (1150-1236)

کتابی درباره جنگ صفین.

[الأعلام، زرکلی ۴۴/۵؛ أهل البیت فی المکتبة العربیة ۴۹-۵۰؛ ایضاح المکنون ۱۰۳/۱-۱۰۴؛ دائرة المعارف بزرگ اسلامی ۴۸۹/۳؛ معجم المؤلفین ۲۸۰/۷]

چاپ: تحقیق محمد محزون، بیروت، دار الغرب الاسلامی، ۱۹۹۸م

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۲۲۰/۱

آغاز: بسمله. رب تمم بخیر، أما بعد حمدالله مقدر الحیاة و الآجال و محترم الأنفس بماشاء من امهال و اعجال ... فانک سألتنی أعزالله نصرک و شرح للهدایة صدرک ... عن أخبار حرب صفین و ماجری فیه بین المسلمین المختلفین و فضل علی علی التعیین فوجب أن أبین ذلک أحسن تبیین. حدثنا غیر واحد من شیوخنا رحمهم الله منهم الشیخ الامام الحافظ ابوموسی محمد بن ابی بکر عمر بن عیسی المدینی اذنا ... قال حدثنا الامام ابوعبدالرحمن عبدالله بن احمد بن محمد بن حنبل قال سمعت أبی رحمه الله یقول و فی شهر ربیع الأول سنة سبع و ثلثین کانت وقعة صفین انتهی کلامه و قیل فی شهر ربیع الآخر و قال المسعودی و ان کان عند أهل النقل مجهولاً لایعرف و نکرة لایتعرف کان اول یوم و قعت فیه الحرب یوم الأربعا غرة صفر؛ **انجام:** قال ذو النسبین أیده الله نعوذ بالله من الاخلال و نسئله تسهیل المطلوب و ان یبلغنا من الکون مع النبی صلی الله علیه و سلم و أصحابه کل مرغوب انه الوهاب لکل موهوب و نحن نقول کما أمرنا الله العظیم ربنا اغفرنا و لاخواننا الذین سبقونا بالایمان و لاتجعل فی قلوبنا غلاً للذین آمنوا ربنا انک رؤف رحیم. آخر الکتاب و الحمدلله رب العالمین
نسخه اصل: کتابخانه اسکوریال، مادرید اسپانیا، ش ۱۶۹۳؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۲۰ صفر ۸۰۵ق (یا ۸۵۰)؛ در صفحه عنوان رساله ردیف یکم آمده است: «کتاب اعلام النصر المبین فی المفاضلة بین اهلی صفین، أملاه و تکلم علیه و استنبطه من الکتاب العزیز و صحیح الوحی و عقیدة أهل السنة ما یجب الانقیاد الیه السید الشریف الحسیب النسیب الامام العالم الأوحد شرف الرواة ملک الحفاظ شیخ العلماء سلطان المحدثین مفتی الفرق قاضی عالم الخافقین ناصر حدیث رسول الله صلی الله علیه و سلم مجدالدین نسیب أمیرالمؤمنین ذوالنسبین الطاهر ابن دحیه و الحسین رضی الله عنهما ابوالخطاب بن الشیخ الفاضل ابی علی حسن بن علی بن سبط الامام ابی البسام موسی بن عبدالله الفاطمی الحسینی الکوفی أمتع الله الامة بطول بقائه»؛ ۱۸ص (۱-۱۸)، ۲۵ سطر [عکسی ف: ۳-۵۱۰]

● **اعلام نهج البلاغة** / حدیث / عربی

a‘lām-u nahj-il balāġa

سرخسی، علی بن ناصر، ق۶ قمری

saraxsī, ‘alī ebn-e nāser (-12c)

نویسنده از عالمان مشهور شیعه و معاصر فخر رازی بوده که با او مکاتبه داشته است. این کتاب جنبه کلامی و ادبی دارد و عبارات مشکل نهج البلاغه را شرح کرده است.

۱. تهران؛ مرکز فرهنگی خراسان؛ شماره نسخه: بدون شماره عکسی

کا: یحیی بن احمد روسی، تا: قرن ۶، در زمان حیات مؤلف [جنگ: ۱-۴۴۴]

۲. تهران؛ مرکز فرهنگی خراسان؛ شماره نسخه: ۸۱عکسی

بی‌کا، بی‌تا؛ ۱۳۹گ [جنگ: ۱-۴۴۳]

● **اعلام نهج البلاغة** / شرح حدیث / عربی

a‘lām-u nahj-ul balāġa

وابسته به: نهج البلاغة؛ شریف الرضی، محمد بن حسین (۳۵۹-۴۰۶)

مؤلف آن را درست نمی‌شناسیم و او پس از سید مرتضی و رضی و شارحان دیگر که نام نمی‌برد می‌زیسته است. شرحی است بیشتر لفظی و لغوی و خودش در دیباچه آن را چنین نامیده ولی از خود یادی نکرده است. در نسخه حاضر شارح «زید بن علوی» خوانده شده است که بیست و سه سال پس از مرگ رضی به نگارش در آورد. در فیش یا برگه نسخه آمده است «اعلام نهج البلاغه علی بن ناصر» ولی مرتضی حسین کتابدار کتابخانه علوی دینیه در پایان شارح را «زید بن علوی» می‌نامد.
چاپ: تهران، وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، ۱۳۷۴ش.
[فهرست بهار ۴۵۱/۲؛ نسخه سماوی که اکنون در کتابخانه کاشف الغطاء شیخ محمد حسین در نجف هست و گویا فیلمی از آن در کتابخانه حکیم در نجف باشد (از گفته آقای سید عبدالعزیز طباطبائی)]

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۵۰۴۶/۶-ف

نسخه اصل: کتابخانه رامپور هند (عکس ۷۰۴۶)؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ در آن آمده که نسخه را سید مرتضی حسین کتابدار از کتب خانه علوی دینیه برای نواب حامد علی خان بهار والی ریاست رامپور در سال ۱۳۲۲ فراهم کرده است، محشی با رمز «سعید»، عبدالله محمد بن یوسف سورتی در ۱۳۳۳ در این نسخه سرگذشتی از سید رضی گذارده است [فیلمها ف: ۳-۱۲۸]

● **اعلام و تعلیقات دیوان عنصری** / ادبیات / فارسی

a‘lām va ta‘līqāt-e dīvan-e ‘onsorī

امیرخیزی، اسماعیل بن محمد تقی، ۱۲۵۵-۱۳۴۴ شمسی

amīr-xīzī, esmā‘īl ebn-e mohammad taqī (1876-1965)

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۹۸۳۸

این نسخه شامل دو بخش است: در بخش یکم شرح اعلام و اسامی مندرج در دیوان عنصری آمده و بخش دوم تعلیقات امیر خیزی بر دیوان عنصری است؛ خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، تا: قرن ۱۴؛ در آخر نسخه شعری از حسین سمیعی «ادیب السلطنه» که در ۱۳۰۱ سروده (تایپ شده) و یادداشتی از نخجوانی درباره

لغات دیوان عنصری؛ جلد: تیماج فرنگی مشکی، ۸۸گ، مختلف السطر، اندازه: ۱۸×۲۲/۵سم [ف: ۳۱-۱۰۸]

● **اعلام الوری** / فقه / عربی

i'lām-ul warā

رضوی، محمد بن معصوم، -۱۲۵۵ قمری

razavī, mohammad ebn-e ma'sūm (-1839)

مؤلف از شاگردان آیة الله بحرالعلوم و صاحب ریاض و شیخ اکبر کاشف الغطاء بود و معروف به «سید محمد قصیر» بوده است تا از همنام معاصر خود سید محمد بن حبیب الله رضوی مشهدی (۱۲۶۶) تمیز داده شود. از ابتدای طهارة تا آخر مسائل تیمم را تألیف کرده است.

[الذریعة ۲۴۲/۲ رقم ۹۵۸]

بشرویه؛ امیرالمؤمنین؛ شماره نسخه: ۵۱

آغاز: بسمله الحمدلله الذی اشرع شرایع الاسلام و اتقن قوانین قواعد الاحکام و الصلوة علی من بعث لارشاد الانام؛ **انجام:** و الدائمة للشک فی الشمول و اطلاق المؤته عرفا علی الکبیره لاعلی الصغیرة فلو کان اجماعاً و الا فهو ما ذکرنا

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ اهدایی: ورثه آقای نجفی به مدرسه بشرویه؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۲۶گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۲سم [ف:-]

● **اعلام الوری بأعلام الهدی** / تاریخ معصومین / عربی

i'lām-ul warā bi-a'lām-il hudā

طبرسی، فضل بن حسن، ۴۶۸؟-۵۴۸ ؟ قمری

tabarsī, fazl ebn-e hasan (1076-1154)

اهدا به: اسپهبد علاء الدوله شاه فرشو اذگر ابوالحسن علی بن شهریار بن قارن (۵۱۱-۵۳۴ ق)

کتاب در چهار «رکن» تنظیم شده: ۱. ذکر النبی (ص)؛ ۲. ذکر امیر المؤمنین (ع)؛ ۳. ذکر سائر الائمه من الحسن الزکی الی الحسن العسکری (ع)؛ ۴. بیان امامتهم و ذکر الثانی عشر منهم. در هر قسمت دارای «فصولی» است که تاریخ ولادت و وفات و اخبار و محاسن آثار آنها پرداخته شده است. در نهایت شبهات منکرین غیبت امام عصر را پاسخ گفته است. این کتاب تطبیق کامل با کتاب «ربیع الشیعه» منسوب به سید بن طاوس (-۶۶۴) دارد که بسیاری آن را همان اعلام الوری می‌دانند که سید بن طاوس برای دیگران خوانده و آن را «ربیع الشیعه» دانسته است.

جناب آقای سید محمود مرعشی، فهرست‌نگار کتابخانه مرعشی، در این باره افاداتی دارند که گزیده آن چنین است (مرعشی ۳۷: ۳۳۴، توضیح درباره نسخه ش ۱۴۷۴۸): تردیدی نیست که کتاب «ربیع الشیعة» همان «اعلام الوری باعلام الهدی» فضل بن حسن طبرسی است که بنا به کار سهوی یا عمدی یک کاتب، به رضی الدین علی بن موسی معروف به سید بن طاووس نسبت داده شده است. دانشمندان و پژوهشگران کتاب‌شناس، جملگی بر ساختگی بودن نام و بخشی از خطبه نسخه‌هایی چند به این نام، آگاه بوده و پرسش‌های برخاسته از دوگانگی نام در نسخه‌ها را بر پایه اندیشه‌های خویش پاسخ گفته‌اند از جمله:

۱-علامه مجلسی در مقدمه بحار الانوار در فصل نخستین، نام «ربیع الشیعة» را در کنار آثار سید بن طاووس آورده، لیکن در فصل دوم، در مقام بررسی و توثیق منابع، چنین گوید: «از میان کتاب‌های ابن طاووس کتاب «ربیع الشیعة» را به خاطر یکسان بودنش با کتاب «اعلام الوری» در همه ابواب و فصول، کنار گذاشتم و این از او (سید بن طاووس) مایه شگفتی است !».

۲-محدث نوری در خاتمه «مستدرک الوسائل» در ضمن شرح حال سید بن طاووس می‌گوید که اعلام الوری و ربیع الشیعة را از آغاز تا پایان تطبیق نموده و آنها را بدون کم و کاست، یکسان پنداشته است. سپس محدث نوری چنین گوید: «این کتاب (ربیع الشیعة) نه در فهرست آثار سید (ره) در «کشف المحجة» و نه در اجازات او و نه در جایی از کتب او (چنانچه عادت اوست که از سایر آثار خود نام ببرد) دیده نشده ... در این باره من با شیخ استاد (ره) گفتگو کردم، او با حدسی صائب گفت: «گویا نسخه‌ای از اعلام الوری که خطبه نداشته است به دست سید رسیده و این نسخه تحسین او را برانگیخته و سید که کتاب را نمی‌شناخته آن را با خط خود نوشته، پس از درگذشت او، از آثار سید تلقی شده و خطبه‌ای به روش سید بر آن افزوده‌اند».

۳-سید محمد باقر خوانساری (ره) در «روضات الجنات» در ضمن ترجمه حال مؤلف اعلام الوری، از کتاب «نظام الاقوال» نظام الدین ساوجی نقل می‌کند که بعد از ذکر آثار طبرسی (ره) گفته است: «و از شگفتی‌ها [این است که]، سید بن طاووس، کتاب «ربیع الشیعة» را به روش اعلام الوری نگاشته است»

۴-مولی عبدالله اصفهانی (ره)، در کتاب «ریاض العلماء» گوید: «و از شگفتی‌ها این‌که سید رضی الدین بن طاووس، کتاب «ربیع الشیعة» را تالیف نموده و اتفاقاً با کتاب «اعلام الوری» در تمام مطالب و ابواب و ترتیب، بدون فزونی و کاستی یکسان آمده است، مگر در دیباچه» (ریاض العلماء ۳۴۳/۴).

۵-مرحوم ثقة الاسلام تبریزی در کتاب «مرآة الکتب» در عنوان «اعلام الوری» بعد از نقل گفته‌های علامه مجلسی و محدث نوری، می‌گوید: «این‌که کتاب «ربیع الشیعة» در ضمن آثار ابن طاووس یاد نشده است همان‌طور است که می‌گوید: من نیز با کمی تتبع، چیزی که از آن کتاب نقل شده باشد، در جایی نیافتم مگر در کتاب «شرعة التسمیة» از سید داماد که او پس از نقل حدیثی از صدوق و مفید، آن حدیث را از «ربیع الشیعة» با این عبارت نقل می‌کند: «این حدیث را به طریق دیگر، سید معظم و سند مکرم، ابن طاووس رضی الله تعالی عنه و ارضاه، در کتاب

«ربیع الشیعة» نقل می‌کنید». (مرآة الکتب ۵۷/۲).
۶-علامه آقا بزرگ تهرانی در عنوان «اعلام الوری» بعد از بیان ویژگی‌های این کتاب نفیس، به همخوانی آن با «ربیع الشیعة» اشاره نموده و ضمن بازگویی گفته‌های علامه مجلسی و محدث نوری، مطلبی در توجیه رخداد اشتباه بین این دو کتاب، به نقل از بعضی مشایخ نقل می‌کند: «مطالعه‌کننده بیانات سید تردید نمی‌کند که «ربیع الشیعة» از آن او نیست و برخی از مشایخ احتمال داده‌اند که منشأ این اشتباه این بوده است که «سید» این کتاب را بر شاگردان خود املا نموده و گفته است: هذا الکتاب ربیع الشیعة سپس موضوع بر نسخه‌نویسان بعدی مشتبه شده و گمان نموده اند که مؤلف کتاب «سید» و نام آن ربیع الشیعة بوده است» (الذریعه ۲۴۱/۲)
گزیده سخنان اهل فن که آورده شد، بر این نکته پافشاری دارد که کتاب «اعلام الوری» از آن ابوعلی فضل بن حسن طبرسی است و تغییر نام و نسبت آن به سید بن طاووس از روی سهو و اشتباه بوده است و چنانکه گذشت، از سوی کاتب نسخه اولی انجام شده است، لیکن برخی از آنان این مسأله را از باب اتفاق تلقی نموده و برخی دیگر اظهار شگفتی نمودند. درباره یافتن دلیل تغییر نام اعلام الوری و دگرگونی خطبه و دیباچه آن، علاوه بر دو گمانه‌ای که استاد محدث نوری و آقا بزرگ طهرانی به نقل از بعضی از مشایخ ذکر می‌کنند، باید به دیباچه نسخه مورد نظر (ربیع الشیعة) پرداخته و مطالب افزوده و کاسته را بیان نموده و احتمالی را مطرح می‌کنیم که با وضع نسخه سازگارتر باشد. دیباچه مذکور چنین است:
آغاز: «الحمد لله (اللطیف الخبیر السمیع البصیر) الواحد الاحد الفرد الصمد الذی لم یلد و لم یولد و لم یکن له کفوا احد (تعجز الحواس ان تدرکه و الاوهام ان تناله و الخطرات ان تحده و الابصار عن الاحاطة به جل عما وصفه الواصفون و تعالی مما نعته الناعتون علوا کبیرا) و صلوات الله علی عبده المجتبی و نبیه المصطفی، خیر الانبیاء و المرسلین، البشیر النذیر و السراج المنیر، سید سادات العرب و العجم، محمد بن عبدالله بن عبدالمطلب، و علی اصفیائه و اوصیائه الائمة المهتدین المنتجبین من اورمة المستحفظین لشریعة المعصومین من کل دنس و رجس المفضلین علی کافةالجن و الانس، اعلم وفقک الله تعالی، ان سبب تالیف هذا الکتاب انه التمس جماعة من الشیعة محبون للعترة، فی ذکر مناقبهم و خصائصم و اسامیهم و وقت مولدهم و اعمارهم و فی طرف من اخبارهم و آثارهم و النصوص التی تدل علی امامتهم و علامات تدل علی انهم یتمیزون من الخلائق، حتی اذا نظر فیه المنصف و تدبره المتدبر، ترک التعسف و التعصب (و لما) کان رسول الله صلوات الله و سلامه علیه وآله، شجرة العلم و الائمة (ع) اغصانها، النبی شارع الدین و الائمة حافظه و النبی صاحب الکتاب و الائمة حملته، رایت ان ابتداء بذکره صلوات الله علیه و علی آله و شرح بیان آیات بینات) دلالات باهرات و معجزات قاهرات له، صلی الله علیه و آله و (استمدت من الله التوفیق و المعونة لاتمام هذا الکتاب و سمیته ربیع الشیعة لیرتع فیهالناظر و یذکر المصنف بالدعاء الصالح، رضی الله عنه و ارضاه بالعفو و الرحمة و اسکنه بحبوحة جنانه، فی مجاورة احبائه، بکرمه و غفرانه».
در این دیباچه که بخش بزرگی از دیباچه إعلام الوری حذف شده، بخش‌های اندکی نیز بر آن افزوده شده است، ما بخش‌های افزوده را در میان دو هلال قرار دادیم، تا اینکه جمله‌های اصلی از جمله‌های افزوده بازشناسی شود. از وضعیت این مقدمه، چنین برمی‌آید که نسخه مورد استنساخ دارای خطبه بوده و تحریفاتی که در آن انجام شده، به دلیل وجود جمله‌های غیرفصیح و احیاناً غلط، از لحاظ مفهوم و دستوری، از سوی یک دانشمند صورت نگرفته، پس فرضیه یادشده از الذریعه و مستدرک الوسائل با وضعیت دیباچه تطبیق نمی‌کند. در ادامه بررسی نسخه، نگاهی به فهرست اجمالی کتاب نموده و قطعه تحریف شده‌ای از آن را به عنوان نمونه می‌آوریم: نسخه ربیع الشیعة: «الرکن الاول فی ذکر رسول الله محمد صلی الله علیه و علی آله و صحبه المنتجبین». نسخه اعلام الوری: «الرکن الاول فی ذکر النسب المصطفی صلی الله علیه و آله». همچنین حالت تحریف و کاستی و فزونی، تا پایان باب نخست ادامه یافته و از باب دوم تا پایان کتاب، غالباً با متن اعلام الوری همخوانی کامل داشته مگر اختلاف بسیار جزئی، که در نسخه‌های خطی بسیار معمول و رایج است. با بررسی بخش اخیر، در عنوان «الرکن الاول» دیده می‌شود که در جمله مبارکه صلوات، بر خلاف روش پیروان خاندان پیامبر (ص) همچنین بر خلاف اصول کلام عرب در کلمه «آل» اعاده «جاره» شده، یعنی «و علی آله» نوشته شده، همچنین بر خلاف سیره اهل بیت (ع) که صلوات را خاص پیامبر و آل او صلوات الله علیهم می‌دانند و هیچ گروهی را به آن خاندان عطف نمی‌کنند، جمله «و صحبه المنتجبین» افزوده شده است. با توصیف یاد شده به‌نظر می‌رسد که نخستین کسی که اقدام به تحریف نسخه نموده، از اهل علم نبوده ولی آیا این دگرگون‌سازی صرفاً تزویر بوده است؟ در برابر این پرسش دو گونه گمان وجود دارد:
۱-شاید کتاب‌آرایی به خاطر ساختن نسخه‌ای منحصر و عرضه آن به دوستداران کتاب، دست به تغییر دیباچه و نام کتاب و مؤلف زده و آن را به شخصی نه چندان خبره فروخته، سپس همان نسخه الگوی نسخه‌های بعدی گردیده است.
۲-گمان دوم که به نظر می‌آید صحیح‌تر از اولی باشد، این است که شاید نسخه از «اعلام الوری» به دست کسی رسیده که چند برگ آغاز آن به دلایلی از قبیل رطوبت و پوسیدگی یا آفت جانوری فرسوده بوده و کلمات بسیاری از آن قابل قرائت نبوده، لذا برای احیا و بازسازی نسخه اقدام نموده و هر کلمه‌ای که قابل قرائت بوده، نوشته و برای کلمه‌های ناخوانا، جانشینی به انتخاب

کاتب تعیین شده و آن بخش از دیباچه مؤلف که به رسم هدیه کتاب و اوصاف و القاب مهدی الیه و نام او اختصاص داشته، غیرلازم تشخیص داده شده و به کلی حذف گردیده و از باب دوم کتاب که سالم بوده تا آخر کتاب بدون تحریف استنساخ شده است. اما منشأ اشتباه در مورد نسبت تألیف کتاب به سید بن طاووس شاید عبارت رضی الدین ابوعلی، در عنوان کتاب که لقب و کنیه فضل بن حسن طبرسی است به جای رضی الدین علی که لقب و نام سید بن طاووس است، تلقی شده و چون ناسخ (شاید در سرزمین عراق) با نام سید بن طاووس آشناتر بوده به آن جزم کرده است. و سرانجام زمان تحریف نخستین نسخه، اگر چه ناممکن است، لیکن بر اساس نسخه موجود که از روی نسخه‌ای مورخ ۸۸۱ق استنساخ گردیده، می‌توان دست کم آن را ۵۰۰ سال و اندی پیش از این عصر دانست.

آغاز: بسمله الحمدلله الواحد الاحد الفرد الصمد الذی لم یلد ولم یولد ولم یکن له کفواً أحد تعالی عن الصاحبة و الولد

انجام: و غاص علی الدرر الثمینة من لج عبابه و استفاد الغرر المبنیة من خلل ابوابه

چاپ: قم، مؤسسه آل البیت، ۱۴۱۷ق؛ طهران، سنگی، بی ناشر، ۱۳۱۲ق.، وزیری، ۲۷۲ص

[دنا ۴۹/۲ (۱۷ نسخه)؛ الذریعة ۲۴۰/۲؛ کشف الحجب و الاستار ص ۵۳-۵۴؛ اعیان الشیعة ۶۴/۱۰؛ مکتبة امیر المومنین ۱۲۸/۱؛ ن.ک: مدخل «ربیع الشیعة» در همین مجموعه]

شرح و حواشی:

۱- إعلام الوری (منتخب)؛ شهید ثانی، زین الدین بن علی (۹۱۱-۹۶۵)

۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۵۲۲۱

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۶ و ۷؛ چند برگ نونویس، در ص ع عبارتی آمده که مؤلف آن را به پادشاه «الاصفهبد الاجل الکبیر الاعظم المؤید العادل قاهر الکفرة و الملحدین علاءالدوله بهاء [الملة] ابوالحسن علی بن شهریار نصرة امیرالمؤمنین» اهدا می‌کند، باز در آن آمده «عبده و داعیه ابوالفضل بن الحسن بن الفضل الطبرسی ابوعلی» و هم عبارتی دارد که می‌رساند که این کتاب از ابن طاوس است و همه اینها ساختگی است اگر چه نسخه کهنه است و نیازی به این گونه گواهی‌های دروغ ندارد، نیز در آن آمده که نسخه از آن محمد بن جار الله هاشمی علوی است؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: مقوا عطف تیماج تریاکی، ۲۳۶گ، ۱۷ سطر (۱۳×۲۲/۵)، قطع: وزیری، اندازه: ۱۹×۲۹سم [ف: ۱۵-۴۱۶۲]

۲. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۳۳۹۸/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: یک‌شنبه ۲۷ محرم ۹۸۳ق؛ مصحح، دارای علامت بلاغ، مجدول؛ ۱۵۸گ (۱پ-۱۵۸پ)، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۷/۵×۲۴/۵سم [محدث ارموی مخ: ۱-۱۶۳]

۳. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۶۴۰۳-۳۲/۱۰۳

آغاز: برابر؛ **انجام:** الجواب قد أجاب اصحابنا عن هذا السئوال بأجوبة أحدها ان الامام لیس فی تقیه من اولیائه ... لیعقب فیهم بذلک ما ذکرناه من وقوع

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: انجام؛ مصحح، محشی با امضای «م»؛ جلد: تیماج دورو قهوه‌ای با عطف قهوه‌ای روشن، ۲۶۲گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۶×۲۴سم [ف: ۱-۴۵۵]

۴. تهران؛ ادبیات؛ شماره نسخه: ۲۴/۱

خط: نسخ، کا: لطف الله منسوب به افضل، تا: قرن ۱۱ [ف: ۳-۲۴]

۵. قم؛ مرکز مطالعات؛ شماره نسخه: ۲۳۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: حسن بن عبدالله، تا: پنج‌شنبه سلخ ربیع الثانی ۱۰۲۹ق؛ مقابله شده، تاریخ تولد میرزا اسدالله در ذیقعده ۱۱۵۷؛ تملک: ناصرالدین محمد بن احمد مشهور به تونی، ناصر الدین محمد بن شیخ علی تونی با مهر «عبده محمد نصیر» (مربع)، تملکی با مهر «الواثق بالله عبده علی بن لطفعلی» (مربع)؛ مهر: «زین العابدین بن محمد ابراهیم» (بیضی)، «عبده ابوطالب حسینی ۱۱۴۲» (بیضی)؛ اهدایی: یحیی امامی تبریزی، ۱۳۵۸/۴/۲۸ش؛ جلد: روغنی، عطف و حاشیه تیماج، ۲۰۰گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۹×۲۶سم [ف: ۱-۲۰۷]

۶. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه: ۱۴۴۲-عکسی

آغاز: برابر

خط: نسخ خوش، کا: ابن حسینی ملک طبسی، تا: دوشنبه ۲۲ ربیع الثانی ۱۰۵۹ق؛ نشان مهر درشت که در برگیرنده وقف‌نامه است، در ۸ سطر «بسم الله الرحمان الرحیم، وقف صحیح شرعی ... این فقیر درگاه قلی افشار ... این مجلد کتاب را ... بر مدرس و طلبه مدرسه ... واقعه در خیابان مظفری کرمان ... صحیحاً شرعیا سنه ۱۱۷۷»؛ ۴۱۳ص، ۲۰ سطر (۱۲×۲۰)، اندازه: ۲۱×۳۰سم [عکسی ف: ۱-۳۴]

۷. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۳۹۹۳

خط: تعلیق، کا: محمد بن حسن بن سعید الدین آملی، تا: ۱۰۶۱ق، ظاهراً کلمه (هزار از قلم کاتب افتاده)؛ کاغذ: ترکی، جلد: تیماج مشکی، ۴۲۴ص، ۱۷ سطر، قطع: رحلی، اندازه: ۲۲/۵×۳۵سم [ف: ۱۰-۲۱۹۴]

۸. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ض۹۹۲۳

انجام: و من تأمل کتابنا هذا و نظر عرف الصواب.

خط: نسخ، کا: محمد قاسم بن میرزا محمد، تا: شنبه ۵ رمضان ۱۰۷۰ق، واقف: محمد باقر زند کرمانی، آذر ۱۳۴۷؛ کاغذ: نخودی آهار مهره، جلد: تیماج عنابی ضربی با ترنج و سرترنج زرین، ۲۵۸گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۹/۴×۲۳/۶سم [ف: ۱۴-۸۱]

۹. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۶۶۱۶/۳۱

مقداری از کتاب است؛ خط: نسخ، کا: احمد مسروی، تا: ۱۰۷۱ق؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج تریاکی ضربی مقوایی، ۵گ (۱۱۸پ-۱۲۲پ)، ۲۷ سطر (۱۰×۲۱)، قطع: رحلی، اندازه:

۱۸×۳۱سم [ف: ۱۶-۳۱۱]

۱۰. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۰۵۷۴/۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: یک‌شنبه ۱۸ ذیحجه ۱۰۷۴ق؛ جلد: مقوایی عطف تیماج قرمز، ۱۱۳گ (۱۰۸پ-۲۲۰ر)، ۲۷ سطر، اندازه: ۲۲×۳۴سم [ف: ۲۷-۵۴]

۱۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۹۰۶۵

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: محمد صالح بن محمد مؤمن رکاوندی، تا: سه‌شنبه ۲۸ ربیع الاول ۱۰۸۲ق؛ صفحه آخر وقف‌نامه فرزندان حاجی میرزا، مصحح، حواشی ترجمه برخی از لغات؛ کاغذ: نخودی آهارمهره، جلد: تیماج قهوه‌ای ضربی با ترنج و سرترنج زرپوش، ۲۴۹گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۲/۷×۱۹سم [ف: ۱۴-۷۹]

۱۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۸۶۹۸

آغاز: و رجس المفضلین علی کافة الجن و الانس الذین یتنجز الموعود یوم المآب بانجازهم و لا یجاز الصراط الا بجوازهم

خط: نسخ، کا: شفیع بن حسین سیستانی، تا: یک‌شنبه ۴ شعبان ۱۰۸۸ق؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح، محشی، یادداشتی درباره کتاب و مؤلف به خط حجة الاسلام شفتی؛ مهر: «کتابخانه ضیاءالدین نوری» (بیضی)، «محمد علی بن محمدباقر الموسوی» (بیضی)، «عبده محمد باقر بن محمد نقی الموسوی» (حجة الاسلام شفتی) (بیضی)، «از بعد نبی علی است محراب رضا» (بیضی)؛ تملک: آقا میرزا، جلد: تیماج زرشکی، ۳۴۲گ، ۱۹سطر، اندازه: ۱۲/۵×۱۹سم [ف: ۲۸-۲۱۳]

۱۳. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه: ۵۲۹۷

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ کاغذ: سپاهانی حنایی، جلد: تیماج زرد مقوایی، ۲۱۱گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۸/۵×۲۶سم [ف: ۳-۱۶۷]

۱۴. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۴۷۴۸

آغاز: بسمله، الحمد لله اللطیف الخبیر السمیع البصیر، الواحد الاحد الفرد الصمد ... اعلم وفقک الله تعالی ان سبب تالیف هذا الکتاب، انه التمس جماعة من الشیعة محبون العترة، فی ذکر مناقبهم و خصایصهم؛ **انجام:** اردنا ان یتبین من مسائل الغیبة، و جواباتها و استقصاء الکلام فی مسائل الامامة و الغیبة یخرج عن الغرض المقصود فی هذا الکتاب و من تامل کتابنا هذا و نظر فیه بعین الانصاف ... وصل الی الحق و الصواب.

آغاز هماهنگ با «ربیع الشیعه» است؛ خط: نسخ، کا: محمد صادق بن احمد تونی، تا: ۱۲ جمادی الاول ۱۱۵۱ق؛ مصحح، محشی؛ تملک: «شرف الدین محمد مکی بن محمد ضیاء الدین بن شمس الدین بن حسن بن زین الدین شهید عاملی جزینی مطلبی» از نوادگان شهید اول و از علمای بزرگ نجف اشرف و شیخ الاجازه عصر خویش، «مهدی» به تاریخ ۱۲۴۸ق، «ابوالقاسم بن کاظم موسوی زنجانی» به تاریخ شعبان ۱۲۵۵ق در زنجان؛ مهر: پدر اخوان میرزائی زنجانی (دایره)؛ کاغذ: شرقی، جلد: تیماج قهوه‌ای ضربی با ترنج و سرترنج گل و برگ طلایی، ۱۴۳گ، ۲۲ سطر (۱۱/۵×۱۷)، اندازه: ۱۸×۲۴/۵سم [ف: ۳۷-۳۳۴]

۱۵. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۶۶۲/۱-۴/۱۳۲

آغاز: ایامه للزمان اعیاداً و هو اسم و للاقبال مواهج و میاسم ... و سماه کتاب اعلام الوری باعلام الهدی و جعله اربعة ارکان الرکن الاول فی ذکر رسول الله صلی الله علیه و آله؛ **انجام:** وهذا واضح و هذا آخر ما اردنا ان نبین من مسائل الغیبة و جواباتها و استقصاء الکلام فی مسائل الامامیة و الغیبة یخرج عن الغرض المقصود فی هذا الکتاب و من تأمل کتابنا هذا و نظر عرف الصواب تم الکتاب

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح؛ ۱۳۷گ، ۲۴-۲۶ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۰سم [ف: ۱-۴۵۵]

۱۶. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۱۵۹۵۳

بی‌کا، بی‌تا؛ انتقالی از سازمان مدارک فرهنگی؛ اندازه: ۱۹/۴×۲۵/۹سم [رایانه]

۱۷. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۲۶۰۵۵

بی‌کا، بی‌تا؛ خریداری از حوزه علمیه ولی عصر کرمان [رایانه]

● إعلام الوری (منتخب) / تاریخ معصومین / عربی

i‘lām-ul warā (mn.)

شهید ثانی، زین الدین بن علی، ۹۱۱-۹۶۵ قمری

šahīd-e sānī, zayn-od-dīn ebn-e ‘alī (1506-1558)

وابسته به: اعلام الوری بأعلام الهدی؛ طبرسی، فضل بن حسن (۴۶۸-۵۴۸)

منتخبی است کوتاه که شهید ثانی از کتاب اعلام الوری طبرسی، انجام داده است.

قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۵۷۸۷/۲۳-۲۹/۱۲۷

آغاز: بسمه تعالی نقل من کتاب اعلام الوری باعلام الهدی من مصنفات الامام الطبرسی رضی الله عنه باب ذکر مسائل سأل عنها اهل الخلاف فی غیبة ... المسئلة الاولی قالوا ما الوجه فی غیبته علیه السلام علی الاستمرار؛ **انجام:** فنحن اذا صرنا الی ما یحکم به فینا وان خالف بعض الاحکام المتقدمة غیر عاملین بالنسخ لان النسخ لایدخل فیما یصطحب الدلیل وذلک واضح تمت المسائل کتبت هذه المسائل من خط ... الشهید الثانی

خط: نسخ، کا: محمدبن محمد بن حسن عینائی عاملی، تا: اوایل صفر ۱۰۶۰ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای ضربی مجدول گرهی، ۹گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۴×۲۱سم [ف: ۸-۴۵۸۶]

● اعلام الهدی = سیرت علمیه / تراجم / فارسی

a‘lām-ol hodā = sīrat-e ‘elmīye

شاه محمد نعمان

šāh mohammad no‘mān

تبییض و ترتیب از: سید عبدالحی بن سید فخر الدین. شرح حال و سیره سید شاه علم الله حسنی حسینی قطبی (ابن سید محمد فضیل بن سید محمد معظم بن قاضی سید احمد بن قاضی سید احمد بن قاضی سید محمود بن علاءالدین بن قطب الدین محمد ثانی بن صدر الدین بن قاضی رکن الدین بن انیر نظام الدین بن امیر کبیر قطب الدین محمد حسنی حسینی مدنی) است که نبیره وی سید شاه محمد نعمان به تسوید آن توفیق یافته و پیش از تبییض و ترتیب وفات یافته و ابواحمد فخرالدین در سال ۱۳۱۲ق به تبییض و ترتیب آن پرداخته و آن را در سه «باب» قرار داده و «سیرت علمیه» نامیده است.
سید نعمان در مقدمه کتاب می‌گوید: «برخی از احوال گرامی ... حضرت سید محمد الم الله الحسنی الحسینی القطبی النقشبندی قدس الله سره العزیز که از زبان فیض ترجمان حضرت پیر دستگیر امیر سید محمد خلف و خلیفه و صاحب سجاده حضرت قدوة الاتقی رحمهما الله تعالی و از دیگر نبائر و یاران حضرت ایشان شنیدم آنرا برای یادگار و تنبیه و تمسک اولاد کرام و مخلفان حضرت ایشان در سلک تسوید کشیدم ...». باب‌های کتاب: ۱. سید محمد فضیل والد شریف حضرت ایشان؛ ۲. ذکر ابناء آن حضرت؛ ۳. ذکر خلفای آن حضرت. سید عبدالحی در انتهای کتاب، شرح حال خود را آورده است.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۷۰۰

آغاز: بسمله. الحمدالله الذی خلق خلقا کثیرا و کرم من بینهم الانسان و شرف من بنی آدم جمیع الأنبیاء بالاحسان ... اما بعد این رساله ایست محتوی به ترجمه و سیرت قدوه علماءراسخین زبده اولیا کاملین ... قال سیدی نعمان علیه رحمة الله المنان: بسمله. بعد حمد و صلوة برخی از احوال گرامی امیرکبیر محیی السنه ... حضرت سید محمد علم الله الحسنی الحسینی القطبی النقشبندی؛
انجام: و علمه و عمله و وفقنی و اباه بمرضاتک آمین.
نسخه اصل: کتابخانه ندوة العلماء، لکهنو، هند، شماره ۳ (ردیف ۱۲۰)؛ خط: نستعلیق، کا: عبدالعلی، تا: شوال۱۳۱۳ق؛ مصحح؛ شجره‌نامه سید محمد علم الله حسنی حسینی قطبی در اول نسخه؛ ۱۸۰ص، ۱۲-۱۴ سطر [عکسی ف: ۵-۱۳۱]

● **اعلام الهدی (فی وجوب نصب الحجة)** / کلام و اعتقادات / عربی

i'lām-ul hudā (fī wujūb-i naṣb-il ḥujja)

اشرفی مازندرانی، خضر بن اسماعیل، -۱۳۳۶ ؟ قمری

ašrafī māzandarānī, xezr ebn-e esmā'īl (-1918)

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۶۹۵۴

آغاز: بسم الله تعالی و اعلم تطابق الفعل و النقل علی وجوب؛
انجام: مد العمل بها الاشاره الیها انشاء الله

خط: نسخ، بی کا، تا: ۱۳۲۳ق [رایانه]

● **اعلام الهدی و عقیدة ارباب التقی** / کلام و اعتقادات / عربی

i'lām-ul hudā wa 'aqīdat-i arbāb-ut tuqā

سهروردی، عمر بن محمد، ۵۴۲-۶۲۲ ؟ قمری

sohravardī, 'omar ebn-e mohammad (1148-1226)

رساله مختصری است کلامی و در اصول عقاید اشعری، دارای ده «فصل» : ۱. شرح العقیدة الصحیحة و منشاها؛ ۲. شهادة ان لا اله الا الله؛ ۳. صفات الله تعالی الذاتیة؛ ۴. قدرة الله تعالی و خلق افعال العباد؛ ۵. کلام الله تعالی؛ ۶. القول فی الآیات و الاخبار الواردة فی الصفات؛ ۷. رویة الله تعالی؛ ۸. شهادة ان محمدا رسول الله؛ ۹. ذکر اصحاب رسول الله؛ ۱۰. ذکر الموت و مابعده من الامور الاخرویة و ذکر الساعة.
آغاز: الحمد لله الذی رفع غشاوة الغمة عن بصائر اهل الوداد و هداهم بنور اصطفائه الی اقوم مناهج الرشاد
انجام: و لا نستبد بآرائنا دون اجماع المسلمین کل ذلک بتوفیق الله تعالی
[الاوقاف العامة ۱۰۲/۳؛ کشف الظنون ۱۲۶/۱؛ دنا ۵۰/۲ (۵ نسخه)]

۱. خوانسار؛ فاضل؛ شماره نسخه: ۲۰۵/۱

آغاز: برابر
خط: نسخ نازیبا، کا: عبدالجلیل بن محمد بن عبدالجلیل بن بکر بن علی فرغانی رشدانی، تا: چهارشنبه ۱۷ صفر ۶۸۹ق؛ مصحح؛ تملک: «عبدالله بن احمد بن زین الدین» در سال ۱۲۴۴؛ جلد: مقوایی، عطف تیماج قهوه‌ای، ۲۴ص (۱-۲۴)، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۱۷/۵سم [ف: ۱-۱۵۷]

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۱۰۳/۱

نسخه اصل: همان نسخه بالا [عکسی ف: ۱-۱۲۴]

۲. تهران؛ ادبیات؛ شماره نسخه: ۹۰/۹ ـ د

آغاز و انجام: برابر؛ تمت الرسالة فی العقیدة استنسخت من النسخة التی هی علیها خط المصنف و اجازته رحمه الله علیه و قابلت بها فی سنة سبع و تسعین و ستمائة
بی کا، تا: قرن ۸، ۷گ (۳۵پ-۴۱پ) [ف: ۱-۳۲]

۳. تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه: ۱۴/۸

آغاز و انجام: برابر
نام کتاب و مؤلف به قرینه آغاز نسخه به دست آمد در ده فصل، ساخته در مکه. نسخه از فصل پنجم آغاز می‌شود؛ بی کا، تا: قرن ۱۲؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج مقوایی، ۸گ (۴۰۵پ-۴۱۲پ)، اندازه: ۱۳×۲۷/۵سم [ف:-۱۵۲]

۴. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۱۸۸۰/۴

خط: نسخ، کا: محمد بن الحسن بن محمد، بی‌تا؛ مصحح، مقابله شده؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج قهوه‌ای سیر ضربی مقوایی

آراسته، ۶۱گ (۲۲۴پ-۲۳۹پ)، ۲۲ سطر (۱۴/۵×۸/۵)، اندازه: ۱۳×۲۲سم [ف: ۸-۴۸۶]

۵. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۵۴۷۸/۲-ف

نسخه اصل: کتابخانه توبینگن Ma VI 90. در ده فصل؛ بی‌کا، بی‌تا [فیلمها ف: ۳-۱۵۷]

● **اعلامیه** / ادبیات / فارسی

e'lāmīye

طغرای مشهدی، -۱۱۰۰ قمری

toqrā-ye mašhadī (-1689)

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۳۲۱۵/۲۷

آغاز: مخاطب این خطاب نصیحت انتساب ×× یولچیخان پسر آقاجان موی تاب؛ **انجام:** چون اداشناسانرا مشاهده وضع خلاف ... محرک سلسله غیبت است ...

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ با سرلوح، مجدول، دارای کمند؛ کاغذ: هندی، جلد: تیماج تریاکی یک‌لا، ۳ص (۲۷۹-۲۸۱)، ۳۲ سطر (۹×۲۷)، اندازه: ۱۶×۳۲/۵سم [ف: ۱۰-۷۹۵]

● **اعلامیه جرج تاونزند** / بهائیت / فارسی

e'lāmīye-ye jorj tāwnzand

تاونزند، جرج، ۱۸۷۶-۱۹۵۷ میلادی

tawnzend, jorj (1876-1957)

اعلامیه‌ای است از جورج تاونزند کشیش سابق کلیسای سنت پاتریک که بهایی شده و به طور رسمی از کلیسا کناره‌گیری کرده است. وی این اعلامیه را که در عقاید باب و بهاءالله و علل گرایش وی به این فرقه است به صورت رساله طبع و نشر کرده و به هشت هزار و صد نفر از علمای مذهبی ارسال نموده است.

تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۶۵۷۳

آغاز: جورج تاوزند کشیش سابق کلیسای سنت پاتریک ... از نظر اینکه خود را به دیانت حضرت بهاءالله منسوب و معرفی نموده ایم و مقام؛ **انجام:** و اذا جائکم بالحق ما توجیهم الیه و کنتم ... انفسکم لمن الا یمین خاتمه

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۳۲۰ق؛ کاغذ: کاغذی دفتری خطدار، جلد: مقوایی با روکش کاغذی نقشدا نارنجی تیره و روشن، عطف پارچه مشکی، ۱۴۱گ، ۱۴-۱۸ سطر (۱۵×۱۷/۵)، اندازه: ۱۷×۲۱/۵سم [رایانه]

● **اعلان بانک استقراضی روسی** / اسناد / فارسی

e'lān-e bānk-e esqerāzī-ye rūsī

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۹۴۵۰/۱۰۱

خط: نستعلیق، کا: افضل الملک غلامحسین زندی، تا: صفر ۱۳۰۹ق؛ ۶ص (۵۲۳-۵۲۸) [مختصر ف:-۷۵]

● **اعلان در باره دخانیات** / اسناد / فارسی

e'lān darbāre-ye doxānīyāt

اعتماد السلطنه، محمد حسن بن علی، ۱۲۵۹-۱۳۱۳ قمری

e'temād-os-saltane, mohammad hasan ebn-e 'alī (1843-1896)

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۹۴۵۰/۱۰۷

خط: نستعلیق، کا: میرزا علیمحمد خان مجیرالدوله، تا: قرن ۱۴؛ ۲ص (۵۷۷-۵۷۸) [مختصر ف:-۷۵]

← اعلان نامه عبدالرحمن خان افغان > سر رشته اسلامیه دوم

● **اعمار الادویة المفردة و المرکبة = اعمار العقاقیر** / طب / عربی

a'mār-ul adwīyat-il mufrada wa-l murakkaba = a'mār-ul 'aqāqīr

زهراوی اندلسی، خلف بن عباس، -۴۲۷ ؟ قمری

zahrāvī āndolosī, xalaf ebn-e 'abbās (-1037)

رساله‌ای است مختصر در این باره که هر دارو تا چه هنگام و چه اندازه می‌تواند خاصیت خود را نگاه دارد. در آن داروها به اقسام مختلف تقسیم گردیده و درباره آنها از لحاظ مدت دوام بحث شده است. در نسخه‌ها به زهری اندلسی نسبت داده شده است که باید همان خلف بن عباس پزشک باشد که زرکلی ضمن برشمردن کارهایش از کتاب‌های زیر نام می‌برد: کتاب فیه اسماء العقاقیر بالیونانیة و السریانیة و الفارسیة و العجمیة، و تفسیر الاکیال و الاوزان و بدل العقاقیر و اعمارها، و تفسیر اسماء الحاریة فی کتب الطب.

آغاز: بسمله رساله فی اعمار الادویة مفردة و مرکبه عن الزهری الاندلسی ... مفرد (معرفة) الادویه ثلثة اجناس معدنیه و حیوانیه و نباتیه فالمعدنیة مختلفة اعمارها و احوالها بحسب شرفها کالذهب و حجر الالماس و الزمرد و نحوها فهذه تبقی و لاتفسد ابدا

انجام: و الزبل یبقی نحو العالم کخرؤ الکلب و الذئب و الحمام و بعر المعز و الضب و کذلک الدماء و اما القرون و الخواف و الاظلاف یبقی الاعوام و الحند بیدستر یبقی عشر سنین و الله اعلم.

[دنا ۵۰/۲ (۷ نسخه + ۳ نسخه)؛ کحاله ۱۰۵/۴؛ زرکلی ۳۱۰/۲؛ بغدادی، هدیة العارفین ۳۴۸/۱ که مرگ او را ۴۲۷ ق آورده]

۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۸۱۹۰/۳

آغاز: برابر؛ **انجام:** و لست اشک ان بقاءه کثیر و الله اعلم
در فهرست با عنوان «مقدار اعمار الادویه» و ناشناس؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۷؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج سرخ ضربی مجدول مقوایی، ۱ص، ۲۰ سطر (۱۱/۵×۲۱)، اندازه: ۱۸/۵×۲۹سم [ف: ۱۷-۵۰]

۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۳۵۲/۸-طباطبائی
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، کا: سالک الدین حموی، تا: ۹۹۹ق؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: مقوایی زرد، ۱گ (۶۵ر- ۶۵پ)، ۲۵ سطر، قطع: وزیری، اندازه: ۱۵×۲۳/۵سم [ف: ۲۲-۱۲۱]

۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۶۲۰۱/۶
آغاز و انجام:برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۰۰۶ق؛ کاغذ: دولت آبادی ضخیم، جلد: مقوا با روکش کاغذ زرد و عطف تیماج قرمز، ۴ص (۶۴-۶۷)، ۲۳ سطر، قطع: رقعی، اندازه: ۱۳×۱۹سم [ف: ۱۹-۱۸۸]

۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۳۶۰/۳۴
خط: نستعلیق، کا: طبیب حموی، تا: ۱۰۰۶ق؛ کاغذ: سفید [سنا: ف: ۱-۱۸۸]

۵. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۳۶۰/۴۷
با عنوان «تعیین اعمار الادویة المفردة و المرکبة»؛ خط: نستعلیق، کا: طبیب حموی، بی‌تا: با تاریخ ۱۰۰۹ق؛ کاغذ: سفید [سنا: ف: ۱-۱۹۰]

۶. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۳۶۰/۷۲
خط: نستعلیق، کا: طبیب حموی، تا: چهارشنبه ۲۶ ذیقعده ۱۰۰۹ق؛ از روی خط پدر خود؛ کاغذ: سفید [سنا: ف: ۱-۱۹۲]

۷. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۶۹۴/۴-ف
نسخه اصل: موزه بریتانیا ش Add. 19619 (ریو ۸۴۳)؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۲۱ جمادی الثانی ۱۱۰۳ق؛ ۵گ (۲۴۲پ-۲۴۶پ)، ۱۵ سطر [فیلمها ف: ۱-۵۲۴]

تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه: ۴۳۱/۴-عکسی
آغاز: برابر؛ **انجام:** لم تداوم استحالة و لیست اشک ان بقاوة اکثر. و الله اعلم. تمت الرسالة.
نسخه اصل: همان نسخه بالا [عکسی ف: ۲-۱۴۰]

۸. تهران؛ علوم پزشکی؛ شماره نسخه: ۲۸۶/۴
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۱۱۷ق؛ ۵ص (۹-۱۳) [نشریه: ۳-۳۶۰]

۹. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۵۳۸
آغاز و انجام: برابر
بی‌کا، بی‌تا [ف: ۴-۲۵۷]

۱۰. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه: ۲۹۱۱/۷۱
آغاز و انجام: برابر
بی‌کا، بی‌تا؛ ۱ص (۲۴۹) [ف: ۳-۱۶۸]

۱۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۷۸۲۳
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ خفی، بی‌کا، بی‌تا؛ ضمیمه نسخه ش ۲۷۸۱۸ [رایانه]

۱۲. مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه: ۵۸۷/۴
آغاز و انجام: برابر
نام مؤلف به قرینه نسخه مجلس ۱۲۱/۲۲ تعیین شد؛ خط: نستعلیق، کا: احمد بن محمد زمان لاهیجانی، بی‌تا؛ ۲گ (۶۰پ-۶۱پ)، اندازه: ۹/۵×۱۵/۵سم [مؤید: ۲-۹۴]

۱۳. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۴۱۷۶/۴-ف
آغاز: برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ در پهنا از پایین با بالا، از روی خط علامه شیرازی؛ ۲گ (۳۱پ-۳۲ر) [فیلمها ف: ۳-۲۶]

← اعمار العقاقیر > اعمار الادویة المفردة و المرکبة
← اعمال ابی بکر الخلیل > قسمة المثلثات القائم الزاویة

● اعمال اربعه کامله / کیمیا / فارسی

a‘māl-e arba‘e-ye kāmele

تنکلو شاه کبیر تبریزی

tanaklū šāh kabīr-e tabrīzī

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۶/۱۲۶۳۰/۳
آغاز: چنین گوید تنکلوشاه که چون از تصنیف اعمال سبعه پرداختم خواستم که کتابی بسازم؛ **انجام:** در هر ماه صدقه کند و از برای آقا شمس الدین فاتحه بخواند مهر اینست.
بی‌کا، بی‌تا؛ بی کاتب؛ جلد: تیماج قهوه‌ای مجدول، ۱۵گ (۸۸پ-۱۰۲پ) [ف: ۳۶-۱۹۶]

← اعمال الاسبوع > اعمال الیوم و اللیلة

● اعمال الاشهر الثلاثة / عرفان و تصوف، دعا / فارسی

a‘māl-ul ašhur-it̲ t̲alāt̲a

؟ فیض کاشانی، محمد بن شاه مرتضی، ۱۰۰۶-۱۰۹۱ قمری

feyz-e kāšānī, mohammad ebn-e šāh morteza (1598-1680)

آغاز: الحمد لله رب العالمین ... اما بعد این رساله‌ای است در بیان اعمال ایام و لیالی ماه مبارک رجب و شعبان و رمضان مشتمل بر سه فصل.
انجام: یا داود حقت سلام می‌رساند که چه کردی که جمیع ملائکه ما را از عبادت بازداشتی و متوجه نوشتن ثواب این حمد شدند.

[دنا ۵۱/۲؛ فهرستواره منزوی ۱۰۲/۷]

۱. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۴۱۲۵

آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ مصحح، محشی؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۹۴گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۲×۲۱سم [محدث ارموی مخ: ۱-۱۶۴]

۲. خوانسار؛ فاضل؛ شماره نسخه: ۴۴۸
آغاز: منقولست که ماه شعبان ماهیست شریف و آنماه منست و حاملان عرش الهی آنرا تعظیم می‌نمایند؛ **انجام:** منقولست که هر که در وقت افطار بگوید یا عظیم یا عظیم یا عظیم ... .
خط: نسخ زیبا، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ مجدول، مصحح؛ کاغذ: آهار مهره، جلد: مقوایی قرمز، عطف تیماج زرد، ۴۵گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۳/۵×۲۲سم [ف: ۲-۱۱۱]

۳. خوانسار؛ فاضل؛ شماره نسخه: ۲۴۹
خط: نسخ زیبا، بی‌کا، تا: ۱۲۱۱ق؛ مصحح، دارای چند تاریخ تولد به سال ۱۱۹۰ و ۱۱۹۵؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۷۰گ، ۱۲ سطر، اندازه: ۹×۱۶سم [ف: ۱-۲۱۹]

۴. خوانسار؛ فاضل؛ شماره نسخه: ۴۴۳/۱
مقدمه کتاب افتاده است؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح؛ جلد: تیماج مشکی مجدول، اندازه: ۱۵/۵×۲۱سم [ف: ۲-۱۰۷]

● اعمال الاشهر الثلاثة / دعا / عربی و فارسی

a‘māl-ul ašhur-iṯ ṯalāṯa

اعمال سه ماه رجب و شعبان و رمضان را به ترتیب خاصی جمع‌آوری کرده و هر کدام را در چند فصل ذکر نموده و اعمال مشترکه هر ماه را از اعمال مختصه هر روز و اعمال شب‌ها را از اعمال روزها به تفکیک آورده است. در پایان به اختصار به بعضی از مناسبت‌های ماه شوال و ذیحجه و اعمال آنها اشاره دارد.

قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۳۸۶۰-۱۹/۱۹۰
آغاز: بیرون نرود از دنیا تا جای خود در بهشت به بیند و دیگر از اعمال رجب قرائت قل هوالله احد است؛ **انجام:** نماز حاجت از شاه اولیاء علی منقول است که هر که را مهمی پیش آید ... و صد نوبت صلوات فرستد که هنوز از جای خود بر نخواسته باشد که اثر اجابت دعا ظاهر شود.
خط: نسخ، کا: اسماعیل ادهم نائینی، تا: ذیقعده ۱۱۱۲ق؛ افتادگی: آغاز؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۴۱گ، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۴×۱۸سم [ف: ۱-۴۵۵]

← اعمال الاشهر الثلاثه ← اعمال شهور ثلاثة

● اعمال اکسیر حجری / کیمیا / فارسی

a‘māl-e eksīr-e hajarī

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۳۳۹۰/۱۰
آغاز: نوع دیگر در اعمال اکاسیر حجری بگیر حجر را بعد از جمع نمودن؛ **انجام:** و لا ریب و لا نقصان بالله التوفیق المستعان.
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج عنابی ضربی، ۱۶گ (۲۷۲-۲۸۷)، ۱۶ سطر (۸×۱۳)، اندازه: ۱۱×۱۷سم [ف: ۱۱-۲۳۹۰]

● اعمال ام داود / دعا / عربی، فارسی

a‘māl-e omm-e dāvūd

رساله‌ای در دعای ام داود، در مقدمه آن طریقه بجا آوردن اعمال آن را شرح داده‌اند.

شیراز؛ شاهچراغ؛ شماره نسخه: ۱۰۴
آغاز: بسمله-طریقه استفتاح-بدانکه چون روز سیزدهم ماه رجب شود روزه شود (کذا)؛ **انجام:** فارحم ذلی و فاقتی و اجتهادی و تضرعی و مسکنتی و فقری الیک یا رب.
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: سفید، جلد: مقوا با پارچه سبز، ۱۱گ، ۸ سطر (۵×۱۰)، اندازه: ۹/۵×۱۵سم [ف: ۱-۲۲۰]

● اعمال الاوقات فی استخراج السموات و الجهات (الحرمات) / هیأت / عربی

a‘māl-ul awqāt fī istixrāj-is samāwāt wa-l jahāt (al-ḥurumāt)

ابن مجدی، احمد بن رجب، ۷۶۷؟-۸۵۰ قمری

ebn-e majdī, ahmad ebn-e rajab (1366-1447)

رساله مختصری است در ربع مجیب دارای «مقدمه» و یازده «باب»: مقدمه: فی تسمیة رسوم الربع المرکز؛ باب ۱. معرفة جیب القوس و قوس الجیب؛ ۲. معرفة اخذ الارتفاع و درج البروج فی الربع؛ ۳. معرفة المیل و غایة الارتفاع للشمس و الکواکب؛ ۴. معرفة استخراج عرض البلد؛ ۵. معرفة الظل من الارتفاع و الارتفاع من الظل؛ ۶. معرفة بعد القطر و الاصل المطلق؛ ۷. معرفة نصف التعدیل و نصف القوس؛ ۸. معرفة الدائر و فضله من الارتفاع؛ ۹ معرفة الارتفاع من فضل الدائر؛ ۱۰. معرفة الذی لا سمت له؛ ۱۱. معرفة استخراج سمت القبلة و اخراج الجهات الأربع. در فهرست آستان قدس احتمال انتساب این رساله به ابوالعباس شهاب الدین احمد مجیدی شافعی مطرح شده است.
آغاز: بسمله، حمدله، و بعد فهذه رسالة علی الربع المجیب الآفاقی فی الاعمال الفلکیة المحتاج الیها سمیتها رسالة اعمال الاوقات
انجام: فیکون الخیط منطبقا علی سمت القبلة و طرفه الذی علی محیط الربع هو القبلة و الله اعلم بالصواب
[دنا ۵۱/۲ (۴ نسخه)]

۱. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه: ۲۹۲۵/۸
آغاز و انجام: برابر
در این فهرست نام مؤلف نیامده است و به استناد فهرست عبدالعظم ۵۸/۱ تعیین گردید؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱، ۶ص (۱۲۹-۱۳۴) [ف: ۳-۱۶۹]
۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۲۲۲۹/۲
آغاز و انجام: برابر
در فهرست ناشناس؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ربیع الثانی ۱۰۶۸ق؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج، ۱۵ و۱۹ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۱۹/۵سم [ف: ۱۰-۱۳۴]
۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۵۳۱۳/۱
آغاز و انجام: برابر
نام مؤلف دراین فهرست ذکر نشده است؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ محشی؛ کاغذ: حنایی آهار مهره، جلد: پارچه‌ای، ۱۶ص (۱-۱۶)، ۱۷ سطر (۵/۳×۱۳/۷)، اندازه: ۱۱/۵×۲۰/۶سم[ف:۸-۳۹۴]
تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه: ۴۶۷/۱-عکسی
نسخه اصل: همان نسخه بالا [عکسی ف: ۲-۳۱]
۴. تهران؛ عبدالعظیم؛ شماره نسخه: ۶۹۳/۱
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: محمد حسین بن محمد مهدی، تا: رمضان ۱۲۸۳ق، جا: اصفهان، مدرسه جده صغیر؛ ۷گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۱×۱۷/۵سم [ف: ۱-۵۸]

● اعمال اهل السنة / کلام و اعتقادات / عربی
a'māl-u ahl-is sunna

رساله‌ای است مختصر در بیان افعال عامه و اهل ضلالت و نیز بدعت‌های که در دین گذاشته‌اند و دیگر آن‌که بناهایی که مانند مساجد و غیره می‌سازند آیا اجر و ثوابی متوجه آنان می‌شود یا خیر؟

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۱۱۱۸/۳
آغاز: الحمد لله علی جزیل نواله و الصلاة و السلام علی رسوله محمد و آله و عترته الطاهرین اما بعد فهذه رسالة و جیزة فی تحقیق اعمال اهل السنة
نسخه اصل: کتابخانه سید عزالدین حسینی ـ زنجان؛ بی‌کا، تا: با تاریخ ۱۲۶۶ق؛ ۱۳ص (۲۸۴-۲۹۶) [عکسی ف: ۳-۴۰۰]

● اعمال البرانیة دون الجوانی (الرسالة المختصر من)
/ کیمیا / عربی
a'māl-ul barrānīya dūn-al jawwānī (ar-r.-ul muxtaṣar min)

ابن سینا، حسین بن عبدالله، ۳۷۰؟-۴۲۸ قمری
ebn-e sīnā, hoseyn ebn-e 'abd-ol-lāh (981-1038)

۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۸۷۶۴
آغاز: بسمله، هذه رسالة اعملها الشیخ ابوعلی عبدالله بن سینا رحمة للشیخ ابی الحسن سهل بن محمد بن السهل فی؛ **انجام:** و الابیض یتم بثلاثة اشیاء ما عدا النار و الاصفر بالاربعة کلها و الله اعلم بالصواب
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ ضمیمه نسخه ش ۱۱۰۳۰؛ قطع: رقعی [رایانه]
۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۸۲۵۰
آغاز: بسمله. هذه رسالة اعملها الشیخ ابوعلی عبدالله بن سینا رحمة الله للشیخ ابی الحسن سهل؛ **انجام:** و الابیض یتم بثلاثة اشیاء و الاصفر بالاربعة کلها و الله اعلم بالصواب
خط: نسخ خفی، بی‌کا، بی‌تا؛ قطع: رقعی [رایانه]

● اعمال پرکار متناسبه / هندسه / فارسی
a'māl-e parkār-e motanāsebe

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۷۱۶۶
آغاز: پرکار متناسبه ۱ ح ف ۱ ک ل آلتی است مشتمل بر دو ستاره ... باب در عمل پرکار متناسبه (در ۳۴ عمل) ... باب [در زیج جیوب] (در ۲۳ فصل)؛ **انجام:** دوازده عدد و ابن مطلوب است (سپس «در بیان دعاوی شکل مغنی و ظلی و فروع این دو» است و در تضعیف و شکل قسم دویم و چهارم و در افق مایله و نسبت ستین الی جیب مابین الطولین).
جز تشریح در پرکار متناسبه نسخه مجلس (۲۲۴/۲) در دو باب دومی درسته جبریه به عمل پرکار متناسبه به دلیل و برهان؛ خط: نستعلیق، کا: محمد رضا بن محمد هاشم یزدی، تا: جمعه شوال ۱۲۵۴ق؛ افتادگی: آغاز؛ وقف خاص و عام؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی لایی، ۸۸گ، ۲۱ سطر (۶×۱۲/۵)، قطع: بغلی، اندازه: ۶×۱۲/۵سم [ف: ۱۶-۴۷۱]

● اعمال تبدیل سطوح / هندسه / اردو
a'māl-e tabdīl-e sotūh

فیض، میر شمس الدین
mīr šams-od dīn feyz

رساله‌ای در بیان اعمال تبدیل سطوح تالیف محمد رفیع الدین خان بهادر ملقب به عمدة الدولة بهادر فرزند شمس الامراء بهادر امیرکبیر به دست مترجم رسیده که در آن مطالب به خوبی بیان شده بود. از این رو به درخواست دوستان آن را به اردو ترجمه و تلخیص نموده است. رساله به سبک پرسش و پاسخ بین استاد و شاگرد تنظیم شده است.

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۶۹۰۷
آغاز: حمد اور شکر اوس صانع کامل قدرت کو سزاوار هی که

جس نی ماه نوکی هلالی شکل کوبی پرگار صفحه افلاک پر رسم کیا؛ **انجام:** کی هان جانا ضرور هی گر خدا چاهتاهی توکل مین بهی جناب عال مین باریاب هو کر سعادت حاصر کردنگا
خط: نستعلیق هندی، کا: میرعباس علی موسوی، تا: رجب ۱۲۵۵ق؛ دارای اشکال هندسی؛ جلد: گالینگور زرشکی، ۳۰گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۱×۱۸/۵سم [ف: ۲۰-۳۳۸]

● اعمال جهانشاه خان امیر تومان و احتشام الدوله حکمران خمسه / تاریخ ایران / فارسی

a'māl-e jahānšāh xān amīr tūmān va ehtešām-od-dowle hokmrān-e xamse

ناظم الشریعه، محمد رضا، ق۱۴ قمری

nāzem-oš-šarī'e, mohammad rezā (-20c)

تاریخ تألیف: ۱۳۰۹ق

رساله‌ای منظوم در چگونگی حرکت حکمران نامبرده و جهانشاه از طرف ناصرالدین شاه قاجار.

تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه: ۴۸۱

آغاز: بسمله شکر و سپاس بی قیاس و حمد و درود نامعدود معبودی را سزاست که آفریننده مخلوقات عالم است (بعد از چهار صفحه): بپاسخ چنین گوید: سخن سنج این داستان جدید ×× چو برداشت از باب صحبت کلید/ بپاسخ چنین گفت آن هوشیار ×× ایا ساقی راح رومی بیار؛ **انجام:** باین ختم کردم که آخر کلام ×× قضا تا چه خواهد کند و السلام
خط: نستعلیق، کا: عنایت الله بن میرزا آقا فتونی الاصل زنجانی المسکن، تا: یک‌شنبه ۱۷ جمادی الاول ۱۳۱۴ق؛ در مجلس عقد تقی خان سرتیب برای سرتیب نامبرده؛ کاغذ: فرنگی آبی، ۱۶۲گ، ۱۱ سطر (۷/۵×۱۴/۵)، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف:-۱۳]

← اعمال حج ⩾ مناسک حج

● اعمال حل و عقد و سحق و حرق و تکلیس / کیمیا / عربی

a'māl-e hal va 'aqd va sahq va harq va taklīs

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۷۲۹/۱۰

آغاز: ان جمیع اعمال هذا الفن لایخلو من قسمین
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ ۱۱ سطر، قطع: وزیری، اندازه: ۱۴×۲۱/۵سم [ف: ۲-۴۶۳]

● اعمال خافیه قمری (رساله در) / علوم غریبه / فارسی

a'māl-e xāfīye-ye qamarī (r. dar)

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۶۴۸۶

آغاز: بسمله. در ذکر و اعمال خافیه قمری که تکسر آن؛ **انجام:** از اینجا باید نوشت و الله اعلم بالصواب
خط: نستعلیق خفی، بی‌کا، بی‌تا؛ قطع: وزیری کوچک [رایانه]

← اعمال خیر ⩾ شناختن اعمال خیر

● اعمال درجات بروج اثنی عشر / هیئت / عربی

a'māl-e darajāt-e borūj-e esnā 'ašar

مشتمل بر ۶ جدول عمودی با عناوین: العدد، الصورة، الاسماء، الاحجار، البخور، الاعمال و به ترتیب بروج دوازده‌گانه که چه کارهایی باید انجام داد.

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۶۸۵۹

آغاز: الحمل بیت المریخ و هو برج الذکر ناری و مشرقی و مزاجه حار یابس، العدد الف، الصورة رجل معه خنجر، الاسماء رخیاوخ و رخیا، الاحجار لوریطش، البخور مرواصطرک، العمل تقتل اعداءک بخنجره؛ **انجام:** العدد ل، الصورة رجل یقتل رجلا رجل هارب من اسد، الاسماء فلسلمیع مولیلعیع، الاحجار عظم من رأس دیک ابیض، البخور مل ازرق لاذن، الاعمال للمحبة و المودة و الصداقة و یصرف من ترید عن الحرب.
خط: نسخ، کا: ملاآقا حشین کاشانی، تا: ۲۶ ربیع الثانی ۱۳۲۶ق؛ در دو برگ پایانی جدولی در بیان شناخت ساعات روز که مربوط به کدام کوکب است و جدولی ۲۶×۲۶ خانه در طلسم؛ جلد: گالینگور زرشکی، ۲۰گ، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۷×۲۲سم [ف: ۲۰-۳۰۷]

● اعمال الدنیویة / دعا / فارسی

a'māl-od donyavīyya

فشارکی، محمد حسین بن محمد مهدی

fešārakī, mohammad hoseyn ebn-e mohammad mahdī

اصفهان؛ مکتبة الزهراء؛ شماره نسخه: ۲۵۳

آغاز: الحمد کله لله و الصلاة و السلام علی رسول الله و علی آله آل الله و لعنة الدائمة علی أعدائهم اعداء الله إلی یوم لقاء رحمت الله اما بعد چنین گوید بنده مقصر رب ذوالمن؛ **انجام:** و بعد مسخر شدن او را از خدا بخواهد خداوند او را مسخرش گرداند.
خط: نسخ عالی، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ در حاشیه خود مرحوم فشارکی چنین نوشته‌اند: «مطابقت شد با مسوده حقیر مطابق است من اقل الطلاب شیخ محمد حسین فشارکی عفی الله عنه فی جمعه ششم شهر شوال المکرم ۱۳۳۰ ق» (و مهر خود را زده‌اند)، اوراق آخر کتاب مفقود می‌باشد؛ ۷۵گ، ۱۱ سطر، اندازه: ۱۶×۲۲سم [ف:-۱۵۱]

● **اعمال الدنیویة و الاخرویة** / آداب و سنن / فارسی
a‘māl-od donyavīyya va-l oxravīyya
فشارکی، محمد حسین بن محمد مهدی
fešārakī, mohammad hoseyn ebn-e mohammad mahdī

اصفهان؛ مکتبة الزهراء؛ شماره نسخه: ۲۵۴
خط: نسخ عالی، بی‌کا، بی‌تا؛ این کتاب در حاشیه کتاب اعمال الدنیویه (شماره ۲۵۳) نوشته شده؛ ۷۵گ، ۱۱ سطر، اندازه: ۱۶×۲۲سم [ف:-۱۵۲]

● **اعمال دوازده ماه ایام سال** / دعا / فارسی
a‘māl-e davāzdah māh-e ayyām-e sāl
مختصری در اعمال و مستحباتی که در روزهای هر ماه انجام داده می‌شود، از ماه محرم شروع و به ماه ذیحجه ختم می‌شود.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۳۱/۲
آغاز: شکر و سپاس و ستایش مر خداوندی را که بندگان خود را استجابت دعا وعده نموده؛ **انجام:** لعن الله الظالمین لکم من الاولین و الاخرین و ألحقهم بدرک الجحیم
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج قرمز، ۶۵گ (۳۵پ-۹۹پ)، ۱۵ سطر، اندازه: ۹×۱۶سم [ف: ۱-۴۳]

● **اعمال رجب، شعبان و رمضان** / دعا / فارسی
a‘māl-e rajab, ša‘bān va ramazān

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۲۵۷۳
آغاز: بسمله الحمدلله اما بعد این صحیفه است؛ **انجام:** اللهم اجعل لی قلبا یخشاک الی یوم یلقاک
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا [رایانه]

● **اعمال رجب، شعبان و رمضان (کتاب در)** / دعا / فارسی
a‘māl-e rajab, ša‘bān va ramazān (k. dar)

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۷۴۴۷
آغاز: التماس ذلک الثواب اوتیه و ان لم یکن الحدیث کما بلغه یعنی هر که باو ثوابی از جانب خدای؛ **انجام:** الی بیتک الحرام و متصفح لی عن الذنوب العظام و یستخرج یا رب کنوزک یا رحمن تم
خط: نسخ خفی خوش، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز [رایانه]

● **اعمال روز عاشورا** / دعا / عربی
a‘māl-e rūz-e ‘āšūrā

اصفهان؛ روضاتی، سید احمد؛ شماره نسخه: ۱۴۷/۵
بی‌کا، بی‌تا؛ ۱۷ سطر، اندازه: ۱۲×۱۹سم [ف:-۱۰۱]

● **اعمال روز عرفه** / دعا / عربی
a‘māl-e rūz-e ‘arafe
آغاز: بسمله، از حضرت صادق (ع) منقول است که ...
انجام: یا ارحم الراحمین ممنون و سرافراز نمایند

همانند:
۱. **مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۰۶**
سیزده نسخه؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا [الفبائی: ۶۱]
۲. **مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۳۰۹۸**
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا [رایانه]
۳. **مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۳۱۰۱**
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا [رایانه]
۴. **مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۳۰۹۹**
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا [رایانه]
۵. **مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۳۱۰۰**
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا [رایانه]
۶. **مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۳۱۰۲**
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا [رایانه]
۷. **مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۳۰۹۷**
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا [رایانه]
۸. **مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۳۰۹۶**
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا [رایانه]
۹. **مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۳۱۰۳**
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا [رایانه]
۱۰. **مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۳۱۰۴**
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا [رایانه]
۱۱. **مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۳۱۰۶**
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا [رایانه]
۱۲. **مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۳۰۹۵**

آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا [رایانه]
۱۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۳۱۰۵
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا [رایانه]

← اعمال روز نوروز ⟵ نوروزنامه

● اعمال الساعات / کلام و اعتقادات / فارسی

a'māl-os sā'āt

حسینی کاشانی، محمد جعفر بن محمد علی، ق۱۴ قمری

hoseynī kāšānī, mohammad ja'far ebn-e mohammad 'alī (-20c)

اهداء به: ناصرالدین شاه قاجار
تاریخ تألیف: شعبان ۱۳۰۹ق
کتاب در اعمالی است که هر مسلمان در ساعات روز و ایام هفته باید انجام دهد، در ده «مقاله»: ۱. اعمال متعلق به ما بین طلوع فجر الی طلوع آفتاب؛ ۲. اعمال متعلق به طلوع تا زوال آفتاب؛ ۳. اعمال ما بین زوال آفتاب تا هنگام غروب؛ ۴. اعمال ما بین غروب آفتاب تا وقت خواب؛ ۵. اعمال ما بین وقت خواب تا نصف شب؛ ۶. اعمال نصف شب تا طلوع فجر؛ ۷. فضیلت و اعمال شب و روز جمعه؛ ۸. ذکر ادعیه مخصوص روزهای هفته؛ ۹. بیان ادعیه روزهای هر ماه قمری؛ ۱۰. بیان اعمال و لیالی عزیزه تمام سال.
آغاز: بسمله، الحمدلله الذی هدانا الایمان و نور قلوبنا بنور الایقان.
انجام: برحمتک یا حنان یا منان یا ذاالجلال و الاکرام انک علی کل شیء قدیر و لاحول و لاقوة الا بالله العلی العظیم.
[دنا ۵۲/۲ (۳ نسخه)]

۱. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۵۳۱
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ و نستعلیق خوش و استادانه، کاتب = مؤلف، تا: ذیحجه ۱۳۲۲ق، جا: تهران؛ با سرلوح، مجدول؛ کاغذ: فرنگی فستقی و نخودی، جلد: تیماج مقوایی ضربی با گل و بوته زر، ۲۲۶گ، ۱۷ سطر (۸×۱۵)، اندازه: ۱۷×۲۲سم [ف: ۲-۲۵]
۲. تهران؛ سلطنتی؛ شماره نسخه: ۲۰۲۰
آغاز: برابر؛ **انجام:** اتمام شد کتاب اعمال الساعات الحمدلله رب العالمین بدست مؤلف فقیر الحقیر الاقل الخلاق الحاج سید جعفر ابن مرحمت مأب الحاج میر محمد علی کاشانی. ثامید است از ناظرین باین کتاب اینکه از غترات و ذلات آن اغماض عین فرموده و این ضعیف بی بضاعت را بدعاء خیر و قرائت سوره فاتحه الکتاب یاد و شاد را بدعاء خیر و قرائت سوره فاتحه الکتاب یاد و شاد فرمایند و کان ذالک فی لیله الاربعا الثالث من شهر شعبان المعظم من شهور سنه تسع و ثلثمائه بعد الالف من الهجرة النبویه علی هاجرها الف الف سلام و تحیه ۱۳۰۹. تحت النسخه علی ید الاحقر الاذل المذنب الی رحمة رب الباری محمد بن علی النتنزی فی یوم الخمیس سنة عشر من شهر الصیام ۱۳۰۹
خط: نسخ و نستعلیق شکسته، کا: محمد بن علی نطنزی، تا: چهارشنبه ۳ شعبان ۱۳۰۹ق؛ مجدول، با سرلوح مذهب، دارای کتیبه؛ مهر: «علی اکبر بن حسین الحسینی»؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مقوای روکش چرم مشکی ساده وسط شمسه زرین ضربی با یک حاشیه گل‌های پنج پر ریسه طلائی ضربی، ۴۵۸ص، ۱۷ سطر، قطع: وزیری، اندازه: ۱۵×۲۲/۶سم [ف: ۱-۶۷]
۳. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۵۴۵
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق و نسخ خوش، کا: حسینعلی زنجانی، تا: دوشنبه ربیع الاول ۱۳۱۱ق، جا: تهران؛ با سرلوح مذهب؛ کاغذ: فرنگی شکری، جلد: تیماج قرمز، حاشیه گل و بوته زر، مقوایی، ۲۲۳گ، ۱۷ سطر (۸×۱۵)، اندازه: ۱۵×۲۲سم [ف: ۲-۳۷]

● اعمال سال / دعا / فارسی

a'māl-e sāl

سبزواری، محمد مؤمن بن شاه قاسم، -۱۰۷۷ ؟ قمری

sabzevārī, mohammad mo'men ebn-e šāh qāsem (-1667)

رساله در عبادات و دعاها و زیارت‌هایی است که در روزها و شب‌های ماه‌ها انجام داده می‌شود که از کتاب‌های معتبر گرد آورده و از ماه محرم شروع شده و به ذیحجه ختم می‌شود.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۲۰۸
آغاز: الحمدلله الذی هدانا الی طریق معرفته و دعانا الی نعمته و حذرنا من نقمته؛ **انجام:** و روایت واقع شده که در روز بیست و هفتم این ماه امام علی نقی علیه السلام متولد شد.
خط: نسخ معرب زیبا، کا: محمد زمان بن مقری سلطان، بی‌تا؛ مجدول، مصحح، دارای سرلوح؛ جلد: مقوایی عطف تیماج قرمز، ۱۷۰گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۴×۲۳سم [ف: ۱-۲۳۷]

● اعمال سال (رساله در) / دعا / فارسی

a'māl-e sāl (r. dar)

مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه: ۲۲۵۰/۲
آغاز: بسمله، در اعمال سال بر سبیل اجمال بباید دانست که در سالی بعضی ایام و لیالی متبرکه هست؛ **انجام:** که ای نوح در قیمت این در یگانه.

کا: محمد طاهر واعظ مشهدی، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ ناقص (موجودی سه صفحه)؛ جلد: تیماج مشکی، ۳ص، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف: ۵-۶۲۷]

● **اعمال سبعه** / کیمیا / فارسی

a‘māl-e sab‘e

تنکلو شاه کبیر تبریزی، قمری

tanaklū šāh kabīr-e tabrīzī

[نسخه‌های منزوی ۶۱۴/۱]

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۶/۱۲۶۳۰/۲

آغاز: الحمدلله رب العالمین و الصلوة و السلام ... بدانکه من که تنکلوشاهم اگر چه در کتاب خاص الخاص خود که آن را گنج گهر نام نهاده اند؛ **انجام:** باقی خود دانی من ترا گفتم و رفتم خدای بر همه کس رحمت کناد.

بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج قهوه‌ای مجدول، ۵گ (۸۲ر-۸۶ر) [ف: ۳۶-۱۹۶]

← اعمال السنة ⩾ المراقبات

← اعمال السنة ⩾ کنز العباد

● **اعمال السنة** / دعا / اردو

a‘māl-os sonna

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۳۴۰۰

آغاز: بسمله، در بیان فضائل و اعمال شب و روز؛ **انجام:** اصبحت اللهم صلی علی محمد و آل محمد

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۷۰ق [رایانه]

● **اعمال السنه** / دعا / فارسی

a‘māl-os sena

در آداب و فضیلت دعا و دعاهایی که در هر روز یا ایام ماه‌های سال خوانده می‌شوند، در دوازده «باب» و هر کدام دارای چند «فصل» و به مناسب اعمال ماه محرم تاریخ حضرات معصومین (ع) و مقتل امام حسین را در چند مجلس نگاشته است.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۹۴۲۹

آغاز: در اعمالی که هر روز باید بعمل آورده شود ... بعضی اعمال و فضیلت دعا و آداب و شرایط آن و اوقات استجابت دعا؛ **انجام:** و غیر از رضا و تسلیم چیزی بخاطرش خطور نکند خدایتعالی برای او بغیر خیر راضی نشود.

خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ مصحح؛ جلد: تیماج مشکی، ۳۵۹گ، مختلف السطر، اندازه: ۲۰×۳۱سم [ف: ۲۴-۱۹۶]

← اعمال سه ماهه ⩾ اعمال شهور ثلاثة

● **اعمال شب و روز ۲۷ رجب** / دعا / فارسی

a‘māl-e šab v rūz-e 27 rajab

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۴۴۴۰/۳

بخشی از کتاب دعایی است به فارسی؛ خط: نسخ نازیبا، کا: محمد حسین بن ملا عبدالله شامکانی ملائی، تا: ۲۷ ربیع الثانی ۱۲۳۳ق؛ جلد: گالینگور، قهوه‌ای، ۳گ (۳۳۱ر-۳۳۳پ)، ۱۵-۱۷ سطر، اندازه: ۱۵×۲۰سم [ف: ۳۸-۵۷۹]

● **اعمال شهر رمضان** / دعا / عربی

a‘māl-e šahr-e ramazān

رساله کوچکی است در دعای ماه رمضان و برخی نمازها و اعمال وارده در این ماه.

قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۵۵۵۱-۲۷/۲۲۱

آغاز: لک الاسماء الحسنی والامثال العلیا والکبریاء والالاء اسئلک ان تصلی علی محمد وآل محمد وان تجعل اسمی فی هذه اللیلة فی السعداء؛ **انجام:** لا اله الا انت یاقدوس یا سلام یا مؤمن یا مهیمن یا عزیز یا جبار یا متکبر یا الله یا خالق یا باریء یا مصور یا الله یا الله یا الله

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ جلد: مقوا، ۳۸گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف: ۱-۴۵۶]

← اعمال الشهور ⩾ روضة العابدین

● **اعمال الشهور** / آداب و سنن

a‘māl-uš šuhūr

همدان؛ فروزان مهر؛ شماره نسخه: ۱

از: ملا فتح الله. از اعمال ماه رجب شروع کرده و به جمادی الثانی خاتمه داده، دارای ابواب و فصول؛ خط: نسخ معرب و نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ محشی [رشت و همدان: ف:-۱۷۰۳]

● **اعمال شهور ثلاثة = ادعیة الشهور الثلاثة** / دعا / فارسی و عربی

a‘māl-e šohūr-e salāse = ad‘īyat-š šuhūr-iṯ ṯalāṯa

حسینی، محمد بن عبدالرحیم، ق۱۱ قمری

hoseynī, mohammad ebn-e ‘abd-or-rahīm (-17c)

اهداء به: شاه طهماسب اول

رساله‌ای متوسط در اعمال و اذکار و نمازهای وارده در سه ماه

رجب و شعبان و رمضان، دارای یک «مقدمه» در فضیلت روزه و نافله در اول ماه و سه «باب»: ۱. آنچه تعلق به ماه رجب دارد و در دو «فصل»: فصل اول در بیان آنچه تعلق به این ماه دارد علی العموم، دویم در آنچه تعلق به هر شب و روز دارد به‌خصوص؛ ۲. آنچه تعلق به ماه شعبان دارد، در دو «فصل»: اول در آنچه تعلق به این ماه دارد علی العموم، دویم در بیان آنچه به هر شب و روز تعلق دارد؛ ۳. آنچه تعلق به ماه مبارک رمضان دارد و در دو «مقصد» و «خاتمه»: مقصد اول در بیان آنچه تعلق به این ماه دارد به‌طریق عموم و در پنج «فصل»است، مقصد ثانی در بیان آنچه در روزها و شب‌های این ما[ه] بجای باید آورد و به‌خصوص و در سه «فصل»، خاتمه در بیان عمل شب عید و روز آن، تتمه بدانکه چون روز نیروز در ماه رمضان واقع می‌شود.

آغاز: شکر و سپاس بی قیاس مرآن معبودی راکه عبادتش موجب فیروزی عابدان و طاعتش سبب سرفرازی زاهدانست و درود نامعدود بر آن سید و سرور که عالم همه طفیل وجود اوست ... اما بعد چنین گوید اضعف عبادالله الغنی دوست محمد بن عبدالرحیم الحسین که بر ضمایر ارباب فهم ...

[الذریعة ۲۴۳/۲؛ فهرستواره منزوی ۱۲۳/۹ (۲ نسخه با عنوان «اعمال سه ماهه») و ۱۰۲/۷ (۳ نسخه)؛ دنا ۵۲/۲ (۲۱ نسخه)]

۱. اردکان یزد؛ امام صادق؛ شماره نسخه: ۲۶۹

آغاز: ارباب فهم و دانش پوشیده نماند که غرض از ایجاد عباد عبارت رب الارباب است چنانچه آیه کریمه و ما خلقت الجن ... ناطق است بر آن؛ **انجام:** و پیش از ظهر زیارت عاشورا بکند از گناهان پاک شود مانند روزی که از مادر متولد شده است و هر حاجت که طلب نماید البته برآورده است

نام مؤلف به استناد نسخه مرعشی ش ۱۲۱۲۴ تعیین شد؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: آغاز؛ جلد: تیماج مشکی ضربی، ۱۵۲گ، ۹ سطر، اندازه: ۱۱/۵×۱۸سم [ف: ۲-۱۶]

۲. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۱۸۰۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** نادعلی بخواند و بعد ازآن بگوید یا ابا الغیب اغثنی یا علی ادرکنی و بعد از آن ...

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: فستقی، جلد: میشن زرد نو، ۱۳۰گ، ۱۰ سطر، اندازه: ۱۰×۱۴/۶سم [ف: ۲-۲۴۸]

۳. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۱۰۵

آغاز: برابر

نسخه اصل: کتابخانه سید عز الدین حسینی-زنجان؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۰۴۲ق؛ مصحح؛ ۳۰۸ص [عکسی ف: ۱-۱۲۷]

۴. زنجان؛ امام جمعه؛ شماره نسخه: بدون شماره

آغاز: برابر

کا: حق نظر، تا: ۳ محرم ۱۰۴۲ق؛ مجدول [دلیل المخطوطات:۱-۹۰]

۵. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه: ۲۰۳۶۳

آغاز: برابر

خط: نسخ، کا: میرزا علی، تا: دوشنبه ۱۲ جمادی الاول ۱۰۵۹ق؛ مجدول، مذهب، تذهیب نسخه به‌وسیله کاتب نسخه میرزا علی است، در پشت صفحه اول یادداشتی مورخ ذیحجه ۱۱۴۴ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۲ سطر (۶/۵×۱۲/۵)، اندازه: ۱۱/۵×۱۸سم [ف: ۲-۴۳۱]

۶. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۵۱۲۵

آغاز: برابر؛ **انجام:** سلام علیکم طبتم فادخلوها خالدین سلام هی حتی مطلع الفجر.

خط: نسخ، کا: عبدالله بن علیرضا خادم نجفی، تا: رمضان ۱۰۹۴ق؛ محشی، مصحح، مقابله شده با نشان «بلغ مقابلة من اوله الی آخره بتمام دقت انشاء الله تعالی موفق باشند بمحمد و آله»، با سر لوح زیبای مرصع، مجدول، عبارت «این سه جزو آخر را عفو فرمایند چون ایام روزه بوده است»؛ زیارت حضرت عباس بن علی (ع) و دعای وقت غروب آفتاب در پایان؛ مهر: «فخر الدین افتخار الاسلام الطباطبائی ۱۳۲۶» (بیضی)، «فخر الدین ابن محمد حسین الحسنی الحسیی الطباطبائی ۱۳۲۶» (بیضی)؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج زرشکی مغزی، عطف و لبه‌ها و درون: تیماج قهوه‌ای، ۱۰۸گ، ۱۴ سطر (۹×۱۶)، اندازه: ۱۳/۵×۲۲/۵سم [ف: ۳۸-۳۷۵]

۷. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: بدون شماره

خط: نسخ ممتاز، بی‌کا، تا: رمضان ۱۰۹۴ق؛ مقابله شده، مجدول، دارای سرلوح رنگین کوچک از عصر صفوی؛ قطع: رقعی [میراث شهاب: س۷ش۱-۲-۳۱]

۸. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۲۰۵۹

آغاز: برابر؛ **انجام:** و أمرت بالمعروف و نهیت عن المنکر و تلوت الکتاب حق تلاوته

خط: نسخ معرب و معجم، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: انجام؛ مصحح، محشی با عبارت «خ ل»؛ مهر: «عبده حسن بن لطف الله» (مربع)؛ کاغذ: شرقی، جلد: دو رو تیماج برون زیتونی ضربی با ترنج سرترنج و لچک درون نخودی، ۱۳۵گ، ۱۱ سطر (۷×۱۲)، اندازه: ۱۲×۱۹سم [ف: ۳۰-۴۴۸]

۹. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه: ۲۴۵۹

آغاز: برابر؛ **انجام:** کرمک بالحاجات فلک العلو الاعلی فوق کل عال جلیل عندک صغیر، خاب الوافدون علی غیرک و خسر المتعرضون

تا اواخر خاتمه را در بردارد؛ خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: انجام؛ جلد: تیماج قهوه‌ای با ترنج و با سر، ۸۹گ، ۱۳ سطر، اندازه: ۱۲×۱۹سم [ف: ۱-۱۸۸]

۱۰. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه: ۳۳۴۷

آغاز: برابر؛ **انجام:** سلام علی موسی وهارون سلام علی آل یس سلام علیکم طبتم فادخلوها خالدین سلام هی حتی مطلع الفجر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: آغاز و انجام، برگ اول و آخر افتاده ولی کسی در کاغذی نوشته و اضافه کرده است؛

مجدول؛ جلد: تیماج سیاه، ۱۵۸گ، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۵×۲۲سم [ف: ۱-۱۸۹]

۱۱. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه: ۳۳۵۴/۲

آغاز: برابر؛**انجام:** اسألك بحق هذه الاسماء الا ما اعطيتنی سؤال و قضیت حوائجی یا کریم تمت

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ ۱۵۲گ (۱پ-۱۵۲پ هامش)، ۱۱ سطر، اندازه: ۱۵×۲۰سم [ف: ۱-۱۸۹]

۱۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۴۸۲۷

آغاز: برابر؛ **انجام:** و الائمة المیامین من اله و سلم تسلیما.

خط: نسخ، بی‌کا، تا: حدود اوایل قرن ۱۲؛ مجدول، اوراق با کمند؛ واقف: سید محمد باقر سبزواری، محرم ۱۴۰۵ق؛ کاغذ: نخودی فرنگی، جلد: تیماج مشکی ضربی، ۱۴۸گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۱سم [ف: ۱۵-۱۱۳]

۱۳. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۰۹۶۸

آغاز: برابر؛ **انجام:** اللهم صل علی محمد و آل محمد الاوصیاء المرضیین و صل ... .

خط: نسخ معرب، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: انجام؛ مجدول؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۹۷گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۲۰سم [ف: ۲۷-۳۷۸]

۱۴. قم؛ فاضل قائینی؛ شماره نسخه: بدون شماره

آغاز: برابر

کا: محمد محسن بن تقی حسینی قورطانی، تا: ۱۱۱۶ق [تراثنا: س۱۳ش۱-۱۳۲]

۱۵. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۲۱۲۴

آغاز: و هادیان راه یقین اند ... اما بعد چنین گوید اضعف عبادالله ... که بر ضمایر ارباب فهم و دانش پوشیده نماند که غرض از این ایجاز عبارت رب الأرباب است؛ **انجام:** چون از نماز فارغ شود، تسبیح فاطمه زهرا علیها السلام بگوید، تمت الکتاب.

خط: نسخ زیبا، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح، مجدول؛ کاغذ: شرقی، جلد: تیماج سبز مجدول، ۱۶۵گ، ۱۰ سطر (۹×۱۸/۵)، اندازه: ۱۳/۵×۲۲سم [ف: ۳۰-۵۷۱]

۱۶. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۸۲۵۹-۵۶/۱۰۹

آغاز: برابر

از اول تا آخر؛ خط: نسخ، کا: محمد علی بن کربلائی دوست محمد قراچون آبنادان کوهی ساکن الله رودبار مشهد کنج، تا: یک‌شنبه سلخ رمضان، ۲۹ دیماه قدیم، ۱۲۳۳ق؛ ۱۳۳گ، ۱۱- ۱۲ سطر، اندازه: ۱۴×۱۹سم [ف: ۱-۴۵۶]

۱۷. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۸۳۶۸-۵۷/۳۸

آغاز: فرماید که ببرید این بنده را به سوی بهشت و استقبال کنند او را ملائکه به تحفها و کرامتها

از اواسط فصل اول در اعمال ماه رجب تا آخر کتاب؛ خط: نسخ، کا: حسین بن مرحوم ملا محمد باقر، تا: جمادی الاول۱۲۹۷ق؛ افتادگی: آغاز؛ ۱۴۰گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۴×۲۶سم [ف: ۱-۴۵۷]

۱۸. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه: ۲۱۶۳/1

آغاز: برابر؛ **انجام:** تتمة؛ چون نوروز در ایام ماه رمضان شود. زهر بر او کار نکند بقدرة الله تعالی آیات این است: سلام علی نوح فی العالمین ... سلام هی حتی مطلع الفجر.

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: فرنگی سفید، جلد: تیماج مشکی ضربی با ترنج زر. مقوایی، ۴۷گ (۲ر-۴۸پ)، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۹×۲۶سم [ف: ۳-۱۶۹]

۱۹. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۱۷۲۶

آغاز: برابر؛ **انجام:** اللهم لا تجعلنی اخسر من سألك فیه و اجعلنی ممن اعتقته فی ...

خط: نسخ و ثلث، بی‌کا، تا: نزدیک عصر مؤلف؛ مصحح؛ جلد: تیماج مشکی بدون مقوا، ۱۹۵گ، ۹ سطر، اندازه: ۱۷×۲۴/۵سم [ف: ۵-۱۲۹]

۲۰. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۳۸۰۱-۱۹/۱۳۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** حجتك قائمة و سلطانك ثابت لایزول

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ مجدول، مصحح؛ مهر: بیضوی «یا امام حسن» (بیضی)، در برگ اول مهری به تاریخ ۱۱۷۴؛ جلد: تیماج مشکی، عطف تیماج قهوه‌ای، ترنج باسر، مجدول، ۸۰گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۰سم [ف: ۱-۴۵۶]

۲۱. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۸۷۲۶-۵۷/۱۷۶

آغاز: و هر که هفت روز از آن روزه بدارد هفت در جهنم بر روی او بسته گردد و هر که هشت روز از آن روزه بدارد هشت در بهشت بر روی او گشوده شود؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز؛ ۱۰۲گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۸×۱۲سم [ف: ۱-۴۵۷]

۲۲. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۸۷۴۵-۵۸/۱۹۵

آغاز: یا ذی الجلال والاکرام یا ذا النعماء والجود یا ذالمن والطول حرم شیبتی علی النار

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ ۱۲۸گ، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۰×۱۴سم [ف: ۱-۴۵۷]

۲۳. قم؛ لاجوردی، سید مهدی؛ شماره نسخه: ۱۴

بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز (یک برگ) و انجام (دو برگ)؛ مجدول؛ قطع: ربعی [چند نسخه-ف: ۱۰۷]

● اعمال شهور ثلاثه / دعا / عربی

a‘māl-e šohūr-e salāse

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۴۵۳۱

آغاز: بسمله الحمدلله الذی جعل العباده؛ **انجام:** سلام هی حتی مطلع الفجر بحمد اله الامجاد

برگ اول آن توسط کربلائی محمد اسماعیل بن علی اکبر در اوایل قرن ۱۴ هـق اشتباهاً از کتاب «اعمال سه ماه» علامه مجلسی نونویسی شده است؛ خط: نسخ، کا: محمد باقر تبریزی، تا: ذیحجه ۱۲۴۱ق؛ ضمیمه: در اوراق اول و آخر نسخه ادعیه: روزانه شهور

رجب و رمضان، دعاء ختم تلاوت قرآن به خط مغایر؛ مجدول؛ واقف: سید محمد باقر سبزواری، محرم ۱۴۰۵؛ کاغذ: شکری فرنگی، جلد: تیماج ضربی خرمائی اسقاطی، ۷۳گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۱۵-۱۱۵]

● **اعمال شهور ثلاثه** / دعا / فارسی و عربی

a'māl-e šohūr-e salāse

غیرهمانند:

۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۴۲۶۰

آغاز: و گویند بیا تا آنچه خدای بتو وعده کرده است بتو بنمایم؛

انجام: و بگوید اللهم اغفرلی

خط: نسخ، بی‌کا، تا: اواخر قرن ۱۲؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ واقف: سید محمد باقر سبزواری، محرم ۱۴۰۵؛ کاغذ: نخودی آهاری، جلد: مقوا عطف و گوشه‌ها تیماج تریاکی، ۱۳۱گ، ۱۱ سطر، اندازه: ۱۱×۱۷سم [ف: ۱۵-۱۱۵]

۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۵۹۰۸

آغاز: می‌خوانده‌اند که اللهم اهله علینا بالأمن و الایمان و السلامة و الاسلام ... فصل در رؤیت جمیع ماهها بدانکه مشهور است که چون ماه مبارک رجب ... باب اول در اعمال ماه مبارک رجب، بدانکه ماه عظیم القدر و المنزلت است و آخر ماههای حرامست؛ **انجام:** و غسل درین شب نیز سنت است و درین شب نیز باید که صلوات بر حضرت رسالت پناه ... تا هر دعا که کند مستجاب گردد ...

اعمال ادعیه و اذکار ماه‌های رجب، شعبان و رمضان است در سه باب دارای فصول. مؤلف از شاگردان میرداماد بوده و مطالبی را از وی با عظمت و احترام بسیار نقل کرده است. در این رساله از منابع حدیثی و دعایی شیعه نقل شده و غیر از اعمال شهور ثلاثه امیر دوست محمد بن عبدالرحیم حسینی است که در الذریعه ۲۴۳/۳ و آستان قدس ۱۱۳/۱۵ معرفی شده است؛ خط: نسخ، بی‌کا (گویا به خط مؤلف)، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: انجام؛ مصحح، محشی به امضای «منه عفی عنه»، رکابه‌دار، مالک نسخه (صدرالافاضل) در ابتدای یادداشتی درباره کتاب و مؤلف آورده و ادعا کرده که نسخه به خط مؤلف است ولی نام کتاب و مؤلف را نیافته است؛ جلد: مقوا رویه کاغذ رنگی عطف گالینگور قرمز، ۵۶گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۳/۵×۲۲/۵سم [ف: ۴۴-۱۲۶]

۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۴۵۶۰

آغاز: موجود مستنسخ از زادالمعاد: «و هر که هشت روز از ماه رجب را روزه دارد»؛ **انجام:** فاولیاوه بعزه تیعززون.نسخه: و موافق مذهب شیعه در روز بیست و سیم خواندن دور نیست که انسب باشد.

ده برگ اول نسخه تألیف امیر دوست‌محمد حسینی است و مابقی اوراق تا آخر اعمال ماه رمضان سهواً از «زادالمعاد» علامه مجلسی کتابت شده است؛خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ واقف: سید محمد باقر سبزواری، محرم ۱۴۰۵؛ کاغذ: شکری فرنگی و چند برگ اول نخودی فرنگی، جلد: مقوا عطف و گوشه‌ها تیماج خرمایی، ۱۸۵گ، مختلف السطر، اندازه: ۱۰/۵×۱۴/۵سم [ف: ۱۵-۱۱۶]

۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۵۴۴۹

آغاز: شود جهة او حسنات بعدد ریگ بیابان عالج و داخل بهشت شود بی حساب و با او گویند که آنچه آرزو داری از خدای عزوجل طلب کن و هر که شش روز از اول ماه رجب روزه بگیرد از قبر بیرون آید در حالتی که روی او نوری باشد؛ **انجام:** الساعة الساعة تا انکه نفس منقطع شود روز بیست نهم ماه رمضان در این روز این دعا مستحبست که بخواند اللهم ارزقنی فیه فضل اللیلة (کذ) القدر.

این نسخه در اعمال و ادعیه سه ماه رجب، شعبان و رمضان است به این ترتیب که نخست روزه‌های مستحبی هر ماه را متذکر و سپس توضیح مناسبت‌های ایام اعم از تولد و وفات و شهادت و در پایان ادعیه و اعمال وارده در ایام و لیالی آن ماه را نگاشته است؛ خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: آغاز و وسط و انجام؛ کاغذ: نخودی آهاری فرنگی، ۱۱۴گ، ۹ سطر، اندازه: ۱۰×۱۴سم [ف: ۱۵-۱۱۶]

● **اعمال الشهور الثلثة (رجب و شعبان و رمضان)** / دعا / عربی

a'māl-uš šuhūr-iṯ ṯalāṯa (rajab wa ša'bān wa ramaḍān)

ابن طاوس، علی بن موسی، ۵۸۹-۶۶۴ قمری

ebn-e tāvūs, 'alī ebn-e mūsā (1194-1266)

در فوائد سه ماه شوال و ذیقعده و ذیحجه در نه «باب». شاید از «الاقبال بالاعمال الحسنة فیما یعمل مرة فی السنة» او باشد.

۱. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۱۴۷

از باب هشتم آغاز می‌شود؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۱۱۵ق، مجدول، کاغذ ترمه؛ جلد: میشن تریاکی ضربی نو، ۱۴۷گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۶/۲×۲۳/۴سم [ف: ۱-۴۳]

۲. تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه: ۳۵۱

آغاز: بسمله. الباب الاول فیما نذکر من فوائد شهر شوال و فیه عدة فصول فصل فیما نذکر مما روی فی تسمیة شوال؛ **انجام:** انک علی کل شیء قدیر و صل الله علی محمد و اهل بیته و سلم. تمت الکتاب بعون الملک الوهاب

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱و ۱۲؛ تملک: مقبل بن حسن در کربلا با تاریخ ۱۱۹۰؛ نسخه از آقا باقر عمو عاریه شده و از حاج علی اکبر ترک خریداری شده است؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج قهوه‌ای ضربی مقوایی، ۱۷ سطر (۶/۵×۱۳/۵)، اندازه: ۱۱×۱۶/۵سم [ف:-۴۵۹]

● **اعمال الصالحين** / فارسی

a'māl-os sālehīn

مشتری خراسانی، محمد ابراهیم، ۱۲۶۴-۱۳۰۵ قمری

moštarī xorāsānī, mohammad ebrāhīm (1848-1888)

تاریخ تألیف: رمضان ۱۲۹۳ق

در رمضان ۱۲۹۳ آن را کامل کرده است، کتاب در خود آن «سفینه» خوانده شد و نویسنده آن را در آغاز «اعمال الصالحین» و در پایان «عمل الصالحین» نامیده است.

تهران؛ مهدوی؛ شماره نسخه: ۵۷۲

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱ [نشریه: ۲-۶۳]

● **اعمال الصوفيه** / عرفان و تصوف / فارسی

a'māl-os sūfīye

در مقدمه می‌گوید شیخ نجم الدین کبری گفته است: «الطرق الی الله بعدد انفاس الخلایق و طریقنا الذی نشرع فی شرحه اقرب الطرق الی الله تعالی و اوضحها و ارشدها». بعد او می‌گوید این بدانست که این طرق متعدد محصورند در سه گونه: ۱. طریق ارباب معاملات؛ ۲. طریق ارباب مجاهدات؛ ۳. طرق اهل محبت و واصلین. او سپس این طریق را محصور در ده اصل کرده و چنین شرح می‌دهد: اصل ۱. ندبه؛ ۲. زهد؛ ۳. التوکل؛ ۴. قناعت؛ ۵. عزلت؛ ۶. ملازمة الذکر؛ ۷. التتجه الی الله؛ ۸. الصبر؛ ۹. المراقبه؛ ۱۰. الرضا. متن رساله عربی است.

تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۲۴۶۸/۵

آغاز: بسمله، الحمدلله الحلیم الکریم العی العظیم و الصلوة علی النبی المصطفی؛ **انجام:** و لا یشمرله الولایة و النبوه فافهم ترشد

خط: نستعلیق و شکسته، بی‌کا، تا: ۱۲۶۸ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج، تریاکی، ۳ص (۷۵-۷۷)، ۱۵ سطر (۵×۱۱/۵)، اندازه: ۱۱×۱۷سم [ف: ۵-۶۳۳]

← اعمال ضرب ← شرح خلاصة الحساب

● **اعمال العابدين و اشغال الزاهدين** / آداب و سنن- عربی

a'māl-ul 'ābidīn wa ašġāl-uz zāhidīn

رساله‌ای در یک «مقدمه» و دوازده «فصل» و «خاتمه»: فصل ۱. النوافل المرتبة الیومیة؛ ۲. صلوة جعفر بن ابی طالب؛ ۳. جملة من فضائل الجمعة؛ ۴. صلوة النیروز و الغسل فیه؛ ۵. صلوة کل یوم و لیلة من الاسبوع؛ ۶. صلوة کل لیلة من رجب؛ ۷. صلوة لیلة الرغائب؛ ۸. صلوة کل لیلة من شعبان؛ ۹. اعمال شهر رمضان؛ ۱۰. صلوة العیدین؛ ۱۱. صلوة یوم الغدیر؛ ۱۲. اعمال المحرم و سایر الشهور؛ خاتمة فی التعقیب و ما یتناسبه.

تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه: ۵۸۰

آغاز: بسمله. الحمدلله الذی اوضح لنا وسایل الشیعة و اکرم علینا بالجنة الواقیة و بعث الینا نبی الرحمة ثم اکمل بنصب الامامة؛

انجام: و عنه قال طالب العلم یستغفر له کل شیء حتی الحیتان فی البحار

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱و ۱۲؛ افتادگی: انجام؛ مالک: محمد حسین تهرانی؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: مقوا، ۱۵۰گ، ۹ سطر (۷×۱۲/۵)، اندازه: ۹/۵×۱۵سم [ف:-۴۵۹]

● **اعمال عباد** / کلام و اعتقادات / فارسی

a'māl-e 'ebād

رساله‌ای است در اثبات امر بین الامرین و ابطال جبر و تفویض، دارای یک «مقدمه» و سه «مقاله» و «خاتمه». این رساله باید در قرن ۱۱ تالیف شده باشد و مؤلف آن از خویش چنین یاد می‌کند «این منزوی زاویه گمنامی جعل الله انسه فی الوحدة و افتقاره الیه وحده». مؤلف در مقدمه، شرح مفصل معنی امر بین الامرین و اثبات آن و معنی جبر و تفویض را آورده و در مقالات به ترتیب آیات، ادعیه و احادیثی «که منشا بطلان جبر و تفویض شده‌اند و دلالت دارند بر حال امر بین الامرین» را آورده است. در مقدمه در تبیین امر بین الامرین می‌گوید: «کلمه جامعه در این باب آن که ذوات را دو تعین است علمی و وجودی. تعین علمی متنزع شدنست از قدرت کامله که ذات اقدس است که عین علم است به خود و تعیین وجودی در آمدنست به امر کن ...». پیش از این سخن قصیده‌ای است که بیش از ۲۰ بیت دارد و از ابیات آن است: «کن فارغ البال اذا مر العباد علی ×× ماد بر العادل العلام فی الازل / ... نعوذ بالله من تلک العقیده اذ ×× تهوی بصاحبها من ذروة الجبل / و کیف اجحد ترتیب الوجود و قد ×× اراه نحو قطار النوق و الجمل / ... ان الوقایع طرا کیف ما وقعت ×× باذن خالقنا العلام لم یزل / ... صحح مزاجک ان شئت التلذذ من ×× طعم النوائب و الاسقام و العلل / ... لو لم یکن لذة فی النائبات لما ×× صبت علی انبیاء الله و الرسل / ... انظر الی سید الکونین و ابنته ×× ثم الامام امیر المومنین علی / ... قد ابتلوا بصنوف الموجعات و هم ×× فی عصمة الله مذکانوا من الزلل». تذکر: این رساله با آغاز و انجام مشابه در ش ۱۰۵۳۵ مجلس به عنوان «الجبر و التفویض» به فیض کاشانی نسبت داده شده است و به نظر می‌رسد یک رساله است.

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۴۶۲/۱۰-طباطبائی

آغاز: بسمله الحمد لله الذی یفعل ما یشاء و یحکم ما یرید و یامر بالعدل و الاحسان و ینهی عن الفحشاء و المنکر و لیس بظلام للعبید ... اما بعد این رساله ایست در تحقیق اعمال عباد مشتمل بر مقدمه و سه مقاله و خاتمه (در نسخه جای سخن خاتمه دیده نمی‌شود) مقدمه: مخفی نماند که باطل بودن جبر و تفویض و حق

بودن امر بین الامرین از ضروریات مذهب اهل البیت علیهم السلام است و شهرت انتساب به ایشان در مرتبه شهرت و انتساب وجوب صلوة و زکوة است به اسلام؛ **انجام:** و البته خواست آن عبد به فعل خواهد آمد نه آنچه الله تعالی خواسته بود و تدبیر نموده پس تدبیر او تعالی عن ذلک علوا کبیرا ... تم بعون الله و حسن توفیقه. خط: نسخ، کا: محمد مومن حسینی، تا: ۱۰۹۴ق؛ کاغذ: اصفهانی شکری رنگ، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۳۹گ (۱۱۰پ-۱۴۸ر)، ۱۷ سطر، قطع: رقعی، اندازه: ۱۲×۱۸/۵سم [ف: ۲۲-۱۸۰]

● **اعمال عباد موقوف بر ولایت است** / کلام و اعتقادات / فارسی

a‘māl-e ‘ebād mowqūf bar velāyat ast

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۲۴۶۳/۸-ف

نسخه اصل: کتابخانه وزیری جامع یزد، ش ۳۷۹۲ [در فهرست وزیری معرفی نشده]؛ بی‌کا، بی‌تا؛ ۱ص [فیلمها ف: ۱-۶۹۸]

● **اعمال عمده شیمی** / شیمی / فارسی

a‘māl-e ‘omde-ye šīmī

کتاب در مورد علم شیمی تعریف آن، غرض از شیمی، معادلات و مسئله ذره، اجسام مفرده، نور شیمی، ارقام شیمی می‌باشد.

تهران؛ مدارک فرهنگی؛ شماره نسخه: ۸۴/۴

آغاز: شیمی علم ترکیب ذرات اجسام است و این علم در بردارد تحصیل اعمال و تکرار آثاریکه اجسام درروی یکدیگر می‌نمایند؛ **انجام:** آثار خیلی عجیبی که بواسطه عدد قلیلی حاصل شده اند خط: شکسته نستعلیق خوب، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: فرنگی حنایی و مایل به حنایی، جلد: تیماج قهوه‌ای روشن مجدول ضربی منگنه، ۱۴ص (۳۱۳پ-۳۲۶ر)، اندازه: ۱۴×۲۱سم [ف:-۷۹]

● **اعمال غریبه** / علوم غریبه-عربی

a‘māl-e qarībe

رساله در اعمال غریبه و چشم‌بندی، که نویسنده پسر خود را مخاطب می‌سازد و می گوید چه اعمالی باید انجام داد تا اذهان را خیره کند علاوه بر اعمال چشم‌بندی پاره‌ای از مسائل کیمیا نیز در این رساله می‌آید.

تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۱۹۲۰/۴

خط: نستعلیق، کا: محمد زمان بن محمد یوسف چرکس، تا: ۱۱۴۰ق؛ افتادگی: انجام؛ نسخه ناتمام است و انتساخ‌کننده نیز به این نقصان واقف است چه در آخر کتاب او این مطلب را چنین متذکر شده است: «اطلب بقیه الرساله فانی وجدت النسخه التی کتبت منها هذه الرساله ناقصه فکتبت ما وجدت لا زاید و لا ناقص و هذا اول ما وجدته من النقص و بالله التوفیق» بعد از این عبارت دوباره مطلب را بسط می‌دهد و تا هامش صفحه ۱۲۳ که کتاب را در آنجا ختم می‌کند؛ کاغذ: دولت آبادی، جلد: ابره کاغذی عطف تیماج قهوه‌ای مقوایی، ۳۳ص (۹۱-۱۲۳ هامش)، ۱۴ سطر (۱۳×۱۸/۵)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۴-۳۷۴]

● **اعمال الغریبه = رنگ و مرکب سازی** / شیمی / فارسی

a‘māl-ol qarība = rang va morakkab sāzī

رساله‌ای بدون خطبه و خاتمه در هشتاد و نه «باب»: ۱. ریختن شنگرف؛ ۲. رنگ کاغذ؛ ۳. ساختن زنگار؛ ۴. ساختن لاجورد؛ ... ۱۴. ساختن زاج قبرسی؛ ... ۱۶. رنگ کردن ظرف‌ها؛ ... ۲۵. عمل سفیدآب کاشغری؛ ... ۳۰. مرکب و مرکب یاقوتی و غیره و دوده؛ ... ۳۵. ساختن یاقوت؛ ... ۴۰. حل زر سرخ به آسانی؛ ... ۴۵. صفت مرجان؛ ... ۵۰. ساختن تیغ فرنگی چون کاغذ؛ ... ۵۵. صفت نگین‌ها؛ ... ۶۰. گرفتن روغن؛ ... ۶۵. سریشم؛ ... ۷۰. ساختن سیماب؛ ... ۷۵. رنگ کردن یاقوت سفید که لعل شود؛ ... ۸۱. دانستن آن‌که هر اناری چند دانه دارد؛ ... ۸۵. خضاب‌ها که موی سیاه و دراز کند؛ ... ۸۹. صنعت آتش بازی.

مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه: ۱۸۸۳۷/۴

آغاز: بسمله (پس از آن فهرست کتاب است) در صفحه سوم باب اول در ریختن شنگرف رومی بیارند دوازده جز و سیماب خالص و بیست جزو گوگرد برهم؛ **انجام:** شوره ۱۲ درم گوگرد یک درم و نیم انگشت سه درم و نیم فولاد سه درم و الله اعلم. تمت. خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۱۱۰ق؛ در آخر نسخه با خط تازه چند دستور جادوگری هست و در پشت صفحه چند دستور پزشکی؛ جلد: تیماج عنابی لایه‌ای، ۲۴ سطر، اندازه: ۱۵×۲۴سم [ف: ۳-۱۰۱۰]

● **اعمال غریبه و امور عجیبه** / علوم غریبه / فارسی

a‘māl-e qarībe va omūr-e ‘ajībe

مازندرانی، محمود بن محمد علی، ق۱۳ قمری

māzandarānī, mahmūd ebn-e mohammad ‘alī (-19c)

ظاهراً بخشی است از کتابی که نویسنده دفتر (محمود مازندرانی) آن را در اینجا آورده است. این بخش شامل دوازده «فصل» است: ۱. نیل مکاشفات به مدد ارواح؛ ۲. تحصیل علوم غریبه؛ ۳. تحصیل علوم اکسیر و سایر علوم عجیبه؛ ۴. اطلاع بر کنوز ... و دفائن؛ ۵. اخراج سؤال از صید و آب بحر؛ ۶. اطلاع بر امور مخفیه؛ ۷. وقوف بر مخفیات؛ ۸. احضار ارواح جن؛ ۹. تسخیر بعض جنیان؛ ۱۰. تسخیر و احضار اقرباء جن ...؛ ۱۱. تسخیر مرده جن؛ ۱۲. احضار ملوک جن.

تهران؛ نوربخش؛ شماره نسخه: ۸۷۱/۵

آغاز: در اعمال غریبه و امور عجیبه و اطلاع بر مخفیات و تسخیر مشتمل بر دوازده فصل؛

کا:محمود بن محمد علی مازندرانی،تا:۱۲۴۹ق،جا: حاجی ترخان؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مقوای سفید با عطف تیماج قرمز، ۶گ (۴۷-۵۲)، قطع: رقعی، اندازه: ۱۳/۵×۲۱/۵سم [نشریه: ۱۳-۲۶۷]

● **الاعمال الفلکیة** / هیئت / عربی

al-a'māl-ul falakīyya

جدول جیب ستینی محلول، جدول الکل ستینی محلول، جدول المثل المحلول، جدول ظل مبسوط اصابع محلول.

تهران؛ دانش‌سرای عالی-کتابخانه میرزا عبدالعظیم خان قریب گرکانی؛ شماره نسخه: ۴۳

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ دارای ۸۹ جدول نجومی؛ تملک: جلال الدین محمد بن محمد الرملی، محمد بن محمد باقر بن محمد حسین منجم در ۱۲۶۱ (به خط و مهر او)، حاجی آقا علی اکبر مجتهد در محرم ۱۲۲۱ با مهر «محمد بن احمد خان»؛ ۴۴گ، قطع: وزیری [نشریه: ۵-۶۵۶]

● **الاعمال الفلکیة** / هیئت / فارسی و عربی

al-a'māl-ul falakīyya

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۶۳/۲

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ کاغذ: سفید، جلد: مقوایی، عطف تیماج تریاکی، ۴ص (۳۶-۳۹)، ۲۱ سطر (۱۰×۱۶)، اندازه: ۱۶×۲۲سم [سنا: ف: ۱-۳۲]

● **اعمال قرطاس** / علوم غریبه / فارسی

a'māl-e qertās

مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه: ۲۱۶۹۹/۲

آغاز: من اسرار العجیبة فی اعمال القرطاسیه می‌باید که ده روز روزه بگیرد و حیوانی نخورد و در ...؛ شامل هشت دستور العمل است با ادعیه آنها

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج قهوه‌ای لایه‌ای، عطف میشن مشکی، ۲۰ سطر (۵/۵×۱۱/۵)، اندازه: ۱۱×۱۹سم [ف: ۲-۵۶۷]

● **اعمال القلب** / عرفان و تصوف / عربی و فارسی

a'māl-ul qalb

شریف لاهیجی، قطب الدین محمد بن علی،-۱۰۹۷ قمری

šarīf lāhījī، qotb-o-d dīn mohammad ben 'alī (-1686)

رساله‌ای عرفانی است که در پاسخ به پرسش‌هایی در مورد «قلب» نوشته است.

آغاز: بعد الحمد الله الذی جعل قلوب العارفین مرآة مجلوة لمعرفته و وحدانیته

انجام: بغیر دل همه نقش و نگار بی معنی است ×× همین ورق که سیه گشته مدعا اینجا است. ربنا لاتؤاخذنا ان نسینا أو أخطأنا فانک جواد کریم تمت الرسالة الشریفة و الصلوة علی خاتم الرسالة.

[دنا ۵۴/۲ (۳ نسخه)؛ أعیان الشیعة ۴۳۱/۹؛ الذریعة ۱۰۰/۱۶ ذیل «فانوس خیال»؛ فهرستواره منزوی ۱۰۳/۷]

۱. تهران؛ مهدوی؛ شماره نسخه: ۳۵۵/۲

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱ [نشریه: ۲-۱۱۵]

۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۲۰۸۳/۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق تحریری، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ در انجام (برگ ۵۶) مقدمه رساله دیگری از همان مؤلف دیده می‌شود که ادامه آن ناقص است. آغاز آن چنین است: «حمد نامحدود واحدی راست که بلند ساخت هر کرا پستی گزید ...»؛ کاغذ: فرنگی، ۴گ (۵۳-۵۶)، ۱۷ سطر، اندازه: ۹/۵×۱۶سم [ف: ۳۰-۴۹۸]

۳. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه: ۳۱۹۴/۱۱

آغاز: برابر

در فهرست با عنوان «جواب سؤال بعض اجلاء» آمده؛ خط: نستعلیق، کا: مهر علی، تا: ۱۲۳۲ق؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: مقوایی با تیماج مشکی، ۲ص (۱۹۴-۱۹۵)، ۲۴ سطر (۸/۵×۱۵)، اندازه: ۱۳×۲۰سم [ف: ۵-۱۵۶۷]

← اعمال القلوب و الجوارح ⟵ المسائل فی اعمال القلوب و الجوارح

● **اعمال القوافی** / عروض و قافیه / فارسی

a'māl-ul qawāfī

وحیدی تبریزی، ق۹ قمری

vahīdī tabrīzī (-15c)

رساله‌ای در قافیه و مشتمل بر «فاتحه» و چهارده «اسلوب» و «خاتمه».

آغاز: حمد فراوان و ثنای بی پایان مر متکلمی را که کلام شریف مجید او شامل هر علمی است که فصحاء و بلغای عالم کلام شریف تازی و فارسی را به زینت سجع و نظم مزین و مبین گردانیده اند که بعد از کلام ربانی و نامه سبحانی فضلای اهل عالم و عقلای بنی آدم را پیشوا و رهنمائی باشد ... چون باب میزان البحار عروض به نهایت انجامید شروع کردیم در باب اعمال القوافی که در آن معرفت قافیه و ردیف است و آنچه

بدیشان متعلق است ... مشتمل بر فاتحه و چهارده اسلوب و خاتمه ...
انجام: این مقدار کافی بود از ایراد علم قافیه که در صورت کتابت آمد و توفیق الهی رو بما نمود تا بخامه پیوست
چاپ: این رساله را بهروز ایمانی در دست تحقیق و چاپ داشته‌اند
[دنا ۵۴/۲]

۱. تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه: ۱۱۶/۲
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۴۸ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج قهوه‌ای ضربی مقوایی، ۱۶گ (۲۷پ-۴۲ر)، ۱۷ سطر (۹/۵×۱۹/۵)، اندازه: ۱۶/۵×۲۶سم [ف:-۱۳۲]
۲. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۱۸۸۱/۳
آغاز و انجام: بابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۴۸ق؛ کاغذ: پسته‌ای، جلد: میشن یشمی ضربی، ۱۳گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۸×۲۸سم [ف: ۵-۳۹۵]

● اعمال القوافی / عروض و قافیه / فارسی

a‘māl-ul qawāfī

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ض ۱۲۷۲۰
خط: نستعلیق، کا: مهدی محلاتی، تا: ۱۲۸۴ق [الفبائی: ۶۱]

● اعمال قوم لوط / تاریخ / فارسی

a‘māl-e qowm-e lūt

رساله بسیار مختصری است در رفتارشناسی قوم حضرت لوط پیامبر (ع).

قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه: ۷۹۳/۱
آغاز: و لوطاً اذ قال لقومه انکم لتاتون الفاحشة ما سبقکم بها من احد من العالمین الانبیاء و لوطاً اتیناه حکما و علما و نجیناه من القریة التی کانت تعمل الخبائث؛ **انجام:** معاویه ... آنگاه ضرطه ی داد چشم دریده حیاء نگاه ندارد غذاهای نفاح می‌خورد نمی‌توانست خود را ضبط کند خصوصاً وقتیکه چرت می‌زد روزی عمر وعاص نشسته بود معاویه
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ جلد: گالینگور قهوه‌ای، عطف پارچه زرشکی، ۳گ، اندازه: ۱۶×۲۱سم [ف: ۱-۱۸۹]

● اعمال کره / هیئت / فارسی

a‘māl-e kore

رساله‌ای است در هیات و موضوع آن مطالبی است مربوط به کره زمین.

شیراز؛ ملی؛ شماره نسخه: ۵۷-الف/۶۷۶/۱
آغاز: بسمله و به ثقتی، این مختصریست در معرفت اعمال کره- مشتمل بر چند اعمال اول در معرفت ارتفاع گرفتن از کره؛ **انجام:** باقی عمل بر وجه مذکور تا انحراف آن شهر بیرون آید-تم فی ... سادس شهر صفر المظفر من شهور سنه عشرین و مائتین بعد الف ... بید المذنب محمد بن محمد علی شیرازی.
خط: نسخ، کا: محمد بن محمد علی شیرازی، تا: صفر ۱۲۲۰ق؛ کاغذ: فرنگی شکری، جلد: تیماج سرخ ضربی، ۷گ، ۲۱ سطر (۱۰×۱۵)، اندازه: ۱۵×۲۱/۵سم [ف: ۲-۲۶۲]

● اعمال کیمیاوی / کیمیا / عربی

a‘māl-e kīmīyāvī

شامل: غسل الزیبق، عمل سید عبدالله طنقی، صفة تصریف التحمیرین، تحمیر الزاج، تحمیر الرصاص، عملی منقول از کتاب درة النقیه، صفة عقد العبد الاحمر، عمل الزیت، بندی منقول از کتاب البرهان، صفة الدهنة الحمر الوردیه، مساله ای از شیخ حسن فیشی، عملی از یوسف صانع ابن قصیر، تصریف التکلیسه رساله سید زنون تشمیع و سقی، عقد الطاسه، فایده ای از فقیه علی فیومی، استخراج ما النشادر احمر، تحمیر النشادر و چند عمل دیگر ...

مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه: ۲۰۳۷۰/۵
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: مقوا عطف و لبه میشن قهوه‌ای، اندازه: ۱۲×۱۶/۵سم [ف: ۲-۴۳۸]

● اعمال کیمیایی / کیمیا / فارسی

a‘māl-e kīmīyāyī

تهران؛ لغت‌نامه دهخدا؛ شماره نسخه: ۵۷/۳
هر یک به نام صاحبان آنها که برای تاریخ کیمیاگری بسیار سودمندست با عنوان «طریق پنجم در اصول صناعت و امور غریبه»؛خط: نستعلیق، کا: عبدالرحمن بن فضل الله کاشی، تا: قرن ۱۲؛ جلد: تیماج قهوه‌ای مقوایی عطف و گوشه‌ها سبز، قطع: ربعی [نشریه: ۳-۳۷]

● اعمال کیمیایی / کیمیا / فارسی

a‘māl-e kīmīyāyī

تهران؛ لغت‌نامه دهخدا؛ شماره نسخه: ۶۷/۳
بی‌کا، بی‌تا [نشریه: ۳-۵]

● اعمال للشیخ الذعتری الموقت لجامع الازهر / متفرقه / فارسی و عربی

a'māl-un li-š-šayx aḏ-ḏa'tarī al-muwaqqat li-jāmi'-i al-azhar

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۶۳/۳۵

بی‌کا، تا: ۱۱۶۳ق؛ کاغذ: سفید، جلد: مقوایی، عطف تیماج تریاکی، ۲۵ص (۳۳۹-۳۶۳)، ۲۱ سطر (۱۰×۱۶)، اندازه: ۱۶×۲۲سم [سنا: ف: ۱-۳۴]

← اعمال المانعة من دخول الجنة ⟵ المانعات

● **اعمال ماه رجب** / آداب و سنن / فارسی

a'māl-e māh-e rajab

رساله کوتاهی است در اعمال و ادعیه مخصوص ماه رجب که احتمال می‌رود گردآورنده آن همان کاتب نسخه باشد.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۴۱۱۲/۳

آغاز: الحمدلله رب العالمین ... این چند کلمه ایست در بیان بعضی از فضایل و اعمال ماه رجب؛ **انجام:** و بعد از آن چهار بار باید گفت که «لا اشرک بربی احداً».

خط: نستعلیق، کا: شاهوردی، تا: ۹۶۰ق؛ احادیثی در فضایل و اعمال ماه رجب به نقل از کتابهای مصباح کفعمی و اقبال ابن طاووس در حاشیه برگ‌های بعد به تاریخ سه‌شنبه سوم رجب ۹۷۴ق؛ کاغذ: شرقی، ۲گ (۱پ-۲پ) در حاشیه[ف: ۳۵-۶۵۲]

● **اعمال ماه رجب و زیارت ابی عبدالله الحسین** / آداب و سنن / عربی، فارسی

a'māl-e māh-e rajab va zīyārat-e abī 'abd-el-lāh al-hoseyn

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۴۹۴۳/۳

آغاز: در ماه مبارک رجب میباید که ایام البیض که روز سیزدهم؛ **انجام:** افضل ماصلیت علی احد من اولاد انبیائک المرسلین، بالله العالمین

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج کبود با لولا، ۸گ (۳پ-۱۰پ)، ۱۵ سطر (۶×۱۱)، اندازه: ۱۳×۲۰سم [ف: ۱۴-۱۹۷]

● **اعمال ماه رمضان** / آداب و سنن / عربی و فارسی

a'māl-e māh-e ramazān

محمد حسین بن فتحعلی، قرن ۱۳ق

mohammad hoseyn ebn-e fath-'alī

از محمد حسین بن فتحعلی (مؤلف مجمع الغرائب) و همچون ذیل است بر آن کتاب و در پایان این کتاب نیز به‌مناسبت، از احادیث مختلف و اخبار مواعظ و فضایل و از کتاب‌های مقتل (و از آن جمله از کتاب‌های بحر المصائب و نجاة الخافقین، مولی نوروز علی بسطامی) یاد می‌کند. در پایان کتاب جدولی است برای تعیین غره هر ماه قمری به‌نقل از درویش علی.

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۳۵۶۳/۲

آغاز: بسمله الحمدلله الذی فتح علی عباده ابواب الجنان؛ **انجام:** (عنوان جدول): و اگر هشت بماند بحرف ی نظر باین شکل نماید تا از غره ماه مطلع شود که به تجربه رسیده خلاف نخواهد شد سنه ۱۲۹۸

از محمد حسین بن فتحعلی (مؤلف مجمع الغرائب) و همچون ذیل است بر آن کتاب؛ بی‌کا، تا: ۱۲۹۸ق، نام کاتب ندارد؛ کاغذ: فرنگی سفید،جلد: تیماج قهوه‌ای کمرنگ ضربی، ۱۶۰ص (۳۴۱-۵۰۰)، ۲۰ سطر، قطع: خشتی، اندازه: ۱۶/۵×۲۲سم [ف: ۱۰-۱۵۲۶]

● **اعمال ماه رمضان** / دعا / عربی و فارسی

ad'īye

غیر همانند:

۱. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه: ۱۸۰۶

آغاز: فصل اول در بیان آداب دخول ماه مبارک رمضان است سنت است طلب هلال ماه رمضان بعضی واجب دانسته اند؛ **انجام:** خلصنا من النار یا رب یا ذی الجلال و الاکرام یا ارحم الراحمین یا رب یا صمد العفو (کذا) ذنوبنا.

کتاب شامل تمام اعمال مستحبی این ماه اعم از عبادات، ادعیه و سایر دستوران از احادیث معتبر است؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۴؛ مجدول؛ واقف: سید سعید طباطبایی، ۱۳۳۲؛ کاغذ: شکری آهار مهره، جلد: تیماج یک‌لا مشکی، ۱۴۳گ، ۱۱ سطر(۶×۱۲)، قطع: بیاضی جیبی، اندازه: ۸×۱۵سم [ف: ۵-۲۲۲]

۲. مراغه؛ عمومی؛ شماره نسخه: ۸۳

مجموعه‌ای از ادعیه و اعمال ماه مبارک رمضان است که با استفاده از کتاب‌های ادعیه و حدیث برگزیده شده‌اند؛ خط: نسخ عالی، کا: میرآقا هروی، تا: رمضان ۱۳۰۴ق، حسب الامر موتمن السلطان آقا هاشم خان حکمران ولایت قراجه داغ؛ مجدول زرکوب و مرصع؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۸گ، ۹ سطر، اندازه: ۱۱×۱۸سم [ف:-۱۰]

۳. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۴۱۱۲/۱

آغاز: الحمدلله رب العالمین ... بدانکه ماه رمضان ماه مبارک است و ماه فاضل و ماه طاعت و عبادتست و اعمال صالحه در این ماه از نماز و دعوات؛ **انجام:** دو رکعت نماز نافله شب قدر می‌گذارم ... بسیار بگوید اللهم إنک عفو تحب العفو فاعف عنی.

رساله کوتاهی است در مورد اعمال ماه مبارک رمضان که رد آن به نافله‌ها و برخی دعاها و مستحبات ماه رمضان اشاره شده است؛

خط: نستعلیق، کا: شاهوردی، تا: قرن ۱۰؛ کاغذ: شرقی، ۱ص (۱ر)، جمعاً ۳۱ سطر، اندازه: ۱۰×۱۶سم [ف: ۳۵-۶۵۱]

۴. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه: ۲۱۷۲

آغاز: فصل پنجم دراعمال هر شب وروز ماه مبارک رمضان، ازحضرت صادق وکاظم (ع) منقول است که بعد از هر نماز در ماه مبارک؛ **انجام:** و طابت الارض التی فیها دفنتم و فزتم فوزاً عظیماً فیالیتنی کنت معکم فافوز معکم فوزاً عظیماً.

مجموعه اعمال، ادعیه و اذکار وارده در ماه رمضان که در یک دفتر گردآوری و ظاهراً در هشت «فصل» تنظیم شده، فصل پنجم تا آخر دراین رساله آمده است؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ ۵۴گ، ۱۰ سطر، اندازه: ۱۰×۱۳سم [ف: ۱-۱۸۹]

۵. شیراز؛ امام عصر؛ شماره نسخه: ۷۶/۲

آغاز: یکی از عزیزان سلمه الله تعالی تالیف کرده بودیم به زبان عربی سمت تحریر یافته بود

این رساله که دارای یک «مقدمه» و ۱۲ «فصل» و یک «خاتمه» می‌باشد. در اعمال ماه مبارک رمضان است که اصل آن عربی بوده و مصنف از برای فائده بخشیدن به عموم آن را به فارسی ترجمه کرده است؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: آغاز؛ ۹۰گ (۳ – ۹۲)، اندازه: ۱۱/۵×۱۸/۵سم [ف: ۱-۸۶]

۶. تهران؛ سلطنتی؛ شماره نسخه: ۷

آغاز: بسم الله الرحمن الرحیم. در بیان مختصری از اعمال ماه مبارک رمضان و اعمال شبهای قدر و ادعیه آن؛ **انجام:** حسب الفرمایش سرکار شوکت مدار ... آفتاب شهامت قرصه ماه فخامت ... نواب مستطاب اشرف والا آقای شعاع السلطنه ذبیح الله میرزا ادام الله اقباله ... سمت تحریر پذیرفت حرره تراب اقدام المومنین محمد علی ابن میرزا محمد الطبیب اصفهانی فی شهر شعبان المعظم ۱۳۰۰

رساله خلاصه اعمال ماه مبارک رمضان و اعمال شب‌های قدر و ادعیه آن از رویت هلال ماه رمضان تا مراسم روز عید فطر است؛ خط: نسخ خوش، کا: محمد علی بن میرزا محمد طبیب اصفهانی، تا: شعبان ۱۳۰۰ق؛ نوشته شده: «از جمله کتب از کتابخانه اندرون»، مجدول، مذهب، کمندکشی، با یک سرلوح مذهب مرصع ممتاز، یک کتیبه بازوبندی مذهب؛ کاغذ: ترمه، جلد: ترمه محرمات لاکی و سفید گلدار با سجاف تیماج مشکی حاشیه مذهب، ۱۱۵ص، ۱۱ سطر، قطع: وزیری کوچک، اندازه: ۱۲×۱۹سم [ف: ۱-۶۹]

۷. قم؛ مرکز مطالعات؛ شماره نسخه: ۱۰۱۷/۳

شامل: اعمال شب نوزدهم و اعمال شب بیست و یکم؛ خط: نسخ و تحریری، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج مشکی، ۶گ (۸۷ر-۹۲پ)، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۰×۲۰سم [ف: ۲-۲۷۴]

● اعمال ماه رمضان و ذیقعده / آداب و سنن / عربی

a‘māl-e māh-e ramazān va zī-qa‘de

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۲۳۵۹/۵

بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج، قهوه‌ای، مجدول.، ۹ص، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۳/۵×۲۰سم [ف: ۳۵-۳۱۹]

● اعمال ماه شعبان / دعا / فارسی

a‘māl-e māh-e ša‘bān

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۵۸۳۹/۴

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۴؛ مصحح، رکابه‌دار؛ جلد: تیماج فرنگی، ۵ص (۱۲۸–۱۳۲)، اندازه: ۱۷/۵×۲۲سم [ف: ۴۴-۹۲]

● اعمال ماهها / آداب و سنن

a‘māl-e māh-hā

تهران؛ شهشهانی، حسین؛ شماره نسخه: بدون شماره

کا: محمد هادی بن محمد طباطبایی، تا: ۱۱۳۵ق، جا: زواره [میراث اسلامی: ۵-۵۹۶]

● اعمال ماه‌های رجب شعبان رمضان / دعا/عربی، فارسی

a‘māl-e māh-hā-ye rajab ša‘bān ramazān

غیرهمانند:

۱. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه: ۲۷۵۰

آغاز: الحمدلله ... اما بعد این رساله موضوع شد بر «مقدمه» و سه «باب»: باب اول در اعمال ماه مبارک رجب، باب دویم در اعمال ماه شعبان؛ **انجام:** سلام علی الیسین، سلام علیکم طبتم فادخلوها خالدین، سلام هی حتی مطلع الفجر.

رساله‌ای مفصل در اعمال مختصه سه ماه رجب، شعبان و رمضان که در یک «مقدمه» و سه «باب» (به تعداد ماه‌های مزبور) و یک «خاتمه» در اعمال عید نوروز تنظیم شده است؛ خط: نسخ، کا: محمد ابراهیم بن سید احمد، تا: ۱۰۸۳ق؛ با کتیبه و سرلوح زیبا، مجدول، مذهب؛ جلد: تیماج با روکش روغنی گل و بوته رنگی با کناره مجدول با داخل رنگی گل و بوته دار روغنی، ۱۴۱گ، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۱×۱۸سم [ف: ۱-۱۸۸]

۲. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۲۲۰۰/۱۴

اعمال شب‌های ماه رجب (گ۲۱۷-۲۲۴پ)، اعمال شب‌های ماه رمضان (گ۲۲۷–۲۲۸پ)، اعمال شب نیمه شعبان (دعای کمیل گ ۲۳۶پ) و بقیه شب‌های ماه شعبان (گ۲۱۳-۲۴۶)، برگ ۲۴۷ سپید است، اعمال ماه رمضان (گ۲۴۶-۲۴۶پ)؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج یک‌لا عنابی روشن، ۳۰گ (۲۱۷–۲۴۶پ)، اندازه: ۱۱/۵×۱۸سم [ف: ۱۱-۵۱۱]

● اعمال متفرقه (در صنعت) / کیمیا / فارسی

a‘māl-e motefarreqe (dar san‘at)

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۰۹۹۲/۲

آغاز: بسمله. نکته ۱۰۰ و سنگ بصری ۲۰ سنگ بصری بر روغن و عسل عجین کند؛ **انجام:** ا درم علی کثیر رصاص ... مرتبه اول ۱ حبه بر مثقالی

خط: نستعلیق تحریری، بی‌کا، تا: قرن ۹؛ قطع: حمایلی [رایانه]

● **اعمال مجربه** / فارسی

a‘māl-e mojarrabe

میرداماد، محمد باقر بن محمد، –۱۰۴۱ ؟ قمری

mīrdāmād, mohammad bāqer ebn-e mohammad (-1632)

به نثر فارسی. متن و هامش.

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۱۷۸/۱۲

نسخه معتبره در باب ...؛ بی‌کا، بی‌تا؛ محشی با فهرست؛ کاغذ: سفید برخی رنگین، جلد: تیماج مشکی ضربی و مقوایی، ۵ ص (۵۹–۶۳) [سنا: ف: ۲–۱۵۷]

● **اعمال مجربه** / علوم غریبه / فارسی

a‘māl-e mojarrabe

سمنانی، ملا عبدالکریم

semnānī, mollā ‘abd-ol-karīm

از کتاب جمالی در اعمال قبایل، در «مقدمه» و «فصل» و «خاتمه» در حروف.

۱. تهران؛ مفتاح؛ شماره نسخه: ۴۶۱/۳۲

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲]نشریه: ۷–۲۴۲]

۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۱۷۸/۵۳

کا: محمد ابن حاجی احسن کاشانی، تا: پایان جمادی الثانی ۱۱۲۶ق؛ محشی؛ کاغذ: سفید و برخی رنگین، جلد: تیماج مشکی ضربی و مقوایی، ۲۳ص (۷۳۵–۷۵۷) [سنا: ف: ۲–۱۵۹]

● **اعمال مجربه** / کیمیا

a‘māl-e mojarrabe

تهران؛ مفتاح؛ شماره نسخه: ۴۶۱/۱۸

در کیمیا در چند فصل هر یک چند نوع؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲]نشریه: ۷–۲۴۲]

● **اعمال مدینه طیبه** / زیارات، دعا / عربی

a‘māl-e madīne-ye tayyebe

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۲۸۵/۵

نسخه اصل: کتابخانه واتیکان، رم، ایتالیا، ش ۱۷۶۰؛ بی‌کا، تا: با تاریخ ۱۰۷۸ق؛ ۳ص (۶۱–۶۳)، ۱۷ سطر [عکسی ف: ۳–۶۴۰]

← اعمال مساجد الکوفة ⟵ أمان المخوفة فی أعمال مساجد الکوفة

● **اعمال مساجد الکوفة** / دعا / عربی

a‘māl-u masājid-il kūfa

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۵۲۶

آغاز: باب فضل الکوفة و مسجدها الاعظم و اعماله، روی السید علی بن عبدالحمید من کتاب فضل بن شاذان؛ **انجام:** و انه مامن رجل یزورنا أو یزور قبورنا الا غشاه الرحمة و غفرت له ذنوبه

مشتمل است بر اعمال مسجد کوفه و زیارت مسلم و هانی و اعمال مسجد سهله و مسجد زید و مسجد صعصعه و مسجد غنی و مسجد جعفی و مسجد بنی کاهل و مسجد حنانه و زیارت اهل قبور؛ خط: نسخ معرب، بی‌کا، بی‌تا؛ مصحح؛ در آخر دعای کمیل و مجیر اضافه دارد، نوشته شده است که سید محمد این نسخه را از روی نسخه حاجی عبدالله استکتاب نموده است ؛ تملک: محمد تقی بن محمد جعفر بن محمد علی به‌تاریخ رمضان ۱۲۷۸؛ مهر: «عبده محمد تقی بن محمد جعفر بن محمد علی» (بیضی)؛ جلد: تیماج قهوه‌ای ضربی، ۷۴گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۰×۱۶سم [ف: ۲–۱۳۲]

● **اعمال مسجد کوفه** / فقه / فارسی

a‘māl-e masjed-e kūfe

از سید علی بن طاوس منقول از بحارالانوار علامه مجلسی.

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۶۹۴۴/۲

آغاز: چنانچه علامه مجلسی علیه الرحمه در کتاب بحارالانوار از سید جلیل علی بن طاوس علیه الرحمه روایت فرموده است در باب اعمال کوفه که هرگاه وارد شرعه کوفه شدی؛ **انجام:** دو رکعت نماز کن و این دعا بخوان: اللهم یا ذالمن السابقه ... ال آخره کثیرا. انجامه: تمام شد نسخه سید بن طاوس علیه الرحمه. توضیح این که هر دعایی که تا آخر نیست باید از مفتاح الجنان نوشت و سوای دعای امان که باید از منهاج نوشته شود. انشاء الله. انجامه: ۳ شهر شعبان سنه ۱۳۲۶، الاحقر بحرالعلوم.

خط: نسخ و تحریری، کا: بحرالعلوم، تا: ۳ شعبان ۱۳۲۶ق؛ کاغذ: سفید آهار مهره دار، جلد: تیماج قهوه‌ای متمایل به سرخ، ۱۷ص (۴۴۴–۴۶۰)، اندازه: ۱۵×۲۲سم [ف: ۴۷–]

● **اعمال المسک و الکافور ...** / طبیعیات / عربی

a'māl-ul mask wa-l kāfūr ...

کتاب فیه اعمال المسک و الکافور و العنبر و اللادن و الزباد و العود و الزعفران و الحناء و الزیت و اکاسیر ماء الورد و الخل و النبیذ و النیل.

تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۱۵۶۹/۸

آغاز: بسمله. عمل مسک یؤخذ اوند جزء و مثله خولنجان

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۹۱۳ق [ف: ۵-۲۹۴]

● **اعمال مسنونه (مختصر)** / آداب و سنن / فارسی

a'māl-e masnūne (mx.)

میرداماد، محمد باقر بن محمد، -۱۰۴۱ ؟ قمری

mīrdāmād, mohammad bāqer ebn-e mohammad (-1632)

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۳۵۳۸-ف

در چند فصل؛ خط: نسخ، کا: شرف الدین بن زین الدین نایینی، تا: ۲۶ شوال ۱۱۰۱ق؛ محشی؛ قطع: ربعی [فیلمها ف: ۲-۱۷۴]

● **اعمال مسیحیان**

a'māl-e masīhīyān

اصفهان؛ موزه کلیسای ارمنیان در جلفا؛ شماره نسخه: ۱

بی‌کا، تا: ۱۱۵۰ق، جا: جلفا [نشریه: ۵-۳۲۳]

● **اعمال مشهور ثلاثه** / دعا / عربی و فارسی

a'māl-e mašhūr-e salāse

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۹۴۸۰

آغاز: و بعد از فراغ از همه ده مرتبه آیة الکرسی و ده حمد و صد مرتبه سبحان الله وارد شده و ایندعا؛ **انجام:** و اطعت و خرجت عن فلان بن فلانه الساعة ...

خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: آغاز و انجام [رایانه]

← اعمال مقنطر ⟵ ربع مقنطر

● **اعمال موالید** / طالع بینی / فارسی

a'māl-e mavālīd

در این نامه مبحث اعمال موالید در ۷ فصل گزین شده و در آن از کوشیار و همچنین از آغاز سال ۴۴۵ ملکی که می‌خواهد استخراج نجومی کند و ۸۹۳ یزدگردی و ۸۶۱ ملکی یاد گردیده است.

آغاز: این انتخابی است در اعمال موالید. فصل اول در نمودارات. زعم حکما آنستکه انسانرا هر چه عارض میشود ... منشأ همه زمان ولادت است ...

انجام: و چون اهل احکام را ترتب آثار بر تبدل این فصول و ادوار اعتقاد تمام است آنرا ذکر کردیم و الله اعلم بالصواب و الیه المرجع و المآب و صلی الله علی محمد ... و الحمدلله اولا و آخرا.

[فهرستواره منزوی ۴/۲۸۲۰]

۱. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۳۱۵۳

آغاز: (افتاده در فصل سوم) طالع تخمین عقرب باشد درجه طالع و امثال آن ساخته؛ **انجام:** ضرب کنند حاصل جیب عرض افق حادث باشد.

خط: شکسته، نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: آغاز؛ کاغذ: کاغذ فستقی، جلد: میشن لایی قرمز، ۷۲گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۵/۲×۲۱/۵سم [ف: ۲-۳۲]

۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۹۵۰/۱۱

آغاز و انجام: برابر

خط: شکسته نستعلیق، کا: دریاباری؛ در گ ۲۰۱پ-۲۰۳ر ۵ بند است در معرفت سهم الحوادث در خان‌های کواکب و ظهور و اختفای کواکب و استخراج تقویم بدیدار تقویم عتیق و کیفیت دخول بلد و جدول زوال در جمیع بلاد و در گ ۲۰۳پ پاره‌ای است از زیج عمده ایلخانیه (فصل در ذکر طالع) از علاء بخاری؛ ۳۰گ (۱۷۲پ-۲۰۱ر) [ف: ۴-۸۳۴]

← اعمال نوروز ⟵ نوروزنامه

● **اعمال نوروز** / آداب و سنن-فارسی

a'māl-e nowrūz

نقل است با تلخیص از «زاد المعاد» مجلسی درباره نوروز. در ذیل اعمال نوروز ۲ یادداشت است یکی درباره کیفیت زیارت عاشورا و دیگر نسب حضرت رسالت.

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۶۱۶/۳-طباطبائی

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۳۲۹ق؛ کاغذ: فرنگی آهار مهره سفید، جلد: تیماج یک‌لا قرمز، ۶۴گ (۳پ-۶۶ر)، قطع: رقعی، اندازه: ۱۰/۵×۱۵سم [ف: ۲۲-۳۲۶]

● **اعمال نیمه ماه رجب و دعاء ام داود = دعاء استفتاح** / آداب و سنن

a'māl-e nīme-ye māh-e rajab va do'ā'-e omm-e dāvūd = do'ā'-e esteftāh

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۵۵۳/۲–طباطبائی

آغاز: اما روز نیمه ماه رجب، این روز به غایت روز جلیل؛ **انجام:** که علامت استجابت دعاست.

بخشی از کتابی است در ادعیه؛ بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ جلد: تیماج قرمز یک‌لا، ۱۲گ (۲پ–۱۳ر)، قطع: بیاض رقعی، اندازه: ۲۱/۵×۱۱سم [ف: ۲۲–۲۵۷]

● اعمال و ادعیه شب و روز جمعه / دعا / فارسی

a‘māl va ad‘īye-ye šab va rūz-e jom‘e

تاریخ تألیف: ۱۳ ربیع الثانی ۱۲۰۵ (یا ۱۲۵۰)؛ محل تالیف: دارالخلافه تهران

در اعمال و ادعیه شب و روز جمعه که چون در کتب ادعیه متفرقه بوده به سفارش نواب مستطاب (که نامش در نسخه حاضر پاک شده) در دو «باب» و یک «خاتمه» گرد آورده: باب ۱. در یک مقدمه و دو فصل: مقدمه در فضیلت شب جمعه، فصل اول: در تلاوت سور قرآنی و ادعیه و اذکار مخصوص به شب جمعه، فصل دوم: در اعمال و نوافل و ادعیه شب جمعه تا طلوع صبح؛ باب ۲. در یک «مقدمه» و سه «فصل»: مقدمه در فضیلت روز جمعه و برخی از اعمال آن، فصل اول: در ادعیه و اذکار روز جمعه و تعقیب نمازها از صبح تا غروب، فصل دوم: در تلاوت سور و ادعیه و صلوات روز جمعه، فصل سوم: در آداب نوافل و ادعیه مخصوصه روز جمعه، خاتمه: در ذکر بعضی از زیارات شب و روز جمعه و کیفیت زیارت اهل قبور.

اردکان یزد؛ امام صادق؛ شماره نسخه: ۶۸

آغاز: الحمدلله الذی اصطفانا ببرکات یوم الجمعه علی سائر الامم و اختصنا به دون سائر الملل التی هی فی بنی آدم

در اعمال و ادعیه شب و روز جمعه که چون خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ در دو برگ آغازین چند یادداشت متفرق و یادداشتی به خط «علی بن حاجی محمد» به سال ۱۳۰۴؛ تملک: «اسماعیل بن حسن بن آقا رجب علی یزدی» به سال ۱۲۸۲ و ۱۲۷۶، «محمد بن حاجی محمد حسین»، «محمد حسن بن رجبعلی یزدی» به سال ۱۲۷۶؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۴۸گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۲۰/۵×۱۴سم [ف: ۱–۵۷]

● اعمال و ادعیه عرفه / دعا / فارسی

a‘māl va ad‘īye-ye ‘arafe

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۳۰۹۴

آغاز: از حضرت صادق ع منقولست که هر که در روز عرفه پیش از انکه متوجه دعا شود دو رکعت نماز بجا آورد؛ **انجام:** وقنا برحمتک عذاب النار یا ارحم الراحمین

قطعه ای از «زادالمعاد» علامه مجلسی است به همراه دعای عرفه سجادیه (ع)؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ مصحح؛ تاریخ وقف: ۱۲۳۰ق؛ کاغذ: نخودی آهار مهره، جلد: مقوا با روکش پارچه‌ای، ۳۲گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۲/۳×۲۱سم [ف: ۱۵–۱۱۷]

● اعمال و ادعیه ماه رمضان / دعا / عربی و فارسی

a‘māl va ad‘īye-ye māh-e ramazān

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۶۱۸۸

آغاز: بسمله. در بیان فضیلت ماه مبارک رمضان است؛ **انجام:** تا وقت نماز دیگر در امان حقتعالی باشد.

خط: نسخ خفی، بی‌کا، تا: ۱۲۴۷ق، قطع: خشتی [رایانه]

← اعمال هندسیه ≻ فتوحات غیبیه

● اعمال هندسیة / ریاضیات / عربی

a‘māl-un hindisīya

ابوالوفای بوزجانی، محمد بن محمد، ۳۲۸–۳۸۸ ؟ قمری

abolvafāye būzajānī, mohammad ebn-e mohammad (941-999)

این کتاب مشتمل است بر ۱۱ «باب»: ۱. المسطر و البرکار و الکونیا؛ ۲. الأصول التی ینبغی أن یقدم ذکرها؛ ۳. اشکال المتساویة الاضلاع؛ ۴. عمل الاشکال فی الدوایر؛ ۵. عمل الدایرة علی الاشکال؛ ۶. عمل الدایرة فی الاشکال؛ ۷. عمل الاشکال بعضها فی بعض؛ ۸. قسمة المثلثات؛ ۹. قسمة المربعات؛ ۱۰. المربعات و تالیفها؛ ۱۱. قسمة الکرة.

شرح و حواشی:

۱-فتوحات غیبیه = اعمال هندسیه = الفتوحات الغیبیة فی براهین الاعمال الهندسیة؛ یزدی، محمد باقر بن زین العابدین (–۱۱)

۲-شرح الاعمال الهندسیة؛ عقیلی، موسی بن یونس (۵۵۱–۶۳۹)

۳-اعمال هندسیه (ترجمه)؛ کدوک، ابوبکر بن محمود

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۴۰۲۴

آغاز: علی الکرة الباب الأول فی المسطر و البرکار؛ **انجام:** و یکون المسدسات فی وسط المثلثات فی الزوایا و هذه صورتها.

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ افتادگی: آغاز؛ واقف: فاضلخان، ۱۰۶۵ق؛ کاغذ: آهارمهره حنایی، جلد: مقوا، عطف میشن قهوه‌ای، ۵۵گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۳×۱۷/۵سم [ف: ۱۸–۱۸]

● اعمال هندسیه (ترجمه) / هندسه / فارسی

a‘māl-e hendesīye (t.)

کدوک، ابوبکر بن محمود

kadūk, ābū-bakr ebn-e mahmūd

وابسته به: اعمال هندسیة؛ ابوالوفای بوزجانی، محمد بن محمد (۳۲۸-۳۸۸)

متن از ابوالوفا محمد پسر محمد بوزجانی خراسانی، ترجمه از شمس الدین ابوبکر شاه فرزند نجم الدین محمود شاه فرزند حاج تاج الدین کدوک که کار را به پایان نرسانده و ابواسحاق کوبنانی به پایان رسانده است. در یک «مقدمه» و ۱۲ «باب» همانند اصل.

آغاز: حمد له. صلاة. اما بعد این ترجمه کتاب ابوالوفاء محمد بن محمد البوزجانی در اعمال هندسه مشتمل بر مقدمه و دوازده باب بر سبیل اختصار. مقدمه در ...

[فهرستواره منزوی ۲۶۲۴/۱، ۳۱۱۷/۴ «هیأت»؛ الذریعه۲۱۱/۲۲ چند دستنوشته او، همانجا ۲۵۸/۲۵ «هیأت کوبنانی»]

تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه: ۶۹۶/۸-عکسی

آغاز: برابر؛ **انجام:** و من یوتی الحکمه فقد اوتی خیرآ کثیرآ، که طالب حق را از علوم یقینی که غذای خاصه روح است و حلیه باقی جان، نصیبی تمام برسد. انشاء الله تعالی وحده ...

نسخه اصل: پاریس، ش ۷۷۲؛ خط: نستعلیق پخته، بی‌کا، بی‌تا؛ کهن، با رسم‌های بسیار دقیق (عکس)؛ ۴۱گ (۹۱-۱۳۱) [عکسی ف: ۲-۶۵]

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۹۱۶/۲۲-ف

نسخه اصل: همان نسخه اصل بالا [فیلمها ف: ۱-۵۴۹]

● اعمال هندسیه (ترجمه) / ریاضیات / فارسی

a'māl-e hendesīye (t.)

وابسته به: اعمال هندسیة؛ ابوالوفای بوزجانی، محمد بن محمد (۳۲۸-۳۸۸)

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۷۷۵/۲۲-ف

نسخه اصل: پاریس P. 169 (بلوشه ۷۲۲). ترجمه کتاب ابی الوفاء محمد بن محمد البوزجانی در اعمال هندسیه؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ ۲۲ سطر [فیلمها ف: ۱-۵۳۹]

● اعمال هندسیه (ترجمه) / هندسه / فارسی

a'māl-e hendesīye (t.)

وابسته به: اعمال هندسیة؛ ابوالوفای بوزجانی، محمد بن محمد (۳۲۸-۳۸۸)

ترجمه فارسی کهنسالی از کتاب ابوالوفاء که به فرمان بهاء الدوله ابونصر فیروز دیلمی نوشته است و مترجم فارسی معلوم نیست. فهرست «باب»ها: ۱. معرفت احوال مسطر و پرگار و گونیا؛ ۲. معرفت اصولی که تقدیم ذکر آن واجبست؛ ۳. عمل اشکال متساوی الاضلاع؛ ۴. عمل اشکال در دایره؛ ۵. عمل دایره بر اشکال؛ ۶. عمل اشکال در اشکال؛ ۷. قسمت مثلثات به اقسام؛ ۸. قسمت مربعات به اقسام؛ ۹. عمل مربعی از مربعات بسیار و عکس آن؛ ۱۰. قسمت اشکال مختلف الاضلاع؛ ۱۱. احوال دایرها کی متماس شوند؛ ۱۲. قسمت سطح کره به اشکال.

آغاز: بسمله، الحمدلله الموفق علی السداد فی الاقوال والرشاد فی الاعمال والصلوة علی نبیة المفضال و محمد و آله خیر آل، این کتاب استاد ابوالوفا محمد بن محمد البوزجانی است در آنچه صناع و محترفه بآن محتاج باشند از اعمال هندسه و این کتاب را کتاب تجارت خوانند و آغازش مترجم از زبان تازی بلغت پارسی اینست: امتثال نمودم فرمان ملک منصور بهاء الدوله را اطال الله بقاه در اثبات معانیی که بحضرت عالیه او مذاکرات آن می‌رفت از اعمال هندسی که صناع استعمال آن بسیار کنند محرر گردانیده از علت و برهان هر عملی تا اهل صناعات آنرا بآسانی فهم توانند کرد و طریق استعمال هر بابی بریشان آسان باشد و این کتاب بر سیزده باب نهادم

همانند:

۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۲۸۷۶ و ۴۷۳۶-ف

آغاز: برابر؛ **انجام:** وجهی دیگر چون قطر معلوم بود.اگر خواهیم که کره ای بر قطری معلوم ... و آن مخمسات ... دس ک (در عنوان قسمت کره بدوازده مخمس متساوی گویا از باب سیزدهم)

این رساله درباره شکل‌های هندسی است که هنرمندان باید آنها را بشناسند و این ترجمه به فارسی کهن است و عنوان‌ها از باب ۱۰ تا ۱۳ در نسخه ما در متن دیده نمی‌شود؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۵ و ۶ق؛ دارای تصویر؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج عنابی مقوایی، ۳۶گ، ۱۷ سطر (۹×۱۲/۵)، اندازه: ۱۲×۱۶/۵سم [ف: ۱۰-۱۷۲۰] و [فیلمها ف: ۳-۹۷]

۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۵۲۶۴

آغاز: برابر؛ **انجام:** پس جملگی اضلاع مثلثات (ناقص)

خط: نسخ، بی‌کا، تا: حدود قرن ۶ و ۷؛ واقف: شیخ بهائی؛ کاغذ: دولت آبادی، جلد: پارچه‌ای، ۳۷گ، مختلف السطر، اندازه: ۱۲/۸×۱۸/۶سم [ف: ۸-۸۰]

● اعمال الیده / طبیعیات / فارسی

a'māl-ol yade

درباره سنگ یده است در ۷ «فصل».

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۲۴۰۱/۴۷

آغاز: بسمله. از دانیال پیغمبر روایتست که روزی؛ **انجام:** مطلب حاصل گردد ان شاء الله تعالی

خط: نستعلیق، کا: رضا بن موسی کشمیری، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج عنابی ضربی زرکوب مقوایی درون سرخ، ۶ص (۳۸۷-۳۹۲)، ۲۸ سطر (۱۳/۵×۱۹/۵)، اندازه: ۱۸×۲۴/۵سم [ف: ۹-۱۰۲۲]

● **اعمال یوم و لیلة** / دعا / عربی
a'māl-e yawm va layla
موسوی اصفهانی، جعفر بن حسین، ۱۰۹۰-۱۱۵۸ قمری
mūsavī esfahānī, ja'far ebn-e hoseyn (1679-1745)
منتخب از «مصباح المتهجد» و غیره از سید ابوالقاسم خوانساری جد صاحب روضات.

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۰۸۷/۱
آغاز: بسم الله ... و بعد فیقول اقل الهاربین من غوایات نفسه
کاتب = مؤلف (ظاهراً)، بی‌تا؛ قطع: بیاضی [اهدائی ف:-۳۳۳]

● **اعمال الیوم و اللیلة = اعمال الاسبوع** / دعا / عربی
a'māl-ul yawm wa-l layla = a'māl-ul usbū'
شبر، عبدالله بن محمد رضا، ۱۱۸۸؟-۱۲۴۲ قمری
šobbar, 'abd-ol-lāh ebn-e mohammad rezā (1774-1827)
تاریخ تألیف: ۱۲۲۸ق
مؤلف این رساله را پس از «روضة العابدین و نزهة الذاکرین فیما یتعلق بالشهور و السنین» درباره اعمال روز و شب هفته و برخی ذکرهای دیگر، در یک «مقدمه» و چند «باب» هر یک در چند «فصل»، نگاشته است.
آغاز: بسمله. الحمدلله مجیب الدعاء و سامع النداء، و الصلاة علی محمد و آله الامناء.
[دنا ۵۶/۲ (۴ نسخه)]

۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۹۹۶۳
آغاز: برابر؛ **انجام:** فرغ من تحریره الاقل فی الرابع من شهر رمضان سنه ۱۲۳۱
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۳۱ق [رایانه]
۲. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه: ۵۷۱۶/۱
آغاز: برابر؛ **انجام:** فی جنات النعیم بمنه وجوده.
خط: نسخ، کا: محمد تقی بن کاظم همدانی، تا: ۱۲۴۰ق؛ مصحح، و مقابله شده با خط «مولانا و سیدنا مؤلفه دام ظله العالی»؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج سرخ ضربی مقوایی، ۱۱گ (۲پ-۱۲ر)، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۳×۲۰سم [ف: ۳-۱۶۸]
۳. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۶۹۱/۱۲
آغاز: قال عبدالله بن محمد رضا الحسینی فی کتابه الذی صنف فی التعقیبات و الادعیة
نسخه اصل: کتابخانه مدرسه سپهسالار-تهران ۷۵۲۷ [این شماره در فهرست جز این رساله است]. منتخبی است از کتاب «اعمال الیوم و اللیلة و الاسبوع»؛ بی‌کا، بی‌تا؛ ۷گ (۵۸۹-۵۹۵) [عکسی ف: ۲-۳۲۵]
۴. خوی؛ نمازی؛ شماره نسخه: ۵۴۱/۱
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ مجدول؛ رساله دوم این مجموعه را کاظم بن صفر علی اصفهانی اصلاً و نجفی مسکناً در کاظمین در صفر ۱۲۳۳نوشته؛ جلد: تیماج قهوه‌ای سوخت با ترنج جدول دار، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۲×۱۳سم [ف:-۲۷۸]

← الاعیان الثابتة ⟵ شرح حدیث «کنت کنزا مخفیا»

● **اعیان الثابتة** / فلسفه / فارسی
a'yān-os sābeta
داعی شیرازی، نظام الدین محمود، ۸۱۰-۸۷۰ قمری
dā'ī-ye šīrāzī, nezām-od-dīn mahmūd (1408-1466)
رساله‌ای کوتاه در در بیان مراد اهل ذوق و شهود از اصطلاح اعیان ثابته با استناد به سخنان ارباب عرفان است، «که از غوامض مسائل تحقیق است» و این‌که «دریابیم که هر ذره را در عالم صورتی است و احوالی که آن صورت و احوال از ازل تا ابد، از آنچه بر آن است بر نمی‌گردد». دو نسخه معرفی شده هر دو در فهارس ناشناس آمده ولی در فهرستواره منزوی از داعی شیرازی دانسته شده گرچه مستندی نقل نکرده است.
آغاز: بسمله ... حمد مطلق سزاوار حضرت حق است تعالی و صلوة کامل مناسب نشاءة محمدی و رضوال بی پایان شامل آل و ورثه و صحت و سدنه طور اوو من الله القبول و الافاضة و بعد طالبان معلومات کشفی و غیابی را بجام مراد.
انجام: و شخص ناقص، مانع و بانکار شخص سعادتمند یا ضار و شخص بدبخت و هذا من فتح الباب ... و لیستند به السالک و لیصدقه العارف و الله فی جمیع الامور واصف. تمت.
[فهرستواره منزوی ۷۸/۶ از داعی شیرازی دانسته شده]

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۱۲۹۲/۴
آغاز: برابر؛ **انجام:** و هر که قدر این نعمت نشناسد و شکر او بجا نیاورد به درد و زوال گرفتار شود.
در فهرست ناشناس؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۰۸۲ و ۱۰۸۳ق؛ نسخه از ابتدا تا انتها با درج نشان «بلغ قبالا» مقابله شده، سطور چلیپا؛ کاغذ: الوان، جلد: تیماج سیاه، ۵ص (۱۱۱-۱۱۵)، ۱۵ سطر، قطع: بیاضی [ف: ۳۳/۲-۶۵]
۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۲۸۵۹/۶
آغاز و انجام: برابر
در فهرست ناشناس؛ خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: سفید و زرد، جلد: تیماج مشکی یک‌لا، ۴ص (۳۲-۳۵)، اندازه: ۸×۱۸سم [ف: ۱۰-۱۸۷]

● **اعیان الثابتة** / فلسفه / فارسی
a'yān-os sābeta
دوانی، محمد بن اسعد، ۸۳۰-۹۰۸ ؟ قمری
davvānī, mohammad ebn-e as'ad (1427-1503)

آغاز: من تحقیقات محقق دوانی رحمة الله تعالی هو، هر حال که تو داری در اطوار وجود-آن لازم ذات تو است در طور شهود **انجام:** و لها مرتبة الاولیة الکبری و الاخریة العظمی، این تفصیل منقول از سخنان این طایفه است
[فهرستواره منزوی ۷۸/۶]

تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۲۴۳۶/۷
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: فرنگی، جلد: میشن سیاه مقوایی،۴گ(۶۶ر-۶۹پ)، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۵×۲۴سم [ف: ۶-۱۴]

● اعیان الثابتة / کلام و اعتقادات / اردو

a‘yān-os sābeta

یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه: ۲۲۹۴/۳
آغاز: بسمله ذات جس حیثیت که وه ذات هستی محض هی
بی‌کا، بی‌تا؛ اهدایی: علی اخلاقی فیروز آبادی؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مقوایی با تیماج عنابی، ۱۵گ (۳۱-۴۵)، اندازه: ۱۴/۵×۱۹/۵سم [ف: ۴-۱۲۳۶]

● اعیان الشیعة / تراجم / عربی

a‘yān-uš šī‘a

امین، محسن، ۱۲۸۴-۱۳۷۱ قمری

amīn, mohsen (1868-1952)

تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۱۸۳۰۶
ج۹؛ بی‌کا، بی‌تا؛ انتقالی از کتابخانه پهلوی-مجموعه نوازی؛ ۲۳۱گ، اندازه: ۱۷×۲۱/۸سم [رایانه]

● اعیان العصر و اعوان النصر / تاریخ / عربی

a‘yān-ul ‘aṣr wa a‘wān-un naṣr

صفدی، خلیل بن ایبک، ۶۹۶-۷۶۴ قمری

safadī, xalīl ebn-e ībak (1297-1363)

کتاب مفصلی است در شرح حال بزرگان و اعیان و علماء و دانشمندان و ادباء و شعراء و صاحبان فضیلت که در عصر مؤلف می‌زیسته‌اند.
[کشف الظنون ۱۲۸/۱؛ هدیه العارفین ۳۵۱/۱؛ بروکلمان ذیل ۲۸/۲]

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۴۰۷عکسی
آغاز: ادریس بن علی بن عبد الله الامیر عماد الدین ... الیتیمی کان احد امراء الیمن فی دولة الملک الموید بصنعاء؛ **انجام:** بهادر بن عبد الله الامیر سیف الدین السنجری کان رجلا سعیدا و لم تکن من الخیر بعیدا ... و توجه الی غزه نائبا عوضا عن الامیر علاء الدین ... وفاته فی شهر رمضان سنة اثنتین و ثلاثین و سبعمائه
نسخه اصل: کتابخانه سلطان احمد سوم، استانبول ش A ۲۶۲۱ (فهرست خطی عربی طوپ قاپی ۵۴۸/۳). جلد دوم؛ خط: نسخ، کاتب = مؤلف، تا: قرن ۸؛ بعضی از جاها نانوشته مانده، احتمالاً مؤلف قصد داشته آن را تکمیل کند. صفدی در اول این مجلد ضمن اجازه‌ای برای چند نفر از اکابر و فضلاء به‌خط خود چنین نوشته است: «قرائت نموده بر من، الامام ... نور الدین ابو بکر احمد بن محمد بن علی منذری حنفی ... مجلد دوم از کتاب مرا «اعیان العصر واعوان النصر» ... و این قرائت در طی مجالسی که آخرین آن ۱۹ ذیقعده ۷۵۷ق بوده در مسجد اموی دمشق به‌پایان رسیده است»؛ ۱۸۱گ، مختلف السطر [عکسی ف: ۱-۳۵۷]

۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۴۰۹عکسی
آغاز: علی بن عیسی بن سلیمان بن رمضان بن ابی الکرم الشیخ الرئیس الکاتب الفاضل؛ **انجام:** الالقاب و الانساب ابن ابی العیش بدر الدین عبد الله بن الحسین ... عین غین
نسخه اصل: اسکوریال مادرید، ش ۱۷۲۲ (فهرست خطی عربی اسکوریال ۲۳۵/۳). جلد هفتم کتاب است با این تفاوت که از «علی بن عیسی» شروع می‌شود؛ خط: نسخ، کاتب = مؤلف، تا: قرن ۸؛ بعضی جاها نانوشته مانده ظاهراً مؤلف قصد داشته بعدا آن را تکمیل کند، صفدی در اول این مجلد ضمن اجازه‌ای برای چند نفر از فضلا به خط خود نوشته است که: «قرائت نمود بر من المولی ... نور الدین ابوبکر احمد بن محمد بن علی منذری حنفی، مجلد هفتم از کتاب «اعیان العصر و اعوان النصر» و تمام مجلدات ما قبل آنرا ... در مسجدی اموی دمشق در مجالسی که آخرین آن اول ربیع الاخر ۷۵۸ بوده است»؛ ۱۲۷گ، مختلف السطر [عکسی ف: ۱-۳۵۸]

۳. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۴۱۱عکسی
آغاز: محمود بن علی بن محمود بن مقبل العراقی تقی الدین الدقوقی الحنبلی؛ **انجام:** یونس بن عیسی بن جعفر بن محمد القاضی شرف الدین الهاشمی ... الیونینی الشیخ شرف الدین علی بن محمد و قطب الدین موسی بن محمد
نسخه اصل: سلطان احمد سوم، استانبول، ش A ۳۰۱۰ (فهرست خطی عربی طوپ قاپی ۵۴۸/۳). جلد دوازدهم و با آن کتاب خاتمه می‌ابد؛ خط: نسخ، کاتب = مؤلف، تا: قرن ۸؛ بعضی از جاها نانوشته مانده است ظاهرا صفدی قصد داشته بعداً آن را تکمیل نماید. مؤلف در اول این مجلد نیز ضمن اجازه‌ای برای چند نفر از علماء و فضلا به خط خود چنین نوشته است: «قرائت نمود بر من مجلد دوازدهم «اعیان العصر و اعوان النصر» را بعد از آنکه تمام مجلدات یازده‌گانه قبل را قرائت نموده، الشیخ الامام ... نورالدین ابو بکر احمد بن محمد بن علی منذری حنفی در مسجد اموی دمشق در مجالسی که آخرین آن یازدهم جمادی الاولی ۷۵۸ بوده است و سماع کردند فلا و فلان. ... و قد اجزتهم اجمعین روایة ذلک اجمع عنی و روایة ما یجوز بی تسمیعه بشرطه

المعتبر عند اهل الاثر و کتبخلیل بن ابیک بن عبد الله الصفدی الشافعی»؛ ۱۵۴گ، مختلف السطر [عکسی ف: ۱-۳۶۰]

۴. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۴۰۸عکسی

آغاز: علی بن عبدب الکریم ابن طرخان بن تقی الشیخ الامام العالم علاء الدین ابو الحسن ابن مهذب الدین الحموی الصفدی؛ **انجام:** آخر مجلد هشتم: محمد بن احمد بن علی بن عبد الکافی الشیخ تقی الدین ابو حاتم ابن الشیخ الامام العلامه بهاء الدین ابی حامد ابن شیخ الاسلام قاضی القضاء تقی الدین السبکی الشافعی بعد از دو برگ: تم الجزء و الحمد لله و المنة

نسخه اصل: امانت خزانه سی موجود در طوپ قاپی-استانبول، ش E.H ۱۲۱۶ (فهرست خطی عربی طوپ قاپی ۵۴۹/۳). مشتمل است بر جلد هفتم و هشتم؛ خط: نسخ، کا: احمد بن مسعود نابلسی، تا: ۱۴ ربیع الاول ۸۶۹ (جلد هفتم) و چهارشنبه ۹ شعبان ۸۷۰ (جلد هشتم)؛ ۲۴۷برگ، ۱۵ سطر [عکسی ف: ۱-۳۵۸]

۵. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۴۱۰عکسی

آغاز: آغاز مجلد یازدهم: محمد بن محمد بن عبد الرحمن بن یوسف. ... الجعفری التونسی المالکی؛ **انجام:** انجام مجلد دوازدهم: یونس بن عیسی بن جعفر بن محمد القاضی شرف الدین الهاشمی ... الیونینی الشیخ شرف الدین علی بن محمد موسی بن محمد تم الکتاب بحمد الله تعالی

نسخه اصل: از نسخه امانت خزانه سی موجود در طوپ قاپی استانبول، ش E.H ۱۲۱۷ (فهرست خطی عربی-طوپ قاپی ۵۴۹/۳). جلد یازدهم و دوازدهم کتاب است؛ خط: نسخ، کا: احمد بن مسعود نابلسی، تا: ۷ رجب ۸۷۰ (جلد یازدهم) و ۱۳ جمادی الثانی ۸۷۰ (جلد دوازدهم)؛ ۲۴۳گ، ۱۵ سطر [عکسی ف: ۱-۳۵۹]

● **اعیان المالکیة** / تراجم / عربی

a‘yān-ul mālikīyya

خرسان، طالب، ق۱۵ قمری

xarsān, tāleb (-21c)

شرح حال مختصری است از علمای مذهب مالکی به ترتیب حروف الفبا با استفاده از مصادر و منابع شرح حال نگاری، بیشتر نظر مؤلف به مشایخ و تالیفات هر یک از علما بوده و تاریخ تولد و فوت آنان را که یافته متذکر شده است.

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۲۱۱۷

آغاز: ابن المرزوق النحوی-۷۸۱ محمد بن احمد بن محمد بن محمد بن ابی بکر بن مرزوق ابوعبدالله التلمسانی العجیسی المالکی

نسخه اصل: کتابخانه مؤلف-قم؛ خط: نسخ، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ ۹۱ص [عکسی ف: ۶-۱۴۲]

← الاغاثة ← الاستغاثة فی بدع الثلاثة

● **الاغاثة** / کلام و اعتقادات / فارسی

al-eqāsa

حزین، محمد علی بن ابی طالب، ۱۱۰۳-۱۱۸۰ قمری

hazīn, mohammad ‘alī ebn-e abī-tāleb (1692-1767)

تاریخ تألیف: ۱۷ ذیحجه ۱۱۴۴ق (در مدت سه روز)

مباحثی است در اثبات امامت ائمه هدی (ع) به روش فلسفی و کلامی با عناوینی مانند «تبصرة، تتمیم، هدایة، بشارة، تفریع، الحاقة، استصباح» و جز اینها.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۴۹۴/۲

آغاز: الله لطیف بعباده و سلامه علی رسوله الهادی الی سبیل رشاده، و بعد اعلم أیدنا الله و ایاک بتسدیده و نظمنا فی سلک المقربین من عبیده

خط: نستعلیق، کا: محمد هادی، تا: ۲۶ شعبان ۱۱۴۹ق، جا: شاه جهان آباد؛ افتادگی: آغاز؛ روی برگ ۹۹ مؤلف نوشته است که نسخه را در دهلی به‌تاریخ ۱۱۴۹ خوانده‌ام، پس از این برگ موضوعی است از مؤلف در بشارات عهدین بنبوت نبی اکرم در یک عنوان و سه اشاره و یک ختام که از آغاز افتاده دارد و روی برگ ۱۰۵ مؤلف نیز نوشته است که نسخه را به طور اجمال دیده است؛ جلد: تیماج قرمز بدون مقوا، ۳۹گ (۶۱پ-۹۹پ)، اندازه: ۱۲/۵×۱۸سم [ف: ۲-۱۰۳]

● **اغاثة الامة بکشف الغمة** / تاریخ / عربی

iġāṯat-ul umma bi-kašf-il ġumma

مقریزی، احمد بن علی، ۷۶۶؟-۸۴۵ قمری

maqrīzī, ahmad ebn-e ‘alī (1365-1442)

تاریخ تألیف: محرم ۸۰۸ق

در تاریخ قحطها و غلاها است.

چاپ: محقق: بدرالدین السباعی، دمشق، دار الولید، ۱۹۵۶م؛ محقق: محمد نصطفی زیادة و جمال الدین الشیال، قاهره، لجنة التالیف و الترجمة و النشر، ۱۳۵۹ق.

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۲۸۶۴/۶

آغاز: بسمله. و صلی الله علی سیدنا محمد و آله اجمعین الحمد لله مصرف الامور بحکمته؛ **انجام:** و حسبنا الله و نعم الوکیل

خط: نسخ عربی، کا: محمد بن احمد قاضی، تا: ۴ صفر ۱۰۴۲ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج عنابی زرکوب مقوایی، ۳۲گ (۹۷ر-۱۲۸پ) [ف: ۱۰-۱۷۰۸]

● **الاغاثة القراء فی مفرد الثلاثة القراء** / قرائت / عربی

al-iġāṯat-ul qurrā’ fī mufrad-iṯ ṯalāṯat-il qurrā’

حریری، کمال بن سلیمان
harīrī, kamāl ebn-e soleymān
ارجوزه‌ای است در اختلاف قراء ثلاثه (یعقوب، ابوجعفر المدنی، و خلف بن هشام) به نظم کشیده شده جهت زین الدین علی بن ماجد.
آغاز: الحمد لله العلیم القادر ×× الواهب الغنی الملیک القاهر

یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه: ۱۹۷۲/۱۴
آغاز: برابر؛ **انجام:** ثم صلاة الواحد الفرد، السلام علی محمد و آله الکرام.
خط: نسخ، بی‌کا، تا: دوشنبه ۲۳ ذیقعده ۹۱۸ق؛ مصحح، محشی؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: مقوایی روکش کاغذ ابری عطف تیماج قرمز، ۱۲گ (۱۹۷-۲۰۸)، اندازه: ۱۲×۱۷سم [ف: ۳-۱۱۱۲]
قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۲۲۹۰/۱۰
نسخه اصل: همان نسخه بالا [عکسی ف: ۶-۳۳۴]
تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۲۴۲۰/۱۵-ف
نسخه اصل: همان نسخه بالا [فیلمها ف: ۱-۶۸۱]

● **اغاثة اللهفان فی تسخیر الاملاک و الجان** / علوم غریبه / عربی
iġāṯat-ul lahfān fī tasxīr-il amlāk wa-l jānn

تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۷۰۹۹
آغاز: الاضطر اروقد صنف فیه کتب عدیدة قدیمة و جدیده و کل؛ **انجام:** و الحجب به من شرار الجن و الخطافة و الغواصة.
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز؛ اشکال طلسم؛ خرید از جوزی؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مقوایی، روکش گالینگور قرمز رنگ، ۹۷گ، ۱۵ سطر (۶×۱۱) + علائم راه دارد، اندازه: ۱۰/۸×۱۶/۲سم [رایانه ملی]

● **اغاثة اللهفان فی مصائد الشیطان** / اخلاق / عربی
iġāṯat-ul lahfān fī maṣā'id-iš šayṭān
ابن قیم جوزیه، محمد بن ابی بکر، ۶۹۱-۷۵۱ ؟ قمری
ebn-e qayyem-e jawzīye, mohammad ebn-e abī-bakr (1293-1351)
رساله‌ای اخلاقی است در دام‌های شیطان برای انحراف انسان‌ها. این دام‌ها بعضی اخلاقی و پاره‌ای دینی یا اجتماعی می‌باشند، و در بیان موضوعات و راه صحیح آنها به آیات کریمه و احادیث و گفته‌های فقها مخصوصاً احمد بن حنبل استشهاد می‌کند.
چاپ: به کوشش محمد حامد الفقی، قاهره: ۱۳۵۸ق؛ به کوشش محمد کیلانی، قاهره: ۱۹۶۱م.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۲۷۶۵
آغاز: فصل و الحیل التی یتخلص بها من مکر غیره و الغدربه امثلة، المثال الاول ان استأجر منه ارضاً أو بستاناً؛ **انجام:** فان الدولة انما یکون زوالها بتتابع الغارات و المصافات.
جلد دوم؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ نسخه قدیم و نفیس، مصحح؛ تملک: شرف الدین بن شیخ الاسلام، محمد بن یحیی الشهاوی الحنفی، ولی الدین محمد المدرس؛ مهر: «محمد از خدا خواهد عنایت» (بیضی)؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۷۵گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۳×۱۸سم [ف: ۷-۳۲۴]

● **اغاثة الملهوف فی اشاعة المعروف** / کلام و اعتقادات / فارسی
iġāṯat-ul malhūf fī išā'at-il ma'rūf
قمی منشی، احمد بن محمد حسین، ق۱۴ قمری
qomī-ye monšī, ahmad ebn-e mohammad hoseyn (-20c)
اهداء به: ناصرالدین شاه و علیقلی خان مخبرالدوله وزیر علوم
تاریخ تألیف: اواخر جمادی الثانی ۱۳۰۴ق
رساله‌ای ساده در اصول پنج‌گانه دین با استفاده از ادله عقلیه و نقلیه، مشتمل بر یک «مقدمه» درباره مذاهب اسلامی و پنج «باب» هر کدام در اصلی از اصول و یک «خاتمه» در حالات مؤلف.
آغاز: ألا له الخلق و الأمر تبارک الله رب العالمین ... یگانه حمد احدی را تعالت آلاؤه و توالت نعماؤه ستایش زیبنده است
انجام: که خدای جهان خیام دولتش بطناب خلود مشید کند و بنیاد سلطنتش بعماد ابود مؤید دارد
[فهرستواره منزوی ۱۲۳/۹]

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۶۹۳۵
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ و نستعلیق، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ نسخه خط خورده و افزوده شده و پیش‌نویس مؤلف است؛ کاغذ: آبی و زرد و صورتی، جلد: مقوایی عطف تیماج قهوه‌ای، ۱۳۷گ، مختلف السطر، اندازه: ۱۳×۲۱سم [ف: ۱۸-۱۲۲]

← الاغالیط التی اخذها السید الداماد من مقالات الشیخ العاملی
> التصحیفات

● **الاغانی** / ادبیات / عربی
al-aġānī
ابوالفرج اصفهانی، علی بن حسین، ۲۸۴-۳۵۶ قمری
ab-ol-faraj-e esfahānī, 'alī ebn-e hoseyn (898-968)
مجموعه تاریخ ادب و موسیقی و حاوی اسناد ارزنده برای فرهنگ ایران است، در ذکر انواع لحن‌ها و صوت‌ها و بیان

اشعاری که موافق با آن لحن‌ها است و نیز تراجم هر یک از شعرا و خوانندگانی که آنها را خوانده‌اند. مؤلف آن را در ۲۱ جلد و در مدت پنجاه سال تألیف کرده است. مجلد اول این کتاب به‌وسیله آقای دکتر محمد حسین مشایخ فریدنی به فارسی ترجمه شده است و بنیاد فرهنگ ایران جزء اول آن را به سال ۱۳۵۸ چاپ کرده و مؤسسه مطالعات و تحقیقات فرهنگی به سال ۱۳۶۸ جزء دوم آن ترجمه را به چاپ رسانیده است.

آغاز: بسمله، هذا کتاب الفه علی بن الحسین بن محمد الکاتب المعروف بالاصفهانی و جمع فیه ما حضره

چاپ: بولاق، ۱۲۸۵ق؛ قاهره ۱۳۲۳ق؛ قاهره دار الکتب ۱۶ جلد تا کنون ۶۱-۱۳۴۱ق، تجدید چاپ همان ۶۵-۱۳۸۳ق به کوشش عبدالستار احمد فراج، ج ۱۵-۲۰، بیروت ۱۳۸۳-۱۳۷۷ق

[الذریعة ۲۴۹/۲-۲۵۰؛ کشف الظنون ۱۲۹/۱؛ معجم المطبوعات ۱: ۳۳۸؛ برای نسخ اغانی و تلخیصات آن رجوع شود به کتاب تاریخ ادبیات عربی تالیف پروفسور فواد سزگین ۳۸۱/۱-۳۸۲ تر جمه فارسی آن ج ۱ ص ۵۳۶-۵۴۱]

شرح و حواشی:

۱- مختصر الأغانی = تجرید الأغانی من ذکر المثالث و المثانی؛ ابن واصل، محمد بن سالم (۶۰۴-۶۹۷)

۲- مختار الاغانی فی الاخبار و التهانی؛ ابن منظور، محمد بن مکرم (۶۳۰-۷۱۱)

۳- الاغانی (منتخب)

۱. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۵۸۴

آغاز: ذکر الخبر یمن غزاة بدر محمد بن جریر الطبری فی المغازی قال حدثنا محمد بن؛ **انجام:** نسخه: و هم حماة الشعب یوم تواکلت اسد و ذبیان المستعان و تمیم

جلد ۲، از عزاة بدر تا جمیل؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: محتملاً قرن ۸؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: کشمیری، جلد: تیماج عنابی، ترنج و نیم ترنج، ضربی و مقوایی، ۲۸۸گ، ۲۹ سطرکامل (۱۳/۵×۲۰/۵)، اندازه: ۱۹/۵×۳۰/۵سم [ف: ۸-۷۳]

۲. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه: ۶۷۰۳

جلد ۲۰، از اخبار نمر بن طولب تا آخر جزو ۲۰؛ خط: نسخ، کا: ناصرالدین اشمونی ازهری، تا: صفر ۹۷۸ق؛ تملک: فرهاد میرزا در ۱۳ رمضان ۱۳۰۲ ق؛ کاغذ: سمرقندی نخودی، ۱۹۰گ، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۷×۲۵سم [ف: ۳-۱۷۱]

۳. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه: ۳۲۸۱

جلد ۲، از اخبار حنین حیری تا اخبار حسان بن ثابت شاعر صحابی؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی کناره سرخ ضربی دولا درون سرخ، ۱۵۲گ، ۲۶ سطر، اندازه: ۱۹/۵×۲۹سم [ف: ۳-۱۷۱]

۴. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۵۸۲

آغاز: و کلیب بن ربیعه لیس علی الارض یکری و لا تغلبی؛ **انجام:** ثم قالوا لی ثمن و استمع کیف تنحوفی الامانی و الطلب

جلد ۳، از هذلی تا ولید بن یزید؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: محتملاً قرن ۱۲؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ کاغذ: فرنگی فستقی، جلد: تیماج زرد با ترنج و نیم ترنج لچکی ضربی و مقوایی، ۲۳۶گ، ۲۳ سطر (۱۳/۵×۲۲/۵)، اندازه: ۱۹/۵×۲۹سم [ف: ۸-۷۰]

۵. تهران؛ مهدوی؛ شماره نسخه: ۸۵۶

جلد ۳؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲ [نشریه: ۲-۱۳۷]

۶. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۴۳۱۴

جلد ۱، تا سرگذشت یحیی برمکی با افتادگی؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ مجدول، با سرلوح زرین؛ کاغذ: فستقی، جلد: میشن سیاه، ۲۹۹گ، ۴۷ سطر، اندازه: ۲۱/۸×۳۲/۸سم [ف: ۱-۴۳]

۷. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۴۳۶۳

جلد ۲، از اخبار نمیری تا اخبار کعب بن مالک؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ کاغذ فستقی؛ جلد: میشن سیاه، ۳۳۴گ، ۴۷ سطر، اندازه: ۲۲×۳۳/۱سم [ف: ۱-۴۳]

۸. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۴۳۶۴

جلد ۳، از اخبار عیسی بن موسی تا اخبار عماره؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: آغاز؛ کاغذ: کاغذ فستقی، جلد: میشن سیاه، ۳۱۹گ، ۴۷ سطر، اندازه: ۲/۵×۳۲/۹سم [ف: ۱-۴۳]

۹. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۳۴۱۰

آغاز: برابر؛ **انجام:** الشعر للنمیری و الغنا للغریض و لحنه المختار ثقیل اول باطلاق الوتر فی مجری البنصر

جلد ۱؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ جلد: تیماج مشکی ضربی، ۴۳۵گ، ۳۱ سطر، اندازه: ۱۹/۵×۳۱سم [محدث ارموی مخ: ۱-۱۶۴]

۱۰. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۳۴۱۳

آغاز: نسبة ما فی هذه الاصوات من الاغانی، صوت: شکونا الی احبابنا طول لیلنا ×× فقالوا لنا ما اقصر اللیل عندنا؛ **انجام:** تذکر ربطا بالعراق و راحة×× و قد خفق الاسیاف فوق المقلد

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ تملک: حیدر علی بن محمد هاشم؛ مصحح؛ جلد: تیماج قهوه‌ای ضربی، ۴۳۴گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۲۱×۳۰/۵سم [محدث ارموی مخ: ۱-۱۶۵]

۱۱. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه: ۳۲۷۹

از آغاز تا اخبار صاحب ابن عباد؛ خط: نسخ، کا: محمد رضا، تا: قرن ۱۳؛ مجدول؛ تملک: اعتضاد ۱۲۹۱ ق؛ واقف: سپهسالار، ۱۲۹۷ق؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: تیماج سرخ ضربی مقوایی، ۲۸۵گ، ۴۳ سطر، اندازه: ۲۴×۴۰سم [ف: ۳-۱۷۰]

۱۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۲۵۱-طباطبائی

آغاز: الحسین بن ضحاک مولی باهله بصری المولد و المنشاء ... اول من جالس منهم محمد الامین ... کان ابو نواس یاخذ شعره؛ **انجام:** فاعف عنی فقد سفهت و انت ×× المرء تصفو عن الهبات الکبار. و لیکن فی آخر ترجمة ابی الاسود ختام هذا المجلد لیکن خاتمته مسک ثم یتلوه الجلد الاخر الذی اوله حرف العین و ابتدائه فی ترجمه عبید بن شریح

جلد دوم، از ترجمه حسین بن ضحاك تا احوال ظالم ابوالاسود دئلی؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: فرنگی آهار مهره، جلد: تیماج قرمز با حاشیه منگنه، ۲۴۹گ، قطع: وزیری، اندازه: ۱۵×۲۶سم [ف: ۲۴-۱۷۶]

۱۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۲۴۹-فیروز

جلد ۱؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ یادداشت با مهر و امضاء امامقلی خان بن محمد علی بن فتح علی شاه قاجار، پشت صفحه آخر اشعاری است از یکی از ادباء شوشتر که دیباچه‌ای بر این نسخه نوشته؛ کاغذ: فرنگی سفید، جلد: تیماج قرمز تیره، ۵۹۴ص، ۲۳ سطر، قطع: رحلی، اندازه: ۲۱×۳۰/۵سم [ف: ۲۱-۱۲]

۱۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۲۲۵-فیروز

خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: فرنگی سفید آهار مهره، جلد: تیماج قرمز دور منگنه با ترنج، ۶۱۲ص، ۲۴ سطر، قطع: رحلی، اندازه: ۲۰×۳۰سم [ف: ۲۱-۱۱]

۱۵. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۳۴۱۱

آغاز: بالشرف یقال لها سمرة جرانه فتنفد شرا به فکتب الی حسن بن حسن یطلب منه نبیذاً؛ **انجام:** و فیه لابی العبیس بن حمدون خفیف ثقیل مطلق فی مجری الوسطی

جلد ۲؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۲۰ق (یا ۱۲۰۲)؛ افتادگی: آغاز؛ جلد: تیماج قهوه‌ای ضربی، ۳۴۹گ، ۳۱ سطر، اندازه: ۱۹/۵×۳۰/۵سم [محدث ارموی مخ: ۱-۱۶۵]

۱۶. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۳۴۱۲

آغاز: اخبار عویف و نسبه هو عویف بن معویة بن عقبة بن حصین و قیل ان عقبة بن عبیسة بن حصین؛ **انجام:** فما زلت اکلمه حتی اوصلته الیه فانشده هذه القصیدة: حتی م قلبك بالحسان هو ×× کل کلف بهن و هن عنه ذهل

جلد ۳؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: سال ۱۲۲۰ (یا ۱۲۰۲)؛ جلد: تیماج قرمز ضربی، ۲۷۰گ، ۳۱ سطر، اندازه: ۱۹/۵×۳۰/۵سم [محدث ارموی مخ: ۱-۱۶۵]

۱۷. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۵۲۷

آغاز: فتمنیت سلیمی انها ×× بنت عمی من لها میم العرب؛ **انجام:** احارتنا ان المزار قریب ×× و انی مقیم ما اقام عسیب

جلد ۴؛ خط: نسخ، کا: محتملاً عبدالله بن سلیمان، تا: محتملاً ۱۲۳۷ق؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ کاغذ: فرنگی فستقی، جلد: تیماج زرد با ترنج و نیم ترنج ضربی مقوایی، ۲۲۷گ، ۲۳ سطر (۱۴/۵×۲۳)، اندازه: ۲۰×۲۹سم [ف: ۸-۲۶]

۱۸. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۵۲۸

آغاز: برابر؛ **انجام:** فاسالوا عنا و عن اخبارنا ×× کل قوم عندهم علم الخبر

جلد ۱، از آغاز تا داستانی از ازدواج حسان بی ثابت عمره دختر صامت بن خالد بن عطیه اوسیه؛ خط: نسخ، کا: محتملاً عبدالله بن سلیمان، تا: ۱۲۳۷ق؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: فرنگی، فستقی، جلد: تیماج سرخ مجدول و گل و بوته مذهب ضربی مقوایی، ۳۲۶گ، ۲۳ سطر (۱۴×۲۳)، اندازه: ۱۹/۵×۲۹سم [ف: ۸-۲۶]

۱۹. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۵۴۲

آغاز: اجارتنا انا غریبان هیهنا ×× و کل غریب للغریب نسیب؛ **انجام:** محل السهو و النسیان الامن عصمه الله من انبیاء و اولیائه و الحمد لله ... و آله

از شرح و آثاری از اعشی تا خبر جرجان؛ خط: نسخ، کا: عبدالله بن شیخ سلمان، تا: ۱۲۳۷ق؛ افتادگی: آغاز؛ کاغذ: فرنگی فستقی، جلد: تیماج زرد با ترنج و نیم ترنج، ضربی، مقوایی، ۲۲۸گ، ۲۳ سطر (۱۴×۲۳)، اندازه: ۱۹/۵×۲۹سم [ف: ۸-۳۸]

۲۰. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۵۸۳

آغاز: برابر؛ **انجام:** و اقامت طی بالجبلین بعده ... علی محمد و اله الطیبین و الطاهرین

درین نسخه ده جلد از اغانی آمده که مشتمل بر نیمه اول کتاب اغانی است: از ابی قطیفه تا جرجان؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۴۳ق؛ کاغذ: فرنگی فستقی، جلد: تیماج مشکی با ترنج و نیم ترنج، گل و بوته دار، ضربی، مقوایی، ۴۷۰گ، ۳۳ سطر (۱۲/۵×۲۲)، اندازه: ۲۰×۳۰/۵سم [ف: ۸-۷۱]

۲۱. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه: ۳۲۸۰

از پایان جزء پنجم تا اخبار اشعب در جزء شانزدهم؛ خط: نسخ، کا:محمد رضا،تا: صفر ۱۲۸۲ق؛ مجدول؛ مالك: اعتضاد ۱۲۹۲ق، سپهسالار ۱۲۹۷ق؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: تیماج سرخ ضربی مقوایی، ۲۰۷گ، ۴۳ سطر، اندازه: ۲۴×۴۰سم [ف: ۳-۱۷۱]

۲۲. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه: ۸۳۵۷

آغاز: قال ابو عمر و اغار ابو بردة بن الهلال بن عویمر اخو بنی مالك بن اقصی بن حارثة بن عمرو بن عامر بن ... امرؤ القیس علی هوازن فی بلادها فلقی عمر بن عامر ... و بنی نصر بن ... فاقتتلوا قتالا شدیدا..؛ **انجام:** قال ابوالفرج ان جمیلا جاء الی بثینمة ... فکم مرتج امراً اتیح له الردی و من خائف لم نیتقصه التخوف.

بخشی از اغانی است؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۴؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ کاغذ: فرنگی سفید آهار مهره، جلد: تیماج مشکی مقوایی، ۲۹۷گ، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۷×۲۲سم [ف: ۳-۱۷۲]

۲۳. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۲۵۱۵۲

بی‌کا، بی‌تا؛ خریداری از امرالله صفری [رایانه]

۲۴. تهران؛ سلطنتی؛ شماره نسخه: ۱۸۷۸

آغاز: قال الزبیر فحدثنی عمی قال ثم ان حسان بن ثابت مریوماً بنسوة فیمن عمرة بعد ما طلقها فاعرضت عنه و قالت لامراة نهن اذا حاذاك هذا الرجل فاسالیه من هووا نسبیه و النسبی اخواله و هی متعرضه له فلما حاذا هن سالته من هوو نسبته فانتسب لها فقالت فمن اخوالك فاخبرها فبصقت عن شمالها و اعرضت عنه فجدد النظر الیها و عجب من فعلها و جعل ینظر الیها فبصر بامراته و هی تضحك فعرفها و علم ان الامر من قبلها انی فقال فی ذلك. قالت له یوماً تخاطبه ×× ریا الروادف غادة الصلب / فوددت انك

لوتخبرنا ×× من والداك و منصب الشعب؛ **انجام:** فقل اعز من کلیب و کان یحمی الصید و یقول صید ناحیة کذا و کذا فی جواری فلا یصید احد منه شیئا و کان لایمر بین یدیه احدا اذا جلس و لایجتبی احد فی مجلسه غیره فقتله جساس بن مرة و قال ابو عبیده قال ابو برزة العنیق و هو من ولد عمر و ابن (نسخه در این موضع پایان یافته است)

جلد ۲، از قیس بن الخطیم تا اخوص و غیره؛ خط: نسخ جلی، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ مهر: «ناصرالدین شاه قاجار»؛ کاغذ: فستقی، جلد: مقوای روکش چرم لاکی رنگ وسط ترنج منگنه‌ای، ۴۵۰ص، ۲۳ سطر، قطع: وزیری، اندازه: ۲۰/۵×۳۰سم [ف: ۷-۴۴]

۲۵. تهران؛ مهدوی؛ شماره نسخه: ۸۵۵

جلد ۲؛ بی‌کا، بی‌تا [نشریه: ۲-۱۳۷]

● الاغانی (منتخب) / ادبیات / عربی

al-aġānī (mn.)

وابسته به: الاغانی؛ ابوالفرج اصفهانی، علی بن حسین (۲۸۴-۳۵۶)

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۴۸۶۰

آغاز: و مما نقل من کتاب الاغانی لابی الفرج الاصفهانی، من ذلك: اخبار عمر و بن عبدالله ابن ابی ربیعة و اسم ابی ربیعة حذیقة بن المغیرة بن عبدالله بن عمر و بن مخزوم بن یقظة مرة بن لوی بن غالب؛ **انجام:** و لا یذیقه اللهم و الفکر و الابتلاء و الحمدلله وحده و صلی الله و سلم علی من لانبی بعده ... العظیم.

خط: نسخ، بی‌کا، تا: محتملاً قرن ۹؛ با سرلوح؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج قرمز یك‌لا، ۹۴گ، ۲۵ سطر (۹×۱۸)، اندازه: ۱۴× ۲۴/۵سم [ف: ۱۳-۲۹۹]

● الاغتباط بمعرفة من رمی بالاختلاط / رجال / عربی

al-iġtibāṭ bi-ma‘rifat-i man ramā bi-l-ixtilāṭ

سبط ابن عجمی، ابراهیم بن محمد، ۷۵۳-۸۴۱ قمری

sebt-e ebn-e ‘ajamī, ebrāhīm ebn-e mohammad (1353-1438)

تاریخ تألیف: چهارشنبه ۲ جمادی الاول ۸۱۸ق؛ محل تالیف: مدرسه شرفیه حلب

رساله‌ای است مختصر به‌ترتیب حروف معجم، در شناخت راویانی که متهم باختلاط شده‌اند. راویانی که در اواخر عمر اختلال حواس پیدا کرده‌اند. در ابتدا مؤلف، کتاب خود را این‌گونه توصیف می‌کند: «اما بعد و هذا کتاب جمعته علی حروف المعجم فی الاسم و اسم الاب فی معرفة من خلط فی عمره من الثقات و غیرهم». سبط ابن عجمی بیشتر کتاب خود را از صلاح الدین صفدی و ابن صلاح گرفته است و می‌نویسد شرح و بسط بیشتر کتاب نیاز به مواد تاریخی افزون‌تری داشت که در شهر ما حلب یافت نمی‌شود.

آغاز: بسمله، حمدله، اما بعد و هذا کتاب جمعته علی حروف المعجم فی الاسم و اسم الاب فی معرفة من خلط فی عمره من الثقات غیرهم.

انجام: و فی هذه زیادة فی الاسماء فی مشائخنا و غیرهم فی یوم الاربعاء ... قال جامعه ابراهیم بن محمد بن خلیل سبط ابن العجمی الحلبی عفا الله عنه.

چاپ: حلب، مطبعة العلمیة، به اشراف شیخ محمد راغب طباخ، ۱۲۵۰ق

[کشف الظنون ۱۳۰/۱؛ هدیة العارفین ۱۹/۱؛ زرکلی اعلام ۶۲/۱؛ بروکلمان ذیل ۷۲/۲؛ دنا ۵۸/۲؛ فهرست مخطوطات مکتبه کوپرلیلی ۲۲۰/۱]

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۲۷/۳عکسی

آغاز: برابر؛ **انجام:** قال المؤلف: هذا اخر المؤلف و هو قابل للزیاده فمن وقف علی احد ممن لم اذکره فلیلحقه فی مکانه ... قاله جامعه ابراهیم بن محمد بن خلیل سبط ابن العجمی الحلبی عفا الله عنه

نسخه اصل: ظاهریه، دمشق ش مجموع/۱۲ (یوسف العش، فهرس مخطوطات الظاهریه التاریخ / ۲۱۷و ۲۴۶)؛ خط: تعلیق، کا: محمد بن ابی بکر بن زریق، تا: حدود ۸۳۸ق؛ ۸گ (۲۱-۲۸)، ۲۱ سطر [عکسی ف: ۱-۲۹]

۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۴۵۲۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ ابتدای کتاب صورت اجازه مؤلف به نجم الدین ابوالقاسم محمد المدعو عمر بن تقی الدین بن محمد بن فهد هاشمی مکی که قرائت این تألیف را در یك‌شنبه سلخ محرم ۸۳۸ق در مجلسی در شرفیه حلب از ابتدا تا انتها تمام کرده است، در نسخه به اشتباه نام کتاب را «الاعتباط» نوشته‌اند؛ اهدایی: رهبری، اسفند ۱۳۷۶؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: مقوا با روکش کاغذ ابر و باد، گوشه‌ها و عطف تیماج قهوه‌ای، ۱۲گ، ۱۵ سطر،اندازه:۱۵/۵×۲۳/۵سم [اهدائی رهبر: ۸-۶۴] و [ف: ۲۷-۶۹]

۳. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۴۱۸۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ محشی، از روی نسخه اصل به خط مؤلف کتابت شده و گویا به خط مالك نسخه حفید سید محمد عاملی می‌باشد؛ کاغذ: فرنگی، نوع جلد: مقوای سورمه‌ای عطف تیماج قهوه‌ای، ۶۸گ، ۲۴ سطر (۱۱×۱۸)، اندازه: ۱۶×۲۲سم [ف: ۳۵-۷۵۷]

← اغذیة المرضی ≻ اطعمة المرضی

● اغذیه مصروفه سفر دوم فرنگ مظفرالدین شاه /

اسناد / فارسی

aqzīye-ye masrūfe-ye safar-e dovvom-e farang-e mozaffar-ed-dīn šāh

در آغاز آمده: «بر حسب اراده ملوکانه بندگان اعلی حضرت اقدس شاهنشاه جم جاه روحی و ارواح العالمین له الفداء خانه زاد محمد اسماعیل بن لسان الدین به ترجمه کتاب اغذیه مصروفه ذات اقدس شهریاری ادام الله سلطنه و صحته که در سفر دویم فرنگ صرف فرموده‌اند پرداخته و مایه مزید افتخار خود نمود».

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۳۶۷۶-ف

نسخه اصل: خارجه ۲۴۷۶. نسخه از ۱ صفر ۱۳۲۰ (۲۶ آوریل ۱۹۰۲) (بادکوبه نمره ۲) آغاز می‌شود تا می‌رسد به شب آدینه پایان جمادی الثانی ۱۳۲۰ در پاریس و عبارت از برنامه‌های خوراک menu مهمانخانه‌های فرنگستان و دعوت‌نامه‌های این سفر و همه چاپی است و ترجمه‌های فارسی کلمات در کنار آنها به خط مترجم نوشته شده است؛ بی‌کا، بی‌تا؛ ۱۲۲گ [فیلمها ف: ۲-۲۲۴]

● الاغذیة و الادویة / طب / عربی

al-aġḏīya wa-l adwīya

ابن سینا، حسین بن عبدالله، ۳۷۰؟-۴۲۸ قمری

ebn-e sīnā, hoseyn ebn-e ‘abd-ol-lāh (981-1038)

آغاز: بسمله. مقالة للشیخ ... فی الکلام علی الاغذیة و الادویة. قال الاغذیة و الادویة موقوفان علی الاجسام المرکبة من دون البسائط و علة ذلک

انجام: فهذه یعوق ان یکون المختلف مخلفا علی حقه و صدقه

[مجمع علمی ۲۴۸/۳؛ مهدوی، فهرست مصنفات۴۱]

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۲۷۱۹۰/۱-ف

آغاز و انجام: برابر

نسخه اصل: ایاصوفیا ۴۸۴۹؛ بی‌کا، بی‌تا؛ مقابله شده در ۶۹۷ق؛ ۲گ (۱۳۱پ-۱۳۲پ) [فیلمها ف: ۱-۵۷۷]

تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه: ۴۳۷/۲۵-عکسی

نسخه اصل: همان نسخه بالا [عکسی ف: ۲-۳۲]

● اغذیه و ادویه / طب / فارسی

aqzīye va advīye

متطبب هروی، ابوالمظفر بن مستنصر

motatabbeb-e heravī, ab-ol-mozaffar-e bn-e mostanser

در دیباچه می‌گوید: ارغوان (شاید ارغون پسر اباقا پسر هلاکو که در ۶۸۳ق به حکومت رسید) خلد الله ملکه از من خواسته مختصری سازم در طبیعت و منفعت و مضرت طعام‌ها و شراب‌ها و بوییدنی‌ها و پوشیدنی‌ها و من این را از سخنان بقراط و جالینوس و محمد زکریا و دیگر حکما در ۲۵ «باب» ساختم. باب‌ها: ۱. نان‌ها؛ ۲. آب‌ها؛ ۳. دانه‌ها؛ ۴. گوشت‌ها؛ ۵. ماهی‌ها؛ ۶. اندام جانوران؛ ۷. آش‌ها؛ ۸. کوماج (ترشی)ها؛ ۹. لبنیات؛ ۱۰. بیضه‌ها؛ ۱۱. سبزی‌ها؛ ۱۲. دیگ ابرازها (ادویه خوراکی)؛ ۱۳. میوه‌ها؛ ۱۴. میوه‌های خشک؛ ۱۵. شیرینی‌ها؛ ۱۶. حلواها؛ ۱۷. شراب‌ها؛ ۱۸. شربت‌ها؛ ۱۹. روغن‌ها؛ ۲۰. عطرها؛ ۲۱. معجون‌ها؛ ۲۲. جامه‌ها و پوشیدنی‌ها؛ ۲۳. هوا (فصول، مناطق)؛ ۲۴. ریاحین و گل‌ها؛ ۲۵- آداب طبخ.

آغاز: ستایش و سپاس خدای را جل جلاله که آفریدگار جهان و جهانیان ... بعده حکم منیع پادشاه ربع مسکون

[فهرستواره منزوی ۳۸۴۳/۵]

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۱۲۳۶/۴۹-ف و ۱۳۳۸/۴۹-ف

نسخه اصل: بادلیان add. ۶۹ اوزلی (ش ۱۲۴۱)؛ بی‌کا، تا: ۱۲۰۳ق؛ در دنبال آن خاصیت مندی و سناء مکی و نسخه‌های بنارس است که رساله‌های کوتاهی است [فیلمها ف: ۱-۵۸۷]

● اغذیه و ادویه / طب / فارسی

aqzīye va advīye

قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه: ۱۲۲۰/۶

آغاز: فصل پنجم در معرفت اشیاء مشتمله از اغذیه و ادویه و اشربه و غیرآن از قبیل گندم و نخود و لوبیا؛ **انجام:** صلیحه نوعی از دارچین و فانید نوعی از قند است اسپند و مرار هر دو نشت است و نان خوها زنیان است فرفیون صمغ قرنی سرخ و قاقله هل است

فصل پنجم یک کتاب طبی است؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ جلد: مقوا، عطف تیماج قهوه‌ای، ۲گ، اندازه: ۱۷×۲۲سم [ف: ۱-۱۹۰]

● الاغذیة و الاشربة / طب / عربی

al-aġḏīya wa-l ašriba

سمرقندی، محمد بن علی، -۶۱۹ قمری

samarqandī, mohammad ebn-e ‘alī (-1223)

کتابی است در شرح خواص مواد غذایی و تأثیرات مخصوص آنها در بیماران و تندرستان. یکایک مواد غذائی و خوراکی‌ها را عنوان کرده و به شرح خواص ویژه و مشترک آنها پرداخته است. در مقدمه کتاب گوید: «و قد جمعت کلام جالینوس و اقاویل شارحی کلامه فی الاغذیه و جمیع ما یتناوله الانسان فی طبایعها و منافعها و خواص کل واحد منها و ما وجدت منها شیئا الا اثبته فی هذه المجلده لیکون الناظر منها مطلعا علی کنه ما قاله الاولون ...». تألیفات دیگر او عبارت است از کتاب الادویة

المفردة، الاغذية المرضی، اصول ترکیب الادویه، رساله قوانین ترکیب الادویه، رساله فی مداواة وجع المفاصل، مقاله فی کیفیة ترکیب طبقات العین، کتاب الصناعة، غایة الاغراض فی معالجة الامراض، کتاب فی الامراض الجزئیة و علائمها و علاجها و کتاب الاسباب و العلامات که شروح عدیده‌ای دارد و مشهورترین تألیف اوست.

آغاز: الحمدلله رب العالمین و الصلاة و السلام علی النبی و آله اجمعین. ان الله تبارک و تعالی لما خلق الانسان اعدل مزاجا من جمیع انواع الحیوان و جعل ذلک الاعتدال عریضا غیر محصور فی حد ضیق و لذلک ... اقول ان الغذاء الحقیقی هو الذی یقوم مقام ما یتحلل من جواهر اعضاء البدن

انجام: و عند الضعف و الغشی أکثر و أشد من استعمال سائر الروایح الطیبة

[مجله معهد المخطوطات العربیه ۳۰۵/۵؛ الطب الصیدلیة ص۳۱ و ۳۳؛ معجم المؤلفین ۱۱-۳۱؛ عیون الانباء ۲-۳۱؛ دنا ۵۹/۲ (۹ نسخه)]

۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۵۰۴۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: رجب ۶۸۰ق؛ واقف: خواجه شیر احمد تونی از واقفین عمده کتابخانه (۲۳۲ نسخه وقف نموده)؛ در سنوات ۱۱۵۴ و ۱۱۹۶ و ۱۲۵۰ و ۱۲۷۰ و ۱۲۷۲ نسخه داخل عرض شده؛ کاغذ: نخودی بغدادی، جلد: تیماج مشکی ساده، ۱۰۳گ، ۱۹ سطر (۱۶×۱۸)، اندازه: ۱۲/۵×۲۲سم [ف: ۱۹-۳۱]

۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۳۹۹۱

کامل؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: اواخر قرن ۷ و اوایل قرن ۸؛ واقف: فاضل خان، ۱۰۶۵ق؛ از ذیقعده ۱۰۸۷ به بعد عرض دیده شده؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج ضربی با سجاف چرمی، ۹۵گ، ۲۳ سطر (۸/۵×۱۶/۵)، اندازه: ۱۰×۲۰سم [ف: ۱۹-۳۲]

۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۴۱۶/۴

خط: نسخ، بی‌کا، تا: پایان ربیع الاول ۸۱۰ق؛ کاغذ: سفید کهنه، جلد: مقوایی عطف تیماج سبز، ۲۰۹ص (۵۷-۲۶۵)، ۲۱ سطر (۶×۱۴)، اندازه: ۱۱×۱۸سم [سنا: ف: ۱-۲۴۹]

۴. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۷۴۶۷/۱۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: محمد بن علی بن بن محمود هروی ملقب به کمال عطابادی، تا: ۹۳۶ق، جا: دارالشفاء الشهابیة خوارزم؛ جلد: تیماج قهوه‌ای،۵۹گ (۱۸۷پ-۲۴۵پ)، اندازه: ۱۸×۲۶سم [ف: ۱۹-۲۷۱]

۵. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۹۴۵۴/۲

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: چهارشنبه دهه دوم ماه رمضان ۷۳۹ق، در تاریخ دست برده شده و صحیح ۹۳۹ می‌باشد؛ جلد: تیماج مشکی عطف تیماج قرمز، ۷۰گ (۱۳۱پ-۲۰۰ر)، اندازه: ۱۰/۵×۱۵سم [ف: ۲۴-۲۱۸]

۶. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۴۳۹۴

آغاز: برابر **انجام:** فیکن الطیب خبیرا بما هو اوفق.

در مقدمه آن آمده که غذاهای انسانی شش نوع است: حبوب، لحوم، البان، بیض، ثمار، بقول. از گندم آغاز و به اظفار الطیب پایان می‌یابد؛ خط: تعلیق نزدیک به نسخ، کا: جلال الدین محمد بن علی بن احمد دوانی، تا: ۹۸۴ق؛ محشی؛ تملک: ابن محمد المدعو بسالک، محمد تقی الشریف موسوی؛ کاغذ: کاغذ ترمه، جلد: میشن سیاه مغزی میشن قهوه‌ای، ۹۷گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۰×۱۸/۵سم [ف: ۱-۴۳]

۷. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۶۰۹۸/۶

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۹۸۷ق؛ کاغذ: اصفهانی شکری، جلد: تیماج تریاکی با ترنج برجسته، ۱۸۷ص (۱۴۰-۳۲۶)، ۱۵ سطر، قطع: رقعی، اندازه: ۱۳×۱۸سم [ف: ۱۹-۸۱]

۸. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۵۱۲۵

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: جمادی الاول ۹۸۸ق؛ مصدر به کتاب اصول ترکیب الادویة تألیف نجیب الدین سمرقندی؛ واقف: ابن خاتون، ۱۰۶۵ق؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج خرمایی ساده، ۹۷گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۱۸/۵سم [ف: ۱۹-۳۳]

۹. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۵۷۵

آغاز و انجام: برابر

بی‌کا، بی‌تا [ف: ۴-۲۸۱]

۱۰. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۴۴۰۱/۲

خط: نسخ، بی‌کا، تا: پنج‌شنبه ۱۳ ذیحجه، جا: قصبه خشکارود از قصبات کش؛ کاغذ: ترمه، جلد: میشن تریاکی نو، ۲۹ سطر، اندازه: ۸/۸×۱۷/۱سم [ف: ۷-۳۸۳]

● اغذیه و اشربه / طب / فارسی

aqzīye va ašrabe

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۱۱۴۵۲/۱

آغاز: سپاس بی قیاس روزی دهی را که اغذیه و اشربه الازل الی الابد از خوان نعمت خود معد و مهیا کردانید که کم نشد و نشود و صلوه (کذ) و درود بر روزی خارانی (کذ) که عالم را یک لقمه و دریاها یک جرعه گردانیدند و از نعمت او سیر نشدند علی الخصوص بر اکمل و اتم ایشان علیه افضل الصلوه (کذ) و اکمل التحیات و بر تابعان او باد و بعد چون مأمور شدم که دو سه کلمه از سخنان اطباء در بیان اغذیه و اشربه بنویسم سمعا و طاعه واجب دیدم؛ **انجام:** این مجموعه بر طریق معهود حلوا سازند.

خط: نستعلیق، کا: شهاب الدین علی حسنی حسینی طباطبائی شولستانی، تا: شنبه ۲۷ ذیقعده ۱۰۱۹ق، جا: اصفهان؛ ضمیمه: یک صفحه از «رساله در مقامات و مصطلحات عرفاء و صوفیه» که به خط مغایر با خط نسخه نسبت داده شده به شیخ اشراق، انجام

نسخه: «و اهلنی لمعرفة اسرارك الهی کم من عبد آبق»؛ کاغذ: آهاری نخودی، جلد: تیماج عنابی، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف: ۱۱-۳۱۳]

● الاغراب فی اعراب فاتحة الكتاب / علوم قرآن-فارسی
al-eqrāb fī e‘rāb-e fātehat-el ketab

اندقانی، علی بن عمر

andeqānī, ‘alī ebn-e ‘omar

رساله مختصری است در اعراب سوره فاتحه. به نام رساله و مؤلف آن، در مقدمه تصریح شده است.

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۹۴۵۹/۲

آغاز: بسمله. رب انعمت فزد. حمد بی حد و بی غایت و مدح بی عد و نهایت (مر) حضرت جلال باکمال واجب الوجود مفیض العدل.؛ **انجام:** این مقال را لایق حال دیدیم. تمت رسالتنا الحمدلله ×× عمت مقالتنا الحمد لله

بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج قهوه‌ای دورو با ترنج و سرترنج، ۱۵گ (۱۲پ-۲۶ر) [ف: ۳۰-۱۴۶]

● الاغراب فی الاعراب / نحو / عربی
al-iġrāb fī-l i‘rāb

قطب راوندی، سعید بن هبة الله، -۵۷۳ قمری

qotb-e rāvandī, sa‘īd ebn-e hebat-ol-lāh (-1178)

رساله در شواهدی است از قرآن و اشعار عربی که دارای مشکلات نحوی بوده‌اند، با حل مشکلات آنها، این رساله به قاضی الشرف الدین صاعد بریدی نیز نسبت داده شده است. در نحو است نه آن یکی که منطق نحو است.

آغاز: الحمدلله المنزل لکتابه الکریم المیمون بالاغراب و المنعم بخطابه القدیم المقرون بالاعجاز

انجام: و یمکن أن یزاد علی هذه الوجوه فی البیت و لکن مللنا الاکثار فاشرنا الاختصار و الحمد لله علی نعمه حمد الشاکرین.

[ریاض العلماء ۴۲۵/۲، فهرست منتجب الدین /۶۸، الذریعه ۲۵۱/۲ رقم ۱۰۰۶]

۱. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۴۳۸۴/۵

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: محمد مهدی بن علی اصغر قزوینی، تا: دوشنبه ۲۱ ذیقعده ۱۰۹۸ق، جا: مشهد رضوی؛ در برگ اول یادداشتی به نقل از شیخ حر عاملی درباره رساله و مؤلف آن به خط کاتب؛ جلد: تیماج قرمز بدون مقوا، ۷گ (۸۳پ-۸۹پ)، اندازه: ۱۲/۵×۱۹سم [محدث ارموی مخ: ۱-۱۶۵]

۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۷۰۱۳/۳

آغاز و انجام: برابر

بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج تریاکی لایی، ۴گ (۲۵ر-۲۸پ)، ۲۱ سطر (۹×۱۵)، قطع: ربعی، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: ۱۶-۴۲۸]

● الاغراض / کیمیا / عربی
al-aġrāḍ

جابر بن حیان، ۱۲۰-۱۹۸ ؟ قمری

jāber ebn-e hayyān (739-814)

۱. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۳۴۶۷/۴۳

آغاز: بسمله، حمدله. و صلی الله علی سیدنا محمد خاتم ... و نحن نذکر فی کتابنا هذا امر النار و الارض خاصة اعلم ان الروح؛ **انجام:** و تعالیت عما یقول المبطلون

مقاله ششم از مجموعه است؛ خط: نستعلیق چلیپا، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: ترمه، جلد: رویه میشن یک‌لا قرمز، ۲گ (۶۸ر-۶۹ر)، اندازه: ۱۵/۶×۲۳/۲سم [ف: ۶-۴۵۰]

۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۹۰۱۱/۵۷

آغاز: الحمدلله رب العالمین ... سلم تسلیماً. قد سبق لنا تسع و خمسون کتاباً فی فنون و نحن نذکر فی کتابنا امر النار و الارض خاصة؛ **انجام:** لو اجتمعوا علی ذلک ما قدروا علیه فتبارک الله احسن الخالقین فنادیت ان لا اله الا انت سبحانک ربنا و تعالیت عما یقول المبطلون.

خط: نسخ، بی‌کا، تا: صفر ۱۲۸۸ق؛ کاغذ: فرنگی شکری آهار مهره، جلد: تیماج قهوه‌ای ضربی با ترنج و سرترنج عطف و سجاف تیماج مشکی، ۲گ (۱۳۵ر-۱۳۶پ)، ۱۹ سطر (۸/۵×۱۴/۵)، اندازه: ۱۳/۷×۲۲/۳سم [ف: ۲۹/۲-۶۱۹]

● اغراض / طب / فارسی
aqrāz

قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه: ۳۴۰۸/۶

آغاز: بباید دانست که این قسم سیم است ازکتاب اغراض واین دوگفتار اول اندر ادویه مفرده-گفتار دوم اندر یاد کردن ادویه مفرده ومرکب والله اعلم گفتار اول اندر یادکردن ادویه مفرده و؛ **انجام:** غاب: بدل آن برگ تمام است، غافت: بدل آن اسارون است و نیمه وزن آن انسینتن، غاریقون: بدل آن مثل آن تربد است و مثل آن صبر، والله اعلم بالصواب

نسخه حاضر قسم سوم از کتاب «اغراض» است [که غیر از اغراض الطبیه گرگانی می‌باشد] و دوگفتار دارد: ۱. اندر ادویه مفرده، ۲. اندر یادکردن ادویه مفرده و مرکبه؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۲۷ محرم ۱۲۲۵ق؛ ۲۷گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۶×۲۱سم [ف: ۱-۱۹۰]

← اغراض أرسطاطالیس ‹ اغراض مابعدالطبیعة

● **اغراض ارسطاطالیس المنطقیة** / منطق / عربی
aġrāḍ-u arisṭāṭālīs al-manṭiqīyya
ابن زرعه، عیسی بن اسحاق، ۳۷۱–۴۴۸ قمری
ebn-e zor‘a, ‘īsā ebn-e eshāq (982-1057)
عبدالرحمن بدوی در فهرست آثار ارسطو (مجله معهد المخطوطات ۱: ۲۲۲) از نسخه بهار هند یاد کرده و آن را مانند فهرست‌نگار در شمار ترجمه یا تلخیص اثر منطقی ارسطو پنداشته و گفته است که نسخه را ندیده و درست نمی‌داند که آن چگونه است. ولی در مجموعه متون و مقالات تحقیقی «منطق و مباحث الفاظ» (چاپ ۱۳۵۳ ص ۶۵–۸۲) مقالتی به نگارش در آمده و نوشته شده است که این گزیده‌ای از شرح ابوالفرج ابن الطیب است، گویا از خود او. بدوی این سخن را درباره نسختی می‌آورد که می‌گوید در هند دیده‌ام که شاید همان نسخه بهار باشد. پیش از او استرن و پس از او کوامی جیکی هم گفته‌اند که این کتاب گزیده شرح این ابن الطیب است ولی درست نیست. دوازده نسخه دیگر هم از اغراض من می‌شناسم و از همه اینها در گفتارم در «روش منطقی فارابی و پیشروان و پیروان او» در مجله دانشکده ادبیات مشهد (۱۴: ۱ص ۴۵–۴۷ سال ۱۳۵۷) و در دیباچه منطق ابن مقفع چاپ همین سال (ص ۳۵–۳۷) یاد کرده ام. (دانش پژوه)
[منابع یاد شده در فهرست بهار ۳۲۲/۲ ش ۲۸۳ به نام فارابی]

۱. همدان؛ مدرسه غرب؛ شماره نسخه: ۴۷۵۰
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۰۴۲ق؛ قطع: ربعی [رشت و همدان: ف: ۱۲۸۵]

۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۲۹۰۵/۱–ف
نسخه اصل: آستان قدس ش ۱۱۲۱ [این شماره در فهرست آستان قدس با عنوان «المقولات فی المنطق» آمده که شامل پنج رساله منطقی است و نامی از اغراض نبرده است]؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۰۴۸ق [فیلمها ف: ۱–۷۴۰]

۳. اصفهان؛ دانشگاه اصفهان؛ شماره نسخه: ۴۸۸
خط: نسخ، کا: عبدالکریم بن محمد حسینی طبسی گیلکی، تا: ۱۰ محرم ۱۰۷۱ق؛ کاغذ: اصفهانی [نشریه: ۱۱–۸۸۳]

اصفهان؛ شهرداری اصفهان؛ شماره نسخه: ۱
همان نسخه بالا [نشریه: ۴–۴۷۰]

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۲۵۰۳–ف و ۴۵۳۵–ف
نسخه اصل: همان نسخه بالا [فیلمها ف: ۱–۲۸۵] و [فیلمها ف: ۳–۶۹]

۴. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۲۹۹۶–ف
نسخه اصل: کتابخانه ملی کلکته. دارای المقولات، قاطیغوریاس، باریر میناس، القیاس، البرهان؛ بی‌کا، بی‌تا [فیلمها ف: ۱–۲۸۵]

● **اغراض السیاسة فی اعراض الریاسة** / حکومت و سیاست / فارسی
aġrāḍ-us sīyāsat fī a‘rāḍ-ir rīyāsa
ظهیری سمرقندی، محمد بن علی، ق۶ قمری
zahīrī-ye samarqandī, mohammad ebn-e ‘alī (-12c)
اهدا به: ابوالمظفر قلج قراخان ابراهیم بن جلال الدین قلج قراخان فرمانروای ترکستان
دانشمندان خاوری در نگارش‌های اجتماعی خویش چند روش پیش گرفته‌اند. گروهی مانند ابن مقفع و جاحظ دستورها و پندها و رفتارهای خردمندان و فرمانروایان پیشین را در نوشته‌های خود می‌آوردند یا این‌که به‌ساخت افسانه و داستان خوهای نیک یا بد و دادگری یا ستمکاری را نشان می‌دادند مانند کلیله و دمنه و سندبادنامه که بیشتر اینها ریشه ایرانی و هندی دارد. دسته‌ای از اندیشه خردمندان یونانی پیروی نموده از روی نوشته‌های سیاسی و اجتماعی افلاطون و ارسطو به‌روش منطقی و علمی کتاب می‌نوشتند. در میان آنان نیز کسانی بودند که در زندگی سیاسی آزمایش‌هایی اندوخته و به روش‌های بزرگان آشنا بوده‌اند. این دسته مانند غزالی در نصیحة الملوک و نظام الملک طوسی در سیر الملوک یا سیاست‌نامه (به سال ۴۸۵) و عنصر المعالی در قابوس‌نامه (به سال ۴۷۵) مسئله اجتماعی را پیش کشیده برای اثبات آن گواه‌هایی از سخنان بزرگان دینی و سیاسی می‌آوردند. این کتاب «اغراض السیاسة» نیز چنین است و بهاءالدین محمد بن علی بن محمد بن الحسن ظهیری نویسنده سمرقندی صاحب دیوان رکن الدین الپ قنلغ تنکابلکا ابوالمظفر قلج طمغاج خاقان پسر جلال الدین قلج قراخان فرمانروای خانی ترکستان نزدیک ۵۵۸ آن را پس از مرگ سنجر (۵۱۱–۵۵۲) و به‌نام همان قلج طمغاج نوشته است. این فرمانروا همان است که رضی الدین نیشابوری (–۵۹۸ق) او را می‌ستود. سمرقندی سندبادنامه را که ابوالفوارس قناورزی در سال ۳۳۹ به‌دستور نوح منصور سامانی از پهلوی به پارسی ساده شیرین ترجمه کرده بود به نام همو و قلج طمغاج خاقان پسر مسعود بن الحسین نزدیک ۶۰۰ به پارسی ساختگی زمان خود در آورد (چاپ احمد آتش در استانبول بسال ۱۹۴۸ با ترجمه تازی)، او کتاب دیگری دارد به نام «سمع الظهیر فی جمع الظهیر». سمرقندی در اغراض از چندین فرمانروا دانشمند مانند جمشید و فریدون و منوچهر و پیشدادیان دیگر و اسکندر و بطلیموس و افلاطون و ارسطو و فورهندی و فغفور چین و خاقان خزر و چند پادشاه ساسانی و چند امیر تازی و نصر احمد سامانی و سیف الدوله و عضدالدوله و علاء الدوله و محمود غزنوی و الب ارسلان و سنجر پسر ملکشاه یاد کرده و بستود و دستورها و روش‌های آنان را آورد. سبک نگارش او بس دشوار و شعرهای پارسی و تازی در آن دیده می‌شود. خود سمرقندی گزارشی بر آن نوشت. (دانش پژوه)
آغاز: حمد و ثنا مبدعی را که عدم خزانه ابداع او است و شکر و سپاس موجدی را که نیستی وسیلت اختراع او است.

[نسخه‌های منزوی ۱۵۴۱؛ فهرستواره منزوی ۳۲۲/۶]

۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۳۴۲۹-ف

نسخه اصل: لیدن ۹۴ وارن Warn 94؛ خط: نستعلیق، کا: حبیب الله اصفهانی، تا: ۹۴۸ق؛ ۲۱۴گ [فیلمها ف: ۲-۱۴۰]

۲. شیراز؛ خانقاه احمدیه؛ شماره نسخه: ۱۴۲

خط:نستعلیق،بی‌کا،تا: قرن ۱۲ و ۱۳؛ افتادگی: انجام[نشریه: ۵-۲۰۹]

۳. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۹۲-ف

نسخه اصل: ایا صوفیا ش ۳۸۴۴؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ ۳۵۰گ، ۱۷ سطر [فیلمها ف: ۱-۱۴]

۴. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۵۰۷۲-ف

نسخه اصل: لیدن Or 904 (۳: ۱۴ ش ۹۲۷)؛ بی‌کا، بی‌تا [فیلمها ف: ۳-۱۳۰]

۵. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۱۰۷۲

آغاز: برابر

خط: تعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ مجدول، با سرلوح، نسخه با «عنوان سلطان سنجربن ملکشاه پادشاهیکه مراکب او مناکب کواکب گردون بود ...» که آخرین عنوان فهرست است پس از چهار برگ بدینجا پایان می‌یابد: «وطشت زر بر گرفتند و آن مردمان از جمله منعمان» و چندان کم ندارد، علی محمد بن هادی حسینی سپاهانی دولت آبادی در شعبان ۱۳۱۷ نسخه را توسط یمین السلطان خرید؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج سرخ زرکوب دورو، ۱۸۵گ، ۱۷ سطر (۹×۲۰)، اندازه: ۱۵×۲۵/۵سم [ف: ۳-۶۵۰]

● الاغراض الطبية و المباحث العلائية = اغراض طبی

/ طب / فارسی

aġrāḍ-uṭ ṭibbīya wa mabāḥiṯ-ul a‘lā’īya = aqrāz tebbī

جرجانی، اسماعیل بن حسن، ۴۳۴-۵۳۱ قمری

jorjānī, esmā‘īl ebn-e hasan (1043-1137)

وابسته به: ذخیره خوارزمشاهی؛ جرجانی، اسماعیل بن حسن (۵۳۱-۴۳۴)

اهدا به: اتسز پسر خوارزمشاه به دستور وزیرش ابومحمد صاحب بن محمد بخارائی

تاریخ تألیف: ۵۳۵ق

مؤلف از کتاب دیگر خویش ذخیره خوارزمشاهی در کمال سهولت لفظ و وضوح عبارت تلخیص کرده و در دو کتاب هر کدام منقسم به چندین گفتار و هر گفتار منقسم به چندین باب ترتیب داده است. نظامی عروضی این کتاب را از جمله متوسطات و جزو کتبی محسوب داشته که مطالعه آن بر عموم متعلمین علم طب واجب بوده است. (چهار مقاله، ص ۱۱۰، تهران ۱۳۳۳). تقسیمات کتاب اول، در هفده «گفتار»: ۱. یاد کردن حد طب و موضوع و منفعت آن و یاد کردن جزو علمی و عملی و یاد کردن ارکان و مزاج و اخلاط آن، در نوزده باب؛ ۲. شناختن اندام‌های بسیط، در هفت باب؛ ۳. شناختن اندام‌های مرکب، در هفده باب؛ ۴. تشریح قوت‌ها، در پنج باب؛ ۵. شناختن درستی و بیماری به سبب و عرض و بیماری‌های شرکتی و مزاجی و بیماری‌های اندام‌های مرکب و غیر آن، در پنج باب؛ ۶. نبض، در بیست باب؛ ۷. دم زدن، در یک باب؛ ۸. تفسره، در بیست باب؛ ۹. شناختن تن درست و بیمار از احوال ثقل طعام، در هفت باب،؛ ۱۰. شناختن حال‌ها از عرق، در پنج باب؛ ۱۱. احوال نفث، در پنج باب؛ ۱۲. شناختن احوالی که اندر تن پدید آید و هر یک به سبب حالی دیگر باشد طبیعی گر ناطبیعی، در شانزده باب،؛ ۱۳. اسباب احوال زادن و مردن، در شش باب؛ ۱۴. تقدمة المعرفة، شامل سه جزو؛ ۱۵. بحران، در هشت باب؛ ۱۶. حفظ الصحة، در شانزده باب؛ ۱۷. یاد کردن ادویه مفرد و یاد کردن طبع و فعل و منفعت و مضرت و خاصیت [آنها]، در سه بخش: بخش اول اندر داروهای غذایی به‌ترتیب حروف جمل، بخش دوم اندر داروهای حیوانی، بخش سوم اندر داروهای مطلق.

کتاب قرابادین، مشتمل بر بیست «باب»: ۱. شراب‌ها؛ ۲. لعوق‌ها؛ ۳. قرص‌ها؛ ۴. سفوفات؛ ۵. گوارش‌ها؛ ۶. اطریفل‌ها؛ ۷. معجون‌ها؛ ۸. ایارجات؛ ۹. نقیع‌ها و مطبوخ‌های مسهل؛ ۱۰. حب‌های مسهل و غیرمسهل؛ ۱۱. داروهای قی؛ ۱۲. داروهای غرغره که دماغ را پاک کند؛ ۱۳. سعوطات و مشمومات و بخورات و عطوسات و قطورات؛ ۱۴. طلی‌ها و ضمادها؛ ۱۵. نطول‌ها؛ ۱۶. روغن‌ها؛ ۱۷. مرهم‌ها؛ ۱۸. داروهای دهان و کام و زبان و ملازه و دندان؛ ۱۹. داروهای چشم؛ ۲۰. حقن‌ها و شیاف‌های مسهل و غیرمسهل.

قسم دوم: این قسمت که فی الواقع بخش چهارم کتاب است اختصاص دارد به نام و حد امراض و اسباب و علامات خاصه و مقدمات و چگونگی پدید آمدن هر بیماری و کیفیت انتقال و علاج آنها و مشتمل است بر بیست و پنج «گفتار»: ۱. بیماری‌های سر، در شش جزو؛ ۲. بیماری‌های چشم و علاج هر یک، در هشت باب؛ ۳. احوال گوش و شنوایی و علاج بیماری‌هایی که اندر آن افتد، در هفت باب؛ ۴. احوال بینی، در پنج باب؛ ۵. احوال دهان و زبان و لب و دندان و بیماری‌های آن، در سه جزو؛ ۶. احوال بیماری‌های حنجره و علاج خناق و ذبحه، در پنج باب؛ ۷. بیماری‌های آلت دم زدن، در هفت باب؛ ۸ احوال دل، در شش باب؛ ۹. احوال معده و مری، در بیست و دو باب؛ ۱۰. احوال بیماری جگر، در هشت باب؛ ۱۱. بیماری‌های سپرز، در سه باب؛ ۱۲. بیماری‌ها که از بیماری سپرز خیز، در دو جزو؛ ۱۳. انواع اسهال و سحج و زحیر، در هشت باب؛ ۱۴. بیماری‌های مقعد و شرج، در پنج باب؛ ۱۵. کرمان خرد و بزرگ که اندر روده تولد کند، در دو باب؛ ۱۶. درد و پیچیدن ناف و انواع قلنج، در سه باب؛ ۱۷. احوال گرده و مثانه و بیماری‌های آن، در شانزده باب؛ ۱۸. بیماری‌های مخصوص به مردان، در هشت باب؛ ۱۹. بیماری‌های مخصوص به زنان، در شش باب؛ ۲۰. در[د]

پشت و تهیگاه و ریاح الافرسه و درد بندگاه و عرق النسا و دوالی و داء الفیل و غیر آن، در هفت باب؛ ۲۱. تب‌ها و انواع آن، در چهارده باب؛ ۲۲. انواع آماس‌ها و ریش‌ها و بثرها، در دوازده باب؛ ۲۳. انواع ریش‌ها و سوختن آتش و جراحت‌ها، در شش باب؛ ۲۴. آراستگی و پاکیزگی ظاهر تن از سر تا پای، در سه باب؛ ۲۵. علاج زهرها، مشتمل بر هفت باب؛ ۲۶. مجبری و ردادی، در چهار باب. (غلامعلی عرفانیان)

آغاز: بسمله اما بعد حمدالله سبحانه و الثناء علیه و الصلوة و السلام علی رسوله محمد المصطفی و آله الطاهرین امیر سید امام زین الدین ... کوید بباید دانست که هر که بمجلس بادشاهی وسیلتی خواهد جست یا خدمتی و تحفه خواهذ برد هیچ وسیلت و خدمت و هیچ تحفه جون تحفه علمی نیست.

انجام: و خرما و دنبه و روغن شیره ضمادی نرم کننده است بندگاه صلب را نرم کند تم الکتاب الاغراض الطبیه و المباحث العلائیه.

چاپ: تهران، بنیاد فرهنگی ایران، ۱۳۴۵ش؛ تصحیح حسن تاج‌بخش، تهران، دانشگاه تهران، ۱۳۸۴ش

[نسخه‌های منزوی۴۷۳/۱؛ الذریعة۲۵۱/۲؛ ریحانة الأدب ۱۹۱/۳؛ کشف الظنون ۸۲۴/۱ و ۱۳۰/۱؛ فهرست مشترک نسخه‌های خطی پاکستان ۴۸۶/۱؛ دنا ۵۹/۲ (۵۱ نسخه)؛ فهرستواره منزوی ۳۲۸۷/۵؛ مشار فارسی ۴۲۳/۱]

۱. تهران؛ مینوی؛ شماره نسخه: ۹۴بخش۳

نسخه اصل: ایاصوفیا ۳۵۶۶؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: نزدیک به پایان محرم ۵۴۳ق؛ تملک: سلطان بایزید محمد؛ ۲۸۳گ [ف: ۱۰۴]

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۲۲۶۵-ف

نسخه اصل: همان نسخه اصل بالا [فیلمها ف: ۱-۱۵]

۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۳۶۰-ف

نسخه اصل: حراجچی اوغلو ش ۱۱۴۵؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: اواسط شوال ۵۹۹ق؛ ۱۸۹گ، ۲۱ سطر [فیلمها ف: ۱-۱۵]

۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۶۰۹۵

آغاز: برابر؛ **انجام:** به کلاب و روغن گل سرشته.

خط: نسخ، بی‌کا، تا: حدود قرن ۷؛ افتادگی: انجام؛ مجدول؛ کاغذ: سمرقندی ضخیم نباتی تیره، جلد: تیماج سرخ ضربی، ۶۳۰ص، ۲۷ سطر، اندازه: ۱۷×۲۸/۵سم [ف: ۱۹-۷۶]

۴. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۳۲۵۳

آغاز: باب ششم اندر غشی و علاج آن، اسباب غشی یا تحلیل روح باشد، یا خسته شدن روح و اسباب تحلیل روح انواع؛ **انجام:** برابر

از باب شانزده و از گفتار ۸ (غشی و علاج آن) تا پایان؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: صفر ۶۲۶ق؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح، محشی، مقابله شده؛ مهر: «عبده محمد سلیم » (بیضی)؛ کاغذ: شرقی، جلد: تیماج مشکی مجدول ضربی عطف قهوه‌ای، ۱۲۶گ، ۱۷ سطر (۱۱×۱۸)، اندازه: ۱۷×۲۵سم [ف: ۳۳-۴۷۱]

۵. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه: ۷۹۵

انجام: مقصود بر آید این است آخر سخن از قسم دوم ازین کتاب و تمام شدن سخن گفتن در جزو علمی از طب و وقت آن آمد که در جز و عملی سخن گوئیم.

دو بخش از سه بخش را در بردارد و هر دو به نام ذخیره ثبت شده است؛ خط: نسخ، کا: احمد بن محمد بن احمد ملقب به رضی، تا: ۱۱ محرم ۶۵۱ق؛ تملک: اعتضاد السلطنه در ۱۲۷۵ق؛ واقف: سپهسالار، ۱۲۹۸ق؛ کاغذ: سمرقندی زرد کلفت، جلد: تیماج مقوایی ساده، ۱۸۷گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۲۰×۲۰سم [ف: ۳-۱۷۵]

۶. تهران؛ علوم پزشکی؛ شماره نسخه: ۱۸

آغاز: اکمل النفس و استکمل فضاء لها ×× و انت بالنفس لابالجسم انسان. بسم الله الرحمن الرحیم و به نستعین الحمدلله رب العالمین حمد الشاکرین بباید دانست هر کسی به مجلس پادشاهی؛ **انجام:** مفردات (سپس هفت سطر دیگر در ادویه مفرده دارد که خوانا نیست)

خط: نستعلیق، کا: محمد بن طاهر بن محمد، تا: پنج‌شنبه هشت شب گذشته از ماه ... ۶۵۳ق؛ افتادگی: انجام؛ برای خزانه امیر حاجب حسام الدین کوتوال ابو زکریا یحیی بن مهمویه، نه ورق اول کتاب و اوراق (۱۲۵-۱۳۳) و (۲۳۹-۲۴۰) غیر از خط و کاغذ متن می‌باشد و بعداً نوشته و بر کتاب افزوده‌اند تا نواقص آن مرتفع شود؛ ۵۴۹ص، ۱۲-۱۳ سطر (۱۴×۱۸)، اندازه: ۲۳/۵×۳۱سم [نشریه: ۳-۳۰۲]

۷. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۹۳-ف

نسخه اصل: ایا صوفیا ش ۳۵۶۵؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۲۷ جمادی الاول ۶۷۰ق؛ تملک: نجم جیلی در ۸۴۸؛ ۲۶۷گ، ۲۳ سطر [فیلمها ف: ۱-۱۴]

تهران؛ مینوی؛ شماره نسخه: ۹۳بخش۳

نسخه اصل: همان نسخه اصل بالا [ف: ۱۰۴]

۸. تهران؛ علوم پزشکی؛ شماره نسخه: ۲۰

آغاز: بسمله. فهرست کتاب: گفتار اول؛ **انجام:** سوم آنک از احوال حاستها جویند جنانک اندر بیماری چیزی نبیند و نشنود و روشنای نخواهد. ورمدی و صداعی نباشد از آن جمله باشد

کتاب فقط بخش اول از سه بخش است. از آغاز بخش اول تا گفتار چهاردهم را دارد. گفتار چهاردهم در سه جزو است جزو اول و دوم را دارد. جزو سوم در شش باب است که دو باب آن را دارد و بقیه چهار باب جزو سوم گفتار چهاردهم و تمام گفتار پانزدهم بخش اول را فاقد است؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۷ و ۸؛ ۲۵۲ص،۱۷ سطر (۱۲×۱۳)، اندازه: ۱۸/۵×۲۵/۵سم [نشریه: ۳-۳۰۲]

۹. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۲۵۰۶

آغاز: باشد که هفدهم یا بیستم مهلت دهند پس اگر بر تضعیف باشد، اندر نهم یا اندر یازدهم بکشد علت ذات الجنب در کهولت و پیری بد باشد؛ **انجام:** این طلی نمانی بوی عرق و بوی اندام ... خوش کردن بلیون حرشف زرد آلو

خط: نسخ، بی‌کا، تا: حدود قرن ۷ و ۸ق؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: شرقی، جلد: مقوایی با روکش کاغذی عنابی، ۱۸۰گ، ۲۴ سطر (۱۲/۵×۲۰/۵)، اندازه: ۱۷×۲۷سم [ف: ۳۱-۵۴۷]

۱۰. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه: ۷۹۳

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۸؛ کاغذ: زرد و سمرقند گوناگون، جلد: تیماج قهوه‌ای ضربی، ۲۶۰گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۸×۲۹سم [ف: ۳-۱۷۵]

۱۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۴۸۵۶

خط: نسخ، کا: سعید بن جعفر گرگانی، تا: چهارشنبه نزدیک به پایان شوال ۷۸۸ (بخش ۲) و جمعه نزدیک به پایان صفر ۷۸۹ (کتاب ۴ بخش ۴) و چهارشنبه نزدیک به‌پایان ربیع الاول ۷۸۹، برای صاحب آن؛ افتادگی: انجام؛ تملک: شرف الدین علی بن علی استرآبادی در سمرقند در جمادی الاول ۸۱۷؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج مشکی ضربی مقوایی با ترنج سرخ، ۲۹۷گ،۲۲ سطر (۱۵×۲۶/۵)، اندازه: ۲۲×۲۳/۵سم [ف: ۱۴-۳۸۷۶]

تهران؛ مطالعات فرهنگی؛ شماره نسخه: ف۲

نسخه اصل: همان نسخه بالا [فهرستواره مینوی: ۱۶۲]

۱۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۶۰۹۳

آغاز: برابر؛ **انجام:** و سیر و شراب آمیخته سود دارد و تریاق.

خط: نسخ، بی‌کا، تا: حدود قرن ۹؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: سمرقندی نباتی رنگ آهار دار ضخیم، جلد: تیماج تریاکی، ساده، ۳۵۰ص،۲۵سطر،قطع: رحلی، اندازه: ۱۹×۲۷سم [ف: ۱۹-۷۵]

۱۳. تهران؛ لغت‌نامه دهخدا؛ شماره نسخه: ۱۰۳

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۸ و ۹؛ نسخه میانه کتاب است؛ جلد: گالینگور، قطع: خشتی [نشریه: ۳-۵]

۱۴. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه: ۷۹۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** باب چهارم (از گفتار ۲۶ م از قسمت سوم کتاب) اندر داروها و طلی‌ها که اندر مجبری و رد ادی بکار آید ... -و پس از یک صفحه - خرما و دنبه و روغن شیر ضمادی نرم کننده است بند گاصلب شده را نرم کند - و سپس یک فصل اضافی دارد که بدین عبارت آغاز شده است:

ابدال الادویة. الالف افسنطین بدل آن جعده است..-و پس از اتمام حروف ابجدی-حرف الغین: غار بدل آن رک. غافت بدل آن مثل اسارون ... مثل یرید است، و مثل آن صبر. و الله اعلم.

از اواخر باب ۳ جزو ۴ گفتار ۱ قسمت ۳ کتاب تا پایان کتاب باب چهارم گفتار ۲۶ قسمت سوم. یک فصل به عنوان: ابدال الادویه به ترتیب حروف أبجد (نه ابتث) اضافه کرده است؛ خط: نسخ، کا: محمد حافظ نوقانی، تا: قرن ۹ق؛ به نام ذخیره خوارزمشاهی وارد سپهسالار ۱۲۹۷ شده؛ کاغذ: ترمه سفید سمرقندی، جلد: مقوایی ته تیماج، ۲۰۹گ، ۱۷ سطر درشت، اندازه: ۱۹/۵×۲۸سم [ف: ۳-۱۷۲]

۱۵. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۲۹۵۴

نسخه تا باب چهارم اندر داروهای طلا که اندر مجری (؟) وردادی به‌کار آید و علاج آن؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۸ و ۹؛ تملک: رستم بن احمد بن محمود شیروانی، میرزا احمد زلقی علی آبادی، حمزة بن ابراهیم ایلچی [ف: ۱۰-۱۸۴۹]

۱۶. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۵۱۵۹

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ خفی، کا: ناصر کاتب شیرازی، تا: رمضان ۸۱۶ق؛ در هامش آن رساله نور العیون است، مجدول و کمند، دارای دو سرلوح ظریف، دو کتیبه یکی به‌خط کوفی تزئینی و دیگری به‌خط ثلث؛ واقف: رضا نائینی، مرداد ۱۳۱۱؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج مشکی، ۲۲۶گ، ۲۵ سطر (۷/۵×۱۱)، اندازه: ۱۳×۱۷/۵سم [ف: ۱۹-۳۳]

۱۷. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۶۷۳۷/۳-۳۴/۱۰۷

آغاز: بسمله کتاب قرابادین واین بیست باب است باب الاول از بخش سوم نخستین اندر شرابها سکنکبین ساده بگیرند سکر عسکری یک من و اندر پاتیله سکین کنند؛ **انجام:** برشند و شیاف کنند و الله شافی بلطفه و الحمدلله ... تمام شد کتاب اغراض

کتاب قرابادین؛ خط: نستعلیق، کا: بن محمد، تا: ربیع الثانی ۸۵۳ق؛ مصحح؛ جلد: تیماج مشکی، ۳۸گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۶×۲۳سم [ف: ۱-۴۵۸]

۱۸. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۵۰۳۳

آغاز: این کتابیست در علم طب ... اما مقدمه در تعریف و تقسیم او بدانک طب علم است باحوال بدن انسان؛ **انجام:** و بقول بارده بسیار خورد و الله اعلم.

کامل؛ خط: نستعلیق درشت خط، بی‌کا، تا: ۸۶۰ق؛ مصدر است به مبحث طب کتاب نفائس الفنون و عرائس العیون، مجدول، دارای یک شمسه، با سرلوح؛ تملک: «علاءالدین بن رودکی، کذا»؛ واقف: شاه عباس صفوی، ۱۰۱۷ ق؛ کاغذ: نخودی آهاری، جلد: تیماج مشکی،۱۷ص،۲۱سطر،اندازه: ۲۴×۳۴سم [ف: ۱۹-۴۳]

۱۹. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه: ۲۴۸

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ کهن، کا: محمد بن حسین بن علی متطبب، تا: ۸۶۱ق؛جلد: تیماج مشکی ضربی، ۲۶۴گ، ۲۵ سطر (۱۴×۲۱)، اندازه: ۱۴×۲۴سم [ف: ۱-۲۳]

۲۰. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۱۹۷۴

آغاز: فهرست نیمه دوم از کتاب اغراض و قرابادین همه درینجاست گفتار اندر قرابادین این کتاب بیست بابست اول اندر شربها؛ **انجام:** برابر

خط: نستعلیق کهن، کا: حسن حیدر، نامجی، تا: ۱ ربیع الاول ۸۹۴ق؛ تملک: «محمد حسین» در سال ۱۲۸۸ق همراه مهر بیضی؛ کاغذ: شرقی آهار شده، جلد: مقوایی با روکش کاغذی خاکستری، عطف تیماج قرمز، ۱۴۳گ، ۲۱ سطر (۱۸×۲۵/۵)، اندازه: ۲۵×۳۴/۵سم [ف: ۳۰-۲۹۴]

۲۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۵۰۳۴

آغاز: برابر؛ **انجام:** سکنگبین ساده و هند با کهربا و بسد از هر یکی نیم دینار سنگ.

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: حدود قرن ۱۰؛ افتادگی: انجام (این نسخه از اول یعنی از فهرست کتاب به قدر دو صفحه و از آخر به مقدار چند سطری کسر دارد)؛ دارای سرلوح مذهب ظریف، مجدول، مذهب،کتیبه به‌خط کوفی تزئینی؛ کاغذ: نخودی آهار مهره، جلد: تیماج مشکی ساده، ۴۱۷گ، ۱۷ سطر (۱۲×۱۷)، اندازه: ۲۰×۲۷سم [ف: ۱۹-۴۲]

۲۲. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۳۲۶۴/۲-۱۷/۴۴

آغاز: آن علم کرده همه حکایت کرده اند و شرح داده و اگر خادم نیز محل این ... گفتار اول اندر یاد کردن حد طب و موضع او و منفعت آن ویاد کردن جزو علمی و عملی از آن و یاد کردن ارکان؛ **انجام:** باب هفتم از گفتار بیست و پنجم اندر گزیدن جانوران به تفصیل. گزیدن افعی ... و گرمابه رفتن و شونیز باسعد یا سداب خشک مالیدن

خط: تحریری، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ ۲۷۹گ، ۲۳-۲۷ سطر، اندازه: ۱۳×۲۶سم [ف: ۱-۴۵۸]

۲۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۲۴

خط: نستعلیق هندی، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: انجام؛ مهر: ابراهیم بن محمد علی الحسینی؛ کاغذ: سفید، جلد: تیماج تریاکی ضربی مقوایی با ترنج، ۶۶۵گ، ۱۵ سطر (۸×۱۷)، اندازه: ۱۵×۲۶سم [سنا: ف: ۱-۱۱]

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۱۷۸۱-ف

نسخه اصل: همان نسخه بالا [فیلمها ف: ۱-۱۵]

۲۴. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۱۳۱۳

آغاز: برابر؛ **انجام:** تم کتاب الاغراض الطبیه و المباحث العلائیه من تصانیف السید الامام ... اسماعیل بن الحسن ... الجرجانی رحمه الله علیه و الحمدلله رب العالمین.

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ به ظاهر بین اسم مؤلف و فهرست بخش‌ها اختلاف است چون مطالب مأخوذ از فهرست دو نسخه بود عین مطالب دو فهرست درج گردید ولی با مقایسه اختلافی نبود فتامل!؛ کاغذ: دولت آبادی، جلد: تیماج قرمز با ترنج و نیم ترنج کوبیده مقوایی، ۲۱۳گ، ۲۳ سطر (۱۰/۵×۲۱)، اندازه: ۱۶×۲۸/۵سم [ف: ۳-۳۷۷]

۲۵. تهران؛ مفتاح؛ شماره نسخه: ۳۲۹

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ قطع: ربعی[نشریه: ۷-۱۰۳]

۲۶. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۶۵۳۷/۱

خط: نستعلیق، کا: سعد اردستانی، تا: اوایل شعبان ۱۰۰۹ق، جا: دارالسلطنه بیجاپور؛ مصحح، روی برگ اول یادداشتی از کاتب در استکتاب نسخه بین اوایل رجب تا آخر شعبان ۱۰۰۹ق با مهر دائری و مهر بیضوی و مهر بیضوی کوچک؛ تملکی به سال ۱۱۱۲ق در دارالسلطنه قزوین، تملکی به سال ۱۲۳۷ق در دارالسلطنه اصفهان؛ جلد: تیماج قهوه‌ای با جدول کشی ضربی، ۲۸۷گ (۱پ-۲۸۷پ)، اندازه: ۱۴×۲۸سم [ف: ۲۰-۱۱۲]

۲۷. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۷۹۸۳ ض

بی‌کا، تا: با تاریخ ۱۰۲۰ق [د.ث. مجلس]

۲۸. تهران؛ علوم پزشکی؛ شماره نسخه: ۲۳۶/۱

بخش ۱ و ۲ و ۳؛ خط: نستعلیق، کا: محمد باقر بن محمد میرک فایندری، تا: ۶ جمادی الاول ۱۰۶۷ق؛ افتادگی: وسط (مابین اوراق ۱۵۱ و ۱۵۲ باب ۱۷ و ۱۸ و ۱۹ و ۲۰، گفتار سوم بخش دوم و جزو اول و دوم و سوم و باب اول جزو چهارم گفتار اول بخش چهارم، و مابین اوراق ۱۶۶-۱۶۷ باب اول و دوم و سوم گفتار دوم بخش چهارم)؛کتاب متعلق به کتابخانه استاد نفیسی بوده و مهر کتابخانه ایشان را دارد؛ ۲۸۰ص (۱-۲۸۰)، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۹×۲۹/۵سم [نشریه: ۳-۳۲۹]

۲۹. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۱۴۰۴

آغاز و انجام: برابر

تا پایان گفتار ۲۶ از بخش دوم؛ خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، تا: شنبه ۹ شوال ۱۰۹۱ق؛ مصحح، تملک: «محمد جعفر ملقب به میرزا آقا» به سال ۱۲۷۰ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: دو رو تیماج برون مشکی درون قهوه‌ای تیره، ۱۵۳گ، ۲۷ سطر(۱۰×۱۸/۵)، اندازه: ۱۵×۲۵سم [ف: ۲۹-۱۱]

۳۰. تهران؛ فیاض؛ شماره نسخه: ۸

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲ [نشریه: ۷-۶۹۵]

۳۱. تهران؛ علوم پزشکی؛ شماره نسخه: ۱۹

آغاز: ترنجیده باشد و شکم باد گیرد و اختلاج اندر اندامها پدید آمد؛ **انجام:** تمام شد جلد دوم از کتاب اغراض الطب: ... بیست و پنجم شوال سنه (۱۱۹۳) بید غلامحسین بن سید محمد بن احمد بن ولی الله العلوی الوجیهی الگجراتی

بخش اول و دوم و سوم؛ کاتب: غلامحسین بن سیده ممجد بن احمد بن ولی الله علوی گجراتی وجیه کرائی، تا: رمضان ۱۱۹۳ و ۲۵ شوال ۱۱۹۳ و صفر ۱۱۹۶ق؛ بخش سوم مقدم بر بخش اول و دوم قرار گرفته است، آغاز بخش سوم ناقص است، تمام جزو اول و در حدود دو صفحه باب اول از جزو دوم از گفتار اول بخش سوم را فاقد است. بخش اول ناقص است. (از آغاز تا باب چهاردهم از گفتار اول)، مابین صفحات ۸۳۱-۷۳۲ باب شانزدهم از گفتار دوازدهم و باب اول و دوم از گفتار سیزدهم ناقص است؛ این‌که کاتب در بسیاری از صفحات کتاب، از جمله در صفحات ۱۵۹ و ۲۳۷ و ۲۹۵ تصریح می‌کند «تمت گفتار چهارم از کتاب ششم از ذخیره خوارزمشاهی و تمت کتاب ششم از کتاب ششم از ذخیره خوارزمشاهی و تمت گفتار هشتم از کتاب ششم از ذخیره خوارزمشاهی» سهو است و کتاب همان الاغراض می‌باشد، صفحات ۶۵۷ و ۶۵۸ و ۶۶۲ و ۱۱۵۵ و ۱۱۵۶ و ۱۱۵۷ مطالب متفرقه طبی به عربی و فارسی است؛ ۱۱۵۴ص، ۱۶-۱۹ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۲۲سم [نشریه: ۳-۳۰۲]

۳۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۶۵۰۸

بی‌کا، تا: قرن ۱۳، قطع: وزیری [د.ث. مجلس]

۳۳. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۱۳۴۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** و علاج گزیدن تمساح و سگ آبی و ماهی سیاه موضع گزیدن را بعسل و بوره ارمنی طلا کننده و نمک و سر که در آن بمالند بعد از آن که پاک شود پیه مرغان و پیه گاو کوهی نهند و اگر پیه تمساح بدست آید بهتر بود و باقی علاج گزیدن کلب بود بآن طریقه بعمل آورند (تمت الکتاب بعو الله الملک الوهاب غرة شهر ذیحجة الحرام سنة ۱۲۱۰ در دارالسلطنه اصفهان سمت تحریر یافت فی سنه ۱۲۱۰).

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱ ذیحجه ۱۲۱۰ق، جا: سپاهان؛ در سال ۱۲۴۶ به دارالسلطنه اصفهان منتقل شده؛ مهر: «علی نقی ابن محمد»؛کاغذ:سپاهانی،جلد:سرخ مقوایی عطف و گوشه‌ها تیماج، ۳۸۹گ، ۷ سطر (۷×۱۲/۵)، اندازه: ۱۲×۱۸/۵سم [ف: ۸-۲۸]

۳۴. همدان؛ دانشگاه بوعلی؛ شماره نسخه: ۶۴

خط: نستعلیق،کا:حاجی اسماعیل، تا: ذیحجه ۱۲۲۱ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای ضربی، ۱۹۸گ، ۲۴ سطر، اندازه: ۲۱×۳۰سم [ف: ۳۸]

۳۵. تهران؛ مفتاح؛ شماره نسخه: ۳۰۲

خط: نستعلیق، کا: محمد جعفر جراح شیرازی، تا: ۱۵ جمادی الثانی۱۲۳۲ق [نشریه: ۷-۱۰۳]

۳۶. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه: ۱۴۷۷۵

خط: نستعلیق، کا: آقا محمد بن حاجی محمد یوسف تفلیسی تاجر، تا: ۱۸ ذیقعده ۱۲۶۷ق، جا: قریه سورک؛ افتادگی: آغاز (برگ اول)؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۲۲گ، ۱۹ سطر (۱۰/۵×۲۱)، اندازه: ۱۸/۵×۲۹/۵سم [ف: ۲-۸۰]

۳۷. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۲۸۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** و آبی و انار و عدس بغوره پخته فم معده را قوت دهد خاصه اگر با پودنه باشد

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج قرمز بدون مقوا، ۱۶۹گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۸×۲۴سم [ف: ۴-۸۱]

۳۸. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۱۰۰۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** و الحمد لله رب العالمین و الصلوة و السلام علی خیر خلقه محمد و آله اجمعین الطیبین الطاهرین برحمتک یا ارحم الراحمین.

خط: نستعلیق، کا: عبداللطیف بن عبدالسلام بن عبدالملک تبریزی، بی‌تا؛ کاغذ: دولت آبادی، جلد: مقوایی عطف شبر و یشمی (= جلد نو)، ۵۸۵گ، ۱۵سطر (۹×۱۵)، اندازه: ۱۶×۲۳سم [ف: ۳-۱]

۳۹. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۶۲۰۸

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ تاریخ ۸۹۵ در پایان نسخه آمده و گویا درست نباشد؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۷۵گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۴×۲۴سم [ف: ۱۶-۲۰۵]

۴۰. مشهد؛ ادبیات؛ شماره نسخه: ۶ فیاض

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ کاغذ: ترمه، جلد: مقوا عطف تیماج قهوه‌ای، ۱۶ سطر (۹×۱۷/۵) [ف:-۹]

۴۱. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۶۶۵۶-۳۴/۲۶

آغاز: بخش دوم از کتاب اغراض درمعالجات واین بخش ... گفتار نخستین از بخش دوم اندر بیماری سر وعلاج آن ... بسمله ... شش جزو است باب نخستین اندرجستن نشانهای سلامت؛ **انجام:** باب هشتم اندربیماریهای چشم که خلل اندر بینایی کند واندر اجزای چشم خللی ظاهر نباشد، ضعیفی قوت باصره طبیبان قوت باصره را روح باصره نیز گویند

جلد دوم؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: نسخه کهن و بسیار نفیس است؛ دارای شمسه بزرگ مذهب؛ جلد: تیماج مشکی دورو سوخت با ترنج و سرترنج، ۱۳۶گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۸×۲۶سم [ف: ۱-۴۵۸]

۴۲. شیراز؛ محلاتی، صدرالدین؛ شماره نسخه: ۳

بی‌کا، بی‌تا [نشریه: ۵-۲۷۱]

۴۳. مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه: ۱۲۱۵

آغاز: بخش عملی از کتاب الاغراض الطبیة و المباحث العلائیة، این بخش از این کتاب؛ **انجام:** و آنچه عنایة مخصوص است سنکنگبین پیوسته خوردن و انکزد و عصاره کرفس و تخم رب

نسخه حاضر بخش عملی است و علامات و علل امراض را بیان کرده است؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ مجدول؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۳۵گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۳/۵×۲۵سم [مؤید: ۳-۱۸۵]

۴۴. مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه: ۱۳۷۹

آخر نسخه از باب سوم گفتار ۲۴ ناقص است؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۵۰گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۷×۲۳سم [مؤید: ۳-۳۱۳]

۴۵. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۱۸۷۰-ف

نسخه اصل: موزه بریتانیا ش Or. 9580؛ بی‌کا، بی‌تا [فیلمها ف: ۱-۱۵]

۴۶. شیراز؛ ملی؛ شماره نسخه: ۲۲-ر/۳۵۹

آغاز: بابست-باب اول درمفرحات و معاجین باب دو م در گوارشها؛ **انجام:** پوست هلیله زرد-پنج درم-پوست هلیله کابلی-پنج درم-هلیله سیاه هفت درم

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ محشی؛ کاغذ: فرنگی شکری، جلد: چرم سیاه، ۱۰۸گ، ۱۴ سطر (۷/۵×۱۳/۵)، اندازه: ۱۱/۵×۱۸سم [ف: ۱-۳۳۹]

← اغراض طبی > الاغراض الطبیة و المباحث العلائیة

● اغراض کتاب الملک / کیمیا / عربی

aġrāḍ-u k.-il mulk

جابر بن حیان، ۱۲۰-۱۹۸ ؟ قمری

jāber ebn-e hayyān (739-814)

رساله‌ای است بسیار کوتاه در شرح کتاب ملک خودش که در

علل طلسمات نگاشته شده است و در آن از ساختن صورت یا طبع چیزی که می‌خواهد مانند یا ضد آن را بیاورند یاد کرده و آن را از این رو می‌داند که هر جانور و گیاه و سنگ را روان و تن هست و مرده هم چیزی دارد در طبع مانند آن. گزارش این را به نگارش‌های خود باز می‌گرداند و از کتاب‌های فلسفه یاد می‌کند.

آغاز: اغراض کتاب الملک. ان غرض هذا الکتاب، مسئلة واحدة. و هی ایشا من المتن فاعلمها و اخری اتبعها شفقة علیک.

انجام: فاعلم ذلک و ما فیه و لما قلنا و اذ قد اتینا علی ما وعدنا به فلیکن هذا الفصل آخر الکتاب و الله الموفق للصواب. تم کتاب الملک و اغراضه. و السلام. و الحمدلله وحده.

[ریحانة الادب ۱۰۸/۲]

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۲۶۳۲/۲۶

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ ریز، کا: بهائی بن احمد عاملی (کاظمی)، تا: اواخر سده ۱۲ یا اوائل سده ۱۳؛ کاغذ: فرنگی، ۱گ (۵۵)، جمعاً ۹ سطر، اندازه: ۲×۸سم [ف: ۳۲-۷۹]

۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۴۹۱/۱۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ جا: حیدراباد؛ ۱گ (۶ر-۶پ) [ف: ۴-۱۰۲۴]

● **اغراض کتاب المنفعة و تفسیره** / کیمیا / عربی

aġrāḍ k.-i manfi'a wa tafsyir-u-h

جابر بن حیان، ۱۲۰-۱۹۸ ؟ قمری

jāber ebn-e hayyān (739-814)

وابسته به: المنفعة؛ جابر بن حیان (۱۲۰-۱۹۸؟ق)

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۹۰۱۱/۷۱

آغاز: هذا اغراض کتاب المنفعة و تفسیره واسمع ما فیه من الرمز و اللغز. اعلم ان الرمز فی هذا الکتاب قلیلة جداً؛ **انجام:** واعلم ان الرماد لیس بزماد فی الحقیقة و لکنه ارضیة الحجر المطلوب. تم.

خط: نسخ، بی‌کا، تا: صفر ۱۲۸۸ق؛ کاغذ: فرنگی شکری آهار مهره، جلد: تیماج قهوه‌ای ضربی با ترنج و سرترنج عطف و سجاف تیماج مشکی، ۲گ (۱۶۳ر-۱۶۴پ)، ۱۹ سطر (۸/۵×۱۴/۵)، اندازه: ۱۳/۷×۲۲/۳سم [ف: ۲۹/۲-۶۲۱]

● **اغراض مابعدالطبیعة = اغراض ارسطاطالیس** / فلسفه / عربی

aġrāḍ-u mā-ba'd-uṭ-ṭabī'a = aġrāḍ-u arisṭāṭālīs

فارابی، محمد بن محمد، ۲۶۰؟-۳۳۹ قمری

fārābī, mohammad ebn-e mohammad (875-951)

این کتاب تحقیقی است از غرض ارسطوطالیس در کتاب «ما بعد الطبیعة» و تقسیم علم به کلی و جزئی. علوم جزئی عبارت از آن علومی است که موضوعات آنها بعضی از موجوادات یاهویات است، مانند علوم طبیعی. وی علوم را بحسب موضوعات تقسیم بندی نموده است و علوم الهی را بالاتر از علم الطبیعة دانسته است و سپس غرض ارسطو را در هر یک از مقالات دوازده‌گانه شرح می‌دهد: «المقالة الاولی من هذا الکتاب یشتمل علی شبیه بالصدر الخطبة للکتاب و ایاته ان اقسام العلل کلها منتهی الی علة اولی فی بابه.»

آغاز: قصدنا فی هذه المقالة ان تدل علی الغرض الذی یشتمل علیه کتاب ارسطوطالیس المعروف بما بعد الطبیعة و علی الاقسام الاول التی ...

انجام: الثانیة عشر فی مبادی التعلیمات و الطبیعیات. فهذه هی الابانة عن غرض هذا الکتاب و عن اقسامه. و هو الموفق للصواب. و علی انبیائه الصلاة و السلام. تم

چاپ: در ضمن الثمرة المرضیة، لیدن، ۱۸۹۰م؛ قاهره، به اهتمام عبدالرحمن مکوی، ۱۹۰۷، در مجموعه فلسفه ابونصر؛ دو بار در حیدرآباد، ضمن رسائل فارابی چاپ شده.

[الذریعة ۲۵۱/۲؛ ریحانة الأدب ۲۶۴/۴؛ معجم المطبوعات العربیة ۱۴۲۵/۲؛ دنا ۶۱/۲ (۲۷ نسخه)]

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۰۰۵۵/۵۶

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ ۴ص (۴۷۰-۴۷۳)، اندازه: ۱۱/۵×۲۳سم [ف: ۳۲-۷۵]

۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۷۱۲/۳

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: زردفام، جلد: تیماج قرمز ضربی و مقوای زرکوب با لولا، ۷ص (۲۳۸-۲۴۴)، ۱۷ سطر (۵×۱۱)، اندازه: ۱۱×۱۷سم [سنا: ف: ۲-۳۷]

۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۵۱۳۸/۱۳

آغاز: مقالة شریفة للحکیم الفیسوف المعلم الثانی ابونصر محمد بن طرخان بن اورلغ الفارابی فی اغراض کتاب ما بعد الطبیعة لارسطو طالیس فی کل مقالة من الکتاب الموسوم بالحروف و هو تحقیق غرض ارسطو طالیس فی کتاب ما بعد الطبیعة؛ **انجام:** برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱، ۲گ (۹۹-۱۰۰) [ف: ۱۵-۱۳۴]

۴. شیراز؛ علامه طباطبائی؛ شماره نسخه: ۸۷۳/۱۲

آغاز: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ ۳گ (۷۲پ-۷۴ر)، اندازه: ۱۲/۵×۱۹سم [نسخه پژوهی: ۳-۱۲۳]

۵. همدان؛ مدرسه غرب؛ شماره نسخه: ۱۱۸۷/۳۶

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۰ یا ۱۱، با سر لوح‌های زرین؛ کاغذ: اصفهانی نازک، ۲گ (۱۸۸پ-۱۸۹پ)، ۲۴ سطر (۱۰×۲۰)، اندازه: ۱۷×۲۷سم [رشت و همدان: ف:-۱۴۷۲]

۶. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه: ۱۰۹۵/۳
بی‌کا، تا: پایان شوال ۱۰۰۳ق؛ ۲گ (۲۷ر-۲۸پ) [ف: ۳-۱۷۵]

۷. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۶۲۲۲/۳
آغاز و انجام: برابر
خط: شکسته نستعلیق، کا: عبدالرزاق گیلانی، تا: پنج‌شنبه ۹ جمادی الاول ۱۰۳۴ق، جا: مدرسه طبیه معصومیه؛ جلد: میشن تریاکی، ۲گ (۳۰پ-۳۱پ)، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۲/۶×۱۹/۸سم [ف: ۹-۲۷۸]

۸. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۶۳۴/۳
آغاز: برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۰۴۳ق؛ ۳۱ سطر، قطع: بیاضی، اندازه: ۱۸×۳۱سم [ف: ۲-۳۹۵]

۹. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۷۲۰۸/۱۲ و ۲۸۳۰/۱۲-ف و ۲۲۳/۱۲-ف
خط: نستعلیق، کا: محمد مومن یزدی، تا: ۱۰۵۳ق؛ تملک: علی اکبر بن محمد حسینی گویا مورخ ۱۱۲۴، مرتضی بن محمد حسینی، سید حسین بن محمد حسینی؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج آلبالویی لایی با لولا، ۳گ (۲۱۶ر-۲۱۸ر)، ابعاد متن: ۶×۱۲/۵، قطع: ربعی، اندازه: ۱۲×۲۰سم [ف: ۱۶-۴۸۸] و [فیلمها ف: ۱-۶۸۳]

۱۰. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۲۸۶/۹۱
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، کا: شاه مراد بن نقدعلی فراهانی ورامینی، تا: ۱۰۷۲ق؛ در فهرست (۱: ۳۳۰) با شماره ۲۸۶/۴۵ آمده است؛ کاغذ: شرقی نخودی، جلد: دو رو تیماج رو مشکی ضربی پشت قرمز، ۲گ (۴۱۳پ-۴۱۴پ)، ۲۷ سطر، اندازه: ۱۸×۲۷/۵سم [میراث شهاب: ۴۲-۱۵۸]

۱۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ض۱۵۰۸۸
خط: نستعلیق، کا: محمد مؤمن، تا: ۱۰۷۸ق [الفبائی: ۶۱۹]

۱۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۲۵۵/۳۷
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، کا: محمد بن نعمت طبسی، تا: ۱۰۹۱ق؛ کاغذ: سفید، جلد: تیماج حنایی ضربی و مقوایی، ۴ص (۳۰۰-۳۰۳)، ۲۵ سطر [سنا: ف: ۲-۱۹۲]

۱۳. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۹۳۰۹/۲
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۰ شوال ۱۰۹۲ق؛ جلد: تیماج مشکی، ۳گ (۱۱پ-۱۳ر)، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۴×۲۰/۵سم [ف: ۲۴-۱۰۳]

۱۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۱۶۱۴
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق شکسته، بی‌کا، تا: ۱۰۹۹ق؛ اهدایی: رهبری، ۱۳۷۳؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج، ۱گ [رایانه]

۱۵. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۲۷۸۷/۱۸
آغاز و انجام: برابر
خط: شکسته نستعلیق، کا: شهاب الدین حسین بن ناصرالدین حسین حسنی حسینی جعفری دیباجی، تا: قرن ۱۲؛ کاغذ: اصفهانی نخودی، جلد: مقوا با روکش گالینگر، ۲گ (۷۴پ-۷۵)، ابعاد متن: ۱۰/۵×۲۰، اندازه: ۱۴/۵×۲۲/۵سم [ف: ۱۳-۲۷۸]

۱۶. تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه: ۶۸۳/۵
خط: نسخ، کا: محمد علی بن محمد کاظم، تا: رمضان ۱۱۰۵ق؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج سرخ مقوایی، ۴گ (۹۴ر-۹۷ر)، اندازه: ۱۲/۵×۱۹سم [ف:-۳۶۴]

۱۷. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۱۵۶۲/۲
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ خوش، بی‌کا، تا: ۱۱۳۷ق؛ مهر: «لا إله إلا الله الملك الحق المبين عبده علی رضا» (مربع)؛ کاغذ: سمرقندی، آهار مهره، ۵گ (۷۳-۷۷)، ۱۴ سطر، اندازه: ۷×۱۲سم [ف: ۲۹-۲۴۸]

۱۸. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۳۴۴۵/۸
خط: نستعلیق، کا: مهر علی تبریزی، تا: شعبان ۱۲۵۱ق؛ جلد: تیماج مشکی،۲گ (۱۷۸ر-۱۷۹ر)، اندازه: ۱۴×۲۱سم [ف: ۹-۲۳۶]

۱۹. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۱۴۶۰/۶
خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۷۰ق؛ کاغذ: ترمه، جلد: میشن قرمز لایی، ۱۸ سطر [ف: ۵-۲۶۹]

۲۰. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۴۶۹۴/۴۳
آغاز و انجام:برابر
خط: نستعلیق بی نقطه، کا: عبدالقادر اردوبادی، بی‌تا، جا: شیراز؛ کاغذ: نوعی ترمه، جلد: میشن سیاه ضربی خراب، ۱گ (۲۸۴ر-۲۸۵پ)، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۲×۲۲/۳سم [ف: ۸-۵۰]

۲۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۲۴۰/۱
بی‌کا، بی‌تا؛ دارای چندین رساله فلسفی و منطقی فارابی از برگ ۲پ تا برگ ۴ر [ف: ۳-۱۵۰]

۲۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۲۵۳/۶
خط: تعلیق، کا: حیدر بن علی بن اسماعیل بن عبدالعالی هاشمی کرکی عاملی، تا: سال‌های ۶-۱۰۷۵؛ دارای ۲۲ رساله و گفتار از برگ ۷۴پ تا ۷۶ر و به خط تعلیق ریز، شماره هفتم این دفتر سه فائده دارد در نخستین گفته شده که در نگارش‌های فلسفی هرگاه بگویند شاعر او می‌رسد و شاعرة ساقفو (گویا سافو) که زنی بود شاعر مانند همیروس میان مردان، و الهی بقراط، و فاضل افلاطون و منفرد دیوجانس، و زاهد سقراط و میخواهند و فرفوریوسها سه‌اند یکی از صورد دیگری سفل سوم از لوییقی در دومی چنین آمده که ارسطو از افلاطون و او از سقراط چنین آورد: دانشجو باید جوان باشد و آسوده دل و تندرست و به گیتی ننگرد و چیزی را بر دانش برتری ننهد و راست گوید و خود بخود دوستدار داد باشد و دیندار و امن و با توده مردم در روش‌ها و خوهای زمانه بسازد و خوشخوی و مهربان باشد و کم خورد و پرده ندرد و از مرگ نترسد و خواسته نیاندوزد جز آنچه که بدان نیازمند باشد چه دانشجویی با گرد گردن خواسته نمی‌سازد در سومی دارد که بقراط از سقراط پرسید با اینکه از گیتی در گذشتی و مردمرا

دوست میداری چرا ترا دشمن میدارند وی گفت چون نادانی دشمن دانش است؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج سرخ ساده، ۱۸ سطر (۶×۱۱/۵)، اندازه: ۱۲/۵×۱۹/۵سم [ف: ۳-۱۵۱]

۲۳. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۳۰۴۵/۵

خط: نستعلیق نازیبا، کا: حسن بن میرزا علی یزدی، بی‌تا؛ جلد: تیماج قهوه‌ای بدون مقوا، ۳گ (۸۲پ-۸۴ر)، اندازه: ۱۴×۱۸سم [ف: ۸-۲۵۹]

۲۴. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه: ۱۲۱۶/۳۸

بی‌کا، بی‌تا؛ عنوان کتاب در این نسخه «رسالة الحروف» می‌باشد؛ ۲ص (۲۰۲-۲۰۳) [ف: ۳-۱۷۶]

۲۵. تبریز؛ تربیت؛ شماره نسخه: ۸۹/۵

خط: نستعلیق شکسته، بی‌کا، بی‌تا [ف: ۱۳۲]

● اغراض مقالات اصول اقلیدس / ریاضیات / عربی

aqrāz-e maqālāt-e osūl-e oqlīdes

وابسته به: الاصول = فی اصول الهندسه و الحساب = کتاب الاصول؛ اقلیدس (۲۷۳ق.م.-۳۰۶ق.م.)

۱. تهران؛ ادبیات؛ شماره نسخه: ۲۸۴/۲

خط: نسخ ریز، بی‌کا، تا: قرن ۸؛ ۲ص [ف: ۳-۴۳]

۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۶۱۲۳/۳

آغاز: اما الاول فتبیین الزوایا البسیطه فی ذوات الاضلاع الثلثه و الاربعه. و هی المقالة الاولی و العاشره

خط: شکسته نستعلیق، کا: میر علی بن مظفر شاه، تا: ۱۰۷۵ق، جا: اصفهان؛ دارای اشکال هندسی و نجومی؛ کاغذ: دولت آبادی شکری، جلد: تیماج ضربی مشکی، ۳ص (۲۱۹-۲۲۱)، ۱۹سطر، قطع: رحلی، اندازه: ۲۰/۵×۲۶/۵سم [ف: ۱۹-۱۱۴]

۳. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۴۷۴۴/۳

آغاز: اغراض مقالات اوقلیدس خمسة، اما الاول ففی تبیین الزوایا البسیطة فی ذوات الاضلاع الثلاثة و الاربعة و الخمسة، و فی کثیرة الاضلاع و ما یقع من هذه فی؛ **انجام:** و اما المقالة الخامسة عشر، ففی کیفیة عمل هذه المجسمات فی بعض و علی بعض و الله اعلم.

رساله کوتاهی است در بیان اغراض مقالات اصول اقلیدس که پنج غرض در این رساله بیان شده است. این رساله به افراد مختلف نسبت داده شده، از جمله کندی؛ خط: نسخ، کا: عطاء الله بن محمد زکی اصفهانی، تا: ربیع الثانی ۱۱۸۶ق؛ کاغذ: شرقی، جلد: دو رو، برون: تیماج قرمز ضربی مجدول طلایی با ترنج و سرترنج گل و مرغ طلاکوب، با لبه‌های فرسوده، درون: تیماج قهوه‌ای مجدول به طلا. تعداد صفحات: ۲گ (۱۶۸پ-۱۶۹ر)، ۲۴ سطر (۸×۱۸/۵)، اندازه: ۱۲/۵×۲۵سم [ف: ۳۷-۳۳۰]

۴. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه: ۶۹۰/۱۱

آغاز: اغراض مقالات اقلیدس خمسة اقسام. اما الاول ففی تبیین الزوایا البسیطة؛ **انجام:** و اما المقالة الخامسة عشر ففی کیفیة عمل بعض هذه المجسمات فی بعض و علی بعض. و الله اعلم.

پنج غرض مقاله‌های اصول اقلیدس در این رساله بیان شده است؛ بی‌کا، بی‌تا؛ ۲گ (۱۰۲پ-۱۰۳پ) [ف: ۳-۱۷۶]

← اغراض مقالات اقلیدس ≻ علم اقلیدس (مختصر)

● اغراض مقالات اقلیدس / ریاضیات / فارسی

aqrāz-e maqālāt-e oqlīdos

نصیرالدین طوسی، محمد بن محمد، ۵۹۷-۶۷۲ قمری

nasīr-od-dīn-e tūsī, mohammad ebn-e mohammad (1201-1274)

تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۱۶۸۶۴

بی‌کا، بی‌تا؛ انتقالی از کتابخانه پهلوی-مجموعه نوازی؛ ۱۹۸گ، اندازه: ۱۱×۲۲سم [رایانه]

● الاغسال / فقه / عربی

al-aġsāl

حسینی مشهدی، هدایت الله بن مهدی، -۱۲۴۸ قمری

hoseynī-ye mašhadī, hedāyat-ol-lāh ebn-e mahdī (-1833)

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۸۴۶۰ ض

کاتب = مؤلف، تا: قرن ۱۳ [د.ث. مجلس]

● الاغسال / فقه / عربی

al-aġsāl

آقا میرزا بابا سبزواری، -۱۲۹۳ قمری

āqā mīrzā bābā sabzevārī (-1876)

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۶۶۰۵

جلد اول؛ بی‌کا، بی‌تا [د.ث. مجلس]

● اغصالات و عویصات / عربی

aġṣālāt wa ʻawīṣāt

نصیرالدین طوسی، محمد بن محمد، ۵۹۷-۶۷۲ قمری

nasīr-od-dīn-e tūsī, mohammad ebn-e mohammad (1201-1274)

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۰۹۷۳/۴

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ قطع جیبی کوچک پالتویی؛ اندازه: ۸×۲۰سم [میراث شهاب: س۹ش۲-۳۱]

● **الاغضاء عن دعاء الأعضاء** / دعا / عربی
al-aġḍā' 'an du'ā'-il a'ḍā'
سیوطی، عبدالرحمن بن ابی بکر، ۸۴۹-۹۱۱ قمری
soyūṭī, 'abd-or-rahmān ebn-e abī-bakr (1446-1506)

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۴۷۱/۴عکسی
آغاز: بسمله. الحمد لله و سلام علی عباده الذین اصطفی قال الشیخ محی الدین النووی
نسخه اصل: کتابخانه اسکوریال در اسپانیا، ش ۱۷۹۸؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ رکابه‌دار؛ ۷ص (۶۰-۶۶)، ۱۵-۱۹ سطر [عکسی ف: ۴-۳۳۴]

● **اغلاط العامة** / کلام و اعتقادات / عربی
aġlāṭ-ul 'āmma

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ض۱۵۳۱۸
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۰۹۶ق [الفبائی: ۶۲۲]

● **الاغلاط المشهورة** / درایه / عربی
al-aġlāṭ-ul mašhūra
میرداماد، محمد باقر بن محمد، -۱۰۴۱ ؟ قمری
mīrdāmād, mohammad bāqer ebn-e mohammad (-1632)
رساله کوتاهی است در بررسی و تحقیق برخی احادیث که از سوی بعضی تحریف و تغییرات در آن حاصل شده و به گفته مؤلف آنان که بهره‌ای از علوم ندارند و احادیث را به رأی خود تفسیر نموده‌اند، این رساله به رد و تصحیح آنها پرداخته است.

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ض ۱۱۴۹۷
آغاز: بسمله، حمدله، فاعلم انه قد وقعت من الذین شارکونا فی الصناعة و لم یساهمنا فی البضاعة ادرکوا عصرنا من الدهر و المدة و لم یحلقوا شأننا فی التصلب من العلم و الحکمة تحریفات غریبة و تصحیفات عجیبة لفظیة و معنویة فی افانین العلوم و طبقات الصناعات؛ **انجام:** فصحفوا معناه تصحیفا سخیفاً و حرقوا مغزاه تحریف محیقا و لیطئوا الآن کشیخ الذکر عن هذا النمط من القول.
خط: شکسته نستعلیق، کا: عبدالغنی بن محمد بن محمد حسینی شیروانی، تا: ۱۲۸۷ق؛ واقف: تقدیسی، مرداد ۱۳۵۳؛ کاغذ: فرنگی فستقی، جلد: تیماج یک‌لا مشکی، ۱۰گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۲۰/۵سم [ف: ۲۷-۲۸۳]

● **اغلاط قاموس چاپ کلکته** / لغت / عربی
aqlāt-e qāmūs-e čāp-e kalkate
قاموس المحیط تألیف فیروزآبادی محمد بن یعقوب (۷۲۹-۸۱۷) بنابر گفته سرکیس در معجم المطبوعات (ج۲ص ۱۴۷۰) در سال ۱۲۳۱ و ۳۲ در کلکته چاپ شده و توسط بعضی مشایخ تصحیح گردیده است. نسخه مورد بحث ما ظاهراً غلط‌نامه یکی از چاپ‌های قاموس است که در کلکته منتشر گردیده است. در برگ ۱ این نسخه از قول مالک آن که گویا مجد الدین نصیری باشد کتاب این‌گونه معرفی شده است: «مولی احمد نامی شروانی در هزار و دویست و سی و دو در کلکته کتاب قاموس را تصحیح نموده و به طبع رسانیده است. چون در طبع آن اغلاط بسیاری واقع شده سیدی اصفهانی همت گماشته غلطات آن را گرفته، این کتاب را که به خط خوش است تدوین نموده است.» در حقیقت این کتاب غلط‌نامه خصوص آن نسخه است. ظاهراً ملا احمد شیروانی همان بعض المشایخ است که سرکیس بدان اشاره کرده است. نگارنده این تعلیقات ضمن غلط گیری مطلبی که چاپ‌کننده قاموس در ص ۹۸۱س ۱۷ آورده است خود را عبدالعظیم حسینی معرفی می‌کند (گ۵۶ب) و مالک نسخه نیز در برگ ۲ این مطلب را متذکر شده است. اصفهانی عبارات متن را با «قوله» و تصحیحات خود را با «قولنا» آورده، سطر و صفحه نسخه مورد تصحیح خود را در اغلب موارد در متن و یا در حاشیه ذکر کرده است. حاشیه‌هایی در رابطه با متن در برخی اوراق دیده می‌شود. در آخرین برگ این تعلیقه (گ۱۲۵ب) شماره صفحه ۱۹۷۸ قاموس چاپی که مورد تصحیح قرار گرفته، آمده است.

تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۲۰۵۶/۱
آغاز: بسملة. الحمدلله الباری بصنائعه و آثاره ... و بعد فهذه تعلیقات علقها عبده الخاطی (محو شده و شاید عبدالعظیم باشد) ... الحسینی الاصفهانی اللیجانی علی المطبوع من القاموس الذی طبعه شیخ احمد الیمینی الشروانی (گ۲)؛ **انجام:** قوله الراجی عفور به قلنا: لم یعترف ... قوله المستطاب قلنا: هذا الوصف فضولی لا یستطیعه المستطاب ... و هو لطیف بعباده یرزق من یشاء العلم و المعرفة و الرزق بغیر حساب (گ۱۲۵ب)
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۴؛ در ذیل عبارت «اغلاط قاموس چاپ دو جلدی کلکته تصحیح ملا احمد شروانی» به خط مالک کتاب عبارت«خط مرحوم شاهزاده فرهاد میرزا است»قید گردیده؛ کاغذ: هندی، نخودی، جلد: چرمی تریاکی تیره یک‌لا، ۱۲۵گ (۱-۱۲۵)، ابعاد متن: ۱۰×۱۸، اندازه: ۱۶×۲۳سم [ف: ۱۱-۲۰۱]

● **اغلاط کبری فی المنطق** / منطق / فارسی
aqlāt-e kobrā fe-l manteq
تنکابنی، محمد بن سلیمان، ۱۲۳۴-۱۳۰۲ قمری
tonekābonī, mohammad ebn-e soleymān (1819-1885)
وابسته به: کبری در منطق = الرسالة الکبری فی المنطق؛ جرجانی، علی بن محمد (۷۴۰-۸۱۶)

مؤلف چون ملاحظه کرده که برخی طلاب را در اثنای تدریس و تدرس کلال و ملال حاصل می‌شود برای تقویت انگیزه تحصیل و رفع خستگی آنها این رساله را در بیان غلط‌هایی که به نظر وی در رساله «الکبری فی المنطق» سید شریف جرجانی موجود است، نگاشته است.
آغاز: بسمله، سپاس شایسته ذات حضرت یزدان است و درود سزاوار ارواح پیمبران ... و بعد بنده مجرم محمد بن ... چنین گوید که چون.
انجام: اگر چه بساط سبزه لگد کوب شد به پای نشاط ز بس که عارف و عامی برقص برجنبد. اللهم اجعلها لی عملا صالحا بحق محمد و آل محمد ...

۱. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۵۸/۱۴۷-۸۶۹۷/۱۱
آغاز: برابر
خط: نستعلیق، کا: هاشم بن ابوالقاسم حسینی تنکابنی، تا: سلخ ذیحجه ۱۲۶۵ق؛ ۱۶گ (۱۰۱-۱۱۶)، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۰×۱۴سم [ف: ۱-۴۵۹]
۲. چالوس؛ امام صادق؛ شماره نسخه: ۴۸۷
آغاز: برابر؛ **انجام:** بلکه بشوق آیند که مشغول باین تألیفات شوند اگر: بساط سبزه لگدکوب شد به پای نشاط ×× ز بس که عارف و عامی برقص برجستند
در فهرست به عنوان شرح کبری فی المنطق آمده است؛ خط: نستعلیق زیبا، کا: مقصود علی، تا: شوال ۱۲۸۷ق، جا: مدرسه کلام‌ور؛ جلد: تیماج سیاه، ۲۸گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف:-۱۰۹]
۳. قم؛ مرکز مطالعات؛ شماره نسخه: ۹۳۷/۱۶
آغاز و انجام: برابر
خط:نستعلیق،بی‌کا،بی‌تا؛ جلد: مقوا عطف و گوشه تیماج قهوه‌ای، ۱۲گ (۷۸ر-۸۹پ)، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۰×۱۷سم [ف: ۲-۲۰۹]

● **اغلاط کتاب جامع المقال فیما یتعلق باحوال الرجال** / رجال / عربی
aġlāṭ-u k.-i jāmi'-ul maqāl fīmā yata'allaq bi-aḥwāl-ir rijāl
استرآبادی، محمد جعفر بن سیف الدین، ۱۱۹۸-۱۲۶۳ قمری
estarābādī, mohammad ja'far ebn-e sayf-od-dīn (1784-1847)
وابسته به: جامع المقال فیما یتعلق باحوال الحدیث و الرجال = الدرایة لمعرفة الراوی و الروایة؛ طریحی، فخرالدین بن محمد (۹۷۹-۱۰۸۷)

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۰۵۸۴/۱۲
خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا [میراث شهاب: س۹ش۲-۳۳]

● **اغلاط مشهوره = رفع الشبهات** / کلام و اعتقادات / فارسی
aqlāt-e mašhūre = raf'-oš šobahāt
طباطبائی، محمد بن علی، ۱۱۸۰؟-۱۲۴۲ قمری
tabātabā'īī, mohammad ebn-e 'alī (1767-1827)
رساله‌ای مختصر در بیان اعتقادات بی اساس و خلاف واقعی که در ذهن برخی از عوام الناس در آن زمان وجود داشته و اشاره به بطلان آن.
آغاز: اما بعد بدان که این مختصری است در بیان شبهاتی که بعضی از عوام الناس از روی بی فکری و جهالت بر زبانها جاری می‌کرده اند من علامة العلماء و قدوة الفقهاء، زبدة العارفین و السالکین فخرالمحققین و المجتهدین ... آقا سید محمد ... مرقوم فرموده‌اند که رفع شبهات جهال و عوام الناس شده باشد

۱. اصفهان؛ مهدوی، مصلح الدین؛ شماره نسخه: ۷۷
آغاز: برابر؛ **انجام:** یضل من یشاء مراد در آن واگذاردن ایشان است بر نفس‌های ایشان زیرا که سبب بدی نیت بر عمل خود مستحق آن می‌گردند که خداوند ایشان را بر نفس‌های ایشان واگذارد نعوذ بالله
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ جلد: مقوایی، ۶۷گ، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۰/۵×۱۵سم [ف:-۸۳]
۲. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۲۱/۱۳۷-۴۲۱۷/۲
آغاز: برابر؛ **انجام:** و مرگ او کشته شدن به تیغ است نه به زهر ولعنة الله علی ظالمیهم وغاصبیهم واعدائهم و قاتلیهم اجمعین الی یوم الدین
خط: نسخ، کا: محمد حسین بن عبدالمجید اصفهانی اردکانی، تا: قرن ۱۳، جلد: مقوای آبی عطف تیماج قهوه‌ای، ۳۱گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: ۴-۲۱۳۱]

● **الأغلاط و الفوائد** / تفسیر / عربی
al-aġlāṭ wa-l fawā'id
شریف رازی، عباسقلی بن قنبر علی، ۱۲۹۱-۱۳۷۴قمری
šarīf-e rāzī, 'abbās-qolī ebn-e qanbar 'alī (1874-1955)
در مقدمه می‌نویسد: «تفسیر ملاصدرا را از آغاز تا انجام مورد بررسی قرار دادم و آن را آکنده از اطالات ممل و تکریرات مخل و هم در آن اغلاط و فوایدی یافتم که اگر مکررات و اطالات حذف گردد حجم آن به یک سوم تقلیل می‌یابد لذا بدین امر مبادرت کرده مباحث آن را ذکر و اشکالات به نظر رسیده را بیان کردم.»

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۳۹۸۰
آغاز: بسملة، و الصلاة و السلام علی خیر خلقه محمد و آله ... بعد

فیقول الفقیر ... انی بعد ما مررت علی تفسیر الآخوند صدری الحکماء ... و رأیت فیه اغلاطا و فوائد ... قال فی صفحة ۳۲ عند فراغه من سورة الفاتحة مکاشفة ان تمام التحقیق فی هذه الآیه یعنی غیر المغضوب علیهم و لاالضالین یحتاج الی الاستمداد من بحر عظیم؛ **انجام:** ثم انه تعرض فی ذیل ص ۶۰۸ عند تفسیر سورة الزلزال لثبوت العقل و الروح لکل جسم و منها کرة الارض و لحرکتها الجوهریة التی قال هو تبعا لجمع بها و لا یهمنا الخوض فی ذلک و امثاله سیما بعد ما اسلفناه و لیکن هذا آخر ما قصدناه من تفسیره و نستغفر الله من تضییع العمر و قدتم فی العشر الأول من محرم ۶۱. صورت صفحاتی که قابل مراجعه است از تفسیر آخوند ۳۵، ۷۷، ۸۱، ۱۵۴، ۱۶۴، ۱۸۵ ... ۵۵۷، ۶۰۸ ... هذه ما اردنا ذکره من مواضع البحث.

خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ واقف: معصومه رازی، مرداد ۱۳۳۶؛ کاغذ: فرنگی خط دار، جلد: مقوا، رویه پارچه خاکستری، ۱۰گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۳×۲۰سم [ف: ۲۲-۲۷۸]

← اغناء الادیب ⟵ غناء الادیب فی فهم مغنی اللبیب
← افادات ⟵ اصطلاحات صوفیان
← افادات ⟵ توضیح القواعد
← افادات ⟵ گفتارهای بابا افضل

● افادات

ifādāt

دوانی، محمد بن اسعد، ۸۳۰-۹۰۸ ؟ قمری
davvānī, mohammad ebn-e as‘ad (1427-1503)

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۰۹۱۴/۳

خط: نسخ، کا: محمد مؤمن بن عزالدین جزایری، تا: قرن ۱۲؛ قطع: جیبی [میراث شهاب: س۹ش۲-۳۷]

● افادات / عربی

ifādāt

خفری، محمد بن احمد،-۹۵۷ ؟ قمری
xafrī, mohammad ebn-e ahmad (-1550)

تهران؛ انجمن آثار و مفاخر فرهنگی؛ شماره نسخه: ۲۸/۲

کاتب = مؤلف، بی تا [نشریه: ۷-۴]

● افادات / فقه / عربی

ifādāt

شهید ثانی، زین الدین بن علی، ۹۱۱-۹۶۵ قمری
šahīd-e sānī, zayn-od-dīn ebn-e ‘alī (1506-1558)

رساله‌ای است مشتمل بر ۷۸ مسأله در ابواب طهارت، صلات، صوم، بیع، نذر، لقطه و مسائل مبتلا به دیگر.

چاپ: ایران، سنگی، ۱۳۱، خشتی، ۲۳۳+۱صص

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۳۵۶۹۷

آغاز: بسمله. مسألة تجب کفارة الجمع بالافطار بالمحرم و هو کلما یفسد الصوم و فعله حرام؛ **انجام:** و الاولی فی جمیع ذلک التطهیران لم یضر بحال الولد منه

خط: نسخ، کا: علی نقی بن ابراهیم، تا: قرن ۱۱، اهدایی: رهبری، خرداد ۱۳۷۳؛ کاغذ: نخودی آهار مهره، جلد: تیماج ماشی لبه‌دار، ۳گ، ۲۲ سطر، اندازه: ۱۳×۲۵سم [اهدائی رهبر: ۳-۷۷]

● افادات

efādāt

صوفی تبریزی، عبدالباقی،-۱۰۳۹ قمری
sūfī-ye tabrīzī, ‘abd-ol-bāqī (-1630)

تهران؛ انجمن آثار و مفاخر فرهنگی؛ شماره نسخه: ۳۲/۷

بی‌کا، بی‌تا؛ ۳ص [نشریه: ۷-۵]

● افادات / عربی

ifādāt

شکیب شیرازی، محمد علی بن محمد امین،-۱۱۳۵ قمری
šakīb-e šīrāzī, mohammad ‘alī ebn-e mohammad amīn (-1723)

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۰۹۱۴/۱

خط: نسخ، کا: محمد مؤمن بن عزالدین جزایری، بی‌تا؛ قطع: جیبی [میراث شهاب: س۹ش۲-۳۷]

● افادات / فارسی

efādāt

اخباری، محمد بن عبدالنبی، ۱۱۷۸-۱۲۳۲ ؟ قمری
axbārī, mohammad ebn-e ‘abd-on-nabī (1765-1817)

تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۱۸۱۲۱

بی‌کا، بی‌تا؛ انتقالی از کتابخانه پهلوی-مجموعه نوازی؛ اندازه: ۱۱/۴×۱۸/۱سم [رایانه]

● افادات = مسایل / عربی

ifādāt = masāyil

احسائی، احمد بن زین الدین، ۱۱۶۶-۱۲۴۱ ؟ قمری
ahsā‘ī, ahmad ebn-e zayn-od-dīn (1753-1826)

بی دیباچه و بخش‌بندی، با سربندهای: فایده، فان قلت قلت، مسأله، قسم. برای نشانی: القسم الرابع فی الاشارة الی بعض تصاریفها و بعض معانی ذلک و فیه مسائل. المسألة الاولی فی ذکر اشتقاق الاسماء. و لغة الاقتطاع ای اقتطاع فرع تتقلب فی انواع تصاریفه (ص ۳۹۴ مجموعه).

تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه: ۲۱۱۱/۶–عکسی

آغاز: من افادات ... احمد الاحسائی ... بسمله ... قال اطال الله بقائه و ادام علی رؤس اهل الاسلام ظلاله. فائدة الامر بالفعل یقتضی ایجابه فقط، و امتثال ذلک الامر مع الایتیان؛ **انجام:** وصف وجودی و اماما طرء علیه وصف وجودی کطرء. و السلام علی من اسلم فلانزاع فیه. الی هنا کتب طاب ثراه فی المسایل.

خط: نستعلیق شکسته تحریری، کا: احمد بن جمال الدین مراغه‌ای، تا: ۱۲۳۴ق، جا: کرمانشاه؛ ۷۷ص (۳۲۱–۳۹۷) [عکسی ف: ۱–۳۴]

● **افادات** / عربی

efādāt

یادداشت‌هایی لغوی و تفسیری است در خصوص «تاء» آخر اسم جنس‌ها مثل شاه، بقره و ... و در اقسام هدایت الهی منقول از اربعین، حواشی کشاف، شرح رضی و ...

مشهد؛ نواب؛ شماره نسخه: ۲۸/۷

خط: نسخ، کا: محمد کاظم بن محمد شریف خاتون آبادی، تا: ۲۱ رمضان ۱۰۱۶ق؛ کاتب مدرس مسجد جامع و خادم روضه رضویه بوده است، کاتب نسخه مالک نسخه بوده است با یادداشتی از او و مهر: «العبد محمد کاظم» (بیضی)، یادداشت وقفی از سید جعفر پیش نماز که این کتاب را بر اولاد خود وقف کرده اگر اهل علم باشند وگرنه بر کلیه طلاب علوم دینی و تولیت آن به ملا احمد هراتی و پس از او اعلم و اورع علمای ارض اقدس است؛ تملک: سید محمد بن محمد زمان حسینی؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج لایه‌ای قهوه‌ای، ۱۹ سطر (۸×۱۳/۵)، اندازه: ۱۳×۱۹سم [ف:–۴۷]

● **افادات** / کلام و اعتقادات / عربی

efādāt

درباره زایش حضرت عیسی بی حضور پدر.

تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه: ۱۷۲۷/۴–عکسی

آغاز: سؤال. ما الوجه فی تولد عیسی من غیر اب. و هل الجنین من ماء الرجل و من ماء المرء او منهما او تارة کذا و اخری کذا. اقول لم تعلم ان الله علی کل شیی قدیر ارادان یبین لعباده قدرته؛ **انجام:** فعقلهم مستفاد فافهم. من افادات الشیخ العارف الشیخ احمد ...

محرم الحرام ۱۲۳۵ق.

همراه چند گفتار از احسایی؛ خط: نسخ خوش، کا: محمد شریف بن عبدالعلی، تا: شنبه محرم۱۲۳۵ق [عکسی ف: ۱–۳۵]

● **افادات** / عرفان و تصوف / فارسی

efādāt

از دهدار

تهران؛ مفتاح؛ شماره نسخه: ۷۱۰/۱۱

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱ [نشریه: ۷–۱۳۲]

● **الافادات الباقریة** / کلام و اعتقادات / اردو

al-ifādāt-ul bāqirīya

رضوی کشمیری، محمد باقر بن محمد، ۱۲۸۶–۱۳۴۶ قمری

razavī kešmīrī, mohammad bāqer ebn-e mohammad (1870-1928)

مجموعه سخنرانی‌های مؤلف در مناسبت‌های مذهبی سال از قبیل روز غدیر ۱۳۲۲، رمضان ۱۳۲۵، شعبان المعظم ۱۳۲۶ و ... است که با استعانت از آیات شریفه ویژه آن روز در مباحث ولایت، دلایل امامت اثنی عشر و غیره به زبان اردو ایراد نموده و به صورت دست‌نویس نگاشته است.

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۳۲۸۶۶

آغاز: بسمله. و مما یدل علی فناء الاشیاء بایسرها من الارواح و الاجسام و الافلا و العناصر؛ **انجام:** ثم لا یجدوا فی انفسهم حرجاً مما ... سلموا تسلیما

خط: نستعلیق تحریری، کاتب = مؤلف، تا: قرن ۱۴؛ اهدایی: رهبری، بهمن ۱۳۸۴؛ کاغذ: حنایی، جلد: تیماج فرنگی با حاشیه زنجیره ای با برگهای زرکوب، ۲۱۰گ، مختلف السطر، اندازه: ۱۶×۲۵سم [اهدائی رهبر: ۲ اخبار۱–۱۳۱]

● **افادات الحسینیه (فی صفات رب البریه)** / کلام و اعتقادات / عربی

efādāt-ul ḥusaynīyya (fī ṣifāt-i rabb-il barryi)

نقوی لکهنوی، حسین بن دلدار علی، ۱۲۱۱–۱۲۷۳ قمری

naqavī lakhanū'ī, hoseyn ebn-e deldār 'alī (1797-1857)

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۸۶۴۴

آغاز: بسمله، الحمدلله الواحد الفرد الصمد المستجمع لجمیع؛ **انجام:** لاینکربل ورد به صریح الاثر کما مر فی

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: نخودی، جلد: مقوا [رایانه]

● **افادات الشیخ** / پاسخ پرسش‌ها / عربی
ifādāt-uš šayx

احسائی، احمد بن زین الدین، ۱۱۶۶-۱۲۴۱ ؟ قمری
ahsā'ī, ahmad ebn-e zayn-od-dīn (1753-1826)

چند سؤال و جواب است از شیخ احمد احسائی که از مجموعه‌های مختلف سؤالات و جوابات او برداشته شده است. سؤال نخست: ما وجه کان الحسنة بعشر امثالها و السیئة بواحده، این فقره سؤال ۶۱ از رساله قطیفیه است که جمعاً ۷۱ سؤال شیخ احمد بن صالح قطیفی است از شیخ احمد احسائی؛ سؤال دوم: ان الصلوة فی الباطن هو الولی، این سؤال ۶۸ از همان رساله است؛ پاسخ سؤال دیگر: «ما معنی قوله ص حسین منی و انا من حسین»، این نیز از همان رساله قطیفیه است با شماره ۵۳. یکی دیگر از افادات شیخ احمد احمد بیان طریق ریاضت شرعی است که از پاسخ شیخ به سؤال هفتم از سؤالات سید محمد بکاء نقل شده است.

[فهرست کتب شیخ: (چاپ اول) ۷۰: ۲ -۷۲و ۲۵]

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۰۵۰/۷-طباطبائی

آغاز: من افادات الشیخ سلمه الله تعالی سؤال ما وجه کون الحسنه بعشرة امثالها ... قد قلنا فی سائر الاجوبه ان الانسان خلق من عشر قبضات؛ **انجام:** من حیث یحب او یکره والی الله المصیر. من افادات الشیخ العارف ... احمد بن زین الدین

کا: سید عبدالباقی حسینی کاشانی، تا: ۱۲۴۷ق؛ کاغذ: فرنگی شکری، جلد: تیماج مشکی رنگ، ۸ص (۱۴۶-۱۵۳)، قطع: رقعی، اندازه: ۱۰/۵×۱۴سم [ف: ۲۳-۳۶۰]

۲. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه: ۱۷۴۰/۸-عکسی

آغاز: سؤال. ما وجه کون الحسنة بعشرة و السیئة بواحدة، و وجه تضاعفهما علی نساء النبی ص و بنی هاشم. الجواب قد قلنا فی سائر الاجوبة الانسان خلق من عشر قبضات؛ **انجام:** فعلم مستفاد، فافهم. من افادات الشیخ العارف الربانی شیخ احمد بن زین الدین الاحسایی اعلی الله مقامه ... فی شهر جماد الاول ۱۲۵۴

خط: نستعلیق شکسته آمیخته به نسخ، کا: زین العابدین بن محمد رضوی، تا: ۹ جمادی الاول ۱۲۵۴ق؛ ۱۱ص (۲۴۰-۲۵۰) [عکسی ف: ۱-۳۴]

● **افادات شیخ بدرالدین (؟)**/ عرفان و تصوف / عربی
efādāt-e šeyx-e badr-od-dīn

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۰۱۰۳/۸

آغاز: و اعلم ان لاهل الحق علم الیقین ... و عبارات شتی لایحصل منها التشفی

در بیان علم الیقین و عین الیقین و حق الیقین و اذکار و ادعیه و مطالب عرفانی دیگر؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳، ۲ص (۲۲-۲۳)، اندازه: ۱۴/۵×۲۱سم [ف: ۳۲-۱۲۶]

● **افادات شیخ حرعاملی** / عربی
efādāt-e šeyx horr-e 'āmelī

شرح و توضیحی است درباره چهار مطلب به شرح ذیل:
الف- تفسیرحدیث: «شهر رمضان لا ینقص ابداً». شیخ حرعاملی با دوازده وجه این حدیث را توضیح می‌دهد که این روایت قابل تاویل است. در چهار صفحه و شش سطر.
آغاز: بسمله حدیث شهر رمضان لاینقص ابداً. اقول هذا الحدیث یجب تاویله قطعاً ...
انجام: و القصد التبرک بالعدد الشریف و الله اعلم.
ب: توضیح درباره «وجوب الکفارة علی القول المحکی فاوضح». مرحوم شیخ این قول را نیز با دوازده وجه توجیه نموده. در سه صفحه.
آغاز: قوله فی اوایل کتاب الصوم من شرح اللمعة و اما وجوب الکفارة علی ...
انجام: و الحاصل ان الحمل علی الظاهر غیرممکن فلابد من الحمل علی غیر الظاهر و واحد منها کاف.
ج: شرح «اللهم انی اسالک برحمتک الذی لا تنال منگ الا بالرضا و الخروج عن معاصیک ...»
مؤلف محترم با نه دلیل به حل معضلی که در این مفروض است در دو صفحه پرداخته.
آغاز: فی بعض الادعیة التی نقلها الشیخ و غیره. اللهم انی اسالک
انجام: و تاسعها کون الباء لتاکید فی «برحمتک» التعدیة کما ذکره فی امثال هذا الترکیب.
د: شرح حدیث «ارضعت امی جاریة بلبنی؛ فقال هی اختک ...» در دو صفحه.
آغاز: فی التهذیب حدیث صورت متنه هکذا: قال قلت للعبد الصالح (ع) ارضعت امی ...
انجام: و امک امها فکیف تحل لاخیک من امک. ما فی هذه الاوراق کلها من افادات شیخنا الفاضل العلامه اعظم المحدثین اکمل المقدسین الشیخ محمد بن الشیخ حسن حر العاملی سلمه الله کتبته من خطه الشریف.

مشهد؛ نواب؛ شماره نسخه: ۴۵۲/۱

خط: نسخ و نستعلیق مختلف، کا: محمد فاضل بن محمد مشهدی (شاگرد حر عاملی)، تا: ۱۰۷۸ و ۱۰۸۱ق؛ واقف: حاج محمد مهدی فراش حرم، جلد: تیماج لایه‌ای مشکی، اندازه: ۱۲×۱۸/۵سم [ف:-۳۶۹]

● **افادات شیخ علی برادر زاده ملا عبدالرزاق فیاض**

/-فارسی
efādāt-e šeyx ‘alī barādar-zāde-ye mollā ‘abd-or-razzāq-e fayyāz

تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۱۳۹۶/۳۲
آغاز: انشاء طلسم سخن به اسم حکیمی که؛ **انجام:** قاعده عدل تو در گیر و دار ...
خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا [ف: ۵-۲۶۵]

● **افادات فاضل شاه قاضی یزدی ره = سوانح افکار** / گوناگون / عربی و فارسی
efādāt-e fāzel šāh qāzī-ye yazdī r.h. = savāneh-e afkār

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۶۷۱۰/۳۲
در تفسیر و خبر و کلام به عربی با یک بند فارسی در آخر؛ خط: نستعلیق ریز، کا: نصیرالدین محمد رضوی شاگرد آقا حسین خوانساری، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج حنایی مقوایی درون سرخ با لولا، ۲گ (۸۶ر-۸۷ر)، ۴۲ سطر (۱۳×۲۳)، قطع: رحلی، اندازه: ۲۰×۳۱سم [ف: ۱۶-۳۴۰]

● **الافادة** / فقه / عربی
al-ifāda

حسنی، احمد بن حسین، -۴۱۱ ؟ قمری
hasanī, ahmad ebn-e hoseyn (-1021)
کتابی است در فقه زیدیه بر اساس مذهب، و نظریات «المؤید بالله احمد بن حسین بن هارون» امام زیدیه گیلان و بلاد دیلم، که ابوالقاسم (ابی) جعفر بن الحسن بن علی الهوسمی، ظاهراً از تلامذه وی آن را جمع و تدوین نموده است.
[بروکلمان، ذیل ۳۱۷/۱]

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۸۰۸عکسی
آغاز: کتاب الطهارة، باب المیاه، لایجوز الطهارة بماء الورد و شبهه مما کان معتصراً من شیء، و لایجوز الا بالماء الخالص؛ **انجام:** و کل کافر لا یکون له عهد و لا ذمة جاز قتله ... و ان رضی عنه خصماوه.
نسخه اصل: موزه بریتانیا، ش Or. 4031 (ریو، فهرست خطی عربی /۲۱۶). نسخه حاضر تا کتاب طلاق، مرتب و از آنجا تا پایان مشوش است؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: شنبه آخر صفر ۷۲۱ق؛ ۱۲۶گ، مختلف السطر [عکسی ف: ۲-۲۸۴]

← الافادة الاجمالة ≻ کراهة العبادات (رسالة فی معنی ...)
← افادة الجمالیة ≻ کراهة العبادات (رسالة فی معنی ...)

افادة الخیر فی منصة زیادة العمر و نقصه / اخلاق / عربی
ifādat-ul xayr fī minaṣṣat-i zīyādat-il ‘umr wa naqṣ-i-h

سیوطی، عبدالرحمن بن ابی بکر، ۸۴۹-۹۱۱ قمری
soyūtī, ‘abd-or-rahmān ebn-e abī-bakr (1446-1506)
چاپ: لاهور، مطبعة محمدی، ۱۸۸۶و ۱۸۹۰.

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۸۸۰۷
آغاز: بسمله. الحمدلله و سلام علی عباده الذین اصطفی سئل والدی رحمه الله عن العمر هل یزید و ینقص؛ **انجام:** ان کنت کتبتنی عندک شقیاً و لم یقل إن کنت علمتنی شقیاً و الله تع اعلم بالصواب و صلی الله ...
خط: نسخ، کا: غلام محیی الدین، تا: قرن ۱۲؛ مجدول، دارای کمندکشی؛ اهدایی: رهبری، فروردین ۱۳۷۲؛ کاغذ: حنائی آهار مهره، جلد: مقوا با عطف و گوشه تیماج قهوه‌ای، ۲گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۷×۲۵/۵سم [اهدائی رهبر: ۲ اخبار۱-۱۳۲]

● **افادة الرائم لمسائل النائم** / فقه / عربی
ifādat-ur rā’im li-masā’il-in nā’im

ابن طولون، محمد بن علی، ۸۸۸؟-۹۵۳ قمری
ebn-e tūlūn, mohammad ebn-e ‘alī (1484-1547)
رساله بسیار کوتاهی است در بررسی خواب از ابعاد طبیعی، طبی و فقهی. از جمله ۲۵ حکم فقهی متفرع بر نوم را بر شمرده است.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۰۷۰/۲
آغاز: بسمله. الحمدلله الذی لا تأخذه سنة و لا منام و الصلوة و السلام علی سیدنا محمد و آله و صحبه الاعلام و بعد فهذا تعلیق سمیته افادة الرایم لمسایل النایم فأقول النوم قوة طبیعیة تحدث فی الانسان بلا اختیار منه و تمنع الحواس الظاهرة و الباطنة عن العمل مع سلامتها
کتابخانه چستربیتی، ش ۳۴۵۸؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: عصر مؤلف، به گفته آربری نسخه به خط مؤلف است؛ ۳ص (۴-۶)، ۲۳ سطر [عکسی ف: ۳-۱۴۴]

● **افادة النصیح بالتعریف باسناد الجامع الصحیح** / علوم حدیث / عربی
ifādat-un naṣīḥ bi-t-ta‘rīf bi-asnād-il jāmi‘-iṣ ṣaḥīḥ

ابن رشید، محمد بن عمر، ۶۵۷-۷۲۱ قمری
ebn-e rošayd-e āndolosī، mohammad ebn-e ‘omar (1260-1322)
مؤلف این کتاب را برای فرزندش محمد نگاشته و در مقدمه چنین آورده است: «فرأیت أن أجمع هذا الجزئ برسمه و أسمه بوسمه، و أعرف بنی سلسلة اسناده حلقة حلقة ...». دو نسخه از این کتاب در کتابخانه اسکوریال به شماره ۱۷۳۲ و ۱۷۸۵

نگهداری می‌شود و دکتر محمد حبیب ابن الخوجه با استفاده از آنها، کتاب را در سال ۱۳۹۴ق در تونس به چاپ رسانده است و در مقدمه تحقیق، درباره این کتاب و نسخه‌های آن بحث کرده است.
چاپ: محقق: محمد الحبیب بن الخوجه، تونس، الدار التونسیة للنشر، چاپ اول، ۱۵۸ص، ۱۳۹۳ق.
[دائرة المعارف بزرگ اسلامی ۵۸۵/۳-۵۸۶؛ دلیل مؤلفات الحدیث الشریف المطبوعة ۱۹۱/۱؛ الفهرس الشامل للتراث العربی الاسلامی المخطوط، الحدیث النبوی و علومه و رجاله ۲۱۱/۱؛ معجم المخطوطات المطبوعه ۲۶/۴]

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۱۵۲/۱
آغاز: بسمله. صلی الله علی سیدنا محمد و آله و سلم. الحمدلله الذی جعل الاسناد خصوصیة لهذه الامة و أثاره باقیة و جنة من التقول علی نبیه؛ **انجام:** نسخه: سمع صحیح البخاری علی أبی محمد بن حمویة فی سنة احدی و ثمانین و ثلاثمائة.
نسخه اصل: کتابخانه اسکوریال، مادرید ش ۱۷۳۲؛ خط: مغربی، کا: علی بن محمد بن علی بن هانی بن احمد بن محمد بن منتصر بن هانی لخمی، تا: قرن ۷ یا ۸؛ یادداشت قرائت نسخه بر مؤلف به خط محمد بن علی بن هانی لخمی سبتی در آخر صفر ۷۰۶ و در ذیل آن خط مؤلف دیده می‌شود و بالای همین صفحه یادداشتی است مبنی بر روایت این کتاب از چند تن از مشایخ در سال ۷۹۳ق؛ ۳۰ص (۱-۳۰)، ۲۱ سطر [عکسی ف: ۳-۳۲۵]

● افادة فی اطلاقات الواحد / فلسفه / عربی
ifādat-un fī iṭlāqāt-il wāḥid
وابسته به: النجاة؛ ابن سینا، حسین بن عبدالله (۳۷۰-۴۲۸)

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۹۴۸۰/۱۶
منقول از النجاة ابن سینا؛ خط: نستعلیق تحریری، بی‌کا، تا: قرن ۱۱ و ۱۲؛ ۱گ (۱۱۲) [مختصر ف:-۷۶]

● الافادة فی تاریخ الائمة السادة / تاریخ / عربی
al-ifāda fī tārīx-il a'immat-is sāda
هارونی، یحیی بن حسین، -۴۲۴ قمری
hārūnī, yahyā ebn-e hoseyn (-1034)
تاریخ جامعی از ائمه زیدیه از حضرت علی بن ابی طالب و حسن و حسین (ع) و امامان زیدیه تا سال ۳۶۰ می‌باشد و به امام مهدی لدین الله ابو عبدالله محمد بن حسن بن قاسم ختم شده است، به ترتیبی که امام هادی در صدر کتاب «الاحکام» ترتیب داده است. مؤلف در این کتاب از «المصابیح» احمد بن ابراهیم حسنی (۳۵۲) زیاد بهره برده است. مؤلف خود نیز از ائمه زیدیه است و بعد از وفات برادرش المؤید بالله (احمد بن الحسین) در ۴۲۱ق با او بیعت شده است.

آغاز: بسمله الحمدلله الذی اصطفی من عباده لتبلیغ رسالته الانبیاء المرسلین واختار لسیاسة امة نبیه من ذریته الائمة السابقین ... هذا جوامع الکتاب الکبیر الذی
انجام: وکان ابوسعید الابهری المتکلم تولی غسله ... فزدت من بکائی و صحت وقلت سیدی رضی الله عنه. تم الکتاب بحمدالله و منه نسأل الله التوفیق.
[مؤلفات الزیدیة ۱۴۰/۱]

۱. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۱۶۱۲/۱
نسخه اصل: کتابخانه واتیکان -رم ۱۱۵۹؛ خط: نسخ، کا: هادی بن عبدالله بن داود بن محمد بن صلاح بن داود، تا: یک‌شنبه ۱۹ ذیقعده ۱۰۴۷ق؛ کاتب تمامی نسب خود را تا امام هادی الی الحق یحیی بن الحسین آورده است؛ مصحح؛ ۸۱ص (۱۷-۹۷) [عکسی ف: ۵-۲۷]

۲. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۶۳۰۴-۳۲/۴
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: هادی بن عبدالغنی بن داود بن محمد بن صلاح بن داود، تا: ۱۹ ذیقعده ۱۰۴۷ق؛ جلد: گالینگور قهوه‌ای، ۴۶گ، اندازه: ۲۲×۳۴سم [ف: ۱-۴۵۹]

۳. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۳۴عکسی
آغاز و انجام: برابر
نسخه اصل: واتیکان ش ۱۱۵۹؛ خط: نسخ، کا: هادی بن عبد الله بن داود، تا: یک‌شنبه ۱۹ ذیقعده ۱۰۴۷ق؛ مصحح؛ ۴۱گ، مختلف السطر [عکسی ف: ۱-۱۲۹]

۴. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۳۷عکسی
نسخه اصل: واتیکان؛ خط: نسخ، کا: احمد بن ابراهیم زیدی، تا: ۱۷ جمادی الاول ۱۰۵۴ق؛ محشی؛ ۴۳گ، مختلف السطر [عکسی ف: ۱-۱۳۱]

۵. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۴۷۱/۳
آغاز: برابر
کتابخانه آکادمی لینچی-رم ۳۴ روسی ۳۳۵؛ بی‌کا، تا: ۱۷ جمادی الاول ۱۰۵۴ق؛ در زمان امامت قاسم بن محمد، در پایان آن عامر بن عبدالله بن عامر نوشته که این کتاب شریف را مطالعه کرده و در آن اغلاطی دیده است؛ ۸۷گ (۱۸۸-۲۷۴) [عکسی ف: ۲-۶۶]

۶. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۶۳۵۴-۳۲/۵۴
آغاز: برابر؛ **انجام:** فزجت من بکای و صحت و قلت ... سیدی رضی الله عنه. تم الکتاب بحمدالله و منه و نسأل الله التوفیق فی کل أحوالنا ... انه سمیع مجیب والحمدلله وحده.
این نسخه عکسی است، گویا از روی نسخه کتابخانه لینچی؛ خط: نسخ، کا: عبدالله بن احمد بن ابراهیم سرفی، تا: ۱۷ جمادی الاول ۱۰۵۴ق؛ یادداشتی دال بر مطالبه عامر بن عبدالله بن عامر، در پایان نسخه ابیاتی از قاضی احمدبن سعدالدین بن حسین مسوری یمنی (متوفی ۱۰۷۹ق) درج شده است، و نیز سند حدیث ابی الغنایم و

ذکر اسباط اثنی عشر من ولد محمد (ص) و نیز نامه‌ای به شرف الدین حسن بن شرف الدین کحلانی از امیر سید احمد بن محمد بن شمس الدین؛ جلد: گالینگور قهوه‌ای، ۴۸گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۲۱×۳۰سم [ف: ۱–۴۶۰]

۷. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۳۸۱۷/۲

آغاز: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: پنج‌شنبه ۲۵ شوال ۱۰۶۹ق؛ مصحح؛ جلد: تیماج قهوه‌ای ضربی، ۲۶گ (۲۵۹پ–۲۸۴ر)، اندازه: ۲۰/۵×۲۹/۵سم [ف: ۱۰–۱۹۴]

● الافادة لما جاء فی المرض و العیادة / اخلاق / عربی

al-ifāda li-mā jā’-a fi-l maraḍ wa-l ‘iyāda

ملا یحیی

mollā yahyā

در فضایل عیادت مریض و آداب و احکام آنها، دارای «مقدمه» و ۳ «فصل» و یک «خاتمه».

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۴۷۱۳/۱۰

آغاز: الحمدلله الذی جعل الامراض مکفرات لهذه الامة عظیم الذنوب؛ **انجام:** صلی علیه سبعون الف ملک حتی یصبح.

خط: نسخ، کا: رسول بن محمد بن شیخه بن ایوب بن احمد شرفکندی شافعی، تا: قرن ۱۳؛ در پایان چنین نوشته: «و هر یکی از اولاد این حقیر طلب فروختن کتاب‌هایی که بدست خود نوشته‌ام بنماید به لعنت خدا و نفرین رسول باد آمین»؛ جلد: چرم مشکی ترنج و سرترنج و لچکی دار، ۱گ (۲۲۳ر–۲۲۳پ)، ۲۵ سطر، اندازه: ۲۲×۳۵/۳سم [ف: ۴۱–۱۷۴]

● الافادة و الاعتبار فی الامور المشاهدة و الحوادث المعاینة بأرض مصر / تاریخ / عربی

al-ifāda wa-l i‘tibār fi-l umūr-il mušāhida wa-l ḥawādiṯ-il mu‘āyini bi’arḍ-i miṣr

عبداللطیف بغدادی، عبداللطیف بن یوسف، ۵۵۷–۶۲۹ قمری

‘abd-ol-latīf-e baqdādī, ‘abd-ol-latīf ebn-e yūsof (1163-1232)

تاریخ تألیف: رمضان ۶۰۰ق؛ محل تالیف: قاهره

مؤلف دو کتاب درباره مصر دارد: ۱– الافادة و الاعتبار فی الامور المشاهدة و الحوادث المعاینة بأرض مصر؛ ۲– الدرة المضیئة فی فضل فصر و الاسکندریة و أخبار مصر. این نسخه کتاب اول و مفصل‌تر اوست، دارای دو «مقاله»: المقالة الاولی: در شش «فصل»: ۱. خواص مصر العامة، ۲. فی ما تختص به من النبات، ۳. فی ما تختص به من الحیوان، ۴. اقتصاص ما شوهد من آثارها القدیمة، ۵. فی ما شوهد بها من غاریب الابنیة و الفن، ۶. غرایب اطعمتها؛ المقالة الثانیة، در سه «فصل»: ۱. النیل و کیفیة زیاداته و اعطا علل ذلک و قوانینه، ۲. حوادث سنة سبع و تسعین و خمس مائة؛ ۳. حوادث سنة ثمان و تسعین و خمس مائة.

چاپ: تحقیق علی محسن عیی مال الله، بغداد، دارالحکمة، ۱۴۰۷ق

[فهرست مخطوطات المصور، قاهره، جزء ۲، قسم ۴ ص ۴۱–۴۲]

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۳۴۹۴۱

آغاز: المقالة الاولی و هی ستة فصول، الفصل الاول فی خواص مصر العامة منها ان ارض مصر من البلاد العجیبة الآثار الغریبة الاخبار؛ **انجام:** و ینصرف رویدا فهذا ما قصدت اقتصاصه من احوال هذه الکاینة فلیکن آخر المقالة و منتهی الکتاب و الحمد لله رب العالمین.

این نسخه خطبه مؤلف را ندارد؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: اواخر ربیع الاول ۱۲۵۵ق، اهدایی: رهبری، اردیبهشت ۱۳۸۶؛ کاغذ: کشمیری نخودی، جلد: تیماج فرنگی قهوه‌ای سوخته مجدول زرکوب، ۶۰گ،۱۷سطر،اندازه: ۱۶/۵×۲۵سم [اهدائی رهبر: ۸–۳۵۷]

● الافاضات / فقه / عربی

al-ifāḍāt

نراقی، احمد بن محمد مهدی، ۱۱۸۵؟–۱۲۴۵ ؟ قمری

narāqī, ahmad ebn-e mohammad mahdī (1772-1830)

رساله مختصر و استدلالی در مسائل شرعی.

قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه: ۱۱۴۴

آغاز: الحمدلله الذی من علینا ببیان الحلال و الحرام و انعم علینا بالعلم بالتکالیف و الاحکام و الصلوه علی محمد ... ان هذا تحریر منی فی بیان التکالیف الشرعیة مع الدلائل؛ **انجام:** وان لم تکن القربة مقصودة بالذات و الصحیحة مقصودة بالعرض و بها ان کانت کذلک احتمله الشهید فی قواعد

کتاب طهارت را دربردارد؛ خط: نستعلیق شکسته، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ جلد: تیماج زرد بدون مقوا، ۳۷۲گ، مختلف السطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۱/۵سم [ف: ۱–۱۹۰]

● الافاضات / فقه / عربی

al-ifāḍāt

یزدی، محمد تقی بن ابیطالب، –۱۲۶۷ قمری

yazdī, mohammad taqī ebn-e abītāleb (-1851)

کتاب فقهی مفصل و استدلالی است با عناوین «افاضة–افاضة» که مؤلف هنگامی که در تهران زندانی بود، نوشته و در آغاز قواعد اصولی را که در فقه بدان احتیاج است آورده و رساله «حجیة الظن» را نیز در مقدمه نوشته است.

آغاز: بسمله. و به نستعین. الحمدلله الاول و الآخر و الباطن و

الظاهر ... فیقول ... محمد تقی بن ابی طالب الیزدی الاردکانی ... هذا ما تعمقت النظر فیه من طائفة من مسائل فقهیه و نبذة من قواعد کلیة ... سمیتها «افاضات».

۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۹۰۱/۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** افاضة: الوجه فی قولهم بتقدیم مدعی الصحة علی مدعی الفساد فی العقود و الایقاعات ... حیث انه یفیدان مدعی الفساد مدعی و مدعی الصحة منکر.

خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ خط خوردگی دارد، پس نسخه اصل خواهد بود؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج سرخ ضربی مقوایی، ۱۳۵گ (۱ب-۱۳۵ الف)، ۱۷ سطر (۱۴×۱۷/۵)، اندازه: ۱۸×۲۲سم [ف: ۵-۱۶۹۸]

۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۲۲۸۸

آغاز: برابر؛ **انجام:** و لهذا لو أضیف ماء الورد الی ما هو مثله فی الرائحة لم یشتد رائحة المجموع و لو أضیف..

این نسخه مقدمات اصول و چند برگ از کتاب طهارت را دارد؛

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ مصحح؛ جلد: تیماج قرمز بدون مقوا، ۹۶گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۶-۲۷۳]

● **الافاضات** / فقه / عربی

al-ifāḏāt

نراقی، محمد جواد بن احمد، ۱۲۲۲-۱۲۷۸ قمری

narāqī, mohammad javād ebn-e ahmad (1807-1862)

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۸۳۸۹

کتاب الطهارت، نسخه بسیار نادر؛ بی‌کا، بی‌تا؛ گواهی مقابله به تاریخ ۱۲۸۰ق [د.ث. مجلس]

● **الافاضات الرضویة** / کلام و اعتقادات / عربی

al-ifāḏāt-ur raḏawīyya

نیر بروجردی، علی اصغر بن علی اکبر، ۱۲۳۱-۱۳۰۰ قمری

nayyer-e borūjerdī, ‘alī asqar ebn-e ‘alī akbar (1816-1883)

تاریخ تألیف: ۱۲۷۱ق

رساله‌ای درباره مسائل موت و معاد در هشت «فیض»، که هنگام تشرف به آستان قدس رضوی نگاشته است.

آغاز: الحمد لله الذی دلنا علی وجوده بوجوده و أفاض علینا معارفه بلطفه وجوده و قرب إلیه المعلن المر المهطع فی سجوده و أبعد عنه المستکبر الخائض فی حجوده

انجام: فإذا وصل الیه فلا یحتاج إلیه أبدا و سنتلوا علیك تتمیم المرام واستیفاء الکلام فی المقام فی المجلد الآخر مستعینا بالله وله الحمد حتی یحب و یرضی

تهران؛ مروی؛ شماره نسخه: ۷۳۸

کاتب = مؤلف، تا: ۱۲۷۳ق؛ مؤلف فهرست تألیفات از سال۱۲۵۳تا ۱۲۸۵ خود را در چند برگ قبل از کتاب نوشته؛ ۵۰۰گ [ف:-۶۸]

● **افاضات النجفیة = ترجمه منظوم مناجات العلویة** / شعر / فارسی

efāzāt-on najafīyya = t.-ye manzūm-e monājāt-ol ‘alavīya

صدرالشریعة، محمد صادق بن عبدالعلی،-۱۴۰۰ قمری

sadr-oš-šarī‘at, mohammad sādeq ebn-e ‘abd-ol-‘alī (-1980)

تاریخ تألیف: چهارشنبه ۱۲ اردیبهشت ۱۳۵۲ مطابق با ۲۶ ربیع الاول ۱۳۹۳ق

ترجمه منظوم مناجات علوی موسوم به «المناجات الالهیات» است در حدود ۹۰۰ بیت فارسی که هر سطر از دعا را در یک یا چند بیت ترجمه کرده است. ناظم در مقدمه در بیان سبب ترجمه این مناجات به نظم فارسی می‌گوید: در یکی از سفرهایم به قم، پس از زیارت حضرت معصومه علیها السلام به دیدار آیت الله سید شهاب الدین مرعشی نجفی رحمه الله رفتم. ایشان نسخه‌ای چاپی از «المناجات الالهیات» را به من هدیه کرد و فرمود: مایلم که این گنج پنهان را برای استفاده عموم به نظم ساده فارسی درآوری بدون شرح و تفصیل، چنانکه برای خواننده حالی معنوی ایجاد شود. ناظم تصریح می‌کند که به امر آیت الله مرعشی این منظومه را سروده است. المناجات الالهیات مناجات مفصلی است با سربندهای «الهی-الهی» منسوب به امیرالمؤمنین امام علی بن ابی طالب علیه السلام که از طرق متعدد شیعه و سنی روایت شده است و به شکل‌های گوناگون در مصادر حدیثی و دعایی همچون صحیفه علویه، صحیفه سجادیه، اقبال الاعمال، دستور معالم الحکم، البلد الامین، بحار الانوار و مفاتیح الجنان نقل شده است. المناجات الالهیات به روایت سید ضیاء الدین ابوالرضا فضل الله بن علی بن عبیدالله حسنی راوندی (۵۷۲ق) از روی دو نسخه کهن، به همت مرحوم فخرالدین نصیری امینی به چاپ رسید و بار دیگر در میراث حدیث شیعه (دفتر دوم صص ۵۳-۸۸) با تصحیح و تحقیق آقای سعید رضا علی عسکری منتشر شد. آغاز مناجات چنین است: «اللهم صل علی محمد و آله محمد و ارحمنی اذا انقطع من الدنیا أثری و انمحی من المخلوقین ذکری و صرت من المنسیین کمن قد نسی قبلی. الهی کبرت سنی و رق جلدی ...»

آغاز: به نام آنکه دانا و تواناست ×× که در ذات و صفات و فعل یکتاست / خداوندی که بنماید دلالت ×× به ذاتش ذات پاکش از اصالت

انجام: تولایش بود هم رأس ایمان ×× ضرر بر آن رساند کی

گناهان / اگر دارد به محشر هر کسی کس ×× محبان را علی و آل او بس. تمت بالخیرو العافیة الحمدلله و المنة له، به اتمام رسید تحریر منظومه ترجمه افاضات النجفیة در ترجمه مناجات العلویة
[بزرگان تنکابن: ۲۳۱-۲۳۲؛ میراث حدیث شیعه، دفتر دوم: ۵۳-۸۸]

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۳۹۲عکسی
آغاز: برابر؛ **انجام:** و لم ترز بنزیله قطیعات المعاطب. نیامد هیچگه بر میهمانش ×× ز مهلک‌ها گزندی جسم و جانش / چه هر کس بر کریمی گشت مهمان ×× شود ایمن ز هر درد و بلازان
خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، تا: چهارشنبه ۱۲ اردیبهشت ۱۳۵۲ق، مطابق با ۲۸ ربیع الاول ۱۳۹۲؛ نام کتاب و مؤلف در صفحه عنوان ثبت شده است؛ ۳۳ص، ۱۳ سطر [عکسی ف: ۴-۱۸۸]

۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۳۹۷عکسی
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ معرب درشت و نستعلیق، کاتب = مؤلف، تا: چهارشنبه ۱۲ اردیبهشت ۱۳۵۲ مطابق با ۲۸ ربیع الاول ۱۳۹۲؛ ۱۱۷ص، ۱۳ سطر [عکسی ف: ۴-۱۹۹]

● افاضة الانوار فی اضائة اصول المنار / اصول فقه / عربی
ifāḍat-ul anwār fī iḍā'at-u uṣūl-il minār

دهلوی، سعدالدین، -۸۹۱ قمری
dehlavī, sa'd-od-dīn (-1486)

وابسته به: منار الانوار؛ نسفی، عبدالله بن احمد (-۷۱۰)
شرحی با عنوان «قوله ـقوله» بر کتاب «منار الانوار فی الاصول» نسفی است.
[کشف الظنون ۱۸۲۳/۲]

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۳۸۷۱/۴
آغاز: الحمد لله الذی الهمنا معالم الاسلام و اعلمنا مراتب الاعلام و هدانا الی سبیل الرشاد ... و دعانا الی اکتساب الفضل و الفقاهة و نهانا عن اتباع الهوی و السفاهة؛ **انجام:** انجام نسخه: قوله و یلزمه احکام الشرع لان السکر ینافی شیئاً من الاهلیة فکان کالصاهی و تصح عباراته
خط: نسخ قدیم خوش، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ جلد: تیماج مشکی، مجدول گرهی، ۲۰گ (۴۶پ-۶۵پ) [ف: ۳۷-۴۳۹]

← الافاضة الروحیة ⟵ الروحیة

● افاضة القدیر فی احکام العصیر / فقه / عربی
ifāḍat-ul qadīr fī aḥkām-il 'aṣīr

شریعت اصفهانی، فتح الله بن محمد جواد، ۱۲۶۶-۱۳۳۹ قمری
šarī'at-e esfahānī, fath-ol-lāh ebn-e mohammad javād (1850-1921)

تاریخ تألیف: شب جمعه ۱۳ محرم ۱۳۲۴ق
کتابی فقهی و استدلالی همراه با ذکر اقوال و دلایل علماء، مشتمل بر چهارده «مقاله» و چهار «فصل» و یک «خاتمه»: مقاله ۱. حلیة جمیع أنواع العصیر ما لم تغل؛ ۲. الروایات الحاکمة بتحریم العصیر بالغلیان فکلها خالیة عن التحدید بهما (ذهاب الثلثین)؛ ۳. نقل روایة عن زید النرسی مصرحة بالتعمیم و التسویة بین قسمی الغلیان فی التحدید بذهاب الثلثین؛ ۴. التفصیل بین ما غلی بنفسه و ما غلی بالنار بتنجیس الأول إلی أن یعود خلا و تحریم الثانی إلی أن یذهب ثلثاه؛ ۵. اجماع فقهائنا علی حرمة العصیر العنبی إذا غلی سواء کان بنفسه أم بالنار؛ ۶. اطباق کلمات الخاصة و العامة ... علی وصف الخمر و المسکر بالشدة و الحدة؛ ۷. بیان الأسکار یعلم فی العصیر بالآثار الخاصة؛ ۸ فیما یدل علی أن النبیذ یتغیر بمضی زمان؛ ۹. النهی عن الانتباذ فی أوعیة مخصوصة؛ ۱۰. اغلب کتب اللغة خالیة عن ذکر حقیقة السکر بل ذکر بعضهم إنه تغطیة العقل؛ ۱۱. أن الخمر اسم لکل مسکر أو لمسکر خاص؛ ۱۲. نسبة نجاسة العصیر إلی الأکثر مخالف للواقع؛ ۱۳. نجاسة العصیر الزبیبی و التمری بالغلیان و إن لم یحدث فیها شدة المسکرة؛ ۱۴. اعتراضات علی العلامة الطباطبائی؛ فصل ۱. یلوح لی من مجموع الآثار و الأخبار أن الحال فی جمیع أقسام العصیر و النبیذ و النقیع علی نهج سواء و إنه لا فرق بین العنب و التمر و الرطب و الزبیب و التین و العسل و الشعیر و أشباهها و أن الحرمة و النجاسة فی الجمیع یدور مدار الاسکار فما اسکر منها کان محرما نجساً لم یغل أو غلی بنفسه أو بالنار ذهب ثلثاه أو لم یذهب ...؛ فصل ۲. العصیر الزبیبی المعروف بالنقیع و قد عرفت ندرة القول بالتحریم؛ فصل ۳. العصیر التمری و قد عرفت اجماعهم علی طهارته؛ فصل ۴. الفقاع و اضطربت کلمات الأصحاب فیه موضوعاً و حکماً؛ خاتمة: فی جملة من الفروع.
آغاز: بسمله، حمدله إنی طالما تأملت فی مسألة العصیر بأقسامه و استقصیت الغور فی استنباط أحکامه.
انجام: و ههنا فروع کثیرة متفرعة علی القول بنجاسة العصیر بالطبخ أغناناً (کذا) عن التعرض لها عدم القول بأصلها.

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۳۱۹
آغاز: الحمدلله رب العالمین و أفضل صلاته و تسلیماته علی أفضل انبیائه محمد و آله الطاهرین؛ **انجام:** و لنختم الکلام فی المقام حامداً لله المفضال المنعام مصلیاً علی رسوله و آله الاطهار الکرام.
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۳۳۶ق؛ جلد: مقوایی عطف تیماج قهوه‌ای، ۴۷گ، ۲۹ سطر، اندازه: ۲۱×۳۰/۵سم [ف: ۴-۱۰۵]

۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۶۵۹۶
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۳۶۰ق [رایانه]

۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۰۹۴۵

آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: حسینعلی بن محمد حسین، تا: جمعه ۱۲ ذیقعده ۱۳۶۱ق؛ با یک واسطه با نسخه اصل توسط سید مصطفی خوانساری تصحیح و مقابله شده؛ اهدایی: رهبری، خرداد ۱۳۷۳؛ کاغذ: مشقی، جلد: مقوا رویه پارچه، ۱۰۸گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۸×۲۲/۵سم [اهدائی رهبر: ۳-۷۷]

● **الافاضة لانبوب البلاغة** / معانی بیان / عربی
al-ifāḍa li-unbūb-il balāġa
مفتی آماسی، خضر بن محمد، ق۱۱ قمری
moftī āmāsī, xezr ebn-e mohammad (-17c)
وابسته به: انبوب البلاغة فی ینبوع الفصاحة؛ مفتی آماسی، خضر بن محمد (-۱۱)
شرح رساله «انبوب البلاغة» خود اوست.

تبریز؛ تربیت؛ شماره نسخه: ۷۷ض
کاتب = مؤلف، بی تا [ف: ۲۳۷]

● **افاقة الجنون فی حرمة شرب الافیون** / فقه / فارسی
ifāqat-ul junūn fī ḥurmat-i šurb-il afyūn
شیخ الرئیس قاجار، ابوالحسن بن محمد تقی، ۱۲۶۴-۱۳۳۶ قمری
šeyx-or-ra'īs-e qājār, ab-ol-hasan ebn-e mohammad taqī (1848-1918)
تاریخ تألیف: ۱۳۰۳ق؛ محل تألیف: اسلامبول
رساله‌ای کوتاه در حرمت توتون و غلیان که به تقاضای حاج رضاقلی بن محمد باقر افشار خراسانی به رشته تحریر درآورده است.
[فهرستواره منزوی ۳۷۸۳/۵]

قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه: ۲۷۴۳/۲
آغاز: سپاس وستایش خداوندی را عظم سلطانه و ظهر برهانه که طیبات را مباح و محبوب فرموده و خبائث را حرام و مکروه و درود متواتر و سلام وافر بر؛ **انجام:** که این بدان ماند که انسان چشم خود را کور کند و دست خود را ببرد و دلخوش ماند که به نامحرم نمی‌نگرم و بزیردستی سیلی نمیزنم قصه کوته کن که رفتم در حجاب
کا: محمدرضا نائینی، تا: ۲۸ رمضان ۱۳۱۱ق؛ در ادامه رساله شرح حال نواب ابوالحسن میرزا شیخ الرئیس توسط میزبانش رضاقلی افشار خراسانی در ۳۱ر-۳۳پ نوشته شده؛ ۶گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۱×۱۷سم [ف: ۱-۱۹۱]

● **الافاقة و فصل فی السکر (فصل فی)** / عربی
al-ifāqa wa faṣl-un fi-s sukr (faṣl-un fī)

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۶۱۶/۹-ف
نسخه اصل: شهید علی پاشا ش ۱۳۷۴؛ خط: نسخ، کا: اسمعیل بن سودلیر، بی‌تا؛ ۷گ (۴۵پ-۵۱ر) [فیلمها ف: ۱-۵۱۳]

● **خلافت** / عرفان و تصوف / فارسی
xelāfat
نعمة الله ولی، نعمة الله بن عبدالله، ۷۳۰؟-۸۳۴ قمری
ne'mat-ol-lāh-e valī, ne'mat-ol-lāh ebn-e 'abd-ol-lāh (1330-1431)
تفسیر و تأویلی عرفانی است از خلافت انسان در روی زمین به نثر آمیخته به نظم: چون اظهار صفات خودرا خواست، انسان را به خلیفگی خود آفرید، عقل اول وزیر اوست و نفس خازن و طبیعت کلیه عامله او، روح او جزئی از روح اعظم او، صورت او آیینه ای از جمال بی همتایش، الولد سر ابیه.
آغاز: حمد له و به نستعین، چون اقتضاکرد حکم ظهور سلطنت ذات ازلیه و اظهار صفات ... بیت جام است و شراب و رند و ساقی
[فهرستواره ۳۳۵/۷]

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۳۲۱۲/۹
آغاز: برابر؛ **انجام:** که فانی اند بفناء الفناء فی الله و باقی ببقاء این ساعات را قیامت کبری خوانند و الله اعلم بالحقائق.
نام رساله در فهرست «روحیه» آمده است که باتوجه به آغاز تغییر یافت؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۹۴۱ق؛ کاغذ: شرقی، ۵گ (۱۸۱پ-۱۸۵پ)، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۰×۱۵سم [ف: ۳۳-۳۹۳]
۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۵۳۰ ض
آغاز: برابر
خط: نسخ، کا: عباس بن حاجی محمد شیرازی همدانی، تا: سلخ رمضان ۱۲۶۴ق؛ جلد: کالینکور مشکی، ۱گ (۱۳۴)، ۲۹ سطر، اندازه: ۲۸/۵×۴۰سم [الفبائی: ۲۸۶]
مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه: ۴۰/۴۵ عکسی
نسخه اصل: همان نسخه بالا [ف: ۳-۱۳۰۹]
۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۳۰۶۷/۴۳
آغاز: الحمدلله رب العالمین و به نستعین؛ **انجام:** اما فنای کلی مستلزم فنای جزئی باشد.
در تفسیر خلافت الهی؛ خط: شکسته نستعلیق خوش، بی‌کا، تا: ۱۲۶۵ق؛ مجدول شش خطی؛ کاغذ: فرنگی نازک شکری آهارمهره، جلد: تیماج مشکی، ۱ص (۱۵۵)، ۲۵ سطر، قطع: وزیری، اندازه: ۱۴/۵×۲۳/۵سم [ف: ۱۰-۵۹۷]

● **الافتاء و الاستفتاء** / فقه / عربی

al-iftā’ wa-l istiftā’

صیمری، حسین بن مفلح، -۹۳۳ قمری

saymarī, hoseyn ebn-e mofleh (-1527)

تاریخ تألیف: دوشنبه ۱۲رمضان ۹۰۲ق

رساله استدلالی مختصر است در باب اجتهاد و تقلید شامل مباحثی چون حکایت غیر مجتهد فتوای مجتهد را، جواز القضاء لغیر المجتهد عند عدمه، طریق معرفة العامی للمجتهد، فرق بین الفتوی والحکم. از فقهای شیعه و عامه نقل می‌کند همچون علامه حلی، شهید اول، محرر و الحاوی شیخ حسین بن منصور. درجایی مثال می‌آورد به وجود مجتهدین در شام.

آغاز: بسمله الحمدلله ولی التوفیق و ملهم التحقیق و الصلوة علی محمد و آله اولی الفضل بالتحقیق و بعد فهذه رسالة فی الافتاء و الاستفتاء و الحکم لغیر المجتهد و وجوب العمل بالنقل عن المجتهد المیت و سمیتها کشف الالتباس عن قلوب الناس فنقول ... قال العلامة فی التهذیب و هل لغیر المجتهد الفتوی بما یحکیه عن المجتهد

انجام: بخلاف الفتوی فانه لیس فیها الزام و مع عدم الالزام لاستقراء الاحکام و الا تستقر مع الالزام الذی هی وظائف احکام المجتهدین الاخذین من آل محمد علیهم السلام انتهت المسألة برهنة کاشفة الالتباس العارض فی قلوب الناس و حقها ان یکتب بماء المعین علی اوراق الجبین و الحمدلله رب العالمین

۱. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۲۱۴۷/۹

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: یحیی بن حسین بن حسن بن ناصر سلمابادی، تا: سه‌شنبه ۶ رمضان ۹۰۸ق؛ از روی نسخه مکتوب در ۲۴ شعبان ۹۰۴؛ کاغذ: ترمه، جلد: رویه کاغذ لبه‌دار، ۴گ (۲۴پ-۲۷پ)، اندازه: ۱۳×۲۲سم [ف: ۵-۴۳۵]

۲. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۳۳/۱۲۹-۶۵۷۹/۳

آغاز و انجام: برابر

نام کتاب و مؤلف به استناد نسخه ش ۲۱۴۷/۹ ملک ذکر شد. در فهرست با عنوان «کشف الالتباس عن قلوب الناس» آمده است؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ مصحح؛ جلد: تیماج مشکی، ۵گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: ۶-۳۳۲۲]

● الافتاء و التقلید / اصول فقه / عربی

al-iftā’ wa-t taqlīd

اصفهانی، میرزا مهدی، ۱۳۰۳-۱۳۶۵ قمری

esfahānī, mīrzā mahdī (1886-1946)

رساله‌ای است در بیان رجوع جاهل به عالم وتبعیت جاهلان از حکم عالمان با مقدمه‌ای نسبتاً مفصل در اثبات این موضوع و استشهاد به اخبار بسیار.

۱. دامغان؛ قمر بنی هاشم؛ شماره نسخه: ۲۰۰

آغاز: ومما لا بد من التذکر به هو تمامیة الدین واشتماله علی الاصول والفروع والروحیات والقالبیات؛ **انجام:** فلا بد من التذکر بما ذکریه الشارع مما یتوقف علیه خصوص تلک المرتبة الشریفة

خط: نستعلیق، کا: محمدرضا دامغانی، تا: ۱۵ جمادی الاول ۱۳۵۹ق؛ جلد: پارچه‌ای زرشکی عطف تیماج قهوه‌ای، ۳۷گ، مختلف السطر، اندازه: ۱۸/۵×۲۳سم [ف:-۱۸]

۲. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۱۹۶۸

نسخه اصل: همان نسخه بالا [عکسی ف: ۵-۴۲۵]

۳. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۱۲۱۶/۳

آغاز: الحمدلله رب العالمین ... بعد ما کان قطب احکام الدین هو القرآن المجید و اساس احکام القرآن علی العلم الالهی.

نسخه اصل: کتابخانه آستان قدس رضوی-مشهد ۸۴۷۱، ۸۴۶۶، ۸۴۷۰، ۸۴۷۳ [این چهار شماره برای چهار رساله مجزا از اوست]؛ خط:نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۴؛ ۶ص (۵۳-۵۸) [عکسی ف: ۴-۴۱]

● افتتاح الدعوة و ابتداء الدولة / تاریخ / عربی

iftitāḥ-ud da‘wa wa ibtidā’-ud dawla

ابن حیون، نعمان بن محمد، -۳۶۳ قمری

ebn-e hayyūn, no‘mān ebn-e mohammad (-974)

تاریخ تألیف: محرم ۳۴۶ق

در تاریخ تبلیغ به مذهب اسماعیلی در مغرب و ابتداء آن از یمن برای المهدی لدین الله فاطمی به دست ابن حوشب کوفی و حالات وی و چگونگی نشر مذهب توسط او.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۳۲۶۱

آغاز: الحمدلله مؤید الحق و ناصر اهله و دامغ الباطل و مذل حزبه القائل و هو أصدق القائلین الا ان حزب الله هم الغالبون؛ **انجام:** و ذلک حسب ما شرطت من الاختصار فی أوله و بنیت من ذلک علیه

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۵ ربیع الثانی ۱۳۰۸ق؛ مصحح؛ جلد: تیماج قرمز ضربی، ۱۵۱گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۴×۲۱/۵سم [ف: ۹-۵۰]

● افتتاح الکلام ببسم الله / نحو / عربی

iftitāḥ-ul kalām bi-bism-il-lāh

شهید ثانی، زین الدین بن علی، ۹۱۱-۹۶۵ قمری

šahīd-e sānī, zayn-od-dīn ebn-e ‘alī (1506-1558)

رساله‌ای درباره بسمله، استحباب، تجزیه و ترکیب و وجوه قرائت و کتابت آن. در نسخه به نام نویسنده اشارت نرفته است.

آغاز: افتتاح الکلام بتسمیة الله تعالی تیمنا و تبرکا باشرف الاعلام و اقتداء بخیر الکلام کلام الملک العلام و تأسیا بالعلماء الاعلام.

انجام: و للمحافظة علی رؤوس الای و ما یوضع علیه محیه غیر تابع نحو الرحمان علم القرآن قل ادعوا الله او ادعوا الرحمان.

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۴۴۴/۵

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: صفر کرمانی، تا: دوشنبه ۲۷ ذیقعده ۱۰۸۷ق؛ جلد: دو رو تیماج قهوه‌ای، ۴گ (۲۵۶پ-۲۵۹ر)، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۰/۵×۲۰/۵سم [ف: ۲-۴۸]

۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۷۷۷/۵-طباطبائی

آغاز و انجام: برابر

نام مؤلف به استناد نسخه ش ۴۴۴/۵ مرعشی تعیین شد؛ خط: نسخ، کا: محمد باقر بن محمد هاشم اصفهانی، تا: دوشنبه ۹ رجب ۱۱۳۹ق؛ کاغذ: اصفهانی شکری آهار مهره، جلد: تیماج قرمز مقوایی، ۳ص (۱۸۴-۱۸۶)، ۱۹سطر، قطع: رقعی بزرگ، اندازه: ۱۳×۲۰سم [ف: ۲۳-۸۵]

● افتتاح علوی / دعا / عربی

eftetāh-e ʻalavī

رضوی قمی، محمد بن محمد باقر، ۱۱۰۰-۱۱۶۰ ؟ قمری

razavī qomī, mohammad ebn-e mohammad bāqer (1689-1747)

خوانسار؛ فاضل؛ شماره نسخه: ۲۶۷/۱۶

بی‌کا، بی‌تا؛ جا: نجف؛ جلد: تیماج مشکی مجدول عطف تیماج مشکی، اندازه: ۹×۲۰سم [ف: ۱-۲۴۷]

● الافتتاح فی شرح المصباح / نحو / عربی

al-iftitāḥ fī š.-il miṣbāḥ

اسود، حسن بن علاء الدین، -۱۰۲۵ قمری

asvad, hasan ebn-e ʻalāe-d-dīn (-1616)

وابسته به: المصباح فی النحو؛ مطرزی، ناصر بن عبدالسید (۵۳۸-۶۱۰)

کتاب شرحی است مشهور بر کتاب «المصباح» مطرزی و همچون مطالب متن در ۵ «باب» نگاشته شده است: ۱. اصطلاحات نحوی؛ ۲. عوامل لفظی قیاسی؛ ۳. عوامل لفظی سماعی؛ ۴. عوامل معنوی؛ ۵. بیان فصولی در عربی.

آغاز: الحمدلله الذی انزل من السماء الفرقان و خلق من التراب الانسان، ... اما بعد فهذه حواش کتبتها للمصباح.

[کشف الظنون ۱۷۰۸/۲؛ بروکلمن ذیل ۱: ۵۱۴ و ۲: ۳۱۲]

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۰۸۵۴

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۴ رجب ۸۵۷ق؛ مصحح؛جلد: مقوایی عطف تیماج مشکی، ۹۱گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۴×۱۸/۵سم [ف: ۲۷-۲۶۹]

۲. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۲۴۲۳

آغاز: برابر؛ **انجام:** لعدم الحاجة مع الرفع الی اضمار الذی یحتاج الی التفسیر.

خط: نسخ نزدیک به نستعلیق، بی‌کا، تا: ۹۸۰ق؛ مجدول، توضیح لغات متن در حواشی اوراق با امضاء «سید» و «هـ هـ»؛ تملک: عبدالحمید بن محمد کردستانی در سال ۱۳۴۱؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج سرمه‌ای، ضربی، مقوایی، ۸۷گ، ۱۹ سطر (۷/۵×۱۳)، اندازه: ۱۴×۲۱/۵سم [ف: ۱۲-۲۲۱]

۳. تهران؛ مفتاح؛ شماره نسخه: ۹۸۵

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۲۴ صفر ۹۸۰ق، جا: مدرسه حکیم؛ مجدول [نشریه: ۷-۱۰۳]

۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۹۳۹۹

آغاز: برابر؛ **انجام:** و ان کان النصب کثیر الاستعمال لعدم الحاجة مع الرفع الی الاضمار الذی یحتاج الی التفسیر.

خط: نسخ، کا: صالح بن رمضان، تا: ۱۰۲۵ق، جا: قلعه قوستانیچه (در ترکیه فعلی)؛ مجدول، محشی منقول از شرح سروری و شرح جامی و شرح عوامل و حدائق الاحباب و غیره؛ واقف: شیخ جعفر نیکنام، مهر ۱۳۴۴؛ کاغذ: شکری آهار مهره، جلد: تیماج ماشی ضربی، ۱۳۹گ، ۱۹سطر (۵/۵×۱۴)، اندازه: ۱۰×۱۹سم [ف: ۱۲-۹]

۵. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۶۶۳۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** و هو الخامس بالاستقراء لابالعقل لانه لایجوز ان یکون شیئاً آخر غیر الخامس.

کامل؛ خط: نسخ، کا: یعقوب بن محمد بن یوسف، تا: ۱۰۷۳ق، جا: صعید مصر؛ ضمیمه آن اعراب دیباچه مصباح مطرزی است در بیست و سه ورق با آغاز: «بسمله الحمدلله الذی لایبلغ کنهه جاد و لایحصی عدد نعمه عاد و حار فی بحار عرفانه ارواح العالمین و نار بانوار احسانه اسباح العالمین ... اما بعد فهذه اوراق مکتوبة لاعراب دیباجة المصباح مأخوذة من قواعد عرایب المفتاح» (کذا و شاید من غرائب فوائد المفتاح)، مؤلف این کتاب یعنی اعراب دیباچه را سالم عبدالرزاق احمد در فهرس مخطوطات مکتبة الاوقاف العامة فی الموصل (۱: ۱۴۳) یعقوب بن سید علی زاده بروسوی متوفی سنه ۹۳۱ دانسته است و این مطلب گویا درست نیست زیرا به موجب قول مؤلف شقائق نعمانیه (۱: ۳۵۵) آنچه بروسوی در این خصوص نوشته فی الواقع حاشیه یا شرح بر کتاب اعراب دیباچه مصباح است نه شرح مستقیم و بی واسطه بر دیباچه آن، تاریخ و محل کتابت شرح اول (این تاریخ مربوط است به پنج ورق اخیر آن که به خطی مغایر است، والا واضح است که کتابت سایر اوراق به احتمال بسیار قوی نزدیک به زمان شارح صورت گرفته)، تاریخ تحریر شرح دوم ۸۷۷؛ واقف: میرزا محمد تهرانی سامرائی، ۱۳۲۳ش؛ کاغذ: حنائی، جلد: تیماج خرمائی ساده، ۱۱۲گ، مختلف السطر، اندازه: ۱۳×۱۹سم [ف: ۱۲-۱۰]

۶. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۸۰۵۹

آغاز: برابر

خط: رقعی، بی کا، تا: ۱۰۸۱ق، جا: قسطنطنیه؛ جلد: مقوایی عطف تیماج قهوه‌ای،۷۸گ،مختلف السطر،اندازه:۱۴×۱۹سم[ف: ۲۱-۶۱]

۷. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۷۶۴۴-۵۱/۱۰۴

آغاز: برابر

خط: نستعلیق، بی کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ ۹۱گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۱-۴۶۰]

● **افتتاح ناصری** / تاریخ ایران / فارسی

eftetāh-e nāserī

سرهنگ، علی اکبر، ق۱۴ قمری

sarhang, ʻalī akbar (-20c)

اهداء به: ناصرالدین شاه

تاریخ تألیف: ۱۲۹۸ق

در دوران سلطنت ناصرالدین شاه در نواحی آذربایجان و کردستان شیخ عبیدالله نامی یاغی می‌شود و به‌دستور شاه، حسام الملک و عزیزالله خان به سرکوبی او مأمور می‌شوند و آنها پس از تلاش بسیار به این آشوب پایان می‌دهند. در این رساله از هویت شیخ عبیدالله و علت قیام او و این‌که از چه محلی پول و اسلحه به دست می‌آورد و بالاخره عزیمت حسام الملک و عزیزالله خان به جنگ با او و اطفای نایره جنگ سخن رفته است. (عبدالله انوار)

آغاز: بسمله، روزنامه گزارش اتفاقیه فوق العاده که در آذربایجان در سنه ۱۲۹۸ اتفاق افتاد

انجام: او را هم از لحاظ مبارک اعلیحضرت اقدس ظل اللهی روحنا و روح العالمین فداه می گذارند.

۱. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۸۸۴

آغاز و انجام: برابر

خط: شکسته نستعلیق، کاتب = مؤلف، تا: ۱۲۹۸ق، جا: تبریز؛ با سرلوح مذهب، مجدول؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مخمل آبی، گل و بوته، سجاف و اندرون تیماج قرمز، ۴۰گ، ۱۱ سطرکامل (۸×۱۳)، اندازه: ۱۴×۲۱سم [ف: ۲-۴۱۸]

۲. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۳۸۰۲

آغاز و انجام: برابر

خط: شکسته، نستعلیق، بی کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: کاغذ فرنگی آهار مهره، ۳۸گ، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۴/۸×۲۲/۴سم [ف: ۲-۳۲]

● **افتتاحیه** / عرفان و تصوف، دعا / فارسی

eftetāhīye

عراقی، محمد بن موسی، -۱۳۱۳ قمری

ʻerāqī, mohammad ebn-e mūsā (-1896)

اهدا به: ظل السلطان و معتمد السلطان حسام الملک حسین خان امیر تومان

تاریخ تألیف: ۱۳۰۴ق

ابتدا فرازهای دعا را به فارسی و به صورت تحت‌اللفظی ترجمه کرده و در موارد لزوم به شرح برخی از آنها پرداخته است. شارح این شرح را به مناسبت فتح و پیروزی والی عراقین (گویا والد ظل السلطان) در دفع اشرار منطقه نگاشته است.

آغاز: افتتاح درج در سخنوری شایسته ثنا گستری ایزدی است پاک که مخازن اسرار افلاک را که حقایق ملکوت و جبروت است درخضیض خطه خاک از ادراک آدمی ظاهر فرموده

انجام: و رحمتی از جانب خود رسانی که جلال دهد ما را آن رحمت و سلامتی از جانب تو حاصل شود که بپوشانی به ما آن سلامت را به شایستگی رحمت خود ای رحیم‌ترین رحم کنندگان

[الذریعة ۹۹/۱۱؛ فهرستواره منزوی ۱۰۳/۷]

۱. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه: ۳۸۸۲

آغاز و انجام:برابر

خط: نستعلیق، کا: حسین بن علی، تا: ذیقعده ۱۳۲۲ق؛ جلد: مقوا، ۷۳گ، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۳×۲۰سم [ف: ۱-۱۹۱]

۲. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۳۹۵۷/۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: محمد حسین سرابی تبریزی، تا: ۷ رمضان ۱۳۲۴ق، جا: کرمانشاهان؛ ۴۲گ (۲۱پ-۶۲ر)، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۳/۵×۲۱سم [محدث ارموی مخ: ۱-۱۶۶]

● **الافتخار** / ادیان و مذاهب / عربی

al-iftixār

ابویعقوب سجستانی، اسحاق بن احمد، -۳۸۶ قمری

abū-yaʻqūb-e sajestānī, eshāq ebn-e ahmad (-997)

در ۱۷ «باب» (یا دوازده باب) در اصول و فروع باطنی اسماعیلی. فخر ابومحمد عثمان عراقی در «الفرق المفترقة بین اهل الزیغ و الزندقة» تألیف ۵۴۰ یا ۵۵۲ق از آن یاد کرده و بر آن خرده گرفته است. در آن از کتاب البشارة خود او (باب ۹) و از ۳۵۰ و اندی پس از مرگ پیامبر (باب ۹ و ۱۳) یاد شده پس او بایستی پس از ۳۶۱ در گذشته باشد.

چاپ: محقق: مصطفی غالب، بیروت، دار الاندلس، چاپ اول، ۱۳۴ص، ۱۳۹۹ق.

[مجدوع ص ۱۴۰؛ ایوانف ش ۳۶؛ فهرست فیضی ش ۱۲]

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۸۰۲۳ و ۳۲۸۷-ف

خط: نسخ، بی کا، تا: بامداد دوشنبه ۱۹ جمادی الاول ۱۱۱۷ق؛ مجدول؛ مهر: «داعی امام المتقین بقیة الله جمال الدین بن سیدی الشیخ آدم صفی الدین ۱۲۱۶»، «شیخ آدم ضیاء الدین بن سیدی حسام الدین»؛ کاغذ: هندی، جلد: مقوایی، ۱۴۱گ، ۱۳ سطر

(۹/۵×۱۸/۵)، قطع: وزیری، اندازه: ۱۷×۲۸/۵سم [ف: ۱۷-۱۰] و [فیلمها ف: ۲-۱۱۵]

● **افتراق الامة علی ثلثة و سبعین فرقة** / شرح حدیث / عربی

iftirāq-ul umma ‘alā t̲alāt̲at-i wa sab‘īn-al firqa

تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه: ۱۱۳/۴

آغاز: بسمله. و به نستعین. قال النبی صلی الله علیه و سلم من احدث حدثاً فی الاسلام فقد هلک من ابتدع بدعة فقد ضل؛ **انجام:** و نسأل الله تعالی ان یثبتنا علی دین الاسلام و یجعلنا ممن یدعوه الی دارالسلام و تمت الکتاب بعون الملک الوهاب

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج قهوه‌ای ضربی، ۳گ (۱۶پ-۱۸پ)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف:-۲۳۸]

● **افتراق موسی و خضر** / تاریخ پیامبران / عربی

efterāq-e mūsā va xezr

تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۴۰۵۷/۳۷

خط: شکسته نستعلیق، کا: محمد زمان بن کلبعلی متطبب خراسانی، بی‌تا [ف: ۷-۱۸۵]

● **افحام الاعداء و الخصوم فی نفی عقد ام کلثوم** / تاریخ معصومین / عربی

ifhām-ul a‘iddā’ wa-l xuṣūm fī nafy-i ‘aqd-i umm-i kult̲ūm

کنتوری، ناصر حسین بن حامد حسین، ۱۲۸۴-۱۳۶۱ قمری

kantūrī, nāser hoseyn ebn-e hāmed hoseyn (1868-1942)

کتاب مفصلی است در رد این مطلب، که گفته اند: عمر با ام کلثوم دختر گرامی امیر المومنین علی (ع) ازدواج نموده است. مؤلف با روشی استدلالی و استناد به‌کتب معتبره اهل سنت عدم صحت چنین ازدواجی را اثبات نموده است. این کتاب در دو جزء تالیف شده است.

آغاز: الحمد لله الذی نصر اولیائه و قهر اعدائه و اعز احبائه و اخزی خصمائه شهادة عبد صوقن طیب بها ... و اما بعد فقد سئلت ... ان ابین لک عوار ما لهج به غواة المتشبثین بالاعالیل، المحتالین بالاضالیل، فی امر زواج سیدتنا ام کلثوم علیها الاف السلام من الحی القیوم

انجام: و لیکن هذا آخر الکلام فی ذلک المقام، و الحمد لله المفضل المنعام و الصلوة والسلام علی نبیه المعتام و اله البررة الکرام ما توالت الیالی و الایام

چاپ: تحقیق محمد هادی امینی، تهران، مکتبة نینوی الحدیثه، بی‌تا

[الذریعه ۲۵۷/۲؛ مکتبة امیر المومنین ۱۳۰/۱]

۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۲۲۷۷

آغاز: بسمله، باب تکذیب ما افتروه فی قضیه؛ **انجام:** برابر جلد ۲. در رایانه آستان قدس به میرحامد حسین کنتوری نسبت داده شده است؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: شکری، جلد: مقوا؛ ۲۵۵گ، ۱۲ سطر [رایانه]

۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۲۷۱عکسی

آغاز: برابر؛ **انجام:** و انما قیل له السلیمانی ... و لم یکن له نظیر فی زمانه

نسخه اصل: کتابخانه ناصریه-لکنهو. قسمت اول؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۴، در حاشیه تصحیح شده است؛ ۱۴۶گ، ۱۲ سطر [عکسی ف: ۱-۲۴۵]

۳. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۲۷۲عکسی

آغاز: اسنادا و حفظا و درایة الحدیث و ضبطا واتقانا؛ **انجام:** و المشهور انها زینب زوج ابی العاص بن الربیع والدة امامه الذی تقدم ذکرها فی الصلوة و هی اکبر بنات النبی (ص) و کانت و فاتها فیما

قسمت دوم؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۴، ۱۵۳گ، ۱۲ سطر [عکسی ف: ۱-۲۴۶]

۴. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۲۷۳عکسی

آغاز: حکاه الطبری فی الذیل فی اول سنة ثمان و قد وردت مسماة فی هذا عند مسلم عن طریق عاصم الاحول عن حفصه عن ام عطیة؛ **انجام:** برابر

قسمت سوم؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۴؛ ۱۴۵گ، ۱۲ سطر [عکسی ف: ۱-۲۴۶]

۵. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۸۶۰۷

آغاز: برابر؛ **انجام:** وکلا لفقوه من الاباطیل فانا علی ذهاب به لقادرون ...

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ اهدایی: رهبری، خرداد ۱۳۸۱؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج زرکوب، ۱۶۶گ، اندازه: ۲۱×۳۵سم [رایانه]

● **افحام الیهود = التوریة و النبوة الخاصة** / کلام و اعتقادات / عربی

ifhām-ul yahūd = at-tawrīya wa-n nabuwwat-il xāṣṣa

مغربی، سموئل بن یحیی، -۵۷۰ ؟ قمری

maqrebī, samaw’al ebn-e yahyā (-1175)

تاریخ تألیف: جمعه ۹ ذیحجه ۵۵۸ق

رساله‌ای است در رد یهودیان، دارای ۶ «فصل» و یک «خاتمه»: ۱. تعیین المواضع التی اشیر فیه الی اسمه؛ ۲. تعیین موضع و احد من التوراة دال علی النبوة؛ ۳. ابطال ما یدعونه من محبة الله؛ ۴.

ذکر طرف من کفرهم؛ ۵. لاینبغی اصلاح کافة الطائفة؛ ۶. فیما یعتقدو نه فی دین الاسلام؛ الخاتمة: احق الناس بان یوسم بالجهالة.
آغاز: اما بعد حمد الله علی ما ألهم له من الهدایة و عصم عنه من الغوایظ و الصلاة علی محمد خاتم النبیین و علی آله الطاهرین فان سبیل من منح من العباد بالفطانة و الرشاد.
انجام: و فیما قد اوردناه کفایة قاضیة للوطر من افحامهم و الجامهم بما هو عین ما عندهم و اعوذ بالله مما یشرکون و الیه البرائة مما یکفرون.
[کشف الظنون: ۱۳۲/۱]

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۰۱۱۷/۶
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، کا: قطب الدین شیرازی، تا: قرن ۷؛ از روی نسخه‌ای به خط قطب الدین شیرازی و او نیز به یک واسطه از نسخه به خط مؤلف نگاشته است؛ ۳۱ص (۲۵۹-۲۸۹)، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۱۹سم [ف: ۳۲-۱۴۷]

۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۲۸۶۸/۵
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۶۸۵ق؛ مصحح، محشی؛ ترقیمه: «نقلت هذا الکتاب من خط السموئل و کان مکتوباً فی آخر تلك النسخة بخطه ایضاً ما هذه صورته، کتبه مرتجلاً مؤلفه ابونصر السموئل بن یحیی بن عباسی المغربی بخطه حامداً لله علی افضاله و مصلیاً علی رسوله محود المصطفی و آله المجتبی، محمود بن مسعود شیرازی»؛ کاغذ: شرقی، ۱۵گ (۱۳۰پ-۱۴۴پ)، ۲۷ سطر، اندازه: ۵×۱۴سم [ف: ۳۲-۶۴۱]

۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۵۹۳/۴
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۰۶۰ق؛ ۱۹ سطر، قطع: وزیری، اندازه: ۱۵/۵×۲۴/۵سم [ف: ۲-۳۵۰]

۴. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۱۰۷۴/۱۸
آغاز: برابر؛ **انجام:** و قد جعل الله الی افحامهم طریقا مما یتداولونه فی ایدیهم من نص تنزیلهم و اعما هم الله عند.
نام کتاب و مؤلف به قرینه آغاز نسخه تعیین شد؛ خط: تعلیق، بی‌کا، تا: با تاریخ ۱۰۶۱ق؛ افتادگی: انجام؛ در فهرست آغاز دفتر (گ۱ب) پس از یاد کردن «تفسیر ابن زیله» شماره ۱۷ این دفتر از ۸ رساله یاد می‌شود: «دلالت تورات بر نبوت پیغمبر ماصلعم؛ رساله از بعضی زنادقه؛ رساله جواب آن؛ رساله قدر؛ رساله کیفیت حدوث صوت؛ فوائد لمسیح الزمان المصری فی تدبیر الادویة المسهلة؛ فی ادویة المسهله و کیفیها؛ فی نسخة فلونیا» و نخستین آن باید همین نسخه ما باشد و هفت رساله دیگر در دفتر نیست و به جای آنها هفت برگ کاغذ سفید نوی گذارده شده است؛ ۱گ (۲۳۲پ)، اندازه: ۱۰/۵×۲۰سم [ف: ۳-۵۷۵]

۵. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۴۵۴۷/۱۳
آغاز و انجام: برابر، ترقیمه: نقلت هذه النسخة من نسخة منقولة من خط السمول و کانت ... بخط ... محمود بن مسعود الشیرازی. هذه صورة خطه: نقلت هذا الکتاب من خط السموئل و کان مکتوبا فی آخر تلك النسخة بخطه ما هذه صورته: کتبه مرتجلا مؤلفه ابو نصر السموئل بن یحیی بن عباس المغربی بخطه، حامدا مصلیا الله علی افضاله.
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: با تاریخ ۱۱۰۴ق؛ در هامش آن به خط عبری و حاشیه هایی دیگر با عنوان «حاشیة للسموئل منقول من خطه» دیده می‌شود، با حواشی نوشته از روی نسخه قطب الدین محمود بن مسعود شیرازی از روی خط سموئل؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج قهوه‌ای مقوایی، ۷۰گ (۱۰۲پ-۱۷۱)، قطع: ربعی، اندازه: ۱۲/۵×۱۹سم [ف: ۱۲-۲۲۶]

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۲۷۹۴/۱۳-ف
نسخه اصل: همان نسخه بالا [فیلمها ف: ۱-۷۳۰]

● الافراج فی تخریج احادیث قصة المعراج / حدیث / عربی

al-ifrāj fī taxrīj-i aḥādīṯ-i qiṣṣat-il mi‘raj

صالحی، محمد بن علی، -۶۰۰ قمری

sālehī, mohammad ebn-e ‘alī (-1204)

مصادر روایات مربوط به معراج حضرت پیامبر اکرم (ص) را تخریج کرده و برای آنها رموزی قرار داده که در سرآغاز مؤلف بیان شده‌اند. الفاظی از آغاز احادیث را با عناوین «قوله» آورده پس از آن نام راوی و مصادر را بیان می‌کند.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۵۳۳۴
آغاز: الحمدلله الذی رقی رسوله محمداً الی اعلا مقامات السعادة و أشهد أن لا اله الا الله لا شریک له؛ **انجام:** و نهایة ابن الاثیر، و الحمدلله الذی هدانا لهذا و ما کنا لنهتدی لولا أن هدانا الله ...
خط: رقعی، بی‌کا، تا: ۹ شوال ۹۱۴ق، جا: مکه؛ جلد: مقوایی عطف تیماج قهوه‌ای، ۶گ، مختلف السطر، اندازه: ۱۱×۱۴/۵سم [ف: ۱۴-۱۲۲]

● أفراد الدارقطنی / حدیث / عربی

afrād-ud dāriquṭnī

دارقطنی، علی بن عمر، ۳۰۶-۳۸۵ قمری

dāreqotnī, ‘alī ebn-e ‘omar (919-996)

مجموعه احادیث مؤلف است در موضوعات مختلف.

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۶۰۷/۱
آغاز: أخبرنا الشریف أبی الغنائم عبدالصمد بن علی بن محمد بن الحسن بن الفضل بن المأمون ... قال أخبرنا أبوالحسن علی بن عمر الدارقطنی الحافظ

نسخه اصل: کتابخانه دارالکتب الظاهریة (مدرسه عمریه)، دمشق ۳۷۷۲. نسخه حاضر فقط جزء دوم آن است؛ بی‌کا، بی‌تا؛ ابتداء و انتهای رساله هفت علامت سماع و بلاغ به سال‌های ۴۸۴، ۵۳۲، ۶۸۲ و ۷۳۰ و ...؛ ۲۱گ (۲-۲۲) [عکسی ف: ۲-۱۹۹]

● **افراد القراآت** / قرائت / عربی

afrād-ul qirā'āt

شریف استرآبادی، علی بن علی، ق ۱۰ قمری

šarīf-e estarābādī, 'alī ebn-e 'alī (-16c)

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۰۶۸/۲

آغاز: بعد بسمله. باب بیان افراد القراآت و جمعها لم یتعرض احد من ائمة القراء فی توألیفهم لهذا الباب و قد اشارالیه ابوالقسم الصفر اوی فی اعلانه؛ **انجام:** و فایدة ترتیب ان یکون عالماً بما قرء و ما یقرء فلا یفوته شی و الله اعلم بالصواب و الیه المرجع و المآب.

خط: نسخ ریز، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ کاغذ: سفید، جلد: تیماج قهوه‌ای و مقوایی با لولا، ۳۰ص (۷۳-۱۰۲)، اندازه: ۱۳×۱۸سم [سنا: ف: ۲-۱۱۲]

● **إفراد قراءة أبی عمرو بن العلاء** / قرائت / عربی

ifrād-u qirā'at-i abī 'amr ibn-il 'alā'

قطان، عبدالکریم بن عبدالصمد، -۴۷۸ قمری

qattān, 'abd-ol-karīm ebn-e 'abd-os-samad (-1086)

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۳۶۶/۲عکسی

آغاز: بسمله. قال الشیخ الامام أبو معشر المقری الطبری نزیل مکه حرسها الله و رضی الله عن الحمد لله المتفرد بالدوام المتطول بالانعام؛ **انجام:** فی جمیع ذلک استغنا عنها فاعلم ذلک موفقاً لطریق الحق و منهاج الصواب و بالله التوفیق.

نسخه اصل: کتابخانه چستربیتی در ایرلند جنوبی، ش ۳۹۲۵ (فهرس المخطوطات العربیة فی مکتبة شستربیتی، ترجمه محمود شاکر سعید ۵۳۷/۱-۵۳۹)؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ جا: مدرسه حنفیه حماة؛ کاتب این نسخه را برای استفاده خودش کتابت کرده، مصحح، مقابله شده، با نشان بلاغ، چند یادداشت مطالعه و نظر در رساله‌های مجموعه در نسخه ثبت شده از جمله به وسیله یحیی بن محمد ناصری انصاری؛ ۲۶ص (۹۹-۱۲۴)، ۱۷ سطر [عکسی ف: ۴-۱۳۳]

● **افراد کیمیا** / کیمیا / فارسی

afrād-e kīmīyā

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۲۵۴۱/۱۵-ف

نسخه اصل: برلین Or. 8066 (پرج ش ۳۰۳ ص ۳۲۶)؛ خط: نستعلیق،بی‌کا،تا:۱۰۶۳ق؛۷گ (۱۴۵ر-۱۵۱پ) [فیلمها ف: ۱-۷۱۴]

● **افسانه آفرینش** / داستان / فارسی

afsāne-ye āfarīneš

هدایت، صادق، ۱۲۸۱-۱۳۳۰ شمسی

hedāyat, sādeq (1902-1951)

نمایش یا خیمه‌شب‌بازی‌ای است از صادق هدایت در سه پرده و داستان آفرینش در آن خرده‌گیری شده است.

چاپ: پاریس، ۱۳۲۸ش، ۱۹۴۶م، سربی

[راهنمای کتاب س ۳ ش ۲ ص ۲۵۸؛ مشار فارسی ۸۴/۱]

۱. تهران؛ حقوق؛ شماره نسخه: ۳۵۴-ج

خط: شکسته نستعلیق، کا: ایرج افشار، تا: ۱۸ فروردین ۱۳۰۹ق، ۱۸ فروردین ۱۳۰۹ (۱۳۲۹)؛ اهدایی: ایرج افشار؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مقوا، ۲۸گ، ۱۳ سطر، اندازه: ۱۶×۱۹سم [ف:-۱۷]

۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۳۵۹۴-ف

نسخه اصل: از روی چاپی؛ بی‌کا، بی‌تا [فیلمها ف: ۲-۱۹۵]

● **افسانه بخت و ارغش و ابوذرجمهر و ابوالعلاء و انوشیروان به روش قهوه‌خانه‌ای** / داستان / فارسی

afsāne-ye baxt va arqaš va abūzarjomehr va ab-ol-'alā' va anūšīravān be raveš-e qahvexāne'ī

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۸۶۱

خط: نستعلیق، کا: مشهدی باقر پسر کربلائی محمد حسن بازاری، تا: ۴ شعبان ۱۲۳۹ق، جا: در نعل بند سرای بازار؛ با ۳۳ مجلس تصویر، با یادداشت باقر همدانی در ۲۸ رمضان؛ کاغذ: آبی، جلد: تیماج قهوه‌ای ضربی و مقوایی، ۲۰۷گ، ۲۲ سطر (۱۴×۲۵)، اندازه: ۱۹×۳۹سم [سنا: ف: ۲-۷۸]

● **افسانه درخت سقمونیا** / داستان / فارسی

afsāne-ye deraxt-e seqmūnīyā

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۲۹۵۰/۹

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱ و ۱۲؛ ۱ص (۴۲ هامش) [ف: ۱۰-۱۸۳۴]

● **افسانه دلپذیر** / داستان / فارسی

afsāne-ye delpazīr

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۸۹۸۵/۵

آغاز: الف دیباچه در اواخر مرداد ماه ... فصل اول حکایت کنند که در ازمنه پیشین؛ **انجام:** که از آن کار به کام آمد و معشوقه به دام
خط: نستعلیق تحریری، کا: حکمت، علی اصغر، تا: ۱۳۰۸ق [رایانه]

● **افسانه رنگین** / فارسی

afsāne-ye rangīn

محمد حسین شاه، ق۱۳ قمری

mohammad hoseyn šāh (-19c)

مشهد؛ مدرسه آیة الله خوئی؛ شماره نسخه: ۴۱۵

بی‌کا، تا: ۱۳۲۰ق [اوراق عتیق: ۱-۲۴۱]

← افسانه عقل > حسن و دل
← افسانه عقل > اشعار

● **افسانه‌های کهن** / داستان / فارسی

afsāne-hā-ye kohan

مجموعه چندین حکایت و افسانه‌های محلی که به‌صورت داستان و جذاب نگاشته شده است. عناوین این داستان‌ها عبارتند از: دو درویش، چهار درویش و اشرف‌خان، رضوان‌شاه، پسر فغفور خطایی، خواجه سعید جواهری و ملک محمد، داستان سعد رزین قلم اندلس.

قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه: ۲۳۳۳

آغاز: بار دیگر گرد عمارت گردیدم ومدعای خود نمی‌یافتم بر لب حوض آمدم گفتم؛ **انجام:** بلور سینه اش چون سینه باز ×× بمهر عاشقان گنجینه باز / شکم چون ... کشیده ×× به نرمی تا بناف او بریده
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: آغاز و وسط و انجام؛ جلد: تیماج سرخ اسلیمی، ۱۴۶گ، مختلف السطر، اندازه: ۱۶×۲۱سم [ف: ۱-۱۹۱]

● **افسانه هندی** / داستان / هندی

afsāne-ye hendī

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۰۲۳۶

بی‌کا، بی‌تا؛ با الفبای سانسکریت، مصور [الفبائی: ۶۱]

● **افسران ما** / فارسی

afsarān-e mā

کسروی، احمد، ۱۲۶۹-۱۳۲۴ شمسی

kasravī, ahmad (1890-1945)

تالیف: ۱۳۲۳

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۴۷۵۲/۵-۴۷۵۴-ف

بی‌کا، بی‌تا [فیلمها ف: ۳-۹۹]

● **افسوس نگار** / شعر / فارسی

afsūs-e negār

ثاقب، محمد حسین، -۱۲۵۸ قمری

sāqeb, mohammad hoseyn (-1842)

مثنوی در ۱۰۲ بیت

تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۶۲۴۰/۳

آغاز: شنیدستم ز قول نکته سنجی ×× نهان اندر حال (؟) شوریده گنجی / چو ثاقب گفت افسوس نگارش ×× که گردد داستان و روزگارش
خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: فستقی، جلد: میشن تریاکی ضربی [ف: ۹-۲۹۰]

● **افسون** / متفرقه / فارسی

afsūn

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۸۱۴

آغاز: الحب. باری اگر خواهی که کسی را از عشق خود دیوانه کنی ... باب بیستم در بیان دانستن تعویذهای آبی؛ **انجام:** باب شصت و یکم در بیان ز کی نامه امرت کهری ... ز کی یکباس بین نم پاس ... ز کی نیم باس احراق نیم باس بین نیم پاس
در این دفتر افسونها و تعویذها نوشته شده است؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ مجدول، محشی؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج زرد تازه، ۱۳۳گ (۹۹ر-۲۳۰پ)، ۱۷ سطر (۱۰×۱۷/۵)، اندازه: ۱۶×۲۵/۵سم [ف: ۴-۹۶۳]

● **افسون جهت احضار شخص** / علوم غریبه / فارسی

afsūn jahat-e ehzār-e šaxs

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۹۴۸۰/۵۱

خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲ و ۱۳؛ ۱گ (۲۱۹) [مختصر ف:-۷۶]

● **افسون عقرب و زالو** / علوم غریبه / فارسی

afsūn-e aqrab va zālū

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۸۸۸۵/۸

خط: نستعلیق و شکسته، بی‌کا، تا: قرن ۱۱و ۱۳؛ کاغذ: حنایی آهار مهره، جلد: میشن زیتونی ساده، ۱گ (۱۰ر)، اندازه: ۱۵/۶×۲۵/۸سم [ف: ۱/۲۹-۲۳۰]

● **افسون و سحر و دعا** / دعا / فارسی

afsūn va sehr va do‘ā

تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه: ۸۲۵۳

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۴؛ کاغذ: فرنگی سفید، جلد: تیماج قهوه‌ای یک‌لا، ۱۱۴گ، مختلف السطر، اندازه: ۱۱/۵×۱۷/۵سم [ف: ۳-۱۷۷]

● **افصاح** / فقه / عربی

ifṣāḥ

حنفی، یحیی بن محمد

hanafī, yahyā ebn-e mohammad

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۱۷۹۶

آغاز: بسمله، الحمدلله رب العالمین و صلی الله کتاب الطهاره؛ **انجام:** احمدنا فی سنه ۱۱۵۱ هجری

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۱۵۱ق؛ کاغذ: نخودی، جلد: مقوا، ۱۸۸گ، ۱۹ سطر [رایانه]

● **الافصاح = الافصاح فی اعراب الفاتحة و الکافیة** / نحو / عربی

al-ifṣāḥ = al-ifṣāḥ fī i‘rāb-il fātiḥa wa-l kāfīya

اهدا به: فرزند شیخ احمد بن یوسف سلانیکی

رساله‌ای مفصل در اعراب سوره فاتحه و کتاب کافیه ابن حاجب (-۶۴۶ ق) نوشته و مطالبی از کتاب‌های تفسیر، حدیث، قرآن، صرف، نحو، لغت، کلام، آداب، اصول و معانی بر آن افزوده و نظرات خود را نیز بیان نموده است. مؤلف از دانشمندان دولت مرادخان عثمانی بوده است.

آغاز: الحمدلله الذی رفع السماوات بغیر عمد و خفض الارض و نصب الجبال بجزم القضاء للعباد والصلاة والسلام علی نبیه الدی سن الوقف و جاهد حق الجهاد وعلی آله ... و بعد فهذا مختصر فی اعراب سورة الفاتحه ...

انجام: و من حسن خاتم الکتاب ختمه بالالف کافتتاحه ... و هیئی لنا من امرنا رشداً ربنا اغفرلنا و لاخواننا الدین سبقونا بالایمان و لاتجعل فی قلوبنا غلاً للذین آمنوا ربنا انک رؤوف رحیم.

[کشف الظنون ۱۳۷۳/۲]

همانند:

۱. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه: ۲۲۸۸

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ مجدول؛ مهر: «عبدالرحیم» (بیضی)؛ جلد: تیماج خاکی با ترنج بزرگ، ۱۹۷گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۴×۱۹سم [ف: ۱-۱۹۲]

۲. مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه: ۱۰/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: سلیمان بن عبدالله، تا: اواسط جمادی الاول ۱۰۶۱ق؛ جلد: عادی، ۱۶۰گ (۱پ-۱۶۰پ)، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۰/۵سم [مؤید: ۱-۴۸]

۳. خوی؛ نمازی؛ شماره نسخه: ۴۸۰

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۰۸۳ق، جا: قسطنطنیه، مدرسه سلیمان صوباشی؛ محشی با عبارت «منه»، «خسرو علی القاضی»، «محرر»، «خلخالی»، «حاشیة علی الجامی لعبدالله افندی الایدکی»؛ واقف: ابراهیم شریف حسینی، ۱۲۳۰، از موقوفات رمضانیه؛ جلد: تیماج روغنی مندرس، ۳۲۸ص، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف:-۲۴۹]

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۴۸۸

نسخه اصل: همان نسخه بالا [عکسی ف: ۲-۸۹]

۴. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۲۹۲۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** اسمی بالافصاح ... تألیف.

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: انجام؛ با حواشی «منه»؛ کاغذ: کاغذ فستقی، جلد: میشن آلبالویی، ۲۴۴گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۳/۴×۲۰/۷سم [ف: ۱-۴۴]

۵. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۲۳۶۹/۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** و هذه الاحادیث الاربعة من الجامع الصغیر للفاضل السیوطی علیه رحمة الله القدیر.

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۱۵۴ق، مجدول؛ جلد: مقوایی، ۱۲گ (۸۶پ-۹۷پ)، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۳/۵×۲۱سم [ف: ۶-۳۵۴]

● **الافصاح عن احوال رواة الصحاح** / رجال / عربی

al-ifṣāḥ ‘an aḥwāl-i ruwāt-iṣ ṣiḥāḥ

مظفر، محمد حسن بن محمد، -۱۳۷۵ قمری

mozaffar, mohammad hasan ebn-e mohammad (-1956)

تاریخ تألیف: رجب ۱۳۵۰ق

رجالی که در صحاح سته اهل سنت مورد طعن واقع شده اند را با استفاده از کتاب « تهذیب التهذیب» ابن حجر عسقلانی و «میزان الاعتدال» ذهبی به ترتیب حروف الفبا گرد آورده است.

[الذریعه ۲۵۸/۲ شماره ۱۰۵۰؛ الاعلام زرکلی ۹۵/۶؛ معجم المؤلفین ۲۲۰/۹]

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۲۱۹۷

آغاز: الحمد لله رب العالمین ... فقد احببت ان اذکر من رجال الکتب الستة المسماة بالصحاح الستة جل من طعن به علمائهم

نسخه اصل: کتابخانه امیر المومنین علیه السلام-نجف اشرف؛

خط: نسخ، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ مصحح، محشی از مؤلف؛ ۲۲۶ص [عکسی ف: ۶–۲۴۸]

↩ الافصاح فی اعراب الفاتحة و الکافیة ≻ الافصاح

● **الافصاح فی الامامة** / کلام و اعتقادات / عربی

al-ifṣāḥ fī-l imāma

مفید، محمد بن محمد، ۳۳۶–۴۱۳ قمری

mofīd, mohammad ebn-e mohammad (948-1023)

کتابی کلامی است در اثبات امامت امیر المؤمنین علی (ع) و رد اشکالات مخالفین و احتجاج با اهل سنت در ۹۵ فصل با عناوین «فصل»، «مسأله»، «ان سأل سائل–قیل له»، «فان قال–قیل له»، «فان قالوا–قیل لهم». شیخ مفید در مقدمه کتاب می‌نویسد: «فانی مثبت فی هذا الکتاب جملا من القول فی الامامة یستغنی ببیانها عن التفصیل، و معتمد فی ایضاحها علی موجز یغنی عن التطویل ...». در پایان کتاب چنین آورده است: «و قد أثبت فی هذا الکتاب جمیع ما یتعلق به أهل الخلاف فی امامة أئمتهم ... و أنا بمشیته و عونه تعالی أفرد فی ما تعتمده الشیعه فی امامة أمیر المؤمنین علیه السلام من آیات القرآن المحکمات و الأخبار الصادقة بحجج التواتر و القرآن من البینات کتابا أشبع فیه معانی الکلام لیضتف الی هذا الکتاب و تکمل به الفوائد فی هذا الباب»

آغاز: الحمدلله موجب الحمد و مستحقه و صلاته علی خیرته من خلقه محمد و آله، و بعد فانی بمشیئة الله تعالی مثبت فی هذا الکتاب جملاً من القول فی الامامة.

انجام: فیه معانی الکلام لیضاف الی هذا الکتاب و تکمل به الفواید فی هذه الأبواب ان شاءالله تعالی؛ تم کتاب الافصاح فی الامامة.

چاپ: نجف؛ ۱۳۶۸

[الذریعة ۲۵۸/۲]

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۳۹۴۰/۲

آغاز: مسألة اخری فان قال قد قطعتم عذری فی الجواب عما تعلق به خصماوکم؛ **انجام:** فلا یجدون فصلا مع ما یلحق مقالتهم ... علی التحکیم دون الحجة و البیان و الله نسئل التوفیق ...

نسخه موجود فصل‌هایی به صورت پراکنده و مشوش از کتاب است؛ خط: نسخ، کا: علی بن احمد بن کمال بن ابراهیم حسینی، تا: قرن ۱۰؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ از روی یک نسخه کهن کتابت شده، مصحح؛ مهر: «هو المالک بالاستحقاق من عواری الزمان لد الاحقر الجانی عبده ابن عبد الطهرانی» (هشت ضلعی)؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج قرمز مجدول، عطف تیماج قهوه‌ای، ۴۷گ (۲۱۱ر–۲۵۷پ)، ۱۷ سطر (۱۰×۱۴)، اندازه: ۲۱×۱۵سم [ف: ۳۵–۳۷۰]

۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۲۱۳۳/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ مصحح، با عبارت: «قد تمت مقابلة هذه الرسالة مع أصلها المنتسخ منه فی جمادی الثانی سنة ۱۰۵۵» مقابله شده؛ مهر: «حسن بن محمد» (هشت گوش)، «محمد» (مربع)؛ کاغذ: شرقی، ۱۰۱گ (۱–۱۰۱)، ۱۶ سطر، اندازه: ۶×۱۲/۵سم [ف: ۳۰–۵۸۳]

۳. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۰۲۰۹/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ و نستعلیق، کا: محمد قاسم بن شجاع الدین نجفی، تا: ۱۰۵۸ق، جا: اصفهان؛ جلد: دو رو تیماج رو سبز پشت قرمز، ۹۲گ (۹پ–۱۰۰ر)، اندازه: ۱۳×۲۱سم [ف: ۲۶–۱۷۲]

۴. اصفهان؛ شفتی، مهدی؛ شماره نسخه: ۴۹/۳

خط: نسخ، کا: عبدالله بن محمد حسین تبریزی، تا: قرن ۱۲؛ جلد: تیماج قهوه‌ای.، ۸۴گ (۱۹۲ر–۲۷۵پ)، ۱۷ سطر [سه کتابخانه اصفهان: ف:–۱۹۰]

۵. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۲۹۲۶

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ نام کتاب در اول نسخه «الایضاح» ثبت شده است؛ ۱۱۲ص، ۱۸ سطر [ف: ۱–۶۰]

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۸۱۵

نسخه اصل: همان نسخه بالا [عکسی ف: ۵–۲۴۵]

۶. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۰۵۴۷

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ مصحح؛ جلد: تیماج سیاه، ۴۰گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۵×۲۳سم [ف: ۳۳/۱–۹۲]

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۶۵۵ و ۱۶۶۵ و ۱۶۶۶ و ۱۶۶۷

نسخه اصل: همان نسخه بالا [عکسی ف: ۵–۷۶ و ۸۳]

۷. تهران؛ حقوق؛ شماره نسخه: ۲۵۷/۱–ج

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۷ ذیحجه ۱۲۶۰ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج سرخ ضربی، ۴۷گ (۱پ–۴۷پ)، ۱۸ سطر (۱۰×۱۶)، اندازه: ۱۶/۵×۲۲سم [ف:–۲۵۴]

۸. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۹۵۵۸

خط: نسخ و نستعلیق، کا: مصطفی بن احمد صفائی خوانساری، تا: ۱۳۴۳ق؛ اهدایی: رهبری، خرداد ۱۳۷۳؛ کاغذ: شکری، جلد: میشن، ۵۴گ، ۲۰ سطر، قطع: جیبی [اهدائی ف:–۲۶۶]

۹. قم؛ مفتی الشیعة؛ شماره نسخه: ۲/۲

خط: نسخ، کا: سید ابوالقاسم (محرر) نجفی اصفهانی، تا: ۱۳۳۹ق؛ جلد: تیماج قرمز، ۴۱گ (۶۶پ–۱۰۶ر)، ۱۹–۲۰ سطر، اندازه: ۱۶/۵×۲۰/۵سم [ف:–۱۰]

۱۰. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۷۴۴۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: محمد حسین بن زین العابدین ارموی، تا: ۲ رمضان ۱۳۵۰ق، جا: نجف اشرف؛ مصحح؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مقوا. عطف و گوشه‌ها پارچه، ۵۱گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۶×۲۱سم [ف:

۱۱-۳۲]

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۶۵۴ و ۱۸۱۴

نسخه اصل: همان نسخه بالا [عکسی ف: ۵-۷۵ و ۲۴۵]

● **الافصاح فی شرح أبیات تکملة الایضاح** / فلسفه، ادبیات / عربی

al-ifṣāḥ fī š.-i abyāt-i takmilat-il īzāh

فارقی، صغد بن اسد

fāreqī, soqd ebn-e asad

مؤلف ابیات مشکله را به ترتیب حروف هجا جمع کرده است و مشکل‌های آنها را روشن گردانیده و اعراب آنها را توجیه کرده است.

مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه: ۴۲۷/۱

آغاز: الحمدلله رب العالمین و صلی الله علی سیدنا محمد ... و علی أهل بیته؛ **انجام:** و نحن نستعیذ بالله من هذه الحال

کا: محمد بن الشیخ سعید حویزی سعدی، تا: جمعه ۲۲ صفر۱۰۸۳ق؛ جلد: چرم مشکی، ۷۱گ (۱پ-۷۱ر)، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۴×۱۹/۵سم [مؤید: ۱-۳۴۵]

← الافصاح فی شرح الابیات المشکلة الاعراب ≻ شرح الابیات المشکلة الاعراب

← الافصاح فی شرح المقامات ≻ الایضاح فی شرح المقامات

← افصاح الکافیة ≻ الافصاح

● **أفصح المراسلات و المحاسبات** / نامه‌نگاری-فارسی

afsah-ol morāselāt va-l mohāsebāt

شجاعی، شرکت، ق۱۴ قمری

šoja‘ī, šerkat (-20c)

نمونه‌های گوناگونی از نامه‌ها برای موارد مختلف است که جهت فراگیری و تعلیم، انشاء گردیده است.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۱۵۴۳

آغاز: کوش کن از سه علم یا بقلم×× تا چه می‌گوید ز علم یا قلم؛ **انجام:** مجلس عزا را منور و مستمعین را بفیض عظمی برسانید که مزید بر تشکر داعی خواهد بود زیاده عرضی نیست.

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: شوال ۱۳۴۸ق؛ محشی؛ کاغذ: فرنگی، جلد: چرم مشکی فرسوده، ۲۵گ، ۱۰ سطر (۷×۱۲/۵)، اندازه: ۱۱/۵×۱۷سم [ف: ۲۹-۲۱۷]

● **الافصاح الموجز فی ایضاح المعجز** / عربی

al-ifṣāḥ-ul mūjaz fī īḍāḥ-il mu‘jaz

سخاوی، علی بن محمد، ۵۵۸-۶۴۳ قمری

saxāvī, ‘alī ebn-e mohammad (1164-1246)

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۰۹۷۱/۲

بی‌کا، بی‌تا [میراث شهاب: س۹ش۲-۳۱]

● **افضال‌نامه** / شعر / فارسی

efzāl-nāme

تاریخ تألیف: ۱۱۵۳ق

مشتمل بر ابیات فارسی که می‌توان آنها را در نامه‌ها و گفتارها به‌عنوان شاهد آورد، به‌ترتیب موضوعی و با نام شاعران و دارای تلمیحات و اشارات و نکات ادبی و اخلاقی باشند.کتاب در پانزده «باب» مشتمل بر کلیات و دارای فصول که مجموع آن یکصد فصل می‌باشد: ۱. اقسام تهنیت، در سه فصل؛ ۲. اقسام مدح و ثنا، در چهار فصل؛ ۳. اقسام تحسین و آفرین، در دو فصل؛ ۴. اقسام اطوار شوق، در هجده فصل؛ ۵. معاملات با احباب، در چهارده فصل؛ ۶. اقسام عرض حاجات، در چهار فصل؛ ۷. اقسام شکر، در سه فصل؛ ۸. اقسام شکایات، در ده فصل؛ ۹. اقسام عذر، در چهار فصل؛ ۱۰. اقسام احکام سفر، در هشت فصل؛ ۱۱. اقسام مواعظ و نصایح، در بیست و یک فصل؛ ۱۲. ذکر عیادت، دارای چهار فصل؛ ۱۳. تعزیت، در سه فصل؛ ۱۴. ختم کلام بدعا، در دو فصل؛ ۱۵. (باب الابواب) اشعار متفرقه.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۳۳۶۵

آغاز: سپاس بیقیاس و ثنای بی انتها نثار جهانداریست که شاه و گدا آرزوی جوار خوان نعمت اوست؛ **انجام:** زنهار مکن شکایت از چرخ هنر آنروز که تندرست باشد غم نیست

خط: نستعلیق زیبا، بی‌کا، بی‌تا؛ مجدول، دارای دو سر لوح رنگین؛ جلد: مقوایی عطف تیماج قهوه‌ای، ۶۴گ، ۱۱ سطر، اندازه: ۱۱×۱۸سم [ف: ۹-۱۳۹]

● **افضل الاعمال** / کلام و اعتقادات / فارسی

afzal-ol a‘māl

حسینی تهرانی، هاشم، ۱۲۹۸ قمری

hoseynī tehrānī, hāšem (1881-)

رساله مختصری در اصول و فروع دین.

[فهرستواره منزوی ۱۲۴/۹]

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۴۹۹۸

آغاز: بسمله، سپاس خدارا سزاست؛ **انجام:** میگوید براستی بگوید

خط: نسخ، کا: = مؤلف، تا: قرن ۱۴، [الفبائی: ۶۲۲]

● **افضل الانبیاء** / کلام و اعتقادات / عربی

afḏal-ul anbīyā'

سیوطی، عبدالرحمن بن ابی بکر، ۸۴۹–۹۱۱ قمری

soyūtī, 'abd-or-rahmān ebn-e abī-bakr (1446-1506)

رساله‌ای در افضلیت پیامبر اسلام (ص) با حفظ مراتب فضل هر یک از انبیای سلف، به دلیل شریعت آنحضرت که دائم و باقی می‌باشد.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۹۰۷۲/۱۰

آغاز: الحمدلله الذی کرم بنی آدم و فضلنا علی سائر الامم و اصلاة علی اصحاب الشرائع هداة السبل خصوصا نبینا محمد اکمل الانبیا و افضل الرسل؛ **انجام:** و هذا آخر ما اردنا ایراده فی هذه الرسالة فلنختم به المقالة حامدا مصلیا.

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۹۷۸ق؛ جلد: تیماج قرمز بدون مقوا، ۶گ (۱۲۶پ–۱۳۱ر)، اندازه: ۱۴/۵×۲۳سم [ف: ۲۳–۲۲۵]

● **افضل التفاسیر** / تفسیر / فارسی

afzal-ot tafāsīr

افضل الملک، غلامحسین بن مهدی، ۱۲۷۹–۱۳۴۸ قمری

afzal-ol-molk, qolām-hoseyn ebn-e mahdī (1863-1930)

وابسته به: مجمع البیان فی تفسیر القرآن = مجمع البیان لعلوم القرآن؛ طبرسی، فضل بن حسن (۴۶۸–۵۴۸)

اهدا به: احمد شاه قاجار

تاریخ تألیف: ۱۳۳۰ق

تألیف غلامحسین زندی متخلص به المعی و ملقب به افضل الملک و از روی تفسیر مجمع البیان به طور خلاصه در زمان فرمانفرمایی سلطان حسین میرزا نیرالدوله در خراسان.

تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۶۶۱

آغاز: سپاس فراوان و ستایش بی پایان توانا خداوندی را سزد..؛ **انجام:** و منه الخنس یخنس و فی الانف لخفائه.

خط: شکسته، نستعلیق، کاتب = مؤلف، تا: ۱۳۳۰ق؛ کاغذ: کاغذ فرنگی، جلد: میشن قهوه‌ای، ۱۵۱گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۷/۷×۲۲/۴سم [ف: ۲–۳۲]

● **افضل التواریخ** / تاریخ ایران / فارسی

afzal-ot tavārīx

افضل الملک، غلامحسین بن مهدی، ۱۲۷۹–۱۳۴۸ قمری

afzal-ol-molk, qolām-hoseyn ebn-e mahdī (1863-1930)

در تاریخ پنجسال سلطنت مظفر الدین شاه است از اواخر سال ۱۳۱۳ تا آخر سال ۱۳۱۷ هجری و شرح حال صدور و وزراء آن زمان.

[نسخه‌های منزوی ۴۲۲۰؛ مقاله ایرج افشار درباره جلد سوم آن، یغما، ۲۲۰/۱۶–۲۲۳]

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۲۱۶

آغاز: قل اللهم مالک الملک تؤتی الملک من تشاء؛

جلد سوم و مربوط به سال ۱۳۱۳–۱۳۱۷ که در دیباجه بنام «جلوس مظفری»خوانده شده و در۱۳۱۳ آغاز شده و ترجمه اعلام النساء نیز در میانه جابجا دیده می‌شود؛ کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ ۶۰۳گ، ۱۲ سطر، قطع: رحلی، اندازه: ۱۷×۲۲/۵سم [ف: ۲–۱۲۲]

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۲۲۰۰–ف و ۴۶۳۴–ف و ۶۰۲۵–ف

نسخه اصل: همان نسخه بالا [فیلمها ف: ۱–۱۵ و ف: ۳–۸۲ و ۱۹۲]

۲. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۴۳۶۹

جلد دوم، سال ۱۳۱۴؛ خط: نستعلیق، کا: ابراهیم رضوی، تا: ذیقعده ۱۳۱۷ق؛ دارای یک سرلوح مجدول به اکلیل؛ کاغذ: کاغذ فرنگی آهار مهره، جلد: مخمل آبی، ۱۹۶گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۲۲/۳×۳۵/۵سم [ف: ۲–۳۳]

۳. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۴۱۳۸

بی‌کا، بی‌تا؛ دارای سرلوح؛ کاغذ: کاغذ فلفل نمکی آبی فرنگی، جلد: رویه مخمل قرمز، ۱۳۹گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۲۱/۲×۳۲/۳سم [ف: ۲–۳۳]

۴. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۲۰۲۶–ف

نسخه اصل: نسخه آقای حسین ثقفی اعزاز؛ بی‌کا، بی‌تا؛ ۲۳۱ص [فیلمها ف: ۱–۱۵]

● **افضل در قرائت تنزیلیه مأثوره و مأمونه** / علوم قرآن / فارسی

afzal dar qerā'at-e tanzīlīye-ye ma'sūre va ma'mūne

تهرانی، محمد رضا، ق۱۴ قمری

tehrānī, mohammad rezā (-20c)

تاریخ تألیف: ۱۳۴۴ق

مؤلف معتقد است که بعضی از کلمات قرآن که در مصحف کنونی مکتوب است با آنچه واقعاً از طرف خداوند نازل شده تفاوت دارند و برای گفته خود استشهاد به روایاتی از ائمه معصومین (ع) نموده است.

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۲۰۳۰/۳ و عکسی ۲۱۸۶/۳

آغاز: الحمد لله رب العالمین و الصلاة علی خیرة المخلوقین و آله فی العلم کانوا راسخین و بالخبر قالوا صادقین؛ **انجام:** پس نباید از اختلاف موضوعات غفلت شود که باعث زلت قدم است.

خط: نستعلیق، کا: غلامحسین حکیم جوادی، تا: ۱۳۴۴ق؛ مصحح؛ جلد: تیماج مشکی بدون مقوا، ۵۵گ (۱۰۵پ–۱۵۹پ)، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۰×۱۷/۵سم [محدث ارموی مخ: ۱–۱۶۶] و [عکسی ف: ۶–۲۳۳]

← افضل القری فی شرح ام القری > المنح المکیة فی شرح الهمزیة

● **افضل المعجزات** / کیمیا / فارسی
afzal-ol mo'jezāt
سید قاسم مجتهد
seyyed qāsem-e mojtahed

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۷۷۸۹/۲
خط: نستعلیق هندی، کا: ابوالشرف سید عیسی حاجی میان، تا: ۲۵ ذیقعده ۱۳۴۳ق، جا: حیدر آباد دکن محله چنچل کوره؛ کاغذ: هندی، جلد: مقوا، ۲۱ سطر (۱۶×۲۶)، قطع: رحلی، اندازه: ۲۰×۳۲سم [ف: ۱۶-۶۹۹]

● **افضل میراث الائمه** / کلام و اعتقادات / فارسی
afzal-o mīrās-el a'emme
رساله‌ای در اصول اعتقادات شیعه آن‌گونه که از کتاب و سنت و آیات و احادیث اهل بیت (ع) استفاده کرده است.
[فهرستواره منزوی ۱۲۴/۹]

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۶۰۶۳
آغاز: یا من لا یکافیء آلاءه حمد الحامدین و لایجازی نعماءه شکر الشاکرین فحمد لا محدود و شکر لا معدود؛ **انجام:** پس نباید غفلت شود که باعث زلت قدم است.
خط: نسخ، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ جلد: تیماج مشکی، ۳۱۱گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۱×۱۸سم [ف: ۱۶-۶۵]

● **أفضل هیات البدن** / طب / عربی
afḍal-u hay'at-il badan
جالینوس، ۱۲۹-۱۹۹ میلادی
jālīnūs (129-199)
مترجم: حنین بن اسحاق، ۱۹۴-۲۶۰ قمری
رساله درباره بهترین ساختار بدن است که در منابع با عنوان «کتاب فی أفضل هیأت البدن» معرفی شده است و چند نسخه کهن از آن باقی مانده است.
[تاریخ نگارش‌های عربی ۱۵۷/۳؛ فهرس مخطوطات الطب الاسلامی فی مکتبات ترکیا ۱۶۰]

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۰۹۴/۵
آغاز: بسمله. و هو حسبی، مقالة جالینوس فی أفضل هیات البدن قال جالینوس قد ظن کثیراً من الأطباء و الفلاسفة و القدما ان أعدل أمزجة البدن أفضل هیاته و لیس الأمر کما ظنوا، لکنه یجب أن یکون أفضل هیات البدن أعدل أمزجته؛ **انجام:** أعنی فی اعتدال مزاج الأعضاء المتشابهة الأجزاء و اعتدال ترکیب الأعضا الآلیه. تمت المقالة فی أفضل الهیات لجالینوس بحمدالله و معونته.
نسخه اصل: کتابخانه ایاصوفیا در استانبول ترکیه، ش ۴۸۳۸؛ خط: نسخ معرب، بی‌کا، تا: ۶۵۶ق، ۱۰گ (۹۱-۱۰۰)، ۱۱ سطر [عکسی ف: ۳-۱۸۷]

● **افضلیة الائمة علی الانبیاء** / کلام و اعتقادات / عربی
afḍalīyat-ul a'imma 'ala-l anbīyā'
حلی، حسن بن سلیمان، ق۸ قمری
hellī, hasan ebn-e soleymān (-14c)
مؤلف که شاگرد شهید اول (۷۲۴-۷۸۶) و نگارنده «منتخب بصائر الدرجات» سعد بن عبدالله اشعری قمی (م ۲۹۹ یا ۳۰۱) و «اثبات الرجعه» است در این رساله در پی آن است که از روی آیات و اخبار روشن سازد که پیشوایان شیعی از پیامبران به‌جز حضرت محمد (ص) برترند. او می‌گوید که شیخ مفید در «اوائل المقالات» (چاپ دوم ص ۴۲) از این مسئله یاد نمود و گفت که برخی از دانشمندان پیشین و پسین در آن تردید کردند یا نفی نمودند و خود هم چیزی نگفت. شیخ طوسی در «مسائل حائریه» که از او پرسیدند گفت که دانشمندان ما در این باره دو گروهند و نزد خرد هم روشن نیست. من چون دیدم که نباید از این درگذشت و هر مسلمانی باید به درست آن آگاه گردد این بود که در اینجا روشن ساختم که امامان از دیگر پیامبران پیشین برترند تا کسی ناآگاه نماند.
آغاز: بسمله. یقول عبدالله و فقیره ... حسن بن سلیمان انی وقفت علی کتاب المقالات للشیخ المفید.
انجام: و دعاالله عزوجل بهم و تاب علیه و غفرله. تمت الاخبار. و الحمدلله رب العالمین.

۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۱۲۹۶
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ تاریخ ۱۲۷۲ در برگ ۱ ر دیده می‌شود؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج مشکی زرکوب مقوایی درون سرخ، ۱۱۰گ، ۱۸ سطر (۱۳×۲۰)، اندازه: ۱۴/۷×۷/۵سم [ف: ۷-۲۶۱۰]

۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۳۱۰۶/۷
خط: نسخ، کا: محمد قاسم بن احمد طبرستانی آملی، بی‌تا؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج قهوه‌ای ضربی، ۱۵گ (۱۰۲ر-۱۱۶پ)، ۱۷ سطر (۵×۱۴)، اندازه: ۱۰×۱۹سم [ف: ۱۱-۲۰۵۹]

۳. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۱۰۸۰/۹
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ ۸گ (۱۹۳پ-۲۰۰پ) [ف: ۳-۵۳۷]

● **افضلیت ائمه از انبیاء** / کلام و اعتقادات / فارسی
afzalīyat-e a'emme az anbīyā'

هزار جریبی، محمد کاظم بن محمد شفیع، -۱۲۳۴ ؟ قمری
hezār-jarībī, mohammad kāzem ebn-e mohammad šafī‘ (-1819)

تهران؛ مروی؛ شماره نسخه: ۹۲۴/۲
بی‌کا، تا: ۱۲۲۴ق، ۲۵گ، قطع: رقعی [ف: ۳۲۷]

● **افضلیت امام علی (ع) بر خلفای ثلاثه** / فضایل و مناقب / فارسی
afzalīyat-e emām ‘alī bar xolafā-ye salāse
کتاب نسبتاً مفصلی است در اثبات افضلیت و احقیت و اعلمیت امام علی (ع) بر خلفای ثلاثه، با استفاده از آیات قرآن کریم و روایاتی که در کتب اهل سنت موجود است شامل دوازده «باب» و هر باب دارای چندین «حجت»: ۱. ثبوت افضلیت آن حضرت به نص و احادیث که در فضل آن حضرت وارد شده در بیست و نه حجت؛ ۲. ثبوت افضلیت به جهت شرف محل ولادت شامل نه حجت؛ ۳. ثبوت افضلیت به جهت سبق اسلام و کمال علم و زهد شامل چهار فصل و چهارده حجت؛ ۴. افضلیت به سبب افتراض محبت و وجوب موالات و مودت وی شامل سی و یک حجت؛ ... ۱۲. بعضی احادیث که مستلزم افضلیت حضرت مرتضی است موضوع بر چهار حرف.

قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۷۷۱۰/۲-۳۹/۹۰
آغاز: فهرست ابواب دوازده‌گانه در اثبات حقیقت و اعلمیت و افضلیت حضرت علی بن ابی طالب علیه السلام بر خلفای ثلاثه ... و احادیثی که در فضل آن حضرت وارد شده ... لیکن مقدمه این کتاب ابواب دوازده‌گانه از ابتدای کتاب نسخه افتاده بود ... باب اول در ثبوت افضلیت حضرت مرتضی علی بنص و احادیثی که ... باب دوازدهم در بعضی احادیث که مستلزم افضلیت حضرت مرتضی است موضوع بر چهار حرف؛ **انجام:** آیتی که بعتاب و توبیخ تعلق داشته باشد هرگز در شأن وی نیامده چنانکه در صدر باب دهم از ابن عباس روایت کرده‌ایم که گفت لقد غابت الله تعالی اصحاب محمد فی ای من القرآن و ما ذکر علیاً الا بخیر فهذا آخرما اردنا ایراده اللهم صل علی محمد وآله محمد
خط: نستعلیق، کا: محمد شفیع حسینی طالقانی اورزانی، تا: شنبه ۲۸ محرم ۱۲۵۵ق؛ جلد: تیماج مشکی مجدول، ۱۰۳گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۶×۲۱سم [ف: ۱-۴۶۰]

● **افضلیة الانبیاء و الائمة (ع)** / کلام و اعتقادات / عربی
afḍalīyat-ul anbīyā’ wa-l a’imma
در این رساله به بررسی اجمالی در باره فضیلت و برتری امامان معصوم (ع) بر انبیاء عظام و برتری مقام برخی از امامان بر دیگری و برتری امام زمان (ع) بر دیگر امامان پرداخته شده است.

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۲۰۲/۳۷-طباطبائی
آغاز: فائده اعلم ان عدة الانبیاء مائه و اربعه و عشرون الف نبی؛
انجام: فبعض یفضل محمد بن الحسن المهدی علیه السلام علی الثمانیه و الحق المساوات
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ ۴۲گ [ف: ۲۳-۷۲۶]

← افضلیة بعض الائمة علی بعض ⟵ سلطانیه

● **افضلیة التسبیح علی القراءة فی الرکعتین الاخیرتین** / فقه / عربی
afḍalīyat-ut tasbīḥ ‘ala-l qirā’a fi-r rak‘atayn-il āxīratayn

خواجوئی، محمد اسماعیل بن حسین، -۱۱۷۳ قمری
xājū’ī, mohammad esmā‘īl ebn-e hoseyn (-1760)
در رکعت سوم نماز مغرب و سوم و چهارم ظهر و عصر و عشا، آیا خواندن تسبیحات اربعه بافضیلت‌تر است یا فاتحه؟ رساله حاضر استدلالی است بر افضلیت تسبیحات در آن رکعت‌ها. گفتگوی اوست در یک میهمانی ماه رمضان.
آغاز: الحمدلله الذی فضل التسبیح علی فاتحة الکتاب و الصلاة علی نبیه الذی أوتی فصل الخطاب
انجام: کان أتم و اکمل منه الاثنی عشرة مع الاستغفار، و العلم عندالله و عند أهله المصطفین
چاپ: در مجموعه اولی از رسائل فقهیه مؤلف چاپ شده است.

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۵۵۶۵/۱۵
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ جلد: تیماج مشکی بدون مقوا، ۷گ (۲۱۶پ-۲۲۲ر)، اندازه: ۱۰/۵×۱۶سم [ف: ۱۴-۳۳۲]
۲. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۲۷۶۰۶/۱
خط: نسخ، کا: محمد کاظم پسر میرزا محمد، تا: ۱۲۷۴ق، جا: اصفهان، مدرسه جده؛ ۶گ (۲۷۵پ-۲۸۰ر) [ف: ۵-۳۰۶]
۳. مشهد؛ ادبیات؛ شماره نسخه: ۲۵/۲۵ فیاض
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج عنابی ضربی‌دار، ۵گ، ۲۶ سطر (۸×۱۷)، قطع: پستی [ف:-۲۱۳]

● **افضلیة التسبیح من الحمد** / فقه / عربی
afḍalīyat-ut tasbīḥ min-al ḥamd

بحرانی، سلیمان بن عبدالله، ۱۰۷۵؟-۱۱۲۱ قمری
bahrānī, soleymān ebn-e ‘abd-ol-lāh (1665-1710)
تاریخ تألیف: ۴ جمادی الاول ۱۱۱۴ق

رساله در افضلیت تسبیح از حمد است در دو رکعت آخر نماز.
آغاز: الحمدلله علی تحقیق المطالب الفاخره. ... و بعد هذا کلام یسیر
انجام: خال عن الشاهدنا در مرغوب عنه ... مؤلفها الفقیر ... سلیمان بن عبدالله ... و قد فرغ من تحریر هذه ... ۱۲ ع ۱- ۱۱۷۳ ... علی بن عبدالله البربوری ... حامدا
[طبقات اعلام شیعه قرن ۱۲ ص ۳۲۱-۳۲۵؛ الذریعه ج ۱۱ش۶۰۸؛ جزائری نجفی ص ۱۶]

۱. تهران؛ ادبیات؛ شماره نسخه: ۲۷۵/۲
بی‌کا، تا: قرن ۱۱ [ف: ۳-۴۲]
۲. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۳۸۰۸/۲۴
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ خوش و مغلوط، کا: علی بن عبدالله بن حسین بربوری بحرینی، تا: ۱۱۷۳ق؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: مقوا، رویه کاغذ زرد، ته چرم قهوه‌ای، ۵گ (۱۸۷-۱۹۱)، ۲۱ سطر (۱۱×۱۷/۵)، اندازه: ۱۵×۲۱/۳سم [ف: ۱۷-۲۷]

← افضلیت حسنین ≻ افضلیة الحسنین (ع)

● **افضلیة الحسنین (ع)** / فضایل و مناقب / فارسی
afzalīyat-ol hasanayn
آقامحمد علی کرمانشاهی، ۱۱۴۴-۱۲۱۶ قمری
āqā-mohammad ʻalī kermānšāhī (1732-1802)
انتقاد و جواب است بر افضلیت فاطمه زهرا بر حسنین، بر مبنای اخبار و احادیث در یک «مقدمه» و سه «فصل»: ۱. بیان ادله تفضیل حسنین؛ ۲. اخبار موهمه تفضیل حضرت فاطمه بر حسنین و ائمه؛ ۳. مناقب امام حسن.
[فهرستواره منزوی ۱۲۴/۹]

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۵۲۰۲
آغاز: بسمله ... احمده علی نواله ... و بعد چنین گوید: قاصر محمد علی بن محمد باقر اصفهانی بهبهانی ... که در این اوان سعادت اقتران مسموع شد که بعضی از فضلای اعیان قایل است به افضلیت سیده زنان عالمیان از دو سید جوانان اهل جنان و مستند شده به آنچه خود نقل کرده از ... بحار الانوار؛ **انجام:** و وارد بر سبیل توریه از برای اتمام حجت بر غاصبین حقوق و ظالمین بر ایشان کار همه کس نیست.
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ مهر: محمود بن موسی؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی لائی، ۱ص (۴۲پ)، ۱۴ سطر (۹×۱۴/۵)، اندازه: ۱۴×۲۰/۵سم [ف: ۱۶-۳۳]

● **افضلیت علی علیه السلام بر انبیاء** / پاسخ پرسش‌ها / عربی
afzalīyat-e ʻalī ʻalīyyeh-es-salām bar anbīyā'
علامه حلی، حسن بن یوسف، ۶۴۸-۷۲۶ قمری
ʻallāme-ye hellī, hasan ebn-e yūsof (1251-1326)
سؤال خطاب به فقهاء و علماء و پاسخ از علامه حلی است.

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۲۰۲/۳۶-طباطبائی
آغاز: سؤال ماقول العلماء و الفقهاء فیما وقع الاختلاف بین اصحابنا فقال بعضهم ان امیر المومنین ... علیه السلام افضل من سائر الانبیاء غیر محمد صلی الله علیه و آله؛ **انجام:** و المطلب الثانی انه لیس بافضل من النبی صلی الله علیه و هو ظاهر
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳، ۴۲گ [ف: ۲۳-۷۲۶]

● **أفضلیة القیام فی نافلة العشاء** / فقه / عربی
afḍalīyat-ul qīyām fī nāfilat-il ʻišā'
حسینی نائینی، محمد بن محمد باقر، ۱۰۸۰؟-۱۱۴۰ ؟ قمری
hoseynī nāʻīnī, mohammad ebn-e mohammad bāqer (1670-1728)

اصفهان؛ روضاتی، سید احمد؛ شماره نسخه: ۷۱/۳
آغاز: الحمدلله رب العالمین و شارع الفرایض و النوافل، و الصلاة علی محمد و آله الاشرفین من جمیع العشایر و القبایل؛ **انجام:** هذا آخر ما أودعنا فی الرسالة من المقال، و المرجو من کرمه أن یمن و ینفع بها من یعرف الرجال بالحق لا الحق بالرجال.
بی‌کا، تا: رمضان ۱۱۰۰ق؛ ۷ سطر، اندازه: ۱۲×۱۹/۵سم [ف:-۵۱]

● **افضلیت لعن بر صلوات** / کلام و اعتقادات / فارسی
afzalīyat-e laʻn bar salavāt

تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۲۸۴۲/۱۰۵
خط: شکسته نستعلیق، کا: ابوالقاسم وفا، تا: قرن ۱۳؛ ۱گ (۲۰۸ در هامش) [ف: ۶-۱۳۷]

● **افضلیة النبی (ص)** / کلام و اعتقادات
afḍalīyat-un nabī

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۷۶۵۳ ض
بی‌کا، بی‌تا [د.ث. مجلس]

● **الافعال** / ادبیات / عربی
al-afʻāl
صاغانی، حسن بن محمد، ۵۷۷-۶۵۰ قمری
sāqānī, hasan ebn-e mohammad (1182-1253)

چاپ: اسلام آباد، مجمع البحوث الاسلامية، محقق: احمد خان، چاپ اول، ۹۸صف ۱۳۹۶ق.

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۱۱۹۲/۶-ف

نسخه اصل: شهید علی پاشا ش ۱۷۱۹؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: رمضان ۵۹۵ق؛ مقابله شده؛ ۱۸گ (۱۰۷ر-۱۲۴پ)، ۱۶ سطر [فیلمها ف: ۱-۵۷۹]

● **افعال اختیاری** / کلام و اعتقادات / فارسی

af'āl-e extīyārī

کاشانی قمی، مهدی، قمری

kāšānī-ye qomī, mahdī

رساله در پاسخ نصرالله بن فضل الله در باره افعال اختیاری است..
[دنا ۶۹/۲؛ فهرستواره منزوی ۷۸/۶]

تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه: ۱۴۵/۴

آغاز: در افعال اختیاری عباد سه مذهب است؛ **انجام:** النجم يستصغر الابصار رؤيته ×× الذنب للعين لا للنجم في الصغر
خط: نستعلیق، کا: نصرالله بن فضل الله ری دشتی قهستانی ساوه‌ای قمی، تا: ۱۵ ذیحجه ۱۲۶۵ق، برای ملا عباس؛ ۱۰گ (۱۲۷ر-۱۳۶پ) [ف: ۳-۱۷۷]

← الافعال الاختيارية اهی مخلوقة ام لا ⟵ خلق الافعال

● **افعال الله (فائدة فی)** / فلسفه / عربی

af'āl-ul lāh (fā'idat-un fī)

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۸۳۵۰

آغاز: بسمله و به نستعین، اذا ترتب علی فعل اثر فذلک الاثر؛
انجام: كلم الناس على قدر عقولهم تمت الرساله المنسوبه الى الفاضل المحقق الشريف الجرجانی
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۹۴ق [رایانه]

● **افعال الهی** / کلام و اعتقادات / فارسی

af'āl-e elāhī

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۴۵۳۸/۶

خط:نسخ،بی‌کا،تا: قرن ۱۳ و ۱۴؛ ۲ص (۴۹-۵۰) [مختصر ف: ۳۹۴]

● **افعال الانسان** / کلام و اعتقادات / عربی

af'āl-ul insān

رساله‌ای است جامع و مفید و از متون کهن و قابل تحقیق، ولی مؤلف آن شناخته نشد، مطالب تحت عنوان «القول فی ...» آمده است. عناوین این رساله بدین شرح است: بعد از دیباجه: القول فی مائية الفعل، القول فی اقسام الفعل، القول فی اسباب الفعل، القول فی جهات الفعل، القول فی قوى الفعل، القول فی التفرقة، القول فی صدور الافعال المختلفة، القول فی الاستطاعة و العجز، القول فی التوفيق و الخذلان، القول فی الفاعل و المفعول، القول فی القضا و القدر، القول فی الجبر و التفويض، القول فی خلق الافعال، القول فی الارشاد و الاضلال، القول فی الصلاح و الفساد. در آخر بحث: القول فی اقسام الفعل چنین آمده است: «و قد ذكرناه فی كتابنا الملقب بالارشاد لتصحيح الاعتقاد». در آغاز بحث «القول فی الجبر و التفويض» گوید: «روى عن سيد علماء التابعين جعفر بن محمدالصادق (ع) انه قال لاجبر ولاتفويض، و روى عن رئيس الفقهاء ابی حنيفه انه قال اكره الجبر و لا اقول بالقدر و اقول قولا بين قولين و ليس يشك ان هذين القولين من هذين الامامين يؤديان جميعا الى حقيقة واحدة و ان يكون ابوحنيفة اخذ الحق فيه عن جعفر فانه كان فی زمانه و كان كثير الاختلاف اليه ...». در آخر رساله آمده است: «و هذا آخرما انتهی اليه البيان فی وصف الجمل من الحالات المتعلقة بالافعال الاختيارية و قد كنت بعثت اليك لدى مقدمی بنيسابور جزء من هذه المعانی بعينها و وافق ذلك منی حدالعجلة و شغل القلب ثم لما وجدت عناية الاحرار متصلة بالتحقيق لهذه الابواب اوجبت عناية متجددة و هی هذه النسخة الاخيره ...» در پشت صفحه اول این رساله با خط مغایر آمده است: «رسالة الغزالی فی الجبر و الاختيار» در آن قسمت از منابعی که در احوال غزالی در اختیار داشتم، نام این رساله جزو آثار او نیامده است.

مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه: ۹۳۸/۱

آغاز: بسمله اعلم اعانک الله علی تحصيل الفضائل و جنبک ابواب الرذائل و وفقک لصواب القول ... انی وقف ادام الله تعالی سلامتک علی ماشكوته من ازدحام الشبه عليک فی شأن الافعال الانسانية
خط: نسخ، کا: علی بن شمس الدين محمد نجفی، تا: صفر ۱۱۲۵ق؛ تملک: عبدالله بن محمد کاظم اصفهانی با مهر او با «انی عبدالله آتانی الکتاب» (چهارگوش)؛ مهر: کتابخانه مجدالدین؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: گالینگور لاجوردی عطف و گوشه پارچه سرخ، ۲۰گ (۱-۲۰)، ۱۶ سطر (۶/۵×۱۲/۵)، اندازه: ۱۲×۱۹سم [ف: ۳-۱۲۸۶]

● **افعال الباری تعالی** / کلام و اعتقادات / عربی

af'āl-ul bārī ta'ālā

همدان؛ مدرسه غرب؛ شماره نسخه: ۲۱۸۸/۱

خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ قطع: ربعی [رشت و همدان: ف:-۱۳۹۶]

← افعال الحج ◄ مناسک الحج
← افعال حج ◄ مناسک حج
← الافعال خلق الله و اکتساب العباد ◄ مقالة فی الکلام فی ان الافعال خلق الله و اکتساب العباد

● افعال زبان فرانسه / ادبیات / فارسی
af'āl-e zabān-e farānse

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۴۷۰۴-ف
نسخه اصل: نسخه آقای محسن فروغی. و حروف ایتالیایی؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ ۴۳گ [فیلمها ف: ۳-۸۹]

← افعال العباد ◄ الاحباط و التکفیر
← افعال العباد ◄ خلق الاعمال

● افعال العباد = الجبر و الاختیار / فلسفه / عربی
af'āl-ul 'ibād = al-jabr wa-l ixtīyār

نصیرالدین طوسی، محمد بن محمد، ۵۹۷-۶۷۲ قمری
nasīr-od-dīn-e tūsī, mohammad ebn-e mohammad (1201-1274)

رساله‌ای بسیار کوتاه و یکی دیگر از فوائد ثمانیة خواجه نصیر طوسی است. در این فایده پس از تقسیم افعال انسان به آنچه تابع قدرت و اراده انسان است و آنچه که تابع قدرت و اراده ایشان نباشد، درباره جبر و اختیار بحث شده است. مؤلف با تأیید و تقویت نظریه مشهور امامیه «لاجبر و لاتفویض و لکن امر بین الامرین»، هم اختیار و هم اسناد به فعل خداوند را حق دانسته و تمامیت فعل انسان را منسوب به هر دو مورد مذکور دانسته است. وی با رد شبهات، علم الهی به افعال را مستلزم جبر و ایجاب نمی‌داند. این رساله در برخی نسخه به عنوان «الجبر و الاختیار» آمده است. البته از خواجه دو رساله دیگر به این نام موجود است که یکی عربی و دیگری فارسی است. رساله معروف او البته به فارسی است که رکن الدین جرجانی تعریب کرده است. این رساله هم ضمن فوائد ثمانیة و هم به صورت مجزا آمده است و در احوال و آثار خواجه کار مدرس رضوی، چاپ جدید به تمامه آورده شده و او نیز به‌گونه‌ای اثر جدا تلقی کرده است که البته چنین نیست. بلکه این رساله عربی او در جبر و اختیار است و غیر از رساله جبر و اختیار خواجه که فارسی بوده و تعریب شده است.

آغاز: بسمله افعال العبد ینقسم الی مایکون تابعاً لقدرته و ارادته و الی ما لایکون مثال الاول الاکل و المشی من الانسان الصحیح الذی لم یکره علی هذین الفعلین. و مثال الثانی حرکة الانسان الی السفل اذا وقع من موضع عال

انجام: و الجواب الحق ان العلم بالشیئ ربما لا یکون سببا له فان من علم ان الشمس تطلع غدا لا یکون علمه سببا واذا لم یکن للعلم اثر فی الفعل فلایکون الفعل بالجبر او الایجاب. و الله اعلم بالصواب

چاپ: همه این رساله که کوتاه است در چاپ جدید احوال و آثار خواجه، مدرس رضوی، ص ۵۴۹ تا ۵۲۰ چاپ شده است؛ طهران، سنگی، بی ناشر، ۱۳۱۵ق.، وزیری، (کلمات المحققین: ج۲، صص ۱۴۰-۱۵۶)؛ طهران، سنگی، ۱۳۴۱، جیبی، ۵۹ص
[الذریعة ۸۳/۵؛ نسخه‌های منزوی ۷۷۲/۲؛ احوال خواجه از مدرس رضوی ص ۲۶۰ و ۲۹۹؛ مشترک ۹۵۰/۲ «جبر و اختیار؛ قضا و قدر»: نشانی ۵ نسخه؛ دنا ۷۰/۲ (۹ نسخه)؛ مشار عربی ص ۲۴۸]

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۵۲۳۶/۱۴
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: فرنگی، ۳گ (۹۳-۹۵)، ۱۴ سطر، اندازه: ۷×۱۴سم [ف: ۳۸-۶۷۳]

۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۲۹۳۸/۳۲
آغاز: برابر
خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج مهر قرمز رنگ، ۲ص (۱۶۱-۱۶۲)، ۲۰ سطر، قطع: رقعی، اندازه: ۱۲×۱۹سم [ف: ۱۰-۳۶۴]

۳. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ذیل ۱۳۹۲۵
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۰۶۵ق، جا: دار السلطنه حیدر آباد؛ کاغذ: شرقی زیتونی (هندی اسیدی)، ۳گ (۹۳پ- ۹۵ر)، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۳×۲۲سم [ف: ۳۵-۳۲۶]

۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۰۱۶۵/۸
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: با تاریخ ۱۰۸۲ق؛ ۱ص (۱۹۸)، اندازه: ۱۲/۵۲×۲۰سم [ف: ۳۲-۱۹۹]

۵. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۳۷۴/۴
آغاز و انجام: برابر
خط:شکسته تعلیق،بی‌کا،تا:۱۰۸۵ق؛۲گ (۶۰ر-۶۱ر) [ف: ۳-۲۲۲]

۶. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۲۶۱۳/۴
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: طالب بن محمد تقی کرمانی، تا: ۱۱۰۲ق؛ کاغذ: اصفهانی نخودی، جلد: تیماج تریاکی با روکش کاغذی، عطف و سجاف لبه‌ها تیماج زرشکی مقوایی، ۲گ (۱۹۲پ- ۱۹۳)، ۱۵ سطر (۷×۱۱)، اندازه: ۱۲×۱۸/۵سم [ف: ۱۳-۲۳]

۷. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه: ۲۲۲۸/۹
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ جلد: تیماج سیاه، ۱گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۲-۵۴۰]

۸. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۷۷۱۰/۶-۳۹/۹۰

آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ جلد: تیماج مشکی مجدول، ۱گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۶×۲۱سم [ف: ۳-۱۱۴۷]

۹. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۱۶۸۷/۱۱
آغاز و انجام: برابر
نام مؤلف به قرینه آغاز نسخه تعیین شد؛ خط: نستعلیق، کا: محمد اسماعیل بن علی اصغر موسوی هزار جریبی، تا: ۱۲۵۱ق؛ ۱ص [ف: ۵-۳۳۳]

۱۰. تبریز؛ ملی؛ شماره نسخه: ۳۵۷۵/۴
آغاز: برابر
خط: نستعلیق، کا: غیاث الدین ابومحمد سلیمان بن محمد قاری، بی‌تا؛ ۱۹ سطر [ف: ۳-۱۲۳۸]

۱۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۸۳۰/۳۵
آغاز و انجام: برابر
بی‌کا، بی‌تا؛ ۲ص (۱۶۹-۱۷۰) [ف: ۹-۴۷۲]

● **افعال العباد** / فلسفه / فارسی
af'āl-ul 'ibād

جرجانی، کمال بن علی خداداد، قمری
jorjānī, kamāl ebn-e 'alī xodādād

اهدا به: امیر شمس الدین محمد برندق برلاس
رساله دقیقی است در افعال عباد به موجب احکام عقل و نقل زهاد از هر مذهب و اعتقاد.

قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه: ۴۱۱۷/۶
آغاز: حمد و شکر و سپاس مر منعمی را که هستی و نیستی همه موجودات به قدرت و اراده اوست و وجود و بقای او تعالی و تقدست و جلت اسماوه از ذات غیبی اوست؛ **انجام:** و این نقصان سلسله دوم نسبت به سلسله اول نقصان معین خواهد بود که پنج زرع باشد یا ده مثلا و این چنین زیاده و نقصان موجب تناهی است.
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ مهر: « محمد حسینی ...» (مربع)؛ جلد: گالینگور سبز، عطف تیماج زرشکی،، ۸گ (۲۱۵ر-۲۲۲پ)، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۲×۱۹سم [ف: ۳-۹۹۳]

● **افعال العباد** / کلام و اعتقادات / عربی
af'āl-ul 'ibād

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۶۰۲/۱۸
خط: نستعلیق، کا: حسین بن شاه حسن بن محمد بن محمد علوی خلوتی، تا: پایان ربیع الثانی ۹۹۴ق؛ کاغذ: سفید، جلد: تیماج قهوه‌ای نو، ۲۴ص (۲۸۰-۳۰۳)، ۲۶ سطر (۵×۱۲)، اندازه: ۹×۱۶سم [سنا: ف: ۱-۳۸۹]

● **افعال العباد** / کلام و اعتقادات / عربی
af'āl-ul 'ibād

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۴۱۰۷/۳
آغاز: و اعلم ان النظر فی افعال الله و معاملاته مع الخلق کما یؤدی الی الرجاء العظیم کذلک النظر فیها یؤدی الی خوف شدید؛ **انجام:** لانما مما لایتم هذا الواجب إلا بها و مقدمات الواجب واجبة فالعلم به تعالی و بصفاته و بکیفیة افعاله بقدر الطاقة واجب و الله اعلم.
رساله مختصری است در کردار بندگان؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳، جلد: تیماج قرمز، ۴گ (۱۲۹پ-۱۳۲پ)، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۲/۵سم [محدث ارموی مخ: ۱-۱۶۷]

● **الافعال مع اللطف** / کلام و اعتقادات / عربی
al-af'āl ma'a-l luṭf

علم الهدی، علی بن حسین، ۳۵۵-۴۳۶ قمری
'alam-ol-hodā, 'alī ebn-e hoseyn (967-1045)

رساله کلامی کوتاهی است در پاسخ پرسشی از تناسبت بین افعال انسان با لطف.
چاپ: ضمن مسائل المرتضی، بیروت، ۱۴۲۲، صص ۱۹۹-۲۰۰ [دنا ۲/ ۷۰]

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۲۹۲۳/۳۳
آغاز: مسألة: ان سأل سائل عن وجه المناسبة بین الافعال فی الفعل و بین ما هو لطف فیها من الشرعیات، الجواب: انا اذا علمنا کون هذه الافعال اعنی الشرعیات واجبة؛ **انجام:** و قد یمکن م تلافی ما کان منه کذلک القول فی المصالح لانها انما تجب لما یتضمن من ازالة المضرة و اجتلاب المنفعة علی ما بین.
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ مصحح؛ کاغذ: شرقی، ۲گ (۷۸پ-۷۹ر)، ۱۲ سطر، اندازه: ۸/۵×۱۰/۵سم [ف: ۳۲-۷۶۶]

● **افعال واجبه نماز** / فقه / فارسی
af'āl-e vajebe namāz

مشهد؛ نواب؛ شماره نسخه: ۸/۱۶
خط: نستعلیق، کا: سید صدرالدین عربی استرآبادی، تا: ۱۲۵۴ق؛ تملک: کاتب؛ کاغذ: نخودی رنگ، جلد: تیماج مشکی، ۶گ (۶۳-۶۸)، ۱۴-۲۳ سطر، اندازه: ۱۲×۱۷/۵سم [ف:-۲۱]

← الافعال و الانفعالات ⟵ الفیض الالهی

● **الأفعال و تصاریفها** / صرف / عربی
al-af'āl wa taṣārīf-u-hā

شیراز؛ علامه طباطبائی؛ شماره نسخه: ۷۸۶

آغاز: باب فعل یفعل: هناء الطعام یهنیئه..؛

خط: نسخ معرب، بی‌کا، تا: قرن ۸؛ ترجمه کلمات به فارسی بین سطور؛ اندازه: ۱۳/۵×۱۷/۵سم [نسخه پژوهی: ۱-۱۹] و [نسخه پژوهی: ۲-۱۱۴]

● **افعل التفضیل** / نحو / عربی

af'al-ut tafḍīl

مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه: ۲۰۴۰۶/۱

بندی در افعل التفضیل. مقالی است بدون خطبه و خاتمه که بخشی از کتابی است؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱، کاغذ سمرقندی؛ جلد: یکسوی جلد تیماج عنابی و سوی دیگرش مشمع نیلی و عطف میشن قهوه‌ای، ۱۸-۲۵ سطر، اندازه: ۱۳/۵×۱۸سم [ف: ۲-۴۸۰]

← افغانستان ⟵ گزارش افغانستان

● **الافق المبین = عبادات (رساله در)** / فلسفه / عربی

al-ufuq-ul mubīn = 'ebādāt (r. dar)

میرداماد، محمد باقر بن محمد، -۱۰۴۱ ؟ قمری

mīrdāmād, mohammad bāqer ebn-e mohammad (-1632)

تاریخ تألیف: پیش از ۱۰۲۵ق

در حکمت الهی در ۲ «صرح» در چند «مساقات» و چند «فصل». وی در چهار جای این کتاب از «الصراط المستقیم» خود یاد می‌کند و در مساقه ۶ صرحه یکم زیر عنوان «اعضال طاج و مخرج ضاج» که از تناهی زمان سخن می‌راند عبارتی می‌آورد که تاریخ نگارش کتاب تا اندازه‌ای روشن می‌شود: «و انی و قد کنت و کدت الفصیة عنها حتی مازال ذلک و کدی برهة من العمر فلم یستبن لی فی هذه الثلثین سنة الاما اومض احایین الاشتغال بکتاب الصراط المستقیم فضمنته ایاه و الآن ... استأنف نمطا غیبیا و اسلوبا قدسیا ... و اقتصر تا صیل اصل الحکمة ... و اما السبط و التفصیل ... فعسی ان یکون فی آخرین من الحکما لما یلحقو ابنا من ینوب عنی نیابة تامه روعیة عقلیه ... قد انقل ظهر قریحتی فما و حمت و حم الفروع و لا التفت لفت الجزئیات». از اینجا برمی‌آید که داماد «افق مبین» را پس از «صراط مستقیم» نوشته و بیش از سی سال داشته است. وی در این کتاب از فروع و جزئیات کاوش نمی‌کند و آنرا به فیلسوفان آینده واگذار می‌نماید. در الذریعه (ج ۲ ص ۲۶۲) از «الافق المبین» دیگری یاد می‌کند که در فقه است و شاید از میرداماد باشد. که با توجه به اطلاعات آن باید همان «عیون المسائل» = «اثنی عشریه» او باشد.

آغاز: ۱: سبحانک اللهم جل حمدک و عز مجدک یا رب العاقات العالیة و السافلات البالیة ... تلویح استناری ...

۲: بسمله و منک الاستیفاق یا علیم یا حکیم. تلویح استناوی عسیت ان اثبتک (لک) علی التفطن لان لیس الوجود حقیقة الانفس الموجودیة ... لامعنی ما ینضم الی المهیة.

انجام: فهو قول حدث و صار من احداث المتفلسفة (...) (کذا) و یصح الحکمة الحقة الخاصة و الحمدلله رب العالمین

چاپ: به اهتمام عبدالله نورانی، تهران، انجمن آثار و مفاخر فرهنگی، ۱۳۸۵

[الذریعه ۲۶۱/۲؛ ریحانه الادب ۶۰/۶؛ دنا ۷۰/۲]

شرح و حواشی:

۱- حاشیة الافق المبین؛ میرداماد، محمد باقر بن محمد (-۱۰۴۱)

۲- ماده تاریخ الافق المبین؛ میرداماد، محمد باقر بن محمد (-۱۰۴۱)

۳- الجذر الاصم؛ تنکابنی، حسین بن ابراهیم (-۱۱۰۵)

۴- حاشیة الافق المبین؛ نظام الدین گیلانی، احمد بن محمد (-۱۰۵۹)

۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۹۸۱۹

آغاز: امر بسیط غیر منقسم لایصلح للانطباق علی الزمان و رئیس مشائیه؛ **انجام:** مطلق الوجود ای ارتفاع الوجودین معا عن المهیه عن بعد التلبس

خط: نستعلیق جلی، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ ضمیمه نسخه ۱۷۷۸۸؛ قطع: رقعی [رایانه]

۲. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۲۰۹۱

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: انجام؛ مجدول زرین؛ با حواشی «منه قدس سره، منه طاب ثراه»؛ در اصفهان خریداری شده است؛ کاغذ: کاغذ ترمه نخودی در متن و سفید در حاشیه، جلد: میشن یشمی ضربی نو، ۲۹۹گ، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۳/۵×۲۱/۹سم [ف: ۱-۴۴]

۳. تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه: ۲۹۶

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: انجام؛ با سرلوح، مجدول؛ مهر: محمد تقی، ابوالبقاء؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۲۲۰گ، ۱۸ سطر (۶/۵×۱۵)، قطع: وزیری، اندازه: ۱۳/۵×۲۴سم [ف:-۴۶۰]

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۳۴۴۵-ف

نسخه اصل: همان نسخه بالا [فیلمها ف: ۲-۱۴۵]

۴. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۳۶۰۵

آغاز: کاملة العیار فاضلة النظام صحیحة المیزان قویمة المعیار هی کالاسطر لابات عقلیة؛ **انجام:** و لا من حیث انها علة متقدمة امتنع أن یکون للمجموع تقدم فنقول انا لا نعنی بهذا ...

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ مصحح، محشی از مؤلف، مقابله نسخه را شاگرد مؤلف نظام الدین احمد جیلی شب چهارم شوال ۱۰۱۶ بپایان برده؛ جلد: تیماج قرمز، ۲۶۷گ، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۳×۱۸/۵سم [ف: ۱۰-۶]

۵. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۶۲۰۳
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: آغاز، چند برگ در چند جا افتاده و توسط نویسنده حاشیه‌ها تکمیل شده، مصحح، محشی از مؤلف؛ تملک: محمد ابن عبد النبی نیشابوری (میرزا محمد اخباری) با مهر وی «صل علی محمد» (بیضی)؛ مهر: «رب اجعلنی من عتقاء الحسین» (مربع)، «حسین منی و انا من حسین» (بیضی)؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۳۳۱گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۳/۵×۱۵سم [ف: ۱۶-۲۰۱]

۶. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۱۶۸۸/۴
بخشی از آن؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: با تاریخ ۱۱۲۵ق؛ ۲۱گ (۵۷ر-۷۷ر) [ف: ۵-۳۳۴]

۷. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۸۳۹۸ ض
کا: محمد حفیظ بن محمد اشرف (نوه میر داماد)، تا: ۱۱۳۱ق [د.ث. مجلس]

۸. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۶۰۳۰/۵-ف
انجام: فلا تغایر هناك بحسب الوجود و لا حمل، و بالجملة لا یستوی ان یتحد شیئان فی الوجود.
نسخه اصل: نسخه آقای فخرالدین امینی نصیری ۲۶۶؛ بی‌کا، تا: ۱۱۳۱-۱۱۶۲ق؛ به خط دیگر با حاشیه «منه» و ناتمام است؛ ۲۵ص (۶۷-۹۱) [فیلمها ف: ۳-۱۹۳]

تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه: ۳۳۵/۵-عکسی
نسخه اصل: همان نسخه بالا [عکسی ف: ۲-۳۲]

۹. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۱۰۴۶
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۴؛ کاغذ: هندی، جلد: مقوا، عطف و گوشه‌ها ساغری، ۱۹۰گ، ۲۱ سطر (۱۰/۵×۱۹/۵)، اندازه: ۲۰/۵×۳۳/۵سم [ف: ۲۸-۶۹]

۱۰. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۲۸۹
آغاز: برابر۲؛ **انجام:** فص انی است استصح ارسال التقدم الزمانی ... و هو التقدم بالزمان و علی ما یتصف به الباری الاول تعالی و هو
خط: نسخ و تعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ محشی با نشان «منه دام ظله العالی» یا «ادام الله افضاله» یا مانند اینها؛ کاغذ: ترمه سمرقندی، جلد: تیماج سرخ ربی مقوایی، ۳۷۸گ، ۱۴ سطر (۶/۵×۱۳)، اندازه: ۱۳×۲۰سم [ف: ۳-۱۵۲]

۱۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۸۲۳۹
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ مصحح، دارای حواشی مؤلف؛ جلد: دو رو تیماج رو قهوه‌ای ضربی پشت قرمز، ۳۱۳گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۲×۱۸/۵سم [ف: ۲۱-۱۹۷]

۱۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۵۵۱۸
آغاز: برابر۲
خط: نسخ، بی‌کا، تا: در عصر مؤلف؛ مصحح، محشی، روی برگ اول چند بیت شعر در تقریظ کتاب از میرداماد؛ تملک: محمد شریف بن ملا هدایت الله، تملکی بدون نام به‌تاریخ جمادی الثانی ۱۲۶۵ با مهر«محمود الطباطبائی»(بیضی)؛جلد:مقوایی عطف تیماج قهوه‌ای، ۱۸۱گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۷/۵×۲۶/۵سم [ف: ۱۴-۲۹۰]

۱۳. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۷۶۶۷/۴
آغاز: برابر۲
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: نزدیک عصر مؤلف؛ افتادگی: آغاز؛ نزدیک عصر مؤلف؛ جلد: تیماج مقوایی عطف تیماج سبز، ۱۵۸گ (۹۳ر-۲۵۰ر)، اندازه: ۱۳×۲۴سم [ف: ۲۰-۶۱]

۱۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۷۱۴/۱
آغاز: برابر۱؛ **انجام:** بل انما قطع حمل ب علی ا و رفع هو عنه و لیس یصدق بحسب ذلک لیس ب علی شئی الا اذا رجع و حکم به علی شیء
تنها قسمتی است از «صرحه اولی» تا وجود رابطی؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ محشی؛ ضمیمه الافق المبین نسخه ای است از کتاب نص النصوص فی شرح الفصوص (گویا از آملی) که با قلمی دیگر و سبکی دیگر نوشته شده است؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج قرمز، ۱۴۱ص، ۱۹ سطر، قطع: وزیری عریض، اندازه: ۲۰×۲۵سم [ف: ۵-۵۸]

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۲۲۹۷/۱-ف و ۲۷۱۵/۱-ف
نسخه اصل: همان نسخه بالا [فیلمها ف: ۱-۶۷۰ و ۷۲۴]

● **افکار الامم** / گوناگون / فارسی
afkār-ol omam

هدایت، مهدیقلی، ۱۲۴۲-۱۳۳۴ قمری
hedāyat, mahdī-qolī (1827-1916)

مطالب علمی و اشعار و احادیث برگزیده‌ای است از کتاب‌های مختلف از قبیل: تصور در طفولیت فکر، تقسیم فلسفه، خطای حس ظاهر، دربیان مکاشفه، دراینکه همه موجودات جان دارند، درباره وجدان (شعر است)، توارث و تحول، فال حافظ، خوارق عادت مرتاض هندی و غیره.
چاپ: با مقدمه عبدالحسین اورنگ، تهران، ۱۳۲۲ش

قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه: ۳۹۴۹
آغاز: تصور در طفولیت فکر: گروهی فلسفه را بیرون حد محسوسات خرافات گفتند و باز دنبال همان خرافات را گرفتند و نو به جای کهنه گذاردند؛ **انجام:** دستوری که در خواب مصنوعی به کسی بدهند چون بیدار شد انجام می‌دهد و بعد ملتفت نیست که چه کرده است به خفته گفته‌اند فلان که اینجا بود نیست برو ببین هست یا نه رفته دست به او زده و ملتفت او نشده
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ نسخه برای چاپ آماده شده؛ جلد: مقوا عطف پارچه، ۸۷گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۷×۲۲سم [ف: ۱-۱۹۲]

● **افکار و عقاید** / حکومت و سیاست / فارسی
afkār va ʻaqāyed
ممتحن الدوله، مهدی بن رضا قلی، ۱۲۶۳-۱۳۲۷ قمری
momtahen-od-dowle, mahdī ebn-e rezā qolī (1847-1909)
در سه دفتر، یادداشت‌های سیاسی او است و در آن سرگذشت و سخنان بزرگان ایرانی روزگار قاجار و بزرگان اروپا آمده و می‌گوید که مسلمانی بسیار ساده هستم و سرگذشت پیامبر اسلام را از روی کتاب ساواری مترجم قرآن می‌آورد و از شیخ فضل الله نوری یاد می‌کند و می‌گوید که خوب بود او را به دار نمی‌آویختند و اگر گناه‌کار بوده است او را در خانه‌اش قهوه‌ای می‌دادند و فردایش هم برای او در مسجد شاه ختم و پرسه می‌گذاشتند تا کار بدانجا نکشد که پس از او سید عبدالله بهبهانی هم کشته شود و ثقة الاسلام در تبریز نابود گردد و مجلس و آستانه رضوی مشهد به توپ بسته شود.

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۴۶۰۶-ف
خط: نستعلیق، کا: = مؤلف، بی تا [فیلمها ف: ۳-۷۸]

← افلاطون ⪢ گفتارهای افلاطون و دیگران
← افلاطون ⪢ گفتگوی عیسی و افلاطون

● **الافلاک** / هیئت / عربی
al-aflāk
سجزی، احمد بن محمد، ۳۳۰-۴۱۵ قمری
sejzī, ahmad ebn-e mohammad (942-1025)

۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۶۳۵۰/۱
آغاز: بسمله، الحمدلله رب العالمین والعاقبة للمتقین وصلی الله علی محمد خاتم النبیین، اما بعد فان الله جل جلاله و عظم فعاله لما قدر للامیر السید الملک العادل ابی جعفر احمد بن محمد مولی امیرالمؤمنین اطال الله بقاه؛ **انجام:** بما یتلوها فی الکتاب الثانی و یتصل بها ان شاء الله تعالی
خط: نسخ، کا: محمد محسن بن محمد حسین، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: سفید فرنگی و آهار مهره، جلد: تیماج، ۲۷ص (۱-۲۷)، ۲۰ سطر (۹×۱۵/۷)، اندازه: ۱۴/۳×۲۲سم [ف: ۸-۱۲۰]
۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۷۴/۱
بی کا، بی تا؛ قطع: رحلی، اندازه: ۲۰/۵×۲۹سم [ف: ۲-۹۴]

● **افلاک السبعه** / هیئت / عربی
aflāk-us sabʻa
جابر بن حیان، ۱۲۰-۱۹۸ ؟ قمری
jāber ebn-e hayyān (739-814)
در تدبیر افلاک سبعه: تدبیر الفلک الاول و هو زهل، تدبیر الفلک الثانی و هو المشتری، تدبیر الفلک الثالث و هو المریخ، تدبیر الفلک الرابع و هو الشمس، الفلک الخامس و هو الزهره، الفلک السادس و هو عطارد، تدبیر الفلک السابع و هو القمر.

قم؛ مرکز مطالعات؛ شماره نسخه: ۹۱۱/۱۰
آغاز: الحمد لله رب العالمین و العاقبة للمتقین و لا عدوان الا علی الظالمین؛ **انجام:** تخمیر المارقشیشا اغسله بالماء و الملح ان تدقه ثم اغسله بالخل حتی ینقی ... فانها تخمر ان شاء الله تعالی.
خط: نستعلیق، بی کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج مشکی ضربی مجدول، ۱۲گ (۷۵پ-۸۶پ)، ۱۱ سطر، اندازه: ۱۱×۱۸سم [ف: ۲-۱۷۷]

← افلاک و انجم کتاب خدایند ⪢ جبر و اختیار

● **افلاک و بروج** / هیئت / فارسی
aflāk va borūj
احوال کواکب و افلاک و بروج در فصولی کوتاه گزارش کرده و شاید از کتابی مفصل در این موضوع جدا شده باشد.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۸۲۹۹/۳
آغاز: حکما گویند که فلک جسمی است بسیط مشتمل بر وسط متحرک بر آن نه خفیف و نه ثقیل؛ **انجام:** و هر دهنی هشتاد هزار زبان دارد و بهر زبانی خدای را حمد و ثنا می‌گوید
خط: نستعلیق، کا: قاسم بن محمد حسین رشتی، تا: ۱۰۷۴ق؛ جلد: دو رو تیماج رو قهوه‌ای پشت مشکی، ۳۷گ (۷۲پ-۱۰۸ر)، اندازه: ۱۳×۱۹/۵سم [ف: ۲۱-۲۵۹]

● **الافلاک و خلقها و عدد حرکتها و مقدار مسیرها (فی ذکر)** / ریاضیات / عربی
al-aflāk wa xalq-u-hā wa ʻadad-u ḥarikat-i-hā wa miqdār-u masīr-i-hā (fī ḏikr-i)
ثابت بن قره، ۲۲۱-۲۸۸ قمری
sābet ebn-e qorre (837-902)

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۴۳۷/۸-ف
نسخه اصل: ایاصوفیا ش ۴۸۳۲؛ خط: نسخ، بی کا، تا: قرن ۷؛ ۲گ (۵۱-۵۲) [فیلمها ف: ۱-۴۶۸]

● **افلاک و عطارد** / هیئت / عربی
aflāk va ʻotāred

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۵۳۹۱/۵
خط: نستعلیق، بی کا، تا: قرن ۱۱-۱۲؛ دارای اشکال؛ کاغذ:

اصفهانی، جلد: مقوایی، ۲۲ سطر (۹×۱۵/۵)، اندازه: ۱۳/۵×۲۰سم [ف: ۱۶-۲۹۶]

● **افلاکیه** / هیئت / فارسی

aflākīye

هزارجریبی، محمد کاظم بن محمد شفیع، -۱۲۳۴؟ قمری

hezār-jarībī, mohammad kāzem ebn-e mohammad šafī‘ (-1819)

تاریخ تألیف: ۱۲۳۱ق

درباره عرش و فلک و احکام نجوم، با استفاده از آیات کریمه و احادیث شریفه و گفته‌های بعضی از بزرگان علما، دارای سه «فصل» است: ۱. ذکر عرش؛ ۳. عدد افلاک؛ ۴. در اینکه رجوع به نجوم در کارها احتیاجی نیست.

آغاز: الحمدلله رب العالمین ... اما بعد چنین گوید این بنده خاطی محمد کاظم بن محمد شفیع هزار جریبی عفی الله عن جرائمهما که این رساله ایست مشتمل بر سه فصل، فصل اول در ذکر عرش است و فصل دوم در عدد افلاک و فصل سیم در آنکه رجوع کردن بساعت نجوم

انجام: تحصیل علوم و تالیف و نحو آنها روز سه‌شنبه خوب است زیرا که حق تعالی در روز سه‌شنبه آهن را برای حضرت داود علیه السلام نرم کرد و به نستعین.

[الذریعه ۲۶۲/۲؛ فهرستواره منزوی ۲۸۲۱/۴]

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۴۳۷۰/۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ جلد: تیماج قهوه‌ای بدون مقوا، ۱۱گ (۳۰پ-۴۱پ)، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۰/۵×۱۵/۵سم [ف: ۱۱-۳۷۰]

۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۴۵۲۷/۹

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: شیخ محمد ارومی الاصل ساکن کربلا، تا: ۱۲۳۵ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج قهوه‌ای تند، ۱۳گ (۱۳۷-۱۴۹)، ۱۷ سطر (۸/۵×۱۴)، اندازه: ۱۴/۵×۲۱سم [ف: ۱۲-۱۹۶]

● **افواه الرجال** / فقه / عربی

afwāh-ur rijāl

زنجانی، احمد بن عنایت الله، ۱۳۰۸-۱۳۹۳ قمری

zanjānī, ahmad ebn-e ‘enāyat-ol-lāh (1891-1973)

نام «افواه الرجال» را مؤلف برای دوره تقریرات برای دروس اساتید خویش برگزیده که از آن تنها یک مجلد در تقریر درس فقه مرحوم آیت الله حاج شیخ عبدالکریم حایری یزدی با نام «مافوق المراد» در دست است. این مجلد جزء نخست است از تقریر صلاة که سماع و تحریر آن از دهه دوم شعبان ۱۳۴۸ آغاز شده و در ۲۶ شعبان ۱۳۵۰ پایان گرفته است و تا آغاز مباحث خلل صلاة را دارد. گویا جزء دوم آن هم نگارش یافته بود که اکنون در میان نوشته‌های مؤلف نیست.

قم؛ زنجانی (آیة الله)؛ شماره نسخه: ۱۲۶

آغاز: بسمله. حمدله. اما بعد فهذه غرفة اغترفتها من بحر افادات الحبر الهمام و العلم الامام آیة الله الملک العلام الحاج شیخ عبدالکریم الیزدی الحائری مدالله ظله علی مفارق اهل الاسلام، ادخرتها تذکرة لی و تبصرة لمن هو احری منی ولرب حامل فقه الی من هو افقه منه ... قال دام ظله العالی: لاشکال فی سقوط النوافل النهاریة

خط: نسخ، کاتب = مؤلف، تا: ۲۶ شعبان ۱۳۵۰ق؛ ۱۹۲گ، قطع: خشتی [چند نسخه-ف: ۲۴۳]

● **الافهام فی شرح باب وقف حمزه و هشام** / تجوید / عربی

al-ifhām fī š.-i bāb-i waqf-i ḥamza wa hišām

ابن نجار، محمد بن احمد، ۷۸۸-۸۷۰ ؟ قمری

ebn-e najjār, mohammad ebn-e ahmad (1387-1466)

با عناوین «مسئله».

تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۲۸۴/۷

خط: نسخ تحریری، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: فستقی، جلد: میشن لایی آلبالویی، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۱/۱سم [ف: ۵-۱۱]

● **الافیون** / طب / عربی

al-afyūn

شهرستانی، هبة الدین، ۱۸۸۴-۱۹۶۷ میلادی

šahrestānī, hebat-od-dīn (1884-1967)

تهران؛ ادبیات؛ شماره نسخه: ۱۱۷ حکمت

خط: نسخ، کاتب = مؤلف، تا: ۱ ذیحجه ۱۳۵۷ق؛ جلد: مقوا، قطع: خشتی [ف: ۲-۷۴]

● **افیون** / طب / فارسی

afyūn

غیرهمانند:

۱. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه: ۱۹۷۸/۸-عکسی

آغاز: افیون. هو الله تعالی شأنه. هیچیک از ادویه مفرده مأخوذه از نباتات قدیم الاستعمال تر از افیون نیستند. چنانکه جالینوس که

تقریباً پانصد سال قبل از هجرت حیواة داشت؛ **انجام:** و خواص ظاهری و باطنی آن کما ینبقی معلوم می‌شود. کا.
ناشناخته. پس از ۱۲۳۶ و ۱۲۳۸ق که این تاریخ در متن آمده است. بخش‌بندی نشده، با سربندهای در خور: ترکیب شیمیایی افیون، جوهریات مأخوذه از افیون؛ خط: شکسته نستعلیق خوش، بی‌کا، تا: با تاریخ ۱۳۰۱ق؛ ۶ص (۳۸۸-۳۹۳) [عکسی ف: ۱-۳۵]
۲. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۲۰۶۷۹
بی‌کا، بی‌تا؛ خریداری از علیرضا طاهری یزدی [رایانه]

● **افیونیه = خواص افیون** / طب / فارسی
afyūnīye = xavass-e afyūn

عماد الدین شیرازی، محمود بن مسعود، -۹۸۴ ؟ قمری
ʻemād-od-dīn-e šīrāzī, mahmūd ebn-e masʻūd (-1577)

در فوائد و خواص و برخی از مضار افیون که در یک «مقدمه» دارای پانزده «باب»، یک «اصل» و یک «خاتمه» (شمار بخش‌ها در نسخه‌ها یکسان نیست) مرتب شده است. مقدمه دارای پانزده باب: باب ۱. ماهیت و طبیعت و خواص افیون؛ ۲. صفت افیون خالص و طریق امتحانات آن؛ ۳. منافع و مضار افیون؛ ۴. علاج آنکه از افیون مقدار قاتل خورده باشد؛ ۵. بیان سبب نشاط و کیفیت و منشأ اعتیاد به او؛ ۶. منافع افیون؛ ۷. مضار افیون؛ ۸ طریق خوردن افیون قبل از طعام یا بعد از طعام؛ ۹. استعمال افیون در شب‌های رمضان؛ ۱۰. تعداد مرکبات مشهور که در آن افیون داخل است؛ ۱۱. منافع برشعثا، معنی این لفظ برء الساعه است و لفظ برشعثا، سریانی است (در لفظ ایشان سین را به شین تبدیل می‌کنند و «ثا» را «شا» شواهد این در کتاب حمزه اصفهانی مواذنه بین اللغتین نام کرده بسیار است)؛ ۱۲. خواص چهل‌گانه برشعثا از خط ابن هبل به عربی آورده؛ ۱۳. بیان مجمل منافع برشعثا؛ ۱۴. باید دانست که هر چند سعی کنید در آنکه نسخه مجربه و دواهای خوب به دست آوردند؛ ۱۵. ذکر بعضی نسخ برشعثا. فصل در طریق خوردن و استعمال این ترکیب در هر مرض به طریق دیگر باب در یافتن نسخه ابوالبرکات، فصل در منافع این ترکیب که ابوالبرکات آورده، باب در مضار تراکیب افیونی، فصل در علاج. خاتمه، جلاب جدید.
در بیان علت تألیف کتاب مؤلف می‌گوید که «در زمان ما طبقات ناس اکثر سه صنف اند یک صنف آنکه در دفع و منع و تقبیح و تهجین افیون آن قدر مبالغه می‌کنند که از سایر محرمات قبیح‌تر میدانند ... صنفی دیگر علی الدوام ارتکاب آن می‌کنند بی‌فایده و با فایده بمرتبه که اگر پشه ایشان را بگزد افیون در علاج آن [از] تریاق فاروق در علاج گزیده افعی واجب‌تر دانند و پیوسته مترصد باشند که حالتی واقع شود که افیون را دافع ان دانند. [اتفاقا خود مؤلف از جمله افراد همین صنف است و به لحاظ این که به قول اسکندر بیک «افیونی بود به افیون اعتقاد تمام داشت» به‌حدی که منافع آن را از عهده احصا بیرون می‌دانست و با آن به تصریح صریح خود به‌واسطه معالجه با افیون چند نفر را به دیار عدم فرستاده بود (نواب جهانبانی بهرام میرزا را و شار علی پسر عبدالله خان را و در تبریز غلام همسایه رومی خود را) باز به طوری که در ابتدای باب ششم کتاب ملاحظه می‌شود همچنان به لجاجت تمام معتقد بود که مردم غیر افیونی «بمثابه بهایم اند که از نفع و ضر چیزها غافلند»] و هیچ مرض از امراض نیست که پیش این صنف افیون علاج انفع نیست و صنف ثالث که در حین انتفاع اشتغال نمایند و در حین مضرت اجتناب نادراست بلکه معدوم چون چنین بود و حقیر ... احوال مردم عالم برین منوال دید خواست منافعی که الله سبحانه و تعالی درین دوا نهاده است و مردم را برآن اطلاعی داده بیان کند و مضاری که تابع بعضی موجوداتست که در آن شر قلیل هست اظهار نماید تا فریقین را تنبیهی شود و از حد افراط و تفریط در گذرند و بوسط [که] صراط مستقیم است متهدی (کذا، صحیح: مهتدی) شوند». سالک الدین حموی تمام این رساله را در «مجمع النفائس و حجلة العرائس» آورده و بر آن حاشیه هایی دارد. مؤلف دو بار دیباچه برای این رساله نگاشته است. مؤلف در این رساله فوائد تاریخی نیز گنجانید و در ذیل «معجون برشعثاء» از کتاب‌ها و اشخاص زیر نام می‌برد: کتاب دیسقوریدوس (که به نوشته مؤلف قریب به دو هزار سال قبل تصنیف شده)، منهاج الدکان، سمرقندی، حبیش تفلیسی (صاحب تقویم الطب)، میر بهاء الدوله نوربخش، مولانا فخر الدین محمد طبیب (ظاهراً از معاصران مؤلف)، شاه علی میرزا پسر عبدالله خان، ملا ادهم شاعر، الموازنه بین اللغتین تالیف حمزه اصفهانی، کتاب بریوما (برء الیوم) تالیف ابوالبرکات، فیلیپس طبیب طرسوسی، کتاب معمرین تالیف ابوالبرکات بغدادی، شهاب الدین حرفی، حکیم ابن عبد یهودی، سر مکتوم (در طب)، بیخ چینی (تالیف مؤلف)، مولانا حاج محمود مغانی، بهرام میرزا، مرتضی شاه نعمت الله، کتاب ادواء مزمنه، اسحق بن عمران، کتاب سماسم، عیسی بن علی، ترویح، علی زین مؤلف اختیارات بدیعی، حواشی عراقیه، بلغاری، اسحق بن سلیمان.
آغاز: الحمد لله المحمود فی کل فعاله ... بعد تا معلوم باشد که طبقات ناس در زمان ما اکثر دو صنفند یک صنف آنکه در رد و منع و تقبیح و تهجین افیون مبالغه می‌کنند ... تا به حدی که اگر مدتهای مدید مبتلای نزله و سرفه باشند از خشخاش احتراز می‌کنند که او را نسبتی به افیون است ... صنف دیگر آنکه علی الدوام ارتکاب آن می‌کنند ... چون چنین بود فقیر محمود بن مسعود الطبیب احوال مردم عالم را برین منوال دید خواست منافعی که الله سبحانه و تعالی در این دوا نهاده است مردم را بر آن اطلاع داده بیان کند و مضاری که ... هست اظهار نماید.
انجام: بلکه طریق استعمال به حسب امزجه و امراض ... بر عاقل ظاهر است و برغبی اگر هزار وجه بیان کنند در هیچ کدام مهارت حاصل نمی‌کند و الله الموفق و المعین

[نسخه‌های منزوی ۴۷۴/۱ (۷ نسخه)؛ فهرستواره منزوی ۳۷۸۳/۵؛ مشترک پاکستان ۳۹۵/۱ (۱نسخه)؛ الذریعه ۲۶۲/۲ «افیونیه»، همانجا ۱۰۰/۱۱ «الرسالة الافیونیة»؛ حاجی خلیفه ۸۴۷/۲ «رسالة فی الافیون»؛ دنا ۷۱/۲ (۲۵ نسخه)]

۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۸۲۴۶/۱

چنین است فهرست مطلب‌های آن: باب ۱. ماهیت و طبیعت و خواص افیون از قول اطباء در سه مساله: تهیه افیون، طبیعت افیون، کیفیت استخراج، ۲. صفات افیون، ۳. منافع و مضار او، ۴. علاج آنکه افیون مقدار قابل خورد، ۵. سبب و نشان و کیفیت آن و منشاء اعتیاد، ۶. منافع افیون، ۷. مضار افیون، ۸. دفع مضرتها به قدر امکان، ۹. رفع عادت افیون، ۱۰. حالاتی که بعد از ترک معتاد عارض می‌شود، ۱۱. معالجات این حالات، ۱۲. افیون در وقت بیماری‌ها، ۱۳. طریق خوردن افیون قبل از طعام یا بعد از آن، ۱۴. طریق استعمال افیون در شب‌های رمضان: اصل در تراکیبی که افیون در آن داخل است در چند فصل: ۱. تعداد مرکبات مشهوره که در آن افیون داخل است، ۲. منافع برشعثا (سریانی) یا برء الساعة (به عربی) (از الموازنة بین اللغتین حمزة اصفهانی)، ۳. خواص چهل‌گانه برشعثا از خط ابن هبل، ۴. مجمل منافع برشعثا، ۵. نسخه مجریه و دواهای خوب، ۶. بعضی نسخ برشعثا (در اینجا از شیخ بهاءالدین یاد می‌شود)، ۷. طریق استعمال این ترکیب، ۸ یافتن ابوالبرکات، ۹. منافع این ترکیب که ابوالبرکات آورده، ۱۰. مضار تراکیب افیونی. در این فصل از این داروها بحث شده است: بنج، جوزماثل، شوکران، لقاح، یبروج الصنم، سراج القطرب. (در اینجا میان برگ ۴۵ و ۴۶ افتاده است). مطلوب هشتم در ذکر بعضی چیزها که درو تفریح و اسکار می‌باشد: زعفران، سمند، کاکنج، کندر، قمیز، قهوه. مطلوب نهم یا خاتمه در ذکر عرق مسکاو ...؛ خط: نستعلیق، کا: محمد باقر (پسر مؤلف)، تا: شوال ۹۹۶ق، جا: دیلمان؛ مجدول؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج مشکی ضربی مقوایی، ۵۱گ (۲پ-۵۲پ)، ۱۹ سطر (۵/۵×۱۱)، اندازه: ۸/۵×۱۴سم [ف: ۱۷-۸۴]

۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۳۵۲/۱-طباطبائی

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: سالک الدین حموی، تا: ۹۹۹ق؛ افتادگی: انجام؛ در آغاز نسخه حاضر هر دو دیباجه دیده می‌شود (یکی از دو دیباچه در حاشیه با همان قلم افزوده شده است)، سالک الدین حموی تعلیقاتی اصلاحی و توضیحی در کنار صفحات دارد. در کنار آخرین برگ رساله می‌آورد: «در شهور سنه ثلاث و الف هجری حقیر سالک الدین را به حسب اقتضای زمان به کاشان رحیل افتاد در حینی که مواکب جاه و جلال نواب کامیاب ... شاه عباس بهادر ... ایلچی فرنگ از طرف مسکاو آمده بود و جمعی از فرنگیان همراه داشت. یکی از رفقای ایشان را عارضه ای روی نمود فقیر را به علاج او مامور ساختند بعد از اتمام معالجه و حصول صحت، تکلیف عرق مسکاو به فقیر نمود فقیر از خوردن ابا نمود از کیفیت ... آن استفسار کرد گفت این عرق را دو نوع می‌گیرند ...». در حاشیه پس از خطبه آمده: «بعد بنا بر ذوق و وجدان و عقیده غیر مرضیه بعض مردمان که: افیون مفرحی است که در کاینات نیست ... اما فقیر محتاج ... محمود بن مسعود شیرازی با آن که خود سالها به حسب اضطرار ... گرفتار بوده‌ام ظنم برین قرار یافته و یافته که تریاک آدمی را از فطرة انسانی بیرون می‌آورد ...»؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: مقوایی زرد، ۳۵گ (۱-۳۵)،۲۵سطر، قطع: وزیری، اندازه: ۱۵×۲۳/۵سم [ف: ۲۲-۱۱۷]

۳. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۵۶۳۶

آغاز: بیان کند و مضاری که تابع بعضی موجودان است که در آن شر قلیل است و این رساله مبنی بر مقدمه و اصلی و خاتمه است؛

انجام: برابر

فصل نهم دارد؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱ شوال ۱۰۰۰ق؛ افتادگی: آغاز؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج تریاکی ضربی ترنجی مقوایی فرسوده، ۷۳گ، ۲۳ سطر (۷×۱۳)، قطع: بغلی، اندازه: ۱۲×۱۹سم [ف: ۱۶-۵۱]

۴. تهران؛ علوم پزشکی؛ شماره نسخه: ۲۸۷/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ ۱۵۲ص (۱-۱۵۲)، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۰×۱۶سم [نشریه: ۳-۳۶۰]

۵. تهران؛ حقوق؛ شماره نسخه: ۷۹/۱-د

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: سپاهانی نخودی، جلد: تیماج سبز مقوایی تازه، ۷۹گ (۱ر-۷۹ر)، ۱۴ سطر (۶/۵×۱۲/۵)، اندازه: ۱۲/۵×۱۹سم [ف:-۱۸]

۶. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۶۲۳۴

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ محشی؛ در آغاز نسخه یادداشتی است درباره اندازها از محمد اسماعیل موسوی؛ کاغذ: اصفهانی شکری رنگ ضخیم، جلد: تیماج قرمز، ۱۰۷ص، ۲۰ سطر، قطع: رقعی، اندازه: ۱۱×۱۸/۵سم [ف: ۱۹-۲۰۶]

۷. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه: ۱۰۶۳/۴

آغاز: برابر؛ **انجام:** و بوی افیون از دهن و بدنش می‌آید و تشنج.

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: انجام؛ این رساله را دو کاتب نگاشته؛ جلد: تیماج مشکی لایه‌ای، ۱۴-۲۰ سطر (۵×۱۱/۵)، اندازه: ۱۰/۵×۱۸سم [ف: ۳-۱۴۵۷]

۸. تهران؛ لغت‌نامه دهخدا؛ شماره نسخه: ۱۹۷/۹

کا: سالک الدین محمد بن مؤید حموی، تا: جمعه ۲ صفر ۱۰۰۶ق،جا:هنزای قهستان؛ ۱۶گ (۱۴۸پ-۱۶۳پ) [نشریه: ۳-۱۵]

۹. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۵۱۶۰

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: سیادت پناه شاه ابوالفضائل، تا: ۱۰۲۳ق، جا: حیدرآباد؛ تاریخ مقابله محمد اردبیلی «اوائل شهر ذیحجه من شهور سنة المذکوره»؛ واقف: حاج عماد فهرستی، تیرماه ۱۳۱۰؛

کاغذ: نخودی، جلد: مقوا با رویه پارچه، ۵۷گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۰×۱۶سم [ف: ۱۹-۴۷]

۱۰. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۴۱۳۹

آغاز: برابر؛ **انجام:** و اکثر رضایل افیونی که در ترکیب و افیونی نوشته

خط: نستعلیق شکسته، بی‌کا، تا: ۱۰۵۹ق [رایانه]

۱۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۶۱۱۲/۱۱

آغاز: بسمله و به نستعین طریق بر طرف کردن تریاک ... بوزن معمول مأکول همه روزه به چوب بیدتر برابر

این رساله ظاهراً بخشی است از رساله افیونیه عمادالدین محمود؛ بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ تملک: محمد علی طبیب قزوینی؛ کاغذ: اصفهانی آهار و مهره، جلد: تیماج قرمز یک‌لا، ۲ص (۵۸۸-۵۸۹)، قطع: نیم خشتی، اندازه: ۱۲/۵×۲۱/۵سم [ف: ۱۹-۱۰۳]

۱۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۵۰۴۰

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ واقف: آقا زین العابدین، ۱۱۶۶؛ کاغذ: شکری آهاری، جلد: مقوا با رویه پارچه و عطف و گوشه چرمی، ۵۴گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۲×۲۰سم [ف: ۱۹-۴۷]

۱۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۵۰۳۹

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ واقف: خواجه شیر احمد تونی؛ کاغذ: نخودی، جلد: مقوا با رویه پارچه، ۵۲گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۴سم [ف: ۱۹-۴۴]

۱۴. یزد؛ کاظمینی؛ شماره نسخه: ۱۱۵/۳

انجام: این کلامی است که این حقیر ایراد کرده بی استعانت به کتابی یا از استماع

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱ یا ۱۲؛ افتادگی: انجام؛ ۱۱۴گ (۵۱پ-۱۶۴پ)، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۰/۵×۱۸/۵سم [ف: ۱-۱۱۰]

۱۵. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۵۵۸۳

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: اوایل قرن ۱۲؛ چند حاشیه و در پایان نسخه فوائد و اشعاری متفرقه به‌خط محمد علی طبیب معروف به میرزا آقا فرزند میرزا محمد کاظم طبیب به‌تاریخ‌های ۱۳۱۸-۱۳۲۱ نوشته شده، روی برگ اول چند یادداشت و عرض به‌تاریخ‌های ۱۱۰۵-۱۱۶۲ و مهرهای ناخوان دیگر؛ جلد: تیماج مشکی بدون مقوا، ۷۱گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۱۹سم [ف: ۱۴-۳۴۶]

۱۶. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۶۹۴/۳-ف

آغاز و انجام: برابر

نسخه اصل: موزه بریتانیا ش Add 19619 (ریو ۸۴۳)؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۲۱ جمادی الثانی ۱۱۰۳ق؛ ۸۶گ (۱۵۶پ-۲۴۱پ)، ۱۵ سطر [فیلمها ف: ۱-۵۲۴]

تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه: ۴۳۱/۳-عکسی

نسخه اصل: همان نسخه بالا [عکسی: ۲-۳۲]

۱۷. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۲۹۳۰/۱

آغاز و انجام: برابر

بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ مجدول؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج مشکی، ساده، ۴۸ص (۱-۴۸)، ۲۲ سطر (۸×۱۵)، اندازه: ۱۲×۲۱/۵سم [ف: ۶-۶۷۱]

۱۸. همدان؛ دانشگاه بوعلی؛ شماره نسخه: ۲۹۹/۲

خط: نستعلیق، کا: مرتضی بن میرزا جعفر، تا: ۱۲۸۷-۱۲۸۸ق؛ جلد: تیماج بدون مقوا، ۷۴گ (۳۳پ-۱۰۶پ)، اندازه: ۱۱×۱۷/۵سم [ف:-۱۶۲]

۱۹. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۳۱۶۷

خط: نستعلیق، کا: حکیمی حسینی، تا: محرم ۱۳۰۱ق؛ مصدر است به رساله ناقص منافع چوب بیخ و مجربات و رساله آتشک در ۲۵ ورق از همین عمادالدین محمود بن مسعود شیرازی؛ کاغذ: نخودی و حنائی، جلد: تیماج ساده، ۱۲۸گ، ۱۴-۱۶ سطر، اندازه: ۱۱/۵×۱۸/۳سم [ف: ۱۹-۴۷]

۲۰. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۴۶۵۷/۳۴

آغاز: برابر

بی‌کا، بی‌تا؛ خطوط راسته و چلیپا، آغاز در هامش و سپس در متن؛ کاغذ: فستقی، جلد: رویه میشن سیاه مغزیدار، ۵گ (۱۶۴پ-۱۶۸ر)، اندازه: ۱۴/۸×۲۱سم [ف: ۷-۴۷۹]

۲۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۲۵۶۳/۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق زیبا، کا: محمد تقی بن جمال الدین کرمانی، بی‌تا؛ مجدول؛ جلد: تیماج مشکی، ۸۶گ (۱۹پ-۱۰۴پ)، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۱/۵×۱۹سم [ف: ۷-۱۴۸]

۲۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۶۵۳۶/۱۰

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ مصحح، با یادداشت بلاغی در محرم ۱۱۰۷ق؛ جلد: تیماج دو رو بدون مقوا، رو قهوه‌ای ضربی ترنج و سرترنج‌دار، ۳۶گ (۱۰۶ر-۱۴۱ر)، اندازه: ۱۲×۲۱/۵سم [ف: ۲۰-۱۱۱]

۲۳. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۷۷۸۳/۳-۳۹/۱۶۳

آغاز: و دور نیست که مواد غلیظه بواسطه حرارتی که او را با لعرض می‌باشد تلطیف کند وبواسطه تقویتی که دل و روح را می‌کند ... باب پنجم درعلاج آنکه افیون مقدار قاتل خورده؛ **انجام:** باب درمضار ترک افیونی بدانکه این مرکبات بعد از مداومت اخلاط حار ... وضعف افعال بدنی درکمال ظهوراست واین حالها وقتی است که مرض دیگر مثل دق

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ جلد: مقوای سفید، عطف گالینگور قهوه‌ای، ۱۶گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۰×۲۰/۵سم [ف: ۱-۴۶۱]

۲۴. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه: ۳۹۵۲/۱۰

آغاز: ... مقصود باشد و مقدم با مؤخر چنانچه در سایر کتب اصطلاح برآن نهاده‌اند اما مقدمه مشتمل است بر پانزده باب باب اول در بیان ماهیة وطبیعت و خواص افیون از قول اطباء در او سه

مسئلة است؛ **انجام:** اما پوست خشخاش آن را به دو نوع استعمال کنند یکی آن که او را کوفته و نپخته و گلولها سازند یا سفوف کنند و او را جرمیست در کمال کثافة بسیاری باید خورد تا اندک تفریحی حاصل شود با وجود آن که آزار بسیار به معده می‌رساند ... و یکی دیگر آن که ... و اکثر ماوراء النهر و هند و آن اطراف چنین معمول ...

تا باب هشتم از مقدمه را در بردارد؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ فائده در استخارات از علامه مجلسی ره؛ جلد: تیماج قهوه‌ای بدون مقوا، مجدول گرهی، ۱۵گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۳×۲۱سم [ف:-]

۲۵. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه: ۳۷۷۲/۱۴

آغاز: برابر؛ **انجام:** حساب کردند یک خورش افیون ایشان را در بیست مثقال ترکیب می‌بود هر روز بیست مثقال از این ترکیب می‌دادند در فصل تابستان در حوالی کردستان که هوای آن جا بسی.

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ جلد: مقوا، عطف تیماج قهوه‌ای، ۱۵گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۲۲×۲۶سم [ف: ۱-۱۹۳]

۲۶. تهران؛ لغت‌نامه دهخدا؛ شماره نسخه: ۱۹۷/۹

بی‌کا، بی‌تا [نشریه: ۳-۵]

۲۷. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۳۸۳/۲-طباطبائی

آغاز: برابر

خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ از نیمه صفحه ۳۰۰ تا ۳۰۳ سفید است و نسخه ناقص است؛ تملک: عطاء الدین محمد زمان حسینی؛ کاغذ: اصفهانی شکری رنگ، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۵۵گ (۱۳۱-۱۸۵)، ۲۱ سطر، قطع: رقعی، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف: ۲۲-۱۳۷]

● **افیونیه** / طب / عربی

afyūnīye

مظفر علیشاه کرمانی، محمد تقی بن محمد کاظم، ۱۱۵۰-۱۲۱۵ قمری

mozaffar-‘alī-šāh-e kermānī, mohammad taqī ebn-e mohammad kāzem (1738-1801)

در خواص و مضار زیاده‌روی در استعمال آن. با اشارات طنز و فکاهی.

آغاز: الافیون ما الافیون و ما ادراک ما الافیون. الافیون دواء للجنون افلا تعقلون و ضیاء للعیون افلا تبصرون. فلا اقسم برب المشارق و المغارب

انجام: من فوایده امساک الرطوبات السائلة، الذین یحبون العاجلة، فالشاربون له هم الخیرة البررة، التارکون له، هم الکفرة و الفجرة.

[دنا ۷۲/۲ (۴ نسخه)]

۱. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۵۴۶۵/۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: محمد حسین بن خواجه محمد ربیع، تا: ۱۲۸۴ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: میشن سیاه ضربی، ۲گ (۱۳۲پ-۱۳۳ر)، اندازه: ۱۶/۵×۲۱/۶سم [ف: ۸-۳۹۴]

۲. تهران؛ نوربخش؛ شماره نسخه: ۶۷/۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: علیرضا، تا: ۱۲۹۶ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج تریاکی مقوایی، ۲ص (۳۷۲-۳۷۳)، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۳/۵×۲۱سم [ف: ۱-۹۹]

۳. مشهد؛ ادبیات؛ شماره نسخه: ۱۹۶/۴ فرخ

آغاز: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۳۰۵ق؛ کاغذ: فستقی و نخودی، جلد: مقوا،۱۵سطر(۸×۱۵/۵)،قطع: پستی، اندازه: ۱۲/۵×۲۰سم [ف: ۱۸۰]

۴. تهران؛ نوربخش؛ شماره نسخه: ۷۳۹/۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: هدایت علی حسینی، تا: ۱۳۱۰ق؛ کاغذ: فرنگی نخودی رنگ، جلد: تیماج قرمز یک‌لا، متن ۱۲ و حاشیه ۲۶ سطر، قطع: وزیری، اندازه: ۱۳×۲۱سم [نشریه: ۱۳-۱۲۷]

● **الاقالیم** / نحو / عربی

al-aqālīm

مؤلف به روش «المغنی» ابن‌هشام مطالب نحوی را به ترتیب حروف تهجی آورده و ظاهراً در سه بخش بوده که نسخه حاضر دارای بخش سوم می‌باشد و هر بخش دارای چند «اقلیم» و هر اقلیم دارای چند «مدینه» و هر مدینه دارای چند «باب» می‌باشد. از مقامات حریری و مغنی ابن هشام بسیار نقل کرده است.

قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه: ۶۶۹

آغاز: الحمدلله الذی جعل الحروف کالظروف واودع فیها من المعروف الف الوف وخلق صورة کل حرف کالجبل العظیم وتقطع بها فواتح السور من کتابه الحکیم ... اما بعد فالباب الثالث هذه جنات عدن؛ **انجام:** تقول مررت برجل غیر زید قاصدا الی ان مرورک کان انسان آخر ... معناه انه لیست له صفة زید لان زیدافقیه مثلاً والممرور به ادیب وقد یؤتی غیرحاله بالا فی الوصفیه کقوله لوکان فیهما الهة الا الله لفسدتها ای غیر الله کما عرضت

خط: نسخ، بی‌کا، تا: جمعه۱۲۸۷ق؛ مصحح؛ جلد: تیماج زرشکی، ۲۲۴گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: ۱-۱۹۴]

← اقالیم سبع ⟵ هفت اقلیم

● **الاقالیم السبع و سکانها** / جغرافیا / عربی

al-aqālīm-us sab‘ wa sukkān-u-hā

رساله کوتاهی است که نام شهرهای مختلف را تحت عنوان اقالیم سبعه آورده و بعد از نام هر شهر اسم عرفایی که در آن شهرها سکونت داشتند را بدون هیچ توضیحی برشمرده است، بدین ترتیب: اقلیم اول: یمن، اقلیم ثانی: مکه معظمه و مدینه متبرکه و ...، اقلیم ثالث: ایران عراق عرب بغداد و ...، اقلیم رابع: احمد بن طولون و سایر ملوک اسماعیلیه، اقلیم خامس: شیروان باکو، اقلیم سادس: فاراب اقلیم سابع: زره کزان

قم؛ طبسی؛ شماره نسخه: ۲۷۴/۵

آغاز: فی ذکر الاقالیم السبع وسکانها اقلیم الاول یمن خواجه اویس قرنی ابوعبدالله وهب یمنی شیخ محمد شیخ عیسی شیخ ابوالغیث جمیل شیخ سعید حداد احمدبن الجعد اقلیم الثانی مکه معظمه ابوحازم ابو الولید عبدالملک؛ **انجام:** اقلیم السابع زره کران وترسران بلغار خواجه احمد صقلاب یا جوح وماجوج باطن الروم یاطق جابلقا

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛جلد: مقوا، عطف تیماج قهوه‌ای، ۸گ (۴۱پ-۴۸ر)، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۰/۵×۱۶سم [ف مخ: ۱-۵۳]

← اقالیم سبعه > احوال الاقالیم

● **اقالیم سبعه = لمعات = تقاسیم زمین** / جغرافیا / فارسی

aqālīm-e sab‘e = loma‘āt = taqāsīm-e zamīn

؟ نصیرالدین طوسی، محمد بن محمد، ۵۹۷-۶۷۲ قمری

nasīr-od-dīn-e tūsī, mohammad ebn-e mohammad (1201-1274)

شاید لمعات یا رساله در تقاسیم زمین نام دارد و در برخی منابع از خواجه نصیر طوسی دانسته شده است. ۶ «لمعه» دارد و مؤلف نخست پنج‌گونه تقسیم برای معموره زمین یاد می‌کند: ۱. تقسیم سه اقلیمی منقول از حضرت نوح؛ ۲. تقسیم فریدون به سه قسم طوسی؛ ۳. تقسیم هندیان که معموره را به نه اقلیم تقسیم کرده‌اند و برای هر یک نامی نهاده‌اند (تقسیم نه‌گانه هندی در جدولی نشان داده شده و این اسامی نه اقلیم: روم، فرنگ، ایران، ازبکیه، گرجستان، قران، عرب، مصر)؛ ۴. از یونانیان است و تقسیم، ۵. از پارسیان که معموره را به هفت اقلیم قسمت کرده‌اند (اقالیم سبعه مشهور). فهرست لمعه‌ها: ۱. تعیین حدود و وضع درجه اقلیم‌ها؛ ۲. دریاها و خلیج‌ها؛ ۳. سیارات و هفت اقلیم منسوب به هفت سیاره؛ ۴. بیان احوالی که عارض می‌شود کواکب را در اوضاعی که با یکدیگر دارند از جمله حالات قمر و اسباب خسوف؛ ۵. بیان علل کسوف = آفتاب گرفتگی؛ ۶. حرکات افلاک، در این لمعه حرکت ثوابت را، یک‌درجه در ۷۰ سال (که همان عقیده خواجه است در دیگر کتاب‌ها) می‌داند و قول یک‌صد سال و ۶۶ سال را (نظر اخیر مشهور بین علماء هیئت مانند بیرجندی و اقران او است) نیز نقل می‌کند. (عبدالحسین حائری)

آغاز: اما بعد این رساله ایست در اقالیم و اقسامها تصانیف ... شیخ نصیرالدین طوسی فی وجود الاقوال فی تقاسیم الارض و اقسامها نوشته اند که تمام ربع مسکون معمور نیست بلکه بعضی از آنکه در طرف شمال از شدت برودت مسکون نیست ... و در جانب جنوب خط استواء اندک عمارتی یافته اند و از غایت قلت آنرا اعتبار نکرده اند و معظم معمور را به وجوه مختلفه تقسیم کرده اند.

انجام: بروج شتوی خوانند یعنی زمستانی.

[دنا ۷۲/۲ (۳ نسخه)؛ نسخه‌های منزوی ۳۹۳۴؛ فهرستواره منزوی ۱: ۱۷۱]

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۶۳۶۷/۲۳

آغاز و انجام: برابر

خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۱۹۵ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج ضربی مشکی عطف قهوه‌ای، ۱۶ص (۴۱۸-۴۳۳)، ۱۷ سطر، قطع: خشتی، اندازه: ۱۴×۱۹/۵سم [ف: ۱۹-۴۴۶]

۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۸۵۱۹/۲۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** و به امور استحاله عنصر آتش

بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج مشکی ضربی مقوایی، ۷گ (۱۱۲پ-۱۱۸پ)، ۲۰ سطر (۷×۹) [ف: ۱۷-۱۵۳]

۳. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه: ۶۹۴/۷۸

نام کتاب و مؤلف از فهرستواره منزوی ۱۷۱/۱ ذکر شد؛ خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: فرنگی و فستقی، جلد: تیماج عنابی، ۱گ، اندازه: ۱۳/۵×۲۲/۵سم [ف: ۱-۵۴۹]

● **اقالیم سبعه** / جغرافیا / فارسی

aqālīm-e sab‘e

محمد بن حاجی بن عباسقلی

mohammad-e bn-e hājī ebn-e ‘abbās-qolī

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۵۰۵۰/۲

آغاز: چنین گوید اقل ابنای علماء محمد ابن حاجی بن عباسقلی ... این چند قلم در ذکر اقالیم سبعه، اقلیم اول و حدود آن متعلق به زحل است بنزدیک استوا از جهت مشرق؛ **انجام:** اقلیم چهارم متعلق است ... سرخ و سفید است ...

برگ نخست از رساله‌ای است در اقالیم سبعه و تا چند کلمه‌ای از اقلیم چهارم را دارد و از انجام، نانوشته مانده است. نامی از این رساله و مؤلف آن در منابع موجود یافت نگردید. این کتاب، غیر از اقالیم سبعه ناشناخته‌ای است که به شماره ۱۳۸۱۳/۲ در همین فهرست گزارش شده است؛ خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن

۱۳؛ نسخه‌ای نفیس است گویا به خط مؤلف، قلم‌خوردگی دارد؛ کاغذ:فرنگی،۱گ (۸)، ۱۳ سطر، اندازه: ۱۰×۱۶سم [ف: ۳۸-۱۲۲]

● **الاقالیم السبعة** / جغرافیا / عربی

al-aqālīm-us sab'a

غیرهمانند:

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۴۵۹۰/۲۰۷

آغاز: الربع المعمور من الارض سبعة أقالیم

خط: نسخ، بی‌کا، تا: یک‌شنبه ۲۸ ذیحجه ۷۲۴ق؛ جلد: تیماج کرم قهوه‌ای، ۱ص (۷۳۳)، ۴۱ سطر، اندازه: ۱۹×۳۲سم [ف: ۴۱-۱۱۰]

۲. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۲۲۲۴/۱۲

آغاز: بسملة. ابتداء الإقالیم الأول. قد وقع فی هذا الاقلیم بعض بلاد البربر و سودان و المغرب و النوبة و الحبشة (۱۳۳پ) ... ابتداء الاقلیم الثانی (۱۳۴ر)؛ **انجام:** ابتداء الاقلیم السابع و فیه بعض بلاد الصقالبة و الروس و بلغار ... و لون اهله بین الشقرة و البیاض. تمت علی یدی اضعف العباد حسین ۱۱۲۱.

خط: نسخ پخته، کا: حسین، تا: ۱۱۲۱ق؛ پس از این شش بیت شعر فارسی از گفته ملا زاده در عزای پسر خود دارد، که شعر تاریخ آن چنین است: هاتف غیبش بزد رمز به تاریخ او ×× لایق دنیا نبود برد بعقبی قرار؛ کاغذ: ترمه، نخودی، جلد: مقوایی، رویه تیماج قهوه‌ای، ترنج‌دار، ۲گ (۱۳۳-۱۳۴پ) [ف: ۱۱-۶۰۰]

● **الاقالیم السبعة فی العلم الموسوم بالصنعة** / کیمیا / عربی

al-aqālīm-us sab'a fi-l 'ilm-il mawsūm bi-ṣ-ṣan'a

عراقی، محمد بن احمد، -۵۸۰ ؟ قمری

'erāqī, mohammad ebn-e ahmad (-1185)

خلاصه‌ای است از دیگر کتب خود که در آن مطالب این علم را به رمز و اشاره و شکل‌های مختلف هندسی گرد آورده است.

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۲۰۱۵

آغاز: قال الشیخ الامام ... الحمد لله المبدع الاول الذی لم یسبقه ز من فتحول، اعلم رحمک الله تعالی ان التصانیف فی علم الصنعة کثیرة؛

نسخه اصل: کتابخانه دانشگاه کراچی-پاکستان ۱۹۹۹۸۹؛ خط: نسخ، کا: محمود حمدی، تا: شنبه ۵ رجب ۱۳۴۰ق؛ از روی نسخه اصل،موجود در دار الکتب السلطانیه مصر؛ ۳۸ص [عکسی ف: ۶-۳۰]

● **اقالیم سبعه** / جغرافیا / فارسی

aqālīm-e sab'e

غیر همانند:

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۶۷۱۸

آغاز: سرطان که برسد همچنین ابد الظهور می‌شود تا اقلیم اول و چون به اول ... رسید تا آخر برج سرطان در مکه و حجاز ابد الظهور بود و دیگر کوکب ... که درین تاریخ در کرمان و فارس در طلوع و غروب است؛ **انجام:** و در جنوبی این موضع شهری است که نوبه می‌خوانند ... مغارب و جنوبی نوبه محالات لم لم است و آن قوم همه سیاه و دد صفت و وحشی و شریر و آدمی خوارند و مرد و

رساله‌ای است در هفت «باب»- برخی مشتمل بر چند فصل- در ذکر اقالیم هفت‌گانه و عجایبی که در هر یک از آنها وجود دارد، از ابن سینا و خواجه نصیر طوسی نقل کرده و در جایی اشاره به سال ۶۷۳ق دارد. شاید نسخه حاضر ترجمه‌ای از آثار البلاد قزوینی باشد؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ مصحح؛ تملک: سید محمد جزائری؛ جلد: تیماج قهوه‌ای شکلاتی ضربی ترنج دار، ۶۲گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۳/۵×۱۹/۵سم [ف: ۲۰-۲۱۹]

۲. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۷۸۴۷-۳۹/۲۲۷

آغاز: از سطح زمین دورتر است قوت بساطت او بیشترست ... بعده ربع مسکون از انجا که خط استواست که مادام شب وروز یکسانست ... اقالیم سبعه می‌خوانند اقلیم اول را عرض بیشتر داده‌اند ... فصل دوم درباب اول ذکر آفاق جنوبی؛ **انجام:** فصل سادس درذکر اقلیم سادس بدانکه اول موضعی اقلیم سادس دراقصای مشرق وسط محالات یاجوج وماجوج وسد اسکندر است وابتدای کوه قاف ومساحت طول مدینه یاجوج ...

رساله کوتاهی است در بیان اقالیم سبعه در چند «فصل»؛ گویا مرتبط است با رساله ربع مسکون که به شماره ۴/۳۵ معرفی شده است؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ جلد: مقوا، عطف گالینگور قهوه‌ای، ۱۵گ، ۱۰ سطر، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف: ۱-۴۶۱]

۳. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۶۳۹۷/۳

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۳۰۵ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج حنایی ضربی مقوایی، ۱ص (۸۴ر)، ۱۳ سطر (۹×۱۴)، قطع: خشتی، اندازه: ۱۷×۲۲سم [ف: ۱۶-۲۵۸]

۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۸۲۲/۴۳

آغاز: در ذکر بعضی از مواضع که خارج از اقالیم سبعه است مواضعی که داخل اقالیم سبعه نیست بدو قسم منقسم میشود یکی آنکه؛ **انجام:** و گویند که آنجا قدیم الایام دو جزیره بود و اکنون هفت جزیره دارد و از این جزایر نفت سفید و سیاه خارج شود اما بحار صغار که آنرا خلیجات و شعبات نیز گویند.

گفتاری است مختصر در جغرافی اقالیم سبعه؛ بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۳ص (۳۲۹-۳۳۱)، ۲۰ سطر، قطع: رقعی، اندازه: ۱۰×۱۵سم [ف: ۹-۴۳۶]

۵. همدان؛ مدرسه غرب؛ شماره نسخه: ۵۳۴۴/۴

آغاز: حیوانات و نباتات و کانها بسیط بر دو قسم اند فلکها و عنصرها؛ **انجام:** تمام مساحت، هفت اقلیم، پنجاه نه هزار و دویست و نود و پنج بار هزار هزار، و چهار و چهل و چهار جو است ... و الله اعلم

خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ اندازه: ۱۲×۱۸سم [رشت و همدان: ف:-۱۵۷۴]

۶. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۰۲۶۶/۳

آغاز: بسمله اقالیم سبعه اقلیم اول بلاد چین و شهرهای هندوستان؛ **انجام:** و دریای شمال و آن حدود تعلق به قمر دارد

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ در برگ آخر یادداشت تملک در ربیع الاول ۱۲۸۰ق (بدون ذکر مالک)؛ جلد: تیماج مشکی، مجدول، ترنج با سر، ۲ص (۸۲-۸۳)، ۱۵-۱۷سطر، اندازه: ۱۵×۲۰/۵سم [ف: ۳۲-۲۹۱]

● اقالیم سبعه (جدول) / جغرافیا / فارسی

aqālīm-e sab‘e (jadval)

غیر همانند:

۱. تهران؛ مفتاح؛ شماره نسخه: ۵۱۲/۲

خط: نستعلیق، کا: همای شیرازی، تا: ۱۸ شعبان ۱۲۷۲ق؛ همان شیرازی با شعری از خود او [نشریه: ۷-۲۴۵]

۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۶۳۶۷/۱۱

دائره (نقشه) قسمت مسکون و غیر مسکون زمین است با قید نام شهرها و خط استواء و جهان؛ خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۱۹۵ق، کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج ضربی مشکی مندرس و عطف قهوه‌ای، ۳۹۳ص، ۱۷ سطر، قطع: خشتی، اندازه: ۱۴×۱۹/۵سم [ف: ۱۹-۴۴۵]

۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۶۳۹۹/۴۷

برای تشخیص عرض و طول و انحرافات و جهات و فواصل بلاد اقالیم؛ بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: فرنگی سفید آهار دار، جلد: تیماج مشکی، ۸ص (۱۳۹-۱۴۶)، قطع: خشتی، اندازه: ۱۴/۵×۱۹سم [ف: ۱۹-۵۲۳]

۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۶۳۹۹/۵۴

جدول معرفت ساعات، دقائق، درجات و درازترین روزهای اقالیم؛ بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: فرنگی سفید آهار دار، جلد: تیماج مشکی، ۱۵۷ص، قطع: خشتی، اندازه: ۱۴/۵×۱۹سم [ف: ۱۹-۵۲۵]

۵. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۳۴۰۲/۳

خط: نستعلیق، کا: محمد مهدی بن محمد ربیع سمنانی، تا: ۱۵ شعبان ۱۲۲۸ق؛ ۵گ (۷۲پ-۷۶ر) [ف: ۶-۳۹۷]

● اقالیم سبعه (زایجه) / جغرافیا / فارسی

aqālīm-e sab‘e (zāyje)

تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۳۲۰۷/۲

آغاز: تفصیلات، اقالیم اول که تعلق بزحل دارد اول هو مکان فیه اثنی عشر الی تسعة عشر؛ **انجام:** السادس انهاره و الوان اهله ما بین الشقرة و بیاض

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ در هامش؛ کاغذ: ترمه، جلد: میشن قهوه‌ای مغزی سیاه، ۳گ (۴۳پ-۴۵ر)، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف: ۶-۲۹۷]

● الاقالیم و المسافات و الولایات / جغرافیا / عربی

al-aqālīm wa-l masāfāt wa-l wilāyāt

مقدسی بشاری، محمد بن احمد، ۳۳۶-۳۸۰ ؟ قمری

moqaddasī bešārī, mohammad ebn-e ahmad (948-991)

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۶۲۱-ف

نسخه اصل: ایاصوفیا ش ۲۹۷۱؛ خط: نسخ، کا: حسن بن احمد بن محمود بن کمال، تا: ۱ رجب ۶۵۸ق؛ ۲۳۲گ، ۱۵ سطر [فیلمها ف: ۱-۲۸۵]

● اقالیم و بلاد / جغرافیا / فارسی

aqālīm va belād

ذکر اقلیم‌ها و کشورهای روی زمین و خواص آب و هوای پاره‌ای از شهرها و ذکر نام پارسی اقلیم‌هاست.

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۴۵۹۰/۱۶۶

آغاز: فصل اندر اقلیمها و نهاد ولایتها. بدانک معلوم شده است کی از عالم یکی ربع مسکونست با کوهها و آبها و نباتها که مردم شناسند

خط: نسخ، بی‌کا، تا: چهارشنبه ۴ محرم ۷۲۳ق؛ جلد: تیماج کرم قهوه‌ای، ۲ص (۶۶۰-۶۶۱)، ۴۱سطر، اندازه: ۱۹×۳۲سم [ف: ۴۱-۱۰۴]

● اقالیم و کره زمین / جغرافیا / فارسی

aqālīm va kore-ye zamīn

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: بدون شماره

بی‌کا، تا: ۹۵۵ق [میراث شهاب: س۴ش۲-۹۲]

● اقامة البرهان علی جواز أخذ الاجرة علی تلاوة القرآن / فقه / عربی

iqāmat-ul burhān ‘alā jawāz-i ’axḏ-il ujra ‘alā tilāwat-il qur‘ān

امیر صنعانی، محمد بن اسماعیل، ۱۰۹۹-۱۱۸۲ قمری

amīr-ol san'ānī, mohammad ebn-e esmā'īl (1688-1769)
رساله استدلالی است در پاسخ سائلی مبنی بر جواز اجرت گرفتن برای خواندن قرآن مجید و پاسخ از گفته‌های شیخ محمد حیاة سندی مدنی که رساله‌ای در عدم جواز گرفتن این اجرت نوشته بود.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۵۰۱۵/۲

آغاز: لک الحمد یا من جعل کتابه العزیز أحق ما أخذ علیه العبد أجراً و صلاتک و سلامک علی من جعل تعلیم آیات من القران للواهبة نفسها مهراً؛ **انجام:** و الله نسأله الهدایة الی ما فیه رضاه فی الاقوال و الافعال و الصلاة و السلام علی رسوله و آله خیر آل

خط: نسخ، کا: احمد بن محمد بن علی بن محمد بن عامر، تا: شنبه ۲۶ صفر۱۱۶۷ق؛ مصحح، محشی؛ جلد: مقوایی عطف تیماج قهوه‌ای، ۴گ (۱۰پ-۱۳پ)، اندازه: ۱۵/۵×۲۱سم [ف: ۱۳-۲۱۰]

← اقامة الحدود فی زمان الغیبة ≻ الحدود

● إقامة السلطان = فضل القیام بالسلطنة / حدیث / عربی

iqāma-us sulṭān = faḍl-ul qīyām bi-s-salṭana

سیوطی، عبدالرحمن بن ابی بکر، ۸۴۹-۹۱۱ قمری
soyūtī, 'abd-or-rahmān ebn-e abī-bakr (1446-1506)

چند حدیث در عظمت پادشاهان و اهمیت ایجاد آسایش نمودن در جاده‌ها و رفع نمودن خطرات از آنهاست.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۲۳۴۳/۱۰

آغاز: الحمدلله و کفی ... و بعد فان اقامة السلطان الطاف علی الرعیة من أعظم نعم الله الجلیلة؛ **انجام:** انظر لفقر الملک الاشرف و فقه لما ترضی عملا و بک عنه کرماً.

در فهرست با عنوان «اقامة السبل» آمده؛ خط: نسخ زیبا بسیار مغلوط، بی‌کا، بی‌تا؛ مجدول؛ کاغذ: ترمه، جلد: مقوایی عطف تیماج قهوه‌ای، ۳گ (۶۳پ-۶۵ر)، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۶/۵×۲۳سم [ف: ۶-۳۲۳]

● اقامة الهجاء / ادبیات / عربی

iqāmat-ul hijā'

ابن قتیبه، عبدالله بن مسلم، ۲۱۳-۲۷۶ قمری
ebn-e qotayba, 'abd-ol-lāh ebn-e moslem (829-890)

دومین کتاب ادب الکاتب و مشتمل بر تعلیم تلفظ و نوشتن کلمات است طبق اصول تهجی و با اشاره و تنبیه بر اغلاط معموله.

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۵۹۱

آغاز: قال ابو محمد الکتاب یزیدون فی کتابة الحروف ما لیس فی وزنه لیفصلوا؛ **انجام:** و القبطی و القبیطا. اذا خفف مدو اذ اشدد قصر و الحمدلله اولا و آخرا.

بی‌کا، بی‌تا؛ ۵۵ص (۱۰۲-۱۵۶) [ف: ۴-۲۹۷]

● اقامه حدود و تعزیزات برای فقهاء در زمان غیبت / فقه / عربی

eqāme-ye hodūd va ta'zīzāt barāye foqahā' dar zamān-e qeybat

بادکوبی، عبدالرحیم بن امام علی، ق۱۳ قمری
bādkūbī, 'abd-or-rahīm ebn-e emām 'alī (-19c)

تاریخ تألیف: ۱۲۵۸ق

رساله‌ای است در خصوص جواز اقامه حدود و تعزیزات توسط فقها در زمان غیبت و نیز جواز اقامه آن توسط پدر بر فرزند و سی بر عبد و زوج بر زوجه.

تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۴۸۷۹

آغاز: بسمله و به ثقتی. الحمدلله الذی شرع الحدود و التعزیرات لیرفع الفساد بین العباد و البریات و یدفع بها عنهم الغائلة و الضلالات ... اما بعد فیقول ... ان هذه الرسالة فی بیان جواز اقامة الحدود؛ **انجام:** و هذا هوالأ حوط و ان کان الأول لایخلوعن قوة خصوصاً اذا لم یحتج الی الجرح و التعدیل فی الشهور

خط: نسخ مبتدی، کاتب = مؤلف، تا: ۱۲۵۸ق؛ مصحح، محشی از مؤلف؛ کاغذ: فرنگی شکری، جلد: تیماج مشکی یک لایه ضربی مجدول، ۱۸گ (۱پ-۱۸)، ۱۶ سطر (۷×۱۱)، اندازه: ۱۱×۱۵/۵سم [رایانه]

● اقاویل الاوائل فی معرفة البول و اقسامه و دلائله = کتاب البول / طب / عربی

aqāwīl-ul awā'il fī ma'rifat-il bawl wa aqsām-i-h wa dalā'il-i-h = k.-ul bawl

قیروانی، اسحاق بن سلیمان، -۳۲۰ قمری
qayravānī, eshāq ebn-e soleymān (-933)

کتابی طبی مهم و نافعی است در مورد بول و اقسام آن، برگرفته از مجموع اقاویل اطبا، شامل ده «باب»: ۱. ماییة البول و هیولاه؛ ۲. لم صار بول اللیل اصدق دلالة من بول النهار؛ ۳. دلائل البول الدالة علی الامراض؛ ۴. منفعة البول و مضرته؛ ۵. اختلاف البول و اقسامه؛ ۶. معرفة قوام البول؛ ۷. فیما یأتلف من الوان البول مع الرقة او مع الغلظ؛ ۸. معرفة ثقل البول و اقسامه و دلایله؛ ۹. فیما یأتلف من الوان البول و قوامه مع الاثقال و ما یأتلف منها؛ ۱۰. فیما یختص به کل واحد من اشخاص البول و الثقل و ینفرد به من الدلائل دون غیره. مؤلف، از اطبای معروف قرن چهارم هجری و از پزشکان خاص «عبیدالله مهدی» (خلافت ۲۹۶-۳۲۲ق) اولین خلیفه فاطمی مصر، بوده است. وی علاوه بر علم

طب، در حکمت و منطق نیز تبحر داشته و در این زمینه نیز دارای تألیفاتی است.
آغاز: کتاب مجموع من اقاویل الاوائل.. الباب الاول فی مائیة البول و هیولاه، قال الغزاز البول هو مائیة الدم
انجام: فی رغوة البول و زبدة البول اذا کان علی وجهه زبد ... اذا کان علیه شبیه العنب کان دالاً علی وجع الکلی، تم کتاب البول و الحمدلله

[هدیة العارفین ۱۹۹/۱؛ فهرست نسخه‌های عربی واتیکان ۲۶/۱؛ فؤاد سزگین، تاریخ نگارش‌های عربی، ترجمه جهانداری، ج ۳ (پزشکی، داروسازی ...) ص ۴۱۲-۴۱۶؛ طبقات الاطباء و الحکماء، ص ۸۷؛ عیون الانباء ج۲، ص ۳۶؛ قاضی صاعد اندلسی، طبقات الامم، ص ۸۸؛ فهرس المخطوطات الطب الاسلامی باللغات العربیة و الترکیة و الفارسیة فی مکتبات ترکیاء ص ۱۳۴-۱۳۵؛ فهرس مخطوطات الطب و الصیدلة و البیطرة و البیزرة فی دارالکتب الوطنیة بتونس، ج۲، ص۱۲۳-۱۲۶؛ فهرس المخطوطات المصورة (معهد المخطوطات العربیة) الجزء الثالث العلوم، القسم الثانی (الطب) ج ۱، ص ۲۲، ۷۷ و ج۲، ص ۲۸؛ دنا ۷۴/۲ (۵ نسخه)]

شرح و حواشی:
۱- کتاب البول (مختصر)

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۰۱۳عکسی و ۱۲۸۸عکسی و ۱۹۳۰ عکسی
آغاز و انجام: برابر
نسخه اصل: کتابخانه «واتیکان» رم، ایتالیا، ش ۳۱۰ (فهرست المخطوطات العربیة الاسلامیة بمکتبة الفاتیکان، لیفی دلافیدا، ج۱، ص ۲۶)؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ربیع الثانی۳۴۷ق؛ نام کتاب در صفحه عنوان کتاب معرفة البول درج شده؛ مصحح؛ ۱۰۰ص، ۲۷ سطر [عکسی ف: ۳-۳۷ و ۶۴۴ و ف: ۵-۳۵۹]

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۷۶۱
نسخه اصل: همان نسخه بالا [عکسی ف: ۲-۴۳۶]

قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۶۳۵۵-۳۲/۵۵
آغاز و انجام: برابر
نسخه اصل: همان نسخه بالا [ف: ۱-۴۶۲]

۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۵۱۴۶
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۶ (این تاریخ قطعی است زیرا که این نسخه منضم بوده است سابقا به نسخه رساله فی علاج المشایخ به شماره ۵۱۱۲ که به خط کاتب همین نسخه است و در صفحه اول آن سه رباعی مسطور است که صریحا واضحا تاریخ ۶۵۴ را دارد)؛ واقف: نادرشاه، ۱۱۴۵؛ کاغذ: نخودی، جلد: گالینگور عطف تیماج، ۹۸گ، مختلف السطر (غالب صفحات ۱۸ و ۱۹)، قطع: بیاض رقعی، اندازه: ۱۳×۲۰سم [ف: ۱۹-۴۶۶]

● اقاویل جالینوس / طب / عربی
aqāvīl-e jālīnūs

جالینوس، ۱۲۹-۱۹۹ میلادی
jālīnūs (129-199)

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۶۹۱۳/۳
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ هشت سطر؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج قهوه‌ای ترنجی مقوایی درون تریاکی، ۱۴ سطر (۸×۱۵)، قطع: ربعی، اندازه: ۱۵×۲۰سم [ف: ۱۶-۳۹۷]

● أقاویل العرب فی الجاهلیة / عربی
aqāwīl-ul ‘arab fī-l jāhilīyya

علم الهدی، علی بن حسین، ۳۵۵-۴۳۶ قمری
‘alam-ol-hodā, ‘alī ebn-e hoseyn (967-1045)

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۴۹۷/۴۴عکسی
آغاز: فصل فی اقاویل العرب فی الجاهلیة حکی ابو عیسی الوراق فی کتابه کتاب المقالات ان العرب صنوف شتی
نسخه اصل: کتابخانه آستان قدس رضوی، ۲۱۵۰۹ض [این رساله از مجموعه در فهرست آستان قدس معرفی نشده است]؛ خط: نسخ، کا: سید احمد بن محمد رضا حسینی [صفایی خوانساری]، تا: قرن ۱۴؛ مصحح، محشی از کاتب و غیر او، رکابه‌دار، همراه با مهر کاتب؛ در برگ ۱۵۸ یادداشتی به نقل از کشف الظنون درباره حریری؛ ۳ص (۱۳۳-۱۳۵)، ۲۲ سطر [عکسی ف: ۴-۳۹۳]

● اقاویل قدمای فلاسفه = رسالة فی التوحید / فلسفه / فارسی
aqāvīl-e qodamā-ye falāsefe = r. fe-t towhīd

متطبب، یعقوب بن موسی
motatabbeb, ya‘qūb ebn-e mūsā

اهدا به: خاصبک
برای خاصبک (شاید همان خصبک طوطی، یکی از ستوده‌شدگان انوری، سده ۶). عنوان «فصل»ها: ۱. مقاله افلاطون درباره دهر؛ ۲. اول موجود؛ ۳. توحید از کتاب مابعدالطبیعه؛ ۴. قول افلاطون و سقراط در توحید؛ ۵. قول افلاطون در نقط؛ ۶. در موجودات اولیه؛ سپس فصل‌هایی بی‌شماره. (نسخه ملک) (احمد منزوی). در برخی نسخه‌ها آمده: مشتمل بر ۳۵ «فصل».
آغاز: بسمله. خدای عزوجل زندگانی خداوند ولی النعم الامیر الاجل ... اندر دولت و پادشاهی و تن درستی و طاعت ...
انجام: العلم الآلهی حسا و لاتمثیلا لایلحق الباری شبه و کثرة البتة
چاپ: به کوشش محمد تقی دانش پژوه، نشریه دانشکده الهیات و معارف اسلامی تهران، ۱: (ص ۹۴-۱۶۷

[دنا ۷۴/۲ (۹ نسخه)؛ فهرستواره منزوی ۷۹/۶ (۴نسخه)]

۱. **تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۰۰۷۱/۳۰**
آغاز و انجام: برابر
جزء اول از مجموعه مؤلف است؛ خط: نسخ، کا: محمد بن اسماعیل معروف به حواری، تا: رمضان ۷۰۸ق؛ از روی نسخه اصل مورخه ۲۳ رمضان ۶۵۶ق؛ ۶۴ص (۲۰۵-۲۶۸)، اندازه: ۱۲×۱۶سم [ف: ۳۲-۹۸]

۲. **تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۱۵۸۳۰**
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۷۰۸ق؛ از روی نسخه اصل تحریر یافته به سال ۶۵۶ق؛ محشی با نشان «۱۲»؛ کاغذ: دولت آبادی، جلد: تیماج عنابی عطف و سجاف تیماج اناری با زنجیره ضربی زرین، ۴۲گ (۹۹پ-۱۴۰)، ۱۹ سطر (۷×۱۳)، اندازه: ۱۱/۵×۱۸/۵سم [رایانه]

۳. **تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۵۲۸۳/۶۲**
آغاز: برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ ۲۱گ (۱۶۳پ-۱۸۳پ) [ف: ۱۶-۱۹۷]

۴. **تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۱۰۳۰/۱۲-ف**
نسخه اصل: بادلیان ش ۹۵ اوزلی (۱۴۲۲)؛ بی‌کا، تا: ۱۰۴۲ق [فیلمها ف: ۱-۵۵۷]

۵. **تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۷۲۰۸/۱ و ۲۲۳/۱-ف و ۲۸۳۰/۱-ف**
خط: نستعلیق، کا: محمد مومن یزدی، تا: ۱۰۵۱ق،کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج آلبالویی لایی با لولا، ۴۴گ (۲پ-۴۵ر)، ابعاد متن: ۶×۱۲/۵، قطع: ربعی، اندازه: ۱۲×۲۰سم [ف: ۱۶-۴۸۸] و [فیلمها ف: ۱-۶۸۳]

۶. **تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه: ۲۹۳/۴۴**
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج سبز مقوایی، ۲۱گ (۱۳۷پ-۱۵۷پ)، ۲۴ سطر (۱۲/۵×۱۸/۵)، اندازه: ۱۸/۵×۲۴سم [ف:-۲۰۱]

۷. **تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۴۶۵۵/۶۴**
آغاز: برابر؛ **انجام:** هذا الکتاب الجلیل من مجموع یعقوب بن موسی المتطبب من تأیید الجزء الاول و الحق الاول، الحمدلله ذی الجود و الحکمة ...
خط: نستعلیق، کا: کرمعلی خراسانی، بی‌تا؛ کاغذ: فستقی آبی، ۲۳گ (۲۷۸ر-۳۰۰ر)، ۲۲ سطر، اندازه: ۱۴/۶×۱۸/۵سم [ف: ۷-۴۶۷]

● اقاویل ما شاء الله / هیئت / عربی

aqāwīl-u mā šā’-al-lāh

ماشاءالله یهودی، ق۲ قمری

māšā’-al-lāh-e yahūdī (-8c)

باید از ماشاء الله یهودی (زنده در ۱۹۸ق/۸۱۴م)، از روزگار منصور عباسی باشد که این کتاب‌ها را به وی نسبت داده‌اند: کتاب الموالید الکبیر، القرانات و الادیان و الملک، مطرح الشعاع، صنعة الاصطرلاب و العمل بها، الامطار و الریاح. آغاز کتاب افتاده، سربندها با «من قول ماشاء الله» آغاز می‌شود. ظاهراً در ۳ مقاله. نسخه در دست با سربندهای زیر آغاز می‌شود: القول فی الکتاب، القول فی علم ختم الکتاب ام لا، القول فی اخبار الرسل، القول فی مجیء الرسول، القول فی الحاجة یأتی بها ام لا، القول فی معرفة ما حمله الکتاب؛ المقالة الثانیة من قول ما شاء الله فی ابتداء النظر فی المسائل؛ المقالة الثالثة من قول ما شاء الله، در چند باب، بی شماره: باب السرق، باب السؤال عن المال، السؤال عن الاخوة، باب التزویج، باب الدفین، باب الحبس، باب السؤال عن المریض، باب الرجوع من السفر ... القول فی معرفة شخوص السلطان (که آخرین عنوان مقاله سوم است).

تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه: ۴۶۶/۱
آغاز: فی هذا الوقت و ان لم ینظر عطارد فی هذا الوقت الی الطالع
آغاز مقاله ۲: المقالة الثانیة من قول ما شاء الله فی ابتداء النظر فی المسائل. ابتدأ بالنظر فی الحوائج بشهادات الکواکب علی ما وصف ما شاء الله فی کتابه الرابع من جمیع النظر فی جمیع الاربعة عشر. و هی اول النجوم ...
آغاز مقاله ۳: المقالة الثالثة من قول ما شاء الله. اذا سئلت عن خبر حق هو أم باطل، فانظر الی القمر، فان کان فی البروج الثابته و یتصل بالسعود، فالخبر حق. و ان کان القمر ساقطاً من الاوتاد و فی البروج منقلب او یتصل بالنحوس، فالخبر باطل؛ **انجام:** و انظر بعد ذلک فی حال القمر، علی ما وصفت لک، و الی صاحب الطالع ان شاء الله تعالی. تمت المقالة الثالثة. و الحمد لواهب العقل و مبدع الکل و علیه التکلان. کتبها نصیر بن ...
خط: نسخ کهن، کا: نصیر بن یحیی منجم، تا: آخر جمادی الثانی ۷۶۰ق؛ با نشانه «بلغ» در پایان؛ ۱۵گ (۱ر-۱۵ر) [ف: ۱-۲۴]

● اقاویل المنجمین فی احکام تحاویل سنی الموالید = کتاب الاحکام = غنیة المنجمین / هیأت-عربی

aqāwīl-ul munajjimīn fī aḥkām-i taḥāwīl-i sini-l mawālīd = k.-ul aḥkām = ġunyat-ul munajjimīn

بندار، ابو سعید بن منصور، ق۶ قمری

bondār, abū sa‘īd ebn-e mansūr (-12c)

تاریخ تألیف: ۵۰۷ق

در هفت «مقاله» و سی «باب» نگاشته است. می‌گوید احکام نجوم را از چهارده نفر از بزرگان علم نجوم که عبارت اند از: هرمس مصری، والیس، دروسیوس، بطلمیوس فلوذنی، زادان فرخ اندردکر، ابوالفضل بن الخضیب، الحسن بن سهل بن نو بخت، یعقوب بن اسحق کندی، ماشاء الله بن ابری شا، سهل بن بشر الیهودی، ابومعشر بلخی، کوشیار، ابو سعید احمد بن عبدالجلیل و یک نفر دیگر که کار او آمده ولی نام او ذکر نشده

است، جمع کردم.
آغاز: بسمله، حمدله، مجموع اقاویل الحکماء المنجمین القدماء منهم و المحدثین فی احکام تحاویل سنی الموالید و هم بعلامات اسامیهمهرمس = هـ و الیس الاسکندرانی = لیس. ذروثیوس المصری = ث. بطلمیوس القلوذی = طم. زاذان فرخ الاندررغر = ند. ابوالفضل بن الخصیب = صب. الحسن بن سهل بن نوبخت = خت. یعقوب بن اسحاق الکندی = کندی. ماشاء الله بن ابری = شا. سهل بن بشر الیهودی = سه. ابومعشر البلخی = مع. کوشیار بن لبان الجیلی = کو. ابو سعید احمد بن عبدالجلیل السجزی = جز. المجهول مصنفه = ج. جمعه لنفسه ابو سعید بن منصور بن علی بندار الدامغانی فی شهور سنة سبع و خمسمائة
انجام: و انتهی اشهر الی بیوت السعود یدل علی الخیر تمت الکتاب
[الذریعه ۶۹/۱۶ با عنوان « غنیة المنجمین»]
شرح و حواشی:
۱-اقاویل المنجمین فی احکام تحاویل سنی الموالید (ترجمه) = کتاب الاحکام =غنیة المنجمین؛ بندار، ابو سعید بن منصور (-۶)

۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۲۱۶۱
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ جلی، بی‌کا، تا: قرن ۷؛ کاغذ: حنایی، جلد: تیماج خرمائی یک‌لا، ۲۱۲گ، ۲۳-۲۴ سطر، اندازه: ۱۵×۲۶سم [ف: ۱۰-۱۰]

۲. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۱۱۱۲
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ و نستعلیق، کا: عبدالرزاق احمد بن محمد بغدادی، تا: ۶۸۰ق، جا: بغداد؛ اهداء به خواجه نصیر الدین طوسی در پایان صفحه ۱۲۹۰ آمده: «علقه بخزانه کتب سیدنا مولینا المحقق الصاحب المعظم. ... نصیر الدین ابی جعفر محمد بن محمد طوسی. ... ثمانین و ستمئه هجریه»؛ کاغذ: بخارائی، جلد: میشن عنابی، منگنه، لولادار، ۱۴۵گ، ۲۳ سطر (۸/۵×۱۶)، اندازه: ۱۲/۵×۲۴/۵سم [ف: ۹-۱۰۶]

۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۴۵۶۸
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ استکتاب شده توسط محمد شفیع منجم جنابذی، نسخه توسط محمد صالح بن محمد شفیع بن مظفر منجم مقابله و مطالعه شده در اواسط جمادی الثانی ۱۰۸۰ در پایان نسخه علاوه بر مطالب مذکور یادداشت امانتی است و شرح آنچه با ورثه گذشته از ابوالحسن منجم در تاریخ ربیع الثانی ۱۱۱۰، در چهار برگ پایانی یادداشت‌های جالبی مشهود است از جمله: تاریخ ولادت شاه اسماعیل، تاریخ جلوس شاه اسماعیل در سال ۹۰۶ و تطبیق آن با اول فروردین ماه جلالی است ۴۲۲، مواضع انتهاءات و تسیرات درجه طالع و اول سال ۵۴۳ ملکشاهیه، قران وسطی در برج عقرب سال۸۲۸ هجری مطابق ۱۵ اسفند جلالی سال ۳۴۶، یادداشت هبه کتاب از محمد صالح بن ابوالحسن منجم که پدرش نسخه را به او بخشیده با مهر «بنده آل محمد صالح» (بیضی)، بنای قلعه ایروان در بیستم جمادی الاول سال ۱۰۱۳، جلوس سلطان مراد خواندکار روم در یک‌شنبه ۱۴ ذیقعده ۱۰۳۲، یادداشتی درباره اقوال در رنگ نوروزی، جدول تواریخ معصومین علیهم السلام، چند بیت شعر فارسی، در آغاز نسخه نیز چند مطلب تاریخی مکتوب است از جمله: طالع سال نشستن حسن خان حاکم هراة بر مسند حکومت سال ۱۰۲۸ و طالع وقت نشستن روز پنج‌شنبه ۱۸ ذیحجه ۱۰۲۸، جلوس امیر تیمورگورکان روز چهارشنبه ۱۲ رمضان المبارک ۷۷۱ موافق ایتئیل، تاریخ گنبد قابوس که بر کنار آن نوشته بودند: «سنه ۳۹۷ قمری و ۳۷۵ شمسی»، سپس نوشته: «در تاریخ روز پنج‌شنبه پنجم شهر صفر سنه ۱۰۳۲ که در رکاب ظفر انتساب سفر خیر اثر قندهار مراجعت نموده متوجه مازندران بهشت نشان بودیم عبور بر گنبد مذکور واقع شد و حسب الامر عالمیان مطیع ارتفاع آنرا ... و ذرع بود سوای تپه که گنبد بر بالای او بود با تپه نود و سه ذرع متعارف اهل سوة ... نقل من خط عمی؟ رحمه الله»؛ مصحح، محشی از کتاب‌های نجومی؛ مهر: «بنده شاه دین است ابوالحسن» (مستطیل)، «لااله الا الله الملک الحق المبین عبدالله بن عبدالواحد النجفی» (بیضی)؛ جلد: تیماج مشکی ضربی ترنج و سرترنج دار، ۲۲۳گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۳/۳×۲۵سم [ف: ۴۱-۵۳]

۴. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه: ۸۲۳۸
آغاز و انجام: برابر
با عنوان «احکام تحاویل سنی الموالید»؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ دارای جدول‌ها و زایجه هاست؛ کاغذ: سپاهانی سفید، جلد: تیماج سرخ مقوایی، با برگردان، ۱۷۴گ، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۵سم [ف: ۳-۶۲]

۵. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه: ۶۵۴
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: وجیه الدین بن اسماعیل بن عباس، تا: ۲۲ رجب ۱۰۱۹ق؛ دارای جداول؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج قهوه‌ای مقوایی، ۲۴۳گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۲۵سم [ف: ۳-۶۱]

۶. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۶۴۴۸
خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: غره شوال ۱۰۲۴ق؛ مصحح، محشی به نقل از کتاب ابوالقاسم بلخی، در برگ پایانی یادداشت استکتاب نسخه در رمضان ۱۰۲۴ق هنگام مسافرت کاتب یادداشت از اصفهان و یادداشتی از همو که کتاب پس از وی برای فرزندش کمال بن جلال یزدی می‌باشد و مهر بیضوی؛ تملکی به سال ۱۰۲۴ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای با سر طبل، ۱۴۶گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۵×۲۴سم [ف: ۲۰-۳۰]

۷. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۶۴۲۰/۲
خط: نستعلیق، کا: حسن رضوی، تا: محرم ۱۰۷۱ق؛ محشی، در

برگ آغاز اشعاری از صائب و ملا ملک قمی و چند یادداشت محو شده، در برگ پایانی اشعاری فارسی از شیخ علی هراتی به خط خودش به سال ۱۲۵۹ق؛ تملک: ابوالحسن بن میرزا ... قاضی به سال ۱۰۷۱ق در اصفهان؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۶۰گ (۹۴پ–۲۵۳پ)، اندازه: ۱۳×۲۵سم [ف: ۲۰–۱۴]

۸. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۳۳۸۷

خط: نستعلیق، کا: محمد رضا، تا: شعبان ۱۰۷۴ق؛ در پایان جدول تحویل سال است به نوروز؛ مهر: میرزا باقر منجم بارفروشی در عهد ناصرالدین شاه؛ کاغذ: ترمه، جلد: میشن آلبالویی، ۲۰۳گ، اندازه: ۱۴/۷×۱۸/۲سم [ف: ۱–۱۶]

۹. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه: ۸۲۵۰/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ کاغذ: فرنگی، ۴۸گ (۲–۴۹پ)، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱/۵سم [ف: ۳–۶۲]

۱۰. تهران؛ چهل ستون؛ شماره نسخه: ۴۰

آغاز: برابر

فقط تا میان مقاله سوم را دارد؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ در دیباچه آن آمده است که این کتاب در ۷۳ مقاله است؛ ۶۵گ، قطع: خشتی [چند نسخه-ف:-۳۱۱]

۱۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۳۶۳۰

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: محمد تقی بن محمد باقر سپاهانی، تا: ربیع الاول ۱۲۴۸ق؛کاغذ:فرنگی،جلد: تیماج تریاکی ضربی زرکوب ترنجی، ۸۷گ، ۲۵ سطر (۱۱×۲۰)، اندازه: ۲۱×۲۹سم [ف: ۱۲–۲۶۳۴]

● اقاویل المنجمین فی احکام تحاویل سنی الموالید (ترجمه) = کتاب الاحکام = غنیة المنجمین / هیأت، متفرقه / فارسی

aqāwīl-ul munajjimīn fī aḥkām-i taḥāwīl-i sini-l mawālīd (t.) = k.-ul aḥkām = ġunyat-ul munajjimīn

بندار، ابو سعید بن منصور، ق۶ قمری

bondār, abū sa'īd ebn-e mansūr (-12c)

مترجم: ناشناس

وابسته به: اقاویل المنجمین فی احکام تحاویل سنی الموالید = کتاب الاحکام = غنیة المنجمین؛ بندار، ابو سعید بن منصور (–۶)

[فهرستواره منزوی ۲۸۲۱/۴]

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۲۲۶۹/۱۰

آغاز: بسمله، جواهر حمد و درر سپاس بیرون از اندازه و وهم و قیاس سزاوار نثار بارگاه حکیمی است جلت عظمته که قلم بدایع نگارش در کارگاه فطرت نقش طبقات سموات را با حسن وجهی در حیز تصویر آورده؛ **انجام:** بخانهای سعود دلالت کند و برخیر و خوبی خدا ختم کند عاقبت ما را بخیر و خوبی بالنبی وآله الطاهرین

خط: نسخ خوش، کا: ابوالقاسم بن احمد یزدی، تا: ۱۲۴۱ق؛ کاغذ: شکری آهار مهره، جلد: ساغری ضربی زرکوب، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۷×۲۵/۵۲سم [ف: ۱۰–۲۳۶]

● الاقاویل المنسوبة الیه / فلسفه / عربی

aqāwīl-ul mansūbat-un ilay-h

ابن باجه، محمد بن یحیی، –۵۳۳ ؟ قمری

ebn-e bājja, mohammad ebn-e yahyā (-1139)

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۲۱۵۵۷/۱ عکسی

نسخه اصل: کتابخانه بودلیان در آکسفورد، شماره ۲۰۶؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۵۴۷ق؛ ۲۷ و ۳۲ سطر [عکسی ف: ۴–۴۸۹]

● اقبال الاعمال = الاقبال بالاعمال الحسنة فیما یعمل مرة واحدة فی السنة = الاقبال بصالح الاعمال / دعا / عربی

iqbāl-ul a'māl = al-iqbāl bi-l-a'māl-il ḥasana fīmā ya'mal marrat-an wāḥida fi-s sana = al-iqbāl bi-ṣāliḥ-il a'māl

ابن طاوس، علی بن موسی، ۵۸۹–۶۶۴ قمری

ebn-e tāvūs, 'alī ebn-e mūsā (1194-1266)

تاریخ تألیف: ۶۵۰ق

این کتاب از سلسله مجلدات کتاب موسوم به «مهمات فی صلاح المتعبد تتمات لمصباح المتهجد» او است. نظر به اهمیتی که دعا در آداب شریعت دارد و کتاب معتبر «مصباح المتهجد» شیخ طوسی نیز مختصر است مؤلف (با داشتن کتابخانه معتبری که در آن ۷۰ کتاب دعاء بوده) تکمله بر آن کتاب به نام «مهمات فی صلاح المتعبد و تتمات لمصباح المتهجد» در ده جلد تألیف نموده و هر جلدی را به نام مخصوصی نامیده است. کتاب «مهمات فی صلاح المتعبد و تتمات لمصباح المهتجد» که اختصاراً «المهمات و التتمات» نیز خوانده می‌شود برخی از مجلدات آن به دست نیامده و برخی هم به اسم مخصوص معرفی شده است. اسامی مجلدات ده گانه این کتاب: ۱ و ۲. فلاح السائل و نجاح المسائل (در اعمال شب و روز ضمن دو جلد)؛ ۳. زهرة الربیع فی ادعیة الاسابیع؛ ۴. جمال الاسبوع بکمال العمل المشروع؛ ۵. دروع الواقیة؛ ۶. المضمار للسابق و اللحاق بصوم شر اطلاق الارزاق و عتاق الاعناق (یا مضمار السبق فی میدان الصدق فی اعمال شهر رمضان)؛ ۷. مسالک المحتاج الی معرفة مناسک الحاج؛ ۸ و ۹. الاقبال بالاعمال الحسنة (که اختصاراً اقبال خوانده می‌شود)؛ ۱۰ السعادات بالعبادات. کتاب «اقبال» جلد هشتم و نهم آن کتاب است و در اعمال یازده ماه

است که در دو جلد ترتیب یافته (جلد اول آن در اعمال ماه‌های شوال و ذیقعده و ذیحجه است و جلد دوم آن در اعمال ماه محرم تا آخر ماه شعبان). جلد ششم کتاب مخصوص به اعمال ماه رمضان و موسوم است به «مضمار». این مجلدات سه گانه (دو جلد اقبال و مضمار) به جهت دسترسی آسان به اعمال سال با هم نوشته می‌شده و این طور هم چاپ شده و تسامحاً هر سه جلد به نام «اقبال» خوانده می‌شود. باری کتاب بر مبنای دقت از مدارک اقدم انتخاب و جمع و تألیف شده و از جوامع معتبره و مدارک صحیحه قدیمه است.

آغاز: ۱ (جلد اول اقبال): و قل رب زدنی علماً لطفك اللهم أحمدالله الذی جل جلاله بما وهب لی من القدرة علی حمده

۲ (جلد دوم اقبال): بسمله، اقطارها و نزول منازل الی علو منزلتها و منارها و طول مخافة مسافة جهله الی غایة صیانة موائد منارها ... و بعد فانی لما رأیت ان کتاب الاقبال بالاعمال الحسنة فیما نذکرده مما یعمل مرة واحدة فی السنة ... الباب الاول فیما نذکره مما یتعلق بشهر المحرم

انجام: ۱ (جلد دوم اقبال): و لعن الله أشیاعهم و أتباعهم و أهل مذهبهم و أبرا الی الله و الیکم منهم

۲ (جلد اول اقبال): و هذا آخر ما جراه الله علی خاطری ان اذکره فی الجزء الاول من کتاب الاقبال و لم یکن له عندی مسودة بل کنت املی ما یکون صادراً عن مالك سرایری فی رقاع او بلسانی ... و ما یکون منقولا من الروایات و الکتب المصنفات تارة ... یکتبه الناسخ من الاصل بالالفاظه و معانیه و الحمد لله جل جلاله کما یرید منا و کما یرضی به

چاپ: بارها به چاپ رسیده است؛ مشار عربی، ص۷۹، تبریز، سنگی، ۱۳۱۴ق.، وزیری، ۵۱۵ص (صص۱-۵۱۵)؛ ایران، سنگی، ۱۳۲۰، رحلی، ۷۲۸ص

[الذریعة۲۶۴/۲؛ السید علی آل طاوس ص ۱۳؛ مشار، عربی، ۷۹ «الاقبال لصالح الاعمال» (۲ چاپ)؛ دنا ۷۴/۲ (۴۷ نسخه)]

شرح و حواشی:

۱-الاقبال بالاعمال الحسنة (ترجمه)، ۶ ترجمه ناشناس

۲-الاقبال الاعمال (مختصر) = تلخیص الاقبال؛ طواری یزدی، عباس بن محمد (-۱۵)

۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۳۳۱۹

آغاز: المسلمون علیه یوم ولاده النبی؛ **انجام:** برابر ۲

این نسخه شامل هر دو جلد اقبال و هم کتاب مضمار است و به ترتیب ماه‌ها نوشته شده. اول نسخه جلد دوم اقبال (در اعمال ماه محرم تا آخر ماه شعبان) است و پس از آن کتاب مضمار (در اعمال ماه رمضان) و سپس جلد اول اقبال در اعمال ماه‌های شوال و ذیقعده و ذیحجه است؛ خط: نسخ، کا: کیقباد بحرآبادی (جلد دوم)، تا: دوشنبه ۲۰ ذیحجه ۹۵۷ق، جا: مشهد نزدیک روضه رضویه؛ افتادگی: انجام؛ این نسخه به خط سه کاتب است؛ واقف: نائینی؛۴۱۶گ،۱۹ و ۲۰ و ۲۱سطر، اندازه: ۱۸×۲۵سم [ف: ۶-۲۰۹]

۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۲۵۴۳

آغاز: الهجرة نسبة اقول فان صح ما قد ذکره من الاسراء فی اللیلة المذکورة؛ **انجام:** اللهم جارا و مونسا و حصنا منیعا یا وتر انت وتر.

شامل اعمال اوایل ربیع الاول تا اواخر ذیحجه است؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: اواخر قرن ۱۱؛ واقف: حسین کی استوان، آبان ۱۳۴۸؛ کاغذ: حنایی آهار مهره، جلد: مقوا با روکش مشمع، ۳۴۵گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۶×۲۴سم [ف: ۱۵-۱۱۹]

۳. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۱۷۱

آغاز: برابر ۱؛ **انجام:** برابر۱

خط: نسخ زیبا، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ مصحح، محشی با نشانی «م ق ر» (اشاره به نام علامه مجلسی که در عصرش نیز نوشته شده)، دارای سرلوح رنگین، مجدول؛ تملك: افضل الدین بن محمد مقیم الشریف الحسینی الاشتهاردی بتاریخ ۲۰ ربیع الثانی ۱۱۲ ؟ که نسخه را در اصفهان خریده؛ جلد: دو رو تیماج رو قرمز پشت مشکی، ۳۶۳گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۷×۲۶سم [ف: ۳-۳۴۲]

۴. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۲۱۸۳

خط: نسخ زیبا، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ مجدول، مصحح؛ جلد: تیماج قهوه‌ای ضربی، ۳۵۰گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۷×۲۸سم [ف: ۶-۱۸۱]

۵. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۳۰۵۰ و عکسی ۲۵۹۲

آغاز: برابر۲

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ مجدول، مصحح، محشی، دارای سرلوح زرین، دارای کتیبه؛ جلد: تیماج مشکی ضربی، ۳۷۶گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۴/۵سم [محدث ارموی مخ: ۱-۱۶۹] و [عکسی ف: ۷-۱۷۹]

۶. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۲۰۸۰

آغاز: برابر ۲؛ **انجام:** برابر ۲

جلد اول؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: جمعه ۷ رجب ۱۰۶۲ق؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح؛ در سه برگ اول یادداشتی در عمل سنه و یادداشتی در عمل استفتاح؛ تملك با مهر «محمود بن علی نقی الحسنی الحسینی الطباطبائی» (بیضی) در جمادی الاول ۱۲۵۵، و تملکی با مهر «هبة الله الطباطبائی» (بیضی)؛ مهر: «المتوکل علی الله الغنی المغنی بن محمد رفیع الدین محمد الحسینی قوام الدین» (مدور بزرگ)؛ جلد: تیماج دورو لبه‌دار، رو قرمز پشت قهوه‌ای، ۳۹۲گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۹×۲۴/۵سم [محدث ارموی مخ: ۱-۱۶۸]

۷. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۳۹۸۱

آغاز: برابر ۱؛ **انجام:** برابر ۲

خط: نسخ، کا: عزیزالله بن فتح الله سمنانی، تا: چهارشنبه ۴ شعبان ۱۰۶۵ق؛ مصحح، مقابله شده؛ ضمن ۴ برگ ادعیه متفرقه و طریقه ختم صغیر سوره فتح به‌نقل از شرف الدین علی حسینی شولستانی نجفی؛ واقف: فاضلخان، ۱۰۶۵ ق؛ کاغذ: حنائی آهار مهره، جلد: تیماج آستردار عنابی تعمیری، درون تیماج دارچینی.، ۴۹۸گ،

۱۹ سطر، اندازه: ۱۸×۲۴سم [ف: ۱۵-۱۱۸]

۸. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۲۳۷۴

آغاز: الباب الاول فیما نذکره من فوائد شهر شوال و فیه فصول فصل فیما نذکره مما روی فی تسمیة شوال ذکر مصنف هذا الکتاب دستور المذکرین و؛ **انجام:** و هذه الروایة علی اول السنة المحرم و سوف نذکر ما نرویه فی هذه الاسباب فی اول الجزء الثانی من هذا الکتاب.

از آغاز دعاهای ماه شوال تا آخر جزء اول؛ خط: نسخ معرب، کا: محمد تقی نجفی، تا: ۱۵ ربیع الثانی۱۰۶۸ق؛ جلد: تیماج، سرخ، سوخت، ترنج با سر با نقش گل و بوته، مجدول، لچکی، ۱۷۹گ، ۲۱سطر، اندازه: ۱۶×۲۹سم [ف: ۳۵-۳۳۲]

۹. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۹۷۲۸

آغاز: برابر ۱؛ **انجام:** برابر ۲

حاوی سه جلد ۶، ۸ و ۹ از کتاب موسوم به «مهمات فی صلاح المتعبد و تتمات لمصباح المتهجد» و جمعاً مشتمل اعمال و ادعیه شهور سنه می‌گردد. ترتیب نسخه: الف: جلد دوم از اقبال «اعمال ماه محرم تا شعبان» ب: کتاب «مضمار السبق» یا جلد ششم در اعمال ماه مبارک رمضان ج: جلد اول اقبال «اعمال ماه شوال تا ذیحجه»؛ خط: نسخ خوش، کا: محمد مومن بن حاجی محمد بن میرزا علی ابهری الجی اصفهانی، تا: ۹ جمادی الاول ۱۰۷۲ق؛ محشی با رموز «م ح س» و «م ق ر» است که بایستی فیض کاشانی و میرداماد باشد، مصحح، بعضی اوراق معلق به حواشی به خط مجلسی علیه الرحمه است؛ واقف: خان بابا مشار، اردیبهشت ۱۳۴۶؛ کاغذ: آهاری نخودی، جلد: تیماج کهنه ضربی، عطف و حواشی تیماج مشکی.، ۳۶۸گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۶×۲۶سم [ف: ۱۵-۱۱۸]

۱۰. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۳۳۱۰

آغاز: برابر ۲؛ **انجام:** برابر ۲

این نسخه برخلاف ترتیب اصلی است و برترتیب ماه‌ها نوشته شده است جلد دوم کتاب اقبال و بعد کتاب المضمار و سپس جلد اول اقبال تدوین شده؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۰۷۴ق؛ دارای یک سرلوح کوچک، مجدول، مذهب، واقف: حاج میرزا موسی خان نایب تولیت آستان قدس رضوی، جمادی الاول ۱۲۶۱؛ ۶۵۱گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۶×۲۶سم [ف: ۶-۲۱۲]

۱۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۳۳۱۸

آغاز: برابر ۲؛ **انجام:** برابر ۲

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۰۷۴ق [الفبائی: ۶۲]

۱۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۰۵۸۳

آغاز: برابر۱؛ **انجام:** برابر ۲

خط: نسخ، کا: زین العابدین بن حاجی محمد رازانی اصفهانی، تا: سلخ ذیحجه ۱۰۷۶ق؛ دارای کمند، مجدول، دارای سرلوح مزدوج کوچک، ذیل نسخه اجازه مجلسی به مالک آن، حاج محمد علی به‌تاریخ ذیقعده ۱۰۸۹ آمده، معلق به حواشی ملا محسن فیض کاشانی؛ تملک: حاج شیخ عباس قمی در ۱۳۳۸ق؛ واقف: باقر ترقی؛ کاغذ: نخودی آهار مهره، جلد: سوخت عطف تیماج خرمایی، ۴۳۲گ، ۲۳سطر، اندازه: ۱۵×۲۴/۵سم [ف: ۱۵-۱۱۹]

۱۳. قزوین؛ میر حسینا قزوینی؛ شماره نسخه: ۸۷

خط: نسخ، بی‌کا، تا: پایان شعبان ۱۰۸۲ق؛ افتادگی: آغاز؛ تاریخ وقف: ۱۲۸۶ [نشریه: ۶-۳۳۷]

۱۴. اصفهان؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۱۱۹

خط: نسخ، کا: محمد ابراهیم بن عبدالجواد، تا: دهه دوم شعبان ۱۰۸۲ق، جا: نجف؛ کاغذ: سپاهانی آهار مهره [نشریه: ۱۱-۸۸۳]

۱۵. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۵۸۲۴

خط: نسخ، کا: حسین بن حاجی علی محمد ابهری، تا: ۴ جمادی الاول ۱۰۸۴ق؛ افتادگی: آغاز؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج قهوه‌ای ضربی مقوایی درون سرخ، ۳۵۶گ، ۲۲ سطر (۸×۱۵)، قطع: ربعی، اندازه: ۱۲×۲۱سم [ف: ۱۶-۹۹]

۱۶. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۵۱۱

آغاز: برابر ۲؛ **انجام:** برابر ۲

خط: نسخ، کا: محمد نصیربن شیخ امین الدین حسن نجفی، تا: ۱۰۸۸ق، جا: اصفهان؛ با سرلوح زر و شنجرف و لاجورد، مجدول، مذهب؛ کاغذ: دولت آبادی، جلد: تیماج مشکی با ترنج و نیم ترنج، مذهب ضربی، ۴۳۵گ، ۲۱سطرکامل (۹/۵×۱۹)، اندازه: ۱۶×۲۷/۵سم [ف: ۸-۱۴]

۱۷. زنجان؛ امام جمعه؛ شماره نسخه: ۱۵۹

جلد سوم؛ خط: نسخ ادعیه معرب، کا: محمد سعید بن شیخ محمود جزایری، تا: دوشنبه ۱۰ جمادی الاول ۱۰۹۰ق؛ دارای سرلوح مرصع مذهب، مجدول به زر و مشکی و ارغوان، مصحح، محشی؛ دعای کمیل با ترجمه زیرنویس فارسی بین سطرها، در برگ آغازین انشایی به خط محمد لواسانی به سال ۱۱۷۸ق و چند بیت شعر فارسی به سال ۱۱۴۸ق، در دو برگ پایانی یادداشتی به سال ۱۳۴۶ق از احمد بن جعفر و مناجاتی منظوم از عطار به سال۱۱۷۸ق و انشایی از محمد لواسانی به سال ۱۱۷۷ق؛ مهر: «عز من قنع و ذل من طمع عبده محمد» (بیضی)، «یا محمد» (مربع)؛ تملک: محمد بن ابوالفضائل لواسانی به سال ۱۱۷۸ق با مهر «محمد تاج ... آفرینش گل بستان سرای آفرینش ۱۱۷۵» (مربع)؛ جلد: گالینگور قهوه‌ای، عطف و گوشه‌ها تیماج قهوه‌ای، ۳۰۰گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۶×۲۵/۵سم [اوراق عتیق: ۱-۱۸۳]

۱۸. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۱۰۱۵

خط: نسخ معرب، کا: ملا شفیع، تا: ۴ صفر ۱۰۹۱ق؛ با سرلوح، مجدول زرین و تذهیب در دو صفحه نخستین، محشی؛ کاغذ: ترمه سمرقندی، جلد: میشن یشمی مغزی دار، ۲۸۸گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۶/۱×۲۴/۱سم [ف: ۱-۴۴]

۱۹. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۳۹۰۷

خط: نسخ زیبا، کا: محمد رفیع بن محمد باقر عاملی، تا: ۱۰۹۴ق؛ دارای یک سر لوح مذهب، و دو لوحه مذهب، مجدول، مذهب،

در پایان نسخه هشت برگ مذهب و نقاشی شده است و کاتب در این هشت برگ صلوات بر دوازده معصوم و تاریخچه نوشته که موشح است به قطعه‌ای ده‌بیتی که او خود در مدح میرزا ابوالحسن سروده و با آب طلا در ذیل رقم خود آورده. او دستور توشیح شعر را در نوشته‌ها خود در گوشه صفحات توضیح داده است. در صدر ابیات می‌نویسد: «مما قاله العبد القاصر محمد رفیع بن محمد باقر ... من کلام موزون موشح فی ذیل العربیة التی انشاها فی خاتمته و من الله الاغاثه و هی هذه القطعه الموشحه و هی ۴۷۰۹ حرفا: نور مصباح هدی زبده ارباب عمل×× است رحمت ایمزد شرف انسانی / گوهر برج نجابت که نباشد مثلش ×× اختر برج سعادت که ندارد ثانی / میرزا بوالحسن آن مهبط انوار اله ×× کامد اقبال بلند از مدد سبحانی»، بر پشت برگ اول چند یادداشت تملک و هبه‌نامه است و در یکی از اینها چنین است: «هبه نمودم این کتاب اقبال را به والده اطفال خود بنت مرحوم حاجی جعفر خراسان با یک عدد اسطرلاب عمل ملا محمد حین خلف ملا محمد باقر یزدی» با مهر ابوالقاسم الموسوی، و دیگری چنین است: «بعد از انتقال شرعی ... از علیا جناب والده ماجده ام به این حقیر هبه صحیحه نمودم این کتاب اقبال را به فرزند اعز محمد مهدی ...»، و در ذیل آن این یادداشت دیده می‌شود: «بسمله غرض از تحریر ... این که یک اسطرلاب عمل محمد صادق خوانساری که برای اینجانب ساخته بود به هبه ... منتقل شد از این جانب به فرزندی نور چشمی میر محمد مهدی و انا المذنب حسن بن حسین الموسوی»؛ کاغذ: خانبالغ شکری رنگ، جلد: روغنی با روکش پارچه ترمه، ۹۰۰ص، ۲۱ سطر، قطع: وزیری، اندازه: ۱۴×۲۲سم [ف: ۱۰-۱۹۳۳]

۲۰. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۳۶۶۲/۱

آغاز: الفصل الحادی و الاربعون فی الزیارات و هی مجموعه من کتب متعدده و مظان متبدده و نبدا بزیاره سید البشر و الشفیع فی المحشر؛ **انجام:** ثم ادع بدعاء زین العابدین علیه السلام یا من یرحم من لایرحمه العباد الی آخره. و قد مر ذکره فی الفصل الثامن و الثلاثین.

از فصل ۴۱ از جزء اول تا پایان کتاب؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۰۹۵ق؛ مصحح؛ کاغذ: اصفهانی نخودی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ضربی، مقوایی، ۱۶۴گ (۱پ-۱۶۴پ)، ۱۲ سطر (۸×۱۵)، اندازه: ۱۳×۲۱سم [ف: ۱۶-۲۶۰]

۲۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۶۲۳۷

نیمه اول کتاب است؛ خط: نسخ زیبا، کا: عزیز الله بن ابی القاسم حسینی اصفهانی، تا: غره صفر ۱۰۹۷ق؛ مجدول، مصحح؛ مهر: «عبده جعفر بن محمد صادق» (بیضی)؛ جلد: دو رو تیماج رو سبز ضربی پشت قرمز، ۳۲۸گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۶سم [ف: ۱۶-۲۲۶]

۲۲. یزد؛ مدرسه خان؛ شماره نسخه: ۳۸

آغاز: الاول فیما نذکره من فوائد شهر شوال و فیه عدة فصول

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: آغاز؛ در دو برگ قبل از کتاب و صفحه آخر وقفنامه آن دیده می‌شود که از رقبات حاج رمضان تاجر کرمانی خریده شده و تولیت حاج محمد صالح بن محمد حسن تاجر یزدی به تاریخ ۱۳۳۴ وقف شده است؛ واقف: حاج رمضان تاجر کرمانی، ۱۳۳۴؛ جلد: مقوایی عطف تیماج قرمز، ۳۱۵گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۸×۲۵سم [ف:-۲۸]

۲۳. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۰۳۹۰

خط: نسخ ممتاز، بی‌کا، تا: اوایل قرن ۱۲؛ افتادگی: انجام (برگ آخر)؛ مترجم احتمالاً مولی محمد تقی مجلس که بایستی بیشتر بررسی شود؛ نسخه نفیس و هنری، دارای سرلوح رنگین، مجدول و دارای کمند؛ قطع: وزیری [میراث شهاب: س۸ش۴-۶۲]

۲۴. شیراز؛ موزه پارس؛ شماره نسخه: بدون شماره

شامل دو جلد اقبال و کتاب مضمار السبق؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ تملک: محمد مهدی بن محمد حسن شیرازی در پنج‌شنبه ۲۴ ذیحجه ۱۱۸۶ق؛ ۳۲۳گ، اندازه: ۲۱/۵×۳۴سم [نسخه پژوهی: ۱-۵۶]

۲۵. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۲۴۵۱

خط: نسخ معرب، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ مجدول، آغاز و انجام نونویس؛ کاغذ: ترمه، جلد: روغنی زمینه سیاه زرین، ۱۷۴گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۵/۸×۲۴/۹سم [ف: ۱-۴۴]

۲۶. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۳۹۵۱-۲۰/۷۱

آغاز: الباب الاول فیما نذکره من فواید شهر شوال و فیه عده فصول فصل فیما نذکره مما روی فی تسمیة شوال؛ **انجام:** برابر ۲

از اعمال ماه شوال تا پایان جلد اول؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲، جلد: تیماج قهوه‌ای، سوخت با ترنج با سر با نقش گل و بوته، ۲۴۲گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۲×۲۰سم [ف: ۱-۴۶۴]

۲۷. قم؛ مؤسسه آیة الله بروجردی؛ شماره نسخه: ۲۸

خط: نسخ معرب، کا: محمد مهدی اصفهانی، تا: اواخر ربیع الاول۱۱۰۲ق (پایان جزء اول)؛ مصحح، محشی، مجدول، مذهب، دارای سرلوح زرین، در سه صفحه قبل از کتاب چند تاریخ تولد و وفات به خط شیخ فضل الله نوری با مهر مربع کتابخانه وی؛ جلد: دو رو تیماج رو قرمز ضربی اندرون مشکی، ۴۳۴گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۸×۲۹سم [ف: ۱-۲۳]

۲۸. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه: ۲۱۹۳

آغاز: برابر۱؛ **انجام:** برابر ۲

از اعمال ماه محرم تا انتهای اعمال؛ خط: نسخ خوش، کا: عزیزالله بن ابوالقاسم حسینی، تا: سه‌شنبه ۲۷ صفر ۱۱۰۷ق؛ صفحه اول دارای سرلوح مزدوج مذهب مرصع نسبتاً کم کار، مجدول، مصحح، مقابله شده؛ واقف: سید سعید طباطبایی، ۱۳۳۲؛ کاغذ: نخودی آهار مهره، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۳۹۴گ، ۲۱ سطر (۱۱/۸×۲۲/۵)، اندازه: ۱۸×۳۰سم [ف: ۵-۵۷۰]

۲۹. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۹۲۸۶

خط: نسخ معرب، کا: غلام محمد بن شیخ عبدالحکیم پسر شیخ

محمد صادق، تا: ۳ رمضان ۱۱۱۶ق؛ با سرلوح زرین و رنگین، مجدول زر و لاجورد؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج سبز ترنجی مقوایی وزیری، ۵۲۹گ، ۱۹ سطر (۹×۱۹/۵)، اندازه: ۱۵/۵×۲۷سم [ف: ۱۷-۳۳۹]

۳۰. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۲۶۲۳/۱ و عکسی ۲۶۰۴/۱

آغاز: برابر۱؛ **انجام:** و سوف نذکر ما نرویه فی هذه الاسباب فی اول الجزء الثانی من هذا الکتاب و نجمع بین الروایتین علی وجه الصواب.

جزء اول؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ مصحح، محشی، مجدول، دارای سرلوح زرین و در حاشیه نقش اسلیمی بازر؛ جلد: تیماج مشکی عطف قهوه‌ای، ۴۳۰گ (۱پ-۴۳۰ر)، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۷×۲۴سم [محدث ارموی مخ: ۱-۱۶۸] و [عکسی ف: ۷-۱۸۸]

۳۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۵۸۸۹

آغاز: برابر۱؛ **انجام:** برابر۲

خط: نسخ معرب، کا: سید محمد حسین بن سید محمد جعفر بن سید عیسی، تا: ۱۹ جمادی الاول۱۲۳۱ق؛ مجدول، دارای سرلوح مذهب، دارای رکابه نویسی؛ جلد: تیماج سرخ با ترنج و سرترنج، ۱۸۷گ، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۲×۲۰/۵سم [ف: ۴۴-۱۱۷]

۳۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۷۹۷۹

بی‌کا، تا: ۱۲۸۳ق [د.ث. مجلس]

۳۳. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه: ۹۰

خط: نسخ خوش، کا: محمد حسین بن سید محمد حسینی اصفهانی، تا: شعبان ۱۲۹۲ق؛ هشت برگ اول دارای جدول و کمند؛ واقف: حاج سید سعید؛ کاغذ: فرنگی آهار مهره، جلد: تیماج مشکی، ۲۹۶گ، ۲۱ سطر (۱۱/۵×۲۰/۵)، اندازه: ۱۹/۵×۲۹سم [ف: ۱-۷۸]

۳۴. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه: ۱۴۸۷-عکسی

آغاز: برابر۲ ؛ **انجام:** برابر۲

جزء یکم در اعمالی است که در ماه‌های ذیقعده و ذیحجه به کار بسته می‌شود، و پیش از آغاز فهرست ۸ «باب» و «فصل»های هر باب آورده شده است؛ خط: نسخ خوب، بی‌کا، بی‌تا؛ با تملک رجب ۱۲۹۳، که نوشتن نسخه بسیار از این کهن‌تر است؛ ۵۶۴ص، ۱۰ سطر (۱۳×۲۱)، اندازه: ۱۱×۳۰سم [عکسی ف: ۱-۳۵]

۳۵. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه: ۱۸۱

آغاز: برابر۱

شامل هر دو جلد اقبال و نیز مجلد مضمار را دارد بدین ترتیب: نخست جلد دوم اقبال در اعمال ماه محرم تا آخر شعبان، پس از آن جلد ششم (مضمار) که در اعمال ماه مبارک رمضان است و سپس جلد اول اقبال در اعمال ماه‌های شوال و ذیقعده و ذیحجه است تا ترتیب سال قمری رعایت گردد؛ خط: نسخ و نستعلیق، کا: محمد باقر رضوی، تا: جمعه ۳ ذیحجه ۱۳۰۸ق؛ مصحح، مقابله شده؛ در پشت صفحه اول، کاتب نسخه یادداشتی نوشته است به‌این مضمون: «این کتاب اقبال سید بن طاوس علیه الرحمه را در روز عید اضحی سنه ۱۳۱۵ قرائت می‌کردم بعد از آنکه او را با دو نسخه دیگر مقابله نموده بودم باز دیدم خالی از غلط نیست از ناظرین در این کتاب خواهش دارم معذورم دارند و از دعای خیر فراموشم نفرمایند. حرره العبد محمد باقر الرضوی المدرس فی شهر ذیحجة الحرام من شهور ۱۳۱۵»، در همین نسخه با همان خط، کاتب نسخه نگاشته است «مجدداً با نسخه اقبال جناب مستطاب شریعتمدار آقای شیخ عبدالحسین که از کتب مصححه مرحوم نواب مستطاب مؤید الدوله طاب ثراه بود مقابله کردم امید آنکه خالی از غلط بوده باشد الا مازاغ عنه البصر حرره فی لیلة التاسعة و العشرین من شهر رمضان المبارک ۱۳۱۶»، در حاشیه این صفحه یادداشت خریداری حاج محمد رحیم کتابفروش تهرانی آمده است، در هامش صفحه سوم آمده است: «این کتاب در هزار و سیصد و بیست و یک از جناب آقا میرزا باقر مدرس رضوی سلمه الله ابتیاع شد. جزو کتابخانه آمد هرکس طمع کند یا بی اذن تصرف نماید ملعون است، در شهر جمادی الاولی محمد بن کاظم البروجردی» ۱۳۲۲ق؛ مهر: حاج سید سعید؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۶۸۷گ، ۱۷ سطر (۹/۵×۱۸/۵)، اندازه: ۱۴/۵×۲۶/۵سم [ف: ۱-۱۵۳]

۳۶. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۲۶۰۵/۵

آغاز: فصل فیما ذکره من حال الیوم التاسع من ربیع الاول اعلم ان هذا الیوم؛ **انجام:** فکیف یصح تاویل انه یوم بلغ الخبر الیهم

فصل سوم از باب چهارم کتاب - در فضائل و اعمال ماه ربیع الاول - را در بردارد؛ خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: فرنگی و اصفهانی، جلد: تیماج مشکی، مقوایی، ۳گ (۱۱۲پ-۱۱۴پ)، ابعاد متن: ۵×۱۰، اندازه: ۵/۹×۱۷سم [ف: ۱۳-۱۲]

۳۷. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۳۳۲۰

آغاز: برابر۱؛ **انجام:** برابر۲

این نسخه نیز متضمن دو جلد کتاب اقبال و کتاب مضمار است و بر خلاف نهج مؤلف نوشته شده و بر ترتیب ماه‌ها تدوین شده، به اعمال ماه محرم آغاز گشته و باعمال ماه ذیحجه ختم شده؛ خط: نسخ خوب و ریز، بی‌کا، بی‌تا؛ مصحح، معلق است به‌حواشی با امضاء «م ح س» و غیره؛ تملک: حسنعلیخان امیرنظام گروسی؛ دارای یک سرلوح کوچک مرصع، مجدول؛ واقف: نائینی؛ ۳۵۶گ، اندازه: ۱۰×۱۵سم [ف: ۶-۲۱۲]

۳۸. همدان؛ مدرسه غرب؛ شماره نسخه: ۹۷۷۱

جلد اول و دوم؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ اندازه: ۱۳×۲۵سم [رشت و همدان: ف:-۱۶۰۶]

۳۹. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۴۲۲۵

آغاز: بسمله، الباب الاول فی فواید شهر شوال و فیه عدة فصول. فصل فیما نذکره مما روی فی تسمیة شهر شوال؛ **انجام:** برابر۲

قسم دوم در اعمال شوال تا ذیحجه می‌باشد؛ خط: نسخ، کا: محمد حسین بن شرف الدین علی، بی‌تا، جا: نجف؛ مصحح، محشی؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: لت روی تیماج زرشکی،

لت پشت تیماج قهوه‌ای روشن، مقوایی، ۲۱۹گ، ۱۵ سطر (۹×۱۴)، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: ۱۸-۱۸۱]

۴۰. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۲۳۴۲

آغاز: برابر۱؛ **انجام:** و انت بالمنظر الاعلی فالق الحب و النوی تعلم السر و اخفی فلک الحمد یا رب العالمین و لک الحمد فی الاعلی.

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ مقابله شده؛ جلد: تیماج، سرخ، ضربی، ترنج با سر با نقش گل و بوته، مجدول، لچکی، ۲۸۵گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۶/۵×۲۹سم [ف: ۳۵-۳۰۱]

۴۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۲۴۱۱

آغاز: برابر۱؛ **انجام:** برابر۲

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ در اول نسخه تملکی با مهر به سجع «عبده الراجی ابوتراب بن احمد ۱۲۸۴» (بیضی)؛ جلد: تیماج دورو، تیماج، ۲۳۹گ، ۲۷ سطر، اندازه: ۱۸/۵×۲۹/۵سم [ف: ۳۵-۳۶۶]

۴۲. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۷۱۸۹-۳۶/۱۸۹

آغاز: برابر ۲؛ **انجام:** برابر۲

خط: نسخ معرب، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: مقوا عطف پارچه، ۴۴۶گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۳×۱۹سم [ف: ۱-۴۶۴]

● الاقبال الاعمال (مختصر) = تلخیص الاقبال / دعا / عربی

al-iqbāl-ul aʻmāl (muxtaṣar) = talxīṣ-ul iqbāl

طواری یزدی، عباس بن محمد، ق۱۵ قمری

tavārī yazdī, ʻabbās-e bn-e mohammad (-21c)

وابسته به: اقبال الاعمال = الاقبال بالاعمال الحسنة فیما یعمل مرة واحدة فی السنة = الاقبال بصالح الاعمال؛ ابن طاوس، علی بن موسی (۵۸۹-۶۶۴)

یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه: ۳۹۹۵

بی‌کا، تا: ۱۴۰۴ق [نشریه: ۱۳-۳۵۳]

● الاقبال بالاعمال الحسنة (ترجمه) / دعا / فارسی

al-iqbāl bi-l-aʻmāl-il ḥasana (t.)

وابسته به: اقبال الاعمال = الاقبال بالاعمال الحسنة فیما یعمل مرة واحدة فی السنة = الاقبال بصالح الاعمال؛ ابن طاوس، علی بن موسی (۵۸۹-۶۶۴)

این ترجمه به‌دستور شاهزاده آغا بیگم دختر شاه عباس صفوی انجام گرفته و از ماه محرم شروع می‌شود و به ماه شعبان ختم می‌گردد و مجموعاً در نه باب می‌باشد و بقیه ماه‌ها را ندارد.

آغاز: جواهر حمد بیحد و زواهر ثنای بیعد لایق درگاه مجیب الدعواتی است که بنابر آیه وافیة الهدایه ادعونی استجب لکم ...

انجام: و گاهی کاتب از نسخه بهمان لفظ که بود میکردند و الحمد لله جل جلاله کما یرید منا و یرضی به.

[الذریعة ۴/۸۰]

همانند:

۱. شیراز؛ علامه طباطبائی؛ شماره نسخه: ۱۴۴۳

آغاز: برابر

خط: نسخ، کا: محمدرضا بن هاشم هر منجردی جی، تا: ربیع الثانی ۱۰۸۴ق؛ مجدول، مصحح؛ اندازه: ۱۴×۲۴سم [نسخه پژوهی: ۲-۱۲۷]

۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۳۴۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ زیبا، کا: محمد حسین بن علاء الدین، تا: اول دهه آخر شوال ۱۰۸۹ق؛ مصحح، مجدول، دارای سرلوح رنگین زیبا؛ قبل از کتاب چند صفحه است دارای فهرست دعاها به‌خط محمد صادق کاتب فرزند حاجی محمد الحافظ به‌تاریخ سه‌شنبه ۱۸ رمضان ۱۰۹۰؛ روی برگ اول فهرست وقفنامه کتاب است به‌تاریخ ذیقعده ۱۳۸؟ و همچنین شهادت بر این وقفنامه به‌همین تاریخ؛ مهر: «المتوکل علی الله محمد حسن بن محمد علی» (بیضی)، «الواقفه کنیز فاطمه انیس الدوله» (بیضی)، «لا اله الا الله الملک الحق المبین عبده جعفر» (بیضی)، «لا اله الا الله الملک الحق المبین محمد علی بن جعفر» (بیضی)؛ تملک: نجفقلی بن توشمال باشی به‌تاریخ رمضان ۱۰۹۵ و مهر مربع ناخوان وی؛ کاغذ: ترمه، جلد: تیماج قرمز، ۳۹۸گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۲۰×۳۱سم [ف: ۴-۱۲۱]

۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۳۳۰۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** که پادشاهان دینند جلد اول تمام شد

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱ [رایانه]

۴. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۰۵۴۵

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ مجدول، مصحح؛ جلد: تیماج قرمز، ۴۹۹گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۶/۵×۲۶/۵سم [ف: ۲۷-۳۳]

۵. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۳۳۱۰

آغاز: برابر؛ **انجام:** ولک الحمد فی الاعلی.

خط: نسخ خوب، بی‌کا، تا: رجب ۱۲۴۷ق؛ مصحح، مجدول، مذهب، دارای یک سرلوح مرصع؛ واقف: نائینی؛ ۳۵۱گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۷×۲۵سم [ف: ۶-۲۱۹]

۶. تهران؛ سلطنتی؛ شماره نسخه: ۱۵

آغاز: برابر؛ **انجام:** قد فرغ من تسوید هذا الکتاب المستطاب بعون الملک الوهاب علی یداقل العباد ... ابن سلطان محمد محسن الشریف فی یوم الثلثا خامس عشرین شهر جمادی الاولی من شهور سنه خمسه عشر و مائه بعد الالف ۱۱۱۵

خط: نسخ خوب، بی‌کا، بی‌تا؛ مجدول، مذهب، با سرلوح؛ مهر: ناصرالدین شاه قاجار، مشیرالسلطنه، حسین بن هدایت الله، رضا

الحسینی؛ کاغذ: ترمه، جلد: مقوای روکش چرمی ساغری مشکی ساده با ترنج و دو سرترنج و چهار لچک، ۹۰۴ص، ۲۰ سطر، قطع: وزیری، اندازه: ۲۰×۳۳سم [ف: ۱–۱۰۰]

● **الاقبال بالاعمال الحسنة (ترجمه)** / دعا / فارسی

al-iqbāl bi-l-a'māl-il ḥasana (t.)

وابسته به: اقبال الاعمال = الاقبال بالاعمال الحسنة فیما یعمل مرة واحدة فی السنة = الاقبال بصالح الاعمال؛ ابن طاوس، علی بن موسی (۵۸۹–۶۶۴)

[الذریعة ۸۰/۴]

غیرهمانند:

۱. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه: ۵۱۲

آغاز: اللهم هذا شهر رمضان و هذا شهر الصیام

نگارنده آن از شیخ بهائی درگذشته ۱۰۳۰ با عنوان شیخ بهائی برد الله مضجعه نام می‌برد و اشعاری از نان و حلوای او نقل می‌کند و از دو نگارش دیگر خود به‌نام‌های «عدة المسافرین» و «منهج البرکات»یاد می‌کند؛خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: گویا قرن ۱۱؛ افتادگی: آغاز؛ ۱۹۵گ، ۲۲ سطر، اندازه: ۱۷×۳۰سم [ف: ۲–۳۰]

۲. زهان؛ مدرسه جعفریه زهان؛ شماره نسخه: ۶۳

آغاز: نمونه نخستین در اعمال شهر الله المکرم ماه محرم الحرام ... مشتمل بر مقدمه و دو باب؛ **انجام:** و حق خاطبان او امامان (ع) بسر نمی‌رسد هرگز و اگر چه کوشش نماید انسان در تمام اوقاتش

از اعمال ماه محرم تا جمادی الاخر؛ خط: نسخ زیبا، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ دارای سرلوح زیبا، مجدول، در برخی اوراق وقف بر طلبه مدرسه زهان مشهود است؛ جلد: تیماج قرمز ضربی، ۲۲۰گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۴×۲۳/۵سم [ف:–۵۱]

۳. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۲۵۰۲

آغاز: متعلق است بماه جمادی الإخر و در آن چند فصل است فصل اول دردعاهای غره این ماه»؛ **انجام:** من ذا الذی یشفع عنده الا باذنه یعلم ما بین ایدیهم وما خلفهم ولایحیطون.

ترجمه آزادی است؛ خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ مصحح؛ جلد: مقوایی، عطف وگوشه‌ها تیماج مشکی، ۴۴۲گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۹×۲۹سم [محدث ارموی مخ: ۱–۳۵۷]

۴. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه: ۱۳۷۳

آغاز: بسمله باب سی و ششم در چیز چندی است که بیان می‌نمائیم ما او را از چیزها چندی که مخصوص به شب عید فطر است و آن چند چیز است؛ **انجام:** گردانیدم آخر این جزو را ماه ذیحجه ماه خوشحالیها و ... الحمدلله جل جلاله و کما یرید منا و یرضی به و صلی الله علی سیدنا ... حامداً مصلیاً الحمدلله رب العالمین.

خط: نسخ خوش، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ ترجمه دعاها به صورت زیرنویس با شنگرف؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج قهوه‌ای، عطف میشن مشکی، ۱۲ سطر (۱۰×۱۶)، قطع: ربعی، اندازه: ۱۶/۵×۲۳/۵سم [ف: ۴–۱۹۶۱]

۵. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۲۰۶۴

آغاز: اما بعد پس بدرستی که چون دیدم که این کتاب که نام نهاده شده است باقبال باعمال حسنه در ذکر آنچه کرده می‌شود یکمرتبه؛ **انجام:** گاهی خود می‌نوشتم وگاهی کاتب کتابت ازآن نسخه به همان لفظ که بود می‌کرد والحمدلله جل جلاله کما یرید منا.

ترجمه آزادی است. از اعمال ماه محرم تا پایان اعمال ذیحجه؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ربیع الاول ۱۲۰۲ق (پایان جلد اول)؛ مصحح، مجدول، در برگ ۱۴۸–۱۵۰ محمد مهدی اصفهانی فهرستی برای جلد دوم کتاب تنظیم نموده است؛ تملک: «محمد یوسف بن محمد ابراهیم»، تملکی دیگر به سال ۱۲۳۸ در لکهنو با مهر «دارد امید شفاعت محمد عباس» (مربع)؛ جلد: تیماج قهوه‌ای دورو، ۵۰۳گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۶×۲۹سم [محدث ارموی مخ: ۱–۳۵۷]

← الاقبال بالاعمال الحسنة فیما یعمل مرة واحدة فی السنة ≻ اقبال الاعمال

← الاقبال بصالح الاعمال ≻ اقبال الاعمال

← اقبال نامه ≻ اسکندرنامه

● **اقبال نامه** / داستان، کلام و اعتقادات / فارسی

eqbāl-nāme

شوشتری، شمس الدین

šoštarī, šams-od-dīn

اهدا به: شاه تهماسب صفوی (۹۳۰–۹۸۴ق)

این کتابچه درباره جزیره خضراء و غایب شدن امام زمان است. مؤلف می‌گوید در حضور سلطان طهماسب بهادرخان سخن از جزیره خضرا به میان آمد، به خاطر آمد که چون معاندان در بحث امامت خصوصاً در قضیه غیبت امام زمان (ع) بنا بر عصبیت گذارده و انکار می‌کنند پس اگر رساله جامع و واضحی در اثبات امامت و بعضی از حکمت غیبت به لفظ فارسی نوشته شود مناسب است، لذا این رساله را نگاشت. مؤلف به بررسی غیبت انبیاء گذشته پرداخته و ثابت می‌کند که غیبت امر محالی نیست. این کتاب به مؤمن تفرشی نیز نسبت داده شده است. «دانش پژوه» در باره آن افاداتی دارد بدین ترتیب: داستانی درباره «الجزیرة الخضراء» در کتاب‌های شیعی به دو روایت آمده است در الذریعه (۹۳/۴) از گفته افندی در ریاض العلماء از «ترجمه جزیره خضراء» نگارش شیخ علائی و مولای مروج نورالدین علی بن حسین بن عبدالعالی محقق دوم کرکی (م

۹۴۰) که برای شاه تهماسب صفوی (۹۳۰-۹۸۴) نوشته و در هند هم به چاپ رسیده است یاد گردید. این دانشمند بزرگوار شیعی را سنیان درباری و سازنده آئین شیعی خوانده‌اند!!. باز در آنجا (۱۰۹/۱ و ۹۴/۴ و ۱۰۶/۵) از «اثبات وجود صاحب الزمان و غیبته و مصالح الغیبة» به پارسی از سید امیر شمس الدین محمد بن میر اسدالله شوشتری که به فرمان «پادشاه صاحبقران مغفور» نگاشته است یاد گردید و دارد که شوشتری در مجالس المؤمنین (در جزیره بحر اخضر و بحر ابیض) گفته که مؤمنان و گروندگان باید آن را با خود نگاه بدارند. در این کتاب همین داستان جزیره اخضر به پارسی آمده است. شوشتری در همانجای مجالس از همان جزیره خضرا و بحر ابیض یاد نموده و آن را میان دریای اندلس و در سرزمین بربر پنداشت و نیز نوشته که به گفته برخی بنو عبدالمؤمن دیار مغرب که از جفر اعلی آگاهند همگی شیعه هستند و پیروان آنها هم آئین شیعی دارند. گویند که فضل بن یحیی طیبی کاتب به‌روایت از زین الدین علی بن فاضل مازندرانی در ۶۹۹ داستان جزیره خضرا را آورد و این همان است که در نگارش شمس الدین شوشتری به پارسی شده است (ذریعه ۹۳/۴) و به نوشته امل الآمل (ص ۴۹۲) طیبی دانشمندی بزرگوار و در واسط بوده و کشف الغمه را از علی بن عیسی اربلی روایت کرده و به‌خط خود نوشت و آن را بسال ۶۹۱ مقابله نمود و از او بشنید. نامش در امل الآمل بدین‌گونه است: «شیخ مجدالدین فضل بن یحیی بن علی بن المظفر بن الطیبی الکاتب». کاظمینی در مقابس (ص ۱۲ چاپ ۱۳۲۲ تهران) می‌نویسد: «و منها المحقق ... المنوه باسمه و علمه فی قصة الجزیرة الخضراء ... ابی القاسم نجم الدین جعفر بن الحسن ... الحلی» و این گفته او اشاره است به داستان جزیره که در «اقبال نامه» ما و «نجم ثاقب» آمده و در آن یادی از محقق حلی شده است. او در کشف القناع (وجه ۱۲ از وجوه اجماع ص ۲۳۱ چاپ ۱۳۱۷ تهران) هم از داستان این جزیره که در بحار و تفسیر الائمة و جز اینها آمده است یاد نمود و آن را گواهی دانست بر این‌که می‌توان امام زمان را دید. محدث نوری در «النجم الثاقب» (داستان ۳۷ باب هفتم ص ۵۸) از روی «بحار» و «ریاض العلماء» افندی از رساله جزیره خضراء که به‌خط فاضل فضل بن یحیی و در خزانه علی (ع) بوده است و نیز از روی مناقب آخوند ملا کاظم هزارجریبی شاگرد علامه بهبهانی از خط شهید یکم از خط پیشوای دانا فضل بن یحیی یاد نموده و گفت که از اینها برمی‌آید که نگارنده این رساله همان شهید یکم خواهد بود (در مجالس المؤمنین هم آمده که شهید آن را به طریق خود روایت نمود) باز گفت که میر محمد لوحی در «کفایة المهتدی فی معرفة المهدی» نوشته که من داستان مدینة الشیعه و جزیره خضرا و بحر ابیض را که فرزندان صاحب زمان در آنجا هستند در «ریاض المؤمنین» یاد کردم. میر لوحی در همان کفایه در گزارش حدیث ۳۷ (ش ۶۱۹گ ۱۴۶ الف) چنین می‌نویسد:

«حکایت بحر ابیض و جزیره خضرا و حکایت مدینة الشیعه و شهری که در اقصار زمین مغرب است که از خوف اطناب درین مختصر محرر نگردید». به‌نوشته نوری آورنده این داستان (شیخ زین الدین علی بن فاضل مازندرانی) هشت سال و نیم پیش از ۶۹۹ به آن جزیره رفته و سرگذشت خویش را برای طیبی گفته است و درست تاریخ ۶۹۱ می‌شود. زین الدین ابی محمد علی بن محمد عاملی نباطی بیاضی (- ۸۷۷) (همین فهرست ص ۸۹۵) در «الصراط المستقیم الی مستحقی التقدیم» (نگارش ۲۵ ع۸۵۴/۲) باب «یا» (ما جاء فی خاتمهم و تملکه و بقائه) فصل «یه» چنین آورد: «حدث کمال الدین الانباری قال امسینا عند عون الوزیر فراینا یقرب شخصا لا نعرفه و نسمع کلامه فتجارینا المذاهب فقال الوزیر اقل طائفة الشیعة فقال الرجل خرجت مع والدی فی البحر من مدینتنا الزاهیة ... قال کمال الدین فلما سمعه الوزیر شدد علینا فی کتمان ذلک» در آن از شهرهای زاهیه و مبارکه و زاهره و رائقه و طلوم و عاطر و اشخاصی به‌نام سلطان طاهر بن محمد بن حسن عسکری پادشاه مبارکه و مقری شافعی و سلطان قاسم بن صاحب الامر پادشاه رائقه و عبدالرحمن بن صاحب الامر پادشاه طلوم و هاشم بن صاحب الامر پادشاه عاطر یاد شده و بسیار کوتاه است به‌اندازه یک صفحه (ش ۹۷۷ گ ۲۶۹ ب). داستانی که بیاضی یاد نمود درست نزدیک همان است که در نسخه ش ۱۴۹/۵ این کتابخانه (ص ۵۵۷-۵۶۳ ج ۲ فهرست آقای منزوی) آمده است و آن را شریف زاهد محمد بن علی علوی حسینی در کتاب خود به اسناد مرفوع به احمد بن محمد بن یحیی انباری آورد که مردی در ماه رمضان سال ۵۴۳ نزد وزیر عون الدین بحیی بن هبیره آن را بگفت. در این داستان (این نسخه ۱۴۹/۵) از شهرهای مامیه زادگاه گوینده داستان که ترسا هم بوده است و مبارکه و شاه آنجا به‌نام طاهر و زاهره پایتخت آنجا و رابعه و شاه آن به‌نام قاسم و شافیه و شاهش به‌نام ابراهیم و طلوم و شاهش به‌نام عبدالرحمن و عناطیس و شاهش به‌نام قاسم که همه اینها پسران حجت بوده‌اند و فرمانروای آن شهرها یاد شده است. و نیز از مقری روزبهان بن احمد اهوازی شافعی که با این مرد ترسا بوده و همین‌که از سه خلیفه نکوهش شده و روش شافعی او به‌بدی یاد شده است او شیعی گشت. این روایت چنان‌که می‌بینیم کهن‌تر است و آورنده آن مردی ترسا است که نزد وزیر ابن هبیره در ۵۴۳ گفته است. در یادداشت‌های قزوینی (۱۴۷/۲ چاپ دانشگاه) چنین آمده که در این داستان از خریدار و فروشنده زمینی در همان جزیره یاد شده که در آن گنجی پدیدار گشت و خریدار خواست آن را به فروشنده دهد و او نپذیرفت. این داستان دوم در تاریخ ابن عساکر (۲۵۸/۵) در سرگذشت ذوالقرنین (اسکندر) هم یاد شده که در یکی از شهرها (بعض المدائن) چنین رخ داده و ذوالقرنین دید که آن خریدار و فروشنده پیش داور رفتند و او مانند انوشیروان در میان آنها داوری نمود و اسکندر را از آن خوش آمده است و داوری

انوشیروان هم بدین‌گونه بود که دستور دارد پسر و دختر آن دو با یکدیگر زناشویی کنند و گنج از آن آنها باشد (عقد العلی للموقف الاعلی نگارش ۵۸۴ ص ۵۶ چاپ ۱۳۱۱ تهران-نصیحة الملوك غزالی چاپ تهران در ۷-۱۳۱۵ خ ص ۵۳ و تازی آن بنام التبر المسبوك ص ۳۹) پیدا نیست که قزوینی کدام یک از دو روایت جزیره خضرا را خواسته است. در الذریعه (۱۰۵/۵) این دو روایت با هم آمیخته شده و چنین آمده: رساله جزیره خضرا نزدیک ۳۵۰ بیت است (۱۳ بحار) و از شیخ مجدالدین فضل بن یحیی بن علی بن مظفر طیبی کوفی کاتب در واسط (امل الآمل) و شاگرد اربلی که کشف الغمه را با گروهی نزد او خواند. این رساله را در خزانه غروی نجف به خط طیبی یافتم و از روی آن برای خود نوشتم و طیبی در آن آنچه را که شیخ زین الدین علی بن فاضل مازندرانی نجف‌نشین و نگارنده الفوائد الشمسیه (پرسش و پاسخ او و سید شمس الدین عالم) در حله در ۱۱ شوال ۶۹۹ برای او گفته بود آورد. این مازندرانی آن داستان را پیش از این برای شمس الدین محمد بن نجیح حلی و جلال الدین عبدالله بن حوام حلی گفته و طیبی آن را از آن دو در کربلا در شعبان ۶۹۹ شنیده بود و سپس دوباره از خود مازندرانی بشنید. به‌گفته شوشتری در مجالس المؤمنین شهید یکم آن را به‌سند خودش از همان زین الدین علی روایت نمود و به‌خط خود نوشت و همان شمس الدین محمد شوشتری آن را در رساله خود گنجاند و گویا همان باشد که در ترجمه کرکی هست. آورنده ناشناخته این داستان مهمان وزیر عون الدین یحیی بن هبیره (- ۵۶۰) بوده که در خانه او با بود گروهی از بازرگانان مسلمان و مسیحی آن را بگفت و کمال الدین احمد بن محمد بن یحیی انباری پس از مرگ وزیر در خانه خود در بغداد برای شیخ ابی القاسم بن ابی عمر و عثمان بن عبدالباقی بن احمد دمشقی و او برای مقری خطیرالدین حمزة بن المسیب بن الحارث و او در خانه خود در ظفریه بغداد برای حافظ سعید بن احمد بن الرحنی آن را گفته است. این داستان با همین سند در پایان نسخه‌ای از التعازی شریف زاهد ابی عبدالله محمد بن علی علوی شجری (-۴۴۵ق) آمده و برخی مانند نوری در «مستدرك» (۳۷۰/۳) و جزایری در «انوار نعمانیه» (نور ۴۴ص۱۴۸) و اردبیلی در «حدیقة الشیعه» پنداشتند که این داستان با این سند که از سده ششم و پیش از ۵۶۰ است در کتابی که در سده چهارم نوشته شده آمده است نوری در «جنة المأوی» در حکایت سوم این داستان را یاد نمود و گفت که آن در «السلطان المفرج عن اهل الایمان» سید علی بن عبدالحمید نیلی هم با همین سند آمده است. در الذریعه دارد که این داستان با تناقض‌های تاریخی در متن و سند و با چیزهای باورنشدنی که در آن آمده در کتاب‌های دانشمندان ما نه برای آن یاد شده که بدان برگایند و درستش بدانند بلکه برای اینکه به‌سنیان بگویند که امام زمان در سرداب نیست و می‌شود در یکی از سرزمین‌ها زیست کند و این داستان سندی جزو جاده ندارد.

آمدیم بر سر اقبال‌نامه ما که گویا همان کتاب شمس الدین شوشتری است نه از کرکی. نگارنده آن در آن نخست از غیبت پیامبران و پاکان گفتگو می‌دارد و سپس می‌گوید هیچ دور نیست که امام زمان هم نهان باشد آنگاه علت نهان شدنش را می‌گوید و او را به‌آفتاب مانند می‌کند که زیر ابر پنهان شود. او می‌نویسد (گ ۴ب) که من بیمار بودم و این نامه را نوشتم و به شدم. من در آن چیزهایی آوردم که در دفترهای دیگر نیست و آنچه نوشتم یا از روی خرد است یا سخنان پیشوایان. پس از این سخنان داستان جزیره آغاز می‌گردد (از گ ۲۷ب تا پایان که کم دارد و تا انجام نامه در نسخه ما نیست) این روایت چنانکه دیده‌ایم جز روایت نباطی است و تازه‌تر از آن که از سده ششم است و این یکی از سده هفتم و آورنده آن مردی ترسا و آورنده این علی بن فاضل مازندرانی. باری در این اقبال‌نامه دارد که این داستان را شهید یکم از گروهی شنید و به عربی است و نسخه آن نزدم هست و فارسی آن چنین است که او می‌گوید من به خط (مجدالدین) فضل بن یحیی بن علی (مظفر) طیبی (کوفی) یافتم که شنیدم از شمس الدین محمد بن نجیح حلی و از جلال الدین بن عبدالله بن خوام حلی در مشهد شریف حائری (کربلا) در (۱۵) شعبان ۶۹۹ (اینجا قدری پاك شده ۲۸ب) که شنیدیم از زین الدین علی بن فاضل مازندرانی مجاور نجف که خود بحر ابیض و جزیره خضرا را دیده و او در خانه سید فخرالدین حسن بن علی موسوی مازندرانی در حله بود و در روز چهارشنبه ۱۱ شوال ۶۹۹ برای من (طیبی) این داستان را گفت که در دمشق بود و نزد زین الدین علی اندلسی مالکی قرآن می‌خواند تا هفت قرائت را بیاموزد و با او به مصر رفت سپس به اندلس تا به سرزمین بربر و جزیره فضه رسید و به‌وسیله شیخ محمد سندی نزد سید شمس الدین محمد عالم پسر زاده امام زمان رسید و به دستور او به وطن برگشت در اینجا (۳۹ب و ۴۰ب) از دهه یکم هشتصد یاد می‌شود که فرح در آن سال‌ها خواهد بود. علی بن فاضل می‌گوید که من نزد شمس الدین محمد عالم از دانشمندان شیعی نام کسی را نشنیدم جز ابوجعفر طوسی و شیخ ابوالقاسم جعفر بن سعید حلی (رض عنهما). این مازندرانی از دمشق باندلس رفت و از آنجا به جزایر رفضه و جزیره خضرا رسید.

این داستان ربطی به داستان ش ۱۴۹/۵ که درست مانند داستان بیاضی است ندارد و مانند بحار ج ۱۳ باب من راه (۳۰) ص ۱۴۳ (ترجمه این جلد از محمد حسن بن محمد ولی ارومیه ای برای محمد شاه قاجار باب ۲۶ص۴۳۷ چاپ تهران در ۱۳۷۳) و نجم ثاقب می‌باشد. «دانش پژوه»

آغاز: حمد و سپاس و ستایش و ثنای بی قیاس واجب الوجودی را که بمحض جود افاضت فیض و جود بر خلق عالم نمود و بفرط لطف بی غایت و کمال عنایت بی نهایت تفویض منصب

جلیل خلافت عالمیان در هر زمان از روی رحمت و احسان جهت انتظام و حسن نظام معاش و معاد همگنان یکی از انبیاء و وصیی از اوصیا ... فرمود ... بعد از ادای مراسم حمد و صلوة چون در بعضی اوقات که مشرف بود بسعادت خدمت و دولت شرف ملازمت سده سنیه و عتبه علیه بندگان نواب کامیات سپهر رکاب اشرف اعلی شاه دین پناه سلیمان شأن سکندر نشان ... السلطان شاه طهماسب بهادرخان ... حکایت بحر ابیض و جزیره خضرا که در آن ناحیه مقدسه مقام ... صاحب الامر است ... بذروه عرض رسانیده بود و مجمل آن معروض گردانید بعد از آن داعیه آن داشت که تفصیل مضمون آن نیز مشروحا معروض گرداند در ثانی الحال بخاطر فاتر رسید که چون ارباب معاندت را در مبحث امامت سیما در قضیه غیبت حضرت صاحب الزمان ... بنا بر عصبیت و حمیت جاهلیت مخالفت و مناکره هست ... و عوام الناس را ... از راه میبرند ... پس اگر رساله وجیزه جامع واضح اثبات امامت و بیان بعضی از حکمت غیبت ... بلفظ فارسی ... مشتمل بر شواهد و دلائلی که رافع غوایل شبه ارباب ضلال و اضلال گردد در مقدمه حکایت مذکوره مؤلف و مسطور شود بغایت مناسب خواهد بود.

[الذریعة ۱۰۶/۵؛ دانشگاه تهران ۱۰۹۸/۵–۱۱۰۴؛ فهرستواره منزوی ۲۷۹/۱]

۱. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۹۶/۷-۱/۹۶

آغاز: برابر؛ **انجام:** و شیخ علی بن فاضل گفت که رسیدن من بالجهة شریفه در رجب بود سنه تسعین و ستمائه و الحمدلله اولاً و آخراً.

در فهرست از مؤمن تفرشی دانسته شده. از اول تا آخر؛ خط: نسخ، کا: هدایت الله دست غیب حسنی حسینی، تا: ذیقعده ۹۶۲ق، جا: دارالسلطنة تبریز؛ ۱۲گ، ۲۴ سطر، اندازه: ۱۴×۲۱سم

[ف: ۱-۶۱]

۲. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه: ۷۵۵۸/۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** و شیخ علی بن فاضل گفت که من به آن جهت شریفه در رجب بود سنه ۶۹۰.

نام مؤلف به استناد نسخه ش ۶۵۶ دانشگاه تعیین شد؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ تملک: محمد مؤمن بن شمس الدین محمد سپاهانی در قرن یازدهم؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: روغنی با گل و بوته، ۴۲گ (۳۵پ–۷۶پ)، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۴×۲۲سم

[ف: ۳-۱۷۹]

۳. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۶۵۶

آغاز: برابر؛ **انجام:** تا آن تاریخ که بیکدیگر رسیدیم در حله سیفیه و این حکایت از او شنیدم هشت سال و

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ مجدول؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج تریاکی ساده ضربی، ۴۲گ، ۱۲ سطر (۶×۱۳)، اندازه: ۱۱×۱۹سم

[ف: ۵-۱۰۹۸]

● **اقبال‌نامه** / تاریخ / فارسی

eqbāl-nāme

موسوی، محمد تقی

mūsavī, mohammad taqī

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۳۱۰۵

آغاز: که با وجود اتحاد ایجاد عالم از عناصر اربعه؛ **انجام:** و السلام علی من اتبع الهدی

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا [رایانه]

● **اقبال نامه جهانگیری = جهانگیر نامه** / تاریخ هند /فارسی

eqbāl-nāme-ye jahāngīrī = jahāngīr-nāme

نخشبی، محمد شریف معتمد، -۱۰۴۹ قمری

naxšabī, mohammad šarīf-e mo'tamed (-1640)

اهدا به: جهانگیر پادشاه (۱۰۱۴–۱۰۲۷ق)

تاریخ تألیف: ۱۰۲۹ق (پانزدهمین سال پادشاهی جهانگیر)؛ محل تألیف: کشمیر

مؤلف در دیباچه از «اکبرنامه» علامی و «طبقات اکبری» خواجه نظام الدین احمد و خواجه عطا بیگ قزوینی یاد کرده و خاطر نشان می‌کند که هر یک از ایشان به اندازه توانایی خود نگاشته بودند، اما کارهایشان فراگیر نبود، لذا وی نوشته‌های آن سه تن را با یکدیگر سنجیده و درستش را برگزیده و این کتاب را نگاشته است، در سه جلد: ۱. نیاکان جهانگیر از تیمور (۷۷۱–۸۰۷ق) تا جهانگیر با اندک تصرفی در آنچه شیخ علامی نوشته بود؛ ۲. رویدادهای روزگار اکبر پادشاه (۹۶۳–۱۰۱۴ق)؛ ۳. رویدادهای روزگار جهانگیر (۱۰۱۴–۱۰۲۷ق). با سربندهای «ذکر».

آغاز: جلد ۱: منتهای نامتناهی خدای را بی همتا که ما را خلعت

جلد ۲: سلسله انتظام کارگاه آفرینش که به ظتهر حقیقت نمای

جلد۳: شایسته سریر سلطنت و فرمانروائی و زیبنده افسر خلافت و کشور گشائی بلند اقبال تواند بود که نهال مرادش از جویبار رحمت ایزدی سرسبز و شاداب باشد و نخل دولتش در گلشن عدالت سر برکشد.

چاپ: این کتاب در کلکته به چاپ رسیده است

[نسخه‌های منزوی ۴۵۷۶/۶ (۵۱ نسخه)؛ الذریعة۲۶۶/۲؛ مشار فارسی ۴۵۳/۱؛ فهرستواره منزوی ۱۱۲۹/۲؛ مشترک پاکستان ۴۲۲/۱۰(۳۷نسخه)؛ دنا ۷۷/۲ (۱۰ نسخه)]

۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۵۷۴۸

آغاز: برابر جلد ۳؛ **انجام:** ذکر گویندگان که در زمان حضرت بودند حافظ ناد علی ... استاد محمد نابی جرم ... الحمد الله ...

خط: نستعلیق هندی، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: هندی، جلد: گالینگور، ۱۱۶گ، ۲۳ سطر (۹×۲۰)، قطع: رحلی، اندازه:

۱۸×۲۹سم [ف: ۱۶-۸۲]

۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۴۷۹۸

آغاز: برابر جلد ۳؛ **انجام:** ذکر نغمه سرایان هندو که در خدمت آن حضرت بودند جهانگیر داد ... پرویز داد، حمزه

جلد سوم؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: غره جمادی الثانی۱۰۷۲ق؛ اهدایی: رهبری، اسفند ۱۳۷۶؛ کاغذ: کشمیری نخودی، جلد: میشن سرخ، ۲۷۵گ، ۱۱ سطر، اندازه: ۱۲×۲۲/۵سم [اهدائی رهبر: ۸-۳۵۸]

۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۷۸۵۶

آغاز: برابر۳؛ **انجام:** فوت اکبر و این تاریخ از آن صفحات است. بیت: فوت اکبر شد از قضای اله ×× گشت تاریخ فوت اکبر شاه

جلد سوم؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: صفر ۱۰۸۷ق؛جلد: تیماج مشکی سوخت، ترنج با سر، ۴۷۲گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۸×۲۴سم [ف: ۲۶-۳۳۶]

۴. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه: ۱۵۰۸

آغاز: و خان اعظم میرزا عزیز کوکلتاش را به انواع عواطف ... جلوس سال دوم وقایع سال اول ۱۱ ذیقعده ۱۰۱۴ ق. نیز اعظم به بیت الشرف حمل سعادت تحویل یافته؛ **انجام:** درین خانه رفتن ز تدبیر نیست ×× که هر لحظه در قبضه دیگریست. و تلک الایام ... و قد شرعت بتألیفه اثنی و خمسین صفر المظفر و کان ذلک در رمضان المبارک ۱۱۰۱ من الهجرة مقام سلت.

در فهرست بدون نام مؤلف است؛ خط: نستعلیق هندی، بی‌کا، تا: قرن ۱۲، جا: هند؛ افتادگی: آغاز؛ تملک: اعتضاد ۱۲۸۵ ق؛ واقف: سپهسالار، ۱۲۹۷ ق؛ کاغذ: نخودی هندی، جلد: تیماج سرخ ضربی زرکوب مقوایی، ۴۵گ، ۲۱ سطر (۹/۵×۲/۳)، اندازه: ۱۶/۵×۲۸/۵سم [ف: ۳-۱۷۸]

۵. قم؛ معصومیه؛ شماره نسخه: ۲۱۷/1

آغاز: برابر

جلد سوم؛ خط: نستعلیق، کا: رام چند، ولد دیونهای ابن کش رام قوم بروت، تا: پنج‌شنبه، ۳ جمادی الثانی۱۱۸۵ق؛ جلد: شمیز عطف پارچه، ۱۳۸گ، اندازه: ۱۳/۵×۲۲/۵سم [ف: ۱-۲۲۵]

۶. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۰۷ سرود

جلد سوم؛ خط: نستعلیق هندی، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مجدول قهوه‌ای، عطف و کنار و گوشه قهوه‌ای سیر، قطع: وزیری [نشریه: ۱۳-۴۳۶]

۷. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه: ۳۲۴-عکسی

آغاز: برابر

نسخه اصل: گنج بخش، ش ۹۶۴؛ خط: شکسته نستعلیق خوش، کا: شاه محمد زمان، ساکن جلال آباد، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: آغاز؛ مجلد۳؛ ۲۸۱گ [عکسی ف: ۲-۳۳]

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۶۲۱۸/۴-ف

نسخه اصل: همان نسخه اصل بالا [فیلمها ف: ۳-۲۱۱]

۸. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۱۱۳۹-۷/۳۹

آغاز: برابر؛ **انجام:** بتاریخ نوزده رجب المرجب سنه ۱۲۱۹بوقت دو یاس روز برآمده تمام شد.

جلد سوم؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۹ رجب ۱۲۱۹ق؛ جلد: گالینگور سبز، ۲۸۱گ، ۹ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۵سم [ف: ۱-۴۶۴]

۹. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۳۹۴

آغاز: برابر؛ **انجام:** حافظ صله جهانگیر داد اخترخان پرویز داد و خرم داد.

جلد سوم؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: جمعه ۲۹ ربیع الثانی۱۲۵۸ق؛ روی برگ اول مهر کتابخانه راجه سید محمد مهدی؛ جلد: مقوایی عطف تیماج مشکی، ۲۲۷گ، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۶×۲۲/۵سم [ف: ۱-۴۱۱]

۱۰. اصفهان؛ صارم الدوله (کتابخانه فرهنگ اصفهان)؛ شماره نسخه: ۹۵۶

آغاز: برابر؛ **انجام:** حافظ صله جهانگیر اخترخان پرویز داد و خرم داد

جلد سوم؛ خط: نستعلیق شکسته، بی‌کا، تا: ۱۳۲۶ق؛ کاغذ: اصفهانی نخودی، جلد: مقوایی با روکش تیماج زرشکی، ریسه دار، ۳۸۳ص، ۱۳ سطر (۱۰×۱۵)، اندازه: ۱۰×۱۶سم [ف:-۸۵]

۱۱. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۶۹۹۵

آغاز: در تحقیق سوانح و ... وقایع شرایط احتیاط بواجبی رعایت می‌کردم و آنچه برای العین مشاهده افتاد ... زیادت و نقصان مسوده می‌نمودم..؛ **انجام:** و از مردم شهر و دیه که به هوای نظاره آمده بودند از زمین کوته تا پشت بام خانها دو آشیانه و سه آشیانه خلق انبوه بیرون از شمار و حساب تماشائی بودند

خط: نستعلیق خوش، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح؛ کاغذ: دولت آبادی، جلد: تیماج قهوه‌ای روشن مقوایی مجدول میان جداول بوته‌های ریسه‌ای، ۴۴۸گ، ۲۶ سطر (۱۰/۵×۱۸)، اندازه: ۱۸×۳۱/۲سم [رایانه]

← اقبالنامه عالمگیری ⟵ وقایع عالمگیری

● الاقبال و الادبار / ریاضیات / عربی

al-iqbāl wa-l idbār

قوشچی، علی بن محمد، -۸۷۹ قمری

qūščī, ʻalī ebn-e mohammad (-1475)

گزارشی است از قوشچی بر «تحفة».

تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۳۴۴۷/۳

آغاز: قال الشارح رحمه الله موافقاً لصاحب «التحفة» ان وصول کل من القطبین الی اطراف الاهلیلجی المرتسم منه، انما یکون فی ارباع؛ **انجام:** الاقبال و الادبار منخفا یستخرج ظل القطر الاطول الاهلیلجی البرهان

من فواید العلامة القوشچی فی ...؛ خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، تا: پایان شوال ۱۰۸۹ق؛ کاغذ: ترمه، جلد: رویه میشن سیاه، ۲گ

(۹ر-۱۰پ)، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۳×۲۲سم [ف: ۶-۴۲۱]

← اقبالیه > چهل مجلس

● **اقتباس الانوار = سواطع الانوار** / تراجم / فارسی
eqtebās-ol anvār = savāte'-ol anvār

براسوی، محمد اکرم بن محمد علی، ق۱۲
barāsavī, mohammad akram ebn-e mohammad 'alī (-12c)

تاریخ تألیف: آغاز ۱۱۳۵ق، انجام ۱۱۴۲ق؛ محل تألیف: دهلی
زندگی‌نامه مشایخ عرفان و پیران چشت است. در دیباچه داستان خواب‌نما شدن خود و تایید پیامبر (ص) و چهار یار و گروهی از پیران را یاد می‌کند. در ۱ «مقدمه» و ۴ «اقتباس» و سربندهای کوچکتر «نور» و «طالع» (ساطع): مقدمه در ذکر خرقه خلافت الهی و بیان چهار پیر و چهار خانواده؛ اقتباس اول: در مجملی از احوال پیامبر (ص) و خلفای راشدین، در سه «نور»: ۱. پیامبر، ۲. خلفای راشدین، ۳. ائمه معصومین، و مجملی از احوال شیخ عبدالقادر جیلانی؛ اقتباس دوم: احوال خواجه حسن بصری، عبدالواحد بن زید و فضیل ... در سه «نور»: ۱. حسن بصری و ...، ۲. بصیره بصری و ...، ۳. خواجه ناصرالدین ابویوسف چشتی و ...؛ اقتباس سوم: در احوال خواجه معین الدین حسن سجزی و ... در سه «نور»: ۱. خواجه معنی تا فریدالدین شکر گنج، ۲. سلطان علاء الدین علی احمد صابر تا جلال الدین پانی پتی، ۳. شیخ احمد عبدالحق (-۸۴۶ق) تا شیخ محمد عارف عبدالحق، و این یکی در ۱۰ «طالع»: ۱. نسب ایشان، ۲. مبادی احوال آن حضرت تا ملازمت جلال الدین پانی پتی، ... ۱۰. رحلت؛ اقتباس چهارم: ذکر مجملی از احوال شیخ عبدالقدوس گنگوهی، تابندگی شیخ علی براسوی (پدر نگارنده) در سه «نور».
او در مقدمه فهرست منابع خود را این‌گونه نوشته است: سیر الاولیاء، بحر المعالی، روضة الاحباب، شواهد النبوة، روضة الشهداء، روضة الصفاء، حبیب السیر، لطایف اشرفی، مکتوبات سید اشرف جهانگیر، نفحات، مرارة الاسرار، مسیر الاقطاب، تحفة القادریة، تکمله غوث صمدانی، کتاب چهل مجلس شیخ علاء الدوله سمنانی، سبع سنابل، سیر العارفین، مسیر العارفین، اخبار الاخیار، رونق المجالس، ترجمه حکایات الصالحین، اسرار السالکین، طبقات حسامیه، جامع السلاسل، ملفوظ قوص شمسی، جوامع الکلم، ملفوظ میر سید گیسو دراز، فتوحات مکی، تذکرة الاولیاء، انوار العیون، مکتوبات حضرت قطب العالم شیخ عبد القدوس حنفی، لطایف قدسی، کتاب چشتیه بهشینه، نوادر الانوار، گلزار الابرار و آن چه از نقات عدول و پیران فحول استماع کرده است.
آغاز: الحمد لله الذی اظهر الاحوال علی ارباب المجاهدت ... اما بعد می‌گوید ذره بیمقدار فارغ از گفتگوی اغیار ...

چاپ: لاهور، ۱۸۹۵م، قطع بزرگ، ۳۴۹ص، سنگی.
[فهرست مشترک پاکستان ۱۱/۹۵۷-۹۵۹؛ فهرستواره منزوی ۲۰۱۵/۳-۲۰۱۶]

۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۲۳۴۸
آغاز: برابر؛ **انجام:** از نظر خلق استتار می‌پذیرد و رنگ روی و چشمش بسرخی گراید، و این بیان آخر خلص کلام حضرت شاه اشرف جهانگیر بود که نوشته شد.
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ اهدایی: رهبری، فروردین ۱۳۷۴؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: مقوا، رویه کاغذ ابر و باد، عطف و گوشه‌ها تیماج قهوه‌ای، ۷۱گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۷×۱۷/۵سم [اهدائی رهبر: ۸-۱۵۲]

۲. تهران؛ مرکز فرهنگی خراسان؛ شماره نسخه: ۱۳۷عکسی
بی‌کا، تا: ۱۲۵۰ق؛ ۴۸گ [جنگ: ۱-۴۴۴]

● **اقتباس الانوار فی شرح المنار** / اصول فقه / عربی
iqtibās-ul anwār fī š.-il minār

خراطی، یوسف بن قوماری، ق۸ قمری
xarrātī, yūsof ebn-e qūmārī (-14c)

وابسته به: منار الانوار؛ نسفی، عبدالله بن احمد (-۷۱۰)
تاریخ تألیف: محرم ۷۵۲ق
آغاز: الحمد لله الذی شرح صدور العلماء لاقتباس أنوار الشرایع من منار الأصول

تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۱۴۸۸
خط: نسخ نزدیک به تعلیق، کا: شمس الدین بن علی، تا: ذیقعده ۷۷۸ق؛ کاغذ دولت آبادی، جلد: میشن سیاه، ۱۰۱گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۸/۷×۳۰/۳سم [ف: ۱-۴۵]

● **اقتباس المشاهد و التماس العواید** / حدیث / عربی
iqtibās-ul mašāhid wa iltimās-ul 'awāyid

کتابی است در احادیث اهل سنت به نقل از مسلم، بخاری، ابوداود، بزاز، ترمذی و نسایی. این کتاب در ۷ «مشهد» تنظیم شده: ۱. الاحزاب؛ ۲. فضل الطهارة و الصلاة و هو علی نوعین؛ ۳. الادعیة الفاضلة؛ ۴. الصلاة علی النبی (ص)؛ ۵. الترغیب ما جاء فی الرحمة و الرفق؛ (مشهد ۶ به دست نیامد) ۷. الترهیب و تجنب المحرمات. در آغاز مشهد نخست می‌نویسد: «حزب سیدی شیخ یوسف الخضری رضی الله عنه».

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۳۶۸۸/۲
آغاز: الحمدلله الذی اورد من ارتضاه من عباداة مناهل محبته و افرد من اجتباه من خلقه بالاطلاع علی اسرار معرفته ... و بعد، لما کان اتباع السنة من افضل العبادات؛ **انجام:** باب فی الکبر و التفاخر و دعوی الجاهلیة، روی ابو داوود بسنده عن ابی هریرة ... قال

لایدخل الجنة من فی قلبه مثقال ذرة من کبر، قال رجل ...
خط: نسخ، بی‌کا، تا: اواخر قرن ۹؛ افتادگی: انجام؛ مصحح؛ کاغذ: شرقی، جلد: مشمعی قهوه‌ای، عطف: تیماج قهوه‌ای، ۴۹گ (۹۶-۱۴۴)، ۱۵ سطر (۱۲×۱۹)، اندازه: ۱۹×۲۷/۵سم [ف: ۵۹۷-۳۴]

● **الاقتداء بالمخالف** / فقه / عربی
al-iqtidā’ bi-l-muxālif
رساله استدلالی در صحت اقتداء در نماز جماعت به امام جماعتی است که در مذهب مخالف مذهب ماموم باشد از مذاهب اهل سنت، با تعرض به بعضی از مسائل تقلید یکی از امامان چهارگانه با تلفیق در تقلید.

قم؛ مؤسسه آیة الله بروجردی؛ شماره نسخه: ۳۹۹/۱۲
آغاز: اللهم ارنا الحق حقا ... الحمد لله لذاته و جمیل صفاته و الشکر له علی آلائه و نعمائه و هباته؛ **انجام:** و حینئذ فکیف یمنع الاقتداء به مع الحکم بصحة صلاته فی نفسه.
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج قرمز بدون مقوا، ۸گ (۱۲۳پ-۱۳۰ر)، اندازه: ۱۵/۵×۲۰سم [ف: ۱-۲۵۰]

● **الاقتداء بالمخالف فی المذهب** / فقه / عربی
al-iqtidā’ bi-l-muxālif fī-l maḏhab
قاری هروی، علی بن سلطان محمد، -۱۰۱۴ قمری
qārī heravī, ‘alī ebn-e soltān mohammad (-1606)
رساله استدلالی در این‌که اهل هر مذهبی می‌توانند در نماز جماعت به امامی که از اهل آن مذهب نباشد، اقتداء نمایند با رعایت آداب و شرائط مخصوصه، مشتمل بر چند «فصل».

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۵۳۸۰/۴
آغاز: الحمدلله الذی خلق الخلق و صیرهم أزواجاً و جعل لکل أمة منهم شرعاً و منهاجاً؛ **انجام:** مبهم فی حقهم غیر مقطوع بالنسبة الی أحدهم، فرضی الله عنهم و عن ابتاعهم الی یوم الدین
خط: نسخ، بی‌کا، تا: جمعه ۱۵ محرم۱۰۹۱ق؛ جلد: تیماج مشکی بدون مقوا، ۲۰گ (۱۷۳پ-۱۹۲ر)، اندازه: ۱۴/۵×۲۰سم [ف: ۱۴-۱۷۰]

● **الاقتداء فی معرفة الوقف و الابتداء** / تجوید / عربی
al-iqtidā’ fī ma‘rifat-il waqf wa-l ibtidā’
نکزاوی، عبدالله بن محمد، ۶۱۴-۶۸۳ قمری
nakzāvī, ‘abd-ol-lāh ebn-e mohammad (1218-1285)
کتابی است در شناخت وقف و ابتداء در قران کریم مؤلف کتاب را به درخواست جمعی از شاگردانش تالیف نموده است.
آغاز: بسمله، قال الشیخ الفقیه ... و بعد فقد رغب الی جماعة من المشتغلین بتلاوة القران المتصفین بالتجوید و الاتقان ان اجمع لهم ما یجری لی حالة الاقراء مما یتعلق بالوقف والابتداء
[معجم المؤلفین ۱۲۹/۶؛ بروکلمان ذیل ۷۲۹/۱]

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۲۳۷عکسی
آغاز: برابر؛ **انجام:** و یات بخلق جدید
نسخه اصل: ظاهریه-دمشق بشماره ۸۳۸۰ قسمت اول؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲ ربیع الاول ۱۰۴۵ق؛ مصحح، دارای نشان بلاغ؛ ۱۸۳گ، ۲۵ سطر [عکسی ف: ۱-۲۱۷]
قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۲۳۸عکسی
آغاز: وفق مفهوم و ما ذلک علی الله بعزیز؛ **انجام:** و قال قتاده: الخناس له خرطوم کخرطوم الکلب فی صدر الانسان فاذا ذکر الله العبد النخنس
نسخه اصل: همان نسخه اصل بالا. قسمت دوم؛ ۱۸۳گ، ۲۵ سطر [عکسی ف: ۱-۲۱۸]
قم؛ مرکز مطالعات؛ شماره نسخه: ۱۰۵۷-عکسی
آغاز: برابر؛ **انجام:** وروس ایها علی عشرة اصرف علی الدال و المیم و النون ... و المیم سبعة مواضع و النون ...
نسخه اصل: همان نسخه اصل بالا. قسمت اول؛ اهدایی: حاج محمد کلاهی، به تاریخ ۲۷ / ۸ / ۱۳۵۱؛ جلد: گالینگور مشکی، ۱۸۳گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۸×۲۳سم [ف: ۲-۳۰۴]
قم؛ مرکز مطالعات؛ شماره نسخه: ۱۰۵۸-عکسی
آغاز: سبعة مواضع و الباء اربعة مواضع و الراء ثلاثة عشر موضعا و اللام اربعة مواضع و الالف ستة عشر موضعا. ذکر الوقف و الابتداء؛ **انجام:** و قال قتادة الخناس له خرطوم کخرطوم الکلب فی صدر الانسان فاذا ذکر الله العبد انخنس.
نسخه اصل: همان نسخه اصل بالا. قسمت دوم؛ اهدایی: حاج محمد کلاهی، به تاریخ ۲۷ / ۸ / ۱۳۵۱؛ جلد: گالینگورمشکی، ۱۸۳گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۸×۲۳سم [ف: ۲-۳۰۴]

● **الاقتراح فی علم اصول النحو** / نحو / عربی
al-iqtirāh fī ‘ilm-i usūl-in naḥw
سیوطی، عبدالرحمن بن ابی بکر، ۸۴۹-۹۱۱ قمری
soyūtī, ‘abd-or-rahmān ebn-e abī-bakr (1446-1506)
اصول مسائل نحو است مشابه مسائل اصول فقه و مباحث آن علم. مؤلف در تالیف این کتاب از کتب مختلف از جمله از خصائص ابن جنی بهره برده و می‌گوید کتاب خصائص را هر چند ابن جنی در همین موضوع نگاشته و آن را اصول النحو نیز نام داده است، اما به مطالب خارج از موضوع نیز بسیار پرداخته و من آنچه مربوط بوده با تلخیص و اضافات در کتاب حاضر آوردم. مرتب بر چند «مقدمه» و هفت «کتاب»: المقدمات: فیها عشر مسائل؛ کتاب ۱. السماع؛ ۲. الاجماع؛ ۳. القیاس؛ ۴. الاستصحاب؛ ۵. أدلة شتی؛ ۷. التعارض و التراجیح؛ ۸. احوال

مستنبط هذا العلم. سیوطی در این کتاب از کتاب‌ها و مآخذ نادر و مؤلفان بسیار یاد می‌کند و از آن جمله است: لمع الادله و الاعراب فی جدل الاعراب از ابن الانباری، المستوفی (=صاحب المستوفی)، الافصاح للخضرواوی، ابن عصفور، ابن الحاج، البدیع (صاحب البدیع)، ابن السراج، ابو علی الفارسی، منهاج البلغاء للحازم، تذکرة ابوحیان، الممتع لابن عصفور، ابن الطراوه، کتاب المصاحف لابن اشته، شرح الجمل ابن الصائغ، ثمار الصناعه لابی عبدالله حسین بن موسی بهنوری الجلیس، الالفاظ و الحروف للفارابی، مناقب الشافعی لابن شاکر، التعلیقه لبهاء الدین بن النحاس، بغیة الامل لعبد الواحد الطواح، الاصول لابن السراج، محصول امام فخر رازی، ابن احمر الباهلی، الاصبهانی، المستوفی.

آغاز: الحمدلله الذی أرشد لابتکار هذا النمط و تفضل بالعفو عما صدر عن العبد علی وجه السهو و الغلط و أشهد أن لا اله الا الله وحده لا شریک له.

انجام: و هذا یشبه من أصول الفقه نقض الاجتهاد اذا بان النصف بخلافه.

چاپ: قاهره، مطبوعات السعادة، محقق: احمد محمد قاسمف چاپ اول، ۲۳۰ص، ۱۳۹۵؛ استانبول، کلیة الآداب، ۱۳۹۷ق.

[کشف الظنون (چاپ استانبول) ۱۳۵؛ فهرست دارالکتب قاهره (چاپ ۱۹۲۶-۱۳۴۵)؛ ۷۸-۷۹ معجم المطبوعات سیوطی]

شرح و حواشی:

۱- قراح الاقتراح الهادیة للعقل الصراح الی اصول النحو الواضح؛ فاضل هندی، محمد بن حسن (۱۰۶۲-۱۱۳۷)

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۸۴۶۳/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۹۶۳ق، جا: قسطنطنیه، مدرسه سودلجه؛ جلد: مقوایی عطف تیماج مشکی، ۶۲گ (۱پ-۶۲ر)، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۰/۵×۱۵/۵سم [ف: ۲۲-۵۱]

۲. شیراز؛ علامه طباطبائی؛ شماره نسخه: ۱۷۰۹

خط: نستعلیق، کا: ابوتراب نجم ثانی، تا: جمادی الاول ۱۱۳۲ق؛ مصحح؛ اندازه: ۱۲/۵×۱۸سم [نسخه پژوهی: ۲-۱۱۴]

۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۵۶۴۵

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: محمد بن عبدالرحیم متخلص به وفائی، تا: یک‌شنبه ۷ رمضان ۱۲۳۰ق؛ محشی، از متملکات لطفعلی بن محمد کاظم تبریزی با یادداشتهایی از وی در آغاز نسخه، در پایان نیز شعری از خود ثبت کرده است: بنده یزدان کسی باشد که اندر بند اوست ×× دعوی آزادی از بند خداوندی خطاست؛ جلد: تیماج قهوه‌ای روشن ساده و نرم و بدون مقوا، ۱۱۶گ، ۱۰ سطر، اندازه: ۱۰/۷×۱۵/۴سم [ف: ۴۳-۲۱۱]

۴. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه: ۱۳۶۴

آغاز: فجمعه و ترتیبه صنع مخترع؛ **انجام:** برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: چهارشنبه ۲۸ رمضان ۱۲۴۵ق؛ افتادگی: آغاز؛ محشی؛ تملک: «محمد تقی الشریف»؛ اهدایی: حاج وزیری؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۸۲گ، ۱۲ سطر (۵/۵×۱۰)، اندازه: ۱۰×۱۴/۵سم [ف: ۳-۹۳۹]

۵. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه: ۲۲۲۹/۱

نسخه کامل؛ خط: نستعلیق، کا: محمد تقی بن ابی الفتوح، بی‌تا؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: مقوایی با تیماج یکطرفه درون با گل و بوته رنگین، ۴۲گ (۱۰-۵۱)، ۱۵ و ۱۶سطر (۶×۱۲ و ۷×۱۴) اندازه: ۱۰×۱۸سم [ف: ۴-۱۲۰۹]

۶. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۵۳۶/۵-طباطبائی

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ فائده‌ها و یادداشت‌هایی است درباره فروق لغات از آن جمله: الفرق بین العلیم و الخبیر و الشهید، الفرق بین القد و القط، الفرق بین الهم و الغم، فائدة حکی عن ابی زید الانصاری ... کل کلمه فیها صاد و قاف یجوز فیها اللغات الثلاث کبصاق و بزاق و بساق؛ کاغذ: اصفهانی شکری رنگ، جلد: تیماج قهوه‌ای حاشیه و عطف و اندرون جلد تیماج به رنگ قرمز، ۵۷گ (۴۲پ-۹۸پ)، قطع: رقعی، اندازه: ۱۰×۱۹سم [ف: ۲۲-۲۴۵]

● اقتصاد بین المللی / اقتصاد / فارسی

eqtesād-e beyn-ol-melalī

دادبخش، محمد، ق۱۴ قمری

dādbaxš, mohammad (-20c)

تقریرات درس دکتر ضیاءالدین هیأت است در سال سوم اقتصاد که بین سال‌های ۱۳۴۷ تا ۱۳۴۸ تألیف شده است، مشتمل بر ۴۴ بحث.

خوانسار؛ فاضل؛ شماره نسخه: ۴۳۴/۶

آغاز: نظریه بزرگی معادلات بازرگانی بین المللی، منافع تولید کنندگان: الف- دوام کار بسیاری از تولید کنندگان بورود وسائل یدکی و ماشین آلات و مواد اولیه

خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ جلد: مقوایی، ۳۶گ (۲۵۸-۲۹۳)، اندازه: ۱۷/۵×۲۱سم [ف: ۲-۱۰۲]

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۷۰۶/۶

نسخه اصل: همان نسخه بالا [عکسی ف: ۲-۳۴۵]

● الاقتصاد فی الاعتقاد / کلام و اعتقادات / عربی

al-iqtisād fi-l i‘tiqād

غزالی، محمد بن محمد، ۴۵۰-۵۰۵ قمری

qazzālī, mohammad ebn-e mohammad (1059-1112)

این کتاب شامل چهار «تمهید» و چهار «قطب» است .

آغاز: بسمله. عوناً بالله صلی الله علی سیدنا محمد و آله و سلم تسلیما. الحمدلله الذی اجتبی من صفوة عباده عصابة الحق و أهل السنة و خصهم من بین سایر الفرق. و لنفتتح الکلام ببیان اسم الکتاب و تقسیم المقدمات و الفصول و الأبواب، أما اسم الکتاب فهو الاقتصاد فی الاعتقاد و أما ترتیبه فهو مشتمل علی أربع تمهیدات تجری مجری التوطئة و المقدمات و علی أربعة أقطاب تجری مجری المقاصد و الغایات. التمهید الأول فی بیان ان الخوض فی العلم من المهمات فی الدین.
انجام: و هو المطلوب و لنختم الکتاب بهذا فقد أظهرنا الاقتصاد فی الاعتقادو حذفنا الحشو و الفضول المستغنی عنه الخارج عن امهات العقاید و قواعدها و اقتصرنا من أدلة ما أوردناه علی الجلی الواضح الذی لایقصر أکثر الأفهام عن درکه ... اذا ردت أعمالنا الینا بمنه و لطفه و سعة جوده. تم الاقتصاد فی الاعتقاد ... .
چاپ: السعودیة، دار المنهاج، تصحیح انس الشرفاوی، الطبعة الاولی، ۱۴۳۰ق، ۳۵۲ صحیفة؛ قاهرة، ۱۳۲۰ق؛
[کشف الظنون ۱۳۵/۱؛ معجم المطبوعات ۱۴۱۰/۲؛ مؤلفات الغزالی ۸۷-۸۸]

۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۷۰۹۲
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۶ و ۷؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ تملک: محمد حسن بن حاجی علی؛ مهر: محمد تقی شریف یزدی؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج سرخ لایی، ۹۲گ، ۱۹ سطر (۱۵×۸)، قطع: ربعی، اندازه: ۱۲×۲۰سم [ف: ۱۶-۴۵۲]
یزد؛ علومی، شیخ علی؛ شماره نسخه: ۶
همان نسخه بالا [نشریه: ۴-۴۳۷]
تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۲۵۰۹-ف
نسخه اصل: همان نسخه بالا [فیلمها ف: ۱-۲۸۵]
۲. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۱۰۹۴/۲
خط: نسخ، کا: ابونصر محمد بن محمود نظام نقش بند، تا: ۷۲۱ق؛ کاغذ: دولت آبادی، جلد: میشن سیاه لایی، ۱۹ سطر [ف: ۵-۲۳۱]
۳. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۲۲۳/۲
آغاز و انجام: برابر
نسخه اصل: کتابخانه اسکوریال، مادرید اسپانیا، ش ۱۲۷۳؛ خط: مغربی، کا: احمد بن محمد الفخار، تا: ۹۴۷ق؛ ۷۹ص (۳۴۴-۴۲۲)، ۳۰ سطر [عکسی ف: ۳-۵۱۷]

● الاقتصاد فی شرح الارشاد = خطبه شرح ارشاد / فقه / عربی

al-iqtisād fī š.-il iršād = xotbe-ye š.-e eršād

جزایری، عبدالنبی بن سعد، -۱۰۲۱ قمری

jazāyerī, ʻabd-on-nabī ebn-e saʻd (-1613)

وابسته به: ارشاد الاذهان الی احکام الایمان؛ علامه حلی، حسن بن یوسف (۶۴۸-۷۲۶)
جزائری از پیشوایان مسلک اخباری است و این کتاب را که در حقیقت مقدمه شرح ارشاد او است به مباحث مقدماتی فقه (و در اصطلاح اصولیان: اصول فقه) و در نقد در نقض مجتهدان نوشته: نخست هفت فائده دارد سپس به ذکر کلیات در باب ادله احکام می‌پردازد.
[الذریعة ۲۶۸/۲ و ۷۹/۱۳؛ دنا ۷۹/۲ (۲ نسخه)]

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۵۸۸۶/۲
آغاز: الحمدلله الذی الهمنا قواعد الارشاد الی شرایع الاسلام و خصنا باستبصار سرایر الاقوال فی تهذیب الاحکام و دعانا؛ **انجام:** و قیل بالتخییر و قیل بالتساقط و الله اعلم بحقایق احکامه وافق الفراغ من نسخة هذه المقدمه فی ضحی یوم العشرین من شهر ذی العقده احد شهور السنة الخامسة عشر بعد الالف من الهجرة.
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ کاغذ: اصفهانی شکری، جلد: تیماج مشکی یک‌لا، ۱۱۹ص (۱۸-۱۳۶)، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف: ۱۷-۲۸۱]
۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۸۰۷۰/۳
آغاز: بسمله-امتثالا للخطاب و اقتداء بالکتاب و الله اسم للذات الحق الواجب بالذات و الباء للملابسته و اضافة الاسم الیه لامیة او بیانیة و اقحامه. ح للتیمن و الاستعانة او فرقا بین التیمن و الیمین و اختار علم الذات لما مز؛ **انجام:** و لان تمام النوع الانسانی بالاشیاء المذکورة موجب للبطر و الاشر و ما شابههما ما یودی الی صدور الجنایة و التعدی من بعضه علی بعض و یعرض له الموت و ما شابهه فاخرت عنها. قال المص [= المصنف]: و نبدا فی الترتیب.
خط: نسخ تحریری، بی‌کا، تا: قرن ۱۱ و ۱۲، جلد: مقوایی با روکش تیماج حنایی سیر با جدولی چند خطی، ۴گ (۶۵پ-۶۸پ)، اندازه: ۱۴/۱×۲۴/۸سم [ف: ۲۷/۱-۱۲۳]

● اقتصاد مالی / اقتصاد / فارسی

eqtesād-e mālī

دادبخش، محمد، ق۱۴ قمری

dādbaxš, mohammad (-20c)

شامل بخش‌های مختلفی است در تحول و پیدایش بودجه، تحولات آن در قرون معاصر، مفاهیم بودجه، اصول بودجه، مراحل بودجه، طبقه بندی آن ...

خوانسار؛ فاضل؛ شماره نسخه: ۴۳۴/۸
آغاز: مقدمه: در عرصه اقتصاد نظری دو واقعیت وجود دارد یکی اینکه بشر نیازمندیهائی دارد که نامحدود و اشباع نشدنی هستند
خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ جلد: مقوایی، ۳۲گ (۳۲۹-۳۶۰)، اندازه: ۱۷/۵×۲۱سم [ف: ۲-۱۰۲]
قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۷۰۶/۸
نسخه اصل: همان نسخه بالا [عکسی ف: ۲-۳۴۶]

● **اقتصاد مالیه عمومی** / اقتصاد / فارسی
eqtesād-e mālīye-ye 'omūmī

دادبخش، محمد، ق۱۴ قمری
dādbaxš, mohammad (-20c)

کتاب در اقتصاد مالیه عمومی است که با استفاده از تقریرات درس دکتر منوچهر زندی حقیق به رشته تحریر در آمده است و از بهمن ۱۳۴۵ شروع در تألیف آن نموده است.

خوانسار؛ فاضل؛ شماره نسخه: ۴۳۰

آغاز: قبل ا زانکه به بحث پیرامون مالیه عمومی و مطالب مربوط به آن بپردازیم شایسته است بذکر یک مقدمه کوتاه مبادرت ورزیم ...

خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ دارای نقشه هاو نمودارهای مختلف در این فن؛ کاغذ: خط دار معمولی؛ جلد: مقوایی، ۳۸گ، مختلف السطر، اندازه: ۲۱/۵×۲۷/۵سم [ف: ۲-۹۹]

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۱۱۹۰

نسخه اصل: همان نسخه بالا [عکسی ف: ۳-۴۷۷]

● **الاقتصاد و الارشاد الی طریق الاجتهاد فی معرفة المبدء و المعاد و احکام افعال العباد** / کلام و اعتقادات / عربی
al-iqtisād wa-l iršād ilā ṭarīq-il ijtihād fī ma'rifat-il mabda' wa-l ma'ād wa aḥkām-i af'āl-il 'ibād

شهید ثانی، زین الدین بن علی، ۹۱۱-۹۶۵ قمری
šahīd-e sānī, zayn-od-dīn ebn-e 'alī (1506-1558)

رساله مختصری در اصول اعتقادی و فروع فقهی است در دو «قسم» : ۱. اصول شامل هفت «باب»؛ ۲. فروع شامل دوازده «باب». نام رساله در دیباچه «الاقتصاد للارشاد الی طریق الاجتهاد فی معرفة المبداء و المعاد و احکام افعال العباد» آمده است.

آغاز: بسمله. رب سهل و یسر و لاتعسر یا کریم. یا من یجود بالوجود و یا الله المحمود صل علی الدلیل الیک و المبعوث من لدیک الذی جاهد فیک حق الجهاد ... اما بعد فان العمر قصیر و العلم کثیر و الناقد بصیر

انجام: و ان لایجعل هذه المرتبة الشریفة شرکاً لها و وسیلة لتحصیلها وفقنا الله و ایاکم للتقوی فانه خیر موفق و معین و الصلوة و السلام علی افضل المرسلین و آله الطیبین الطاهرین

[الذریعة ۲۶۷/۲ و ۲۶۸؛ دنا ۷۹/۲ (۱۲ نسخه)]

۱. **تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه: ۵۳۸**

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: شعبان ۹۷۸ق؛ حواشی با نشانه «منه»؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج مشکی مقوایی، ۲۹گ، ۱۴ سطر (۷×۱۱)، اندازه: ۱۱/۵×۱۸سم [ف:-۴۶۰]

۲. **تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۹۷۱۶/۷**

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: محمد صادق بن محمد رضا تاجر اصفهانی، تا: ۱۶ جمادی الاول ۱۰۳۷ق؛ جلد: تیماج زرد، ۳۵گ (۱۲۷پ-۱۶۱ر)، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۰×۱۶/۵سم [ف: ۳۱-۶۴]

۳. **تهران؛ حقوق؛ شماره نسخه: ۲۱۱۱/۱-ب**

آغاز و انجام: برابر

نام مؤلف به قرینه آغاز و انجام نسخه تعیین شد؛ بی‌کا، تا: ۱۰۷۱ق؛ پس از این بندی است از افاضة الانوار؛ ۳۰۸گ (۲۸۱پ-۵۸۸پ) [ف:-۴۴۶]

۴. **تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه: ۴۷۷/۲۱-عکسی**

آغاز و انجام: برابر

نسخه اصل: بایستی در کتابخانه فخرالدین نصیری باشد؛ خط: نستعلیق پخته،بی‌کا،تا:۱۱۰۷ق؛۸ص(۳۰۶-۳۱۳) [عکسی ف: ۲-۳۳]

۵. **قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۴۲۲۵/۲-۲۱/۱۴۵**

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: محمدکاظم بن محمدرضا مشهدی، تا: ۱۱۳۱ق؛ جلد: تیماج و عطف گالینگور قهوه‌ای، ۲۵گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: ۱-۴۶۵]

۶. **مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۹۷۲۰**

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۱۳۶ق [رایانه]

۷. **مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۰۸۱۶**

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۱۶۷ق؛ اهدایی: رهبری، خرداد ۱۳۷۳؛ کاغذ: نباتی آهار مهره، جلد: تیماج، ۱۸گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۲×۱۸/۵سم [اهدائی رهبر: ۲ اخبار۱-۱۳۲]

۸. **قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۶۹۰۷/۳**

خط: نسخ، کا: محمد شفیع بن فضل الله، تا: دوشنبه ۲۱ رجب ۱۱۹۱ق؛ جلد: تیماج قرمز، ۱۴گ (۱۰۲ر-۱۱۵پ)، اندازه: ۱۳×۱۸/۵سم [ف: ۱۸-۱۰۱]

۹. **قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۳۹۳۳/۳**

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ ۱۸گ (۲۰۵پ-۲۲۲پ)، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۶×۲۲/۵سم [محدث ارموی مخ: ۱-۱۶۹]

۱۰. **قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۵۱۷۲/۱**

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: ابوالقاسم بن کاظم علوی موسوی، تا: جمعه ۲ ربیع الثانی ۱۲۵۲ق، جا: اصفهان؛ محشی با نشان «للشیخ الحر العاملی طاب ثراه» و «لشیخنا محمد الحر طاب ثراه»، مصحح؛ کاغذ: فرنگی،۱۶گ (۱-۱۶)، ۲۱ سطر، اندازه: ۸/۵×۱۴سم [ف: ۳۸-۵۱۶]

۱۱. **قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۰۸۷۰/۱**

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۶۴ق؛ جلد: مقوایی عطف تیماج قهوه‌ای،

۱۵گ (۱پ-۱۵پ)، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۲×۱۹سم [ف: ۲۷-۲۸۹]

۱۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۷۸۸۴/۳

آغاز و انجام: برابر

بی‌کا، تا: ۱۳۳۶ق، جا: نجف اشرف؛ جلد: تیماج مشکی مجدول، ۲۳ص (۲۲۳-۲۴۵)، اندازه: ۱۳×۲۱سم [ف: ۲۶-۳۶۰]

۱۳. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۳۷۹۳/۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: علی اصغر بن رستم قرباغی (قره باغی) (قراباغی)، تا: اوایل قرن ۱۴؛ مصحح، محشی، مقابله شده با نشان «بلغ قبالاً تماماً و کمالاً انشاء الله (تعالی)»؛ کاغذ: دفتری خط دار، ۱۴گ (۹۹-۱۱۲)، ۱۹ سطر، اندازه: ۸/۵×۱۵سم [ف: ۳۴-۸۲۸]

۱۴. اصفهان؛ علامه فانی (ضیاء الدین)؛ شماره نسخه: ۶۵/۶

خط: نسخ، کا: سید محمد بن سید حسین موسوی، بی‌تا؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۱گ (۱۶۷پ-۱۷۷ر)، ۲۴ سطر [سه کتابخانه اصفهان: ف:-۱۴۷]

۱۵. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۲۵۹/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: غلام رضا بن محمد حسین اصفهانی، بی‌تا؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۰گ (۲پ-۱۱ر)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۴-۵۹]

۱۶. تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه: ۵۶۱/۲

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: فرنگی، ۲۱گ (۵۸پ-۷۸ر)، ۱۳ سطر (۶×۱۲)، اندازه: ۱۱×۱۷/۵سم [ف:-۳۲۸]

● الاقتصاد الهادی الی طریق الرشاد فیما یجب علی العباد / کلام و اعتقادات، فقه / عربی

al-iqtisād-ul hādī ilā ṭarīq-ir rašād fīmā yajib ‘ala-l ‘ibād

شیخ طوسی، محمد بن حسن، ۳۸۵-۴۶۰ قمری

šayx-e tūsī, mohammad ebn-e hasan (996-1069)

رساله استدلالی مختصری است با عناوین «فصل» شامل دو بخش اصول عقاید و سپس مختصری از احکام فقهی به صورت فتوایی (نماز، زکات، روزه، حج و جهاد). این کتاب از املای مرحوم شیخ است که مباحث اصولی را با اقامه دلایل بدون اطناب ممل و ایجاز مخل بیان داشته و مباحث عبادی را بسیار کوتاه بحث کرده است و بدین جهت در پایان جهاد تفصیل بیشتر را به کتاب «النهایة» و «مبسوط» ارجاع داده است. در معالم العلماء آن را «مجموع الاقتصاد فیما یجب علی العباد» نامیده و در فهرست خود طوسی ش ۶۹۹ «الاقتصاد فیما یجب علی العباد» نامیده شده است. نجاشی از آن یاد نکرده است.

آغاز: الحمدلله علی سوابغ نعمه و تتابع مننه ... و بعد فانی ممتثل ما رسمه الشیخ الاجل اطال الله بقاه و عضد کافة اولیائه

انجام: فان ادی الی قتلهم لم یکن علی القاتل شیء و اللص محارب و تفصیل ذلک بیناه فی النهایة ... علی التوفیق من خدمته و المسارعة الی امتثال مرسومه و هو حسبی و نعم الوکیل و الحمدلله رب العالمین

چاپ: تهران، منشورات مکتبه چهل ستون، ۱۴۰۰ق=۱۳۵۸ش، ۳۲۰ص

[دنا ۷۸/۲ (۱۹ نسخه)]

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۰۱۲۰/۷

آغاز و انجام: برابر

خط: تحریری، کا: علی بن محمد بن حسن خوراسکانی، تا: با تاریخ ۱۰۳۶ق؛ مصحح؛ مهر: کتابخانه مجدالدین؛ تملک: اسدالله، محمد باقر بن شیخ اسدالله؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۵۵ص (۲۹۵-۵۴۹)، اندازه: ۱۳×۲۵سم [ف: ۳۲-۱۵۲]

۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۲۹۶۹-ف

آغاز: برابر

خط: نسخ، کا: عبدالمجید بن مظفر بن حسن بن محمد بن محروم توبلی کوری، تا: پنج‌شنبه ۲۴ جمادی الاول ۱۰۴۴ق، جا: شام؛ مصحح؛ تملک: احمد بن عبدالله مورخ ۱۱۴۹ هـ ق؛ ۱۷۵گ، ۱۵ سطر [فیلمها ف: ۱-۲۸۵]

مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه: ۱۳۱۱۷ عکسی

نسخه اصل: همان نسخه بالا [ف: ۳-۱۲۸۲]

۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۸۶۵۹

آغاز: و ایثار الدین و صرف الهمة الیه ... و یثمر الخلاص آجلاً؛

انجام: برابر

خط: نسخ، کا: سلمان بن خلیل الله، تا: ۸ ذیحجه ۱۰۸۰ق؛ افتادگی: آغاز (چهار پنج ورق)؛ مصحح، مقابله شده در روز دوشنبه هشتم ذیحجه ۱۰۸۰ در قزوین؛ اهدایی: رهبری خرداد ۱۳۷۳؛ کاغذ: نخودی آهار مهره، جلد: تیماج مشکی یک‌لا، ۲۰۲گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۱۹سم [اهدائی رهبر: ۳-۸۰]

۴. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۱۹۲۲/۵

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: ضیاءالدین بن عبدالحسین سبزواری، تا: ۱۰۸۵ق؛ افتادگی: آغاز؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج یک‌لا تریاکی سیر، ۲۰۱ص (۹۸پ- ۲۹۸)، ۱۵ سطر (۷×۱۱/۵)، اندازه: ۱۲×۱۸/۵سم [ف: ۱۰-۵۹۳]

۵. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۵۲۴۵

خط: نسخ، کا: ملا حسین بن محمد باقر یزدی، تا: ۱۷ ذیقعده ۱۰۸۹ق [مختصر ف:-۷۷]

۶. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۳۶۹۴/۱۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: مرتضی بن نورالله حسینی، تا: رجب ۱۱۲۶ق؛ جلد: مقوایی عطف تیماج قهوه‌ای، ۱۴۹گ (۸۱پ-۲۲۹ر)، اندازه: ۱۷×۲۰/۵سم [ف: ۱۰-۹۵]

۷. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۴۱۶۵

آغاز: بسمله، الکلام فی العبادات الشرعیه عبادات الشرع خمس الصلاة و الزکاة و الصوم؛ **انجام:** برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ واقف: سید محمد باقر سبزواری، محرم ۱۴۰۵؛ کاغذ: فستقی آهار مهره، جلد: تیماج قهوه‌ای یک‌لا، ۳۴گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۰/۵×۱۶سم [ف: ۲۱/۱-۱۳۴]

۸. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۰۸۹۱
آغاز: بسمله، الکلام فی العبادات الشرعیه عبادات الشرع خمس الصلاة و الزکاة و الصوم؛ **انجام:** برابر
بخش دوم در عبادات می‌باشد؛ خط: نسخ، کا: ظاهراً امیر خراسانی، تا: ۱۲۳۶ق؛ توسط سید مصطفی حسینی خوانساری در رجب ۱۳۷۲ تصحیح و مقابله شده، اهدایی: رهبری، خرداد ۱۳۷۳؛ کاغذ: شکری آهار مهره، جلد: تیماج مشکی یک‌لا، ۲۰گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۱سم [اهدائی رهبر: ۳-۷۹]

۹. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه: ۱۱ عکسی
نسخه اصل: نسخه شماره ۷۰۹ کتابخانه سید محمد علی روضاتی در اصفهان؛ خط: نسخ، کا: محمد بن سید زین العابدین موسوی، تا: چهارشنبه ۱۰ جمادی الاول ۱۲۶۷ق؛ از روی نسخه مغلوط که با همان نسخه مقابله شده است؛ جلد: کالینگور سبز، ۹۱گ، ۲۰ - ۲۱ سطر [ف: ۳-۱۲۸۲]

۱۰. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۰۵۴۴
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: عبدالله بن محمد حسن هشبرودی تبریزی نجفی، تا: ذیحجه ۱۳۳۸ق؛ جلد: تیماج سیاه ساده، ۱۰۳گ، ۲۲ سطر، اندازه: ۱۴×۲۱سم [ف: ۳۳/۱-۹۰]

۱۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۰۹۴۲
آغاز: بسمله، الکلام فی العبادات الشرعیه عبادات الشرع خمس الصلاة و الزکاة و الصوم؛ **انجام:** برابر
بخش عبادات؛ خط: نستعلیق، کا: احمد بن محمد رضا حسینی، تا: ربیع الثانی۱۳۴۶ق؛ توسط آقا سید مصطفی حسینی در سال ۱۳۷۳ تصحیح و مقابله شده، اهدایی: رهبری، در خرداد ۱۳۷۳؛ کاغذ: شکری آهار مهره، جلد: مقوا، ۱۷گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۷×۲۱سم [اهدائی رهبر: ۳-۸۱]

قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۶۳۰۳-۳۲/۳
عکسی. نسخه اصل: همان نسخه بالا [ف: ۱-۴۶۵]

۱۲. قم؛ مؤسسه آیة الله بروجردی؛ شماره نسخه: ۱۸/۳
بخش فقهی کتاب؛ خط: نسخ و نستعلیق، کا: احمد بن محمد صادق قمی، تا: ۱۳۷۱ق؛ جلد: تیماج زرشکی، ۳۲گ (۱۰۵پ-۱۳۶پ)، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۸×۲۲/۵سم [ف: ۱-۱۷]

۱۳. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۹۲۰/۱۰ و ۳۷۵۱-ف
آغاز: الکلام فی العبادات الشرعیة. عبادات الشرع خمس. الصلوة و الزکوة و الصوم و الحج و الجهاد و آکدها و اعمها فرض الصلوة لانها لاتسقط فی حال من الاحوال مع ثبات العقل ... و نحن نذکر واحدا واحدا منها علی وجه الاختصار فان استیفاء ما یتعلق بکل واحد منها قد بسطناه فی النهایة و المبسوط و الغرض هنا ذکر ما لابد منه علی کل حال؛ **انجام:** برابر
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ ۲۵گ (گ ۲۵۱ر-۲۷۵ پ) [ف: ۵-۱۷۸۱] و [فیلمها ف: ۲-۲۴۳]

مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه: ۷۲۸۱ عکسی
نسخه اصل: همان نسخه بالا [ف: ۳-۱۲۸۳]

● الاقتصار بصحیح الاثار عن الائمة الاطهار / فقه، حدیث / عربی

al-iqtiṣār bi-ṣaḥīḥ-il āṯār ʻan a'immat-il aṯhār

ابن حیون، نعمان بن محمد، -۳۶۳ قمری

ebn-e hayyūn, no'mān ebn-e mohammad (-974)

کتاب روایی متوسطی در دو جلد در بیان اخبار وارده از ائمه معصومین (ع) در احکام فقهی «علم الفتیا» است که طبق مقدمه مؤلف به درخواست برخی امراء و قضات نگاشته و سبب تألیف آن چنین بوده که وی ابتدا اخبار معصومین در علم فتوی را به صورت مبسوط نگاشته و سپس آنها را خلاصه کرده که هر دو در دستیابی به مقصود نامطلوب است، لذا این کتاب را به صورت متوسط نوشت و سند برخی روایات را با اقرب اسانید به خلیفه فاطمی «المعز لدین الله» (-۳۶۵ق) رسانید و سند بقیه را به امر وی حذف کرد. جلد اول کتاب شامل هشت [فصل] است: ۱. الرغائب فی طلب العلم؛ ۲. طهارت؛ ۳. وضو؛ ۴. صلات؛ ۵. زکات؛ ۶. صوم؛ ۷. حج؛ ۸. جهاد. این جلد در سال ۳۴۸ق (تاریخ قرائت کتاب توسط پسر مؤلف بر پدرش) تألیف شده است. جلد دوم از بیع و شراء تا انتهای حدود و دیات می‌باشد.
چاپ: نشره محمود وحید میرزا، دمشق، مطبوعات المعهد الفرنسی، ۱۹۵۷م، ۱۶۹ص
[دنا ۷۹/۲ (۱ نسخه)]

۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۳۳۱۳۱
آغاز: بسمله. الحمد لله شکراً علی آلائه و احسانه و نعمته؛ **انجام:** لما رأیت الیوم امراً منکراً ×× اضرمت ناراً و دعوت قنبراً تم الجلد الاول من کتاب
جلد ۱؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ مصدر است به اجازه روایت «الحاکم بأمرالله» برای نوه مؤلف (حسین بن علی بن نعمان) و اجازه روایت مؤلف (در سال ۳۴۸ق) و المعز لدین الله و العزیز بالله برای فرزند مؤلف علی بن نعمان. آغاز ضمیمه: «الجلد الاول عن کتاب مختصر الآثار ... بسمله الحمدلله علی ما أولی به من آلائه ...»؛ اهدایی: رهبری، بهمن ۱۳۸۴؛ کاغذ: نخودی آهار مهره فرنگی، جلد: تیماج فرنگی عنابی با نقوش ریسه ای، ۲۰۵گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۳/۵×۲۰سم [اهدائی رهبر: ۲ اخبار۲-۶۵۱]

۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۳۲۱۱۲
آغاز: بسمله. الحمدلله بما هو اهله و مستحقه و صلی الله علی النبی

و آله؛ **انجام:** و یقتضی بین اهل الکتاب اذا هم تخاصموا الیه سلم الله تعالی

جلد دوم؛ خط: نسخ، کا: اسماعیل بن یوسف علی، تا: ذیقعده ۱۳۲۴ق؛ اهدائی: رهبری، در بهمن ۱۳۸۳؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج قهوه‌ای با جدول زرین، ۱۳۷گ، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۱×۱۹سم [اهدائی رهبر: ۳-۸۱]

۳. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۳۴۲۰

آغاز: روینا عن اهل البیت صلوات الله علیهم أنهم نهوا عن بیع الاحرار و کل ما لا یحل ملکه؛ **انجام:** و یقضی بین أهل الکتاب اذا تخاصموا الیه بکتاب الله عزوجل

جلد دوم؛ خط: نسخ، کا: علی حسین بن عبد العلی مبارکپوری، تا: ۱۳ ربیع الثانی ۱۳۴۶ق؛ جلد: مقوایی عطف گالینگور مشکی، ۳۸گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۴×۲۱/۵سم [ف: ۹-۲۰۵]

● **اقتضاء الامر بالشئ للنهی عن ضده** / اصول فقه / عربی

iqtiḍā’-ul amr bi-š-šay’ li-n-nahy ‘an ḍidd-ih

رشتی، حبیب الله بن محمد علی، ۱۲۳۴-۱۳۱۲ قمری

raštī, habīb-ol-lāh ebn-e mohammad ‘alī (1819-1895)

مؤلف در این رساله مانند رساله مقدمه واجب از شیخ و استاد و صاحب کشف الغطاء و صاحب حاشیه معالم بسیار یاد می‌کند در آغاز پنج «مقدمه» دارد. در مقدمه پنجم مسئله ترتب را (نه با این عنوان) مطرح و دلایل جواز ترتب را از قائلان آن صاحب کشف الغطاء و شاگردش شیخ محمد تقی اصفهانی در حاشیه معالم و پس از آنان صاحب قوانین و فصول نقل می‌کند: «قال فی کشف الغطاء فی البحث عن المقدمات ... وای مانع ن ان یقول الامر المطاع اذا عزمت علی معصیتی فی ترک کذا افعل ... انتهی و قد ذکرنا.. فی بحث مقدمة الواجب و بینا فسادها ... فلا نطیل بذکر ما فیها هنا بل نشیرا جمالا الی حاصل کلام المحشی و نجیب عنه و حاصل کلامه ان تصادم الامرین المضیقین من المستحیلات ... و لکن مصادمة الامر المضیق و الامر الموسع لاضیر فیها لان مرجعه الی وجوب الموسع علی تقدیر العصیان فی ترک المضیق ... لانه لیس من التکلیف بالامرین فی آن واحد ... هذا حاصل جمیع کلماته تلویحا و تصریحا و انت خبیر ان هذا کر علی مافر.»

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۰۲۹/۲-طباطبائی

آغاز: بسمله الحمدلله رب العالمین ... و بعد فهذه مسئله معروفة معرکة للآراء یبحث فیها عن اقتضاء الامر بالشی للنهی عن ضده ... یستدعی رسم مقدمات؛ **انجام:** و اما استحباب الضد الخاص فهو مبنی علی تمامیة قول الکعبی و لانقول به کمامر. تمت المسئله

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۴؛ کاغذ: فرنگی آبی رنگ، جلد: تیماج قرمز، ۲۴ص (۶۴-۸۷)، ۲۰ سطر، قطع: وزیری کوچک، اندازه: ۱۳/۵×۲۱/۵سم [ف: ۲۳-۳۱۸]

● **اقتضاء الامر بالشئ للنهی عن ضده** / اصول فقه / عربی

iqtiḍā’-ul amr bi-š-šay’ li-n-nahy ‘an ḍidd-ih

اصفهانی کمپانی، محمد حسین بن محمد حسن، ۱۲۹۷-۱۳۶۲ قمری

esfahānī kompānī, mohammad hoseyn ebn-e mohammad hasan (1880-1943)

تقریرات درس مرحوم کمپانی است.

قم؛ حجت کوهکمری؛ شماره نسخه: ۵۲/۹

خط: نستعلیق نازیبا، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ مصحح [ف:-۵۲]

● **اقتضاء الامر بالشئ للنهی عن ضده** / اصول فقه / عربی

iqtiḍā’-ul amr bi-š-šay’ li-n-nahy ‘an ḍidd-ih

تهران؛ ادبیات؛ شماره نسخه: ۱۱۵/۵

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳ [ف: ۳-۲۸]

● **اقتضاء حکمت الهی** / عرفان و تصوف / فارسی

eqtezā’-e hekmat-e elāhī

سیف الدین باخرزی، سعید بن مطهر، ۵۸۶-۶۵۹ ؟ قمری

sayf-od-dīn bāxarzī, sa‘īd ebn-e motahhar (1191-1262)

کرمانشاه؛ جلیلی؛ شماره نسخه: ۴۷/۵

آغاز: بسمله. الحمدلله و سلامه علی عباده الذین اصطفی چون حکم و حکمت الهی تعالی و تقدس اقتضا می‌کند

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: شکری فرنگی، جلد: تیماج عنابی ضربی، ۲ص (۴-۵)، ۳۷ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۱سم [ف:-۷۹]

● **الاقتضاب علی طریق المسالة و الجواب** / طب / عربی

al-iqtiḍāb ‘alā ṭarīq-il mas’ala wa-l jawāb

طبیب، سعید بن ابی الخیر، -۵۸۹ قمری

tabīb, sa‘īd ebn-e abe-l-xayr (-1194)

کتابی است در اعضای بدن انسان و امراضی که بدان دچار می‌شود و علاج آن امراض و داروها و ترکیب‌ها و استعمال‌های آنها که مؤلف آن را به صورت سؤال و جواب مرتب کرده است. در هفت «مقاله»: ۱. حد الطب و موضوعاته و الامور الطبیعیة؛ ۲. الکلام الکلی فی الامراض و الاسباب و الاعراض؛ ۳. کیفیة حفظ الصحه و تدبیر الاسنان و الانتقالات فیها فی البلدان؛ ۴. اصناف المعالجات بالطریق الکلی ایضاً؛ ۵. الادویة المفردة؛ ۶. الامراض الواقعة باعضاء الانسان من الرأس الی القدم؛ ۷. الامراض التی لاتخص عضواً بعینه عند حدوثها و ذکر ما یتعلق

بها. چلبی می‌نویسد که «اقتضاب المجموع علی طریق المسألة و الجواب فی الطب» از یکی از پزشکان و مختصر آن از ابونصر بن ابی الخیر مسیحی است. بروکلمن (ذیل ۸۹۳: ۱) از نسخه‌های این کتاب یاد کرده است، سزگین (۳۲۷: ۳) آن را به نام «الاقتضاب فی المسئلة و الجواب» آورده و از اخوابی سهل مسیحی دانسته است.

[الطب الصیدلیة ص۳۷؛ تاریخ الطب ۴۷۸؛ معجم المؤلفین ۴–۱۳۲؛ کشف الظنون ۱–۱۳۵؛ عیون الانباء ۱–۳۰۱–۳۰۲؛ بروکلمان (المانی) ۱–۴۹۱]

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۵۱۰

خط: نسخ معرب، کا: عیسی بن صاعد مسیحی، تا: چهارشنبه ۱۱ ذیقعده ۶۵۲ق؛ مقابله شده با اصل منقول که بر خود مصنف خوانده شده بوده او در ص ع مؤلف را «سید اوالد العم ابی نصر سعید بن المسیحی رضی الله عنه» می‌خواند؛ تملک: علی بن عبدالمجید طبیب در ۷۲۶، عبدالله بن علی الحسینی الحلبی الکاشی المتطبب در ۸۴۰، ابن المتطبب المعروف برم قلعه در ۱۱ع ۷۵۰/۲، عبدالله ابن هرمس بن عیسی المسیحی، حسن بن شاه بن ابی طالب نیشابوری، حسن ابن عبد علی ابن فومل ۸۰۴–با تاریخ تولد عفیف الدین عبدالملک در بامداد روز چهارشنبه ۲۸ روز گذشته از شعبان ۸۰۳، ناصرالدین احمد در ۸۱۴ هر دو باید به خط پدر باشد، غیاث الدین عبدالله در ۲۹ ذق ۱۱ ...، محمد در ۸۰۴؛ کاغذ: سفید، جلد: تیماج زرد و مشکی و مقوایی با لولا، ۱۷۱گ، ۱۹ سطر (۱۳×۲۴)، اندازه: ۱۹×۳۱سم [سنا: ف: ۲–۳۰۵]

● **اقدامات روسیه در آسیای مرکزی** / تاریخ / فارسی

eqdāmāt-e rūsīye dar āsīyā-ye markazī

در این رساله پاره‌ای از اقداماتی که دولت روس برای گرفتن آسیای مرکزی کرده است و آراء دانشمندان در این باره آمده است.

تهران؛ حقوق؛ شماره نسخه: ۱۸۶–ج

آغاز: باندازه یک صفحه: زیاده از صد سال است که روسها بخیال تسخیر آسیای مرکزی افتاده اند؛ **انجام:** و فهم آن از پیش نهایت دشوار گوئیم ... که فردا چه بازی کند روزگار. و السلام. تمام شد در شب بیستم ربیع الاول سنه ۱۳۰۳.

خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، تا: شب ۲۰ ربیع الاول ۱۳۰۳ق؛ افتادگی: آغاز؛ کاغذ: فرنگی آبی، جلد: مقوا، ۶۲گ، ۱۱ سطر (۹×۱۳/۵)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف:–۱۸]

● **الاقدس** / بهائیت / عربی

al-aqdas

بهاء الله، حسینعلی بن میرزا بزرگ، ۱۲۳۳–۱۳۰۹ قمری

bahā'-ol-lāh, hoseyn-'alī ebn-e mīrzā bozorg (1818-1892)

کتاب اقدس از مقدس ترین و از متون اصلی و محوری فرقه بهائیت است که در آن مقررات و نظام‌نامه‌های فرقه بهائیه نوشته شده است، بهائیان این اثر و نیز کتاب «مبین» اثر دیگر بهاءالله را که بعد از ادعاهای وی نوشته شده از جانب خدا می‌دانند.

آغاز: بسم الحاکم علی ما کان و ما یکون. او اول ما کتب الله علی العباد عرفان مشرق وحیه و مطلع امره.

انجام: قد حرم علیکم شرب الفیون إنا نهیناکم عن ذلک نهیا عظیما فی الکتاب والذی شرب إنه لیسی منی اتقوا الله یا اولی الالباب.

چاپ: ضمیمه کتاب البابیون و البهائیون نوشته عبدالرزاق حسنی، بغداد، دارالحریة للطباعة: ۱۹۸۴ (چاپ پنجم)

[نسخه‌های منزوی ۱۷۳۴؛ دنا ۸۰/۲ (۲۲ نسخه)]

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۹۱۳

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: سفید، جلد: پارچه قرمز و مقوایی، ۷۶گ، ۹ سطر (۴×۶)، اندازه: ۶×۱۰سم [سنا: ف: ۲–۹۰]

۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۱۹۳/۱ طباطبائی

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ ۶۴گ (۱–۶۴) [ف: ۲۳–۶۸۹]

۳. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۱۶۳۸

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۴؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مقوایی، ۵۳گ، ۹ سطر (۶×۱۰/۵)، اندازه: ۱۲×۱۸/۵سم [ف: ۸–۲۱۷]

۴. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۶۱۰۴

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۴؛ کاغذ: کاغذ دولت آبادی، جلد: میشن سرخ، ۷۲گ، ۱۲ سطر، اندازه: ۸/۸×۱۳/۶سم [ف: ۱–۴۵]

۵. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۶۱۱۶

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۴؛ کاغذ دولت آبادی، جلد: میشن سبز، ۲۲گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۲/۷×۲۰سم [ف: ۱–۴۵]

۶. مشهد؛ مدرسه آیة الله خوئی؛ شماره نسخه: ۲۲۷

بی‌کا، تا: قرن ۱۴ [اوراق عتیق: ۱–۲۴۱]

۷. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۱۶۸۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۴؛ جلد: تیماج عنابی، ۱۰۳گ، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۸×۲۴/۵سم [ف: ۳۴–۴۲]

۸. تهران؛ انجمن آثار و مفاخر فرهنگی؛ شماره نسخه: ۳۴

آغاز: برابر؛ **انجام:** لمن فاز بایامی و مریئا لمن شرب کوثر الحیوان من هذا القلم.

خط: نسخ خوش، کا: زین المقربین، تا: محرم ۱۳۰۵ق، جا: عکا؛ مقابله شده و دارای بلاغ؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج تریاکی، ۳۹۱ص، ۱۵ سطر (۷×۱۴)، اندازه: ۱۲/۵×۲۲سم [ف:–۲۰۵]

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۳۵۷۳–ف

نسخه اصل: همان نسخه بالا [فیلمها ف: ۲–۱۹۰]

۹. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۶۹۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: رضا یزدی، تا: ۱۳۰۹ق [الفبائی: ۶۲]

۱۰. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۶۸۴

آغاز: ان اول ما کتب الله علی العباد عرفان مشرق وحیه و مطلع امره الذی کان مقام نفسه فی عالم الاوامر و الخلق ... آغاز ترجمه: بدرستی که اول آنچه نوشته است خدا بر بندگان شناختن محل ظهور وحی خداست و محل طلوع امر خدا؛ **انجام:** برابر

خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۳۰۹ق؛ طبق یادداشتی روی برگ اول دارای چهار صد و هفتاد آیه می‌باشد و در این نسخه به فارسی نیز ترجمه شده است؛ جلد: گالینگور قهوه‌ای، ۶۱گ، ۹ سطر، اندازه: ۱۳/۵×۲۱سم [ف: ۲-۳۴۶]

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۲۷۶۸

نسخه اصل: همان نسخه بالا [عکسی ف: ۷-۳۶۱]

۱۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۱۲۷۹

خط: نسخ، کا: عطاءالله مرف زاده، تا: ۱۳۴۷ق؛ جلد: گالینور سبز، ۱۷۸ص، ۹ سطر، اندازه: ۱۴×۲۱سم [ف: ۳۳/۲-۶۰]

۱۲. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۶۵۷۶

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ معرب، کا: سید حسن ناصری، تا: ۱۳۵۱ق؛ در برگ‌های ۳۱پ تا ۳۴پ مطالبی به صورت سؤال و جواب از بهاءالله، نام ماه‌ها و روزهای بهایی، احکام ارث، اصول تعالیم بهاء الله، نماز میت، دعای میت، زیارت اهل قبور نوشته شده است، در نسخه حاضر اشاره ای به نام کتاب نشده ولی با توجه به اطلاعاتی که در مورد کتاب اقدس از کتاب «باب‌گری و بهایی‌گری» تألیف محمد مهدی اشتهاردی به دست آمد، به نظر می‌رسد نسخه ما همین کتاب اقدس باشد. منبع مذکور کتاب اقدس را دارای ۴۹ صفحه و شامل ۴۷۰ آبه معرفی کرده که اگر در نسخه حاضر جاهای خالی ما بین عبارات عربی را شماره آیه‌ها فرض کنیم شامل حدود ۴۳۰ آیه می‌شود که قسمت بیشتر کتاب اقدس را در می‌گیرد؛ کاغذ: کاغذ دفتری خطدار، جلد: مقوایی با روکش کاغذی مشکی، عطف و گوشه‌ها تیماج مشکی، ۲۴گ (۱پ-۲۴پ)، ۹ سطر (۱۵/۵×۱۷)، اندازه: ۱۸×۲۲سم [رایانه]

۱۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۱۲۷۷

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: عطاءالله مشرف زاده، تا: ۴ بهمن ۱۳۴۴ش؛ جلد: مشما آبی، ۱۷۸ص، ۹ سطر، اندازه: ۱۱×۱۷سم [ف: ۳۳/۲-۵۹]

۱۴. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۱۸۳۸۳/۲

بی‌کا، بی‌تا؛ انتقالی از کتابخانه پهلوی-مجموعه نوازی؛ اندازه: ۱۳×۲۱سم [رایانه]

۱۵. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۲۱۰۱۰

بی‌کا، بی‌تا؛ خریداری از از ذبیح الله محسنی [رایانه]

۱۶. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۶۸۱۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ خفی، کا: امین پور، محمد، بی‌تا؛ قطع: حمایلی [رایانه]

۱۷. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۶۸۱۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: محمد امین پور، بی تا [رایانه]

۱۸. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۶۸۰۷

آغاز: الله اظهر ان یا خلق الله تقرؤن لتوقنون هو الاعلی؛ **انجام:** فلتثقن الله حق التقی لعلکم یوم القیمة عند الله لتجون

خط: نسخ خوش خفی، بی‌کا، بی‌تا [رایانه]

۱۹. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۳۶۸۹

آغاز: برابر، **انجام:** بر شیخ و سید و امثال آنان نیز داشته و از هیچ کس پروا ندارید

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا [رایانه]

۲۰. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۶۷۸۶

آغاز: مقدمه در عصر رسولی آئین نازنین بهائی پدران و اجداد ما؛ **انجام:** و لا اله الا انت الغالب المقتدر القوی القدیر

خط: نسخ خفی، بی‌کا، بی‌تا؛ قطع: رقعی [رایانه]

۲۱. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه: ۳۹۵۸

بی‌کا، بی‌تا [نشریه: ۱۳-۳۵۰]

۲۲. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه: ۳۹۵۹

بی‌کا، بی‌تا [نشریه: ۱۳-۳۵۰]

۲۳. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه: ۳۹۶۰

بی‌کا، بی‌تا [نشریه: ۱۳-۳۵۰]

۲۴. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه: ۴۲۶۳

بی‌کا، بی‌تا [نشریه: ۱۳-۳۸۱]

۲۵. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۴۰۶۱-ف

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ ۱۷۸ص [فیلمها ف: ۳-۱۰]

۲۶. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه: ۲۰۲۵/۱

بی‌کا، بی‌تا؛ ۴۳گ، اندازه: ۸×۱۳سم [ف: ۳-۱۶۹]

۲۷. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۴۸۸۲

آغاز و انجام: برابر

در ۴۴۷ بند است؛ خط: نسخ تحریری، بی‌کا، بی‌تا؛ جا: عکا؛ کاغذ: فرنگی الوان، جلد: مقوایی ساده نخودی، ۳۷گ، ۸-۱۲ سطر (۱۲×۱۴/۵)، اندازه: ۱۴×۱۹سم [رایانه]

● الاقرار = حاشیه قواعد / فقه / عربی

al-iqrār = hāšīye-ye qavā‘ed

عاملی، حسین بن عبدالصمد، ۹۱۸-۹۸۴ قمری

‘āmelī, hoseyn ebn-e ‘abd-os-samad (1513-1577)

وابسته به: قواعد الاحکام فی معرفة (مسائل) الحلال و الحرام؛ علامه حلی، حسن بن یوسف (۶۴۸-۷۲۶)

حاشیه‌ای است از او که در پاسخ خرده‌گیری شهیدین و شیخ علی از گفته علامه حلی در قواعد در پایان مبحث اقرار این

حاشیه را نوشته است.
آغاز: بسمله. قال العلامة فی القواعد فی اواخر مباحث الاقرار: و لو اقر بزوج لذات الولد اعطاه ربع نصیبه و الا النصف. هکذا وقعت عبارة القواعد و الشرایع و اعترضها شیخنا الشهید فی حواشیه علی القواعد و تبعه الفاضلان: الشیخ علی فی شرحه علی القواعد و الشیخ زین الدین فی حواشیه.
انجام: و احکام ما اذا اقر الوارث بزوجه یعلم عند التأمل بالمقایسة الی ما تقرر. هذا هو التحقیق. و الله ولی التوفیق

۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۹۱۸/۶
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، کا: محمد امین قاری، تا: اواخر ربیع الثانی ۱۰۱۴ق، جا: نخجوان؛ از روی خط مؤلف؛ ۲گ، (۱۸۷پ-۱۸۹ر) [ف: ۵-۱۸۶۵]

۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۴۹۰۰/۴۸
آغاز: قوله، و لواقر بزوج لذات الولد اعطاه ربع نصیبه و الا النصف، هکذا وقعت عبارة القواعد و الشرایع و اعترضها الشیخ الشهید؛ **انجام:** برابر
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج قهوه‌ای مغزی دار، ۲گ (۱۳۸پ-۱۳۹ر)، ۲۵ سطر (۱۵×۲۹)، اندازه: ۲۳×۳۵سم [ف: ۱۴-۷۴]

● **الإقرار** / فقه / عربی

al-iqrār

مازندرانی، محمد صالح بن محمد محسن، ق۱۳ قمری
māzandarānī, mohammad sāleh ebn-e mohammad mohsen (-19c)

رساله‌ای در تأیید نظر سید محمد باقر شفتی (حجة الاسلام).

اصفهان؛ روضاتی، سید احمد؛ شماره نسخه: ۱۷۱/۳
کاتب = مؤلف، بی‌تا، ۱۴ سطر، اندازه: ۹×۱۴سم [ف:-۱۱۵]

● **الاقرار** / فقه / عربی

al-iqrār

تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۵۷۹۷/۴
آغاز: بسمله، الحمدلله رب العالمین ... اعلم ان الاقرار نفسه عبارة عن القرار و الاستقرار
رسالة متعلقة بالاقرار، من الریاض المسمی بشرح الکبیر؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۴؛ کاغذ: فرنگی، جلد: میشن تریاکی، ۲۱گ (۷ر-۲۷پ)، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۷/۳×۲۳/۸سم [ف: ۹-۴۳]

← الاقرار، الجعالة و الایمان و النذر ← هدایة الانام فی شرح شرایع الاسلام

● **اقرار الرجل بطلاق زوجته** / فقه / عربی
iqrār-ur rajul bi-ṭalāq-i zawjat-i-h

میرزای قمی، ابوالقاسم بن محمد حسن، ۱۱۵۱-۱۲۳۱ قمری
mīrzā-ye qomī, ab-ol-qāsem ebn-e mohammad hasan (1739-1816)

اگر مردی اقرار کند که زن خود را طلاق داده آیا اعتراف او در حقوق همسر مانند سقوط نفقه، همخوابی و مانند آنها نافذ است یا خیر؟ در این رساله که دارای پنج مقدمه و دو مقام می‌باشد استدلال بر عدم نفوذ اقرار شده است.
آغاز: الحمدلله و کفی و الصلاة علی عباده الذین اصطفی أما بعد فهذه کلمات فی بیان مسألة وقع التشاجر فیما بین أهل عصرنا، و هی أن الرجل قال طلقت زوجتی.
انجام: لما مر من أن مجرد کون الفعل لاحد و کونه أعرف بفعله لا یقاوم الاصل و الاستصحاب بقاء الزوجیة و توابعها.

۱. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۱۲۵۱/۳
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ جلد: تیماج قرمز، ۸گ (۱۷۲پ-۱۷۹ر)، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۱/۵سم [ف: ۴-۶۲]

۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۷۶۶۷ض۱۴
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ و نستعلیق، کا: محمد علی رضوی، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: شکری آهار مهره، جلد: تیماج ماشی، ۵۸ص، اندازه: ۱۴×۲۱سم [ف: ۲۱/۱-۶۶۵]

۳. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۹۳۰۵/۴
خط: نسخ، بی‌کا، تا: از عصر مؤلف؛ جلد: تیماج مشکی، ۳۸گ (۴۷پ-۸۴پ)، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۵×۲۰سم [ف: ۲۴-۹۹]

۴. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۹۰۹۲/۴
خط: نسخ، کا: محمد حسن پودئی سمیری، تا: از عصر مؤلف؛ جلد: تیماج مشکی، ۴۱گ (۵۰پ-۹۰ر)، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱/۵سم [ف: ۲۴-۷۶]

۵. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۲۵۹/۸
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: غلامرضا بن محمد حسین اصفهانی، بی‌تا؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۴۴گ (۷۴پ-۱۱۷پ)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۴-۶۲]

۶. گلپایگان؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۱۰۶/۳
آغاز: برابر؛ **انجام:** لأنه لیس لها شیء یعتمد علیها الا الاستصحاب و المفروض انه لا تنکر قوله و لا یکذبه فلابد من تصدیقه لما مرو أما الصورة الثانیة

در فهرست ناشناس؛ کا: زین العابدین گلپایگانی، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ جلد: تیماج کرمی ضربی، ۴گ (۱۵۶ر–۱۵۹پ)، اندازه: ۱۵×۲۲سم [کتابخانه‌های گلپایگان: ف:–۷۷]

۷. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۱۱۱۲/۱۴

آغاز: برابر؛ **انجام:** و الجواب لانکر ثبوته مع تصدیقها او جهالتها و اما لو کذبته و انکر ته فلا دلالة فی الروایات و کلمات الفقهاء علی حکمته هذا

خط: نستعلیق مایل به نسخ، کا: محمد حسین شریف بن محمد باقر، بفروئی یزدی، بی‌تا؛ کاغذ: فرنگی، ۲۳گ (۱۰۱–۱۲۳)، ۱۷ سطر، اندازه: ۷×۱۴سم [ف: ۲۸–۱۷۹]

← اقرار الزوج بطلاق زوجته > مبلغ النظر و نتیجة الفکر

● **اقرار المریض** / فقه / عربی

iqrār-ul marīḍ

محقق کرکی، علی بن حسین، ۸۹۰–۹۴۰ قمری

mohaqqeq-e karakī, ‘alī ebn-e hoseyn (1486-1534)

یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه: ۳۴۴۳/۴

انجام: لاینفذ منه حتی یتبین

خط: نسخ، کا: مصطفی بن حسن، تا: ۱۲۹۷ق؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج کبود، ۷ص (۹۵–۱۰۱)، ۱۵ سطر (۹/۵×۱۴)، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: ۵–۱۶۵۶]

● **اقرار المریض** / فقه / عربی

iqrār-ul marīḍ

طباطبائی حائری، جعفر بن علی نقی، –۱۳۲۱ قمری

tabātabā’ī hā’erī, ja‘far ebn-e ‘alī naqī (-1903)

تاریخ تألیف: یک‌شنبه ۷ ربیع الاول ۱۲۹۶ق

رساله فقهی مختصری است شامل بحثی استدلالی درباره اقرار مریض در مورد اموالش که مورد اختلاف فقهاست.

[الذریعة ۲۵۱/۱۰]

قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۶۹۳۱/۵–۳۵/۱۱۱

آغاز: بسمله حمدله والصلوة ... وبعد فهذه رسالة مختصرة مشتملة علی نبذة من افکاری القاصرة فی مسألة اقرار المریض بمال له لغیره التی اختلف آراء علمائنا البررة فی نفوذه من الاصل و الثلث؛ **انجام:** فیما اطلق الاحتمال المتقدم عن جامع المقاصد و ما مر من ضعفه و الحمد لله علی اوله وآخره فرغ من تسویده مؤلفه ...

خط: نسخ،کاتب=مؤلف،تا: ۱۲۹۶ق؛ با حواشی «منه»؛ جلد: تیماج سرخ مجدول، ۹گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۶×۲۱سم [ف: ۱–۴۶۶]

● **الاقرار مع الاستثنائات المتعاقبة** / فقه / عربی

al-iqrār ma‘a-l istiṯnā’āt-il muta‘āqiba

کاشف یزدی، قاضی بن کاشف الدین محمد، –۱۰۷۵ قمری

kāšef-e yazdī, qāzī ebn-e kāšef-od-dīn mohammad (-1665)

رساله در باب اقسام استثناء و مؤلف آن قاضی بن کاشف الدین محمد است. در بالای رساله آن را چنین معرفی کرده‌اند: «رساله فی الاقرار بعشره و الاستثناء عنها بتسعه ثم بثمانیه ثم بسبعه الی الواحد ثم رجع عنه الی الواحد لمیرزا قاضی».

شیراز؛ ملی؛ شماره نسخه: ف۲۹۴/۲

آغاز: بسمله، یقول عبده الایذ ببابه العایذ بفنائه قاضی بن کاشف الدین محمد رزقه من العیش؛ **انجام:** هذه القواعد فمع ان المناقشه لایحدی و لایضرهم کان البحث لفظیالیس من داب المحصلین– تمت

در فهرست با عنوان «رساله فی اقرار الاستثناء» آمده است؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ ۸گ، ۱۵ سطر (۸/۵×۱۳ و ۷×۱۵)، اندازه: ۸/۵×۱۳سم [ف: ۱–۲۷۵]

● **اقرار نامه** / اسناد / فارسی

eqrār-nāme

تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۳۰۲۹/۱۳

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا [ف: ۶–۱۹۲]

← اقرباذین القلانسی > قرابادین

● **اقرب الطرق** / عرفان و تصوف / فارسی

aqrab-ot toroq

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۷۴۰/۲–ف

نسخه اصل: پاریس P. S. 125 (بلوشه ۱۵۱)؛ خط: نستعلیق هندی، بی‌کا، تا: ۱۰۵۲–۱۰۵۷ [فیلمها ف: ۱–۵۳۳]

← اقرب الطرق الی الله > الاصول العشرة

● **اقرب الطرق الی الله** / عرفان و تصوف / فارسی

aqrab-uṭ ṭuruq ila-l-lāh

همدانی، علی بن محمد، ۷۱۴–۷۸۶ قمری

hamadānī, ‘alī ebn-e mohammad (1315-1385)

نجم الدین کبری کتابی به همین نام دارد که همدانی در کتاب «ده قاعده» خود آن را به فارسی ترجمه کرده است. نسبت کتاب حاضر با آن کتاب مشخص نیست. گزارش روشنی از نسخه‌های

زیر داده نشده تا امکان بررسی باشد.

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۰۱۹۷/۱۰
آغاز: بسمله الحمدلله الذی اکتحل بصائر قلوب ... بالتجلیات؛ **انجام:** فوضع الذکر عنهم ... یوم القیامة خفافا ...
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ جلد: تیماج مشکی، ۷ص (۶۳-۶۹ حاشیه)، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: ۳۲-۲۴۵]

۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۳۳۰۹/۲-ف
نسخه اصل:از روی اصل،مانند فیلم۳۳۰۷.تاشکند۲۳۶۷ (۱۸/۷۵۴).
عنوان در فهرست: «اقرب الطریق اذا لم یوجد الرفیق (الطریق)»؛ بی‌کا، تا: ۱۰۷۸ق؛ ۳گ (۱۲۹پ-۱۳۱ر) [فیلمها ف: ۲-۱۱۹]

۳. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۳۲۶۰/۲-ف
نسخه اصل: رامپور کتابخانه رضا ش ۷۸۷ (۱ و ۲) و ۸۶۶ (۳ تا ۱۰)؛ بی‌کا، بی‌تا [فیلمها ف: ۲-۱۱۰]

↩ اقسام اشیاء و افعال ← زبدة الصرف

● اقسام اعداد / ریاضیات / فارسی

aqsām-e a‘dād

رساله کوتاهی است در تعریف عدد و بیان اقسام آن چون مطلق و مضاف، فرد و زوج، تام و ناقص، متماثلان و متداخلان و متشارکان و متباینان و متحابان.

قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۸۶۳/۴-۵/۱۵۳
آغاز: هو بعضی تعریف عدد را بکم لغوی کرده‌اند و گفته‌اند که عدد آنست که در جواب کم واقع شود یعنی اگر سؤال کنند که این چند است در جواب گویند که یک یا دو؛ **انجام:** و متحابان یکی عدد زائد است و یکی ناقص دائما اما اسامی اعداد او دوازده است ۱۲۱۱۱۰۹۸۷۶۵۴۳۲۱ و اسامی اعداد دیگر مرکب از این داوزده است تا واضح باشد تمام شد.
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: پنج شنبه ۱۵ ربیع الثانی ۱۲۲۹ق، جا: مشهد؛ جلد: تیماج، قهوه‌ای، ۴گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۳/۵×۲۰/۵سم [ف: ۱-۴۶۷]

● اقسام الاحکام (رسالة فی بیان) / فقه / عربی

aqsām-ul aḥkām (r.-un fī bayān)

استرآبادی، محمد جعفر بن سیف الدین، ۱۱۹۸-۱۲۶۳ قمری

estarābādī, mohammad ja‘far ebn-e sayf-od-dīn (1784-1847)

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۰۵۸۴/۶
بی‌کا، تا: ۱۲۵۶ق [میراث شهاب: س۹ش۲-۳۳]

● اقسام الاستعارة (رسالة فی) / بلاغت / عربی

aqsām-ul isti‘āra (r. fī

ابن کمال پاشا، احمد بن سلیمان، -۹۴۰ قمری

ebn-e kamāl pāšā, ahmad ebn-e soleymān (-1534)

[سلیمانیه، ج۲، ص۲۷۰ و ج۳، ص۳۴۲؛ بروکلمان، ج۱۳-۱۴، ص ۴۴۲؛ احمد ثالث، ش ۱۵۴۵/۳۷ و خزانة الامانات، ش ۱۷۵۹/۱۵]

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۸۹۳۱/۶۴
آغاز: اعلم ان اللفظ الذی ارید به غیر المعنی الموضوع له ان ترک استعماله فی المنقول عنه فمنقول عرفی ان کان ناقله عرفاً خاصاً؛ **انجام:** فیکون کدعوی الشیء بینة و کذا الاستعارة ابلغ من التشبیه اذ هی نوع من المجاز. والله تعالی اعلم بالصواب.
کامل؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: فرنگی نخودی آهار مهره، جلد: میشن قهوه‌ای ضربی با ترنج و سرترنج، گره‌دار، با سرطبل منقش و شمسه ضربی، ۱گ (۱۰۶ر-۱۰۶پ)، ابعاد متن: ۱۰/۵×۲۳، اندازه: ۱۳×۲۷/۷سم [ف: ۲۹/۱-۳۷۰]

● اقسام الالف و الباء و التاء / نحو / عربی

aqsām-ul alif wa-l bā’ wa-t tā’

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۵۹۲۱/۱۱
خط: نسخ، کا: بهاء الدین حسینی، بی‌تا؛ کاغذ: سپاهانی، ۱۷ سطر (۷×۱۳)، قطع: ربعی، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف: ۱۶-۱۵۳]

● اقسام الالف و اللام / نحو

aqsām-ul alif w-a-l lām

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۵۴۶۵/۶
خط: شکسته چلیپا، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج تریاکی مقوایی، یک صفحه و نیم، ۱۲ سطر (۱۱×۲۳)، قطع: رحلی، اندازه: ۱۹×۲۰سم [ف: ۱۶-۱۶]

● اقسام امکان / فلسفه / عربی

aqsām-e emkān

تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۲۵۷۱/۵
خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا [ف: ۶-۵۱]

● اقسام الانشاء / انشاء / عربی

aqsām-ul inšā’

استرآبادی، محمد شفیع بن محمد علی، ق۱۱ قمری

estarābādī, mohammad šafī‘ ebn-e mohammad ‘alī (-17c)

رساله در شرح گفتار محقق شریف (؟) درباره اقسام انشاء.

تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۵۹۳/۱۴

آغاز: بسمله الحمدلله کما هو اهله و الصلوة علی محمد و اهله قال قال المحقق الشریف قدس سره و الاولی ان یقال الانشاء اذا دل علی طلب الفعل دلالة وضعیة فاما ان یکون (پس از چهار سطر): اقول ملخص ما ذکره قدس سر هو ان المقصود من الاستفهام الفهم من حیث هو؛ **انجام:** اذ لادخل للقید فیه و ان لم یعتبر خرجا بقوله فی ذهن الطالب انتهی کلامه فتامل فیه

خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، تا: حدود ۱۱۲۵ق؛ کاغذ: ترمه، جلد: میشن قهوه‌ای نو، ۳ص (۴۳۴–۴۳۶)، اندازه: ۱۳/۵×۲۱/۸سم [ف: ۵–۹۵]

● **اقسام بیع** / فقه / عربی

aqsām-e bey‘

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۸۹۶۰/۵۲

خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ پس از آن مناظره و مکاتبه مولانا نظام لدین هروی با شیخ علاء الدوله سمنانی و مولانا قطب الدین محمود بخاری با علامه تفتازانی (ص۱۶۷)؛ کاغذ: نخودی آهار مهره، جلد: تیماج عنابی ضربی با نقوش فرنگی در وسط و چهارگوشه صفحه، مجدول، ۲ص (۱۶۶–۱۶۷)، اندازه: ۱۱/۳×۲۱/۷سم [ف: ۲۹/۱–۴۷۹]

● **اقسام تسلسل** / فلسفه / فارسی

aqsām-e tasalsol

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۰۴۵/۱۴–طباطبائی

آغاز: تسلسل منقسم میشود اولا به ذهنی و خارجی

کا: سید محمد بن صادق طباطبائی (سنگلجی)، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج قرمز، ۳۵ص، قطع: رقعی، اندازه: ۱۱×۱۷سم [ف: ۲۳–۳۴۶]

● **اقسام تشبیه** / معانی بیان / عربی

aqsām-e tašbīh

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۲۳۱/۵–طباطبائی

آغاز: هر تشبیهی را چهار رکن است و تشبیه تام عبارت از آن است که ارکان اربعه اش مذکور بوده باشد و ارکان اربعه: مشبه و مشبه به و وجه شبه و اداة تشبیه است

خط: نسخ، کا: شیخ محمد علی بن محمود تبریز، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: اصفهانی نخودی رنگ، جلد: تیماج قهوه‌ای تیره، ۱گ (۲۵پ)، قطع: وزیری، اندازه: ۱۹×۲۶سم [ف: ۲۳–۸۱۱]

↩ اقسام التشکیک تصادیق معظمه ⟵ تشکیک در حرکت
↩ اقسام التشکیک و حقیقته ⟵ التشکیک (رسالة فی تحقیق مسألة ...)

● **اقسام التعریف** / اصول فقه / عربی

aqsām-ut ta‘rīf

آغاز: بسمله، اعلم وفقک الله لتحقیق الحقایق و التفصی عن المضایق ان التعریف ینقسم اولا الی لفظی و حقیقی فانه ان نضمن تحصیل صورة غیر حاصلة ...

همانند:

۱. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۲۹۷۵/۱۷

آغاز: برابر

بخشی است در دو سوم صفحه و ناتمام؛ خط: نسخ، کا: شیخ اسماعیل بن عبدالوهاب بن سعید، بی‌تا؛ کاغذ: ترمه، ۱ص (۱۵۲پ)، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۳×۲۲سم [ف: ۶–۱۷۹]

۲. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه: ۱۴۸۵۵/۴

آغاز: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: مقوا روکش پارچه ای، ۲ص، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۳×۱۸سم [ف: ۲–۱۵۶]

● **اقسام حجت** / منطق / فارسی

aqsām-e hojjat

گفتاری است در اقسام حجت، به ضمیمه یک قصیده در نصیحت به فارسی به مطلع: «ای گرفتار هوای نفس دون» و یک صفحه از کنیه‌های ائمه و سه صفحه اشعار و رباعی‌هایی در اخلاق و فضل علی.

مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه: ۵۰۶/۴

خط: نسخ، کا: عبدالفتاح بن آقا بدیع خوانساری، تا: قرن ۱۲؛ کاغذ فرنگی؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، قطع: ربعی، اندازه: ۱۰/۵×۱۹سم [ف: ۱–۴۴۸]

● **اقسام الحدیث** / درایه / عربی

aqsām-ul ḥadīṯ

شریف، محمد حسن

šarīf, mohammad hasan

فواید کوتاهی است در علوم الحدیث و اقسام حدیث. مؤلف ابتدا احادیث را به سه بخش صحیح و ضعیف تقسیم کرده است. پس از آن تعریف و حدود هر قسم را بیان کرده است.

قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۵۷/۱۷۰-۸۵۰۰/۳

آغاز: فوائد فی بیان اقسام الحدیث و انواعه و حدودهما. بیان الاقسام و الانواع اقسام الحدیث الصحیح و الحسن و الضعیف و انواعه ثلاثون

خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ ۲گ (۲۱۰-۲۱۱)، ۳۴ سطر، اندازه: ۹×۱۷سم [ف: ۱-۴۶۷]

● اقسام الحدیث / درایه / عربی

aqsām-ul ḥadīṯ

شیراز؛ ملی؛ شماره نسخه: ف۲۹۲/۳

آغاز: بسمله الحدیث المتواتر هو ما بلغت روایة فی الکثرة؛ **انجام:** او ضعیفین او بالتفریق او یروی باکثر من طریق کذلک-تمت

بی‌کا، بی‌تا؛ ۳گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۵/۵×۱۱سم [ف: ۱-۲۷۲]

● اقسام حدیث / درایه / فارسی

aqsām-e hadīs

مشتمل بر پنج بحث: «اول در بیان اقسام اصلیه حدیث ... پنجم در بیان فرق میان شیخ و مشیخه».

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۸۲۴۳/۱

آغاز: الحمدلله و سلام علی عباده الذین اصطفی، باب در بیان متن و سند حدیث؛ **انجام:** چنانکه در مغرب مذکور است

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۹۲ق؛ کاغذ: فرنگی شکری، جلد: تیماج تریاکی، ۸گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۷×۲۱/۵سم [ف: ۱۶-۲۵۶]

● اقسام حروف تهجی / ادبیات / فارسی

aqsām-e horūf-e tahajjī

تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۲۲۸۲/۹

دوازده گونه الف و جز آن؛ خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ ۷۷ر عقول عشره و مقولات عشر؛ کاغذ: فرنگی آهار مهره، جلد: میشن لایی قهوه‌ای،۵گ(۷۳پ-۷۷ر)، ۱۷ سطر [ف: ۵-۴۵۹]

← اقسام حکمت ≻ اقسام الحکمة

← اقسام الحکمة ≻ اقسام العلوم العقلیة

● اقسام الحکمة = اقسام حکمت / فلسفه / عربی

aqsām-ul ḥikma = aqsām-e hekmat

نصیرالدین طوسی، محمد بن محمد، ۵۹۷-۶۷۲ قمری

nasīr-od-dīn-e tūsī, mohammad ebn-e mohammad (1201-1274)

در این رساله کوچک دانش‌های گوناگون را یاد کرده هر یک را شناسانده و پیداست که از «احصاء» فارابی و «اقسام العلوم» ابن‌سینا گرفته است. شیخ الرئیس نیز رساله‌ای در همین موضوع با همین نام نوشته و نوشته خواجه از لحاظ ترتیب اقسام و شیوه تقسیم کاملاً با آن مطابقت دارد. ترتیب تقسیم در این رساله بدین گونه است: اقسام حکمت علمی، اقسام اصلی حکمت طبیعی (۸ قسم)، اقسام فرعی طبیعی (۷ قسم)، اقسام اصلی علوم ریاضی (۴ قسم)، اقسام فرعی ریاضی (۷ قسم)، علم الهی، اقسام اصلی (۵ قسم)، فروع الهی (۲ قسم)، در پایان، اقسام منطق است. این همان ترتیب تقسیم در رساله «اقسام الحکمه» ابن سیناست و تنها تفاوت فاحش دو رساله در این است که شیخ برای هر یک از علوم تعریفی اجمالی یاد کرده و جز این تفاوتی ندارند. اما در نسخ رساله خواجه اختلافات و اشتباهاتی شگفت وجود دارد بدین‌گونه که در بعضی از نسخه‌ها (نسخه دانشگاه به طوری که از نوشته فهرست‌نگار برمی‌آید) اقسام منطق پس از اقسام حکمت عملی یاد شده و نیز در نسخه‌ها اقسام منطق در آغاز هفت (سبعه) است، سپس هشت قسم بیان شده (از قیاس یاد نکرده) و خواجه در آخر آن را نه قسم دانسته زیرا می‌گوید: «پس اقسام حکمة با شمردن منطق ۴۴ و بدون آن ۳۵ است». در نسخه دانشگاه نیز نظیر همین تناقض وجود دارد و مسلماً از اشتباهات ناسخان است. خواجه دانش نواختن با ارغنون و مانند آن را جزء اقسام فرعی ریاضی و موسیقی را جزء اقسام اصلی آن شمرده و علوم غریبه را از فروع حکمت طبیعی دانسته است. از فروع علم الهی یکی از بحث از حقیقت وحی و دیگری از علم معاد یاد می‌کند و می‌گوید معاد جسمانی را عقل درک نمی‌کند و از آیین و شریعت حقه است.

آغاز: فصل فی بیان اقسام الحکمة علی سبیل الایجاز ... الحکمة قسمان نظری و عملی فالعملی ثلثه اقسام ... و النظری ثلثة اقسام طبیعی و ریاضی و الهی فالحکمة الطبیعیة لها اصول و فروع اصولها ثمانیة اقسام. الاول البحث عن الامور العامة للاجسام الطبیعیة کالحرکة و السکون و النهایة و اللا نهایة

انجام: فجمیع اقسام الحکمة اربعة و اربعون قسماً مع اقسام المنطق و الا فخمسه و ثلثون.

چاپ: در آخر تلخیص المحصل

[آثار و احوال خواجه از مدرس رضوی: ۵۵۳؛ الذریعه ۲۷۲: ۲ فهرست مصنفات ابن سینا: ص ۴۱-۴۲، دنا ۸۲/۲ (۱۰ نسخه)]

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۳۹۲۳/۲۹

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۸؛ در پایان این عبارت افزوده شده است: «یا طالب الحکمه طهر لها قلبك الیهالبك ... فان الحکمه اطهر من ان یجامع دنسا و انزه من ان یخالط قذراً»؛ کاغذ: سمرقندی ضخیم، جلد: تیماج مشکی، ۳ص (۲۱۸-۲۲۰)، ۱۹ سطر، قطع: خشتی، اندازه: ۱۳×۱۸سم [ف: ۱۰-۱۹۸۷]

۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۶۳۱۲/۲

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ کاغذ: سمرقندی شکری، جلد: تیماج مشکی یک‌لا، ۲ص (۴۲-۴۳)، ۱۹ سطر، قطع: رقعی، اندازه: ۱۳/۵×۱۷/۵سم [ف: ۱۹-۲۹۷]

۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۲۹۳۸/۳۹

آغاز و انجام: برابر

خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج مهر قرمز، ۸ص (۱۶۹-۱۷۶)، ۲۰ سطر، قطع: رقعی، اندازه: ۱۲×۱۹سم [ف: ۱۰-۳۶۶]

۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۱۴۵۲/۲۰

آغاز: برابر؛ **انجام:** فان الحکمة اطهر من ان یجامع دنسا و انزه من ان یخالط قذر او الحمدلله وحده.

خط: نستعلیق، کا: شهاب الدین علی حسنی حسینی طباطبائی شولستانی، تا: شنبه ۲۷ ذیقعده ۱۰۱۹ق، جا: اصفهان؛ کاغذ: آهاری نخودی، جلد: تیماج عنابی اسقاطی، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف: ۱۱-۳۱۳]

۵. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۸۳۰/۲۸

آغاز و انجام: برابر

خط: شکسته نستعلیق، کا: محمد بن حسین عقیلی استرابادی، تا: ۱۰۵۸ق؛ ۳ص (۱۶۲-۱۶۴) [ف: ۹-۴۶۷]

۶. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۸۳۶/۴

آغاز: اعلم ان للنفس الناطقه قوة نظریة لدرک الحقایق کما هی و عملیة للقیام و بالاعمال علی ما ینبغی و اتفق الملة و الفلسفة علی الاعتناء بتکمیلها فی القوانین تحصیلا لعادة الدارین للعقل ینبع الهدی فی الملة؛ **انجام:** برابر

خط: نسخ، کا: فضل الله بن فضل الله، تا» با تاریخ ۱۰۶۵ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای دارای برگردان از تیماج قرمز، ۳ص (۹۴-۹۶)، قطع: خشتی، اندازه: ۱۵×۲۰/۵سم [ف: ۹-۴۸۵]

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۹۲۳/۴

آغاز: اعلم ان للنفس الناطقه قوه نظریه لدرک الحقائق کما هی و عملیه للقیام بالاعمال

نسخه اصل: همان نسخه بالا [عکسی ف: ۳-۱۲۷]

۷. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۲۱۱۴/۱۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: پایان رجب ۱۰۷۲ق؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: مقوا، ۲گ (۶۵پ-۶۶ر)، ۱۶ سطر (۵×۱۲)، اندازه: ۱۴×۲۰/۵سم [ف: ۸-۷۵۱]

۸. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۱۸۲/۵۰

آغاز و انجام: برابر

نسخه اصل: فرهنگستان علوم آذربایجان، باکو ش (۸۲۰۱ M ۱۴۰؛ بی‌کا، تا: ۱۰۷۲ق؛ ۱ص (۱۴۲) [عکسی ف: ۳-۴۲۴]

۹. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۱۰۳۳/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: شکسته تعلیق، بی‌کا، تا: با تاریخ ۱۰۸۴ق؛ کاغذ: ترمه سپاهانی، جلد: تیماج حنایی ضربی یک‌لا، ۱گ (۲پ)، ۱۵ سطر (۷×۱۴/۵)، اندازه: ۱۰/۵×۱۹سم [ف: ۳-۱۵۴]

● اقسام الحکمة / فلسفه / عربی

aqsām-ul ḥikma

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۴۷۴۹/۱۱

آغاز: بسمله. الحمدلله علی نعمائه و الصلاة و السلام علی محمد و آله. بیان اقسام الحکمة علی سبیل الاختصار من رسالة ابی علی سینا الحکمة قسمان نظری و عملی و العملی ثلاثة اقسام؛ **انجام:** الثامن الطور نفس هو الخطا. التاسع فواسطی ای الشعر فهذه اقسام الحکمة.

گزیده‌ای است از نبشته ابن سینا. گویا از گرد آورنده مجموعه طهماسب قلی باشد؛ خط: نستعلیق، کا: طهماسب قلی، تا: قرن ۱۱، جا: سورت هندوستان؛ سپس بندی با عنوان «من نصایح المحقق الطوسی»؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج یک لای قهوه‌ای، ۲ص (۱۳۵-۱۳۶)، اندازه: ۱۲/۵×۲۲سم [ف: ۱۳-۱۳۲]

← اقسام الحکمة و تفصیلها ≻ اقسام العلوم العقلیة

● اقسام حکمت و معنی آن / فلسفه / فارسی

aqsām-e hekmat va maʻnī-ye ān

تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۲۵۴۹/۱۱

خط: نستعلیق، کا: سید مصطفی اصفهانی، بی تا [ف: ۶-۴۲]

● اقسام الحمیات / طب / عربی

aqsām-ul ḥummayāt

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۴۹۰/۲

آغاز: القول فی الحمیات. للحمیات و سایر الامراض اربعة اوقات. وقت الابتداء و هو حین ینال الافعال الضرر و لم یبتدأ الطبیعة فی مقاومته؛ **انجام:** و دخول نوائب الحمیات علی ضربین ... و لا یخلو الخلطان المرکبان من ان یکونا متساویین او حدهما اغلب. و الله اعلم بالصواب و الیه المرجع و المآب.

در این گفتار از تب‌های گوناگون سخن به میان آمده است؛ خط: نسخ معرب، بی‌کا، بی‌تا؛ ۳گ (۶۱پ-۶۳پ) [ف: ۴-۷۴۲]

● اقسام حمیات / طب / فارسی

aqsām-e hommayāt

رساله‌ای کوتاه در اقسام و معالجات و درمان تب که در چند «فصل» تنظیم شده است: ۱. ...؛ ۲. تب دموی (حمی مطبقه)؛ ۳. تب بلغمی (حمی مواظبه)؛ ۴. تب سوداوی و علامات آن؛

خاتمه: در ذکر نسخه‌هایی که در اثنای عرض معالجات اسامی آنها ذکر شد.

قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه: ۲۶۱۰/۱

آغاز: اما قانون علاج این تب آن است که اگر صاحب کوفت جوان و شراب خواره و فراغت کن باشد؛ **انجام:** نرم کوفته و پخته باده مثقال عسل بقوام آورند و در آن سرشته و در وقت احتیاج بقدر یک مغز کوچک فندق داده باشد که نافع است ان شاء الله تمت

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: آغاز؛ ۸گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۲×۱۷سم [ف: ۱-۱۹۴]

● اقسام حمیات معرفت اقسام تب‌های معروفه / طب / فارسی

aqsām-e hommayāt: ma‘refat-e aqsām-e tab-hā-ye ma‘rūfe

سلطان الحکماء، ابوالقاسم بن جعفر، ۱۲۴۵-۱۳۲۲ قمری

soltān-ol-hokamā’, ab-ol-qāsem ebn-e ja‘far (1830-1904)

درباره تب و درمان آن به‌روشی آمیخته از طب قدیم و جدید با یاد کردن روش خود، در یک «مقدمه» و سه «فصل» و یک «خاتمه»: مقدمه: در تحدید حمی و تب؛ فصل ۱. تب‌های روزانه؛ ۲. تب‌های دقیه؛ ۳. تب‌های خلطیه، دارای دو باب؛ خاتمه: در تب‌های غشیه، دارای دو باب. در آن آمده که بازی با تخته نرد آن هم با حریف ناپخته موجب هفت‌گونه تب است: سهریه، غضبیه، جوعیه، فرحیه، همیه، غمیه، تعبیه.

آغاز: بسمله. احمده فوق حمد الحامدین ... و بعد چنین گوید ... ابو القاسم ابن محمد جعفر نایینی که این رساله ایست در غایت ایجاز ... در معرفت اقسام حمیات معروفه ... و طرق علاج هر یک بقانون حکماء ایران و دستور اطباء فرنگ ... بر یک مقدمه و سه فصل و یک خاتمه مقدمه در تحدید حمی و تبیین مسایلی که علم بآن قبل از شروع از لوازم است فصل اول در حمیات یومیه فصل دوم در حمی دقیه فصل سیم در حمیات خلطیه در ضمن دو باب باب اول در حمیات لازمه باب دویم در اقسام حمیات نوبیه که دایره نیز نامیده شده اند خاتمه در حمی غشیه و ذکر ایام با حوریه در ضمن دو باب.

انجام: تا موجب اطناب این وجیزه نگردد والله اعلم.

[دنا ۸۲/۲ (۴ نسخه)؛ فهرستواره منزوی ۳۲۸۹/۵]

۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۴۴۵۸

آغاز و انجام: برابر

خط: شکسته نستعلیق، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مقوایی عطف تیماج مشکی، ۳۹گ، ۱۱ سطر (۷×۱۲)، اندازه: ۱۱×۱۷سم [ف: ۱۳-۳۴۱۴]

۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۵۰۷۷/۲۰

آغاز: برابر؛ **انجام:** وقت صبح بنوشند و هر گاه مریض بعدا مایل شود آشهای رقیق گشنیزدار باجوجه خروس بدهند ...

خط:نستعلیق،بی‌کا،تا:قرن۱۳؛افتادگی:انجام و وسط (در میانه فصل سوم)؛ ۸گ (۱۰۷ر-۱۱۴پ)، ۱۵ سطر (۶/۵×۱۴) [ف: ۱۵-۴۵]

۳. تهران؛ علوم پزشکی؛ شماره نسخه: ۲۷۰/۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** چنان که شیخ علیه الرحمه در محنت صرع می‌فرماید: و ضرب من الصرع مرکب بالغشی نکاد الاطبا یخرجونه من باب الصرع و هو فیه.

خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، تا: سده ۱۳ و ۱۴؛ ۴۶ص (۱-۴۶)، ۱۲ سطر (۹×۹/۵)، اندازه: ۱۵×۲۰سم [نشریه: ۳-۳۴۸]

۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۶۹۸۱/۱

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۴؛ جلد: تیماج قرمز ضربی ترنج دار جدید، ۴۴گ (۱پ-۴۴ر)، اندازه: ۱۱×۱۸سم [ف: ۲۰-۳۸۰]

۵. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۶۶۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ تملک: عبدالرسول بن کربلائی غلامعلی بوشهری؛ جلد: مقوایی، ۴۱گ، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۱×۱۷/۵سم [ف: ۵-۶۰]

● اقسام خبر / شعر، درایه / فارسی

aqsām-e xabar

دوازده بیت فارسی است در بیان اقسام خبر.

قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه: ۶۵۲/۳

خط: نسخ، کا: محمد رفیع بن ملا صفات الله نائینی، تا: ۱۱۲۴ق [ف:-۴۶۷]

● اقسام خطوط مرموزه / ریاضیات / فارسی

aqsām-e xotūt-e marmūze

[فهرستواره منزوی ۲۶۰۶/۴]

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۸۲۲/۴۲

آغاز: در بیان خطوط مرموزه و اقسام مشهوره آن قلم هندی

بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۴ص (۳۱۵-۳۲۸)، ۲۰ سطر، قطع: رقعی، اندازه: ۱۰×۱۵سم [ف: ۹-۴۳۶]

● اقسام خواب / شعر / فارسی

aqsām-e xāb

مولانا محسن، ق۷ قمری

mowlānā mohsen (-13c)

چنانکه در بالای صفحه نوشته شده مولانا محسن این ابیات را خطاب به خواجه نصیر سروده است.

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۹۴۶۴/۲
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱، ۱گ (۱۱۰) [مختصر ف:-۸۲۷]

● **اقسام الخیار و احکامه** / فقه / عربی
aqsām-ul xīyār wa aḥkām-u-h

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۰۹۹۳/۳
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳ [میراث شهاب: س۹ش۲-۳۴]

● **اقسام دل** / عرفان و تصوف / فارسی
aqsām-e del
نوربخش خراسانی، محمد بن محمد، ۷۹۵-۸۶۹ قمری
nūrbaxš-e xorāsānī, mohammad ebn-e mohammad (1393-1465)
رساله‌ای عرفانی که دل‌ها را به سه قسم تقسیم می‌کند: قلب مزکی، قلب اصحاب یمین، قلب اصحاب شمال.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۹۳۵/۱۰
آغاز: بدانکه دل بسه قسم نهاده اند قسم اول آنست که قلب مزکی میگویند، صفت قلب مزکی آنست که در دل همچون صحرائی است؛ **انجام:** خدای تعالی حرام کرده چندانکه گوش میدهد هیچ لذت نیابد و هیچ اثر نکند اولئک کالانعام بل هم أضل.
خط: نسخ، کا: احمد بن عبدالقادر تبریزی، بی‌تا؛ جلد: مقوایی عطف تیماج قهوه‌ای، ۲گ (۱۸۶ر-۱۸۷ر)، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۴×۲۱سم [ف: ۳-۱۲۲]

● **اقسام ذکر** / سیر و سلوک / عربی
aqsām-e zekr

تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۲۵۶۸/۴
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا [ف: ۶-۴۹]

● **اقسام ذکر** / عرفان و تصوف / فارسی
aqsām-e zekr
رساله عرفانی است در بیان اقسام ذکر به روش صوفیه، مؤلف از حضرت مخدوم سید محمد گیسو دراز چتی (حسینی).
[فهرست چاپ سنگی گنج بخش ۱۱۰/۱]

قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۳/۱۳۴-۵۱۴/۳
آغاز: بگوید هو بفتح الواو پس بزند ربط بر دل بگوید هو بسکون الواو وبعضی از آن اذکار ذکر هو بدین طریق بگوید؛ **انجام:** بگوید یا صمد باز طرف راست یا فرد باز طرف چپ یا وتر بلند گوید و پای راست است چنانچه می‌کند نزدیک است پس رجوع سوی مکان همچنین. والله اعلم بالصواب
خط: نستعلیق، کا: شمس الدین، تا: ۲۷ شوال سنه ۲۷ جلوس اورنگ زیب،۹۲۷ق؛ افتادگی: آغاز؛ ۵گ، ۱۱ سطر [ف: ۴-۲۰۸۹]

● **اقسام زنان** / طب / فارسی
aqsām-e zanān

نجف آباد؛ حججی؛ شماره نسخه: ۱۰۵/۶
به نقل از تحفة العاشقین و المصباح در معرفت نکاح همراه با فواید طبی دیگر؛ خط: نستعلیق، کا: عبدالصمد بن حسین محلاتی، بی‌تا؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۹گ (۸۱پ-۸۹ر)، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۶×۲۲سم [ف:-۱۶۰]

● **اقسام ساعات** / فارسی
aqsām-e sā‘āt
محمد طاهر، ق۱۳ قمری
mohammad tāher (-19c)

تهران؛ مروی؛ شماره نسخه: ۸۷۷/۱۰
محمد طاهر شاید کاتب باشد نه مؤلف؛ بی‌کا، تا: ۱۱۳۹ق، ۱۲ص، قطع: رقعی [ف: ۳۲۲]

● **اقسام السالکین** / عرفان و تصوف / عربی
aqsām-us sālikīn

یزد؛ علومی، شیخ علی؛ شماره نسخه: ۶۱/۴
بندیست؛ خط: نستعلیق،بی‌کا،تا:قرن۱۱؛ قطع: ربعی [نشریه: ۴-۴۴۶]

● **اقسام الشعر** / ادبیات / عربی
aqsām-uš ši‘r
سلیمان میرزا قاجار، ق۱۳ قمری
soleymān mīrzā qājār (-19c)
مؤلف در ابتدای رساله پس از بیان یکی از تقسیمات شعر به انواع پنج‌گانه «مرقص، مطرب، مقبول، مسموع و متروک»، در بررسی مختصر تقسیمات فنون شعری ضمن بیان اقسام هجده‌گانه فنون شعری به نقل از عبدالعزیز بن ابی الاصبع (غزل، وصف، فخر، مدح، هجاء، عتاب، اعتذار، ادب، زهد، خمریات، مراث، بشارت، تهانی، وعید، تحذیر، تحریض، ملح، باب مفرد برای سؤال و جواب) اشعاری از شعرای عرب را با عنوان شواهد

شعری در هر کدام از فنون شعری ذکر نموده؛ و آنچنانکه مؤلف در پایان رساله بیان داشته یکی از فنون هفت‌گانه شعری یعنی قریضف در رساله حاضر بررسی شده و بررسی فنون شعری مذکور در ۶ فن دیگر یعنی موشح، دو بیت، زحل، مواليات، قوما و کان موکول به بعد شده است. شعرایی که اشعار آنها در رساله مورد بررسی قرار گرفته عبارتند از: ابن نباته، البهاء زهیر، نابلسی، عزالدین موصلی، بدرالدین دمامینی، ابن صابر، ابن مطروح، ابن رفاعه، برهان الدین قیراطی، شمس الدین بدیری، صفی الدین حلی، ابن ساعاتی، ابو طیب متنبی، بیطار، ابن معتز، اقرع بن معاذ، ابوالعباس نفیس، ظهیرالدین ابی شجاع، عتبی، رفاء اندلسی، عبدالله بن محمد عطار، ابن تمیم، سیف الدوله بن حمدان و ابن قرناص.

تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۲۶۴۹/۲

آغاز: بسمله، الفصل الاول فی الشعر، قد قسم الناس الشعر خمسة اقسام: مرقص كقول ابی جعفر طلحة وزیر سلطان الاندلس..؛ **انجام:** و مثلها صفی الدین ابو المحاسن الحلی فی دیوانه و سماه بالعاطل الحالی و المرخص الغالی و لو بسطت المقال فی ذلک لاتسع المجال و الحمدلله علی کل حال

خط: نستعلیق، کا: سلیمان قاجار، تا: ۱۲۹۷ق؛ کاغذ: فرنگی نخودی و فستقی، جلد: تیماج حنایی، مقوایی، ۲۴گ (۲۲۰پ-۲۴۳)، ۲۳ سطر (۱۲×۲۲)، اندازه: ۱۸/۵×۲۹سم [ف: ۱۳-۶۶]

● **اقسام شکیات** / فقه / عربی و فارسی

aqsām-e šakkīyāt

رساله موجزی است در اقسام شکیات با ادله روایی آنها.

مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه: ۱۴۸۵۲/۴

آغاز: بسمله بباید دانست که از اقسام شک و سهوی که در عدد رکعات واقع میشود

خط: نسخ و نستعلیق، کا: محمد امین بن محمد علی بن شاه علی بن حسن شاه خوانساری، تا: جمعه ۶ رجب ۱۱۰۷ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای لایه‌ای، ۱۰ سطر (۶/۵×۱۳)، اندازه: ۱۱×۱۹سم[ف:۲-۱۵۳]

● **اقسام الشیعة** / کلام و اعتقادات / عربی

aqsām-uš šī‘a

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۵۱۳۸/۹۰

آغاز: مسئلة الشيعة اربعة انواع الامامية و الكيسانية والزيدية و الغلاة و اما الامامية فالذی استقر علیه انهم ان الامام بعد رسول الله صلی الله علیه و آله علی بن ابی طالب ثم و لده الحسن؛ **انجام:** و علیک بالتوبة فان الله سبحانه و تعالی سیحل لک فرجا و مخرجا ... فالیوم الجمعة نفعنا الله و ایاکم انه خیر مستودع و ما توفیقی الا بالله علیه تو کلت و الیه انیب و الحمد لله رب العالمین و الصلاة..

خط: نستعلیق،بی‌کا،تا:قرن ۱۱؛ نامبوب؛ ۱گ (۳۶۰) [ف: ۱۵-۱۷۳]

● **اقسام صوفیان** / عرفان و تصوف / فارسی

aqsām-e sūfīyān

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۵۷۷۱/۳

آغاز: حاصل تصوف طریق معرفت باری تعالی است و تصفیه دل و تجوید باطن از علایق؛ **انجام:** چنانکه مهتر عالم و گزیده بنی آدم ... گفت لو اغسل الی یوم القیامة

از قول امام فخر رازی؛ خط: نستعلیق هندی، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: هندی، جلد: گالینگور، ۳گ (۱۵ر-۱۷پ)، ۱۴ سطر (۶×۱۷)، قطع: ربعی، اندازه: ۱۶×۲۴سم [ف: ۱۶-۸۷]

● **اقسام الضروب فی مسالک** / ریاضیات / عربی

aqsām-uḍ ḍurūb fī masālik

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۲۷۸/۲۶

شامل: ۱- ضرب الجدول، ۲- ضرب الاصفار، ۳- ضرب القائم، ۴- ضرب المشهور، ۵- ضرب الثقل، ۶-ضرب التقابل، ۷- ضرب الشبكة المورية، ۸- ضرب المحاذات (نقل من شرح السيد شمس الدين الحسينی)؛ خط: نستعلیق چلیپا، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: سفید، جلد: تیماج دولای مشکی گرد تریاکی، ابعاد متن: ۷×۱۹، قطع: بیاضی، اندازه: ۷/۵×۲۳سم [سنا: ف: ۱-۱۳۶]

● **اقسام عده** / فقه / فارسی

aqsām-e ‘edde

در اقسام و احکام عده، در ده «فصل» و یک «خاتمه»: ۱. عده حره حایل ذات الاقراء؛ ۲. عده حره حایل ذات الشهور؛ ۳. عده حره حامل؛ ۴. عده حره از وفات؛ ۵. عده امه حایل ذات الاقرار؛ ۶. عده امه حایل ذات الشهور؛ ۷. عده امه حامل؛ ۸. عده امه از وفات؛ ۹. عده متعه بأقسامها؛ ۱۰. امه موطوء بملک؛ خاتمه در احکام و لواحق عده.

قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه: ۳۷۷۲/۱۷

آغاز: حمد بی حد و شکر بی عد قادر صمدی را سزاوار است که برای اظهار حکمت و انفاذ قدرت خود انسان را بر احسن تقویم و اقوم تنظیم خلق نموده و به جهت بقای نوع و حفظ از انقراض؛ **انجام:** یعنی زنی که شوهر او وفات کرده باشد درحالی که از او غایب باشد عده می‌دارد از روز رسیدن خبر وفات هر چند پیش از رسیدن خبر به یک سال یا دو سال وفات کرده باشد

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: مقوا، عطف تیماج قهوه‌ای، ۱۴گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۲۲×۲۶سم [ف: ۱-۱۹۵]

● **اقسام عروض** / عروض و قافیه / فارسی

aqsām-e ʻarūz

؟ رشید وطواط، محمد بن محمد، -۵۷۳ قمری

rašīd-e vatvāt, mohammad ebn-e mohammad (-1178)

در اقسام عروض در شعر فارسی که ظاهراً بخشی از «حدائق السحر» او باشد.

آغاز: بسمله. و بعد فهذه رسالة فی فن العروض، من تصانیف مولانا رشید الملة و الدین الوطواط، رحمة الله علیه، ... بحر هزج مثمن سالم

۱. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۲۲۸۲/۶

آغاز: حمد بیحد ذات احدی را که عروض خیام وجود ... (پس از یک صفحه) بحر هزج المسدس عروض و ضرب محذوف. چو از بحر هزج خرم شود دل×× شود آسایش جهان حاصل؛ **انجام:** بحر کامل بمسدس سالم: چو به بحر کاملت افتد. متفاعلن متفاعلن متفاعلن ×× می‌شود از دولت تو تازه مرا رخ کهن

خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: فرنگی آهار مهره، جلد:میشن لایی قهوه‌ای،۴گ(۶۹پ–۷۲پ)،۱۷ سطر [ف: ۵–۴۵۸]

۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۳۲۵۶/۴

آغاز: برابر؛ **انجام:** چو ببحر کامل میفتد طرف سخن ×× همه وزن ادیکه عروض چنین کن / متفاعلن متفاعلن متفاعلن ×× مناد دولت تازه چهره تو کهن. کاتب سپس افزوده «تمام شد آنچه منظور بود تحریر آن در علم عروض و بدیع بعون الله الملك الوهاب و کاتبه اقل الطلاب غلامرضا المتخلص به حیران و کان الفراغ سنه ۱۲۷۸».

این رساله بخشی عروض از حدائق السحر وطواط است که غلامرضا حیران یزدی جدا کرده و به این نام در این دفتر آورده است؛ کا: غلامرضا متخلص به حیران، تا: ۱۲۷۸ق؛ کاغذ: فرنگی آهاردار، جلد: تیماج عنابی یک‌لا، ۷ص (۱۲۶–۱۳۲)، ۱۵ سطر، قطع: رقعی، اندازه: ۱۲×۱۹/۷سم [ف: ۱۰–۸۴۷]

۳. اصفهان؛ روضاتی، سید محمد علی؛ شماره نسخه: ۲/۱۷

آغاز: برابر؛ **انجام:** بکناد دولت تازه چهره توکین.

خط: نستعلیق زیبا، بی‌کا، بی‌تا؛ ۴گ (۱۷۳–۱۷۶ر)، اندازه: ۱۲×۱۷سم [نشریه: ۵–۱۳۹]

● **اقسام علماء** / اخلاق / عربی

aqsām-e ʻolamā’

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۹۴۶۶/۱۹۱

خط: نستعلیق، کا: محمد شریف (با تعبیر عبد عبید صاحب مجموعه)، تا: قرن ۱۱؛ ۱گ (۴۰۴) [مختصر ف:–۷۷]

● **اقسام العلوم** / متفرقه / عربی

aqsām-ul ʻulūm

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۳۴۵۹/۱۲

آغاز: بسمله. الاول فی بیان علم الادب و هو علم یعرف به التفاهم عما فی الضمائر بادلة الالفاظ و الکتابة؛ **انجام:** علم الحساب یعرف منه انواع کیفیة الاعداد ... و قضاء الدیون و قسمته (حرره علی اکبر)

خط: نسخ، کا: علی اکبر، تا: قرن ۱۲؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱ص (۸۹)، ۲۳ سطر (۴×۱۲)، اندازه: ۱۰×۱۸سم [ف: ۱۱–۲۴۶۸]

● **اقسام العلوم** / متفرقه / عربی

aqsām-ul ʻulūm

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۳۴۵۹/۵

آغاز: قال الحکمة استکمال نفس الانسان فی جانبی العلم و العمل بحسب طاقتها؛ **انجام:** و بعد ذلک بالطب و تدبیر المنزل و المدینة و الله اعلم بالصواب.

با عنوان «فوائد منقولة بخط السید الشریف»؛ خط: نسخ، کا: شریف محمد شریف بن باباجان حسینی، بی‌تا، جا: روستای رامجین ساوجبلاغ؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲گ (۵۰–۵۱)، ۲۳ سطر (۴×۱۲)، اندازه: ۱۰×۱۸سم [ف: ۱۱–۲۴۶۶]

● **اقسام العلوم** / فلسفه / فارسی

aqsām-ul ʻulūm

مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه: ۵۳۵/۲

آغاز: حکمت عملی و آن سه قسم است قسم اول علم اعلا، نظر صاحب این علم در اموریست که وجود و حدود آن به هیچیک؛ **انجام:** قسم هشتم در تعریف اقلیه خطابیه که در مخاطبات جمهور نافع است و طریق مدح یا ذم یا مخاطبه یا غیرها ... تا ... و او را قیاس شعری خوانند

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ برخی از سطور به طور چلیپا، فارسی و عربی، نظم و نثر؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی لایه‌ای، ۴گ، ۱۳–۱۷ سطر، قطع: خشتی، اندازه: ۱۶×۲۱/۵سم [ف: ۱–۴۴۶]

● **اقسام العلوم العقلية = اقسام الحكمة = تقاسيم الحكمة و العلوم** / فلسفه / عربی

aqsām-ul ʻulūm-il ʻaqlīya = aqsām-ul ḥikma = taqāsīm-ul ḥikma wa-l ʻulūm

ابن سینا، حسین بن عبدالله، ۳۷۰؟–۴۲۸ قمری

ebn-e sīnā, hoseyn ebn-e ʻabd-ol-lāh (981-1038)

رساله‌ای است از ابن سینا که در نسخه‌های مختلف و

فهرست‌های مؤلفات شیخ به اسامی مختلف ذکر شده است، مانند «اقسام الحکمه» و «تقاسیم الحکمة و العلوم» و «اقسام العلوم» و «اقسام الحکمة و تفصیلها» و «اقسام العلوم العقلیه». شیخ الرئیس در این رساله (به‌طوری‌که از سخنان او در پایان آن فهمیده می‌شود) در پی اثبات آن است که علوم فلسفی با اصول شرع مخالفت ندارد و انحراف برخی از مدعیان فلسفه ناشی از فن فلسفه نیست بلکه از عجز از درک فلسفه است. خواجه نصیر طوسی نیز رساله‌ای در بیان اقسام علوم حکمی با همین شیوه و ترتیب نوشته جز این‌که بر خلاف شیخ، از تعریفات علوم و بیان موضوع آنها صرف نظر کرده است.

آغاز: بسمله قال الشیخ الرئیس ابوعلی سینا قدس الله روحه الحمدلله ملهم الصواب و میسر الاسباب ... و بعد فقد التمست منی ان اشیر الی اقسام الحکمة اشارة تجمع الی الایجاز و الکمال و الی بیان الاجمال ...

انجام: فقد دلنا علی اقسام الحکمة و ظهر انه لیس شئ منها یشتمل علی ما یخالفه الشریعة و ان القوم الذین یدعونها نم یزیغون عن منهاج الشریعة انما یضلون من تلقاء انفسهم و من عجزهم و من تقصیرهم لان الصناعة نفسها توجبه فانها بریئة منهم. فلنختم الان مقالتنا هذه حامدین واهب العقل و التوفیق و مصلین علی انبیائه اجمعین خصوصاً علی خاتمهم محمد المصطفی و آله الغر المیامین.

چاپ: در «تسع رسائل» ص ۸۰-۷۱ (قسطنطنیة: ۱۲۹۸ق)؛ نیز در مجموعة الرسائل (مصر: ۱۳۲۸ق)

[دنا ۲ /۸۴ (۳۲ نسخه)؛ مهدوی، فهرست مصنفات ۴۱؛ فهرستواره منزوی ۷۹/۶]

شرح و حواشی:

۱- تحفة الائمة العلیة فی الحکمة العملیة = اخلاق ظهیری؛ شهرستانی، فتح الله بن احمد (-۱۰)

۲- المشجرة العمادیة فی الحکمة العملیة

۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۲۳۰/۳-ف

نسخه اصل: اونیورسیته ش ۴۷۱۱؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: با تاریخ ۵۷۸ق؛ ۵گ (۲۳-۲۷)، ۲۴ سطر [فیلمها ف: ۱-۴۳۸]

۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۲۲۶۶/۲-ف

نسخه اصل: ایاصوفیا ش ۴۸۵۲؛ بی‌کا، تا: اوایل قرن ۷؛ ۹گ (۱۳پ-۲۱ر) [فیلمها ف: ۱-۶۶۴]

۳. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۴۶۵۱/۲

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۷؛ کاغذ: نوعی ترمه، جلد: میشن سیاه ضربی، اندازه: ۱۲/۷×۲۱/۴سم [ف: ۷-۴۵۱]

۴. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۴۳۸/۲۶-ف

نسخه اصل: ایاصوفیا ش ۴۸۵۳؛ بی‌کا، تا: شاید اوایل قرن ۷؛ ۱۴گ(۲۰۶-۲۱۹)،۲۱ سطر، اندازه: ۲۱×۱۷سم [فیلمها ف: ۱-۴۷۳]

۵. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۲۳۲/۵-ف

نسخه اصل: نسخه اصل: اونیورسیته ش ۴۷۵۴؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: پایان ربیع الثانی ۷۰۲ق؛ ۱۳گ (۳۹-۵۱)، ۱۵ سطر [فیلمها ف: ۱-۴۴۰]

۶. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۰۶۵

آغاز: بحال الموجودات اللتی لا یتعلق وجودها بفعل الانسان و یکون المقصود ... فی اقسام الحکمة النظریه؛ **انجام:** الاقسام الاصلیه لحکمة الریاضیه: هی اربعة علم العدد و علم الهندسه و علم الهیأة و علم الموسیقی علم العدد یعرف فیه حال انواع العدد

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ واقف: ابن خاتون، ۱۰۶۷؛ کاغذ: نخودی آهار مهره، جلد: تیماج ضربی مشکی، ۶ص (۲۱-۲۶)، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف: ۱-۳۷۰]

۷. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۲۲۶۴/۲۰-ف

نسخه اصل: ایاصوفیا ش ۴۸۲۹؛ بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ ۳گ (۹۱پ-۹۳پ) [فیلمها ف: ۱-۶۶۲]

۸. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۴۶۴۱/۲

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۹۰۴ق، جا: شیراز؛ کاغذ: نوعی ترمه، جلد: میشن سیاه ضربی لبه‌دار، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۲/۴×۱۷/۲سم [ف: ۷-۴۴۶]

۹. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۴۷۳۲/۹

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ذیقعده ۹۶۲ق؛ کاغذ: سمرقندی و فرنگی، جلد: تیماج سبز زرکوب مقوایی، ۱۴ص (۸۳-۹۶)، ۱۲ سطر (۵×۱۱)، اندازه: ۱۰×۱۷سم [ف: ۱۴-۳۶۸۳]

۱۰. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه: ۲۳۷۷/۲۳

آغاز: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۹۶۵ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مقوایی روکش کاغذ عنابی عطف تیماج قرمز، ۶گ (۱۷۸-۱۸۳)، اندازه: ۱۳×۱۹سم [ف: ۴-۱۲۷۰]

۱۱. تهران؛ ادبیات؛ شماره نسخه: ۲۵۳/۱۳

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱ [ف: ۳-۴۰]

۱۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۷۱۲/۵

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ از روی نسخه اصل نوشته شده برای سید ابوالحسن احمد بن محمد سهیلی؛ کاغذ: زردفام، جلد: تیماج قرمز ضربی و مقوای زرکوب با لولا، ۵ص (۲۷۳-۲۷۷)، ۱۷سطر (۵×۱۱)، اندازه: ۱۱×۱۷سم [سنا: ف: ۲-۳۷]

۱۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۷۱۲/۸

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: زردفام، جلد: تیماج قرمز ضربی و مقوای زرکوب با لولا، ۱ص (۲۸۶)، ۱۷ سطر (۵×۱۱)، اندازه: ۱۱×۱۷سم [سنا: ف: ۲-۳۷]

۱۴. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۴۳۶۳/۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: علاءالدین بن حسن قاضی، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: شرقی، ۶گ (۳-۸)، ۱۹ سطر، اندازه: ۵×۹/۵سم [ف: ۳۶-۲۷۱]

۱۵. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۲۱۰۶/۲

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج تریاکی مقوایی، ۹گ (۱۴پ-۲۲ر)، ۱۹ سطر (۴/۵×۱۳)، اندازه: ۹×۱۹/۵سم [ف: ۸-۷۴۱]

۱۶. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۰۰۵۵/۲۶

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ مصحح، مجدول زرین و مرصع؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، مجدول، عطف و حاشیه تیماج قرمز، ۶ص (۲۷۸-۲۸۳)، اندازه: ۱۱/۵×۲۳سم [ف: ۳۲-۷۰]

۱۷. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۴۶۶۸/۸

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۵ شوال ۱۰۱۸ق؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج قهوه‌ای زرکوب مقوایی بالولا، ۱۵ص (۴۲۴-۴۳۸)، ۱۹ سطر (۴×۱۱)، اندازه: ۹×۱۷سم [ف: ۱۴-۳۶۱۷]

۱۸. تبریز؛ خادم حسینی؛ شماره نسخه: ۸۷/۶

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: عبدالرشید حسینی، تا: ۱۰۳۰ق؛ مهر: کاتب «عبدالرشید حسینی ۱۰۳۰» (مکعبی)؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۵گ (۳۲-۳۷)، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱/۵سم [اوراق عتیق: ۱-۱۱۷]

۱۹. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۶۳۴/۳۸

آغاز: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۰۴۳ق؛ ۳۱ سطر، قطع: بیاضی، اندازه: ۱۸×۳۱سم [ف: ۲-۴۰۰]

۲۰. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۴۳۵/۳ط

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۰۴۳ق؛ جلد: میشن مشکی، ۱۱ص (۹۷-۱۰۷)، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۲۰سم [ف: ۲۴/۳-۱۲۴]

۲۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۴۴۷۳/۳۵

آغاز: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ جلد: تیماج قهوه‌ای ضربی مجدول، ۱ص (۱۵۷پ)، ۲۹ سطر، اندازه: ۱۸/۵×۲۵/۵سم [ف: ۳۸-۶۲۶]

۲۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۸۰۷/۶

آغاز و انجام: برابر

خط:نستعلیق،بی‌کا، تا: ۱۱۰۲ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۱ص (۷۶-۹۶)، ۱۴ سطر، قطع: نیم خشتی، اندازه: ۱۱×۲۰سم [ف: ۹-۳۹۶]

۲۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۲۸۱۴/۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: رجب علی اصفهانی، تا: ۱۱۱۸ق؛ کاغذ: اصفهانی شکری، جلد: تیماج یشمی بدون مقوی با عطف تیماج، ۸ص (۳۵-۴۲)، ۱۲ سطر، قطع: جیبی، اندازه: ۱۰×۱۸سم [ف: ۱۰-۱۱۰]

۲۴. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۳۶۳۶/۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ در چند برگ آخر دو برگ در شرح مشیخه من لایحضره الفقیه آمده؛ ۴گ (۱۵۵ر-۱۵۸ر)، سطور چلیپا، اندازه: ۱۲/۵×۲۱سم [محدث ارموی مخ: ۱-۱۶۹]

۲۵. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۴۶۴۵/۳

خط: نسخ، کا: غلامحسین طبیب، تا: ۱۲۷۷ق، جا: مشهد، مدرسه صالحیه؛ کاغذ: فرنگی آهار مهره، جلد: میشن زرد لایی، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۱/۳×۱۷/۶سم [ف: ۷-۴۴۸]

۲۶. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۱۰۲۲/۴

خط: نستعلیق، کا: سید علی تنکابنی قزوینی، تا: ۱۳۵۸ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: رویه کاغذ ساغری، ۲۰ سطر [ف: ۵-۲۲۳]

۲۷. شیراز؛ هاشمی، نورالدین (خاندان)؛ شماره نسخه: ۱۷/۱۶

بی‌کا، بی‌تا [نشریه: ۵-۲۸۸]

۲۸. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۲۶۲/۱-ف

نسخه اصل: نسخه اصل: مانیسا گنل ش ۱۷۰۵؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ ۷گ (۷-۱۳)، ۱۶ سطر [فیلمها ف: ۱-۴۴۴]

۲۹. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۱۱۴۹/۱۳

آغاز و انجام: برابر

خط: تعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: سمرقندی کلفت، جلد: تیماج تریاکی ضربی و مقوایی، ۳گ (۴۳پ-۴۵پ)، ۳۱ سطر، اندازه: ۱۳×۲۳سم [ف: ۶-۲۴۰۱]

۳۰. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۴۲۸۰/۳۵

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج، قهوه‌ای، ضربی، ترنج با زمینه مذهب با نقش گل، مجدول، ۳گ (۹۳ر-۹۵پ)، ۲۱-۳۹ سطر، اندازه: ۱۵×۲۵سم [ف: ۳۸-۳۹۹]

۳۱. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۴۲۶۷/۸

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: آهار مهره فرنگی، جلد: رویه میشن سیاه،۴گ(۳۰ر-۳۳ر)، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۴×۲۳/۸سم [ف: ۷-۳۱۱]

۳۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۵۵۰

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ واقف: فهرستی؛ ۶گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۰×۱۶سم [ف: ۴-۱۱۰]

تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه: ۸۲/۱-عکسی

نسخه اصل: همان نسخه بالا [عکسی ف: ۲-۳۳]

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۶۴۵۲/۱-عکس

نسخه اصل: همان نسخه بالا [فیلمها ف: ۳-۲۵۳]

۳۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۵۹۱۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ واقف: نائینی؛ ۳گ، ۳۳ سطر، اندازه: ۱۱×۱۷سم [ف: ۴-۱۱۱]

● **اقسام العلوم و العلماء** / متفرقه / عربی

aqsām-ul ‘ulūm wa-l ‘ulamā’

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۲۸۸۴-ف

نسخه اصل: کتابخانه مرکزی ش ۲۹۳۵/۱۶ [این شماره در فهرست رساله دیگری است]؛ بی‌کا، بی‌تا؛ ۲۰ص (۳۴۱-۳۶۰) [فیلمهای دانشگاه تهران-ف: ۱-۳۵۴]

← اقسام العمل المکتوم فی تدبیر الحجر ⟵ الاکسیر

● **اقسام الفقر** / عربی

aqsām-ul faqr

احسائی، احمد بن زین الدین، ۱۱۶۶-۱۲۴۱ ؟ قمری

ahsā'ī, ahmad ebn-e zayn-od-dīn (1753-1826)

باید بخشی از یکی از مؤلفات او باشد.

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۵۷۸/۶-طباطبائی

آغاز: قال شیخ المشایخ الشیخ احمد الاحساوی الفقر علی ثلثة اقسام. فقر الی الخلق و فقر الی الخلق و الخالق و فقر الی الخالق؛ **انجام:** فشاهد اسرار الغیب و اطلع علی حقیقة الامر فاحب ما وقع لکونه الاصلح ... تمام شد الحمد لله.

خط: شکسته نستعلیق خوب، بی‌کا، تا: ۱۲۶۰ق؛ کاغذ: فرنگی نباتی رنگ، جلد: تیماج مشکی یک‌لا، ۲گ (۲۴ر-۲۵پ-حاشیه)، ۱۵ سطر، قطع: وزیری کوچک، اندازه: ۱۶×۲۲سم [ف: ۲۲-۲۷۰]

● **اقسام فقر** / عرفان و تصوف / فارسی

aqsām-e faqr

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۹۰۸۷/۴۶

خط:نسخ کهن معرب،بی‌کا،تا: با تاریخ قرن ۱۱؛ کاغذ: الوان آهار مهره،جلد: تیماج قهوه‌ای با ترنج و سرترنج و چهار لچکی، عطف گالینگور، ۱ص(۹۳پ)، اندازه: ۱۵/۱×۲۸/۴سم [ف: ۲۹/۲-۷۳۴]

● **اقسام القرآن** / علوم قرآن / عربی

aqsām-ul qur'ān

مؤلف می‌گوید که قرآن کریم شامل ناسخ و منسوخ و ظاهر و باطن و محکم و متشابه و مانند این مسائل می‌باشد و برای تشخیص آنها نمونه‌ای را با بیان استفاده شده از احادیث اهل بیت (ع) می‌آورد تا تشخیص دیگر موارد آسان گردد.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۶۳۱۱/۳

آغاز: اعلم أن القرآن منه ناسخ و منه منسوخ و منه محکم و منه متشابه و منه خاص و منه عام و منه تقدیم و منه تأخیر؛ **انجام:** و أسأل الله عز و جل أن یصلی علی محمد من خلقه و خیرته محمد صلی الله علیه و آله الأخیار الابرار الاطهار

خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ مصحح؛ جلد: تیماج مشکی و اطراف و عطف آن قرمز، ۱۶گ (۵۰پ-۶۵پ)، اندازه: ۱۳×۱۷سم [ف: ۱۶-۲۸۰]

● **اقسام القرائة** / قرائت / عربی

aqsām-ul qirā'a

تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۵۱۰/۵

آغاز: بسمله. اعلم بان اصل القراءة علی خمسة اضرب تنوین و تشدید و وقف و مدد و ...؛ **انجام:** و انا نقول فی اصواتهم لینا فی اختلاصا.

خط: نسخ، کا: مبارک بن خمیس بن راشد بن جمعة بن رجب بن ثانی بن محمد بن عبدالله، تا: یک‌شنبه ۱۹ رجب ۱۰۳۷ق؛ در صفحه ۲۲۷ سرگذشت کسائی از کتاب الورقه یادداشت شده؛ کاغذ: ترمه بخارایی بدون آهار، جلد: میشن ضربی قهوه‌ای، ۳ص (۲۲۴-۲۲۶)، اندازه: ۱۴/۹×۱۹/۵سم [ف: ۵-۵۱]

● **اقسام القرائة** / قرائت / عربی

aqsām-ul qirā'a

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۱۸۶۱/۵

آغاز: اعلم بأن قراءة القرآن علی خمسة مراتب أولها التنوین و هو نصبتین و رفعتین و کسرتین و الثانی التشدید و الثالث المد و الرابع الوقف و الخامس المیمات؛ **انجام:** اعلم بأن جمیع ما فی القرآن بالله و لله ینبغی أن یرقق فیه فیه و أما جمیع ما فی القرآن الله و أن الله و کان الله ینبغی أن یغلظ فی فیه؛ تمت الکتاب بعون الملک الوهاب.

در این رساله مطالبی درباره قرائت، تشدید، وقف مد و ترقیق در ۴ فصل نگارش یافته است؛ خط: نسخ و شکسته نستعلیق خوش، کا: ملامحمدرضا فرزند کربلائی رجبعلی فرزند آقا علی محمد تبریزی، تا: ۱۲۷۹ق؛ در متن و حاشیه، در انجام افزودگی‌هایی درباره علم تجوید آمده است؛ کاغذ: فرنگی، ۲گ (۱۳۱-۱۳۲)، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۱×۱۵سم [ف: ۳۰-۱۲۳]

● **اقسام قیامت** / متفرقه / عربی

aqsām-e qīyāmat

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۲۰۲/۶۳-طباطبائی

آغاز: القیامة قیامتان القیامة الکبری و هو یعم الجنة و یوم الجزاء و القیامة الصغری و هی حالة الموت و الیها الاشاره بقول صاحب الشرع؛ **انجام:** کنسبة فضاء الدنیا الی الرحم بل اوسع و اعظم بما لا یخفی

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ ۱ص (۵۹پ) [ف: ۲۳-۷۳۳]

← اقسام الکفر ⩥ اجوبة مسائل عبدالحسین بن یوسف بحرانی

● **اقسام کلام منثور** / ادبیات / فارسی

aqsām-e kalām-e mansūr

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۱۳۸۵/۴–ف

نسخه اصل: موزه بریتانیا Add. 16808 (ریو ۵۲۵)؛ بی‌کا، بی‌تا؛ ۱۵ سطر [فیلمها ف: ۱–۵۹۸]

● **اقسام الکلی** / منطق / عربی

aqsām-ul kullī

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۸۳۸۶

آغاز: الکلی یطلق علی ثلثة وجوه فیقال علی ما هو مقول بالفعل علی کثیر و یقال علی ما یمکن حمله علی کثیر من غیر اشراط وجود الکثیر؛ **انجام:** انما هما بتحصیل مستمر الابتداء بازاء الابتداء و البقاء بازاء البقاء

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: وسط و انجام؛ اهدایی: رهبری، تیر ۱۳۸۱؛ کاغذ: نخودی آهارمهره، جلد: تیماج عنابی فرنگی با جدول زنجیره‌ای زرین، ۱۷گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۳×۲۰سم [ف: ۲۴–۱۷]

● **اقسام اللام الواقعة فی القرآن** / قرائت / عربی

aqsām-ul lām al-wāqi‘a fi-l qur‘ān

نام مؤلف در نسخه نیامده است. رساله مختصر جامعی است بدون خطبه و مقدمه در بیان اقسام چهل‌گانه لام در قرآن شریف بر اساس مذهب ابو عبدالرحمن خلیل بن احمد عروضی ازدی فراهیدی متوفی ۱۷۵ق مشتمل بر: لام قسم و جوابه، لام الامر و جوابه، لام وعید و توکید و عماد و حجر و کی، لام حقیقة و عاقبة و ترجی و تمنی و تحدید، لام مدح وذم و لما و منقول و خبر و ایجاب و شفاعة، لام جهر و ابتدا و تفضیل و الحاق و صفت، لام اصل و معرفة و تکثیر و نفی و لیس و غیر، لام دعا و استحقاق و صله و تبریة.

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۴۶۸۲

آغاز: اقسام اللام الواقعة فی القران و غیره علی مذهب خلیل بن احمد رحمة الله تعالی و هی لام القسم و جوابه؛ **انجام:** و لام استحقاق والمشهور انها من حروف الجر مثل الحمدالله و لکن صاحب هذا المقدمه قال مثل ویل حیث وقع و هی مضمومة انتهی کلامه و قد عدها اربعین و فی الشرح ثمانیة و ثلثون

خط: نستعلیق، کا: عبد النبی کشمیری، تا: ۱۱۷۵ق؛ ضمیمه نسخه ش ۲۴۶۷۹ کتابخانه؛ اهدایی: رهبری، اسفند ۱۳۷۶؛ کاغذ: حنایی، ۲گ، ۲۲ سطر، اندازه: ۸/۵×۱۶/۵سم [اهدائی رهبر: ۱علوم قرآن–۲۹۹]

← اقسام اللذات ⩥ اللذات

● **اقسام ماآت** / نحو / فارسی

aqsām-e māāt

در شناسایی «ما» که در قرآن به کار رفته است. جز «الکفایة فی ماآت القرآن» ابوعلی حسین مقری که به عربی است.

تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۳۹۶۳/۳

آغاز: اقسام ماآت: ۱. ماء نافیه، ۲. حجد، ۳. مصدریه ... بدانکه از جمله غرایب قرآن معرفت ماآت است و آن موقوف است بر دانستن کلام عرب؛ **انجام:** هر کدام اراده کنند در حواشی مصاحف مکتوب می‌گردانند

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: ترمه، جلد: رویه میشن آلبالویی قرمز، ۴گ (۱۲پ–۱۵پ)، اندازه: ۱۲/۳×۱۸/۶سم [ف: ۷–۱۱۸]

● **اقسام المتصوفة** / عرفان و تصوف / عربی

aqsām-ul mutiṣawwifa

درباره عقاید غلات متصوفه باطنیه.

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۰۰۳۶/۲

آغاز: بسمله و به العون بکل شئ محیط لا اتحاد له؛ **انجام:** و انما اطنبت الکلام فی هذا المقام ... و الله اعلم بالصواب

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ جلد: تیماج مشکی، ضربی ترنج و لچکی، ۶ص (۲۹۵–۳۰۰)، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۶/۵×۲۴سم [ف: ۳۲–۵۱]

● **اقسام مجاز** / بلاغت / فارسی

aqsām-e majāz

تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۳۷۳۳/۲

آغاز: آغاز: اگر دراعی ترتیب و اشارت تأیید باشد می‌توانم که در خلال الفاظ و و نسق سخن طرازی اصول علم بیان ... ایراد کنم؛ **انجام:** انجام: را خاتمه کتاب ساخت.

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: آهار مهره فرنگی، ۳ص، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۰/۸سم [ف: ۷–۳۳]

← اقسام مردم ⩥ اوصاف مردم و اصناف مردم
← اقسام مردم ⩥ اصناف مردم

● **اقسام المغالطة** / منطق / عربی

aqsām-ul muġāliṭa

غیرهمانند:

۱. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۱۱۴۲/۳۳

در چند باب «المغالطة قیاس فاسد اما من حیث الصورة فقط و اما من حیث المادة فقط و اما من حیث الصورة و المادة جمیعا» و حینئذ لاینعکس بعکس النقیض». گویا از کتابی است؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۰۹۴ق؛ در ۳۱۴پ-۳۱۶ر یادداشت‌هایی است درباره مغالطه؛ کاغذ: ترمه، جلد: میشن آلبالویی، ۱۰گ (۳۰۵پ-۳۱۴پ)، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۲×۲۰سم [ف: ۵-۲۳۹]

۲. تهران؛ مهدوی؛ شماره نسخه: ۵۹۲/۱

اندکی از مقدمه را دارد و سطری از باب دم و همه تکمله دارای پنج مغالطه؛ خط: نسخ، کا: محمد اسمعیل بن عبدالنبی نصیری، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: وسط؛ جلد: تیماج مشکی ضربی مقوایی، ۲گ (۱پ-۲پ)، قطع: خشتی [نشریه: ۲-۱۲۵]

۳. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۷۸۹/۶

آغاز: المغالطة الاولی بعض الواجب لذاته لاموجود فی الخارج-جاز ان یستلزم المحال

دوازده گونه از آن برای آغاز کردن مناظره یاد شده است؛ بی‌کا، تا: با تاریخ ۱۱۸۵ق؛ کاغذ: ترمه، جلد: میشن سبز، ۴گ (۲۰پ-۲۳پ)، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۲/۱×۲۲/۳سم [ف: ۵-۱۷۷]

← اقسام المفارقات ⟵ اثبات المفارقات

● اقسام المنافع / کلام و اعتقادات / عربی

aqsām-ul manāfi‘

علم الهدی، علی بن حسین، ۳۵۵-۴۳۶ قمری

‘alam-ol-hodā, ‘alī ebn-e hoseyn (967-1045)

رساله کوتاهی است درباره منافعی که از خداوند متعال به زندگان می‌رسد. مصنف این منافع را به سه گونه تقسیم نموده، سپس در خصوص مواردی که این منافع را دارا هستند، به بحث پرداخته است. گونه‌های منافع عبارتند از: ۱. منفعة تفضل؛ ۲. منفعة عوض؛ ۳. منفعة ثواب.

چاپ: این رساله در ضمن مسائل المرتضی در بیروت به چاپ رسیده است.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۲۹۲۳/۱۹

آغاز: مسألة: من الکتاب ایضاً، اعلم أن المنافع التی عرض الله الاحیاء لها ثالاث، منفعة تفضل و منفعة عوض، و منفعة ثواب، فاما المنفعة علی سبیل التفضل فهی الواقعة ابتداء من غیر سبب استحقاق؛ **انجام:** الاتری انه لو لم یخلق الحیاة و الشهوة لم یکن ما یوصل الیهما مما ذکرنا منفعة و لا نعمة و لو لم یخلق المشهتی الملذوذ لم ین سبیل الی الفع والانعام فبان بهذه الجملة ما قصدناه.

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ مصحح؛ کاغذ: شرقی، ۲گ (۶۱پ-۶۲ر)، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۰/۵×۱۵/۵سم [ف: ۳۲-۷۵۶]

● اقسام الموت / فلسفه / عربی

aqsām-ul mawt

بابا افضل کاشانی، محمد بن حسین، -۶۶۷ ؟ قمری

bābā afzal-e kāšānī, mohammad ebn-e hoseyn (-1269)

در این‌که هر کس بخواست خود بمیرد زنده خواهد بود.

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۴۳۱/۱۱

آغاز: الموت موتان ارادی و طبیعی؛ **انجام:** و قد قیل مت بالاراده تحیی بالطبیعة

بی‌کا، بی‌تا؛ ۱ص (۱۵۳ر) [ف: ۳-۳۳۳]

● اقسام موجود / فلسفه، شعر / فارسی

aqsām-e mowjūd

ابن سینا، حسین بن عبدالله، ۳۷۰؟-۴۲۸ قمری

ebn-e sīnā, hoseyn ebn-e ‘abd-ol-lāh (981-1038)

به نظم فارسی

[فهرستواره منزوی ۷۹/۶]

تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۲۵۷۱/۷

منظوم؛ خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا [ف: ۶-۵۱]

● اقسام الموجودات (جدول) / عربی

aqsām-ul mawjūdāt (jadwal)

جدولی است شبیه صورت حساب سیاق مطابق ترتیب شیخ شهاب الدین مقتول سهروردی به روایت جمال الدین منشی برای کتابخانه صاحب شمس الدین.

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۲۳۱/۳۱-طباطبائی

آغاز: ذکر اقسام الموجودات علی ما هی مرتبة علی ترتیب ذکر الشیخ شهاب الدین المقتول نفل جمال الدین منشی بطریق السیاقه لیکون سهل المآخذ علی من اراد ضبطه و حفظه تذکرة لخزانة الصاحب شمس الدین ظل مثواه. حرف ما یکون وجوده من غیره و هو الذی لو فرض عدمه بالنظر الی ذاته مع قطع النظر عن غیره لا یلزم منه المحال یسمی ممکن الوجود؛ **انجام:** ما یکون وجوده من ذاته و هو الذی لو فرض عدمه بالنظر الی ذاته مع قطع النظر عن غیره یلزم منه المحال و یسمی واجب الوجود ... و کان من الواجب ان یقدم هذا القسم من الذکر کما هو مقدم فی الوجود الا انه کان غرضنا اقسام الموجودات علی النهج المعتبر و اقسامه فلهذا قد مناه فی الذکر. تم الجدول للشیخ الفاضل شهاب الدین المقتول مع عجالة الوقت

خط: نسخ، کا: شیخ محمد علی بن محمود تبریز، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: اصفهانی نخودی رنگ، جلد: تیماج قهوه‌ای تیره، ۲گ (۸۵پ-۸۶ر)، قطع: وزیری، اندازه: ۱۹×۲۶سم [ف: ۲۳-۸۲۴]

● **اقسام المولی** / کلام و اعتقادات / عربی
aqsām-ul mawlā
مفید، محمد بن محمد، ۳۳۶-۴۱۳ قمری
mofīd, mohammad ebn-e mohammad (948-1023)
رساله کوتاهی است درباره حدیث نبوی «من کنت مولاه فهذا علی مولاه». مؤلف در ابتدا، ده معنی برای کلمه «مولی» که عبارت است از: الاولی، مالک الرق، المعق، المعتق، ابن العم، الناصر، المولی لتضمن الجریرة، الحلیف، الحا (کذا)، الامام، السید، المطاع، ذکر کرده و آنگاه اثبات می‌کند که مراد رسول اکرم (ص) از کلمه «مولی» در حدیث شریف، اولی به تصرف و طاعت است. مردی از بهشمیه و گروهی از معتزلة در دلالت این حدیث بر اولویت حضرت علی (ع) اعتراض نموده‌اند و شیخ مفید سخن آنان را به‌تفصیل پاسخ داده است. شیخ مفید در این زمینه رساله دیگری هم دارد با عنوان «معنی المولی».
آغاز: بسمله. و ما توفیقی الا بالله العزیز الحکیم، مختصر الکلام فی أقسام مولی فی اللسان املآء الشیخ المفید ... الحمدلله و سلام علی عباده اللذین اصطفی ... أما بعد أطال الله بقآء الأمیر و أدام تأییده و علوه و تمکینه و رفعته و کبت عدوه فانی ممتثل ما رسمه من اثبات أقسام المولی فی اللسان و ذکر طرف من الاستدلالات علی امامة أمیرالمؤمنین علی بن أبی طالب (ع) بما تضمنه المقال الصادر عن رسول الله (ص) فی غدیرخم بحضرة الأشهاد و أن اردف ذلک بما یشهد بصحته من الأشعار التی تقوم فی البرهان مقام الاطباق علی التسلیم له و الانقیاد و بالله استعین و ایاه استهدی الی سبیل الرشاد. باب أقسام المولی فی اللسان، المولی ینقسم فی اللغة علی عشرة أوجه أولها: الأولی، و هو الأصل و العماد الذی ترجع الیه المعانی فی باقی الأقسام.
انجام: و دلائلها ما ذکرناه من برهان قول رسول الله علی امامة أمیر المؤمنین، و الله الموفق للصواب.
چاپ: پنج چاپ مختلف از رساله «اقسام مولی ... » سراغ داریم.
[دنا ۸۵/۲ (۸ نسخه)؛ الذریعه ۲۷۲/۲؛ الشیخ المفید و عطاؤه الفکری الخالد ۵۷-۵۸؛ فهرست آثار شیخ مفید در کتابخانه آیت الله مرعشی ۴۸-۵۴؛ معجم التراث الکلامی ۴۱۵/۱؛ مکتبة امیرالمؤمنین ۵۴۴/۲]

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۲۱۴/۲
آغاز و انجام: برابر
نسخه اصل: کتابخانه چستربیتی، ایرلند جنوبی، ش ۳۸۷۷. نسخه حاضر مقدمه‌ای چند سطری دارد که در نسخه‌های دیگر نیامده است؛ خط: نسخ معرب، بی‌کا، تا: با تاریخ ۷۶۸ق؛ صورت اجازه شیخ مفید درج شده است: «قرأ علی الشیخ أبوالحسن علی بن محمد بن الدقاق أیده الله و کتب محمد بن محمد بن النعمان فی صفر سنة ثلاث و أربعمائة»؛ ۳ص (۲۸۲-۲۸۴)، ۲۳ سطر [عکسی ف: ۳-۵۰۰]
۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۲۵۵/۱۸
خط: نسخ، کا: عبدالحمید بن محمد مقیم خطیب عبدالعظیمی، تا: ۱۷ ربیع الثانی ۱۰۵۶ق؛ جلد: مقوایی عطف تیماج قرمز، ۷گ (۱۴۷پ-۱۵۳ر)، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۳×۲۵/۵سم [ف: ۱-۲۸۵]
۳. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۲۶۱۱/۲۵
آغاز: برابر
نسخه اصل: کتابخانه مرتضوی-مشهد مقدس [این رساله در فهرست این کتابخانه نیامده]؛ خط: نسخ، کا: عزیز الله بن عبدالعلی فراهانی،تا:با تاریخ۱۰۷۴ق،۱۰ص (۲۶۸-۲۷۷) [عکسی ف: ۷-۲۱۰]
۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۱۹۶۷
آغاز و انجام:برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ اهدایی: رهبری، فروردین ۱۳۷۴؛ کاغذ: نخودی، جلد: اسقاطی، ۸گ، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۰سم [ف: ۲۶-۹۶]
۵. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۷۸/۱۲
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ جلد: تیماج سرخ عطف تیماج قهوه‌ای، ۶گ (۱۴۷پ-۱۵۲پ)، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۲×۱۸/۵سم [ف: ۱-۹۳]
۶. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۲۸۰۶/۶
آغاز و انجام: برابر
خط: شکسته نستعلیق، کا: محمد امین بن یحیی خوئی، تا: دوشنبه ۱۱ جمادی الثانی ۱۳۳۶ق، جا: نجف اشرف؛ ترقیمه: «و قد استنسختها لنفسی و وقع الفراغ من تسطیرها یوم الاثنین الحاد یعشر من شهر جمادی الأخری سنة ست و ثلاثین و ثلاثمائة بعد الالف بالنجف الاشرف علی شرفه الصلاة و السلام، و قد نقلتها من نسخة نقلت من خط العلامة المحدث فخر المتأخرین و تاج المتعبدین الحاج میرزا حسین النوری الطبرسی و قد کتب هو فی آخرها بخطه الشریف نقلت من نسخة نقلت من نسخة فی آخرها اجازة المصنف الشیخ المفید ما هذه صورته «قرأ علی الشیخ ابوالحسن علی بن محمد الدقاق ایده الله کتبه محمد بن محمد بن النعمان فی صفر سنة ثلاث و اربعمائة» حررها المذنب الاثیم الجانی محمد امین بن یحیی الخوئی اصلاً و النجفی مولداً و مدفناً «إن شاء الله» عفی الله عنهما ۱۳۳۶ه»؛ کاغذ: دفتری خط دار، ۴گ (۳۶پ-۳۹)، ۲۱ سطر، اندازه: ۹×۱۶سم [ف: ۳۲-۵۱۵]
۷. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۲۴۳/۱۳
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج مشکی ضربی، ۵گ (۱۳۹پ-۱۴۴پ)، اندازه: ۱۷×۲۴/۵سم [ف: ۱-۲۶۹]
۸. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۸/۲۱ خوئی
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ تحریری، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج زرد رنگ، ۸ص (۲۹۶-۳۰۳)، ۲۳ سطر، قطع: وزیری باریک، اندازه: ۱۳/۳×۲۶/۲سم [ف: ۷-۱۷]

● **اقسام نجوم (مجدول)** / هیئت / فارسی
aqsām-e nojūm (mojadval)

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۴۵۹۰/۹۲
آغاز: جدول اختیارات کارها بر پیوستن ماه بکواکب
بی‌کا، تا: سه‌شنبه ۱۴ ربیع الاول ۷۲۳ق؛ جلد: تیماج کرم قهوه‌ای، ۲ص (۳۹۵-۳۹۶)، ۴۱ سطر، اندازه: ۱۹×۳۲سم [ف: ۴۱-۸۹]

● **اقسام النفس = مراتب اربعه نفس = خبر چهار نفس = حدیث نفس کمیل** / حدیث / عربی
aqsām-un nafs = marāteb-e arba'e-ye nafs = xabar-e čahār nafs = hadīs-e nafs-e komeyl
منسوب به علی بن ابی طالب (ع)، امام اول، -۴۰ قمری
(mansūb be) 'alī ebn-e abī tāleb, emām-e avval (-661)
حدیث کمیل فی معرفة النفس، از حضرت امیر المومنین علی (ع) به نقل از کتاب مجمع البیان.

۱. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۶۹۱/۲
خط: نستعلیق، کا: محمد قلی بن محمد علی تبریزی، تا: ۱۰۵۱ق، ۲گ (۵پ-۶ر) [ف: ۵-۱۵۱]

۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۵۷۸/۷-طباطبائی
آغاز: فی مجمع البیان عن کمیل بن زیاد قال سئلت مولانا ... ان تعرفنی نفسی فقال یا کمیل ای نفس ترید
خط: شکسته نستعلیق خوب، بی‌کا، تا: ۱۲۶۰ق؛ کاغذ: فرنگی نباتی رنگ، جلد: تیماج مشکی یک‌لا، ۲گ (۲۴پ-۲۵ر-حاشیه)، ۱۵ سطر، قطع: وزیری کوچک، اندازه: ۱۶×۲۲سم [ف: ۲۲-۲۷۰]

۳. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۲۲۳۹/۳
بی‌کا، تا: قرن ۱۴؛ مجدول؛ کاغذ: فرنگی سفید زرد، جلد: تیماج سرخ درون آراسته، ۲گ (۲۷ر-۲۸ر)، اندازه: ۱۲×۱۷/۵سم [ف: ۹-۹۰۲]

● **اقسام النفوس** / فلسفه / عربی
aqsām-un nufūs

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۲۹۳۶/۷
آغاز: هذا الفصل نقل من کتاب تاریخ النصرانی المشهور فی الدهور بالعلم و العمل. النفس الانسانیة کالمادة المجردة عن الصور و لها کمال و نقصان و کمالها علمی و عملی؛ **انجام:** القول فی الادراکات اعنی المعارف العلویة الانسانیة (تمت اقسام النفوس المذکورة و الحمدلله اولا و آخرا).
بندی است فلسفی و شاید از یکی از قدما باشد؛ خط: نستعلیق، کا: سلطان محمود بن علی طبسی، بی‌تا؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج قهوه‌ای حاشیه‌دار مقوایی، ۲ص (۲۰۵-۲۰۶)، ۲۱ سطر (۸/۵×۱۵)، اندازه: ۱۳×۱۹سم [ف: ۱۰-۱۸۱۱]

← اقسام النفوس و احوالها ← اقسام نفوس
← اقسام النفوس و احوالها ← النفس علی طریق الدلیل و البرهان (ترجمه)
← اقسام الوجود ← التحفة النجفیة
← اقسام وجود ← وجودیة

● **اقسام الوجود** / فلسفه / عربی
aqsām-ul wujūd
علی نقی
'alī naqī

قزوین؛ امام صادق؛ شماره نسخه: ۳۰۹/۲
آغاز: فهذه تحقیقات دقیقة وتدقیقات شریفة قد الفها. جمعها استاذنا المبرور المغفور
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج، ۱۷ سطر [ف: ۱-۳۰۵]

● **اقسام وجود** / فلسفه / فارسی
aqsām-e vojūd

تهران؛ نوربخش؛ شماره نسخه: ۴/۷/۱
آغاز: ظاهر که به نظر می‌آید آن لازم الوجود است
بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: هندی، جلد: تیماج مقوایی، اندازه: ۱۴/۵×۲۲/۵سم [ف: ۱-۸]

● **اقسام وضوء** / فقه / عربی
aqsām-e vozū'

تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۲۸۴۲/۱۱۹
کا: ابوالقاسم وفا، تا: قرن ۱۳؛ در هامش [ف: ۶-۱۳۷]

← اقسام و عوالم وجود ← نفس

● **اقسام ولایت** / فقه / فارسی
aqsām-e velāyat

تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۲۵۶۸/۵
از کنز العرفان؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا [ف: ۶-۴۹]

● **اقسام و مراتب وجود** / فلسفه / فارسی

aqsām va marāteb-e vojūd

تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۲۵۷۱/۱۱
خط: شکسته نستعلیق، بی کا، بی تا [ف: ۶-۵۱]

● اقصی الارب فی ترجمة مقدمة الادب / ادبیات-ترکی

aqṣa-l arab fī t.-i muqaddamat-il adab

بروسوی، احمد بن خیرالدین، -۱۱۲۰ قمری

borūsavī, ahmad ebn-e xayroddīn (-1709)

اهدا به: وزیر عثمان پاشا
تاریخ تألیف: آغاز جمادی الاول ۱۱۱۷ق؛ محل تألیف: مدرسه مرادیه بروسه
ترجمه است با افزوده هایی به ترکی
[فلوگل ۹۶/۱-ریو ۱۳۴-بلوشه ۲۸۶و۲۸۷-قرطای ۱۹۹۱تا ۱۹۹۸]

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۴۰ سرود
خط: نستعلیق، بی کا، تا: ۱۱۱۷ق؛ جلد: تیماج مشکی رنگ، قطع: رحلی [نشریه: ۱۳-۴۴۴]

۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۹۰۸۳
خط: نسخ، کا: درویش محمد بن شیخ حسن منتشوی، تا: نزدیک به پایان ربیع الاول ۱۱۵۳ق، جا: بروسه در جامع شهر کوسدی؛ مجدول؛ کاغذ: استانبولی، جلد: تیماج مشکی ضربی مقوای در یک سوی، ۴۶۶گ، ۳۱ سطر (۱۷×۲۰/۵)، قطع: رحلی، اندازه: ۲۰×۳۱سم [ف: ۱۷-۲۸۸]

● اقصی الامانی فی علم البیان و البدیع و المعانی / بلاغت / عربی

aqṣa-l amānī fī ‘ilm-il bayān wa-l badī‘ wa-l ma‘ānī

انصاری، زکریا بن محمد، ۸۲۶؟-۹۲۶ ؟ قمری

ansārī, zakaryīā ebn-e mohammad (1423-1520)

تلخیص کتاب «تلخیص المفتاح» جلال الدین محمد بن عبدالرحمان قزوینی معروف به «خطیب دمشق» (۷۳۹ق) است در «مقدمه» . سه «فن»، مؤلف شرحی بر «مطول» تفتازانی دارد.

آغاز: الحمدلله الذی نور بصیرة من اصطفاه لفهم المعانی ... و بعد فهذا مختصر فی علم المعانی و البیان و البدیع مزین بزینة حسن المبانی و الترصیع ...

انجام: و هذا دعاء للبریة شامل و الله تعالی اعلم، تم و کمل بحمدالله تعالی و عونه و منه و حسن توفیقه
[بروکلمن ۲۹۶/۱ و ذیل ۵۱۹/۱]

۱. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۷۶۶/۱
آغاز و انجام: برابر
بی کا، تا: چهارشنبه ۱۵ صفر ۱۰۵۵ق؛ کاغذ: ترمه، جلد: میشن آلبالویی، ۱۳گ (۳پ-۱۵ر)، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۸/۶×۱۴/۵سم [ف: ۵-۱۶۹]

۲. قم؛ مرکز مطالعات؛ شماره نسخه: ۶۱۰/۷
آغاز و انجام: برابر
نام مؤلف به استناد نسخه ملک تعیین شد؛ خط: نسخ و نستعلیق، بی کا، بی تا؛ جلد: مقوا طوسی عطف تیماج قهوه‌ای، ۲۳گ (۱۴۴پ-۱۶۶پ)، اندازه: ۱۷×۲۲سم [ف: ۱-۵۱۷]

● اقضیة امیرالمؤمنین / تاریخ / عربی

aqḍīyat-u amīr-il-mu’minīn

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۱۹۵/۹۸-ف
نسخه اصل: حمدیه ش ۱۴۴۷؛ بی کا، تا: با تاریخ ۷۵۵ق؛ در هامش [فیلمها ف: ۱-۴۲۸]

● اقضیة الرسول (ص) / حدیث / عربی

aqḍīyat-ur rasūl

ابن طلاع، محمد بن فرج، ۴۰۴؟-۴۹۷ قمری

ebn-e talla‘, mohammad ebn-e faraj (1014-1104)

کتابی در قضاوت‌های رسول اکرم (ص) یا دستوراتی که در این خصوص داده است شامل کتاب جنایات، کتاب جهاد، کتاب نکاح، کتاب طلاق، کتاب بیوع، کتاب وصایا، بخشی از عناوین آن بدین شرح است: اول اسباب الحکم فی القتل و هو السجن، باب حکم رسول الله (ص) فی المحاربین من اهل الکفر، باب کیف یساق القاتل الی السلطان و کیف تقرر علی القتل حکم رسول الله (ص) فیمن ضرب امراة حاملا و طرحت جنینها حکم رسول الله (ص) بالقسامه فیمن لم یعرف قاتله،حکم رسول الله (ص) فی القتیل یوجد بین قریتین، حکم رسول الله (ص) بالقصاص فی الجراح، حکم رسول الله (ص) فیمن اقر بالزنا و هو محصن، حکم رسول الله (ص) فی حد القذف و الخمر، حکم رسول الله (ص) فی السارق یسرق مرارا، کتاب الجهاد: حکم رسول الله (ص) فی اول قتیل قتل من المشرکین و اول غنیمة، حکم رسول الله فی الجاسوس، فی الاسری و ذکر من قتله النبی (ص)، حکم رسول الله (ص) فی الامان یوم الفتح، حکم رسول الله فی السهام، حکم رسول الله بالسلب للقاتل یوم حنین، حکم رسول الله (ص) فیما اهدی الیه، حکم رسول الله فی اموال بنی النضیر و قسمة خیبر، حکم رسول الله (ص) فی الرسل الا تقتل و الوفا بالعهد للکفار، حکم رسول الله فی الجزیة ...

آغاز: بسمله رب اختم بخیر یا کریم قال الشیخ الاجل العالم العامل الفاضل المشاور ابو عبدالله محمد بن فرج عفی الله عنه. الحمدلله کما حمد نفسه و اضعاف ما حمده خلقه حتی یفنی حمدهم و یبقی حمده لا اله الا هو هذا کتاب اذکر فیه ان شاء الله ما انتهی الی من اقضیة رسول الله ...

چاپ: محقق: محمد ضیاء الرحمن الاعظمی، بیروت، دارالکتاب اللبنانی، ۷۴۰ص، ۱۳۹۷ق.

مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه: ۲۱۹۸۱

آغاز: برابر **انجام:** و تحدث الناس ان قدرددناها فسلها سرا و الحقها بابیها.

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۸؛ افتادگی: انجام؛ در آخر نسخه در برگ اضافی ترجمه مصنف با خط مغایر منقول از ذهبی آمده است؛ تملک: عبدالهادی، احمد بن حاج علی بیاوی، محمد رازی مدرس؛ جلد: تیماج قهوه‌ای لولایی، ۱۱۸گ، ۱۵ سطر (۹/۵×۱۳/۵)، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: ۲-۶۴۹]

● **الاقطاب** / عرفان و تصوف / فارسی

al-aqtāb

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۶۱۲/۱۰-ف

نسخه اصل: سلیمانیه ش ۱۲۰۸؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۸۳۹ق؛ ۲گ (۲۳۸ر-۲۳۹ر)، ۱۹ سطر [فیلمها ف: ۱-۵۱۱]

● **الاقطاب الفقهیة** / فقه / عربی

al-aqṭāb-ul fiqhīya

قزوینی، سید جعفر

qazvīnī, seyyed ja‘far

رساله فتوایی متوسطی است موافق فتواهای شیخ جعفر (شاید صاحب کشف الغطاء باشد) با آنچه به‌نظر مؤلف می‌رسید و فروعی که در نوشته‌های شیخ نبوده است. مشتمل بر چند «قطب» و هر کدام دارای چند «مقصود» و «باب» و «فصل» می‌باشد.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۶۶۴۷

آغاز: الحمدلله الذی خلق العباد امتناناً علیهم و فرض علیهم عبادته احساناً الیهم و صلی الله علی اشرف الانبیاء و الاولیاء؛ **انجام:** لتجردها عما اضفناه الیها مه شدة الاهتمام به و کثرة الاحتیاج الیه

از قطب طهارت تا حج؛ خط: نسخ، کا: عیسی بن سعد حویزی، تا: در عصر مؤلف؛ جلد: تیماج مشکی بدون مقوا، ۱۶۱گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۱۷-۲۱۳]

● **الاقطاب الفقهیة علی مذهب الامامیة** / فقه / عربی

al-aqṭāb-ul fiqhīya ‘alā maḏhab-il imāmīya

ابن ابی جمهور، محمد بن علی، ۸۳۸؟-۹۰۶ ؟ قمری

ebn-e abī-jomhūr, mohammad ebn-e ‘alī (1435-1501)

رساله کوتاهی است، با عناوین «قطب» مشتمل بر فروع، دلایل و مآخذ احکام و قواعد فقهی که بعد از تألیف کتاب «عوالی اللآلی» بدان پرداخته که برای طالبان و محققان در استنتاج و استخراج احکام مفید و راهنما است.

آغاز: بسمله. و به نستعین. الهنا هب لنا من عطائک ما یکون سببا لرضاک وانح لنا من نفحات جودک ما یوصلنا الی خشیتک و تقواک.

انجام: و علو الدار و سفلها إذا أمکن تعدیلها قسمت بعضها فی بعض قسمة إجبار والا کانت قسمته اختیاریة.

[الذریعه ۲۷۳/۲؛ دنا ۸۷/۲ (۹ نسخه)]

۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۳۶۶۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ محشی با نشان «منه»؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: مقوا عطف تیماج سرخ، ۵۶گ، ۲۴ سطر (۸×۱۴)، اندازه: ۱۳×۱۹سم [ف: ۱۲-۲۶۷۴]

۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۰۵۹۹/۳

آغاز: برابر؛ **انجام:** هذا آخر ما اردنا املاء فی هذه الرسالة و ... لنا جمعه و استخراجه فی هذه المقاله مع ضعف الصناعة و قلة البضاعة.

بی‌کا، تا: جمعه ۱۸ رجب ۱۰۷۷ق؛ جلد: مقوا، ۱۲۶ص (۳۵۴-۴۷۹)، ۲۹ سطر، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: ۳۳/۱-۱۲۴]

۳. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۱۵۴۲

آغاز: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۰۹۸ق؛ با حواشی «منه»؛ کاغذ ترمه رنگارنگ، جلد: میشن سرخ لایی، ۶۴گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۳/۶×۲۳سم [ف: ۱-۴۵]

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۹۷۰

نسخه اصل: همان نسخه بالا [عکسی ف: ۳-۲۱۵]

۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۵۴۶۹

خط: نسخ، کا: محمود بن محمد تقی، تا: رمضان ۱۱۶۹ق؛ افتادگی: آغاز؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: نو، ۹۱گ، ۱۵ سطر (۷×۱۴/۵)، اندازه: ۱۲×۲۱/۶سم [ف: ۱۶-۳۷۰]

۵. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۳۸۹۷

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۴۲ق؛ دارای یک سر لوح؛ تملک محمد علی تلواسکانی، تنکابنی؛ کاغذ: فرنگی آهار مهره، جلد: تیماج مشکی، ۱۴۲ص، ۱۷ سطر، قطع: رقعی، اندازه: ۱۲×۱۹/۵سم [ف: ۱۰-۱۹۲۰]

۶. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۷۳۵۸

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۴۴ق؛ مصحح؛ کاغذ: نخودی آهار مهره، جلد: مقوا، ۴۳گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۲۱/۱-۱۳۵]

۷. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۷۳۵۷

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ربیع الاول ۱۲۴۵ق؛ مصحح؛ کاغذ: شکری

آهار مهره، جلد: مقوا رویه گالینگور، ۳۶گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۲۰/۸×۱۴/۷سم [ف: ۲۱/۱-۱۳۶]

۸. **قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۳۳۹۴**

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: محمد رضا بن ابی القاسم موسوی، تا: سه‌شنبه ربیع الاول ۱۲۸۶ق؛ جلد: مقوایی عطف تیماج قهوه‌ای، ۸۷گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۱سم [ف: ۹-۱۸۰]

۹. **قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۳۶۵۹**

انجام: او ینتظر البلوغ احتمالان و قیام البینة من الحجج الشرعیة

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ مصحح، با علامت بلاغ؛ جلد: دو رو تیماج رو قرمز پشت ضربی قهوه‌ای، ۱۳۹گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۲×۱۹سم [ف: ۱۰-۵۲]

● **الاقطاب القطبیة = البلغة فی الحکمة = البلغة** / فلسفه / عربی

al-aqṭāb-ul quṭbīya = al-balaġa fi-l ḥikma = al-balaġa

اهری، عبدالقاهر بن حمزه، ق۷ قمری

aharī, ʻabdolqāher ebn-e hamze (-13c)

تاریخ تألیف: آغاز ۹ ذیحجه و پایان ۱۵ محرم ۶۲۹ق

رساله مختصری است در فلسفه عالیه با شواهدی از آیات و احادیث و اشعار عربی و فارسی، که به نام الامیر الکبیر احمد بن الصدر السعید ابی نصر یونس تألیف شده، در دو «فن» و هر فن دارای اقطاب مرتب بر ابواب و فصول: الفن الاول: الکشف عن ماهیة العالم و اقسامه من أعراضه و اجسامه؛ الفن الثانی: الکشف عن سبب وجوده من صفات ذاته وجوده. ملاصدرا بسیاری از گفته‌های او را در نوشته‌های خود گنجانده است.

آغاز: یقول العبد الفقیر ... سبحانک لاعلم لنا الا ما علمتنا و لا عمل لنا الاکما الهمتنا أبدعتنا فأندتنا و قدرتنا فهدیتنا.

انجام: و لیس الخبر کالعیان و لنختم کلامنا حامدین لله و مصلیاً علی نبی الرحمة و شفیع الامة محمد و آله الطاهرین.

چاپ: به تصحیح محمد تقی دانش پژوه، تهران، انجمن حکمت و فلسفه: ۱۳۵۸ش

[دنا ۸۷/۲؛ فرهنگ ایران زمین: ۳۱۱/۳؛ راهنمای کتاب ۵۸۹/۱۲ و ۲۰۷/۲۰]

۱. **تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۷۷۷**

خط: نسخ، بی‌کا، تا: رجب ۶۶۶ق؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ تملک: جلال الدین محمد بن محمد علی؛ کاغذ: سفید، جلد: تیماج حنایی ضربی و مقوایی، ۱۲۰گ، ۲۳ سطر (۴×۱۱)، اندازه: ۹×۱۶سم [سنا: ف: ۲-۵۸]

۲. **تهران؛ مفتاح؛ شماره نسخه: ۴۴**

خط: نسخ، بی‌کا، تا: رجب ۶۶۶ق؛ ۱۱۹گ، ۱۵-۳۳ سطر (۶×۱۲/۵)، قطع: بغلی، اندازه: ۸/۵×۱۶/۵سم [نشریه: ۷-۱۰۳]

۳. **تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۵۵۲۵**

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: ابوتراب طبسی، تا: دوشنبه ۱ شعبان ۱۰۶۲ق؛ کاغذ:اصفهانی،جلد:تیماج مشکی،۱۹۰گ، ۱۷ سطر [ف: ۱۶-۴۱۶]

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۴۶۷۹-ف

نسخه اصل: همان نسخه بالا [فیلمها ف: ۳-۸۷]

۴. **قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۲۵۰۰**

آغاز و انجام:برابر

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ مصحح، محشی؛ جلد: مقوایی عطف تیماج قرمز، ۲۱۳گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف: ۷-۸۸]

● **الاقطاب و الابدال** / عرفان و تصوف / فارسی

al-aqtāb va-l abdāl

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۱۱۴۲/۳۲-ف

نسخه اصل: بادلیان اکسفورد ش ۹۴ والکر walkar (ش ۱۲۹۸)؛ بی‌کا، بی‌تا [فیلمها ف: ۱-۵۶۸]

● **الاقلام** / علوم غریبه / عربی

al-aqlām

تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۳۴۲۴/۳

آغاز: اول قلم کان فی الدنیا و به کان آدم ع قد وضع سغره و هذه صورته؛ **انجام:** اعلم ان الاحسن ان یکون الرسم بالقلم الهندی فانه قلم الحکماء المتقدمین و جمیع کتبهم و اعمالهم مرسومة بهذا القلم و الله اعلم بما اودع الاقلام من الاسرار الشریفة و الحکم البدیعة

قلم آدم و شیث و ادریس و سایر انبیاء و حکماء به شکل طلسم در ۲۳ قلم؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: ترمه، جلد: میشن سیاه لایی، ۳گ (۲۲پ-۲۴پ)، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف: ۶-۴۰۶]

← اقلام الانبیاء و الفراعنة ⩾ الالسن المخترعة من الحروف المبتدعة

● **الاقلام المرسومة فی الخطوط المرموزة** / علوم غریبه / عربی

al-aqlām-ul marsūma fi-l xuṭūṭ-il marmūza

در این رساله حدود پنجاه قلم از قلم‌هایی که در علوم غریبه کاربرد دارند ذکر شده است. در هر قلم حروف الفبا به ترتیب ذکر شده و در زیر هر حرف علامت و نقش آن حرف در قلم مزبور رسم شده است.

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۲۶۰۶/۸

آغاز: الحمدلله الذی فضل ولد آدم علی سائر المخلوقات و رفع لغة العرب علی سائر اللغات ... اما بعد فقد احببت ان اجمع الاقلام المرسومة فی خطوط مرموزة

خط: نسخ زیبا، بی‌کا، بی‌تا؛ ۴۲ص (۴۱۰-۴۵۱)، ۲۹ سطر [ف: ۳۶-۱۶۳]

● اقلام غریبه / علوم غریبه

aqlām-e qarībe

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۳۳۹۹/۲۶

اقلام غریبه شامل: قلم افلاطون، قلم یونانی معروف به قلم الحکماء، قلم المشجر؛ خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۴گ (۲۴۷ر-۲۵۰ر) [ف: ۳۶-۳۳۶]

● اقل الجمع / نحو / عربی

aqall-ul jam‘

قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه: ۱۳۴۳/۳

رساله ناتمام در بیان و تحقیق اقل مراتب جمع؛ بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: سفید-آبی، جلد: میشن مشگی و مقوا، قطع: خشتی، اندازه: ۱۶/۵×۲۱سم [فهرست عراقی: ۱-۴۴۷]

← اقل ما یجب اعتقاده علی المکلف ⟵ الاعتقادات

● اقل ما یجب علی المکلفین = الاعتقادات / کلام و اعتقادات / عربی

aqall-u mā yajib ‘ala-l mukallafīn = al-i‘tiqādāt

اخباری، محمد بن عبدالنبی، ۱۱۷۸-۱۲۳۲ ؟ قمری

axbārī, mohammad ebn-e ‘abd-on-nabī (1765-1817)

تاریخ تألیف: ۱۲۰۸ق

رساله کوتاهی است در بیان حداقل اعتقاداتی شیعی که برای مکلفین دانستن آن لازم است که با استفاده از احادیث آنها را در پنج «باب» و یک «خاتمه» تنظیم کرده است: باب ۱. وجود الصانع تعالی شأنه؛ ۲. التوحید و سائر صفاته؛ ۳. التوحید و سائر صفاته؛ ۳. الاضطرار الی الحجة من نبی أو وصفی؛ ۴. فیما نص الله و رسوله عی الائمة؛ ۵. التسلیم و فضل أهله؛ الخاتمه: فی عقائد المؤلف اجمالاً.

آغاز: بسمله، حمدله اما بعد فیقول المقصر الجانی ابواحمد محمد بن عبدالنبی بن عبدالصانع النیشابوری الخراسانی ثبته اللة بالقول الثابت فی الحیوة الدنیا ... قد امرنی بعض اخوان الثقة ... أن اسطر له کلمات وجیزة فی بیان اقل ما یجب علی المکلفین ... و اکتفی فیها بروایة المعصومین

انجام: و لقد عجبت لهالک و نجاته ×× موجودة و لقد عجبت لمن نجی

[دنا ۸۸/۲ (۳ نسخه)]

۱. شیراز؛ علامه طباطبائی؛ شماره نسخه: ۱۷۱۹

آغاز: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ ۲۱گ، اندازه: ۱۱×۱۶/۵سم [نسخه پژوهی: ۲-۱۱۴]

۲. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۱۶۵۵/۴

آغاز: برابر

نسخه اصل: کتابخانه مسجد جامع عتیق (دستغیب)، شیراز؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۱۵ق، از روی نسخه مؤلف، مصحح، با امضای بلاغی؛ ۲۱ص (۱۲۶-۱۴۶) [عکسی ف: ۵-۱۰۲]

۳. شیراز؛ ملی؛ شماره نسخه: ف۳۲۳/۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: مهر علی ابن عبدالرضا فیروز آبادی، تا: ۱۲۱۵ق؛ ۱۱گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۶/۵×۱۲سم [ف: ۱-۳۰۲]

۴. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۹۲۳۸/۵

خط: نسخ، کا: ابو القاسم بن محمدا تقی، تا: جمعه ۱۵ جمادی الاول ۱۲۱۶ق؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۳گ (۷۷پ-۸۹پ)، اندازه: ۱۰/۵×۱۷سم [ف: ۲۴-۳۴]

۵. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۸۸۶۲/۳-۵۹/۸۲

آغاز: برابر

خط: نسخ، کا: محمد حسین، تا: ۱۲۵۸ق، جا: شیراز، مدرسه الخانیة؛ ۱۶گ (۳۳-۴۸)، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: ۱-۴۶۷]

● اقل ما یجب معرفته من احکام الحج و العمرة = نیات الحج و العمرة = مناسک الحج / فقه / عربی

aqall-u māyajib marifatah-ū min ahkām-il ḥajj-i wa-l ‘umra = nyyāt-il ḥajj wa-l ‘umra = manāsik-ul ḥajj

شهید ثانی، زین الدین بن علی، ۹۱۱-۹۶۵ قمری

šahīd-e sānī, zayn-od-dīn ebn-e ‘alī (1506-1558)

تاریخ تألیف: ۹۵۲ق

رساله مختصری است در نیت‌های اعمال حج و عمره واجب و مستحب که مستحب است به زبان آورده شود. مشتمل بر «مقدمه» و دو «مقاله» و «خاتمه»: المقدمة: فی بیان الوظایف المتقدمة علی الافعال؛ المقالة الاولی: فی افعال عمرة التمتع، دارای چهار مبحث؛ المقالة الثانیة: فی افعال الحج، دارای شش مبحث؛ الخاتمة: فی زیارة النبی و اهل بیته.

آغاز: الحمدلله مسهل الصعاب و مسیر الحساب و الصلاة و السلام علی أشرف الأحباب و علی آله و أصحابه خیر آل و أصحاب.

انجام: و النائب عن غیره یضیف الی ذلک نیابة عن فلان أو عمن استؤجرت عنه.

چاپ: در ضمن رسائل الشهید الثانی ۳۳۹/۱-۳۳۴

[دائرة المعارف بزرگ اسلامی ۳۱/۵]

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۵۵۴/۸عکسی
آغاز و انجام: برابر
نسخه اصل: کتابخانه فخرالدین نصیری امینی در تهران؛ خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ ۳ص (۷۷-۷۹)، ۱۷ سطر [عکسی ف: ۴-۴۸۰]

۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ض۱۷۵۴۴
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: محمد شریف بن نجم الدین محمد، تا: ۹۹۹ق؛ انتقالی از دانشگاه علوم اسلامی رضوی در مهر ۱۳۶۸؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج ضربی مزین به ترنج وسرترنج، ۱۶ص، ۱۳ سطر، اندازه: ۹/۳×۱۷/۳سم [ف: ۲۱-۱۴۶۸]

۳. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۲۵۷۳/۳
آغاز و انجام: برابر
نام مؤلف به قرینه آغاز نسخه تعیین شد؛ کا: بهاء الدین علی حسینی، تا: ۱۰۰۸ق؛ ضمیمه: پس از اتمام رساله در نسخه، احادیث و روایاتی در باب حسن خلق از کتاب کافی و احادیث اخلاقی از کتاب خصال شیخ صدوق به همراه روایاتی از کتاب مجموعة الرائق در دعاء فرج و چند دعاء دیگر به خط حمائلی نوشته شده است (۱۲۰-۱۲۳)، آغاز ضمیمه: «باب فی حسن الخلق روی الکلینی فی الصحیح عن محمد بن مسلم عن ابی جعفر (ع) ان اکمل ایمانا»، انجام ضمیمه: «و تنزل من القرآن ما هو شفاء و رحمة للمومنین و لا یزید الظالمین الا خسارا»؛ کاغذ: اصفهانی نخودی، جلد: مقوایی با روکش کاغذی، عطف تیماج قهوه‌ای، سجاف لبه‌ها چرم زرشکی، ۹گ (۱۱۶پ-۱۲۴)، اندازه: ۱۲×۱۹سم [ف: ۱۲-۵۰۲]

۴. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۳۸۸۱/۲
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: محسن بن محمد حسین سلیمی مازندرانی، تا: ۱۰۴۹ق؛ مصحح؛ کاغذ: شرقی، ۴گ (۲۶پ-۲۹پ)، ۱۷ سطر، اندازه: ۵×۱۰/۵سم [ف: ۳۵-۲۵۴]

۵. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه: ۱۹۸۰/۲
آغاز: برابر
نام مؤلف به قرینه آغاز نسخه تعیین شد؛ خط: نسخ، کا: حسن بن زین الدین، تا: ۱۱۱۱ق؛ کاغذ: نوعی ترمه، جلد: مقوایی روکش کاغذ ابری عطف تیماج قرمز، ۶ص (۸۳-۸۸)، اندازه: ۱۲×۱۹سم [ف: ۳-۱۱۱۶]

۶. اصفهان؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۲۰۶/۴
آغاز و انجام: برابر
نام مؤلف به قرینه آغاز نسخه تعیین شد؛ خط: نسخ، کا: بهاءالدین محمد عاملی فتونی نجفی، تا: ۱۱۴۲ق؛ مصحح؛ جلد: تیماج مشکی مجدول، عطف و دور تیماج قهوه‌ای، ۳گ (۹۴پ-۹۶پ)، اندازه: ۱۱/۵×۱۷سم [ف: ۱-۱۵۶]

۷. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۰۹۹۱
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: عبدالمجید بن محمد مهدی، تا: ۱۲۴۳ق، اهدایی: رهبری، خرداد ۱۳۷۳؛ کاغذ: شکری آهار مهره، جلد: تیماج زرشکی ضربی، مزین به ترنج و سرترنج، ۲گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۱سم [اهدائی رهبر: ۳-۷۱۵] و [ف: ۲۱-۱۴۶]

۸. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۷۵۳۷/۶
آغاز و انجام: برابر
نام مؤلف به قرینه آغاز تعیین شد؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج مشکی، ۳گ (۱۰۲پ-۱۰۴پ)، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: ۱۹-۳۴۲]

● اقل المدة بین العمرتین = رسالة فی العمرتین / فقه / عربی

aqall-ul mudda bayn-al ‘umratayn = r.-un fi-l ‘umratayn

خواجوئی، محمد اسماعیل بن حسین، -۱۱۷۳ قمری
xājū’ī, mohammad esmā‘īl ebn-e hoseyn (-1760)

رساله‌ای است که به خواهش یکی از ایرانیان مجاور مکه ساخته و کمترین مدت بین دو عمره را تعیین کرده است.
آغاز: الحمدلله الذی ندب الی الحج و العمرة و الصلاة علی رسوله سیدنا محمد و آله کاشفی الغمرة
انجام: و قادات القادات علیهم الصلوات و اکمل التحیات ما سکنت الارضون و تحرکت السماوات
چاپ: در مجموعه اولی از رسائل فقهیه مؤلف چاپ شده است.

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۵۵۶۵/۲
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ جلد: تیماج مشکی بدون مقوا، ۱۵گ (۲۹پ-۴۳ر)، اندازه: ۱۰/۵×۱۶سم [ف: ۱۴-۳۲۵]

۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۷۵۱۳/۴
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: مقوا، ۲۵گ (۶۸-۹۲)، ۷ سطر (۷×۱۲/۵)، قطع: ربعی، اندازه: ۱۰/۵×۱۹سم [ف: ۱۶-۶۰۴]

۳. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۱۶۰۶/۲
آغاز: اقل المدة بین العمرتین لبعض اخوانه فی الدین الذی نور مجاورة بیت الله و الاعتمار ایام المجاورة
خط: نسخ، کا: محمد کاظم پسر میرزا محمد، تا: ۱۲۴۷ق، جا: اصفهان، مدرسه جده؛ ۱۵گ (۳۰پ-۴۴پ) [ف: ۵-۳۰۴]

۴. مشهد؛ ادبیات؛ شماره نسخه: ۲۵/۲ فیاض
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج عنابی ضربی‌دار، ۹گ، ۲۶ سطر (۸×۱۷)، قطع: پستی [ف:-۲۱۲]

● **اقل واجب** / فقه / فارسی

aqall-e vājeb

بروجردی طهرانی، محمد حسین، ق۱۳ قمری

borūjerdī tehrānī, mohammad hoseyn (-19c)

رساله‌ای است کوتاه که واجبات را طبق فتوای میرزا ابوالقاسم قمی برای عمل مقلدین، جمع‌آوری نموده به طوری که عامه مردم با عمل به آن امید به رستگاری خود داشته باشند.

قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۲۲/۱۶۲-۴۴۴۲/۱۰

آغاز: الحمدلله رب العالمین وصلی الله علی محمد وآله الطاهرین اما بعد چنین گویداحقر عباد ... مجاور کربلای معلا که بر هریک از مسلمانان از زن و مرد و سیاه و سفید واجب است که اصول دین خود را؛ **انجام:** شعبان را همیشه بیست و نه حساب کنیم و رمضان را سی و ابن بابویه به این قائل شده به سبب روایات بسیاری که به این مضمون وارد شده و این قول نیز در نهایت ضعف است ... بلکه مخالف اجماع

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ جلد: تیماج و عطف تیماج سرخ دورو، ۵۰گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف: ۱-۴۶۸]

← الاقل و الاکثر ← التخییر بین الاقل و الاکثر

● **الاقل و الاکثر** / اصول فقه / عربی

al-aqall wa-l akṯar

حجت کوه کمری، محمد بن علی، ۱۳۱۰-۱۳۷۲ قمری

hojjat-e kūh-kamarī, mohammad ebn-e ʻalī (1893-1953)

تقریرات مرحوم نائینی است.

قم؛ حجت کوهکمری؛ شماره نسخه: ۵۱/۱۰

خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، بی‌تا، مصحح، [ف:-۵۱]

← الاقلید ← شرح المفصل فی صنعة الاعراب

● **الاقلید** / متفرقه / عربی

al-iqlīd

موسوی، شمس الدین محمد، ق۱۴ قمری

mūsavī, šams-od-dīn mohammad (-20c)

رساله‌ای در تفسیر و شرح جمله «لا اله الا الله» (کلمه التوحید) از دید ادبی و فضایلی و روایتی و اعتقادی، در چهار «کلمه»: ۱. الایات المناسبة لها؛ ۲. کونها کلمة الاخلص و الحصن؛ ۳. فضائل ذکرها؛ ۴. اعرابها.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۶۶۴۸

آغاز: الشکر لخالق عرفنا بحمده و ذکره بعد توحیده و خصصنا بتوحیده بعد حمده و ذکره؛ **انجام:** بحق آبائی و اجدادی الطیبین الطاهرین المعصومین آمین یا رب العالمین

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ربیع الاول ۱۲۸۲ق (شاید تاریخ تالیف کتاب باشد)؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۶گ، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۳×۱۹/۵سم [ف: ۱۷-۲۱۳]

● **اقلیم نامه** / جغرافیا / فارسی

eqlīm-nāme

جغرافیای هفت اقلیم را با نقشه‌ها توضیح داده است.

تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه: ۷۴۳۷/۲

آغاز: بسمله. حمدله ... و بعد بدانکه شکل زمین مانند کره‌ای است، و بیشتر را آب فرو گرفته است؛ **انجام:** تا آنجا که عرض پنجاه بود. و الله اعلم.

بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: سپاهانی و فرنگی، جلد: تیماج قهوه‌ای یک‌لا، ۶گ (۱۶پ-۲۱ر)، ۱۲ سطر (۴/۵×۱۱)، اندازه: ۱۰/۵×۱۵/۵سم [ف: ۳-۱۸۰]

● **اقلیمهای منسوب به کواکب سبعه** / هیئت / فارسی

eqlīm-hā-ye mansūb be kavākeb-e sabʻe

گفتاری است کوتاه به نظم و نثر.

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۶۳۶۰/۵

خط: نسخ، کا: محمد رضا پسر محمد باقر خراسانی، تا: ۱۲۲۳ق؛ کاغذ: فرنگی سفید برگ‌دار آهار مهره، جلد: تیماج قرمز ضربی، ۴۵۵ص،۱۹ سطر، قطع: خشتی، اندازه: ۱۴/۵×۲۱سم [ف: ۱۹-۴۰۷]

● **الاقناع** / طب / عربی

al-iqnāʻ

طبیب، سعید بن هبة الله، ۴۳۶-۴۹۵ ؟ قمری

tabīb, saʻīd ebn-e hebat-ol-lāh (1045-1102)

صاحب کتاب «المغنی فی تدبیر الامراض و معرفة العلل و الاعراض» در پزشکی است که کوتاه‌تر از این کتاب است. وی همچنین کتاب «خلق الانسان» و مقالات «الحدود» و «المجدول» فی الطب و تلخیص النظامی و «القرابادین» را تألیف کرده است. بروکلمان (۴۸۵/۱ و ذیل ۸۸۸/۱) آن را یاد کرده و لیکن نسخه‌ای نشان نداده است. چلبی فقط نامی از آن یاد کرده است.

تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه: ۷۴۸

آغاز: (در باب سوم مقالت چهارم که دارای بیست و دو باب مجلد سوم است): و ینبغی ان تعلمانه لیس کما ظهرت علامات

الامتلاء؛ **انجام:** (در باب سی ام مقالت پنجم): اذا کثر الاختلاج فی البدن و دام فینبغی ان یتدارک بالاستفراغ.
خط: نسخ، کا: عثمان بن محمود بن عثمان، تا: یکشنبه ۲۸ ربیع الثانی۷۰۱ق؛ با نسخه مؤلف در رجب ۷۰۱ ق مقابله شده است. (پایان مجلد ۳)، نام کتاب فقط در پشت نسخه نوشته شده؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: مقوا، ۲۴۳گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۸×۲۶سم [ف: ۳-۱۸۰]

● **الاقناع فی حل الفاظ ابی شجاع** / فقه / عربی
al-iqnā‘ fī ḥall-i alfāẓ-i abī-šujā‘
منوفی قاهری، احمد بن محمد، ۸۴۷-۹۳۱ قمری
manūfī qāherī, ahmad ebn-e mohammad (1444-1525)
وابسته به: غایة الاختصار = مختصر فی الفقه علی مذهب الامام شافعی؛ ابوشجاع اصفهانی، احمد بن حسین (۴۳۳-۴۸۸)
مؤلف بر «مختصر ابی شجاع» دو شرح نوشته است. نخستین بار همین «الاقناع» را نوشت و چون مفصل و مبسوط بود آن را مختصر و موجز ساخت و به «تشنیف الاسماع بحل الفاظ مختصر ابی شجاع» موسوم نمود.
[کشف الظنون ۱۶۲۵/۲]

۱. تهران؛ نوربخش؛ شماره نسخه: ۳۹۸
آغاز: الغزالی معروفة حدها و اسبابها ... فرض عین یجب تعلیمه؛ **انجام:** و نختم هذا الکتاب بما ختم بن الرافعی کتابه ... رؤف رحیم ... و وافق الفراغ ... الف و مأتین و ثمانیة و ثلاثین ... و السلام.
مشتمل است بر کتاب طهارت تا پایان عتق؛ خط: نسخ هندوستان، کا: عمر یوسف، یوسف طمبولی، تا: سه‌شنبه پایان شوال ۱۲۳۸ق؛ افتادگی: آغاز؛ مجدول؛ کاغذ: هندی، جلد: مقوایی، ۶۲۰ص، ۱۹ سطر، اندازه: ۲۶×۲۹سم [ف: ۲-۱۰۹]
۲. تهران؛ نوربخش؛ شماره نسخه: ۳۹۹
آغاز: المفسرة بمن لاولد له ولا والد اما الام فلا تحجبهم؛ **انجام:** و یبقی حقه کما کان و ان کذبهما المحتال فی.
از کتاب الارث تا کتاب البیع؛ خط: نسخ هندوستان، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ کاغذ: هندی، جلد: مقوایی، ۶۰۸ص، ۱۹ سطر، اندازه: ۲۶×۲۹سم [ف: ۲-۱۱۰]

● **الاقناع فی حل الفاظ ابی شجاع** / فقه / عربی
al-iqnā‘ fī ḥall-i alfāẓ-i abī-šujā‘
خطیب شربینی، محمد بن احمد، -۹۷۷ قمری
xatīb-e šerbīnī, mohammad ebn-e ahmad (-1570)
وابسته به: غایة الاختصار = مختصر فی الفقه علی مذهب الامام شافعی؛ ابوشجاع اصفهانی، احمد بن حسین (۴۳۳-۴۸۸)
تاریخ تألیف: ۲ شعبان ۹۹۲ق

چاپ: بولاق، جزئ۲، ۱۲۹۱ق؛ المیمنیه، جزء۲، ۲۹۶و۳۳۰ص، ۱۳۰۷ق.
[دنا ۸۹/۲؛ بروکلمن ۳۰: ۲ ذیل ۴۴۱: ۲؛ مکتبة امیر المومنین ۱۳۲/۱؛ الاوقاف العامة بغداد ۵۸۳/۱ و ۵۸۴/۱؛ الاوقاف العامة موصل۳۷/۵]

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۵۱۵۳
آغاز: کتاب بیان احکام الفرائض و الوصایا، الفرایض جمع فریضة بمعنی مفروضة ای مقدرة لما فیها من السهام المقدرة فغلبت علی غیرها و الفرض لغة التقدیر قال تعالی فنصف ما فرضتم؛ **انجام:** اللهم کما ختمنا بالعتق کتابنا نرجوا نعتق من النار رقابنا ... اللهم بفضلک حقق رجانا و لا تخیب دعانا ... و صلی الله علی سیدنا محمد و علی آله و اصحابه و ازواجه و ذریته صلاة و سلاماً دایمینمتلا زمین متصلین الی یوم الدین ... و اغفرلنا و لا خواننا انک رؤف رحیم و لا حول و لا قوة الا بالله العلی العظیم ...
جلد دوم و در حقیقت پایانی کتاب است، از کتاب فرائض تا پایان عتق؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ محشی با نشان «ه»، مصحح؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج زرشکی ضربی با ترنج و سرترنج، مجدول، ۲۵۸گ، ۲۵ سطر (۱۰×۱۷/۵)، اندازه: ۱۶×۲۲سم [ف: ۳۸-۴۵۸]
۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۹۲۲۰
آغاز: بسمله. الحمدلله الذی نشر للعلماء اعلاما و ثبت لهم علی الصراط المستقیم اقداما؛ **انجام:** اذا خیف علیه الغصب کما فی قصة الخضر ... النصف الاول من الاقناع و یتلوه النصف الثانی من کتاب النکاح
خط: نسخ، کا: عبدالملک بن عبدالله بن عبدالصمد، تا: چهارشنبه سلخ ذیقعده ۱۲۶۸ق؛ رکابه‌دار، در آخر نسخه چند فایده به چشم می‌خورد از جمله ابیات منسوب به امام علی درباره امام؛ جلد: گالینگور سبز عطف تیماج فرنگی سرخ، ۳۱۱گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۶×۲۲/۵سم [ف: ۳۰-۱۸]

● **الاقناع لماحوی تحت الفناع** / لغت / عربی
al-iqnā‘ li-mā ḥawī taḥt-al fīnā‘
مطرزی، ناصر بن عبدالسید، ۵۳۸-۶۱۰ قمری
motarrezī, nāser ebn-e ‘abd-os-seyyed (1144-1214)

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۵۲۷۷-ف
نسخه اصل: لیدن ۷۳acad؛ بی‌کا، تا: قرن ۷، ۲۷۴گ [فیلمها ف: ۳-۱۴۶]

● **اقناعیه** / کلام و اعتقادات / فارسی
eqnā‘īye
هزار جریبی، محمد کاظم بن محمد شفیع، -۱۲۳۴ ؟

قمری

hezār-jarībī, mohammad kāzem ebn-e mohammad šafī' (-1819)

رساله‌ای مختصر و برای همگان در اصول عقاید است، شامل هفت «فصل»: ۱. اثبات صانع عالم؛ ۲. توحید الهی؛ ۳. صفات الهی؛ ۴. عدل؛ ۵. نبوت؛ ۶. امامت؛ ۷. معاد.

آغاز: الحمدلله رب العالمین ... اما بعد چنین گوید بنده خاکسار و ذره بی مقدار الفقیر الجانی المحتاج الی رحمة ربه الغنی محمد کاظم بن محمد شفیع هزار جریبی عفی الله عن جرائمها که باید دانست بر همه خلق واجب است معرفت

انجام: منقول است که از ما نیست کسی که یکی از چهار چیز را انکار کند معراج سؤال قبر و مخلوق شدن بهشت و دوزخ و شفاعت.

[الذریعه ۲۷۵/۲-۲۷۶؛ دنا ۸۹/۲ (۷ نسخه)؛ نسخه‌های منزوی ۸۹۰/۲؛ فهرستواره منزوی ۱۲۵/۹ (۴ نسخه)]

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۴۵۲۷/۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: شیخ محمد ارومی الاصل ساکن کربلا، تا: ۱۲۳۵ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج قهوه‌ای تند، ۱۶گ (۵۸-۷۳)، ۱۷ سطر (۸/۵×۱۴)، اندازه: ۱۴/۵×۲۱سم [ف: ۱۲-۱۹۲]

۲. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه: ۲۲۷۳۸/۲

آغاز: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۴۰ق؛ کاغذ فرنگی؛ جلد: مقوا بدون عطف که از کتاب جدا شده است، ۳۱گ (۱۴۳-۱۷۳)، ۱۴ سطر (۶×۱۱)، اندازه: ۹/۵×۱۴/۵سم [ف: ۳-۸۷۱]

۳. قم؛ طبسی؛ شماره نسخه: ۳۶۶/۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۲۹ جمادی الاول ۱۲۹۱ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای مجدول با ترنج و سرترنج عطف گالینگور، ۱۶گ (۳۰۰ر-۳۱۵ر)، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۵×۲۰سم [ف مخ: ۱-۵۵]

۴. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۴۳۷۰/۸

آغاز: برابر؛ **انجام:** و احکام دین خود را از ایشان می‌پرسیدند ...

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ شاید به‌خط مؤلف؛ جلد: تیماج قهوه‌ای بدون مقوا، ۱۷گ (۱۲۲پ-۱۳۸پ)، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۰/۵×۱۵/۵سم [ف: ۱۱-۳۷۴]

۵. تهران؛ مروی؛ شماره نسخه: ۹۲۴/۱

بی‌کا، بی‌تا؛ ۳۰گ، قطع: رقعی [ف:-۳۲۷]

۶. تهران؛ مروی؛ شماره نسخه: ۹۵۲/۱

در هفت فصل؛ بی‌کا، بی‌تا [ف:-۳۳۱]

۷. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه: ۱۲۸۶/۵

خط: نسخ، کا: علی بن احمد جعفر، بی‌تا؛ جلد: مقوایی، ۷گ (۴۴-۵۰)، ۲۴ سطر (۹×۱۲)، اندازه: ۱۴/۵×۱۹سم [ف: ۳-۹۱۷]

● اقنوم عجم / لغت / فارسی

oqnūm-e 'ajam

فرهنگ فارسی به فارسی است با بعضی معادلات ترکی و استشهاد به برخی از اشعار فارسی، مؤلف از خود نام نبرده و در مقدمه آورده است که: «بهترین دانش‌ها و مهمترین علم‌ها دانستن لغت بود که اساس همه علم‌هاست، و در لغت عرب چنانکه بایست کتابها ساخته بود، ... اما در لغت عجم کتابی که اعتماد را شاید و در وقت حاجت بکار آید نبود، اگر چه بسیار دفترها ساخته بودند ... چون در تتبع لغت برخی کوشیده و بسی سعیها کرده بودم، علی الخصوص دیدم که در این عهد لغت فرس رواجی یافته بود، تاحدی که همه اهل قلم از اکابر و اصاغر به آموختن زبان فارسی توجه کردند، بنابرین این کتاب را به طور قانون اللغة در لغت فرس از چندین رسایل جمع کردم و اوایل لغت را اعتبار کردم و برترتیب حروف را بابی ساختم، و در اجزاء لغت نیز ترتیب را رعایت کردم. و آنچه اولش مفتوح بود اول نوشتم و در عقبش مکسور نبشتم و آنچه مضموم بود آخر نوشتم، و از تکرار اینقدر باک نداشتم، و الف ممدوده و مقصوره را علی حده بابی ساختم، دیگر چون رغبت مصادر پارسی پیش متعلمان بیش بود، نخست او را علی حده ثبت کردم، گرچه هر مصدر در میان اسما در محل خود نوشته بود، بعد از آن چندین قواعد و ضوابط که تصرفات در لغت عجم بود به قدر وسع به بیاض آورده شد و [چون] این رساله در لغت عجم قانون اصل بود، او را اقنوم عجم نام نهادم.»

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۳۶۴۵/۱

آغاز: بسمله، الحمدلله الذی اعطی کل شیء خلقه ثم هدی؛

انجام: یوه و یوهه مرغی باشد که صورتاً بباز ماند لیکن شکار نکند، بترکی دلوجه دوغان.

خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: ۹۸۶ق؛ کاغذ: نخودی ضخیم، جلد: چرمی ماشی، ۲۲۷ص (۱-۲۲۷)، ۱۷ سطر (۶/۷×۱۳/۵)، اندازه: ۱۳/۵×۲۱/۹سم [ف: ۱۳-۱۱۷]

● اقنوم عجم = صحاح العجم / لغت / فارسی

oqnūm-e 'ajam = sehāh-ol 'ajam

تهران؛ لغت‌نامه دهخدا؛ شماره نسخه: ۸۵/۲

بی‌کا، بی‌تا [نشریه: ۳-۶]

● اقوال / فارسی

aqvāl

رازی، محمد بن زکریا، ۲۵۱-۳۱۳ قمری

rāzī, mohammad ebn-e zakaryīā (866-926)

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۳۳۹۰/۶
آغاز: بدانید که تدبیر حکما نیست درو سحق بدست؛ **انجام:** پس تمام است عمل.
بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج عنابی ضربی، ۶گ (۲۲۰-۲۲۵)، ۱۶ سطر (۸×۱۳)، اندازه: ۱۱×۱۷سم [ف: ۱۱-۲۳۸۹]

● **اقوال افلاطون** / فلسفه / عربی
aqvāl-e aflātūn

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۱۰۳۹/۱۶-ف
نسخه اصل: بادلیان Ind. inst. Arahb M. S. 20. از ارسطو و شهرزوری؛ خط: نستعلیق، کا: میرعلی نقی بن نورالدین محمدگیلانی، تا: ربیع الثانی ۱۰۸۵ق؛ ۲۳ سطر و چلیپا [فیلمها ف: ۱-۵۶۱]

● **اقوال بزرگان** / عربی
aqvāl-e bozorgān

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۰۲۴۰/۷
شامل روایات، سخنان عرفا، حکما، اکابر؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۲۰ رمضان ۱۰۹۰ق؛ مصحح، محشی؛ جلد: تیماج قرمز با ستاره هشت پر زرین، طبله دار، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۱۹سم [ف: ۳۲-۲۷۵]

● **اقوال بزرگان** / گوناگون / فارسی
aqvāl-e bozorgān
شامل سخنان اهل حکمت، عارفان، شعرا، انبیاء، اهل البیت است.

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۳۴۶/۹ط
خط: نسخ و نستعلیق، کا: ابراهیم بن رحمت الله حسینی نجفی، تا: قرن ۱۱ و ۱۲؛ جلد: تیماج سرخ مجدول، ۱۶ص (۷۳-۸۸)، اندازه: ۱۷×۳۰سم [ف: ۳/۲۴-۷۶]

● **اقوال تصوف** / عرفان و تصوف / فارسی
aqvāl-e tasavvof

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۴۵۹۰/۷
خط: نسخ، کا: ابوالمجد تبریزی، تا: ۷۲۳ق، ۱گ (۳۷) [مختصر ف: -۷۷]

● **اقوال تقدمت له فی معانی السابعة و الثامنة** / عربی
aqwāl-un taqaddamat la-hū fī ma‘āni-s sābi‘a wa-ṯ ṯāmina
ابن باجه، محمد بن یحیی، -۵۳۳ ؟ قمری
ebn-e bājja, mohammad ebn-e yahyā (-1139)

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۵۵۷/۲ عکسی
نسخه اصل: کتابخانه بودلیان در آکسفورد، شماره ۲۰۶؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۵۴۷ق؛ ۲۷ و ۳۲ سطر [عکسی ف: ۴-۳۸۹]

● **اقوال الحکماء** / متفرقه / عربی
aqwāl-ul ḥukamā’
در این رساله گفتار ذوسمیوس و طغرایی و سویطس و خالد و ابن امیل و جابر و هرقل حکیم و جاماسف و حکیم اول آمده است. در ارواح و اجساد و ترکی و خلقت بدن است.

تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۶۴۶۵/۲
آغاز: قال ذوسیموس فی المفاتیح اعلمی ان الخطاء لایکون الا فی اول العمل و ذلک لسوء تقدیر النار؛ **انجام:** ولو لم یعمل ذلک لم یکن لهم تلک آلاثالیة و لاتلک القوی التی ذلک الفعل فعلها.
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۶۵ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج قهوه‌ای مقوایی، ۹گ (۳ر-۱۱ر)، ۲۴ سطر، اندازه: ۱۶×۲۷سم [ف: ۹-۴۱۷]

● **اقوال حکماء** / اخلاق / فارسی
aqvāl-e hokamā’

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۹۴۶۹/۵۰
برگزیده؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ ۱گ (۶۱) [مختصر ف: -۱۰۷]

● **اقوال حکماء در اکسیر** / کیمیا / عربی
aqvāl-e hokamā’ dar eksīr

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۷۳۱/۲
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ ۲۱ سطر، قطع: خشتی، اندازه: ۱۷/۵×۲۱/۵سم [ف: ۲-۴۶۴]

● **اقوال حکماء و بزرگان** / مواعظ-عربی
aqvāl-e hokamā’ va bozorgān
سخنان سخنان سقراط، اسکندر و سؤالات علمای یهود از حضرت علی(ع).

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۰۰۵۵/۴
خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ مصحح، مجدول زرین و مرصع؛ جلد: تیماج قهوه‌ای مجدول عطف و حاشیه تیماج قرمز، ۲ص (۴۶-۴۷)، اندازه: ۱۱/۵×۲۳سم [ف: ۳۲-۶۷]

● **الاقوال الذهبية** / کلام و اعتقادات / عربی
al-aqwāl-ud̲ d̲ahabīya
کرمانی، احمد بن عبدالله، -۴۱۲ ؟ قمری
kermānī, ahmad ebn-e ʻabd-ol-lāh (-1022)
در دو «باب» رویهم دوازده «قول».
چاپ: قاهره، النهضه، محقق: عبد اللطیف العبد، چاپ اول، ۱۴۸+۲۳۳ص، ۱۳۹۷ق.
[دنا ۸۹/۲]

۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۳۴۴۰-ف
نسخه اصل: از آن حاج حبیب الله؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۵ رمضان، قرن ۱۳ [فیلمهای دانشگاه تهران-ف: ۲-۱۴۴]
۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۳۲۴۷-ف
خط: نسخ، کا: طاهر بهائی ابن المقدس الشیخ عبدعلی، تا: پنج‌شنبه ۱۳۸۴ق (۲۸ مه ۱۹۴۶)؛ ۲۲۴ص [فیلمها ف: ۲-۱۰۷]

● **اقوال العلماء و الفاظ الحکماء** / فلسفه / عربی
aqvāl-ul ʻulamā' wa alfāẕ-ul ḥukamā'
مجموعه‌ای از گفته‌های دانشمندان و سخنان حکیمان که بدون تبویت و بخش‌بندی خاصی جمع شده است.

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۸۸۷۳
آغاز: الحمدالله الازلی بلا ابتدا الاخر بلا انتها المتفرد بقدرته المتعالی فی سلطانه المتفضل ببره و احسانه ... و بعد فهذا مجنوع لطیف یحتوی علی نبذ منتخبة من اقوال العلماء والفاظ الحکماء و نکت فایقة واشعار رایقة ... و قال افلاطون عقول الناس مدونه فی اطراف اقلامهم؛ **انجام:** ذکر ان انوشروان لما راد ان یصیر ابنه ... هذا هو العیب الذی لا مدح معه و الداء الذی لا برء منهو هذا آخر ما اردنا ایراده فی هذا الکتاب و الله الموفق للصواب.
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ مجدول، با سرلوح و نیم‌شمسه، مصحح، در مواردی یادداشت‌های لغوی و یا اقوال و حکایاتی از نوع مطالب کتاب در هامش صفحات، قیمت گذاری نسخه به سی تومان، حدیثی از امیر المؤمنین(ع)؛ تملک خلیل کاملی در ۱۱۶۲ق، سه هزار و ۴ شاهی طلب به محمد در دوشنبه ۵ شوال، و چندین شعر در وزن دور، کسی هم نوشته که نسخه منحصر به فرد است، در ۴ برگ پایانی نسخه هم بر افزودنی‌هایی از نوع یادداشت‌های کتاب به نسخه افزوده شده است: کیفیة العمل بلوحی الحیاة والوفاة، عشر خصال من جهد البلاء اربعة لاتطاق، قول ابی السروری ولم یسبق الیه، ابن بسام فی ذم الدنیا، حکایت امین و عمویش ابراهیم بن مهدی، داستانی از یک قاضی، لمولانا و سیدنا الادیب الکامل الشیخ عثمان المفید الشهیر بالقطان، قال ابوالعینا، فایدة عن ابی بریدة الاسلمی عن رسول الله(ص)، چندین بیت شعر مدور، یک بیت از فتحعلی خان صبا در ۱۳۰۱ق، یادداشتی از کاظم خطاب به امیرالمؤمنین(ع) در شوال ۱۳۰۱ق، صورت تنخواهی که جناب مستطاب شامخ الالقاب آقای ملاباشی همراه می‌برند، و چندین حساب و ضرب، رکابه دار جزوها ۱۰ برگی؛ خریداری از مصطفی نوع‌پرست؛ کاغذ: فرنگی نخودی آهار مهره و ته نقش دار، جلد: مقوا، عطف و گوشه‌ها میشن مشکی؛ ۱۹۷ص، ۲۱ سطر (۸/۵×۱۵/۵)، اندازه: ۱۳×۲۰/۶سم [ف: ۲۹/۱-۲۰۵]

← اقوال فارسیان ≻ نجوم
← اقوال فی قوله تعالی (لیغفرالله ما تقدم من ذنبک و ما تأخر) ≻ المحرر فی قوله تعالی (لیغفر لک الله ما تقدم من ذنبک و ما تأخر)

● **الأقوال القویمة فی حکم النقل من الکتب القدیمة** / علوم حدیث / عربی
al-a'qwāl-ul qawyma fy ḥukm-an naql-i man-al kutub-il qadīma
بقاعی، ابراهیم بن عمر، ۸۰۹؟-۸۸۵ قمری
beqāʻī, ebrāhīm ebn-e ʻomar (1407-1481)
در یک «مقدمه» و ۸ «فصل» تنظیم شده است.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۳۲۷/۱عکسی
آغاز: الحمد لله الذی جعل الأفراد محسودین فی کل عصر بین العباد و اشهد ان لا اله الا الله؛ **انجام:** و احفظ بهذا الکتاب عقاید المسلمین و امتعنا و ایاهم به یوم لا ینفع مال و لا بنون الا من اتی الله بقلب سلیم و صلی الله علی سیدنا محمد و علی آله ...
نسخه اصل: کتابخانه اسکوریال در مادرید، اسپانیا، ش ۱۵۳۹ (المخوطات العربیة فی مکتبة الاسکوریال، ترجمه کنفانی ص ۱۷۲-۱۷۳)؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ کیفیت تصویر ضعیف و ناخواناست؛ ۸۹گ، ۲۱ سطر [عکسی ف: ۴-۴۶]

● **الاقوال الکافیة و الفصول الشافیة** / حیوان شناسی / عربی
al-aqwāl-ul kāfīya wa-l fuṣūl-uš šāfīya
مجاهد رسولی، علی بن داود المؤید، ۷۰۶-۷۶۴ قمری
mojāhed rasūlī, ʻalī ebn-e dāvūd moayyed (1307-1363)
کتابی مشتمل بر شش «قول» و هر قول مشتمل بر چند فصل است: ۱. فیما جاء من فضائل الخیل فی کتاب العزیز و الحدیث عن النبی (ص) و الحث علی إکرامها و اول من رکبها و ما جاء فی ذلک من الاخبار؛ ۲. ذکر صفاتها: خلقها و الوانها و شیاتها و سماتها و محمودها مذمومها و دوایرها و ما یستحب منها و ما یکره و ما یختاره اهل الهند و ذکر عتاقها و هجانها و مقرفها؛ ۳. ذکر حملها و نتاجها و تربیتها و اسنانها و ریاضتها و سباقها و اعمارها و مدة الانتفاع بها و ما جاء من الاخبار فی السباق فی

الجاهليه و الاسلام؛ ۴. ذکر امراضها و اسبابها و مداواتها و ذکر العلة التی حدثت بها فی سنه سبع و عشرین و سبعمائه؛ ۵. اسماء الخیل المشهوره فی الجاهلیه و الاسلام و ذکر سباقها و ما جاء فی ذلک من الاخبار و ذکر ما اشتهد فی المملکة الیمنیة الرسولیة و خیولی و خیول آبائی؛ ۶. ذکر البراذین و البغال و خیول العجم و الحمیر ما یحمد منها و ما یذم و ذکر الجمال. یکی از فضلا تعلیقه‌ای بر این کتاب دارد.

آغاز: الحمدلله اللطیف بخلقه المتفل لهم قبل السؤال بسابغ رزقه احمده علی نعمه و هو خیر من أنعم ... .اما بعد فإنی نظرت بناظر القلب و تمییز العقل فیما انعم الله به علی عباده من النعم الصافیة و المنن الصافیة

[فهرست کوپریلی ۲۱: ۲؛ فهرست برلین ۴۶۸: ۵]

شرح و حواشی:

۱- کنز الهدایة = فرسنامه؛ رودباری، فخرالدین بن احمد (-۱۳)

۲- عرفان الخیول؛ رودباری، فخرالدین بن احمد (-۱۳)

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۴۵۴-طباطبائی

آغاز: برابر **انجام:** و تحمی حدیده و توضع علیه لیذوب و ذر علیه و هو حار رماداً

تا قول چهارم را در بردارد؛ خط: نسخ، کا: حسینقلی فرزند امان الله خان اردلانی، تا: ۱۱۴۵ق؛ یادداشتی از عبدالحسین میرزا فرزند شاهزاده محسن میرزا امیر آخوند مورخ ۱۲۴۹ که نسخه را به سید محمد طباطبایی اهدا کرده؛ مهر شاهزاده محسن نامبرده با سجع: «غلام آل علی محسن بن عبدالله»؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج یشمی، ۵۵گ، ۳۲ سطر، اندازه: ۷×۱۴/۵سم [ف: ۲۴-۲۹۸]

● اقوال مرحوم ملا محمد باقر (منتخب) / گوناگون / فارسی

aqvāl-e marhūm mollā mohammad bāqer (mn.)

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۵۸۸۷/۳

در طبیعی و جویات و پراکنده‌های نجومی؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج تریاکی ضربی لایی، ۱۱ سطر (۶×۱۱)، قطع: بغلی، اندازه: ۹×۱۵سم [ف: ۱۶-۱۳۲]

● اقوال مما تقدم له فی معانی الثامنة خاصة / عربی

aqwāl-un mimma taqaddama la-hū fī ma‘āni-ṯ ṯāmina xāṣṣa

ابن باجه، محمد بن یحیی، -۵۳۳ ؟ قمری

ebn-e bājja, mohammad ebn-e yahyā (-1139)

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۵۵۷/۳ عکسی

نسخه اصل: کتابخانه بودلیان در آکسفورد، شماره ۲۰۶؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۵۴۷ق؛ ۲۷ و ۳۲ سطر [عکسی ف: ۴-۳۸۹]

● اقوال النصاری فی عیسی (ع) / کلام و اعتقادات / عربی

aqwāl-un naṣārā fī ‘īsā

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۵۱۳۸/۳۴

آغاز: للنصاری فی عیسی علیه السلام ثلثة اقوال قالت: طائفة منهم انه ابن الله و ذکر هم الله تعالی بقوله و قالت النصاری المسیح بن الله و طائفة انه الله الثالث الاول الاب و الثانی الام؛ **انجام:** اشتهر النصاری و الیهودین من یعسر علیه النزع یلقن بذلک فیخرج روحه فی الحال.

بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ ۱گ (۱۷۲) [ف: ۱۵-۱۴۶]

● اقوم المسالک فی معرفة احوال الممالک / جامعه‌شناسی، تاریخ / عربی

aqwam-ul masālik fī ma‘rifat-i aḥwāl-il mamālik

تونسی ، خیرالدین پاشا، -۱۳۰۷ قمری

tūnesī, xayr-od-dīn pāšā (-1890)

مباحث تاریخی و جغرافیایی و جامعه‌شناسی را در یک «مقدمه» طولانی و دو «کتاب» دارای ابواب و فصول آورده است.

چاپ: تونس، مطبعة الدولة، ۱۲۸۴ق

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۶۰۱۸/۱

آغاز: بسمله. سبحان من جعل من نتایج العدل العمران و فضل بالعقل نوع الانسان؛ **انجام:** الفصل الثالث فی وصف فرنسا. اعلم ان فرنسا احدی الممالک الاورباویه الغربیة موقعها ... و ما شاکل ذلک و کذا صناعة الضیاعه.

خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳ و ۱۴؛ افتادگی: انجام؛ جلد: مقوا رویه کاغذ ابر و باد عطف و گوشه تیماج سبز، ۱۰۷ص (۶-۱۱۲)، اندازه: ۱۴×۲۲/۵سم [ف: ۴۴-۲۰۱]

● اقوم المسالک فی معرفة احوال الممالک (ترجمه) / جغرافیا / فارسی

aqwam-ul masālik fī ma‘rifat-i aḥwāl-il mamālik (t.)

فخرالادباء اصفهانی، حیدر علی بن محمد مهدی، ق۱۴ قمری

faxr-ol-odabā’ esfahānī, heydar ‘alī ebn-e mohammad mahdī (-20c)

وابسته به: اقوم المسالک فی معرفة احوال الممالک؛ تونسی، خیرالدین پاشا (-۱۳۰۷ق)

تاریخ تألیف: ۸ ذیحجه ۱۳۱۲ق

«اقوم المسالک فی معرفة احوال الممالک» تألیف خیرالدین پاشای تونسی، به عربی درباره کشورهای اروپا و رسوم کهن و

اوضاع سیاسی اروپاییان، که خود مؤلف در سفرهای متعدد دیده یا از دیگران دریافت کرده، در این کتاب گزارش داده است تا شرقیان (امت اسلام) از تواریخ آنان اطلاع پیدا کنند و از خواب غفلت بیدار شوند و در خودسازی کوشش کنند. فخرالادباء، این کتاب را به‌دستور حسین قلی خان مخبر الملک امیر تومان فرزند مخبرالدوله وزیر علوم، در یک مقدمه و دو کتاب و هر کتاب دارای چند باب، ترجمه تحت اللفظی کرده است.

آغاز: اقل بندگان میرزا حیدر علی اصفهانی که از خانزادان ... ظل السلطان ... بزرگ است خدائی که قرار داده است از نتایج عدل معموریت را و مزیت داده است نوع انسان را ... اما بعد می‌گوید جمع کننده این اوراق بعد از آنکه تأمل کردم در اسباب تقدم و تأخرامم ... اقوم المسالک در معرفت احوال ممالک و مرتب نمودم بر یک مقدمه و دو کتاب وهر یک از دو کتاب مشتمل است بر ابوابی

انجام: در مقام هر یک بیان شده الا مملکت بلجیک که در مقام خود بیان شد دیگر اینجا حاجت به بیان نیست وصلی الله علی خیر خلقه محمد و آله

[دنا ۹۰/۲ (۵ نسخه) فهرستواره منزوی ۱۷۱/۱ و۱۷۲]

۱. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۷۳۰۴-۳۷/۹۴

آغاز و انجام: برابر

خط:نسخ،کاتب=مؤلف،تا:قرن ۱۳؛ جلد: تیماج قهوه‌ای با روکش مخمل آبی، ۲۶۲گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۷×۲۲سم [ف: ۱-۴۶۸]

۲. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۱۰۵۰

آغاز: برابر؛ **انجام:** و حوادث روزگار در شش جهت احاطه کرده بود با کمال دماغ سوختگی اقدام به ترجمه شده و به انجام رسید.

خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ مصحح؛ جلد: مقوایی عطف تیماج قرمز، ۲۳۱گ، مختلف السطر، اندازه: ۱۷/۵×۲۲سم [ف: ۳-۲۸۳]

۳. اصفهان؛ صارم الدوله (کتابخانه فرهنگ اصفهان)؛ شماره نسخه: ۹۶۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: اوایل قرن ۱۴؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: مقوایی با روکش مخمل آبی و عطف تیماج زرشکی، داخل جلد کاغذ الوان،۷۸۶ص،۱۴ سطر (۸×۱۴)، اندازه: ۱۵×۲۲سم [ف:-۸۹]

۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۶۸۶

آغاز: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۳۱۳ق؛ مشتمل بر جداول احصائیه و جدول تطبیق بین تاریخ هجری و مسیحی؛ ۲۷۹گ، ۱۴سطر، قطع: رحلی، اندازه: ۲۱/۵×۲۸سم [شورا: ف: ۲-۴۳۷]

● **اقوی الوسائل فی فضائل آل و اهل البیت** / فضایل و مناقب / عربی

aqwa-l wasā'il fī faḍā'il-i āl wa ahl-il bayt

قشمیری، اشرف بن طبیب

qešmīrī, ašraf ebn-e tabīb

تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۱۶۱۸/۲

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۹ جمادی الثانی ۱۱۵۳ق؛ کاغذ: ترمه، جلد: میشن، ۱۶ سطر [ف: ۵-۳۰۸]

● **الاقیانوس البسیط فی ترجمة القاموس المحیط (ترجمه)** / لغت / فارسی

al-uqyānūs-ul basīṭ fī t.t-il qāmūs-il muḥīṭ (t.)

تبریزی، محمد بن صالح، ق۱۳ قمری

tabrīzī, mohammad ebn-e sāleh (-19c)

وابسته به: القاموس المحیط = قاموس اللغة = قاموس المحیط و القابوس الوسیط = الجامع لما ذهب من کلام العرب شماطیط؛ فیروزآبادی، محمد بن یعقوب (۷۲۹-۸۱۷ق)

تاریخ تألیف: چهارشنبه ۹ رمضان ۱۲۶۲ق (جلد دوم)؛ محل تألیف: آذربایجان

فرهنگ لغاتی است که توسط محمد بن صالح تبریزی در زمان محمد شاه به‌کوشش بهمن میرزا والی آذربایجان (۱۳۰۱-۱۲۲۵) ترجمه شده است. اصل آن ترکی و از ابوالکمال احمد عاصم افندی عین تابی رومی جنابی‌زاده (-۱۲۳۵) است (ذیل چلبی ۱۵۱/۱) و در سال ۱۲۲۵ق تألیف شده است. این کتاب در دو جلد تهیه شده است و لغات در آن بر اساس حرف آخر مرتب شده اند و به صورت فرعی حرف اول را نیز شامل می‌شود. برای مثال، کلیه کلماتی که حرف آخر آنها «ب» است (مانند الأب) در بخش «ب» آورده شده، اما در همین جهت نیز اولویت با کلماتی است که به ترتیب با همزه و سپس الف و ... تا «ی» شروع شده باشد. جلد اول شامل کلمات با حرف آخر الف تا راء و جلد دوم شامل کلمات با حرف آخر از راء تا شین است. در این فرهنگ برای هر لغت ابتدا تلفظ و سپس ریشه و بعد مثال‌هایی برای روشن نمودن نحوه استفاده کلمه در جملات و اصطلاحات آورده شده است. در آغاز آن از «بصائر» مؤلف یا «بصائر ذوی التمییز فی لطائف الکتاب العزیز» یاد شده است.

[نسخه‌های منزوی ص ۱۹۷۷؛ سپهسالار ۲: ۲۴۰]

۱. تهران؛ وزارت امور خارجه؛ شماره نسخه: ۱-۵۶

جلد اول؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ اهدایی: رکن الدین آشتیانی؛ کاغذ: خان بالغ، جلد: مقوایی با روکش چرمی سیاهرنگ، ۵۵۵گ، اندازه: ۲۱/۵×۳۴/۵سم [ف:-۵۱]

۲. تهران؛ وزارت امور خارجه؛ شماره نسخه: ۱-۵۷

جلد دوم. این جلد شامل کلمات با حرف آخر از «راء» تا «شین» است؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ این کتاب نیز مانند جلد اول اهدایی رکن الدین آشتیانی به کتابخانه وزارت امور خارجه است؛

کاغذ: خان بالغ، جلد: مقوایی با روکش چرمی سیاهرنگ، ۶۱۹گ (برگ نیم ورقی است)، اندازه: ۲۱/۵×۳۵سم [ف: ۵۲]

تهران؛ وزارت امور خارجه؛ شماره نسخه: ۵۷۳۲

انجام: انجام جلد اول: تم المجلد الاول من ترجمة الاقیانوس فی ترجمة القاموس بعون الله و حسن توفیقه المنة الله که بمن عهد میمون ... محمد شاه غازی ... و بحسن اهتمام شاهزاده ... بهمن میرزا ... این مجلد اول از ترجمه اقیانوس ... انجام یافت ... کان ذلک فی یوم الاربعاء تاسع شهر رمضان من مشهور الثانی و الستین المأتین بعد الالف من الهجرة النبویه

دو نسخه بالا [نشریه: ۱-۶]

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۳۶۷۲-ف

آغاز: بسمله. باب الهمزة فصل الهمزة، مخفی نماند که مؤلف در بصائر بدین گونه بیان نموده است که الف اصل و جوهر و هیولای سایر حروف است و جمله لغات و کلمات از آن متالفند و الف حقیقی الف ساکنه است مثل الف کلمه ما و لا. و به الف متحرکه همزه اطلاق کنند چنا باد را در حالت حرکت ریح و در حالت سکون هوا می‌نامند. و گاهی مجازا همزه را نیز الف می‌گویند. انتهی. الابائة با فتح همزه بر وزن عباءة مطلق نی را گویند جمع جنسی آن اباء بدوه هاء است. چون اباء مهموز است موضع ذکر آن باب همزه است چنان که مهموز بودنش را ابن جنی از سیبویه نقل کردند. و نه معتل است چنان که جوهری و غیر آن توهم کرده اند. شارح گوید که مؤلف در باب معتل نیز تصریح به مهموز بودنش نموده و معنایش را به اختلاف ثبت کرده و گفته است که اباء برون سحب گیاهی است که از ان حصیر می‌بافند و به قولی نیستان را گویند و به قولی بیشه حلفاء را گویند که گیاهی است که از آن ریسمان می‌تابند و ارباب لغت در معتل بودنش بلکه در واوی بودنش اختلاف کرده اند، پس به وهم نسبت دادن جوهری به جهت ذکر ننمودن آن در باب همزه موجه نیست ... (مجلد دوم:) بسمله. فصل الضاد، الضبر بر وزن صبر و الضبران بر وزن رمضان به معنی آدمی پای در بند و اسبی که پایهای خود را به یک جا جمع کرده بر جستن است؛ **انجام:** (ج ۱:) التصیر بر وزن تفعل کسی در خلق و خلق بر پدر خود مانند شدن که بر پدر کشیدن تعبیر می‌شود. یقال تصیر اباه اذا نزع الیه فی الشبه تم المجلد الاول من ترجمة الاوقیانوس فی ترجمة القاموس، بعون الله و حسن توفیقه. المنة الله به یمن عهد میمون و مسعود پادشاه ... محمد شاه غازی ... و به حسن اهتمام شاه زاده ... بهین برادر ظل اللهی ... بهمن میرزا ... این مجلد اول از ترجمه اوقیانوس که جامع جمیع لغت بل منتهی الارب فی لغة العرب است که بر این بنده بی بضاعت که اندکی در این صناعت به یمن تربیت مهارت داشت محول شده بود انجام یافت. شکر که این نامه به عنوان رسید ×× پیشتر از عمر به پایان رسید. وکان ذلک فی یوم الاربعاء تاسع شهر رمضان من شهور الثانی و الستین و الماتین بعد الف من الهجرة ... و انا العبد الاثم ... ابن الصالح محمد التبریزی عفی الله عنهما و نفع بما جمع کافة الانام لیستزیدوا فی مآثر سلطان الاسلام و یشکروا مساعی جمیلة صاحب اختیار آذربایجان شقیق سلطان الزمان ملک بهمن ... و الحمدلله رب العالمین ... (جلد دوم:) وثیق شکاف تنگی را گویند که در میان دو تا سنگ و بزرگ خارا موجود می‌شود و کوه دراز را گفته می‌شود و نام موضعی است. والسلام خیر ختام والسلام علی من اتبع الهدی ...

نسخه اصل: همان نسخه بالا، جلد ۱، از آغاز تا صیر ۵۵۷گ، ج ۲ از ضیر تا ثیق ۶۱۲گ، اصل اهداء رکن الدین آشتیانی است در ۲۲/۱۲/۲۳؛ خط: نستعلیق و نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۶۲ق، خارجه ۵۷۳۲ [فیلمها ف: ۲-۲۲۱]

← اکاذیب یهود ≻ رد یهود
← اکبرنامه ≻ مرآت الصرف
← اکبرنامه ≻ طبقات تیموری
← کبرنامه ≻ تاریخ اکبری

● **اکبر نامه** / شعر، تاریخ ایران / فارسی

akbar-nāme

کشمیری، ملا حمید الله، -۱۱۶۲ قمری

kešmīrī, mollā hamīd-ol-lāh (- 1749)

تاریخ تألیف: ۱۲۶۰ق

منظومه‌ای است در بحر متقارب از ملا حمیدالله کشمیری از سنیان متعصب هندوستان که در شرح محاربات محمد اکبر خان غازی وزیر شاه شجاع درانی سروده شده است.

آغاز: خدایا جهاندار اکبر تویی ×× کرم گستر و بنده پرور تویی

انجام: برحمت چو شد ختم گفتار من ×× الهی برحمت بکن کار من

چاپ: با تحشیه علی احمد نعیمی و تصحیح محمد ابراهیم خلیل و اهتمام محمد شفیع رهگذر و مقدمه علی احمد کهزاد به ضمیمه مجله آریانا در کابل، ۱۳۳۰ش، وزیری، سربی، در ۴+۲۴۶ صفحه

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۷۶۶۶

بی‌کا، تا: ۱۲۶۰ق [د.ث. مجلس]

۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۸۷۶۶

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق ناخوش، کا: سید اکبر شاه بن سید علیشاه بدخشی، تا: ۲۱ ذیحجه ۱۳۳۶ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: گالینگور عطف و گوشه چرمی، ۱۹۸گ، ۱۳ سطر (۱۰× ۱۹)، اندازه: ۱۵/۵×۲۳سم [ف: ۷-۲۰۶]

● **اکبر نامه = تاریخ سلاطین گورکانی** / تاریخ ایران /

فارسی
akbar-nāme = tārīx-e salātīn-e gūrkānī
نراین، لچهمین، ق۱۳ قمری
narāyen, lečhemīn (- 19c)
خلاصه تواریخ تیموری ایران و هند است از آغاز عهد امیر تیمور (۷۷۱ق) تا دوران ابوالنصر معین الدین محمد اکبر شاه ثانی (۱۲۲۱-۱۲۵۳ق) و شمه‌ای از احوال فرزندش محمد سلیم بهادرشاه ثانی (۱۲۵۳-۱۲۷۵ق) آخرین فرد این سلسله که در زمان شاهزادگی وی و به خواهش او، لچهمین نراین تألیف کرده و تا وقایع سال ۱۲۵۱ را شامل است. مقدمه این کتاب مشتمل است بر خطبه‌ای در ستایش باری تعالی و نعت نبی اکرم و مدح محمد اکبر شاه و شاهزاده محمد سلیم و بیگم صاحبه (ملکه) و مهاراجه سوهن لعل بهادر معتمد جنگ و کرنل کاردنر صاحب بهادر ولرد امهرست کورنر جنرال بهادر و محتشم الدوله سیف الملک خانعالم خان سالار بهادر، و مختوم است به قطعه یی پنج بیتی و تاریخی که ماده تاریخ آن این است: «گفت از سر بدخواه، خرد تاریخش×× منشور ازل زمرز شاهی آمد = ۱۲۵۱». در پایان کتاب نیز تاریخ آغاز تألیف را در آخر یک مثنوی بیست و هشت بیتی چنین به‌نظم آورده است: «چون بجستم حال آغاز بیان ز×× اکبر غازی ابد، سالش بدان = ۱۲۴۸».
مؤلف نام خاصی روی کتاب خود نگذارده است. در این کتاب از مسالک و ممالک و طرق و شوارع و مراحل و منازل اعم از خراب و معمور و نزدیک و دور نیز یاد شده، تاریخ سلسله راجگان و اقوام و طوایف هنود نیز از کتاب‌های سری بهاکوت و مهابهارت و برهم نیورت پوران و راجاولی اقتباس و نقل گردیده است. در پایان کار شاهجهان شرح حال مختصر شعرای دربار او به‌نقل از پادشاهنامه عبدالحمید لاهوری نوشته است. نکته این است که مؤلف این تاریخ را نباید با لچهمی نراین شفیق اورنگ آبادی (۱۱۵۸-۱۲۲۳ق) صاحب کتاب‌های: حقیقت‌های هندوستان (۱۲۰۴ق) و تمیق شگرف (۱۱۰۰ق) و مآثر آصفی (در ۱۲۰۸ق) و مآثر حیدری و بساط الغنائم (۱۲۱۴ق) و حالات حیدرآباد (۱۲۱۴ق) و خلاصة الهند و چمنستان شعرا (۱۱۷۵ق) و شام غریبان و جواهر زواهر و گل رعنا (در ۱۱۸۱ق) اشتباه کرد، چه اگر چه شباهت تام در نام این دو هست، دوران حیاتشان متعاقب یکدیگرست و با هم اختلاف زمانی دارند.
[فهرستواره منزوی ۱۱۳۵/۲]

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۴۱۷۱
آغاز: بسمله. زیب سریر و الا پایه سخن بشرف تمکین تبیین محمدت و ثنای؛ **انجام:** فضل حق جاودان پناه برو ×× رحمت پادشاه و شاه برو.
خط: نستعلیق هندی، بی‌کا، بی‌تا؛ چون در متن و حاشیه قلم خوردگی‌ها و تصحیحات و اضافاتی دارد، احتمال داده می‌شود که نسخه اصل و دستنویس مؤلف باشد؛ واقف: نایینی؛ کاغذ: کشمیری، جلد: تیماج ضربی عنابی کنج و ترنج دار، ۳۳۸گ، مختلف السطر (۱۱×۲۴/۵)، اندازه: ۱۶×۲۹/۵سم [ف: ۷-۱۱]

● **اکتساف** / هیئت / فارسی
ektesāf

اراک؛ دهگان، ابراهیم؛ شماره نسخه: ۲۲۰/۴
آغاز: گویند بعضی از اهل طابع در دقت افزونی ماه گوسفندی مشینه بکشندی؛ **انجام:** چون پیش اهل علم اعتباری ندارد، در آن اطناب نرفت و الله تعالی اعلم
خط: تحریری، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: مقوای نازک کرم، کاغذ لیموئی، ۱گ (۱۹ر-۱۹ر)، سطور مختلف سطر، قطع: خشتی، اندازه: ۱۷×۲۳سم [ف: ۲-۲۹۵]

● **اکتشافات سفر گرگان** / سفرنامه / فارسی
ektešāfāt-e safar-e gorgān
سهام الدوله بجنوردی، یارمحمد، ق۱۴ قمری
sahām-od-dowle bojnūrdī, yārmohammad (- 20c)

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۹۴۵۰/۱۱۳
خط: نسخ، کا: سید مرتضی کاتب اصفهانی، تا: قرن ۱۴؛ ۱ص (۶۰۰) [مختصر ف:-۷۸]

● **الاکتفاء بالدواء من خواص الاشیاء** / طب / عربی
'al-iktifā' bid-dawā' min xawāṣṣ-il ašyā
عبدالرحمن بن اسحق بن حنین
'abd-or-rahmān ebn-e eshāq ebn-e honayn

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۷۸۱۹
آغاز: بسمله حمدله قال ابوالمط ... ان من یدعوا ببقاء الحاجت المنصور ایده الله ... اعزاز الدین؛ **انجام:** فاغسل بالماء ثم اغسل به ... اصاب النطفه ... بنطفه اخوی طرف اعرکه و اغسله ببول اغسل
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ ضمیمه نسخه ش ۲۷۸۱۸ [رایانه]

● **الاکتفاء فی شرح ألفاظ الشفاء** / کلام و اعتقادات / عربی
'al-iktifā' fy š.-i alfāẓ-iš šifā
یمنی، عبدالباقی بن عبدالمجید، ۶۸۰-۷۴۳ قمری
yamanī, 'abd-ol-bāqī ebn-e 'abd-ol-majīd (1282-1343)
وابسته به: الشفاء بتعریف حقوق المصطفی؛ قاضی عیاض، عیاض بن موسی (۴۷۶-۵۴۴ق)
شرحی است بر «الشفاء بتعریف حقوق المصطفی» قاضی عیاض

بن موسی یحصبی.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۳۵۰/۶عکسی

آغاز: بسمله. و صلیالله علی سیدنا محمد و آله ... الحمد لله علی کل حال من الأحوال لأن حمده مفتتح کل أمر ذی بال ... أما بعد فإنی أمعنت النظر فی مصنف الشیخ

نسخه اصل: در یکی از کتابخانه‌های استانبول ترکیه؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۹ یا ۱۰؛ رکابه‌دار، محشی؛ یادداشت تملکی به تاریخ ۱۰۶۱ق؛ ۳۱ص (۱۴۵-۱۷۵)، ۲۷ سطر [عکسی ف: ۴-۱۰۰]

● الاکتفا فی مغازی المصطفی و الثلاثة الخلفا / تاریخ / عربی

al-iktifā fī maġāzi-l muṣṭafā wa-ṯ ṯalāṯat-il xulafā

کلاعی، سلیمان بن موسی، -۶۳۴ قمری

kalā'ī, soleymān ebn-e mūsā (- 1237)

در ذکر مغازی و فتوحاتی است که در عهد پیامبر اکرم (ص) و عصر خلفاء ثلاثه بعد از او اتفاق افتاده است. مؤلف، در تدوین قسمت اول کتاب، به کتاب «المغازی» ابن اسحق و در قسمت دوم به کتاب شیخ خود ابن حبیش اعتماد نموده است. این کتاب در دو قسمت یا دو مجلد تألیف شده است، گرچه کحاله آن را در چهار مجلد نوشته است.

آغاز: قال الشیخ الفقیه ... ابو الربیع سلیمان بن موسی بن سالم الکلاعی البلنسی ... الحمدلله الذی من علینا بالاسلام ...

چاپ: قاهره، مکتبة الخانجی، محقق مصطفی عبد الواحد، چاپ جدید، جزء اول، ۴۹۶ص، ۱۳۸۷ق، جزء دوم، ۱۳۸۹ق.

[بروکلمان/۱(۳۷۱)۴۵۸؛ معجم المؤلفین۴/۲۷۷؛ دنا ۹۰/۲؛ سزگین ۱. ۳۱۶]

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۶۹۴عکسی

آغاز: ذکر بعث رسول الله (ص) الی الملوک و کتابه الیهم یدعوهم الی الاسلام؛ **انجام:** فاقام معاویه علی الشام ... اثنتی عشرة سنة مدة خلافته، ثم کان منه بعد وفاة عثمان ... ما هو معلوم، و الله سبحانه و تعالی اعلم، تم الجزء الثالث ...

نسخه اصل: چستربیتی، ش ۳۸۹۲ (اربری، فهرست خطی عربی ۵۰/۴). نسخه حاضر، بنا بر این تجزیه و طبق آنچه روی صفحه عنوان، و در پایان نسخه آمده، جزء سوم از کتاب است؛ خط: نسخ معرب، بی‌کا، تا: قرن ۸؛ مصحح؛ تملک: ناصر الدین ابن عبد الرحمن ابن عبد الرحمن ابن قرموط به‌تاریخ ۹۷۵ق؛ ۲۷۴گ، ۱۵سطر [عکسی ف: ۲-۱۷۷]

۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۵۸۲

آغاز: بسمله و صلی الله علی سیدنا و مولانا؛ **انجام:** القوم بالمعصیه ... ابن قطب القسطلانی القیسی ثم المکی

خط: نسخ، کا: یحیی مالکی، تا: ۷۳۲ق [الفبائی: ۶۳]

۳. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۰۶۳۴

آغاز: فمولد عبدالله بن عبدالمطلب محمد رسول الله خاتم النبیین و سید الاولین و الآخرین نخبة الخلق اجمعین

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح، محشی؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۳۳گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۵×۲۰سم [ف: ۲۷-۹۷]

۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۹۴۲۸

آغاز: بسمله ... الخلفاء الامویین و العباسیین؛ **انجام:** و الحمدلله رب العالمین ... یحزمه خیرا

خط: نسخ، کا: مغربی محمد بن عبدالله، تا: ۹۹۰ق [الفبائی: ۶۳]

۵. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۶۳۴عکسی

آغاز: برابر؛ **انجام:** پایان قسمت دوم: و قد انتهی و الحمدلله علی ما عملنا علیه فی هذا الکتاب ... تم الجزء الثانی من کتاب الاکتفاء فی مغازی سیدنا رسول الله (ص) و الثلاثة الخلفاء ...

نسخه اصل: سلطان احمد سوم، استانبول، ش ۲۷۹۴ A (فهرست خطی عربی طوپ قاپی ۴۲۰/۳). مشتمل است بر تمام کتاب در دو قسمت؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۲۳ رجب ۱۰۱۶ق؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح؛ ۳۶۵گ، ۳۳سطر [عکسی ف: ۲-۱۱۵]

۶. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۶۵۵۷

آغاز: برابر؛ **انجام:** انتهی السفر الاول بحمد الله تعالی

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا [رایانه]

● الاکتقا (سفر الاکتفا) فی ضبط دول الخلفا / تاریخ / عربی

al-iktiqā (safar-ul iktifā) fī ḍabṭ-i duwal-il xulafā

کردبوسی، عبدالملک بن قاسم، ق۷ قمری

kordbūsī, 'abd-ol-malek ebn-e qāsem (- 13c)

تاریخ خلفا است از ابوبکر تا القائم بامرالله (-۴۶۷ق). در این کتاب تاریخ غزنویان، سامانیان، آل بویه و سلجوقیان نیز با تفصیل آمده است. مهم‌ترین مآخذ مطالب این کتاب، نخست تاریخ طبری است و پس از ۳۱۳ق (که سال درگذشت طبری مؤلف تاریخ است) از تجارب الامم ابن مسکویه و ابن خلکان و تاریخ العقد نقل می‌کند، که از همه این مآخذ با لفظ «قال» نقل می‌کند. کتابی دیگر با همین نام از جمال الدین بن نباته مصری وجود دارد که در سه جلد است.

[کشف الظنون ۲۹۳/۱با عنوان «تاریخ الخلفاء اب کردبوس»، فهرست خزانه ابن یوسف ۴۵۵، احمدیه تونس (جامع الزیتونه) ص۳۶۱]

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۳۶۵۲

آغاز: الحمد لله الذی زین الوجود ببعثة الرسل و الانبیاء ... اما بعد فهذه قراطیس جمعت فیها اخبار الخلفاء و ما یتبع ذلک من الحوادث المهمة فی دولة کل ضبطاً؛ **انجام:** یدبره ابن مسلمة شفاها ×× برآی غیر الرأی السدید / واعجب منهما سیف بمصر ×× تقام به بسنجار الحدود

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۷-۸؛ مصحح، در اول نسخه مطالعه محمد البحیری ۲۷ ذیحجه ۹۹۷ و مطالعه صدقة ...؛ مهر: «حسبی الله وحده وکفی شعبان بن مصطفی» (بیضی)؛ جلد: تیماج مشکی ضربی ترنج با سر مجدول لولادار، ۱۵۷گ، ۱۷سطر، اندازه: ۱۸×۲۶سم [ف: ۳۷-۱۸۰]

● الاکر = استعمال الاسطرلاب الکروی = العمل بالاسطرلاب ذات الکرسی = العمل بالکرة النجومیة /

هیأت، ریاضیات / عربی

al-ukar = isti'māl-ul usṭurlāb-il kurawī = al-'amal bi-l-usṭurlāb-i ḏāt-il kursī = al-'amal bi-l-kurat-in nujūmīya

قسطا بن لوقا، ق۳ قمری

qostā ben luqā (- 9c)

اهدا به: ابی الصقر اسمعیل بن بلبل (- ۲۷۹ ق) وزیر المعتمد (ابوالعباس احمد بن متوکل،-۲۷۹)

رساله‌ای است در ستاره‌شناسی (نجوم قدیم) مشتمل بر تعلیم روش استخراج فلکیات و شناختن چگونگی گردش ستارگان و حرکات زمین از روی «کره». طبق نوشته دیباچه آن را برای اسمعیل بن بلیل تألیف کرده و کره نیز ساخته که ضمیمه این کتاب به وی تقدیم داشته است. شامل «مقدمه» و ۶۷ «باب» که نسخه در تعداد ابواب و اشکال همانند نیستند. این کتاب که از بزرگترین کتب متوسطات بین کتاب اقلیدس و مجسطی است به امر ابوالعباس احمد بن معتصم بالله از یونانی به عربی نقل شده است. قسطا بن لوقا بعلبکی تا شکل پنجم از مقاله سوم را ترجمه کرده بعد دیگری به اتمام آن پرداخته و ثابت بن قرة حرانی اصلاح نموده است.

آغاز: کتاب العمل بالکرة. بسمله. الحمدلله رب العالمین و تبارک الله احسن ... هذا کتاب العمل بالکرة الفلکیة الفه قسطا بن لوقا الیونانی لابی الصقر اسماعیل بن بلبل رحمه الله قال کل فاضل اعزک الله فمحبته واجبة و الفاضل من الناس من کان

انجام: و عد ما بین العلامتین فما بلغ فهو قوس نهار یومک

[سزگین ۱۸/۶ ش ۱ نیز ش ۳ر۳۴۵۵؛ دنا ۹۱/۲ (۲۸ نسخه)]

۱. تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه: ۳۴۱/۳

خط: نسخ، کا: علی بن سهل بن مبارکشاه، تا: سه‌شنبه ۱۲ جمادی الثانی ۷۸۸ق؛ کاغذ: سمرقندی، ۵۴گ (۶۶پ-۱۱۹ر)، اندازه: ۱۳×۱۷سم [ف:-۲۸۲]

۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۵۰۵۳/۱

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ دارای اشکال؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: مقوا، ۳۵گ (۱پ-۳۵پ)، ۲۱ سطر (۵/۵×۱۴)، قطع: ربعی، اندازه: ۸×۱۹/۵سم [ف: ۱۵-۴۰۹۸]

۳. تهران؛ ادبیات؛ شماره نسخه: ۲۷۴/۱

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۰ و ۱۱؛ دارای اشکال [ف: ۳-۴۲]

۴. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۲۲۴۲/۴

در ۶۵ باب و در انجام مانند رضوی است و دو باب کم دارد؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: دوشنبه ۲۲ ربیع الاول قرن ۱۱؛ کاغذ: پسته‌ای و ترمه، جلد: میشن تریاکی لایی، ۲۲گ (۴۵پ-۶۶ر)، ۱۲و۱۵سطر، اندازه: ۱۳×۲۰سم [ف: ۵-۴۴۷]

۵. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۵۵۹۵/۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** مثل ذلک الکوکب عن سمت الرأس فی ذلک البلد دو باب کم دارد

خط: نسخ، کا: حسن بن عبدالله، تا: قرن ۱۱؛ واقف: نایینی؛ کاغذ: حنایی مجدول، جلد: پارچه ای، ۱۴ص (۱-۱۴)، اندازه: ۱۹×۳۰/۷سم [ف: ۸-۳۰۲]

۶. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۵۸۶۵/۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** الباب السابع و الستون فی معرفة قوس النهار یومک من الکرة اذا اردت ذلک فاطلع درجة الشمس ... ما بین العلامتین فما بلغ فهو قوس نهار یومک و الله اعلم.

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ دارای بلاغ مقابله، در اول نسخه چند یادداشت از مالک نسخه صدرالافاضل لطفعلی دانش در ۱۳۲۲هـ؛ مهر: «لا اله الا الله الملک الحق المبین محمد تقی بن محمد شفیع» (بیضی)، «المهدی من هدیت» (مربع)؛ جلد: تیماج فرنگی قهوه‌ای، ۱۹گ (۳پ-۲۲ر)، ۲۱سطر، اندازه: ۱۳×۲۱/۵سم [ف: ۴۴-۱۰۴]

۷. تبریز؛ ثقة الاسلام؛ شماره نسخه: بدون شماره

بی‌کا، تا: ۱۰۶۱ق [نشریه: ۷-۵۳۱]

۸. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۲۲۲۹/۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ربیع الثانی ۱۰۶۸ق؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج، ۱۵ و ۱۹ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۱۹/۵سم [ف: ۱۰-۱۳۴]

۹. تهران؛ مفتاح؛ شماره نسخه: ۴۴۷

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲ [نشریه: ۷-۱۰۳]

۱۰. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۵۵

خط: شکسته نستعلیق ریز، بی‌کا، تا: ۱۱۲۸ق؛ ۳۵گ، ۱۵ سطر، قطع: ربعی، اندازه: ۴/۵×۱۱سم [ف: ۲-۸۴]

۱۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۲۲۳۷/۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۱۵۱ق؛ مهر: نادرشاه؛ کاغذ: حنائی آهار مهره، جلد: تیماج ضربی با نقش ترنج، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۲×۲۰/۵۲سم [ف: ۱۰-۱۱۳]

۱۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۳۵۵۲/۲-ف

نسخه اصل: نسخه آقای حسن نراقی؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۰۶ق [فیلمها ف: ۲-۱۷۸]

۱۳. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۱۹۷۱/۵

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: مؤمن موسوی قمی، تا: ۱۲۷۳ق؛ کاغذ: فرنگی،

جلد: پارچه ترمه مقوایی گرد آن تیماج مشکی، ۳۴گ (۶۱پ-۹۴ر)، ۱۵ سطر (۷×۱۴)، اندازه: ۱۱×۱۷/۵سم [ف: ۸-۵۸۴]

۱۴. تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه: ۵۱/۳

آغاز: برابر؛ **انجام:** الباب التاسع و الخمسون فی استخراج عرض القمر اوای کوکب فرض لنا من الکواکب المتحیرة فی اللیلة التی یمکن ان نأخذ فیها ثم ارتفاعه: اذا اردت ذلک فاعرف ... حتی یصیر الجزو الذی علمت علیه من اجزاء دائرة البروج.

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۴؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: فرنگی ضخیم، جلد: تیماج مشکی مقوایی، ۵۶گ (۸۲پ-۱۳۷پ)، ۱۴ سطر (۵/۸×۱۵)، اندازه: ۱۳/۵×۲۰/۵سم [ف:-۲۲۳]

۱۵. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۲۲۳۳/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: اسدالله منجم دو دانگه هزار جریبی، تا: ۱۳۱۱ق؛ کاغذ: حنایی آهار مهره، جلد: تیماج، ۴۵ص (۱-۴۵)، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۱/۵سم [ف: ۱۰-۹۷]

۱۶. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۵۵۹۶/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق تحریری، بی‌کا، تا: ۱۳۱۸ق؛ کاغذ: سفید فرنگی آهار مهره و مجدول، ۴۰ص (۱-۴۰)، ۱۶ سطر (۹/۲×۱۴)، اندازه: ۱۸/۲×۲۲/۷سم [ف: ۸-۳۰۴]

۱۷. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۶۲۴۲/۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** پس از پایان (این نسخه ناقص) رساله قسطا، اسدالله منجم کاتب نسخه سه فقره از رساله اسطرلاب عبدالکریم تبریزی برای تعلق بر باب ۱۵۱ و ۵۳ رساله قسطا بعلبکی نقل کرده است و در پایان آن (در حاشیه) می‌نویسد: «بر حسب امر نواب مستطاب ... شاهزاده ... عماد الدوله ... در دارالخلافه طهران ... کتبه اسدالله المنجم ۱۳۵۷»

خط: نسخ، کا: اسداله منجم، تا: ۱۳۵۷ق، برای عماد الدوله؛ با تعلیقاتی از کاتب؛ کاغذ: اصفهانی و فرنگی شکری، جلد: تیماج زرد یک‌لا، ۴۶ص (۱۳۹-۱۸۴)، ۱۶سطر، قطع: رقعی، اندازه: ۹/۵×۱۵/۵سم [ف: ۱۹-۲۱۱]

۱۸. تبریز؛ ملی؛ شماره نسخه: ۳۴۷۳/۳

آغاز: برابر؛ **انجام:** ... فیظهر لک بهذا العمل ان مسیر الفلک علی خط الاستوا فی اللیل و النهار ابدا متساو لاختلاف فیه و لاتغیر الباب السادس فی معرفه اختلاف اللیل و النهار فی کل واحد من المساکن ...

ارقام باب‌ها با حروف تهجی و به‌حساب جمل نوشته شده و فقط تا آغاز باب ششم را شامل است؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: هندی، جلد: چرمی، ۶گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۳×۲۰/۵سم [ف: ۳-۱۰۷۴]

۱۹. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۹۲۹۸/۹

آغاز: برابر؛ **انجام:** اذا أردت ذلک فضع حزءً

بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ جلد: مقوایی عطف تیماج قرمز، ۱۰گ (۱۹۵پ-۲۰۴پ)، اندازه: ۱۴/۵×۲۱سم [ف: ۲۴-۹۱]

۲۰. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۰۳۲۰/۶

در این نسخه شصت و سه باب آمده و دو باب آخر را ندارد؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۳۱۰-۱۳۱۱؛ جلد: مقوایی عطف تیماج قهوه‌ای، ۴۲ص (۳۹۱-۴۳۲)، ۲۳ سطر، اندازه: ۲۱×۳۴/۵سم [ف: ۲۶-۲۶۲]

۲۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۲۳۳

آغاز و انجام: برابر

مشتمل بر ۶۷ باب است؛ بی‌کا، بی‌تا؛ خطبه کتاب و فهرست آن که در نسخه اصل بوده از این نسخه حذف شده [ف: ۴-۲۲۹]

۲۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۵۱۶

آغاز و انجام: برابر

بی‌کا، بی‌تا [ف: ۴-۲۲۹]

۲۳. تهران؛ مهدوی؛ شماره نسخه: ۵۰۳/۳

در ۶۵ باب؛ خط: نستعلیق ترک، بی‌کا، بی‌تا [نشریه: ۲-۱۲۰]

۲۴. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۳۰۸۶/۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** فهی اجزاء میل ذلک الکواکب عن سمت الرأس فی ذلک البلد

خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: فرنگی آهار مهره، جلد: میشن لایی پازهری، ۳۰گ (۲۶ر-۵۶پ)، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۱×۱۷سم [ف: ۶-۲۰۷]

۲۵. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۳۴۵۵/۴

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: ترمه، جلد: رویه میشن یشمی یک‌لا مجدول، ۳۱گ (۸۱پ-۱۱۱پ)، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۲×۲۰سم [ف: ۶-۴۲۹]

۲۶. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۱۴۵۹/۸-ف

نسخه اصل: موزه بریتانیا ش Add. 23570؛ بی‌کا، بی‌تا؛ ۳۲گ (۳۲-۶۴) [فیلمها ف: ۱-۶۰۳]

● الاکر / ریاضیات / عربی

al-ukar

مانالاوس

mānālāos

شرح و حواشی:

۱- شرح الاشکال الکریة لمنالاوس؛ ابن عدیم، محمد بن هبة الله (-۵۱۸)

۲- تحریر اکر مانالاوس = تحریر متوسطات = تحریر مانالاوس فی الاشکال الکرویة = تحریر الکرة مانالاوس؛ نصیرالدین طوسی، محمد بن محمد (۵۹۷-۶۷۲)

۳- اصلاح اکر مانالاوس؛ مغربی، یحیی بن محمد (-۶۸۵)

۴- حاشیة شرح اکر مانالاوس = حاشیة تحریر الاکر مانالاوس؛ یزدی، محمد باقر بن زین العابدین (-۱۱)

تهران؛ ادبیات؛ شماره نسخه: ۲۷۴/۲

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۰ و ۱۱ [ف: ۳-۴۲]

← اکرادنامه ≻ شرفنامه

← الاکر المتحرکة ≻ تحریر کتاب الکرة المتحرکة

● **الاکر المحمودیة فی علم المثلثات الکرویة** / ریاضیات / فارسی

al-ukar-ul maḥmūdīya fī ʻilm-il muṯallaṯāt-il kurawīya

منجم قمی، میرزا محمود خان، ق۱۴ قمری

monajjem-e qomī, mīrzā mahmūd xān (- 20c)

تاریخ تألیف: رمضان ۱۲۷۶ق؛ محل تألیف: پاریس

مؤلف، پس از مدت‌ها تحصیل در پاریس این کتاب را در مثلثات برای اعتضاد السلطنه وزیر علوم نگاشته و به تهران فرستاد. معلم این مؤلف در ۱۲ مه ۱۸۶۰ م تقریظی به فرانسه به خط خود در پایان نسخه نوشته است.

تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه: ۵۳۸

خط: نستعلیق شکسته، کا: محمود قمی، تا: رمضان ۱۲۷۶ق، جا: پاریس؛ در ده روز به خط محمود قمی که شاید مؤلف کتاب باشد نوشته شده است، تقریظ استاد مؤلف به زبان فرانسه در آخر نسخه به تاریخ ۱۲ مه.۱۸۶ م. هست؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مقوایی ابری. ته تیماج سرخ صحافی شده پاریس، ۷۷گ، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۴×۲۱سم [ف: ۳-۱۸۱]

● **اکسپزسیون کلمبین** / صنعت / فارسی

ekspozesīyon-e kolombayn

سروش اصفهانی، ابوالقاسم بن محمد علی، ق۱۳ قمری

sorūš-e esfahānī, ab-ol-qāsem ebn-e mohammad ʻalī (- 19c)

مترجم: جان طیلر و ابوالقاسم پسر مرحوم میرزا محمد علی خان شمس الشعراء، تألیف: ۱۸۹۰م.

در سال ۱۸۹۰م اکسپزسیونی از صنایع عالم در شیکاگو (اتازونی) تشکیل می‌گردد و دولت ایران نیز در این نمایشگاه شرکت می‌کند. روزنامه‌هایی که شرح اکسپزسیون را نوشته‌اند از صنایع ایران نیز تمجید کرده‌اند. این روزنامه‌ها بعداً به‌وسیله جان طیلر مترجم سفارت اتازونی و میرزا ابوالقاسم خان مترجم زبان فرانسه آن سفارت‌خانه ترجمه می‌شود و برای ناصرالدین شاه ارسال می‌گردد. ضمناً قصیده‌ای درباره وضع ایران میرزا ابوالقاسم می‌سراید که دارای این عنوان است «قصیده در وضع نظم ایران بتوجهات خاصه ملوکانه و تشویق حضرت مستطاب اشرف صدر اعظم».

تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۱۹۵

آغاز: بسم الله تعالی شأنه العزیز، در این عصر که بتأیید ایزد متعال و میامن اقبال شاهنشاه بیهمال زینت تاج و گاه؛ **انجام:** واضح است که جناب مسیو پرات و سایرین و وکیل دولت اتازونی و اعضای کبیر عمارت ایرانی که هریک بدرجه مساعی جمیله خود را محض جلوه امتعه مزبوره بعمل آورده اند از انظار محو نخواهد شد

خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳، جا: طهران؛ مجدول؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مخمل آبی، گل و بته، ضربی، مقوایی، ۱۲گ، ۱۲ سطر (۱۰×۱۴)، اندازه: ۱۹/۵×۲۴/۵سم [ف: ۱-۱۹۴]

← اکسیر ≻ کیمیا

← الاکسیر ≻ امر مستور الصنعة

● **الاکسیر** / کیمیا / عربی

al-iksīr

منسوب به علی بن ابی طالب (ع)، امام اول، -۴۰ قمری

(mansūb be) ʻalī ebn-e abī tāleb, emām-e avval (- 661)

آغاز: بسمله. الطریق الاقرب المختصر علی وجه اخر. ینسب الی امیر المومنین ... یوخذ من الذکر مقدار ویسحق و یهرق

انجام: فاذا شرب الاجزاء الستة بالمدة المعینة والنار المذکور. فقد تمت فائدة الحمرة، و الله اعلم. تمت و الحمد لله

۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۲۱۰۸/۸

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج قهوه‌ای ضربی مقوایی، ۳گ (۱۴۶پ-۱۴۸پ)، ۱۶ سطر (۶/۵×۱۲/۵)، اندازه: ۱۰×۱۷سم [ف: ۸-۷۴۴]

۲. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۶۱۹۶/۶

آغاز و انجام: برابر

خط: شکسته نستعلیق، کا: فضل الله بن آخوند ملازین العابدین بروجردی ملقب به شمس العلماء، بی‌تا؛ در پایان آن فائدة الحمرة یاد شده است؛ کاغذ: فرنگی، جلد: قهوه‌ای لائی، ۱گ (۱۴پ-۱۵ر)، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۰/۸×۱۷/۷سم [ف: ۹-۲۴۶]

● **الاکسیر** / کیمیا / عربی

al-iksīr

؟جعفر بن محمد (ع)، امام ششم، ۸۰-۱۴۸ قمری

jaʻfar ebn-e mohammad, emām-e šešom (700-766)

این رساله که منسوب به امام جعفر صادق است در اکسیر نگاشته شده و در نه «وجه»: ۱. معرفة خواص اکسیر؛ ۲. معرفة آلات اکسیر؛ ۳. تجزیه حجر بر اجزاء اربعه؛ ۴. اخذ اول در طلوع آب با نار لطیفه؛ ۵. اخذ در کبریت بتحلیل جسد ثابت؛ ۶. اخذ در

عقد؛ ۷. علل اکسیر؛ ۸. شناسائی القاء؛ ۹. شناخت مطلوب از عمل. پس از این وجوه امام به آخر دستور می‌دهد که اهل این علم باید تا سرحد امکان مطالب آنرا از غیر اهل آن پنهان دارند. (انوار)

آغاز: بسمله، قال الامام جعفر الصادق بن محمد الباقر و علیهما السلام التام. اعلم ان الاکسیر من فضه و ذهب ...

انجام: و حرصوا علی کتمانه تم و کمل و الحمد لله رب العالمین و السلام.

۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ض۱۰۷۲۵

خط: نستعلیق، کا: اسماعیل علوی، تا: ۱۲۶۱ق [الفبائی:-۶۳]

۲. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۱۸۷۲/۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: محمد جعفر بن محمد علی سواد کوهی را مکوهی، تا: ۱۲۸۸ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مقوایی، تیماج تریاکی با ترنج و نیم ترنج‌دار، ۴ص (۳۹-۴۲)، ۱۵ سطر (۸×۱۵)، اندازه: ۱۴×۲۱/۵سم [ف: ۱۰-۴۹۲]

۳. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۲۱۰۸/۵

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: مورخ۱۲۹۱ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج قهوه‌ای ضربی مقوایی، ۵گ (۱۱۱ر-۱۱۵ر)، ۱۶ سطر (۶/۵×۱۲/۵)، اندازه: ۱×۱۷سم [ف: ۸-۷۴۴]

۴. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۶۱۹۶/۵

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: فضل الله بن آخوند ملازین العابدین بروجردی ملقب به شمس العلماء، تا: صفر ۱۳۱۵ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: قهوه‌ای لایی، ۱گ (۱۲پ-۱۳پ)، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۰/۸×۱۷/۷سم [ف: ۹-۲۴۶]

● **الاکسیر** / کیمیا / عربی

al-iksīr

مجریطی، محمد بن ابراهیم، ق۵ قمری

majrītī, mohammad ebn-e ebrāhīm (- 11c)

تهران؛ مهدوی؛ شماره نسخه: ۲۷۶/۵

بی‌کا، تا: قرن ۹ [نشریه: ۲-۱۰۲]

● **الاکسیر = رسالة بیون البرهمی = ترکیب الحجر** / کیمیا / عربی

al-iksīr = r.-u bayūn-al barahmī = tarkīb-ul ḥajar

بیون البرهمی

bayūn-al-barahmī

چون بیون برهمی از هند به بیت المقدس برای زیارت رفت، شاگردش احوال ترکیب حجر را از وی پرسید و او این رساله را در پاسخ آن شاگرد نگاشت. این رساله را ایدمر بن علی جلدکی شرح کرده و آن را «السر المصون» نامیده است. نام این کتاب، در «کشف الظنون» به عنوان «رسالة بیون البرهمی فی الاکسیر» ثبت گردیده است.

آغاز: بسمله. هذه رسالة بیون البرهمی. لما قدم بیون البرهمی (من الهند) زایرا بیت المقدس (الشریف) ساله اعز التلامیذ علیه عن الترکیب فقال یا بنی انه امر مفصل صعب شدید فی معرفته فقط فاذا علم فهو هین یسیر قلیل التعب یستعان علیه بالصبر و قلة الضجر.

انجام: و هذا عهدی فی عنقک یسالک الدیان عنه، ان انت اظهرته لاحد من الناس الا بما تکلمت الحکماء به من الصون و الستر و الاسماء المعروفة التی جعلت علیه و السلام علیک. تمت مقالة بیون البرهمی هذا.

[کشف الظنون: ۸۵۲/۱]

شروح و حواشی:

۱- السر المصون فی شرح رسالة البیون؛ جلدکی؛ علی بن ایدمر (-۷۶۲ق)

۱. تهران؛ مهدوی؛ شماره نسخه: ۲۷۶/۴

بی‌کا، تا: قرن ۹ [نشریه: ۲-۱۰۲]

۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۴۶۳/۱۲عکسی

آغاز: برابر

نسخه اصل: کتابخانه چستربیتی، ش ۳۲۳۱؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ ۹ص (۱۶۵-۱۷۳)، ۱۵ سطر [عکسی ف: ۴-۳۲۲]

۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۶۷۹۲/۵

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۱۰۴ق، جا: دارالسلطنه اصفهان؛ جلد: تیماج مشکی، ۱گ(۴۰ر-۴۰پ)، اندازه: ۱۵×۲۱/۵سم [ف: ۲۰-۲۶۰]

۴. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۱۷۷۶/۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** و لو اختلف مسمیاته تعدت و أشارته قال الشاعر: عباراتنا شتی و حسنک واحد ×× و کل إلی ذاک الجمال یشیر تمت الرسالة.

خط: نسخ خوش، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: فرنگی، ۴گ (۵۹-۶۲)، ۱۶ سطر، اندازه: ۷×۱۳سم [ف: ۲۹-۵۷۹]

۵. تهران؛ مهدوی؛ شماره نسخه: ۲۸۰/۳۵

بی‌کا، تا: قرن ۱۳ [نشریه: ۲-۱۰۴]

۶. تهران؛ مهدوی؛ شماره نسخه: ۳۴۲/۲

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳ [نشریه: ۲-۱۱۴]

۷. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۱۸۹۸/۲

آغاز: بسمله، الحمد لله رب العالمین و الصلوة علی سیدنا محمد سید المرسلین؛ **انجام:** ابرء و له فوائد کثیره و خواص جلیله لیس هذا الموضع ذکره.

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج یشمی

مقوایی کوبیده، ۶۶ص (۴۸-۱۱۴)، ۱۶ سطر (۶×۱۲)، اندازه: ۱۰/۵×۱۵/۵سم [ف: ۱۰-۵۵۰]

۸. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۱۹۰۰/۱۱

بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج تریاکی روشن کوبیده مقوایی، ۲ص (۷۹-۸۱)، ۱۶ سطر (۹×۱۵)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۱۰-۵۵۲]

۹. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۳۳۸۶/۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: علی اکبر کرمانشاهی، تا: ۹ صفر ۱۲۶۸ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲گ (۱۵پ-۱۷پ)، اندازه: ۱۷/۵×۲۲سم [ف: ۹-۱۶۵]

۱۰. قم؛ مرکز مطالعات؛ شماره نسخه: ۶۱۴/۶

خط: نستعلیق خوب، بی‌کا، تا: ۲۶ محرم ۱۲۷۶ق، جا: کرمانشهان؛ جلد: تیماج قهوه‌ای ضربی مجدول گرهی، ۲گ (۳۱ر-۳۲پ)، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۴×۲۲سم [ف: ۱-۵۲۲]

۱۱. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه: ۲۷۶/۶

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۸۴ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج سبز زرکوب ضربی، ۲گ (۳۵ر-۳۷ر)، ۱۸ سطر (۷×۱۵)، اندازه: ۱۴×۲۳سم [ف: ۵-۴۷]

۱۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ض۱۰۸۸۵

خط: مختلف، بی‌کا، تا: ۱۲۹۸ق [الفبائی: ۱۱۹]

۱۳. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۲۶۳۲/۴

آغاز: برابر؛ **انجام:** لایذکر فیه الا الکلمظ فی کثیر من الالفاظ المظلمة المعظلة و هی امانة فی عنقک.

خط: نسخ ریز، کا: بهائی بن احمد العاملی (الکاظمی)، تا: اواخر قرن ۱۲ یا اوایل قرن ۱۳؛ مصحح، به قرینه برگ ۱۱۱ کاتب این نسخه، بهائی بن احمد العاملی (الکاظمی) می‌باشد؛ کاغذ: فرنگی، ۱گ (۱۰ر-۱۰پ)، ۵۴ سطر، اندازه: ۸×۱۵سم [ف: ۳۲-۶۲]

۱۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۷۳۴/۳

آغاز: برابر

بی‌کا، بی‌تا؛ ۱۶ سطر، قطع: خشتی، اندازه: ۱۷×۲۲سم [ف: ۲-۴۶۶]

۱۵. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۹۴۱/۹

آغازو انجام: برابر

خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ ۲گ (۴۳ر-۴۴ر) [ف: ۴-۹۷۳]

● **اکسیر** / کیمیا / فارسی

eksīr

اخلاطی، حسین بن علی، ق۹ قمری

axlātī, hoseyn ebn-e ʻalī (- 15c)

اهدا به: حاجی میرزا یوسف

تاریخ تألیف: ۱۲۳۰ق

این کتاب ابتدا در تعریف علم اکسیر مطالبی می‌آورد و بعد عدم منافات این علم را با دین ثابت کند و سپس طرز ساختن و عمل آوردن اکسیر را از مواد مختلف بیان می‌دارد و طرق مختلف این عمل را نشان می‌دهد که حکایت از تبحر نویسنده می‌نماید.

تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۲۳۷۷/۱

آغاز: بسمله و به نستعین، حمد و ثنای بی عد ... عزاسمه که واجب عقل؛ **انجام:** لاکن طرح او را دیگر گفت تا دانند و السلام

خط: نسخ و نستعلیق، کا: میراسماعیل حسینی قزوینی، تا: قرن ۱۳؛ جا: دارالسلطنه تبریز؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج، ماشی یک لا، ۱۵۰ص (۱-۱۵۰)، ۱۵سطر (۹/۵×۱۶)، اندازه: ۱۵×۲۰سم [ف: ۵-۴۹۶]

● **اکسیر** / کیمیا / فارسی

eksīr

میرفندرسکی، ابوالقاسم بن میرزا بزرگ، -۱۰۵۰؟قمری

mīrfendereskī, ab-ol-qāsem ebn-e mīrzā bozorg (-1641)

وابسته به: نهایة الطلب فی شرح المکتسب فی زراعة الذهب؛ جلدکی، علی بن ایدمر (-۷۶۲)

از این رساله با سرآغاز و بعضاً انجامی مشابه چندین نسخه در فهارس معرفی شده و نام‌های متفاوت و اغلب ناشناس مانده است. بیشتر آن را ترجمه شرح مکتسب معرفی کرده‌اند. در کشف الظنون (۱۸۱۱/۲) فقط «نهایة الطلب» جلدکی را در شرح مکتسب معرفی کرده و فهرستنگار جلد ۲۲ مرعشی نیز آن را ترجمه بخشی از آن دانسته، گرچه در جلد ۳۲ این انتساب بدون دلیل دانسته شده است. در فهرست دانشکده الهیات مشهد (۳۹۸/۲) این رساله «ترجمه شذور الذهب» دانسته شده و به استناد یادداشتی از میرزا یوسف گرگانی، ترجمه از میرفندرسکی معرفی شده و بر اساس تنها همین نسخه و همین استناد در دفتر اول مجموعه رسائل خطی فارسی با تحقیق زهرا گواهی چاپ شده است و در مقدمه هیچ توضیحی نیامده جز این‌که این رساله فقط همین نسخه را دارد در صورتی که در همان جلد از فهرست (۳۳۹/۲) و در چند صفحه قبل نسخه‌ای با عنوان «رساله در اکسیر» ناشناس معرفی شده که همین رساله است. آنچه در همین رساله چاپ‌شده، می‌توان دید این است که قرینه‌ای در آن نیست که ثابت کند این رساله ترجمه است. ثانیاً اگر ترجمه باشد مسلم ترجمه «شذور الذهب» نیست و اگر ترجمه شرح مکتسب و مراد نهایة الطلب باشد، ترجمه قسمتی از آن خواهد بود و ممکن است ترجمه شرح مکتسب دیگری باشد. متن رساله از جهت انسجام مطالب و نثر به تألیف شباهت بیشتری دارد و نسبت آن به میرفندرسکی جای تامل دارد گرچه نسخه‌ای در مجلس (ش ۱۵۶۵۲/۶) معرفی شده که با عنوان «رساله اکسیر» و مؤلف را احمد بیک یزدی دانسته است که محتملاً مراد احمد بیک خوزانی اصفهانی (۱۱ق) باشد. به هر

صورت ما نام «رساله در اکسیر» را مناسب‌تر از ترجمه می‌دانیم و نسبت آن به میرفندرسکی شاید الآن منطقی‌تر از احتمالات دیگر باشد و نیاز است تا این قسمت با بخش‌های «نهایة الطلب» و حتی کبریت و زیبق میرفندرسکی تطبیق شود تا نتیجه جدی‌تر حاصل شود و فعلاً ما تمامی نسخه‌ها را به میرفندرسکی منتسب کرده‌ایم تا دسترسی به همه آسان باشد نه از جهت اطمینان به انتساب.
آغاز: بدان که اکسیر چیزی است گدازنده و آمیزنده، صبر کننده، قرار گیرنده، تمام سازنده، کمال دهنده. ماده ای که صورت اکسیر بدان قائم است حال خالی از آن نیست که در بسیط ظنی یافت می‌شود یا در مرکب ...
انجام: و اخذ جزوی از هریک و بر ده جزو از فضه و بعد از آن بر نواقص و بر این قیاس اکسیر حمره. بحمد الله که شد کام دل من ×× به توفیق الهی حاصل من. عزیز من بسی رنج کشیدم ... و عمل به این از مشکلات منعم حقیقی روزی کند بمنه و جوده. چون شیشه عالمی همه گردن کشیده اند-تا از شراب شوق که را سرخ رو کند.
چاپ: مجموعه رسائل خطی فارسی، دفتر اول، بنیاد پژوهشهای آستان قدس رضوی، بهار ۱۳۶۸ش، با تحقیق زهرا گواهی با عنوان «ترجمه شذور الذهب»
[کشف الظنون: ۱۸۱۱/۲؛ معجم المؤلفین: ۲۹۲/۸]

۱. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه: ۲۱۷/۴
آغاز و انجام: برابر
در فهرست با عنوان «ترجمه شرح مکتسب» و ناشناس؛ خط: نسخ پخته، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ ۱۵گ (۲۶پ-۴۰ر) [ف: ۱-۵۳]
۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۵۶۵۲/۶
آغاز: برابر؛ **انجام:** لایتغیر ابدا و اینست حجر مکرم و اکسیر اعظم و طبیعت خامسه.
در فهرست با عنوان «رساله اکسیر» و از احمد بیک یزدی دانسته شده؛ خط: نسخ و نستعلیق، کا: اسماعیل بن یحیی مازندرانی، تا: ۱۲۳۲ق؛ کاغذ: آبی یا کرم یا سبز روشن، جلد: تیماج تریاکی بدون مقوا چروکیده ضربی، ۳۷ص (۱۴۵-۱۸۱)، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۵/۳×۲۱سم [ف: ۴۳-۲۱۵]
۳. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه: ۱۹۲۷۲/۱۴
آغاز: برابر
در فهرست با عنوان «رساله در اکسیر» و ناشناس؛ کاتب: محمد موسوی مازندرانی ابن میر مصطفی، بی‌تا؛ کاغذ: فرنگی آهار مهره، جلد: تیماج مشکی ضربی‌دار، ۸گ، اندازه: ۱۹/۵×۲۹/۵سم [ف: ۲-۳۳۹]
۴. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۲۶۳۲/۷
آغاز و انجام: برابر
در فهرست با عنوان «ترجمه شرح المکتسب» و ناشناس؛ خط: نسخ ریز، کا: بهائی بن احمد العاملی (الکاظمی)، بی‌تا؛ مصحح، رکابه‌دار؛ کاغذ: فرنگی، ۳گ (۱۱-۱۳)، ۵۹ سطر، اندازه: ۸×۱۷سم [ف: ۳۲-۶۴]
۵. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه: ۱۹۳۲۳/۵
آغاز: برابر
در فهرست با عنوان «ترجمه شذور الذهب» و از میر فندرسکی دانسته. در هامش صفحه اول یادداشتی با خط مغایر آمده که میرزا یوسف گرگانی گفته است که این ترجمه از میر فندرسکی است؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ مجدول به طلا و مشکی و آبی؛ کاغذ: ترمه، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۶ سطر متن و چلیپا (۷/۵×۱۵)، اندازه: ۱۳/۵×۲۱/۵سم [ف: ۲-۳۹۸]
۶. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۸۶۷۹/۴
آغاز و انجام: برابر
در فهرست با عنوان «ترجمه شرح المکتسب» و ناشناس و آن را ترجمه قسمتی از نهایة الطلب دانسته؛ خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۶گ (۳۱ر-۳۷پ)، اندازه: ۲۰/۵×۳۱سم [ف: ۲۲-۲۲۹]

● **الاکسیر** / کیمیا / عربی

al-iksīr

شاذلی، اسماعیل

šāzelī, esmā'īl

رساله‌ای است در کیمیا که مؤلف از استادان معروف آن علم و آثارشان نام برده، از جمله: شیخ ابو عبدالله محمد زواری، و از کتاب مصحف الجماعه حکیم زراطش (زراتشت) و مکالمات او با بریندس، مصحف الحق زوسم معروف به مصحف الصور و مکالمات زوسم با تیوسانیه، ماریه قبطیه و رساله الصنم او، حکیم درویش، زیتون، اطاموش و بیون برهمی و سپس کتاب محاوره و سئوال و جواب حکیم زوسم با تیوسانیه یاد می‌کند.
آغاز: بسمله، حمدله، اما بعد من عبدالله ابی هادی اسمعیل وفائی الشاذلی عامله الله بلطفه الخفی بمحمد و آله الی اخیه و الولی فی ذاته ... الممنون علیه بمامن به علی الرأس الفاضل ابوبکر محمد بن زکریا الرازی سیدنا ابو عبدالله محمد الزواری انفعنا الله ببرکته
انجام: فافهم ذلک ترق فی اعلی المسالک و الله لا رب غیره و لا خیر الالیره و صلی الله علی سیدنا محمد و آله

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۴۶۴۵/۶
آغازو انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: شرقی، جلد: مقوایی عطف پارچه‌ای، ۷گ (۵۳پ-۵۹ر)، ۲۳ سطر (۱۰×۱۷)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۳۷-۱۰۱]
۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۳۹۳۸/۵
آغاز و انجام: برابر
خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: رنگی آهار مهره،

جلد: تیماج قرمز یکلا عطف و حاشیه تیماج سبز، ۳۴ص (۱۸۵-۲۱۹)،۱۶سطر، قطع: خشتی، اندازه: ۱۴/۵×۲۱/۵سم [ف: ۱۰-۲۰۵۹]

۳. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۳۱۸۷/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: محمد علی ذهبی تهرانی، تا: دوشنبه ۱۱ صفر ۱۳۰۴ق؛ کاغذ: فرنگی فلفل نمکی، جلد: میشن لایی سیاه مغزی قهوه‌ای، ۱۳گ (۴پ-۱۶ر)، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۳/۲×۲۰/۹سم [ف: ۶-۲۷۴]

● **اکسیر** / اخلاق / فارسی

eksīr

قزوینی، نوروز علی بن محمد، ق۱۱ قمری

qazvīnī, nowrūz ʻalī ebn-e mohammad (- 17c)

وابسته به: زاد السالکین فی تهذیب الاربعین؛ قزوینی، نوروز علی بن محمد (-۱۱)

مؤلف کتابی عربی به نام «زاد السالکین» در معارف اسلامی نوشته بود ولی چون اطلاع بر آن بر همگان دشوار بود آن را به فارسی ترجمه نموده و منقسم بر چهار جزء نموده و هر جزء دارای ده «اصل» و یک «خاتمه» می‌باشد، فهرست عناوین چنین است: جزء ۱. اصول اعتقادات؛ ۲. اعمال ظاهری؛ ۳. اخلاق مذمومه؛ ۴. اخلاق حمیده. مترجم در مقدمه می گوید: «نوروز ریاض بندگی اقتداء بهم در شرح اجزاء این معجون نسخه زاد السالکین را فراهم آورده بود و چون این نسخه بلغت عرب بود بعضی از دوستان التماس نمودند که مثل این نسخه بلغت خوش نوشته شود ... و چون این معجون کار اکسیری که مس وجود انسانی را طلای خالص گرداند می‌کرد این نسخه باکسیر مسمی شد».

آغاز: ستایش بی قیاس مدبری راست که تخمیر طینت آدم را به ید قدرت خود به چهل صباح

انجام: زنگیان دشمن آینه بی زنگارند ×× به که زین تیره دلان آینه پنهان داریم

[الذریعة ۲۷۷/۲ رقم ۱۱۲۴؛ نسخه‌های منزوی ۱۵۴۱/۲؛ فهرستواره منزوی ۳۲۴/۶]

۱. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۵۰۹

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۲۵ رمضان ۱۰۶۹ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۴۰گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۲×۱۹سم [ف: ۲-۱۳۱]

۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۴۱۸۷

آغاز: برابر؛ **انجام:** به که دل بر خانه و دکان دهم و التوفیق من الله العزیز العلیم تحت الرساله سلوکیه

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۲۱ق [الفبائی:-۶۳]

۳. شیراز؛ شاهچراغ؛ شماره نسخه: ۱۰۰۴

آغاز: برابر؛ **انجام:** به کزبره (کذا) تیره دلان اینه پنهان دار (کذا) تم کتاب اکسیر وجود انسانی، اتمام پذیرفت بتویق الله تعـ ... تحریراً فی ۱۲ ربیع الاخری سنه ۱۲۳۱ ...

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲ ربیع الثانی ۱۲۳۱ق؛ محشی؛ کاغذ: سفید، جلد: تیماج مشکی کهنه، ۱۰۱گ، ۱۷سطر (۹×۱۵)، اندازه: ۱۵×۲۰سم [ف: ۲-۲۶۹]

۴. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۲۳۹

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: هادی بن محمد حسینی، تا: پنج‌شنبه ۲۷ ذیقعده ۱۲۴۶ق؛ پس از این کتاب اوراق بسیاری است دارای مطالب متفرقه و روایات و حکایات و موضوعات تاریخی و منشآت عربی و جز اینها به خطوط مختلف، اصل کتاب تا برگ ۹۵ می‌باشد و بقیه ملحقات است؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۳۶۴گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۶×۲۲سم [ف: ۴-۳۸]

۵. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۵۳۷۶

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: دوشنبه ۱۶ جمادی الثانی ۱۲۵۸ق؛ جلد: مقوایی عطف تیماج قهوه‌ای، ۱۳۳گ، ۱۳ سطر، اندازه: ۱۲×۱۹سم [ف: ۱۴-۱۶۴]

۶. دامغان؛ قمر بنی هاشم؛ شماره نسخه: ۱۳۸/۱

آغاز و انجام: برابر

این کتاب در فهرست به فیض کاشانی نسبت داده شده است که به قرینه آغاز نسخه تصحیح شد؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: شعبان ۱۲۵۸ق، جهت آخوند ملا غلامعلی؛ واقف: ملا غلامعلی سمنانی دامغانی، ۱۴ رمضان ۱۲۷۳ در قریه دولت آباد؛ جلد: تیماج قهوه‌ای ضربی، ۹۰گ، ۱۳ سطر، اندازه: ۱۱/۵×۲۰سم [ف:-۱۹]

۷. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۲۸۳۴/۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۹ رمضان ۱۲۹۹ق، جا: نجف اشرف؛ مصحح؛ جلد: تیماج قرمز ضربی،، ۶۶گ (۲۹۸پ-۳۶۴ر)، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۰سم [محدث ارموی مخ: ۱-۱۷۰]

۸. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۱۷۸۲

آغاز و انجام: برابر

نام مؤلف به قرینه آغاز نسخه به دست آمد؛ خط: نستعلیق، کا: نصرالله آشتیانی، تا: ۱۳۰۷ق، برای میرزا ابوالقاسم خان سررشته سرکاری وزیر بقایا؛ کاغذ: کاغذ فرنگی، جلد: عطف و گوشه میشن رویه ابری سیاه، ۱۳۲گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۳/۷×۲۰/۳سم [ف: ۲-۳۴]

۹. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۲۲۲۰

آغاز و انجام: برابر

خط: شکسته، کا: یحیی بن محمد حسن شهیر به سرور قزوینی الاصل تبریزی المسکن، بی‌تا؛ کاغذ: فرنگی سفید آهار مهره دار، جلد: میشن خرمایی داغ کرده، ۱۵۶ص، ۱۷-۱۸ سطر، اندازه: ۱۶/۵×۲۲سم [ف: ۶-۱۷۸]

● **الاکسیر = رسالة الصناعة = اقسام العمل المکتوم فی تدبیر الحجر** / کیمیا / عربی

al-iksīr = r.-uṣ ṣanā'a = aqsām-ul 'amal-il maktūm fī tadbīr-il ḥajar

احسائی، احمد بن زین الدین، ۱۱۶۶-۱۲۴۱ ؟ قمری

ahsā'ī, ahmad ebn-e zayn-od-dīn (1753-1826)

مختصری است در علم صناعت که در چهار عمل تفصیل ماده، تزویج ماده، تفصیل ارکان و طبایع و ترکیب ارکان بررسی می‌شود.

آغاز: «اعلم ان الحجر معمول و نسبته إلی الاکسیر کنسبة النطفة من المنی الی الانسان فکما ان النطفة تتکون من کل طعام.

انجام: لاتجد مثله فی کتاب و لاتسمعه من خطاب فخذما اتیتک و کن من الشاکرین

چاپ: دارالسلطنه تبریز؛ سنگی؛ ۱۲۷۳ق؛ رحلی (جوامع الکلم: ج ۱؛ قسم ۱؛ صص ۱۲۹-۱۳۰)

[الذریعة ۱۹۶/۱۸؛ فهرست مشایخ ۴۳/۲]

۱. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۲۰۲۹/۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۴۰ق؛ جلد: مقوایی، دورو عطف تیماج مشکی، ۳گ (۳۰پ-۳۳ر)، اندازه: ۱۱×۱۶/۵سم [محدث ارموی مخ: ۱-۱۷۰]

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۲۱۸۰/۲

نسخه اصل:همان نسخه بالا [عکسی ف: ۶-۲۲۵]

۲. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه: ۱۹۳۶/۳

آغاز: برابر

خط: نسخ، کا: محمد هادی بن محمد صادق یزدی، تا: ۱۲۵۲ق؛ کاغذ: فرنگی آهار مهره، جلد: تیماج تریاکی، ۱۲ص (۳۳-۴۵)، اندازه: ۱۴×۱۹سم [ف: ۳-۱۰۹۹]

۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۱۳۶/۵

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۷ ربیع الاول ۱۲۷۰ق؛ کاغذ: سفید، جلد: تیماج حنایی ضربی یک‌لا، ۲ص (۵۰-۵۱) [سنا: ف: ۲-۱۳۱]

۴. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه: ۳۹۵۲/۶

آغاز: برابر؛ **انجام:** ولاتبخسوا الناس اشیائهم یعنی الارکان الاربعه و لاتعثو فی الارض مفسدین کالتسعة الرهط الذین یفسدون فی الارض و هی التساقی الثلاث والست فان بکل واحدة یخرج من الارض مفسد حتی تکون مقدسة مبارکا فیها للعالمین و باقی السؤال اشرنا الیه فی کلامنا هذا

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ذیحجه ۱۲۸۲ق؛ مجدول، ترجمه به فارسی در زیر سطور، فائده در حدیث و ادعیه و حکایتی از صاحب منتخب و نقلی از حلیة المتقین فائده در توضیح بعضی از آیات و کلمات شریفه قرآن مجید، چند فایده در طب و کیمیا، حواشی از کاتب «محمد حسین»؛ جلد: تیماج قهوه‌ای بدون مقوا، مجدول گرهی، ۳۶گ، ۲۲ سطر، اندازه: ۱۳×۲۱سم [ف مخ: ۳-۹۸۳]

۵. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه: ۳۷۳۱/۱۷

آغاز: برابر

بی‌کا، تا: ۱۳۰۰ق؛ جلد: مقوایی با کالینگور سبز، ۴ص (۱۰۰-۹۷)، اندازه: ۱۱×۱۸سم [ف: ۵-۱۷۶۹]

۶. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۳۳۰۱/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: فرنگی آهار مهره، جلد: میشن قهوه‌ای،۳گ(۲پ-۴پ)،۱۶ سطر، اندازه: ۱۴×۲۱سم [ف: ۶-۳۶۲]

۷. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۷۲۶

آغاز: برابر

در فهرست به نام «کلمات شیخ احمد علی» و بدون نام مؤلف آمده؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ ۲۱ سطر، قطع: خشتی، اندازه: ۱۷×۱۷سم [ف: ۲-۴۶۰]

۸. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۵۴۴۵/۱۷

آغازو انجام: برابر

کا: محمد بن علی گنجوی تبریزی، بی‌تا؛ کاغذ: فرنگی، جلد: میشن، ۱گ (۱۶۸ر-۱۶۸پ)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۱۶-۳۵۱]

● **الاکسیر** / کیمیا / عربی

al-iksīr

صرحانی، علاءالدین

sorahānī, 'alā'-od-dīn

تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۳۱۹۱/۵

آغاز: بسمله، حمدله، اعلم ان النافذ البصیر یخرج الحق من الباطل و یجمع المتبدد و یؤلفها و یصل الی مراده انشاء الله تعالی قال جابر دعاوی اهل الصنعة؛ **انجام:** فی عیون مشایخ العظام بحق نور محمد علیه افضل الصلوة و السلام و علی آله و اصحابه الکرام الی یوم القیمة و القیام، تم و کمل

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۸۳ق؛ کاغذ: پسته‌ای، جلد: میشن قرمز، ۹گ (۱۱۵پ-۱۲۳پ)، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۶-۲۸۱]

● **الاکسیر** / بهائیت / عربی

al-iksīr

صبح ازل، یحیی، ۱۲۴۶-۱۳۳۰ قمری

sobh-e azal, yahyā (1831-1912)

پاسخ سؤالی است در ماهیت ظاهری و باطنی اکسیر به شیوه بابیان. در پایان تصریح می‌کند که این اولین رساله‌ای است که در جواب کسی نوشته است.

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۱۰۷۷۷

آغاز: سبحان من خص احبآئه بالبلاء و اختص اهل ولائه بالبقاء

دون الفناء و اکسی کل احبته بانوار السناء و خص نفسه بشئونات الوحدة و الکبریاء ... اما بعد قد بلغ الی کتابک فی غیابت ذلک الجب و اطلعت بما رمز فیه و اجبتک ... فاعلم انما الاکسیر خلق لک و انک ما خلقت للاکسیر؛ **انجام:** و لولا کنت سائلاً هناک ما اشرت الی احد هذه الاشارات فی العبارات و الی هنا اختم کلامی لک یقول ربی فی کتابه سبحان ربک رب العزة عما یصفون عمراه

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۴؛ جلد: گالینگور سبز، ۵گ، ۱۵ سطر (۶/۵×۱۲)، اندازه: ۱۳×۲۰/۵سم [ف: ۲۰-۳۱۸]

● **الاکسیر** / کیمیا / عربی

al-iksīr

رضوی حسینی، عبدالرحیم

razavī hoseynī, ʻabd-or-rahīm

قم؛ مرکز مطالعات؛ شماره نسخه: ۶۴۱/۱

آغاز: بسمله فذ الشجرة الطوریه فانه افضل فی برج الحمل ما بین خمسة عشر الی ثلثین؛ **انجام:** فیکون الزهره قد تخلصت عن شبها و کبریتها و الق علی کل عشرة درهم درهم قمر معنوی و الحمدلله رب العالمین ...

خط: نسخ و نستعلیق، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ جلد: تیماج، قهوه‌ای، ضربی مجدول، ۱۰گ(۱پ-۱۰پ)،اندازه: ۱۷×۲۱سم [ف: ۱-۵۴۶]

● **الاکسیر** / کیمیا / عربی

al-iksīr

طغرائی اصفهانی، علم الدین

toqrā'ī esfahānī, ʻelm-od-dīn

آغاز: بسمله، اما بعد استعدکم یا بنی بطاعة الله و حبب الیکم العمل بمرضاته فانی مؤد حق الله

انجام: و هو خلیفتی علیکم جعلنا الله و ایاکم من الفائزین بمعانیه آمین یا رب العالمین و الصلوة و السلام علی محمد و آله الطیبین الطاهرین

۱. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۳۱۸۸/۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: محمد علی طهرانی ذهبی، تا: قرن ۱۴؛ کاغذ: فرنگی آبی فلفل نمکی، جلد: میشن لایی سیاه مغزی قهوه‌ای، ۷گ (۷۲پ-۷۸ر)، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۳/۲×۲۰/۹سم [ف: ۶-۲۷۸]

۲. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه: ۳۷۳۱/۱

آغاز: برابر

بی‌کا، تا: ۱۳۰۰ق؛ جلد: مقوایی با گالینگور سبز، ۶ص (۱-۶)، اندازه: ۱۱×۱۸سم [ف: ۵-۱۷۶۷]

۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ض۱۰۹۰۱

خط: مختلف، بی‌کا، بی‌تا [الفبائی:-۴۰۹]

● **الاکسیر** / کیمیا / عربی

al-iksīr

عبدالرحمن

ʻabd-or-rahmān

تهران؛ مهدوی؛ شماره نسخه: ۲۷۶/۷

کا: حسن، تا: ۱۰۸۵ق [نشریه: ۲-۱۰۲]

● **اکسیر** / اخلاق / فارسی

eksīr

میرعلی

mīr-ʻalī

وابسته به: زاد السالک = آداب السلوک = زاد السالکین = سلوک = آداب السالکین = سلوکیه = منازل السالکین؛ فیض کاشانی، محمد بن شاه مرتضی (۱۰۰۶-۱۰۹۱)

اهدا به: میرزا علی اصغر خان صدر اعظم

ترجمه زاد السالکین گویا از فیض و در چهار جزو، در اخلاق مذهبی است.

تهران؛ مهدوی؛ شماره نسخه: ۳۲۴

خط: نسخ، کا: زین العابدین، تا: ۱۳۱۴/۱۳۱۱، برای میرزا علی اصغر خان صدر اعظم [نشریه: ۲-۶۳]

● **اکسیر = تدبیر حجر معظم** / کیمیا / فارسی

eksīr = tadbir-e hajar-e moʻazzam

آغاز: بسمله، گفت هرگاه بدانی و بشناسی تو آن حجر فلاسفه را که آن را هیولای واحد گویند و سر تفصیل آن بیابی

همانند:

۱. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۷۱۲۴

آغاز: برابر؛ **انجام:** او را و یکی از این باب بر بیست قمر طرح کنند شمس گردد بعون الله تعالی.

خط: نسخ خوش، کا: رجبعلی ابن عبدالله، تا: ۱۲۷۷ق؛ در پایان این رساله ۳ بیت شعر از قول شیخ بهاءالدین رحمة الله در موضوع کیمیا آمده؛ خریداری از امرالله صفری؛ کاغذ: فرنگی نخودی آهار و مهره، جلد: مقوایی، روکش تیماج قهوه‌ای روشن حاشیه مجدول گل و بته ضربی، ۲گ (۹۴ر-۹۵ر)، ۱۷سطر (۸×۱۴)، اندازه: ۱۷/۵×۲۲سم [رایانه]

۲. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۳۲۸۰/۳۶

آغاز: برابر؛ **انجام:** از کلس حجری ... مشتری کنند قایم النار گردد و بوده باشد قمر روناس بعون الله

خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: فرنگی آبی، جلد: میشن قهوه‌ای مقوایی، ۲گ (۷۶پ-۷۷ر)، ۱۶ سطر محشی،

اندازه: ۱۶/۳×۲۰/۸سم [ف: ۶-۳۵۶]

● **الاکسیر** / کیمیا / عربی

al-iksīr

غیرهمانند:

۱. **تهران؛ مهدوی؛ شماره نسخه: ۲۷۶/۱**

بی‌کا، تا: قرن ۹؛ نونویس [نشریه: ۲-۱۰۲]

۲. **تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۱۸۶۳/۵**

در ساختن اکسیر و تشمیعات و تعفینات؛ خط: نستعلیق، کا: عبدالنبی شافعی و عزیز الله قادری، تا: ۱۱۵۲ق، جا: بصره؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مقوایی، میشن تریاکی روشن، ۳ص (۲۳-۲۵)، ۲۸ سطر (۹×۱۵)، اندازه: ۹/۵×۲۱/۵سم [ف: ۱۰-۴۴۷]

۳. **تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۱۸۶۳/۴**

قول عراقی در اکسیریک یک دانق آن رنگ می‌ند الف الف و مائه الف مثل خود را؛ خط: نستعلیق، کا: عبدالنبی شافعی و عزیز الله قادری، تا: ۱۱۵۲ق، جا: بصره؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مقوایی، میشن تریاکی روشن، ۱ص (۲۲-۲۳)، ۲۸ سطر (۹×۱۵)، اندازه: ۹/۵×۲۱/۵سم [ف: ۱۰-۴۴۷]

۴. **مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۱۹۰۰**

آغاز: غیره و فی البلاد الجنوبیه التی وراء خط الاستواء؛ **انجام:** الا یشک احد آخرا الفن الثامن لا لایقه هذا الکتاب

ظاهراً رساله مرتب است بر دو فن: از فن اول چهار صفحه و هفت سطر موجود است: «الفن المذکور اعلم ان الذهب اشرف الاحساد الارضیه» فی الثانی ترجمه به فارسی و در حاشیه به خط نستعلیق نبشته شده است. تعدادی از عناوین فن ثانی: فصل فی استخراج الماء الاول المسمی صابیوس (کذا) استخراج الماء الثانی المسمی قوریال. استخراج الماء الثالث المسمی ترابیوس. باب نقل النحاس من هیئته الی هیئة الذهب؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: آغاز: واقف: محمد وجدانی، اسفند ۱۳۵۹؛ کاغذ: نخودی فرنگی، جلد: مقوا با عطف و گوشه میشن، ۹ص، ۲۲ سطر، اندازه: ۱۲×۱۹سم [الفبائی: ۶۳]

۵. **تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۳۱۸۶/۸**

جداول و یادداشتی در ...؛ خط: نستعلیق، کا: محمد علی طهرانی، تا: ۱۳۰۳ق [ف: ۶-۲۷۴]

۶. **یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه: ۲۵۳۲/۱**

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ اهدایی: اکبر آقا شاکر؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج مشکی، ۴۷گ (۱-۴۸)، ۱۲ سطر (۷×۱۲)، اندازه: ۱۰/۵×۱۶سم [ف: ۴-۱۳۳۲]

۷. **تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۳۲۰۱**

یادداشتی؛ خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ ۲گ (۳۷پ-۳۸ر) [ف: ۶-۲۸۹]

۸. **مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه: ۲۱۴/۳**

در اکسیر به عربی در یک صفحه در هامش رساله اول، بندی منقول از درر المنثوری؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ مهر: حاج سید سعید؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج لایه‌ای قهوه‌ای، ۱ص، اندازه: ۲۰×۲۵/۵سم [ف: ۱-۱۸۵]

۹. **تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۱۰۸۷/۱**

آغاز: بسمله. خذ الشجرة الطوریة فی برج الحمل ممن هو ما بین الخمسة عشر الی الثلثین. و الاسود احسن من الاشقر و اغسله عن الاوساخ و اقرضه ناعما وضعه فی القرع الی نصفه و اربط علیه الانبیق و قطره؛ **انجام:** و ان القیت الابیض علی الفضة کان اکسیرا. فافهم فقد شرحت ... و للتردد مدخل تام. و الله الموفق للصواب. اللهم سهل لمن هو علی شفیق و تمم له بمحمد و آله و اجعل التوفیق له خیر رفیق (کتب کاشف الاسرار بیمینه. ف.م)

از کاشف الاسرار و بتازی که از ساختن اکسیر گفتگو کرده و در میانه آن از خود نامبرده و می‌گوید که من تا ساعت ده شب بیدار ماندم و این را بپرداختم و این مصرع را می‌آورد: «رنج راحت دان چه شد مطلب بزرک»؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج سرخ ضربی، ۱گ (ر و پ) ۲۴ سطر (۱۴/۵×۲۰)، اندازه: ۱۶/۵×۲۲سم [ف: ۴-۱۰۰۲]

● **اکسیر** / کیمیا / فارسی

eksīr

غیرهمانند:

۱. **تهران؛ مهدوی؛ شماره نسخه: ۲۷۶/۲**

بی‌کا، تا: قرن ۹ [نشریه: ۲-۱۰۲]

۲. **تهران؛ انجمن آثار و مفاخر فرهنگی؛ شماره نسخه: ۹۵**

آغاز: بسمله-اسامی علم شریف-صمغ الارض نمکست، صابون الاجساد سرب است؛ **انجام:** حکماء اخیار و ابرار و خاتم انگشت سلیمان روزگار و مهر نگین جمیع مؤمنان و جواهر انبیا ...؟

این کتاب که احتمالاً در ۹۵۰ق تحریر شده در علم اکسیر است و در آن از تکلیس متعدد و طروق مختلف آن بحث کرده و نیز اعمال بعضی از کیمیاگران را آورده از صفحه ۱ تا ۳ اسامی نام عناصر این علم که به علم شریف موسوم است، نزد آن کسان در فوق آمده و در زیر آن نام فارسی آن عنصر از صفحه ۱۸۳ تا انتهای کتاب مباحثی است درباره اکسیر و در صفحه ۱۸۲ و ۱۸۳ حروف عبری و رمل طلسمات نوشته شده است؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: محتملاً قرن ۱۳؛ کاغذ: فرنگی آهار مهره، جلد: تیماج تریاکی یک‌لا، ۱۸۹ص، ۲۱ سطر (۱۰×۱۹)، اندازه: ۱۷×۲۴سم [ف:-۱۳۱]

۳. **تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۵۳/۱۸**

من قول خالد بن عبدالرحمن؛ کا: شیخ احمد بن محمد جعفر خوانساری ساغر، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: سفید، جلد: تیماج زرد ضربی مقوایی، ۸ص (۱۸۱-۱۸۸)، ابعاد متن: ۷×۱۳، اندازه: ۱۱×۱۸سم [سنا: ف: ۱-۷۸]

۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۰۸۰۲/۳

آغاز: باب در تنقیه زهره: زهره را صفحه تنکه کرده در حل عتیق فرو برد؛ **انجام:** و تمام هندوستان و عالم را این عمل کافیست (کذ) زنهار الف زنهار که این نسخه مبارک از نااهلان و ناکسان بپوشد تا در حفظ و امان باری تعالی بوده باشد و الله اعلم بالصواب

بیشتر در عنوان «باب» و گاهی در عنوان «فصل»؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ واقف: محمد ایرانی مجرد، بهمن ۱۳۵۰؛ کاغذ: نخودی آهار مهره، جلد: مقوا با روکش پارچه، ۲۴گ، ۱۳ سطر، اندازه: ۱۱/۵×۱۷سم [الفبائی:-۶۳]

۵. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۵۸۸۸/۴

آغاز: طریقه ماء الرأس ملح القلی را هر قدر که بظرف سنگی ریخته ... کاه عبدی ریخت در دیگ جدید توتیا و طلحه کردنش مزید

نویسنده از تجربیات خود نیز نوشته برخی به نظم است؛ خط: نسخ، کا: سید علی حسینی حسنی، تا: ۱۲۷۴ق؛ کاغذ: فرنگی سفید و آبی کمرنگ، جلد: تیماج حنایی کمرنگ با ترنج و نیم ترنج دور منگنه، ۱۳–۱۵ سطر، قطع: رقعی، اندازه: ۱۱×۱۷سم [ف: ۱۷-۲۸۴]

۶. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه: ۲۱۴/۲

آغاز: بدانکه مرکبات اجزاء جواهر زنده است که جمع کرده شود میان ایشان

گفتاری است بدون خطبه و خاتمه در صفت حدید منزل و نحاس منقی، فصل در اصل حجر فصل در صفت تدبیر، فصل در تنقیه و تحلیل و تکلیس، فصل در صفت تیزاب فاروق، باب القمر و باب الشمس و در آن از عرب مؤذن نقل می‌کند و در تذهیب برنج و صفت عبد محلول و صفت تصعید کبریت و زرنیخ و تدبیر سرکه در کبریت‌ها، فصل در تدبیرات آب کبریت، باب القمری و در آن از ساختن شنجرف و بوره‌ها و تشمیع لاجورد و توتیا و نمک‌ها و طلق و تشمیع نمک به روغن و صفت ماء املاح و زیبق و ابواب حیوانی و صبغ جواهر و نسخه شاه نعمت الله ولی و بندی منقول از غزالی و تصعید زیبق و نوشادر و کبریت در زرنیخ و ... یاد شده است؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ بطور چلیپا در هامش رساله اول؛ مهر: حاج سید سعید؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج لایه‌ای قهوه‌ای، ۲۴گ (۱–۲۴)، اندازه: ۲۰×۲۵/۵سم [ف: ۱-۱۸۴]

۷. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۱۰۸۷/۶

آغاز: بسمله. ایضا در چهار رقعه مبقله دیگر. فائده در تدبیر تنهائی. بسمله که وضع کن از آن حجر پنجاه مثقال در قرع و تقطیر کن برطوبت؛ **انجام:** که بهتر از طلای معدنیست و نیکوتر. پس شکر کن خدای تعالی را مکرر. و السلام.

این گفتار که در اکسیر فیلسوفان است؛ خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ مجدول؛ جلد: تیماج سرخ ضربی، ۶گ (۶–۱۱پ)، ۲۴ سطر (۱۴/۵×۲۰)، اندازه: ۱۶/۵×۲۲سم [ف: ۴-۱۰۰۳]

۸. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۱۰۸۷/۳۴

آغاز: باب سیم در اعمال کلیه قمری است مشتمل بر ده فصل و هر فصلی محتوی اعمالی است که از اکسیر آن یکجزو هزار جزو تا صد جزو طرح پذیرد–فصل اول در عملی است که از اکابر اهل صنعت بر حجر حکما کرده‌اند؛ **انجام:** در تطهیر اجساد باید از روش سابق عمل نمائی تا جسد پاک و مطهر شود.

سخنانی است به‌پارسی و تازی درباره اعمال کلیه قمری و اکسیر و ماءاحلال و تکلیس طلی و تبییض کبریت؛ خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج سرخ ضربی، ۳۴گ (۱۲۹ر–۱۳۶ر)، ۲۴ سطر (۱۴/۵×۲۰)، اندازه: ۱۶/۵×۲۲سم [ف: ۴-۱۰۰۵]

۹. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۱۷۵۴۹

بی‌کا، بی‌تا؛ انتقالی از کتابخانه پهلوی–مجموعه نوازی؛ ۷۶گ، اندازه: ۱۱/۵×۱۶/۷سم [رایانه]

۱۰. تهران؛ مفتاح؛ شماره نسخه: ۹۹۲/۴

آغاز: بسمله. امید که حضرت واهب الصور همچنانکه بر معانی عدد این معانی رموزات مخفیة و دقایق غامضه این توفیق (متن)

کیمیا که گویا ترجمه‌ای است؛ بی‌کا، بی‌تا [نشریه: ۷-۲۶۴]

۱۱. مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه: ۱۴۰۴

آغاز: نقره خوب سره خالص شد با باباب تشمیع الرصاصین و بالا ملاح؛ **انجام:** تا یکدرم از وی بر صد و پنجاه و هفتاد تا دویست

رساله‌ای است در طرز ساختن کیمیا و اکسیر؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ جلد: معمولی، ۴۲گ، ۱۵سطر، اندازه: ۱۰×۲۰سم [مؤید: ۳-۳۲۹]

● اکسیر = اکسیر وجود انسانی / اخلاق / فارسی

eksīr = eksīr-e vojūd-e ensānī

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۶۶۵۷

آغاز: دشمن جدا شود و محب حقیقی از هر جائی امتیاز؛ **انجام:**
آئینه بی زنگارند به که زین تیره دلان آیینه پنهان داریم

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۴۸ق؛ افتادگی: آغاز؛ علامت قیامت با شماره ۲۶۶۵۸ ضمیمه است [رایانه]

● اکسیر (پراکنده‌هایی در) / کیمیا / فارسی

eksīr (parākande-hā-ī dar)

تهران؛ مهدوی؛ شماره نسخه: ۲۷۶/۱۲

بی‌کا، تا: قرن ۹ [نشریه: ۲-۱۰۲]

← الاکسیر الاحمر ﴿ الصنعة الی ابی عبدالله البرقی

● اکسیر الأخبار للأخیار الأبرار / حدیث / عربی

iksīr-ul axbār li-l-axyār-il abrār

حسینی اردکانی، حسن بن حسین، ۱۲۸۱-۱۳۳۸ قمری

hoseynī-ye ārdakānī, hasan ebn-e hoseyn (1865-1920)

تاریخ تألیف: ۱۳۰۷ق (جلد ۳)

مجموعه اخبار و احادیثی است مروی از اهل بیت طاهرین (ع) با تصریح مؤلف به صحت آنها، در توحید و فضایل و آداب و اخلاق اسلامی با ذکر سند در بیشتر آنها، در چهار جلد: ۱. توحید و صفات الهی؛ ۲. فضایل حضرات معصومین و خطبه‌هایی از امیرالمؤمنین (ع)؛ ۳ و ۴. مواعظ و اخلاق.

چاپ: ایران، سنگی، ۱۳۱۹/۱۳۲۵، رحلی، ۱۵۸ص+ ...

[فهرستواره منزوی ۱۰۵/۷؛ مشار عربی ص ۸۰]

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۹۸۶

جلد اول کتاب می‌باشد در پنج «مقصد»؛ خط: نسخ، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ با یادداشتی از وی پشت جلد که کتاب را در آن معرفی می‌کند به‌تاریخ چهارم شعبان ۱۳۱۳؛ جلد: تیماج مشکی، ۲۴۵گ، مختلف السطر، اندازه: ۱۱×۱۷/۵سم [ف: ۳-۲۰۹]

● **اکسیر الاسلام (خاتمه) = شرح عهدنامه مالک اشتر** / شرح حدیث

eksīr-ol eslām (xāteme) = š.-e ‘ahd-nāme-ye mālek-e aštar

کاشانی، صادق بن علی، ق۱۳ قمری

kāšānī, sādeq ebn-e ‘alī (- 19c)

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۳۳ سرود

این نسخه خاتمه کتاب اکسیر الاسلام اوست در شرح عهدنامه امام علی (ع) به مالک اشتر؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج قهوه‌ای، قطع: رقعی [نشریه: ۱۳-۴۱۵]

● **اکسیر اعظم** / کیمیا / فارسی

eksīr-e a‘zam

اسفرائینی، ادریس

esfarā’īnī, edrīs

چند باب است در اعمال اکسیر و کیمیاگری، دارای فصول و نسخه‌ها با کلمه «صفت ...» شروع می‌شود. نام کتاب و مؤلف در پایان نسخه به خط کاتب آمده است.

[فهرستواره منزوی ۳۹۴۰/۵]

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۵۵۷۷

آغاز: باب اندر عمل بیاض از کتاب دیگر و این اعمال بطریقات روم است، بگیرند کلس پوست بیضه مرغ؛ **انجام:** و شایسته خاصه سلاطین باشد و بغایت سبک و پاکیزه بود انشاء الله تعالی این عناوین در نسخه حاضر دیده می‌شود: باب: اندر عمل بیاض، فصل: وصیت در باب اکبر مغربی، باب: اندر معنی سلاح‌های سبک؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز؛ سال ۸۲۱؟؛ جلد: مقوایی عطف تیماج قهوه‌ای، ۶۲گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۱۸/۵سم [ف: ۱۴-۳۳۹]

● **اکسیر اعظم = پنج گنج** / اخلاق / فارسی

eksīr-e a‘zam = panj ganj

صدر، محمد علی بن مفتی

sadr, mohammad ‘alī ebn-e moftī

تاریخ تألیف: ۲۹ رمضان ۱۲۵۸ق

رساله مفصلی است در مسائل علم اخلاق، مؤلف این رساله را در پنج «گنج» و هر گنج در چند «قسم» تنظیم نموده است. او گنج پنجم کتابش را به نصیحت فرزند خود محمد حسن اختصاص داده است. فهرست مطالب کتاب: گنج ۱. حکمت عملی، مشتمل بر سه معیار؛ ۲. حفظ الصحة، مشتمل بر ده معیار؛ ۳. آثار حکما؛ ۴. اقوال لقمان و بعض ائمه دین و حکمای اسلام؛ ۵. نصیحت فرزند دلبند محمد حسن.

آغاز: فاتحه جریده ابداع و اختراع و فصل الخطاب کتاب ایجاد و اصطناع حمد حکیم علی الاطلاق است که بی سابقه استحقاق بحکمت بالغه و قدرت کامله خویش اشرف مخلوقات

انجام: روی خندان و عفو گستر باش ×× بخروش و سرزنش مخراش / تا شوی در کنار وصل و فراق ×× دفتری از مکارم الاخلاق. و السلام علی من اتبع الهدی و سلک سبیل النجا.

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۲۶۴۷

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: محمد امام حسن، تا: ۴ ذیحجه ۱۲۵۹ق؛ تملک: غلام فخرالدین به تاریخ ۲۲ جمادی الثانی ۱۳۱۷ که نسخه را از ملا محمد عمر تاجر خریداری نموده؛ جلد: مقوایی، عطف و گوشه گالینگور لاجوردی، ۱۳۴گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۸/۵×۲۴/۵سم [ف: ۳۶-۲۰۹]

۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۱۸۰۵

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: امام الدین شریف، تا: ۲۸ محرم ۱۲۶۰ق؛ جلد: مقوایی با روکش کاغذ الوان، گوشه‌ها و عطف پارچه بنر، ۹۴گ، ۱۸ سطر (۱۱×۲۰)، اندازه: ۱۸×۲۸سم [ف: ۳۴-۷۰]

● **اکسیر اعظم (مختصر)** / کیمیا / فارسی

eksīr-e a‘zam (mx.)

تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۲۷۱۸۷

بی‌کا، بی‌تا؛ خریداری از رضا میدانی [رایانه]

● **اکسیر التواریخ** / تاریخ ایران / فارسی

eksīr-ot tavārīx

اعتضادالسلطنه، علیقلی بن فتحعلی،۱۲۳۴؟-۱۲۹۸قمری

e‘tezād-os-saltane, ‘alī-qolī ebn-e fath-‘alī (1819-1881)

در دو جلد: نخستین از کیومرث تا پایان دولت زندیان به اجمال، دوم در تاریخ پادشاهان قاجار است و تا حوادث سال ۱۲۵۸. سرگذشت دانشمند زمان و شعرا و تألیفات و اشعار آنها را هم دارد. فهرست مطالب و نام مؤلف و کتاب در دیباچه دیده می‌شود.

آغاز: بسمله. افتتاح سخن آن به که کنند اهل کمال ×× به ثنای ملک الملک خدای متعال / پادشاهی که بپیرایه قدرش نرسد ×× از ازل تا باید و صمت نقصان و زوال. بلی اکسیر اعظم کلام و کیمیای بزرگ سخنوران ایام ستایشی است که خلاقان سخن خلقت نمایند

چاپ: جلد دوم آن به کوشش جمشید کیان فر در ۱۳۷۰ شمسی در تهران منتشر شده است.

[یادگار ۵۷/۲؛ یغما ۱۴۷/۳ و ۱۷۲ و ۲۳۲ و ۲۷۶؛ منزوی ۴۲۲۱؛ بریگل ۴۷۳]

۱. تهران؛ حقوق؛ شماره نسخه: ۱۳۳-ب

آغاز: برابر؛ **انجام:** لله الحمد از یمن اقبال خسرو بی همال شاهنشاه جهان پناه ... گرگ غنم را نگهبان است و دزد مزدور کاروان ... فرد. مبادا بی تو هفت اقلیم را نور ×× غبار چشم بد از دولتت دور / بر همین نکته ختم شد مقصود ×× لله الحمد و العلی و الجود. (قد تم الکتاب المستطاب فی سلخ شهر صفر المظفر سنة ۱۲۵۹ فرد: سخن را بر سعادت ختم کردم ×× ورق کاینجا رسید اندر نوردم. حرره العبد الاقل نصرالله التفرشی)

خط: نستعلیق، کا: نصرالله تفرشی، تا: پایان صفر ۱۲۵۹ق؛ مجدول، دو صفحه نخستین حاشیه‌سازی شده به زر با گل و بوته سرخ و آبی با سرلوح آراسته؛ کاغذ: فرنگی آهار مهره، جلد: روغنی آراسته با گل و بوته رنگارنگ در درون و بیرون زمینه بیرون سبز و زمینه دروخ سرخ، ۳۲۶گ، ۲۰ سطر (۱۱×۲۱)، اندازه: ۱۹×۳۱سم [ف:-۱۹]

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۴۶۳۱-ف

نسخه اصل: همان نسخه بالا [فیلمها ف: ۳-۸۱]

۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۲۳۸

در جلد در یک مجلد؛ خط: نستعلیق، کا: نصرالله تفرشی، تا: ۴ ذیقعده ۱۲۵۹ق؛ با فهرست در هر دو مجلد؛ تملک: شاه‌زاده محمد رضا میرزا در ذیحجه ۱۲۶۱، در محرم ۱۲۸۲ به شاه‌زاده دیگری منتقل گردیده؛ کاغذ: سفید، جلد: تیماج قهوه‌ای ضربی و مقوایی با ترنج [سنا: ف: ۲-۱۷۸]

● **اکسیر الجنون و تحریر الفنون** / عرفان و تصوف، شعر / فارسی

eksīr-ol jonūn va tahrīr-ol fonūn

منظومه‌ای است در دو دفتر، دفتر اول در بیان مقامات طریقت و سیر الی الله و فنای فی الله.

[فهرستواره منزوی ۲۲۱/۱۰]

تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۴۹۰۶

آغاز: آغاز دفتر اول: بشنو ای بلبل ز گل این داستان ×× نقد حال خویش را از ما ستان

آغاز دفتر دوم: حمدالله تعالی ذاته ×× شهدالله تبارک انه

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ ظاهراً بخط سراینده اشعار، محشی به یادداشت‌های معنوی و عرفانی است و دفتر اول در وسط واقع شده است، در انتها رباعیاتی دارد که ظاهراً از مؤلف است؛ کاغذ: آهار مهره، جلد: میشن قهوه‌ای، ۱۲۱گ، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۱/۸سم [ف: ۲-۳۳]

● **اکسیر السعادة الرضویه** / فقه، اصول فقه / عربی

iksīr-us s‘ādat-ir raḍawīya

حسینی، علی بن احمد، ق۱۳ قمری

hoseynī, ‘alī ebn-e ahmad (- 19c)

تاریخ تألیف: جمعه ۱۰ رمضان ۱۲۹۶ق

مؤلف می‌گوید: «یکی از عزیزان که سرپیچی از فرمان او در خور من نیست از من خواست که مختصری در مسائل عقلی و نقلی پردازم من چون بازار علم را کاسد می‌دیدم امروز و فردا می‌کردم تا آنکه الحاح و اصرار شدید مرا بر آن داشت که این مختصر را در مهمات رؤوس مسائل عقلی و نقلی اعنی الحکمة النظریه و العملیة پردازم و آن را بر یک «مقدمه» و چهار «باب» و یک «خاتمه» مرتب کنم بدین شرح: مقدمه: مقدمه در دو مقصد است، مقصد اول: در حکمت عملی، مقصد ثانی، در معانی حکمت و اقسام آن». او پس از تعریف این مقدمه به طور مختصر یک دوره فقه و اصول فقه را می‌آورد. در آن از محقق سبزواری یاد کرده است.

آغاز: بسمله الحمدلله الذی اتقن بحکمته نظام العالم.

انجام: لکن الله ... من علی ... للاتمام ... و تهیأ الفراغ من نقله الی البیاض فی یوم الجمعه العاشر من شهر رمضان المبارک فی الحول السادس و التسعین بعد الماتین و الالف من الهجرة ... بمحروسة دارالخلافة الباهرة صانها الله عن الافات و البلیة.

۱. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۱۸۹۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ خوش، بی‌کا، تا: ۱۲۹۹ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مقوایی، تیماج یشمی، ۹۳گ، ۱۴ سطر (۹×۱۶)، اندازه:

۱۵×۲۲سم [ف: ۱۰-۵۴۵]

۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۳۵۷

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ روشن، کا: عبدالعالی بن حاجی محمد رحیم برغانی، بی‌تا؛ مجدول، با سرلوح زیبا، مذهب؛ کاغذ: ترمه سپاهانی زرد، جلد: تیماج ضربی عنابی، ۱۱۵گ، ۱۱ سطر (۸×۱۲/۵)، اندازه: ۱۳×۲۲سم [ف: ۳-۱۵۴]

● اکسیر العارفین فی معرفة طریق الحق و الیقین /

فلسفه / عربی

iksīr-ul ʻārifīn fī maʻrifat-i ṭarīq-il ḥaqq wa-l yaqīn

صدرالدین شیرازی، محمد بن ابراهیم، ۹۷۹-۱۰۵۰ قمری

sadr-od-dīn-e šīrāzī, mohammad ebn-e ebrāhīm (1572-1641)

تاریخ تألیف: ۱۰۳۱ق

رساله‌ای است فلسفی در چهار مبحث از مطالب مربوطه به‌علم النفس و مرتب است بر چهار «باب»: ۱. کمیة العلوم و قسمتها؛ ۲. محل المعرفة و الحکمة و هی الهویة الانسانیه؛ ۳. معرفة البدایات؛ ۴. معرفة النهایات.

آغاز: بعد البسمله: سبحانک اللهم یا مبدع العقول و النفوس اضواءها و انوارها و مخترع الافلاک و الکواکب

انجام: اللهم و تحتیهم فیها سلام و اخر دعویهم ان الحمدلله رب العالمین ثم بتأیید الله المبدی المعید یحکم ما یشاء لقدرته و یفعل ما یرید لقوته انه هو العزیز الحمید و صلی الله علی محمد و آله اجمعین

چاپ: تهران، ۱۳۰۲ق.، وزیری، ۶۳ص (رسائل آخوند ملاصدرا: صص۲۷۸-۳۴۰)

[الذریعة ۲۷۹/۲؛ کتاب‌شناسی جامع ملا صدرا: ۱۲۳-۱۲۷؛ ریحانة الادب ۴۱۷/۳]

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۰۶۰۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** ان مبدأ کل شیی هو بعینه الغایة فالنفس العلامة من الله مبدأوها و الی الله منتهاها

خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، تا: ۱۱۳۱ق؛ به گواهی و ترقیمه برگ نهایی نسخه رساله حاضر به خط خود مؤلف دانشمند کتاب صدرالمتألهین شیرازی کتابت شده و از این جهت ارزشمند و کهن است؛ تملک: عبدالحسین نوربخشی در ۱۱۶۰ق در شیراز با مهر «عبده عبدالحسین» (بیضی)؛ جلد: تیماج قهوه‌ای ساده با ترنج، ۲۳گ، ۲۷سطر، اندازه: ۱۳×۲۱سم [ف: ۳۳/۱-۱۲۶]

۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۳۸۱۷

آغاز: برابر؛ **انجام:** محسن بن مرتضی الکاشانی عفی الله عنه سنه بعد التصف

خط: نستعلیق، کا: محمد بن شاه فیض کاشانی، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج [رایانه]

۳. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۲۲۵/۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق شکسته، بی‌کا، تا: قرن ۱۲، جا: قزوین؛ کاغذ: اصفهانی، زرد و سفید، جلد: تیماج مقوایی قرمز، ۲۹ص (۲۲-۵۱)، ۲۸ سطر (۱۱×۲۰/۵)، اندازه: ۱۶×۲۶/۵سم [ف: ۱-۲۱۸]

۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۰۸۱۹/۲

آغازو انجام:برابر

خط: نسخ، کا: محمد حسن، تا: ۱۱۰۲ق؛ کاغذ: آهار مهره حنایی، جلد: تیماج عنابی لایی، ۵ سطر، اندازه: ۱۲×۲۴/۵سم [ف: ۱۱-۳۲۲]

۵. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۱۷۴/۲-طباطبائی

آغاز: برابر؛ **انجام:** من الله مبدئها و الی الله انتهاها ... و آخردعواهم ان الحمد لله رب العالمین و کتب هذه السطور بیده ... عام الف واحدی و ثلاثین مؤلفها ... المعروف بصدر الدین الشیرازی نجاهم الله عن موبقات یوم المعاد و الله ولی الرشاد

خط: نستعلیق، کا: اسماعیل بن محمد رحیم امامغلوط، تا: ۱۱۲۹ق؛ ۳۲گ (۶۶-۹۸) [ف: ۲۳-۶۶۹]

۶. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۹۹۴۸/۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: محمد رفیع مشهدی، تا: ۱۱۵۰ق؛ کاغذ: آهار مهره حنایی، جلد: تیماج مشکی، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۳×۱۸سم [ف: ۱۱-۳۲۹]

۷. تهران؛ عبدالعظیم؛ شماره نسخه: ۳۷۹

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ مصحح؛ تملک: محمد صادق به تاریخ ۱۵ ربیع الثانی ۱۳۰۹ خریداری نسخه در کربلا، قیمت نسخه ۱۵۰ ریال ثبت شده؛ جلد: تیماج سرخ مجدول با لچکی، ۱۲۳گ، ۱۱ سطر، اندازه: ۹/۵×۱۶سم [ف: ۱-۶۰]

۸. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۳۸۱۰

آغاز: برابر؛ **انجام:** من علم الواحده و الجمیعه و الصصور (کذا)

بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: نباتی، ۳۲گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۳×۱۹سم [رایانه]

۹. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۰۹۸۵

آغاز: برابر؛ **انجام:** المخلوقات العالیه و السافله کلها

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ ضمیمه نسخه ش ۲۰۹۸۰؛ اهدایی: رهبری، خرداد ۱۳۷۳؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج، ۴۷گ، ۱۹ سطر [رایانه]

۱۰. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۷۱۹/۱۰

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ تحریری، بی‌کا، قرن ۱۳ق؛ کاغذ: نازک اصفهانی، جلد: تیماج قرمز سیر، ۳۱ص (۲۷۲-۳۰۳)، قطع: خشتی، اندازه:

۱۵/۵×۲۱سم [ف: ۹-۲۵۶]

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۹۰۹/۱۰

نسخه اصل: همان نسخه بالا [عکسی ف: ۳-۱۱۴]

۱۱. قم؛ فاضل قائینی؛ شماره نسخه: بدون شماره

کا: فتاح بن عبدالله قمشه، تا: ۱۲۰۴ق [تراثنا: س۱۳ش۱-۱۳۲]

۱۲. تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه: ۳۷۸

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۹ ربیع الاول ۱۲۶۲ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی ضربی، ۶۷گ، ۱۵ سطر (۵×۱۰)، اندازه: ۱۰×۱۶/۵سم [ف:-۴۶۱]

۱۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۲۱۶۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۲۶ ربیع الاول ۱۲۶۲ق؛ واقف: سید جلال الدین طهرانی، مرداد ۱۳۶۱؛ کاغذ: آهار مهره شکری، جلد: تیماج خرمایی، ۴۷گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۰×۱۴/۵سم [ف: ۱۱-۳۳]

۱۴. تهران؛ نوربخش؛ شماره نسخه: ۴۱/۲

آغاز و انجام: برابر

خط: شکسته نستعلیق، کا: محمد اسماعیل بن محمد حسین طباطبائی، تا: محرم ۱۲۶۳ق؛ کاغذ: فرنگی و سفید، جلد: تیماج سرخ یک‌لا دارای ترنج و نیم ترنج گل و بوته دار با حاشیه، ۵۶ص (۶۸-۱۲۴)، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: ۱-۵۰]

۱۵. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۳۳۷

آغاز و انجام: برابر

خط: شکسته، نستعلیق، کا: علی اکبر بن محمد کریم طبیب سالیانی، تا: شعبان ۱۲۶۴ق، جا: اصفهان، مدرسه میرزا حسین؛ وقفی فهرستی؛ ۳۲گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۳×۲۱سم [ف: ۴-۲۸]

۱۶. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۳۵۱۶/۵

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: محمد ابراهیم تهرانی شاگرد ملا هادی سبزواری، تا: ۱۲۷۳ق، جا: سبزوار؛ مصحح؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج قهوه‌ای مجدول، ۵۷گ (۱۹۳-۲۴۹)، ۱۷ سطر (۷×۱۶)، اندازه: ۱۲×۲۲سم [ف: ۳۴-۲۹۴]

۱۷. تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه: ۶۶۳/۱۴

خط: نسخ، کا: محمد علی بن صفی ملا عبدالغنی تفرشی، تا: پایان جمادی الثانی ۱۲۷۴ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج قهوه‌ای ضربی مقوایی، ۳۷گ (۱۲۵پ-۱۶۱پ)، ۲۰ سطر (۸×۱۵)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف:-۳۵۳]

۱۸. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۴۳۳۵/۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق شکسته، کا: کلبعلی شوندی افشار قزوینی، تا: ۱۲۷۵ق؛ کاغذ: فرنگی، ۳۱گ (۶۹-۱۰۰)، ۲ سطر، اندازه: ۶/۵×۱۳سم [ف: ۳۶-۲۲۱]

۱۹. قم؛ معصومیه؛ شماره نسخه: ۶۶۲/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: آقا قزوینی، تا: ۱۲۷۸ق؛ فاقد جلد، ۲۹گ (۱پ-۳۰پ)، ۲۱ سطر (۶×۱۳)، اندازه: ۱۱×۱۸سم [ف: ۲-۲۹۷]

۲۰. تهران؛ مروی؛ شماره نسخه: ۶۵۱/۱

در ده فصل؛ بی‌کا، تا: ۱۲۷۹ق، قطع: خشتی [ف:-۲۹۰]

۲۱. تهران؛ مهدوی؛ شماره نسخه: ۳۵۴/۱

خط: شکسته نستعلیق، کا: عباسقلی سیف الملک نوری پسر محمد زکیخان سردار فارس، تا: جمعه ۱۸ رمضان ۱۲۸۰ق [نشریه: ۲-۱۱۵]

۲۲. تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه: ۳۳۹/۳

خط: شکسته نستعلیق، کا: محمد بن محمد باقر کاشانی، تا: ۱۲۹۴ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی ضربی، ۶۰گ (۹۲پ-۱۵۱ر)، ۱۳ سطر (۷×۱۳)، اندازه: ۱۱×۱۷سم [ف:-۲۸۱]

۲۳. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۵۹۲/۱

خط: نسخ، کا: شیخ محمد بروجردی، تا: ۱۲۹۵ق، به امر الاستاد المکرم ... شیخ علی نوری؛ کاغذ: فرنگی آهار مهره، جلد: مقوایی رویه پارچه، ۹۲گ (۱۸-۱۱۰)، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۳/۸×۲۱/۸سم [ف: ۵-۹۱]

۲۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۹۱۹

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۹۹ق؛ کاغذ: سفید، جلد: تیماج سرخ ضربی یک لایی، ۳۷گ، ۲۱سطر (۷×۱۳)، اندازه: ۱۶×۲۱سم [سنا: ف: ۲-۹۳]

۲۵. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۲۶۰۸/۵

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۳۰۱ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج سبز مقوایی، ۵۵گ (۹۹ر-۱۵۳ر)، ۱۵ سطر (۷×۱۳)، اندازه: ۱۰/۵×۱۶/۵سم [ف: ۹-۱۴۶۳]

۲۶. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۵۰۸۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: محمد حسن بن صادق لاهیجی، تا: ۱۳۰۹ق؛ مهر: «این کتاب از متملکات و جزء کتابخانه احقر حسن الحسینی است» (مربع)؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مقوایی قرمز، ۱۶۲گ، ابعاد متن: ۶×۱۴/۱، اندازه: ۱۱×۱۵/۵سم [ف: ۱۵-۴۹]

۲۷. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۳۳۸

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۳۱۳ق؛ واقف: نائینی؛ ۹۹گ، ۱۰ سطر، اندازه: ۱۰×۱۶سم [ف: ۴-۲۸]

۲۸. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۳۶۲۹

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ دارای احادیث و مطالب متفرقه به فارسی و عربی بعضی به‌تاریخ ۲۰ رجب ۱۲۶۳؛ جلد: تیماج مشکی بدون مقوا، ۱۰۱گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۱/۵×۱۸سم [ف: ۱۰-۲۹]

۲۹. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۵۳۳۳/۷

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: فرنگی آبی، جلد: تیماج مشکی یک‌لا، ۲۹گ (۵۷پ-۸۶پ)، ۲۰ سطر [ف: ۱۶-۲۴۳]

۳۰. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۵۹۲/۱
آغاز: برابر
بی‌کا، بی‌تا؛ ۲۴ سطر، قطع: رحلی، اندازه: ۲۰×۳۰سم [ف: ۲-۳۴۹]

۳۱. همدان؛ مدرسه غرب؛ شماره نسخه: ۷۹۶۱
خط: شکسته نستعلیق خوش، بی‌کا، بی‌تا؛ قطع: وزیری کوچک [رشت و همدان: ف: ۱۲۸۵]

۳۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۲۵۰۱
آغاز: برابر؛ **انجام:** خلاصه اولیاءالله المعبود الواصلین
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج [رایانه]

۳۳. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه: ۷۵۲۴/۳
آغاز و انجام: برابر
بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: فرنگی سفید، جلد: تیماج سبز مقوایی، ۶۳گ (۶۶پ-۱۲۸ر)، اندازه: ۱۱×۱۸سم [ف: ۳-۱۸۲]

۳۴. تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه: ۸۰۳/۶
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ جا: اصفهان؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج قهوه‌ای ضربی، ۴۵گ (۱۳۴پ-۱۷۷پ)، ۱۳و ۱۴ سطر (۵/۵×۹/۵و۱۰/۵)، اندازه: ۱۰×۱۴/۵سم [ف:-۳۹۸]

۳۵. مشهد؛ فرهنگ و هنر؛ شماره نسخه: ب-۲۲
آغاز: برابر؛ **انجام:** و الله اعلم بالصواب انتهی کلامه تاویل قدسی.
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ اهدایی: محمد و حسینعلی الهی؛ کاغذ: کاهی صیقلی سفید تیره، جلد: مقوای ساغری مشکی، ۸۶ص، ۱۵ سطر (۷×۱۴/۵)، اندازه: ۱۴×۲۰/۵سم [ف:-۱۱]

۳۶. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۳۳۲۲/۹
از فصل ۱-۷ است تا پایان برابر با س ۱ ص ۳۳۶ چاپی تا آخر رساله؛ خط: نستعلیق، کا: محمد قاسم فاضل خلخالی، بی‌تا؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۸گ (۸۴-۹۲)، ۱۴ سطر (۶/۵×۱۰)، اندازه: ۱۰/۵×۱۶سم [ف: ۱۱-۲۳۰۶]

← اکسیر العبادات فی اسرار الشهادات ⟵ اسرار الشهادة

● اکسیر العبادات فی اسرار الشهادات / تاریخ معصومین/ عربی

iksīr-ul ʻibādāt fī asrār-iš šahādāt

لاری، عبدالحسین بن عبدالله، ۱۲۶۴-۱۳۴۰ ؟ قمری

lārī, ʻabd-ol-hoseyn ebn-e ʻabd-ol-lāh (1848-1922)

تاریخ تألیف: جمعه نیمه ذیقعده ۱۲۷۲ق

چهل و چهار مجلس مفصل است در تاریخ حضرت امام حسین (ع) و بیان واقعه کربلا و شهادت آن حضرت و قتل خویشان و یاران وی، با نقل بعضی از اشکالات و پاسخ آنها با عناوین «تذییل». در پایان خاتمه‌ای افزوده شده است دارای سه مجلس در امور متفرقه که بیان آنها لازم می‌نمود.

چاپ: شیراز، سنگی، ۱۳۱۴ق، رقعی، ۱۱۱+۱ص؛ ۱۳۱۹ق.، رقعی

[مشار عربی، صص ۸۰-۸۱]

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۹۷۷۲
نیمه دوم کتاب؛ خط: نسخ، کا: عباسعلی بن عبدالله سمنانی، تا: پنج‌شنبه ۵ ذیحجه ۱۲۷۲ق؛جلد: تیماج قرمز، ۲۷۹گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۲۵-۱۱۲]

● اکسیر العبادات فی اسرار الشهادات (ترجمه) / تاریخ معصومین / فارسی

iksīr-ul ʻibādāt fī asrār-iš šahādāt (t.)

منشی، منصب علی صاحب، ق۱۳ قمری

monšī, mansab ʻalī sāheb (- 19c)

وابسته به: اسرار الشهادة = اکسیر العبادات فی اسرار الشهادات؛ دربندی، آقا بن عابد (-۱۲۸۵ق)

ترجمه اکسیر العبادات فی اسرار الشهادات ملا آقا دربندی است. نام مترجم در انجامه کتاب آمده است. با اشعار و اضافاتی از مترجم با عناوین: «مترجم گوید» و «نظم مترجم».

۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۳۲۹۱۸
آغاز: حامدا الله علی اعطائه لنا الصبر فی البلاء و مصلیا علی رسله ... اما عبد این مجلس اول است از کتاب اکسیر السعادات فی اسرار الشهادات در بیان سبب خروج ثمره فؤاد خاتم الانبیاء سید الشهداء؛ **انجام:** مجامع این کلام از آغاز تا انجام و السلام خیر ختام و الحمد لله المنعام ... که جلد دوم ترجمه کتاب مستطاب اکسیر العبادات فی اسرار الشهادات به اتمام رسید و می‌پیوندد ان شاء الله المستعان به جلد سیوم از مجلس دوازدهم در ذکر شهادت جناب سید الشهداء
جلد دوم؛ خط: نستعلیق، کا: غلام علی سرایمری ضلع آعظمکده، تا: دوشنبه ۱۰ صفر ۱۲۹۶ق، جا: مقام اکبر پور خاص ضلع فیض آباد، حسب اشاره راجه میر غضنفر حسین صاحب؛ ابتدای نسخه یادداشت معرفی کتاب به خط سید نصر حسن، مصحح، دارای بلاغ مقابله؛ اهدایی: رهبری، بهمن ۱۳۸۴؛ کاغذ: فرنگی حنایی و فستقی، جلد: میشن قهوه‌ای مستعمل، ۵۲۷گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۲۱×۳۳سم [اهدائی ف: ۸-۱۸۷]

۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۳۲۹۳۹
آغاز: اللهم نحمدک علی وفیق الصبر فی البلاء و نصلی علی حبیبک سید الانبیاء محمد و آله الاتقیاء سیما علی سید الشهداء روحی له الفداء. اما بعد این مجلد سیوم است از ترجمه کتاب اکسیر العبادات فی اسرار الشهادات. مجلس دوازدهم از این کتاب مستطبا در بیان حالات جناب سید الشهداءعلیه السلام بعد شهادت سایر اقربا؛ **انجام:** و کتابی که مشتمل بر اغلاط است منجر به انواع مفاسد می‌شود در تصحیح آن کوشش مزید نمایند. و الله الهادی الی الصدق و الصواب وله الشکر ... مخالفیهم و منکری

فضائلهم و مناقبهم ن الاولین و الآخرین.
جلد سوم (از مجلس دوازدهم تا پایان کتاب)، ادامه نسخه ۳۲۹۱۸ است؛ خط: نستعلیق، کا: غلام علی سرایمری، تا: پنج‌شنبه ۲۱ رمضان ۱۲۹۸ق، جا: قصبه سراثمیر ضلع آغظمکده، حسب ارشاد راجه میر غضنفر حسین صاحب؛ اهدایی: رهبری، بهمن ۱۳۸۴؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: میشن قهوه‌ای، ۴۴۶گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۸×۱۹/۵سم [اهدائی ف: ۸-۱۸۸]

● **اکسیر المتقدمین** / علوم غریبه / فارسی
eksīr-ol moteqaddemīn

در علم اعداد، مطالب تحت عنوان «فصل» و «قاعده» و ... آمده، بدین ترتیب: فصل در باب ساعات، طریق ساختن مخمس، ... کسر ۶ را باین طریق ساختیم، ... خواستیم لوح بسازیم، بدانکه انواع حساب‌ها چهار آحاد و عشرت و مآت و الوف ... برخی ادعیه و خواص آن، تعویذ آتش منظومه در بروج اثناعشر، عدد قرآن، اعداد رسم اول و خواص او، شرح اسماء عظام، برخی ازختوم، تسخیر کواکب، خاصیت اعداد اسم باسط، جمله ای از ادعیه و خواص آنها فصل در عمل قرطاس، در عمل اکسیر، صفت گیاه.

مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه: ۷۴۰

آغاز: بسمله الحمدلله رب العالمین ... اما بعد چون کسی خواهد که به علم اعداد عمل نماید نام؛ **انجام:** جداول
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج مشکی فرسوده،، مختلف السطر، قطع: ربعی [ف: ۱-۱۳]

← اکسیر کبیر ← الکیمیاء

● **اکسیر (منظوم)** / کیمیا، شعر / فارسی
eksīr (manzūm)

قمی، سید جعفر
qomī, seyyed ja‘far (-)

۱. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه: ۳۷۳۱/۷

آغاز: بسمله، گر تو هستی در جهان از مردکار
بی‌کا، تا: ۱۳۰۰ق؛ جلد: مقوایی با گالینگور سبز، ۲ص (۴۶-۴۸)، اندازه: ۱۱×۱۸سم [ف: ۵-۱۷۶۸]

۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۳۳۹۰/۹

آغاز: گر تو هستی در جهان مرد بکار ×× صاحب سری و مرد با وقار؛ **انجام:** از من این ترکیب را برسان بوی ×× برگ سبزی بیش نبود یادگار
این رساله به نام «رساله منظوم در علوم غریبه» در فهرست وزیری از سید جعفر قمی دانسته شده است؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج عنابی ضربی، ۲گ (۲۷۰-۲۷۱)، ۱۶ سطر (۸×۱۳)، اندازه: ۱۱×۱۷سم [ف: ۱۱-۲۳۸۹]

● **اکسیر (منظوم)** / کیمیا، شعر / فارسی
eksīr (manzūm)

غیرهمانند:

۱. مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه: ۱۰۵۲

آغاز: باء بسم الله الرحمان الرحیم ×× گشت مفتاح در گنج حکیم؛ **انجام:** شکر خدا نما تو ولی فاش گو بخلق ×× ز اشراق نور تجلی بغرب و بشرق
منظومه‌ای است در علم کیمیا و اکسیر که در اول آن مدائح ائمه (ع) آمده است؛ خط: نستعلیق، کا: محمد علی حسینی فراهانی قائم مقامی،تا:۱۴ربیع الاول۱۳۳۳ق، در آخر نسخه اشعار متفرقه از شعرای مختلف که احتمالا از جمع آوری مؤلف است، به‌امر حاج شیخ محمد حائری مجتهدی مازندرانی ابن الشیخ؛ جلد: تیماج مشکی، ۲۰۲گ، ۱۷سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۱/۵سم [مؤید: ۳-۶۲]

۲. مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه: ۱۲۶۶/۱

آغاز: مرد اکسیری گرت آید ببر ×× گردد از سیماب لطف اکسیر گر؛ **انجام:** در میان دریافت چون مفتاحها ×× ریخت در مینای صنعت راحها
منظومه ای است در علم کیمیا و تبدیل مس به طلا که در اشعار آن گاهی نصایح دارد؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ جلد:معمولی،۶گ(۱پ-۶پ)،اندازه: ۱۱×۱۸/۵سم [مؤید: ۳-۲۲۱]

۳. مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه: ۱۲۶۶/۲

آغاز: زان عروسی جمله را شاداب کرد ×× کارها در عقد با سیماب کرد؛ **انجام:** هیچ صنعت جز قناعت نیست نیست ×× چون قناعت هیچ صنعت نیست نیست.
منظومه در علم کیمیا؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز؛ جلد:معمولی،۵گ (۷ر-۱۱ر)، اندازه: ۱۱×۱۸/۵سم [مؤید: ۳-۲۲۲]

● **الاکسیر و الجفر** / علوم غریبه، جفر / عربی، فارسی
al-iksīr va-l jafr

تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۳۱۶۷/۴

پراکنده‌هایی؛ خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ ۱ص (۳۰پ) [ف: ۶-۲۵۲]

● **الاکسیر و الکیمیاء** / کیمیا / عربی
al-iksīr wa-l kīmīyā’

غیرهمانند:

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۷۵۳۵/۵۵

خط: نستعلیق چلیپا، بی‌کا، تا: قرن ۱۴؛ راسته و چلیپا؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مخمل آبی روی مقوا، ۱۴ سطر (۷×۱۶)، قطع: ربعی، اندازه: ۱۳×۲۱/۵سم [ف: ۱۶-۶۱۷]

تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۳۱۱۹/۲۱

آغاز: بسمله، ما اعجب هذه الامور و نحاضة الارزاق قال تأخذ کبریتاً اصفراً و شمعها ... بمثلها عقاباً؛ **انجام:** و ارتقت عن ابدائها مرتقاً خفض دون اعالیها عین الناظرین

خط: نستعلیق خوش، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: فلفل نمکی آبی فرنگی، جلد: میشن لایی قهوه‌ای مغزی سبز، ۶ص (۲۹۰-۲۹۵)، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۳×۲۰/۸سم [ف: ۶-۲۳۶]

← اکسیر وجود انسانی ⟵ اکسیر

● **اکسیر و حجر مکرم** / کیمیا / فارسی

eksīr va hajar-e mokarram

قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه: ۱۳۶۷/۶

آغاز: بدان ایدک الله تعالی که عمل انبیاعلیهم السلام عمل حق است وعلم اکسیر که به کثرت استعمال؛ **انجام:** لیظهر لک اسرار هذا السر العظیم واختم القول بذکر الله العلی واقول انه الحق من الله العزیز الجمیل

مطالبی را با عناوین «فصل-فصل» و «فائدة» آورده است؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: گالینگور سبز، عطف تیماج مشکی، ۱۹گ، اندازه: ۱۱×۱۶سم [ف مخ: ۱-۱۹۷]

● **اکسیر و صناعت حجر** / کیمیا / فارسی

eksīr va sanā‘at-e hajar

قم؛ زنجانی (آیة الله)؛ شماره نسخه: ۹۹/۱

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ ۵گ (۱ر-۶پ)، قطع: بیاض رقعی [چند نسخه-ف: ۲۳۳]

← اکشف همی و فرج غمی ⟵ معنی فقره «اکشف همی و فرج غمی»

● **اکفاء المکائد لاصلاح المفاسد** / کلام و اعتقادات / فارسی

ikfā’-ul makā’id li-iṣlāḥ-il mafāsid

بیرجندی، محمد باقر بن محمد حسن، ۱۲۷۶-۱۳۵۲ قمری

bīrjandī, mohammad bāqer ebn-e mohammad hasan (1860-1934)

در رد بر صوفیه، نگاشته شده به درخواست شخصی که از اوضاع زمان شکایت داشته است.

چاپ: مشهد، مطبعه رضویه، ۱۳۲۶ق، سنگی

بیرجند؛ دیانی؛ شماره نسخه: ۱۵۳

آغاز: الحمدلله رب العالمین ... و بعد مطلع شدم بر شکایت تو ایدک الله تعالی از غلبه جهل بر اهل زمان و انحراف بسیاری از شاهراه ایقان و ایمان

خط: نسخ، کا: حسینعلی خوشنویس، تا: دهه اول ذیحجه ۱۳۲۰ق، به دستور مؤلف؛ مصحح؛ جلد: مقوایی، ۶۳گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف:-۱۱۷]

← الاکل ⟵ آداب الاکل

← اکل ⟵ آداب طعام خوردن و فواید صحبت نیکو

● **اکل المسک** / فقه / عربی

akl-ul mask

بحرانی، جعفر بن کمال الدین، -۱۰۸۸ ؟ قمری

bahrānī, ja‘far ebn-e kamāl-od-dīn (- 1678)

رساله‌ای در حلیت اکل مشک با استدلال به آیات و روایات و اقوال فقها.

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۱۱۱۳

آغاز: بسمله، مسألة هل اکل المسک حلال ام لا الجواب اکل المسک حلال وفاقاً لابن فهد (ره) للأصل السالم عن المعارض و عموم الأدلة کتاباً و سنةً؛ **انجام:** فانهم یستطیعون مادب و درج انتهی و هذا واضح

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: اواخر قرن ۱۱، اهدایی: رهبری، خرداد ۱۳۷۳؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج مشکی یک‌لا، ۲ص، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۲×۲۲سم [اهدائی ف: ۳-۸۱]

● **الاکلیل** / کیمیا / عربی

al-iklīl

جابر بن حیان، ۱۲۰-۱۹۸ ؟ قمری

jāber ebn-e hayyān (739-814)

آغاز: الحمدلله رب العالمین و صلی ... تسلیماً. قد سبق لنا قبل کتابنا هذا خمسة و عشرون کتاباً منها فی الحیوان و خمسة الاشجار و کتابنا هذا یعرف بکتاب الاکلیل و هو من الاشجار و کتابنا هذا یعرف بکتاب الاکلیل و هو من الاشجار و نذکر فیه قرب التدابیر لهذه الاشیاء

انجام: و الکلام علی عطارد سواء الا فی عقدة فان الکبریت و النوشادر یتعلکان و الزیبق ینسبک بغیر ذلک الوجه.

۱. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۳۴۶۷/۲۶

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق چلیپا، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: ترمه، جلد: رویه میشن یک‌لا قرمز، ۱گ (۵۳ر-۵۳پ)، اندازه: ۱۵/۶×۲۳/۲سم [ف: ۶-۴۴۷]

۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۹۰۱۱/۲۶

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: صفر ۱۲۸۸ق؛ کاغذ: فرنگی شکری آهار مهره، جلد: تیماج قهوه‌ای ضربی با ترنج و سرترنج عطف و سجاف تیماج مشکی، ۳گ (۷۲ر-۷۴ر)، ۱۹ سطر (۸/۵×۱۴/۵)، اندازه: ۱۳/۷×۲۲/۳سم [ف: ۲۹/۲-۶۱۵]

● الاکلیل / طب / عربی

al-iklīl

رازی، محمد بن زکریا، ۲۵۱-۳۱۳ قمری

rāzī, mohammad ebn-e zakaryīā (866-926)

رساله‌ای پزشکی در پانزده «باب»: ۱. السواک و السفوفات فی کل فصل؛ ۲. الحمام و منفعته و وقت الحاجة الیه؛ ۳. الصولجان و الطبطاب؛ ۴. البخور و انواعه وانتفاع البدن به؛ ۵. الأکل و مقداره؛ ۶. القیلولة و النوم و حاجة البدن الیهما؛ ۷. الشراب و کمیته؛ ۸ الفواکه؛ ۹. الجماع و المنفعة منه؛ ۱۰. الموسیقار و سبب ترکیبه؛ ۱۱. الجوارشات و السفوفات؛ ۱۲. الفصد و العلق و الحجامة؛ ۱۳. الثیاب و أنواع ما یلبس منها؛ ۱۴. الادویة و المعجونات؛ ۱۵. الأدویة القامعة الدافعة للسموم.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۷۸۳۶

آغاز: قال ابوبکر ... ان الأرواح البسیطة هی مألوفة غیر متنافرة عن أشکالها الابالقوالب الجسمانیة؛ **انجام:** یدق ناعماً و یعجن بالعسل الشربة منه مثقال بماء فاتر علی الریق.

خط: نسخ معرب، کا: ابوالبرکات الحکیم، تا: دوشنبه ۱۳ رجب ۹۵۶ق، جا: آستانه عبدالعظیم؛ تملک: محمد زمان بن عطاء الله حسینی طبیب؛ مهر: «عبده محمد زمان الحسینی» (هشت گوش)، کاتب «العبد ابوالبرکات» (شش گوش)، «الفقیر الی الله الغنی شهاب الدین ... الحسینی» (دائری)؛ جلد: مقوایی عطف تیماج قهوه‌ای، ۴۱گ، مختلف السطر، اندازه: ۱۸×۲۳سم [ف: ۲۰-۱۸۴]

● اکلیل ایلخانی / طبیعیات / عربی

eklīl-e īlxānī

نصیرالدین طوسی، محمد بن محمد، ۵۹۷-۶۷۲ قمری

nasīr-od-dīn-e tūsī, mohammad ebn-e mohammad (1201-1274)

وابسته به: تنسوقنامه ایلخانی = جواهرنامه = تنسوق نامه = تنسخ نامه = جواهرنامه ایلخانی = کتاب الجواهر = صفات جواهر و خواص احجار = رساله جوهریه؛ نصیرالدین طوسی، محمد بن محمد (۵۹۷-۶۷۲ق)

مختصری است از جواهرنامه مؤلف که جهت هولاکوخان نگاشته شده است.

اصفهان؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۴۷۵/۳

آغاز: الحمد لله رب العالمین ... و بعد این منتخبی است از کتاب جواهر در معرفت احجار و معادن و کیفیت و خواص هر یک زه اشارت و فرمان قضا جریان خاقان

خط: نستعلیق، کا: عبدالرحیم بن محمد هاشم دهقی، تا: سه‌شنبه ۲۷ ربیع الثانی ۱۳۱۴ق، جا: خیرآباد؛ جلد: مقوایی، ۴۶گ (۴۲پ-۴۷پ)، اندازه: ۱۱×۱۷/۵سم [ف: ۲-۳۷۶]

● اکلیل المصائب فی مصائب الاطائب / تاریخ معصومین / فارسی

iklīl-ul maṣā'ib fī maṣā'ib-il aṭā'ib

تنکابنی، محمد بن سلیمان، ۱۲۳۴-۱۳۰۲ قمری

tonekābonī, mohammad ebn-e soleymān (1819-1885)

تاریخ تألیف: ۳ شعبان ۱۲۸۸ق

در فضایل و مناقب حضرت سید الشهداء (ع) و وقایع کربلا و شهادت آن حضرت و یاران و اصحاب و اهل بیت وی، و بنا به گفته مؤلف دارای خطب جلیله و مطالب علمیه و قواعد کلیه در مصائب به‌روش فقها می‌باشد. دارای فهرست نسبتاً مفصلی است که مؤلف آن را در همان سال برای کتاب تنظیم کرده است. این کتاب دارای سیزده «اکلیل» است (به عدد لفظ احد که از اسماء پروردگار متعال باشد و عدد اصحاب بدر و اصحاب حضرت قائم از نقباست) مشتمل بر فصول و هر اکلیل دارای دیباچه‌ای به عربی، عناوین اکالیل چنین است: ۱. غرائب حوادث روز عاشورا؛ ۲. ذکر مصائب سید الشهدا در کتب سماویه؛ ۳. کرامت و فضایل امام حسن (ع)؛ ۴. فواید و اسرار شهادت امام حسین (ع)؛ ۵. فضایل امام حسین و فضل عزاداری؛ ۶. اختلافات وقایع کربلا؛ ۷. خواب‌های امام حسین قبل از ورود به کربلا؛ ۸. تعداد کسانی که بعد از مردن زنده شده‌اند؛ ۹. شهادت زنان و کودکان و غلامان در کربلا؛ ۱۰. شهادت جمعی از صحابه و دیگران در کربلا؛ ۱۱. زخم‌های بدن امام حسین (ع)؛ ۱۲. مراثی امام حسین (ع)؛ ۱۳. وقایع شهیدان کربلا.

چاپ: ایران، سنگی، ۱۲۹۷، رحلی، ۱۸۴ص

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۱۰۱۴

آغاز: اکلیل الأکالیل و تاج الأقاویل و حلیة المدالیل و زینة الصحائف و الصفائح و ابهی ما اخترعه القرائح حمدالله؛ **انجام:** امید که نزد مردمان از ارباب بصایر و بصارت سودمند و در نزد امام مغموم مهموم مقتول پسند آید.

خط: نسخ و نستعلیق، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ در پایان اضافه‌ای است به‌نقل از نسخه چاپی کتاب به‌خط علی بن محمد مؤمن

طالقانی مرجانی و به‌تاریخ ۱۲۹۷؛ جلد: تیماج مشکی، ۳۰۶گ، اندازه: ۱۷×۲۱/۵سم [ف: ۳-۲۴۰]

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۲۵۴۰

نسخه اصل: همان نسخه بالا [عکسی ف: ۷-۱۳۹]

● **اکلیل المنهج فی تحقیق المطلب** / رجال / عربی

iklīl-ul manhaj fī taḥqīq-il maṭlab

خراسانی، محمد جعفر بن محمد طاهر، ۱۰۸۰-۱۱۷۵؟ قمری

xorāsānī, mohammad ja‘far ebn-e mohammad tāher (1670-1762)

وابسته به: منهج المقال فی تحقیق احوال الرجال = الرجال الکبیر؛ استرآبادی، محمد بن علی (-۱۰۲۸)

تاریخ تألیف: ۱۱۳۴ق

تعلیقات و حواشی بر کتاب «منهج المقال» استرآبادی با عناوین «قوله-قوله» و چون حواشی برخی از علما را بر این کتاب در حال نابودی دیده آنها را نیز با رمزی برای هریک آورده است با این عناوین: شیخ محمد بن حسن حر عاملی با رمز «م د ح»، محمد بن حسن بن شهید ثانی با رمز «م د».

[الذریعة ۲۸۱/۲ رقم ۱۱۴۱]

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۳۸۳۰/۲

آغاز: الحمدلله رب العالمین ... بعد فهذه مقدمة لفن الرجال یتضح بها مقاصده و قواعده یرتبط بکل کتاب فی هذا الفن من المتقدمین و المتأخرین؛ **انجام:** أبی محمد بن أبی حاتم الرازی و اسمه عبدالرحمن و قد تقدم هذا آخرما اردنا ایراده فی هذا المقام..

خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، تا: ۱۱۳۴ق؛ مصحح با خط خوردگی و اضافات، در برگ اول تاریخ تولد فرزند مؤلف به نام عبدالکریم به سال ۱۱۴۳ و هبه کتاب به وی و یادداشتی در سفر مؤلف به سال ۱۱۵۴ و یادداشتی حدیثی، در برگ آخر چند بیت شعر از مؤلف به سال ۱۱۴۹ و تاریخ تولدش به خط وی به‌سال ۱۰۸۰ آمده؛ ۱۰۱گ (۱۶پ-۱۰۷ر)، اندازه: ۱۷×۲۲/۵سم [محدث ارموی مخ: ۱-۱۷۱]

● **الاکلیل فی استنباط التنزیل** / علوم قرآن / عربی

al-iklīl fī istinbāṭ-it tanzīl

سیوطی، عبدالرحمن بن ابی بکر، ۸۴۹-۹۱۱ قمری

soyūtī, ‘abd-or-rahmān ebn-e abī-bakr (1446-1506)

در چگونگی استفاده و استنباط از آیات کریمه در موضوعات اعتقادی و فقهی و جز اینها و اشاره بسیار مختصری به تفسیر و اقوال بعضی از بزرگان مفسرین. آیه‌ها به ترتیب سوره‌ها از فاتحه تا سوره ناس تنظیم شده است، به اضافه سه «فصل» در پایان در اسماء الحسنی و اسماء اعظم و اسماء پیغمبر اکرم که در قرآن آمده است.

چاپ: دهلی، مطبع الفاروقی، ۱۲۹۵و۱۳۳۶ق؛ قاهره، دار الکتاب العربی، ۲۴۰ص، ۱۳۷۳ق.

[الاوقاف العامة بغداد ۴۵/۱؛ کشف الظنون ۱۴۴/۱]

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۲۵۵۴

آغاز: الحمدلله الذی أنزل علی عبده الکتاب تبیاناً لکل شیء و جعله شفاءاً لکل عی و هدی من کل غی؛ **انجام:** النور الهدی الولی یس.

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ مصحح؛ در پایان نسخه احمد الواعظ می‌نویسد که کتاب را با نسخه‌ای که از روی خط مؤلف نوشته و مقابله شده بود و خط وی در آن آمده، به‌تاریخ ۱۰۹۷ تصحیح و مقابله کرده؛ جلد: مقوایی عطف تیماج قرمز، ۱۲۱گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۷-۱۳۷]

● **الاکلیل فی أنساب حمیر و ملوکها** / تراجم / عربی

al-iklīl fī ansāb-i ḥimyar wa mulūk-i-hā

ابن حائک، حسن بن احمد، ۲۸۰-۳۵۹ ؟ قمری

ebn-e haek, hasan ebn-e ahmad (894-971)

تاریخ تألیف: ۳۳۰ق

کتابی که در اصل در ده «جزء» بوده است: ۱. مختصر فی المبتدا و تصحیح اصول الانسان؛ ۲. نسب ولد؛ ۳. فضائل قحطان؛ ۴. السیرة القدیمة الی عهد تبع بن کرب؛ ۵. السیرة الوسطی من اول ایام اسعد تبع الی ایام ذی نوائس؛ ۶. السیرة الاخرة الی الاسلام؛ ۷. التنبیه علی الاخبار الباطلة و الحکایات المستحیلة؛ ۸ ذکر قصور حمیر و مدنها و دواینها و ما حفظ من شعر علقمة و المدانی و المساند؛ ۹. امثال حمیر و حکمها باللسان الحمیری و حروف المسند؛ ۱۰. معارف همذان.

از اجزاء ده‌گانه کتاب، فقط جزء‌های اول و دوم و هشتم و دهم باقی مانده، که با تصحیح ماری کرملی بغدادی در ۱۹۳۱ میلادی در قاهره به چاپ رسیده است و بار دیگر محمد بن علی اکوع حوالی اجزاء مذکور را تحقیق کرده و به چاپ رسانده است. تحقیق اخیر مورد انتقاد شدید عده‌ای واقع شده و احمد بن محمد شامی «جنایة الاکوع علی ذخائر الهمدانی» را در رد محقق مذکور نگاشته است.

جزء هشتم کتاب بیشتر از بقیه اجزای آن، مورد توجه دانشمندان قرار گرفته و نسخه‌های متعددی از آن باقی مانده است. ماری کرملی در تعلیقاتش بر این جزء، نسخه‌های شناخته شده از آن را، معرفی کرده است.

چاپ: قاهرة، فی جلدین، ۱۳۸۳-۱۳۸۶؛ بغداد، ۱۹۳۱ المجلد الثامن؛ قاهرة، ۱۳۶۸ المجلد العاشر؛ بیروت، ۱۴۰۷ق، بغداد، ۱۹۷۷-۱۹۸۰؛ دارالکتب المصریة، نسخة مصورة؛

[الذریعه: ۲۸۰/۲؛ فهرس المخطوطات المصورة: فؤاد سید: الجزء الثانی،

التاریخ، القسم الثالث، صص ۲۶-۲۸؛ کشف الظنون: ۱۴۴/۱؛ مؤلفات الزیدیة: ۱۴۸/۱؛ التاریخ و التراجم ص ۴۲-۴۶]

۱. تهران؛ مینوی؛ شماره نسخه: ۱۵۵
نسخه ما از کهلان بن سبا است تا نسب مشایخ الحرازیین بنی المعالی؛ خط: نسخ، کا: سالم بن محمد بن راشد عامری، تا: دوشنبه ۱۰ ربیع الاول ۱۰۹۱ق [نشریه: ۶-۶۳۸]

۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۱۰۲
آغاز: باب ما جاء فی ذکر قصور الیمن و معاقلها أقدم شیء قصر غمدان قال الحسن الهمدانی أول قصور الیمن و أعجبها ذکراً و أبعدها صیتاً قصر غمدان و هو قصر ازال و هو فی صنعا بعد و قد سماها بهذا الاسم من کان فی آخر الجاهلیة؛ **انجام:** أقاویل حمیر قد تولول ×× بعد عقد الانور منهم و نقض / ألف ملک سقاهم الدهر کأساً ×× مرة زلزلت بهم کل الأرض
نسخه اصل: کتابخانه واتیکان، ش ۱۴۰۵ (فهرست المخطوطات العربیة الاسلامیة بمکتبة الفاتیکان، لیفی دلافیدا: ۲۱۷/۱؛ المخطوطات العربیة فی مکتبة الفاتیکان، ترجمه اشکوری: ۲۰۸). مشتمل بر جزء هشتم است، البته با اضافاتی از کاتب نسخه که در برخی گزارشات تاریخی، مطالب مربوط تا سال کتابت نسخه، یعنی سال ۱۱۱۷ ق، را نیز به کتاب افزوده است؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: پنج‌شنبه ۶ ذیقعده ۱۱۱۷ق؛ مجدول، پس از اتمام اکلیل صفحه‌ای از کتاب معرفة الغالب و المغلوب و الطالب و المطلوب دیده می‌شود که گویا از تألیفات ارسطوطالیس است؛ مهر: «ممد خالد بن محمد ۱۲۳۰»(بیضی)؛۱۸۴ص،۱۵سطر [عکسی ف: ۳-۲۰۵]

● الإکلیل فی شرح مختصر الشیخ خلیل / فقه / عربی
al-iklīl fī š.-i muxtaṣar-iš šayx xalīl

سنباوی، محمد بن محمد، ۱۱۵۴-۱۲۳۲ قمری
sanbāvī, mohammad ebn-e mohammad (1742-1817)

وابسته به: المختصر فی الفروع المالکیة؛ جندی، خلیل بن اسحاق (-۷۷۶ق)
تاریخ تألیف: ۲۲ رجب ۱۱۷۶ق (در ۲۲ سالگی مؤلف)؛ محل تألیف: مصر جامعه الازهار
شرح کتاب «المختصر فی الفروع المالکیة» اثر خلیل بن اسحاق جندی مصری مالکی (- ۷۶۷ق)، به صورت مزجی. این کتاب به صورت کامل بوده و از مبحث طهارت تا مبحث فرائض را دارا می‌باشد. بر اساس مقدمه کتاب، شارح اصلاً از مردمان مغرب بوده و در سن ۹ سالگی به مصر عزیمت نموده است.
[ایضاح المکنون: ۱۱۶/۱ و ۴۴۹/۲؛ هدیة العارفین: ۳۵۲/۱ و ۳۵۸/۲؛ معجم المؤلفین: ۱۸۳/۱۱]

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۲۹۹۱
آغاز: بسمله الأنسب التکلم علیها من الفن فاصل حکمها الندب فی غالب ذوات البال و لو شعرا علی ما انحط علیه کلام ... [برگ ۵ الف] و قد شرعت مع هذا الشرح ... باب فی حاشیة شیخنا ما نصه، ... الماء طهور، سمت من شیخنا السید البلیدی؛ **انجام:** کذا فی الحدیث سبحانک ... و بارک علیه و علی آله المبارکین و صحابته الذین أید ... و الحمد لله رب العالمین.
خط: نسخ تحریری، بی‌کا: محمد بن سید صالح حنفی زقاقی، تا: یک‌شنبه آخر ربیع الثانی ۱۲۶۲ق؛ مصحح، محشی با عنوان «قوله» به نقل از مؤلف و نیز از «شارح» با رمز «امیر» و «ا ه ح ز» و احتمالاً دیگران، در آغاز فائده‌ای در خصوص فقهای سبعه: «سعید بن المسیب، عروة بن الزبیر، القاسم بن محمد بن ابی بکر، الخارجةُ بن زید بن ثابت، عبید الله بن عتبة بن مسعود، سلیمان بن یسار و ...» آمده است؛ کاغذ: فرنگی ضخیم، جلد: مشمعی (گالینگور) قهوه‌ای، عطف تیماج قهوه‌ای، ۳۳۵گ، ۲۵ سطر (۹×۱۶)، اندازه: ۱۷×۲۴سم [ف: ۳۲-۹۵۵]

● اکمال الادب / بدیع-فارسی
ekmāl-ol adab

تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۵۱۳/۱
آغاز: تعالی عن بلوغ بلاغة المتکلم ببدیع نعمائه و تقدس عن وصول فصاحة البیان بلطیف آلائه؛ **انجام:** مراعات النظیر را چنانکه ارباب بدیع تعریف کنند
در بدیع است با گواه آوردن مثال‌های عربی، نخست چند «کلمه» است سپس مطلب آغاز می‌شود؛ خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: فرنگی، جلد: رویه کاغذ، ۱۵ سطر [ف: ۵-۴۲]

← اکمال الإصلاح ≻ الإکمال فی تکمیل إصلاح العمل

● اکمال الاصلاح = ترجمه اصلاح العمل / فقه / فارسی
ekmāl-ol eslāh = t.-ye eslāh-ol ʻamal

یزدی، حسن بن محمد علی، -۱۲۴۲ قمری
yazdī, hasan ebn-e mohammad ʻalī (- 1827)

وابسته به: الاصلاح و فیه الفوز و الفلاح = اصلاح العمل؛ طباطبائی، محمد بن علی (۱۱۸۰-۱۲۴۲)
رساله فتوایی سید محمد مجاهد است که برای عمل مقلدین در عبادات و معاملات، شامل یک «مقدمه» در مسائل اجتهاد و تقلید و چندین «کتاب» که دارای ابواب‌اند و یک «خاتمه» نوشته شده و بخش صلاة و طهارت آن بسیار مفصل و بقیه بخش‌ها به صورت مختصر فتوایی است، که توسط مترجم که شاگرد سید محمد مجاهد بوده به فارسی روان برای انتفاع مردم عادی برگردانده شده است. سپس آن را تلخیص نموده و «مصباح الطریق»یا «مختصر اصلاح العمل» نامیده است این رساله مختصری از «مصابیح الفقه» مؤلف است.

آغاز: بسمله الحمدلله الذی ارشدنا الی اصلاح الاعمال وجعل لنا شریعة و منهاجاً ... چون اخذ احکام و معرفته حلال و حرام در این ازمنه انحصار یافت در رجوع بفتاوی ... آقا سید محمد الطباطبایی

انجام: و اگر ممکن نباشد که این را برساند بفقیه و مجتهد مزبور آیا در این حال جایز است که غیر مجتهد آن را مباشر شود یا نه بعضی تجویز کرده‌اند و درآن اشکال و نظر است و الحمدلله.

[الذریعه ۱۷۰/۲ و ۳۰۰/۲۱]

شرح و حواشی:

۱- اکمال الاصلاح (منتخب) = ترجمه اصلاح العمل

۲- مصباح الطریق = مصابیح الطریق؛ یزدی، حسن بن محمد علی (-۱۲۴۲)

۳- اکمال الاصلاح (مختصر)؛ واعظ شوشتری، حسین بن حسن (-۱۳)

۱. قم؛ معصومیه؛ شماره نسخه: ۲۵۸

تا پایان خمس است؛ خط: نسخ، کا: ابن علی بفروئی یزدی، تا: دوشنبه رجب ۱۲۳۳ق؛ جلد: تیماج حنایی، ۱۱۶گ، مختلف السطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۱سم [ف: ۱-۲۵۸]

۲. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه: ۹۹۷

آغاز: برابر؛ **انجام:** وآن مشکل است و اولی تکرار است و الله یعلم.

خط: نسخ، کا: محمد صالح بن حاج علینقی زین العابدین، تا: دوشنبه ۳ شعبان ۱۲۳۳ق؛ کاغذ: ترمه، جلد: تیماج یک‌لا یشمی، ۱۳۶گ، ۱۸ سطر (۹×۱۴/۵)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۲-۸۱۳]

۳. دزفول؛ نبوی، سید محمد؛ شماره نسخه: بدون شماره

کا: حمزه بن نظر علی دزفولی، تا: ۲۷ ذیقعده ۱۲۳۴ق؛ افتادگی: آغاز [مخطوطات دزفول:-۱۰]

۴. مشهد؛ میبدی؛ شماره نسخه: ۷۳

خط: نسخ، بی‌کا، تا: رجب ۱۲۳۴ق؛ جلد: تیماج مشکی، ۲۲۷گ، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۳×۲۱سم [ف: ۱-۸۲]

۵. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۸۱۰۰

آغاز: برابر؛ **انجام:** که از برطرف شدن آن مأیوس است واجب است او را گرفتن نائب.

خط: نستعلیق، کا: محمد حسین بن علی اکبر بسطامی، تا: ۱۲۳۵ق؛ واقف: رمضانعلی شاکری، دیماه ۱۳۷۰؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج مشکی، ۲۱۹گ، ۱۳ سطر، اندازه: ۱۵×۲۰سم [ف: ۲۰-۳۸]

۶. قم؛ حجتیه؛ شماره نسخه: ۴۰۳

طهارت تا حج؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۳۶ق [ف:-۷]

۷. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۸۶۹۹

خط: نسخ، کا: نادعلی بن حاج محمد بن ملا نادعلی، تا: جمعه ۱۸ ربیع الاول ۱۲۳۷ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مقوا عطف گالینگور، ۱۸۷گ، ۱۹ سطر (۹/۵×۱۵)، قطع: ربعی، اندازه: ۱۶×۲۲سم [ف: ۱۷-۲۰۱]

۸. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه: ۲۱۳۷

آغاز: مقدمه بدانکه بضرورة عقل و نقل و اجماع و ضرورة جمیع مسلمین بلکه جمیع ملیین ثابت شده است و به هر عاقلی معلوم است که خداوند عالم بنده گان خود را عبث و بی‌فایده؛ **انجام:** آیا نمیخواهی که پیغمبر با تو مصافحه کند پس حضرت آنقدر گریست تا محاسن مبارکش غرق اشک شد الحمدلله علی الاتمام و الصلوة علی محمد و آله خیر الانام ... و صلی الله علی محمد و آله امناء الرحمن.

خط: نسخ، کا: ملارحیم سمنانی، تا: ۱۲۳۷ق؛ افتادگی: آغاز (یک برگ)؛ جلد: تیماج قهوه‌ای مجدول، ۲۰۵گ، ۱۶ و ۱۸ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف مخ: ۱-۱۹۸]

۹. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه: ۱۲۱۶

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۳۷ق؛ جلد: تیماج مشکی مجدول گرهی، ۱۳۱گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف مخ: ۱-۱۹۷]

۱۰. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۸۱۷۸

آغاز: برابر؛ **انجام:** که از برطرف شدن آن مأیوس است واجب است او را گرفتن نائب.

کامل؛خط:نستعلیق،بی‌کا،تا: یک‌شنبه ۴ ربیع الثانی۱۲۳۷ق؛ واقف: خانم بیگم عقیلی، خرداد ۱۳۷۱؛ کاغذ: الوان، جلد: تیماج قهوه‌ای یک‌لا، ۱۸۲گ، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۶×۲۱سم [ف: ۲۱/۱-۱۱۸]

۱۱. قزوین؛ امام صادق؛ شماره نسخه: ۳۵

آغاز: برابر؛ **انجام:** بنا بر احوط و اقرب اگر سید صغیر باشد حکمش مثل زوج صغیر است، تمت.

کامل؛ خط: نستعلیق، کا: نظر علی بن سعید محمد بن جعفر رودباری، تا: پنج‌شنبه ۱۶ شوال ۱۲۳۸ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۸۵گ، ۱۹ سطر [ف: ۱-۳۸]

۱۲. قزوین؛ امام صادق؛ شماره نسخه: ۱۶۹

کامل؛ خط: نستعلیق، کا: نظر علی بن سعید محمد بن جعفر رودباری، تا: پنج‌شنبه ۱۶ شوال ۱۲۳۸ق؛ مصحح؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۷۵گ، ۱۴ سطر [ف: ۱-۳۹]

۱۳. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه: ۹۰۶

آغاز: برابر

طهارت تا تجارت؛ خط: نسخ، کا: عبدالعلی بن ابی القاسم، تا: ۱۲۳۸ق، جا: شوشتر؛ با این یادداشت از سید مجاهد بر برگ نخست: «بر داعی محقق شد که این کتاب ترجمة الاصلاح دیده شده و صحیح گردیده بر آن عمل نمایند که معتبر است وفقکم الله»، و در حاشیه برخی از صفحات این نسخه توضیحات و فتاوای جدید سید مجاهد و احیاناً اشکال به مترجم از شاگرد دیگر سید مجاهد ملا حسین واعظ شوشتری به خط او دیده می‌شود با این یادداشت از او در پایان: «از اول تا آخر دیده شد و به قدر مقدور تغیرات آن را و اغلاط آن را درست نمود و انا العبد المذنب

حسین الواعظ الشوشتری»؛ ۲۷۹گ، ۱۸سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۲-۲۸]

۱۴. تهران؛ مدارک فرهنگی؛ شماره نسخه: ۹۶

آغاز: برابر؛ **انجام:** و اگر سید صغیر باشد حکمش مثل حکم زوج صغیر است تمة الکتاب بعون الملک الوهاب فی یوم چهارشنبه دهم شعبان المعظم سنه ۱۲۳۸

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: چهارشنبه ۱۰ شعبان ۱۲۳۸ق؛ مصحح، یادداشت‌های پراکنده در مورد طاعون مازندران به تاریخ ۱۲۴۷؟ و غیره؛ مهر: «عبده محمد جعفر»؛ کاغذ: فرنگی آبی، جلد: تیماج تریاکی، لت رو دارای ترنج و سرترنج منقوش به گل و بته مجدول،۲۰۶گ،۱۵سطر (۱۰/۵×۱۵)، اندازه: ۱۶×۲۱سم [ف:-۸۹]

۱۵. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه: ۳۹۹۵

آغاز: بلکه اولی این است که جواب پست ترسلام نباشد وبلکه اولی این است که جواب بهتر از سلام بوده باشد پس اگر بگوید سلام علیکم درجواب گوید که سلام علیکم ورحمة الله وبرکاته جواب به احسن ادا شده خواهد بود؛ **انجام:** برابر

در فهرست با عنوان «رساله عملی» و ناشناس آمده. مکروهات نماز تا پایان خمس را دربردارد؛ خط: نستعلیق، کا: ملا محمد شریف شراهی، تا: ۱۲۳۹ق؛ افتادگی: آغاز؛ جلد: گالینگور سبز، عطف تیماج زرشکی، ۸۵گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۷×۲۲سم [ف مخ: ۳-۹۹۹]

۱۶. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۵۰۵۲-۲۵/۱۴۲

آغاز: احتمال تخییر خالی از قوت نیست و مراعات احتیاط اولی است و حکم ... و رجوع بمجتهد بجهت قطع منازعات مثل حکم تقلید است؛ **انجام:** برابر

خط: نستعلیق، کا: علی نقی، تا: چهارشنبه ۷ ربیع الثانی ۱۲۳۹ق؛ افتادگی: آغاز؛ بعد از پایان رساله سؤال و جواب‌های فقهی در ۸ برگ تحریر شده است؛ ۱۲۶گ، ۲۲ سطر، اندازه: ۱۷×۲۱سم [ف: ۲-۸۵۰]

۱۷. قم؛ معصومیه؛ شماره نسخه: ۲۳۴

آغاز: برابر؛ **انجام:** و عذری که از برطرف شدن آن مایوس است، واجب است او را گرفتن نایب.

تا پایان روزه و مسائلی از حج را دارد؛ خط: نستعلیق زیبا، بی‌کا، تا: پنج‌شنبه ۲۷جمادی الاول۱۲۳۹ق؛ جلد: تیماج مشکی ضربی یک لنگه، ۱۸۹گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۱/۵سم [ف: ۱-۲۴۰]

۱۸. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۱۴۵۸

آغاز: برابر؛ **انجام:** و اگر نتواند عود نماید لکن با عسر و حرج و مشقت نیز نایب می‌گیرد.

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: جمعه ۲۹ شوال ۱۲۴۰ق؛ اهدایی: رهبری، خرداد ۱۳۷۳؛ کاغذ: شکری آهار مهره، جلد: تیماج مشکی ضربی، مزین به ترنج و سرترنج، ۲۱۹گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [اهدائی ف: ۳-۷۳]

۱۹. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۲۵۶۲

آغاز: بسمله، الحمدلله الذی ارشدنا الی اصلاح الأعمال؛ **انجام:** بعضی تجویز کرده‌اند و در آن اشکال است.

از ابتدای مقدمه تا پایان خمس است؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۴۰ق؛ افتادگی: انجام؛ واقف: حسین کی استوان، آبان ۱۳۴۸؛ کاغذ: نخودی آهار مهره، جلد: مقوای روغنی، زمینه مشکی، مزین به ترنج و سرترنج آراسته به گل و برگ، ۳۳۰گ، ۱۴و ۱۵ سطر، اندازه: ۱۴/۷×۲۰/۵سم [ف: ۲۱/۱-۱۱۹]

۲۰. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه: ۸۳۵

آغاز: برابر

طهارت تا حج؛ خط: نسخ، کا: محمد رضا بن محمد علی، تا: ۱۲۴۰ق؛ ۱۲۵گ، ۲۳سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۲-۲۸]

۲۱. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه: ۱۴۹۵

آغاز: برابر

طهارت تاخمس؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۴۰ق؛ ۲۰۶گ، ۱۵سطر، اندازه: ۱۴×۲۱سم [ف: ۲-۲۸]

۲۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۲۸۶

آغاز: برابر؛ **انجام:** و اگر سید صغیر باشد حکمش مثل زوج صغیر است.

از ابتدای مقدمه تا انتهای روزه؛ خط: نستعلیق، کا: محمد رضا، تا: صفر ۱۲۴۰ق؛ افتادگی: انجام؛ واقف: شاهزاده اوکتایی رییس وقت کتابخانه، ۱۳۴۲؛ کاغذ: شکری آهار مهره، جلد: تیماج قهوه‌ای تیره،۱۲۵گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۲×۲۱سم [ف: ۲۱/۱-۱۱۹]

۲۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۰۷۲۳

آغاز: برابر؛ **انجام:** که از برطرف شدن آن مأیوس است واجب است او را گرفتن نائب.

خط: نسخ، کا: موسی علی جندقی، تا: ۱۲۴۱ق؛ مصدر است به شانزده برگ در احکام زنان و مذیل به پنج برگ در احکام حج از مؤلفی نامعلوم، آغاز ذیل: «بسمله، بدان که صورت حج تمتع که فرض اهل بلاد بعید است.»، انجام: «و در هر یک از آن سه این عمل را بجا بیاورد که عمل تمام است.»؛ اهدایی: رهبری، خرداد ۱۳۷۳؛ کاغذ: شکری آهار مهره، جلد: تیماج مشکی ضربی با ترنج و سرترنج، ۲۵۱گ، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۵×۲۰/۵سم [اهدائی ف: ۳-۷۲]

۲۴. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه: ۴۱۶۲

بی‌کا، تا: ۱۲۴۱ق [نشریه: ۱۳-۳۷۲]

۲۵. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۶۵۳۳-۳۳/۸۳

آغاز: برابر؛ **انجام:** واگر کسی حج بر او قرار گرفت سابقاً ... واجب است او را گرفتن نائب

خط: نستعلیق، کا: ابن مرحوم کربلایی کلب حسین برای برادرش ملا صادق بن ملا شریف، تا: چهارشنبه ۲۶ ذیحجه ۱۲۴۱ق؛ مصحح، پس از اتمام رساله صورت چند سؤال و جواب فقهی از سید مجاهد درج شده؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۵۴گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۷×۲۱سم [ف: ۱-۴۶۹]

۲۶. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۷۲۳۰
خط: نسخ، کا: محمد بن ملا قربان علی، تا: پنج‌شنبه ۲۳ محرم ۱۲۴۱ق؛ دو بند فقهی در آن هست که در نخستین آن از «مذهب جناب آقایی آقا سید محمد ره» یاد شده است؛ کاغذ: فرنگی، جلد: نو، ۱۰۴گ، ۱۶ سطر (۱۲×۱۵)، قطع: خشتی، اندازه: ۱۷/۵×۲۳سم [ف: ۱۶-۴۹۴]

۲۷. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۲۰۴۶
خط: نسخ، کا: جواد بن علی محمد علی مراد، تا: ۱۳ ذیحجه ۱۲۹۳ق؛ افتادگی: آغاز؛ کاغذ: کاغذ فستقی، جلد: میشن سیاه، ۱۵۲گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۰/۷×۲۵سم [ف: ۲-۱۲۷]

۲۸. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۵۰۶۳-۲۵/۱۵۳
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ در نزد مترجم با نسخه اصل مقابله شده و در پایان دستخط و مهر مترجم موجود است؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۳۷گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۷×۲۱سم [ف: ۲-۸۵۰]

۲۹. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۴۱۱۶/۲
آغاز: برابر؛ **انجام:** از اداء آن و عذری است که از برطرف شدن آن مأیوس است واجبست او را گرفتن نائب.
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ مصحح؛ تملک: «خلیل الله بن عبدالباقی حسینی رازی» به سال ۱۲۹۷ و ۱۳۰۰؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۰۶گ (۱۳۵پ-۲۴۱پ)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [محدث ارموی مخ: ۱-۱۷۲]

۳۰. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۶۷۷۲-۳۴/۱۴۲
آغاز: برابر؛ **انجام:** و عذری است که از برطرف شدن آن مأیوس است واجب است او را گرفتن نایب
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ مصحح؛ جلد: تیماج مشکی، ۲۱۱گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: ۱-۴۶۹]

۳۱. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه: ۶۹۲
آغاز: برابر؛ **انجام:** علماء طالبین علم می‌باشد، حج واجب نیست و فروختن.
خط: نسخ تحریری، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ واپسین سربند در نسخه «باب در بیان قدری از احکام حج» است؛ کاغذ: فستقی، جلد: مقوا تیماج مشکی پوشانیده، مجدول، ۱۹۳گ، ۱۴سطر (۷/۵×۱۳)، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف: ۲-۱۸]

۳۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۱۶۵۹
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج حنایی ضربی مقوایی، ۲۱۱گ، ۷ سطر (۹×۱۶)، اندازه: ۱۴×۲۱سم [ف: ۸-۲۲۸]

۳۳. تهران؛ ادبیات؛ شماره نسخه: ۱۲۹
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳ [ف: ۳-۱۲]

۳۴. شیراز؛ خانقاه احمدیه؛ شماره نسخه: ۱۷۱
بی‌کا، تا: قرن ۱۳ [نشریه: ۵-۲۱۰]

۳۵. خوی؛ نمازی؛ شماره نسخه: ۴۱۳/۲
خط: نسخ، کا: محمد هاشم، بی‌تا، جا: کربلا؛ محشی از مؤلف به لفظ «منه مد ظله العالی»، با نسخه اصل مؤلف مقابله و تصحیح شده؛ جلد: تیماج قهوه‌ای با ترنج با سر جدول دار و نقش گل و بو ته مذهب، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف:-۲۰۷]

۳۶. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۱۸۵۴
آغاز: که همه کس منتفع شوند، نبود امر فرمودند پس ترین تلامذه خود تراب فعال مخلصین ... را بترجمه اصلاح العمل خود که کتاب فتاوای ایشان است؛ **انجام:** بتضییع احکام آن و اکتفا به خوردن و نیاشامیدن نماید
از آغاز کتاب تا انجام مسائل نماز است؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز (یک برگ) و انجام؛ کاغذ: فرنگی آهار مهره، جلد: مشمعی قهوه‌ای با مقوا عطف تیماج قهوه‌ای اندازه، ۱۶۶گ، ۱۵ سطر (۱۰×۱۵)، اندازه: ۱۶×۲۲سم [ف: ۳۰-۱۱۱]

۳۷. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۰۷۱۱
آغاز: برابر؛ **انجام:** چون آن خیار مادام العمر می‌باشد به ارث نمی‌رسد که هر وقت شخص بمیرد و ارث آنرا اگر خواهد فسخ نماید بنابر اظهر ... .
خط: نسخ، کا: ابراهیم حسینی، تا: در عصر مؤلف؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۹۹گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۲۷-۱۵۷]

۳۸. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه: ۹۰۵
آغاز: برابر
طهارت تا حج؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ ۱۸۷گ، ۱۶سطر، اندازه: ۱۵×۲۰سم [ف: ۲-۲۸]

۳۹. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه: ۱۱۴۹
آغاز: برابر
طهارت تا خمس؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ ۱۹۰گ، ۱۵سطر، اندازه: ۱۳×۲۱سم [ف: ۲-۲۸]

۴۰. چالوس؛ امام صادق؛ شماره نسخه: ۲۲۳/۱
آغاز: برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ محشی؛ جلد: پارچه‌ای، ۱۸سطر، اندازه: ۱۷×۲۲سم [ف:-۱۹۳]

۴۱. ساری؛ عمومی؛ شماره نسخه: ۱۲۶/۴
آغاز: برابر؛ **انجام:** و بهر حال واجب است شستن تمام بدن به نحوی که جزیی از آن نماند.
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: شکری رنگ و فستقی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۸ سطر (۸/۵×۱۶)، اندازه: ۱۵×۲۱/۵سم [عمومی ساری و تنکابن: ف:-۱۰۲]

۴۲. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۲۱۲۰۳
بی‌کا، بی‌تا؛ خریداری از مصطفی حسینی [رایانه]

۴۳. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۶۱۷۶
آغاز: نیست اجتهاد و تقلید بلکه در هر امری بنای کل عقلا می‌باشد رجوع کردن بسوی عارف و اهل خبره چنانچه می‌بینیم در رجوع مردم بسوی طبیب و صراف و نحو آن پس ثابت شد

وجوب تقلید عقلا؛ **انجام:** و بر زنان حرام نیست پوشیدن آن حتی در نماز و نسبت ... نیز احوط ترک است و پوشیدن در غیر نماز نیز بر مردان حرام است مطلقا.

خط: نستعلیق شکسته، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز؛ کاغذ: فرنگی شکری، جلد: تیماج مشکی، بدون مقوا، اندرون کاغذی، ۶۰گ، ۱۶سطر (۷/۲×۱۴)، اندازه: ۱۶/۵×۲۰/۵سم [رایانه]

۴۴. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه: ۸۹۷

آغاز: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ ۱۵۳گ، ۲۰سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۲-۲۸]

۴۵. اصفهان؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۵۴۷/1

انجام: و اگر حکم به کراهت شده هر دو را ترک نماید و هر دو مکروه می‌باشد چنین می‌فرمایند جناب استاد ...

خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: با تاریخ ۱۲۳۵؛ افتادگی: انجام؛ ۱۳گ (۱پ-۱۳پ)، اندازه: ۱۰/۵×۱۸/۵سم [ف: ۲-۴۱۸]

۴۶. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۲۱۸۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** از اداء آن وعذری است که از برطرف شدن آن مأیوس است واجبست او را گرفتن نائب.

از طهارت تا پایان حج؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج قهوه‌ای ضربی بدون مقوا، دور مشکی، ۱۸۰گ، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [محدث ارموی مخ: ۱-۱۷۱]

● اکمال الاصلاح (ترجمه) = رساله تغییرات / فقه / فارسی

واعظ خراسانی، حسن بن رفیع

vā‘ez-e xorāsānī, hasan ebn-e rafī’

وابسته به: الاکمال فی تکمیل اصلاح العمل = اکمال الاصلاح؛ طباطبائی، محمد بن علی (۱۱۸۰-۱۲۴۲ق)

مرحوم سید محمد بن علی طباطبائی معروف به مجاهد در آغاز رساله علمیه موسوم به «اصلاح العمل» نگاشت و پس از آن در سال ۱۲۳۹ق در برخی از مسائل آن تغییر نظر داد و رساله‌ای دیگر به نام «اکمال الاصلاح» نوشت و حسن بن رفیع مزبور نیز آن را ترجمه نموده است.

مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه: ۲۰۸۴/۳

آغاز: بسمله، حمدله این رساله‌ای است که مشتمل بر مسائلی که رأی شریف مبارک جناب مستطاب معلی القاب ... تغییر یافته؛ **انجام:** پس مجرد فرو رفتن در آب حرام است در روز، صوم و روزه را فاسد می‌کند اگرچه کم کم در آب فرو برد و این نیز احوط است تمام رساله تغییرات به خط مترجمش و التماس دعائی از عاملان بر او می‌باشد.

خط: نسخ، کا: محمد حسن بن میر سهراب، تا: ۱۲۴۲ق؛ کاغذ: شکری آهار مهره، جلد: تیماج یک‌لا مشکی، ۱۳ سطر، اندازه: ۱۰×۱۵سم [ف: ۵-۴۷۴]

● اکمال الاصلاح (مختصر) / فقه / فارسی

ikmāl-ul iṣlāḥ (muxtaṣar)

واعظ شوشتری، حسین بن حسن، ق۱۳ قمری

vā‘ez-e šūštarī, hoseyn ebn-e hasan (- 19c)

وابسته به: اکمال الاصلاح = ترجمه اصلاح العمل؛ یزدی، حسن بن محمد علی (-۱۲۴۲)

«اصلاح العمل» از سید مجاهد و ترجمه آن به نام «اکمال الاصلاح» از ملا حسن این محمد علی یزدی، و این مختصر از ملا حسین واعظ شوشتری.

قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه: ۲۰۲۳/۲

خط: نسخ، کا: مهدی بن علی بن حاج محمد عبدالهادی کاظمی، تا: ۱۲۴۰-۱۲۴۱ق؛ با این یادداشت از سید مجاهد بر برگ نخست: «مختصر اکمال الاصلاح من مختصرات ولدنا العالم جناب الآخوند ملا حسین الواعظ شوشتری ... صححه بیده فالعمل به من طرفنا مأذون الداعی (مهر سید مجاهد)» با تاریخ ۱۲۴۵(؟)؛ ۹گ (۴۳-۵۲)، ۱۵سطر، اندازه: ۱۰×۱۵سم [ف: ۳-۱۶۷]

● اکمال الاصلاح (منتخب) = ترجمه اصلاح العمل / فقه / فارسی

ekmāl-ol eslāh (mn.) = t.-ye eslāh-ol ‘amal

مختصری است از کتاب «اصلاح العمل» سید محمد مجاهد و شاید از ملاحسن بن محمد علی یزدی باشد که بنام «مصباح الطریق» معروف است ولی در آغاز با نسخه حاضر متفاوتند. از آغاز کتاب الطهارة تا پایان کتاب الاعتکاف را داراست.

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۴۲۳۳/۲

آغاز: الحمدلله رب العالمین ... اما بعد چون بعضی از مسائل اصول و فروع دین را لابد است مکلف که به اجتهاد یا به تقلید مجتهد حی جامع الشرایط بداند؛ **انجام:** و اگر مرتد شود معتکف در بین اعتکاف باطل می‌شود اعتکاف او و واجب است بیرون رود از مسجد.

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: الوان، جلد: تیماج قهوه‌ای بدون مقوا، ۷۸گ (۴۹پ-۱۲۷پ)، ۱۳ سطر، اندازه: ۱۱/۵×۱۷/۵سم [محدث ارموی مخ: ۳-۱۴۰۳]

● اکمال الاصلاح (منتخب) = ترجمه اصلاح العمل / فقه / فارسی

ekmāl-ol eslāh (mn.) = t.-ye eslāh-ol ‘amal

وابسته به: اکمال الاصلاح = ترجمه اصلاح العمل؛ یزدی، حسن بن محمد علی (-۱۲۴۲)

کتاب منتخب «ترجمه اصلاح العمل» حسن بن محمد علی یزدی (قرن ۱۳ق) است که متن آن از سید محمد مجاهد (۱۱۶۲-۱۲۴۲ ق) می‌باشد.

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۸۶۲۸

آغاز: بسمله، حمدله ... اما بعد چون بعضی از مسایل اصول و فروع دین را لابد است؛ **انجام:** آب وضو باید به قدر یک مَد باشد و آن یک چهار یک (من) تبریز است و این مستحب است مشتمل است بر صلات و صوم؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۳۸ق؛ کاغذ: نباتی، جلد: مقوا با روکش پارچه، ۲۶گ، ۱۴و۱۵ سطر، اندازه: ۹×۱۴سم [ف: ۱/۲۱-۱۲۰]

● اکمال الاعلام فی مثلث الکلام = المثلث فی اللغة / لغت / عربی

ikmāl-ul a'lām fī muṯallaṯ-il kalām = al-muṯallaṯ fi-l luġa

ابن مالک، محمد بن عبدالله، ۶۰۰-۶۷۲ قمری

ebn-e mālek, mohammad ebn-e 'abd-ol-lāh (1204-1274)

واژه‌هایی که دارای یک صورت است و سه‌گونه خوانده می‌شود و از برای هر یک معنایی گفته شده، در این کتاب گرد آورده شده. در آغاز چهار «فصل» است در واژه‌هایی که سه گونه خوانده می‌شود ولی یک معنی دارند. مؤلف در مقدمه‌اش می‌گوید که از کتاب بطلیوسی که در همین فن نوشته شده استفاده کرده است. (احمد اشکوری)

آغاز: الحمدلله الذی فضل الانسان علی کثیر ممن خلق تفضیلا و أسجل الاحسان فلا یزال وافرا جزیلا

انجام: و یهیع الشیء یسیل و یهوع یقیء بلا تکلف و أیضا یشتد حرصه

چاپ: مصر، ۲۸۸ص، ۱۳۲۹ق.

۱. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۳۵۴

خط: نسخ معرب، بی‌کا، تا: قرن ۷ و ۸؛ تملک: زین العابدین بن محمد طاهر؛ کاغذ: کاغذ دولت آبادی، جلد: میشن مشکی ضربی، ۱۹۶گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۱۸/۸سم [ف: ۱-۴۶۶]

۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۳۲۶۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ معرب، کا: همام الدین بن عبد الحمید بن محمد حسنی کرمانی، تا: چهارشنبه ۲۰ شوال ۱۰۸۳ق، جا: مکه مکرمه؛ مصحح؛ تملک: شریف بن فلاح کاظمی؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۷۱گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: ۹-۵۱]

● اکمال الاعمال فی استکمال الاقبال / دعا / عربی

ikmāl-ul a'māl fī istikmāl-il iqbāl

خاتون آبادی، عبدالباقی بن محمد حسین، -۱۲۰۷ قمری

xātūn-ābādī, 'abd-ol-bāqī ebn-e mohammad hoseyn (-1793)

زیاراتی است که در کتاب «اقبال» سید بن طاوس نیامده با استفاده از کتاب مزار «بحار الانوار» گردآوری شده در دو «فصل»: ۱. زیارات امیر المؤمنین علی (ع)؛ ۲. زیارات سید الشهداء (ع).

[الذریعة ۲/۲۸۲]

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۲/۲۶۲۳ و عکسی ۲/۲۶۰۴

آغاز: الحمدلله فوق حمد الحامدین و الصلاة علی محمد وآله الهادین صلی الله علیهم و رزقنا زیارتهم؛ **انجام:** برحمتک یا ارحم الراحمین ثم قبل الضریح وصل عنده صلاة الزیارة وما بدالک.

خط: نسخ، کا: جعفر بن محمد، تا: محرم ۱۲۰۱ق؛ مصحح، مجدول، دارای سرلوح زرین زیبا؛جلد: تیماج مشکی عطف قهوه‌ای، ۲۶گ (۴۳۱پ-۴۵۷پ)، ۲۲ سطر، اندازه: ۱۷×۲۴سم [محدث ارموی مخ: ۱-۱۷۲] و [عکسی ف: ۷-۱۸۸]

← اکمال الاکمال > الاستدراک

● اکمال الایمان فی تکمیل مراتب الیقین و الایقان / کلام و اعتقادات / فارسی

ikmāl-ul īmān fī takmīl-i marātib-il yaqīn wa-l īqān

نوری، محمد علی بن زین العابدین

nūrī, mohammad 'alī ebn-e zayn-ol-'ābedīn (-)

[فهرستواره منزوی ۹/۱۲۵]

یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه: ۳۷۷۰

آغاز: بسمله، حمدله، و بعد چنین گوید ... بر مرآت ضمیر منیر کافه مؤمنین ... مرتسم و منقوش بوده باشد؛ **انجام:** صدا میزد ای امیر بفرما

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مقوایی روکش زرد عطف پارچه سربی، ۲۱۸گ، مختلف السطر، اندازه: ۱۷×۲۳سم [ف: ۵-۱۷۸۹]

● اکمال البلاغة / ادبیات / عربی

ikmāl-ul balāġa

عتبی، محمد بن عبدالجبار، ۳۵۰؟-۴۲۷ ؟ قمری

'otbī, mohammad ebn-e 'abd-ol-jabbār (962-1037)

منشئات و نامه‌ها و قطعه‌های ادبی است از مؤلف و ادبای بزرگ عرب، انتخاب شده برای کسانی که بخواهند نگارش ادبی والا

را بیاموزند. نام این بزرگان در این قطعه از کتاب آمده است: صاحب بن عباد، شیخ علی بن الفضل، عبدالله بن محمد بن و ندویه کاتب، اصفهبد، ابوالفتح ذوالکفایتین، ابوعبدالله الکیاء، ابوسعد بن خلف الهمدانی، بهاءالدولة ابونصر بن عضدالدولة، الملک العادل خلف بن احمد، شمس المعالی قابوس بن وشمگیر، ابوالفضل عبدالله میکالی، ابو ابراهیم اسماعیل بن احمد میکالی، محمد بن موسی نیشابوری، بدیع الزمان همدانی، ابوالبرکات علی بن الحسین علوی، قاضی ابوالقاسم علی بن الحسین داودی، ابونصر احمد بن محمد بن عبدالصمد کاتب، ابونصر احمد بن محمد سامانی، رشید الدین وطواط، ابوسعید بن ابی الخیر، ابوعلی ابن سینا، ابوالفضل احمد بن الحسین همدانی. مؤلف به «لطائف الکتاب» خود، در این کتاب حوالت می‌دهد.

مشهد؛ میبدی؛ شماره نسخه: ۲۵۹

بخشی از کتاب است؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: اوایل سده ۱۴؛ جلد: تیماج قرمز، ۸۴گ، ۱۱سطر، اندازه: ۱۴×۲۲سم [ف: ۲-۱۵]

● **اکمال الحجة و ایضاح المحجة** / اصول فقه / عربی

ikmāl-ul ḥujja wa īḍāḥ-ul maḥajja

حسینی یزدی، عبدالرحیم بن ابراهیم، -۱۳۱۵ ؟ قمری

hoseynī yazdī, ʻabd-or-rahīm ebn-e ebrāhīm (- 1898)

تاریخ تألیف: شعبان ۱۳۰۰ق (جزء اول) و ۷ رجب ۱۳۰۲ق (جزء سوم)

کتابی است در حجیت ظن و ادله شرعیه که به شیوه استدلالی و به تفصیل نگاشته شده، شامل یک «مقدمه» (فی بیان تفریق موضوع العلم عن موضوع الظن و حد کل واحد منها و منشاءه و ان الحدین لایتداخلان بحسب المفهوم عقلاً فکذلک لغة و شرحاً) و ده «مقصد»: ۱. فیما جاء من الایات فی الکتاب العزیز الدالة علی شرف العلم؛ ۲. فیما جاء من الایات فی الکتاب العزیز الدالة علی ذم الظن؛ ۳. فیما ورد من الاخبار من طریق العامة و الخاصة فی التعلیم؛ ۴. فیما یتعلق بالظن خاصه من الذم و عدم جواز العمل؛ ۵. بیان حقیقة العلم و ماهیته و کیفیته وضعه و الاستدلال علیه؛ ۶. فیما یتعلق باخبار الاحاد؛ ۷. فیما یتعلق بغیر العلم من الظن و الشک و الوهم؛ ۸ الاستصحاب اما القول فیه فنقول قد عرفت سابقاً بالحصر العقلی ان الاصول الکلیه المکلف بها بعد فقدان العلم؛ ۹. فیما یترای او یتخیل من التعارض بین هذه الاصول و بیان رفعها و فیه مقدمه و فصول؛ ۱۰. التخییر و ما یلزمه من المقدمات؛ خاتمه: ما تتعلق باوقات الفرائض و النوافل الموقته من حیث الضیق و التوسعة و الاختیار و الاضطرار.

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۱۶۶۱

آغاز: الحمدلله لم یزل متجلیاً فی مرایا قلوب العارفین بمجامع العلوم متظاهراً فی افئدة القاصدین بحقائق الاسلام؛ **انجام:** فانهما ما لا یفرق بینهما بعد الیاس و عدم امکان العمل بالتراجیح رجع الله احوالنا الی ما یرجحها من الاخلاق ... فی الظاهر و الباطن و الاول و الاخر قد فرغ من هذا الجمع و التألیف و هو الثانی و العشرون منه من الکتب و الرسائل فی المعقول و المنقول مما اعطاه الله تعالی ... بجاه نبینا سید العرب و العجم.

خط: نسخ، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ واقف: سید کاظم عصار، ۱۳۵۴؛ کاغذ: فرنگی آهاری نخودی، جلد: تیماج خرمایی، ۲۶۹گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۷×۲۲سم [ف: ۱۶-۴۶]

● **إکمال الدرایة فی إثبات الولایة = الإمامیة** / کلام و اعتقادات / عربی

ikmāl-ud dirāya fī iṯbāt-il wilāya = al-imāmīya

رساله‌ای اعتقادی است در اثبات امامت حضرت امیر المومنین علی (ع) و نفی خلافت سایرین در سه «فصل»: ۱. الأمور التی تمسکوا بها علی خلافة أبی بکر؛ ۲. الأمور التی یستدل بها علی خلافة المیر المؤمنین علی (ع)؛ ۳. مطاعن الخلفاء الثلاثة.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۴۵۵۹

آغاز: بسملة، و رتبه علی فصول، فی الأمور التی تمسکوا بها علی خلافة ابی بکر ... منها اجماع الصحابة الصحابة بعد النبی صلی الله علیه و آله لمصالح تفطنوا بها علی أبی بکر و النظر فیه تارة فی حجیة الاجماع و أخری فی اصل انعقاده فی خصوص المقام و ثالثة فی المجتمعین، اما الاول: فاعلم؛ **انجام:** الصعن الثانی تخلفه عن جیش أسامة علی النهج الذی عرفت فی شرح مطاعن أبی بکر فلا حاجة الی تکراره ثانیاً

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ مصحح، محشی؛ کاغذ: شرقی، جلد: تیماج ضربی با ترنج گل و بوته.، ۳۸گ، ۱۲ سطر، اندازه: ۸×۱۲/۵سم [ف: ۳۶-۵۷۹]

● **اکمال الدین و اتمام النعمة = کمال الدین و تمام النعمة فی اثبات الغیبة و کشف الحیرة** / حدیث / عربی

ikmāl-ud dīn wa itmām-un niʻma = kamāl-ud dīn wa tamām-un niʻma fī iṯbāt-il ġayba wa kašf-il ḥayra

شیخ صدوق، محمد بن علی، ۳۱۱؟-۳۸۱ قمری

šeyx-e sadūq, mohammad ebn-e ʻalī (924-992)

کتاب در اخبار و احادیثی است که راجع به غیبت حضرت ولی عصر (عج) روایت شده و همچنین طول عمر و غیبت گروهی از انبیاء و بزرگان دین راشرح داده است و به این طریق حیات و غیبت امام زمان را اثبات می‌کند. مؤلف این کتاب را بنا به خواهش نجم الدین ابوسعید محمد بن حسن بن علی قمی و در اثر خوابی که دیده بود، در ۶۲ «باب» تألیف نموده است. مؤلف نام کتاب را از آیه کریمه «الیوم اکملت لکم دینکم و اتممت علیکم نعمتی» گرفته است. مؤلف در مقدمه کتاب چنین فرموده

اند: «هنگامی که از زیارت قبر حضرت علی بن موسی الرضا (ع) برمی‌گشتم به شهر نیشابور درآمدم و چندی در آنجا اقامت گزیدم شیعیان امامیه را که به دیدن من می‌آمدند در امر غیبت شاک دیدم و آنها را متمایل به طریقه اهل قیاس. اخبار و احادیثی که در این موضوع وارد شده برای آنها نقل نموده و شک را از دل آنها بیرون بردم چون از آنجا رخت بربستم به شهر قم درآمدم و چندی نیز در آنجا اقامت نمودم شیخ نجم الدین ابوسعید محمد بن حسن بن محمد بن احمد بن علی بن صلت قمی که از علماء و فضلاء می‌باشند از بخارا بدانجا وارد شدند. چشمم روشن شد و بی نهایت خواستار دیدار ایشان شدم چرا که در دیانت و فکر و طریقت ایشان را ثابت و محکم می‌دانستم و پدرم از جد ایشان روایت می‌کرد و از علم و زهد و تقوی آن جناب نقل می‌فرمود چون به نعمت زیارت و برادری و محبت ایشان متنعم شدم شکر خدای تعالی را بجا آوردم، روزی در بین مذاکرات بیانی را یکی از فضلاء فلاسفه و منطقیین بخارا راجع به حضرت قائم کرده بود نقل و اظهار داشتند که مرا در امر غیبت قائم متحیر و مشکوک کرده. چون این مطلب را گفتند ادله در وجود آن حضرت و اخبار و روایاتی راجع به غیبت آن جناب از پیغمبر (ص) و ائمه (ع) برای ایشان نقل نموده و شک و شبهه را از دل ایشان نیز خارج ساختم، از من خواستند کتابی در این موضوع تألیف کنم وعده داده که چون به وطن خود شهر ری برگشتم اطاعت خواهم کرد، در همین اوقات شبی در امور اهل و اولاد و آنچه از خود باقی گذارده اندیشه می‌کردم که ناگاه خواب مرا در ربود خود را در مکه معظمه و مشغول به طواف خانه در دور هفتم و نزد حجر الاسود دیدم که آن را دست می‌کشیدم و می‌بوسیدم و می‌گفتم: امانتم را ادا کردم و عهدم را وفا نمودم تا این که تو نیز شهادت به وفاء آن دهی. ناگاه حضرت قائم عجل الله تعالی فرجه را بر درب خانه کعبه مشاهده نمودم برای مطلبی که در دل داشتم و می‌خواستم عرضه دارم به طرف آن حضرت رفته سلام کردم مطلب قلبی مرا دانست و جواب سلام فرمود پس از آن فرمودند چرا کتابی در غیبت تصنیف نمی‌کنی تا رافع هم تو گردد عرض کردم در غیبت چیزها نوشته‌ام. فرمودند وظیفه تو آن است کتابی در غیبت تصنیف کنی و در آن غیبت‌های انبیاء علیه السلام را نیز ذکر نمائی، حضرت از آنجا حرکت فرمودند من هم از خواب با حالت فزع و زاری بیدار شدم و به دعا وگریه با طلوع فجر مشغول بودم و از صبح همان شب به تألیف این کتاب برای امتثال امر حضرت ولی عصر (ع) با استعانت از خدا و توکل بدو شروع کردم. انتهی.»

آغاز: الحمد لله الواحد الاحد الفرد الصمد الحی القادر العلیم الحکیم العلی العظیم المتعالی عن صفات المخلوقین ذی الجلال و الاکرام و الفضل و الانعام الذی له الاسماء الحسنی و الامثال العلیا و الحکمة البالغة

انجام: و فی کتاب الله عز وجل الهدی و الشفاء فنبذوه و اتبعوا اهوائهم فذمهم الله و مقتهم و انفسهم فقال عز وجل و من اضل ممن اتبع هوی بغیير هدی من الله ان الله لایهدی القوم ... قلب متکبر جبار ...

چاپ: در چاپخانه آقا میرزا باقر رازی به خط نسخ با فهرست و با وقفنامه حاجی علی نقی کاشانی تاجر تهرانی (نستعلیق) در ۳۹۱ ص وزیری به سال ۱۳۰۱ بچاپ سنگی رسید و در سال‌های ۱۳۱۰ و ۱۳۷۸ ق در تهران

[الذریعة۲۸۳/۲ و ۱۳۸/۱۸؛بروکلمن ۱۸۷/۱ و ذیل ۳۲۲/۱ و ترجمه عربی آن ۳۴۷/۳؛ کشف الحجب ۵۷]

شرح و حواشی:

۱- بلوهر و بوداسف = یوزاسف و بلوهر؛ مجلسی، محمد باقر بن محمد تقی (۱۰۳۷-۱۱۱۰)

۲- اکمال الدین و اتمام النعمة (ترجمه)؛ اردکانی، احمد بن محمد ابراهیم (۱۱۷۵-۱۲۳۸)

۱. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۲۹۳۶

آغازو انجام: برابر

خط: نسخ، کا: علی بن فخرالدین فخار جرجانی، تا: پنج‌شنبه از رمضان ۸۹۱ق، جا: مقام مبارک شهدای کربلا (پایان جزء اول) در مقام دشت کربلا از ولایت بشیر آباد قریب تخت سلیمان در مقام مزار امام زاده امیر عبدالله کاظم (پایان کتاب)؛ مصحح، با علامت بلاغ؛ تملک: محمد کاظم بن آقا رضا؛ جلد: تیماج تریاکی ضربی لبه‌دار، ۳۴۲گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۸×۲۶سم [محدث ارموی مخ: ۱-۱۷۳]

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۲۱۷۵

نسخه اصل: همان نسخه بالا [عکسی ف: ۶-۲۱۸]

۲. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۴۴۷ و عکسی ۲۵۳۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ مصحح، دارای نشان بلاغی است که با نسخه شهید دوم مقابله کرده‌اند؛ تملک: محمد بن علی بن عبدالصمد اصبعی بحرانی با مهر «اجرنی یا صمد بحق محمد بن علی» (بیضی)، علی رضا بن عبدالواحد بهبهانی به تاریخ پنج‌شنبه غره جمادی الثانی ۱۱۳۷، جلال الدین بن مؤید الدولة به تاریخ ۱۲ ربیع الاول ۱۲۹۸، تملکی بدون نام به تاریخ ۱۳۰۰ با مهر «عبده الراجی محمد اسماعیل» (بیضی)؛ جلد: دو رو تیماج رو قهوه‌ای پشت قرمز، ۳۷۳گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۷سم [ف: ۲-۵۰] و [عکسی ف: ۷-۱۲۶]

۳. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه: ۱۹۲۲۵

آغاز: برابر

خط: نسخ، کا: علی بن محمد بن حیدر تبریزی، تا: غره رجب ۹۶۰ق؛جلد: مقوا عطف میشن قهوه‌ای، ۳۶۴گ، ۱۷ سطر (۱۰×۱۴)، اندازه: ۱۵/۵×۲۰/۵سم [ف: ۲-۲۹۸]

۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۸۶۷۴

آغاز: البیضاء التی لیلها کنهارها و ظاهرها کباطنها و لم یدع امته فی شبهة و لاعجبا من امره و لم یدخرهم نصیحة و لا هدایة و لم یدع برهانا و لا حجة

جزء اول؛ خط: نسخ، کا: ابن سنبعه جبل عاملی، علی بن یوسف، تا: یک‌شنبه ۱۴ ذیقعده ۹۸۴ق، جا: نجف اشرف؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح، در سه برگ پایانی چند یادداشت پراکنده به نقل از محاضرات راغب و علل الشرایع و ابن راوندی و یحیی بن معاذ و فتوحات مکیه و سعدالدین حموی و تفسیر آیه نور یکی از افاضل و عدی بن حاتم و اشعاری از فردوسی و مولوی، روی برگ اول یادداشت وقف کتاب؛ جلد: تیماج قهوه‌ای با جدول کشی ضربی، عطف تیماج قرمز،۱۱۹گ،۱۷سطر،اندازه:۱۵×۲۱سم[ف: ۲۸-۲۰۲]

۵. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۳۸۳۷

آغاز: بسمله، الحمدلله رب العالمین؛ **انجام:** ان کنتم مومنین اضعف العباد علی نجفی

جلد۱-۲؛ خط: نسخ، کا: علی نجفی، تا: یک‌شنبه ۲۷ ربیع الاول ۹۹۵ق؛ مصحح، مقابله شده؛ واقف: فاضلخان، ۱۰۶۵ق؛ کاغذ: حنائی، جلد: تیماج مشگی ضربی باترنج و سرترنج، ۲۴۴گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۷×۲۶/۳سم [ف: ۱۴-۴۵۰]

۶. تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه: ۶۹

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۰ و ۱۱؛ مقابله شده، محشی با نشان «سلم، مجمع البحرین، ملل و نحل، نهایه، ص، کنز، ق»؛ تملک: محمد بن عبد علی بن عبدالجبار؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج قهوه‌ای مقوایی، ۱۹۶گ، ۲۳ سطر (۱۱×۱۷/۵)، قطع: وزیری، اندازه: ۱۸×۲۴/۵سم [ف:-۴۶۲]

۷. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۲۸۶۱

آغاز و انجام: برابر

جلد ۱-۲؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ نسخه در ۲۵ ذیحجه ۱۰۶۵ با نسخه محمد بن محمد بن حسن بن طویل حلی صفار مکتوب در دوشنبه ۱۸ شوال ۳۳۳ تصحیح و مقابله شده؛ واقف: حسین کی استوان، آبان ۱۳۴۸؛ کاغذ: آهاری نخودی، جلد: سوخت قهوه‌ای، ۱۷۴گ، ۲۴ سطر، اندازه: ۱۶/۳×۲۴/۵سم [ف: ۱۴-۴۵۱]

۸. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۶۹۶۸

آغاز: بسمله، الحمدلله رب العالمین و صلی الله علی محمد و اله اما بعد فان الله تبارک و تعالی یقو؛ **انجام:** ظنوا ان ذلک یوجد فی غیر آل الرسول کذبتهم و الله انفسهم و منتهم الاباطیل.

جلد ۱-۲؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: انجام (دو ورق)؛ محشی در توضیح لغات؛ واگذاری دانشگاه علوم اسلامی رضوی در مهر ۱۳۶۸؛ کاغذ: نخودی، ۲۶۴گ، ۲۴و ۲۵ سطر، اندازه: ۱۲/۶×۲۴/۳سم [ف: ۱۴-۴۵۳]

۹. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۸۸۶۹

آغاز: بسمله، الحمدلله رب العالمین؛ **انجام:** حدثنا عبدالعزیز بن یحیی الحلودی البصری قال حدثنا محمد بن زکریا الجوهری.

جلد ۱-۲؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: انجام؛ مجدول،؛ واقف: قطب المحدثین، بهمن ۱۳۳۸؛ کاغذ: حنائی، جلد: تیماج عنابی، ۳۰۵گ، ۱۹سطر (۹/۷×۱۷/۳)، اندازه: ۱۳/۸×۲۶/۱سم [ف: ۱۴-۴۵۳]

۱۰. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۹۱۱۳

آغاز: فثبت ان خلافة الله توجب العصمة و لایکون الخلیفه الا معصوما؛ **انجام:** فعلم الامامة کله من الله عزوجل و من رسوله فبذلک یکون عالما.

جلد۱-۲؛خط:نسخ خوش،بی‌کا،تا:قرن ۱۱؛ «رساله رجعت» تألیف علامه مجلسی در حاشیه آن می‌باشد؛ کاغذ: نخودی، جلد: میشن مشگی، ۲۱۹گ، ۲۲ سطر، اندازه: ۱۸/۹×۲۵/۷سم [ف: ۱۴-۴۵۴]

۱۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۲۵۲۷

آغاز و انجام: برابر

جلد ۱-۲؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ واقف: حسین کی استوان، آبان ۱۳۴۸؛ کاغذ: آهاری نخودی، جلد: تیماج قهوه‌ای ضربی ترنج‌دار، ۱۸۲گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۸/۲×۲۳/۵سم [ف: ۱۴-۴۴۹]

۱۲. قم؛ امام صادق؛ شماره نسخه: ۹۳

آغاز: آدم علیه السلام الباب الثالث و العشرون فی نص الله تبارک و تعالی علی القائم

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ مصحح توسط کاتب، محشی، وقفنامه کتاب به‌تاریخ ۱۳۳۷ و در آن شرط شده که بهره برنده از طلاب حوزه قم باید کسانی باشند که به علوم جدیده و السنه خارجه استغال نداشته باشند؛ تاریخ وقف: ۱۳۳۷؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۳۸۶گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۶×۲۷سم [ف:-۷۴]

۱۳. شیراز؛ علامه طباطبائی؛ شماره نسخه: ۱۵۹۵

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ مجدول؛ اندازه: ۱۸×۳۰/۵سم [نسخه پژوهی: ۲-۱۱۴]

۱۴. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه: ۱۱۹۵

خط: نسخ، کا: قربانعلی، تا: ۱۰۹۰-۱۰۹۳؛ ۳۱۰گ، ۱۹سطر، اندازه: ۱۷×۲۴سم [ف: ۱-۲۰]

۱۵. قم؛ معصومیه؛ شماره نسخه: ۵۶۶

آغاز: برابر؛ **انجام:** قال النبی صلی الله علیه و آله و کان فضل الله علیک عظیماً.

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: انجام؛ مصحح؛ مهر: کتابخانه عبد الوهاب ملکی مازندرانی در ۱۳۲۸ش؛ جلد: تیماج قهوه‌ای،۳۲۳گ،۲۲سطر (۱۰×۲۱)، اندازه: ۱۸×۳۰سم [ف: ۲-۲۰۶]

۱۶. یزد؛ صدوقی یزدی؛ شماره نسخه: ۷۷

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ جلد: تیماج قرمز، ۲۲۴گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۳/۵×۲۳/۵سم [ف:-۶۱]

۱۷. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۸۶۷۵

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ مصحح، مجدول، دارای سرلوح

و کتیبه مرصع مذهب بسیار زیبا و دقیق، در دو برگ آغازین تاریخ تولدی به سال ۱۲۶۹ق، تاریخ وفات محمود خان ملک الشعراء به سال ۱۳۱۰هـ به خط عباس قلی سپهر کاشانی؛ مهر: «یا واهب العطایا» (مربع)، «عبده الراجی محمد هادی بن احمد» (بیضی)؛ تملک: ابن محمد سعید با مهر «العبد محمد ۱۰۹۱» (بیضی)، تملکی به سال ۱۲۷۳ق با مهر «هو الملک العزیز» (بیضی)، عباس قلی بن لسان الملک کاشانی به سال ۱۳۰۰هـ که کتاب را از رضا بن عباس طباطبائی در تهران خریده؛ جلد: تیماج دو رو سر طبل دار، رو مشکی با جدول زرین، ۳۰۳گ، ۱۹سطر، اندازه: ۱۴×۲۶/۵سم [ف: ۲۸-۲۰۲]

۱۸. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۳۸۲-طباطبائی

آغاز و انجام:برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲-۱۱؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج قرمز، ۳۰۰گ، ۲۰سطر، قطع: وزیری کوچک، اندازه: ۱۴×۱۸/۵سم [ف: ۲۴-۲۵۸]

۱۹. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۴۱۸۵

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: محمد نصیر بن جلال الدین تبریزی، تا: قرن ۱۱؛ مهر: عبده محمد حسین بن صادر بن عابد الموسوی؛ تملک: حیدر بن علی بن اسماعیل هاشمی کرکی عاملی؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج قرمز ضربی زرکوب سه ترنج زر و روپوش و لولادار، ۳۹۰گ، ۱۷ سطر (۸×۱۵/۵) [ف: ۱۱-۱۹۰]

۲۰. شیراز؛ وصال (دکتر)؛ شماره نسخه: ۳۵

بی‌کا، تا: قرن ۱۱ [نشریه: ۵-۲۹۳]

۲۱. همدان؛ دامغانی (آقای)؛ شماره نسخه: ۲

بی‌کا، تا: قرن ۱۱ [نشریه: ۵-۳۸۳]

۲۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۸۰۸ ط

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ مصحح، محشی؛ کاغذ: ترکی بغدادی، جلد: تیماج نیلی، ۱۷۷گ، ۲۷ سطر، قطع: رحلی، اندازه: ۲۱×۳۲سم [ف: ۲۴/۲-۳۰]

۲۳. تهران؛ مروی؛ شماره نسخه: ۲۵۱

بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ با سرلوح زرین؛ قطع: رحلی [ف:-۲۰۸]

۲۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۰۹۷۳

آغاز: برابر؛ **انجام:** فلما بلغ الی آخرهم قال الثانی عشر الذی یصلی عیسی بن مریم علیه السلام خلفه علیک فسنته و القرآن الکریم

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ اهدایی: رهبری، خرداد ۱۳۷۳؛ کاغذ: نخودی آهار مهره، ۲۲۵گ، ۱۵و۱۶ سطر، اندازه: ۱۳×۲۰سم [اهدائی ف: ۲ اخبار ۱-۱۳۶]

۲۵. اصفهان؛ مدرسه صدر بازار؛ شماره نسخه: ۴۶۱

خط: نسخ، بی‌کا، تا: پنج‌شنبه ۹ جمادی الاول؟، قرن ۱۱؛ دارای سرلوح زرین، مجدول، مصحح؛ وقفنامه کتاب از حاج محمد ابراهیم با مهر «عبده محمد ابراهیم بن محمد حسن»(بیضی) دیده می‌شود؛ اهدایی: آیة الله صادقی؛ جلد: تیماج دورو، رو قهوه‌ای سوخته ضربی،۲۵۸گ،۲۳ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۸سم [ف: ۲-۳۳۱]

۲۶. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۱۸۶۷

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: آغاز؛ محشی؛ جلد: تیماج قرمز، ۲۶۵گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۷×۲۶سم [ف: ۵-۲۹۲]

۲۷. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۴۴۳۷-۲۲/۱۵۸

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ تحریری، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ تاریخ وفات آقا رضا میر محمد صادقی در۲۱ رمضان ۱۳۵۰به نظم درهفت بیت، و در پایان نسخه وفات محمد مهدی واعظ در ۲۴ صفر ۱۳۵۰ به نظم در ۸ بیت؛ جلد: تیماج قهوه‌ای ضربی مجدول، ۲۵۵گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۲×۱۹سم [ف: ۱-۴۷۱]

۲۸. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۵۸۲۶

از باب «ما روی عن الصادق» تا پایان کتاب است؛ خط: نستعلیق، کا: فضل الله بن محمد (کاشانی)، تا: دوشنبه نیمه رمضان ۱۰۰۱ق؛ مصحح؛ تملک: محمد علم الهدی بن محمد بن مرتضی (فرزند فیض کاشانی)؛ جلد: دو رو تیماج رو مشکی پشت قرمز، ۱۱۶گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۱۸سم [ف: ۱۵-۲۱۲]

۲۹. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه: ۴۲۵

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۰۰۶ق؛ مهر: «زین العابدین موسوی»، «عبده رفیع»؛ اهدایی: وزیری مؤسس؛ کاغذ: حنایی، جلد: مقوایی با تیماج آلبالویی، ۲۵۴گ، ۳۵ سطر (۸×۱۸)، اندازه: ۱۴/۵×۲۷سم [ف: ۱-۳۸۱]

۳۰. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۸۰۷

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: محمد ابراهیم، تا: ۱۰۰۶ق؛ کاغذ: نباتی، جلد: تیماج ضربی [الفبائی:-۴۷۱]

۳۱. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۶۶۴۱-۳۴/۱۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: ملا محمد بن مرحوم یوسف آقا، تا: ۲۲ رجب ۱۰۰۸ق؛ مصحح، در آخر نسخه فضایل امام علی(ع) به‌نقل از کتاب ورام، و نیز وصایای امام علی (ع) به امام حسن (ع) و امام حسین؛ تملک: محمدباقر بن محمدتقی با مهر مربعی وی، محمدعلی بن ابی الحسن حسینی با مهر وی؛ جلد: تیماج قهوه‌ای لولادار، ۱۹۵گ، ۲۸ سطر، اندازه: ۱۹×۲۹سم [ف: ۱-۴۷۱]

۳۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۶۳۲۴

خط: نسخ، کا: هادی بن ملا ابراهیم، تا: جمعه ۲۶ جمادی الثانی ۱۰۱۲ق؛ مقابله شده در روز پنج‌شنبه ۵ ربیع الثانی ۱۱۵۸، مالک نسخه محمد جعفر مالک آن را در شوال ۱۱۱۲ مقابله کرده؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: مقوا، گرد و عطف تیماج مقوایی از یک سوی، ۲۰۳گ، ۳۱ سطر (۱۱×۲۲)، قطع: رحلی، اندازه:

۱۶×۳۱سم [ف: ۱۶-۲۴۲]

۳۳. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۵۸۷۷

خط: نسخ، کا: نعمة الله بن میرک اصفهانی، تا: جمعه ۷ ربیع الاول ۱۰۲۰ق؛ تملک: ابوالقاسم بن محمد کاظم با مهر گرد بزرگ او؛ کاغذ: کاغذ ترمه، جلد: آلبالویی سیر با لولا، ۲۲۶گ، ۲۴ سطر، اندازه: ۱۸×۲۹سم [ف: ۱-۴۴۵]

۳۴. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۲۲۰۶

خط: نسخ، کا: اسماعیل بن محمد قاسم نایینی، تا: محرم ۱۰۲۱ق؛ کاغذ فستقی، جلد: میشن قهوه‌ای، ۱۹۹گ، ۲۴ سطر، اندازه: ۱۹/۳×۲۸/۴سم [ف: ۱-۴۴۵]

۳۵. شیراز؛ علامه طباطبائی؛ شماره نسخه: ۹۵۷

کا: محمد بن احمد بن اسماعیل جبیلی جبل عاملی، تا: پنج‌شنبه ۱۷ شوال ۱۰۲۴ق، جا: مکه مکرمه، برای محمد علی مشهور به قاضی احسن؛ تملک: صالح بن عبدالکریم بحرانی ۱۷ رمضان ۱۰۹۰؛ اندازه: ۲۰×۳۰سم [نسخه پژوهی: ۲-۱۱۴]

۳۶. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۶۳۶۱

خط: نسخ، کا: حسین بن میر محمد رضوی، تا: دهه دوم ذیقعده ۱۰۲۹ق؛ با یادداشت ۱۲۳۵؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج تریاکی ترنجی مقوایی با لولا، ۲۹۵گ، ۲۴ سطر (۷×۱۸)، قطع: وزیری، اندازه: ۱۵×۲۷سم [ف: ۱۶-۲۵۲]

۳۷. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه: ۱۸۰۸

آغاز: نزعا الی الدعاء و البکاء

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۰۳۳ق؛ افتادگی: آغاز؛ اهدایی: وزیری مؤسس؛ جلد: مقوایی عطف تیماج قرمز، ۳۰۰گ، ۱۷ سطر (۹×۱۵)، اندازه: ۱۴×۲۲سم [ف: ۳-۱۰۶۱]

۳۸. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۴۲۳۲

آغاز و انجام: برابر

جلد ۱-۲؛ خط: نستعلیق، کا: محمد رضا بن شکرالله دزماری، تا: اوایل ذیقعده ۱۰۳۳ق، جا: روستای سلامه حجاز؛ واقف: سید محمدباقر سبزواری، محرم ۱۴۰۵؛ کاغذ: آهارو مهره نخودی، جلد: میشن زرشگی، ۱۳۲گ، ۲۴ سطر، اندازه: ۲۱×۳۰/۸سم [ف: ۱۴-۴۵۲]

۳۹. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۷۰۳۶-۳۶/۳۶

آغاز و انجام: برابر

از اول تا آخر؛ خط: نسخ، کا: محمدیوسف بن حاجی بداق سروی، تا: ۱۰۳۷ق؛ مصحح؛ تملک: محمدیوسف بن حاجی بوداق سروی ۱۰۳۷ق؛ جلد: تیماج مشکی ضربی با ترنج و سرترنج مجدول گرهی، ۲۱۲گ، ۲۲ سطر، اندازه: ۱۹×۳۰سم [ف: ۱-۴۷۱]

۴۰. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۷۹۷

آغاز: برابر؛ **انجام:** و قال عزوجل کبر مقتاً عندالله و عند الذین آمنوا ...

خط: نسخ، کا: سلطان محمد بن محمد علی بن قاسم بن حسن حکم آبادی نطنزی، تا: جمعه ۱۹ رمضان ۱۰۴۱ق، جا: بقعه شیخ مسعود، به‌امر امیر یدالله عربشاه و حسب الفرموده علامی محمد قاسما اصفهانی؛ مصحح؛ تملک: محمد هاشم بن محمد و مهر «لا اله الا الله الملک الحق المبین محمد هاشم» (بیضی)، محمد هادی بن محمد قاسم استرابادی و مهر بیضوی وی، حسن بن عبدالغنی الحسینی به‌تاریخ ۱۱۴۸ و مهر «ظنی بالله حسن» (بیضی)، رضی بن عبدالغنی به‌تاریخ ۱۱۹۹ با مهر «الواثق بالله الغنی رضی الحسینی» (بیضی)، رضی بن محمد علی به‌تاریخ ۱۲۰۵ با مهر «عبده رضی بن محمد علی الحسینی» (مربع)؛ مهر: «عبده محمد علی بن رضی الحسینی» (بیضی)؛ جلد: تیماج دو رو قهوه‌ای، ۲۸۸گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۸×۲۵سم [ف: ۲-۴۰۳]

۴۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۱۶۵۰

آغاز: برابر؛ **انجام:** فلما بلغ الی آخرهم قال الثانی عشر الذی یصلی عیسی بن مریم علیه السلام خلفه علیک فسنته و القرآن الکریم

جلد ۱؛ خط: نسخ، کا: ابراهیم بن محمد بن جرجانی، تا: ۲۰ رجب ۱۰۴۴ق؛ مصحح، محشی، مقابله شده؛ اهدایی: رهبری، خرداد ۱۳۷۳؛ کاغذ: نخودی آهار مهره، جلد: مقوا، عطف و گوشه میشن، ۱۱۳گ، ۳۱ سطر، اندازه: ۲۰×۳۰/۵سم [اهدائی ف: ۲ اخبار ۱-۱۳۶]

۴۲. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۱۱۳۸-۷/۳۸

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: عبدالحسین خطیب نجفی، تا: نیمه جمادی الثانی ۱۰۴۴ق؛ جلد: تیماج زیتونی مجدول گرهی، ۳۷۰گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۵×۲۵سم [ف: ۱-۴۷۱]

۴۳. مشهد؛ میبدی؛ شماره نسخه: ۱۳۰

خط: نسخ، بی‌کا، تا: چهارشنبه ۱۹ شوال ۱۰۴۸ق، جا: مکه مکرمه، منازل بنی مخزوم؛ مصحح، محشی، چند یادداشت به تاریخ‌های ۱۲۹۲-۱۲۹۷؛ مهر: «عبدالحسین» (بیضی)، «محمد علی بن عبدالحسین» (مربع)؛ جلد: تیماج مشکی، ۲۱۸گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۲۱×۳۰سم [ف: ۱-۱۱۲]

۴۴. اردکان یزد؛ امام صادق؛ شماره نسخه: ۴۰

خط: نسخ، بی‌کا، تا: جمادی الثانی ۱۰۵۱ق؛ مصحح، محشی؛ جلد: تیماج قرمز عطف تیماج قهوه‌ای، ۲۰۷گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۹×۲۶سم [ف: ۱-۳۸]

۴۵. خوانسار؛ فاضل؛ شماره نسخه: ۷۱

خط: نسخ نازیبا، کا: محمد تقی بن ابراهیم سرخاب مازندرانی، تا: ۱۱ شوال ۱۰۵۴ق، جا: مکه کوه ابوقبیس؛ مصحح؛ تملک: «محمد علی الامامی الخوانساری»با مهر «محمد علی» (بیضی)، «الشیخ موسی بن محمد» با مهر «موسی بن محمد» (هشت گوش)، «شیخ رمضان»، «فاطمه بنت حسان»، تملک پاک شده «ابن النقاش»؛ جلد: تیماج دو رو قرمز جگری ساده، عطف تیماج شتری، ۲۰۱گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۲۰/۵×۳۰سم [ف: ۱-۵۵]

۴۶. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۲۷۱۳
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، کا: محمد کاظم بن محمد معصوم انجو حسنی حسینی شیرازی، تا: ۱۰۵۴ق؛ دارای سرلوح و کتیبه، مجدول، یادداشت وقف میرزا خانلر حلالحوز به‌سال ۱۲۳۹، یادداشت خرید نسخه به‌سال ۱۳۱۵ با مهر «یاحی، عبده الراجی فریدون ۱۲۲۴» (خشتی)، یادداشت خرید به‌سال ۱۲۹۱ با مهر «محمد حسن الطباطبایی» (بیضی)، مصحح؛ کاغذ: فرنگی شکری و نخودی، جلد: چرم صاغری، سیاه، ترنج و سرترنج به زر و گل و بوته زرشکی، عطف با تیماج سیاه، لولادار با طرح سرلوح، مقوایی، ۵۳۲ص، ۱۹ سطر (۸×۱۶)، اندازه: ۱۴×۲۳/۵سم [ف: ۱۳-۱۷۵]
۴۷. تهران؛ مفتاح؛ شماره نسخه: ۲۶۳
خط: نستعلیق خوش، کا: محمد کاظم حسنی حسینی انجوی شیرازی، تا: شنبه ۱۸ رمضان ۱۰۵۴ق؛ با سرلوح؛ جلد: سوخت، ۵۳۲ص [نشریه: ۷-۲۱۲]
۴۸. شیراز؛ امام عصر؛ شماره نسخه: ۲۱۱
خط: نسخ، کا: عبد القادر بن محمد کاتب بهبهانی، تا: پنج‌شنبه ۲۲ صفر ۱۰۵۴ق؛ مصحح؛ ۲۵۶گ، ۲۱سطر (۸×۱۸)، اندازه: ۱۵×۲۵سم [ف: ۱-۸۱]
۴۹. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۰۰۷۴
آغاز: برابر؛ **انجام:** و قد فرغ من تسوید یوم الثلثا قدری الرضوی
جلد ۲-۱؛ خط: نسخ، کا: محمد حسین قدری رضوی، تا: ۱۰۵۵ق؛ اهدایی: رهبری، خرداد ۱۳۷۴؛ کاغذ: حنائی و نخودی آهار مهره، ۳۰۳گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۴/۵سم [اهدائی ف: ۲ اخبار ۱-۱۳۵]
۵۰. گلپایگان؛ امام جمعه، محمد حسن؛ شماره نسخه: ۲۲
خط: نسخ، کا: منصور بن منصور حاجی کاتب احسائی، تا: نیمه شعبان ۱۰۵۸ق، جهت قاضی محمد امین اصفهانی (پایان جزء اول)؛ مصحح، در برگ آخر عنوان «ملاحظه شد» به‌سال‌های ۱۲۹۷ و ۱۲۹۶؛ مهر: «محمد علی بن محمد حسن» (بیضی)، «ابوالقاسم» (بیضی)، «الراجی ابوالقاسم بن محمد تقی» (مربع)؛ جلد: تیماج مشکی ضربی، ۲۶۲گ، ۲۷سطر، اندازه: ۱۲/۵×۲۵/۵سم [کتابخانه‌های گلپایگان: ف:-۱۳۳]
۵۱. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۳۳۷۶/۲
خط: نسخ، بی‌کا، تا: جمادی الثانی ۱۰۵۸ق؛ مصحح، دارای علامت بلاغ؛ ۱۸۷گ (۱۰۰پ-۲۸۷ر)، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۸/۵×۲۴/۵سم [محدث ارموی مخ: ۱-۱۷۳]
۵۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۶۴۸۳
آغاز: و دلیلنا ان جعفراً علی نص علی موسی علیهما السلام هو بعینه دون غیره؛ **انجام:** برابر
ج۱-۲؛ خط: نسخ خوش، کا: ابن حسین تبریزی، تا: اوایل صفر ۱۰۶۰ق؛ افتادگی: آغاز (۳۰ ورق)؛ واگذاری بنیاد مستضعفان در شهریور ۱۳۶۷؛ کاغذ: آهارو مهره حنائی، جلد: تیماج عنابی، ۲۵۱گ، ۱۹سطر (۱۱/۳×۲۰/۵)، اندازه: ۱۷×۲۷/۵سم [ف: ۱۴-۴۵۳]
۵۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۵۳۹۹
آغاز و انجام: برابر
جلد ۱-۲؛ خط: نستعلیق، کا: محمد سعید بن محمد صادق اصفهانی، تا: جمادی الاول ۱۰۶۰ق؛ دارای سرلوح مزدوج مذهب، مجدول اوراق، پشت ورق اول خط فرهاد میرزا در ۱۴ جمادی الاول ۱۲۹۰؛ واقف: شیخ غلامرضا نمائی، تیر ۱۳۶۶؛ کاغذ: آهاری شکری، ۳۰۰گ، ۱۲ سطر (۷/۷×۱۳/۵)، اندازه: ۱۲/۳×۱۹/۵سم [ف: ۱۴-۴۵۰]
۵۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۹۹۵۸
آغاز و انجام: برابر
جلد ۱-۲؛ خط: نسخ خوش، بی‌کا، تا: ۱۰۶۱ق، جا: مشهد؛ واقف: دکتر شمس الدین جزایری، شهریور ۱۳۴۸؛ کاغذ: نخودی آهار مهره، جلد: تیماج لبه دار ضربی باترنج و سرترنج زرین، ۴۴۹گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۲/۸×۲۲سم [ف: ۱۴-۴۵۰]
۵۵. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۳۲۱۸
خط: نسخ، کا: عنایت الله بن محمد حسین، تا: ۱۰۶۲ق، جا: مشهد؛ کاغذ: اصفهانی نخودی، جلد: تیماج تریاکی روشن، یک‌لا، ۱۶۶گ، ۲۸ سطر (۹/۵×۱۹)، اندازه: ۱۳/۵×۲۴سم [ف: ۱۵-۲۵]
تهران؛ مفتاح؛ شماره نسخه: ۱۱۱
همان نسخه بالا [نشریه: ۷-۲۱۲]
۵۶. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۶۸۶
آغاز: برابر؛ **انجام:** و الجهاد مع اعدائه بین یدی هذا الانام علیه صلوات الله الرحیم الرحمن
خط: نستعلیق، کا: محمد زمان بن ابوطالب نصیری طوسی، تا: ۱۰۶۳ق، جا: اصفهان؛ کاغذ: دولت آبادی، جلد: تیماج مشکی با ترنج و نیم‌ترنج مذهب گل و بوته دار ضربی مقوایی، ۲۶۱گ، ۱۷سطر کامل (۹×۲۰/۵)، اندازه: ۱۸/۵×۳۲سم [ف: ۸-۱۵۲]
۵۷. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه: ۴۰۹
خط: نستعلیق، کا: محمد حسین بن محمد باقر اصفهانی، تا: جمادی الثانی ۱۰۶۳ق، برای ابوالحسن میرزا؛ در شعبان همان سال وسیله محمدحسین بن محمد باقر طالقانی مقابله شده، جزو کتب کتابخانه شاهزاده احتشام الدولة بوده با مهر او، یادداشت خرید با مهر خان لر؛ جلد: تیماج مشکی، ۴۰۵گ، ۱۶ سطر (۹×۱۴)، اندازه: ۱۷×۲۶/۵سم [ف: ۱-۱۴]
۵۸. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۳۷۹۷۵
آغاز: بسمله. عدة ما فی هذا الکتاب و الله الموفق للصواب خمس و ستون بابا؛ **انجام:** الباب الخامس و الستون فی النوادر
جلد ۲-۱؛ خط: نسخ، کا: عبدالجبار بن شاه علی حسینی عاملی، تا: رمضان ۱۰۶۳ق؛ مصحح، محشی، مقابله شده، دارای بلاغ در چهارشنبه ۳۰ رمضان ۱۰۷۸؛ اهدایی: رهبری، مهر ۱۳۸۶؛ کاغذ: نخودی آهار مهره، جلد: تیماج ماشی ضربی با ترنج و سرترنج،

عطف میشن قهوه‌ای سوخت، ۱۸۵گ، ۲۸سطر، اندازه: ۱۹×۳۲سم [اهدائی ف: ۲ اخبار۱-۱۳۴]

۵۹. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه: ۳۵۷

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۰۶۳ق؛ ۲۶۰گ، ۲۴سطر، اندازه: ۱۵×۲۵سم [ف: ۱-۲۰]

۶۰. یزد؛ صدوقی یزدی؛ شماره نسخه: ۱۸۳

آغاز: و دعا الی سبیله بالحکمة و الموعظة الحسنة و عمل بالکتاب و باتباعه و اوصی بالتمسک به و بعترته و الأئمة بعد وفاته

خط: نسخ، کا: محمد تقی بن محمد شریف قمی، تا: شنبه ۵ شعبان ۱۰۶۴ق (تا نیمی از جزء دوم)، باقی نسخه به خط محمد صالح شریف موسوی، رمضان ۱۰۶۴؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح؛ جلد: مقوایی عطف و گوشه‌ها تیماج قرمز، ۲۸۲گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۵×۲۵/۵سم [ف:-۱۴۶]

۶۱. کاشان؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۶۷

خط: نسخ، کا: محمد صالح شریف موسوی، تا: پنج‌شنبه ۲۲ رمضان ۱۰۶۴ق؛ تملک: محمد اسماعیل قمی؛ قطع: وزیری [نشریه: ۷-۳۸]

۶۲. مشهد؛ میبدی؛ شماره نسخه: ۳۷۲

خط: نسخ، کا: محمد یوسف بن لطف الله شیرازی، تا: جمادی الاول ۱۰۶۴ق؛ مجدول، مصحح توسط کاتب، دارای نشانی بلاغ؛ جلد: تیماج مشکی، ۲۳۶گ، ۲۳سطر، اندازه: ۱۸/۵×۲۶سم [ف: ۲-۷۲]

۶۳. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۲۲۱۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: محمد مؤمن جرفادقانی، تا: سه‌شنبه ۲۹ رجب ۱۰۶۶ق؛ مصحح، دارای سرلوح زرین، مجدول؛ مهر: «الملک لله داخل کتابخانه خصوصی داخل شد» (بیضی)، «لا اله الا الله الملک الحق المبین عبده محمد» (مربع)؛ تملک: تملکی بدون نام در دهه دوم ذیقعده ۱۲۵۸ با مهر «العبد المذنب حسین» (مربع)، «محمد بن محمد باقر» با مهر بیضوی پاک شده؛ جلد: تیماج دورو، رو قهوه‌ای، پشت قرمز، بدون مقوا، ۲۴۱گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۵×۲۴سم [محدث ارموی مخ: ۱-۱۷۳]

۶۴. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۴۴۲۱-۲۲/۱۴۱

آغاز و انجام: برابر

بی‌کا، تا: ۱۰۶۷ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای لولادار، ۲۹۳گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۳×۲۰سم [ف: ۱-۴۷۱]

۶۵. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۶۸۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ خوش، کا: محمد نصیر قندهاری، تا: ۱۱ رجب ۱۰۶۸ق، جا: کربلا؛ با سرلوح، مصحح؛ تملک: علی بن حسین عاملی در ۱۱۵۷، حسین بن محمد تقی طبرسی در ۱۲۸۷، ضیاءالدین نوری؛ کاغذ: ترمه، جلد: تیماج تریاکی کناره سرخ، ۲۰۹گ، ۳۳ سطر (۱۲×۱۸)، اندازه: ۱۷×۳۵سم [ف: ۵-۱۵۰۷]

۶۶. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه: ۴۴۰

آغاز: برابر؛ **انجام:** ابوجعفر محمد بن علی الباقر علیه و علی ابائه اسلام سیر الخلفاء الاثنی عشر الراشدین فلما بلغ اخرهم قال الثانی عشر الذی یصلی عیسی بن مریم علیه السلام خلفه

جزء اول؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: رجب ۱۰۶۸ق؛ مصحح، مقابله شده در ۲۹ شوال ۱۰۸۳ به وسیله علی اصغر بن محمد جعفر سبزواری؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۷۱گ، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۹×۲۶سم [ف مخ: ۱-۱۹۸]

۶۷. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۲۴۹۲

آغازو انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: محمد بن میرزا، تا: ۲۶ شعبان ۱۰۶۹ق؛ مصحح، دارای علامت بلاغ، دارای امضای بلاغ، محشی؛ جلد: تیماج مشکی ضربی، دورو عطف قهوه‌ای، ۲۳۵گ، ۲۶ سطر، اندازه: ۲۰/۵×۳۰/۵سم [محدث ارموی مخ: ۱-۱۷۳]

۶۸. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۹۰۰۷

آغاز و انجام: برابر

جلد ۱-۲؛ خط: نسخ، کا: قنبر علی قاری بن سلیمان رستمداری نوری، تا: چهارشنبه سلخ ذیقعده ۱۰۶۹ق، جا: مشهد؛ مصحح؛ واقف: سید ابوالحسن حافظیان، آبان ۱۳۴۱؛ کاغذ: حنائی آهار مهره، جلد: تیماج عنابی ضربی با ترنج و سرترنج زرین، ۲۴۷گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۹×۲۵سم [ف: ۱۴-۴۵۱]

۶۹. تهران؛ مروی؛ شماره نسخه: ۳۱۰

کا: ابن حبیب الله، تا: ۱۰۶۹ق؛ قطع: وزیری [ف:-۲۰۸]

۷۰. قم؛ طبسی؛ شماره نسخه: ۷۶

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: محمد مؤمن بن عنایت الله محمد، تا: پنج‌شنبه ۱۸ ذیحجه ۱۰۷۰ق؛ مصحح، در پایان نسخه خبر هشام: «خبر هشام بن الحکم ره و ما جری له مع الرشید حدث الثقاة و المفید ابوعبدالله محمد بن محمد بن النعمان قال حدثنی ...» و خبری در یک صفحه با عنوان معجزه صادقیه: «قال علی بن ابی حمزة حججت مع الصادق علیه السلام ...»؛ جلد: تیماج قهوه‌ای ضربی مجدول، ۳۴۸گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۲×۲۴سم [ف مخ: ۱-۳۹۶]

۷۱. رشت؛ جمعیت نشر فرهنگ؛ شماره نسخه: ۳۹ک

خط: نسخ، کا: هادی بن محمد مومن محمد ابن المشهدی الحاجی، تا: ۱۰۷۰ق، جا: مشهد رضوی؛ اندازه: ۱۸/۵×۲۵/۵سم [رشت و همدان: ف:-۱۱۵۹]

۷۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۲۹۴۸

خط: نسخ، کا: محسن متولی، تا: جمعه ۷ رجب ۱۰۷۰ق، به‌دستور امیر سید محمدا؛ تملک: فتحعلی بن محمد کریمخان زند در ۱۲۲۰؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج مشکی مقوایی، ۳۳۳گ، ۲۳ سطر (۸×۱۷/۵)، اندازه: ۱۴×۲۵سم [ف: ۱۰-۱۸۳۱]

۷۳. قم؛ مؤسسه آیة الله بروجردی؛ شماره نسخه: ۳۲

خط: نسخ، کا: کرم بن محمد جان ززمی بروردی، تا: سه‌شنبه

۱۳ صفر ۱۰۷۱ق؛ مصحح، محشی، دارای نشان بلاغ، نشانی عاریه ابوالقاسم حسینی موسوی به‌تاریخ دوم شوال ۱۱۴۱ از ورثه شیخ نبی خوانساری و خرید همین ابوالقاسم بن حسین موسوی به‌تاریخ ۱۱۴۲؛ جلد: دو رو تیماج رو قرمز اندرون قهوه‌ای، ۲۲۷گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۸/۵×۲۸/۵سم [ف: ۱-۲۷]

۷۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۴۹۷۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: نورالدین مطهر بن حسین عبدالصمد عاملی، تا: شنبه ۲۴ صفر ۱۰۷۱ق؛ یادداشت‌هایی درباره «حدوث عالم» به‌تاریخ ۱۱۲۷ از «محمد اشرف بن عبدالحسیب حسینی»، و از «محمد باقر بن محمد تقی موسوی» با نقش مهرش، یادداشت «حسن علی بن میرزا محمد صادق مجلسی الماسی اصفهانی» به‌تاریخ ۱۲۹۰ در باره حسن مطالعه کتاب و نقش مهر او، در پایان نسخه زایجه‌هایی و یک نسخه دارویی و سیاهه هزینه؛ تملک: «محمد معصوم بن سید علی حسینی عاملی» با نقش مهرش، «محمد مؤمن حسینی»؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: مقوا و میشن سرخ شبرنگ ضربی، ۲۰۸گ، ۱۱ سطر (۱۰/۵×۱۷)، اندازه: ۱۹×۲۵سم [ف: ۱۴-۲۶۴]

۷۵. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۶۷۶۲/۱

خط: نسخ، کا: محمد زمان بن قوچ احمد سمنانی، تا: پنج‌شنبه ۲۸ جمادی الاول ۱۰۷۲ق؛ مصحح، محشی، توسط کاتب نسخه با نسخه حاج رضا قلی مشهدی مقابله شده و این کار غره ربیع الاول ۱۱۰۲ در مشهد پایان یافته است؛ جلد: تیماج قرمز عطف تیماج قهوه‌ای، ۲۰۲گ (۱پ-۲۰۳ر)، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۸×۲۵سم [ف: ۱۷-۳۱۰]

۷۶. مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه: ۱۰۰

آغازو انجام: برابر

خط: نسخ، کا: عبدالجبار بن سید شاه علی حسینی عاملی، تا: سه‌شنبه اول جمادی الاول ۱۰۷۳ق؛ در شوال ۱۰۸۱ مقابله شده است، مصحح، محشی، دارای بلاغ؛ جلد: چرم زرد مائل به سیاه، ۱۸۲گ، ۲۷ سطر، اندازه: ۱۹×۳۲/۵سم [مؤید: ۱-۱۱۲]

۷۷. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۰۶۹۵

آغاز: برابر؛ **انجام:** و هذا معنی العزة و الذریة و السلالة فی لغة العرب و نسئل الله التوفیق للصواب فی جمیع الامور برحمته.

جلد ۱-۲، از ابتدای کتاب تا حدیث ثقلین؛ خط: نسخ، کا: مسعود بن رکن الدین عقیل حسینی کاشانی، تا: سه‌شنبه سلخ ذیحجه ۱۰۷۵ق؛ مصحح، مقابله شده؛ واقف: حاج محمد ایرانی مجرد، بهمن ۱۳۵۰؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج خرمائی، ۹۴گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۴/۶×۲۵/۴سم [ف: ۱۴-۴۵۴]

۷۸. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۸۱۰۴

آغاز: حوضه و انه یدل جمیع المسلمین بهما علی الحجة الواضحة؛ **انجام:** برابر

جلد ۱-۲؛ خط: نسخ، کا: شاه محمد بن محمد مؤمن دشت بیاضی قاینی، تا: ۱۰۷۵ق؛ افتادگی: آغاز و وسط؛ مصحح، مقابله شده؛ واقف: آقای رمضانعلی شاکری، دیماه ۱۳۷۰؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج عنابی، ۲۸۳گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۱۹/۵سم [ف: ۱۴-۴۵۵]

۷۹. مشهد؛ نواب؛ شماره نسخه: ۱۷۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ زیبا، کا: محمدشفیع بن مرتضی، تا: پنج‌شنبه ۲۶ ذیقعده ۱۰۷۵ق؛ دارای سرلوح و کتیبه، مجدول، مذهب، دارای بلاغ؛ مهر: واقف «العبد ابوصالح الرضوی» (بادامی)؛ واقف: ابوصالح رضوی (بانی مدرسه)، رجب ۱۰۸۳ق؛ کاغذ: ترمه، جلد: سوخته ضربی داربا ترنج و سرترنج، ۲۳۷گ، ۲۵ سطر (۷/۵×۱۸)، اندازه: ۱۵×۲۷سم [ف:-۱۵۵]

۸۰. اصفهان؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۱

خط: نسخ، کا: محمد علی بن مهرعلی مقیم سین برخوار، تا: غره محرم ۱۰۷۷ (پایان جزء اول)، ۲۹ محرم ۱۰۷۷ (پایان کتاب)؛ مصحح، محشی، یادداشتی در مقابله کتاب با نسخه‌ای به خط محمد بن محمد بن حسن طویل حلی صفار ساکن واسط به سال ۳۳۳ (؟)، یادداشت مقابله‌ای در نجف اشرف به سال ۱۰۶۵؛ وقف‌نامه کتاب از حسین فرشید مدیر روزنامه دنیای امروز که ۹۰ جلد از کتاب‌های پدرش شیخ علی فقیه فریدنی را به سال ۱۳۳۵ وقف نموده؛ واقف: حسین فرشید، ۱۳۳۵؛ جلد: تیماج قرمز با سر طبل.، ۲۲۵گ، اندازه: ۲۰×۲۵سم [ف: ۱-۱۳]

اصفهان؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۱۰

همان نسخه بالا [نشریه: ۱۱-۹۱۲]

۸۱. قم؛ امام صادق؛ شماره نسخه: ۲۸

خط: نسخ، کا: فضل الله بن حسین نائینی، تا: صفر ۱۰۷۸ق؛ مجدول، دارای سرلوح؛ تملک: محمود بن حاج محمد عبدالهادی به‌تاریخ ۱۲۲۹، محمد تقی بن محمد بن حسین تبریزی ممقانی (حجة الاسلام نیر) به‌تاریخ ۱۲۸۸؛ جلد: تیماج قرمز ضربی، ۲۰۶گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۵×۲۲/۵سم [ف: ۲۸]

۸۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۶۸۰۰

خط: نسخ، کا: فضل الله بن حسین نایینی، تا: ۱۰۷۸ق؛ تملک: علی نقی بن محمد علی حسینی؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج آلبالویی زرکوب مقوایی درون مشکی با لولا و پوشه پارچه سبز، ۲۴۲گ، ۱۹ سطر (۸×۱۳)، قطع: ربعی، اندازه: ۱۶×۲۲سم [ف: ۱۶-۳۶۳]

۸۳. قزوین؛ میر حسینا قزوینی؛ شماره نسخه: ۱۵۲

خط: نسخ، کا: محمد زمان سلطانیوی، تا: شنبه ۲۰ شوال ۱۰۷۹ق، جا: قزوین؛ تملک: محمد شفیع بن بهاء الدین محمد حسینی در جمادی الثانی ۱۱۱۰؛ تاریخ وقف: ۱۲۵۵ [نشریه: ۶-۳۴۸]

۸۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۱۳۰

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: محمد حکیم بن محمد معصوم رضوی دلیجانی،

تا: رجب۱۰۷۹ق؛ واقف: نائینی، مرداد ۱۳۱۱؛ کاغذ: شکری، جلد: تیماج زرشکی، ۲۴۲گ، ۲۲ سطر، اندازه: ۱۵×۲۶سم [ف: ۵-۲۶۶]

۸۵. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۲۳۱-۲/۵۱

آغاز و انجام: برابر

از اول تا آخر؛ خط: نسخ معرب، بی‌کا، تا: اواخر ربیع الثانی ۱۰۷۹ق؛ مصحح، محشی، نوشته ای از صدیق الممالک (محمد بن عبدالله النوری اصلاً و التبریزی مولداً و الطهرانی مسکناً و صدیق الممالک لقباً و رئیس دفاتر وزراة الخارجه منصباً، در آخر جزو اول به تاریخ ۱۳۰۹ و در آخر نسخه به تاریخ ۱۳۱۱ آمده و یادآور شده که اکثر حواشی به خط وی است؛ مهر: «صدیق الممالک رئیس وزرات امور دول خارجه» (مربع)، «صدیق الممالک» (بیضی)، «محمد بن عبدالله» (بیضی)؛ جلد: تیماج، سرخ، ضربی، ترنج باسر، مجدول، ۲۰۶گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۸/۵×۲۴/۵سم [ف: ۱-۴۷۰]

۸۶. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه: ۱۸۳۳

آغاز: برابر

خط: شکسته نستعلیق خوب، بی‌کا، تا: ۱۰۸۰ق؛ واقف: سپهسالار؛ کاغذ: سمرقندی آبی، جلد: میشن، ۲۷۶ص، ۱۹ سطر، قطع: وزیری، اندازه: ۱۵×۲۳سم [ف: ۱-۲۰۷]

۸۷. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۲۲۵۷

انجام: برابر

خط: نسخ خوش، بی‌کا، تا: دوشنبه ۲۰ جمادی الاول ۱۰۸۰ق؛ مهر: «محمد شفیع محمد شفیع = پیامبر شفیع محمد شفیع» (بیضی)، «محمد رضا الموسوی»؛ کاغذ: ترمه اصفهانی نخودی، جلد: مقوایی رویه تیماج سرخ، آستر ابری، عطف چرم مشکی، ۳۳۵گ، ۱۹سطر (۵/۵×۱۲)، اندازه: ۹/۵×۱۷سم [ف: ۱۱-۶۶۴]

۸۸. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۷۸۴۶

خط: نسخ، کا: ابو ابراهیم محمد جعفر بن عضنفر بن جعفر خرم آبادی ساکن مسجد کبیر عباسی در اصفهان، تا: جمعه ۱۴ محرم ۱۰۸۰ق؛ مصحح؛ مهر: «محمد باقر بن محمد تقی الموسوی» (بیضی)، «با محسن قد اتاک المسیء»؛ جلد: تیماج مشکی، ۲۴۳گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۶×۲۳سم [ف: ۲۰-۱۹۲]

۸۹. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۱۳۹۸

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: ملک علی بن محمد قاسم طالقانی، تا: ۱۰۸۰ق؛ کاغذ: ترمه، جلد: تیماج یک‌لا، عنابی، ساده، ۲۴۳گ، ۲۱سطر (۷×۱۴)، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: ۹-۴۱۴]

۹۰. قم؛ مرکز مطالعات؛ شماره نسخه: ۴۳۸

آغاز: برابر؛ **انجام:** فخصه الله بذلک لیکون حجة الله البالغة علی عباده و شاهده علی خلقه قد تم

خط: نسخ خوانا، بی‌کا، تا: چهارشنبه ۳ ذیقعده ۱۰۸۰ق؛ جلد: تیماج مشکی سوخت با ترنج با سر لچکی با نقش گل و بوته، ۴۲۴گ، ۱۹سطر، اندازه: ۱۵×۲۴سم [ف: ۱-۳۶۷]

۹۱. شیراز؛ ملی؛ شماره نسخه: ۱۴-ک/۲۰۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ ریز، کا: محمد مدانیانی کربلائی میرزا، تا: ۱۰۸۱ق؛ کاغذ: دولت آبادی، جلد: مقوا با تیماج سرخ ضربی، ۲۲۳گ، ۲۲ سطر (۹×۱۷)، اندازه: ۱۶/۵×۲۵ سم [ف: ۱-۱۷۶]

۹۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۳۴۴۷

خط: نسخ، کا: ابو طالب بن محمد هاشم بن عبدالله حسینی الفتال، تا: یک‌شنبه ۹ رجب ۱۰۸۱ق؛ مصحح، دارای علامت بلاغ، کاتب روی برگ اول می‌نویسد که این نسخه را با شش نسخه مقابله نموده، با نسخه عالیحضرت استاد و سید مخدوم سید عبدالکریم و مولانا علی رضا تجلی و حاجی محمد باقر بن حاج خلیل و میرزا محسن بن نصیر گیلانی و شیخ عبد النبی؛ جلد: تیماج قرمز، ۲۳۵گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۵×۱۹/۵سم [ف: ۹-۲۳۹]

۹۳. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۶۰۲۳-ف

تصویر دو نسخه است از برلین: ۱. Pm55 کا: عبدالله بن علی رضای خادم نجفی، تا: رجب ۱۰۸۲ق، جا: اصفهان؛ ۲. Pm465 تا: نزدیک ۱۰۰۰ [فیلمها ف: ۳-۱۹۲]

۹۴. قائن؛ مدرسه جعفریه؛ شماره نسخه: ۵۸

آغاز: برابر؛ **انجام:** وقال عزوجل کبر مقتاً عندالله وعند الذین آمنوا

خط: نسخ، کا: محمد بن غیاث الدین مشهدی، تا: ۱۹ شوال ۱۰۸۲ق؛ مصحح، محشی، دارای علامت بلاغ، چند یادداشت متفرقه در حالات سلاطین صفوی و چند تاریخ تولد به سال‌های ۱۰۵۵ و ۱۰۸۴ و۱۰۸۵؛ تملک: «محمد علی بن محمد باقر قائنی» در سال ۱۱۸۲؛ جلد: پارچه‌ای مشکی عطف تیماج کرمی، ۳۱۵گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۷×۲۵سم [کتابخانه‌های قائن: ف:-۵۱]

۹۵. قوچان؛ مدرسه عوضیه؛ شماره نسخه: ۱۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: محمد علی بن طبسی، تا: سه‌شنبه سلخ صفر ۱۰۸۲ق؛ مصحح، دارای علامات بلاغ؛ جلد: تیماج سرخ، ضربی، ترنج با سر، ۲۱۴گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۸×۲۵سم [ف]

۹۶. میبد؛ مخطوطات و اسناد میبد؛ شماره نسخه: ۱۵

خط: نسخ، کا: حسین بن منصور سبزواری، تا: ۱۰۸۳ق، جا: مشهد؛ مجدول، دارای سرلوح زرین؛ وقف نسخه توسط محمد داود بر اولاد ذکور خود به همراه مهر «لا اله الا الله الملک الحق المبین عبده داود» (بیضی)؛ جلد: تیماج قهوه‌ای ضربی دو رو، داخل قرمز، لته پشت افتاده، ۲۶۸گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۴×۲۲/۵سم [ف: ۲۲]

۹۷. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه: ۱۸۸۹

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا:جمعه ۱۵ شعبان ۱۰۸۳ق؛ مصحح، مذیل به یک صفحه در ارقام انگشتان به عنوان مثال انگشتان خنصر و بنصر

و وسطی از دست راست برای آحاد و از چپ برای آحاد الوف؛ واقف: حاج آقای غیاثی، ۱۳۳۷؛ کاغذ: نخودی آهار مهره، جلد: تیماج عنابی ضربی با ترنج و سرترنج.، ۲۷۱گ، ۱۹ سطر، قطع: وزیری، اندازه: ۱۸/۵×۲۵سم [ف: ۵-۲۸۱]

۹۸. اهواز؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: بدون شماره

کا:جلال الدین بن شمس الدین،تا:۱۰۸۳ق [میراث اسلامی: ۵-۵۸۸]

۹۹. مشهد؛ مدرسه آیة الله خوئی؛ شماره نسخه: ۳۹۱

جزء نخست؛ کاتب: فتح الدین محمد حسین شوشتری، تا: ۱۰۸۴ق [اوراق عتیق: ۱-۲۵۰]

۱۰۰. مشهد؛ حیدری؛ شماره نسخه: ۱۱

کا: جعفر بن غازی رازی، تا: اواخر دهه اول رجب تا ۲۲ شعبان ۱۰۸۴ق [اندیشه حوزه: س۲، ش۷-۲۱۱]

۱۰۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۶۹۶۰

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: علی رضا بن احمد طالقانی، تا: ۱۰۸۵ق؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج ضربی [رایانه]

۱۰۲. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۱۹۹۵۱

بی کا، تا: ۱۰۸۵ق، خریداری از امرالله صفری [رایانه]

۱۰۳. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۳۷۰۳

خط: نسخ، کا: ملاحق وردی بن طهماسب طالقانی، تا: سه‌شنبه ۱۰ شوال ۱۰۸۵ق (پایان جزءاول)؛ مصحح؛ تملک: «نعمت الله حسینی»؛ جلد: تیماج مشکی ضربی، ۲۷۴گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۸/۵×۲۵سم [محدث ارموی مخ: ۱-۱۷۳]

۱۰۴. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه: ۶۳۴۰

خط: نسخ، کا: ملک علی بن محمد قاسم طالقانی، تا: ۱۰۸۶ق؛ مصحح؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج قهوه‌ای ضربی مقوایی یک طرفه، ۱۶۲گ، ۲۰ سطر (۹×۱۷/۵)، اندازه: ۱۶/۵×۲۵/۵سم [ف: ۵-۴۴۸]

۱۰۵. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۲۲۲۳

آغاز: عن بینة و أشهد انه لیس لمؤمن و لا مؤمنة اذا قضی الله و رسوله أمراً أن یکون لهم الخیرة

خط: نسخ، کا: احمد بن محمد صفی الدین حسینی قمی، تا: جمعه ۲۷ ربیع الاول ۱۰۸۶ق؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح، محشی، مقابله نسخه و حاشیه‌های انتخاب شده همه را کاتب در روز یک‌شنبه ۱۴ محرم ۱۰۹۰ انجام داده است؛ جلد: تیماج مشکی، ۲۵۰گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۸×۳۱سم [ف: ۶-۲۱۲]

۱۰۶. تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه: ۱۷۳

خط: نسخ، بی کا، تا: ۱۰۸۶ق؛ از روی نسخه نوشته در ۶۶۷؛ تملک: عنایت الله بن حاج محمد زمان شوشتری کرکری در ۲۳ ربیع الثانی ۱۱۳۳؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج سرخ مقوایی، ۲۶۲گ، ۲۱ سطر (۱۰/۵×۱۸/۵)، قطع: رحلی، اندازه: ۱۹×۳۰سم [ف:-۴۶۱]

۱۰۷. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۸۰۸

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: محمد سبزواری، تا: ۱۰۸۷ق؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج [الفبائی: ۴۷۱]

۱۰۸. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۱۶۵۶

آغاز و انجام: برابر

جلد ۱-۲؛ خط: نستعلیق، کا: محمد کاظم بن محمد صادق، تا: ۱۵ ذیقعده ۱۰۸۹ق؛ مصحح، مقابله شده؛ واقف: سید کاظم عصار، دیماه ۱۳۵۴؛ کاغذ: آهار و مهره نخودی، جلد: تیماج عنابی لبه‌دار، ۱۵۸گ، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۷×۲۴سم [ف: ۱۴-۴۵۲]

۱۰۹. تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه: ۱۵۳

خط: نسخ، بی کا، تا: سه‌شنبه ۷ صفر ۱۰۹۰ق؛ مجدول؛ مهر: محمد صادق الحسینی؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۱۱۵گ، ۲۲ سطر (۹/۵×۱۸/۵)، قطع: وزیری، اندازه: ۱۶×۲۵/۵سم [ف:-۴۶۲]

۱۱۰. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۱۶۷۵

آغاز: برابر؛ **انجام:** فلما بلغ إلی آخرهم قال الثانی عشر الذی یصلی عیسی بن مریم علیه السلام خلفه، علیک فسنة و القرآن الکریم هذا آخر جزء من کتاب کمال الدین و تمام النعمة.

جلد ۱؛ خط: نسخ زیبا، بی‌کا، تا: ۱۰۹۲ق؛ مصحح، محشی، مجدول؛ مهر: «یا علی» (بیضی)، «لا إله إلا الله الملک الحق المبین عبده محمد إسمعیل»(مربع)؛ هبه «میرزا اسدالله، آقا زاده»؛ تملک: «احتشام الملک» در ماه شعبان سال ۱۲۸۷ و مهر بیضی وی؛ کاغذ: سمرقندی، آهار مهره، جلد: تیماج حنایی، ۲۲۹گ، ۱۵ سطر (۸/۵×۱۷/۵)، اندازه: ۱۵/۵×۲۶سم [ف: ۲۹-۴۵۵]

۱۱۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۵۳۸۷

آغاز و انجام: برابر

جلد ۱-۲؛ خط: نسخ، کا: میرزا محمد بن میر ملک جاجرمی، تا: ۱۰۹۲ق؛ مصحح، مقابله در ۱۴ ربیع الاول ۱۰۹۲، دارای بلاغ؛ واقف: محمد رفیع طبسی، تیرماه ۱۳۶۶؛ کاغذ: آهاری نخودی، جلد: تیماج عنابی لبه دار ضربی با ترنج و سرترنج زرین، ۲۳۶گ، ۲۴-۲۶ سطر، اندازه: ۱۷/۳×۲۴/۸سم [ف: ۱۴-۴۵۲]

۱۱۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۵۶۹۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: محمد ابراهیم موسوی قاینی فخرودی، تا: ذیحجه ۱۰۹۳ق؛ واقف: محمد رضوی، به وسیله تقی آقا مدرس رضوی، شهریور ۱۳۱۷؛ کاغذ: نباتی، جلد: تیماج خرمایی، ۲۳۴گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۹×۲۵سم [ف: ۵-۲۶۷]

۱۱۳. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۶۰۲۴-ف

نسخه اصل: هایدلبرگ Cod Heidorjent 287؛ کا: محمدمومن پسر استاد رجب جهرمی، تا: چهارشنبه ۱۳ جمادی الثانی ۱۰۹۵ق؛ با سماع روز ۲۷ رجب ۱۰۹۵ گویا برای همان جهرمی [فیلمها ف: ۳-۱۹۲]

۱۱۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۲۶۲۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ مشکول، کا: عباس بن عاشور هریسی، تا: دوشنبه شوال ۱۰۹۷ق، جا: تبریز، مدرسه صادقیه؛ محشی با رموز مختلف؛ واقف: حاج سید عبدالباقی آیت اللهی شیرازی، اسفند ۱۳۷۴؛ کاغذ: نخودی آهار مهره، جلد: تیماج قهوه‌ای ضربی لبه‌دار با ترنج و سرترنج،۱۲۳گ،۲۱سطر،اندازه: ۱۹×۲۸/۵سم [ف: ۲۶-۹۶]

۱۱۵. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۳۹۲۶

آغاز و انجام: برابر

جلد ۲-۱؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ مهر مالکیت: محمد رسول بن عبدالعزیز در ۱۳ صفر ۱۲۳۱ با نقش «محمد رسول الله»؛ واقف: سید فخرالدین صدر عاملی، در خرداد ۱۳۷۶؛ کاغذ: نخودی و بعضا حنایی آهار مهره، جلد: بیرون تیماج مشکی لبه‌دار با جدول زنجیره‌ای زرین و درون میشن عنابی، ۲۰۴گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۴سم [ف: ۲۶-۹۷]

۱۱۶. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۳۱۸۲۵

آغاز و انجام: برابر

جلد ۲-۱؛ خط: نسخ، کا: رضا، تا: ۲۷ ذیحجه ۱۱۰۰ق؛ مهر: «ابوالحسن بن علی الموسوی»؛ اهدایی: رهبری، بهمن ۱۳۸۳؛ کاغذ: حنایی آهار مهره، جلد: تیماج فرنگی سرمه‌ای، ۲۶۵گ، ۲۷سطر، اندازه: ۱۱/۵×۲۲سم [اهدائی ف: ۲ اخبار۱-۱۳۳]

۱۱۷. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۸۴۰۵

آغاز: شاهق فلجاء الیه و وکل الله عزوجل به ملکاً یأتیه بطعامه؛ **انجام:** فسألوه ان یبیعها منهم بالف دینار فامتنع من ذلک فقالوا له

خط: نسخ خوش، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ مجدول، و کمند؛ اهدایی: رهبری، تیر ۱۳۸۱؛ کاغذ: نخودی آهار مهره با روکش مومی، جلد: میشن عنابی با جدول زرکوب، ۱۵۳گ، ۱۵سطر، اندازه: ۱۸/۵×۲۵سم [اهدائی ف: ۲ اخبار۱-۱۳۴]

۱۱۸. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۸۳۸۸

انجام: خبر ادریس علیه السلام فی القری بما سال الله تعالی و مجیء ادریس علیه السلام الی کهف فی جبل

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: انجام؛ دارای کمند، مجدول، دارای سرلوح و کتیبه مذهب؛ مهر: «محمد قلیخان بهادر»؛ اهدایی: رهبری، تیر ۱۳۸۱؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج فرنگی، ۱۴۵گ، ۱۵سطر، اندازه: ۱۳/۵×۲۳/۵سم [اهدائی ف: ۲ اخبار۱-۱۳۵]

۱۱۹. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۸۴۳۲

آغاز: فبعنا شیئاً منهما بالف دینار فابی علیهم و سار عن قم فلما خرج عن رساق البلد الحق؛ **انجام:** و این یوجد مثل هذا ظنوا ان ذلک یوجد فی غیر آل

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ دارای کمند، مجدول؛ اهدایی: رهبری، تیر ۱۳۸۱؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج فرنگی، ۱۵۳گ، ۱۵سطر، اندازه: ۱۸/۵×۲۵سم [اهدائی ف: ۲ اخبار۱-۱۳۵]

۱۲۰. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۳۸۲ ط

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱ و ۱۲ [مختصر ف:-۷۸]

۱۲۱. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه: ۷۴۳۴

جزء اول؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱-۱۲؛ کاغذ ترمه؛ جلد: گالینگور، ۷۵گ، ۳۰ سطر (۱۱/۵×۲۲/۵)، قطع: رحلی، اندازه: ۱۹/۵×۳۱سم [ف: ۲-۲۶]

۱۲۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۴۳۶۱

آغاز و انجام: برابر

جلد ۱-۲؛ خط: نسخ، کا: نعمة الله بن فرج الله بن سلیمان بن محمد بن حرث منصوری، تا: اوایل قرن ۱۲؛ مصحح؛ واقف: سید محمد باقر سبزواری، محرم ۱۴۰۵؛ کاغذ: نخودی، جلد: میشن قهوه‌ای ضربی با ترنج و سرترنج، ۲۷۴گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۵×۲۰/۸سم [ف: ۱۴-۴۵۱]

۱۲۳. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه: ۶۶۹

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: محمد جعفر علیانی، تا: ۱۱۰۰ق؛ تملک: سید رضا استرآبادی؛ مهر: «العبد محمد الصادق»؛ کاغذ: حنایی، جلد: تیماج ضربی مقوایی، ۲۷۲گ، ۱۹ سطر (۱۱/۵×۱۸)، اندازه: ۱۸×۲۴سم [ف: ۲-۵۷۵]

۱۲۴. گلپایگان؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۴۰

انجام نسخه: کتاب الله وراء ظهورکم کانهم لا یعلمون و فی کتاب الله عز و جل

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱ یا ۱۲؛ افتادگی: انجام؛ مجدول؛ جلد: تیماج مشکی بدون مقوا، پشت افتاده، ۱۴۳گ، ۱۸سطر، اندازه: ۱۸/۵×۲۸/۵سم [کتابخانه‌های گلپایگان: ف:-۳۵]

۱۲۵. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه: ۳۶۶

آغاز: یحتاج الی شهود علی صحة دعواه و هم لم یقبلوا قول النبی (ص) فکیف یقبلوا دعواه لنفسه و تخلفه عن بیعة ابی بکر. الخ؛ **انجام:** فکان لک فی ذلک غنی الدهر فلما سمع الرجل الدهر منه.

خط: نسخ، بی‌کا، تا: اواخر قرن ۱۲؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ کاغذ: ترمه اصفهانی، جلد: مقوایی با کاغذ ابری عطف تیماج قرمز،۱۷۲گ،۲۳سطر(۱۱×۱۸)، اندازه: ۱۸×۲۹سم [ف: ۱-۳۳۵]

۱۲۶. تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه: ۷۹

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج قهوه‌ای ضربی مقوایی، ۲۵ سطر (۱۷/۵×۷/۵) [ف:-۷۴۹]

۱۲۷. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۷۲۱۳

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: نو، ۳۱۶گ، ۱۸ سطر (۷/۵×۱۲)، قطع: ربعی، اندازه: ۱۳/۵×۱۹سم [ف: ۱۶-۴۹۰]

۱۲۸. اصفهان؛ عمومی اصفهان (فرهنگ سابق)؛ شماره نسخه: ۳۲۶۱

جزء اول؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ کاغذ: فرنگی سفید، جلد: ساغری ضربی مشکی، ۳۰۷ص، ۱۷سطر (۱۰×۱۵)، اندازه: ۱۵×۲۲سم [ف: ۱-۱۸۱]

۱۲۹. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه: ۴۹۲
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ مهر: حاج سید سعید؛ جلد: تیماج عنابی، ۳۴۴گ، ۱۸ سطر (۸/۵×۱۶)، اندازه: ۱۳×۲۲سم [ف: ۲-۵۹۹]

۱۳۰. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۵۰۶۹
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۴ جمادی الاول ۱۱۰ق [مختصر ف:-۷۸]

۱۳۱. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه: ۵۳۰۲
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: آغاز؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج سرخ مقوا، ۲۲۷گ، ۲۱ سطر (۹×۱۶)، اندازه: ۱۷×۲۵سم [ف: ۵-۴۴۸]

۱۳۲. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۸۶۳۰-۵۸/۸۰
آغاز: عن ابی المقدام عن جعفر بن محمد عن ابیه علیهم السلام قال اتیت جابر بن عبدالله فقلت اخبرنی عن حجة الوداع
خط: نسخ معرب، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ ۲۷۴گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۳×۲۲سم [ف: ۱-۴۷۲]

۱۳۳. خوی؛ گنجینه (موزه)؛ شماره نسخه: ۱۹
آغاز: و هذا الشکل قد ثبت بین الائمة و الانبیاء بالاسم و الصفة و النعت و الفعل؛ **انجام:** باب حدیث الرجال و ما یتصل به من امرالقایم ... فطال علی بعدهم الثواء ×× فاصبحت الغداة رهین
جلد اول و دوم؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: آغاز؛ جلد: تیماج با روکش مقوایی، ۲۱۱گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۳×۲۱سم [ف]

۱۳۴. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۷۱۶۵-۳۶/۱۶۵
آغاز: فضائله خوفاً و اخفت اعداؤه فضائله حسداً و شاع له من بین هذین؛ **انجام:** و لافرح لقلبی منه باب النهی عن تسمیة القائم (ع) باسمه حدثنا ابی رضی الله عنه
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ جلد: مقوای، ۸۷گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۲×۱۹سم [ف: ۱-۴۷۲]

۱۳۵. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۴۷۴۶/۱-۲۴/۴۶
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ جلد: تیماج سرخ لولادار، ۱۹۹گ، ۲۴ سطر، اندازه: ۲۰×۲۶سم [ف: ۱-۴۷۱]

۱۳۶. تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه: ۲۳۰
خط: نسخ، کا: علی اصغر خادوم الشریعه، تا: پنج‌شنبه ۶ ربیع الثانی ۱۱۰۳ق؛ محشی با نشانه «فاضل تونی»؛ مالک فاضل تونی؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مقوا، ۲۰۶گ، ۲۱ سطر (۱۱/۵×۲۱)، قطع: رحلی، اندازه: ۱۷×۲۹سم [ف:-۴۶۲]

۱۳۷. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه: ۴۲۵
آغازو انجام: برابر
خط: نسخ، کا: ابن محمدرضا محمد جعفر ابهری، تا: ۱۱۰۵ق؛ مصحح؛ وقفنامه با مهر «عبده ابوالقاسم الحسینی» (بیضی) به سال شوال ۱۲۶۹؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۸۵گ، ۲۲ سطر، اندازه: ۱۴×۲۴سم [ف مخ: ۱-۱۹۸]

۱۳۸. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه: ۲۰۳۰
آغاز: الذی له الاسماء الحسنی و الامثال العلیا و الحکمة البالغة و المشیة الکاملة النافذة و الارادة القاهرة لیس کمثله شی و هو السمیع البصیر؛ **انجام:** برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: جمادی الثانی ۱۱۱۱ق (پایان جزء اول)؛ مصحح، محشی؛ تملک: محمدابراهیم با تاریخ ذیقعده ۱۲۳۸؛ جلد: تیماج سیاه سوخت مجدول گرهی، ۲۰۶گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۵×۲۴سم [ف مخ: ۱-۱۹۹]

۱۳۹. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۱۹۹۴
خط: نسخ، کا: اسماعیل بن محمد قاسم، تا: ذیقعده ۱۱۲۰ق؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج حنایی مقوایی با برگردان، ۲۱۸گ، ۲۴ سطر (۱۲×۵۱)، اندازه: ۱۹/۵×۲۸/۵سم [ف: ۸-۶۰۳]

۱۴۰. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه: ۵۳۰۱
خط: نسخ، کا: محمد مجیب بیرجندی قاینی، تا: ۱۱۳۷ق، هنگام حمله افغان؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج قهوه‌ای مقوایی، ۱۰۸گ، ۲۶ سطر (۱۰×۲۰)، اندازه: ۱۶×۲۷سم [ف: ۵-۴۴۸]

۱۴۱. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۲۴۲۹
خط: نسخ، کا: محمد صادق، تا: شعبان ۱۱۴۲ق؛ کاغذ: کاغذ ترمه، جلد: میشن سیاه ضربی، ۱۸۹گ، ۲۴ سطر، اندازه: ۱۸/۲×۲۵سم [ف: ۱-۴۴۵]

۱۴۲. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۵۰۱۲-۲۵/۱۰۲
آغاز: برابر؛ **انجام:** و الداعی الی الله عزوجل و الذنوب عن حرم الله الامام المطهر من الذاب المبری من العیوب مخصوص بالعلم موسوم بالحلم نظام الدین و عز المسلمین و غیظ المنافقین
کا: علی بن حیدر حسینی، تا: جمادی الثانی ۱۱۴۴ (پایان جلد اول)؛ افتادگی: انجام؛ مصحح؛ جلد: تیماج مشکی، ضربی جدول دار، ۳۲۰گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۶×۲۰سم [ف: ۱-۴۷۲]

۱۴۳. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۰۳۲۹
خط: نسخ، کا: عبدالصمد بن سلیمان بن منصور بن یوسف حسینی موسوی بربوری بحرینی، تا: سه‌شنبه سلخ رجب ۱۱۶۵ق، جا: بصره؛ سطرها چلیپا و راسته؛ تملک: یوسف بن خلیفة بن علی بن عبدالله بن محمد دارمی مجاشعی تمیمی احسائی به‌تاریخ شعبان ۱۲۲۴، یدالله بن ترکی کعبی عامری؛ جلد: مقوایی عطف تیماج مشکی، ۱۴۵گ، مختلف السطر، اندازه: ۲۲×۳۱سم [ف: ۲۶-۲۷۴]

۱۴۴. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۱۴۵۰
خط: نسخ، کا: فضل الله بن محمد حسینی، تا: رجب ۱۱۹۱ق؛ کاغذ: ترمه، جلد: میشن سرخ، ۱۹۳گ، ۲۷ سطر، اندازه: ۱۹/۵×۲۴/۴سم [ف: ۱-۴۴۵]

۱۴۵. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۶۶۲/۵-۴/۱۳۲
آغازو انجام: برابر
خط: نسخ، کا: ابن ابراهیم قبانچی، تا: دهه آخر رجب ۱۲۲۳ق؛

دارای علامت بلاغ؛ ۱۵۷گ، ۲۶ سطر [ف: ۱-۴۷۱]

۱۴۶. کاشان؛ مدرسه سلطانی؛ شماره نسخه: ۱۱۶

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ مصحح؛ تملک: تملکی با تاریخ ۱۲۳۷ق، آخوند ملا محمد باقر ابهری؛ جلد: تیماج مجدول ضربی، ۱۹۱گ، ۲۷ سطر، اندازه: ۱۴×۲۴سم [ف]

۱۴۷. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه: ۱۸۳۴

آغاز: برابر

خط: نسخ خوب، کا: عبدالکریم کهدوئی یزدی، تا: ۱۲۳۸ق؛ مجدول به طلا؛ واقف: سپهسالار؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: ساغری مشکی، ۲۷۹ص، ۲۰ سطر، قطع: وزیری، اندازه: ۱۶×۲۴سم [ف: ۱-۲۰۷]

۱۴۸. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه: ۲۰۲۳-عکسی

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ خوش، بی‌کا، بی‌تا؛ پیش از ۱۲۴۴ق که تاریخ مهری است؛ ۷۲۹ص، ۱۷ سطر (۱۱/۵×۲۰)، اندازه: ۲۱×۳۰سم [عکسی ف: ۱-۳۶]

۱۴۹. بشرویه؛ امیرالمؤمنین؛ شماره نسخه: ۱۴۲

آغاز: حذو النعل بالنعل و القذة بالقذة قوله عزوجل و واعدنا ... و اتممناها بعشر فتم میقات ربه اربعین لیلة و قال موسی لاخیه هارون ... و استعبد الله الملائکة بالسجود لآدم؛ **انجام:** قال ارید اصحابا یدوم عهدهم و بقوالی و یبقی لی اخوتهم و ... الموت و لا یمنعهم البلی صحبتی

از روایاتی درباره قائم (ع) تا اواخر قصه بلوهر و بوذاسف؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ مصحح؛ جلد: مقوای لایی با عطف پارچه، ۲۵۱گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۳×۲۴سم [ف]

۱۵۰. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۱۲۹

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: عبدالله بن حسین بن حسن بن حسین حسینی موسوی بحرانی، بی‌تا؛ دارای دو سرلوح، مجدول؛ واقف: نائینی، مرداد ۱۳۱۱؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج زرشکی، ۳۴۵گ، ۲۴ سطر، اندازه: ۱۸×۳۱سم [ف: ۵-۲۶۷]

۱۵۱. خوی؛ نمازی؛ شماره نسخه: ۱۰۴

خط: نسخ جلی، بی‌کا، بی‌تا؛ از موقوفات شهید؛ جلد: تیماج روغنی، پشت جلد اسلیمی با نقش گل و بوته مرصع، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۶/۵×۲۸/۵سم [ف:-۶۲]

۱۵۲. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۲۹۵۲

آغاز: بسمله، الحمدلله رب العالمین و صلی الله علی محمد و اله الطاهرین ... ان الذی دعانی الی تصنیفی هذا انی لما قضیت و طری من زیارة مولانا الامام ابی الحسن علی بن موسی الرضا (ع)؛ **انجام:** برابر

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ مجدول، با سر لوح؛ کاغذ: فرنگی فستقی، جلد: تیماج حنایی مقوایی ضربی ترنج و سرترنج، ۲۸۲گ، ۲۱ سطر (۷/۵×۱۲/۵)، اندازه: ۱۳×۲۰سم [ف: ۱۴-۵۷]

۱۵۳. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه: ۷۳۰

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ ۳۱۵گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۹×۲۳سم [ف: ۱-۲۰]

۱۵۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۸۰۶

آغاز: بسمله و به نستعین الباب الاولی فی عیبه ادریس علیه السلام؛ **انجام:** برابر

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج ضربی [الفبائی: ۴۷۱]

۱۵۵. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۸۰۹

آغازو انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج ضربی [الفبائی: ۴۷۱]

۱۵۶. شیراز؛ ملی؛ شماره نسخه: ۲-غ/۲۴۴

انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: فرنگی نازک شکری، جلد: مقوا با کاغذ ابری، ۳۱۶گ، ۱۹ سطر (۷×۱۵)، اندازه: ۱۳×۲۲/۵سم [ف: ۱-۲۱۹]

۱۵۷. اهواز؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: بدون شماره

کا: صدر جهان تفرشی، بی تا [میراث اسلامی: ۵-۵۸۸]

۱۵۸. مشهد؛ مدرسه باقریه؛ شماره نسخه: ۲۶۶

جلد ۱ و ۲؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ واقف: آخوند ملا آقا علی هذه المدرسة، ربیع الأول ۱۳۲۲ق؛ ۲۵ سطر (۷/۵×۱۸/۵)، قطع: مستطیلی [تراثنا: س۶ش۳-۱۰۶]

۱۵۹. قزوین؛ فحول قزوینی؛ شماره نسخه: بدون شماره

بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام [فحول قزوینی: ف:-۷]

۱۶۰. قم؛ حجتیه؛ شماره نسخه: ۳۰

خط: نسخ، کا: یار علی شبستری، بی تا [ف:-۳۶]

● اکمال الدین و اتمام النعمة (ترجمه) / حدیث / فارسی

ikmāl-ud dīn wa itmām-un ni'ma (t.)

اردکانی، احمد بن محمد ابراهیم، ۱۱۷۵-۱۲۳۸؟ قمری

ārdakānī, ahmad ebn-e mohammad ebrāhīm (1762-1823)

وابسته به: اکمال الدین و اتمام النعمة = کمال الدین و تمام النعمة فی اثبات الغیبة و کشف الحیرة؛ شیخ صدوق، محمد بن علی (۳۱۱-۳۸۱)

اهداء به: محمد ولی میرزا (حکمران یزد) و فتح علی شاه قاجار.

تاریخ تألیف: جمعه ۲۰ صفر ۱۲۳۷ق؛ محل تألیف: یزد

ترجمه‌ای است از کتاب «اکمال الدین» شیخ صدوق. همین مترجم برای همین حاکم بخش‌های از کتاب «عوالم العلوم» بحرانی را با عنوان «سرور العارفین» ترجمه نموده است.

آغاز: اللهم عرفنی نفسک فانک ان لم تعرفنی نفسک لم اعرفک

اللهم عرفنی نبیک ... و بعد چنین گوید محتاج برحمت خداوند غنی احمد بن محمد الحسینی عفی عنهما بالولی و النبی ک در این اوان سعادت قران

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۷۸۲۳

آغاز: برابر؛ **انجام:** و آن خدیو بیهمال را در دنیا و آخرت در ظل حمایت خود بدارد فانه علی کل شی قدیر و بالاجابة جدیر و صلی الله علی محمد و آله الطیبین المعصومین و رحمة الله و برکاته.

جلد اول ترجمه و تا آخر «باب سی و یکم در ذکر نوادر کتاب مفضل بنی عمر روایت کرده است» را شامل است؛ خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، تا: جمعه ۲۰ صفر ۱۲۳۷ق، جا: یزد؛ در اول نسخه دستخط و تملک محمد ولی میرزا وی با عبارت: «این کتاب را جناب آقا سید احمد اردکانی جهت این مهجور ترجمه کرد از عربی به فارسی و بخط خود جناب مشارالیه می‌باشد و در ۱۲۳۷ ترجمه تمام شد. در سال اول حکومت سامی یزد که ۱۲۳۶ باشد شروع کرد و تمام این کتاب را مطالعه کردم محمد ولی نوکر علی و غلام شاه فتحعلی شاه قاجار» با مهر «عبده الراجی محمد ولی» (بیضی)؛ جلد: تیماج مشکی، ۲۷۶گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱/۵سم [ف: ۲۶-۳۰۴]

۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۵۲۱

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۴؛ کاغذ: سفید، جلد: تیماج حنایی ضربی مقوایی با ترنج، ۲۱۲گ، ۱۹سطر(۱۱×۲۱)، اندازه: ۱۸×۳۰سم [سنا: ف: ۱-۳۲۱]

● **اکمال الدین (ترجمه)** / حدیث / فارسی

وابسته به: اکمال الدین و اتمام النعمة = کمال الدین و تمام النعمة فی اثبات الغیبة و کشف الحیرة؛ شیخ صدوق، محمد بن علی (۳۱۱-۳۸۱ق)

ترجمه تحت اللفظی از کتاب «اکمال الدین و تمام النعمه» شیخ صدوق است.

مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه: ۱۶۷۷/۲

آغاز: پدر من زید بن عمر و بدان حال بوده است که شنید و معلوم تو شده است اگر تولا دریافتی ایمان آوردی به تو

موجودی از داستان خالد بن اسید طلیق یا طلیف بن سفیان تا روایت امام حسین (ع) درباره غیبت امام عصر (عج) می‌باشد. مترجم در شناسنامه «ظ سید علی بن محمد بن اسدالله امامی» ثبت شده؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ افتادگی: آغاز و وسط و انجام؛ واقف: سید سعید طباطبایی، ۱۳۳۲؛ کاغذ: نخودی آهار مهره، جلد: مقوا، رویه گالینگور دارچینی، عطف و گوشه تیماج قهوه‌ای، ۶۶گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف: ۵-۹۴]

● **اکمال الدین (منتخب)** / حدیث / عربی

ikmāl-ud dīn (mn.)

وابسته به: اکمال الدین و اتمام النعمة = کمال الدین و تمام النعمة فی اثبات الغیبة و کشف الحیرة؛ شیخ صدوق، محمد بن علی (۳۱۱-۳۸۱ق)

قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه: ۱۴۸۲

آغاز: قال الشیخ الفقیه ابو جعفر انا ذات لیلة افکر؛ **انجام:** و قال کبر مقتاً عندالله ... تم هذا المنتخب من کتاب اکمال الدین.

آثار و اخباری که راجع به غیبت حضرت ولی عصر (عج) روایت شده و همچنین طول عمر و غیبت گروهی از انبیاء و بزرگان دین را شرح داده است؛ خط: نسخ، کا: زاد ندر علی بیک ترکمان متولی شاه صفی (که در دارالمؤمنین قم مدفون است)، تا: ۲۱ ذیقعده ۱۰۸۴ق، جا: لاچین خانه زاد ندر علی بیک ترکمان؛ ۱۱۲گ، ۱۹سطر، اندازه: ۱۴×۱۹سم [ف: ۱-۲۷۲]

● **اکمال الدین و اتمام النعمة (منتخب)** / حدیث / عربی

ikmāl-ud dīn wa itmām-un ni‘ma (mnx.)

وابسته به: اکمال الدین و اتمام النعمة = کمال الدین و تمام النعمة فی اثبات الغیبة و کشف الحیرة؛ شیخ صدوق، محمد بن علی (۳۱۱-۳۸۱ق)

اختصار و انتخاب «اکمال الدین و اتمام النعمه» شیخ صدوق در امر غیبت ولی عصر (ع) است.

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۸۷۰۰

آغاز: بسمله. حمدله قال الشیخ الفقیه محمد بن علی ... بن بابویه القمی ... ان الذی دعانی الی تألیف کتابی انی لما قضت وطری؛ **انجام:** و من بعده من ولده الائمة ... یا محمد ان الله جل اسمه یقرئک

خط: نستعلیق خوش، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ اهدایی: رهبری، فروردین ۱۳۷۲؛ کاغذ: نخودی آهار مهره کشمیری، ۴۲گ، ۲۱سطر، اندازه: ۱۲×۲۰سم [اهدائی ف: ۲ اخبار۱-۱۳۶]

● **اکمال الریاضی** / ریاضیات

ikmāl-ur rīyāḍī

تبریز؛ ثقة الاسلام؛ شماره نسخه: بدون شماره

در تحریر کتاب الاستکمال که تألیف المؤتمن بالله ابوعامر یوسف بن المقتدر بالله ابی جعفر احمد بن المستعین بالله سلیمان بن محمد بن هورالجذامی السرقسطی است؛ کا: شیخ عبدالله پسر شیخ رومی، تا: ۱۰۹۸ق، جا: اردبیل؛ دارای سرلوح [نشریه: ۷-۵۳۱]

● **اکمال العبادات = رساله عملیه** / فقه / فارسی

ekmāl-ol ‘ebādāt = r.-ye ‘amalīye

حسینی دری، حسن، ق۱۴ قمری

hoseynī-ye darī, hasan (- 20c)

تاریخ تألیف: ۴ ربیع الاول ۱۳۲۵ق

فقه فتوائی است نسبتاً مفصل با اشاره به بعضی ادله مسائل و روایات مربوط به آنها، در دو «مقدمه» در احکام آبها و طهارت و یک «مقصد» در عبادات. نسخه حاضر مشتمل بر دو مقدمه و مقصد در احکام صلاة، و صلاة مسافر به صورت رساله‌ای جداگانه در پایان این نسخه ضمیمه شده است. صلاة مسافر آن یازدهم ذیقعده ۱۳۲۸ پایان یافته است.

۱. قم؛ مهدوی (کتابخانه)؛ شماره نسخه: بدون شماره

آغاز: الحمدلله رب العالمین ... این رساله ایست در عبادات مشتمل بر یک مقصد و دو مقدمه

نام مؤلف به استناد نسخه ش ۱۶۷۲ مرکز احیاء ذکر شد؛ کاتب = مؤلف، تا: ۱۴ ذیقعده ۱۳۲۸ق [تراثنا: س۱۸ش۱و۲-۲۱۹]

۲. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۱۶۷۲

آغاز: الحمدلله رب العالمین ... الحمد لله الذی هدانا لهذا ... این رساله‌ای است در عبادات مشتمل بر یک مقصد و دو مقدمه

خط: نسخ، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ مصحح؛ جلد: مقوایی عطف تیماج قرمز، ۲۴۶گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۷×۲۱/۵سم [ف: ۵-۸۶]

● اکمال تهذیب الکمال فی اسماء الرجال / رجال / عربی

ikmāl-u tahḏīb-il kamāl fī asmā’-ir rijāl

وابسته به: تهذیب الکمال فی اسماء الرجال؛ حافظ مزی، یوسف بن عبدالرحمن (۶۵۴-۷۴۲)

رجالی را که در سندهای احادیث اهل سنت واقعند و بیان آنها از جمال الدین یوسف بن زکی مزی مؤلف «تهذیب الکمال» فوت شده، با ذکر طریق‌های اسناد آنها بیان کرده است.

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۴۶۷

نسخه اصل: کتابخانه فیض الله افندی- استانبول ۱۳۷۸. از جزء ۱۰۲ تا ۱۸۸ و دیگر اجزاء متفرقه می‌باشد؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۱ محرم ۷۵۱ق؛ مصحح؛ مهر: وقفنامه فیض الله افندی (بیضی)؛ واقف: فیض الله افندی؛ ۹۸۲ص [عکسی ف: ۲-۶۲]

● الإکمال فی تکمیل إصلاح العمل = إکمال الإصلاح / فقه / عربی

al-ikmāl fī takmīl-i iṣlāḥ-il ‘amal = ikmāl-ul iṣlāḥ

طباطبائی، محمد بن علی، ۱۱۸۰؟-۱۲۴۲ قمری

tabātabā’ī, mohammad ebn-e ‘alī (1767-1827)

وابسته به: الاصلاح و فیه الفوز و الفلاح = اصلاح العمل؛ طباطبائی، محمد بن علی (۱۱۸۰-۱۲۴۲)

کتابی است در تکمیل کتاب «اصلاح العمل» یا «الاصلاح و فیه الفوز و الصلاح» همین مؤلف. سید شفیع جاپلقی در کتاب روضه بهیه این اکمال را نیز به استادش سید محمد مجاهد نسبت داده است. در حواشی چند برگ از جمله برگ‌های ۳۳۲ و ۳۷۷ ظاهراً به این نام تصریح شده «کتاب زکوة از اکمال باید ۲ مرتبه نوشته شود» «کتاب صوم باید دو مرتبه نوشته شود ... کتاب اکمال الاصلاح». آیة الله مرعشی نجفی (ره) نیز در برگ آغاز این نسخه، اکمال را از همان سید مجاهد دانسته‌اند با این عبارت: «اکمال اصلاح العمل للعلامة السید محمد المجاهد لم یطبع بعد و فی هوامشه حواشی من المؤلف (المصنف) بخطه الشریف». لازم به یادآوری است این نسخه در موارد بسیاری عیناً همان کتاب الاصلاح می‌باشد و در مواردی اندک با الاصلاح هخوانی ندارد. [الذریعة ۲۸۱/۲و ۱۷۰/۲]

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۳۷۴۴

آغاز: المختار من عدم جواز الرجوع حیث لاحرج فی البقاء اذا کان المجتهد الثانی ... کتاب الطهارة و هی لغة النزاهة و النظافة کما صرح به جماعة و قد اختلف العبارات فی تعریفها شرعاً؛

انجام: و لافرق فی جمیع ما ذکر بین السعی و الحج ... » نوشته نیست

جلد نخست و تا بخشی از مسائل حج؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ مقابله شده با نشان «بلغ قبالاً» و «بلغ»، محشی برخی به خط مؤلف با نشان «منه عفی الله عنه»، مصحح؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مشمع قهوه‌ای، عطف: تیماج سرمه‌ای، ۴۰۵گ، ۱۷سطر (۹×۱۴)، اندازه: ۱۵/۵×۲۱/۵سم [ف: ۳۴-۷۲۵]

● الاکمال فی رفع الارتیاب / رجال / عربی

al-ikmāl fī raf‘-il irtīyāb

ابن ماکولا، علی بن هبة الله، ۴۲۱-۴۷۵ قمری

ebn-e mākūlā, ‘alī ebn-e hebat-ol-allāh (1031-1083)

تاریخ تألیف: از شب شنبه ۲ صفر ۴۶۴ تا روز سه‌شنبه ۱۶ شوال ۴۷۰

چاپ: حیدر آباد، دائرة المعارف العثمانیة، نشره عبدالرحمن بن یحیی المعلمی، الطبعة الاولی، صدر منها اربع مجلدات، ۱۹۶۲-۱۹۶۵م؛ بیروت، محقق: نایف العباس، چاپ اول، جزء ۷، ۴۶۴ص، ۱۳۹۵ق.

شرح و حواشی:

۱- الاستدراک = ذیل اکمال الکمال = اکمال الاکمال؛ ابن نقطه، محمد بن عبدالغنی (۵۷۹-۶۲۹)

۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۲۸۶-ف

نسخه اصل:اسعد افندی ش ۹۰۳. جلد ۲؛ خط: نسخ، کا: محمد بن

ابراهیم بن حسین بن محمد داد گلپایگانی، تا: سه‌شنبه ۱۶ جمادی الثانی ۵۴۹ق؛ با سماع ۵۴۲ و قرائت ۶۰۶ [فیلمها ف: ۱-۲۸۶]

۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۲۸۵-ف

نسخه اصل: راشد افندی ش ۱۰۵۹. جلد ۱ و ۲؛ خط: نسخ، کا: علی بن ابراهیم بن علی سنجاری، تا: ۱۷ ربیع الاول ۶۳۲ق؛ ۱۷۹گ، ۲۱ سطر [فیلمها ف: ۱-۲۸۶]

● **الاکمال فیما حکمه أن یکون من الثلث و ما حکمه أن یکون من رأس المال** / فقه / عربی

al-ikmāl fīmā ḥukm-u-hu 'an yakūn min-aṯ ṯulṯ wa mā ḥukm-u-hu 'an yakūn min ra's-il māl

صقلی، عبدالحق بن هارون

seqellī, 'abd-ol-haqq ebn-e hārūn (-)

در حکم آنچه از حقوق شرعیه باید از اصل اموال میت پرداخته شود و آنچه از ثلث وی. این بحث تکمله‌ای است بر بحثی که مؤلف در کتاب دیگر خود «النکت و الفروق» به طور اختصار آورده و در اینجا با تفصیل بیشتری در دو «باب» دارای چند «فصل» بیان شده است.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۴۲۶۷/۲

آغاز: بسمله، و صلی الله علی محمد و آله و سلم، قال الشیخ ... کنت قد ذکرت فی کتاب النکت و الفروق؛ **انجام:** و جمیع هذا الفصل حفظته عن بعض شیوخنا من القرویین و هذا واضح لا أنه کان فیه. فتدبره.

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۸۸۸ق، جا: مدینه؛ مصحح؛ جلد: مقوایی عطف تیماج، ۸گ (۴۱ر-۴۸پ)، اندازه: ۱۳×۱۸سم [ف: ۱۱-۲۶۹]

● **الاکمال لمنتهی المقال فی احوال الرجال** / رجال / عربی

al-ikmāl li-muntahi-l maqāl fī aḥwāl-ir rijāl

حائری، محمد علی بن قاسم، ق۱۳ قمری

hā'erī, mohammad 'alī ebn-e qāsem (- 19c)

تاریخ تألیف: جمعه نیمه شوال ۱۲۴۵ق

مؤلف از شاگردان شریف العلما و صاحب فصول بوده و تمامی رجال مجهول را که ابوعلی در «منتهی المقال» خود بدان اشاره ننموده همچنین بسیاری از رجال معلومی را که ابوعلی در کتاب مذکور از ذکر آن اهمال نموده، جمع‌آوری و در این کتاب ذکر نموده است. بدین ترتیب، مؤلف، کتاب حاضر را در تکمیل «منتهی المقال» نگاشته تا با مراجعه به این دو کتاب نیازی به دیگر کتب رجالی نباشد.

آغاز: الحمد لله الذی هدانا لهذا و ما کنا لنهتدی لو لا ان هدانا الله ... و بعد فیقول ... محمد علی آل کشکول انه لما کان کتاب منتهی المقال کتاباً شافیاً لم یعمل مثله فی الرجال وافیا لجمیع المذاهب و الاقوال ... الا انی رأیت فیه قوله لم اذکر المجاهیل لعدم تعقل فائدة فی ذکرهم.

انجام: و اما الفائدة الخامسة من الکتاب فشرعنا باتمامها و جعلناها کتابا علیحده و سمیناه بحدیقة الانظار فی مشیخة الفقیه و التهذیب و الاستبصار. تمت بالخیر و العافیة و السرور

[الذریعة ۲/۲۸۳-۲۸۴و۳۹۰/۶؛ مصفی المقال ص ۳۰۵و۳۰۶]

۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۱۳۰۷

آغاز: برابر؛ **انجام:** غیر انه صنفه جماعة من اصحابنا لکنه غیر مضر فیما نحن فیه کما لا یخفی تمت ... علی ید الاقل محمد علی آل کشکول فی شهر ذی القعدة یوم السابع عشر منه یوم الجمعة سنة ۱۲۴۴.

خط: نسخ، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ نسخه اصل است و گویا همان است که نزد سید عبدالحسین حجة بوده است؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی ضربی، ۹۸گ، ۲۳ سطر (۱۴×۲۰)، اندازه: ۹×۱۵سم [ف: ۷-۲۶۱۰]

۲. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۲۱۰۲/۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** قال ما رمدت عینی منذ تفل رسول الله ص فی عینی ی عنه د، تم المصنف بعون المحجوب علی یدکاتبه ...

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳، جلد: تیماج قهوه‌ای ضربی،، ۳۸گ (۲۹۴ر-۳۳۲ر)، ۳۲ سطر، اندازه: ۲۱×۳۰/۵سم [محدث ارموی مخ: ۱-۱۷۴]

۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ض ۱۱۴۳۷

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق تحریری، کا: شفیع بن عبدالمجید مازندرانی، تا: صفر ۱۲۴۷ق؛ واقف: شیخ محمد صالح علامه حائری، مرداد ۱۳۵۱؛ کاغذ: شکری آهار مهره، جلد: تیماج مشکی ضربی با ترنج و سرترنج، عطف میشن سربی، ۷۲گ، ۲۰سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۰/۵سم [ف: ۲۷-۷۰]

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۳۰

نسخه اصل: همان نسخه [عکسی ف: ۱-۴۰]

۴. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۳۹۶۶

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۴، نسخه حاضر تایپی می‌باشد و بنا به یادداشتی که در روی جلد از «محمد صالح بن فضل الله حائری مازندرانی» نزیل سمنان به سال ۱۳۷۰ آمده، این نسخه را جهت شیخ عبدالحسین اورنگ وکیل مجلس شورای ملی از روی نسخه آخوند محمد شفیع دابوئی بارفروشی مازندرانی که معاصر مؤلف بوده و از روی نسخه اصل نگاشته تهیه و تنظیم نموده و آن را تصحیح نموده است؛ جلد: مقوایی، ۷۶گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۶×۲۵/۵سم [محدث ارموی مخ: ۱-۱۷۴]

۵. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۲۶۵۸/۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: فرنگی نخودی و شکری، جلد:

تیماج عنابی، ضربی، ترنج و سرترنج با گل و بوته، جداول حاشیه‌ای با بوته‌های ریسه‌ای، مقوایی، ۳۱گ (۲۱۰-۲۴۱)، اندازه: ۲۰/۵×۳۰[ف: ۱۳-۷۸]

● **اکمل المراسلات** / انشاء / فارسی

akmal-ol morāselāt

احمد، ق۱۴ قمری

ahmad (- 20c)

تاریخ تألیف: ۱۳۳۵؛ محل تألیف: قوچان

دستور نامه‌نگاری است که به‌درخواست میرزا محمد تقی وثوق دیوان مستوفی نگاشته است در یک «مقدمه» و دوازده «جلد»: مقدمه: در عنوانات طبقات عالیه و متوسط و اخیره؛ جلد ۱. مراسله پدر به فرزند و فرزند به پدر؛ ۲. مراسله کوچکتر به عمو یا دایی یا برادر بزرگ یا بزرکتر به کوچکتر؛ ۳. مراسله فرزند به مادر یا به خواهر؛ ۴. مراسله عریضه که به معلم خود نگارند یا معلم به شاگرد نویسد؛ ۵. مراسله شاگرد به معلمه خود یا مادر شاگرد به معلمه؛ ۶. مراسله دوستانه بین یکدیگر؛ ۷. مراسله بین تجار و بروات تجار به یکدیگر؛ ۸. مراسلات رقعه دعوت و تبریک؛ ۹. مراسلات عرایض به علماء؛ ۱۰. مراسلات متفرقه؛ ۱۱. نوشته‌جات شرعی؛ ۱۲. بروات متفرقه.

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۹۷۶۴

آغاز: بسمله. سپاس فزون از وهم و قیاس مر ایزدی را سزاست که منشی کامله قدرتش؛ **انجام:** جناب جلالتماب آقا میرزا یوسف خان مشرف شود ملاحظه فرمایند بتاریخ فلان ۱۳۳۵

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۴؛ جلد: مقوا عطف و گوشه پارچه، ۱۶۶گ، ۱۰ سطر، اندازه: ۱۴×۲۱سم [ف: ۳۱-۸۲]

● **أکمل تیسیر البیان فی تخریج آیات القرآن = کشف الآیات** / علوم قرآن / عربی، فارسی

akmal-u taysīr-il bayān fī taxrīj-i āyāt-il qur‘ān = kašf-ul āyāt

شاه نور اصفهانی، حبیب الله بن نورالله، ق۱۲ قمری

šāh nūr-e esfahānī, habīb-ol-lāh ebn-e nūr-ol-lāh (-18c)

فهرست الفاظ قرآن کریم است که به حساب حروف تهجی در بیست و هشت «باب» فراهم آمده و هر بابی نیز مشتمل بر بیست و هشت «فصل» است، بعد از هر لفظ قرآنی، دو حرف به حساب ابجد نگاشته شده که اولی علامت جزو، دومی علامت رکوع است.

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۲۴۰۰

آغاز: الحمدلله رب العالمین کما هو أهله و صلی الله علی سیدنا محمد و آله اجمعین، اما بعد چنین گوید اقل عبادالله ... که چون در هنگامی که این داعی در خدمت نواب فلک جناب ناصب؛ **انجام:** یهلکون انفسهم ی یب ثم الواو یهودیا و لا نصرانیاً ج به ثم الیاء التحتانیة یهیمون یط یه

خط: نسخ، بی‌کا، تا: رجب۱۱۲۳ق؛ مصحح، محشی؛ تملک: آیت الله میرزا محمود طباطبائی بروجردی با مهر «محمود الطباطبائی» (بیضی)، تملک دیگری با مهر «ابو طالب بن حبیب الله الحسینی» (مستطیل)؛ مهر: «و رفعناه مکاناً علیاً» (بیضی)؛ کاغذ: فرنگی، جلد: ساغری مشکی با لبه برگردان، عطف، تیماج سبز، ۳۹۵گ، ۱۷ سطر (۱۰×۱۹/۵)، اندازه: ۱۹×۲۷/۵سم [ف: ۳۱-۳۵۵]

● **اکونومی پلیتیک** / اقتصاد / فارسی

ekonomī polītīk

فروغی، محمد علی، ۱۲۵۴-۱۳۲۱ شمسی

forūqī, mohammad ‘alī (1875-1942)

ترجمه‌ای است از متن انگلیسی که زیر نظر دکتر بازیل، معلم علوم طبیه و زبان انگلیسی مدرسه دارالفنون، صورت گرفته است. در آن درباره اصول اقتصادی و معاملات و تجارت در چند فصل به صورت مفصل بحث شده است. این ترجمه برای ارائه به مظفرالدین شاه قاجار صورت گرفته است.

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۷۱۳۵

آغاز: این کتاب اکونومی پلیتیک برای تقدیم آستان سپهر نشان اعلیحضرت قوی شوکت اقدس همایون شاهنشاه کارآگاه شهریار عادل ... مظفرالدین شاه؛ **انجام:** مگر اینکه چاره کار را از سرچشمه بکنند و جهت این خرابی و مسکنت را معلوم نمایند و در رفع آن بکوشند تمت الکتاب بعون الملک الوهاب.

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: جمادی الثانی ۱۳۱۵ق؛ با سرلوح مزدوج، مجدول؛ جلد: گالینگور، ۲۷۱گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۵×۲۲/۵سم [ف: ۲۵-۱۴۷]

● **اکونومی پلیتیک** / اقتصاد / فارسی

ekonomī polītīk

ریشارخان، یوسف، ۱۸۶۸-۱۹۳۵ میلادی

rīšār-xān, yūsof (1868-1935)

از: سیز مندی؛ مترجم: مسیو ریشاردخان فرانسوی. این کتاب از نخستین کتاب‌های راجع به مسائل اقتصادی است که به‌زبان فارسی درآمده و موضوع آن علم اقتصاد است ولی مترجم آن را با تدبیر منزل و سیاست مدن تطبیق کرده ظاهراً این تطبیق او باید از آن جهت باشد که ارسطو تدبیر منزل را اکونومی اطلاق کرده است. حاجی محمد حسن شیرازی نیز که تصحیح این ترجمه را به عهد داشته شاید برای همین جهت قول مترجم را تایید کرده است. باری کتاب در سه «باب» تدوین شده و در آخر نیز

افتادگی دارد بدین شرح: ۱. مخصوص است به اصول و قواعدی که منشاء سیاست مدن است و بیان اینکه این علم از کجا فرا گرفته شده است و آن مشتمل بر هفت فصل می‌باشد؛ ۲. در اینکه مکنت از چه پیدا میشود و بچه وسیله ترقی می‌نماید و آن مشتمل بر نه فصل است؛ ۳. غنای ارضی و آن مشتمل بر سیزده فصل می‌شد، متأسفانه این باب ناتمام مانده است.

تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۱۱۳۰

آغاز: بسمله، الحمد لله رب العالمین و الصلوة و السلام علی خیر خلقه محمد و آله اجمعین و بعد مکشوف میدارد که باقتضای فرمان قضا جریان؛ **انجام:** تازه صورتی بآن میدهد و آنوقت است که رعایا درخت نشانیده باغها و میوه ...

خط: نستعلیق خوش، کا: محمد حسن شیرازی، تا: قرن ۱۳، جا: محتملاً تهران؛ کاغذ: سبز، فرنگی، آبی، جلد: تیماج، مشکی، مقوایی، ۴۸گ، ۱۷ سطر (۹/۵×۱۷)، اندازه: ۱۷×۲۵/۵سم [ف: ۳-۱۴۹]

● **اکونومیست** / روزنامه / انگلیسی

ekonomīst

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۵۸۸۱-۵۹۹۳-ف

از ژانویه ۱۹۷۰ تا دسامبر ۱۹۷۳؛ بی‌کا، بی‌تا [فیلمها ف: ۳-۱۸۹]

● **الاکیاس و المغترین عن معصیة الله** / اخلاق / عربی

al-akyās wa-l muġtarrīn ʻan maʻṣīyat-il-lāh

حکیم ترمذی، محمد بن علی، -۳۲۰ ؟ قمری

hakīm-e termezī, mohammad ebn-e ʻalī (- 933)

گفتاری است عرفانی. با سه رکن، حق و عدل و صدق آغاز می‌کند، که ۳ «جند» (سپاه) معرفت اند، و چند «فصل» بی‌شماره: فصل صلات قلب و جوارح، فصل در طلب علم، در نکاح، در مجارت(همبستگی) بیت، تلاوت قرآن. بنای مساجد، دعا، مریدان، راستگویان ... .

[زرکلی ۲۷۲/۶ «الاکیاس و المغترین»؛ کحاله ۳۱۵/۱۰ «الاکیاس و المغترین»؛ بغدادی، هدیه، ۱۵/۱]

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۲۹۳/۶-ف

نسخه اصل: راشد افندی ش ۱۵۷۱؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۵۹۳ق؛ ۶۲گ (۶۹پ-۱۳۱ر)، ۱۹ سطر [فیلمها ف: ۱-۴۵۱]

تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه: ۱۲۴/۵-عکسی

آغاز: بسمله. کتاب الاکیاس و المغترین عن معصیة الله. الحمدلله ولی الحمد و اهله. اما بعد، فانا وجدنا دین الله مبنیا علی ثلاثة ارکان: علی الحق و العدل و الصدق، فالحق؛ **انجام:** و لا لماذا خلق و لا الی ما صار امره و عاقبته. تم الکتاب بحمدالله و عونه.

نسخه اصل: همان نسخه بالا [عکسی ف: ۲-۳۴]

● **الاکیال و المقادیر** / ریاضیات / عربی

al-akyāl wa-l maqādīr

ادریسی، محمد بن محمد، ۴۹۳-۵۶۰ قمری

edrīsī, mohammad ebn-e mohammad (1101-1166)

رساله‌ای کوچک در باره اوزان و مقادیر که برای استفاده در کار داروسازی است.

آغاز: حرف الف. (۱) استار: هو اربعة مثاقیل، و قیل هو دینار و درهم و ثلث کیل

انجام: (۷۱) رطل خروس: هو ثمان عشر أوقیة. و قال رطل الطب: عشرة أواق. رطل بغدادی: مأئة و ثمانین درهما

چاپ: مقالات و بررسیها، شماره ۲۵، به اهتمام ایرج افشار، ۱۳۵۵ش، ۳۱۴-۳۱۷؛ نیز در میراث اسلامی ایران، ۳ (۱۳۷۵): ۳۳۹-۳۴۶.

[راهنمای کتاب ۱۶: ۵۱۴]

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۴۲۲/۲

خط: نستعلیق، کا: محمد بن کامل مطبب گیرانی، تا: رجب ۷۸۲ق، جا: مراغه؛ کاغذ: سفید، جلد: مقوایی، عطف و دور تیماج مشکی، ۲۵ سطر [سنا: ف: ۲-۲۵۱]

● **الالباب** / طب / عربی

al-albāb

حسینی همدانی متطبب، ابراهیم

hoseynī hamadānī motatabbeb, ebrāhīm

در شناخت امراض و داروهای شناخته شده و موجود، مرتب بر چهار «کتاب»، چند «مقدمه» و «فصل» و «مقاله»: ۱. علم به کفیات مرکبات از جمادات و نباتات ...؛ ۲. شناخت امراض؛ ۳. مفردات؛ ۴. معجون‌ها و ترکیبات.

قم؛ مرکز مطالعات؛ شماره نسخه: ۷۸۰/۱

آغاز: یا الهی و اله جمیع الموجودات من المعقولات و المحسوسات و مخترع الماهیات من الارکان و الاصول یا واهب النفس یا فائض الجود یا واجب الوجود؛ **انجام:** و ان لم یتلاحق فنسقی ان یقطع ما اسود بعد ان یشد کل عرق عظیم بخیط رقیق و یخاط مراق البطن بخیط مقدل.

بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: وسط و انجام؛ جلد: قهوه‌ای، ۹۴گ (۱پ-۹۵ر)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۲-۵۶]

← الالباب فی معرفة الانساب فی العرب ← لب اللباب فی تحریر الانساب

● **الالتفات و الغفلة** / فقه / عربی

al-iltifāt wa-l ġifla

قزوینی، علی اکبر بن محمد باقر، ق۱۳ قمری

qazvīnī, ʻalī akbar ebn-e mohammad bāqer (- 19c)

رساله‌ای است در التفات مکلف به حکم شرعی و غفلت او از حکم شرعی.

تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۱۷۸۳/۶

بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مقوایی میشن مشکی، ۲۹ص (۶۶-۹۵)، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۹/۵×۲۳/۵سم [ف: ۱۰-۳۶۷]

← الالتقاط ⩾ اللقطة

● **التقاط از کنه المراد** / علوم غریبه / فارسی

elteqāt az konh-e morād

طاوسی یزدی، یعقوب بن محمد، ق۱۱ قمری

tāvūsī-ye yazdī, yaʻqūb ebn-e mohammad (- 17c)

وابسته به: کنه المراد فی وفق الاعداد؛ شرف الدین علی یزدی (-۸۵۸)

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۵۸۰۶/۵

آغاز: حمد بی حد که ارقام اعدادش جز به کلک تخمین بر لوح اندیشه نتوان نگاشت؛ **انجام:** جدول است.

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج مشکی مقوایی، ۱۷ سطر (۶×۱۱)، قطع: بغلی، اندازه: ۱۱×۱۷سم [ف: ۱۶-۹۵]

● **التهاب نیران الاحزان و مثیر اکتئاب الاشجان** / تاریخ معصومین / عربی

iltihāb-u niyarān-il aḥzān wa maṯīr-u ikti'āb-il ašjān

در برخی نسخه‌ها مؤلف عبدالرضا بن محمد الاوالی ضبط گردیده و مرحوم فیض کاشانی و آقابزرگ و دیگران نیز به صراحت از مؤلف نام نبرده‌اند. در وفات نبی اکرم (ص) و وصیت آن حضرت نسبت به علی (ع) و اختلافاتی که پس از رحلت آن جناب بروز کرد نگاشته شده است. نویسنده روایات نبوی را که در فضایل علی (ع) است با ذکر سلسله سند گردآوری نموده است. صاحب الذریعه تاریخ تألیف این کتاب را قرن‌های هشت تا ده هجری می‌داند و عقیده دارند که مؤلف باید یکی از علمای بحرین باشد.

آغاز: هذه وفات سیدنا و نبینا و شفیع ذنوبنا رسول الله محمد بن عبدالله بن ... الحمدلله باعث الرسل رحمة للعالمین و جاعلهم مبشرین و منذرین و اختص ...

انجام: و فی هذا الخبر کفایة العذر لمن انصف من نفسه و هذا اخر ما وجدناه فی هذا الخبر الظریف و الاثر الشریف و نستغفرالله عن الزیادة و النقصان و السهو و الغلط و النسیان و الحمدلله حق حمده و صلی الله علی خیر [خلقه] محمد و اله الطاهرین.

چاپ: به اهتمام میرزا محمد حسن شیرازی دوبار در بحرین، بار دوم به سال ۱۳۴۱ق. به چاپ رسیده است

شرح و حواشی:

۱- خلاصة التهاب نیران الاحزان و مثیر کتائب الاشجان فیض کاشانی، محمد بن شاه مرتضی (۱۰۰۶-۱۰۹۱)

[الذریعة ۲۸۲/۲ و ۱۱۱/۱۷]

۱. اصفهان؛ مهدوی، مصلح الدین؛ شماره نسخه: ۲۵/۱

خط: نسخ زیبا، بی‌کا، تا: قرن ۹؛ جلد: تیماج مشکی، ۴۱گ (۱-۴۱)، اندازه: ۱۵×۲۳سم [ف: ۳۵]

۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۵۰۲۵/۱

خط:نسخ،بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ ۱۶۹گ (۱ر-۱۶۹ر) [مختصر ف: ۷۸]

۳. کرمانشاه؛ جلیلی؛ شماره نسخه: ۵۶

آغاز و انجام:برابر

خط: نسخ معرب، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ تملک: علی نقی بن شیخ احمد بن زین الدین هجری در جمادی الاول ۱۲۴۰ق؛ کاغذ: نخودی ضخیم آهار مهره فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۷۸گ، ۱۳ سطر، اندازه: ۱۶×۲۳/۵سم [ف:-۲۸]

۴. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۶۲۰۷

آغازو انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۳۲۵ق؛ تملک: بی بی خدیجه؛ کاغذ: فرنگی شکری، ۴۰گ (۲پ-۴۱پ)، ۲۰-۲۳سطر متغیر میان (۱۱/۵×۱۷/۵ و ۱۲/۵×۱۹)، اندازه: ۱۸×۲۳/۷سم [رایانه]

۵. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۶۲۰۸

آغاز: برابر؛ انجام: انا کاشف الکرب عن وجه رسول الله سید الثقلین انا قاسم الجنان انا ... النیران انا خواص الغمرات

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: فرنگی نخودی، ۵۸گ، ۱۵-۱۷سطر متغیر میان (۱۳×۱۴/۵ و ۱۲×۱۵/۵)، اندازه: ۱۷×۲۱سم [رایانه]

۶. همدان؛ مدرسه غرب؛ شماره نسخه: ۴۶۵۲/۲

بی‌کا، بی‌تا؛ قطع: خشتی [رشت و همدان: ف:-۱۵۲۲]

۷. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۱۳۰۱/۸

انجام: برابر

در این نسخه نام مؤلف نیامده و با توجه به نسخه کتابخانه مدرسه آخوند ص ۱۵۲۲ مستند شد؛ بی‌کا، بی‌تا؛ ۳۴گ (۹۹پ-۱۳۳پ) [ف: ۷-۲۶۱۷]

۸. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۰۴۱۶/۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** فانه قد یتوهم لاطلاق القوم القضاء و بطن الحقیقة و الله الموفق للصواب.

کا: سید فخرالدین بن سید عبدالله بن حسن الابوجبیلی، تا: جمادی

الثانی ۹۷۲ق؛ جلد: مقوا کهن با روکش تیماج قهوه‌ای، ۳۱۶ص (۲۳۶–۵۵۱)، اندازه: ۱۵×۲۰سم [ف: ۳۳/۱–۱۷]

۹. آران کاشان؛ محمد هلال؛ شماره نسخه: ۱۲

آغاز و انجام: برابر

کامل؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: جمادی الثانی ۹۹۱ق؛ نسخه بر اولاد ذکور ملاغلامرضا آرانی وقف شده است، محشی با امضای غلامرضا؛ جلد: گالینگور قرمز عطف تیماج، ۵۲گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱/۵سم [ف مخ:–۱۵]

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۳۷۵

نسخه اصل: همان نسخه بالا [عکسی ف: ۱–۴۳۳]

۱۰. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۳۳۴۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: عنایةالله، تا: یک‌شنبه دهه آخر جمادی الاول ۱۰۲۹ق؛ مصحح؛ تملکی در جمادی الاول ۱۲۸۱با مهر «محمد حسن» (بیضی)؛ جلد: تیماج مشکی ضربی بدون مقوا، ۷۲گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۱×۲۰سم [محدث ارموی مخ: ۱–۴۶۰]

۱۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۶۱۴۱

آغازو انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: عبدالکریم بن محمد جعفر حسینی سبزواری، تا: سلخ ذیحجه ۱۰۸۴ق، واقف: زین الدین جعفر زاهدی، دی ۱۳۷۷؛ کاغذ: نخودی آهار مهره، جلد: میشن قهوه‌ای، ۳۴گ، ۱۷ و ۱۸ سطر، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف: ۲۶–۹۹]

۱۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۳۶۵۲/۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** تطحنهم سنابک الصاهلات و حوافر الصافنات فی ضلال الاعنة ...

خط: نسخ، کا: محمد علی بن نظر علی، تا: دهه آخر صفر ۱۰۸۶ق، جا: مشهد، مدرسه فاضلیه؛ مصحح؛ تملک: محمد باقر بن محمد تقی (علامه مجلسی)؛ مهر: «محمد باقر العلوم» (بیضی)؛ جلد: تیماج قرمز بدون مقوا، ۵۶گ (۱پ–۵۶پ)، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۱۸سم [ف: ۱۰–۴۸]

۱۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۷۷۷۹

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ جلی، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ اهدایی: سازمان حج و اوقاف موقوفه آل عصفور در آبان ۱۳۶۹؛ کاغذ: نخودی آهار مهره، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۸۸گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۶×۲۲سم [ف: ۲۶–۱۰۰]

۱۴. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۶۸۸۵

آغاز: برابر؛ **انجام:** تطحنهم سنابک الصاهلات و حوافر الصافنات فی ضلال الاعنة ...

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ مهر: «محمود بن علی نقی الحسنی الحسینی الطباطبائی» (بیضی)، «محمد طباطبائی» (بیضی)، «محمد بن محمود الطباطبائی» (بیضی)؛ جلد: تیماج سبز بدون مقوا، ۵۱گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۳×۱۹سم [ف: ۱۸–۷۸]

۱۵. قم؛ طبسی؛ شماره نسخه: ۶۸

آغاز: منه مما یفضل امیر المؤمنین فی حیاته و ما اکده من النص علی اهل بیته فی وصیاته و ماجری بین الصحابه من التشاجر و الاختلاف بعد وفاة رسول الله؛ **انجام:** حتی دارت علیها الدوائر و یبس نصفها الایمن و بقیت معذبه باشد العذاب الی اَن ماتت لارحمها الله تعالی و هذا ما انتهی الینا من خبر وفاة سیدنا و مولانا الحسن بن علی (ع)

خط: نسخ معرب، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: آغاز؛ بعد از اتمام وفات علی بن ابیطالب شعری در ۵ برگ در رثای حضرت آورده شده؛ جلد: تیماج مشکی ضربی مجدول، ۲۰۱گ، ۱۳ سطر، اندازه: ۱۶×۲۱سم [ف مخ: ۱–۵۶]

۱۶. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۷۹۲۳

آغاز: برابر؛ **انجام:** فلما بلغ ابوبکر ... هذه الابیات اغتم غما شدیدا و دخل بیته و قال بعض العارفین

خط: نسخ، کا: علی بن حسین بن یوسف بوری بحرانی، تا: ۱۲۱۹ق؛ افتادگی: انجام؛ اهدایی: سازمان حج و اوقاف در آبان ۱۳۶۹؛ کاغذ: نخودی، ۴۷گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۶×۲۲/۴سم [ف: ۲۶–۹۹]

۱۷. قم؛ طبسی؛ شماره نسخه: ۳۷۲

آغاز: و شرفه علی جمیع الانبیاء و المرسلین صلوات الله علیهم اجمعین صلاة تتعاقب بتعاقب السنین و تدوم بدوام الدنیا و الدین ... اما بعد فقد قرأت القصص و الاخبار؛ **انجام:** و فی خطبة کما ذکر فی نهج البلاغة فی الخطبة الموسومة بالشقشقیة و غیرها علی ما رواه

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۴؛ افتادگی: آغاز (یک ورق از خطبه) و انجام؛ جلد: مقوا باروکش سرخ، عطف پارچه آبی، ۱۱۷گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف مخ: ۱–۵۶]

۱۸. قم؛ طبسی؛ شماره نسخه: ۱۵۴

آغاز: تلک الکتب واولفها من تلک الشهاب بترتیب رائق طریف وسیاق حسن لطیف وسمیته بشهاب نیران الاحزان ومتواتر سبل الاشجان ... حدثنا الشیخ ابوحامد احمد بن محمود المسعودی عن عبدالله بن الحارث السلمی؛ **انجام:** برابر

خط: نسخ، کا: محمد بن خلف بن درویش، تا: ۱۳۱۹ق، جا: بحرین؛ افتادگی: آغاز؛ جلد: تیماج سرخ ضربی مجدول، ۶۹گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۷×۲۵سم [ف مخ: ۱–۵۶]

۱۹. قم؛ طبسی؛ شماره نسخه: ۴۶۹/۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ ۷۴گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۱/۵سم [ف مخ: ۱–۵۵]

۲۰. قم؛ طبسی؛ شماره نسخه: ۱۲۰

آغاز و انجام: برابر

از اول تا آخر؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: گالینگور مشکی عطف تیماج مشکی، ۸۱گ، ۱۳ سطر، اندازه: ۱۶×۲۲سم [ف مخ:

۱-۵۶]
۲۱. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۱۸۶۵
نسخه اصل: کتابخانه کاشف الغطاء-نجف اشرف؛ خط: نسخ درشت، بی‌کا، بی‌تا؛ ۱۹۵ص [عکسی ف: ۵-۳۲۹]
۲۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۴۶۶۳
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا [الفبائی: ۶۴]
۲۳. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۳۰۵۷
آغاز: برابر؛ **انجام:** تطحنهم سنابک الصاهلات و حوافر الصافنات فی ضلال الاعنة ...
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ پس از کتاب چند برگ است مشتمل بر چند قصیده عربی در مرثیه امام حسین (ع)؛ ملک: علی یزدی به‌تاریخ ۴۷/۴/۲۶؛ جلد: تیماج قهوه‌ای بدون مقوا، ۹۳گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۰/۵×۱۵سم [ف: ۸-۲۷۷]

● **الجام العوام فی علم الکلام** / کلام و اعتقادات / عربی
iljām-ul ‘awām fī ‘ilm-il kalām
غزالی، محمد بن محمد، ۴۵۰-۵۰۵ قمری
qazzālī, mohammad ebn-e mohammad (1059-1112)
رساله‌ای در بیان اصول مذهب و اعتقادات اهل سنت به شیوه استدلالی و جدلی همراه با رد و نقد آرا مخالفان، در سه «باب»: ۱. شرح اعتقاد السلف (در هفت وظیفه)؛ ۲. اقامة البرهان علی ان الحق مذهب السلف؛ ۳. فصول متفرقة و اسئلة شتی نافعة فی هذا الفن.
آغاز: الحمدلله الذی تجلی لعباده بکافة صفاته و اسمائه و تیه عقول الطالبین فی بیداء کبریائه و ... اما بعد فقد سئلنی ارشدک الله عن الأخبار الموهمة للتشبیه عند الرعاع و الجهال من الحشویة الضلال ...
انجام: المدعو بالحکمة إلی الحق قوم، و بالموعظة الحسنة قوم آخرون، و بالمجادلة الحسنة قوم آخرون علی ما فصلنا أقسامهم فی کتاب القسطاس المستقیم فلانطول بإعادته.
چاپ: استانه، ۹۱ص، ۱۲۸۷ق؛ هند، ۱۳۰۶ق؛ بمبئی، سنگی، ۱۳۱۴، وزیری کوچک، ۵۳ص

۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۲۳۳۷/۶-ف
نسخه اصل: قسطمونی ش ۱۲۷؛ بی‌کا، تا: محرم ۵۴۴ق [فیلمها ف: ۱-۶۷۴]
۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۰۷۱۷/۴
آغاز: برابر؛ **انجام:** فان قال قائل للعامی اذا منع من السمع و النظر من لم یعرف الدلیل و من لم یعرف کان جاهلا بالمدلول ...
بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ جلد: تیماج قهوه‌ای با ترنج، ۳۴ص (۴۸-۸۱)، اندازه: ۱۶×۲۴سم [ف: ۳۳/۱-۱۹۱]
۳. تهران؛ مینوی؛ شماره نسخه: ۱۱۲/۶بخش۳
بی‌کا، بی‌تا [ف: ۱۰۷]
۴. همدان؛ مدرسه غرب؛ شماره نسخه: ۱۰۱۲۱/۱۱
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ قطع: بیاضی، اندازه: ۱۶×۲۵سم [رشت و همدان: ف: ۱۵۸۶]

● **الالحاق** / کیمیا / عربی
al-ilhāq
جابر بن حیان، ۱۲۰-۱۹۸ ؟ قمری
jāber ebn-e hayyān (739-814)

۱. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه: ۳۷۳۱/۹
آغاز: بسمله و انا اذکر فی هذ الکتاب تدبیر الزرانیخ و هی انواع کثیرة
بی‌کا، تا: ۱۳۰۰ق؛ جلد: مقوایی با گالینگور سبز، ۳ص (۶۲-۶۰)، اندازه: ۱۱×۱۸سم [ف: ۵-۱۷۶۸]
۲. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۳۱۱۹/۱۱
آغاز: بسمله، و انا اذکر فی هذا الکتاب تدبیر الزرنیخ و هی انواع کثیرة و اشرفها الاحمر؛ **انجام:** و القی ما نزل منه قیراط علی مثقال من فضة قائمة علی الارض
خط: نستعلیق خوش، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: فلفل نمکی آبی فرنگی، جلد: میشن لایی قهوه‌ای مغزی سبز، ۴ص (۱۶۹-۱۷۲)، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۳×۲۰/۸سم [ف: ۶-۲۳۴]

● **الالحاقات العشرة = ذیل نزهة الحدائق** / ریاضیات / عربی
al-ilḥāqāt-ul ‘ašara = ḏayl-u nuzhat-il ḥadā’iq
کاشی، جمشید بن مسعود، -۸۴۱ ؟ قمری
kāšī, jamšīd ebn-e mas‘ūd (- 1438)
وابسته به: نزهة الحدائق؛ کاشی، جمشید بن مسعود (-۸۴۱)
تاریخ تألیف: نیمه شعبان ۸۲۹ق
مؤلف پس از تحریر «نزهة الحدایق» مطالبی به نظرش رسیده که آن را با عنوان «الحاقات العشره» و بر سبیل ذیل بر «نزهة الحدایق» الحاق کرده است.
آغاز: بسمله، حمدله ... فان احوج خلق الله تعالی الی غفر انه جمشید بن مسعود محمود الطبیب الکاشانی الملقب بغیاث الدین احسن الله احواله لما فرغت عن تحریر الرساله المسماة بنزهه الحدایق فی صنعة الاله التی ...
انجام: تمت الحاقات فی الذیل محمد الله جاعل النهار و اللیل و الصلوة علی سیدنا محمد المصطفی ... فی منتصف شعبان المعظم سنه تسع و عشرین و ثمانمائه هجریه نبویه
چاپ: تهران، سنگی، بی ناشر، ۱۳۰۶ق، خشتی، ۲۵+۱صص، (همراه مفتاح الحساب و نزهة الحدائق فی کیفیة صفة الالة المسماة بطبق المناطق صص ۲۸۹-۳۱۳)

[مشار عربی ص ۸۲]

۱. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۳۱۸۰/۱۰
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: شعبان ۸۳۰ق، جا: سمرقند؛ کاغذ: ترمه، جلد: میشن یشمی نو، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۲×۲۵سم [ف: ۶-۲۶۴]

۲. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۶۹۸۴
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق متوسط، بی‌کا، تا: ۱۲۷۷ق؛ دارای اشکال و جداول نجومی؛ خریداری از مشیری؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: مقوایی ساده فستقی، ۱۱گ (۳۳پ-۴۳)، ۱۷ سطر (۱۰×۱۵/۵)، اندازه: ۱۷×۲۰/۵سم [رایانه]

● **الالحاق من السبعین** / کیمیا / عربی
al-ilhāq min-as sab'īn
جابر بن حیان، ۱۲۰-۱۹۸ ؟ قمری
jāber ebn-e hayyān (739-814)
در تدابیر زرنیخ تدوین یافته است.

تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۱۹۰۰/۲۲
بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج تریاکی روشن، کوبیده، مقوایی، ۲گ (۱۱۰پ-۱۱۱پ)، ۱۶ سطر (۹×۱۵)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۱۰-۵۵۴]

● **الالحان** / موسیقی / عربی
alḥān
ابن باجه، محمد بن یحیی، -۵۳۳ ؟ قمری
ebn-e bājja, mohammad ebn-e yahyā (- 1139)
ابن باجه در مرحله اول حیات فکری خود به موسقی اشتغال داشته است و احتمالاً این رساله را در همان زمان نوشته است.
چاپ: تصحیح جمال الدین العلوی، رسائل فلسفیة، نصوص فلسفیة غیرمنشورة (بیروت و دارالبیضاء، دارالثقافة و دارالنشر المغربیة: بی تا)

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۵۵۷/۳۰ عکسی
آغاز: باسم الله الرحمن الرحیم و الله الموفق فی جمیع الامور اعلم ان النغم التألیفیة هی نسب اختلاط الافلاک و دورانها و نغم الطبیعة العاملة بالمجاری الصحیحة؛ **انجام:** قال: فهذه هی الاصول التی اذا راعاها الضارب مشت احواله و نغماته علی السنن المستقیم و الطریق القویم، و فارق ابناء جنسه، و کان یومه خیرا من أمسه.
نسخه اصل: کتابخانه بودلیان در آکسفورد، ش ۲۰۶؛ خط: نسخ، کا: حسن بن محمد بن محمد بن محمد بن النضر، تا: ۵۴۷ق، جا: قوص؛ ۲گ (۲۲۱پ-۲۲۲ر)، ۲۷ و ۳۲ سطر [عکسی ف: ۴-۴۹۰]

● **الحان الحادی بین المراجع و البادی** / ادبیات / عربی
alḥān-ul ḥādī bayn-al marāji' wa-l bādī
صیداوی، محمد بن عبدالقادر، -۱۰۴۲ قمری
seydāvī ‹mohammad ebn-e 'abd-ol-qāder (- 1633)
کتابی است مشتمل بر مکاتبات ادبی منظوم و برخی منثور بین مؤلف و عالمان عصر وی که همچون «الحان السواجع بین البادی و المراجع» صفدی اسامی را به ترتیب الفبایی آورده است. مؤلف در این رساله با مشایخ و استادان خود مراسلاتی داشته که برخی از آنها با اجازه و استجازه همراه بوده و اسامی آنها چنین است: احمد بن یونس عیناوی، احمد بن سلیمان دمشقی، شمس الدین محمد داودی، حسن بن محمد بورینی، محمد بن محمد قدسی که تا سال ۹۹۳ق در محضر درس او بوده است و قاضی محب الدین حموی دمشقی که در سال ۱۰۰۱ق به او اجازه روایت داده است و او نیز به شاگردش شهاب الدین احمد بن محمد طرابلسی صیداوی اجازه روایت داده است. از دیگر دانشمندان که نامشان در این رساله آمده و با مؤلف مکاتبات ادبی در موضوعاتی چون مدح، تهنیت و الغاز داشته‌اند می‌توان به اسامی زیر اشاره نمود: احمد بن منقار، بهاء الدینصیداوی، تقی الدین ابوبکر زهیری، جمال الدین صیداوی، زین الدین عمرقاوی، محمد میدانی، عبدالحق حجازی، عبدالقادر بن محمد سوار (استاد و شیخ اجازه او)، علاء الدین حنفی، کریم الدین حورانی، محمد صالحی دمشقی، محمد مغربی مالکی، محمد بن فرفور، نجم الدین ب بدرالدین غزی دمشقی، یحیی بن محمد حنفی.
[ایضاح المکنون ۱۱۷/۱؛ هدیة العارفین ۲۷۷/۲؛ معجم المؤلفین ۱۸۱/۱۰؛ الاعلام ۲۱۲/۶]

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۴۱۲۷
آغاز: و انشق بدر التم معجزة له ×× و شکا البعیر ثقیل حمل متعب ... ثم ختم الاجازة بعد ذکر القصیدة النبویة؛ **انجام:** ماحرک العیس حادیها بذی سلم ×× و میل الریح افناناً من العذاب
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱؛ افتادگی: آغاز (چند برگ)؛ مصحح، فهرست چند کتاب امانی به تاریخ ۱۱۵۶هـ در درون جلد؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مقوایی و ناقص، عطف: تیماج قهوه‌ای.، ۱۷۱گ، ۱۵ سطر (۸/۵×۱۵/۵)، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: ۳۵-۶۹۲]

● **الحان السواجع بین البادی و المراجع** / ادبیات / عربی
alḥān-us sawāji' bayn-al bādī wa-l marāji'
صفدی، خلیل بن ایبک، ۶۹۶-۷۶۴ قمری
safadī, xalīl ebn-e ībak (1297-1363)
مکاتبات و مشاعراتی که بین مؤلف و فضلای هم عصرش صورت گرفته در این کتاب جمع‌آوری کرده است و آنها را به ترتیب حروف معجم نام‌های صاحبان نامه‌ها قرار داده است. در

مکاتبات علاوه بر نثرهای ادیبانه و مسجع، اشعار و قصاید منظوم بسیاری آورده شده است.
آغاز: بسمله. الحمدلله الذی جعل بادی امیراً و قدر للمراجع ان یکون مأموراً و مرجع بینها بحرین یلتقیان ... و بعد فقد کنت قدیماً جمعت کتابی الهدایا و سمیته بالمجازات و المحارات و اودعته جملة من مجارات الشعراء
[کشف الظنون ۱۴۸/۱؛ الاعلام ۳۱۵/۲؛ الاوقاف العامة موصل ۱۰۴/۴]

۱. خوی؛ نمازی؛ شماره نسخه: ۶۶۴
آغاز: برابر؛ **انجام:** له عیو ن وهو اعمی و فی ×× عینیه اولاد علی شکله / یامن سمی بنی الوری قدرة ×× اکشف لنا عنه و عن اصله
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۱ شوال ۱۰۳۰ق؛ در اولش مطالعه ابراهیم اکرمی که ۱۲ بیت شعر در بیان مطالعه کتاب انشاء کرده؛ تملک: اسماعیل چلبی زاده سال ۱۱۵۸، عبدالکریم قطبی، محمد ابوبکر بن ابی الحسن الدمیری، محمد بن کمال الدین حسینی شامی حنفی، حسن بن عبدالکریم بن محمد بن کمال الدین بن حمزه حسینی حنفی الدمشقی؛ واقف: ابراهیم شریف حسینی، ۱۲۳۰ق، از موقوفات رمضانیه آقا ابراهیم ۱۲۳۰؛ جلد: تیماج قهوه‌ای سوخت، ۲۹۱گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف:-۳۶۱]

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۸۰۸
نسخه اصل: همان نسخه بالا [عکسی ف: ۳-۱۰]

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۴۵۷عکسی
نسخه اصل: همان نسخه بالا [عکسی ف: ۱-۴۰۶]

۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۴۲۰۱/۱
آغاز: برابر؛ **انجام:** یا من سمی بین الوری قدره اکشف لنا عنه و عن اصله (انتهی الحان کان السواجع ... بعون الله و لطفه)
خط: نستعلیق، کا: محب علی بن محمد تقی یکانلو، تا: ۲ ربیع الثانی ۱۲۶۷ق، جا: دزفول؛ در آخر کاتب چنین می‌نویسد: «ایامی که بجهت تحدید حدود دولتین قویمتین ایران و عثمانی مأمور و بواسطه اختلاف اقوال مأمورین و انتظار جواب دستورالعمل مجدد دولتین از محمره برای گذراندن فصل تابستان به ییلاق منکره و بعد از ورود شمس به عقرب ما هم به قصبه دزفول مراجعت کرده هنوز منتظر جواب بودیم، تحریر این کتاب را برای رفع کسالت بیکاری صواب آمده، در قصبه دزفول شروع و اختتام شد ... محب علی ابن محمد تقی یکانلو ...» با مهر او «عبده الراجی محب علی» مورخ ۱۲۵۱؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۵۸گ (۱پ-۱۵۸ر)، ۱۹سطر (۸/۵×۱۶)، اندازه: ۱۹×۲۹سم [ف: ۱۱-۲۱۵]

۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۲۷۷
آغاز: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ ۳۱۲گ، ۲۵ سطر، قطع: خشتی، اندازه: ۱۰/۵×۲۰سم [ف: ۲-۱۵۷]

● الزام العار لصاحب الغار / تفسیر / عربی

ilzām-ul ʻār li-ṣāḥib-il ġār

فاضل هندی، محمد بن حسن، ۱۰۶۲-۱۱۳۷ قمری

fāzel-e hendī, mohammad ebn-e hasan (1652-1725)

در این رساله آیه ۳۸ سوره توبه را به طور مزجی تفسیر می‌نماید و اثبات می‌کند که وجود ابی بکر با پیامبر اکرم در غار هنگام هجرت آن حضرت به مدینه، فضیلتی برای وی نیست بلکه دلیل بر عدم فضیلت اوست. در پایان رساله قصیده لامیه‌ای است از خود مؤلف در نکوهش ابی بکر.

قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۳۶۳۰/۲-۱۸/۱۵۰
آغاز: بسمله یقول محمدبن الحسن الاصبهاتی المعروف بالبهاء الحمدلله الذی نجانی من الضلال و البوار و هدانی الی السادة الائمة الاخیار و جعلنی من شیعة علی الکرار؛ **انجام:** ظنون الناس فیهم أن یکونوا ×× رجالا أویری لهم انسلالا / من الناس فان الجن ممن ×× علیه النصر دوماً لایزالا
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۴گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف: ۱-۴۷۳]

● الزام المتکبرین / اخلاق / عربی

ilzām-ul mutikabbirīn

علینقی بن قاسم

ʻalī-naqī ebn-e qāsem (-)

تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه: ۴۴۱/۷
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ذیقعده ۱۲۰۹ق، جا: کلکته؛ کاغذ: هندی، جلد: تیماج قهوه‌ای ضربی، ۲۷گ (۲۲۲پ-۲۴۸پ)، ۱۳ سطر (۸/۵×۱۵)، اندازه: ۱۵×۲۱/۵سم [ف:-۳۰۰]

● الزام المخالفین / پاسخ پرسش‌ها / فارسی

elzām-ol moxālefīn

رشتی اصفهانی، محسن بن محمد رفیع، ق۱۳ قمری

raštī esfahānī, mohsen ebn-e mohammad rafī‘ (- 19c)

پاسخ پرسش‌ها و شبهاتی است درباره عقاید شیعی که از طریق برخی از علمای نصارا القاء شده بوده است، چنان که خود می‌گوید این رساله را به خواهش استادش حاج عبدالعلی رشتی نوشته است. وی نخست رساله مختصری به نام «نصرة الدین» تألیف کرده سپس آن را بسط داده و این کتاب را ساخته است.

قم؛ مرکز مطالعات؛ شماره نسخه: ۶۴۳/۱
آغاز: الحمدلله رب العالمین ... اما بعد عرضه می‌دارد و عریضه مینگارد بنده شرمنده ابن المرحوم العلامة الفهارمة ... الحاج شیخ محمد رفیع الجیلانی؛ **انجام:** خداوند عالم بحرمة محسن فاطمه زهرا و پنج تن آل عبا که عمرطبیعی بایشان عطا فرماید و بعلم و

فضل و زهد و تقوی ایشان بیفزاید بحق محمد
خط: نسخ خوب، بی‌کا، تا: ربیع الثانی ۱۲۶۰ق؛ جلد: تیماج، قهوه‌ای، ضربی، ترنج با سر و لچکی با نقش گل و بوته، مجدول گرهی، ۸۴گ(۱پ-۸۴ر)، ۱۳سطر، اندازه: ۱۶×۲۲سم [ف: ۱-۵۴۹]

● **الزام المعاند** / کلام و اعتقادات / فارسی

elzām-ol mo'āned

بهاءالدین، محمد بن سعید، ق۱۴ قمری

bahā-od-dīn, mohammad ebn-e sa'īd (- 20c)

تاریخ تألیف: پنج‌شنبه ۶ ذیقعده ۱۳۰۱ق

نویسنده که از فرقه شیخیه است پس از آن‌که شرح مفصلی در منقبت و عظمت شیخ احمد احسائی می‌آورد می‌گوید: «رساله به نظر رسیده که در آن رساله افتضاح تمام را بر خود روا داشت و در معاندت خود امری فرو نگذاشت حسادت را نسبت به شخص بزرگی به نهایت رسانیده و سوء ادبش به سر حد کمال انجامید» و «از آنجا که اوقات اشرف از آن بود که صرف تعرض اباطیل اهل باطل شود خصوصاً که بنای اغلب اهل روزگار مساهله و مسامحه در دین است ... عجالة اگر هرگاه از بسیاری گوش شنوا نباشد صفحه کاغذ مطیع است چند کلمه بعون الله و منه برشته تحریر می‌آورد». پس از آن او در یک «مقدمه» و فصولی چند به جواب می‌پردازد. مقدمه: در بیان هفوات و شبهاتی که در رساله مندرج است به اجمال؛ فصول: رفع هر یک از شبهات به تفصیل

تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۲۹۳۸/۱

آغاز: بسمله، سپاس فزون از قیاس و ستایش برون از التباس؛

انجام: فارغ شد از تحریر و تسوید این رساله مؤلف ان بهاء الدین محمد بن سعید ثبته الله علی صراط الحمید در شب پنج‌شنبه ششم شهر ذی القعده ۱۳۰۱هـ.ق.

کا: احمد بن مرتضی بن عبدالوهاب حسینی لاریجانی، تا: اواخر قرن ۱۳؛ کاغذ: فرنگی (الوان)، جلد: تیماج مشکی مقوایی عطف تیماج مشکی، ۱۱۱ص (۱-۱۱۱)، ۱۶ سطر (۷×۱۳/۵)، اندازه: ۱۱×۱۷/۵سم [ف: ۶-۶۸۵]

● **الزام النواصب بامامة علی بن ابی طالب** / کلام و اعتقادات / عربی

ilzām-un nawāṣib bi-imāmat-i 'alī ibn-i abī-ṭālib

؟ صیمری، مفلح بن حسن، -۹۰۰ ؟ قمری

saymarī, mofleh ebn-e hasan (- 1495)

کتابی است در اثبات اصل امامت و دفاع از تشیع. نام مؤلف در رساله نیامده است، اما مؤلف آن در چندین جا خود را یکی از «اهل کتاب» معرفی کرده است که به دین اسلام درآمده و دیده است که در میان آنها اختلاف سختی است و خواسته است آنچه که راست است بیابد و سرانجام دریافته است که شیعیان درست می‌گویند و از روی خبرهای سنی پیشوایی حضرت علی (ع) را آن چنان‌که شیعیان می‌گویند روشن ساخته است. این کتاب در یک مقدمه و چند باب و چند فصل است. عناوین باب‌های آن چنین است: اختلاف المذاهب بعد رسول الله فی الامامة، در هفت فصل؛ بعض ما أورده العامة من الآیات و الأخبار الدالة علی أمامة امیرالمؤمنین و فضله، در دو فصل؛ مثالب الصحابة من کلام العامة، در هشت فصل.

از جمله وقایع تاریخی که در این کتاب بدان اشاره شده است جنگ‌هایی است که میان پادشاه دمشق الملک الافضل علی پسر صلاح الدین یوسف الملک الناصر ایوبی (دمشق ۵۸۲-۵۹۲ و ۶۲۲) و برادرش عثمان الملک العزیز (مصر ۵۸۹ و ۵۹۵) و عمش سیف الدین ابوبکر الملک العادل (الجزیره ۵۸۹ و دمشق و مصر ۵۹۲ و ۶۱۵) درگرفت و علی به ناصر عباسی (۵۷۵-۶۲۲ق) شکایت کرده بود. وی از صاحب المصابیح حسین بن مسعود البغوی الفراء (-۵۱۶ق) در کتاب المصابیح و تفسیر او و از فخر رازی (۵۴۴-۶۰۶ق) و از اخطب خوارزم (۴۸۴-۵۶۸ق) و از ابن عبد ربه و از «الرجل الکتابی» نقل قول کرده است.

در بین اهل فن در مورد این‌که مؤلف آن کیست اختلاف است. شیخ حر عاملی آن را از جمله کتاب مجهول المؤلف می‌داند، اما آنها که برای این کتاب مؤلفی ذکر کرده‌اند، کتاب را به افراد زیر نسبت داده‌اند: ۱. سید علی بن طاوس (- ۶۶۴ق)، ۲. شیخ ابراهیم بن سلیمان قطیفی (-۹۴۴ق)، ۳. شیخ مفلح صیمری (از جمله شیخ سلیمان بن عبدالله ماحوزی (-۱۱۲۱ق) در رساله‌ای که در آن ترجمه بعضی از علمای بحرین آمده، سید شرف الدین در النص و الاجتهاد، سید محمد امین در اعیان الشیعة)، ۴. حسین بن مفلح صیمری (پسر شیخ مفلح صیمری)، ۵. سید حیدر آملی. اما از این بین نسبت به مفلح بن حسن صیمری درست‌تر می‌نماید و ما در اینجا همه نسخه‌ها را به وی نسبت داده‌ایم، هرچند در اکثر فهرست‌ها بدون ذکر نام مؤلف آورده شده است.

آغاز: بسمله. الحمدلله رب العالمین و صلی الله علی محمد و آله الطاهرین [و الحمد لله الواصل الحمد بالنعم و النعم بالشکر، نحمده علی آلائه ...] و بعد فانه یجب علی کل عاقل ان ینظر لنفسه قبل حلول رمسه ... و اعلم انی رجل من اهل الکتاب سألت الله الهدایة الی الصواب، فهدانی الله الی دین الاسلام ــ الذی اوجبه علی جمیع الانام ــ دین محمد المصطفی علیه الصلاة و السلام فلما صرت منهم و فیهم، و صار لی ما لهم وعلی ما علیهم، جالست علماءهم، و صاحبت فضلاءهم، فرأیت بینهم اختلافاً کثیراً و تفسیقاً و تکفیراً ... فاجتهدت فی تفسیر الفرقة الناجیة التی عناها النبی ... فلما جعلت اعتمادی علی ما اورده الشیعة ... و لابد من ایراد رسالة وجیزة من طرق الاختصام ... و سمیت هذه الرسالة «الزام النواصب بامامة علی بن ابی طالب» و هی مشتملة

علی مقدمة و ابواب و فصول
انجام: والذی رواه الستة من کلام الشیخین و عائشة عند الاختصار فیه کفایة و عبرة لاولی الابصار. فعلمت ان الحق مع علی یدور حیث ما دار کما اخبر النبی المختار و ویل للذین کفروا من النار و صلی الله علی محمد و آله الاطهار و الحمدلله رب العالمین بالخیر و الصواب
چاپ: با تحقیق عبدالرضا النجفی، قم، مولود کعبه، ۱۴۲۰ق
[الذریعة ۲۸۹/۲؛ طبقات أعلام الشیعة، قرن ۹ هـ ص ۱۳۷؛ ریاض العلماء ۲: ۱۷۹ و ۶: ۴۳]

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۳۶۲۴
خط: نسخ، بی‌کا، تا: غره شعبان ۹۵۹ق؛ روی برگ اول این نسخه، مؤلف را شیخ مفلح بن حسن الصیمری دانسته‌اند، مصحح، در حاشیه صفحه ما قبل آخر اشعاری است به عربی که قطب الدین محمد بن عزالدین حسنی حسینی موسوی نوشته با مهر «صراط علی حق» (هشت گوش) و مهر «محمد نبی الله علی ولی الله» (بیضی)؛ تملک: ظهیر الدین شاه محمود ابوالمکارم حسن حسینی فرزند مظفر الدین علی نقیب مشهور به شیخ الاسلام، و تملکی به‌تاریخ غره ربیع الاول ۱۲۶۵ با مهر «ابراهیم بن عبدالله الموسوی» (مربع)؛ مهر: «ابوالمکارم بن مظفر الدین علی انجو» (دائری)، «ابوالمکارم الحسینی الحسنی الانجو»، «یا الله المحمود فی کل فعاله عبده ابوالمکارم الحسنی الحسینی الانجو»، «هو العلی الاعلی» (مربع)، «شفیع یحیی فی الاخرة محمد و العترة الطاهرة» (بیضی)؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۴۵گ، ۷ سطر، اندازه: ۱۳×۱۸سم [ف: ۱۰-۲۳]

۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۳۳۹
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ شکسته، کا: سیف بن احمد لیثی حلی، تا: ۱۶ جمادی الاول ۹۷۷ق، جا: قزوین؛ مصحح و با نسخه‌های شیخ محمد حبائی و محمد بن شمس الدین قطیفی مقابله شده است؛ واقف: ابن خاتون، ۱۰۶۷؛ ۲۳گ، مختلف السطر، اندازه: ۱۴×۱۹سم [ف: ۴-۲۹]

۳. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۶۵۴/۲
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق خوش، کا: عنایت الله، تا: نزدیک ۱۰۵۳ق؛ ۳۰گ (۱۳۳پ-۱۶۲ر) [ف: ۶-۲۱۳۸]

۴. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۲۷۳/۲
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: مراد بن آقا شاه قمی، تا: جمادی الثانی ۱۰۶۲ق؛ مصحح؛ جلد: مقوایی عطف تیماج قهوه‌ای، ۳۶گ (۱۶۵پ-۲۰۰ر)، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۸×۲۵سم [ف: ۴-۷۴]

۵. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۱۰۴۹/۲
خط: نسخ، کا: محمد بن حسن حر عاملی، تا: ۱۰۶۳ق؛ کاغذ: پسته‌ای، جلد: میشن قهوه‌ای، ۱۶ سطر [ف: ۵-۲۲۷]

۶. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۴۹۹/۲
آغاز: برابر؛ **انجام:** و السلام علی من اتبع الهدی تصنیف الشیخ المفید افادونا الله فوائده و عودنا عوائد کما هی عوائده.
در این فهرست نام مؤلف ابن طاوس آمده است؛خط: نسخ، کا: محمد رضا بن حاجی محمد ششتمدی سبزواری، تا: ۱۰۷۶ق؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج قرمز مقوایی، ۷۵ص (۳۱۹-۳۹۴)، ۱۷ سطر (۸×۱۷)، اندازه: ۱۳×۲۶سم [ف: ۷-۴۱۵]

۷. قائن؛ مدرسه جعفریه؛ شماره نسخه: ۱۰۵/۲
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۵ ربیع الاول ۱۰۷۷ق؛ جلد: تیماج دورو، روقرمز، پشت سبز، ۲۵گ (۱۰۷-۱۳۲)، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۳/۵×۱۹سم [کتابخانه‌های قائن: ف:-۹۳]

۸. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۶۵۴۳/۲۲
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ و نستعلیق، کا: کرم الله بن عطاء، تا: دوشنبه ۱۸ شوال۱۰۸۳ق، جا: مکه؛ جلد: تیماج قرمز عطف و حاشیه تیماج سبز، ۸گ (۱۰۵ر-۱۱۳ر)، اندازه: ۲۳×۳۶/۵سم [ف: ۱۷-۱۳۰]

۹. بیرجند؛ دیانی؛ شماره نسخه: ۱۱۴/۲
خط: نسخ زیبا، کا: هادی مشهدی، تا: ۲۸ ذیقعده ۱۰۸۴ق؛ مصحح، محشی؛ جلد: تیماج مشکی فرسوده، ۸۵گ (۱۶۰پ-۲۴۵ر، ۱۳ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۱۹/۵سم [ف:-۸۹]

۱۰. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه: ۲۳۷۱۲/۷
آغاز: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۰۹۰ق؛ افتادگی: انجام؛ تملک: محمد قاسم بن محمد هاشم دامغانی مورخ ۱۲۲۶ق؛ جلد: تیماج لایه‌ای عنابی، ۳۶گ، ۱۵ سطر (۷/۵×۱۴)، اندازه: ۱۲×۱۹سم [ف: ۲-۵۹]

۱۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۳۷۹۷/۴
آغاز: لو اتبعوا اماماً واحداً یهدیهم الی الحق و یردهم عن الضلالة و لم یفترقوا و لم یهلکوا؛ **انجام:** برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۰۹۳ق؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح، محشی، در برگ ۱۱۰ این بیت نگاشته شده: «پدرم نام عمر کرد که نامش گم باد ×× من غلام علی ام کوری چشم پدرم»؛ کاغذ: شرقی، ۲۲گ (۹۰-۱۱۱)، ۲۱سطر، اندازه: ۶×۱۳سم [ف: ۳۴-۸۴۵]

۱۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۷۱۹۹/۱
در فهرست بر اساس آنچه در ص ع نسخه آمده است به شیخ ابراهیم قطیفی نسبت داده شده است؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۵ صفر ۱۰۹۹ق؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج مشکی ضربی ترنجی مقوایی،۱۳سطر(×۱۲)،قطع: بغلی، اندازه: ۱۱×۱۸سم [ف: ۱۶-۴۸۵]

۱۳. شیراز؛ علامه طباطبائی؛ شماره نسخه: ۱۰۲۴
خط:نسخ،بی‌کا،تا:قرن۱۱؛اندازه: ۱۲×۱۸سم [نسخه پژوهی: ۲-۱۱۴]

۱۴. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۵۰۳۵/۱۱
آغاز: برابر؛ **انجام:** قال الرجل الکتابی الذی هداه الله الی الاسلام

خط: نستعليق، كا: مهدی بن حسین عاملی، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: انجام(چند برگ)؛مصحح؛کاغذ:شرقی،جلد:تیماج قهوه‌ای؛ ۲۴گ (۲۴۴-۲۶۷)، ۱۸ سطر (۵×۱۲)، اندازه: ۹×۱۶سم [ف: ۳۸-۹۱]

۱۵. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۴۷۷۳

آغاز: ترجيع من غير مرجح. على كل عاقل النظر الصحيح فی اديان المسلمين و اتباع الحق المبين و العرض عن التعصيب لدين الآباء و الامهات لان ذلك يوجب الوقوع فی الهلكات؛ **انجام:** برابر

خط: نستعليق، كا: محمد مؤمن، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: آغاز (به‌ظاهر ۴ برگ)؛ مهر: «حاج سید نصرالله تقوی»؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: چرمی یک‌لا، ۶۷گ، ۹ سطر (۴/۵×۱۱)؛ اندازه: ۱۰×۱۴/۵سم [ف: ۱۳-۱۷۰]

۱۶. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۳۶۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ متوسط، بی‌کا، تا: ۱۱۱۳ق؛ کاغذ: آهاردار، جلد: تیماج نارنجی، ۳۴۸ص، ۱۹ سطر، قطع: خشتی، اندازه: ۱۸×۲۰سم [ف: ۴-۱۲۴]

۱۷. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۲۴۷۷/۲

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۱۱۵ق؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج تریاکی مقوایی، ۲۰ص (۳۰-۴۹)، ۲۳ سطر (۱۳/۵×۲۱)، اندازه: ۱۶×۲۳سم [ف: ۹-۱۲۴۵]

۱۸. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۷۳۱۲/۴

خط: نسخ، بی‌کا، تا: پنج‌شنبه ۲۳ ذیحجه ۱۱۲۲ق؛ افتادگی: آغاز؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: نو، ۲۲ سطر (۹/۵×۱۳)، قطع: ربعی، اندازه: ۱۳×۱۸سم [ف: ۱۶-۵۱۰]

۱۹. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ض۱۴۴۲۶

آغاز: برابر؛ **انجام:** و صلی الله علی سیدنا محمد سنه ۱۱۵۸ علی یه اقل عباد

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۱۵۸ق [الفبائی: ۶۴]

۲۰. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۵۷۵/۲

انجام: برابر

نسخه بدینجا آغاز می‌گردد: «واحدة تدل لی نقص فی انسابهم» و در گ۵پ بدینجا پایان می‌یابد: «طویل نجاد السیف اجید یعسوب» درباره ننگین بودن خاندان ابوبکر و عمر و عثمان و معاویه و یزید و عمر سعد و طلعه و زبیر و امیة بن عبد شمس و این چهار برگ هم گویا از همی رساله می‌باشد، آنگاه از دیباچه رساله آغاز می‌شود: «من رد جواب الاخصام و وجدت اخبارهم تتضمن تکذیب ائمتهم و تفسیقهم» (گ۶ر)؛ خط: نسخ، کا: شیخ عابد و منصور حویزی جزائری، تا: ۱۷ جمادی الثانی ۱۱۶۰ق، جا: مخای یمن؛ افتادگی: آغاز و وسط (میان برگ‌های ۱۹ و ۲۰-۲۷ و ۲۸)؛ توضیح فهرست‌نگار: در دفتر شماره ۴۹۹ کتابخانه ملی تهران دو کتاب نوشته شده یکی الکشکول سید حیدر دیگری همین رساله ما به‌نام «الزام النواصب بامامة علی بن ابی طالب» که در یک مقدمه و چند باب و چند فصل است و نگارنده آن خود را مردی کتابی نومسلمان می‌خواند، پیداست که این همان نسخه شماره ۳۳۹ آستان قدس است و نگارنده آن نه ابن طاوس می‌تواند باشد نه شیخ مفلح صیمری و نه شیخ ابراهیم بن سلیمان قطیفی (زنده در ۹۴۴) مگر اینکه از عبارت «کتابی نومسلمان» ظاهر آن خواسته نشده باشد؛ ۲۹گ (۲ر-۳۰پ) [ف: ۳-۵۳۸]

۲۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۷۱۵۹/۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: صالح بن علی بن محمد بن محمد بن مجیر جویانی عنقانی، تا: ۱۱۷۱ق، به‌دستور سید مصطفی؛ تملک: حسین بن حسن بن مصطفی نورالدین حسینی به تاریخ ۱۲۱۹؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۳۲گ (۱۶۳پ-۱۹۴پ)، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۶×۲۱سم [ف: ۱۸-۳۰۴]

۲۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۶۲۵۱/۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: ابوعلی محمد بن علی قاجار، تا: ۱۱۷۹ق، جا: مشهد مقدس؛ جلد: دو رو تیماج رو قرمز ضربی پشت مشکی، ۳۱گ (۱۱۷پ-۱۴۷ر)، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۳×۲۴سم [ف: ۱۶-۲۳۵]

۲۳. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۲۷۸۷/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: شکسته نستعلیق، کا: شهاب الدین حسین بن ناصرالدین حسین حسنی حسینی جعفری دیباجی، تا: قرن ۱۲؛ کاغذ: اصفهانی نخودی، جلد: مقوا با روکش گالینگور، ۱۲گ (۱-۱۳)، ابعاد متن: ۱۰/۵×۲۰، اندازه: ۱۴/۵×۲۲/۵سم [ف: ۱۳-۲۶۵]

۲۴. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه: ۱۱۵۳/۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق زیبا، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ مجدول؛ مهر: حاج سید سعید؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج قهوه‌ای لولائی، ۲۴گ (۳۱-۵۵)، ۱۵ سطر (۵×۱۱)، اندازه: ۹×۱۷سم [ف: ۳-۱۶۰۲]

۲۵. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۲۲۱۵/۶

آغاز: برابر؛ **انجام:** نسب عمر الخطاب: روی محمد بن السائب فی کتاب المثالب و هو من اعلام السنة؛ کانت صهاک امه حبشية ... و روی ابن عبد ربه فی کتاب العقل ... فی نسب عثمان بن عفان. روی محمد بن السائب.. ... فی نسب معاوية ... و روی الحافظ ابوسعيد اسماعيل بن علی السمان الحنفی من علماء السنة (گ۷۸پ، در میان سطر چهارم نانوشته مانده است)

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ کاغذ: نخودی، اصفهانی، جلد: مقوایی، رویه تیماج حنائی ضربی، ترنج در میان با چهار ستاره بالا و پائین و جدول دورا دور آستر کاغذ آبی، ۱۳ص (۶۶-۷۸)، ۱۵ سطر (۷×۱۴/۵)، اندازه: ۱۱/۵×۱۸سم [ف: ۱۱-۵۴۵]

۲۶. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۳۲۸۳/۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ مصحح؛ ۲۴گ (۱۲۳پ-۱۴۷پ)،

۱۸ سطر، اندازه: ۱۱/۵×۱۸/۵سم [محدث ارموی مخ: ۲-۷۹۳]
۲۷. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۲۹۳/۳
آغاز: برابر
نسخه اصل: کتابخانه واتیکان در رم ایتالیا. بخشی از کتاب؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱ و ۱۲؛ ۱۶ص (۶۳-۷۸)، ۱۹سطر [عکسی ف: ۳-۶۵۴]
۲۸. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۱۲۳۶/۱۰
خط: نستعلیق، کا: محمد علی بن عبدالکریم مروزی، تا: شنبه ۲۴ رجب ۱۲۳۶ق؛کاغذ:پسته‌ای،جلد:میشن سیاه،۱۴سطر [ف: ۵-۲۵۰]
۲۹. قم؛ حجتیه؛ شماره نسخه: ۴۸۷/۲
خط: نسخ، کا: ... بن محمد بن عبدالحسین بن ناصر بن ابراهیم، تا: ۱۲۳۸ق [ف: ۱۱۱]
۳۰. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۲۹۴۹/۴
خط: نستعلیق، کا: محمد طاهر بن محمد صالح حسینی مازندرانی، تا: ۱۲۵۲ق؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۳گ (۳۹ر-۴۲پ)، ۳۰ سطر (۱۰×۲۰/۵)، اندازه: ۱۶×۲۸سم [ف: ۱۰-۱۸۳۲]
۳۱. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۲۶۲۷
آغاز: برابر
نسخه اصل: کتابخانه‌ای در نجف اشرف؛ خط: نسخ، کا: حسن موسوی خرسان، تا: ۲۴ ربیع الاول ۱۲۵۷ق؛ مصحح [عکسی ف: ۷-۲۳۲]
۳۲. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۲۵۳۰۰
بی‌کا، تا: ۱۲۷۰ق؛ خریداری از منصور گلستانی [رایانه]
۳۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۴۷۷۷
آغاز و انجام: برابر؛ حسب الفرمایش ... آقا سید جلیل ولد ارجمند آقا سید علی نقی سادات اخوی قلمی گردید. فی لیلة الاربعاً الثانی من شهر ذی القعدة الحرام و انا العبد عبدالله ذاکر ۱۲۹۵.
خط: نسخ، کا: عبدالله ذاکر، تا: چهارشنبه ۲ ذیقعده ۱۲۹۵ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج زرد، ۴۴گ، ۱۳سطر(۶×۱۲)، اندازه: ۱۰×۱۷سم [ف: ۱۳-۱۷۴]
۳۴. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۲۰۹۷/۶
آغاز و انجام: برابر
نام کتاب باتوجه به نسخه‌های مشابه تصحیح شد. در فهرست به نام «الاعتقادات علی المذهب الجعفری» آمده است؛ بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: فرنگی، جلد: عطف و گوشه میشن رویه کاغذی، ۱۱گ (۲۵ر-۳۶ر)، اندازه: ۱۸×۲۲سم [ف: ۵-۴۲۲]
تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه: ۲۴/۶-عکسی
نسخه اصل: همان نسخه بالا [عکسی ف: ۲-۱۰۴]
۳۵. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۳۶۷/۱
آغاز: برابر؛ **انجام:** و تجیبنی بغیر جوابک و ما هو الا من معدن النبوة و موضع الدلة و اما انت لو سالتنی درهما ما اعطیتک.
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ جلد: تیماج مشکی بدون مقوا، ۵۱گ (۲ر-۵۲ر)، اندازه: ۱۵×۲۰سم [ف: ۱-۴۷۷]
۳۶. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۹۷۱/۳
خط: نسخ، بی‌کا، تا: شعبان۱۳۰۴ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: میشن قرمز [ف: ۵-۲۲۲]
۳۷. قم؛ مفتی الشیعه؛ شماره نسخه: ۲/۶
خط: نسخ، کا: سید ابوالقاسم (المحرر) نجفی اصفهانی، تا: ۱۳۳۹ق؛جلد: تیماج قرمز، ۱۷گ (۱۱۸ر-۱۳۵پ)، ۱۹-۲۰سطر، اندازه: ۱۶/۵×۲۰/۵سم [ف:-۱۰]
۳۸. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۸۱۶۱
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: محمدحسین بن زین العابدین ارموی، تا: ۹ جمادی الثانی ۱۳۴۷ق؛ کاغذ: نخودی، جلد: مقوا، ۱۸گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۱/۶سم [ف: ۱۴-۸۱]
۳۹. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۱۰۴۶
آغاز: برابر؛ **انجام:** علی اهل بیته الائمه البرره الکرام
خط: نستعلیق، کا: احمد بن محمدرضا حسینی خوانساری، تا: قرن ۱۴؛ اهدایی: رهبری، ۱۳۷۳ [رایانه]
۴۰. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۶۷۲۰
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا [الفبائی: ۶۴]
۴۱. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۱۶۹۸/۳
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق خوش، کا: محمد حسن منشی تفرشی ملقب به کمال الدوله، بی‌تا، جا: تهران؛ کاغذ: فرنگی (الوان)، جلد: مقوایی تیماج تریاکی، ۵۳ص (۱۶۷-۲۲۰)، ۱۳ سطر (۹×۱۴)، اندازه: ۱۴×۲۲سم [ف: ۱۰-۲۸۶]
۴۲. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه: ۱۱۳۳/۱
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: محمد فضایل طباطبایی، بی‌تا؛ جلد: مقوایی عطف تیماج تریاکی لبه‌دار، ۳۳گ، ۱۴ سطر (۹×۱۵)، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف: ۳-۸۶۸]
۴۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۷۹۳۶
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ قطع: رقعی [رایانه]
۴۴. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۱۳۹۹/۸-۸/۱۰۹
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ مصحح؛ جلد: تیماج مشکی مجدول، ۲۷گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۵×۲۲/۵سم [ف: ۱-۴۷۳]
۴۵. قزوین؛ فحول قزوینی؛ شماره نسخه: بدون شماره
بی‌کا، بی‌تا [ف:-۲۶]
۴۶. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه: ۸۲۶۱/۴
خط: نسخ، کا: عبد بن حاجی عبدالله، بی‌تا؛ کاغذ: فرنگی سفید،

جلد: تیماج قهوه‌ای یک لا، ۳۷گ (۹۰پ-۱۲۶ر)، ۱۹ سطر (۱۳/۵×۱۸/۵) [ف: ۳-۱۸۲]

۴۷. تهران؛ چهل ستون؛ شماره نسخه: ۳۱۸/۲

آغاز: برابر

بی کا، بی تا؛ ۶گ [چند نسخه-ف:-۳۸۵]

۴۸. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۸۳۱۵/۱

خط: نسخ، بی کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج سبز بدون مقوا، ۲۷گ (۱پ-۲۷ر)، اندازه: ۱۷×۲۱/۵سم [ف: ۲۱-۲۷۵]

● الزام النواصب فی امامة علی بن ابیطالب / کلام و اعتقادات / عربی

ilzām-un nawāṣib fī imāmat-i ʻalī ibn-i abī-ṭālib

کرمانی، محمد کریم بن ابراهیم، ۱۲۲۵-۱۲۸۸ قمری

kermānī, mohammad karīm ebn-e ebrāhīm (1810-1871)

تاریخ تألیف: یک‌شنبه ۲۹ ربیع الاول ۱۲۶۱ق

یکی از مریدان مؤلف، که از سران شیخیه می‌باشد، به نام محمد باقر راینی از وی درباره «رکن رابع» سؤالاتی می‌نماید او هم در جواب وی، سؤالات را متن قرار داده و شرح می‌کند و در مدتی که کرمانی مشغول تهیه پاسخ بوده، سائل از دنیا می‌رود.

آغاز: بسمله. الحمدلله رب العالمین ... اما بعد فیقول ... کریم بن ابراهیم کرمانی ... انه قد سالنی جناب العالم ... ملا محمد باقر الرائنی الکرمانی.

انجام: و اعلم ان سئوالات السائل کان اکثر من ذلک و فیها تفاصیل ... و طلب من سایر الاخوان اتمامه بادرت الی اتمامه ... و قد وفقنا الله لاتمامه

[فهرست کتب مشایخ ۱۸۶: ۲؛ فهرستواره منزوی ۱۲۵/۹ (۱ نسخه)]

شروح و حواشی:

رساله در جواب اصفهانی در ایراد به الزام النواصب = رد رد الزام النواصب؛ کرمانی، محمد کریم بن ابراهیم (۱۲۲۵-۱۲۸۸ق)

۱. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه: ۱۰۸۲/۲

انجام: و الراد علینا الراد علی الله و هما علی حد الشرک بالله ...

خط: نسخ، کاتب = مؤلف، تا: رجب ۱۲۶۱ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مقوایی با عطف تیماج تریاکی، ۲۲گ، ۱۹ سطر (۸×۱۴)، اندازه: ۱۴×۲۱سم [ف: ۳-۸۴۸]

۲. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه: ۱۰۹۷/۱

خط: نسخ، بی کا، تا: شوال ۱۲۶۱ق؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج مشکی یک‌لا، ۷۳گ (۱-۷۳)، ۲۱ سطر (۱۰×۱۵)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۳-۸۵۳]

۳. قم؛ معصومیه؛ شماره نسخه: ۵۵۹/۱

آغاز: و اجعل فقرات سؤاله کالمتن و جوابی کالشرح لیتضح جواب کل فقرة فقرة و شبهة شبهة و سمیته بالزام النواصب؛ **انجام:** برابر

خط: نسخ، بی کا، تا: یک شنبه ۲۹ ربیع الاول ۱۲۶۱ق؛ افتادگی: آغاز (یک برگ)؛ جلد: تیماج مشکی، ۶۶گ (۱ر-۶۷پ)، ۱۸ سطر(۸×۱۵/۵)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۲-۱۹۰]

۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۵۱۹۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی کا، تا: یک‌شنبه ربیع الاول ۱۲۶۱ق؛ مهر تملک: «علی بن موسی» تاریخ ۱۳۰۲؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج قرمز لایی، ۷۳گ، ۲۴ سطر (۸/۵×۱۵/۵)، اندازه: ۱۲×۱۵/۵سم [ف: ۱۶-۲۲]

۵. قم؛ حجتیه؛ شماره نسخه: ۳۳۷/۱

خط: نسخ، کا: غلامعلی بن زین العابدین، تا: ۱۲۶۲ق، جا: ماهان کرمان؛ قطع: خشتی [ف:-۱۰۵]

۶. قائن؛ حسینی قهستانی؛ شماره نسخه: ۳۲/۳

آغاز: الحمدلله رب العالمین ... انه قد سألنی جناب العالم العامل و الزکی الفاضل صاحب المکارم و المفاخر

خط: نسخ، کا: علی بن محمد کرمانی، تا: ۱۵ شعبان ۱۲۷۲ق؛ مصحح؛ جلد: تیماج قهوه‌ای ضربی، ۱۱۵گ (۲۲پ-۱۳۷ر)، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۱×۱۷/۵سم [مدرسه جعفریه زهان: ف:-۱۴۱]

۷. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه: ۱۳۵۱/۵

خط: نسخ، کا: غلام علی فرزند حسین، تا: شوال؛ افتادگی: آغاز؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: مقوایی با تیماج مشکی ضربی و سه ترنج، ۱۴ سطر (۶/۵×۱۲/۵)، اندازه: ۱۰/۵×۱۵/۵سم [ف: ۳-۹۳۶]

● الزام النواصب من طرق الغواصب / کلام و اعتقادات / فارسی

ilzām-un nawāṣib min ṭuruq-il ġawāṣib

کاظمی، محمد کاظم بن محمد جعفر، ق۱۲ قمری

kāzemī, mohammad kāzem ebn-e mohammad jaʻfar (-18c)

مؤلف کتاب «هفت قلعه» را که در بیان غزوات امیرالمؤمنین علی (ع) بوده به فارسی ترجمه نموده و بعد بنا به درخواست «علینقی آقا سرکار خاصه» روایاتی در فضائل امیرالمؤمنین (ع) و مثالب خلفا از کتب عامه بدان افزوده و آن را در یک «مقدمه» و چند «باب» و «خاتمه» ترتیب داده و در آخر برای فائده بیشتر رساله کتابی (الزام الناصب) و رساله یوحنا را به آن ضم کرده تا فائده آن اتم باشد و در سال ۱۱۲۹ از ترجمه آنها فارغ شده است.

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۲۲۱۱

آغاز: الحمدلله القدیم القاهر العظیم القادر الحکیم الغافر الکریم الساتر الاول والإخر الباطن والظاهر؛ **انجام:** ولیکن هرکس را چشم دل کور وزبان از حق لال گردیده راه بر هدایت نیابد.

خط: نسخ، کاتب = مؤلف، تا: ۱۱۲۹ق؛ مصحح؛ جلد: تیماج

قهوه‌ای، ۱۵۳گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۷×۲۳/۵سم [محدث ارموی مخ: ۲-۷۹۴]

● **الزامية** / فلسفه / عربی

ilzāmīya

رساله در علت و معلول و علت الاولی، عقل کل و خداوند و بحث لطمان وحدت (اتحاد) است.

تهران؛ مدارک فرهنگی؛ شماره نسخه: ۳۹/۷

آغاز: ینبغی ان یکون عنده الصانع سفیا و الدلیل علی ذلک انا نستدل الی وجوده؛ **انجام:** و ما نسواه کثیر مبناه محدث مصنوع و صلی الله علی محمد و آله المعصومین من عترته و سلم تسلیما کثیرا

خط: نسخ و نستعلیق، کا: جمال الدین محمد بن شرف الدین علی کردالانی، بی‌تا؛ کاغذ: اصفهانی مایل به حنایی، جلد: مقوایی روکش تیماج مشکی عطف پارچه مشکی، ۲گ (۱۱۵ر-۱۱۷پ)، ۱۵ سطر (۷×۱۲/۵)، اندازه: ۱۲×۱۸/۵سم [ف: ۳۸]

● **الالسن المخترعة من الحروف المبتدعة = الاعلام بفک الرموز من سایر الاقلام = اقلام الانبیاء و الفراعنة** / خط-عربی

al-alsun-ul muxtari‘a min-al ḥurūf-il mubtadi‘a = al-a‘lām bi-fakk-ir rumūz min sāyir-il aqlām = aqlām-ul anbīyā’ wa-l farā‘ina

ایوب بن مسلمه، ق۳ قمری

ayyūb ebn-e mosleme (- 9c)

هنگامی که مأمون عباسی (- ۲۱۸ق) به منظور دیدن اهرام به مصر مسافرت کرده بود، اراده کرد تا خطوط مختلفی را که بر دیواره‌های اهرام بود، کشف کند. از این رو فرستادگانی را به اطراف گسیل داشت و آنها دو نفر را به حضور او آوردند «محمد بن موسی» و «ایوب بن مسلمة»، دومی در شناخت خطوط قدیمی خبره بود و تمام کتیبه‌ها را برای مأمون توضیح داد، مأمون بسیار شگفت زده شد و دستور داد کتابی آوردند و تمام مطالب مربوط به علم خطوط را برای مأمون نوشت، در این کتاب به ۳ عنوان فوق اشاره شده و هیچیک از آنها در منابع موجود یافت نگردید.

آغاز: قال مؤلف هذا الکتاب اعلم یا اخی ایدک الله و ایانا منه بالعلم الی اشرف مقامات الاولیاء ان اهل التواریخ اجمعوا علی ان المأمون.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۲۶۸۴/۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** و کان من السند الاکبر من الشمال الی الیمین علی حروف ابجد فی ... صفته ...

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۸؛ افتادگی: انجام؛ مصحح، مقابله شده با نشان «بلغ»، در برخی برگ‌ها در داخل متن حروف عجیبی آمده و مشخص نیست چه حروفی است، این نسخه از روی نسخه بسیار کهن کتابت شده، با این عبارات: «نسخة اقلام الانبیاء و الفراعنة و الکواکب المنقوشة علی کل البرانی، و قد نقلناه هذه النسخة من نسخة نقلت من نسخة قدیمة ... فصحت الحروف لم ینخرم منها شیء و وجد تاریخ النسخة القدیمة الثالث عشر من جامدی الاول سنة ثلاثة عشرو مائة و السلام»؛ کاغذ: فرنگی، ۵۵گ (۱-۵۵)، ۱۷-۲۱ سطر، اندازه: ۱۰×۱۶سم [ف: ۳۲-۲۵۹]

● **الطاف القدس فی معرفة لطائف النفس** / عرفان و تصوف / فارسی

alṭāf-ul quds fī ma‘rifat-i laṭā’if-in nafs

شاه ولی الله، احمد بن عبدالرحیم، ۱۱۱۴-۱۱۷۶ ؟ قمری

šāh valī-ol-lāh, ahmad ebn-e ‘abd-or-rahīm (1703-1763)

رساله‌ای کوتاه در معرفی و تفسیر و بیان و ویژگی‌های قلب، عقل، نفس، روح، سر، خفی و اخفی در شش «فصل»: ۱. شرف و فائده علم لطائف؛ ۲. ماهیات این لطائف؛ ۳. تهذیب لطائف ثلاثة نادره؛ ۴. تهذیب جوارح و لطائف ثلاثة نادره؛ ۵. تهذیب لطائف خمس؛ ۶. تهذیب لطاف خفیه.

آغاز: الحمدلله الذی اری المخلصین من عباده آیات عظمته و امارات قدرته فی الآفاق و فی انفسهم ... اما بعد می‌گوید فقیر ولی الله ... مسمی به الطاف ... در بیان حقیقت قلب و عقل

انجام: و این در حقیقت کشفی است نفسی که در عقل او گشته صورت دایمه پیدا کرده است. تمت.

چاپ: همراه ترجمه اردوی آن در پاکستان، ۱۳۸۴ق

[گنج بخش ش ۸۸۵۸؛ فهرستواره منزوی ۳۲۵/۶]

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۰۵۲۵/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: لطف الله، بی‌تا؛ جلد: تیماج قهوه‌ای با روکش پارچه، ۶۴ گ (۱پ-۶۴پ)، ۱۶سطر، اندازه: ۱۴×۲۱سم [ف: ۳۳/۱-۷۵]

● **الالغاز** / معما / عربی

al-alġāz

تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۷۹۹/۱۱

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۰ [ف: ۵-۱۷۸]

● **الالغاز** / معما / عربی

al-alġāz

اردکان یزد؛ امام صادق؛ شماره نسخه: ۱۳۲/۶

دو معماست از شیخ بهائی و یک معما از پدر وی و جواب شیخ در معمای پدرش و جوابی از برادر شیخ بهائی عبدالصمد در جواب معمای پدر؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: سه‌شنبه ۱۱ ربیع الاول ۱۱۲۹ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای ضربی، ۱گ (۳۴پ–۳۵ر)، اندازه: ۱۴×۲۲/۵سم [ف: ۱–۱۱۸]

● **الالغاز** / معما / عربی

al-alġāz

چندین معماست با شرح آنها، برخی بی‌نشان و یکی از کمال الدین حسین معمائی و دیگری از شیخ بهائی به نام میرزا زین العابدین.

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۴۹۰۰/۵۶

آغاز: بسمله. ایها العالم الادیب و الفاضل اللبیب ما اسم یطلق علی بعض المسمیات بالاضافة و کل منها موصوف بالفضل و الکمال؛ **انجام:** مندرج بین جزئی آخره بالتمام و بآخره ینتهی حروف کل الکلام

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج قهوه‌ای مغزی دار، ۳گ (۱۵۳پ–۱۵۵ر)، ۲۵ سطر (۱۵×۲۹)، اندازه: ۲۳×۳۵سم [ف: ۱۴–۷۸]

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۲۳۳۷/۳۶

نسخه اصل: همان نسخه بالا [عکسی ف: ۶–۴۱۱]

● **الالغاز الفقهية** / فقه / عربی

al-alġāz-ul fiqhīya

رساله‌ای در مسائل دشوار فقهی است با عنوان‌های «مسئلة–جوابه». در آن از شرح مختصر و «المعین فی الفرائض» مؤلف یاد شده است.

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۳۷۰۵

آغاز: بسمله ثم وقفت علی کتاب لطیف فی نوع الالغاز و الی الآن لم اعلم مصنفه و النسخة المکتوب منها سقیمة جدا مؤرخة بربیع الاول سنة احدی و ستین و سبعمائة و صورته الحمدلله باریء الانام العزیز العلام المهیمن السلام ... اما بعد فان التصنیف فی الدین من شرایع الطاعات ... و علم الفقه من هذا القبیل ... و لهذا کانت العلماء به ارفع العلماء مکانا.. فاحببت ان اهدی الی خزانة المولویة الملکیة العالمیة العادلیة کتابا یشتمل علی نکت من الالغاز من مسائل؛ **انجام:** و قد اوردنا نظائر هذه المسئلة فی کتاب المعین فی الفرایض و فی هذا القدر کفایة و الله الموفق للصواب و الیه المرجع و المآب و هو حسبنا و نعم الوکیل.

پس از دیباچه افتاده و می‌رسد به مسائل کتاب بیع و کتاب الرهن را دارد تا باب الحساب؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۹و۱۰؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج سبز ضربی مقوایی، ۱۱گ، ۱۶ سطر (۹×۱۳)، اندازه: ۱۴×۱۹سم [ف: ۱۲–۲۷۰۸]

● **الالغاز الفقهية** / فقه / عربی

al-alġāz-ul fiqhīya

از ابی زید، پاسخ به سؤال‌های فقهی و لغزهاست شامل تمام مسائل فقهی، منقول از مقامع آقا محمد علی کرمانشاهی.

تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۶۴۲۳/۱

آغاز: بسمله. قیل لابی زید ما تقول فیمن توضا ثم لمس ظهر نعله قال انتقض و ضوءه بفعله؛ **انجام:** و یقال خرج الولد حشیشا ای یابسا کذا فی الدیوان

خط: نسخ، بی‌کا، تا: چهارشنبه ۲ ربیع الثانی ۱۲۵۶ق؛ کاغذ: آهار مهره فرنگی، جلد: میشن قهوه‌ای رویه آبی کاغذی مقوایی، ۳گ (۱پ–۴ر)، ۲۸ سطر، اندازه: ۲۱/۵×۳۴/۵سم [ف: ۹–۳۸۳]

● **الالغاز النحوية** / نحو / عربی

al-alġāz-un naḥwīya

جرجانی، علی بن محمد، ۷۴۰–۸۱۶ قمری

jorjānī, ʻalī ebn-e mohammad (1340-1414)

سید شریف جرجانی کتابی در الغاز و معما دارد که این رساله باب ثانی آن است. رساله‌ای است درباره الغازی در نحو که ابتدا آن الغاز را مطرح کرده و سپس به رفع مشکل اعرابی آنها پرداخته است. الغاز به ترتیب قوافی اشعار مرتب شده است. در فهرست سلیمانیه دو نسخه از آن معرفی شده، در یک جا (۱۳۹/۳) اشتباهاً این کتاب به عبدالله بن محمد بیتوشی (۱۲۱۱ق) نسبت داده شده است.

آغاز: بسمله، الباب الثانی فی الالغاز التی یطلب توجیه اعرابها و ذکر ابیات الالغاز مرتبة القوافی علی حروف الهیجاء

[سلیمانیه ۱۳۹/۳. ۲۰۲/۴؛ ذیل کشف الظنون ۷۲۸/۵]

۱. تهران؛ انجمن آثار و مفاخر فرهنگی؛ شماره نسخه: ۳۵/۴

آغاز: برابر؛ **انجام:** فاسمعا ما اقول و عیا.

نام مؤلف کتاب در فهرست نیامده است که با توجه آغاز شناسایی شد. قسمتی از آن کتاب آمده؛ خط: نسخ بدخط، کا: قاسم، تا: ۱۲۲۱ق؛ در صفحات ۹۵ و ۹۶ ابیاتی به قافیه لام از عبدالله بیتوشی؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج تریاکی مقوایی، ۲۸ص (۶۸–۹۵)، ۲۲ سطر (۱۱×۱۷)، اندازه: ۱۶/۵×۲۱/۵سم [ف: ۲۰۸]

۲. قم؛ مرکز مطالعات؛ شماره نسخه: ۷۸۴/۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** و ضمیر الیها للعلی و المعنی انه لعلوقه بالعلی

باکتساب المفاخر یدعوه النهار و المساء الیها فاسمعا ما اقول وعیا.
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۳۵ق؛ جلد: تیماج مشکی عطف قهوه‌ای، ۱ص (۱۳ر)، اندازه: ۱۴×۲۱سم [ف: ۲-۶۱]

۳. مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه: ۶۲۴/۴

آغاز: برابر؛ **انجام:** والمعنی لایحزن حزنا و لایعدو عدا بل بین ذلک. حرف الیاء
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ جلد: چرم زرد ترمیمی، ۱۲گ(۱۱۲ر-۱۲۴پ)،۱۹سطر،اندازه: ۱۵/۵×۲۱سم [مؤید: ۲-۱۳۵]

● **الغاز و معما در شعر** / معما، شعر / فارسی
alqāz va mo‘ammā dar še‘r

مشهد؛ مدرسه آیة الله خوئی؛ شماره نسخه: ۲۰/۳
بی‌کا، تا: قرن ۱۳ [اوراق عتیق: ۱-۲۵۱]

← **الالغام** ⩽ الملاغم البرانیة
← **الف ابدال** ⩽ ابدال نامه

● **الألفات و معرفة اصولها** / علوم قرآن / عربی
al-alifāt wa ma‘rifat-u uṣūl-i-hā
دانی، عثمان بن سعید، ۳۷۱-۴۴۴ ؟ قمری
dānī, o‘smān ebn-e sa‘īd (982-1053)

مختصری است در بیان انواع الف وصل و قطع در اوایل اسماء و افعال و حروف معانی (ادوات) و فروع آن در قرآن، همراه با ذکر امثله برای هر یک، دارای سه «باب»: ۱. الالفات المبتدئة بها فی اوایل الافعال (شش نوع: الف وصل، اصل، القطع، الف المتکلم او الف المخبر عن نفسه، الف ما لم یسم فاعله، الف الاستفهام)؛ ۲. ذکر الالفات المبتدئة فی اوایل الاسماء (چهار نوع: وصل، اصل، قطع و الف الاستفاهم)؛ ۳. ذکر الالفات فی اوایل الادوات.
آغاز: قال ابو عمرو ... الحمدلله حق حمده و صلی الله.. هذا کتاب اذکر فیه الفات الوصل و القطع فی الاسماء و الافعال و حروف المعانی و اقسم اصولها
چاپ: تحقیق غانم قدوری حمد ناصری بر اساس تک نسخه آن در مکتبه الازهر (نسخه مورخ ۸۵۳ق)، در مجله «معهد الامام الشاطبی للدرسات القرآنیة» (ش۱، ربیع الآخر ۱۴۲۷ق. صص ۳۳۳-۳۸۰)

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۴۰۰۸۴/۴

آغاز: باب ذکر الالفات المبتدئة بها فی اوایل الافعال اعلم ان الالفات؛ **انجام:** فهذه الفات الاسماء و الافعال و الادوات قد ذکرناها مشروحة بعللها یقاس علیها ما یرد منها فتعمل علی ما ذکرناه ان شاء الله تعالی و بالله التوفیق.
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ نسخه - با مطابقت به عمل آمده بامتن چاپی - حدود پنج سطر مقدمه و فصل آخر رساله (فصل دخول الف علی الاسم المحول و حرف عطف او جحد) را ندارد؛ کاغذ: نخودی آهار مهره لمینه شده، جلد: تیماج سبز فرنگی با حواشی زرکوب [اهدائی ف: ۱علوم قرآن-۳۳۴]

← **الفاظ** ⩽ فرهنگ عربی به فارسی

● **الالفاظ = فرهنگ لغت** / لغت / عربی به فارسی
al-alfāz = farhang-e loqat

فرهنگ لغت عربی بفارسی است که کلمات عربی را به ترتیب حروف اول آنها از باب الف تا باب یاء آورده و به فارسی ترجمه می‌کند.
آغاز: بسمله. ستایش و سپاس بی حد خدای را که عقول در ادراک حقیقت او ذاتی حالم است ... اما بعد بدانکه این کتابی است مختصر در بیان معانی الفاظ تازی که در محاورت و مراسلت فارسی میان اکابر و افاضل متداول است و در مکتوبات و رسایل مستعمل است برای مبتدی، ... بر ترتیب و عدد حروف اوایل کلمات ... و هر باب سه قسم است مفتوحه و مضمومه و مکسوره

همانند:

۱. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه: ۱۱۹۴/۹

آغاز: برابر؛ **انجام:** وفات، مرگ، وثیقت: استواری، واثق: استوار کننده.
خط: نستعلیق ترک، کا: ایوب بن صائلمش، تا: قرن ۹؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: مقوایی با تیماج تریاکی، ۳۵گ (۱۷۵-۲۱۰)، ابعاد متن: ۵/۸×۱۴، اندازه: ۱۳×۱۹سم [ف: ۳-۸۹۱]

۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۱۰۷۴

آغاز: برابر؛ **انجام:** باب الیاء المضمومه، یسرآسانی یمن خجستگی، یوسف حیره زده.
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: رمضان ۱۰۷۰ق؛ واقف: حاج محمد ایرانی مجرد، بهمن ۱۳۵۰؛ کاغذ: حنائی، جلد: مقوا روکش پارچه، ۳۱گ، ۱۲سطر، اندازه: ۱۳/۵×۱۸/۵سم [ف: ۱۳-۱۹۱]

۳. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۲۴۵۹/۳

آغاز: برابر؛ **انجام:** المضمومة. یبوست خشکی ... یموم دریاها
خط: نستعلیق، کا: گل احمد بن محمد، تا: ۱۰۷۵ق؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج قهوه‌ای گرد مشکی درون سبز، ۳۳ص (۷۵-۱۰۷)، ۲۱ سطر (۱۱×۱۹)، اندازه: ۱۸/۶×۲۶/۵سم [ف: ۹-۱۱۹۸]

۴. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۳۵۷۳/۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** یوسف حسرت زده (تمت الرسالة الالفاظ).
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: تیماج مشکی ضربی مقوایی، ۸۶ص (۱-۸۶)، ۱۲ سطر (۶×۱۰)،

اندازه: ۱۰×۱۴سم [ف: ۱۲-۲۵۸۹]
۵. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۶۹۳۱/۴
آغاز: برابر **انجام:** ینابیع: چشمه ها؛ یقظه: بیداری؛ یتیم: بی پدر؛ یرحم الله عبدا: رحمت کند خدای بر بنده. سنه ۱۲۲۳.
خط: نستعلیق تحریری، کا: احتمالاً عبدالرحمن، تا: ۱۲۲۳ق؛ کاغذ: آبی آسمانی، جلد: چرم قهوه‌ای، ۱۷۱ص، ۱۳ سطر (۶×۱۳)، اندازه: ۱۱×۱۷سم [ف: ۴۷-]

● **الفاظ** / لغت / عربی به فارسی

alfāz

فرهنگ عربی به فارسی است.

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۲۴۵۹/۴
آغاز: کتاب الفاظ احلا شیرینی، انسا فراموشی؛ **انجام:** مسافت دوری راه
خط: نستعلیق، کا: گل احمد بن محمد، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج قهوه‌ای گرد مشکی درون سبز، ۱۹ص (۷۵-۹۸هامش)، ۲۱ سطر (۱۱×۱۹)، اندازه: ۱۸/۵×۲۶/۵سم [ف: ۹-۱۱۹۸]

● **الفاظ** / ادبیات / فارسی

alfāz

با عنوان‌های الفاظ مزدوج، متصل و متضاد و ثلاثی متصل.

تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۸۰۷/۱۳
آغاز: الفاظ مزدوج متصل موانع و زواجر، مواعظ و نصایح؛ **انجام:** متحلی به حلیه مروت متردی به رداء فتوت
بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: ترمه، جلد: میشن سیاه نو، ۳گ (۱۱۴پ-۱۱۷پ)، اندازه: ۱۳/۶×۱۷/۳سم [ف: ۵-۱۹۰]

● **الفاظ** / لغت / فارسی

alfāz

۶. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۸۰۲۲/۴
خط: نسخ، بی‌کا، تا: چهارشنبه ۲۰ ذیحجه ۱۰۸۰ق؛ جلد: مقوایی عطف تیماج قرمز، ۲۳گ (۲۲۳ر-۲۴۵ر)، اندازه: ۱۱/۵×۱۷/۵سم [ف: ۲۱-۳۵]

● **الالفاظ** / اصول فقه / عربی

al-alfāẓ

رساله مختصری است در علم اصول با عناوین «فصل، فصل» که برخی از رؤوس مطالب آن عبارت است از: القول فی التخصیص و المخصص؛ تمهید مقال و دفع اشکال، قد تاتی الا للاستثناء؛ فصل: اذا تعقب الاستثناء جملا متعاطفه.

قم؛ معصومیه؛ شماره نسخه: ۶۱/۲
آغاز: اختلفوا فی ان الالفاظ التی وضعت للخطاب کیا ایها الناس و یا ایها الذین آمنوا؛ **انجام:** ثم انه لافارق فی المقام بین ان یکون الموصوف مذکورا کقولک اکرم الرجل العالم اولا.
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ جلد: تیماج سوخته‌ای سیر بدون مقوا، ۴۱گ (۹۸ر-۱۳۸ر)، اندازه: ۱۵/۵×۱۹سم [ف: ۱-۸۱]

● **الالفاظ (مختصر)** / گوناگون / عربی

al-alfāẓ (muxtaṣar)

گزیده‌ای است از کتاب «الالفاظ» منسوب به الساوی و منشاتی است از نامه‌های دوستانه و تهنیت و سپاسگذاری و نامه‌های دیوانی، و ارجاع شغل.

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۴۵۵۹/۲
آغاز: بسمله، الحمد لله الواهب المجزی المنعم المفضل و صلی الله علی محمد و آله خیر آل. هذا مختصر من کتاب الالفاظ المنسوبة الی الساوی، التقطت من بعض الفاظ ابوابه ما هو اعرف و اشهر و الاستعمال له اکثر؛ **انجام:** الی حدیثه و انما یاتی بضد حدیثها الاحداث، رویا المنام و رای عینک مثله فاذا انتهیت فکلها اضغات.
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: با تاریخ ۸۲۲ق؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج قهوه‌ای ضربی، ۱۰گ (۱۲پ-۲۲پ)، ۲۵ سطر (۱۴×۲۱)، اندازه: ۱۶/۵×۲۵/۵سم [ف: ۱۲-۲۴۳]
تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۱۶۱۲/۱۱-ف
نسخه اصل: همان نسخه بالا [فیلم‌ها ف: ۱-۶۱۶]

● **الفاظ (مقالی در مباحث)** / اصول فقه / عربی

alfāz (maqālī dar mabāhes)

مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه: ۱۱۴/۳
آغاز: المعلوم والمذکور والمخبر عنه یدخل فیها الموجود و المعلوم
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ کاغذ نخودی؛ جلد: مقوا، ۶گ، اندازه: ۱۵×۱۹سم [ف: ۱-۴۰۶]

● **الفاظ ادویه = الالفاظ الادویة** / طب / فارسی

alfāz-e advīye = al-alfāz-ol advīya

عین الملک شیرازی، محمد بن عبدالله، -۱۰۰۴ قمری

ʻayn-ol-molk šīrāzī, mohammad ebn-e ʻabd-ol-lāh (-1596)

اهدا به: شهاب الدین محمد شاه جهان پادشاه (۱۰۳۷-۱۰۶۸ق)
تاریخ تألیف: ۱۰۳۸ق
معجم الفاظ و لغات ادویه مفرده در زبان‌های یونانی و عربی و رومی و اندلسی و عبری و سریانی و بربری و ترکی و فارسی است؛ در یک «مقدمه» دارای چهار «فایده» و یک «نتیجه»، سپس فرهنگ الفبایی داروها با دو عنوان ترقیم و تنسیق و سپس یک خاتمه دربیان ادویه سته و نام داروها تنظیم شده است.
آغاز: ۱: بسمله هو الله احد الله الصمد که پایه حقیقت بی چونش از دایره دریافت واحاطه شناخت برتر است..
۲: به موجب ما شاء الله کام ما لم یشاء لم یکن بکاف کن مفروض دانسته ... بعده می‌سراید خادم اطباء ... نورالدین محمد بن عبدالله حکیم عین الملک شیرازی ...
انجام: هیچ آفریده را نشود خوردنش نصیب ×× ای آفریدگار بس است آفریدنش
چاپ: این کتاب با کتاب دیگری از همین مؤلف به نام ریاض الادویه در هند به چاپ رسیده.
[الذریعة۲۹۲/۲؛ مشار فارسی ۴۷۰/۱؛ نسخه‌های منزوی ۴۷۵؛ فهرستواره منزوی ۳۲۹۱/۵؛ مشترک پاکستان ۴۸۹/۱ (۲۹ نسخه)]

۱. شیراز؛ علامه طباطبائی؛ شماره نسخه: ۴۸۳
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: آغاز؛ اندازه: ۱۵/۵×۲۴سم [نسخه پژوهی: ۲-۱۱۴]
۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۰۶۱۶
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ مصحح؛ قطع: رقعی پالتویی [میراث شهاب: س۹ش۲-۷]
۳. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه: ۳۰۸۸
آغاز: برابر۱؛ **انجام:** از لغت کو برون کنی مشکل ×× سال ختم رقوم گردد حل
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: رجب ۱۰۸۵ق؛ مهر: «لا اله الا الله الملک الحق المبین محمد علی»؛ اهدایی: دکتر حافظ الصحی؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: مقوایی با تیماج تریاکی، ۱۱۷گ، ۲۳ سطر (۷×۱۴/۵)، اندازه: ۱۳×۲۳سم [ف: ۵-۱۵۲۸]
۴. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۵۶۹۴
آغاز: برابر؛ **انجام:** و تخم بالنگان بیاشامد و الله اعلم.
خط: نستعلیق هندی، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: مقوا عطف تیماج مشکی، ۲۲۸گ، ۲۰ سطر (۷×۱۴)، قطع: ربعی، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: ۱۶-۶۸]
۵. تهران؛ مفتاح؛ شماره نسخه: ۳۲۳
خط: نسخ، بی‌کا، تا: جمادی الثانی ۱۱۱۳ق؛ با سرلوح کوچک؛ کاغذ: ترمه، ۲۰۰گ (۶×۱۴)، اندازه: ۱۱×۲۰/۵سم [نشریه: ۷-۱۰۳]
۶. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۵۰۴۵
آغاز: برابر۲؛ **انجام:** برابر
خط: نستعلیق، کا: محمد اعظم، تا: ۱۷ ربیع الاول ۱۱۶۶ق؛ واقف: میر سید علی خان طبیب، ربیع الثانی ۱۳۷۳؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج خرمائی، ۱۶۸گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۳×۱۸سم [ف: ۱۹-۴۸]
۷. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۶۱۹۹
آغاز: برابر؛ **انجام:** سال هفتم رقوم گردد حل.
خط: نستعلیق، کا: بدرالدین محمد نقشبندی رضوی حسینی، تا: ۱۵ ذیقعد ه۱۱۸۶ق، جا: مدینه؛ کاغذ: دولت آبادی آهار مهره شکری، جلد: تیماج قرمز، ۲۵۲ص، ۲۱ سطر، قطع: نیم خشتی، اندازه: ۱۳/۵×۲۲سم [ف: ۱۹-۱۸۶]
۸. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۴۴۴۳
خط: شکسته، نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: کاغذ فستقی، جلد: میشن سیاه ضربی، ۱۳۲گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۱سم [ف: ۲-۳۴]
۹. همدان؛ دانشگاه بوعلی؛ شماره نسخه: ۴۱
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ یادداشتی به‌تاریخ ۱۲ رجب ۱۲۵۷؛ جلد: مقوایی عطف گالینگور مشکی، ۸۸گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۹×۳۰سم [ف:-۲۸]
۱۰. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۳۷۹۹-۲۹۹/۱۱
آغاز: برابر؛ **انجام:** برابر
خط: نستعلیق، کا: جعفر بن ابراهیم حسینی طبیب شیرازی، تا: دوشنبه ۱۲ ربیع الثانی ۱۲۷۴ق، جا: بهبهان؛ مصحح؛ مهر: «لا اله الا الله الملک الحق المبین جعفر الحسینی» (مربع)، «صح جعفر الحسینی» (لوزی)، «عبده الراجی الی الله محمد ابراهیم الحسینی» (مربع)؛ جلد: تیماج مشکی بدون مقوا، ۱۰۵گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۵×۲۰سم [ف: ۱-۴۷۴]
۱۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۶۲۲۰/۳-ف
نسخه اصل: ش ۷۳۴ کتابخانه گنج بخش؛ بی‌کا، بی‌تا [فیلمها ف: ۳-۲۱۱]
۱۲. تهران؛ علوم پزشکی؛ شماره نسخه: ۲۴۹/۲
آغاز: برابر۱؛ **انجام:** برابر
نسخه ما از خاتمه این کتاب و در باره ادویه سته چون پادزهر و مومیائی و چوب چینی و چاهی و قهوه و تنباکو و چگونگی استعمال آنهاست؛ خط: تحریری، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز؛ ۳۹ص (۵۰۳-۵۴۲)، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۶×۲۱/۵سم [نشریه: ۳-۳۳۸]
۱۳. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه: ۲۸۲۹
آغاز: لسان الغزال نامند الف مع الراء ارمال و امارک بسریانی ارمالی نامند؛ **انجام:** مویزک مویز کوهی اسم مویزج است.
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ اهدایی: وزیری موسس؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: مقوایی روکش کاغذ آبی عطف تیماج عنابی،۶۳گ،مختلف السطر،اندازه:۱۵×۲۱سم [ف: ۴-۱۴۴۳]
۱۴. مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه: ۱۱۷۷/۲
آغاز: برابر۲؛ **انجام:** و استعمال آن بعد از شش ماه است و شربت آن از یکدرم تا دو درم و السلام.
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ ۱۴گ (۵۷ر-۷۰پ)، اندازه:

۱۲×۲۱سم [مؤید: ۳-۱۵۴]
۱۵. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۴۶۳۲
آغاز: برابر۱
خط: نستعلیق هندی، بی‌کا، تا: ۱۱ جمادی الاول سال ۱۴ محمد شاهی؛ مصحح؛ مهر: «لا اله الا الله العلی القوی عبده سید محمد جواد النقوی [یا التقوی] ۱۲۵۵؟» (مربع)؛ جلد: تیماج زرشکی ضربی گرهی،۱۸۲گ،۱۳سطر،اندازه:۱۴/۵×۲۲/۸سم[ف:۴۱-۱۳۴]

← الالفاظ الادویة ⟵ الفاظ ادویه

● **الالفاظ التی وردت بالخوارزمیة فی اثناء الکتاب الموسوم بقنیة المنیة (ترجمه)** / فقه / عربی
al-alfāẓ-ul latī waradat bi-l-xārazmīya fī aṯnā'-al kitāb-il mawsūm bi-qunyat-il munya (t.)

عمادی، جلال الدین
'emādī, jalāl-od-dīn

ترجمه عبارت‌های خوارزمی به عربی و فارسی است و خود کتاب عربی است به دستور استاد خود سید جلال الدین کرمانی که از دیگران هم در ترجمه کلمات می‌پرسیده است، کتاب‌های: نکاح، طلاق، عتاق ایمان، هبه، بیوع، اجاره، شهادات، وکاله، کفاله، صلح، رهن، مدینات، اکراه، جنایات، وصایات، است.
آغاز: بسمله و به نستعین. الحمدلله علی اعداد آلائه السوابغ المنهالة و اعداد نعمائه السوانع المنشالة ... و بعد فیقول العبد الراجی ... جلال العمادی.

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۸۳۹۵/۳
آغاز: برابر؛ **انجام:** حتی یخرج الوصی ثلثه ام لا فکتب نعم و الله اعلم.
نام مؤلف به استناد نسخه نشریه جلد ۱۴۷/۹ تعیین شد. از نکاح است تا جنایات با عنوان‌های «قوله»؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج تریاکی زرکوب مقوایی، ۲۱ سطر (۸×۱۷) [ف: ۱۷-۲۵۵]

← الالفاظ التی یکفربها قائلها ⟵ الفاظ الکفر

● **الالفاظ التی یکفربها قائلها** / فقه / عربی
al-alfāẓ-ul latī yakfir-u bi-hā qā'il-u-hā

رشید، محمد بن اسماعیل، –۷۶۸ قمری
rašīd, mohammad ebn-e esmā'īl (- 1367)

عباراتی که سبب کفر گوینده آنها می‌شود، در این رساله از روی کتاب‌های فتوایی اهل سنت گرد آورده شده و برای هر یک از آنها رمزی قرار داده است. مدارک آن در آغاز برشمرده شده است. دارای: دیباچه، احکام الفاظ الکفر، فصل فی القرآن و الصلاة و ارکانها و شرائطها، فصل فی العلم و العلماء، فصل فی الکفر صریحا و کنایة، فصل فی المرفوض و الموت و القیامة.
[معجم المؤلفین ۶۲/۹]

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۸۰۴/۲
آغاز: الحمدلله المنزه عن أن ینتقص بما یقول الجهلة الکافرون و یزداد بما یتفوه به اهل طاعته المؤمنون؛ **انجام:** اطلع علیهما أشد المشکلات و أصعب المعضلات الاباعانة الملک الرقیب والقادر القریب و الملبی المجیب
خط: نسخ، کا: جلال الدین بن خضر حنفی، تا: ۹۴۱ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۸گ (۲۴۹ر–۲۶۷پ)، اندازه: ۱۳/۵×۲۰سم [ف: ۵–۱۸۹]

● **الفاظ پهلوی** / لغت / فارسی
alfāz-e pahlavī

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۸۸۴۱/۷۰
آغاز: الحمدلله رب العالمین و العاقبة للمتقین و الصلوة و السلام علی افضل البشر شفیع یوم المحشر ... بدان که تصهیفها کرده‌اند در الفاظ پهلوی و لیکن بیشتر از آن الفاظ آن است که امروز استعمال نمی‌کنند بعضی به نسبت گرانی و ناخوشی و به جهت مجهولی. اما لفظی چند فراهم آوردیم که به کار می‌آید و نیز در کتاب یاد کرده شود ان شاءالله تعالی. باب الالف. آذر به معنی آتش آذر به معنی آتش پرست؛ **انجام:** یش: بندی بود از آهن که بر صندوقها و درها زنند و به مسمار بروزند یازان: آهنگ کنان باشد یوب: آرزومندی بود و الله اعلم بالصواب
خط: نسخ و نستعلیق، کا: جمال الدین محمد حسنی، تا: دوشنبه ۲۰ ذیقعده ۱۱۰۸ق، جا: قندهار؛ کاغذ: چند نوع بیشتر شرقی نخودی آهار مهره نازک، جلد: میشین مشکی ساده عطف چرم قهوه‌ای، ۲ص (۳۹۶–۳۹۷)، اندازه: ۲۲/۳×۳۴/۹سم [ف: ۲۹/۱–۹۸]

● **الفاظ پهلوی (فصل در بیان)** / لغت / فارسی
alfāz-e pahlavī (fasl dar bayān-e)

تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۴۰۲/۲
آغاز: خادم محمد بن روزبهان که این رساله برای وی بترتیب حروف تهجی در آمد؛ **انجام:** تمت ... فی منتصف جمادی الاولی ۱۰۷۷ علی ید محمد زمان بن محمد کثیر دستجردی
کا: محمد زمان بن محمد کثیر دستجردی، تا: منتصف جمادی الاول ۱۰۷۷ق؛ کاغذ: ترمه، جلد: میشن آلبالوئی ضربی، ۷گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۳/۳×۲۲/۴سم [ف: ۵–۲۱]

● **الفاظ توجب الکفر** / کلام و اعتقادات / عربی
alfāẓ-un tūjib-ul kufr

قزوینی، احمد بن ابی بکر، ق۷ قمری
qazvīnī, ahmad ebn-e abī bakr (- 13c)

رساله‌ای در الفاظی که اگر انسان آنها را بر زبان جاری سازد، موجب کفر می‌شود، بنا به‌عقیده مؤلف کتاب که از اهل سنت است، در سیزده «باب»: ۱. بیان مقدمة یحتاج الیها؛ ۲. فیما یقال فی ذات الله تعالی و صفاته؛ ۳. فیما یتعلق بکلام الله تعالی؛ ۴. فیما یتعلق بالانبیاء علیهم السلام؛ ۵. فیما یتعلق بالاذکار؛ ۶. فیما یتعلق بالعبادات و أحکام الشرع؛ ۷. فیما یقال فی الصالحین و الابدال؛ ۸ فیما یتعلق بالکفر و الایمان؛ ۹. فیما یتعلق بأمر الاخرة و القیامة؛ ۱۰. فیما یتعلق بالسلاطین؛ ۱۱. فیما یتعلق بالغیب؛ ۱۲. فیما یتعلق عند التعزیة و الجنازة؛ ۱۳. کلام الفسقة و الظلمة و الجهال.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۵۵۳/۶

آغاز: کتاب جمعت فیه کلام تجری علی ألسنة العامة توجب کفر قائلیها ... الباب الاول فی بیان مقدمة یحتاج الیها؛ **انجام:** و لو قال انصرنی بالحق فقال من ینصر بالحق و أنا انصرک بالحق و بغیر الحق یکفر.

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ مجدول، مصحح، محشی؛ جلد: مقوایی عطف تیماج مشکی، ۹گ (۱۲۷ر-۱۳۵پ)، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۶×۲۳/۵سم [ف: ۴-۳۵۶]

● **الفاظ السبع المثانی** / تفسیر / عربی
alfāẓ-us sab'-il maṯānī

جمالی مدرس، محمد بن پیر محمد، ق۱۰ قمری
jamālī-ye modarres, mohammad ebn-e pīr mohammad (- 16c)

شرح سوره سبع المثانی (حمد) است که به امر سلطان سلیمان شاه خان بن سلطان سلیم خان بن سلطان بایزید خان (۹۲۶-۹۷۴ق) نوشته شده است. با عناوین «قال- و اقول» که از زمخشری و قاضی بیضاوی و شریق و تفتازانی نقل می‌کند با خاتمه‌ای در مدح سلطان مذکور.

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۸۸۰۷/۵

آغاز: الحمدلله رب العالمین الموصوف بالرحمن الرحیم المالک فی یوم لا ینفع فیه مال و لا بنون ... فلما برز الامر العالی النافذ بعون الملک الوالی ... السلطان سلیمان شاه خان ... ان یبحثوافی الفاظ السبع المثانی بما یفتح الله علیهم من بدیع المعانی؛ **انجام:** فلایناسب المقام لان حق الکلام ان یحمل علی وفق ما اعتقده القایل و رضی به ... و هذا دعاء لا یرد لانه صلاح لاصناف البریة شامل. و الذی تحرر من الکلام و تکرر من المرام مما سنح للقلب الفاتر ... حرره ... محمد بن پیر محمد الجمالی المدرس باحد مدرسة من المدارس الثمانیة المبنیة فی دار الخلافة القطیطنیة المحمیة عن الآفات و البلیة رفع الله غرف الجنان بانیها و عمرها الی یوم القیامة یدوام دولة و الیها و یرحم الله عبداً قال آمینا. آمین

خط: نسخ و نستعلیق و رقاع، کا: محمد ارض رومی، بی‌تا؛ با سر لوح کوچک، مجدول؛ مهر: سلطان سلیمان عثمانی که کتاب هم به او اهدا شده است با نقش «سلطان سلیمن» (مدور)، در وسط جمله «توکلی علی خالقی» که ۴ بار به صورت قرینه و متداخل در حاشیه مهر تکرار شده است؛ کاغذ: فرنگی شکری آهار مهره، جلد: تبماج عنابی ضربی با ترنج منقش به گل هشت پر و بوته‌های اسلیمی مجدول گرهی زرین، ۱۳گ (۴۴پ-۵۶پ)، ۱۳-۹ سطر (۷×۱۳)، اندازه: ۱۰/۲×۱۷/۵سم [ف: ۲۹/۱-۲۰]

● **الالفاظ السقراطیة** / فلسفه / عربی
al-alfāẓ-us suqrāṭīya

کندی، یعقوب بن اسحاق، ۱۸۵؟-۲۵۲ ؟ قمری
kendī, ya'qūb ebn-e eshāq (802-867)

چاپ: در دراسات فی الفکر العربی: الکندی و السقراط، ماجد فخری (بیروت: ۱۹۷۷م)

۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۲۴۴۳/۳-ف

آغاز: حکی ان طیماوس السقراطی قال لسقراط لم لاتدون لنا حکمتکت فی المصاحف فانه یقال ان سقراط لم یدون شیا فقال له یاطیماوس ما اوثقک بجلود البهائم المیتة لوشد نهمتک للجواهر الحیة الخالدة؛ **انجام:** لیس من عدل بمستریح لکن و مریح ایضا، تمت الالفاظ السقراطیة

نسخه اصل: کتابخانه آقای دکتر یحیی مهدوی. نام مؤلف به استناد نسخه مجلس ش ۳۸۸۷/۳ تعیین شد؛ خط: نسخ معرب، کا: محمد بن جعفر بن علی مشهدی، تا: ۵۹۰ق؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج مشکی مقوایی، ۴گ (۲پ-۶پ)، ۱۶ سطر (۹/۵×۱۵/۵)، اندازه: ۱۲/۵×۱۸/۵سم [فیلمها ف: ۱-۶۹۳]

۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۳۸۸۷/۳

آغاز: رساله یعقوب فی اللفاظ السقراطیه حکی ان طیماوس السقراطی قال لسقراط لم لا تدون لنا حکمتک فی المصاحف ویقال ان سقراط لم یدون شئیا من حکمته فقال مااوثقک بجلود البهائم المیته؛ **انجام:** هذا آخر ماسمعت من محاسن کلامه وعز لیه تمت الرسالة السقراطیه والحمد لله تعالی وحده

خط: نستعلیق، کا: میر نصیر مازندرانی، بی‌تا، جا: اصفهان، مدرسه محمد شفیع؛ کاغذ: فرنگی آهار مهر، جلد: تیماج قرمز با ترنج و نیم‌ترنج، ۲ص (۴۷۹-۴۸۰)، ۲۵ سطر، قطع: وزیری، اندازه: ۱۵×۲۶/۵سم [ف: ۱۰-۱۹۱۳]

● **الالفاظ السماعیة = المؤنثات السماعیة** / صرف / عربی
al-alfāẓ-us samā'īya = al-mu'annaṯāt-us samā'īya

تهران؛ ادبیات؛ شماره نسخه: ۷۷/۳
بی‌کا، بی‌تا [ف: ۳-۲۷]

● **الفاظ قرآن کریم (ترجمه)** / لغت / عربی به فارسی
alfāz-e qor'ān-e karīm (t.)

یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه: ۲۱۴۸/۱
آغاز: اشتر، بخر تو مرد، لا تشتر، مخر تو مرد؛**انجام:** الفیل پیل الافیال و الفیول
کتابی است در ترجمه الفاظ قرآن کریم؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ اهدایی: وزیری موسس؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج آلبالویی یک طرفه، ۵۶گ (۱-۵۶)، اندازه: ۱۴×۱۹سم [ف: ۴-۱۱۸۰]

● **الفاظ الکفر** / فقه / عربی

alfāẓ-ul kufr

ابن ابی الخطیب، مظفر بن ابراهیم
ebn-e abe-l-xatīb, mozaffar ebn-e ebrāhīm
این رساله از رهگذر پی بردن به روش و رفتار دستگاه فرمانروایی عرب‌ها با مردم دیگر از ایرانیان و دیگران بسیار سودمند است. رساله خوبی است و می‌رساند که دستگاه دینی عربی چگونه اندیشه و رفتار مردم به ویژه ایرانی‌ها را بررسی می‌کردند. چلبی از دو تای دیگر هم یاد کرده است.

تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه: ۶۶۴/۵
آغاز: بسمله. و به نستعین کتاب الفاظ الکفر قال الشیخ الامام الاجل ابوالفتح مظفر بن ابراهیم ابی الخطیب رحمة الله علیه: من جرت علی لسانه کلمة من کلمات الکفر یکفر فی الحال؛ **انجام:** و العجب فی علمی و لم اعلم به ثبت عنه الیک و اقول لا اله الا الله محمد رسول الله و الله اعلم بالصواب و الیه المرجع و المآب
خط: نسخ، کا: محمد بن محمد علی بن محمد، بی تا؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج قهوه‌ای ضربی مقوایی، ۲گ (۱۵۵ر-۱۵۶پ)، ۳۰ سطر (۹/۵×۱۵/۵)، اندازه: ۱۶×۲۰/۵سم [ف:-۳۵۴]

● **الفاظ الکفر** / فقه / عربی

alfāẓ-ul kufr
الفاظ و عباراتی که تکلم به آن موجب کفر و ارتداد می‌شود از کتب متعدد فقهی همچون: جواهر الاحکام، بحر المسائل، ینابیع شرح قدوری، خلاصة الفتاوی، خزانة الفتاوی، جامع الفتاوی، تتمة الفتاوی، خزانة المفتین، فتاوی الظهیریة، فوز النجاة، منیة المفتی، الفصول العمادی، الحاوی، نصاب الاحتساب، جواهر الفقه، المحیط، رسالة الفاظ الکفر محمد بن اسماعیل، ذخیرة العقبی از اخی چلبی جمع‌آوری و در رساله حاضر نگاشته شده است.

تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۲۶۸۲/۵
آغاز: ثم اعلم اذا کان فی المسئلة توجب التکفیر و وجه واحد یمنع التکفیر فعلی المفتی ان یمیل الی الوجه الذی یمنع التکفیر لحسن الظن بالمسلم ثم؛ **انجام:** و حکم ناقل کلمة الکفر من غیره فی هذا المحل من قرء هذا الدعا ... غفار الذنوب ستار العیوب کشاف الکروب. کذا فی الخلاصة
خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: اصفهانی و فرنگی نخودی، جلد: تیماج قهوه‌ای ضربی ترنج و سرترنج با گل و بوته مقوایی، ۱۷گ (۱۵۴پ-۱۷۱پ)، ابعاد متن: ۴×۱۰، اندازه: ۱۴/۵×۸/۵سم [ف: ۱۳-۱۱۲]

● **الفاظ الکفر** / فقه / عربی

alfāẓ-ul kufr

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۹۱۸۳/۱۴
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج تریاکی مقوایی، ربعی، ۵گ (۱۵۵پ-۱۵۹پ)، ۲۳ سطر (۶×۱۵)، اندازه: ۱۲×۲۰سم [ف: ۱۷-۳۱۴]

← الفاظ کفر و موهم خطر ⟵ بیان الفاظ کفر و موهم خطر

● **الالفاظ المتداولة بین اهل الحدیث** / درایه / عربی
al-alfāẓ-ul mutadāwala bayn-a ahl-il ḥadīṯ

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۹۴۷۸/۱۱
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: استانبولی، جلد: تیماج تریاکی، عطف قهوه‌ای لایی، ۴گ (۹۳ر-۹۶ر)، ۲۳ سطر (۱۴×۱۸)، قطع: ربعی، اندازه: ۱۳×۲۰سم [ف: ۱۷-۳۸۱]

● **الألفاظ المترادفة** / اصول فقه / عربی
al-alfāẓ-ul mutarādifa
آرانی کاشانی، ابوطالب بن محمد حسن، ق۱۳ قمری
ārānī kāšānī, abu-tāleb ebn-e mohammad hasan (- 19c)
رساله کوتاه درمباحث الفاظ و تقسیم آنها به دو قسم الفاظ مترادفه و الفاظ مشتقه که با استفاده از نظرات استادش «سید علی طباطبائی حائری» (۱۲۳۱ ق) نگاشته شده است.
آغاز: بسمله فی احکام الالفاظ المترادفة و ما فی حکمها من المعرب و التاکید المعنوی و قبل الخوض فیها ینبغی تمهید مقدمة مشتملة علی تعریفها و بیان ماهیة المترادفین لیعلم عند ذکر الاحکام ...
انجام: ولکن کما کان المطلق من النهی ترک الطبیعة و لایمکن ذلک الابترک جمیع افرادها فی جمیع الازمنة التی منها الزمان المتصل بزمان النهی کان النهی للفور بناء علی التعمیم فی الزمان

... کما علیه الفاضل القمی فلا یلزم الفور ...

آران کاشان؛ محمد هلال؛ شماره نسخه: ۷۱/۴

آغاز و انجام: برابر
ظاهراً از انتها ناتمام مانده است؛ خط: نسخ، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ مصحح، محشی از مؤلف؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۵ ص (۱۳۴-۱۳۸)، اندازه: ۱۵×۲۲سم [ف مخ:-۷۳]

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۲۹۸/۷

نسخه اصل: همان نسخه بالا [عکسی ف: ۱-۳۵۴]

● **الالفاظ المختصرة** / لغت / عربی، فارسی

al-alfāẓ-ul muxtaṣara

تاریخ تألیف: قرن ۶

فرهنگ‌نامه‌ای عربی به فارسی است که از ترتیب خاصی تبعیت نمی‌کند و فرهنگ‌نامه‌ای شبیه فرهنگ بیهقی است و در مواردی لغات مشابهی در هر دو دیده می‌شود. این فرهنگ دربرگیرنده تعداد محدودی از لغات عربی و قرآنی است که به فارسی ترجمه شده و در برابر هر واژه عربی، یک یا چند واژه فارسی قرار می‌دهد و گاه در برابر چند واژه عربی یک واژه فارسی که این مسئله در شناخت و بررسی مترادفات لغات عربی و فارسی مفید است. مؤلف در صورت تشابه معنی کلمات و ذکر کلمات مشابه از عبارت «مثله» استفاده کرده و گاه در برابر کلمات مفرد، جمع آنها را نیز ذکر کرده است.

آغاز: اطال الله بقائه = دراز کند خدای تعالی زندگانی او. الشیخ = خواجه. الجلیل = بزرگوار، الاجلاء = ج

انجام: مساهنه = سال به سال چیز دادن. شنیع = زشت. شنعت = آواز بلند کردن. تمت الالفاظ المختصرة

چاپ: به کوشش الهه روحی دل، میراث اسلامی ایران، دفتر دهم، ۱۳۷۸ش

[نسخه‌های منزوی ۳: ۱۹۶۱-۲۰۴۶]

۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۷۰۴/۳-ف

نسخه اصل: موزه بریتانیا Or. 3268 (ریو ش ۸۵۵)؛ خط: نسخ معرب، بی‌کا، تا: ۵۹۹ق؛ ۱۳ سطر [فیلمها ف: ۱-۵۲۵]

۲. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه: ۱۴۸۲۶/۱۴

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: با تاریخ ۱۱۸۲ق [ف: ۲-۱۲۹]

● **الالفاظ المختلفة فی المؤتلفة** / لغت / عربی

al-alfāẓ-ul muxtalifa fi-l mu'talifa

ابن مالک، محمد بن عبدالله، ۶۰۰-۶۷۲ قمری

ebn-e mālek, mohammad ebn-e ‘abd-ol-lāh (1204-1274)

رساله مختصری است در اسماء و صفات مترادف که الفاظ گوناگون دارند مشتمل بر ابواب کوتاه، و مورد استفاده ادباء.

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۱۹۱۴/۲

آغاز: باب الهبات، اعلم ان الادب اسم یشتمل علی کثیر من العلوم فأقربها الیه و ادناها

نسخه اصل: کتابخانه کاشف الغطاء، نجف اشرف؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۰۶۹ق، ۴ص، ۲۳-۲۶ [عکسی ف: ۵-۳۷۱]

● **الالفاظ المرادفة للعلم** / عربی

al-alfāẓ-ul murādifa li-l-‘ilm

فخر رازی، محمد بن عمر، ۵۴۴؟-۶۰۶ قمری

faxr-e rāzī, mohammad ebn-e ‘omar (1150-1210)

تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۸۲۹/۶

از تفسیر کبیر؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: با تاریخ ۱۰۲۲ق؛ ۳گ (۳۲ر-۳۵ر) [ف: ۵-۱۹۸]

← الالفاظ المستعملة فی المنطق ＞ الفصول المنطقیة

● **الالفاظ المستعملة فی کلام النسا من العین و الزاء و الضاد و الظاء**

al-alfāẓ-ul musta‘mala fī kalām-in nisā min-al ‘ayn wa-z zā’ wa-ḍ ḍād wa-ẓ ẓā’

تهران؛ مفتاح؛ شماره نسخه: ۸۶۱/۲

در شش باب؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۸؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ ۱۴۶گ، قطع: وزیری [نشریه: ۷-۲۶۰]

● **الألفاظ المعربة فی القرآن** / علوم قرآن / عربی

al-alfāẓ-ul mu‘arraba fi-l qur‘ān

مؤلف پس از سال‌ها کوشش و استفاده از کتب لغت، کلماتی که در قرآن از لغاتی غیرعربی داخل شده را در رساله حاضر به ترتیب حروف الفبا گرد آورده است.

اصفهان؛ مدرسه صدر بازار؛ شماره نسخه: ۷۴۲/۶

آغاز: الحمدلله الذی فضل هذه الامة بالکتاب العربی ... هذا کتاب تتبعت فیه الالفاظ المعربة التی وقعت فی القرآن؛ **انجام:** و لا بایدی و ما یتلوه فی عبس ×× لانها مع ما قدمت تکریر.

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ ۱۲گ (۱۴۲پ-۱۵۳ر)، اندازه: ۱۴×۲۲سم [ف: ۳-۵۵۴]

● **الفاظ مبوبة** / گوناگون / عربی

alfāẓ-un mubawwaba

در چهار «باب» و در هر باب بیست لفظ را آورده است: ۱. بیان العقل و الکتاب و الآیة و الحدیث و الاجماع و الاتفاق و الاختلاف و الفریضة و الواجب و السنة و النافلة و المباح و الندب و القیاس و المعارضة و الحجة و البینة و العام و الخاص و العلم؛ ۲. بیان الجهل و الحلال و الحرام و الاصل و الفرع و الفقه و اللغة و اللفظ و العبارة و الکلام و الحد و حد الحد و المحدث و القدیم و العالم و الاعراض و الاعیان و الجوهر و الجنس ...

تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۴۲۴۶/۲

انجام: ... و یقال الاسم مشتق من السمة و هی العلامة یعلم بها کل شیء و هو تعالی اعلم بالصواب. (به همان خط).

کاتب: قاسم بن نظام الدین بن یحیی لاری، تا: شنبه ۲ رمضان ۸۲۷ق؛ کاغذ: نوعی ترمه، جلد: میشن تریاکی لایی، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۵/۶×۱۲/۱سم [ف: ۷-۲۹۲]

● **الفاظ مرکب از جهت القاب پادشاهان و امرا و غیره** / نامه‌نگاری / فارسی

alfāz-e morakkeb az jahat-e alqāb-e pādešāhān va omarā va qeyre

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۸۸۴۱/۳۵

آغاز: الحمدلله رب العالمین و العاقبة للمتقین و الصلوة علی رسوله محمد و آله و اصحابه الطاهرین. بعد هذا الفاظ مرکب از قبیل مصدر که جهة القاب پادشاهان و امرا و فقرا و فضلا و غیره از برای استعارات رنگین که به سبب انتظام یکدیگر قالب فقره و صور عبارت جلوه انجام پذیرد رنگ تحریر می‌یابد تا طالبان این فن را سهولت اخذ و جر الفاظ و معانی روی دهد ان شاء تعالی و بیقضای (به قضای) الهی، مدح، ثنا، ستایش، نیایش، منقبت، مدح، نعمت، صفت، وصف، مناقب، شکر؛ **انجام:** در شان امرا و اهل دول ... دانش و بینش، ایجاد و آفرینش، مروت و احسان، کرم و امتنان، عز و نجابت، دولت و سعادت

خط: نسخ و نستعلیق، کا: جمال الدین محمد حسنی، تا: جمعه ربیع الاول ۱۱۱۸ق؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: چند نوع بیشتر شرقی نخودی آهار مهره نازک، جلد: میشین مشکی ساده عطف چرم قهوه‌ای، ۲ص (۲۸۳-۲۸۴)، اندازه: ۲۲/۳×۳۴/۹سم [ف: ۲۹/۱-۹۲]

● **الفاظ مستعرب = معارف اللغة** / لغت / عربی به فارسی

alfāz-e mosta‘rab = m‘ārif-ul luġa

[الذریعه ۲۱۹۳/۱]

قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه: ۱۹۲۲/۲

آغاز: سپاس و منت پروردگاری راکه از همت قلم او

در ۲۸ مطلب؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۱۱۴ق؛ با یادداشت نام کتاب به عنوان «معارف اللغة» به خطی به جز خط کاتب نسخه؛ ۳۶گ (۱۶-۵۲)، اندازه: ۹×۱۶سم [ف: ۳-۱۵۰]

● **الفاظ مشکله قرآنی** / تجوید / فارسی

alfāz-e moškele-ye qor’ānī

زاهد بخارائی، محمد، ق۱۰ قمری

zāhed-e boxārā’ī, mohammad (- 16c)

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۸۲۱۵ ض

بی‌کا، تا: ۱۲۱۱ق [د.ث. مجلس]

● **الفاظ مفارید سمع من لفظ المولی القاضی الفاضل** / ادبیات / عربی

alfāẓ-un mafārīd sumi‘a min lafẓ-il mawlā al-qāḍī al-fāḍil

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۱۶۱۲/۳۷-ف

نسخه اصل: نسخه ش ۲۱۶ کتابخانه تقوی که اکنون در کتابخانه مجلس شوراست ش ۴۵۵۹ [در فهرست مجلس این رساله جداگانه معرفی نشده است]؛ کا: عبدالحی، تا: ۸۲۲ق، جا: ماردین در شمال عراق؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج قهوه‌ای ضربی [فیلمها ف: ۱-۶۱۹]

● **الفاظ مفرده** / لغت / عربی به فارسی

alfāz-e mofrade

این رساله در حدود ۵۰۰ بیت کتابت دارد، مؤلف نامی از خود نبرده، و مرتب به حروف تهجی است.

تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه: ۱۰۷

آغاز: بسمله و به ثقتی باب الالف «ابتداء و افتتاح» آغاز کار کردن، «انتها» به پایان بردن کار، «انشاء» از خود پیدا کردن، «التجا» پناه گرفتن، «التقا» بهم رسیدن و یکدیگر را دیدن، «احصا» شمردن، «استقامت» راست ایستادن، «استعانت» یاری خواستن؛ **انجام:** «یمامه» کبوتر، «یقطین» درخت کدو، والله اعلم بالصواب تمت الالفاظ.

خط: نستعلیق خوب، کا: محمد امین، تا: ۱۱۰۹ق؛ در حاشیه دو ورق اول آن لغات مثلثه نگاشته شده و خود این رساله هم پس از کنز اللغه می‌باشد؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماجی.، ۱۷ سطر، قطع: رحلی، اندازه: ۲۰×۳۰سم [ف: ۲-۱۸۶]

● **الفاظ مفرده و مرکبه** / لغت / عربی به فارسی

alfāz-e mofrade va morakkabe

لغت عربی به فارسی با ترجمه ترکی زیر سطور.

تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۴۱۵
لغت عربی به فارسی با ترجمه ترکی زیر سطور؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲ ذیحجه ۱۲۲۴ق؛ کاغذ: کاغذ فستقی اسلامبولی، جلد: میشن لایی مشکی، ۶۰گ، ۷ سطر، اندازه: ۱۴/۸×۲۰/۲سم [ف: ۲-۳۴]

● **الفاظ و لغات مستعربه** / لغت / فارسی
alfāz va loqāt-e mosta'rabe
واسطی بلگرامی، عبدالجلیل بن احمد، ۱۰۷۱-۱۱۳۸ قمری
vāsetī belegrāmī, 'abd-ol-jalīl ebn-e ahmad (1661-1726)

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۴۶۲۷
آغاز: بسمله. الحمدلله رب العالمین و الصلاة و السلام و آه الطاهرین و صحبه الکاملین اما بعد بیان الفاظ؛ **انجام:** سنجری بکسر معرب سگزی بفتح یاء نسبت نیست ... بعد صلاة العزل.
خط: نستعلیق شکسته خوش، بی‌کا، تا: ۱۲۹۰ق، قطع: وزیری [رایانه]

● **الفاظ هم عدد** / علوم غریبه / فارسی
alfāz-e ham-'adad
نظام الدین گیلانی، احمد بن محمد، -۱۰۵۹ قمری
nezām-od-dīn-e gīlānī, ahmad ebn-e mohammad (-1649)
مقالی است در الفاظ هم عدد، و اظهار مضمر احمد گیلانی.

مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه: ۶۹۴/۶۶
آغاز: الله، ابوالقاسم حیدر شاه نجف. محیط مالک یوم الدین علی ولی الله شاه عباس
خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ فرنگی و فستقی؛ جلد: تیماج عنابی، اندازه: ۱۳/۵×۲۲/۵سم [ف: ۱-۵۴۷]

● **الف انسانیت** / عرفان و تصوف، تفسیر / فارسی
alef-e ensānīyat
فانی شیرازی دهدار، محمد بن محمود، ۹۴۷-۱۰۱۶ قمری
fānī šīrāzī dehdār, mohammad ebn-e mahmūd (1541-1608)
تفسیری است عرفانی از سوره‌های «و الضحی» و «الم نشرح» که به گفته او درباره پیامبر (ص) و مراتب انسانیت و مقامات آن حضرت است و چون اصل حقیقت انسانی حقیقت محمد (ص) است، این رساله را به «الف انسانیت» موسوم ساخت. نثر آمیخته به نظم. در آغاز تأویل عرفانی آن دو سوره است، ولی در واقع رساله‌ای است عرفانی درباره حقیقت وجود و مراتب آن.
آغاز: حمد و سپاس و ستایش بیقیاس حضرت خداوندی راست جل و علا که از نقطه حب ذاتی جوهر انسان را بیافرید تا آینه تجلیات شیون ذات مقدس شود و او را در فضای ... اما بعد، چنین گوید ... محمد ابن محمود، الملقب بدهدار ...
انجام: همه چیز مظاهر قدرت تست و اتمام نور وجود ما بنور وجود تو و پوشیدن مائی با شکارا ساختن توئی تو مقدور تست و عین قدرت تو و صل اللهم علی نورک الظاهر بک محمد وآله و اولاده و صحبه اجمعین
چاپ: با تصحیح ابراهیم مهرابی، کیهان اندیشه، ش۶۴ (اسفند ۱۳۷۴): ۱۴۲-۱۵۱.
[نسخه‌های منزوی ۳۱/۱؛ الذریعة ۲۹۰/۲ و۱۵۶/۱۸ و۲۴۷ و ۸۸/۸ و ۱۸؛ فهرست مشترک نسخه‌های خطی پاکستان، اسلام آباد ۶/۱]

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۰۷۲۳/۹
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۱ جمادی الثانی ۹۶۵ق؛ دارای بلاغ؛ جلد: گالینگور زرشکی با روکش اسلیمی، ۱۱گ (۹۸پ-۱۰۸پ)، سطور چلیپا، اندازه: ۱۲×۲۳سم [ف: ۱/۳۳-۲۰۳]
۲. تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه: ۱۹۲/۱۱
خط: نستعلیق، کا: ملا محمد مهدی، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج قهوه‌ای مقوایی، ۱۸گ (۱۹۴ر-۲۱۱پ)، ۱۵ سطر (۹×۱۶)، اندازه: ۱۳×۲۰سم [ف:-۲۵۸]
۳. تهران؛ نوربخش؛ شماره نسخه: ۸/۳
آغاز: برابر؛ **انجام:** اگر دانی و گر هرگز ندانی ×× که با حق تا ابد باقی بمانی
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۰۶۹ق؛ کاغذ: ایرانی، جلد: تیماج تریاکی یک‌لا، ۸ص (۱۸-۲۶)، ۲۳ و ۲۴ سطر، اندازه: ۱۴×۲۳سم [ف: ۱-۱۱]
۴. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه: ۳۳۲/۱۰
آغاز: برابر؛ **انجام:** ممکن شود و همچنان هر نشأت ...
خط: نستعلیق تحریری، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ ۳گ (۹۴پ-۹۶پ) [ف: ۱-۲۴]
۵. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۴۰۲۷/۹
آغاز و انجام: برابر
بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ کاغذ: فستقی، جلد: رویه میشن قهوه‌ای سیر، ۲۱گ(۵۷پ-۷۷پ)، ۱۶ سطر، اندازه: ۹/۸×۱۵/۷سم [ف: ۷-۱۴۹]
۶. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۰۸۱۹/۱۰
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: محمد حسن، تا: ۱۱۰۲ق؛ کاغذ: آهار مهره حنائی، جلد: تیماج عنابی لایی، ۵ سطر، اندازه: ۱۲×۲۴/۵سم [ف: ۱۱-۳۲۳]

۷. تهران؛ عبدالعظیم؛ شماره نسخه: ۶۱۶/۶

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ مصحح؛ ۱۸گ (۷۶پ-۹۲ر)، ۱۴ سطر، اندازه: ۲۱/۵×۱۷/۵سم [ف: ۱-۶۱]

۸. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه: ۲۳۶۴/۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ ۲۲گ، ۱۳ سطر، اندازه: ۲۱×۱۳سم [ف مخ: ۱-۱۹۹]

۹. قم؛ حجتیه؛ شماره نسخه: ۷۱۹/۵

خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳ [ف:-۱۲۵]

۱۰. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۸۶۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ متوسط، کا: محمد باقر بن کربلائی اسدالله خوئی، تا: ۱۲۳۳ق، جا: خوی؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج حنایی یک‌لا، ۲۵گ (۲۳-۴۸)، ۱۵ سطر (۶×۱۲)، اندازه: ۲۲×۱۶سم [ف: ۱-۹]

۱۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۲۹۳۱/۴

آغاز: برابر؛ **انجام:** و این طرز ابلغ است با سیاق وحی و دعوت و الله اعلم بحقائق الامور.

در فهرست با عنوان «تفسیر سوره و الضحی»؛ خط: نستعلیق، کا: محمود بن میرزا ابوالقاسم خویی، تا: رجب ۱۲۳۴ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مقوا، ۲گ (۱۱۷-۱۱۹)، ۲۸ سطر و چلیپا (۱۱/۵×۲۵)، اندازه: ۳۸×۱۷سم [ف: ۱۰-۱۷۹۳]

۱۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۲۹۳۱/۵

آغاز: بسمله ابتدا کرده میشود کتاب وجود سور نشات در دبستان انشا و ابداع اعظم الهی؛ **انجام:** برابر

خط: نستعلیق، کا: محمود بن میرزا ابوالقاسم خویی، تا: شنبه ۳ رمضان۱۲۳۴ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مقوا، ۶گ (۱۱۹-۱۲۵)، ۲۸ سطر و چلیپا (۱۱/۵×۲۵)، اندازه: ۳۸×۱۷سم [ف: ۱۰-۱۷۹۳]

۱۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۸۹۶۶/۸

آغاز و انجام: برابر

کامل؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: شوال۱۲۴۱ق؛ کاغذ: فرنگی شکری آهار مهره با ته نقش IMG، جلد: تیماج قهوه‌ای با نقوش و جداول ضربی یک‌لا، ۱۲گ (۷۸پ-۸۹پ)، ۱۵ سطر (۷×۱۴)، اندازه: ۱۹/۷×۱۳/۲سم [ف: ۲۹/۱-۴۹۱]

۱۴. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۰۹۸۹/۶

خط: نستعلیق خوش، کا: مهدی بن جعفر، تا: ۲۸ شوال ۱۲۸۹ق [میراث شهاب: س۹ش۲-۲۸]

۱۵. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۱۱۱۳/۸

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۹۴ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی ساده مقوایی، ۲۲گ (۶۴پ-۸۵پ)، ۲سطر (۸×۱۴)، اندازه: ۱۷×۱۱سم [ف: ۶-۲۲۶۰]

۱۶. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۳۳۲۳/۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۹۷ق؛ کاغذ: فرنگی مارک دار سفید و کرمی رنگ، جلد: تیماج نارنجی دور منگنه، ۲۴ص (۷-۳۰)، اندازه: ۳۲×۱۷/۵سم [ف: ۱۰-۱۰۸۲]

۱۷. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۳۱۰۲/۱۰

آغاز و انجام: برابر

خط: تحریری متوسط، کا: محمد حسین بن عبدالمجید تفرشی فقیر نعمة اللهی، تا: ۱۲۹۹ق؛ کاغذ: رقعه‌ای فرنگی سفید رنگ، جلد: میشن خرمایی، ۲۵ص (۲۴۸-۲۷۳)، ۱۵ سطر، قطع: خشتی، اندازه: ۲۲×۱۴سم [ف: ۱۰-۶۶۰]

۱۸. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۷۳۷۰/۱۰

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۳۰۶ق؛ جلد: تیماج قرمز، ۱۱گ (۷۲پ-۸۲ر)، اندازه: ۲۱×۱۵سم [ف: ۱۹-۱۷۲]

۱۹. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۲۹۸۶/۳۶-ف

نسخه اصل: نسخه آقای شیخ آقا بزرگ تهرانی؛ خط: نسخ و نستعلیق، کا: زنجانی، تا: ۱۹ جمادی الثانی ۱۳۵۲ق؛ ۱۰گ (۳۰۱ر-۳۱۱ر)، قطع: ربعی [فیلمها ف: ۱-۷۵۲]

۲۰. قائن؛ امام، سید حسن؛ شماره نسخه: ۵/۱۰

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: مقوایی عطف تیماج قهوه‌ای، ۱۴گ (۹۱پ-۱۰۵ر)، ۲۱ سطر، اندازه: ۲۵/۵×۱۳سم [کتابخانه‌های قائن: ف:-۱۸۱]

۲۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۴۷۴۵/۱

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ دیباچه را ندارد؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج مشکی ضربی، ۷۰گ (۲۶ سطر (۶×۱۶)، اندازه: ۱۹×۹سم [ف: ۱۴-۳۷۰۳]

۲۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۷۳۶۵/۶

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مقوا عطف تیماج تریاکی، ۱۰۱ص، ۱۶ سطر (۱۰/۵×۱۵)، قطع: خشتی، اندازه: ۲۱×۱۴/۵سم [ف: ۱۶-۵۲۲]

۲۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۳۴۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق و شکسته، بی‌کا، بی‌تا؛ واقف: فهرستی؛ ۱۸گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۲۱×۱۷سم [ف: ۴-۳۰]

۲۴. همدان؛ مدرسه غرب؛ شماره نسخه: ۴۶۴۷/۱۷

خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ قطع: وزیری [رشت و همدان: ف:-۱۵۱۶]

۲۵. زنجان؛ امام جمعه؛ شماره نسخه: بدون شماره

آغاز: برابر

بی‌کا، بی‌تا [دلیل المخطوطات: ۱-۹۳]

۲۶. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه: ۲۸۱۰/۸

آغاز و انجام: برابر

کامل؛ کا: حاج سید علی محمد علاقبند یزدی، بی‌تا، اهدایی:

وزیری موسس؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مقوایی با تیماج قرمز، ۱۵گ (۶۲-۷۷)، ۱۶ سطر (۱۱×۱۵)، اندازه: ۱۸×۲۳سم [ف: ۴-۱۴۳۶]

۲۷. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۴۸۲۴

آغازو انجام: برابر

خط: نستعلیق متوسط، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: تیماج مشکی ساده مقوایی، ۸گ (۶۷پ-۷۵پ)، ۲۴ سطر (۱۰/۵×۱۷)، اندازه: ۱۳×۱۹سم [رایانه]

۲۸. تهران؛ مروی؛ شماره نسخه: ۷۱۹/۶

بی‌کا، بی‌تا؛ قطع: خشتی [ف:-۳۰۱]

۲۹. شیراز؛ خاوری (دکتر)؛ شماره نسخه: ۱۰/۳

بی‌کا، بی‌تا [نشریه: ۵-۲۶۸]

● الف انسانیت / عرفان و تصوف / فارسی

alef-e ensānīyat

قم؛ حجتیه؛ شماره نسخه: ۷۱۹/۷

آغاز آن با آنچه در فهرست منزوی ۱: ص۳ برای الف انسانیت دهدار آمده برابر نیست؛ خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳ [ف: ۱۲۶]

● الفباء / حکومت و سیاست / فارسی

alefbā'

ملکم، ۱۲۴۹-۱۳۲۶ قمری

malkam (1834-1908)

در این گفتار که به روش سؤال و جواب آغاز می‌شود و پس از مقدمه‌ای درباره اصطلاح خط گفتگو می‌کند. قسمتی از رساله چاپ شده شیخ و وزیر او نیز درباره الفبا است ولی با نسخه خطی مطابقت ندارد.

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۵۱۵۴/۷

آغاز: بسمله، وقتی که انسان بدقت تمام به تحقیق قوام ارکان ملت اسلام ملاحظه مینماید بلا اختیار توقف میکند؛ **انجام:** منتهی حروف صامته را از یکدیگر جدا کردن و بعد از آن حروف مصوته را باندرون انها داخل نمودن لازم است

خط: نستعلیق شکسته، بی‌کا، تا: ۱۴ شوال۱۳۰۴ق؛ ۸گ (۷۶پ-۸۲پ) [ف: ۱۵-۲۲۵]

● الفباء / ادبیات / فارسی

alefbā'

الفبای چند خط که از نظر الفباشناسی و زبان‌شناسی شایان توجه است: ۱. صورت قلم عبرانی، ۲. صورت قلم ایرانی، ۳. صورت قلم سیهانی، ۴. صورت قلم قبطی و مغربی، ۵. صورت قلم نیرنجات، ۶. صورت قلم فلقطری بابلی، ۷. صورت قلم یونانی.

تهران؛ نوربخش؛ شماره نسخه: ۵۴/۱

بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج مشکی یک‌لا، ۶ص (۱-۷)، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۷×۲۱سم [ف: ۱-۷۷]

● الفباء فی المحاضرات / چند دانشی / عربی

alifbā' fi-l muḥāḍirāt

بلوی، یوسف بن محمد، ۵۲۹-۶۰۴ قمری

balavī, yūsof ebn-e mohammad (1135-1208)

کتاب حجیمی است که به جمع فوائد علوم پرداخته وآن را برای فرزندش عبدالرحیم نگاشته تا پس از مرگ او آن را بخواند، در ابتدا بیست و هشت «بیت» به عدد حروف معجم آورده و کلمه به کلمه آن را شرح کرده است.

آغاز: بسمله الشیخ الفقیه المحدث الزاهد الحاح ابوالحجاج یوسف بن محمد البلوی. ... الحمدلله رب العالمین الرحمن الرحیم ... بهذه الکلمات کما تقدم افتتح کتابه

انجام: و ارض عن الصحابة اجمعین و عن التابعین لهم باحسان الی یوم الدین و الحمدلله رب العالمین

چاپ: المطبوعات الوهبیة، بتصحیح مصطفی وهبی، ۱۲۸۷ق.

[کشف الظنون ۱۵۰/۱]

۱. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۷۲۵۹-۳۷/۴۹

آغاز و انجام: برابر

از اول تا آخر؛ خط: نسخ، کا: محمدمؤمن گلپایگانی، تا: سه‌شنبه ۹ ذیحجه ۱۰۶۹ق؛ مجدول، با سرلوح مزدوج، مصحح؛ جلد: تیماج مشکی سوخت ترنج با سر با روکش زرین مجدول گرهی، ۴۴۱گ، ۲۷ سطر، اندازه: ۱۴×۲۵سم [ف: ۱-۴۷۴]

۲. تبریز؛ ملی؛ شماره نسخه: ۳۵۶۶

آغاز: کتاب الف با و قلت فیه هذا کتاب الف با، صنعته یا البا، من اجل نجلی المرجی، اذا شدا ان یلبی ادعو العلم و حق من قدوعی ان یلبا؛ **انجام:** و قد کمل الکتاب بعون الله الملک الوهاب و بکماله فرغت الحروف و تفرغت الظروف و نفذ ما فی العزوف و لم یبق الا الوقوف بباب الملک الرؤف و الرغبة الی الرحمن العطوف ان یمن علینا منه بمعروف اللهم من علینا بمعروفک یا اکرم الاکرمین و اغفرلنا ذنوبنا یا خیر العارفین و ارحمنا برحمتک یا ارحم الراحمین و صل علی نبیک و صفیک محمد خاتم النبین و علی آله و ازواجه الطاهرین و ارض عن الصحابة اجمعین و عن التابعین لهم باحسان الی یوم الدین و الحمدلله رب العالمین فی ۱۲۲۹ و آخر دعوانا ان الحمدلله رب العالمین لیلة الجمعة فی عشرین من صفر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۲۹ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: چرمی سرخ، ۵۱۴گ، ۲۵سطر (۱۵×۲۱) [ف: ۱-۸۸]

● الفبای بهروز / ادبیات / فارسی

alefbā-ye behrūz

افشار بکشلو قزوینی، رضا، ق۱۴ قمری

afšār-e bakešlū-e qazvīnī, rezā (- 20c)

از رضا افشار بکشلو قزوینی، نایب سفارت ایران در استانبول، دستورنامه‌ای به فارسی سره است.

چاپ: اسلامبول، تافت خانه دادستان ایران، ۱۲۹۹ق، سنگی، ۲۴ص

۱. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۱۸۱۳۴

بی‌کا، بی‌تا؛ انتقالی از کتابخانه پهلوی-مجموعه نوازی؛ اندازه: ۲۱/۲×۱۳/۵سم [رایانه]

۲. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه: ۵۵۲/۷

آغاز: بسمله ازین پیشتر پدید آمد که نیاز ما بپرداختن گب‌های پارسی و ...؛ **انجام:** ولشگرش همواره کشور گشاباد سالمه ز امیاد روز مردادماه یزدگردی ۱۲۵۰ و برهم نه ۲۳ شهر صفر تازی سنه ۱۲۹۹ اتمام پذیرفت

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ فرنگی؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۴گ، ۱۵ سطر (۱۲×۵/۵)، قطع: ربعی، اندازه: ۱۷/۵×۱۰سم [ف: ۱-۵۰۱]

● الفبای سریانی / لغت / فارسی، عربی

alefbā-ye soryānī

مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه: ۶۸۸/۱۳

الفبای سریانی را با حروف تهجی عربی و فارسی مقایسه کرده؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ سفید فرنگی؛ جلد: تیماج لایه‌ای قهوه‌ای، ۱گ، ۱۶ سطر (۱۶×۶/۵)، اندازه: ۲۱×۱۰سم [ف: ۱-۵۱۱]

● الفبای عبری / ادبیات / فارسی

alefbā-ye ʻebrī

تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۵۸۲۴/۸

آغاز: بدان که در تورات الف در همه جای باین صورت نویسند ... و «با» را باین صورت

بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: میشن آلبالوئی سیر ضربی، ۱گ (۱۰۶ر-۱۰۷ر)، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۵/۶×۱۰/۹سم [ف: ۹-۵۹]

● الفبای مکتب عشق / فارسی

alefbā-ye maktab-e ʻešq

تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۲۷۰۸۱

بی‌کا، بی‌تا؛ خریداری از شوکت الله درخشان وزیری [رایانه]

● الفبای هندی، یونانی، عبرانی و سریانی / ادبیات / عربی

alefbā-ye hendī, yūnānī, ʻebrānī va soryānī

رساله در الفبای هندی، یونانی، عبرانی، سریانی، و قلم احجار و شاماق و زنطح و فرنگی و اقلام دیگر.

تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۲۳۳۸/۲

خط:نسخ،کا:محمد علی کاشانی، تا: با تاریخ ۱۲۷۸ق [ف: ۵-۴۶۷]

← الفت ≻ ادعیة
← الفت ≻ الفت نامه

● الف تا یاء / ادبیات / فارسی

alef tā yā'

ظهوری ترشیزی، نورالدین محمد، -۱۰۲۶ ؟ قمری

zohūrī toršīzī, nūr-od-dīn mohammad (- 1617)

مقاله کوتاه ادبی است به نظم و نثر در موضوع قلم و کتابت که مؤلف در آن حروف الفبا را به ترتیب ذکر و برای هرکدام قطعه نثر یا بیت شعری آورده است.

آغاز: الف تا یاء ظهوری که دلها را از او باشد سروری روزگاری است که کلک سخن معنی پرور در ماتم کریمان به خاکستر نشسته پلاس سوگواری به گردن و خراش ناخن بی قراری بر جان و تن ... همدست نشستگی همدوش پریشانی نشسته شهر نظام نظم از نسق افتاده سلسله نثر را صرصر آشفتگی از هم گشاده ... کلمات از لباس ترکیب عور و حروف از التیام هم نفور الف که در راستی انگشت نمای این قلمرو بود از بار غم مفلسی خمیده قامت است با که بانی بنای عزت بود سیلاب خواریش از سرگذشته ...

انجام: یا به زبان حال و درای مقال به ندا در امده که یا کریم ادرکنی ادرکنی

۱. تهران؛ نوربخش؛ شماره نسخه: ۸۶۸/۱۸

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: حیدر بن علی بن اسماعیل کرکی، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: اصفهانی آبی و زرد، جلد: تیماج قهوه‌ای با ترنج و نیم ترنج گل و بوته دار و آب طلائی، ۳گ (۳۴پ-۴۰ر)، قطع: نیم خشتی، اندازه: ۲۳/۵×۱۴سم [نشریه: ۱۳-۲۵۰]

۲. تهران؛ نوربخش؛ شماره نسخه: ۸۶۸/۱۸

آغاز: هو المنشی بلا مثال ... روزگاری است که از فیض طراوت فصل بهار کلک در ربار خشک مغزی‌ها را به کنار گذاشته از سرچشمه عین الحیوه دوات گوهرهای شاهوار دامن دامن به کنار آورده بر رخ اهل روزگار کشد؛ **انجام:** یاء یاری است که اگر پای دوستی از حاشیه بساط معنی کوتاه می‌نمود معنی را به هیچ

صورت صورت معنی نمی‌بود ... یا کریم ادرکنی که طرازنده بدائع این بهارستان ... و نوازنده اختراع این داستان فارس مضمار فصاحت در کشور معانی و بیان که نام شریفش بر خاطر فیض ماثرا ارباب عرفان ظهوری تمام دارد و به اختتام آن تبرک جسته ... اما چون ... از هیجی خوانان مکتب عرفان عارف ترشیزم ... از مردمک دیده اعتبار اولی الابصار چشم آن دارم که خرده بر خردان، سیما ... غریب دیار عرفان بل غریق لجه میان عیان محمد رضا الحسینی ابن سلیمان نگیرند و العذر عند کرام الناس مقبول.

خط: نستعلیق، کا: حیدر بن علی بن اسماعیل کرکی، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: اصفهانی آبی و زرد، جلد: تیماج قهوه‌ای با ترنج و نیم ترنج گل و بوته دار و آب طلائی، قطع: نیم خشتی، اندازه: ۱۴×۲۳/۵سم [نشریه: ۱۳-۲۵۱]

۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۳۶۴۵/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: گالنیگور سرخ، ۱گ (۱پ-۲پ)، اندازه: ۱۱/۵×۲۲سم [ف: ۳۷-۱۷۱]

● **الف تا یاء** / ادبیات / فارسی

alef tā yā’

تجلی، محمد رضا بن سلیمان

tajallī, mohammad rezā ebn-e soleymān

مقاله‌ای کوتاه است که مؤلف به روش الف تا یای ظهوری انشا نموده است.

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۳۶۴۵/۲

آغاز: چون کلمه ای که خفایی کنج حرمان بتطبع ظهوری گنج عرفان نگاشته صفحه عجز و قصور نموده امید که ارباب هوش و شعور مسطور المأمور معذورا را؛ **انجام:** چشم آن دارم که خودره بر خورد آن دوره گرد ملک معنی پژوهان و غریب دیار عرفان بل غریق لجه عصیان محمد رضا تجلی بن سلیمان نگیرند و العذر عند کرام الناس مقبول

خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ جلد: گالینگور سرخ، ۴گ (۳ر-۷پ)، اندازه: ۱۱/۵×۲۲سم [ف: ۳۷-۱۷۱]

● **الفة الفرقة فی الکلام و الحکمة** / کلام و اعتقادات / عربی

ulfat-ul furqa fī-l kalām wa-l ḥikma

لاهیجی، حسن بن عبدالرزاق، ۱۰۴۵-۱۱۲۱ قمری

lāhījī, hasan ebn-e ‘abd-or-razzāq (1636-1710)

رساله‌ای در اصول اعتقادی که حکما و متکلمین در آنها اختلاف دارند که در آن بهترین آراء آنها انتخاب شده و در ضمن، پاسخگوی آنهایی است که به وی تهمت‌های ناروایی زده و او را تکفیر می‌کرده‌اند. مؤلف در دیباچه مقصود خود از تألیف را چنین بیان نموده است: «و قد ذکرت بفضل الله تعالی فی مؤلفاتی عقایدی علی حسب ما دلنی الیه قواعد الایمان و اقامتی علیه قوانین البرهان فی بسط من البیان و تفصیل و اوضحت من مضایقها المخرج و الی رحبها السبیل ولکنی التقط فی صحیفتی هذه من ذلک عدة مسائل شاع ذکرها فی السنتهم بسوء و تثقل علی قلوبهم و تنؤ مجرداً اکثرها من الدلیل ام مکتفیاً من کثیره بقلیل معبراً عنه باخصر عبارة او مشیراً الیه اوجز اشارة». شامل ۱۲ «فصل» و یک «خاتمه»: فصل ۱. توحید ذات و صفات حق تعالی؛ ۲. کیفیت علم باری به جزئیات؛ ۳. عینیت ذات؛ ۴. قدرت و اختیار حق تعالی؛ ۵. افعال حق تعالی؛ ۶. حدوث و قدم؛ ۷. نخستین مخلوق؛ ۸. بداء؛ ۹. خلافت الهی؛ ۱۰. وجوب برائت از اعداء الله؛ ۱۱. افعال عباد؛ ۱۲. معاد.

آغاز: الحمدلله الذی أغنانا بحکمتة الکاملة من کل حکمة و فصل الخطاب من کل کتاب و اعاننا بحجته البالغة علی کل محجاج.

انجام: ربنا افتح بیننا و بین قومنا بالحق و انت خیر الفاتحین هذا آخر ما اردنا ایراده فی هذه الرسالة من هذه المقالة.

[الذریعة ۲۹۲/۲؛ ریاض العلماء و حیاض الفضلاء ۲۰۸/۱]

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۰۰۵۵/۲۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ مصحح، مجدول زرین و مرصع؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، مجدول، عطف و حاشیه تیماج قرمز، ۱۴ص (۲۵۶-۲۶۹)، اندازه: ۱۱/۵×۲۳سم [ف: ۳۲-۶۹]

۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۰۷۹۹/۲۴

خط: نسخ و نستعلیق، کا: محمد ابراهیم نصیری، تا: ۱۰۹۷ق؛ جلد: تیماج مشکی، ۳گ (۴۵۷ر-۴۶۰پ)، اندازه: ۱۸/۵×۳۱سم [ف: ۲۷-۲۲۰]

۳. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۰۸۱۴/۱

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ربیع الثانی ۱۰۹۸ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای بدون مقوا، ۱۵گ (۲پ-۱۷پ)، ۱۸ سطر، اندازه: ۹/۵×۱۵/۵سم [ف: ۲۷-۲۳۵]

۴. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۱۵۰۳/۲

آغازو انجام: برابر

خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ مصحح؛ بعد از برگ ۲۴ افتادگی دارد؛ مهر: «قربانعلی کعبه آقا اسمعیل ...» (بیضی)؛ کاغذ: فرنگی، جلد: کاغذی سفید، ۱۲گ (۱۴-۲۵)، ۱۷ سطر (۵/۵×۱۲/۵)، اندازه: ۱۰/۵×۱۸سم [ف: ۲۹-۱۴۰]

۵. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۲۴۹۵/۱

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ کاغذ: ترمه، جلد: میشن قرمز، ۱۴ سطر [ف: ۶-۲۴]

۶. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۴۰۵۰/۱۵

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ فاقد جلد، ۷گ (۵۸پ-۶۵پ)، اندازه: ۱۲/۵×۱۹سم [محدث ارموی مخ: ۱-۱۷۵]

۷. **مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه: ۷۳۴/۱۱**
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۱۰۱ق؛ مهر: حاج سید سعید؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۹گ (۱۰۰-۱۰۸)، ۲۳ سطر (۹/۵×۱۵)، اندازه: ۱۵×۲۰سم [ف: ۲-۸۴۵]

۸. **تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۷۶۹۸/۷**
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۰۸ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی ضربی، ۹گ (۶۵ر-۷۴پ)، ۱۹ سطر (۸×۱۳)، قطع: ربعی، اندازه: ۱۰×۱۵سم [ف: ۱۶-۶۷۵]

۹. **تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه: ۸۱۱/۵**
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، کا: محمد کاظم بن محمد نصیر هزار جریبی، تا: پنج‌شنبه ۲۴ شوال ۱۲۲۳ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۶گ (۹۷ر-۱۰۲پ)، ۲۷-۳۶ سطر (۷/۵×۱۸)، اندازه: ۱۰×۲۰سم [ف:-۱۰۹]

۱۰. **مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۶۴۳۱**
آغاز و انجام: برابر
بی‌کا، بی‌تا؛ پس از این ضمن ۵ صفحه قطعه‌ای از رساله در مباحث نفس از مؤلف ضمیمه است که بدین جمله آغاز می‌گردد: «الحمدلله الذی برحمته ینجلی ظلمة کل باطل»، این شماره ضمیمه شماره ۲۹۲ «آئینه حکمت» است [ف: ۴-۳۰]

۱۱. **قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۶۶۵۸/۵**
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: روغنی ضربی، ۱۱گ (۶۳پ-۷۴پ)، اندازه: ۱۴×۲۰/۵سم [ف: ۱۷-۲۲۱]

۱۲. **تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۲۴۹۵/۲**
آغاز: از دیباچه افتاده: بحزاء درهم بعدد القسامة او اکثر من العدول ... و قد ذکرت تفضیل الله تعالی فی مؤلفاتی و عقائدی علی حسب ما دلنی علیه قواعد الایمان و اقامنی علیه قوانین البرهان فی بسط البیان و تفصیل و اوضحت من مضایقها المخرج و الی رحبها السبیل و لکنی التقط فی صحیفتی هذه من ذلک عدة مسائل شاع ذکرها فی السنتهم بسوء ... معبر اعنه باخصر عبارة ... و اذ دعانی الی هذالتالیف تالیف الفرقة سمیته لهذا الفة الفرقة؛
انجام: برابر
خط: نسخ، کا: حسن بن علاءالدین محمد طبیب تنکابنی، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج قهوه‌ای روشن ضربی مقوایی، ۵۵ص (۱۷۰-۲۲۴)، ۱۴ سطر (۶×۱۲/۵)، اندازه: ۱۱/۵×۱۹/۵سم [ف: ۹-۱۲۶۳]

← الفت کده ← تذکره اسحاق بیک

● **الفت نامه** / داستان / فارسی

olfat-nāme

نامی، ق ۱۰ قمری

nāmī (- 16c)

تاریخ تألیف: ۹۰۳ق
مثنوی است. شاعر می‌گوید که در این سال (۹۰۳ق) بر اثر دگرگونی دوران و جنگ‌های داخلی ایران (مراد جنگ‌های اوایل روی کار آمدن صفویه است) مجبور شد که به کوهی و روستایی پناه ببرد و در آنجا یاری که همراهش بوده از وی خواسته این مثنوی را بسراید. او می‌گوید که مرد میدان شعرسرایی نیست ولی در نثر کتاب‌های عالی دارد. نسخه حاضر که چند برگ اول آن افتاده عنوان‌های زیر را دارد: ستایش سید احمد (مراد خان احمد گیلانی است)، سبب نظم کتاب، درنصیحت فرزند سفر کرده وتحریص برکسب کمال، در داستان پسر لقمان حکیم وسفر کردن او، رسیدن سعد به صحبت پیر سعید نام، فی معنی قوله علیه السلام الحکمة ضاله الحکیم، تمامت قصه راهب، در آیین عروسی، تاویل حکایت به توفیق میان آفاق وانفس داستان پسر پادشاه چینی که به ملک یمن افتاد، فی معنی قوله علیه السلام الایمان یمانی، رسیدن بهزاد به شهر ارم و عاشق شدن او به بهروز دختر پادشاه یمن، داستان جوان تاجر مسعود نام که به شهر چین به پادشاهی رسید، داستان حاتم طایی شرح حال سلمی دختر پادشاه و عاشق شدن زیاد بر او، در تاویل داستان به لسان اهل معرفت، حکایت شهناز و شاپور، داستان زهره وآموختن اسم اعظم از هاروت و ماروت، داستان نعمان منذر، داستان محمود و ایاز و نسخه تا نیمه داستان محمود و ایاز را دارد. نمونه ای از ابیات این مثنوی چنین است: در نهصد و سه ز عهد ایام ×× از عهد زمانه رفت فرجام. در ستایش سید احمد مد لله ظله گویا خان احمد گیلانی: یک الفت نامه کنم ساز ×× کاحباب بدو شوند دمساز / من خود سرشاعری ندارم ×× هنگامه ساحری ندارم / ار شعر کم اعتبار دارم ×× نه فخر بدو نه عار دارم / از نثر به کف عصای اعجاز ×× کو سحر زشعر خویش پرداز / در شعر اگر چه غایتم نیست ×× در گفتن آن کفایتم نیست / عقدی به کف آمد از لالی ×× ز آسودیش بزم ورزم خالی / بر طور کلام اگر کلیمم ×× پا نگذرد از حد گلیمم / در مزرع نامه آنچه نامی است ×× یک خوشه زخرمن نظامی است / تا در فن شعر پر نکوشم ×× شد در نصیحتش بگوشم / از شعر مجوبلند نامی ×× کان ختم شده است بر نظامی / زین دام غمی کزو اسیرم ×× می‌باش بفضل اوست گیرم.

قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۲-۳۱۰۲-۱۶/۱۱۲
آغاز: ای عذر پذیر درپذیرم ×× پامال مساز دست گیرم / از بارگنه قدچو دا لم ×× دالست بر اعوجاج حالم؛ **انجام:** کردند روانه تاجری زود ×× کز بهرشه از وی آورد سود / تاجر زوی ارچه کاستش زر ×× بر گنج مراد شد مظفر
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ در پایان

در دو برگ اشعاری از فضولی و جعفری و دوازده امامی به فارسی آمده است؛ جلد: مقوا عطف تیماج قهوه‌ای، ۱۲۴گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۲×۱۹سم [ف: ۱-۴۷۵]

● **الفت نامه = محبت** / اخلاق / فارسی

olfat-nāme = mohabbat

فیض کاشانی، محمد بن شاه مرتضی، ۱۰۰۶-۱۰۹۱ قمری

feyz-e kāšānī, mohammad ebn-e šāh morteza (1598-1680)

رساله کوتاهی است در فواید الفت دینی و ترغیب مردم به برادری و یکرنگی در دویست بیت. مؤلف انگیزه خود را چنین بیان می‌کند: «طریقه جمعیت و الفت و مرافقت و اخوت در دین در زمان ما مندرس شده و قلوب اکثر اهل ایمان را با یکدیگر تنافری و تخالفی روی داده و نفاق و ریا در میان اکثر مردم شایع شده به حیثیتی که سه کس بلکه دو نیز نادر یافت می‌شود که میان ایشان مصادقتی بی ریا و نفاق باشد از برای خدا به جهت امر دینی». وی می‌کوشد تا بعد از تعیین جماعت اخوان و ضبط عدد ایشان، قواعد و قوانینی چند بر وفق شریعت و طریقت در میان آنها مقرر دارد که از آنها تجاوز جایز نشمرند و در هنگام تجاوز و تخطی از آنها، یکدیگر را مؤاخذه نمایند. در آخر چهل و یک لقب برای کسی که می‌خواهد وارد دایره الفت شود، بر می‌شمارد.

آغاز: بسمله، ربنا الف بین قلوبنا و قلوب اخواننا بحبل طاعتک و طاعة الرسول و اعنا و ایاهم علی اداء الحقوق ... محقق است که جناب حق

انجام: نمی‌بینم بجز تو همدمی ای فیض در عالم ×× بیا دمساز هم گنجینه اسرار هم باشیم. و هو العلیم

چاپ: به انضمام آیینه شاهی و ترجمة الصلاة، شیراز، بی نا، ۱۳۲۰، ۱۰ ص؛ به انضمام ده رساله محقق بزرگ فیض کاشانی، به کوشش رسول جعفریان، اصفهان، مرکز تحقیقات علمی و دینی امیرالمؤمنین علی، ۱۳۷۱، صص ۲۲۰-۲۰۳

[فهرست‌های خودنوشت فیض کاشانی ص ۱۴۱؛ الذریعة ۱۱۵/۱۶ و ۲۹۳/۲؛ فهرستواره منزوی ۳۲۶/۶]

۱. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۱۵۷۸۶

آغاز: برابر؛ **انجام:** کبیره چو گنجایش دارد که از اخوان مادر شود و تجاهر بر هیچ

خط: نستعلیق، کا: حسین، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: تیماج مشکی یک‌لا، ۸گ (۱۵پ-۲۲پ)، ۱۱سطر (۶×۱۰)، اندازه: ۹/۵×۱۴سم [رایانه]

۲. تهران؛ مهدوی؛ شماره نسخه: ۵۱۰/۳

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱ [نشریه: ۲-۱۲۱]

۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۲۰۶۶

آغاز: برابر؛ **انجام:** حسنت استعاره اللفظین ههنا انتهی کلامه رحمه الله تعالی

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱ [رایانه]

۴. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۸۲/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ زیبا، بی‌کا، تا: حدود قرن ۱۱؛ برای محمد هادی بن شاه مرتضی ثانی ابن محمد مؤمن کاشانی نوه برادر فیض کاشانی کتابت شده و دستخط وی در آغاز نسخه آمده، و ظاهراً از سوی همین محمد هادی مقابله شده با نشان «بلغ بحمده»، مصحح؛ کاغذ: شرقی، جلد: تیماج مشکی، ۸گ (۲پ-۹پ)، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۰×۱۹سم [ف: ۱-۹۹]

۵. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۰۱۴۸/۵

آغاز: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: با تاریخ ۱۰۷۱ق؛ ۴ص (۹۷-۱۰۱)، ۱۸-۱۹ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۱۸/۵سم [ف: ۳۲-۱۸۳]

۶. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۲۴۶۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق خفی، بی‌کا، تا: قرن ۱۲، ضمیمه نسخه ش ۶۳۶۸؛ قطع: وزیری کوچک [رایانه]

۷. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۲۰۷۰/۴

آغاز: حرارتی و شوقی و جدی در طلب دست میدهد و سلوک راه بسی آسان میشود؛ **انجام:** و ما بقی پنج و شش آنچه میسر شود بفعل باید آورد و بنابراین مراتب الفت سه میشود ...

خط: نسخ، آیات معرب، کا: سید محمد فرزند حسین طباطبائی، تا: اوایل قرن ۱۲؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ کاغذ: شرقی آهار مهره، ۴گ (۵۵-۵۸)، ۱۶ سطر، اندازه: ۷×۱۳سم [ف: ۳۰-۴۷۰]

۸. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۰۳۳۷/۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** جمع الله شملهم علی الطاعة و رزقهم من محمد و اهل بیته الشفاعة الحمد لله اولا و آخرا

خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: اوایل قرن ۱۳؛ محشی؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی بدون مقوا، ۶گ (۵۲ر-۵۷پ)، اندازه: ۱۰/۵×۱۵سم [ف: ۲۶-۲۷۹]

۹. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۲۹۸۰۳/۱

آغازو انجام:برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۶۷ق؛ کاغذ: شکری رنگ، جلد: تمیاج قهوه‌ای بدون مقوا، ۱۰ص (۲۹۱-۳۰۱)، ۱۷ سطر، قطع: رقعی، اندازه: ۱۱×۱۷/۵سم [ف: ۹-۳۰۹]

۱۰. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۱۲۳۵

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: احمد بن محمد رضا حسینی خوانساری، تا: ذیقعده ۱۳۴۰ق؛ اهدایی: رهبری، خرداد ۱۳۷۳؛ کاغذ: نخودی، جلد: مقوا، ۴گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۷×۲۱سم [اهدائی ف: ۲

اخبار ۱-۱۳۷]

۱۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۴۱۶۸/۶

آغاز: برابر؛ **انجام:** خطاب با خود کرد و گفت ای نفس همین می‌گویی رجوع برب خود و رجوع (؟) نمی‌کنی این کلمه بگفت و جان بداد رحمه الله

خط: نستعلیق، کا: محمد علی، بی‌تا، جا: مدرسه سپهسالار؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج تریاکی ۱۱×۱۸، ۸گ (۱۳۱-۱۳۸پ)، ۱۴ سطر (۷×۱۳/۵)، اندازه: ۱۱×۱۸ [ف: ۱۱-۱۷۴]

۱۲. قم؛ طبسی؛ شماره نسخه: ۷۵۸/۵

آغاز: برابر؛ **انجام:** جمع الله شملهم علی الطاعة و رزقهم من محمد و اهل بیته الشفاعة.

خط:عبارات عربی نسخ و نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: مقوا، عطف تیماج، ۳گ، ۲۴ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۱/۵سم [ف مخ: ۱-۵۷]

۱۳. شیراز؛ شاهچراغ؛ شماره نسخه: ۸۵/۲

آغاز و انجام: برابر

خط: عبارات عربی نسخ و نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: سفید، جلد: مقوا با پارچه سبز، ۳ ص (۵-۷)، ۲۳ سطر (۹×۱۵)، اندازه: ۱۵/۵×۲۱/۵سم [ف: ۲-۱۷۰]

۱۴. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۱۰۸۴۱/۶۵

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج مشکی یک‌لا ضربی، با ترنج و سرترنج، عطف قهوه‌ای بیاضی، درون قهوه‌ای، ۴گ (۱۱۶ر-۱۱۹ر)، ابعاد متن: ۹×۲۰، اندازه: ۱۲×۲۴/۵سم [ف: ۲۰-۴۰۱]

● الفت و اتحاد (مقاله در) / کلام و اعتقادات / فارسی

olfat va ettehād (maqāle dar)

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۶۵۳۶

آغاز: دیانت بهائی بر اساس وحدت عالم انسانی؛ **انجام:** از عین فنا بیاشامی ذکر غنای بالله

خط: نستعلیق تحریری، بی‌کا، بی‌تا [رایانه]

● الف در قرآن / علوم قرآن-فارسی

alef dar qor'ān

رساله مختصر و جالبی است درباره حرف «الف» و اسرار و خواص آن با نقل روایات از ائمه اطهار (ع) و پس از آن استعمال الف در قرآن برای معانی مختلف همچون ندا، تسویه، انکار ابطالی، انکار توبیخی، تقریر، تهکم، و سخریه، امر، طلب و ... و بعد ازآن کلماتی که با الف آغاز می‌شود و در قرآن آمده است را تک تک آورده و معنا می‌کند به ترتیب حرف دوم کلمه، با الف که بعد از او الف باشد شروع نموده و با الفی که بعد از او یاء باشد ختم می‌کند مثلاً از آدم تا ایوب.

قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۷۸۴۶/۲-۳۹/۲۲۶

آغاز: بسمله الالف المفردة چون ساکن باشد حرف مدولین گویند وچون متحرک باشد همزه تعبیر کنند؛ **انجام:** مگر برای طلب یک اولاد پس این سؤال قبل از وجود اولاد بوده واجماع دارند بر آنکه اسماعیل مقدم است

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۴؛ افتادگی: انجام؛ جلد: مقوا عطف گالینگور قهوه‌ای،۱۶گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۴×۱۸سم [ف: ۱-۴۷۶]

● الف صغری / فلسفه / عربی

alef-e soqrā

کتاب الهی ارسطو که به نام «تا متا تا فوسیکا» (متافیزیک / مابعدالطبیعه) خوانده می‌شود چهارده بخش می‌باشد و از آغاز هر یک از این بخش‌ها به یکی از حرف‌های یونانی از آلفا تا نو نامیده شده است اسطاث (Eustache) که در روزگار حنین پسر اسحاق می‌زیست و نظیف پسر ایمن (م نزدیک ۳۶۰) از ۲۴ پزشک بیمارستان فنا خسرو در بغداد و اسحاق پسر حنین (-۲۹۸) و ابوبشر متی و یحیی پسر عدی آنها را از یونانی یا سریانی به عربی درآوردند. این رساله که بخش دوم الهی ارسطو است و به نام الف صغری (آلفا الاتن) خوانده می‌شود با گزارشی است از یحیی بن عدی ترسای فیلسوف ترجمان سریانی (۲۶۳-۳۶۴) و متن از ترجمه اسحاق است که در تفسیر مابعدالطبیعه ابن‌رشد با ترجمه دیگری از اسطاث در بیروت به سال ۱۹۳۸ بچاپ رسید. پیشینیان این بخش را از پاسیکلس ردسی دانستند ولی اسکندر افرودیسی می‌گوید که از ارسطو است و اودموس آن را نشر نمود. این بخش دیباچه‌ای است بر فلسفه و در آن از دشواری طبیعی و شایستگی دانشمندان و ارزش دانش و بود مبادی نخستین یاد می‌گردد. از پایان الف صغری عربی پیداست که باید پیش از الف کبری باشد با این‌که در چاپ‌ها و ترجمه‌های اروپایی پس از آن است. ابن سینا در فصل ۴ مقاله ۸ الهی شفا یادی از الف صغری نمود و از گفته ملا اولیا در حاشیه آن پیداست که شیخ در «مبدء و معاد» به اینکه الهی ارسطو روی الفبای یونانی مرتب شده اشاره نموده است. سید احمد عاملی در حاشیه شفا در این‌که چرا الف صغری نامیده‌اند مناسباتی عرفانی یاد کرده است.

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۲۹۲/۱

آغاز: متن: «ان النظر فی الحق صعب من جهة سهل من جهة و الدلیل علی ذلک انه لم یقدر احد من الناس علی البلوغ بقدرما یستحق»

شرح: «قال یحیی بن عدی: لماکان غرض الفیلسوف فی هذا الکتاب باسره اعنی فی کتابه ذی المقالات المرسوم بمطاطافوسیقا ای فیما بعد الطبیعیات انما هو فی الجزءالثالث فی اجزاء الجزءالنظری من جزئی الفلسفه؛ **انجام:** متن: «ظهر لنا الاشیاءالتی

یبحث عنها بالنظر الطبیعی» آنگاه دارد. «وهل ینبغی ان ینظر فی علل و اوائل العلم و احد او لعلوم اکثر واحد».
ابن عدی در اینجا می‌گوید که این عبارت را در ترجمه اسحاق یافتم و در ترجمه‌های سریانی و ترجمه‌های دیگر عربی نبود و باید آغاز «الف کبری» باشد نه انجام «الف صغری».
شرح: «و الاوائل کلهالعم واحد و لعلوم اکثر من واحد. تم تفسیر یحیی بن عدی لمقالة الف الصغری من کتاب ارسطو فیما بعد الطبیعة».
بی‌کا، بی‌تا؛ در این نسخه از ترجمه «وصیت» آغاز می‌شود. الف صغری و تفسیر آن در ۲۳ برگ است و به‌نسخ و روی عنوان «قال» خط کشیده شده و جناب آقای مشکوة آن را با نسخه شماره ۸۷۵ مدرسه خان مروی تهران مقابله کردند. رستم نامی این نسخه را برای برادرش افراسیاب بیک در شام روز سه‌شنبه ۲۰ رمضان سال ۱۳۰۴ فرستاد و مهر رستم نیز دیده می‌شود؛ کاغذ: ترمه سمرقندی،۸۷گ،۱۶سطر(۶/۵×۱۳)،اندازه:۱۲×۱۸سم [ف: ۳-۱۵۵]

↤ الف قصاید ← هزار قصیده
↤ الف کثرت ← استعمالات حروف تهجی

● **الف کلمة قصار** / حدیث / عربی

alf-u kalimat-in qiṣār

تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۶۱۹۶/۱۴

آغاز: هزار کلمه ای است از حضرت امیرالمومنین. حرف الف و اللام. اللسان میزان الانسان. اللسان ترجمان العقل؛ **انجام:** یا اهل المعروف و الاحسان لاتمنوا باحسانکم. فان الاحسان و المعروف یبطلهما الامتنان
هزار کلمه است از حضرت علی (ع) به ترتیب حروف آغاز کلمات. برخی از کلمات در میان سطرها به عربی گزارش شده است؛ خط: شکسته نستعلیق، کا: فضل الله بن آخوند ملازین العابدین بروجردی ملقب به شمس العلماء، بی‌تا؛ کاغذ: فرنگی، جلد: قهوه‌ای لایی، ۱۴گ (۳۴پ-۵۰پ)، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۰/۸×۱۷/۷سم [ف: ۹-۲۴۸]

● **الف کلمة من کتاب الغرر و الدرر** / حدیث / عربی

alf-u kalimat-in min k.-il ġurar wa-d durar

هزار کلمه از کتاب «غرر الحکم و درر الکلم» عبدالواحد بن محمد آمدی توسط گرد آورنده ای ناشناس استخراج شده و در این اثر بر حسب حروف الفبا منظم شده است.
آغاز: بسمله. هذا کلمات تنقع لطالب المطالب و النصایح لکل شخص بالمراتب و النواهب و کلام معتبر من اسدالله الغالب امیرالمؤمنین

۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۳۷۰۰۹

آغاز: برابر؛ **انجام:** یطلب لک رزقک اشد من طلبک له فاجمل فی طلبه
خط: نسخ و نستعلیق تحریری، کاتب = مؤلف، تا: ۱۲۴۸ق؛ اهدایی: رهبری، مهر ۱۳۸۶؛ کاغذ: آهار مهره نخودی فرنگی، جلد: میشن دارچینی یک‌لا، ۶۳گ، ۸ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱/۵سم [اهدائی ف: ۲ اخبار۱-۱۳۷]

۲. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۳۲۴۵

آغاز: برابر؛ **انجام:** و لاتکلنا انفسنا حال سکره الموت و سؤال منکر و نکیر بحق الحق و النبی المطلق و صلی الله علی محمد و آله
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: مقوایی روکش کاغذی با عکس تابلوهای نقاشی، ۶۵گ، ۸ سطر (۷/۵×۱۲)، اندازه: ۱۴/۵×۲۱سم [ف: ۱۵-۵۰]

↤ الف کلمة من کلمات علی (ع) ← الحکمة العلویة و المعجزة العلویة
↤ الف لیلة و لیلة ← هزار و یک شب

● **الف لیلة و لیلة** / داستان / عربی

alfa layla wa layla

متن عربی هزار و یک شب است که به چاپ رسیده است.

۱. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه: ۱۶۲۶

از اول تا داستان شب ۳۸۷ را در بردارد. و در نسخه، به غلط ۳۷۷ نوشته شده است. پایان نسخه مطابق سطر ۱۶ ص ۵۶۹ جلد اول. چاپ قدیم مصر (بی تاریخ) است؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ مالک: اعتضاد ۱۲۹۲ق؛ واقف: سپهسالار، ۱۲۹۷ ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج سرخ مقوایی، ۲۵۸گ، ۳۳ سطر، اندازه: ۲۱×۳۴سم [ف: ۳-۱۸۲]

۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۷۶۲۶

آغاز: بسمله رب یسر و تمم بالخیر، الحمدلله الملک الجواد؛ **انجام:** مائه لیله من الف لیله فی هذه الاوراق نویسنده رانیست فردا امید
خط: نسخ، کا: حفیظا لله بن فقیر الله، تا: ۱۲۳۵ق [رایانه]

۳. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۴۹۸۶-ف

نسخه اصل: پاریس ۳۶۰۹ و ۳۶۱۱ عربی، فهرست دسلان ص ۶۱۹، این دو نسخه نخستین تا میانه شب ۲۷۰ و دومی از ش ۱۶۷ تا شب ۲۸۱، شماره ۳۶۱۰ عربی از شب ۶۷ است تا شب ۱۶۳۶ که در این فیلم نیست، شماره پیشین آنها ۱۵۰۸ و ۱۵۰۷ و ۱۵۰۶ است؛ بی‌کا، بی‌تا [فیلمها ف: ۳-۱۲۰]

۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۴۵۵۲

آغاز: بسمله. الحمدلله الملک الجواد خالق الخلق و العباد؛ **انجام:**

و الله لم اقتلک حتی اسمع ملک ... و الحمدلله بمنه
خط: نستعلیق خفی، بی‌کا، بی‌تا؛ قطع: وزیری بزرگ [رایانه]

● **الف لیلة و لیلة (ترجمه)** / داستان / ترکی
alf-u laylat-in wa layla (t.)
تاج الدین
tāj-od-dīn
ترجمه‌ای است ترکی از کتاب معروف الف لیلة و لیلة.

قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۲۲/۹۷-۴۳۷۷/۲
آغاز: الف لیله حکایة سنک جلد سثانیسی یوز طقساننجی کیجه. چون آخشام اولوب پرده شب عالمی در حجاب و روی آفتاب نقاب عین الحمئه ایله مستور الحباب اولدی ملک؛ **انجام:** کیجیوزدی شهرزاد حکایت دن بو محله کلرکده صباح تقرب امیدیکنی کوروب سکوت ایلدی
جلد دوم از داستان ۱۹۰ تا داستان ۴۶۷؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲، جلد: تیماج مشکی ضربی مجدول، ۱۶۶گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۷×۲۲سم [ف: ۱-۴۷۶]

● **الف لیلة و لیلة (ترجمه)** / داستان / ترکی
alf-u laylat-in wa layla (t.)

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۸۶۳۸/۲
آغاز: بز اشتدوک قلا غمزککم طره خبر ویردی در لر عورت بر جاریه یه بیور بیوردی؛ **انجام:** علی بن خاقان ایتدی این درویش بز و میجون چق زحمت جکدک ال شونی دیب اوچ ... .
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ مجدول، مصحح؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، مجدول ضربی بدون مقوا، ۱۳۲گ (۲۵ر-۱۵۶پ)، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: ۲۸-۱۷۶]

● **الف لیلة و لیلة (ترجمه)** / داستان / فارسی
alf-u laylat-in wa layla (t.)

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۲۶۰۱-ف
بی‌کا، بی‌تا؛ کتابخانه دانشگاه کمبریج ش Add. 311 [فیلمها ف: ۱-۱۶]

← الالف و اللام ⪢ معنی الالف و اللام و ما یتعلق بها

● **الف و مأتی کلمة** / حدیث / عربی
alf-u w mi’atay kalima
بوصیری، هبة الله بن علی، ۵۰۶-۵۹۸ قمری
būsīrī, hebat-ol-lāh ebn-e ‘alī (1113-1202)
هزار و دویست سخن کوتاه است از سخنان حکمت‌آموز. در دیباچه بدان نامی داده نشده است. مؤلف می‌گوید: «و قد جمعت فی کتابی هذا ما سمعته من حدیث الرسول (ص) الف کلمة من الحکمة ... ثم زدت مأتی کلمة ...».

تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه: ۸
آغاز: بسمله. اخبرنا الشیخ الثقة الامین ابوالقاسم هبة الله ... الحمدلله القادر الفرد الحکیم الفاطر ... الاعمال بالنیة، المجالس بالامانة، المستشار المؤتمن؛ **انجام:** غیر مخز: تم الکتاب و ربنا محمود ...
خط: نسخ خوش، کا: احمد وقارٍ، تا: رمضان ۱۲۹۲ق؛ با سرلوح زرین و مرصع، مذهب، مجدول؛ جلد: میشن مشکی مجدول، ۵۹گ، ۱۰ سطر (۷/۵×۱۳/۵)، اندازه: ۱۴×۲۱سم [ف: ۱-۲۵]

← الفیه ⪢ آیة الملک
← الفیه ⪢ اصول الدین و اعتقادات
← الفیه ⪢ الالفیة فی فقه الصلاة الیومیة
← الفیه ⪢ زبدة المقال فی نظم الافعال
← الفیه ⪢ شرح نصاب الصبیان
← الفیة ⪢ طیبة النشر فی القراآت العشر
← الفیة ⪢ الفقهیة المستطرفه
← الفیة ⪢ الفریدة
← الفیة ⪢ القصیدة الهائیة
← الالفیة ⪢ فسوة الفصیل
← الفیه ⪢ کلمات قصار
← الفیه ⪢ لذت النساء
← الفیه ⪢ مفید التجوید

● **الالفیة = ارجوزة فی النحو = الدرة الالفیة** / نحو / عربی
al-alfīya = urjūza fi-n naḥw = ad-durrat-ul alfīya
نحوی، یحیی بن عبدالمعطی، ق۶۷۲ قمری
nahvī, yahyā ebn-e ‘abd-ol-mo‘tī
گویا بخشی از الفصول الخمسون وی باشد که چاپ شده است.
شرح و حواشی:
۱- شرح الدرة الالفیة
۲- شرح الدرة الالفیة؛ ابن قواس، عبدالعزیز بن جمعه (۶۲۸-۶۹۶)

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۸۲۶۲/۲۷
آغاز: و النصب فیه بانفتاح الآخر ×× و الجر فیه بانکسار طامر؛ **انجام:** و الحمد لله با اعتصم ×× ثم علی نبیه اسلم
خط: نسخ، کا: احمد وقار شیرازی، تا: ۱۲۹۷ق؛ جلد: تیماج قرمز مجدول گرهی زرین، ۸ گ (۲۴۲ پ-۲۵۰پ)، ۲۶ سطر، اندازه: ۲۱×۳۵سم [ف: ۲-۲۷/۲]

● **الفیه (قصیده)** / شعر / عربی

alfīye (qasīde)

منصور فقیه مصری

mansūr-e faqīh-e mesrī

قصیده‌ای در مصایب اهل بیت رسول الله.

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۵۴۴۱

آغاز: تذکر فدیتک عند الخطوب ×× منال قریش من المصطفی

خط: نسخ کهن، کا: محمد بن خلیل بن (شیخ)، تا: ۸۲۲ق؛ ۱۸۵ص [ف: ۴۳-۹۴]

● **الفیة** / نحو / عربی، فارسی

alfīya

خواجگی شیرازی، محمد بن احمد، ق ۱۰ قمری

xājagī-ye šīrāzī, mohammad ebn-e ahmad (- 16c)

وجیزه‌ای است در تحقیق اسماء حروف تهجی به‌خصوص حرف الف که آیا مد ساکن است فقط (مطابق رأی زمخشری) یا تنها همزه متحرک است (بنا به مذهب ابن جنی و رضی الدین استرابادی) و یا اعم از هر دو (به موجب عقیده صاحب صحاح و مغنی) و مشتمل است بر دو «تمهید» و هشت «فصل» و «خاتمه»ای در دو فصل و وصیتی. مؤلف آن محمد بن احمد مشهور به خواجگی شیخ شیرازی است صاحب نظامیه، شرح فوائد ضیائیه، شرح باب حادی عشر، شرح فصول نصیریه و مختصر مجمع البیان در تفسیر و چند کتاب دیگر که آن را بعد از تألیف رساله تحقیق در مسمای الف که در غارت کلهر مفقود شده بوده تصنیف نموده است.

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۶۲۶۲

آغاز: بسمله له الملک و له الحمد و هو علی کل شئی قدیر و الصلوة و السلام علی سید الانبیاء البشیر النذیر؛ **انجام:** چکنم حرف دگر یاد نداد استادم ... و فهمنا مالم نعلم بحق محمد سید الانبیاء و علی خیرالاوصیا و آله.

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ محشی به لفظ «منه»؛ واقف: موسی گیلانی؛ کاغذ: نخودی، جلد: پارچه، ۱۰گ، ۱۷سطر، اندازه: ۱۰×۱۹سم [ف: ۱۲-۱۲]

● **الفیه** / نحو / فارسی

alfīye

حسینی علوی، محمد اشرف بن عبدالحسیب، -۱۱۴۵ قمری

hoseynī a'lavī, mohammad ašraf ebn-e 'abd-ol-hasīb (-1733)

گویا از محمد اشرف پسر عبدالحسیب عاملی، در نحو به نظم فارسی.

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۳۵۳۵/۱-ف

از مبحث اعراب پیش از «شد بیان معرفة دیگر بیان» تا فلص حذف فاء مصدر و مضارع و امر؛ خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ قطع: ربعی [فیلمها ف: ۲-۱۷۴]

● **الفیه** / گوناگون / فارسی

alfīye

نهاوندی، علی

nahāvandī, 'alī

شامل متفرقات و نوادری است برگرفته از آیات، احادیث و اقوال اهل دانش و طرایف اهل بینش.

کرمانشاه؛ جلیلی؛ شماره نسخه: ۲۸۵

آغاز: الحمدلله کما ینبغی و صلواته ابداً و سلامه سرمداً علی نبینا محمد و آله المبارکین؛ **انجام:** هر چند مسمی بالفیه باشد اما جزم می‌دانم که کم باشد یا زیاد و از آن نیز خاطر عاطر جمع نمایند و حشو و زاید آن را منها و اگر نقصانی در عدد داشته باشد آن را تتمه کامله مسمی نموده

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ کاغذ: نباتی آهار مهره، ۶۹ص (۱-۶۹)، ۲۲ سطر [ف:-۲۹]

● **الفیة** / فقه، شعر / عربی

alfīya

علوی کاشانی بروجردی، محمد بن ابراهیم، ۱۲۷۲-۱۳۶۲ قمری

'alavī kāšānī borūjerdī, mohammad ebn-e ebrāhīm (1856-1943)

مجموعه ابیات در فقه و احکام شرعی کتاب‌های صلاة و طهارت که در سال ۱۳۱۲ ق سرایش آنها موافق با جمله «الجوهر المنظوم» به‌پایان رسیده است.

کاشان؛ جعفری؛ شماره نسخه: ۴۸

آغاز: احمدک اللهم ذاالمواهب ×× الباسط الیدین بالر غائب / مصلیا علی ذوی المناقب ×× محمد واله الاطایب ... کتاب الطهارة: الماء ما ان مضاف وهو ما ×× فی صدقه انضیاف شیء لزما / و مطلق علیه ماء یطلق ×× بلا ضمیمة به تلتحق؛ **انجام:** قال محمد اقل خادم ×× من خدم الشرع الاجل الاکرم / سلیل ابراهیم و هو منتم ×× الی الامام التابع المکرم ... / تعم بعون الله ما غزمته ×× حمداً لمن یسران نظمته / بالجوهر المنظوم اذ ختمته ×× ارخته کما به و سمته

کامل؛ خط: نسخ، کاتب = مؤلف، تا: ۱۳۱۲ق؛ جلد: تیماج سرخ

مجدول، ۴۸گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۳×۲۲سم [ف]

● **الفية** / گوناگون / عربی

alfīya

مشتمل بر حرزهای حضرت علی (ع) و الحرز الدافعة ابی الحسن شاذلی و مناجات حضرت علی (ع) و حرز منظوم ابن متوج و وفات آدم و هلال و ابراهیم و موسی و مریم بنت عمران و فضه و کنیز باعبدالله بن مبارک و قصه جمجمه با عیسی و وصیت پیغمبر به فاطمه.

تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه: ۳۸۰/۱

خط: نسخ، کا: ملا حسین بن محمود الشماع، تا: ۱۲۶۴ق، جا: سهرج؛ ۷۹گ (۲ر-۸۰پ)، ۱۳ سطر (۷×۱۳) [ف:-۲۹۰]

← الفية ابن مالک ⟩ الخلاصة فی النحو

← الفية ابن مالک (ترجمه و شرح) ⟩ الخلاصة فی النحو (ترجمه و شرح)

← الفية ابن معطی ⟩ الدرة الألفية فی علم العربية

● **الالفية الرضية فی الفضيلة و الرزية** / شعر / عربی

al-alfīyat-ir raḍīyya fi-l faḍīla wa-r razīyya

نائینی، محمد بن ابی طالب، -۱۳۰۰ شمسی

nā'īnī, mohammad ebn-e abī-tāleb (- 1921)

تاریخ تألیف: رجب ۱۳۰۶ق

مجموعه اشعاری است شامل پنجاه و پنج قصیده عربی که سرایندهاش، آنها را در زهدیات، نعت، منقبت، فضایل و مراثی معصومین (ع) سروده است. به تعبیر وی این اثر «مجموعهای است از ابیات حکمی و معارف دینی و شامل فضایل معصومین و مصایب مظلومین». نائینی ترجمه خود را به یاد کردی نیک از «سلطان سلاطین الزمان» ناصرالدین شاه خاتمه داده است. وی در دیباچه به غیر از اینکه نامش را در بخش منثور آورده به شعر نیز خود را چنین معرفی میکند: «ناظمها اقل اهل نائن ×× بین مدینتین من مدائن / هو الحزین دائم الایام ×× و هو سمی سید الانام / و هو محمد سمی المصطفی ×× و ما له غیر النبی ملتجا / ابن سمی والد الامام ×× علی الضارب بالحسام / و اسئل الله بها النجاحا ×× و العفو و التوبة و الفلاحا». اما برخی عناوین «الفیه رضیه» و چند بیتی از تعدادی قصیدهها برای نمونه عرضه میشود: تحمیدیه، به سرآغاز: «یا خالق الخلق یا ذا اللوح و القلم ×× یا من تفرد بالآلاء و النعم»؛ مما قلته ایضا فی الحمد و الثناء و ذکر الفضائل و المناقب و المصائب: الحمدلله حمدا غیر محصور ×× و الشکر لله شکرا غیر مقصور؛ مما قلته فی مقام الحمد و الثناء و ذکر الفضائل و بیان المصائب: لک الحمد یا من خیر ذکر ثنائه ×× سواه فیفنی لا یزول بقائه؛ مما قلته فی نعت النبی و ذکر فضائله الحمیدة و معاجزه الشریفة: صلی الاله علی المبعوث فی البشر ×× ذی البینات من الآیات و السور؛ مما قلته فی بیان اشتیاق الی المدینة الطیبه و القبور المطهرة: یا قاصدا طیبة المختار ساکنها ×× روحی فدا ساکنیهابل مساکنها؛ مما قلته فی ذکر محامده و مکارمه الشریفة صلی الله علیه و آله؛ ... فی ذلک المقام بتوفیق الملک العلام جل ثنائه؛ ... فی فضائل امیر المومنین صلوات الله و سلامه علیه؛ ... فی ذکر فضائله صلوات الله علیه ومطاعن اعدائه؛ ... فی التلهف و التأسف عن وضع الدنیا و فقد الولاة و ذکر فضائله: لقد ضاع فی الاسلام کل المراسم ×× لفقد ولاة من سلالة هاشم؛ ... فی ذکر فضائله صلوات الله علیه و مطاعن اعدائه؛ ... فی ذکر فضائله و مناقبه علیه السلام و مطاعن اعدائه؛ ... فی بیان مصیبة فاطمة الزهراء صلوات الله علیها، و چهل و دو قصیده دیگر که در میان آنها مواردی در رثای سائر ائمه معصومین، حضرت عباس، حضرت علی اکبر، حضرت قاسم، حضرت مسلم بن عقیل، حضرت معصومه و نیز در وصف امام عصر (ع) وجود دارد. (جواد بشری)

آغاز: بسمله، الحمدلله الذی ینتهی الیه جلیل رجاء السائل و لا ینقطع منه نبیل عطاء النائل ... و بعد فیقول راجی عفو ربه الغالب محمد بن ابی طالب النائینی، المنسلک فی روام العلوم و خدام مروجی الدین بترویج الرسوم الذین یرجون ... هذه مجموعة من ابیات الحکمة و معارف الدین و منظومة محتویة علی فضائل المعصومین و مصائب المظلومین ... ثم انی لما رأیتها مطبوعة الطباع مقبولة الاقطاع ختمتها بمدیحة سلطان سلاطین الزمان ممهد مهاد الامن و الامان ... السلطان بن السلطان ابوالنصر و المعدلة و التمکین ملک الاسلام و المسلمین ناصر الملک و الملة و الدین رفع الله تعالی الویة ملکه و سلطانه ... و قد سمیت منظومتی هذه مع تهذیبه و ایجازه بالالفیة الرضیة فی الفضیلة و الرزیة . اتمامها فی الرجب المرجب ×× تمامها کالجوهر المنتخب / من بعد الف و ثلثمائة ×× و ستة کانت لها تابعه

۱. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه: ۲۴۰۵

آغاز: برابر؛ **انجام:** ان الحزین یقول فی حالاته ×× انی لمغلوب الهی فانتصر.

خط: نسخ، بیکا، تا: قرن ۱۴؛ ظهر ورق آخر دستخط سه نفر از علمای وقت به نامهای محمدباقر بن زین العابدین موسوی و محمد تقی بن محمدباقر و محمد هاشم بن زین العابدین مبنی بر تمجید و ستایش دیوان نائینی؛ کاغذ: شکری، ۸۶گ، ۱۰ سطر، اندازه: ۱۱×۱۷/۵سم [ف: ۵-۷۳۶]

۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۸۱۱۷/۴

آغاز: برابر؛ **انجام:** [پایان قصیده وی در مورد حضرت معصومه (س)] کان الحسین بکربلاء مضرجا ×× فی فتیة ککواکب الاسحار / جل المصاب بهم و جل مصابهم ×× حتی یقوم ولیهم بالثار / ان الحزین بذکرهم متکلم ×× و اذا سکت فکان فی مضمار

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۳۰۷ق؛ جلد: مقوایی با روکش تیماج حنایی مجدول ضربی گرهی با ترنج گل و بوته دار، ۷۹گ (۶ر-۸۵پ)، ۹ سطر، اندازه: ۱۰/۸×۱۷/۵سم [مختصر ف: ۱/۲۷-۲۱۳]

● **ألفية الشريف** / معما / فارسی

alfīyat-uš šarīf

حسینی نیشابوری، حسین بن محمد، -۹۰۴ قمری

hoseynī neyšābūrī, hoseyn ebn-e mohammad (- 1499)

وی نخست یک بیت شعر سروده و سپس کتابی بدین نام در شرح آن نگاشته است.

[الذریعة ۵۲۳/۹]

تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه: ۸۲۶۲

آغاز: آلاف حمد و سپاس و اصناف شکر بی قیاس، احدی را که هزار و یک نام با احترام ... و بعد نموده می‌شود که قبل از این بیان از قلم شکسته زبان این نادان، یک بیت صورت ثبت یافته بود، و در او هزار نام تعمیه ... و آن بیت این است: از قد و ابرو بدید آن ماه چهر ×× موج آب دیده ام بالای مهر. تا آنجا که در تاریخ آن که ۹۰۸ است گوید: بیتی که یک کتاب بود در بیان او ... تاریخ او (طبیعت) نیز هست ای شریف؛ **انجام:** یونس. یحیی یتیتی. اللهم زد یقینی و من الخطاء تقینی. آمین.

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ مصحح، شاید به دست مؤلف اصلاح شده باشد، زیرا که تغییر فراوان بدان داده شده است؛ کاغذ: فرنگی سفید و سمرقندی کبود و نخودی، جلد: تیماج قهوه‌ای مقوایی برگردان دارد، ۳۲۶گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۸×۲۷سم [ف: ۳-۱۸۶]

← الفية العراقی ⟵ التذکرة و التبصرة فی الحدیث

● **الفية علمية** / طب / عربی

alfīyat-un ʻilmīya

از طاهر. منظومه‌ای است در پزشکی و در خراسان به نام مظفرالدین شاه و علی اصغر صدر اعظم و رکن الدوله والی خراسان در ۱۳۱۶ سروده شده است و در آن آمده: «و رخته ملهمة غيبية لطاهر الفية علمية. و قد ختمت حامدا مصليا ×× ان شئت تاريخ الكتاب خذهيا.»

تهران؛ مهدوی؛ شماره نسخه: ۶۷۱

کاتب = مؤلف، بی‌تا، گویا اصل [نشریه: ۲-۱۳۸]

← الفیه عینکی ⟵ فسوة الفصیل

● **الالفية الفقهية المستطرفة** / فقه / عربی

al-alfīyat-ul fiqhīyat-ul mustaṭrafa

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۶۵۳۰/۷

الفیه فقهیه (۳۰۳-۴۳۴) سپس منهج الخامس فی الترجیحات (۴۴۱-۴۴۴) و المنهج الرابع فی الاجتهاد و التقلید (۴۵۳-۴۶۱) گویا از همان زبده؛ کا: محمد تقی بن علی بن موسی ابن جعفر بن محمد بن علی استرآبادی، بی‌تا؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج زرکوب ضربی مقوایی، ۱۳۱گ (۳۰۳-۴۳۴)، ۱۷ سطر (۹×۱۷)، قطع: ربعی، اندازه: ۱۳×۲۱سم [ف: ۱۶-۲۸۶]

← الالفية فی اصول الحدیث ⟵ التذکرة و التبصرة فی الحدیث

● **الالفية فی الاعراب = ارجوزة فی النحو = نحو منظوم** / نحو، شعر / عربی

al-alfīya fi-l iʻrāb = urjūzat-un fi-n naḥw = naḥw-e manẓūm

حسینی قزوینی، محمد تقی بن امیر مؤمن، -۱۲۷۰قمری

hoseynī qazvīnī, mohammad taqī ebn-e amīr mo’men (- 1854)

این رساله هزار بیت است (در مرعشی هفتصد بیت) در علم اعراب یا نحو عربی که ناظم آن را «الفیه» نامیده و چنان‌که خود در آغاز می‌گوید آن را برای پسرش سید مهدی سروده است. در بیت اول این الفیه، ناظم خود را تقی بن تقی می‌نامد که از «تقی» دوم صفت تقوی را خواسته، یا این‌که خود را به پدر بزرگ نسبت داده باشد، زیرا که در گزارش زندگیش نام پدر او مؤمن بن تقی پسر سید رضا بن محمد قاسم بن محمد باقر معروف به قافله باشی پسر امیر جعفر حسینی آمده است. او پس از چنین معرفی خود به بیان اعراب در کلام عرب و فواید آن، تعریفات و تقسیمات کلام و علائم آن می‌پردازد. مؤلف حدود ۴۰ بیت الفیه را با شرح نگاشته از آن پس جای شرح در ذیل ابیات خالی است (علینقی منزوی)

آغاز: قال التقی بن التقی بن الرضا ×× مفتخراً بالمصطفی و المرتضی / الحمدلله الذی أحسن فی ×× محاسن اللسان باللطف الخفی

انجام: تقارض اللفظان فی حکمیهما ×× و القلة انسبنها الیهما

شرح و حواشی:

۱- تبیان القواعد النحویة فی شرح الهدایة المهدیة؛ قزوینی، حسن بن محمد (-۱۳)

۱. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۲۰۶۳/۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** ما طاب فالاسلام من اطاعته ×× عصائب العصاة فی شفاعته. تمت النسخة فی لیلة الجمعة التاسع من شهر رمضان المبارک سنة ۱۲۵۰

خط: نسخ، کاتب = مؤلف، تا: قرن ۱۳؛ پس از این رساله تا گ ۵۷پ اوراق پراکنده‌ای آمده است، مدحیه ابونراس درباره علی بن موسی الرضا (ع) و ابیاتی فارسی در ذکر مصیبت کربلا؛ کاغذ: فرنگی سفید، جلد: چرم مشکی مجدول ضربی، ۶۷گ (۷پ-۷۳)، اندازه: ۱۳/۵×۲۰/۵سم [ف: ۱۱-۲۲۱]

۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۴۷۸۰

آغاز و انجام: برابر

به سبک الفیه و حدود هفتصد بیت؛ خط: نسخ معرب، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ تاریخ شروع روضه شب‌های جمعه آقای سید علی اصغر در محرم الحرام ۱۳۴۰ ثبت شده؛ جلد: تیماج قهوه‌ای ضربی، ۳۷گ، ۱۲سطر، اندازه: ۱۴×۲۰/۷سم [ف: ۴۱-۲۰۹]

۳. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۲۶۴۴/۱۵

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ محشی از عبدالله بن حسن و به خط وی؛ جلد: مقوایی عطف تیماج قهوه‌ای، ۱۵گ (۱۸۵پ-۲۰۰ر)، اندازه: ۱۸×۲۲سم [ف: ۷-۲۲۳]

۴. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه: ۱۹۰۸/۲

آغاز: برابر

در فهرست با عنوان «نحو منظوم» و ناشناس آمده؛ بی‌کا، بی‌تا؛ ۷گ، ۲۰سطر، اندازه: ۱۰×۱۷سم [ف: ۳-۱۴۸]

● **الالفية فی سيرة النبی = الدرر السنية فی نظم السيرة الزكية** / شعر، تاریخ پیامبراکرم (ص) / عربی

al-alfīya fī sīrat-in nabī = ad-durar-us sanīyya fī naẓm-is sīrat-iz zakīyya

عراقی، عبدالرحیم بن حسین، ۷۲۵-۸۰۶ قمری

(1326-1404)

هزار بیت شعر است در تاریخ پیامبر گرامی اسلام (ص) از آغاز ولادت تا وفات و اشاره به برخی از اوصاف و اسماء و اصحاب و دیگر مطالب مربوطه.

آغاز: يقول راجی من اليه مهرب ×× عبدالرحيم بن الحسين المذنب / احمد ربی باتم الحمد ×× و للصلوة و السلام اهدی

انجام: عليهم يجری رضی الرحمن ×× لاينقضی للعرض و الميزان

چاپ: السعودية، دار المنهاج، تحقيق السيد محمد بن علوی بن عباس المالكی الحسنی، الطبعة الاولی، ۱۴۳۰ق، ۱۷۶ ص

[معجم المؤلفين ۲۰۴/۵، کشف الظنون ۷۴۷/۱، هدیةالعارفین ۵۶۲/۱؛ الاوقاف العامة بغداد ۳۷۰/۱، ۱۹۱/۱]

شرح و حواشی:

۱- شرح الدرر السنية فی نظم السيرة الزكية

۲- شرح العجالة السنية على الفية السيرة النبوية؛ مناوی، محمد عبدالرؤف بن علی (۹۵۲-۱۰۳۱)

۵. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۳۵۰/۵عکسی

آغاز: برابر

نسخه اصل: در یکی از کتابخانه‌های استانبول ترکیه؛ خط: نسخ، بی‌کا،تا:قرن۹یا۱۰؛۱۱ص (۱۳۴-۱۴۴)، ۲۷ سطر [عکسی ف: ۴-۹۹]

۶. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۳۱۵۸۷

آغاز: برابر؛ **انجام:** هما الضجيعان من الاقمار ×× قد جاورا فی اللحد خير جار / ثم علی عثمان مع علی ×× و ساير الأصحاب و الولی

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ محشی؛ نام کتاب در ابتدای نسخه «الفیه عراقی فی المغازی» ثبت شده؛ اهدایی: رهبری، بهمن ۱۳۸۳؛ کاغذ: حنایی لمینه شده، جلد: تیماج فرنگی سبز مجدول زرکوب، ۲۹گ (متن و حاشیه)، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۷×۲۳سم [اهدائی ف: ۸-۱۵۴]

۷. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۴۲۰۷/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: سعید بن علی حسینی حائری، تا: شعبان ۱۳۰۶ق؛ مصحح، محشی؛ تملک: «سیدریحان الله موسوی» به سال ۱۳۱۸در کربلا با مهر «العبد ریحان الله الموسوی» (بیضی)؛ جلد: مقوایی، عطف تیماج قهوه‌ای سوخته، ۵۰گ (۱پ-۵۰ر)، ۱۱ سطر، اندازه: ۱۲×۱۸/۵سم [محدث ارموی مخ: ۲-۶۷۴]

۸. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۲۱۴۹۰/۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** هما الضجيعان من الاقمار ×× قد جاورا فی اللحد خير جار / ثم علی عثمان مع علی ×× و سائر الاصحاب و الولی

بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: مقوایی عطف تیماج مشکی، ۳۰گ (۱۹۸پ-۲۲۷ر)، اندازه: ۱۶×۲۱سم [ف: ۴-۲۹۵]

← الفية فی الصنايع و الفنون ⟵ مفاتيح كنوز الودايع من رموز العلوم و الصنايع

● **الالفية فی فقه الصلاة اليومية = الفيه** / فقه / عربی

al-alfīya fi fiqh-iṣ ṣalāt-il yawmīya = alfīya

شهید اول، محمد بن مکی، ۷۳۴-۷۸۶ قمری

šahīd-e avval, mohammad ebn-e makkī (1334-1385)

تاریخ تألیف: قبل از دهم رمضان ۷۷۰ق

الفیه رساله‌ای است که مشتمل بر هزار واجب از واجبات نماز که مؤلف در یک «مقدمه» و سه «فصل» و یک «خاتمه» به طور مختصر آورده است: المقدمة: فی معنی الصلاة؛ فصل ۱. المقدمات، که شش تاست؛ ۲. المقارنات، که هشت تاست؛ المنافیات، که بیست و پنج تاست؛ الخاتمة: فی خلل الصلاة و خصوصیات باقی الصلوات. شهید نه در مقدمه و نه در آخر نامی بر آن نداده است ولی در اول رساله نفلیه و در اجازه خود به ابن‌نجده از آن به «الرسالة الالفية» یاد کرده است. در کتاب

ذکری (ج۳، ص۴۵۳) نیز گفته است: «و قد اشرنا الیها فی الرسالة المشهورة فی الصلاة». شهید ثانی در «الروضة البهیة» از آن با عنوان «الرسالة الالفیة» یاد کرده و شرح خود بر این رساله را «المقاصد العلیة فی شرح الرسالة الالفیة» نهاده است. شهید تاریخی برای تألیف این رساله ذکر نکرده ولی از آنچه در اجازه خود به ابن نجده آورده، تألیف آن قبل از دهم رمضان ۷۷۰ق بوده است. بر این رساله کوتاه شروح و حواشی بسیاری نگاشته شده است که به برخی از آنها در ادامه اشاره شده است.

آغاز: الحمد لله رب العالمین و الصلوة والسلام علی افضل المرسلین محمد و عترته الطاهرین؛ اما بعد فهذه رسالة وجیزة فی فرض الصلوة اجابة لالتماس من طاعته حتم و اسعافه غنم و الله المستعان. و هی مرتبة علی مقدمة و فصول ثلاثة و خاتمة

انجام: و اشتبه الیومان اجتراء بالثمانی و لایقضی الجمعة و العید و الایات لغیر العالم بها ما لم یستوعب الاحتراق و لو اطلق القضاء علی صلوة الطواف و الجنازة فمجاز و کذا النذر المطلق.

چاپ: ضمن موسوعة الشهید الاول، قم، ۱۴۳۰ق، جلد ۱۸، صص ۱۳۷- ۱۵۹؛ دارالخلافه طهران، سنگی، ۱۳۰۸، جیبی

[الذریعة ۲۹۶/۲؛ ریحانة الأدب ۲۷۶/۳؛ کشف الحجب ۵۸، ایضاح المکنون ۵۵۹/۱]

شرح و حواشی:

۱- شرح الالفیة فی فقه الصلاة الیومیة؛ بحرانی، ابراهیم بن منصور (-۹)

۲- الانوار العلویة فی شرح الرسالة الالفیة؛ سبعی، احمد بن محمد (-۹)

۳- شرح الالفیة فی فقه الصلاة الیومیة؛ استرآبادی، محمد بن نظام الدین (-۹)

۴- الجمانة البهیة فی نظم الرسالة الالفیة؛ تاج الدین حلی، حسن بن محمد (-۹)

۵- حاشیة الالفیة = شرح الالفیة؛ محقق کرکی، علی بن حسین (۸۹۰-۹۴۰)

۶- شرح الالفیة فی فقه الصلاة الیومیة؛ محقق کرکی، علی بن حسین (۸۹۰-۹۴۰)

۷- شرح الالفیة فی فقه الصلاة الیومیة؛ اشرفی جرجانی، عبدالحی بن عبدالوهاب (-۹۵۹)

۸- الالفیه (ترجمه)؛ اشرفی جرجانی، عبدالحی بن عبدالوهاب (-۹۵۹)

۹- شرح الالفیة فی فقه الصلاة الیومیة؛ قطیفی بحرانی، ابراهیم بن سلیمان (-۹۵۰)

۱۰- التعلیقات علی الالفیة؛ شهید ثانی، زین الدین بن علی (۹۱۱-۹۶۵)

۱۱- حاشیة الالفیة؛ شهید ثانی، زین الدین بن علی (۹۱۱-۹۶۵)

۱۲- حاشیة الالفیة؛ ابن صائغ، علی بن حسین (-۹۸۰)

۱۳- شرح الالفیة فی فقه الصلاة الیومیة؛ عاملی، حسین بن عبدالصمد (۹۱۸-۹۸۴)

۱۴- المقاصد العلیة فی شرح الرسالة الالفیة؛ شهید ثانی، زین الدین بن علی (۹۱۱-۹۶۵)

۱۵- حاشیة الالفیة؛ کرکی، عبدالعالی بن علی (۹۲۹-۹۹۳)

۱۶- الالفیه (ترجمه) = شرح الالفیة؛ خادم جابلقی، عبدالعلی بن محمود (-۱۰)

۱۷- شرح الالفیة فی فقه الصلاة الیومیة؛ حسینی، محمد بن علی (-۱۰)

۱۸- الدرة الصفیة فی نظم الالفیة؛ جباعی، علی بن عبدالصمد (-۱۰)

۱۹- الأعلام الجلیة فی شرح الألفیة؛ ابن ابی سروال، حسین بن علی (-۱۰)

۲۰- حاشیة شرح الالفیة؛ اعرج حر، نظام الدین احمد (-۱۰)

۲۱- حاشیة الالفیة؛ کرکی عاملی، حسین بن حسن (-۱۰۰۱)

۲۲- حاشیة الالفیة؛ عاملی، محمد بن احمد (-۱۰۰۸)

۲۳- حاشیة الالفیة = تعلیقات علی الالفیة؛ موسوی عاملی، محمد بن علی (۹۴۶-۱۰۰۹)

۲۴- حاشیة الالفیة؛ شوشتری، عبدالله بن حسین (-۱۰۲۱)

۲۵- تعلیقه بر الفیه؛ میرداماد، محمد باقر بن محمد (-۱۰۴۱)

۲۶- نظم الفیه = ضروریات دین؛ طبعی، عنایة الله (-۱۱)

۲۷- حاشیة الالفیة = شرح الالفیة؛ کرکی، جواد بن علی (-۱۱)

۲۸- شرح الالفیة فی فقه الصلاة الیومیة؛ شریف سبزواری، محمد جعفر بن محمد باقر (-۱۱۳۵)

۲۹- شرح الالفیة فی فقه الصلاة الیومیة؛ استرآبادی، محمد جعفر بن سیف الدین (۱۱۹۸-۱۲۶۳)

۳۰- مشکاة الوری؛ استرآبادی، محمد جعفر بن سیف الدین (۱۱۹۸-۱۲۶۳)

۳۱- المطالب السنیة فی شرح الدرة الالفیة؛ اردکانی، محمد علی بن محمد حسن (-۱۳)

۳۲- شرح الالفیة فی فقه الصلاة الیومیة؛ محمد جعفر بن محمد باقر (-۱۳)

۳۳- شرح الالفیة فی فقه الصلاة الیومیة؛ کرمانشاهی، محمد بن عاشور (-۱۳)

۳۴- زوائد الفقه؛ شریف حسینی، محمد هادی بن ابی طالب (-۱۳)

۳۵- نفائس المسائل و عرائس الوسائل؛ آرانی کاشانی، محمد علی بن محمد مهدی (۱۲۵۰-۱۳۲۵)

۳۶- شرح الالفیة فی فقه الصلاة الیومیة؛ عریضی خراسانی، حسن بن محمد علی (-۱۳۰۶)

۳۷- قنطار الوظائف؛ حسینی گیلانی، محمد یوسف بن محمد صادق (-۱۴)

۳۸- الدلائل الفقهیة فی شرح الالفیة؛ مارندرانی، مهدی بن هادی (-۱۴)

۳۹- شرح الالفیة (مختصر)؛ حسینی سبزواری، محمد بن میر علی

۴۰- الالفیه (ترجمه)؛ اصفهانی، احمد بن علی

۴۱- شرح الالفیة فی فقه الصلاة الیومیة؛ بسطامی، قاسم بن حسن

۴۲- حاشیة الالفیة

۴۳- زینیه در بیان عبارات شرعیه

۴۴- شرح الالفیة فی فقه الصلاة الیومیة

۴۵- حاشیة الالفیة للشهید
۴۶- الالفیة (ترجمه)
۴۷- النجاة فی شرح الرسالة فی فرض الصلاة
۴۸- شرح الالفیة فی فقه الصلاة الیومیة
۴۹- وجیزه در واجبات نماز = ترجمه الفیه
۵۰- شرح الالفیة فی فقه الصلاة الیومیة
۵۱- حواشی الألفیة

۱. آشتیان؛ حوزه علمیه؛ شماره نسخه: ۲۴بخش یکم

آغاز: بسمله، طلباً لفیضة الیهم و صدر بها المصنف رسالة اقتداء بکتاب الله العزیز فانها فی اوله بل فی کل سورة منه ابراه؛ **انجام:** الانعام و لصلی علی رسوله المبعوث الی کافة الخلایق باحسن الطرایق و آله الطاهرین ... فرع من تسوید هذا یوم السبت شهر ذی القعده سنه خمسه و عشرین سبعمأته

خط: نسخ کهن، بی‌کا، تا: ذیقعده ۷۲۵ق [این نسخه گرچه با همین نام و همین مؤلف و همین کتاب‌شناسی آمده، نه در سرآغاز و انجام و نه در تاریخ کتابت با نسخه‌های مشابه و تاریخ تألیف رساله هماهنگ نیست] در آخر رساله روایتی از امام رضا (ع) و یک رباعی مشاهده می‌شود؛ جلد: چرم طلایی یک لایه با لبه ضربی زرکوب با ترنج عطف چرمین عسلی، ۸۶گ، ۲۱سطر، اندازه: ۱۲/۵×۲۱سم [ف: ۶۳]

۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۴۱۱۷/۷

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: زین الدین علی بن فضل بن هیکل حلی، تا: قرن ۹؛ محشی، مصحح، با نشان «بلغت المقابلة» مقابله گردیده، در انجام چند سطر به شکوک نماز از کتاب الجمل نقل شده است؛ کاغذ: شرقی، ۷گ (۳۴ر-۴۰پ)، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۰×۱۳/۵سم [ف: ۳۵-۶۶۸]

۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۵۴۴۱/۱

خط: نسخ کهن، کا: محمد بن خلیل بن (شیخ؟)، تا: شنبه ۴ ربیع الاول ۸۲۲ق؛ جلد: چرمی قهوه‌ای ضربی ترنج‌دار، ۷۳ص (۲-۷۴)، اندازه: ۱۴/۳×۱۸/۷سم [ف: ۴۳-۹۱]

۴. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۴۳۶۹/۱۳

آغاز: برابر؛ **انجام:** التسلیم و أنما المعتبر بوقت الفعل

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ افتادگی: انجام؛ در حاشیه آثار تصحیحی و توضیح دارد؛ جلد: چرم قهوه‌ای روشن با زوار قوازه ای سوخته، ۴۲گ (۳۰-۷۱)، ۶ سطر (۱۱/۵)، اندازه: ۱۳×۱۸/۵سم [ف: ۳۶-۲۹۵]

۵. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۲۴۲۷/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ در برگ آغاز وقفنامه‌ای از عبد الرحیم بن میر نعمب الله الموسوی القزوینی به تاریخ ۱۲۶۳ با مهر بیضی وی، پنج برگ آغاز نونویس؛ کاغذ: شرقی، ۲۰گ (۱-۲۰)، ۱۱-۱۲ سطر، اندازه: ۷×۱۱/۵سم [ف: ۳۱-۳۹۶]

۶. شیراز؛ علامه طباطبائی؛ شماره نسخه: ۲۵۲/۲

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ افتادگی: آغاز؛ ۳۳گ (۲۵-۸۵)، اندازه: ۱۵/۵×۲۱سم [نسخه پژوهی: ۳-۸۵]

۷. همدان؛ مدرسه غرب؛ شماره نسخه: ۴۷۱۲/۲

خط:نسخ،بی‌کا،تا:قرن ۱۰؛ قطع: خشتی [رشت و همدان: ف:-۱۵۳۱]

۸. شیراز؛ علامه طباطبائی؛ شماره نسخه: ۱۴۲

آغاز: برابر

نام مؤلف به قرینه آغاز نسخه تعیین شد؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ افتادگی: انجام؛ محشی با نشان «زی» و «شرح»؛ ۶۰گ، اندازه: ۱۲×۱۸سم [نسخه پژوهی: ۲-۲۴۰]

۹. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۷۹۱۵

خط: نسخ معرب زیبا، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ در حاشیه ترجمه به فارسی شده؛ مهر: «محمد صالح بن سید مرتضی الحسنی الحسینی» (بیضی)؛ تملک: محمد حسین به‌تاریخ ۱۱۲۳ با مهر «عبده محمد حسین» (مربع)؛ جلد: دو رو تیماج رو قرمز ضربی و حاشیه‌ها قهوه‌ای پشت مشکی، ۸۲گ، ۵ سطر، اندازه: ۱۷/۵×۲۱سم [ف: ۲۰-۲۴۴]

۱۰. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۲۴۸

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ محشی با رمز «ع ل مدظله العالی»؛ واقف: خواجه شیر احمد؛ کاغذ: نخودی، جلد: مقوا رویه پارچه، ۴۷گ، ۷ سطر، اندازه: ۱۳×۱۸سم [ف: ۲۱/۱-۱۴۴]

۱۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۲۴۹

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ محشی با رمز «زی»؛ واقف: امیر جبرئیل، در ۱۰۳۷؛ کاغذ: نخودی آهار مهره، جلد: مقوا رویه پارچه، ۳۴گ، ۶ سطر، اندازه: ۱۲×۱۹سم [ف: ۲۱/۱-۱۴۴]

۱۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۲۵۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ افتادگی: وسط (یکی دو برگ) محشی با رمز «ع ل رحمه الله»، مصحح، مقابله شده، دارای بلاغ؛ واقف: ابن خاتون، در ۱۰۶۷؛ کاغذ: نخودی آهار مهره، جلد: مقوا رویه پارچه،۱۸گ،۷-۱۲ سطر، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف: ۲۱/۱-۱۴۷]

۱۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۲۵۲

آغاز: و الاجماع و مستحل ترکها کافر و فیها ثواب جزیل؛ **انجام:** برابر

خط: نسخ، کا: محمد مؤمن استرآبادی، تا: قرن ۱۰؛ افتادگی: آغاز (یک برگ)؛ محشی با رموز «ع ل» و «زی»؛ واقف: ملا محمد تقی، ۱۰۶۲؛ کاغذ: نخودی، جلد: مقوا رویه پارچه، ۲۷گ، ۷و۸ سطر، اندازه: ۱۲×۲۰سم [ف: ۲۱/۱-۱۴۷]

۱۴. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۴۲۲۶/۳-۲۱/۱۴۶

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ جلد: تیماج مشکی ساده، ۶۵گ، ۵ سطر، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: ۱-۴۸۱]

۱۵. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۴۰۹۱/۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ مصحح، محشی؛ جلد: تیماج مشکی، ۷۸گ (۱۳پ-۹۱پ)، ۵ سطر، اندازه: ۱۰×۱۴سم [محدث ارموی مخ: ۱-۱۷۶]

۱۶. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه: ۲۷۰۳/۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ مصحح، محشی؛ ۲۱گ، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف مخ: ۱-۲۰۰]

۱۷. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۳۵۱۵/۲

خط: نسخ و نستعلیق، کا: محمد بن عتیق الله، تا: ۹۰۴ق؛ مصحح، محشی، در برگ ۴۸ یادداشت عتق برده ۱۰ ساله، در برگ ۴۹ حدیثی از امام صادق در ورود شیعیان به بهشت، در برگ ۴۹ و ۵۰ فائده‌ای در بیان سلسله مشایخ شمس الدین محمد بن حامد بن مکی؛ مهر: «عبده عیسی بن فتح الله» (بیضی)؛ کاغذ: اصفهانی نخودی، جلد: تیماج تریاکی سوخته ضربی با ترنج و سرترنج با گل و بوته لولادار مقوایی، ۲۴گ (۲۵پ-۴۸پ)، ۱۲سطر، ابعاد متن: ۵/۵×۱۰/۵، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف: ۱۶-۳۰]

۱۸. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۱۳۳۹

آغاز: مائتان و عشره ففی الخمس حضرا تسعمائه واربعة و عشرون فرضا مقارنة و لا سفرا ستمائة و ستة و خمسون؛ **انجام:** برابر

خط: نسخ، کا: محمود بنه جعفر بن محمد بن علی بن موسی عبدالحسین بن موسی بن محمد بن مفید بن عبد الله بن نعمان، قرشی، تا: ۲۰ جمادی الاول ۹۰۶ق؛ افتادگی: آغاز؛ محشی از کرم الله بن هارون بن یحیی در ماه رجب، در پایان نسخه نام محشی ابراهیم بن سلیمان آمده؛ مهر: محمد حسین بن بهاء الدین سعدی؛ کاغذ: شرقی، جلد: تیماج قرمز ضربی مجدول، ۱۷گ، ۷ سطر (۶×۷)، اندازه: ۱۶/۵×۲۴/۵سم [ف: ۲۸-۵۶۰]

۱۹. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۳۸۴۴/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۹۰۷ق؛ مصحح، محشی با نشان «ع ل» که ظاهراً محقق کرکی باشد و در حیات وی نگاشته شده است، وقفنامه‌ای از کمال الدین محمد خوزانی اصفهانی ساکن محله باب الدشت دارالسلطنه اصفهان آمده که این نسخه را همراه هفتاد جلد دیگر وقف کافه علمای فرقه ناجیعه شیعه اثنی عشری نموده؛ واقف: کمال الدین محمد خوزانی اصفهانی؛ کاغذ: شرقی، ۱۷گ (۱پ-۱۷ر)، ۱۲ سطر، اندازه: ۸×۱۲سم [ف: ۳۵-۱۷۳]

۲۰. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۲۱۴۷/۱۷

خط: نسخ، کا: یحیی بن حسین بن حسن بن ناصر سلمابادی، تا: نیمه شعبان ۹۰۸ق؛ کاغذ: ترمه، جلد: رویه کاغذ لبه‌دار، ۲۱گ (۱۲۲پ-۱۴۳ر)، اندازه: ۱۳×۲۲سم [ف: ۵-۴۳۷]

۲۱. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه: ۴۷۱/۲

خط: نسخ، کا: نعمت الله، تا: ۹۱۳ق؛ مصحح؛ ۱۴ سطر (۸×۱۴) [ف: ۱-۲۹۶]

۲۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۲۵۰

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: پنج‌شنبه ۲۳ ذیقعده ۹۱۷ق؛ افتادگی: وسط (چهار برگ)؛ محشی؛ واقف: خواجه شیر احمد؛ کاغذ: نخودی آهار مهره، جلد: تیماج قهوه‌ای ضربی مزین به ترنج با آستر مشکی، ۳۵گ، ۷ سطر، اندازه: ۱۲×۱۷سم [ف: ۲۱/۱-۱۴۵]

۲۳. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۰۱۱۹/۲

خط: نسخ معرب، بی‌کا، تا: جمعه اواخر رمضان ۹۱۸ق؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۳گ (۱۲۳پ-۱۳۵پ)، ۱۵ سطر، اندازه: ۹/۵×۱۷سم [ف: ۲۶-۸۶]

۲۴. اصفهان؛ مدرسه صدر بازار؛ شماره نسخه: ۴۸۱/۳

خط: نسخ و نستعلیق، کا: عبدالمطلب بن غیاث الدین محمد علائی، تا: اواخر ذیقعده ۹۲۷ق؛ تملک: محمد بن عبدالرحیم خطیب به سال ۹۳۷، ابوالقاسم به سال ۹۳۷؛ جلد: مقوایی، عطف تیماج قهوه‌ای،۲۱گ(۵۰پ-۷۱ر)، اندازه: ۱۳×۱۸سم [ف: ۲-۳۴۵]

۲۵. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۲۴۶

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: فتح الله بن یار محمد حافظ مشهدی، تا: ۹۲۸ق؛ با ترجمه تحت اللفظی آن، محشی با رمز «ع ل مدظله» (= محقق کرکی)؛واقف:امیر جبرئیل،۱۰۳۷؛کاغذ: نخودی آهار مهره، جلد: مقوا رویه پارچه زرد، ۵۱گ، اندازه: ۱۴×۲۱سم [ف: ۲۱/۱-۱۴۳]

۲۶. قم؛ معصومیه؛ شماره نسخه: ۴/۱۴۳/۱-۵۸۴۴

خط: نسخ، بی‌کا، تا: یک‌شنبه ۲ رجب ۹۳۳ق؛ محشی از علی بن عبدالعال کرکی و محمد بن ابی جمهور احسائی با نشان «ج د» و با نشان «۱۲»؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج تریاکی،، ۱۴ سطر، قطع: ربعی [آستانه قم:-۲۱۸]

۲۷. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۲۵۳۵/۲-۱۳/۲۱۵

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: احمدبن محمدبن سعید بن یوسف بن یعقوب بن یوسف اولی، تا: چهارشنبه ۷ صفر ۹۴۷ق؛ جلد: تیماج مشکی، ۷۵گ، ۵ سطر، اندازه: ۱۱×۱۵سم [ف: ۱-۴۸۰]

۲۸. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۴۳۳۹/۵

خط: نسخ، کا: محمد بن ابراهیم بن عیسی بن ابراهیم بن حسین بن علی بن شبرمه، تا: ۹ ذیحجه ۹۴۸ق؛ محشی با نشانه‌های گوناگون «منه رحمه الله» «ع ل»، در پایان انهاء و اجازه روایتی است از محقق کرکی مورخ ۱۲ ذی الحجه ۹۴۹، سپس یک صفحه از رساله‌ای در باره مسافر و مسافرت‌ها؛ جلد: تیماج سرخ، ۳۰گ (۸۱پ-۱۱۱پ)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۱۲-۳۹]

۲۹. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۶۹۵

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: شیخ محمد بن عیسی بن محمد بن عیسی بن حسین العاقل (کذا)، تا: سه‌شنبه سلخ رمضان ۹۴۸ق؛ کاتب در آخر نسخه، رساله را به نام «هدایة المکلفین الی عمود الدین» ضبط کرده، کاتب از نسخه استادش شیخ یحیی بن حسین بن عشیره سلمابادی استنساخ نموده و آن نسخه رونویس شده بوده از نسخه‌ای که فرزند مؤلف «ابوطالب محمد بن شهید»، در سه‌شنبه هفت روز گذشته از رجب ۷۸۴ نوشته بوده، این نسخه را کاتب در شهرستان بصره نزد شیخ یحیی مذکور خوانده و شیخ یحیی در حاشیه پائین صفحه آخر نسخه، گواهی خواندن و اجازه مختصری برای کاتب قلمی نموده است، تاریخ اجازه: ۱۶ ذیحجه ۹۴۹، محشی با رمز «ع ل»؛ واقف: خواجه شیر احمد؛ کاغذ: نخودی فرنگی آهار مهره، جلد: مقوا با روکش پارچه، ۴۰گ، ۵ و ۶ و ۷ سطر، اندازه: ۱۶×۲۱سم [ف: ۵-۳۸۹]

۳۰. تهران؛ مروی؛ شماره نسخه: ۹۰۵/۱

کا: حسام الدین، تا: ۹۵۰ق، جا: آران کاشان [ف: ۳۲۵]

۳۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۲۰۷۴/۱

خط: نسخ، کا: محمد بن شهاب، تا: ۲۰ ذیقعده ۹۵۳ق؛ مصحح، محشی؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۵گ (۱پ-۱۵ر)، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۲×۲۱سم [ف: ۶-۸۷]

۳۲. تهران؛ مفتاح؛ شماره نسخه: ۹۸۶/۲

خط: نسخ، کا: محمد بن عتیق الله، تا: ۲۵ ربیع الثانی ۹۵۴ق؛ قطع: ربعی [نشریه: ۷-۲۶۴]

۳۳. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۶۵۹۸/۱-۳۳/۱۴۸

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ و نستعلیق، کا: کمال مسمی به علی، تا: ۹۵۹ق؛ مصحح، محشی با امضای «ع ل»، پس از اتمام رساله فایده‌ای درباره اقسام خبر آمده؛ جلد: تیماج مشکی، ۴۲گ، ۶ سطر، اندازه: ۱۱×۱۷سم [ف: ۱-۴۸۲]

۳۴. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۱۴۵۹/۳

خط: نسخ و نستعلیق، کا: نظام الدین بن ابراهیم رازی عبدالعظیمی، تا: ۹۶۰ق؛ محشی؛ جلد: تیماج مشکی، ۴۰گ (۲۱پ-۶۱ر)، اندازه: ۱۰/۵×۱۵سم [ف: ۴-۲۸۸]

۳۵. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۲۸۴۲/۱

آغاز: عاقل الا الحائض و النفساء و یشترط فی صحتها الاسلام لا فی وجوبها؛ **انجام:** برابر

خط: نسخ، کا: محمد بن حمد بن احمد، تا: ۹۶۰ق، جا: تبریز؛ افتادگی: آغاز؛ کاغذ: سمرقندی نخودی، جلد: تیماج نیلی ضربی با ترنج و سرترنج با گل و بوته لولادار مقوایی عطف تیماج تریاکی، ۳۱گ (۲-۳۳پ)، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف: ۱۳-۳۴۹]

۳۶. زهان؛ مدرسه جعفریه زهان؛ شماره نسخه: ۵۰

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۲ شعبان ۹۶۳ق؛ مصحح، محشی، در برگ آخر یادداشت تولدی به سال ۱۰۲۰ آمده؛ ۱۲گ، ۱۰ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۱۸/۵سم [ف:-۴۳]

۳۷. خوانسار؛ فاضل؛ شماره نسخه: ۸۲/۱

خط: نسخ، کا: جعفر بن مرتضی حسینی، تا: پنج‌شنبه ۱۴ رمضان ۹۶۸ق، جا: نجف اشرف؛ محشی با رمز «ع ل»، مصحح، در آخر چنین آمده: «نظر فی هذه الالفیة محمد مکی بن محمد بن شمس الدین من سلالة الشهید»؛ مهر: «محمد رضا ...» (هشت گوش)؛ تملک «علیرضا احمد آقا ابراهیم»؛ جلد: مقوایی ابر و باد، عطف تیماج قرمز، مختلف السطر، اندازه: ۱۲/۵×۱۸/۵سم [ف: ۱-۶۲]

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۱۸۴

نسخه اصل: همان نسخه بالا [عکسی ف: ۱-۲۰۳]

۳۸. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۳۴۱/۵-۲/۱۶۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: عبدالعزیز بن احمدبن حجر بن احمد بن علی بن حسنی حسینی بربودی أوالی، تا: پنج‌شنبه ۸ صفر ۹۶۹ق؛ مصحح، دارای علامت بلاغ، در آخر نسخه یادداشتی درباره مقابله با نسخه مقروه؛ ۳۱گ، ۷-۹ سطر، اندازه: ۱۵×۱۸/۵سم [ف: ۱-۴۸۰]

۳۹. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۰۸۲۹

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۹۷۲ق؛ محشی با رمز «ع ل»؛ واقف: حاج آقا محمد ایرانی مجرد، بهمن ۱۳۵۰؛ کاغذ: حنایی، جلد: مقوا رویه پارچه، عطف میشن مشکی، ۴۸گ، ۶ سطر، اندازه: ۱۲/۷×۱۹سم [ف: ۲۱/۱-۱۲۱]

۴۰. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۵۸۳۲

خط: نسخ، کا: نصرالله موسوی، تا: جمادی الثانی ۹۷۲ق؛ مصحح، محشی، در صفحه آخر انهائی است که عبدالعالی بن علی ابن عبدالعالی (فرزند محقق کرکی) نوشته شاید برای کاتب نسخه، پس از کتاب قصیده ای است طولانی سینیه در چند صفحه؛ تملک: نصیر الدین سلیمان بن علم الهدی کاشانی در اصفهان به‌تاریخ ذیحجه ۱۱۲۷ با مهر «یا محسن اغفر بمحمد علم الهدی نصیرالدین سلیمان» (بیضی)، «محمد هادی بن ابی تراب الفیضی»؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۴۵گ، ۷ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۱۸سم [ف: ۱۵-۲۱۶]

۴۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۴۰۷۲/۱

آغاز: واجبة بالنص و الاجماع و مستحل ترکها کافر و فیها ثواب جزیل ففی الخبر بطریق اهل البیت علیهم السلام؛ **انجام:** برابر

خط: نسخ، کا: ضیاء الدین محمد بن نظام الدین احمد، تا: رمضان ۹۷۳ق؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح، محشی؛ مهر: «یا محمد ۱۱۴» (هشت ضلعی)؛ کاغذ: شرقی، ۲۱گ (۱ر-۲۱ر)، ۹ سطر، اندازه: ۶/۵×۱۰سم [ف: ۳۵-۵۶۹]

۴۲. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۳۶۳۱/۲-۱۸/۱۵۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: با تاریخ ۹۷۴ق؛ مصحح، محشی از «ع ل» رحمه الله؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۶گ (۷-۳۳)، اندازه: ۱۳×۱۹سم [ف: ۱-۴۸۱]

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۲۹۵/۴

نسخه اصل: همان نسخه بالا [عکسی ف: ۳-۶۵۷]

۴۳. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه: ۲۲۸۴/۳

انجام: برابر

کا: رستم بن ملکشاه تفرشی، تا: ۹۷۴ق؛ کاغذ: فرنگی، ۱۰-۱۴ سطر (۸×۱۲) [ف: ۴-۱۲۳۲]

۴۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۵۵۶۱/۲

خط: نسخ، کا: سلطان بن سلطان، تا: ۹۷۶ق؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج مشکی، ۸۲ص (۴۲-۱۲۴)، ۷ سطر، قطع: رقعی، اندازه: ۱۲×۱۷/۵سم [ف: ۱۷-۲۶]

۴۵. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه: ۶۷۱/۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** و وجوب تکبیرات الاربع ... والا تقفی الجمعة.

در فهرست با عنوان «رسالة وجیزة فی فرض الصلاة» آمده و از محقق حلی دانسته؛ خط: نسخ، کا: ضیاءالدین بن امیر الدین محمود استرابادی، تا: ۹ ذیحجه ۹۷۷ق؛ کاغذ: حنایی اصفهانی، جلد: مقوایی کاغذ ابری با عطف تیماج قرمز، ۱۴ سطر (۸/۵×۱۵)، اندازه: ۱۴/۵×۲۳/۵سم [ف: ۲-۵۷۶]

۴۶. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۲۴۲۱/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۹۸۰ق؛ کاغذ: اصفهانی نخودی، جلد: مقوایی با روکش کاغذ ابره الوان، سجاف و گوشه‌ها تیماج زرشکی، ۶۸گ (۲پ-۷۰پ)، اندازه: ۱۱/۵×۱۸سم [ف: ۱۲-۲۱۷]

۴۷. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۷۷۶۴ ض

بی‌کا، تا: ۹۸۰ق [د.ث. مجلس]

۴۸. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۶۱۸۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۴ رمضان ۹۸۳ق؛ مجدول، این نسخه را از اول تا آخر شیخ عبدالله بن حسن بن علی، نزد شیخ جابر بن فاضل خوانده و تصحیح نموده، گواهی قرائت در آخر نسخه نوشته شده، حاج شیخ حسن بن علی بن محمد از فصل سوم تا آخر رساله را نزد شیخ یوسف بن یحیی خوانده، گواهی قرائت در آخر نسخه مرقوم است، تاریخ آن: ۲۸ ذیحجه ۹۸۴، محشی به حواشی از «ع ل»؛ کاغذ: حنایی، جلد: مقوا با روکش پارچه، ۳۳گ، ۷ و ۸ و ۹ سطر، اندازه: ۱۵×۲۰سم [ف: ۵-۳۹۰]

۴۹. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۶۳۷۱

خط: نسخ، کا: محمود بن احمد بن محمود، تا: سه‌شنبه ۱۸ ذیقعده ۹۸۵ق، جا: احمد نگر؛ مجدول، دارای سرلوح رنگین؛ جلد: دو رو تیماج رو مشکی پشت قهوه‌ای، ۶۴گ، ۵ سطر، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: ۱۶-۳۳۲]

۵۰. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۵۷۷/۳

خط: نسخ، کا: عجاج بن موسی بن محمد بن علی بن محمود، مانعی، تا: یک‌شنبه ۵ رجب ۹۸۷ق؛ کاغذ: سفید، جلد: تیماج سبز مقوایی نو، ۸۲ص (۲۴۵-۳۲۶)، ابعاد متن: ۱۱×۱۴، اندازه: ۱۵×۲۱سم [سنا: ف: ۱-۳۶۵]

۵۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۸۹۳/۳

آغازو انجام: برابر

خط: نسخ و نستعلیق، کا: حویزاوی، تا: شنبه ۵ روز مانده از شعبان ۹۹۲ق؛ محشی با نشانه‌های «ع ل- ز ی- ح ل- هـ-هـ ا ب»؛ ۳۸گ (۱۰۱پ-۱۳۸پ) [ف: ۵-۱۷۸۳]

۵۲. شیراز؛ ملی؛ شماره نسخه: ۷۰۵/۱

انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: جمادی الثانی ۹۹۳ق؛ محشی؛ کاغذ: دولت آبادی نخودی، جلد: مقوا با تیماج مشکی، ۳۲گ، ۸ سطر (۵×۱۱/۵)، اندازه: ۱۱×۱۷/۵سم [ف: ۲-۲۹۸]

۵۳. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۱۶۴۲-۹/۱۹۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ جلی، کا: نعمت بن علوی بن قاسم، تا: شنبه ۱۷ رجب ۹۹۴ق، با حواشی «ع ل»، صفحه اول نونویس است حواشی نیز در ۹۹۴ در نسخه نگاشته شده است؛ جلد: تیماج، ۹۴گ، ۵ سطر، اندازه: ۱۰/۵×۱۵سم [ف: ۱-۴۸۰]

۵۴. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۱۴۹۵

خط: نسخ، کا: محمد علی بن حیدر اسفندیار، تا: شعبان ۹۹۸ق؛ محشی با نشان «ع ل» از زین الدین علی بن عبدانعالی؛ کاغذ: سپاهانی نخودی، جلد: تیماج مشکی ضربی، ۴۱گ، ۹ سطر (۵×۹)، اندازه: ۱۱×۱۷سم [ف: ۸-۱۴۱]

۵۵. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۵۳۸۰/۳

کا: داود بن شمس بن داود بن احمد بن حسن فقیه شیبانی بغدادی بحرانی، تا: قرن ۱۱، برای شمس الدین محمد بن سید عبدالله بن سید ظهر طبیب استرابادی حسینی؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۰گ (۵۰پ-۷۰پ)، ۱۴ سطر (۶×۱۰)، اندازه: ۱۱×۱۷/۵سم [ف: ۱۵-۴۲۲۸]

۵۶. اصفهان؛ مدرسه صدر بازار؛ شماره نسخه: ۲۴

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ مجدول، دارای سر لوح زرین مختصر، مصحح، محشی؛ روی برگ اول یادداشتی که کتاب را اثنا عشریه شیخ بهائی معرفی کرده دیده؛ اهدایی: حسن بن ابوالحسن نصیری اصفهانی، ۱۳۲۴ش؛ جلد: تیماج قرمز، ۴۵گ، ۷ سطر، اندازه: ۹/۵×۱۵/۵سم [ف: ۱-۳۲]

۵۷. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۴۶۵۵/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ درشت، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۳۱گ، ۸سطر (۵×۱۴/۵)، اندازه: ۱۱/۵×۲۳سم [ف: ۱۳-۴۱]

۵۸. شیراز؛ علامه طباطبائی؛ شماره نسخه: ۶۶۷/۳

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: انجام؛ اندازه: ۱۱×۱۸سم [نسخه پژوهی: ۳-۱۱۲]

۵۹. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۴۵۶/۱عکسی

آغاز: برابر

نسخه اصل: کتابخانه واتیکان در ایتالیا، شماره ۵۶۷؛ خط: نسخ، کا: سید حاجی، تا: قرن ۱۱؛ مجدول، رکابه‌دار، مصحح؛ ۳۱ص (۲-۳۵)، ۹ سطر [عکسی ف: ۴-۳۰۴]

۶۰. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۳۵۸۲۴

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ اهدایی: رهبری، مهر ۱۳۸۶؛ کاغذ: نخودی آهار مهره، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۵گ، ۱۵سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۵/۵سم [اهدائی ف: ۳-۸۴]

۶۱. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۱۵۶۱/۲

با حواشی؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: میشن قهوه‌ای لبه‌دار، ۱۰ سطر [ف: ۵-۲۹۰]

۶۲. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۱۴۲۰/۳

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: ترمه، جلد: میشن قهوه‌ای، ۱۲ سطر [ف: ۵-۲۶۵]

۶۳. گلپایگان؛ امام جمعه، محمد حسن؛ شماره نسخه: ۵۸

خط:نسخ،بی‌کا،تا:قرن۱۱؛مصحح،محشی؛جلد: پارچه‌ای، ۵۰گ، ۸ سطر، اندازه: ۱۰/۵×۱۷/۵سم [کتابخانه‌های گلپایگان: ف: ۱۶۶]

۶۴. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه: ۷۵۴۱/۲

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ محشی؛ کاغذ: سپاهانی و اندکی فرنگی، جلد: مقوا، ۱۹گ (۷۰پ-۸۸ر)، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۱۹/۵سم [ف: ۳-۱۸۵]

۶۵. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۲۴۷

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: محمد بن تاج الدین کاظمی، تا: اوایل قرن ۱۱؛ محشی، واقف: امیر جبرئیل، ۱۰۳۷؛ کاغذ: نخودی آهار مهره، جلد: مقوا رویه پارچه زرد، ۳۷گ، ۲۷ سطر، اندازه: ۱۵×۲۰سم [ف: ۲۱/۱-۱۴۴]

۶۶. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۷۹۲۶

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ محشی؛ واگذاری سازمان حج و اوقاف در آبان ۱۳۶۹؛ کاغذ: نخودی، ۲۰گ، ۱۱ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۲۱/۱-۱۳۹]

۶۷. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۹۰۶۷

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ محشی؛ کاغذ: حنایی، جلد: تیماج مشکی، ۴۷گ، ۵ سطر، اندازه: ۱۷/۶×۲۴/۲سم [ف: ۲۱/۱-۱۴۱]

۶۸. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۹۰۵۷/۲

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ حاشیه‌ها با رمز «ع ل»؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تازه، ۵۰گ (۱۲۲پ-۱۷۱پ)، ۱۳ سطر (۵×۱۰)، قطع: بغلی اندازه: ۱۰×۱۷سم [ف: ۱۷-۲۸۲]

۶۹. تهران؛ مفتاح؛ شماره نسخه: ۲۲۳/۱

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱ [نشریه: ۷-۲۲۹]

۷۰. همدان؛ دامغانی (آقای)؛ شماره نسخه: ۳

بی‌کا، تا: قرن ۱۱ [نشریه: ۵-۳۸۳]

۷۱. تهران؛ حوزه آستان حضرت عبدالعظیم؛ شماره نسخه: ۷۹/۲

آغاز: عما نقض عن تسعة درهم بغلی من الدم و المتجنس ... الباب الثانی فی باقی مقدمات الصلاة و فیه فصول الأول فی اعدادها و الواجبة سبع؛ **انجام:** السابع التشهد و یحب فی الثنائیة مرة ... اللهم صل علی محمد و آل محمد فلو بدله

بخشی از باب ثانی و ثالث؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ مهر: «الفقر فخری و به افتخر ۱۰۷۵» (بیضی) گویا از فخرالدین طریحی است؛ جلد: تیماج سرخ، ۲۲گ (۹۰ر-۱۱۱پ)، ۱۵سطر، اندازه: ۱۳×۱۹سم [ف:-۱۴]

۷۲. تهران؛ مفتاح؛ شماره نسخه: ۱۴۲۴/۸

خط: نسخ، کا: محمد علی بن مقصود علی طالقانی، تا: ذیقعده ۱۰۰۶ق، جا: کربلا؛ محشی؛ قطع: ربعی [نشریه: ۷-۲۷۹]

۷۳. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۳۵۲۲/۷

خط: نسخ، کا: محمد علی بن مقصود علی طالقانی، تا: ۱۰۰۶ق، جا: کربلا؛ محشی، مصحح، در برگ ۸۹پ و ۹۰ مسائل فقهی به نقل از کتاب المختلف، در اوراق ۱۱۷ پ تا ۱۱۹ اسماء باری تعالی به‌ترتیب حروف تهجی به نقل از کتاب المهذب، در برگ ۱۲۰پ روایتی از ابن عباس از قابیل و شعرایشان پس از قتل هابیل؛ کاغذ: اصفهانی نخودی، جلد: تیماج تریاکی ضربی مقوایی، ۲۷گ (۹۰پ-۱۱۶پ)، ۹ سطر (۷×۱۲/۵)، اندازه: ۱۱/۵×۱۸سم [ف: ۱۶-۴۸]

۷۴. تبریز؛ تربیت؛ شماره نسخه: ۲۵۱ض

کا: محمد مؤمن بن مرتضی، تا: ۱۰۰۷ق [ف:-۲۷]

۷۵. کرمانشاه؛ جلیلی؛ شماره نسخه: ۲۲۳/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ جلی معرب، کا: حاجی بن سید میرزا حسین حسینی استرآبادی مولداً و اصلاً تبریزی، تا: چهارشنبه ۲۱ جمادی الثانی ۱۰۰۷ق؛ محشی با نشان «ع ل و دیگران»، ضمیمه ۴ برگ آخر نسخه در کیفیت زیارت حضرت رضا؛ کاغذ: نخودی آهار مهره ضخیم، جلد: تیماج تریاکی عطف مشکی، ۳۵ص (۱-۳۵)، ۸ سطر، اندازه: ۹×۱۷سم [ف:-۲۳۷]

۷۶. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۲۲۱۶/۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: محمد بن کمال الدین داود، تا: با تاریخ ۱۰۰۷ق؛ کاغذ: اصفهانی نخودی رنگ، جلد: تیماج سبز یک‌لا ضربی با جدول‌های فشرده، ۴۵ص (۲۱-۶۵)، ۶ سطر (۶/۵×۱۱/۵)، اندازه: ۱۱/۵×۱۸/۵سم [ف: ۱۱-۵۵۵]

۷۷. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۲۵۵۵/۱

کا: منوچهر بن عبد الله، تا: ۱۰۰۹ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی عطف و سجاف لبه‌ها تیماج مشکی الحاقی مقوایی، ۵۶گ (۱پ-۵۷پ)، ابعاد متن: ۸×۱۲، اندازه: ۱۴×۱۹/۵سم [ف: ۱۲-۴۶۸]

۷۸. یزد؛ کاظمینی؛ شماره نسخه: ۲۰۳

آغاز: تقربا الی الله تعالی فالیومیة واجبة بالنص و الاجماع و

مستحل ترکها کافر
خط: نسخ، کا: حیدر بن محمد خوانیساری، تا: سه‌شنبه ۱۶ جمادی الثانی ۱۰۰۹ق؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح؛ تملک: «علی اکبر بن زین العابدین حسینی»؛ جلد: تیماج زرشکی، ۲۵گ، ۱۰ سطر، اندازه: ۱۰/۵×۱۶سم [ف: ۱-۱۷۸]

۷۹. فردوس؛ مدرسه حبیبیه؛ شماره نسخه: ۸۵/۱
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۲۲ رمضان ۱۰۱۲ق؛ محشی؛ جلد: گالینگور مشکی، ۴۷گ (۱پ-۴۷ر)، ۷ سطر، اندازه: ۱۱×۱۸سم [ف]

۸۰. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه: ۹۱۹/۱
آغاز: برابر
خط: نسخ، کا: محمد طیب بن حاجی محمد یوسف نوری، تا: ۲۸ ذیقعده ۱۰۱۹ق؛ مهر: حاج سید سعید؛ جلد: گالینگور لاجوردی عطف و گوشه پارچه سرخ.، ۳۰گ (۱-۳۰)، ۷ سطر (۸/۵×۱۲/۵)، اندازه: ۱۳×۱۹/۵سم [ف: ۳-۱۲۵۳]

۸۱. مشهد؛ نواب؛ شماره نسخه: ۵۱۹/۲
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: پنج‌شنبه ۱۵ ذیحجه ۱۰۲۱ق، واقف: ملا داود خانرودی، ۱۲۵۱؛ کاغذ: کاهی، جلد: مقوا عطف میشن قهوه‌ای، ۶ سطر (۶×۱۰)، اندازه: ۱۲×۱۹سم [ف: ۴۲۴]

۸۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۷۰۰۰/۱
خط: نسخ، کا: عبدالرحیم بن هدایة الله فشندی ساوجبلاغی، تا: جمعه ۲۴ ربیع الثانی ۱۰۲۲ق، جا: مدرسه تهران؛ افتادگی: آغاز؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج مشکی لایی، ۱۲ سطر (۷×۱۱)، قطع: ربعی، اندازه: ۱۳×۱۶سم [ف: ۱۶-۴۲۴]

۸۳. تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه: ۲۹۶/۲
خط: نسخ، کا: رضا قلی بن حافظ قاسم، تا: ۲۸ ذیقعده ۱۰۲۳ق؛ محشی با نشانه «ع ل، دروس»؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج قهوه‌ای ضربی، ۱۳گ (۶۵پ-۷۷پ)، ۱۲ سطر (۶×۱۱)، اندازه: ۱۲×۱۸/۵سم [ف:-۲۷۶]

۸۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۵۹۸/۱-طباطبائی
خط: نسخ، کا: جمال الدین احمد بن محمد، تا: ۱۰۲۴ق؛ کاغذ: اصفهانی آهار مهره نخودی رنگ، جلد: تیماج مشکی یک‌لا، ۳۰گ (۱ر-۳۱ر)، قطع: رقعی، اندازه: ۱۱×۱۹/۵سم [ف: ۲۲-۲۹۴]

۸۵. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۶۲۵۸ ض
بی‌کا، تا: ۱۰۲۵ق، قطع: رقعی [د.ث. مجلس]

۸۶. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۳۷۳۹۴
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: قاسم بن عبدالعلی، تا: ۱۰۲۵ق؛ محشی، مقابله شده؛ اهدایی: رهبری، مهر ۱۳۸۶؛ کاغذ: نخودی آهار مهره، جلد: گالینگور با عطف میشن لاجوردی، ۴۳گ، ۱۵سطر، اندازه: ۱۲/۵×۱۹/۳سم [اهدائی ف: ۳-۸۲]

۸۷. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۳۷۹۹۴
خط: نسخ خوش، کا: عبدالفتاح بن شیخ شریف زنجانی، تا: آخر جمادی الثانی ۱۰۲۵ق؛ اهدائی: رهبری، مهر ۱۳۸۶؛ کاغذ: نخودی آهار مهره، جلد: گالینگور با عطف میشن لاجوردی، ۲۲گ(۱پ-۲۲ر)،۹سطر،اندازه:۱۹/۵×۳۰/۵سم [اهدائی ف: ۳-۸۳]

مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه: ۷۶۲/۱
همان نسخه بالا [مؤید: ۲-۲۳۱]

۸۸. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۹۶۹۰
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: ابراهیم بن قاسم بن حسن سلیمی، تا: پنج‌شنبه ۲۶ محرم ۱۰۲۹ق؛ محشی با رمز «ع ل»؛ واقف: خان بابا مشار، اردیبهشت ۱۳۴۶؛ کاغذ: حنایی آهار مهره، جلد: مقوا، ۱۶گ، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۲×۱۸/۵سم [ف: ۲۱/۱-۱۴۳]

۸۹. شیراز؛ ملی؛ شماره نسخه: ف۳۸۲/۱
آغاز: برابر؛ **انجام:** تمت الالفیه بعون الملک الوهاب علی ید ... محمد ابن حاجی محمود بتاریخ شهر رمضان المبارک سنه الف و ثلثون من الهجره النبویه
کاتب: محمد بن حاجی محمود، تا: رمضان ۱۰۳۰ق؛ محشی؛ ۴۲گ، ۷ سطر، اندازه: ۷×۱۰/۵سم [ف: ۱-۳۶۰]

۹۰. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه: ۸۲۰۱/۲
خط: نسخ، کا: علی بن عباس جیلانی بحرانی، تا: رمضان ۱۰۳۲ق؛ اص (۲۵پ) [ف: ۳-۱۸۵]

۹۱. مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه: ۶۵۶/۱
خط: نسخ، کا: سید امیر محمد بن امیر معصوم حسینی قمی، تا: ۱۱ جمادی الثانی ۱۰۳۶ق؛ با ترجمه فارسی زیر سطور؛ محشی؛ جلد: چرم زرد، ۲۴گ (۱پ-۲۵پ)، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۳×۱۹/۵سم [مؤید: ۲-۱۶۳]

۹۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۶۰۵۴
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: عبدالواحد بن محمد صالح، تا: ۱۰۳۷ق [رایانه]

۹۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۴۷/۱-طباطبائی
خط: نسخ، کا: علی بن علی لحسائی، تا: ۲۵ جمادی الاول ۱۰۳۷ق؛ کاغذ: اصفهانی شکری، جلد: تیماج مشکی با ترنج و نیم ترنج، ۲۰گ (۱-۲۰)، ۱۱-۱۷ سطر، قطع: خشتی، اندازه: ۱۷×۲۴سم [ف: ۲۲-۷]

۹۴. قم؛ معصومیه؛ شماره نسخه: ۱/۱۹۹/۲-۸۳۳۵
خط: نسخ درشت، کا: محمد حسین بن حاجی شمس الدین محمد بن حاجی محمد علی آرانی، تا: چهارشنبه ۱۴ صفر ۱۰۳۷ق، محشی با نشان « ع ل»؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج تریاکی، ۹ سطر، قطع: رحلی [آستانه قم:-۱۸۷]

۹۵. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۸۴۸۳/۱-۵۷/۱۵۳
آغاز: برابر
خط: نسخ، کا: علی بن حاجی عبدالحسین صیمری، تا: جمعه ۸ ربیع الثانی ۱۰۳۷ق، جا: روضه رضویه؛ ۵۲گ (۱-۵۲)، ۶ سطر،

اندازه: ۱۲×۱۹سم [ف: ۱-۴۸۱]

۹۶. مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه: ۷۹۱/۱

خط: نسخ، کا: شاهمیرک بن بدیع الزمان، تا: رجب ۱۰۳۹ق؛ محشی با نشان «ع ل ۱۲»؛ جلد: چرم قرمز، ۴۹گ (۱پ-۵۰پ)، مختلف السطر، اندازه: ۱۲/۵×۱۹/۵سم [مؤید: ۲-۲۴۶]

۹۷. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۳۷۱۸۳

خط: نسخ، کا: شاه میرک بن بدیع الزمان، تا: رجب ۱۰۳۹ق؛ محشی؛ اهدایی: رهبری، مهر ۱۳۸۶؛ کاغذ: نخودی آهار مهره کشمیری، جلد: تیماج قهوه‌ای ضربی، ۵۰گ، ۵ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۱۹/۵سم [اهدائی ف: ۳-۸۳]

۹۸. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه: ۸۰۴/۱

خط: نسخ خوش، کا: حق نظر گرجی الاصل جدید الاسلام، تا: جمعه ۱۶ رمضان ۱۰۴۳ق؛ محشی با نشان «ع.ل»؛ مهر: کتابخانه مجدالدین؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج لایه یی تریاکی، ۴۷گ (۱-۴۷)، ۷ سطر (۶×۱۰)، اندازه: ۱۳×۲۰سم [ف: ۳-۱۰۸۹]

۹۹. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۷۹۰۴/۲

آغاز: و اما الملتزم فبحسب الملزم فمهما نذر من الهیأت المشروعة انعقدت و وجب الوفا به و لو عین زمانا و اخل به قضا و کفر؛

انجام: برابر

از بخش ملزومات تا آخر؛ خط: نسخ، کا: محمد علی همدانی بن درویش علی، تا: آخر رمضان ۱۰۴۸ق؛ افتادگی: آغاز؛ محشی؛ جلد: تیماج مشکی، ۲ص (۲۷-۲۸)، ۱۱ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۴سم [ف: ۲۶-۳۸۴]

۱۰۰. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۴۱/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۰۵۱ق؛ محشی؛ ۳۵گ (۱پ-۳۶پ)، ۸ سطر، اندازه: ۹×۱۸/۵سم [ف: ۱-۵۳]

۱۰۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۶۹۸

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: غره رجب ۱۰۵۱ق، محشی با نشان «ع ل»؛ واقف: نادرشاه، ۱۱۴۵؛ کاغذ: نخودی، جلد: مقوا با روکش مشمع مشکی، ۱۸گ، ۱۱ سطر، اندازه: ۱۳×۱۹سم [ف: ۵-۳۹۰]

۱۰۲. تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه: ۱۰۶/۱

خط: نسخ، کا: سید ادریس بن یوسف الدبنون (؟)، تا: ۱۰۵۴ق؛ محشی با نشانه «ع ل، د ی»؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج سرخ مقوایی، ۱۹گ (۴پ-۲۲ر)، ۹ سطر (۹/۵×۱۰)، اندازه: ۱۵×۲۰/۵سم [ف:-۲۳۴]

۱۰۳. همدان؛ مدرسه غرب؛ شماره نسخه: ۸۳۹/۱

خط: نسخ، بی‌کا، تا: آغاز جمادی الاول ۱۰۵۴ق، جا: تبریز؛ قطع: بیاض رقعی [رشت و همدان: ف:-۱۴۵۷]

۱۰۴. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۲۹۲۲/۱

آغاز: و یجب العصر فی غیر الکثر الا فیبول الرضیع و الغسلتان فی غیره الثلاث فی غسل المیت بالسدر و الکافور و القراح مرتباً کالجنابة؛ **انجام:** برابر

خط: نسخ، کا: عبدالخضر بن حاجی ابراهیم، تا: ۶ ربیع الاول ۱۰۵۵ق؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح؛ محشی با نشان «علی بن عبد العلی»، «ع ل» و «زین الدین»؛ کاغذ: شرقی، ۲۰گ (۱ر-۲۰پ)، ۹ سطر، اندازه: ۷×۱۱سم [ف: ۳۲-۷۳۷]

۱۰۵. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۱۴۱۰/۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: محمد جعفر بن مولانا ابوالقاسم مشهدی، تا: رجب ۱۰۵۷ق، جا: شهر نسا؛ محشی، در پایان نسخه در سه برگ از بخش میراث کتاب الحبل المتین شیخ بهایی؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۷۴ص (۱۴۷-۲۲۱)، اندازه: ۱۳×۱۹سم [ف: ۳۳/۲-۱۱۶]

۱۰۶. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۵۲۱۳/۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ خوش، کا: محمد کاظم بن آقا محمد، تا: ۱۵ ربیع الاول ۱۰۵۷ق؛ محشی با نشانه «ع-ث»؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج یشمی یک‌لا، ۵۷گ (۵۴پ-۱۱۱ر)، ۵ سطر (۶×۹)، اندازه: ۱۲/۷×۱۹سم [ف: ۱۶-۴۵]

۱۰۷. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۳۸۳۸/۱

خط: نسخ و نستعلیق، کا: علی رضا بن خواجه محمد بن بهادر لشائی ساکن کوچصفهان، تا: پنج‌شنبه ۱۳ صفر ۱۰۵۸ق؛ مصحح، محشی؛ جلد: تیماج مشکی بدون مقوا، ۳۰گ (۱پ-۳۰ر)، اندازه: ۱۲×۱۸/۵سم [ف: ۱۰-۲۲۰]

۱۰۸. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۶۹۱۰/۱

خط: نسخ، بی‌کا، تا: رجب۱۰۵۹ق؛ مصحح؛ جلد: تیماج قرمز، ۵۳گ (۲پ-۵۵ر)، اندازه: ۱۲/۵×۱۹سم [ف: ۱۸-۱۰۳]

۱۰۹. تهران؛ ادبیات؛ شماره نسخه: ۱۹۲/۱ حکمت

خط: نسخ درشت، بی‌کا، تا: ۱۰۵۹ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ایی منگنه‌دار با ترنج و نیم ترنج مقوایی، قطع: ربعی [ف: ۲-۵۰]

۱۱۰. تبریز؛ ملی؛ شماره نسخه: ۳۳۷۱

آغازو انجام: برابر؛ «نویسنده را ای خدای کریم ×× رسانی بجنت بناز و نعیم / تو خواننده را نیز رحمت کنی ×× مقامش بفردوس و جنت کنی. آمین یا رب العالمین

خط: نسخ، کا: خواجه شاپور، تا: سه‌شنبه ۲۳ جمادی الاول ۱۰۶۳ق؛ مهر: «بنده شاه ولایت شاپور ۱۰۵۰»؛ کاغذ: اصفهانی نخودی، جلد: چرمی سرخ، ۲۶گ، ۱۱سطر، اندازه: ۱۳×۲۱سم [ف: ۱-۹۲]

۱۱۱. اصفهان؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۱۲۲/۱

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۰۶۳ق [نشریه: ۱۱-۹۲۶]

۱۱۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۶۹/۳

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: سه‌شنبه غره ذیقعده ۱۰۶۳ق؛ محشی؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۹گ (۷۰پ-۸۹پ)، اندازه: ۹×۱۸سم [ف: ۱-۸۲]

۱۱۳. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۳۴۵۹/۲

خط: نسخ، کا: محمد بن میر علی ساکن قریه سراور جرفادقان، تا: غره شعبان ۱۰۶۳ق، جا: دارالسلطنه اصفهان؛ مصحح؛ تملک: «زین العابدین تفرشی» به‌سال ۱۲۵۷، «رضاقلی بن میرزا محمد علی»؛ ۲۳گ (۲۵پ-۴۸ر)، ۱۰ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۱۷/۵سم [محدث ارموی مخ: ۱-۱۷۶]

۱۱۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۹۴۶۵

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۰۶۵ق [رایانه]

۱۱۵. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۹۹۰۷

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: محمد کاظم بن علی جرفادقانی، تا: محرم ۱۰۶۶ق، محشی با رمز «ع ل»؛ اهدایی: رهبری، خرداد ۱۳۷۳؛ کاغذ: نخودی آهار مهره، جلد: تیماج مشکی، ۳۷گ، ۷ سطر، اندازه: ۱۲×۱۹/۵سم [اهدائی ف: ۳-۸۳]

۱۱۶. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه: ۲۰۸۵/۳

آغاز: برابر

کامل؛ خط: نسخ، کا: محمد کریم بن حاج محمد باقر، تا: ۱۰۶۶ق؛ اهدایی: شیخ محمد طاهری؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۳۶گ (۲۳-۵۹)، اندازه: ۱۴×۱۹سم [ف: ۴-۱۱۵۹]

۱۱۷. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۹۳۱/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: مسعود بن فضل الله، تا: رجب ۱۰۶۶ق؛ محشی با نشان «ع ل» از کرکی و نشان‌های دیگر مانند «شرح شرایع»؛ کاغذ: ترمه، جلد: تیماج سرخ ضربی مقوایی، ۵۱گ (۱ر-۵۱پ)، ۱۵ سطر (۸×۱۲/۵)، اندازه: ۱۲×۱۹سم [ف: ۵-۱۷۸۳]

۱۱۸. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه: ۸۱۸۰/۲

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۴ جمادی الاول ۱۰۶۸ق؛ ۱۷گ (۱۰پ-۲۶ر) [ف: ۳-۱۸۵]

۱۱۹. قم؛ معصومیه؛ شماره نسخه: ۵۸۳/۳

خط: نسخ، کا: محمد بن خمیس بن حاجی عید بن غیاث بن محمد،تا: جمعه ۵ ربیع الاول ۱۰۷۱ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۴گ (۳۵ر-۵۹ر)، ۱۳ سطر (۸×۱۲)، اندازه: ۱۵×۲۰سم [ف: ۲-۲۱۹]

۱۲۰. تهران؛ عبدالعظیم؛ شماره نسخه: ۶۰۳/۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ جلی، کا: قمر بن نجم بن هلال بن حاجی عبدالعزیز، تا: ۱۰۷۲ق؛ مصحح، محشی با امضای «ع ل» و «سید محمد»، یکی از حاشیه‌ها که از شرح شرایع سید محمد نقل شده تاریخ روز دوشنبه ۱۱۱۹ را دارد؛ واقف: آیت الله مرعشی نجفی؛ ۱۳گ (۱۴۶پ-۱۵۸ر)، ۱۵سطر، اندازه: ۲۰×۲۴/۵سم [ف: ۱-۶۳]

۱۲۱. دامغان؛ قمر بنی هاشم؛ شماره نسخه: ۱۲۷/۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: ناصربن خلاوی بن جبیربن فضیل خیقانی، تا: ۱۳ رمضان ۱۰۷۲ق؛ مصحح، محشی؛ جلد: مقوایی با حاشیه چرمی، ۲۷گ، اندازه: ۱۴/۵×۲۰/۵سم [ف:-۱۹]

۱۲۲. کرمانشاه؛ جلیلی؛ شماره نسخه: ۲۹۶/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ خوب، کا: محمد مومن بن محمد استرآبادی، تا: شعبان ۱۰۷۴ق؛ معلق به حاشیه ع ل و دیگران؛ کاغذ: نباتی آهار مهره، جلد: تیماج مشکی، ۲۳ص (۱-۲۳)، ۸ سطر، اندازه: ۱۲×۱۹/۵سم [ف:-۲۵۲]

۱۲۳. تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه: ۱۴۲/۱

خط: نسخ، کا: محمد علی مشکنانی، تا: دوشنبه ذیحجه ۱۰۷۴ق؛ حواشی با نشانه «ع ل، ح ز، محمد س ر ا ب د، هـ ا ب، صحاح، منه طاب ثراه»؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی مقوایی، ۵۰گ (۱پ-۵۰ر)، ۵ سطر (۶/۵×۷)، اندازه: ۱۵×۲۰/۵سم [ف:-۲۴۵]

۱۲۴. دامغان؛ صادقیه؛ شماره نسخه: ۱۹۳/۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: محمد جعفر، تا: ۲۰ رجب ۱۰۷۴ق؛ مصحح؛ جلد: تیماج قهوه‌ای ضربی لبه‌دار،۲۲گ،اندازه:۱۷/۵×۱۸/۵سم [ف: ۱۹]

۱۲۵. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه: ۳۵۹۶/۲

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۰۷۶ق؛ کاغذ: اصفهانی آهار مهره و کبود، جلد: تیماج مشکی، ۲۲ص (۴۹-۲۷)، ابعاد متن: (۷×۱۰)، اندازه: ۱۱×۱۶سم [ف: ۵-۱۷۱۴]

۱۲۶. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۷۰۸/۲-۴/۱۷۸

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: طیب علکان بن حاجی حسن، تا: ۱۰۷۶ق؛ ۲۶گ، ۱۱ سطر [ف: ۱-۴۸۰]

۱۲۷. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۴۰۰۵/۹

خط: نسخ، کا: میر محمد بن میر سید حسینی علم جناحی، تا: ۱۰۷۹ق، جا: هرات؛ محشی؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج قهوه‌ای مقوایی، ۷گ (۶۳پ-۶۹پ)، ۱۹ سطر (۱۷×۱۹)، اندازه: ۱۹×۲۵سم [ف: ۱۲-۲۹۹۴]

۱۲۸. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه: ۱۲۲۵

آغاز: برابر

خط: نسخ نازیبا، بی‌کا، تا: ۱۴ ربیع الثانی۱۰۸۰ق، جا: مشهد؛ اهدایی: وزیری؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج مشکی یک لایی، ۵۲گ، ۶ سطر (۶/۵×۹/۵)، اندازه: ۱۷×۲۱سم [ف: ۳-۸۹۹]

۱۲۹. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه: ۱۸۸۴۳/۲

خط: نسخ، کا: محمد تقی بن میران قمی، تا: ۱۰۸۰ق؛ جلد: مقوا با روکش کاغذ سفید عطف پارچه‌ای، ۱۰ سطر (۵×۱۱)، اندازه: ۱۲×۱۹سم [ف: ۲-۲۵۷]

۱۳۰. مشهد؛ مدرسه باقریه؛ شماره نسخه: ۳۱۶/۵

خط: نسخ، کا: احمد بن علی بن محمود عسکری عادلی بحرانی، تا: ۱۹ ذیقعده ۱۰۸۱ق، جا: لاهور الهند؛ ۱۳ و ۱۴سطر، اندازه: ۹×۱۳/۵سم [تراثنا: س۶ش۴-۹۶]

۱۳۱. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۳۱۲۰/۲

آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: حسن بیگ بن ملا محمود، تا: ۶ شوال ۱۰۸۳ق؛ مصحح، محشی؛ تملکی به سال ۱۲۵۰ با مهر «عبده محمد باقر بن محمد هاشم الموسوی» (بیضی)؛ ۴۸گ (۲۱پ–۶۹ر)، ۶ سطر، اندازه: ۱۲×۱۸/۵سم [محدث ارموی مخ: ۱–۱۷۶]

۱۳۲. اصفهان؛ مدرسه صدر بازار؛ شماره نسخه: ۶۵/۲

خط: نسخ، کا: محمد حسین بن شاه حسین هزار جریبی، تا: ۲۰ محرم ۱۰۸۴ق؛ در آغاز رساله برگ پایانی کتاب التصریف زنجانی به خط علی رضا هزار جریبی و ما بین اوراق رساله دوم برگ‌هایی از منظومه لؤلؤ در تجوید از ملا مختار اعمی اصفهانی؛ ۲۵گ (۶۹پ–۹۴پ)، اندازه: ۱۱/۵×۱۸سم [ف: ۱–۵۶]

۱۳۳. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه: ۶۶۹/۳

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۰۸۵ق؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج سرخ ضربی ساده مقوایی، ۱۱گ (۱۱۴پ–۱۲۵ر)، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۳×۲۰سم [ف: ۳–۱۸۴]

۱۳۴. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه: ۸۸۶/۱

آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ معرب، کا: عبدالحسین رودستی، تا: رمضان ۱۰۸۶ق؛ تملک: محمد معصوم؛ مهر: حاج سید سعید؛ جلد: تیماج قهوه‌ای لایه‌ای، ۲۳گ (۱–۲۳)، ۱۳ سطر (۴/۵×۱۴)، اندازه: ۱۰×۲۰سم [ف: ۳–۱۲۰۰]

۱۳۵. قائن؛ امام، سید حسن؛ شماره نسخه: ۲۴/۲

آغاز: اهل البیت ع صلاة فریضة خیر من عشرین حجة و حجة خیر من بیت مملو ذهبا
خط: نسخ، کا: محمد مومن بن محب علی، تا: ۱۳ ذیقعده ۱۰۸۶ق؛ افتادگی: آغاز؛ ۲۱گ (۱۷ر–۳۸پ)، اندازه: ۱۲/۵×۱۹سم [کتابخانه‌های قائن: ف:–۱۹۹]

۱۳۶. مشهد؛ نواب؛ شماره نسخه: ۴۶۵/۶

آغازو انجام: برابر
خط: نسخ معرب، بی‌کا، تا: ۱۰۸۷ق؛ جلد: تیماج عنابی، ۱۳ سطر (۷×۱۴)، اندازه: ۱۱×۱۸/۵سم [ف:–۳۸۳]

۱۳۷. همدان؛ مدرسه غرب؛ شماره نسخه: ۴۸۱۱/۲

خط: نسخ، کا: محمد کاظم، تا: ۵ شوال ۱۰۸۷ق؛ با حواشی «ع ل» که همان محمد کاظم در شوال ۱۰۸۷ برای استاد خود درویش اولیاء نوشته؛ قطع: جیبی [رشت و همدان: ف:–۱۵۶۸]

۱۳۸. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه: ۱۶۵۲

آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ جلی، بی‌کا، تا: ربیع الاول ۱۰۸۹ق؛ معلق به حواشی با رموز«ع ل»؛ واقف: سید سعید طباطبائی، ۱۳۳۲؛ کاغذ: نخودی، جلد: مقوا رویه کاغذ قرمز عطف و گوشه پارچه سرمه‌ای، ۳۲گ، ۷ سطر، قطع: ربعی، اندازه: ۱۲×۱۹سم [ف: ۵–۶۶]

۱۳۹. دامغان؛ صادقیه؛ شماره نسخه: ۱۹۴/۲

آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: محمدبن میرزا قاسم کیانی، تا: ذیقعده ۱۰۸۹ق؛ مصحح؛ جلد: تیماج قهوه‌ای عطف پارچه‌ای، ۲۷گ، اندازه: ۱۲/۵×۱۸/۵سم [ف:–۱۹]

۱۴۰. تهران؛ چهل ستون؛ شماره نسخه: ۵۰

خط: نسخ، کا: محمد باقر موسوی، تا: ۱۰۹۱ق؛ افتادگی: آغاز [چند نسخه–ف:–۳۱۳]

۱۴۱. قم؛ طبسی؛ شماره نسخه: ۳۴۷/۴

آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: دوشنبه ربیع الاول ۱۰۹۱ق، جا: مشهد الرضا (ع)؛ با حواشی بسیار از «ع ل»؛ مصحح؛ جلد: تیماج مشکی، ۲۲گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۳×۲۰سم [ف مخ: ۱–۵۷]

۱۴۲. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۸۲۲۷/۶–۵۶/۷۷

آغاز و انجام: برابر
از اول تا آخر؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: غره شوال ۱۰۹۳ق؛ ۴۰گ (۱۱۷–۱۵۶)، ۶ سطر، اندازه: ۱۱×۲۱سم [ف: ۱–۴۸۱]

۱۴۳. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه: ۱۵۸۳/۱

آغاز: برابر
خط: نسخ، کا: محمد تقی حسنی حسینی طباطبائی، تا: پنج‌شنبه ۱۹ رجب ۱۰۹۵ق؛ تملک: عبدالحسین محلاتی مورخ رمضان ۱۳۲۱ق، با مهر او «الراجی عبدالحسین بن علی» (بیضی)؛ جلد: مقوا با روکش کاغذ ابری عطف و لبه میشن قهوه‌ای لولایی، ۱۶گ (۱–۱۶)، ۱۳ سطر (۱۴×۱۷/۵)، اندازه: ۱۳/۵×۲۰سم [ف: ۴–۲۱۳۴]

۱۴۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۳۱۹۰۹

خط: نسخ، کا: محمد ابراهیم بن اسماعیل و محمد اسماعیل بن محمد هاشم، تا: سه‌شنبه ۱ ذیقعده ۱۰۹۵ق؛ معلق به حواشی مفید و مهم با رموز مختلف، اهدایی: رهبری، بهمن ۱۳۸۳؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج فرنگی قهوه‌ای سوخت، ۴۴گ، ۹سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۲/۵سم [اهدائی ف: ۳–۸۴]

۱۴۵. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۴۴۷۳/۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** تمت الکتاب بعون الله ... در روز شنبه سنه ۱۰۹۶
خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۰۹۶ق؛ معلق به حواشی؛ کاغذ: شکری، جلد: ساغری مستعمل، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: ۱۲–۳۷۲]

۱۴۶. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۹۷۸۵

آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: جمادی الثانی ۱۰۹۷ق؛ معلق به حواشی با رمز «ع ل رحمه الله»؛ واقف: خان بابا مشار، اردیبهشت ۱۳۴۶؛ کاغذ: نخودی، جلد: مقوا، عطف و گوشه میشن قهوه‌ای، ۲۶گ، ۱۰ سطر، اندازه: ۱۳×۱۹/۵سم [ف: ۲۱/۱–۱۴۶]

۱۴۷. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۲۶۳۰/۲

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۲۰ رجب ۱۰۹۷ق؛ کاغذ: ترمه، جلد: میشن تریاکی لایی، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف: ۶–۷۷]

۱۴۸. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۸۸۳۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: محمد بن صالح مهدی رضوی، تا: چهارشنبه دومین هفته ربیع الاول ۱۰۹۸ق؛ معلق به حواشی، با رمز «ع ل = عبدالعالی کرکی»؛ تملک: محمد مهدی بن موسی قزوینی؛ کاغذ: حنایی آهار مهره، جلد: تیماج ماشی یک‌لا، ۳۳گ، ۹ سطر، اندازه: ۱۰×۱۷سم [ف: ۲۱/۱-۱۴۶]

۱۴۹. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه: ۱۱۵۰/۱

خط: نسخ، کا: محمد صالح بن محمد قاسم اصفهانی، تا: ۱۰۹۹ق؛ ۱۴گ (۱-۱۵)، ۱۲سطر، اندازه: ۱۳×۱۹سم [ف: ۳-۶۰]

۱۵۰. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۲۷۸۲/۲

خط: نسخ، کا: محمد صادق بن محمد، تا: قرن ۱۱ و ۱۲؛ کاغذ: ترمه، جلد: میشن قهوه‌ای سیر، ۱۸گ (۱۳۱پ-۱۴۸پ)، ۲۰و ۱۵ سطر، اندازه: ۱۳×۲۰سم [ف: ۶-۱۰۶]

۱۵۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۰۶۵۵

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ معلق به حواشی اغلب با رمز «زین» و «زی»؛ واقف: محمد زهرایی، تیر ۱۳۵۰؛ کاغذ: نخودی، جلد: مقوا با روکش پارچه، ۲۹گ، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۲×۱۹/۷سم [ف: ۲۱/۱-۱۴۰]

۱۵۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۵۴۹۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** الخامس مراعات الوقف علی آخر الکلمات محافظاً.

نام مؤلف به قرینه آغاز نسخه تعیین شد؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ کاغذ: نخودی، جلد: مقوا، رویه گالینگور عطف و گوشه تیماج قهوه‌ای سوخت، ۶گ، ۱۳ سطر، اندازه: ۱۳×۱۹/۵سم [ف: ۲۱-۱۶۴۶]

۱۵۳. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه: ۷۵۴۲/۹

خط:نسخ،بی‌کا،تا:قرن ۱۲؛ کاغذ: فرنگی در میان سپاهانی، ۳۱گ (۱۵۰پ-۱۸۰پ)، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۵×۲۰/۵سم [ف: ۳-۱۸۵]

۱۵۴. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه: ۵۸۹۳/۱

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ محشی با نشان «ع.ل.»؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج زرد ضربی یک لا، ۶۸گ (۲پ-۳۴ر)، ۹ سطر، اندازه: ۱۲×۱۷/۵سم [ف: ۳-۱۸۴]

۱۵۵. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه: ۶۷۱۳/۱

خط: نستعلیق، کا: مصطفی قلی نوری، تا: ربیع الثانی قرن ۱۲؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج حنایی یک‌لا، ۱۱گ (۱پ-۱۱پ)، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۳-۱۸۴]

۱۵۶. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۱۵۵۹/۱

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ کاغذ: پسته‌ای، جلد: رویه کاغذی، ۱۵ سطر [ف: ۵-۲۸۹]

۱۵۷. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۸۸۸/۳-طباطبائی

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ کاغذ: اصفهانی شکری رنگ، جلد: تیماج مشکی رنگ، ۹ص (۵۹-۶۸)، ۵ و ۱۵ سطر، قطع: خشتی، اندازه: ۱۵×۲۰سم [ف: ۲۳-۱۹۱]

۱۵۸. اصفهان؛ ابوالبرکات، رضا؛ شماره نسخه: ۲۴

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ محشی؛ تملک: میر مظفر بن سید میرزا رضوی با مهر «عبده المظفر الرضوی» (دایره)؛ جلد: تیماج مشکی.، ۴۷گ، ۵ سطر [سه کتابخانه اصفهان: ف:-۲۸]

۱۵۹. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه: ۶۶۸

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ خوش ونستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ با زیرنویس فارسی؛ جلد: تیماج قهوه‌ای یک‌لا، ۵۱گ، ۶ سطر (۵×۹/۵)، اندازه: ۸/۵×۱۴/۵سم [ف: ۲-۱۹]

۱۶۰. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه: ۹۶۶

آغاز و انجام: برابر

نام مؤلف به استناد آغاز نسخه تعیین شد؛ خط: نسخ خوب، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ مهر: «عبده الراجی غلامحسین ؟۱۲؟» (بیضی)؛ جلد: مقوایی پلاستیک، ۲۵گ، ۱۲سطر (۹×۱۴)، اندازه: ۱۴/۵×۲۲سم [ف: ۲-۱۶۸]

۱۶۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۶۸۵۱/۲

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: مقوا گرد و عطف تیماج تریاکی، ۴۳گ (۱۸پ-۶۱پ)، ۲۲ سطر (۸×۱۴)، قطع: ربعی، اندازه: ۱۶×۲۲سم [ف: ۱۶-۳۸۲]

۱۶۲. تهران؛ مفتاح؛ شماره نسخه: ۲۴۴/۴

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ ناقص [نشریه: ۷-۲۳۰]

۱۶۳. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه: ۲۹۹۳/۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ ۳۴گ، ۷ سطر، اندازه: ۱۰×۱۵سم [ف مخ: ۱-۲۰۰]

۱۶۴. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۴۷۳۴-۲۴/۱۳۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲، جلد: تیماج سرخ، ۲۸گ، ۱۱ سطر، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف: ۱-۴۸۱]

۱۶۵. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۴۸۳۸/۲-۲۴/۱۳۸

آغاز: برابر؛ **انجام:** بین الاثنین والخمس ... بین الثلاث والخمس بعد الرکوع و بعد ...

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: انجام؛ جلد: کاغذ، ۲۳گ، ۹ سطر، اندازه: ۱۱×۱۸سم [ف: ۱-۴۸۲]

۱۶۶. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۶۸۷۶/۱

خط: نسخ، کا: بشارة بن علی بصری، تا: ۲۴ محرم ۱۱۰۵ق، جا: حجر الشجاعیة؛ با حواشی «ع ل، ز م»؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج تریاکی لایی، ۵۴گ (۱پ-۵۵ر)، ۵ سطر (۷×۹)، قطع: ربعی، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: ۱۶-۳۸۷]

۱۶۷. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۴۶۷/۳

خط: نسخ و نستعلیق، کا: محمد باقر بن ملا ولی استرآبادی، تا:

رجب ۱۱۰۶ق؛ محشی، پایان کتاب نوشته که ملا محمد صادق بهشتی و آقا محمد رضا حسینی کتاب را بخشیده‌اند؛ مهر: «لا اله الا الله الملک الحق المبین عبده محمد الحسینی»(مربع)؛ جلد: دو رو تیماج قرمز رو ضربی، ۱۳گ (۵۵پ-۶۷ر)، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۳×۲۲/۵سم [ف: ۴-۲۵۹]

۱۶۸. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه: ۲۲۵۱۵/۲

خط: نسخ، کا: محمد بن ابراهیم، تا: ۲۹ ذیحجه ۱۱۰۹ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای،تعداد صفحات: ۳۸ ص (۱۴-۵۲)، ۹ سطر (۶×۱۳/۵)، اندازه: ۱۲/۵×۲۱سم [ف: ۲-۷۱۲]

۱۶۹. اصفهان؛ مهدوی، مصلح الدین؛ شماره نسخه: ۱۴۰/۲

خط: نسخ، کا: صادق بن محمد شفیع قاینی، تا: ۱۱۰۹ق؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۵گ (۸-۲۳)، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۱/۵×۲۱سم [ف:-۱۴۳]

۱۷۰. مراغه؛ عمومی؛ شماره نسخه: ۱۰/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: عبدالرحمن بن حاجی عزیز بیگ الزوارقی، تا: ربیع الاول ۱۱۱۱ق، جا: تبریز، مدرسه طالبیه؛ جلد: تیماج قهوه‌ای مجدول، ۳۵گ، اندازه: ۱۰×۱۴سم [ف:-۱۶۵]

۱۷۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۹۶۷۱/۵

خط: نستعلیق، کا: عبدالرحمان، تا: ۱۲ محرم ۱۱۱۲ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای با ترنج و سرترنج، ۶گ (۳۴پ-۴۰پ)، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۲۶سم [ف: ۳۱-۴۴]

۱۷۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۳۷۷۲۴

خط: نسخ، کا: اسماعیل بن ابراهیم سبزواری، تا: نیمه جمادی الثانی ۱۱۱۲ق؛ اهدایی: رهبری، مهر ۱۳۸۶؛ کاغذ: نخودی آهار مهره، جلد: میشن یک‌لا قهوه‌ای، ۱۰گ، ۱۷سطر، اندازه: ۱۱×۱۷/۵سم [اهدائی ف: ۳-۸۴]

۱۷۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۹۰۶۶

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: محمد زمان بن کتاب الله بن علی قمی، تا: اواسط رجب ۱۱۱۲ق؛ معلق به حواشی با رمز «ع ل»؛ کاغذ: حنایی آهار مهره، جلد: تیماج مشکی، ۳۳گ، ۹ سطر، اندازه: ۱۱×۱۸سم [ف: ۲۱/۱-۱۴۱]

۱۷۴. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۱۰۸۵۳

آغاز: برابر؛ آغاز ترجمه: «سپاس و ستایش مر خداوندی را که پروردگار عالمیان است و رحمت خدای بر بهترین فرستاده شدگان از جانب خدای تعالی که آن محمد است صل الله علیه و آله و ذریه او که پاکانند از نقائص و رذائل خلقیه و نفسیه»؛

انجام: برابر؛ انجام ترجمه: «و اگر اطلاق کرده شود قضا بر نماز طواف یا بر نماز جنازه پس مجاز است و همچنین است نذر مطلق. یعنی فعلش موصوف به اداء قضا نمی‌شود و اگر اطلاق کرده شود قضا بر او مجاز خواهد بود»

با ترجمه زیر سطور به فارسی؛ خط: نسخ معرب ترجمه نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۱۱۳ق؛ محشی به فارسی؛ مهر: «لا اله الا الله الملک الحق المبین عبده علی ولی ۱۱۹۴» (بیضی)، «افوض امری الی الله عبده محمد اسمعیل ۱۱۲۴» (مستطیل)، «افوض امری الی الله عبده محمد تقی (تاریخ ناخوانا)» (بیضی)، «عبده غلامعلی ۱۲۸۶» (بیضی)، «عبده الراجی اسدالله الموسوی ۱۱۹۷» (بیضی)، «عبده محمد حسین الموسوی ۱۲۱۲» (بیضی)؛ تملک: آخوند ملا محمدحسین اشتهاردی در رمضان ۱۳۱۶ق نوشته یحیی؛ جلد: تیماج قهوه‌ای یک‌لا ضربی دو رو، بیرون با ترنج و سرترنج و لچکی و جدول، ۷۵گ، ۵ سطر (۶/۵×۱۱/۵)، اندازه: ۱۵×۲۴سم [ف: ۲۰-۴۱۹]

۱۷۵. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۲۸۹۱/۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: محمد صالح پسر محمد نبی، تا: شنبه ۲۴ ذیحجه؛ کاغذ: اصفهانی نازک، جلد: تیماج مشکی یک‌لا، ۱۵۰ص (۷۱-۲۲۰)، ۷ سطر، قطع: رقعی، اندازه: ۱۰×۱۵سم [ف: ۱۰-۲۸۰]

۱۷۶. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه: ۱۰۸۷/۴

آغازو انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: شعبان ۱۱۱۷ق؛ مهر: «عبده الراجی رجبعلی» (بیضی)، حاج سید سعید؛ جلد: تیماج عنابی، ۱۳ سطر (۸/۵×۱۳)، اندازه: ۱۲×۱۷/۵سم [ف: ۳-۱۵۰۲]

۱۷۷. اراک؛ دهگان، ابراهیم؛ شماره نسخه: ۲۶۸/۲

خط: نسخ، بی‌کا، تا: جمعه رمضان ۱۱۱۸ق؛ کاغذ: شیری، جلد: تیماج مشکی، ۲۲گ (۱۰۶پ-۱۲۷ر)، قطع: نیم رقعی، اندازه: ۱۰×۱۸سم [ف: ۲-۳۶۳]

۱۷۸. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۹۵۸۱

آغازو انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۱۱۸ق؛ اهدایی: رهبری، خرداد ۱۳۷۳؛ کاغذ: نخودی، جلد: روغنی دارای ترنج و دو سرترنج و چهار لچکی با شاخه‌های گل، ۱۷گ، ۱۲ سطر، اندازه: ۹/۳×۱۵سم [اهدائی ف: ۳-۸۴]

۱۷۹. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه: ۱۶۵۳/۲

خط: نسخ، کا: محمد تقی بن محمد صائم طالقانی، تا: ۱۱۱۹ق؛ ۹گ (۱۴۲-۱۵۱)، ۱۷سطر، اندازه: ۱۵×۱۹سم [ف: ۳-۱۱۱]

۱۸۰. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۹۰۰۲/۱۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: باقر، تا: ۱۱۲۰ق؛ مصحح؛ کاغذ: نخودی آهار مهر، جلد: تیماج قهوه‌ای مجدول، ۲۴گ (۱۶۸پ-۱۹۱پ)، اندازه: ۱۲/۵×۱۹/۴سم [ف: ۲۹/۲-۵۹۲]

۱۸۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۷۱۲۸

بی‌کا، تا: ۱۱۲۰ق [د.ث. مجلس]

۱۸۲. تهران؛ مهدوی؛ شماره نسخه: ۴۳۸/۱

خط: نسخ، کا: عبدالرشید، تا: یک‌شنبه جمادی الاول ۱۱۲۰ق [نشریه: ۲-۱۱۷]

۱۸۳. مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه: ۱۲۷۷/۳

خط: نسخ، کا: اسماعیل بن حاجی ابراهیم سبزواری، تا: نیمه جمادی الاولی ۱۱۲۰ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۱گ (۷۷پ-۸۷پ)، اندازه: ۱۲×۱۷/۵سم [مؤید: ۳-۲۲۹]

۱۸۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۳۴۸۳۹

خط: نسخ، کا: سالم بن شیخ دخیل، تا: دوشنبه ۲۳ ذیحجه ۱۱۲۳ق؛ محشی؛ اهدایی: رهبری، اردیبهشت ۱۳۸۶؛ کاغذ: نخودی آهار مهره، جلد: میشن عنابی ساده، ۲۳گ، ۹سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۱سم [اهدائی ف: ۳-۸۵]

۱۸۵. اصفهان؛ مدرسه صدر بازار؛ شماره نسخه: ۱۱۱/۱

خط: نستعلیق، کا: محمد نقی بن مسر عبدالغفار حسنی، تا: ۱۰ شعبان ۱۱۲۳ق؛ تملک: محمد تقی؛ ۲۳گ (۱پ-۲۴ر)، اندازه: ۱۲/۵×۲۰سم [ف: ۱-۸۳]

۱۸۶. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۴۸۱۷

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ قدیم خوش، بی‌کا، تا: ۱۱۲۶ق؛ محشی غالبا با رمز «ح ل»؛ کاغذ: فرنگی شکری، جلد: تیماج قهوه‌ای یک‌لا، عطف تیماج قهوه‌ای روشن، ۲۶گ (۲پ-۲۸پ)، ۹ سطر (۶×۷)، اندازه: ۱۳/۵×۱۹/۵سم [رایانه]

۱۸۷. همدان؛ مدرسه غرب؛ شماره نسخه: ۲۷۹

خط: نسخ، کا: عبد العزیز بن محمد صادق اصفهانی، تا: ۲۲ ربیع الثانی ۱۱۳۰ق؛ با حواشی بسیاری از شیخ علی با رمز «ع ل»؛ قطع: نیم ربعی [رشت و همدان: ف:-۱۲۸۵]

۱۸۸. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۹۵۰۹/۷

خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱ شوال ۱۱۳۳ق، جا: مشهد مقدس؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ جلد: تیماج قرمز بدون مقوا، ۳۶گ (۷۹ر-۱۱۴پ)، اندازه: ۱۲/۵×۱۹سم [ف: ۲۴-۲۶۴]

۱۸۹. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه: ۲۲۵۸۵/۱

خط: نسخ، کا: ملا ابراهیم بن شاه معین هزار جریبی، تا: چهارشنبه ۲۱ شوال ۱۱۳۴ق، جا: مدرسه ناظریه قم؛ مهر: «سلام علی ابراهیم» و «پیرو، دین نبی امیر علی» که از آن کاتب نسخه است؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج مشکی، ۱۲گ (۱-۱۲پ)، ۱۵ سطر (۹×۱۴/۵)، اندازه: ۱۵/۵×۲۰/۵سم [ف: ۳-۷۶۵]

۱۹۰. کرمانشاه؛ فیض مهدوی (کتابخانه)؛ شماره نسخه: بدون شماره/۱

کا: فرج الله بن عبدالحاکم، تا: محرم ۱۱۴۰ق، جا: مشهد الرضا [تراثنا: س۲ش۴-۴۵]

۱۹۱. قم؛ مدرسه رضویه؛ شماره نسخه: ۴۸/۳

خط: نسخ، کا: زین العابدین، تا: ۱۱۴۶ق؛ کاغذ: الوان، ۶گ (۶۶-۷۱پ)، قطع: ربعی [چند نسخه-ف:-۴۷]

۱۹۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۱۰۷۹/۱

آغازو انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۴ رجب ۱۱۴۸ق؛ ۱۸گ (۱-۱۸)، ۱۴ سطر، اندازه: ۷×۱۲سم [ف: ۲۸-۱۱۹]

۱۹۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۲۷۷/۴-طباطبائی

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۱۶۸ق؛ کاغذ: اصفهانی نازک و شکری و ضخیم سفید، جلد: تیماج قرمز، ۳۴گ (۷۰-۱۰۴)، قطع: رقعی، اندازه: ۱۱×۱۶سم [ف: ۲۲-۸۸]

۱۹۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۷۴۱۴

آغازو انجام: برابر

خط: نسخ، کا: محمد کاظم، تا: ۱۱۸۶ق [رایانه]

۱۹۵. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۸۸۸۳/۲-۵۹/۱۰۳

آغاز: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: محرم ۱۱۸۷ق؛ ۱۵گ (۲۷-۴۱)، ۱۵-۱۳ سطر، اندازه: ۱۱×۱۶سم [ف: ۱-۴۸۱]

۱۹۶. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه: ۵۷۰/۱

آغاز: برابر

خط: نسخ، کا: محمد رضا، تا: ۱۱۹۴ق؛ مهر: حاج سید سعید؛ جلد: تیماج قهوه‌ای لایه‌ای عطف میشن سرخ، ۱۰-۱۳ سطر (۸/۵×۱۶/۵)، اندازه: ۱۴×۲۱سم [ف: ۲-۶۷۸]

۱۹۷. قم؛ معصومیه؛ شماره نسخه: ۲۲۶/۱

آغازو انجام: برابر

خط: نسخ، کا: حسین بن ابراهیم طباطبائی، تا: ۱۳ جمادی الاول ۱۱۹۶ق؛ جلد: شمیز سرخ عطف پارچه، ۳۵ص (۱پ-۳۶ر)، اندازه: ۱۵×۲۱/۵سم [ف: ۱-۲۳۱]

۱۹۸. تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه: ۶۰/۴

خط: نسخ، کا: حسین بن ملا عبدالباقی مجومردی، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج سرخ مقوایی، ۱۶گ (۳۷پ-۵۲ر)، ۱۳ سطر (۸/۵×۱۴)، اندازه: ۱۵×۲۱/۵سم [ف:-۲۲۴]

۱۹۹. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۲۹۲۹/۲

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: پسته‌ای، جلد: مشکی لایی، ۷گ(۲۶پ-۳۲ر)،۱۶و۲۴ سطر، اندازه: ۱۵×۲۲/۶سم [ف: ۶-۱۶۶]

۲۰۰. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه: ۱۱۰۲/۳

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: رنگی کبود، جلد: تیماج مشکی یک‌لا، ۱۵گ، ۱۳ سطر (۹/۵×۱۴)، اندازه: ۱۵×۲۰سم [ف: ۳-۸۵۴]

۲۰۱. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه: ۱۱۲۹/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ محشی؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۴سطر (۷/۵×۱۱/۵)، اندازه: ۱۳×۱۷سم [ف: ۳-۱۵۷۰]

۲۰۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۶۴۶۹/۴

انجام: برابر

کامل؛ خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: نباتی و نخودی آهار مهره، جلد: تیماج مشکی مندرس، ۳۳گ (۱۱۸-۱۵۰)، اندازه: ۱۱/۶×۱۹/۶سم [ف: ۱۶-۴۹۶]

۲۰۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ض۱۷۲۵۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: سید محمد علی، تا: قرن ۱۳؛ دارای حواشی به فارسی و بعضاً به عربی؛ انتقالی از دانشگاه علوم اسلامی رضوی در آذر ۱۳۶۸؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج عنابی، ۵۳ص، ۱۰ سطر، اندازه: ۱۰×۱۶سم [ف: ۲۱/۱-۱۴۵]

۲۰۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۳۶۴۹۳

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ اهدائی: رهبری، مهر ۱۳۸۶؛ کاغذ: نخودی آهار مهره فرنگی، جلد: تیماج قهوه‌ای یک‌لا، ۱۶گ، ۱۴سطر، اندازه: ۱۰/۵×۱۴/۸سم [اهدائی ف: ۳-۸۶]

۲۰۵. اصفهان؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۴۲۵/۳

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ در حاشیه چند برگ پایانی کتاب قصیده معروف میرفندرسکی؛ جلد: تیماج مشکی مجدول، ۴۴گ (۵۹ر-۹۳پ)، اندازه: ۱۱×۱۷سم [ف: ۲-۳۴۵]

۲۰۶. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۹۷۷۲

آغازو انجام: برابر

خط: نسخ، کا: سید محمد علی، تا: قرن ۱۳، ضمیمه نسخه ش۱۷۲۵۲ است [رایانه]

۲۰۷. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۳۱۴۸/۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** فی احکام الشک فی الصلوة لاشک فی الثنائیه ... او شک بین الاثنین و الثلاث او الاثنین و الاربع

بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۷۷ص (۲۳۹-۳۱۶)، قطع: خشتی، اندازه: ۱۵×۱۹سم [ف: ۱۰-۷۲۶]

۲۰۸. تهران؛ علوم پزشکی؛ شماره نسخه: ۲۷۳/۳

آغاز و انجام: برابر

خط: تحریری، بی‌کا، تا: قرن ۱۲ و ۱۳؛ ۶ص (۱۵۳-۱۵۹)، ۱۱ سطر، اندازه: ۱۵×۲۰سم [نشریه: ۳-۳۴۹]

۲۰۹. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۸۶۵۳/۱

بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: مقوا، ربعی، ۹گ (۱ر-۹ر)، ۲۲ سطر (۷×۱۷) [ف: ۱۷-۱۸۷]

۲۱۰. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۵۹/۲۲۶-۹۰۰۶/۲

آغاز: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ ۵۵گ (۱و ۲۸-۸۳)، ۷ سطر، اندازه: ۱۰×۱۵سم [ف: ۱-۴۸۲]

۲۱۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۳۴۹۷/۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ زیبا، کا: علی نقی بن محمد حسن رضوی (به قرینه رساله قبلی)، تا: اواخر قرن ۱۳؛ محشی با نشان «شرح»؛ کاغذ: فرنگی، ۱۱گ (۴۷-۵۷)، ۱۴سطر، اندازه: ۶×۱۴سم [ف: ۳۴-۲۳۲]

۲۱۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۵۵۷۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: محمد بن شاه مراد، تا: ۱۲۰۳ق؛ محشی؛ کاغذ: فستقی، جلد: مقوا، رویه گالینگور، عطف و گوشه تیماج قهوه‌ای، ۱۱گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۷/۵×۲۱/۵سم [ف: ۲۱/۱-۱۴۵]

۲۱۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۵۵۷۱/۱

آغاز و انجام: برابر

نام کتاب و مؤلف به قرینه آغاز نسخه تعیین شد؛ خط: نسخ، کا: محمد باقر بن شاه مراد، تا: ۱۲۰۳ق؛ محشی؛ کاغذ: فستقی، جلد: تیماج خرمایی یک‌لا، ۱۱گ (۱-۱۱)، اندازه: ۱۷/۵×۲۱/۵سم [ف: ۱۲-۴۲۱]

۲۱۴. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۳۱۴۱/۲

خط: نسخ، بی‌کا، تا: شنبه از شعبان ۱۲۰۵ق؛ مصحح؛ مهر: «عبده الراجی عبدالرحمن» (بیضی)؛ ۱۴گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۱×۱۷سم [محدث ارموی مخ: ۱-۱۷۶]

۲۱۵. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۱۶۷۲/۲

خط: نسخ، کا: علی نقی بن محمد رفیع، تا: ۱۲۰۷ق؛ با ترجمه فارسی در میان سطرها؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۶۰گ (۴۳پ-۱۰۳ر)، ابعاد متن: ۱۲×۱۶، اندازه: ۱۶×۲۰سم [ف: ۸-۲۳۷]

۲۱۶. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۵۲۱۶/۱

آغاز: ثواب جزیل ففی الخبر بطریق اهل البیت علیهم السلام صلوة فریضة خیر من عشرین حجة؛ **انجام:** برابر

خط: نسخ، کا: ایوب بن عبدالرزاق موسوی، تا: جمعه ۲۰ جمادی الثانی ۱۲۱۰ق؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح، محشی؛ یادداشت محمد موسوی جزایری از نوادگان سید نعمت الله جزایری به سال ۱۳۷۲ق، یادداشتی از سید عبدالرزاق به سال ۱۲۴۶ق در پایان؛ تملک: محمد حسین بن حاج علی اکبر همراه مهر وی «محمد حسین؟» (بیضی)؛ مهر: آیة الله مرعشی نجفی؛ کاغذ: فرنگی، ۲۲گ (۱-۲۲)، ۸ سطر، اندازه: ۹×۱۵سم [ف: ۳۸-۶۲۴]

۲۱۷. تبریز؛ ملی؛ شماره نسخه: ۳۳۸۲

انجام: برابر

خط: نسخ تعلیق، بی‌کا، تا: غره شعبان ۱۲۱۳ق؛ کاعذ: فرنگی، جلد: چرمی تریاکی، ۲۱گ، ۱۰سطر، اندازه: ۱۰/۵×۱۵/۵سم [ف: ۱-۹۳]

۲۱۸. کرمانشاه؛ فیض مهدوی (کتابخانه)؛ شماره نسخه: بدون شماره

کا: محمد کاظم بن أبی الحسن، تا: سلخ ربیع الأول ۱۲۱۷ق؛ دعاء کمیل و متفرقات اخری [تراثنا: س۲ش۴-۲۵]

۲۱۹. اصفهان؛ روضاتی؛ شماره نسخه: ۱۶۶

خط: نسخ، کا: محمد علی موسوی همدانی، تا: ۱۲۱۸ق؛ دارای توضیحاتی به عربی و فارسی در حاشیه و بین سطور؛ ۸سطر، اندازه: ۱۵×۲۰سم [ف:-۱۰۹]

۲۲۰. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه: ۹۹۵/۶

آغاز: برابر

خط: نسخ، کا: علی بن عبدالعلی، تا: ۱۲۱۹ق؛ اهدایی: عباس حاجی ده آبادی؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: مقوایی روکش کاغذ آبی عطف تیماج قرمز، ۲۵گ (۱۴۰-۱۶۵)، ۱۲ سطر (۸×۱۲)، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: ۲-۸۱۲]

۲۲۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۳۶۳۱۷

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۲۰ق؛ اهدایی: رهبری، مهر ۱۳۸۶؛ کاغذ: نخودی فرنگی آهار مهره، جلد: مقوا با عطف تیماج قهوه‌ای، ۲۵گ، ۸سطر، اندازه: ۱۴/۵×۱۹/۵سم [اهدائی ف: ۳-۸۵]

۲۲۲. زنجان؛ امام جمعه؛ شماره نسخه: ۴مجموعه بدون شماره

بی‌کا، تا: جمعه ربیع الثانی ۱۲۲۰ق، جا: قزوین [دلیل المخطوطات: ۱-۱۴۵]

۲۲۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۳۱۹۷

آغاز و انجام: برابر؛ افزوده فی الثالث من محرم الحرام من سنة مأتین و ادی و عشرین بعد الالف من الهجره النبویه صلی الله علیه و آله و سلم.

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۳ محرم ۱۲۲۱ق؛ یکی از مالکان نسخه کاتب را جد خود معرفی نموده و نوشته: «هذالکتاب المسمی بالالفیه من تصانیف شیخنا و امامنا المحقق البذل النحریر محمد الملقب بالسعید الشیخ الشهید الاول بخط جدی نور الله مضجعه و مرقده»؛ کاغذ: فرنگی نباتی آهاردار، جلد: تیماج قهوه‌ای مایل به سرخ یک‌لا دور منگنه، ۵۳ص، ۱۱ سطر، قطع: رقعی، اندازه: ۱۰×۱۵/۵سم [ف: ۱۰-۷۷۶]

۲۲۴. کرمانشاه؛ جلیلی؛ شماره نسخه: ۳۴۹/۲

آغاز: برابر

خط: نسخ جلی، کا: محمد حسن بن علی اکبر، تا: ۱۲۲۳ق؛ ۲۶ص (۲۲-۴۷)، ۱۰ سطر [ف:-۲۶۶]

۲۲۵. تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه: ۱۲۰

خط: نسخ، کا: محمد بن ملا آقا بابا، تا: یک‌شنبه ربیع الاول ۱۲۲۳ق؛ حواشی با نشان «ز دام ظله، محمد عفی الله عنه، ع ل، آقا بابا، ج»؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۵۲گ، ۷ سطر (۶/۵×۱۰)، اندازه: ۱۵/۵×۲۰/۵سم [ف:-۴۶۲]

۲۲۶. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۶۲۱۷

بی‌کا، تا: ۱۲۲۵ق؛ مصحح؛ افتادگی: وسط؛ کاغذ: فرنگی آبی، ۲۰گ (۴۴پ-۶۳پ)، ۱۳سطر (۶/۴×۱۰)، اندازه: ۱۰/۷×۱۵/۵سم [رایانه]

۲۲۷. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۴۵۷۲-۲۳/۹۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: شیخ محمدرضا بن میرزا محمدعلی، تا: اواخر ربیع الثانی ۱۲۲۶ق؛ جلد: گالینگور قهوه‌ای، ۱۲گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۱-۴۸۱]

۲۲۸. تهران؛ عبدالعظیم؛ شماره نسخه: ۶۸۶/۱

آغاز: الأخذ عن مجتهد و لو بواسط أو وسایط مع عدالة الجمیع مع عدالة فیمن لم یعتقد ما ذکرناه؛ **انجام:** برابر

خط: نسخ، کا: بهرام بن مخذوم حسینی، تا: ۱۵ محرم ۱۲۲۷ق؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح؛ واقف: آیت الله مرعشی نجفی، ۲۹گ، ۱۰ سطر، اندازه: ۱۱/۵×۱۴/۵سم [ف: ۱-۶۳]

۲۲۹. شیراز؛ علامه طباطبائی؛ شماره نسخه: ۱۵۳۷/۶

آغاز: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۹رجب ۱۲۲۸ق؛ ۷گ (۵۲-۵۸) [نسخه پژوهی: ۳-۱۵۱]

۲۳۰. قم؛ فاضل قائینی؛ شماره نسخه: بدون شماره

بی‌کا، تا: ۱۲۲۹ق [تراثنا: س۱۳ش۱-۱۳۳]

۲۳۱. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۲۲۸۷/۸-۱۲/۱۷۷

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: محمدباقر بن کربلائی فاضل استرآبادی، تا: ۱۲۲۹ق؛ ۱۴گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۰×۱۷سم [ف: ۱-۴۸۰]

۲۳۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۵۵۳۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: حسینعلی بن محمد، تا: ۱۲۳۰ق [رایانه]

۲۳۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۰۶۳۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۳۲ق [رایانه]

۲۳۴. یزد؛ کاظمینی؛ شماره نسخه: ۴۰/۲

خط: نسخ، کا: محمد فاضل بن محمد باقر انصاری، تا: صفر ۱۲۳۲ق؛ جلد: تیماج مشکی ضربی بدون مقوا، ۲۲گ (۶۵پ-۸۷ر)، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۳×۲۱/۵سم [ف: ۱-۴۹]

۲۳۵. قائن؛ حسینی قهستانی؛ شماره نسخه: ۳۶

خط: نسخ، کا: سید مصطفی بن محمد بن رضا قائنی، تا: پنج‌شنبه ۲۲ صفر ۱۲۳۳ق؛ محشی؛ ۱۷گ، ۱۱ سطر، اندازه: ۹×۱۷/۵سم [ف:-۱۴۴]

۲۳۶. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۶۰/۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: جعفر بن حسین، تا: ۱۲۳۴ق [رایانه]

۲۳۷. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه: ۱۱۴۰/۱

آغاز: افعالها و مقلد و یکفیه الاخذ عن المجتهد؛ **انجام:** و ایادیک التی لا تعد و لا تحصی

خط: نسخ، کا: محمد رحیم بن محمد ابراهیم، تا: جمادی الاول ۱۲۳۴ق؛ ۸گ، ۱۹ سطر (۸×۱۳) [ف: ۳-۸۷۱]

۲۳۸. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۹۰۸۵/۴-۶۰/۲۵

آغاز: برابر

خط: نسخ، کا: محمدعلی ولد کربلایی شمس، تا: پنج‌شنبه ۱۴ رجب ۱۲۳۴ق؛ ۱۸گ (۳۱-۴۸)، ۱۱ سطر، اندازه: ۱۵×۲۰سم [ف: ۱-۴۸۲]

۲۳۹. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۳۶۵۴۵

خط: نسخ، کا: محمد کاظم بن امیر علی، تا: ۱۲۳۵ق؛ در حاشیه بعضی نکات فقهی به خط نستعلیق خفی به فارسی؛ مهر: کاتب «العبد المذنب محمد کاظم»؛ اهدایی: رهبری، مهر ۱۳۸۶؛ کاغذ: نخودی و فستقی آهار مهره فرنگی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۳۸گ، ۹ سطر، اندازه: ۱۰/۵×۱۷/۵سم [اهدائی ف: ۳-۸۵]

۲۴۰. تهران؛ حقوق؛ شماره نسخه: ۲۴۰/۳-ج

خط: نسخ، کا: حسین سید احمد حلبی حسینی، تا: ۱۲۳۵ق؛ ۸گ

(۱۳۱پ-۱۳۸پ) [ف: ۲۵۴]

۲۴۱. نجف آباد؛ حججی؛ شماره نسخه: ۱۱۳/۱

آغاز: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: چهارشنبه ۲۱ رجب ۱۲۳۶ق؛ با ترجمه زیرنویس؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۳۱گ (۱پ-۳۱ر)، اندازه: ۱۵×۲۰/۵سم [ف:-۱۶۷]

۲۴۲. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه: ۱۷۷۸/۲

خط: نسخ، کا: ابراهیم موسوی، تا: ۱۲۳۶ق؛ کاغذ: ترمه، جلد: مقوایی با تیماج تریاکی، ۳۵گ (۹۴-۱۲۸)، ۱۵ سطر (۹×۱۵)، اندازه: ۱۵×۲۱/۵سم [ف: ۳-۱۰۵۲]

۲۴۳. کرمانشاه؛ جلیلی؛ شماره نسخه: ۲۶۵/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: دوشنبه ۱۰ رجب ۱۲۳۶ق؛ کاغذ: فستقی فرنگی، ۹ سطر [ف:-۲۴۸]

۲۴۴. قم؛ مرکز مطالعات؛ شماره نسخه: ۵۳۸/۳

خط: نسخ زیبا، بی‌کا، تا: پنج‌شنبه جمادی الثانی ۱۲۳۸ق؛ جلد: تیماج،مشکی،۲۴گ(۵۷پ-۸۰ر)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۱-۴۶۶]

۲۴۵. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۱۷۴۹/۲-۱۰/۵۹

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: چهارشنبه ربیع الثانی۱۲۳۹ق، حسب الامر آخوند ملاعلی؛ با ترجمه فارسی برخی کلمات زیرنویس شده، مصحح، محشی؛ جلد: گالینگور قهوه‌ای، ۲۴گ، ۸ سطر، اندازه: ۱۷/۵×۲۳سم [ف: ۱-۴۸۰]

۲۴۶. همدان؛ مدرسه غرب؛ شماره نسخه: ۴۸۲۲/۲

خط: نسخ، کا: محمد باقر خونساری، تا: محرم ۱۲۴۰ق، قطع: بیاض رقعی [رشت و همدان: ف:-۱۵۷۴]

۲۴۷. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۱۳۱۶/۷

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: اسماعیل بن چراغعلی سنگسری، تا: ۱۲۴۰ق [رایانه]

۲۴۸. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۳۶۴۷۶

خط:نستعلیق،بی‌کا،تا:۱۱ جمادی الثانی ۱۲۴۰ق؛ اهدائی: رهبری، مهر ۱۳۸۶؛ کاغذ: نخودی آهار مهره فرنگی، جلد: تیماج مشکی یک‌لا، ۵۷گ، ۵ سطر، اندازه: ۱۰×۱۵/۳سم [اهدائی ف: ۳-۸۵]

۲۴۹. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۳۶۴۷۶

خط:نستعلیق،بی‌کا،تا:۱۱ جمادی الثانی ۱۲۴۰ق؛ اهدایی: رهبری، مهر ۱۳۸۶؛ کاغذ: نخودی آهار مهره فرنگی، جلد: تیماج مشکی یک‌لا، ۵۷گ، ۵ سطر، اندازه: ۱۰×۱۵/۳سم [اهدائی ف: ۳-۸۵]

۲۵۰. قم؛ معصومیه؛ شماره نسخه: ۴۹۸/۲

آغاز و انجام: برابر

خط: ثلث جلی، بی‌کا، تا: ۱۲۴۱ق؛ جلد: مقوایی، ۱۶گ (۵۳ر-۶۹ر)، ابعاد متن: ۵×۱۰، اندازه: ۱۰/۵×۱۵سم [ف: ۲-۱۱۶]

۲۵۱. قم؛ مدرسه رضویه؛ شماره نسخه: ۹۱/۴

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۴۱ق؛ ۳۱گ (۲۷پ-۵۷ر)، قطع: بیاض رقعی [چند نسخه-ف:-۵۹]

۲۵۲. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه: ۲۵۶۰/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: محمد ربیع همدانی، تا: ۴ جمادی الاول ۱۲۴۱ق، جا: تهران؛ محشی، مصحح؛ ۱۵گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۱×۱۵سم [ف مخ: ۱-۲۰۰]

۲۵۳. رامسر؛ فرید تنکابنی، عبدالوهاب؛ شماره نسخه: ۱۶/۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: محمد بن کربلائی صادق تنکابنی، تا: ۱۲۴۴ق؛ ۱۱ سطر (۵/۵×۱۳/۵) [نشریه: ۷-۷۸۱]

۲۵۴. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه: ۱۹۲۰/۲

خط: نستعلیق، کا: محمد بن مرتضی قلی، تا: ۱۲۴۶-۱۲۴۷ق؛ ۱۶گ، ۱۴سطر، اندازه: ۱۰×۱۶سم [ف: ۳-۱۴۹]

۲۵۵. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۲۷۹۲/۱

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: سه‌شنبه جمادی الاول ۱۲۴۶ق؛ مصحح؛ جلد: تیماج مشکی بدون مقوا، ۱۲گ (۱پ-۱۳ر)، اندازه: ۱۹×۱۲سم [ف: ۷-۳۵۵]

۲۵۶. چالوس؛ امام صادق؛ شماره نسخه: ۴۹۹/۲

بی‌کا، تا: ۱۲۴۷ق؛ جلد: تیماج سیاه [ف:-۲۶۳]

۲۵۷. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه: ۱۷۷۰/۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: محمد بن حاجی ابراهیم، تا: ۱۲۴۸ق؛ کاغذ: نخودی آهار مهره، ۱۵گ، ۱۲ سطر، قطع: جیبی، اندازه: ۱۴/۵×۱۵سم [ف: ۵-۱۸۹]

۲۵۸. دامغان؛ صادقیه؛ شماره نسخه: ۸۰/۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۵۱ق؛ مصحح؛ ۵گ، اندازه: ۱۷/۵×۲۴سم [ف: ۱۹]

۲۵۹. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۶۱۸۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ نسخه پیش از ۱۲۵۲ نوشته شده؛ کاغذ: نخودی، جلد: مقوا با روکش پارچه، ۱۸گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۰×۱۶سم [ف: ۵-۳۹۱]

۲۶۰. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۳۹۳۳/۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ و نستعلیق، کا: محمد سعید، تا: سه‌شنبه ۲۰ ذیحجه ۱۲۵۵ق؛ مجدول، محشی با نشان «ع. ل رحمه الله»، مهر: به جای نام کاتب «محمد سعید» (بیضی)؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: یک لت سمت راست مقوا رویه تیماج مشکی مجدول، ۲۴گ (۳۵پ-۵۸پ)، ۱۰-۱۳سطر (۸/۲×۱۳/۳ و ۸/۵×۱۵/۵)، اندازه: ۱۴/۵×۲۱/۲سم [ف: ۱۷-۱۸۹]

۲۶۱. رامسر؛ فرید تنکابنی، عبدالوهاب؛ شماره نسخه: ۶۹

آغاز: برابر
نام مؤلف به قرینه آغاز نسخه تعیین شد؛ کا: حبیب الله ملاقربان علی سمامی، تا: ۱۲۵۶ق؛ محشی فارسی؛ کاغذ: ترمه، جلد: چرمی [نشریه: ۷-۷۹۳]

۲۶۲. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه: ۱۱۰۲/۱
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: دوشنبه ۲۷ ذیحجه ۱۲۵۸ق؛ محشی؛ مهر: «صراط علی حق نمسکه» (لوزی)، حاج سید سعید؛ جلد: تیماج مشکی لایه‌ای،۱۲ سطر (۵×۱۰/۵)، اندازه: ۹×۱۷سم [ف: ۳-۱۵۱۹]

۲۶۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۹۰۳۹
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: محمد موسوی، تا: ۱۲۵۹ق؛ مصحح، مقابله شده؛ اهدائی: رهبری، فروردین ۱۳۷۲؛ کاغذ: الوان آهار مهره، ۱۵گ، ۱۴سطر، اندازه: ۱۱/۵×۲۱/۵سم [اهدائی ف: ۳-۸۶]

۲۶۴. شیراز؛ علامه طباطبائی؛ شماره نسخه: ۱۱۸۱/۱
خط: نسخ، کا: میرزا محمد حسین بن حاج شیخ محمد، تا: ذیحجه ۱۲۵۹ق؛ اندازه: ۱۵×۲۰/۵سم [نسخه پژوهی: ۳-۱۳۹]

۲۶۵. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۷۵۱۷/۲-۳۸/۱۳۷
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: سه‌شنبه ۱۴ جمادی الاول ۱۲۵۹ق؛ محشی با حواشی «ع ل»؛ جلد: تیماج قهوه‌ای مجدول گرهی، ۳۷گ، ۸ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۱-۴۸۱]

۲۶۶. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه: ۱۱۲۱
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: نظر محمد، تا: رجب ۱۲۶۰ق؛ اهدایی: شیخ محمد طاهری؛ کاغذ: حنایی، ۳۹گ، ۸ سطر (۵/۵×۱۲)، اندازه: ۱۳/۵×۲۰سم [ف: ۳-۸۶۵]

۲۶۷. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه: ۱۹۰۴/۱
خط: نسخ، کا: مهدی بن حسن حسینی، تا: ۱۲۶۲ق؛ اهدایی: وزیری مؤسس؛ کاغذ: اصفهانی آهار مهره، جلد: مقوایی با تیماج مشکی یکطرفه، ۱۲ص (۱-۱۲)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۳-۱۰۹۰]

۲۶۸. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۳۳۴۱-۲۱۷/۱۱
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: عبدالصمد بن محمداسماعیل بن ملامحمد بن ملاعبدالرحمن بن ملانورمحمد بن ملامحمد تقی بن ملا عبدالله بن ملامحمود بن ملاابوالقاسم محمود آبادی برخوار، تا: سه‌شنبه غره رمضان ۱۲۶۴ق؛ در پایان رساله عوامل منظوم در دو صفحه تحریر شده؛ جلد: مقوایی بنفش با عطف و گوشه‌های تیماج مشکی، ۲۳گ، ۱۱ سطر، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف: ۱-۴۸۰]

۲۶۹. قم؛ معصومیه؛ شماره نسخه: ۳/۸۳/۳-۶۱۹۶
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲ جمادی الثانی ۱۲۶۵ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج تریاکی، ۱۰ سطر، قطع: وزیری [آستانه قم: ۱۹۶]

۲۷۰. قزوین؛ امام صادق؛ شماره نسخه: ۱۶۱/۵
کا: علی بن حیدر، تا: جمعه ۸ صفر ۱۲۶۷ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای [ف: ۱-۳۳۷]

۲۷۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۴۳۵۳
آغاز: بسمله. فی الاشارة ... ماهیة التقلید و ما قیل؛ **انجام:** بالاحتیاط فی المسألة الاصولیة کما لایخف الجهة الثانیة.
خط: نستعلیق تحریری، بی‌کا، تا: ۱۲۶۸ق؛ افتادگی: انجام؛ قطع: وزیری [رایانه]

۲۷۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۳۲۱۷۴
خط: نسخ، کا: علی نقی، تا: چهارشنبه ۵ جمادی الثانی ۱۲۷۲ق؛ اهدایی: رهبری، بهمن ۱۳۸۳؛ کاغذ: فستقی فرنگی، جلد: تیماج قهوه‌ای سوخت، ۲۳گ، ۹سطر، اندازه: ۱۲×۲۰/۵سم [اهدائی ف: ۳-۸۵]

۲۷۳. شیراز؛ شاهچراغ؛ شماره نسخه: ۴۹۸/۲
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۸۰ق؛ ۱۱گ (۲۳پ-۳۴پ)، اندازه: ۱۰/۵×۱۶/۵سم [ف: ۳-۱۰۵]

۲۷۴. شیراز؛ شاهچراغ؛ شماره نسخه: ۳۴۵/۱
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ خوب، بی‌کا، تا: ۱۲۸۸ق؛ کاغذ: سفید، جلد: مقوا با تیماج مشکی، ۵۴ص، ۱۱ سطر (۶×۱۰)، اندازه: ۱۳×۱۸/۵سم [ف: ۲-۲۴۵]

۲۷۵. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه: ۲۱۳۳/۱
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: علی محمد شیرازی، تا: ۱۲۸۸ق؛ ۱۱گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۷×۲۱سم [ف مخ: ۱-۲۰۰]

۲۷۶. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه: ۱۴۸۲۱/۹
خط: شکسته، نستعلیق، بی‌کا، تا: سلخ محرم ۱۲۸۹ق؛ در هامش صفحه آخر از سرمای سخت زمستان قهستان در سال ۱۲۸۸ق یاد شده؛ کاغذ الوان؛ جلد: تیماج عنابی لایه‌ای، ۱۷گ، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۲-۱۲۱]

۲۷۷. قم؛ مهدوی (کتابخانه)؛ شماره نسخه: بدون شماره/۱
بی‌کا، تا: ۴ ذیقعده ۱۲۹۱ق [تراثنا: س۱۸ش۱و۲-۲۳۷]

۲۷۸. تهران؛ مدارک فرهنگی؛ شماره نسخه: ۲۱/۳
آغاز و انجام: برابر
کا: محمد نصیر خوانساری، تا: شب چهارشنبه ۱۴ ذیقعده ۱۲۹۳ق؛ مهر: «ادرکنی یا امام حسین» (چهارگوش)، «محمد موسوی» (بیضی)؛ کاغذ: فرنگی مایل به حنایی و آبی، جلد: مقوایی با روکش کاغذ صورتی و عطف پارچه بنفش و آستر و بدرقه، ۲۴ص (۶۶-۸۹)، اندازه: ۱۰×۱۷سم [ف:-۱۹]

۲۷۹. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ض۸۶۰۷
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: محمد علی بن کربلایی حسین، تا: ۱۲۹۴ق؛ کاغذ: نخودی، جلد: مقوا رویه پارچه مشکی، ۱۴گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۱×۲۱سم [ف: ۲۱/۱-۱۴۰]

۲۸۰. تهران؛ نوربخش؛ شماره نسخه: ۷۸۶
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق و شکسته نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳-۱۴؛ ترجمه فارسی بین سطور؛ کاغذ: فرنگی آهار مهره، جلد: تیماج قرمز برگ، ۴۷گ، بدون ۹ برگ سفید اول و اخر، ۶ سطر، قطع: رقعی، اندازه: ۱۳/۵×۲۱سم [نشریه: ۱۳-۱۶۶]
۲۸۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۰۰۷۳
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳و ۱۴؛ مصحح، مقابله شده در سال ۱۳۶۰ ق توسط سید مصطفی صفایی خوانساری، خط و مهر مالکیت مصحح سنه ۱۳۴۰؛ اهدایی: رهبری، خرداد ۱۳۷۳؛ کاغذ: نباتی و نخودی، جلد: مقوا، ۳۹گ، ۹ و ۱۰ سطر، اندازه: ۷×۱۰/۵سم [اهدائی ف: ۳-۸۶]
۲۸۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۰۹۳۷
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: محمد باقر بن حسین دماوندی، تا: ۱۳۰۰ق؛ اهدایی: رهبری، خرداد ۱۳۷۳؛ کاغذ: نخودی آهار مهره، جلد: میشن قهوه‌ای، ۱۰گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۶×۲۱/۵سم [اهدائی ف: ۳-۸۶]
۲۸۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۳۸۸۹/۳
بی‌کا، تا: قرن ۱۴؛ کاغذ: فرنگی چند رنگ و ضخیم، جلد: تیماج مشکی رنگ، ۳۶ص (۱۳۷-۱۷۲)، قطع: خشتی، اندازه: ۱۱×۲۱/۵سم [ف: ۱۰-۱۹۱۵]
۲۸۴. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه: ۲۵/۱
خط: نسخ و نستعلیق، کا: جلال الحکماء اسدالله کجوری لاشکی، تا: ۱۳۰۳ق؛ جلد: تیماج خرمایی، ۹ و۱۱ سطر، اندازه: ۱۳×۲۱سم [ف: ۱-۳۰۳]
۲۸۵. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۹۲۱۸/۲
خط: نسخ، کا: محمد حسین بن محمد موسوی خوانساری، تا: ۱۳۰۷ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای بدون مقوا، ۹گ (۶۶پ-۵۸ر)، اندازه: ۱۰×۱۵/۵سم [ف: ۲۴-۱۹]
۲۸۶. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ض۱۲۸۱۰
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: ابوالقاسم بن اسماعیل خوانساری، تا: ربیع الاول ۱۳۱۵ق؛ مجدول؛ واقف: حسین کی استوان، آبان ۱۳۴۸؛ کاغذ: نخودی، جلد: مقوا، رویه گالینگور، ۲۶ص، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۰/۲×۱۶/۶سم [ف: ۲۱/۱-۱۴۶]
۲۸۷. قائن؛ امام، سید حسن؛ شماره نسخه: ۲۵/۴
خط: نسخ، کا: افضل بن حسین قائنی خراسانی، تا: پنج شنبه ۲۲ محرم ۱۳۲۰ق؛ جلد: تیماج مشکی بدون جلد، ۱۱گ (۴۱پ-۵۲پ)، اندازه: ۱۱/۵×۱۸سم [کتابخانه‌های قائن: ف:-۲۰۰]
۲۸۸. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۳۹۹۷/۴
خط: نستعلیق شکسته، کا: سید محمد سعید بن حسین حسینی، تا: ۱۳۲۷ق؛ کاغذ: فرنگی آبی (و چند برگ شکری رنگ)، جلد: تیماج مشکی با سجاف عطف و حواشی، ۷۳ص (۳۳-۱۰۶)، قطع: رقعی، اندازه: ۱۱/۵×۱۹سم [ف: ۱۰-۲۲۱۵]
۲۸۹. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۳۴۷۹
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: محمد آقا الشیخ الاسلامی حسینی تویسرکانی، تا: ۱۳۷۶ق؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: مقوای با روکش کاغذی عطف پارچه، ۲۲گ، ۹ سطر (۸/۵×۱۲)، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: ۱۵-۲۸۸]
۲۹۰. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۹۴۶۱
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا [رایانه]
۲۹۱. مشهد؛ مدرسه باقریه؛ شماره نسخه: ۳۱۴/۳
خط: نسخ، کا: سید محمد علی، بی‌تا؛ کاغذ: فرنگی، ۱۱ و ۱۲ سطر (۷×۱۲)، اندازه: ۱۰×۱۶/۵سم [تراثنا: س۶ش۴-۹۵]
۲۹۲. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۲۱۲۲/۱
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ پایان به نسخ نونویس محمد تقی نراقی در صفر ۱۰۹۲؛ محشی با نشانه «شرح»؛ کاغذ: پسته‌ای، جلد: میشن سیاه لایی، ۴۶گ (۲پ-۴۸ر) [ف: ۵-۴۲۴]
۲۹۳. اصفهان؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۷۵۶/۳
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج مشکی ضربی، ۷۹گ (۲۵ر-۱۰۴پ حاشیه)، اندازه: ۱۰×۱۶/۵سم [ف: ۲-۵۷۶]
۲۹۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۵۹۱۱/۳
یک برگ از اوایل رساله را دارد؛ خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲ص (۲۹-۳۰)، اندازه: ۱۹/۵×۲۷/۵سم [ف: ۴۴-۱۲۸]
۲۹۵. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۶۶۰۳
آغاز: بسمله اما مقدمه فالصلاة الواجبة افعال معهودة؛ **انجام:** برابر
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا [رایانه]
۲۹۶. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۱۴۱۰/۲
بی‌کا، بی‌تا [ف]
۲۹۷. مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه: ۷۹۶/۲
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: چرم قرمز، ۴۳گ (۴۶پ-۸۹ر)، اندازه: ۱۲/۵×۱۹سم [مؤید: ۲-۲۴۹]
۲۹۸. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۴۸۷۲
آغاز: فا الیومیة واجبة بالنص و الاجماع مستحل ترکها کافر ففیها ثواب جزیل ففی الخبر بطریق أهلبیت؛ **انجام:** و لو فاته فریضة مجهولة من الخمس، ففی الحاضر صبحاً و مغرباً و أربعا مطلقه ...
خط: نستعلیق تحریری، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز؛ کاغذ: فرنگی آبی، جلد: تیماج مشکی یک‌لا، ۱۹گ (۱-۱۹پ)، ۱۰-۱۴ سطر (۷×۱۱ و ۷/۵×۱۲)، اندازه: ۱۱×۱۵سم [رایانه]
۲۹۹. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۶۶۸۲
آغاز: علی الحاستین تحقیقا او تقدیراً یعنی موجبات وضو یازده

است بول و غایط و بادی که از محل معتاد بیرون می‌آید و خوابی که بر چشم غالب آید؛ **انجام:** و اگر اطلاق کنند قضا بر نماز طواف و نماز جنازه پس مجاز است و همچنین نذر مطلق و الختم علی بالصلوة علی محمد و آل الطیبین و الطاهرین

خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز (در تطبیق با نسخه مشابه حدوداً ۳ برگ از آغاز افتادگی دارد، بین برگ‌های ۴پ و ۵ نسخه نیز افتادگی دارد)؛ با ترجمه فارسی، مصحح، در برگ ۱ مطالبی راجع به نماز نافله شب و نکاح؛ کاغذ: فرنگی نخودی، ۱۶گ (۲-۱۷پ)، ۱۳ سطر (۱۱×۱۵/۵)، اندازه: ۱۵×۲۰سم [رایانه]

۳۰۰. مشهد؛ مدرسه باقریه؛ شماره نسخه: ۳۰۵/۳

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ با ترجمه فارسی زیر سطور؛ کاغذ: فرنگی، اندازه: ۱۱×۱۶سم [تراثنا: س۶ش۴-۸۸]

۳۰۱. چالوس؛ امام صادق؛ شماره نسخه: ۲۸۳/۱

آغاز: برابر

بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج سیاه، اندازه: ۱۴×۲۱سم [ف:-۲۰۱]

۳۰۲. چالوس؛ امام صادق؛ شماره نسخه: ۳۲۸/۲

خط: نسخ جلی زیبا، بی‌کا، بی‌تا؛ مصحح، محشی؛ جلد: تیماج سیاه، ۱۰سطر، اندازه: ۱۲×۲۱سم [ف:-۲۱۱]

۳۰۳. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه: ۴۱۷۷

بی‌کا، بی‌تا [نشریه: ۱۳-۳۷۳]

۳۰۴. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه: ۴۲۵۳/۱

بی‌کا، بی‌تا [نشریه: ۱۳-۳۸۰]

۳۰۵. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۱۳۱/۲۲-طباطبائی

بی‌کا، بی‌تا؛ این نسخه چاپی است که در ۱۳۰۸ به خط نسخ ابوالقاسم بن علی اکبر گیلانی نوشته شده و به چاپ سنگی رسیده؛ ۱۵گ (۲۸۴-۲۹۸) [ف: ۲۳-۵۹۰]

۳۰۶. مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه: ۴۸/۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ محشی با نشان «ع ک»؛ جلد: چرم سیاه مایل به قرمز، ۱۳گ (۴۱ر-۵۳پ)، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۵/۵سم [مؤید: ۱-۷۸]

۳۰۷. مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه: ۱۳۵۱/۱

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ جلد: معمولی، ۲۴گ (۲پ-۲۶ر)، اندازه: ۱۴×۱۹/۵سم [مؤید: ۳-۲۸۷]

۳۰۸. تهران؛ مروی؛ شماره نسخه: ۸۷۵/۱

بی‌کا، بی‌تا؛ قطع: رقعی [ف:-۳۲۱]

۳۰۹. اصفهان؛ علامه فانی (ضیاء الدین)؛ شماره نسخه: ۳۰/۱

آغاز: و یشترط فی صحتها الاسلام لا فی وجوبها و یجب امام فعلها معرفة الله

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز؛ حواشی از جم مدظله است؛ جلد: مقوایی، ۱۶گ (۱ر-۱۶پ)، ۱۲سطر [سه کتابخانه اصفهان: ف:-۱۱۰]

۳۱۰. شیراز؛ خانقاه احمدیه؛ شماره نسخه: ۲۷۷/۳

بی‌کا، بی‌تا [نشریه: ۵-۲۲۳]

۳۱۱. قم؛ مرکز مطالعات؛ شماره نسخه: ۴۸۴/۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج مشکی ضربی مجدول، ۱۲گ (۵۶پ-۶۷پ)، اندازه: ۱۷×۲۱سم [ف: ۱-۴۱۷]

۳۱۲. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۳۸۰۸/۲۳

آغاز: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ محشی؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: مقوا رویه کاغذ زرد، ته چرم قهوه‌ای، ۳گ (۱۸۲-۱۸۵)، ۷ سطر (۹/۵×۱۶/۵)، اندازه: ۱۵×۲۱/۳سم [ف: ۱۷-۲۶]

۳۱۳. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۵۲۲/۱

خط: نسخ نازیبا، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج مشکی بدون مقوا، ۱۷گ (۱پ-۱۷ر)، اندازه: ۱۰/۵×۱۶/۵سم [ف: ۲-۱۲۵]

۳۱۴. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۶۷/۶

آغاز: و النفساء و یشترط فی صحتها الاسلام لا فی وجوبها؛ **انجام:** برابر

خط: نسخ، کا: محمد بن علی الصفی، بی‌تا، افتادگی: آغاز؛ در صفحه آخر اجازه‌ای است از جلال بن علی بن حسن حسینی حائری به‌جهت شیخ شمس الدین احمد بن شمس الدین؛ جلد: تیماج قهوه‌ای،۱۳گ(۲۳۰ر-۲۴۲ر)،اندازه: ۱۳×۱۸سم [ف: ۱-۸۰]

۳۱۵. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۶۸۰/۲

خط: نسخ، کا: علیجان بن سلطان بایزید کوکدی، بی‌تا؛ مصحح، محشی؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۲گ (۶۲پ-۸۳ر)، ۱۲ سطر، اندازه: ۹×۱۶/۵سم [ف: ۲-۲۷۳]

۳۱۶. خوی؛ نمازی؛ شماره نسخه: ۴۱۹/۴

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ مهر: «و رفعناه مکانا علیا» (مربع)؛ جلد: تیماج سوخت قهوه‌ای با ترنج با سر مجدول با نقش گل و بوته مذهب، لو لادار، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۵×۲۰سم [ف: ۲۱۰]

۳۱۷. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۶۹۶

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ معلق است به حواشی از «زی» و «ع ل» و «مهدی»؛ کاغذ: نخودی، جلد: مقوا با روکش پارچه، ۳۸گ، ۷ و ۸ سطر، اندازه: ۱۵×۲۰سم [ف: ۵-۳۹۰]

۳۱۸. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۶۹۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: محمد بن احمد، بی‌تا؛ محشی اغلب آن با امضای «زی» و برخی با امضای «ع ل»؛ کاغذ: نخودی، جلد: مقوا با روکش پارچه، ۲۲گ، ۱۰ سطر، اندازه: ۱۷×۲۵سم [ف: ۵-۳۹۱]

۳۱۹. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۶۹۷

آغاز: لا بالتقلید و العلم؛ **انجام:** برابر

خط: نسخ، کا: محمد بن حسن، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز؛ به وسیله اداره تشریفات آستان قدس در فروردین ۱۳۱۵، تسلیم کتابخانه

شده؛ کاغذ: نخودی، جلد: مقوا با روکش پارچه، ۳۴گ، ۱۰ سطر، اندازه: ۱۷×۲۱سم [ف: ۵-۳۹۱]

۳۲۰. کاشان؛ مدرسه سلطانی؛ شماره نسخه: ۱۸۲/۱

آغاز و انجام: برابر

کامل؛ خط: نسخ، کا: عبدالعظیم بن عیاث الدین علی، بی‌تا؛ ترجمه‌های میان سطور؛ مهر: «فتح الله الحسینی» (مدور)؛ جلد: تیماج مقوا، عطف پارچه ای، ۲۰گ، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۳/۵×۱۹/۵سم [ف]

۳۲۱. دامغان؛ صادقیه؛ شماره نسخه: ۲۰۴/۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ مصحح، محشی؛ تملک «محمد امین بن حاج حافظ»؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۳گ، اندازه: ۱۲×۱۹/۵سم [ف: ۲۰]

۳۲۲. قائن؛ مدرسه جعفریه؛ شماره نسخه: ۱۱۹/۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** والاحتیاط برکعة قائماً و المرغمتین الثانی عشر أن یتعلق الشک بالسادسة وفیه وجه بناء بالبطلان.

بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ بعد از این رساله اشعاری در مدح امام علی (ع) و شرح بعضی لغات اعتقادی آمده است؛ فاقد جلد، ۱-۱۹، ۱۹گ، اندازه: ۹/۵×۱۷سم [کتابخانه‌های قائن: ف:-۱۰۴]

۳۲۳. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه: ۲۵۲۵

آغاز: بسمله الحمدلله رب العالمین و الصلوة علی افضل المرسلین محمد و عترته الطاهرین

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ چهار ورق از اول و پنج ورق از آخر آن نونویس می‌باشد،حاشیه‌هایی به امضاء «زین الدین» و بدون امضاء؛ واقف: سپهسالار؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج، ۴۶ص، ۵ و۱۲ سطر، قطع: نیم خشتی باریک، اندازه: ۳/۵×۹/۵سم [ف: ۱-۳۶۱]

۳۲۴. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه: ۸۱۹۰/۱۴

بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: فرنگی سفید، جلد: تیماج حنایی ضربی مقوایی، ۷گ (۱۵۰پ-۱۵۶پ)، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۴×۲۱سم [ف: ۳-۱۸۵]

۳۲۵. بشرویه؛ امیرالمؤمنین؛ شماره نسخه: ۱۵۱/۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** و من هو علی رأس مسافة ازید من فرسخین الا ان یحضر غیر ... العاشر ان لا یکون جمعتان فی اقل من فرسخ

از اول تا البحث الثانی فی خصوصیات باقی الصلوات؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ جلد: مقوای لایی با عطف پارچه، ۳۲گ (۶۳پ-۹۴پ)، ۷ سطر، اندازه: ۱۰×۱۸سم [ف]

۳۲۶. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۹۴۶۹/۱

خط: نسخ معرب، کا: محمود بن شرف الدین علی، بی‌تا؛ جلد: مقوایی عطف تیماج قهوه‌ای، ۶۳گ (۳پ-۶۵ر)، ۷ سطر، اندازه: ۱۰×۱۶/۵سم [ف: ۲۴-۲۳۱]

۳۲۷. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۰۳۵۷/۲

آغاز: و النفساء و یشترط فی صحتها الاسلام لا فی وجوبها

خط: نسخ، کا: عزیز الله بن عبیدالله بن هدایة الله بن حمدالله عطائی سروی فدخدانی، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز؛ جلد: تیماج قرمز، ۴۴گ (۶۲ر-۱۰۵ر)، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۱×۱۵سم [ف: ۲۶-۲۹۷]

۳۲۸. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۹۵۲۹/۳

خط: نسخ، کا: شمس الدین بن علاء الدین بن فخر الدین حسینی کور سرخی، بی‌تا؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۷گ (۲۴پ-۴۰ر)، اندازه: ۱۳×۱۸سم [ف: ۲۴-۲۸۰]

۳۲۹. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۲۶۰۱/۴

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: اصفهانی نخودی، جلد: تیماج زرشکی، ضربی، ترنج و سرترنج با گل و بوته، دامن دار، ۲۱گ (۹۶پ-۱۱۷)، اندازه: ۱۲/۵×۱۸سم [ف: ۱۳-۲]

۳۳۰. قزوین؛ امام صادق؛ شماره نسخه: ۳۱۱/۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: علی اصغر بن محمد حسین سبزواری، بی‌تا؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۰گ [ف: ۱-۳۰۶]

۳۳۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۵۳/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ زیبا، بی‌کا، بی‌تا؛ محشی؛ جلد: تیماج قرمز ضربی، ۳۱گ (۱پ-۳۲ر)، اندازه: ۱۱×۱۸سم [ف: ۱-۶۳]

۳۳۲. گلپایگان؛ امام جمعه، محمد حسن؛ شماره نسخه: ۳۲/۲

خط: نسخ، کا: محمد تقی جرپادقانی، بی‌تا؛ جلد: تیماج قهوه‌ای ضربی لبه‌دار، ۴۷گ (۱۴پ-۶۰ر)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [کتابخانه‌های گلپایگان: ف:-۱۴۳]

۳۳۳. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه: ۲۲۶۱

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ تملک: «عبده الراجی فتحعلی حسینی»؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج زرد، ۲۴۰گ، ۹ سطر (۵/۵×۱۱)، اندازه: ۱۲/۵×۱۹سم [ف: ۴-۱۲۲۲]

۳۳۴. یزد؛ کاظمینی؛ شماره نسخه: ۷۲/۶

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: مقوایی عطف تیماج قهوه‌ای، ۱۲گ (۸۰ر-۹۲ر)، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۱/۵×۱۶/۵سم [ف: ۱-۷۷]

۳۳۵. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه: ۹۷۵

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ ۷گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۵×۲۰سم [ف: ۱-۲۱]

۳۳۶. اصفهان؛ سید کشفی؛ شماره نسخه: ۳مجموعه بدون شماره

کا: علی عصری، بی تا [دلیل المخطوطات: ۱-۵۲]

۳۳۷. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه: ۱۸۴۴/۱-عکسی

آغاز: ... و شبهة فی المسجدین و البث فیما هو احدهما و قرائة العزائم؛ **انجام:** تمت الکتاب بعون الملک الوهاب. اللهم اغفر کاتبه و ارحم لقاریه.

خط: نسخ خوش، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز؛ ۹۰ص (۱-۹۰) [عکسی ف: ۱-۳۶]

۳۳۸. زهان؛ مدرسه جعفریه زهان؛ شماره نسخه: ۱۱۸/۳

کا: محمد غلام بن محمد کاظم، بی‌تا؛ جلد: گالینگور مشکی، ۳۹گ (۵۱پ-۹۰ر)، اندازه: ۱۱/۵×۱۷سم [ف: ۹۳]

۳۳۹. تهران؛ مدارک فرهنگی؛ شماره نسخه: ۱۸/۲
آغاز: برابر؛ **انجام:** الخامس الشک بین الاثنین و الخمس بعد اکمال السجدتین
بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ مصحح، محشی؛ جلد: گالینگور سبز، ۱۱گ (۲۴ر-۳۴پ)، اندازه: ۱۰/۵×۱۶/۵سم [ف:-۱۴]

۳۴۰. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه: ۱۹۲۴
آغاز: القبلة و القیام اختیارا تقربا الی الله تعالی و الیومیة واجبة بالنصر و الاجماع و مستحل ترکها کافر و فیها ثواب جزیل ففی الخبر بطریق اهل البیت صلوة فریضة خیر من عشرین حجة؛ **انجام:** برابر
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز؛ جلد: مقوا، ۳۳گ، ۶ سطر، اندازه: ۱۶×۲۱سم [ف مخ: ۱-۲۰۰]

۳۴۱. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه: ۱۴۰۹/۳
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج قهوه‌ای بدون طبله رو، عطف پارچه، ۱۰گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۱×۱۷سم [ف مخ: ۱-۲۰۰]

۳۴۲. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه: ۲۰۸۹/۲
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج سرخ باعطف تیماج قهوه‌ای، ۲۶گ، ۹ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف مخ: ۱-۲۰۰]

۳۴۳. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۸۴۰۲/۱-۵۷/۷۲
آغاز: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ ۲۵گ (۱-۲۵)، ۶ سطر، اندازه: ۱۶×۲۰سم [ف: ۱-۴۸۱]

۳۴۴. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۹۹۸/۱
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: محمد معصوم بن ابوطالب فالی، بی‌تا؛ محشی؛ جلد: تیماج قرمز بدون مقوا، ۲۴گ (۱پ-۲۴پ)، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف: ۳-۲۱۸]

۳۴۵. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۸۳۰۲/۱-۵۶/۱۵۲
آغاز: حتم و اسعافه غنم و الله المستعان و هی مرتبة علی مقدمة و فصول ثلاثة و خاتمه
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز (یک برگ)؛ ۳۸گ (۱-۳۸)، ۵و۶ سطر، اندازه: ۱۲×۱۹سم [ف: ۱-۴۸۲]

۳۴۶. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۸۶۶۲/۱-۵۸/۱۱۲
آغاز: امام فعلها معرفة الله تعالی ومایصح علیه ویمتنع وعدله وحکمته و نبوة نبینا
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز؛ ۴۰گ (۱-۴۰)، ۷ سطر، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف: ۱-۴۸۲]

۳۴۷. اصفهان؛ مدرسه صدر بازار؛ شماره نسخه: ۶۳۷/۲
خط: نسخ، کا: زین العابدین، بی‌تا؛ جلد: تیماج قهوه‌ای بدون مقوا،۱۱گ (۱۵۲پ-۱۶۲پ)، اندازه: ۱۲/۵×۱۸/۵سم [ف: ۲-۴۶۷]

۳۴۸. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۴۶۶۶/۲-۲۳/۱۸۶
آغاز: برابر؛ **انجام:** ولو کانت اثنین قضی الحاضر صبحا و مغربا و اربعا مرتین ... و المشتبهة یزید علی الحاضر ثنائیة قبل المغرب و ثنائیة بعدها و ان کانت اربعا قضی.
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ جلد: مقوای سبز روشن، ۱۴گ، اندازه: ۱۱×۱۷سم [ف: ۱-۴۸۲]

۳۴۹. مشهد؛ نواب؛ شماره نسخه: ۹۱/۱
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ معرب، بی‌کا، بی‌تا؛ مصحح، مقابله شده، محشی با امضاء «ع ل مد ظله العالی»؛ جلد: تیماج عنابی، ۷ سطر (۵/۵×۹)، اندازه: ۱۵/۵×۲۱سم [ف:-۹۸]

۳۵۰. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۲ /۷۸۹۷-۵۳/۱۰۷
آغاز: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ ۱۵گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۶×۲۱سم [ف: ۱-۴۸۱]

۳۵۱. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه: ۴۰۸۰/۴
آغاز: الخامس الرکوع و واجباته تسع. الاول الانحناء الی ان تصل کفاه رکبتیه و لایجب الوضع؛ **انجام:** و لاتقضی الجمعة و العیدان و الایات لغیر العالم بها ما لم یستوعب [...] و لو اطلق القضاء علی صلوة الطواف و الجنازة فمجاز.
در فهرست با عنوان «رساله عملیه» و ناشناس آمده؛ خط: نسخ جلی، کا: محمد شریف، تا: ذیقعده ؟؛ افتادگی: آغاز؛ جلد: گالینگور سبز، عطف تیماج زرشکی، ۲۱گ (۱۳۰ر-۱۵۰پ)، اندازه: ۱۴×۲۱سم [ف مخ: ۳-۱۰۰۳]

۳۵۲. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه: ۴۰۸۴/۱
آغاز: برابر؛ **انجام:** فلو عجز عن القیام اصلاً قعد فان عجزا اضطجع فان عجز استلقی فان خف او ثقل انتقل قاریا فی الثانی دون الاول.
نام کتاب و مؤلف به قرینه آغاز نسخه تعیین شد؛ خط: نسخ جلی، بی‌کا، بی‌تا؛ ادامه این نسخه در شماره ۴۰۸۰ صحافی شده است؛ ترجمه زیر سطور تا میانه نسخه؛ جلد: گالینگور سبز، عطف تیماج زرشکی، ۲۴گ (۱پ-۲۴پ)، ۶ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف مخ: ۳-۹۹۱]

۳۵۳. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۱۴۱۳/۱-۸/۱۲۳
آغاز: برابر؛ **انجام:** و الآیات لغیر العالم بها مالم یستوعب الاحتراق ولو اطلق القضاء علی صلوة الطواف
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: وسط و انجام؛ با حواشی «ع ل»؛ جلد: تیماج قهوه‌ای لولادار، ۲۷گ، ۹ سطر، اندازه: ۱۱×۱۵/۵سم [ف: ۱-۴۸۲]

۳۵۴. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۶۳۴۸/۱-۳۲/۴۸
آغاز: اجابةً لالتماس من طاعته حتم ... والله المستعان وهی مرتبة علی مقدمة وفصول وخاتمه اما المقدمة فالصلوة الواجبة؛ **انجام:** برابر
این نسخه عکسی است؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز؛ با حواشی «ع ل رحمه الله»؛ جلد: گالینگور قهوه‌ای، ۴۸گ،

۵ سطر، اندازه: ۲۱×۳۰سم [ف: ۱-۴۸۲]

۳۵۵. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۳۲/۱۷-۶۳۱۷/۱

آغاز و انجام: برابر

این نسخه عکسی است؛ خط: نسخ، کا: سید حاجی، بی‌تا؛ جلد: گالینگور قهوه‌ای، ۳۴گ، ۹ سطر، اندازه: ۲۱×۳۰سم [ف: ۱-۴۸۱]

۳۵۶. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۲۳/۱۹۳-۴۶۷۳/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: مقوای قهوه‌ای، ۳۰گ، ۱۱ سطر، اندازه: ۹×۱۷سم [ف: ۱-۴۸۱]

۳۵۷. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۱۹/۱۸۶-۳۸۵۶/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ مصحح، با حواشی با امضای «ع ل»؛ جلد: تیماج قهوه‌ای باترنج،۴۶گ،۵سطر،اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف: ۱-۴۸۱]

● **الالفیه (ترجمه)** / فقه / فارسی

al-alfīya (t.)

اشرفی جرجانی، عبدالحی بن عبدالوهاب، -۹۵۹؟قمری

ašrafī jorjānī, ʻabd-ol-hayy ebn-e ʻabd-ol-vahhāb (-1552)

وابسته به: الالفیة فی فقه الصلاة الیومیة = الفیه؛ شهید اول، محمد بن مکی (۷۳۴-۷۸۶)

گویا از امیر نظام الدین عبدالحی (الذریعة ۸۱/۴) و جز نسخه‌های الهیات (۳۲۵/۱) و دانشگاه (۱۵۹۳ و ۷۵۸۶) است. مترجم می‌نویسد که من آن را نزد محقق دوم خواندم و از او در رمضان ۹۴۲ اجازه گرفتم و پس از آشوب نجف در جزائر نزد شیخ ابراهیم قطیفی و پس از آن در نجف در خانه حافظ احمد هلال در یک شب همه آن را نزد شیخ زین الدین جبل عاملی شهید ثانی خواندم و به دستور سلیمان بیک در آذربایجان آن را به فارسی درآوردم.

تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۱۷۱۲/۵

آغاز: امام ثامن ... به خدمت ... شیخ علی عبدالعلی؛ **انجام:** این است آنچه ... شیخ ... در حواشی افاده فرموده‌اند و الحمدلله اولا و آخرا ... و صلی الله ... .

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۰ رجب ۹۸۳ق؛ افتادگی: آغاز؛ کاغذ: ترمه، جلد: میشن قهوه‌ای لایی مغزی سیاه، ۶۷گ (۱۲۵ر-۱۹۲ر)، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۱×۱۷سم [ف: ۵-۳۴۴]

● **الالفیه (ترجمه) = شرح الالفیة** / فقه / فارسی

al-alfīya (t.) = š.-ol alfīya

خادم جابلقی، عبدالعلی بن محمود، ق۱۰ قمری

xādem-e jābalqī, ʻabd-ol-ʻalī ebn-e mahmūd (- 16c)

وابسته به: الالفیة فی فقه الصلاة الیومیة = الفیه؛ شهید اول، محمد بن مکی (۷۳۴-۷۸۶)

مؤلف در مقدمه به این مطلب اشاره می‌نماید که «چون صاحب کتاب الفیه، قواعد اصولیه را به علم کلام حواله نموده و نظر خود را بر بیان واجبات نماز مقصور گردانیده، مترجم این کتاب نیز اقتدا به او نموده در بیان تفصیلات قواعد اصولیه شروع نمی‌نماید و طریق بیان واجبات نماز را تبیین می‌نماید». مؤلف این کتاب را به امر سلطان حیدرآباد سلیمان میرزا بن شاه تهماسب صفوی تألیف نموده و این شرح به صورت ترجمه می‌باشد ولی در ضمن آن، فواید بسیاری مشاهده می‌گردد و مشتمل است بر کتب ذیل: ۱. کتاب طهارت، ۲. کتاب صلاة، ۳.کتاب زکاة، ۴. کتاب نکاح.

آغاز: بسمله بهترین امری که معتکفان صوامع قدس دیباچه کتاب مرقوم یشهده المقربون را بآن موشح سازند ... بناء علی ذلک بعضی از ارکان دولت قاهره خصه الله تعالی بالالطاف الباطنة والظاهره اشاره فرمودند که کتاب الفیه احسن کتب متداوله واصح صحف متناوله است بعبارت فارسی مترجم گردد و تا فوائد آن اعم و عوائد آن اتم باشد هر چند که بواسطه خلال احوال و غایت پریشانی و بی‌سامانی حصول این مأمور بطریق دلخواه میسر نبود اما بحکم المأمور معذور ...

انجام: و اگر ملاحظه نمایند که در نماز احتیاط مثوبات کلیه ممکن است تتمیم توان کرد و الله اعلم بالصواب و الیه المرجع و المآب.

۱. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه: ۹۷۸/۱

آغازو انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ تملک ابن محمد رضی عقدائیان؛ مهر: حاج سید سعید؛ کاغذ: هندی، جلد: مقوا عطف میشن تریاکی، ۴۷گ (۱-۴۸)، ۱۲ سطر (۶×۱۲)، اندازه: ۱۲×۱۸/۵سم [ف: ۳-۱۳۴۰]

۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۴۸۴

آغاز: برابر؛ **انجام:** و تفصیلات این ابواب را بطریق کافی مرقوم کرده معروض خواهد داشت و التکلان علی التوفیق انه خیرالرفیق.

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ واقف: امیر جبرئیل، سال ۱۰۳۷ق؛ جلد: مقوا با روکش پارچه، ۴۸گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف: ۲۰-۲۴۷]

● **الالفیه (ترجمه)** / فقه / فارسی

al-alfīya (t.)

اصفهانی، احمد بن علی

esfahānī, ahmad ebn-e ʻalī

وابسته به: الالفیة فی فقه الصلاة الیومیة = الفیه؛ شهید اول، محمد بن مکی (۷۳۴-۷۸۶)

رساله‌ای مختصر در ترجمه و شرح کوتاه فقرات شهید اول در

«الالفیة» که به درخواست عده‌ای از مؤمنین نگاشته شده است.

قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه: ۲۳۴۱

آغاز: الحمدلله الذی لیس لازلیته ولا لابدیته انتهاء، القدیر الذی یفعل ما یرید ویحکم ما یشاء ... اما بعد چون بعضی از اخوان ومؤمنین وطالبان راه صدق ویقین التماس نمودند؛ **انجام:** والعید والایات لغیر العالم بها مالم یستوعب الاحتراق و لو اطلق القضاء علی صلاة الطواف و الجنان فمجاز و کذا النذر المطلق، و اگر پنج نماز فوت شود و مشتبه شود روز فوت که در سفر بود یا در حضر اکتفا کند

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: انجام؛ ۳۲گ، ۱۳ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف مخ: ۱-۳۹۹]

● **الالفیه (ترجمه)** / فقه / فارسی

al-alfīya (t.)

وابسته به: الالفیة فی فقه الصلاة الیومیة = الفیه؛ شهید اول، محمد بن مکی (۷۳۴-۷۸۶)

ترجمه تحت اللفظی «الفیه» شهید اول از مترجمی نامعلوم.

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۳۶۳۸۶

آغاز: بسمله. پس این رساله‌ایست اندک لفظ بسیار معنا در بیان نمازهای واجبی اجابت کردم التماس آن؛ **انجام:** الا یکرکعت وتر شب پس آن نماز یکرکعت است پس بدرستی آن نماز چهار رکعت بیک سلام

خط: نسخ، کا: سید معصوم بن سید معصوم حسینی، تا: ۱۱ جمادی الثانی ۱۰۳۶ق؛ محشی؛ کاغذ: نخودی آهار مهره، جلد: تیماج قهوهای یک‌لا، ۲۳گ، ۱۲سطر، اندازه: ۱۳×۲۰سم [اهدائی ف: ۳-۸۷]

● **الالفیه (ترجمه)** / فقه / فارسی

al-alfīya (t.)

وابسته به: الالفیة فی فقه الصلاة الیومیة = الفیه؛ شهید اول، محمد بن مکی (۷۳۴-۷۸۶)

ترجمه روانی است از الفیه شهید اول.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۴۰۳۹

آغاز: الحمدلله رب العالمین ... اما بعد بدانکه این رساله ایست که تالیف کرده شیخ الاسلام و المسلمین اعلم المتقدمین ... محمد مکی المشهور بشیخ شهید؛ **انجام:** سیم آنکه درو دو خطبه واجب است و بر هر که نماز جمعه واجبست این نماز هم واجب است و اما نماز آیات و ماه گرفتن است و زلزله آمدن و بادهای سرخ و زرد و تاریکی ... .

از اول نماز شروع و تا آغاز نماز آیات به انجام می‌رسد؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: انجام؛ تملک: محمد کریم بن محمد کاظم مشهور به جناتی به تاریخ ذیقعده ۱۱۸۸ هـ و تاریخ تشرف وی به مکه معظمه به تاریخ ۲۲ رجب سال ۱۲۱۴هـ آمده؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مقوای زرشکی عطف: پارچه طوسی.، ۴۷گ، ۱۰ سطر (۵/۵×۱۰)، اندازه: ۱۰×۱۴سم [ف: ۳۵-۵۱۲]

● **الفیه (ترجمه)** / فقه / فارسی

alfīye (t.)

وابسته به: الالفیة فی فقه الصلاة الیومیة = الفیه؛ شهید اول، محمد بن مکی (۷۳۴-۷۸۶)

قم؛ موقوفه میرزا ابوطالب قمی؛ شماره نسخه: ۱۳/۴

آغاز: و بعد این رساله‌ای است مختصر در بیان فرایض و واجبات نماز در مذهب امامیه؛ **انجام:** این است جمیع واجبات یومیه و غیر یومیه که ذکر کرده شد.

خط: نستعلیق، کا: راشد بن صباح قدمی، بی‌تا؛ تملک میرزای قمی در اصفهان؛ ۱۳گ (۲۴۸پ-۲۶۱پ) [جنگ: ۱-۴۹۴]

● **الالفیة (ترجمه)** / فقه / عربی و فارسی

al-alfīya (t.)

وابسته به: الالفیة فی فقه الصلاة الیومیة = الفیه شهید اول، محمد بن مکی (۷۳۴-۷۸۶)

غیرهمانند:

۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۳۸۴۲۰

آغاز: بسمله. حمدله ... شکر و سپاس مر خدایرا که پروردگار عالمیان است؛ **انجام:** و اطلق القضاء علی صلاة الجنازة و الطواف فمجاز و کذا النذر المطلق

کامل و سه برگ آخر فاقد ترجمه است؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۰۶۷ق؛ محشی با رمز «ع ک»، یادداشت خریداری نسخه از محمد شریف کرانی (؟) در سال ۱۱۲۸ق؛ اهدائی: رهبری، مهر ۱۳۸۶؛ کاغذ: نخودی آهار مهره، جلد: تیماج مشکی یک‌لا، ۴۳گ، ۶ سطر، اندازه: ۱۰×۱۸سم [اهدائی ف: ۳-۸۷]

۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۹۵۲۴/۲

آغاز: الحمد لله رب العالمین ... اما بعد بدانکه این رساله ایست فارسی الفیه در بیان واجبات نماز؛ **انجام:** و از آن تدارک است نه قضا زیرا که قضا در خارج وقت می‌باشد و ایشان را وقت معین نیست.

خط: نستعلیق، کا: محمد مؤمن بن نظام الدین علی، تا: ۱۰۷۴-۱۰۷۵ق، جا: قریه «خنک» از قرای قائن؛ جلد: دو رو تیماج رو مشکی پشت قرمز، ۱۹گ (۲۲ر-۴۰ر)، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف: ۲۴-۲۷۶]

۳. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه: ۱۱۹۱/۳

آغاز: بسمله الحمدلله رب العالمین و الصلوه علی افضل المرسلین محمد و عترته الطاهرین اما بعد این رسالهایست که بفارسی شده از تصنیف شیخ شهید (ره) پس این رساله ( ) در واجب بودن نماز اجابت کردم از برای التماس آنکس که طاعت او واجب بود ... اما مقدمه پس نماز واجبه افعالیست که؛ **انجام:** و مراد از آن تدارک است نه قضا از آنجهة که قضا در خارج وقت میباشد و ایشان را وقت معین نیست.

گویا این ترجمه در قرن ۱۱ق صورت پذیرفته باشد. این ترجمه از آغاز تا نماز قضا را دارد؛ خط: نستعلیق، کا: محمدمعصوم بن محمدرضا مسینی هاشمی، تا: ۱۰۷۵ق، جا: شیراز؛ مهر: «یا قاسم الارزاق» (بیضی)، حاج سید سعید؛ جلد: تیماج مشکی ضربیدار، ۹گ، ۲۰ سطر (۷×۱۳)، اندازه: ۹×۱۶سم [ف: ۳-۱۶۵۱]

۴. تهران؛ عبدالعظیم؛ شماره نسخه: ۳۲۳

آغاز: حمدله. و الصلوة و السلام علی أفضل المرسلین ... فهذه رسالة وجیزة فی فرض الصلاة اجابة لالتماس من طاعته حتم ... الفصل الدول فی المقدمات فصل اول از فصول سه گانه در مقدمات نماز است و هی ستة و آن مقدمات شش است؛ **انجام:** و کذا النذر المطلق و اگر اطلاق قضا بر صلات جنازه و نذر مطلق واقع شود نماز خواهد بود ولیکن نذر مطلق قضا ندارد، تمت هذه الرسالة الشریفة المعتبر الامامیة ...

ترجمه تحت اللفظی است. این ترجمه غیر از ترجمه الفیه است که نسخهای از آن در کتابخانه آیة الله مرعشی به شماره ۴۲۰۸ موجود است؛ خط: نستعلیق، کا: محمد حسین خیارچی، تا: رمضان ۱۰۷۵ق؛ در آخر یک صفحه از آغاز رساله «تنبیه الغافلین» بهاء الدین سرمدی درج شده؛ تملک: محمد بن عبدالله مدعو به شیخ حر در ۱۳۰۵ ق با مهر به سجع «یا هادی» (مربع)؛ واقف: احمد طاهری، ۱۳۵۱/۵/۱۳؛ جلد: تیماج مشکی ضربی مجدول با ترنج و سرترنج، عطف پارچه، ۴۴گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۳/۵×۱۹سم [ف: ۱-۱۰۹]

۵. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۳۱۱۸/۲

آغاز: الحمدلله رب العالمین یعین شکر و سپاس مر خدای را که پروردگار عالمیانست و الصلاة و السلام و رحمت و درود؛ **انجام:** پس اگر وقت اینها که مذکور شد بگذرد را بعد از آن بعد از وقت گذارد در غیر اینها قصد واجب نیست.

مترجم پس از آوردن مقداری از متن به ترجمه آن پرداخته است؛ خط:نستعلیق،بیکا،تا:ربیع الثانی ۱۰۹۲ق؛ مصحح؛ ۶۶گ (۸۸پ-۱۵۴ر)، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۳×۱۸سم [محدث ارموی مخ: ۱-۳۵۸]

۶. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۸۷۰۱

آغاز: بسمله، سپاس بیقیاس موجودی را تقدست اسماؤه؛ **انجام:** مادامیکه تمام قرص سیاه شده باشد.

علاوه بر ترجمه، مطالبی هم بر آن افزوده است. اوراق انتهای نسخه ساقط میباشد؛ خط: نستعلیق، بیکا، تا: قرن ۱۲؛ اهدایی: رهبری، فروردین ۱۳۷۲؛ کاغذ: حنائی، جلد: مقوا، ۲۶گ، ۱۱ سطر، اندازه: ۱۱×۱۶/۲سم [اهدائی ف: ۳-۸۸]

۷. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۸۷۱۲

آغاز: چند هست عهد کرده و شرط کرده شده و شرط این است به قبله کردن و راست ایستادن در حالت اختیار؛ **انجام:** از آن جهت که در خارج وقت میباشد و ایشان را وقت معین نیست و الله اعلم.

مترجم نامعلوم و از علمای قرن ۱۱ق وی آن را با قلمی روان و شیوا ترجمه نموده است؛ خط: نستعلیق، بیکا، تا: ذیحجه ۱۱۲۰ق؛ افتادگی: آغاز؛ واقف: سید علی اصغر اصغر زاده، اردیبهشت ۱۳۳۸؛ کاغذ: نخودی، جلد: مقوا رویه گالینگور، ۱۳گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف: ۲۱/۱-۱۴۸]

۸. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۸۵۲۰

آغاز: بسمله، الحمدلله رب العالمین ... سپاس مر خدای را که پروردگار عالمیان است؛ **انجام:** و اشتبه الیومان بالثمان و لا یقضی الجمعة و لا العیدان و مشتبه شد که روز حضر است یا سفر اکتفا کند به هشت نماز و قضا ندارد جمعه بلکه نماز ظهر را ...

خط: نسخ، بیکا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ از انتها دو سطر و همچنین گوشه اکثر اوراق ساقط و زیر سطور ترجمه تحت اللفظی است؛ انتقالی از دانشگاه علوم اسلامی رضوی در آذر ۱۳۶۸؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج مشکی یکلا، ۵۳گ، ۱۰ سطر، اندازه: ۱۰/۷×۱۵/۳سم [ف: ۲۱/۱-۱۴۷]

۹. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۸۹۹۴

آغاز: بسمله، یعنی ابتدا میکنم بنام خداوند بخشاینده مهربان و مصنف رحمة الله ابتدا نمود به بسم الله؛ **انجام:** و سقوط تکرار اقوی است و انما یجب علی التارک مع بلوغه و عقله و اسلامه.

علاوه بر ترجمه، مطالبی هم بر آن افزوده شده؛ خط: نسخ، بیکا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ واقف: میرزا محمد آموزگار پیوه ژنی، تیرماه ۱۳۷۲؛ کاغذ: حنایی، ۷۰گ، ۱۳ سطر، اندازه: ۱۳×۱۹سم [ف: ۲۰-۸۰]

۱۰. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۱۵۹۳/۱

خط: نسخ، کا: علی اکبر بن ملامحمد بیارجمندی، تا: چهارشنبه ۴ رجب ۱۲۰۷ق، جا: دیه ملاسرای و شک رشت؛ افتادگی: آغاز؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج حنایی ضربی مقوایی، ۵۶گ (۳ر-۵۸پ)، اندازه: ۱۵/۵×۲۲سم [ف: ۸-۱۹۵]

۱۱. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۷۸۵۳/۱-۳۹/۲۳۳

آغاز: محبان و مطیعان چنانکه شاهداست آیه الله نور السماوات و الارض الایة یا نور بخشنده شمس و قمر و نجوم کواکب و سیارات؛ **انجام:** و در عرض مدت شش یوم به اتمام رسید این رساله و صلی الله علی محمد و آله الطاهرین المعصومین

در ابتدا جملاتی از کتاب را میآورد و سپس ترجمه فارسی آن را بیان میکند؛ خط: نسخ، کا: محمد علی بن احمد بیدگلی کاشانی، تا: دوشنبه ۲۱ ذیقعده ۱۲۵۲ق؛ افتادگی: آغاز؛ جلد: مقوای سفید، عطف گالینگور، ۶۰گ، ۱۷ سطر، اندازه:

۱۱×۱۸سم [ف: ۲-۸۵۷]
۱۲. تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه: ۵۵۱/۵
آغاز: بسمله. الحمدلله رب ... اما بعد بدانکه این رساله ایست که تألیف کرده است شیخ الاسلام و المسلمین اعلم المتقدمین؛ **انجام:** نه قضای از آن جهت در خارج وقت می‌باشد و ایشان را وقت معین نیست. تمت الکتاب
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: فرنگی سفید و کبود، جلد: تیماج سرخ ضربی مقوایی، ۱۵ و ۱۷ سطر (۵ و ۵/۶ × ۱۱/۵و ۱۲ سطر، اندازه: ۱۱×۱۹سم [ف:-۳۲۵]

● **الالفية (ترجمه)** / فقه / فارسی
al-alfīya (t.)
وابسته به: الالفية فی فقه الصلاة الیومیة = الفیه شهید اول، محمد بن مکی (۷۳۴-۷۸۶)
ترجمه تحت اللفظی روانی است از رساله «الالفیه» شهید اول که در واجبات نماز نوشته بوده است. جز ترجمه‌ها دیگر الهیات (۳۲۵/۱) و دانشگاه (۱۵۹۳/۱) و الذریعه (۸۱/۴).
آغاز: بسمله، حمد له ... و بعد این رساله‌ای است مختصر در بیان فرایض و واجبات نماز برای اجابت التماس کسی که اطاعت او بر من واجب بود و بر آوردن حاجت او غنیمت بود ... و این رساله مرتب است بر مقدمه و سه فصل و خاتمه اما مقدمه در تعریف نماز ...
انجام: جمیع واجبات یومیه و غیر یومیه که ذکر کرده شد و الحمد الله رب العالمین و الصلوة علی نبینا محمد و آله اجمعین.

همانند:
۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۴۲۰۸/۳
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ جلد: مقوایی عطف تیماج مشکی، ۹گ (۸۲پ-۹۰پ)، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۴×۲۲/۵سم [ف: ۱۱-۲۰۹]
۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۷۵۸۶
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، کا: علی میرزا پسر خان میرزای اردوباری، تا: ۱۸ شعبان ۱۰۲۰ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج تریاکی ضربی لایی، ۲۸گ، ۱۱ سطر (۷×۱۲)، قطع: ربعی، اندازه: ۱۲/۵×۱۸/۵سم [ف: ۱۶-۶۴۲]

● **الالفية (ترجمه و شرح)** / فقه / فارسی
al-alfīya (t. wa s.)
وابسته به: الالفية فی فقه الصلاة الیومیة = الفیه شهید اول، محمد بن مکی (۷۳۴-۷۸۶)
ترجمه و شرح متوسطی است بر الالفیه شهید اول که مترجم در زمان استادش شیخ بهائی آن را نوشته است.

قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه: ۳۹۴۰
آغاز: دور باشد یا آن که از قربةً الی الله بر سبیل مجاز موافقت ارادة الله اراده شده یا آن که مراد نزدیکی است به رحمت خدای و سبب اختیار این لفظ آن است؛ **انجام:** و سجده سهو در این صور بنابر قول اکثر اصحاب لازم نیست و شارح محقق را در این مقام تحقیقی است که ذکر آن مناسب می‌نماید خلاصه آن کلام آن که از اقسام افعالی
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ جلد: تیماج قهوه‌ای ترنج و سر، عطف پارچه، ۱۵۰گ، مختلف السطر، اندازه: ۱۳×۱۹سم [ف مخ: ۱-۴۴۰]

← الالفیة فی النحو ≻ الخلاصة فی النحو
← الالفیة فی النحو ≻ الخریدة الحبیبة

● **الفية الفنون** / متفرقه / عربی
alfīyat-ul funūn
محمد صادق بن حسن
mohammad sādeq ebn-e hasan

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۶۳۷۲
آغاز: بسمله. اعوذ بالله من الشیطان؛ **انجام:** الف بها الحقت بعد فالا ... سنه ۱۳۲۱
خط: نستعلیق، کا: محمد کاظم طبیب شیرازی، تا: ۱۳۲۱ق [رایانه]

● **الفية الكلام** / کلام و اعتقادات، شعر / عربی
alfīyat-ul kalām
بحرانی، مکی بن صالح، ق۱۲ قمری
bahrānī, makkī ebn-e sāleh (- 18c)

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۷۴۳۳
بی‌کا، تا: ۱۱۳۶ق [د.ث. مجلس]

● **الفیه موسی = نحو موسی** / نحو، شعر / عربی
alfīye-ye mūsā = nahv-e mūsā
موسی ولد بن محمود
mūsā valad ebn-e mahmūd
پس از ذکر چهارده فصل در مقدمه راجع به بیان اوصاف رب الارباب، عدم معرفة الباری کنهاً و حقیقتاً، بیان معرفة الباری فی الجمله، بیان امتناع معرفته کما هی هی، بیان علة خلق العالم، بیان اوصاف الرسول، بیان وصف فاضل نجیب میرزا تقی التقی، بیان طول عمره، بیان مساکن آبائه، بیان اوصاف میرزا محمد کاظم،

بیان اوصاف میرزا کوچک و میرزا ابوالقاسم، بیان حمد و شکر خدا و ذکر اسم منظومه، بیان علت انشاء منظوم به نام میرزا محمد علی) مطالب و مقاصد نحوی را در ۳۳۵ فصل و باب ذکر می‌کند، که گاهی ابواب اصل و فصول فرع است و گاهی بالعکس. ناظم در مقدمه و خاتمه منظومه خود را «نحو موسی» و «حوریه» می‌نامد و آن را به‌نام میرزامحمد علی بن میرزا علی نقی بن حاج محمد سروده است و منظومه‌ای است بر وزن الفیه ابن مالک و آثار تقلید به‌خوبی هویداست.

تبریز؛ ملی؛ شماره نسخه: ۳۰۳۲

آغاز: القصد الاصلی فی بیان اوصاف رب الارباب الذی عنده علم الکتاب و بین یدیه فصل الخطاب و الیه اشار الفقیر المحتاج الی رحمة ربه العزیز الوهاب بقوله سلمه الله تعالی من کل شر آمین، بسم الله الرحمن الرحیم، ابتدء بسم الهی ذی النعم-الخالق الخلق جمیعا من عدم -هو القدیم العالم الحکیم -و لم یزل حیا و لا ینوم؛ **انجام:** موسی الی الحوریه قد ارخا ×× قل نحو موسی للنحو قد نسخا

خط: نسخ، کا: ظاهراً خود ناظم، تا: ۱۲۴۹ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: چرمی سیاه، ۷۱گ، ۱۰-۱۳سطر، اندازه: ۱۰×۱۵سم [ف: ۱-۹۴]

● **الفین = الهدایات** / کلام و اعتقادات، شعر / عربی

alfayn = al-hadāyāt

حسینی قزوینی، محمد تقی بن امیر مؤمن، -۱۲۷۰ قمری

hoseynī qazvīnī, mohammad taqī ebn-e amīr mo'men (- 1854)

تاریخ تألیف: جمعه غره ربیع الاول ۱۲۳۳ق

منظومه مفصلی است قریب به دو هزار بیت در اثبات امامت علی (ع)، شامل چندین «هدیه»، که به همین جهت به «الهدایات» موسوم شده است، از محمد تقی فیلسوف جدلی که باید پس از صفویان در قزوین سروده باشد. خود او می‌گوید: «تاریخه جاء لدی التدوین ×× بالفضل فی مدینة القزوین / بان تکون التأ بالخطاب ×× لایحسب هاء لدی الحساب». در الذریعة (۲۳: ۲۸۶) رساله مویدیه مؤلف را که به فارسی و به نام فتحعلی شاه تألیف نموده یاد کرده است.

آغاز: بسمله الحمدلله الذی من اجتهد ×× عرفه الواجب مما یعتقد / وما تری مجهولاً الا عرفه ×× وما تری معلوماً الا صرفه

انجام: فالحمدلله الذی سوانی ×× لمقعد الصدق بها ربانی / علی رسوله السلام دائما ×× و اوصیاه قائما فقائما

[الذریعة۱۶۲/۲۵]

۱. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۴۸۱۲-۲۴/۱۱۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کاتب = مؤلف، تا: جمعه غره ربیع الاول ۱۲۳۳ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای مجدول ضربی، ۱۰۲گ، ۸ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۱-۴۷۷]

۲. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه: ۲۵۲۸

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: احمد سپاهانی، تا: پایان محرم ۱۲۳۳ق؛ محشی؛ تملک: محمد صادق بن حاجی محمد رضی مازندرانی در همان سال؛ کاغذ: فرنگی سفید آهار مهره، جلد: تیماج مشکی یک لا، ۸۲گ، ۱۱ بیت سطر، اندازه: ۱۴×۲۱سم [ف: ۳-۱۸۳]

● **الالفین** / کلام و اعتقادات / عربی

al-alfayn

کتابی است در امامت امام علی (ع) شامل دو هزاد دلیل در چهار جلد و هر جلد شامل پانصد دلیل، مؤلف از تلامذه محقق قزوینی بوده و از مولی محمد امین استرآبادی یاد می‌کند. غیر از «الفین» علامه حلی است.

قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۱۲۶۴-۷/۱۶۴

آغاز: بسمله ... الله جل سلطانه جعل العلم بمصالح ... لان الله تعالی عز شأنه لعزته و رعایة مصلحة نظام الکل سد هذا الطریق کما ذکر الاستاد برهان الفضلاء المحقق القزوینی دام ظله العالی موافقا لما ذکره الفاضل المحقق مولانا محمدامین الاسترآبادی؛ **انجام:** کذلک فی موضع المفعول المطلق لیطبع والمتکبر الجبا المتصدی للفتوی والقضاء عن ظن وصلی الله علی محمد وآله وسلم تسلیماً کثیراً ... ثم بعون الله تعالی ... المجلد الثانی من کتاب الالفین ... ویتلوه انشاءالله المجلد الثالث من المجلدات الاربعة

جلد دوم، از دلیل ۵۰۲ تا ۱۰۰۰؛ خط: تحریری، بی‌کا، تا: اواخر رمضان ۱۱۱۲ق؛ مصحح، حواشی از «صالح»؛ جلد: تیماج قهوه‌ای لولادار، ۲۰۴گ، ۱۳-۱۵ سطر، اندازه: ۱۵×۲۰/۵سم [ف: ۱-۴۷۷]

● **الفین** / فارسی

alfayn

توضیحی گزارش نشده.

تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۱۷۵۵۶

کا: علاءالدین تبریزی، تا: ۱۰۰۱ق؛ انتقالی از کتابخانه پهلوی- مجموعه نوازی؛ اندازه: ۲۱/۲×۳۱سم [رایانه]

● **الالفین الفارق بین الصدق و المین** / کلام و اعتقادات / عربی

al-alfayn al-fāriq bayn-aṣ ṣidq wa-l mayn

علامه حلی، حسن بن یوسف، ۶۴۸-۷۲۶ قمری

'allāme-ye hellī, hasan ebn-e yūsof (1251-1326)

اهدا به: اولیجاتیو
تاریخ تألیف: ۲۰ ربیع الاول ۷۰۹ در شهرستان دینور (بخش اول)، غره رمضان ۷۱۲ در شهرستان جرجان (بخش دوم)
هزار دلیل بر اثبات امامت علی بن ابی طالب (ع) و هزار دلیل بر بطلان مدعیان خلافت می‌باشد، که آن را به درخواست پسرش «محمد» در یک «مقدمه»، دو «مقاله» و یک «خاتمه» تألیف کرده است. ۱۰۳۸ دلیل آن در کتاب آمده و تألیف آن به اتمام نرسیده است و این مقدار را در غره ماه رمضان سال ۷۱۲ به پایان برده است. کتاب در دو جزء است. جزء اول شامل ۲۰۰ دلیل که در سال ۷۰۹ به پایان رسیده و دوم را پسرش فخرالمحققین مرتب کرده که ناقص است.
آغاز: الحمدلله مظهر الحق بنصب الأدلة الواضحة والبراهین وموضح الایمان عند اولیائه المخلصین ...
انجام: بالضرورة ولاشیء من غیر المعصوم بداع الی ذلک بالامکان فلاشیء فی الامام بغیر معصوم.
چاپ: ایران، ۱۲۶۸ق؛ تبریز، سنگی، ۱۲۹۸ق.، وزیری، ۲۸۲ص؛ تهران، بی ناشر، ۱۲۹۶ق.، رحلی، ۱۸۵ص
[روضات الجنات ص ۱۷۱ به نقل از خلاصه علامه، کشف الحجب و الاستار؛ الذریعه ۲: ۲۹۹؛ مشار عربی، ۸۳-۸۴]
شرح و حواشی:
۱- نورالعین فی ترجمة الألفین
۲- الالفین الفارق بین الصدق و المین (ترجمه)

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۶۸۶
آغاز: برابر؛ **انجام:** هذا آخر ما وجدنا ... و فرغ من تبییضها فخرالدین بن المصنف ... ببلدة الحلةالفیحاء و الروضة الزهراء
خط: نسخ تحریری، کا: محمد پسر احمد ... پسر مخلوف مدنی، تا: ۸۵۳ق، جا: ساری؛ در پایان جزء ۲ چنین آمده است: «هذا آخر الکلام من الجزء الثانی من کتاب الفین الفارق بین الحق و المین هکذا جزء المولی الامام الاعظم الحبر المکرم فخرالملة و الدنیا و الدین محمد بن مصنف الکتاب»، در پایان جزء اول نوشته شده: «آخر الکلام من الجزء الاول من کتاب الالفین ... و فرغ من تسویده الحسن بن یوسف بن مطهر الحلی فی العشرین من شهر ربیع الاول لسنة تسع و سبعمأة ببلدة (اینجا سفید است و در نسخه ای دیگر: دینور) و فرغ من تبییضه ولده محمد بن حسن ... من سادس جمادی الاول لسنة ست و عشرین بعد وفاة المصنف» و این عبارت نشان می‌دهد که علامه خود این جا را پایان جزء اول کتاب قرار داده است؛ کاغذ: اصفهانی ضخیم آهار مهره، جلد: تیماج قرمز، ۳۱۶ص، ۲۱ سطر، قطع: رقعی مربع، اندازه: ۱۳×۱۷/۵سم [ف: ۵-۴]

۲. کرمانشاه؛ جلیلی؛ شماره نسخه: ۲۷۴
آغاز: و تحصیل النجاة لمجیهم المخلصین.. اما بعد فان اضعف عبادالله تعالی حسن بن یوسف؛ **انجام:** للعموم فظهر انه تع بین القول فی کل الاحکام
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۹؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ کاغذ: نخودی آهار مهره، جلد: میشن خرمایی ضربی، ۲۹۴گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۱×۱۶/۵سم [ف:-۲۹]

۳. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۲۱۹۷/۱ و ۲۳۹۴/۱
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ از روی نسخه نوه مؤلف یحیی بن محمد بن حسن بن مطهر به تاریخ ۱۰ رمضان ۷۵۷ از روی نسخه پدرش فخر المحققین به تاریخ ۱۷ ربیع الاول ۷۵۴ از روی نسخه مؤلف (پایان کتاب)؛ جلد: تیماج قهوه‌ای سوخته ضربی لبه‌دار، ۱۴۱گ (۱پ-۱۴۱پ)، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۴/۵سم [محدث ارموی مخ: ۱-۱۷۷] و [عکسی ف: ۶-۴۸۴]

۴. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۰۷۷۳
خط: نسخ و نستعلیق، کا: علی مسلمی، تا: ۹۰۱ق؛ تملک: علی بن محمد بن حسن بن زین الدین املی از نوادگان شهید ثانی؛ قطع: رقعی [میراث شهاب: س۹ش۲-۵]

۵. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۱۱۹۴
آغاز: الحمدلله واجب الوجود فلایتطرق الیه الامکان؛ **انجام:** و هذه فضیلة لم یحصل لغیره یدل علی افضلیة فیکون هو الامام
مشتمل است بر بخشی از جزو آخر کتاب و دارای دیباچه جداگانه است. ادله مذکوره در عنوان: «البرهان الاول، البرهان الثانی ... » آمده. بر برخی نسخه‌های رایج فزونی دارد؛ خط: نسخ، کا: محمد بن علی اشجود عاملی و میر محمد بن ... ررکتار (کذا)، تا: ۱۶ محرم ۹۱۸ق، این نسخه به خط دو کاتب است. بخشی از آن به‌خط محمد بن علی الاشجود العاملی است که در تاریخ ۱۶ محرم ۹۱۸ در مکه از نسخه‌ای که به‌خط فرزند مؤلف بوده رونویس کرده، و بخشی دیگر به‌خط میر محمد بن ... ررکتار (کذ) است که به‌تاریخ ۹۸۸ در مکه رو نویس کرده از نسخه‌ای که به‌خط فرزند مؤلف بوده؛ واقف: محمد رضی بن میرزا شفیع استرابادی، ۱۳ جمادی الاول ۱۲۴۸ به وسیله شیخ محمد صالح علامه حایری در مرداد ۱۳۵۱ تسلیم کتابخانه شده؛ کاغذ: آهاری نخودی، جلد: مقوا با روکش پارچه نیلی، ۱۷۱گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۲۴سم [ف: ۱۱-۳۶]

۶. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۹۸۰۲
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: احمد بن محمد حسینی استرابادی، تا: پنج‌شنبه ۵ ربیع الثانی ۹۵۱ق؛ واقف: خان بابا مشار؛ کاغذ: آهار مهره حنایی، جلد: تیماج زیتونی، ۲۲۲گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۶×۲۴سم [ف: ۱۱-۳۵]

۷. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۳۱۶۰
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: حسینعلی بن ناصر بحرانی، تا: ۹۶۰ق؛ مصحح، حواشی با امضای «م م م»؛ کاغذ: فرنگی و اصفهانی نخودی، جلد:

تیماج مشکی، ۲۰۷گ، ۱۹ سطر (۱۱/۵×۷/۵ و ۱۴/۵×۸/۵)، اندازه: ۱۳×۱۸/۵سم [ف: ۱۴-۲۷۷]

تهران؛ مفتاح؛ شماره نسخه: ۱۰۴۰

همان نسخه بالا [نشریه: ۷-۱۰۳]

۸. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۴۲۰۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** نسخه: سنه اربع و ثلثمانه ... والحمدلله رب العالمین

خط: نسخ، کا: حسین قاضی، تا: ۹۷۴ق [الفبائی:-۶۵]

۹. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۸

آغاز: ولدی العزیز علی محمد اصلح الله له امرداریه کما هو بار بوالدیه؛ **انجام:** فهذا آخرما وجدنا من کتاب الالفین الحمدلله وحدة تم بعون الله.

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ربیع الاول ۹۸۴ق؛ افتادگی: آغاز؛ در مهر وقف آن آمده: «وقف سرکار فیض آثار حضرت ثامن الائمه علیه السلام ۱۲۷۶»؛ کاغذ: نخودی آهارمهره، جلد: تیماج عنابی، ۱۷۰گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۳×۲۱سم [ف: ۱-۴۵]

۱۰. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۴۵۵۱

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۰ و ۱۱؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج سرخ، ۱۷۵گ، ۱۹ سطر (۷×۱۵)، اندازه: ۱۳×۱۸سم [ف: ۱۳-۳۴۹۳]

۱۱. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۲۱۳۲

جزء اول؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ فرزندش فخرالدین محمد حلی گواهی می‌دهد که این نسخه از روی نسخه بیاض پدرم نوشته شده است، این خط او مورخ ۱۷ ربیع الاول ۷۵۴ در نجف (یاحله) است و می‌نویسد که اصل به‌خط پدرم است. این یادداشت به‌خط یحیی بن محمد بن الحسن بن مطهر پسر فخرالدین محمد حلی مورخ ۷۵۷ در نسخه بوده است و از روی آن به‌خط تازه‌تری در پایان نسخه ما آمده است. فخرالدین در ۶ جمادی الاول ۷۲۶ جزو نخستین آن را به بیاض برده است؛ کاغذ: کاغذ ترمه، جلد: میشن سرخ، ۱۲۸گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۵/۲×۲۳/۶سم [ف: ۱-۴۶]

۱۲. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه: ۱۵۸

آغاز: برابر

خط: نسخ خوش، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: انجام؛ مجدول، مذهب،؛ مهر: حاج سید سعید؛ جلد: سوخته و تیماج مشکی، ۲۹۸گ، ۱۴ سطر (۸×۱۸)، اندازه: ۱۵×۲۷/۵سم [ف: ۱-۱۳۳]

۱۳. تهران؛ ادبیات؛ شماره نسخه: ۹۴

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ با تملک ۱۲۳۵ [ف: ۳-۷۱]

۱۴. قم؛ معصومیه؛ شماره نسخه: ۴/۵۸/۱-۶۰۴۵

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تازه، ۱۱ سطر، قطع: ربعی [آستانه قم:-۲۰۹]

۱۵. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۴۱۸ط

آغاز: بسمله. المائة السابعة من الادلة الدالة؛ **انجام:** اما الملازمة فلانه لا طریق للمکلف الی تحصیل الحق.

از المائة السابعة من الادلة الدالة علی عصمة الامام آغاز می‌شود؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: احتمالاً ۱۰ و ۱۱؛ افتادگی: انجام؛ مصحح؛ جلد: تیماج سرخ، ۴۱۹ص، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۲۰سم [ف: ۲۴/۳-۱۱۷]

۱۶. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۶۹۷۲

آغاز: حکم یلزوم هذه المفاسد لانتفاء؛ **انجام:** لم تحصل لغیره یدل علی افضلیته فیکون هو الامام

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: آغاز [رایانه]

۱۷. اصفهان؛ مدرسه صدر بازار؛ شماره نسخه: ۳۶۸

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ مصحح؛ روی برگ اول وقفنامه کتاب از میرزا محمد تقی لاهجانی به سال ۱۱۸۹؛ جلد: تیماج دورو، رو زرشکی، اندرون سبز، ۱۹۲گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۵×۲۰/۵سم [ف: ۲-۲۶۲]

۱۸. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۳۵۹۵

آغاز: لایعترض علیها لان المنع منها و الاعتراض علیها یتعلقان بنظر آخر غیر النظر الاول؛ **انجام:** و فی کل الاقوال و الافعال و التروک و ذلک لایمکن الا من عصمة النبی و الامام علیهما السلام فیجب ...

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ مصحح، دارای امضای بلاغ «شیخ صالح بن عبدالکریم بحرانی»، محشی؛ جلد: مقوایی ابر و باد، عطف تیماج قهوه‌ای، ۱۰۴گ، ۲۲ سطر، اندازه: ۱۳/۵×۲۰سم [محدث ارموی مخ: ۱-۱۷۷]

۱۹. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۳۰۸-۲/۱۲۸

آغاز: برابر؛ **انجام:** فهذا البعض إما أن یکون هو الامام اوغیره والثانی محال لان الامام اعلی مرتبة من الکل فتعین

خط: نسخ، کا: نصار بن محمد الحویزاوی، تا: دوشنبه ۳ جمادی الاول ۱۰۱۶ق؛ افتادگی: انجام؛ مصحح؛ جلد: تیماج، قهوه‌ای، ضربی، مجدول، ۲۱۴گ، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۰/۵سم [ف: ۱-۴۷۸]

۲۰. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۲۴۰۷

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: حسن بن محمد بن عبدالعالی، تا: شنبه ۱۷ شوال ۱۰۱۷ق؛ مصحح، دارای امضای بلاغی بدون نام، محشی؛ جلد: تیماج مشکی، ۲۸۶گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۲×۱۹سم [محدث ارموی مخ: ۱-۱۷۷]

۲۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۳۰

آغاز: تعالی ومحال ان یوجبه الله تعالی والالزم التکلیف بالضدین؛ **انجام:** فهذاآخرما وجد من کتاب الالفین و الحمدلله وحده و ذلک فی غره رمضان سنه اثنی عشر و سبعمائه و کتب حسن بن المطهر ببلدة جزجان فی صحبة السلطان الاعظم غیاث الدین محمد خلدالله ملکه ... سنه ۱۰۱۷

خط: نسخ، بی‌کا، تا: محرم ۱۰۱۷ق؛ افتادگی: آغاز؛ عبارت مهر

وقف: «وقف سرکار فیض آثارحضرت ثامن الائمه سلام الله علیه ۱۲۷۶»؛ کاغذ: حنایی آهار مهره، جلد: تیماج دو رویه رو زرشکی درون قهوه‌ای، ۱۱۹گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۲×۲۱سم [ف: ۱-۴۷]

۲۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۷۸۸۲

آغاز: بسمله و به ثقتی هذا الکتاب المسمی بالالفین الفارق بین؛
انجام: و الوصی و الهماصلی الله علیه و اله ... مروتی خواهد شد

خط: نسخ، کا: محمد مومن بن شمس الدین محمد اصفهانی، تا: ۱۰۴۵ق [رایانه]

۲۳. خوی؛ نمازی؛ شماره نسخه: ۱۰۲/۲

آغاز: برابر

خط: ثلث جلی، کا: خواجه فراست، تا: ۱۰۶۰ق؛ از روی نسخه نوه مؤلف یحیی بن محمد بن حسن بن مطهر نوشته شده در سال ۷۵۷ که آن هم از روی نسخه پسر مؤلف فخرالدین نوشته شده، سال ۷۵۴ و آن هم از روی نسخه مؤلف، در آخر کتاب کاتب این عبارت را آورده است: «معلوم مؤمنان بوده باشد که کتاب الفین غلط بسیار داشت در اصفهان خدمت فضلاء تنقیح کتاب مذکور دادیم چناچه نسخه حاجی اسمعیل جوزدانی را سه مرتبه صحت دادیم با نسخه قاضی ابوالحسن و نسخه شیخ یونس جزایری و نسخه منشی الممالك و نسخه میر محمود استر آبادی و ظاهراً هزار و چند بیت افتاده بود در کتاب حاجی اسماعیل نوشتیم و ظاهراً غلط تصحیف خوانی سه هزار غلط بوده باشد که ساخته شد در آن کتاب و بعد از دو سال ظاهراً که تنقیح آن دادیم بعد از آن این نسخه را جهت خود نویسانیدیم و حساب کرده بودیم و غلطها را درآنجا ساختیم و آخر این نسخه را از روی آن کتاب پاکیزه نوشته شد و چون خوانده بودم که در تعصب دینی از سنگ سخت‌تر می‌باید بود بنابراین چون این کتاب در دین بود بعد از فراق هفت هشت ده سال که تفحص نسخه‌ها نمودم و صحت دادم این نسخه را نوساندیم مؤمنان از این نسخه غافل مشوید»، مصحح، مقابله شده در ۱۸ جمادی ۱۰۶۰؛ مهر: «اللهم صل علی النبی الهاشمی» (بیضی)؛ تملك: محمد مهدی بن رضی الدین با مهر «یضیء بالله نقسی عبده محمد مهدی ۱۱۱۸» (مربع)؛ واقف: رمضانیه، ۱۲۳۰؛ جلد: تیماج تاجدول مذهب، ۵۴۵ص (۱-۵۴۵)، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۷×۳۰سم [ف:-۶۰]

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۳۳۰/۱

نسخه اصل: همان نسخه بالا (۱-۵۴۵) [عکسی ف: ۱-۳۸۹]

۲۴. تبریز؛ ملی؛ شماره نسخه: ۳۱۵۵

آغاز و انجام: برابر؛ و کتب حسن بن مطهر ببلدة جرجان فی صحبة السلطان الاعظم غیاث الدین محمد ...

خط: نستعلیق، کا: عباس بن محمد گنجه‌ای معروف به ناسخ، تا: ۱۰۶۷ق؛ پشت برگ اول به‌سال ۱۰۷۱ وقف‌نامه ای مسطور است، و آخر وقف‌نامه مهری به سجع «یافت از مهر علی هدایت عباس»؛ کاغذ: هندی، جلد: مقوا، ۱۷۵ص (۱۶۷+۸)، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۳×۲۴سم [ف: ۳-۱۰۵۳]

۲۵. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۲۸۲۳/۱

آغاز و انجام: برابر

شامل هزار و بیست و دو دلیل از ادله کتاب را دربردارد؛ خط: نسخ، کا: محمود بن جلال فیروزآبادی، تا: ۱۰۷۴ق؛ کاغذ: اصفهانی نخودی، جلد: تیماج تریاکی با ترنج و سرترنج با گل و بوته ضربی به رنگ زر مقوایی، ۱۶۴گ (۳-۱۶۷پ)، ۲۵ سطر (۶/۵×۱۶)، اندازه: ۱۲/۵×۲۵سم [ف: ۱۳-۳۲۵]

۲۶. تهران؛ شهشهانی، حسین؛ شماره نسخه: بدون شماره

بی‌کا، تا: ۱۰۷۴ق [میراث اسلامی: ۵-۶۰۳]

۲۷. قم؛ مهدوی (کتابخانه)؛ شماره نسخه: بدون شماره

کا: محمد محسن بن أمیر حسن ابهری جی، تا: جمعه ۱۲ ربیع الاول ۱۰۷۵ق؛ مجدول [تراثنا: س۱۸ش۱و۲-۲۰۵]

۲۸. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۷۲۵۴

خط: نسخ، کا: احمد بن محمد بن احمد بن عبدالله بن ولید، تا: ۷ شعبان ۱۰۷۵ق؛ مجدول، مصحح، دارای نشان بلاغ؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۶۶گ، ۲۴ سطر، اندازه: ۱۹×۲۹سم [ف: ۱۹-۴۹]

۲۹. تهران؛ نوربخش؛ شماره نسخه: ۱۸۹

آغاز: برابر؛ **انجام:** لا تحصی کثرة و الحمد لله رب العالمین ... و کرم.

خط:نسخ،بی‌کا،تا:۲۳ ذیحجه ۱۰۸۴ق؛ کاغذ: ایرانی، جلد: تیماج سرخ مقوایی، ۳۰۰ص، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۶×۲۵سم [ف: ۱-۱۹۰]

۳۰. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۱۶۷۳/۱

نسخه اصل: کتابخانه سید محمد علی روضاتی، اصفهان؛ خط: نستعلیق، کا: محمد ابراهیم بن عبدالله بن نظام الدین بن عبدالله بواناتی، تا: ۱۰ ذیقعده ۱۰۸۵ق، جا: شیراز؛ ۲۴۰ص (۲-۲۴۱) [عکسی ف: ۵-۱۲۱]

۳۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۵۲۰۷

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: محمد بن اسدالله، تا: پنج‌شنبه ۱۴ رمضان ۱۰۸۵ق؛ روی برگ اول دعاء عقیقه؛ تملك: سید نعمت الله ابن عبدالله حسینی جزائری؛ جلد: مقوایی عطف تیماج قهوه‌ای، ۱۴۰گ، ۲۴ سطر، اندازه: ۱۴×۲۶سم [ف: ۱۴-۷]

۳۲. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۴۱۹۶

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۰۸۷ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۱۴گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۹/۵×۲۹/۵سم [محدث ارموی مخ: ۱-۱۷۷]

۳۳. تهران؛ موزه ملی؛ شماره نسخه: ۳۵

کا: محمد قاسم، تا: ۱۵ ذیحجه ۱۰۸۹ق، افتادگی: آغاز (یک ورق) [نشریه: ۳-۱۱۹]

۳۴. شیراز؛ علامه طباطبائی؛ شماره نسخه: ۹۴۱

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۰۹۲ق؛ مصحح؛ تملك: علی رضا ملقب به ضیاءالدین ابن ابوالحسن خراسانی در سلخ رمضان ۱۲۱۸؛ اندازه: ۱۲/۵×۱۹سم [نسخه پژوهی: ۲-۱۱۵]

۳۵. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۲۶۸

آغاز: برابر؛ **انجام:** و کتب مصنف هذا الکتاب حسن بن یوسف بن علی بن مطهر الحلی ببلده جرجان فی صحبه السلطان الاعظم غیاث الدین محمد خلد الله ملکه و سلطانه و الحمد لله رب العالمین و صلی الله علی محمد و آله الطاهرین الف الف تحیه.

خط: نسخ، کا: محمد شریف بن ملا شمس الدین محمد رانکوئی، تا: ۱۰۹۳ق، جا: رشت؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج تریاکی مقوایی، ۲۲۷گ، ۱۸ سطر (۷×۱۵)، اندازه: ۱۳/۵×۲۲سم [ف: ۷-۲۴۱]

۳۶. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۲۶۲-۲/۸۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: ظهیر، تا: شوال ۱۰۹۴ق؛ تملک: سردار کابلی «حیدر قلی بن نور محمد خان» در ۱۳۴۷به کرمانشاه، احمد بن زین الدین؛ مهر: «افوض امری الی الله عبده محمد» (مربع)؛ جلد: تیماج سرخ ضربی مجدول، ۱۵۷گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۲×۲۱/۵سم [ف: ۱-۴۷۸]

۳۷. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۳۷۲۰

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: محمد تقی حسینی، تا: ذیحجه ۱۰۹۶ق [الفبائی:۶۵]

۳۸. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۱۱۰۷

آغاز: برابر؛ **انجام:** امراخیرا من ماضیه فی رجب المرجب ۱۳۷۱

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲ [رایانه]

۳۹. قم؛ مرکز مطالعات؛ شماره نسخه: ۴۲/۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: محمد حسن بن قاسم کاظمی الوندی اصلاً نجفی مولداً و مسکناً و مدفناً، تا: جمعه شعبان ۱۱۰۰ق؛ ۸۵گ (۲۰۴ر-۲۸۸پ) [ف: ۱-۴۵]

۴۰. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه: ۱۵۵۶

آغاز: فهو عالم و لا شک ان کل محدث دلیل علی الله تعالی؛ **انجام:** برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: آغاز؛ اهدایی: حاج وزیری؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: مقوایی، ۱۲۶گ، ۱۹ سطر (۷×۱۹)، اندازه: ۱۴×۲۶سم [ف: ۳-۹۸۸]

۴۱. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۹۸۸-۶/۷۸

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ مصحح؛ جلد: مقوا عطف تیماج قهوه‌ای، ۱۷۸گ، ۱۷-۱۹ سطر، اندازه: ۱۴×۲۱سم [ف: ۱-۴۷۸]

۴۲. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۴۶۰۸/۲-۲۳/۱۲۸

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ مصحح؛ جلد: مقوای اسلیمی عطف و حاشیه تیماج سرخ، ۱۱۳گ، ۲۲ سطر، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: ۱-۴۷۸]

۴۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۳۶۲

آغاز و انجام: برابر؛ سپس کاتب نسخه این عبارت را از ذیل نسخه اصل نقل کرده است: ذلک فی غرة رمضان المبارک سنة اثنی عشر و سبعمائه و کتب حسن بن المطهر ببلدة جرجان فی صحبة السلطان المعظم غیاث الدین محمد و فرغ من تبییضها مولانا الامام الاعظم فخرالدین ابن المصنف سنة اربع و خمسین و سبعماته ببلدة الحلة.

خط: نسخ و ثلث، کا: محمد مرشدی، تا: ۱۱۰۱ق؛ کاغذ: ایرانی، جلد: تیماج قرمز، ۴۲۷ص، ۱۹ سطر، قطع: ربعی، اندازه: ۱۵×۲۴سم [ف: ۴-۱۲۳]

۴۴. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه: ۶۳۴۲

تا «کب س» از الف اول را دارد؛ خط: نسخ، کا: محمد رفیع بن محمد تقی کنداری، تا: ۱ ذیحجه ۱۱۰۹ق، جا: شیراز؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج زرد ضربی مقوایی، ۱۸۴گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۵×۲۵/۵سم [ف: ۳-۱۸۳]

۴۵. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۵۲۳۰-۲۶/۱۱۰

آغاز: مقامه فی ذلک ولابد ان یمتاز عن بنی نوعه بنص الهی او معجز ظاهر لاستحالة الترجیح من غیر مرجح؛ **انجام:** برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۲۳ ذیحجه ۱۱۱۹ق؛ افتادگی: آغاز؛ مجدول مذهب و محرر، دارای علامت بلاغ؛ جلد: روغنی، ۱۷۵گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۳×۲۴سم [ف: ۱-۴۷۹]

۴۶. تهران؛ ادبیات؛ شماره نسخه: ۱۹۷ حکمت

خط: نسخ، کا: احمد بن محمد حسین، تا: ۱۴ محرم ۱۱۲۸ق، جا: سپاهان؛ جلد: تیماج مشکی با ترنج و نیم ترنج و جدول و منگنه دار، قطع: ربعی [ف: ۲-۷۴]

۴۷. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۹

آغاز: بسمله. حمدله. اما بعد. فان اضعف عبادالله تعالی الحسن بن یوسف بن المطهر الحلی یقول اجبت سؤال ولدی العزیز علی محمد اصلح الله؛ **انجام:** قال الله تعالی و بشرالذین آمنوا ان لهم قدم صدق عند ربهم الامام یرشد.

خط: نسخ زیبا، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام (حدود ۱۰ برگ)؛ واقف:نادرشاه افشار،۱۱۴۵ق؛کاغذ:فرنگی آهار مهره، جلد: تیماج دارچینی، ۲۳۹گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۵×۲۰/۵سم [ف: ۱-۴۶]

۴۸. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۳۴۰

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ واقف: آقا زین العابدین، سال ۱۱۶۶؛ ۱۴۷گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۴×۲۱سم [ف: ۴-۳۱]

۴۹. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۶۵-طباطبائی

آغاز: برابر؛ **انجام:** الامام إما أن یکون معصوماً فی تبلیغ اولا و الثانی یستلزم

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳، به‌جز صفحات ۱۲ الی ۲۹ که متعلق به قرن ۱۱-۱۲ است؛ کاغذ: فرنگی اصفهانی، جلد: تیماج قرمز، ۳۶گ، ۱۴-۱۵سطر، اندازه: ۱۲/۵×۱۹سم [ف: ۲۴-۱۲۳]

۵۰. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۶۵ ط

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳ [مختصر ف:-۷۹]

۵۱. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۲۱۷۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ مصحح، دربرگ آخر یادداشتی در جمعه ۶ شوال ۱۲۶۳؛ جلد: تیماج قرمز ضربی، ۱۳۵گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۲/۵سم [محدث ارموی مخ: ۱-۱۷۷]

۵۲. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۵۷۲۳-۲۹/۶۳

آغاز: برابر؛ **انجام:** کوقال تعالی و ... الحق وانتم تعلمون اقول لابد فی الامام من نفی ذلک عنه ... هذه غایة من غایات نصب الامام لان مراد الله تعالی من بعثة

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ تملک: محمد مقیم بن محمد امین کاشانی؛ جلد: تیماج قهوه‌ای ضربی با ترنج و سرترنج مجدول گرهی پشت جلد اسلیمی، ۸۱گ، ۲۴ سطر، اندازه: ۱۸×۲۳سم [ف: ۱-۴۷۹]

۵۳. قم؛ حجتیه؛ شماره نسخه: ۱۷۱/۱

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۴۰ق، قطع: خشتی [ف:-۱۰۰]

۵۴. کرمانشاه؛ جلیلی؛ شماره نسخه: ۱۵۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ مخلوط به نستعلیق، بی‌کا، تا: ۹ شعبان ۱۲۵۸ق؛ مصحح؛ کاغذ: نباتی آهار مهره، جلد: تیماج دارچینی، ۲۳۰گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۳/۵×۲۱سم [ف:-۲۸]

۵۵. قم؛ دارالحدیث؛ شماره نسخه: ۲۷۷

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: حاج محمد تقی بن حاج معصوم بن حاج محمد حسن قزوین، تا: سه‌شنبه ۲۶ شعبان ۱۲۶۵ق، جا: شیراز؛ کاتب نوه میرزا محمد حسن قزوینی مؤلف «کشف شریعة الغراء» است؛ جلد: تیماج زیتونی مجدول گرهی، ۱۵۵گ، ۱۹سطر، اندازه: ۱۴×۲۱سم [ف:-۲۱۹]

۵۶. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۶۸۸

جلد اول و دوم؛ خط: نسخ و ثلث، کا: سید کاظم طباطبائی اصفهانی، تا: ۱۲۸۳ق، جا: تهران؛ در ذیل جزء اول این صورت خط مؤلف و پسرش موجود و مضمون آن چنین است: در ۷۲۹ در دینور از آن فراغت یافته و سپس فرزندش در ۷۲۳ (پس از وفات مصنف) در حدود اوجان آن را پاکنویس کرده است، در ذیل جزء دوم صورت خط مصنف و فخرالمحققین نقل نشده و کاتب نوشته: «تم المجلد الثانی من کتاب الالفین»، امتیاز دیگر این نسخه آن است که کاتب بجای حروف ابجد شماره‌ها را به‌حروف نگاشته و نیز به‌جای «البحث السابع»، «المقالة الاولی» نوشته، در یک یادداشت نوشته شده: «مرحمتی حضرت علیه عالیه والده دامت خدارتها»، مجدول؛ کاغذ: شکری آهار مهره، جلد: میناکاری شده، ۴۸۲ص، ۱۶ سطر، قطع: نیم خشتی، اندازه: ۱۴/۵×۲۳سم [ف: ۵-۹]

۵۷. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۷۳۲-۵/۲۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ مصحح، با علامت بلاغ، دراول نسخه وقف به‌تاریخ۱۲۹۵؛جلد:تیماج سرخ، سوخت، ترنج باسرولچکی، مجدول، ۱۵۲گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۷×۲۹سم [ف: ۱-۴۷۸]

۵۸. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۸۹۳۹

بی‌کا، بی‌تا؛ چاپ سنگی است که علی اکبر به سال ۱۲۹۶ نوشته با حواشی دست‌نویس میرزا محمد بن سلیمان تنکابنی به‌خط خودش؛ روی برگ اول وقف‌نامه کتاب به‌تاریخ ۲۸ جمادی الاول ۱۳۰۱؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۹۳گ، ۳۰ سطر، اندازه: ۲۱×۳۴سم [ف: ۲۳-۱۱۲]

۵۹. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۶۸۷

آغاز: برابر؛ **انجام:** کب، قوله للذین احسنوا الحسنی الایه کل امام داع ... فلا شیء من الامام بغیر معصوم

پایان این نسخه، پایان دلیل ۱۰۲۲ است و اضافه‌ای ندارد؛ خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ در پایان جزء نخستین (پایان دومین سد) کاتب در غلطی عجیب افتاده است. عبارت چنین است: «هذا آخر الکلام فی الجزء الاول من کتاب الالفین ... فرغ من تسویده حسن بن یوسف ابن مطهر الحلی فی العشرین من ربیع الاول سنة احد و ثلثون و ثمان ماه». ظاهراً تاریخ نسخه‌ای که کاتب، این نسخه را از روی آن می‌نوشته ۸۳۱ بوده و با افتادن یک یا دو سطر از این نسخه عبارت بدین صورت در آمده است؛ کاغذ: اصفهانی ضخیم شکری آهار مهره، جلد: تیماج منگنه قرمز روشن، ۳۶۰ص، ۱۶ سطر، قطع: خشتی، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۵-۸]

۶۰. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۴۲۱۷

آغاز: برابر؛ **انجام:** ماوجب لدفع وحبه الحاجه لایمکن ان یوکد وجه الحاجه و وجه الحاجه

خط: مختلف، بی‌کا، بی‌تا [الفبائی: ۶۵]

۶۱. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۱۸۶۶۲

بی‌کا، بی‌تا؛ انتقالی از کتابخانه پهلوی مجموعه نوازی؛ اندازه: ۱۸/۵×۲۷/۷سم [رایانه]

۶۲. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۲۵۸۳۵

بی‌کا، بی‌تا؛ خریداری از حوزه علمیه ولی عصر کرمان [رایانه]

۶۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۷۱۳۳

بی‌کا، بی‌تا؛ تملک: بهاء الدین محمد حسینی [د.ث. مجلس]

۶۴. مشهد؛ مدرسه باقریه؛ شماره نسخه: ۱۶

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز؛ واقف: ملا عبدالسمیع؛ کاغذ: ترمة، ۲۱ سطر (۷×۱۷)، اندازه: ۱۳/۵×۲۴سم [تراثنا: س۶ش۱-۷۳]

۶۵. کرمانشاه؛ نجومی؛ شماره نسخه: ۱مجموعه بدون شماره

بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام [دلیل المخطوطات: ۱-۲۶۴]

۶۶. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۲۱۳۲/۱

آغاز: برابر؛**انجام:** و اذا عانده جماعة کثیرة للمنوص علیه و فوضوا امرهم الی غیره لم یکن ذلک قادحا فی وجوب التنصیص اذا

لایلزم من وجوب الشیء العمل به علی من وجب علیه ...
تنها پانزده دلیل را در بردارد؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: شکری فرنگی، جلد: مقوایی، رویه کاغذ ابری رنگی، عطف و گوشه تیماج حنایی، ۱۲گ (۳پ-۱۴پ)، ۱۶ سطر (۸×۱۴)، اندازه: ۱۳/۵×۲۲سم [ف: ۱۱-۳۶۷]

● **الالفین الفارق بین الصدق و المین (ترجمه)** / کلام و اعتقادات / فارسی

al-alfayn al-fāriq bayn-aṣ ṣidq wa-l mayn (t.)

وابسته به: الالفین الفارق بین الصدق و المین؛ علامه حلی، حسن بن یوسف (۶۴۸-۷۲۶)

ترجمه فارسی الالفین علامه حلی که به امر شاه طهماسب صفوی انجام شده است. ترجمه‌ای از الالفین به نام نور العین در کتابخانه مرعشی موجود است (ج ۲۴، ص ۴۶) که شاید همین اثر باشد.

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۰۰۶۳

آغاز: تحیات وافیات بر سید کاینات و خلاصه موجودات مهر سپهر.؛ **انجام:** معاصی در جمیع اوقات و احوال برای همه مردمان با عدم مانع و حصول ...

از علمای قرن ۱۱، معاصر شاه طهماسب صفوی؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ مجدول زرین؛ جلد: تیماج مشکی، ۴۰۲گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۲×۱۷سم [ف: ۳۲-۸۵]

● **الالفین فی وصف صفات سادة الکونین** / تاریخ پیامبراکرم (ص) / عربی

al-alfayn fī waṣf-i ṣifāt-i sādat-il kawnayn

حافظ برسی، رجب بن محمد، ق۹ قمری

hāfez-e barsī, rajab ebn-e mohammad (- 15c)

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۹۱۹۳

آغاز: بسمله الحمدلله الذی منزل القطر و مالک الخلق و الامر و الصلوة و السلام علی محمد و اله الذین ساد و البرایا؛ **انجام:** و امالی یوم مالی موصولة بکرامتهم اخذ ... تک یا رب اللهم ارزقنا شرف ملاقات ... بحق محمد و عترته الطاهرین امین یا رب العالمین

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۳۰۰ق [رایانه]

← الفیه ≻ الفیة

● **الفیه و شلفیه = باهنامه** / طب / فارسی

alfīye va šalfīye = bāh-nāme

در بیست و چهار «باب» گویا ریشه آن رساله ابوبکر ازرقی هروی (در گذشته ۵۲۷) باشد.

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۴۵۰

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ با ۳۴ مجلس تصویر زن و مرد و خرس و خر؛ تملک: محمد حسین همدانی؛ کاغذ: سفید، جلد: تیماج قهوه‌ای ضربی مقوایی با ترنج، ۱۲۱گ، ۱۷ سطر (۸×۱۶)، اندازه: ۱۳×۲۴سم [سنا: ف: ۱-۲۶۳]

● **الفیه و شلفیة** / طب / فارسی

alfīye va šalfīye

دستورهایی برای کم‌موئی و رنگ کردن مو و مجعد ساختنش و همچنین داروهایی‌که در قوه باه مؤثر است و سرانجام کتاب را در بیان اقسام جماع به‌پایان می‌رساند.

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۵۴۲۱

آغاز: هو الله شانه تعالی. بسمله. الحمدلله ... اما بعد چنین گوید مؤلف خاکسار. که شبی در عالم رؤیا دختریرا دیدم در غایت زیبائی؛ **انجام:** و این قسم جماع را نیک الکلان می‌نامند و تصویرا اشکال اینست که در آن صفحه می‌باشد ... تمت بالخیر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج یک‌لا قهوه‌ای، ۲۰گ، ۲۱سطر [ف: ۱۶-۳۲۸]

● **الفیه و شلفیه = راز عشاق** / طب / فارسی

alfīye va šalfīye = rāz-e ʻoššāq

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۶۶۵۰

بی‌کا، بی‌تا [د.ث. مجلس]

● **القاب = ذیل رساله القاب** / نامه‌نگاری / فارسی

alqāb = zeyl-e r.-ye alqāb

نصیری طوسی، محمد رضا بن عبدالحسین، -۱۱۰۰ قمری

nasīrī tūsī, mohammad rezā ebn-e ʻabd-ol-hoseyn (-1689)

رساله ذیلی است به رساله القاب پدرش. وی از رساله القاب که پدرش نوشته بدین‌گونه یاد کرده است: «چون نواب مرحوم والد ماجد در رساله القاب که مشحون به قواعد و آداب احکام و مکاتیب است دستور مکاتیب اشرف به مخدرات اقوام و اولاد عالیمقام را درج نکرده بودند در این وقت که ۱۸ شهر جمادی الاول سنه ۱۰۸۰ تخاقوی ئیل است کمترین خلائق محمد رضا بن عبدالحسین طوسی ... مناسب دید که در ذیل این رساله مرقوم گرداند». نصیری طوسی نخست نمونه‌هایی از مکاتیب پادشاه را به زنان (با نسبت‌های مختلف) نوشته و سپس در ۱۰۹۴

و در ذیل آن نمونه‌هایی از مکاتیب مختلف نزدیکان شاه (زن و مرد) را به شاه افزوده است و از سخنی که در آغاز قسمت دوم دارد پیداست که پدرش در رساله القاب نه مکاتیب شاه را به زنان یاد کرده و نه مکاتیب اقوام نزدیک شاه را به او و او در اینجا خواسته است رساله پدر را از این هر دو جهت تکمیل کند. در پایان قسمت اول و آغاز قسمت دوم آورده است: «چون دستور مکاتیب اشرف به ذکور اقوام [بود] و مکاتیب ایشان و اناث اقوام همایون نوشته نشده بود، بتاریخ غره شهر محرم الحرام سنه ۱۰۹۴ ایت ئیل کمترین خلایق محمد رضا بن عبدالحسین الطوسی مرقوم ساخته به خدمت اشرف فرستاده شد». قسمت اول این منشآت (نامه‌های شاه به اقوام و نزدیکان زن خود) عیناً در باب پنجم از منشآت سلیمانی ــ که به امر شاه سلیمان صفوی (۱۰۷۱-۱۰۹۹) ساخته اند ــ وارد گردیده است.

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۳۴۵۵/۲۵۰

بی‌کا، تا: بین ۱۰۶۳ تا ۱۱۴۱ق؛ ذیل این نوشته نیز نگارشی از همان نصیری طوسی (نویسنده ذیل رساله القاب) است و در کنار صفحه، حاشیه‌ای با نشان «رض» که نشان «رضا» است، نوشته‌های این دو صفحه بیاض نیز به قلم احمد غلام است؛ جلد: تیماج یک‌لا قرمز، ۱ص (۳۵۶)، قطع: بیاضی، اندازه: ۱۵/۵×۳۳سم [ف: ۱۰-۱۳۶۷]

● **القاب** / ادبیات / فارسی

alqāb

محمود خان ملک الشعراء، محمود بن محمد حسین، ۱۲۲۸-۱۳۱۱ قمری

mahmūd xān malek-oš-šo'arā', mahmūd ebn-e mohammad hoseyn (1813-1894)

گویا از ملک الشعراء صبا که به درخواست امین السلطان و دستور شاه و در روز چهارشنبه ۴ شوال ۱۳۰۳ در کاخ صائب قرانیه نیاوران نزد ناصرالدین شاه بود و این کتاب را آغاز کرده و می‌خواست در آن مقدمه‌ای بگذارد در وضع کتاب و ترتیب القاب به تهجی با تاریخ کسانی که لقبی گرفته‌اند و جز مقدمه در نسخه چیز دیگری نیست.

چاپ: به کوشش ایرج افشار، فرهنگ ایران زمین، ۱۹ (۱۳۵۲): ۶۲-۸۸

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۳۴۲۵/۱-ف

نسخه اصل: نسخه آقای دکتر محسن صبا؛ بی‌کا، بی‌تا [فیلمها ف: ۲-۱۳۸]

● **القاب** / تراجم / فارسی

alqāb

ملک المورخین، هدایة الله بن محمد تقی، -۱۳۲۲ قمری

malek-ol-movarrexīn, hedāyat-ol-lāh ebn-e mohammad taqī (- 1904)

فهرست نام‌های درباریان قاجار پس از دیباچه القاب است در جدول به‌ترتیب تهجی از الف تا یاء با نام‌های اشخاص، در پایان سرگذشت میرزا عبدالوهاب خان آصف آلدوله و میرزا مهدی‌خان آجودان مخصوص و غلامعلی خان غزیز السلطان است.

تهران؛ ادبیات؛ شماره نسخه: ۳۳ ـ ب

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: آغاز، آغاز از دیباچه افتاده؛ کاغذ: فرنگی، ۴۰گ، ۲۰ سطر (۱۵×۲۸)، اندازه: ۲۱×۳۴سم [ف: ۱-۳۳]

● **القاب اسامی** / فارسی

alqāb-e asāmī

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۰۳۵۹/۲

آغاز: محمد را شمسا، احمد را جمالا، محمود را بدرا؛ **انجام:** یوسف را ضیاء، قاسم را سراجاً.

در این نسخه آمده «القاب اسامی کس را که در مکتوبات می‌نویسند بدین موجب است محمد را شمسا یا جلالا نویسند علی را زینا و ... الخ»؛ خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ محشی؛ جلد: تیماج مشکی، مجدول، ۳ص (۵۲-۵۴)، اندازه: ۱۲×۱۸/۵سم [ف: ۳۲-۳۴۰]

● **القاب بیت وافی و القاب اجزاء** / عروض و قافیه / عربی

alqāb-e beyt-e vāfī va alqāb-e ajzā'

مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه: ۱۹۳۲۰/۷

مقالی است در بحور اشعار؛ خط: نسخ، کا: مصطفی بن ابراهیم بن محمد، بی‌تا، جا: دارالحدیث سلیمانی؛ جلد: تیماج بنفشه‌ای رنگ لولایی،۹گ،۱۹سطر(۶/۵×۱۴/۵)،اندازه:۱۲×۱۹/۵سم[ف: ۲-۳۹۲]

← القاب ربع ← ربع مجیب مخترع

● **القاب الرسول و عترته** / فضایل و مناقب / عربی

alqāb-ur rasūl wa 'itrat-ih

قطب راوندی، سعید بن هبة الله، -۵۷۳ قمری

qotb-e rāvandī, sa'īd ebn-e hebat-ol-lāh (- 1178)

در بیان القاب حضرت رسول اکرم و اولاد گرامی آن حضرت (ص) است، در یک «مقدمه» و چهارده «باب»: ۱. القاب النبی؛ ۲.

ذکر امیرالمؤمنین علی؛ ۳. ذکر فاطمة بنت رسول الله؛ ۴. ذکر الحسن و الحسین؛ ۵. ذکر الامام علی بن الحسین؛ ۶. ذکر محمد بن علی؛ ۷. ذکر الامام جعفر بن محمد؛ ۸. ذکر الامام موسوی بن جعفر؛ ۹. ذکر الامام علی بن موسوی؛ ۱۰. ذکر الامام محمد بن علی التقی؛ ۱۱. ذکر الامام علی بن النقی؛ ۱۲. ذکر الامام ابی محمد الحسن بن علی؛ ۱۳. ذکر الامام صاحب الزمان. هر یک از ابواب دارای چند «فصل» می‌باشند. در انجام نسخه‌ای که این نسخه از روی آن کتابت شده، چنین آمده است: «تألیف بعض المحدثین و المورخین من قدمائنا». با توجه به أسناد موجود در کتاب از «ابن مردویه» و «ابن ابی الثلج» و قرائن دیگر احتمال داده شده است که مؤلف قطب راوندی باشد چه در ضمن مؤلفات او از کتابی با عنوان «القاب الرسول و فاطمة و الائمة علیهم السلام» یاد شده (ریاض العلماء ۴۲۵/۲) و اگر آن را با تاریخ احتمالی تألیف ضمیمه کنیم با کمی تسامح با زمان قطب راوندی تطبیق خواهد کرد.

آغاز: اما بعد حمد الله الذی انزل القاب اولیائه علی التخصیص من السماء و الصلاة علی محمد و آه المخصوصین من قبل الله باشرف الالقاب و الأسماء، فان بعض الاصدقاء المحققین و العلماء الربانیین سألنی أن اذکر القاب رسول الله و الئمة المعصومین.

انجام: فتبسم ابو محمد انا معاشر الائمة ننشأ فی یوم کما ینشأ غیرنا فی السنة، قالت ثم کنت أسأل أبا محمد عنه بعد ذلک فقال: استودعناه الذی استودعت ام ولدها. تم.

چاپ: درضمن میراث حدیث شیعه، قم، مؤسسه فرهنگی دار الحدیث، دفتر اول، ۱۳۷۷ش، با تحقیق سید علیرضا سیدکباری

[مقدمه تصحیح این رساله در میراث حدیث شیعه ۱۵/۱]

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۲۲۷۲

آغاز و انجام: برابر

در فهرست ناشناس؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۴ صفر ۱۱۱۹ق؛ مصحح، محشی؛ جلد: مقوایی عطف تیماج قهوه‌ای، ۲۷گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۱/۵×۱۹سم [ف: ۶-۲۵۸]

۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۲۸۹۰/۴

آغازو انجام: برابر

در فهرست ناشناس؛ خط: نسخ زیبا، کا: عبدالرحیم بن ابوالفضل افشاری زنجانی، تا: ۱۳۹۳ق؛ محشی؛ کاغذ: فرنگی زرد، ۴۴گ (۸۳پ-۱۲۶پ)، ۱۲ سطر، اندازه: ۶×۱۹/۵سم [ف: ۳۲-۶۹۰]

● القاب العروض / عروض و قافیه / فارسی

alqāb-ul ʻarūḍ

وحیدی بیهقی، محمد بن یوسف، ق۸ قمری

vahīdī beyhaqī, mohammad ebn-e yūsof (- 14c)

بیهقی زیر عنوان القاب العروض ۴۵ نام با شرح مختصر آنها و نیز صورت پنج دائره عروضی که به گفته وی تألیف یوسف عروضی می‌باشد و شانزده بحر علم عروض را در پنج دائره وضع نموده و درآخر عروض خود (بیهقی) آورده است و در اینجا همان دوائر ولی بزرگ‌تر با شرح و بسط بیشتری ترسیم گردیده است.

تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه: ۳۱۳/۱۲ صدر

کاتب = مؤلف، تا: قرن ۸؛ کاغذ: حنائی، جلد: تیماج، ۷گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۲×۱۶سم [ف: ۲-۴۴۸]

● القاب علی علیه السلام / تاریخ معصومین / فارسی

alqāb-e ʻalī ʻalay-he-s-salām

اخطب خوارزم، موفق بن احمد، ۴۸۴؟-۵۶۸ ؟ قمری

axtab-e xārazm, movafaq ebn-e ahmad (1092-1173)

در این رساله القاب و فضایل امیرالمؤمنین علی یک یک شمرده و علت وضع هر یک از این القاب بیان می‌شود، که ضمناً تاریخی از زندگی امام اول شیعیان است.

تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۴۳۱/۵

آغاز: هذا نبذ من فضائله (ص) اما القاب علی بن ابی طالب علیه السلام امیرالمؤمنین یعسوب الدین؛ **انجام:** و مصلی القبلتین انسب من فی الاحسبتین و اعلم من فی الحرمین

خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: فرنگی الوان، جلد: تیماج قرمز، مقوایی، رویه ساغری، ۵ص (۹۶-۱۰۰)، ۱۵ سطر (۹/۵×۱۷)، اندازه: ۱۶/۵×۲۱سم [ف: ۱-۴۱۳]

● القاب المد / تجوید / عربی

alqāb-ul madd

تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۳۰۳/۱۲

خط: نسخ، کا: محمد بن محمود النصیر الطوسی، تا: قرن ۸؛ نیم صفحه [ف: ۵-۱۵]

● القاب المعصومین من الکتاب المبین / فضایل و مناقب / عربی

alqāb-ul maʻṣūmīn min-al kitāb-il mubīn

موسوی یزدی، حسین بن جعفر، ق۱۴ قمری

mūsavī yazdī, hoseyn ebn-e jaʻfar (- 20c)

تاریخ تألیف: ۱۲۹۱ق

در سه «باب»: ۱. ما نزل من القرآن فیه اسم علی و لفظة آل محمد و الائمة و الامام؛ ۲. الایات التی کنی الله فیها عن الائمة (ع)؛ ۳. فضائل امیر المومنین علی (ع).

۱. **تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۷۴۵۶**
خط: نسخ، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مقوا عطف تیماج تریاکی، ۲۰گ، ۲۴ سطر (۸/۵×۱۵/۵)، قطع: خشتی، اندازه: ۱۷×۲۴سم [ف: ۱۶-۵۷۷]

۲. **یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه: ۳۴۳۴/۸**
انجام: قال الذین اخذ علیهم من ولایتنا
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج ماشی، ۱۵سطر، اندازه: ۱۴×۲۲سم [ف: ۵-۱۶۵۲]

● **القاب نامه** / متفرقه / فارسی

alqāb-nāme

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۷۶۶۲ ض
بی‌کا، بی‌تا [د.ث. مجلس]

● **الألقاب و التواقیع** / ادبیات / عربی

al-alqāb wa-t tawāqīʽ

القاب و اوصافی که برای مراتب مختلف اشخاص به کار برده می‌شود توقیعات و امضاهایی که در اسناد رسمی و برای موضوعات مختلف و ذیل نامه‌ها و قراردادها نوشته می‌شود، ضمن یک «باب» و هجده «فصل»: باب: فی جوامع الألقاب علی اختلاف المراتب؛ فصل: فی المداینات، فی المراهنات، فی المبایعات، فی الاجارات، فی الأقاریر و الانتقالات، فی قبض الحقوق و البرات، فی الو کالات و ما یتبعها، فی الأوقاف و المسبلات، فی الطلقات و المخالعات، فی المصالحات، فی الشرکات، فی احیاء الأموات، فی الهبات و الحوالات، فی الو صایا و ا بعد الوفاة، فی قسمة الأملاک و المشاعات، فی العواری و الأمانات، فی الشفعة و فسخ المبایعات، فی المناکحات. پس از آن فواید مناسب موضوع کتاب آورده شده است.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۹۳۰۴
آغاز نسخه: و لایتعب کاتبها بتفکر و تدبر عند تغیر هذه البنیات و المصلی فی حلبة الذکر ما اوحزته غایة الایجاز؛ **انجام:** از کی الشاهد المذکور منهیاً تعدیله الی الجناب العالی.
خط: نسخ، کا: احمد بن ابی بکر بن احمد بن السدید، تا: قرن ۸؛ افتادگی: آغاز؛ جلد: تیماج زرد، ۵۱گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۳/۵×۱۹/۵سم [ف: ۲۴-۹۷]

● **القاب الوزراء = نسائم الاسحار و لطائم الاخبار** / ادبیات / عربی

alqāb-ul wuzarā' = nasā'im-ul asḥār wa laṭā'im-ul axbār

تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۱۵۸-عکسی
از ترکیه کتابخانه ایاصوفیه شماره ۳۴۸۷؛ بی‌کا، تا: ظاهراً ۵۲۲ق [نشریه: ۲-۲۷۱]

● **القاب و کنیت اسامی** / فارسی

alqāb va konyat-e asāmī

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۱۰۹۳۱/۲
فایده‌ای کوتاه در نوشتن کنیت و القاب برای اسامی مختلف و کارهای مختلف افراد. به تناسب اسم برای هر کس لقبی آورده است؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ سطور چلیپا و اندکی معمولی؛ جلد: تیماج قهوه‌ای یک‌لا دارای طرح‌های اسلیمی مجدول گرهی عطف و سجاف مشکی بیاض، ۱ص (۶۸پ)، سطور چلیپا (۱۰/۵×۱۹/۵)، اندازه: ۱۲/۵×۲۱/۵سم [ف: ۲۰-۵۱۲]

● **الکتریسته** / فیزیک / فارسی

elekterīsīte

رساله‌ای است در بیان الکتریسیته (نیروی برق) که ظاهراً از کتاب‌های دارالفنون می‌باشد که از کتاب‌های اروپایی ترجمه شده است، در ۹ «فصل»: ۱. فوائد اصلیه الکتریسیته در ۸ مطلب؛ ۲. الکتریسیته رستاتیک و قوه جاذبه و دافعه آن؛ ۳. الکتریسیته انفلوآنس؛ ۴. الکتریسیته دسیموله؛ ۵. الکتریسیته دینامیک؛ ۶. اعمال پیل؛ ۷. الکتریسیته و مغناطیس با هم؛ ۸. مغناطیس نمودن به واسطه جریان الکتریسیته؛ ۹. اندوکسیان که حاصل می‌شود از کوران الکتریک با منیتیک.

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۶۶۴۰
آغاز: الحمدلله رب العالمین ... اما بعد این کتاب مشتمل است بر چند فصل فصل اول در فوائد اصلیه الکتریسیته و این شامل است بر چند مطلب مطلب اول الکتریسیته یکی از عاملهای طبیعی است که وجود او ظاهر می‌شود به واسطه جذب و دفع؛ **انجام:** و به واسطه پرده مرکب است از چند حباب که این حبابها مملو اند از ده قسمت آب و یک قسمت البومین و نمک طعام.
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۷۸ق، دارای چند شکل مهندسی آب رنگ؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۸۱گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۷×۲۱/۵سم [ف: ۲۰-۱۶۸]

● **الکتریسته** / طبیعیات / فارسی

elekterīsīte

کتابی است در طبیعیات به روش جدید و فرنگی درباره الکتریسته، شامل مطالب و فصول و شعبه‌ها.

۱. **قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۶۹۲۵/۱-۳۵/۱۰۵**

آغاز: بسمله حکمای طبع علوم طبعی را بر سه قسمت کرده‌اند فرنک که گفتگو می‌کند از خواص ظاهری و خواص اجسام شیمی که گفتگو می‌کند از خواص باطنی و تقریرات ماهیت اجسام و ثالثاً معدن شناسی؛ **انجام:** یکی از تجارب که بسیار با فایده که بیان این مطلب را نحوی می‌کند و خوش مزه این است
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۴؛ افتادگی: انجام؛ جلد: تیماج قهوه‌ای مجدول با ترنج و سرترنج، ۴۰گ، ۱۳ سطر، اندازه: ۱۳×۲۱سم [ف: ۱–۴۸۳]

● **الالمام باخبار من بارض الحبش من ملوك الاسلام** / تاریخ / عربی

al-almām bi-axbār-i man bi-arḍ-il ḥabaš min mulūk-il islām

مقریزی، احمد بن علی، ۷۶۶؟–۸۴۵ قمری

maqrīzī, ahmad ebn-e ʻalī (1365-1442)

تاریخ تألیف: ذیقعده ۸۴۱ق

چاپ: بتافیا، ۱۷۹۰م؛ مصر، مطبوعات التالیف، ۲۷ص، ۱۸۹۵م.

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۲۸۶۴/۵

آغاز: بسمله. رب یاکریم الحمد لله رب العالمین ... و بعد فهذه جملة من اخبار الطائفة القائمة بالملة السلامیة ببلاد الحبشة؛ **انجام:** و رضی عن اصحابه
خط: نسخ عربی، کا: محمد بن احمد قاضی، تا: دوشنبه ۱۹ محرم ۱۰۴۲ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج عنابی زرکوب مقوایی، ۸گ (۸۸ر–۹۶پ) [ف: ۱۰–۱۷۰۷]

● **الالمام و الاعلام بنفثة مولانا عبدالسلام** / دعا / عربی

al-almām wa-l aʻlām bi-naf̱tat-i mawlā-nā ʻabd-us-salām

تاریخ تألیف: پنج‌شنبه ۴ ذیحجه ۱۱۲۹

شرح صلاة و دعایی است که شیخ عارف ابومحمد (ع) بن مشیش بن ابی بکر به‌روش صوفیان ساخته و در آن مدح و ثنای حضرت پیامبر اکرم (ص) را آورده است. این صلوات مفصل که شامل بر مطالب عرفانی و صوفی است، دارای دو «مقدمه» می‌باشد: ۱. کیفیت آفرینش و صفات حضرت پیامبر؛ ۲. دیدن آن حضرت را در خواب و بیداری و انطباع هیکل وی در قلب بیننده. نیمه اول این کتاب صلوات و در اثنا مقاصد صوفی ابن مشیش با جمله‌های «اللهم صل ...» آمده و در نیمه دوم که به عنوان خاتمه می‌باشد توضیح آنچه مشکل بود دیده می‌شود و در این بخش منقولات بسیاری به نثر و شعر از بزرگان صوفیه نقل شده است. نام کامل این کتاب «الالمام و الاعلام بنفثة من بحور علم ما تضمنته صلاة القطب مولانا عبدالسلام» می‌باشد.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۸۵۸۱

آغاز: الحمدلله الذی جعل مدد النبوة مستمر السریان فی الأمة و ابقی نورها مدام الاشراق فی القلوب فضلا منه و رحمة؛ **انجام:** تمم الله لنا ذلک بالتثبیت علیه و تنمیقه حتی نموت و نبعث علیه مع العافیة التامة بمنه و کرمه آمین.
خط: مغربی، کا: علی بن عبدالنبی بن سلیمان بن علی، تا: یک‌شنبه ۱۳ جمادی الاول ۱۱۷۵ق؛ مجدول؛ جلد: تیماج قهوه‌ای ضربی، ۱۸۱گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۷×۲۲سم [ف: ۲۲–۱۵۸]

● **الألم و وجه الحسن فیه** / کلام و اعتقادات / عربی

al-alam wa wajh-ul ḥusn fī-hi

علم الهدی، علی بن حسین، ۳۵۵–۴۳۶ قمری

ʻalam-ol-hodā, ʻalī ebn-e hoseyn (967-1045)

رساله کوتاهی در تعریف ألم و بیان وجه حسن آن که به نظر مؤلف به غیر از سه جا (ظلم، عبث و مفسده) حسن دارد، سپس ایشان با استدلال و بیان دیدگاه‌های دیگران، به بررسی موضوع پرداخته است.

چاپ: در ضمن مسائل المرتضی، در بیروت، ۱۴۲۲ق

[مسائل المرتضی، بیروت، ۱۴۲۲ق، ۲۰۲–۲۰۷]

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۲۹۲۳/۳۶

آغاز: قال ک أن الأم یحسن اذا لم یکن ظلماً و لا عبثاً و لا مفسدة استحقاق و زید فیه و لا کان علی وجه المدافعة فان ذکر القصد فی الحد فصل الألم المقصود متی تعری من الوجوه الثالثة؛ **انجام:** لو کان شیء من ذلک مفسدة فی بعض الاوقات لوجب علی الله تعالی أن یبینه لنا و یمیزه فلما یفعل ذلک علمنا أن جمیع الاوقات متساویة فی وجبو ذلک کله و هذا بین، تمت.
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: شرقی، ۲گ (۸۰ر–۸۱ر)، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۰/۵×۱۵/۵سم [ف: ۳۲–۷۶۸]

● **الواح (گویا)** / تراجم-فارسی

alvāh (gūyā)

ابن خاوند فضل الله حسینی، ق۹ قمری

ebn-e xāvand fazl-ol-lāh-e hoseynī (- 15c)

در شرح حال بزرگان خاندان خاوند شاه.

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۸۵۳۱

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۴ شوال۱۲۷۷ق [مختصر ف:–۸۰]

● **الواح** / بهائیت / عربی و فارسی

alwāḥ

بهاء الله، حسینعلی بن میرزا بزرگ، ۱۲۳۳–۱۳۰۹ قمری

bahā'-ol-lāh, hoseyn-ʻalī ebn-e mīrzā bozorg (1818-

1892)

نامه‌ها و الواحی است پراکنده از بهاء الله که به مریدان خود نوشته و در مناسبت‌های گوناگون بدانها فرستاده است. این نامه‌ها به عربی و گاهی به فارسی است.

چاپ: مطبوعات السعادة، ۱۳۳۸ق.

۱. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۲۵۶۴/۱

آغاز: لوح اول در استخراج شکل چهار در چهار عددی و حصر کمیة آن؛ **انجام:** پایان: جدولی است که در خانه آخر این جدول عدد ۵۳۴ نوشته شده است.

درین قسمت تشکیل «الواح» چندی آمده است؛ خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: محتملاً قرن ۱۲؛ کاغذ: فرنگی، الوان، جلد: تیماج، تریاکی، مستعمل، یک‌لا، ۴۲ص (۱-۴۲)، ۲۱سطر (۷×۱۶)، اندازه: ۱۸×۲۴سم [ف: ۶-۸۲]

۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۳۰۱۶-ف

خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۱۵۲ق [فیلمها ف: ۲-۲۷]

۳. تهران؛ فرهاد معتمد؛ شماره نسخه: ۱۳۷

در سه مرتبه و ۶۴ اسم و بیست مظهر و بفارسی است؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج قهوه‌ای تیره ضربی مقوایی، ۱۳ سطر (۷×۱۲)، اندازه: ۱۳×۱۸سم [نشریه: ۳-۱۴۹]

۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۶۷۸۴

آغاز: هو هذا لوح البهاء قد نزل من حیروت البقاء؛ **انجام:** قل لك الحمد یا مالك الغیب و الشهود

خط: نسخ خفی، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ قطع: وزیری کوچک [رایانه]

۵. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۳۶۶۷

آغاز: هو الاقدس الاعظم العلی الابهی؛ **انجام:** و علی من معك من احباء الله

خط: نستعلیق و شکسته، بی‌کا، تا: قرن ۱۳ [رایانه]

۶. تهران؛ ملك؛ شماره نسخه: ۶۱۱۴/۶

آغاز: بسم الایدی الاحدی القدمی: ان یا علی انا اردنا ان نرسل الیك عرفا من هذا الفرع المتحرك

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: رنگارنگ، جلد: میشن قرمز، ۱۷ سطر [ف: ۹-۱۷۰]

۷. تهران؛ ملك؛ شماره نسخه: ۶۱۱۴/۷

آغاز: بسمله، المقتدر علی ما یشاء. هذا کتاب نزل بالحق و فیه یذکر ما تلوح به وجه الامر بین الارضین و السموات

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: رنگارنگ، جلد: میشن قرمز، ۱۷ سطر [ف: ۹-۱۷۰]

۸. تهران؛ ملك؛ شماره نسخه: ۶۱۱۴/۸

آغاز: بسم الله الاقدم الاعظم، قد احترق المخلصون من نار الفرق، این تشعشع انوار لقائك

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: رنگارنگ، جلد: میشن قرمز، ۱۷ سطر [ف: ۹-۱۷۰]

۹. تهران؛ ملك؛ شماره نسخه: ۶۱۱۴/۹

آغاز: بسم الله العلیم الحکیم. هذا کتاب من لدی الرحمان الی الذینهم اقبلوا الی قبلة من فی السموات و الارضین

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: رنگارنگ، جلد: مشین قرمز، ۱۷ سطر [ف: ۹-۱۷۰]

۱۰. تهران؛ ملك؛ شماره نسخه: ۶۱۱۵/۳

آغاز: بسمله. الحمدلله الذی نزل المجرة الطوع طلوع شمس الرحمة، لید لعن کل الالسن فی تلك الظلمات ... و بعد فیا ایها المتعارج الی معراج التحقیق؛ **انجام:** و تقول سبحان ربك العزة عما یصفون، و السلام علی المرسلین، و الحمدلله رب العالمین

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ جلد: میشن قهوه‌ای، ۲گ (۱۶ر-۱۸پ)، ۱۹ سطر [ف: ۹-۱۷۱]

۱۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۴۱۹۶/۱

آغاز: باسم خداوند حی قیوم گرفتم قلم عنایت تو را در این آن ای پروردگار من و حاضر نمودم مدا و داد تو را در مقابل چشم تو و دستهای قدرت تو؛ **انجام:** فسبحانك ما ابعد حد الناس

همه دفتر؛ بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ در نسخه یك کارت چاپی است که در آن «ولی الله» دستور داده است که اهل بها در همه جا «جمال اقدس ابها را پرستش نمایند»؛ کاغذ: فرنگی سفید و آبی، جلد: تیماج مشکی ضربی مقوایی، ۲۸ سطر (۷×۱۵)، اندازه: ۱۲×۲۰سم [ف: ۱۳-۳۱۶۶]

۱۲. تهران؛ ملك؛ شماره نسخه: ۶۱۱۵/۴

آغاز: بسمله. شهدالله انه لا اله الا هو، و الملائکة و اولوالعلم قائما بالقسط ... قد رفع علی الجبل کتابك و اشهدت بما شهدالله فی علمه؛ **انجام:** فتفکر فی عدة الیوم فانه اذا انقص من مراتب قبل الفجرتین سر المبداء و المآب

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ جلد: میشن قهوه‌ای، ۲گ (۱۸پ-۲۰ر)، ۱۹ سطر [ف: ۹-۱۷۱]

۱۳. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۱۳۸۳/۲

آغاز: بسم الله العلی الاعلی، ذکر رحمة رب عبده قاسم لیشکر الله بارئه؛ **انجام:** و علی من اقبل الیه و تجنب عن الذی ضل و غوی.

در این مجموعه پنج لوح قرار دارد که در یکی از آنها (= لوح اول) نام شخصی که این لوح برای او صادر شده نیز آمده است این الواح خطاب به افراد و پیروان است و موضوع بحث در اغلب آنها عالم علوی و رهایی ازین جهان و سکونت در عالم بالاست. همه الواح بزبان عربی می‌باشد و در پاره‌ای از آنها با استعمال ضمیر مفرد مخاطلب فهمیده میشد که مورد خطاب آن شخص واحدیست؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی با ترنج و نیم ترنج کوبیده مقوایی، ۵ص، ۱۸ سطر (۶/۵×۱۳/۵)، اندازه: ۱۴×۲۲/۵سم [ف: ۳-۴۳۹]

۱۴. تهران؛ ملك؛ شماره نسخه: ۶۱۱۸

آغاز: الحمدلله بلجلج بحور النور فی هذه الایام الصماء الدهماء ...

و بعد فاعلم یا ایها الناظر هذه الاوراق بان الله علم الانسان علم الحروف لیبین المراد باسمائه؛ **انجام:** اذا نسئل بان یجعلنا و ایاکم من الطائفین فی حوله و الحاضرین فی بساطه و المستشهدین بین یدیه اذا انه لهو القادر المعطی العزیز المحبوب.
و سور بهائی مانند سوره هیکل، دارای جدولهای خواص اسماء که جدول کبیر و صغیر خوانده می‌شود؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ دو جدول اعداد و حروف آغاز؛ کاغذ: کاغذ ترمه، جلد: میشن مشکی مقوایی، ۲۳۸گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۴/۳×۲۲/۱سم [ف: ۱-۴۶]

۱۵. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۶۲۰۲
آغاز: الثنا الذی ظهر من نفسک الاعلی؛ **انجام:** انت المعطی المقتدر الکریم الرحیم الروف
خط: نسخ و نستعلیق، کا: حبیب الله، تا: ۱۲۲۵ق [رایانه]

۱۶. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۶۲۸۲
آغاز: انی انا اله لا اله انا الرحمن الرحیم؛ **انجام:** بذالک لئل لطبع علیه کل جبار مردوده
خط: نستعلیق شکسته، بی‌کا، تا: ۱۲۸۲ق [رایانه]

۱۷. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۶۱۰۳
آغاز: بعضی از الواح مبارک این کتاب مستطاب؛ **انجام:** اسئل الله ان یجعلک کبیره من
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۹۰ق؛ افتادگی: انجام [رایانه]

۱۸. تهران؛ وزارت امور خارجه؛ شماره نسخه: ۲-۶۶
این فقره، به اصطلاح آیات و کتاب مقدس مربوط به فرقه مذکور است که با تقلیدی کاملاً واضح و مستهجن از قرآن کریم؛ کا: میرزا محمد نیریزی، تا: ۱۲۹۲ق؛ جلد: تیماج سرمه‌ای، ۱۶۱گ، اندازه: ۱۳×۲۱سم [ف:-۲۲۰]

۱۹. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۱۲۸۰
آغاز: هذا سوره الهیکل _ نزل من جبروت الله العزیز المنیع: سبحان الذی نزل الایات لقوم یفقهون؛ **انجام:** در جمیع اوقات تفصیل خود رابساحت اقدس ارسال دارید.
خط: نسخ، کا: ملا رسول اسکویی، تا: ۱۲۹۶ق؛ مجدول؛ جلد: تیماج قهوه‌ای باکناره سیاه، ۱۲۶گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۴×۲۱سم [ف: ۳۳/۲-۶۰]

۲۰. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۶۱۲۱/۱
آغاز: هو الله البهی الابهی ... قد اتی رب الارباب فی ظل السحاب ... من لدی الله المقتدر المختار؛ **انجام:** کذلک قضی الحکم فی لوح من قلم للامر مسطورا
خط: شکسته نستعلیق و نسخ، کا: حبیب الله ازغندی، تا: ۱۲۹۶ق؛ کاغذ: فرنگی سفید و صورتی و سبز و آبی، جلد: میشن قرمز، ۵گ (۱پ-۶پ)، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۳/۴×۲۱/۲سم [ف: ۹-۱۸۰]

۲۱. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۶۱۲۱/۵
بسم الله الاقدس الابهی: ... المقتدر علی من یشاء هذا کتاب نزل بالحق ... اقبلو الی الله فی یوم التناد رسولی لاتحزن عما و لو علیک ... بسم الله العزیز الاعظم هذا کتاب کریم ... هذا اللوح الاقدس. هذا کتاب من لدنا الی الذی ما ... سبحات الاسماء ... لوح السحاب، قد نزل من لدی الله مالک الرقاب ... بسم الله الباقی بلازوال قل انا انزلنا من جهة العرش هو الاقدس الابهی ک ظ ... بسم الله الاقدس الاعلی، هذا کتاب کریم نزل بالحق ... جناب خلیل علیه بهاء الله کتاب نزلت آیاته عربیات ... جناب شمس العلماء بسم الله العلی العظیم انا کنا ... فی سجن عکا منقطعا ... بسم المهیمن علی العالمین ان یا احبائی فی المعمورة ... جناب حاجی میرزا حبیب قد کنت صامتا عن الاذکار ... هو السلطان العلیم الحکیم هذه ورقة الفردوس ... علی افنان سدرة البقاء بالحان قدس ملیح ... ذکر لمن ... بلقائی و ... الی وجههی ... جناب میرزا محمد تقی بن ارتقی الی الرفیق، بسم الباقی بعد فناء الاشیاء ... جناب میرزا آقا بابا بسمه الدائم الباقی العلی العظیم ... هذا کتاب انزله الرحمن ... شهدالله بما تشهدنا فی الصحیفة؛ یسا اشجار که باثمار ودیعه الهیه تزیین یابد؛ آنچه لدی العرش محبوب تبلیغ امرالله است؛ ان یا م ح م د فانشق رایحة الربانی ... میرزا محمد حسن، عرض میشود که حزن و کدورت آنجناب نه بحدی مشهود گشت؛ آقا میرزا رضاقلی اخوی در این وقت که سماء قدرت الهی بفجر عظمت مزین گشته؛ آقا میرزا تقی، ورقه مبارکه از اغصان سلاله بقا روئیده؛ جناب میرزا آقا عندلیب سنا میگوید؛ بسم الهو یشیر عما عرش هویه بقمیص سنای عز صمدیه؛ حوا خانم الحمد که ظلمات؛ جناب حاجی کمال الدین طلعات قدس در ... و جهات انس در وفات؛ آسید ابراهیم، بدایات کلام و غایات ختام؛ در اثنای مسافرت مصر بیکی از دوستان نوشته قاصد امین نامه مشکین ... درشهادت ابوالقاسم شیخ عبدالرحمن، مهی بر آمد از این شهر سوی شهر دگر؛ باهل سلیمانیه نوشته، دی شیخ با چراغ همیگشت گردشهر ...
خط: شکسته نستعلیق و نسخ، کا: حبیب الله ازغندی، تا: ۱۲۹۶ق؛ کاغذ: فرنگی سفید و صورتی و سبز و آبی، جلد: میشن قرمز، ۷۱گ(۲۵ر-۹۶پ)، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۳/۴×۲۱/۲سم [ف: ۹-۱۸۱]

۲۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۵۱۶۸
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۹۷ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج حنایی مقوایی.، ۲۲۳گ، ۱۷ سطر (۱۰×۱۵)، قطع: خشتی، اندازه: ۱۸×۲۲سم [ف: ۱۵-۴۱۳۴]

۲۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۶۰۹۷
آغاز: ذکر اسم ربک عبده اذ دخل بقعه الفردوس مقر الذی استشرقتا علیه انوار الوجه؛ **انجام:** کتبه عبدالفانی الذبیح الکاشانی اللهم اغفر کاتبها و قارئها بحق البهی الالهی فی شهر الفلا ۱۲۹۸
خط: نستعلیق، کا: کاشانی، ذبیح، تا: ۱۲۹۸ق [رایانه]

۲۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۳۶۷۵
آغاز: بسم ربنا العلی الاعلی، الباب المذکور بیان ان العباد لن یصلوا؛ **انجام:** فی سوره النهی فسبحان ربنا الاعلی و خورده نگیرند

خط: نستعلیق، کا: محمد باقر، تا: ۱۲۹۸ق [رایانه]

۲۵. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۸۸۵۷

آغاز: بسم الله المقدس الغریر الجمیل؛ **انجام:** انت الحاکم فی المبدء و المعاد در نهایت احزان و هم و غم رقم زده شد

خط: شکسته نستعلیق، کا: حبیب، تا: ۱۲۹۹ق [الفبائی: ۶۵]

۲۶. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۵۸۸۳-۲۹/۲۲۳

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۴؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۲۳گ، ۱۰ سطر، اندازه: ۸×۱۰سم [ف: ۱-۴۸۵]

۲۷. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۴۳۷ کر

آغاز: بسم الله الأقدس الأبهی، هذا کتاب من لدنا إلی الذی إذا سمع النداء من شطر ربه الأبهی قال بلی یا إله من فی الأرضین و السموات لتجدنه ایات ربه مرة أخری؛ **انجام:** لاتقنطوا من هذا الفضل أن اقتنوا و اتقوا و لاتکونوا من الذین إذا نزلت الآیات کفروا بالله العزیز الحمید کذلک أشرقنا علیک من أفق السجن هذه الکلمات المشرات لتقوم علی ثناء ربک و تکون من الشاکرین

مجموعه‌ای از الواح و مکتوبات عربی فرقه ضاله بهائیت است که مشابه آن نیز در کتابخانه ملی ملک در تهران به شماره ۶۱۲۲ موجود است؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۴؛ مصحح؛ کاغذ: فرنگی نخودی نازک آهار مهره، جلد: تیماج قهوه‌ای روشن، ۲۵۶گ، ۱۹سطر (۱۴/۵×۲۱/۵)، قطع: رقعی، اندازه: ۸×۱۵سم [ف: ۴۰/۲-۱۴۶]

۲۸. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۳۵۸۸

آغاز: هو الله. یا من تمسک بذیل الکبریاء اعلم ان لسان الغیب من الملکوت الابهی یخاطبک بهذا الاثناء و یقول یا مهدی ثبت القدم علی العهد القدیم؛ **انجام:** و البهاء علیک و علی جمیع احباء الله ع ع.

چند لوحی است به فارسی از رهبران گروه بهایی؛ خط: نستعلیق، بی‌کا،تا:قرن۱۴؛کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج تریاکی ضربی مقوایی، ۱۱۳گ، ۱۳سطر (۶×۱۱)، اندازه: ۱۰×۱۷سم [ف: ۱۲-۲۶۰۰]

۲۹. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۴۶۸۰

بیست و سه لوح است از رهبران گروه بهائی با عنوان‌های «کتاب عهدی (خطی)، شیراز به‌واسطه جناب عندلیب حدیقه توحید علیه بهاءالله، شرق و غرب احبای الهی علیهم بهاءالله الابهی بواسطه جناب آقامیرزا علی اکبر میلانی طبع شده به‌جمیع ولایات ایران و هندوستان و ترکستان ارسال دارند» (در آن از سفارت بهیه انگلیس و اعلیحضرت شهریاری یاد شده و در پایان آمده: فدایی درگاه حضرات مولی الوری علی اکبر المیلانی استنساخ نمود شهر صفر ۱۳۲۶- نسخه چاپی است)، باز همان عنوان از همان میلانی مورخ ۷ محرم ۱۳۲۷ طهران بواسطه امة الله المنجذبة فائزه امة الله هاجر علیها بهاءالله الابهی (در پایان آمده عبدالله البهاء عباس)، طهران جناب آقا خان معلم انگلیزی مدرسه مقدسه تربیت علیه بهاءالله الابهی، یکی دیگر که در پایان دارد: «فدائی درگاه حضرت عبدالبهاء جل شأنه (علی اکبر میلانی استنساخ نمود لیله دهم جمادی الثانیه ۱۳۳۲) نیز: طهران، بواسطه جناب حاجی میرزا عبدالله صحیح فروش و جناب میرزا علی اکبر میلانی طبع نموده بجمیع اطراف ارسال دارند (از همان میلانی مورخ شوال ۱۳۲۴ و خطاب بمردم همدان هم در آن هست)، بواسطه جناب امین الورقة الموقنة امة الله فائزه علیها بهاء الله الابهی (نام «آقا سید صادق علیه بهاءالله الابهی» در آن آمده و نوشته آقا بابای نیریزی معلم اطفال است مورخ ع ۱۳۲۹/۱)، شرق و غرب خصوصاً احبای ایران عموماً علیهم بهاءالله الابهی (از فانی علی اکبر مورخ ۱۳۲۴)، ترجمه عریضه ای است که امة الله المنجذبة لو اعیال جناب دکتر گتسنگر در پارس بواسطه حضرت صدراعظم ایده الله تعالی بحضور اعلیحضرت شاه خلد الله ملکه عرض کرده است (در پایان آمده کنیز خاضعه امر ابهی لوا گتسنگر) مورخه ۱۹ ج۲ در نیویورک سواد شد. ترجمه مکتوبی که لوا از پاریس بعد از ملاقات با اعلیحضرت و صدر اعظم شوهر خود دکتر کتسنگر نوشته است (یکی با خاتمه عبد فانی علی قلی اشتغال این کلانتر، دیگری از آقا بابای نیریزی مورخ رجب ۱۳۲۰)، طهران، اعضای محترمه محفل مقدس روحانی روحی فداهم ملاحظه نمایند (از میلانی مورخ ۵ اشباط ۱۹۲۲= ۱۹ حمل ۱۳۰۱)، باز لوحی است بی عنوان و در پایان آمده: «این ورقه مدتی در زیر زمین محفوظ بود و رطوبت در آن تأثیر نمود چون بیرون آورده شد ملاحظه گردید که رطوبت بعضی مواقع آن را تأثیر نموده و چون بقعه مبارکه در اشد انقلاب بود ورقه بحال گذاشته شد ع ع» نیز با عنوان «هو الابهی» خطاب به نصیر دیوان از خوانسالار میرزا محمد، ستایش از «سید» ایکه در مجله مقتطف قاهره از او یاد شده و فارسی و تازی نمیدانست و دارایی خود را وقف تهی دستان کرد و خود بتبلیغ و تبشیر پرداخت، ترجمه شعر انگلیسی مسیوط کارت (نوشته همان خوانسالار)، بواسطه حاجی میرزا عبدالله آقا سید حسن، لوحی دیگر نوشته همان خوانسالار، مخمس جناب لقائی که مطرز بغزل حضرت طاهره نموده، ترجمه اشعار علیا مومنه موقنه مسیس بارنی امریکائی پس از ایمان آوردن و ایثار دارائی سروده میرزا یونس خان بفارسی، بوسیله جناب امین الورقة الموقنة امة الله فائزه علیها بهاءالله الابهی، جناب آقا سید صادق علیه بهاءالله (از آقا بابای نیریزی مورخ ع۱۳۲۰/۱) غزل و مثنوی (از ع ع) نیز عنوان: امة الله المنجذبة ورقه موقنه فائزه علیها بهاءالله (از ع ع) لوح مشتمل بر مناجات و خطاب بیاران (از ع ع)، نیز: «الواح وصایا عبدالبهاء» (از عبدالبها عباس) لوح مناجات (از خوانسالار میرزا محمد در ۱۳۱۹) اشعار فارسی ببحر مستزاد با تخلص ورقا (خطی) (جز دو جزوه دیگر جزوه‌ها همه چاپی است)؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۴؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مقوا، ۹۹گ، ۱۱ سطر (۶×۱۱)، اندازه: ۹×۱۲سم [ف: ۱۴-۳۶۲۹]

۳۰. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۱۷۱۴-ف

آغاز: هوالله تعالی شانه العظمة و الکبریاء، حمد مقدس ازا دراک

اولین و اخرین مالک یوم الدین را لایق و سزا است؛ **انجام:** کذلک امر ربک من شطر هذا السجن البعید
بی‌کا، تا: قرن ۱۴؛ ۴۷۰گ، ۱۶ سطر، قطع: بغلی [فیلمها ف: ۱-۱۶]

۳۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۴۶۸۸

آغاز: هو المعز الملی الناطق العلیم شهدالله انه لا اله الا هو و الذی اتی انه هو الموعود فی الکتب و الصحف؛ **انجام:** و کانوا علی مناهج الحق لمن السالکیت.
یک خطبه عربی و یک مناجات عربی است و عریضه تظلم به فارسی و یک تظلم به فارسی و عربی و یک تظلم به عربی و یکی با عنوان «هذا ذکر ما ظهر فی سنة ستین فی ایام الله المقتدر المهیمن العزیز العلیم» بعربی و چند لوح فارسی یا عربی و نامه‌ای به «یکی از احبای الهی» باز چند لوح دیگر تا میرسد بعنوان «یا علی قبل حیدر»؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۴؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی ضربی مقوایی، ۱۹۰گ، ۱۱ سطر (۴×۸)، اندازه: ۹×۱۲سم [ف: ۱۴-۳۶۳۵]

۳۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۶۵۶۱

آغاز: هو الله، بارفروش جناب شیخ زین العابدین؛ **انجام:** بواسطه حضرت حیدر قبل علی
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۴ [رایانه]

۳۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۳۴۰۱

آغاز: بسمله، المبدع العلیم الحکیم کتاب انزله الرحمن؛ **انجام:** فی ۵ شهر شوال سنه ۱۳۰۲ انه لا اله الا هو الفرد الخبیر
خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۳۰۲ق [رایانه]

۳۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۶۱۱۸

آغاز: هو الناطق بالحق و ملکوت البیان؛ **انجام:** بشره‌ها اراده الله لیکون من الفرحین
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۳۰۵ق؛ افتادگی: انجام [رایانه]

۳۵. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۷۰۳

آغاز: هذه سورة الدم ... ان یا محمد اسمع نداء ربک عن هذا المقام الذی لن یصل الیه ایدی الممکنات و لا افئدة الموجودات؛
خط: نستعلیق، کا: خادم، تا: ۲۰ رجب ۱۳۰۵ق (پایان بخش الواح)؛ در پایان این نسخه بیست و هفت مناجات و دعا با همان روش؛ جلد: روغنی دارای نقش منظره ای طبیعی، ۲۸۱گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۲×۱۸/۵سم [ف: ۲-۳۶۳]

۳۶. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۵۸۵۳-۲۹/۱۹۳

آغاز: به نام دوست الله المثل الاعلی گل معنوی دررضوان الهی به قدوم ربیع معانی مشهود ولکن بلبلان صوری محروم مانده اند گل گوید ای بلبلان منم محبوب شما
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۳۱۰ق؛ ۱۵۱گ، ۱۱ سطر، اندازه: ۱۰×۱۶سم [ف: ۱-۴۸۵]

۳۷. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۵۳۰۲-۲۶/۱۸۲

آغاز: بسم الحاکم علی ما کان و ما یکون ان اول ما کتب الله علی العباد عرفان مشرق وحیه و مطلع امره الذی کان مقام نفسه فی عالم الامر و الخلق؛ **انجام:** قد حرم علیکم شرب الافیون انا نهیناکم عن ذلک نهیاً عظیماً فی الکتاب و الذی شرب انه لیس منی اتقوا الله یا اولی الالباب.
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۹ جمادی ۱۳۱۳ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ضربی مجدول، ۹۳گ، ۹ سطر، اندازه: ۱۰×۱۶سم [ف: ۱-۴۸۵]

۳۸. یزد؛ کاظمینی؛ شماره نسخه: ۴۵۱

آغاز: هو الناطق علی ما یشاء یا غصن الاعظم قد حضر لدی المظلوم کتابک و سمعنا ما ناجیت به الله رب العالمین
خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، تا: ۲۲ رجب ۱۳۱۳ق (شاید تاریخ تألیف یکی از رسالات باشد)؛ جلد: مقوایی، ۲۰گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۳/۵×۲۱/۵سم [ف: ۲-۱۳۸]

۳۹. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۶۴۹۴

آغاز: النطق و البنیان البلیغ؛ **انجام:** عالم فانی را به ملک باقی کشد ۱۳۲۰
خط: نستعلیق خفی، بی‌کا، تا: ۱۳۲۰ق، قطع: رقعی [رایانه]

۴۰. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۹۱۴

خط: نسخ و نستعلیق، کا: عبدالحسین آواره تفتی، تا: ربیع الثانی ۱۳۲۶ق؛ با یادداشت «ثم عدلت عن عبدالبهاء آواره در محرم ۱۳۴۵، با فهرست در پایان، با تاریخ تولد انور آقا در صبح ۵ شوال ۳ اسد از ۱۳۳۷؛ کاغذ: سفید، جلد: عطف تیماج زرکوب، ۱۸۵گ، ۹سطر (۶×۱۰)، اندازه: ۱۱×۱۴سم [سنا: ف: ۲-۹۰]

۴۱. اصفهان؛ سید کشفی؛ شماره نسخه: بدون شماره

بی‌کا، تا: ۲۴ جمادی الاول ۱۳۲۸ق [دلیل المخطوطات: ۱-۵۲]

۴۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۶۷۸۸

آغاز: هو الله تعالی ... حمدا لمن تشرف ارض الباء بقدوم من طاف؛ **انجام:** و یستمدون من حرارتها و علیک البهاء الابهی ع ع سنه ۱۳۳۰
خط: نسخ خفی خوش، بی‌کا، تا: ۱۳۳۰ق، قطع: خشتی [رایانه]

۴۳. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۲۹۶۰-ف

نسخه اصل: بادلیان Pers. 44؛ کا: میرزا یوحنا داود، تا: ۱۳۳۲ق [فیلمها ف: ۲-۱۵]

۴۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۶۷۹۴

آغاز: هذه زیارة نزلت من قلم الابهی فی افق العلی لحضرت سید الشهداء؛ **انجام:** یقول یا الهی هذه امتک و ابن امتک الخ ... سنه ۱۳۳۳
خط: نسخ، کا: تبریزی، میرزا آقا، تا: ۱۳۳۳ق؛ قطع: رقعی [رایانه]

۴۵. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۸۱۴

خط: نسخ و نستعلیق، کا: یزدان بخش بروجنی (بعضی از بخش‌ها)، تا: ۲۳ جمادی الثانی ۱۳۴۴ محمدی؛ افتادگی: آغاز؛ جلد: تیماج مشکی، ۲۳۳گ، مختلف السطر، اندازه: ۱۳×۲۰/۵سم [ف: ۳-۲۲]

۴۶. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۵۴۸۸-۲۷/۱۵۸

آغاز: هو الله لوح در خصوص تعلیم و تربیت ای احبای الهی و

اماء رحمانی جمهور عقلا برآنند که تفاوت عقول و آراء از تفاوت تربیت و تعلیم آداب است؛ **انجام:** ملاحظه فرمایند چقدر اهل نقض سریع النکث بودند فسوف تری الناقضین فی خسران مبین و الحمدلله رب العالمین

خط: تحریری، کا: حسین لامع آرانی، تا: ۳ اردیبهشت ۱۳۱۴ق؛ جلد: گالینگور، ۱۹۰گ، ۱۳ سطر، اندازه: ۱۶×۲۱سم [ف: ۱-۴۸۵]

۴۷. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۴۲۰۹-ف

از لوح توحید تا کتاب عهدی که ۲۲ لوح می‌شود؛ خط: نستعلیق، کا: توانگر، تا: آدینه ۲۹ فروردین ۱۳۲۰ق [فیلمها ف: ۳-۳۲]

۴۸. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۵۵۳۹-۲۰۹/۲۷

آغاز: زیارت حضرت اما بدیع هو المبین العظیم جوهر عرف تضوع من قمیص رحمة ربنا العلی الابهی علیك یا ایها المقبل الی الافق الاعلی و الناطق بثناء مالك الاسماء؛ **انجام:** عنقریب کشور ایرانرا منور نماید و از ظلام اسارت و جهالت و عسرت نجات دهد و آزاد نماید و ان هذا الوعد محتوم بنده آستانش شوقی

خط: تحریری، کا: محمد مخلصی، تا: شهر المسائل ۱۱۱ و دی ۱۳۳۳؛ جلد: مقوای لایی، عطف پارچه ای، ۱۱۲گ، ۱۳ سطر، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف: ۱-۴۸۵]

۴۹. قم؛ مهدوی (کتابخانه)؛ شماره نسخه: بدون شماره

بی‌کا، بی‌تا [تراثنا: س۱۸ش۱و۲-۲۰۵]

۵۰. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۳۳۴۵

آغاز: ان یا ملوک الارض اسمعوا نداء الله؛ **انجام:** من هذا الافق اللامع المبین

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا [رایانه]

۵۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۶۸۰۱

آغاز: هو الله العلی الاعلی اصل کل الخیر هو الاعتماد علی الله؛ **انجام:** المختوم باسمه القیوم فی یوم عجائب

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا [رایانه]

۵۲. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۶۱۰۷/۷

آغاز: هو المبین الحکیم، حق جل جلاله از برای ظهور جواهر معانی از معدن انسانی آمده، الیوم دین الله و مذهب الله آنکه مذاهب مختلفه و سبل متعدده را سبب و علت بغضا ننمایند؛ **انجام:** آنچه گفته شد امام وجوه بوده، حق جل جلاله آگاه و عمل گواه لاحول و لاقوة الا بالله البهاء ... و علی کل مقبل ثابت مستقیم، و الحمدلله العلی العظیم

بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: فرنگی، جلد: میشن سیاه، ۶گ (۲۵۷پ-۲۶۳پ)، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۱×۱۷/۸سم [ف: ۹-۱۶۳]

۵۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۸۷۰۰

آغاز: شهدالله انی آمنت بالذی بذکره شرب المقربون رحیق الحیوان؛ **انجام:** هو الفرد العزیز الحکیم

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا [الفبائی: ۶۵]

۵۴. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۶۵۷۷

آغاز: بشارت عظمی انکه در ایامی که احکام از سماء مشیت مولی الانام نازل بعضی ارسال شد و بعضی حسب الامر از کتاب اخذ شد از جمله صلوة بوده تا در؛ **انجام:** لا اله انت الفرد الواحد العزیز الحکیم

در این اثر یکی از الواح حسینعلی بهاء می‌باشد آداب نمازها و وضو بهائیان و نیز تعدادی مناجات به عربی و فارسی ذکر شده؛ خط: نستعلیق خوش، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: گالینگور مشکی، عطف قهوه‌ای، ۱۶گ، ۸ سطر (۶/۵×۱۰/۵)، اندازه: ۱۱×۱۷/۵سم [رایانه]

۵۵. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۶۴۱۴

خط:نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: الوان، جلد: پارچه‌ای [الفبائی:-۴۸۷]

۵۶. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۶۱۰۸/۱۱

آغاز: قل یا ملاء الارض و السماء؛ **انجام:** فسبحان الله عما یقولون المشرکون ... تسبیحا کبیرا رب العالمین بدیعا

خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: فرنگی سفید و آبی و سبز، جلد: میشن قرمز، ۱۰گ (۴۰ر-۵۰ر)، ۱۱و۱۳ سطر، اندازه: ۱۱/۳×۱۸سم [ف: ۹-۱۶۷]

۵۷. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۶۱۰۸/۱۷

آغاز: الحمدلله الذی خلق الماء؛ **انجام:** و الاستطقسات الاربعة و الطبایع العوالی المحدثة ... هو المقتدر القدیر

خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: فرنگی سفید و آبی و سبز، جلد: میشن قرمز، ۱گ (۷۸پ-۷۹ر)، ۱۱و۱۳ سطر، اندازه: ۱۱/۳×۱۸سم [ف: ۹-۱۶۸]

۵۸. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۶۱۰۷/۶

آغاز: (از برای پسرش نازل شده است) هو الاقدس الاعظم، یا بدیع نوصیك بالصبر و السکون و الامانة، التی کانت ودیعة الله بین خلقه؛ **انجام:** و بشجر الخشوع ثمرا، فاسئل الله ان یحفظك من حرارة الحقد و مبارة البرد. انه قریب مجیب

بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: فرنگی، جلد: میشن سیاه، ۱گ (۲۵۷ر-۲۵۷پ)، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۱×۱۷/۸سم [ف: ۹-۱۶۳]

۵۹. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۳۶۴۰

آغاز: حمد مقدس از ادراک اولین و آخرین مالک یوم الدین را لایق و سزاست که بکلمه علیا نطق فرمود؛ **انجام:** لا تحزنی الا لفراقی و بلائی و لاتفرحی الا بذکری و ثنائی کذلک امرک ربک من شطر هذا السجن البعید

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ مصحح؛ جلد: تیماج قرمز، ۳۳۵گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۱×۱۷/۵سم [ف: ۱۰-۴۰]

۶۰. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۶۸۲۱

آغاز: ای صاحبان هوش و گوش اول سروش این است ای بلبل معنوی؛ **انجام:** توجهوا الی شاطی الامر فیی ساحل هذا البحر المتموج العظیم

خط: نستعلیق خوش، بی‌کا، بی‌تا [رایانه]

۶۱. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه: ۲۰۲۵/۲

آغاز: هو الابدع البدیع الابهی سبحان الذی نزل الآیات لقوم

یفقهون ... آغاز بخش فارسی: قلم اعلی می‌فرماید ای نفسی که خود را اعلی الناس دیده
در میان سه سؤال است پیرامون رجعت و حدیث من عرف نفسه و المؤمن حی فی الدارین با پاسخ آنها؛ بی‌کا، بی‌تا؛ ۹۵گ، اندازه: ۸×۱۳سم [ف: ۳-۱۶۹]

۶۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۴۱۲۲

آغاز: یکی از احبای الهی مکتوبی بحاجی محمد کریمخان نوشته و در آن مکتوب سؤال چندی نمود
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ پشت برگ آخر یک رباعی در مدح بهاء؛ مهر: «عبده محمد علی» (بیضی)؛ جلد: گالینگور مشکی، ۳۳گ، مختلف السطر، اندازه: ۱۱/۵×۱۸/۵سم [ف: ۱۱-۱۳۹]

۶۳. مشهد؛ ادبیات؛ شماره نسخه: ۱۸۹ فرخ

خط: نستعلیق شکسته، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: فرنگی؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۵۶گ، ۱۳ و۱۷ سطر (۵×۱۲/۵)، قطع: جیبی، اندازه: ۱۰×۱۷سم [ف:-۱۰]

۶۴. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۶۱۴۶/۲

بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: فرنگی و گوناگون، جلد: کاغذی، مختلف السطر [ف: ۹-۱۹۲]

۶۵. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۶۷۹۳

آغاز: هو الله قد نزل هذا اللوح العظیم و الذکر الحکیم؛ **انجام:** چون شمس صمدی روشن و لطیف و پاک و طاهر ظاهر شوند لیس هذا علی الله بعزیز
بی‌کا، بی‌تا؛ قطع: خشتی [رایانه]

۶۶. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه: ۳۹۲۴

آغاز: این لوح مخصوص حضرت سلطان در ادرنه نازل این عبد خادم آنجناب ارسال داشت که قرائت فرمایند ... هو الله تعالی شأنه العظمة و الاقتدار-یا ملک الارض اسمع نداء هذا لمملوک
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ اهدایی: استاد محمد زنبق؛ کاغذ: کبود فرنگی، جلد: تیماج عنابی، ۱۱۸گ، ۱۵ سطر (۶×۱۲/۵)، اندازه: ۱۰×۱۶سم [ف: ۵-۱۸۵۰]

۶۷. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۷۰۴

آغاز: باسم ربنا الاقدس الاعظم العلی الابهی یومی از ایام نشسته بودم در امر الهی متحیر و در آنچه در ارض کاف و را ظاهر شده متفکر
خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ به چند خط؛ کاغذ: الوان، جلد: تیماج سبز،۲۹۵گ،مختلف السطر،اندازه:۱۲×۱۹/۵سم[ف: ۲-۳۶۴]

۶۸. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۶۸۱۵

آغاز: قل من اراد حفظ نفسه فلیقرء هذه الایة فی العشی و الابکار؛ **انجام:** انک انت الکریم الرحیم الوهاب و انک انت العزیز الرؤوف الرحمن غ غ
خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ قطع: جانمازی [رایانه]

۶۹. همدان؛ یوسفی، تقی؛ شماره نسخه: ۱

بی‌کا، بی‌تا [نشریه: ۵-۳۸۷]

۷۰. همدان؛ یوسفی، تقی؛ شماره نسخه: ۲

بی‌کا، بی‌تا [نشریه: ۵-۳۸۷]

۷۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۹۵۰

آغاز: ای اهل ملکوت ابهی دونداى فلاح و نجاح از اوج سعادت عالم انسانی بلند است
خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ نامه عربی نسخ، روی نسخه آمده که نامه‌ها به خط خود عباس افندی است؛ جلد: تیماج مشکی بدون مقوا،۱۳گ،۱۴سطر،اندازه:۱۱×۱۴/۵سم [ف: ۵-۳۱۶]

۷۲. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۱۴۶۹

آغاز: بواسطه جناب آقا میرزا احمد جناب آقا سید زین العابدین در اصفهان علیه بهاء الله الابهی: ای سید العابدین
نسخه اصل: کتابخانه‌ای شخصی-قم؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ رونویس اصل، زیر هر نامه چنین مکتوب است که لوح فوق به مهر و امضاء و خط اصل است و در پایان هر عنوان مهر مسدس «محفل روحانی اصفهان سنه ۸۰» آمده است؛ ۳۰۰ص [عکسی ف: ۴-۲۹۵]

۷۳. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۷۴۸۲-۳۸/۱۰۲

آغاز: بسمله الذی تجلی علی قلوب الصافیة النورانیة ... حمد و ثنای مقدس از ادراکات اهل ارضین و سموات ذلت اقدس مقدس ممتنعی رالایق؛ **انجام:** بذکر جانان مسرور وشادمان باشند واز مصاحبت با جنود شیطان برگران
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: گالینگور مشکی با عطف و گوشه قهوه‌ای، ۱۴۳گ، ۱۳ سطر، اندازه: ۱۳×۲۰سم [ف: ۱-۴۸۴]

۷۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۶۷۸۷

آغاز: هو الله الهی الهی ان هذه النفوس الزکیة اطمئنت بذکرک؛ **انجام:** مقبول درگاه رب جلیل مدت حیات از عنفوان جوانی تا ناتوانی
خط: نسخ یا نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ قطع: خشتی [رایانه]

۷۵. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۶۷۹۶

آغاز: الله عاشقان خلعت هستی از بر افکنند؛ **انجام:** سخنان بی ادبانه می‌گفتند این نازل شده درباره ائمه گفته اند
خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ قطع: رقعی [رایانه]

۷۶. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۶۱۲۰/۱

آغاز: ذکر من لدنا تشرف بالمنظر الاکبر و فاز بلقاء الله العزیز المتبع توجه الی العرش الاعظم ... هیچ امری اعظم از استقامت نیست چه که مشاهده شد؛ **انجام:** که شاید غریبی بوطن اصلی خود که مقام الیه راجعونست توجه نماید ... و ... از نفحات کلمات الهیه بحیات باقیه فائز شود و البهاء علیک
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ ۱۷ سطر [ف: ۹-۱۷۹]

● الواح / بهائیت / فارسی

alwāḥ

صبح ازل، یحیی، ۱۲۴۶-۱۳۳۰ قمری
sobh-e azal, yahyā (1831-1912)

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۱۰۷۸۳

این نسخه چاپی است؛ بی‌کا، بی‌تا؛ چاپ عکسی و سربی، بی تاریخ، گراور شده از دستخط صبح ازل، با مهر او در آغاز کتاب، ذیل این مهر یادداشتی از علی روحی درباره سرگذشت این مهر و دست به دست شدن آن (۳ر) دو صفحه ابتدای نسخه یادداشت مفصلی از همان علی روحی در ۲۴ مرداد ۱۳۵۴ش درباره سرگذشت وسایل و نوشته‌های صبح ازل که آنها را فخر تاج خانم و قمر تاج خانم دختران مرحوم حاج میرزا هادی دولت آبادی در سال ۱۳۲۹ از منزل وی از قبرس آوردند، از جمله این کتاب است که «نسخه اول کتاب بعضی الواح و آثار است»؛ جلد: گالینگور سبز.، ۴۱گ، سطور و اندازه‌ها مختلف، اندازه: ۱۳/۵×۲۱/۵سم [ف: ۲۰-۳۲۳]

● **الواح (مجموعه)** / کلام و اعتقادات / فارسی و عربی

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۳۶۹۱

آغاز: بنام خداوند یکتا ای کریم انشاء الله بعنایت کریم؛ **انجام:** المبرم الحکیم تمت بید الاحقر

خط: نسخ، کا: (میرزا) محمد، تا: ۱۳۰۰ق؛ افتادگی: آغاز [رایانه]

● **الواح احکام و گفتار بهائیها** / کلام و اعتقادات / فارسی
alvāh-e ahkām va goftār-e bahā'ī-hā

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۶۸۰۶

آغاز: هو اله. ای بنده گان جمال مبارك این معلوم و واضح است که؛ **انجام:** پیروی می‌کنم پدران خود را

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ قطع: خشتی [رایانه]

← الواح الاحرف ﴿ الحروف

● **الواح التیسیر فی تدبیر الاکسیر** / کیمیا / عربی
alwāḥ-ut taysīr fī tadbīr-il iksīr

نجف آباد؛ حججی؛ شماره نسخه: ۱۳۲/۴

آغاز: بسمله. و به ثقتی و الصلوة و السلام علی النبی الامی المصطفی محمد و آله الطاهرین. أما بعد فهذه رسالة یسمی بألواح التیسیر فی تدبیر الاکسیر تصنیف المولی شیخ الاسلام افتخار الحجاج حاج قوام الملة قال أوصله الله تعالی الی أثمار الیقین ذکر التدابیر السبعة و طریق معرفة النار لکل واحد و مقدار زمان الحل؛ **انجام:** صار أبیضاً فی الغایة و ان مزجه بالاول لایفسده اصلاً و رأساً و الله العالم بالحقایق.

خط: نستعلیق، کا: مصطفی بن هاشم حسینی، تا: قرن ۱۳؛ جلد: تیماج مشکی، ۷گ (۲۳پ-۲۹ر حاشیه)، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۱×۱۸سم [ف:-۲۰۰]

● **الواح الجواهر = جواهر الالواح** / علوم غریبه / عربی
alwāḥ-ul jawāhir = jawāhir-ul alwāḥ

افلاطون، ۴۲۷؟-۳۴۷ ؟ قبل میلاد
aflātūn (-427--347)

رساله‌ای است در علوم غریبه که گویند افلاطون آن را در بین گنجی یافته است. در این رساله ادعا شده که افلاطون حکیم الواحی یافت ناشناخته و پس از کاوش بسیار برای حل مشکلات آنها، پیری را دید که پس از ده سال ملازمت و خدمت وی، او را طریق فرا گرفتن اسرار آن الواح را بیاموخت و بدین وسیله توانست اسرار غیبی را دریابد.

آغاز: بسمله الحمدلله الذی خلق الانسان وهداه الی بیان التبیان وجعله خلیفه علی سائر الحیوان ... قال افلاطون الحکیم وجدت فی بعض الکنوز الواحاً من الجواهر وعلیها کتابة غریبة لم اعهدها

چاپ: قاهره، چاپ سنگی، ۲۴ص، ۱۳۱۱ق.

[الذریعة ۳۰۰/۲ و۳۰۱]

۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۰۸۸۴/۲۰

آغاز: برابر؛ **انجام:** و آنجا که عدد تمام شود آنروز غره باشد مرجب است

خط: نستعلیق شکسته، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ قطع: خشتی [رایانه]

۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۹۵۹۰

آغاز: برابر؛ **انجام:** وادعوا الملائکة بحروف الزیادة و هی ثلاثة أحرف، و هنا تم الکلام و الحمد لله وحده.

نام کتاب و مؤلف به قرینه آغاز تعیین گردید؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ ترجمه فارسی رساله بین سطرها؛ جلد: تیماج مشکی بدون مقوا، ۵۴گ، ۱۱ سطر، اندازه: ۱۵×۲۰سم [ف: ۲۴-۳۲۴]

۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۱۰۱۳/۲

آغاز: بسمله. بسم الله رب الاولین و الاخرین و بمحمد و آله المنجبین؛ **انجام:** و میزان الهواء اسم الهواء، تمت الرسالة بعون الله و قوته

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ ذیلاً دارای شجره نعمانیه در علم اعداد در ۵ برگ می‌باشد؛ کاغذ: نخودی آهاری سرخی، جلد: تیماج [رایانه]

۴. تهران؛ مهدوی؛ شماره نسخه: ۳۳۱/۱۰

کا: محمد علی بن آخوند ملا احمد، تا: چهارشنبه ۲۹ رمضان ۱۲۶۴ق، جا: قم [نشریه: ۲-۱۱۲]

۵. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۷۱۳۴/۹-۳۶/۱۳۴

آغاز: برابر؛ **انجام:** فکان العقل هو المصدر الثانی بعد الامر لان

الامر اخفی سراً من العقل
خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۴؛ جلد: گالینگور آبی، عطف وگوشه تیماج قهوه‌ای، ۲گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۶×۲۱سم [ف: ۱-۴۸۶]

۶. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۷۱۱۶/۱-۳۶/۱۱۶
آغاز: برابر؛ **انجام:** حرفا ترکیب طبیعی فانه عمل مایحزم طفرئیل طائیل ... ظائیل رفذائیل استائیل
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ دارای نشانه‌ها و رموز و اعداد؛ تملک: سردار کابلی در روز دوشنبه ۲ ربیع الثانی ۱۳۳۹؛ جلد: مقوایی با روکش کاغذی، ۱۳گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۳×۲۱سم [ف: ۱-۴۸۶]

۷. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۷۲۰۳/۲-۳۶/۲۰۳
آغاز: بسمله قال افلاطون الحکیم وجدت فی بعض الکنوز الواحاً من الجواهر وعلیها کتابة غریبة لم اجدها فی کتب الاقدمین فما شککت ان فیها علم عزیز ... الی ان وجدت شیخاً فانه قدبلغ من العمر الف و اربعمائه سنة و حولة تلامذة کبیرة؛ **انجام:** الی ماتزجی برسلها المتدارکا تمت الاحکام البسط
از اول تا آخر؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ مصحح؛ جلد: تیماج قهوه‌ای سوخت با ترنج وسرترنج، ۵۲گ، ۱۲ سطر، اندازه: ۸×۱۳سم [ف: ۱-۴۸۶]

۸. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۹۴۵
آغاز: برابر؛ **انجام:** و عخائیل اء ظائیل.
نام کتاب و مؤلف به قرینه آغاز انتخاب شد؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ دارای شکل‌ها و رقم‌ها؛ کاغذ: فرنگی، ۱۶گ، ۲۳ سطر (۱۰×۱۴/۵)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۴-۹۷۵]

۹. قم؛ طبسی؛ شماره نسخه: ۷۷۴/۵
آغاز: برابر؛ **انجام:** برج الثور ولقت لها من شئت احبک هذه صفته کما تری.
نام کتاب و مؤلف به قرینه آغاز معین شد؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ مصحح؛ ۲۹ سطر، اندازه: ۱۱×۱۵سم [ف مخ: ۱-۵۸]

۱۰. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ض۱۰۳۶۸
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا [الفبائی: ۶۵]

← الواح الحروف > الحروف

● **الواح حکایات انبیاء** / کلام و اعتقادات / فارسی
alvāh-e hekāyāt-e anbīyā’

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۶۷۹۷
آغاز: از ظنونات متعلقه بسیحات جلال (کذا)؛ **انجام:** انا لله و انا الیه راجعون قد فرغت من تسویدها ...
خط: نستعلیق خفی، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز؛ قطع: خشتی [رایانه]

● **الالواح السماویة** / هیئت / فارسی
al-alvāh-os samāvīya
خاتون آبادی، محمد حسین بن صالح، -۱۱۵۱ قمری
xātūn ābādī, mohammad hoseyn ebn-e sāleh (- 1739)
تاریخ تألیف: جمعه ۲۱ جمادی الثانی ۱۱۳۱ق
در ادعیه و اختیارات و تعیین سعد و نحس روزهای هفته و ماه و سال. حاجی نوری در «الفیض القدسی» از این کتاب و مؤلف آن نام برده. در مقدمه این کتاب از رساله جد علامه خود مولانا محمد باقر مجلسی در همین موضوع و رساله پدر علامه خود (رضی الله عنه) مسمی به «تقویم المومنین» و تقویم شرعی نیز نام برده است. نام مؤلف و نام کتاب در مقدمه تصریح شده و کتاب را بر پنج «لوح» تقسیم نموده است.(علینقی منزوی)
آغاز: الحمدلله الذی جعل اللیل و النهار خلقه لمن اراد ان یذکر او اراد شکورا او الصلوة علی خاتم رسله و اشرفهم محمد و عترته المکرمین الذین حباهم و سقاهم ربهم شرابا طهورا ... و بعد خامه ذره بی مقدار خاکسار محمد حسین بن محمد صالح الحسینی
انجام: مؤلف گوید که ابن طاووس رحمت الله علیه این دعا را به روایت دیگر نیز درکتاب دروع واقیه نقل نموده است و این دو روایت با یکدیگر فی الجمله اختلافی دارند و چون ذکر هر دو روایت موجب تطویل بود به ذکر روایت اول که به حسب سند معتبر تر بود اکتفا نمودیم و به اینجا ختم نمودیم
[الذریعة ۳۰۱/۲؛ فهرستواره منزوی ۲۸۲۱/۴]

۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۵۴
آغاز: برابر؛ **انجام:** و المتفضل علیهم بالرحمة و الغفران و قد وقع الفراغ من تحریر هذا الکتاب ضحوة یوم الجمعة (۲۱-ج۲-۱۱۳۱) علی ید مؤلفه الفقیر ... محمد حسین بن محمد صالح بن عبدالواسع الحسینی ...
خط:نسخ و نستعلیق،کاتب=مؤلف، تا: ۲۱ جمادی الثانی ۱۱۳۱ق؛ کاغذ: نوعی ترمه، جلد: تیماج مشکی یک لائی وصالی شده، ۹۴گ، ۱۹ سطر (۷/۹×۱۷/۲)، اندازه: ۱۲×۲۱/۵سم [ف: ۱-۹]

۲. شیراز؛ علامه طباطبائی؛ شماره نسخه: ۵۶۹
آغاز: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ مصحح؛ اندازه: ۱۲×۱۷/۵سم [نسخه پژوهی: ۲-۱۱۵]

۳. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه: ۵۶۹/۱۰
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: گالینگور سبز، عطف تیماج زرشکی، ۵۶گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۶×۲۱سم [ف مخ: ۱-۷۶]

← الواح الصحة > شافی الأمراض و الأوجاع
← الواح الصحة > شافی الاوجاع

● **الواح الصحة** / طب / فارسی
alvāh-os sehha
طبیب گیلانی، حبیب، ق۱۰ قمری
tabīb-e gīlānī, habīb (- 16c)
تاریخ تألیف: (تمام کتاب حبیب طبیب=) ۹۴۷ق
الواح و جدول‌های پزشکی است در دو «مقاله» و هر یک در چند ورق: ۱. بیماری‌های خاص یک عضو از سر تا پا؛ ۲. بیماری‌هایی که خاص یک عضو نیست. فصول: در امراض نخاع، جفن، دماغ، نخاع، عین، طبقه قرنیه، انواع علل، ماق که گوشه چشم است، عنبیه، قرنیه، عبیه، اذن، انف، لسان، شفتین، اسنان، لهات و حنجره، ریه، قصبة الریه، نفث الدم، اضلاع، حجاب پرده دل، انواع و علل تب، قلب، مری، فم معده، معده، کبد، طحال، امعاء، مقعد، کلی، بول المده، مثانه، تقطیر البول و سلس البول، دوایی، انثیین، مثانه، قضیب، رحم، ثدی، عرق النساء، مفاصل و کعب، دوالی، تب‌های یومی بسبب هاری، تبها، و رمها و تب وبائی، حمره و آتشک و آبله، سلع و خنازیر، جذام و حصبه و آبله کودکان، حکه و بهق و قوبا، و ریک که آنرا ثری گویند، طاعون، نبات اللیل و یقظه، سعفه، تونف و کلف و عدسیه و غشی، فرو بردن زلو، قرحه‌ها، جراحتها و عصب، قرحه و شکستن استخوان، گزیدن شیر و یوز و سگ‌ها، لزیز جانوران، مرض ها، خارج، انواع امراض، انواع خوردن زرنیخ و اسفیداج و زراج ... . (دانش پژوه)
آغاز: جدول فهرست مقاله اول در بیان امراض که مخصوص بعضوهاست از سر تا قدم و در هشتاد و چهار عضو نوشته شد در هشتاد و چهار ورق و در هر ورق چهارمرض من تاریخ دوازدهم شهر ذی الحجه الحرام سنه ۱۰۳۶، جدول فهرست مقاله اولی الورق الاول فی الصداع الحار ...
انجام: و بعد الحمد و المنة که ترقیم این ارقام صورت اتمام ... و تاریخ باسم مصنف ازین قطعه معلوم میشود ... رقم کرد از بهر تاریخ آن تمام کتاب حبیب طبیب نوشته صالح بن حاجی محمد علی طبسی در ۱۵ ع ۲ ۱۰۳۷.
[فهرستواره منزوی ۳۲۹۳/۵]

۱. تهران؛ علوم پزشکی؛ شماره نسخه: ۲۳۹/۹
آغاز: جدول فهرست مقاله اول در بیان امراض که مخصوص بعضوهاست از سر تا قدم و در هشتاد و چهار عضو نوشته شد در هشتاد و چهار ورق و در هر ورق چهارمرض من تاریخ دوازدهم شهر ذی الحجه الحرام سنه ۱۰۳۶، جدول فهرست مقاله اولی الورق الاول فی الصداع الحار (مقاله دوم آن در بیماریهای ایست که خاص عضوی نیست نخست فهرست سپس بیسن و دو ورق)؛
انجام: و بعد الحمد و المنة که ترقیم این ارقام صورت اتمام ... و تاریخ باسم مصنف ازین قطعه معلوم میشود ... رقم کرد ازبهر تاریخ آن تمامکتاب حبیب طبیب نوشته صالح بن حاجی محمد علی طبسی در ۱۵ ع ۲ ۱۰۳۷.
خط: تحریری، کا: صالح بن حاجی محمد علی طبسی، تا: ۱۵ ربیع الثانی۱۰۳۷ق؛ در برابر یک صفحه مطالب یک صفحه جدول به مرکب قرمز قرار دارد و شماره این که مؤلف ثبت کرده ۱۶۸ است ولی شماره واقعی صفحات کتاب ۲۲۸ می‌شود؛ ۲۲۸ص (۱۲۱-۳۴۹)، ۱۵-۲۳ سطر (۱۳/۵×۱۴)، اندازه: ۲۴/۵×۱۹سم [نشریه: ۳-۳۳۴]
۲. تهران؛ لغت‌نامه دهخدا؛ شماره نسخه: ۲۱۲
نسخه از ورق نهم در امراض دماغ از مقاله اولی است که ۱۱۲ ورق باید باشد تا ورق ۳۶ مقاله دوم که در ۴۰ ورق باید باشد و در امراضی که مخصوص نیستند بعضی از اعضا و در معالجات سموم و گزیدن حیوانات، در هر ورقی سه مرض باید باشد؛ بی‌کا، بی‌تا؛ جدول شنگرف؛ جلد: تیماج تریاکی ضربی، قطع: رحلی [نشریه: ۳-۳۸۹]

● **الواح عباسی = انموذج عباسی** / گوناگون / فارسی
alvāh-e ‘abbāsī = anmūzaj-e ‘abbāsī
میرمیران، زین العابدین بن ابی الفتح، ق۱۱ قمری
mīrmīrān, zayn-ol-‘ābedīn ebn-e abe-l-fath (- 17c)
اهداء به: شاه عباس ثانی صفوی (۱۰۵۲-۱۰۷۷ه)
تاریخ تألیف: ۱۰۷۷ق
کتابی است در اصول و فروع دین، آداب سفر، و ادعیه، دارای «مقدمه»، ۳ «مقاله» و «خاتمه». مقدمه: در چیزهایی که قبل از شروع در مطلب دانستنی است؛ مقاله ۱. از جمله اصول دین مبین؛ ۲. از جمله فروع واجبه و مسنونه عبادات؛ مقاله ۳. آداب سفر و مجملی از دعوات.
آغاز: بسمله، سبحان یا من قرب من خطرات الظنون ... ستایش بی اندازه و سپاس بی قیاس نثار سرادق جلال حضرت کبریائی

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۵۲۱۴/۱
آغاز: برابر؛ **انجام:** و قایل شده اند بآنکه علم واجب بحوادث
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ محشی، مصحح؛ کاغذ: فرنگی، ۱۴گ (۱-۱۴)، ۱۵ سطر، اندازه: ۷/۵×۱۵سم [ف: ۳۸-۶۲۱]
۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۱۰۳۴/۱
خط: نسخ زیبا و نستعلیق، بی‌کا، تا: اوایل قرن ۱۳؛ قطع: رقعی پالتویی [میراث شهاب: س۹ش۲-۳۰]
۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۷۳۸۸
بی‌کا، بی‌تا [د.ث. مجلس]
۴. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۱۵۸۱
آغاز: برابر؛ **انجام:** سبع و سبعین بعد الالف.
خط: نستعلیق، کا: اسدالله حسینی، بی‌تا؛ کاغذ: کاغذ ترمه، جلد:

میشن قرمز ضربی، مجدول به مطلا، ۱۷۵گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۱/۵×۱۹/۱سم [ف: ۲-۳۹]

● **الالواح العمادية** / فلسفه / عربی

al-alwāḥ-ul ʻimādīya

سهروردی، یحیی بن حبش، ۵۴۹؟-۵۸۷ ؟ قمری

sohravardī, yahyā ebn-e hebaš (1155-1192)

اهداء به: عماد الدین ظهیرالاسلام سید بلاد ارمنستان و دیار بکر قرا ارسلان بن داود بن ارتق

در اثبات مبدأ و معاد بنا بر رأی حکمای الهیین، به روشی مختصر و به دور از اصطلاحات مشکل و با استشهاد به السبع المثانی و به‌دستور عماد الدین قزل ارسلان داود بن ارفق تألیف شده و مشتمل است بر یک «مقدمه» و چهار «لوح»: المقدمة: فی المشترکات من العلوم؛ لوح ۱. اثبات تناهی الابعاد؛ ۲. النفس و اشارة خفية الی قواها؛ ۳. اثبات واجب الوجود؛ ۴. النظام و القضاء و القدر و غيرها.

آغاز: تبارک اسمک اللهم، و تعالی ذکرک، و عظمت قدرتک، و علت کلمتک. لک الحمد فی البدء و الرجعی، و لک الحمد فی الآخرة و الأولی ... و بعد، فأنه لما تواترت لذی مکاتبات الملک العادل المظفر المنصور، عماد الدین، سید ملوک [آمد] و دیار بکر ... قد امرنا بتحریر عجالة الایجاز، بینة الإعجاز، یتضمن ما لابد فی معرفته فی المبدأ و المعاد

انجام: و هذا فی حق الملوک اظهر، فإنه من القبيح أن يسبقهم فی الآخرة من سبقوه فی الدنیا. و من الحسرة أن يسبق فی الدائم، من یسبق فی الزائل ... هب لنا من لدنک رحمة، إنک انت الوهاب. و الله اعلم بالصواب. و الحمد لله اولا و آخرا و الصلاة علی رسوله محمد و آله اجمین.

چاپ: مجموعه مصنفات شیخ اشراق، جلد چهارم، تصحیح نجفقلی حبیبی (تهران، پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی: ۱۳۸۰ (چاپ سوم))

۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۴۷۷/۷-ف

نسخه اصل: جارالله ش ۲۰۷۸؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۲ صفر ۶۶۹ق، جا: تبریز؛ ۲۷گ [فیلمها ف: ۱-۴۸۹]

۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۳۲۸/۴-ف

نسخه اصل: یوسف آغا ش ۲۸۶۶؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: شنبه ۸ ذیحجه ۶۷۶ق؛ دو صفحه پایان نسخه دنباله کتابی است؛ ۵۷گ (۶۰-۱۱۷)، ۱۳ سطر [فیلمها ف: ۱-۴۵۴]

۳. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۲۹۲۸/۱۱

آغاز: و احشرنا مع الذین انعمت علیهم من النبیین و الصدیق و الشهداء و الصالحین و حسن اولیائک رفیقاً؛ **انجام:** پایان: تم فی جمادی الثانی سنه ۸۷۹هـ.ق.

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۸۷۹ق؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: مقوایی، میشن تریاکی، ۲۵ص (۷۲-۹۷)، ۱۹ سطر (۹/۵×۱۳/۵)، اندازه: ۱۶/۵×۲۰/۵سم [ف: ۶-۶۶۸]

۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۵۳۷۷/۲

آغاز و انجام: برابر

نام کتاب و مؤلف به قرینه اغاز نسخه بدست آمد؛ خط: نستعلیق، بی‌کا،تا:قرن۱۱؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج قهوه‌ای یک‌لا، ۶۴گ (۳۳پ-۹۶پ)، ۱۲ سطر، اندازه: ۹/۵×۱۴/۵سم [ف: ۱۶-۲۸۴]

۵. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۶۹۰۶/۴

انجام: فقال لاهله امکثوا اشار الی ترک اهله ای حواسه الظاهرة و الباطنة کما قیل اخلع نعلیک و یثنی رأی نارا قوله من جانب الطور. بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: انجام؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، عطف و دور ترمیمی، ۳۱گ (۲۶ر-۵۷پ)، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۰×۱۷سم [ف: ۲۰-۳۳۷]

۶. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۲۲۰

آغاز: برابر؛ **انجام:** النار هو الاب المقدس روح القدس و هو النار الذی جاء.

کا: حمزه بن احمد گیلانی، تا: ۱۰۱۸ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مقوا ته بندی: تیماج قهوه‌ای روشن، ۲۲ سطر، قطع: ربعی، اندازه: ۱۱×۲۲سم [ف: ۴-۱۴۵]

۷. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۶۳۴/۲۱

آغاز: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۰۴۳ق؛ ۳۱ سطر، قطع: بیاضی، اندازه: ۱۸×۳۱سم [ف: ۲-۳۹۷]

۸. همدان؛ مدرسه غرب؛ شماره نسخه: ۷۰۰/۴

خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، تا: ۵ جمادی الثانی ۱۰۵۵ق، جا: قم؛ قطع: ربعی [رشت و همدان: ف:-۱۴۴۰]

۹. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه: ۸۳۵۹/۴

آغاز: برابر؛ **انجام:** و خشعت لعزتک نفوسنا. انک انت الوهاب و الجواد علی العالمین و صلی الله ... اجمعین.

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: آغاز ذیحجه ۱۰۶۳ق؛ ۲۰گ (۹۵پ-۱۱۴پ) [ف: ۳-۱۸۷]

۱۰. مشهد؛ نواب؛ شماره نسخه: ۳۰۱/۸

آغاز: برابر؛ **انجام:** منهم من یختص به من النفوس الناطقة الباقی جوهراً. تمت.

خط: نستعلیق زیبا، بی‌کا، تا: با تاریخ شنبه ۵ رجب ۱۰۶۹ق؛ کاغذ: ترمه، جلد: تیماج لایه‌ای سبز ضربی‌دار، ۲۱ سطر، اندازه: ۹/۵×۱۹/۵سم [ف:-۲۵۲]

۱۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۵۲۸۳/۴۲

آغاز: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ذیقعده ۱۰۷۹ق؛ ۱۴گ (۱۰۶پ-۱۲۰ر) [ف: ۱۶-۱۹۲]

۱۲. تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه: ۲۹۳/۲۹

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج سبز

مقوایی، ۱۵گ (۷۷پ-۹۱پ)، ۲۴ سطر (۱۲/۵×۱۸/۵)، اندازه: ۱۸/۵×۲۴سم [ف:-۲۰۰]

۱۳. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۴۶۵۵/۶۳

آغاز: برابر؛ **انجام:** برحمتک یا ارحم الراحمین و صلی الله علی خیر خلقه محمد و آله اجمعین.

خط:نستعلیق،کا:کرمعلی خراسانی،بی‌تا؛کاغذ:فستقی آبی، ۱۵گ (۲۶۴ر-۲۷۸ر)، ۲۲ سطر، اندازه: ۱۴/۶×۱۸/۵سم [ف: ۷-۴۶۶]

۱۴. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه: ۲۹۱۹/۱۶

آغاز: برابر؛ **انجام:** و ارض بالجود الاعم علی العالمین منان.

بی‌کا، بی‌تا؛ پراکنده‌ها نوشته شده است؛ ۱۴گ (۱۲۶ر-۱۳۵ر و سپس تا ۱۴۰پ) [ف: ۳-۱۸۷]

۱۵. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۴۳۵۳/۲۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** فلا تجعل الینا أمر کمالنا ارحمنا و أرضنا عنک انک بالجود الاعم علی العالم مفیض.

کا: محمد مهدی بن علینقی حسینی قمی مشهور به توحید، بی‌تا؛ جلد: دو رو تیماج بدون مقوا رو قهوه‌ای پشت قرمز، ۱۱گ (۶۶ر-۷۶ر)، اندازه: ۱۲/۵×۲۳سم [ف: ۱۱-۳۴۱]

۱۶. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۵۳۵/۵-ف

بی‌کا، بی‌تا [فیلمها ف: ۱-۴۹۶]

۱۷. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۳۱۵۲/۵

کا: مرتضی موسوی خوانساری، بی‌تا؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج سرخ ضربی مقوایی، ۵۱گ (۵۱-۱۰۲)، ۱۹ سطر (۶×۱۱/۵)، اندازه: ۱۱×۱۸/۵سم [ف: ۱۱-۲۱۰۸]

← الالواح المبارکة ≻ الواح

● الواح مقابر غزنین / اسناد / فارسی

alvāh-e maqāber-e qazneyn

در هفت «روضه».

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۱۶۲۵-ف

نسخه اصل: موزه کابل؛ بی‌کا، بی‌تا؛ ۱۴۵ص (۵۶-۲۰۱) [فیلمها ف: ۱-۱۶]

← الالوان ≻ معرفة الالوان

● الوان / فلسفه / عربی

alwān

ابن سینا، حسین بن عبدالله، ۳۷۰؟-۴۲۸ قمری

ebn-e sīnā, hoseyn ebn-e ‘abd-ol-lāh (981-1038)

درباره ماهیت رنگ‌ها و تبدیل رنگ سفید به دیگر رنگ‌ها در فهرست مصنفات ابن سینا رساله‌ای به نام «بیان بیاض و حمرة» به فارسی از فهرست بادلیان نقل کرده است.

آغاز: بسمله، هذه رسالة لابی علی سینا قدس سره اعلم ان البحث المقتضی قد یتشکل فی امر الصور الذی یری ان الاجسام المسلوبة بصلة هل هو بنی غیر البیاض الذی یحصل بالفعل، او الحمرة التی بالفعل

انجام: هو الامر المسمی به فی ذلک عن امر آخر یحدب فیه الاستضاءة فأمر لایحتاج الی ان اشرحه فیه فقد فی العتافیه فی موضع. تمت الرسالة.

۱. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه: ۱۹۷۹/۲-عکسی

آغازو انجام: برابر

خط: نسخ خوش، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کم نقطه و پر لغزش؛ ۵ص (۸۷-۹۱) [عکسی ف: ۱-۱۷۸]

۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۸۴۵/۲

آغاز و انجام: برابر

بی‌کا، بی‌تا؛ ۲ص (۵۳-۵۴) [ف: ۱۰-۵۲۴]

← الوان (رسالة فی ...) ≻ الوان

● الوان الریاحین / شعر / فارسی

alvān-or rīyāhīn

فرومند، میرزا علی اکبر، ق۱۴ قمری

forūmand, mīrzā ‘alī akbar (- 20c)

رساله‌ای در توحید و ثنای معصومین (ع) و مراثی آنان و قصائدی عرفانی، بدون ترتیب مخصوص و از شاعرانی گوناگون.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۵۱۱۹

خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ جلد: مقوایی عطف پارچه، ۸۱گ، مختلف السطر، اندازه: ۱۰/۵×۱۶/۵سم [ف: ۱۳-۳۲۴]

● الوان النعم = شرح حال شاه نعمت الله ولی / تراجم / فارسی

alvān-on ne‘am = š.-e hāl-e šāh ne‘mat-ol-lāh-e valī

هدایت، رضا قلی بن محمد هادی، ۱۲۱۵-۱۲۸۸ قمری

hedāyat, rezā qolī ebn-e mohammad hādī (1801-1871)

رساله‌ای است در شرح احوال شاه نعمة الله ولی کرمانی. نام این رساله که در هیچ یک از منابع رجالی و تاریخی عصر مؤلف و غیر آن یافت نشد. پیش از شروع رساله به همان خط متن آمده است: «رساله موسوم بالوان النعم در ذکر حال سید نعمة الله و بعضی از اولاد و احفاد او رحمهم الله تعالی». از مؤلف ــ که به دلایل متعدد آتی، همان رضا قلی هدایت است ــ به دلیل آنکه احوال سید نعمة الله در نفحات الانس جامی ثبت نشده بوده درخواست می‌شود تا نسب و حسب او را از کتب و تواریخ و

تذکره‌های متعدد گرد آورد. بخش‌های مختلف رساله حاضر که البته دسته‌بندی خاصی ندارد بدین قرار است، حسب و نسب شاه نعمة الله، سلسله طریقت، ولادت سید و احوالات شخصی، اساتید و مطالبی از دوران مریدی، طریقه تلقین «لااله الا الله»، حکایاتی از کرامات سید و مطالبی از اوضاع تاریخی عصر او، وفات، نماز کردن بر جنازه سید، آثار سید، «مختصری در ذکر اولاد و احفاد شاه نعمة الله ولی»، «حکایت شاه نعمة الله کرمانی من مثنوی مظهر الآثار»، «خاتمه در بیان بعضی اخلاق سید نورالدین نعمة الله ولی» و غزلی از اشعار سید. هدایت در خاتمه ریاض العارفین که آن را در ۴۵ سالگی به سال ۱۲۶۰ نوشته نامی از چنین اثری نمی‌برد. اما در ذیل نام «نعمت الله کهسانی» می‌نویسد: «آن جناب را رسالات بسیار است و گویند عدد آن به سیصد رسیده. این فقیر شصت و دو رساله عربی و فارسی آن حضرت را جمع نموده‌ام و حاضر است». به نظر می‌رسد وی این رساله مختصر را جزو رسایل (و نه کتاب‌های) خود قلمداد کرده و به تمایز از آن نامی نبرده است. دیگر این‌که چکیده مطالب آن را وی به اختصار تمام در مدخل «نعمة الله کرمانی» در مجمع الفصحا آورده است. اما از آنجا که در ریاض العارفین تعداد رسایل موجود سید نعمة الله را ۶۲، در مجمع الفصحا ۸۲ و در این رساله ۱۰۰ می‌داند پس این رساله را گویا پس از این هر دو اثرش تالیف کرده است. وی همچنین مطالب و اطلاعات عرضه شده در این رساله را در تک‌نگاری دیگری موسوم به «ریاض العاشقین» که آن هم در احوال سید نعمة الله و هشت تن از مشایخ سلسله او وارد کرده است. نیز در اثر گرانقدر و پرحجم دیگرش موسوم به «اصول الفصول» که دو فصل شانزدهم و هفدهم آن درباره سلسله‌های صوفیه است در بخش مربوط به سلسله نعمة اللهی اطلاعات این رساله را نقل کرده است.

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۸۰۷۲

آغاز: بسمله، الحمدلله رب العالمین و الصلوة و السلام علی رسوله و آله اجمعین. اما بعد، رساله ایست در احوال شاه سید نورالدین نعمة الله مشهور بکرمانی و بعضی پیروان او و از متأخرین. چون جناب قطب المحققین و غوث المکاشفین؛ **انجام:** نعمة این سخن از ذوق می‌گوید بتو. این چنین مستانه قولی در کتابی هست نیست. تمت الکتاب. [رقم:] تمام شد رساله مبارکه الوان النعم بعون الملك الوهاب حرره الحقیر الفقیر المذنب حسن مراغه فی لیل سه‌شنبه چهارم شهر ذیقعدة الحرام در سنه یکهزار و سیصد و بیست و دو (۱۳۲۲) هجری نبوی ص در دارالخلافه طهران.

خط: نستعلیق جلی، کا: حسن مراغه‌ای (نام کاملش شاید «حسن بن ظفر علی» باشد)، تا: سه‌شنبه ۴ ذیقعده ۱۳۲۲ق، جا: طهران؛ مجدول، با سرلوح؛ جلد: مقوایی با روکش کاغذی با طرح ابر و باد با عطف تیماج قهوه‌ای، ۵۰گ، ۹ سطر، اندازه: ۱۳/۸×۲۱سم [ف: ۱/۲۷-۱۲۶]

← الوف السماء ← مفتاح الصنعة
← الهامات ← الهامیه

● الالهامات الحیدریة فی شرح البصائر النصیریة / منطق / عربی

al-ilhāmāt-ul ḥiydarīyya fī š.-il baṣā'ir-in naṣīrīyya

موسوی اصفهانی، محمد حسن، ق۱۴ قمری

mūsavī esfahānī, mohammad hasan (- 20c)

وابسته به: البصائر النصیریة؛ ابن سهلان ساوی، عمر بن سهلان (– ۴۵۰)

مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه: ۰۰۰/۳

آغاز: بسمله. سبحان الذی توحد بالعظمة و الجلال و تفرد بالکبریاء و الجمال؛ **انجام:** ان یکون مستلا ام لا و معنی الاستقلال ههنا (ناتمام)

خط: نسخ، کاتب = مؤلف، تا: ۱۳۳۷ق، جا: حیدر آباد دکن؛ ۳۴ سطر، قطع: رحلی [چهار کتابخانه مشهد-ف:-۲۱۹]

● الهامات منعمی / عرفان و تصوف / فارسی

elhāmāt-e mon'emī

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۹۷۴۵/۵

آغاز: بسمله. الحمد لمن اصطفی نبیا علی سایر المرسلین بالهامه ... اکثر اوقات که جذبات الوهیت برانیت من غالب می‌آمد از خود بی خود می‌شدم؛ **انجام:** و بحق حمعسق

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲ صفر ۱۳۱۶ق؛ از روی نسخه شاه محمد خیرات حسین صاحب قبله در ۳۴ ص در ۱۲ صفر ۱۳۱۶؛ کاغذ: هندی، جلد: تازه رحلی، ۲۳ سطر (۱۵/۵×۲۸)، اندازه: ۲۰×۳۳سم [ف: ۱۷-۴۷۴]

● الهام البسط / جفر / فارسی

elhām-ol bast

در اصطلاحات جفر و شرایط آن در سه «باب» و «خاتمه»: ۱. استخراج اسم ملائکه و اعوان و قسم عزیمت و قرائت آن؛ ۲. بسط ترفع و طریق استخراج نام ملائکه و اعوان از بسط مذکور؛ ۳. بسط تکسیری و طریق استخراج احوال بیماران؛ خاتمه در بیان تکسیر اسماء الله بوضع اعداد و هم قاعده هر مربعی و مثلثی و خواص ایشان.

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۳۲۷۵/۳

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی مقوایی ضربی، ۳۴گ (۷۳پ-۱۰۷ر)، ۲۱ سطر (۸×۱۴)، اندازه: ۱۵×۲۰سم [ف: ۱۱-۲۲۳۴]

● **الهام الرمل** / علوم غريبه / فارسی
elhām-or raml
فیض آبادی هندی، حفیظ الله
feyz ābādī-ye hendī ‹hafīz-ol-lāh

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۴۶۳۵
آغاز: بسمله. بعد حمد و ثنای ذات پاک الارض و السموات؛
انجام: معلوم شد که آخر این اسب را سفر خواهد شد و الله اعلم بالصواب. تمت تمام شد کتاب به خط خدم رجب
خط: نستعلیق خفی، کا: رجبعلی بیگ، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: نخودی، جلد: مقوا با عطف و گوشه تیماج برون جلد مقوا منقش با عطف و گوشه تیماج قهوه‌ای، قطع: وزیری کوچک [رایانه]

← الهام ربانی و مثنوی ثانی ⩤ الدر الثمین

● **الالهام فی علم الامام** / کلام و اعتقادات / عربی
al-ilhām fī ‘ilm-il imām
حائری سنقری، محمد علی بن حسن علی، ‎-۱۳۷۸ قمری
hā’erī sonqorī, mohammad ‘alī ebn-e hasan ‘alī (-1959)

تاریخ تألیف: ۱۳۵۰
فصولی چند است در علم کلام شامل علم ائمه علیهم السلام بما کان و مایکون و در این‌که ایشان شهداء بر عباد هستند و پاسخ به شبهاتی در باره تقیه آن حضرات و مبادرت آنها به استقبال از شهادت و سؤال از وجه مظلومیت آنان و ... .
چاپ: نجف اشرف، مطبعه علمیه، ۱۳۷۰ق ۸۷ صفحه
[معجم المطبوعات النجفية، محمد هادی امینی ص ۹۱؛ الذریعة ۱۰۶/۱۱]

قم؛ طبسی؛ شماره نسخه: ۲۶/۱
آغاز: بسمله حمدله ... و بعد ربما کان بعض الاوهام یبادر ... علی حجج الله و أمنائه الکرام إلی شبهة مسارعتهم إلی مصار عهم؛
انجام: لهم نفوس علی الريضاء فهبلة ×× و انفس فی جوار الله يقربها / كأن قاصدها بالضر نافعها ×× و إن قاتلها بالسيف محييها / و لبعضهم بالفارسية ×× آنکه لاتلقوا به پیشش تهلکه است / نهی لاتلقوا نگیرد او بدست
خط: نسخ، کاتب = مؤلف، تا: ۱۳۵۴ق؛ مصحح، در صفحه اول مؤلف کتاب را وقف بر من ینتفع بها کرده وتولیت آن را بر عهده سید محمد رضا طبسی قرار داه است در سال ۱۳۷۰ ق؛ جلد: مقوا، عطف وگوشه تیماج، ۲۰گ، ۳۲ سطر، اندازه: ۲۱×۳۴سم [ف مخ: ۱-۵۸]

● **الهامیه = الهامات** / عرفان و تصوف / فارسی
elhāmīye = elhāmāt
نعمة الله ولی، نعمة الله بن عبدالله، ۷۳۰؟-۸۳۴ قمری
ne‘mat-ol-lāh-e valī, ne‘mat-ol-lāh ebn-e ‘abd-ol-lāh (1330-1431)

به نثر آمیخته به نظم، با سربندهای «الهام» و آغاز می‌شود با تعریف الهام، فتح بر دو قسم است، فرق میان وحی و الهام، اسم جامع، حقایق عالم در علم و عین، روح اعظم عقل اول ... واپسین الهام: غزل، همچو ما کیست در عالم ×× عاشقی و می‌پرست در عالم ... سید کاینات مظهر ذات ×× آنکه جد من است در عالم. (احمد منزوی)
آغاز: بسمله. الحمدلله الذی خلق الاشیاء بقدرته و رزق الاحیاء بحکمته، و الصلاة و السلام ... الهام: ابتدای وحی عبارتست از انزال معانی مجرد، در جلبات محسوسه ...
انجام: «سید» کاینات مظهر ذات ×× آنکه جد منست در عالم. تم، الحمدلله و الشکر لنعمة الله علینا.
چاپ: تهران، سنگی، ضمن «رضوان المعارف الالهیه»
[فهرست منزوی ۱۰۴۷/۲؛ ملی ۵۲۲/۳؛ فهرستواره منزوی ۱۰۷/۷ (۶ نسخه)؛ دنا ۱۱۲۹/۱۰ که جای آن اشتباه شده (۱۳ نسخه)]

۱. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۵۲۹۸/۳۶
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، کا: شیخ السلام بن حسین بن علی کاتب، تا: غره ذیحجه ۸۶۰ق؛ کاغذ: ترمه، جلد: کاغذ سبز منقش، ۱۲گ (۲۳۸پ-۲۵۰ر)، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۶/۲×۲۳/۶سم [ف: ۸-۲۷۶]
۲. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۴۳۹۴/۶
آغاز و انجام: برابر
خط:نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ جلد: تیماج سبز، ۱۳گ (۶۲پ-۷۵ر)، ۱۷ سطر، اندازه: ۸/۵×۱۷سم [محدث ارموی مخ: ۳-۱۶۴۵]
۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۳۷۲/۷۰
خط: نستعلیق، کا: محمد مظفر بن محمد حکیم، تا: جمعه ۲ شعبان ۱۰۸۴ق، جا: یزد؛ کاغذ: سفید، جلد: تیماج مشکی مقوایی،، ۳۳ سطر (۹×۲۰)، اندازه: ۱۳×۲۴سم [سنا: ف: ۱-۲۱۱]
۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۰۳۰۳/۳۱
خط: نستعلیق تحریری، کا: خدارحم بن خداکرم بروجردی، تا: ۱۶ ربیع الثانی۱۲۴۶ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، مجدول، ۸ص (۱۳۱-۱۳۸)، ۲۶سطر، اندازه: ۱۱/۵×۲۱سم [ف: ۳۲-۳۱۱]
۵. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۱۴۶۴/۷۱
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۵۵ق؛ کاغذ: فرنگی، ۴ص، ۱۰۲۲-۱۰۲۶، ۱۷ سطر، اندازه: ۹۵×۱۹۰سم [ف: ۳-۵۲۲]
۶. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۱۴۶۴/۷۳
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۵۵ق؛ کاغذ: فرنگی، ۲ص (۱۰۴۹-۱۰۵۱)، ۱۷ سطر، اندازه: ۹/۵×۱۹سم [ف: ۳-۵۲۲]
۷. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه: ۴۰/۷۱ عکسی

آغاز: برابر
نسخه: آستان قدس رضوی ش ۵۳۰ [این رساله در فهرست آستان قدس معرفی نشده است]؛ خط: نسخ، کا: عباس بن حاجی محمد شیرازی همدانی، تا: سلخ رمضان ۱۲۶۴ق؛ جلد: کالینکور مشکی، ۴گ (۱۷۵-۱۷۸)، ۲۹ سطر، اندازه: ۲۸/۵×۴۰سم [ف: ۳-۱۳۱۴]

۸. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۰۱۱۹/۷۱
خط: نسخ ریز، کا: عباس بن حاجی محمد شیرازی الاصل همدانی المسکن، تا: ۱۲۶۴ق؛ ۷ص (۳۶۳-۳۷۰)، ۲۹ سطر، قطع: رحلی، اندازه: ۱۹/۵×۳۲سم [ف: ۳۲-۱۵۰]

۹. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۳۰۶۷/۷۰
آغاز و انجام: برابر
خط: شکسته نستعلیق خوش، بی‌کا، تا: ۱۲۶۵ق؛ مجدول شش خطی؛ کاغذ: فرنگی نازک شکری آهارمهره کرده، جلد: تیماج مشکی، ۸ص (۲۶۵-۲۷۳)، ۲۵ سطر، قطع: وزیری، اندازه: ۱۴/۵×۲۳/۵سم [ف: ۱۰-۶۰۴]

۱۰. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۴۲۶۲/۴۳
خط: نستعلیق، کا: میرغلام محی الدین، بی‌تا؛ کاغذ: ترمه، جلد: رویه میشن قهوه‌ای ضربی، ۸گ (۲۶۲پ-۲۷۰پ)، اندازه: ۱۷×۲۵سم [ف: ۴-۶۷۵]

۱۱. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۴۱۸۴/۳۱
خط: نستعلیق، کا: محمد علی بن میرزا عزیز تفرشی، بی‌تا؛ کاغذ: ترمه پسته‌ای، جلد: رویه سیاه میشن، ۱۳گ (۲۳۱پ-۲۴۴ر)، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۲×۲۳سم [ف: ۴-۶۷۱]

۱۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۲۸۳۱/۳۴
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج سبز مقوای ضربی، ۴۰۰ص (۱۶-۴۱۶) [ف: ۱۰-۱۶۷۳]

← الهیات > تفصیل العلوم
← الهیات > مناجات
← الهیات > الهی نامه
← الالهیات > شرح الشفاء (الالهیات)

● **الالهیات = اثبات واجب الوجود** / کلام و اعتقادات،فلسفه / عربی

al-ilāhīyāt = iṯbāt-u wājib-il wujūd

خفری، محمد بن احمد، -۹۵۷ ؟ قمری

xafrī, mohammad ebn-e ahmad (- 1550)

این رساله چنان که در دیباچه نوشته است باید در ده «مقصد» باشد ولی از خود نسخه که کامل می‌نماید پیداست که سه «مقصد» بیش نیست (اثبات خدا، یگانگی او، دانایی او) و یک «خاتمه» هم دارد بس دراز که در آن سخنان فیلسوفان یونانی و اسلامی را درباره خدا می‌آورد و در هر یک از مقصدها هم از سخنان فیلسوفان یونانی یاد می‌کند و بیشتر این رساله درباره دانایی خداوند است. خفری در آن از نگارنده «فتوحات مکیه» و از فصوص فارابی یاد می‌کند. خفری در دیباچه نوید می‌دهد که ۱۴ دلیل برهانی و ۵ دلیل عرفانی برای اثبات خدا بیاورد، ولی در رساله جز ۱۲ دلیل به‌روش مشائی دیده نمی‌شود.

آغاز: بسمله الحمدلله الفرد الذی لم یلد و لم یولد ... فیقول ... محمد بن احمد الخفری هذه رسالة فی الالهیات و قد رتبناها علی عشره مقاصد.

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۹۲۶/۸
آغاز: برابر؛ **انجام:** و لما کان مبحث العلم و توابعه بحرا عمیقا لاساحل له (اقتصر-ظ) علی ما ذکر. الحمدلله رب العالمین و الصلوة و السلام علی محمد و آله الطاهرین.
خط:تعلیق،بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ ۱۶گ (۱۱۸پ-۱۳۳ر) [ف: ۳-۱۲۵]

● **الالهیات** / فلسفه / عربی

al-ilāhīyāt

غیر همانند:

۱. تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه: ۲۴۲/۴۲
در الهیات از چند نفر از بزرگان؛ خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج سرخ مقوایی، ۲گ (۱۸۶ر-۱۸۷ر)، ۲۴-۳۳ سطر (۱۲×۲۲)، اندازه: ۱۷/۵×۲۷سم [ف:-۱۴۶]

۲. تهران؛ مدارک فرهنگی؛ شماره نسخه: ۳۹/۶
آغاز: نسخه: الحمدلله رب العالمین ... تقسیم من تفکر بادنی نظر علم ان الموجود اما موجود بوجود الغیر؛ **انجام:** نسخه: انه لا یاس من روح الله الا القوم الکافرون ... علی ید العبد المذنب العاصی الخاطی ابن شرف الدین علی جمال الدین کردالانی غفرالله ذنوبهما و سر عیوبها
کتاب به عربی در حقیقت و شناخت خداوند و اثبات واجب و بحث وجود به نقل قول از فلاسفه در مورد واجب الوجود و نقض قول و روشن ایشان، در مورد علم و معلوم از قول متکلمین، بحث ذات و وحدت ذات بحث خیر و شر، نبوت، عصمت، امامت و عدم عصمت غیر دوازده امام، فضایل امام و بحث معاد، شفاعت؛ خط: نسخ و نستعلیق، کا: ابن شرف الدین علی جمال الدین محمد کردالانی، تا: پنج‌شنبه ۲۷ جمادی الاول ۱۰۳۵ق؛ کاغذ: اصفهانی مایل به حنایی، جلد: مقوایی روکش تیماج مشکی عطف پارچه مشکی، ۹گ (۱۰۵پ-۱۱۴پ)، ۱۵ سطر (۷×۱۲/۵)، اندازه: ۱۲×۱۸/۵سم [ف:-۳۸]

۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۵۲۳۲/۱۸
خط: نستعلیق تحریری، کا: شاه مراد ورمنی فراهانی، تا: ۱ شعبان ۱۰۷۵ق؛ ۵گ (۹۳پ-۹۸ر) [مختصر ف:-۷۹]

● **الهیات** / کلام و اعتقادات / فارسی

elāhīyāt

عناوین برخی فصل‌های آن چنین است: الباب الثانی من الواحد الاول در اینکه رجوع محمد و مظاهر نفس او بدنیا شد؛ الباب الثالث من الواحد الاول دراینکه علی علیه السلام راجع شد بدنیا؛ الباب الرابع من الواحد الاول در اینکه فاطمه صلوات الله علیها راجع شد بحیات دنیا؛ الباب الخامس من الواحد الاول در اینکه حسن علیه السلام راجع شد بحیات دنیا؛ الباب السادس من الواحد الاول در اینکه حسین علیه السلام راجع شد بحیات دنیا ...؛ الباب الخامس و عشر من الواحد الاول در اینکه حضرت حجت علیه السلام ظاهر شد بآیات و بینات (الواحد الثانی)؛ الباب الاول من الواحد الثانی فی بیان معرفة الحجة و الدلیل؛ الباب الثانی من الواحد الثانی فی ان لا یحیط بعلم ما نزل الله فی البیان؛ الباب الثالث من الواحد الثانی فی بیان ما فی البیان بان فیه حکم کل شیء؛ الباب الرابع من الواحد الثانی فی بیان ذکر حروف العلیین و دونها؛ الباب الخامس من الواحد الثانی فی ان کل اسم خیر قد نزله الله فی البیان کان مراده من یکون یومئذ حرف النفی عنده بالحقیقة الاولیة.

۴. فردوس؛ قائم؛ شماره نسخه: ۱۹/۱

آغاز: می‌گوید آن متوجه الی الله می‌شود چنانچه باو بدء خلق او شده و به او بدء خلق او می‌شود ثمره این علم این است که از وقت ظهور من یظهره الله می‌گویند که ما لا اله الا الله می‌گوئیم؛ **انجام:** هیچ جنتی از نفس عمل باوامر الله اعلی تر نبوده نزد موحدین و هیچ ناری اشد از تجاوز از حدود الله و تعدی نفسی بر نفسی نبوده اگر چه بقدر خردلی باشد در نزد عالمین بالله و آیات او ... .

خط: تحریری، کا: حبیب الله کاموسی، تا: چهارشنبه ۲۵ جمادی الثانی ۱۳۵۱ق؛ افتادگی: آغاز؛ ۱۰۰گ (۱-۱۰۰)، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۰×۱۷سم [فهرست قائم]

● الالهیات (رسالة فی) / کلام و اعتقادات، فلسفه / عربی

al-ilāhīyāt (r.-un fī)

خفری، محمد بن احمد، -۹۵۷ ؟ قمری

xafrī, mohammad ebn-e ahmad (- 1550)

اهداء به: حسین خان

رساله مختصری است در اثبات واجب تعالی با ادله عقلیه که به نام حسین خان، در یک «مقدمه» و سه «مقصد»: المقدمة: فی معنی الوجود و الواجب و الممکن؛ مقصد ۱. دلائل علی وجود الواجب بالذات؛ ۲. دلائل التوحید؛ ۳. اثبات العلم و باقی صفاته تعالی.

آغاز: الحمد لله الذی کان و لا زمان و لا مکان و أوجد الخلائق بقدرته و اظهر الحقائق بحکمته و جعل الممکنات مرایا لذاته

انجام: و لزاد بالأعداد العقول و النفوس و بالمقادیر الأفلاک و الکواکب و حرکاتها الطولیة و العرضیة

۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۹۲۶/۷

آغازو انجام: برابر

خط: تعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ ۶گ (۱۱۳پ-۱۱۸ر) [ف: ۳-۱۲۴]

۲. کاشان؛ عاطفی، افشین؛ شماره نسخه: ۱۰۵/۲

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ ۹گ (۹پ-۱۷پ)، ۲۲سطر، اندازه: ۱۲/۵×۱۸/۵سم [ف:-۹۴]

۳. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۱۹۴۴/۲

آغازو انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: علی دوست، تا: دوشنبه ۲ شوال ۱۰۲۴ق؛ مصحح، محشی؛ جلد: دو رو تیماج رو قهوه‌ای، ۱۴گ (۹۶پ-۱۰۹ر)، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۳×۱۹سم [ف: ۵-۳۷۵]

۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۸۴۲/۱۶

آغاز: بلاد الله مغیث المؤمنین مجبر المظلومین مستعد الاصرار بالاداره مستخدم الجباره بالاجبار المنصور بالتأئیدات النازله من السماء ... مشتملة علی مقدمة و ثلاث مقاصد المقدمه فی الاصول الموضوعه؛ **انجام:** برابر

خط: نسخ تحریری، کا: جعفر میربابای تبریزی، تا: قرن ۱۳؛ قسمتی از اول خطبه را ندارد؛ کاغذ: نخودی رنگ آهار مهره، جلد: تیماج مشکی بدون مقوا، ۹ص (۲۱۷-۲۲۵)، ۲۶ سطر، اندازه: ۱۷/۵×۲۲سم [ف: ۹-۵۱۷]

۵. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۵۰۸۵/۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: دو رو تیماج قرمز، ۱۶۷گ (۱۷پ-۱۸۴ر) [ف: ۱۳-۲۸۰]

۶. یزد؛ سریزدی؛ شماره نسخه: ۹۱/۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: شاه محمد بن محمد زمان میبدی، بی‌تا؛ مصحح؛ جلد: تیماج دو رو بدون مقوا، رو قهوه‌ای ضربی، پشت و دور قرمز، ۱۲گ (۷۸پ-۸۹ر)، ۱۸سطر، اندازه: ۱۲×۱۹سم [ف: ۱-۷۵]

۷. قم؛ مرکز مطالعات؛ شماره نسخه: ۸۴۹/۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: محمد بن فتح بن محمد صالح، بی‌تا؛ جلد: تیماج قهوه‌ای ضربی مجدول گرهی، ۸گ (۵۲پ-۶۰)، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۱×۱۹سم [ف: ۲-۱۱۶]

۸. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۷۵۹/۲

انجام: قلت النوفس الفلکیه

خط: شکسته خوش، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: فرنگی طوسی رنگ، ۵۵ص (۱۴۹-۲۰۴)، ۱۴ سطر، قطع: وزیری، اندازه: ۱۳/۵×۲۱/۵سم [ف: ۹-۲۷۷]

۹. تهران؛ مدارک فرهنگی؛ شماره نسخه: ۴۶/۳

آغاز: بسمله الحمدلله رب العالمین ... اما بعد فهذه رسالة فی الالهیات؛ **انجام:** ینام فاذا ماتوا بنتهوا اشارة ما ذکر و لنحم الفصل الاول کذلک

مشتمل بر سه فصل: فصل اول در اثبات واجب الوجود که فقط فصل اول را به پایان رسانده؛ خط: شکسته نستعلیق متوسط، کا: سلیمان بن پیر احمد، بی‌تا؛ کاغذ: اصفهانی مایل به حنایی، جلد: مقوایی و عطف تیماج قهوه، آستر کاغذی، اندازه: ۱۵/۵×۱۹سم [ف:-۴۴]

● **الهیات شفا (ترجمه)** / فلسفه / فارسی

elāhīyāt-e šefā (t.)

حسینی عریضی، علی بن محمد، ق۱۱ قمری

hoseynī ʻarīzī, ʻalī ebn-e mohammad (- 17c)

وابسته به: الشفاء؛ ابن سینا، حسین بن عبدالله (۳۷۰-۴۲۸)

نویسنده این کتاب تمام الهیات شفا را در این کتاب وارد و پس از ترجمه لفظ به لفظ شرح کرده بدین ترتیب که نخست یک یا چند سطر از متن الهیات را نقل و سپس ترجمه کرده و پس از پایان ترجمه به شرح و نقل اقوال پرداخته، از بهمنیار به‌تکرار یاد کرده است. مؤلف معاصر و شاید شاگرد میرداماد (- ۱۰۴۰) است و در فصل ۶ از مقاله ۱ (فی ابتداء القول فی الواجب الوجود و الممکن الوجود ...) از میرداماد بدین‌گونه یاد کرده است: «میر محمد باقر داماد چنین می‌فرمود ...» و این عبارت گواه آن است که مؤلف خود از میرداماد شنیده است. نویسنده این شرح در ترجمه تحت اللفظ چنان افراط ورزیده که در بسیاری از موارد جمله فارسی مفهم معنی نیست و انسجام ندارد. در برخی از جای‌ها به ترجمه اکتفا کرده و به شرح نپرداخته و جز اندکی تصرف نکرده (مانند دو فصل ۴ از مقاله اول). سید علی بن محمد بن اسدالله امامی عریضی سپاهانی مترجم اشارات که شاگرد آقا حسین خوانساری (-۱۰۹۸) بوده و در روزگار نگارنده ریاض العلما (- ۱۱۳۰) درگذشت، «شفا»ی شیخ را به‌پارسی کرد (ذریعه ج۴ص۹-۷۸ و ۱۱۰) این رساله که بند به‌بند سخنان شیخ در آن آمده و ترجمه لفظی و سپس گزارش شده گویا از همو باشد. (دانش پژوه)

آغاز: حمدی که عندلیبان گلستان ابداع میسرایند مبدعی راباد که از فیض سرشار وجود فائض الجود خود ابداع مبدعات کرده بلا توسط سبق ماده و مده ... اما بعد این رطب و یا بس ترجمه فن ثالث عشر کتاب شفاست ... که عبارات وی بالتمام مذکور می‌گردد و ترجمه مطابقه الفاظ بیان می‌شود ... الحمدلله رب العالمین ... المقالة الاولی فی ابتداء طلب ... فبالحری ان نشرع فی تعریف المعانی الحکمیة فنبتدی مستعینا بالله فن ثالث عشر از کتاب شفا که در بیان الهیات است ... اول در بیان ابتدای طلب پدید آوردن موضوع فلسفه پس سزاوار است که شروع کنیم در تعریف معانی حکمیه ... در حالیکه طلب کار یاری باشیم از خدای تعالی [ترجمه پایان یافته و پس از «بدانکه» شرح آغاز می‌گردد] بدانکه لفظ حکمت دو اطلاق دارد یکی بر معنی عامی که او شامل جمیع اقسام حکمت است و دیگری بر علوم الهیه و بس و مراد بمعانی حکمیه در این فن ثالث عشر علوم الهیه است ...

[نسخه‌های منزوی ۷۵۵؛ فهرستواره منزوی ۱۰۴/۶]

۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۲۳۰۰-ف

نسخه اصل: نسخه آقای سید محمد مشکات؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱، ص ۱ و چند برگی در میانه نونویس سده ۱۳؛ ۷۹۰ص، ۲۵ سطر، قطع: ربعی [فیلمها ف: ۱-۴۹]

۲. تبریز؛ ثقة الاسلام؛ شماره نسخه: ۷

بی‌کا، تا: ۱۰۷۸ق [نشریه: ۴-۳۲۵]

۳. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۲۵۱

آغاز: برابر

خط: تعلیق، کا: عبدالظهیر بن المعصوم کرهرودی، تا: ۱۰۸۴ق، جا: سپاهان، به‌دستور امیر صدرالدنیا نوشته شده؛ تملک: محمد کریم سپاهانی؛ کاغذ: ترمه سپاهانی، جلد: تیماج سرخ ضربی، ۳۹۰گ (۱پ-۳۹۰ر)، ۲۶سطر (۸/۵×۱۷/۵)، اندازه: ۱۴/۵×۲۶سم [ف: ۳-۱۹۹]

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۲۳۰۳-ف

نسخه اصل: همان نسخه بالا [فیلمها ف: ۱-۵۰]

۴. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۹۰۸۱

آغاز: برابر

فن سیزدهم؛ خط: نسخ، کا: محمد معصوم پسر محمد باقر، تا: ۱۰۸۷ق؛ آغاز و انجام مانند ۲۵۱ دانشگاه؛ تملک: سید مرتضی حسنی حسینی طباطبائی با مهر مورخ ۱۰۷۹؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج قهوه‌ای مقوایی با لولا، وزیری، ۴۱۰گ، ۲۰ سطر (۸×۲۵)، اندازه: ۱۵×۲۴سم [ف: ۱۷-۲۸۸]

۵. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۹۱۲

آغاز: برابر

نام مؤلف به استناد نسخه دانشگاه تهران ش ۲۵۱ ذکر شد؛ خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، تا: اوایل قرن ۱۲؛ برگ‌های بسیاری که از نسخه افتاده و به خط نستعلیق تحریری تازه تری نوشته شده (ص ۸۰-۱۴۵و ۴۱۲-۴۵۱) و نیز افتاده هایی دارد که یکی از دارندگان نسخه (گویا آقای مشکوة) در گوشه ص ۴، ۱۰، ۱۸، ۲۹، ۳۶، ۳۰ تذکر داده؛ این نسخه مانند نسخه دانشگاه تا اندکی از فصل سوم (فی ابطال القول بالتعلیمات و المثل) از مقاله ۷ الهیات شفا و کاتب در پایان نسخه نوشته «تمام شد آنچه یافت شد از ترجمه مزبور بعون الله». آقای سید محمد مشکوة که کتابخانه مجلس نسخه را از ایشان خریداری کرده، برگ‌های اول این نسخه را مقابله و نسخه بدلها را بر کنار صفحات ثبت کرده‌اند؛ کاغذ: اصفهانی آهار مهره، جلد: تیماج قهوه‌ای ضربی دارای ترنج و

لچکی در ترنج گل و بلبل کنده شده، ۷۹۰ص، ۲۵ سطر، قطع: وزیری باریک، اندازه: ۱۳×۳۴/۵سم [ف: ۵-۴۰۲]

۶. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۵۰۵عکسی

آغاز: برابر؛ **انجام:** و ملتفت نمی‌شویم به جانب آنچه که گفته اند و عمل کرده‌اند ایشان از دوام استغناء اینها از اثباتشان. تمام شد آنچه یافت شد از ترجمه مزبوره بعون الله تعالی.

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ مصحح؛ ۳۹۷ص، ۲۵ سطر [عکسی ف: ۴-۴۰۴]

← الالهیة ⩾ مجالس منبری

← الالهیة ⩾ نور البصر بحل مسئلة الجبر و القدر

← الهی نامه ⩾ حدیقة الحقیقة و شریعة الطریقة

← الهی نامه ⩾ مناجات

● **الهی نامه = مناجات = الهیات = سجعیات** / عرفان و تصوف / فارسی

elāhī-nāme = monājāt = elāhīyāt = saj'īyyāt

انصاری، عبدالله بن محمد، ۳۹۶-۴۸۱ قمری

ansārī, 'abd-ol-lāh ebn-e mohammad (1006-1089)

پندها و اندرزها و مناجات‌هایی است عرفانی و اخلاقی به‌نظم و نثر مسجع مقفی؛ دارای چندین تحریر و رساله‌های متفاوت و با چندین نام هم چاپ شده است.

آغاز: ۱. بسمک القدوس قدسنی منی. الهی این چه فضل است که با دوستان خود کردی که هر که ایشان را شناخت ترا یافت و هر که ایشان را یافت ترا شناخت

۲. ای ز دردت بیدلان (خستگان) را بوی درمان آمده ×× یاد تو مر عاشقان را مونس جان آمده / صد هزاران همچو موسی مست در هر گوشه ×× رب ارنی کوشد و جویان دیدار آمده ... ای کریمی که بخشنده عطائی

۳. ای کریمی که بخشنده عطائی و ای حکیمی که پوشنده خطائی و ای صمدی که از ادراک خلق جدائی و ای احدی که در ذات و صفات بی همتائی

۴. بسمله، الحمدلله رب العالمین، والعاقبة للمتقین ... ای ز دردت خستگان را بوی درمان آمده ×× یاد تو مر عاشقان را مونس جان آمده

۵. الهی دلی ده که در کار تو جان بازیم، جانی ده که کار جهان سازیم

۶. دلا در کار (راه) حق میکن نظرها ×× که در راه تو می‌بینم خطرها

۷. بسمله، الهی یکتای بی همتایی و قیوم توانایی و بر همه چیز دانایی و در هر حال بینایی از عیب مصفایی و از شرک مبرایی

انجام: ۱. نجات خواهی مبتلا شو بقا طلبی از پی فنا شو اگر داری طرب کن و اگر نداری طلب کن. الهی عبدالله عمری بکاست و عذری نخواست.

۲. و بخت ازلی به در آید و صبح وصال برآید و در سعادت بگشاید و آفتاب جمال الهی رو نماید.

۳. الهی اگر نه از تو آغاز این کارستی لاف مهر تو هرگز که یارستی. اگر نه ترا این حدیث خواستی پسر عمران به طلب ارنی کی برخواستی.

۴. تا به دنیا از کلبه کتم عدم ×× سوی حضرت جز نیاز و ناله نفرستاده اند / پیر انصاری تو میدانی که ایشان کیستند ×× فرقه‌ای بی‌کروفر زمره دل ساده اند.

۵. الهی این چاشنی که دادی تمام کن، و این برق که تابیدی مدام کن بجودک و کرمک یا ارحم الراحمین

۶. بنگر که چه روز از کجا آمده‌ای ×× می‌دان که چه می کنی، کجا خواهی رفت

چاپ: تحریرهایی از آن به نامهایی چند چاپ شده است؛ از جمله به کوشش وحید دستگردی در رسائل (تهران، ارمغان ۱۳۱۹)

[الذریعه ۱۱۴/۱۸و ۲۰۸؛ و ۲۴۳: گنج‌نامه، ۲۴۰/۲۲؛ فهرست مشترک نسخه‌های خطی پاکستان، اسلام آباد ۲۴۱۱/۴؛ نسخه‌های منزوی ۱۰۴۸/۲و ۱۱۴۶و ۱۳۲۲و ۱۴۳۴؛ مشار فارسی ۴۸۶/۱: الهی نامه، ۵۷۸و ۴۱۰۲/۴؛ فهرستواره منزوی ۴۸۵/۶-۴۸۸، ۱۰۸/۷، ۹۸۱/۸؛ دنا، ج۲، ص۱۳۴-۱۳۶و ج۶، ص۵۱-۵۸؛ مجموعه رسائل فارسی خواجه عبدالله انصاری، با تصحیح و مقدمه محمد سرور مولایی]

۱. تبریز؛ خادم حسینی؛ شماره نسخه: ۸۵/۵

آغاز: بسمله حمدله و الصلوة علی رسوله محمد و آله اجمعین، الجزء الاول من کلمات سلطان الطریقه شیخ الاسلام عبدالله انصاری قدس الله روحه، محبت باغی است بریاحین خوف و رجا آراسته؛ **انجام:** تو از خبر در عیانی و من از عیان در یقینم و قال شیخ ابوعلی شاه رحمه الله کردار سه نوع است ... گفتا چون مرد خود را بدین سیرت یافت زود یعنی که خلوت را شایسته گردد.

بخشی از یکی از رسالات و یا مناجات نامهای شیخ الاسلام هرات است؛ خط: نستعلیق، کا: محمد بن محمد بن احمد بن عمر ملقب به ضیا الحافظ برای قطب الدین، تا: شب دوشنبه غره رمضان ۷۰۹ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای ضربی مجدول، ۱۰۲ص (۹۲-۱۹۴)، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۳/۵×۱۷سم [اوراق عتیق: ۱-۱۱۵]

۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۴۵۹۰/۱۳۵

آغاز: کتاب یشتمل علی کلمات صدرت ... القسم الاول فی المناجات. الهی تو خواستن من نخواستم دوست بر بالین دیدم چو از خواب برخاستم؛ **انجام:** اگر داری خود دانی.

خط: نسخ، بی‌کا، تا: دوشنبه ۲۳ جمادی الثانی ۷۲۱ق؛ جلد: تیماج کرم قهوه‌ای، ۳ص (۶۲۲-۶۲۴)، ۴۱ سطر، اندازه: ۱۹×۳۲سم [ف: ۴۱-۹۸]

۳. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۱۵۲/۹-ف

نسخه اصل: حسین چلبی ش ۱۱۸۴؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۷۵۶ق [فیلمها ف: ۱-۴۲۰]

۴. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۱۵۲/۱۰-ف

نسخه اصل: حسین چلبی ش ۱۱۸۴؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۷۵۶ق [فیلمها ف: ۱-۴۲۰]

۵. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۶۲۳/۱-ف

نسخه اصل: شهید علی پاشا ش ۲۷۰۳؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۸؛ ۲گ (۱ر-۳پ)، ۲۵ سطر [فیلمها ف: ۱-۵۱۵]

۶. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۴۸۳/۷-ف

نسخه اصل: مراد ملا ش ۱۷۹۶. با عنوان «و من مناجاته و فوایده»؛ تملک: محمد بن عبدالله هروی در ۹۲۱ق؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۸۵۲ق؛ ۶گ (۲۳۴-۲۴۰) [فیلمها ف: ۱-۴۹۱]

۷. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۴۸۳/۸-ف

آغاز: سبحان الله جهان بود پر چیز و پر کس

نسخه اصل: مراد ملا ش ۱۷۹۶؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۸۵۲ق؛ ۱گ (۱۴۰) [فیلمها ف: ۱-۴۹۱]

۸. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۴۸۳/۱۲-ف

آغاز: برابر۳

نسخه اصل: مراد ملا ش ۱۷۹۶. با عنوان «و من مقولاته»؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۸۵۲ق؛ ۲گ (۲۶۳-۲۶۴) [فیلمها ف: ۱-۴۹۱]

۹. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۴۸۳/۲۱-ف

نسخه اصل: مراد ملا ش ۱۷۹۶. فصل فی الآداب و ما یلیق بحال الفقراء من فوایده؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۸۵۲ق؛ تملک: محمد بن عبدالله هروی در ۹۲۱ق؛ ۳گ (۳۸۹-۳۹۱) [فیلمها ف: ۱-۴۹۲]

۱۰. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۲۱۲۹/۱-ف

نسخه اصل: ایاصوفیا ش ۴۷۹۵؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۸۵۵ق؛ ۹گ (۲۰۴-۲۱۳)، ۱۴ سطر [فیلمها ف: ۱-۴۱۳]

۱۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۸۴۹/۱۱ف

نسخه اصل: پاریس S. P. 1356؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۸۷۷ق؛ ۱گ (۲۳۶پ)، ۱۷ سطر [فیلمها ف: ۱-۵۴۳]

۱۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۳۷۳/۴-ف

نسخه اصل: ایاصوفیا ش ۱۸۳۸؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۹؛ ۸گ (۱۳۸-۱۴۶) [فیلمها ف: ۱-۴۶۱]

۱۳. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۴۲۱۶/۱۵

ناتمام است. گفتاری از او؛خط:نستعلیق،بی‌کا،تا:قرن۹[ف: ۷-۲۸۱]

۱۴. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۱۶۰۰

آغاز: برابر۲؛ **انجام:** دیگران مست شراب اند و من مست ساقی، مستی ایشان فانیست و از من باقی رباعی: مست توام از جرعه جام آزادم ...

خط: نستعلیق ممتاز، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ افتادگی: انجام؛ مجدول، دارای کمند، مذهب، دارای سرلوح تیموری مکتب خراسان، کاتب احتمالاً سلطانعلی مشهدی یا یکی از پیروان نزدیک او است؛ کاغذ: خانبالغ، جلد: تیماج حنایی، ضربی، مجدول؛ ۸گ، ۱۴ سطر (۱۲/۵×۶/۵)، اندازه: ۱۲/۵×۱۳سم [ف: ۲۹-۳۲۶]

۱۵. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۴۷۹۹/۲-ف

نسخه اصل: با یادداشت مجتبی مینوی؛ بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ ۳۱ص (۶۴-۹۵) [فیلمها ف: ۳-۱۰۷]

۱۶. رشت؛ جمعیت نشر فرهنگ؛ شماره نسخه: ۲۱۸/۲ر

خط: نستعلیق خوش، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ ۴ص، قطع: وزیری [رشت و همدان: ف:-۱۲۱۴]

۱۷. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۲۶۵۴/۱۳

خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ کاغذ: ترمه، جلد: میشن قهوه‌ای ضربی لایی، ۶گ (۸۹ر-۹۴ر)، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۲×۱۷سم [ف: ۶-۸۶]

۱۸. تهران؛ لغت‌نامه دهخدا؛ شماره نسخه: ۲۹۸/۴

آغاز: خواجه عبدالله انصاری فرماید اگر ابلیس آدم را بدآموزی کرد گندم را که روزی کرد؛ **انجام:** آنچه حلاج گفت من گفتم او آشکار و من نهفتم (یک صفحه)

بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ جلد: تیماج سبز مقوایی، ۱ص، قطع: ربعی [نشریه: ۳-۴۱۴]

۱۹. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۰۸۳/۵-طباطبائی

آغاز: برابر۱؛ **انجام:** ابوجهل از کعبه می‌آید ابراهیم از بتخانه کار عنایت دارد دیگر همه بهانه انکار شوم است انکار کننده از این اسرار محروم است

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱گ (۹۵پ-۹۶پ)، ۱۷ سطر، قطع: خشتی، اندازه: ۱۵/۵×۲۲/۵سم [ف: ۲۳-۵۳۲]

۲۰. تهران؛ مفتاح؛ شماره نسخه: ۸۹۲/۱

خط: نستعلیق، کا: محمد امین حسینی ترمدی، تا: قرن ۱۰؛ عنوان لاجورد قطع: بغلی [نشریه: ۷-۲۶۲]

۲۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۶۱۷/۵-ف

نسخه اصل: شهید علی پاشا ش ۱۳۸۳؛ بی‌کا، تا: ۹۰۶ق؛ ۴گ (۱۱۹-۱۲۳)، ۱۱ سطر [فیلمها ف: ۱-۵۱۴]

۲۲. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه: ۲۷۴/۳-عکسی

آغاز: خداوندا به عزت آنکه بفردانیت ذات متفردی و به وحدانیت صفات متصفی

نسخه اصل: گنج بخش، ش ۳۹۳ در فهرست‌ها نیامده است؛ خط: نستعلیق پخته، بی‌کا، تا: جمادی الثانی ۹۱۹ق؛ ۶ گ (۱۰-۱۵ کناره) [عکسی ف: ۲-۲۲۳]

۲۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۲۱۱۲

آغاز: برابر۱؛ **انجام:** همه کس را و ندیدن خود را.

خط: نستعلیق، کا: حسین هروی، تا: رمضان ۹۳۸ق؛ کاغذ: سمرقندی شکری آهار مهره دار، جلد: میشن تریاکی، ۲۸ص، ۸سطر، اندازه: ۱۵×۲۳/۵سم [ف: ۶-۹۴]

۲۴. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۰۸۱۹/۱

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: محرم ۹۵۴ق؛ سطرها چلیپا، مجدول؛

۹گ (ر-۱۰پ)، ۱۸ سطر، اندازه: ۹×۱۵/۵سم [ف: ۲۷-۲۴۰]

۲۵. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۲۳۴/۲-ف

نسخه اصل: نسخه اصل: اونیورسیته ش ۱۴۴. در فهرست با عنوان «کلمات»؛ خط: نسخ، بی کا، تا: ۹۸۰ق؛ ۱۴گ (۶۶-۸۰)، ۱۸ سطر [فیلمها ف: ۱-۴۴۱]

۲۶. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۲۳۴/۳-ف

نسخه اصل: اونیورسیته ش ۱۴۴. در فهرست با عنوان «مناجات»؛ خط: نسخ، بی کا، تا: ۹۸۰ق؛ ۱۲گ (۸۱-۹۳)، ۱۸ سطر [فیلمها ف: ۱-۴۴۱]

۲۷. تهران؛ دانش‌سرای عالی-کتابخانه میرزا عبدالعظیم خان قریب گرکانی؛ شماره نسخه: ۲۰/۴

خط: نستعلیق، بی کا، تا: شنبه ۴ جمادی الاول ۹۸۴ق؛ قطع: ربعی [نشریه: ۵-۶۳۸]

۲۸. تهران؛ سلطنتی؛ شماره نسخه: ۶۷۷

آغاز: برابر۱؛ **انجام:** کتبه الفقیر المذنب معزالدین محمد الحسینی الکاتب سنه ۹۸۵ هجری

نسخه حاضر مقالات پیرهرات خواجه عبدالله انصاری که از نمونه‌های عالی و ممتاز نثر سجع فارسی است؛ خط: نستعلیق خوش جلی، کا: معزالدین محمد حسینی، تا: ۹۸۵ق؛ این نسخه هم از لحاظ رسم الخط و تذهیب بسیار نفیس است، نوشته شده: «کتاب مقالات عبدالله انصاری خط معزالدین محمد کاتب بتاریخ شهر ربیع الاول سنه ۱۲۳۲ از عرض کتابخانه مبارکه شاهنشاهی روحی و روح العالمین فداه گذشت»، مجدول کمندکشی، مذهب، دارای سرلوح مذهب مرصع؛ مهر: عبده عبدالوهاب موسوی، مشیرالسلطنه، حسین بن هدایت الله، محمد رضا الحسینی؛ کاغذ: دولت آبادی، جلد: مقوای روغنی بوم نارنجی رنگ منقش به گل‌های پرطاووسی و زنبق‌های رزی و درشت مشکی و ارغوانی با تحریر طلایی وسط ترنج دور کنگره طلائی و ارغوانی که اژدها و سیمرغی را در حال نبرد تذهیب کرده‌اند، ۷۰ص، ۵ سطر، قطع: خشتی، اندازه: ۲۱×۳۰سم [ف: ۱-۹۸۱]

۲۹. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۰۴۵۰/۴

آغاز: برابر۵؛ **انجام:** برابر۵

خط: نسخ خوش، کا: محمد تبریزی، تا: ۹۹۹ق؛ کاغذ: نخودی آهار مهره، جلد: تیماج ضربی مشکی، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۴سم [ف: ۹-۳۳۱]

۳۰. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۶۵۵۵/۲

آغاز: برابر۲؛ **انجام:** تا بر تن و مال خود بلرزی ×× حقا که بحبه نیرزی

خط: نسخ، کا: محمد حسین، تا: قرن ۱۱؛ واگذاری بنیاد مستضعفان در شهریور ماه ۱۳۶۷؛ کاغذ: الوان، ۴۷گ، ۱۱ سطر، اندازه: ۱۱/۳×۱۷سم [ف: ۱۷-۱۱۵]

۳۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۵۹۴۲/۲

آغاز: برابر۳؛ **انجام:** برابر۳

خط: نستعلیق، بی کا، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: شکری فرنگی آهارمهره، اندازه: ۲۶×۴۳/۵سم [ف: ۷-۷۸۴]

۳۲. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه: ۷۸۹۴

آغاز: برابر۲؛ **انجام:** اختیاری نبوده همه به معذرت برخاستند.

خط: نستعلیق، بی کا، تا: قرن ۱۱؛ مجدول؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: تیماج سبز یک لا، ۲۵گ، ۱۰ سطر (۸×۱۷)، اندازه: ۱۴/۵×۲۴سم [ف: ۵-۴۵۹]

۳۳. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۵۵۹۴/۳

آغاز: برابر۱

خط: نسخ، کا: عمادالدین بن یونس پنجهزاری، تا: قرن ۱۱؛ جلد: تیماج قهوه‌ای،۵گ(۲۹پ-۳۳پ)،اندازه:۱۲×۱۸سم [ف: ۱۴-۳۶۰]

۳۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۴۲۱۸/۹

آغاز: برابر۵؛ **انجام:** برابر۵

سخنان کوتاه؛ خط: نستعلیق، کا: محمد نظام بن علیخان ساوه، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج مشکی، ۱۷۲ص (۶۳۷-۴۶۵)، ۱۹ سطر (۹×۱۸)، اندازه: ۱۸/۵×۲۹/۵سم [ف: ۱۱-۲۳۶]

۳۵. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۵۱۳۸/۱۲۸

آغاز: برابر۳؛ **انجام:** برابر۳

خط: نستعلیق، بی کا، تا: قرن ۱۱؛ ۱ص (۵۰۹) [ف: ۱۵-۱۹۴]

۳۶. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۴۶۷۱/۱۹

آغاز: برابر۲؛ **انجام:** برابر۲

خط: نستعلیق، بی کا، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: نوعی ترمه، جلد: میشن قهوه‌ای ضربی، ۲گ (۱۵۱ر-۱۵۳پ)، اندازه: ۱۵/۲×۲۴/۴سم [ف: ۸-۴]

۳۷. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۵۷۶۵/۴

آغاز: برابر۲؛ **انجام:** برابر۲

مناجات؛ خط: نستعلیق، کا: هندی، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: رنگارنگ هندی، جلد: قهوه‌ای مغزیدار یشمی، ۱۱گ (۱۸پ-۲۹ر)، ۱۳ سطر، اندازه: ۱۲/۸×۳۰/۹سم [ف: ۹-۲۹]

۳۸. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۷۲/۱۳-طباطبائی

آغاز: برابر۱؛ **انجام:** (در حاشیه) عشق مردم خواراست عشق بی مردم خار است عشق نه نام دارد نه ننگ نه صلح دارد نه جنگ.

خط: نسخ، بی کا، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: ترکی، جلد: تیماج مشکی، ۵۱گ (۵۱ متن و حاشیه)، قطع: وزیری باریک، اندازه: ۱۴/۵×۲۴سم [ف: ۲۲-۶۰]

۳۹. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۸۸۶۴/۲

آغاز: برابر۲؛ **انجام:** صد جهان بیگانگی را نام تمکین کرده ای ×× آشنائی با تو کردن زهر قاتل بوده است

خط: نسخ و نستعلیق، بی کا، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: الوان آهار مهره، جلد: میشن عنابی مجدول، ۴گ (۲پ-۵ر)، ابعاد متن: ۸/۶×۱۷/۳، اندازه: ۱۵/۶×۲۷/۹سم [ف: ۲۹/۱-۱۶۷]

۴۰. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۸۸۶۴/۱۲

آغاز: برابر۳؛ **انجام:** برابر۳

خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: الوان آهار مهره، جلد: میشن عنابی مجدول یک‌لا، ۵گ (۲۴پ-۲۸ر)، ابعاد متن: ۸/۶×۱۷/۳، اندازه: ۱۵/۶×۲۷/۹سم [ف: ۲۹/۱-۱۶۹]

۴۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۳۸۲

خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۰ و ۱۱؛ افتادگی: انجام؛ مرقع مانند در ۱۴ پاره، مجدول، با سرلوح، یک مجلس تصویر؛ کاغذ: متن سفید ضخیم حاشیه سازی شده، جلد: تیماج تریاکی ضربی و مقوایی زرکوب با ترنج، ۱۶گ، ۷-۶ سطر (۷×۱۱)، اندازه: ۱۷×۲۴سم [سنا: ف: ۲-۲۴۱]

۴۲. قم؛ معصومیه؛ شماره نسخه: ۶۷۷/۴

آغاز: مهر از کیسه بردار و بر زبان نه و مهر از دنیا بردار و بر ایمان نه آنها که حق را یافتند با غیر او نپرداختند؛ **انجام:** اگر خواهی رنج کش و اگر مراد طلبی صبور باش.

قسمتی از مناجات خواجه عبدالله انصاری؛ خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: حدود قرن ۱۱؛ مجدول؛ جلد: تیماج مشکی، ۷گ (۱۵۶ر-۱۶۳پ)، ابعاد متن: ۱۰×۱۴، اندازه: ۱۴×۱۹سم[ف:۲-۳۱۹]

۴۳. تهران؛ سلطنتی؛ شماره نسخه: ۵۳۴/۳

آغاز: بسمله. الهی نامه را آغاز کردم ×× در کنج سعادت باز کردم؛ **انجام:** که جز از فضل تو روئی ندارد ×× که از طاعت سر موئی ندارد. تمت الکتاب بعون الملک الوهاب.

خط: نسخ خفی، کا: محمد غنی، تا: قرن ۱۱؛ نسخ؛ کاغذ: بغدادی، جلد: مقوای ابره تیماج مشکی، اندرون: کاغذ شکری رنگ ساده، قطع: وزیری، اندازه: ۱۳/۴×۲۴/۸سم [ف: ۴-۱۱۳۲]

۴۴. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۲۹۷۸/۲۷

آغاز: برابر۳؛ **انجام:** و سر در سر کار مرافقت کرده روزگار عمرش سپری شود و الله اعلم بالصواب.

خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ مجدول؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج قهوه‌ای مقوایی، ۶گ (۱۹۴-۲۰۰)، ۱۸ سطر (۷/۵×۱۵/۵)، اندازه: ۱۰×۲۳/۵سم [ف: ۱۰-۱۸۸۶]

۴۵. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۶۰۶۱

آغاز: برابر۵؛ **انجام:** برابر۵

خط: نستعلیق، کا: مندنی دزفولی، تا: ۱۰۰۳ق [الفبائی:-۵۵۱]

۴۶. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۵۱۳۲

خط:نستعلیق،کا:عماد حسنی،تا:۱۰۰۴ق، جا: حلب؛ عکس مرقعی است، در هجده قطعه در ص ۳-۱۶، در ص ۱ آغاز سوره یس؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج سرخ ضربی مقوایی، ۱۸گ، ۱۰ سطر (۱۱×۱۶/۵)، قطع: وزیری، اندازه: ۱۸/۵×۲۷/۵سم [ف: ۱۵-۴۱۲۱]

۴۷. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۳۹۹۷/۲

آغاز: برابر۱

خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۰۱۷ق؛ کاغذ: ترمه، جلد: رویه کاغذ ابری،، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۲/۴×۱۸/۳سم [ف: ۷-۱۳۸]

۴۸. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۲۶۴

خط: نستعلیق، کا: درویش عبدی، تا: ۱۰۱۹ق؛ مجدول، با سرلوح زرین، صفحات زر پاشی شده، مرقع در ۱۱ قطعه؛ کاغذ: سفید ضخیم، جلد: تیماج قهوه‌ای ضربی مقوایی نو، ۱۴گ، ۶ سطر (۷×۱۳)، اندازه: ۱۴×۲۲سم [سنا: ف: ۱-۱۲۹]

۴۹. شیراز؛ علامه طباطبائی؛ شماره نسخه: ۵۰۷/۵

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۰۲۶ق؛ ۷گ (۳۳-۴۰)، اندازه: ۱۲/۵×۱۹سم [نسخه پژوهی: ۳-۱۰۱]

۵۰. رشت؛ شاد قزوینی؛ شماره نسخه: ۱۳

کا: رضا قلی ادیب شیرازی، تا: ۱۰۳۷ق [نشریه: ۵-۳۹۶]

۵۱. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه: ۷۹۵/۲

مناجات؛ خط: نستعلیق زیبا، بی‌کا، تا: ربیع الثانی ۱۰۵۸ق؛ مهر: حاج سید سعید؛ جلد: تیماج مشکی لایه‌ای، ابعاد متن: ۷×۱۵، اندازه: ۱۲/۵×۲۰/۵سم [ف: ۲-۹۰۶]

۵۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۳۴۵۵/۲۳۰

آغاز: برابر۲؛ **انجام:** برابر۲

خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۰۵۹، جا: دارالسلطنه مراغه؛ جلد: تیماج یک‌لا قرمز، ۸گ (۳۳۰-۳۳۷)، قطع: بیاضی، اندازه: ۱۵/۵×۳۳سم [ف: ۱۰-۱۳۶۳]

۵۳. تهران؛ سلطنتی؛ شماره نسخه: ۷/۱۹۰/۲

مناجات؛ خط: نستعلیق تحریری خوش، کا: محمد سعید بن محمد تقی کاتب خاتون آبادی، تا: ۱۰۶۲ق؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: مقوای روکش تیماج مشکی لولادار وسط سه ترنج ضربی گل برجسته لاکی رنگ، قطع: وزیری، اندازه: ۱۹×۲۸/۵سم [ف:۷-۲۰]

۵۴. تهران؛ موزه ملی؛ شماره نسخه: ۱۲۰/۵

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۰۶۶ق، قطع: رقعی [نشریه: ۳-۱۲۰]

۵۵. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۸۴۵۰/۶

آغاز: برابر۲

خط: نستعلیق، کا: محمد صادق جامی، تا: دوشنبه غره صفر ۱۰۸۰ق؛ جلد: تیماج مشکی، ۳گ (۹۸ر-۱۰۰پ)، اندازه: ۱۵/۵×۲۵/۵سم [ف: ۲۸-۴۹]

۵۶. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۱۵/۲-فیروز

آغاز: برابر۲

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۰۸۰ق، مجدول، مذهب؛ کاغذ: دولت آبادی شکری، جلد: تیماج قهوه‌ای با ترنج و نیم ترنج سوخته، ۱۷ص (۱۱-۲۸)، ۱۵ سطر، قطع: نیم خشتی، اندازه: ۱۲×۲۱سم [ف: ۲۱-۲۳۸]

۵۷. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۲۵۹۶/۱۲

آغاز: برابر۲؛ **انجام:** برابر۲

خط: نستعلیق، کا: عنایت الله، تا: ۳ رجب ۱۰۸۶ق؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۴ص (۵۲۶-۵۳۹)، ۱۵ سطر (۸×۱۷)، اندازه: ۱۲/۵×۲۴سم [ف: ۹-۱۴۴۳]

۵۸. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۲۵۹۶/۴

آغاز: الهی عذرها بپذیر و عیبها مگیر؛ **انجام:** با عاقل با ادب خدای تبارک و تعالی توفیق رفیق گرداند بحرمة محمد و آله

آمین یا رب.
خط: نستعلیق، کا: عنایت الله، تا: ۱۶ رمضان ۱۰۸۶ق؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۳ص (۲۸۰-۲۸۲)، ۱۵ سطر (۸×۱۷)، اندازه: ۱۲/۵×۲۴سم [ف: ۹-۱۴۴۰]

۵۹. خوی؛ نمازی؛ شماره نسخه: ۸۴۷/۴۵
بخشی از مناجات خواجه عبدالله انصاری؛ خط: نسخ، کا: علی اکبر،تا:۱۰۹۱تا۱۰۹۲ق؛مجدول؛جلد:تیماج قهوه‌ای، ۲گ (۱۰۲ر-۱۰۳ر حاشیه)، اندازه: ۱۰×۱۷سم [میراث اسلامی: دفتر نهم-۱۰۲]

۶۰. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۴۷۰۴/۴
آغاز: برابر۲؛ **انجام:** برابر۲
خط: نستعلیق، کا: محمد شریف خیال شیرازی، تا: دوشنبه ۹ صفر ۱۰۹۵ق؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج سرخ زرکوب مقوایی، ۹ص (۳۸۵-۳۹۳)، ۱۷ سطر (۷×۱۴)، اندازه: ۱۰×۱۸سم [ف: ۱۴-۳۶۵۰]

۶۱. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۲۱۲۵/۱
خط: شکسته نستعلیق چلیپا، کا: محمد حسین قاینی، تا: ۱۰۹۶ق؛ مجدول؛ کاغذ: رنگارنگ، جلد: رویه کاغذ ساغری [ف: ۵-۴۲۵]

۶۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۸۸۵۲/۱۴
آغاز: برابر۲؛ **انجام:** نه پشت پا را ازو گردی و نه کف پا را ازو دردی، قناعت ورز اگر مردی.
خط: نستعلیق و شکسته، بی‌کا، تا: شعبان ۱۰۹۷ق؛ کاغذ: نخودی آهار مهره، جلد: میشن قهوه‌ای ضربی با ترنج و سرترنج و جدول عطف و سجاف چرم قهوه‌ای، ۳ص (۵۵-۵۷متن و حاشیه)، اندازه: ۱۶/۱×۲۷/۸سم [ف: ۲۹/۱-۱۲۴]

۶۳. تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه: ۵۷۳/۹
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج سرخ ضربی مقوایی، ۱۳گ (۱۷۵ر-۱۸۷پ)، ۲۱ سطر (۵/۶×۱۲)، اندازه: ۱۰×۱۶سم [ف:-۳۳۴]

۶۴. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۱۵۸۳/۱
آغاز: برابر ۲؛ **انجام:** برابر۲
خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، تا: اوایل قرن ۱۲؛ کاغذ: فرنگی، ۸گ (۲-۹)، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۱/۵×۱۹/۵سم [ف: ۲۹-۲۹۷]

۶۵. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۹۶۲۱/۱
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ کاغذ: هندی، جلد: روغنی، وزیری، ۲۵گ (۱پ-۲۵ر)، ۲۳ سطر (۹×۱۷/۵)، اندازه: ۱۵×۲۶/۵سم [ف: ۱۷-۴۳۷]

۶۶. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۹۷۱۱
خط: نستعلیق خوش، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: انجام؛ مرقع مانند است؛ کاغذ: هندی، جلد: تازه، وزیری [ف: ۱۷-۴۶۳]

۶۷. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه: ۵۲۷/۱
آغاز: برابر۲؛ **انجام:** زد رقم خاتمه تم الکتاب
خط: نستعلیق مخلوط به شکسته، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ ۱۴گ (۱ر-۱۴ر) [ف: ۱-۲۰۴]

۶۸. تهران؛ مفتاح؛ شماره نسخه: ۸۹۵/۳
بندهایی به فارسی؛ خط: نستعلیق چلیپا، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ مجدول؛ بیاضی رحلی [نشریه: ۷-۱۳۵]

۶۹. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۸۸۵۳/۹۵
آغاز: برابر۲
خط: نستعلیق، کا: جعفر بن محمد بدیع، تا: ۱۱۰۹ق، جا: مشهد؛ کاغذ: نخودی آهار مهره، جلد: تیماج قهوه‌ای ضربی با ترنج و سرترنج عنابی، ۳گ (۱۸۲ر-۱۸۴ر حاشیه) [ف: ۲۹/۱-۱۴۷]

۷۰. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۷۵۹/۵-ف
نسخه اصل: پاریس S. P. 1127؛ خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، تا: ۲۶ ربیع الثانی۱۱۱۶ق [فیلمها ف: ۱-۵۳۵]

۷۱. شیراز؛ علامه طباطبائی؛ شماره نسخه: ۱۶۲۲/۱
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: صفر ۱۱۵۶ق؛ اندازه: ۱۰/۵×۱۵سم [نسخه پژوهی: ۳-۱۵۴]

۷۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۴۱۸۱/۵۰
مناجات؛ خط: نستعلیق، کا: زین العابدین بن محمد، تا: ۱۴ صفر ۱۱۹۲ق، جا: آستانه شاهچراغ شیراز؛ جلد: تیماج، قهوه‌ای، ۷گ (۱۷۶ر-۱۸۳پ)، قطع: بیاضی، اندازه: ۱۰×۲۰سم [ف: ۳۸-۲۳۹]

۷۳. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه: ۱۲۶/۴
آغاز: برابر۲
خط: تحریری، کا: محمد باقر دزفولی موسوی صدرالدین، تا: ۱۱۹۵-۱۱۹۶ق، ۳گ، اندازه: ۱۷×۲۹سم [ف: ۳-۴]

۷۴. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۲۴۲۷
آغاز: اکنون آن پنداشت را در آب انداختم؛ **انجام:** چنین بزی که چنین بمیری برهی نه چون بمیری برهند
خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، تا: محتملاً قرن ۱۳؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ مذهب، مجدول؛ کاغذ: ترمه، جلد: تیماج، مشکی، مقوایی، ۲۲گ، ۱۰سطر (۴×۸)، اندازه: ۸×۱۱/۵سم [ف: ۵-۵۶۹]

۷۵. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه: ۱۴۷۰
آغاز: برابر۲
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ اهدایی: شیخ محمد جواد علمیه؛ کاغذ: اصفهانی، ۶۶گ، ۱۴ سطر (۶×۱۰) [ف: ۳-۹۶۸]

۷۶. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۲۵۴/۳
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: سفید، جلد: تیماج زرد یك‌لا، ۲۸ص (۱۳۶-۱۶۳)، ۱۸ سطر (۷×۱۱)، اندازه: ۱۱×۱۵سم [سنا: ف: ۱-۱۲۶]

۷۷. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۲۶-فیروز
آغاز: برابر۲
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ دارای کتیبه مذهب، مجدول؛ کاغذ: فرنگی آهار مهره شکری رنگ، جلد: تیماج قرمز، ۳۸گ، ۱۰ سطر، قطع: رقعی، اندازه: ۱۱/۵×۱۶سم [ف: ۲۱-۳۲۴]

۷۸. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۰۴۹/۳-طباطبائی
آغاز: برابر۲؛ **انجام:** کسی را که حق توفیق نداد و ننمود راه سداد، آمدن انبیا و راه نمودن.

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج قرمز، ۱۲ص (۷۷-۸۸)، قطع: رقعی، اندازه: ۱۰×۱۶/۵سم [ف: ۲۳-۳۵۱]

۷۹. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۲۷۸۴/۱

آغاز: برابر۲؛ **انجام:** برابر۲

خط: نسخ، کا: عزیز بن نعمة الله معلم فتح آبادی، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: فرنگی سفید رگه‌دار آهار مهره، جلد: میشن سیاه، ۵ص (۱-۵)، ۲۵سطر، قطع: رحلی، اندازه: ۲۰/۵×۳۱سم [ف: ۱۰-۲۰]

۸۰. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۳۶۰۲/۵

آغاز: برابر۴؛ **انجام:** برابر۴

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: شکری فرنگی، جلد: مقوایی اسقاطی، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۴/۸×۲۱/۶سم [ف: ۱۷-۴۶۹]

۸۱. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۹۴۸

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ مجدول؛ کاغذ: فرنگی آهار، جلد: میشن سیاه ضربی، ۴۴گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۳/۴×۱۹/۷سم [ف: ۴-۷۷۳]

۸۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۹۴۶۷/۱۹

خط: نستعلیق، کا: محمد بن جمشید مراغی، تا: قرن ۱۳؛ ۲گ (۳۲ر-۳۴پ) [مختصر ف:-۷۹۸]

۸۳. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۴۶۲۷/۸

آغاز: برابر۱؛ **انجام:** الهی آنچه که کاسنی تلخ است، از بوستان است و عبدالله اگر چه مجرم است از دوستان است.

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: حدود قرن ۱۳؛ دارای سرلوح مرصع کشمیری، مجدول، مذهب، با کمند طلایی؛ کاغذ: شرقی، جلد: تیماج سبز، ۲گ (۶۷ر-۶۸پ)، ۱۵ سطر (۷×۱۴)، اندازه: ۱۲×۲۰سم [ف: ۳۷-۵۸]

۸۴. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۰۳۹۲/۹

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: اوایل قرن ۱۳؛ قطع: رقعی بزرگ [میراث شهاب: س۸ش۴-۶۱]

۸۵. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۲۶۶۱/۲

آغاز: بسمله، الهی چون آتش فراق داشتی دوزخ پر آتش زا چه افراشتی؛ **انجام:** جوانمردی سجل کن و جوانمردان آگاه کن عاقبت را نیاز دار و سخن کوتاه کن

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳، جا: محتملاً طهران؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج قرمز، مقوایی، ۱۳ص (۷-۲۰)، ۱۲سطر کامل (۱۱×۱۵)، اندازه: ۱۷×۲۱/۵سم [ف: ۶-۲۲۳]

۸۶. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۴۴۲۷/۳

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ جلد: تیماج، قهوه‌ای، ۱۱گ (۳۷ر-۴۸پ)، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۱×۱۶سم [ف: ۳۸-۵۶۳]

۸۷. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۶۸۰۷/۱۲

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ جلد: تیماج قهوه‌ای بدون مقوا، ۲گ (۱۵۹پ-۱۶۱ر)، اندازه: ۱۷×۲۲سم [ف: ۲۰-۲۷۳]

۸۸. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۳۱۶۵/۵

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج قهوه‌ای ضربی، ۶گ (۱۲۵-۱۳۱)، ۱۰ سطر (۶×۱۰/۵)، اندازه: ۱۰/۵×۱۵سم [ف: ۱۱-۲۱۲۹]

۸۹. شیراز؛ شاهچراغ؛ شماره نسخه: ۲۲۷

خط: نستعلیق شکسته، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ ۷گ، اندازه: ۱۱×۱۶سم [ف: ۳-۸۳]

۹۰. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۸۵۴۸/۴

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی لایی، ۹گ (۱۳۲پ-۱۴۰پ)، ۱۵ سطر (۷×۱۵)، قطع: ربعی [ف: ۱۷-۱۵۹]

۹۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۸۵۵۴/۳

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی لایی، ربعی، ۱۱ سطر (۷×۱۲) [ف: ۱۷-۱۶۰]

۹۲. تهران؛ مفتاح؛ شماره نسخه: ۹۲۰/۱

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳، با دو سرلوح، مجدول، با تصویر خواجه؛ قطع: ربعی [نشریه: ۷-۲۶۲]

۹۳. تهران؛ مفتاح؛ شماره نسخه: ۵۲۵/۱۱

با عنوان «راز و نیاز»؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ قطع: رحلی [نشریه: ۷-۲۴۶]

۹۴. تهران؛ مفتاح؛ شماره نسخه: ۶۱۲/۴

خط:نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ قطع: ربعی بیاضی [نشریه: ۷-۲۴۹]

۹۵. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه: ۱۳

آغاز: برابر۲؛ **انجام:** و همه به معذرت برخاستند و الله اعلم. قد تمت ...

خط: نستعلیق مخلوط به شکسته، کا: سید ابوالقاسم شهیر به سید آقا بن میرزا بزرگ موسوی تهرانی، تا: قرن ۱۳؛ مهر: «عبده ابوالقاسم موسوی» (بیضی)؛ ۶گ، ۱۶-۱۷ سطر، اندازه: ۱۳×۲۱سم [ف: ۱-۲۰۴]

۹۶. قم؛ حجتیه؛ شماره نسخه: ۷۱۹/۱۴

خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳ [ف: ۱۲۶]

۹۷. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۶۶۴۵/۱۵

خط: نستعلیق زیبا، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ مجدول؛ جلد: تیماج تریاکی ترنج و سرترنج دار ضربی، ۳گ (۲۱۶پ-۲۱۹ر)، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۴×۲۱سم [ف: ۲۰-۱۷۲]

۹۸. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه: ۸۷۶/۷

خط: نستعلیق تحریری، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ ۵گ (۷۱-۷۵پ) [ف: ۲-۲۰۵]

۹۹. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۱۱۲/۵

آغاز: برابر۲

خط: نسخ و نستعلیق خوب، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ جلد: تیماج قرمز، ۱۰گ (۱۲۵ر-۱۳۵ر)، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۴×۲۲سم [ف: ۱-۱۵۷]

۱۰۰. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۳۳۲۲/۱-۱۷/۱۰۲

آغاز: برابر۴؛ **انجام:** برابر۴

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۵گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۳×۲۰سم [ف: ۱-۴۸۸]

۱۰۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۳۷۰۵

آغاز: برابر۲؛ **انجام:** ایعزیز دنیا نه جای آسایش است بلك جای.

خط:نستعلیق،بی‌کا،تا:قرن۱۳؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: حنایی، جلد: تیماج، ۵گ، قطع: بیاض رقعی، اندازه: ۱۱×۲۱سم [ف: ۱۷-۵۲۸]

۱۰۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۴۱۷۹

آغاز: برابر۶؛ **انجام:** بحول الله الباری تعالی شأنه

در رایانه با عنوان «کنز السالکین»؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج، ۱۰گ، ۲۴ سطر [رایانه]

۱۰۳. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۴۸۷۱/۲۲

آغاز: یا رب ز تو آنچه من گدا می‌خواهم افزون ز هزار پادشاه می‌خواهم؛ **انجام:** مالك الملكی تو را حاجت به حاجب وزیر نیست ... همین قدر کفایت است اگر مستمع را عقل و رایت است

خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۰۵ق؛ حکایاتی از انوار سهیلی و جامع الکتاب در چند برگ بعد از انجام آمده؛ کاغذ: فرنگی زرافشان، ۸گ (۱۰۷ر-۱۱۴پ)، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۵×۲۳سم [ف: ۳۷-۵۰۱]

۱۰۴. تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه: ۶۵۳/۷

خط: نستعلیق، کا: ابی طالب بن ملا محمد ابراهیم مازندرانی لاریجانی، تا: پنج‌شنبه ۱۴ ذیحجه ۱۲۰۶ق؛ افتادگی: انجام؛ در ۸۸پ تا ۹۱پ جداول علم اعداد است؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: تیماج قهوه‌ای ضربی مقوایی، ۸گ (۸۱پ-۸۸ر)، ۱۳و ۱۴ سطر (۱۰×۱۵/۵)، اندازه: ۱۴×۲۰/۵سم [ف:-۳۵۰]

۱۰۵. تهران؛ مفتاح؛ شماره نسخه: ۸۵۵/۱

کا: عبدالرحیم بن کریم قمی کهکی، تا: ۱۲۲۰ق، جا: شیراز و مشهد؛ بیاضی ربعی [نشریه: ۷-۱۳۴]

۱۰۶. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۸۵۲

آغاز: برابر۱؛ **انجام:** در علم شریعت باید خواندن علم شریعت دیگر باشد اما روز قیامت دستگیر باشد همان بهتر باشد. پایان نسخه: تمت الکتاب من مناجات خواجه عبدالله انصاری فی یوم چهارشنبه بیست و سیم جمادی الاولی کتبه محمد باقر ۱۲۲۲ ...

در این رساله مناجات معروف خواجه عبدالله با خطی خوش آمده است؛ خط: نستعلیق، کا: محمد باقر، تا: ۴ شنبه ۲۳ جمادی الاول ۱۲۲۲ق؛ با سرلوح مذهب؛ کاغذ: فرنگی الوان، جلد: تیماج قرمز یك‌لا، ۸گ، ۷ سطر (۷×۱۳)، اندازه: ۱۴/۵×۲۰/۵سم [ف: ۲-۳۸۷]

۱۰۷. مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه: ۱۴۶۲/۵

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: رمضان ۱۲۲۲ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۱گ (۹۳پ-۱۰۳پ)، اندازه: ۱۰×۱۴/۵سم [مؤید: ۳-۳۷۴]

۱۰۸. تهران؛ ملك؛ شماره نسخه: ۴۴۵۳/۸

آغاز: برابر۴؛ **انجام:** برابر۴

در عنوان الهی نامه آمده و در انجام می‌نویسد: «تمت النصایح»؛ خط: نستعلیق، کا: حسین بن علیمحمد رشتی، تا: ۱۲۲۶ق، جا: طهران؛ کاغذ: پسته‌ای، جلد: میشن سیاه، ۵گ (۸۵پ-۸۹ر)، اندازه: ۱۴/۶×۲۱/۷سم [ف: ۷-۴۰۷]

۱۰۹. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۷۱۰/۲

آغاز: برابر۲

نسخه اصل: کتابخانه ندوة العلماء در لکهنو شماره ۸۵؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۲۷ صفر ۱۲۲۷ق؛ ۱۳گ (۱۰-۲۲)، ۱۵ سطر [عکسی ف: ۵-۱۴۴]

۱۱۰. اصفهان؛ مدرسه صدر بازار؛ شماره نسخه: ۴۷۴/۷

خط: نستعلیق، کا: محمد علی بن علی اصغر اصفهانی، تا: ۲۱ ربیع الاول ۱۲۲۷ق؛جلد: تیماج دورو، رو مشکی، اندرون قهوه‌ای، ۲۱گ (۸۲پ-۱۰۲پ)، اندازه: ۱۰/۵×۱۷/۵سم [ف: ۲-۳۳۸]

۱۱۱. تهران؛ ملك؛ شماره نسخه: ۱۷۳۲/۱۰

خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، تا: صفر ۱۲۲۸ق، جا: ارومیه؛ کاغذ: پسته‌ای، جلد: میشن قهوه‌ای لایی، ۷گ (۸۷پ-۹۴پ)، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۵×۳۱سم [ف: ۵-۳۵۰]

۱۱۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۳۷۲۹/۱

خط: نستعلیق خوش، کا: عبدالواسع بن شیدا، تا: ذیقعده ۱۲۲۹ق، برای سر کشیکچی باشی؛ با سرلوح، مجدول؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مخمل بنفش، ۳گ (۱۲پ-۱۴پ)، اندازه: ۱۴×۲۲سم [ف: ۱۲-۲۷۲۵]

۱۱۳. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۲۸۴۸/۱

آغاز: برابر۶؛ **انجام:** برابر۶

خط: نستعلیق، کا: محمد اسمعیل، تا: ۱۷ شعبان ۱۲۳۱ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج حنایی ضربی، ۷گ (۲پ-۹ر) [ف: ۱۰-۱۶۹۱]

۱۱۴. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه: ۷۰۷۹

آغاز: برابر۲؛ **انجام:** برابر۲

خط: شکسته نستعلیق، کا: محمد جعفر دیلمانی، تا: ۱۲۳۳ق، برای ابوالقاسم بیك در لاهیجان؛ مجدول، دارای سرلوح؛ کاغذ: فرنگی سفید، جلد: تیماج قهوه‌ای یك‌لا، ۱۳گ، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۱/۵×۲۰سم [ف: ۳-۱۸۷]

۱۱۵. خوانسار؛ فاضل؛ شماره نسخه: ۲۰۴/۷

خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: رجب ۱۲۳۳ق، جا: اصفهان؛ کاغذ: آهار مهره؛ جلد: تیماج مشکی ضربی عطف تیماج مشکی، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۱-۱۵۴]

۱۱۶. خوانسار؛ فاضل؛ شماره نسخه: ۲۰۴/۱۳

مناجات و نصایح او؛ خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: رجب ۱۲۳۳ق، جا: اصفهان؛ کاغذ آهار مهره؛ جلد: تیماج مشکی ضربی عطف تیماج مشکی، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۱-۱۵۵]

۱۱۷. تهران؛ ملك؛ شماره نسخه: ۲۷۵۰/۲

خط: نستعلیق، کا: احمد بیات نیشابوری، تا: ۲۳ جمادی الاول ۱۲۳۵ق؛ کاغذ: ترمه، جلد: میشن سیاه لبه‌دار، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۸×۳۰سم [ف: ۶-۱۰۴]

۱۱۸. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۹۶۲۵

آغاز: و ناظری چه گویم الهی می‌بینی و می‌دانی و برآوردن می‌توانی الهی از ین بیچاره مفلس؛ **انجام:** پیوسته نصیب مردم آگاهست تمت الهیات خواجه عبدالله انصاری قدس سره

خط: نستعلیق، کا: میراسماعیل ولد میر محمد معصوم، تا: ۱۲۳۷ق؛ افتادگی: آغاز؛ ضمیمه نسخه ش ۱۶۵۹۱؛ کاغذ: فستقی، جلد: مقوا، ۴ص (۲۳-۳۱)، اندازه: ۱۳/۵×۲۰/۷سم [ف: ۱۷-۴۳۳]

۱۱۹. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۲۵۸۰/۷

آغاز: برابر۵؛ **انجام:** و اگر طرفی با خود داری هر گیتی فراموش کنم.

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: محتملاً ۱۲۳۸ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج، مشکی، مقوایی، ۹ص (۸۰-۸۸)، ۱۷سطر (۷×۱۴)، اندازه: ۱۵/۵×۲۱سم [ف: ۶-۱۰۸]

۱۲۰. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه: ۲۷۶۴/۳

آغاز: ای عزیز اگر درآیی درآیی در باز است و گر نیایی حق بی نیاز است درهای لطف و کرم باز و ترا این همه ناز چرا قدر خود ندانی و نامه اعمال خود نخوانی خود را بشناس که از کدام اجناس؛ **انجام:** برابر۶

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: صفر ۱۲۳۸ق؛ ۴گ، اندازه: ۱۱×۱۷سم [ف مخ: ۱-۲۰۱]

۱۲۱. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه: ۷۴۵۸

انجام: جل دیبا بود بسک افکنده.

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۳۹ق؛ افتادگی: آغاز؛ کاغذ: فرنگی سفید، جلد: تیماج مشکی ضربی یک‌لا، ۲۶گ، ۱۲ سطر (۸×۱۴)، اندازه: ۱۴/۵×۲۱سم [ف: ۵-۴۵۹]

۱۲۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۹۵۶۹

آغاز: برابر۱؛ **انجام:** غلام است هر که او را دید جان او بخندید و هر که با او رسید غم با او نرسید تمت الرسالة

خط: نستعلیق، کا: معصوم بن محمد گرمرودی، تا: ۱۲۴۰ق؛ ضمیمه نسخه ش ۱۶۴۱۷، دارای کمند، مجدول؛ واگذاری بنیاد مستضعفان در شهریور ۱۳۶۷؛ کاغذ: نباتی آهار مهره، جلد: تیماج ماشی یک‌لا، ۵ص (۱۸-۲۷)، سطور چلیپایی [ف: ۱۷-۵۲۷]

۱۲۳. تهران؛ سلطنتی؛ شماره نسخه: ۱۲۳/۴

آغاز: برابر۲؛ **انجام:** برابر۲

خط: نستعلیق، کا: ابوالخیر حسینی، تا: ۱۲۴۰ق، و محمد اسمعیل موسوی عریضی یزدی به‌سال ۱۲۵۰ق؛ کاغذ: فستقی آهار مهره، جلد: مقوای روکش تیماج گلی رنگ وسط و حواشی گل ترنج سازی ضربی طلائی و گل و برگ برجسته، قطع: ربعی، اندازه: ۱۳×۲۱سم [ف: ۷-۱۹۳]

۱۲۴. تهران؛ موزه هنرهای تزئینی؛ شماره نسخه: ۷۶۷۳

آغاز: برابر۲؛ **انجام:** برابر۲

خط: نستعلیق درشت خط، کا: عباس بن یحیی، تا: چهارشنبه ۴ ربیع الثانی ۱۲۴۱ق؛ با سرلوح زرین، مجدول، مذهب؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: تیماج آبی با ترنج و نیم ترنج ضربی زرکوب، ۲۷گ، ۹سطر (۹×۱۶)، اندازه: ۱۵/۵×۲۴سم [نشریه: ۳-۱۳۱]

۱۲۵. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۴۴۸۲/۱

آغاز: برابر۴؛ **انجام:** برابر۴

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: دوشنبه ۱۸ جمادی الاول ۱۲۴۲ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج سرخ ضربی، ۱۳ص (۱پ-۱۴ر)، ۱۲ سطر (۷×۱۳)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۱۳-۳۴۳۰]

۱۲۶. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۸۱/۵ سرود

خط: نستعلیق، کا: محمد صادق بن محمد سعید عامری سمنانی، تا: ۱۲۴۴ق [نشریه: ۱۳-۴۲۹]

۱۲۷. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۹۱۹۷/۱

آغاز: برابر۲؛ **انجام:** ناگاه برسیدم به سر چشمه زندگانی بخوردم که نه من ماندم و نه ابوالحسن خرقانی تجلی الله ناگاه آید لیکن بر دل آگاه آید. تا بر تن و مال بلرزی ×× حقا که به چیزی نیرزی. انجامه: «مناجات عبدالله انصاری علیه رحمة الله الباری تمام گردید علی ید الآثم الجانی علی اصغر بن مرشد علی غفر الله لهما بحق محمد و آله الطاهرین».

خط: نستعلیق، کا: علی اصغر بن مرشد علی، تا: پنج‌شنبه ۲۱ ربیع الثانی ۱۲۴۴ق؛ مجدول، در صفحه ۵ ر کسی که حوادث روزگار در ماه ذیحجه ۱۲۷۹ ق او را به شهر تبریز کشانده بود دعا کرده است که اللهم اخرجنی من هذه البلدة الظالم اهلها (نام او سیاه شده است)، وی مالک نسخه نیز بوده، پشت طبله اول جلد چند حرز برای چشم زخم، برگ ۷۷ر جدول غالب و مغلوب و کیفیت آن، برگ ۸۰ ر جدول صورت اعداد مربع تمام قرآن، برگ ۸۰پ خواص سوره لیل و کیفیت ختم آن و سوره فاتحة الکتاب و معادل عددی برخی از حرزها و دعاها. پشت طبله دوم جلد طریقه ختم سوره یاس و یک رباعی ترکی، رکابه‌دار؛ مهر: «توکلی علی الله» (مدور)، کتابخانه جعفر سلطان القرایی؛ اهدایی: جعفر سلطان القرایی، آذر ۱۳۴۸ش؛ کاغذ: فرنگی شکری آهار مهره، جلد: تیماج مشکی مجدول گرهی یک‌لا، ۵گ (۱ر-۵ر)، ۲۱ سطر (۸/۷×۱۴/۶)، اندازه: ۱۳/۴×۲۰/۳سم [ف: ۲۹/۲-۸۵۹]

۱۲۸. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۰۰۵۷/۴

آغاز: برابر۷؛ **انجام:** چو در پیش است مرگ ای ... تماشای جهان کن در ...

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۴۶ق؛ جلد: تیماج جگری، ۱۱ص (۳۶-۴۷)، ۱۳ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۰سم [ف: ۳۲-۷۷]

۱۲۹. شیراز؛ شاهچراغ؛ شماره نسخه: ۲۲۸

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۴۹ق؛ ۳۰گ، اندازه: ۱۱×۱۶سم [ف: ۳-۸۳]

۱۳۰. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۶۰۹۷/۱

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: رجب ۱۲۴۹ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج سبز تیره ضربی لایی، ۱۵گ (۱پ-۱۶پ)، ۱۴ سطر (۷×۱۵)، قطع: ربعی، اندازه: ۱۳×۲۱سم [ف: ۱۶-۱۹۷]

۱۳۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۷۹۰۴/۱۵

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۵۱ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج گلی ضربی مقوایی، ۷گ (۱۰۶ر-۱۱۳پ)، ۱۳ سطر (۱۴×۷/۵)، قطع: ربعی، اندازه: ۱۱/۵×۱۹سم [ف: ۱۶-۷۳۲]

۱۳۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۷۱۱۷/۳

آغاز: برابر۲

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۵۱ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۱گ (۲۳پ-۳۳پ)، اندازه: ۱۱×۱۹سم [ف: ۱۸-۲۷۲]

۱۳۳. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۱۶۹۸/۲

بی‌کا، تا: با تاریخ ۱۲۵۲ق؛ کاغذ: قورخانه ای، جلد: میشن قهوه‌ای لایی، ۲گ (۴۹پ-۵۱ر)، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۱×۱۷سم [ف: ۵-۳۳۸]

۱۳۴. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۰۸۱۵/۲

خط: نسخ و نستعلیق، کا: محمدعلی هزارجریبی خادم روضه رضویه، تا: ۲۴ ذیقعده ۱۲۵۳ق، جا: مشهد، مدرسه میرزا جعفر؛ جلد: تیماج قرمز، ۱۳گ (۲۰پ-۳۳پ)، اندازه: ۱۰×۱۵سم [ف: ۲۷-۲۳۷]

۱۳۵. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۹۱۹۷/۳

آغاز: الهی می‌خوانی و در راه چاه. اگر در چاه افتم همراه را چه گناه. آه آه از تفاوت راه و آهن از جایگاه یکی نعل ستور و یکی آیینه شاه؛ **انجام:** گر تو خواهی در دو عالم زندگی ×× بندگی کن بندگی کن بندگی / کار کن تا مزد یابی بر مزید ×× که آن ترا از بهر این کار آفرید.

بی‌کا، تا: جمادی الثانی ۱۲۵۳ق؛ کاغذ: فرنگی شکری آهار مهره، جلد: تیماج مشکی مجدول گرهی یک‌لا، ۳گ (۷۷پ-۸۰ر)، ۲۱ سطر (۱۴/۶×۸/۷) [ف: ۲۹/۲-۸۵۹]

۱۳۶. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۹۵۷۲

آغاز: برابر۶؛ **انجام:** برابر۶

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۵۴ق؛ ضمیمه نسخه ش ۱۶۴۲۱؛ کاغذ: شکری، جلد: تیماج ضربی [رایانه]

۱۳۷. شیراز؛ علامه طباطبائی؛ شماره نسخه: ۱۷۷۰/۵

آغاز: برابر۲

کا: علی اکبر خانی، تا: ۱۲۵۴ق، جا: رشت؛ ۹گ (۶۴پ-۷۳ر)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [نسخه پژوهی: ۳-۱۷۷]

۱۳۸. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۱۴۰۹

آغاز: برابر۴؛ **انجام:** برابر۴

خط: شکسته نستعلیق، کا: محمد مهدی حسینی فراهانی، تا: ۱۲۵۴ق، جا: قم؛ صفحات حمایلی، مجدول؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، یک‌لا، ۹گ، ۱۱ سطر، اندازه: ۱۴×۲۰/۵سم [ف: ۳-۴۶۷]

۱۳۹. مشهد؛ نواب؛ شماره نسخه: ۸/۱۸

آغاز: برابر۲

خط: نستعلیق، کا: سید صدرالدین عربی استرآبادی، تا: ۱۲۵۴ق؛ کاغذ: نخودی رنگ، جلد: تیماج مشکی، ۵گ (۸۶ر-۹۰ر)، ۱۴-۲۳ سطر، اندازه: ۱۲×۱۷/۵سم [ف:-۲۱]

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۲۱۲۷/۱۰-ف

نسخه اصل: همان نسخه بالا [فیلمها ف: ۱-۶۴۶]

۱۴۰. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۱۳۴۳/۱۲

آغاز: برابر۴؛ **انجام:** برابر۴

بی‌کا،تا:جمعه محرم۱۲۵۵ق؛ ۲گ (۴۷ر-۴۹پ) [مختصر ف: ۸۶۰]

۱۴۱. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۷۳۲/۲

آغاز: الحمد لله رب العالمین ... شانزده چیز باید تا مرد آوازه دوستی را شاید اول جود باید بی طاقت صحبت؛ **انجام:** ببذل با جاهل نصیحت با علما بتواضع

خط: نستعلیق، کا: محب علی بن مهدی حسینی قراچه داغی، تا: دهه آخر صفر ۱۲۵۵ق؛ کاغذ: الوان، جلد: تیماج مشکی ضربی، ۲۴گ (۳۹پ-۶۲پ)، اندازه: ۱۳/۵×۲۱سم [ف: ۲-۳۹۱]

۱۴۲. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۳۹۳۳/۳

آغاز: برابر۲؛ **انجام:** برابر۲

خط: نستعلیق، کا: محمد سعید بن محمد اسماعیل لاهیجانی، تا: ۶ صفر ۱۲۵۵ق؛ مهر: «عبده الراجی محمد سعید بن اسماعیل» (بیضی)؛ کاغذ: فرنگی سفید، جلد: یک لت سمت راست مقوا رویه تیماج مشکی، ۷گ (۵۸پ-۶۴ر)، ۲۱ سطر (۸×۱۸)، اندازه: ۱۴/۵×۲۱/۲سم [ف: ۱۷-۱۹۰]

۱۴۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ض ۱۴۷۵۷

آغاز: برابر۷؛ **انجام:** چه در پیش است مرگ ای پیر انصار تماشای جهان کن در سفرها

خط: نستعلیق، کا: علیرضا منصور، تا: ۱۲۵۵ق [الفبائی: ۵۵۱]

۱۴۴. تهران؛ مفتاح؛ شماره نسخه: ۶۵۳/۱

خط: نستعلیق، کا: زین العابدین تبریزی، تا: چهارشنبه ۱۲۵۸/۲/۱۸، جا: اسلامبول؛ قطع: ربعی [نشریه: ۷-۲۵۱]

۱۴۵. تهران؛ سلطنتی؛ شماره نسخه: ۱۴۹۲

آغاز: بسمله، رب یسر و تمم بالخیر و السعادة نویم حضرت باری خواجه عبدالله انصاری رحمة الله علیه میفرماید. الهی همه از تو پرسند و عبدالله از خود زیرا که از تو همه نیک آید و از عبدالله همه بد؛ **انجام:** الهی تا از مهر تو اثر آمد همه مهرها بسر آمد. کتبه العبد المذنب الراجی الفقیر الحقیر اقل الکتاب فتحعلی الشیرازی المتخلص بحجاب عفی الله عنه و عن جرائمه فی سنه ۱۲۶۰.و سجع مهر مشیرالسلطنه.

خط: نستعلیق، کا: فتحعلی شیرازی متخلص به حجاب، تا: ۱۲۶۰ق؛ مجدول، دارای ۳۲ قطعه هر قطعه ۲ سطر کتابت دارد؛ مهر: مشیر السلطنه، حسین بن هدایت الله، محمدرضا الحسینی، کتابخانه دولت علیه ایران ۱۳۲۹؛ کاغذ: مقوای متن و حاشیه الوان، جلد: مقوای روکش چرم سورمه‌ای حاشیه گلدار ضربی طلائی، قطع: ربعی، اندازه: ۱۴/۳×۲۳/۵سم [ف: ۲-۷۴]

۱۴۶. مشهد؛ ادبیات؛ شماره نسخه: ۷۳/۱ فرخ

خط: نستعلیق خوش و شکسته نستعلیق، کا: لشگرنویس، تا: ۱۰

شوال ۱۲۶۰ق، در وقتی که یار محمد خان الکورائی در سمت غور و ساخر رفته جهت فرزندش محمدعلی نگاشته؛ مجدول؛ جلد: تیماج مشکی، ۸ سطر چلیپا (۸/۵×۱۶)، قطع: پستی، اندازه: ۱۴×۲۳سم [ف:-۱۸۵]

۱۴۷. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۴۷۰۱/۲

آغاز: برابر۲؛ **انجام:** هر آن باغی که نخلش سر بدربی ×× همیشه باغبان خونین جگربی ... تمت الکتاب ... ۱۲۶۱ حرره العبد الغفار.

خط: شکسته نستعلیق، کا: عبدالغفار، تا: ۱۲۶۱ق؛ در پایان مناجات نامه قسمتی از رباعیات خواجه نیز آورده شده؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی ضربی، ۱۱ص (۱-۱۱)، ۱۴ سطر(۶×۱۳)، اندازه: ۱۵×۲۶سم [ف: ۱۳-۸۳]

۱۴۸. قم؛ طبسی؛ شماره نسخه: ۳۸۷

آغاز: بسمله بنام آن خدائی که نام او راحت روح است و ... ابیات: ای زدردت بیدلانرا بوی درمان آمده ×× یاد تو مرعاشقان را مونس جان آمده؛ **انجام:** برابر۴

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: شنبه ۱۹ ربیع الثانی ۱۲۶۳ق؛ جلد: مقوا، الوان، عطف و گوشه پارچه سبز، ۱۳گ، ۱۳ سطر، اندازه: ۱۵×۲۲سم [ف مخ: ۱-۵۹]

۱۴۹. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۳۳۵۲/۱

آغاز: برابر۱؛ **انجام:** مسجد اقصای دلها حریم کوی تست ×× نظر فرما که نظر ما به سوی تست

خط: نستعلیق زیبا، کا: فتحعلی شیرازی، تا: ۱۲۶۳ق؛ مجدول؛ جلد: گالینگور سبز، ۷ سطر [ف: ۳۶-۳۰۱]

۱۵۰. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۱۰۵۵/۳

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۶۳ق [میراث شهاب: س۹ش۲-۲۹]

۱۵۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۹۳۴۱/۴

خط: نستعلیق زیبا، کا: یوسف بن محمد علوی حسینی خراسانی میلانی، تا: ۱۲۶۴-۱۲۶۵ق، به‌درخواست آقا عبدالاحد بن فخر العارفین حاج ملا علی اکبر؛ جلد: تیماج سبز، ۲۰گ (۹۸پ-۱۱۷پ)، ۱۳ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۲/۵سم [ف: ۲۴-۱۳۲]

۱۵۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۸۵۵۱ ض

بخشی از آن؛ بی‌کا، تا: ۱۲۶۵ق [د.ث. مجلس]

۱۵۳. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۵۵۱۶/۱

آغاز: برابر۴؛ **انجام:** برابر۴

خط: نستعلیق خوش، کا: موسوی خویی، تا: ۱۲۶۵ق، حسب الامر (پاک شده) تاجر تبریزی الاصل قزوینی المسکن؛ جلد: میشن قهوه‌ای ضربی، ۲۸گ (۱پ-۲۹ر)، ۱۱ سطر [ف: ۸-۴۱۰]

۱۵۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۸۸۵۴/۳

آغاز: برابر۴؛ **انجام:** برابر۴

خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، تا: یک‌شنبه ۲۲ شوال ۱۲۶۶ق؛ کاغذ: نیلی آهار مهره، جلد: چرم سرخ، ۱۰گ (۱۱۲پ-۱۲۱پ) [ف: ۲۹/۱-۱۵۱]

۱۵۵. شیراز؛ ملی؛ شماره نسخه: ف۲۴۱/۶

آغاز: بسمله-هو -هذا الذی سه اشارت کرد بخود- هو نشان دادن است الذی پیوستن است؛ **انجام:** تمت الرساله بحمدالله ... فی سلخ شهر الله الاصم رجب المرجب سنه الف اثنین مائه و سبعه ستین الهجریه ... بدار العلم شیراز

بی‌کا، تا: ۱۲۶۷ق، جا: شیراز؛ ۲۶گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۰/۵×۱۶سم [ف: ۱-۲۱۶]

۱۵۶. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۲۰۵۴

خط: نستعلیق، کا: محمد بن خوانسالاری خوشنویس، تا: شوال ۱۲۶۷ق؛ مجدول؛ کاغذ: فرنگی آهار مهره، جلد: میشن قهوه‌ای، ۳۶گ، ۱۱ سطر، اندازه: ۸/۵×۱۶سم [ف: ۴-۷۸۰]

۱۵۷. تهران؛ سلطنتی؛ شماره نسخه: ۹۱۱

آغاز: برابر۴؛ **انجام:** بنده درگاه خلایق امیدگاه شاهنشاه جمجاه الفقیر الحقیر المذنب الراجی غلام حسین قاجار ۱۲۶۸ تم.

خط: نستعلیق خوش، کا: غلام حسین، تا: ۱۲۶۸ق؛ مجدول، دارای کمندکشی؛ مهر: مشیرالسلطنه، حسین بن هدایت الله رضا الحسینی»؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج دولایی تریاکی ساده با حاشیه سجاف تیماج مشکی، ۲۳ص، ۱۰ سطر، قطع: وزیری، اندازه: ۱۶/۵×۲۵/۵سم [ف: ۱-۱۰۲۲]

۱۵۸. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۳۹۴۲/۷

آغاز: برابر۲؛ **انجام:** آن را خلال خود گردانیدم (مورخ ۱۲۶۸)

خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۶۸ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج تریاکی ضربی، ۹ص (۴۶-۵۵)، ۱۸ سطر (۱۰×۱۷)، اندازه: ۱۶×۲۱سم [ف: ۱۲-۲۹۳۲]

۱۵۹. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۵۷۰۹

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱ شوال ۱۲۶۸ق، به‌خواهش عبدالعلی؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مقوا، ۱۶گ، ۱۵ سطر (۷×۱۶)، قطع: ربعی، اندازه: ۱۳×۲۲سم [ف: ۱۶-۷۲]

۱۶۰. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۴۲۴۳/۱۳

آغاز: برابر۴؛ **انجام:** برابر۴

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۶۹ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج تریاکی، ۴۲گ (۱۱۷-۱۵۹)، ۱۱ سطر (۶×۱۳)، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف: ۱۳-۳۲۱۴]

۱۶۱. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۵۲۶/۱

خط: نستعلیق، کا: سید حسن حسینی متخلص به ثریا، تا: دوشنبه جمادی الاول ۱۲۷۰ق؛کاغذ:آهار مهره فرنگی،جلد:میشن قهوه‌ی، ۱۴ص (۲-۱۶)، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۱/۱×۱۷/۳سم [ف: ۵-۵۹]

تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه: ۲۶/۱-عکسی

آغاز: برابر۲

نسخه اصل: همان نسخه بالا [عکسی ف: ۲-۲۲۳]

۱۶۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۱۰۶۴/۲

آغاز: برابر۴؛ **انجام:** برابر۴

خط: نسخ و نستعلیق، کا: محمد حسن، تا: ۱۲۷۰ق؛ کاغذ: نباتی، جلد: تیماج یک‌لا خرمایی، ۲۷ص (۲۲-۴۸)، اندازه:

۱۰/۵×۱۷سم [ف: ۱۷-۴۴۸]
۱۶۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۵۸۸
آغاز: برابر۱
خط: نستعلیق، کا: حکیم بن وصال، تا: ۱۲۷۱ق؛ به‌طرز مرقع در دوازده صفحه، بین السطور مجدول؛ کاغذ: الوان زر افشان، ۷گ، ۸ سطر، قطع: رحلی، اندازه: ۱۸/۵×۱۹سم [ف: ۲-۳۴۶]
۱۶۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۹۶۸۸/۱
آغاز: برابر۲
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: پنج‌شنبه ۹ شوال ۱۲۷۱ق؛ جلد: مقوا رویه پارچه، ۱۵ سطر [ف: ۳۱-۵۲]
۱۶۵. تهران؛ موزه آستان حضرت عبدالعظیم؛ شماره نسخه: ۳۸/۵
آغاز: برابر۴؛ **انجام:** برابر۴
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: جمعه ۱۰ رجب ۱۲۷۱ق، جا: اصفهان؛ جلد: تیماج روغنی دورو، ۶گ (۲۵پ-۳۰پ)، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۶×۲۱سم [ف:-۱۴۳]
۱۶۶. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۳۹۸۳
آغاز: الهی عند خود بر باد دادم و بر تن خود بیداد کردم؛ **انجام:** و درویشان با نصف نانی سازند الهی دیگران
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۷۲ق؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: آبی، جلد: مقوا [رایانه]
۱۶۷. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۵۲۴/۳
آغاز: برابر۲؛ **انجام:** برابر۲
خط: نستعلیق، کا: عبدالرحمن، تا: ۲۷ محرم ۱۲۷۳ق؛ جلد: مقوایی عطف تیماج مشکی، ۱۶گ (۷۶پ-۹۱پ)، ۱۱ سطر، اندازه: ۱۱×۱۷سم [ف: ۲-۱۲۸]
۱۶۸. تهران؛ سلطنتی؛ شماره نسخه: ۱۴۹۳
آغاز: برابر۱؛ **انجام:** الهی تا از مهر تو اثر آمد همه مهرها بسر آمد العبد المذنب بنده درگاه خلایق پناه محمد حسین الشیرازی ۱۲۷۴.
خط: نستعلیق، کا: محمد حسین شیرازی، تا: ۱۲۷۴ق؛ مجدول، دارای کمندکشی، مذهب، دارای ۸ قطعه متصل به هم هر قطعه ۲ سطر کتابت دارد؛ مهر: مشیرالسلطنه، حسین بن هدایت الله، رضا الحسینی؛ کاغذ: مقوای متن و حاشیه، جلد: مقوای روکش چرم لاکی حاشیه مجدول دانه تسبیحی زرین، قطع: وزیری، اندازه: ۱۶/۹×۲۶/۸سم [ف: ۲-۷۲]
۱۶۹. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۴۳۳۲/۷
آغاز: برابر۲؛ **انجام:** خروش از حاضران برآمد و دانستند که این کلام اختیاری نبوده و همه بمعذرت برخواستند.
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۷۶ق؛ کاغذ: فرنگی رنگارنگ، جلد: پارچه گرد و عطف تیماج مشکی، ۳۷گ (۵۷-۹۴)، ۱۳ سطر (۶×۱۳)، اندازه: ۹×۱۹سم [ف: ۱۳-۳۲۹۰]
۱۷۰. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۳/۱۲۴-۵۰۴/۲
آغاز: برابر۴؛ **انجام:** برابر۴
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: دوشنبه جمادی الاول ۱۲۷۶ق؛ ۲۴گ، ۱۱ سطر [ف: ۸-۴۵۴۶]
۱۷۱. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۳۶۹۳/۶
آغاز: برابر۴؛ **انجام:** برابر۴
خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۷۷ق [ف: ۷-۲۷]
۱۷۲. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۱۳۷۵/۲
آغاز: برابر۴؛ **انجام:** برابر۴
خط: شکسته نستعلیق و نستعلیق تحریری، کا: علیقلی بن محمد ابراهیم، تا: ۱۲۸۰ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج قرمز مقوایی، ۴۷ص، ۱۱ سطر (۸×۱۶)، اندازه: ۱۳/۵×۲۱/۵سم [ف: ۳-۴۳۲]
۱۷۳. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۷۸۹۰/۱
خط: نستعلیق، کا: محمد حسین، تا: ۱۲۸۰ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج قهوه‌ای ضربی ترنجی مقوایی،، ۹ سطر (۸×۱۵)، قطع: ربعی، اندازه: ۱۵/۵×۲۳/۵سم [ف: ۱۶-۷۲۶]
۱۷۴. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۴۷۱۶/۱
آغاز: برابر۲؛ **انجام:** بوی جگر سوخته رسوا نکند.
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: صادق شیرازی۱۲۸۱ق؛ مجدول؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج عنابی ضربی، ۲۳ص (۲-۲۴)، ۹ سطر (۵×۹)، اندازه: ۱۰×۱۶سم [ف: ۱۴-۳۶۶۱]
۱۷۵. تهران؛ ادبیات؛ شماره نسخه: ۳۲۸/۷
خط: نسخ، کا: محمد حسین بن اسدالله، تا: ۲۲ شوال ۱۲۸۱ق، جا: کرمان [ف: ۳-۵۵]
۱۷۶. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۵۷۹۲/۵
آغاز: عاشقانت نعره الفقر فخری می‌زنند ×× در سر کوی ملامت پای کوبان آمده
خط: نستعلیق زیبا، کا: عبدالله بن ابوالحسن طبیب حسینی بهبهانی دهدشتی، تا: جمعه ۲ ربیع الثانی۱۲۸۲ق، جا: نجف اشرف؛ جلد: تیماج قرمز بدون مقوا عطف تیماج قهوه‌ای، ۹گ (۴۰ر-۴۸ر)، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۱×۱۷سم [ف: ۱۵-۱۷۸]
۱۷۷. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۲۴۶۹/۶
آغاز: برابر۴؛ **انجام:** برابر۴
خط: شکسته نستعلیق، کا: ابراهیم کرمانی، تا: ۱۲۸۳ق؛ کاغذ: فرنگی(آبی)، جلد: تیماج مشکی با ترنج و نیم ترنج کوبیده مقوایی، ۳۰ص (۱۴۷-۱۷۷)، ۱۵سطر (۶/۵×۱۱/۵)، اندازه: ۱۱×۱۷/۵سم [ف: ۵-۶۴۴]
۱۷۸. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه: ۱۰۲۲
آغاز: برابر۱؛ **انجام:** برابر۱
خط: نستعلیق زیبا، کا: عماد حسنی، تا: ۱۲۸۴ق، جا: حلب الشهبا؛ مجدول؛ جلد: تیماج زرشکی، مجدول گرهی، ۹گ، ۱۰ سطر، اندازه: ۱۷×۲۵سم [ف مخ: ۱-۲۰۲]
۱۷۹. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه: ۱۸۶/۳-عکسی
نسخه اصل: گنج بخش، ش ۶۸۵ (گنج ۱۲۷۳/۳)؛ خط: نستعلیق زیبا، کا: صفدر علی، تا: ۱۲۸۷ق؛ نسخه هنری، در پایانه «الهی

نامه» نامیده شده؛ ۵۹گ (۶۷-۱۲۵) [عکسی ف: ۲-۲۲۳]

۱۸۰. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۶۵۶۳/۱

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: شعبان ۱۲۸۷ق؛ جلد: تیماج نیلی بدون مقوا، ۱۴گ (۲ر-۱۶ر)، اندازه: ۱۱×۱۸سم [ف: ۱۷-۱۴۴]

۱۸۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۹۵۴۱/۱۲

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۸۷ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۵گ (۹۶ر-۱۰۱ر)، ۲۱ سطر، اندازه: ۲۲×۳۵سم [ف: ۳۰-۲۰۸]

۱۸۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۹۵۴۱/۱۳

آغاز: برابر۳؛ **انجام:** برابر۳

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۸۷ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲گ (۱۰۱پ-۱۰۳ر)، ۲۱ سطر، اندازه: ۲۲×۳۵سم [ف: ۳۰-۲۰۸]

۱۸۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۴۶۳۸

آغاز: برابر۴؛ **انجام:** برابر۴

خط: نستعلیق خوش جلی، کا: ابراهیم بن احمد تجریشی، تا: ۳ ذیحجه ۱۲۸۹ق؛ مذیل است به رباعیات بابا طاهر عریان، بابا طاهر (ص ۷۸-۹۰) (که برای آقا حسن قوام الدوله نوشته است)؛ واقف: سید محمد باقر عربشاهی سبزواری، محرم ۱۴۰۵؛ کاغذ: شکری فرنگی، جلد: تیماج خرمایی، ۷۸ص (۱-۷۸)، ۱۰ سطر، اندازه: ۱۲×۲۰سم [ف: ۱۷-۵۱۳]

۱۸۴. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه: ۶۵۷۹

دیباچه دارد و نام انصاری در آن هست، برای امیری نوشته شده است؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۹۱ق، جا: اصفهان؛ مجدول؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج سرخ یک‌لا، ۲۹گ، ۱۰ سطر(۵/۵×۱۰/۵)، اندازه: ۱۰/۵×۱۷سم [ف: ۵-۴۵۹]

۱۸۵. همدان؛ اعتماد الدوله؛ شماره نسخه: ۱۰۶/۱

کا: علی قلی خان قراگزلو، تا: ۱۲۹۲ق [نشریه: ۵-۳۴۵]

۱۸۶. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۴۳۵۰

آغاز: الهی کلام کلیم ست لا أحصی ثناء علیك و نداء ندیم تست سبحانك تبت الیك پس ما مفسلان بیلسان این عقیده را؛ **انجام:** از خود رمیدی با دوست آرمیدی دیدی هر آنچه دیدی

خط: نستعلیق هندی، بی‌کا، تا: ۱۲۹۳ق؛ مجدول، مذهب؛ کاغذ: فرنگی، جلد: چرم زرشکی ضربی مجدول یا ترنج و سرترنج، ۳۱گ، ۱۰ سطر (۶×۱۱)، اندازه: ۱۱/۵×۱۸/۵سم [ف: ۳۶-۲۴۷]

۱۸۷. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه: ۲۷۸۰

آغاز: برابر۴؛ **انجام:** برابر۴

خط: نستعلیق، کا: اسمعیل، تا: ۱۲۹۳ق؛ مجدول؛ تملك: عبدالعظیم نصیرالملك قراجه داغی در ۱۳۲۹ ق با مهر «نصیرالملك» (بیضی)؛ جلد: تیماج سیاه مجدول حلقوی، ۲۵گ، ۱۰ سطر، اندازه: ۱۱×۱۸سم [ف مخ: ۱-۲۰۲]

۱۸۸. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۹۵۷۵

آغاز: برابر۴؛ **انجام:** برابر۴

خط: نستعلیق، کا: محمدتقی، تا: ۱۲۹۵ق؛ ضمیمه نسخه ش ۱۶۴۲۳؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج ضربی [رایانه]

۱۸۹. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۳۷۶۰/۶

آغاز: برابر۴؛ **انجام:** بوقت نیم شبی که بگوید الهی هزار همچو تو از خانمان براندازد

خط: نسخ، کا: عبدالرزاق خراسانی، تا: ۱۲۹۵ق؛ جلد: تیماج زیتونی مجدول، ۶گ (حاشیه ۲۰ر-۲۶ر) [ف: ۳۷-۲۹۹]

۱۹۰. تهران؛ سلطنتی؛ شماره نسخه: ۱۹۴

آغاز: برابر۴؛ **انجام:** ختم بالخیر و السعاده باشارة الاستاد ... میرزا علی محمد المتخلص به صفا و انا العبد المذنب خان زاد دولت ابد مدت محمد باقر خان قاجار سنه ۱۲۹۶

مناجات معروف خواجه عبدالله انصاری است به نثر مسجع فارسی؛ خط: نستعلیق خوش، کا: محمد باقر خان قاجار، تا: ۱۲۹۶ق، به امر استاد میرزا علی محمد متخلص به صفا؛ مجدول، مذهب، کمنداندازی، با یک سرلوح سرکنگره نیزه ای مذهب مرصع؛ کاغذ: ترمه، جلد: مقوای روکش تیماج سرمه‌ای مجدول طلائی، ۴۰ص،۱۲سطر،قطع: وزیری، اندازه: ۱۶/۵×۲۴/۵سم [ف: ۱-۱۰۲۴]

۱۹۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۳۹۴۹

آغاز: بسمله الحمدلله ... اما بعد قال الشیخ الامام؛ **انجام:** انت یا صدیق اکبر ... و له ناظر محمد علی بهجت

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۹۶ق؛ کاغذ: نباتی، جلد: مقوا [رایانه]

۱۹۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۸۷۸۰/۲

آغاز: برابر۴؛ **انجام:** برابر۴

خط: نستعلیق، کا: یعقوبعلی، تا: ۱۲۹۶ق؛ در آخر مخمسی است از نورالدین عبدالرحمن جامی؛ مجدول؛ کاغذ: سفید فرنگی، جلد: مقوایی عطف گوشه چرمی، ۱۴ سطر (۷/۷×۱۵)، اندازه: ۱۲×۲۱سم [ف: ۷-۷۴۶]

۱۹۳. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۵۹۱۷/۳

خط: نستعلیق، کا: رضای قاجار، تا: ۱۲ رجب ۱۲۹۸ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مقوا، عطف تیماج تریاکی، ۱۲ سطر (۷×۱۲)، قطع: جیبی، اندازه: ۱۲×۱۶سم [ف: ۱۶-۱۵۲]

۱۹۴. تهران؛ عبدالعظیم؛ شماره نسخه: ۶۵۶/۲

آغاز: برابر۴؛ **انجام:** برابر۳

خط: نسخ، کا: حسین بن محمد مهدی، تا: قرن ۱۴؛ ۳گ (۲۱ر-۲۳پ)، ۱۸سطر، اندازه: ۱۶×۲۱سم [ف: ۲-۶۲۴]

۱۹۵. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۱۳۷۰/۲

آغاز: برابر۲؛ **انجام:** با اجل شطرنج بازی می‌کنی انصاریا ×× عاقبت مانی تو ... و دعایی باخته

خط: نستعلیق، کا: محمد حسین کاشانی، تا: ذیحجه ۱۳۰۱ق؛ جلد: مقوا، ۳۹ص (۵۴-۹۳)، اندازه: ۱۳×۲۰سم [ف: ۳۳/۲-۹۹]

۱۹۶. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۲۱۹۷/۲

خط: نستعلیق، کا: بیدل تبریزی، تا: ۱۳۰۱ق، جا: تهران؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج سبز ضربی، ۲۶گ (۱۳۲پ-۱۵۷پ)، ۹ سطر (۸/۵×۱۶/۵)، اندازه: ۱۳×۲۱سم [ف: ۹-۸۷۸]

۱۹۷. تهران؛ نوربخش؛ شماره نسخه: ۷۶۱/۱

آغاز: برابر۴؛ **انجام:** برابر۴
خط: نستعلیق، کا: غلامعلی پسر ملاجعر بن محمد حاجی افشار، تا: ۱۳۰۳ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج قرمز، ۲۱گ (۱۶-۳۷ر)، ۱۴-۱۵ سطر، قطع: رقعی، اندازه: ۲۰×۲۲سم [نشریه: ۱۳-۱۴۶]

۱۹۸. قم؛ مفتی الشیعه؛ شماره نسخه: ۶۷/۲

آغاز: برابر۲
خط: نستعلیق، کا: آقا احمد اصفهانی، تا: ۱۳۰۳ق، جا: رشت؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۹گ (۵۸پ-۷۷ر)، اندازه: ۱۱×۱۸سم [ف:-۷۲]

۱۹۹. مشهد؛ ادبیات؛ شماره نسخه: ۱۹۶/۲ فرخ

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۳۰۵ق؛ کاغذ فستقی و نخودی؛ جلد: مقوا، ۱۹ص (۷۰-۸۸)، ۱۵ سطر (۸×۱۵/۵)، قطع: پستی، اندازه: ۱۲/۵×۲۰سم [ف:-۱۸۰]

۲۰۰. تهران؛ نوربخش؛ شماره نسخه: ۷۶۱/۸

آغاز: برابر۱؛ **انجام:** رحمت کن مر آن را که چون حجت نیست
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۳۰۶ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج قرمز، ۴گ (۱۱۳-۱۱۷)، ۱۴-۱۵ سطر، قطع: وزیری، اندازه: ۲۲×۲۰سم [نشریه: ۱۳-۱۴۷]

۲۰۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۹۲۷۳

آغاز: برابر۱؛ **انجام:** زاهدان مذور بهشتند ... ادیب شیرازی عوله
خط: نستعلیق، کا: رضاقلی ادیب، تا: ۱۳۰۷ق [الفبائی: ۵۵۱]

۲۰۲. تهران؛ مهدوی؛ شماره نسخه: ۳۷۹

آغاز: برابر۱
خط:نستعلیق،کا:رضاقلی ادیب شیرازی،تا:۱۳۰۷ق [نشریه: ۲-۱۳۱]

۲۰۳. تهران؛ سلطنتی؛ شماره نسخه: ۱۴۹۱

آغاز: برابر۱؛ **انجام:** برابر۱
خط: نستعلیق ممتاز، کا: حبیب الله قاجار، تا: ۱۳۰۸ق؛ چهار قطعه آخر این مرقع مشق است به قلم نستعلیق دودانگ، مجدول، مذهب، با سرلوح مذهب مرصع ممتاز، دارای ۲۰ قطعه متصل به هم که هر قطعه به تفاوت بین ۸- ۱۰ سطر کتابت دارد؛ کاغذ: مقوای متن و حاشیه الوان، جلد: مقوای روکش چرم لاکی، قطع: وزیری، اندازه: ۱۶/۵×۲۴/۲سم [ف: ۲-۷۶]

۲۰۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۹۵۸۰

آغاز: بسمله حمدله قال الشیخ الانام و قدوة الایام سالك مسالك شریعت ناسك مناسك طریقت؛ **انجام:** شرم بادت ز حضرت حق آدمی را هر سحر کو بخواب غفلت و حمد گویان فاخته ... عاقبت ... و او ... باخته
خط: شکسته نستعلیق، کا: میرزا جهانگیرخان ناظم الملك، تا: ۱۳۰۹ق؛ ضمیمه نسخه ش ۱۶۴۲۴ [رایانه]

۲۰۵. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۵۱۰۸

خط: نستعلیق، کا: فتح علی بن محمد حسن بن محمد حسین بن فتح علی ملقب به خان بابا خان، تا: ۲۵ ذیحجه و ۱۹ ذیقعده ۱۳۰۹ق؛ برای صاحب دیوان، مجدول، با سرلوح زیبا؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج سرخ با جدول، ۲۸گ، ۱۴ سطر (۹×۱۶)، قطع: ربعی، اندازه: ۱۳×۲۱سم [ف: ۱۵-۴۱۱۵]

۲۰۶. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۴۶۵۶/۱۳

آغاز: شیخ عبدالله انصاری گوید: مقصود ما بجهد پیوسته است اگرچه آتش در سنگ
خط: نستعلیق، کا: محمد ابراهیم بن محمد حسینی تفرشی، تا: صفر ۱۳۱۱ق؛ ۱ص (۶۴ر) [ف: ۷-۴۷۶]

۲۰۷. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۵۶۰۶/۶

آغاز: برابر۳؛ **انجام:** ای یگانه که در آفرینش مقدس چه شود اگر در دم بازپسین مفلس را بفریاد رسی
خط: نستعلیق، کا: محمود بن محمد علی، تا: ۲۰ جمادی الثانی ۱۳۱۲ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: میشن سیاه ضربی، ۶گ (۷۴پ-۸۰ر)، ۱۱ سطر، اندازه: ۱۸×۲۲/۵سم [ف: ۸-۴۳۵]

۲۰۸. تهران؛ مفتاح؛ شماره نسخه: ۱۱۰۴

خط: نستعلیق، کا: لطف الله بن محمد تقی بن احمد بن محمد علی حسینی انجوی شیرازی، تا: ۱۲ جمادی الاول ۱۳۱۷ق؛ قطع: ربعی [نشریه: ۷-۲۹۹]

۲۰۹. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه: ۱۵۴۴/۳

آغاز: برابر۴
خط: نستعلیق، کا: ابوالفتح حسینی، تا: ۱۳۲۱ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۰ سطر چلیپا (۱۰×۱۶/۵)، اندازه: ۱۲/۵×۲۰سم [ف: ۴-۲۱۰۱]

۲۱۰. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۸۰۳۴

خط: نستعلیق، کا: خوش خان خانان، تا: ۱۳۲۳ق، برای مهاراجه سرکش برشاد بهادر یمین السلطنه مدار المهام سرکار عالی؛ با حاشیه قطعه یکم، آراسته زرین با گل و بوته رنگارنگ؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج آلبالویی سبز زرکوب، رحلی مرقع وارد در دوازده قطعه، ۱۲گ، ۲-۳ سطر (۶×۱۴)، قطع: رحلی، اندازه: ۲۱×۳۴سم [ف: ۱۷-۱۲]

۲۱۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۴۳۴۹/۳

آغاز: برابر۱؛ **انجام:** برابر۲
خط: نستعلیق، کا: سید علی رضوی، تا: ۱۳۲۶ق؛ کاغذ: فرنگی، ۱۵گ (۳۳-۴۷)، ۱۱ سطر، اندازه: ۶×۱۲/۵سم [ف: ۳۶-۲۴۵]

۲۱۲. قم؛ حجتیه؛ شماره نسخه: ۵۳۸/۲

خط: نستعلیق، کا: حاج شیخ علی اکبر نهاوندی، تا: ۱۳۳۱ق [ف:-۱۱۳]

۲۱۳. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۱۰۵۱-ع

نسخه اصل: فیلم کتابخانه ملی. آکادمی علوم شوروی cclviii؛
خط: نستعلیق، کا: محمد حسین تبریزی، بی‌تا؛ واقف: وقف شاه عباس بر آستانه شاه صفی [فیلمها ف: ۱-۲۰۴]

۲۱۴. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۴۱۹۵/۶

آغاز: برابر۳؛ **انجام:** برابر۳
کا: محمد شفیع بن حاج محمد سعید قراگوزلو، بی‌تا؛ کاغذ:

فرنگی، جلد: تیماج قهوه‌ای تیره، ۶گ (۴۵-۵۰)، ۱۶ سطر (۷×۱۶)، اندازه: ۱۳×۲۱سم [ف: ۱۳-۳۱۶۴]

۲۱۵. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۴۱۱۸/۱۴

آغاز: برابر۶؛ **انجام:** برابر۶

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج قهوه‌ای ضربی مقوایی، ۹گ (۲۴۴-۲۵۳)، ۱۷ سطر (۱۱×۲۱)، اندازه: ۱۹×۳۰سم [ف: ۱۳-۳۱۰۰]

۲۱۶. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۸۶۷/۴

بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: آبی رنگ، جلد: فرسوده یک طرف آن افتاده است، ۲۴گ (۹۳-۱۱۶)، ۱۴ سطر (۶/۵×۱۲)، اندازه: ۵×۱۷/۱سم [ف: ۲-۷۲۸]

۲۱۷. قم؛ دارالحدیث؛ شماره نسخه: ۳۱۴/۵

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ ۸گ (۳۵ر-۴۲ر)، ۱۸سطر [ف:-۲۶۱]

۲۱۸. اصفهان؛ روضاتی، سید محمد علی؛ شماره نسخه: ۲/۱

انجام: رهی اگر کسی نیست از ملازم دوستانت. تتمة (؟!) لرسالة بدارالمومنین استراباد فی تاریخ شهر رجب المرجب سنه احدی (و) و ثلاثین و تسعمائه کتبته العبد حسن بن کمال آزادی المشهدی غفر ذنوبه

خط: نستعلیق زیبا، بی‌کا، بی‌تا؛ برگ ۶ و ۷ این رساله موجود، باقی مفقود شده؛ اندازه: ۱۲×۱۷سم [نشریه: ۵-۱۳۵]

۲۱۹. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۷۳۹۴/۲-۳۸/۱۴

آغاز: برابر۷؛ **انجام:** و نه از جسم اثری است بدن مار یزیده و اجسام ما کوبیده و خانمان خراب. والله اعلم بالصواب و الیه المرجع و المآب

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج قهوه‌ای سوخت با ترنج و سرترنج مجدول گرهی، ۲۵گ، چلیپایی، اندازه: ۲۰×۳۰سم [ف: ۸-۴۵۴۶]

۲۲۰. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۵۸۷۰/۲

خط: نستعلیق، کا: محمد حسین انور علی شاه کرمانی (که نامش را پاک کرده‌اند)، بی‌تا؛ کاغذ: فرنگی سفید و کبود، جلد: تیماج تریاکی ضربی ترنجی مقوایی، ۵گ (۴۱پ-۴۶پ)، ۱۷ سطر (۵×۱۰)، قطع: جیبی، اندازه: ۱۰×۱۶سم [ف: ۱۶-۱۱۵]

۲۲۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۵۸۸۶/۱

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ چاپ ص ۱۴۴-۱۷۲ ارمغان؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج تریاکی ضربی لایی، ۹گ (۳پ-۱۲ر)، ۱۸ سطر (۱۱×۱۶)، قطع: بغلی، اندازه: ۱۱×۱۷سم [ف: ۱۶-۱۳۱]

۲۲۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۳۱۹۱/۲-ف

نسخه اصل: مجلس شورای ملی. من کلمات و مسجعات؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج مشکی، ۴ص، قطع: ربعی [فیلمها ف: ۲-۹۵]

۲۲۳. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۳۸۱۰/۴-ف

بی‌کا، بی‌تا [فیلمها ف: ۲-۲۵۲]

۲۲۴. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۶۲۲۰/۲-ف

نسخه اصل: ش ۶۸۵ کتابخانه گنج بخش؛ بی‌کا، بی‌تا [فیلمها ف: ۳-۲۱۱]

۲۲۵. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۱/۴۷-عکس

آغاز: الهی نه ظالمی که گویم زنهار، و نه مرا بر تو حقی است که گویم بیار

بی‌کا، بی‌تا؛ ۱ص (۷۹۰ر) [فیلمها ف: ۳-۲۱۸]

۲۲۶. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۳۲۵۸/۱۲

آغاز: برابر۲؛ **انجام:** و نقدها ربودند عاقبت.

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج تریاکی ضربی مقوایی، ۱گ (۷۸ر-۷۹پ)، ۱۹ سطر (۷/۵×۱۷)، اندازه: ۱۴×۲۲سم [ف: ۱۱-۲۲۱۸]

۲۲۷. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۴۱۰۲/۶-ف

نسخه اصل: دانشگاه بمبئی؛ بی‌کا، بی‌تا [فیلمها ف: ۳-۱۵]

تهران؛ مینوی؛ شماره نسخه: ۱۳۸/۶بخش۳ و ۱۳۹/۶بخش۳

نسخه اصل: همان نسخه اصل بالا؛ ۲گ (۷۳-۷۵) [ف:-۱۱۱]

۲۲۸. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۱۹۲۵/۴

آغاز: من کلام خواجه عبدالله انصاری. روزی در غرور جوانی بر خود نظر کردم؛ **انجام:** الهی توفیق فقر و فنا کرامت کن.

بی‌کا، بی‌تا؛ ۱۶ سطر (۵×۱۲)، اندازه: ۱۰×۱۷سم [ف: ۸-۵۳۷]

۲۲۹. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۱۹۹۷/۴۹

آغاز: مست توام و از جرعه و جام آزادم ×× مرغ توام و از دانه و دام آزادم / مقصود من از کعبه و بتخانه توئی ×× ورنه ازین هر دو مقام آزادم. الهی بعجز خود آگاهم و به بیچارگی خود گواهم؛ **انجام:** برابر۲ (بتاریخ ۳ شهر صفر سنه ۱۰۸۶ قلمی شد العبد الحقیر ۱۰۳۰۷۰۲۳۰۲۰)

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: مقوا عطف میشن، ۴گ (۲۰۰پ-۲۰۳پ)، ۱۵ سطر (۹/۵×۱۷)، اندازه: ۱۵×۲۴/۵سم [ف: ۸-۶۱۸]

۲۳۰. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۴۶۲۸/۱۵

آغاز: برابر۲؛ **انجام:** برابر۲

خط: نستعلیق و شکسته نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ مجدول؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج آبی ترنجی عطف و درون قهوه‌ای، ۱۳ص (۴۷۱-۴۸۳)، ۱۴ سطر (۷×۱۸)، اندازه: ۱۰×۲۱سم [ف: ۱۴-۳۵۶۵]

۲۳۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۲۹۹۸/۶-ف

با عنوان «الهی»؛ بی‌کا، بی‌تا [فیلمها ف: ۱-۷۷۸]

۲۳۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۶۱۸/۶-ف

نسخه اصل: شهید علی پاشا ش ۱۳۹۳؛ بی‌کا، بی‌تا؛ ۱۱گ (۴۹ر-۶۰ر)، ۲۷ سطر [فیلمها ف: ۱-۵۱۴]

۲۳۳. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۴۲۲۰/۱

آغاز: برابر۲؛ **انجام:** برابر۲

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی ضربی، ۲گ (۲ر-۴پ)، ۲۸ سطر (۸×۲۰)، قطع: بیاضی، اندازه: ۱۲×۲۳سم [ف: ۱۳-۳۱۹۴]

۲۳۴. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۳۷۶/۴-ف
نسخه اصل: ایاصوفیا ش ۲۰۹۸؛ خط: نستعلیق و شکسته نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ ۵گ (۵۵-۵۹) [فیلمها ف: ۱-۴۶۳]

۲۳۵. تهران؛ مفتاح؛ شماره نسخه: ۱۲۰۶/۳
خط: نستعلیق، کا: محمد هاشم تبریزی، بی‌تا؛ قطع: ربعی [نشریه: ۷-۲۷۰]

۲۳۶. تهران؛ مفتاح؛ شماره نسخه: ۱۲۷۳/۲
خط: نستعلیق خوش، بی‌کا، بی‌تا؛ مجدول؛ جلد: تیماج سرخ زرکوب ترنجی با جدول، وزیری [نشریه: ۷-۲۷۳]

۲۳۷. شیراز؛ شاهچراغ؛ شماره نسخه: ۱۵۱/۶
آغاز: برابر۴؛ **انجام:** برابر۴
خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: سفید، جلد: مقوا با کاغذ سبز، ۱۸ص، اندازه: ۱۱×۲۲سم [ف: ۲-۳۹۰]

۲۳۸. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۷۷۵۵/۳۱
خط: نستعلیق هندی، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: هندی، جلد: تیماج سبز زرکوب مقوایی، ۲۵ سطر (۱۶×۲۸)، قطع: رحلی، اندازه: ۲۱×۳۶سم [ف: ۱۶-۶۹۱]

۲۳۹. تهران؛ دانش‌سرای عالی-کتابخانه میرزا عبدالعظیم خان قریب گرکانی؛ شماره نسخه: ۱۰/۸
خط: نستعلیق، کا: کریم فراهانی، بی‌تا؛ قطع: ربعی [نشریه: ۵-۶۳۷]

۲۴۰. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۶۳۱۲/۲
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج حنایی ضربی ترنجی مقوایی، ۲۴ سطر (۱۴×۲۴)، قطع: رحلی، اندازه: ۲۰×۳۳سم [ف: ۱۶-۲۴۰]

۲۴۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۷۳۱۸/۲
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: فرنگی، جلد: نو، ۲۱ سطر (۹/۵×۱۵)، قطع: خشتی، اندازه: ۱۷×۲۳سم [ف: ۱۶-۵۱۱]

۲۴۲. مشهد؛ صحت، رضا (دکتر)؛ شماره نسخه: بدون شماره/۷
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ مجدول؛ قطع: خشتی [نشریه: ۷-۵۶۰]

۲۴۳. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۶۸۲۳/۳
با عنوان «طریقت» و مناجات است؛ خط: نسخ، کا: حسن بن محمد طالقانی، بی‌تا؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج قهوه‌ای درون و بیرون و مقوایی، ۲۳ سطر (۸×۱۷)، قطع: ربعی، اندازه: ۱۴×۲۵سم [ف: ۱۶-۳۷۰]

۲۴۴. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۳۹۰۷/۳
آغاز: برابر۴؛ **انجام:** مرگ را یاد کن ... اعتقاد بکن ... (دو کلمه خوانده شده).
خط: شکسته نستعلیق، کا: پریشان قراگوزلو، بی‌تا؛ کاغذ: فرنگی، جلد: پارچه کناره‌ها تیماج مشکی و مقوایی، ۱۰۶گ (۳۱پ-۱۳۶ر)، ۱۹ سطر (۸×۱۵) [ف: ۱۲-۲۸۹۵]

۲۴۵. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۵۲۷۳/۶
بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج سرخ مقوایی، ۱۷گ (۱۹۵پ-۲۱۲ر)، ۱۷ سطر (۷/۵×۱۶)، اندازه: ۱۳×۲۱سم [ف: ۱۵-۴۱۹۰]

۲۴۶. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۲۶۹۲
آغاز: الهی عبدالله گنجی بود پنهانی کلید آن بدست ابوالحسن خرقانی ناگاه رسیدند به چشمه زندگانی؛ **انجام:** میران شهادت بر زبان، قصد کن و زبحر جان ×× باشد ترا انصاریا، در دل سخنها چون شکر
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ مصحح؛ جلد: مقوایی، ۱۴گ، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۱×۱۷سم [محدث ارموی مخ: ۳-۱۵۳۱]

۲۴۷. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۱۱۶۸/۵
آغاز: برابر۲
بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج قهوه‌ای بدون مقوا، ۱۵گ (۱۰۳ر-۱۱۷ر)، اندازه: ۱۱×۱۷سم [ف: ۳-۴۱۸]

۲۴۸. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۲۴۹۳
آغاز: برابر۳؛ **انجام:** خواجه عبدالله انصاری و السلام
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا [رایانه]

۲۴۹. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۹۵۰۱
آغاز: برابر۲؛ **انجام:** علم آموخته که گام غرقیم و گاه از او سوخته وقت را غنیمت دان و دل را پاک دار تا براد برسی توفیق باد و السلام.
خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ ضمیمه نسخه ش ۲۸۴۴۹؛ قطع: وزیری کوچک [رایانه]

۲۵۰. خوی؛ نمازی؛ شماره نسخه: ۸۹۳/۷
آغاز: این چند کلمه ایست ... بدانکه دنیا جای بازی کودکانست؛ **انجام:** بر سه چیز اعتماد مکن بر دل و بر وقت و بر عمر که دل زنگ گیر است و وقت تغییرپذیر و عمر همه تقصیر. دی رفت و باز نیاید، فردا اعتماد نشاید، وقت را غنیمت دان که دیر نپاید.خاتمه: دی آمدم و زمن نیآمد کاری ×× و امروز زمن گرم نشد بازاری / فردا بروم بی خبر از اسراری ×× ناآمده به بدی ازین بسیاری
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج مشکی ضربی با ترنج، ۳گ (۱۵۸و۱۵۹و۱۶۰پ)، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۳×۲۴/۵سم [میراث اسلامی: دفتر دهم-۷۷۱]

۲۵۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۸۹۴۱
آغاز: برابر۷؛ **انجام:** الهی چه بر گناه مصریم بیگانگی تو مفریم هر چند تو از ما بری
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: نخودی [رایانه]

۲۵۲. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۱۷۳۲/۱۱
خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: پسته‌ای، جلد: میشن قهوه‌ای لایی، ۲گ (۹۴پ-۹۶پ)، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۵×۳۱سم [ف: ۵-۳۵۰]

۲۵۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۲۸۰/۵
خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: سفید، جلد: تیماج قهوه‌ای، عطف تیماج تریاکی یک لایی، بیاضی، ۳۰ سطر

(۱۵×۷)، اندازه: ۸×۱۷سم [سنا: ف: ۱–۱۳۸]

۲۵۴. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۱۶۹۲۰

مناجات و نصایح؛ کا: میر عماد، بی‌تا؛ دارای شش مرقع. انتقالی از کتابخانه پهلوی–مجموعه نوازی؛ ۴گ، اندازه: ۱۵×۲۰/۵سم [رایانه]

۲۵۵. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۱۷۰۲۷

بی‌کا، بی‌تا؛ خریداری از بیژن پاینده آزاد؛ اندازه: ۱۵/۳×۲۵سم [رایانه]

۲۵۶. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۶۴۵۷/۴۴

خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: ترمه، جلد: میشن قرمز، ۵گ (۱۱۵پ–۱۲۰پ)، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۴×۲۲سم [ف: ۹–۴۰۷]

۲۵۷. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۴۳۰۹/۱

بخشی؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج، قهوه‌ای، ۱گ (۱ر–۲پ)، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۳×۲۱سم [ف: ۳۸–۴۳۸]

۲۵۸. خوانسار؛ مدرسه علوی؛ شماره نسخه: ض۱

آغاز: ای عزیز دنیا جای عبور است نه شهرستان سرور است؛ **انجام:** نافرمانی خداکن به قدر طاقت

نصایح و مقالات؛ خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ ۸گ (۱–۸)، ۱۷ و ۱۸ سطر، اندازه: ۱۰/۵×۱۶سم [آینه پژوهش: سال۴ش۲۲–۱۰۲]

۲۵۹. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه: ۴۰۳۵/۲

بی‌کا، بی‌تا [نشریه: ۱۳–۳۵۷]

۲۶۰. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۶۲۴۷

آغاز: بسمله الحمدلله رب العالمین و صلوة و سلام علی خیر خلقه محمد و اله اجمعین این مختصر است از مقولات؛ **انجام:** هر چیز رضای تست آن می‌خواهم

بی‌کا، بی‌تا [الفبائی:–۵۵۱]

۲۶۱. مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه: ۱۳۶۳/۲

آغاز: برابر۲؛ **انجام:** سیصد و پنج و نود بود سال کآمد بر وجود ×× چون گذشت از چار صد هشتا و یک رفت از جهان.

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۴گ (۱۱۵پ–۱۲۸پ)، ۱۱سطر، اندازه: ۱۰/۵×۱۸سم [مؤید: ۳–۳۰۰]

۲۶۲. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۱۸۷۲۲

کا: عماد الحسنی؛ انتقالی از کتابخانه پهلوی–مجموعه نوازی؛ بی‌تا، اندازه: ۱۴×۲۳/۳سم [رایانه]

۲۶۳. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۱۵۸۳۵

آغاز: عشق بزور نیست بزاری است؛ **انجام:** خیر قربه الی الله تعالی می‌گویند و باید ... سخن از ... کنند و در فکر و ذکر او باشند

خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ مجدول؛ کاغذ: فرنگی الوان، جلد: تیماج عنابی یک‌لا مجدول، ۳گ (۱۲پ–۱۵)، سطور چلیپا در دو ستون (۷/۸×۱۶)، اندازه: ۱۲×۲۱/۳سم [رایانه]

۲۶۴. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۱۵۸۲۹

آغاز: بسمله. تیمنا بذکره. الهی بفضل خویش قایمی و بشکر خویش مشکور؛ **انجام:** سرمایه این کار مفلسی ایست، غایت و نهایت کار هیچ کسیست والله اعلم بالصواب تم

این رساله در فهرست نسخه‌های منزوی با عنوان «کلمات» و یا «گفتار» معرفی شده؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ مجدول، کتیبه‌سازی با نقوش اسلیمی؛ کاغذ: اصفهانی نخودی، جلد: مقوا، روکش پارچه ساتن (اطلس) لاجوردی با بوته جقه‌هایی به زر، عطف و سجاف تیماج مشکی، ۶گ (۶–۱۲پ)، ۱۲ سطر (۵/۸×۱۳/۵)، اندازه: ۱۲×۲۰/۵سم [رایانه]

۲۶۵. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۲۵۵۴۷

بی‌کا، بی‌تا؛ خریداری از رضا غیبی [رایانه]

۲۶۶. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۱۷۶۳۳

کا: میر عماد حسینی، بی‌تا؛ انتقالی از کتابخانه پهلوی–مجموعه نوازی؛ اندازه: ۱۸×۲۷/۴سم [رایانه]

۲۶۷. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۲۹۳۰/۵

آغاز: برابر۴؛ **انجام:** برابر۴

خط: شکسته نستعلیق و نستعلیق تحریری، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: نخودی، جلد: مقوایی با روکش مشمع قهوه‌ای با عطف و گوشه میشن، ۲۴ص (۲۱۴–۲۳۷)، اندازه: ۱۲/۵×۲۱سم [ف: ۱۷–۴۴۱]

۲۶۸. تهران؛ سلطنتی؛ شماره نسخه: ۱۹۰۰

آغاز: برابر۱؛ **انجام:** کتبه العبد عماد الحسنی غفرله

خط: نستعلیق ممتاز، کا: میرعماد، بی‌تا؛ دارای یک کتیبه دو طرف مذهب مرصع، مجدول، مذهب؛ مهر: کتابخانه دولت علیه ایران ۱۳۲۹؛ کاغذ: دولت آبادی، جلد: مقوای روغنی بوم مشکی مزین ... در پاره دوم جلد نوشته شده «کتبه العبد تراب اقدم المومنین احمد النیریزی ۱۱۲۷»، ۱۱ص، ۹ سطر، قطع: رقعی، اندازه: ۱۳/۸×۲۲/۷سم [ف: ۱–۱۰۲۶]

۲۶۹. قم؛ مرکز مطالعات؛ شماره نسخه: ۸۷۹/۱۶

آغاز: برابر۴؛ **انجام:** راحتی دیدند و ذوقی یافتند انس و جان ×× روز و شب سدر کنج خلوت بر سر سجاده اند.

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج مشکی ضربی مجدول، ۱۵گ(۱۴۴پ–۱۵۹پ)،۱۷سطر،اندازه: ۱۱/۵×۱۸سم [ف: ۲–۱۴۱]

۲۷۰. تهران؛ سلطنتی؛ شماره نسخه: ۱۹۵

آغاز: ای نام تو آرایش عنوان کلام ×× وی یاد تو آرامش هر بی آرام؛ **انجام:** یا رب دل پاک و جان آگاهم ده ×× آه شب و گریه سحرگاهم ده / در راه خود اول ز خودم بیخود کن ×× وانگه بیخود زخود بخود راهم ده / الفقیر الحقیر المحتاج فتحعلی شیرازی غفر ذنوبه

نیمی از مقالات خواجه عبدالله انصاری است که به وسیله علی بن طیفور البسطامی انتخاب و به انوار التحقیق موسوم ساخته است؛ خط: نستعلیق خوش جلی، کا: فتحعلی شیرازی، بی‌تا؛ مجدول، مذهب مرصع ممتاز، یک سرلوح مذهب مرصع ممتاز؛ مهر: ناصرالدین شاه «شاه شاهان ناصرالدین است»، مشیرالسلطنه، حسین

بن هدایت الله، محمد رضا الحسینی»؛ کاغذ: دولت آبادی الوان، جلد: مقوای روغنی بوم طلائی مذهب به طرح شاه عباسی بسیار ممتاز با یک حاشیه بازوبندی کتیبه‌ای گل داودی، ۱۸۷ص، ۹ سطر، قطع: ربعی، اندازه: ۱۲/۵×۲۰/۵سم [ف: ۱-۹۸۴]

۲۷۱. تهران؛ سلطنتی؛ شماره نسخه: ۱۹۳

آغاز: برابر۱؛ **انجام:** هر که نه عاشق ستورست ×× روز را چه گناه شپرک کورست

قسمتی از مناجات معروف خواجه عبدالله انصاری است؛ خط: نستعلیق خوش، بی‌کا، بی‌تا؛ مجدول، مذهب، باکمندکشی، با سرلوح مذهب به طرح گنبد؛ مهر: مشیرالسلطنه، حسین بن هدایت الله، رضا الحسینی؛ کاغذ: متن خانبالغ، حاشیه فرنگ، جلد: تیماج دولایی آلبالویی رنگ با ترنج و دوسر ترنج و چهار لچکی حاشیه طلائی منقش به گل و برگ الوان، ۱۶ص، ۷ سطر، قطع: وزیری، اندازه: ۱۴×۲۳/۵سم [ف: ۱-۹۸۷]

۲۷۲. تهران؛ مهدوی؛ شماره نسخه: ۵۲

بی‌کا، بی‌تا [نشریه: ۲-۱۳۱]

۲۷۳. اصفهان؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۲۰۴/۵

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ مصحح؛ جلد: تیماج زرشکی مجدول، ۵گ (۱۰۲پ-۱۰۷ر)، اندازه: ۱۱×۱۷/۵سم [ف: ۱-۱۵۳]

۲۷۴. شیراز؛ خانقاه احمدیه؛ شماره نسخه: ۱۶/۲

بی‌کا، بی‌تا [نشریه: ۵-۲۱۸]

۲۷۵. تهران؛ لغت‌نامه دهخدا؛ شماره نسخه: ۲۰۶/۱

آغاز: برابر۶؛ **انجام:** برابر۶

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ همه بیک خط؛ جلد: تیماج حنایی، قطع: رحلی [نشریه: ۳-۳۹۹]

۲۷۶. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۳۵۶۹/۱۲

قطعه ای از مناجات؛ بی‌کا، بی‌تا؛ ۱ص (۸۰) [ف: ۳۷-۷۴]

۲۷۷. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ض۶۱۱۳

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا [الفبائی:-۶۲]

۲۷۸. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۴۱۸۳/۱۲

خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ مجدول زرین و محرر؛ جلد: تیماج دورو، مشکی، عطف و حاشیه تیماج قهوه‌ای، ۱گ (۲۵پ-۲۶ر)، سطور چلیپا، قطع: بیاضی، اندازه: ۱۱×۲۲سم [ف: ۳۸-۲۴۲]

۲۷۹. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۲۳۵۹/۳

بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج قهوه‌ای مجدول، ۴ص، ۲۱سطر، اندازه: ۱۳/۵×۲۰سم [ف: ۳۵-۳۱۸]

۲۸۰. شیراز؛ ملی؛ شماره نسخه: ف۳۴۶/۴

آغاز: بسمله-الحمدلله رب العالمین و العاقبه للمتقین؛ **انجام:** با اجل شطرنج باری میکنی انصاریا ×× عاقبت بینی تومات و او دغائی باخته

بی‌کا، بی‌تا؛ ۳۰ص، ۱۴ سطر [ف: ۱-۳۲۹]

۲۸۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۴۳۰۳/۴

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ بی‌کا، بی‌تا؛ مجدول؛ جلد: تیماج، قهوه‌ای، ضربی، مجدول، ۱۶گ (۲۹ر-۴۵ر)، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۳×۲۱سم [ف: ۳۸-۴۲۷]

۲۸۲. کاشان؛ عاطفی، افشین؛ شماره نسخه: ۸۶/۴

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج مشکی بدون مقوا، ۸گ (۷۰پ-۷۷ر)، اندازه: ۱۴×۲۰/۵سم [ف:-۷۶]

۲۸۳. کاشان؛ مدرسه سلطانی؛ شماره نسخه: ۳۶۱/۴

آغاز: برابر۲؛ **انجام:** برابر۲

کامل؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ مجدول؛ جلد: تیماج سیاه، ۹گ، ۱۱ سطر، اندازه: ۹×۱۴سم [ف]

۲۸۴. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه: ۱۲۹۲/۲

آغاز: الهی رحمتت دریای عالم است

بی‌کا، بی‌تا؛ ۲ص (۳۰ -۳۱) [ف: ۵-۴۵۹]

۲۸۵. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه: ۲۷۹۹/۵۳

به نام الهیات عبدالله انصاری؛ بی‌کا، بی‌تا؛ ۵ص (۶۳۷-۶۴۱) [ف: ۵-۴۵۹]

۲۸۶. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۶۰۶۲

آغاز: برابر۶؛ **انجام:** برابر۶

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ مجدول؛ واقف: نائینی؛ ۳گ، ۲۷ سطر، اندازه: ۲۰×۳۳سم [ف: ۶-۳۸۷]

۲۸۷. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۵۸۴/۲

آغاز: برابر۶؛ **انجام:** هر جا که ایستی کسی نگوید که تو کیستی

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ مجدول؛ کاغذ: فستقی، جلد: میشن لایی مشکی، ۱۱ص (۴۵-۵۶)، اندازه: ۱۴/۸×۲۰/۷سم [ف: ۵-۹۰]

۲۸۸. مشهد؛ ادبیات؛ شماره نسخه: ۴۰/۱۳ فرخ

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: الوان، جلد: مقوا روغنی دارای سه ترنج، عطف میشن، ۱۲ص (۱-۱۲)، قطع: پستی، اندازه: ۱۴/۵×۲۱/۵سم [ف:-۲۰۷]

۲۸۹. مشهد؛ ادبیات؛ شماره نسخه: ۱۳۶/۲ فرخ

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: فرنگی آهار مهره؛ جلد: تیماج مشکی،۱۴سطر (۷×۱۵)، قطع: پستی، اندازه: ۱۴×۲۱سم [ف:-۱۸۴]

۲۹۰. مشهد؛ ادبیات؛ شماره نسخه: ۱۳۶/۵ فرخ

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: فرنگی آهار مهره؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۴ سطر (۷×۱۵)، قطع: پستی، اندازه: ۱۴×۲۱سم [ف:۱۸۴]

۲۹۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۲۹۶۰/۳

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ دارای اشکال هندسی؛ کاغذ: شکری و فستقی فرنگی،۳گ،۱۵سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۰/۸سم [ف: ۱۸-۱۴۳]

۲۹۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۶۱۹۴/۳

خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ برابر نسخه ۵۲۴ است با افزودگی‌هایی در پایان آن؛ جلد: مقوایی عطف تیماج قهوه‌ای، ۶گ (۹ر-۱۴پ)، اندازه: ۱۸×۲۲/۵سم [ف: ۱۶-۱۹۴]

۲۹۳. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۵۶۸۵/۳۱

آغاز: برابر۱؛ **انجام:** و آنکه او را هیچ حجت نیست. و صلی الله

علی محمد و آله اجمعین.
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: متن ترمه زرد، حاشیه ترمه سفید، ۲گ (۱۴۴ر-۱۴۵پ)، ۴۱ سطر، قطع: بیاض رقعی، اندازه: ۹/۸×۲۲سم [ف: ۸-۴۶۲]
۲۹۴. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۱۲۳۲/۶
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: ترمه سمرقندی رنگین کناره پسته‌ای، جلد: میشن قهوه‌ای ترنج دار ضربی [ف: ۵-۲۴۷]
۲۹۵. تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه: ۶۱۱/۲
خط: شکسته نستعلیق، کا: حبیب الله حسینی، بی‌تا؛ کاغذ: فرنگی، ۸گ(۷۶ر-۸۳ر)،۱۵سطر(۶×۱۵)،اندازه:۱۲/۵×۲۱/۵سم[ف:-۳۴۰]
۲۹۶. تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه: ۵۷۱/۵
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج سبز مقوایی، ۷گ (۲۸پ-۳۴ر)، ۱۶ سطر (۵/۵×۱۰)، اندازه: ۹/۵×۱۹سم [ف:-۳۳۳]
۲۹۷. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه: ۱۱۶۴/۴
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ ناتمام؛ ۶گ (۱۰۷-۱۱۲)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۳-۶۴]
۲۹۸. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۵۰۸۳/۱
آغاز: گنه نکرد و گفت نام نیک ! پرسید که کدام بیماریست که طبیبان از علاج آن عاجز آیند؟ گفت ابلهی ! پرسید راه راست چگونه شناخته شود؟ گفت؛ **انجام:** بواسطه حالات او فیض یابند، حتی که امر و اطاعت او را مسخره گردانند.
اندرزهایی است به‌شیوه پرسش و پاسخ و سپس «ای درویش، ای درویش»؛ خط: نستعلیق خوش، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز؛ جلد: میشن قهوه‌ای روشن ضربی، ۱۵گ (۱ر-۱۵پ)، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۸/۲×۲۸/۳سم [ف: ۸-۱۸۹]
۲۹۹. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۵۰۸۳/۹
آغاز: ای قبله حاجات، و ای کعبه مرادات، از تو چه خواهم؛ **انجام:** و اگر سکوت می‌نماید از همگنان طعن و استغنا می‌کشد.
خط: نستعلیق خوش، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: میشن قهوه‌ای روشن ضربی،۱ص(۵۱ پ)،۱۴سطر، اندازه: ۱۸/۲×۲۸/۳سم [ف: ۸-۱۹۱]
۳۰۰. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۵۰۸۳/۱۱
آغاز: برابر۲
خط: نستعلیق خوش، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: میشن قهوه‌ای روشن ضربی، ۶گ (۶۰پ-۶۵پ)، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۸/۲×۲۸/۳سم [ف: ۸-۱۹۱]
۳۰۱. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۵۰۸۵/۳۸
آغاز: برابر۲
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: میشن سیاه ضربی، ۲گ (۳۳ر-۳۵پ هامش دوم)، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۷/۳×۲۸/۶سم [ف: ۸-۱۹۶]
۳۰۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۷۷۶/۱۱
با عنوان «راز و نیاز»؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ محشی؛ کاغذ: سفید و آبی، جلد: تیماج حنایی ضربی و مقوایی با ترنج، ۷ص (۴۳۶-۴۴۲)، ۱۰×۱۹ سطر، اندازه: ۲۰×۲۹سم [سنا: ف: ۲-۵۸]
۳۰۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۲۳۲۹/۷۶
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: فرنگی الوان، جلد: میشن قهوه‌ای ترنج و نیم ترنج و سرترنج ضربی، ۳۷گ (۹۲۴-۹۶۱)، ۱۶ سطر (۷×۱۴)، اندازه: ۱۳/۵×۲۱/۵سم [ف: ۸-۳۵]
۳۰۴. همدان؛ مدرسه غرب؛ شماره نسخه: ۱۷۱۸/۲
بی‌کا، بی‌تا؛ قطع: ربعی [رشت و همدان: ف:-۱۴۹۰]
۳۰۵. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۳۵۰۶
آغاز: برابر۱؛ **انجام:** علم شریعت دلگیر باشد اما روز قیامت دستگیر باشد
خط: نستعلیق، کا: سید عمرالسری، بی‌تا؛ کتیبه مذهب مرصح با نقش گل، مجدول مذهب؛ جلد: پارچه ای، سرخ، عطف و حاشیه تیماج مشکی، مجدول مذهب، ۸گ، ۷سطر، اندازه: ۱۶×۲۴سم [ف: ۳۷-۷]
۳۰۶. تهران؛ حقوق؛ شماره نسخه: ۴۴/۴-ب
آغاز: برابر۲؛ **انجام:** برابر۲
بی‌کا، بی‌تا؛ ۴گ (۲۴۵ر-۲۴۸ر) [ف:-۱۷۶]
۳۰۷. تهران؛ حقوق؛ شماره نسخه: ۴۶/۱۴-ج
بی‌کا، بی‌تا؛ پس از این چند سطری است از بایزید بسطامی به فارسی و گفتگوی او است با مریدی و مورخ ۲۲ جمادی الاول ۱۰۶۴ در شهر اشرف؛ ۳گ (۲۵۸پ-۲۶۰ر) [ف:-۱۷۶]
۳۰۸. تهران؛ حقوق؛ شماره نسخه: ۷۰/۱۵-ج
آغاز: الهی چون در تو نگرم شاهم تاج بر سر و چون بخود نگرم خاکم از خاک کمتر
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ ۴گ (۷۲ر-۷۵پ) [ف:-۱۷۷]
۳۰۹. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۴۶۰۷/۶
آغاز: برابر۲؛ **انجام:** برابر۲
خط: نستعلیق، کا: تقی حسینی، بی‌تا؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج یک لایی خط کشی شده زرد، ۴گ (۸۰ -۸۴ ر وپ)، اندازه: ۱۴/۳×۲۲سم [ف: ۱۲-۳۲۰]

● الهی نامه = منتخب حدیقة الحقیقة = گزیده حدیقة الحقیقة = لطیفة العرفان = نغز مغز / شعر / فارسی

elāhī-nāme = montaxab-e hadīqat-ol haqīqa = gz.-ye hadīqat-ol haqīqa = latīfat-ol ʻerfān = naqz-e maqz

سنایی، مجدود بن آدم، ۴۷۳؟-۵۲۵ ؟ قمری
(1081-1132)
وابسته به: حدیقة الحقیقة و شریعة الطریقة = فخری نامه؛ سنایی، مجدود بن آدم (۴۷۳-۵۲۵)
تاریخ تألیف: ۵۲۵ق
گزیده‌ای از «حدیقة الحقیقة». او «حدیقة» را چند بار زیر فشار فقیهان سنی دست برده و یک‌بار به سال ۵۲۵ از همه آن هزار و یک بیت را برابر اسماء الله با دیباچه‌ای تازه برگزید و بدین نام

خواند. ستایش‌هایی که از خاندان علی (ع) در آن بود سنیان غزنین را واداشت تا بر علیه او دادخواهی کنند و بهرامشاه غزنوی با همه دوستی که با سنائی داشت او را به زندان افکند. سنائی ناچار حدیقه را تا آنجا که به چشم سنیان مذهبی بد نباشد کوتاه کرد و نسخه کوتاه شده را با یک نامه منظوم برای برهان الدین ابوالحسن علی پسر ناصر غزنوی که به بریان نامبردار بود به بغداد فرستاد و نامه دیگر به نثر برای بهرام شاه نگاشت و از سنیان غزنین شکایت نمود و سپس بار دگر از حدیقه ۱۰۰۱ بیت به شمار نام‌های خدا گزین کرد. وی در تاریخ این کار خود می‌گوید: «بود نیمی گذشته از مرداد ×× که از این گفته‌ها بدادم داد / پانصد و بیست و چار رفته ز عام ×× پانصد و بیست و پنج گشته تمام»، البته این بیت در نسخه های کامل حدیقة الحقیقة نیز وجود دارد؛ لذا برخی در اینکه این گزیده اخیر کار خود سنائی باشد تردید دارند. از الهی‌نامه دو تحریر وجود دارد که بیشتر ابیات آنها یکی هستند، اما نسبت به هم ابیاتی کم و زیاد دارند.

آغاز: ۱: بسمله حمد بیحد صفات یزدان را ×× مدح بی قدح ذات سبحان را / او که هم اول است و هم آخر ×× آنکه هم باطن است و هم ظاهر

۲: حمد و شکر و ثنا علی الاطلاق ×× ذات حق را رسد به استحقاق / آن که هم اول است و هم آخر ×× آن که هم باطن است و هم ظاهر

انجام: پانصد و بیست و چار رفته ز عام ×× پانصد و بیست و پنج گشته تمام / باد بر مصطفی درود و سلام ×× ابد الدهر صد هزاران عام

چاپ: با نام «لطیفة العرفان» با دیباچه علینقی مؤتمن دیوان، طهران، ۱۳۳۷ق، ربعی، سنگی، ۷۷ صفحه

[نسخه‌های منزوی ۱۸۷۲/۳ و۲۶۴۶/۴ و ۲۷۶۱؛ کشف الظنون ۶۴۵/۱؛ دنا، ج۲، ص ۱۳۶-۱۳۷، ج۲، ص ۱۸۰-۱۸۱ تحت عنوان «انتخاب منتخب حدیقة الحقیقة]

۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۱۴۳-ف

نسخه اصل: نسخه دکتر خلیل اینالجق؛ خط: نسخ، کا: سیاوش بن ابی الفضل بن سیاوش مروزی، تا: ۶ شعبان ۵۸۸ق؛ ۱۰۰گ [فیلمها ف: ۱-۷۵]

تهران؛ مینوی؛ شماره نسخه: ۱۸۹بخش۳

نسخه اصل: همان نسخه اصل بالا [ف: ۱۲۳]

۲. تهران؛ سلطنتی؛ شماره نسخه: ۲۱۷۱

آغاز: برابر۱؛ **انجام:** برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ظاهراً اواخر قرن ۹؛ به نظر می‌رسد که در اواخر قرن ۹ کتابت شده، در صفحه ۷۶ حواشی منقش به تصاویر است از حیوانات موذی مانند مار، اژدها و صورت غول و دیو اساطیری در متن یک مجلس مینیاتور آب و رنگ تصویر مهستی و ملک االموت و گاو دیگ بر سر طرح است، در ذیل صفحه ۱۰۴ یک مجلس مینیاتور از سنائی و اوحدی است عمل «بهرام قلی افشار نقاش»، در پشت برگ آخر یادداشتی است که احمد علی میرزا در سال ۱۳۴۵ انتقال این کتاب را به خویش نوشته است، مجدول زرین الوان، در سه صفحه آخر کتاب بین اشعار لچک‌های زمینه لاجوردی مذهب منقش است؛ کاغذ: متن و حاشیه، متن بخارائی غبار زرافشان، حاشیه ملون زرافشان، جلد: مقوای روکش میشن مشکی ضربی طلاپوش، ۱۰۴ص، قطع: وزیری متوسط، اندازه: ۱۶×۲۵/۶سم [ف: ۳-۶۶۹]

۳. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۸۹۰۸/۲

آغاز: برابر۲

خط: نستعلیق، کا: زین العابدین محمد بن محمد شیخی اردبیلی، تا: ۲۰ رمضان ۹۱۵ق؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج مشکی مقوایی، ۳۱گ (۲پ-۳۲پ)، ۱۷ سطر (۶×۱۴)، قطع: ربعی [ف: ۱۷-۲۴۸]

۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۱۹۸۸

آغاز: هر چه آن نقش علم و معرفتست ×× آن همه کفر عالم صفتست؛ **انجام:** بسته خویش کن نبر خوابم ×× تشنه خویش ...

خط: نستعلیق خوش، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ مجدول؛ واقف: سید جلال الدین تهرانی، مرداد ۱۳۶۱؛ کاغذ: حنایی، جلد: تیماج ضربی، ۴۸گ، ۱۱ سطر، اندازه: ۱۲×۱۹/۸سم [ف: ۱۷-۱۶]

۵. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۸۸۶۹/۹

آغاز: برابر۲؛ **انجام:** برابر

کامل؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: نخودی آهار مهره، جلد: تیماج قهوه‌ای با جدول‌های ساده و گرهدار، عطف: چرم، ۱۱ص (۱۲۲-۱۳۲)، اندازه: ۱۳/۱×۲۴/۳سم [ف: ۲۹/۱-۱۸۵]

۶. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۱۵۴۵/۲

آغاز: قسم تو بی وصی و بی انباز ×× من بدو دادم او دهد بتو باز؛ **انجام:** برابر

خط: نستعلیق خوش، کا: محمد شفیع فرزند حاجی آقابیک، مراغه‌ای، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: آغاز؛ تملکی با عبارت: «قد انتقل هذا الکتاب بالبیع الصحیحة الشرعیة، حرره العاصی الراجی مهدی بن کریم الحسینی اللاهیجی ۱۰۳۷» با مهر «مهدی بن کریم الحسینی» (بیضی)؛ کاغذ: فرنگی، ۳۳گ (۴۴-۷۶)، ۱۴ سطر، اندازه: ۶/۵×۱۲سم [ف: ۲۹-۲۱۹]

۷. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۴۹۸۴/۱

آغاز: برابر۱؛ **انجام:** برابر

خط: نسخ، کا: محمد امین لاهیجانی، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: شکری آهارمهره، جلد: مقوایی، ۱۶ص (۱-۱۶)، اندازه: ۲۶×۴۳/۵سم [ف: ۷-۷۸۱]

۸. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه: ۲۷۶۹/۲

آغاز: برابر۲؛ **انجام:** برابر

خط: نستعلیق، کا: وجیه الدین بن اسمعیل، تا: ۲۲ ربیع الثانی ۱۰۰۳ق؛ ۳۴گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۰×۱۸سم [ف مخ: ۱-۲۰۲]

۹. تهران؛ شهشهانی، حسین؛ شماره نسخه: بدون شماره
منتخب؛ بی‌کا، تا: ۱۰۱۴ق [میراث اسلامی: ۵-۵۹۸]
۱۰. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۵۰۸۱
آغاز: برابر۱؛ **انجام:** برابر
خط: نستعلیق، کا: عبدالرزاق، تا: ۱۰۲۹ق؛ دارای سرلوح؛ کاغذ: سپاهانی دولت آبادی، جلد: رویه تیماج سبز با حاشیه قرمز، ۴۶گ، ۱۲ سطر (۵×۹/۵)، اندازه: ۱۰/۵×۱۷سم [ف: ۱۵-۴۷]
۱۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۷۸۸۳
آغاز: برابر۲؛ **انجام:** برابر
در فهرست با عنوان انتخاب منتخب حدیقة الحقیقة؛ خط: نسخ، کا: ابراهیم بن حسن، تا: ۱۰۳۴ق؛ کاغذ: الوان آهار مهره، جلد: تیماج خرمایی ضربی لایی دار، ۲۰گ، ۲۹ سطر، اندازه: ۱۶×۲۸/۸سم [ف: ۱۷-۱۷]
۱۲. تهران؛ نوربخش؛ شماره نسخه: ۶۷۷
آغاز: برابر۱؛ **انجام:** برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۰۳۵ق؛ کاغذ: آهار مهره ضخیم شکری رنگ، جلد: تیماج قرمز با آستر و حاشیه و عطف تیماج سبز، ۵۷گ (۵۲+۵ برگ اضافی اول و آخر)، ۱۰ سطر، قطع: رقعی، اندازه: ۱۰/۵×۱۷سم [نشریه: ۱۳-۶۰]
۱۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۳۴۸۳
آغاز: برابر۱؛ **انجام:** برابر
خط: نستعلیق، کا: کامران تبریزی، تا: ۱۰۴۵ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ضربی، ترنج، ۳۳گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۳×۲۳سم [ف: ۳۶-۴۴۲]
۱۴. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۳۵۲۵/۲
آغاز: برابر۱؛ **انجام:** برابر
در فهرست با عنوان «نغز مغز» آمده و احتمال داده است که این انتخاب کار کاتب نسخه (سرکانی) باشد؛ خط: نستعلیق، کا: محمد شریف بن محمد نصیر سرکانی، تا: ۲۳ ذیقعده ۱۰۵۹ق، جا: خرم آباد؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج قهوه‌ای ضربی عطف سرخ، ۵۸ (۷۰-۱۲۷)، ۱۶ سطر (۵×۱۳)، اندازه: ۱۰×۱۷سم [ف: ۱۲-۲۵۴۱]
۱۵. همدان؛ مدرسه غرب؛ شماره نسخه: ۴۶۴۷/۸
انجام: برابر
خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، تا: ۲۱ جمادی الاول ۱۰۶۶ق، جا: اصفهان؛ قطع: وزیری [رشت و همدان: ف: ۱۵۱۴]
۱۶. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۳۴۲۴/۲
آغاز: در گذار وز ما خطا و ذلل ×× باز پوشد بعفو جرم و خلل؛
انجام: برابر
در فهرست با عنوان انتخاب منتخب حدیقة الحقیقة؛ خط: نستعلیق چلیپا، کا: محمد تقی بن جمال الدین کرمانی، تا: شوال ۱۰۷۱ق؛ افتادگی: آغاز (بیست بیت)؛ سه ستونه و دارای حاشیه، دارای سرلوح و کتیبه مذهب و مرصع، مذهب؛ کاغذ: حنایی، جلد: تیماج مشکی،۲۳ص (۳۶-۵۸)، اندازه: ۱۵×۲۷/۶سم [ف: ۱۷-۴۰۶]
۱۷. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۳۲۹/۱-فیروز
خط: نستعلیق، کا: محمد رضا پسر علی جان طرشتی، تا: ۱۰۸۹ق؛ کاغذ: کاهی آهار مهره، جلد: مقوا با روکش مشمع سبز عطف و گوشه میشن سیاه، ۳۸ص (۴-۴۲)، ۲۱ سطر، قطع: وزیری، اندازه: ۱۵/۵×۲۵سم [ف: ۲۱-۲۹۷]
۱۸. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۳۵۱۴/۴
کا: محمد معصوم بن غیاث الدین محمود رازی، تا: ۲۵ محرم ۱۰۹۷ق، برای بروجردی؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج قهوه‌ای ضربی مقوایی عطف مشکی، ۱۷ص (۲۸-۴۴)، سطور چلیپا (۱۲×۲۰)، اندازه: ۱۸×۲۵سم [ف: ۱۲-۲۵۲۴]
۱۹. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۹۰۴۷
آغاز: برابر۲؛ **انجام:** برابر
خط: نستعلیق خوش، کا: محمد ابراهیم، تا: ۱۱۱۲ق؛ مجدول، صفحه آغازین دارای کتیبه ساده زرین، سطور پایانی بعضی از صفحات چلیپا، صفحه عنوان نسخه یادداشت هبه کتاب از کسی که نامش پاک شده است به تاریخ دوشنبه ۱۸ ربیع الاول ۱۲۰۴ق مطابق ۲۳ از ماه جلالی و سه لیت شعر با مداد به خط ملک نوری، در صفحه پایان بعد از انجامه یادداشت هبه کتاب از طرف نظام الملک به فرزندش ناصر قلی خان در ۲۵ ربیع الثانی ۱۳۳۱ق اقوئیل که نوشته: «ان شاء الله تعالی بخواند و از رویش بنویسد» با مهر بیضوی او به نقش «نظام الملک ۱۲۹۰»، سه ضرب المثل و مصراع که در دوشنبه ۲۰ محرم ۱۳۴۹ق نوشته شده است، برگ‌ها در نسخه جابه‌جا شده که می‌باید بر اساس برگ شمار قدیمی بالای صفحات اصلاح شود؛ تملک: کلبعلی خان؛ مهر: کتابخانه جعفر سلطان القرایی؛ خریداری از جعفر سلطان القرایی؛ کاغذ: نخودی آهار مهره، جلد: تیماج عنابی یک‌لا، ۵۴گ، ۱۰ سطر (۷/۲×۱۰/۸)، اندازه: ۱۲/۹×۱۹سم [ف: ۲۹/۲-۶۶۶]
۲۰. شیراز؛ بنیاد فارس‌شناسی؛ شماره نسخه: ۱۶/۳
آغاز: برابر۱
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ ۶گ (۳۲پ-۳۸ر)، اندازه: ۱۵/۵×۲۸/۵سم [ف:-۳۲]
۲۱. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه: ۶۹۰/۲
آغاز: برابر۱؛ **انجام:** برابر
در فهرست با عنوان «حدیقة الحقیقة» آمده است؛ خط: نستعلیق تحریری،بی‌کا،تا: قرن ۱۲-۱۳؛ ۱۵گ (۱۲۰پ-۱۳۴ر) [ف: ۲-۸۸]
۲۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۶۳۷۷
آغاز: برابر۱؛ **انجام:** برابر
در فهرست با عنوان انتخابی از منتخب حدیقة الحقیقه؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ واقف: نایینی؛ کاغذ: نخودی فرنگی آهار مهره، جلد: مقوایی، ۴۸گ، ۱۲ سطر (۷/۵×۱۳)، اندازه: ۱۳/۵×۲۲سم [ف: ۷-۲۰۸]
۲۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۶۳۷۸

آغاز: برابر۱؛ **انجام:** برابر
در فهرست با عنوان انتخابی از منتخب حدیقة الحقیقة؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ دارای سر لوح زرین تشعیری، مجدول؛ واقف: نایینی؛ کاغذ: نوعی ترمه، جلد: پارچه‌ای، ۵۸گ، ۹ سطر (۶/۵×۱۲)، اندازه: ۱۱×۱۷/۵سم [ف: ۷-۲۰۸]

۲۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۸۰۱۱
آغاز: برابر۱؛ **انجام:** برابر
در فهرست با عنوان انتخابی از منتخب حدیقة الحقیقة؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ مجدول؛ کاغذ: الوان فرنگی آهار مهره، جلد: مقوایی، ۳۲گ، ۱۴ سطر (۶/۵×۱۳)، اندازه: ۱۲/۸×۲۸سم [ف: ۷-۲۰۸]

۲۵. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۰۳۹۲/۱۴
منتخب حدیقة الحقیقة؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: اوایل قرن ۱۳؛ قطع: رقعی بزرگ [میراث شهاب: س۸ش۴-۶۱]

۲۶. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: بدون شماره
خط: نستعلیق ممتاز، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ نسخه نفیس و سراسر از آب طلای ناب، به خط یکی از خطاطان نستعلیق نامدار سده سیزدهم هجری که نامش نیامده، صفحه ۱ و ۲ دارای تذهیب فوق العاده پرکار شیراز و گرانبها و بی‌نظیر و مذهب و مرصع، صفحه ۲ و ۳ نیز دارای طرح اسلیمی از گل و بوته با آب طلای ناب و شنگرف، بین سطور ۴ صفحه نخست دندان موشی رنگین، مجدول با آب طلا و دارای کمند، در صفحه پایانی یک شمایل از وجود مبارک مولا امیرالمؤمنین، این نسخه در کتابخانه یکی از شاهزادگان عصر قاجار بوده و نامش محو شده است. [میراث شهاب: س۷ش۱-۲-۲۴]

۲۷. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۶۰۳۰/۱-۳۰/۱۰۰
آغاز: برابر۱؛ **انجام:** تا بحشر ایدل ارشتاء گفتی ×× هم گفتی چه مصطفی گفتی / هرکه چون خاک نیست بر در او ×× گر فرشته است خاک بر سر او
از اول تا الباب الثانی فی مدح النبی و اصحابه و آله (فی مدح امیر المؤمنین علی بن ابی طالب علیه السلام)؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: وسط و انجام؛ جلد: مقوایی، عطف گالینگور قهوه‌ای، ۱۶گ، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۴×۲۱سم [ف: ۱-۴۸۷]

۲۸. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۲۴۷۴
آغاز: برابر۱؛ **انجام:** برابر
در فهرست با عنوان انتخاب منتخب حدیقة الحقیقة؛ کامل؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۱۰ق؛ مجدول؛ واقف: حسین صالحی، مهر ۱۳۶۲؛ کاغذ: آهاری نباتی، جلد: تیماج زرشکی، ۴۷گ، ۱۱ سطر، اندازه: ۹/۴×۱۴/۸سم [ف: ۱۷-۱۷]

۲۹. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۴۶۵۴/۲-۲۳/۱۷۴
آغاز: برابر۲؛ **انجام:** برابر
خط: نستعلیق شکسته، کا: حسن بن سید کاظم طباطبائی، تا: ۵ صفر ۱۲۴۹ق؛ جلد: تیماج مشکی، ۳۸گ، ۱۳ سطر، اندازه: ۱۱×۱۷سم [ف: ۱-۴۸۷]

۳۰. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۵۱۲۴/۳
آغاز: برابر۱
گزیده گزیده و مغز مغز دیوان سنائی؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: یک‌شنبه ۵ ذیحجه (۲۴ اسفند جلالی ایت ئیل) ۱۲۵۴ق، جا: کاشان، برای نورچشمی میرزا محمد؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج سبز ضربی مقوایی، ۳۵گ (۷۱پ-۱۰۶پ)، قطع: ربعی، اندازه: ۱۳×۲۱سم [ف: ۱۵-۴۱۱۹]

۳۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۱۰۴
خط: نستعلیق خوب، کا: محمد شفیع وصال شیرازی، تا: جمادی الاول ۱۲۵۵ق؛ مجدول، دارای یک سرلوح، در آغاز نسخه صورت مرحوم وصال در یک مجلس نشسته و غلام سیاهی غلیان به دست در پشت سر وی ایستاده، با تاریخ ۱۲۶۷ق؛ کاغذ: متن سفید ترمه، حاشیه نخودی فرنگی، جلد: تیماج مشکی سوخت زرکوب درون روغنی گل بوته آبی، ۵۱گ، ۱۱ سطر (۱۷/۵×۲۰)، اندازه: ۲۰×۲۹سم [ف: ۲-۲۶۸]

۳۲. تهران؛ سلطنتی؛ شماره نسخه: ۵۱۰/۲
خط: نستعلیق ممتاز، بی‌کا، تا: ۱۲۵۶ق؛ کاغذ: فرنگی الوان لبه طلائی، جلد: مقوای روکش تیماج سورمه‌ای حاشیه گل ترنج منگنه‌ای طلائی اندرون کاغذ ابره زرشکی رنگ، قطع: وزیری، اندازه: ۱۸×۲۵سم [ف: ۷-۳۸۰]

۳۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۴۴۴۴
آغاز: برابر۱؛ **انجام:** برابر
در فهرست با عنوان انتخاب منتخب حدیقة الحقیقة؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: شعبان ۱۲۵۸ق؛ مجدول؛ واقف: نایینی؛ کاغذ: زرد فرنگی آهار مهره، جلد: پارچه‌ای، ۴۷گ، ۱۲ سطر (۷/۸×۱۶)، اندازه: ۱۴/۷×۲۲/۵سم [ف: ۷-۲۰۷]

۳۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۶۱۷/۱
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۶۲ق؛ ۱۴ سطر، قطع: وزیری، اندازه: ۱۳×۲۱سم [ف: ۲-۳۶۸]

۳۵. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۱۰۶۴/۸
در فهرست با عنوان انتخاب منتخب حدیقة الحقیقة؛ خط: نسخ و نستعلیق، کا: محمد حسن، تا: ۱۲۷۰ق؛ کاغذ: نباتی، جلد: تیماج یکلا خرمایی، ۶۹ص (۱۶۶-۲۳۴)، اندازه: ۱۰/۵×۱۷سم [ف: ۱۷-۴۵۰]

۳۶. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۲۶۸۱/۳
در فهرست با عنوان انتخاب منتخب حدیقة الحقیقة؛ خط: نسخ و نستعلیق شکسته، کا: محمد بن حاج رجبعلی یزدی اردکانی، تا: ۱۲۷۱ق، جا: اصفهان؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج اسقاطی، ۴۳ص (۳۴-۷۶)، ۱۵-۱۶ سطر چلیپایی، اندازه: ۱۰/۵×۱۷/۲سم [ف: ۱۷-۴۵۲]

۳۷. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه: ۳۵۲۵
آغاز: برابر۱

خط: نستعلیق، کا: عبدالرحیم بن مسکین متخلص بافسر، تا: شعبان ۱۲۷۵ق؛ داری سرلوح، مجدول، مذهب؛ اهدایی: غلامرضا دبیران فرماندار کل یزد؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج قرمز دولایی ضربی درون و عطف و اطراف تیماج ماشی، ۵۳گ، ۱۰ سطر (۵×۱۰)، اندازه: ۹×۱۴/۵سم [ف: ۵-۱۶۸۳]

۳۸. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۹۰۳۶

خط: نستعلیق، کا: داوری، تا: ۱۲۷۷ق؛ مجدول؛ «فرزند نیکو سیرحاجی میرزا علی اکبر این کتاب را خریده است. نوشته شده علی اکبر این کتاب را خریده است. نوشته شده در دهه سوم ذح ۱۲۹۱»؛ مهر: علی حسینی (ص ع)؛ کاغذ: فرنگی، جلد: روغنی با گل و بوته رنگارنگ در درون و بیرون، بغلی، ۷۳گ، ۷ سطر (۷/۵×۴/۵)، اندازه: ۷×۱۱سم [ف: ۱۷-۳۴۳]

۳۹. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۸۹۱

آغاز: برابر۲

خط: نستعلیق خوب، کا: محمد صادق ابن حاج سید یوسف مازندرانی، تا: ۱۲۷۸ق؛ مجدول؛ کاغذ: فرنگی الوان، جلد: مقوایی، ۳۲گ، ۱۲و۱۳ بیت، قطع: ربعی، اندازه: ۱۳×۲۰سم [ف: ۳-۱۳۳]

۴۰. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۵۵۵۹-۲۷/۲۲۹

آغاز: برابر۱؛ **انجام:** چو این گنج از برای عارفان است ×× کسی که این گنج دارد عارف آن است / تو هم بردار گنج ای مرد دانا ×× بعشق پر معنی نعمت الله

خط: تحریری، بی‌کا، تا: ۱۴ ربیع الاول ۱۲۹۷ق؛ کاتب اشعاری دیگری از اصل حدیقه که با اشعار متن مرتبط بوده انتخاب و در حاشیه نسخه تحریر نموده است؛ جلد: مقوا، عطف گالینگور، ۵۵گ، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۱×۱۸سم [ف: ۱-۴۸۷]

۴۱. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۶۸۸۳-۳۵/۶۳

آغاز: بسمله الباب الخامس فی بیان فضیلة العلم ذکر العلم اربح لان فضیلته ارجح. سخن عقل چون تمام آمد ×× علم را درجهان نظام آمد / علم سوی در اله برد ×× نه سوی مال و نفس و جاه برد؛ **انجام:** کاندرین روزگار سالک اوست ×× چشم باز اندرین سالک اوست / گفتم آن نور کیست گفتا نور ×× بوالمفاخر محمد منصور

خط: نستعلیق، کا: ابوالقاسم بن محمد اسماعیل، تا: پنج‌شنبه ۸ ربیع الثانی ۱۳۰۶ق، جا: دارالخلافه طهران؛ جلد: تیماج زیتونی، ۱۰۸گ، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۷×۲۲سم [ف: ۱-۴۸۸]

۴۲. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۲۳۹۸-۱۳/۷۸

آغاز: برابر۱؛ **انجام:** برابر

کا: عباس بن مشهدی لاهیجانی، تا: ۹ ذیقعده ۱۳۰۹ق؛ مجدول مرصع؛ جلد: تیماج قهوه‌ای ضربی مجدول، ۴۳گ، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: ۱-۴۸۷]

۴۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۴۲/۴-فیروز

خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۳۱۴ق، جا: اصفهان؛ کاتب نخست قسمت آخر انتخاب حدیقه را (از اصل رابع) تا آخر و پس از آن تمام آن را (از اول تا آخر) نگاشته؛ مجدول؛ کاغذ: فرنگی شکری رنگ، جلد: تیماج عنابی یک‌لا، ۷۹ص (۱۶۸-۲۴۷)، ۱۴ سطر، قطع: خشتی [ف: ۲۱-۲۵۱]

۴۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۴۲۷۵/1

آغاز: برابر۱؛ **انجام:** برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۷ جمادی الاول ۱۳۱۶ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مقوایی و آبی، ۲۲ سطر، قطع: وزیری، اندازه: ۱۱×۱۸سم [ف: ۱۱-۲۹۰]

۴۵. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۰۳۸۹

آغاز: برابر۱؛ **انجام:** برابر

در فهرست آمده است که این گزیده برای ظفرالدوله امیرتومان (از رجال دوره قاجار) انتخاب شده است؛ خط: نستعلیق متوسط، بی‌کا، تا: ۱۳۱۹ق؛ سرلوح مذهب با اکلیل، محل رقم پایان کتاب دارای کتیبه طلا؛ کاغذ: نخودی آهارمهره، جلد: تیماج تریاکی، ۵۳گ، ۱۰ سطر، اندازه: ۱۰×۱۵/۵سم [ف: ۹-۳۴۹]

۴۶. قم؛ حافظیان، ابوالفضل؛ شماره نسخه: ۶/۳

آغاز: برابر۱؛ **انجام:** برابر

خط: نستعلیق، کا: محمد علی بن محمد حسین اصفهانی، تا: ۱۳۲۴ق؛ جلد: مقوایی، ۲۶گ (۵پ-۳۰ر)، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۱/۵×۱۷/۵سم [ف]

۴۷. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۷۷۷۷/۲-۵۲/۱۱۷

آغاز: برابر۱

در فهرست با عنوان حدیقه سنایی؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ ۲۶گ، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۴×۱۹سم [ف: ۳-۱۶۱۴]

۴۸. خوی؛ نمازی؛ شماره نسخه: ۷۳۵/۴

آغاز: برابر۱

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ در اولش «از کتب داداش حاجی موسی اعلی الله مقامه است حرره احمد بن محمد حسن»؛ واقف: حاج امین پناهنده؛ جلد: تیماج سوخت بانقش گل و بوته و حاشیه مذهب، لولادار، پشت جلد اسلیمی، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۰×۱۵سم [ف:-۳۹۵]

۵۰. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۵۱۶۴/۳

آغاز: برابر۱؛ **انجام:** برابر

خط: نستعلیق زیبا، کا: سید حسین عرف هندی موسوی حسینی، بی‌تا؛ کاغذ: فستقی، جلد: روغن گل و بوته، ۴۳گ (۵۲پ-۹۵)، ۱۱ سطر، اندازه: ۷/۵×۱۱/۳سم [ف: ۸-۲۳۲]

۵۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۳۵۶۱/۶

آغاز: برابر۲

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ مجدول مذهب؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ترنج با سر، لچکی مجدول، ۴۸گ (۱۳۵پ-۱۸۳پ)، ۱۱ سطر، اندازه: ۱۰/۵×۲۰/۵سم [ف: ۳۷-۵۴]

۵۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۴۶۹۷

آغاز: برابر۱؛ **انجام:** برابر
خط: نستعلیق، کا: باب شاه به تصدیق شمس الادباء، بی‌تا؛ سرلوح بسیار زیبا با رنگ‌های لاجورد، شنگرف، سپید و مشکی، در هامش صفحه آخر یادداشت میرزا علی اصغر که از شاگردان مشهود رویش عبدالمجید است؛ کاغذ: سپاهانی، ۵۲گ، ۱۰ سطر، اندازه: ۱۸×۲۶سم [ف: ۱۳-۷۸]

۵۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۴۵۱
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ دو صفحه اول مذهب؛ ۵۳گ، ۱۰ سطر، قطع: ربعی، اندازه: ۱۱×۱۸سم [ف: ۲-۲۶۵]

۵۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۸۸۵۲/۴۵
آغاز: برابر۱؛ **انجام:** زین دو در در فنا بپرهیزی ×× از بقا هم درونشان چیزی
خط: نستعلیق و شکسته، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ در نسخه با نام «منتخب حدیقه افضل الحکماء حکیم سنائی علیه الرحمه»؛ کاغذ: نخودی آهار مهره، جلد: میشن قهوه‌ای ضربی با ترنج و سرترنج و جدول، عطف و سجاف چرم قهوه‌ای تیره، ۲۰ص (۴۴۳-۴۶۲)، اندازه: ۱۶/۱×۲۷/۸سم [ف: ۲۹/۱-۱۳۰]

۵۵. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۲۶۰۸۷
بی‌کا، بی‌تا؛ خریداری از سید مرتضی علی حسینی [رایانه]

۵۶. تهران؛ سلطنتی؛ شماره نسخه: ۲۲۱۸
آغاز: برابر۱؛ **انجام:** برابر
منتخبی است از حدیقه الحقیقه که چند صفحه افتادگی دارد؛ خط: نستعلیق عالی، بی‌کا، بی‌تا؛ مجدول، مذهب، با سرلوح مذهب مرصع به طرح گنبد، در سنوات ۱۲۳۲ و ۱۲۸۲ به ترتیب از عرض کتابخانه فتحعلیشاه و ناصرالدین شاه قاجار گذشته است؛ مهر: میرزا مهدیخان نادری، ناصرالدین شاه قاجار؛ جلد: مقوای روکش چرم ساغری مشکی وسط ترنج دو سرترنج بریده و چهار لچکی ضربی زمینه طلاپوش گل برجسته زرشکی رنگ، ۱۰۲ص، ۱۰ سطر، قطع: وزیری، اندازه: ۱۶/۴×۲۵سم [ف: ۳-۶۷۳]

۵۷. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۲۱۳۹۳۴/۱
آغاز: برابر۲
خط: نستعلیق چلیپا،بی‌کا،بی‌تا؛ ۴گ (۷۲پ-۷۵پ) [ف: ۳۷-۵۲۲]

۵۸. تهران؛ سلطنتی؛ شماره نسخه: ۵۳۲/۳
آغاز: بسمله. ای درون پرور برون آرای ××× وی خر بخش بی خرد بخشای؛ **انجام:** غم گریزد چو او شود خندان ×× بتک و پای جامه در دندان
خط: نستعلیق خوش، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: کشمیری کبود رنگ متن غبار زرافشان، جلد: مقوای ابره تیماج مشکی جدول طلایی وسط ترنج دو سرترنج ضربی، اندرون: تیماج عنابی مجدول زرین با ترنج و سرترنج، قطع: وزیری متوسط، اندازه: ۱۲/۴×۲۳/۵سم [ف: ۴-۱۱۴۹]

۵۹. تهران؛ سلطنتی؛ شماره نسخه: ۱۸۱۳/۱
آغاز: برابر۱؛ **انجام:** برابر
خط: نستعلیق خوب، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج روکش ترمه شال انگوری حاشیه سجاف تیماج منگنه‌ای، قطع: ربعی، اندازه: ۱۲/۵×۲۱سم [ف: ۴-۱۱۲۳]

۶۰. تهران؛ سلطنتی؛ شماره نسخه: ۱۷۲۰/۱
آغاز: برابر۱؛ **انجام:** برابر
خط: نستعلیق جلی، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: فرنگی الوان، جلد: مقوای ابره پارچه زربفت تک بوته نباتی رنگ حاشیه تیماج تشکی کمند طلایی، قطع: وزیری، اندازه: ۱۶×۲۵سم [ف: ۴-۱۱۲۵]

۶۱. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۴۶۸۳/۳-۲۳/۲۰۳
آغاز: برابر۱؛ **انجام:** برابر، شب پنج‌شنبه شد تمام کتاب ×× برید خاطی این برای ثواب
خط: نستعلیق شکسته، کا: علی، بی‌تا؛ جلد: تیماج کرم ضربی مجدول گرهی با ترنج و سرترنج، ۵۲گ، ۱۰ سطر، اندازه: ۱۰×۱۶سم [ف: ۱-۴۸۷]

● الهی نامه / شعر / فارسی

elāhī-nāme

عطار، محمد بن ابراهیم، ۵۳۷؟-۶۲۷ ؟ قمری

ʻattār, mohammad ebn-e ebrāhīm (1143-1230)

از مثنوی‌های فریدالدین عطار نیشابوری می‌باشد که در بحر هزج سروده و بیش از ۷۰۰۰ بیت دارد. کتاب دارای یک «مقدمه» و شش «فصل» عمده و شامل بیست و دو «مقاله» و یک «خاتمه» می‌باشد. خلاصه داستان این است که خلیفه‌ای دانا و توانا شش پسر داشت که همه دانستنی‌ها را آموخته و به هر چیز دلخواهی راه یافته بودند اما باز هم هر یک آرزویی در دل داشته و از ناکامی خود اندوهناک بودند و بعد در طی هر بخش آرزوهای پسران با پدر بیان گردیده است. وی درباره مثنوی می‌گوید: «در گنج الهی برگشادم ×× الهی نامه نام این نهادم». شمار بیت‌ها در نسخه گوناگون است، در نسخه چاپ فؤاد روحانی ۷۲۹۰ بیت است.

آغاز: ۱: بنام آنک ملکش بی زوال است ×× به وصفش عقل صاحب نطق لال است(چاپ روحانی)
۲: بنام کردگار هفت افلاک ×× که پیدا کرد آدم از کفی خاک
۳: الهی نامه را آغاز کردم ×× بنامت باب نامه باز کردم
چاپ: این مثنوی به تصحیح فؤاد روحانی در ۱۳۳۹ چاپ شده.
[نسخه‌های منزوی ۱۸۸۳/۳؛ الذریعة ۷۲۹/۹؛ فهرستواره منزوی ۲۲۷/۱۰]

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۰۶۹
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۸؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ با ترجمه‌های ترکی برخی لغات در حاشیه؛ کاغذ: سفید، جلد: تیماج قهوه‌ای و مقوایی نو، ۱۲۶گ، ۲۵سطر (۱۰×۱۸)، اندازه: ۱۷×۲۷سم [سنا: ف: ۲-۱۱۲]

۲. تهران؛ سلطنتی؛ شماره نسخه: ۲۷۰/۶

آغاز: من کلامه غفر الله له و لوالدیه. نگه دار فرصت کی عالم دمی است ×× دمی پیش دانا به از عالمی است / بنام آنک ملکش بی زوال است ×× به وصفش عقل صاحب نطق لال است؛ **انجام:** که جز از فضل تو روئی ندارد ×× گر از طاعت سر موئی ندارد. تمت المقالات الملقبه بالهی نامه من مبدعات الشیخ العارف الکاشف المرشد زبده ارباب الطریقت قدوه اصحاب الحقیقه فرید الملة و الحق و الدین محمد العطار النیشابوری رحمه الله علیه حامدا و مصلیا.

خط: نسخ تحریری، بی‌کا، تا: ۷۳۱ق؛ پشت صفحه اول نوشته شده: «مطابق ثبت کتابچه کتابخانه مبارکه است ۱۲۸۲»، در ذیل صفحه آخر آمده: «پوشیده نماند که این کتاب سیصد و یازده ورق است هر ورقی ۱۰۸ بیت که مجموع ۳۳۵۰۰ بیت می‌باشد ... یک جمله محذوف و محو گردیده است پنج هزار و بیست و پنج دینار می‌شود کاغذ و جلد و جدول تذهیب هیچ یک در حساب نیامده است»، و همچنین رقم دیگر «ابن حسین خان این کتاب را فقیر حقیر حاجی قطب الدین به نواب سیادت پناه خداوندی ام قربت نمودم که در کتابخانه ایشان بیادگاری باشد بشرط آنکه بکسی نبخشند که بنده به آن راضی نیستم و بهل نمی‌کنم.»، مجدول، دارای چهار کتیبه، مذهب؛ مهر: ناصرالدین شاه قاجار، حسین بن هدایت الله، محمد رضا الحسینی، مشیر السلطنه مورخ به‌تاریخ ۱۳۲۲؛ کاغذ: بخارایی، جلد: مقوای روکش چرم مشکی ساده وسط ترنج و دو سرترنج و یک حاشیه منگنه‌ای طلایی، قطع: رحلی، اندازه: ۲۴×۳۵/۵سم [ف: ۴-۸۰۲]

۳. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۱۳۸۰/۳-ف

نسخه اصل: کتابخانه ملی (دولت علیه ایران) ش۴۴۳؛ خط: نسخ، کا: ابوبکر بن علی بن محمد اسفرایینی معروف به باکان، تا: شعبان ۷۳۱ق [فیلمها ف: ۱-۱۶۷]

۴. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۲۴/۱۳-ف

نسخه اصل: موزه بریتانیا Add. 27261؛ خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۹ [فیلمها ف: ۱-۴۰۲]

۵. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۶۳۳۰

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۹؛ یادداشت تملک مورخ ۹۰۳ به زبان ترکی؛ کاغذ: کاغذ دولت آبادی، جلد: مقوا، عطف و میشن قهوه‌ای، ۱۲۳گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۱/۵×۱۸/۳سم [ف: ۲-۳۵]

۶. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۲۶۵۹/۳

آغاز: برابر۲؛ **انجام:** چنین گفت او که من رحمت چه دانم ×× من آن دانم که خون جمله دانم

خط: نسخ کهن، بی‌کا، تا: قرن ۹؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج قرمز، ۱۱۱گ (۴۱۹-۵۲۹)، ۳۰نیم سطر (۹/۵×۱۵)، اندازه: ۱۱/۵×۱۸/۵سم [ف: ۸-۴۰۶]

۷. تهران؛ مفتاح؛ شماره نسخه: ۶۲۶/۱

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۹ [نشریه: ۷-۲۱۱]

۸. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۵۹۷۴/۶

انجام: که از طاعت سرمویی ندارد.

خط: نستعلیق، کا: عبدالقادر بن علی بن محمد بدر الاسترآبادی، تا: شعبان ۸۰۹ق؛ مجدول، مذهب؛ کاغذ: ترمه، جلد: میشن آلبالویی سیر ضربی شکسته، ۶۶گ (۷۵ر-۱۴۱پ)، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۸/۵×۳۶/۲سم [ف: ۹-۱۱۶]

۹. تهران؛ مینوی؛ شماره نسخه: ۳۹۶بخش۳

کا: محمد حلوایی، تا:شنبه۲۷جمادی الاول۸۱۳ق؛ ۱گ [ف:-۱۵۷]

۱۰. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۱۲۰۵/۶

آغاز: برابر۲

نسخه اصل: کتابخانه ایاصوفیا، استانبول ترکیه، ش ۴۷۹۲؛ خط: نسخ، کا: اسعد بن احمد بن محمد، تا: با تاریخ ۸۱۵ق؛ ۲۵۲ص (۷۷۲-۱۰۲۴ در حاشیه) [عکسی ف: ۴-۱۳]

۱۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۱/۳۰-عکس

نسخه اصل: ایاصوفیا ش ۴۷۹۲؛ خط: نسخ، کا: اسعد بن احمد بن محمد کاتب، تا: ۸۱۶ق، جا: شیراز؛ در هامش از برگ ۴۰۹ر [فیلمها ف: ۳-۲۱۷]

۱۲. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۵۹۵۵/۳

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۸۱۹ق؛ کاغذ: ترمه سمرقندی، جلد: میشن قهوه‌ای مغزیدار، ۲۵ سطر [ف: ۹-۱۱۲]

۱۳. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۲۴۱/۱-ف

نسخه اصل: اونیورسیته ش ۵۳۸. در ۶۷۰۰ بیت؛ خط: نستعلیق ریز و خوش، بی‌کا، تا: با تاریخ ۸۲۶؛ ۱۴۰گ (۴پ-۱۴۴ر)، ۲۵ سطر [فیلمها ف: ۱-۴۴۱]

۱۴. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۱۰۴/۱۳-ف

نسخه اصل: عاطف افندی ش ۲۲۴۱؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: چهارشنبه ۴ ذیقعده ۸۲۸ق؛ ۱۱۵گ (۳۴۷-۴۶۲)، ۲۳ سطر [فیلمها ف: ۱-۴۰۹]

۱۵. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۴۷۵۷/۵

خط: نسخ، کا: عمر بن بایزید بن عمر الهرابیالی، تا: شوال ۸۳۴ق، جا: شیراز؛ افتادگی: آغاز؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: میشن یشمی ضربی، در متن و حاشیه است، ۱۵ سطر، اندازه: ۲۰/۶×۲۸سم [ف: ۸-۸۲]

۱۶. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۲۷۰۷/۳-ف

نسخه اصل: دار الکتب المصریة ش ۲۳ تصوف فارسی؛ خط: نسخ، کا: بایزید ابراهیم تبریزی، تا: ۸۵۱ق؛ ۱۸۵گ (هامش ۱۳۳-۳۱۸)، ۳۵ سطر (۱۷×۲۶) [فیلمها ف: ۱-۷۲۱]

۱۷. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۴۶۲۷/۳

خط: نستعلیق، کا: حاجی حسن بن سلغر بن حاجی حسن الشریف، تا: جمادی الثانی ۸۵۴ق؛ مجدول؛ جلد: میشن سیاه، ۳۶ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۲/۵سم [ف: ۷-۴۴۲]

۱۸. تهران؛ سلطنتی؛ شماره نسخه: ۲۱۵۳/۱

آغاز: برابر۳؛ **انجام:** که جز از فضل تو بوئی ندارم ×× که از طاعت سر موئی ندارم. تمت الکتاب المسمی بالهی نامه من کلام

حضرت افصح المتکلمین شیخ فرید الدین عطار بعون الملک الغفار و صلی الله علی محمد المختار و علی آله و سلم.
خط: نستعلیق خوب، بی‌کا، تا: ۸۸۰ق؛ در حاشیه صفحه آخر کتاب شرحی راجع به تملک این نسخه در کتابخانه امیر اصلان خان نوشته شده با سجع مهر بتاریخ شهر جمادی الثانی ۱۲۶۶، این نسخه به سال‌های ۱۲۸۲ و ۱۳۲۲ به ترتیب از عرض گذشته با سجع مهر ناصرالدین شاه قاجار، مجدول، مذهب، دارای ترنج و چهار سرترنج تزئینی مذهب مرصع بسیار عالی، دارای کتیبه مذهب مرصع، با سرلوح مذهب مرصع بسیار عالی؛ کاغذ: دولت آبادی، جلد: مقوای ابره تیماج قهوه‌ای سوخته ضربی، قطع: وزیری حجیم، اندازه: ۱۶/۸×۲۶سم [ف: ۴-۷۹۳]

۱۹. تبریز؛ ملی؛ شماره نسخه: ۳۶۳۵/۶

آغاز: برابر۳؛ **انجام:** که جز از فضل تو بوئی ندارم ××که از طاعت سر موئی ندارم
خط: نسخ، بی‌کا، تا: با تاریخ ۸۸۵ق؛ کاغذ: آهار مهره سمرقندی، جلد: چرمی تریدکی پوسیده، ۶۳گ، ۵۴ سطر چهار ستونی، اندازه: ۱۳×۲۲سم [ف: ۳-۱۱۲۷]

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۳۱۰۳/۴-ف

نسخه اصل: همان نسخه بالا [فیلمها ف: ۲-۷۷]

۲۰. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۷/۲۶-فیروز

آغاز: زهی خدمت که از تعظیم آن جاه ×× نیابد کس ورای او بدان راه؛ **انجام:** به پاکی آن صفت راشد خریدار ×× به دست آن صفت آمد به دیوار
الهی نامه (انتخاب)، انتخاب از مثنوی عطار نیشابوری؛ خط: نستعلیق، کا: سلطان علی، تا: ۸۸۶ق؛ افتادگی: آغاز و وسط و انجام؛ کاغذ: سمرقندی شکری، جلد: تیماج مشکی، ۳۳ص (۶۹-۱۰۲ در حاشیه دفتر)، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۱/۵×۱۶سم [ف: ۲۱-۱۹۲]

۲۱. تهران؛ مفتاح؛ شماره نسخه: ۵۷۵/۷

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ مجدول [نشریه: ۷-۲۱۱]

۲۲. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۵۰۶۲/۸

خط: نستعلیق،بی‌کا،تا:۹۴۶ق؛کاغذ:ترمه،جلد: رویه ساغری سیاه، ۵۲گ (۴۸۰پ-۵۳۲پ)، اندازه: ۱۹/۵×۲۹/۲سم [ف: ۴-۶۶۳]

۲۳. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۶۰۷۵/۴

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: دوشنبه ۲۵ شعبان ۹۶۵ق؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: گالینگور و عطف تیماج سرخ، ۳۶۲ص (۴۳۷-۷۹۹)، ۲۲ سطر (۸×۱۶)، قطع: ربعی، اندازه: ۱۳×سم [ف: ۱۶-۱۹۲]

۲۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۱۵۶

در فهرست به نام کلیات عطار آمده است؛ خط: نستعلیق خوب، بی‌کا،تا: ظاهراً ۹۶۸ق؛ افتادگی: آغاز و وسط و انجام؛ اینک در حدود پنجهزار (۵۰۰۰) بیت می‌باشد، بنابراین در حدود دو هزار بیت از الهی نامه کم دارد؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماجی، ۳۴۴گ،۱۵بیت،قطع:خشتی باریک،اندازه:۱۶×۲۴سم [ف: ۳-۴۰۷]

۲۵. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۲۵۹۹/۱

آغاز: برابر۳؛ **انجام:** که جز از فضل تو روئی ندارد ×× چه از طاعت سر مویی ندارد
۶۰۰۰ بیت؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: روغنی، بوم نارنجی زرک، گل کوکب الوان، درون زرشکی، ۱۲۰گ (۱-۱۲۰)، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۲۱سم [ف: ۸-۳۳۴]

۲۶. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۶۳۳۲

آغاز: برابر۱؛ **انجام:** تو فضل خویشتن را یار من کن ×× جوی از رحمتت در کار من کن.
خط: نستعلیق کتابتی، بی‌کا، تا: ۱۰۰۵ق؛ این نسخه کامل بوده و هفت برگ از انتهای نسخه نونویسی شده است در ۱۲۸۰ق؛ واگذاری بنیاد مستضعفان در شهریور ماه ۱۳۶۷؛ کاغذ: حنایی، جلد: تیماج، ۱۸۸ص (۸۵۲-۱۰۴۰)، چهار ستونه ۱۹ سطر، اندازه: ۱۲/۳×۲۰سم [ف: ۱۷-۱۵]

۲۷. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۲۵۷۶

آغاز: بسمله، بازگو از نام نامی اله ×× سوی جنات وصالش جوی راه؛ **انجام:** دل بود آیئنه وجه اله ×× دل بود گنجینه آن پادشاه
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: محتملا قرن ۱۳؛ کاغذ: فرنگی، جلد: کاغذی، رویه کاغذی، عطف تیماج مشکی، مقوایی، ۱۲۴گ، ۱۵سطر (۷×۱۵)، اندازه: ۱۶×۲۲سم [ف: ۶-۹۸]

۲۸. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۰۳۹۲/۲۴

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: اوایل قرن ۱۳؛ قطع: رقعی بزرگ [میراث شهاب: س۸ش۴-۶۱]

۲۹. تهران؛ فرهاد معتمد؛ شماره نسخه: ۱۷۹

خط: نستعلیق، کا: محمد رضای حسینی شریفی شیرازی، تا: ۱۲۹۳ق، به‌دستور فرهاد میرزا؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج سرخ زرکوب،۱۸گ،۷ سطر (۴×۱۱)، اندازه: ۱۶×۱۹سم [نشریه: ۳-۱۴۹]

۳۰. همدان؛ برنا، قاسم؛ شماره نسخه: ۳۰/۲

خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۴ [نشریه: ۵-۳۷۶]

۳۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۷۳۵۷/۱

آغاز: هست بسم الله الرحمن الرحیم ×× مطلع دیباچه فرد قدیم / به نام آن که نامش بی زوالست ×× به وصفش عقل صاحب نطق لالست؛
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ مجدول مذهب؛ جلد: روغنی زرد عطف تیماج، ۶۳گ (۱پ-۶۳ر)، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۵×۲۲سم [ف: ۲۵-۳۳۸]

۳۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۱۵۴/۳

بی‌کا، بی‌تا؛ ۱۴۲ص (۱۵۹-۳۰۰) [ف: ۳-۴۰۷]

۳۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۱۴۷/۱

خط: نسخ، کا: حسین بن محمود بن فضل الله مشهور به خاصه، بی‌تا؛ ۱۵۶ص (۱-۱۵۶) [ف: ۳-۴۰۳]

۳۴. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۲۷۱۵۱

بی‌کا، بی‌تا؛ خریداری از یدالله بدر [رایانه]

۳۵. تهران؛ مهدوی؛ شماره نسخه: ۸۸۴/۳
خط: نستعلیق خوش، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج مشکی، ۹۶گ (۲۰۵پ-۳۰۰ر) [نشریه: ۳-۴۸۴]

۳۶. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۴۴۳/۱
آغاز: برابر۳
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ مجدول؛ ۵۰ سطر، قطع: رحلی، اندازه: ۲۱×۳۴سم [ف: ۲-۲۶۰]

۳۷. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه: ۶۵/۱۱
فقره‌ای منقول از الهی نامه عطار؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ در صفحه عنوان یادداشتی به‌خط و مهر محمد مهدی تفنگدار محلاتی متخلص به فدائی مورخه ۱۳۱۴؛ جلد: تیماج مشکی، اندازه: ۱۷×۲۲/۵سم [ف: ۱-۴۹۴]

۳۸. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۵۲۳۸/۱
خط: نستعلیق ریز و خوش، کا: پیر حسین، بی‌تا؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج مشکی مقوایی ضربی زرکوب درون و بیرون، ۱۳۹گ (۳پ-۱۴۲ر)، ۲۳ سطر (۹×۱۹)، اندازه: ۱۳×۲۳سم [ف: ۱۵-۴۱۷۲]

● **الهی نامه** / شعر / فارسی

elāhī-nāme

حسینی قزوینی، حسین بن محمد حسن، ۱۱۸۴-۱۲۴۹ قمری

hoseynī qazvīnī, hoseyn ebn-e mohammad hasan (1771-1834)

تاریخ تألیف: ۱۲۲۹ق
یکی از مثنوی‌های پنج‌گانه اوست حدود ۹۱۲ بیت. سپس «اشترنامه»، «مهر و ماه»، «وامق و عذرا»، «وصف الحال».
آغاز: بنام خداوند بالا و پست ×× که مخمور اویند هشیار و مست / نه در هوشیاری بهوش ازویند ×× که در باده خواری بجوش ازویند
انجام: بگو با پدر چون شدی زینجهان ×× بر یار دلجو به دارالجنان / ز تاریخ اگر بایدت یادگار ×× بگو شد حسینم به دار القرار
چاپ: مشار ۱۹۱۸/۲ (۱چاپ)
[الذریعة ۲۸۴/۲ و ۲۵۷/۷؛ فهرستواره منزوی ۲۳۱/۱۰؛ رک: خمسه حسینی]

۱. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۵۲۹۳/۴
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، کا: محمد اسمعیل شیرازی، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: ترمه، جلد: رویه ساغری ضربی نقاشی شده، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۶×۲۵/۶سم [ف: ۲-۲۳۳]

۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۸۹۰
آغاز: برابر
از مثنویات حسینی است و در حدود ۹۱۲۵ بیت می‌باشد، چنان که در این بیت: ز تاریخ اگر بایدت یادگار ×× بگوشد حسینم بدارالقرار؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۳۸ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج، ۱۹۸گ، ۲۳سطر، قطع: وزیری، اندازه: ۱۳/۵×۲۱/۵سم [ف: ۳-۱۳۲]

۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۰۵۱/۳-طباطبائی
آغاز: الهی به رندان دردی کشت ×× که مستند از باده بی غشت؛
انجام نسخه: : رهد تا تن من زد ماندگی ×× به در خواندگی یا زدرر اندگی
بخش کوتاهی از الهی نامه است؛ خط: شکسته، نستعلیق، کا: محمد اسماعیل ولد حاج محمد باقر شیرازی، تا: ۱۳۳۱ق؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ مجدول، دارای کمند آب طلا؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۹ص (۱۸۲-۱۹۰)، ۱۵سطر، قطع: رقعی، اندازه: ۱۰×۱۸سم [ف: ۲۳-۳۶۵]

● **الهی نامه** / شعر / فارسی

elāhī-nāme

ساقی خراسانی، محمد زمان بن کلبعلی خان، -۱۲۸۶ قمری

sāqī xorāsānī, mohammad zamān ebn-e kalb-'alī xān (-1870)

مثنوی عرفانی است.
آغاز: نور ازل از مشرق انوار بر آمد ×× از هر طرف آوازه بسیار بر آمدند / بر خود نگران شد ×× آشوب جهان شد
انجام: باد باقی با بقای حق مدام ×× این الهی نامه دایم و السلام
[فهرستواره منزوی ۲۲۵/۱۰]

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۹۹۰/۷
خط: نستعلیق، کا: میرزا رحیم شیرازی، تا: ۱۲۸۶ق؛ ۸۰ص (۱۵۷-۲۳۶) [ف: ۳-۲۳۷]

۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۵۹۶۱
آغازو انجام: برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: شب یک‌شنبه ۱۸ شعبان ۱۳۰۰ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مقوا، عطف تیماج تریاکی، ۴۹گ، ۱۵ سطر (۹/۵×۱۴)، قطع: ربعی، اندازه: ۱۷×۲۱سم [ف: ۱۶-۱۶۷]

● **الهی نامه** / مناجات / فارسی

elāhī-nāme

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۹۵۲۰/۹
آغاز: بسمله. الهی و سیدی و مولای ببرکت عظمت و جلال تو الهی به برکت عزت و کبریاء تو الهی
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج قهوه‌ای یک‌لا، ۴گ (۲۲ر-

۲۶ر)، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۱/۵×۱۶سم [ف: ۳۰-۱۹۱]

● **الهی نامه (منتخب)** / شعر / فارسی

elāhī-nāme (mn.)

شیرازی، غیاث الدین منصور، ق۱۱ قمری

šīrāzī, qīyās-od-dīn mansūr (- 17c)

اهدا به: بەدستور نظام الدین احمد

تاریخ تألیف: ۱۰۶۰ق

شامل منتخبی از اشعار الهی نامه است که غیاث الدین منصور بەدستور نظام الدین احمد در سال ۱۰۶۰ نوشته است.

آغاز: بهر کاری خدا را یاد میدار ×× خدا را تا توان از دست مگذار

انجام: در رسم و ره کدام عقلست و تمیز ×× یک محنت را هزار چندان کردن

[فهرستواره منزوی ۲۳۰/۱۰]

شیراز؛ ملی؛ شماره نسخه: ف۱۲/۴

آغاز و انجام: برابر؛ حسب الفرموده میرزا نظام الملة و الدین احمد اسلمه الله تعالی این جزو مرقوم قلم شکسته رقم گردید سنه ۱۰۶۰ و انا الداعی لخلود طلاله و دوام توفیقاته غیاث الدین منصور الحسنی الحسینی الانجوئی

خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۰۶۰ق؛ مجدول، مذهب؛ ۲گ، ۲۶ سطر، اندازه: ۵/۵×۱۴سم [ف: ۱-۱۶]

● **الی طریق الحق = رسالة الی فخرالدین الرازی = رسالة الدواء ای التریاق = رسالة الدعوة الی طریق العلم = رسالة فی معرفة الیقینیة و الوسائل المؤدیة الیها** / عرفان و تصوف / عربی

ilā ṭarīq-il ḥaqq = r.-un ilā faxr-id-dīn-i rāzī = r.-ud dawā' ay at-taryāq = r.-ud da'wa ilā ṭarīq-il 'ilm = r.-un fī ma'rifat-il yaqīnīya wa-a wasā'il-il mu'addīya ilay-hā

ابن عربی، محمد بن علی، ۵۶۰-۶۳۸ قمری

ebn-e 'arabī, mohammad ebn-e 'alī (1166-1241)

یکی از شاگردان فخر رازی که با ابن العربی دوستی داشته برای او حکایت کرده که رازی روزی بر منبر گریست و شاگردان از او سبب گریه پرسیدند پاسخ گفت در مسئله‌ای که ۳۰ سال اعتقادی داشتم اکنون برایم مسلم شد که اعتقاد ۳۰ ساله من در آن مسئله خطا بوده و گریه‌ام از آن است که شاید همین عقیده که اکنون دریافتم نیز خطا باشد. محی الدین این نامه را به رازی نوشته و بەاستناد همین گفته، او را به ترک علوم نظری و مباحث فکری و اتخاذ طریقه ریاضت و سلوک و خلوت خوانده است. ابن عربی در اوایل این نامه از غزالی با عنوان «سیدنا ابوحامد» یاد کرده و او را از خود دانسته است. در جایی دیگر می‌گوید: «از چه رو در این ورطه مانده‌ای و در راه ریاضت‌ها و مجاهدات و خلوات که با سنت رسول (ص) مطابق است وارد نمیشوی». آقای سید محمد باقر سبزواری بخشی از این نامه را ترجمه کرده و این ترجمه را در ضمن ۱۴ رساله به چاپ رسانیده‌اند. مایل هروی در شرح حال فخر رازی از این نامه یاد کرده و نوشته در کشکول بهائی نقل شده و نیز گوید معلوم نیست فخر رازی، به این نامه محی الدین جواب داده یا نه.

آغاز: الحمدلله و سلام علی عباده الذین اصطفی ... أما بعد فانا نحمدالله الیك الذی لا اله الا هو قال رسول الله اذا أحب احدکم اخاه فلیعلمه ایاه و أنا احبک.

انجام: الاذعان للحق و التسلیم له ان لم یکن الایمان به و هذا تمام الرسالة و الله ولی الکفایة و التوفیق و الصلوة و السلم علی نبیه و صفیه محمد و آله و عشیرته.

چاپ: در کشکول شیخ بهائی (ص ۶-۳۵۳) تهران، ۱۳۲۱؛ در ضمن رسائل ابن عربی، دار احیاء التراث العربی، بیروت

[شرح حال فخر رازی از مایل هروی چاپ افغان ص ۱۱۲؛ ریحانة الادب ۲۵۵/۵؛ رسائل ابن العربی، چاپ بیروت]

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۰۰۲۹/۳۵

خط: نسخ و نستعلیق، کا: عبدالله کرمانی، تا: قرن ۱۱؛ مصحح؛ جلد: تیماج جگری، ترنج با سرترنج طلایی، ۱ص (۱۰۲)، اندازه: ۱۲×۱۷سم [ف: ۳۲-۳۹]

۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۵۲۳۶/۶

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ مصحح؛ کاغذ: شرقی، ۶گ (۳۴-۳۹)، ۱۴ سطر، اندازه: ۷×۱۴سم [ف: ۳۸-۶۶۶]

۳. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۳۴۲۶/۴

آغازو انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ مصحح؛ کاغذ: شرقی، ۴گ (۲۹-۳۲)، ۱۹سطر، اندازه: ۵×۱۲سم [ف: ۳۴-۶۶]

۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۹۴۶۶/۱۴۳

به نقل از شیخ بهائی؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ ۲ص (۳۰۰-۳۰۱) [مختصر ف:-۶۵۸]

۵. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۲۰۹۶/۶

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج سرخ ضربی، ۴گ (۳۴ر-۳۷پ)، ۱۵ سطر (۶×۱۳)، اندازه: ۱۳×۱۸/۵سم [ف: ۸-۷۲۲]

۶. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۸۲۹/۷

خط:نسخ،بی‌کا،تا:با تاریخ۱۰۲۲ق؛۲گ (۳۵ر-۳۶ر) [ف: ۵-۱۹۸]

۷. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۵۱۳۸/۱۰۹

آغاز: بسمله، الحمد لله و سلام علی عباده الذی اصطفی ... و بعد

فان الله تعالی یقول تواصوا بالحق و قد وقفت علی توالیفک و ما ایدک الله به من القوة المتخیلة و الفکر الجید؛ **انجام:** برابر
خط: نستعلیق، کا: محمد رفیع الحسینی، تا: محرم۱۰۲۷ق، ۱گ (۴۴۵) [ف: ۱۵-۱۸۴]

۸. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۹۳۶/۶

آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: محمد بن جلال الدین محمد شهیر به مؤمن کاشانی، تا: ۱۰۲۸ق؛ کاغذ: اصفهانی شکری رنگ، جلد: تیماج قرمز روشن بدون مقوا، ۴ص (۵۸-۶۱)، ۲۳ سطر، قطع: خشتی باریک، اندازه: ۱۱×۲۲سم [ف: ۹-۶۵۰]

۹. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۱۰۳۵/۲۸

آغاز و انجام: برابر
خط: تعلیق، کا: شهاب الدین علی حسنی حسینی دیباجی، تا: با تاریخ ۱۰۹۹ق، جا: کرمان؛ ۲ص (۲۵۱-۲۵۲) [ف: ۳-۵۰۲]

۱۰. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۸۵۵۶/۴

آغاز: برابر؛ **انجام:** و ترکها التعریف سجیة و لیظهر کلم صفاته و أسمائه و کماله.
خط: نسخ، کا: حاجی عبدالله بن سید طه عرب، تا: قرن ۱۲؛ جلد: مقوایی عطف تیماج قهوه‌ای، ۱۵گ (۸۹پ-۱۰۴ر)، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۳×۲۲/۵سم [ف: ۲۲-۱۳۱]

۱۱. تهران؛ مؤسسه مطالعات اسلامی؛ شماره نسخه: ۱۴۱/۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** غیرها من الاحادیث الدالة علی بقاء النفس و معادها [پاک کرده‌اند] الطلاب راجی رحمة الله الوهاب ... والله و ایاهم طریق الصواب
نام کتاب و مؤلف در فهرست ذکر نشده است که به قرینه آغاز نسخه معین شد؛ خط: نسخ خوش، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ کاغذ: زرد آهار زده، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۹گ (۱پ-۲۹ر)، ۱۲ سطر (۵×۱۱)، اندازه: ۱۱×۱۷سم [ف:-۱۰۸]

۱۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۵۸۷۷/۶

آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، کا: محمد رضا حاجی محمود اصفهانی، تا: قرن ۱۳؛ رکابه‌دار؛ جلد: تیماج سرخ، ۳ص (۲۰۶-۲۰۸)، ۲۵سطر، اندازه: ۱۹×۳۰سم [ف: ۴۴-۱۱۱]

۱۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۵۱۰/۱۱ کر

آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: اواخر قرن ۱۲ یا اوایل قرن ۱۳؛ مصحح، ندرتاً ترجمه برخی واژه‌ها به ترکی به صورت زیرنویس یا در هامش، نیز در برگ ۴۱ر متن حدیثی مشهور، در خصال سگ آمده که در آن به مواعظ عرفانی و اخلاقی توجه شده است، متن این حدیث چنین است: «فی الکلب عشرة خصال محمودة ینبغی للمرید أن یتخلق بهن: الأول الکلب لایزال جایعاً دائماً و ذلک من آداب الصالحین و الثانی لایکون له موضع یعرف به و ذلک من عادة المتوکلین و الثالث أنه لاینام من اللیل إلا القلیل و ذلک من صفات المحبین و الرابع أنه لم یزل إذا مات لم یترک میراثاً و ذلک من شیم الزاهدین و الخامس أنه لم یزل مع صاحبه إن جفی و إن طرده و ذلک من أخلاق المریدین و السادس إنه یرضی من الدنیا بأدنی مکان و ذلک من سیر المتواضعین و السابع أنه إذا غاب عن مکانه ترکه و انصرف إلی غیره و ذلک من علامات الراضیین و الثامن إذا ضرب و طرد ثم دعی أجاب غیر حقود و ذلک من نعوت الخاضعین و التاسع أنه إذا حضر جماعة یأکلون شیئاً قعد ینظر إلیه من بعید و ذلک من خصال السالکین و العاشر أنه إذا رحل من مکان لایصحب معه شیء و لایترک ما یلتفت إلیه و ذلک من شعار المجردین»؛ کاغذ: فرنگی نخودی نازک، ۲گ (۳۹ر-۴۰پ)، ۲۶سطر، اندازه: ۹/۵×۱۳سم [ف: ۴۰/۲-۳۴۱]

۱۴. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۱۶۱۰/۵

آغازو انجام: برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۳۷ق؛ کاغذ: فرنگی (الوان)، جلد: مقوایی تیماج زرد، ۲ص (۹۵-۹۶)، ۲۰ سطر (۱۲×۱۷)، اندازه: ۱۶/۵×۲۱/۵سم [ف: ۱۰-۱۵۱]

۱۵. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۴۸۴۰/۴

آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۲۳ ربیع الثانی ۱۳۰۵ق؛ کاغذ: فرنگی آبی، جلد: تیماج قهوه‌ای مقوایی، ۳ص (۵۵-۵۸)، ۱۹سطر (۷×۱۴)، اندازه: ۱۳×۲۱سم [ف: ۱۳-۲۵۸]

۱۶. تبریز؛ ملی؛ شماره نسخه: ۳۵۷۵/۳

انجام: برابر
نام کتاب و مؤلف به قرینه انجام نسخه تعیین شد؛ خط: نستعلیق، کا: غیاث الدین ابومحمد سلیمان، بی‌تا؛ کاغذ: سمرقندی نخودی، جلد: چرمی، ۳گ، اندازه: ۱۰/۵×۱۷سم [ف: ۳-۱۲۳۸]

۱۷. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۲۸۶۴/۱۳

بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: فرنگی آبی، جلد: تیماج مشکی، ۳ص (۲۱۲-۲۱۴)، ۲۳ سطر (۱۳×۱۸) [ف: ۱۲-۲۸۴۴]

۱۸. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۶۴۳/۴-ف

نسخه اصل: بغداد لی وهبی ش ۲۰۲۳؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ ۳گ (۴۲پ-۴۴پ) [فیلمها ف: ۱-۵۱۷]

۱۹. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۸۹۴/۴

آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، کا: رفیع الدین محمد بن محمد معصوم رضوی، بی‌تا؛ جلد: تیماج قهوه‌ای بدون مقوا، ۳گ (۷۱پ-۷۳ر)، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۳×۱۹سم [ف: ۳-۱۱۵]

● الام / کیمیا / عربی

al-umm

جابر بن حیان، ۱۲۰-۱۹۸ ؟ قمری

jāber ebn-e hayyān (739-814)

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۹۰۱۱/۶۵

آغاز: الحمدلله رب العالمین و صلوته علی سیدنا محمد النبی و آله و اصحابه الطیبین. قد سبق لنا قبل کتابنا هذا سبعة و ستون کتاباً فی جمیع الفنون و کتابی هذا قد ذکرت فیه شرح النحاس وحده؛

انجام: هذه الادویة الحادة ما فی الجواهر من الملوحة فیقعدان جمیعاً و هو له غاسول(؟) و ثبتت ان شاء الله.

خط: نسخ، بی‌کا، تا: صفر ۱۲۸۸ق؛ کاغذ: فرنگی شکری آهار مهره، جلد: تیماج قهوه‌ای ضربی با ترنج و سرترنج عطف و سجاف تیماج مشکی، ۳گ (۱۴۸پ-۱۵۰ر)، ۱۹ سطر (۸/۵×۱۴/۵)، اندازه: ۱۳/۷×۲۲/۳سم [ف: ۲۹/۲-۶۲۰]

● الام / حدیث / عربی

al-umm

شافعی، محمد بن ادریس، ۱۵۰-۲۰۴ قمری

šāfe‘ī, mohammad ebn-e edrīs (768-820)

دارای صد و چهل و اندی کتاب است در پانزده مجلد میانه و بویطی آنها را گرد آورده و ربیع بن سلیمان مرادی آنها را تبویب کرده و شمس الدین محمد بن احمد بن لبان اسعردی (– ۷۴۹)، آنها را تفسیر و به مسأله‌ها و باب‌ها نظم داده است. در این نسخه در چند جا از مسند شافعی هم یاد شده که چنین و چنان خبری در آن نیامده است. در آن درباره خبرها در برخی از جاها از ابن الاثیر جزری ابو السعادات مبارک بن محمد (– ۶۰۶) (از جامع الاصول فی احادیث الرسول او) از رهگذر طرق روایت‌ها و از رافعی ابوالقاسم عبدالکریم قزوینی (– ۶۳۳)گویا از شرح مسند الشافعی او در سرگذشت روات و از نووی ابو زکریا محیی الدین یحیی بن شرف (۶۷۶-۶۳۱) در شرح اخبار نقل شده است. گاهی تفسیر لغوی هم دارد. عبارت «الشرح» هم در آغاز برخی از باب‌ها پس از «اخبرنا الشافعی» آمده است.

چاپ: بولاق، جزء۷، ۱۳۲۱ق؛ قاهره، مطبعة الکبری الامیریة، ۷ج، ۱۳۲۱و۱۳۲۶ق.

[چلبی؛ معجم المصنفین ۲۹۹/۲؛ ظاهریه فقه شافعی ۲۴؛ مشار ۸۶؛ بروکلن ۱۸۱/۱؛ ذیل ۳۰۴/۱؛ الاوقاف العامة بغداد ۵۸۴/۱]

قم؛ معصومیه؛ شماره نسخه: ۹۱/۱-۵۹۲۵

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۹ و ۱۰؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ کاغذ: سمرقندی،جلد:تازه، ۱۱۰گ، ۲۵ سطر، قطع: ربعی [آستانه قم:-۷۸]

● اماته بین دو نفحه (گفتاری در) / فلسفه / عربی

emāte beyn-e do nafhe (goftārī dar)

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۰۰۲۹/۹

آغاز: فالاماتة التی بین النفحتین هی الموت الثانیه

خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ مصحح؛ جلد: تیماج جگری، ترنج و سرترنج طلایی، ۲ص (۵۴-۵۵)، اندازه: ۱۲×۱۷سم [ف: ۳۲-۳۷]

● امارات الاقبال و الدولة / فلسفه / عربی

imārāt-ul iqbāl wa-d dawla

رازی، محمد بن زکریا، ۲۵۱-۳۱۳ قمری

rāzī, mohammad ebn-e zakaryīā (866-926)

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۱۴۶/۱۷-ف

نسخه اصل: راغب پاشا ش ۱۴۶۴؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ ۳۲گ (۶۸-۱۰۰)، ۲۵ سطر [فیلمها ف: ۱-۴۱۹]

● امارات الکلم الرحمانیة فی کشف الکلمات القرآنیة / علوم قرآن / فارسی

imārāt-ul kalim-ir raḥmānīya fī kašf-il kalamāt-il qurānīya

کاسی، مصطفی بن محمد سعید،-۱۱۰۴ ؟ قمری

kāsī, mostafā ben mohammad sa‘īd (- 1693)

تاریخ تألیف: ۱۱۰۴ق

کشف الآیات است و فهرست‌گونه‌ای از کلمات و واژه‌های قرآنی که برای یافتن آسان و سریع آنها وضع شده است بر حسب حروف هجا، مشتمل بر سی جزء و هر جزء منقسم به چند رکوع؛ در یک «مقدمه» دارای دو «فایده» و چند «جزو». این کتاب به دستور مقرب خان تألیف شده است و نام کتاب ماده تاریخ تألیف است: ۱۱۱۴ق (=امارات الکلم الرحمانی) یا ۱۱۰۴ق (بدون احتساب یاء مشدد در الرحمانی).

آغاز: بسمله. محامد حسنی و اثنیه اسنی سزاوار حضرت صمدیتی است که کواکب کلمات فرقانی را در بروج سور و منازل آیات قرآنی امعان ظهور داده.

[الذریعة ۳۰۴/۲؛ نسخه‌های منزوی ۱۰۷/۱]

۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۵۷۹۹

آغاز: برابر؛ **انجام:** ح دیه یطبه.

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج مشکی ضربی مقوایی، ۱۰گ، ۱۵ سطر (۶×۱۱)، قطع: بغلی، اندازه: ۱۵/۵×سم [ف: ۱۶-۹۳]

۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۳۲۸۷۴

آغاز: برابر؛ **انجام:** دی ئیس ۲۸ ح یئسن بریلسق به ح تمت.

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ اهدایی: رهبری، بهمن ۱۳۸۴؛ کاغذ: حنایی آهار مهره لمینه شده، جلد: تیماج فرنگی یشمی با حواشی منقش زرکوب، ۱۶۳گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۲۰×۲۲سم [اهدائی ف: ۱علوم قرآن-۶۴]

۳. شیراز؛ شاهچراغ؛ شماره نسخه: ۲۳۶۲

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: یک‌شنبه ۲۶ جمادی الثانی ۱۲۶۵ق؛ مهر: «شعاع» (بیضی)، اندازه: ۱۴/۵×۲۰سم [ف: ۳-۹]

۴. تبریز؛ تربیت؛ شماره نسخه: ۲۸

خط: نسخ خوب، کا: حسن بن محمد باقر مراغه، تا: ۱۲۷۲ق، جا: مراغه [ف: ۷]

۵. مراغه؛ عمومی؛ شماره نسخه: ۱۸/۱

آغاز: برابر؛**انجام:** یهیمون مط ـه یهیی ـه سـ ییأس ک د ی ئیس ه کح ح ئیسن کح بر یئسوا ک ـه کح ح.

کامل؛ خط: نستعلیق زیبا، کا: سید شمس الدین بن محی الدین بن سلام الله بن میر عبدالفتاح مراغی، تا: ذیحجه ۱۲۷۲ق؛ ۱۹ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف:-۱۹۶]

۶. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۶۶۶۰-۳۴/۳۰

آغاز: سربلندی یافته معروض محافل ارباب فضایل می‌گرداند که این ذره خاکسار اکثر ... و این مختصر را سمت ترتیب داده به امارات الکلم الرحمانی که تاریخ تالیف این نیز از آن بحصول می‌انجامد..؛ **انجام:** مقدمه در بیان ضوابط و قواعد استخراج ح یئس ۲۸ من یلسئق ۲۰ مهر ۲۸ ح قم

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح؛ جلد: تیماج مشکی دو رو طبله اول افتاده است، ۱۲۳گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۶×۲۵سم [ف: ۱-۴۸۹]

● اماطة اللثام / فقه / عربی

imāṭat-ul liṯām

این کتاب چنان‌که در دیباچه بدان تصریح گردیده برای هدیه به شاه صفی صفوی (۱۰۳۸-۱۰۵۲) تألیف شده و مؤلف نامی از خود نبرده و اسم کتاب را «اماطة اللثام عن الآیات الواردة فی الصیام» گذارده و چنانکه از نام کتاب برمی‌آید و در مقدمه نیز بدان تصریح شده غرض از تألیف تفسیر آیات راجعه به روزه بوده. کتاب به زبان ادبی تألیف گردیده و مؤلف به مناسبت مقام به اشعار لطیف استشهاد نموده و اشاره به اقوال مفسرین و فقها کرده و پیش از شروع به تفسیر آیات سه «فصل» بدین تفصیل نگاشته است: ۱. اخبار وارده در وجوب روزه؛ ۲. وجه تسمیه ماه روزه به نام رمضان؛ ۳. مطالب راجعه به شب قدر.

در فهرست رضوی (ج۲: ۲۳) تحت شماره ۷۵ نسخه‌ای است که احتمال قوی می‌رود ترجمه همین کتاب باشد برای زیادتی اطلاع عین عبارات آن را در اینجا نقل می‌کنم: «ترجمه رفع اللثام در تحقیق تفسیر آیات وارده در صیام، مؤلف یکی از علمای معاصر دولت شاه صفی [که] بعد از استقراء تام به دست نیامد ظاهراً نسخه در ۱۰۴۶ تألیف و ترجمه و نوشته شده و می‌نماید که مؤلف اول کتاب را به عربی تألیف نموده و بعد به مناسبت حال حواشی سلطان به فارسی ترجمه کرده. اول نسخه بعد از بسمله «شایسته تقدیم در هرکتابی و سزاوار تصدیر درهر خطابی حمد واجب الوجودی است الخ». آخر نسخه «والحمدلله علی نعمة الانعام وصلی الله علی سیدنا و مولانا محمد وآله الطهر الکرام»». چیزی که بما کمک می‌کند و می‌رساند که این کتاب ترجمه «اماطة اللثام» می‌باشد گذشته بر اتحاد موضوع و عصر تألیف، تقارب آخرین عبارت هر دو نسخه است لذا عین عبارت آخر نسخه اماطة اللثام را در اینجا نقل می‌کنیم: «و نحمدالله علی ما خول من نعمة الاتمام و نصلی علی سید الرسل وآله الطهر البرره الکرام» و پس از این نیز نوشته شده: «راجین ممن جعل خیمه الکریم علی الانصاف و طبع طبعه السلیم علی الاسعاد و الاسعاف ... فهناک ان ترما یشین فواره کرماً-وان ترما یزین فافشه-تم بالخیر». بنابراین معلوم شد که این دو نسخه اصل و ترجمه یکدیگراند و نسخه دیگری ازآنها را سراغ نداریم و تقریباً این کتاب (۲۵۰۰۰) بیت کتابت دارد.

تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه: ۲۵۳۹

آغاز: بسمله الحمدلله الذی جعل الصوم جنة عن النار واقیه

خط: نسخ خوب، بی‌کا، بی‌تا؛ پشت ورق اول نسخه این کتاب نوشته شده: «رساله صومیه شیخ، قطع وسط ... درسنه (۱۱۰۵) داخل عرض شد» و مهر شاه سلطان حسین در ذیل آن زده شده است، نیز در همانجا اعتضاد السلطنه نوشته اند: «کتاب اسرار صوم از شیخ حسن عبدالآل داخل کتابخانه ... گردید»، سپهسالار نیز در همین صفحه بدین نام آن را وقف کرده و در دفتر کتابخانه به همین نام ثبت گردیده است. کاتب نام خود و سال کتابت را ننگاشته، پشت صفحه اول یادداشت‌های ذیل نوشته شده: «هو رساله صومیه شیخ قد وسط کاغذ دولت آبادی مجدول مذهب جلد تیماج برگدار طلاپوش به تاریخ بیست و سوم شهر جمادی الاولی ۱۱۰۵ داخل عرض شد»، و نیز نوشته شده به تاریخ شانزدهم شهر صفر ۱۱۱۵ داخل عرض شد، این عبارت نگاشته شده: «این کتاب از کتابخانه شاه سلطان حسین صفوی انار الله برهانه است که مستوفی کتابخانه آن پادشاه ثبت نموده و مهر خود را هم زده است اعتضاد السلطنه وزیر علوم»، نیز نوشته شده «کتاب اسرار صوم از شیخ حسن عبدالآل داخل کتابخانه مبارکه نواب مستطاب اشرف امجد والا اعتضاد السلطنه وزیر علوم و صنایع و معادن و تجار علیقلی میرزا دام اجلاله گردید تحریراً فی شهر جمادی الثانیه سنه (۱۲۸۳)» مهر اعتضاد السلطنه، به قرینه اینکه اسم شاه صفی صفوی را که این کتاب درزمان سلطنت او تألیف کرده با طلا نوشته‌اند و در کتابخانه سلطنتی بوده و نسخه دیگری از آن را با تفحص زیاد در جایی نیافتیم احتمال می‌دهیم که این کتاب نسخه اصل باشد و برای کتابخانه آن پادشاه نوشته بوده‌اند، دارای یک سرلوح ظریف کوچک است، مجدول به طلا؛ مهر: «رسید از سلیمان به عز و شرف-حسین از غلامی شاه نجف»؛ واقف: سپهسالار؛ کاغذ: دولت آبادی، جلد: تیماج ضربی طلاپوش، ۶۸ص، ۱۹ سطر، قطع: وزیری، اندازه: ۱۳×۲۳سم [ف:

۱-۳۶۳]

● ام البراهین = العقیدة الصغری = السنوسیة = العقیدة السنوسیة = السنوسیة الصغری / کلام و اعتقادات / عربی

umm-ul barāhīn = al-ʻaqīdat-uṣ ṣuġrā = as-sanūsīya = al-ʻaqīdat-us sanūsīya = as-sanūsīyat-uṣ ṣuġrā

سنوسی، محمد بن یوسف، ۸۳۲-۸۹۵ قمری

sanūsī, mohammad ebn-e yūsof (1429-1490)

رساله مختصری است در توحید و صفات الهی بر پایه اعتقادات اهل سنت. خود مؤلف و دانشمندان دیگر بر آن شرح‌ها نگاشته‌اند.

آغاز: بسملة، الحمدلله و الصلوة و السلام علی رسول الله؛ اعلم أن الحکم العقلی منحصر فی ثلاثة أقسام: الوجود و الاستحالة و الجواز فالواجب ما لایتصور فی العقل

انجام: و غفل عن ذکره الغافلین و رضی الله سبحانه و تعالی عن أصحاب رسول الله أجمعین و عن التابعین و تابعیهم و تبعهم بأحسان إلی یوم الدین و السلام علی جمیع الأنبیاء و المرسلین و الحمدلله رب العالمین؛ تمت.

چاپ: لیبسیک، ۱۸۴۸م؛ الجزائر، ۱۸۹۶م؛ در مصر و فاس کرارا چاپ شده؛ مصر، سنگی، ۱۲۸۱ق، رقعی، ۸ص (صص ۱-۸)

[کشف الظنون: ۱۷۰/۱؛ هدیة العارفین: ۲۱۶/۲؛ الاوقاف العامة موصل ۲۹۲/۲ و ۱۹۸/۳ و ۲۰۰/۳؛ مشار عربی، ص ۸۶ و ۵۲۶]

شرح و حواشی:

۱- شرح ام البراهین؛ سنوسی، محمد بن یوسف (۸۳۲-۸۹۵)
۲- شرح ام البراهین؛ تلمسانی، محمد بن عمر
۳- شرح ام البراهین = شرح السینوسیة؛ هدهدی، محمد بن منصو
۴- حاشیة شرح ام البراهین؛ رودباری ارمانی، احمد
۵- شرح ام البراهین

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۵۰۰/۲ کر

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: سید نافع، تا: اواخر قرن ۱۱؛ مصحح؛ کاغذ: شرقی نخودی، ۳گ (۲پ-۴پ)، ۲۰سطر، اندازه: ۱۱/۵×۱۸/۵سم [ف: ۴۰/۲-۳۱۱]

۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۱۰۹۷/۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: خلیل بن حاجی حسن، تا: جمادی الاول ۱۰۹۷ق؛ کاغذ: فرنگی، ۵گ (۱۱۸پ-۱۲۲ر)، ۱۹ سطر (۵/۵×۱۷)، اندازه: ۱۱/۵×۲۲سم [ف: ۶-۲۱۳۷]

۳. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۳۱۵۴/۳

آغاز: برابر؛ **انجام:** فانه یری لها من الاسرار و العجائب ان شاء الله ما لایدخل تحت حصر و بالله تعالی التوفیق ... و الحمد لله رب العالمین، تمت.

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ مصحح، محشی با عنوان «شرح»، مجدول، دارای کمند؛ کاغذ: فرنگی آهار مهره، ۴گ (۱۸پ-۲۱پ)، ۱۷ سطر، اندازه: ۶/۵×۱۳/۵سم [ف: ۳۳-۲۹۴]

۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۵۵۶-طباطبائی

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ ترکی، کا: محمد بن الفقیر حسن الماوردی، تا: ۱۱۳۰ق؛ پایان نسخه یادداشت‌های متفرقه از جمله غزلی از سید علی وفایی دیده می‌شود که با بیت زیر آغاز می‌شود: «یا غزالاً بین غزلان الیمن ×× انت عینی انت روحی فی البدن»؛ کاغذ: ترکی بغدادی، جلد: تیماج قرمز، ۲۴گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۰/۵×۱۵/۵سم [ف: ۲۴-۳۵۵]

۵. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۹۰۲۷/۴

خط: نسخ و نستعلیق، کا: ابوبکر بن حمزه، تا: ۲۶ رجب ۱۱۳۴ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲گ (۳۰پ-۳۲ر)، اندازه: ۱۴×۲۰/۵سم [ف: ۲۳-۱۸۲]

۶. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۶۹۵۲/۱۱-عکس

بی‌کا، تا: با تاریخ ۱۱۶۱ق [فیلمها ف: ۳-۲۶۹]

۷. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۲۱۰۲/۸

آغاز: برابر؛ **انجام:** و تابع التابعین لهم بأحسان الی یوم الدین و سلام علی الانبیاء و المرسلین و الحمدلله رب العالمین.

خط: نسخ مغربی، بی‌کا، تا: یک‌شنبه ذیحجه ۱۱۸۶ق؛ جلد: مقوایی عطف تیماج مشکی، ۵گ (۱۶۳پ-۱۶۸پ)، اندازه: ۱۵/۵×۲۰سم [ف: ۶-۱۱۷]

● ام الحقایق (فی کشف الدقایق) / تفسیر / عربی

umm-ul ḥaqāyiq (fī kašf-id daqāyiq)

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۳۹۱۰

آغاز: افضل الصلوات و اکمل التسلیمات؛ **انجام:** علی خلق العالم الاخر دخول الناس فی الجنه و النار الخ

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز [رایانه]

● ام الشرور (فصل فی) / داستان-عربی

umm-uš šarūr (faṣl-un fī)

احادیث و داستان‌هائی است از عایشه و برخوردهای صدر اسلام. با عنوان‌های: فصل فی ام الشرور فصل فی اختها حفصه.

تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۶۱۰۱/۱۹

آغاز: بسمله. الحمدلله الذی تعالت صفاته و توالت هباته ... اما بعد فهذا کتاب کله عتاب و قصة، کلها عصة و کلام، کله کلام و حکایة

خط: نسخ، کا: محمد قاسم بن شجاع الدین نجفی، بی‌تا، جا:

اصفهان؛ جلد: میشن زرد لایی، ۴گ (۱۷۱ر–۱۷۵ر)، ۳۳ سطر، اندازه: ۱۳/۹×۲۴/۸سم [ف: ۹–۱۵۸]

← ام الصبیان فی معالجة الصبیان ≻ امراض اطفال

● **أم العرفان فی تفسیر القرآن** / تفسیر / عربی
umm-ul ʻirfān fī tafsīr-il qurʻān

؟ محمد علی بن ابی طالبا، ق۱۲ قمری
mohammad ʻalī ebn-e abī-tālebā (- 18c)

تفسیری شیعی است که در الذریعه هم نام آن نیامده است. بعضی ابواب آن: الخامسة فی نبذ مما جاء فی معانی وجوه الایات من التفسیر و التاویل؛ السادسه فی نبذ مما جاء فی المنع فی تفسیر القرآن بالرای و السرفیه. از «صافی» نقل می‌کند. تعبیر «قال الفیض رحمه الله» هم دارد. از تفسیر محیط اعظم هم نقل می‌کند. پس از ذکر دوازده «نکته» در مقدمه به تفسیر قرآن و به ترتیب سور می‌پردازد.

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۱۹۹۰

آغاز: من سنج اولئک القوم و طینتهم فصوة الله حیثما خوطبوا بمکرمة او نسبوا الی انفسهم مکرمة یشمل ذلک کل من کان سنخهم و طینتهم من الانبیاء و الاولیاء و کل من کان من المقربین

خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، تا: ۱۱۲۵ق؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح؛ جلد: تیماج قهوه‌ای با ترنج و سرترنج و مجدول، ۳۵۵گ،۱۷سطر(۱۰/۵×۱۷/۵)، اندازه: ۱۷/۵×۲۴سم [ف: ۳۴–۱۱۲]

● **ام العلاج** / طب / فارسی
umm-ol ʻalāj

حسینی، امان الله خان بن مهابت خان،–۱۰۴۶ قمری
hoseynī ‹amān-ol-lāh xān-e-b-e mehābet xān (- 1637)

اهدا به: نورالدین محمد جهانگیر پادشاه غازی
تاریخ تألیف: ۱۰۳۶ق
در یک «مقدمه» و شش «باب» و ۶۳ «فصل» و یک «خاتمه».
آغاز: بسمله جان داروی که مزاج بخردی را از فساد نقصان و ازدیاد مواد اربعه سکوت و تکلم و فراموشی یادآوری بازدار.
[فهرستواره منزوی ۳۲۹۶/۵؛ مشترک پاکستان ۴۹۲/۱ (۸ نسخه)]

۱. مشهد؛ ادبیات؛ شماره نسخه: ۳۷ فرخ

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ دارای جدول و کمند؛ کاغذ: ترمه؛ جلد: میشن سرخ ضربی‌دار، ۸۲گ، ۱۹ سطر (۶/۵×۱۳/۵)، قطع: ربعی، اندازه: ۱۲×۲۰سم [ف: ۱۰]

۲. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه: ۱۴۸۲۳/۳

آغاز: برابر

خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج مشکی عطف میشن عنابی، ۱۶ و ۱۷ سطر، اندازه: ۱۳/۵×۲۳سم [ف: ۲–۱۲۵]

← ام القری فی مدح خیر الوری ≻ القصیدة الهمزیة فی المدایح النبویة

● **ام الکتاب** / فارسی
omm-ol ketab

تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: بدون شماره

بی‌کا، تا: ۱۲۴۶ق، خریداری از رضا میدانی [رایانه]

● **ام الکتاب و کتاب مبین** / عرفان و تصوف / ترکی
omm-ol ketab va k.-e mobīn

تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۲۸۱۸/۹

خط:نسخ و نستعلیق،بی‌کا،بی‌تا؛۳گ(۱۱۳پ–۱۱۶پ)[ف:۶–۱۱۹]

← ام المعانی ≻ قلائد المرجان فی أسئلة القرآن

● **ام الوسائل فی ام المسائل = تفسیر سوره حمد** / تفسیر / عربی
umm-ul wasāʼil fī umm-il masāʼil = tafsīr-e sūre-ye hamd

قائینی، سلطان محمد، ق۱۱ قمری
qāʼīnī, soltān mohammad (- 17c)

این کتاب را پس از کتاب «تطهیر الائمة» و تفسیری به‌نام «تهذیب الامه» نگاشته است و مفصل بوده است به‌خواهش عده‌ای سوره مبارکه حمد را به‌طور مستقل تفسیر کرده است که حاوی اصول دین و براهین عقلی می‌باشد، شامل دوازده «باب» و هر باب مشتمل بر چند «فصل»: باب ۱. تفسیر استعاذه؛ ۲. ذکر اسامی این سوره و وجه تسمیه آن به هریک از این اسماء؛ ۳. فضیلت بسم الله و برخی از خواص آن؛ ۴. بیان فرق میان حمد و شکر و مدح و اقسام حمد و فضلیت آن و غیره؛ ۵. تفسیر «رب العالمین» و اقسام عالم برابر نظریه حکما و نفی جبر و تفویض و بطلان مذاهب دهریه و فلاسفه در خصوص قدم عالم و مباحثی مفید دیگر؛ ۶. بیان وجه ذکر «الرحمن الرحیم» در الحمدلله و بسم الله و استدلال بر عصمت امام؛ ۷. بیان اضافه مالک و بحث در «یوم الدین» و عصمت امام؛ ۸ معنی عبادت و اقسام آن و بحث‌های نافع دیگر؛ ۹. معنی هدایت و صراط مستقیم و اقسام آن؛ ۱۰. بیان معنی نعمت و اقسام آن و ذکر اقوال در «انعمت علیهم» و برخی شکوک و پاسخ آنها؛ ۱۱. بیان معنی «غیرالمغضوب علیهم ولاالضالین» و استدلال بر عصمت و ذکر برخی شبهات و جواب آنها؛ ۱۲. بعضی از دلایل عصمت و

مسائل علمی دیگر.

مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه: ۹۲۹

آغاز: بسمله الحمدلله الذی حمدته بلسان المقال السنة الشاکرین و شکرته بمنطق البال خواطر الذاکرین فانا افقر عبادالله ... اقول لما رای بعض الاجلاء من الاصحاب والازکیاء من الطلاب؛ **انجام:** و طریق الجنة بسببه فیهلکو او یهدی الی الثواب.

خط: نسخ، کا: شیخ کمال بن حاجی محمد ابراهیم، تا: قرن ۱۲؛ تملک: پسر مؤلف «من عواری الزمان عندی الاقل ابن سلطان محمد اشرف الشریف القاینی ۱۱۳۳» با مهر او «اشرف الشریف الحسینی» (بیضی)؛ مهر: «محمد باقر بن محمد تقی الموسوی» (بیضی)، امضاء-ابن المؤلف -؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: گالینگور لاجوردی عطف و گوشه پارچه سرخ، ۲۱۱گ، ۱۵ سطر (۸×۱۳/۵)، اندازه: ۱۲×۱۹سم [ف: ۳-۱۲۷۴]

← امالی ⩾ عرفانی (رساله)

● **الامالی** / حدیث / عربی

al-amālī

محاملی، حسین بن اسماعیل، ۲۳۵-۳۳۰ قمری

mahāmelī, hoseyn ebn-e esmā'īl (850-942)

مجموعه روایت‌هایی است که مؤلف بر شاگردان خود املا می‌کرده و این مجموعه مشتمل بر جزء دوم و چهارم می‌باشد که در سال ۳۲۹ املا شده و به روایت ابو عمر عبدالواحد بن محمد بن عبدالله بن مهدی فارسی از وی نقل شده است. در صفحه عنوان آمده است: «الجزء الخامس من أمالی القاضی أبی عبدالله الحسین بن اسمعیل المحاملی روایة الشیخ أبی عمر عبدالواحد بن محمد بن عبدالله بن ... عنه ...». (حافظیان)

[تاریخ نگارش‌های عربی ۲۶۸/۱؛ الفهرس الشامل، الحدیث النبوی و علومه ۲۴۵/۱-۲۴۶]

۱. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۶۱۱/۲

آغاز: أخبرنا الشیخ أبو عبدالله الحسین بن احمد بن محمد بن طلحة النعالی قراءة علیه ... قال أخبرنا أبو عمر عبدالواحد بن محمد؛

نسخه اصل: کتابخانه دارالکتب الظاهریة (مدرسه عمریه)، دمشق ۳۷۶۸؛ خط: نسخ نازیبا، کا: موفق الدین ابومحمد عبدالله بن احمد بن محمد بن قدامه مقدسی، تا: ۵۶۱ق؛ با علامت سماع و قرائت؛ ۴۳گ (۱۰۲-۱۴۵) [عکسی ف: ۲-۲۱۵]

۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۱۷۶/۷

آغاز: بسمله. رب یسر أخبرنا الشیخ العالم الفاضل المحدث الأصیل شهاب الدین أبوالمعالی أحمد بن الشیخ رفیع الدین أبی محمد اسحق بن محمد بن المؤید بن علی الهمدانی الأبرقوهی قراءة علیه و أنا أسمع فی یوم الأربعا ... جمادی الأولی عام تسعة و تسعین و ستمائة بجامع ابن طولون بالدیار المصریة ... قال رسول الله علیه و سلم ان الطاعون بقیة العذاب؛ **انجام:** الرجل الرجل، آخر الجزء و المدلله وحده و صلی الله علی سیدنا محمد و آله ...

نسخه اصل: کتابخانه چستربیتی، دبلین ایرلند جنوبی، ش ۳۴۹۵؛ خط: نسخ معرب، بی‌کا، تا: با تاریخ ۷۳۸ق؛ ۱۲ص (۵۷-۶۸)، ۱۷ سطر [عکسی ف: ۳-۳۹۶]

● **الامالی** / حدیث / عربی

al-amālī

قطان، احمد بن محمد، -۳۵۰ قمری

qattān, ahmad ebn-e mohammad (- 962)

مجالس مختلفی است که مؤلف بر شاگردانش املا نموده است. به روایت ابوعلی حسن بن احمد بن ابراهیم بن شاذان بزاز از ابوسهل قطان.

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۶۱۲/۱۸

آغاز: أخبرکم الرئیس أبو علی محمد بن سعید بن ابراهیم بن منهان الکاتب قراءة علیه قال أخبرنا أبو علی الحسن بن احمد بن ابراهیم بن شاذان قراءة علیه

نسخه اصل: کتابخانه دارالکتب الظاهریة (مدرسه عمریه)، دمشق ۳۷۷۱. مشتمل بر یکی از آن مجالس می‌باشد؛ بی‌کا، بی‌تا؛ در این نسخه فقط برگی از آن آمده و بقیه ناقص است. دارای ۶ نشان بلاغ و قرائت از سده هفتم و هشتم؛ ۴گ (۴۲۷-۴۳۱) [عکسی ف: ۲-۲۲۵]

● **الامالی** / ادبیات / عربی

al-amālī

قالی، اسماعیل بن قاسم، ۲۸۸-۳۵۶ قمری

qālī, esmā'īl ebn-e qāsem (902-968)

چند برگی است از مجالس ادبی و مسند ابو علی قالی.

چاپ: بولاق، جزء۲، ۱۳۲۴ق؛ لیدن، ۱۹۱۳م؛ قاهره، دار الکتب المصربة، ج ۱-۲، ۱۳۴۴ق.

[کشف الظنون ۱۶۵/۱؛ ذخائر التراب العربی ۳۰۸/۱ و ۳۰۹]

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۱۵۸۲/۲

آغاز: قال القالی و حدثنا ابوبکر قال حدثنا العکلی عن الحرمازی قال حدثنا الصنم عن مجالد عن الشعبی قال دخل صعصعة بن صوحان علی معاویة

نسخه اصل: کتابخانه واتیکان-رم ۱۱۷۷؛ خط: نسخ کم نقطه، کا: ابراهیم بن علی بن یحیی بن محمد بن عیسی بن اسعد سعدی مالکی مرادی مذحجی، تا: ۸۶۱-۸۶۲ق، ۴ص (۴۸-۵۲) [عکسی ف: ۴-۴۳۹]

● **الامالی = المجالس = امالی صدوق = عرض المجالس** / حدیث / عربی
al-amālī = al-majālis = amālī-ye sadūq = ‘arḍ-ul majālis

شیخ صدوق، محمد بن علی، ۳۱۱؟-۳۸۱ قمری
šeyx-e sadūq, mohammad ebn-e ‘alī (924-992)

تاریخ تألیف: پنج‌شنبه یازده شب به آخر شعبان ۳۶۸ق
این کتاب مشتمل بر آداب و سنن، مواعظ و نصایح و اخلاق، احکام حلال و حرام و دیگر مسائل مختلف زندگی و دینی است طی ۹۷ «مجلس» که به شاگردان خود املا فرموده است و به‌نام «الامالی» یا «مجالس» و یا «عرض المجالس» خوانده می‌شود. شیخ احادیث آن را با ذکر سند و سلسله روات به امام صادق و آباء گرامش (ع) رسانده است. کتاب گرچه از حفظ املا شده ولی از نظر صحت و اعتبار حکم کتب روایی مکتوب مسند را دارد. شیخ صدوق این مجالس را از روز جمعه هجدهم رجب ۳۶۷ شروع و در پنج‌شنبه نوزدهم شعبان ۳۶۸ به پایان رسانده است. بهترین سند روایت این امالی همان است که ابومحمد عبدالله بن جعفر بن محمد بن موسی بن جعفر بن محمد بن احمد بن العباس بن الفاخر دوریستی (مرده اندکی پس از ۶۰۰) از نیایش محمد بن موسی از نیایش جعفر بن محمد از پدرش محمد بن احمد از صدوق روایت نموده است. موضوع احادیث مختلف است و غالباً با مناسبت‌های زمان «مجلس» هماهنگی دارد. مثلاً اگر مجلسی در ماه رجب برگزار شده باشد حدیثی در مورد روزه این ماه نقل شده است.
آغاز: الحمدلله رب العالمین ... المجلس الاول و هو یوم الجمعة التاسع عشر من رجب سنة سبع و ستین و ثلاثمائة
انجام: کذلک یطبع الله علی کل قلب متکبر جبار و صلی الله علی محمد المصطفی و علی المرتضی و فاطمة الزهرا و الائمة من ولدها المصطفین الاخیار و سلم تسلیما کثیرا و الحمدلله رب العالمین.
چاپ: چاپ ۱۳۰۰ تهران؛ نجف، مطبعة الحیدریة، ۱۹۶۶م؛ تهران، سنگی، ۱۲۸۷، وزیری بزرگ، بدون شماره صفحه؛ و چندین چاپ دیگر
[الذریعة ۳۱۵/۲ و ۸۱/۴ و ۲۴۵/۱۵؛ کشف الحجب ۵۹]

شرح و حواشی:
۱- تبویب الامالی؛ طوسی، غیاث الدین جمشید (-۱۰)
۲- امالی (ترجمه)؛ حسینی عریضی، علی بن محمد (-۱۱)
۳- مجالس المنتخبین و تذکرة العارفین = الامالی (ترجمه)؛ خراسانی، محسن بن محمد مهدی(-۱۲)
۴- الامالی (منتخب)؛ طالقانی، محمد هادی بن شاه محمد (-۱۲)
۵- عوالی اللآلی فی ترجمة کتاب الامالی؛ حسینی، محمد بن محمد امین (-۱۳)
۶- الامالی (منتخب)؛ مراغی، محمد بن جمشید (-۱۳)
۷- ترتیب اسانید امالی الصدوق؛ طباطبائی بروجردی، محمد حسین (۱۲۵۳-۱۳۴۰)
۸- الامالی (منتخب)
۹- الامالی (مختصر)
۱۰- امالی (ترجمه) (ب)
۱۱- تکملة العوالی

۱. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۴۵۲۴
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: محمد صفی بن محمد حسین تبریزی، تا: ۷۴۰ق، جا: مدرسه صادقیه؛ بین دو برگ آخر نسخه؛ چند برگ افتادگی دارد؛ مصحح، محشی با امضای «ص، مجذوب سلمه الله، م ب سلمه الله و ... »، یادداشتی با امضای یحیی دولت آبادی (-۱۳۱۸ش) و به تاریخ ۱۳۱۷ش، فهرست مطالب به خط جد او «میر عبد الکریم مرعشی» است، یادداشتی مفصل با امضای یحیی دولت آبادی مبنی بر این‌که یادداشت تملیکی و مهر ذیل آن از جد او، همان میر عبد الکریم مرعشی است و اینکه جد او از نوادگان قاضی نور الله شوشتری می‌باشد؛ تملک عبدالکریم بن هادی حسینی مرعشی با مهر بیضوی؛ کاغذ: فرنگی نخودی و فستقی، جلد: گالینگور یشمی عطف تیماج مشکی، ۲۷۴گ، ۲۱ سطر (۱۱×۱۹ و ۱۲×۲۰)، اندازه: ۲۰×۲۸سم [ف: ۱۹-۱۵۴]

۲. تهران؛ مروی؛ شماره نسخه: ۶۶۲
کا: احمد بن عبدالحی تبریزی، تا: شنبه ۲ جمادی الاول ۷۹۰ق؛ قطع: وزیری [ف:-۶۹]

۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۸۴۹۲
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ق ۹ و ۱۰؛ مصحح، در حاشیه صفحات منتخبی از احادیث کافی آمده است، در دو برگ آغازین چند روایت پراکنده یکی در محضر شیخ علی جزائری به سال ۱۰۲۲ق در قریه دانیان، در برگ پایانی چند تاریخ تولد به سال‌های ۱۰۰۰ و۱۰۰۲و۱۰۰۹هـ؛ تملک: محمد عبدالحسیب بن سید احمد علوی فاطمی حسینی؛ مهر: «العبد محمد الطباطبائی» (مربع)، کتابخانه ضیاء الدین نوری (بیضی)؛ جلد: تیماج قهوه‌ای ضربی ترن و سرترنج دار، ۵۸گ، ۲۵سطر، اندازه: ۱۷×۲۵/۵سم [ف: ۲۸-۶۷]

۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۸۲۰۵
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ مصحح، در آغاز وقف نامه کتاب به تاریخ ۱۰۶۳ق، در این وقف نامه واقف فرزند خود محمد تقی را متولی این کتاب و همه کتاب‌های خود قرار داده؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ترنج با سر لولادار، ۳۱۳گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۴×۲۳سم [ف: ۲/۲۷-۱۱]

۵. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه: ۱۵۸۱
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ افتادگی: انجام؛ اهدایی: حسین تراب یزدی؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: مقوایی با تیماج عنابی،

۲۶۵گ، ۱۹ سطر (۱۱/۵×۱۸)، اندازه: ۱۸×۲۵سم [ف: ۳-۹۹۴]

۶. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۴۱۲۹

آغاز: حدثنا العلاء بن محمد بن الفضل عن أبیه عن جده قال قال قیس بن عاصم وفدت مع جماعة من بنی تمیم الی النبی صلی الله علیه و آله؛ **انجام:** و حفظ عنه و کتب وکان یقول ایها الناس اتقوا الله و اعملوا انکم الیه ترجون فتجد کل ...

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ مصحح؛ جلد: مقوایی، عطف پارچه‌ای مشکی، ۹۳گ، مختلف السطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۱سم [محدث ارموی مخ: ۱-۱۸۰]

۷. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه: ۲۸۴

آغاز: برابر

کامل؛ خط: نسخ، کا: عطیه بن غنام (عنام) بن علی بن یوسف اسدی، تا: دوشنبه سلخ ذیقعده۹۱۳ق، جا: حله، مدرسه زینبیه؛ کتاب در ۱۵ رمضان ۹۱۴ق وسیله کاتب نسخه مقابله شده در مجالس عدیده، در صفحه آخر اجازه روایت این کتاب از علی بن قاسم معروف به عدلعه به کاتب نسخه شیخ هبة الله عطیة بن غنام اسدی در ۱۷ محرم ۹۱۴ق؛ مهر: حاج سید سعید؛ کاغذ: آب‌دیده، جلد: تیماج عنابی لولایی، ۱۷۷گ، ۲۸ سطر (۱۲×۱۸/۵)، اندازه: ۱۷×۲۴/۵سم [ف: ۱-۲۴۴]

۸. تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه: ۲۴۵

خط: نسخ، کا: علی بن عبد علی خادم العباس، تا: ۲۰ صفر ۹۴۳ق؛ نسخه را در تاریخ ۹۵۳ عبدالحسین بن عبدالله بن ابی الغنائم شیبانی مقابله کرده؛ واقف: محمد قاسم بختیاری، ۱۰۹۲؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج قهوه‌ای ضربی مقوایی، ۲۶۴گ، ۱۹ سطر (۱۰/۵×۱۸)، قطع: وزیری، اندازه: ۱۸×۲۶/۵سم [ف:-۴۶۳]

۹. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۵۸۲۵/۱۸

قطعاتی به نقل از الامالی؛ خط: نستعلیق، کا: قباد بن شهقباد مهرانی، تا: ۹۴۸ق؛ ۱گ (۲۷۵پ) [مختصر ف: ۸۰]

۱۰. مشهد؛ نواب؛ شماره نسخه: ۵۵۴

آغازو انجام: برابر

خط: نسخ، کا: محمد علی بن حسین، تا: شنبه ۱۷ محرم ۹۵۶ق؛ مصحح، مقابله شده، دارای بلاغ؛ واقف: طلبه مشهد الرضا؛ کاغذ: دولت آبادی،جلد:تیماج، ۲۶۲گ، ۲۱ سطر (۱۱/۵×۱۹) [ف: ۴۵۴]

۱۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۳۴۵۰

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: احمد بن علی بن ابراهیم بن حسن المری، تا: پنج‌شنبه ۹ شعبان ۹۷۹ق، جا: نجف اشرف؛ در حاشیه توسط محمد باقر حسینی استرآبادی مشهور به میرداماد تصحیح شده با رمز «م ح ق»، در آخر نسخه دستخط علی طبسی مبنی بر تأیید مقابله و تصحیح نسخه در نزد وی به تاریخ چهارشنبه ۲۲ محرم ۹۸۰ و دستخط علی رضا الاردکانی الشیرازی که به تصحیح وی اعتراض نموده و خود در سال ۱۰۷۲ اغلاط نسخه را تصحیح کرده است؛ جلد: تیماج، قهوه‌ای مجدول، ۱۷۸گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۶/۵×۲۳سم [ف: ۳۶-۳۹۶]

۱۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ض۳۹۸۸۷

مجلس۶۶ و۹۳؛بی‌کا،تا:قرن۱۱ و ۱۲؛ قطع: رقعی [اهدائی ف:-۲۷۷]

۱۳. قم؛ استادی، رضا؛ شماره نسخه: نامعلوم

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۰ و ۱۱؛ چند برگی در میان و پایان نونویس به خط عباس بن محمد رضا قمی (محدث قمی) در ۱۳۱۳؛ ۲۷۸گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۷×۲۸سم [صد و شصت نسخه:۶]

۱۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۶۹۷۰

آغاز: برابر؛ **انجام:** و الدلیل علی المهالک من فارقه فها لک

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: انجام (یک برگ)؛ حواشی توضیح برخی از لغات؛ انتقالی از دانشگاه علوم اسلامی رضوی در آذر ۱۳۶۸؛ کاغذ: نخودی آهار مهره، جلد: تیماج ضربی قهوه‌ای با ترنج و سرترنج، ۲۱۱گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۷×۲۴/۵سم [ف: ۲۶-۱۰۳]

۱۵. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۶۳۰۲

آغاز: الست اولی بالمومنین من انفسهم قالو نعم یا رسول الله قال من کنت مولاه فعلی مولاه؛ **انجام:** برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱، افتادگی: آغاز (یک برگ)؛ حواشی ترجمه و توضیح برخی از لغات، سه برگ آخر کلمات قصار از پیامبر (ص) و علی (ع)؛ اهدایی بنیاد شهید تهران در فروردین ۱۳۷۸؛ کاغذ: نخودی آهار مهره، جلد: مقوا، رویه گالینگور عطف و گوشه تیماج قهوه‌ای، ۴۳۸گ، ۲۲ سطر، اندازه: ۱۳/۵×۲۴/۵سم [ف: ۲۶-۱۰۳]

۱۶. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۰۴۸۴

آغازو انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ مصحح، مقابله شده، ظهر ورق اول با این عبارت «هو الله تعالی شأنه فهرست مجالس هذا الکتاب المسمی بأمالی للصدوق ره و هی سبعة و تسعون مجلسا و قد ذکر فیها احادیث کثیرة فی مطالب متفرقة من آداب کل شهر و فضل صومها و الادعیة و الاذکار و التعقیبات و الزیارات و الفضائل و المصائب و المعجزات و الغزوات و القصص و المواعظ ...»؛ اهدایی: رهبری، خرداد ۱۳۷۳؛ کاغذ: نخودی و حنائی آهار مهره، جلد: میشن قهوه‌ای، ۳۳۱گ، ۱۹و۲۰ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۵سم [ف: ۲۶-۱۰۴]

۱۷. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۱۵۵۶

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: هدایت الله بن محمد نجفی، تا: قرن ۱۱؛ دارای سرلوح و کتیبه مذهب مرصع، مجدول؛ واقف: حسن فرید محسنی، شهریور ۱۳۵۴؛ کاغذ: حنائی آهارمهره، جلد: تیماج مشکی ضربی با ترنج و سرترنج و گل و بوته و تصویر شیر در حال خوردن آهو، ۲۵۶گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۴/۸×۲۴/۸سم [ف: ۱۴-۸۲]

۱۸. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه: ۲۲۸۰۳

از اواسط مجلس چهارم تا اوایل مجلس ۹۷؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ در سه‌شنبه ۶ ذیحجه ۱۰۸۷ق مقابله شده، دارای حواشی با نشان «مجذوب سلمه الله»، مصحح؛ کاغذ: آهار مهره، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۸۴گ، ۱۹ سطر (۱۰/۵×۱۹)، اندازه: ۱۹/۵×۲۸/۵سم [ف: ۳-۹۳۲]

۱۹. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۴۲۳ط

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: احتمالاً ق۱۰ یا قرن ۱۱؛ مصحح، مجدول، با سرلوح مذهب و مرصع، یادداشت مقابله و تصحیح نسخه توسط حسن بن علی نقی طغایی مورخ ۱۰۷۷ در پایان نسخه، یادداشت از فرهاد بن ولیعهد مبنی بر خرید این نسخه با چهار جلد دیگر از میرزای وقار در شیراز به تاریخ صفر ۱۲۹۴ق؛ تملک: ابن محمد باقر حسینی نورالدین؛ ۵۶۷ص، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۳سم [ف: ۲۴/۳-۱۲۰]

۲۰. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۹۵۳۴

آغاز: بسمله الحمدلله رب العالمین و العاقبة المتقین؛ **انجام:** من ولدها المصطفین الاخیار

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ اهدایی: رهبری، خرداد ۱۳۷۳؛ کاغذ: نخودی آهاری، جلد: تیماج ضربی با ترنج و سرترنج، ۴۷۲گ، ۱۵سطر، اندازه: ۱۲×۱۹سم [اهدائی ف: ۲ اخبار۱-۱۴۱]

۲۱. تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه: ۱۹۲

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج مشکی مقوایی، ۲۹۹گ، ۲۱ سطر (۸×۱۷)، قطع: رحلی، اندازه: ۱۵/۵×۲۵/۵سم [ف:-۴۶۳]

۲۲. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۲۱۸۱

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: انجام؛ محشی با نشان «صح»، «ق»، «نهایه»، «ص» و «هـ»؛ کاغذ: دولت آبادی نخودی، جلد: تیماج تریاکی روشن مقوایی با ترنج و نیم ترنج در وسط، ۲۵۴گ، ۲۱سطر (۸×۱۷)، اندازه: ۱۳/۵×۲۴/۵سم [ف: ۱۱-۴۵۵]

۲۳. مشهد؛ مدرسه سلیمانیه؛ شماره نسخه: ۳۴

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: انجام؛ مصحح، با حواشی لغوی و جز آن؛ قطع: خشتی [چهار کتابخانه مشهد-ف:-۶]

۲۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۳۴۷۳

آغازو انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ در ۱۰۶۱ با نسخه تصحیح شده به‌وسیله ملامحمد امین در مکه مقابله شده و این گواهی مورخ در گوشه آخرین صفحه کتاب نوشته شده؛ کاغذ: ترکی سفید آهار مهره، جلد: تیماج سبز، ۴۹۴ص، ۲۲ سطر، قطع: رحلی، اندازه: ۲۰/۵×۲۹/۵سم [ف: ۱۰-۱۴۳۲]

۲۵. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه: ۱۵۸۸

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ مصحح؛ تملک: مسیح بن محمد باقر در ربیع الاول ۱۲۷۷ق، با مهر «عبده الراجی مسیح الموسوی» (بیضی)؛ کاغذ: زرد و شکری رنگ، جلد: تیماج، ۱۹ سطر (۸/۵×۱۵)، اندازه: ۱۵×۲۰سم [ف: ۴-۲۱۳۸]

۲۶. مشهد؛ مدرسه آیة الله خوئی؛ شماره نسخه: ۵۰

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ مصحح، با نشان بلاغ، محشی؛ جلد: دو رو تیماج قهوه‌ای، ۲۰گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۷×۲۵سم [ف:-۳۲]

۲۷. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۴۹۵۰

آغاز: قال اخبرنی عبدالرحمن بن اسحق عن النعمن بن سعد عن امیرالمؤمنین علیه السلام قال انا حجةالله؛ **انجام:** حدثنا حمزة بن القاسم العلوی العباسی قال حدثنا جعفر

خط: نسخ جلی، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: آغاز (تا اوایل مجلس ۱۰) و انجام (۸ ورق)؛ واقف: سید محمد باقر، محرم ۱۴۰۵؛ کاغذ: حنایی، فاقد جلد، ۳۵۶گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۶×۲۴/۲سم [ف: ۱۴-۸۵]

۲۸. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۰۰۲۱

آغاز: بسمله الحمدلله رب العالمین؛ **انجام:** و لاتخیر فیه عن الصواب و هو معصوم

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: انجام (یک ورق)؛ دارای سرلوح مذهب، دارای کمند، مذهب، محشی؛ واقف: شمس الدین جزایری، شهریور ۱۳۴۸؛ جلد: روغنی مستعمل با نقش گل و بوته، درون جلد یک شاخه گل نرگس، اندازه: ۱۱/۳×۱۸/۵سم [ف: ۱۴-۸۵]

۲۹. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۷۷۴۱

آغاز: بسمله الحمدلله رب العالمین و العاقبة للمتقین و لاعدوان الاعلی؛ **انجام:** علیهم الصلوة و السلم تمت النسخه ... فی مجالس

خط: نسخ، بی‌کا، تا: اواخر قرن ۱۱؛ مصحح، مقابله شده؛ تملک: محمد بن احمد بن ابراهیم برادر صاحب حدائق در سال ۱۱۵۴، محمد تقی سنه ۱۱۲۸؛ واگذاری سازمان حج و اوقاف در آبان ۱۳۶۹؛ کاغذ: حنایی آهار مهره، جلد: تیماج عنابی ضربی با ترنج و سرترنج، ۲۱۴گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۸/۷×۳۰/۵سم [ف: ۱۴-۸۶]

۳۰. اصفهان؛ مدرسه صدر بازار؛ شماره نسخه: ۱۷

انجام: فقال محمد احمد شققت اسمه من اسمی لانی انا المحمود فقال موسی یا رب اجعلنی من امته قال انت یا موسی من امته ...

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: انجام؛ مصحح، محشی در توضیح لغات، روی برگ اول وقفنامه کتاب از فخرالدین تهرانی آمده و در برگ سوم وقفنامه کتاب از محمد حسن خراسانی به سال ۱۲۰۱ دیده می‌شود؛ جلد: جلد تیماج قهوه‌ای فرسوده، ۲۰۷گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۵×۲۶سم [ف: ۱-۲۷]

۳۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۱۸۵۳/۱۱

خط: نسخ، کا: محمد بن احمد بن حسین بن ابراهیم حامدی، تا: قرن۱۱؛کاغذ:سمرقندی، جلد: تیماج سرخ ضربی زرکوب مقوایی درون زرد، ۲۵ سطر (۱۶×۲۴)، اندازه: ۱۸×۲۷سم [ف: ۸-۴۴۸]

۳۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۴۸۳۵

آغاز در میانه مجلس ۱۹ و انجام در مجلس ۹۵ افتاده؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ مصحح، مجدول؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج مشکی مقوایی، ۲۹۶گ، ۲۱ سطر (۸×۱۶)، اندازه: ۱۶×۲۷سم [ف: ۱۴-۳۸۵۶]

۳۳. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۱۴۲۴

آغاز: برابر

در این نسخه مجلس آخر نیامده و نود و شش مجلس می‌باشد؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ مصحح، محشی؛ روی برگ اول اجازه‌ای است که عبد الوهاب بن محمد سعید طباطبائی به‌تاریخ جمادی الثانی ۱۱۲۹ برای فرزندش سید محمد حسنی حسینی طباطبائی نوشته است؛ جلد: گالینگور مشکی، ۱۷۴گ، ۲۷ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۲۴سم [ف: ۴-۲۵۴]

۳۴. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۶۵۰۴/۱

آغاز: ان جیرانک اتونی و اخبر ونی انک لم تنزل اللیل تبکی اجمع قد ابکی الله عینک ما الذی ابکاک؛

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ذیقعده ۱۰۰۶ق، افتادگی: آغاز؛ جلد: تیماج قرمز، ۱۲۰گ (۱ر-۱۲۰ر)، اندازه: ۱۷×۲۸/۵سم [ف: ۱۷-۹۲]

۳۵. مشهد؛ نواب؛ شماره نسخه: ۱۷۳

آغازو انجام: برابر

خط: نستعلیق خوش، کا: عبدالحی بن افضل بن روح الله، تا: رجب ۱۰۱۴ق؛ مصحح، مقابله شده، دارای بلاغ، در آخر نسخه آمده: «بلغ مقابله و قراءه من اوله الی آخره بحسب الوسع و الطاقه الا ما زاغ عنه البصر ...»، در پشت صفحه آخر آمده که نسخه توسط حسین بن حسن علی مهرجردی واعظ قاری مقابله شده است، یادداشت ابن ملا حسنعلی اردکانی با مهر او: «یا امام محمد باقر» (بادامی)؛ تملک: محمدباقر اردکانی، حسین واعظ قاری انصاری یزدی مورخ ۱۰۴۳ق که همان مقابله کننده است، حسین علی بن حسن علی قاری واعظ انصاری یزدی با مهر بیضی شکل او؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج عنابی لایه‌ای، ۲۰۴گ، ۱۹ سطر (۱۰×۱۷/۵)، اندازه: ۱۷/۵×۲۴سم [ف:-۱۵۵]

۳۶. رشت؛ جمعیت نشر فرهنگ؛ شماره نسخه: ۱۵۵الف

خط: نسخ، کا: محمد هادی بن ملا حاجی محمد گیلانی، تا: ۱۰۱۶ و ۱۲۱۰ق [رشت و همدان: ف:-۱۰۹۲]

۳۷. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۲۴

آغاز: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۰۲۵ق؛ دارای سر لوح؛ ۳۲۸گ، ۱۹ سطر، قطع: وزیری، اندازه: ۸×۱۹سم [ف: ۲-۱۱]

۳۸. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۶۲۵-طباطبائی

آغاز: اسمعیل القحطبی قال حدثنا سعید بن الحکم ابن ابی مریم ... قال رسول الله (ص) علی فی السماء السابعة کالشمس بالنهار؛

انجام: برابر

خط: نسخ، کا: محمد سعید، تا: ۱۰۲۹ق؛ افتادگی: آغاز؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج مشکی با ترنج و نیم ترنج، ۳۵۳گ، ۱۷سطر، اندازه: ۱۲×۱۸/۵سم [ف: ۲۴-۳۸۸]

۳۹. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۲۳۱۱

خط: نسخ، کا: حاجی بن منصور بن سنی بن احمد صایغ هجوی امامی برای میرداماد استرآبادی، تا: ۱۰ ذیقعده ۱۰۳۳ق، جا: سپاهان؛ مصحح، نویسنده در باره میرداماد «مدالله ظله علی الطلبة» می‌نویسد؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج قهوه یی، ۲۰۷گ، ۲۱ سطر (۱۱/۵×۱۷)، اندازه: ۱۸×۲۴/۵سم [ف: ۹-۹۴۴]

۴۰. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۷۲۶۲

خط: نسخ، کا: محمد صالح بن جمال الدین محمد، تا: یک‌شنبه پایان ربیع الثانی ۱۰۴۷ق؛ افتادگی: آغاز؛ آغاز افتاده در مجلس ۴۲؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: نو، ۲۰۴گ، ۲۱ سطر (۸×۱۶)، قطع: وزیری، اندازه: ۱۵×۲۶سم [ف: ۱۶-۵۰۱]

۴۱. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۱۱۴۰-۷/۴۰

آغاز: برابر؛ **انجام:** و الائمة من ولدها المصطفین الاخیار آل یاسین علیهم الصلوة و السلام و سلم تسلیما کثیراً الی یوم الدین تمت النسخه ... الموسومة بالامالی.

از آغاز تا حدیث ۲۵ مجلس ۵۴ به علاوه قسمتی از مجلس ۹۷ را دارد؛ خط: نسخ، کا: محب الله بن مرتضی شیرازی، تا: ۱۰۴۸ق؛ مصحح؛ جلد: گالینگور مشکی عطف وگوشه. تیماج قهوه‌ای، ۱۷۳گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۶×۲۵سم [ف: ۱-۴۸۹]

۴۲. تبریز؛ قاضی طباطبائی، محمد علی؛ شماره نسخه: بدون شماره/۲

بی‌کا، تا: ۱۰۴۹ق [نشریه: ۷-۵۱۹]

۴۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۳۱۳۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق شکسته، کا: علی بن عبدالغالب بن عنایت الله فیروز آبادی، تا: شنبه ۲۶ جمادی الثانی۱۰۵۰ق؛ واقف: کاظم مدیرشانه‌چی، آبان ۱۳۶۲؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج قهوه‌ای تیره، ۲۹۰گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۲۴/۸سم [ف: ۱۴-۸۶]

۴۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۵۸۵۵

آغاز: بسمله مسئله فی بیان حقیقة الحی الفعال؛ **انجام:** علیه توکلت و هو حسبی و نعم الوکیل و الحمدلله رب العالمین

خط: نسخ، کا: محمد بن میرزا علی، تا: ۱۰۵۱ق [رایانه]

۴۵. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۶۶۴۴/۱

خط: نسخ، کا: رمضان ابن علی بن احمد بن مسعود الغریبی لحساوی یزدی، تا: جمعه ۱۳ ربیع الثانی۱۰۵۲ق، به دستور قاضی صفی الدین محمد؛ مقابله شده؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج تریاکی مقوایی درون سرخ با لولا، ۲۱ سطر (۱۳×۱۷)، قطع: خشتی، اندازه: ۱۹×۲۶سم [ف: ۱۶-۳۲۴]

۴۶. شیراز؛ مدرسه حکیم؛ شماره نسخه: بدون شماره

خط: نسخ، کا: عبدالله بن عبدالغفار طیبی، تا: جمعه ۹ محرم ۱۰۵۴ق؛ جمال بن شاه محمد فسائی این نسخه را شنبه ۲۰ شوال ۱۰۵۵ق مقابله و تصحیح کرده؛ ۳۰۷گ، اندازه: ۱۴/۵×۲۴/۵سم [نسخه پژوهی: ۱-۴۳]

۴۷. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۳۶۱ط

آغاز و انجام: برابر

کا: محمد بن یحیی حسینی، تا: صفر گویا ۱۰۵۷ق؛ مصحح، یادداشت‌های پراکنده از جمله یادداشتی از احتشام الملک به تاریخ ۱۲۸۷ق و مهر وی و محمد امین حسنی به تاریخ ۱۱۲۰ق و مهر وی؛ جلد: تیماج سرخ، ۳۷۹ص، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۹/۵×۲۸/۵سم [ف: ۳/۲۴–۸۸]

۴۸. اردکان یزد؛ امام صادق؛ شماره نسخه: ۱۹۱

خط: نسخ، بی‌کا، تا: جمادی الاول ۱۰۵۹ق؛ مصحح، محشی؛ تملک: «مرتضی اردکانی» به سال ۱۳۵۹؛ جلد: تیماج قرمز لبه‌دار، ۲۹۷گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۷سم [ف: ۱–۱۸۲]

۴۹. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۹۱۶

آغاز: پس از تسمیه: المجلس الحادی و الخمسون قال الشیخ ابو جعفر؛ **انجام:** برابر

از مجلس پنجاه و یکم تا آخر؛ خط: نسخ، کا: محمد بن حسن حر (شیخ حر عاملی صاحب وسائل الشیعه)، تا: ۱۰۶۱ق؛ پشت صفحه اول هفت بیت شعر، در توصیف کتاب از کاتب نسخه است، اشعار این است: «ایها الغایصون فی لجج البحر ×× لتحصیل دره و اللآلی / انما معدن الجواهر و الدر ×× الغوالی امواج بحر الامالی / فبه اشرقت بدور نصوص ×× و احجلت (کذا) فی الظهور بدر الکمال / و ابانت عن فضل قوم مزایا ×× هم تجاوزن عن مقام المعالی / فهم حجه الاله علی الخلق ×× بانوار هم تضی اللیالی / فعلیهم بحیة الله زینت ×× بدوام و کثرة و توالی / و رئیس المحدثین علیه ×× رحمة الله دائما فی اتصال»، و در پشت ورق آخر نیز اسامی جمله‌ای از رجال اسانید کتاب است که کاتب افراد در جمع و کتابت نموده؛ واقف: شیخ حسن، ۱۳۴۴؛ کاغذ: آهاری نخودی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۸۳گ، ۲۳سطر، اندازه: ۱۵×۱۹/۵سم [ف: ۵–۴۶]

۵۰. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۵۷۵

آغاز: بسمله. الحمدلله رب العالمین؛ **انجام:** کثیرا تمت الکتاب الامالی ... احدی و ستین بعد الالف

خط: نسخ، کا: محسن رکنابادی، تا: ۱۰۶۱ق [الفبائی: ۶۶]

۵۱. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۶۳۹۴

خط: نسخ، کا: حاج میرزا علی مؤمن ابهری جی بن حاجی محمد، تا: چهارشنبه ۲۱ جمادی الثانی ۱۰۶۴ق؛ با این یادداشت «یشتمل هذا الکتاب علی الف و سبعة و عشرین حدیثا بانضمان ما ذکر من بیان مذهب الامامیة علی الف و ثمانیة و عشرین حدیثا»، آغاز نسخه در مجلس ۲۷ افتاده: «بعد رجوعه من المشهد. حدثنا الشیخ الفقیه ابو جعفر محمد بن علی ... بن بابویه القمی»، انجام همان مجلس ۹۸ است مورخ روز پنج‌شنبه یازده روز مانده از ماه شعبان سال ۳۶۸ در مشهد خراسان؛ مهر: «باقرالعلوم محمد» (بادامی)، «لا اله الا الله الملک الحق المبین عبده محمد» (چهارگوش)؛ کاغذ ترمه؛ جلد: میشن سرخ، ۳۲۳گ، ۲۲ سطر، اندازه: ۱۴/۲×۲۳/۵سم [ف]

۵۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۲۱۶۱

خط: نسخ، کا: محمد سالم بن محمد شریف خطیب خوانساری، تا: ۱۰ محرم ۱۰۶۶ق؛ مصحح، روی برگ اول وقفنامه کتاب به تاریخ محرم ۱۱۲۰؛ مهر: شاه سلطان صفی صفوی؛ تملک: محمد صادق و مهر «انه کان صادق الوعد» (بیضی)؛ جلد: دو رو تیماج قهوه‌ای، ۳۰۳گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۵سم [ف: ۶–۱۶۵]

۵۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۴۶۰۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: محمدبن محمود اردکانی، تا: یک‌شنبه ۱۴ جمادی الاول ۱۰۶۶ق؛ با سرلوح زرین، مجدول، نسخه توسط عبدالله بن محمد کاظم بن شاه محمد تبریزی در ذیحجه ۱۰۶۱ در نجف به بهای دو هزار دینار خریداری شده و خوانده شده است و توسط محمد حسین بن شاه محمد تبریزی در اصفهان در ۱۱۰۱ مقابله شده و مهر او؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج مقوایی وسط گل و بوته قهوه‌ای، ۲۳۵گ، ۲۴ سطر، اندازه: ۱۲/۴×۲۱/۵سم [ف: ۱۲–۳۱۵]

۵۴. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه: ۱۹۷۵/۲

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۰۶۹ق؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: مقوایی با تیماج زرد، ۴۱ص (۸۸–۱۲۷)، اندازه: ۹×۱۹سم [ف: ۳–۱۱۱۴]

۵۵. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۵۷۲

آغاز: حدثنا الحسن بن عبدالله بن سعید العسکری قال حدثنا ابوبکر محمد بن درید ... قال قیس بن عاصم وفدت مع جماعة من بنی تمیم الی النبی ص فدخلت و عنده الصلصال بن الدلهمس؛ **انجام:** برابر

آغاز آن از مجلس یکم و برابر با س ۴ گ ۴ر ش ۶۱۵ دانشگاه است و نزدیک یک صفحه کم دارد؛ خط: نسخ، کا: محمد شفیع پسر حاجی حیدر ابهری، تا: ۸ جمادی الاول ۱۰۶۹ق؛ عبدالرضا پسر حسن حسینی عاملی یکبار در بامداد روز یک‌شنبه ۲۱ ربیع الاول ۱۰۶۷ اصلی را که این نسخه از روی آن نوشته شده مقابله نمود و یکبار دیگر هم در ۳ ذیحجه ۱۰۶۸ در نجف از مقابله آن بیاسود و مقابله این نسخه ما دوبار با آن اصل در ۱۲ رمضان ۱۰۷۰ انجام یافت. آن اصل با سه نسخه مقابله شده که یکی از آنها را می‌گفته‌اند خط قمی است یا خوانده شده بر او؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج سرخ زرکوب مقوایی با برگردان، ۲۰۲گ، ۱۹ سطر (۸/۵×۱۴/۵)، اندازه: ۱۵×۲۰سم [ف: ۵–۱۱۰۵]

۵۶. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۲۸۸۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: فضل الله بن حسین نائینی، تا: شنبه ۲۵ ربیع الاول ۱۰۶۹ق؛ مصحح؛ تملک: «محمد حسن بن علی خوئی» به سال ۱۲۰۵، «محمد علی بن حسام الدین طبیب یزدی»؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۶۷گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۲سم [محدث ارموی مخ: ۱–۱۷۹]

۵۷. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۴۶۷

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: ابوالفتح بن محمد الحسین، تا: ۱۰۷۱ق؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: میشن عنابی مقوایی، ۲۴۱گ، ۲۳ سطر (۷×۱۷)، اندازه: ۱۲/۵×۲۶سم [ف: ۷-۳۹۰]

۵۸. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۳۴۴۱

آغاز: آغاز اسناد نسخه حاضر چنین است: الحمدلله رب العالمین ... المجلس الاول ... یقول علی بن محمد بن ابی الحسین عبدالصمد التمیمی کاتب هذه النسخة

خط: نسخ، بی‌کا، تا: چهارشنبه ماه رمضان ۱۰۷۳ق؛ مصحح، محشی، مجدول، دارای وقفنامه کتاب به‌تاریخ ۱۱۲۴، دارای سرلوح رنگین؛ جلد: دو رو تیماج رو قهوه‌ای پشت قرمز ضربی، ۳۳۶گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۲۰/۵سم [ف: ۹-۲۲۸]

۵۹. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۳۵۳۴

آغازو انجام: برابر

خط: نسخ، کا: محمد حسین بن میرزا محمد غروی، تا: رمضان ۱۰۷۵ق؛ از سوی محمد علم الهدی إبن فیض کاشانی در ذیقعده ۱۰۷۸ق مقابله و تصحیح شده با نشان «ثم بلغ معارضة و تصحیحاً ...»، دستخط علم الهدی همراه مهر «بمحمد علم الهدی علم الهدی علم الهدی» (بیضی)، یادداشت و مهر «صدرالدین محمد «فیضی» (بیضی)، یادداشت محمد جعفر بن محمد ابراهیم کاشانی مشهور به علامه فیضی، دستخط علم الهدی و مهر بیضی وی، همچنین دستخط مولی محمد محسن فیض کاشانی در پشت برگ آغازین چنین آمده است: «باسمه سبحانه، سئل بعض اهل العلم عن شأن أمیرالمؤمنین صلوات الله و سلامه علیه فقال: ما أقول فی امرئ کتمت احباؤه فضائله خوفاً، و اعداءه حسداً، ثم ظهر ما بین الکتمین ما ملا الخائفین، و کتب محمد بن مرتضی»؛ تملک: صدرالدین محمد بن ابی تراب بن نصیرالدین سلیمان بن محمد علم الهدی کاشانی فیضی همرا مهر «عبده صدرالدین محمد الفیضی» (بیضی)؛ کاغذ: شرقی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۲۷گ، ۲۳سطر (۱۰×۱۹)، اندازه: ۱۴×۲۲/۵سم [ف: ۳۴-۳۴۱]

۶۰. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۲۱۶۷ و عکسی ۲۱۷۷

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: محمد مدعو بسراج الدین بن مسعود بن سید علی بن کمال الدین حسین حسنی حسینی طباطبائی بهاء الدین حیدری، تا: شنبه ۲۴ رجب ۱۰۷۶ق؛ مصحح، محشی، علامت بلاغی از محمد مقیم بن حاج غلامعلی در سال ۱۰۹۶، در دو برگ اول اجازاتی که در روی نسخه‌ای از این کتاب بوده و کتاب حاضر از آن نوشته شده منقول است؛ جلد: تیماج دورو قهوه‌ای، ۳۰۷گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۴×۲۰/۵سم [محدث ارموی مخ: ۱-۱۷۹] و [عکسی ف: ۶-۲۲۰]

۶۱. آران کاشان؛ محمد هلال؛ شماره نسخه: ۱۲۰/۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: جمعه ۲۰ جمادی الثانی ۱۰۷۷ق؛ مصحح؛ تملک: حسن حسینی الجیلانی؛ مهر: «ظنی بالله حسن و بالنبی ذی المنن و بالوصی المؤتمن و بالحسین و الحسن» (بیضی)؛ جلد: تیماج قهوه‌ای با ترنج و سرترنج مجدول با عطف گالینگور آبی، ۲۷۷گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۸×۲۵سم [ف مخ:-۱۶]

۶۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۴۵۷۹

آغاز: اخبرنا عبدالله ابن شبیب البصری، قال حدثنا ذکریا بن یحیی المنعزی قال حدثنا العلاء بن محمد؛ **انجام:** برابر

خط: نستعلیق، کا: مراد بن خواجه محمد، تا: غره جمادی الاول ۱۰۷۷ق؛ افتادگی: آغاز؛ مهر: نصرالله تقوی؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج عنابی مقوایی درون زرد،، ۲۱ سطر (۱۰×۱۶)، اندازه: ۱۵/۵×۲۱سم [ف: ۱۲-۲۷۵]

۶۳. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۷۸۱

خط: نسخ، کا: محمد مرتضی بن محمد رضای دماوندی، تا: ۸ صفر ۱۰۸۱ق، جا: حیدر آباد دکن؛ با سرلوح و جدول؛ کاغذ: کاغذ ترمه سمرقندی، جلد: میشن قهوه‌ای ضربی، ۳۳۶گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۴/۸×۲۲/۴سم [ف: ۱-۴۶]

۶۴. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه: ۱۵۹۱-عکسی

آغاز: حمدله. عاقبة. و لاعدوان الا علی الظالمین. و لا اله الا الله احسن الخالقین و صلی الله علی سیدنا محمد ... المجلس الاول؛ **انجام:** برابر

از «المجلس الاول» تا «المجلس الرابع و التسعون» با یاد تاریخ برپایی هر مجلس، اینک برای نمونه: «المجلس الاول و هو یوم الجمعة لاثنتی عشر لیلة بقیت من رجب من سبع و ستین و ثلثمائة. یقول کاتب النسخة التی کتبت هذه النسخة منها و هو علی بن محمد بن ابی الحسن بن عبدالصمد التمیمی، حدثنا بجمیع ما فی هذا الکتاب الشیخ الفقیه الزاهد المفید والدی طیب الله تربته ... قرائة علیه و خطه عندی حجة فی شهور سنة ثلث و ثلثین و خمسمائة. قال حدثنا الشیخ الفقیه والدی، قال حدثنا ... علی بن الحسین بن موسی بن بابویة القمی». واپسین مجلس: «المجلس الرابع و التسعون. یوم الثلاثا السابع عشر من شهر شعبان سنة ثمان و ستین و ثلاثمائة فی المشهد المقدس علی ساکتها ... حدثنا الشیخ الجلیل ابوجعفر محمد بن علی ... بن بابویه القمی رض»؛ خط: نسخ خوش، بی‌کا، تا: شنبه ۱۶ ذیحجه ۱۰۸۱ق، جا: مشهد؛ با یادداشت «سیزده هزار و چهارصد بیت»؛ وقفنامه کتاب برای گروه شیخیان کرمان با تولیت محمد خان با تاریخ ربیع الاول ۱۲۸۹ق؛ ۴۴۸ص، ۲۱ سطر (۱۳×۲۹)، اندازه: ۲۱×۳۰سم [عکسی ف: ۱-۳۷]

۶۵. اصفهان؛ مدرسه صدر بازار؛ شماره نسخه: ۸۲۸

خط: نسخ معرب، کا: حاجی محمد بن مهر علی تبریزی، تا: ۲۸ جمادی الاول ۱۰۸۲ق، جا: مدرسه صادقیه؛ مصحح، محشی، یادداشتی درباره کتاب و مؤلف و وقفنامه کتاب از محمد باقر پیشنماز مسجد جدید عباسی که به سال ۱۲۳۰ برای بار دوم جمع‌آوری و وقف شده با مهر «افقر المفتاقین الی الله الغنی محمد

باقر بن علی رضا الحسینی» (بیضی) و شهادت بر وقفی از نوه واقف با عنوان هـ العلوی الحسینی؛ تملک: حاج سید عطاء الله؛ جلد: تیماج دو رو، رو قرمز، اندرون قهوه‌ای، با سر طبل، ۱۹۷گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۲۰×۲۸سم [ف: ۳-۶۱۸]

۶۶. همدان؛ کمالی؛ شماره نسخه: ۱

خط: نسخ، بی‌کا، تا: جمادی الاول ۱۰۸۲ق [نشریه: ۵-۳۸۵]

۶۷. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۵۳۷۱

دارای ۹۷ مجلس است؛ خط: نسخ، کا: موسی بن عزیز الله طالقانی، تا: ۴ جمادی الاول ۱۰۸۴ق [ف: ۱۶-۲۷۷]

۶۸. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۱۱۴۹

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: عیسی فرج الله، تا: جمعه ۱۴ شوال ۱۰۸۵ق؛ دارای بلاغ، محشی؛ واقف: محمد صالح علامه حائری، مرداد ۱۳۵۱؛ کاغذ: نخودی آهارمهره، جلد: مقوا، رویه پارچه، ۳۴۸گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۴/۵سم [ف: ۱۴-۸۶]

۶۹. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۹۰۶۸

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: فاضل بن اسماعیل تونی، تا: دوشنبه ۸ ذیقعده ۱۰۸۵ق؛ خطبه حضرت علی (ع) در حواشی دو ورق آخر، مصحح؛ کاغذ: نخودی آهارمهره، جلد: تیماج عنابی ضربی با ترنج و سرترنج زرپوش که در آن مکتوب است «یا سلطان ابوالحسن علی بن موسی الرضا»، ۲۸۴گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۷×۲۵سم [ف: ۱۴-۸۴]

۷۰. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۹۹۵۲

آغازو انجام: برابر

خط: نسخ، کا: میرعین القضاة بن میر عنایت طالقانی، تا: جمعه ۱۴ شوال ۱۰۸۵ق؛ مصحح، محشی؛ واقف: محمد علی رضوی توسط سید رضا امیرشهیدی، شهریور ۱۳۴۸؛ کاغذ: نخودی آهارمهره، جلد: تیماج عنابی ضربی با ترنج و سرترنج، ۲۱۸گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۸/۳×۲۵/۴سم [ف: ۱۴-۸۴]

۷۱. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۹۵۲-۶/۴۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** وآل یس علیهم السلام وسلم تسلیماً کثیراً برحمتك یا ارحم الراحمین. تمت الکتاب

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱ ذیحجه ۱۰۸۵ق؛ مصحح؛ جلد: تیماج مشکی، عطف سرخ، ۳۷۴گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۷×۲۲سم [ف: ۱-۴۸۹]

۷۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۱۴۱۹

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: محمد سلیم بن محمد حسین حسینی رازی، تا: ۱۰ صفر ۱۰۸۶ق؛ محشی؛ نسخه دو بار توسط امیربیگ مشهور به آقا ملا سرکانی تصحیح و مقابله شده، یك بار با نسخه‌ای منسوب به خط مؤلف یا مقرو در نزد او و بار دیگر با نسخه‌ای از ابوجعفر محمد بن علی بن عبدالصمد نیشابوری و برادرش ابوالحسن علی بن عبدالصمد، پشت ورق اول دستخط علامه محمد صالح حائری درباره مقابله کتاب؛ واقف: علامه محمد صالح حائری، مرداد ۱۳۵۱؛ کاغذ: نخودی آهار مهره، جلد: تیماج زرشکی، ۳۱۲گ، ۱۸-۲۱ سطر، اندازه: ۱۲/۱×۱۸/۵سم [ف: ۱۴-۸۳]

۷۳. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۳۹۰

آغاز: الحمدلله رب العالمین ... حدثنی الشیخان الفقیهان العالمان ابومحمد عبدالله الدوریستی و ابوالفضل شاذان بن جبرئیل؛ **انجام:** برابر

خط: نسخ، کا: محمد ابراهیم بن محمد تقی تبریزی، تا: ۲۰ جمادی الثانی ۱۰۸۶ق؛ مصحح، لغات شرح داده شده، در آخر نسخه آمده است که محمد ابراهیم بن محمد تقی تبریزی (کاتب نسخه) کتاب را با نسخه محمد حسین شهیر به تاج (تاجا) مقابله نموده است به‌تاریخ سلخ محرم ۱۰۸۷؛ تملک: حسین علی به‌تاریخ ۱۲۴۴؛ جلد: دو رو تیماج رو قرمز پشت مشکی، ۳۰۵گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۳/۵سم [ف: ۱-۴۰۷]

۷۴. یزد؛ مدرسه خان؛ شماره نسخه: ۳۵

خط: نسخ، کا: محمد قاسم بن محمد عسکر یزدی، تا: سه‌شنبه ۱۲ محرم ۱۰۸۸ق، مصحح، محشی، روی برگ اول نشانی عاریه از آخوند ملا محمد ابراهیم به تاریخ ۱۵ رمضان ۱۲۹۴ با مهر «عبده علی اکبر بن عبدالرحیم» (بیضی)؛ وقفنامه کتاب با مهر «محمد علی» (بیضی)؛ واقف: محمد علی، ذیحجه ۱۰۹۲؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۳۱۵گ، ۲۵سطر، اندازه: ۱۱/۵×۲۳سم [ف:-۲۷]

۷۵. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۵۲۲۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: منوچهر بن طهماسب کرجی، تا: محرم ۱۰۹۰ق؛ واقف: استاد جعفر زاهدی، دی ۱۳۷۷؛ کاغذ: نخودی آهار مهره، جلد: میشن یك‌لا ضربی عنابی، ۱۶۷گ، ۲۸ سطر، اندازه: ۱۶/۵×۳۰/۵سم [ف: ۲۶-۱۰۳]

۷۶. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۹۱۵

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: اسماعیل بن ابراهیم بن علی جزایری سمنانی، تا: دهه دوم شوال ۱۰۹۰ق؛ کاتب به دستور شیخ ابراهیم جعفر عاملی فراهی نوشته، شیخ ابراهیم مذکور، این نسخه را نزد شیخ حر عاملی (صاحب وسائل الشیعه) خوانده و در تاریخ ۱۰۹۰ از مقابله و تصحیح آن فارغ شده، شیخ حر عاملی در صفحه آخر برای شیخ مذکور اجازه نوشته، تاریخ اجازه اواخر ذیحجه ۱۰۹۰ است؛ واقف: فهرستی، تیر ۱۳۱۰؛ کاغذ: آهاری نخودی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۵۱گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۲×۲۳سم [ف: ۵-۴۵]

۷۷. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۵۳۸۸

آغاز: برابر؛ **انجام:** سلطانحسین بن حاجی محمد الطبسی الگیلکی ۱۰۹۱ احدی و صلی الله علیه و آله آمین یا رب تم

خط: نسخ، کا: سلطان حسین بن محمد طبسی گیلکی، تا: ۱۱ ربیع الاول ۱۰۹۱ق؛ مصحح، مقابله شده، محشی؛ واقف: محمد رفیع

طبسی، تیر ۱۳۶۶؛ کاغذ: نخودی آهارمهره، جلد: فاقد جلد، ۲۱۱گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۸/۷×۲۴/۵سم [ف: ۱۴-۸۴]

۷۸. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه: ۵۳۰۹

این نسخه تنها ۹۵ مجلس دارد؛ خط: نسخ، کا: سلطان محمد حسین اردستانی، تا: ۱۰۹۴ق؛ با نسخه تصحیح شده محمد شهیر به شاه قاضی، به دست محمد کاظم ابن حسین مازندرانی در شنبه ۲۳ رجب ۱۱۰۴ق مقابله و تصحیح شده است؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج قهوه‌ای مقوایی، ۲۴۷گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۶سم [ف: ۳-۱۸۹]

۷۹. اصفهان؛ مهدوی، مصلح الدین؛ شماره نسخه: ۴۱

خط: نسخ، کا: رجبعلی بن غیاث الدین معلم همدانی، تا: ۱۷ رجب ۱۰۹۴ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای ضربی، ۲۲۵گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۴×۲۵سم [ف:-۵۷]

۸۰. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۵۷۲

آغاز: بسمله. الحمدلله رب العالمین؛ **انجام:** کثیرا کثیرا ... عیوبهما فی الدارین و بحمد و آله

خط: نسخ، کا: رجبعلی همدانی، تا: ۱۰۹۴ق [الفبائی:-۶۶]

۸۱. قم؛ علامۀ طباطبائی؛ شماره نسخه: بدون شماره

کا: عطاء الله بن علی زکی دهخوارقانی، تا: آخر صفر ۱۰۹۵ق؛ مصحح، مقابله شده [تراثنا: س۲ش۳-۱۵۰]

۸۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۰۴۰۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: محمد اشرف، تا: شنبه آخر صفر ۱۰۹۵ق؛ مصحح، مقابله شده، محشی؛ تملک: محمد محسن بن محمد مهدی در شوال ۱۱۱۴، حسن بن عبدالباقی؛ اهدایی: رهبری، خرداد ۱۳۷۳؛ کاغذ: شکری و نخودی آهار مهره، جلد: تیماج عنابی لبه‌دار ضربی با ترنج و سرترنج، ۱۶۹گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۹/۵×۳۰سم [اهدائی ف: ۲ اخبار۱-۱۲۹]

۸۳. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۹۸۳۷

خط: نسخ هندوستان، بی‌کا، تا: ۲۳ رمضان ۱۰۹۶ق؛ مجدول؛ تملک: محمد رضا بن علی بن محمد جعفر (شریعتمدار استرابادی) به‌تاریخ بیست و سوم ذیحجه ۱۳۰۲، جواد بن محمد رضا بن علی بن محمد جعفر استرابادی به‌تاریخ محرم ۱۳۵۸؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۶۳گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۶/۵×۲۵سم [ف: ۲۵-۱۵۹]

۸۴. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه: ۱۶۴۷

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: جلال الدین محمد، تا: ۲۰ صفر ۱۰۹۷ق؛ تملک: محمد رسول بن عبدالعزیز؛ مهر: «محمد رسول الله»، «لااله الا الله الملک الحق المبین عبده محمد صادق الحسینی»؛ واقف: سید سعید طباطبائی، ۱۳۳۲؛ کاغذ: نخودی آهار مهره، جلد: میشن خرمایی،۴۰۸گ،۱۸سطر،قطع:ربعی، اندازه: ۱۲×۱۹سم [ف: ۵-۵۹]

۸۵. قم؛ معصومیه؛ شماره نسخه: ۵۳/۱-۶۱۴۱

خط: نسخ، بی‌کا، تا: پایان رجب ۱۰۹۹ق، جا: دژی در هند به نام جناده؛ تملک: محمد رضی بن محمد شفیع؛ کاغذ: سپاهانی سفید و رنگی، جلد: تیماج سبز، ۳۱۴گ، ۲۰ سطر، قطع: وزیری [آستانه قم:-۷۹]

۸۶. اصفهان؛ شفتی، مهدی؛ شماره نسخه: ۱۰

انجام: و یخرج له الارض افلاد کبدها

خط: نسخ نازیبا، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: انجام؛ وقف بر مدرس مرحوم حجة الاسلام شفتی، با یادداشتی از محمد رسول بن عبدالعزیز در ۱۳ صفر ۱۲۳۳؛ مهر: «محمد رسول الله» (مستطیل)، «ان الله یحب الحسین» (بیضی)؛ جلد: تیماج قهوه‌ای.، ۱۸۵گ، ۲۱سطر [سه کتابخانه اصفهان: ف:-۱۶۵]

۸۷. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۸۴۹۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ اهدایی: رهبری، خرداد ۱۳۸۱؛ کاغذ: نخودی آهار مهره، جلد: تیماج عنابی فرنگی، ۳۴۴گ، ۱۹سطر، اندازه: ۱۲×۲۲سم [اهدائی ف: ۲ اخبار۱-۱۴۰]

۸۸. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۱۲۸۵

آغاز و انجام: برابر

جلد ۱؛ خط: نسخ، کا: محمد شفیع بن محمد رضا، تربتی، تا: چهارشنبه ۸ ذیحجه ۱۱۰۰ق، جا: مشهد مقدس؛ توسط محمد شفیع بن محمد رضا در ذیحجه ۱۱۰۱ در مشهد مقابله شده، مصحح، محشی، قبل از آغاز چند برگ مطالب متفرقه به سال ۱۱۴۸ ق، وقف نامه‌ای با مهرهای سال ۱۱۴۴ ق، «الهی بحق نبی ... فضعلی»؛ تملک: درویش محمد النجفی؛ کاغذ: سمرقندی، آهار مهره، جلد: تیماج قهوه‌ای سوخته، ضربی با ترنج و سرترنج عطف تیماج قهوه‌ای، ۲۱۴گ، ۱۹ سطر (۷×۱۳)، اندازه: ۱۲×۱۹سم [ف: ۲۸-۴۳۶]

۸۹. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۱۷۱۴

آغاز: لما أخذ رسول الله صلی الله علیه و آله بید علی بن أبی طالب علیه السلام و قال ألست أولی بالمؤمنین من أنفسهم؛ **انجام:** برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح، محشی؛ کاغذ: فرنگی، آهار مهره، جلد: تیماج مشکی، مجدول با ترنج سرترنج و لچک گل و بوته روغنی عطف و گوشه‌ها تیماج مشکی؛ ۳۳۳گ، ۱۷ سطر (۱۱/۵×۱۸/۵)، اندازه: ۲۰×۳۰/۵سم [ف: ۲۹-۴۹۷]

۹۰. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۴۴۵۲

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ برگ‌های ناقص این نسخه را عباس بن محمد رضا قمی (حاج شیخ عباس قمی) نوشته و در دهه اول ذیحجه ۱۳۱۳ به‌پایان رسانیده است؛ مصحح؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۷۸گ، مختلف السطر، اندازه: ۱۶×۲۳سم [ف: ۱۲-۴۴]

۹۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۶۵۲۰

سند کتاب در این نسخه نیامده است؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ نسخه را محمد زمان بن حاجی مراد خان تنکابنی با نسخه

صحیحی مقابله کرده است؛ تملک: محمد زمان بن حاجی مراد خان تنکابنی با مهر، محمد حسین الشریف به‌تاریخ ۱۲۳۴؛ جلد: تیماج سبز، ۴۲۶گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۵×۲۴سم [ف: ۱۷-۱۰۱]

۹۲. تهران؛ ادبیات؛ شماره نسخه: ۷۴/۱۳ ـ ب

از امالی ابن بابویه؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ کاغذ: فرنگی، ۱۶گ (۱۱۶پ-۱۳۲ر)، ۲۷ سطر (۹×۱۸)، اندازه: ۱۸/۵×۲۸سم [ف: ۱-۱۵۵]

۹۳. تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه: ۲۳

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ تملک: محمد رضا و محمد علی کاشانی، ابوالحسن بن شیخ محمد حسین، مرتضی قلی بیک، علاء الدین محمد با مهرش؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج سبز مقوایی، ۲۹۰گ، ۲۰ سطر (۸×۱۸)، قطع: وزیری، اندازه: ۱۵×۲۵/۵سم [ف:-۴۶۳]

۹۴. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۶۷۶۸-۳۴/۱۳۸

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: ملک علی بن یار علی اسکندری، تا: ۳ رجب قرن ۱۲؛ مصحح؛ جلد: تیماج قهوه‌ای مجدول با ترنج و سرترنج لولادار، ۳۰۹گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: ۱-۴۹۰]

۹۵. خوی؛ گنجینه (موزه)؛ شماره نسخه: ۸

آغاز: الله عزوجل یقول بعقبها فیه فوقاه الله سیآت مامکروا وعجبت اراد الدنیا وزینتها ... المجلس الثالث یوم الجمعه؛ **انجام:** المجلس التاسع والخمسون وتغفرلهم جهلهم ولا تعاجلهم بالعقوبة وتشکر الله علی ما اقال من القوة

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ جلد: مقوا، عطف پارچه ای، ۱۲۴گ، ۲۸ سطر، اندازه: ۲۰×۲۹سم [ف]

۹۶. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۱۷۳۵

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ یادداشت مورخ رمضان ۱۲۸۵ در پایان و مورخ ۱۵ شوال ۱۳۳۴ در آغاز؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج تریاکی ضربی مقوایی، ۲۲۰گ، ۲۱ سطر (۱۲/۵×۲۰/۵)، اندازه: ۲۰×۲۹سم [ف: ۸-۲۶۶]

۹۷. قم؛ مفتی الشیعه؛ شماره نسخه: ۱۱

خط: نسخ، کا: غلام محمد حسینی، تا: پنج‌شنبه رجب ۱۱۰۱ق؛ مصحح، محشی، دارای بلاغ، در صفحه آخر بلاغی است به‌تاریخ پنج‌شنبه ۱۶ صفر ۱۱۱۴ بدون نام و می‌نویسد که کتاب با نسخه‌ای که اسناد احادیث را انداخته بودند مقابله شده است؛ تملک: درویش علی بن حسین بغدادی به‌تاریخ ۱۲۵۲؛ جلد: تیماج مشکی، ۲۹۴گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۶/۵×۲۷سم [ف:-۲۹]

۹۸. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۲۷۱۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: محمد مؤمن بن محمد حسین کاتب شریف، تا: ۱۱۰۲ق؛ توضیح لغات متن با استفاده از کتب لغت همچون کنزاللغة و صحاح و قاموس در حواشی اوراق، نسخه در ۱۱۰۳ توسط محمد شفیع بن محمد رضا و با امضای «بلغ قبالة بحمدالله تعالی و حسن توفیقه» تصحیح و مقابله شده؛ تملک: محمد حسین بن مراد عیسی در ۱۱۴۴؛ کاغذ: اصفهانی نخودی، جلد: میشن پوست اناری ضربی مقوایی، ۲۷۶گ (۲۷۰+۶)، ۲۷ سطر (۹/۵×۱۸/۵)، اندازه: ۱۵/۵×۲۵/۵سم [ف: ۱۳-۱۷۲]

۹۹. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه: ۵۳۰۸

کامل؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: غره محرم ۱۱۰۶ق؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج حنایی مقوایی، ۲۸۹گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۴سم [ف: ۳-۱۸۹]

۱۰۰. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۷۴۴۱

آغاز: بسمله الحمدلله رب العالمین؛ **انجام:** الاخیار آل یس علیهم السلام ... من الاحادیث بحق

خط: نسخ، کا: علی بن میر بدیع حسینی، تا: شنبه ۱۸ جمادی الاول ۱۱۱۰ق؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج قهوه‌ای ضربی با ترنج و سرترنج و گوشه، ۲۲۹گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۳/۲×۲۰سم [ف: ۱۴-۸۳]

۱۰۱. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۱۴۳۶/۱

آغاز: رب یسر و لا تعسر یا رب بمحمد و آله بسمله و به نستعین، الحمدلله رب العالمین و العاقبة للمتقین و لا عدوان؛ **انجام:** من ولدها المصطفین الاخیار ال یاسین علیهم السلام و سلم تسلیماً کثیراً برحمتک یا ارحم الراحمین.

این مجالس که پشت سر یکدیگر می‌آیند در صفحه ۲۸۹ خاتمه می‌یابند و در پایان کاتب ختم کتاب را نوشته است؛ خط: نسخ، کا: محمد علی بن ملا علیشاه، تا: ۱۱۱۲ق؛ کاغذ: دولت آبادی و ترمه، جلد: تیماج مشکی با ترنج و نیم‌ترنج قرمز مقوایی لولادار، ۲۸۹ص (۱-۲۸۹)، ۲۵سطر (۱۲×۱۷)، اندازه: ۱۸/۵×۲۳/۵سم [ف: ۹-۴۶۱]

۱۰۲. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۲۱۴۵

خط: نسخ، کا: محمد علی بن ملا حسنعلی خامنه ای، تا: سه‌شنبه غره صفر ۱۱۱۴ق؛ در گ ۲ وقف‌نامه‌ای به تاریخ ۱۶ شعبان ۱۳۰۵ نوشته شده، در گ ۲ آغاز کتاب از روی نسخه‌ای دیگر که اندکی با نسخه ما تفاوت دارد نوشته شده است، در حاشیه‌های صفحات با رنگ سرخ یا سیاه، واژه «فیه» نوشته شده و در زیر آن موضوع مباحث آن صفحه نوشته شده است، در حاشیه‌های اکثر صفحات لغات عربی به فارسی ترجمه شده است، حاشیه‌ها با نشانه‌های «صح» به معنای تصحیح متن، «مجذوب»، «م ب»، «تاج»، «صحاح»، «غریب القرآن»، «هـ»، «ص»، «کنز»، «نهایه»، «م»، «زین»، «سلطان ره»، «جامع الاخبار»، «ایضاح»، «صحاح اللغة»، «مع»، «ق»، «خ ل»، «کشف الغمه»، «مصادر» و «منه ص» دارد؛ واقف: ملا علینقی پسر ملا علی اکبر؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج تریاکی، یک ترنج و دو نیم ترنج زر بر روی جلد، عطف پارچه ای، درون جلد مقوا کاغذ نخودی، ۱۷۹گ، ۲۷ سطر (۱۲×۲۴)، اندازه: ۱۹/۵×۳۲/۵سم [ف: ۱۱-۳۹۷]

۱۰۳. خوی؛ ملا علی خوئی (شریف)؛ شماره نسخه: ۴

آغاز: برابر؛ **انجام:** آل یس علیهم السلام وسلم تسلیماً کثیراً برحمتك یا ارحم الراحمین امین تم الکتاب

خط: نسخ، کا: عبدالوهاب بن ربیع برای احمد بن قاسم بن احمد بن رمضان، تا: دوشنبه ۱۲ شعبان ۱۱۱۷ق؛ جلد: تیماج، قهوه‌ای، سوخت، با ترنج با سر، ۲۷۴گ، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۸×۲۶سم [اوراق عتیق: ۱-۱۲۳]

۱۰۴. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۴۲۹۷

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: محمد رضا بن میر حسینی نقوی، تا: ۱۱ ربیع الثانی ۱۱۲۳ق؛ مصحح، محشی؛ تملك: معزالدین محمد بن عبدالملك یحیی حسینی عربشاهی با مهر «معزالدین الحسینی» (مربع)، تملکی به سال ۱۲۲۴، «محمد الزنجانی» با مهر «یا محمد» (بیضی)؛ جلد: تیماج مشکی ضربی، عطف و دور تیماج قهوه‌ای، ۲۳۶گ، ۲۷ سطر، اندازه: ۱۲×۲۴سم [محدث ارموی مخ: ۱-۱۷۹]

۱۰۵. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۲۹۲۹/۱

آغازو انجام: برابر

خط: نسخ، کا: محمد بن عبدالکریم مدعو به اسماعیل، تا: ۸ محرم ۱۱۴۴ق؛ مصحح؛ تملك: کاتب با مهر «لا اله الا الله الملك الحق المبین عبده اسماعیل» (مربع)، «ریحان الله بن جعفر فاطمی موسوی» با مهر مربع؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۹۶گ (۱پ-۱۹۶پ)، ۲۷ سطر، اندازه: ۱۳×۲۲/۵سم [محدث ارموی مخ: ۱-۱۷۹]

۱۰۶. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۶۵۸۷

خط: نسخ، کا: سلطان محمد بن عبدالرکین قمی، تا: ۱۱۴۶ق؛ مصحح، محشی؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: تیماج قهوه‌ای مقوایی مجدول میان جداول بوته‌های ریسه‌ای ضربی، ۲۱۴گ (۲۱۵-۲پ)، ۲۳ سطر (۶×۱۶/۵)، اندازه: ۱۳/۲×۲۱/۸سم [رایانه]

۱۰۷. تهران؛ مهدوی؛ شماره نسخه: ۶۸۹

خط:نسخ،کا:محمد نعیم بن صفی خان،تا: ۱۱۴۷ق [نشریه: ۲-۱۳۸]

۱۰۸. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه: ۷۸۵

آغاز: حدثنا ابو حمزة الثمالی عن علی بن الحسین علیه السلا م قال القول الحسن یثری المال و ینمی الرزق و ینسی فی الاجل؛ **انجام:** برابر

خط: نسخ، کا: محمد رشید بن نور الدین سایر یزدی، تا: یك‌شنبه ۳۰ رجب ۱۱۵۶ق؛ افتادگی: آغاز؛ اهدایی: ورثه محمد خان عسکری؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: مقوایی، ۳۲۲گ، ۱۹ سطر (۷/۵×۱۶)، اندازه: ۱۵×۲۵سم [ف: ۲-۶۶۰]

۱۰۹. ساری؛ عمومی؛ شماره نسخه: ۳۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: محمد حسین بن احمد عرب، تا: سلخ شعبان ۱۱۷۳ق؛ یادداشت وقف مورخ ۱۲۶۷ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای ضربی، ۵۳۴ص، ۲۱ سطر (۹/۵×۱۹)، اندازه: ۱۸/۵×۲۹/۵سم [عمومی ساری و تنکابن: ف: ۳۰]

۱۱۰. قم؛ معصومیه؛ شماره نسخه: ۲۸/۱-۵۹۰۵

خط: نسخ، کا: جعفر بن حسینی رازی، تا: دوشنبه ۸ جمادی الاول ۱۱۹۰ق؛ تملك: ابوالقاسم در اصفهان و خریداری ابوطالب حسینی قمی؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج سبز، عطف سرخ، ۲۴۲گ، ۲۵ سطر، قطع: رحلی [آستانه قم:-۷۹]

۱۱۱. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه: ۲۳۳۷

آغاز: من قرین یدفن معك و هو حی و تدفن معه و انت میت؛ **انجام:** ام طبع الله علی قلوبهم فهم لا یفقهون ام قالوا سمعنا و هم لا یسمعون.

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ محشی؛ کاغذ: شکری آهار مهره، جلد: مقوا، رویه گالینگور، عطف و گوشه تیماج قهوه‌ای، ۱۵۶گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۲۱×۳۰/۵سم [ف: ۵-۶۹۰]

۱۱۲. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۷۸۵۸-۵۳/۶۸

آغاز: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ ۳۱۶گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۴×۲۲سم [ف: ۱-۴۹۰]

۱۱۳. تهران؛ مهدوی؛ شماره نسخه: ۷۶۵

خط: نسخ، کا: سلیما پسر رحیما، تا: شنبه ۱۷ جمادی الاول ۱۲۰۲ق [نشریه: ۲-۱۳۸]

۱۱۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۶۲۵ ط

خط: نسخ، کا: محمد سعید، تا: ۱۲۰۹ق [مختصر ف:-۸۰]

۱۱۵. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۱۲۳۱-۷/۱۳۱

آغاز و انجام: برابر

تمامی ۹۵ مجلس؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۴۷ق؛ در آخر نسخه چند برگ در موضوعات مختلف از جمله تحت عنوان فی تفسیر الحروف وفی فضل شهر رمضان المبارك ذکر شده، چند تاریخ تولد به سال‌های ۱۲۴۸ تا ۱۲۶۴؛ جلد: مقوا با روکش پارچه، ۲۲۶گ، ۲۱-۲۵ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۲سم [ف: ۱-۴۹۰]

۱۱۶. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۳۲۲۴/۱

آغاز: حدثنا الحسن بن محمد بن الحسن بن اسمعیل السکونی فی منزله بالکوفة قال حدثنی ابراهیم بن محمد

خط:نسخ،کا:ابوالحسن بن مهدی طسوجی،تا:سه‌شنبه از دهه وسط جمادی الثانی ۱۲۷۴ق؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح، محشی؛ ۹۷گ (۱ر-۹۷پ)، اندازه: ۲۱/۵×۳۱/۵سم [محدث ارموی مخ: ۱-۱۸۰]

۱۱۷. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه: ۷۵۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: رجب ۱۲۹۲ق؛ مصحح؛ تملك: ۱۱۷۷ با مهر «عبده محمد سعید ۱۱۹۴» (بیضی)، ضیاء الدین محمد بن محمد بن علی در ۱۱۸۱؛ با سرلوح مزدوج مرصع مذهب و مجدول؛ جلد: گالینگور سبز، عطف تیماج زرشکی، ۳۲۲گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۲×۲۰سم [ف مخ: ۱-۲۰۳]

۱۱۸. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه: ۱۸۹۳

آغاز: حدثنا ابوحمزة الثمالی عن علی بن الحسین (ع) قال القول

الحسن یثری المال
خط: نسخ، کا: شیخ علی بن حاج رجبعلی بن محمد صالح، تا: رجب ۱۳۰۰ق؛ اهدایی: حاج غلامحسین صالح زاده؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مقوایی عطف و گوشه‌ها تیماج قرمز، ۲۳۵گ، ۲۰ سطر (۹×۱۴)، اندازه: ۱۷×۲۱سم [ف: ۳-۱۰۸۷]

۱۱۹. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه: ۱۱۹۶
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: وسط و انجام؛ ۱۷۷گ، ۲۲سطر، اندازه: ۱۴×۲۵سم [ف: ۱-۲۱]

۱۲۰. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه: ۱۲۰۱/۱
بی‌کا، بی‌تا؛ ناتمام؛ ۲۲گ [ف: ۳-۶۹]

۱۲۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۲۵
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ ۳۰۴گ، ۲۱ سطر، قطع: وزیری، اندازه: ۹×۱۸سم [ف: ۲-۱۲]

۱۲۲. شیراز؛ ملی؛ شماره نسخه: ۲۷۴
آغاز: برابر؛ **انجام:** تمت النسخه الشریفه المبارکه المیمونه الموسومه بالامالی جمعها و الفها الشیخ الفقیه ... علی بن بابویه القمی ...
خط: نسخ، کا: حسین بن علی یزدی، بی‌تا؛ در پایان قسمتی از «قصیده الازریه» که شامل ۱۵۷ بیت و از گفته‌های شیخ محمد کاظم ازری بغدادی است، محشی؛ کاغذ: دولت آبادی نخودی، جلد: مقوا با تیماج قهوه‌ای ضربی-اندازه جلد، ۱۸۳گ، ۲۵ سطر (۱۲/۵×۱۸)، اندازه: ۱۷×۲۵/۵سم [ف: ۱-۲۵۴]

۱۲۳. قم؛ مرکز مطالعات؛ شماره نسخه: ۶۱
آغاز: برابر؛ **انجام:** حدثنا محمد بن علی ... هاشم بن ابی الصلت الهروی قال بینا انا واقف بین یدی ابالحسن علی بن موسی الرضا
نسخه حاضر امالی به روایت ابومحمد عبدالله دوریستی و ابوالفضل شاذان بن جبرئیل است که با امالی متداول در حدیث اول تفاوت دارد و از انجام افتادگی دارد و تا آغاز حدیث ۱۷ از مجلس ۹۴ را شامل است؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ مصحح؛ در آخر نسخه صیغ نکاح نوشته شده؛ مهر: «شیخ الاسلام محمد رضی ۱۲۷۱» (مربع)، «الراجی محمد رضی الشریف الحسینی ۱۲۷۷» (مربع)؛ جلد: تیماج دورو قهوه‌ای ضربی مجدول گرهی، ۲۱۷گ، ۱۹سطر، اندازه: ۲۰×۲۹سم [ف: ۱-۵۹]

۱۲۴. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۷۸۵۰
آغاز: حدثنا ابو القاسم الحسن بن محمد السکونی قال حدثنا الحضرمی قال حدثنا یحیی الحمانی
خط: نسخ، کا: محمد بن عباس النجفی، تا: چهارشنبه ۳ شعبان [؟] ۹۸، افتادگی: آغاز؛ مصحح؛ تملک: حسن مصطفوی به‌تاریخ جمادی الثانی ۱۳۷۳، عبد الرحیم بن شیخ باقر به‌تاریخ ۹ محرم ۱۳۶۰ با مهر «عبده عبد الرحیم» (بیضی)، باقر بن عبد العلی به‌تاریخ ۱۲۶۱؛ جلد: مقوایی عطف تیماج قهوه‌ای، ۳۸۹گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۶×۲۲/۵سم [ف: ۲۰-۱۹۵]

۱۲۵. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۷۳۹
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ مصحح، محشی؛ تملک: محمد تقی بن محمد ابن الحسین الشریف به‌تاریخ ۱۲۸۶؛ جلد: مقوایی عطف تیماج مشکی، ۱۶۴گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۸×۲۳سم [ف: ۵-۱۲۵]

۱۲۶. آران کاشان؛ محمد هلال؛ شماره نسخه: ۲۴۳
آغاز: المجلس الثانی و هو یوم الثلثاء حدثنا الشیخ ... قال حدثنا محمدبن ابراهیم بن اسحق قال حدثنا عبدالعزیز بن یحیی البصری قال حدثنی الصغیرة بن محمد قال حدثنی جابر بن سلمه
از ابتدا تا اواخر مجلس اول و از آخر تا ...؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ جلد: تیماج سیاه، ۲۹۵گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۹×۲۵سم [ف مخ:-۱۶]

۱۲۷. خوی؛ نمازی؛ شماره نسخه: ۲۰۵
آغاز: برابر
خط: نسخ جلی، بی‌کا، بی‌تا؛ تملک: محمد حسین ۱۳۳۳ با مهر «محمد حسین» (بیضی)؛ واقف: ساجدی، ۱۳۴۷ ش؛ جلد: سوخت با ترنج با سر و نقش گل و بوته مذهب، مختلف السطر، اندازه: ۱۷×۲۷سم [ف: ۱۰۵]

۱۲۸. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۵۶۸۰
آغاز: المجلس الثامن و الخمسون یوم الثلثا؛ **انجام:** و لذکر الله اکبر
از مجلس ۵۸ تا اواسط مجلس ۸۵؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ به وسیله تقی آقای مدرس رضوی در شهریور ۱۳۱۷ تسلیم کتابخانه شد؛ کاغذ: آهاری نخودی، جلد: مقوا با روکش پارچه، ۵۶گ، ۱۹سطر، اندازه: ۱۷×۲۵سم [ف: ۵-۴۷]

۱۲۹. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۹۱۴
آغاز: و ینسیء فی الاجل؛ **انجام:** و الحمدلله رب العالمین
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز (برگ اول)؛ کاغذ: آهاری نخودی، جلد: تیماج ضربی قهوه‌ای با ترنج و دو سرترنج، ۴۲۰گ، ۱۷سطر، اندازه: ۱۲×۱۸/۵سم [ف: ۵-۴۶]

۱۳۰. مشهد؛ مدیر شانه چی؛ شماره نسخه: ۱۱
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ مصحح، محشی، [نشریه: ۵-۵۹۱]

۱۳۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۵۷۴
آغاز: بسمله. الحمدلله رب العالمین؛ **انجام:** کثیرا کثیرا تمت ... تمام شد
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا [الفبائی: ۶۶]

۱۳۲. مشهد؛ مدرسه باقریه؛ شماره نسخه: ۲۲
از آغاز تا اواخر مجلس ۹۷؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ از موقوفات مدرسه سمیعیه؛ کاغذ: سپاهانی، ۲۱ سطر (۱۱×۱۷)، قطع: وزیری [تراثنا: س۶ش۱-۷۵]

۱۳۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۲۲
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ واقف: فرزندان حاج شیخ عبدالحسین عالم زاده، فروردین ۷۷ [رایانه]

۱۳۴. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۱۴۶۸/۴

خط: نسخ، کا: عبدالعزیز بن محمد رسول، بی‌تا؛ کاغذ: پسته‌ای، جلد: رویه ابری روغنی ترنجدار، ۲۵ سطر [ف: ۵-۲۷۲]

۱۳۵. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۵۷۳

آغاز: بسمله. و به نستعین. الحمدلله رب العالمین؛ **انجام:** و الله ذوالفضل

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا [الفبائی:-۶۶]

۱۳۶. شیراز؛ علامه طباطبائی؛ شماره نسخه: ۹۰۸

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ مصحح؛ اندازه: ۱۷×۲۶سم [نسخه پژوهی: ۲-۱۱۵]

۱۳۷. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه: ۳۷۶۰

آغاز: برابر؛ **انجام:** ام تحسدون الناس علی ما اتاهم الله من فضله فقد آتینا آل ابراهیم الکتاب و الحکمة و آتیناهم ملکاً عظیماً فمنهم من امن به و منهم من صدعنه و کفی بجهنم سعیرا و ان العبد اذا اختاره الله عز و جل لامور عباده شرح صدوره لدنک و اودع قلبه

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ جلد: گالینگور سبز، عطف تیماج زرشکی، ۳۳۹گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۳×۲۰سم [ف مخ: ۱-۲۰۴]

۱۳۸. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۶۱۵

خط: نسخ خوش، بی‌کا، بی‌تا؛ مجدول، با سرلوح؛ محشی از سلطان؛ تملک: محمد بن محمد تقی، عبدالرضا بن علیرضا، سید کریم بن منتظم الدوله فیروز کوهی امیر امیری در آغاز مرداد ۱۳۱۸ش؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج مشکی زرکوب ضربی مقوایی، ۲۳۷گ، ۲۰ سطر (۷×۱۶)، اندازه: ۱۴×۲۳/۵سم [ف: ۵-۱۱۰۷]

۱۳۹. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۷۶۶-۵/۵۶

آغاز: محمد بن ابراهیم رحمه الله قال حدثنا احمد بن محمد الهمدانی قال اخبرنا علی بن الحسین بن علی بن فضال ... أنه قال انه بخراسان لبعقة یأتی علیها زمان تصیر مختلف الملائکة؛ **انجام:** فقال اطیعوا الله واطیعوا الرسول واولوا الامر منکم ... ومعصیتهم معصیة الله و ولیهم ولی الله و عدوهم عدو الله عز وجل.

از مجلس شانزدهم تا مجلس نود و سوم؛ خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز انجام؛ مصحح؛ ۱۳۳گ، ۲۳-۲۴ سطر، اندازه: ۱۸×۲۳سم [ف: ۱-۴۹۰]

۱۴۰. بابل؛ خاتم الانبیاء؛ شماره نسخه: ۷۴/۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ مصحح؛ واقف: یعقوب بن مقیم درزی بارفروشی مازندرانی؛ جلد: تیماج قهوه‌ای سوخت جدول دار، ۲۲ سطر، اندازه: ۱۹×۲۸سم [ف:-۶۱]

۱۴۱. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۷۴۱۳-۳۸/۳۳

آغازو انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ مصحح، محشی با نشان «ق»؛ جلد: تیماج قهوه‌ای با ترنج و سرترنج زرین لولادار، ۲۱۲گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۲۰×۲۵سم [ف: ۱-۴۹۰]

۱۴۲. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۶۶۱

آغاز: الحمدلله رب العالمین ... حدثنی الشیخان الفقیهان العالمان ابومحمد عبدالله الدوریستی و ابوالفضل شاذان بن جبرئیل

نسخه اصل: کتابخانه سید موسی شبیری زنجانی-قم؛ بی کا، بی‌تا؛ چاپ حروفی (به تصحیح سید فضل الله طباطبائی یزدی چاپ مطبعة الحکمة قم-۱۳۷۳)، با تصحیحات و تعلیقات و مقابلات با چند نسخه خطی توسط سید موسی شبیری زنجانی که توضیح نسخه‌ها در چند برگ اول مکتوب است؛ ۴۱۲ص [عکسی ف: ۲-۲۸۸]

● امالی (ترجمه) / شرح حدیث / فارسی

amālī (t.)

حسینی عریضی، علی بن محمد، ق۱۱ قمری

hoseynī ‘arīzī, ‘alī ebn-e mohammad (- 17c)

وابسته به: الامالی = المجالس = امالی صدوق = عرض المجالس؛ شیخ صدوق، محمد بن علی (۳۱۱-۳۸۱)

ترجمه امالی ابن بابویه قمی که در ۹۷ مجلس است به‌دستور شاه روزگار خود به فارسی روانی درآورد. او در رشته سند میان نام پسر و پدر به‌جای «ابن» واژه «پسر» گذاشته است. در الذریعه دو کس مترجمان امالی قمی دانسته شدند: یکی سید علی بن محمد بن اسدالله امامی عریضی سپاهانی شاگرد آقا حسین خوانساری (- ۱۰۹۸) که اشارات و شفا و هشت کتاب حدیث را به نام «هشت بهشت» به فارسی درآورد؛ دیگری سید صادق بن سید حسین توشخانگی که ترجمه خود را در طوس به‌سال ۱۳۰۱ نوشته است (الذریعه ۷۸: ۴ و ۸۱ و ۸۲). این نسخه ما گویا از همان عریضی باشد و به‌گواهی آغاز آن که جز آن چیزی است که در الذریعه برای ترجمه توشخانگی آمده ترجمه او نخواهد بود.

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۵۷۳

آغاز: بسمله. و به نستعین. الحمدلله رب العالمین و الصلوة و السلام علی خیر خلقه محمدو آله الطیبین الطاهرین المعصومین و لعنة الله علی اعدائهم اجمعین الی یوم الدین. چون امر و فرمان عز صدور یافته بود که کتاب امالی شیخ صدوق ... ترجمه کرده شود ... شروع در ترجمه آن نموده بعضی از عبارات شریفه آنرا بجهة آنکه بزبان سلیس تر و در نظر مأنوس تر آید بلازم معنی ترجمه میشود؛ **انجام:** حدیث کرد ما را پدرم ... گفت که ... با حسن بصری و انس پسر مالک بیرون آمدیم تا بدر خانه ام سلمه ... گواهی میدهم باینکه رسول خدا ... این کلام را فرموده است سه مرتبه و صلی الله علی محمد ... و نعم النصیر (حدیث ۵۰۰ در مجلس ۵۰ بتاریخ روز سه‌شنبه ۱۶ ربیع یکم سال ۳۶۸).

خط: نسخ زیبا، بی‌کا، بی‌تا؛ باسرلوح، محشی؛ در گ ۱ر دارد: «شرح امالی صدوق علیه الرحمه است و شرح مجالس نیز گویند»؛ کاغذ: ترمه سمرقندی آهارمهره، جلد: تیماج مشکی زرکوب مقوایی،۲۴۳گ،۱۹سطر(۱۶×۲۵)،اندازه: ۱۸×۳۳سم [ف: ۵-۱۲۰۱]

● **الامالی (منتخب)** / حدیث / عربی

al-amālī (mn.)

طالقانی، محمد هادی بن شاه محمد، ق۱۲ قمری

tāleqānī, mohammad hādī ebn-e šāh mohammad (-18c)

وابسته به: الامالی = المجالس = امالی صدوق = عرض المجالس؛ شیخ صدوق، محمد بن علی (۳۱۱-۳۸۱)

منتخبی است از امالی صدوق جمع‌آوری شده به تاریخ ربیع الاول ۱۰۹۶.

قائن؛ مدرسه جعفریه؛ شماره نسخه: ۱۹۲

آغاز: قال الشیخ العالم الفاضل الصدوق ... حدثنا محمد بن ابراهیم بن اسحاق رحمه الله قال حدثنا احمد بن محمد الهمدانی قال اخبرنا احمد بن صالح بن سعید الیمنی؛ **انجام:** فلیوال علیا بعدی و لیوال اولیاءه و لیعاد اعداءه و صلی الله علی محمد و آله.

خط: نسخ، کاتب = مؤلف، تا: ربیع الاول ۱۰۹۶ق؛ مصحح؛ تملک: «هادی بن محمد زکی» با مهر مربع ناخوانای وی؛ مهر: کاتب (بیضی)؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۵۴گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۴×۱۹/۵سم [کتابخانه‌های قائن: ف: ۱۶۴]

● **الامالی (منتخب)** / حدیث / عربی

al-amālī (mn.)

مراغی، محمد بن جمشید، ق۱۳ قمری

marāqī, mohammad ebn-e jamšīd (- 19c)

وابسته به: الامالی = المجالس = امالی صدوق = عرض المجالس؛ شیخ صدوق، محمد بن علی (۳۱۱-۳۸۱)

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۹۴۶۷/۱۷

خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، بی‌تا، ۵گ (۲۶ر-۳۱ر) [مختصر ف:-۸۰۸]

● **الامالی (منتخب)** / حدیث / عربی

al-amālī (mn.)

وابسته به: الامالی = المجالس = امالی صدوق = عرض المجالس شیخ صدوق، محمد بن علی (۳۱۱-۳۸۱)

گزیده‌ای است از کتاب امالی شیخ صدوق که در بیشتر احادیث به یک راوی اکتفا شده و در مواردی تمامی راویان آمده است.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۲۷۱۸/۱

آغاز: ورد فی الحدیث القدسی ان من تقرب الی شبراً اتقرب الیه باعاً و من مشی الی هرولت الیه؛ **انجام:** صاد و حصاید النقم و مدارج المثلات اقول قولی هذا استغفر الله لی و لکم.

خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ بیشتر این نسخه در هامش کتاب ترجمه اذکار و الاستعاذة نگاشته شده است، دو بیت شعر از محمد طاهر قمی در برگ آغاز، و چند زاد روز در سال‌های ۱۲۹۳ق و ۱۲۹۷ق در برگ انجام؛ کاغذ: شرقی، ۱۲۰گ (۱-۱۲۰)، مورب [ف: ۳۲-۳۳۵]

● **امالی (ترجمه)** / حدیث / فارسی

amālī (t.)

وابسته به: الامالی = المجالس = امالی صدوق = عرض المجالس؛ شیخ صدوق، محمد بن علی (۳۱۱-۳۸۱)

ترجمه تحت اللفظی نسبتاً روانی است از کتاب «الأمالی» شیخ صدوق محمد بن علی بن بابویه قمی، با حذف اسانید روایت‌ها و تواریخ مجلس‌ها. در صفحه عنوان نسخه دانشکده حقوق آمده: «ترجمه امالی طوسی که ملا علی رضای معلم چنگیز میرزا کرده است در ماه ربیع الثانی در سال چهارم حکومت یزد از مال سرکار شوکت مدار اشرف والا روحی فداه است سنه ۱۲۴۰».

آغاز: بسمله. و به نستعین. اللهم اختم بالخیر فی طاعتک یعنی ابتدا می‌کنم بنام خدای منعم مهربان هر دو سرای، بارالها به خیر و عافیتم کن ... اما بعد بر ضمیر منیر ارباب دانش پوشیده و مخفی نخواهد بود

انجام: خود را از حضیض مذلت معصیت پروردگار به اوج عزت طاعت آفریدگار رساند تا آنچه مذکور شد همگی را دریابد

۱. یزد؛ مدرسه خان؛ شماره نسخه: ۳۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ مجدول؛جلد: مقوایی عطف تیماج قرمز، ۳۵۰گ، ۱۴سطر، اندازه: ۱۴×۲۰/۵سم [ف:-۲۵]

۲. تهران؛ حقوق؛ شماره نسخه: ۱۹۲-ج

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ یادداشت ۲۹ رجب ۱۲۶۸؛ کاغذ: فرنگی سفید، جلد: تیماج سبز تیره ضربی مقوایی، ۲۴۷گ، ۱۷ سطر (۸×۱۴)، اندازه: ۱۴×۲۱سم [ف:-۵۰]

● **الامالی (مختصر)** / حدیث / عربی

al-amālī (muxtaṣar)

وابسته به: الامالی = المجالس = امالی صدوق = عرض المجالس؛ شیخ صدوق، محمد بن علی (۳۱۱-۳۸۱)

مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه: ۷۳۳/۲

آغاز: بسمله حمدله هذه احادیث متفرقه اخرجتها من کتاب المجالس للصدوق

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ مهر: حاج سید سعید؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج سبز، ۲۰ سطر (۹×۱۵)، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: ۲-۸۴۱]

● **الامالی = الجلیس الصالح الکافی و الانیس الناصح الشافی** / داستان / عربی

al-amālī = al-jalīs-uṣ ṣāliḥ-ul kāfī wa-l anīs-un nāṣiḥ-uš šāfī

نهروانی، معافی بن زکریا، -۳۹۰ ؟ قمری

nahravānī, mo'āfī ebn-e zakarīyā (- 1001)

امالی ابو الفرج معافی مشتمل بر صد مجلس در چهار جزء است که به ذکر حکایات در زمینه‌های مختلف و به صورت روایی با ذکر اسناد می‌پردازد. ابن طاوس حلی از آن برگزیده است به نام «القبس الواضح من کتاب الجلیس الصالح».

چاپ: بیروت، محقق: محمد مرسی الخولی، عالم الکتب، ۲ج، ۱۹۸۱م.

۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۲۳۶۵-ف

نسخه اصل: احمد ثالث ش ۲۳۲۱ (طوپقپو سرای ۸۲۳۰). در این نسخه در مجلس ۵۱ روایت از شاگرد مؤلف است در ۴۵۱. در مجلس ۷۹ روایت از مؤلف است و روز دوشنبه ۲ رمضان ۳۹۹، کتاب را او در نود سالگی ساخته است؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: پنج‌شنبه ۲۹ شوال ۶۲۹ق؛ با سماع و معارضه روز سه‌شنبه ۱۰ جمادی الثانی ۶۸۴ با مقابله دیگر، در برگ ۳۰ اجازه روایت کتاب است و در آخر سماع است، دارای بلاغ‌های سماع در کنار صفحات، روایت‌های مؤلف مورخ ۳۲۶ و ۳۲۳ در سر من رای و ۳۱۶ و ۳۱۷ و در بصره و در ۳۱۹ است؛ در آغاز بیشتر مجلس‌ها حدیثی نبوی روایت می‌شود [فیلمها ف: ۱-۳۱۴]

تهران؛ مینوی؛ شماره نسخه: ۳۳۱بخش۳

نسخه اصل: همان نسخه اصل بالا [ف:۱۴۳]

۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۵۲۲/۱

دو بندی از کتاب؛ بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: سفید، جلد: تیماج آلبالویی ضربی یک لایی، ابعاد متن: ۱۲×۱۵، اندازه: ۱۷×۲۴سم [سنا: ف: ۱-۳۲۱]

۳. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۴۶۷۱/۱

آغاز: اکتب اذهب نجوت من البحا و لذعه؛ **انجام:** و ذکر ان من لم یکن من اهل الکتاب یقال لهم مجوسی و هذا خطاء من قائله لان المجوس ملة مخصوصة متمیزة من غیرها کلیهودیة و النصرانیة و الله اعلم.

خط: نسخ، کا: عبد المهدی بن صالح، تا: ۱۰۷۰ق؛ افتادگی: آغاز؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: تیماج قهوه‌ای مقوایی، ۱۰۰گ (۱-۱۰۰)، ۲۳ سطر (۱۱×۲۰)، اندازه: ۲۱×۳۱سم [ف: ۱۹-۳۴۰]

۴. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۴۶۴۷-ف

نسخه اصل: پاریس A. 1780 در ۱۰۱ برگ و A. 1780 bis در ۲۱۲ برگ و A. 1781 در ۳۸۰ برگ، روی هم یک دوره کتاب (فهرست دسلان ۳۴۸۷ تا ۳۴۸۹)؛ بی‌کا، بی‌تا [فیلمها ف: ۳-۸۳]

۵. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۵۱۲-ف

نسخه اصل: داماد ابراهیم ش ۲۸۲. در صدمجلس. به روایت قاضی ابوالغنائم محمد بن علی زجاجی؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا [فیلمها ف: ۱-۳۱۴]

۶. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۵۱۴۵-ف

نسخه اصل: ظاهریه دمشق ۳۲۰۱. جزء سوم است از مجلس ۴۵۸ روایت مورخ ۳۱۸ از یحیی بن محمد بن زکریا آغاز و می‌رسد به پایان این جزء که پایان جزء ۷۲ کتاب است؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ نسخه را ابوبکر محمد نفیسی شافعی و سید محمد النقیبی شافعی خوانده‌اند [فیلمها ف: ۳-۱۳۷]

● **الأمالی** / حدیث / عربی

al-amālī

ابن جراح، عیسی بن علی، ۳۰۲-۳۹۱ قمری

ebn-e jarrāh, 'īsā ben 'alī (915-1002)

در صفحه عنوان چنین معرفی شده است: «الجزء فیه الثانی من حدیث الوزیر أبی القسم عیسی بن علی بن عیسی ابن داود بن الجراح یشتمل علی سبعة مجالس متوالیة أولها السابع و آخرها الثالث عشر روایة أبی الحسین أحمد بن محمد بن احمد بن النقور البزار عنه ...»

[دائرة المعارف بزرگ اسلامی ۲۲۵/۳؛ الفهرس الشامل، الحدیث النبوی و علومه ۲۳۸/۱ و ۲۴۴]

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۱۷۶/۴

آغاز: بسمله. رب یسر و اعن. أخبرنا الشیخ العالم الفاضل المسند الأصیل شهاب الدین أبوالمعالی أحمد بن الحافظ أبی محمد اسحق بن محمد بن المؤید بن علی الهمذانی الأبرقوهی قراءة علیه و أنا أسمع فی جمادی الاولی سنة تسع و تسعین و ستمائة بالجامع الذی عمره الأمیر أحمد بن طولون بین القاهرة و مصر المحروستین قال ... قال رسول الله صلی الله علیه و سلم الاسلام بضع و ستون باباً أو بضع و سبعون باباً أفضلها لا اله الا الله؛ **انجام:** فلما خرج من عنده قال اللهم لاتجعل قتله علی یدی. آخره و الحمدلله ... .

نسخه اصل: کتابخانه چستربیتی، دبلین ایرلند جنوبی، ش ۳۴۹۵؛ خط: نسخ معرب، بی‌کا، تا: با تاریخ ۷۳۸ق؛ ۲۱ص (۲۶-۴۶)، ۱۷ سطر [عکسی ف: ۳-۳۹۴]

● **الامالی** / حدیث / عربی

al-amālī

مخلص، محمد بن عبدالرحمن، -۳۹۳ قمری

moxles, mohammad ebn-e ‘abd-or-rahmān (- 1004)

هفت مجلس حدیثی ابوطاهر می‌باشد که در موضوعات مختلف و به طور مسند نقل شده است.

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۱۰۷۶/۴

آغاز: آخبرنا الشیخ الثقة ابوالمعالی محمد بن وهب بن شاهان (؟) بن احمد السلمی قراءة علیه ... قدم و فد عبد القیس علی رسول الله (ص) فأمر هم بالایمان

نسخه اصل: کتابخانه دارالکتب الظاهریه (مدرسه عمریه)، دمشق ۳۷۴۴؛ خط: نسخ، کا: محمد بن ابوالقاسم بن محمد بن اسعد، تا: قرن ۸؛ دارای سماع یا صورت سماع و قرائت؛ ۱۶ص (۴۸-۶۴) [عکسی ف: ۳-۳۴۷]

● **الامالی** / حدیث / عربی

al-amālī

ابن منده، محمد بن اسحاق، ۳۱۰-۳۹۵ قمری

ebn-o manda, mohammad ebn-e eshāq (923-1006)

احادیثی است که مؤلف در مجالس مختلف برای شاگردانش در سال ۳۸۴ و ۳۸۵ املا نموده است.

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۶۰۷/۴

آغاز: أخبرنا أبو اسحاق ابراهیم بن محمد بن صالح

نسخه اصل: کتابخانه دارالکتب الظاهریة (مدرسه عمریه) -دمشق ۳۷۷۲. مشتمل بر جزء سوم آن؛ بی‌کا، بی‌تا؛ دارای نشانی‌های سماع بسیاری از قرن ۵ و ۶ و در پایان آن نیز ۵ نشانی بلاغ از قرن ششم آمده؛ ۵۸گ (۴۶-۱۰۳) [عکسی ف: ۲-۲۰۰]

● **الامالی = المجالس** / حدیث / عربی

al-amālī = al-majālis

مفید، محمد بن محمد، ۳۳۶-۴۱۳ قمری

mofīd, mohammad ebn-e mohammad (948-1023)

تاریخ تألیف: شنبه ۲۷ رمضان ۴۱۱ق

مهمترین اثر حدیثی به‌جامانده از شیخ مفید، مشتمل بر احادیث و روایات در بیان اثبات امامت و ولایت ائمه اطهار (ع) و اخلاق و مواعظ و نصایح است طی ۴۳ «مجلس» در بین سال‌های ۴۰۴ تا ۴۱۱ به شاگردان خود املا فرموده است. علامه طهرانی این کتاب را به نام‌های «الأمالی» و «المجالس» معرفی کرده است.

آغاز: الحمدلله رب العالمین ... مجلس یوم السبت مستهل شهر رمضان سنة ۴۰۴ بمدینة السلام.

انجام: لایکمل ایمان العبد حتی یکون فیه أربع خصال یحسن خلقه و یسخی نفسه و یمسک الفضل من قوله و یخرج الفضل من ماله.

چاپ: بارها چاپ شده

[الذریعة ۳۱۵/۲-۳۱۶ و ۳۶۷/۱۹]

۱. قم؛ موقوفه میرزا ابوطالب قمی؛ شماره نسخه: ۳۳

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ مصحح، دارای نشان بلاغ؛ تملک: میرزای قمی در اصفهان؛ مهر: «عبده صدرالدین محمد الحسینی» در ۱۱۱۰؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۱۶گ، ۱۷ سطر [جنگ: ۱-۵۰۱]

۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۷۰

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: احمد بن حاج اسدالله تبریزی، تا: چهارشنبه ۱۰ ذیقعده ۱۲۹۵ق؛ تملک: محمد تقی ابن محمد بن الحسین الشریف به‌تاریخ ۱۲۹۵ و مهر «محمد تقی» (بیضی)؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۲۲گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۱/۵سم [ف: ۱-۱۸۷]

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۶۶۴

نسخه اصل: همان نسخه بالا [عکسی ف: ۵-۸۲]

۳. قم؛ مفتی الشیعه؛ شماره نسخه: ۴۰/۲

خط: نسخ، کا: سید ابوالقاسم (محرر) موسوی نجفی اصفهانی، تا: ۳ صفر ۱۳۳۹ق، هنگام آشوب در عراق و جنگ با دشمنان خارجی؛ جلد: مقوایی عطف وگوشه‌ها تیماج قرمز، ۶۸گ (۹۸پ-۱۶۶پ)، ۱۹-۲۰ سطر، اندازه: ۱۷×۲۱/۵سم [ف:-۴۶]

۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۷۴۴۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: محمد حسین بن زین العابدین ارموی، تا: ۱۷ جمادی الثانی ۱۳۵۰ق، جا: نجف اشرف؛ مصدر است به بخشی از کتاب «اثبات الرجعه» تألیف ابومحمد فضل بن شاذان (م۲۶۰)، آغاز: صدر «بسمله، هذه نبذة یسیرة من کتاب اثبات الرجعه ... حدثنا محمد بن اسماعیل بن بزیع رضی الله عنه»، انجام: «و ینادی جبرئیل (ع) بین یدیه البیعة لله فتقبل الیه شیعته [هذا ما وجدناه ... و قد قوبل باصله حرره محمد الحر]»، استنساخ شده از نسخه شیر محمد همدانی و آن از نسخه سید ابوالقاسم غروی اصفهانی نوشته شده؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج عنابی روشن، ۹۶گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۹×۲۱/۵سم [ف: ۱۴-۸۸]

۵. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه: ۱۳۲۵/۲

آغاز: الحمد لله الذی انعم علینا بالایمان هدانا الی احسن المذاهب.؛ **انجام:** تمت امالی الشیخ ... بحذف الاسانید عصر یوم السبت من شهر ... سنه ۱۰۹۱ (ط) علی ید اقل ... خلیفة بن حسین بن عبدالله ساکن قریة المداوی ...

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۰۹۱ق؛ آن طور که نگارنده در دیباچه می‌نویسد می‌خواسته امالی مفید و امالی صدوق را با حذف اسناد در یک کتاب گرد آورد ولی این نسخه فقط امالی مفید را داراست؛ ۱۶سطر، اندازه: ۱۵×۲۰سم [ف: ۳-۸۰]

۶. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۷۹۰ عکسی و ۱۱۹۱عکسی و ۱۱۹۳عکسی

آغاز: برابر
نسخه اصل: کتابخانه مرحوم میرزا ابوطالب قمی که نزد آقای سید حسن سیدی در قم بوده؛ بی‌کا، بی‌تا؛ مصحح، دارای بلاغ مقابله، محشی، تصاویر شماره ۱۱۹۱ و ۱۱۹۳ روی هم یک نسخه کامل از امالی شیخ مفید را تشکیل می‌دهند؛ یادداشت تملک نسخه در اصفهان؛ مهر: «عبده صدرالدین محمد الحسینی» (مربع) [عکسی ف: ۵-۲۳۷] و [عکسی ف: ۳-۴۵۳]

۷. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۳۷۷۱/۱
آغاز: برابر؛ **انجام:** لایکمل الایمان العبد حتی یکون فیه اربع خصال یحسن خلقه و یسخی نفسه و یمسک الفضل من قوله و یخرج الفضل من ماله.
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ تاریخ کتابت: قرن ۱۲ یا ۱۳؛ مصحح؛ ۱۵۲گ (۱پ-۱۵۲ر)، مختلف السطر، اندازه: ۱۶×۲۲/۵سم
[محدث ارموی مخ: ۱-۱۷۸]

● **الأمالی** / حدیث / عربی

al-amālī

ابن نحاس، عبدالرحمن بن عمر، ۳۲۳-۴۱۶ قمری
ebn-e nahās, ‘abd-or-rahmān ebn-e ‘omar (936-1026)
احادیثی است که ابن النحاس در مجالس متعدده آن را از شیوخ خود روایت کرده است.
آغاز: اخبرنا الشیخ الجلیل الفقیه ابوالفتح سلطان بن ابراهیم الشافعی المقدسی بقراء تی علیه

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۱۰۷۷/۱۲
آغاز: اخبرنا الشیخ الجلیل الفقیه ابوالفتح سلطان بن ابراهیم الشافعی المقدسی بقراء تی علیه
نسخه اصل: کتابخانه دارالکتب الظاهریه (مدرسه عمریه)، دمشق ۳۷۴۷. فقط مجلس نهم را داراست؛ بی‌کا، تا: با تاریخ قرن ۷؛ ۱۶ص (۲۵۲-۲۶۸) [عکسی ف: ۳-۳۵۴]

● **الامالی = المجالس** / حدیث / عربی

al-amālī = al-majālis

شیخ طوسی، محمد بن حسن، ۳۸۵-۴۶۰ قمری
šayx-e tūsī, mohammad ebn-e hasan (996-1069)
کتابی حدیثی است در دو جلد حاوی ۱۸ و ۹ جزء، مشتمل بر احادیث متفرقه در بیان فضایل خاندان عصمت و طهارت، مواعظ و آداب و سنن و دیگر جهات اخلاقی و دینی که شیخ طوسی در سال‌های ۴۵۵ تا ۴۵۸ق به فرزندش ابوعلی املا و او نیز بعدها به شاگردان خود املا نموده است. برخی این کتاب را به فرزند شیخ طوسی نسبت داده‌اند، لیکن بنا بر آنچه سید اعجاز حسین کنتوری در کشف الحجب و صاحب ذریعه از سید علی بن طاوس نقل نموده‌اند این امالی از آن شیخ الطائفة است. شاید منشأ اشتباه این بوده که بعضی از نسخ امالی که مشتمل است بر هیجده جزء و آن را فرزند شیخ طوسی از پدر خود روایت کرده و یا بر دیگران کتاب پدر را املاء نموده است به او نسبت داده‌اند و قسمت دیگر کتاب را که به‌ترتیب مجالس مرتب شده با عنوان «المجالس» از آن خود شیخ طوسی دانسته‌اند. اما سید رضی الدین علی بن طاوس می‌فرماید: «امالی شیخ طوسی در دو مجلد است، یکی مشتمل بر هیجده جزء و دومی بر بقیه اجزاء تا تمام بیست و هفت جزء و تمام آن به‌خط شیخ حسین بن رطبة و دیگری، نزد من است و من آن را از پدرم از حسین بن رطبة از شیخ ابو علی از شیخ طوسی، روایت می کنم.»
آغاز: [علی الله توکلت فی الاتمام و الانتفاع به]. املی علینا ابوعبدالله محمد بن محمد بن النعمان. قال حدثنا ابواطیب الحسین بن علی بن محمد التمار. قال حدثنا محمد بن احمد.
انجام: من اراد عزاً بلا عشیرة و هیبة من غیر سلطان و غنی من غیر مال و طاعة من غیر بذل فلیتحول من ذل معصیة الله الی عز طاعته فانه یجد ذلک کله.
چاپ: نجف، المکتبة الاهلیة، قدم له محمد صادق آل بحرالعلوم، در دو جزء، ۱۹۶۵م؛ تهران، سنگی ۱۳۱۳ق؛ قم، سربی ۱۳۷۳ق؛ قم، دارالثقافه ۱۴۱۴ق؛ چاپ تحقیقی این کتاب به کوشش محمدرضا انصاری قمی انجام شده
[الذریعة ۳۰۹/۲-۳۱۳؛ کشف الحجب و الاستار۵۹-۶۰؛ دنا، ج۲، ص۱۴۴-۱۴۶؛ فهرستگان حدیث، ج۲، ص ۳۱۵-۳۱۸؛ مشار عربی، ص ۸۷]
شرح و حواشی:
۱- حدیث قیامت (ترجمه)؛ مجلسی، محمد باقر بن محمد تقی (۱۰۳۷-۱۱۱۰)

۱. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۱۱۶۰
آغاز: املی علینا ابو عبد الله محمد بن محمد بن النعمان قال: حدثنا ابو الطیب الحسین بن علی بن محمد التمار؛ **انجام:** و باسناده عن علی علیه السلام قال: من اراد عزا بلا عشیره و هیبة من غیر سلطان و عزا من غیر مال و طاعة من غیر بذل فلیتحول من ذل معصیة الله الی عز طاعته فانه یجد ذلک کله. تم کتاب الامالی نسخا و هو ثمانیة عشر جزءا ...
در ۱۸ جزو و مجلس مجلس نیست و به «اخبرنا، حدثنا، قال» آغاز می‌شود؛ خط: نسخ، کا: سدید بن محمد بن عبدالله بن هلال، تا: ۱۳ شوال ۵۸۰ق؛ در پشت صفحه اول آمده است کتاب المصابیح امالی الشیخ السعید ابی جعفر محمد بن الحسن الطوسی؛ تملک: عبدالله بن عمر بن سالم علوی حسینی در ۵۹۹ق، موسی بن عبدالله؛ مهر: «بعصم الله العالی احمد الفالی»؛ کاغذ: دولت آبادی، جلد: رویه کاغذ مغزی میشن قهوه‌ای، ۳۴۲گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۹×۲۶/۸سم [ف: ۱-۴۷]

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۶۸۴۴-عکس
نسخه اصل: همان نسخه بالا [فیلمها ف: ۳-۲۶۲]

مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه: ۱۳۰۹۱ عکسی
نسخه اصل: همان نسخه بالا [ف: ۳-۱۲۸۴]
قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: عکسی ۴ و ۵ و ۱۹۷۵ و ۱۹۷۶
نسخه اصل: همان نسخه بالا [عکسی ف: ۱-۵ و ۷ و ف: ۵-۳۹۴]
قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۲۴۱۵
نسخه اصل: همان نسخه بالا [عکسی ف: ۷-۱۸]

۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۸۱۴۷
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۹؛ افتادگی: آغاز و وسط و انجام؛ محمد بن محمد صادق موسوی به‌سال ۱۳۵۵ آنها را تکمیل کرده؛ تملک: محمد (ارباب) قمی در نجف اشرف؛ جلد: تیماج سبز، ۲۸۱گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۸×۲۵سم [ف: ۲۱-۱۳۸]

۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۸۹۳۲/۶۰
آغاز: «من امالی الشیخ الطوسی رحمه الله. من مجلس یوم الجمعة السابع عشر من جمدی الاول سنة ست و خمسین و اربعمائه ما صورته. و عنه قال اخبرنا ابن خشیش قال حدثنی محمد بن عبدالله قال حدثنی الفضل بن احمد بن ابی طاهر الکاتب؛ **انجام:** فلما ان اراد ان یدخل منزله التفت الی و قال احفظ هذا الحدیث و اثبته عندک و لاتحدثن به هولاء الرعاع ولکن حدث به اهل العقول و الدین و الحمد لله رب العالمین. انجامه: «ثم نقله العبد الفقیر محمد بن علی الجباعی و ذلک لیلة السبت ثامن عشر شوال سنة اثنتین و خمسین و ثمانمایة هجریة و صلی الله علی سید ولد ادم و علی الائمه المعصومین».
منتخب کتاب است؛ خط: نسخ تحریری، کا: محمد بن علی بن حسن جباعی، تا: شنبه ۱۸ شوال ۸۵۲ق؛ کاغذ: نخودی آهار مهره، جلد: میشن بنفش، ۴ص (۱۲۲-۱۲۵)، اندازه: ۱۸/۲×۲۸سم [ف: ۲۹/۱-۳۸۷]

۴. تهران؛ مدرسه معمارباشی؛ شماره نسخه: ۱۶
آغاز: محمد بن یعقوب الکلینی قال حدثنی علی بن ابراهیم عن ابیه عن بن فضال؛ **انجام:** حتی یبعث الله عزوجل رجلاً منا اهل البیت یعمل بکتاب الله لایری فیکم منکراً الا انکره.
جلد اول و حاوی ۱۸ جزو؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ مصحح، دارای علامت بلاغ، صفحه اول نونویس، پشت برگ آخر فهرست «کتب الاولاد عند الشیخ عبدعلی و مفلح» آمده؛ جلد: تیماج قهوه‌ای با روکش پارچه‌ای سبز، ۲۰۲گ، ۲۵سطر [ف:-۲۴]

۵. زنجان؛ امام جمعه؛ شماره نسخه: ۹۱/۲
انجام: بالروضة من مسجد النبی صلی الله علیه و آله قال حدثنی ابی قال حدثنا عبدالجبار بن سعید المساحقی عن ابیه عن صالح بن کیسان
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ افتادگی: انجام؛ مصحح، محشی؛ جلد: تیماج با روکش پارچه ای، ۷۱گ (۱۰۴پ-۱۷۴پ)، اندازه: ۱۹×۲۸سم [اوراق عتیق: ۱-۱۶۶]

۶. قم؛ مرکز احیاء؛ برابرشماره نسخه: ۴۰۱۰
آغاز و انجام:
خط: نسخ، کا: محمد بن علی بن احمد الملقب باصیل کمال شهاب کربالی، تا: جمعه منتصف ذیقعده ۹۱۶ق؛ یادداشت مطالعه‌ای از «علی بن نصرالله لیثی جزائری» در روز جمعه ۱۵ ذیحجه ۱۰۴۷، امضای بلاغی؛ تملک: «جعفر بن کمال الدین بحرانی»، «علی بن نصرالله لیثی جزائری»؛ جلد: تیماج مشکی ضربی، ۲۴۸گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۸/۵×۲۶سم [محدث ارموی مخ: ۱-۱۸۱]

۷. مشهد؛ مدرسه باقریه؛ شماره نسخه: ۲۰
آغاز: بسملة. الحمدلله ذی العظمة و الکبریاء و الجلال و العزة و الجبروت ... أما بعد: قال الشیخ أبوالحسن بن سعید
خط: نسخ، کا: علی بن یوسف بن أبی داود، تا: ۱۴ رجب ۹۴۴ق، جا: میناء بنکاله؛ ابوالحسن بن الحاج محمد علی در روز چهارشنبه ۲ ذیقعده سال ۱۱۷۲ق آن را مقابله کرده است؛ واقف: حاج محمد مهدی فراش حرم مطهر بر علمای امامیه، ۱۱۲۱ق؛ ۲۸۰گ، ۱۵ سطر، قطع: مصری، اندازه: ۱۱×۱۸/۵سم [تراثنا: س۶ش۱-۷۴]

۸. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۶۹۶۹
آغاز: بسمله، الحمدلله ذی العظمة و الکبریا و الجلال و العزة و الجبروت؛ **انجام:** فقال الله تعالی للملئکة اشهدکم انی شفعته فیمن خلقته فیه
از ابتدا تا پایان جزء نوزدهم؛ خط: نسخ، کا: علی بن یوسف بن ابوداود بنگالی، تا: سه‌شنبه ۱۴ رجب ۹۴۴ق، جا: بندر بنگاله؛ در ذیقعده ۱۱۷۲ توسط حسن بن محمد علی تصحیح و مقابله شده، چند یادداشت و مهر عرض دید از ۱۲۴۵ تا ۱۲۹۷ با نقش «المتوکل علی الله حاجی محمد»، «عبده الراجی محمد الرضوی»، «عبده الراجی محمد الحسینی» و «عبده محمد اسماعیل»؛ انتقالی از دانشگاه علوم اسلامی رضوی در آذر ۱۳۶۸؛ کاغذ: نخودی و حنایی، جلد: تیماج مشکی ضربی با ترنج و سرترنج، ۲۶۸گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۶×۲۷/۴سم [ف: ۲۶-۱۰۵]

۹. قم؛ مؤسسه آیة الله بروجردی؛ شماره نسخه: ۵۹۷
خط: نسخ، کا: یوسف بن محمد بن محمد بن زین الدین حسینی (شامی)، تا: دوشنبه ۱۳ رجب ۹۸۱ق؛ از نسخه ابن طاوس نوشته و مقابله شده، دارای نشان بلاغ، یادداشت حاج میرزا حسین نوری طبرسی؛ مهر: کتابخانه ضیاء الدین نوری؛ جلد: تیماج قرمز، ۱۲۲گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۸×۲۴/۵سم [ف: ۲-۳۷۵]

۱۰. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۳۵۷۵
خط: نسخ، کا: یاسین بن احمد بن محمد بن ابراهیم مشهور به صراف، تا: پنج‌شنبه ۱۲ ذیقعده ۹۸۲ق؛ از روی نسخه علی بن ادریس حلی؛ تملک: «جواد بن سید عیسی» در شوال ۱۲۰۶، «امین بن محمد حسینی حائری» به‌سال ۱۱۴۵، «جعفر بن سید عیسی» به‌سال ۱۱۹۰؛ جلد: تیماج مشکی ضربی، ۳۱۳گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۹×۳۰سم [محدث ارموی مخ: ۱-۱۸۱]

۱۱. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه: ۴۲۳

آغاز: حدثنا الشیخ المفید ... عن ابن عمر قال قال رسول الله صلی الله علیه و اله و سلم لاتکثروا الکلام بغیر ذکر الله فان کثرة الکلام بغیر ذکر الله قسوا لقلب ان ابعد الناس من الله، القلب القاسی؛ **انجام:** برابر

خط: نسخ، کا: حیدر بن علاء الدین علی بن حسن حسینی سبزواری بیزوی، تا: پنج‌شنبه غره ذیقعده ۹۸۳ق، جا: جعفر آباد قزوین؛ مهر: «عبده ابوالحسن ۱۱۰۶» (بیضی)، «هو الصمد ۱۲۴۲» (بیضی)؛ واقف: سید فضل الله مازندرانی، ۱۳۳۹/۱۲/۵ش؛ جلد: گالینگور سبز عطف تیماج زرشکی، ۱۷۵گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۸×۲۵سم [ف مخ: ۱-۲۰۳]

۱۲. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۳۷۶۶

آغاز: الرابع من المحرم سنة سبع و خمسین و اربعمائه ... الشیخ ابوجعفر محمد بن الحسن بن علی بن الحسن الطوسی؛ **انجام:** و قال بعض الشعراء فی ذلک لو فلان و ... تملک حلالاً کسایغ العسل.

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح، محشی؛ تملک: «آقامیرزا»؛ مهر: کتابخانه «ضیاءالدین نوری» (دائری)؛ جلد: تیماج قرمز ضربی، ۱۷۱گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۱۹سم [محدث ارموی مخ: ۱-۱۸۱]

۱۳. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۲۱۸۷

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: انجام؛ تملک: محمد مهدی شریف بوده در ۲۹ رمضان ۱۱۲۲؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج تریاکی ضربی مقوایی، ۳۴۹گ، ۱۹ سطر (۱۰×۱۶/۵)، اندازه: ۱۷×۲۴سم [ف: ۹-۸۷۳]

۱۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۸۹۷۲/۵

آغاز: برابر؛ **انجام:** و شهد علی نفسه بالتضییع. اللهم انی اتقرب الیک بالمحمدیة الرفیعة و اتوجه الیک

بخشی از کتاب است؛ خط: نسخ، کا: محمد علی بن محمد امین یزدی، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: نخودی آهار مهره، جلد: مقوا، با رویه کاغذی ابر و باد مرمری عطف میشن عنابی، ۷گ (۱۳۹پ-۱۴۵پ)، ابعاد متن: ۱۷/۹×۲۴/۴ و ۱۲/۵×۱۸/۵، اندازه: ۱۹×۲۵سم [ف: ۲۹/۱-۵۰۸]

۱۵. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه: ۳۷۲

آغاز: بسمله و به ثقتی، حدثنا الشیخ المفید ابوعلی الحسن بن محمد بن الحسن-الطوسی؛ **انجام:** برابر

خط: نسخ و نستعلیق، کا: از حسن بن عبدالله منشیء، تا: قرن ۱۱؛ اهدایی: حسین نواب یزدی؛ کاغذ: حنایی آهار مهره، جلد: مقوایی با تیماج مشکی عطف و حواشی تیماج قرمز، ۱۸۹گ، ۲۵ سطر (۹×۲۰)، اندازه: ۱۴/۵×۲۷سم [ف: ۱-۳۴۲]

۱۶. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۱۳۱۴

آغاز: بسمله ... حدثنا الشیخ المفید ابو علی الحسن بن محمد بن الحسن الطوسی

خط: میان نسخ و تعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: انجام (در اواخر جزو ۱۸)؛ مصحح، محشی، در ص ع طریق روایت این کتاب که علی بن طاوس بر نسخه خود نوشته بوده است نقل شده است و او گفته بوده است که من آن را از پدرم روایت می‌کنم که او از شیخ حسین بن رطبه سوراوی و او از شیخ ابوالحسن فرزند شیخ طوسی روایت کرده بوده است و من بر پدرم خوانده ام و درکتاب اجازه‌ام یادداشت کرده‌ام و او اجازه روایت داده است و من به پسرم محمد و دو خواهرش که حافظ و کاتب‌اند اجازه داده‌ام و این مجلد هجده جزو است و این همان است که در دست همگان است و روی هم این کتاب بیست و هفت جزو است و همه نزد من است به خط شیخ حسین بن رطبه و نسخه من از روی خط ابن ادریس نوشته شده است؛ کاغذ دولت آبادی؛ جلد: میشن قهوه‌ای مغزی دار، ۱۹۷گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۲۱/۶×۳۰/۴سم [ف: ۱-۴۷]

مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه: ۱۳۰۹۲ عکسی

نسخه اصل: همان نسخه بالا [ف: ۳-۱۲۸۳]

۱۷. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۱۰۲۸

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ مجدول، با سرلوح؛ کاغذ: کاغذ ترمه، جلد: میشن آلبالویی، ۳۳۲گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۶/۳×۲۶/۶سم [ف: ۱-۴۷]

۱۸. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۹۷۱۱

آغاز: بسمله، حدثنا الشیخ المفید ابوعلی الحسن بن محمد بن الحسن الطوسی ... قال حدثنا الشیخ السعید الوالد ابوجعفر محمد بن الحسن؛ **انجام:** حدثنا ابوالحسن علی بن هلال المهلبی قال حدثنا علی بن سلیمان قال حدثنا جعفربن

خط: نسخ، کا: شاه میرزا بن شاهولی، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: انجام؛ واقف: خان بابا مشار، در اردیبهشت ۱۳۴۶؛ کاغذ: حنائی آهارمهره، جلد: تیماج مشگی، ۴۱۱گ، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۲/۳×۲۲/۲سم [ف: ۱۴-۸۷]

۱۹. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۱۴۲۹

آغاز: کساء اذا قبل رسول الله صلی الله علیه و اله نصف اللیل و کان یا تیها بالتمر و اللبن؛ **انجام:** تتبعته بعیون الامور و ضعت علیها صحیح الفکر لسانا کشفت به الارض او کالحسام

نسخه قطعه‌ای از امالی است و مشتمل بر مقداری از جزء ۱۴ و تمام اجزای ۱۵، ۱۶، ۱۷ و بخشی از جزء ۱۹ می‌باشد؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح؛ واقف: شیخ محمد صالح علامه حائری، مرداد ۱۳۵۱؛ کاغذ: نخودی آهارمهره، جلد: مقوا رویه پارچه، ۷۲گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۱/۷×۱۸/۷سم [ف: ۱۴-۸۸]

۲۰. گلپایگان؛ امام جمعه، محمد حسن؛ شماره نسخه: ۱۱/۲

آغاز: علی بن ابی طالب صلوات الله علیه قال حدثنا الشیخ السعید الوالد ابو جعفر محمد بن الحسن بن علی الطوسی رحمه الله

خط: نستعلیق، کا: علم الهدی بن داعی، تا: جمعه ۲۰ صفر ۱۰۳۲ق؛ افتادگی: آغاز؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۴۹گ (۱۲۷ر-

۳۷۵پ)، اندازه: ۱۷/۵×۲۴/۵سم [کتابخانه‌های گلپایگان: ف:-۱۲۲]

۲۱. مشهد؛ مدرسه باقریه؛ شماره نسخه: ۲۱

دو جزء است در مجلد واحد؛ خط: نستعلیق، کا: عبدالملک حسینی رومی، تا: ۱۰۴۴ق؛ مصحح، مقابله شده، دارای تعلیقه به خط أحمد الحسینی النوری که در آن آمده: «لایخفی أن هذا الکتاب ... طبقاً للتشخیص و التمییز ... أن الحاج المیرزا حسین المجتهد النوری سلمه الله تعالی»؛ واقف: ملا عبدالسمیع سبزواری بر مدرسه سمیعیه در خراسان؛ کاغذ: اصفهانی، ۲۶۱گ، ۲۳ سطر (۱۰×۱۸)، قطع: مصری [تراثنا: س۶ش۱-۷۵]

۲۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۶۹۷۱

آغاز: بسمله، حدثنا الشیخ المفید ابوعلی الحسن بن محمد بن الحسن الطوسی رحمه الله بمشهد مولانا امیرالمومنین علی بن ابی طالب صلوات الله علیه و آله یوم الاحد و العشرین من شهر ربیع الاول سنة تسع وخمسائه قال حدثنا الشیخ السعید الولد ابوجعفر محمد بن الحسن بن علی الطوسی رحمه الله ... عن ابن عمر قال قال رسول الله صلی الله علیه و آله لاتکثروا الکلام بغیر ذکر الله؛ **انجام:** و قال بعض الشعراء فی ذلک لولا فلان و سوء سکرته کانت حلالا کسانع (کذا) العسل

خط: نستعلیق خوش، کا: عبدالملک حسینی بروجنی، تا: ۱۰۴۴ق؛ توسط فرج الله در ۲۴ جمادی الثانی ۱۰۴۴ تصحیح و مقابله شده، چند یادداشت و مهر عرض دید از سال ۱۲۴۵ تا ۱۲۸۵ق؛ انتقالی از دانشگاه علوم اسلامی رضوی در آذر ۱۳۶۸؛ مهر: «عبده الراجی محمد حسن ۱۸۴»، «عبده محمد اسماعیل ۱۲۵۸»، «عبده الراجی محمد الرضوی ۱۲۴۰»؛ کاغذ: نخودی آهار مهره، جلد: بیرون تیماج قهوه‌ای و درون عنابی، ۲۵۷گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۶/۵×۲۷سم [ف: ۲۶-۱۰۶]

۲۳. زنجان؛ امام جمعه؛ شماره نسخه: ۱۰۷/۲

انجام: قال اخبرنا الحسین بن عبیدالله عن احمد بن محمد بن یحیی عن أبیه عن احمد بن محمد بن ... .

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۰۴۸ق؛ افتادگی: انجام؛ مصحح، محشی، در آغاز کتاب یادداشت استکتاب نسخه از ملا خلیل بن غازی قزوینی به سال ۱۰۴۸ق؛ مهر: «بسم الله الرحمن الرحیم» (بیضی)؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۱۸گ (۱۰۲پ-۲۱۹پ)، ۲۰ سطر، اندازه: ۲۰×۲۶سم [اوراق عتیق: ۱-۱۶۹]

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۲۹۷۵/۲-ف

نسخه اصل: همان نسخه بالا [فیلمها ف: ۱-۷۴۴]

۲۴. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه: ۱۴۲۵-عکسی

آغاز: برابر

خط: نسخ زیبا، کا: ابن عبدالله ابوالحسن شیرازی، تا: خوشنویس ۱۰ ذیحجه ۱۰۶۹ق؛ دارای نشان مقابله، وقفنامه ابن حاجی افراسیاب محمد زمان و نشان مهر دایره‌ای با تاج، با سرلوح گل و بوته، نام کتاب «کتاب امالی شیخ ابوجعفر طوسی علیه الرحمه» در ابرو؛ تملک: علی اکبر، رجب ۱۱۸۴ با نشان مهر بیضی؛ ۵۴۹ص، ۱۹ سطر (۱۰×۲۰/۵)، اندازه: ۲۱×۲۹/۵سم [عکسی ف: ۱-۳۷]

۲۵. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۲۳۱۶

آغاز و انجام: برابر

تا پایان مجلس هجدهم؛ خط: نسخ، کا: محمد سعید بن محمد امین ابن محمدی، تا: جمعه ۱۶ جمادی الاول ۱۰۷۵ق؛ مصحح، محشی؛ تملک: «حیدر قلی بن نورمحمد خان کابلی» در ۱۱ صفر ۱۳۵۴، تملکی در رمضان ۱۲۸۵، تملکی با مهر «لا اله الا الله الملک الحق المبین عبده مهدی» (بیضی)، «محمود بن حاجی محمد رضا بیدگلی» با مهر «الواثق الراجی عبده محمود» (مربع)؛ جلد: تیماج قرمز سوخته لبه‌دار، ۲۲۷گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۲۰×۲۳/۵سم [محدث ارموی مخ: ۱-۱۸۰]

۲۶. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۷۱۱۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: محمد مؤمن ابهری الحی اصفهان بن محمد بن میرزا علی، تا: شنبه ۲۲ شعبان ۱۰۷۵ق؛ مصحح، محشی توسط علم الهدی کاشانی؛ تملک: علم الهدی محمد بن مولی محسن فیض کاشانی به تاریخ ۱۰۷۵ در محروسه اصفهان؛ جلد: تیماج سرخ مجدول مذهب، ۱۸۰گ،۲۳ سطر، اندازه: ۱۵×۲۵سم [ف: ۲۵-۱۲۴]

۲۷. تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه: ۶۵/۱

خط: نسخ، کا: ابن حکیم محمد مهدی محمد سلیم یزدی، تا: ۱۰۷۹ق، جا: حیدرآباد؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج قهوه‌ای ضربی مقوایی، ۲۳۵گ (۱پ-۲۳۵)، ۱۵ سطر (۷/۵×۲۱)، اندازه: ۱۷/۵×۳۰/۵سم [ف:-۱۲۸]

۲۸. مشهد؛ مرتضوی؛ شماره نسخه: بدون شماره

کا: سلطان بن طاهر، تا: جمادی الاول ۱۰۸۰ق، جا: مکه مکرمه؛ مصحح، دارای تعلیقات، در ابتدا دارد که تصحیح شده با خط ابن السکون چنانچه تصریح کرده در الفاظ مختلف در حاشیه، تاریخ تولدی به سال ۱۲۷۴؛ تملک: رضا بن محمد در سال ۱۲۴۲ با مهر «یا سریع الرضا اغفر لمن لایملک الا الدعاء» (بیضی)، تملکی با مهر «محمد جعفر بن سلطان العلماء» (مربع)، علی رضا بن محمد کاظم الشریف، محمد الحسینی؛ ۲۵۴ص [ف مخ:-۷]

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۲۶۰۷

نسخه اصل: همان نسخه بالا [عکسی ف: ۷-۱۹۰]

۲۹. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۱۹۴۰

خط: نسخ، کا: علی رضای الموتی، تا: پایان صفر ۱۰۸۲ق؛ کاغذ: کاغذ ترمه، جلد: میشن سرخ لبه‌دار، ۱۹۴گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۸/۷×۲۵سم [ف: ۱-۴۷]

۳۰. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۲۳۸۳

آغاز: حیدرة الا هذا لما کانت مثلک یرجع مثله تأخذ بقول النساء و هن یخطئن اکثر مما یصبن؛ **انجام:** و التصدیق هو الاقرار و الاقرار هو الاداء و الاداء هو العمل.

خط: نسخ، بی‌کا، تا: غره ذیقعده ۱۰۸۶ق؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح، دارای نشان بلاغ؛ عبدالله بن محمد بحرانی به‌تاریخ شعبان

۱۰۸۲ می‌نویسد که کتاب در محضر ملا خلیل قزوینی در قزوین مقابله شده؛ جلد: تیماج قرمز، ۱۹۶گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: ۶-۳۶۴]

۳۱. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه: ۲۰۵۷-عکسی

آغاز و انجام: برابر

هیجده جزء است، در پایان «مجلس»هایی است با تاریخ‌هایی از ۴۵۷ «لرابع من محرم سنة سبع و خمسین و اربعمائه ...» تا «مجلس» یوم التاسع من ربیع الاول سنة سبع و خمسین و اربع مایة و دراین مجلس افتاده: «قال حدثنا سلة بن الفضل الابرش، قال حدثنی محمد»؛ خط: نسخ خوش، کا: ابن غضنفر محمد جعفر خرم آبادی، تا: پنج‌شنبه ۱۱ ربیع الاول ۱۰۸۶ق؛ یادداشت فروش از «ابن محمد باقر محمد امین ۱۱۱۹ق» و نشان مهر بیضی او، وقفنامه کتاب برگروه شیخیان کرمان با امضای محمد بن کریم [کرمانی قاجار] در کرمان و نشان مهر گرد و کوچک او؛ تملک «ابن ملا قطب الدین محمد» ۱۱۴۴؛ مهر: «... وقف کتابخانه مرحوم آقای حاج زین العابدین ...» (پنجگوش)؛ ۶۴۸ص، ۱۸ سطر (۱۱×۲۲)، اندازه: ۲۱×۳۰سم [عکسی ف: ۱-۳۷]

۳۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۱۴۱۲

آغازو انجام: برابر

از جزء یکم تا پایان جزء هجدهم؛ خط: نسخ، کا: محمد علی بن مهر علی مقیم سین برخودار، تا: یک‌شنبه ۸ ذیحجه ۱۰۸۶ق؛ حواشی ترجمه و توضیح برخی از واژه‌ها؛ اهدایی: رهبری، خرداد ۱۳۷۳؛ کاغذ: نخودی آهار مهره، جلد: تیماج عنابی لبه‌دار، ۱۸۰گ،۲۱سطر،اندازه: ۲۴/۵×۱۸/۵سم [اهدائی ف: ۲ اخبار۱-۱۳۸]

۳۳. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۴۴۷۵

خط: نسخ، بی‌کا، تا: چهارشنبه ۱۵ رجب ۱۰۹۰ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای لبه‌دار، ۲۲۶گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۲۱×۲۹سم [محدث ارموی مخ: ۱-۱۸۱]

۳۴. قم؛ دارالحدیث؛ شماره نسخه: ۷

آغاز: حدثنا الشیخ المفید أبوعلی الحسن بن محمد بن الحسن الطوسی رحمه الله بمشهد مولانا أمیر المؤمنین علی بن أبی طالب صلوات الله علیه من أهل بیت ما تشترون علی قالوا نوی أن تتباعد عن هذا الرجل و أن یغیب شخصک منه فإنه لایؤمن شره؛ **انجام:** برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: پنج‌شنبه ۱۲ صفر ۱۰۹۱ق؛ مصحح، در تاریخ دوشنبه ۱۰ شوال ۱۰۹۳ ق توسط محمدرضا بن تیمور مقابله و تصحیح شده؛ جلد: گالینگور سرخ، با عطف مقوایی، ۱۹۶گ، ۲۳سطر، اندازه: ۲۰×۲۹سم [ف:-۲۷]

۳۵. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۵۹۰۸

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ کاغذ: ترمه، جلد: میشن آلبالویی ضربی، ۱۴۷گ، ۳۱ سطر، اندازه: ۲۰/۷×۳۰/۳سم [ف: ۱-۴۸]

۳۶. تهران؛ عبدالعظیم؛ شماره نسخه: ۵۷۳

آغاز: علی بن موسی علیهما اللام بخراسان و عنده جماعة من بنی هاشم منهم اسحق بن العباس ... تم الجزء الأول من الأمالی؛ **انجام:** برابر

خط: نسخ جلی زیبا، بی‌کا، تا: ۴ شوال ۱۱۰۷ق؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح، دارای علامت بلاغ مقابله؛ ۱۷۸گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۸×۲۴سم [ف: ۱-۶۴]

۳۷. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۷۲۷ ط

آغاز: اللهم اختر بخیر فی طاعتک حدثنا الشیخ المفید ابوعلی الحسن بن محمد بن الحسن الطوسی بمشهد مولانا؛ **انجام:** و قال بعض الشعراء فی ذلک. لولا فلان و سوء سکرته ×× کانت حلالا کسابغ العس

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۱۱۰ق، جا: اکبرباد هندوستان؛ بر برگ الحاقی آغاز چند روایت در فضیلت نظر به کعبه، عالم، علی و سادات نقل شده؛ تملک: شیخ جعفر طهرانی؛ کاغذ: اصفهانی، ۳۶۴گ، ۱۹ سطر [ف: ۲۴/۲-۱۱]

۳۸. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۱۴۳۶/۲

آغاز: اللهم ختم بخیر فی طاعتک یا کریم بسمله و به نستعین حدثنا الشیخ المفید ابو علی الحسن؛ **انجام:** فلما رآه قال کیف انت یا علی اذا جمعت الالم و وصفت الموازین.

حاوی احادیث و راویان آنهاست و تا نوزده جزء در این نسخه آمده است در صفحه ۵۲۲ کاتب نسخه ختم جزء هیجده امالی را اعلام می‌دارد و از ۵۲۳ باز جزء نوزدهم را آغاز می‌کند و تا صفحه ۵۹۱ می‌آید و بعد در هامش این صفحه می‌نویسد: «الی هیهنا وجد فی نسخه التی رأیناها و تم فی شهر الصفر من شهور سنه ۱۱۱۳ هـ‌ق»، در صفحات ۵۹۲ و ۵۹۳ مطالب از نسخه دیگر نقل می‌شود و کتاب به‌پایان می‌رود؛ خط: نسخ، کا: محمد عی بن ملا علیشاه، تا: ۱۱۱۳ق؛ کاغذ: دولت آبادی و ترمه، جلد: تیماج مشکی با ترنج و نیم ترنج مقوایی لولادار، ۳۰۲ص (۲۹۱-۵۹۳)، ۲۵سطر (۱۲×۱۷)، اندازه: ۱۸/۵×۲۳/۵سم [ف: ۹-۴۶۱]

۳۹. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۳۶۷۵۵

آغاز: بسمله. حدثنا الشیخ الاجل السعید الامام ابوعلی الحسن بن محمد بن الحسن الطوسی رحمه الله بمشهد مولانا امیرالمؤمنین علی بن ابیطالب صلوات الله علیه؛ **انجام:** برابر

خط: نسخ، کا: محمد ابراهیم بن محمد تقی، تا: دوشنبه ۵ ذیقعده ۱۱۱۴ق؛ محشی، دارای بلاغ؛ تملک: محمد تقی بن محمد حسین تبریزی ممقانی در ۱۲۹۶؛ اهدایی: رهبری، مهر ۱۳۸۶؛ کاغذ: نخودی آهار مهره فرنگی، جلد: میشن عنابی، عطف میشن قهوه‌ای، ۲۷۷گ، ۲۰سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۳سم [اهدائی ف: ۲ اخبار۱-۱۳۸]

مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه: ۳۰۸

همان نسخه بالا [مؤید: ۱-۲۷۰]

۴۰. قم؛ مفتی الشیعه؛ شماره نسخه: ۱۰۱

قطعه ای از آغاز کتاب است؛ خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ جلد: مقوایی عطف و گوشه‌ها پارچه، ۷۴گ، ۱۳ سطر،

اندازه: ۱۰/۵× ۱۶سم [ف:-۱۰۳]

۴۱. تهران؛ عبدالعظیم؛ شماره نسخه: ۴۳۲

آغاز: الرابع من محرم سنة سبع و خمسين مائة الشيخ أبو جعفر محمد بن الحسن بن علی بن الحسن الطوسی رحمه الله قال أخبرنا جماعة عن أبی المفضل قال حدثنا رجاء بن يحيی أبو الحسن العبر تأی الكاتب سنة أربع عشر و ثلثمائة

نسخه از مجلس ۱۹ (مجلس چهارم از محرم ۴۵۷ ق) شروع می‌شود؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: آغاز؛ مهر: شیخ فضل الله نوری (مربع بزرگ)؛ واقف: علی اصغر خان یمین، جلد: تیماج حنایی، ۵۷گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۱-۶۴]

۴۲. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۴۴۴۷

خط: نسخ، کا: حسن بن محمد علی حسینی طبیب گلپایگانی، تا: ۱۵ ذیحجه ۱۲۳۳ق؛ مصحح؛ جلد: تیماج قرمز ضربی، ۲۵۵گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۷×۲۴سم [محدث ارموی مخ: ۱-۱۸۱]

۴۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۳۴۸۶۱

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۲۸ جمادی الثانی۱۳۰۶ق؛ مصحح؛ اهدایی: رهبری، اردیبهشت ۱۳۸۶؛ کاغذ: نباتی و نخودی آهار مهره فرنگی، جلد: تیماج عنابی مستعمل با ترنج و دو سرترنج منقش و حواشی زنجیره‌ای ضربی، ۲۲۱گ، ۲۱سطر، اندازه: ۱۵×۲۱/۵سم [اهدائی ف: ۲ اخبار۱-۱۳۹]

۴۴. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه: ۱۶۳۴-عکسی

آغاز: حدثنا الشيخ المفيد ابوعلی الحسن بن محمد ... يوم احد و عشرين من شهر ربيع الآخر سنة تسع و خمسمائة. قال حدثنا؛ **انجام:** برابر

خط: نسخ پخته، کا: محمد جعفر بن حسن ابوعلی خویی حایری خادم، تا: چهارشنبه ۲۵ شوال ۱۳۰۸ق؛ در میانه سربند «تم الجزء التاسع و يتلوه الجزء العاشر من امالی الشيخ الطوسی» دارد؛ ۶۴۲ص، ۱۵ سطر (۹/۵×۱۶)، اندازه: ۲۱×۳۰سم [عکسی ف: ۱-۳۷]

۴۵. قم؛ طبسی؛ شماره نسخه: ۱۹۶

آغاز: بسمله مجلس يوم الجمعة الرابع من المحرم سنة سبع وخمسين واربعمائة قال حدثنا الشيخ ابو جعفر محمد بن الحسن بن علی بن الحسن الطوسی رحمه الله قال اخبرنا جماعة عن ابی المفضل قال حدثنا رجاء بن يحيی؛ **انجام:** و قال بعض الشعراء فی ذلك: لولا ولان وسوء سكرته كانت حلالاً كسائغ العسل هذا آخر ما وجدناه من هذه النسخة الشريفة الموسومة بالمجالس للشيخ الامين ...

خط: نسخ، کا: احمد بن محمدباقر حسینی موسوی، تا: ۱۳۲۵ق؛ مصحح؛ در اول نسخه تعداد ابیات کتاب ۴۵۰۰ بیت شمرده شده؛ تملک: احمد بن محمدباقر موسوی حسینی با مهر بیضوی وی؛ جلد: تیماج سرخ مجدول، ۱۳۹گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۵×۲۰/۵سم [ف مخ: ۱-۵۹]

۴۶. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه: ۸۰۲/۵

آغاز: بسمله حمد له، و الصلاة علی نبينا محمد و آله الطاهرين. حدثنا ابو علی محمد بن الحسن، قال حدثنی احمد بن علی بن حاتم؛ **انجام:** و وجه بالفضل بن سهل ... و صلی الله علی سيدنا محمد وآله الطاهرين.

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ اهدایی: وزیری موسس؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مقوایی، ۸گ (۷۵-۸۳)، اندازه: ۱۲/۵×۲۲/۵سم [ف: ۲-۶۷۵]

۴۷. قزوین؛ امام صادق؛ شماره نسخه: ۸۲

آغاز: بسمله حدثنا الشيخ المفيد، ابو علی الحسن بن محمد بن حسن الطوسی رحمه الله بمشهد مولانا امير المومنين؛ **انجام:** و عنه قال اخبرنا الحسين بن عبدالله عن احمد بن محمد بن يحيی عن ابيه عن احمد بن محمد ...

خط: نسخ جلی، کا: محمد شریف بن احمد، تا: ربیع الاول؛ افتادگی: انجام؛ مصحح؛ واقف: آقا خلیل مرحوم، جمادی الثانی ۱۲۵۰ یا ۱۲۰۵ ق؛ جلد: تیماج سیاه، ۲۵۵گ، ۲۳ سطر [ف: ۱-۴۰]

۴۸. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۵۸۳

آغاز: بسمله اللهم اختم ... حدثنا الشيخ المفيد؛ **انجام:** فانه بحد ذلك كله تم كتاب الامالی ... و السلام علی من اتبع الهدی

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا [الفبائی: ۶۶]

● **الأمالی** / حدیث / عربی

al-amālī

زینبی، طراد بن محمد، ۳۹۸-۴۹۱ قمری

zeynabī, tarrād ebn-e mohammad (1008-1099)

مجالس متفرقه ای است مشتمل بر ۹ مجلس که مؤلف آنها را برای شاگردانش املا نموده و ابوعلی احمد بن محمد حنبلی بردانی آنها را تخریج نموده است.

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۶۰۷/۷

آغاز: قال أخبرنا أبونصر احمد بن محمد بن احمد بن حسون النرسی الشيخ الصالح رحمة ا لله عليه قال حدثنا محمد بن عمرو بن البختری الرزاز

نسخه اصل: کتابخانه دارالکتب الظاهرية (مدرسه عمریه)، دمشق ۳۷۷۲؛ بی‌کا، بی‌تا؛ دارای سماع و بلاغ با اصل؛ در پایان آن سه سماع به سال‌های ۴۹۰، ۵۴۸ و ۶۲۳ دیده می‌شود؛ ۴۱گ (۱۵۰-۱۹۱) [عکسی ف: ۲-۲۰۱]

● **الامالی** / حدیث / عربی

al-amālī

ابویوسف، حسن بن عبدالملک بن محمد، ق۵ قمری

abū-yūsef, hasan-e ben ‘abd-ol-malek ben mohammad (- 11c)

احادیث متفرقه‌ای است که ابن یوسف از اساتیدش برای شاگردان خود املا نموده است.

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۶۱۲/۹

آغاز: عن محمد بن ابراهیم التیمی انه سمع علقمة بن وقاص یقول ... سمعت رسول الله (ص) یقول: انما الاعمال بالنیات

نسخه اصل: کتابخانه دارالکتب الظاهریة (مدرسه عمریه)، دمشق ۳۷۷۱؛ بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز؛ دارای چهار سماع دیگر؛ ۱۵گ (۲۶۴-۲۷۹) [عکسی ف: ۲-۲۲۳]

● **الامالی** / کلام و اعتقادات / عربی

al-amālī

احسائی، احمد بن زین الدین، ۱۱۶۶-۱۲۴۱ ؟ قمری

ahsā'ī, ahmad ebn-e zayn-od-dīn (1753-1826)

درس‌های شیخ احمد احسائی است به عربی جز یکی که به فارسی است و بندها با بسمله آغاز می‌شود و برخی عنوان فصل هم دارد و پس از مرگ او گردآوری شده است. عنوان مباحث آن: ۱. الجواذب و المجذوبات؛ ۲. معرفة شخص النبی فی البشریة الظاهرة؛ ۳. التمییز بین الاخبار الصحیح و السقیم؛ ۴. القول فی التسدید و تبیین ما کان ینبغی من اثبات النبوة العامة؛ ۵. الفلسفة و معناها؛ ۶. فی ان مشیة الله فی عین الاتحاد جامعة للکمالات الظاهرة من المشارات؛ ۷. معنی القرب و البعد؛ ۸. وحدة المشیة؛ ۹. کیفیة خلقة الافلاک و الارض؛ ۱۰. فی ان العوالم ظهرت المشیة بکمالاتها؛ ۱۱. مسائل توحیدیة فی الافعال و یرفع بها اشکال نسبة الاثار الی النجوم؛ ۱۲. کیفیة التکمیل و حل اشکال فی النجوم؛ ۱۳. اشارة الی تبییض النحاس و تطهیره بالسلم؛ ۱۴. بیان در مراتب مشیت به فارسی مورخ روز دوشنبه ۲۹ ذیحجه ۱۲۹۳ در خانه آقا زین العابدین خان با گروهی مانند «داداس سلمه الله تعالی» و میرزا یوسف و شیخ مهدی که این دو می‌پرسیدند و شیخ پاسخ می‌داد؛ ۱۵. بیان فی خلق المشیة مورخ روز شنبه صفر ۱۲۹۴؛ ۱۶. الجعل و الخلق؛ ۱۷. فی ان الملک جعل الله له وجودا و ماهیة؛ ۱۸. بیان انه کیف خلق افئدة الانبیاء من نور اجسادهم؛ ۱۹. معانی العرش و الکرسی؛ ۲۰. معنی حدیث الاحدیة ... بصفه التوحید؛ ۲۱. اثبات الوجود الکونی و الشرعی؛ ۲۲. بیان الکون و الشرع و الکینونة؛ ۲۳. معنی النظر السرمدی؛ ۲۴. سر عجیب یشیر الی علم کثیر؛ ۲۵. معنی ما روی ان اختلاف الخلق لئلا یتخیل احد شیئا الا و قد خلقه الله؛ ۲۶. رفع اشکالات فی المعاد و سر ظهور الاثار بزیارة قبور الاکابر و التوسل بهم؛ ۲۷. امتیاز بین الکون و الشرع و تعریفهما؛ ۲۸. تعریف المعادن و کیفیة خلقها؛ ۲۹. تبیین المادة النوعیة و الصورة النوعیة؛ ۳۰. حقیقة مراد الحکماء فی اخراج الاعراض عن الشی؛ ۳۱. کیف یتاثر الارض من شعلات الکواکب؛ ۳۲. تقریب تاثی الشعر و النباتات باستخراج معدنیتها؛ ۳۳. المراد من الدواء المعروف بحجر الازرق؛ ۳۴. بیان الحجر؛ ۳۵. فی ان السبب الکامل نفسک صدیقک انت لا من قلب خلی؛ ۳۶. فی ان لکل شیئ جعل الله مزاجا خاصا؛ ۳۷. طریق معالجة المعادن؛ ۳۸. فی ان الروح و الجسد اذا تلازما و تعانقا یکون له مقام؛ ۳۹. فی ان علاج النفوس و الارواح بالارض؛ ۴۰. فی انه ما لم یجمع روح و نفس و جسد و لم یترکب لا یظهر عمل؛ ۴۱. کیفیة تطهیر الارکان و تضییقها؛ ۴۲. فی ان الامر فی الاعلی و الاسفل و احد و لا اختلاف؛ ۴۳. تعریف العوالم الثلاثة ای الانسان الکبیر و الوسیط و الاصغر؛ ۴۴. فی ان الصورة موجودة فی تمثال و الجسم یصیر مظهرها فیصدق اسمها علیها؛ ۴۵. فی ان الحجر فی کل شیئی و لکن المادة القریبة من واحد او اثنان او ثلثة؛ ۴۶. ماهیة الماء و الالهی الجوانی؛ ۴۷. النکتة و السرفیها یحصل به التصرف و معنی النفس المفارقة؛ ۴۸. ان الصورة الانسانیة هی النفس الانشائیه؛ ۴۹. ان امر النفس الانشائیة ان یسیر فی الاثار و یرجع الی الموثر؛ ۵۰. السیر الشرعی و صفات الکامل و لزومه، من عجائب الدورس؛ ۵۱. القاء النفس و الاقبال الی العالی اکسیر اعظم للانسانیة؛ ۵۲. لزوم التطهیر اذا وجد الاکسیر؛ ۵۳. سیر النفس من سبیل الشرع؛ ۵۴. اخبار اهل الکشف؛ ۵۵. بیان ما یحصل به المراد للانسان؛ ۵۶. قلة الواردات من اسباب السلامة؛ ۵۷. منظور الاطلاق ای من قیود النفس وجوه اسباب الارتقاء؛ ۵۸. الفرق بین الکون و الشرع؛ ۵۹. اشارة الی الشعر و انه یحتاج الی شیئ آخر؛ ۶۰. مولود الانسانی و مولود العالم و تدبیر فی الشعر و معنی اکلیل الغلبة؛ ۶۱. الذی یشبه البرق الاصغر الشرقی او الکبریت.

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۳۳۹۲

خط: نسخ و نستعلیق، کا: محمد حسن علوی رضوی، بی‌تا؛ شعر کاتب در هامش ص ۵۲ و ۱۹۶ و ۳۱۵ هست، پس از مرگ احسایی نوشته شده است؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۱۸۱گ، ۱۸ سطر (۸×۱۵)، اندازه: ۱۲×۱۹سم [ف: ۱۱-۲۳۹۱]

● **الامالی** / حدیث / عربی

al-amālī

کاتبی، محمود بن عزیز

kātebī, mahmūd ebn-e 'azīz (-)

در آغاز باب فضل علم نام مؤلف و سند روایت او چنین یاد شده: «قال الشیخ الامام شمس المشرق محمود بن العزیز الکاتبی اخبرنا (درنسخه: اخ) السید ابوالحسن محمد بن فقیه الله الحسینی وهو اخو السید الاجل ابی الغنائم حمزه الذی سمعنا علیه جامع البخاری قال اخبرنا ابو عثمان الحیری قال حدثنا ابوبکر القطان قال حدثنا محمد بن یعقوب الاصم قال حدثنا ابوعتبه قال حدثنا بقیه قال حدثنا السری عن ابی صالح عن الضحاک بن مزاحم عن عبدالله بن مسعود قال قال رسول الله صلی الله علیه من خرج یطلب بابا من العلم لیرد به بالطلا الی حق اوضالا الی هدی کان کعباد متعبد اربعین یوما. قال واخبرنا الشیخ المقری النیشابوری المعروف بالحیری قال اخبرنا عبدالواحد بن کامل الحمدانی بکرمان قال اخبرنا ابن سلامه القضاعی بمصر باسناده عن النبی

قال حدثنی ابی ... قال حدثنی علی بن ابی طالب قال قال رسول الله الایمان معرفته بالقلب و قرار باللسان و عمل بالارکان اخبرنا ابو عبدالرحمان و نیز در چنین باب: اخبرنا ابوالحسن الحافظ عن ابن کامل الحمدانی عنالقاضی القضاعی»
راوی کتاب از مؤلف، ابوالحسن علی بن ممد العمرانی است که در ظهر نسخه نام او را کاتب ــ که ظاهراً خود را وی کتاب از عمرانی است ــ ثبت کرده است. در آغاز کتاب مؤلف به‌عنوان مقدمه و با اختصار نعمت‌های الهی را بر می‌شمارد و اندکی سخن در نبوت و اثبات اعجاز قرآن و وجوه اعجاز قرآن دارد و پس از این مقدمه چند «باب» به این گونه: باب فی فضیل العلم، و من املائه باب فی الاختیار من العلوم، و من املائه باب فی الایمان، من املائه و مما وقع فیه الایمان بمعنی العلم التصدیقی. و من املائه قد کنا ذکرنا ان الاسلام یذکر ویارد به الشریعه. در باب اول (فی فضل العلم) در تعریف علم کلام چنین آمده «فنقول انعلم الکلام هو العلم المقسم للعلوم و المتکفل بتمیز کل واحد منها من الآخر و ایراد خصائصها و احصاء ثمراتها و منافعها فانه یبتدی من الموجود المطلق فیقسمه الی قدیم و محدث ثمیقسم المحدث الی جوهر و عرض». در مقدمه کتاب از نظام، جاحظ، عبدالحمید، ابن المقفع، علقمه و ابن زکریا (محمد بن زکریا رازی) و از برتری رازی در طب بر جالینوس و خطاهای پزشکی جالینوس یاد شده است. اینک نام رجالی که در اسناد روایات کتاب دیده می‌شود (با همان ترتیب که در کتاب یاد شده): «من املائه باب فی الاختیار من العلوم قال اخبرنا بن عبدالعزیز النیشابوری قرائة علیه فی داره بحیرة نیشابور قال اخبرنا ابن کامل الحدا فی قال اخبرنا ابو عبدالله باسناده عن النبی صلی الله علیه» و نیز در همین باب: «قال اخبرنا السید الاجل ابوالغنائم الحسنی قال اخبرنا ابو عبدالرحمان الحیری قال اخبرنا ابوالهیثم الکثمیهی قال اخبرنا ابو عبدالله محمد بن یوسف بن مطر قال اخبرنا ابو عبدالله محمد بن اسماعیل عن سعید بن یحیی بی سعید قال حدثنا ابی عن ابی برده بن عدبالله بن ابی برده عن ابی موسی». در باب الایمان: «قال اخبرنا الشیخ الامام ابو نصر القشیری ه. الشیخ الصالح ابوحفص ... اخبرنا ابو سعید احمد ... اخبرنا ابوبکر الرازی ... اخبرنا ابوالصلت عبدالسلام الهروی قال حدثنا علی بن موشی الرضا.»

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۳۹۷۷

آغاز: قال الشیخ الامام الاجل تاج الفضلاءشمس المشرق محمود بن العزیز الکاتبی. الحمدلله الذی خو هیر المفاتیح ... قصدنا نصرف طرفاً من اوقاتنا آثار الرسول صلواتالله علیه التی هی مبادی السعاده فی الدنیا ... لیکن النظر فی آثار الرسول مقدمة الکلام فی الرسول و تحقیق دعوته و یسبق هذا الکلام البحث عن ارسال الرسل و انه واجب فی العقول؛ **انجام:** و هذان اللفظان من الالفاظ التی یدل فیها تقارب الالفاظ علی تقارب المعانی کالنضح و النصح و التهکم و التهدم فان التهکم تساقط علی الا الانسان من غیظ کما التهدم تساقط الجدار. فرغ من تحریره وقت العصر یوم الثلثاء غرة شهر الله المبارک رمضاان سن تسع و ثمانین و خسمائه محمد بن یوسف بن علی عمر بن عدی الکاتب بطرف الیسار.
خط: نسخ، کا: محمد بن یوسف بنعمر بن علی، تا: ۵۸۹ق؛ کاتب ظاهراً با دست چپ می‌نوشته زیرا دنبال نام خویش می‌گوید «الکاتب بطرف الیسار» بر پشت نخستین برگ نسخه این نوشته که از راوی کتاب است به خط کهن دیده می‌شود: «امالی محمود بن العزیز الکاتبی رحمه الله اخبرنا بها الشیخ الامام الاجل الاسند فخر المشایخ شرف الافاضل ابوالحسن علی بن محمدالعمرانی رحمه الله عن المصنف بقرائة الامیر منتجب الدین سهل بن عزیز المستوفی دام عزه»، در ذیل نسخه این بیت از قصیده‌ای از زین الدین السجادی نقل شده: «قبهاء چرخ را رزم تو از باران تبر ×× بر سر سیلاب خون گردان کند همچون حباب»، و نیز این بیت از قصیده‌ای دیگر: «آب حیات چون به مقالات او رسد ×× حاجت بود مروق او را به تصفیه»، و در پشت نخستین برگ این دو بیت عربی با همان قلم دیده می‌شود: «مرا الجراد علی زرعی فقلت له ×× الزم طریقک لاتولع با فساد / فقام منهم خطیبا فوق سنبله ×× انا علی سفر لابد من زاد»؛ کاغذ: ضخیم کاهی، جلد: تیماج مشکی، ۵۶ص، ۱۵ سطر، قطع: خشتی، اندازه: ۱۶×۱۹سم [ف: ۱۰-۲۱۲۴]

● **الامالی** / حدیث / عربی

al-amālī

غیر همانند:

۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۵۰۶۱

آغاز: بسمله، حدثنا الشیخ ابوعمر و محمد بن محمد بن صابر بن کاتب بن عبدالرحمن؛ **انجام:** لا یتحولون عن شی من تلک الازواج و لا یملون و لا یبولون و لا
مشتمل است بر احادیث نبوی در موضوعات مختلف که تماماً با ذکر سلسله سند از طریق اهل سنت نقل شده و نامه رسول اکرم (ص) به زرعه ذی یزن از آن جمله است؛ خط: نسخ کهن، بی‌کا، تا: اوایل قرن ۵؛ افتادگی: وسط و انجام؛ ظهر دو ورق اول و آخر مالامال از دست نوشته‌های سماع است؛ کاغذ: حنایی، جلد: تیماج حنایی ضربی با ترنج و شش کتیبه و چهار گوشه، درون ترنج، ۴۴گ، مختلف السطر، اندازه: ۱۴×۲۱سم [ف: ۱۴-۸۹]

۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۲۱۸/۱ط

گویا مجموعه‌ای است پراکنده از امالی شیخ صدوق و دیگران که به علت افتادگی اوراق نیاز به بررسی بیشتری دارد؛ خط: نسخ کهن، بی‌کا، تا: ۵۰۸-۵۸۰ق؛ جلد: تیماج عنابی، عطف تیماج قرمز، مجدول گرهی، ۱۴ص (۱-۱۴)، اندازه: ۱۵×۱۹/۵سم [ف: ۲۴/۳-۱۲]

● **الامالی** / کلام و اعتقادات / عربی
al-amālī

غیر همانند:

۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۷۱۲۱/۱

گویا از دشتکی، فلسفی است در چندین بند و نخستین آن مورخ ۱۱ جمادی الثانی ۹۴۸ و بازپسین آن مورخ ۲۰ ربیع الاول ۹۴۸. در آن تاریخ ۹۳۹ و ۹۳۴ هم دیده می‌شود؛ خط: نستعلیق چلیپا، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج سبز لایی، ۵۱گ (۱پ-۵۲)، ۲۵-۲۹ سطر (۹/۵×۱۶)، قطع: ربعی، اندازه: ۱۳/۵×۲۲سم [ف: ۱۶-۴۶۰]

۲. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه: ۲۹۱۹/۱۰

یادداشت‌های فلسفی است و تاریخ روزانه دارد، و از پنج‌شنبه ۲۵ شوال ۱۰۱۰ ق در روستاهای فسای شیراز آغاز می‌شود و تاریخ‌های پیش و پس از آن نیز در آن نیز دیده می‌شود مانند ۹۴۶ و ۱۰۰۴ و ۱۰۰۶ و ۱۰۰۹ و ۱۰۱۴ ق؛ بی‌کا، بی‌تا؛ ۱۲گ (۳۳ر-۴۴پ) [ف: ۳-۱۸۹]

● **امالی ابن بشران = فوائد ابن بشران** / حدیث / عربی
amālī-ye ebn-e bašrān = favā'ed-e ebn-e bašrān

ابن بشران، علی بن محمد، -۴۱۵ قمری
ebn-e bašrān, 'alī ebn-e mohammad (- 1025)

نام رساله و مؤلف آن، در صفحه عنوان نسخه حاضر چنین ثبت گردیده است: «فیه أحادیث من الجزء الثانی من أمالی أبی الحسین علی ابن محمد بن عبدالله بن بشران عن شیوخه رحمة الله علیهم، روایة ابی عبدالله القاسم بن الفضل بن احمد بن احمد بن احمد بن محمود الثقفی الاصبهانی عنه ...».

[الأعلام ۳۲۷/۴؛ تاریخ نگارش‌های عربی ۳۴۳/۱؛ دائرة المعارف بزرگ اسلامی ۱۱۲/۳؛ الفهرس الشامل، الحدیث النبوی و علومه ۱۲۱۳/۲ و ۱۷۷۶/۳؛ فهرست المخطوطات، فؤاد سید ۱۹۰/۲]

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۱۷۳/۴

آغاز: بسمله. صلی الله علی سیدنا و مولانا محمد و علی آله و سلم تسلیماً أتنا الشیخة الصالحة أم الخیر ثمرة بنت؛ **انجام:** آخر الأحادیث المجردة من الجزء الثانی من أمالی ابن بشران و الحمدلله

نسخه اصل: کتابخانه اسکوریال، مادرید ش ۱۸۰۰؛ خط: مغربی، کا: یحیی بن ابی طالب، تا: یک‌شنبه ۲۶ جمادی الثانی ۷۰۹ق؛ ۳ص (۴۳-۴۵)، ۲۱ سطر [عکسی ف: ۳-۳۸۳]

← امالی ابن حاجب ≻ الامالی النحویة علی المفصل الزمخشری
← الامالی (ترجمه) ≻ مجالس المنتخبین و تذکرة العارفین

● **امالی دیزجی** / متفرقه / فارسی
amālī-ye dīzajī

دیزجی زنجانی، اسمعیل بن ابراهیم، ۱۳۰۹-۱۳۷۸ قمری
dīzajī zanjānī, esmā'īl ebn-e ebrāhīm (1892-1959)

هنگام فراغت که مؤلف به مطالعه کتب می‌پرداخت مطالبی از تاریخ و وقایع و بعضی از مناقب اهل بیت (ع) را در این مجموعه بدون ترتیب مخصوص گرد آورده و پاره‌ای از حوادث روزگار مؤلف در این جنگ شایان ملاحظه است. تاریخ نگارش فهرست دفتر دوم ۱۰ ذیحجه ۱۳۶۷ می‌باشد.

چاپ: به کوشش حسین متقی، در میراث اسلامی ایران، دفتر نهم، «فوائد رضویه یا مسافرت ارض اقدس خراسان»، ۱۳۷۷ش

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۰۱۳۸

جزء اول؛ خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ جلد: مقوایی عطف گالینگور قهوه‌ای، ۱۴۹گ، مختلف السطر، اندازه: ۱۲×۱۸/۵سم [ف: ۲۶-۱۰۱]

۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۰۱۳۹

جزء دوم؛ خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ جلد: مقوایی عطف گالینگور قهوه‌ای، ۱۳۲گ، مختلف السطر، اندازه: ۱۲×۱۸/۵سم [ف: ۲۶-۱۰۲]

← امالی سید مرتضی ≻ غرر الفرائد (الفوائد) و دررالقلائد

● **امالی سید مرتضی (منتخب)** / گوناگون / عربی
amālī-ye seyyed-e morteza (mn.)

عاملی، حسن بن علی، ق۱۱ قمری
'āmelī, hasan ebn-e 'alī (- 17c)

وابسته به: غرر الفرائد (الفوائد) و درر القلائد = امالی سید مرتضی = الغرر و الدرر؛ علم الهدی، علی بن حسین (۳۵۵-۴۳۶) منتخباتی است بدون تصرف از کتاب «غرر الفرائد-امالی المرتضی»

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۸۱۷/۶

آغاز: هذا ما انتخبته من الجزء الاول من کتاب الدرر و الغرر للسید الجلیل عمدة السادة الاشراف؛ **انجام:** و هذا أیضاً حکم هو لله تعالی المتفرد به دون سائر القادرین و الله أعلم بما أراد

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۰۷۱ق؛ از برگ ۴۱۷ تا ۴۲۸ دارای مطالب متفرقه طبی و ادبی می‌باشد؛ مهر: «عبده الراجی نور محمد» (بیضی)؛ جلد: تیماج سبز، ۶۹گ (۳۴۸پ-۴۱۷ر)، اندازه: ۱۸/۵×۲۵سم [ف: ۳-۱۷]

● **الأمالی الشارحة لمفردات الفاتحة** / حدیث / عربی
al-amāli-š šāriḥa li-mufradāt-il fātiḥa

رافعی قزوینی، عبدالکریم بن محمد، ۵۵۷-۶۲۳ قمری
rāfe'ī qazvīnī, 'abd-ol-karīm ebn-e mohammad (1163-1227)

تاریخ تألیف: از سه‌شنبه ۲۸ رجب ۶۱۱ق تا جمعه ۲۴ ربیع الاول ۶۱۲ق

کتابی است حدیثی مشتمل بر سی مجلس که رافعی آنها را املاء نموده است. وی در آغاز هر مجلس حدیثی با ذکر سند از پیامبر اکرم (ص) آورده است، سپس در طی فصولی به بررسی سند و ذکر احوال روات و فوائد متعلقه به متن حدیث می‌پردازد. همچنین در خاتمه اسامی سایر رواتی که در این مجالس نام آنها برده شده به‌ترتیب حروف معجم ذکر نموده است. گرچه از عنوان کتاب، استفاده می‌شود که در تفسیر مفردات سوره فاتحه باشد لیکن مباحثی که در این مجالس مطرح شده گسترده‌تر و فوائد زیادی را متضمن است.

[کشف الظنون ۱۶۴/۱؛ بروکلمان، ذیل ۶۷۸/۱]

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۸۲۷عکسی

آغاز: المجلس الاول من امالی الشیخ ... ابی القاسم عبدالکریم بن محمد الرافعی ... املاه یوم الثلثا الثامن و العشرین من رجب سنة احدی عشرة و ستمائه؛ **انجام:** ربنا تقبل منا انک انت السمیع العلیم، وتب علینا انك انت التواب الرحیم، و الحمدلله رب العالمین و الصلوة و السلام علی خیر خلقه محمد و له اجمعین.

نسخه اصل: اسکوریال، ش ۱۴۵۵ (فهرست خطی عربی اسکوریال ۸۷/۳)؛ خط: نسخ، کا: عبدالرحمن بن عمر بن احمد بن محمد بن ابی القاسم الشهید کرخی قزوینی، تا: غره شوال ۶۶۹ق؛ مصحح، محشی، دارای سماع و قرائتی است به‌تاریخ رمضان ۷۳۶هـ دال بر این‌که کتاب بر محمد بن احمد بن خالد بن محمد بن ابی بکر الفارقی خوانده شده است؛ ۱۴۲گ، ۲۵سطر [عکسی ف: ۲-۳۰۲]

← امالی صدوق ⟵ الامالی

● امالی عباسی = آیینه عباسی در نمایش حق شناسی

/ کلام و اعتقادات / فارسی

amālī-ye 'abbāsī = āyīne-ye 'abbāsī dar namāyeš-e haq-šenāsī

اخباری، محمد بن عبدالنبی، ۱۱۷۸-۱۲۳۲ ؟ قمری
axbārī, mohammad ebn-e 'abd-on-nabī (1765-1817)

اهدا به: عباس میرزا پسر فتح علی شاه قاجار

تاریخ تألیف: چهارشنبه ۲۸ جمادی الثانی ۱۲۳۰ق؛ محل تألیف: کاظمین

کتابی است در رد یهود و نصاری و مجوس و اثبات نبوت خاصه این کتاب که به نام «امالی عباسی» هم نامیده می‌شود به امر عباس میرزا پسر فتحعلیشاه قاجار به رشته تحریر درآمده است، مشتمل بر «مقدمه» در نبوت عامه و پنج «باب»: ۱. بیان یکی از چهار رکن که در عناد اول و بحسب ظهور دویم اند (کذ) معبر به مذهب یهود؛ ۲. بیان رکن دیگر که بحسب ظهور سوم و بحسب قبول حق دویم اند (کذ) معبر به مذاهب نصاری؛ ۳. بیان آن‌که در اناجیل چهارگانه نبوت و فرزندی اختصاصی به حضرت عیسی (ع) ندارد و آن حضرت اطلاق لفظ «اب» را بر ترجمه نصاری نسبت به خود مخاطبان یکسان نموده است و در بیان آنکه آن حضرت بشارت به آمدن پیغمبری بعد از خود داده و خود خاتم المرسلین نبوده و به این دو مطلب فساد معتقد نصارا در فرزندی حقیقی مختصه حضرت عیسی و در ختم المرسلین بودن آن حضرت ثابت میشود و در این دو مطلب اکتفاء بآنچه میسر است از عبارات انجیل چهارگانه می‌نماییم؛ ۴. بیان مذهب مجوس و طوایف ایشان که بحسب ظهور رکن اول و بحسب اضمحلال رکن دویم اند (کذ)؛ ۵. بیان دین اسلام و داعی آن حضرت خیر الانام است؛ خاتمه در ذکر اشارات چند در ضمن بسمله.

آغاز: الحمدلله و سلام علی عباده الذین اصطفی، و بعد پس سبب قریب بر تألیف این رساله بر سبیل عجاله

انجام: بزبان کلك سلیم بر سبیل تذکیر و قلب سلیم سمت تحریر و ترقیم یافت

چاپ: مشار فارسی ۲۱/۱

[الذریعه ج ۵۳/۱، ج ۳۱۸/۲ و ج ۲۵۷/۶؛ فهرستواره منزوی ۶۴/۹]

شرح و حواشی:

۱- ملخص آئینه عباسی؛ موسوی، ریحان الله بن جعفر (-۱۴)

۱. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۷۷۴/۲-۵/۶۴

آغاز: بسمله. بوسیله نواب کامیاب ولی الدولة الخاقانیة سمی حامل لواء سید الشهداء وعم سید الانبیاء ... میرزا محمود عصر روز چهارشنبه بتاریخ ۲۸جمادی الثانیة ... تمهید بایددانست که اشخاص نوع انسانی؛ **انجام:** والرحمادن سکان والرحیم شراءها و الباء بان بسم الله مجریها و مرسیها. این است آخر این رساله

خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، تا: ۱۲۳۰ق؛ مصحح، محشی با نشان «منه»؛ جلد: پارچه آبی، ۲۵گ، ۲۰-۲۲ سطر، اندازه: ۱۸×۲۲/۵سم [ف: ۱-۴۰]

۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۴۰

آغاز: برابر؛ **انجام:** پس چون ممکن نظر به حرکت ذاتی و جوهری به کمال خود رسید دیگر صورت حدوث و تغیر را ناقص است و باب پنجم راندارد؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ واقف: تاج ماه بیگم، ۱۲۶۳ ق؛ کاغذ: آبی آهار مهره، جلد: پارچه یی زرد، ۸۰گ، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۰×۱۸سم [ف: ۱-۲۷]

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۶۴۶۷-عکس

نسخه اصل: همان نسخه بالا [فیلمها ف: ۳-۲۵۷]

۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۷۰۱۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: محمد امین بن محمد هاشم رضوی، تا: ۱۵ رجب۱۲۳۱ق؛ ضمیمه نسخه شماره ۷۰۱۲ عمومی «حقیقة الاعیان»؛ واقف: ملکزاده کوثر؛ کاغذ: آهاری نباتی، جلد: تیماج عنابی، ۱۱۷گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۲×۱۷سم [ف: ۱۱-۴]

۴. بیرجند؛ دیانی؛ شماره نسخه: ۱۳۲

خط: نستعلیق، کا: فتحعلی بن حسنعلی زند، تا: شنبه ۱۱ رمضان ۱۲۳۱ق، جا: تهران؛ مصحح؛ جلد: تیماج مشکی عطف تیماج کرمی، ۹۸گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۱سم [ف:-۱۰۳]

۵. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۳۴۱۸/۱

آغاز: بسمله. حمد له ... و بعد چند کلمه از کتاب مرحوم میرزا احمد اخباری ... که در اثبات نبوت خاصه و دین اسلام و رد بر پادری ... که در زمان ... فتحعلیشاه قاجار ایراد شبهات دارد آورده بود نوشته مسمی بآینه عباسی در نمایش حق شناسی انتخاب و نوشته می‌شود: نظر اول در باب ۲۳ از انجیل متی فرموده؛ **انجام:** الی یوم الدین. هذا ما رسمه الاستاد دام ظله.

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: آدینه ۴ ذیحجه ۱۳۲۴ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج حنایی ضربی، ۱۲۴گ (۱-۱۲۴)، ۱۲ سطر (۸×۱۶)، اندازه: ۱۳×۲۰سم [ف: ۱۱-۲۴۲۳]

۶. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه: ۱۱۰۶

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ ۱۱۱گ، ۱۹سطر، اندازه: ۱۵×۲۲سم [ف: ۲-۶]

۷. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۳۹۱۴

آغاز: برابر؛ **انجام:** من ارض بغداد حفت بالرشاد حامداً مصلیاً مستغفراً لی و لاخوانی المؤمنین الی یوم الدین

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ مصحح؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۰۷گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۶×۲۳سم [ف: ۱۰-۲۹۳]

۸. تبریز؛ قاضی طباطبائی، محمد علی؛ شماره نسخه: بدون شماره

بی‌کا، بی‌تا [نشریه: ۷-۵۱۱]

● الامالی الفلسفیة = الحجة العقلیة علی المعاد الجسمانی / فلسفه / عربی، فارسی

al-amāli-l falsafīya

حسینی دشتکی، احمد بن ابراهیم، -۱۰۱۵ قمری

hoseynī daštakī, ahmad ebn-e ebrāhīm (- 1607)

تحقیقاتی است در مطالب مختلف کلامی و فلسفی با تعیین زمان و گاه مکان. نسخه‌ها همانند نیستند و تاریخ‌های متفاوتی در آنها دیده می‌شود و به نظام الدین احمد و منصور دشتکی نسبت داده شده است. در نسخه‌های دانشگاه این تاریخ‌ها دیده می‌شود: ۱. حشر جسمانی مورخ یک‌شنبه ۱۷ جمادی الثانی ۱۰۰۶؛ ۲. لذت جسمی و عقلی مورخ چهارشنبه جمادی الثانی ۱۰۰۷؛ ۳. معاد جسمانی مورخ پنج‌شنبه ۱۳ جمادی الثانی ۱۰۰۰ نیز مورخ جمعه ۲۵ ذیحجه ۱۰۰۹؛ ۴. فرق میان تناسخ و حشر به فارسی مورخ پنج‌شنبه ۱۶ جمادی الثانی ۱۰۱۰؛ ۵. تجرد باری مورخ پنج‌شنبه جمادی الثانی ۱۰۱۱ ؛ همچنین تاریخ‌های دیگری بین ۹۱۲ق تا ۹۴۹ق. این نامه‌ها تماماً به عربی نگاشته شده است و نامه‌ای به کاشان نیز نوشته است.

[اعیان الشیعه ۷۸/۱۰؛ فهرستواره منزوی ۸۰/۶ (۲ نسخه)]

۱. تهران؛ ادبیات؛ شماره نسخه: ۱۰۱/۲ حکمت

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ قطع: ربعی [ف: ۲-۳۸]

۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۱۹۴۰/۲

آغاز: رساله در تحقیق حشر جسمانی از مصنفات میر نظام الدین احمد دشتکی رحمة الله علیه. بسمله. فی لیلة الاحد ۱۷ شهر جمادی الثانی سنة ۱۰۰۶ استفدتها من کلام ابی الحسن العامری فی بعض رسائله الغادیة (؟) فی اثبات الحشر الجسمانی علی ما نطق به الشریعة الحقة؛ **انجام:** لابد ان یکون مجرد الاجسما و لاجسمانیا فافهم

خط: نستعلیق چلیپا، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: سپاهانی رنگارنگ، جلد: مقوایی عطف میشن، ۵گ (۸پ-۱۳پ)، ۱۷ سطر (۱۰×۱۵)، اندازه: ۱۲/۵×۱۸سم [ف: ۸-۵۵۶]

۳. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه: ۵۷۳/۳

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۵ جمادی الاول ۱۰۶۷ق؛ جلد: تیماج آلبالویی رنگ ضربی، ۲۳ سطر (۶×۱۵/۵)، اندازه: ۱۳/۵×۲۵سم [ف: ۱-۳۷۴]

۴. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۶۶۱۶/۳۵

از امالی الفلسفیة؛ بی‌کا، تا: ۱۰۷۱ق؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج تریاکی ضربی مقوایی، ۲گ (۱۲۶ر-۱۲۷پ)، ۲۷ سطر (۱۰×۲۱)، قطع: رحلی، اندازه: ۱۸×۳۱سم [ف: ۱۶-۳۱۱]

۵. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۶۶۱۶/۴۰

از الامالی الفلسفیة؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۰۷۲ق؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج تریاکی ضربی مقوایی، ۱گ (۱۳۰پ-۱۳۱ر)، ۲۷ سطر (۱۰×۲۱)، قطع: رحلی، اندازه: ۱۸×۳۱سم [ف: ۱۶-۳۱۱]

۶. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۲۸۶/۹۶

آغاز: فی یوم الأربعاء ۱۶ شهر جمادی الثانی عبارة أخری، آخری الحی، أما إن یلتذ و یستکمل باللذات الحسیة فقط أو یلتذ و یستکمل بهما جمیعاً و الأول هو النفوس الحیوانیة ... فی یوم الجمعة ۲۵ شهر ذی الحجة ۱۰۰۶ فی برزویة فسا؛ و تقریر آخر للحجة العقلیة علی المعاد الجسمانی أن النفس؛ **انجام:** نعم لایمکن الجمع بین الإیمان بما جاء به النبی صلی الله علیه و آله و سلم و إنکار الحشر الجسمانی کما قال الإمام علی ما مر و سیجیء أیضا بیانه مفصلاً بعد ذلک فی هذه الأوراق فتأمل.

خط: نستعلیق، کا: شاه مراد بن نقدعلی فراهانی ورامینی، تا: ۱۰۷۲ق؛ کاغذ: شرقی نخودی، جلد: دو رو تیماج، برون مشکی،

درون زرشکی، ۲گ (۴۴۱ر-۴۴۲ر)، ۲۷ سطر، اندازه: ۱۸×۲۷/۵سم [میراث شهاب: ۴۲-۱۶۰]

۷. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۲۵۵/۴۱

بخشی از امالی از دشتکی؛ خط: نستعلیق، کا: محمد بن نعمت طبسی، تا: ۱۰۹۱ق؛ کاغذ: سفید، جلد: تیماج حنایی ضربی و مقوایی، ۵ص (۳۳۲-۳۳۶)، ۲۵ سطر [سنا: ف: ۲-۱۹۳]

۸. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۱۲۴۹ و ۲۵۵۲-ف

خط: نستعلیق، کا: عبدالرحیم بن سعدالله خان حیدرآبادی، بی‌تا؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج سرخ زرکوب مقوایی درون قهوه‌ای و روپوش دار، ۲۰۱گ، ۲۵ سطر (۱۵×۲۵)، اندازه: ۹×۱۸سم [ف: ۷-۲۶۱۷] و [فیلمها ف: ۱-۲۸۶]

● **الامالی فی النحو = الاخبار و الفواید** / نحو / عربی

al-amālī fi-n naḥw = al-axbār wa-l fawāyid

زجاجی، عبدالرحمن بن اسحاق، -۳۳۷ ؟ قمری

zajjājī, ʻabd-or-rahmān ebn-e eshāq (- 949)

آغاز: جزء اول: حدثنا ابوالقاسم ... قال حدثنا ابوجعفر محمد بن رستم الطبری ... عن ابی الاسود الدؤلی او قال: عن عدی عن ابی ... عن ابیه قال: دخلت علی امیرالمؤمنینعلی بن ابی طالب علیه السلام فرأیته مطرقاً مفکراً فقلت: فیم تفکر یا امیرالمؤمنین؟ قال: انی سمعت ببلدکم هذا لحناً ...

جزء دوم: اخبرنا ابوالقاسم ... حدثنا اسمعیل الوراق قال: حدثنا ابرهیم بن محمد البصری بمکة ... اطعموا الطعام و افشوا السلام ...

نسخه چاپ مصر: قال ابوالقاسم عبدالرحمن بن اسحاق الزجاجی رحمه الله اخبرنا ابوعبدالله القاسم ... فی قول الله عزوجل ان ابراهیم کان امة قانتاً ...

انجام: جزء اول: و الذی افاده الریاشی من المازنی النصف الاول فانه مقایسة النحو.

جزء دوم: لسانی یقول ... افعل و قلبی یرید و لا اعمل و اعرفه.

نسخه چاپ مصر: فقال له بئست الدار هذه الدار فی کانون الثانی.

چاپ: تحقیق عبدالسلام هارون، القاهرة، المؤسسة العربیة الحدیثة، الطبعة الاولی، ۱۳۸۳ق، ۳۲۱ص.

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۴۵۸۹

آغاز و انجام: برابر

کامل و بسیار نفیس، و آنچه در مصر با شرح احمد بن امین شنقیطی در سال ۱۳۲۴ق چاپ شده کمتر از یک چهارم نسخه فعلی است و شاید منتخبی از امالی باشد (بهتر بود آقای اشکوری فهرستنگار محترم به جای پرداختن به حواشی این نسخه مهم، توضیح بیشتری در مورد این متن می‌آورد و دقیق‌تر کتاب را معرفی می‌کرد)؛ خط: نسخ معرب، کا: نصر بن محمد بن هبة الله بن حسن معروف به ابن ابی الشوک بزاز، تا: اواخر سال ۵۸۴ (پایان جزء اول) و اوایل جمادی الثانی ۵۸۶ق (پایان کتاب)؛ در پایان یادداشت مقابله کتاب در دهه (چندم؟) از شهر الله الاصب سال ۵۸۶، ظرائفی که کاتب در کتابت نسخه به‌کار برده در خور مطالعه دقیق است و می‌توان بخشی از سیر تحول خط نسخ و سبک رسم الخط قرن ششم را از آن استخراج نمود، سرلوح لاجورد و طلایی که در آغاز هر دو جزء اول امضای مطالعه کتاب توسط مکی بن محمد بن شمس الدین از سلاله شهید محمد بن مکی قدس سره مشهود است، این امضا روی برگ ۱۹ از جزء دوم نیز تکرار شده است، پایان جزء اول یادداشت دیگری است از جعفر بن شیخ عبدعلی قرشی در سال ۱۲۳۳ در مشهد مقدس غروی، نیز یادداشت مطالعه محمد قرشی آل شیخ عبدعلی آل شیخ علی بن مسعود با تصریح به این‌که یادداشت تاریخ دار قبل را برادر کوچکش نگاشته است، روی برگ ۸۷ عبدالعلی میرزا (معتمد الدوله) حاشیه‌ای زده بر نقل زجاجی «لعمری لقد کذب الزاعمون ×× بأن القلوب تجانی القلوبا / فلو کان حقاً کما یزعمون ×× لما کان یشکو محب حبیبا.» و گفته: «و قریب من هذا المعنی ما قیل بالفارسیة: غلط است آنکه گفته که بدل ره است دل را ×× دل من ز غصه خون شد دل تو خبر ندارد. حرره معتمد الدوله [... متخلص] عبدی»، مصحح، در آغاز نسخه نیز چند یادداشت تاریخی جالب وجود دارد: ۱-یادداشت فرهاد میرزا بدین عبارت: «هو، این کتاب امالی زجاج را حضرت؟ مستطاب اعتضاد السلطنه وزیر علوم دام اقبال العالی بمن تعارف کرده‌اند. و کان ذلک فی یوم الاثنین خمسة ایام خلون من شهر ذی الحجة الحرام سنه ۱۲۸۹هجری، و انا العبد العاصی فرهاد بن ولیعهد طاب ثراه فی دارالخلافه طهران صانها الله عن الحدثان، جزء اول در صفحه ۶۹ تمام شده که تاریخ کتابت کاتب سنه ۵۸۴ هجری است. ۲-ذیل یادداشت سابق چنین آمده: «این خط از مرحوم پدر ستوده سیر و الاگهر بزرگوارم طاب ثراه و اسکنه فی بحابح الجنان مرحوم مبرور معتمد الدوله فرهاد میرزا ابن الولیعهد الاعظم اعلی الله مقامهما می‌باشد، و انا العبد عبدالعلی المتخلص به عبدی الملقب بمعتمد الدوله. ۳- معتمد الدوله ذیل آن مجدداً نگاشته: «۷۲۷ هفتصد و بیست و هفت سال است که این کتاب را نوشته اند و چقدر خوش نوشته شده و در آن زمان خط به این صحتی و امتیاز و قاعده خیلی غرابت دارد، عبدالعلی». ۴- «جناب محمود خان ملک الشعراء و سلطان البلغاء و النظراء ابن محمد حسین خان عندلیب ملک الشعراء ابن فتحعلی خان صبا ملک الشعراء ابن فتحعلی خان صبا ملک الشعراء کاشانی در شب یک‌شنبه ۱۳ رجب ۱۳۱۱، ۲۹ درجه جدی ر طهران بعرض اسهال برحمت ایزدی پیوست. هیهات لا یأتی الزمان بمثله ×× ان الزمان بمثله لبخیل. اللهم اغفره بفضلک و سعة رحمتک بحق محمد و علی و عترتها الطاهرین صلوات الله علیهم اجمعین آمین آمین». ۵- «بسمه تعالی قد من الله علی الاحقر ریحان الله بن جعفر الموسوی بانتقال هذا الکتاب العتیق المعتبر الذی هو من النفایس الثمینة فی ربیع الاول سنه ۱۳۲۴» سپس مهر بیضوی وی با سجع «العبد ریحان الله

الموسوی» حک شده است. ۶-«این کتاب شریف امالی زجاج را مرحوم مبرور اعتضاد السلطنه علیقلی میرزا ابن الخاقان فتحعلیشاه طاب ثراهما به پدر بزرگوارم مرحوم مبرور معتمد الدوله فرهاد میرزا ابن الملک الاعظم ولیعهد عباس میرزا نایب السلطنه بهادر خان طاب ثراهما تعارف نموده‌اند و بعد از فوت پدر بزرگوارم به ارث منتقل به این بنده گردیده چند روزی به عاریت نیز با ماست. حرره عبدالعلی میرزا معتمد الدوله المتخلص بعبدی ابن معتمدالدوله ابن الولیعهد طاب ثراهما» سپس مهر بیضوی «معتمدالدوله ۱۳۱۱» مشهود است. ۷-ذیل یادداشت سابق معتمدالدوله افزوده: «در اول جزء ثانی از این کتاب مستطاب سرلوح لاجورد و طلائی خالص دارد که نهایت امتیاز و نفاست را دارد»؛ جلد: تیماج یشمی با تزئینات طلاکوب، ۱۳۹گ، ۲۱سطر، اندازه: ۲۱/۸×۲۹/۸سم [ف: ۴۱-۶۵]

۲. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۲۵۱۳۱

خریداری از امرالله صفری؛ بی‌کا، بی‌تا [رایانه]

← الامالی فی الوعظ ⟵ الجلیس الصالح الکافی و الانیس الناصح الشافی

● **الامالی فی کلام الله** / علوم قرآن / عربی

al-amālī fī kalām-il lāh

باقلانی، محمد بن طیب، ۳۳۸-۴۰۳ قمری

bāqellānī, mohammad ebn-e tayyeb (950-1013)

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۳۸۹/۳-ف

نسخه اصل: اسماعیل صائب ش ۴۲۸؛ خط: نسخ، کا: احمد بن اسحق، تا: ۲۷ ربیع الثانی ۵۰۷ق، جا: شهر آذربانویی؛ ۶گ (۱۰۵-۱۱۱)، ۱۳ سطر [فیلمها ف: ۱-۴۶۵]

● **الأمالی المطلقة** / حدیث / عربی

al-amāli-l muṭlaqa

قلقشندی، عبدالرحمن بن احمد، -۸۷۱ قمری

qalqašandī, ‘abd-or-rahmān ebn-e ahmad (- 1467)

شامل سیزده «مجلس» از مجالس قلقشندی است که در جامع الازهر بر فرزندش محمد و جمعی از طلاب، حدیث املا کرده و خود این مجالس را نگاشته است. وی احادیث را به صورت مسند آورده و هر حدیثی را که از استادان خود شنیده، با ذکر سلسله سند، از استادش تا نخستین راوی حدیث، به تفصیل نقل می‌کند و پس از نقل حدیث، با سند خود، به تخرج حدیث از کتاب‌های حدیث مشهور می‌پردازد و درباره سند و دلالت حدیث بحث می‌نماید و کیفیت حدیث از نظر صحت و ضعف را بیان می‌کند. تاریخ مجلس اول از این مجالس، سه‌شنبه ۲۳ محرم ۸۵۳ بوده، و مجلس دوازدهم در سه‌شنبه ۱۲ ربیع الثانی ۸۵۳ برگزار شده است.

آغاز: بسمله رب زدنی علماً قرأت علی الشیخ المسند الأصیل أبی محمد عبدالله بن محمد أبی بکر الهیتمی رحمه الله و هو أول حدیث قرأته و سمعته علیه ... ان رسول الله صل الله علیه و آله و سلم قال الراحمون یرحمهم الرحمن تبارک و تعالی ارحموا من فی الارض یرحمکم من فی السماء هذا حدیث حسن أخرجه احمد و الحمیدی فی مسندیهما.

انجام: رکعتین قبل صلاة الصبح هذا حدیث صحیح أخرجه ابن حزیمة و الحاکم من طریق اللیث و أخرجاه و الطبرانی ایضاً اخرجه و النسائی من طریق أبی اسحق فوقع لنا عالیاً بثلاث درجات من الطریق الأخیرة و وقع عند الطبرانی.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۰۶۳عکسی

آغاز و انجام: برابر

نسخه اصل: کتابخانه چستربیتی: شماره ۳۴۶۷؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۸۵۳ق؛ مصحح؛ در آن آمده: «مسودة الأمالی المطلقة من املاء الفقیر الی عفو ربه جل ذکره عبدالرحمن بن احمد القلقشندی الشافعی لطف الله تعالی به»؛ ۳۶ص، ۲۰سطر [عکسی ف: ۳-۱۳۲]

● **امالی المفید و الصدوق (مختصر)** / حدیث / عربی

amāli-l mufīd wa-ṣ ṣadūq (muxtaṣar)

؟ حلی، علی بن حسن، ق۸ قمری

hellī, ‘alī ebn-e hasan (- 14c)

وابسته به: الامالی = المجالس = امالی صدوق؛ شیخ صدوق، محمد بن علی (۳۱۱-۳۸۱ق)

الامالی = المجالس؛ مفید، محمد بن محمد (۳۳۶-۴۱۳ق)

اسانید روایات و تواریخ مجالس و خصوصیات تاریخی امالی شیخ مفید و شیخ صدوق، در این کتاب حذف شده و در هر روایتی فقط به نام راوی آخر یا نام امام اکتفا شده است. در این مختصر روایت‌های امالی مفید در بخش اول و روایت‌های امالی صدوق در بخش دوم آمده و تغییری در ترتیب روایت‌ها داده نشده است. در مقدمه این مجموعه آمده است: «و بعد فانی عزمت علی الجمع بین أمالی الشیخ الأعظم المفید محمد بن محمد بن النعمان و أمالی الشیخ الأعظم محمد بن بابویه علیهما الرحمة و الرضوان بحذف الاسانید واذکر النبی أو الامام علیهما السلام الذی یروی عنه الخبر و ربما ذکرت بعض الرواة لتسهل علی قارئها و مستمعها ...».

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۶۰۰ و عکسی ۱۸۴۹ و عکسی ۱۸۵۰

آغاز: الحمدلله الذی انعم علینا بالایمان و هدانا الی أحسن المذاهب و امتن الادیان و صلی الله علی سیدنا محمد المبعوث بالفرقان؛ **انجام:** ثم نام علی فراشه و کنت قائماً فی صحن الدار مهموماً محزوناً ...، انجامه: «تمت أمالی شیخنا الأعظم الأزهد

الأعلم المفید محمد بن محمد بن النعمان قدس الله سره بحذف الأسانید علی ید العبد الضعیف الفقیر علی بن حسن بن احمد بن ابراهیم بن مظاهر فی ثانی عشری ذی القعدة الحرام من سنة خمس و خمسین و سبع مائة بالحلة السیفیة بلدالجامعین عمرهاالله بالصالحین من عباده و الحمدالله وحده و صلی الله علی أطیب المرسلین سیدنا محمد النبی و آله الطاهرین غفرالله لکاتبها و لمن دعا له واوالده و المؤمنین و المؤمنات بالمغفرة والرضوان رب اختم بالخیر»

نام مؤلف به استناد فهرست عکسی مرعشی ۲۶۵/۵ ذکر شد؛ خط: نسخ نازیبا، کا: علی بن حسن بن احمد بن ابراهیم بن مظاهر، تا: ۱۲ ذیقعده ۷۵۵ق (پایان بخش اول)، جا: حله؛ افتادگی: انجام؛ در یادداشتی روی برگ اول استظهار شده که نسخه حاضر نسخه اصل باشد و تاریخ ۷۵۵ (که در پایان امالی مفید دیده می‌شود) تاریخ تألیف باشد. این استظهار بی‌مورد و احتمال می‌رود که کاتب نسخه علی بن حسن بن احمد بن ابراهیم بن مظاهر [زین الدین علی بن حسن بن احمد بن مظاهر حلی از دانشمندان سده هشتم و شاگرد فخرالمحققین است (رک الحقائق الراهنة ۱۳۶)] خود اختصار کننده باشد، محشی با نشانی «اسدالله»؛ تملک: علی بن محمد بن علی الحسینی که از سید عیسی بن محمد خریده؛ مهر: «شمس العلماء» (بیضی)؛ جلد: تیماج سبز، ۲۲۷گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۳سم [ف: ۴-۴۰۱] و [عکسی ف: ۵-۲۶۵ و ۲۶۷]

● الامالی النحویة علی المفضل الزمخشری = امالی ابن حاجب / نحو / عربی

al-amāli-n naḥwīya ʻala-l mufaḍḍal-iz zamaxšarī = amālī-ye ibn-i ḥājib

ابن حاجب، عثمان بن عمر، ۵۷۰؟-۶۴۶ ؟ قمری

ebn-e hājeb, oʻsmān ebn-e ʻomar (1175-1249)

تعلیقاتی است که بیشتر آنها بر مفصل زمخشری و یا کافیه خود اوست. دو بخش دارد: عنوان‌ها در بخش نخستین «قال مملیا» در بیشتر جاها و «قال الشیخ عبدالقاهر فی شرح المقدمة التی و ضعها» در یکجا و «و قال مملیا معرضا علی عبدالقاهر» و «قال مملیا قول الحریری فی الملحة» و «و سئل رحمه الله» و «قال قول ابن جنی» و «قال مملیا قول ابن الخشاب النحوی» و «قال الشیخ رحمه الله سالنی بعض اهل العلم». در پایان این بخش آمده «و تحقق وجه امتناعه عقلا بما بینته و الله اعلم بالصواب فرغ من نسخ کتاب الامالی علی بن ابی بکر بن عمر فی سلخ الشهر المبارک شوال سنة سبعمائة رحم الله لمن صنفه و لکاتبه و لمن نظر فیه و لمن دعا لهم برحمتک یا ارحم الراحمین». در آغاز بخش دوم آمده «و قال الشیخ مملیا بالقاهرة سنة ثلث عشرة علی قوله تعالی انزل من السماء ماء ...». از عنوان‌های این بخش برمی‌آید که مؤلف در ۶۱۳ و ۶۱۴ در قاهره بوده است، و در ۶۱۸ و ۶۲۲ و ۶۲۳ در شام می‌زیسته و این کتاب را املا می‌کرده است. در پایان این بخش آمده: «و اعلم ان هذا الدلیل حسن الا انه علی خلاف قول الجمهور من الادباء و الله اعلم بالصواب، تم ما یتعلق بکتاب المفصل من الامالی علی یدی صاحبه علی بن احمد الکرمانی فی منتصف ذی القعدة سنة سبعمائة حامدا مصلیا-مالکه و صاحبه محمد صادق الخطیب (با مهر: بنده آل محمد صادق)، سپس در ۴ ص آمده، مسئلة غریبة نحویة فیها ثمانیة و نیف و خمسون وجها تصنیف ابی القسم الحسین ابن الولید بن النصر المعروف بابن العریف رحمه الله: ان الضارب الشاتم والده کان زید ایجوز ان ینتصب الضارب ... علی مذهب المبرد والله اعلم بالصواب و الیه المرجع و المآب «قال ابن الحاجب رحمه الله و قد سئل عن قول الشاعر فی فتی علق الطلاق بشهر قبل ما بعد قبله رمضان ... و ذلک فی شعبان و هذه المسئلة منقولة من خطه هذه اقاسم «لا» اعلم ان «لا» فی الکلام علی ثلثة اوجه ... و اما ان ینفی الاسم و هی اما عامله.» (دانش پژوه)

آغاز: بسمله. حمدله. قال الشیخ الامام العلامة جمال الدین ابوعمرو بن الحاجب رحمه الله مملیا بدمشق سنة سبع عشرو ستمائة علی قوله تعالی تقتالونهم او یسلمون للرفع فیه ...

انجام: و تحقق وجه امتناعه عقلا بما یتنبه والله اعلم بالصواب

چاپ: محقق: عدنان صالح مصطفی، دوحه، ۱۴۰۶ق، ۳۳۷ص.

[فهرست دار الکتب (چاپ ۱۳۴۵ ق) ج ۷۹/۲؛ خدیویه ج ۲۴/۴؛ بغیة الوعاة چاپ محمد ابو الفضل ابراهیم ۱۳۴/۲-۱۳۵؛ کشف الظنون ۱۶۲]

۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۶۲۳۱

خط: نسخ، کا: علی بن ابی بکر بنم عمر، تا: ۷۰۰ق؛ مهر: «عبده اسماعیل»؛ کاغذ: سمرقندی، ۸۵گ، ۱۷ سطر (۸×۱۲)، قطع: بغلی، اندازه: ۱۲×۱۷سم [ف: ۱۶-۲۲۲]

۲. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۱۷۹۸/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: ترمه، جلد: میشن قرمز لبه دار [ف: ۵-۳۶۶]

۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۵۴۸/۲-طباطبائی

آغاز: و ما تحته جمیعا ... و قال ایضا مملیا بدمشق سنة ۶۲۳ قوله فی المفضل الکلمه هی اللفظة الداله علی معنی مفرد بالوضع ... ان قیل کیف یصح انقسامه الی نفسه و الی غیره فالجواب ان المنقسم المسمی لانفس اللفظ؛ **انجام:** فقلبوا الفتحه کسرة فانقلبت الواو یاء و الله اعلم بالصواب. تمت الامالی المفرقه علی المفصل و بالله التوفیق.

بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: آغاز؛ جلد: تیماج مشکی، ۵۰گ (۲۱ر-۷۱ر)، قطع: خشتی، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: ۲۲-۲۵۳]

● امالی و کشکول الادب / گوناگون / عربی و فارسی

amālī va kaškūl-ol adab

حائری سنقری، محمد علی بن حسن علی، -۱۳۷۸

قمری
hā’erī sonqorī, mohammad ‘alī ebn-e hasan ‘alī (-1959)

کشکولی است شامل فواید متفرقه از علوم مختلف همچون علم احجار و منطق و فقه و اصول و صرف و نحو و علم الحدیث، تجوید، حروف و اعداد، تفسیر، علوم غریبه وگردآوری احادیث در موضوعات اخلاقی. در قسمت عطف نسخه به خط مؤلف نام کتاب به صورت فوق آمده ولی درصفحه اول بخط دیگر نام کتاب «امالی العلوم» ثبت شده است. از جمله مباحث کشکول بحث مفصلی است در قبح ریش تراشی و حرمت آن و بحث مبسوطی در رد مادیین.

قم؛ طبسی؛ شماره نسخه: ۷۸۲

آغاز: رساله ملحمة الحجر بسمله الحمدلله رب العالمین والعاقبة للمتقین ... اما بعد انتخابیست درجواهر نامه مشتمل بر ۱۲ باب، باب اول درمعرفت الماس باب دوم درمعرفت یاقوت باب سیم درمعرفت لعل ... درذکر تولد احجار وآن از لطافت انجم متولد است؛ **انجام:** فمن لم یشکر والدیه لم یشکر الله وامر باتقاء الله وصلة الرحم فمن لم یصل رحمه لم یثق بالله عزوجل

خط: نسخ، کاتب = مؤلف، تا: قرن ۱۴؛ مصحح؛ جلد: تیماج قهوه‌ای با ترنج و سرترنج، ۱۹۴گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف مخ: ۱-۶۰]

← الامام ≻ معرفة الامام

● **الامام** / کیمیا / عربی

al-imām

جابر بن حیان، ۱۲۰-۱۹۸ ؟ قمری

jāber ebn-e hayyān (739-814)

تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۳۴۶۷/۵۱

آغاز: بسمله. حمدله. و صلواته علی سیدنا محمد ... و کتابی هذا قد ذکرت فیه شرح النحاس وحده فنقول؛ **انجام:** یخرج فی الروباس سبعون فضة

مقاله شصت و هشتم است؛ خط: نستعلیق چلیپا، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: ترمه، جلد: رویه میشن یک لائی قرمز، ۲گ (۷۶ر-۷۷ر)، اندازه: ۱۵/۶×۲۳/۲سم [ف: ۶-۴۵۲]

● **امام ابی عیسی الترمذی** / تراجم / عربی

imām abī ‘īsā at-tirmiḏī

تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۲۷۳۷۱

کا: احمد شاهرودی، تا: ۹۷۷ق؛ خریداری از رضا غیبی [رایانه]

● **الامام الثانی عشر** / کلام و اعتقادات / عربی

al-imām-ut ṯānī ‘ašar

حسینی شهشهانی، محمد بن عبدالصمد، -۱۲۸۷ قمری

hoseynī šahšahānī, mohammad ebn-e ‘abd-os-samad (-1870)

آیات و احادیث مربوط به حضرت حجت (ع) در چند «باب» و هر کدام در چند «فصل» گردآورده شده است. احادیث با ذکر مصدر و سند آمده و توضیحات مؤلف پس از احادیث با عناوین «بیان» ذکر می‌شود. این کتاب جامع آیاتی است که درباره حضرت مهدی تأویل شده و روایات بسیاری که درباره آن حضرت نقل شده و مجموعه مفید و ارزنده‌ای است در موضوع خود و انتساب آن به شهشهانی بنابه نوشته روی برگ اول همین نسخه است و از جهت خط و کاغذ و جلد شبیه به کتاب‌های وی می‌باشد که دیده شده است. فهرست «باب»هایی که عناوین آنها در این نسخه آمده چنین است: ۱. اثبات امامته (ع)؛ ۲. وجوده (ع)؛ ۳. فیمن رآه (ع)؛ ۴. ذکر السفراء الاربعة؛ ۵. فی انه لابدله من غیبته؛ ۷. الاخبار الدلالة علی أن له غیبتان؛ ۸ فی جملة من اوصافه و سیرته.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۴۸۶۰

آغاز: الحمدلله رب العالمین ... کتاب فی الامام الثانی عشر القائم المهدی علیه الصلاة و السلام و فیه أبواب؛ **انجام:** و لعل الصحیح الحسنی مکان الحسین علیه السلام فی جمیع ما تقدم

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج نیلی، ۲۲۸گ، ۲۴ سطر، اندازه: ۱۶/۵×۲۵سم [ف: ۱۳-۴۸]

● **الامام الحجة (قصیدة فی)** / شعر / عربی

al-imām-ul ḥujja (qaṣīdat-un fī)

دو بیتی‌هایی است مختلف الوزن و اللفظ با ردیف یاء و الف، در علائم ظهور حضرت حجة بن الحسن (ع) و بعضی معجزات و کرامات و نشانه‌های آن حضرت و داستان بعضی از افرادی که خدمت وی رسیده اند.

مشهد؛ امام هادی؛ شماره نسخه: ۹۹

آغاز: و ینزل المسیح من السماء العلی ×× بسطح بیت الله من سلم بالسفلی / ینزل علیه السلام بخضرنا بالهدی ×× إلیاسنا کذلک و انهم نقیا

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ تاریخ ۱۲۶۱ در حاشیه صفحه‌ای دیده می‌شود، سطرها چلیپا، با توضیحاتی به فارسی بین سطرها یا در حواشی، مجدول؛ ۱۵۶گ، ۸ سطر، اندازه: ۱۰×۲۰سم [ف:-۷۳]

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۲۴۲۹

نسخه اصل: همان نسخه بالا [عکسی ف: ۷-۳۷]

● **امامان صعده و صنعا** / تراجم-اردو
emāmān-e sa‘de va san‘ā
عرشی حیدرآبادی، ابوالمحامد، ق۱۴ قمری
‘aršī heydar-ābādī, ab-ol-mahāmed (- 20c)

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۱۹۵۴/۱
خط: نستعلیق هندی، کاتب = مؤلف، تا: قرن ۱۴ [مختصر ف: ۸۱]

← الامامة ≻ مسائل فی الامامة فی خمسة اصول
← الامامة ≻ جوابات المسائل الجارودية و الزيدية
← الامامة ≻ معارج الاصول
← الامامة ≻ اجوبة مسائل فی الامامة
← الامامة ≻ جامع العبارات فی الخلافة و الوصاية و الولاية
← امامت ≻ کامل بهائی
← امامت ≻ اصول دین
← امامت ≻ اثبات امامت
← امامت ≻ بدیعیه
← امامت ≻ یوحنائیه

● **الامامة = دلائل الامامة = نوادر المعجزات فی مناقب الائمة الهداة** / کلام و اعتقادات / عربی
al-imāma = dalā’il-ul imāma = nawādir-ul mu‘jizāt fī manāqib-il a’immat-il huda
طبری آملی، محمد بن جریر، ق۵ قمری
tabarī āmolī, mohammad ebn-e jarīr (- 11c)

کتابی است در احوال و معجزات معصومان که از حضرت فاطمه (س) آغاز می‌کند سپس به امام حسن تا امام قائم ادامه می‌یابد. این کتاب به محمد بن جریر بن رستم طبری آملی نسبت داده شده است. نخستین کسی که آن را بدین نسبت خواند علی ابن طاوس است (۵۸۹-۶۶۴) که در تألیفات خود از نسخه‌ای از آن نقل می‌کند که برخلاف نسخه‌های کنونی نام مؤلف را در آغاز داشته است و مطالبی دیگر نیز از آن نقل می‌کند که نسخه‌های امروزین آنها را ندارد. سپس سید هاشم توبلی بحرینی (۱۱۰۷) است که از این کتاب به عنوان «الامامة» نقل می‌کند. چون کسی‌که این کتاب به او منسوب است، هم نام طبری تاریخ‌نگار بزرگ (۲۲۴-۳۱۰هـ) است و در عین حال روایت‌هایی در آن است که از استادان شیخ طوسی (۳۸۵-۴۶۰) و نجاشی (-۴۵۰) نقل شده است و مؤلف را در قرن پنجم نشان می‌دهد و نیز روایاتی در بر دارد که مؤلف را در قرن سوم نشان می‌دهد. از این روی در الذریعه (ج۸ص۲۴۱-۲۴۷) به چند محمد بن جریر طبری قائل شدند و مؤلف این کتاب را معاصر طوسی شمردند و نظریه‌ای را که این «دلائل الامامة» را از تألیفات قرن هفتم می‌شمرد باطل می‌دانند. این کتاب مرتب بر دیباچه و ۱۳ «باب» است. دیباچه در بیان لزوم حجت است. در مقدمه سبب تألیف را چنین آورده و کتاب را چنین توصیف نموده است: «و اختاروا ائمتهم بعد النبی (ص) و عدلوا عن من نصبه الله و رسوله و قالوا الیهم بمشاکلتهم ایاهم فی النقص و قلة الفهم لینالوا من دنیاهم و لما رجوهم من الارتقاء الی درجتهم الدنیاویه بعدهم و احلوهم عندهم محل الائمة الطاهرین المعصومین الکاملین القادرین الذین فصلت (کذا) الیهم الامامة بالنصوصات انکروا معجزات الائمة فی شریعة نبینا (ص) خصوصاً لئلا یطالب احدهم باقامة معجزات و اظهار برهان و دلیل و ارادوا اطفاء نورالله بافواههم و ابی الله الا ان یتم نوره و لو کره المشرکون فلما وجدت ذلک کذلک حاولت ان اؤلف مما اظهروه من المعجزات و اقاموه من الدلایل و البراهین مما سمعته و قرأته فی کتاب مقصور علی ذکر المعجزات و البراهین لیسهل حفظها و بلوغ ما اوردته فیها من احادیث عجیبه هایله مهوله فانها من المشکلات التی یتهافت فیها العقول لکونها من المعضلات لا یحتمله الا مؤمن امتحن الله قلبه للایمان و جمعت من کتب شتی من مناقبهم و علومهم و احتجاجاتهم التی لا تستغنی عنها الطالب للحق و الراغب فیه زلفه الی الله و ابتغاء لمرضاته و تقربا الی صاحب الحضرة العلیه الامامیة المرتضویه صلوات الله علی مشرفها».

آغاز: الحمدلله الذی نور قلوبنا بهدایة محمد و شرح صدورنا بولایة علی ... اما بعد فان الله سبحانه و تعالی لما ابدء العالم و ذرا الناس و بسط لهم ارزاقهم ...

انجام: یا مفضل انت و أربعة و أربعون رجلاً تحشرون مع القائم علیه السلام و انت علی یمین القائم علیه السلام.

چاپ: نجف، مطبعة الحیدریة، ۳۲۵ص، ۱۹۴۶و۱۹۶۳م.
[سزگین ۵۴۰/۱؛ لسان المیزان ۱۰۳۰/۵؛ معجم المؤلفین ۱۴۶/۹]

۱. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۱۶۳۱/۲
آغاز: برابر
نسخه اصل: کتابخانه امام جمعه-زنجان؛ خط: نسخ، کا: کمال الدین حسین بن محمد بن عماد حسینی استرآبادی، تا: با تاریخ ۹۵۸ق؛ افتادگی: انجام؛ ۳۰ص (۵۵۹-۶۲۸) [عکسی ف: ۵-۶۷]

۲. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه: ۸۱۴۹/۲
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: ولی بن محمد، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی مقوایی با برگردان، ۳۷گ (۲۰۶پ-۲۴۲پ)، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۹×۲۹/۵سم [ف: ۳-۱۹۰]

۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۵۱۳۸/۱۵۲
آغاز: حدثنا ابو الحسین بن محمد بن هرون بن موسی التلعکبری قال حدثنا عن المفضل بن عمر الجعفی عن جابر الجعفی عن سعید بن المسیب قال لما قتل الحسین بن علی و رد نعیه الی المدینة و ورد الاخبار ... قال فخرج عبد الله بن عمر الخطاب صارخا من داره لاطما وجهه شاقا جیبه؛ **انجام:** تمت کتابة العهد فی بلدة دار

المومنین حیدر آباد حسب الحکم نواب علامی فهامی شیخ الاسلامی صاحب مجموعه سواد اعظم بجهت تذکر خاطر شریف مرقوم شد و انا العبد الراجی الی رحمة ربه الغنی محمد رضا بن مالک الاشتری النخعی القزوینی الاخباری و کان ذلک فی اواخر شهر رجب من شهور سنة ۱۰۵۷ راقمه محمد رضا بن مالک الاشتری

خط: نستعلیق، کا: محمد رضا بن مالک الاشتری النخعی القزوینی الاخباری، تا: رجب۱۰۵۷ق، ۲گ [ف: ۱۵-۲۰۹]

۴. تهران؛ چهل ستون؛ شماره نسخه: ۹۶

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ ۷۴گ، قطع: بیاض رقعی [چند نسخه-ف:-۳۲۲]

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۳۶۵۱-ف

نسخه اصل: همان نسخه بالا [فیلمها ف: ۲-۲۱۰]

۵. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۳۹۶۰/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: علوان یاسین، تا: قرن ۱۳؛ مصحح؛ مهر: کتابخانه ضیاءالدین نوری (بیضی)؛ ۴۹گ (۱پ-۴۹ر)، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۵×۲۰/۵سم [محدث ارموی مخ: ۳-۱۶۳۲]

۶. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۹۲۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: حاج صادق، تا: ۲ ذیقعده۱۲۶۲ق؛ واقف: فهرستی، در تیر ۱۳۱۰؛ کاغذ: شکری فرنگی، جلد: مقوا با روکش پارچه، ۷۲گ، ۱۵سطر، اندازه: ۱۰×۱۵سم [ف: ۵-۱۴۵]

۷. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۷۶۵۵

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۶۲ق [الفبائی:-۲۵۲]

۸. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۳۳۳۲۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ خوش، کا: ابومحمد حسن بن علی غفاری، تا: ۲۸ ربیع الثانی ۱۳۰۸ق؛ اهدایی: رهبری، بهمن ۱۳۸۴؛ کاغذ: نخودی آهار مهره، جلد: تیماج سبز تیره، ۳۹گ، ۲۱سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۲سم [اهدائی ف: ۲ اخبار۲-۷۷۸]

۹. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۲۹۷۴

آغاز: القاضی ابوبکر محمد بن عمر الجعابی قال اخبرنا ابوعبدالله محمد بن العباس بن محمد بن ابی محمد یحیی بن المبارک الیزیدی

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز؛ تملک: حسن بن مهدی الطباطبائی؛ مهر: «حسن الطباطبائی» (بیضی)؛ جلد: تیماج قرمز، ۱۶۰گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۲۱×۳۱سم [ف: ۸-۱۵۳]

۱۰. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۱۹۹۶/۴

نسخه جای گفتگو چهار بخش اول «دلائل الامامة» را دربر دارد که در نسخه چاپ نجف برابر ص ۱ تا ۹۳ است: الف-اخبار الزهراء فاطمة (س) گ۸۵تا۱۰۸ برابر ص۱تا۸۵ چاپ نجف این نسخه یک صفحه آغازین را بیش از چاپ نجف دارد یعنی نسخه چاپی ناقص است، ب-اخبار الحسن (ع)، ج-اخبار الحسین (ع)، د-اخبار علی ابن الحسین (ع)؛ بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: فرنگی رنگارنگ، جلد: تیماج قهوه‌ای یک‌لا لت آخر ضربی به سه ترنج ته تیماج زرد، ابعاد متن: ۹×۱۷، اندازه: ۱۴/۵×۲۱سم [ف: ۱۱-۴۲]

۱۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۵۲۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: محمد بن صالح غروی، بی‌تا، جا: طوس؛ دارای علامت «بلغ قبالا»؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: مقوا، ۶۹گ، ۱۷ سطر (۹×۱۲)، اندازه: ۱۳×۱۸سم [ف: ۵-۱۵۳۹]

● الامامة (ارجوزة) / کلام و اعتقادات / عربی

al-imāma (urjūza)

قاسمی، حمیدان بن یحیی، ق۶ قمری

qāsemī, hamīdān ebn-e yahyā (- 12c)

در این ارجوزه که دویست و بیست بیت می‌باشد، اعتقاد زیدیها در موضوع امامت و ادله بر آن و جلالت شأن ائمه، بررسی شده است.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۷۴۰۷/۸

آغاز: أحمده حمد امریء موحد ×× مقدس منزه ممجد / مستمسک فی دینه بأحمد ×× و بالوصی ذی التقی و السؤدد؛ **انجام:** و علم علیهم مع النبی ×× اسنی الصلاة و السلام الأطیب

خط: نسخ، کا: حسین بن قاسم بن حسین الداعی، تا: ۱۳۳۶ق؛جلد: تیماج قهوه‌ای، ۵گ (۱۳۳پ-۱۳۷پ)، اندازه: ۱۷×۲۵سم [ف: ۱۹-۲۰۶]

● الامامة = النصیریة فی الامامة = بحث در امامت = الوجیزه النصیریة / کلام و اعتقادات / عربی

al-imāma = an-naṣīrīyya fi-l imāma = bahs dar emāmat = al-wajīzat-un naṣīrīya

نصیرالدین طوسی، محمد بن محمد، ۵۹۷-۶۷۲ قمری

nasīr-od-dīn-e tūsī, mohammad ebn-e mohammad (1201-1274)

اهدا به: مجدالدین شهاب الاسلام علی بن نام آور

وجیزه‌ای است کاملاً کلامی در امامت که به خواهش علی بن نامامور یا نام‌آورد تألیف فرموده و نویسنده در ضمن از قلت بضاعت علمی و عدم مهارت خود نالیده و از خوانندگان در قبال زلت‌ها و لغزش‌های خود تقاضای بخشش کرده است. مشتمل بر ۳ «فصل»: ۱. ینبغی ان یعلم ان لکل مسئلة موضعا معلوما من العلم ...؛ ۲. ثم اعلم ان الکلام فی الامامه مبنی علی خمس مسائل ... و تلک الکلمات: ما، و هل، و لم، و کیف، و من؛ ۳. غیبة الامام

الثانی عشر و طول مدته. فصل دوم طولانی‌تر و مهمترین قسمت رساله است که در پنج مسئله خلاصه شده، بدین ترتیب: مطلب ما، مطلب هل، مطلب لم، مطلب کیف و مطلب من. مقصود از طرح و حل این سؤالات بحث درباره ماهیت امام، آیا امام باید در هر زمانی باشد یا خیر، علت وجود امام، کیفیت و صفات لازمه در امام، و چگونگی تعیین شخص امام است. مدرس رضوی گفته که این رساله به فارسی ترجمه شده و عکس آن در دانشگاه تهران است. ولی در فهارس نسخه‌های عکسی دانشگاه یافت نشد.

آغاز: الحمدلله واسع الرحمة و سابغ النعمة و الصلاة علی محمد شافع الأمة و کاشف الغمة و آله أولی العصمة و ذوی الحکمة و بعد، فقد التمس منی من هو أوحد زمانه و أفضل أقرانه ... علی بن ناماور ... تحریر رسالة وجیزة فی معرفة الرکن الثالث من أصول الدین و هو الکلام فی إمامة الأئمة الطاهرین علیهم السلام بحسب مایقتضیه الانظار و یرتضیه العقول دون ما استفید من المسموع و المنقول و ذلک بحسب ظنه

انجام: و أما سبب غیبته فلا یجوز أن یکون من الله و لا منه کما عرفت فیکون من المکلفین و هو الخوف الغالب و عدم التمکین و الظهور یجب عند زوال السبب إذا وفینا بما.. فلنقطع الکلام حامدین لله تعالی علی آلائه مصلین علی محمد سید انبیائه مسلمین علی خیر اولیائه و اصفیائه داعین لجمیع المؤمنین و المؤمنات ملتمسین من الناظر فیه اصلاح خلل وقع نظره علیه مستغفرین جمیع ما کره الله و هو حسبنا و نعم المعین و الحمد لله رب العالمین.

چاپ: این کتاب در ۱۳۳۵ خ. در یادبود هفتصدمین سال خواجه، به کوشش محمد تقی دانش پژوه چاپ شده است.

[الذریعة ۳۳۶/۲؛ ریحانة الادب ۱۷۹/۲؛ احوال و آثار خواجه نصیر ۲۹۸]

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۴۰۱۳/۱۲

آغاز و انجام: برابر

نام مؤلف در فهرست نیامده است؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۵ صفر ۶۸۵ق؛ کاغذ: سمرقندی،، ۷۳پ-۷۸ر، ۲۱ سطر [ف: ۱۱-۱۸]

۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۳۸۹۹/۳-ف

نسخه اصل: الهیات مشهد ۵۶۸ [در فهرست الهیات مشهد چنین رساله‌ای در این مجموعه معرفی نشده است]؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۷۶۲ق [فیلمها ف: ۲-۲۷۷]

۳. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۳۴۵۹/۱

خط: نسخ، کا: شریف محمد شریف بن باباجان حسینی مالک نسخه، تا: ۱۲ رجب ۹۷۲ق؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۴گ(۱-۱۴)،۲۳سطر (۴×۱۲)، اندازه: ۱۰×۱۸سم [ف: ۱۱-۲۴۶۶]

۴. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۶۷۱۰/۱۴

خط: نستعلیق ریز، کا: نصیرالدین محمد رضوی شاگرد آقا حسین خوانساری، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج حنایی مقوایی درون سرخ با لولا، ۱گ (۵۹پ-۶۰پ)، ۴۲ سطر (۱۳×۲۳)، قطع: رحلی، اندازه: ۲۰×۳۱سم [ف: ۱۶-۳۳۸]

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۱۳۵۶/۱۴

آغاز: برابر

نسخه اصل: همان نسخه بالا [عکسی ف: ۴-۱۷۰]

۵. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۴۶۸۱/۱۳

آغاز و انجام: برابر

خط: شکسته نستعلیق، کا: محمد قاسم بن بهزاد، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: نوعی ترمه، جلد: میشن زرد سیر، ۲گ (۳۶پ-۳۸پ)، اندازه: ۱۶/۶×۲۵/۲سم [ف: ۸-۲۵]

۶. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۵۲۸۳/۵۷

آغاز و انجام: برابر

خط:نستعلیق،بی‌کا،تا:قرن۱۱؛۳گ(۱۴۸پ-۱۵۰پ) [ف: ۱۶-۱۹۵]

۷. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۵۱۳۸/۹۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ ۱گ (۳۶۷) [ف: ۱۵-۱۷۵]

۸. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۲۵۸۹/۳

آغاز و انجام: برابر

خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ نشان وقف «وقفاً عاماً»، متن وقف‌نامه‌ای از «ابو الفضل» برای اولاد خود به سال ۱۲۷۱ در انجام؛ کاغذ: شرقی، ۲گ (۷پ-۸پ)، ۴۳ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۹سم [ف: ۳۱-۶۷۶]

۹. تهران؛ بیانی، مهدی (دکتر)؛ شماره نسخه: ۲۳۷/۲۹

بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ قطع: ربعی [نشریه: ۶-۶۹۴]

۱۰. کاشان؛ جعفری؛ شماره نسخه: ۷۴/۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ ۷گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۸×۱۸سم [ف]

۱۱. همدان؛ مدرسه غرب؛ شماره نسخه: ۱۱۸۷/۶۵

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۰ یا ۱۱؛ با سر لوح‌های زرین؛ کاغذ: اصفهانی نازک، ۵گ (۲۸۲-۲۸۶)، ۲۴ سطر (۱۰×۲۰)، اندازه: ۱۷×۲۷سم [رشت و همدان: ف:-۱۴۷۹]

۱۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۰۸۸۲/۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: زین العابدین بن شاه محمد استرآبادی، تا: ۱۰۰۶ق؛ کاغذ: شرقی نخودی آهار مهره، جلد: تیماج مشکی، ۵گ (۲۲ر-۲۷ر)، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۱×۱۹سم [ف: ۲۷-۳۰۲]

۱۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۵۵۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** هو الخوف الغالب و عدم التمکن و الظهور یجب عند زوال السبب

خط: نستعلیق، کا: شاه محمد بن زین العابدین، تا: جمادی الثانی ۱۰۴۲ق؛ مذیل بمقاله از خواجه در عقاید مجالس المؤمنین؛ واقف: فهرستی؛ ۷گ، ۲۲ سطر، اندازه: ۱۴×۲۴سم [ف: ۴-۱۱۱]

۱۴. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۱۳۴۰/۳
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، کا: شفیع بن مرحوم محمود الجنابذی، تا: جمعه ۲۰ صفر ۱۰۴۳ق؛ کاغذ: بخارائی، جلد: تیماج، قرمز، مقوایی، ۲۱۱گ، ۱۵ سطر (۷×۱۵/۵)، اندازه: ۱۳/۵×۲۳سم [ف: ۳-۴۰۲]

۱۵. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۲۱۹
آغاز: قال المولی الامام المحقق المکمل..؛ **انجام:** برابر
خط: نسخ ریز، بی‌کا، تا: ۱۰۴۶ق؛ اولین صفحه نسخه نابجا در جای دیگر یعنی (صفحه ۵۰۲) از مجموعه صحافی شده و شماره‌گذاری صفحات مجموعه نیز بر طبق همین صحافی غلط انجام یافته است؛ کاغذ: فرنگی نازک و کهنه، جلد: تیماج مشکی، ۲۳ سطر، قطع: وزیری، اندازه: ۱۲/۵× ۲۵ سم [ف: ۴-۱۵۳]

۱۶. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۲۵۵/۲۵
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: عبدالحمید بن محمد مقیم خطیب عبدالعظیمی، تا: ۱۷ ربیع الثانی ۱۰۵۶ق؛ کاغذ: شرقی نخودی، جلد: مقوایی عطف تیماج قرمز، ۹گ (۱۹۱پ-۲۰۰ر)، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۳×۲۵/۵سم [ف: ۱-۲۸۷]

۱۷. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۸۳۰/۱۱
آغاز و انجام: برابر
کا: محمد میر حسین استرابادی، تا: ۱۰۵۸ق؛ جلد: تیماج قرمز، ۱۱ص (۴۲-۵۲)، قطع: رقعی مستطیل، اندازه: ۱۰/۵×۱۸/۵سم [ف: ۹-۴۶۱]

۱۸. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۴۷۰۹/۱۶
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: اسحاق بن نوروز شولستانی، تا: ۱۰۵۹ق؛ مصحح؛ کاغذ: شرقی، ۴گ (۱۹۳پ-۱۹۶ر)، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۲×۱۷/۵سم [ف: ۳۷-۲۴۵]

۱۹. تهران؛ ادبیات؛ شماره نسخه: ۷۰/۱ ـ د
خط: نسخ، کا: ابوطالب بن محمد هاشم بن عبدالله بن رحمة الله حسینی نجفی فعال، تا: سه‌شنبه ۲۱ محرم ۱۰۷۲ق؛ از روی نسخه خوانده شده بر شیخ مقداد سیوری و دارای اجازه قرائت از همو به خط او در ۱۱ رجب ۸۲۵ برای خود نوشته و با همان نسخه و نسخه دیگر مقابله کرده؛ کاغذ: سمرقندی فرنگی، جلد: تیماج عنابی ضربی، ۲۴۹گ، اندازه: ۱۳×۱۷/۵سم [ف: ۱-۳۳]

۲۰. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۲۶۱۱/۱۹
نسخه اصل: کتابخانه مرتضوی-مشهد مقدس؛ خط: نسخ، کا: عزیزالله بن عبدالعلی فراهانی، تا: با تاریخ ۱۰۷۴ق؛ ۱۴ص (۱۲۱-۱۳۴) [عکسی ف: ۷-۲۰۷]

۲۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ض۶۱۲۳
خط: مختلف، بی‌کا، تا: ۱۰۹۴ق [الفبائی:-۶۶]

۲۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۲۵۱۶
آغاز: بسمله حمد له قال الشیخ ابوجعفر محمد بن علی؛ **انجام:** فی ذلک و رسم لهم المرسوم و نهاهم عن القبایح
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲ [رایانه]

۲۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۳۸۴۶
آغاز: بسمله الحمدلله و بعد فقال المحقق؛ **انجام:** برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲ [رایانه]

۲۴. تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه: ۲۹۳/۳۹
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج سبز مقوایی، ۴گ (۱۲۱پ-۱۲۴پ)، ۲۴ سطر (۱۲/۵×۱۸/۵)، اندازه: ۱۸/۵×۲۴سم [ف:-۲۰۱]

۲۵. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۶۸۵۳/۲۳-۳۵/۳۳
آغازو انجام: برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: چهارشنبه ۱۱ ربیع الاول ۱۱۰۲ق؛ مجدول مذهب؛ جلد: تیماج دورو، ۴گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۹سم [ف: ۱-۴۹۱]

۲۶. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۲۸۰/۳
خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، تا: یک‌شنبه ۱۸ جمادی الثانی ۱۱۸۲ق؛ کاغذ: سفید، جلد: تیماج قهوه‌ای، عطف تیماج تریاکی یک لا بیاضی، ۳۰ سطر (۷×۱۵)، اندازه: ۸×۱۷سم [سنا: ف: ۱-۱۳۸]

۲۷. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۸۵۹۶/۴
خط: نستعلیق، کا: عطاءالله بن محمد زکی اصفهانی، تا: میانه‌های شوال ۱۱۸۲ق؛ مقابله شده؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج مشکی لایی، ۱۲گ (۱۰۰پ-۱۱۱ر)، ۵ سطر (۵×۱۰)، قطع: بغلی [ف: ۱۷-۱۶۹]

۲۸. قم؛ مرکز مطالعات؛ شماره نسخه: ۹۶۶/1
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ چلیپا، بی‌کا، تا: آخر ذیحجه ۱۲۳۲ق؛ جلد: تیماج مشکی مجدول، ۸گ (۲پ-۱۰پ)، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۰×۱۵سم [ف: ۲-۲۳۱]

۲۹. چالوس؛ امام صادق؛ شماره نسخه: ۴۰۸/۵
آغاز و انجام: برابر
کاتب: عبدالرحیم بن عزیز دونایی نوری، تا: ۱۲۳۵ق؛ مصحح؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، اندازه: ۱۶×۲۲سم [ف:-۲۲۷]

۳۰. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۵۹۱۱/۱۳
بی‌کا، تا: ۱۲۴۳ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج تریاکی ضربی لایی، ۱۴ص (۱۴۳-۱۵۷)، ۱۸ سطر (۸×۱۴)، قطع: ربعی، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: ۱۶-۱۴۸]

۳۱. مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه: ۷۷/۲۱
آغاز: برابر؛ **انجام:** داعین لجمیع المؤمنین و المؤمنات ملتمس من الناظرین فیه اصلاح و خلل و هو حسبی
خط: نستعلیق، کا: ابوالقاسم حسینی تفریشی، تا: ۱۲۶۳ق؛ جلد: چرم سبز، ۲گ (۶۸ر-۶۹پ)، ۳۳ سطر، اندازه: ۲۱/۵×۳۴/۵سم [مؤید: ۳-۶۳۰]

۳۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۴۷۸۶/۲

آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۸۵ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای بدون مقوا، ۹گ (۲۲ر-۳۰ر)، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱/۵سم [ف: ۱۲-۳۵۱]

۳۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ض۹۶۴۶
خط: نسخ و نستعلیق، کا: محمد علی، تا: ۱۲۹۶ق [الفبائی:-۶۶]

۳۴. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۵۲۰۲/۲
خط: نستعلیق، کا: محمد بن ابی القاسم بن محمد بن عبدالله بن محمد رفیع بن اسمعیل بن محمد مهدی بن میر شاهمیر ملقب بشهاب الدین حسینی، تا: پنج‌شنبه ۲۰ ربیع الثانی ۱۲۹۷ق؛ مصحح، محشی، در پایان، اشعاری از جامی و صدقی آمده؛ کاغذ: فرنگی، ۴گ (۷۸-۸۱)، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۰×۱۶سم [ف: ۳۸-۵۹۹]

۳۵. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۲۳۳۷/۱
آغازو انجام: برابر
خط: نستعلیق، کا: شیخ محمد باقر بهاری همدانی، تا: قرن ۱۴؛ کاغذ: فرنگی، ۱۰گ (۱-۱۰)، ۱۶ سطر، اندازه: ۶×۱۱سم [ف: ۳۱-۲۲۳]

۳۶. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۴۶۵۵/۲۳
آغاز: برابر؛ **انجام:** و ملتمسین من الناظر فیه اصلاح خلل یقع نظره علیه..
خط:نستعلیق،کا:کرمعلی خراسانی،بی‌تا؛ کاغذ: فستقی آبی، ۳گ (۱۵۴ر-۱۵۶پ)، ۲۲ سطر، اندازه: ۱۴/۶×۱۸/۵سم [ف: ۷-۴۵۹]

۳۷. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۶۹۱۳/۷۰
آغاز و انجام: برابر
بی‌کا، بی‌تا [ف: ۴۷-]

۳۸. اصفهان؛ مکتبة الزهراء؛ شماره نسخه: ۲۳۲
خط:نسخ،بی‌کا،بی‌تا؛۴گ،۲۵ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف:-۱۴۲]

۳۹. شیراز؛ محلاتی، صدرالدین؛ شماره نسخه: ۱۷/۲۵
بی‌کا، بی‌تا [نشریه: ۵-۲۷۳]

۴۰. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۷۰۳۶/۲۷
خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ همانند شماره ۲۵۵ همین کتابخانه؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۵گ (۱۹۶پ-۲۰۰ر)، اندازه: ۱۸/۵×۳۰سم [ف: ۱۸-۲۰۲]

۴۱. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه: ۷۴۳۷/۳
بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: سپاهانی و فرنگی، جلد: تیماج قهوه‌ای یک لا، ۱۶گ (۲۳پ-۳۸ر)، اندازه: ۱۰/۵×۱۵/۵سم [ف: ۳-۱۹۰]

۴۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۵۵۱
آغاز: پس از تسمیه: هذه رسالة فی الامام تصنیف مولی السعید؛
انجام: برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ بطور چلیپا، مجدول، مذهب؛ واقف: نائینی؛ ۲گ، اندازه: ۲۶×۴۳سم [ف: ۴-۱۱۱]

۴۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۴۲۹۲/۴
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ بی‌کا، بی‌تا؛ مصحح؛ جلد: مقوایی، قهوه‌ای عطف و گوشه گالینگور مشکی، ۲۱گ (۹ر-۳۰ر)، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۲×۱۹سم [ف: ۳۸-۴۱۷]

۴۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۵۳۶/۲-طباطبائی
آغاز و انجام: برابر
بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: اصفهانی شکری رنگ، جلد: تیماج قهوه‌ای حاشیه و عطف و اندرون جلد تیماج به رنگ قرمز، ۷گ (۲۰پ-۲۷ر)، قطع: رقعی، اندازه: ۱۰×۱۹سم [ف: ۲۲-۲۴۴]

۴۵. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۸/۲۹ خوئی
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ تحریری، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج زرد رنگ، ۳۷۷ص (۱-۳۷۷)، ۲۳ سطر، قطع: وزیری باریک، اندازه: ۱۳/۳×۲۶/۲سم [ف: ۷-۱۸]

● **امامت** / کلام و اعتقادات / فارسی

imāma

طبری، حسن بن علی، ق۷ قمری

tabarī, hasan ebn-e ʻalī (- 13c)

مترجم: واعظ کاشانی، محمد حسن ق۱۴ قمری

وابسته به: کامل بهائی= کامل السقیفه؛ طبری، حسن بن علی(-۷)

متن از عماد الدین حسن فرزند علی طبری مازندرانی همروزگار خواجه طوسی (د: ۶۷۲ق/۱۲۷۳م) که کتابی در امامت به نام «کامل بهائی» به دستور بهاء الدین محمد (الذریعه) نگاشته است. تحریر آن از واعظ کاشانی، رضی الدین عبدالملک شمس الدین اسحاق فرزند فتحان واعظ قمی کاشانی که می‌گوید این کتاب (کامل بهائی) میان شیعیان متداول بود ولی چون بیشتر کتاب و روایت‌هایش عربی بود، آن را به فارسی ترجمه کرده و ضمیمه متن گردانیده و دیباچه ای بر آن افزوده است. پس این ویرایش دربرگیرنده متن کار طبری از دیباچه تا پایان و ویرایش واعظ کاشانی. در پایان حدیث ششم از یک مراسم عروسی یاد می‌کند: مصنف این کتاب حسن بن علی بن محمد بن الحسن الطبری المازندرانی می‌گوید، در ۶۷۳ در شهر اصفهان در عشر محرم روز دهم، به وقت زوال ... که به عروسی می‌خرامیدند. (احمد منزوی)

آغاز: سبحان یکی پادشاهی که بساط عظمت او دراوهام انس وجان نگنجد که ولایحیطون به علمائ کیفیت وکمیت درعتبه جلال او موهوم وممکن نباشد ... حمدنا معدود وثناء نا محدود مرواجب الوجود مطلقی است که مبدع بدایع

[الذریعة ۲۵۲/۱۷؛ فهرستواره منزوی ۱۲۷/۹]

۱. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه: ۸۴۱/۲
آغاز: یعصمک من الناس وقوله تعالی فمن یتوکل علی الله ... و امثال آن و دلیل دیگر بر آنکه رسول (ص) از ایشان خائف بود و

صلاح نبود و قتل وایذاء ایشان که هر یک؛ **انجام:** بعد از نماز صلوات دهند بر محمد (ص) و بر اولاد او علیهم السلام من یومنا هذا الی یوم الدین صلوة تعصم ظهور الملحدین و ترغم انوف الجاهدین ... و ملاء السموات والارضین برحمتک یا ارحم الراحمین.

خط: نستعلیق، کا: محمد مؤمن بن آقا رضا زوارئی، تا: سه‌شنبه ۵ صفر ۱۰۲۰ق؛ افتادگی: آغاز؛ مهر: حاج سید سعید؛ کاغذ: هندی، جلد: مقوا عطف میشن قهوه ئی،، ۱۸ و۱۷ سطر (۴×۱۳/۵)، اندازه: ۸×۱۹سم [ف: ۳-۱۱۴۱]

۲. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه: ۸۶۸

آغاز: برابر؛ **انجام:** فان اذن لکم فی وقتی الی حبیبه فادفنونی وان لم یؤذن لکم فاتونی الی مقابر المسلمین و خلافت او دو سال و سه ماه و بیست و دو روز بود بعد از آن به عمر انتقال یافت

خط: نسخ، کا: محمد علی بن یعقوب، تا: پنج‌شنبه رجب ۱۲۱۰ق؛ در این نسخه و در مقدم نام «عبدالملک ... واعظ قمی کاشانی به عنوان مترجم کتاب ذکر شده است. بر بالای صفحه اول نسخه عنوان «مناقب الطالبین» آمده است؛ جلد: گالینگور سبز، عطف تیماج زرشکی، ۱۳۶گ، مختلف السطر، اندازه: ۱۸×۲۲سم [ف مخ: ۱-۲۰۵]

● **امامت** / کلام و اعتقادات / فارسی

imāma

علوی حسینی، محمد بن مکارم، ق۷ قمری

a'lavī hoseynī, mohammad ebn-e makārem (- 13c)

تاریخ تألیف: ۶۴۹ق

رساله کوتاهی در اثبات امامت و افضلیت حضرت امیرالمؤمنین (ع) به صورت پرسش و پاسخ بین مؤلف و یکی از دانشمندان اهل سنت.

آغاز: سپاس و ستایش آن خدای را که از مکحله عنایت بمیل حمایت سرمه هدایت در دیده دوستان کشید تا رمد جهالت و سیل ضلالت از طبقه حدقه ایشان دامن درکشید حدیقه حقیقت ایشان که آن را اول می‌خوانند به اصناف الطاف مترتب گردانید **انجام:** هفتم عظیم ترین ایشانی بنزدیک خدای تعالی در روز قیامت از روی افزونی و مرتبت.

چاپ: با تصحیح طیار مراغه‌ای، میراث اسلامی، دفتر دوم، بکوشش رسول جعفریان، ص ۵۰۸- ۵۲۶

[فهرستواره منزوی ۱۲۸/۹]

۱. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه: ۲۳۵۸/۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** و مرگ دجال به دست عیسی باشد به فرمان خدای عزوجل و صلی الله علی خیر خلقه محمد و آله اجمعین.

خط: نسخ، کاتب = مؤلف، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: شکری آهار مهره، جلد: تیماج یک‌لا مشکی، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۰/۵×۱۴/۵سم [ف: ۵-۷۰۵]

۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۳۰۰۸/۱۲ حاشیه

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: ابوالحسن بهاری، تا: دوشنبه صفر ۱۰۴۵ تا ۹ رجب ۱۰۴۹ق؛ جلد: تیماج مشکی، ۵گ (۲۳۰پ-۲۳۴ر در هامش)، ۲۵ سطر، اندازه: ۲۲×۳۴سم [ف: ۸-۱۹۰]

● **الإمامة** / کلام و اعتقادات / عربی

al-imāma

یمنی، احمد بن یحیی، ۷۷۵-۸۴۰ قمری

yamanī, ahmad ebn-e yahyā (1374-1437)

رساله کوتاهی است در خصوص امامت از دیدگاه علمای فرقه‌های گوناگون اسلامی و با عناوین «مسألة-مسألة» نگارش یافته، و مباحثی در امر به معروف و نهی از منکر و حکم دارالاسلام و الکفر، بدان افزوده گردیده است.

چاپ: در مقدمه البحر الزخار مؤلف، به چاپ رسیده است.

[اعلام المؤلفین الزیدیة، عبدالسلام بن عباس: ۲۰۶-۲۱۳؛ البحر الزخار، صنعاء، ۱۴۰۹ هـ مقدمه: ۹۱]

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۳۰۳۸/۷

آغاز: مسئلة لا تجب عقلاً الإمامیة: بل تجب لکونها لطفاً، قلنا: لا طریق إلی اللطف الخاص إلا السمع و العام کالمعرفة؛ **انجام:** قبل ودار البغاة و الخوارج، لنا قوله صللم، لا یحل لعین تری الله یعصی فتطرف حتی تغیر أو تنتقل.

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۹؛ مصحح؛ کاغذ: شرقی، ۴گ (۲۳پ-۲۶ر)، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۳/۵×۲۰/۵سم [ف: ۳۳-۸۶]

● **الامامة = المبسوط فی الامامة** / کلام و اعتقادات / عربی

al-imāma = al-mabsūṭ fi-l imāma

جزایری، عبدالنبی بن سعد، -۱۰۲۱ قمری

jazāyerī, 'abd-on-nabī ebn-e sa'd (- 1613)

تاریخ تألیف: شب پنج‌شنبه ۲۵ جمادی الاول ۱۰۱۳ق؛ محل تألیف: کربلا

این کتاب از مؤلفات معتبر در امامت و مشتمل بر نقد و نقض و احتجاج است.در چند «مقام»: ۱. فی مطلب ما فی انه ما المراد من الامامة؛ ۲. فی مطلب هل المرکبة فی ان الامامة واجبة ام لا؛ ۳. فی مطلب کیف، فی بیان اوصاف الامام و شرائط الامامة؛ ۴. فی مطلب من، فی بیان تعیین مصداق الامام. خلاصه مقصود بیان: ماهیت امامت، انگیزه لزوم امامت، صفات امام، تعیین امام پس از پیغمبر (ص).

آغاز: الحمدلله المانح للمعارف الخفیة و الحافظ من رذائل العقائد الردیة و نصلی علی المنزهین من العیوب الخلقیة و الخلقیة ...

چاپ: نجف، المطبعة الحیدریة، ۱۹۵۴م، ۲۰۶ص

[الذریعه ۳۲۹/۲ و ۱۱۱/۱۱ با عنوان رسالة فی الامامة و ۵۳/۱۹ شماره ۲۸۰ با عنوان المبسوط فی الامامة؛ معجم المؤلفین ۲۰۰/۶؛ معجم المطبوعات النجفیة ۲۹۸؛ فهرست عربی مشار ۷۸۲]

۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۷۴۴۵

آغاز: برابر؛ **انجام:** و یفضحه فی سره و علانیته بمحمد و ذریته علیهم اکمل صلواته و اشرف تحیاته

خط: نسخ، کاتب = مؤلف، بی‌تا، پنداشته شده که نسخه به‌خط مؤلف است؛ کاغذ: آهار مهره نباتی، جلد: تیماج، ۱۹۰گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف: ۱۱-۳۷]

۲. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۲۴۷۰

آغاز: برابر

نسخه اصل: کتابخانه در نجف اشرف؛ خط: نسخ، کا: محمد جواد بن علی بن کاظم بن جعفر بن حسین بن محمد بن احمد بن اسماعیل بن مؤلف عبدالنبی بن سعد الدین نجفی اسدی مشهور به جزائری، تا: دوشنبه ۲۷ ربیع الاول ۱۳۵۹ق؛ مصحح؛ یادداشتی در این‌که نسخه حاضر از نسخه‌ای به خط سعد بن علی بحرانی نگاشته شده و یادداشت تصحیحی که در پایان آن نسخه بوده دیده می‌شود؛ ۱۹۱ص [عکسی ف: ۷-۸۰]

● **الامامة** / شرح حدیث / عربی

al-imāma

روغنی قزوینی، محمد صالح بن محمد باقر، -۱۰۷۵ قمری

rūqanī qazvīnī, mohammad sāleh ebn-e mohammad bāqer (- 1665)

مؤلف می‌خواست کتابی در امامت بنویسد بدین منظور مواضعی از نهج البلاغه را که درباره امامت بود، انتخاب و شرح نموده است. ترجمه وشرح نهج البلاغه از همین مؤلف به چاپ رسیده است.

[الذریعة ۳۲۷/۲]

قم؛ طبسی؛ شماره نسخه: ۳۶۱

آغاز: بسمله الحمدلله الذی هدانا لهذا و ما کنا لنهتدی لولا ان هدانا الله ... و بعد یقول المحتاج الی رحمة ربه الغنی محمد صالح بن حاجی تاجر الغروی استخرت الله تعالی فی تحریر کتاب فی مقالة الامامة و ابانة المذهب الحق فیها؛ **انجام:** و قد کانت الصحابة یراجع رسول الله صلی الله علیه و آله فی الامور و تساله عما تسبهم علیها

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱ و ۱۲؛ مصحح؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۳۳گ، ۲۲ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۱۹/۵سم [ف مخ: ۱-۶۰]

● **الامامة** / کلام و اعتقادات / عربی

al-imāma

حیدر علی بن شیخ جمال الدین، ق۱۱ قمری

heydar ʻalī ebn-e šeyx jamāl-od-dīn (- 17c)

مقاله‌ای است در اثبات عصمت ائمه (ع).

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۵۹۱۰

آغاز: پس از تسمیه و تحمید و نام مؤلف: یا اخوان الدین و السالکین فی مناهج الیقین ان الذی حبانی الله تعالی به من معرفته اصول الدین سیما بحث الامامة التی هی عقیده کمل المحققین؛ **انجام:** کلما یکشف عن ذلک النصوص المتواترة الواردة عنهم صلوات الله علیهم اجمعین

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ پس از این ضمن ۹ صفحه فوائدی است متفرقه که احتمال می‌رود از مؤلف باشد؛ واقف: نائینی؛ ۸گ، ۳۱ سطر، اندازه: ۱۱×۱۷سم [ف: ۴-۱۱۱]

● **امامت** / کلام و اعتقادات / فارسی

imāma

فانی شیرازی دهدار، محمد بن محمود، ۹۴۷-۱۰۱۶ قمری

fānī šīrāzī dehdār, mohammad ebn-e mahmūd (1541-1608)

آغاز: بسمله. از عدم نمودار محمد دهدار بجانب خلف ذریه طاهره امدالله تعالی بتوفیقه که چون مبالغة و تکرار در سؤال از معنی امامت و این که مراد بحسب حقیقت از امام کیست ...

انجام: و یهدی من یشاء الی صراط المستقیم. و صلی الله علی سیدنا محمد و آله و عترته اجمعین و الحمدلله رب العالمین .

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۴۷۴۹/۱۸

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ و نستعلیق، کا: طهماسب قلی، تا: ۱۰۵۷ق، جا: سورت هندوستان؛ تاریخ وفات خواجه محمد دهدار، خداشناسی یافته‌اند ۱۰۱۶ و در پایان نسخه آمده است: «به یک واسطه از خط مؤلف»؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج یک لای قهوه‌ای، ۶ص (۱۶۰-۱۶۵)، اندازه: ۱۲/۵×۲۲سم [ف: ۱۳-۱۳۶]

۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۰۸۱۹/۱۵

خط: نسخ، کا: محمد حسن، تا: ۱۱۰۲ق؛ کاغذ: آهار مهره حنائی، جلد: تیماج عنابی لایی، ۵ سطر، اندازه: ۱۲×۲۴/۵سم [ف: ۱۱-۳۲۴]

۳. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۳۸۵۷/۱-ف

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا [فیلمها ف: ۲-۲۷۱]

● **امامت = مناقب المعصومین** / کلام و اعتقادات / فارسی

emāmat = manāqeb-ol maʻsūmīn

حسینی مشهدی، ابوالمفاخر بن محمد بدیع، ق۱۱ قمری

hoseynī mašhadī, abol-mafāxer ebn-e mohammad badī‘ (- 17c)

تاریخ تألیف: ۱۰۹۳ق

در اثبات امامت امیر مومنان و فرزندان ایشان (ع) و نفی خلافت مدعیان جانشینی پیامبر (ص) با استناد به آیات و روایات فریقین در هشت «باب» و «خاتمه»: باب ۱. وجوب وجود امام و تعیین او از جانب پروردگار، دارای چهار فصل؛ ۲. اختلاف مردم در تعیین امام و اثبات امامت امیرمومنان (ع)؛ ۳. ابطال نص بر امامت عباس و بیعت او با علی (ع)؛ ۴. ابطال نص بر امامت ابوبکر؛ ۵. معایب و مثالب خلفا؛ ۶. ذکر فضایل خلفا در منابع اهل سنت و پاسخ آنها؛ ۷. بیان بطلان اجماع بر خلافت ابوبکر؛ ۸. مطاعن معاویه و عایشه؛ خاتمه: در اثبات امامت سایر ائمه اطهار (ع).

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۵۷۲۳

آغاز: صدری و احلل عقدة من لسانی بمحمد خاتم الانبیاء و المرسلین بعد از گزارش ستایش شامه جان را از روایح مدح فوایح و تحیت سروری تقویت توان بخشید؛ **انجام:** گمرهانرا حشر بیم فرست ×× زهدان را بهر اقلیم فرست. اللهم اسعدنا بنیل خدمته ... تمت الرسالة علی ید مؤلفه و الحمدلله سنة ثلث و تسعین بعد الالف من الهجرة النبویة

خط:نسخ،بی‌کا،تا:قرن ۱۱؛ کاغذ: نخودی آهار مهره، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۵۹گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۱۹سم [ف: ۲۶-۱۰۷]

● **الامامة** / کلام و اعتقادات / عربی

al-imāma

شروانی، محمد بن محمد، ق۱۱ قمری

šarvānī, mohammad ebn-e mohammad (- 17c)

تاریخ تألیف: ۳ ربیع الثانی ۱۰۶۲ق

مؤلف گوید که رساله‌ای از سید شریف حسن بن قاسم به دستم رسید که در آن از امامت بر مذاق شیعه که گویا شیعه زیدی باشد به‌تفصیل سخن رانده و خواستم که در برخی از موارد آن به شیوه مذهب خویش نکاتی را یادآور شوم.

مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه: ۲۲۴۴۸/۱

آغاز: بسمله الحمدلله الذی رفع منار الدین بالائمة الهادین المهتدین و قطع دابر الملحد بحمایة الذابین عنه الزابدین و هدانا بفضله الی منهج الحق المبین ... و بعد فقد وقفت علی الکتاب المشتمل علی العجب العجاب الواصل من لدن السید الشریف الحسیب النسیب ذی المجد الاثیل و الفضل الانیل الحسن بن القاسم رفع الله به الدین قولا و فعلا و عامله بما هوله اهلا و حقق لنا به ... ففهمت عند ما تاملت مضمونه و وردت من مناهله عیونه فاجبت عمالا بدمنه من الجواب؛ **انجام:** و هو یهدی السبیل و السلام علیکم و رحمة الله و برکاته تم الجواب علی ید الفقیر محمد بن الشیخ محمد بن الصوفی محمد الشروانی ...

خط: نسخ، کا: محمد بن شیخ محمد ابن صوفی محمد شروانی شافعی، تا: ۳ ربیع الثانی۱۰۶۲ق؛ با نسخه اصل مقابله شده؛ جلد: تیماج لایه‌ای قهوه‌ای، ۳گ، ۲۵ سطر (۱۱×۱۶)، اندازه: ۱۵/۵×۲۱سم [ف: ۲-۶۵۴]

● **امامت** / کلام و اعتقادات / فارسی

imāma

فندرسکی، ابوالقاسم بن حسین، ق۱۱ قمری

fendereskī, ab-ol-qāsem ebn-e hoseyn (- 17c)

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۴۶۳۷

آغاز: بسمله حمدیکه حامدان ملاء اعلی و ذاکران؛ **انجام:** به همین اکتفا نمودم تمام شد ... و علی آبائه الف تحیه و السلام

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۵۶ق [الفبائی: ۶۶]

● **امامت** = **تحفه شاهی** = **رشحات** / کلام و اعتقادات / فارسی

emāmat = tohfe-ye šāhī = rašahāt

قاضی زاده کرهرودی، عبدالخالق، ق۱۱ قمری

qāzī-zāde karahrūdī, ‘abd-ol-xāleq (- 17c)

اهدا به: شاه عباس اول

گفتگو و مناظره کلامی است درباره خلافت و امامت بر پایه‌های اعتقادی مذهب شیعه با استفاده از ادله عقلی و نقلی، آیات کریمه و احادیث اهل بیت (ع) و روایات اهل سنت، که مؤلف با قاضی‌زاده رومی ورارودی در حضور شاه عباس صفوی (۱۰۳۷) داشته و به دستور همان شاه آن مناظره را باافزودگی‌هایی با عبارتی نسبتاً منشیانه متضمن اشعاری فارسی نگارش داده است. از این مناظره دو تحریر معرفی شده که در فهارس با نام‌های گوناگون آمده و خلط هم شده است که گاهی تفکیک را مشکل می‌کند یکی مختصر و دیگری ظاهراً مفصل‌تر ولی دستمایه هردو همین گفتگوست.

مشتمل بر مقدمه، دو قاعده و خاتمه نگاشت: مقدمه: در بیان معنی و مقصود از لفظ امام و بیان احتیاج به وجود وی؛ قاعده ۱. مشتمل بر سه منهج: منهج اول: در بیان آنکه فرقه ناجیه عبارت از شیعه اثنی عشریه است لاغیر، منهج دوم: در ذکر آیات و روایات صریحة الدلالة بر خلافت بی واسطه شاه ولایت و آن مشتمل است بر دو «لمعه»: لمعه اول: در بیان آیات داله بر مقصد، لمعه دوم: در ذکر روایات مصححه در این باب، منهج سوم: در ذکر امامت حضرت ائمه طاهرین (ع)؛ قاعده ۲. مباحثات واقع بین مؤلف و قاضی زاده ماوراء النهری در مجلس شاه عباس

صفوی مشتمل بر دو فصل؛ خاتمه: مشتمل بر مجملی از عقاید امامیه و در برخی نسخ مشتمل بر تلخیصی از کل کتاب است در دو «اشارت».

صاحب الذریعه به نقل از آیة الله مرعشی کتابی را با آغاز کتاب جای سخن به نام السراج المنیر به قاضی زاده رومی نسبت و احتمال خلط در این باره می‌دهد و نیز گوید شاید همان رساله بزرگ مؤلف باشد. آنچه تردیدآور است اینکه رساله‌ای با عنوان «امامت» و بعضا با نام‌های دیگر که در توضیح آن دارد دارای ۱ «مقدمه» و ۱ «قاعده» و خاتمه است با این رساله یکی است و یا این که اثری دیگر است. منزوی در فهرستواره (۱۲۸/۹) یکی دانسته که دو سرآغاز دارد و دستمایه هر دو همان گفتگوست که اگر یکی باشد باید این نام‌ها را برای آن در نظر داشت: «رشحات»، «تحفه شاهی»، «الامامة»، «سراج منیر»، «اعتقادیه» و «امامت». البته رشحات بخش پایانی این رساله است که در برخی نسخه‌ها موجود است.

آغاز: آغاز۱: کسی نامه انوار جلی ننویسد ×× تا بر سر او هو العلی ننویسد / کی دست قضا خامه نهد بر نامه ×× تا نادعلی سینجلی ننویسد/ بعد چون جامع این مجموعه ایجادی و مرتب صحیفه مبادی ...

آغاز۲: کس نامه انوار جلی ننویسد ×× تا بر سر او هوالعلی ننویسد ... صباح ستایش بی آلایش پرتوانگیز فضای دلگشای احدی یکتا واحدی بیهمتاست که چون قلم قدرت ...

انجام: ۱. وسیله الذریعه نجات کثیر السادات گردد، بحق محمد و آله الامجاد.

۲. لهذا بر این مقدار از گفتار اقتصار افتاده امید که خالصاً لله تعالی و ذخر یوم المعاد مرقوم حسن اعتقاد گشته در رشته خلوص نیت و صفای طویت منتظم باد بالنبی و آله الامجاد

چاپ: با تصحیح رسولی کرهرودی، قم، انتشارات انصاریان، ۱۳۷۵ش

[روضات الجناب ص ۹۹؛ فهرستواره منزوی ۱۲۸/۹ و ۱۸۲؛ معجم التراث الکلامی ۱۸۸/۲-۱۸۹؛ الذریعه ۳۲۸/۲ «الامامة» دو کتاب بدین نام از وی، یکی گسترده‌تر از دیگری، و از اینجا برمی‌آید که وی کتابی در همین زمینه به نام «تحفه شاهی» دارد، همانجا ۴۴۳/۳ «تحفه شاهی» که به نام همان شاه عباس ساخته، همانجا ۲۳۸/۲ «الاعتقادیه»، همانجا ۱۶۲/۱۲ «السراج المنیر» از همو با همین سرآغاز؛ مشترک ۱۰۳۹/۲ «امامت؛ رشحات» با همین سرآغاز؛ نسخه‌ها ۸۹۲/۲ «امامت»، همانجا ۹۱۰ «تحفه شاهی»]

۶۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۲۱۲ ط

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱ [مختصر ف:-۱۴۰]

۶۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۳۷۱

بی‌کا،تا:قرن۱۱؛با عکس و تصویر قلمی،شاید از قرن ۱۲ که گفته شده عکس مرحوم میر داماد است؛ قطع: وزیری [اهدائی ف: ۷۰]

۶۴. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۵۴۸۷

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱،؛ کاغذ: کاغذ ترمه، جلد: میشن سیاه، ۲۵۳گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۲/۷×۲۴/۵سم [ف: ۲-۳۶]

۶۵. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۲۴۹۶

آغاز: برابر۱؛ **انجام:** خسر الدنیا و الآخرة نگاشته جبهه عقیده فاسده ایشان است

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: محتملاً قرن ۱۱؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج قرمز مقوایی، ۱۲۴گ، ۲۵سطر (۹×۱۹/۵)، اندازه: ۱۵/۵×۲۸سم [ف: ۵-۶۶۸]

۶۶. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه: ۱۴۲۰

آغاز: برابر۱

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: انجام؛ ۱۶۵گ، ۲۱سطر، اندازه: ۱۳×۲۴سم [ف: ۲-۲۲]

۶۷. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه: ۲۵۱۷

آغاز: برابر۲؛ **انجام:.** هر که قراریابد آن شخص را نام نهاده مسند نیابت نبوی را بوی رجوع نمایند و مذکور است که آن عهدنامه را بعبد الرحمن عوف ...

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: انجام؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۰۹گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف مخ: ۱-۳۷۳]

۶۸. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۸۸۷۴

خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: مقوا، ۲۳۵گ، ۱۶ سطر (۷×۱۵)، قطع: ربعی، اندازه: ۱۸×۲۴سم [ف: ۱۷-۲۴۰]

۶۹. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه: ۱۰۷۰/۱۳

آغاز:برابر۱؛**انجام:** که کثرت اعتباری اند، مناسبت و احدیت است نه احدیت.

خط: نستعلیق خوش، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ بر فراز آن «من کتاب اعتقادیه ... قاضی زاده کرهرودی»؛ اهدایی: دکتر علینقی منزوی؛ ۸گ (۳۳ر-۴۰ر) [ف: ۲-۲۰]

۷۰. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۲۱۴۷-۱۲/۳۷

آغاز: شاهانه استناره پذیرفته و نایره عناد و بارقه عقیده ظاهر الفسادش زبانه کشیده بر طبق قول مولوی که: شب چراغ او همی کرد دَند دَند ×× او به زیر لب همی کرد لُند لُند؛ **انجام:** منم علی بن ابی طالب و اینک شمشیر من با حق رجوع کن ... زن به عمر نگریست و گفت مرا امان باشد اگر راست بگویم.

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: آغاز؛ جلد: ساغری قهوه‌ای مجدول ضربی، ۱۱۵گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۳×۲۳سم [ف: ۲-۸۰۴]

۷۱. مشهد؛ فرهنگ و هنر؛ شماره نسخه: ب-۴۴

آغاز: بسمله، کس نامه انوار جلی ننویسد ×× تا بر سر او هو العلی ننویسد؛ **انجام:** برابر۱

خط: نستعلیق خوش، کا: محمد یوسف ابن غلامعلی فومنی، تا: ۱۰۱۸ق؛ افتادگی: آغاز؛ مجدول، محشی؛ اهدایی: آقای محمد فراشباشی مسجد؛ کاغذ: کاهی صیقلی سفید تیره، جلد: مقوای

چرمی، ۲۶۸ص، ۱۵ سطر (۶/۵×۱۴)، اندازه: ۱۲×۲۰سم [ف:-۴۳]

۷۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۱۸۲/۹۰

آغاز: بسمله. گنه خردم در خور اثبات تو نیست ×× اندیشه من بجز مناجات تو نیست ... رحیق تحقیق تحمیدات الهی که زجاجه قوالب انسانی را مظهر انوار سبحانی سازد در خور مشرب عارفیست؛ **انجام:** که این رساله از وسعت ایراد آن قاصر است.

نسخه اصل: فرهنگستان علوم آذربایجان، باکو ش (۸۲۰۱ M ۱۴۰؛ خط: نستعلیق چلیپا، بی‌کا، تا: شنبه ۸ ذیقعده۱۰۶۲ق؛ مصحح؛ ۲۰ص (۳۰۹-۳۲۸) [عکسی ف: ۳-۴۳۳]

۷۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۹۷۹ ط

آغاز: برابر۲؛ **انجام:** برابر۲

خط: نستعلیق، کا: عبدالقادر بن محمد حسین سمنانی، تا: رمضان ۱۰۶۲ق؛ تاریخ تولدی مورخ ۱۱۵۴هـ و نیز ابیات متفرقه؛ تملک: تقی الدین رضوی خادم، تملکی در مشهد مقدس مورخ ۱۱۶۱؛ مهر: العبد محمد علی»، «سلام علی ابراهیم»، «عبده الراجی عبدالغنی»؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج قرمز با ترنج و نیم ترنج، ۲۹۶گ، ۱۳سطر، اندازه: ۱۲×۱۸/۵سم [ف: ۲۴/۲-۹۳]

۷۴. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۲۵۴۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** برابر۲

خط: نستعلیق، کا: مرادعلی بن حسین دماوندی، تا: ۱۰۶۲ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج، تریاکی، مقوایی، ۳۹۷گ، ۱۸ سطر (۱۰/۵×۱۹/۵)، اندازه: ۱۷/۵×۲۸/۵سم [ف: ۶-۴۷]

۷۵. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۴۶۳۴

آغاز: برابر۲؛ **انجام:** برابر۲

در یک مقدمه و یک قاعده و یک خاتمه و قاعده آن در منهج‌هایی چند؛ خط: نستعلیق زیبا، کا: محمد صالح خاتون آبادی، تا: غره ربیع الاول ۱۰۶۳ق؛ با سرلوح زرین و رنگین، مجدول و دارای کمند؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: روغنی ممتاز گل و بوته زر در زمینه مشکی برون و درون، ۱۳۶گ، ۱۹سطر (۱۴/۵×۲۶/۵)، اندازه: ۹×۲۰سم [ف: ۱۳-۲۵]

۷۶. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۲۰۸۱

آغاز: مهر منیر فلک اقبال بدر مستنیر آسمان جلال و جمال؛ **انجام:** برابر۲

خط: تحریری متوسط، بی‌کا، تا: صفر ۱۰۶۳ق؛ افتادگی: آغاز؛ کاغذ: اصفهانی شکری آهار مهره دار، جلد: میشن خرمائی تیره، ۵۱۹ص، ۱۶سطر، اندازه: ۱۱/۵×۱۸/۵سم [ف: ۶-۷۰]

۷۷. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۷۴۹۰

آغاز: برابر۲؛ **انجام:** برابر۲

به قرینه آغاز نام کتاب و مؤلف انتخاب شد؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۰۶۵ق؛ از آن ملا مقصود علی بن حسین بیک تقوی فومنی که در ۶ ذیحجه ۱۱۸۹ به ۲۲۵۰ دینار خریده است، با تملک ۱۱۹۸، خریداری ۱۲۰۶ در رشت؛ واقف: آقا میرزا نصرالله پسر رضا قلی خان با اذن آقا عبدالله امام جمعه و آقا میرزا آقا پسر میرزا عبدالوهاب، دوشنبه ۷ صفر ۱۲۸۴ به نام زن اسدالله خان عصمت خانم با تولیت میرزا نصرالله؛ تملک: محمد نصیر بن میر مرتضی آلان بر آغوشی با خط او؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج قهوه‌ای عطف و گرد تریاکی مقوایی، ۱۲۷گ، ۲۲ سطر (۹×۲۰)، قطع: وزیری، اندازه: ۱۴/۵×۱۶/۵سم [ف: ۱۶-۵۹۰]

۷۸. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۷۰۸۵

آغاز: بعد از حمد الهی و صلوات رسالت پناهی و درود خجسته ورود؛ **انجام:** برابر۲

خط: شکسته نستعلیق، کا: شرف الدین سلطان حسین بیدگلی، تا: چهارشنبه ۱۴ جمادی الثانی ۱۰۷۰ق؛ واقف: حاج محمد قلی، رمضان ۱۲۵۴ به وسیله سید محمد ملائکه در آبان ۱۳۲۴ تسلیم کتابخانه شده؛ کاغذ: آهاری نخودی، جلد: تیماج مشکی، ۵۸۱ص، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۳×۲۰سم [ف: ۱۱-۵۸]

۷۹. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۷۶۶۹

خط: نسخ، کا: محمد جعفر بن محمد حسین ماهانی کرمانی، تا: پنج‌شنبه از دهه سوم رجب ۱۰۷۴ق؛ افتادگی: آغاز؛ مجدول؛ جلد: تیماج مشکی، ۲۲۷گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۳×۲۴سم [ف: ۲۰-۶۲]

۸۰. کرمانشاه؛ میبدی (خاندان)؛ شماره نسخه: ۱۰۲

آغاز: برابر۲

به قرینه آغاز، نام کتاب و مؤلف انتخاب شد؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: جمادی الاول ۱۰۷۶ق؛ تملک: ملا عباس مازندرانی به تاریخ ۱۷ رجب ۱۲۹۱ با مهر «عبده عباس» (بیضی)؛ جلد: تیماج مشکی، ۲۲۴گ، ۱۸سطر، اندازه: ۱۷/۵×۲۶/۵سم [ف:-۷۷]

۸۱. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۲۰۸۵

آغاز: برابر؛ **انجام:** بطلان مذاهب مخالفین آن خاندان رفیع المقدار.

خط: نستعلیق، کا: علی بیک بن حاجی گورانی، تا: ۱۰ صفر ۱۰۷۷ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج، ماشی، مقوایی، ۱۵۵گ، ۱۹سطر (۱۰×۲۰)، اندازه: ۲۰×۳۱/۵سم [ف: ۵-۹۷]

۸۲. اراک؛ دهگان، ابراهیم؛ شماره نسخه: ۱۳

آغاز: برابر۲؛ **انجام:** برابر۲

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: پنج‌شنبه ۲۰ جمادی الاول ۱۰۷۷ق، جا: کرمان؛ ذیل خاتمه چنین آمده: «روز پنج‌شنبه بیستم شهر جمادی الاول سنة ۱۰۷۷، در دار الامان کرمان بطریق استکتاب قلمی شد»، یادداشت مورخ ۱۲۷۸ در مورد آمدن ناصرالدین شاه از دارالخلافه به شهر سلطانیه در چهارشنبه غره شهر شوال، و عریضه علی محمد انجدانی به یکی از معصومین جهت شفاعت مورخ ۱۲۰۷؛ ش ۳۲، ۱۷۶ از کتاب‌های مرحوم ابراهیم دهگان؛ کاغذ: متفاوت، جلد: مقوا با لبه چرمین، دارای لبه برگردان، ۱۳۸گ، ۱۷سطر، قطع: وزیری، اندازه: ۱۶×۲۶سم [ف: ۱-۲۷]

۸۳. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۴۱۵۷

آغاز: برابر۲ **انجام:** برابر۲

خط: نستعلیق، کا: مرادعلی بن حسین دماوندی، تا: پنج‌شنبه ۱۰ جمادی الاول ۱۰۸۱ق؛ تملک: «محمدکاظم بن حاجی ابراهیم سروی»؛ جلد: تیماج مشکی ضربی، ۱۹۴گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۸×۲۷سم [محدث ارموی مخ: ۱-۳۰۸]

۸۴. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۵۲۱۶/۱

آغاز: برابر۲؛ **انجام:** برابر۲

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۰۸۹ق؛ کاغذ: فستقی، جلد: میشن قهوه‌ای روشن، ۱۹۴گ (۱پ-۱۹۵ر)، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۴/۲×۲۴/۵سم [ف: ۸-۲۴۸]

۸۵. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه: ۲۴۷/۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** برابر ۲ تمت الکتاب ... در روز دوشنبه ۲۵ شهر محرم الحرام

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۲۵ جمادی الثانی ۱۰۹۱ق؛ کاغذ نخودی؛ جلد: تیماج مشکی ضربی‌دار، کنج و ترنج دار، ۱۶۳گ، ۱۹ سطر (۱۱×۲۰)، قطع: رحلی، اندازه: ۱۸×۲۹سم [ف: ۱-۳۶۷]

۸۶. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۶۷۹۷

آغاز: برابر؛ **انجام:** برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۰۹۱ق [رایانه]

۸۷. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۱۹۶۶۸

بی‌کا، تا: ۱۰۹۲ق، خریداری از محمد حسین علوی [رایانه]

۸۸. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۹۸۴۲

آغاز: و از آن حضرت ایضا ذکر نموده‌اند که فرمود؛ **انجام:** برابر۲

خط: نستعلیق و شکسته، بی‌کا، تا: ۱۰۹۶ق؛ افتادگی: آغاز؛ واقف: خان بابا مشار؛ کاغذ: آهاری حنایی، جلد: مقوا. عطف و گوشه‌ها پارچه زیتونی، ۱۱۷گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۵×۲۴سم [ف: ۱۱-۵۹]

۸۹. شیراز؛ علامه طباطبائی؛ شماره نسخه: ۹۵۰

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۹ ربیع الاول ۱۰۹۷ق؛ افتادگی: آغاز؛ اندازه: ۱۷×۲۴سم [نسخه پژوهی: ۲-۱۲۴]

۹۰. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۵۴۸۶

آغاز: برابر۱؛ **انجام:** و دل و دین از معموره هستی صوری آوازه بستان، نشاط و گلستان حیاط روحانیان ماتمسرا.

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ مقابله شده در ۱۱۰۷؛ مجدول با کمند، مذهب؛ دارای یادداشت محمد سرفراز عباسی در ۱۱۷۹؛ جلد: معرق، ۲۷۱گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۵/۶×۲۶/۵سم [ف: ۲-۳۶]

۹۱. قم؛ معصومیه؛ شماره نسخه: ۵۷۳

آغاز: برابر۲؛ **انجام:** و ایاکم ایها الاخوان من الجحد و الطغیان الفسوق و العصیان و رزقنا شفاعته.

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ پایان کتاب نوشته شده «هذا کتاب سرچشمه حیات از جمله مجلدات هشتگانه ابواب الجنان واعظ قزوینی در اثبات امامت خاصه» که اشتباه است؛ جلد: گالینگور، ۱۷۸گ، ۱۷ سطر (۱۰×۲۰/۵)، اندازه: ۱۹×۲۵/۵سم [ف: ۲-۲۱۰]

۹۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۵۷۳۱

آغاز: هاشمی است و از ظرایف امور آنست که چون جمعی از معصومین و مقربین درگاه رب العالمین جهت معصومه طاهره مطهره ادای شهادت نمایند آن شهادت در دیوان؛ **انجام:** و چون تو بسخن بنده از بندگان خدا فاطمه را سزاوار حد شرعی و تادیب

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ رکابه‌دار؛ جلد: روغنی با نقش گل و بوته الوان عطف و سجاف تیماج سرخ، ۱۵۴گ، ۱۷سطر، اندازه: ۱۲×۱۸/۵سم [ف: ۴۴-۲۹]

۹۳. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه: ۶۹۳

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۶۹گ، ۱۹ سطر (۸×۱۹)، اندازه: ۱۵/۵×۲۶سم [ف: ۱-۳۷]

۹۴. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۵۱۳۵-۲۶/۱۵

آغاز: بسمله الحمدلله رب العالمین الذی جعل الاسلام نوراً و قمراً منیراً و ارسل انبیاءه المرسلین المصطفین؛ **انجام:** کثیری از اشخاص انسانی در پس پرده جهل و نادانی سررشته ایمان از دست دادند. احیاک الموتی و علمک بحراً بالغایبات عذرت ×× فیک لمن غلا

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ جلد: تیماج مشکی، سوخت با ترنج با سر، ۱۲۰گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۷×۲۸سم [ف: ۲-۸۰۴]

۹۵. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۷۶۴۷

آغاز: برابر؛ **انجام:** مستدعی اجتناب اصحاب از مطالعه تفاصیل

خط: نستعلیق، کا: عباس صفی اول، شاه ایران، تا: قرن ۱۲ [رایانه]

۹۶. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۶۱۹۱

آغاز: برابر۲؛ **انجام:** برابر۲

خط: نسخ، کا: عبد اللطیف بن سلطان محمود اناری، تا: غره ذیحجه ۱۱۰۳ق؛ مهر: «محمد نصیر بن محمد کبیر الحسینی» (مربع)؛ تملک: ریحان الله بن جعفر موسوی به‌تاریخ یازدهم ربیع الثانی ۱۳۲۴ با مهر «العبد ریحان الله الموسوی» (بیضی)؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۳۹گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۵×۲۲سم [ف: ۱۶-۱۸۹]

۹۷. کرمانشاه؛ نجومی؛ شماره نسخه: بدون شماره

کا: ابوالمعالی موسوی قائنی، تا: یک‌شنبه ۱۲ ذیحجه ۱۱۰۶ق؛ تملک: میرزا حسام الدین [دلیل المخطوطات: ۱-۲۱۴]

۹۸. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۰۶۰۰

آغاز: برابر؛ **انجام:** و تجاوز عن سیئاتها بحرمه محمد و آله الاطهار

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۱۰۸ق [رایانه]

۹۹. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۳۶۹

آغاز: کنه خردم در خور اثبات تو نیست؛ **انجام:** فبهم انزل الغیث و بهم اثیب و اعاقب

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ مجدول؛ واقف: نادرشاه، ۱۱۴۵؛ ۶۲گ، اندازه: ۲۱×۲۹سم [ف: ۴-۴۱]

۱۰۰. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۱۵۷
آغاز: برابر۲؛ **انجام:** برابر۲
خط: نسخ، کا: محمد اشرف حسینی، تا: شعبان ۱۱۷۸ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای عطف تیماج مشکی، ۳۱۸گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۵×۲۳سم [ف: ۱-۲۲۵]

۱۰۱. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۱۳۳۲
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: نزدیک عصر مؤلف قرن ۱۳؛ شش برگ اول و هفت برگ پایان نسخه در سال ۱۲۳۶ نوشته شده؛ تملک: محمد علی بن محمد باقر موسوی دزفولی به‌تاریخ ۱۲۷۱ با مهر؛ جلد: مقوایی عطف تیماج قهوه‌ای، ۲۴۳گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۱۹سم [ف: ۴-۱۶۰]

۱۰۲. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۲۳۴۴/۲
آغاز: برابر؛ **انجام:** برابر۲
خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: فرنگی (آبی)، جلد: تیماج مشکی مقوایی، ۲۳۷گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۲۲×۳۵سم [ف: ۵-۴۶۲]

۱۰۳. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۷۹۸
آغاز: برابر؛ **انجام:** برابر۲
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: محتملاًقرن ۱۳؛ کاغذ: دولت آبادی، جلد: تیماج قرمز، ترنج و نیم ترنج، منگنه ضربی مقوایی، ۱۵۵گ، ۱۹ سطر (۷×۱۳)، اندازه: ۱۲/۵×۱۹/۵سم [ف: ۲-۳۳۱]

۱۰۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۳۶۸
آغاز: برابر؛ **انجام:** برابر۲
خط: نسخ، کا: ملا محمد جعفر بن زین العابدین، تا: ۱۵ جمادی الاول۱۲۳۳ق؛ واقف: تاج ماه بیگم، ۱۲۶۲؛ ۱۷۲گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۶×۲۶سم [ف: ۴-۴۰]

۱۰۵. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه: ۷۴۶/۲
انجام: روایت می‌نموده اند، چنانکه در خاتمه ...
خط: نستعلیق تحریری، کا: محمد علی بن عبدالقادر، تا: ربیع الثانی۱۲۴۲ق؛ افتادگی: انجام؛ ۳گ (۸پ-۱۰ر) [ف: ۲-۲۰]

۱۰۶. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۵۵۴۶
آغاز: برابر۲؛ **انجام:** برابر۲
به قرینه آغاز کتاب، نام و مؤلف آن انتخاب شد؛ خط: نسخ، کا: محمد حسن ملقب به تاج و متخلص به آثم، تا: یک‌شنبه ۲۹ شعبان ۱۲۴۳ق؛ جلد: دو رو تیماج رو مشکی پشت قرمز، ۱۵۴گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۹×۲۹/۵سم [ف: ۱۴-۳۰۸]

۱۰۷. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۳۸۵۳
آغاز: برابر۲؛ **انجام:** برابر۲
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۵صفر۱۲۵۳ق؛ جلد: گالینگور قهوه‌ای، ۲۸۸گ، ۱۳سطر، اندازه: ۱۷×۲۶سم [ف: ۳۷-۴۱۷]

۱۰۸. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۸۵۴۲
خط: نسخ، بی‌کا، تا: جمادی الثانی ۱۲۸۲ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۸۵گ، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۷×۲۱سم [ف: ۲۲-۱۱۹]

۱۰۹. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۵۰۹۰
خط: نسخ و نستعلیق، کا: محمد اسماعیل میقاتی فراهانی (از احفاد مؤلف)، تا: ۹ ذیحجه ۱۳۱۷ق [مختصر ف: ۱۴۰]

۱۱۰. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۰۲۴۴
آغاز: برابر؛ **انجام:** مراد از آیه و اشرقت الارض بنور ربها امام زمانست تمت الاحادیث.
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ مصحح؛ جلد: تیماج قرمز با ترنج با سر زرین عطف و حاشیه تیماج مشکی، ۲۲۵گ، ۲۳سطر، اندازه: ۱۳/۵×۲۳سم [ف: ۳۲-۲۷۸]

۱۱۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۷۲۲۹
قسمتی از آن؛ خط: نستعلیق خوب، بی‌کا، بی‌تا [د.ث. مجلس]

۱۱۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۷۷۱۵
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز؛ پس از کتاب صورت نامه مولانا عبد الباقی تبریزی به میر ابراهیم همدانی نوشته شده؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۲۷گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۵×۲۶سم [ف: ۲۰-۹۰]

۱۱۳. اراک؛ دهگان، ابراهیم؛ شماره نسخه: ۹۷
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ در برگ آخر روایتی از حضرت علی (ع) و مرثیه مقبل در ۲۲ بیت آمده؛ مهر: «عبده فضل الله» (بیضی)؛ ش ۲۷ از کتاب‌های مرحوم ابراهیم دهگان؛ کاغذ: لیمویی، جلد: تیماج قهوه‌ای با لایه مقوایی، ضربی، مجدول، ۱۸۳گ، ۱۷سطر، قطع: وزیری، اندازه: ۱۴×۲۱سم [ف: ۱-۱۰۹]

۱۱۴. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۷۷۱۴
آغاز: و غزالی در کتاب احیا ذکر نموده که آن بی عاقبت هشتاد هزار سال سایه نشین
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۵۶گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۶×۲۴/۵سم [ف: ۲۰-۹۰]

۱۱۵. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۶۲۱۴
آغاز: برابر۲؛ **انجام:** از دوزخ سوزان نجات یافته به بهشت جنان رسد. به اتمام امید به توفیق خالق بشر و به یاری سید محشر و به دوستی حضرات ائمه اثنی عشریه که چشمه زندگانی از آن رشحه‌ایست و از آن جهت ... الموسومة برشحات ... اتفق الفراغ ... ربیع الاول ۱۱۲۲.
خط: نستعلیق، کا: محمد بن عین الدین علی، بی‌تا، جا: اصفهان؛ کاغذ: کاغذ ترمه، جلد: تیماج سبز گل دار، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۵/۳×۳۴/۲سم [ف: ۳-۴۱۰]

۱۱۶. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۱۲۳/۲-طباطبائی
آغاز: بسمله، یقین است که صاحب عمل صالح له عمل صالح بی دغدغه ناجی است پس آنچه محل ... تامل و دغدغه است ... عصیان است از طائفه اثنی عشریه ... که اعتقاد مقلد آیا به منزله اعتقاد مرتب بر استدلال بود؛ **انجام:** و انواع بلیت و اذیت که بروجه انحطاط مراتب استحقاق
از اواخر منهج اول آغاز شده و اوراق پیش از آن را کاتب در

دست نداشته و از این روی نسخه را نشناخته و چنین آغاز می‌کند: «بسمله الحمد لله رب العالمین ... و بعد این کتابی است که مشتمل است بر مدایح و اثبات خلافت غضنفر هیجاء ولایت ... و احقاق مذهب طائفه اثنا عشری ... و ابطال خلافت کفرة فجره لعنهم الله و عذبهم وچون از اول آن ناقص بود و نسخه بسیار خوب بود اکتفا بهمان کرد به قلم شکسته ... و من الله الاستعانه علی حسن اتمامه»؛ بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ جلد: تیماج سبز رنگ، ۸۹گ (۳۲-۱۲۱)، قطع: رقعی، اندازه: ۱۵×۲۱/۵سم [ف: ۲۳-۵۶۸]

۱۱۷. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه: ۹۵۷

آغاز: برابر۲؛ **انجام:** برابر۲

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ مجدول، تملک به تاریخ ۱۲۲۵ با مهر مربع «یا رسول الله»؛ جلد: تیماج مشکی دورو، ۱۸۸گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۸×۲۸سم [ف مخ: ۱-۳۷۳]

● **امامت = چهل حدیث در امامت = اربعون حدیثا** / فضایل و مناقب، حدیث / فارسی

emāmat = čehel hadīs dar emāmat = arba‘ūn-a hadīsā

مجلسی، محمد باقر بن محمد تقی، ۱۰۳۷-۱۱۱۰ قمری

majlesī, mohammad bāqer ebn-e mohammad taqī (1628-1699)

چهل حدیث کوتاهی است که مؤلف درباره حضرت امیرالمؤمنین (ع) جمع‌آوری نموده و مختصر توضیحی داده است. اثر دیگری با عنوان «سرور الشیعة» تألیف محمد تقی بن محمد باقر مجلسی مشتمل بر چهل حدیث نبوی منقول از صحاح معتبره اهل سنت در باب امامت و خلافت حضرت امیر المؤمنین علیه السلام، در دست است که غیر از کتاب حاضر است.

آغاز: بسمله. لآلی حمد و جواهر ثنای تحفه بارگاه جلال کبریای حکیمی ... بخاطر محمد تقی بن محمد باقر مجلسی ... رسید

انجام: و کتب فی کتابها فکا کامن النار برحمتک یا ارحم الراحمین

چاپ: تهران، ۱۲۸۴ق و ۱۳۰۳ق، سنگی؛ ۱۳۱۳ق

[فهرستواره منزوی ۱۳۰/۹]

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۲۲۵۱

آغازو انجام: برابر

خط: شکسته نستعلیق، کا: میرزا عبدالکریم گرگانی، تا: قرن ۱۴؛ در پایان قصیده‌ای است به‌فارسی در ستایش علی(ع)؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مقوا، ۵۵گ، ۱۲ سطر (۶/۵×۱۱/۵)، اندازه: ۱۰×۱۶سم [ف: ۹-۹۰۷]

● **الامامة** / کلام و اعتقادات / عربی

al-imāma

مفید شیرازی، محمد بن حسین، -۱۱۵۰ ؟ قمری

mofīd-e šīrāzī, mohammad-e bn-e hoseyn (- 1738)

شاید همان «الفوائد المرتضویة و الدرة النجفیة» باشد که در مقدمه کتاب اربعین خود یاد کرده است.

شیراز؛ علامه طباطبائی؛ شماره نسخه: ۱۱۷۷/۲

آغاز: الحمدلله و سلام علی عباده المصطفین، اما بعد، فهذه درة بیضاء ملتقطة مما نزل من السماء

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ذیقعده ۱۲۹۹ق؛ ۱۳گ (۴۸-۶۱)، اندازه: ۱۶×۲۶سم [نسخه پژوهی: ۳-۱۳۸]

● **الامامة** / کلام و اعتقادات / عربی

al-imāma

خواجوئی، محمد اسماعیل بن حسین، -۱۱۷۳ قمری

xājū’ī, mohammad esmā‘īl ebn-e hoseyn (- 1760)

رساله‌ای کلامی که مؤلف در آن اثبات کرده که جمهور مخلد در آتش هستند و فرقه ناجیه تنها، پیروان حضرت علی (ع) می‌باشند.

مشهد؛ ادبیات؛ شماره نسخه: ۲۵/۷ فیاض

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج عنابی ضربی‌دار، ۳۱ص، ۲۶ سطر (۸×۱۷)، قطع: پستی [ف: ۲۱۲]

● **الامامة** / کلام و اعتقادات / عربی

al-imāma

بصری، حسین بن علی

basrī, hoseyn ebn-e ‘alī

در اثبات امامت حضرت امیر المومنین (ع) و احتجاج با آنان که دیگران را بر آن حضرت مقدم داشته‌اند، با استفاده از آیات و احادیث و رویدادهای تاریخی صدر اسلام با عناوین «مسالة-مسالة».

قم؛ مؤسسه آیة الله بروجردی؛ شماره نسخه: ۳۷۶/۲

آغاز: قال الشیخ المرشد لما کثر اختلاف الناس فی اصحاب رسول الله صلی الله علیه و آله فقال قوم ینتحلون السنة نقدم ابابکر؛ بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ جلد: مقوایی روکش پارچه، ۷گ (۵۶پ-۶۲ر)، اندازه: ۱۵×۲۱/۵سم [ف: ۱-۲۲۷]

● **امامت** / کلام و اعتقادات / عربی

imāma

عبدالله بن عبدالله

‘abd-ol-lāh ebn-e ‘abd-ol-lāh

آیات نازله در فضایل اهل بیت را همراه با روایاتی که در تفاسیر اهل سنت آمده در ضمن چند «فصل» گرد آورده است. مؤلف

از علمای امامیه در قرن ۱۱ق است چنان که در اواخر کتاب می‌گوید: «زیاده از نهصد سال از فوت ابوحنیفه گذشته و مدت غیبت امام زمان کمتر از آن به صد سال شده است». عناوین ابواب و فصول: فصل در اثبات وجوب مودت اهل البیت؛ فصل در بیان آنکه بغض و عداوت اهل البیت کفر است؛ فصل در بیان اینکه اهل البیت واجب الاتباع اند؛ فصل تعیین مراد از اهل بیت و اینکه ایشان معصوم اند؛ فصل در اثبات عصمت اهل البیت؛ فصل در بیان فضل اهل البیت عموما؛ فصل فضل بنی هاشم بر غیر ایشان، باب در بیان فضائل امیرالمومنین و بیان افضلیت آن حضرت بر کل امت بعد از حضرت رسالت پناهی؛ فصل فی حدیث الغدیر و ما یتعلق به؛ فصل در ذکر آنچه متعلق است به آیه «الیوم اکملت لکم دینکم»؛ فصل در بیان «انما ولیکم الله و رسوله ...»؛ فصل فی ذکر حدیث المنزلة؛ فصل فی ذکر ما یتعلق بآیة و من الناس من یشری نفسه ابتغاء مرضات الله؛ فصل فیما یتعلق بآیة واعملوا انما غنمتم م شیء فان لله خمسه و للرسول و لذی القربی؛ فصل فی قوله تعالی یوفون بالنذر و یخافون یوما کان شره مستطیرا؛ فصل فیما یتعلق بآیة النجوی؛ فصل فی آیة ان الذین آمنوا و عملوا الصالحات یسجعل لهم الرحمن ودا؛ فصل فی آیة انما انت منذر و لکل قوم هاد؛ فصل فی بیان آیة ان الذین آمنوا و عملوا الصالحات اولئک هم خیر البریة؛ فصل فی بیان قوله تعالی و تعیها اذن واعیة؛ فصل فی بیان آیة مرج البحرین یلتقیان ...؛ فصل فی بیان آیه و هو الذی خلق من الماء بشرا فجعله نسبا و صهرا؛ فصل افمن کان مومنا کمن کان فاسقا؛ فصل در بیان آیه «واولو الارحام بعضهم اولی ببعض»؛ فصل در بیان آیه «ان الله و ملائکته یصلون علی النبی..»؛ فصل ان تتوبا الی الله فقد ...؛ فصل ان الله اصطفی آدم و نوحا و آل ابراهیم ...؛ فصل در تفسیر قوله سبحانه «ثم اورثنا الکتاب الذین اصطفینا من عبادنا»؛ فصل در تفسیر قوله سبحانه فی سورة النور «وعد الله الذین آمنوا منکم و عملوا الصالحات لیستخلفنهم فی الارض ...»؛ فصل قل للمخلفین من الاعراب ستدعون الی قوم ... ؛ فصل یا ایها الذین آمنوا من یرتد منکم عن دینه ...؛ فصل و السابقون الاولون من المهاجرین و الانصار ...؛ فصل قوله تعالی الا تنصروه فقد نصره الله ...؛ فصل اجعلتم سقایة الحاج و عمارة المسجد الحرام ...؛ آیة من سورة من الرعد: الذین آمنوا و عملوا الصالحات طوبی لهم ...؛ آیة من سورة الاحزاب: انما یرید اله لیذهب عنکم الرجس اهل البیت ...؛ فصل در ذکر آیاتی که دلایل بر فضل امیرالمومنین علیه السلام و اهل بیت نبوی دارد؛ فصل هو الذی ایدک بنصره و بالمومنین؛ فصل و السابقون السابقون اولئک المقربون فی جنات النعیم؛ فصل یا ایها الذین آمنوا اطیعوا الله و اطیعوا الرسول و اولی الامر منکم؛ فصل یا ایها الذین آمنوا اتقوا الله و کونوا مع الصادقین.

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۹۳۵۳

آغاز: بسمله. اما بعد الحمد و الصلوة می‌گوید مؤلف این مسودات عبدالله بن عبدالله که اگر چه فضلاء نامدار و علماء عالیمقدار که این ذره بی مقدار ... اما چون در کتب تفسیر در حدیث عامه آیات مع تفسیری که علماء ایشان کرده‌اند و احادیث بنظر حقیر در می‌آمد که شایستگی حجیت الزامی بر خصم داشت؛ **انجام:** مقارنه عصر نیز هست لیکن وصول بحضرت امام برای اکثر مردم تعذر دارد و از کجا که بعضی را میسر نیست

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ مصحح، رکابه‌دار؛ جلد: تیماج مشکی دورو، ۲۱۴گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۴×۲۳/۵سم [ف: ۳۰-۸۵]

● **الامامة** / کلام و اعتقادات / عربی

al-imāma

حسینی، احمد بن محمد هادی، ق۱۲ قمری

hoseynī, ahmad ebn-e mohammad hādī (- 18c)

تاریخ تألیف:سه‌شنبه ۲۲ شعبان ۱۱۵۲ق

رساله‌ای استدلالی و عقلی کوتاه بر ضرورت تعیین امام و جانشین حضرت پیامبر اکرم (ص) و اشاره به امامت حضرت امیر المومنین (ع) با تضمین چند آیه از قرآن کریم.

قم؛ مؤسسه آیة الله بروجردی؛ شماره نسخه: ۴۹۴/۸

آغاز: رب اشرح لی صدری ... و بعد فاقول و بالله التوفیق انه لا یخفی علی ذوی عقول سلیمة و آراء مستقیمة؛ **انجام:** و کتب هذه الکلمات التی هی احسن الحسنات ذخیرة لیوم المعاد و عدة لیوم المعاد الآیس مما فی یده

بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج قهوه‌ای بدون مقوا، ۴گ (۱۰۲پ-۱۰۵ر)، اندازه: ۱۲×۱۷/۵سم [ف: ۲-۳۱۴]

● **الامامة** / کلام و اعتقادات / عربی

al-imāma

محمد بن احمد، ق۱۲ قمری

mohammad ebn-e ahmad (- 18c)

اهدا به: میرزا محمد حسن شیرازی

تهران؛ مینوی؛ شماره نسخه: ۳۸/۲

بی‌کا، بی‌تا [نشریه: ۶-۶۷۵]

● **الامامة** / کلام و اعتقادات / عربی

al-imāma

؟ مقابی بحرانی، محمد بن علی، ق۱۲ قمری

maqābī bahrānī, mohammad ebn-e ʻalī (- 18c)

در اثبات امامت امیرالمؤمنین علی (ع) و رد مخالفان با استناد به منابع اهل سنت.

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۰۲۱۴

آغاز: بسمله الحمدلله الذی هو خالق الاشیاء و الموجود و اخرج ما سواه من ظلمات العدم ... اما بعد فیقول ... محمد بن علی ... لما کان تحصیل المعارف الیقینیة و العوارف؛ **انجام:** فابوک اول من سن و ابر و استأثر بالحق الی اهله هذا آخر ما اردناه حامدا مصلیا مسلما.

خط: نستعلیق تحریری، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ مصحح؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۲۳گ، ۱۳سطر، اندازه: ۱۶/۵×۲۱سم [ف: ۳۲-۲۵۷]

● **امامت = تکمله اصول دین** / کلام و اعتقادات / فارسی

emāmat = takmele-ye osūl-e dīn

وحید بهبهانی، محمد باقر بن محمد اکمل، ۱۱۱۸-۱۲۰۵ قمری

vahīd-e behbahānī, mohammad bāqer ebn-e mohammad akmal (1707-1791)

تکمله‌ای است بر بخش امامت رساله اصول دین آقا باقر وحید بهبهانی. در ابتدای رساله گوید چون بحث امامت را در رساله اصول دین خود به اجمال گذرانیده‌ام، در این رساله آن را به تفضیل بیشتر نوشتم.

آغاز: بسمله حمد له صلاة بدانکه رساله در اصول دین نوشتم و در مبحث امامت قدری که عاقل را کافی بود دلیل نوشتم خواستم دلیل را زیاد نمایم این رساله را نوشتم و مکمل آن رساله نمودم.

انجام: و فاطمه و سایر ذریت طاهره که آن ارتداد حق است نزد ایشان پس ملاحظه و تأمل نمائی.

[الذریعة ۳۲۲/۲؛ فهرستواره منزوی ۱۲۶/۹ (۱ نسخه)]

۱. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۹۷۲/۴-۶/۶۲

آغازو انجام: برابر

خط: نسخ، کا: محمدعلی بن محمد یوسف بن شرف الدین مازندرانی الاصل ساکن کربلاء المعلی، تا: ذیقعده ۱۱۸۳ق، جا: صحن امام حسین (ع)؛ مصحح؛ ۱۲گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۴×۲۱/۵سم [ف: ۱-۴۹۵]

۲. کرمانشاه؛ جلیلی؛ شماره نسخه: ۱۱۴/۵

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: حسین بن علی اکبر، تا: ۱۱۹۹ق؛ ۱۵ص (۱۴۵-۱۵۹)، ۲۱ سطر [ف:-۲۳۵]

۳. اصفهان؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۷۱۴/۳

آغاز: برابر؛ **انجام:** چه دانستی که رسول فرمود که آنچه در امت موسی شد البته ...

نام مؤلف به قرینه آغاز به دست آمد؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ جلد: تیماج مشکی عطف پارچه‌ای، ۲۷گ (۱۴۵پ-۱۷۱ر)، ۱۲سطر، اندازه: ۱۰×۱۵سم [ف: ۲-۵۴۷]

۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ض۲۰۸۴۷

بی‌کا، تا: قرن ۱۳ و ۱۴؛ تملک: ریحان الله الموسوی در ۱۳۲۳؛ قطع: خشتی [اهدائی ف: ۲۶۰]

۵. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۴۳۶۳/۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ جلد: تیماج دورو قرمز، ۱۹گ (۳۵ر-۵۴پ)، ۱۳ سطر، اندازه: ۱۱/۵×۲۰/۵سم [محدث ارموی مخ: ۱-۱۸۲]

۶. شیراز؛ شاهچراغ؛ شماره نسخه: ۵۹۰/۲

آغاز و انجام: برابر

نام مؤلف به استناد آغاز نسخه تعیین شد؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: سفید، جلد: تیماج مشکی، ۴۵ص، ۱۴سطر، اندازه: ۹/۵×۱۵سم [ف: ۲-۲۲۹]

● **الامامة (ارجوزة)** / کلام و اعتقادات، شعر / عربی

al-imāma (urjūza)

بحرالعلوم، محمد مهدی بن مرتضی،۱۱۵۵-۱۲۱۲قمری

bahr-ol-ʻolūm, mohammad mahdī ebn-e morteza (1742-1798)

در امامت با عنوان‌های «فصل» نزدیک به ۳۶۰ بیت (۵۶۰ بیت) که در فهرست ملک از بحرالعلوم دانسته شده و در فهرست عکسی مرکز احیاء عکس همان نسخه را از احمد آغا.

آغاز: احمد من انطقنی بحمده ×× والهم الجنان شکر وفده / شکراوانی لی بلوغ ما وجب ×× من شکره و الشکر للشکر سبب

انجام: ختمت نظمی فیک و الختام ×× مسک ففاح المسک و السلام

تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۵۴۳۵

آغازو انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۴؛ در آغاز تقریظی آمده در چهل و هشت بیت از سید ابراهیم آل بحرالعلوم طباطبائی؛ کاغذ: فرنگی، جلد: رویه میشن سرخ ضربی، ۲۹گ، ۱۰ سطر، اندازه: ۱۴/۹×۲۱/۱سم [ف: ۱-۲۴]

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۵۶۴

نسخه اصل: همان نسخه بالا [عکسی ف: ۲-۱۵۲]

● **امامت = کتاب المبین فی اثبات امامة الطاهرین** / کلام و اعتقادات / فارسی

emāmat = k.-ol mobīn fī esbāt-e emāmat-et tāherīn

اخباری، محمد بن عبدالنبی، ۱۱۷۸-۱۲۳۲ ؟ قمری

axbārī, mohammad ebn-e ʻabd-on-nabī (1765-1817)

تاریخ تألیف: ربیع الاول ۱۲۲۴ق؛ محل تألیف: طهران

وی این رساله را در رد مجتهدان و اثبات اینکه مذهب حق اثنا

عشری همان مسلك اخباری است تألیف کرده است. وی در این رساله می‌گوید: «در کتب مبسوط خود شصت برهان عقلی و هزار و دویست و بیست و شش دلیل از نصوص قرآن و حدیث و نود و چهار فقره گواه از اقوال قدماء عظماء امامیه بر انحصار عمل مقبول و پذیرفته دین خدا و شرع رسول الله (ص) در عمل به کتاب الله الحکم و سنة امنائه (ع) اقامه کرده‌ام و در این وجیزه به چند دلیل قاطع اکتفا می‌نمایم». وی این رساله ۱۲ دلیل عقلی و نقلی بر بطلان شیوه اجتهاد اقامت کرده است. مؤلف نام خود را در مقدمه نیاورده است، لیکن از تألیفات دیگر خود که شناخته شده هستند یاد می‌کند، چنانکه: «فقیر در کتاب «منیة المرتاد» عبارات ایشان نقل نموده‌ام» و نیز از کتاب دیگر خود «مفتاح النبیه فی شرح الفقیه» نیز یاد کرده است.

آغاز: الحمدلله و سلام عبی عباده الذین اصطفی. پس این چند کلمه‌ای است در بیان مذهب حق امامیه اثنا عشریه رح. باید دانست که اجابت کنندگان دعوت محمدیه را مسلمین نامند یعنی انقیاد کنندگان. و ایشان در اصول و فروع منشعب اند به

انجام: و زیاده بر این محتاج با ثبات است از نص کتاب و سنت اطیاب، علیهم افضل الصلوات و التحیات

[الذریعه ۲۶۶/۶، ۲۸۰/۱۷ «کتاب المبین فی اثبات ... »؛ ریحانة الادب ۸۵/۱؛ فهرستواره منزوی ۲۶۵/۹]

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۲۷۹۷/۵

آغاز: برابر؛ **انجام:** و ما توفیقی الا بالله علیه توکلت و الیه النیب. کتب بیمناه الحانیه مصنفه الجانی ابو احمد محمد بن عبدالنبی بن عبدالصانع النیشابوری عفی الله تعالی فی شهر ربیع الاول من شهور سنه ۱۲۲۴ الهجرة النبویه فی دار العظة طهران حفت بالامان حامدا مصلیا مستغفرا.

خط: نسخ متوسط، کا: محمد ابراهیم طبسی خراسانی، تا: ۱۲۲۳ق؛ کاغذ: فرنگی آهار مهره، جلد: میشن خرمایی بی‌مقوا، ۱۹ص (۱۶۳-۱۸۱)، ۲۳سطر، قطع: خشتی، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۱۰-۷۱]

۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۱۴۷۶

آغاز: برابر؛ **انجام:** فی دارالسلطنه تهران ... حامد امصلیا مستغفر

خط: نستعلیق شکسته، بی‌کا، تا: ۱۲۲۴ق؛ اهدایی: رهبری، ۱۳۷۳ [رایانه]

۳. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه: ۷۴۶/۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** روایت می‌نموده اند، چنانکه در خاتمه ... . بخش آغازین کتاب است؛ خط: نستعلیق تحریری، کا: محمد علی بن عبدالقادر، تا: ربیع الثانی۱۲۴۲ق؛ افتادگی: انجام؛ چنانکه در خاتمه.. ... در مجموعه (گ ۸-۱۰ر). در آن نام نگارنده و کتاب نیامده است، و بایستی «کتاب المبین ... » او باشد؛ ۳گ (۸-۱۰ر) [ف: ۲-۲۰]

۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۸۶۵۷

آغاز: برابر؛ **انجام:** چنانکه شیخ الطائفه المخطه (کذ) ابوجعفر محمد بن الحسن الطوسی که اجمع علوما در محمدین ثلاث است و مقبول القول بین المحدثین و المجتهدین و الاصولیین است در.

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ واقف: سید علی اصغر اصغرزاده موسوی، اردیبهشت ۱۳۳۸؛ ۶گ، اندازه: ۱۶×۲۲سم [ف: ۶-۳۷]

۵. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۲۰۴۶/۹

آغاز و انجام: برابر؛ ... فرغ مصنفه الجانی ابو احمد محمد بن عبدالنبی ابن عبدالصانع النیسابوری فی شهر ربیع الاول من شهور ۱۲۲۴ من الهجرة فی دارالسلطنة طهران حفت بالامان

خط: نستعلیق متوسط، بی‌کا، بی‌تا؛ جا: اصفهان؛ کاغذ: اصفهانی نخودی، جلد: مقوایی رویه ابری ته و گوشه تیماج سرخ، ۱۴گ (۱۱۵-۱۲۹)،ابعاد متن:۷×۱۳/۵،اندازه: ۱۱×۱۷/۵سم [ف: ۱۱-۱۷۲]

۶. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۷۱۵۶/۳

آغازو انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۱گ (۳۷پ-۵۷پ)، اندازه: ۱۴×۲۱سم [ف: ۱۸-۲۹۸]

● امامت / کلام و اعتقادات / فارسی

imāma

نوری، علی بن جمشید، -۱۲۴۶ قمری

nūrī, ‘alī ebn-e jamšīd (- 1831)

رساله در پاسخ شاگرد خود حسینای لیورجانی، در این‌که هیچ زمانی بی امام نخواهد بود.

آغاز: بسمله. حوقله ... و ما اردت الا الاصلاح ما استطعت ... باقرة عین الاحباء مولانا حسینا ... اگر ازین دو فرقه استفسار ننمودی.

انجام: عما یصفون.

[فهرستواره منزوی ۱۳۰/۹]

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۴۳۵۴/۴

آغاز و انجام: برابر

کا: حسینا، بی‌تا؛ مجدول؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۱۱گ (۱۷۳-۱۸۳)، ۲۲ سطر (۹×۱۷)، قطع: بیاضی، اندازه: ۱۱×۲۱سم [ف: ۱۳-۳۳۱۰]

● الامامة / متفرقه / عربی

al-imāma

رشتی، کاظم بن قاسم، ۱۲۱۲-۱۲۵۹ قمری

raštī, kāzem ebn-e qāsem (1798-1843)

شخصی می‌پرسد که آیا امامت فرزند بر والدین و تقدم وی بر آنها چگونه خواهد بود، رشتی امامت را به امامت در رهبری و امامت نماز و جز اینها تقسیم کرده و با تفصیل پاسخ می‌گوید.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۸۲۸۵/۷

آغاز: الحمدلله رب العالمین ... اقول ما الذی أراد من الامامة هل هی الرئاسة الکبری من قبل الله سبحانه علی الخلق؛ **انجام:** اذ لا یمکن استیفاء العین یقیناً، و الله سبحانه هو العالم بحقیقة أحکامه

خط: نسخ، کا: محمد بن محمد مؤمن خوانساری، تا: اواخر شعبان ۱۲۶۳ق؛ جلد: تیماج سبز بدون مقوا، ۸گ (۸۹پ-۹۶ر)، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۳×۲۰سم [ف: ۲۱-۲۴۷]

● **الامامة** / کلام و اعتقادات / عربی

al-imāma

موسوی شفتی، اسدالله بن محمد باقر، ۱۲۲۷؟-۱۲۹۰ ؟ قمری

mūsavī šaftī, asad-ol-lāh ebn-e mohammad bāqer (1812-1873)

کتابی است مفصل و استدلالی مشتمل بر مقدمه در معنای امامت و این که امامت از اصول دین است و بیان مرتبه امامت و وجه حاجت به امام و صفات و نسب و عصمت امام و سپس به اثبات امامت امام علی (ع) پرداخته است.

اصفهان؛ شفتی، مهدی؛ شماره نسخه: ۱۹

خط: نسخ، بی کا، تا: قرن ۱۳؛ تملک: سید محمد باقر شفتی ثانی در تاریخ ۱۳۲۳؛ جلد: تیماج قرمز ضربی، ۱۹۸گ، ۲۰سطر [سه کتابخانه اصفهان: ف: ۱۷۰]

● **امامت** / کلام و اعتقادات / فارسی

imāma

تقیا، محمد، ق۱۳ قمری

taqīyā, mohammad (- 19c)

تاریخ تألیف: ۵ جمادی الاول ۱۲۳۲ق

رساله در اثبات امامت ائمه معصومین که با طرح هفت دلیل نگاشته شده است.

آغاز: الحمدلله الذی ابدعنا للفوز و الرضوان و القرار فی الجنان و جعل الشرایع و الادیان مسالکه بالحجة و التبیان و فوض زمام هداتینا الیها الی ایدی امنائه ... اما بعد چون علت غائی ایجاد انسان شناسایی نگارنده نقش زمین و آسمان و فروزنده مشاعل زخشان ستارگان آفریننده کون و مکان

انجام: و بسط ادله مذکوره بیشمار است اما از برای عامه ناس آنچه گفتیم کافیست و تعرض زاید بر آن مناسب نیست هذا آخر المقال فیما اردنا ایراد علی سبیل الاجمال

۱. چالوس؛ امام صادق؛ شماره نسخه: ۴۲۷/۲

آغازو انجام: برابر

کا: عبدالرحیم بن عزیز دونائی نوری، تا: ۱۲۳۳ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای [ف:-۲۴۰]

۲. شیراز؛ علامه طباطبائی؛ شماره نسخه: ۱۷۲۲/۲

آغاز: برابر

نام کتاب و مؤلف به استناد نسخه امام صادق چالوس تعیین شد؛

خط: نستعلیق، کا: نور محمد بن علی محمد نوری، تا: ۱۲۳۵ق؛ ۲۰گ (۳۰پ-۴۹ر)، اندازه: ۱۰×۱۴/۵سم [نسخه پژوهی: ۳-۱۷۲]

● **الامامة** / کلام و اعتقادات / عربی

al-imāma

تهرانی نجفی، هادی بن محمد امین، -۱۳۲۱ قمری

tehrānī najafī, hādī ebn-e mohammad amīn (- 1903)

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۰۳۸۳/۱

خط: نستعلیق خوش، کا: ابراهیم بن موسی بن محمد حسن بن ابراهیم بن محمد بن ابراهیم، تا: ۲۴ صفر ۱۳۳۳ق؛ قطع: رقعی خشتی [میراث شهاب: س۸ش۴-۶۶]

● **امامت** / کلام و اعتقادات / فارسی

imāma

حسینی، محسن بن محمد تقی، -۱۳۳۲ قمری

hoseynī, mohsen ebn-e mohammad taqī (- 1914)

در هشت «مقام» به روش شیعی.

آغاز: حمدله ... اما بعد پس می‌گوید احقر عبادالله محسن بن محمد تقی الحسینی ... کلام در امامت در چند مقام است، مقام اول در حقیقت آن است، مقام دویم در مصداق اوست

انجام: با اینکه علم داشت پس بحمدالله تعالی اشکالات مرتفع و مندفع گردید و مجالی از برای وسوسه شیطان نماند.

[فهرستواره منزوی ۱۲۹/۹ (۴ نسخه)]

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۹۲۰/۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: محمد علی ابن علی، تا: ۲۷ ذیحجه ۱۳۳۳ق؛ کاغذ: سفید، جلد: مقوایی عطف تیماج سرخ، ۳۷ص (۹۷-۱۳۳)، ۲۲سطر(۷×۱۳)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [سنا: ف: ۲-۹۴]

۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۴۱۵۷

آغاز: بسمله الحمدلله رب العالمین؛ **انجام:** و شاید آن معقود طرح رود و السلام

خط: نستعلیق، کا: کاظم موسوی، تا: ۱۳۳۵ق [الفبائی: ۶۷]

۳. قم؛ زنجانی (آیة الله)؛ شماره نسخه: ۷۷/۲

آغاز: برابر

بی کا، بی تا؛۲۲گ(۱۰۲ر-۱۲۴ر)،قطع: خشتی [چند نسخه-ف: ۲۲۳]

● **امامت** / کلام و اعتقادات / فارسی

imāma

لاهیجانی، محمد بن محمد علی، -۱۳۵۴ قمری
lāhījānī, mohammad ebn-e mohammad ʻalī (- 1935)

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۳۲۶۶
آغاز: در امامت است و این باب مشتمل بر چند فصل است؛
انجام: فلما تحققت غفرلها ابوجعفر ...
خط: نستعلیق تحریری، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج [رایانه]

● **امامت** / کلام و اعتقادات / فارسی

imāma

شیخ الاسلام رشتی، حسن بن مرتضی، ق۱۴ قمری
šeyx-ol-eslām-e raštī, hasan ebn-e morteza (- 20c)
پاسخ احمد افندی حنفی درباره سب خلفا و اثبات تشیع.

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۷۵۳۷
آغاز: بسمله سؤال احمد افندی حنفی مذهب بغدادی از شیخ حسن شیخ الاسلام جعفری مذهب رشتی؛ **انجام:** و السلام علی من اتبع الهدی و خشی عواقب الردی و رحمة الله و برکانه.
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۳۰۶ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج تریاکی لایی، ۱۶گ، ۱۱ سطر (۵×۹/۵)، قطع: بغلی، اندازه: ۹×۱۴سم [ف: ۱۶-۶۱۸]

● **امامت (رساله در)** / تاریخ / فارسی

emāmat (r. dar)

معین دفتر آشتیانی، محمد حسین بن ابوالقاسم، ق۱۴ قمری
mo‘īn daftar āštīyānī, mohammad hoseyn ebn-e ab-ol-qāsem (- 20c)

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۴۹۴۰
آغاز: بسمله الحمدلله الذی هدانا الصراط المستقیم؛ **انجام:** فی امها شیئا حتی اعلمک
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا [رایانه]

● **امامت** / کلام و اعتقادات / فارسی

imāma

الهی، علی بن محمد
elāhī, ʻalī ebn-e mohammad
ترجمه بخشی از کتابی به عربی است.
[فهرستواره منزوی ۱۲۶/۹]

تهران؛ مفتاح؛ شماره نسخه: ۲۹۰/۸
آغاز: حمدله. صلاة، سپاس بسیار و ستایش بی شمار پروردگار؛
انجام: بسروقت افتد و الله اعلم بالصواب
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ به زر و آراسته با پنج پیشانی و یک سرلوح [نشریه: ۷-۲۳۲]

● **امامت** / کلام و اعتقادات / عربی

imāma

سؤال و جواب درباره امامت. در این رساله آمده است که روات احادیث نقل کرده‌اند که در مجلس خلیفه‌ای از بنی عباس جماعتی مخالف شیعه گرد هم آمده بودند و گفتند که خواهانیم که سؤال از خبر صحابه کنیم. به خلیفه گفته شد که شیخی در عراق است او می‌تواند جواب ما بازگوید پس در پی او فرستاند او چون آمد خلیفه سؤال‌ها کرد و شیخ پاسخ گفت تا به مسأله امامت و نصب امیر المؤمنین به عنوان خلیفه رسید شیخ نظر شیعه را تأیید کرد. سپس امیر از عدد ائمه پرسید و شیخ باز گفت، تا آنکه به تأیید امام غایب رسید پس از آن امیر چند سؤال دیگر کرد و گفت قول حق را تو گفتی.

تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۱۶۰۳/۳
آغاز: بسمله، قال روات الا حادیث و الاخبار انه حضر فی مجلس الخلیفه؛ **انجام:** فانها صحت بمثل هذه الا سائید و هذه ...
خط: نسخ، کا: احمد بن حمدان الجزائری، تا: قرن ۱۲؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی یک‌لایی، ۸ص (۱۰۰-۱۰۷)، ۱۸ سطر (۹×۱۴/۵)، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: ۱۰-۱۳۹]

● **امامت** / کلام و اعتقادات / ترکی

imāma

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۲۸۸۳/۱
آغاز: دوشندن یکر کدراما عادبل سلطان دو شبی رعیت دوشندن یکر کدر زیر سلطانر حقنده حق تعالی ... یا ایها الذین آمنوا اطیعو الله و اطیعوا الرسول و اولو الامر منکم؛ **انجام:** فائحه شریفی اوتسه ام المثاندر و یدی ابتدر اول ارمک اندامتی حق جله ... و دو شمی اوزرینه صفر بوله و قلان قران او فحو دخی بویله و الله اعلم بالصواب تمت الکتاب.
کتابی است به ترکی دارای عنوان‌های باب؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج تریاکی یک‌لا، ۴۶ص (۱-۴۶)، ۱۷ سطر، قطع: وزیری کوچک، اندازه: ۱۶×۲۲سم [ف: ۱۰-۲۶۵]

● **الامامة** / کلام و اعتقادات / عربی

al-imāma

غیر همانند:

۱. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۳۶۵۷

آغاز: کتاب فی الامامة و فیه مقدمة و ابواب و خاتمة المقدمة فی بیان امور فی ضمن فصول؛ **انجام:** قوله ألست اولی و لا قوله من کنت مولاه و لاقوله اللهم و ال من و الاه کل ذلک الجمع العظیم مع الحالة التی ستسمعها ان شاءالله تعالی.

کتابی است مفصل در مباحث اعتقادی امامت، مشتمل بر «مقدمه» و دوازده «باب» و «خاتمه»؛ این عناوین در نسخه مشهود است: المقدمة: فی بیان امور فی ضمن فصول: ۱. معنی الامامة، ۲. فی أن الامامة هل هی من اصول الدین ام لا، ۳. مرتبة الامامة، ۴. وجه الحاجة الی الامام، ۵. صفات الامام، ۶. فی نسب الامام، و ابواب هریک مخصوص به یکی از ائمه (ع) می‌باشد. فقط مقدمه و مقداری از باب اول راداراست؛ خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ مصحح، محشی؛ ۱۳۰گ، مختلف السطر، اندازه: ۱۶×۲۲سم [محدث ارموی مخ: ۳-۱۱۳۲]

۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۳۸۹۹/۴-ف

نسخه اصل: الهیات مشهد ۵۶۸ [در فهرست الهیات مشهد چنین رساله‌ای در میان رساله‌های این مجموعه معرفی نشده است]؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۷۶۲ق [فیلمها ف: ۲-۲۷۷]

۳. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۸۳۰۹/۲-۵۶/۱۵۹

آغاز: اقرا و ربک الاکرم الذی علم بالقلم علم الانسان ما لم یعلم ثم کلف و وضع التکلیف عن المستبهم لعدم العقل و التمییز و لما وضع الاسماء فانه تعالی اختار لنفسه الاسماء الحسنی فسمی نفسه الملک القدوس السلام المومن المهیمن العزیز الجبار المتکبر و غیر ذلک فکل اسم یسمی به فلعلة ما؛ **انجام:** فلم یؤل بهم الاجتهاد الا الی حال الضلالة و الانتقال من حال الی حال فای دین ابدع و ای قول اشنع من هذه المقالة او ابین عجزاً ممن یظن انه من اهل الاسلام و هو علی مثل الحال نعوذ بالله من الضلالة بعد الهدی و اتباع الهوی و ایاه نستعین علی ما یقرب منه انه سمیع مجیب تم الکتاب ...

مؤلف در این رساله امامت ائمه را بنا بر مذهب شیعه و با استناد به آیات قرآن کریم بیان نموده است. او از آوردن نام و اقوال سایر دانشمندان خودداری کرده و استنادش فقط به آیات است و در اندک مواردی نیز احادیثی در موضوع شأن نزول آیات می‌آورد. ترتیب رساله بدون باب یا فصلی است و مباحث با کلمه «و اما ...» پشت سرهم درج شده‌اند. مؤلف این رساله را در رد اعتراضات دانشمندی نگاشته و در مواردی از وی با عنوان قال المعترض نام می‌برد. او ابتدا از اسمای الهی و اقتضا و تفسیر آنها بحث کرده و از صفت قدرت نتیجه گرفته که خداوند بدون مباشرة و نیاز به چیزی، موجودات را آفریده و برای اتمام دعائم ملک و نهایت آن که اقتضای اسم ملک است امر و نهی را قرار داده که اقتضای ثواب و عقاب برای مخلوقین و بهاء و هیبت برای خالق است و در اینجا از اشکال معترض که امر و نهی را لازمه بقای انسانها نمی‌داند و در این موضوع به حیوانات مثال می‌زد، جواب داده است. مؤلف پس از اثبات وجوب امر و نهی لازمه آن را ارسال رسل می‌داند و گوید: «لما ثبت لنا ان قوام الامة بالامر و النهی الوارد عن الله عزوجل صح لنا انه لابد للناس من رسول الله من عندالله فیه صفات یتمیز بها من جمیع الخلق منها العصمة من سایر الذنوب و اظهار المعجزات و بیان الدلالات لنفی الشبهات طاهر مطهر یتصل بملکوت الله سبحانه غیر منفصل لانه لا یودی عن الله عزوجل الی خلقه الامن کانت هذه صفته، فصح موضع المومنین الذین لا عصمة لهم الا امام عادل معصوم یقیم حدود الله تعالی و اوامره فیهم». بعد از آن اظهار می‌دارد که امام باید شرایط نبی را مانند عصمت داشته باشد از ایراد مستشکل که آن شرایط را در امام شرط نمی‌داند پاسخ می‌دهد. و گوید: «و ثبت انه لابد من امام عارف بجمیع ما جاء به محمد النبی (ص) ... یکون فیه ثمان خصال یتمیز بها عن المأمومین. اربع منها فی نعت نفسه و نسبه و اربع فی صفات ذاته و حالاته». بعد آن هشت شرط را چنین ذکر می‌کند: ۱. ان یکون معروف البیت، ۲. معروف النسب، ۳. منصوصاً علیه من النبی (ص)، ۴. بامر من الله سبحانه، ۵. ان یکون ازهد الناس، ۶. اعلم الناس، ۷. اشجع الناس، ۸. اکرم الناس. او طبق همین شروط خلافت خلفا را جایز و روا نمی‌داند و ادله آنان را ذکر و رد می‌کند. مؤلف بعد از آن به ذکر وجوه کفر و شرک و ظلم در قرآن می‌پردازد و بعد از آن در ادامه مطالب زیر را می‌آورد: الرد علی من انکر زیادة الکفر، شرط ولی مسلمانان، رد من انکر البداء، رد من انکرالمعراج، الرد علی مجبرة، الرد علی من انکر الرجعة، رد من انکر فضل رسول الله (ص)، الرد علی المشبهة، رد من انکر حدث العالم، الرد علی من قال بالرای و القیاس و الاستحسان و الاجتهاد. سبک تألیف کتاب به آثار شیخ مفید و ابن طاوس شباهت دارد؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ افتادگی: آغاز؛ ۸۸گ (۳۷-۱۲۴)، ۱۰ سطر، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف: ۱-۴۹۲]

۴. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه: ۵۳۶۲/۱

آغاز: الا وقد ادیت الا وقد اسمعت ... الا وقد اوضحت؛ **انجام:** واحد عشر شهراً و ثمانیة و عشرین یوماً من مقتل عمر. فهذا آخر ما جری فی هذا الخبر. و الحمد حق حمده و صلواته علی محمد و آله و سلم.

داستان سقیفه بنی ساعده در این رساله یاد شده است؛ خط: نسخ، کا: علی بن اسماعیل، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: آغاز؛ کاغذ: فرنگی سفید، جلد: تیماج سبز یک لا، ۱۱۶گ (۳ر-۱۱۸پ)، ۱۳ سطر، اندازه: ۱۳/۵×۱۹/۵سم [ف: ۳-۱۹۱]

۵. خوی؛ نمازی؛ شماره نسخه: ۶۶۰/۴۴

به تقاضای علی بن بازیار تحریر یافته است؛ خط: نسخ، کا: اسدالله بن ظهیرالدین علی دوانی، تا: قرن ۱۱ [ف:-۳۵۹]

۶. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه: ۵۲۱

آغاز: بانه یعرض علی اصحابه ... فاباحه لهم دون البراءة منه

در اواسط نسخه: بسمله، وبحذف الاسناد قیل لما کان بعد وفات رسول الله دخل یهودی المسجد فقال این وصی رسول الله فاشاروا

الی ابی بکر فوقف علیه؛ **انجام:** واما قولهم عن شراء ... فلما سلمنا شراء البرء من این لهم ضمان الجنة علی ذلک و الخصم.
کتاب در اثبات امامت علی بن ابی طالب (ع) و در آن از مناقب خوارزمی و مناقب ابن مردودیه ذکری رفته است؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: حنایی، جلد: مقوایی با تیماج قرمز، ۱۸۷گ، ۲۰ سطر (۱۶/۵×۶/۵)، اندازه: ۱۳×۲۴سم [ف: ۲-۴۵۴]

۷. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۲۸۱۰/۱

آغاز: تعلموا العلم و قلدهم اکثر المسلمین. فقلت هذا عجیب (یازده سطر پائین تر) ... ثم سألت عن معنی ما تضمنه کتابهم: الیوم اکملت لکم دینکم ... فقالوا هذه الایة نزلت علی نبیهم فی اواخر عمره، حیث کمل الله دینه. فقلت اذا کان دینه قد تکمل فی حیاته فما هذا الاختلاف؛ **انجام:** و اسماء بنت عیسی مع علی ابن ابیطالب
با عنوان‌های «و من ذلک فمن ذلک»؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ کاغذ: ترمه، جلد: رویه میشن سیاه مجدول،۲۰۳گ(۱ر-۲۰۳پ)، اندازه: ۱۲/۲×۱۷/۷سم [ف: ۶-۱۱۱]

۸. قم؛ مؤسسه آیة الله بروجردی؛ شماره نسخه: ۳۷۶/۳

آغاز: حدثنا الشریف ... قال هذا قول من خاف ربه و اختار لنفسه و لدینه و اطاع الله و رسوله؛
احتجاجاتی است مستند به کتاب و سنت در اثبات امامت، بروایت ابوالحسن علی بن زید بن علی علوی زیدی؛ بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ جلد: مقوایی روکش پارچه، ۸گ (۶۲پ-۷۰پ)، اندازه: ۱۵× ۲۱/۵سم [ف: ۱-۲۲۷]

۹. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۷۴۱۴/۲

موضوع این کتاب ایراد دلایل سمعیه از قرآن مجید و اخبار متواتر از طریق خاصه و عامه است، دلیل اول آن است که لطف بر حق تعالی واجب است. با عنوان‌های «مؤلف گوید، مترجم گوید» نخستین عنوان «دلیل اول آنست که لطف بر جق تعالی واجب است» سپس «فصل در بیان آنکه امام می‌باید معصوم باشد از جمیع گناهان صغیره و کبیره از اول عمر تا آخر عمر» «فصل سیم در بیان آنکه امامت به نص خدا و رسول می‌باشد» تا میرسد به باب دوم، در بیان آیاتی که در شان ائمه مجمل نازل شده و دران چند فصل است، فصل اول در تاویل سلام علی آل یاسین» تا می‌رسد به «فصل نهم در بیان آیاتی که دلالت بر وجوب متابعت اهل بیت می‌کند»؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج تریاکی ضربی مقوایی، ۸۴گ (۲۷ر-۱۱۱پ)، ابعاد متن: ۱۳/۵×۱۴/۵، قطع: ربعی، اندازه: ۱۴/۵×۲۱/۵سم [ف: ۱۶-۵۵۲]

۱۰. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۲۱۳۷

آغاز: قاطعا و اما اذا لم یوجد من قریش؛ **انجام:** علی الهرمزان و حقیقه انه امرابالولو
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: آغاز و انجام [رایانه]

۱۱. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه: ۶۴۹۴/۱

آغاز: الهدایة الاولی و الاثار المتواترة و الاخبار الدایرة المتظاهرة ... بعد الرسول سید الموالی ×× ولینا ذوالعز و المعالی؛ **انجام:** فذا بعون الله اعلی و اتم ×× حق حقایق الهدایات و تم
این رساله در دوازده «هدایه» و سه «دلالت» و یک «ختام» است؛ خط: نسخ، کا: داود بن محمد باقر بن محمد علی جدلی، تا: پنج‌شنبه ۱۱ شعبان ۱۳۰۹ق؛ کاغذ: فرنگی سفید، جلد: مقوا، ۴گ (۱ر-۴ر)، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۷×۲۲سم [ف: ۳-۱۹۱]

۱۲. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۶۱۴۱/۱-۳۲/۵۱

آغاز: ذلک و انصرفت من عندک و حلفت ان لاتکله صاحب حتی؛ **انجام:** دخل الناس فی دینه افواجا فقرن اسمه باسم ناموسه فصار یهتف به علی رئوس الصوامع فی جمیع البلدان والمواضع.
کتابی است در امامت و اثبات حقانیت شیعه، مؤلف به موارد اختلاف شیعه و سنی در احکام فقهی اشاره نموده و در اثبات سخنانش از آیات قرآنی بسیار بهره برده است. مؤلف در جایی می‌گوید: «و قد اوضحنا من البیان فی المستحقین لمقام رسول الله من بعده فی کتاب الاوصیاء ما فیه کفایة اللبیب و مقنع للاریب ...» . به جهت افتادگی نسخه و این‌که کتاب فصل بندی و عنوان بندی خاصی نداشت، تشخیص نام کتاب و مؤلف میسر نشد. مؤلف از جعفر بن محمد بن مالک کوفی نقل می‌کند و از او بعنوان یکی از مشایخش نام می‌برد؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز؛ نسخه عکسی است؛ جلد: گالینگور قهوه‌ای، ۱۲۶گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۲۱×۳۰سم [ف: ۱-۴۹۱]

۱۳. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۱۷۷۷/۶

آغاز: هذه فائدة فی الامامة مشتملة علی ستة فصول، الأول فی نصب الامام؛ **انجام:** و من آذی الله فیوشک أن یأخذه الله تعالی
بسیار مختصر و بر پایه اعتقادات اهل سنت در چند «فصل» و یک «خاتمه» بدین عناوین: نصب الامام، صفات الامام، حصول الامامة، اقامة الدلیل علی حقیة امامة الخلفاء، نقل مطاعن الأئمة الثلاثة، تعظیم جمیع اصحاب النبی (ص)؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج قهوه‌ای،۲گ(۸۰ر-۸۱پ)،اندازه:۱۰/۵×۱۸سم [ف: ۵-۱۹۳]

۱۴. خوی؛ نمازی؛ شماره نسخه: ۷۵۴/۱

آغاز: الحمدلله رب العالمین ... فقد قال الله تبارک و تعالی فی کتابه الکریم سورة ابراهیم المبارکة الم ترکیف
آیات و احادیثی درباره مناقب ائمه (ع) و فضیلت ائمه (ع) از کتب روایی خاصه و بعضاً عامه آورده و در مواردی اندک هم تحت عنوان «اقول» توضیحاتی درباره الفاظ احادیث آورده است؛ خط: تحریری، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ جلد: تیماج قهوه‌ای ضربی،، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۶×۲۱سم [ف:-۴۰۵]

۱۵. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ض۲۷۴۳

بی‌کا، بی‌تا [الفبائی: ۶۷]

● **امامت** / کلام و اعتقادات / فارسی

Imāma

غیرهمانند:

۱. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه: ۳۴۱۹

آغاز: حمد وستایش مالك الملکی را سزاست که عدلش مفیض اخراج جمعیت از دایره واسعه رحمة بمضیق و تنگنای طرف و لعنت و حکمتش مفیض اختلاف است در میان امت در هر مله و نحله؛ **انجام:** می‌انداختم افسار شتر خلافت برکوهانش وآنرا [] می‌چشانیدم آخر قوم را بهمان کاسه که آب داده بودم اول [] ترک می‌کردم محاربه جماعت آخر همچنانکه ترک کردم با جماعت اول.

رساله‌ای متوسط در اثبات حقانیت امامت چهارده معصوم و ولایت آن بزرگواران که در یک «مقدمه» و ۱۴ «فصل» و یک «خاتمه» تنظیم شده است: مقدمه در تعداد خلفا و ذکر برخی حکام بلاد اسلام، ۱- ذکر طریق معرفت اشیاء، ۲- بیان کیفیت استدلال، ۳- سبب افتراق امت، ۴- کیفیت افتراق امت، ۵- تحقیق ایمان شرعی، ۶- آنچه امامت بدان ثابت می‌شود، ۷- وجوب منصب امام، ۸- توقف ایمان به اعتقاد به امامت علی (ع)، ۹- اثبات امامة ائمه باقیه، ۱۰- بیان احوال آل و اصحاب، ۱۱- بیان ارتداد اصحاب، ۱۲- بیان حدوث جمیع مذاهب اسلامی، ۱۳- فساد خلافت خلفای ثلاث، ۱۴- تحقیق کفر و ایمان شرعی خاتمه، تحقیق جواز و حرمت سب و لعن؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ مصحح، علامت بلاغ دارد؛ جلد: تیماج سرخ با عطف قهوه‌ای، ۲۷گ، ۳۱ سطر، اندازه: ۱۱×۱۹سم [ف مخ: ۱-۲۰۶]

۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۹۴۶۹/۱۴۶

منقول از اصول الدین احمد اردبیلی (قرن ۱۰)؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ ۱گ (۳۳۰) [مختصر ف: ۶۷۹]

۳. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۳۰۰۸/۱۱ حاشیه

آغاز: الحمدلله رب العالمین ... بدان ای دوست مخلص که اول بنده مکلف معرفت ایمان واجب است؛ **انجام:** و این فضیلت که وی را در خانه خدای زادند فضیلتی است که هیچ مخلوقی را نبوده است و در این معنی باوی شریک نیست

در اثبات امامت حضرت امیرالمؤمنین علیه السلام و نفی خلافت مدعیان جانشینی پیامبر اسلام، و معنی تولی و تبری، در بیست و پنج «باب» بدین تفصیل: ۱. مذهبی که معتقدان به آن ناجی باشند، ۲. مطاعن خلیفه اول، ۳. مطاعن خلیفه دوم، ۴. مطاعن خلیفه سوم، ۵. مسائلی که در شرف نبوت آمده، ۶. سؤال و جواب مذهبین، ۷. درباره خلافت، ۸. قوت استدلال، ۹. بحث اجماع که بر رسول نماز کردند، ۱۰. فرق شیعی و سنی، ۱۱. ذکر انساب ائمه، ۱۲. احوال شیعی و سنی، ۱۳. مفتریاتی که مخالفین می‌کنند، ۱۴. حق آباء و اجداد ولی و نبی، ۱۵. تقیه، ۱۶. ناکثین و قاسطین و مارقین، ۱۷. پدران و مادران انبیا، ۱۸. دختر خواستن عمر از امیرالمؤمنین، ۱۹. قصه زید بن حارثه، ۲۰. بیعت ناکردن امیر با عمر، ۲۱. در اینکه آل محمد کیستند، ۲۲. در اینکه کدام طائفه به خلافت اولایند، ۲۳. دلایل شیخین، ۲۴. قصه باز سفید و معراج، ۲۵. محتالان صحابه؛ خط: نستعلیق، کا: ابوالحسن بهاری، تا: دوشنبه صفر ۱۰۴۵ تا ۹ رجب ۱۰۴۹؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۱گ (۲۲۱ر-۲۳۱ر)، ۲۵ سطر، اندازه: ۲۲×۳۴سم [ف: ۸-۱۸۹]

۴. مشهد؛ نواب؛ شماره نسخه: ۳۷۴

آغاز: نیافته و پاره اگر ایراد یافته متفرق است و استقصاء در بیان آن نشده و بسط شافی در کیفیت احتجاج به آن بکار نرفته؛ **انجام:** برای اکثر مردم تعذر دارد و از کجا که بعضی را میسر نیست.

نسخه‌ای است که اول آن ناقص است و آخر آن بدون خاتمه، در هیچ جای این کتاب به نام آن و نویسنده اش اشاره نشده است تنها در برخی موارد عبارتی این چنین دارد: فقیر حقیر می‌گوید: جامع این مسطورات را مسلکی دیگر است در استدلال از آیه. اقول و انا الفقیر المسود اهذه الاوراق. پیدایست که نویسنده از دانایان شیعی هند و در سال ۱۰۳۹ق در حال تالیف این کتاب بوده است چنان که در فصل دوم موجود می‌گوید: « ...کتاب فصول المهمه ابن صباغ که بالفعل درین عصر یعنی در سنه تسع بعد ثلاثین و الالف در دیار هند فراوان است ... ». نباید کتاب ابصار المستبصرین عبدالوهاب هندی و تحفه شاهی قاضی زاده و کاشف الاسرار اردستانی باشد؟. موجودی این کتاب سی و نه «فصل» و یک «باب»: اولین فصل موجود: فصل در اثبات وجوب مودت اهل بیت ... در کتاب اهل سنت مسطور و مشهور است مثل شواهد النبوه ملا جان و غیره؛ فصل در بیان آنکه بغض و عداوت اهل البیت کفر است ... مؤلف گوید: کتاب فصول المهمه ابن صباغ که بالفعل درین عصر یعنی در سنه تسع بعد ثلاثین و الالف در دیار هند فراوان است. کتاب کفایة الطالب فی مناقب آل ابی طالب تالیف امام حافظ ابی عبدالله محمد بن یوسف بن محمد گنجی شافعی و ...، فصل در بیان این که اهل البیت واجب الاتباع اندو مفترض الطاعه ...، در برگ ۳۰ فصل، اما تعیین مراد از اهل البیت و این که ایشان معصومند نویسنده از: تفسیر ثعلبی. فصول المهمه، مشکاة، مسلم، اسباب النزول واحدی یاد کرده، فصل در اثبات عصمت اهل بیت به روایات قویه اهل سنت، فصل بدان که از جمله قریش بنی هاشم را بر غیر ایشان فضل است، باب: در پشت برگ ۴۲: باب در بیان فضایل امیرالمومنین (ع) و تفضیل آن حضرت بر کل امت بعد از حضرت رسالت فقیر حقیر میگوید ... جامع این مسطورات را مسلکی دیگر است در استدلال از آیه؛ در برگ ۷۶ فصل فی حدیث الغدیر و ما یتعلق به از صحیح بخاری. مواهب المدینه. شافعی، ملا علی قوشچی. صاحب کشاف یاد شده. در برگ ۹۸ فصل در آنچه متعلق به آیه الیوم اکملت لکم ...؛ فصل در بیان آیه انما ولیکم ...؛ فصل فی ذکر حدیث المنزلة ...؛ فصل فی ذکر ما یتعلق بایه: و من الناس من یشتری، نفسه ابتغاء ... قال صاحب فصول المهمة. و انا الفقیر المسود لهذه الاوراق ...؛ فصل فیما یتعلق بآیة: و اعلموا انما غنمتم من شیء ... در تفسیرهای اهل سنت، بیضاوی، کشاف، مدارک، نیشابوری، ثعلبی

و غیره ...؛ فصل فی ذکر ما قاله المفسرون فی قوله تعالی: یوفون بالنذر و یخافون ... فسمع علی رضی الله عنه؛ فصل فیما یتعلق بآیه النجوی و هو قوله تعالی یا ایها الذین آمنوا اذا ناجیتم الرسول ... فقیر میگوید: ...؛ فصل فی آیه ان الذین امنوا و عملواالصالحات سیجعل لهم الرحمن ...؛ فی آیه انما انت منذر و لکل قوم هاد ...؛ فی بیان آیه ان الذین آمنوا و عملوالصالحات اولئک هم خیرالبریه؛ فی بیان قوله تعالی و تعیها اذن واعیه ... چنانکه ملا علی قوشچی ... ابوبکر رضی الله عنه؛ فصل فی بیان آیه مرج البحرین یلتقیان ... ؛ فصل در بیان آیه و هو الذی خلق من الماء بشراً فجعله نسباً و صهراً؛ فصل افمن کان مومنا کمن کان فاسقا ...؛ فصل در بیان واولوالارحام بعضهم اولی ببعض ... میرسید شریف شارح مواقف؛ فصل ان الله و ملایکته یصلون علی النبی؛ فصل ان تتوبا الی الله فقد صغت قلوبکما ... و صالح المومنین؛ فصل ان الله اصطفی آدم ونوحا ... ذریة بعضها من بعض ...؛ فصل در بیان قوله فی سورة النور: وعدالله الذین امنوا منکم و عملوالصالحات؛ فصل قل للمخلفین من الاعراب ... مؤلف مسودات در این استدلال می‌گوید ...؛ فصل یا ایهاالذین آمنوا من یرتد منکم عن دینه؛ فصل والسابقون الاولون من المهاجرین ...؛ فصل قوله تعالی الا تنصروه فقد نصرالله ... .اذهما فی الغار ...؛ فصل: اجعلتم سقایة الحاج ...؛ آیة من سورة الرعد ان الذین امنوا و عملوالصالحات طوبی لهم ... قاضی میرحسین در شرح دیوان در فاتحه سابعه ...؛ آیه من سورة الاحزاب انما یرید الله لیذهب عنکم الرجس ...؛ فصل در ذکر آیاتی که دلایل بر فضل امیرالمومنین (ع) و اهل بیت نبوی دارد؛ فصل هو الذی ایدک بنصره و بالمومنین قال صاحب نهج الحق ...؛ قال الشارح المعتصب الشاتم للماتن الجارح لکلامه فی شرحه ...؛ فصل و السابقون السابقون؛ فصل یا ایهاالذین امنوا اطیعو الله و اطیعوالرسول ...؛ فصل یا ایهاالذین امنوا اتقواالله و کونوا مع الصادقین. در صفحه عنوان این کتاب و در ذیل صفحه اول نام کتاب با خط مغایر آمده: «اظهار الحق». چند کتاب به این نام می‌شناسیم یکی کتاب اظهار الحق، تالیف مولانا رحمه الله هندی که از دانایان اوایل سده ی چهاردهم هجری قمری بوده این کتاب در سال ۱۳۰۵ ه.ق در دو جلد در قسطنطنیه چاپ شده است. موضوع آن پاسخ برخی از شبهاتی است که یکی از مسیحیین بر اسلام وارد نموده است که نباید این کتاب باشد. دیگری کتاب اظهارالحق، تالیف عبدالله بن عبدالله شوشتری که در بانکی پور، حومه ی غربی شهر پاتنا ایالت بهار هند سال ۱۳۰۱ ه.ق چاپ شده است. سومین اثری که بنام اظهارالحق می‌شناسیم تالیف حاج میرزا ابراهیم شیرازی مشهور به چینی-می باشد که این کتاب در سال ۱۳۴۵ قمری در بمبئی چاپ سنگی شده است در قطع رقعی، ای کاش اظهار الحق شوشتری را در اختیار داشتم تا با این نسخه مقابله می‌کردم و معلومم می‌شد که آیا همان است یا چیز دیگری می‌باشد؟ (فاضل، محمود)؛ خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: سلخ ربیع الثانی ۱۰۵۱ق، جا: بلده برهانپور هند؛ افتادگی: آغاز؛ آمده: «وقف ارشد اولاد میرزا مطهر»؛ کاغذ: هندی، جلد: تیماج سرخ ضربی، ۴۰۸گ، ۱۱ سطر (۹×۱۵)، اندازه: ۱۴×۲۵سم [ف:-۳۱۳]

۵. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه: ۴۳۰/۳

آغاز: هو ... اعلم اعانک الله و وفقک مرضاته در کتب متقدمین و متأخرین نظر کردم، از تفاسیر و احادیث، از تعصب و مخالفت خالی نیافتم. پس به حقیقت دانستم که عداوت و شرک از درون هیچ کس خالی نبود؛ **انجام:** به فرمان خدای عزوجل. قد تمت الرسالة الشریفة. تمت

ناشناخته، از کارهای روزگار صفویان. گفت و گویی است میان یک شیعی و یکی از اهل سنت، درباره امامت. نامبوب، به این شیوه: مسأله اول، پرسیدم که کدام درجه و مرتبه است که بندگان به حضرت عزت رسند و بدان درجه و مرتبه بر یکدیگر فضیلت یابند ؟ جواب داد ...؛ خط: نستعلیق زیبا، بی‌کا، تا: ۱۰۵۷ق؛ ۱۹گ (۳۵پ-۵۳ر) [ف: ۱-۲۵]

۶. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۹۰۰-۵/۱۹۰

آغاز: صلوات الله علیهم اجمعین گردد اما حدیث اول که عبارت از ستفرق امتی علی ثلاثة وسبعین فرقة است فاضل دوانی اعتراض نموده که اگر مراد از فرقه ناجیه آنست که مخلد در نار نباشد؛ **انجام:** طاعات ایشان نبوده خسر الدنیا و الآخرة نگاشته جبهه عقیده فاسده ایشان است حصنا الله و ایاکم ... من نبی عرفان و اهل بیته الطاهرین السالکین مسالک العلم و العرفان و چون در تحریر این رساله و تقریر این مقاله ... صورت اختتام پذیرفت در سنه ۱۰۱۰

تاریخ تألیف: ۱۰۱۰ق، محل تألیف: اردبیل، رساله‌ای است در اثبات حقانیت شیعه و این‌که فرقه ناجیه شیعه است و امامت ائمه اطهار(ع) و رد و مطاعن خلفای ثلاث با استفاده از احادیث. به اقوال علمای اهل سنت همچون دوانی و روزبهان شیرازی نظر دارد. دارای فصول و فایده‌ها و لطیفه‌ها و حکایت‌ها و قاعده‌ها که یکی از قاعده‌ها شامل «مناهج» متعدده است، ارشاد و اکمال از عناوین کتاب است و مؤلف از اشعار فارسی درلابه‌لای مطالب بهره می‌برد. تذکر: انجام نسخه با امامت قاضی زاده کرهرودی ش۴۶۳۴ مجلس منطبق است؛ خط: نستعلیق، کا: محمد علی بن مهر علی مقیم، تا: پنج‌شنبه رجب۱۰۶۴ق؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح؛ جلد: گالینگور قهوه‌ای، عطف نقره ای، ۱۲۴گ، ۱۷-۱۸ سطر، اندازه: ۱۳/۵×۱۷/۵سم [ف: ۱-۴۹۴]

۷. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۲۲۵۵/۳

آغاز: ان فی خلق السموات و الارض بدرستی که در آفرینش آسمانها و آنچه در آنست و در آفرینش زمین و آنچه در آنست و اختلاف اللیل و النهار و آمد و شد شب و روز؛ **انجام:** چنانکه در عیون الرضا از حضرت امام رضا علیه السلام آورده اند که لو خلت الارض طرفة عین لساخت الارض باهلها.

چند حدیث و روایت در فضائل اهل بیت طاهرین (ع) است که به

نام شاه طهماسب صفوی (۹۳۰-۹۸۴ ق) در چند «فصل» تألیف شده و در آن از مولی بیدلی و سید رازی سبزواری اشعاری نقل شده است. فهرست مطالب فصول آن چنین است: ۱. بیان آنکه خدای تعالی خلعت هستی بر آدم علیه السلام پوشانید، ۲. بیان آنکه ارواح شیعیان پیش از ملائک مخلوق شده اند و با نور حضرت محمد و آل محمد به تسبیح و تقدیس خدای تعالی بوده‌اند، ۳. بیان آنکه شیعیان پاکند و اصل ایشان پاکست زیرا که ایشان از فضله طینت پاک حضرت محمد و علی علیهما و آلهما الصلوة و السلام مخلوق شده‌اند، ۴. بیان آنکه رافضی چه معنی دارد و بیان بعضی از مناقب شیعه از زبان گوهر نثار حضرت امام جعفر صادق علیه السلام، ۵. بیان آنکه ابراهیم پیغمبر علیه السلام از حق تعالی درخواست که او را از شیعیان آل محمد صلی الله علیه و آله گرداند، ۶. بیان بعضی از مهربانی و شفقت که حضرت رسالت پناه و اهل بیت جلالت با شیعه خود نموده، ۷. بیان فضایل امیرالمؤمنین علی علیه السلام و فضیلت دوستان او؛ ۸. بیان آنکه دوستی اهل بیت و دوستی دوستان ایشان نعمتی است که هیچ نعمت از آن بهتر نخواهد بود، ۹. بیان وفاداری شیعیان، ۱۰. بیان آنکه شیعیان را که دوستان امیرالمؤمنین اند از برای خدا دوست می‌باید داشت، ۱۱. بیان آنکه برآوردن حاجت شیعیان چه مقدار ثواب دارد، ۱۲. بیان آنکه هر که در طریق محبت اهل بیت اطهار و اولاد ابرار ایشان صلوات الله و سلامه علیهم [گام نهاد] از سر تحقیق و راستی قدم اخلاص دست اعتصام بحبل المتین دین استوار ساخته است؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۰۸۸ق؛ جلد: تیماج، مشکی، ۲۹ص (۲۶-۵۴)، ۱۷سطر، اندازه: ۱۰×۲۰سم [ف:۳۵-۲۵۰]

۸. اصفهان؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۴۷۴

شناخته نشده است، عنوان‌های «دلیل سیوم از آیات قرآنی، خاتمه در ذکر وجوه در کتاب واحدی، تتمه در ذکر وجوه مطاعن، بشارت روایات صحیحه معتبره در باب شیعه اثنی عشری» در آن دیده می‌شود؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ کاغذ: سپاهانی [نشریه: ۱۱-۸۸۳]

۹. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۴۱۹۰/۱۰

آغاز: لالی گرانبهای الفاظ و معانی و جواهر ثمینه مضامین و مبانی را نور و بها و آب

رساله کوتاهی است که کاتب به درخواست صاحب جنگ حاجی محمد بیک نوشته و در آن ترجمه چند حدیث را به فارسی درج نموده است؛ بی‌کا، تا: ۲ جمادی الثانی۱۱۱۵ق؛ جلد: کاغذی، ۳گ (۲۲پ-۲۵پ)، اندازه: ۱۲×۲۰سم [ف: ۳۸-۲۵۲]

۱۰. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۰۸۶۶

ناشناخته مؤلف در مقدمه این کتاب آورده که در شهر حیدر آباد هند در عصر سلطان عبدالله قطب شاه معاصر شاه اسماعیل صفوی در مورد امامت حضرت امیرالمؤمنین علی (ع) و ائمه طاهرین (ع) نگاشته است؛ خط: نستعلیق، کا: شیخ ماندگار علی دستجردی ابن محمد طاهر، تا: شنبه ۱۵ رمضان ۱۱۲۵ق؛ فردی برگ‌های آغازین و پایان این کتاب را برداشته و آن را حدیقة الشیعة نام نهاده است، برخی گمان برده‌اند این کتاب تألیف معزالدین اردستانی است، در برگ پایانی این نسخه نام کتاب، اثبات الامامة آمده است، لیکن در مقدمه و در پایان کتاب این نام وجود ندارد [میراث شهاب: س۹ش۲-۵]

۱۱. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه: ۵۳۸۹

آغاز: خود برسانی وجوب حج را و روانه حج شوی؛ **انجام:** جمیع گناهان ایشان را اللهم اغفرلنا ذنوبنا انک انت الغفور الرحیم. (تمت الرسالة بتوفیق الله سبحانه فی ۱۱۲۶).

در اثبات امامت شیعی. و بخش غدیر خم آن پنج باب و یک خاتمه دارد. در آن از قطب راوندی و شیخ طوسی و ابن بابویه سخنانی آورده است؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۱۲۶ق؛ افتادگی: آغاز؛ آغاز باب دوم: در بیان قلیلی از عظمت و جلالت عید غدیر، و روزه داشتن آن، و بعضی از اعمال آن است. بدانکه عید غدیر روز هجدهم ... باب سوم در ثواب روزه داشتن عید غدیر، باب چهارم در بیان غسل روز عید غدیر، باب پنجم فضیلت زیارت حضرت امیر در این روز، محشی با نشان «منه»؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج قهوه‌ای مقوایی، ۱۱۵گ، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۱/۵×۱۸سم [ف: ۳-۱۹۲]

۱۲. تهران؛ مفتاح؛ شماره نسخه: ۱۲۸۹/۲۰

رساله مانندی در ...؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: دوشنبه ۶ محرم ۱۱۸۲ق، جا: فرضه عیزده (بندر ایزده) نور مازندران؛ قطع: بیاضی ربعی [نشریه: ۷-۲۷۶]

۱۳. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه: ۱۹۹۰/۲

آغاز: بسمله، حمدله، بدان که رساله اصول دین نوشتم در مبحث امامت قدری که عاقل را کافی بود دلیل نوشتم خواستم دلیل مرا زیاد نمایم این رساله را نوشتم و مکمل آن رسالم [رساله‌ام] نمودم. آغاز صدر: امامت بدان که شیعه قایلند به آن که هیچ زمانی خالی از حجت خدا از پیغمبر یا امامی نیست؛ **انجام:** که در ارتداد حق است نزد ایشان پس ملاحظه و تأمل نمای. انجام صدر: و این رساله گنجایش طول ندارد و قدری ککه ذکر شد کافیست عاقل را.

رساله‌ای است استدلالی در فضائل امیر مؤمنان علیه السلام و اثبات امامت ان حضرت و فرزندانش و از سوی دیگر ذکر معایب و مثالب برخی از اصحاب. این رساله مکمل رساله شش برگ قبل است که آن هم در امامت و مجهول المؤلف می‌باشد؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: الوان نخودی و فستقی آهار مهره، جلد: اسقاطی، اندازه: ۱۵/۵×۲۰/۵سم [ف: ۵-۳۷۲]

۱۴. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۹۱۵۲

در اثبات امامت حضرت امیرالمؤمنین (ع) و نکوهش مخالفان آن حضرت و مدعیان مقام امامت، که به صورت مناظره‌ای بین قاضی زاده که از ماوراء النهر آمده بود و در محضر شاه عباس صفوی با علماء ایران این مناظره اجرا شده و به دستور شاه، مؤلف این

مناظره را با افزودن مطالب لازم در یک مقدمه و یک خاتمه تدوین کرده است؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: پنج‌شنبه ۸ جمادی الاول ۱۲۴۲ق؛ جلد: تیماج مشکی عطف و حواشی تیماج قهوه‌ای، ۲۱۰گ، ۲۷ سطر، اندازه: ۲۰×۲۹سم [ف: ۲۳-۲۷۹]

۱۵. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۹۱۸۵/۱

بحث‌های مفصلی است در اثبات امامت حضرت امیرالمؤمنین علیه السلام و بطلان خلافت دیگران، گرفته شده از احادیثی که در روایت آنها سنی و شیعه اتفاق دارند با استناد به‌کتاب‌های اهل سنت. مؤلف این کتاب را در حیدر آباد تألیف کرده و به ابوالمظفر عبدالله قطبشاه بوسیله روح الله، تقدیم داشته است. این کتاب مشتمل بر یک مقدمه و بابی دارای دوازده «فصل» و یک «خاتمه» می‌باشد بدین عناوین: مقدمه: در بیان مقصود از لفظ امام، باب: در احقیت و اولویت حضرت امیر به این منصب، فصل ۱. در آنکه نصب امام لطف است، ۲. در آنکه باید امام افضل از رعیت باشد، ۳. طریق تعیین امام، ۴. تعیین امام، ۵. ادله امامت حضرت امیر، ۶. مطاعن و چیزهای منافی امامت، ۷. مطاعن اول، ۸. مطاعن دوم، ۹. مطاعن سوم، ۱۰. احادیث مربوطه به صحابه، ۱۱. قضایا و معجزات حضرت امیر، ۱۲. عدد اوصیاء، خاتمه: در نکت متفرقه؛ خط: نستعلیق، کا: رضا علی بن معصوم ولوکلائی، تا: ۱۲۵۳ق؛ جلد: تیماج مشکی، ۲۹۳گ (۱پ-۲۹۴ر)، ۲۴ سطر، اندازه: ۲۱×۳۴سم [ف: ۲۳-۲۹۸]

۱۶. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: بدون شماره

خط: شکسته نستعلیق، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ در برگ پایانی دو سطر آخر آمده که مؤلف کتاب در روز دهم شوال سال ۱۲۹۳ هجری درگذشته است. با قلم خوردگی بسیار؛ قطع: جیبی [میراث شهاب: س۷ش۱-۲-۳۱]

۱۷. قم؛ مفتی الشیعه؛ شماره نسخه: ۱۰۷

در این نسخه پراکنده‌هایی است از حدیث و تاریخ در فضایل و مناقب و اثبات امامت حضرت امیرالمومنین (ع). آغاز و انجام نسخه افتاده و معلوم نشد که چیست؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۴؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ برگها برنگ سبز؛ ۱۰۰گ، مختلف السطر، اندازه: ۱۶/۵×۲۱سم [ف: ۱۰۶]

۱۸. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه: ۱۳۲۵/۳

آغاز: کل ما یدب علی وجه الارض حلال یعنی هر چه بر روی زمین راه می‌رود خوردنش حلال است؛ **انجام:** و زید بن ارقم روایت می‌کند که کل واحد منهم عن النبی (ص) انه قال یوم غدیر خم من کنت مولاه فعلی مولاه.

بخشی از کتابی است در اثبات امامت و خلافت بلا فصل علی (ع) و اولادش و مطاعن مخالفین. موجودی نسخه، فایده پنجم دانستن طریق تعیین امام و خلیفه (این فایده در پنج برگ است) و فایده ششم اثبات امامت حضرت علی (ع) بی فاصله بعد از رسول (ص). (از این فایده، هشت برگ به جای مانده است.)؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: مقوا عطف میشن مشکی، ۱۴گ (۱۸۹-۲۰۲)، ۳۱ سطر (۱۲×۱۸/۵)، قطع: خشتی، اندازه: ۱۹×۲۵سم [ف: ۴-۱۹۲۴]

۱۹. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۸۷۱۵-۵۸/۱۶۵

آغاز: تا در این اوقات کثیرة البرکات مسکیة النفحات به لطف الهی رساله‌ای در اصول خمسه دین تالیف شده؛ **انجام:** اعطاء خاتمست در رکوع و این حال مسلم خصم است در کمال بعدست مجملا عطف بهر دو معنی رکوع خواه

رساله مفصلی است از یکی از دانشمندان شیعی سده دوازدهم هجری در امامت، مؤلف در آغاز آن اظهار داشته که قبل از این رساله‌ای در اصول خمسه دین نگاشته و از آن زمان در نظرش بوده که رساله‌ای در رد مخالفان وانکسار خواطر متمردان از امامت بنگارد که رساله حاضر است. او این رساله را به یکی از شاهان صفوی (که نامش در برگی بوده که از نسخه افتاده است) تقدیم کرده است. مؤلف در این رساله ایرادات اهل سنت را به شیعیان در موضوع امامت ذکر و پاسخ داده است ولی ترتیب رساله و مباحث آن فنی برگزار نشده است؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ مختصری از آغاز مقدمه افتادگی دارد؛ ۹۷گ، ۱۰ سطر، اندازه: ۹×۱۳سم [ف: ۱-۴۹۳]

۲۰. قزوین؛ امام صادق؛ شماره نسخه: ۱۷۱

آغاز: فصل چهارم در بیان اختصاص حضرت امیر است بحضرت رسول در اخوت و همراز بودن و سایر امور؛ **انجام:** پس حضرت صادق ع فرمود پس برگرد حضرت مهدی ع بسوی کوفه وحق تعالی از آسمان بشکل ...

کتابی در چند «فصل»: فصل ۴. در بیان اختصاص حضرت امیر است، فصل ۵. در بیان آنکه بروایات مستفیضه حق همیشه با علی (ع) است، فصل ۶. بیان افضلیت آن حضرت است، فصل ۷. بیان امامت سایر ائمه (ع) است، فصل ۸ اثبات وجود امام دوازدهم و غیبت آن حضرت است، فصل ۹. اثبات رجعت. در نسخه حاضر از فصل چهارم تا نهم موجود است و سه فصل از اول و مقداری از انتهای نسخه افتادگی دارد؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج سیاه با یک طبله، ۱۶۰گ، ۱۶ سطر [ف: ۱-۴۰]

۲۱. تهران؛ مدارک فرهنگی؛ شماره نسخه: ۱۱۳

آغاز: حضرت اشاره فرمود که صبر کن چون در خطبه فارغ شد رسید که کیستی؛ **انجام:** و قبیح است پس چون می‌توان بود که حق تعالی تکلیف کند و بعد از آن نسخ کند

مطالب کتاب در مورد امامت است که آغاز و انجام آن افتاده است شامل چندین مقصد که کتاب حاضر از مقصد چهارم را داراست در طریق شناختن امام، در بیان بعضی از آیات که دلالت بر امامت و فضیلت حضرت امیر المؤمنین می‌کند، در بیان احادیث متواتره که دلالت می‌کند بر امامت و خلافت و فضیلت و جلالت آن حضرت، اثبات وجود امام دوازدهم و غیبت آن حضرت و غیره؛ خط: شکسته نستعلیق خوب، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام، بین صفحه ۲۲۴و ۲۲۵ افتادگی دارد؛ در

حاشیه تصحیح و جا افتادگی از متن و سرفصلها آورده شده است؛ مهر: «عبده محمد باقر بن عبدالله محمد تقی الموسوی» (بیضی)؛ کاغذ: فرنگی شکری، جلد: مقوایی عطف و گوشه‌ها پارچه قهوه‌ای، ۳۷۳گ، ۱۷ سطر (۱۰/۵×۱۵)، اندازه: ۱۷/۵×۲۱/۵سم [ف:-۱۰۶]

۲۲. مشهد؛ امام هادی؛ شماره نسخه: ۲۱

آغاز: الحمدلله رب العالمین ... اما بعد قول امام علیه السلام من مات و لم یعرف امام زمانه فقد مات میتة الجاهلیة یعنی هر کس بمیرد و امام زمان خود را نشناسد؛ **انجام:** یعنی ای پرودگاری که دلیل قرار داده بذات قدیمه بذات ظاهره خود که عنوان و مرتبه بیان است

هفت مقام را مؤلف با اختصار تنظیم کرده است برای کسانی که می‌خواهند امام را درست بشناسند: مقام نجابت، مقام نقابت، مقام امامت، مقام ارکان، مقام ابواب، مقام معانی، مقام بیان. بنا بگفته مؤلف هر کدام از این مقامها را که شخص طی کند امام را بهتر و با معرفت بیشتر می‌شناسد؛ خط: نسخ معرب، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۸گ، مختلف السطر، اندازه: ۱۱×۱۷/۵سم [ف:۲۰]

۲۳. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۵۶۸۵/۲۲

آغاز: بسمله. در بیان آنکه مذهب امامیه واجب الاتباع است. طایفه امامیه اخذ کرده‌اند مذهب خود را از ائمه معصومین (ص) که مشهور بوده اند بفضل و علم و زهد ایشان ... و اول ایشان حضرت امیرالمؤمنین؛ **انجام:** کلید شناختن آخرت روحانی شناختن حیات و روح است، و چون کلید یافتی آسان بود در گشودن. و الله اعلم. تمت الرسالة بحمدالله و حسن توفیقه.

سرگذشت امامان و معجزات آنها به ترتیب امامت ایشان، و پس از مهدی. عنوان دوم اندر شناختن حق سبحانه عنوان سیوم اندر شناختن دنیا عنوان چهارم اندر شناختن آخرت؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: متن ترمه زرد، حاشیه ترمه سفید، ۱۵گ (۶۱ر–۷۶پ)، ۴۱ سطر، قطع: بیاض رقعی، اندازه: ۹/۸×۲۲سم [ف: ۸–۴۶۰]

۲۴. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۵۸۷۸/۱

رساله مانندی در امامت، ترجمه اخبار شیعی در باره ناصبیان؛ خط: نسخ، کا: ابوالقاسم بن ابی الحسن حسینی، بی‌تا؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی مقوایی، ۱۶ص (۱–۱۶)، ابعاد متن: ۶ ×۱۰، قطع: جیبی، اندازه: ۱۰×۱۵سم [ف: ۱۶–۱۱۹]

۲۵. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۵۱۸/۱

آغاز: بواسطه آنکه از ابی بکر مرویست که أی سماء یظلنی و أی أرض تقلنی اذا قلت بالرأی؛ **انجام:** مرتدین علی أعقابهم منذ فارقتهم و چون ذکی را این قدر کفایت بود اختصار بر همین قدر نمود

در این رساله به روش ادبی ساده در موضوع امامت بر اساس مذهب شیعه بحث می‌نماید و به آیات و احادیث بسیار استشهاد می‌کند؛ خط: نستعلیق زیبا، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز؛ مجدول؛ مهر: «الواثق بالمعبود عبده محمود» (مربع)؛ جلد: تیماج قهوه‌ای بدون مقوا، ۲۸گ (۲ر–۲۹پ)، اندازه: ۱۱×۱۷سم [ف: ۲–۱۲۲]

۲۶. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۹۳۲۳/۴

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ انجام ناتمام؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج تریاکی لایی، ۹گ (۴۰پ–۴۸ر)، ۱۴ سطر (۷×۱۹)، قطع: بغلی، اندازه: ۱۳×۱۹سم [ف: ۱۷–۳۴۷]

● الامامة ؟ (کتاب فی) / کلام و اعتقادات / عربی

al-imāma (k.-un fī)

در اثبات امامت و فضایل اهل بیت (ع) و رد مخالفان.

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۵۴۶/۴ط

آغاز: نثیله و معتلفه و قام معه بنوابیه ... اقول ان تأمل هذا الکلام الشریف الذی هو فوق کلام المخلوق؛ **انجام:** الفصل السابع فی نبذة یسیرة مما ورد من طرق اصحابنا الامامیه ... روی الشیخ رحمه الله فی التهذیب باسناده الی.

شامل هفت «فصل» است؛ خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: ۹۱۸ق؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ترنج، مجدول، ۷۰ص (۱۲۶–۱۹۵)، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۷×۱۳سم [ف: ۲۴/۳–۲۳]

● الامامة (مسالة فی) / کلام و اعتقادات / عربی

al-imāma (masalat-un fī)

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ض۲۱۱۱۱

بی‌کا، تا: قرن ۱۱، قطع: رقعی [اهدائی ف:-۳۵۱]

← امامت امیر المؤمنین ⟵ کاشف الحق

● امامت خاصه / کلام و اعتقادات / فارسی

emāmat-e xāsse

سپهر کاشانی، عباسقلی بن محمد تقی، ۱۲۶۸–۱۳۴۲ قمری

sepehr-e kāšānī, ‘abbās-qolī ebn-e mohammad taqī (1852-1924)

رساله‌ای کوتاه در اثبات امامت و وصایت خاصه که به قول مؤلف توسط خودش استدلال شده و در مقدمه گفته است کسی بدون خواندن کامل دلایل و علل اقدام به تصدیق و تکذیب آن ننماید.

[نسخه‌های منزوی ۸۷۱/۲]

قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه: ۲۰۷۹/۱

آغاز: نخست بباید دانست که دین یزدان هرگز سستی و پستی نگیرد بلکه این نسبت بمتدینین راجع است چه دین و آئین که

اصولش بتوحید و معرفت جبار و قبول رسالت رسول؛ **انجام:** هر کس دارای این نشان ومرد این میدان است بدامنش متوسل شویم و بذیل عطوفتش اتکاای جوئیم و اولو الالباب را بشناسیم و هادی طرق مستقیم را دریابیم
خط: نستعلیق شکسته، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ جلد: مقوا اسلیمی با عطف پارچه، ۵گ، اندازه: ۱۳×۲۱سم [ف مخ: ۱-۲۰۵]

● **امامة الظالم** / تفسیر / عربی

imāmat-uẓ ẓālim

طباطبائی بروجردی، محمد بن عبدالکریم، ق۱۲ قمری

tabātabā'ī borūjerdī, mohammad ebn-e 'abd-ol-karīm (- 18c)

گفتگویی است در آیه «و اذ ابتلی ...» در موضوع امامت با نقل و رد و ایراد در گفته‌های بعضی از مفسران.

آغاز: بسمله، قال الله عزوجل فی سورة البقرة (و إذا ابتلی ابراهیم ربه ...) نقل عن الکشاف أن العامل فی إذ ... الأصل التکلیف ...
انجام: تم ما أردنا ذکره فی هذه الأوراق و الحمد لله أولاً و آخراً و صلی الله علی نبیه المبعوث هادیاً و علی آله الأطهار و ذریته الأخیار، تمت الرسالة الشریفة.

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۲۹۹۷/۵
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۷۹ق؛ مصحح، محشی با عنوان «منه أعلی الله مقامه»که به نقل خود مؤلف می‌باشد؛ کاغذ: فرنگی، ۱۰گ (۱۰۰پ-۱۰۹پ)، ۱۷ سطر (۷/۵×۱۴/۵)، اندازه: ۱۳×۲۱/۵سم [ف: ۳۲-۹۷۱]

۲. قم؛ مؤسسه آیة الله بروجردی؛ شماره نسخه: ۹۹/۴
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: احمد بن علی اکبر بروجردی (حاج احمد خادمی)، تا: ۱۳۵۱ق، به دستور آیة الله حاج آقا حسین طباطبائی بروجردی؛ جلد: تیماج مشکی، ۶گ (۷۷ر-۸۳ر)، اندازه: ۱۷/۵×۲۲سم [ف: ۱-۶۶]

● **امامت علی (ع)** / کلام و اعتقادات / فارسی

emāmat-e 'alī

در بیان امامت علی (ع) و شرح حال و افضلیت او برای امامت و خلافت از دیگران است و ضمناً حاوی اخبار زیادی برای این افضلیت می‌باشد. مشرب نویسنده مشرب صوفیان علاقه‌مند به علی است.

تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۲۱۲۴
آغاز: ای ولی مؤمن چون در معارف تعریفات لسانی و بیانی معطر؛ **انجام:** بعتاب توبیخ داشته باشد هرگز درشان ...
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: محتملاً قرن ۱۱؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ کاغذ: بخارائی، جلد: تیماج مشکی یک‌لا، ۱۲۸گ، ۱۵سطر (۵/۵×۱۳)، اندازه: ۱۱/۵×۱۸سم [ف: ۵-۱۷۷]

● **الامامة الکبری و الخلافة العظمی** / کلام و اعتقادات / عربی

al-imāmat-ul kubrā wa-l xilāfat-ul 'uẓmā

قزوینی، محمد حسن بن محمد باقر،

qazvīnī, mohammad hasan ebn-e mohammad bāqer (-)

رساله‌ای در امامت و این‌که این منصب مخصوص حضرت امیرالمؤمنین و أولاد آن حضرت می‌باشد. در این کتاب به‌طور بسیار مفصل و مستدل با استناد به کتاب‌های اهل سنت، بررسی شده است.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۲۱۲۱
آغاز: المقصد الثالث ... الشرط الاول کون الامام افضل الامة اذ قد تطابق العقل و السمع علی وجوب تقدیم الافضل؛ **انجام:** کیلا یشکو الفقیر من فقره و لایطغی الغنی لغناه.
جلد دوم کتاب و مشتمل است بر مقصد سوم در شرایط امام و خلیفه؛ خط: نسخ، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ مصحح؛ جلد: مقوایی عطف تیماج قهوه‌ای، ۲۰۵گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۶×۲۱سم [ف: ۶-۱۳۳]

● **امامت نامه = ترجمه فالنامه امام رضا** / علوم غریبه / فارسی

emāmat-nāme = t.-ye fāl-nāme-ye emām rezā

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۳۰۳/۳ ط
آغاز: بسمله چنین گوید مترجم این رساله ... که عزیزی استدعا از این قلیل الباع نمود که فارسی گرداند کتابی را که حضرت امام علی بن موسی الرضا صلواة الله و سلامه علیه از جهة مأمون تصنیف فرموده بودند؛ **انجام:** معاش و روضی (کذا) تو خواهد رسید
خط: نستعلیق، کا: محمد حسین بن علی اصغر لاهیجی، تا: قرن ۱۳ [ف: ۲۴/۲-۲۰۱]

● **امامت و خلافت** / کلام و اعتقادات / عربی

emāmat va xelāfat

تهران؛ مؤسسه مطالعات اسلامی؛ شماره نسخه: ۹۰
آغاز: معصیة کبیرة و البیعه طریقا للامامة لما مر انه علیه السلم نص علی امامته نصا جلیا؛ **انجام:** واسلم علی یوم الثلثا عن عبدالله بن

الحتفی قال کان امیرالمومنین ...
نسخه کهنه در علم کلام از بعضی ابناء عامه؛ خط: نسخ پخته، بی‌کا، تا: قرن ۷؛ کاغذ: زرد ضخیم آهار زده، جلد: مقوایی جدید، ۶گ، ۲۳ سطر (۸×۱۱/۵)، اندازه: ۱۲/۵×۱۷سم [ف:-۷۴]

● **الامامة و السیاسة** / کلام و اعتقادات / عربی
al-imāma wa-s sīyāsa

ابن قتیبه، عبدالله بن مسلم، ۲۱۳-۲۷۶ قمری
ebn-e qotayba, ʻabd-ol-lāh ebn-e moslem (829-890)

کتاب مشهوری است در تاریخ اسلام و خلفای راشدین و تاریخ صدر اسلام و خلفا تا مأمون عباسی و آداب ملکداری در حجاز. نام این کتاب در منابع موجود، از ابن قتیبه نیامده و برخی آن را انکار نموده‌اند. از جمله در کتاب «التزویر و الانتحال فی المخطوطات العربیة» در رد این انتساب نوشته‌اند:
۱- در کتاب آمده که مؤلف در دمشق سکونت داشته اما ابن‌قتیبه به جز دینور از بغداد خارج نشده بود.
۲- در کتاب از ابو لیلی نقل قول شده است در حالی که ابو لیلی در سال ۱۴۸ق قاضی کوفه بوده و این یعنی ۶۵ سال پیش از تولد ابن قتیبه.
۳- مؤلف کتاب الامامة و السیاسة خبر فتح اندلس را از زنی نقل می‌کند که آن را به چشم دیده بود ولی فتح اندلس در سال ۹۲ق یعنی حدود ۱۲۰ سال پیش از زندگی ابن قتیبه به وقوع پیوسته بود.
۴- ساخت شهر مراکش در سال ۴۵۴ق در عهد یوسف بن تاشفین سلطان المرابطین صورت گرفت. اما در این کتاب خبر از فتح مراکش به دست موسی بن نصیر در زمان هارون الرشید داده شده است که نه با زمان زندگی قتیبه سازگار است و نه با واقعیات تاریخی.
۵- مؤلف الامامة و السیاسة از دو تن از بزرگان مصر بسیار روایت می‌کند، ولی ما می‌دانیم که او هیچ گاه به مصر نرفته بود.
۶- اغلاط و اشتباهات فاحشی هم در کتاب دیده می‌شود که با دقت و روش ابن قتیبه سازگار نیست. مثلا ابو العباس و سفاح دو شخصیت مختلف دانسته شده اند و یا آن که هارون الرشید و مأمون را ولی عهد خود ساخت و از این دست معجولات.
در برخی از کتاب‌های تراجم در ضمن ترجمه ابن قتیبه، از کتاب «الامامة و السیاسة» وی نام برده‌اند، از جمله کتاب اتحاف الوری، تالیف نجم الدین عمر بن فهد مکی که به نام کتاب تصریح نموده است.
آغاز: بسمله، قال ابو محمد عبدالله بن مسلم بن قتیبة نفتتح کلامنا بحمدالله و نقدس نادینا بذکره
انجام: فشد وثاقه و جلسه و اشاره الی امه لما اعانته فهرب محمد من بین یدیه فبعث فی طلبه فأخذ و قتل و الله اعلم
چاپ: تحقیق طه محمد الزینی، قاهرة، مؤسسة الحلبی و شرکاه، الطبعة الاولی، جزءان، ۱۹۶۷م
[معجم المطبوعات ۱/۲۱۱-۲۱۲؛ ذخائر التراث العربی الاسلامی ۱/۲۱۰؛ یادداشتهای قزوینی ۱/۱۰۹]

۱. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۱/۱۳۰۶
آغاز: الحمدلله الذی اکرمنا لمعرفته و توحیده و ارشدنا الی تقدیسه و تمجیده وثبتنا علی هدایته و تسدیده
نسخه اصل: کتابخانه فیض الله افندی-استانبول ۱۱۷۲. نسخه حاضر با آنچه به نام «الامامة و السیاسة او تاریخ الخلفاء» چاپ شده و تا خلافت رشید عباسی را داراست اختلاف کلی دارد و درباره مؤلف آنها باید تحقیق شود؛ خط: نسخ، کا: عمر بن محمد بن ابراهیم بن عبد الله واسطی، تا: شنبه ۹ جنادی الاول ۶۵۲ق؛ ۳۴۹ص (۱-۳۴۹) [عکسی ف: ۴-۱۲۷]

۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۴۶۳۴/۲
آغازو انجام: برابر
خط: نسخ، کا: محمد باقر بهاری همدانی (بخش نونویس)، تا: حدود قرن ۱۰ و ۱۳۱۳ق (بخش نونویس)، جا: نجف اشرف (بخش نونویس)؛ ترقیمه: «کتب ذا العبد العاصی، محمد باقر البهاری الهمدانی، بیده الجانی اکمالا لنسخة من نسخة، تاریخها یوم الخمیس ثانی عشر شوال سنة تسع و سبعین و تسعمائة فی مجالس، آخرها ثامن عشر ربیع الثانی سنة ثلاث عشرة و ثلاث مائة بعد الالف فی الغری الغراء، حامدا مصلیا مسلما ۱۳۱۳هـ»، مصحح، محشی، بخشی از آغاز نسخه از سوی مرحوم آیت الله حاج شیخ محمد باقر بهاری همدانی کتابت شده، این کتاب و رساله قبل را (ابن القتیبة و کتابه ...) آن مرحوم در یک جلد قرار داده است؛ کاغذ: شرقی و فرنگی، جلد: کاغذی ابر و باد با مقوا، عطف و مغزی‌ها تیماج قرمز، ۲۱۲گ، ۲۵ سطر(۹×۱۷، اندازه: ۱۳/۵×۲۱سم [ف: ۳۷-۶۶]

۳. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۲۴۳۵
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: جمعه ۲۲ شعبان ۱۰۰۷ق؛ مصحح، محشی، وقفنامه کتاب از «ملا شریف شروانی»، یادداشتی از «محمد بن خلیل خالدی» با عنوان کاتبه که ظاهراً نسخه به خط اوست؛ تملک: «محمد هبة الله بن عبدالغفار» و«محمد خالدی»؛ جلد: تیماج قهوه‌ای ضربی دورو عطف تیماج مشکی، جلد پشت افتاده، ۳۲۵گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱/۵سم [محدث ارموی مخ: ۱-۱۸۲]

۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۷۸۹۹
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: احسان بن محمد بن آقا ... مدرس حنفی، تا: چهارشنبه رمضان ۱۰۲۴ق؛ با سرلوح مزدوج مرصع، با دو کتیبه، مجدول، مصحح، در ابتدا یادداشتی از مالک نسخه در ترجمه ابن قتیبه، ابتدای نسخه ۶ برگ از کتاب سبائک الذهبان و فیش‌های آن به اشتباه صحافی شده است ۲ر-۸پ؛ اهدایی: رهبری، دی

۱۳۸۰؛ کاغذ: نخودی لمینه شده، جلد: مقوا، عطف و گوشه میشن سبز، ۱۹۲گ، ۲۹ سطر، اندازه: ۱۵×۲۵سم [اهدائی ف: ۸-۳۶۲]

۵. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۱۴۰۶

هر دو جزء کتاب در یک مجلد؛ خط: نسخ، بی کا، تا: قرن ۱۲؛ در صفحه عنوان چند سطری درباره شناساندن این کتاب آمده و کسی نوشته که خط میرداماد است؛ کاغذ: فرنگی، جلد: سرخ ضربی مقوایی، ۲۴۲گ، ۲۱ سطر (۵×۱۵)، اندازه: ۱۲×۲۳سم [ف: ۸-۸۴]

۶. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۴۱۷۳

آغاز: برابر؛ **انجام:** نعم المولی و نعم النصیر.

جزء اول؛ خط: نسخ، کا: عبدالکافی سبزواری، تا: ۱۴ رجب۱۲۳۳ق؛ واقف: حاج عماد فهرستی، تیرماه ۱۳۱۰؛ کاغذ: سفید فرنگی، جلد: تیماج ضربی عنابی، ۱۷۲گ، ۱۵ سطر (۷/۵×۱۴)، اندازه: ۱۴×۲۱/۴سم [ف: ۷-۱۴]

۷. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۴۶۵

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی کا، تا: ۱۲۴۱ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی مقوایی،۱۰۸گ،۲۱سطر(۹×۱۶/۵)، اندازه: ۱۶×۲۶سم [ف: ۷-۳۸۹]

۸. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۸۶۳ ط

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی کا، تا: ۱۲۴۱ق؛ یادداشت دیگری است مورخ ۱۳۰۲ که به غلط این نسخه را عیون الاخبار نامیده است، ذیل نسخه یادداشت مقابله و تملک نسخه است به خط سید محمد طباطبایی سنگلجی مورخ ۲۷ جمادی الثانی ۱۳۳۱؛ کاغذ: فرنگی آهار مهره، جلد: تیماج مشکی با ترنج و نیم ترنج با نقش گل و بوته و حاشیه منگنه، ۱۲۵گ، ۲۱ سطر، قطع: وزیری، اندازه: ۱۶×۲۶/۵سم [ف: ۲۴/۲-۵۰]

● امامت و نفی خلافت خلفا / کلام و اعتقادات / فارسی

emāmat va nafy-e xelāfat-e xolafā

لاهیجی، عبدالقادر بن محمد حسین، -۱۱۲۶ قمری

lāhījī, 'abd-ol-qāder ebn-e mohammad hoseyn (- 1714)

زمان تالیف: ۱۱۰۶ق

رساله‌ای است در امامت با بیان ادله عقلی و نقلی در یک «مقدمه» و سه «مقاله» و یک «خاتمه»: مقدمه دارای سه «مطلب»: اول در تعریف خلافت، دوم: در تحقیق اجماع، سوم: در خبر متواتر؛ مقاله ۱. دارای سه «فصل» و یک «تذنیب»: اول. ابطال خلافت ابوبکر، دوم. ابطال خلافت عمر، سوم. ابطال خلافت عثمان، تذنیب: در رد ادله مخالفین بر خلافت؛ مقاله ۲. ذکر خلافت علی بن ابی طالب در سه «فصل» و یک «تتمیم»: اول. ذکر ادله عقلی، دوم. ذکر نصوص الهی برین مطلب، سوم. اخبار حضرت رسول، تتمیم: وجه تقاعد امیر المومنین؛ مقاله ۳. اثبات خلافت سائر ائمه در سه «فصل» و یک «خاتمه» و یک «تکمیل»: اول. ذکر ادله عقلی، دوم. ذکر نصوص، سوم. ایراد ادله تفصیلیه، در ابطال مذاهب غیر اثنی عشریه، خاتمه: در ذکر فضائل امیرالمومنین.

آغاز: بسمله، افتتاح کلام بحمد مالک الرقابی سزاست که موائد عوائد ...

۱. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۲۲۰۳

آغاز: برابر؛ **انجام:** سیما ابی بکر ثم عمر ثم عثمن و من ... .

خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، تا: پنج‌شنبه ۱۰ شعبان ۱۱۰۶ق؛ با سرلوح مذهب؛ کاغذ: ترمه، جلد: تیماج، مشکی، مقوایی، ۱۴۵گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۲×۲۰/۵سم [ف: ۵-۲۸۹]

۲. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۶۶۳-۴/۱۳۳

آغاز: فصل سیم در نفی خلافت عثمان علیه النیران است و در آن نیز دوازده دلیل مذکور است دلیل اول آنکه عثمان رد قول رسول خدا نموده؛ **انجام:** حضرت رسول الله (ع) فرمود که علی خیر البشر فمن ابی فقد کفر فلنختم الرسالة بحمدالله وصلوة نبیة و آله ولعن اعدائه واعداء نبیه وآله سیما ابی بکر وعمر وعثمان ومن ولاهم ...

از فصل سیم در نفی خلافت عثمان تا آخر؛ خط: نستعلیق، کا: محمد صفی بن محمد رحیم کرمانی، تا: پنج‌شنبه ۵ ذیحجه ۱۱۲۶ق؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح؛ جلد: گالینگور سرمه‌ای، عطف تیماج قهوه‌ای، ۱۰۴گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۱×۲۰سم [ف: ۱-۴۹۴]

← امام رضا ≻ احوال ثامن الائمة

← امام رضا ≻ احوال امام رضا علیه السلام

● امامزادگان شهر ری / تاریخ / فارسی

emāmzādegān-e šahr-e rey

بروجردی طهرانی، محمد حسین، ق۱۳ قمری

borūjerdī tehrānī, mohammad hoseyn (- 19c)

اهداء به: فتحعلی شاه

دومین بار که مؤلف به زیارت حضرت امام رضا (ع) موفق شد، در مراجعت به زیارت امام زاده عبدالعظیم رفت و ضمناً قبر زبیده خواتون را زیارت کرده و چون آنجا را رو به خرابی دید مشغول تعمیر آن شده و این تاریخ را نگاشت در صحت انتساب این قبر و داستان آمدن زبیده با مادرش شهربانو به ری و چگونگی عروسی این بانو با قاسم بن الحسن. این تاریخ شامل پاره‌ای از تاریخ ری و عده‌ای از امامزادگان این ناحیه و تهران نیز می‌باشد.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۶۳۹۱

آغاز: زمان برازنده رایات شوکت و شان شهریار و الاتبار و شهنشاه بلند اقتدار؛ **انجام:** عروس قاسمم نامم زبیده ×× فلک خان

مرا درری کشیده
خط:نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز؛ جلد: مقوایی عطف پارچه قهوه‌ای، ۷۳گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۴×۲۰/۵سم [ف: ۱۶–۳۴۷]

● **امامزادگان شهر ری = مقالات در امام زاده‌های ری** / تاریخ / فارسی
emāmzādegān-e šahr-e rey = maqālāt dar emām-zāde-hā-ye rey

طباطبائی، محمد صادق، ق۱۴ قمری
tabātabā'ī, mohammad sādeq (- 20c)

در دو «مطلب» و یک «خاتمه».

تهران؛ مهدوی؛ شماره نسخه: ۱۳۵

خط: نستعلیق، کا: حیدرعلی ثریا محرر شرعیات، تا: ۷ رجب ۱۲۹۶ق، برای مستوفی الممالک [نشریه: ۲–۱۳۱]

● **امام زاده‌ها** / تاریخ معصومین / فارسی
emām-zāde-hā

کرمانی، محمد کریم بن ابراهیم، ۱۲۲۵–۱۲۸۸ قمری
kermānī, mohammad karīm ebn-e ebrāhīm (1810-1871)

شامل مقدمه‌ای در باب شهادت علی اکبر، ولادت حضرت رسول و مدح ایشان، ذکر احوالات و شهادت علی اصغر (ع)، مقدمه و احوالات حضرت قاسم (ع)، وفات سکینه (س)، مرثیه خواندن حضرت آدم و اشاره به وداع حضرت حسین(ع)

تهران؛ مدارک فرهنگی؛ شماره نسخه: ۱۱۷/۴

آغاز: بسمله ... مقدمه جناب علی اکبر و شهادتش است که در یک مجلس خوانده شده؛ **انجام:** و گریبان ردا چاک کردند حضرت فرمودند: مهلاً یا بنت المرتضی ان البکاء العویل
خط: شکسته نستعلیق خوب، کا: محمود بن معصوم مرندی، بی‌تا؛ با یادداشتی با این مضمون: «بسم الله و بالله و تصحیح شد محل مهر حاجی زین العابدین خان و محل مهر محمد بن کریم»؛ کاغذ: فرنگی مایل به حنایی، جلد: گالینگور سرمه‌ای، ۲۱گ (۱۷۹ر–۱۹۹پ)، اندازه: ۱۳/۸×۲۲سم [ف:–۱۱۱]

● **الامام لا یاکل الحرام جهلا و اشتباها** / کلام و اعتقادات / عربی
al-imām lā yakul al-ḥarām jahl-an waištibāh-an

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۷۲۰۶/۵

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۴۸ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج قهوه‌ای ضربی مقوایی، ۹گ (۷۷پ–۸۶پ)، قطع: ربعی، اندازه: ۱۱×۱۶سم [ف: ۱۶–۴۸۷]

● **امامیه (ترجمه)** / خوابگزاری / فارسی
emāmīye (t.)

علی بن محمد
'alī ebn-e mohammad

فال‌نامه‌ای است که به صورتی دیگر در فال‌نامه سلطانی نیز دیده می‌شود و دارای یک دایره بزرگ شامل نام مرغان و حروف تهجی و ده دایره کوچک (۶ و ۴تایی) شامل فهرست خواسته‌ها. نویسنده این ترجمه در دیباچه می‌گوید: «گوید مترجم این رساله و مؤلف این مقاله علی بن محمد ... عزیزی استدعا نمود که به فارسی ترجمه نماید کتابی را که امام ... ابوالحسن علی بن موسی الرضا (ع) جهة مأمون الرشید تصنیف کرده بود و آن چنان بود که ... به امام گفت کتابی می‌خواهم ... چنانچه احتیاج به تقویم و کتب دیگر نیفتد و آن حضرت این کتابرا [املاء] فرموده و به امامیه نام نهاد و آن را از لفظ عربی به فارسی گردانیدم»

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۵۶۸۹/۲

آغاز: بسمله بعد از حمد و سپاس حضرت ایزد که مبدع کل است
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۱۸۰ق؛ کاغذ: ترکی سفید و ضخیم، جلد: تیماج یشمی، ۳ص (۳۵۴–۳۵۷)، ۲۵ سطر، قطع: خشتی، اندازه: ۱۶×۲۱/۵سم [ف: ۱۷–۱۴۱]

● **الامامیة** / کلام و اعتقادات / فارسی
al-imāmīya

رساله‌ای در قضا و قدر با پرسشی که عربی از امیرمؤمنان درباره جنگ صفین و قضا و قدر کرده که از کافی نقل شده، سپس به معاد جسمانی پرداخته شده است.

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۱۰۱۸/۲

آغاز: رساله قضا و قدر فی الکافی عن علی بن محمد عن سهل بن زیاد و اسحاق بن محمد النخعی؛ **انجام:** هر گوهری از آنها جزئی قرابر داده بعد از آن طلب کن تا بشتاب آیند فلیتامل. تمت الرسالة الامامیة.
خط: تعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ ۶گ (۱۲۶پ–۱۳۱ر) [ف: ۳–۵۳۹]

● **امامیه** / شعر / فارسی
emāmīye

آذری طوسی، حمزة بن علی، ۷۸۴–۸۶۶ قمری
āzarī tūsī, hamzat-ebn-e 'alī (1383-1462)

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۱۳۱۸–ف و ۱۳۱۹–ف

نسخه اصل: پاریس S. P. 781 (بلوشه ش ۱۹۷۱). به رسم کتابخانه

الغ بیک؛ بی کا، تا: ربیع الاول ۸۹۲ق [فیلمها ف: ۱-۵۹۳]

● **امامیه** / رمل / فارسی

emāmīye

رساله‌ای در فالگیری و رمل، با دایره‌های آن. نام کتاب در پایان آن یاد شده و در نسخه زیر، از امام رضا دانسته شده است. فال‌ها به نام: طاوس، کلک، عقعق، کرکس، قبره، باز، طوطی، کبوتر، غراب، شاهین، غذاف، شبپره، و رستان، عصفور، کلنگ، هدهد، خروس، پاشه، چرغ، عقاب، بط، تذور، شتر مرغ.

تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه: ۵۷۹۱/۶

انجام: بمراد دل برسی بحسب دلخواه، درین انبازی سعی کن که فائده تمام دارد، تمت الرسالة المسمی بامامیه از تصنیف امام ... الرضا ابوالحسن علی بن موسی الرضا ... فی ید ... حاجی ملک محمد نصیر در قریه کاشان به تاریخ شب ۴ رمضان.

کا: حاج ملک محمد نصیر، تا: ۴ رمضان۱۰۴۹ق، جا: کاشان؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: مقوا، ۸گ (۳۱پ-۳۸ر)، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف: ۳-۱۹۲]

● **امانات** / عرفان و تصوف / فارسی

amānāt

نعمة الله ولی، نعمة الله بن عبدالله، ۷۳۰؟-۸۳۴ قمری
ne‘mat-ol-lāh-e valī, ne‘mat-ol-lāh ebn-e ‘abd-ol-lāh (1330-1431)

با عنوان‌های «امانت» به نظم و نثر، در مراتب نفس انسانی.
آغاز: الحمد لله الذی نور عیون اعیاننا بانوار تجلیات ذاته و صفاته ... سخنی بس لطیف خواهم گفت
[فهرستواره منزوی ۱۰۹/۷]

۱. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۱۴۶۴/۷

خط: نستعلیق، بی کا، تا: ۱۱۳۴ق؛ کاغذ: فرنگی، ۴ص (۵۷-۶۱)، ۱۷ سطر، اندازه: ۹/۵×۱۹سم [ف: ۳-۵۲۱]

۲. تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه: ۵۷۳/۲

در فهرست با عنوان «امانت الله»؛ خط: نستعلیق، بی کا، تا: ۵ رجب ۱۱۹۴ق، جا: اصفهان؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج سرخ ضربی مقوایی، ۱۳گ (۱۴پ-۲۶پ)، ۱۳ سطر (۵/۵×۱۱/۵)، اندازه: ۱۰×۱۶سم [ف: ۳۳۳]

۳. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۴۲۶۲/۵۶

خط: نستعلیق، کا: میرغلام محی الدین، بی‌تا؛ کاغذ: ترمه، جلد: رویه میشن قهوه‌ای ضربی، ۳گ (۳۱۸پ-۳۲۱ر)، اندازه: ۱۷×۲۵سم [ف: ۴-۶۷۶]

● **امانات الهی** / مواعظ / فارسی

amānāt-e elāhī

مؤلف در ابتدا از امانت‌های الهی که از طرف خداوند متعال به انسان سپرده شده صحبت نموده و در مقام توضیح و مثال قوای روحی و نفسانی انسانی، قوه عقلانی، قوه خواب، قوه شهوانیه، قوه غضبه، صفات نفس، گریه و خنده، قوه ناطقه، قوه متحرکه را توضیح داده و اورا از معصیت بازمی‌دارد و تشویق به ادای امانت و رسیدن بمقام خلیفة الهی می‌نماید.
آغاز: حمد واحدیرا که منزهست از غیر و مقیدات به نظیر و نظر بی نظیر ... بدانکه این مختصریست در مراتب دویم که نفوس انسانیت در مصباح ارواح الاصول بدانکه درین مراتب امانت الله بصفات قوتهای انسانی
انجام: به این واسطه انسانرا خلیفة الله خوانند چون در این امانت‌داری ... بیرون آید خلیفه اخلف باشد و اگر چنانچه خامل گردد لعنت الله را هدف بود والسلم

همانند:

۱. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه: ۲۸۶۲/۲

آغازو انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: محمد مسیح بن محمدمومن همدانی، تا: قرن ۱۱، جا: اصفهان؛ مجدول؛ ۶گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۲×۱۹سم [ف مخ: ۱-۲۰۶]

۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۰۲۱۶/۵

آغاز و انجام: برابر

خط: معتاد، کا: علی اکبر و آقا محمد ابراهیم، تا: ۱۲۷۶-۱۲۷۷ق؛ مجدول زرین؛ جلد: تیماج جگری، ۱۰ص (۱۸۰-۱۸۹)، ۱۵سطر، اندازه: ۱۳×۲۲سم [ف: ۳۲-۲۵۸]

۳. قم؛ دارالحدیث؛ شماره نسخه: ۲۲۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** سیاه نامه چند ار کنند جامه کبود ×× تو آب دیده عقیقی و چهره کاهی کن / ز کنج خلوت تاریک رخ مهتاب عماد ×× وطن چو مردمک دیده در سیاهی کن. تمت الرساله.

خط:شکسته نستعلیق،کا:محمود بن عبدالعلی بیک قراگوزلو طایفه حاجیلو، تا: ۱۲۸۳ق؛ ۵گ (۲۰۲پ-۲۰۶پ)، ۱۵سطر [ف:-۲۳۱]

۴. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه: ۶۴۰۹/۲

آغاز: حمد می‌گویم واحدی را که منزه است ×× از غیر و مقید بنظر و نظر بی نظر؛ **انجام:** برابر

خط: نستعلیق ریز، بی کا، بی‌تا؛ ۲گ (۲۳ر-۲۵ر) [ف: ۵-۱۵]

← امانات (رساله) ← انیس العارفین
← امانات (رساله) ← اجزای مرکبه ساعت
← امان الاخطار ← الامان من اخطار الاسفار و الازمان

● **امان البلیة** / علوم غریبه / فارسی

amān-ol balīyya

قاجار، امان الله بن فتحعلی شاه، ق۱۳ قمری

qājār, amān-ol-lāh ebn-e fath-'alī šāh (- 19c)

تاریخ تألیف: محتملا ۱۲۸۵ق

نویسنده، که فرزند فتحعلی شاه است، می‌گوید: «در سال ۱۲۸۴ق در تهران وبای سختی آمد و من که به بعضی طلسمات و ختوم و ادعیه واقف بودم توانستم بدان وسیله فرزندان و اهل و عیال خود را حفظ نمایم. پس از ختم و با بعضی از دوستان از من خواستند تا رساله‌ای در این باب بپردازم، من محض برآوردن خواهش ایشان این رساله را در یک «باب» و یک «خاتمه» پرداختم که در آن‌ها عمده مطالب این طلسمات و ختوم آمده است.»

تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۶۶۵

آغاز: بسمله، الحمدلله الذی اذهب عنا الحزن ان ربنا الغفور شکور؛ **انجام:** و ارحمنا برحمتک یا ارحم الراحمین. التماس دعا از ناظران و عاملان دارم و السلام.

خط: نسخ، کاتب = مؤلف، تا: محتملاً ۱۲۸۵ق، جا: تهران؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج قرمز یک‌لا، ۳۲گ، ۱۳ سطر (۵/۵×۱۱)، اندازه: ۱۱×۱۷سم [ف: ۲-۱۶۶]

← امانت ← انیس العارفین

← امانت الله ← امانات

● **امانت (فوائدی در)** / متفرقه

amānat (favā'edī dar)

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۶۷۱۰/۵۱

از شرح التقدمة میرداماد و کتب دیگر؛ خط: نستعلیق ریز، کا: نصیرالدین محمد رضوی شاگرد آقا حسین خوانساری، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج حنایی مقوایی درون سرخ با لولا، ۲گ (۱۲۸پ-۱۳۰پ)، ۴۲ سطر (۱۳×۲۳)، قطع: رحلی، اندازه: ۲۰×۳۱سم [ف: ۱۶-۳۴۱]

● **امانت الهی = تفسیر آیه امانت** / تفسیر / فارسی

amānat-e elāhī = tafsīr-e āye amānat

میرداماد، محمد باقر بن محمد، -۱۰۴۱ ؟ قمری

mīrdāmād, mohammad bāqer ebn-e mohammad (-1632)

اهداء به: نواب قورچی باشی همدانی صفوی

تاریخ تألیف: جمادی الاول ۱۰۳۹ق؛ محل تألیف: همدان

رساله‌ای است مختصر در تفسیر آیه شریفه «انا عرضنا الامانة ...» و بیان مقصود از امانت با اشاره به اختلاف مفسران در معنی آن. به گفته الذریعه (۳۴۵/۲) این رساله برای نواب قوشچی باشی همدانی صفوی هنگامی که در موکب سلطان در شیراز بوده، نگاشته شده است. در پایان آن از تألیفات خویش: قبسات، حاشیة صحیفه سجادیه کتاب الرواشح سماویه و کتاب سدرة المنتهی فی تفسیر القرآن و نیز از رساله مکانا علیا که آن را نیز در همدان نوشته نام می‌برد.

آغاز: قال الله العظیم سبحانه و علا و تعاظم و تعالی فی تنزیله الکریم و قرانه الحکیم: انا عرضنا الامانة ... بتحقیق که ما عرض کردیم امانت

انجام: ایده الله سبحانه بمنه و تاییده و سدده بتوفیقه و تسدیده رقم تحریر و تصویر پذیرفت

چاپ: تهران، سنگی، ۱۳۱۵ق، رقعی کوچک، ۱۶ص (صص۹۸-۱۱۳)

[الذریعة ۳۴۵/۲؛ معجم المؤلفین ۹۳/۹]

۱. خوی؛ نمازی؛ شماره نسخه: ۸۴۷/۳۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** که همانا احدی را مزیدی به آن میسر و مقدر نبوده باشد. ذلک فضل الله یؤیته من یشاء و الله ذوالفضل العظیم و این رساله ماناً علیا در اردوی موکب همایون شاهی ... در قصبه همدان حسب الالتماس نواب خانی قورچی باشی صفوی ... تصویر پذیرفت ... فی شهر جمادی الاولی لعام ۱۰۳۹ بهجرة المقدسة المبارکة حامداً مصلیاً

خط: نسخ، کا: علی اکبر، تا: ۱۰۹۱ تا ۱۰۹۲ق؛ مجدول؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۵گ (۴۹ر-۵۴ر حاشیه)، اندازه: ۱۰×۱۷سم [میراث اسلامی: دفتر نهم-۱۰۱]

۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۱۲۷۶/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق زیبا، کا: محمد بدیع بن محمد صادق بن ملا علی الموتی، تا: حدود۱۱۲۱ق؛ واقف: حاج میرزا مفید شیخ الاسلام قزوین، سال ۱۲۸۲ق؛ مصحح؛ کاغذ: شرقی، ۷گ (۱-۷)، اندازه: ۶×۱۲سم [ف: ۲۸-۴۱۲]

۳. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۱۶۰۴/۴

آغاز: برابر؛ **انجام:** در همدان رقم تحریر و رسم تسوید پذیرفت

خط: نستعلیق، کا: علی (اکبر) بن محمد رضی تفریشی، تا: شب سه‌شنبه ۱۳ شوال ۱۲۹۱ق، جا: زنجان؛ جلد: تیماج قهوه‌ای بدون مقوا، ۶گ (۱۴۱ر-۱۴۶ر)، اندازه: ۱۱×۱۷/۵سم [ف: ۵-۱۲]

۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۲۲۴/۲-طباطبائی

آغاز: برابر؛ **انجام:** و نسخ تحقیق ابن احادیث شریفه و سبیل توفیق ... مناطیق و مدالیل آنها را مشروحاً ... در قبس تاسع و عاشر قبسات و در حواشی زبور آل محمد ... و در رواشح سماویه و در سدرة المنتهی بر وجهی آورده ام ... و بعون و عصمت الهی ... و این رساله امانت الهیه و رساله مکانا علیا در قصبه همدان رقم

تحریر و روسم تسوید پذیرفت و کتب مسؤلا بیمناه ... محمدبن محمد یدعی باقر الداماد الحسینی ... ۱۰۳۹ من الهجرة المبارکه
بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: اصفهانی آهار مهره، جلد: تیماج مشکی، ۴گ (۲۹ر-۳۲پ)، قطع: رقعی، اندازه: ۱۰/۵×۱۶سم [ف: ۲۳-۷۸۶]

۵. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۲۸۵۹/۲۸

آغاز: برابر؛ **انجام:** این رساله امانت الهیه و رساله مکاناً علیا ... محمد بن محمد یدعی باقر الداماد الحسینی ... فی شیراز شهر جمادی الاولی لعام ۱۰۳۹ ... نسخت ... عن خطه الشریف ... و جمیع المؤمنین.
خط:نسخ و نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: سفید و زرد، جلد: تیماج مشکی یک‌لا، ۷ص (۸۹-۹۵)، اندازه: ۸×۱۸سم [ف: ۱۰-۱۹۸]

● **امانت نامه** / فارسی

amānat-nāme

سید اسحاق

seyyed eshāq

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۱۰۵۹/۷-ف

نسخه اصل: واتیکان ش ۱۴۰ فارسی (فهرست رسی ص ۱۴۱)؛ بی‌کا، بی‌تا [فیلمها ف: ۱-۵۶۲]

● **امان التواریخ** / تاریخ / فارسی

amān-ot tavārīx

ایرانی، عبدالمحمد، ۱۲۵۰-۱۳۱۴ قمری

īrānī, ‘abd-ol-mohammad (1835-1897)

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۵۷۵۶-ف

نسخه اصل: مصر. جلد ۷؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ با چندین تقریظ به فارسی و ترکی از ایرانی و افغانی و اوزبک به فارسی و ترکی چاپ سنگی [فیلمها ف: ۳-۱۸۰]

● **امان الخائفین من امة سید المرسلین** / حدیث / عربی

amān-ul xā’ifīn min ummat-i sayyid-il mursalīn

ابن حجة، تقی الدین بن علی، ۷۶۷-۸۳۷ قمری

ebn-e hejja, taqī-yod-dīn ebn-e ‘alī (1366-1434)

رساله کوتاهی است مشتمل بر مجموعه‌ای از روایات عامه در فضیلت پیغمبر اکرم (ص) بر سایر انبیا به ویژه از حیث مقام شفاعت و روایاتی در فضیلت امت محمد (ص) بر سایر امم و فضایل برخی از اصحاب آن حضرت.
[کشف الظنون ۱۶۶/۱؛ هدیة العارفین ۷۳۱/۱]

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۴۰۹۸/۱

آغاز: أأسلتم فلن اسلموا فقد اهتدوا و ان تولوا فانما علیك البلاغ ... و بعد فانی ما سمیت کتابی هذا بامان الخائفین من امة سید المرسلین الا لا علم؛ **انجام:** و مزیتها صلی الله علیه و سلم فانه هو الذی اعرب عن نصب ... بهذا التمییز حتی اقرت لها سایر الامم بالتعجیز فمن ذلك ...
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۹؛ افتادگی: انجام؛ مصحح؛ کاغذ: شرقی، ۱۶ (۱پ-۱۶پ)، ۲۱ سطر، اندازه: ۹×۱۳سم [ف: ۳۵-۶۰۸]

● **أمان المخوفة فی أعمال مساجد الکوفة** / دعا / عربی

’amān-ul maxūfa fī a‘māl-i masājid-il kūfa

استرآبادی، محمد جعفر بن سیف الدین، ۱۱۹۸-۱۲۶۳ قمری

estarābādī, mohammad ja‘far ebn-e sayf-od-dīn (1784-1847)

رساله‌ای در اعمال عبادی مسجد کوفه که بنا داشته روایت‌های مختلف را به طور صحیح جمع کند دارای پنج «مطلب»: ۱. اعمال المسجد الاعظم؛ ۲. کیفیة زیارة مسلم و هانی و بیت امیرالمؤمنین؛ ۳. زیارة نبی الله یونس؛ ۴. اعمال مسجد السهلة؛ ۵. اعمال سائر مساجد الکوفة

آغاز: الحمدلله علی نواله ... اما بعد فیقول خادم بساتین ... محمد جعفر الاسترآبادی انه لما کان من الاعمال المقربة الی الله تعالی المسجد الاعظم المشهور بمسجد الکوفة و سائر المساجد الواقعة فیها کمسجد السهلة و ما فی حکمها و کان بیانها علی وجه الاختلاف و الشتات اردت ان اجمع فی هذه الرسالة ما یوجب سهولة امرها ففیها مطالب

انجام: و منهم کمیل ابن زیاد علی ما یحکی تقرؤ هذا ... اهل بیته الطاهرین ... باطناً و ظاهراً و سلم تسلیما کثیراً، حسبنا الله و نعم الوکیل

چاپ: با تحقیق فارس حسون کریم، ضمن میراث حدیث شیعه، دفتر هیجدهم، قم، مؤسسه فرهنگی دار الحدیث، ۱۳۸۷ش
[أعیان الشیعة ۲۰۵/۹؛ الذریعة ۲۴۷/۲]

۱. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۲۲۵۸/۱

آغازو انجام: برابر
خط:نسخ، بی‌کا، تا: پایان قرن ۱۳؛ ۵۵گ (۱-۵۵ر) [ف: ۱۱-۶۶۵]

۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۲۰۷۹/۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** حتی أنه لیرکب فیها کل لیلة جمعة سبعون ألف فرح حرام و لایزال هذا المسجد معموراً فاذا خربوه ... ناتمام.
خط: نسخ خوش، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ مصحح، نسخه‌بدلها با عبارت «خ ل»؛ کاغذ: فرنگی آهار مهره، جلد: تیماج زرشکی مجدول یک‌لا، ۵۱گ (۴۷-۹۷)، ۱۱ سطر (۷×۱۳)، اندازه: ۱۳×۲۰سم [ف: ۳۰-۴۹۴]

۳. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۷۰۳/۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** قال هذا موضع رأس جدی الحسین و ضعوه

ههنا و فی بعض کتب الادعیة و الزیارة زیادة..
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ جلد: مقوایی عطف تیماج قهوه‌ای، ۴۹گ (۱پ-۴۹پ)، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۰/۵×۱۵سم [ف: ۵-۹۶]

● الامان من اخطار الاسفار و الازمان = امان الاخطار

/ دعا / عربی

al-amān min axṭār-il asfār wa-l azmān = amān-ul axṭār

ابن طاوس، علی بن موسی، ۵۸۹-۶۶۴ قمری

ebn-e tāvūs, ʻalī ebn-e mūsā (1194-1266)

کتاب در آداب، ادعیه و احراز سفر و مرتب است بر ۱۳ «باب»: ۱. فیما نذکره من کیفیة العزم و النیة الاسفار و مایحتاج الیه قبل الخروج من المسکن و الدار، در پنج فصل؛ ۲. فیما یصحبه الانسان معه فی اسفاره للسلامة من اخطاره و اکداره، در پنج فصل؛ ۳. فیما نذکره مما یصحبه الانسان فی السفر من الرفقا و المهام و الطعام، در چهار فصل؛ ۴. فیما نذکره من الاداب فی لبس المداس و النعل و السیف و العدة عند الاسفار، در سه فصل؛ ۵. فیما نذکره من استعداد العوذ للفرس و الراکب عند الاسفار، در پنج فصل؛ ۶. فیما نذکره مما یحمله صحبته من الکتب التی یعین علی العباده، در سیزده فصل؛ ۷. فیما نذکره اذا شرع الانسان فی خروجه من الدار للاسفار، در پنج فصل؛ ۸. فیما نذکره عندالمسیر و الطریق و مهمات، در سه فصل؛ ۹. فیما نذکره اذا کان سفره فی سفینة او عبورة فیها، در بیست و پنج فصل؛ ۱۰. فیما نذکره مما نقول عند النزول، در دوازده فصل؛ ۱۱. فیما نذکره من دواء لبعض جوارح الاسنان فیما یعرض فی السفر من سقم للابدان و فیه کتاب برء ساعة لابن زکریا واضح البیان؛ ۱۲. فیما جربناه و اقتران بالقبول، در پنج فصل؛ ۱۳. فیما نذکره من کتاب صنفه قسطابن لوقا لابی محمد الحسن بن مخلد فی تدبیر الابدان فی السفر من المرض و الخطر.

آغاز: الحمدلله الذی استجارت به الارواح بلسان الحال فی اخراجها من العدم فاجارها و استغاثت به فی فک اسارها من ید الظلم فاطلقها.

چاپ: نجف، ۱۳۷۰ق

[الذریعة ۳۴۳/۲ و ۳۴۴؛ السید علی آل طاوس ص ۱۳؛ کشف الظنون ۱۶۶/۱؛ دنا ۱۵۶/۲-۱۵۸؛ کتابخانه ابن طاووس ص ۵۰-۵۲]

شرح و حواشی:

۱- الامان من اخطار الاسفار و الزمان (منتخب)؛ حسینی مرعشی، اسدالله بن علی (-۹۶۶ق)

۲- نشر الامان فی الاسفار و الاوطان = ترجمه امان الاخطار؛ زواره ای، علی بن حسن (-۱۰)

۳- مواد المسافر؛ شریفی حائری، علی (-۱۰)

۴- آداب السفر المنتخب من کتاب امان الاخطار؛ شاه میر، اسدالله (-۱۰)

۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۱۸۲۸

نسخه از میانه فهرست دیباچه کتاب است؛ خط: نسخ، کا: حسین بن عمار بصری، تا: چهارشنبه ۱۴ ربیع الاول ۶۳۲ق؛ در نسخه خط مؤلف دیده می‌شود، شعرهایی از محمد حسینی به‌خط او مورخ ۱۹ ذیقعده ۸۹۱ سید داماد در هامش نکاتی را یادداشت کرده است، محمد طاهر بن محمد محسن استرآبادی دارنده نسخه بوده است، نشانه کراسه‌های ده برگی را دارد و ۱۵ کراسه رویهم ۱۵۳ برگ در نسخه باید باشد ولی ده برگ آغاز یا کراسه یکم را ندارد؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج تریاکی ضربی مقوایی بالولا.، ۱۴۳گ، ۱۷ سطر (۱۱/۵×۱۷/۵)، اندازه: ۱۸×۲۵سم [ف: ۸-۴۲۶]

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۱۳۰۷

آغاز: برابر

نسخه اصل: همان نسخه بالا [عکسی ف: ۴-۱۲۹]

۳. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۸۲۳۴

بی‌کا، تا: جمعه ۲۳ محرم ۹۵۶ق؛ مصحح و گویا مصحح علی الحسینی باشد که مهر بیضوی وی در صفحه آخر هست؛ جلد: تیماج مشکی بدون مقوا، ۱۰۸گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۲×۱۷/۵سم [ف: ۲۱-۱۹۴]

۴. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۲۰۰۷/۳ و عکسی ۲۱۹۱/۳

آغاز: برابر؛ **انجام:** من معاک بالسعادة الکاملة التی هی سلامة النفس وصحة البدن انه علی ما یشاء قدیر یقول مولانا

خط: نسخ، کا: محمد بن ابراهیم اوالی بحرانی، تا: سه‌شنبه ۱۱ ربیع الثانی ۹۵۷ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای بدون مقوا، ۷۱گ (۸پ-۷۹پ)، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۳×۱۹سم [محدث ارموی مخ: ۱-۱۸۳] و [عکسی ف: ۶-۲۳۸]

۵. کرمانشاه؛ جلیلی؛ شماره نسخه: ۲۷۰

آغاز: برابر؛ **انجام:** و سلامتهم من ضلالتهم یا اکرم الاکرمین

خط: نسخ خوب، بی‌کا، بی‌تا؛ اواخر قرن ۱۰؛ مجدول، مصحح، محشی، دارای سرلوح مزدوج؛ تملک: شیخ علی بن زین الدین اصبعی، محمد هادی بن محمد شفیع شیرازی، حسین بن جواد در ۱۲۷۴ ق؛ کاغذ: حنایی روشن آهار مهره، جلد: تیماج تریاکی ضربی عطف میشن خرمایی، ۱۴۱گ، ۱۲ سطر، اندازه: ۹×۱۶سم [ف:-۳۱]

۶. اصفهان؛ مدرسه صدر بازار؛ شماره نسخه: ۳۸۷

خط: نسخ، بی‌کا، تا: نیمه دوم قرن ۱۱؛ مصحح، چند یادداشت متفرقه و وقفنامه کتاب از میر محمد باقر با مهر «محمد باقر العلوم» (بیضی)؛ مهر: «محمد باقر بن علی رضا الحسینی» (بیضی)؛ جلد: تیماج دورو، رو قهوه‌ای، اندرون قرمز، ۱۰۸گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۱۹سم [ف: ۲-۲۷۴]

۷. شیراز؛ علامه طباطبائی؛ شماره نسخه: ۱۴۹۴

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱، افتادگی: انجام؛ مصحح؛ ۱۲۲گ، اندازه: ۱۲×۱۹سم [نسخه پژوهی: ۲-۱۱۵]

۸. تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه: ۲۲۸/۱

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ مقابله شده توسط محمد بن حاجی حیدر در ۱۰ ربیع الاول ۱۰۷۱؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج سرخ مقوایی، ۱۲۳گ (۸پ-۱۳۱پ)، ۱۵ سطر (۷×۱۳/۵)، اندازه: ۱۲×۱۹/۵سم [ف:-۲۶۲]

۹. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۷۴۸

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ ترمه؛ جلد: میشن لایی قهوه‌ای، ۱۰۸گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۲/۶×۱۸/۵سم [ف: ۱-۴۸]

۱۰. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۰۳۸۳

آغاز: پس از ۵ سطر نام مؤلف: الحمدلله الذی استجارت به الارواح بلسال الحال فی اخراجها من العدم؛ **انجام:** من اقوی الوسائل الی اجابته و عنایته و عافیته.

خط: نسخ خفی، بی‌کا، تا: حدود قرن ۱۱؛ مجدول، دارای سرلوح مرصع منقش، مصحح؛ کاغذ: آهار مهره نخودی، جلد: تیماج دو رویه مشکی درون جلد تیماج عنابی، ۱۴۷گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۸/۵×۱۵/۵سم [ف: ۱۵-۱۲۱]

۱۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۴۹۴۵

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱ [مختصر ف: ۸۱]

۱۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۸۶۶۰

آغاز: بسمله و به ثقتی و صلواته علی سید المرسلین محمد و اله الطاهرین یقول؛ **انجام:** من اقوی الوسایل الی جانبه ... و اله الطاهرین تمام شد

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱ [رایانه]

۱۳. قم؛ استادی، رضا؛ شماره نسخه: نامعلوم

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۰ و ۱۱؛ افتادگی: آغاز (یک برگ)؛ ۵۵گ، ۲۲ سطر، اندازه: ۱۲×۱۹سم [صد و شصت نسخه: ۶]

۱۴. قائن؛ مدرسه جعفریه؛ شماره نسخه: ۸۷/۱

آغاز: برابر

خط: نسخ، کا: احمد بن محمد بن ماجد نجفی، تا: ۱۰۳۱ق؛ ۱۲۱گ (۱-۱۲۱)، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۴×۲۳/۵سم [کتابخانه‌های قائن: ف: ۷۶]

۱۵. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۴۶۱۲

آغاز: من جمیع منافعه منه و کیف استحسن لنفسه الاعراض عنه

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۰۳۶ق؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح؛ جلد: مقوایی با روکش پارچه‌ای، ۱۰۴گ، ۱۴سطر، اندازه: ۱۱/۳×۲۰سم [ف: ۴۱-۱۲۵]

۱۶. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۲۲۸۹

آغاز: الباب السابع فیما نذکره اذا شرع الانسان فی خروجه من الدار للاسفار وما یعمله عند الباب؛ **انجام:** من معاک بالسعادة الکاملة التی هی سلامة النفس وصحة البدن انه علی ما یشاء قدیر یقول مولانا

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۶ رمضان ۱۰۳۹ق؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح، تاریخ تولدی به سال ۱۳۱۲، یک طلسم؛ مهر «عبده جمال الدین»(بیضی)، «عبده الراجی اسماعیل الحسینی»(بیضی)؛ جلد: تیماج مشکی بدون مقوا، ۱۶۵گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۹×۱۸/۵سم [محدث ارموی مخ: ۱-۱۸۳]

۱۷. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۶۰۸۳

خط: نسخ، کا: حسین بن روح الله بن علی، تا: دوشنبه از ربیع الاول ۱۰۴۰ق؛ مجدول؛ تملک: محمد بن عبد الحق حسینی طبسی کیلکی از اعمال خراسان؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۱۱گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۰×۱۸/۵سم [ف: ۱۶-۹۰]

۱۸. اصفهان؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۱۱۱/۱

خط: نسخ، کا: راشد بن محمد بن شاه ولی، تا: ۴ محرم ۱۰۵۶ق، جا: نجف؛ مقابله شده؛ کاغذ: سپاهانی [نشریه: ۱۱-۹۲۵]

۱۹. مشهد؛ نواب؛ شماره نسخه: ۴۱۶

آغاز: بسمله و صلوته علی سید المرسلین محمد و آله الطاهرین یقول مولانا؛ **انجام:** و رحمته من اقوی الوسایل الی اجابته و عنایته و عافیته و صلی الله علی محمد سید المرسلین و آله الطاهرین.

خط: نسخ، کا: محمد امین بن محمد مومن مشهدی، تا: ۱۰۶۳ق، جا: مکه مکرمه؛ جهت زاهد ملا مصطفی قاری، دارای بلاغ، یادداشت وقف ملا مصطفی قاری بربری؛ واقف: ملا مصطفی قاری بربری؛ کاغذ: صیقلی، جلد: تیماج عنابی، ۱۲۳گ، ۱۴ سطر (۹×۱۳/۵)، اندازه: ۱۵×۲۰سم [ف:-۳۴۵]

۲۰. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۰۸۸۰

آغاز: برابر؛ **انجام:** من اقوی الوسائل الی اجابته و عنایته و عافیته

خط: نسخ، بی‌کا، تا: غره رجب ۱۰۷۰ق؛ مجدول، دارای سرلوح مزدوج مرصع؛ اهدایی: رهبری، خرداد ۱۳۷۳؛ کاغذ: آهار مهره فستقی، جلد: تیماج عنابی ضربی، ۲۶۸گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۱×۱۸/۵سم [ف: ۱۵-۱۲۰]

۲۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۸۹۰۴/۷۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** لما ماتت محمد بن علی الرضا علیه السلام اتیت زوجته ام عیسی بنت المامون فعزیتها وجدتها شدیدة الحزن و الجزع

خط: نسخ و نستعلیق و تحریری، کا: محمد صالح مشهدی، تا: اوایل ذیقعده ۱۰۷۵ق، جا: مکه؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: نخودی نازک آهار مهره، جلد: تیماج قهوه‌ای مجدول، ۱۰گ (۴۰پ-۴۹پ متن و حاشیه)، اندازه: ۱۴/۹×۲۵/۳سم [ف: ۲۹/۱-۲۸۴]

۲۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۴۱۶۹

خط: نسخ، کا: حسن علی بن عیسی استرآبادی، تا: شب سه‌شنبه شعبان ۱۰۷۸ق؛ افتادگی: آغاز؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج تریاکی مقوایی عطف زرد، ۳۲گ، ۱۶ سطر (۵×۱۰)، اندازه: ۹×۱۶سم [ف: ۱۳-۳۱۳۷]

۲۳. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۲۶۱۵/۱

نسخه اصل: کتابخانه مرتضوی-مشهد؛ خط: نسخ، کا: محمد مهدی، تا: ۱۰۷۹ق، ۱۳۶ص (۱۴-۱۴۹) [عکسی ف: ۷-۲۲۰]

۲۴. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۷۱۰۰/۷
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۴ محرم ۱۰۸۰ق؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج مشکی مقوایی، ۲۰ سطر (۷×۱۳/۵)، قطع: ربعی، اندازه: ۱۳×۱۹سم [ف: ۱۶-۴۵۵]

۲۵. قم؛ مرکز مطالعات؛ شماره نسخه: ۵۱۲
آغاز: بسمله و صلوته علی سید المرسلین محمد و آله الطاهرین یقول مولانا الافضل ... و بعد فانی وجدت الانسان مسافراً؛ **انجام:** و الثقة بجوده و عوده و حکمته و رحمته من أقوی المسائل الی اجابة و عنایته و عافیته و صلی الله علی سید المرسلین
خط: نسخ، کا: ابن شمس الدین محمد، تا: ۲۶ محرم ۱۰۸۰ق؛ دارای علامت بلاغ، مصحح؛ مهر: «کتابخانه سعادت حسین تبریز ۱۳۱۰» (بیضی)؛ اهدایی: یحیی امامی تبریزی، ۵۸/۴/۲۸؛ جلد: تیماج سرخ ضربی مجدول، ۹۴گ، ۱۵سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۱-۴۴۲]

۲۶. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۹۰
آغاز: برابر؛ **انجام:** و رحمته من اقوی المسائل الی اجابته و عنایته و عافیته و صلی الله علی سید المرسلین محمد و آله الطاهرین.
خط: نسخ معرب زیبا، بی‌کا، تا: ۱۰۹۲؛ گویا از روی نسخه یاقوت مستعصمی و نباید این سخن درست باشد، مجدول؛ تملک: تملکی بدون نام به‌تاریخ پنج‌شنبه هفتم شوال ۱۲۵۸ در تبریز، محمد علی قاجار در طهران به‌تاریخ سه‌شنبه چهارم صفر ۱۲۹۷؛ جلد: روغنی گل و بوته دار، ۱۹۷گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۰×۱۷/۵سم [ف: ۱-۱۲۷]

۲۷. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه: ۵۰۳۵
خط: نسخ، کا: لطف علی اصفهانی، تا: ۱۰۹۴ق؛ کاغذ: سپاهانی نخودی، جلد: تیماج سرخ مقوایی، ۲۴۰گ، ۱۱ سطر، اندازه: ۱۰×۱۷سم [ف: ۳-۱۹۳]

۲۸. تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه: ۲۰۲
خط: نستعلیق، کا: زین العابدین بن سید محمد خراسانی، تا: ۱۰ ربیع الثانی ۱۰۹۹ق؛ با سرلوح، محشی با نشان «مصباح، ق»؛ تملک: محمد حسن طباطبایی با مهرش، سید حسین موسوی، محمد باقر موسوی؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج سبز مقوایی، ۱۱۸گ، ۱۵ سطر (۷/۵×۱۵)، قطع: وزیری، اندازه: ۱۲/۵×۲۲سم [ف:-۴۶۳]

۲۹. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۰۱۱۵
آغاز: برابر؛ **انجام:** کان ذلك صالحا لان الاسوقة من شانها تصیفه [کذ] الماء.
خط: نسخ، بی‌کا، تا: اواخر قرن ۱۲؛ افتادگی: انجام؛ تا اواسط باب نهم: «فی اصلاح المیاه الفاسدة» از کتاب قسطا بن لوقا را داراست، مصحح؛ واقف: سیدرضا امیر شهیدی، بهمن ۱۳۴۸؛ کاغذ: فرنگی حنائی، جلد: مقوا عطف و گوشه‌ها تیماج خرمایی، ۱۱۰گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۷/۴×۲۶/۵سم [ف: ۱۵-۱۲۲]

۳۰. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۹۸۴۲
آغاز: برابر؛ **انجام:** من اقوی الوسائل الی اجابته و عنایته و عافیته و صلی الله علی سید المرسلین محمد النبی و آله الطاهرین.
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲ [رایانه]

۳۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۹۲۳۱
خط: نسخ معرب، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ مجدول، کمندکشی شده، محشی، رکابه‌دار؛ واقف: شیخ محمود کسمائی، رجب ۱۳۵۶هـ؛ جلد: تیماج تریاکی رویه مقوا، ۱۴۵گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۱/۵×۱۹/۵سم [ف: ۳۰-۲۵]

۳۲. تهران؛ مروی؛ شماره نسخه: ۹۳۸
بی‌کا، تا: قرن ۱۱ و ۱۲؛ قطع: جیبی [ف:-۷۰]

۳۳. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۱۰۱۸
آغاز: برابر؛ **انجام:** که ضمنا آخر رساله قسطابن لوقا نیز هست، و الاستظهار بهذه الادویة و الاشربة و الله اسئل ان یتفضل علیك و علینا و علی جمیع من معك بالسعادة الکاملة ... یقول مولینا النقیب ... بن طاوس العلوی ... و هذا ما رایت بالله جل جلاله اثباته فی کتاب الامان من اخطار الاسفار و الازمان فان عملت ... من اقوی الوسائل الی اجابته و عنایته و عافیته و صلی الله علی محمد ...
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ خط و کاغذ از حدود قرن دوازدهم می‌باشد؛ محشی با رقم «م ق»؛ ضمیمه این کتاب رساله امامیه در قضا و قدر که از برگ ۱۲۶ تا ۱۳۱؛ کاغذ: نوعی ترمه، جلد: تیماج قهوه‌ای رنگ ضربی، ۱۲۵گ، ۱۶ سطر (۵/۲×۱۶/۵)، اندازه: ۹/۵×۱۷/۵سم [ف: ۱-۱۱]

۳۴. خوانسار؛ فاضل؛ شماره نسخه: ۱۱۳/۱
خط: نسخ، کا: محمد کاظم مدرس، تا: ۱۷ شعبان ۱۱۰۳ق، جا: اصفهان، مدرسه صفویه؛ مصحح، دارای علامت بلاغ؛ کاغذ: پوست پیازی، جلد: تیماج دو رو، بدون مقوا عطف تیماج شتری، اندازه: ۱۰×۱۸۵/سم [ف: ۱-۸۲]

۳۵. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۴۶۳۰
آغاز: برابر
خط: نسخ معرب زیبا، کا: محمد شریف بن مولانا محمد شفیع، تا: چهارشنبه از ذیحجه ۱۱۰۹ق؛ مجدول، مذهب؛ جلد: تیماج سبز یشمی ضربی گرهی، ۱۷۶گ، ۱۲سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۴/۷سم [ف: ۴۱-۱۳۳]

۳۶. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۲۳۲۰
آغاز: برابر؛ **انجام:** من اقوی المسائل الی اجابته و عنایته و عافیته و صلی الله علی سید المرسلین محمد النبی و آله الطاهرین برحمتك یا ارحم الراحمین.
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ به وسیله صدرالدین محمد به تاریخ ۱۱۱۰ مقابله گردیده، در آخر اجازه مرحوم فیض کاشانی به یکی از شاگردانش به تاریخ ۱۰۷۸؛ جلد: تیماج، قهوه‌ای، سوخت، مجدول.، ۱۷۱گ، ۱۵سطر، اندازه: ۱۰×۱۷سم [ف: ۳۵-۲۸۰]

۳۷. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۸۱۵
آغاز: بسمله و به نستعین یقول مولانا الافضل الاکمل اروع الزاهد

العابد الرابط؛ **انجام:** الشریف ظهر یوم الاثنین الخامس و العشرین من شهر ربیع الثانی من السنه الحادیه عشر بعد المائه و الالف ... احمد ...

خط: نسخ، کا: احمد، تا: ۱۱۱۱ق؛ با سرلوح مذهب، مجدول؛ کاغذ: اصفهانی شکری، جلد: تیماج سرخ، ۱۵۰گ، ۱۵سطر کامل (۷×۱۴/۵)، اندازه: ۱۳/۵×۲۱/۵سم [ف: ۸-۳۱۸]

۳۸. قم؛ حجتیه؛ شماره نسخه: ۲۹۵

بی‌کا، تا: بی تاریخ؛ تملک: جمال بن محمد حسین خونساری در اصفهان در ۱۱۲(۱۱۲۰/۱۱۰۲/۱۰۱۲) [ف: ۳۷]

۳۹. مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه: ۴۲۰

آغاز: برابر؛ **انجام:** بهذه البخورات صفة ما ینبخر به فیذهب بالهوام تبخر الموضع ... .

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ مصحح، در اول نسخه صورت امانت کتاب از السید صدرالدین، و تاریخ ولادت در ۱۱۲۳؛ جلد: چرم سیاه، ۱۰۵گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۳×۱۹/۵سم [مؤید: ۱-۳۴۱]

۴۰. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۸۸۵۱- ۵۹/۷۱

آغاز: برابر

خط: نسخ و نستعلیق، کا: محمد سلیم بن محمد رضا، تا: ۱۶ جمادی الاول ۱۱۲۴ق؛ ۱۲۵گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۰×۲۱سم [ف: ۱-۴۹۵]

۴۱. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه: ۵۶۲۷/۱

خط: نسخ، کا: محمد بن هبة الله، تا: دوشنبه ۲۶ شوال ۱۱۲۶ق؛ کاغذ: سپاهانی سفید، جلد: تیماج سرخ یک‌لا، ۲۵۰گ (۶۳-۲۴۹)، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۰/۵×۱۷/۵سم [ف: ۳-۱۹۳]

۴۲. تهران؛ فرهاد معتمد؛ شماره نسخه: ۱۳۳

خط: نسخ، کا: یوسف بن احمد بن ابراهیم بن احمد بن صالح بن عصفور درازی اوالی، تا: ۱۱۲۸/۳/۲؛ مجدول؛ کاغذ: فرنگی، جلد: سوخت قهوه‌ای گرد عنابی، ۱۸۱گ، ۱۵ سطر (۴/۵×۱۰/۵)، اندازه: ۸/۵×۱۵/۵سم [نشریه: ۳-۱۴۹]

۴۳. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۲۵۷۴/۳

نسخه از باب یازدهم است؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۱۷۶ق؛ کاغذ: پسته‌ای، جلد: میشن آلبالویی ضربی، ۲۳گ (۱۵۸پ-۱۸۰ر)، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۱×۱۶سم [ف: ۶-۵۴]

۴۴. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۲۵۸۶

آغاز: برابر؛ **انجام:** اسال ان یتفضل علیك و علینا فیك و علی جمیع من معك بالسعادة الکاملة التی هی سلامة النفس و صحة البدن انه علی ما یشاء قدیر.

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ در سه برگ ابتدای نسخه احادیث و روایات و ادعیه مختلف همچون دعای ختنه، دعای امام صادق (ع) در برطرف شدن امراض و علل بروایت شیخ طوسی در بلد الامین، تعقیبات نماز صبح، و ترجمه حدیث شریف رسالت پناه توسر علی نقی و با اشاره میرزا ابوتراب به سال ۱۱۵۱ق نوشته شده، مطلبی در مالکیت ابوتراب همراه با مهر بیضوی، تاریخ تولد فرزندان مالکین نسخه در قرن ۱۲ نوشته شده، توضیح و شرح لغات متن با استفاده از قاموس و نهایه و صحاح در حواشی اوراق، مصحح؛ مهر: «محمد امین الله»، مهری خشتی به تاریخ ۱۱۴۳؛ کاغذ: دولت آبادی، جلد: تیماج تریاکی مقوایی ضربی، ۱۷۴گ، ۱۶ سطر (۵×۱۱)، اندازه: ۱۰×۱۶سم [ف: ۱۲-۵۳۳]

۴۵. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه: ۲۱۸۳-عکسی

آغاز: حمدله. صلاة. یقول مولینا ... رضی الدین ... و بعد، فانی وجدت الانسان مسافراً منذ خرج الی الوجود فی ظهور الآباء و الجدود و بطون الامهات؛ **انجام:** من اقوی الوسائل الی اجابته و عنایته و عافیته و صلی الله علی سید المرسلین محمد النبی الامی و آله الطاهرین المطهرین. و سلم ...

خط: نسخ خوش، بی‌کا، بی‌تا؛ قرن ۱۲-۱۳؛ ۳۲۱ص، ۱۲ سطر (۸×۱۶)، اندازه: ۲۱×۳۰سم [عکسی ف: ۱-۳۸]

۴۶. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه: ۲۲۷۷۹

آغاز: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: فستقی؛ جلد: تیماج لایه‌ای عنابی، ۹۵گ، ۱۹ سطر (۶×۱۴)، اندازه: ۱۰/۵×۱۹سم [ف: ۳-۹۰۹]

۴۷. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۹۹۱۱

خط: نسخ، کا: محمد باقر اصفهانی، تا: قرن ۱۳؛ تملک: میرزا حسین بن محمد تقی نوری طبرسی، به‌تاریخ ۱۲۸۰؛ جلد: تیماج قرمز، ۱۴۶گ، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۰×۱۵سم [ف: ۲۵-۲۰۱]

۴۸. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۱۳۸۹/۱

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۶ رجب ۱۲۲۰ق؛ کاغذ: فرنگی آهار مهره، جلد: روغنی آراسته در زمینه زرد و حاشیه سبز، ۷۳ص (۲-۷۴)، ۲۴ سطر (۹×۱۵)، اندازه: ۱۷×۲۳سم [ف: ۸-۷۲]

۴۹. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه: ۱۸۴۰/۶

آغاز: الفصل الاول من الباب الاول فیما نذکر من عزم الانان و نیته لسفره؛ **انجام:** فیذهب بالهوام ینجبر الموضع بقرن

بی‌کا، تا: ۱۲۲۴ق؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۸ (۱۴۵-۱۶۳)، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۳/۵×۲۰/۵سم [ف: ۳-۱۰۷۱]

۵۰. اصفهان؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۳۹۵/۱

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۸ ربیع الثانی ۱۲۲۶ق؛ کاغذ: فرنگی [نشریه: ۱۱-۹۴۵]

۵۱. اصفهان؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۱۵۴/۱

خط: نسخ، بی‌کا، تا: پنج‌شنبه ۸ ربیع الثانی ۱۲۲۶ق؛ مصحح، محشی؛ جلد: تیماج مشکی بدون مقوا، ۱۰۸گ (۱پ-۱۰۸پ)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۱-۱۱۱]

۵۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۶۹۳۵/۱

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۴۹ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای ضربی ترنج و سرترنج دار مجدول، بدون مقوا، ۵۹گ (۱پ-۶۰پ)، اندازه: ۱۴/۵×۲۰/۵سم [ف: ۲۰-۳۵۳]

۵۳. اصفهان؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۱۲۱

خط: نسخ، کا: محمد باقر عبدالکریم موسوی سپاهانی، تا: جمعه ۵ ربیع الاول ۱۲۶۹ق؛ کاغذ: سپاهانی آهار مهره [نشریه: ۱۱-۸۸۳]

۵۴. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۱۶

آغاز: برابر؛ **انجام:** و الثقة بجوده و عوده و حکمته و رحمته من أقوی المسائل الی اجابته و عنایته و عافیته و صلی الله علی سید المرسلین ...

خط: نسخ زیبا، بی‌کا، بی‌تا؛ مجدول، محشی، دارای سرلوح رنگین بسیار زیبا، دعا به‌جهت خواب دید در باغ مشهد مقدس به‌تاریخ شب پنج شنبه ۲۹ ذیحجه ۱۲۷۳، دعا از فرمایش جناب حاج نیاز؛ مهر «امیر حسن» (بیضی)؛ کاغذ: ترمه، جلد: دو رو روغنی، ۱۳۶گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۲×۱۹/۴سم [ف: ۱-۱۴۰]

۵۵. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۳۱۵

آغاز: بسمله، الحمد لله رب العالمین و صلوه علی سید المرسلین محمد و آله الطاهرین یقول مولانا؛ **انجام:** الی اجابته و غایته و عافیته و صلی الله علی سید المرسلین محمد النبی و آله الطاهرین

خط: نسخ، کا: علی اکبر موسوی، تا: ۱۲۸۶ق؛ مجدول؛ کاغذ: فرنگی، جلد: میشن بغدادی، قرمز مقوایی، ۱۲۶گ، ۱۹ سطر (۶×۱۴)، اندازه: ۱۲×۲۳/۵سم [ف: ۷-۲۸۴]

۵۶. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۱۸۶۵

آغاز: برابر؛ **انجام:** من اقوی الوسائل الی اجابته و عنایته و عافیته.

خط: نسخ، کا: محمد باقر رضوی، تا: سه‌شنبه ۲۱ ربیع الثانی ۱۳۰۹ق؛ واقف: تقی مدرس رضوی، آبان ۱۳۵۹؛ کاغذ: آهار مهره نباتی فرنگی، جلد: تیماج عنابی ضربی زرین، ۶۸گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۶سم [ف: ۱۵-۱۲۱]

۵۷. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۷۵۷۱/۱۴

بخشی از کتاب امان الاخطار ابن طاووس در آداب سفر؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۳۳۸ق؛ جلد: تیماج مشکی، ۳گ (۱۱۷-۱۱۹)، اندازه: ۱۴×۲۰/۵سم [ف: ۲۶-۶۵]

۵۸. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه: ۱۸۹۰/۲

خط: نسخ، کا: ابوتراب بن عبدالله، تا: ۱۳۴۰ق؛ از روی نسخه‌ای‌که تاریخ تحریرش ۹۶۷ بوده، دو بار مقابله و تصحیح علم الهدی نقوی ملایری، مالک کتاب، با دو نسخه قدیم آن در تاریخ ۱۳۵۴؛ اندازه: ۱۰×۱۷سم [ف: ۳-۱۴۵]

۵۹. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۲۰۳۸/۳

آغاز: بسمله، الحمد لله رب العالمین و صلوه علی سید المرسلین محمد و آله الطاهرین یقول مولانا؛ **انجام:** الی اجابته و غایته و عافیته و صلی الله علی سید المرسلین محمد النبی و آله الطاهرین

خط: نسخ خوش، کا: علی اکبر اصفهانی قهپایه ای، بی‌تا، جا: در بندر سوره (=سورات؟) [ف: ۱۱-۱۳۳]

۶۰. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۱۹۴/۱۳-طباطبائی

آغاز: بسمله اعلم ان هذه الکلمات مما رایته فی رسالة لعلی بن طاووس المسماه بکتاب الامان من اخطار الاسفار الباب الحادی عشر فیما نذکره من دواء لبعض جوارح الانسان ... و فیه کتاب برء الساعه؛ **انجام:** نسخه (در اواخر فصل ۳ که در عوذات است: فیما نذکره من العوذ التی تکون فی العمامه لتمام السلامه ذکرنا هذه العوذه فی کتاب المنتقی من العوذ و الرقی

انتخاب‌هایی است از آن از باب ۱۱ به بعد. تمام رساله برء الساعه رازی در این انتخاب قرار دارد؛ بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ ۱۲گ (۱۱۳-۱۲۵) [ف: ۲۳-۶۹۶]

۶۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۷۳۴۸/۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** و رحمته و حکمته من اقوای الوسائل الی اجابته و عنایته و عافیته و صلی الله عل محمد سید المرسلین و آله الطاهرین

خط: نسخ، کا: سید ابوالقاسم موسوی اصفهانی، بی‌تا؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۴گ (۱۰۸پ-۲۳۱پ)، ۱۵ سطر [ف: ۲۵-۳۲۶]

۶۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۹۳۳/۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** و رحمته من اقوی الوسایل الی اجانبه و عنایته و عافیة و صلی الله علی سید المرسلین محمد النبی و آله الطیبین الطاهرین، اجمعین تم الکتاب بعون الله و توفیقه.

بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: اصفهانی با رنگ‌های گوناگون، جلد: تیماج قرمز بدون مقوا، ۱۷۲ص (۲-۱۷۳)، قطع: خشتی باریک، اندازه: ۱۳/۵×۲۲/۵سم [ف: ۹-۶۴۰]

۶۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۹۱۷

آغاز: برابر؛ **انجام:** من اقوی الوسآئل الی اجابته و عنایته و عافیته و صلی الله علی سید المرسلین محمد النبی و آله الطاهرین.

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ واقف: فهرستی؛ ۱۴۸گ، مختلف السطر، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف: ۶-۲۱۳]

۶۴. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه: ۵۹۷۶/۲

بی‌کا، بی‌تا؛ ۱۰۳گ (۵۶پ-۱۴۷+۱۴۹ر+۱۵۹پ) [ف: ۳-۱۹۳]

۶۵. یزد؛ جامع کبیر؛ شماره نسخه: ۱۵۲/۶

بی‌کا، بی‌تا [نشریه: ۴-۳۹۹]

۶۶. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۸۶۵۶

کامل و پاکیزه؛ بی‌کا، بی‌تا [د.ث. مجلس]

۶۷. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۱۷۵۹۸

بی‌کا، بی‌تا؛ انتقالی از کتابخانه پهلوی-مجموعه نوازی؛ ۱۲۶گ، اندازه: ۱۲/۶×۱۹/۶سم [رایانه]

۶۸. قم؛ حجتیه؛ شماره نسخه: ۴۳۹

بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام [ف: ۳۷]

● الامان من اخطار الاسفار و الازمان (منتخب) / دعا / عربی

al-amān min axṭār-il asfār wa-l azmān (mn.)

حسینی مرعشی، اسدالله بن علی، -۹۶۶ ؟ قمری

hoseynī mar'ašī, asad-ol-lāh ebn-e 'alī (- 1559)

وابسته به: الامان من اخطار الاسفار و الازمان = امان الاخطار؛ ابن طاوس، علی بن موسی (۵۸۹-۶۶۴ق)

تاریخ تألیف: ۹۵۵ق
چون کتاب «الامان من اخطار الاسفار و الازمان» علی بن موسی بن طاوس حلی قابلیت مختصر شدن را داشت و اصولاً بناء سفر نیز بر اقتصار و اختصار است، مؤلف این انتخاب را انجام داد و این در سفری بود که دولت عثمانی (روم) آماده حمله به ایران در سال ۹۵۵ق بوده است. او در انتخابش اخبار مکرر و بعض ادعیه و عوذات مشتمل بر ارقام مجهوله را حذف کرده است. او عبارات کتاب را با عنوان «قال مصنف الاصل» و عبارات خودش را با عنوان «اقول» بیان کرده است. این منتخب در هشت باب است و دو کتاب برء الساعه و تدبیر بدن که در اصل بوده در این یکی نیست.
آغاز: نحمدك اللهم باشرف ثنائك و اعلی صفات جلالك ... و بعد لما تشرفت
انجام: قلت لابی عبدالله علیه السلام علمنی دعاءً فقال ان افضل الدعا ما جری علی لسانك وروی سعد بن عبدالله فی کتاب الدعا یا سناده عن زرارة قال قلت لابی عبدالله علیه السلام علمنی دعاء قال افضل الدعاء ماجری علی لسانك هذا آخر ما اردنا ایراده

۱. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه: ۱۹۹۸
آغازو انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۲۳ رمضان ۹۸۶ق؛ ۸۴گ، ۱۴سطر، اندازه: ۱۰×۱۷سم [ف: ۱-۲۳۱]
۲. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه: ۳۹۰۰
آغاز: مواجب الطاعات الموجب لسعادة النجاة و اکتساب معالی الدرجات التی لایمکن الا بالبقاء فی دارالکسب حین الحیواة فتارتاً عرفتنا بمواعید الآیات؛ **انجام:** برابر
خطبه را ندارد. در فهرست ناشناس، نام مؤلف به قرینه انجام ذکر شد؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۰۶۶ق؛ مجدول؛ جلد: مقوا، ۱۳۷گ، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۱×۱۸سم [ف مخ: ۵-۲۱۳۴]
۳. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه: ۲۱۳۴/۱
آغاز و انجام: برابر؛ و قد وقع الفراغ منه فی تاسع عشر جمادی الثانی ۱۰۹۲ هجریة.
این منتخب در هشت باب؛ خط: نسخ، کا: محمد صالح کرمانی، بی‌تا؛ دارای بلاغ مقابله به خط حیدر بن علی در کرمان در ربیع الاول ۱۰۹۴؛ کاغذ: نخودی فرنگی، جلد: حنایی مقوایی، ۷۲گ (۲پ-۷۲ر)،۱۷سطر(۶/۵×۱۴/۵)،اندازه:۱۱/۵×۲۳سم [ف: ۵-۶۵۸]

● **امان نامه امان الله خان والی کردستان** / اسناد / فارسی
amān-nāme-ye amān-ol-lāh xān vālī-ye kordestān

تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۴۳۱۸/۲۹
به تاریخ ۱۲۳۳؛خط:شکسته نستعلیق،بی‌کا،تا: قرن ۱۳ [ف: ۷-۳۴۱]

● **امانیه** / اخلاق / فارسی
amānīye
همدانی شیخی، محمد باقر بن محمد جعفر، ۱۲۳۹-۱۳۱۹ قمری
hamadānī šayxī, mohammad bāqer ebn-e mohammad ja‘far (1824-1902)

به خواهش: امان الله خان سرتیپ
تاریخ تألیف: ۳ محرم ۱۲۸۷ق
رساله‌ای است در پاسخ پرسش‌های «امان الله خان سرتیپ» مأمور سفارت اروپا و روسیه در معارف و اصول دین. مؤلف این رساله «محمد باقر» احتمالاً همان محمد باقر همدانی شیخی صاحب کتاب «الدرة النجفیة» است. به هر حال از بعضی از مضامین کتاب برمی‌آید، از مشرب مشایخ عظام، دور نیست. سرتیپ امان الله خان که خود شخصی ادیب بود و با مخالفان بحث و مناظره می‌کرد برای مجاب ساختن خصم، متوسل به محمد باقر شریف شد و توسط نامه سؤالاتی از جمله آیه شریفه «و اذا سئلك عبادی فانی قریب اجیب دعوة الداع اذا دعان» از ایشان می‌نماید که چرا بنده از خالق خویش می‌خواهد و اجابت نمی‌شود و او هم به طور مفصل و مستدل پاسخ می‌دهد.
آغاز: حمد بیرون از حد مر خدائیرا رواست که از جمیع ذوات و صفات خلق خود مبر است

شرح و حواشی:
۱- امانیه (مختصر)؛ خوئی، محمود بن ابوالقاسم (-۱۳)

۱. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه: ۱۹۲۵/۲
آغاز: برابر؛ **انجام:** و احکام از برای ایشان قرار داد و تأدیب.
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: شکری آهار مهره، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۶۶گ، ۲۰ سطر، قطع: خشتی، اندازه: ۱۷×۲۲سم [ف: ۵-۳۱۲]
۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۱۳۶۸
آغاز: برابر؛ **انجام:** لن یلدوا الا فاجرا کفارا، در آن وقت مهلت ندادند و ایشانرا بطوفان غرق
خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳، افتادگی: انجام؛ مصحح؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج قهوه‌ای، یک‌لا، ۱۱۲گ، ۱۶ سطر (۹×۱۵)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۲۸-۶۱۰]
۳. تهران؛ مفتاح؛ شماره نسخه: ۱۰۴۷
آغاز: برابر
خط: نستعلیق، کا: احمد پسر حاجی آخوند ملا علی رضا، تا: شب ۲۷ محرم ۱۲۳۰ق [نشریه: ۷-۱۰۳]
۴. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه: ۴۳۵
آغاز: برابر؛ **انجام:** و سایر ناظران عیب پوش است. و صلی الله علی محمد و آله الطیبین

در فهرست با عنوان «اعتقادات» آمده؛ خط: نستعلیق پخته، کا: ابوتراب بن حاجی جواد همدانی، تا: پنج‌شنبه ۱۴ جمادی الثانی ۱۲۸۸ق؛ ششمین نسخه‌ای است که از این کتاب نوشته، با نسخه اصلی مقابله شده؛ کاغذ: شکری، جلد: تیماج مشکی سوخت، ۱۵۶گ، ۱۴ سطر (۶×۱۱)، اندازه: ۱۱×۱۸سم [ف: ۱-۲۲]

۵. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۰۹۳۶

خط: نستعلیق، کا: باقر بن محمد، تا: ۲۹ ربیع الثانی ۱۲۹۷ق؛ قطع: رقعی [میراث شهاب: س۹ش۲-۵]

۶. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۷۵۹۱/۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** و سایر ناظران عیب پوش است و صلی الله ... اجمعین.

خط: نسخ، کا: محسن بن عبدالکریم، تا: چهارشنبه ۷ ربیع ۱۳۰۹ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج حنایی ضربی لایی، ۱۱۶گ (۱۶-۱۳۲)، ۲۰ سطر (۶×۱۶/۵)، قطع: ربعی، اندازه: ۱۴×۲۱/۵سم [ف: ۱۶-۶۴۴]

۷. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۱۸۸

خط: نستعلیق، کا: احمد بن حاجی آخوند ملا علی رضا، تا: شب ۲۷ محرم ۱۳۳۱ق؛ کاغذ: سفید، جلد: تیماج سرخ ضربی یک‌لا، ۱۰۴گ، ۱۷ سطر (۸×۱۵)، اندازه: ۱۳×۲۱سم [سنا: ف: ۲-۱۶۳]

● امانیه (مختصر) / عرفان و تصوف / فارسی

amānīye (mx.)

خوئی، محمود بن ابوالقاسم، ق۱۳ قمری

xūīī ،mahmūd ebn-e ab-ol-qāsem (- 19c)

وابسته به: امانیه؛ همدانی شیخی، محمد باقر بن محمد جعفر (۱۲۳۹-۱۳۱۹)

در شناخت مبدأ اول و بعضی از صفات الهی و معنی وحدت وجود. در پایان رساله می‌نویسد: «در سال ۱۲۶۵ در زوایای تویسرکان خزیده بودم و دامن از صحبت همگنان کشیده فرزندی میرزا امان الله التماس نمود که مختصری مشتمل بر علم و عمل بنویسم ورقی چند پرداختم و به خلاصه امانیه اش موسوم ساختم.»

[فهرستواره ۳۲۹/۷]

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۴۵۳۵/۲

آغاز: هر سافل فعل است از برای عالی، چه ندوت و تقوم سافل نیست بجز فعل عالی، چه کلامی که از متکلم صدور یابد همان لفظ متکلم است و لفظ متکلم بعینه صوت است. و صوت او حاصل است از تحریک او مر جوهر هوا را؛ **انجام:** و بخلاصه امانیه اش موسوم ساختم. هر گاه خطائی رفته باشد امید عفو است و السلام خیر ختام بتاریخ ... (۲۳ شعبان ۱۲۹۶) در کمال افسردگی قلمی گشت.

در این نسخه بحث آخر که موافق مذاق صوفیه نبوده نوشته نشده است؛ خط: نستعلیق زیبا، بی‌کا، تا: ۲۳ شعبان ۱۲۹۶ق؛ افتادگی: آغاز؛ مجدول؛ یادداشت رمضان ۱۳۴۴؛ کاغذ: فرنگی صورتی، جلد: تیماج سبز یک‌لا، ۲۶گ (۱۷ر-۴۳پ)، ۱۵ سطر (۸×۱۵)، اندازه: ۱۴×۲۰/۵سم [ف: ۱۲-۲۰۹]

۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۷۳۵۴/۵

آغاز: الحمدلله رب العالمین ... بدان أیها الطالب لمعرفة الصواب و السداد ... جهان را صاحبی باشد خدا نام

نام مؤلف به استناد فهرستواره ۳۳۰/۷ ذکر شد؛ خط: نستعلیق، کا: حاج محسن مدرس خوشنویس بن ملاحسنعلی اردبیلی ملقب به عماد الفقراء، تا: ۱۳۶۲ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۹گ (۵۶پ-۶۴پ)، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۵×۲۲سم [ف: ۱۹-۱۵۵]

● الأمة اذا اشتریت من خصی هل تستبرأ أم لا (رسالة فی ان ...) / فقه / عربی

al-ama iḏā ištarīyat min xaṣī hal tastabra'-a am lā (r.-un fī ann-a)

بحرانی، جعفر بن کمال الدین، -۱۰۸۸ ؟ قمری

bahrānī, ja‘far ebn-e kamāl-od-dīn (- 1678)

رساله‌ای در این است که اگر کنیزی را از خصی (مردی که بیضه‌هایش را کشیده باشند) بخرند استبرای او واجب است یا خیر؟ با استدال به روایات وجوب آن را ثابت کرده آنگاه ۳۲ فایده در مورد استبرا آورده است.

آغاز: بسمله، الأمة اذا اشتریت من خصی هل تستبرأ ام لا الجواب یجب استبراؤها لعموم الروایات الکثیرة المتظافرة المعتبر اکثرها منطوقا و مفهوماً

انجام: و ان حصل فی اثناء اللیل و النهار لفقت اللیلة او الیوم من بقیة ما وقع السبب فیه و مما بعده الی حین حصول السبب و قد صرح شیخنا شیخ زین الدین رحمه الله فی عدة الوفاة من شرح الشرایع بذلک و الله اعلم و کتب العبد الضعیف جعفر بن کمال الدین البحرانی

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۳۰۶۴۵

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: اواخر قرن ۱۱؛ ضمیمه نسخه ش ۲۱۱۱۳؛ اهدایی: رهبری، خرداد ۱۳۷۳؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج مشکی یک‌لا، ۹ص، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۲×۲۲سم [ف: ۲۱/۱-۱۴۹] و [اهدائی ف: ۳-۸۹]

● الامتاع بالاربعین المتباینة بشرط السماع / حدیث / عربی

al-imtā‘ bi-l-arba‘īn-il mutabāyina bi-šarṭ-is samā‘

ابن حجر عسقلانی، احمد بن علی، ۷۳۳-۸۵۲ قمری

ebn-e hajar-e ‘asqalānī, ahmad ebn-e ‘alī (1333-1449)

تاریخ تألیف: آخر ربیع الثانی ۸۱۱ق
کتاب از اربعین‌های اهل سنت است و حاوی چهل و پنج حدیث است. کتاب در دیباچه چنین توصیف شده است: «فهذه اربعون حدیثا من مرویاتی العالیات اقتصرت فیها علی اعلا انواع التحمل و هو السماع دون الاجازات و المناولات و الوجادات و لم اعد راویا من رواتها فبرزت متونها بینات و اسانیدها متباینات و ابتدات بالحدیث المسلسل بالاولیه علی العادة ثم باحادیث العسره الساده ثم سردت اسما الباقین علی حروف المعجم الثمانیة و العشرین و ختمت حدثین عن ابن عباس و ابن عمر لیکمل فیها التخریج عن العبادلة المشهورین و تحملت علی الاحادیث فاوضحت عللها و نقیت خللها و شرطت التباین و الاتصال فی اصولها دون الطرق التالیه لها». حدیث اول آن این است: «ان رسول الله صلی الله علیه و سلم قال الراحمون یرحمهم الرحمن تبارک و تعالی ارحموا من فی الارض یرحمکم من فی السما». مؤلف، این کتاب را در شانزده مجلس بر شهاب الدین احمد بن ابی بکر موصیری املاء کرده است.
آغاز: الحمدلله الذی علا بصفاته المباینة لصفات المخلوقات
چاپ: قطر، دوحه، دار الثقافة، ۱۴۰۹ق.
[دار الصدام ص۶۱؛ معجم المؤلفین ۲۰/۲؛ کشف الظنون ۱۶۸/۱؛ ابن حجر ۳۹۹/۱]

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۹۱۸
آغاز: برابر؛ **انجام:** و سلام منه بغیر انقضاء
خط: نسخ، کا: محمد بن علی صابونی، تا: پنج‌شنبه ۲۶ ربیع الثانی ۸۲۶ق؛ مصحح، مقابله شده؛ واقف: نائینی، مرداد ۱۳۱۱؛ کاغذ: حنایی روشن، جلد: مقوا با روکش پارچه، ۲۹گ، مختلف السطر، اندازه: ۱۷/۵×۱۳/۵سم [ف: ۵-۴۷]

● الامتاع (بحکم السماع) / فقه / عربی
al-imtā‘ (bi-ḥukm-is samā‘)
خیضری، محمد بن محمد، ۸۲۱-۸۹۴ قمری
xayzarī, mohammad ebn-e mohammad (1419-1489)
از وی آرای علمای اهل سنت راجع به حرام و مباح بودن صدای عود (یکی از آلات موسیقی) سؤال شده و گفته است در تحریم یا اباحه آن نصی وارد نشده، ولی در مورد گوش دادن به آوازهای خوش غنایی اقوال مختلف، خود مؤلف همانند برخی از آنان قائل به تفصیل است که در برخی از موارد قطعاً حرام و در مواردی حلال و جایز می‌باشد.

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۸۵۵۹
آغاز: بسمله. الحمدلله و سلام علی عباده ... الحمدلله عظیم الفضل و الطول شدید القوة؛ **انجام:** و کان الله غفوراً رحیما
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ دستخط مؤلف و اجازه او به کاتب در دهه اول شوال ۸۷۶؛ اهدایی: رهبری، تیر ۱۳۸۱؛ کاغذ: نخودی آهار مهره، جلد: تیماج فرنگی آلبالویی، ۲۲گ، ۲۶سطر، اندازه: ۲۰×۱۳/۵سم [اهدائی ف: ۳-۸۸]

● الامتاع و المؤانسة / فارسی
al-imtā‘ wa-l mu’ānisa
ابوحیان توحیدی، علی بن محمد، ۳۱۰؟-۴۱۴ ؟ قمری
abū-hayyān-e towhīdī, ‘alī ebn-e mohammad (923-1024)
چاپ: تصحیح احمد امین و احمد الزین، سه جزء در یک مجلد، قاهره، لجنة التألیف و الترجمه و النشر: ۴۴-۱۹۳۹م

تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۲۸۱۵/۱۱
بندی از ترجمه کتاب الامتاع و المؤانسه او در گزارش مؤلفان رساله اخوان الصفا؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲ [ف: ۶-۱۱۲]

● امتحان الاذکیاء / نحو / عربی
imtiḥān-ul aḏkīyā’
برکلی، محمد بن پیرعلی، ۹۲۹-۹۸۱ قمری
berkelī, mohammad ebn-e pīr-‘alī (1523-1574)
وابسته به: لب الالباب فی علم الاعراب؛ بیضاوی، عبدالله بن عمر (-۶۸۵)
تاریخ تألیف: ۹۷۳ق
شرحی است مزجی بر «لب الالباب» فی علم الاعراب بیضاوی که آن گزیده‌ای است از «کافیه» ابن حاجب. در دیباچه نامی به‌کتاب داده نشده و از سخن چلبی برمی‌آید که دانشمندان آن را چنین می‌نامیده‌اند. نویسنده نام مؤلف را هم «محمد برکوی» نوشته است.آن را هنگام تدریس متن آن برای طلاب و به درخواست آنها در ۹۷۳ در «نه کی» ساخته است.
آغاز: بسمله. و به نستعین. الحمد الله و سلام علی عباده الذین اصطفی ... و بعد فلما اردت ان ادرس کتاب اللب المنسوب الی ... عمر القاضی البیضاوی ... سالنی بعض اصحابی ان اکتب لهم شرحا ... فاستجبت.

۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۳۲۴۰
آغاز: برابر؛ **انجام:** اکرمتکس و مررت بکش.
خط: نستعلیق ترک، کا: ابراهیم بن محمد بن عثمان، تا: پایان جمادی الثانی۱۱۴۹ق؛ محشی؛ با یادداشت احمد بن حسن ایروانی؛ مهر محمد علی مورخ ۱۲۳۲ دارد؛ کاغذ: استنبولی، جلد: تیماج قهوه‌ای ضربی، ۱۲۰گ، ۱۷ سطر (۱۴/۵×۸)، اندازه: ۲۰×۱۳/۵سم [ف: ۱۱-۲۲۰۰]
۲. مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه: ۲۴
آغاز: برابر؛ **انجام:** حتی لایلتبس بکاف المذکر نحو اکس منکس

و مررت بكش. الحمدلله الذی وفقنا علی التمام.
خط: نستعلیق، کا: احمد بن محمد بن حاجی عمر، تا: ۱۲۲۰ق؛ محشی؛ جلد: چرم سیاه، ۷۳گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۱سم [مؤید: ۱-۵۸]

← امتحان الفضلاء ⩥ تذکرة الخطاطین

● **الامتحان فی علم البیان** / منطق / عربی
al-imtiḥān fī ʻilm-il bayān
قوشچی، علی بن محمد، -۸۷۹ قمری
qūščī, ʻalī ebn-e mohammad (- 1475)

اراک؛ دهگان، ابراهیم؛ شماره نسخه: ۲۵۲/۲
آغاز: بسمله الفن الثانی فی علم البیان قد هم علی البدیع للاحتیاج الیه فی نفس البلاغة و تعلق البدیع ... یقتدر بها لی ادراکات؛ **انجام:** فشرع منها هیئة فلیس المراد بالمرکب نفسها ما یکون الحقیقة
خط: نسخ و نستعلیق، کا: حسین بن حاج عبدالحامد فیجانی، تا: سه‌شنبه جمادی الاول ۱۲۷۸ق؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: شکری، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۲گ (۱۴۳ر-۱۵۴ر)، قطع: نیم رقعی، اندازه: ۱۱×۱۸سم [ف: ۲-۳۴۷]

● **امتحان و تجربه بعضی ادویه مرکبه و مفرده** / طب / فارسی
emtehān va tajrobe-ye baʻzī advīye-ye morakkabe va mofrade
مهابادی، فخرالدین، ق ۱۰ قمری
mahābādī, faxr-od-dīn (- 16c)
دارای سه «باب»
[فهرستواره منزوی ۳۲۷۳/۵]

تهران؛ علوم پزشکی؛ شماره نسخه: ۲۸۶/۱۲
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۱۱۷ق؛ ۲ص (۶۳۹-۶۴۰)[نشریه:۳-۳۶۰]

● **امتداد جسم (رساله)** / ریاضیات / عربی
emtedād-e jesm (r.)
تنکابنی، محمد بن عبدالفتاح، ۱۰۴۰-۱۱۲۴ ؟ قمری
tonekābonī, mohammad ebn-e ʻabd-ol-fattāh (1631-1712)

رامسر؛ فرید تنکابنی، عبدالوهاب؛ شماره نسخه: ۳۸/۳
آغاز: بسمله، و لو کان الاقدار الجسمانی غیر متناه لامکن لن ان نفرض من نقطة؛ **انجام:** و بعده لایتحقق لها بینهما فی نفس الامر و اختراع الاصل له ینفع فی النقض.
بی‌کا، بی‌تا؛ ۱گ [نشریه: ۷-۷۸۵]

● **امتزاج** / علوم غریبه / فارسی
emtezāj
رساله‌ای است در علم حروف و تکسیر و امتزاج انواع تکسیر و همچنین اسماء الهی که در چند «نوع» و «فصل» و یک «خاتمه» تنظیم گردیده است. رساله‌ای به عنوان علم تکسیر حروف در کتابخانه گنج بخش اسلام آباد پاکستان موجود است که همخوانی بسیار با این نسخه دارد، ممکن است همین باشد.
[فهرست مشترک نسخه‌های فارسی پاکستان ۳۳۸/۱]

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۱۹۶۳/۱۲
آغاز: بدانکه حق تعالی هر کواکب سبعه سیاره بر اثنی عشر بروج بر منازل ثمانیه عشرون بر عناصر اربعه ملائکه موکل گردانید تا بحدود اتصال تأثیرات علوی بر اجسام سفلی مؤثر آید؛ **انجام:** او بر هر که بنگرد آن را شیفته و مبتلاء خود سازد و بتواند که پی او بود و الله یهدی تمام شد رساله امتزاج.
خط: نستعلیق تحریری، کا: تاج الدین احمد فرزند مسیح، تا: ۱۳۲۰ق؛ مصحح، محشی، که ندرتاً به زبان اردو است؛ کاغذ: فرنگی، ۹گ (۱۱۱-۱۱۹)، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۳/۵×۲۰/۵سم [ف: ۳۰-۲۷۴]

← امت محمد ⩥ برداشتن حکم از امت محمد

● **امتناع احد النقیضین و وجوب الاخر** / فلسفه / عربی
imtināʻ-u aḥad-in naqīḍayn wa wujūb-ul āxar
محقق خوانساری، حسین بن محمد، ۱۰۱۶-۱۰۹۹ قمری
mohaqqeq-e xānsārī, hoseyn ebn-e mohammad (1608-1688)

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۶۴۶۳/۵-عکس
نسخه اصل: آستان رضوی؛ بی‌کا، بی‌تا [فیلمها ف: ۳-۲۵۶]

● **امتناع الحکم علی المعنی الحرفی** / منطق / فارسی
imtināʻ-ul ḥukm ʻala-l maʻna-l ḥarfī
دوانی، محمد بن اسعد، ۸۳۰-۹۰۸ ؟ قمری
davvānī, mohammad ebn-e asʻad (1427-1503)
به فرمان: سلطان ابوالفتح سلطان خلیل بهادرخان پسر امیر حسن بیک از پادشاهان خاندان آق قوینلو (که شش ماه در ۸۸۲ و ۸۸۳ شاهی نموده است)
تاریخ تألیف: ۸۸۳ق

در آن شبانکاره‌ای را رد نمود و ثابت کرد که حرف نمی‌تواند محکوم علیه گردد. دوانی در این رساله از فارابی یاد می‌کند و عبارتی از او می‌آورد و نیز از شیخ الرئیس و شارح مفتاح نام می‌برد.

آغاز: بسمله اللهم ارنا الحق و ارزقنا اتباعه و ارنا الباطل باطلا و ارزقنا اجتنابه. الهی غشاوت غفلت و علی ابصارهم غشاوة از بصر بصیرت ما بگشا ... نموده میشود که چون جمعی از افاضل در محکوم علیه بودن حرف بر حرف بودند و کلماتی چند پریشان چون زلف دلبران جمع نموده ... از صوب صواب ... منحرف گشته ... بخاطر رسید که ... دفع این یاوه فاسد نموده.

انجام: زیرا که از اجل جلیاتست انکه هیچ حرف در هیچ سئوال کافی نیست و الله اعلم تمت و آلاء ربنا عمت. محرره علی بن مسافر القاضی م

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۱۰۲۱/۱۶

آغاز و انجام: برابر

تذکر: در فهرست به نام امکان الحکم علی المعنی الحرفی آمده است؛ خط: تعلیق، کا: علی بن مسافر قاضی، تا: ۹۳۹ق؛ در دفتری است که ۱۶ رساله در تفسیر و فلسفه از دوانی و سمرقندی و شبانکاره در آن آمده است؛ ۷گ (۱۲۰پ-۱۲۷ر) [ف: ۳-۱۰]

← امتناع الحکم علی المعنی الحرفی (رسالة فی ...) ← معنی الحرف (رسالة فی تحقیق)

● **امتناع وجوب مقدمة الواجب قبل وقت وجوبه** / فقه / عربی

imtināʻ-u wujūb-i muqaddamat-il wājib qabl-a waqt-i wujūb-ih

اسفرجانی، محمد رضا بن محمد علی، ق۱۳ قمری

esfarjānī, mohammad rezā ebn-e mohammad ʻalī (-19c)

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۴۷۱۵/۳

بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج قهوه‌ای روشن ضربی با ترنج و سرترنج، ۱۱گ (۴۲پ-۵۲ر)، ۲۶سطر، اندازه: ۱۵/۳×۲۶/۵سم [ف: ۴۱-۱۷۵]

● **امتیاز راه آهن حضرت عبدالعظیم** / اسناد / فارسی

emtīyāz-e rāh-āhan-e hazrat-e ʻabd-ol-ʻazīm

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۱۱۰۳۷/۱

آغاز: دولت علیه به مسیو فابیوس بواطال مهندس فرانسوی یا شرکاء یا وارث؛ **انجام:** و یا کسانی دیگر که معرفی او را به دولت علیه بدهد یا جمیع متصل سازد. در طهران به دو نسخه در ۳۰ ماه مه ۱۸۸۸ مسیحی مطابق پانزدهم شهر رمضان المبارک ۱۳۰۵ هجری نوشته شد (و بعد از آن سواد دستخط قوام الدوله وزیر امور خارجه.)

خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۴؛ ۵گ (۱پ-۵ر)، ۱۳-۱۴ سطر (۸/۵×۱۵)، اندازه: ۱۱×۱۸سم [ف: ۲۰-۵۸۹]

● **امتیاز روزنامه شهاب ثاقب** / اسناد / فارسی

emtīyāz-e rūznāme-ye šehāb-e sāqeb

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۳۵۶۰/۱۶-ف

نسخه اصل: نسخه آقای حسن نراقی. به میرزا احمد کاشانی از وزارت معارف در ذیحجه ۱۳۳۲ با مهر نظام الدین؛ بی‌کا، بی‌تا [فیلمها ف: ۲-۱۸۴]

● **امتیاز مشرق الشمسین عن الحبل المتین** / فقه / عربی

imtīyāz-u mašriq-iš šamsayn ʻan-il ḥabl-il matīn

شیخ بهائی، محمد بن حسین، ۹۵۳-۱۰۳۰ قمری

šeyx-e bahā'ī, mohammad ebn-e hoseyn (1547-1621)

آغاز: هو باسمه سبحانه. یمتاز کتابنا هذا الموسوم بمشرق الشمسین عن کتابنا الکبیر الموسوم الحبل المتین بامور منها اشتماله علی آیات الاحکام و البحث عن تفسیرها.

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۱۸۲/۳

آغاز: برابر

نسخه اصل: فرهنگستان علوم آذربایجان، باکو ش (۸۲۰۱ M ۱۴۰؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: با تاریخ قرن ۱۳؛ با یک واسطه از خط مصنف نقل شده؛ ۱ص (۷) [عکسی ف: ۳-۴۱۰]

۲. خوی؛ نمازی؛ شماره نسخه: ۵۳۲/۱

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ محشی از شیخ محمد شامی به لفظ «سلمه الله»؛ تملک: محمد مهدی و مهدی بن کیقباد؛ جلد: تیماج مشکی ضربی با ترنج با سر مجدول، ۱ص، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۳×۲۰سم [ف:-۲۷۱]

● **امتیازنامچه بانک شاهنشاهی ایران** / اسناد / فارسی

emtīyāz-nāmče-ye bānk-e šāhanšāhī-ye īrān

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۹۴۵۲/۹

خط: نستعلیق، کا: میرزا محمد حسین، تا: قرن ۱۴، ۷ص (۱۴۷۵-۱۴۸۲) [مختصر ف: ۸۲]

● **امتیازنامچه قند** / فارسی

emtīyāz-nāmče-ye qand

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۱۱۰۳۷/۷

آغاز: فیمابین بندگان حضرت مستطاب اشرف امجد افخم اعظم آقای امین السلطان وزیر اعظم دولت علیه ایران من جانب بندگان اعلی حضرت؛ **انجام:** باید به مهر حضرت مستطاب اشرف افخم اعظم آقای امین السلطان ممهور و به صحه مبارک اعلی حضرت اقدس شاهنشاهی روحنا فداه مزین گردد. در دارالخلافه طهران به تاریخ هفدهم شهر شعبان المعظم ۱۳۰۶ مطابق هجدهم ماه اوریل ۱۸۸۹ مسیحی نسختان نوشته شد

در ۱۰ فصل مورخ ۱۷ شعبان ۱۳۰۶ق؛ خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۴؛ ۲گ (۱۷ر-۱۸ر)، ۱۳-۱۴ سطر (۸/۵×۱۵)، اندازه: ۱۱×۱۸سم [ف: ۲۰-۵۹۰]

● **امتیازنامه بانک شاهنشاهی ایران** / اسناد / فارسی

emtīyāz-nāme-ye bānk-e šāhanšāhī-ye īrān

۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۱۱۰۳۶

آغاز: اشکالاتی که مدتها بین دولت بندگان اعلی حضرت شاه ایران و بارون ژولیوس ریتر بودند چون آخر الامر بر طرف گردید و امتیازنامچه ای که بارن ژولیوس ریتر مذکور در بیست و پنجم ژوئیه ماه یکهزار و هشتاد و دو عیسوی اعطا شده بود؛ **انجام:** و دیگر را مسیو بارن جرج ریتر از جانب مسیو بارن ژولیوس ریتر امضا گردیده در بیست و ششم جمیدی الاول ۱۳۶ یکهزار و سیصد و شش هجری مطابق سی ژانویه یکهزار و هشتصد و هشتاد و نه میلادی مبادله شد. (جرح ریتر) در حضور من امضا کردند درون ولف وزیر مختار انگلیس در دربار ایران

خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۴؛ ۱۰گ، ۱۰ سطر (۹/۵×۱۴/۵)، اندازه: ۱۳×۲۱سم [ف: ۲۰-۵۸۹]

۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۱۱۰۳۷/۳

در این نسخه تاریخ عقد قرارداد ۲۷ جمادی الاول ۱۳۰۶ق ذکر شده که با نسخه قبلی یک روز تفاوت دارد (۲۶ جمادی الاول)؛ خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۴؛ ۶گ (۸ر-۱۳ر)، ۱۳-۱۴ سطر (۸/۵×۱۵)، اندازه: ۱۱×۱۸سم [ف: ۲۰-۵۹۰]

● **امتیازنامه‌جات** / اسناد

emtīyāz-nāme-jāt

تهران؛ مفتاح؛ شماره نسخه: ۵۳۷/۲

درباره: کاغذ گچ و آهک، راه آهن، اسب دوانی، چراغ گاز؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳، ربعی [نشریه: ۷-۲۴۶]

● **امتیازنامه چاه آرتزین** / اسناد / فارسی

emtīyāz-nāme-ye čāh-e ārtzīn

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۱۱۰۳۷/۲

آغاز: سرکار اعلی حضرت اقدس همایون شاهنشاه ایران ارواحنا فداه برای ازدیاد آبادی و انتفاع اهالی و تسهیل عمل زراعت؛ **انجام:** و دارنده امتیاز مبادله شد. عبارات و فصول آن به فارسی و فرانسه متساویاً سند طرفین خواهد بود. تحریراً فی شهر جمادی الثانیه تنگوزئیل هزار و سیصد و پنج هجری ۱۳۰۵

در ۱۷ «فصل» مورخ جمادی الثانی ۱۳۰۵ق؛ خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۴؛ ۴گ (۵پ-۸ر)، ۱۳-۱۴سطر (۸/۵×۱۵)، اندازه: ۱۱×۱۸سم [ف: ۲۰-۵۹۰]

● **امتیازنامه دخانیات (ترجمه)** / اسناد / فارسی

emtīyāz-nāme-ye doxānīyāt (t.)

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۹۴۵۲/۳

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۲۶ صفر۱۳۰۷ق؛ ۱ص (۱۴۱۰) [مختصر ف:-۱۵۶]

● **امتیازنامه راه آهن** / اسناد / فرانسوی

emtīyāz-nāme-ye rāh-āhan

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۹۴۵۲/۶

از مسیو فابیوس بوواتال (قرن ۱۹ م)؛ بی‌کا، بی‌تا؛ چاپی فرانسوی، ۱۸۹۱؛ ۱۴ص (۱۴۳۶-۱۴۵۰) [مختصر ف: ۸۲]

● **امتیازنامه راه آهن (ترجمه)** / اسناد / فارسی

emtīyāz-nāme-ye rāh-āhan (t.)

عارف منشی، محمد، ق۱۴ قمری

ʻāref-e monšī, mohammad (- 20c)

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۹۴۵۲/۷

ترجمه از اصل فرانسوی؛ خط: نسخ، کاتب = مؤلف، تا: قرن ۱۴؛ ۸ص (۱۴۵۱-۱۴۵۹) [مختصر ف:-۱۵۷]

● **امتیازنامه راه آهن (ترجمه)** / اسناد / فارسی

emtīyāz-nāme-ye rāh-āhan (t.)

چهار برگ از صفحه ۲۴ تا ۳۱ چاپی از ترجمه امتیازنامه است که از اوراق روزنامه‌های عصر ناصری بریده و الصاق نموده‌اند. یکطرف معاهده میرزا محمد خان قاجار ملقب به سپهسالار به‌نیابت از طرف ناصر الدین شاه قاجار و طرف دیگر مسیولیون فرانسوی است که به مدت نود و نه سال معاهده بسته شده است تا مسیولیون راه‌آهنی از انزلی به طهران و قزوین احداث نماید.

تبریز؛ ملی؛ شماره نسخه: ۳۲۷۱

بی‌کا، بی‌تا [ف: ۱-۲۴۴]

● **امتیازنامه راه آهن (ترجمه)** / اسناد / فارسی
emtīyāz-nāme-ye rāh-āhan (t.)
ما بین سپهسالار میرزا محمد حسین خان مشیرالدوله و مسیو ... به تاریخ ژون ۱۸۷۸ مسیحی.

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۹۴۵۱/۲۶
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ چاپ سنگی؛ ۷ص (۱۲۹۹-۱۳۰۶) [مختصر ف:-۱۵۷]

● **امتیازنامه سد اهواز** / متفرقه / فارسی
emtīyāz-nāme-ye sadd-e ahvāz
صورت قراردادی است که بین دولت ایران و دکتر طولوزان فرانسوی بنا بود بسته شود برای ساختن سد اهواز، در بیست «فصل» و پنج «فصل» الحاقی.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۷۸۳۴
آغاز: ما بین اولیای دولت اعلیحضرت شاهنشاه ایران از یکطرف و دکتر طولزان از طرف دیگر
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ بعضی از مواد تصحیح و تعدیل شده است؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۵گ، ۱۳ سطر، اندازه: ۱۸×۲۲/۵سم [ف: ۲۰-۱۸۲]

● **امتیازنامه و قانون بانک عثمانی (ترجمه)** / اسناد / فارسی
emtīyāz-nāme va qānūn-e bānk-e ʻosmānī (t.)
عارف منشی، محمد، ق۱۴ قمری
ʻāref-e monšī, mohammad (- 20c)

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۹۴۵۱/۲۵
خط: نسخ و نستعلیق، کاتب = مؤلف، تا: قرن ۱۴؛ ۵ص (۱۲۹۲-۱۲۹۷) [مختصر ف:-۱۵۷]

● **امتیازنامه ها** / اسناد / فارسی
emtīyāz-nāme-hā
در این مجموعه صورت ۲۸ امتیاز نامه است متعلق به عهد ناصر الدین شاه و یا مظفر الدین شاه قاجار و اینک فهرست آنها:
۱-امتیازنامه راه‌آهن حضرت عبد العظیم که در ۱۳۰۴ به مسیو فابیوس یواطال مهندس فرانسوی و شرکا داده شد (با نامه مهندس فرانسوی به عنوان «آقای وزیر» و التزام نامه او)
۲-امتیازنامه چاه آرتزین که با تاریخ ۱۳۰۵ برای دکتر طانش و شرکا صادر شد
۳-امتیازنامه ترامواى شهر طهران که در ۱۳۰۵ برای مسیو فابیوس یو اطال.
۴-امتیازنامه بانک شاهنشاهی ایران در ۱۳۰۶ برای بارون ژولیوس ریتر و شرکاء
۵-سواد دستخط همایونی در باب نشر بلیت یکتومانی به بانک شاهنشاهی ایران با تاریخ ۱۳۰۷
۶-امتیازنامه قند که امین السلطان وزیر اعظم از طرف شاه به مسیو ادواردتی رعیت بلژیک داد به تاریخ ۱۳۰۶
۷-امتیازنامه شیشه آلات که در ۱۳۰۶ به مسیو ادواردتی داده شد
۸-امتیاز نامه شمع گچی که امین السلطان از طرف شاه ایران به مسیو ادواردتی (تاریخ ۱۳۰۶)
۹-امتیازنامه مشروبات که به ساوالای خان داده شد (تاریخ ۱۸۸۹ میلادی)
۱۰-امتیازنامه چراغ بر ق و تلفن که به یحیی خان مشیرالدوله داده شد (تاریخ ۱۳۰۷)
۱۱-امتیازنامه راه عربستان به مشیرالدوله یحیی خان (تاریخ ۱۳۰۸)
۱۲-امتیازنامه دخانیات دولت علیه ایران به ماژور تالبوت (به تاریخ ۱۳۰۷) با عریضه تالبت به پادشاه ایران
۱۳-امتیازنامه سن دپتیه (ساختن مرکز و انبار برای حراج عمومی) به ژاک دیلیا کوف جنرال قونسول ایران (تاریخ ۱۳۰۷)
۱۴-امتیازنامه کالسکه به میرزا جواد خان سعد الدوله (به تاریخ سنه ۱۳۰۸)
۱۵-امتیازنامه چوب شمشاد که به وسیله محمد ولی خان نصر السلطنه حکمران استرآباد به مسیو کوشس و یتوفیلا کتوس تبعه دولت روس (در ۱۳۰۸)
۱۶-امتیازنامه بیمه حمل و نقل که به لازار پولباکوف داده شد (۱۳۰۸)
۱۷-امتیازنامه کاغذسازی به یحیی خان مشیرالدوله (به تاریخ سنه ۱۳۰۸)
۱۸-امتیازنامه گچ و آهک و سنگ تراش و مرمر و سنگ آرد که به مسیو ادواردتی تابع بلژیک داده شد (۱۳۰۸)
۱۹-امتیازنامه راه آهن از تهران تا معادن که از ۸۰ کیلومتر تجاوز نکند به مسیو فابیوس یو اطال تبعه فرانسه (سنه ۱۳۰۸)
۲۰-فرمان همایونی درباره اسب دوانی (موریخ ۱۳۰۸)
۲۱-امتیازنامه راه تبریز و دار الخلافه (برای حمل مسافران و مال التجاره) دارنده امتیاز یاد نشده (تاریخ آن ۱۳۰۸)
۲۲-امتیازنامه چراغ گاز که به مشیرالدوله یحیی خان داده شد (۱۳۰۸)
۲۳-اجازه‌نامه ایجاد اداره حمل و نقل عامه در ایران به توسط کالسکه‌های خودرو که به وسیله کارگزاران دولت شاهنشاهی ایران به اشخاص ذیل داده شد: حکیم الملک وزیر امینه و مسکوکات و غیره؛ مهندس الممالک وزیر معادن و صنایع؛ مسیو

ماکیزیملین کتیرا مهندس برق تاریخ این اجازه نامه ۱۳۱۶ قمری است.

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۶۲-فیروز

خط: شکسته نستعلیق تحریری خوش، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: فرنگی آبی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۶۳ص، ۱۳ سطر، قطع: نیم خشتی، اندازه: ۱۳×۲۰/۵سم [ف: ۲۱-۲۱۴]

← الامثال ⟵ نوابغ الکلم

● **الامثال** / ادبیات / عربی

al-amṯāl

ابوعبیده، معمر بن مثنی، ۱۱۰؟-۲۰۹ ؟ قمری

abū-ʻobayde, maʻmar ebn-e mosannā (729-825)

کتابی است مشتمل بر ۱۳۳۱ فقره مثل و سخنان حکمت‌آمیزی که در لغت عرب سائر و دائر است با ذکر شواهد و نظایر از شعر و نثر و نقل قصه‌های کوتاه درباره پاره از مثل‌ها. در کنار صفحات نسخه شماره امثال گذارده شده و مثل‌های مربوط به قسمت و شؤن مختلف و به‌اصطلاح مؤلف «صنوف» امثال را هر یک جداگانه زیر عنوان مستقل ذکر کرده است: مانند مثل‌های مربوط به مکر و خدعه، مربوط به وفای بوعده، مربوط به تشابه خویشان و اقارب و همچنین ... مثل‌هایی که نیازمند بتوضیح بوده‌اند تفسیر و موارد استعمال آنها ذکر گردیده است. به هر حال به طوریکه از مطاوی کتاب استفاده می‌شود نام مؤلف معمر بن مثنی است که «بر خلاف ضبط نسخه» کنیه و شهرت وی ابوعبیده است نه ابوعبید.

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۶۵۶

آغاز: قال علی بن عبدالعزیز نسخت هذا الکتاب من نسخة ابی عبید من خطه بیده و عارضت به حرفا حرفا ثم قرأناه علی ابی محمد سلمة بن عاصم النحوی صاحب الفرا فزادنا فیه اشیاء الحقتها فی حواشی الکتاب ثم قرائته علی ابی عبدالله الزبیر بن البکار قاضی اهل مکه فکتبت ایضا ما زاد فیه و نسبت ذلک الیه فوجدت بخط ابی عبید هذا کتاب الامثال؛ **انجام:** قال من امثالهم الماء ملک آمر ای الماء ملاک الاشیاء یضرب للشیء الذی به کمال الامر.

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ ذیل نسخه که تاریخ کتابت آن را ۱۰۹۷ قید کرده است مسلماً مربوط به این نسخه نیست و ممکن است تاریخ کتابت نسخه باشد که این نسخه از آن رونوشت گردیده و کاتب تاریخ کتابتی را که ذیل آن نسخه نوشته شده بوده نقل کرده است. علی بن عبدالعزیز که یکی از ناسخین «کتابت‌کنندگان» نسخه و معاصر مؤلف بوده و نسخه اصل کتاب را که به‌خط مؤلف بوده در دست داشته هنگام استنساخ آن را نزد ابی محمد سلمه بن عاصم نحوی و زبیر بن بکار زبیری قرائت کرده و از هر یک از آن دو، اضافات و الحاقاتی در حواشی نسخه می‌نگاشته و نسبت آن را نیز به‌آن دو تصریح می‌کرده است. (در این نسخه اضافات سلمة بن عاصم و زبیر بن بکار نیز البته با ذکر نام آنان در متن نوشته شده است)؛ کاغذ: ترمه و قسمتی معمولی آهارمهره، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۸۸ص، ۱۶ سطر، قطع: نیم خشتی، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف: ۴-۳۶۵]

● **الأمثال** / عربی

al-amṯāl

ضبی، عامر بن عمران، -۲۵۰ قمری

zabby ،ʻāmer ebn-e ʻemrān (- 865)

چاپ: قاهره، محقق: رمضان عبدالتواب، مطبوعات مجمع الغة العربیة، ۱۹۰ص، ۱۳۹۴ق.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۵۲۷/۵عکسی

آغاز: بسمله. أخبرنما الشیخ ابو الغنائم محمد بن علی بن النرسی ... قال أخبرنا ابو عکرمة عامر بن عمران الضبی قال هذا کتاب ألفناه من معانی کلام العرب السائر من ما یحتاج إلی تفسیره لکثرة استعماله و بیناه بشواهد من الشعر و اللغة و فسرنا ذلک

نسخه اصل: کتابخانه اسکوریال، مادرید اسپانیا، ش ۱۷۰۵؛ بی‌کا، بی‌تا؛ ۲۱ص (۳۷-۵۷) [عکسی ف: ۴-۴۴۳]

● **الامثال** / ادبیات / عربی

al-amṯāl

ثعالبی، عبدالملک بن محمد، ۳۵۰-۴۲۹ قمری

saʻālebī, ʻabd-ol-malek ebn-e mohammad (962-1038)

آغاز: الحمد لله ... الامثال مصابیح الاقوال و قد ضربها الله ... و هذل کتاب الامثال قد اخرجناه علی قسمین قسم فی سائر الفنون و الغرر و الفصوص من امثال طبقات الناس و قسم فی نکت الافعال علی «افعل من کذا» مما یتضمنه کتاب حمزة الاصفهانی

چاپ: مطبوعات دار الکتب العربیة (المیمنیه)، ۸۸ص، ۱۳۲۷ق.

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۴۸۰/۱-ف

نسخه اصل: ملت فیض الله ش ۲۱۳۳؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: دهه دوم شعبان ۱۰۲۸ق، جا: مصر؛ از روی نسخه اصل نوشته ۲۹ رمضان ۴۲۹؛ ۶۸گ (۱-۶۸) [فیلمها ف: ۱-۴۹۰]

● **الأمثال (منتخب)** / ادبیات / عربی

al-amṯāl (mn.)

مختصری است از کتاب «امثال» ابوالفضل عبیدالله بن احمد میکالی (۴۳۶) که در آن ضرب المثل‌هایی را ابتداء از قرآن کریم و سپس از سنت نبوی (ص) و بعد از کلام عرب جمع

آوری کرده و آنها را به ترتیب حروف الفبایی ترتیب داده است.

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۱۶۰۷/۲

آغاز: الألف المفتوحة القرآن ألا ان نصر الله قريب، أليس الله بكاف عبده، النبی عليه السلام أحسنوا جوار نعم الله

نسخه اصل: کتابخانه واتیکان ـرم ۵۲۶؛ خط: نسخ معرب زیبا، کا: محمد بن حصین واسطی، تا: ۶۲۲ق؛ مصحح، محشی؛ ۱۳ص (۱۳۹-۱۵۱) [عکسی ف: ۵-۱۵]

● **الامثال** / ادبیات / عربی

al-amṯāl

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۱۹۵/۱۰۶-ف

نسخه اصل: حمدیه ش ۱۴۴۷. در چند «باب»؛ بی‌کا، تا: با تاریخ ۷۵۵ق؛ در هامش است [فیلمها ف: ۱-۴۲۹]

● **الامثال** / ادبیات / عربی

al-amṯāl

در چند «فصل»

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۱۹۵/۱۶۲-ف

نسخه اصل: حمدیه ش ۱۴۴۷؛ بی‌کا، تا: با تاریخ ۷۵۵ق؛ در هامش است [فیلمها ف: ۱-۴۳۳]

● **امثال** / ادبیات / عربی

amṯāl

نمونه: «تسمع بالمعيدی خير من ان تراه و يروی لان تسمع بالمعيدی خير و ان تسمع. قال الفضل اول من قال ذلك ...»

قم؛ مدرسه رضویه؛ شماره نسخه: ۲۶/۶

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ با حاشیه‌ای به نشان «ابوالحسن الموسوی عفی عنه» در ۱۷۰ر؛ ۳۱گ (۱۴۷-۱۷۸)، قطع: وزیری [چند نسخه-ف: ۴۳]

● **الأمثال** / مواعظ / عربی

al-amṯāl

رساله‌ای است در امثال و مواعظ با استفاده از آیات قرآن کریم و احادیث نبوی (ع) که متأسفانه بعضی از آنان از ساخته‌های منافقین است مانند حدیث رؤیت «إنكم ترون ربكم يوم القيامة كما ترون القمر !» که در آخر رساله آمده است.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۱۵۳۵/۲

آغاز: الحمدلله الذی أنزل علی عبده قرآناً و جعله لكل شیء تبياناً و علی كل خير دليلاً؛ **انجام:** فقوله: إذا حضر أحدكم الموت، الآية و قوله: من بعد وصية الوصی.

خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ محشی، از برگ ۲۰تا۳۵، مطالب گوناگون از خطبه کتاب تا خطبه خطیب و روایات مختلف آمده؛ کاغذ: فرنگی آبی، جلد: تیماج نخودی تیره یک‌لا، ۴گ (۱۶-۱۹)، ۲۳ سطر (۸×۱۳/۵)، اندازه: ۱۱×۱۶سم [ف: ۲۹-۲۰۳]

● **امثال الجارية** / ادبیات / فارسی

amsāl-ol jārīya

جابری انصاری، حسن بن علی، ۱۲۸۷-۱۳۷۶ قمری

jāberī ansārī, hasan ebn-e ʻalī (1870-1957)

اهدا به: دکتر میرزا حسینخان مقلب به آزاد

مؤلف در این رساله امثال رایج فارسی، عربی و ترکی را از کلام شاعران و نویسندگان به نظم و نثر، بدون شرح و توضیحی جمع‌آوری و به ترتیب حروف تهجی اول هر مثل مرتب نموده است.

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۳۸۹۴

آغاز: در سنه ۱۳۱۲ قمری که جناب آقا میرزا حسینخان داکتر ملقب به آزاد ... ای در احدیتت ز آغاز ×× خلق ازل و ابد هم آواز؛ **انجام:** حافظ: مرا مهر سیه چشمان ز سر بیرون نخواهد شد ×× قضای آسمان است این و دگرگون نخواهد شد

از حرف الف تا یا؛ خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، تا: ۱۳۱۲ق؛ در یادداشتی که مؤلف درآغاز نسخه نوشته، اظهارنموده که: دکتر میرزا حسینخان مقلب به آزاد در سال ۱۳۱۲در اصفهان بوده و از مؤلف درخواست اشعار مثل می‌کند. مؤلف نیز این کتاب را در اجابت خواست وی تألیف و به دکتر مذکور ارائه می‌کند و او نیز آن چه از این کتاب مورد نظرش بوده در کتاب «درج گوهر» خود درج نموده است؛ جلد: تیماج قهوه‌ای مجدول، ۳۰۴گ، مختلف السطر، اندازه: ۱۲/۵×۲۱سم [ف: ۳۷-۴۸۸]

● **امثال الحديث** / حدیث / عربی

amṯāl-ul ḥadīṯ

رامهرمزی، حسن بن عبدالرحمن، -۳۶۰ قمری

rāmhormozī, hasan ebn-e ʻabd-or-rahmān (- 972)

کتابی است حدیثی مشتمل بر ذکر امثال مرویه از پیامبر اکرم (ص) در هفت «جزء». تمام اجزاء به‌روایت ابو طاهر احمد بن محمد سلفی اصفهانی با دو واسطه از مؤلف، نقل شده است.

آغاز: قال الشيخ الامام الحافظ أبو طاهر احمد بن محمد ... حدثنی ابو محمد الحسن بن عبدالرحمن بن الخلاد الرامهرمزی.

انجام: و عن لقاء العدو اشفاقاً من الضيعة لهم. اخر الكتاب و الحمدلله رب العالمين و صلوته علی سيدنا محمد رسوله و آله

چاپ: استانبول، المكتبة الاسلامية، تحقيق امة الكريم القريشية
[بروكلمان، ذيل ۲۷۴/۱]

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۷۹۳عکسی و ۷۹۵عکسی
آغاز و انجام: برابر
نسخه اصل: اسکوریال–مادرید، ش ۱۴۰۵ (فهرست خطی عربی اسکوریال ۶۴/۳). تمام اجزاء هفت‌گانه را دربر دارد؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: احتمالاً اواخر قرن ۸؛ مصحح، دارای نشان مقابله، در پایان جزء دوم سماعی است به‌تاریخ ذیقعده ۸۴۴ق دال بر این‌که عده ای از مشایخ کتاب را سماع نموده اند؛ ۱۲۶گ، ۱۱سطر
[عکسی ف: ۲–۲۷۰ و ۲۷۲]

● **الامثال السائرة** / ادبیات / عربی
al-amṯāl-us sā'ira

تهران؛ مفتاح؛ شماره نسخه: ۵۱۲/۱
ما استخرجه الصاحب كافي الكفاة ابن عباد من شعرابی الطیب المتنبی من الامثال السائرة؛ خط: نستعلیق، کا: محمد علی بن بهاءالدین حسینی شیرازی، تا: ۸ شعبان ۱۲۷۲ق [نشریه: ۷–۲۴۵]

● **الامثال السائرة بين الرجال و النساء** / ادبیات / عربی
al-amṯāl-us sā'ira bayn-ar rijāl wa-n nisā'
ضرب المثال‌های رایج بین مردم به ترتیب حروف هجا آمده.

مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه: ۲۰۴۵/۴
آغاز: ان كنت ما تعمل جميل اعمل كما يعمل معك اذا بغضك جارك حول باب دارك؛ **انجام:** ذكر و المدن جائت القرى بخجل ×× حرف الراء المهلملة.
ناقص، موجودی از حرف «الف» تا آخر حرف «را» است؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: الوان، جلد: تیماج عنابی [ف: ۵–۴۲۳]

● **الامثال السائرة (یکی از)** / فضایل و مناقب، ادبیات / عربی
al-amṯāl-us sā'ira (yekī az)

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۱۴۶/۱۸–ف
نسخه اصل: راغب پاشا ش ۱۴۶۴. المطل احدی المنعین ... (بسیار لطیف است)؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ ۱گ (۱۰۰)، ۲۵ سطر
[فیلمها ف: ۱–۴۱۹]

● **امثال سلیمان** / اخلاق / فارسی
amsāl-e soleymān

کلن، ویلیام
kolen, vīlīyām
اصل این کتاب به عبری و منسوب به سلیمان بن داود می‌باشد و در ۳۱ «باب» ترتیب یافته است. ویلیام کلن (کشیش انگلیسی) آن را از عبری به فارسی ترجمه نموده.
چاپ: ترجمه در ۱۸۳۱ میلادی به چاپ رسیده است.

تهران؛ نوربخش؛ شماره نسخه: ۲۶۰
آغاز: باب اول امثال سلیمان بن داود پادشاه بنی اسرائیل که دانستنش سبب استدراک و تربیت است؛ **انجام:** که اعمال وی، وی را در ابوابهای معروفه خواهد نمود.
دیباچه ندارد؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج یشمی یک‌لا،۷۴ص،۱۱سطر،اندازه:۱۱×۱۶/۵سم[ف: ۲–۱۰]

● **الامثال الصادرة عن بيوت الشعر = المنتخب من كتاب الامثال** / ادبیات / عربی
al-amṯāl-uṣ ṣādira 'an buyūt-iš ši'r = al-mn. min k.-il amṯāl

حمزه اصفهانی، حمزه بن حسن، ۲۸۰؟–۳۶۰؟ قمری
hamze-ye esfahānī, hamze bn-e hasan (894-972)
مؤلف چون کتاب‌هایی را که در امثال عرب تا زمان وی تألیف شده بود کافی ندیده است، کتاب حاضر را به ترتیب حروف الفبا تنظیم نموده و بنابر آنچه خود در مقدمه آورده است که بیش از ۱۸۰۰ ضرب المثل را گرد آورده و در پایان نوادر کلمات بزرگان را که مشتمل بر بیش از ۵۰۰ کلمه است بدان افزوده و در ابتدا مقدمه‌ای در کیفیت شناخت ضرب المثل‌ها آورده است. مثل‌های رایج بین فصحای را که بر وزن افعل بوده در سی «باب» و یک «مقدمه» به ترتیب حروف الفبا گرد آورده و در باب ۲۹ امثال مولدة مزدوجه و در باب ۳۰ برخی از نوادر کلام را جمع‌آوری کرده که عدد ضرب المثل‌های کتاب جمعاً بیش از ۱۸۰۰ مثل می‌باشد. مؤلف پس از دیدن کتاب اصمعی و حیانی و ابوعبید و محمد بن حبیب بصری که در ضرب المثل نگاشته بودند به تألیف کتاب حاضر پرداخته و تمامی آنها را در تألیف خود گنجانیده است.
آغاز: الحمدلله رب العالمين ... هذا كتاب اودعته فناً من الأمثال السائرة عن العرب و هو اكثر ما تجرى منها على السن الفصحاء.
[چلبی ۱۵۰/۱؛ اعلام زرکلی ۲۷۷/۲؛ مجمع العلمی العراقی ۱۷۴/۲]

۱. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۱۶۰۷/۴
آغاز: برابر
نسخه اصل: کتابخانه واتیکان –رم ۵۲۶؛ خط: نسخ معرب زیبا، کا: محمد بن حصین واسطی، تا: شنبه غره جمادی الثانی ۶۲۳ق؛ مصحح، محشی؛ ۱۸۲ص (۲۰۰–۳۸۱) [عکسی ف: ۵–۱۶]
۲. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۱۱۵۰

آغاز: برابر؛ **انجام:** فلا یزال یمشی و عینه یبکی (تمت).
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ تملک: فرهاد میرزا در ۱۳۰۰ و عبدالعلی پسر او؛ کاغذ: کاغذ دولت آبادی، جلد: میشن قهوه‌ای نو، ۱۲۸گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۸/۱×۲۸سم [ف: ۱-۴۸]

۳. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۲۵۱۳

آغاز: برابر
نسخه اصل: کتابخانه‌ای در نجف اشرف؛ خط: نسخ زیبا، بی‌کا، تا: ۱۰ محرم ۹۹۷ق، جا: دارالسلطنه احمدآباد؛ دارای سرلوح زرین، مجدول، یادداشتی از کاتب آمده که کتاب را جهت خزانه جمال الدین شیخ محمد بن نورالدین علی بن شهاب الدین احمد بن جمال الدین محمد بن علی حشیبری نگاشته، تملکی پاک شده به سال ۱۳۱۵؛ ۱۲۲ص [عکسی ف: ۷-۱۰۸]

۴. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۵۱۶-ف

نسخه اصل: داماد ابراهیم ش ۹۴۳؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ ۱۹۶گ، ۱۷ سطر [فیلمها ف: ۱-۲۸۶]

● أمثال العرب / ادبیات / عربی

amṯāl-ul ‘arab

رساله‌ای است در امثال عرب، که تعدادی از مثل‌های معروف عرب در آن گردآوری شده است.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۱۵۹۳/۴

آغاز: من أمثال العرب: أن المعاذیر یشوبها الکذب؛ إذا نزل القدر بطل الحذر؛ **انجام:** یکسو الناس واسته عاریة ×× یا حبذا الوصال و لو بالخیال
خط: شکسته نستعلیق، کا: علی نقی فرزند ابوالقاسم شریف، موسوی، تا: ۱۱۶۵ق، جا: مرشدآباد هند؛ کاغذ: شرقی، آهار مهره،۴گ(۲۱۹-۲۲۲)،۱۱ سطر، اندازه: ۷/۵×۱۴سم [ف: ۲۹-۳۱۷]

● امثال العرب / ادبیات / عربی

amṯāl-ul ‘arab

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۲۰۲/۴۵-طباطبائی

آغاز: من طلب فوق قدره فقد استحق الحرمان
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ در ذیل برخی از کلمات قصار ترجمه فارسی آن نیز آورده شده است. در پایان مجموعه ای از کلمات مرتبط با صنعت لفظی و ترجمه فارسی، از آن جمله است: الدنیا اناقبلت بلت و ان ادبرت برت و همچنین است تا به آخر؛ ۴گ (۴۵-۴۸) [ف: ۲۳-۷۲۸]

● امثال العرب / ادبیات / عربی

amṯāl-ul ‘arab

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۸۱۴-ف

نسخه اصل: کتابخانه آکادمی لوگدونوباتاویا (لایدن) ۱۰۴۴ warn؛خط:نسخ،بی‌کا،بی‌تا؛۲۵۵گ، ۲۰ سطر [فیلمها ف: ۱-۲۸۶]

● امثال عرب و حکایات غریبه و عجیبه (ترجمه) / ادبیات / فارسی

amsāl-e ‘arab va hekāyāt-e qarībe va ‘ajībe (t.)

مترجم در مقدمه پس از حمد و ثنای الهی و تعریف و تمجید از ظل السلطان چنین می‌نویسد: «حضرت اشرف امجد ارفع و الاظلل السلطان دام اقباله کتابی که اول او مفقود و آخر او غیر موجود و نه از نسخه او کسی را نشانی و نه خط عربی او را به فارسی ترجمانی به آسانی بود بر ضمیر که هر مشکلی را آسان مینماید خطور کرد که آن کتاب ترجمه شود تحت اللفظ بدون تصرف همان معنی کان یکون لهذا عاگو زاده صمیم که به نعمت آن ولی نعمت از قدیم پرورش یافته بود بقدر امکان نظم و نثر آن را ترجمان آمد امید است در محضر ضیاء گستر ...».

اصفهان؛ صارم الدوله (کتابخانه فرهنگ اصفهان)؛ شماره نسخه: ۳۶۷

آغاز: سناء ثنای هر ستایشگری شایسته بارگاه خداوندی است که غریقان گرداب فنا را لباس بقا پوشاند؛ **انجام:** پس خندید مصعب گفت می‌بینم تو را قابل صنعتی و قرارداد او را در ندماء خود و نیکو کرد صله او را.
خط: نسخ عالی، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ دارای دو سرلوح مذهب کوچک که نام ظل السلطان در وسط آن نوشته شده؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: مقوایی با عطف و لچکی میشن قرمز، ۳۶۷ص، ۱۹ سطر (۹×۱۵)، اندازه: ۱۴×۲۲سم [ف:-۱۷۰]

● امثال العلیا / ادبیات / فارسی

amsāl-ol ‘olyā

عبقری، میرزا صادق، ق۱۴ قمری

‘abqarī, mīrzā sādeq (- 20c)

اهواز؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: بدون شماره

کاتب = مؤلف، بی‌تا [میراث اسلامی: ۵-۵۸۸]

← الامثال علی افعل ⟵ الامثال الصادرة عن بیوت الشعر

● امثال فارسی / ادبیات / فارسی

amsāl-e fārsī

از میرزا محمد طاهر. در صفحه عنوان آمده است نیای مادر من (نویسنده نسخه و گردآورنده جنگ) آن را گرد آورده و در تذکرة الشعراء خود به ترتیب تهجی از الف تا یاء به خط خود نوشته است. منزوی در فهرست خود (۳۵۲۱) و هم در الذریعه

(۱۹.۲۰) نوشته است که شاید از میرزا محمد طاهر نصرآبادی نگارنده تذکره باشد. ولی گویا چنین نیست. چه نصر آبادی از مردم اصفهان است و در سرگذشت خود (ص ۴۵۷ تذکره) هیچ از قزوین یاد نمی‌کند. این محمد طاهر گویا باید از مردم قزوین باشد، آن هم در این تذکره آن چنانکه چاپ شده مثلی نمی‌بینیم.

تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۵۴۲۲/۳۰

آغاز: سلام روستایی بی طمع نیست، سنک در جای خود چه سنگین است، سنگ سنگ را می‌شکند، سنگ فلاخن شده؛ **انجام:** یک صبر کن، هزار افسوس مخور. یاری که سه خصلتش نباشد در کیش.

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۲۷ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: قهوه‌ای لایی، ۱۵گ (۷۳ر–۸۸ر)، اندازه: ۱۵/۳×۲۱سم [ف: ۸–۳۶۸]

● **امثال فارسی در خسرو و شیرین** / ادبیات / فارسی

amsāl-e fārsī dar xosro va šīrīn

تنکابنی، فریدون، ۱۳۱۶ شمسی

tonekābonī, fereydūn (1937 -)

وابسته به: خسرو و شیرین؛ نظامی، الیاس بن یوسف (۵۳۰–۶۱۴) به راهنمائی حسین خطیبی

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۱۶۸۰

بی‌کا، تاریخ حروفچینی: ۱۳۳۷ش [مختصر ف:–۸۲]

● **امثال مشهور عرب** / ادبیات / عربی

amsāl-e mašhūr-e ʻarab

برخی از امثال مشهور عرب و چند روایت از پیامبر اسلام است با عنوان «الفاظ متفرقه».

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۱۰۹۳۱/۱۷

آغاز: التأنی من الرحمن و العجلة من الشیطان. لیس من العدل سرعه وحدته. من طلب شیئاً وجد وجد. و العبد [کذا] عند کرام الناس مقبول

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ سطور چلیپا و اندکی معمولی؛ جلد: تیماج قهوه‌ای یک‌لا دورو مجدول گرهی عطف و سجاف مشکی بیاض، ۱گ (۸۹ر–۸۹پ)، سطور چلیپا (۱۰/۵×۱۹/۵)، اندازه: ۱۲/۵×۲۱/۵سم [ف: ۲۰–۵۱۵]

● **الامثال من الکتاب و السنة** / ادبیات / عربی

al-amṯāl min-al kitāb wa-s sunna

حکیم ترمذی، محمد بن علی، –۳۲۰ ؟ قمری

hakīm-e termezī, mohammad ebn-e ʻalī (- 933)

چاپ: قاهره، دار نهضة مصر للطبع، محقق: علی محمد البجاوی، چاپ اول، ۲۸۷ص، ۱۳۹۴ق.

تهران؛ مینوی؛ شماره نسخه: ۵/۶ بخش۲

ترکیه، اسعد افندی، موزه اسلامی، ۱۴۷۹؛ بی‌کا، تا: ۱۱۱۹ق؛ سزگین ۲۰–عثمان ۴۰؛ ۵۷گ (۱۷۴ر–۲۳۱ر) [ف:–۶۲]

● **امثال و اخبار خرافیة تحتها معان فلسفیة** / ادبیات / عربی

amṯāl-un wa axbār-un xurāfīya taḥt-u-hā maʻān-in falsafīya

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۱۴۶/۲–ف

نسخه اصل: راغب پاشا ش ۱۴۶۴؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ ۱گ (۲۹)، ۲۵ سطر [فیلمها ف: ۱–۴۱۸]

● **امثال و اخبار و حکایات** / داستان / فارسی

amsāl va axbār va hekāyāt

شعرخی، ابوعلی

šeʻroxī, abū-ʻalī

از شیخ القاضی ابوعلی الشعرخی (نام مؤلف در ص ۲۴۱ نوشته شده) مؤلف کتاب را در ترجمه اخبار و ذکر امثال و شواهد تاریخی در ۱۲ «باب» ترتیب داده ولی این نسخه مشتمل بر ۶ باب از ۱۲ باب می‌باشد: باب ۱. بیان آثار و شرح اخباری که مشتمل است بر ذکر جماعتی که محنت و بلاکشیدند؛ ۲. حکایت جماعتی که بفال نیک یا بدعاء خوب یا سخن خوش شدت ایشان بفرج انجامید ... مشتمل بر ۲۶ حکایت؛ ۳. مشتمل بر ۱۸ حکایت از حال جماعتی که پادشاه بر ایشان غضب کرده باشد و به فصیحت و وعظ از خود دفع کنند؛ ۴. ذکر جماعتی که به حبس و زندان گرفتار بودند خدا ایشان را نجات ارزانی فرمود مشتمل بر ۱۸ حکایت؛ ۵. احوال جماعتی‌که بشدت و بلا مبتلا شدند و از آن محنت حق تعالی ایشان را فرج ارزانی فرمود مشتمل بر ۱۱ حکایت؛ ۶. مشتمل بر ۲۹ حکایت از حال جماعتی‌که به واقعه سهمناک گرفتار شدند و به درویشی و فقر مبتلا گشتند خدا در دست کسی که گمان نداشتند ایشان را نجات داد.

اصفهان؛ عمومی اصفهان (فرهنگ سابق)؛ شماره نسخه: ۳۲۸۱

آغاز: هر غمی که بوی رسد بر خواند بشادی بدل گردد اگر چه در بلیه باشد که بیم مرگ در آنجا بوده باشد ... و این کتاب مشتملست بر ۱۲ باب. باب اول در بیان؛ **انجام:** حضرت فرمود که سوگند میدهم بر تو که لبنی را با پسر خود قیس عقد و نکاح بندی دریح گفت سمعاً و طاعة حضرت با اعیان و پدر قیس بقبیله

لبنی را بجهة قیس حضرت ع صیغه گفته میان ایشان زفاف واقع شد و قیس ...
خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: چرمی، ضربی سیاه رنگ، ۲۴۲ص، ۲۲ سطر (۸×۱۷)، اندازه: ۱۳×۲۳سم [ف: ۱-۹]

● **الامثال و الاشعار (مختصر)** / ادبیات / عربی
al-amṯāl wa-l aš‘ār (muxtaṣar)

سلماسی، حسن بن ابراهیم، -۶۲۴ ؟ قمری
salmāsī, hasan ebn-e ebrāhīm (- 1228)

از کتاب‌های ثعالبی و محاضرات راغب اصفهانی و عیون و ندیم الفرید مسکویه و پیغمبر علیه السلام، در آن آمده: «جمعه کاتبه حسن بن ابراهیم السلماسی فی غرة ربیع الاخر سنة ۶۱۵» برای همان وزیر در چند «فصل».

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۵۷/۶-ف
آغاز: بسمله الحمدلله الذی خلق الانسان و علمه البیان و اختص بکرمه بعضهم بالایمان؛ **انجام:** من حلب درالکلام حلب درالکرام ان شاء الله تعالی و الحمدلله رب العالمین و صلی الله ... العلی العظیم
نسخه اصل: فاتح ش ۵۲۹۷؛ خط: نسخ، کاتب = مؤلف، تا: ربیع الاول ۶۱۵ق، برای وزیر علی بن حاج اسماعیل اصفهانی؛ ۲۳ سطر [فیلمها ف: ۱-۴۰۴]

● **الامثال و الاشعار** / عربی
al-amṯāl wa-l aš‘ār

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۲۶۹/۷ط
مشتمل بر الامثال من حدیث النوبی (ص) (ص۱۷)، امثال العرب (ص ۱۸-۲۳)، الامثال المنظومة (ص۲۳-۲۵)، الفصل فی الفصاحة (ص۲۵-۲۸)، حدیث المتکلمة بالقرآن (ص۲۸-۳۲)، فی الحجاب و فی ذم الاصحاب (ص۳۴-۳۶)، فی الفخر و المفاخرة لابی طمحان (ص۳۷-۳۸)، الفصل فی صفات الحسن (ص۳۹-۴۰)، و مما جاء من محاسن الاخلاق علی الترتیب من الفرق الی القدم (ص۴۰-۵۰) ... فصل فی الوفاء و العهد (ص۶۲-۶۶) ...، مما قیل فی الفواکه و الثمار (ص ۷۶-۸۲) ... و اشاری از صفی حلی، حسین بن ضحاک، ابو عبدالله غواص، علی بن محمد بن جعفر (ص۱۰۶)، عباس بن عبدالمطلب، اسود بن یعفر، اشعاری به فارسی (ص۱۰۷-۱۱۱) و اشعار دیگر؛ خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲، جلد: تیماج مشکی، یک‌لا، قطع: بیاضی، اندازه: ۷×۱۵سم [ف: ۲۴/۳-۴۶]

● **امثال و حکایات** / ادبیات / فارسی
amsāl va hekāyāt

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۷۹۷۲
بی‌کا، بی‌تا [د.ث. مجلس]

● **امثال و الحکم** / اخلاق / عربی

ماوردی، علی بن محمد، ۳۶۴-۴۵۰ قمری
māvardī, ‘alī ebn-e mohammad (975-1059)

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۱۸۸۴
آغاز: بسمله الحمدلله الذی فضل ذوی العقول و میزالعالم من الجهول؛ **انجام:** لاعط بعد عروس ... خلا ... فطری و اصفری
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۸۹۴ق [رایانه]

● **الامثال و الحکم** / ادبیات / عربی
al-amṯāl wa-l ḥikam

زین الدین الرازی، محمد بن ابی بکر، -۶۶۶ ؟ قمری
zayn-od-dīn ar-rāzī, mohammad ebn-e abī-bakr (- 1268)

چاپ: عمان، محقق: عبدالرزاق حسین، دار البشیر للنشر والتوزیع، ۲۶۶ص، ۱۴۰۶ق.

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۵۰۴۵/۷-ف
نسخه اصل: شماره Pococ 33 در بادلیان. در ده فصل؛ بی‌کا، تا: با تاریخ ۷۱۳ق [فیلمها ف: ۳-۱۲۶]

● **امثال و حکم** / ادبیات / فارسی
amsāl va hekam

سپهر، محمد تقی بن محمد علی، ۱۲۱۶-۱۲۹۷ قمری
sepehr, mohammad taqī ebn-e mohammad ‘alī (1802-1880)

مؤلف در جلد اول و دوم ناسخ التواریخ که درباره تاریخ صدر اسلام خصوصاً حضرت پیامبر (ص) نگاشته بود، امثال عرب را که دلالت بر قصه‌ای یا واقعه ای می‌کرد به ترتیب تاریخ ذکر نموده بود. در کتاب حاضر جهت سهولت دسترسی، امثال رایجه در صدر اسلام را جداگانه جمع‌آوری و تنظیم نموده است. او ابتدا اصل مثل را به عربی ذکر می‌کند بعد حکایت و واقعه مربوط را که منشأ آن بوده به فارسی توضیح می‌دهد.

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۳۷۱۴
آغاز: در مجلد اول و ثانی از کتاب اول ناسخ التواریخ چندانکه از امثال عرب موقوف به حکایتی و معلق به قصه ای بود هر یک د

رجای خود مرقوم افتاد و این امثال بعد از هجرت ... اتیه من فقید ثقیف ـدر شهر طائف دو برادر بودند که بعد از مراجعت رسول خدا از طایف مسلمانی گرفتند یکتن از ایشان از قبیله بنی کنه زنی به نکاح بست؛ **انجام:** و این واپس ترین ایام فجار است و این وقت رسول خدا(ص) چهارده ساله بود و این جنگ سخت عظیم
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ جلد: پارچه‌ای، ۱۳۲گ، ۱۴سطر، اندازه: ۹×۱۱سم [ف: ۳۷-۲۳۹]

● **امثال و حکم** / ادبیات / فارسی

amsāl va hekam

عمادی حائری، اسماعیل،-۱۳۵۰ قمری
'emādī-ye hā'erī, esmā'īl (- 1932)

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۷۹۴۱-عکس
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۰۱۳۵۷/۶ق [فیلمها ف: ۳-۲۷۹]

● **الامثال و الحکم** / حدیث / عربی

al-amṯāl wa-l ḥikam

مؤلف در این رساله روایاتی از پیامبر اکرم که به صورت ضرب‌المثل درآمده را جمع‌آوری نموده است. وی در انتخاب احادیث مقید بوده و روایاتی را برگزیده که غیر از پیامبر کسی دیگر بر آن تفوه نکرده باشد. بیشترین استنادات و کتب مورد توجه «احیاء علوم الدین» غزالی و کتاب خلاصه جلالی است.

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۸۹۴۵
آغاز: فی الامثال و الحکم قال الفقیه ره روی عن ابن عباس رضی الله عنه انه قال ما روی عن النبی علیه السلام مما تکلم به رسول الله فصار مثلاً؛ **انجام:** حسن الخلق حسنة لا تضر معه کثیرة السیئات
خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، تا: اواخر قرن ۱۱؛ اهدایی: رهبری، فروردین ۱۳۷۲؛ کاغذ: نخودی آهار مهره فرنگی، ۵گ، ۲۳سطر، اندازه: ۱۴×۲۳/۵سم [اهدائی ف: ۲ اخبار ۱-۱۴۱]

● **امثال و حکم** / ادبیات / ترکی

amsāl va hekam

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۸۸۳۰/۱
آغاز: حرف الالف، الف الله آدیدور، آدون ندی داشی دموریمو شانسان. آری یواسنا چوپ اوزاویری؛ **انجام:** یومشاق یرون ... اریدور یمیشی سیزلقدان ییرم یاقور یاقور یاماندور
خط: نستعلیق تحریری، کاتب = مؤلف، تا: قرن ۱۳؛ مهر: کتابخانه جعفر سلطان القرایی؛ خریداری از جعفر سلطان القرایی؛ کاغذ: فرنگی فستقی آهار مهره با ته نقش بزرگ، جلد: مقوا روکش پارچه ترمه بته جقه‌ای عطف و سجاف تیماج قهوه‌ای مجدول زرین یک‌لا، ۱۹گ (۸ ر-۲۴پ)، اندازه: ۱۲/۸×۲۰/۷سم [ف: ۲۹/۱-۷۰]

● **امثال و حکم** / اخلاق / فارسی

amsāl va hekam

حکایات و ضرب المثل‌هایی است که متضمن معانی اخلاقی است در ۳۶ «باب» با عناوینی چون عبادت، اخلاص، نیک نامی و ... گویا برگرفته از «اخلاق محسنی» کاشفی است.

قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۷۷۰۴-۳۹/۸۴
آغاز: بسمله باب اول درعبادات مثل حضرت مرتضی علی (ع) درزمان خلافت روزهای ... باب دوم دراخلاص مثل یکی از خلفای فرموده بود؛ **انجام:** مثل روزی شخصی را نزد زیاد بصری آوردند. ... لئیم نیم گنه با هزار عذر نه بخشد بیک لطیفه کریمان هزار جرم ببخشند تم اخلاق محسنی
خط: شکسته، نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ مهر: «عبده ابوالقاسم بن محمد حسن ۱۲۷۴» (بیضی)؛ جلد: مقوا با عطف گالینگور قهوه‌ای، ۵۲گ، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۷/۵×۲۲سم [ف: ۱-۴۹۶]

● **امثال و حکم** / ادبیات / فارسی

amsāl va hekam

رساله مفصلی است در شرح و تفسیر امثال و حکم زبان پارسی به ترتیب حروف تهجی واژه‌های ضرب المثل ها، مؤلف ابتدا مثل را می‌آورد بعد معنی و مضمون آن را تفسیر می‌کند. اغلب این مثل‌ها به نظم است. از حرف حاء تا زاء.

قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۳۰۸۶-۱۶/۹۶
آغاز: قوت و فربهی تن می‌خواهد زیرا که قوت فربهی تن و ضعف روح است وتن فربه دل را سیاه و روح را تباه گرداند و این قوم را خدای تعالی دشمن دارد؛ **انجام:** تا امروز یک مرد آگاه دراین عرصه گاه ندیدم اما به زن آگاه در این عرصه گاه رسیدم تا این زن را ندیده بودم بر مسلمانی و دانایی خود نیازیدم پس.
خط: نستعلیق شکسته، بی‌کا، تا: قرن ۱۴؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ جلد:گالینگور آبی،۸۸گ،۱۷سطر، اندازه: ۱۳×۲۰سم [ف: ۱-۴۹۶]

● **امثال و حکم** / ادبیات / فارسی

amsāl va hekam

تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۲۰۰۱۷
بی‌کا، بی‌تا؛ خریداری از مهردخت همایی [رایانه]

● **امثال و حکم** / ادبیات / فارسی و ترکی

amsāl va hekam

مجموع ضرب المثل‌های ترکی عثمانی و فارسی است که به ترتیب حروف الفبا تنظیم شده‌اند. هر حرف در یک باب قرار دارد و در هر باب ابتدا ضرب المثل‌های ترکی و پس از آن فارسی ذکر شده‌اند.

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۹۱۷۲

آغاز: آتاد وغراییب او غول میپدور. آتادن مال قالمسه او غول نیلاسون ... بالفارسیة. ا. اللهم یک یک. الرحمن سر به سر. آب ایشان آتش شده. آب از دستش نمی‌چکد

آغاز باب السین: «باب السین. بالترکیة. ا. ساتوب آلمق کیرک. ساچی اولی اوسته کسر لر ... بالفارسیة. ا. ساده دل است. سازنده از برای خود بد نمی‌نوازد»؛ **انجام:** باب الفاء بالترکیة. ا. فاله اینا نمه فال سیز الکلمنه. فاله باخانه اینا نور لر ... بالفارسیة. ا. فارغ گردی چو خامشی پیشه کنی. فال نیکو بزن به هر کاری

شامل بخشی از حرف الف تا اوایل حرف فاء؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ نسخه پردازی عثمانی؛ مجدول، کمند دار؛ مهر: کتابخانه جعفر سلطان القرایی؛ خریداری از جعفر سلطان القرایی؛ کاغذ: نخودی آهار مهره، جلد: تیماج قهوه‌ای ضربی با ترنج و سرترنج عطف میشن سجاف عنابی مجدول گرهی یک‌لا، ۱۵سطر (۵×۸)، اندازه: ۱۳/۱×۲۰/۷سم [ف: ۲۹/۲-۸۳۱]

● امثال و مصرعات / ادبیات / فارسی

amsāl va mesraʿāt

امثال و مصرعات و ابیات فارسی برای منشی به ترتیب تهجی که در آغاز از نفایس الفنون آورده شده است.

تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۱۹۷۴/۳

بی‌کا، تا: ۵ شعبان ۱۲۵۱ق؛ کاغذ: ترمه هندی، جلد: رویه کاغذ مغزی میشن قهوه‌ای، ۱۳گ (۶۸پ-۸۱پ)، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۷×۲۶سم [ف: ۵-۴۰۱]

← امثله ≻ صرف

● امثله / صرف / فارسی

amsele

جرجانی، علی بن محمد، ۷۴۰-۸۱۶ قمری

jorjānī, ʿalī ebn-e mohammad (1340-1414)

رساله‌ای مختصر و معروف در علم صرف و در توضیح امثله و مشتقات از مصدر که شامل صیغ: ماضی، مضارع، امر، نهی، جحد، استفهام، نفی و صیغ فاعل، مفعول، صفت، مبالغه و غیر آنها می‌باشد.

آغاز: بسمله بدان که مصدر اصل کلام است و از وی نُه وجه باز می‌گردد، ماضی، مستقبل، اسم مضارع و اسم مفعول، امر، نهی، جحد، نفی و استفهام و از ماضی چهارده وجه باز می‌گردد، شش مغایب را بود ... .

انجام: هل تضربین و هل تضربان هل تضربن وآن دو که حکایت نفس متکلم را بود هل اضرب هل نضرب.

چاپ: مشار عربی، ص۲۴۵، دار السلطنه تبریز، سنگی، محرم الحرام ۱۳۱۳ق، وزیری، ۳ص (جامع المقدمات: صص۲-۴) در هامش؛ ایران، بی ناشر، ۱۳۱۹ق،

[نسخه‌های منزوی ۲۰۵۹/۳ و۲۰۴۸/۳؛ مشترک پاکستان ۲۹۰۸/۱۳-۲۹۰۹ چند «شرح امثله»]

شرح و حواشی:

۱- شرح امثله؛ جرجانی، علی بن محمد (۷۴۰-۸۱۶)
۲- شرح الامثلة؛ رضوی، سلطان حیدر بن غیاث الدین محمد
۳- الامثلة (ترجمه)
۴- شرح امثله
۵- شرح الامثلة
۶- سؤال و جواب
۷- شرح الامثلة

۱. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه: ۲۶۴/۱

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۲۹ محرم ۹۸۰ق، جا: مشهد؛ کاغذ: ترمه، جلد: تیماج لایه‌ای قهوه‌ای، ۸گ، ۱۷ سطر (۵/۵×۱۲)، قطع: ربعی، اندازه: ۱۰/۵×۱۷/۵سم [ف: ۱-۳۶۸]

۲. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۴۶۶۸/۳-۲۳/۱۸۸

آغازو انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: چهارشنبه ۲۶ جمادی الثانی ۱۰۷۹ق؛ جلد: مقوای روغنی عطف و حاشیه تیماج، ۶گ، ۱۰ سطر، اندازه: ۱۰×۱۷سم [ف: ۱-۴۹۷]

۳. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۴۶۶۸/۴-۲۳/۱۸۸

آغاز: برابر؛ **انجام:** یعنی می‌زنیم ما دوشخص خواه مذکر خواه مؤنث در این زمان یا در زمان آینده تمت

انجام نسخه با امثله جرجانی منطبق نیست !؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ جلد: مقوای روغنی عطف وحاشیه تیماج، ۵۷گ، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۰×۱۷سم [ف: ۱-۴۹۷]

۴. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۶۹۸۱-۳۵/۱۶۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** صیغه مفرد مذکر غایب است از لای نافیه پیش از لای نافیه یضرب بود لای نافیه

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: انجام؛ مصحح؛ مهر: «یا امیرالمؤمنین حیدر۱۱۰۵»؛ جلد: مقوا، ۳۵گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۱×۱۷سم [ف: ۱-۴۹۸]

۵. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۴۸۳۸/۳-۲۴/۱۳۸

آغاز: برابر؛ **انجام:** از فعل مضارع خواستیم متکلم وحد بنا کنیم از فعل امر لام امرا بر سرش

از انجام ناتمام مانده است؛ خط: نسخ، بی کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: انجام؛جلد:کاغذ، ۱۰گ، ۱۳ سطر، اندازه: ۱۱×۱۸سم [ف: ۱–۴۹۸]

۶. تهران؛ عبدالعظیم؛ شماره نسخه: ۴۸۵

آغاز: ضربنا بردیم و از مستقبل چهارده وجه باز می‌گردد شش وجه مغایب را بود؛ **انجام:** هل أضرب آیا می‌زنم من هل نضرب آیا می‌زنیم ما، تمام شد امثله.

خط: نستعلیق، بی کا، تا: دوشنبه ۵ صفر ۱۱۸۲ق؛ افتادگی: آغاز؛ واقف: احمد طاهری، فاقد جلد، ۱۴گ، ۶ سطر، اندازه: ۱۳/۵×۱۹/۵سم [ف: ۱–۶۵]

۷. تهران؛ عبدالعظیم؛ شماره نسخه: ۶۷۱/۳

آغاز: بدانکه مصدر اصل کلام است و مصدر در لغت بازگشتن گاه ابل و غنم را گویند؛ **انجام:** هل أضرب آیا می‌زنم من هل نضرب آیا می‌زنیم ما، تمام شد امثله.

خط: نستعلیق، بی کا، تا: ۱۱۹۲ق؛ ۴گ، سطور چلیپایی، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: ۱–۶۵]

۸. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۶۳۴۹/۱

آغاز: برابر

بی کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: گوناگون، جلد: میشن لایی قهوه‌ای مجدول، ۳گ (۱پ–۴ر)، اندازه: ۱۰/۸×۱۶سم [ف: ۹–۳۴۷]

۹. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۱۵۳۴/۸

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ و شکسته نستعلیق خوش، بی کا، تا: قرن ۱۳؛ محشی؛ مهر: «آل سید محمد ابراهیم» (بیضی)؛ کاغذ: فرنگی، جلد: کاغذی، ۱۱گ (۱۴۲–۱۵۲)، ۷ سطر (۶×۱۰/۵)، اندازه: ۱۰/۵×۱۵/۵سم [ف: ۲۹–۲۰۱]

۱۰. قم؛ دارالحدیث؛ شماره نسخه: ۲۱۴/۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** هل نضرب یعنی آیا می‌زنیم ما خواه تثنیه و خواه جمع مذکر خواه مؤنث در زمان آینده. تمت الکتاب.

خط: نسخ، بی کا، تا: قرن ۱۳؛ در حاشیه نسخه شرح امثله تحریر شده است؛ ۱۷گ (۳۹ر–۵۵پ) [ف:–۱۳۶]

۱۱. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۲۵۳۲/۲–۱۳/۲۱۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** هل استفهام در آوردند وآن یک لفظ است به جای چهار معنی می‌باشد.

خط: نسخ، کا: محمد صالح بن احمد بیدگلی، تا: چهارشنبه ۱۶ ذیحجه ۱۲۱۰ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۲گ، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۱×۱۵سم [ف: ۱–۴۹۷]

۱۲. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۵۰۰۷/۴–۲۵/۹۷

آغاز: برابر؛ **انجام:** هل اضرب می‌زنم من خواه مذکر و خواه مؤنث درزمان آینده هل نضرب آیا می‌زنیم ما خواه تثنیه و خواه جمع در زمان آینده تمام شد

خط: نسخ، بی کا، تا: سه‌شنبه ۲ جمادی الثانی ۱۲۱۰ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای سوخت با ترنج، ۱۸گ، ۵ و۷ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۱–۴۹۸]

۱۳. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه: ۲۷۹/۱

خط: نسخ، بی کا، تا: ۱۲۱۰ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۱ سطر، اندازه: ۱۷×۲۱سم [ف: ۱–۳۷۰]

۱۴. مراغه؛ عمومی؛ شماره نسخه: ۷/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ جلی، بی کا، تا: یک‌شنبه غره ربیع الثانی ۱۲۲۰ق؛ جلد: مقوا، ۱۱ سطر، اندازه: ۱۴×۲۲سم [ف:–۲۱۶]

۱۵. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۲۷۵۲/۳

آغاز: برابر؛ **انجام:** و این که حکایت نفس متکلم را نام مؤلف به قرینه آغاز معلوم شد؛ بی کا، تا: ۱۲۲۳ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج، تریاکی، ۴ص (۸۶–۹۰)، ۱۴سطرکامل (۷/۵×۱۳)، اندازه: ۱۱×۱۵/۷سم [ف: ۶–۳۶۳]

۱۶. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه: ۳۳۰۲

انجام: لنضرب شد و از فعل استفهام

همراه با شرح آن؛ خط: نستعلیق، کا: عبدالله بن محمد حسین یزدی، تا: ۱۲۲۷ق؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: کبود اصفهانی، جلد: تیماج مشکی، ۲۳گ، مختلف السطر (۷×۱۳)، اندازه: ۱۰×۱۵سم [ف: ۵–۱۶۰۷]

۱۷. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۲۰۰۵

خط: شکسته، نستعلیق، بی کا، تا: ۱۲۲۹ق؛ کاغذ: فستقی آبی، جلد: میشن سیاه لایی، ۳۸گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۰/۷×۱۷/۴سم [ف: ۳–۴۹۵]

۱۸. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۴۵۹۱/۲

خط: نستعلیق، بی کا، تا: ۱۲۳۱ق؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی یک لایی،، ۱۰ سطر، اندازه: ۱۱/۳×۱۵سم [ف: ۱۲–۲۸۹]

۱۹. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه: ۲۴۸۰/۲

آغاز: مغایب را بود

خط:نسخ،کا:محمد علی بن علی اکبر،تا: ۱۲۳۶ق؛ اهدایی: محمد تقی عقدایی؛ کاغذ: کبود اصفهانی، جلد: تیماج مشکی نرم، ۵گ (۲۶–۳۰)، ۹ سطر (۵/۵×۱۱)، اندازه: ۱۰×۱۶سم [ف: ۴–۱۳۱۰]

۲۰. همدان؛ مدرسه غرب؛ شماره نسخه: ۸۳۲/۱

کا: موسی بن محمد کمجانی، تا: ۱۲۳۹ق؛ قطع: بیاض رقعی [رشت و همدان: ف:–۱۴۵۷]

۲۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۶۱۶/۵–طباطبائی

کتاب امثله است و در حاشیه آن شرح امثله است به صورت خلاصه. متن امثله با حروف درشت تر و سطور کم و کوتاه و شرح در حواشی وسیع آن نوشته شده است؛ خط: نسخ، بی کا، تا: ۱۲۳۹ق؛ کاغذ: فرنگی آهار مهره سفید، جلد: تیماج یک‌لا قرمز، ۱گ(۱۹پ–۲۰ر)، قطع: رقعی، اندازه: ۱۰/۵×۱۵سم [ف: ۲۲–۳۲۶]

۲۲. شیراز؛ علامه طباطبائی؛ شماره نسخه: ۱۶۴۸/۳

همراه با شرح آن؛ خط: نستعلیق، بی کا، تا: ۱۲۳۹ق؛ ۲۹گ (۴۸–

۷۷)، اندازه: ۱۵×۱۰سم [نسخه پژوهی: ۳-۱۶۲]

۲۳. تهران؛ حقوق؛ شماره نسخه: ۱۶۱/۲-ج

خط: نسخ، کا: اسماعیل بن حمید بیک ارمنی، تا: یک‌شنبه ۸ رجب ۱۲۴۰ق؛ ۴گ (۴۵پ-۴۸ر) [ف:-۲۰]

۲۴. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه: ۳۴۳۷

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ عالی، کا: عبدالله خراسانی، تا: ۱۲۴۵ق، به فرموده میرزا عطاءالله طباطبایی ملقب به میرزا بزرگ؛ جلد: تیماج سیاه مجدول، ۱۹گ، ۶ سطر، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف مخ: ۱-۲۰۷]

۲۵. قم؛ مرکز مطالعات؛ شماره نسخه: ۹۸۶/۱

خط: نستعلیق، بی کا، تا: ۱۲۵۰ق؛ جلد: تیماج سرخ، ۲۱گ (۱ر-۲۲ر)، ۱۳ سطر، اندازه: ۱۱×۱۶سم [ف: ۲-۲۵۲]

۲۶. قم؛ معصومیه؛ شماره نسخه: ۲۸/۵

آغازو انجام: برابر

خط: نسخ و نستعلیق، کا: سید هاشم بن ابوالقاسم، تا: سه‌شنبه ربیع الثانی ۱۲۶۱ق، جا: مدرسه آخوند ملا عباس؛ فاقد جلد، ۱۴گ (۱۰۱ر-۱۱۴ر)، اندازه: ۱۱/۵×۱۶/۵سم [ف: ۱-۴۴]

۲۷. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه: ۹۶۷/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق تحریری، کا: سید علی زیتون رودباری، تا: ۱۲۶۵ق؛ ۲گ (۳پ-۵ر) [ف: ۲-۲۰]

۲۸. رشت؛ جمعیت نشر فرهنگ؛ شماره نسخه: ۱۵۳الف

خط: نسخ، بی کا، تا: ۱۲۷۰ق؛ اندازه: ۱۷/۵×۲۲سم [رشت و همدان: ف:-۱۰۹۲]

۲۹. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۵۸۸۸

آغاز: برابر

خط: نسخ، بی کا، تا: قرن ۱۳-۱۴؛ جلد: تیماج فرنگی ترنج دار، ۵۱گ، ۱۱سطر، اندازه: ۱۱/۵×۱۷/۵سم [ف: ۴۴-۱۱۷]

۳۰. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۹۳۹/۲

آغاز: برابر

نسخه اصل: کتابخانه شخصی مدرسی یزدی؛ خط: نسخ و نستعلیق، کا: سید محمد بن مرتضی بن محمدعلی مدرس بن محمد بن مرتضی بن محمد بن صدرالدین، تا: چهارشنبه ذیقعده ۱۳۱۷ق؛ تملک: سید احمد مدرس در ۱۳۳۲ق، سید محمد حسین بن احمد مدرس در ۱۴۲۰ق؛ ۵ص (۱۱۸-۱۲۲)، ۱۲ سطر [عکسی ف: ۵-۳۶۶]

۳۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۴۴۹۱

آغاز: بسمله بدانکه مصدر لغت عرب بازگشتنگاه ابل؛ **انجام:** یا در زمان آینده ... رجل المرجب سنه ۱۳۱۹

خط: نسخ، کا: رحیم، تا: ۱۳۱۹ق [الفبائی: ۶۷]

۳۲. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۱۸۷۶-۱۰/۱۸۶

آغاز: برابر؛ **انجام:** هل نضربَ یعنی آیا میزنیم ما دو مردان یا دو زنان یا گروه مردان یا گروه زنان در زمان آینده

خط: نسخ خوانا، کا: محمد کاظم رشتی اشکوری، تا: جمعه ۷ صفر ۱۳۲۵ق، برای آقا حسین خان؛ محشی؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۶گ، ۵-۱۰ سطر، اندازه: ۱۱×۱۸سم [ف: ۱-۴۹۷]

۳۳. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۴۰۳۲/۴-۲۰/۱۵۲

آغاز: بسمله یعنی ابتدا می‌کنم به نام خداوندی که مستجمع است جمیع صفات کمال را و منزه است از جمیع عیوب و نقایص؛ **انجام:** هل نضربَ در اصل یعنی آیا میزنیم ما دو مردان یا دو زنان یا جمیع مردان یا جماعت زنان در زمان حال یا آینده تمت الامثلة.

این آغاز و انجام با رساله امثله جرجانی هماهنگ نیست؛ خط: تحریری، بی کا، بی‌تا؛ جلد: مقوای سبز عطف پارچه مشکی، ۳۷گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۱×۱۴سم [ف: ۱-۴۹۸]

۳۴. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۸۸۷۹/۱-۵۹/۹۹

آغاز: برابر

خط: شکسته، بی کا، بی‌تا؛ ۳گ (۱-۳)، اندازه: ۱۱×۱۷سم [ف: ۱-۴۹۸]

۳۵. اصفهان؛ مدرسه صدر بازار؛ شماره نسخه: ۶۳۳/۱

خط: نسخ، کا: محمد اسماعیل بن محمد علی طبسی خراسانی، بی‌تا؛ جلد: مقوایی، ۵گ (۱پ-۵ر)، اندازه: ۱۰/۵×۱۶/۵سم [ف: ۲-۴۶۴]

۳۶. مشهد؛ نواب؛ شماره نسخه: ۴۶۵/۸

آغاز و انجام: برابر

بی کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج عنابی، اندازه: ۱۱×۱۸/۵سم [ف:-۳۸۴]

۳۷. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه: ۵۲۲/۸

خط: نسخ و نستعلیق، بی کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج لایه‌ای تریاکی، اندازه: ۱۳×۲۰سم [ف: ۱-۴۶۷]

۳۸. کاشان؛ مدرسه سلطانی؛ شماره نسخه: ۱۶۲/۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** و لام امر برسرش در آوردیم دو عملکرد لفظا و معناً لفظاً عملکرد نون عوض رفعی بجزمی ساقط معنا خبر را بدل به انشاء کرد.

نام مؤلف به قرینه اغاز نسخه تعیین شد؛ خط: نسخ، بی کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ جلد: تیماج مشکی سوخت، ۸گ، ۲۹ سطر، اندازه: ۱۶×۲۱سم [ف]

۳۹. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۴۵۶۶/۱

خط: نسخ، بی کا، بی‌تا؛ کاغذ: حنایی و آبی، جلد: تیماج یک‌لا، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۱۲-۳۵۰]

● الامثلة (ترجمه) / صرف / عربی

al-amṯila (t.)

وابسته به: امثله؛ جرجانی، علی بن محمد (۷۴۰-۸۱۶)

ترجمه عربی رساله «امثله» منسوب به میر سید شریف جرجانی است که از کتاب‌های درسی مبتدیان ادبیات عرب بوده است.

آغاز: اعلم ان المصدر اصل الکلام و یصدر منه تسعة اوجه، الماضی و المستقبل ... اما الماضی فیصدر منه اربعة عشر صیغة ...

انجام: و اما الصیغتان التی للمتکلم فنحو هل اضرب هل نضرب
چاپ: در ضمن «جامع المقدمات» بارها به چاپ رسیده است.
[نسخه‌های منزوی ۲۰۴۸/۳]

۱. **مشهد؛ نواب؛ شماره نسخه: ۲۶/۱**
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ پست، کا: ملا ابراهیم بن حسین علی محمود آبادی از اعمال طالش، تا: ۱۲۵۹ق؛ کاغذ: کاهی، جلد: تیماج مشکی لایه‌ای ضربی، ۱۱ سطر، اندازه: ۱۸×۲۱سم [ف:-۴۴]

۲. **شیراز؛ علامه طباطبائی؛ شماره نسخه: ۷۹۱/۱**
کا: شیخ یوسف بن محمد پیش نماز، تا: ذیقعده ۱۲۷۸ق؛ ۱۱گ (۱-۱۱ر)، اندازه: ۱۰/۵×۱۷/۵سم [نسخه پژوهی: ۳-۱۱۸]

۳. **شیراز؛ علامه طباطبائی؛ شماره نسخه: ۷۹۰/۱**
ترجمه عربی رساله «امثله» منسوب به میر سید شریف جرجانی است؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۴؛ اندازه: ۱۰/۵×۱۷/۵سم [نسخه پژوهی: ۳-۱۱۷]

۴. **مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه: ۵۲۷/۱**
بخشی از آن؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: فرنگی؛ جلد: تیماج عنابی لایه‌ای، ۲۴گ، ۱۳ سطر (۷×۱۵)، قطع: ربعی، اندازه: ۱۳×۲۲/۵سم [ف: ۱-۳۸۴]

۵. **یزد؛ کاظمینی؛ شماره نسخه: ۷۲/۵**
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: مقوایی عطف تیماج قهوه‌ای، ۲۲گ (۵۸پ-۸۰ر)، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۱/۵×۱۶/۵سم [ف: ۱-۷۷]

۶. **یزد؛ کاظمینی؛ شماره نسخه: ۷۲/۴**
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: مقوایی. عطف تیماج قهوه‌ای، ۲گ (۵۶ر-۵۸پ)، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۱/۵×۱۶/۵سم [ف: ۱-۷۷]

۷. **قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۸۶۶/۲**
آغاز: برابر؛ **انجام:** و من المؤنث مضروبتی مضروبتای مضروباتی.
نام کتاب در فهرست «التصریف» است که به قرینه آغاز نسخه تصحیح شد؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: جمعه محرم ۸۶۳ق؛ مصحح؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۳گ (۴۰پ-۴۲پ)، اندازه: ۱۳×۱۸سم [ف: ۳-۵۷]

۸. **قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۳۷۹۲/۱**
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ محشی؛ کاغذ: فرنگی، ۳گ (۱-۳)، ۱۰-۱۴سطر، اندازه: ۸×۱۳سم [ف: ۳۴-۸۲۴]

۹. **شیراز؛ امام عصر؛ شماره نسخه: ۲۷۷/۱**
آغاز: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳، اندازه: ۱۰/۵×۱۶/۵سم [ف: ۱-۱۱۳]

۱۰. **قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۴۸۸۲/۷-۲۴/۱۸۲**
آغاز: برابر؛ **انجام:** هل اضرب هل نضرب والمصدر منها ضرب
خط: نسخ، بی‌کا، تا: پنج شنبه ۱۷ ربیع الثانی ۱۲۲۴ق؛ جلد: مقوای لایی با روکش کاغذی، عطف تیماج، ۴گ، ۹ سطر، اندازه: ۱۰×۱۶سم [ف: ۱-۴۹۷]

۱۱. **قم؛ طبسی؛ شماره نسخه: ۷۷۵**
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: عبدالحسین حایری، تا: جمادی الاول ۱۲۸۷ق؛ مصحح؛ ۳گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۶×۲۱/۵سم [ف مخ: ۱-۶۱]

۱۲. **کرمانشاه؛ میبدی (خاندان)؛ شماره نسخه: ۱۳۳/۱**
آغاز: برابر
بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج مشکی بدون مقوا عطف تیماج قهوه‌ای، ۱۳گ (۱پ-۱۳ر)، اندازه: ۱۵×۲۰سم [ف:-۹۴]

● امثله (ترجمه) / صرف / ترکی

amsele (t.)

وابسته به: امثله؛ جرجانی، علی بن محمد (۷۴۰-۸۱۶)
آغاز: بسمله نصر: فعل ماض معلوم مفرد مذکر غائب معنا سی یردم ایتدی بر غائب ارکجمش

همانند

۱. **قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۵ /۷۷۵۳-۵۲/۹۳**
آغاز: برابر
ترجمه ترکی همان کتاب امثله مشهور است که در اول جامع المقدمات به چاپ رسیده است؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ ۳گ، ۲۰-۲۲ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۲-۸۶۰]

۲. **قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۲۷۹۹/۵-۱۵/۳۹**
آغاز: برابر؛ **انجام:** انصربنا فعل تعجب نفس متکلم مع الغیر معنا سی عجب یردم ایتدك بیز.
در این رساله در جداول سه ستونی در عرض و ۴ خانه در طول (هر صفحه جمعاً ۱۲ خانه) امثله تصریف به شنگرف تحریر و در زیر آن به ترکی تجزیه صرفی آن تحریر شده است؛ خط: نسخ، کا: علی شکری من تلامیذ عمر الوصفی، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ جلد: گالینگور قهوه‌ای، ۱۴گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۵×۲۳سم [ف: ۱-۴۹۹]

● امثله / صرف / فارسی

amsele

تاریخ تألیف: قرن ۹

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ض۱۴۴۷۳
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۰۹۷ق [الفبائی:-۶۷]

● امثله / صرف / فارسی

amsele

قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۳۰۲۰/۴-۱۶/۳۰

آغاز: بجنس ما قبل که واو است قلب کردند ... من المضاعف المهموز الفاء؛ **انجام:** مثل کلمه دیگر شود در وزن و در تصریف‌ها از ماضی و مضارع و مصدر و اسم فاعل
رساله مفصلی است در صرف، درآن امثله صیغه‌های مختلف ذکر و به فارسی توضیح داده شده است؛ خط: نسخ، کا: میر جعفر بن شمس الدین، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: آغاز؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۲گ، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۹×۲۵سم [ف: ۱-۴۹۸]

● **امثله** / صرف / فارسی

amsele

قم؛ معصومیه؛ شماره نسخه: ۲۲۹/۳

آغاز: بدان که عربان زبر را فتحه می‌گویند، و حرفی که فتحه دارد مفتوح می‌گویند، پیش را ضمه می‌گویند؛ **انجام:** تصریف ماضی: اجاب، اجابا، ... اجبت اجبنا، تم الکتاب بعون الملک الوهاب.
رساله مفصلی است در صرف، درآن امثله صیغه‌های مختلف ذکر و به فارسی توضیح داده شده است؛ خط: نستعلیق، کا: میر نصرالله بن میر معصوم، تا: ۱۱جمادی الاول ۱۱۷۹ق، جا: تبریز؛ ۵گ (۸۳پ-۸۷پ)، اندازه: ۱۶×۲۰سم [ف: ۱-۲۳۶]

● **امثله** / صرف / فارسی

amsele

تهران؛ مفتاح؛ شماره نسخه: ۶۱۶/۳

بی‌کا، تا: قرن ۱۳ [نشریه: ۷-۲۵۰]

● **امثله** / صرف / فارسی

amsele

۴۰. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه: ۱۴۸۳/۳

خط: نسخ، کا: محمد باقر، تا: ۱۲۳۴ق؛ کاغذ: ترمه اصفهانی، جلد: تیماج تریاکی، ۸ گ (۴۳-۵۱)، ابعاد متن: ۶/۵×۱۱، اندازه: ۱۰×۱۵سم [ف: ۳-۹۷۱]

● **امثلة بحور الشعر** / عروض و قافیه / عربی

amṯilat-u buḥūr-iš ši‘r

کردی نیشابوری، یعقوب بن احمد، -۴۷۴ قمری

kordī neyšābūrī, ya‘qūb ebn-e ahmad (- 1082)

رساله‌ای بسیار مختصر در بیان انواع بحرهای شعر است.

تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۳۲۳۲/۵

آغاز: بسمله، قال الاستاد الامام یعقوب بن احمد نیشابوری رحمه الله الروض علم جلیل ابدعه و اخترعه الخلیل؛ **انجام:** مثال المتسق ... فاعلن فاعلن فاعلا کله هکذا اخذه منی و ثق
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ مجدول؛ کاغذ: فرنگی نخودی، ۲گ (۱۵۱-۱۵۲)،۱۸سطر (۸×۱۸)، اندازه: ۱۵/۵×۲۶/۵سم [ف: ۱۵-۳۹]

● **امثلة التثنية و الجمع** / صرف / عربی

amṯilat-ut taṯnīya wa-l jam‘

تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۷۷۸/۲

بی‌کا، تا: با تاریخ ۱۰۶۵ق؛ کاغذ: ترمه، جلد: میشن سبز، ۷گ (۲۳پ-۳۰پ)، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۲/۸×۲۰/۳سم [ف: ۵-۱۷۶]

● **الامثلة الشرطية فی تحرير كتب الوثائق الشرعية** / متفرقه / عربی

al-amṯilat-uš šarṭīya fī taḥrīr-i kutub-il waṯā’iq-iš šar‘īyya

کاکلی، کاکلة بن محمود

kākolī, kākolat ebn-e mahmūd

نام کتاب و نگارنده در دیباچه آمده است. در نامه‌نگاری و صکوک و مواثیق، در ۵۶ مثال و هر مثال در چند عنوان کوچک تر: المثال الاول فی المبایعات (در ۲۵ نوع) ... المثال الرابع و الاربعون فی اثبات بطلان النکاح ...
[حاجی خلیفه ۱۶۸/۱]

تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه: ۳۳۹

آغاز: بسمله. الحمدلله الذی انزل القرآن کلاماً مبینا ... و بعد، فهذه امثلة مجموعة فی علم الشروط الشرعیة؛ **انجام:** المثال الخامس و الاربعون فی اثبات ...
نسخه ناقص است و تا آغاز مثال ۴۵ را دارد؛ خط: نستعلیق تحریری، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: نخودی کناره‌ها، جلد: مقوا ته تیماج قهوه‌ای، ۷۳گ، ۱۹سطر، اندازه: ۱۱/۵×۱۸/۵سم [ف: ۱-۲۵]

● **امثله صرف** / صرف / عربی، فارسی

amsele-ye sarf

گزیده ای از قواعد صرف زبان عربی است که شامل ابواب ثلاثی و رباعی مجرد و مزید فیه، از صحیح و معتل می‌باشد با ترجمه و بیان معنی مصادر یاد شده است.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۲۶۰۳/۳

آغاز: الحمد لله رب العالمین ... بدان فهمک الله که میزان کلام عرب بر سه حرف است؛ **انجام:** و الامر جردب و النهی لا تجردب و الله اعلم بالصواب و الیه المرجع و المآب.
خط: نسخ، بی‌کا، تا: رمضان ۷۴۰ق؛ دارای رکابه نویسی؛ کاغذ:

شرقی،۲۴گ(۱۶۴–۱۸۷)،۱۳سطر،اندازه: ۷/۵×۱۰سم [ف: ۳۲–۱۷]

● **أمثله عرب** / ادبیات / عربی
amsele-ye ʻarab

تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه: ۲۸۲۴
آغاز: درجة العمل فیه انفسنا کمل؛ **انجام:** و الطیر و الوحش و الهوام.
مانند مقامات است و فهرست ابواب آن بدین قرار است: ۲– وصایای ملک عجم. راوی حسان، ۳– حکم ملک الاتراک مع ختنه الزاهد راوی ابوالمحاسن حسان، ۴– مباحث عالم الانسان مع العفاریت و جانی الجان، راوی ابوالمحاسن حسان، ۵– نوادر ملک سباع و ندیمیه امیر الثعالب و کبیر الضباع، ۶– نوادر التیس المغربی و الکلب الدقوقی، ۷– ذکر القتال بین ابی الافطال الریبال و ابن دغفل سلطان الافیال، راوی ابوالمحاسن، ۸– حکم الاسد الزاهد و امثال الجمل الوارد، ۹– ذکر ملک الطیر، العقاب و الحجتین الناجتین، ۱۰– معاملة الاعداء و الاصحاب. در باب دهم راجع به مغولان و یاسایشان بحث‌ها دارد و به آنها بد گفته؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: رجب ۱۲۸ (شاید ۱۰۲۸ق)؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ از روی نسخه ناقص نوشته شده؛ تملک: اعتضاد السلطنه ۱۲۹۲ق؛ واقف: سپهسالار، ۱۲۹۷ق؛ کاغذ: فرنگی سفید، جلد: تیماج سرخ مقوایی، ۲۸۲گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۱×۱۷/۵سم [ف: ۳–۱۹۳]

● **امثله فارسی** / صرف / ترکی
amsele-ye fārsī

علی افندی
ʻalī afandī

در صرف به ترکی، ساخته در جزیره کرید به نام وزیر احمد پاشا و دیوان افندی علی افندی.

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۶۴۱۵/۱–عکس
خط: نستعلیق، کا: حسین بن حسن حصاری اسلامبولی نقش بندی حنفی، بی تا [فیلمها ف: ۳–۲۵۲]

● **الأمثلة المختلفة** / صرف، ادبیات / ترکی و عربی
al-amṯilat-ul muxtalifa

رساله کوتاهی در بیان قواعد صرفی زبان و ادبیات عرب است که از سوی دانشمندی ناشناس در چند فصل نگارش یافته است. نسخه‌ای از این اثر نادر الجواد در دارالکتب قاهره به شماره «۸۱۸ مجامیع طلعت» گزارش گردیده است.

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۴۴۵/۸ کر
خط: نسخ تحریری، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ مصحح، بین برگ‌های (۱۴۲پ–۱۴۵پ) چند فایده به عربی و ترکی در موضوعات تفسیر و ادب و لغت به نقل از تفتازانی، قصاب زاده، شرح المواقف، اصفهانی و ... آمده است؛ کاغذ: فرنگی نخودی ضخیم، ۴گ (۱۳۹ر–۱۴۲ر)، ۲۱سطر، اندازه: ۸×۱۶سم [ف: ۴۰/۲–۱۸۴]

● **امثله مختلفه** / صرف / ترکی
amsele-ye moxtalefe

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۶۶۳۹/۴
آغاز: نصر فعل ماضی بناء معلوم مفرد مذکر غائب معنائی یردم اتدین بر غائب ار کحمش زما شده
مثال‌های مختلف صرف عربی را از ماده «نصر» با توضیحاتی به ترکی بیان کرده و بدین ترتیب خواسته قواعد این فن را به مبتدین بیاموزد؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۳ جمادی الثانی ۱۲۳۸ق؛ مجدول؛ جلد: تیماج قهوه‌ای عطف تیماج قرمز، ۲۰گ (۴۹پ–۶۹پ)، اندازه: ۱۲×۱۷سم [ف: ۱۷–۲۰۸]

● **الامثلة المختلفة للعلم الفارسی** / ادبیات / فارسی به ترکی
amselat-ol moxtalefa le-l-ʻelm-el fārsī

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۲۰۱۶/۴۸–ف
نسخه اصل: آغاز و انجام چند نسخه از کتابخانه‌های یوگسلاوی. افعال فارسی است با صرف آن و با ترجمه ترکی گویا دنباله کتابی است؛ بی‌کا، بی‌تا [فیلمها ف: ۱–۶۳۹]

● **الامثلة و القواعد الفارسیة** / ادبیات / عربی
al-amṯila wa-l qawāʻid-ul fārsīyya

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۶۴۲۰/۲–عکس
نسخه اصل: از کتابخانه ملی آنقره YZA 122/3؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ ۹گ (۳۱پ–۴۰ر) [فیلمها ف: ۳–۲۵۳]

● **امثله و اندرز** / مواعظ / عربی
amsele va andarz

زمخشری، محمود بن عمر، ۴۶۷–۵۳۸ قمری
zamaxšarī, mahmūd ebn-e ʻomar (1075-1144)

تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۴۳۶/۶
آغاز: قال الشیخ الامام ... محمود بن عمر الزمخشری ... أ– الاب اعرف و اشرف و الام ارام و اراف؛ **انجام:** نجزه اضعف اصعف عبادالله ... محمود بن محمود بن علی بن ماشازه الحسینق و فرغ فهم طهیره ۲۸ ربیع الثانی سنه ۸۸۴ قمری.

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: ترمه، جلد: میشن لائی یشمی، ۱۶ سطر [ف: ۵-۳۰]

● الامداد فی شرح الارشاد / فقه / عربی

al-imdād fī š.-il iršād

ابن حجر عسقلانی، احمد بن علی، ۷۳۳-۸۵۲ قمری

ebn-e hajar-e ʻasqalānī, ahmad ebn-e ʻalī (1333-1449)

وابسته به: ارشاد الغاوی فی مسالک الحاوی؛ ابن مقری، اسماعیل بن ابی بکر (۷۵۵-۸۳۷)

«ارشاد الغاوی فی مسائل الحاوی» اثر اسماعیل بن ابی بکر ابن مقری یمنی که در فقه شافعی تألیف شده و مختصر الحاوی الصغیر قزوینی است، سخت مورد توجه علمای شافعی بوده، از این رو شرح‌های بسیاری بر آن نوشته‌اند، که شرح خود مؤلف از جمله آنهاست. ابن حجر هیثمی دو شرح بر ارشاد الغاوی ابن مقری نوشته، یکی موسوم به «فتح الجواد فی شرح الارشاد» و دیگری «الامداد فی شرح الارشاد» که نسخه‌های از آن در کتابخانه‌های اوقاف بغداد، دارالکتب قاهره و جامع کبیر صنعا موجود است. این شرح در چهار جلد برگزار شده است.

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۹۴۱۳

آغاز: بسمله. باب فی الفرایض ای مسائل قسمة المواریث جمع فریضة بمعنی مفروضة ای مقدرة؛ **انجام:** علف دابة لم یسمرها و کذا علف ماشیة سایمة بحدب بالمهملة ای قحط ای.

از باب فی الفرایض تا باب فی النفقة؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ رکابه‌دار، مصحح؛ جلد: تیماج فرنگی مشهد، ۲۴۹گ، ۳۵ سطر، اندازه: ۲۱/۵×۳۱/۵سم [ف: ۳۰-۱۱۷]

۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۹۴۱۴

آغاز: بسمله ... باب فی البیع و هو اسم جنس و یطلق علی قسیم الشرا فیشتق منه لمن صدر عنه لفظ البایع؛ **انجام:** فان للمدعی تحلیفه رجا ان یقل فیقبل. قال مؤلفه ... و لاحول و لاقوة الا بالله العلی العظیم.

جلد ۲ کتاب (ربع ثانی) از باب فی البیع تا باب فی اللقطة و تالیف این جلد در روز پنج‌شنبه ۱۲ ربیع الاخر ۹۴۳ به انجام رسیده است؛ خط: نسخ، کا: عبدالرحمن بن یاسین بن ابراهیم البکفالونی الشافعی، تا: شروع ۱۵ ربیع الاول و اتمام شب جمعه ۲۴ جمادی الثانی ۹۸۰ق؛ مصحح؛ تملک: عبدالکریم بن احمد شراباة، عمر بن عبدالکریم بن ابراهیم بن محمود بن علی بن محمد عرضی شافعی در ۹۸۲ که از کاتب خریده، ابی الوفا بن ابی الغیث هیتی، سعدالدین محمد بن شیخ حسین بن شیخ یوسف بابلی در ۱۰۰۴؛ جلد: تیماج مشکی، ۲۳۶گ، ۲۹ سطر، اندازه: ۲۲×۳۰سم [ف: ۳۰-۱۱۷]

۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۹۴۱۲

آغاز: بسمله. باب فی الجنایات من قتل بنحو مذفف او محدد و قطع و جرح و غیرها و قتل النفس؛ **انجام:** العفو الروف الحلیم الکریم قال مؤلفه عفا الله عنه هذا آخر ما اردته و تمام ما سودته ... بعدد کل حرف جری به القلم. نجز الجزء الرابع و بتمامه تم الکتاب

جلد ۴ کتاب از باب فی الجنایات تا باب فی احکام امهات الاولاد؛ خط: نسخ، کا: علی بن احمد بن ابی بکر بن احمد شافعی اشعری قصیری، تا: ۱۱ صفر ۹۹۳ق، جا: حلب؛ مصحح، مقابله شده، دارای بلاغ مقابله: «بلغ مقابلة بحسب الوسع و الطاقة علی نسخة قوبلت علی نسخة المصنف»، رکابه‌دار؛ جلد: تیماج فرنگی قهوه‌ای، ۲۲۲گ، ۳۵ سطر، اندازه: ۲۱×۳۱سم [ف: ۳۰-۱۱۶]

← ام داود ← اعمال ام داود

● الأمد علی الابد / عربی

al-amad ʻala-l abad

عامری، محمد بن یوسف، -۳۸۱ قمری

ʻāmerī, mohammad ebn-e yūsof (- 992)

چاپ: بیروت، دار الکندی، محقق: أ.گ.روس، چاپ اول، ۱۶۵ص+۳۵ص مقدمه، ۱۳۹۸ق؛ چاپ منقح آن را انجمن شرقشناسی آمریکا در ۱۹۸۸ منتشر کرده است

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۶۱۰/۲-ف

نسخه اصل: سرویلی کتاپلیگی ش ۱۷۹؛ خط: نسخ، کا: شریف عبدالله مقری شاگرد ضیائی، تا: ۳ ربیع الثانی ۱۱۶۰ق؛ ۳۸گ (۷۴ر-۱۱۲ر)، ۲۳ سطر [فیلمها ف: ۱-۵۱۰]

● امراء و وزراء سامانی / تاریخ / فارسی

omarā’ va vozarā’-e sāmānī

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۸۶۶۰/۶

خط: نستعلیق، کا: عباس اقبال آشتیانی، بی‌تا؛ کاغذ: فرنگی، جلد: بی جلد ربعی، ۹گ [ف: ۱۷-۱۸۸]

● امرأة ادعت خلوها عن المانع و ارادت النکاح / فقه / عربی

imra’at-un iddaʻat xuluww-a-hā ʻan-il māniʻ wa arādat-in nikāḥ

میرزای قمی، ابوالقاسم بن محمد حسن، ۱۱۵۱-۱۲۳۱ قمری

mīrzā-ye qomī, ab-ol-qāsem ebn-e mohammad hasan (1739-1816)

تاریخ تألیف: ۶ جمادی الاول ۱۱۹۴ق

رساله‌ای است در دو «مقام»: ۱. اگر زن مجهول الحالی خویشتن

را برای ازدواج عرضه کند بی هیچ اشکالی ازدواج با او صحیح و جایز است. برای اثبات مطلب به اجماع فقها و اطلاق آیات و روایات استدلال کرده است؛ ۲- اگر ازدواج سابق زن با اقرار خود او یا با دلایل دیگر معلوم گردد و اکنون مدعی سری و به سر آمدن علقه زوجیت باشد گفتارش پذیرفته و ازدواج با او بلامانع است. (غلامی مقدم)

آغاز: بسمله. الحمدلله الذی سهل لنا الملة الحنیفة البیضاء ... اما بعد فقد امرنی من یجب علی اطاعته ... فی حکم امرأة ادعت خلوها عن المانع و ارادت التزویج و النکاح

انجام: اذا فان اصبت فمن الله و ان اخطأت فمن نفسی ... و اهل بیته الطاهرین الهادین الی سبیل الرشاد.

[الذریعة ۱۸۴/۱۱]

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۴۶۹۰/۳

آغاز و انجام: برابر

خط: شکسته نستعلیق، کاتب = مؤلف، تا: ۱۱۹۵ق، جا: قم؛ مصحح؛ کاغذ: فرنگی، ۴گ (۳۲پ-۳۵پ)، ۲۹ سطر، اندازه: ۱۰/۵×۱۵/۵سم [ف: ۳۷-۱۹۷]

۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۱۴۵۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ مصحح، مقابله شده؛ اهدایی: رهبری، خرداد ۱۳۷۳؛ کاغذ: نخودی آهار مهره، جلد: تیماج قهوه‌ای ضربی با ترنج و سرترنج، ۱۴ص، اندازه: ۱۵×۲۱/۵سم [اهدائی ف: ۳-۲۸۶]

۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۹۸۳۴

آغازو انجام: برابر

خط: نسخ، کا: محمد بن عبدالجواد عقیلی هاشمی، تا: ۱۲۱۳ق؛ محشی؛ اهدایی: رهبری، خرداد ۱۳۷۳؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج مشکی ضربی با ترنج و سرترنج، ۱۲ص، ۲۶ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [اهدائی ف: ۳-۲۸۶]

۴. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۱۴۳۲/۱۵

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: احمد فرزند علی مختار، جرفادقانی (گلپایگانی)، تا: ۱۲۳۱ق؛ مصحح، محشی؛ کاغذ: فرنگی، ۴گ (۳۵۱-۳۵۴)، ۳۰ سطر، اندازه: ۱۲×۲۰سم [ف: ۲۹-۵۳]

۵. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ض۱۹۸۶۶

کا: سید احمد صفائی خوانساری، تا: قرن ۱۴؛ کاغذ: نباتی، جلد: مقوا، قطع: رقعی [اهدائی ف:-۲۸۴]

۶. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۴۲۵۸

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: احمد بن محمد رضای حسینی، تا: ۱۸ صفر ۱۳۳۳ق؛ اهدایی: رهبری، خرداد ۱۳۷۳؛ کاغذ: نخودی، جلد: مقوا، ۱۶گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۰/۵×۱۷/۵سم [ف: ۲۱/۱-۶۱۳]

۷. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۴۹۱۶/۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: در عصر مؤلف؛ جلد: مقوایی عطف تیماج قهوه‌ای، ۸گ (۱۷۷پ-۱۸۵پ)، اندازه: ۱۳/۵×۱۸سم [ف: ۱۳-۱۰۱]

۸. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۴۲۹۸/۷

آغاز: برابر؛ **انجام:** اذا کانت المرأة متهمة او ظن کونها و لا دعوی الاجماع علی عدم الاستماع مع ظن الکذب فهل ایضاً غیر مسموعة کما فی غیره من افعال المسلمین و قد اشرنا علی بعض مواردها و ان کان الاحتیاط فیها الذکر. هذه صورة خط مؤلفه حرره الجانی علی

خط: نستعلیق شکسته، کا: علی بن احمد بحرانی، تا: در زمان حیات مؤلف؛ ۱۰گ (۶۷پ-۷۹)، بین ۱۶و ۱۷ سطر [ف: ۱۱-۳۱۲]

● الأمراض / طب / عربی

al-amrāḍ

جالینوس، ۱۲۹-۱۹۹ میلادی

jālīnūs (129-199)

تهران؛ عبدالعظیم؛ شماره نسخه: ۶۳۰/۳

آغاز: کتاب الأمراض نبتدی بأول مرض ذکره جالینوس علی الترتیب الی أن ینتهی آخره علی وجه ذکره ایجازاً و اجماعاً بأسهل مأخذ و العلاج و النبض و القارورة بسم الله الحکیم الشافی الصرع الطبع بارد یابس متواتر یسرع البول؛ **انجام:** و الأطعمة المسمومة و کل یعالج بمناقضه و للدواء المسک المر دخل عظیم فی المذکورات تمت الرسالة ...

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ ۹گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۶×۲۲سم [ف: ۱-۶۵]

● امراض / طب / فارسی

amrāz

طبیب تفرشی، محسن، ق۱۳ قمری

tabīb-e tafrešī, mohsen (- 19c)

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۸۷۴۹

آغاز: بسمله مقاله ششم از کتاب امراض در امراض حاصله از سموم؛ **انجام:** در اینجا همین کافی است ... محسن الطیب التفرشی غفرالله ذنوبه بمحمد و آله

خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، تا: ۱۲۹۲ق [الفبائی:-۶۷]

● امراض / طب / فارسی

amrāz

تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۴۴۵۱

ترجمه فارسی کتاب «کریزل» است و آن را «جنس دهم کتاب» معرفی کرده‌اند؛ خط: شکسته، نستعلیق، کا: محمود منشی سرکار، تا: جمادی اول ۱۳۱۲ق؛ کاغذ: کاغذ فرنگی، جلد: میشن قهوه‌ای، ۱۳۴گ، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۱/۱سم [ف: ۲-۳۶]

● **امراض آلات تغذیه** / طب / فارسی

amrāz-e ālāt-e taqzīye

تفرشی، محمد، ق۱۳ قمری

tafrešī, mohammad (- 19c)

مؤلف سابقاً کتابی به نام «تشریح آلات تغذیه» نوشته بود و پس از آن «امراض آلات تغذیه» را نیز تألیف و همانند آن در پنج فصل و هر کدام در چند گفتار تنظیم نموده: ۱. امراض آلات هاضمه؛ ۲. امراض آلات جذابه؛ ۳. امراض آلات تنفس؛ ۴. امراض دوران دم فصل؛ ۵. ترشحات ومندفعات.

آغاز: بسمله بدانکه چون در تشریح آلات تغذیه را منقسم به پنج قسم نموده‌ایم و امراض او را نیز منقسم به پنج قسم نمائیم که هر یک از آنها در فصلی جداگانه بیان خواهد شد بدین نهج

انجام: چون در فقرات مخصوصه بخود به تفصیل بیان شده‌اند مجدداً در اینجا تفصیلی لازم ندارند.

[فهرستواره منزوی ۳۲۹۳/۵]

قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه: ۳۲۱۹

آغاز: بسمله بدانکه چون درتشریح آلات تغذیه را منقسم به پنج قسم نموده ایم وامراض او را نیز منقسم به پنج قسم نمائیم که هر یک از آنها درفصلی جداگانه بیان خواهد شد بدین نهج؛ **انجام:** چون در فقرات مخصوصه بخود به تفصیل بیان شده‌اند مجدداً در اینجا تفصیلی لازم ندارند

خط:نستعلیق،کاتب=مؤلف،تا:۸شوال۱۲۹۴ق؛جلد: تیماج قهوه‌ای مجدول، ۱۸۹گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۷×۲۶سم [ف مخ: ۱-۲۰۸]

● **امراض اسب** / حیوان شناسی / فارسی

amrāz-e asb

کاشان؛ عاطفی، افشین؛ شماره نسخه: ۱۰۸/۱

آغاز: اما ناخنه پرده سفیدی است بر اطراف چشم که به سبب هوازدگی به روی حدقه می‌آید و می‌پوشاند؛ **انجام:** و اگر سم اسب آب آورده باشد علامتش آن است که از درد به زمین نتواند گذاشت و چون دست

رساله‌ای است در امراض سر و چشم است؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲ یا ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ جلد: مقوایی فرسوده، ۱۶گ (۱پ-۱۶پ)، اندازه: ۱۴×۲۱سم [ف:-۹۶]

● **امراض الاطفال** / کلام و اعتقادات / عربی

amrāz-ol atfāl

احسائی، احمد بن زین الدین، ۱۱۶۶-۱۲۴۱ ؟ قمری

ahsā'ī, ahmad ebn-e zayn-od-dīn (1753-1826)

از دیرباز این مسأله مورد بحث بوده است که اسقام و آلام اطفال آیا خود ظلمی است بر آنها یا خیریست بر آنها، شیخ احمد در این رساله نشان می‌دهد که اسقام مورد بحث نه تنها ظلم نیست بلکه خیراتی است چه به نظر او مرضی یافت نمی‌شود مگر آنکه آن را دارویی از درد بزرگتر است «در تحت این مقوله شیخ بحث مفصل می کند».

آغاز: بسمله، اما الاسقام و آلالام التی تقع بالاطفال.

انجام: اما الدابة الفارهه ... اما السراج المنیرة فعمله.

تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۱۴۹۸/۲۶

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: فرنگی، جلد: فرنگی سازی، رویه کاغذی، ساغری، عطف تیماج بنفش سیر، ۲ص (۲۵۵-۲۵۶)، ۲۳سطر (۱۰×۱۷)، اندازه: ۱۷×۲۵/۵سم [ف: ۹-۵۳۲]

● **امراض اطفال = ام الصبیان فی معالجة الصبیان = امراض الصبیان** / طب / فارسی

amrāz-e atfāl = omm-os sebyān fī mo'ālejat-es sebyān = amrāz-os sebyān

اشلیمر، فلمنکی، ق۱۳ قمری

ešlīmer, felemenkī (- 19c)

مترجم: **کاشانی، محمد تقی بن محمد هاشم، ۱۲۵۶-۱۳۱۹قمری**

kāšānī, mohammad taqī ebn-e mohammad hāšem (1840-1902)

ترجمه کتابی است در طب جدید در بیان کیفیت تکوین جنین و علل و اسباب انواع امراض کودکان و لزوم و چگونگی رعایت حفظ صحت و طریقه صحیح تغذیه و مراقبت و نگهداری اطفال در مراحل و ادوار مختلف (قبل و بعد از تولد تا حدود سن بلوغ) مطابق با قواعد و اصول طب جدید از دکتر شلیمر فلمنکی هلندی مشتمل بر هفت «باب» هر باب دارای «فصول» و هر فصل منقسم به فقراتی: ۱. بیان عمل طبیعی اطفال، در شش فصل؛ ۲. بیان حفظ صحت اطفال، در چهار فصل؛ ۳. بیان حالات غیر طبیعی و امراضی که می‌توانند مبتلا سازند جنین را در حیوة رحمی، در چهار فصل؛ ۴. بیان آثار ردیئه که در حین وضع حمل بر جنین وارد گردند، در چهار فصل؛ ۵. بیان امراض اطفال از روز تولد الی نبت اسنان اولیه، در بیست فصل؛ ۶. بیان امراض اطفال از نبت اولی اسنان الی نبت ثانی او، در نه فصل؛ ۸. امراض مخصوص اطفال ما بین نبت ثانی اسنان و حدوث سن بلوغ، در

دو فصل.

آغاز: ۱. بسمله بحمدک استفتح یا ذا الذی افاض فیض فضله علی حماء مسنون (بعد از سه سطر) اما بعد این رساله‌ای است مختصر قلیل اللفظ کثیر المعنی در کیفیت تکوین جنین در رحم و چگونگی وضع و تولد آن با امراض و معالجات از تصنیفات و تحقیقات عالیجاه فخامت و مناعت اکتناه فطانت و حذاقت دستگاه مقرب الخاقان

۲. بسمله، حمد له ... باب اول در بیان عمل طبیعی اطفال فصل اول در بیان حیات رحمی جنین ابتدای عمل انسان

انجام: و اجتناب از اغذیه حیوانیه باعث علاج شود

[نسخه‌ها از منزوی ۴۷۷/۱؛ فهرستواره منزوی ۳۲۹۳/۵]

۱. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه: ۱۹۳۷

آغاز: برابر۱؛ **انجام:** برابر

خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، تا: چهارشنبه ۲۰ ربیع الثانی ۱۲۹۲ق؛ واقف: قوام (ظاهراً)؛ کاغذ: شکری فرنگی آهار مهره، جلد: میشن نیلی، ۱۰۳گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۶×۲۱/۵سم [ف: ۵-۳۲۲]

۲. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۶۲۶۳/۱-۳۱/۱۴۳

آغاز: برابر۲؛ **انجام:** برابر

خط: نستعلیق، کا: محمد تفرشی متطبب، تا: دوشنبه ۱۰ ذیقعده۱۲۹۳ق؛ کاتب تأسف خورده که از روی نسخه مغلوطی کتابت نموده است؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۰۵گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۷×۲۱سم [ف: ۱-۴۹۹]

۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۲۷۴۷

آغاز: برابر۲؛ **انجام:** برابر

به حذف خطبه و دیباچه؛ خط: نستعلیق شکسته، کا: سید موسی حسینی مشهور به بهشتی اصفهانی، تا: دوشنبه ۱۸ ذیقعده ۱۲۹۳ق، به‌جهت میرزا نصرالله حکیمباشی؛ واقف: حسین کی استوان، آبان ۱۳۴۸؛ کاغذ: شکری آهاری مهره، جلد: مقوا، ۹۹گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۶×۲۱سم [ف: ۱۹-۵۰]

۴. همدان؛ دانشگاه بوعلی؛ شماره نسخه: ۱۷۵

خط: نستعلیق، کا: زین العابدین خبوشانی، تا: ۱۲۹۳ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۹۰گ، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۱/۵سم [ف:-۸۸]

۵. همدان؛ دانشگاه بوعلی؛ شماره نسخه: ۲۰۵/۲

خط: نستعلیق، کا: ملا محمد علی مکتب دار، تا: چهارشنبه ۲۱ ذیقعده۱۲۹۴ق؛ جلد: تیماج سبز، ۱۰۸گ (۶۹پ-۱۷۷پ)، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۶×۱۹/۵سم [ف:-۱۰۸]

۶. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۵۸۰۹

آغاز: بسمله الحمدلله رب العالمین و الصلوه و السلام علی خیر خلقه محمد و آله الطاهرین؛ **انجام:** و اگر فاتحه بر ایشان صعب باشد سه صلوات بفرستد خداوند و الدین آنها را بیامرزد

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۹۴ق [رایانه]

۷. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۶۹۳۳-۳۵/۱۱۳

آغاز: برابر۱؛ **انجام:** برابر

بی‌کا، تا: ۲۳ شوال ۱۲۹۵ق، حسب الفرمایش آقا میرزا موسی حکیم باشی؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۰۸گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۶×۲۰سم [ف: ۱-۵۰۰]

۸. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۶۱۴۴/۱

آغاز: بسمله باب اول ...؛ **انجام:** برابر

خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۹۶ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج قرمز با ترنج و نیم ترنج، ۱۰۸ص (۲-۱۰۹)، ۱۹سطر، قطع: خشتی، اندازه: ۱۶/۵×۲۲سم [ف: ۱۹-۱۳۲]

۹. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۲۴۹/۱

آغاز: برابر۱؛ **انجام:** برابر

خط: نسخ، کا: محمد کاظم کرمانشاهی، تا: یکشنبه ۲۲ صفر۱۲۹۷ق؛ با مهرهای شمس الاطباء و کتابخانه رهنمون کرمانشاه؛ کاغذ: سفید، جلد: تیماج حنایی و مقوایی، ۱۰۴ص (۱-۲۰۴)، ۱۵ سطر [سنا: ف: ۲-۱۸۵]

۱۰. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۶۲۷۳

آغاز: برابر۱؛ **انجام:** برابر

خط: نسخ خوش، بی‌کا، تا: محرم ۱۲۹۹ق، به جهت حکیم زین العابدین خان؛ تاریخ وقف: شهریور ۱۳۶۷؛ کاغذ: نخودی فرنگی آهاری، جلد: تیماج، ۹۳گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۵/۷×۲۱/۷سم [ف: ۱۹-۴۹]

۱۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۴۹۲

مشتمل بر ابواب و فصول و فقرات، ترجمه از زبان فرانسه، از باب اول در بیان عمل طبیعی اطفال شروع می‌شود. تذکر: در فهرست با نام «امراض الصبیان» و بدون نام مؤلف آمده و نام مؤلف با توجه به کتابشناسی آن تعیین شد؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۳۰۰ق؛ ۱۲۱گ، ۱۸ سطر، قطع: خشتی، اندازه: ۱۶×۲۲سم [ف: ۲-۲۸۷]

← الامراض الباطنة ≻ تعرف علل الاعضاء الباطنة

● امراض بدن / طب / فارسی

amrāz-e badan

سبزواری، محمد علاء الدین بن هبة الله، ق۹ قمری

sabzevārī, mohammad ‘alā‘-od dīn ben hebat-ol lāh (-15c)

تاریخ تألیف: ۸۷۱ق

کتابی مختصر در کلیات پزشکی و معالجات امراض اعضاء و جوارح و جز آنها که به درخواست بعضی از اعزه اخوان تألیف شده و برگرفته از کتاب‌های مورد اعتماد مؤلف است، دارای چهارده «باب»: ۱. امراض سر، پانزده فصل؛ ۲. امراض چشم، پانزده فصل؛ ۳. امراض گوش و بینی، نه فصل؛ ۴. امراض دهان، پانزده فصل؛ ۵. امراض صدر و ریه، نه فصل؛ ۶. امراض معده و

جگر و سپرز، پانزده فصل؛ ۷. امراض معده و مقعد، دوازده فصل؛ ۸. امراض مثانه و اعضاء تناسلی، دوازده فصل؛ ۹. امراض مخصوص زنان، شش فصل؛ ۱۰. اوجاع ظهر و مفاصل، سه فصل؛ ۱۱. تب‌ها و روزهای بحران، نه فصل؛ ۱۲. اورام و بثور، سیزده فصل؛ ۱۳. سقطه و ضربه، شش فصل؛ ۱۴. هوام و سباع، شش فصل.

آغاز: بسمله، الحمدلله الذی خلق الانسان و جعله موالید ... اما بعد چون اشارت تشریف و التماس بعضی از اعزه و اخوان

[فهرستواره منزوی ۳۲۹۴/۵]

۱. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۶۲۵۵

آغاز: برابر؛ **انجام:** به آنچه مخصوص است به آن معالجه کنند چنانچه در مسطورات مذکور است.

تا آغاز فصل ۳ باب یکم و چهار ورق پایان نونویس قرن دوازدهم است؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ کاغذ: ختائی، جلد: میشن لایی قهوه‌ای، ۱۰۰گ، ۱۳ سطر [ف: ۲-۳۶]

۲. قم؛ مؤسسه آیة الله بروجردی؛ شماره نسخه: ۵۸۵

آغاز: برابر؛ **انجام:** و اغماض بر این اخفاق و انفاض پوشیدن دریغ ندارند

خط: نستعلیق، کا: محمد علی بن حسن بن نورالدین بن صالح بن علی اکبر ابن اخی، تا: ۲۷ محرم ۱۲۷۷ق؛ در برگ آخر دارویی برای سود به‌تاریخ ۱۷ شوال ۱۲۸۱ و تاریخ درگذشت کاتب ۲۱ رمضان ۱۲۸۲ افزوده شده است؛ جلد: مقوایی عطف پارچه، ۵۸گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۵×۲۲سم [ف: ۲-۳۶۸]

● امراض الجفن / طب / عربی

amrāz-ul jafn

رساله‌ای است درباره انواع بیماری‌های پلک‌های چشم (جفن- عربی) و دستور معالجه هر یک از آن اقسام. نخست (در دیباچه) فهرست بیماری‌های مزبور را به‌طور اجمال چنین بیان کرده و تا ۲۹ قسم شمرده است: الجرب، البرد، التحجر، الالتصاق، الشتره، الشعیره، الشعر الزائد، الشعر المنقلب، انتثار الهدب، بیان الهدب، القمل، الوردینج الشلاق، الحکه، الغلظ، الدمل، الشرناق، التوته، الکمنه، الشری، النملة، السعفة، الثولول، الانتفاخ، التاکل السلع الاسترخاء، موت الدم. سپس یکایک اقسام نامبرده را عنوان کرده و شرح مختصری ذیل آن درباره نشانه‌های مختلف آن بیماری و تأثیرات مخصوص آن بیان کرده است و سرانجام به بیماری‌های مختلف مربوط به هر یک از طبقات چشم به همین ترتیب اشارت کرده است. مؤلف در نسخه نامبرده نشده ولی احتمال قوی می‌رود که این رساله از مؤلفات شیخ الرئیس ابوعلی ابن سینا باشد.

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۵۳۸

آغاز: عدد امراض الجفن تسعة و عشرون الجرب و البرد؛ **انجام:** و اما بسبب فی الرطوبات مثل الجلیدیه اذا کانت کبیرة المقدار و البیضیة صافیه قریبة الوضع الی الخارج معتدلة المقدار او قلیلة.

بی‌کا، بی‌تا؛ پس از پایان این رساله گفتاری به نام فوائد از ابن التلمید و همچنین از ابوالولید مروان بن جناح الاسرائیلی درباره نام‌های شیر (لبن) و مشتقات آن که در حالات و تنوعات مختلف (در لغت عرب) پیدا می‌کند در یک صفحه کتابت شده است [ف: ۴-۲۴۳]

● امراض جلدیه / طب / فارسی

amrāz-e jeldīye

تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۱۸۳۸۲

بی‌کا، بی‌تا؛ انتقالی از کتابخانه پهلوی-مجموعه نوازی؛ ۶۰گ، اندازه: ۱۷/۵×۲۲سم [رایانه]

● امراض جهاز تنفس / طب، بهداشت / فارسی

amrāz-e jahāz-e tanaffos

اشلیمر، فلمنکی، ق۱۳ قمری

ešlīmer, felemenkī (- 19c)

مترجم: کاشانی، محمد تقی بن محمد هاشم، ۱۲۵۶- ۱۳۱۹قمری

kāšānī, mohammad taqī ebn-e mohammad hāšem (1840-1902)

متن از شلیمر فلمنگی، ترجمه از محمد تقی کاشانی. شرح امراض جهاز تنفس است و متضمن پنج «باب» است.

[فهرستواره منزوی ۳۱۹۴/۵]

شیراز؛ شاهچراغ؛ شماره نسخه: ۷۹/۲

آغاز: کتاب دویم (کذا) در امراض جهاز تنفس که در آن پنج باب است؛ **انجام:** دیگر در اینجا محتاج بذکر آن‌ها نیستیم. تم الکتاب الثانی فی حال فقدان ...

خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ نام بسیاری از امراض و اصطلاحات طبی را به زبان فرانسه در حواشی نوشته است؛ کاغذ: سفید نازک، جلد: مقوا با کاغذ سبز، ۶۷گ، ۱۳۲ص، ابعاد متن: ۱۰×۱۵/۵، اندازه: ۱۷/۵×۲۲سم [ف: ۲-۴۱۲]

← امراض چشم > بیماریهای چشم و درمان آنها

● امراض چشم / طب / فارسی

amrāz-e češm

عباس بن زین العابدین. دستورالعمل‌های پزشکی استادان فن است برای مداوای امراض چشم که به دستور سید محمد حسین

طبیب کاشانی در این دفتر، گردآوری شده است.

نجف آباد؛ حججی؛ شماره نسخه: ۳/۳
بی کا، بی تا؛ ۱۸گ (۵۷پ-۷۴ر)، اندازه: ۱۶×۲۱/۵سم [ف:-۲۱]

● **امراض چشم = بیماریهای چشم و درمان آنها** / طب / فارسی
amrāz-e češm = bīmārī-hā-ye češm va darmān-e ānhā

رساله‌ای است در بیست و شش «فصل»: ۱. رمد چشم که ۱۲ نوع است؛ ۲. ظفره که ناخنه نیز گویند در دو نوع؛ ۳. طرفه؛ ۴. انتفاخ؛ ... ۱۰. قروح؛ ... ۲۰. نزول آب؛ ... ۲۶. توشه.

مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه: ۱۸۸۳۷/۲
آغاز: بسمله حمد و سپاس و ستایش بیحد و قیاس پروردگاریرا سزاست که انسان را از کتم عدم بوجود آورده ... اما بعد این رساله ایست در امراض چشم مشتمل بر بیست و شش فصل است فصل ۱ در رمد که عبارت از درد چشم است
این رساله در حاشیه رساله اول است؛ خط: شکسته، نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج عنابی لایه‌ای، سطور چلیپا، اندازه: ۱۵×۲۴سم [ف: ۳-۱۰۰۹]

● **امراض چشم (... و سائر بدن و علاج آنها)** / طب / فارسی
amrāz-e češm (... va sā’er-e badan va ‘alāj-e ānhā)

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۵۱۸۷
آغاز: صنعت که خلطهای غلیظ را دفع کند؛ **انجام:** زود بگشاید و چرک بکشد
خط: نستعلیق، بی کا، بی تا؛ افتادگی: آغاز و انجام [الفبائی:-۶۷]

← **الامراض الحادة** ⋗ تدبیر الامراض الحادة
← **الامراض الحادة بتفسیر جالینوس** ⋗ تفسیر تدبیر الامراض الحادة

● **الامراض الحادثة فی العین = جوامع جالینوس فی الامراض الحادثة فی العین** / طب / عربی
al-amrāḍ-ul ḥādiṯa fi-l ‘ayn

جالینوس، ۱۲۹-۱۹۹ میلادی
jālīnūs (129-199)

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۴۹۱۴/۲۰
گویا همان «مقالة فی دلائل علل العین» (خزرجی ۱: ۹۶)؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۰ و ۱۱؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج سرخ ضربی، ۲گ (۴۴۰ر-۴۴۱پ)، ۲۵ سطر، اندازه: ۲۰×۳۵سم [ف: ۱۴-۴۰۲۳]

● **امراض دماغی** / طب / فارسی
amrāz-e demāqī

پروس
perūs

به دستور: ناصرالدین شاه
تاریخ تألیف: ۱۲۸۶ق؛
تألیف دکتر پروس که توسط محمد حسین مشهور به دکتر به دستور ناصرالدین شاه در یک «مقدمه» و سه «جمله» و یک «خاتمه» در ۱۲۸۶ ترجمه شده است.
[فهرستواره منزوی ۳۲۹۴/۵]

تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۴۲۸۲
آغاز: پس از ستایش حکیم علی الاطلاقی که ... از اسمای او بشارتی است؛ **انجام:** و طریق علاج را کما ینبغی به دست دهند.
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۸۷ق؛ مجدول، دارای سرلوح مذهب؛ کاغذ: کاغذ آهار مهره فرنگی، جلد: میشن قهوه‌ای، ۸۴گ، ۱۱ سطر، اندازه: ۱۵/۶×۲۴/۶سم [ف: ۲-۳۷]

● **امراض دوران خون** / طب، بهداشت / فارسی
amrāz-e dawarān-e xūn

اشلیمر، فلمنکی، ق۱۳ قمری
ešlīmer, felemenkī (- 19c)

مترجم: کاشانی، محمد تقی بن محمد هاشم، ۱۲۵۶-۱۳۱۹قمری
kāšānī, mohammad taqī ebn-e mohammad hāšem (1840-1902)

متن از شلیمر فلمنگی، در این رساله ساختمان قلب و امراض آن با طرز معالجات آنها را ذکر کرده است.
[فهرستواره منزوی ۳۲۹۵/۵]

شیراز؛ شاهچراغ؛ شماره نسخه: ۷۹/۱
آغاز: بسمله-کتاب اول-در امراض دوران خون که عبارت است از قلب و غلاف آن و عروق و در آن پنج باب است؛ **انجام:** پایان-میتوان گفت سده خارجی و ریدا جوف یا ورید کلیه است. علاج بقیه علاج دمل و امراض قلبیه است که مکرر مذکور شد. تم الکتاب الاول و نتلوه الکتاب الثانی.
خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ نوع خط شکسته نستعلیق قلم انداز، نام بسیاری از امراض و اصطلاحات طبی را بزبان فرانسه در حواشی نوشته است؛ کاغذ: سفید نازک، جلد: مقوا با کاغذ سبز، ۳۳گ، ابعاد متن: ۱۰×۱۵/۵، ۱۷/۵×۲۲سم [ف: ۲-۴۱۱]

← امراض الصبیان ‹ امراض اطفال

● **امراض عقلیه** / روان‌شناسی / فارسی
amrāz-e ‘aqlīye
غنی، قاسم، ۱۲۷۷-۱۳۳۱ شمسی
qanī, qāsem (1898-1952)
بحث امراض عقلیه است که در دانشکده پزشکی تهران به سال ۱۳۱۷ش تدریس شده است.

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۶۷۰۱
آغاز: pryefiatic مشتق از دو لغت یونانی است: روح peyefe و معالجه yatice عبارتست از قسمتی از علم طب که در امراض عقلی و معالجه آن بحث می‌کند؛ **انجام:** افکار و جنون بزرگی بر او غلبه می‌کند گاهی منجر به ... می‌شود این قبیل مرض هم ممکن است خیلی خطرناک شوند و آدم بکشند
خط: نستعلیق، کا: حیدر علی افروخته، تا: ۳۰ شهریور ۱۳۱۷ق، جا: تهران؛ مصحح، مطالبی ظاهراً به خط مؤلف بر آن افزوده شده است، روی برگ اول یادداشتی در نام کتاب به خط مؤلف آمده؛ جلد: گالینگور مشکی، عطف و گوشه‌ها تیماج مشکی، ۱۱۶گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۴×۲۰/۵سم [ف: ۲۰-۲۱۱]

● **امراض عمومی** / طب / فارسی
amrāz-e ‘omūmī
حکیم باشی، علیخان، ق۱۳ قمری
hakīm-bāšī, ‘alī-xān (- 19c)
کتاب مختصری است از دکتر میرزا علی خان حکیم‌باشی کل نظام در بیان علل و اسباب و علامات و کیفیت تشخیص اجناس امراض مبتنی بر مطالب و مباحث طب جدید و کمی نیز بر موضوعات طب جالینوسی، و مشتمل است بر «مقدمه» ای در تعریف مرض و یک «مقاله» در سه «باب»: ۱. اسباب امراض به طور عموم (اپیتولوژی ژنرال)، در پنج فصل: ۱) اسباب خارجی، ۲) اسباب داخلی، ۳) اسباب ارثی، ۴) مناسبات ما بین اسباب و تأثیر آنها با بدان، ۵) فرق ما بین امراض از قرار اسباب؛ ۲. علامات امراض به طور عموم (سیمتوم پاتولوژی)، در نه «فصل»: ۱) تفاوتات علامات از قرار بروز آنها، ۲) وقوع علامات از آلات و اعمال نفسانی، در پنج گفتار، ۳) وقوع علامات امراض از آلات و اعمال تغذیه، در پنج جمله، ۴) وقوع علامات امراض از آلات و اعمال تناسل، ۵) رفتار امراض از قرار علامات، ۶) انتهای امراض از قرار علامات، ۷) ترکیبات امراض از قرار علامات با یکدیگر، ۸) تشخیص و پیشگویی امراض از قرار علامات، ۹) اجناس امراض؛ ۳. ذکر علاج امراض به طور عموم (تراپی ژنرال)، در چهار «فصل»: ۱) اشارات بمعالجات، ۲) معالجه از قرار و طرزی که از حکما قبول شد، ۳) معالجه تدبیری، ۴) اجزاء مداواکننده.

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۵۱۶۱
آغاز: بسمله حمدله اما بعد این رساله‌ایست در بیان امراض بطور عموم که بزبان فرانسه پاتولوژی ژنرال نامند؛ **انجام:** خود را در استعمال مسهل دیگر. (چند سطر دیگر را کاتب ننوشته است).
خط: نستعلیق خوش، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ واقف: حاج قائم مقام، بهمن ۱۳۱۶؛ کاغذ: نخودی آهار مهره، جلد: تیماج ماشی، ۲۳۴گ، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۷×۲۴سم [ف: ۱۹-۵۱]

● **الامراض المشهوره بین الاطباء المتقدمین** / طب / فارسی و عربی
al-amrāḍ-ul mašhūra bayn-al aṭibbā’-il mutiqaddimīn

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۲۰۳/۲-طباطبائی
آغاز: بسمله امراض دماغ صداع حارسا ذج حار مادی صداع بارد دموی صفراوی بلغمی سوداوی ریحی
فهرستی است از بیماری‌ها با نشانی‌ها و علل و پاره‌ای از معالجات آنها. در پایان آمده: «تمت الامراض المشهوره»؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۴؛ پس از پایان فهرستی از داروهای حاره درجه اول و دوم در چند سطر افزوده شده است؛ کاغذ: فرنگی آهار مهره، جلد: تیماج قرمز، ۴گ (۱۱۱-۱۱۵)، ۱۵ سطر، قطع: خشتی، اندازه: ۱۶/۵×۲۲سم [ف: ۲۲-۷۱]

● **امراض مفاصل و عرق النساء و نقرس** / طب / فارسی
amrāz-e mafāsel va ‘araq-e nesā’ va neqres

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۲۴۳۹/۶
بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج، زیتونی، ۱۴سطر، اندازه: ۱۲/۵×۲۱سم [ف: ۳۵-۳۹۲]

● **امراض مقاربتی = کوفت** / طب / فارسی
amrāz-e moqārebatī = kūft
کرمانشاهی، محمد بن پیر محمد، ۱۲۴۵-۱۳۲۶ قمری
kermānšāhī, mohammad ebn-e pīr mohammad (1830-1908)
از پزشک ناصر الدین شاه. دارای یک «مقدمه» و سه «گفتار» و یک «خاتمه»: مقدمه: دارای سه سخن، در شرح اقسام امراض مقاربتی؛ گفتار ۱. در پانزده فصل؛ گفتار ۲. در سه فصل؛ گفتار ۳. در چهار فصل؛ خاتمه در ذکر نسخ متعلقه به امراض در دو باب، باب اول در دو سخن و چند قسم، باب دوم در دو جزو و چند فصل.
آغاز: بسمله. شفابخش حقیقی حکیمی است که بی عمل ید،

بدون استعمال ادات و آلت در استقامت اعضای کاینات آن کند که عقل حاذق حیران ماند و معالج واقعی طبیبی است که بی ترکیب ادویه و تمهید مقدمات در صحت ابدان موجودات سبکی معمول دارد و رنگی بر آرد که حیز ادارک بشر خارج باشد
انجام: ولی در نظر داشت که این دستور العمل بندرت سبب زوال آن شود؛ زاج مسحوق، مسحوق ابهل، از هر یک سه گرم، نسخه دیگر: مسحوق ابهل، زنگ آهن، مسحوق زاج-دو گرم. نسخه دیگر: جیوه قرمز سه گرم، زاج مکلس، از یک تا چهار گرم، مسحوق ابهل ده گرم، از هریک چهار گرم.
[الذریعة ۱۸۴/۱۸؛ فهرستواره منزوی ۳۵۳۵/۵]

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۱۳۷/۳-طباطبائی
آغاز: برابر؛ **انجام:** از برای این که هر گاه بخواهند به اعانت ریسمان آن را بیرون بیاورند
تنها قسمتی از دیباچه تاریخی آن موجود است و بقیه دیباچه و تمام مقدمه را کاتب نیاورده است؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۴؛ ۸۴گ (۲۵۱-۳۳۵) [ف: ۲۳-۶۰۸]

۲. تبریز؛ ملی؛ شماره نسخه: ۳۴۵۶
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ تعلیق، کا: عبدالحسین، تا: سه‌شنبه ۲۵ جمادی الثانی ۱۳۰۶ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: چرمی سرخ، ۱۸۷گ، ۱۳سطر، اندازه: ۱۴×۲۱سم [ف: ۱-۹۷]

۳. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۱۱۴۲
آغاز: برابر؛ **انجام:** در تصحیح و انطباع این نسخه منتهای جد و جهد را منظور داشت تمت بعون الله تعالی
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۳۲۱ق؛ قبل از آغاز نسخه تقریظی بدون امضاء در مراتب علمی مؤلف نوشته شده است؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج قرمز، ضربی، مجدول، ۳۰۱گ، ۱۱ سطر (۱۲×۱۵)، اندازه: ۱۷×۲۲سم [ف: ۲۸-۲۰۸]

۴. تبریز؛ ملی؛ شماره نسخه: ۳۴۵۶
بی‌کا، بی‌تا [ف: ۲-۷۳۰]

● **امراض موروثی** / طب / فارسی
amrāz-e mowrūsī

اعتضادالسلطنه، علیقلی بن فتحعلی، ۱۲۳۴؟-۱۲۹۸ قمری
e'tezād-os-saltane, 'alī-qolī ebn-e fath-'alī (1819-1881)

تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۶۱۵۱/۷۵
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳ [ف: ۹-۱۹۸]

● **امراض نساء** = **بیماریهای زنان** / طب / فارسی
amrāz-e nesā' = bīmārī-hā-ye zanān

تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۸۰۵/۸
آغاز: این رساله ایست در امراض النساء مشتمل بر یک مقدمه و چند فصل است؛ **انجام:** تریاک نافع و به جهت اماله از آب خلو اردوشو بسیار نافع است
در ۱۶ «فصل»؛ خط: نستعلیق، کا: میرزا آقا محمد علی گرگانی، تا: جمادی الثانی ۱۲۹۴ق؛ کاغذ: فرنگی آهار مهره، جلد: میشن قهوه‌ای، ۳۱گ (۸۹پ-۱۱۹پ)، اندازه: ۱۱×۱۷/۵سم [ف: ۵-۱۸۶]

● **امراض و علل و معالجات** / طب / فارسی
amrāz va 'elal va mo'ālejāt

حسنی واعظ، حسن بن عبدالمجید، ق۱۳ قمری
hasanī vā'ez, hasan ebn-e 'abd-ol-majīd (- 19c)

در این رساله از چند بیماری یاد شده. در آغاز هر فصل نام یک بیماری آمده و سپس نشانه‌ها و شیوه درمان آن آورده شده است.
آغاز: بسمله این نسخه مشتمل است بعضی از امراض و علاج آنها را به قسمی که استادان حاذق تشخیص داده و علاج فرموده ولیکن شرط شناختن مرض است ... محرر حسن بن عبدالمجید الحسینی الواعظ ... بیان بعضی امراض شایعه را باعلاج آن مرقوم می‌دارد
انجام: و نیم گرم رغبت نمایند و غذا نخود آب کند و بعد از تسکین درد معجون نکوئی (کذا فی النسخة) مداومت نماید.
[نسخه‌های منزوی ۴۷۷/۱؛ فهرستواره منزوی ۳۲۹۶/۵]

۱. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۹۶۶/۹
آغازو انجام: برابر
خط: نستعلیق خوش، کا: محتملاً مرتضی حسینی، تا: محتملاً قرن ۱۳؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج قرمز مقوایی، ۲۱ سطر (۱۱×۲۲)، اندازه: ۱۹×۳۲سم [ف: ۲-۵۱۴]

۲. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۶۸۴۲/۷-۳۵/۲۲
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: عشر دهه دوم جمادی الاول ۱۲۸۳ق؛ مصحح؛ جلد: تیماج زرشکی ضربی با ترنج با سر مجدول گرهی، ۸گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۸×۳۰سم [ف: ۱-۵۰۰]

● **امراض و معالجات** / طب / فارسی
amrāz va mo'ālejāt

تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۴۵۴۹/۱
از «صداع درد شقسقه را می‌گویند» شروع و به «درور المنی و الوذی و المذی» ختم می‌شود. صورت یاد داشت‌های طبیبی است

با اصلاحات؛ خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱ [ف: ۷-۴۱۸]

● **امر الجن** / فلسفه / عربی

amr-ul jin

کرمانی، محمد کریم بن ابراهیم، ۱۲۲۵-۱۲۸۸ قمری

kermānī, mohammad karīm ebn-e ebrāhīm (1810-1871)

تاریخ تألیف: پنج‌شنبه ۲۱ شعبان ۱۲۷۲ق

رساله مختصری است در احوالات جن که در پاسخ اختلاف عالمان شیراز درباره جن و نیز در این‌که امام زمان (ع) در هور قلیا هستند یا در این دنیا، نگاشته است.

آغاز: الحمدلله رب العالمین، و صلی الله علی محمد سید المرسلین، و آله خیرة الخلق اجمعین و رهطه المخلصین ... انه قد بلغنی انه وقع اختلاف فی شیراز بین اخواننا اکرمهم الله بالاعزاز

انجام: و یولف بین قلوبکم و یرزقکم التسلیم لائمتکم مع المحسنین.

۱. مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه: ۵۶۷/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: علی بن محمد کرمانی، بی‌تا؛ جلد: چرم مشکی، ۱۲گ (۵پ-۱۶ر)، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [مؤید: ۲-۷۲]

۲. قم؛ معصومیه؛ شماره نسخه: ۳۰۷/۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: محمد حسن چترودی، بی‌تا؛ جلد: تیماج مشکی بی مقوا، ۸گ (۱۲۰ر-۱۲۸پ)، اندازه: ۱۱×۱۶/۵سم [ف: ۱-۳۰۶]

● **الامر الصریح فی الجهر بالتسبیح** / فقه / عربی

al-amr-uṣ ṣarīḥ fi-l jahr bi-t-tasbīḥ

یزدی، محمد علی بن عبدالواحد

yazdī, mohammad ‘alī ebn-e ‘abd-ol-vāhed

تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه: ۲۵/۲

خط: نستعلیق، کا: محمد بن عبدالنبی، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۸گ (۱۷پ-۲۴ر)، اندازه: ۱۷/۵×۲۱/۵سم [ف:-۲۱۹]

● **امر الکافر بالایمان** / کلام و اعتقادات / عربی

amr-ul kufr bi-l-īmān

احسائی، احمد بن زین الدین، ۱۱۶۶-۱۲۴۱ ؟ قمری

ahsā’ī, ahmad ebn-e zayn-od-dīn (1753-1826)

بحث درباره احادیث الفطرة و این‌که چگونه کسی را که به عدم ایمانش آگاه است به ایمان امر می‌کند.

۱. مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه: ۱۶۳/۱۲

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: چرم زرد، ۲گ (۱۶۷ر-۱۶۸پ)، اندازه: ۱۵/۵×۲۱/۵سم [مؤید: ۱-۱۵۴]

۲. مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه: ۸۵۰/۱

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ مصحح؛ جلد: چرم زرد، ۲گ (۱پ-۳پ)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [مؤید: ۲-۲۸۵]

● **الامر المحکم المربوط فیما یلزم اهل طریق الله من الشروط** / عرفان و تصوف / عربی

al-amr-ul muḥkam-ul marbūṭ fīmā yalzam-u ahl-a ṭarīq-il lāh min-aš šurūṭ

ابن عربی، محمد بن علی، ۵۶۰-۶۳۸ قمری

ebn-e ‘arabī, mohammad ebn-e ‘alī (1166-1241)

چاپ: قسطنطنیة، در مجموعه التحفة البهیة، رقم۱۸، ۱۳۰۲ق؛ بیروت، دارالآفاق الجدیدة، ۱۹۸۱م

۱. اردکان یزد؛ امام صادق؛ شماره نسخه: ۱۱۶/۲۲

خط: نستعلیق، کا: عطاء الله بن محمد بن نظام حسینی بخاری، بی‌تا؛ جلد: تیماج قرمز، ۸گ (۱۶۶پ-۱۷۴پ)، اندازه: ۱۶×۲۲سم [ف: ۱-۱۰۱]

۲. همدان؛ مدرسه غرب؛ شماره نسخه: ۱۱۷۵/۶

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ قطع: رحلی [رشت و همدان: ف:-۱۴۶۴]

● **امر المساحة (فصل فی تحقیق)** / ریاضیات / عربی

amr-ul masāḥa (faṣl-un fī taḥqīq)

تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۱۰۲۰/۲

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ ۲ص [ف: ۵-۲۲۳]

● **امر المهدی** / کلام و اعتقادات / عربی

amr-ul mahdī

صدرالدین قونیوی، محمد بن اسحاق، ۶۰۷-۶۷۳ قمری

sadr-od-dīn qūnīyavī, mohammad ebn-e eshāq (1211-1275)

نام کتاب در ص. ع. چنین آمده: «رسالة فی امر المهدی للشیخ صدرالدین القونوی». ارکین آن را از کارهای ابن‌سینا (د ۱۰۳۷/۴۳۸م) دانسته است.

[مجمع علمی عراقی ۲۴۸/۳؛ الذریعه ۲۹۰/۲۳ «المهدی» همین گفتار، و نقل گفته ارکین؛ هدیة العارفین ۱۳۰/۲ که نامی از این کار او نبرده]

تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه: ۴۳۷/۴۰-عکسی

آغاز: هذا القدر الذی ذکرته ما لاریب فیه عندنا من جهة الشرع و التحقیق مع انی ترکت جزئیات کثیرة ... و من تاریخ وقتنا هذا الی

سنة ثلاث و ثمانین و ستمائه یکون نزول عیسی (ع) و تظهر قبلی ذلک من احوال المهدی ما شاءالله ... و اما زمان ظهور المهدی علی الیقین فمعلوم؛ لکن لایمکن التصریح به، لکن فی سنة ست و ستین تظهر آیه عظیمه تکون سببا لایمان اکثرا المنکرین لاحوال القیامة و ما ذکرنا من امر المهدی فی سنة ست و ستین و ستمایة ایضاً تشاهد الخلق من الآیات ... المنبة علیها بلسان النبوة و التحقیق. و الله ولی التوفیق وله الحمد و علی رسوله محمد الصلوة و السلام
نسخه اصل: ایاصوفیه ۴۸۴۹؛ خط: تحریری، بی‌کا، تا: ۶۹۷ق؛ ضمن مجموعه رساله‌های ابن‌سینا، مقابله شده، این یکی به خامه دیگری ست و تازه‌تر؛ ۱۲گ (۱۶۹-۱۸۱) [عکسی ف: ۲-۲۷۴]

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۱۱۹۰/۴۲-ف
نسخه اصل: همان نسخه اصل بالا [فیلمها ف: ۱-۵۷۸]

● **امر المهدی (ع)** / کلام و اعتقادات / عربی
amr-ul mahdī
رساله‌ای است درباره حضرت صاحب الزمان (عج) به رمز، مؤلف گوید: «شیخ ما شیخ موسی بن محمد صائع با مردی از اهل خلاف درباره امام زمان بحثی نمود و از من خواست که در این مسأله به صورت رمز کتابی بنویسم».

قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۱۰۴۳/۲-۶/۱۳۳
آغاز: بسمله اقول کان فی زماننا رجل من اهل الخلاف یدعی معرفة الحقیقة و الرمز فاجتمع ببعض اخواننا المعاصرین لنا و هو شیخنا الشیخ موسی بن محمد الصائع ... و هی بسم الله الرحمن الرحیم اقول اروی انه بعد انقضاء؛ **انجام:** و هو نحن و نحن نحن و هو هو ای نحن هو وجوداً و اثباتاً و عیاناً و نحن غیره کلاً و جمعاً و احاطه الی الله تصیر الامور انا لله و انا الیه راجعون.
خط: نسخ، بی‌کا، تا: چهارشنبه ۲۵ ربیع الاول ۱۲۹۶ق، جا: همدان؛ مصحح؛ ۱۷گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۱×۱۸سم [ف:۴-۲۰۴۵]

● **امر النفس = رسالة کتبها الشیخ الرئیس الی تلمیذه الجوزجانی** / فلسفه / عربی
amr-un nafs = r.-un kataba-hā šayx-ur-ra'īs ilā tilmīḏ-ih al-jawzjānī
ابن سینا، حسین بن عبدالله، ۳۷۰؟-۴۲۸ قمری
ebn-e sīnā, hoseyn ebn-e 'abd-ol-lāh (981-1038)
ابوعلی سینا آن را برای ابوعبید جوزجانی نوشته است.

۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۲۳۱/۱-ف
نسخه اصل: اونیورسیته ش ۴۷۲۴؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ربیع الاول ۷۰۰ق؛ ۴گ (۱-۴)، ۱۹ سطر [فیلمها ف: ۱-۴۳۹]
۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۵۲۳۲/۲۰
خط: نستعلیق تحریری، کا: شاه مراد فراهانی، تا: ؟۱۰۷۵ق؛ ۱گ (۱۳۶) [مختصر ف:-۴۰۳]

← امر النفس و امر العقل ⟵ اختلاف الناس فی امر النفس و العقل

● **الامر بالشی هل یقتضی النهی عن ضده** / اصول فقه / عربی
al-amr bi-š-šay hal yaqtaḍi-n nahy 'an ḍidd-ih
روزدری، علی، -۱۲۹۰ قمری
rūzdarī, 'alī (- 1873)
آغاز: بسمله، و هو حسبی و نعم الوکیل، اصل اختلفوا فی ان الامر بالشی هل یقتضی النهی عن ضده اولا علی اقوال یاتی تفصیلها و قیل
انجام: قصدها اجمالا و لو بعنوان کونها هی الداعیه للامر لو لا المانع منه تمت المسئلة و الحمدلله اولا و اخرا

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۳۲۵۹/۸
آغازو انجام: برابر
خط: نستعلیق شکسته، بی‌کا، تا: قرن ۱۴؛ کاغذ: سفید فرنگی آهاردار، جلد: تیماج سرخ ترنج‌دار دور منگنه، ۱۴ص (۱۶۱-۱۷۵)، ۲۶ سطر، قطع: خشتی، اندازه: ۱۵/۵×۲۲سم [ف: ۱۰-۸۵۵]
۲. اراک؛ دهگان، ابراهیم؛ شماره نسخه: ۲۲/۲
آغاز: برابر
خط: تحریری نازیبا، کا: آخوند ملا محمد علی گواری، تا: ۱۳۰۱ق؛ کاغذ: نخودی، جلد: مقوایی با رویه پارچه گلدار، ۵۲گ (۱ر-۵۲پ)، قطع: وزیری، اندازه: ۱۷×۲۱سم [ف: ۱-۳۶]

● **الامر بالشی هل یقتضی النهی عن ضده** / اصول فقه / عربی
al-amr bi-š-šay hal yaqtaḍi-n nahy 'an ḍidd-ih
مجتهد کرمانشاهی، محمد هادی بن عبدالرحیم، ۱۲۵۰-۱۳۳۶ قمری
mojtahed-e kermānšāhī, mohammad hādī ebn-e 'abd-or-rahīm (1835-1918)

کرمانشاه؛ جلیلی؛ شماره نسخه: ۵۳/۵
آغاز: بسمله حمدله اما بعد الکلام فی ان الامر بالشی
خط: نستعلیق مخلوط به شکسته، کاتب = مؤلف، تا: ذیحجه ۱۳۳۰ق؛ کاغذ: نخودی فرنگی کاهی، جلد: مقوا عطف و گوشه تیماج مشکی، ۱۹ص (۳۹۳-۴۱۱)، اندازه: ۱۴×۳۰سم [ف:-۱۳۶]

● **الامر بالشی هل یقتضی النهی عن ضده** / اصول فقه / عربی

al-amr bi-š-šay hal yaqtaḍi-n nahy ʿan ḍidd-ih

مسأله ضد را در چهار مقدمه بررسی نموده است: ۱. تحریر محل النزاع؛ ۲. ذکر مبانی المسألة و تحقیق القول فیها؛ ۳. ثمرة المسألة؛ ۴. تأسیس الاصل فیها.

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۳۷۳۸/۱۰

آغاز: اختلفوا فی ان الامر بالشیء یقتضی النهی عن ضده ام لاعلی اقوال تجیء الاشارة الیها ان شاءالله تعالی؛ **انجام:** فلا تخیر فی الواجب اصلاً لافی فرده و لافی اللفظ بل انما هو صورة التخییر.

خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، تا: قرن ۱۳ یا ۱۴؛ برگ اول اشعاری فارسی از ملا وارسته و چند یادداشت طبی و اشعاری به عربی، بیان اغسال سته به خط محمد صادق محمد خلیل تویسرکانی به سال ۱۲۴۶، در برگ آخر نیز فوائد متفرقه ای است؛ تملکی با مهر «محمد مهدی» (بیضی) بهسال ۱۲۷۵؛ ۶گ (۲۶پ-۲۶۶پ)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [محدث ارموی مخ: ۳-۱۴۲۸]

● **الامر بالشی هل یقتضی النهی عن ضده** / اصول فقه / عربی

al-amr bi-š-šay hal yaqtaḍi-n nahy ʿan ḍidd-ih

یکی از مسائل اصول فقه شیعه این است که آیا امر به چیزی با نهی از انجام دادن ضدش برابر است یا نه؟ اگر گفتند: آب بخور و برو! اگرننوشیده رفت آیا یک گناه کرده یا دو گناه؟ مؤلف یکی از شاگردان شیخ انصاری است.

تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۳۸۶۱/۴

آغاز: بسمله اختلف فی ان ایجاب الشیء هل یقتضی النهی عن ضده؟ و لابد قبل الخوض و المسئله؛ **انجام:** فیندرج حینئذ فی الظنون الخاصه

خط: نسخ تحریری، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ مصحح؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: مقوا، رویه تیماج مشکی، در میان ترنج با دو نیم‌ترنج بالا و پائین، کناره گل و بوته منگنه ضربی، ۴گ (۴۷ر-۵۰پ)، ۲۱-۲۴، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۱۷-۹۷]

← الامر بالشیئ یقتضی النهی عن ضده الخاص ﴿ الامر مستلزم للنهی عن ضده

● **الامر بالعزلة فی آخر الزمان = انیس الأکیاس فی فضل الاعراض عن الناس** / آداب و سنن / عربی

al-amr bi-l-ʿuzla fī āxir-iz-zamān = anīs-ul akyās fī faḍl-il iʿrāḍ ʿan-in nās

ابن الوزیر، محمد بن ابراهیم، ۷۷۵-۸۴۰ قمری

ebn-ol-vazīr, mohammad ebn-e ebrāhīm (1374-1437)

کتاب در محاسن و مزایای گوشه‌نشینی و عزلت و دوری از مردم در آخر الزمان، بر اساس احادیث و روایات نگاشته شده است. مؤلف، مواردی از عزلت را که مخالف تکالیف شرعیه باشد، استثناء نموده و برخی از آن موارد را نام برده است. مؤلف نزد «زیدیه» به «ابن الوزیر» شهرت دارد، او از آن گروه از زیدیه به حساب می‌آید که به اجتهاد رو آورده و از تقلید خود، اجتناب ورزیده است. معروف‌ترین اثر مؤلف «العواصم و القواصم» می‌باشد. در بدر الطالع آمده است که «سخاوی» نسبت مؤلف را به غلط محمد بن ابراهیم بن علی بن مرتضی بن هادی بن یحیی بن الحسین نگاشته است.

[ایضاح المکنون ۱۴۸/۱؛ البدر الطالع ۶۱۰؛ الضوء اللامع ۱۹۰/۶؛ معجم المؤلفین ۲۱۰/۸؛ هدیة العارفین ۱۹۰/۲]

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۲۳۹۷/۵

آغاز: بسمله ... و به نستعین رب یسر و اعن الحمدلله الذی اوضح علی لسان رسوله الامین، ما یختص بکل وقت و حین و بکل من المکلفین من المصالح، و سائلها و المفاسد و اسبابها؛ **انجام:** و العذر المختلف فیه عدم الراحلة کالحج و الله سبحانه و تعالی اعلم تم کتاب العزلة فی آخر الزمان بحمدالله العزیز المنان الواحد المستعان و هو حسب

خط: نسخ، بی‌کا، تا: یک‌شنبه ۵ ربیع الثانی ۱۲۲۶ق؛ محشی، در حاشیه آغاز مطلبی درباره مؤلف آمده که بخشی از آن چنین است: «و قبره فی صنعا فی مسجد العلما و هو المعروف عن الناس«بمحمد بن ابراهیم الوزیر» و کان یقال له فی وقته «حجة الاسلام» رحمه الله»؛ کاغذ: فرنگی، ۱۰گ (۸۸-۷۹)، ۳۴ سطر، اندازه: ۱۳×۲۳/۵سم [ف: ۳۱-۳۴۵]

● **الأمر بالمعروف و النهی عن المنکر** / فقه / عربی

al-amr bi-l-maʿrūf wa-n nahy ʿan-il munkar

فاضل مقداد، مقداد بن عبدالله، -۸۲۶ قمری

fāzel-e meqdād, meqdād ebn-e ʿabd-ol-lāh (- 1423)

رساله بسیار کوتاهی است در بحث امر به معروف ونهی از منکر و شرایط وجوب آنها بر مکلف با منظر فقهی

آغاز: الحمدلله الذی خلق الخلائق من العدم الی الوجود فامرهم بامتثال ما یکون لهم ... اما بعد فلاریب ان الامر بالمعروف و النهی عن المنکر من شعائر الدین و سنن النبیین

انجام: و لایکفی فی الحکم بین الناس و الافتاء التقلید و لو حکم لم ینفذ حکمه تم

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۰۱۱۵/۱۳

آغاز و انجام: برابر

نام مؤلف به قرینه آغاز و انجام بدست آمد؛ خط: نستعلیق، کا: تاج الدین حسین مشهور به صاعد، تا: قرن ۱۰؛ ۲ص (۴۱۶-۴۱۷)، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۰/۵×۱۹سم [ف: ۳۲-۱۳۷]

۲. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۶۲۹۰/۳-۳۰/۱۷۰

آغاز و انجام: برابر

از اول تا آخر؛ خط: نسخ، کا: عبدالحسین بن شیخ محمد امین شراره فتونی، تا: قرن ۱۳؛ از روی خط مؤلف که درجمادی الثانی ۷۸۲ نوشته شده استنساخ گردیده؛ جلد: تیماج مشکی ضربی، ترنج، مجدول گرهی، عطف تیماج قهوه‌ای، ۲گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۵×۲۰سم [ف: ۴-۲۰۸۵]

۳. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۸۷۴۸/۴

آغاز و انجام: برابر

نام مؤلف به قرینه آغاز نسخه و همخوانی با نسخه گلپایگانی ص ۲۰۸۵/۴ تعیین شد؛ خط: نستعلیق، کا: شمس الدین محمد بن کمال الدین حسین قهپائی، بی‌تا؛ جلد: تیماج سبز، ۱گ (۴۱ر-۴۱پ)، اندازه: ۱۲×۲۰سم [ف: ۲۲-۲۸۵]

● **الامر بالمعروف و النهی عن المنکر** / فقه / عربی

al-amr bi-l-ma'rūf wa-n nahy 'an-il munkar

کرکی، حسن بن علی، ق ۱۰ قمری

karakī, hasan ebn-e 'alī (- 16c)

تاریخ تألیف:پنج‌شنبه ۱ جمادی الاول ۹۶۱ق

۱. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه: ۲۰۷۷

خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، تا: ۹۶۱ق؛ مجدول، با سر لوح زیبا؛ کاغذ: سمرقندی آهار مهره، جلد: تیماج آبی درون مشکی، ۳۴گ، ۱۱ سطر (۶×۱۴)، اندازه: ۱۱×۲۰/۵سم [ف: ۴-۱۱۵۰]

۲. تهران؛ ادبیات؛ شماره نسخه: ۱۲۰/۱۲ حکمت

خط: نسخ، کاتب = مؤلف، تا: محرم ۹۶۳ق؛ جلد: تیماج سرخ مقوایی، قطع: ربعی [ف: ۲-۴۲]

● **الأمر بالمعروف و النهی عن المنکر** / فقه / عربی

al-amr bi-l-ma'rūf wa-n nahy 'an-il munkar

موسوی حویزی، شبر بن محمد، -۱۱۹۰ قمری

mūsavī hovayzī, šobbar ebn-e mohammad (- 1776)

تاریخ تألیف: آخر رجب ۱۱۷۸ق

رساله مختصری است در تشویق به امر به معروف و نهی از منکر. این رساله پس از رساله مؤلف در تقیه به نام «جنة الامامیة فی احکام التقیة» نگاشته شده و در مقدمه از آن یاد می‌کند.

[الکواکب المنتژة ص ۳۳۵-۳۳۶]

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۱۸۷۳/۲

آغاز: الحمدلله الذی الزمنا کلمة التقوی و وفقنا للتمسک بالسبب الاقوی و صلی الله علی محمد و آله صلاة تدفع البلوی

نسخه اصل: کتابخانه کاشف الغطاء -نجف اشرف؛ کاتب = مؤلف، تا: رجب ۱۱۷۸ق؛ ۴ص (۳۶-۳۹) [عکسی ف: ۵-۳۳۵]

● **الامر بالمعروف و النهی عن المنکر** / فقه / عربی

al-amr bi-l-ma'rūf wa-n nahy 'an-il munkar

اخباری، محمد بن عبدالنبی، ۱۱۷۸-۱۲۳۲ ؟ قمری

axbārī, mohammad ebn-e 'abd-on-nabī (1765-1817)

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۳۳۴۱/۹

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج تریاکی، ۱ص (۱۶۲)، ۲۳ سطر (۹×۱۵)، اندازه: ۱۵×۲۰/۵سم [ف: ۱۱-۲۳۳۰]

● **الأمر بالمعروف و النهی عن المنکر** / فقه / عربی

al-amr bi-l-ma'rūf wa-n nahy 'an-il munkar

کاشانی، ابوالقاسم بن محمدرضا، -۱۳۵۵ قمری

kāšānī, ab-ol-qāsem ebn-e mohammad-rezā (- 1936)

رساله مختصری در تبیین مسأله امر به معروف از منکر است که در آن شقوق و فروع گوناگون مورد بررسی قرار گرفته است، لیکن ناتمام مانده است. مؤلف در این رساله به ندرت از منابع و فقها یاد می‌کند تنها از محقق حلی صاحب شرائع الاسلام یاد کرده است.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۲۹۸۳/۱

آغاز: الحمد لله و الصلوة علی رسول الله و علی آله آل الله مسئلة فی الأمر بالمعروف و النهی عن المنکر و لیعلم انهما یتمیزان عن تنبیه الغافل و اعلام الجاهل؛ **انجام:** بل لو علموا جمیعاً أنه لا یرتدع عن قولهم و علم واحد منهم أنه یرتدح بقوله لا یبعد القول بالوجوب العینی علیه ... ناتمام.

خط: نسخ تحریری، کاتب = مؤلف، تا: اوایل قرن ۱۴؛ افتادگی: انجام؛ نسخه اصل به خط مؤلف و دارای قلم خوردگی می‌باشد؛ کاغذ: فرنگی (روسی)، ۳گ (۱پ-۳ر)، میانگین ۱۷ سطر (۱۲×۱۶)، اندازه: ۱۸×۲۳سم [ف: ۳۲-۹۳۰]

● **الامر بالمعروف و النهی عن المنکر** / فقه / عربی

al-amr bi-l-ma'rūf wa-n nahy 'an-il munkar

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۱۶۶۸/۲

آغاز: بسمله. الحمدلله الذی امرنا بالنهی عن المنکر و الامر بالمعروف بعد ان کنا عن ترک الاوامر و ارتکاب النواهی ... اما بعد فالقول فی الامر بالمعروف و النهی عن المنکر و الظاهر کون الکلام فیه مسئلة فقهیة لکونه بحثا عن افعال المکلفین.؛ **انجام:** مبنی علی دخولهما فی باب الامر بالمعروف و النهی عن المنکر و قد عرفت انهما خارجان عنهما فلا بد من التعرض لکل منهما فی مقامه المختص به. الحمدلله رب العالمین و الصلوة علی نبیه محمد و آله اجمعین

خط: شکسته نستعلیق، کاتب = مؤلف، تا: قرن ۱۳ و ۱۴؛ جلد:

مقوایی با روکش کاغذ ابر و باد و گوشه‌ها عطف تیماج مشکی، ۲۱گ (۱۱-۳۲)، ۲۴ سطر (۱۲×۱۷/۵)، اندازه: ۱۸/۵×۲۳سم [ف: ۳۴-۳۸]

● الامر بالمعروف و النهی عن المنکر (شرح رساله ...)
/ فقه / عربی

al-amr bi-l-ma'rūf wa-n nahy 'an-il munkar (s.-u r.)

شرحی است مزجی بر یکی از متون فقهی بر مبحث امر به معروف و نهی از منکر، تحت عنوان « قال رحمه الله ».

مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه: ۱۴۵۸/۱

آغاز: بسمله حمدله کتاب الامر بالمعروف و النهی عن المنکر قال رحمة الله المعروف هو کل فعل حسن اختص بوصف رأه علی حسنه اذا عرف فاعله ذلک او دل علیه ... المراد بالفعل الحسن کما صرح به فی المسالک؛

خط: شکسته نستعلیق، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ جلد: تیماج مشکی لایه‌ای، ۲۳ سطر (۱۲×۱۷)، اندازه: ۱۵/۵×۲۱/۵سم [ف: ۴-۲۰۲۸]

● الامر بین الامرین = السیر و السلوک / عرفان و تصوف / عربی

al-amr bayn-al amrayn = as-siyr wa-s sulūk

رشتی، کاظم بن قاسم، ۱۲۱۲-۱۲۵۹ قمری

raštī, kāzem ebn-e qāsem (1798-1843)

تاریخ تألیف: رجب ۱۲۳۳ق

در برابر خواهش برخی از اخوان، درباره مسأله «اسباب» و گفته پروردگار «ان الله مجری الاشیاء بالاسباب» و با مسأله «جبر و اختیار» آغاز می‌شود و به سلوک و کیفیت صعود می‌رسد.

آغاز: حمدله. صلاة. اما بعد، فیقول العبد ... کاظم بن قاسم الحسینی الرشتی، ان بعض الاخوان و خالص الخلان الذی انار الله قلبه بنور التوفیق و سقاه بفضله من رحیق التحقیق.. قد سألنی عن مسئلة عظیمة جلیلة من عثر علیها و اهتدا الیها و اذا کانت السنة الکل ناطقة بالوصول.

[فهرست کتب مشایخ، ۳۱۷ش ۲۲۰ «رساله» که می‌تواند همین گفتار باشد.]

۱. خوانسار؛ فاضل؛ شماره نسخه: ۲۳۱/۹

خط: نستعلیق هندی، کا: حسن بن امان الله دهلوی عظیم آبادی، تا: چهارشنبه ۲۵ شعبان۱۲۴۳ق، جا: کربلا؛ جلد: تیماج دو رو قرمز، مجدول به اکلیل، اندازه: ۱۴×۲۱سم [ف: ۱-۱۹۰]

۲. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه: ۲۱۰۰/۳-عکسی

آغاز: برابر؛ **انجام:** فیدرک صافیها و یعرض عن کدرها، و لو لا العجالة و کثرة الاشتغال و ... قد فرغ من تسوید هذه العجالة مؤلفها یوم الجمعة العشر الاخر من شهر رجب المرجب سنة ۱۲۳۳

خط: نسخ خوش، بی‌کا، تا: با تاریخ ۱۲۴۵؛ ۶ص (۲۶-۳۱)

[عکسی ف: ۱-۳۹]

۳. مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه: ۸۴۹/۴

آغاز: برابر؛ **انجام:** لکمال الاختلال الحاصل فی البال و الحال و صلی الله علی محمد وآله الطاهرین الطیبین الانجبین

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۵۸ق؛ مصحح؛ ۲۲گ (۵۲ر-۷۴ر)، ۲۴ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۰سم [مؤید: ۲-۲۸۴]

۴. قم؛ معصومیه؛ شماره نسخه: ۴۳۱/۴

آغاز: برابر؛ **انجام:** و لو لا العجالة و کثرة الاشتغال و تواتر الدواعی لکنت اذکر فی ذلک امورا عجیبة غریبة لکنه لا حاجة الی ذلک فان فیما ذکر نا کفایة لمن اراد الصواب و الحمد لله فی المبدء و المآب.

خط: نسخ، کا: عباس، تا: یک‌شنبه ۲۰ صفر ۱۲۶۳ق؛ جلد: تیماج مشکی ضربی مجدول، ۲۲گ (۲۱۲-۲۳۴)، ۱۷-۲۱سطر (۶/۵×۱۵/۵)، اندازه: ۱۴×۲۱/۵سم [ف: ۲-۴۱]

● الامر بین الامرین / کلام و اعتقادات / عربی

al-amr bayn-al amrayn

حسینی شیرازی، زین العابدین بن حسین، ق۱۳ قمری

hoseynī šīrāzī, zayn-ol-'ābedīn ebn-e hoseyn (- 19c)

رساله درباره مسأله جبر و اختیار است از دید کلامی و فلسفی و رد و ایراد بسیار، با عناوین «فائدة-فائدة» برای عناوین مقدمات و مسائل موضوع.

آغاز: الحمدلله رب العالمین ... اما بعد فیقول العبد الجانی و المرتهن بوثائق الامال و الامانی

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۳۶۲۲/۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** قد تعالت آیته سبحانه عن ذلک علواً کبیراً اذ لا شبهة بخلقه فان هذا من صفة الامکان کما عرفت

خط: نسخ و نستعلیق، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ سطرها چلیپا، مصحح؛ جلد: تیماج مشکی بدون مقوا، ۱۲۶گ (۱پ-۱۲۶پ)، اندازه: ۱۱×۱۸سم [ف: ۱۰-۲۱]

۲. مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه: ۳۱۵/۵

آغاز: الحمدلله رب العالمین و صلی الله علی محمد و آله الطاهرین و لعنة الله علی أعدائهم و مخالفیهم؛ **انجام:** و هو شرح معنی الحرکة و سبب تکونها و تحققها ... .

خط: نسخ، کا: جعفر بن نجفعلی شیرازی، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ جلد: چرم قرمز، ۵۳گ (۱۶۸پ-۲۲۰پ)، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۷×۲۲سم [مؤید: ۱-۲۷۵]

● الامر بین الامرین / کلام و اعتقادات / فارسی

al-amr bayn-al amrayn

خسروشاهی، حسین بن علی، ق۱۳ قمری

xosrošāhī, hoseyn ebn-e 'alī (- 19c)

ترجمه رساله‌ای است که خسروشاهی در موضوع امر بین الامرین به عربی نگاشته بوده و به درخواست بعضی از برادران ایمانی (کربلائی جبار) آن را به فارسی برگردانده است. در این رساله بر پایه آیات و احادیث بحث شده و از روش اشاعره و مفوضه نکوهش می‌نماید.
آغاز: الحمدلله رب العالمین ... زمانی شد که در دارالسلطنه تبریز صانها الله عن الافات و التهزیز.
انجام: و هر کسی بخلاف این تکلم نماید بر خلاف مذهب ایشان تکلم نموده است و الله الهادی للصواب و الیه المرجع و المآب.

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۷۲۴۱/۱
آغازو انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۳۵گ (۱پ-۱۱ر)، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۷×۲۲سم [ف: ۱۹-۴۱]
۲. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه: ۲۰/۲
آغازو انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۹ سطر (۹×۱۵/۵)، اندازه: ۱۶×۲۱سم [ف: ۱-۴۰۵]

● **امر بین الامرین** / کلام و اعتقادات / عربی
al-amr bayn-al amrayn

مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه: ۲۱۷۰۵/۹
آغاز: نقل من کتاب الانصاف بذکر اسباب الخلاف تألی ابن محمد عبدالله البطلیموس فی تحقیق واسطه بین الجبر و التفویض قد نبهنا رسول الله صلی الله علیه و آله علی ذالک یقول دین الله؛
انجام: لارب سواه و لا معبود حاشاه و الصلوه و السلام علی خیر خلقه محمد و آله.
بندی است منقول از کتاب «الانصاف بذکر اسباب الخلاف» تألیف ابی محمد عبدالله بطلیموس در تحقیق واسطه بین جبر و تفویض. بدون خطبه است؛ خط: نستعلیق، کا: شیخ عبدالکریم بن شیخ بدر، بی‌تا؛ کاغذ: فرنگی آهار مهره؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۰/۵سم [ف: ۲-۵۷۵]

● **امر بین الامرین** / کلام و اعتقادات / فارسی
al-amr bayn-al amrayn

اصفهان؛ علامه فانی (ضیاء الدین)؛ شماره نسخه: ۵۸/۳
آغاز: در تحقیق امر بین الامرین، بدان که غموض تحقیق حقیقت این معنی منشأ تحیر فرق بسیاری سیما معتزله و اشعری گردیده
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ جلد: تیماج قهوه‌ای ضربی، ۳گ (۲۰۶ر-۲۰۸ر)، ۱۷سطر [سه کتابخانه اصفهان: ف:-۱۴۰]

● **الأمر عقيب الحظر** / اصول فقه / عربی
al-amr ‘aqīb-ul ḥaẓr
یزدی، عبدالخالق بن عبدالرحیم، -۱۲۶۸ قمری
yazdī, ‘abd-ol-xāleq ebn-e ‘abd-or-rahīm (- 1852)
رساله‌ای استدلالی در یک «مقدمه» و دو «مقام» و یک «خاتمه».
آغاز: الحمدلله رب العالمین ... ان الأصحاب رضوان الله علیهم لما اختلفوا فی مسألة الأمر الوارد عقیب الحظر.

۱. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۱۶۵۶/۲
آغاز: برابر؛ **انجام:** و غرضنا من ذکره هنا التنبیه علی کثرتها هنا فلا تغفل حتی لا تختلط.
این رساله بین دو جزء کتاب قرار گرفته؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۴۴ق؛ جلد: تیماج مشکی، ۲۱۳گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۶×۲۲سم [ف: ۵-۶۸]
۲. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه: ۲۰۳۷/۱۴
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ اهدایی: وزیری؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: مقوایی با تیماج مشکی ضربی درون تیماج زرد، ۳گ (۱۲۹-۱۳۲)، اندازه: ۱۴/۵×۲۰سم [ف: ۴-۱۱۳۷]

● **الامر مستلزم للنهی عن ضده** / اصول فقه / عربی
al-amr mustalzim-un li-n-nahy ‘an ḍidd-ih
مقدس اردبیلی، احمد بن محمد، -۹۹۳ قمری
moqaddas-e ardabīlī, ahmad ebn-e mohammad (- 1585)
از این رساله نامی در منابع نیامده است فقط الذریعه (۳۹۷/۲۱) و طبقات اعلام الشیعه (قرن ۱۱، ص ۵۲) از آن نام برده است و حتی از ردیه‌های آن نیز یاد کرده است. مقدس اردبیلی در مجمع الفائده عبارتی دارد که اشاره به همین رساله دارد.
آغاز: بسمله و به ثقتی و اعلم ان الامر بالشیئ مطلقا من غیر تقیید لوقت خلوا لمامور عن الضد و ترکه ... مستلزم للنهی عن ضده الخاص من ذلک الوقت
انجام: ... لو دل علی الخاص و هو ظاهر فتامل.
چاپ: ضمن هفده رساله مقدس اردبیلی، قم، کنگره بزرگداشت مقدس اردبیلی، ۱۳۷۵ش

۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۲۱۴۴/۹
آغاز و انجام: برابر؛ هذه الرساله ایضا من افادات الشیخ احمد الاردبیلی سلمه الله تعالی ... حرره باشارة صاحب الکتاب ... میرزا تاجالدین حسین ... و انا ... شهاب الدین بن حسن الحسینی طباطبائی شولستانی عفی عنهما آمین
کا: شهاب الدین بن حسن حسینی طباطبائی شولستانی، تا: ظاهراً ۹۷۸ق، برای میرزا تاج الدین حسن؛ مقابله شده است؛ کاغذ: متن و حاشیه سپاهانی و فرنگی، جلد: مقوا با پارچه زری عطف میشن، ۵ص (۶۸-۷۲)، اندازه: ۱۰/۵×۲۳سم [ف: ۹-۸۲۱]

۲. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه: ۱۴۴۶/۳
کا: محمد علی گلپایگانی، تا: ۱۱۱۷ق [ف: ۳-۱۵۳]

● **امر مستور الصنعة = الکیمیا = الاکسیر** / کیمیا / عربی
amr-u mastūr-iṣ ṣan'a = al-kīmyā = al-iksīr
ابن سینا، حسین بن عبدالله، ۳۷۰؟-۴۲۸ قمری
ebn-e sīnā, hoseyn ebn-e 'abd-ol-lāh (981-1038)
اهداء به: شیخ ابوالحسن احمد بن محمد سهیلی وزیر خوارزم
دستوراتی است که ابن‌سینا به فکر خود بدانها رسیده بدون کمک گرفتن از گفته‌های کیمیاگران، نگاشته و دارای نه «فصل» می‌باشد: ۱. الامر الکلی لهذه الصناعة؛ ۲. طلب الصنع؛ ۳. الجوهر المختلط؛ ۴. الجوهر الملحم؛ ۵. الجوهر المثبت؛ ۶. الترکیب؛ ۷. غیر المعدنیات؛ ۸. التدبیر للتصعید؛ ۹. اتمام العمل. به نام «رسالة فی امر مستور الصنعة» نیز خوانده می‌شود و ترجمه فارسی هم دارد.
آغاز: بسمله هذه رسالة عملها الشیخ ابوعلی سینا رحمة الله بن عبدالله للشیخ ابی الحسن سهل بن محمد السهلی فی الحکمة المستورة. قال جری بینی و بین الشیخ الموفق العالم ابی الحسن سهل بن محمد (السهلی) ادام الله توفیقه و عزه فیما یعرفه مفاوضة فی امر مستور الصنعة و التمس منی تقریر ذلک فی جزء لیکون تذکرة منی له و ان ادله علیه من الوجه الذی توصلت الیه انا فیما فکرت و تأملت و قد ذکرت فی فصول تسعة (الفصل الاول فی الامر الکلی لهذه الصناعة) کنت ادام الله عز الشیخ الرئیس السیداد قق النظر فی الامور الکلی لهذه الصناعة) کنت ادام الله عز الشیخ الرئیس السیدادقق النظر فی الامور الطبیعیة ...
انجام: یتم بثلاثة اشیاء ما عد النار و الاصفر بالاربعة کلها
چاپ: به کوشش احمد آتش (استانبول، مطبعه سی: ۱۹۵۳م)
[نسخه‌های منزوی ۶۳۵؛ مجمع العلمی العراقی ۲۴۸/۳ و ۲۵۳/۳ و ۲۵۷/۳؛ فهرست مصنفات ابن سینا، مهدوی، ص ۴۲]
شرح و حواشی:
۱- امر مستور الصنعة (ترجمه) = الاکسیر (ترجمه)

۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۲۳۱/۸-ف
نسخه اصل: اونیورسیته ش ۴۷۲۴؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ربیع الاول ۷۰۰ق؛ ۴گ (۶۶-۶۳)، ۱۹ سطر [فیلمها ف: ۱-۴۳۹]
۲. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۳۶۴۰/۳
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۰-۱۱؛ کاغذ: ترمه، جلد: رویه میشن قهوه‌ای، ۹گ (۱۲۱پ-۱۲۹پ)، ۴/۲۰ سطر، اندازه: ۱۳×۳۱/۹سم [ف: ۷-۸]
۳. تهران؛ مفتاح؛ شماره نسخه: ۱۳۲۳/۲
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ قطع: ربعی [نشریه: ۷-۲۷۸]
۴. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه: ۱۵۷/۲
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ تحریری، بی‌کا، تا: ۱۱۰۴ق؛ ۶گ (۴۵ر-۵۰پ) [ف: ۱-۲۱۰]
۵. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۹/۸
آغاز و انجام: برابر
کا: محمد نصیر، تا: ۱۱۰۶ق؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج قرمز، یک لائی ۱۰۰×۱۴۵، ۲۰ص (۱۵۲-۱۷۲)، ۱۴سطر (۶/۵×۱۰/۵)، اندازه: ۱۰×۱۴/۵سم [ف: ۷-۱۳]
۶. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۱۰۳۰/۱
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق خفی، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ قطع: رقعی [رایانه]
۸. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۵۸۷۷/۵
آغاز: برابر؛ **انجام:** و مثال الدهن الهوا و مثال الزیبق الماء مثال و الابیض یتم بثلثه لیس فیها الناری و الاصفر بالاو
در فهرست بدون نام مؤلف؛ خط: نستعلیق، کا: محمدرضا حاجی محمود اصفهانی، تا: قرن ۱۳؛ رکابه‌دار؛ جلد: تیماج سرخ، ۹ص (۱۹۸-۲۰۶)، ۲۵سطر، اندازه: ۱۹×۳۰سم [ف: ۴۴-۱۱۱]
۹. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۳۳۸۶/۱۰
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، کا: علی اکبر کرمانشاهی، تا: ۹ صفر ۱۲۶۸ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۵گ (۱۸۶ر-۱۹۱ر)، اندازه: ۱۷/۵×۲۲سم [ف: ۹-۱۶۸]
۱۰. تهران؛ ادبیات؛ شماره نسخه: ۹۸/۳ ـ د
آغاز و انجام: برابر
بی‌کا، بی‌تا؛ ۲۲گ (۱۰۸ر-۱۲۹ر) [ف: ۱-۳۵۰]
تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۲۲۱۳/۳-ف
نسخه اصل: همان نسخه بالا [فیلمها ف: ۱-۶۴۹]
۱۱. همدان؛ آرامگاه بوعلی؛ شماره نسخه: عکسی بدون شماره/۲
بی‌کا، بی‌تا؛ ۶گ [نشریه: ۵-۳۳۶]
۱۲. شیراز؛ خانقاه احمدیه؛ شماره نسخه: ۱۳۸/۱۸
بی‌کا، بی‌تا [نشریه: ۵-۲۲۶]
۱۳. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۱۱۴۹/۶۵
آغاز و انجام: برابر
خط: تعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: سمرقندی کلفت، جلد: تیماج تریاکی ضربی مقوایی، ۴گ (۳۶۵ر-۳۶۸ر)، ۳۱ سطر، اندازه: ۱۳×۲۳سم [ف: ۶-۲۴۳۲]
۱۴. تهران؛ مفتاح؛ شماره نسخه: ۹۹۲/۲
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا [نشریه: ۷-۲۶۴]

● **امر مستور الصنعة (ترجمه) = الاکسیر (ترجمه)** / کیمیا / فارسی
amr-o mastūr-es san'a (t.) = al-iksīr (t.)
وابسته به: امر مستور الصنعة = الکیمیا = الاکسیر؛ ابن سینا، حسین

بن عبدالله (۳۷۰–۴۲۸)
از وی گفتاری به عربی در کیمیا در دست است که به چند نام خوانده شده: امر مستور الصنعة، الاکسیر، الکیمیاء، فی الصنعة. این متن عربی در ۹ «فصل» است. عناوین این نه «فصل» در ترجمه فارسی چنین است: ۱. امور کلی آن صناعت؛ ۲. طلب کردن آن رنگ؛ ۳. جوهری که آمیزیده بود به اخترها؛ ۴. جوهر الحام کننده؛ ۵. جوهر؛ ۶. ترکیب میان رنگ روغن و کلسی؛ ۷. غیرمعدنیات؛ ۸. تدبیرها؛ ۹. تمام عمل اکسیر. مشخص نیست که نسخه های زیر ترجمه واحدی از این کتاب باشند، اما مهدوی ترجمه نسخه احمد ثالث را به ظهیرالدین عبدالجلیل بن عبدالجبار نسبت می‌دهد.
[فهرستواره منزوی ۳۹۴۰/۵؛ فهرست مصنفات ابن سینا، مهدوی ص ۴۳]

۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۱۹۵/۱۴۳–ف
نسخه اصل: حمیدیه ۱۴۴۷. رساله ابن سینا در سه فصل برای خواجه حسین سهیلی در صناعت؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: با تاریخ ۷۵۵ق؛ در هامش [فیلمها ف: ۱–۴۳۱]

۲. تهران؛ مفتاح؛ شماره نسخه: ۱۳۲۳/۱
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ قطع: ربعی [نشریه: ۷–۲۷۷]

۳. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۱۰۲۰/۳
آغاز: چنین گوید خواجه رئیس ... که میان من و خواجه ابی الحسین ... مذاکراتی رفت در معنی آن علم و او از من در خواست تا آن را اثبات کنم
نسخه اصل: احمد ثالث، ترکیه ش ۳۰۳۶؛ خط: نسخ ریحان، بی‌کا، بی‌تا؛ مجدول؛ ۲۳ص (۳۴–۵۷)، ۱۵ سطر [عکسی ف: ۳–۲۷۶]

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۲۲۴/۳–ف
نسخه اصل: همان نسخه اصل بالا [در فهرست شماره نسخه اصل ۶۰۶۳ ثبت شده است] [فیلمها ف: ۱–۴۳۶]

۴. تهران؛ مفتاح؛ شماره نسخه: ۹۹۲/۱
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام [نشریه: ۷–۲۶۴]

● الامر مع العلم بانتفاء شرطه / اصول فقه / عربی

al-amr ma‘a-l ‘ilm bi-intifā’-i šarṭ-ih

بهاری همدانی، محمد باقر بن محمد جعفر، ۱۲۷۷–۱۳۳۳ قمری
bahārī hamadānī, mohammad bāqer ebn-e mohammad ja‘far (1861-1915)

تاریخ تألیف: ۱۳۱۱ق
رساله‌ای استدلالی و مختصر است در مسأله اصولی امر با علم به انتفاء شرط آن.
[معجم المؤلفین ۹۲/۹]

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۲۳۳۲/۲
آغاز: الحمدلله رب العالمین و الصلاة و السلام علی محمد و اله الطاهرین و لعنة الله علی اعدائهم اجمعین و بعد، فالکلام فی الامر مع العلم؛ **انجام:** لم یسقط عنه الا بالطاعة او العصیان و لو لم یکن القول بذلک فلیکن من مقایسة هذا القول ایضاً
خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، تا: ۱ محرم ۱۳۱۱ق؛ محشی؛ جلد: تیماج قهوه‌ای اندازه، ۱۳گ (۱۱۰–۱۲۲)، ۲۰ سطر (۱۰×۱۶/۵)، اندازه: ۱۷×۲۳سم [ف: ۳۱–۲۱۵]

۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۲۳۶۰/۱
آغاز: الحمدلله رب العالمین ... و بعد فیقول العاثر محمد باقر ... الکلام فی امر الامر مع العلم بانتفاء شرطه؛ **انجام:** فلیکن من مقامة هذا القول ایضاً فلنقتصر بذلک هنا حیث لا فائدة فی التطویل
خط: نسخ، کاتب = مؤلف، تا: ربیع الثانی ۱۳۱۳ق؛ مسوده آن در آغاز ماه محرم سال ۱۳۱۱ق نگاشته شده؛ کاغذ: فرنگی، ۹گ (۱–۹)، ۱۸ سطر، اندازه: ۶×۱۲/۵سم [ف: ۳۱–۲۵۳]

● امرنامه / طب / ترکی

amr-nāme

قوانین صحی و بهداشتی نظامی است.

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۴۹۹۰
آغاز: بسمله. جهادیه بریه بیمارخانه لرینه و کافه عسا کرک ترتیب صحه خدماتی مامور لرینه اعطا اولنه حق ترتیب و نظامی و حامی؛ **انجام:** دستورالعمل طوتیله جغی.
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳ و ۱۴؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی مقوایی ترنجی، ۱۲۵ص، ۲۳ سطر (۹×۱۵/۵)، قطع: خشتی، اندازه: ۱۵/۵×۲۱سم [ف: ۱۵–۴۰۷۹]

● الامر و المشیئة / فلسفه / عربی

al-amr wa-l mašī’a

مراغی، حسن بن عبدالرحیم، –۱۳۰۰ قمری
marāqī, hasan ebn-e ‘abd-or-rahīm (- 1883)

رساله در چگونگی آغاز خلقت و معنی مشیت الهی و حقیقت علیت و مباحث متعلق به این موضوعات از دید فلسفی و احادیث اهل بیت (ع) و نقض گفته‌های شیخ احمد احسائی، که به درخواست آخوند ملا هاشم نگاشته شده است.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۶۶۹۵/۳
آغاز: الحمد لله الذی لا یشبه شیئا و لا یشبه شیء الانه لامن شیء ولا الی شیء و لا فی شیء؛ **انجام:** و لا أظهر منه فی المقالات و الشهود سبحانه و تعالی عما یقولون
خط: نسخ، کا: محمد بن فتحعلی تبریزی، تا: ۱۲۸۵ق؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۶گ (۲۳پ–۳۹ر)، ۲۰ سطر، اندازه:

۱۵/۵×۲۱/۵سم [ف: ۱۷-۲۵۵]

● **الامر و النهی** / اصول فقه / عربی

al-amr wa-n nahy

در دو «باب» است: ۱. در آنچه متعلق به وجوب است؛ ۲. تحریم.

مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه: ۱۲۸۶/۲

آغاز: بسمله الحکم یطلق فی العرف علی اسناد امر الی آخرای نسبته بالایجاب او السلب؛ **انجام:** و للکلام فیها و سعة جداً و قد اتینا علی ما یتعلق به و تمت کلمة ربک صدقاً و عدلاً لامبدل لکلماته و هو السمیع العلیم.

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: هندی، جلد: تیماج مشکی، ۲۱ سطر (۱۰×۱۸/۵)، اندازه: ۱۷/۵×۲۷سم [ف: ۴-۱۸۹۷]

● **امروز چاره چیست** / فارسی

emrūz čāre čīst

کسروی، احمد، ۱۲۶۹-۱۳۲۴ شمسی

kasravī, ahmad (1890-1945)

تاریخ تالیف: ۱۳۲۴.

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۴۷۵۲/۶-۴۷۵۴-ف

بی‌کا، بی‌تا [فیلمها ف: ۳-۹۹]

● **امزاج و شرح آن** / طبیعیات / عربی

amzāj va š.-e ān

قزوینی، خلیل بن محمد زمان، ق۱۲ قمری

qazvīnī, xalīl ebn-e mohammad zamān (- 18c)

این کتاب در واقع چهار رساله است: ۱. رساله مؤلف در امزاج که در آن می‌گوید: «چون مسأله حدوث المزاج عن تفاعل الکیفیات از معضلات مسائل طبیعی بود این مختصر را پرداختم»؛ ۲. شرح رساله اول از خلیل بن محمد زمان که در شرح خود قول مؤلف را یک یک شرح می‌دهد (از ۳۴۴ تا ۳۴۹ در نسخه حاضر)؛ ۳. رساله مؤلف در رد خلیل بن محمد زمان (از ۳۴۹ تا ۳۵۶)؛ ۴. رساله‌ای از ملا خلیل در جواب او.

تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۲۲۵/۱۴

آغاز: ابتداء رساله: الحمدلله الذی انحسرت الاوهام عن ادراک صفات کماله و کل الافهام عن ملاحظة نعوت جماله و جلاله؛ **انجام:** آخر رساله چهارم: حامداً مصلیاً علی خاتم الانبیاء و آله النقباء النجباء قد تم تحریره فی ذیحجة الحرام سنه ۱۱۵۳ق

خط: نستعلیق شکسته، بی‌کا، تا: قرن ۱۲، جا: قزوین؛ کاغذ: اصفهانی زرد و سفید، جلد: تیماج مقوایی قرمز، ۲۵ص (۳۴۱-۳۶۶)، ۲۸ سطر (۱۱×۲۰/۵)، اندازه: ۱۶×۲۶/۵سم [ف: ۱-۲۲۵]

← الامزجة ﴿ المزاج

● **امضانامه دولت فرانسه به وزیر مختار آن کشور** / اسناد / فارسی

emzā-nāme-ye dowlat-e farānse be vazīr moxtār-e ān kešvar

تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۴۳۲۶/۱۳

آغاز: ناپلیان پادشاه فرانسه. بر رأی ملک آرای فلک رتبت؛ **انجام:** پانزدهم شهر فوریه ۱۸۵۵ تحریر شد-امضاء-ناپلیان

خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، تا: فوریه۱۸۵۵م؛ ۱ص (۱۵ر) [ف: ۷-۳۴۸]

● **الامطار** / هیأت / عربی

al-amtār

سجزی، احمد بن محمد، ۳۳۰-۴۱۵ قمری

sejzī, ahmad ebn-e mohammad (942-1025)

به نوشته علامه قزوینی ۲۹ کتاب از او در کتابخانه‌های اروپا هست، از آن میان ۱۵ کتاب که مجموع آن را «جامع شاهی» گویند در موزه لندن می‌باشد و «الامطار» بایستی یکی از آنها باشد. (منزوی، احمد)

آغاز: کتاب الامطار لاحمد بن محمد بن عبدالجلیل. بسمله. اعلم ان القمر اذا صار مع الشمس دقیقة بدیقة و هو الاجتماع فهو التأسیس ثم صار من الشمس علی اثنی عشر درجة فهو التأسیس، فاذا صار علی تعیین درجة

انجام: اذا کانت شرقیة یتصل الکواکب الغریبة دل علی الغیم بلا مطر فافهم ما مثلت لک و اعمل به. ان شاء الله تعالی. تمت معاده معرفة الباب محمد الله و منه. تم.

[نسخه‌ها منزوی ۱۵۶/۱ «جامع شاهی»؛ زرکلی، ۲۱۳/۱؛ فهرستواره ۲۹۰۰/۴ «جامع شاهی»]

۱. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه: ۱۹۱۲/۳-عکسی

آغازو انجام: برابر

خط: نستعلیق پخته، بی‌کا، تا: قرن ۱۰ [عکسی ف: ۱-۳۹]

۲. تهران؛ مهدوی؛ شماره نسخه: ۳۰۶/۴

آغاز و انجام: برابر

بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ با یادداشت‌هایی از ۱۰۹۷تا ۱۰۹۴ق؛ ۳گ (۴۳-۴۵) [نشریه: ۲-۱۰۹]

تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه: ۳۵۸/۳-عکسی

نسخه اصل: همان نسخه بالا [عکسی ف: ۲-۳۴]

۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۶۴۱۵/۴

خط: نسخ، کا: عبدالکریم بن محمد حسینی طبسی کیلکی، بی‌تا؛ مصحح؛ جلد: تیماج سبز، ۳گ (۱۳۷پ-۱۴۰پ)، ۲۵ سطر،

اندازه: ۱۳×۲۴/۵سم [ف: ۲۰-۱۲]

● **الامطار و الاسعار = جهر** / هیأت / عربی

al-amtār wa-l as'ār = jahr

رساله مختصری است در ذکر علامات بارندگی و خشکسالی است و چنانکه در صدر مقاله آمده تألیف یکی از حکماء هند است، ولی مؤلف هر که بوده از اقوال یونانیان درین باب استفاده کرده است.

آغاز: بسمله، حمدله، هذا کتاب وضعه الهند فی امر الامطار و الاسعار و یسمی الجهر و معناه صورة الفلک فبدا وافیه بمنازل القمر علی دوران الفلک بعضها ببعض و هی ثمانیة و عشرون منزلاً مقیدة بعضها ببعض و ذلک انهم قسموا درجات الفلک و هی ثلثمائة و ستون درجة علی هذه المنازل الثمانیة و العشرین

انجام: فصار للعجم من اهل القبلة من ارض خراسان [هذا] آخر الکتاب و الله الملهم للصواب

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۶۸۸۱/۳

آغاز: برابر؛ **انجام:** و یقل المطر قال کان البرج من بروج الهواء و وجدت الفساد من المریخ و القمر فی ذلک النزع فقل.

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ مصحح؛ جلد: تیماج قهوه‌ای بدون مقوا با جدول کشی ضربی، ۳گ (۱۶۰پ-۱۶۳ر)، مختلف السطر، اندازه: ۱۱/۵×۲۱سم [ف: ۲۰-۳۱۸]

۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۵۴۸۷

آغاز و برابر: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۴ ربیع الثانی ۱۰۵۹ق؛ واقف: میرزا رضا نایینی، مرداد ۱۳۱۱؛ کاغذ: الوان و آهار مهره، جلد: پارچه‌ای، ۴۳گ، ۱۳ سطر (۴/۵×۱۱)، اندازه: ۱۰/۳×۱۸/۵سم [ف: ۸-۱۳۱]

۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۵۴۸۶

آغاز و برابر: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ واقف: نایینی؛ کاغذ: حنایی آهار مهره، جلد: پارچه‌ای، ۳۹گ، ۱۷ سطر (۶/۵×۱۳)، اندازه: ۱۲/۷×۲۰/۲سم [ف: ۸-۱۳۰]

● **الامکان** / منطق / عربی

al-imkān

ابتدا از نسبت مفهومی به مفهوم دیگر که همان معنی حمل است آغاز سخن می‌کند و به تفصیل در آن مفهوم حمل را می‌آورد و بعد مسأله دقیق امکان و تقسیم آن به امکان عام و خاص می‌پردازد و در تحت آن ضروریات و ممتنعات و مطلقات و موجبات و سالبات آنها را ذکر می‌کند.

تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۱۹۳۹/۲

آغاز: بسمله و به نستعین، کل مفهوم اذا نسب الی مفهوم آخر لابدان نعید المفهوم؛ **انجام:** قصدنا ایراده فی تحقیق مباحث ... رب العالمین تمت الرسالة الشریفة الامکان و السلام و الاکرام.

خط: نسخ، کا: خواجه کی، تا: قرن ۱۲؛ ظاهراً این رساله در اغلب صفحات حاوی حواشی است که حواشی ابتدائی به امضای فتح است؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، مقوایی، نوسازی، ۵۶ص (۱۰۰-۱۵۶)، ۱۹ سطر (۸/۵×۱۴)، اندازه: ۱۳×۲۰سم [ف: ۱۰-۶۱۲]

● **الامکان الاشرف = الواحد الحقیقی لا یصدر عنه الا الواحد(رساله فی ان)** / فلسفه / عربی

al-imkān-ul ašraf = al-wāḥid-ul ḥaqīqī lā yaṣdir-u 'an-h illa-l wāḥid (r.-un fī anna)

ملا شمسا، شمس الدین محمد، ۱۰۱۶-۱۰۹۸ ؟ قمری

mollā šamsā, šams-od-dīn mohammad (1608-1687)

رساله درباره مسئله «الواحد لا یصدر عنه الا الواحد» است و در آن از کتاب «محل الدقایق» غیاث المدققین و حاشیه قدیم محقق دوانی یاد کرده است.

آغاز: بسمله. منک الفوز بکل علم یا علیم. اعلم ان الممکنات منها ما یتوقف وجوده علی الامکان الاستعدادی ایضاً و لا یکفی فی وجوده الامکان الذاتی فقط کالحوادث الزمانیة

انجام: و هو افقر الفقراء الی الله الغنی محمد الشهیر بشمسا الجیلانی غفرالله له ولوالدیه و لجمیع من له حق علیهما و علیه فی تاریخ سنة خمسین بعد الالف و السلام علی من اتبع الهدی

۱. تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه: ۷۳۵/۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: محمد معصوم بن افضل حسینی، تا: ۱۰۷۳ق؛ منقول از خط منقول از خط مصنف است؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج سرخ مقوایی، ۲۵گ (۷۹ر-۱۰۳ر)، ۱۸ سطر (۶×۱۴)، اندازه: ۱۰×۱۹سم [ف:-۳۷۴]

۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۷۰۱/۵

آغاز: برابر؛ **انجام:** بحکم البرهان الفارق بین الحق و البطلان فیصدق ان حق معرفة الله تعالی لا یکون حاصلا لغیره تعالی و لهذا قال سید المرسلین صلی الله علیه و اله الطاهرین ماعرفناک حق معرفتک

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۰۷۶ق؛ کاغذ: فرنگی آهار مهره، جلد: تیماج قرمز، ۴۱ص (۱۹۰-۲۳۱)، ۲۰ سطر، قطع: رقعی، اندازه: ۱۰×۱۷سم [ف: ۹-۲۳۸]

● **امکان تولد انسان از نطفه مرد بدون نطفه زن** / طب / عربی

emkān-e tavallod-e ensān az notfe-ye mard bedūn-e notfe-ye zan

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۹۴۶۶/۱۰۱
خط: نستعلیق، کا: محمد رفیع بن حکیم ابوالقاسم لاهیجی، تا: ۵ صفر ۱۰۶۸ق؛ ۱گ (۲۲۹) [مختصر ف:-۸۳]

● **امکان الخلأ** / فلسفه / عربی
imkān-ul xala'

تهران؛ بیانی، مهدی (دکتر)؛ شماره نسخه: ۲۳۷/۱۴
بی‌کا، تا: قرن ۱۱، قطع: ربعی [نشریه: ۶-۶۹۳]

● **امکان رفع درجة النبی** / کلام و اعتقادات / عربی
imkān-u raf'-i darajat-in nabī

زواره ای اصفهانی، حسین بن مرتضی، ق۱۳ قمری
zavvāre-ī esfahānī, hoseyn ebn-e morteza (- 19c)

بحثی است درباره صلوات و درود بر پیامبر اکرم (ص) و این‌که آیا وسیله رفع درجه آن حضرت ممکن است یا نه. این رساله در راه حج (جبل) در صفر ۱۲۹۱ و نسخه دوم در هشتم ربیع الثانی همان سال نوشته شده است.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۰۸۵۵/۹
آغاز: نحمدك یا من من علینا بارسال الرسل و اتم النعمة ببعث اشرف الرسل محمد بن عبدالله منبع الفیوض علی الانام؛ **انجام:** اسال الله ظهور الحق المبین و مبین علوم الله و اجداده صلوات الله علیه حتی یرفع الحجب و الظلم
خط:نسخ و نستعلیق،کاتب=مؤلف،بی‌تا؛جلد:مقوایی عطف تیماج مشکی، ۲گ (۷۱ر-۷۳پ)، اندازه: ۱۱/۵×۱۹سم [ف: ۲۷-۲۷۳]

↩ الامکان و الضرورة ⟵ مفتاح باب الموجهات

● **الامکان و الممکن** / فلسفه / عربی
al-imkān wa-l mumkin

نائب السلطنه، محمد مهدی، ق۱۳ قمری
nā'ib-os-sāltane, mohammad mahdī (- 19c)

رساله مختصری است در این‌که ممکن الوجود باید دارای مؤثر موجودی باشد و تا آن مؤثر واجب نباشد وجود پیدا نمی‌کند.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۴۴۲/۸
آغاز: مسألة فی أن الممکن الموجود ... اعلم ان الممکن الذی یخرج من تقسیم المفهوم هو ما لا یجب وجوده و لا عدمه؛ **انجام:** لان الوجوب اللاحق هو الوجوب بشرط الوجود و هذا هو وجوب مطلق واقعی بلا اشتراط بالوجود اصلا فتأمل.
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج قرمز ضربی، ۶گ (۹۱پ-۹۶ر)، اندازه: ۱۲/۵×۲۰سم [ف: ۴-۲۲۹]

● **الامکنة المغلطة = السفسطة (کتاب فی)** / منطق / عربی
al-amkanat-ul muġalliṭa = as-safsaṭa (k.-un fī)

فارابی، محمد بن محمد، ۲۶۰؟-۳۳۹ قمری
fārābī, mohammad ebn-e mohammad (875-951)

رساله در سه «فصل»: ۱. مشتمل بر مقدمه کتاب «فی صدر الکتاب»؛ ۲. «فی احصاء الامکنة المغلطة من الالفاظ»؛ ۳. «فی احصاء الامکنة المغلطة من المعانی». در کتابشناسی توصیفی فارابی آمده است که عماد الدین مراکشی شرحی بر این رساله با عنوان «شرح مختصر فی السفسطة» نوشته است که نسخه‌ای از این شرح در کتابخانه مرکزی دانشگاه تهران موجود است.
آغاز: کتاب الامکنة المغلطة التی فیها یغلط الناظر فی کل ما یلتمس و هو ثلاثة فصول. الفصل فی صد الکتاب الفصل ب فی احصاء الامکنة المغلطة من الالفاظ الفصل ج فی احصاء الامکنة المغلطة من المعانی. الفصل الأول فی صدر الکتاب. قال أبونصر: و اذ قلنا فی القیاس ما هو، و کیف هو و کم صنفا هو، و مما ذا یلتئم
انجام: فمتی عرفنا القیاس، و قوینا علی تباین ما بین الأشیاء: لم یقع علینا غلط، اذا تأملنا: و لا مغالطة، اذا خوطبنا. کمل کتاب الأمکنة المغلطة، و الحمد لله حق حمده.
چاپ: به تحقیق محمد تقی دانش پژوه در المنطقیات للفارابی (قم، کتابخانه آیة الله مرعشی: ۱۴۰۸ق)
[کتابشناسی توصیفی فارابی ص ۵-۴]

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۵۹۵/۵
آغاز: برابر
خط: نستعلیق شکسته، بی‌کا، بی‌تا؛ ۲۳ سطر، قطع: وزیری، اندازه: ۱۶×۲۵سم [ف: ۲-۳۵۳]

↩ الاملاء ⟵ ادب الاملاء و الاستملاء

● **املاء القرآن** / علوم قرآن / عربی
imlā'-ul qur'ān

تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۳۹۶۹
آغاز: بسمله، حمدله، سورة البقرة، الم؛ **انجام:** الناس اله.
در املای کلمات قرآن است؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ کاغذ: کاغذ ترمه، جلد: میشن سیاه ضربی لبه‌دار، ۶۲گ، ۱۲ سطر، اندازه: ۹/۴×۱۶/۶سم [ف: ۱-۴۸]

● **الاملاء فی الایضاح و الکشف عن وجوه الاحادیث** / حدیث / عربی
al-imlā' fi-l īzāh wa-l kašf 'an wujūh-il aḥādīṯ

اصفهانی، محمد بن حسن، ۳۳۰-۴۰۶ قمری

esfahānī, mohammad ebn-e hasan (942-1016)
در دفع اعتراضات بعضی از مذاهب در تأویل برخی از احادیث مربوط به صفات الهی که موهم تشبیه است، و بیان معنای آنها بنا بر مسلک و مذهب خود (شافعی).
[معجم المؤلفین ۲۰۸/۹]

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۷۷۸
آغاز: الحمدلله المتفضل بنعمه المتطول بأیادیه و منه الذی خص من شاء بهدایته من غیر حاجة و منعها من شاء من غیر نقص و لا آفة
نسخه اصل: کتابخانه واتیکان-رم ۱۴۰۶؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۹؛ در برگ اول نام کتاب و مؤلف و وقف‌نامه کتاب از «فتح الله بن میر احمد علی ...»؛ تملک: «عیسی بن محمد کردی» در سال ۸۹۱، «فتح الدین من ولد عثمان»؛ ۳۰۱ص [عکسی ف: ۲-۴۶۰]

← املاء ما من به الرحمن من وجوه الاعراب و القراءات فی جمیع القرآن ⟵ التبیان فی اعراب القرآن
← الاملاء و النطق ⟵ النطق

● **الاملاح** / کیمیا / عربی
al-amlāh

جلدکی، علی بن ایدمر، -۷۶۲ قمری
jeldakī, 'alī ebn-e aydamor (- 1361)
این رساله در چهار «فصل» است.

تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۳۸۸۷/۱۰
آغاز: الحمدلله الملک المنان العظیم. و الصلاه ... و بعد فهذا کتاب ... فیما یتعلق بعلم الاملاح المستعمله فی التهذیب ... فصل و اقول المتفردون بعلم الاملاح؛ **انجام:** من جسد القمرای الاجساد الخمسه المطهره کان فائه یتیمها ذهبا علی الخلاص و التعلیق باذن الله و السلام
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ کاغذ: هندی نخودی، جلد: تیماج یک‌لا درون قهوه‌ای، ۳گ (۶۵ ر-۶۷پ)، ۲۰ سطر (۱۵×۸/۵)، اندازه: ۱۳/۷×۱۹/۲سم [ف: ۱۷-۱۳۸]

● **الاملاح** / کیمیا / عربی
al-amlāh
در ابتدا املاح به چهار قسم: املاح، بوارق، شبوب و نوشادرات تقسیم شده و پس از بررسی انواع هر یک از این اقسام چهارگانه مؤلف اظهار داشته است: جمیع انواع املاح ذکر شده در اعمال ما احتیاج به تدبیر و اصلاح دارد. پس از آنکه تا پایان رساله تدبیر و اصلاح املاح مورد بحث و بررسی قرار گرفته است.

تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۲۴۷۳/۱۶
آغاز: بسمله، اعلم یا اخی ان الاملاح تنقسم الی اربعة اقسام املاح و بوارق و شبوب و نوشادرات و کل قسم منها عدة انواع؛ **انجام:** فان تکلس کله فهو و الا اعید علیه العمل حتی یتکلس هباء لا نظیر له کالدم الاحمر و السلام.
کاتب: میرزا قاسم علی بیک اخگر، تا: ۱۳۲۸ق؛ کاغذ: هندی، جلد: پلاستیک ابری مشکی با روکش کاغذی، عطف و گوشه‌ها تیماج تریاکی روشن مقوایی، ۴گ (۹۴پ-۹۷پ)، اندازه: ۲۱×۳۴/۵سم [ف: ۱۲-۳۲۷]

● **الاملاح** / کیمیا / عربی
al-amlāh

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ض ۱۴۷۸۱
آغاز: القاعی استحالت رصاصا؛ **انجام:** و یثبت هذا الزوی بحیث یصیر منطرقا انتهی
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز؛ ماتن: ایدمر بن علی جلدکی [الفبائی: ۶۷]

● **املاک دولتی** / جغرافیا / فارسی
amlāk-e dowlatī
نام ده‌ها یا محلات و املاک دیگر که در اختیار دولت بوده به عنوان املاک شاهی یا خالصه‌جات یا موقوفات، به‌ترتیب استان‌ها و در هر استانی به‌ترتیب شهرها تنظیم شده است. عنوان استان‌ها در این دفتر چنین است: آذربایجان، خراسان وقهستان، خوزستان، طبرستان، عراق، فارس، کرمان، مازندران.

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۱۲۹
آغاز: مملکت آذربایجان ... دار الارشاد اردبیل و نواحی مطابق دفتر نادرشاهی
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ مجدول؛جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۶۹گ، مختلف السطر، اندازه: ۱۷×۲۶سم [ف: ۱-۱۸۰]

● **امل الآمل فی (تراجم) علماء جبل عامل = تذکرة المتبحرین فی (ترجمه) العلماء المتأخرین** / تراجم / عربی
amal-ul āmil fī (tarājim-i) 'ulamā'-i jabal 'āmil = tadkirat-ul mutibahhirīn fī (t.) al-'ulamā'-il muti'axxirīn

حر عاملی، محمد بن حسن، ۱۰۳۳-۱۱۰۴ قمری
horr-e 'āmelī, mohammad ebn-e hasan (1624-1693)
تاریخ تألیف: ۱ جمادی الثانی ۱۰۹۷ق
کتاب امل الآمل چنانکه از دنباله نام آن برمی‌آید ویژه دانشمندانی است که از سرزمین سوریه و لبنان برخاسته‌اند و در

آن نام دویست و نه تن و سیصد و نود کتاب که نگاشته‌اند آمده است. نگارنده أمل الآمل کتاب دیگری نیز به نام «تذکرة المتبحرین فی ترجمة سائر العلماء المتأخرین» نگاشته و در آن دانشمندان جز کشور جبل عامل را گرد آورده و در آن یک‌هزار و صد و ده تن و یک‌هزار و پانصد و هفده کتاب ایشان را نام برده است. وی در این دو کتاب فقط دانشمندانی را که پس از شیخ طوسی (م۴۶۰) آمده‌اند و نام ایشان در کتاب فهرست و رجال او نیامده است نام برده است. مدرک کار او فهرست شیخ منتجب الدین و اجازه‌های بزرگ دانشمندان گذشته و نیز اطلاعات شخصی خود و استادان او بوده است. نگارنده در ۱۰۹۶ به کتاب یکم آغاز کرده و در ۱۰۹۷ کتاب دوم را به پایان رسانیده است و در آغاز کتاب دوم می‌گوید که بخش دوم کتاب را «تذکرة المتبحرین» نامیده است. بنابراین، نگارنده این دو کتاب را یکی شمرده که دارای دو بخش است و هر بخش را نامی نهاده است. پس این کتابی است مرتب بر دو جزء: ۱. ترجمه جمله‌ای از علما و فضلای جبل عامل؛ ۲. موسوم به «تذکرة المتبحرین» در ترجمه جمعی از علمای متأخرین از شیخ طوسی. شامل بیست و چهار فائده رجالی «۱۲ فائده در ابتداء کتاب و دوازده فائده در آخر». این کتاب مورد توجه فضلای متأخر شده و نقص آن را تتمیم کرده‌اند. از جمله می‌توان به این افراد اشاره کرد:

۱. محمد باقر مجلسی (-۱۱۱۱ق) حاشیه‌ای بر آن نگاشته (الذریعه ۶: ۲۵)

۲. سید نعمة الله جزائری (-۱۱۱۲ق) حاشیه‌ای بر آن دارد (الذریعه ۶: ۲۵)

۳. میر ابراهیم پسر میر معصوم پسر میر فصیح پسر میر اولیا قزوینی (-۱۱۴۵ق) «تتمیم امل الآمل» دارد (الذریعه ۳: ۳۳۷)

۴. محمد پسر علی پسر ابوشبانه بحرینی، همزمان شیخ یوسف بحرینی (-۱۱۸۶ق) و شاگرد سلیمان ماحوزی (-۱۱۲۱ق) شاعرانی که از خامه شیخ حر افتاده، بر امل الآمل افزوده است (الذریعه ۳: ۳۳۷)

۵. عبدالنبی قزوینی پسر محمد تقی، به خواهش دانشمند همزمان خویش سید مهدی بحرالعلوم (-۱۲۱۲ق) به سال ۱۱۹۱ق دنباله‌ای بر امل الآمل نگاشته است (الذریعه ۳: ۳۳۷ و ۳۳۸)

۶. عبدعلی طباطبائی کربلائی همزمان شریف العلماء مازندرانی (-۱۲۴۵ق) در کربلا «تتمیم امل الآمل» نگاشته است (الذریعه: ۳: ۳۳۷)

۷. سید حسن صدر (۱۲۷۲-۱۳۵۴ق) با دستیاری صاحب الذریعه کتابی به‌نام «تکمله أمل الآمل» نگاشته است (الذریعه ۴: ۴۱۱)

۸. محمد ابراهیم نیریزی شیرازی در شهر مشهد خراسان به سال ۱۲۹۹ق أمل الآمل گزیده کرده است.

آغاز: الحمدلله منتهی امل الاملین، مضاعف عمل العلماء العاملین ... و بعد، فیقول الفقیر الی الله الغنی محمد بن الحسن بن علی الحر العاملی المشغری قد خطر فی خاطری و بالی.

انجام: انما جمعت قلیلا من کثیر، و شرمة من جم غفیر و قد فرغت من تالیفه فی اول جمادی الثانیة سنة ۱۰۸ق.

چاپ: این کتاب ضمیمه «منهج المقال» و «منتهی المقال» چاپ شده؛ تحقیق سید احمد الحسینی، بغداد، مکتبة الاندلس، الطبعة الاولی، در دو جلد، ۱۳۸۵ق، ۲۴۲+ ۴۸۴ص؛ تهران، سنگی، بی ناشر، ۱۳۰۲ق.، رحلی، ۷۷ص (صص۱-۷۷)؛ طهران، سنگی، ۱۳۰۶، رحلی، ۹۶ص (صص۴۲۲-۵۱۸)

[الذریعه ۳۵۰/۲؛ ذخائر التراث العربی الاسلامی ۴۶۷/۱؛ مشار عربی، ص۹۲]

شرح و حواشی:

۱- أمل الآمل فی تراجم علماء جبل عامل و تذکرة المتبحرین (منتخب)؛ نیریزی شیرازی، محمد ابراهیم (قرن ۱۳)

۲- تتمیم امل الآمل؛ قزوینی، عبدالنبی بن محمد تقی (۱۱۲۵-۱۱۹۷)

۳- تعلیقة امل الآمل؛ افندی، عبدالله بن عیسی بیگ (۱۰۶۶-۱۱۳۰ق)

۴- تکملة امل الآمل؛ صدر، حسن بن هادی (۱۲۷۲-۱۳۵۴)

۵- ملحق امل الآمل (فی احوال آل ابی جامع)؛ آل ابی جامع، جواد بن علی (-۱۳۲۲)

۱. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۵۹۹

خط: نسخ، کاتب = مؤلف، تا: ۱ جمادی الاول ۱۰۹۷ق؛ کاغذ: کاغذ ترمه، جلد: میشن قهوه‌ای نو، ۱۶۵گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۲/۶×۱۹/۳سم [ف: ۱-۴۸]

۲. خوی؛ نمازی؛ شماره نسخه: ۲۶۴

آغاز: برابر

خط: نسخ، کا: حسن بن احمد حسینی، تا: با تاریخ ۱۰ شعبان ۱۰۹۷ق، جا: مشهد رضوی؛ حاج میرزا ابراهیم، این نسخه از روی پنجمین نسخه مؤلف نوشته شده، وقف شهید ؛ جلد: تیماج سرخ ضربی مجدول، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۵×۲۴/۵سم [ف:-۱۳۳]

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۴۱۴

نسخه اصل: همان نسخه بالا [عکسی ف: ۲-۱۶]

۳. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه: ۲۱۹۷-عکسی

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ تحریری، بی کا، تا: میانه‌های ذیحجه ۱۰۹۸ق (یک‌سال پس از نگارش)؛ وقف‌نامه بر گروه شیخیان کرمان از محمد بن کریم [کرمانی] و به تولیت خودش و نشان مهر ایشان؛ واقف: محمد بن کریم [کرمانی]، ۲۸ ربیع الاول ۱۲۸۹؛ ۳۳۰ص، ۱۸ سطر (۸/۵×۱۶)، اندازه: ۲۱×۳۰سم [عکسی ف: ۱-۳۹]

۴. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۶۸۶۲/۲۲ و عکسی ۱۹۷۰/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: علی اکبر بن محمد جعفر شریف قاینی، تا: سلخ رجب ۱۰۹۸ق، جا: مشهد، مدرسه خیراتیه؛ مصحح، رکابه‌دار؛ جلد: تیماج سبز، ۷۷گ (۱۱۱پ-۲۸۷پ)، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف: ۱۸-۵۶] و [عکسی ف: ۵-۳۸۹]

۵. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۹۷۰۴

آغاز و انجام: برابر

جزء ۲–۱؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ واقف: خان بابامشار، اردیبهشت ۱۳۴۶؛ مذیل به ابیاتی از شیخ محفوظ بن وشاح و ترجمه برخی از علما و همچنین صلوات و درود بر پیامبران، آباء و اجداد نبی اکرم، و صالحان از آغاز اسلام تا برخی از علما در ده برگ؛ کاغذ: نخودی، جلد: مقوا، ۱۰۵گ، ۱۴ و ۱۶سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۰سم [ف: ۲۷–۷۲]

۶. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۸۷۴۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: مرتضی بن محمد بن هاشم بن محمد بن حسن موسوی حسینی علوی جزینی، تا: سه‌شنبه ۳ شعبان ۱۱۲۲ق، جا: مشهد مقدس؛ این نسخه سومین نسخه‌ای است که کاتب از مسوده اصلی (در ۲۸ سال پس از فوت مؤلف) ظاهراً در مشهد نگاشته، پس از یازده برگ (شامل جمله از تراجم و عبارات و مرثیه از پدر کاتب در مرگ فرزندش سید علی عاملی) ضمیمه است؛ واقف: خان بابا مشار، شهریور ۱۳۳۸؛ ۱۱۸گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۶×۲۱سم [ف: ۶–۵۸۶]

۷. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۱۵۲۸

آغاز: برابر؛ **انجام:** کم نعمة عندك موفورة ×× لله فاشکر یا ابن عباد / قم فالتمس زادك و هو التقی ×× لن تسلك الطرق بلازاد

جزء ۱؛ خط: نسخ، کا: محمد بن عبدعون حریری حویزی، تا: ۱ جمادی الاول ۱۱۳۴ق؛ یادداشتی از محمد صادق بن علی نقی موسوی زنجانی که در آن فهرست ۵۵ جلد از کتب پدرش را در شب ۲۵ جمادی الثانی ۱۲۶۶ق نوشته و برای تقسیم ارث بین خود و آقا سید محمد باقر صورت‌برداری کرده است، یادداشت فقهی کوتاهی از همو در ۱۲ ذیقعده ۱۲۷۱ق در باره قاعده الاقتصار فیما خالف الاصل علی موضع الیقین، رساله دوم این مجموعه رساله رضاعیه از شریف ابوالحسن عاملی (۱۱۳۸ق) است که در پایان آن تاریخ کتابت غره جمادی الاول ۱۱۳۴ق به خط محمد ابن عبدعون جزایری اصلا و الاحویزة مولدا و مسکنا آمده است و از آن جا که هر دو رساله مجموعه به یک خط است امل الآمل هم به خط او نوشته شده است با این همه کسی که مهرش را پاک کرده‌اند در برگ اول نوشته که این مجموعه را در فیض آباد در ۱۲۳۰ ق برای خودش کتابت کرده است؛ تملك: محمد صادق موسوی زنجانی در صفر ۱۲۶۷ق با مهر او «محمد صادق بن علی نقی الموسوی ۱۲۵۱» (مستطیل)، تملك در دارالخلافه الباهرة طهران در رجب ۱۳۱۵ ق با مهر «یحیی الحسینی ۱۲۹۰» (بیضی)؛ مهر: «عبده محمد صادق بن علی نقی الموسوی» (بیضی)؛ اهدایی: رهبری، خرداد ۱۳۷۲؛ کاغذ: نخودی آهار مهره، جلد: تیماج عنابی دورو مجدول، ۶۷گ (۱پ–۶۷پ)، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۲سم [اهدائی ف: ۸–۱۵۵] و [ف: ۲۷–۷۱]

۸. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه: ۲۰۵۶/۳–عکسی

خط: نسخ پخته، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ ۱۱۴ص (۲۵۸–۳۷۱) [عکسی ف: ۱–۴۰]

۹. تهران؛ ادبیات؛ شماره نسخه: ۱۹۵ ـ ج

خط: نسخ، کا: محمد حسن فانی پسر عبدالرسول حسینی زنوزی خویی تبریزی، تا: شب پنج‌شنبه ۳۰ ربیع الثانی ۱۲۰۵ق، جا: طوس؛ از روی نسخه اصل با یک واسطه؛ مهر: رسول حسینی؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: تیماج مشکی، ۱۲۳گ، ۲۳ سطر (۱۵/۵×۸/۵)، اندازه: ۱۴/۵×۲۱سم [ف: ۱–۳۳]

۱۰. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۷۸۸۳

آغاز و انجام: برابر

جزء ۲–۱؛ خط: نسخ، کا: سید سبحان علی السدی امیر میرزا، تا: ۱۰ ربیع الثانی ۱۲۴۰ق؛ مصحح؛ در پایان نوشته شده: «قد وافق الفراغ من مقابلته و تصحیحه بعون الله من نسخة کتاب سقیمة و سقط فیها من بعض المقامات عبارات من التاسع عشر من الشهر الشریف المبارك رمضان سنه ۱۲۶۶ کتبه حامد بن محمد عفی عنهما»، چند برگ ابتدای نسخه پیش از شروع کتاب تاریخ وفات چندین تن از علما و یادداشت‌هایی که با شماره صفحات به متن ارجاع داده شده و فهرست «کتب موجوده که در آن حال علما موجود است»؛ اهدایی: رهبری، دی ۱۳۸۰؛ کاغذ: نخودی آهار مهره، جلد: تیماج فرنگی بنفش، ۱۸۴گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۶/۲×۲۶/۵سم [اهدائی ف: ۸–۱۵۷] و [ف: ۲۷–۷۲]

۱۱. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه: ۷۸/۲

خط: نسخ، کا: حسن بن محمد ابراهیم خوانساری، تا: ۱۲۴۸ق؛ کاغذ: فرنگی آهار مهره، جلد: تیماج قهوه‌ای با گنج و ترنج پست عطف میشن مشکی، ۵۷گ، ۳۱ سطر (۱۱/۵×۲۰)، اندازه: ۲۰×۲۹/۵سم [ف: ۱–۶۹]

۱۲. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه: ۷۳۳۹/۱

خط: نسخ، کا: جواد بن زین العابدین موسوی، تا: دوشنبه ۴ جمادی الثانی ۱۲۴۸ق، جا: دارالسلطنه قزوین؛ از روی نسخه سید ابراهیم قزوینی پدر سید حسین که به تاریخ ۱۱۱۵ ق. بوده؛ کاغذ: فرنگی سفید، جلد: تیماج حنایی یك‌لا، ۱۰۲گ (۲پ–۱۰۳ر)، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۰/۵سم [ف: ۳–۱۹۴]

۱۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۸۲۵۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: محمد کاظم بن زین العابدین موسوی، تا: پنج شنبه ۸ صفر ۱۲۴۹ق؛ تعلیقات ابوالهدی کلباسی در هامش نسخه، مصحح، مهر: «محمد مهدی بن محمدکاظم الحسینی» (بیضی)؛ جلد: تیماج زرد یك‌لا، ۸۶گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۲۷/۲–۳۱]

۱۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۶۶۲/۲ طباطبائی

خط: نسخ، کا: ابوالقاسم بن اخند ملا علی ریزی، تا: ۱۲۶۰ق؛ ۱۳۱گ (۱۱۰پ–۲۴۰) [ف: ۲۲–۳۵۴]

۱۵. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۳۵۴۳۵

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: زین الدین احمد مشهور به محمد محسن، تا: پنج‌شنبه ۲۰ ذیقعده ۱۲۶۴ق؛ از روی نسخه‌ای به خط سبحان علی سدی که در ۱۰ ربیع الثانی ۱۲۴۰ق در مشهد ابی عبدالله الحسین نوشته بود، مصحح، کاتب در پایان انجامه افزوده که کتاب المعان البدیعة فی اختلاف اهل الشریعة تأیف محدم بن عبیدالله بن ابی بکر حثیثی ریمن را در ۱۲ محرم ۱۲۶۵ کتابت کرده؛ اهدایی: رهبری، اردیبهشت ۱۳۸۶؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: میشن زیتونی مجدول، ۹۵گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۹/۵×۳۲سم [اهدائی ف: ۸-۱۵۷]

۱۶. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۳۲۰۸/۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: میر سید علی بن محمد مهدی موسوی اصفهانی درب امامی، تا: سه‌شنبه ذیحجه ۱۲۶۴ق؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۰۳گ (۱۱۵پ-۲۱۸پ)، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۹-۱۱]

۱۷. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۸۵۶۷

بی‌کا، تا: ۱۲۹۹ق؛ از روی نسخه خط مؤلف کتابت شده [د.ث. مجلس]

۱۸. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۳۳۹۶

خط: نسخ، کا: محمد بن محمد تقی قمی، تا: ۳ شعبان ۱۳۰۰ق، جا: تهران، مدرسه مروی؛ از روی نسخه سید ابراهیم بن میر محمد معصوم حسینی، مصحح، محشی از کاتب (میرزا محمد ارباب)؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۴۳گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱/۵سم [ف: ۹-۱۸۲]

۱۹. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۸۱۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: احمد بن محمد موسوی بحرینی، تا: ۱۳۰۲ق، آصف الدوله فرمانفرمای خراسان؛ با سرلوح، مجدول؛ کاغذ: ترمه، جلد: تیماج سرخ، مقوایی، ۱۳۱گ، ۲۱ سطر (۷/۵×۱۵/۵)، اندازه: ۱۴/۲×۲۲/۲سم [ف: ۸-۳۱۵]

۲۰. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه: ۷۳۴۰

هر دو بخش؛ خط: نسخ، کا: محمد علی کرمانشاهی، تا: ۱۳۱۰ق، جا: مدرسه سپهسالار کهن؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج سرخ ضربی مقوایی، ۲۶۰گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۱/۵×۱۸سم [ف: ۳-۱۹۵]

۲۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۰۸۸/۱

نیمه اول؛ بی‌کا، بی‌تا؛ قطع: خشتی [اهدائی ف:-۳۳۴]

۲۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۳۹۱۴-ف

نسخه اصل: کتابخانه پزشکی دانشگاه امریکایی بیروت، ش ۱۰۴؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا [فیلمها ف: ۲-۲۸۰]

● أمل الآمل فی تراجم علماء جبل عامل و تذکرة المتبحرین (منتخب) / تراجم / عربی

amal-ul āmil fī tarājim-i ‘ulamā’-i jabal ‘āmil wa tadkirat-ul mutibaḥḥirīn (mn.)

نیریزی شیرازی، محمد ابراهیم، ق۱۳ قمری

neyrīzī šīrāzī, mohammad ebrāhīm (- 19c)

وابسته به: امل الآمل فی (تراجم) علماء جبل عامل = تذکرة المتبحرین فی (ترجمه) العلماء المتأخرین؛ حر عاملی، محمد بن حسن (۱۰۳۳-۱۱۰۴ق)

محمد ابراهیم نیریزی شیرازی در سال ۱۲۹۹ق در شهر مشهد خراسان «أمل الآمل» را به‌دست آورده و از شتابی که در رونویس کردن آن داشته، آن را کوتاه کرده است، ولی پس از پایان کار، خود نویسنده آنچه را کاسته بود در کرانه رویه‌ها دوباره جای داده است و در پایان نسخه خود بدین معنی اشارت کرده است. در پشت نسخه آن را «منتخب أمل الآمل» نام داده اند.

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۱۸۹

نسخه امل الامل (گ۱-۳۱) و تذکرة العلماء المتأخرین (گ۳۱-۶۸) را دربر دارد؛ خط: نسخ، کاتب = مؤلف، تا: دوشنبه ۲۶ جمادی الثانی ۱۲۹۹ق؛ نام نویسنده در پایان نسخه نیامده ولی پیداست که همان کوتاه کنند «أمل» محمد ابراهیم نیریزی می‌باشد. به تاریخ دوشنبه ۲۶ جمادی الثانی ۱۲۹۹ ق آن را بپایان رسانیده است. در پایان این نسخه گزارش زندگی چند تن از دانشمندان را از کتاب سلم السماوات آورده است (گ۶۸-۷۶) و سپس شعرهایی از زهر البیع با خامه درشت نوشته شده (گ۸۵-۱۰۰) و سپس چند نامه از میرداماد (گ۱۰۱-۱۰۷) و شیخ بهائی و اجازه بهائی و لغزهائی از بهائی (گ۱۰۷-۱۱۴) از کشکول آورده‌اند و در میان آنها برگها سفید مانده است؛ کاغذ: نخدی، جلد: مقوایی ته تیماج سرخ، ۶۸گ، ۲۵ سطر (۸×۱۶)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۲-۵۰۵]

● أمل المشتاقین / اخلاق / عربی

amal-ul muštāqīn

کاشف دزفولی، صدرالدین بن محمد باقر، ۱۱۷۴-۱۲۵۸ قمری

kāšef-e dezfūlī, sadr-od-dīn ebn-e mohammad bāqer (1761-1842)

تاریخ تألیف: عصر یک‌شنبه ۱۲ صفر ۱۲۲۶ق

گزیده‌ای است از «منیة المحبین» و هر دو از صدرالدین پسر محمد باقر موسوی دزفولی کرمانشاهی است که پس از بازگشت از خراسان به شیراز، آن را در سیزده ماه که در آنجا مانده نگاشته است. در دو «باب» که هر یک دارای چند «فصل» است. در آن از کتاب بزرگ خود «منیة المحبین» نام برد.

تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه: ۱۳۴۱/۱

آغاز: الحمدلله الذی جعل امل المشتاقین فی قربه؛ **انجام:** الی یوم

الدین. قد تمت الرسالة ... من الصلوات و التحیه.
خط: نستعلیق، کا: رمضانعلی بن عبدالرحیم حکاک نمارستاقی، تا: رجب ۱۲۴۷ق؛ کاغذ: فرنگی سفید، جلد: تیماج سرخ مقوایی، ۲۲۹ص (۱-۲۲۹)، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۷×۲۸/۵سم [ف: ۳-۱۹۵]

● **املای فارسی** / ادبیات / فارسی

emlā-ye fārsī

یزد؛ کاظمینی؛ شماره نسخه: ۲۹۸
آغاز: زن در ایران باستان دارای مقامی بلند بود و ایرانیان قدیم برای این جنس در هیئت اجتماعی مرتبه‌ای شامخ معتقد بودند
برخی از حکایات و متون کتب ادبی فارسی جهت دیکته انتخاب و در این مجموعه گردآمده و ظاهراً دفتر دیکته‌ای است؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۴؛جلد: مقوایی، عطف و گوشه‌ها پارچه‌ای، ۳۲گ، مختلف السطر، اندازه: ۱۸×۲۲/۵سم [ف: ۲-۲۳]

← اموات ⩾ احکام الاموات
← اموات ⩾ آداب و احکام اموات
← الاموات ⩾ احکام میت
← اموات ⩾ احکام الجنایز

● **امواج البکاء** / تاریخ معصومین / فارسی

amvāj-ol bokā’

فاضل بسطامی، نوروز علی بن محمد باقر، ۱۲۲۷-۱۳۰۹ قمری

fāzel-e bastāmī, nowrūz ‘alī ebn-e mohammad bāqer (1812-1892)

اهداء به: حسام السلطنه سلطان مراد میرزا
تاریخ تألیف: ۱۲۶۶ق؛ محل تألیف: مشهد مقدس
کتابی است درباره مواردی که حضرت ابا عبدالله الحسین (ع) از شدت مصیبت گریسته و اظهار حزن و اندوه فرموده اند؛ دارای یک «طوفان» و چهار «موج»: طوفان: در انکسار قلب آن حضرت و اسباب آن؛ موج اول: در بعضی از گریه‌های آن حضرت؛ موج دوم: گریه آن حضرت هنگام وداع روضه پیامبر اکرم؛ موج سوم: گریه آن حضرت هنگام ورود به کربلا؛ موج چهارم: گریه‌های حضرت زینب خواتون.
آغاز: نحمدک اللهم یا من فتح باب البلاء للمقربین و جعل الدنیا سجن المؤمنین و جنة الکافرین و نشکرک اللهم یا من رفع درجات الصابرین و جزاهم بما صبروا جنة و حریرا ... چون در این نشأ فانی و دو روزه
چاپ: بی جا، سنگی، ۱۲۸۸ق.
[الذریعة ۳۵۱/۲ و ۴۰۳/۳؛ فهرستواره منزوی ۱۵۵۱/۳]

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۷۱۶۵/۱
آغاز: برابر؛ **انجام:** تمام شد آنچه منظور بود که در این نسخه شریفه و صحیفه منیفه نوشته شود
خط: نستعلیق، کا: محمد باقر مشهور به سید آقا تفریشی، تا: دوشنبه ۶ ذیقعده ۱۲۸۱ق؛ افتادگی: انجام؛ (پایان کتاب اول)؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۹۰گ (۱ر-۹۰ر)، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۳×۲۲سم [ف: ۱۸-۳۰۷]

۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۳۳۳۶
آغاز: برابر **انجام:** و طلب مغفرت و یاری نمایند. پایان: فاشهد و املائکتی قدتم هذا الحدیث الشریف
خط: شکسته نستعلیق، کا: زین العابدین بن مشهدی آقا خویی، تا: ۱۲۸۵ق؛ مولی نوروز علی، پس از نوشتن این کتاب، کتابی نیز در سرگذشت مختار نوشته به‌نام سرور المؤمنین و در هنگام نوشتن آن بر روایتی در باب حوادث پس از واقعه طف دست یافته و آن روایت را در ذیل این کتاب گذاشته و اینک به خط کاتب در ذیل نسخه حاضر موجود است (ظاهراً باید این حکایت در ذیل نسخه چاپی نیز چاپ شده باشد). بسطامی در این ذیل از کتاب تحفه حسینیه خود که در دو جلد است نیز یاد کرده است؛ کاغذ: فرنگی، جلد: گالینگور قهوه‌ای با عطف و گوشه از تیماج قهوه‌ای، ۱۱۲ص، ۱۹ سطر، قطع: خشتی، اندازه: ۱۵/۵×۲۲سم [ف: ۱۰-۱۱۳۴]

۳. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه: ۱۵۴۶
آغاز: برابر؛ **انجام:** ای گروه بنی کنانه نظر نمایید به سوی کسی که گمان می‌کند که او بزرگ قریش است چگونه رفتار می‌نماید با پسر عم کشته خود. چون ابوسفیان این کلام را استماع نمود بسیار منفعل شد و گفت راست گفتی این ذلت و لغزش بود که از من سرزد از [اینهان] دارد بر من
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ در پایان فایده‌ای در ذکر دو دعا و مناجات امیرالمؤمنین (ع) آمده است؛ مهر: «عبده محمدحسین» (مربع)؛ جلد: تیماج قهوه‌ای بدون مقوا، مجدول، ۱۸۷گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۹/۵×۱۶سم [ف مخ: ۱-۲۰۸]

● **امواج خوبی** / عرفان و تصوف / فارسی

amvāj-e xūbī

چشتی، خوب محمد، -۱۰۳۲ قمری

čaštī, xūb mohammad (- 1623)

تاریخ تألیف: ۱۰۰۰ق
مؤلف مثنوی‌ای به زبان گجراتی در کمال و مدح پیامبر اکرم (ص) به سال ۹۸۶ سروده بود که در کتاب حاضر به ترجمه آن به زبان فارسی پرداخته و به سال ۱۰۰۰ از تالیف آن فارغ شده است. این کتاب در چندین «مرتبه» تنظیم شده: مرتبه لایقین، حضرت وحدت، قوس احدیت، حضرت الهیت، ظهور عین، مراتب وجود، فاعل مختار، مرتبه محمدیت، اعیان حضرت

روح، دایره عشق، مرتبه خلافت، شغل علم. ... و با ترسیم دائره‌هایی مناسب با موضوعات.
[فهرستواره منزوی ۷/۱۱۰–۱۱۱؛ فهرست مشترک پاکستان ۱۲۸۸/۳]

۱. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۲۰۳۵
آغاز: وجود مطلق از هر قید بد پاک ×× انیت اندر آن چون خمر در تاک
نسخه اصل: کتابخانه دانشگاه کراچی–پاکستان؛ خط: نسخ، کا: امین الدین بن غلام محیی الدین ساکن مدارس شهر محمد پور، تا: ۲۷ شعبان ۱۳۱۳ق؛ مجدول، یادداشتی از عبدالقادر قادری در استکتاب نسخه و اشعاری فارسی در تاریخ کتابت از سید غلام نبی صاحب قادری متخلص به غیاثی و فهرست مطالب کتاب؛ ۶۳۷ص [عکسی ف: ۶–۵۶]

۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۸۰۵۸/۶
آغاز: بسمله، اما بعد بنام حق از هستی مطلق سخن آغاز کنیم که آن ذات به صفت وجودی رحمت خطاب عام و خاص؛ **انجام:** و در حق او رسول ... فرمود که من عرف الله کل لسانه الحمدلله حمدا کثیرا و اینما ... و السلام قایما.
فهرست «امواج خوبی» سپس خود کتاب «خوبترنگ» که اصل آن به نظم هندی (اردو) است از روی سخنان شیخ کمال محمد سیستانی در عرفان اسلامی ساخته ۹۸۶ با ترجمه فارسی شرح نما به نام «امواج خوبی» از منقولات همان شیخ کمال محمد سیستانی (رحمه الله) در معارف محمدیه، در عرفان فارسی هندی؛ خط: نستعلیق، کا: محمد محیی الدین، تا: سه‌شنبه ۱۱ شعبان ۱۲۷۸ق؛ کاغذ: هندی، جلد: مقوا عطف تیماج سرخ، ۴۶گ (۹۶ر–۱۴۲پ)، ۱۷ سطر (۱۱/۵×۲۳)، قطع: رحلی، اندازه: ۱۹/۵×۲۲/۵سم [ف: ۱۷–۲۰]

● امواج کریمی = بحر حقیقت / عرفان و تصوف / فارسی

amvāj-e karīmī = bahr-e haqīqat

مؤلف در این رساله شرح حالات مراد و استادش شاه پیر محمد کریمی ادهی را آنچه که از احوال و اطوار و اقوال وی دیده و شنیده، در این کتاب در ۲۵ موج گردآوری و به نام استادش امواج کریمی نامیده است. او مطالب کتاب را به صورت شرح خاطرات خانقاهی خود ذکر کرده و آنچه در این وقایع از استادش دیده با عنوان حضرت بحر حقیقت نقل کرده است. مؤلف در آن وقایعی را که در سال‌های ۱۱۷۴ تا ۱۱۸۰ شاهد بوده گزارش کرده است.

قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۱۹ /۷۹۸۷–۵۴/۷۷
آغاز: افتاد حوصله روی داد که اوراقی چند از کلمات شاهد دلبند هر حصول نتایج احوال

خط: نستعلیق، کا: عبد السلام بلگرامی، تا: ۱۰ شوال ۱۲۷۰ق؛ افتادگی: آغاز؛ ۱۰۰گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۲×۲۲سم [ف: ۱–۵۰۰]

● امورات طب (رساله در) / طب / فارسی

omūrāt-e teb (r. dar)

تنکابنی، احمد بن محمد حسین، ق۱۳ قمری

tonekābonī, ahmad ebn-e mohammad hoseyn (- 19c)

رساله مختصری است مشتمل بر ۳۰ «باب» : در درد سر، درد شقیقه، در صرع، در زکام و نزله، در درد چشم، درد دندان، در تدبیر کندن دندان بدون کلبتین به آسانی کنده شود، در بوی دهان، در خناق و ذبحه، در چسبیدن زالو به حلق، در امراض گوش، در آمدن خون از بینی، در قولنج ائیلاؤس، در زحیر، در اسهال، در خروج مقعد، در بواسیر، در عرق النسا و وجع رگ، در نواسیر، در جرب، در خارش دست و پا و سایر اعضا، در سوختگی آتش، در علاج کسی که او را بچوب یا غیره زده باشند، در خستگی و تعبی که از ریاضت و سواری به هم رسد، در تدبیر حفظ کردن موی از سفید شدن، در تدبیر رفع ستردن موی بی نوره، در گند بغل و گند عرق، در تدبیر رفع لاغری مفرط، در بیان احتیاط زهرها، در علاج سمومات خاصه.

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۳۰۱۳
آغاز: بسمله بعد از حمد خدا و نعت پیغمبر و صفات بی نهایت پادشاه جم جاه؛ **انجام:** مساوی همه را بیخته مرهم سازند و بکار دارند
خط: نسخ، بی‌کا، تا: رجب ۱۲۶۶ق؛ واقف: سید عبدالباقی آیت اللهی شیرازی، اسفند ۱۳۷۴؛ کاغذ: حنایی فرنگی، جلد: تیماج یک‌لا، ۴۲گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۱۹/۵سم [ف: ۱۹–۵۳]

← امور دولت مصر ← اسناد پلتیکی مملکت مصر

● امور السفر (فصل فی) / عربی

umūr-us safar (faṣl-un fī)

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: بدون شماره/۷
بی‌کا، بی‌تا [میراث شهاب: س۷ش۱–۲–۴۰]

← الامور العامة ← مقالة فی تبیین وجود الامور العامة

● امور عامه / فلسفه / عربی

omūr-e ʻāmme

غفاری، حامد بن برهان، ق۱۰ قمری

qefārī, hāmed ebn-e borhān (- 16c)

این کتاب ظاهراً شرحی است بر متنی از شمس الائمه قسمت

اول آن درباره ماهیت و عوارض ماهیت چون وحده و تقابل و ترتب و قسمت دوم آن در علت و معلول است. نویسنده در قسمت اول شرح مفصلی آورده و در قسمت دوم از انواع علل و معلولات و مقدمات داخلی و خارجی بحث کرده است.

تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۳۸۶

آغاز: بانه غنی عن السبب و لم یریدوا بذلک ان ... لایستغنی عن السبب؛ **انجام:** بان الفاعل ... مع وصف لا مدخل فی عله عرضیه.

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۹۴۵ق؛ افتادگی: آغاز؛ از روی نسخه به خط مصنف؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج مشکی با ترنج و نیم ترنج حاشیه ضربی مقوایی، ۱۳۸گ، ۲۶ سطر (۸×۱۹/۵)، اندازه: ۱۳×۲۴/۵سم [ف: ۷-۳۳۳]

● **الامور العامة** / فلسفه / عربی

al-umūr-ul ‘āmma

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۹۴۶۳/۹

شاید از فخر رازی؟؛ خط: نسخ، کا: بدیع بن عمر رومی، تا: ۲۴ ربیع الاول ۶۵۱ق؛ ۱۸گ (۱۱۵ر-۱۳۳ر) [مختصر ف:-۶۵۴]

● **امویه = صنعت الهیه** / کیمیا / فارسی

omavīye = san‘at-e elāhīye

اموی، امام الدین یوسف

omavī, emām-od-dīn yūsof

رساله‌ای در حجر و معادن و کباریت است که گویا از عربی به فارسی ترجمه شده است. مؤلف در آغاز می‌گوید که امویان بدین هنر بر دیگر خاندان‌های عرب و غیرعرب می‌بالیدند. در آن از ابن بسطام و سهل بن هرقل و عثمان بن سرسر الیمنی و امام عبدالله الاموی و هرمس و سقراط و افلاطون و سوسان بن بقراط اسرائیلی و ابن مظفر کنعانی یاد می‌شود.

آغاز: بدرستی که سر قدیم و علم عظیم علم صنعت الهیه است که متواتر است از حضرت آدم علیه السلام بسوی اولاد او پیغمبری بعد از پیغمبری

[فهرستواره منزوی ۵: ۳۹۵۹]

۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۰۸۰۲/۴

آغاز: برابر؛ **انجام:** فیا لک من فرد تثنیا و یا لک تثلیثا تکمل بالفردی

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ واقف: محمد ایرانی، بهمن ۱۳۵۰؛ کاغذ: نخودی آهار مهره، جلد: مقوا با روکش پارچه، ۴گ، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۱/۵×۱۷سم [الفبائی: ۶۸]

۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۱۰۸۷/۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** پس به تحقیق که کشف شد حجر با مثالهائی که دور است از او و خدای تعالی هدایت کننده است براه مستقیم. تمت. والسلام

خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ محشی، مجدول؛ ۶گ (۲پ-۷پ)، اندازه: ۱۰/۵×۱۶سم [ف: ۴-۹۹۳]

● **امهات الائمة الاطهار** / تاریخ معصومین / عربی

ummahāt-ul a’immat-il aṭhār

موسوی یزدی، حسین بن جعفر، ق۱۴ قمری

mūsavī yazdī, hoseyn ebn-e ja‘far (- 20c)

در احوالات خدیجه و آمنه بنت وهب و فاطمه بنت اسد و شهربانو و سپس سایر مادران ائمه (ع) تا نرجس خاتون و جدات رسول اکرم تا حضرت حوا.

یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه: ۲۰/۱

آغاز: بسمله، حمدله، صلوات، اما بعد یقول المذنب الراجی حسین بن جعفر؛ **انجام:** ذکرت تمام الکلام لئلا یفوت المرام فی اسماء جدات نبینا صلی الله علیه و آله و الی هنا ختمت الکتاب و انا العبد المؤلف المذنب الراجی حسین بن جعفر الموسوی الیزدی.

خط: نسخ، کاتب = مؤلف، تا: ۸ ذیقعده ۱۳۲۴ق، جا: یزد؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مقوایی رویه کاغذی، ۴۴۷گ (۱-۱۷۶)، اندازه: ۱۷×۲۲سم [ف: ۱-۲۰] و [نشریه: ۴-۳۹۷]

● **امهات الفضائل** / اخلاق / عربی

ummahāt-ul faḍā’il

رساله‌ای است در اخلاق با این عنوان‌ها: بیان ما یندرج تحت فضیلة الحکمة؛ بیان ما یندرج تحت فضیلة الشجاعة؛ بیان ما یندرج تحت فضیلة العفة.

تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۶۱۸۸/۲۵

آغاز: بسمله. الفضایل و ان تکثر شعبها و انواعها فهی الحکمة و الشجاعة و العفة و العدالة؛ **انجام:** ما یفارق به الانسان حد التوحش و سیرة الجفا غیر متجاوز الی داب المساخر فی المضحکات و قد نقل من دعابة الرسول

خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: فستقی، جلد: میشن عنابی لایی، ۶گ (۶۸پ-۷۴پ)، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۲/۸×۲۰سم [ف: ۹-۲۲۸]

● **امهات المسلمین** / فقه

ummahāt-ul muslimīn

تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۱۷۴۲۸

بی‌کا، تا: ۱۲۹۵ق؛ خریداری از مصطفی حسینی؛ ۵۸گ، اندازه: ۱۶×۲۶/۳سم [رایانه]

● **امهات النبی** / انساب / عربی

ummahāt-un nabī

ابن حبیب، محمد بن حبیب، -۲۴۵ قمری

ebn-e habīb, mohammad ebn-e habīb (- 860)

رساله‌ای است که ابن حبیب در آن مادر پیغمبر و مادران مادر او را تا چندین پشت یاد کرده است. چنانکه از پشت جلد این نسخه برمی‌آید این کتاب را ابوالحسن احمد پسر محمد پسر جهم سمری از وی روایت کرده و علی پسر محمد اسدی کتاب را بر نگارنده خوانده است.

چاپ: محقق: حسین علی محفوظ، بغداد، شرکة النشر والطباعة العراقیة، ۲۴ص، ۱۳۷۲ق. (از روی نسخه دانشگاه)

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۲۲۲

خط: نسخ نزدیک به ثلث، بی‌کا، تا: رمضان ۶۱۹ق؛ کاغذ: نخدی رنگ، جلد: مقوایی، ۴گ [ف: ۲-۵۰۸]

● **امهات مسائل علوم ثلاثه** / چند دانشی / فارسی

ommahāt-e masā'el-e 'olūm-e salāse

؟ جرجانی، علی بن محمد، ۷۴۰-۸۱۶ قمری

jorjānī, 'alī ebn-e mohammad (1340-1414)

رساله کوتاهی است در امهات مسائل علم کلام و اصول دین، علم فقه و فروع دین، و اصول فقه نگاشته است و باید به امر امیرزاده اسکندر یا امیر محمد باشد. در سه «باب» و هر بابی به یکی از سه علم یاد شده تعلق دارد. مؤلف در آغاز نوشته: «پس ازین جهت فرمان جهان مطاع به نفاذ پیوست که درین علوم ثلثه رساله‌ای مشتمل بر امهات مسایل و اصول دلایل این علوم به زبان پارسی به طریق اخصار سمت تحریر یابد تا مبتدیان را تبصره و منتهیان را تذکره باشد».

آغاز: بسمله. بر بصائر وقاده و قرائح نقاده و اولو الایدی و الابصار پوشیده نیست که بمقتضای براهین عقلیه و دلایل شرعیه مدار سعادت نوع انسانی بر دو چیز است

۱. تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه: ۳۰۸/۴

آغاز: برابر؛ **انجام:** (مسائل کلام): مقوله اضافت عبارتست از نسبت متکرره که هر یک ازین دو نسبت معقول نشود الا با دیگری خواه متوافق باشد یا نه. تمت

در این نسخه دو قسمت آخر رساله که علم فقه و اصول فقه است نیامده و فقط بخش کلام که باب نخستین این رساله است در نسخه آمده است؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج قهوه‌ای ضربی مقوایی، ۱۵گ (۲۹پ-۴۳پ)، ۱۵ سطر (۷×۱۴/۵)، اندازه: ۱۳/۵×۲۴سم [ف:-۲۱۰]

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۱۱۶۳/۴-ف

نسخه اصل: همان نسخه بالا [فیلمها ف: ۱-۵۷۵]

۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۸۰۵۶/۱

آغاز: برابر

در فهرست با نام «اصول دین»؛ خط: نسخ زیبا، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ مجدول؛ جلد: دو رو تیماج رو قهوه‌ای ضربی پشت قرمز، ۱۶گ (۱پ-۱۶ر)، ۹ سطر، اندازه: ۱۲×۱۸/۵سم [ف: ۲۱-۵۹]

۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۸۹۱۵/۱۷

آغاز: برابر؛ **انجام:** که هر یک از این دو نسبت معقول نشود الا با دیگری خواه متوافق باشند یا نه.

این نسخه تنها بخش کوتاهی از آغاز کتاب را دارد؛ خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: با تاریخ ۱۰۶۰ق؛ کاغذ: نخودی آهار مهره، جلد: تیماج مشکی ضربی با ترنج و سرترنج که روی آن روغن کشیده شده است، ۱۴ص (۲۹۳-۳۰۶)، ۱۷ سطر (۵×۱۳)، اندازه: ۱۰/۸×۱۸/۷سم [ف: ۲۹/۱-۳۲۴]

● **امیر ارسلان** / داستان / فارسی

amīr arsalān

نقیب الممالک، محمد علی، ق۱۳ قمری

naqīb-ol-mamālek ‹mohammad 'alī (- 19c)

۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۳۷۳۵

آغاز: خواجه نعمانی هم در دنیا ضرر دارد همگی؛ **انجام:** پطروس شاه صورت ملکه رابوسیده خواجه مرا

خط: نستعلیق، کا: فخرالدوله قاجار (شاهدخت ایران)، تا: قرن ۱۴؛ افتادگی: آغاز و انجام [رایانه]

۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۴۰۷۵

آغاز: بسمله اما راویان اخبار ناقلان اثار؛ **انجام:** داستان شیرین از ایشان به یادگار باقی ماند ... شعبان المعظم من شهور سنه ۱۳۱۶

خط: نستعلیق، کا: یدالله درجزینی، تا: ۱۳۱۶ق [الفبائی:-۶۸]

● **امیر ارسلان** / داستان / فارسی

amīr arsalān

از داستان‌های مشهور است که بارها به چاپ رسیده است.

۱. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۵۵۰۶-۲۷/۱۷۶

آغاز: ورنگ او سرخ شد وچون شیر خشم آلوده خیره خیره بخواجه نعمان نظر کرد خدیو مصر گفت دوباره بخوان ببینم چه نوشته است وزیر دوباره خواند؛ **انجام:** و تو جهد کردی آخر مملکت را بباد دادی چه کنم خیانت تو وقتی بر من ظاهر شد که کار از کار گذشته

خط: تحریری، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ جلد: مقوا، ۲۲۳گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۳×۲۰سم [ف: ۱-۵۰۱]

۲. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۶۴۲۱/۵

با کتاب امیر ارسلان چاپی فرق دارد؛ بی‌کا، تا: قرن ۱۴؛ کاغذ:

فرنگی، جلد: میشن قهوه‌ای ضربی زرکوب مقوایی، ۲۳۱گ (۱۸۷ر–۴۱۸ر)، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۳۴/۵سم [ف: ۹–۳۸۲]

۳. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۱۷۹۴۵

بی‌کا، تا: ۱۳۱۶ق؛ انتقالی از کتابخانه پهلوی–مجموعه نوازی؛ اندازه: ۱۷×۲۱/۶سم [رایانه]

۴. مشهد؛ اصغر زاده؛ شماره نسخه: ۵

بی‌کا، بی‌تا [نشریه: ۷–۷۶۹]

← امیرخان سردار ⪢ احوالات شاهزاده امیرخان سردار

← امیر خسرو دهلوی ⪢ پاسخ به نامه امیر خسرو دهلوی

● **امیر کبیر** / تاریخ ایران / فارسی

amīr kabīr

اقبال آشتیانی، عباس، ۱۲۷۶–۱۳۳۴ شمسی

eqbāl-e āštīyānī, ‘abbās (1897-1955)

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۵۴۲۷

خط: شکسته نستعلیق، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ کاغذ: فرنگی نازک، جلد: گالینگور قهوه‌ای، ۴۰۳گ، ۱۹ سطر (۲۱×۲۷)، قطع: رحلی، اندازه: ۲۳×۲۹سم [ف: ۱۶–۶]

← امیر المؤمنین ⪢ الآیات النازلة فی امیر المؤمنین (ع)

← امیرالمؤمنین ⪢ احوال امیرالمؤمنین علی علیه السلام

← امیرالمؤمنین ⪢ گفتار مولانا در باب امیرالمؤمنین

← امیرنامه ⪢ مصباح الفلاح

● **امیرنامه** / تاریخ / فارسی

amīr-nāme

جمشیدی، محمد اکرم خان، ق۱۴ قمری

jamšīdī, mohammad akram xān (- 20c)

تاریخ منظوم تحول فودالیسم پراکنده ملوک الطوائفی افغانستان است به فؤدالیسم متمرکز در زمان سلطنت امیر عبدالرحمن خان افغان (۱۳۱۹) و نیز جنگ‌هایی که با فرنگیان رخ داده است. در سبب تالیف آن از شاهنامه فردوسی و تمرنامه هاتفی نام برده است. در آغاز با حمد و ثنای الهی و مدح چهار خلیفه و بیان تصنیف امیرنامه شروع و سپس به وقایع تاریخی و لشکرکشی فرنگستان به افغانستان و تسخیر آن و تا صلح امیر با وکیلان به صلاح دید چهار دولت روم و فرنگ و ایران و افغان و مقداری از شرح حال خود و مناجات به باری تعالی خاتمه یافته است.

[فهرست مشترک ۶۴۲/۱۰؛ فهرست گنج بخش ۲۰۲۵/۴]

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۲۰۲۵

آغاز: دیباچه منثور: جواهر حمد و سوارج سپاس فزون از وهم و قیاس سلطانی را سزاست که جمیع موجودات را از کتم عدم به عرصه وجود و موطن ظهور ظاهر فرمود. به نام همان خالق دو جهان ×× نخستین ز دانش نمایم بیان

نسخه اصل: کتابخانه گنج بخش–پاکستان ۷۹۸۱؛ خط: نستعلیق، کا: احمد حسینی هروی، تا: ۱۳۳۰ق، جا: هرات؛ مهر: کتابخانه مبارکه دولت خداداد افغانستان (مربع)؛ ۲۰۰ص [عکسی ف: ۶–۴۳]

● **امیریه** / کیمیا / عربی

amīrīye

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ض۱۰۷۹۵

خط: نستعلیق، کا: علی اکبر، تا: ۱۲۶۶ق، جا: تهران [الفبائی:–۶۸]

● **امیریه** / کلام و اعتقادات / عربی

amīrīye

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۲۷۳۹

آغاز: و سیاست عظمی حامی شریعت غرا؛ **انجام:** سنه تسعین و ماتین بعد الالف فی عشر ذیقعده الحرام فالحمدله

به احتمال از محمد کریم خان کرمانی؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۹۰ق؛ افتادگی: آغاز [الفبائی: ۶۸]

● **امین الاخبار** / تاریخ ایران / فارسی

amīn-ol axbār

رضوی، اشرف علی بن عنایت علی،–۱۳۱۳ ؟ قمری

razavī, ašraf ‘alī ebn-e ‘enāyat ‘alī (- 1896)

در بیان و وصف قراء و قصبجات فارس، به مناسبت سفری که از بمبئی به آنجا آمده است.

[فهرستواره منزوی ۶۵/۱]

۱. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۲۹۵۷

آغاز: بسمله، تفصیل حال بی مآل مؤلف از سنه ۱۲۷۴ الی سنه ۱۳۱۳ ... سید حکیم اشرف علی ابن حکیم میر عنایت علی رضوی عینی ملقب به راحة الدولة ... که متوقف بندر معموره بمبئی بود؛ **انجام:** تو خواه ز گفته من پند گیر و خواه ملال، فی سنة ۱۳۱۳ شهر ربیع الاول.

خط: شکسته، نستعلیق، کاتب = مؤلف، تا: ۱۳۱۳ق؛ کاغذ: کاغذ فرنگی، جلد: رویه کاغذ، ۳۹گ، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۴/۲×۲۲/۵سم [ف: ۲–۳۷]

۲. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه: ۷۲۲۸

آغاز: جلد دوم امین الاخبار در بیان سلاطین و اکابر فارس، معه بعضی از ذکر خیرات و مبرات ایشان بسمله، بدانکه فارس نام پسر پهلو بن سام بن نوح بوده؛ **انجام:** در طاق قلزم اغماض گذاشتم

.کس نیاید بزیر سایه بوم ×× و رهما از جهان شود معدوم
نام مؤلف در فهرست نیامده و به استناد فهرستواره ۶۴/۱ ذکر شد؛ خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۳۱۴ق، جا: شیراز؛ گویا از روی خط مؤلف؛ مهر: «شرف علی رضوی ۱۲۹۱»؛ کاغذ: فرنگی سفید، جلد: مقوا، ۴۸گ، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۳-۱۹۶]

← امین الدوله ← گزارشات امین الدوله به ناصرالدین شاه
← امین الدین تبریزی ← پاسخ امین الدین تبریزی

● **امین و مأمون (ترجمه کتاب ...)** / تاریخ / فارسی
amīn va ma’mūn (t.-ye k.-e ...)
حکمت، علی اصغر، ۱۲۷۱-۱۳۵۹ شمسی
hekmat, ‘alī asqar (1892-1980)

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۸۹۸۵/۱
آغاز: جداش گفت که ما طاقت ... را نداریم؛ **انجام:** سیم رمضان المبارك ... اختتام یافت.
خط: نستعلیق تحریری، کاتب = مؤلف، تا: ۱۳۳۰ق [رایانه]

● **الامینیة فی الفروع = فتاوی الامینیة** / فقه / عربی-فارسی
al-amīnīya fi-l furū‘ = fatāwi-l amīnīya
مؤمن آبادی، محمد امین بن عبیدالله، -۹۷۸ قمری
mo’men-ābādī, mohammad amīn ebn-e ‘obeyd-ol-lāh (- 1571)

رساله مفصلی است در فروع فقه حنفی که مؤلف برای عمل حنفیان نگاشته است، با عنوان «مسئلة ـ مسئله» بیان شده و از رد و استدلال و نقل اقوال جز در موارد قلیل خودداری شده است. مشتمل بر چند «کتاب» و در هر کتاب چند «فصل»: کتاب ۱. طهارت، در شش «فصل»: ۱) واجبات و مستحبات و نواقص وضو و فرائض و موجبات غسل، ۲) حیض و نفاس، ۳) احکام آب‌ها، ۴) تیمم، ۵) مسح بر خفین، ۶) نجاسات و طهارت؛ ۲. نماز است در ده «فصل»؛ ۳. زکوة در سه فصل؛ ۴. صوم در سه فصل؛ ۵. حج؛ ۶. نکاح در سه فصل؛ ۷. رضاع؛ ۸. طلاق در هشت فصل؛ ۹. عتاق در سه فصل؛ ۱۰. ایمان در سه فصل؛ ۱۱. بیع در شش فصل؛ ۱۲. شفعه؛ ۱۳. قسمت؛ ۱۴. هبه؛ ۱۵. اجاره در سه فصل؛ ۱۶. عاریه؛ ۱۷. ودیعه؛ ۱۸. غصب؛ ۱۹. رهن؛ ۲۰. کفالت؛ ۲۱. حواله؛ ۲۲. وکالت؛ ۲۳. شرکت؛ ۲۴. مزارعه؛ ۲۵. احیاء موات و شرب؛ ۲۶. وقف؛ ۲۷. کراهت؛ ۲۸. اشربه؛ ۲۹. ذبایح؛ ۳۰. اضحیه؛ ۳۱. صید؛ ۳۲. لقیطه و لقطه و آبق؛ ۳۳. مفقود؛ ۳۴. قضاء؛ ۳۵. شهادات؛ ۳۶. اقرار؛ ۳۷. دعوی؛ ۳۸. صلح؛ ۳۹. حدود؛ ۴۰. جهاد؛ ۴۱. جنایات؛ ۴۲. دیات؛ ۴۳. حیطان؛ ۴۴. الاکراه؛ ۴۵. الحجر و الاذن؛ ۴۶. الوصایا.
آغاز: یا دائما للفضل علینا بتوفیق محامدك و یا باسطا لایدینا ... رسالتك اهدنا هدایة کافیة ... و بعد فیقول العبد الفقیر ... لما صرفت معظم عمری و عنفوان شبابی فی ملازمة الفقهاء الماهرین فی البلدة القاهرة بخارا ... کتاب الطهارة و هی مشتمل علی ستة فصول الفصل الاول فی فرائض الوضوء.
انجام: و کذا فی فتاوی الانباری الحمدلله الذی وفقنا بتعالیق (بتکالیف) هذا الکتاب بعون الملك الوهاب و صلی الله علی سیدنا محمد و علی آله و کرام الاصحاب قد فرغت من تألیفه و تسویده عن السواد الی البیاض ... بعون الله تعالی.
[گنج بخش، منزوی ۲۲۵۷/۳؛ فهرستواره فقه هزار و چهارصد ساله اسلامی ص ۶۶؛ کشف الظنون ۱۶۹/۱]

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۴۱۲۴
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، کا: دوست محمد بن خان محمد قولچنی، تا: رمضان ۱۰۲۱ق، جا: شهر قبة الاسلام بلخ در عهد امامقلی محمد بهادرخان؛ محشی به امضاء «منه»، «قاضی خان» و دیگران، بعضی از حواشی با تاریخ های ۱۰۶۷، ۱۰۶۸، ۱۰۶۹، ۱۰۷۱، ۱۰۸۱؛ جلد: تیماج سرخ ضربی مجدول، ۲۵۶گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۹/۵×۲۶سم [ف: ۳۸-۱۵۹]

۲. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه: ۱۴۲۰
آغاز: برابر؛ **انجام:** فصول و ما قولهم (رضی) در آنچه بشریعت بیع ما درصبی.
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: انجام؛ جلد: تیماج مشکی لولایی، ۱۷-۲۱ سطر (۱۰/۵×۱۷)، اندازه: ۱۵/۵×۲۱/۵سم [ف: ۴-۲۰۰۰]

۳. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۰۰۳۴
آغازو انجام: برابر
خط:نستعلیق،بی‌کا،تا:قرن۱۳؛ مجدول؛ جلد: مقوایی عطف تیماج قهوه‌ای، ۱۶۴گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۲۴/۵×۱۹سم [ف: ۲۶-۲۸]

۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۷۸۸۲
طهارت تا آخر وصیت؛ بی‌کا، بی‌تا [د.ث. مجلس]

● **امینیه** / شعر / فارسی
amīnīye
مایل افشار، حسن، ق۱۳ قمری
māyel-e afšār, hasan (- 19c)

این دفتر حاوی ۱۳۰۰ فرد شعر در هجو امین خلوت است.
آغاز: در زمان شهنشه غازی ×× که بود شمع دوده قاجار
انجام: ظاهراً این آخرین بیت اشعار هجویه است در باره امین خلوت: پیش قد آزاد چرخ بلند ×× چون مناره پیش افلاك است پست
[فهرستواره منزوی ۲۳۵/۱۰]

تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۳۱۹/۲

آغازو انجام: برابر

خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، تا: محتملاً قرن ۱۳، جا: شاید تهران؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج قرمز، مقوایی، ۸۳ص (۳۵۰-۴۳۳)، ۱۵ سطر (۱۵×۱۸/۵)، اندازه: ۱۶/۵×۲۱/۵سم [ف: ۱-۳۱۲]

● **امینیه (ترجمه)** / ادبیات / فارسی

amīnīye (t.)

عنوان نگار، تقی بن محمد، ق۱۴ قمری

'onvān-negār, taqī ebn-e mohammad (- 20c)

وابسته به: مثنوی معنوی = مثنوی مولوی؛ مولوی، جلال الدین محمد بن محمد (۶۰۴-۶۷۲)

تاریخ تألیف: ۲۰ شعبان ۱۳۰۶ق

ترجمه شرحی بر مثنوی است به‌ترکی که در دست مترجم بوده است. در مقدمه از پدرش میرزا محمد رئیس ساوجبلاغی و سبب تألیف نام یاد می‌کند.

تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۱۴۸۰

خط: شکسته، نستعلیق، بی‌کا، تا: اوایل قرن ۱۴؛ مجدول به اکلیل، دارای دو سرلوح؛ کاغذ: کاغذ ترمه حاشیه آبی فرنگی، جلد: میشن، ۱۸۵گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۲۱/۲×۳۳سم [ف: ۲-۱۲۸]

← الاناء (رسالة فی) ≻ الفوائد

← اناجیل اربعه ≻ انجیل

● **اناجیل اربعه** / کتاب آسمانی / عربی

anājīl-e arba'e

● **اناجیل اربعه (ترجمه)** / کتاب آسمانی / فارسی

anājīl-e arba'e (t.)

حسینی خاتون آبادی، محمد باقر بن اسماعیل، ۱۰۷۰ - ۱۱۲۷ قمری

hoseynī xātūn-ābādī, mohammad bāqer ebn-e esmā'īl (1660 - 1715)

اهداء به: شاه سلطان حسین صفوی

تاریخ تالیف: ۲۰ شوال ۱۱۰۸ق

ترجمه فارسی نیکویی است از اناجیل چهارگانه (متی، مرقس، لوقا، یوحنا) مسیحیان. در دیباچه می‌گوید که به دستور شاه سلطان حسین از عربی ترجمه کرده و چون متن عربی نادرست بود به کمک کسانی که زبان اصلی را می‌دانستند آن را اصلاح کرد. آنچه احتیاج به شرح و توضیح داشته در حاشیه گزارش داده شده و هر جا که دال بر خلاف ادعاهای نصرانیان بوده یا مشتمل بر تناقضی بر تناقضی باشد نیز در حاشیه بدان اشارت رفته است.

آغاز: تعالی الله کلک تنک ظرف تنک حوصله و خامه سیه جامه تهی مغز را کجا جرأت و کی قوت و قدرت آنست

انجام: و ثواب آن بروزگار فرخنده آثار عاید گردد انه علی ما یشاء قدیر و بالاجابة جدیر

چاپ: به تصحیح رسول جعفریان، ۱۳۷۶ش

۳. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۸۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ حواشی مترجم با عبارت «منه سلمه الله»؛ جلد: دورو تیماج رو مشکی پشت قرمز، ۱۸۷گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۲۰سم [ف: ۱ - ۱۱۸]

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۱۹۴۵

نسخه اصل: همان نسخه بالا [عکسی ف: ۵ - ۴۰۸]

۴. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه: ۲۱۹۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** این کار و کارهای بسیار دیگر را که اگر آنها یکان یکان نوشته می‌شد گمان می‌کنم که اگر عالم همه صحیفه بود، گنجایش آن نداشت.

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۷ (شاید ۱۲۰۷ق)؛ از روی نسخه ۱۱۸۰ق؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: تیماج سرخ ضربی زرکوب، ۱۷۳گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۲۱سم [ف: ۳-۱۹۷]

۵. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۳۳۶۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ مصحح؛ وقف‌نامه آن به تاریخ جمادی الاول ۱۱۵۶؛ روی برگ اول پسر برادر مؤلف میر محمد حسین بن میر عبدالحسین حسینی می‌نویسد که نسخه را مؤلف به او بخشیده؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۵۳گ، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف: ۹-۱۳۸]

● **اناجیل اربعه (ترجمه) = مناظره با کشیشان** / کلام و اعتقادات / فارسی

anājīl-e arba'e (t.) = monāzere bā kešīšān

سلماسی، محمد باقر بن عبدالکریم، ق۱۳ قمری

salmāsī, mohammad bāqer ebn-e 'abd-ol-karīm (- 19c)

اهدا به: فتحعلی شاه قاجار (۱۲۱۱-۱۲۵۰ق)

تاریخ تالیف: ۱۲۲۴ق

ترجمه انجیل‌های چهارگانه (متنی، مرقس، لوقا، یوحنا) است که با همکاری میرزا عیسی قائم مقام (-۱۲۳۷ق) و به دستور عباس میرزا قاجار به نام فتحعلی شاه قاجار (۱۲۱۱-۱۲۵۰ق) نگاشته شده است. مترجم قبل از ترجمه، مقدمه‌ای در شش «فائده» ترتیب داده، سپس به ترجمه متن انجیل‌ها پرداخته، مقدمات شش‌گانه عبارت است از: فایده ۱. تحقیق کتاب و نسخ؛ ۲.

تحقیق انجیل و ترجمه کاتبان انجیل؛ ۳. تحقیق فرق نصاری و معانی اقوال ایشان؛ ۴. تحقیق لفظ ابوت و نبوت که در اکثر مواضع اناجیل اربعه یافت می‌شود؛ ۵. بیان مواضعی از انجیل که اشاره به آمدن پیغمبر آخرالزمان شده است؛ ۶. بیان معانی اصطلاحات و الفاظ که ترجمه نشده و عین متن آمده است. طبق ماده تاریخ «و ختامها بالانجیل یوحنا الذای هو تاریخ اتمامها»این کتاب در سال ۱۲۲۴ق تألیف شده است. (محمود مرعشی)
[فهرستواره منزوی ۵۰۴/۹]

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۳۲۷۶

آغاز: الحمد لله الواحد الصمد، لم یلد و لم یولد، فوق کل شیء علا و من کل شیء دنی فتلی لخلقه من غییر أن یکون یری ... اما بعد، جون از دیوان خانه حمدیت منشور بدیع؛ **انجام:** و صحیفه‌ها که نوشته شده باشد از حق است، آمین و هیهنا ختمت الأناجیل و ختامها بانجیل یوحنا الذی هو تاریخ اتمامها و الحمد لله

خط: نسخ، کا: محمد حسین بن سلطان محمد خوبی، تا: جمادی الاول ۱۲۲۶ق؛ مصحح؛ مهر: «عبده الرای محمد ابراهیم» (بیضی)، «المتوکل علی الله الغنی عبده محمد ابراهیم بن فتحعلی» (مربع)؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج قهوه‌ای ضربی مجدول با ترنج، سر ترنج و کتیبه‌های در حاشیه با گل و بوته، ۱۲۳گ، ۲۳ سطر (۱۰×۲۱)، اندازه: ۱۹×۲۹/۵سم [ف: ۳۳-۴۹۵]

۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۳۲

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: سه شنبه ۱۷ جمادی الثانی ۱۲۶۳ق؛ از دیباچه‌ای که قائم مقام دوم (۱۱۹۳-۱۲۵۱) بر آن نوشته است (ص ۲۸۰) منشات بر می‌آید که اعتراضاتی بر اسلام شده بود و این کتاب پدر او در رد «پادری انگریزی» است به دستور فتح علی شاه؛ کاغذ: سفید، جلد: تیماج تریاکی، ۳۳گ، ۱۲ سطر (۹×۱۶)، اندازه: ۱۴×۲۱سم [سنا: ف: ۱-۶۷]

● اناجیل اربعه (ترجمه) / کتاب آسمانی / فارسی

anājīl-e arba‘e (t.)

همانند:

۱. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۱۶۸۹

آغاز: باب اول در نسب نامه مسیح از ابراهیم تا یوسف و آبستن شدن مریم؛ **انجام:** اری بیا ای عیسای خداوند، توفیق خداوند، عیسی مسیح، همگی شاد باد آمین

این نسخه حاوی اناجیل گوناگون است؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: محتملاً قرن ۱۳؛ مجدول؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج، سبز، مقوایی، ۲۵ سطر (۱۳×۲۴)، اندازه: ۲۰×۳۰سم [ف: ۴-۱۶۲]

۲. تهران؛ مروی؛ شماره نسخه: ۶۵

آغاز: باب اول در نسب نامه مسیح از ابراهیم تا یوسف و آبستن شدن مریم و حیرت یوسف و ظاهر ساختن فرشته مرتبه مسیح را به وی

بی‌کا، تا: ۱۲۲۹ق؛ واقف: میرزا محمد حسینخان مروی، ۱۲۳۰؛ ۱۵۴گ، قطع: رحلی [ف:-۸۶]

● اناجیل اربعه (ترجمه) / کتاب آسمانی / فارسی

anājīl-e arba‘e (t.)

غیرهمانند

۱. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۴۱۵۹-۲۱/۷۹

آغاز: تلامیذان خود و گفت خنک آن چشمها را که می‌بینید آنچه شما می‌بینید زیرا که می‌گویم به شما که بسیار از پیغمبران وپادشاهان دوست داشتند ... فصل یازدهم و در آن وقت که نماز می‌کرد در جایگهی؛ **انجام:** جواب داد ایشوع تو گفتی که من ملکم برای این زادم و برای این آمدم به عالم ... و گفتند این را نه لیکن برابس را و برابس دزد بود.

ترجمه فارسی کتاب مقدس عهد جدید (انجیل) است شامل انجیل‌های: متی، مرقس، لوقا و یوحنا. ترجمه حاضر غیر از ترجمه انجیل که شیخ الاسلام میر محمد باقر خاتون آبادی (- ۱۱۲۷ق) است؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: آغاز؛ جلد: تیماج مشکی ضربی مجدول گرهی عطف گالینگور قهوه‌ای، ۲۱۲گ، ۱۳ سطر، اندازه: ۱۲×۲۱سم [ف: ۱-۵۰۱]

۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۵۱۲۱-ف

نسخه اصل:مونیخ ۳۴۰؛خط:نستعلیق درشت خط، کا: میرزا عبدالله، تا: ۲۷ ذیحجه ۱۱۸۲ق، برای مستر ویست [فیلمها ف:۳-۱۳۴]

۳. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه: ۲۱۹۲

ترجمه چهار انجیل (متی. مرقس، لوقا، یوحنا)؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۳۳ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج سرخ ضربی درون گل بوته مقوایی، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۱سم [ف: ۳-۱۹۸]

● الاناجیل الاربعة (ترجمه) / کتاب آسمانی / عربی

al-anājīl-ul arba‘a (t.)

ترجمه‌های عربی از اناجیل چهارگانه: متی، مرقس، لوقا و یوحنا.

غیرهمانند

۱. تهران؛ مهدوی؛ شماره نسخه: ۶۴۲

چهار انجیل، متن گرجی قدیم غبار با ترجمه عربی نستعلیق؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۰ [نشریه: ۲-۶۳]

۲. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه: ۲۱۹۵

ترجمه‌ای است به عربی از چهار انجیل؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ نسخه بدل‌ها از روی نسخه‌های فرنگی؛ مالک: علیقلی (اعتضاد) ۱۲۸۵ ق؛ کاغذ: فرنگی سفید، جلد: تیماج مشکی یک لا، ۷۳گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۰/۵×۱۴سم [ف: ۳-۱۹۸]

۳. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۷۱۹۷

مرقش و متی و [لوقا] و یوحنا؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۰ و ۱۱؛ افتادگی: آغاز؛ با سه سرلوح؛ مهر: محمد تقی شریف یزدی؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج قهوه‌ای ترنجی مقوایی با لولا، ۲۰۴گ، ۱۵ سطر (۵/۵×۱۰/۵)، قطع: بغلی، اندازه: ۸/۵×۱۶سم [ف: ۱۶-۴۸۴]

یزد؛ علومی، شیخ علی؛ شماره نسخه: ۷

همان نسخه بالا [نشریه: ۴-۴۳۷]

۴. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه: ۲۱۹۸

ترجمه‌ای است به عربی از چهار انجیل؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن۱۲؛ از روی چاپی نوشته شده؛ کاغذ: فرنگی سفید آهار مهره، جلد: مقوا، ۲۱۱گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۵×۲۳/۵سم [ف: ۳-۱۹۸]

۵. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۱۱۱۱

نسخه اصل: کتابخانه واتیکان ـرم ۱۲. ترجمه عربی اناجیل اربعه (مارمتی، مارمرقس، مارلوقا، ماریوحنا) است؛ خط: نسخ، کا: کلیمنطس بن عبدالله صعیدی، تا: پنج‌شنبه اول تشرین ۱۱۲۲ق، جا: رومیه کبری، هنگام خلافت پاپ کلیمنطس یازدهم البانو و در موقعی که در سن ۳۴ سالگی به مذهب مسیحیت گرویده است؛ مجدول، دارای سرلوح، یادداشت مطالعه کتاب و نظر در آن توسط «جبریل زحات القس الواهب اللمتانی الحلبی المابرونی» در ۱۶ تشرین اول سال ۱۷۱۱ میلادی در مدینة آمده؛ ۳۲۸ص [عکسی ف: ۳-۳۹۳]

۶. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۴۸۰

آغاز: کتاب میلاد یسوع المسیح بن داود بن ابراهیم فابراهیم ولد اسحق و اسحق ولد؛ **انجام:** ظننت ان العالم لم یسعها صحفا مکتوبه

اناجیل اربعه به زبان عربی با ترجمه فارسی در زیر هر سطر آن؛ خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ دارای چهار سر لوحه، مجدول؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج سبز با گل و بوته زر ضربی و مقوایی، ۲۲۵ص، ۱۲ سطر (۹×۱۹)، قطع: نیم‌خشتی باریک، اندازه: ۱۷×۲۶/۵سم [ف: ۷ - ۴۰۱]

● انار اردستان / تاریخ / فارسی

anār-e ardestān

شفیعی اردستانی، مرتضی بن احمد، ق۱۴ شمسی

šafī‘ī ardestānī, morteza ebn-e ahmad (- 20c)

رساله‌ای است در باره انار اردستان و خواص آن و در روز شنبه ۲۹ آذر سال ۱۳۷۶ش در تهران به پایان رسیده است. خلاصه‌ای از این مقاله در مجله سنبله، شماره ۴۳ آبان ماه ۱۳۷۱ش، ص۶۶-۶۷ به چاپ رسیده است.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۲۶۹۶/۱

آغاز: به ابتکار و دعوت یکی از دبیران اداره آموزش و پرورش شهرستان اردستان؛ **انجام:** گر ز هر میوه بگذریم امسال ×× نگذریم از انار اردستان

خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، تا: شنبه ۲۹ آذر ۱۳۷۶ق؛ مجدول، ترقیمه: «به حول و قوت الهی مقاله انار در ادرستان در روز شنبه ... به خط انیجانب مرتضی ... نویسنده مقاله در تهران کوی نصر (گیشا) خیابان ۱۵ پلاک ۵۱ کد پستی ۱۴۴۷۶ پایان یافت»؛ کاغذ: ایرانی (جدید) (دفتری خط دار)، ۸گ (۱-۸)، ۱۰ سطر، اندازه: ۱۵×۱۷سم [ف: ۳۲-۲۸۰]

● انارة الحالک فی قرائة ملک و مالک / قرائت / عربی

inārat-ul ḥālik fī qirā’at-i malik wa mālik

شریعت اصفهانی، فتح الله بن محمد جواد، ۱۲۶۶-۱۳۳۹ قمری

šarī‘at-e esfahānī, fath-ol-lāh ebn-e mohammad javād (1850-1921)

تاریخ تالیف: پنج‌شنبه ۱۰ صفر ۱۳۲۴ق؛

کتاب مفصل و تحقیقی است در بررسی اختلاف قراء در قرائت «ملک» و «مالک» در سوره فاتحه است که قرائت دوم را اصح می‌داند؛ شامل ده «مقدمه» و دوازده «وجه» و «خاتمه» در احادیث تحریف و پس از آن پنج «فایده».

آغاز: الحمدلله الذی ارانا اظهر بینات وأبهر حجج و أودع فینا قرآنا عربیاً غیر ذی عوج والصلاة علی رسوله محمد

انجام: و أسأل الله تعالی أن ینفع بها اخواننا المؤمنین و یجعلها ذخیرة لمؤلفها الفقیر المسکین یوم الدین.

[الذریعة۲/۳۵۳]

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۶۱۵۹

آغازو انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: مرتضی بن آقا علی بن آخوند ملا ابراهیم چهره قانی، تا: شب سه‌شنبه ۲۶ رمضان ۱۳۲۷ق، هنگام زیارت کربلا و کاظمین؛ جلد: تیماج قرمز بدون مقوا، ۴۶گ، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۱سم [ف: ۱۶-۱۵۷]

۲. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۱۹۸۱/۲

آغاز: برابر

نسخه اصل: کتابخانه شخصی؛ کا: میرزا علی بن عماد الاسلام قزوینی غروی شهیدی، تا: ۱۳۲۹ق؛ ۷۲ص (۲۷-۹۸) [عکسی ف: ۵-۴۳۴]

۳. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۲۲۷۱

آغازو انجام: برابر

خط: شکسته نستعلیق، کا: صدر الاسلام محمد امین بن میرزا یحیی، امام نجفی خوئی، تا: ۱۵ شعبان ۱۳۳۳ق، جا: نجف اشرف؛ مصحح، آن را «یوسفعلی» با نسخه اصل، از آغاز تا پایان در سال ۱۳۳۴ق مقابله و تصحیح کرده، کاتب نسخه مرحوم صدر الاسلام محمد أمین خوئی از شاگردان مصنف و در عصر وی نگاشته

است و دو صفحه اجازه به خط مصنف کتاب، مرحوم شیخ الشریعه اصفهانی به تاریخ ۱۳۳۵ق به مرحوم محمد امین صدر الاسلام خوئی آمده است؛ مهر: «من کتب الأقل محمد أمین النجفی الخوئی ۱۳۳۸» (بیضی)، مرحوم شیخ الشریعة «تابعها شریعة الحق فتح الله» (بیضی)؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ضربی، ۵۶گ، ۱۸ سطر (۹×۱۶)، اندازه: ۱۶×۲۳سم [ف: ۳۱-۱۱۴]

۴. قم؛ طبسی؛ شماره نسخه: ۳۱۴/۶

آغاز: برابر؛ **انجام:** فی الصلوة اشکال و الاحوط عدمه و بهذا نختم الکلام فی المقام حامداً شاکراً لله

خط: نسخ، کا: محمد سعید حسینی حایری تنکابنی، تا: دوشنبه ۷ جمادی الاول۱۳۳۶ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای مجدول گرهی با ترنج و سرترنج، ۴۷گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۴×۲۱سم [ف مخ ۱-۶۱]

۵. قم؛ زنجانی (آیة الله)؛ شماره نسخه: ۱۹/۱

آغاز: برابر

خط: نستعلیق، کا: مرحوم آیت الله زنجانی، تا: ۱۳۵۸ق [چند نسخه-ف: ۱۹۷]

۶. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۰۹۴۴

آغاز: برابر؛ **انجام:** اما الباقیه ففی الاکتفاء بالقرائة بها فی الصلوة اشکال و الاحوط عدمه و بهذا نختم الکلام فی المقام حامداً شکراً الله ... قد وقع الفراغ من الرساله صبیحة یوم الخمیس عاشر شهر صفر المظفر من شهور سنه۱۳۲۴

خط: نسخ، کا: حسنعلی ساعدی، تا: صفر ۱۳۲۴ق؛ برخی اوراق معلق به حاشیه احمد حسینی زنجانی، نسخه در شوال ۱۳۶۰ توسط مصطفی صفایی خوانساری -مالک نسخه-مقابله و تصحیح شده؛ اهدایی: رهبری، خرداد ۱۳۷۳؛ کاغذ: نخودی آهاری، جلد: مقوا با روکش پارچه عطف تیماج دارچینی، ۳۴گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۸×۲۲/۵سم [اهدائی رهبر: ۱علوم قرآن-۲۹۹] و [ف: ۲۳-۲۰]

۷. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۳۴۹-۲/۱۶۹

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: محمد حسین بن فخر الدین گلپایگانی، تا: ۱۰ رمضان ۱۳۶۲ق، جا: قم، مدرسه فیضیه؛ مجدول مقابله شده؛ جلد: مقوا کرم عطف و گوشه تیماج قهوه‌ای، ۹۹گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۱/۵×۱۸سم [ف: ۱-۵۰۲]

● انارة الطروس فی عبارة الدروس / فقه / عربی

inārat-uṭ ṭurūs fī ʻibārat-id durūs

حسینی نائینی، محمد بن محمد باقر، ۱۰۸۰؟-۱۱۴۰؟ قمری

hoseynī nā'īnī, mohammad ebn-e mohammad bāqer (1670-1728)

وابسته به: الدروس الشرعیة فی فقه الامامیة؛ شهید اول، محمد بن مکی (۷۳۴-۷۸۶)

تاریخ تالیف: ۲۶ جمادی الثانی ۱۱۱۴ق

مؤلف قبلاً رساله‌ای به نام «عمدة الناظر فی عقدة الناذر» در عدم صحت نذری که معلق به بعد از مرگ انسان باشد نگاشته بود. سپس معاصری (که که شاید همان کتاب «مراد المرید» تألیف شیخ علی کربلائی بوده) با استشهاد به عبارتی از دروس شهید اول در مقام رد بر مؤلف برآمده، مؤلف رساله حاضر را در رد بر وی نگاشته است، در چهار «فصل» و «خاتمه»: فصل ۱. ناقص الاول است، لذا عنوان اصلی آن به دست نیامد؛ ۲. نذر عتق، در چهار مقام؛ ۳. نذر صدقه، در چهار مطلب؛ ۴. قول مختار در این‌گونه نذرها؛ خاتمه مشتمل بر دو بحث. نویسنده در جایی از این کتاب اشاره به تألیف دیگرش به نام «شرح کبیر فوائد صمدیه» نموده است. صاحب الذریعه حدود ۲۴ اثر از این مؤلف نام می‌برد که کتاب حاضر جزو آنها نیست.

آغاز: احسن ما تزینت به صفحات الدروس وایمن ما تطرزت به وجنات الطروس حمدك اللهم علی ما فطرت علیه العقول.

انجام: و نحو ذلك قریب من الحرام لاینبغی الاجتزاء بتجویزه علی المعصوم علیه السلام و لنختم الکلام بالسلام و الحمدلله السلام و قد تیسرالاختتام بتوفیق الملك العلام فاعتقت رقبة القلم عن رتبة الرقم ... و یهدی الی الحق المبین والحمدلله رب العالمین.

[الذریعة ۳۵۴/۲]

۱. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه: ۱۰۷۶/۱

آغاز: کون الخبر اطاعة واجبة او مندوبة لاغیر فلو کان حراما او مکروها او مباحا لم ینعقد ثم اقول ... الثانیة جمع الاصحاب علی استحباب الوصیة فی الجمله و ان خولف فی بعض؛ **انجام:** برابر

در فهرست با عنوان «رسالة فی عدم جواز نذر الصدقة و العتق بعد الوفاة». در چهار فصل و خاتمه. فصل اول، ناقص الاول است؛

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲ (در حیات مؤلف)؛ افتادگی: آغاز؛ مهر: حاج سید سعید؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج مشکی، ۴۸گ (۱-۴۹)،۱۷سطر(۷×۱۳)،اندازه: ۱۱/۵×۱۸سم [ف: ۳-۱۴۷۴]

۲. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۲۷۴۸/۳

آغاز: برابر؛ **انجام:** ولنکتف بهذا القدر فی هذا المقام فمن شاء الاستقصاء فعلیه بالعمدة فانها العمدة فی حل العقدة.

خط: نسخ، کا: احمد بن حسین بن احمد بن علی بن عبدالجبار، تا: ۲۶ جمادی الاول ۱۱۹۴ق، جهت خزانه شیخ عبد علی بن محمد تارونی؛ مصحح، دارای علامت بلاغ، محشی با نشان «منه سلمه الله»؛ مهر: «المعتمد محمد علی الله محمد بن عبدالله» (بیضی)؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۰گ (۹۶پ-۱۰۵ر)، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۶×۲۲سم [محدث ارموی مخ: ۱-۱۸۴]

۳. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۳۳۸۲/۳

آغاز: برابر؛ **انجام:** و لنکتف بهذا القدر فمن هذا المقام فمن شاء الاستقصاء فعلیه بالعمدة فانها العمدة فی حل العقدة.

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی تا، جلد: مقوایی پارچه، ۱۰گ (۲۲پ-

۳۱پ)، اندازه: ۱۷×۲۱/۵سم [ف: ۹-۱۵۹]

● **انارة المصابیح فی اصول شرح المفاتیح** / اصول فقه / عربی

inārat-ul maṣābīh fī usūl-i š.-il mafātīḥ

مؤمن قمی، محمد رضا بن محمد، ق۱۳ قمری

mo'men-e qomī, mohammad rezā ben mohammad (-19c)

وابسته به: مفاتیح الشرایع؛ فیض کاشانی، محمد بن شاه مرتضی (۱۰۰۶-۱۰۹۱)

رساله مختصری است در اصول فقه با عناوین «مصباح-مصباح» که مقدمه‌ای از برای شرح «مفاتیح الشرائع» خود مؤلف می‌باشد که در نظر داشت بنویسد و نمی‌دانیم که موفق بدان شده یا نه. این متن در یک «مقدمه» و چند «مقصد» است

آغاز: الحمد لله الذی اکمل لنا الدین کما هو به حقیق و أتم علینا نعمته کما ینبغی و یلیق

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۳۳۷۴/۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** أو بمعنی اللام و الافهی الثانیة و یجب السببیة و یقال

خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ جلد: مقوایی عطف تیماج مشکی، ۴۲گ (۱پ-۴۲پ)، اندازه: ۱۲×۲۰/۵سم [ف: ۹-۱۴۸]

● **انارة عن معانی الاستخارة** / دعا / عربی

ināra 'an ma'āni-l istixāra

فیض کاشانی، محمد بن شاه مرتضی، ۱۰۰۶-۱۰۹۱ قمری

feyz-e kāšānī, mohammad ebn-e šāh morteza (1598-1680)

تاریخ تألیف: قرن ۱۱

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۳۷۹۸

آغاز: بسمله سبحان الذی بطن الصیوب محیر؛ **انجام:** و الحمدلله علی آله

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی تا [رایانه]

● **ان ارض العراق ...** / فقه / عربی

inn-a arḏ-al 'irāq ...

تهران؛ ادبیات؛ شماره نسخه: ۲۰۳/۴

ان ارض العراق و نحوها مما فتح بالسیف لا یملکها مالک مخصوص بل هی للمسلمین قاطبة. در یک «مقدمه» و پنج «مقاله»؛

بی کا، بی تا [ف: ۳-۳۳]

● **الانافة فی رتبة الخلافة** / حدیث / عربی

al-ināfa fī rutbat-il xilāfa

سیوطی، عبدالرحمن بن ابی بکر، ۸۴۹-۹۱۱ قمری

soyūtī, 'abd-or-rahmān ebn-e abī-bakr (1446-1506)

فاضلی از ایران در اثنای بحث می‌پرسد که آیا درباره خلافت روایاتی از حضرت پیامبر اکرم (ص) روایت شده یا نه. این رساله در پاسخ این پرسش در دو «فصل» نوشته شده و احادیث پیرامون خلافت را گرد آورده است: فصل ۱. الاحادیث الواردة فی اختصاص الخلافة بقریش؛ فصل ۲. الاحادیث الواردة فی وعد بنی العباس بها.

آغاز: الحمدلله الذی أوجد النبی صلی الله علیه و سلم رحمة لخلیقته و جعل سادة الدارین مقرونة بمبعثه.

انجام: و قال ابن عبدالله من خیار هذه الامة و ان یرزقون الخلافة فی آخر الزمان.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۲۳۴۳/۱۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ زیبا بسیار مغلوط، بی‌کا، بی‌تا؛ مجدول؛ کاغذ: ترمه، جلد: مقوایی عطف تیماج قهوه‌ای، ۴گ (۶۵پ-۶۸ر)، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۶/۵×۲۳سم [ف: ۶-۳۲۳]

● **الانافة فی ماجاء فی الصدقة و الضیافة** / فقه / عربی

al-ināfa fī mā jā'a fi-ṣ ṣadaqa wa-ḏ ḏīyāfa

ابن حجر هیثمی، احمد بن محمد، ۹۰۹-۹۷۳ ؟ قمری

ebn-e hajar-e haysamī, ahmad ebn-e mohammad (1504-1566)

تاریخ تالیف: ۹۵۰ق

در مقدمه چهار «باب» و «خاتمه» در تنگسالی یمن و حجار در ۹۵۰. چون در بلاد بجیله و اطراف یمن و حجاز چند سال قحطی بوده و عده‌ای به مکه مشرفه کوچ کرده‌اند مؤلف این رساله را در ترغیب به صدقه و مهمان نوازی و احکام آن نگاشته است.

آغاز: الحمدلله الذی اختص من شاء من عباده بمزایا انعامه الظاهرة و الهمهم لشکرها و القیام بموجب حقها

انجام: سبحانک اللهمو تحیتهم فیها سلام و آخر دعواهم ان الحمدلله رب العالمین.

۱. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۱۵۰۴/۴

خط: نسخ، کا: عبدالمومن حسینی پسر سید نظامی سرکتی، تا: چهارشنبه ۱۲۴۳ق؛ کاغذ: پسته‌ای، جلد: میشن قرمز، ۵۱گ (۳۴۰پ-۳۹۰)، ۲۱ سطر، اندازه: ۲۰×۲۹سم [ف: ۵-۲۷۸]

۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۴۷۱۳/۸

آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: رسول بن محمد بن شیخیه بن ایوب شرفکندی، تا: ۱۲۶۳ق، جلد: چرم مشکی ترنج و سرترنج و لچکی‌دار، ۵۸گ (۱۵۳ر–۲۱۰پ)، ۲۵ سطر، اندازه: ۲۲×۳۵/۳سم [ف: ۴۱–۱۷۳]

● **ان الائمة (ع) علل اربع (رساله فی)** / کلام و اعتقادات / عربی
inna-al a'imma 'ilal-un arba' (r.un fī)
موسوی شیشی، محمد بن ابراهیم، ق۱۴ قمری
mūsavī šīšī, mohammad ebn-e ebrāhīm (- 20c)
تاریخ تالیف: ۱۲۹۱ق، محل تالیف: کرمان
در بیان مسأله علل و این‌که ائمه (ع) علل چهار گانه برای جمیع موجوداتند.

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۳۹۱/۱ط
آغاز: بسمله. الحمد لله رب العالمین.. و بعد فیقول العبد الاثیم ... انه لما کان مسألة العلل و کون الائمه علیهم السلام عللا اربع؛ **انجام:** و قد وقع الفراغ من تسوید ... حامدا مصلیا مستغفرا.
خط: نسخ و نستعلیق، کا: جواد بن عبدالغفار نراقی، تا: ۱۲۹۴ق؛ مصحح؛ جلد: تیماج سرخ، ترنج با سر، ضربی، مجدول گرهی، ۱۲۸ص (۱–۱۲۸)، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۱×۱۷/۵سم [ف:۲۴/۳–۱۰۷]

● **انالة الطالبین لعوالی المحدثین** / اجازات / عربی
inālat-uṭ ṭālibīn li-'awāli-l muḥaddiṯīn
شراباتی، عبدالکریم بن احمد، ۱۱۰۶–۱۱۷۸ قمری
šarābātī, 'abd-ol-karīm ebn-e ahmad (1695-1765)
ثبتی است مشتمل بر ذکر مشایخ مؤلف، و آنچه بر آنها قرائت نموده و یا درایتاً و روایتاً به انواع مختلف اجازه اخذ نموده است. شراباتی این کتاب را به درخواست عده‌ای از فضلا املا نموده و صورت اجازات مشایخ در کتاب ثبت شده است. فهرست‌نگار کتابخانه چستربیتی نام کتاب را «التهابة المبارک» نوشته است. (محمد علی حائری)
آغاز: الحمدلله الذی قبل بصحیح النیة حسن العمل ... اما بعد فیقول ... عبد الکریم بن المرحوم الشیخ احمد الحلبی الشراباتی ... مسمیاً له بانالة الطالبین لعوالی المحدثین.
انجام: اجزت له ان یقراء هذا الدعاء اخینا المکرم الحاج الشیخ عبد الکریم و یاذن لمن یشاء و انا الفقیر الحاج مصطفی الموصلی ابن المرحوم احمد بیک، یقراء عقب کل صلاة مرة، و صلی الله علی سیدنا محمد و اله و صحبه و سلم.
[فهرس الفهارس ۱۰۷۶/۲]

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۹۱۲عکسی
نسخه اصل: عاشر افندی (سلیمانیه)؛ خط: نسخ، بی کا، تا: احتمالاً اواخر قرن ۱۲؛ ۴۰گ، ۲۷ سطر [عکسی ف: ۲–۳۹۲]

۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۸۹۷عکسی
آغاز و انجام: برابر
نسخه اصل: چستربیتی، ش ۴۲۷۳ (اربری، فهرست خطی عربی ۸۵/۵)؛ خط: نسخ، کا: سید مصطفی بن حاج یوسف حسینی شافعی قادری، تا: یک‌شنبه ۹ جمادی الثانی ۱۱۷۷ق؛ مصحح، محشی با نشان «منه و عبد الکریم»، قبل از کتاب شرحی راجع به کتاب شرحی راجع به کتاب و مؤلف به قلم یکی از شاگردانش نوشته شده است؛ ۱۲۵گ، ۲۷ سطر [عکسی ف: ۲–۳۷۷]

● **ان الصفة لایغایر الموصوف و الجزء لایغایر الکل** / فلسفه / عربی
inna-ṣ ṣifa lā-yuġāyir-ul mawṣūf wa-l juz' lā-yuġāyir-ul kull
موسوی شیشی، محمد بن ابراهیم، ق۱۴ قمری
mūsavī šīšī, mohammad ebn-e ebrāhīm (- 20c)

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۲۰۰۸
آغاز: قالوا الاستدلال علی ان الجزء لایغایر الکل؛ **انجام:** هذا من فواید ملا یوسف قره باغی
خط: نستعلیق، بی کا، تا: ۱۱۸۵ق [رایانه]

● **ان اللغة هل یثبت بالقیاس** / لغت / عربی
inn-al luġat hal yuṯbit-u bi-l-qīyās

قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه: ۱۱۸۶/۳
خط: تحریری، بی کا، تا: قرن ۱۳؛ ۴گ [ف: ۳–۶۵]

● **ان الله تعالی هو قادر علی المحالات** / فلسفه / عربی
inn-al lāh ta'ālā huwa qādir-un 'ala-l maḥālāt

خوی؛ نمازی؛ شماره نسخه: ۶۶۰/۴۳
از عبدالله الرزاق؛ خط: نسخ، کا: اسدالله بن ظهیرالدین علی دوانی، تا: قرن ۱۱ [ف: ۳۵۹]

● **ان الله هل هو قادر علی ان یخلق افضل من محمد** / کلام و اعتقادات / عربی
inn-al lāh hal huwa qādir-un 'alā an yaxluq-a afḍal-a min muḥammad
آل عبدالجبار خطی، محمد بن عبد علی، –۱۲۵۹ قمری
āl-e 'abd-ol-jabbār-e xattī, mohammad ebn-e 'abd-e 'alī (- 1843)

اهدا به: محمد ولی میرزا

محل تألیف: یزد
در این‌که آیا خدا می‌تواند بهتر از محمد بیافریند، در یک «مقدمه» و دو «فصل».

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۵۹۲۴/۳
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۳۹ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مصور، عطف تیماج قهوه‌ای، ۲۳ص، ۲۳ سطر (۱۲×۱۶)، قطع: ربعی، اندازه: ۱۷×۲۲سم [ف: ۱۶-۱۵۵]

● **ان المجبرة و المشبهة لایمکنهم الاستدلال علی النبوة** / کلام و اعتقادات / عربی
inna-l mujabbara wa-l mušabbaha lā-yumkin-u-hum-ul istidlal ʻala-n nubuwwa
همدانی، عبدالجبار بن احمد، ۳۵۹-۴۱۵ قمری
hamadānī, ʻabd-ol-jabbār ebn-e ahmad (971-1025)

۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۱۹۱۶
آغاز: مسئله من کلام قاضی ... فی ان المجبره و المشبهه لایمکنهم؛ **انجام:** و الحراره و البروده و الاصوات ... و الثالث هو الاکوان
خط: نسخ، کا: محمد حسین بن محمد علی قمی، تا: ۱۰۴۸ق [رایانه]

۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۰۹۹۶
آغاز: مسئله من کلام قاضی القضاه عبدالجبار بن محمد؛ **انجام:** جری مجری قول القائل من زنی فقد سرق ای هو عاص ... و الحمدلله تعالی وحده
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۴۳ق؛ اهدایی: رهبری، ۱۳۷۳ [رایانه]

● **ان النفوس لما تعلقت بالابدان نسیت عالمها الاصلی (مقالة فی)** / فلسفه / عربی
inn-an nufūs lammā taʻallaqat bi-l-abdān nasīyat ʻālam-a-ha-l aṣlī (mq.-un fī)

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۴۸۴۳/۲
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ ۲گ (۶۵پ- ۶۶ر) [مختصر ف:۸۸]

● **ان الواحد لایصدر عنه الا الواحد (رساله فی)** / فلسفه / عربی
inna-l wāḥid lā-yaṣdur ʻan-hu illa-l wāḥid (r.-un fī)
همدانی، ابراهیم، ق۱۲ قمری
hamadānī, ebrāhīm (- 18c)

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۲۰۰۳
آغاز: بسمله بعد الحمد للولی و الصلوة علی البحری فیقول؛ **انجام:** من حیثیه و احده و هو التناقض فتامل ... اشیخ
خط: نستعلیق شکسته، بی‌کا، تا: ۱۱۵۸ق [رایانه]

● **انالوطیقا الاولی = القیاس** / منطق / عربی
ānālūṭīqā al-ulā = al-qiyās
فارابی، محمد بن محمد، ۲۶۰؟-۳۳۹ قمری
fārābī, mohammad ebn-e mohammad (875-951)

رساله منطقی مختصری است در بیان کیفیت قیاس و اقسام آن، شامل ۱۸ «فصل» کوتاه: ۱. القضایا علی الاطلاق من ماذا یأتلف و کم أصنافها و الفرق بین الشرطیة منها و الحملیة؛ ۲. أصناف القضایا الحملیة علی الاطلاق؛ ۳. القول فی تمییز القضایا المتقابلة و بأی شرط یصیر متقابلة؛ ۴. کم أصناف القضایا المتقابلة؛ ۵. کیف حال کل واحد من أصناف المتقابلات فی الصدق و الکذب و اقتسامه لهما؛ ۶. القضایا المنعکسة و غیر المنعکسة و ما معنی الانعکاس؛ ۷. أصناف القضایا المعلومة لا عن قیاس؛ ۸ تحدید القیاس علی الاطلاق و فی الذی علیه القیاس و الذی منه القیاس و تمییز القیاس الحملی من الشرطی؛ ۹. المقدمات الحملیة المقترنة و علی کم نحو یفترق (تفترق؟) و کم أشکال القیاسات؛ ۱۰. اقترانات کل شکل، کم هی و کم المنتج منها؛ ۱۱. احصاء ضروب القیاسات الحملیة فی الشکل الأول؛ ۱۲. احصاء ضروب المقاییس فی الشکل الثانی؛ ۱۳. احصاء ضروب المقاییس فی الشکل الثالث؛ ۱۴. احصاء ضروب المقاییس الشرطیة؛ ۱۵. قیاس الخلف؛ ۱۶. قیاس الاستقراء و کیف یرجع الی قیاسات الأشکال الحملیة و علی أی جهة توجد فیه قوة قیاسیة؛ ۱۷. التمثیل و المثال و القول المثالی، ما کان واحد منها و علی أی جهة توجد فیه قوة قیاسیة و کیف ترجع الی قیاسات الأشکال الحملیة؛ ۱۸. قول مجمل فی کیفیة استعمال القیاس فی المخاطبات و فی الکتب.

آغاز: کتاب انولوطیقا الأول و هو القیاس، قال ابونصر الفارابی: قصدنا ان یحصی الأقاویل التی یلتمس بها تصحیح المطلوبات فی جمیع الصنایع الفکریة ... الفصل الأول فی القول علی القضایا علی الاطلاق و ماذا یأتلف و کم أصنافها و الفرق بین الشرطیة و منها الحملیة القضیة و القول الجازم قول حکم فیه بشیء علی شیء.

انجام: قصد الناظر منها أن یجعل له الیقین فیها، بل ان استعمل، فانما ینبغی ان یستعمل فی ما یجتزی فیه بدون الیقین من الظنون و الاقناعات و التمثیل هو بذاته مقنع و الاستقراء أبلغ منه. تم کتاب انولوطیقا و الحمدلله رب العالمین.

چاپ: در المنطق عند الفارابی، ج۲ توسط العجم؛ نیز در المنطقیات للفارابی، ج۱ به کوشش دانش پژوه (قم، کتابخانه آیةالله مرعشی: ۱۴۰۸ق)

شرح و حواشی:
۱- شرح کتاب القیاس؛ ابن باجه، محمد بن یحیی (-۵۳۳)

۱. تهران؛ ادبیات؛ شماره نسخه: ۱۵۸۳/۷
کا: اسمعیل بن محمد کاتب شیرازی، تا: ۳ ربیع الثانی ۱۰۲۰ق؛ از روی نسخه ای بسیار نادرست که بهره‌ای نمیشد برد و مقابله شده؛ [ف: ۳-۷۵]

۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۵۹۵/۴
آغاز: برابر
خط: نستعلیق شکسته، بی کا، بی تا؛ ۲۳ سطر، قطع: وزیری، اندازه: ۱۶×۲۵سم [ف: ۲-۳۵۳]

۳. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۳۹۹عکسی
آغازو انجام: برابر
خط:نسخ،بی کا،بی تا؛مصحح؛۱۹ص، ۲۱ سطر [عکسی ف: ۴-۲۰۱]

● انالوطیقا الاولی (مختصر) = القیاس الصغیر / منطق / عربی

ānālūṭīqā al-ulā (mx.) = al-qiyās-uṣ ṣaġīr

فارابی، محمد بن محمد، ۲۶۰؟-۳۳۹ قمری

fārābī, mohammad ebn-e mohammad (875-951)

رساله در کیفیت قیاس استدلال و ابزارهای استنباط مجهولات است. ابن ابی اصیبعه در عیون الانباء (ج ص ۱۳۴س۱۹) در فهرست نگارش‌های فارابی از این «مختصر» یاد می کند. فارابی این رساله را برای این‌که برساند منطق با دین سازگار است نوشت و در دیباچه می گوید: ناگزیر نیستیم برای دریافتن سخنان ارسطو به مثال‌های یونانی که او در نگارش‌های خود آورد بنگریم بلکه قواعدی را که او آورده است با مثال‌های فقیهان و متکلمان می‌توان فراگرفت. پیش از فارابی محمد زکریای رازی فیلسوف پزشک ایرانی (۲۵۱-۳۱۳) همین کار را کرده و رساله‌ای به نام «فی المنطق بالفاظ المتکلمین» نوشته است و این کار را فلاسفه از ترس دشمنان فلسفه می کرده‌اند. چنان‌که فارابی رساله دیگری به نام «کلام جمعه من اقاویل النبی یشیر الی صناعة المنطق» نوشته است. این رساله فارابی در ده «گفتار» است: ۱۱. قضایا؛ ۲۲. تقابل قضایا؛ ۳. مبادی؛ ۴. قیاس جزمی؛ ۵. قیاس شرطی؛ ۶. خلف؛ ۷. قیاس مرکب؛ ۸. استقراء؛ ۹. تمثیل؛ ۱۰. قیاس فقهی. فارابی در پایان گفتار ۵ از «الاوسط» خود یاد می کند و در آغاز گفتار ۱۰ از فصل ۲۳ کتاب ۲ قیاس ارغنون ارسطو عبارتی می‌آورد. این رساله به نام‌های مختلفی شناخته می‌شود، از جمله: کتاب القیاس الصغیر، کتاب المختصر الصغیر فی کیفیة القیاس، کتاب المختصر الصغیر فی المنطق علی طریقة المتکلمین.

آغاز: بسمله، قال ابونصر ان قصدنا فی کتابنا ان نبین کیف القیاس و کیف الاستدلال و بای شیء یستنبط المجهولات المطلوب معرفتها و کم اصناف القیاسات و کیف یلتئم کل واحد منها و من ای شیء یلتئم

انجام: فقد ظهر کیف ترجع الأقاویل التی سماها أرسطوطالیس المقاییس الفقهیة الی مقاییس الأشکال الجزمیة. فهذا منتهی غرضنا الذی قصدنا هاهنا و لیکن هذا الموضع آخر کتابنا.

چاپ: در المنطق عند الفارابی، ج۲ توسط العجم؛ نیز در المنطقیات للفارابی، ج۱ به کوشش دانش پژوه (قم، کتابخانه آیه الله مرعشی: د۱۴۰۸ق)

[مؤلفات الفارابی، حسین علی محفوظ: ۱۰۳؛ الفارابی حیاته، آثاره، فلسفته، احمد شمس الدین: ۷۲]

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۴۵۷/۱۸عکسی
آغاز و انجام: برابر
نسخه اصل: گویا در کتابخانه دانشگاه پرینستون آمریکا؛ بی کا، تا: قرن ۷؛ افتادگی: وسط؛ ۱۶ص (۱۵۹-۱۷۴) [عکسی ف: ۴-۳۰۹]

۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۲۶۸۰
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی کا، تا: قرن ۱۱؛ واقف: آیة الله شیرازی، اسفند ۱۳۷۴؛ کاغذ: نخودی آهارمهره، جلد: تیماج مشکی با آستر میشن زرشکی، ۹گ، ۳۱ سطر، اندازه: ۱۴×۲۴/۵سم [ف: ۲۴-۱۶]

۳. تهران؛ ادبیات؛ شماره نسخه: ۱۵۸۳/۲
بی کا، تا: ۱۸ ربیع الاول ۱۰۲۰ق؛ مقابله شده [ف: ۳-۷۵]

۴. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۲۸۶/۶۰
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، کا: شاه مراد بن نقدعلی فراهانی ورامینی، تا: منتصف شوال ۱۰۷۲ق؛ در فهرست (۱: ۳۲۴) با شماره ۲۸۶/۳۱ آمده است؛ کاغذ: شرقی نخودی، جلد: دو رو تیماج رو مشکی ضربی پشت قرمز، ۱۲گ (۲۷۰ر-۲۸۱ر)، ۲۷ سطر، اندازه: ۱۸×۲۷/۵سم [میراث شهاب: ۴۲-۱۴۲]

۵. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۴۱۴عکسی
آغاز: بسملة. أبواب الکتاب، القول الأول: فی القضایا علی الاطلاق، مماذا یأتلف و کم أصنافها ... بسملة، کتاب أبی نصر محمد بن محمد الفارابی، الذی خرج فیه أدلة المتکلمین و قیاسات الفقهاء الی القیاسات المنطقیة علی مذاهب القدماء، قال ابو نصر: نبین أولاً کیف القیاس و کیف الاستدلال؛ **انجام:** برابر
خط: نسخ،بی کا،بی تا؛مصحح؛۲۴ص،۲۱ سطر [عکسی ف: ۴-۲۲۷]

۶. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۶۵۱۱/۱۶
خط: نستعلیق، بی کا، بی تا؛ مصحح؛ جلد: مقوایی ابر و باد عطف تیماج قهوه‌ای، ۱۴گ (۷۶پ-۸۹ر)، اندازه: ۱۴/۵×۲۲/۵سم [ف: ۲۰-۸۸]

۷. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۲۴۰
آغاز: الف-القول الاول فی القضایا علی الاطلاق ... کتاب ... الفارابی ابی الذی خرج فیه ادلة المتکلمین و عبارات الفقهاء الی القیاسات المنطقیه علی مذاهب القدماء قال ابونصر نبین اولا کیف القیاس؛ **انجام:** برابر
خط: نسخ، بی کا، بی تا؛ این نسخه در دفتری است که چندین

نگارش فلسفی و منطقی فارابی در آن هست؛ ۱۲گ (۱۱۰پ تا ۱۲۲ ر) [ف: ۳-۶۶]

۸. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۲۸۰/۱-ف

نسخه اصل: اسماعیل صائب ش ۱۸۳؛ بی‌کا،بی‌تا[فیلمها ف:۱-۴۴۹]

● انالوطیقا الثانی = البرهان / منطق / عربی

ānālūṯīqā aṯ-ṯānī = al-burhān

فارابی، محمد بن محمد، ۲۶۰؟-۳۳۹ قمری

fārābī, mohammad ebn-e mohammad (875-951)

رساله منطقی مختصری است که فصل‌بندی خاصی ندارد، ولی در نسخه کتابخانه مجلس و عکس مرعشی این فصول برای رساله ذکر شده است: ۱. فی صدر الکتاب؛ ۲. أصناف البراهین؛ ۳. أصناف الحدود؛ ۴. کیفیة استعمال الحدود و البراهین فی الصناعات النظریة؛ ۵. أصناف المخاطبات البرهانیة. (حافظیان)

آغاز: بسملة. فصول کتاب البرهان ا: فی صدر الکتاب، ب: القول فی أصناف البراهین، ج: القول فی أصناف الحدود، د: فی کیفیة استعمال البراهین و الحدود فی الحدود فی الصناعات النظریة، هـ: فی أصناف المخاطبات البرهانیة. فی صدر کتاب البرهان و اذ قلنا فی الأشیاء التی قد فصل فی الجملة الی کل مطلوب ... یحصل صنف صنف من أصناف المعارف و المعارف تصور و تصدیق

انجام: مثل إنه ان کانت الأشیاء کلها فی زمان هی فی کره العالم، فالزمان اذن هو کرة العالم، و أشباه هذه الإقاویل. تم کتاب البرهان.

چاپ: کتاب البرهان در ضمن «المنطق عند الفارابی» به چاپ رسیده و ماجد فخری در مقدمه تحقیق به نسخه‌های موجود از رساله اشاره کرده است و در پایان تعالیق ابن باجه را آورده است.

[مؤلفات الفارابی، حسین علی محفوظ: ۱۰۳-۱۰۴؛ خزانة مفتی ۱۰۸/۵]

شرح و حواشی:

۱- تعالیق علی کتاب البرهان؛ ابن باجه، محمد بن یحیی (-۵۳۳)

۱. تهران؛ ادبیات؛ شماره نسخه: ۱۵۸۳/۸

کا: اسمعیل بن محمد کاتب شیرازی، تا: یک‌شنبه ربیع الثانی ۱۰۲۰ق، جا: شیراز؛ مقابله شده در شعبان ۱۰۲۵ [ف: ۳-۷۵]

۲. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه: ۱۶۷۴

آغاز: و یستعمل اصحاب العلوم ذلک اللفظ بعینه علی معنی آخر و ربما وجد من الالفاظ ما یستعمله اهل صناعة؛ **انجام:** برابر

نام کتاب و مؤلف با توجه به انجام معلوم گردید. مشتمل بر کلیات خمس، مقولات عشر، قیاس، مغالطه و برهان است؛ خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، تا: جمادی الاول ۱۱۲۹ق؛ افتادگی: آغاز؛ برگ اول نسخه الحاقی و شرح حکمة العین محمد بن مبارک شاه میرک بخاری می‌باشد؛ واقف: سید سعید طباطبایی، ۱۳۳۲؛ کاغذ: نخودی آهار مهره،۱۰۸گ،۲۱سطر، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف: ۵-۹۰]

۳. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۴۰۰عکسی

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ مصحح، محشی؛ ۵۰ص، ۲۱سطر [عکسی ف: ۴-۲۰۳]

۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۵۹۵/۶

خط: نستعلیق شکسته، بی‌کا، بی‌تا؛ ۲۳ سطر، قطع: وزیری، اندازه: ۱۶×۲۵سم [ف: ۲-۳۵۳]

● الانائین المتساویین المملوین من الماء او غیرها / ریاضیات / عربی

al-anā'ayn-al mutasāwīyayn-al mamluwwayn min-al mā' aw ġayr-i-hā

نصیرالدین طوسی، محمد بن محمد، ۵۹۷-۶۷۲ قمری

nasīr-od-dīn-e tūsī, mohammad ebn-e mohammad (1201-1274)

تهران؛ مفتاح؛ شماره نسخه: ۳۸۷/۷

برهان بر قضیه‌ای که در تذکره آمده است؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: جمادی الاول ۱۱۰۱ق، جا: عمادیه [نشریه: ۷-۲۳۷]

● إنباء الأنباه علی تحقیق إعراب لا إله إلّا الله / نحو،حدیث / عربی

inbā'-ul anbāh 'alā taḥqīq-i i'rāb-i lā ilāh-a illa-l-lāh

کورانی، ابراهیم بن حسن، ۱۰۲۵-۱۱۰۱ قمری

kūrānī, ebrāhīm ebn-e hasan (1616-1690)

تاریخ تألیف: آغاز در ۱۰۶۱ق، پایان ۱۰۷۱ق؛ محل تألیف: دمشق و مدینه

اثری نسبتاً مفصلی است در شرح اعراب کلمه توحید «لا اله الا الله» که به بیان احادیثی در فضایل آن پایان یافته است، در دوازده «مبحث»: ۱. نفی الجنس نفسه من غیر نسبة شیء إلیه أو نسبة إلی شیء هل ممکن أم لا؟؛ ۲. کیفیة عمل لا النافیة للجنس؛ ۳. معنی الاستثناء؛ ۴. فی ان الاستثناء من لنفی و اثبات؛ ۵. فی ان العامل فی التابع هل هو العامل فی المتبوع أم لا؟؛ ۶. تقریر قولها ...؛ ۷. ناصب المستثنی و رافعه ...؛ ۸ الکلام علی إعراب لا اله إلا الله؛ ۹. فی ان لا اله الا الله من أی قسم من أقسام القضیه؛ ۱۰. فی ان لا اله الا الله هل تدل علی توحید الله فی وجوب الوجود أو لا؟؛ ۱۱. فی أن لا اله الا الله هل تدل توحید الافعال ...؛ ۱۲. فی أن لا اله الا الله هل تدل توحید الوجود ...؛ خاتمه فیما أورد من الأحادیث فی فضل لا اله الا الله که در آن ۴۶ حدیث مستند همراه ۲۴ حدیث دیگر که در فضائل ذکر لا اله الا الله به نقل از کتاب جمع الجوامع جلالالدین سیوطی آمده است. در پایان تکلمه‌ای در مشایخ و سلسله تلقین ذکر به تفصیل بیان گردیده که برای پژوهش‌های اسلامی در تاریخ تصوف و تراجم صوفیان

حائز اهمیت می‌باشد.

[معجم المولفین: ۲۱/۱؛ البدر الطالع بمحاسن من بعد القرن السابع: ۳۳؛ کتابنامه بزرگ قرآن کریم: ۵۷۹/۲؛ إیضاح المکنون: ۱۲۷/۱؛ الکنی و الالقاب: ۱۲۴/۲]

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۳۸۲۰/۱

آغاز: الحمدلله الذی نصب فی الآفاق و الأنفس علی وحدانیته برهاناً ... أما بعد فهذا أیها الزکی المتوقد هو القول السدید المعرب عما یتعلق بکلمة التوحید؛ **انجام:** و الحمدلله رب العالمین قال مولفه نفع الله به تم کتاب إبناء الأنباء علی تحقیق إعراب لا إله إلّا الله ... سبحان ربک رب العزة عما یصفون و سلام علی المرسلین و الحمد لله رب العالمین

خط: نسخ، کا: عمران جاوی مدنی، تا: ۱۰۹۸ق، جا: رباط امام علی (ع)؛ مصحح، محشی با نشان «منه» به نقل از مولف دارد؛ تملک: «عبدالکریم الخلیفتی العباسی الحنفی» به سال ۱۱۲۰ق؛ کاغذ: فرنگی، ۱۰۱ (۱پ-۱۰۱ر)، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۰×۱۷سم [ف: ۳۵-۹۲]

● **انباء الانبیاء** / کلام و اعتقادات / فارسی

anbā’-ul anbīyā’

قزوینی، اسماعیل بن علی، ق۱۲ قمری

qazvīnī, esmā‘īl ebn-e ‘alī (- 18c)

رساله‌ای در نبوت خاصه در «مقدمه» و دوازده «فصل» در آیات و اخبار انبیاء که در آن به پیامبری محمد (ص) گواهی داده شده است.

آغاز: الحمد الله الذی دلنا علی دین الاسلام و هدانا الیه ... و بعد بر ارباب بینش مخفی نماند که کمترین خلایق اسماعیل قزوینی

[الذریعه ۲: ۳۵۴؛ نسخه‌های منزوی ۸۹۴؛ فهرستواره منزوی ۱۳۴/۹ (۲ نسخه)]

۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۳۰۵۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** فی اواخر شهر شوال المکرم من شهور سنه ۱۱۸۶

خط: نستعلیق، بی کا، تا: شوال ۱۱۸۶ق [رایانه]

۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۴۰۴۳

آغاز: برابر؛ **انجام:** و کودک نیز تصریح باسم و صفة او کرده است چنانچه همه آنها بتفصیل مذکور شد

خط: نسخ، بی کا، تا: ۱۱۹۲ق؛ مصحح؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج سبز، ۷۸گ، ۱۱ سطر (۶/۵×۱۱)، اندازه: ۱۰×۱۵سم [ف: ۳۵-۵۱۶]

۳. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۷۱۰۵

آغاز: برابر؛ **انجام:** سنه ۱۲۰۰

خط: نسخ، بی کا، تا: ۱۲ ربیع الاول ۱۲۰۰ق؛ مهر: علی نقی بن محمد تقی؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج مشکی لایی، ۸۰گ، ۱۱ سطر (۶×۱۱)، قطع: ربعی، اندازه: ۱۱×۱۷سم [ف: ۱۶-۴۵۶]

۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۴۷۴

خط: نستعلیق، بی کا، تا: آغاز ذیقعده ۱۲۱۴ق؛ کاغذ: سفید، جلد: تیماج مشکی یک‌لا، ۲۹گ، ۱۹ سطر (۹×۱۴)، اندازه: ۱۵×۲۰سم [سنا: ف: ۱-۲۷۶]

۵. قزوین؛ مدرسه امام صادق؛ شماره نسخه: ۵۰۴/۱۳

آغاز: برابر؛ **انجام:** و سرنگون شدن ویست شدن و به تله افتادن و گرفته شدن ایشان باشد و کودک نیز تصریح به اسم و صفات او کرده چنانچه همه اینها به تفصیل مذکور شد.

کا: حسینعلی بن عبد العلی شکرنابی، تا: ۱۲۲۳ق؛ جلد: تیماج سیاه سوخت با ترنج با سر، ۲۷گ [ف: ۱-۴۰۱]

● **انباء الانبیاء** / کلام و اعتقادات / فارسی

anbā’-ul anbīyā’

در اثبات نبوت حضرت ختمی مرتبت (ص) و جمع آیات کتاب‌های آسمانی گذشته و اخبار پیامبران که دلالت بر پیامبری آن حضرت دارد با نصوص عبری آنها و ترجمه به فارسی. مؤلف این کتاب از دانشمندان یهود بوده و به‌درخواست بعضی از برادران ایمانی آن را تألیف کرده است. این کتاب مشتمل بر دوازده «فصل» است: ۱. نیایش صنم؛ ۲. گزارش وحی کودک؛ ۳. نیایش چهار حیوان؛ ۴. نمایش غوچ و بز که حضرت دانیال دیده؛ ۵. نمایش هفتاد هفته حضرت دانیال؛ ۶. گزارش وحی حبقوق پیغمبر؛ ۷. وحی دیگر از حبقوق؛ ۸. وحی حضرت شعیای نبی؛ ۹. وحی حضرت شعیا؛ ۱۰. ایضاً در وحی حضرت شعیا؛ ۱۱. نیز در وحی حضرت شعیا؛ ۱۲. (از نسخه افتاده).

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۳۳۴۹

آغاز: فرع آراء و اقوال بی مستند طائفة یهود قرار دهد حق بر او کشف نمی‌شود و چنین کسی گویا که ایمان بکتب انبیاء نداشته؛ **انجام:** و کودک نیز تصریح باسم و صفات او کرده چنانچه کل اینها مفصلا مذکور شد

خط: نستعلیق، کا: نعمت الله بن میرزا مراد کاشانی، تا: غره ذیحجه ۱۱۳۹ق؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح؛ جلد: تیماج مشکی، ۵۱گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف: ۹-۱۲۴]

● **انباء الانبیاء فی حیاة الانبیاء** / کلام و اعتقادات / عربی

anbā’-ul anbīyā’ fī ḥayāt-il anbīyā’

سندی مدنی، ابوالحسن، ۱۱۱۶؟-۱۱۸۱ قمری

sendī madanī, ab-ol-hasan (1705-1768)

این رساله از این‌که شهدا و پیامبران همیشه زنده معنوی هستند گرچه ظاهراً مرده باشند، بحث می‌شود. شامل یک «مقدمه» و سه «عقد» و یک «خاتمه»: مقدمه: در آیات و اخبار مربوط به موضوع؛ عقد ۱. حیات شهدا؛ ۲. حیات انبیا؛ ۳. در اینکه آیا اجساد انبیا در قبر آنها باقی است یا نه؛ خاتمه: در آنچه از انبیا

پس از درگذشت صادر می‌شود.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۴۹۰/۱

آغاز: و صلی الله علی أشرف المخلوقات ... سبحان من حارت العقول فی بعض مخلوقاته فضلا عن کنه ذات و صفاته؛ **انجام:** اللهم خذ بنواصینا الی کل خیر و احفظنا عن کل ضیر.

خط: نسخ مایل به رقعی، کا: ابراهیم بن محمد، بی‌تا؛ مصحح؛ جلد: مقوایی عطف تیماج مشکی، ۱۳گ (۷ر-۱۹ر)، اندازه: ۱۶×۲۱سم [ف: ۴-۲۷۸]

● **انباء الغمر فی العمر** / تاریخ / عربی

inbā'-ul ġumr fi-l 'umr

ابن حجر عسقلانی، احمد بن علی، ۷۳۳-۸۵۲ قمری

ebn-e hajar-e 'asqalānī, ahmad ebn-e 'alī (1333-1449)

حوادث و وقایعی که از سال تولد مؤلف (۷۷۳) تا اواخر عمرش (سال ۸۵۰) اتفاق افتاده، با ذکر وفیات راویان حدیث و دانشمندان عصر خویش بیان کرده است. ابن حجر علاوه بر وقایعی که خود دیده از تاریخ ابن فرات، ابن دقماق، ابن حجی، مقریزی، تقی فاسی، صلاح خلیل اقفهسی و بدر عینی استفاده کرده است.

آغاز: الحمد لله الباقی و کل مخلوق یفنی

چاپ: تحقیق سید عبدالله بن احمد المدیج العلوی، حیدر آباد دکن، دائرة المعارف العثمانیة، الطبعة الاولی، الجزء الاول، (الی سنة ۷۸۱م) ۳۲۶ص؛ تحقیق حسن حبشی، القاهرة، المجلس الاعلی للشؤن الاسلامیة، الجزء الاول ۱۹۶۹م، ۵۵۲ص.

[کشف الظنون ۱۷۰/۱؛ فهرست کتب عربی واتیکان ۷۰/۱]

شرح و حواشی:

۱- انباء الغمر فی انباء العمر (مختصر ذیل)؛ حمصی، احمد بن محمد (-۹۳۴)

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۱۳۱۶

آغاز: برابر

نسخه اصل: کتابخانه واتیکان-رم ۷۳۱؛ خط: نسخ نازیبا، بی‌کا، تا: پنج‌شنبه ۱۶ شوال ۸۷۶ق؛ مصحح، دارای سماع، محشی، در آغاز کتاب چنین عنوان شده: «کتاب تاریخ من الکامل و هو الذی ذکر العجائب من الحوادث و الغرائب من سنة ثمان مئة»؛ ۴۵۱ص، [عکسی ف: ۴-۱۳۹]

● **انباء الغمر فی انباء العمر (مختصر ذیل)** / تاریخ / عربی

inbā'-ul ġumr fī anbā'-il 'umr (muxtaṣar-u ḏayl)

حمصی، احمد بن محمد، -۹۳۴ قمری

hemsī, ahmad ebn-e mohammad (- 1528)

وابسته به: انباء الغمر فی العمر؛ ابن حجر عسقلانی، احمد بن علی (۷۳۳-۸۵۲)

ابن حجر عسقلانی وقایع زمان خود را از تاریخ ولادت (۷۷۳) تا پایان سال ۸۵۰ را در کتاب «انباء الغمر فی ابناء العمر» جمع‌آوری و در آن حالات سلاطین و بزرگان و روات حدیث گردآوری نموده است. کتاب حاضر مختصری است از ذیل کتاب ابن حجر که از ابتدای وقایع سال ۸۵۱ تا اواخر سال ۹۳۰ را در ضمن هر سال وماه و هفته و روز بیان نموده است.

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۱۱۰۲

آغاز: سنة احدی و خمسین و ثمانمایة استهلت و سلطان مصر و الحجاز و الشام و الملک الظاهر حقیق کثیر المحبة لاهل العلم و القرآن

نسخه اصل: کتابخانه واتیکان ـرم ۲۷۳؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ مصحح؛ در پایان صفحه ۶۰ نام مؤلف «احمد بن حمص شافعی» در قاهره مشهود است، در صفحه اول نام کتاب «تاریخ الجراکسة» معرفی شده؛ ۲۴۳ص [عکسی ف: ۳-۳۸۶]

● **الانباء المستطابة فی فضائل الصحابة و القرابة** / فضایل و مناقب / عربی

al-anbā'-ul mustaṭāba fī faḍā'il-iṣ ṣaḥāba wa-l qarāba

قفطی، هبة الله بن عبدالله، ۶۰۰-۶۹۷ قمری

qeftī, hebat-ol-lāh ebn-e 'abd-ol-lāh (1204-1298)

در بیان فضایل و مناقب اصحاب و اقارب و اهل بیت پیامبر اکرم (ص) و فضیلت مسلمین. اکثر کتاب مشتمل است بر ذکر خلافت خلفاء چهارگانه و دفع اشکالاتی که بر خلافت بعضی از آنها گفته شده است. استدلال مؤلف، به‌گفته‌های ائمه اهل بیت علیهم السلام برای اثبات معتقد خویش، محل تأمل است.

[کشف الظنون ۱۷۱/۱؛ هدیة العارفین ۵۰۶/۲]

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۹۲۱عکسی

آغاز: الحمدلله ... جنس الانس و فضلهم علی سایر ذوات الحسن، و ظهر منهم المؤمن بایمانه؛ **انجام:** و لم یجعل علینا فی الدین من حرج ... و هذا آخر الکتاب علی سبیل الاختصار و الله الموفق للصواب.

نسخه اصل: چستربیتی، ش ۳۹۰۸ (اربری، فهرست خطی عربی ۵۵/۴)؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۰ رمضان ۶۷۲ق؛ مصحح، دارای نشان مقابله؛ ۹۲گ، ۱۴ سطر [عکسی ف: ۲-۴۰۲]

● **الانباء بان العصا من سنن الانبیاء** / تاریخ / عربی

al-inbā' bi-ann-al 'aṣā min sunan-il anbīyā'

قاری هروی، علی بن سلطان محمد، -۱۰۱۴ قمری

qārī heravī, 'alī ebn-e soltān mohammad (- 1606)

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۲۱۲۵
آغاز: بسمله. الحمدلله الذی حمد من اطاعه و ذم من عصاه؛ **انجام:** و ختم الله لنا بالحسنی و بلغنا المقام الاسنی و الله بالمبد و المنتهی
خط: نستعلیق، کا: محمد امین صدیقی، تا: ۱۰۱۲ق، جا: احمد آباد؛ اهدایی: رهبری، فروردین ۱۳۷۴؛ کاغذ: آهار مهره نخودی، جلد: مقوا با عطف و گوشه تیماج، ۲گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۲×۲۲/۳سم [اهدائی رهبر: ۲ اخبار۱-۱۴۲]

● الانباء عن الانبیاء / تاریخ پیامبران / عربی
al-anbā' 'an-il anbīyā'

سرخسی، زهیر بن حسن، -۴۵۴ قمری
saraxsī, zohayr ebn-e hasan (- 1063)

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۴۰۸۰
آغاز: بسمله الحمدلله المبتدی کل شی الوارث المعید کل حی؛ **انجام:** و الملک ببغداد ابوطاهر جلال الدوله اخره و صلی الله علی النبی و اله و سلم تمت
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا [الفبائی: ۶۸]

● الانباء فی تاریخ الخلفاء / تاریخ / عربی
al-anbā' fī tārīx-il xulafā'

عمرانی، محمد بن علی، -۵۵۹ ؟ قمری
'emrānī, mohammad ebn-e 'alī (- 1165)

چاپ: محقق: قاسم السامری، قاهر، دار احیاء الکتب العربیة؛ لیدن، بریل، ۱۹۷۳م؛ قاهره، دار الآفاق العربیة، ۱۴۱۹ق.
[فهرست عربی کتابخانه آکادمی لیدن ش ۸۹۳ ص ۱۶۲]

تهران؛ مینوی؛ شماره نسخه: ۲۷۹بخش۳
نسخه اصل: لیدن Or. 595؛ کا: ابوبکر بن عبدالله، تا: ۶۸۲ق؛ ۱۲۶گ [ف: ۱۳۵]

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۴۳۱۱-ف
نسخه اصل: همان نسخه اصل بالا [فیلمها ف: ۳-۴۴]

● الإنباء فی تجوید القرآن / تجوید / عربی
al-inbā' fī tajwīd-il qur'ān

ابن طحان، عبدالعزیز بن علی، ۴۹۸-۵۶۰ ؟ قمری
ebn-e tahhān, 'abd-ol-azīz ebn-e 'alī (1105-1166)

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۴۵۱/۳عکسی
آغاز: بسمله. و هذه مقدمة تعرف بالانباء فی تجوید القرآن تصنیف الشیخ الامام ... الحمد لله الذی لا ینبغی الحمد الا له حمد یوازی انعامه و افضاله
نسخه اصل: کتابخانه چستر بیتی، ش ۳۴۵۳؛ خط: نسخ معرب، بی‌کا، بی‌تا؛ مصحح، دارای بلاغ قرائت‌های متعدد از جمله به تاریخ ۵۹۵ ق، یادداشت وقف ابن شحنه در ابتدای نسخه؛ ۷ص (۱۴۲-۱۴۸)، ۲۱ سطر [عکسی ف: ۴-۲۹۷]

● انباء نجباء الابناء / تاریخ / عربی
anbā'-u nujabā'-il abnā'

ابن ظفر، محمد بن عبدالله، ۴۹۷-۵۶۵ قمری
ebn-e zafar, mohammad ebn-e 'abd-ol-lāh (1104-1170)

در اخبار و احوال افراد شریف و اصیل مشتمل است بر پنج «باب»: ۱. الواسطة الیتمیة و هی التی ابتدئت فیها ذکر سیدنا المصطفی (ص)؛ ۲. الغرور العوالی و فیها ذکره عشرة ممن کرمه الله بصحبة رسول الله (ص)؛ ۳. النخب التوالی و فیها ذکر رجال من ذریات الصحابة و غیرهم؛ ۴. النکت الکرایم و فیها ذکر رجال ممن انقسم بالعبادة و اشتهر بالزهادة؛ ۵. الفقر الخواتم و سمیتها بالغرر و الدرر و فیها ذکر رجال ممن سادوا فی عصر الجاهلیة.
چاپ: مطبوعات التقدم، ۲۰۰ص؛ بیروت، منشورات دار الآفاق الجدیدة، ۲۱۲ص، ۱۴۰۰ق.

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۴۳۹۸
آغاز: بسمله ... الحمدلله المحمود باقوال المهتدین و احوال المقتدین و صلعم و سبحان الله خالق الانسان من طین و جاعله نطفة مکین الذین صوره من الارض بشرا مکرما؛ **انجام:** و بعد فانی قد اتیت علی ما عمدت له فی کتابی هذا داعیا الی الله سبحانه و تعالی فی صلاح العمل و نجاح الامل منه القوة و الحول و له المنة و الطول و هو حسبی ونعم الوکیل و لاحول و لاقوة الا بالله العلی العظیم
خط: نسخ عربی، کا: محسن بن اسماعیل، تا: چهارشنبه ۱۰ ذیحجه ۱۲۰۲ق، اهدایی: رهبری، اسفند ۱۳۷۶؛ کاغذ: نخودی آهار مهره، جلد: مقوا عطف و گوشه میشن زرشکی، ۱۶گ، ۵۲ سطر، اندازه: ۲۲/۲×۳۳سم [اهدائی رهبر: ۲ اخبار۱-۱۴۳]

● انبان فضل / حدیث / فارسی
anbān-e fazl

مراغی، عباسعلی بن فضل الله
marāqī, 'abbās-'alī ebn-e fazl-ol-lāh

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۵۳۵۹
آغاز: در کتاب منتخب مروی است که روزی موسی بن عمران؛ **انجام:** لعنة الله علیه علی القوم الظالمین شب ۱۷ رجب المرجب ۱۳۳۱
خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۳۳۱ق [رایانه]

● **انبان (فی النوادر و المتفرقات)** / متفرقه / فارسی

anbān (fe-n navāder va-l motefarreqāt)

حسینی علوی، علی بن محمد علی، ق۱۴ قمری

hoseynī a'lavī, 'alī ebn-e mohammad 'alī (- 20c)

تاریخ تألیف: شروع ۱۳۵۶ و پایان ۱۲ شعبان ۱۳۶۴ق

کشکولی است شامل مطالب مختلف که به روش «المخلاة» شیخ بهایی گردآوری شده است. این کشکول ـ که اولین تألیف سید علی حسینی است ـ شامل روایات نبوی و کلمات منقول از ائمه اطهار (ع) ـ با حذف اسانید آنها ـ و کلمات انبیاء در پایان کتاب اسامی منابعی که از آنها کلمات را نقل کرده، آورده است. همچنین جملات عربی را به فارسی ترجمه کرده است.

[الذریعة: ۲۴۴/۲۵؛ نسخه‌های منزوی: ۶۴۷/۱]

تهران؛ عبدالعظیم؛ شماره نسخه: ۴۶

آغاز: الحمد لله علی نعمائه و الصلوة و السلام علی أشرف أنبیائه محمد المبعوث الی عباده و امائه و علی آله و أوصیائه ... و بعد چنین می‌نگارد کلک شکسته این تراب اقدام عبادالله اقل السادات و الطلاب؛ **انجام:** ز روی خرد داد پاسخ چنین×× به مرداد پر گشته انبان ما (= ۱۳۲۴ ق)

جلد اول و دوم؛ خط: نسخ و نستعلیق زیبا، کاتب = مؤلف، تا: ۲۸ شوال ۱۳۸۲ق برابر با ۵ فروردین ۱۳۴۲ش؛ نسخه دوم از کتاب است که مؤلف به خط خود تحریر نموده و مهر بیضوی وی در آخر کتاب درج شده، در آخر نسخه یادداشتی از مؤلف است مبنی بر اختلاف این نسخه با نسخه اول در تقدیم و تأخیر مطالب، این نسخه به نحوی آراسته و کتابت شده که آماده برای چاپ و طبع باشد.؛ واقف: علی حسینی رفیعی پور، ۱۳۴۳/۱/۱۶؛ جلد: مقوا با روکش پارچه‌ای زرد رنگ، عطف پارچه سبز، ۳۶۰گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۴سم [ف: ۱-۶۶]

● **انبان نامه** / شعر / فارسی

anbān-nāme

رضائی خوئی، حبیب الله

rezā'ī xūī, habīb-ol-lāh

تهران؛ رجائی زفره‌ای، محمد حسن؛ شماره نسخه: بدون شماره

آغاز: بشنو این قصه از ره احسان ×× شرح حال محمد نادان / آن محمد زاهل وانان بود ×× زایل العقل و جله و نادان بود

۱۲۵ بیت، به همراه ۶ بیت به لجهه سور شجانی، غزل ۶ بیت، کاه خواستن ۱۰ بیت، جمعا ۱۴۲ بیت وانان، هارونی، خوی، سورشجان و ... از روستاهای شهر کرد است و نامشان در انبان نامه آمده است؛ بی کا، بی‌تا [میراث اسلامی: ۱۰-۷۴۷]

● **انباه الاذکیاء لحیاة الانبیاء** / حدیث / عربی

inbāh-ul adkīyā' li-ḥayāt-il anbīyā'

سیوطی، عبدالرحمن بن ابی بکر، ۸۴۹-۹۱۱ قمری

soyūtī, 'abd-or-rahmān ebn-e abī-bakr (1446-1506)

آغاز: بسملة، الحمدلله و سلامه علی عباده الذین اصطفی، وقع السؤال قد اشتهر أن النبی صلی الله علیه و سلم حی فی قبره و ورد أنه صلی الله علیه و سلم قال من احد یسلم علی إلا رد الله علی روحی حتی أرد علیه السلام؛ فظاهره مفارقة الروح له فی بعض الأوقات فکیف الجمع ... فأقول حیوة النبی صلی الله علیه و سلم فی قبره و سائر الأنبیاء علیهم السلام معلومة عندنا

انجام: السادس: قد یقال أنه أوحی إلیه صلی الله علیه و سلم، هذا الأمر أولاً قبل أن یوحی إلیه بأنه علیه السلام لایزال حیاً فی قبره ... هذا ما فتح الله سبحانه علی من الأجوبة و لم أر شیئاً منها منقولاً لأحد و الله أعلم و صلی الله علی محمد خیر خلقه و سلم تسلیماً؛ تمت

چاپ: المیمنیه، ۱۳۰ص، ۱۳۰۹ق؛ قاهره، مطبعة المتیریة، ۹ص، ۱۳۵۳ق؛ لاهور، سنگی، بدون تاریخ، وزیری، ۱۰ص

۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۲۱۹۸

آغاز: برابر؛ **انجام:** فیستبین بالطریق المویدة ما خفی فی الطریق الناقصة و الله اعلم

خط: نسخ، کا: زکریا بن محمد محلی شافعی، تا: ۱۰۶۰ق؛ مجدول، دارای کمند؛ اهدایی: رهبری، فروردین ۱۳۷۴؛ کاغذ: حنایی، جلد: تیماج، ۶گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۶×۲۵سم [اهدائی رهبر: ۲ اخبار۱-۱۴۱]

۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۵۱۰/۲۶ کر

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق تحریری، کا: حاج صالح قرطبی، تا: ۱۱۲۱ق؛ مصحح، مجدول، بر فراز برگ نخست آمده: «کتاب أنباه الأزکیاء لحیوة الأنبیاء صلوات الله و سلامه علیهم و علی آلهم من علوم المولی الفاضل قدوة أرباب التحقیق جلال الدین السیوطی، تغمده الله برحمته. غفرانه بحق محمد صلی الله علیه و علی آله أجمعین آمین»؛ کاغذ: فرنگی نخودی نازک آهار مهره، ۳گ (۹۱ر-۹۳پ)، ۲۷ سطر، اندازه: ۹/۵×۱۶/۵سم [ف:۲-۴۰/۲-۳۵۷]

۳. قم؛ معصومیه؛ شماره نسخه: ۱۶۹/۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** فیتبین بالطرق المزیدة ما خفی فی الطریق الناقصه، ... و الحمدلله وحده و صلی الله علی من لا نبی بعده.

در فهرست با عنوان «رسالة فی بیان حیواة النبی (ص) فی قبره» آمده؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: شمیز، ۵گ (۳۷پ-۴۲پ)، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۴×۲۳سم [ف: ۱-۱۸۷]

● **الانباه علی طریق الله** / عرفان و تصوف / عربی

al-inbāh 'alā ṭarīq-il lāh

حبشی، بدر بن عبدالله، -۶۳۸ قمری

habašī, badr ebn-e ʻabd-ol-lāh (- 1241)

مؤلف که خود را در آغاز خطبه کتاب همچنین که ملاحظه می‌گردد می‌شناساند از شاگردان شیخ محیی الدین ابن العربی است اشارات و عبارات صوفیانه و دستورهای سلوک طریق و تصوف را که گاه و بی‌گاه از زبان استاد شنیده در این کتاب گردآوری کرده است و گاه نیز از تألیفات ابن العربی نقل می‌کند و از آن جمله از کتاب المنهج السدید فی ترتیب اقوال با یزید داستانی از با یزید نقل می‌کند. (عبدالحسین حائری)

چاپ: مجلة حولیلت اسلامیة، محقق: دنیس کربل، جلد ۱۵، ۲۶ص، ۱۹۷۹م.

[معجم المؤلفین ۳: ۳۹]

۱. قم؛ زنجانی (آیة الله)؛ شماره نسخه: ۷۴/۸

بی‌کا،بی تا؛۷گ(۲۵۰پ-۲۵۶پ)،قطع:وزیری[چند نسخه-ف:۲۱۸]

۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۳۹۲۰/۱۳

آغاز: بسمله اللهم صلی علی سیدنا محمد و اله و صحبه قال العبد الفقیر الی رحمة الله ... المسعود عبدالله بدر بن عبدلاله الحبشی معتق ابی الغنائم ابی الفتوح الحرانی الحمد لله الذین جعل قلوب العارفین خزائن علومه و حکمه ... اما بعد فانی ذاکر فی هذا الکتاب الذی سمیته کتاب الانباه علی طریق الله بعض ما سمعته من کلام شیخنا ... و تنبیهاته و اشاراته فی طریق الله ... قال عبدالله بدر سمعت شیخنا ابا عبدالله ابن العربی یوما و هو یقول من امسک جوارحه اراح قلبه؛ **انجام:** والعلماء علی قسمین عالم یتعشق بحکمة ما فهی ضالته ینشدها و عالم جالس الحکیم و هو الله تعالی فلا یزال ینقلب فی اطوار الحکمه فی کل نفس لانه لایمکن له التقید بحکمه ما فی هذه الحاله فان منه تنفجر الحکم و الحمدلله رب العالمین کتاب الابناه بحمدالله و عونه و حسن توفیقه فی المدینتة المشرفه.

بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: بخش کهن آهار مهره شکری بخش تازه‌تر فرنگی، جلد: تیماج قهوه‌ای ضربی عطف و حواشی سجاف شده با تیماج، ۲۲ص (۳۲۰-۳۴۱) [ف: ۱۰-۱۹۶۱]

← الانباه علی قبائل الرواة ← الأنباه فی ذکر أصول الرواة عن رسول الله صل الله علیه و آله و سلم

● الأنباه فی ذکر أصول الرواة عن رسول الله صل الله علیه و آله و سلم / انساب / عربی

al-anbāh fī ḏikr-i uṣūl-ir ruwāt ʻan rasūl-il lāh ṣall-al lāh-u ʻalayh-i wa āl-ih-ī wa sallam

ابن عبدالبر، یوسف بن عبدالله، ۳۶۸-۴۶۳ قمری

ebn-e ʻabd-ol-berr, yūsof ebn-e ʻabd-ol-lāh (979-1071)

رساله مختصری در ذکر امهات قبایلی است که از پیامبر اکرم (ص) روایت کرده‌اند و در واقع مدخلی است برای کتاب بزرگش «الاستیعاب فی معرفة الأصحاب»، چنان‌که در مقدمه آورده است: «أما بعد فانی ذکرت فی کتابی هذا أمهات القبائل التی روت عن رسول الله صل الله علیه و آله و سلم و قربت ذلک و اختصرته و بینته و جعلته دلیلاً علی أصول الأنساب و مدخلاً الی کتابی فی الصحابة لیکون عوناً للناظرین فیه و منبهاً علی ما یحتاج الیه من معرفة الأنساب». قرطبی درباره منابع رساله حاضر می‌نویسد: «هذا کتاب أخذته من أمهات کتب العلم بالنسب و أیام العرب بعد مطالعتی لها و وقوفی علی أغراضها فمن ذلک کتاب أبی بکر محمد بن اسحاق و کاب أبی المنذر هشام بن محمد بن السائب الکلبی و کتاب أبی عبیدة معمر بن المثنی و کتاب محمد بن عبدة بن سلیمان و کتاب محمد بن حبیب و کتاب أبی عبدالله أحمد بن محمد بن عبیدالعدوی فی نسب قریش و کتاب الزبیر بن بکار فی نسب قریش و کتاب عمه مصعب بن عبدالله الزبیری فی ذلک و کتاب علی بن کیسان الکوفی فی أنساب العرب قاطبة و کتاب علی بن عبدالعزیز الجرجانی و کتاب عبدالملک بن حبیب الأندلسی، الی فقر قیدتها من الحدیث و الآثار و النوادر اقطفتها من کتب أهل الأخبار، و أخذت من ذلک کله عیونه و ما یجب الوقوف علیه و یجمل بأهل الأدب و الکمال معرفته من الانتساب الیه». عناوین مباحث این رساله از این قرار است: عدنان، أنساب العرب، قحطان، قضاعة، النسب المعروف غیر المنکر، نزاز، مضر، خندف، قریش، القارة، تمیم، مزینة و الرباب و ضبة، قیس بن عیلان، جدیلة قیس، ثقیف، خزاعة، ربیعة بن نزار، بحیلة و خثعم، عاملة، لخم و جذام، جماع قبائل الیمن، أحمس بن الغوث و الأزد، همدان، قضاعة و قبائلها. جلال الدین سیوطی (۹۱۱ق) ذیلی بر الانباه نگاشته است.

چاپ: نجف، منشورات المکتبة الحیدریة، ۱۳۸۶ق؛ بیروت، دار الکتب العربی، ۱۴۰۵، تحقیق ابراهیم اسماعیل الابیاری، ۱۷۰ص؛ قاهره، مکتبه مدبولی، تحقیق دکتر محمد زینهممحمد هزب و دکتر عائشة تهامی و مدیحة الشرقاوی، به ضمیمه القصد و الامم قرطبی در ۱۱۲ص؛ قاهره، مکتبة المعارف، ضمن مجموعة «الرسائل الکمالیة فی الانساب»

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۱۳۷عکسی

آغاز: بسمله. الحمدلله ذی القدرة و الآلاء و العظمة و الکبریاء فاطر الأرض و السماء الذی خلقنا من نفس واحدة و خلق منها زوجها و بث منهما رجالاً کثیراً.؛ **انجام:** و ضنة بالنون قد تقدم أیضاً فی باب ضبة. قال ابن الکلبی هو ضنة بن عبد کبیر بن عذرة بن سعد بن هذیم، و قد تقدم ذکر مهرة فی غیر قضاعة فی الیمن و ذکرنا الاختلاف فی ذلک، تم کتاب الأنباه و الحمدلله حق حمده

نسخه اصل: کتابخانه اسکوریال در اسپانیا، ش ۱۷۰۴ (فهرست نسخه‌های خطی عربی اسکوریال، هارت ویگ گرینبورگ: ۲۲۰/۳؛ المخطوطات العربیة فی مکتبة الاسکوریال، ترجمه سیده

می‌کنفانی: ۲۷۶-۲۷۷)؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ مصحح، در صفحه عنوان نام کتاب و مؤلف با دعای «رحمه الله» ثبت شده؛ ۹۷ص، ۱۹ سطر [عکسی ف: ۳-۲۸۴]

● **انبساط الوجود المطلق علی مظاهر الکاینات** / عرفان و تصوف / فارسی

inbisāt-ul wujūd-il muṭlaq ‘alā maẓāhir-il kāyināt

حموی، محمد بن مؤید، ۵۸۶-۶۴۹ ؟ قمری

hamavī, mohammad ebn-e mo’ayyed (1191-1252)

آغاز: الحمدلله رب العالمین اما بعد این کتابی است موجز در امور الهیات ... آغاز کتاب بدانکه الهیات مشتمل است بر وجودات حقیقی و وجودات مجازی و منبسط است در صحایف کاینات که صورت آن را عقل خوانند

انجام: عرفان حق تعالی توفیق رفیق کناد بمحمد و آله الطیبین.

[فهرستواره منزوی ۸۰/۶]

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۶۳۴۸/۱۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق تحریری، کا: محمد بن حسین، تا: ۹۷۸ق؛ کاغذ: دولت آبادی، جلد: تیماج قرمز ضربی، ۴ص (۲۵۶-۲۵۹)، قطع: رقعی، اندازه: ۱۲/۵×۱۸سم [ف: ۱۹-۳۸۸]

● **انبوب البلاغة فی ینبوع الفصاحة** / معانی بیان / عربی

unbūb-ul balāġa fī yanbū‘-ul faṣāḥa

مفتی آماسی، خضر بن محمد، ق۱۱ قمری

moftī āmāsī, xezr ebn-e mohammad (- 17c)

تاریخ تألیف: ۱۰۷۲ق

رساله کوچکی است در معانی و بیان، در هشت «باب»: ۱. اسناد خبری؛ ۲. مسندالیه؛ ۳. مسند؛ ۴. متعلقات فعل؛ ۵. قصر؛ ۶. انشاء؛ ۷. فصل و وصل؛ ۸. ایجاز و اطناب.

شرح و حواشی:

۱- الافاضة لانبوب البلاغة؛ مفتی آماسی، خضر بن محمد (-۱۱)

تبریز؛ تربیت؛ شماره نسخه: ۷۷

کاتب = مؤلف، تا: ۱۰۷۲ق [ف: ۲۳۶]

● **انبیاء مرسلین** / تاریخ پیامبران / عربی

anbīyā’-e morsalīn

خوانسار؛ فاضل؛ شماره نسخه: ۲۴۵/۶

آغاز: عن ابن عباس رضی الله عنه کان الانبیاء مائة الف و اربعة و عشر ین الفا منهم ثلاثمائة و ثلاثة عشر مرسلا هکذا

بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج شتری ضربی با ترنج و سرترنج مجدول، اندازه: ۱۱/۵×۱۹سم [ف: ۱-۲۱۴]

● **انبیانامه = مثنوی عیانی** / شعر / فارسی

anbīyā-nāme = masnavī-ye ‘ayānī

سیبویه ثانی، ابراهیم بن حسن، -۹۱۵ قمری

sībevayh-e sānī, ebrāhīm ebn-e hasan (- 1510)

تاریخ تألیف: ۹۰۲ق

در فهرست دیوان هند ادامه ش ۱۴۸۳ یاد شده از دیوان درویش عیانی پسر مولانا رفیقی سروده ۱۰۱۲ که این یکی خواهد بود. در فهرست قرطای (۷۰۷) از ۱۲۳۳ امانت خزینه که آغازش مانند نسخه ما چنین است «الهی به دل کامم از خامه ده ×× نوای دل انبیا نامه ده» یاد شده است. این نام برابر تسمیه خود شاعر در برگ آخر که گوید: «عیانی ترا هم براه خلاص ×× چو چاره نه از دست آویز خاص / بیا ز انبیا نامه در کار شو ×× در افزایش او به تیمار شو...» «سید یونسی»

آغاز: الهی به دل کامم از خامه ده ×× نوای دل انبیا نامه ده

[فهرستواره منزوی ۲۳۵/۱۰]

۱. تهران؛ مینوی؛ شماره نسخه: ۶بخش۲

آغاز: برابر

نسخه اصل: موزه مولونا در قونیه ۱۳۱؛ بی‌کا، تا: جمادی الثانی ۹۹۳ق؛ در آغاز جمادی الاول ۹۶۵ خرید و فروش شده است [ف: ۶۳]

۲. تبریز؛ ملی؛ شماره نسخه: ۲۷۵۵

آغاز: اوراق نونویس: بسمله. متن اصل نسخه: فروزنده شمع جمع سرور ×× به بزم روایت چنین داد نور ... چنان کو بدشمن فزونی گرفت ×× از و ملت کفر دونی گرفت؛ **انجام:** اوراق نونویس: ... از اینجا گرفتند بروی دلیل ×× که او هست فرزند خاه خلیل. متن اصل نسخه: ... هر آنکه که بینم ز غم پیچ و تاب ازو گیرم از بی مجالی شتاب

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ سه برگ آغاز نیز نونویس؛ کاغذ: هندی، جلد: چرمی ضربی، ۱۶۳گ، در چهارستون ۴۰ سطر، اندازه: ۱۲×۱۶سم [ف: ۳-۱۲۰۲]

● **انبیای چهارگانه** / تاریخ پیامبران / فارسی

anbīyā-ye čāhār-gāne

حسینی قزوینی، محمد تقی بن امیر مؤمن، -۱۲۷۰ قمری

hoseynī qazvīnī, mohammad taqī ebn-e amīr mo’men (- 1854)

تذکره چهار پیامبر اسرائیلی می‌باشد که در شهر قزوین به خاکند و خاکجایشان زیارتگاه یهودیان بوده است. آن چهار تن: سلام، سلوم، سهولی، القیاء می‌باشند.

تهران؛ دائرة المعارف بزرگ اسلامی؛ شماره نسخه: ۵۵۸/۲
آغاز: بسمله، الحمدلله و سلام علی عباده الذی اصطفی ... اما بعد، تذکره ای است درباره انبیای بنی اسرائیل(س) انبیای چهارگانه که در بلده قزوین مدفون‌اند؛ **انجام:** در آن مشهد شریف مدفون است.
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ منقش به نقره؛ ۷گ (۵۸پ-۶۵پ) [ف: ۲-۲۱]

● **الانتباه فی سلاسل اولیاء الله** / عرفان و تصوف / فارسی
al-intibāh fī salāsil-i awlīyā'-il lāh
شاه ولی الله، احمد بن عبدالرحیم، ۱۱۱۴-۱۱۷۶؟ قمری
šāh valī-o-llāh, ahmad ebn-e ʻabd-or-rahīm (1703-1763)
کتابی مفصل دارای چند «فصل» در سلسله طریقه قادریه، نقشبندیه، چشتیه، سهروردیه، کبرویه، مارینیه، شاذلیه و شطاریه. مؤلف، اسناد و شیوخ خود را نیز در هر یک از طریقه‌ها بیان نموده است. همچنین، رساله ابوطاهر محمد بن ابراهیم کردی، رساله تاج الدین سنبهلی در طریقه نقشبندیه، ۳ مکتوب از شیخ محمد سعید بن احمد سهرندی در طریقه احمدیه، مکتوب شیخ عبدالنبی در طریقه احسنیه و نقشبندیه و رساله محمد بن محمد بن سلیمان مغربی (ردانی) را نیز در این کتاب گنجانده است. نسخه‌هایی از این کتاب در نسخه‌های منزوی کتابخانه ندوة العلماء لکهنو در هند، ص ۱۸۳-۱۸۴ آمده و در ایضاح المکنون تنها نام کتاب آمده و مؤلف آن را نشناخته است.
[ایضاح المکنون ۱۲۹/۱؛ معجم المؤلفین ۱۶۹/۱۳]

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۳۷۷۵/۳
آغاز: الحمدلله الذی بعث نبیه محمداً صلی الله علیه و سلم بشیراً و نذیراً ... اما بعد، می‌گوید احمد بن ... این رساله ایست مسمی ... و اسانید وارثی رسول الله؛ **انجام:** عن ناظمها شرف الدین محمد بن سعید بن حماد البوصیری رحمة الله علیه
خط: نستعلیق، کا: سید ابراهیم رضوی، تا: قرن ۱۳؛ محشی، مصحح، مقابله شده با نشان «بلغ»؛ کاغذ: فرنگی، ۷۸گ (۳۰-۱۰۷)، ۱۳ سطر، اندازه: ۹×۱۵سم [ف: ۳۴-۷۸۳]

● **الانتباه لمعالجة الباه** / طب / عربی
al-intibāh li-muʻālijat-il bāh

قم؛ زنجانی (آیة الله)؛ شماره نسخه: ۷۰/۲
آغاز: بسمله. الحمدلله الذی شرع لعباده اسباب التناسل و تدلهم الیه ... و بعد فان من حرس فی اعمال طلق العنان و اجری الله علی یدیه
در «مقدمه» و ۵ «باب» و «خاتمه»؛ خط: نستعلیق، کا: احمد بن الیاس، تا: اوایل ربیع الثانی ۹۳۹ق؛ تملک: محمد بن محمود کفوی (؟) و شیخ محمد الحسینی القاضی؛ مهر: «الفقیر محمد بن محمود»، «عبده شیخ محمد»؛ انتقال به ارث به محمد امین طبیب خاصه؛ قطع: وزیری [چند نسخه-ف: ۲۱۴]

● **انتباه نامه اسلامی (مختصر)** / کلام و اعتقادات / فارسی
entebāh-nāme-ye eslāmī (mx.)
شریعتمدار دامغانی، محمد رضا، -۱۳۴۶ قمری
šarīʻatmadār-e dāmqānī, mohammad rezā (- 1928)
انتخابی از کتاب «انتباه نامه اسلامی» شریعتمدار دامغانی است شامل مباحثی در فلسفه احکام اسلام.
چاپ: اصل رساله به چاپ رسیده است
[الذریعة ۳۵۷/۲]

قم؛ طبسی؛ شماره نسخه: ۶۷۳/۸
آغاز: و لکم فی القصاص حیوة اختلاف است که مجازات جنایات آیا نظر بتسلیت وخیره بر مظلوم است یا برای حفظ سایر افراد از ظلم و جنایات است؛ **انجام:** آنها هم مثل توفاسق شهوتی دارد مثل شهوت تو علم او سبب زجر او نمی‌شود ... یا اینکه ظاهر او غیر ازآن است که دید بلکه توجهی نماید و عددی در افعال خود که معصیت نباشد فعلاً
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۰گ، اندازه: ۱۴×۲۱سم [ف مخ ۲-۴۸۳]

← انتخاب ⟵ کتاب ارشلاوس

● **الانتخاب** / حدیث / عربی
al-intixāb
محمد حسین بن محمد مهدی، ق۱۳ قمری
mohammad hoseyn ebn-e mohammad mahdī (- 19c)
مؤلف از احادیث و اخبار مطالبی را انتخاب کرده و متلقاتی از کلام عرفا و حکم حکماء در بعضی موارد به آنها اضافه کرده و در ابتدا تبرکا بعضی از خطب نهج البلاغه را درج کرده و بعداً مطالبی را از معالم الزلفی، احتجاج، انوار نعمانیه و سایر منابع نقل کرده است.
آغاز: الحمدلله الذی هدانا لهذا و ماکنا لنهتدی لو لا ان هدانا الله توجهنا الی جنابک یا واجب الوجود ... اما بعد فیقول العبد ... محمد حسین بن محمد مهدی
انجام: فانی اخاف الله یوم لقائه و اخشی عذابا دائما غیر زائل.

بابل؛ مدرسه خاتم الانبیاء (صدر)؛ شماره نسخه: ۲۰۸/۱
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کاتب = مؤلف، تا: با تاریخ ۱۲۹۱ق؛ مصحح؛ جلد:

تیماج قهوه‌ای، ۲۲۰ص (۲-۲۲۱)، اندازه: ۱۷×۲۱سم [ف: ۱۴۳]
قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۱۳۰۱/۱
نسخه اصل: همان نسخه بالا [عکسی ف: ۴-۱۲۳]

● **انتخاب از عمده اعتقاد اهل بیت** / کلام و اعتقادات / فارسی

entexāb az ʻomde eʻteqād-e ahl-e beyt

یزد؛ جامع کبیر؛ شماره نسخه: ۱۵۰/۴
بی‌کا، بی تا [نشریه: ۴-۳۹۹]

● **انتخاب الاسفار** / گوناگون / فارسی

entexāb-ol asfār

تبریزی خیابانی، علی بن عبدالعظیم، ۱۲۴۴-۱۳۲۶ شمسی

tabrīzī xīyābānī, ʻalī ebn-e ʻabd-ol-ʻazīm (1865-1947)

منتخب از چند مخطوط نادر است که مؤلف بر آنها دست یافته و برای خود گلچین کرده است.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۴۴۹۱/۲
آغاز: الحمد لله و سلام علی عباده. و بعد چنین گوید این بنده مذنب جانی ... فقیر از فضل خداوند غنی قدیر
در این نسخه فقط منتخباتی از جلد اول کتاب «ریاض الجنه» زنوزی آمده؛ خط: نسخ و نستعلیق، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ جلد: تیماج قرمز، ۱۰گ(۲۶ر-۳۵پ)، اندازه: ۱۷×۲۲/۵سم [ف: ۱۲-۷۰]

● **انتخاب اصول سماعات أبی الحسن علی بن المشرف المصری** / حدیث / عربی

intixāb-u uṣūl-i simāʻāt-i abi-l-ḥasan ʻalī ibn-il mušarraf al-miṣrī

سلفی حروانی، احمد بن محمد، ۴۷۵؟-۵۷۶ ؟ قمری

salafī haravānī, ahmad ebn-e mohammad (1083-1181)

رساله حاضر که نسخه اصل و منحصر به فرد آن در کتابخانه چستربیتی نگهداری می‌شود، در صفحه عنوان نسخه چنین معرفی شده است: «الجزء الثالث جزء من انتخابی من اصول سماعات أبی الحسن علی بن المشرف بن المسلم المصری نزیل الاسکندریة، لأحمد بن محمد بن أحمد السلفی الأصبهانی-نفعه الله الکریم به -». ابوالحسن علی مصری (۴۳۳-۵۱۹ق) از اساتید سلفی بوده و شرح حال وی در سیر أعلام النبلاء چنین درج شده است: «الفراء، الشیخ العالم الثقة المحدث، أبو الحسن علی بن الحسین بن عمر بن الفراء الموصلی، ثم المصری. سمع من عبدالعزیز..، حدث عنه السلفی ...، قال السلفی: هو من ثقات الرواة، و أکثر شیوخنا بمصر سماعاً، اصوله اصول أهل الصدق، و قد انتخب من أجزائه مئة جزء، و قال لی: إنه ولد فی نسة ثلاث و ثلاثین و أربعمئة فی أول یوم منها. توفی فی ربیع الآخر سنة تسع عشرة و خمسمئة.» سلفی روایاتی را از اصول سماعات ابوالحسن علی مصری درصد جزء فراهم آورده و نسخه حاضر جزء سوم از آن است. بخشی از مطالب این جزء، از کتاب الوقف و الابتداء به روایت عبدالباقی از ابن بقاء از مؤلف کتاب مذکور نقل شده است.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۴۴۹عکسی
آغاز: بسملة. أخبرنا ابوالحسن علی بن المشرف المصری، من اصول سماعاته بالاسکندریة، أنا أبوالحسن عبدالباقی بن فارس بن احمد الحمصی المقریء بمصر، أنا أبو عمرو عثمان بن بقاء بن عمرو الخراسانی، قال: سمعت أبا جعفر ...، عن عثمان بن سعید و لقبه ورشَ، عن نافع، قا: هذه سبعة و أربعون حرفاً، یزید نافع الیاء فی آخر هن إذ أوصل، فاذا وقف وقف علی غیریاء و هی فی البقرة حرفان الداع اذا دعان و فی آل عمران حرف؛ **انجام:** و لاتتبعوا عوراتهم، فانه من یتبع عورات المسلمین، یتبع الله عورته و من یتبع الله عورته یفضحه و هو فی بیته. آخر الجزء و الحمد لله حق حمده و الصلاة علی المصطفی محمد و آله و صحبه، نقلته من أصل السماع بالا سکندریة.
نسخه اصل: کتابخانه چستربیتی، ایرلند، ش ۳۷۶۴ (فهرست آربری ۵/۴؛ فهرست آربری، ترجمه دکتر محمود شاکر سعید ۴۵۷/۱)؛ خط: نسخ کهن معرب، بی‌کا، تا: شعبان ۵۱۳ق، جا: اسکندریه؛ در مواردی معرب است، آربری این نسخه را به خط مؤلف دانسته، در صفحات آخر نسخه، بلاغ‌های قرائت بدین مضمون دیده می‌شود: «بلغت من أوله قراءة و سماعاً و معی إسحق و حمد ابنا أحمد بن موسی المروزیان و صح لنا ذلک فی شعبان سنة ثلاث عشرة و خمسمئة فیمنزلی بثغر الاسکندریة»، «قرأ علی هذا الجزء من أوله الی آخریه الامام الأجل الأخص الکبیر بدر الدین بدر الشهابی، مقدم الخدم السادة خدم الضریح الشریف النبوی-علی ساکنه أفضل الصلاة و السلام-و سمع بقرائته ... بشیرین عبدالله و أجزت لهما ذلک علی ما أجازه لی شیخنا الامام الحافظ السلفی- رحمة الله علیه-و ذلک فی یوم الأربعاء السابع عشر من شوال من سنة ثمان و ثلاثین و ستمئة و کتب أحمد بن محمد بن عبدالعزیز بن الحسین بن عبدالله الجباب السغدی التمیمی الاعلی ؟ حامداً لله تعالی و مصلیاً علی سیدنا محمد و آله و سلم تسلیماً کثیراً»، «سمع الجزء من انتخاب الحافظ السلف، علی الفقیه العالم جمال الدین أبی عبدالله محمد بن عیسی ... باجازته من الشیخ عبد الرحمن ... و من الفقیه العالم بهاء الدین ابی الحسن علی ... و علی الشیخ الصالح المحدث بدرالدین الشهابی، شیخ جماعة خدام الضریح النبوی لسماعه من الشیخ الصالح المحدث محمد، المحدث فخر القضاة أحمد بن محمد بن عبد العزیز، عرف بابن الجباب السعدی بمصر المحروسة، فسمعه منهم الجماعة وهم أحمد بن مطرف العمری ...

و کاتبها الفقیر الی الله تعالی أبوبکر بن الحاج أحمد المکی و ذلک فی التاسع من شهر رمضان المعظم من سنة سبع و سبعین و ستمئة، عند الحجرة المطهرة النبویة-علیه أفضل الصلاة و السلام-و حسبنا الله و نعم الوکیل». در صفحات ابتدایی نسخه نیز یادداشتهای ذیل دیده می‌شود: «قرأت جمیع هذا الجزء علی مالکه الشیخ الامام العالم بدر الدین بدر بن عبدالله الشهابی، شیخ خدام النبی بحق سماعه فیه و سمع بقرائتی الجماعة شمس الدین صواب الطاهری و عز الدین مختار الحلبی و سید الدولة کافور الزاهری و بدر الدین الحمدانی و ریحان البدری الشهابی خدام النبی المقری و الشیخ محمود بن محمد بن حسن الاصفهانی و الشیخ أبو سعد خلف بن ترکی البکری و حسن بن قدح خادم الحرم الشریف و أحمد و علی ولدا الشیخ صبح المجدی و مبارک بن سلیم العسقلانی ... و صح ذلک فی یوم الاثنین عاشر جمادی الأول سنة اثنین و خمسین و ستمئة بالحرم النبوی، تجاه حجرة سیدنا محمد و کتب عبدالسلام بن محمد بن مرزوع البصری-عفی الله عنه-حامداً مصلیاً مسلماً»، «قرأت هذا الجزء علی الشیخین شیخ الاسلام شمس الدین محمد بن احمد بن عثمان الذهبی و زین الدین عبدالرحیم بن ابراهیم ... و صح فی یوم عاشورا من سنة اثنین و اربعین و سبعمئة و کتب ابراهیم بن عبد الرحیم بن محمد بن جماعة»؛ ۱۸ص، ۱۸ سطر [عکسی ف: ۴-۲۸۹]

● **انتخاب بدایة الهدایة** / عرفان و تصوف / فارسی

entexāb-e bedāyat-ol hedāya

وابسته به: بدایة الهدایة؛ غزالی، محمد بن محمد (۴۵۰-۵۰۵)

پنجاه سخن است در پند و اندرزهای عارفانه و صوفیانه که به کار بستن آنها به مانند آن است که حکمت حکیمان و زهد زاهدان و گفتار همه پیامبران به کار گرفته شده باشد. این سخنان از «بدایة الهدایة» ابوحامد محمد بن محمد غزالی انتخاب و ترجمه شده است.

آغاز: اما غزالی (ره) در کتاب بدایة الهدایه آورده است که روایتست از سفیان ثوری (ره) که گشت اصل همه حکمتها در پنجاه سخن یافتم، تمتان

انجام: سنتهای پیغمبر علیه السلام نگاهدار تا از شفاعت او بهره یابی الهی توفیق ده همه را این سخن‌ها تا کار بند گردیم.

[فهرستواره منزوی ۳۲۸/۶]

۱. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۴۳۷۹/۲۸

آغاز: برابر؛ **انجام:** پنجاهم سنتهای پیغمبر ۰,۹ نگاه دار ... تمت النصایح و الله اعلم بالصواب

خط: نسخ و نستعلیق، کا: محمد تقی بن حسین خاتون آبادی اصفهانی، تا: ۱۰۵۶ق؛ ۲گ (۹۴ر-۹۵ر) در هامش [ف: ۷-۳۷۳]

۲. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه: ۲۱۸۸/۳۷

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ خوش، کا: معزالدین محمد بن سلطان محمد قاری نیریزی، تا: ۱۰۸۵ق؛ دارای سرلوح مزدوج مذهب، مجدول، مذهب؛ واقف: محمد حسام واعظی، ۱۳۹۷؛ کاغذ: نخودی آهار مهره، جلد: بیرون تیماج ساده و درون تیماج با حاشیه عنابی مزین به شاخه‌های گل زرین، اندازه: ۱۷×۲۷سم [ف: ۵-۵۶۶]

۳. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۴۲۷۵/۱۹

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: محمد سعید بن محمد تقی خاتون آبادی در، بی‌تا؛ با یک سرلوح و دو پیشانی، مجدول؛ کاغذ: نوعی ترمه، جلد: رویه روغنی گل و بوته زمینه قهوه‌ای، ۲گ (۸۸پ-۸۹پ)، هامش، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۶/۸×۲۴/۷سم [ف: ۷-۳۲۶]

۴. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۲۳۹۸/۳۶

بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج مشکی ضربی درون سرخ زرکوب، ۵ص (۴۱۶-۴۲۰)، ۲۰ سطر (۱۲×۲۰)، اندازه: ۱۶/۵×۲۵سم [ف: ۹-۱۰۰۹]

● **انتخاب تحفة الفقیر و هدیة الحقیر** / ادبیات / فارسی

entexāb-e tohfat-ol faqīr va hedyat-ol haqīr

شرف الدین علی یزدی، -۸۵۸ قمری

šaraf-od-dīn ʻalī-ye yazdī (- 1454)

گلچینی موضوعی از اشعار عربی و فارسی انتخاب و آن را به نام «تحفة الفقیر و هدیة الحقیر» نامیده است. این جنگ ادبی ۶۴ «باب» دارد و تنها یک نسخه دیگر از آن سراغ داریم که به شماره ۴۳۱ در کتابخانه بوهار هند نگهداری می‌شود (مورخ ۱۹ذیحجه ۱۰۱۹ق). نسخه ما منتخبی از آن کتاب است که تنها بعضی از اشعار فارسی در آن آمده است و از این جهت دومین نسخه کتاب به شمار می‌رود که تاکنون شناسایی شده است. در این نسخه نام این «باب»ها آمده است: ۱. التوحید؛ ۳. نعت؛ ۴. مکارم الاخلاق؛ ۵. العزلة و القناعة؛ ۶. الحریفان؛ ۷. ندارد؛ ۸. الافتخار و علو البهیمة؛ ۹. الایمان و القسمتان؛ ۱۰. المدایح، در نه فصل؛ ۱۱. مدح النساء؛ ۱۲. حسن الخلق؛ ۱۳. الربیعان؛ ۱۶. شکایة الزمان و الاخوان؛ ۱۷. الامثال و الحکم: فی الوجه، فی الحاجب، فی العین، فی الصدع (؟)، فی الخال، فی الخط، فی الفم، فی الشف، فی الفرس، فی القبله، فی الذقن، فی القد، فی المنطق؛ ۱۹. ما یحتاج فی المکاتبات و هو قسمان: الاول فی الخطاب، در هجده فصل، القسم الثانی: فی الجواب؛ ۲۰. الاخلاص و الموعظة علی ... بان المحبة فی الجوامع کله؛ ۲۱. الرجا و الفرج بعد الشدة؛ ۲۲. فی ... (ناخوانا)؛ ۲۳. فی ... و الاستعطاف؛ ۲۴. الشکر و الثناء؛ ۲۵. الخطاب؛ ۲۶. الاعتذار و الشفاعة و الاستغفار؛ ۲۷. فی النیروز، فی الولادة، فی الزمان؛ ۲۸. المقدورة علی الاوجاع و الامراض و ... الدعاء برسم العادة و الابتهاج بصحة؛ ۲۹. الاستدعا الحضور؛ ۳۱. الدخول و الشکایت عن البواب؛ ۳۲. فی ...؛ ۳۳. صفة النهار و طلوع الصبح؛ ۳۴. طلوع

الصبح؛ ۳۵. الليل و ما يتعلق به؛ ۳۶. النهلان؛ ۳۷. السحاب؛ ۳۸. الشمس؛ ۳۹. البراج؛ ۴۰. فی ...؛ ۴۱. البداء و الجبال؛ ۴۲. القلاع و الحصون؛ ۴۳. السيف؛ ۴۴. العلم؛ ۴۵. الدوات و السداد؛ ۴۶. الحرب و السحقان؛ ۴۷. العرس؛ ۴۸. الجمل؛ ۴۹. الفيل؛ ۵۰. الوصف الخط و الكتاب فی السفر؛ ۵۱. ذم الشعر و الشاعر؛ ۵۲. النار؛ ۵۳. الريح؛ ۵۴. الماء؛ ۵۵. السفينة؛ ۵۶. الظلم و الفتن و الحوادث. و پس از آن بدون ترتيب اين سه باب: ۱۶. الشتاء؛ ۱۷. الخمريات؛ ۱۸. الغزل و النصب؛ ۵۷. الحيش و القيد؛ ۵۸. الحب علی السفر؛ ۵۹. الحب علی المقام؛ ۶۰. المطايبات؛ ۶۱. الشيب و التاسف علی الشباب؛ ۶۲. المراثی و التغازی؛ ۶۳. النتفرقات بطريق التهجی؛ ۶۴. فی ... و حسن المقطع.
[بوهار هند، ج۱، ص۳۱۰-۳۱۱]

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۸۸۵۳/۲

آغاز: انتخاب تحفة الفقير از انتخاب ملا شرف الدين علی يزدی. الباب الاول فی التوحيد. كمال اسمعيل. ای صفات ای بيانها را زبان انداخته ×× عزت ذاتت يقين را در گمان انداخته؛ **انجام:** تا جهان باد در جهان باشی ×× وز بد خلق در امان باشی / ختم كردم بر دعا كاندر دعای حضرتت ×× خود اجابت را به طبع روح الامين امين كند. انجامه: «تمت. تمام شد انتخاب كتاب تحفة الفقير ... شرف الدين علی يزدی بتاريخ بيست و هفتم شهر ربيع الاول سنه ۱۱۰۹. الهی ... سنه عاقبت به خير و خوبی گذرد بمحمد و آله».

خط: نستعليق، كا: جعفر بن محمد بديع، تا: ۱۱۰۹ق، جا: مشهد؛ كاغذ: نخودی آهار مهره، جلد: تيماج قهوه‌ای ضربی با ترنج و سرترنج عنابی، ۳۰گ (۷ر-۳۶پ) [ف: ۲۹/۱-۱۳۱]

● **انتخاب تحقيق العلم اللدنی** / كلام و اعتقادات / عربی
intixāb-u taḥqīq-il ‘ilm-il ladunnī
وابسته به: العلم اللدنی = اللدنية = الرسالة اللدنية؛ غزالی، محمد بن محمد (۴۵۰-۵۰۵)

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۴۱۰۰/۹

خط: نستعليق چليپا، بی‌كا، تا: قرن ۱۱؛ كاغذ: سپاهانی، جلد: تيماج قهوه‌ای ضربی، ۴گ (۱۹۱-۱۹۵)، ۱۸ سطر (۵×۱۲)، اندازه: ۹×۱۶سم [ف: ۱۳-۳۰۸۱]

● **انتخاب تذكره دولتشاهی** / تراجم / فارسی
entexāb-e tazkere-ye dowlatšāhī

تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۴۹۲/۴۰

خط: نستعليق، بی‌كا، تا: قرن ۱۰ [ف: ۵-۴۴]

● **انتخاب تواريخ** / تاريخ / فارسی
entexāb-e tavārīx
رياضی تربتی، -۸۸۴ قمری
rīyāzī torbatī (- 1480)

تاريخ كوتاهی است. فهرست مطالب: ۱. انبياء و اوصياء از آدم تا ابراهيم در دو طبقه؛ ۲. انبياء و ملوک بنی اسرائيل در سه طايفه؛ ۳. ذكر ملوک عجم در چهار طبقه: پيشداديان، كيانيان، اشكانيان، ساسانيان؛ ۴. ذكر محمد مصطفی؛ ۵. ذكر خلفاء؛ ۶. ذكر امراء بنی اميه و مروانيان؛ ۷. خلفاء بنی عباس؛ ۸ طوايف ملوک اسلام: صفاريه، سامانيه، غزنويه، غوريه، ديالمه، سلجوقيه، خوارزمشاهيه، اتابكيه، اسماعيليه، قراختائيه، چنگزيه، تيموريه، برانيه، بايندريه.

آغاز: انتخاب تواريخ: تاريخ ماثر دولت ابدی و تاريخ دفاتر سعادت سرمدی ترتيب نسيب حمد و ثنای احدی و تهذيب تركيب شكر و سپاس صمدی است ... چون هوشمندان بختيار و بختيار هوشيار دانسته اند و ديده كه از صنه كردگار هر لحظه صورتيست در اطوار روزگار هر آينه طغرا كشان توقيعات سوانح شهور و ايام و تاريخ‌نويسان تصويران وقايع دهور و اعوام ديده جهان را در هر قرن بسرمه ذكر صاحب قرانی مكمل كرده‌اند و آثار ابرار و اطوار احرار و اخبار اخيار مجمل و مفصل به سواد برده چه فی الحقيقة تاريخ بعثت انبياء و ظهور اولياء و اصفياء و اوصياء و وقوع حكماء و علماء و خروج ملوک و امراء و تعيين طبقات مردم و اعيان و اشراف زمان و تبيين سير و عادات كرام جهان و نوادر حالات و عجايب واقعات بدين طريق تحقيق يابد و به واسطه سعی جميل مورخان ماهر مناقب و مفاخر افاخر و مراتب و مآثر اشراف و اكابر و حدوث امور غريبه و تواتر نوادر توضيح و تلفيق پذيرد، بيت: بسعی كلک مورخ سوانع احوال ×× معين است و مبين بر اهل فضل و كمال. و چون محضر رياض رياضت رياضی كم كم بضاعت اندک وقوفی از اين صناعت دارد قبل ازين تاريخ از بعثت آدم عليه اسلام الی اليوم آثاری كه از پيغمبران و پادشاهان و ساير اعم صدور يافته از نسخهای معتبر و دواوين مشتهر مثل ديوان النسب و شاهنامه بزرگ و نظام التواريخ و مسعودی و جامع المعارف حصينی و بناكتی و طبری و جهانگشای و زبده و گزيده و كتاب المعجم و جامع رشيدی و مختار حافظ ابرو و ظفرنامه كبير به روايات مختلفه و عبارات موتلفه انتخاب و انتجاب كرده مخلص و ملخص مجموع محرر و مذكور ساخته بود درين و لا كه اصحاب و احباب و مخاديم و اعزه و ارباب تفخيم و تكريم به مطالعه آن نسخه شريف شرف التفات تقديم می‌فرمودند، نظم: از جمله ايشان مرا گفت ×× رياضی گر چه كلكت در نكو سفت / درين تاريخ امام مختصرتر ×× اگر سازی كنم مجموع از بر. بنابران لب الباب و زبده جميع و گزيده از همه ابواب درين كتاب آورد و ملوک و انبياء را به مجرد عمر و سال سلطنت و آثاری كه در زمان ظاهر

شد اقتصار کرد.
انجام: سلطان شیخ او بن شیخ حسن ایلکانی ... سلطان حسین به حکم وصیت بجای او نشست ... و بعد از وفات امیر کبیر به بغداد از مصر باز آمد و عمارت با روی بغداد کرد و در شهور ثلث عشر و ثمانمائه (افتاده در طایفه یازدهم مغول)
[فهرستواره منزوی ۵۶۴/۱]

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۵۵۰۶
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ با سر لوح، مجدول، از آن محمد ابراهیم بن محمد نصیر شریف بوده؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج ماشی ضربی مقوایی، ۸۶گ، ۹ سطر (۷×۱۱)، قطع: بغلی، اندازه: ۱۱×۱۷سم [ف: ۱۶-۲۴]

● **انتخاب التواریخ** / تاریخ / فارسی
entexāb-ot tavārīx

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۸۰۶-ف
نسخه اصل: بادلیان ش ۱۵۵ فریزر؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی تا؛ ۱۷۷گ، ۲۵ سطر [فیلمها ف: ۱-۱۶]

● **انتخاب جامع التاریخ** / تاریخ / فارسی
entexāb-e jāme‘-ot tārīx

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۲۳۸۴-ف
نسخه اصل: احمد ثالث ش ۲۹۳۷ 456 Sh A/B. «به رسم خزانة الکتب قاسم سلطان بن سید احمد خان الغازی». مشجر؛ بی‌کا، بی تا؛ ۲۲۸گ [فیلمها ف: ۱-۱۶]

● **انتخاب جامع التمثیل** / ادبیات / فارسی
entexāb-e jāme‘-ot tamsīl

هبله رودی، محمد علی، ق۱۱ قمری
hable-rūdī, mohammad ‘alī (- 17c)

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۱۲۳۶/۵۵-ف و ۱۳۳۸/۵۵-ف
نسخه اصل: بادلیان Add. 69 اوزلی (ش ۱۲۴۱)؛ بی‌کا، بی تا [فیلمها ف: ۱-۵۸۸]

● **انتخاب جنگ قطب شاه** / گوناگون / فارسی
entexāb-e jong-e qotb-šāh

مولف (که نام خویش را در دیباچه نمی‌آورد و به‌گواهی پاره‌ای از قرائن همان مولف اخلاق پادشاهی است شماره ۲۷۲۵/۳ دانشگاه، موزه لندن Or. 6694، فهرست اونس) از طرف سلطان عبدالله قطب‌شاه دستور یافت که جنگی ترتیب دهد. او نخست تاریخ الحکماء شهرزوری را برای ثبت در آن جنگ انتخاب و ترجمه کرد و پس از آن این کتاب را در تکمیل آن جنگ فراهم آورد. در یک «مقدمه» و چند «باب» و «خاتمه».
آغاز: ابتدای کلام بنام خداوندی سزاست که ابتدای هر چیز ازوست اما بعد چون توجه خاطر. بندگان. ابوالنصر. سلطان عبدالله قطب شاه ... به شنیدن کلام حکما ... مقصور است و قبل از این امر عالی شرف صدور یافته بود که جنگی ترتیب نمایند ... این قلیل البضاعه حسب الحکم عالی کتاب مستطاب تاریخ الحکماء را انتخاب نموده پرتو قبول بر آن افتاده در آن جنگ ثبت شد بخاطر ناقص رسید که متمم آن را پاره ای دیگر از کلام اکابر که در کتابهای معتبر چون مکارم اخلاق و احیاء علوم الدین ... و دیگر کتابها که لایق آن جنگ و قابل شنیدن آن صاحب باشد. جمع نموده و به وساطت مهر سپهر فضل ... میر محمد سعید جملة الملک دام ظله بنظر عالی در آورد. مقدمه در تعریف علم و مذمت چهل.
انجام: اگر می‌گویند عایشه را دشنام دهم و پنج درهم بدهم. والسلام.
[فهرستواره منزوی ۱۵۲۸/۲-۱۵۲۹]

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۲۹۱/۱۶-فیروز
آغاز و انجام: برابر
بخشی است از آن (از جنگ متمم)؛ بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: مختلف آهار مهره، جلد: تیماجی مشکی، ۳۱ص (۳۸۶-۴۱۶)، قطع: رحلی، اندازه: ۲۲×۳۵سم [ف: ۲۱-۲۷۵]

● **انتخاب جواهرنامه** / طبیعیات / فارسی
entexāb-e javāher-nāme

تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۴۹۲/۵
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ ۱۷ص (۱۸۴-۲۰۰) [ف: ۵-۴۰]

● **انتخاب الجید من تنبیهات السید** / رجال / عربی
intixāb-ul jayyid min tanbīhāt-us sayyid

دمستانی، حسن بن محمد، -۱۱۹۱ قمری
damestānī, hasan ebn-e mohammad (- 1777)

وابسته به: تنبیه الاریب و تذکرة اللبیب فی ایضاح رجال التهذیب؛ بحرانی، هاشم بن سلیمان (-۱۱۰۷)
تاریخ تألیف: ۸ جمادی الاول ۱۱۷۳ق
سید هاشم بحرانی، کتابی به نام «تنبیه الاریب فی رجال التهذیل» در تصحیح و توضیح احوال رجالی که شیخ الطائفه در کتاب «تهذیب الاحکام» از آنان حدیث نقل کرده، تألیف نموده است این کتاب مورد توجه مؤلف واقع شده ولی ازآنجا که به‌نظر او

سید هاشم بحرانی در کتاب خود توضیحات و تفصیلات ملال‌آور را نگارش داده، مؤلف، کتاب او را تلخیص و تهذیب نموده و آن را «انتخاب الجید من تنبیهات السید» نامیده است. این کتاب به ترتیب ابواب کتاب‌های فقهی تنظیم شده و راویان روایت هر باب را در همان باب ذکر می‌کند. در این کتاب راویانی که حالات آنها دارای ابهام می‌باشد یا مورد اشتباه قرار گرفته‌اند ذکر شده و بیشتر رجال سند مورد بحث قرار می‌گیرند و اگر در مواردی احتیاج باشد به روایت‌ها و اسناد کتاب‌های «کافی» و «من لایحضر» و «استبصار» با رمز «کا، یه، صا» نیز نقل می‌شود، و در آغاز کتاب کلیاتی به‌عنوان مقدمه آمده که برای اطلاع بر این فن مورد احتیاج محققان می‌باشد.

آغاز: الحمدلله الذی و طد قباب الشرع الشریف بالکتاب المبین و السنة الزاهرة و سدد طلاب الدین الحنیف ... فیقول المتعطش الی الفیض الاقدس السجانی حسن بن محمد الدمستانی ان اعلی ما یتراقت الیه

انجام: فلیصفح الصفح الجمیل و لیجبر الخلل و النقص بالاصلاح و التکمیل.

چاپ: این اثر به اشراف مصطفی آل مرهون چاپ شده است.

[الذریعة ۳۵۸/۲ و ۴۴۰/۴؛ انوار البدرین /۲۱۷؛ مصفی المقال ۱۲۹؛ فهرستگان حدیث ۱۴۹/۱-۱۵۰]

۱. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۳۱۹۵ و عکسی ۲۱۸۷

انجام: فی باب الاغسال و القبلیة فیما تقدم فالسند ضعیفة بجمالة الحکم قوله محمد بن احمد بن یحیی عن ...

تا اوایل باب «الاحداث الموجبة للطهارة» را داراست؛ خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: انجام؛ مصحح؛جلد: تیماج قهوه‌ای، ۴۸گ، مختلف السطر، اندازه: ۱۳/۵×۲۳/۵سم [محدث ارموی مخ: ۱-۱۸۵] و [عکسی ف: ۶-۲۳۳]

۲. تهران؛ دانشکده الهیات؛ شماره نسخه: ۱۲۹

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: عبدالله بن محمد بن ابی دندن (مالک نسخه)، تا: ۱۵ جمادی الاول ۱۰۷۴ق؛ مقابله شده با نسخه اصل؛ تملک: شیخ عزیز بن شیخ حسین بن محمد ابوعرش با تاریخ ۲۹ ربیع الاول ۱۱۰۹، شیخ حسن بن علی بن احمد بن عبدالله بن احمد بن زین الدین احسائی با تاریخ ۱۲۴۶؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی ضربی مقوایی، ۲۲ سطر (۹×۱۶) [ف: ۷۴۹]

۳. شیراز؛ مدرسه امام عصر (عج)؛ شماره نسخه: ۳۶۰

خط: نسخ و نستعلیق، کا: سید عبد اللطیف حسینی، تا: قرن ۱۲، برای خودش نوشته و بر اولاد ذکورش وقف نموده؛ مصحح؛ ۱۷۳گ، اندازه: ۱۵×۲۰/۵سم [ف: ۱-۱۱]

۴. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۳۳۳۵

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ مصحح، به درخواست سیدجلال الدین بن قاسم حسینی و توسط حاج رضا آقا تاجر چایچیان از روی نسخه کتابخانه کاشف الغطاء تکمیل شده؛ تملک: نوه مؤلف «جعفر بن محمد بن احمد بن حسن دمستانی» با مهر «جعفر بن محمد الصادق» (بیضی)؛ جلد: تیماج قرمز، ۱۲۱گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [محدث ارموی مخ: ۱-۱۸۵]

۵. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۳۱۹۵۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ذیحجه ۱۱۷۳ق؛ مصحح؛ مذیل به اجازه مؤلف به پسرش احمد که در آن از اساتید و کتاب‌هایش یاد کرده در صبح جمعه ۱۴ شوال ۱۱۷۸ق (۴برگ)، آغاز: «الحمد لله جعل روایة الحدیث عن المعصوم محجة بیضاء لاحیاء العلوم و الصلوة و السلام علی اشرف سفراء الحی القیوم»، و فایده‌ای فقهی درباره نماز (۳برگ)، آغاز: «(یک یا دو کلمه موریانه خورده) الاسهم الصلواة الا و الامام راکع فهل یعتد بتلک الرکعة ام لا»، انجام: «و اذا دار الامر بین التحریم و الجواز یکون الاجتناب طریق الاحتیاط الذی من سلکه جاز علی الصراط»؛ تملک: احمد بن حسن بن محمد بن علی بن خلف بن ابراهیم بن ضیعف الله بن حسن بن صدقة الله دمستانی بحرانی (پسر مؤلف)؛ اهدایی: رهبری، بهمن ۱۳۸۳؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج فرنگی سرخ، ۱۴۵گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۷×۲۰سم [اهدائی رهبر: ۸-۶۵]

۶. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۳۱۵۹/۱ و عکسی ۲۱۸۹/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: عبدالله بن ملامحمد حسین خیرآبادی، تا: چهارشنبه ۲۰ رمضان ۱۱۷۸ق، جهت شیخ عبدالحسین؛ مصحح، دارای علامت بلاغ، محشی؛ ۱۴۰گ (۱پ-۱۴۰پ)، ۲۲ سطر، اندازه: ۱۶×۲۱سم [محدث ارموی مخ: ۱-۱۸۵] و[عکسی ف: ۶-۲۳۵]

۷. شیراز؛ علامه طباطبائی؛ شماره نسخه: ۹۱۲

خط: نسخ و نستعلیق، کا: عبداللطیف، تا: قرن ۱۳؛ مصحح، دارای نشان بلاغ؛ تملک: معصوم بن حاج محمد حسن غروی در شیراز در ۱۲۳۸؛ ۱۷۰گ، اندازه: ۱۳×۲۰/۵سم [نسخه پژوهی: ۲-۱۱۵]

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۱۹۹۰

نسخه اصل: همان نسخه بالا [عکسی ف: ۵-۴۴۴]

۸. تهران؛ ادبیات؛ شماره نسخه: ۸۰/۲ ـ ج

آغاز: برابر؛ **انجام:** قوله: احمد بن محمد بن عیسی عن محمد بن اسماعیل عن علی بن النعمان اقول: محمد هو ابن بزیع

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳ق؛ ۹۱گ، ۲۲ سطر (۶۵پ-۱۵۵ر) [ف: ۱-۳۴]

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۲۶۹/۲عکسی

نسخه اصل: همان نسخه بالا [عکسی ف: ۱-۲۴۳]

۹. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۲۲۳

آغاز: برابر؛ **انجام:** اقول الصواب عن ابراهیم بن عبد الحمید کما هو المتکرر و منه السند الاتی.

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی مقوایی،۱۳۵گ،۲۰سطر(۵×۱۵)، اندازه: ۱۵×۲۱/۵سم [ف: ۷-۱۹۰]

۱۰. شیراز؛ علامه طباطبائی؛ شماره نسخه: ۶۴۴
خط: نسخ، کا: محمد زمان بن محمد صادق، تا: شوال ۱۲۱۱ق؛ این نسخه را محمد بن اسماعیل با نسخ زیادی در جمادی الاولی ۱۲۳۳ مقابله و تصحیح کرده؛ اندازه: ۱۵×۲۱سم [نسخه پژوهی: ۲-۱۱۵]

۱۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۹۹۵
آغاز: برابر؛ **انجام:** اقول الصواب عن ابراهیم بن عبدالحمید کما هو المتکرر، و منه السند الآتی. هذا ما تیسر الی الفکر العلیل ... و السلام علی محمد و آله الطاهرین
خط: نسخ، کا: صفر علی پسر سبزعلی موسوی خراسانی، تا: ۱۸ ذیقعده ۱۲۳۲ق؛ کاغذ: فرنگی سفید آهار مهره، جلد: تیماج قهوه‌ای مقوایی فشرده، ۱۱۹گ، ۱۹ سطر (۹×۱۳)، اندازه: ۱۵×۲۱/۵سم [ف: ۲-۶۸۸]

۱۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۶۸۸۵
خط: نسخ، کا: محمد باقر بن علی مهریجردی، تا: چهارشنبه ۱۸ محرم ۱۲۳۲ق؛ تملک: پسر کاتب محمد تقی شریف؛ مهر: اسدالله؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج تریاکی مقوایی، ۲۱۵گ، ۲۰ سطر (۹×۱۴)، قطع: ربعی، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۱۶-۳۸۹]

۱۳. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۳۴۸۱/۱
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۵۴ق؛کاغذ: پسته‌ای، جلد: میشن پازهری، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۵/۲×۲۱/۲سم [ف: ۶-۴۵۷]

۱۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۲۸۲/۲ط
آغاز: بسمله. مقدمه مستنسخه من کتاب انتخاب الجید ... کل احمد بن محمد بعد المفید؛ **انجام:** و السند صحیح قوله محمد بن یحیی العطار.
خط: نستعلیق، کا: محمد حسن حسینی بن میرزا رضا طبیب، تا: ۶ صفر ۱۲۶۱ق؛ مصحح؛ جلد: تیماج مشکی، ۷ص (۹۹-۱۰۵)، اندازه: ۸/۵×۱۵سم [ف: ۳/۲۴-۵۲]

۱۵. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۸ و عکسی ۷۱۴
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۴ ذیقعده ۱۳۱۹ق؛ مصحح؛ جلد: تیماج قرمز عطف تیماج قهوه‌ای، ۱۷۶گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۱-۲۲] و [عکسی ف: ۲-۳۷۴]

۱۶. شیراز؛ ملی؛ شماره نسخه: ۹-ف/۳۷۸
آغاز و انجام: برابر
خط:نسخ،بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: فرنگی شکری، جلد: تیماج مشکی، ۱۷۷گ، ۲۱ سطر (۹×۱۶/۵)، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: ۱-۳۵۵]

۱۷. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۳۵۰۷/۵
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: پسته‌ای، جلد: میشن قهوه‌ای لبه‌دار، ۲۶ سطر، اندازه: ۱۵/۲×۲۱/۵سم [ف: ۶-۴۶۲]

۱۸. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۴۹۸۶
انجام: قوله محمد بن اسماعیل بن بزیع عن حمزة بن یزید
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ جلد: تیماج قرمز ضربی، ۱۱۹گ، ۲۲ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۱سم [ف: ۱۳-۱۸۰]

۱۹. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۷۵۳۵
خط: نسخ، بی‌کا، تا: نزدیک عصر مؤلف؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۳۹گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۱سم [ف: ۱۹-۳۳۹]

۲۰. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۷۴۴۴
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ رونویس شده از نسخه سید حسن صدر صاحب «تأسیس الشیعة الکرام» و با آن نسخه مقابله شده، تاریخ تحریر: ۲۰ شعبان ۳۴۰ [کذا]، تاریخ ختم مقابله ۱۴ رمضان همان سال؛ ۲۶۶گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۸×۲۵سم [ف: ۶-۵۸۶]

۲۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۷۹۹
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ مصحح، محشی به‌جز خط اصل؛ جلد: مقوایی عطف تیماج مشکی، ۱۵۲گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۱سم [ف: ۵-۱۸۴]

● انتخاب حل التقویم = اللمعات = منتخب حل التقویم / تقویم / فارسی

entexāb-e hall-ot taqvīm = al-loma‘āt = montaxab-e hall-ot taqvīm

فارسی، محمد تقی بن محمد، -۹۴۸ قمری

fārsī, mohammad taqī-ye-bn-e mohammad (- 1542)

وابسته به: معرفت تقویم = تقویم = حل التقویم؛ فارسی، محمد تقی بن محمد (-۹۴۸)

اهدا به: غیاث الدین منصور دشتکی

تاریخ تألیف: ۹۲۹ق

متن اصلی و گزیده آن هر دو از محمد فارسی است که نخست در ۹۱۷ ق «حل التقویم» را به نام استادش دشتکی نگاشت، سپس این را از آن در یک «مقدمه» و یک «مقاله» و چند «لمعه» و یک «خاتمه» با عناوین «لمعة» گزیده ساخت. مقدمة: در معنی تقویم؛ مقاله: در تقاویم؛ خاتمه: در شرح تقویم.

آغاز: بسمله بعد از حمد وثنا و صلوة و دعا مخفی نیست که این رساله انتخابیست از حل تقویم که فقیر غنی ابوالخیر محمدبن محمد الفارسی در سابق زمان تحریر نموده جهت آنکه فصول و ابواب در قدیم که در شرح تقویم ترقیم نموده اند بحل آن کافی نبود و این رساله مشتمل است بر مقدمه و یک مقاله و خاتمه مقدمه بدانکه تقویم

انجام: در وسط السماء باشد هر دعا که کنند بامره مجیب الدعوات باجابت مقرون گردد و الله اعلم بالصواب

[فهرستواره منزوی ۲۸۲۲/۴؛ الذریعة ۳۵۸/۲ و۶۷/۷ و۳۹۷/۲۲؛ نسخه‌های منزوی ۲۳۹/۱؛ ریحانة الادب ۹۴/۷]

۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۷۵۴۶/۳

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۹۸۴ق، مقابله شده در اواخر ۹۸۴؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج تریاکی ضربی لایی، ۶۴گ (۸۵-۱۴۸)، ۹ سطر (۴×۱۱/۵)، قطع: بغلی، اندازه: ۶/۵×۱۶/۵سم [ف: ۱۶-۶۲۱]

۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۵۳۸۶

آغازو انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: نیمه اول قرن ۱۱؛ مجدول؛ واقف: ابن خاتون، ۱۰۶۷ق؛ کاغذ: حنایی آهار مهره، جلد: پارچه یی، ۱۲گ، ۲۲ سطر (۱۲×۱۸/۵)، اندازه: ۲۰×۲۵/۵سم [ف: ۸-۴۴۷]

۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۷۹۱/۲

خط: نستعلیق، کا: ابوالحسن بن علاءالدوله شریف رازی، تا: پنج‌شنبه پایان محرم ۱۰۰۹ق؛ تملک: محمد طاهر بن محمد طبیب در ۲۰ ربیع الثانی ۱۱۳۲؛ کاغذ: سفید، جلد: تیماج تریاکی ضربی و مقوایی با ترنج، ۲۴ص (۷۳-۹۶)، ۶۱ سطر (۵×۱۳)، اندازه: ۱۰×۱۸سم [سنا: ف: ۲-۶۱]

۴. تهران؛ مفتاح؛ شماره نسخه: ۴۰۶/۲

خط: نستعلیق، کا: ابوالحسن شریف پسر علاء الدوله، تا: پنج‌شنبه پایان محرم ۱۰۰۹ق؛ تملک: محمد طاهر بن محمد طبیب در ۲۰ ربیع الثانی ۱۱۳۲ [نشریه: ۷-۲۳۸]

۵. تهران؛ دائرة المعارف بزرگ اسلامی؛ شماره نسخه: ۴۶۸

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ پخته، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ کاغذ: شکری آهار مهره، جلد: تیماج مشکی یک‌لا، ۵۵گ، ۱۱ سطر (۶/۵×۱۱)، اندازه: ۱۰/۵×۱۵سم [ف: ۱-۲۵]

۶. مشهد؛ نواب؛ شماره نسخه: ۲۲

آغازو انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ در هامش یادداشت‌هایی از خط فاضل بیرجندی شارح تذکره به عربی، در صفحه بدرقه جدول مقدار زمان طلوع هر برجی و جدول تسویه بیوت در اقلیم چهارم به نقل از مفتاح النجوم؛ جلد: مقوایی عطف میشن سرخ، ۳۱گ، ۱۵ سطر(۶/۵×۱۳)، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف: ۴۰]

۷. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۲۷۰۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: محتملاً قرن ۱۲؛ کاغذ: ترمه، جلد: تیماج، قرمز، مقوایی، ۳۷گ، ۱۲ سطر (۶×۹/۵)، اندازه: ۱۰/۵×۱۵/۵سم [ف: ۶-۲۸۴]

۸. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۱۶۹۹

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۱۰۲ق [رایانه]

۹. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۰۳۷۸

خط: نستعلیق، کا: ابوطالب بن محمد محسن قمی، تا: ربیع الاول ۱۱۴۴ق؛ ضمیمه چند برگ از رساله‌ای دیگر در نجوم که دارای هفتاد باب بوده و به خط مؤلف به سال ۱۰۰۴ هجری در دارالسلطنه قزوین نگاشته شده، متأسفانه فقط چند برگ از این اثر موجود است؛ قطع: رقعی [میراث شهاب: س۸ش۴-۶۳]

۱۰. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۲۱۵۶/۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** برابر هر روزی که ظاهر شود یا مخفی بری ... ظهور و خفاء

خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، تا: محتملاً قرن ۱۳؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مقوایی، رویه کاغذی و عطف و گوشه تیماج قرمز، ۱۵ص، ۱۵ سطر (۷×۱۶)، اندازه: ۱۴×۲۱سم [ف: ۵-۲۰۹]

۱۱. قم؛ طبسی؛ شماره نسخه: ۲۸۷/۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ مصحح؛ جلد: مقوا، عطف تیماج سرخ، ۲۲گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۱سم [ف مخ: ۱-۶۲]

۱۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۱۲۳۹/۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** و ناقصی النور و الحساب باید و متصل به سعدی باید و در تحت الشعاع و عقد نسختین نباید

خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ دارای اشکال نجومی؛ کاغذ: فرنگی، آهار مهره، ۳۷گ (۱-۳۷)، ۱۲ سطر، اندازه: ۷×۱۱سم [ف: ۲۸-۳۴۴]

۱۳. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۹۹۷۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: دوشنبه ۲ شعبان ۱۲۱۹ق، به‌جهت ملا محمد صادق نوده‌ای؛ جلد: مقوایی عطف تیماج مشکی، ۱۴گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۵×۲۰/۵سم [ف: ۲۵-۲۴۳]

۱۴. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۷۶۲۰/۵

خط: نستعلیق، کا: میر رضای حسینی استرابادی بورکیانی، تا: دهه اول جمادی الثانی۱۲۲۰ق، کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج تریاکی لایی، ۴۱گ (۳۱ر-۷۱ر)، ۱۲ سطر (۶/۵×۱۲/۵)، قطع: ربعی، اندازه: ۱۰/۵×۱۸سم [ف: ۱۶-۶۵۷]

۱۵. مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه: ۵۳۷/۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۳ شوال ۱۲۲۴ق؛ جلد: چرم مشکی، ۱۳گ (۱۰۵پ-۱۱۷و)، اندازه: ۱۵/۵×۲۲سم [مؤید: ۲-۳۷]

۱۶. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۵۴۶۰/۲

خط: نستعلیق، کا: محمد باقر بن حسین اصفهانی، تا: ۱۶ شوال ۱۲۲۸ق، جا: اصفهان؛ مجدول؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج عنابی لایی،۲۲ سطر (۸×۱۴)، قطع: ربعی، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: ۱۶-۱۴]

۱۷. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۵۵۴۵

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق تحریری، بی‌کا، تا: ۲۶ جمادی الاولی۱۲۲۹ق؛ محشی از شرح چغمینی؛ واقف: حاج عماد فهرستی؛ کاغذ: فرنگی آهار مهره، جلد: پارچه‌ای، ۱۸گ، ۱۸ سطر (۸/۵×۱۵/۵)، اندازه: ۱۴/۷×۲۳/۲سم [ف: ۸-۳۹]

۱۸. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۰۳۹۵/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: ۴ رجب ۱۲۴۱ق؛ ضمیمه: گفتاری در احکام نجومی؛ کاغذ: شکری فرنگی، جلد: میشن عنابی، ۱۱-۱۴ سطر، اندازه: ۱۰×۱۵سم [ف: ۱۸-۱۰۶]

۱۹. همدان؛ دانشگاه بوعلی؛ شماره نسخه: ۲۴۱/۲

انجام: و خداوند رابع باید که مسعود بود و اگر زهره در طالع چهارم بود بهتر باشد ...

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: سه‌شنبه ۱۰ ربیع الاول ۱۲۴۶ق؛ افتادگی: انجام؛ جلد: تیماج سبز، ۱۸گ (۲۶ر-۴۴پ)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۱۲۹]

۲۰. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه: ۳۷۰۶/۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۴۷ق؛ جلد: تیماج مشکی بدون مقوا، ۲۰گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۱-۲۰۹]

۲۱. اصفهان؛ مدرسه صدر بازار؛ شماره نسخه: ۶۱۹

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۳۱۵ق؛ برخی از برگ‌ها جابجا شده؛ ۵۴گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۱/۵×۱۸سم [ف: ۲-۴۵۱]

۲۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۳۰۱۵/۲-ف

در یک مقدمه و یک مقاله و یک خاتمه؛ بی‌کا، بی‌تا [فیلمها ف: ۲-۲۷]

۲۳. قم؛ طبسی؛ شماره نسخه: ۳۵۴/۱۰

آغاز: برابر؛ **انجام:** بعد از آن بدانند که درکدام سال واقع شده‌اند

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۳گ، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۰/۵سم [ف مخ: ۱-۶۲]

۲۴. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه: ۲۱۸۳/۴

آغاز: برابر

خط: نسخ، کا: شیخ عبد الرحمن، بی‌تا؛ اهدایی: شیخ مهدی طاهری؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج عنابی، ۲۸گ (۶۱-۸۸)، ۱۵ سطر (۸×۱۳)، اندازه: ۱۲×۱۸/۵سم [ف: ۴-۱۱۹۴]

۲۵. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۷۰۲۵

آغاز: برابر؛ **انجام:** و متصل بعدی باید و در تحت الشعاع و عقدتین نباید و زحل

خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ دارای جداول و اشکال نجومی؛ کاغذ: فرنگی شکری، جلد: جلد شومیز مقوایی پسته‌ای، ۳۵گ، ۱۱ سطر (۸×۱۳)، اندازه: ۱۲/۵×۲۰سم [رایانه]

← انتخاب خمسه نظامی ‹ خلاصه خمسه نظامی

● انتخاب درر و غرر / حدیث / عربی

entexāb-e dorar va qorar

یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه: ۳۵۷۵/۳

کلمات قصار حضرت امیر المؤمنین (ع)؛ خط: نسخ، کا: حسینعلی بن حاج محمد اسمعیل، تا: ۱۲۸۴ق؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: مقوایی با تیماج ماشی، ۱۰ص (۸۲-۹۱)، ۱۸ سطر (۱۴/۵×۱۸)، اندازه: ۲۱×۳۵سم [ف: ۵-۱۷۰۶]

● انتخاب راگ درپن / موسیقی-

entexāb-e rāg derpen

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۵۱۶۱/۱/۲-ف

نسخه اصل: موزه بریتانیا Or. 7626؛ بی‌کا، بی‌تا [فیلمها ف: ۳-۱۳۹]

● انتخاب الزاد / فقه

intixāb-uz zād

آقامحمد علی کرمانشاهی، ۱۱۴۴-۱۲۱۶ قمری

āqā-mohammad ʻalī kermānšāhī (1732-1802)

تاریخ تألیف: رجب ۱۱۸۸ق

گزیده‌ای است از رساله بزرگ او درباره حج.

[الذریعة ۳۵۹/۲]

اصفهان؛ دانشگاه اصفهان؛ شماره نسخه: ۲۶۰

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ کاغذ: فرنگی [نشریه: ۱۱-۸۸۳]

● انتخاب السامی فی الاسامی / لغت / عربی به فارسی

intixāb-us sāmī fī-l asāmī

عراقی، امیر حاج بن علی، ق۹ قمری

ʻerāqī, amīr hāj ebn-e ʻalī (- 15c)

وابسته به: السامی فی الاسامی = السعیدی؛ میدانی، احمد بن محمد (-۵۱۸)

تاریخ تألیف: اواسط صفر ۸۳۳ق

«السامی فی الاسامی» لغتنامه عربی به فارسی مشهوری است که در ۴۹۷ هجری نوشته و مصدرست به نام ثقةالملک شمس الکتاب ابوالبرکات علی بن مسعود بن اسمعیل و چند بار چاپ شده است. اصل کتاب به چهار قسم منقسم گردیده و در این انتخاب قسم اول که شرعیات است حذف شده است. انتخاب‌کننده امیرحاج بن شیخ علی بن یحیی العراقی است که برای فرزند خود شیخ علی برگزیده است.

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۳۷۰۷

آغاز: بسمله، الحمدلله لایتم امر دون حمده و لا یبلغ وصف کنه قدره و مجده؛ **انجام:** و من ولیهما جمیعاً صفحةالاعراض فعنان امره بیدیه.

خط: نسخ، کاتب = مؤلف، تا: صفر ۸۳۳ق؛ واقف: رضا نایینی، مرداد ۱۳۱۹؛ کاغذ: حنایی سمرقندی، جلد: چرمی منگنه یی با کنج و ترنج، ۹۴گ، ۱۹ سطر (۱۰/۷×۱۶)، اندازه: ۱۷×۲۵/۶سم [ف: ۱۳-۱۱]

● **انتخاب السامی فی الاسامی** / لغت / عربی و فارسی

intixāb-us sāmī fi-l asāmī

وابسته به: السامی فی الاسامی = السعیدی؛ میدانی، احمد بن محمد (-۵۱۸)

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۴۵۹۰/۱۹

آغاز: الله والاله خدای سزای پرستش الالهة جمع الالهیة خدایی الرحمن بخشاینده الرحیم مهربان؛ **انجام:** المیثاق الحبل العهد الامان.

خط: نسخ، بی‌کا، تا: سه‌شنبه ۱۴ ذیقعده ۷۲۰ق؛ در پایان نسخه آمده که از نسخه ای سقیم رونویس شده است؛ جلد: تیماج کرم قهوه‌ای، ۱۴ص (۱۰۴-۱۱۷)، ۴۱ سطر، اندازه: ۱۹×۳۲سم [ف: ۴۱-۷۳]

● **انتخاب ستین** / عرفان و تصوف / فارسی

entexāb-e settīn

چند داستان و حکایت عرفانی از کتب عرفا به نظم و نثر درباره داستان یوسف.

آغاز: روایت کرده اند که ابراهیم شهبانان با استاد خویش عبدالله مغربی بصحرا بیرون شدند به کنار مرغزاری بنشستند و ساعتی نظاره آثار و صنع الهی کردند؛ **انجام:** پس در سلب رضای خویش بر عالمیان جلوه کنم تا عالمیان بدانند که هر کجا محزونی و ممتحنی و بیسرانجامی و بیسر و سامانی است او مقبول درگاه جلال منست تمام شد انتخاب ستین

همانند:

۱. فردوس؛ مدرسه حبیبیه؛ شماره نسخه: ۲۰/۴۶ درحاشیه

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: معین شیرازی، تا: ۹۰۹ق، جا: تبریز؛ جلد: تیماج مشکی مجدول گرهی، ۵گ (۵۰۴پ-۵۰۸ر)، اندازه: ۱۸×۲۵سم [ف]

۲. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۴۲۷۵/۴۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** اما خشنود کردن مهمان از این موی باریکتر است. والله اعلم.

خط: نستعلیق، کا: محمد سعید بن محمد تقی خاتون آبادی، تا: ۱۰۸۱ق؛ با یک سرلوح و دو پیشانی، جدول و کمند به زر؛ کاغذ: نوعی ترمه، جلد: رویه روغنی گل و بوته زمینه قهوه‌ای، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۶/۸×۲۴/۷سم [ف: ۷-۳۳۰]

۳. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه: ۲۱۸۸/۴۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ خوش، کا: معزالدین محمد بن سلطان محمد قاری نیریزی، تا: ۱۰۸۵ق؛ دارای سرلوح مزدوج مذهب مرصع ؛ واقف: محمد حسام واعظی، ۱۳۹۷؛ کاغذ: نخودی آهار مهره، جلد: بیرون تیماج ساده و درون تیماج با حاشیه عنابی مزین به شاخه‌های گل زرین، ۲۴ سطر، اندازه: ۱۷×۲۷سم [ف: ۵-۵۶۷]

۴. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۲۳۹۸/۲۵

آغاز و انجام: برابر

بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج مشکی ضربی درون سرخ زرکوب، ۹ص (۱۲۵-۱۳۳)، ۲۰ سطر (۱۲×۲۰)، اندازه: ۱۶/۵×۲۵سم [ف: ۹-۱۰۰۶]

۵. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۷۶۶۲/۱۵

شصت حکایت؛ بی کا، بی تا؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۳گ (۳۳ر-۴۵پ حاشیه) اندازه: ۱۵/۵×۲۲سم [ف: ۲۶-۱۶۲]

● **انتخاب سخحاب طب** / طب / فارسی

entexāb-e saxhāb-e teb

مانند جنگ است در ذکر برخی از معجون‌های طبی و علاج بیماری‌ها در عناوین فصل و فایده.

قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه: ۴۰۹۱/۳

آغاز: معجون لولوی این نسخه از آن جالینوس است و این نسخه را هفت منفعت است فصب را سخت کند واوعیه را بگشاید؛ **انجام:** و حقیر را مظنون آن است که موجب فساد آن گردد و هر روز جوشانیدن را که سه روز خیسانیده باشند بهتر می‌داند و موافق کلیه قاعده حکمای سلف است.

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: وسط؛ فائده در چند معجون و نیز طب ترکی؛ جلد: گالینگور سبز، عطف تیماج زرشکی، ۳۸گ (۱۹پ-۵۶ر)، ۱۱ سطر، اندازه: ۱۶×۲۱سم [ف: ۱-۲۱۰]

● **انتخاب سلیمانی** / اخلاق / فارسی

entexāb-e soleymānī

قطب الدین شیرازی، محمود بن مسعود، ۶۳۴-۷۱۰ قمری

qotb-od-dīn šīrāzī, mahmūd ebn-e mas‘ūd (1237-1311)

وابسته به: احیاء علوم الدین = احیاء العلوم؛ غزالی، محمد بن محمد (۴۵۰-۵۰۵)

[فهرستواره منزوی ۱۱۲/۷]

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۷۸۸۵

ربع منجیات است دارای ۱۰ کتاب؛ خط: نستعلیق هندی، بی‌کا، تا: قرن ۱۰ و ۱۱؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: مقوا عطف تیماج سرخ، ۲۸۸گ، ۲۷ سطر (۱۳×۲۳)، قطع: رحلی، اندازه: ۱۸×۲۹سم [ف: ۱۶-۷۲۴]

● **انتخاب صحیفة الغرائب** / طبیعیات

intixāb-u ṣaḥīfat-il ġarā’ib

اصفهان؛ دانشگاه اصفهان؛ شماره نسخه: ۳۹۵/۲
در جواهر در صنعت است؛ خط: نستعلیق، کا: محمد علی بن محمد حسین معروف به میرزا بابا، تا: ۱۶ محرم ۱۲۲۸ق؛ کاغذ: فرنگی [نشریه: ۱۱–۹۴۵]

● **انتخاب طب النبی صلی الله علیه** / حدیث / عربی
intixāb-u ṭibb-in nabī ṣalla-a lāh-u ʻalayh
نائینی، محمد رضا بن رشید، ق۱۲ قمری
nāʼīnī, mohammad rezā ebn-e rašīd (- 18c)

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۰۳۲/۱۴–طباطبائی
آغاز: بسمله هذه رساله فی منتخب الاحادیث المذکورة فی طب النبی ... قال رسول الله صلی الله علیه و آله ما خلق الله داء الا و خلق له دواء الا السام؛ **انجام:** و من شرح اسد اذا حسد تمت علی ید الفقیر ... محمد رضا النایینی و فقه الله تعالی ... و سترعیوبه.
کاتب = مؤلف، تا: قرن ۱۲؛ ذیل منتخب طب النبی چند فقره از طب الرضا و پس از آن یادداشت‌هایی است کوتاه و به عربی در استدلال به آیه غار، چند حدیث، نقلی از ابن سینا، قطعه ای درباره علم خداوند، اشتقاق کلمه و حدیثی از مسند احمد (گ ۱۶ب–۱۸ ب)؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج یک لا مشکی رنگ، ۲گ (۱۵پ–۱۶پ)، قطع: وزیری کوچک، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: ۲۳–۳۲۶]

● **انتخاب طبری** / تاریخ / فارسی
entexāb-e tabarī

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۸۲۲/۲۴
آغاز: روایت کرده‌اند که بطلمیوس شاگرد جالینوس بود
تاریخچه چند تن از حکماء یونان و اطباء قدیم به‌نقل از کتاب «انتخاب الطبری»؛ بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۹۱ص، ۲۰ سطر، قطع: رقعی، اندازه: ۱۰×۱۵سم [ف: ۹–۴۲۸]

← انتخاب طلیعة العلوم ≻ طلیعة العلوم (مختصر)

● **انتخاب عقاید و عملیات دین عیسویان** / ادیان و مذاهب / فارسی
entexāb-e ʻaqāyed va ʻamalīyāt-e dīn-e ʻīsavīyān
روبرتو بلارمینو
roberto belārmīno
با عنوان‌های «باب» و به روش سئوال و جواب از کاردینال «روبرتو بلارمینو»، ترجمه به فارسی.

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۴۱۷۹–ف
نسخه اصل: ملی ونیز (فهرست تاریخ اسناد ایران ونیز ش ۱۸۶)؛ بی‌کا، بی تا، در پایان یک صفحه است به ترکی و گویا می‌رساند که آن چاپ شده است [فیلمها ف: ۳–۲۷]

● **انتخاب فرسنامه** / حیوان شناسی / فارسی
entexāb-e faras-nāme
در ۳۳ «فصل».

تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۴۹۲/۱۶
آغاز: بدان اسعدک الله فی الدارین که رنج و زحمت که در اسب پدید می‌آید بسیار است؛ **انجام:** الی یوم یبعثون
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ کاغذ: ترمه سمرقندی، جلد: رویه میشن ضربی قرمز–پشت معرق قدیمی، ۱۵ص (۳۷۸–۳۹۳)، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۲/۲×۲۰/۷سم [ف: ۵–۴۱]

● **الانتخاب فی اختصار کشف النقاب** / رجال / عربی
al-intixāb fī ixtiṣār-i kašf-in niqāb
ابن بردس، اسماعیل بن محمد، ۷۲۰–۷۸۶ قمری
ebn-e bardes, esmāʻīl ebn-e mohammad (1321-1385)

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۴۴۷/۲عکسی
آغاز: الحمد لله رب العالمین و صلی الله علی محمد خاتم النبیین و آله و صحبه أجمعین أما بعد فهذه ارجوزة فیمن روی له الشیخان من الأصحاب مختصرة من کشف النقاب للحافظ صلاح الدین العلائی مرتبة علی أربعة أبواب، الباب الأول فیمن روی له أکثر من ألف حدیث
نسخه اصل: کتابخانه چستربیتی،دبلین ایرلند جنوبی،ش۳۴۵۸؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی تا، ۶ص (۱۵–۲۰)، ۱۹ سطر [عکسی ف: ۴–۲۸۵]

← انتخاب قانونچه ≻ وافیه در طب

● **الانتخاب القریب من التقریب** / رجال / عربی
al-intixāb-ul qarīb min-at taqrīb
صدر، حسن بن هادی، ۱۲۷۲–۱۳۵۴ قمری
sadr, hasan ebn-e hādī (1856-1935)
اسامی رجالی را که ابن حجر در «تقریب التهذیب» خود اشاره به تشیع یا رافضی بودن آنها نموده، گردآورده و به روایانی که از وی روایت و به نام جامعی که آن روایت را نقل کرده اشاره نموده و در مقدمه کتاب مفصلاً به بیان رموز خود پرداخته است. [الذریعه ۲/۳۵۹]

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۲۵۰۲
آغاز: الحمدلله رب العالمین ... اما بعد فهذه رسالة استخرجت فیها

ما روی عنه علماء اهل السنة من الشیعه و صرحوا بتشیعه أو رافضیته
نسخه اصل: کتابخانه‌ای در نجف؛ خط: نسخ، کا: سید حسن بن عبدالهادی بن موسی بن حسن بن علی بن شکر بن مسعود بن ابراهیم بن حسن بن شرف الدین موسوی خرسان، تا: عصر روز یک‌شنبه ۸ ذیقعده ۱۳۵۱ق، جا: نجف اشرف؛ با یک واسطه از روی نسخه مؤلف نوشته شده؛ ۱۳ص [عکسی ف: ۷-۱۰۰]

● **انتخاب قلائد البحور فی شرح صدر دیوان الشذور** / کیمیا / عربی

intixāb-u qalā'id-il buḥūr fī š-i ṣadr-i d.-iš šuḏūr

جلدکی، علی بن ایدمر، -۷۶۲ قمری

jeldakī, 'alī ebn-e aydamor (- 1361)

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۴۶۳/۱۱عکسی

آغاز: بسمله. حمدله. والصلوة ... اعلم ان المریخ اشارة الی الذکر والزهرة الی الانثی و البدر المنیر هی الرطوبة
نسخه اصل: کتابخانه چستربیتی، شماره ۳۲۳۱؛ خط: نسخ، کا: احمد بن علی، تا: سلخ جمادی الاول ۹۰۷ق، جا: شیراز؛ محشی؛ ۱۲ص (۱۵۳-۱۶۴)، ۱۵ سطر [عکسی ف: ۴-۳۲۲]

● **انتخاب کامل التعبیر** / خوابگزاری / فارسی

entexāb-e kāmel-ot ta'bīr

تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۴۹۲/۷

به‌ترتیب حروف تهجی؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ کاغذ: ترمه سمرقندی، جلد: رویه میشن ضربی قرمز، پشت معرق، ۵۴ص (۲۳۶-۲۸۹)، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۲/۲×۲۰/۷سم [ف: ۵-۴۰]

● **انتخاب کتاب سماع الموحدین** / موسیقی

entexāb-e k.-e samā'-ol movahhedīn

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۱/۵۱۶۱/۱-ف

نسخه اصل: ٧٦٢٦or؛ بی‌کا، بی تا [فیلمها ف: ۳-۱۳۹]

● **انتخاب کلام فانی** / ادبیات / اردو

entexāb-e kalām-e fānī

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۸۴۷۹

آغاز: تو تا طلسم هستی فانی کی راز کا-احسانمند هون الم جان گدازکا؛ **انجام:** ستم کالطف بهی هی امتیاز لطف کردم تک-کرم بهی کیون نه هو بیدادگر بیدار هی کیون هو
خط: نستعلیق، کا: تاج الدین عشرت لکنوی، تا: ۱۳۵۲ق [رایانه]

● **انتخاب الکلمات** / اخلاق / فارسی

entexāb-ol kalamāt

هرندی، محمد مهدی، قمری

harandī, mohammad mahdī

کتابی است در دو «فصل»: اول در ذکر آیاتی که دلالت بر مواعظ و نصایح می‌کند و در فصل دیگر ذکر مصائب ائمه و اهل بیت (ع) وارد شده است که همه مطالب دو فصل در پانزده «محفل» به انجام رسیده است.
آغاز: پس از نوشتن این کتاب شرح ارشاد قصد ما عاصی ابوالحسن چنین شد که عنوان بعضی از آیات به مطابق آیات اخباری که ...
انجام: صورت از نامحرمان پوشانید به این ×× اکتفا نکردند فریاد زد جلاد بیا
[فهرستواره منزوی ۳۲۸/۶]

قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه: ۱۲۱۴/۲

آغاز و انجام: برابر
خط: شکسته، نستعلیق، کا: ابوالحسن بن قاسمعلی اشکوری، تا: ۲۲ رجب۱۳۲۸ق؛ جلد: تیماج مشکی عطف قهوه‌ای بدون مقوا، ۵۰گ، اندازه: ۱۶/۵×۲۰سم [ف: ۱-۲۱۰]

← انتخاب مثنوی ﴿ نصاب مولوی

● **انتخاب المصابیح** / حدیث / عربی

intixāb-ul maṣābīh

حسینی، یوسف بن علی، ق۷ قمری

hoseynī, yūsof ebn-e 'alī (- 13c)

وابسته به: مصابیح السنة = المصابیح فی سنن المصطفی الملیح؛ بغوی، حسین بن مسعود (۴۳۶-۵۱۰)
اهداء به: سلطان ابوالفتح کیقباد بن سلطان فرامرز سلجوقی
گزیده‌ای از کتاب مصابیح السنه بغوی است. وی به هنگامی که جلای وطن کرده و در ترکیه (روم) سکنی گزیده بود، این گزیده را تألیف کرد. مؤلف از احمد بن محمد بن زاهد غزنوی و او از محمد بن محمود سدیدی زوزنی حنفی (حدود ۶۹۹هـ) دانش فراگرفته است. در اواخر این گزیده (در باب مناقب آن بیت الرسول (ص)) حدیث حوض و ثقلین را آورده است.

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۴۵۹۰/۱

آغاز: البرایا من البری و کرمهم بالنطق و الحجی و أرشدهم من تبه الضلالة و الغی؛ **انجام:** مثل أمتی مثل المطر لا یدری أأوله خیر أم آخره.
خط: تعلیق، بی‌کا، تا: پنج‌شنبه ۲۹ شوال ۷۲۲ق؛ از روی نسخه اصل؛ جلد: تیماج کرم قهوه‌ای؛ ۲۹ص (۲-۳۰)، ۴۱ سطر، اندازه:

۱۹×۳۲سم [ف: ۴۱-۶۸]

● **انتخاب المصادر** / لغت / عربی و فارسی

intixāb-ul maṣādir

وابسته به: المصادر؛ زوزنی، حسین بن احمد (-۴۸۶)

برگزیده از مصادر زوزنی است، و از دیباچه بر می‌آید واژه‌هایی که در محاورات و مراسلات بیشتر مورد نیاز است از المصادر برگزیده شده است.

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۴۵۹۰/۲۰

آغاز: الحمدلله الاول الآخر الباطن الظاهر الحکیم القادر الحلیم الفاطر ... فهذا منتخب من المصادر للزوزنی رحمه الله مما هو محتاج الیه فی المحاورات و المخاطبات و مفتقر الیه فی المراسلات و المکاتبات؛ **انجام:** باران درم آمدن الولایة والی و ولی شدن.

خط: نسخ، بی‌کا، تا: شب سه‌شنبه ۱۱ محرم ۷۲۱ق؛ جلد: تیماج کرم قهوه‌ای، ۱۱ص (۱۱۷-۱۲۷)، ۴۱ سطر، اندازه: ۱۹×۳۲سم [ف: ۴۱-۷۳]

● **انتخاب معارف = گزیده مثنوی مولای رومی** / شعر / فارسی

entexāb-e ma‘āref = gz.-ye masnavī-ye mowlā-ye rūmī

وابسته به: مثنوی معنوی = مثنوی مولوی؛ مولوی، جلال الدین محمد بن محمد (۶۰۴-۶۷۲)

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۷۵۳/۴-ف

نسخه اصل: پاریس S. E. 124 (بلوشه ۱۵۰). انتخاب معارف = گزیده مثنوی مولای رومی؛ خط: نسخ، کا: شیخ قاسم بن حاجی بک بن یوسف قصاب، تا: ۲۷ شعبان ۸۸۳ق [فیلمها ف: ۱-۵۳۴]

● **انتخاب مفاتیح** / هیئت / فارسی

entexāb-e mafātīh

شیراز؛ شاهچراغ؛ شماره نسخه: ۲۰۳/۲

در امتزاجات مثلثات و احکام آن؛ خط: نستعلیق، کا: امیر علی محمد ولد امیر محمد بیک بخاری، تا: یک‌شنبه ۱۲ ذیحجه ۱۱۹۴ق؛ ۱گ (۲پ-۳ر)، اندازه: ۱۵/۵×۱۹سم [ف: ۳-۹۷]

● **انتخاب مناقب** / تراجم / فارسی

entexāb-e manāqeb

وابسته به: صفوة الصفاء فی مناقب الاولیاء و معارج الاصفیاء = المواهب السنية فی المناقب الصفوية؛ ابن بزاز، توکل بن اسماعیل (۸-۸)

گزیده‌ای است از صفوة الصفای ابن بزار و جز «صفوة الآثار فی اخبار الاخبار» که در فهرست ادبیات (۳۴۹) یاد شده است. از جمله عناوین آن: فصل اول در آنچه از خبر نبوی بر ظهور شیخ صفی الدین دلالت دارد (ص ۷ چاپی صفوة الصفا)؛ فصل در ذکر شجره و خرقه و استاد شیخ صفی الدین؛ باب چهارم در کلمات و تحقیقات شیخ صفی الدین در شش فصل.

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۳۴۴۲

آغاز: کتاب انتخاب مناقب شیخ صفی الدین قدس الله سره. بسمله. و به نستعین. حمد و ثنای مبدع بی مثال و آلت و مخترع بی غرض و درود فراوان بر سید انبیا و واسطه قلاده اولیا محمد مصطفی ... اما بعد این رساله ایست مسمی بانتخاب مناقب حضرت شیخ صفی الدین قدس الله سره العزیز مشتمل بر فصول، فصل در آنچه از خبر نبوی ... بر ظهور شیخ صفی الدین ... دلالت دارد؛ **انجام:** و از قید خلاص یابد. شعر: هر که تکیه کرد بر دنیای دون ×× چون ستانندش ازو افتد نگون / وانکه از دنیا بزندان آید او ×× چون گشایندش بجولان آید او

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۸ ربیع الاول ۹۹۰ق؛ دارنده نسخه محمود بن شیخ عبدالله بن شیخ حبیب الله؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج مشکی ضربی ترنجی، ۱۳۶گ، ۱۵ سطر (۸×۱۴)، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: ۱۱-۲۴۵۲]

● **انتخاب منتخب** / تاریخ جهان / فارسی

entexāb-e montaxab

تتوی، عبدالشکور بن عبدالواسع، ق۱۱ قمری

tatavī, ‘abd-oš-šakūr ebn-e ‘abd-ol-vāse‘ (- 17c)

اهداء به: اورنگ زیب (۱۰۶۸-۱۱۱۸)

تاریخ تألیف: ۱۰۸۴ق

در دیباچه می‌گوید: در مجلس بزرگی کتاب منتخب التواریخ که جامع ربع مسکون از پیامبران و شاهان بود مورد گفتگو قرار گرفت. تصمیم به گزیدن آن گرفتم و ولی از نگارنده متن نام نبرده است. در یک مقدمه و پنج «قسم»: مقدمه در کمیت اعداد پیامبران و مراتب ایشان؛ قسم ۱. بیان احوال انبیای مرسل و اولو العزم؛ ۲. پادشاهان ربع مسکون پیش از پیامبر (ص) در دو باب؛ ۳. شمه‌ای از سیرت حضرت خیر البشر و خلفای ایشان در دو باب؛ ۴. پادشاهان اسلام در دو باب، یکم چهار فصل: ۱) ماوراء النهر، ۲) ایران و عراق و فارس، ۳) خوارزمشاهیان و اتابکان، ۴) اسماعیلیان، باب دوم، صفویان؛ ۵. پادشاهان اسلام در هند، شش طایفه. (احمد منزوی)

آغاز: منتخب کلام ابلغ النظام و خلاصه مقاصد و مرام سلاطین ذوی الاحترام و دیگر کافه انام حمد مخترع کایناتی است

[فهرستواره منزوی ۵۶۵/۱]

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۲۱۸

آغاز: برابر

خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ ۲۸۹گ، ۱۴ سطر، قطع: وزیری، اندازه: ۱۰×۱۹سم [ف: ۲-۱۲۳]

۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۹۰۲۳/۵

آغاز: برابر؛ **انجام:** و سکه نیز بنام نورجهان بیگم زدند و نقش سکه این بود

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج قرمز، ۱۷۳گ (۹۷پ-۲۷۰ر)، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف: ۲۳-۱۷۷]

● **انتخاب من لقط المنافع** / طب / عربی

intixāb-un min laqaṭ-il manāfi‘

ابن جوزی، عبدالرحمن بن علی، ۵۰۸؟-۵۹۷ قمری

ebn-e jawzī, ‘abd-or-rahmān ebn-e ‘alī (1115-1201)

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۳۶۰/۷۳

خط: نستعلیق، کا: طبیب حموی، تا: ج ۱۱۰۰۸ق، جا: ماهان کرمان؛ کاغذ: سفید [سنا: ف: ۱-۱۹۳]

● **انتخاب نائی کتاب هید** / موسیقی

entexāb-e nā’ī-ye k.-e hīd

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۵۱۶۱/۱/۳-ف

نسخه اصل:موزه بریتانیا Or. 7626؛ بی‌کا، بی تا [فیلمها ف: ۳-۱۳۹]

● **انتخابیه** / فقه / فارسی

entexābīye

محمود بن نظر علی

mahmūd ebn-e nazar ‘alī

منتخبی است از رساله میرزا ابوالقاسم [قمی] در مسائل واجبه نماز که به درخواست عزیزی مکرم و جمعی دیگر نگاشته به‌نحوی که قریب به فهم عامی نزدیک به حفظ باشد شامل پنج «باب» و «خاتمه»: باب ۱. مقدمات نماز؛ ۲. اقسام نماز و مقارنات؛ ۳. واجبات متعلقه به نماز ...؛ خاتمه در بیان باقی صلوات واجبه در زمان غیبت.

قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۷۶۰۵/۳-۳۸/۲۲۵

آغاز: بسمله الحمدلله رب العالمین والصلوة علی محمد اما بعد چون باید دانست که بعد از اعتقاد ... از این حقیر فقیر محمود بن نظر علی خواهش نمودند ... مسمی کردم به انتخابیه ودرآن پنج باب است؛ **انجام:** و داخل است در نذر شبه او که عهد و یمین باشد و الحمدلله اولاً وآخراً و ظاهراً و باطناً

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ جلد: مقوا با عطف گالینگور قهوه‌ای، ۳۱گ، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۰×۱۵سم [ف: ۱-۵۰۲]

● **انتخابیه** / ادبیات / فارسی

entexābīye

تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۳۶۹

آغاز: اما بعد ثنای واجب بی همتا ... بعض لغاتی که در محاورات و مکالمات و مکاتبات درکار بود انتخاب نموده باشد با بعضی از الفاظ اصطلاحات اهل اصول و کلام بامر اشرف میرزا امان المتخلص به امانی (تذکره میخانه ص ۷۶۵) خان مخاطب به خطاب خان زمان بن مهابت خان و این رساله مشتمل بر چند باب است و یک خاتمه؛ **انجام:** این مختصر گنجایش بیان مسائل و اختلافات آن نداشت لهذا متوجه بیان نشد. تمت الرسالة الانتخابية. موضوع کتاب از چند کلمه ای که از آغاز آن نقل شده روشن می‌شود؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: کاغذ ترمه، جلد: عطف و گوشه میشن رویه ابری فرنگی، ۱۷۱گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۶×۲۴/۷سم [ف: ۲-۳۸]

● **انتزاع مفهوم الواحد** / فلسفه / عربی

intizā‘-u mafhūm-il wāḥid

جلوه، ابوالحسن بن محمد، ۱۲۳۸-۱۳۱۴ قمری

jelve, ab-ol-hasan ebn-e mohammad (1823-1897)

رساله‌ای فلسفی در چگونگی انتزاع مفهوم واحد را از حقایق متباینه.

آغاز: اعلم أنه لما ثبت أن وجود الوجود يجب أن يكون ذاتياً لما فرض واجب الوجود لايمكن أن يقال أن وجود الوجود يكون لازماً متأخراً

انجام: و يكون هذا المفهوم مشتركاً معنوياً بينها، مع تباينها بحسب الحقيقة و الذات، عندهم

چاپ: به کوشش میرزا ابوالحسن طباطبایی، در مجموعه آثار حکیم جلوه، ج۱ (تهران، انتشارت حکمت: ۱۳۸۵)

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۸۰۸۱/۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: علی اکبر بن عبدالحسین بن محمد صادق، تا: ۱۳۱۳-۱۳۱۴؛ جلد: مقوایی عطف پارچه مشکی، ۳گ (۵۰پ-۵۲پ)، اندازه: ۱۶×۲۱سم [ف: ۲۱-۸۱]

● **انتساب طریقه عالیه نقشبندیه** / عرفان و تصوف / فارسی

entesāb-e tarīqe-ye ‘ālīye-ye naqšbandīye

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۱۱۴۴/۱-ف

نسخه اصل: بادلیان ۴۸e (ش ۲۶۹)؛ خط: نسخ، کا: محمد صادق

بن مصطفی بن محمد، تا: آغاز شعبا ن۱۲۲۴ق؛ ۱۹ سطر [فیلمها ف: ۱-۵۶۹]

● **انتساب طریقه عالیه نقشبندیه** / عرفان و تصوف / فارسی
entesāb-e tarīqe-ye ʻālīye-ye naqšbandīye
چاپ: به کوشش مارین موله، فرهنگ ایران زمین، ۶

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۴۶۶۵/۲-عکس
نسخه اصل: نسخه بادلیان اکسفورد ۴۸e. به‌نام طریقه اولیای نقش‌بند در فهرست (۳/۵۱ س ۲۶۹۰)؛ بی‌کا، تا: ۱۲۲۴؛ ۲ص (۳۰۴-۳۰۵) [فیلمها ف: ۳-۲۳۱]

● **انتشارات تاریخی** / تاریخ / فارسی
entešārāt-e tārīxī

تهران؛ مینوی؛ شماره نسخه: ۳۹۱بخش۳
بی‌کا، بی‌تا؛ با یادداشت‌های به خط مجتبی مینوی [ف: ۱۵۷]

● **الانتصار** / ریاضیات / عربی
al-intiṣār
ادیب حکیم، امیة بن عبدالعزیز، ۴۶-۵۲۹ق
adīb-e hakīm, omayyat-e bn-e ʻabd-ol-ʻazīz
کتابی است مشتمل بر دو «فن»: فن اول در حساب و فن دوم در هندسه مسطحه و مجسمات او از ابوالصلت امیة بن عبدالعزیز بن ابی الصلت الاندلسی مشهور به الادیب الحکیم متولد در دانیه از بلاد اندلس به سال ۴۶۰ و متوفی در مهدیه به سال ۵۲۹ هجری [وفیات الاعیان، ج ۱، شماره ۱۰۱، ط محمد محیی الدین عبدالحمید، تاریخ وفات را عماد کاتب اصفهانی در خریده ۵۴۶ و حاجی خلیفه در کشف الظنون ۵۳۹ ذکر کرده‌اند و این هر دو تاریخ سهو است] از بزرگان ادبا و شعرا و حکمای مغرب و مؤلف کتب الحدیقه (که آن را به اسلوب یتیمة الدهر نگاشته بوده) و الادویة المفرده و همین کتاب الانتصار که ردی است بر رد ابوالحسن علی بن رضوان بن علی بن جعفر مصری (متوفی در حدود ۴۶۰) [قفطی، تاریخ الحکما، ص ۴۴۴، ط ژولیوس لیپرت، ولی نلینو در تاریخ نجوم اسلامی ۴۵۳ نوشته است. شمس الدین محمد سخاوی در الضوء اللامع از شخصی به نام شهاب الدین احمد بن رضوان بن علی بن رضوان القاهری الشافعی نام می‌برد که بعید است با این ابوالحسن علی بن رضوان نسبتی داشته باشد، مگر اینکه فرض کنیم نام دو سه تن را برای اختصار از نسب او حذف کرده است. رک: الضوء اللامع لاهل القران التاسع، ۳۰۲.۱، ط مصر ۱۳۵۳] بر ابوزید بن حنین بن اسحق العبادی (۱۹۴-۲۶۰ یا ۲۶۴) [«الاقتصار» این کلمه با قاف به کلی محرف و مخالف ضبط جمیع مظان متداوله است. مزیداً للتوضیح گوییم که علی بن رضوان را کتابی بوده است در رد حنین بن اسحق و بطلان آراء او و در باب برخی از مسائل و موضوعات ریاضی و چون به عقیده ابوالصلت امیه حق در آنها به جانب حنین بوده به یاری او برخاسته و با تألیف این کتاب او را در مقابل ابن رضوان نصرت و یاری داده است (و به همین جهت هم آن را الانتصار نامیده). حال که وجه تسمیه و صورت صحیح نام کتاب معلوم شد بد نیست بدانیم که عین اشتباه کاتب نسخه ما در دو موضع از جمیع چاپ‌های مختلف مقدمه ابن خلدون نیز راه یافته است یکجا در مبحث «علم هندسه» و جای دیگر اندکی پس از آن در مبحث مربوط به «علم هیئت» و در ترجمه فارسی مقدمه هم در هر دو موضع مذکور سهور کاتب و باحتمال قوی تر سهو مؤلف را ملتفت نشده‌اند.] و در آن کمال استادی را در بیان مطالب و ایراد براهین و ادله ریاضی به کار برده است.

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۲۰۵۴
آغاز: والاثنان وکالستة الذی یعذه الواحد والاثنان الثلثة وکالتسعة الذی یعمده الواحد والثلثة؛ **انجام:** و بمثل ذلک یکون نسبة قاعدة ا ه ح الی قاعدة م ف ر کنسبة المنشورین اللذین
از مجموع مقالات و فصول موجود در اصل، فقط مقالات و فصول زیر را در بر دارد: الف: در فن اول. نیمه دوم از مقاله اول در پنج فصل، و تمامی مقاله دوم در علم عدد در نه فصل. ب- در فن دوم: مقاله اول: در مبادی علم هندسه در پنج فصل، مقاله دوم: در خواص خطوط مستقیم در یک فصل، مقاله سوم: در خواص دایره در یک فصل، مقاله چهارم: در عمل اشکال مسطحه از دوائر و ذوات الاضلاع در دو فصل، مقاله پنجم: در تناسب در یک فصل، مقاله ششم: در مناسبات بین سطوح با یکدیگر و بین اضلاع با یکدیگر در یک فصل که اواخر فصل را ندارد، مقاله هشتم: که از اوائل ناقص و فقط شامل پنج فصل است و معلوم نیست که در اصل چند فصل داشته است، مقاله هشتم: که آن نیز از ابتدا ناقص و شامل هفت ورق است و پس از آن چهار ورق در مجسمات است که ظاهرا باید جزو مقاله نهم باشد؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۵۴۶ق، جا: اسوان؛ دارای دوائر و اشکال هندسی؛ کاغذ: حنائی بغدادی، ۱۳۹گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۳/۵×۲۰/۵سم [ف: ۱۰-۱۲]

● **انتصار الحق = مختصر اساس الاصول** / اصول فقه / فارسی
entesār-ol haqq = moxtasar-e asās-ol osūl
زین العابدین
zayn-ol-ʻābedīn

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۴۷۷۹
آغاز: بسمله حمد له اما بعد چون مکلف را بعد از تحصیل؛ **انجام:**

و این امر از عادات پسندیده اوشان است (کذا)
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی تا [رایانه]

← انتصار الشیعة ⟵ الانتصار فی مفردات الامامیة

● **الانتصار علی علماء الامصار** / فقه / عربی
al-intiṣār ʻalā ʻulamā'-il amṣār
مؤید، یحیی بن حمزه، ۶۶۹-۷۴۹ ؟ قمری
mo'ayyed, yahyā ebn-e hamze (1271-1349)
تاریخ تألیف: رجب ۷۴۲ق؛ محل تألیف: حصن هران
کتاب مفصلی است در هیجده جزء (سفر) در فقه زیدیه. مؤلف، بعد از عنوان نمودن هر فرع فقهی، آراء و نظرات ائمه اهل البیت (ع) و فقهاء زیدیه و ائمه چهارگانه اهل سنت و اوزاعی و غیر آن را، در آن مسئله ذکر نموده و پس از آن نظر خود را تحت عنوان «المختار» بیان نموده است و بعد با ذکر کلمه «الانتصار» از آراء دیگر جواب می‌گوید.

[هدیة العارفین ۵۲۶/۲؛ معجم المؤلفین۱۹۵/۱۳]

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۵۲۸عکسی
آغاز: کتاب الزکاة و هی احد ارکان الاسلام لقوله (ص): بنی الاسلام علی خمس؛ **انجام:** و بتمامه یتم الکلام فی کتاب الزکوة، و الحمدلله الذی امدنا بتوفیقه و هدانا الی منهاج الحق و طریقه.
نسخه اصل: موزه بریتانیا، ش Or. 3982 (ریو، فهرست خطی عربی /۲۲۴). جزء ششم کتاب، و مشتمل است بر تمام کتاب زکاة؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: احتمالاً اواسط قرن ۸؛ مصحح،با نشان بلاغ؛ ۱۸۸گ، ۲۲ سطر [عکسی ف: ۲-۲۷]

۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۵۳۰عکسی
آغاز: المطلب الثالث فی بیان اقامة الحد علی السارق؛ **انجام:** کما مر تقریره فی کتاب الصلاة، و بالله التوفیق.
نسخه اصل:موزه بریتانیا، ش Or. 3984 (ریو، فهرست خطی عربی /۲۲۵).جزء هفدهم کتاب،و مشتمل است بر قسمت أخیر از کتاب حدود تا اواخر کتاب قسامه؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: آخر رمضان ۷۴۸ق؛ مصحح؛ ۱۶۲گ، مختلف السطر [عکسی ف: ۲-۲۹]

۳. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۵۲۵عکسی
آغاز: الفصل الرابع فی بیان الأحداث الناقضة للطهارة؛ **انجام:** و قد نجز غرضنا من باب الأذان و بتمامه یتم الکلام فی الجزء الثانی من کتاب الانتصار ...
نسخه اصل: از نسخه موزه بریتانیا ش Or. 3979 (ریو، فهرست خطی عربی /۲۲۳). جزء دوم کتاب، مشتمل بر بقیه کتاب طهارت، تا آخر مبحث اذان از کتاب صلاة. مؤلف، در ماه رجب ۷۴۲ق در «حصن هران» از تألیف این قسمت، فراغت یافته است؛ خط: نسخ بی نقطه، بی‌کا، تا: احتمالاً قرن ۹؛ مصحح؛ تملک به‌تاریخ ۱۱۶۹ و ۱۲۴۶ق؛ ۱۷۴گ، ۳۱ سطر [عکسی ف: ۲-۲۴]

۴. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۵۲۹عکسی
آغاز: کتاب الوکالة، و اعلم انا قبل الخوض فی اسراره؛ **انجام:** پایان جزء هفدهم: کما مر تقریره فی کتاب الصلاة و بالله التوفیق.
نسخه اصل: موزه بریتانیا، ش Or. 3983 (ریو، فهرست خطی عربی /۲۲۵). جزء شانزدهم و هفدهم کتاب، مشتمل است بر کتاب کفالة، تا اواخر کتاب القسامة، یعنی پایان جزء هفدهم، الا اینکه از آغاز جزء هفدهم به مقدار پنج برگ افتاده است؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: احتمالاً قرن ۹؛ افتادگی: انجام؛ مصحح، مقابله شده با نسخه اصل؛ ۳۷۴گ، مختلف السطر [عکسی ف: ۲-۲۸]

۵. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۵۲۶عکسی
آغاز: الباب الثالث فی استقبال القبلة، قال الامامان القاسم و الهادی.؛ **انجام:** و قد تم غرضنا من بیان هیئة الجمعه و ما یستحب فیها و ما یکره و الحمدلله رب العالمین.
نسخه اصل: موزه بریتانیا، ش Or. 3980 (ریو، فهرست خطی عربی /۲۲۳). جزء سوم کتاب، مشتمل بر مباحث باب قبله تا مقداری از فروع مربوط به نماز جمعه؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: نیمه ذیقعده ۹۴۷ق، برای خزانه المهدی لدین الله احمد بن یحیی؛ مصحح؛ ۲۷۴گ، ۲۴ سطر [عکسی ف: ۲-۲۵]

۶. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۵۲۷عکسی
آغاز: کتاب الحج، اعلم ان الحج قاعدة من قواعد الدین و اصل من اصول الشریعة.؛ **انجام:** الفرع الحادی عشر: و اذا قلنا بوجوب الضمان لصید المدینة و شجرها ... کما فی حدیث عبد الرحمن ابن.
نسخه اصل: موزه بریتانیا، ش Or. 3981 (ریو، فهرست خطی عربی /۴ و ۲۲۳). جزء پنجم کتاب، مشتمل بر کتاب حج تا تقریباً أواخر فروع مربوط به صید حرم؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: احتمالاً قرن ۱۲؛ افتادگی: انجام؛ مصحح، دارای نشان بلاغ، تملک: یحیی بن صالح السحولی به‌تاریخ ۱۱۷۹ق؛ ۱۴۵گ، ۱۹ سطر [عکسی ف: ۲-۲۶]

● **الانتصار فی شرح مقدمة الازهار = فائق الانظار فی شرح مقدمة الازهار = مرقاة الانظار فی شرح مقدمة الازهار** / اصول فقه / عربی
al-intiṣār fī š.-i muqaddamat-il azhār=fā'iq-ul anẓār fī š.-i muqaddamat-il azhār = mirqāt-ul anẓār fī š.-i muqaddamat-il azhār
مضواحی، صلاح بن محمد
mezvāhī, salāh ebn-e mohammad
وابسته به: الازهار فی فقه الائمة الاطهار؛ یمنی، احمد بن یحیی (۷۷۵-۸۴۰)
شرح مزجی است بر مقدمه «الازهار فی فقه الائمة الاطهار» امام المهدی احمد بن یحیی حسنی که درباره تقلید و بعضی از

مسائل کلی اصولی در هفت «فصل» نوشته شده است. این کتاب در بعضی فهارس و کتب به نام «فائق الانظار فی شرح مقدمة الازهار» و «مرقاة الانظار فی شرح مقدمة الازهار» نامیده شده است.
آغاز: الحمد لله علی مواهبه و نواله و الهدایة لمعرفة حرامه و حلاله و صلواته علی خاتم ارساله محمد و علی آله
[مؤلفات الزیدیة ۱۶۲/۱؛ اعلام المؤلفین الزیدیة ص ۵۰۴]

۱. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۱۹۲۴/۵
آغاز: برابر
نسخه اصل: کتابخانه واتیکان، رم ۱۱۵۵؛ خط: نسخ نازیبا، کا: احمد بن صلاح قشوی (مالک کتاب)، تا: یک‌شنبه ۲۱ شعبان۱۰۴۶ق؛ ۲۶ص (۹۷-۱۲۲) [عکسی ف: ۵-۳۷۸]
۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۵۰۱۵/۱۳
آغاز: برابر
فقط چند برگ اول این کتاب آمده؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: مقوایی عطف تیماج قهوه‌ای، ۵گ (۱۰۵پ-۱۱۰پ)، اندازه: ۱۵/۵×۲۱سم [ف: ۱۳-۲۱۶]

● الانتصار فی مفردات الامامیة = انتصار الشیعة = مفردات امامیة / فقه / عربی

al-intiṣār fī mufradāt-il imāmīya = intiṣār-uš šī‘a = mofradāt-e emāmīye

علم الهدی، علی بن حسین، ۳۵۵-۴۳۶ قمری

‘alam-ol-hodā, ‘alī ebn-e hoseyn (967-1045)

اهدا به: وزیریه عمدیه
این کتاب به نام «الانتصار = انتصار الشیعه» موسوم گردیده و چنانکه در مقدمه آن مسطور است برحسب امر عمید وزیر در رد بر عقیده عامه (ایشان معتقد بوده‌اند مسائلی را در فروع شیعه بدان معتقدند که خودشان متفرد بدان می‌باشند و سائر علمای مسلمین بدان فتوی نداده‌اند و دلیلی هم بر فتوی خویش ندارند) تألیف و در ذیل هریک از مسائل اقوال هرکدام از علمای مذاهب اربعه را که موافق بدان بوده نقل و ادله هریک از مسائل را از کتاب و سنت و اجماع ذکر کرده‌اند. ترتیب کتب این کتاب این است: کتاب طهارت، صلوة، صوم، زکوة، حج، نکاح، طلاق، ایمان، نذر، عتق و کتابه، تدبیر، صید و ذباحه و اطعمه و اشربه و لباس، بیع و صرف، شفعه، هبه و اجاره و وقف و شرکة، قضاء و شهادات، حدود و قصاص و دیات و کتاب فرائض و مواریث و وصایا.
آغاز: الحمدلله علی ما یسر من حق متبع و صرف من باطل مبتدع و ارشد الی دلالة و ابعد من ضلالة و جهالة، و صلاته علی خیر الانبیاء ... اما بعد فانی ممتثل مارسمته الحضرة السامیة الوزیریة العمیدیة
انجام: و هذا ضعیف جدا لانه ان منع من الوصیة للاقارب ما ذکروه منع من تفضیل بعضهم علی بعض فی الحیاة بالبر و الاحسان لان ذلک یدعو الی الحسد و العدواة و لاخلاف فی جوازه و کذلک الاول تم
چاپ: تهران، سنگی، بی‌ناشر، ۱۲۷۶ق، رحلی، ضمن الجوامع الفقهیة، ۸۱ص؛ ۱۳۱۵ق، وزیری، ۱۷۱ص
[الذریعة ۳۶۰/۲و ۴۰۰ط ۳۶۷/۵و ۵۳۹؛ کشف الحجب ۶۱؛ مشار عربی، ص ۹۴]

شرح و حواشی:
۱- الانتصار فی مفردات الامامیة (مختصر)

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۳۵۹۸
خط: نسخ معرب، کا: ابو الحسن علی بن ابراهیم بن الحسن بن موسی الفراهانی، تا: سه‌شنبه ۲۵ ذیقعده ۵۹۱ق، جا: کاشان محله باب و لان؛ تملک: منصور بن علی بن محمد بن الحسن الطوسی به‌تاریخ ۷۶۲؛ جلد: مقوایی عطف تیماج قهوه‌ای، ۸۹گ، ۲۹ سطر، اندازه: ۱۹/۵×۲۵سم [ف: ۹-۳۷۸]
تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۳۰۴۷-ف
نسخه اصل: همان نسخه بالا [فیلمها ف: ۲-۴۳]
۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۲۳۴
آغاز: یوفقه فیه او یخالفه علی انه لا احد من فقهاء الأمصار الا و هو ذاهب الی مذاهب تفرد بها؛ **انجام:** برابر
خط: نسخ مشکول، بی‌کا، تا: ۸ رجب ۵۹۶ق؛ افتادگی: آغاز (یک برگ)؛ مصحح، مقابله شده؛ کاغذ: حنایی، جلد: تیماج مشکی، ۱۵۷گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۸×۲۵سم [ف: ۲۱/۱-۱۵۲]
۳. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۳۶۴۹
خط: نسخ، کا: شمس الدین بن محمد معروف نصرکانی، تا: پنج‌شنبه ۲۰ رجب ۸۹۷ق؛ تملک: محمد سعید بن محمد؛ مهر: «محمد بن صدر الدین محمد الفیضی» (بیضی)؛ جلد: مقوایی عطف تیماج قهوه‌ای، ۱۷۱گ، مختلف السطر، اندازه: ۱۳×۱۸سم [ف: ۱۰-۴۶]
۴. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۳۲۴۴
می‌رسد به مبحث شفعه؛ خط: نسخ معرب، بی‌کا، تا: قرن ۹ و ۱۰؛ افتادگی: انجام؛ نسخه از آن حسام الدین بن عذافه غروی بوده است؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج تریاکی ضربی مقوایی، ۱۵۹گ، ۱۶ سطر (۸×۱۳)، اندازه: ۱۳×۱۹/۵سم [ف: ۱۱-۲۲۰۳]
۵. تهران؛ مروی؛ شماره نسخه: ۱۰۱۵
بی‌کا، تا: ۹۱۶ق؛ تملک: محمد شرف الدین محمد صفی الدین قمی، شاه حسین حبیب الله؛ قطع: رحلی کوچک [ف: ۷۰]
۶. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه: ۶۵۶
آغازو انجام: برابر
خط: نسخ، کا: صالح بن یوسف بن محمد بن یوسف بحرانی، تا:

یک‌شنبه محرم ۹۲۰ق؛ به سال ۹۸۴ محمد عبد القادر مرعشی در شهر کلکنده با نسخه صحیح دو مرتبه مقابله کرده؛ مهر تملک: «عبده طاهر»، «صفی الدین محمد طباطبائی»، «شمس الدین محمد عبدالقادر الحسینی»؛ اهدایی: شیخ محمد طاهری؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج آلبالویی مقوایی عطف تیماج تریاکی، ۱۸۲گ، ۱۷ سطر (۹×۱۴/۵)، اندازه: ۱۵×۲۳سم [ف: ۲-۵۶۴]

۷. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه: ۲۲۴۰۳

خط: نسخ، کا: شیخ نورالدین محمد، تا: ۹۶۷ق؛ در پشت صفحه اول آمده «انتقل الی الفقیر الی الله ابی الحسن بن عبدالله عفی عنهما بدارالسلطنه تبریز غره مرحم الحرام ۹۸۸ هـ ق»، در بالای صفحه اول نوشته شده که این کتاب در ۱۱۶۸ق بر کافه طلاب علوم دینی وقف شده، صفحه اول نوشته شده که این کتاب را شیخ نورالدین محمد به‌دست شریف خود نوشته‌اند به‌یقین مصحح است هزار بیت سیصد و پنجاه دینار تبریزی می‌ارزد، با امضای محمد کاتب؛ تملک: محمد امین بن عبدالوهاب خادم استرآبادی در اوایل شعبان ۱۰۹۲ق با مهری که در آن آمده «ان المتقین فی مقام امین»؛ ۱۴-۱۵ سطر، اندازه: (۷/۵×۱۳/۵)سم [ف: ۲-۲۴۴]

۸. کاشان؛ مدرسه سلطانی؛ شماره نسخه: ۱۴۷

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: ناصربن عبدالعلی خویی، تا: ۱۷ محرم ۹۶۹ق؛ از روی نسخه به‌تاریخ ۶۰۹؛ مهر: «عبده محمدعلی» (بیضی)، «محمدعلی بن محمدباقر» (بیضی)؛ تملک: محمدطاهر؛ جلد: مقوایی، طبله روکرمی، طبله پشت آبی، عطف تیماج قهوه‌ای، ۱۳۷گ، ۲۴ سطر، اندازه: ۱۵×۲۰سم [ف]

۹. قم؛ مرکز مطالعات؛ شماره نسخه: ۸۷۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: سعدالله بن امان الله بن علی، تا: ۲۸ صفر ۹۷۳ق، جا: اردبیل؛ دارای علامات بلاغ و تصحیح و نسخه بدل؛ جلد: تیماج مشکی ضربی ترنج مجدول گرهی، ۲۱۲گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۲×۱۸/۵سم [ف: ۲-۱۳۱]

۱۰. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۷۳۰۸

خط: نسخ، کا: میرزا علی بن علی فتحانی، تا: ۲۰ رجب ۹۷۷ق؛ مصحح، با علامت بلاغ؛ تملک: شیخ علی بن ملا محمد فراهی مجاور در نجف با مهر بیضوی به تاریخ ۱۱۷۷، جلال الدین با مهر بیضوی ربیع الثانی ۱۲۸۸، محمد شریف بن محمدرضا لاهیجی، محمد رضا بن حاج حمزه کاظمی به تاریخ ۱۲۲۱، اسماعیل کرمانی به تاریخ ۱۱۶۰، عبدالحسین بن محمد یزدی؛ از خزانه کتب ابوعبدالله الحسین بن ابی تراب الحسن بن ابی جعفر محمد الحسینی؛ جلد: تیماج مشکی سوخت ترنج، ۱۴۸گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۷/۵×۲۴سم [ف: ۲۵-۲۹۷]

۱۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۰۵۲۲

آغاز: یتفرع ما نحن بسبیله و منه یتشعب لأن الشناعة انما تجب فی المذهب الذی لا دلیل علیه یعضده

خط: نسخ، کا: محمد بن سعید بن حسین بن الغلیان اوالی، تا: دوشنبه ۲۰ رمضان ۹۸۲ق؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح و این کار روز یک‌شنبه ۱۸ صفر ۱۰۸۱ پایان یافته؛ جلد: تیماج قرمز عطف تیماج مشکی، ۱۱۷گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۸×۲۷سم [ف: ۲۷-۱۵]

۱۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۶۹۹

آغاز: الی املال و اضجار و ما توفیقی الا بالله علیه توکلت و به استغیث و اعتصمت و مما یجب تقدیمه؛ **انجام:** برابر

خط: نسخ، کا: عبدالمهدی بن عبدالله بن راشد عطار بحرانی، تا: رجب ۹۸۳ق، جا: کلکنده؛ افتادگی: آغاز؛ واقف: فاضلخان؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج عنابی، ۱۵۷گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۳×۲۲سم [ف: ۵-۳۹۲]

۱۳. قزوین؛ مدرسه امام صادق؛ شماره نسخه: ۱۰۴

آغاز: برابر؛ **انجام:** و حکی عن بعضهم انه قال قذف حال و لیس یقذف حال الرضا، تم کتاب الحدود.

از ابتدای کتاب تا آخر کتاب الحدود؛ خط: نسخ، کا: محمد بن عبدالواسع حائری، تا: محرم ۹۸۴ق (بخش اول: تا اول کتاب الخراج)، جمعه ۸ رمضان ۹۸۲ق (بخش دوم)؛ جلد: تیماج با یک طبله، ۳۰۰گ، ۱۷ سطر [ف: ۱-۴۱]

۱۴. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۹۸۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: یک‌شنبه ۵ ربیع الاول ۹۸۴ق، جا: قزوین؛ مصحح؛ تملک: محمد قاسم بن علی ابن محمد خوئی به‌تاریخ ۱۲۵۵؛ مهر: «پیرو دین محمد قاسم» (مربع)؛ تملکی بی نام به‌تاریخ ۱۳۱۳ و مهر «الراجی الی الله محسن بن محمد» (مربع)؛جلد: مقوایی عطف تیماج قرمز، ۱۲۱گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۸/۵×۲۳سم [ف: ۳-۱۷۴]

۱۵. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۵۳۷۷

خط: نستعلیق، کا: محمد بن حمزه حسینی، تا: پایان جمادی الاول ۹۸۷ق؛ در پایان آمده «این کتاب انتصار بفرزندی میر غیاث الدین منصور داده شده»؛ واقف: سید احمد علی؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج قهوه‌ای ضربی مقوایی درون سرخ با لولا، ۱۰۶گ، ۲۳ سطر (۷×۱۴/۵)، اندازه: ۱۲×۱۹سم [ف: ۱۵-۴۲۲۶]

۱۶. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۳۶۴۰

خط: نسخ، کا: صالح بن یوسف بن محمد بن یوسف مقاعی اوالی بحرانی، تا: یک‌شنبه ۱۸ محرم ۹۹۱ق؛ مصحح؛ مهر: «المتوکل علی الله عبدالرحیم بن محمد رضا الشریف» (بیضی)؛ تملک: «هادی بن محتشم بن عمید درخچی قائنی» با مهر «محمد هادی المضلین» (هشت گوش)؛ جلد: تیماج قهوه‌ای بدون مقوا، ۲۸۲گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۳/۵×۲۱سم [محدث ارموی مخ: ۱-۱۸۶]

۱۷. تهران؛ دانشکده الهیات؛ شماره نسخه: ۷۷

خط: نسخ، کا: حسن بن جعفر بن یوسف، تا: ذیحجه ۹۹۳ق، جا: بحرین؛ محشی با نشانه «احیاء العلوم، ع»؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج سبز مقوایی، ۲۴۲گ، ۱۵-۱۷ سطر (۹×۱۲/۵)، اندازه:

۱۵×۲۰/۵سم [ف: ۴۶۴]

۱۸. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۹۷۲۹

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ مذیل به حدیثی از کافی درباره نصاب زکات؛ واقف: خان بابا مشار، اردیبهشت ۱۳۴۶؛ کاغذ: نخودی آهار مهره، جلد: مقوا، ۱۸۱گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۲×۱۹/۲سم [ف: ۲۱/۱-۱۵۱]

۱۹. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۵۸۹۰

خط: شکسته، نستعلیق، بی‌کا، تا: چهارشنبه ۱۴ (ماه و سال نوشته نشده) قرن ۱۱؛ با تاریخ ۱۰۵۲؛ کاغذ: کاغذ ترمه، جلد: رویه میشن آلبالویی لایی، ۱۷۳گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۴/۲×۲۵/۵سم [ف: ۱-۴۹]

۲۰. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۷۳۳۶-۳۷/۱۲۶

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: سلیمان بن صالح طالقانی، تا: سلخ ذیحجه ۱۰۱۵ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۹۰گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: ۱-۵۰۳]

۲۱. تهران؛ مروی؛ شماره نسخه: ۸۸۳/۱

کا: نظام الدین محمد بن حسن الرشتی، تا: حدود ۱۰۳۳ق؛ تملک: نظام الدین محمد بن حسن ساوجی فی بلد صفاهان در ۱۰۳۳؛ قطع: رقعی [ف: ۳۲۳]

۲۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۶۹۴۵

خط: نستعلیق، کا: درویش علی بن شمس الدین آقا کاکا، تا: جمعه ۱۶ شوال ۱۰۳۴ق؛ تملک: محمد موسوی حویزی؛ جلد: تیماج قرمز، ۱۹۱گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۴×۲۰/۵سم [ف: ۱۸-۱۳۱]

۲۳. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۵۱۱۶

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: نوروز علی ترکمان، تا: یک‌شنبه ۶ محرم ۱۰۴۴ق؛ محشی، مصحح، این نسخه از سوی رشید الدین بن صفی الدین محمد سپهری زواری که از عالمان عصر صفوی بوده در سال ۱۰۴۴ق مقابله و تصحیح شده و یادداشت وی در پایان نسخه چنین آمده: «بلغ قبالاً و قابلته انا العبد الضعیف الراجی رحمة ربه رشیدالدین بن صفی الدین السپهری و کان الفراغ من المقابلة آخر شهر شعبان سنة ۱۰۴۴»، دارای عبارت «بلغ قبالاً» در برخی از برگ‌ها؛ تملک: مقابله کننده با عبارت «من متملکات الع المفتاح الی الغنی رشیدالدین بن صفی الدین محمد السپهری الزواری»، عبدالله بن مرحوم حاجی هادی؛ کاغذ: شرقی، جلد: تیماج قهوه‌ای ضربی با ترنج و سرترنج مجدول با لبه برگردان، ۲۱۰گ، ۱۷ سطر (۱۲×۷)، اندازه: ۱۳×۱۹/۵سم [ف: ۳۸-۳۲۹]

۲۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۵۰۱ ط

خط:نسخ،کا:عبدالرضا بن محمد صفر،تا: ۱۰۵۴ق [مختصر ف: ۸۶]

۲۵. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۳۹۱۱

آغازو انجام: برابر

کامل؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۲۱ ربیع الاول ۱۰۵۴ق؛ کاغذ: نخودی آهار مهره، ۲۵۴گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۱×۱۸/۵سم [ف: ۲۱/۱-۱۵۲]

۲۶. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۵۰۱-طباطبائی

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: عبدالرضا بن محمد بن صفر، تا: ۱۰۵۴ق؛ واقف: محمد داود بن عنایت الله، ۱۰۷۲ق؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج مشکی،۸۵گ،۲۵سطر،قطع:رحلی،اندازه:۱۹×۳۱سم [ف: ۲۴-۳۳۰]

۲۷. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۲۳۵

آغاز: المتقدمین او المتأخرین و ما لیس لهم فیه موافق من غیرهم؛ **انجام:** برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱ ربیع الاول ۱۰۵۵ق؛ افتادگی: آغاز (برگ اول)؛ واقف: سید محمد، ۱۳۰۹؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج مشکی، ۲۰۷گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۲×۲۰سم [ف: ۲۱/۱-۱۵۳]

۲۸. تهران؛ نوربخش؛ شماره نسخه: ۴۴۹

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: محمدرضا بن محمد حسین یزدی، تا: ۹ رمضان ۱۰۵۶ق؛ کاغذ: ایرانی، جلد: تیماج زرد، مقوایی با عطف، ۴۰۰ص، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۲/۵سم [ف: ۲-۱۳۹]

۲۹. قم؛ مرکز مطالعات؛ شماره نسخه: ۲۳۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ زیبا، بی‌کا، تا: غره محرم ۱۰۵۸ق؛ مصحح؛ تملک: محمد جواد؛ جلد: تیماج قهوه‌ای ضربی مجدول گرهی، ۱۶۶گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۳×۲۵سم [ف: ۱-۲۰۸]

۳۰. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۶۹۷۷

آغاز: برابر؛ **انجام:** و جمیع ما من رواه عن عمرو بن دینار لم یذکر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۵ صفر ۱۰۶۸ق؛ افتادگی: انجام (ورق آخر)؛ ارسالی از دانشگاه علوم اسلامی رضوی در شهریور ۱۳۶۸؛ کاغذ: نخودی، جلد: میشن عنابی لبه دار ضربی با ترنج و سر ترنج زرین، ۱۵۳گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۳سم [ف: ۲۱/۱-۱۵۰]

۳۱. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه: ۱۵۷۳

آغازو انجام: برابر

خط: نسخ، کا: اصغر بن جمال الدین قمی، تا: رمضان ۱۰۶۸ق؛ جلد: تیماج لایه‌ای تریاکی، ۱۹ سطر (۷×۱۴)، اندازه: ۱۲/۵×۲۰سم [ف: ۴-۲۱۲۳]

۳۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۷۴۴۶

آغاز و انجام: برابر

ج۱-۲؛ خط: نسخ، کا: محمد صادق بن محمد سعید بن محمد صادق خطیب واعظ حسینی، تا: یک‌شنبه ربیع الثانی ۱۰۷۷ق؛ کاغذ: حنایی آهار مهره، جلد: تیماج جگری ضربی با ترنج و سر ترنج و مرغی در میان آن، ۱۸۸گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۲×۲۰سم [ف: ۲۱/۱-۱۵۰]

۳۳. تهران؛ ادبیات؛ شماره نسخه: ۲۶۹

خط: نسخ، کا: قاسم بن حاجی محمد طبسی، تا: جمعه ۴ ذیقعده ۱۰۷۹ق [ف: ۳-۷۱]

۳۴. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۲۳۶۲

خط: نستعلیق، کا: احمد فاخر بهبهانی، تا: محرم ۱۰۸۱، به‌دستور لطفعلی بیک برادر و نایب شمس الایاله محمد زمان خان بیگلر بیگی کوه گیلویه؛ تملک: محمد علی حسینی در ۱۱۶۴، سید محمد بن غیاث الدین محمد حسینی، جمال الدین محمد خوانساری بوده، کسی دیگر در ۱۲۰۵؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج حنایی، ۲۰۳گ، ۱۴ سطر (۷×۱۴/۵)، اندازه: ۱۳×۲۱/۵سم [ف: ۹-۹۶۵]

۳۵. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۶۹۰۰

خط: نسخ، کا: ضیاء الدین بن عبدالحسین، تا: ۹ رمضان ۱۰۸۵ق؛ مهر: محمد تقی بن محمد باقر شریف یزدی؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج قهوه‌ای مقوایی، ۲۱۹گ، ۱۷ سطر (۸×۱۳)، قطع: ربعی، اندازه: ۱۲×۱۹سم [ف: ۱۶-۳۹۲]

۳۶. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۹۵۰۱

خط: نسخ، کا: ابراهیم کشمیری، تا: ۳ رجب ۱۰۸۶ق، جا: مشهد مقدس؛ از روی نسخه‌ای که هشتم رجب ۵۹۶ نوشته شده بود، وقف‌نامه کتاب به تاریخ ۱۱۸۳؛ تملک: محمد ابراهیم بن محمد یعقوب با مهر «سلام علی ابراهیم» (مربع)؛ جلد: تیماج قرمز بدون مقوا، ۱۵۵گ، ۲۲ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۱۸/۵سم [ف: ۲۴-۲۵۴]

۳۷. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۳۵۲۵-۱۸/۴۵

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: عبدالکافی بن محمد باقر جنابذی، تا: ۴ جمادی الثانی ۱۰۸۷ق، جا: مشهد؛ جلد: تیماج مشکی، لولادار، ۱۳۹گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۸/۵×۲۵سم [ف: ۱-۵۰۳]

۳۸. تبریز؛ ملی؛ شماره نسخه: ۳۳۵۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: جمادی الثانی ۱۰۸۹ق؛ مجدول و مذهب؛ تملک: محمد علی آل کشکول الکربلائی با مهر «عبده محمد علی ۱۲۴۴»، «عبده الراجی محمد کاظم الحسینی»؛ جلد: چرمی سرخ، ۱۴۵گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۶/۵×۲۵سم [ف: ۱-۹۹]

۳۹. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۶۱۴

خط: نسخ، بی‌کا، تا: پنج‌شنبه رمضان ۱۰۹۵ق؛ کاغذ: کاغذ ترمه، جلد: میشن سرخ،۳۲۱گ،۱۲سطر،اندازه: ۱۳/۷×۲۳سم [ف: ۱-۴۹]

۴۰. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۷۹۵۰

آغاز: و باقی الفقها یجیزون الایتمام فی الصلاة بالفاسق؛ **انجام:** ان هذه امسلة (کذا) یجری مجری المسألة المتقدمه ... و السیف و ان

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ واگذاری سازمان حج و اوقاف در آبان ۱۳۶۹؛ کاغذ: نخودی، ۱۲۶گ، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۴/۸×۲۰/۷سم [ف: ۲۱/۱-۱۵۱]

۴۱. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۲۵۵۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ جلد: تیماج سبز که کاغذهای رنگی روی آن چسبانده شده، ۱۸۰گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۳×۱۹سم [محدث ارموی مخ: ۱-۱۸۶]

۴۲. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۳۹۸۳

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ مصحح؛ یادداشتی از «محمد بن عبدالله بن حسن بن رمضان» آمده که کتاب نزد وی امانت بوده؛ تملک: «اسدالله بن اسماعیل»، «ابراهیم بن عبدالله بن زعبیل» به‌سال ۱۲۰۵؛ مهر: «یا رفیع الدرجات» (مربع)؛ جلد: تیماج دو رو، رو قرمز سوخت، پشت مشکی، ۱۷۰گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۲۳/۵سم [محدث ارموی مخ: ۱-۱۸۶]

۴۳. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۶۹۳۰/۲

بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج آلبالویی ضربی مقوایی، ۲۰ سطر (۱۰×۱۵)، قطع: ربعی، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۱۶-۴۰۴]

۴۴. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۱۶۵۶

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج سرخ، ۲۱۲گ، ۱۷ سطر (۷×۱۴)، اندازه: ۱۱×۲۰/۵سم [ف: ۸-۲۲۷]

۴۵. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۲۴۳۶

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: شرف الدین علی قائنی، تا: ۱۱۰۱ق؛ مصحح، مطلبی مبنی بر این‌که نسخه امانت حاجی معصوم بوده و بیان مسائلی فقهی در مورد روزه که آراء سید مرتضی باشد نوشته شده؛ واقف: حاج محمد حسن قزوینی، جمادی الاول ۱۲۳۸، بر طلاب علوم دینیه؛ کاغذ: اصفهانی نخودی، جلد: تیماج تریاکی روشن، یک لایه، عطف تیماج قهوه‌ای الحاقی ۱۲۵×۲۴۵، ۱۳۳گ،۲۳سطر کامل(۶×۱۶)،اندازه:۱۲/۵×۲۴/۵سم [ف: ۱۲-۱۴۴]

تهران؛ مفتاح؛ شماره نسخه: ۱۶۱

همان نسخه بالا [نشریه: ۷-۱۰۴]

۴۶. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۴۲-۱/۴۲

آغاز و انجام: برابر

کتاب الطهارة تا کتاب الفرایض و المواریث والوصایا؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ مصحح؛ تملک: احمد بن علی در ۱۱۲۱ق، سید محمد بن محمد مقیم در ۱۱۱۵ با مهر «عبده سید محمد الرضوی ۱۱۱۵ق» (بیضی)، سید حسن بن سید العلامه مرندی موسوی ۱۲۱۱؛ جلد: تیماج، سرخ، ضربی، ترنج، لچگی، مجدول گرهی، ۱۵۰گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۶×۲۶سم [ف: ۱-۵۰۳]

۴۷. شیراز؛ علامه طباطبائی؛ شماره نسخه: ۲۹۶

خط: نسخ، کا: محمد جعفر بن محمد شفیع حسینی، تا: سه‌شنبه ۱۴ صفر ۱۱۱۵ق؛ با نسخه سال ۵۳۱ مقابله، مصحح؛ اندازه: ۱۳×۲۰سم [نسخه پژوهی: ۲-۱۱۵]

۴۸. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۴۷۰۵

آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ زیبا، بی‌کا، تا: ۱۱۱۵ق، جا: اصفهان؛ از سوی مرحوم آیت الله سید جمال الدین محمد خوانساری (آقا جمال) کتابت شده، وقف‌نامه کتاب به خط آن عالم جلیل القدر، در برگ آغازین چنین آمده: «بسم الله الرحمن الرحیم، الحمدلله الواقف الذی انزل علی عبده الکتاب علیه و آله صلواته و تحیاته الباقیة، مر الدهور و الاحقاب، فهذا الکتاب المستطاب، من جملة الکتب و النسخ التی، استکتبت و استنسخت، من نماء الحمام الموقوف علی هذه الجهة المطلوبة و الغایة المکتوبة، الواقع فی اراضی نقش جهان، بدارالسلطنة اصفهان، حماها الله تعالی عن خبائث حوادث الایام، ما ازیلت الاحداث و الاخباث بماء الحمام، من الاوقاف السلیمانیة، لا زال اعلی حضرة، واقفها غریقا فی بحار الرحمة الربانیة، و لقد وقفته علی حسب الامر الاعلی، علی الشیعة الامامیة الاثنی عشریة وقفا، بتلا بتا لایباع و لا یوهب و لا یحبس عن مستحقه، و جعلت تولیته و النظر فیه، لنفسی ثم لاکبر اولادی الذکور، ثم لاکبر اولادهم الذکور، ما تعاقبوا و تناسلوا و مع انقراضهم فلاکبر الذکور من اولادی الاناث و مع فقدهم، للعالم المحدث الامامی، المتوطن فی دارالسلطنة المزبورة و مع التشاح لمن اخرجته القرعة الشرعیة منهم، فمن بدله بعد ما سمعه فانما اثمه علی الذین یبدلونه، و انا الداعی لدوام الدولة القاهرة، ابن حسین، جمال الدین محمد الخوانساری و کان ذلک فی شهر ذی حجة الحرام، من شهور سنة مائة و خمسة عشر، بعد الالف من الهجرة المقدسة النبویة، علی الصارع بها، الف الصلاة و السلام و التحیة، ۱۱۱۵ه»؛ کاغذ: شرقی آهار مهره، جلد: کاغذی ابلق با مقوا عطف تیماج قهوه‌ای، ۸۲ص، ۲۴ سطر (۱۰×۱۷/۵)، اندازه: ۱۷/۵×۲۵سم [ف: ۳۷-۲۲۹]

۴۹. قم؛ استادی، رضا؛ شماره نسخه: نامعلوم
خط: نسخ، کا: محمد بن علی، تا: رجب ۱۱۱۷ق، جا: اصفهان، مسجد حکیم داود؛ از برگ ۴۳ به بعد از روی نسخه خزانه استادش امام علامه و محقق کامل فهامه بهاء الدین ابوالفضل محمد مشتهر به فاضل هندی با یادداشتی گویا از سید محمد جزائری معاصر بر برگ آغاز مبنی بر آن که کاتب نسخه محمد بن علی جزائری شاگرد فاضل هندی است که از سید نعمت الله جزائری نیز اجازه و در اجازه کبیره سید عبدالله جزائری شرح حال دارد؛ ۲۱۰گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [صد و شصت نسخه:-۷]

۵۰. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۲۱۳۶
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ و نستعلیق، کا: محمد بن اسماعیل، تا: قرن ۱۳؛ مصحح، یادداشتی به سال ۱۲۷۲ درباره کتاب و مؤلف از «محمد بن ...» با مهر «اللهم صل علی محمد و آل محمد» (بیضی)؛ مهر: «العبد الذلیل محمد بن اسماعیل» (مستطیل)، «لا اله الا الله الملک الحق المبین عبده محمد بن اسماعیل» (مربع)؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۷۰گ، ۲۰سطر،اندازه:۱۱/۵×۱۸/۵سم [محدث ارموی مخ: ۱-۱۸۶]

۵۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۴۳۲۶/۱
خط: نسخ، کا: علی حجراوی، تا: ۲۴ ربیع الاول ۱۲۳۰ق؛کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مقوایی ضربی قرمز، ۱۶۶گ (۱ر-۱۶۶ر)، ۱۹ سطر [ف: ۱۲-۲۰]

۵۲. اصفهان؛ شفتی، مهدی؛ شماره نسخه: ۶۱/۱
خط: نسخ، کا: حسن بن علی قفطانی، تا: جمعه ۱۴ رمضان ۱۲۳۹ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، لته پشت افتاده، ۸۳گ (۱پ-۸۳ر)، ۲۶ سطر [سه کتابخانه اصفهان: ف: ۱۹۷]

۵۳. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۸۶۲۹-۵۸/۷۹
آغاز: عدو القابل به کما لاینفع فی الاول الاتفاق علیه ... کتاب الطهارة وما یتعلق به مسئله مما شنع به علی الامامیة وظن انه لاموافق لهم فیه
خط: نسخ، کا: عبدالکافی بن حسین بن احمد اصفهانی، تا: جمادی الثانی ۱۲۳۹ق؛ افتادگی: آغاز؛ ۱۶۶گ، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۵×۲۲سم [ف: ۱-۵۰۳]

۵۴. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۴۲۰۴-۲۱/۱۲۴
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۴۱ق؛ جلد: تیماج مشکی ضربی مجدول گرهی با ترنج و سرترنج، ۱۵۶گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: ۱-۵۰۳]

۵۵. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۷۲۵۶/۲
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: محمد رسول بن عبدالعزیز، تا: ۲ ذیحجه ۱۲۴۴ق؛ جلد: روغنی مشکی ضربی ترنج با سر با نقش گل و بوته و پرنده، ۸۶گ (۱۱۴پ-۱۹۹ر)، ۲۵ سطر [ف: ۲۵-۲۵۴]

۵۶. خوانسار؛ فاضل؛ شماره نسخه: ۲۰۶/۱
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: یک‌شنبه ۱۵ رمضان ۱۲۴۴ق؛ جلد: تیماج مشکی عطف تیماج مشکی، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۱-۱۵۸]

۵۷. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۲۲۱۹/۴
خط: نسخ، کا: محمد علی بن محمد صالح، تا: شوال ۱۲۴۷ق، به‌دستور سید علی محمد بن علی؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۴۵گ (۱۰۵پ-۱۴۹ر)، ۳۳ سطر، اندازه: ۲۰/۵×۳۰سم [ف: ۶-۲۰۹]

۵۸. زنجان؛ امام جمعه؛ شماره نسخه: ۱مجموعه بدون شماره
کا: میر محمد حسین بم محمد تقی الموسوی المدعو بباب الامامی، تا: دوشنبه ذیقعده ۱۲۵۲ق [دلیل المخطوطات: ۱-۱۴۴]

۵۹. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۲۶۶۱
آغاز: برابر
نسخه اصل: کتابخانه‌ای در نجف اشرف؛ خط: نستعلیق، کا: محمد بن محمد حسن بروجنی، تا: ۷ ذیقعده ۱۲۵۳ق؛ وقف‌نامه کتاب از ملا محمد مهدی قمشه‌ای به سال ۱۲۸۱ جهت طلاب نجف اشرف؛ ۱۷۳ص [عکسی ف: ۷-۲۶۰]

۶۰. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه: ۲۷۱۲/۱

کامل؛ خط: نسخ، کا: حسین علی بن اسحاق، تا: ۱۲۵۷ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مقوایی با تیماج ماشی ضربی، ۹۰گ (۱-۹۰)، ۲۱ سطر (۹/۵×۱۴/۵)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۴-۱۴۰۰]

۶۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۹۰۶۱/۲

خط: نسخ، کا: محمد حسین بن محمد تقی، تا: شنبه ۲۳ ذیقعده ۱۲۵۸ق؛ جلد: مقوایی عطف تیماج قهوه‌ای، ۷۴گ (۳۳پ-۱۰۶ر)، ۲۴ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۱سم [ف: ۲۳-۲۱۶]

۶۲. قم؛ مؤسسه حضرت آیة الله العظمی بروجردی؛ شماره نسخه: ۳۹۶

فقط کتاب اول آمده؛ خط: نسخ، کا: اصغر بن جمال الدین قمی، تا: ۳ رمضان ۱۲۶۸ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای ضربی، لته پشت افتاده، ۱۰۴گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۱-۲۴۳]

۶۳. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۱۵۱۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: غلام قاسم بن غلامعلی، تا: ۱۲۸۱ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج عنابی مقوایی با ترنج و نیم‌ترنج حاشیه منگنه، ۳۰۱گ، ۱۳ سطر، اندازه: ۱۵×۲۳سم [ف: ۱۰-۱۰]

۶۴. رشت؛ جمعیت نشر فرهنگ؛ شماره نسخه: ۷۸م

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ربیع الثانی ۱۳۰۰ق؛ اندازه: ۱۰/۵×۱۷/۵سم [رشت و همدان: ف: ۱۰۹۲]

۶۵. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۵۱۸۷/۱۰

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: میرزا محمد بن علی اکبر، بی‌تا؛ جلد: تیماج زرد ضربی، ۵۶گ (۲۵۷پ-۳۱۲)، ۳۱ سطر (۱۲/۵×۲۱)، اندازه: ۲۰/۵×۳۰سم [ف: ۱۶-۹]

۶۶. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۲۸۰۷/۱۵

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: پسته‌ای، جلد: میشن سیاه مقوایی، ۸گ (۱۳۲ر-۱۳۹پ)، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۴×۱۹سم [ف: ۶-۱۱۱]

۶۷. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۴۳۳۲/۴

خط: نسخ، کا: محمد تقی، تا: ۱۲۳۱-۱۲۳۲ق؛ جلد: تیماج قرمز، ۱۹گ (۴۸ر-۶۶پ)، ۵۵ سطر، اندازه: ۲۹×۴۲سم [ف: ۱۱-۳۲۵]

۶۸. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه: ۱۴۸۶۷/۶

خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ تملک و مهر: «محمد شفیع»، مهر «عبده الی نقی الحسینی»؛ جلد: تیماج، ۱۵-۱۶ سطر، اندازه: ۱۳×۲۱سم [ف: ۲-۱۷۶]

۶۹. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه: ۲۳۰۲

آغاز: برابر

کتاب طهارت تا آخر وصایا؛ خط: نسخ خوب، بی‌کا، بی‌تا؛ واقف: سپهسالار؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج، ۲۶۲ص، ۱۵ سطر، قطع: وزیری، اندازه: ۱۱×۲۱سم [ف: ۱-۳۶۶]

۷۰. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه: ۷۰۶

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۲۳گ، ۲۳ سطر (۱۰×۱۵/۵)، اندازه: ۱۷/۵×۲۲سم [ف: ۱-۱۴]

۷۱. مشهد؛ مدرسه باقریه؛ شماره نسخه: ۲۳

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ واقف: المیرزا بابا السبزواری، ۲۹ رمضان ۱۲۹۳، وقف بر این مدرسه؛ ۱۷ سطر، اندازه: ۸/۵×۱۶سم [تراثنا: س۶ش۱-۷۶]

۷۲. تهران؛ مروی؛ شماره نسخه: ۲۰۲/۶

بی‌کا، بی تا، قطع: رحلی [ف: ۲۷۷]

۷۳. تبریز؛ قاضی طباطبائی؛ شماره نسخه: بدون شماره

بی‌کا، بی تا [نشریه: ۷-۵۱۲]

۷۴. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۶۹۵۸/۲

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج مشکی لایی، ۲۳ سطر (۱۱×۱۶)، قطع: ربعی، اندازه: ۱۴×۲۱سم [ف: ۱۶-۴۱۲]

● الانتصار فی مفردات الامامیة (مختصر) / فقه / عربی

al-intiṣār fī mufradāt-il imāmīya (muxtaṣar)

وابسته به: الانتصار فی مفردات الامامیة = انتصار الشیعة = مفردات امامیة؛ علم الهدی، علی بن حسین (۳۵۵-۴۳۶)

خلاصه‌ای است از کتاب «انتصار» شریف مرتضی. اسلوب آن، بر ترتیب کتاب «انتصار» است، لیکن با ذکر اصل مسایل و حذف دلایل. مؤلف آن شناخته نشد. گمان می‌رود این کتاب همان کتاب «الانفرادات بالفتوی» نظام الدین صهرشتی باشد.

آغاز: اما بعد حمدالله العالی ادراک سرادقات جلاله العلیا عن افهام العباد فی الدنیا و الصلوة علی الرسول المصطفی المجتبی و الولی الوصی المرتضی و آلهما الغر الکرام ائمة الهدی فهذه مسایل اصطفاها المرتضی علم الهدی کهف الوری قدس سره الاعلی و حکم بتفرد الشیعة الامامیه ببعضها و باشتراک غیرها فی بعضها مما ظن انفرادها بها و استدل بها و نصرها فی رسالة سماها نصرة ما انفردت به الامامیه و انی طلباً للاختصار و هربا عن الاکثار نقلت اصل المسایل مجردا عن الدلایل تذکرة لنفسی و لمن اراد ان یذکر من الاولی النهی اللهم انصر من نصرها و اخذل من خذلها و العن علی من عدل تعصبا و عنادا عنها کثیرا ما نقلت قول المخالفین فیما اذا کان قریبا من مذهبنا و فیما کان مشترکا بیننا و بین غیرنا و ظن انفرادنا بها تبیینا للتفرقة و اثباتا لانفرادنا بما قلنا فی الاول و تنبیها للاشتراک و اظهارا لغلط الظن و دفعا لتشنیع عنا فی الثانی وها انا اشرع فی المقصود و معینا من الله تعالی فی اتمامها

انجام: و ما اعرف دماما من باقی الفقها فی ذلک مسائل الفرایض و المواریث و الوصایا و ما یتعلق بذلک

۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۸۴۹

آغاز و انجام: برابر

از اول طهارت تا آخر حدود و دیات، لکن کاتب ابواب «فرائض، مواریث، وصایا» را که ابواب آخر کتاب است ننوشته و کتاب را بدین عنوان ضبط کرده: «رسالة منتخبه من کتاب الموسومة بنصرة

فی ما انفردت به الامامیه من مؤلفات کهف الوری علم الهدی»؛
خط: نسخ، بی‌کا، بی تا؛ در متن و حاشیه، مجدول، کمند کشی؛
واقف:نائینی،مرداد۱۳۱۱؛کاغذ:نباتی،جلد: مقوا، عطف و گوشه‌ها
پارچه‌ای، ۱۱گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۲۶×۴۳سم [ف: ۵-۶۰۶]

۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۷۰۳۶/۵

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۴۲۴گ (۴۷ر-۶۷ر)، اندازه: ۱۸/۵×۳۰سم [ف: ۱۸-۱۹۷]

۳. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۳۰۹۶/۳۰

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: ابوالقاسم حسینی فرزند میرزا عزیز، تا: قرن ۱۳؛ محشی؛ کاغذ: فرنگی آهار مهره، ۱۲گ (۱۵۰ر-۱۶۱ر)، ۳۳ سطر، اندازه: ۱۵×۲۷سم [ف: ۳۳-۱۸۶]

● الانتصار لسیبویه علی المبرد / نحو / عربی

al-intiṣār li-sībawayh ʻala-l mubarrad

ولاد، احمد بن محمد، -۳۳۲ قمری

vallād, ahmad ebn-e mohammad (- 944)

این کتاب مسائلی را که مبرد از سیبویه قبول نداشته و رد کرده، مؤلف از سیبویه دفاع کرده و جواب مبرد را می‌دهد.

[کشف الظنون ۱۷۲/۱]

خوانسار؛ فاضل؛ شماره نسخه: ۱۳۶

آغاز: بسمله، و صلی الله علی محمد و آله و سلم قال ابوالعباس احمد ابن ولاد النحوی؛ **انجام:** و أن یدعوا العوض أیضا و فیما مضی من الجواب کفایة و الحمدلله رب العالمین»

خط: مغربی، بی‌کا، تا: قرن ۶؛ مصحح، در برگ آخر نام کتاب و مؤلف و شرحی درباره آن به خط «محمد سماوی» در سال ۱۳۳۲؛ تملک: «شیخ احمد بن محمود آل ...» در سال ۱۲۱۲، «سید ابوالحسن بن صالح الموسوی»، «محمد تقی بن محمد رضا طباطبائی» با مهر «عبده محمد تقی بن محمد رضا الطباطبائی» (بیضی)؛ کاغذ: نخود رنگ ضخیم؛ جلد: تیماج مشکی مجدول ساده، ۱۱۰گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۶×۲۲سم [ف: ۱-۹۸]

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۳۴

نسخه اصل: همان نسخه بالا [عکسی ف: ۱-۴۸]

● انتصاف المهر بالموت قبل الدخول / فقه / عربی

intiṣāf-ul mihr bi-l-mawt qabl-ad duxūl

تبریزی، صادق بن محمد، -۱۳۵۱ قمری

tabrīzī, sādeq ebn-e mohammad (- 1933)

تاریخ تألیف: پنج‌شنبه ۲۸ ربیع الاول ۱۳۲۹ق؛ محل تألیف: قریه کلجاه

رساله در حکم مهر زن است اگر شوهر یا خودش قبل از دخول بمیرند.

مشهد؛ مدرسه آیة الله خوئی؛ شماره نسخه: ۵۳/۴

آغاز: الحمدلله رب العالمین ... قداختلفت کلمة الاصحاب فی انتصاب المهر بالموت قبل الدخول بعد الاتفاق منهم علی الانتصاف بالطلاق؛ **انجام:** ولم یتنبه انه رفع الید عن المبنی مضافا الی مافیه من انظار اخر لاتخفی

خط: نسخ، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۴گ (۱۶۷پ-۱۹۰پ)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۳۴]

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۱۵۲۴/۴

نسخه اصل: همان نسخه بالا [عکسی ف: ۴-۳۴۲]

● انتظار الفرج من الفرج / کلام و اعتقادات / عربی

intiẓār-ul faraj min-al faraj

اشراقی، ولی الله بن هاشم، ق۱۵ قمری

ešrāqī, valī-o-llāh ebn-e hāšem (- 21c)

اهدا به: حضرت حجة (عج)

تاریخ تألیف: ۲۸ شعبان ۱۳۸۵ق

رساله مختصری است در بیان شرح حال و علامات ظهور حضرت ولی عصر (عج) که با آوردن آیات و روایات بعضی از شبهات وارده را پاسخ گفته است.

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۱۱۰۰

آغاز: الحمد لله الذی من علی الذین استضعفوا فی الارض و یجعلهم ائمة و یجعلهم الوارثین و یمکن لهم فی الارض

نسخه اصل: کتابخانه مؤلف؛ خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، تا: ۱۳۸۵ق؛ در برگ اول نام مؤلف و کتاب و هدیه کتاب به حضرت حجة (عج) آمده؛ ۶۵ص [عکسی ف: ۳-۳۸۵]

● انتظام سالار جنگ / تاریخ / فارسی

entezām-e sālār-e jang

تاریخ تألیف: ۲۲ شعبان ۱۲۶۹ق

شرح حال و تاریخ زندگانی نواب سالار جنگ و گوشه‌ای از تاریخ هند در عصر وی، دارای هفت «نظم» کوتاه: ۱. نیکوخواهی و اطاعت‌گذاری سلطان زمان؛ ۲. انتظام و استمالت ساهوان؛ ۳. درستی و آبادی تعلقات ممالک محروسه سر کار؛ ۴. بند و بست پریشانی جمعیت و سپاه؛ ۵. تقریر عدالت بر جلال سلطانی؛ ۶. تحقق اسناد جا گیرداران سابق و حال؛ ۷. تصرف اوقات حمیده آن حضرت.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۳۴۶۴

آغاز: کیفیت انتظام و انتساق عهد دولت مهد وزیر کیوان اقتدار شیر خورشید اشتهار فص خاتم فیروزی و بختیاری؛ **انجام:** انجام

ناتمام: و تقرر عادات برگزیده آن ارسطوی فلاطون فطنت.
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ مجدول، دارای سر لوح رنگین؛ جلد: تیماج قرمز ضربی، ۱۷گ، ۹ سطر، اندازه: ۱۶×۲۲سم [ف: ۹-۲۶۵]

← انتظام لشکر و مجلس انتظامات ⟵ تنظیم لشکر و مجلس اداره

● **انتفاء المركب بانتفاء بعض أجزائه** / اصول فقه / عربی
intifā'-ul murakkab bi-intifā'-i ba'ḍ-i ajzā'-ih
بهبهانی، عبدالحسین بن محمد باقر، -۱۲۴۰ قمری
behbahānī, 'abd-ol-hoseyn ebn-e mohammad bāqer (-1825)

رساله استدلالی ضمن چند «تنبیه» بر این‌که اگر جزء عبادت از ارکان باشد با از بین رفتن آن جزء، عبادت نیز باطل خواهد بود و اگر از ارکان نباشد صحیح است.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۹۶۸۲/۳
آغاز: الحمدلله رب العالمین ... تنبیه الأصل فی کل جزء من اجزاء المرکب أن یکون رکناً ینتفی بانتفائه المرکب؛ **انجام:** و هو متجه لو ثبت المطلوب بدلیل غیر العموم المذکور و الا فللتأمل فیه مجال
خط: نستعلیق، کا: عبدالرحیم بن ابوالحسن، تا: ۱۲۳۴ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای بدون مقوا، ۷گ (۳۶ر-۴۲پ)، اندازه: ۱۰/۵×۱۵سم [ف: ۲۵-۵۱]

● **الانتفاء عما نسب اليه من معارضه القرآن** / کلام و اعتقادات / عربی
al-intifā' 'ammā nusib-a ilayh min mu'āriḍat-il qur'ān
ابن سینا، حسین بن عبدالله، ۳۷۰؟-۴۲۸ قمری
ebn-e sīnā, hoseyn ebn-e 'abd-ol-lāh (981-1038)

رساله خطاب به‌شیخ فقیه (؟) ابوعبید جوزجانی است که می‌خواست با او به سپاهان برود و در پاسخ نامه او از دشمنان خویش که از آنها به نام «حمقی همدان» یاد می‌کند و از کسی‌که بسیار با او ستیزه کرد می‌نالد و می‌گوید که دیگران او را بر این گستاخی برانگیخته‌اند (گویا این کار هم در همدان شده بود). او در اینجا از خطبه‌های خود که در خدا و پیامبرشناسی ساخته و در آنها از صابئیان و مجوس و نصارا و جبریان و کسانی‌که قدر را نمی‌پذیرند خرده گرفته است ـ و گویا همینها بود که دستاویز همان دشمنان در کافر و معارض قرآن خواندن او شده بود ـ یاد می‌کند و می‌گوید که نسخه‌های آنها از میان رفت ولی برخی از شاگردان نسخه‌ای از آنها دارند و شایسته است نسخه آنها را به ری بری تا بزرگان آنجا بدانها بنگرند و بدانند که با خرد و دین ناسازگار نیست. باز می‌گوید که این دشمنان چون این خطبه‌ها را بدیدند گفته‌اند که سجع فراوان در آنها هست ولی معانی آنها پاکیزه است و نمی‌توان از آنها خرده گرفت مگر این‌که با چیزهای دیگری از آن چیزها که یکی از بی‌خردترین آنها ساخته و در آن به برخی از صابئیان و ترسایان تاخته است بیامیخت و به او بست تا مایه رسوایی او گردد. چنین هم کردند و پاره از این خطبه‌های ساختگی را در همدان من بدیدم و بسیار زشت و ناپسند یافتم و ساختگی بودن آنها هم آشکار و هویدا بوده است. آن بی‌خردترین مرد را هم من و هم تو دیده‌ایم. آن دشمن مرا هم من بیزارم که زبانم را به دشنام او بیالایم و سودی هم نخواهد داشت ــ می‌دانیم که شیخ از این‌گونه خطبه‌ها بسیار دارد و چندتایی را هم شناخته‌ایم و گویا همینها بود که بهانه بدست دشمنان او داده و او ناگزیر شده بود در پاسخ جوزجانی این گفتار را بسازد. (دانش پژوه)

آغاز: رسالة الشیخ ابی عبید الجوجانی (کذا و ظاهراً الی ابی عبید الجوزجانی) جوابا عما کتب الی الشیخ الرئیس روح الله رمسه فی الانتفاء عما نسب الیه من معارضته القرآن بسمله عونک یا لطیف وصل خطاب الشیخ و وقف علی مضمونه و استجمست حظ الانس بما بشرنی فی من خبر سلامته و ماصمم علیه من مرا فقة الصحه الی اصفهان ... و اما ذلک الحدیث الذی بلغه من الانسان الذی ذکر فلا تلفتن ... فان من عرف قدری و وزنی زاد امثال هذا الفن عنی.

انجام: : ولی من مثله شغل شاغل و لیس فی الاشتغال به طائل و الشیخ یتامل هذا و یعرفه ... و لیعلم ان البری، جری و ان الکذب لاجریه و ان الباطل لانهار للیله و العقول قاعدة للتمییز بمرصد و السلام.

چاپ: در رسائل ابن سینا (استانبول: ۱۹۵۳م)
[فهرست دکتر مهدوی: ۴۴-۴۵؛ قنواتی ص ۲۵۹ و ۳۱۰]

۱. تهران؛ دائرة المعارف بزرگ اسلامی؛ شماره نسخه: ۳۵۹/۵-عکسی و ۳۷۱/۵-عکسی و ۴۳۷/۵-عکسی
آغاز: برابر؛ **انجام:** برابر
نسخه اصل: ایاصوفیا، ش ۴۸۴۹؛ خط: نسخ کهن، بی‌کا، تا: مقابله شده۶۹۷ق، در کناره پایان نسخه آمده که نامه خطاب به ابوعبید جوزجانی است؛ ۴ص (۵۳-۵۶) [عکسی: ۲-۳۵]

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۱۱۹۰/۵-ف
نسخه اصل: همان نسخه بالا. در فهرست با عنوان «کتاب الی بعض الفقهاء فی تبرئة نفسه» [فیلمها ف: ۱-۵۷۶]

۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۳۹۲۳/۱۵
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۸؛ کاغذ: سمرقندی ضخیم، جلد: تیماجی مشکی، ۳ص (۱۷۸-۱۸۰)، ۱۹ سطر، قطع: خشتی، اندازه: ۱۳×۱۸سم [ف: ۱۰-۱۹۸۱]

۳. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۱۹۵/۱۳۶-ف
نسخه اصل: حمدیه ش ۱۴۴۷. رساله ابن سینا الی صدیق فی ابطال ما نسب الیه فی الخطب؛ بی‌کا، تا: با تاریخ ۷۵۵ق؛ در هامش

[فیلمها ف: ۱-۴۳۱]

۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۱۴۵۲/۱۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: شهاب الدین علی حسنی حسینی طباطبائی شولستانی، تا: شنبه ۲۷ ذیقعده ۱۰۱۹ق، جا: اصفهان؛ کاغذ: آهاری نخودی، جلد: تیماج عنابی، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف: ۱۱-۳۰۹]

۵. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۲۷۸۳/۷

خط: نستعلیق، کا: آقای باستانی دردی، تا: قرن ۱۴؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج سرخ مقوایی [ف: ۱۰-۱۶۳۶]

۶. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۱۱۴۹/۷۷

آغاز و انجام: برابر

خط: تعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: سمرقندی کلفت، جلد: تیماج تریاکی ضربی مقوایی، ۲گ (۴۰۰پ-۴۰۱پ)، ۳۱ سطر، اندازه: ۱۳×۲۳سم [ف: ۶-۲۴۳۵]

● **انتفاع المیت بما یهدی الیه** / فقه / عربی

intifā'-ul mayyit bi-mā yahdī ilayh

ساروی، محمد علی بن محمد رضا، -۱۱۹۳ قمری

sāravī, mohammad 'alī-ye-bn-e mohammad rezā (-1779)

تاریخ تألیف: ۱۱۷۸ق

رساله استدلالی مختصری است در سؤالی که از مؤلف شده که «آیا میت از آنچه برای او هدیه می‌کنند نفعی می‌برد یاخیر؟» که با استشهاد به روایات آن را پاسخ داده و به برخی شبهات نیز جواب می‌گوید و در پایان نیز مطالبی راجع به قضاء نماز میت آورده است.

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۳۶۱۳/۶

آغاز: و بعد الحمد و الصلاة فهذه رسالة وجیزة فی بیان ان المیت ینتفع بما یهدی الیه من افعال البر؛ **انجام:** و الا توقف علی خروجه من الثلث أواجازة الوارث فهذا آخرماازدنا ایراده ...

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۱۷۸ق؛ مصحح؛ ۱۱گ (۶۴ر-۷۴ر)، اندازه: ۱۰/۵×۱۶سم [محدث ارموی مخ: ۱-۱۸۷]

● **الانتفاع بتصحیح الارتفاع** / هیئت / عربی

al-intifā' bi-taṣḥīḥ-il irtifā'

فلکی، سلیمان، ق۱۱ قمری

falakī, soleymān (- 17c)

مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه: ۵۶۶/۳۵

آغاز: بسمله یا من رصع الافلاک الدوایر بالنجوم وزین سماء الدنیا بزینة؛ **انجام:** هذا آخرما حرره الفقیر الجانی المعترف بالعجز ... سلیمان الحنفی الفلکی العثمانی العاجز عن ادراک الحقایق

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج سبز، ۱گ، ۲۴-۳۲ سطر، اندازه: ۱۶×۲۲سم [ف: ۱-۵۳۴]

● **الانتقاد** / نحو / عربی

al-intiqād

قزوینی، محمد مهدی بن علی اصغر، -۱۱۲۹ قمری

qazvīnī, mohammad mahdī ebn-e 'alī asqar (- 1717)

تاریخ تألیف: ۱۱۱۹ق

نویسنده می‌گوید چون به تعلم نحو مشغول بودم و مشکلات آن را باز می‌گشودم کتاب مجملی در علم نحو یافتم که خلیل الرحمن نگاشته بود چون آن را مفید یافتم بر آن شدم تا شرحی مشتمل بر بیان اصول و قواعد و محتویات و فروع آن بپردازم و از آنجا که شاگرد ملا خلیل بودم به اصول بیشتر از شارح دیگر واقفم. در این شرح از کتاب‌های تصریح و مغنی و شرح رضی استفادات کردم و آن را در یک «مقدمه» و نه «امر» پرداختم: مقدمه: تذکر فیها امور لتزید الشارح بصیرة؛ امر ۱. رسم النحو؛ ۲. موضوع النحو؛ ۳. الغرض من النحو؛ ۴. فائدة النحو؛ ۵. واضع النحو؛ ۶. معانی النحو؛ ۷. مراد النجاة بمصطلحاتهم؛ ۸. ان ما اقول فی معنی الآیات و الاحادیث؛ ۹. ان مرادنا بالشرح فی هذا الکتاب. او پس از این ابحاث وارد شرح نحو می‌شود.

آغاز: بسمله، الحمد لله الذی اسمائه متقدمة و آلائه متناثره

انجام: کما اختاره ابن الحاجب فی الایضاح شرح المفصل فتامل.

شرح و حواشی:

۱- تبیین المراد من شواهد الانتقاد؛ قزوینی، محمد مهدی بن علی اصغر (-۱۱۲۹)

۱. مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه: ۸۶۰

آغاز: اعلم العلماء المتبحرین، جامع العقول و المنقول؛ **انجام:** برابر

تا آخر قسم اول از المجمل؛ خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، تا: ۲۳ رمضان ۱۰۸۵ق؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح، دارای بلاغ، محشی با نشان «منه سلمه الله»؛ تملک: در سال ۱۲۰۵؛ جلد: چرم قرمز، ۲۳۵گ، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۰×۲۱سم [مؤید: ۲-۳۰۰]

۲. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۱۷۶۶

آغاز و انجام:برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۱۱۸ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مقوایی، نوسازی، میشن تریاکی، ۱۹۰گ، ۲۰ سطر (۵×۱۴)، اندازه: ۱۰×۲۰سم [ف: ۱۰-۳۴۴]

۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۹۹۴۶

آغاز: برابر؛ **انجام:** فمنطلق و الاصل ان یقال اما فزید

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام [الفبائی: ۶۸]

● **انتقادات به روزنامه ملت ایران = قرتیکا = مکتوب آخوند زاده** / نامه‌نگاری، حکومت و سیاست / فارسی

enteqādāt be rūznāme-ye mellat-e īrān = qeretīkā = maktūb-e āxūnd-zāde

آخوند زاده، فتحعلی بن محمد تقی، ۱۲۲۶؟-۱۲۹۵ قمری

āxūnd-zāde, fath-ʻalī ebn-e mohammad taqī (1811-1878)

تاریخ تألیف: ۱۷ رمضان ۱۲۸۳ق

نامه‌ای انتقادی است به منشی روزنامه ملت. روزنامه ملت اولین روزنامه‌ای است که به امر ناصرالدین شاه قاجار در طهران منتشر شده و تاریخ شماره اول آن چهاردهم ربیع الاول سال ۱۲۸۳ بوده وتا ۲۰ جمادی الثانی سال ۱۲۸۷ سی و چهار شماره آن انتشار یافته و در هر شماره به شرح حال و ذکر بعضی از آثار شعرای معاصر یا گذشته پرداخته شده و مقارن همین تاریخ دو روزنامه دیگر انتشار داشته، یکی به نام روزنامه علمی و دیگری به نام روزنامه دولتی و به گفته آقای تربیت در ص۷ دانشمندان آذربایجان تحت نظر مرحوم اعتضاد السلطنه بوده است و مرحوم اعتضاد السلطنه پشت نسخه این مکتوب به سال ۱۲۸۵ نوشته‌اند: «رساله‌ای است که ملا فتحعلی آخوندزاده به مرحوم حکیم سامانی نوشته داخل کتابخانه ... گردید»، و در مجمع الفصحاء (۲۰۲/۲) و المآثر و الآثار (ص ۲۰۴) سامانی را محمد حسن بن قاآنی شیرازی معرفی کرده‌اند وگویند جوانی خوش قریحه و با ذوق بود و در جوانی به سال ۱۲۸۵ بهار عمرش خزان گشت. از مطالعه آن معلوم می‌شود که موجب نگارش آخوندزاده اعتراضی بوده که فیشر معلم اول السنه شرقیه در غرمآنیا (ظاهراً معرب جرمانیا است که مملکت جرمن یا آلمان باشد) بر یکی از ابیات قصیده سروش شمس الشعرا داشته که در شماره اول این روزنامه درج شده و آن این است: «مطاوعان وی و پیروان عترت وی ×× بمعنی آدمیانند و دیگران حشرات». وی گفته است چرا سروش ما را حشرات دانسته و این اعتراض در آخوندزاده تأثیر کرده چون به خانه آمده روزنامه را مطالعه کرده و اعتراضاتی را بر روزنامه و نویسنده آن نموده است: اولاً چرا در ابتدای این روزنامه که ملی است عکس مسجد گذارده شده در صورتی که مسجد شعار همه اهل اسلام است و بایستی شعار ملیت ایرانی یا نقوش تخت جمشید و یا تاج دوازده ترک که از یادگارهای سلاطین صفویه است بوده باشد. ثانیاً چرا در روزنامه ملی شرح حال شعرا را می‌نویسی و مطالب عام المنفعه که موجب تشریح اذهان و دارای نتایج اجتماعی است نمی‌نگارید. ثالثاً چرا سروش شمس الشعراء نسب خود را به امیر نجم ثانی منتسب می‌داند و شرحی مبتنی بر عدم لیاقت امیر نجم به استشهاد از تاریخ حبیب السیر و متمم روضة الصفا نگاشته. رابعاً در بیان این که اشعار این شاعر موافق قواعد علمی از جنبه اعتدال و صحت خارج است و دارای حسن مضمون و الفاظ نیست و به علاوه دارای الفاظی است که در شعر آوردن آنها خوب نیست چون: عزوجل، علیهم الصلوات، عزی و لات، مرآت، مابقی، ترهات، عقارب و حیات، خیرات، تحرک، حشرات، ده و دو، معترف، هدیه و بضاعت مزجات. وی بعضی از ابیات قصیده سروش را که به نظر او خلل وزنی داشته در ذیل این بیانات نقل نموده و در پایان این قسمت اعتراض کرده که چرا چنین شخصی را شمس الشعرا لقب دهند تا عصر و دوره را ننگین کنند و آنان که این آثار را مشاهده می‌کنند بگویند این که شمس شعراء است دیگران حالشان معلوم خواهد بود. اعتراض دیگر این بوده چرا روزنامه در چاپخانه سنگی چاپ شده و بایستی با حروف باشد و این مکتوب در حدود ۵۷۰ بیت کتابت دارد.

آغاز: قرتیکا به منشی روزنامه ملت سنیه ایران مکتوب است برادر مکرم من ازتاریخ یوم جمعه چهاردهم ربیع الاول سنه ۱۲۸۳ درشهر تفلیس روزنامه ملت ایران واصل شده به تقریبی که در ذیل ذکر خواهد شد

انجام: هم خودت به منافع وافره نائل خواهی شد وهم به ملت فوائد کثیره خواهی رساند خدا حافظ تو باد فی ۱۷ شهر رمضان پارس ئیل ۱۲۸۳ در تفلیس تحریر شد.

[دنا ۱۸۵/۲ (۹ نسخه)]

۱. اراک؛ دهگان، ابراهیم؛ شماره نسخه: ۱۴

کاتب = مؤلف، تا: ۱۲۸۳ق [نشریه: ۶-۵۹۰]

۲. تهران؛ ادبیات؛ شماره نسخه: ۱۴۵ ـ ج

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ در صفحه عنوان آمده «رساله میرزا فتح علی سیروس»، در پایان در هشت سطر «تتولرتی سو ویطنق غایب زاده» می نویسد که ۱۵ منات از نایب الوزراة (میرزا عبدالوهاب شیرازی آصف الدوله یا نصیر الدوله نایب وزارت خارجه در ۱۲۷۴) در برابر نوشتن این کتاب به من رسید؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: تیماج عنابی ضربی، ۵۰گ، ۱۲ سطر (۱۶/۵×۱۱)، اندازه: ۲۱/۵×۱۷سم [ف: ۱-۴۴۰]

۳. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۱۲۸۹

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: میرزا علی اصغر، تا: ۱۲۸۳ق؛ کاغذ: فرنگی، آبی، جلد: مقوایی، ساده، ۲۷گ، ۱۰ سطر کامل (۱۴×۸)، اندازه: ۲۱×۱۷/۵سم [ف: ۳-۳۵۴]

۴. تبریز؛ ملی؛ شماره نسخه: ۲۷۹۲

آغاز: بعد از آنکه از منزل مفسد بیرون آمدم؛ **انجام:** ریاست بدست کسانی خطاست ×× که از دستشان دستها بر خداست.

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۸۳ق؛ با رساله مجدیه و یک رساله دیگر در یک مجلد؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مقوا با رویه پارچه، ۲۰ سطر، اندازه: ۲۱×۱۳سم [ف: ۳-۱۳۱۸]

۵. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه: ۲۷۷۶

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۸۳ق؛ مقابله شده با نسخه اصل؛ درسال ۱۲۸۵ داخل کتابخانه اعتضاد السلطنه شده؛ واقف: سپهسالار، ۱۲۹۷؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مقوایی، ۲۵ص، ۱۲ سطر، قطع: خشتی، اندازه: ۱۸×۲۱/۵سم [ف: ۲-۹۷]

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۵۶۳۳/۱-ف

نسخه اصل: همان نسخه بالا [فیلمها ف: ۳-۱۷۲]

۶. تهران؛ انجمن آثار و مفاخر فرهنگی؛ شماره نسخه: ۴۷/۱۰

آغاز: برابر؛ **انجام:** بیندیشد از خامه تیز من ×× وزین تیغ بران خون ریز من

بی‌کا، تا: قرن ۱۴؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مقوایی، رویه کاغذ رنگی با عطف پارچه‌ای مشکی، ۱۸ص (۲۰۷-۲۲۵)، ۱۹ سطر (۹×۱۷)، اندازه: ۱۳/۵×۲۱سم [ف: ۸۷] و [نشریه: ۷-۴]

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۱۰۰۴/۱۰

نسخه اصل: همان نسخه بالا [عکسی ف: ۳-۲۵۴]

● **انتقادات روضة الصفا در ۱۲۷۹ در تفلیس** / متفرقه / فارسی

enteqādāt-e rowzat-os safā dar 1279 dar teflīs

ملکم، ۱۲۴۹-۱۳۲۶ قمری

malkam (1834-1908)

تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۲۴۵۵/۲۴

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۳۲۳ق [ف: ۶-۱۹]

● **انتقادات وارده بر سجل احوال** / متفرقه / فارسی

enteqādāt-e vārede bar sejell-e ahvāl

انتقاداتی است که از طرف نویسنده با استناد به مواد آئین نامه‌های مجلس شورا و سنا بر قانون سجل احوال گرفته شده و اثبات غیر مشروعیت آن و علاج آن. البته تصویر ذهنی نویسنده است که غیرعملی می‌باشد.

مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه: ۱۰۶۳/۳

آغاز: بسمله تنقیدات وارده بر سجل احوال با کمال سادگی و انصاف در دو عنوان ذکر می‌شود اولی کلیات؛ **انجام:** و موالید را روز بروز بدولت صورت دهند عده نفوس مملکت بخوبی (؟) محذوری هم ندارد.

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۴؛ جلد: تیماج مشکی لایه‌ای، ۹گ (۲۸-۳۶)، ۱۵ سطر (۸×۱۴)، اندازه: ۱۰/۵×۱۸سم [ف: ۳-۱۴۵۶]

← انتقاد اجتماعی ⟵ سیاحی گوید

● **انتقاد از اشعار مثنوی** / ادبیات / فارسی

enteqād az aš‘ār-e masnavī

یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه: ۴۱۳۵/۴

از حاج میرزا علی اکبر مصلایی یزدی؛بی‌کا،بی تا[نشریه: ۱۳-۳۶۸]

● **انتقاد از بعضی از مندرجات مجله کاوه**

enteqād az ba‘zī az mondarajāt-e majalle-ye kāve

اقبال آشتیانی، عباس، ۱۲۷۶-۱۳۳۴ شمسی

eqbāl-e āštīyānī, ‘abbās (1897-1955)

درباره هاماوران و تاجیک و دقیقی و منجیک، در ش ۴و۵، در ذیقعده ۱۳۳۸.

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۸۸۶۱

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۴، کاغذ: فرنگی، جلد: تازه، بیاضی،۲۶گ، ۲۰ سطر (۱۲×۱۶)، اندازه: ۱۴×۲۱سم [ف: ۱۷-۲۳۷]

● **انتقاد از حکما (رساله در)** / فارسی

نویسنده در این رساله از زبان بسیار تندی استفاده نموده است و همانطور که در انجام نسخه آمده قصد داشته دماغ حکما را بسوزاند.

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۷۰۰۶/۵

آغاز: خدمت حکما و منجمین و ارباب طبیعت و ریاضی و سایر طالبین حقایق اشیاء عرض می‌کنم که قدری در پایه و مایه خود تأمل کنید ببینید با این چک و پوز در چه ار و گوزید، چها در نظر دارید و یکجا می‌خواهید برسید؛ **انجام:** زیاده بر این دماغ حکما را نمی‌سوزانیم. و السلام.

خط: شکسته، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: چرم مشکی، ۱۳ص (۵۳-۶۵)، اندازه: ۱۱×۱۷سم [ف: ۴۷/۱-۱۲۷]

● **انتقاد از وضع اداری ایران** / متفرقه / فارسی

enteqād az vaz‘-e edārī-ye īrān

گردآورنده جنگ در این بخش، از اقسام دزدی که یکی از آن رشوه‌خواری است سخن گفته و به شیوع برخی از اقسام آن در بین پاره‌ای از رجال ایران اشاره می‌کند. وی در این میان از میرزا یحیی خان معتمد الملک (ثم مشیر الدوله) نیز نام می‌برد.

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۱۴۷/۷-طباطبائی

بی‌کا، بی تا، ۴گ (۷۳-۷۶) [ف: ۲۳-۶۱۶]

● **انتقاد از وضع زمان و خرده گیری از سیاست روز** / حکومت و سیاست / فارسی

enteqād az vaz'-e zamān va xordegīrī az sīyāsat-e rūz

جعفر قلی خان، ق۱۳ قمری

ja'far qolī xān (- 19c)

تهران؛ دانشکده حقوق؛ شماره نسخه: ۳۶۹/۱-ج

آغاز: پریشانی و اختلال وضع و ضیاع عمر و تفصی وقت و ملکه هوا خواهی دولت و وثوق بحسن نیت و استظهار بشمول انصاف و جوامع اوصاف اجل اعظم داعی آمد که بعرض این عریضه تصدیع افزای خاطر. مرحمت ذخایر عالی شود؛ **انجام:** باری همه عمر بتشویق خاطر و تعطیل وقت و قصه این و آن گذشت و میگذرد و بهیچ جانرسید و نمیرسد و یا للعجب کیلاً بغیر ثمن کردن له و عار (؟) و لتعملن بنأه بعد حین و السلام

خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، تا: ۱۲۹۱ق؛ کاغذ: کبود فرنگی، جلد: تیماج سبز ضربی مقوایی، ۱۲ سطر (۸/۵×۱۵/۵)، اندازه: ۸/۵×۱۵/۵سم [ف: ۸۰]

● **انتقاد بر فلاسفه** / فلسفه / فارسی و عربی

enteqād bar falāsefe

لاهیجی، حسن بن عبدالرزاق، ۱۰۴۵-۱۱۲۱ قمری

lāhījī, hasan ebn-e 'abd-or-razzāq (1636-1710)

پاره‌ای از مطالب و آراء فلسفی را مورد بررسی قرار داده و در آنها مناقشه می‌کند.

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۱۳۶۸/۱

آغاز: مطلقا از جهت اینکه وجود کون است و حصول است و اگر وجود خاص فی حد ذاته کون و حصول است

نسخه اصل: کتابخانه مجلس شورای اسلامی-تهران ۱۳۰۶ [این نسخه در فهارس مجلس دیده نشد]؛ خط: نسخ زیبا، بی‌کا، بی تا؛ افتادگی: آغاز؛ محشی با عناوین «منه سلمه الله»؛ ۱۳۲ص (۱-۱۳۲) [عکسی ف: ۴-۲۱۰]

● **انتقاد و قانون نامه انحصار دخانیات** / حکومت و سیاست / فارسی

enteqād va qānūn-nāme-ye enhesār-e doxānīyāt

عارف خان افندی عثمانی، ق۱۴ قمری

'āref xān-e afandī-ye 'osmānī (- 20c)

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۹۴۵۰/۶۱

خط: نسخ، کاتب = مؤلف، تا: قرن ۱۴؛ ۲ص (۴۰۲-۴۰۳) [مختصر ف: ۸۶]

● **انتقالات و تحویل کواکب** / هیئت / فارسی

enteqālāt va tahvīl-e kavākeb

مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه: ۵۵۲/۶

آغاز: بسمله در بیان انتقالات و تحویل کواکب از برجی به برجی و کیفیت آن؛ **انجام:** و اینمقدار پنجدانگ و نیم جو است والله اعلم

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ دارای جداول نجومی؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۹گ، ۱۵ سطر (۵/۵×۱۲)، قطع: ربعی، اندازه: ۱۰×۱۷/۵سم [ف: ۱-۵۰۱]

● **انتقال الدعوی** / فقه / عربی

intiqāl-ud da'wī

میرزای قمی، ابوالقاسم بن محمد حسن، ۱۱۵۱-۱۲۳۱ قمری

mīrzā-ye qomī, ab-ol-qāsem ebn-e mohammad hasan (1739-1816)

تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۲۱۵۸/۱۴

آغاز: بسمله، سؤال، اذا ادعی زید علی میت علی میت عیناً اودیناً و اقام البینة عند الحاکم ثم صالحه عمر و فوجه معین قبل الیمین الاستظهاری و حکم الحاکم؛ **انجام:** لایحضرون المجالس او المعذور من الحضور.

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ ۴گ (۱۳۵ر-۱۳۸ر) [ف: ۵-۴۴۱]

● **انتقال المال الی الورثة مع کون المیت مدیونا و عدمه** / فقه / عربی

intiqāl-ul māl ila-l warata ma'a kawn-il mayyit madyūn-an wa 'adam-i-h

بروجردی، منیرالدین بن علی، ۱۲۶۹-۱۳۴۲ قمری

borūjerdī, monīr-od-dīn ebn-e 'alī (1853-1924)

رساله در این است که در صورتی که میت مدیون باشد آیا مال وی منتقل به ورثه می‌شود یا خیر؟ مؤلف این مساله را یکی از مشکلات فقهی دیده و به امر شخصی به حل آن پرداخته است.

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۲۳۲۹/۵

آغاز: الحمد لله رب العالمین ... هذه رسالة شریفة فی تحقیق مسالة فقهیة و هی مسالة انتقال المال الی الورثة مع کون المیت مدیونا و عدمه.؛ **انجام:** لا یقال انه یقع التعارض بین الادلة الدالة علی الانتقال و هذه الاخبار

نسخه اصل: کتابخانه خاندان مؤلف، اصفهان؛ خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ ۳۶ص (۴۹-۸۴) [عکسی ف: ۶-۳۸۳]

● **انتقام مجاهدین** / فارسی

enteqām-e mojāhedīn

آشتیانی قمی، عبدالکریم بن عطاءالله، ق۱۳ قمری
āštīyānī qomī, ‘abd-ol-karīm ebn-e ‘atā’-ol-lāh (- 19c)

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۸۸۵۳
نسخه منحصر؛ بی کا، تا: ۱۲۷۱ق [د.ث. مجلس]

← انتقام نامه ← انتقامیه

● **انتقامیه = انتقام نامه = ضریر نامه** / تاریخ اسلام / فارسی
enteqāmīye = enteqām-nāme = zarīr-nāme
قمی شاهرودی، طغان شاه بن نظام، ق۹ قمری
qomī šāhrūdī, toqān šāh ebn-e nezām (- 15c)
اهدا به: ابوالغازی سلطان حسین میرزا بایقرا (۸۷۸–۹۱۲ هـ.ق.)
تاریخ تألیف: محرم ۸۸۴ق
نظم داستان ضریر خزاعی در انتقام از کشندگان حسین بن علی است. عناوین این منظومه عبارتند از: آمدن ضریر در مسجد جمعه و احوال ایشان با صد و ده نفر جوان عرب؛ رفتن ضریر با صد و ده نفر به مسجد جمعه و جنگ کردن یعقوب را گرفتن؛ مکالمه کردن معاویه ابن یزید ملعون از حضرت امام زین العابدین؛ نامه نوشتن یزید به عبید زیاد و لشکر آوردن به جنگ ضریر خزاعی؛ خبر یافتن محمد حنفیه از قتل امام حسین (ع)؛ نامه نوشتن محمد حنفیه به نزد مسیب پهلوان؛ خبر یافتن عمر بن علی از قتل امام حسین (ع)؛ آمدن طغان دلاور به میدان؛ لشکر آوردن عبید زیاد ملعون به جنگ ضریر خزاعی؛ رسیدن عمر بن علی با فضل جعفر در اسقلان و جنگ کردن با عبید؛ آمدن شاه حلب با سی هزار سپاه به امداد یزید جفاکار ملعون؛ آمدن عمر بن علی با فضل بن جعفر به خونخواهی حضرت امام حسین (ع).
آغاز: بسمله. بنام خداوند فرد کریم ×× خدایی که بخشنده است و رحیم / جهان دار روزی ده بندگان ×× بر آرنده کار درماندگان / منزه ز چون و چه و چند اوست ×× مبراست از خویش و پیوند اوست / خرد را سوی ذات او راه نیست ×× ز کنه کمالش کس آگاه نیست / کنون ذکر سلطان عالم کنم ×× زبان را بمدحش مکرم کنم / ابوالغازی آن شاه با داد بین ×× سر شهریاران روی زمین / جهان گیر سلطان گیتی پناه ×× که دنیا ندیده چه او پادشاه / محب علی شاه سلطان حسین ×× دعایش بود خلق را نور عین / یکی روز با جمع یاران خویش ×× مرا مجلسی بود بر خوان خویش / سخنها زهر نوع می‌آمدند ×× کتاب تواریخ می‌خواندند / چه ظلمی که آل علی را رسید ×× از آن قوم ناپاک ملعون یزید / دل حاضران گشت از غم کباب ×× روان شد ز هر چشم صد چشمه آب / در آخر سخن هم بدین جا رسید ×× که حرب حسین علی با یزید / محمد حنیفه شه پاک دین ×× کشید انتقام از سگان امین / رخ دوستان همچه گل بر شکفت ×× از آن جمله یک دوست با بنده گفت / که ای بلبل داستان سخن ×× ز تو تازه امروز جان سخن / چه داری ز خود این سخن پروری ×× چه باشد که این را بنظم آوری / همی خواهم از لفظ شکر فشان ×× نهی مرهمی بر دل دوستان / شود خارجی را دل از غم فگار ×× بر آید ز جان خوارج دمار / چه بودم ز مولای دین رسول ×× مرا التماس وی آمد قبول / گرم فتح توفیق بخشد خدای ×× بنظم آرم این [قصه] سر تا بپای
انجام: ز هشتصد چه بگذشت هشتاد و چار ×× بنظم آمد این قصه نامدار / شد این نظم ماه محرم تمام ×× نهادم و را «انتقامیه» نام / کسی گر بگوید که این شعر کیست ×× فقیر جگر خسته را نام چیست / مرا بیشتر خلق از خاص و عام ×× طغان شاه خوانند ابن نظام / مکانم قم و شاهرودم وطن ×× کسانند هر جا ز خویشان من / بسی خدمت رهروان کرده‌ام ×× بسی پیش کارا گهان بوده‌ام / الهی بحق شه کربلا ×× ببخشای یا رب تو از ما گناه / دیگر هر که بنویسد آن نامه را ×× نگهدار دستش که زر خامه را / الهی بخواننده رحمت کنی ×× مقامش بفردوس جنت کنی / هر آنکس که آمین بگوید ز جان ×× الهی او و تو را بجنت رسان / تو این اهل هنگامه را سر بسر ×× بیامرز از رحمت دادگر / هزاران درود و هزاران سلام ×× ز ما بر محمد علیه السلام
[دنا ۱۸۶/۲]

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۸۸۴۱/۱۰۹
آغاز: برابر؛ **انجام:** چو طوطی طبعم نوا ساز شد ×× ز معنی دری بر دلم باز شد / چو مرغ دلم گشت دستان سرا ×× مرا گشت ناظر چو بستان سرا
فقط یک برگ از کتاب مانده؛ خط: نسخ و نستعلیق، کا: جمال الدین محمد حسنی، تا: ۹ ذیحجه ۱۱۱۰ق، جا: فراه؛ افتادگی: انجام؛ تاریخ تألیف در آغاز نسخه ما به اشتباه ۶۸۴ق ثبت شده است: «کتاب انتقام نامه مشهور به ضریر نامه از تألیف طغانشاه المشهور بابن نظام در جنگ ضریر و محمد حنفیه و عمر و فضل جعفر و مسیب و ابراهیم که در سنه ۶۸۴ شصد (کذا) و هشتاد و چهار هجریه منظوم شده»؛ کاغذ: شرقی نخودی آهار مهره، جلد: میشین مشکی ساده عطف چرم قهوه‌ای، ۱ص (۶۹۲)، اندازه: ۲۲/۳×۳۴/۹سم [ف:۲۹/۱-۱۰۴]
۲. تهران؛ دانشکده الهیات؛ شماره نسخه: ۸۷/۲
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، کا: محمد صالح معلم طالقانی، تا: شنبه ۲ محرم ۱۲۴۷ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج سبز مقوایی، ۲گ (۱۲۸ر-۱۲۹ر)، ۱۶ سطر (۷/۵×۱۵)، اندازه: ۱۳×۲۰/۵سم [ف: ۲۳۰]
۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۶۳۱۶
آغاز: برابر؛ **انجام:** در افتاد از نردبان آن لعین ×× بشد پاره پاره تنش بر زمین
خط: نستعلیق، کا: خلیل بن کربلائی اسماعیل، تا: ۲۵ محرم ۱۲۵۷ق؛ مصدر است به «ضیاءالمومنین»؛ محشی؛ واگذاری بنیاد

مستضعفان در شهریور ۱۳۶۷؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج یک‌لا دارچینی، ۳۰۰گ، ۱۱ سطر، اندازه: ۱۶/۴×۲۱سم [ف: ۱۷-۱۸]

● **انتقامیه** / تاریخ اسلام / فارسی

enteqāmīye

نخعی آشتیانی، محمد حسین بن محمد مؤمن، ق۱۳ قمری

naxa'ī āštīyānī, mohammad hoseyn ebn-e mohammad mo'men (- 19c)

اهدا به: فتحعلی شاه قاجار

تاریخ تألیف: ۱۲۲۵ق

مؤلف، مختارنامه‌ای در داستان خروج مختار خوانده بود و چون دارای حشو و زائد و تفصیل بود، آن را مختصر نموده و به فتحعلی شاه قاجار تقدیم کرده است.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۴۰۳۵/۲

آغاز: حمد بیحد و شکر بیعدد منتقم حقیقی را سزد که صولت صورت رسمی بهمن را بصدمت اسفندیاری؛ **انجام:** این سر مصعب بمجازات کار تا چه کند با تو دگر روزگار

خط: نسخ، کا: محمد بن آقا علی سیچانی، تا: ۴ ربیع الاول ۱۲۴۴ق، به‌دستور آخوند ملا عبدالصمد؛ مجدول؛ جلد: تیماج ضربی روغنی، ۶۱گ (۱۴۸پ-۲۰۸ر)، ۲۰ سطر، اندازه: ۲۰×۳۰سم [ف: ۱۱-۳۹]

● **انتقام یهودی** / فارسی

enteqām-e yahūdī

تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۱۷۷۸۵

قسمتی از ترجمه کتاب انتقام یهودی؛ بی‌کا، بی‌تا؛ انتقالی از کتابخانه پهلوی-مجموعه نوازی؛ اندازه: ۲۰/۷×۳۳سم [رایانه]

● **الانتهاءات** / هیئت / عربی

al-intihā'āt

معول بزیج الشاه و هو ما کان مستخرجه القدماء فی قدیم الدهر.

[دنا ۱۸۶/۲]

تهران؛ مهدوی؛ شماره نسخه: ۳۰۶/۳

بی‌کا، تا: قرن ۱۱ [نشریه: ۲-۱۰۹]

● **الانتهاءات من سنی العالم** / هیئت / عربی

al-intihā'āt min sini-l 'ālam

کندی، یعقوب بن اسحاق، ۱۸۵؟-۲۵۲؟ قمری

kendī, ya'qūb ebn-e eshāq (802-867)

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۲۰۳۱/۳

آغاز: قال کان بین سنة القران الدال علی الملة الاسلامیة من الهجرة ح غیر شمسیة سنة؛ **انجام:** و ذلک فی السنین المذکورة.

خط: نسخ، کا: اسفندیار مازندرانی، تا: ۱۶ ربیع الاول ۱۰۳۱ق؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج حنایی ضربی مقوایی، ۳گ (۱۹۹ر-۲۰۱ر)، ۱۴ سطر (۶/۵×۱۲/۵)، اندازه: ۱۲×۲۰سم [ف: ۸-۶۴۹]

● **انتها نامه** / عرفان و تصوف، شعر / فارسی

entehā-nāme

سلطان ولد، احمد بن محمد، ۶۲۳-۷۱۲ قمری

soltān valad, ahmad ebn-e mohammad (1227-1313)

در آن آمده که سلطان ولد در شب شنبه ۱۰ رجب ۷۱۲ درگذشته است.

[دنا ۱۸۶/۲؛ فهرستواره منزوی ۲۳۷/۱۰؛ و ۱۱۲/۷]

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۳۱۴-ف

نسخه اصل: موزه قونیه ش ۲۱۳۶؛ خط: نسخ، کا: اسحاق بن خضر بن محمد حموی مولوی، تا: یک‌شنبه پایان رمضان ۷۳۱ق؛ ۲۲۰گ [فیلمها ف: ۱-۱۷]

← انتهای تاریخ ملوک کرت ≻ احوال سلاطین کرت

● **أنجاب الثقات فی فحول الرواة** / رجال / عربی

anjāb-uṯ ṯiqāt fī fuḥūl-ir ruwāt

شریف، علینقی، ق۱۴ قمری

šarīf, 'alī-naqī (- 20c)

تاریخ تألیف: دهه دوم ذیقعده ۱۳۰۹ق

در بیان افراد «اجمع العلماء علی تصحیح ما یصح عنهم» که چون نام آنان در کتب رجال متفرقه بوده، آنها را در این رساله جمع‌آوری نموده و در ضمن شرح حال بعضی از اصحاب معصومین (ع) و نیز شرح حال بعضی از روات که نام آنها شبیه به هم است و مشخص نمودن آنها و نیز ذکر بعضی از علمایی که در علم رجال دارای تألیفاتی هستند و در پایان شرح حال مختصری از خود را نیز آورده است.

آغاز: احمدک یا من لایخیب سائله و لایرد نائله حمدا کما هو اهله و مستحقه و لاحول و لاقوة الا به و اصلی علی العقل الاول و النبی الآخر الذی کان بشیرا و نذیرا ... اما بعد فیقول العبد الاثیم علی نقی الشریف ...

انجام: و اکثر الاوقات اکون مصاحبا للکتب و انیسا بالمطالعة ... اللهم انی اسألک بجاه الاولیاء التوفیق للعلم و العمل و لما تحب و ترضی آمین آمین یا رب العالمین.

چاپ: با تحقیق سید صادق اشکوری، قم، میراث حدیث شیعه، دفتر دوازدهم، ۱۳۸۳ش، صص ۲۴۱- ۴۰۳

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۳۱۰۹

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: در حیات مؤلف قرن ۱۴؛ مجدول، محشی، یادداشتی از شخصی که نوشته مؤلف کتاب را از مشهد فرستاده به سال ۱۳۱۰ و صورت یادداشت اهدای مؤلف کتاب را برای رکن الدوله؛ جلد: تیماج دورو، رو زرشکی مجدول به زر، ۹۸گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۲۰سم [محدث ارموی مخ: ۱-۱۸۷]

● انجاح المطالب فی الفوز بالمآرب / بلاغت / عربی

injāḥ-ul maṭālib fī-l fawz bi-l-ma'ārib

قمی مشهدی، محمد بن محمد رضا، -۱۱۰۷ قمری

qomī mašhadī, mohammad ebn-e mohammad rezā (-1696)

وابسته به: المعانی و البیان (ارجوزة)؛ قمی مشهدی، محمد بن محمد رضا (-۱۱۰۷)

تاریخ تألیف: ۲۹ رمضان ۱۰۷۴ق؛ محل تألیف: مشهد

شرح مختصری است بر ارجوزه ای که خود شارح در ۱۰۰ بیت، در علم بلاغت سروده است و با عناوین «قال الراجز- اقول» برگزار شده است.

آغاز: بسمله الحمدلله الذی میز الانسان بادراک المعانی و علمه البیان بایراد الترکیب و المبانی ... اما بعد فیقول ... محمد بن محمدرضا القمی هذه فواید علقتها علی الارجوزة المنظومة فی فن البلاغة

انجام: و انتهی المقال و الحمد لله علی کل حال قد فرغ من تألیف انجاح المطالب فی الفوز بالمآرب اقل عبادالله و اذل خلق الله محمد بن رضا القمی بلغهما الله الی آمالهما یوم السبت التاسع و العشرین من شهر رمضان المبارک، سنة الف و أربع و سبعین مضین من الهجرة النبویة، فی مشهد ثامن الائمة علی بن موسی الرضا علیه التحیة و الثناء، و علی الله التوکل و منه الاستعانه فی کل الامور.

چاپ: تحقیق: سید محمد رضا الحسینی الجلالی، تراثنا، العدد الرابع [۲۵] السنة السادسة / شوال ۱۴۱۱ هـ (قم، مؤسسة آل البیت لاحیاء التراث)

[الذریعة۲/۳۶۳؛ دنا ۲/۱۸۶]

۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۳۹۸۵

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۰۷۴ق [الفبائی: ۶۸]

۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۵۸۷

آغاز: آغاز منظومه: الحمد لله و صلی الله ×× علی رسوله الذی اصطفاه / محمد و آله و سلما ×× و بعد قد أحببت أن أنظما ... آغاز شرح: برابر؛ **انجام:** فان تولنی منک الجمیل فأهله ×× و الا فانی عاذر و شکور ... ؛ برابر

خط: نسخ، کا: محمد صادق بن عنایت الله بیرجندی، تا: شنبه ۸ ربیع الاول ۱۱۲۴ق؛ تملک: محمد صادق بن علی اکبر لاری و مهر «عبده محمد صادق» (مربع)؛ جلد: مقوایی عطف تیماج مشکی، ۲۵گ، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۵×۲۴سم [ف: ۴-۳۹۲]

۳. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۱۰۶۹/۳-۶/۱۵۹

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ذیحجه ۱۲۵۵ق؛ ۳۲گ، اندازه: ۱۰/۵×۱۷/۵سم [ف: ۱-۵۰۴]

۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۴۰۳۵

آغاز و انجام: برابر؛ انجامه: «قد فرغ من تألیف انجاح المطالب فی الفوز بالمآرب اقل عباد الله و اذل خلق الله محمد بن رضا القمی ... یوم السبت التاسع و العشرین من شهر رمضان المبارک سنة الف و اربع و سبعین مضی من الهجرة النبویة فی مشهد ثامن الائمة علی بن موسی الرضا علیه التحیة و اثناء و علی الله التوکل و منه الاستعانة فی کل الامور.»

خط: نستعلیق تحریری، کا: میرزا مهدی عماد المحققین، تا: سه‌شنبه، ۱۲ شوال ۱۳۴۶ق، جا: کتابخانه آستان قدس رضوی؛ تملک: عماد المحققین در چهاردهم ذیقعده ۱۳۲۱ (کتابت ۱۳۴۶ و تملک ۱۳۲۱ معقول نیست ممکن است منظور از قد انتقل الی الرسالتان ... غیر از این رساله باشد)؛ واقف: حاج عماد، تیر ۱۳۱۰؛ کاغذ: فستقی آهار مهره، جلد: مقوا، رویه پارچه اخرا، ۱۴گ، ۲۷-۲۹ سطر، اندازه: ۱۱×۱۷سم [ف: ۲۵-۱۲]

← انجام ≻ ره انجام

● انجبار السند بالشهرة / اصول فقه / عربی

injibār-us sanad bi-š-šuhra

فشارکی، محمد باقر بن محمد جعفر، ۱۲۵۲-۱۳۱۴ قمری

fešārakī, mohammad bāqer ebn-e mohammad ja'far (1837-1897)

در بیان این که هرگاه روایتی را مشهور ذکر نموده‌اند در حالی‌که سند آن روایت مقرون به ضعف است آیا ضعف سند را نقل مشهور جبران می‌کند یا خیر؟

[دنا ۲/۱۸۷؛ الفوائد الرضویه ج ۲ ص ۴۰۴؛ احسن الودیعه ج ۱-۱۵۸]

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۶/۲ خوئی

آغاز: الحمد لله رب العالمین ... و بعد فیقول ... محمد باقر بن محمد جعفر؛ **انجام:** و افهمه حتی یظهر لک حقیقة الحال و الله العالم ... ولیکن هذا آخر الکلام فی هذا المرام.

خط: نسخ، کا: سید محمد حسن بن سید احمد حسینی طباطبائی، تا: شنبه ۲۱ محرم ۱۲۹۵ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج یشمی، ۱۶ص (۲۰۰-۲۱۵)، قطع: خشتی، اندازه: ۱۷×۲۱سم [ف: ۷-۱۷]

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۳۲۵۳/۱–ف
نسخه اصل: همان نسخه بالا [فیلمها ف: ۲–۱۰۸]

● **الانجم الزاهرات فی العمل بربع المقنطرات** / هیئت / عربی
al-anjum-uz zāhirāt fi-l ʻamal bi-rubʻ-il muqanṭarāt
نقاش، احمد بن نورالدین
naqqāš, ahmad ebn-e nūr-od-dīn
دارای یک «مقدمه» و ده «باب»: مقدمه: در تسمیه رسوم ربع و غیر آن؛ باب ۱. شناخت اخذ ارتفاع؛۲ شناخت درجه شمس بطریق اس؛ ۳. شناخت میل و غایت و عرض بلد؛ ۴. شناخت ارتفاع که آن را سمت نیست؛ ۵. شناخت نصف قوس نهار و نصف تعدیل؛ ۶. شناخت دائر و فضل آن؛ ۷. شناخت ظل از ارتفاع؛ ۸. شناخت سمت قبله؛ ۹. شناخت مطلع‌های فلکی و بلدی و تحویل هر یک از آنها به درجات سواء و اوتاد اربعه؛ ۱۰. شناخت عمل با کواکب.

تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۱۳۶۷/۳
آغاز: بسمله و صلی الله علی سیدنا محمد و آله و صحبه و سلم و الصلوة و السلام علی سیدنا محمد النبی المختار؛ **انجام:** و مطالع غروبه و الله سبحانه و تعالی اعلم بالصواب و الیه المرجع و المآب.
خط: نسخ، بی‌کا، تا: محتملاً قرن ۱۲؛ کاغذ: هندی، جلد: میشن تریاکی سیر ترنج‌دار حاشیه منگنه، ۱۱ص (۸۱–۹۱)، ۲۲ سطر (۹×۱۴)، اندازه: ۱۵×۲۱/۵سم [ف: ۹–۳۶۳]

● **الأنجم الزواهر فی تحریم القراءة بلحون أهل الفسق و الکبائر** / فقه / عربی
al-anjum-uz zawāhir fī taḥrīm-il qirāʼa bi-luḥūn-i ʼahl-il fisq wa-l kabāʼir
ابن کیال، برکات بن احمد، –۹۲۹ قمری
ebn-e kayyāl, barakāt ebn-e ahmad (- 1523)
تاریخ تألیف: شب چهارشنبه ۱۲ محرم ۸۹۱ق
مؤلف در مقدمه گوید: «هذا کتاب مختصر مفید فی تحریم قراءة القرآن المجید بلحون أهل الفسق و الکبایر الداخلین فی الوعید و استحباب قراءته و فضلها بلحون العرب و أصواتها بالترتیل و التجوید و ردع قراء المحافل و الجنائز الجهلة الطغام الذین لم یستضیؤا بنور القرآن و لم یذوقوا ثمرته التی ذاقها أهل العرفان من کل علامة و فریدة بل اشتروا بالقرآن ثمناً قلیلاً فیا حسرتهم و ندامتهم فی الیوم المدید و سبب تألیفی هذا الکتاب ان الله تعالی قد أوجب النصح لکتابه ...». بعد از تألیفات چهارگانه‌اش: ۱. حیاة القلوب؛ ۲. اسنی المقاصد؛ ۳. الکوابک النیرات؛ ۴. الجواهر الزواهی.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۰۰۲/۳
آغاز: بسمله. الحمدلله الذی علمنا ما لم نکن نعلم و جعلنا من حملة کتابه العزیز المکرم المعظم
نسخه اصل: کتابخانه چستربیتی، دوبلین ایرلند جنوبی، ش ۳۴۱۹ (فهرس المخطوطات العربیة فی مکتبة تشستربیتی، آربری، ترجمه محمود شاکر سعید، ۲۴۷/۱)؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: با تاریخ ۸۹۱ق؛ مصحح؛ ۲۴ص (۸۵–۱۰۸) [عکسی ف: ۳–۱۷]

● **انجمن آرا = تذکره اختر** / تراجم / فارسی
anjoman-e ārā = tazkere-ye axtar
اختر، احمد بن فرامرز، –۱۲۳۲ قمری
axtar, ahmad ebn-e farāmarz (- 1817)
تاریخ تألیف: ۱۲۲۲– ۱۲۳۲ق
مؤلف در مقدمه پس از دفاع از مقام شاعران می‌گوید: «در این وقت که سنه ۱۲۲۲ هجریست فقیر صداقت سیر احمد متخلص به اختر مترصد این معنی گردید که مجملی از مجاری احوال و مختصری از منتخب اقوال شعرای معاصرین ... رقم زده خامه ... نماید و این رساله را به انجمن آرا موسوم و اسامی شعرا را به طریق حروف تهجی مرقوم که حرف اول تخلص را معتبر گرفته و به دو «فصل» مقرر داشتم: فصل اول در تذکار اشعار اطوار شعرای معاصرین؛ فصل دوم در ذکر شمه‌ای از احوال و قدری از افکار بنده مؤلف». دربرگیرنده سرایندگان همروزگار نگارنده از روزگار کریم خان زند تا میانه روزگار فتح علی شاه قاجار، که پیش از انجام، نگارنده درگذشت و برادرش محمد باقر بیگ نشاطی بدان پرداخت که او نیز پیش از انجام در ۱۲۳۴ق درگذشت. تا آنکه فتح علی شاه فاضل گروسی را به تکمیل آن گماشت و او با افزودن نام شاه و شاهزادگان و برخی از بزرگان دیوان، نام آن را به «انجمن خاقان» تغییر داد. ترجمه و نمونه اشعار این شاعران در «انجمن آرا»ی اختر یاد شده است: آذر بیگدلی، اسیری (حسین خان از اصفهان)، الفت (محمد قلی افشار)، انیس(محمد صادق از اصفهان)، انور (ابراهیم فرزند کوچک کریمخان زند)، میرزا ابوالقاسم انجوی شیرازی، اکبر (میرزا علی اکبر حسینی اصفهانی)، بهار (محمد علی پسر ملا اسحاق داراب جرد)، بیدل (محمد امین خان نیشابوری)، بسمل (علی اکبر)، پیمانه (آقا حسین شیرازی)، باقی (عبدالباقی اصفهانی)، بیخود (میرزا زین العابدین از اصفهان)، میرزا جواد (چارمحال اصفهان)، جلالی (علی رضا یزدی)، تسلی (رجبعلی شیرازی)، حسینی (محمد حسین یزدی)، حاجت (آقا یادگار از شیراز)، حریف (سید میرزا ابوالحسن جندقی)، حیران (محمد علی یزدی خرد)،(علی مردان اصفهانی)، خاوری (آقا معصوم کوزه کنانی)، کاشانی، خرم (میرزا محمد هاشم اصفهانی)، خاوری (فضل الله شیرازی)، دانش (محمد علی آقا بزرگ اصفهانی)، درویش (ملا درویش علی از قاینات)، رفیق (ملا

حسین اصفهانی)، میرزا محمد رضا طبیب اصفهانی، سحاب (سید محمد پسر هاتف)، سروش (محمد باقر)، ساغر(شیخ محمد شیرازی)، سالک (محمد جعفر شیرازی ریاضی دان)، شیدا (میرزا ابوالحسن یزدی)، شعله (سید محمد اصفهانی)، میر شمس الدین شیدا (محمد علی اصفهانی)، شایق(هادی بیک شیرازی از لرستان)، شهاب (عبدالله ترشیزی)، شحنه (محمد مهدی خان خراسانی)، صهبا (محمد تقی قمی)، صبا (آقا فتحعلی)، صبور (میرزا احمد)، صباحی (حاجی سلیمان بیدگلی)، صافی (سید محمد جعفر)، صفایی (محمد علی یزدی)، طبیب (سید عبدالباقی طبیب نادر)، طلعت (آقا محمد اصفهانی)، طرب (میرزا یوسف)، طائر (حسنعلی خان شیرازی)، طبیب (سید زین العابدین اصفهانی)، عاشق آقا (منصور سمنانی)، عالی (محمد حسین از فارس)، عارض (آقا بابا از اصفهان)، عابد (اصفهانی) (محمد باقر)، عاشق (آقا محمد اصفهانی)، عذری (علی)، غیرت (محمد جعفر اصفهانی)، فدا (محمد سعید) (محمد حسن از خوی)، فردی (صفر علی بیک زند)، فردوسی (ابوالحسن از شیراز)، فروغی (میرزا محمد اصفهانی)، قضایی (عبدالرحیم یزدی)، گلشن (محمد علی زنگنه)، کوکب (آقا محمد صادق)، منتخب (میرزا حسینعلی خراسانی ترشیزی)، محمد نصیر، منعم، مهدی بیک (از طایفه شقاقی آذربایجانی)، مخلص (محمد نبی میرزا بابا)، مشتاق (میرزا سید علی اصفهانی)، درویش مجید (طالقانی)، مشرب (میرزا اشرف از سمنان)، مهجور (اصفهانی)، مایل (شیخ رحیم اصفهانی)، مفتون (دنبلی)، مجمر(سید حسین)، نشاط نور علی شاه، نظیر (امان الله بیکاز نگنه)، نادم (ملا نور محمد)، وصال، وفا (محمد حسین فراهانی)، وامق (محمد صالح اصفهانی)، هما (محمد صادق)، هاتف.

آغاز: انجمن آرای اختر و انجم سپهر محامد و مدایح حمد و سپاس خداوندی ست بی مثل و مانند ...

چاپ: تبریز، به کوشش خیامپور، ۱۳۴۳ش

[دنا ۱۸۷/۲؛ فهرستواره منزوی ۱۸۴۷/۳]

۱. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۲۵۱۳

آغاز: مولانا آذر بیگدلی رحمة الله تعالی از صنادید فصحای بلاغت فرس و از اساتید؛ **انجام:** ضرب ناچخ و نیروی گرز گردان را ×× همه بجای خون روان شود زمسام

خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۳۳۹ق؛ مقدمه آن نونویس به‌خط دکتر بیانی از روی نسخه آقای احمد سهیلی؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج ماشی مقوایی، ۱۰۷گ، ۱۱ سطر (۸×۱۴)، اندازه: ۱۶×۲۱سم [ف: ۶-۱۳]

۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۹۰۸

خط: نستعلیق، کا: شاید محمد هاشم نام، بی‌تا؛ مؤلف (اختر گرجی) بر برخی از سطور آن خط کشیده و در متن و حاشیه اصلاحاتی و اضافاتی نموده، در حاشیه ص ۷ (مقدمه) حاشیه‌ای است گویا به قلم مؤلف به نقل از کتاب «عیون الاخبار» صدوق؛ کاغذ: فرنگی سفید آهارزده، جلد: تیماج مندرس مشکی، ۱۵۹گ، ۱۱ سطر، قطع: خشتی، اندازه: ۱۵/۵×۲۱سم [ف: ۳-۵۳۱]

← انجمن الادباء ← تذکره انجمن الادباء حقی

● **انجمن خاقان = تذکره انجمن خاقان** / تراجم / فارسی

anjoman-e xāqān = tazkere-ye anjoman-e xāqān

فاضل خان گروسی، محمد، ۱۱۹۸-۱۲۵۳ قمری

fāzel-xān-e garrūsī, mohammad (1784-1838)

اهدا به: محمد حسین میرزا

تاریخ تألیف: ۱۲۳۴ق

اساس کار وی درین تألیف تذکره انجمن آرای احمد بیگ احتر گرجی بوده است؛ بدین توضیح که اختر گرجی از ۱۲۲۲ تا ۱۲۳۲ در کار تألیف انجمن آرا بود. در ۱۲۳۲ وفات یافت و برادرش محمد باقر بیگ نشاطی تذکره مزبور را به‌نظر فتحعلیشاه رسانید و مأمور به‌تکمیل و تتمیم آن گردید، در سال ۱۲۳۴ وی نیز درگذشت و فتحعلیشاه فاضلخان گروسی را به اتمام آن واداشت و وی با افزودن بعضی تراجم نام آن را با «انجمن خاقان» تغییر داد. وی هم در مقدمه و هم در ترجمه اختر و نشاطی از آن دو برادر بدگویی کرد و از آنان به‌خام طبعی و بی‌وقوفی و نداشتن اهلیت و صلاحیت یاد کرد.

این تذکره در حدود ۱۱۰۰۰ بیت کتابت دارد و دارای «مقدمه» و چهار «انجمن» و «خاتمه» است: مقدمه در ذکر شمه‌ای از آثار شهریار گردون اقتدار؛ انجمن ۱. شرح حال فتحعلیشاه و اجداد وی و ایل قاجار و شمه‌ای از اشعار و آثار وی و شماره کتب نفیسه دربار ایران و بیان چیزهای نفیس و گرانبها؛ ۲. خلاصه احوال و افکار ملک‌زادگان و معدودی از نوییان عظام این سلسله و بعضی از بزرگان سلسله قاجار (در این انجمن شرح حال ۱۶ نفر و منتخباتی از اشعار آنان درج شده)؛ ۳. شرح حال و منتخبی از اشعار شعرایی که به دربار این پادشاه بار یافته‌اند (در این انجمن نام ۴۳ نفر و اشعاری ازآنها درج شده و درباره ملک الشعرا فتحعلی‌خان صبا که ولی النعمه وی بوده شرحی مبسوط نگاشته است)؛ ۴. ذکر نام شعرای شهرهای ایران که معاصر یا نزدیک به عصر مؤلف بوده اند (در این انجمن به شرح حال ۱۱۹ نفر شاعر و نقل آثاری ازآنها پرداخته)؛ خاتمه در شرح مختصری از حالات مؤلف و ۲۷ بیت از اشعار اوست.

آغاز: بسمله ... زیب انجمن خاقان که زینت بزم زمان باد، نام بدیعی است جل شأنه که خیل معانی ...

انجام: صل و سلم علی سیدنا و خیره خلقک محمد و آله صلوات دائمة کثیرة و سلاماً متوالیه، جسیماً ما کرر الجدیدان و اشرق النیران و السلام علی الذین یستمعون القول و یتبعون احسنه.

[الذریعة ۳۶۵/۲و ۲۸/۴؛ فهرست مشترک پاکستان، اسلام آباد ۲۰۵۲/۱۲؛ دنا ۱۸۷/۲(۳۰ نسخه)؛ فهرستواره منزوی ۱۸۴۸/۳]

۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۶۴۰۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۳۴ق [رایانه]

۲. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه: ۲۹۵

آغاز: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۳۶ق؛ با سرلوح تذهیبی، در حاشیه صفحه‌ای که شامل پاره‌ای از شرح حال و آثار سلیمان بیدگلی کاشانی متخلص به صباحی می‌باشد به سال ۱۲۸۳ اعتضاد السلطنه به خط خود یادداشتی مبنی بر این که آنچه صاحب این تذکره و سحاب در تاریخ خود درباره سال وفات این مرد نوشته‌اند (سال ۱۲۰۷) درست نیست چرا که وی در قصیده‌ای که در خود این کتاب هم ثبت شده فتحعلیشاه را با تصریح به شاهی وی مدح نموده و جلوس این پادشاه به سال ۱۲۱۲ بوده و اگر بگوییم در زمان حیات آغا محمد خان وی را با خطاب شاهی مدح نموده زیاد مستبعد است؛ واقف: سپهسالار؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج، ۲۶۴ص،۱۷سطر، قطع: رحلی، اندازه: ۲۱/۵×۳۱/۵سم [ف: ۲-۴۶۱]

۳. یزد؛ صدوقی یزدی؛ شماره نسخه: ۱۹۲

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۳۶ق؛ جلد: تیماج قرمز، ۲۷۳گ، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۳/۵×۲۱سم [ف: ۱۵۰]

۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۹۰۹

خط:نستعلیق،کا: مهدی فراهانی، تا: ۱۲۳۶ق؛ با سرلوح؛ کاتب در پایان رقم کرده: «کتبه کاتب الحضرة السلطانی مهدی الفراهانی»؛ کاغذ: فرنگی آهار مهره ضخیم شکری، جلد: تیماجی قرمز، ۳۳۵گ، ۱۵ سطر، قطع: رحلی، اندازه: ۱۹/۵×۲۹سم [ف: ۳-۵۳۴]

۵. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۹۱۰

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۳۶ق؛ دارای پنج سرلوح مذهب، با حواشی نقاشی گل و بوته و تذهیب، مجدول؛ کاغذ: فرنگی آهار مهره، جلد: تیماج با ترنج و نیم ترنج و لچکی سوخته، ۳۲۹گ، ۱۴ سطر، قطع: رحلی، اندازه: ۵×۱۸سم [ف: ۳-۵۳۴]

۶. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۳۵

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق خوش، بی‌کا، تا: ۱۲۳۷ق، جا: تهران؛ با سرلوح‌های مذهب، حاشیه طلا اندازی، مجدول؛ کاغذ: ترمه، جلد: ساغری مشکی ضربی، ۲۸۵گ، ۱۷ سطر (۱۱×۲۱)، اندازه: ۲۰×۲۹/۵سم [ف: ۱-۲۵]

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۱۸۲۱-ف

نسخه اصل: همان نسخه بالا [فیلمها ف: ۱-۱۷]

۷. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۸

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق خوش، بی‌کا، تا: ۱۲۳۷ق، جا: تهران؛ کتاب شاهنشاهی، با سرلوح، مجدول؛ کاغذ: فرنگی فستقی، جلد: ساغری سیاه مقوایی ترنج طلایی ضربی مجدول، ۳۰۵گ، ۱۷ سطر (۱۱×۲۰)، اندازه: ۲۰×۲۸/۵سم [ف: ۱-۵]

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۱۷۹۴-ف

نسخه اصل: همان نسخه بالا [فیلمها ف: ۱-۱۷]

۸. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۱۵۰۷

آغاز: برابر؛ **انجام:** بر تخت مهی خوریست بی ذل زوال

خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۳۸ق؛ مجدول؛ کاغذ: فرنگی (فستقی)، جلد: روغنی، بوم سبز و گل و بوته زر و شنجرف و لاجورد و سبز عطف تیماج سبز مقوایی، ۲۶۵گ، ۱۷ سطر (۹/۵×۱۹/۵)، اندازه: ۱۹/۵×۲۹سم [ف: ۴-۶]

۹. تهران؛ مهدوی؛ شماره نسخه: ۱۱۵

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۳۹ق، به‌دستور محمد حسین میرزا؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: روغنی [نشریه: ۲-۶۳]

۱۰. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۳۷۹۵

خط: نسخ، کا: خان بابای امان الله، تا: ۱۲۴۵ق؛ کاغذ: کاغذ فرنگی، جلد: رویه پارچه سبز عطف و گوشه میشن قرمز، ۲۷۹گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۷/۲×۲۲/۷سم [ف: ۲-۳۸]

۱۱. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۷۱

انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۷۲ق؛ کتاب سرکار شاهنشاهی، با سرلوح، مجدول، مذهب؛ کاغذ: فرنگی فستقی، جلد: تیماج سیاه، ترنج دار، ضربی، مقوایی، ۳۳۴گ، ۱۷ سطر (۱۱/۵×۲۱)، اندازه: ۱۹/۵×۲۹/۵سم [ف: ۱-۶۲]

۱۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۴۲۰۴

آغاز: آذر اسم شریفش لطفعلی بیگ از اعاظم امیر زادگان؛ **انجام:** از هجر تو بنگر بچه کاریم همه.

قسمتی شامل انجمن چهارم که آن نیز ناتمام است و از حرف (ع) تا (م) یعنی دنباله اشعار عاشق اصفهانی تا اوایل اشعار مجمر زواره‌ای را هم ندارد و به همای مروزی ختم می‌شود که در اصل جزو انجمن سوم است؛ خط: نستعلیق تحریری بدخط، بی‌کا، تا: ۱۲۸۲ق؛ واقف: نائینی؛ کاغذ: سفید فرنگی آهار مهره، جلد: تیماج عنابی یک لا، ۱۱۵گ، ۱۷ سطر (۷×۱۵/۵)، اندازه: ۱۴×۲۰/۷سم [ف: ۷-۱۵]

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۱۸۳۷-ف

نسخه اصل: همان نسخه بالا [فیلمها ف: ۱-۱۷]

۱۳. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۷۳۳۳

آغاز: برابر؛ **انجام:** برکاه شهی مهر است بی رنج محاق ×× بر تخت مهر خوریست بی زل زوال

خط: نسخ معرب و نستعلیق، کا: محمد رضا موسوی محتسب اصفهان، تا: جمادی الاول ۱۲۹۶ق؛ به‌دستور حاجی صدرالدوله ایشیک آقاسی ولیعهد؛ مجدول، دارای سرلوح رنگین؛ جلد: تیماج روغنی گل و بوته دار رو مشکی پشت قرمز، ۳۶۷گ، ۱۴

سطر، اندازه: ۲×۱۱۴سم [ف: ۱۹-۱۲۴]

۱۴. یزد؛ صدوقی یزدی؛ شماره نسخه: ۱۲۹

خط:نستعلیق خوب،بی‌کا،تا:قرن۱۳؛مجدول،دارای سر لوح؛ جلد: گالینگور مشکی، ۱۴۲گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۲۵×۳۸سم [ف: ۱۰۵]

۱۵. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۱۲۶

آغاز: برابر؛ **انجام:** برگاه شهی مهی است بی رنج محاق ×× بر تخت مهی خوریست بی ذل زوال

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ با سر لوح مذهب، مجدول؛ مهر: محمد قلی بن فتحعلی؛ کاغذ: ترمه، جلد: ساغری سیاه مقوایی، ۲۹۰گ، ۱۷ سطر (۱۱/۵×۲۰)، اندازه: ۲۰×۲۹/۵سم [ف: ۱-۱۱۷]

۱۶. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۱۶۱۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** هرگاه شهی مهی است بی رنج محاق ×× بر تخت مهی خوری است بی ذل زوال

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ با سرلوح مذهب، دارای جدول گل و بوته؛ کاغذ: فرنگی، جلد: روغنی بوم سبز با گل و بوته زر و شنجرف و لاجورد سبز عطف تیماج سیاه مقوایی، ۱۳۲گ، ۲۰ سطر (۱۷×۲۸)، اندازه: ۲۶×۴۱سم [ف: ۴-۹۷]

۱۷. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۱۳۱۷

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳، جا: محتملاً طهران؛ با سرلوح مذهب، مجدول؛ شرح حال مؤلف در آخر کتاب؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج سبز مقوایی، ۱۴۶گ، ۱۹ سطر (۱۷/۵×۲۷)، اندازه: ۲۵×۳۷سم [ف: ۳-۳۸۰]

۱۸. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۴۲۰۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق مغلوط، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ مجدول؛ واقف: نایینی؛ کاغذ: سفید فرنگی، جلد: تیماج ضربی ارغوانی، ۲۴۹گ، ۱۷ سطر (۲۵×۱۳)، اندازه: ۳۰/۳×۳۲/۷سم [ف: ۷-۱۴]

۱۹. تهران؛ موزه ملی؛ شماره نسخه: ۱۲

خط: نستعلیق خوش، بی‌کا، تا: قرن ۱۳ [نشریه: ۳-۱۱۹]

۲۰. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۸۶۰۸

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: آغاز؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج سبز ضربی مقوایی وزیری بزرگ، ۲۴۵گ، در ۳ مجلد: ۱-(گ۱-۹۰)۲-(گ۹۱-۱۸۰)۳-(گ۱۸۱-۲۴۴)، ۱۷ سطر (۸/۵×۱۹)، اندازه: ۱۷×۲۷سم [ف: ۱۷-۱۷۴]

تهران؛ دائرة المعارف بزرگ اسلامی؛ شماره نسخه: ۳۶۰-عکسی

اصل نسخه: همان نسخه بالا [عکسی: ۲-۳۵]

۲۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۶۰۸۴

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ مجدول؛ کاغذ: فرنگی، جلد: روغنی با گل و بوته، ۳۳۵گ، ۱۶ سطر (۱۲×۲۳)، قطع: رحلی، اندازه: ۲۰×۲۹سم [ف: ۱۶-۱۹۳]

۲۲. تهران؛ دائرة المعارف بزرگ اسلامی؛ شماره نسخه: ۴۳۸

آغاز: برابر؛ **انجام:** مهر یک هزار و سیصد و بیست و نه هجری شمسی

خط:نستعلیق درشت خط،بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ خاتمه به خامه محمد وثوق آن هم ناتمام، از آغاز کتاب تا برگ ۲۰پ و نیز از برگ ۱۶۹ر تا پایان نسخه نونویس است؛ تملک: محمد وثوق فرزند معتمد السلطنه در ۱۳۲۹ ش، وی می‌نویسد نسخه کاملی از آن را داشته که در اثر استیصال آن را به یکی از متمولان فروخته است و می‌خواسته که این نسخه را از روی آن تکمیل کند، اما صاحب نسخه آن را از او گرفته است؛ مجدول؛ جلد: تیماج زرد تند ضربی، ۱۷۷گ، ۱۲ سطر (۱۳×۲۰)، اندازه: ۲۰×۳۰سم [ف: ۱-۲۶]

۲۳. تهران؛ مفتاح؛ شماره نسخه: ۷۳۹

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: کبود، قطع: رحلی [نشریه: ۷-۱۰۴]

۲۴. تهران؛ مفتاح؛ شماره نسخه: ۷۸۴

خط: نستعلیق، کا: محمد کاظم حلال خور، تا: قرن ۱۳؛ مجدول، با چهار سرلوح و حاشیه سازی، در ۱۲۳۶ داخل کتابخانه سرکار پادشاهی شد؛ جلد: روغنی با گل و بوته زرین زمینه درون و بیرون سرخ، قطع: ربعی [نشریه: ۷-۱۰۴]

۲۵. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۷۰۳۲

آغاز: این مر آن را همی زذی مخلب آن مرا این راهمی؛ **انجام:** و جهرا چون کوکب دولت بساز آوکار ... گاهی بترتیب

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۴؛ افتادگی: آغاز [رایانه]

۲۶. مشهد؛ دانشکده ادبیات مشهد؛ شماره نسخه: ۱۶۵ فرخ

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ در آغاز دو برگ اضافی شامل فهرست کتاب به‌خط آقای محمود فرخ ؛کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۶۷گ، مختلف السطر، قطع: رحلی، اندازه: ۱۶×۲۷/۵سم [ف: ۱۱]

۲۷. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۱۰۸

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق متوسط، بی‌کا، بی تا، جا: تهران؛ کتاب شاهنشاهی، با سرلوح مذهب، مجدول؛ کاغذ: فرنگی فستقی، جلد: تیماج سیاه، ترنج و نیم ترنج دار، سبز، مقوایی، ضربی، ۲۹۸گ، ۱۷ سطر (۱۰×۱۸/۵)، اندازه: ۲۰×۳۰سم [ف: ۱-۱۰۵]

۲۸. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۸۹۲

آغاز: برابر

خط:نستعلیق خوب،بی‌کا،بی‌تا؛مجدول؛کاغذ:فرنگی،جلد:تیماج، ۳۶۹گ، ۱۴ سطر، قطع: وزیری، اندازه: ۱۵×۲۲سم [ف: ۳-۱۳۳]

۲۹. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۳۲۴

آغاز: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ ۱۲۸گ، ۱۹ سطر، قطع: رحلی، اندازه: ۲۲×۳۲سم [ف: ۲-۱۸۹]

anjoman-e dāneš

وقار شیرازی، احمد بن محمد شفیع، ۱۲۳۲–۱۲۹۸ قمری

vaqār-e šīrāzī, ahmad ebn-e mohammad šafī‘ (1817-1881)

اهداء به: ناصرالدین شاه
تاریخ تألیف: ۱۲۸۱ق
کتابی است به پیروی از گلستان سعدی مشتمل بر یک «مقدمه» و سه «مقاله» و یک «خاتمه»: مقدمه در حکایاتی چند در معرفت پروردگار و توحید و ذکر نعمای نامتناهی؛ مقاله ۱. کسب صفات جمیله و دفع خصال رذیله؛ ۲. حسن سلوک با اخوان و تواضع؛ ۳. سیرت پادشاهان و طریق عفو و سیاست ایشان؛ خاتمه در حکایاتی مضحک و هزلیاتی ظریف، با عناوینی نظیر حکایت، قطعه، حکمت.

آغاز: بسمله و به نستعین سپاس بیقیاس خداوندی را سزد جل شأنه و عظم سلطانه که نعمتش بی شایبه ضنت است و احسانش بی اذا و منت جانور انرا بی زحمت مسئلت و دریوزه جان دهد و بینوایانرا بی رنج سئوال روزی هر روزه بر خوان نهد بی شریک و انباز است و از معاونت غیر بی‌نیاز بلکه با وجودش غیری متحقق نیست و بی وجودش خیری متصور نه رباعیه. عنوان ظهور و اصل هستی همه اوست ×× پیدا و نهان بلند و پستی همه اوست / جز وی همگی نیستی هست نماست ×× ور هست جز او نیست که هستی همه اوست ...

انجام: حکایت وقتی یکی از دوستانم گفت که فلان امیر با آنکه بر ارباب هنر شیفته است و بر انواع ادب فریفته چرا از ارباب هنر تباعد ورزد و در استماع اشعار تقاعد نماید گفتم زیرا که از میل مفرطی که با مال دارد چشم از ارباب کمال دوخته و از بیم قراضه که زیان نماید گوش از قریض شعر فرو بسته که شعرا را از و صمت طمعی خالی نداند و شعر را از خسران جایزه خارج نشمارد قطعه: آنکه را آفتی بود در مغز ×× دوست دارد ولی بنویسد مشک / شعر شیرین تو را چه خواهد کرد ×× با چنان روی ترش و ان کف خش. تمت الکتاب و تمت الکلام سنه ۱۲۸۷

چاپ: با مقابله، توضیح و تصحیح دکتر محمود طاوسی، شیراز، انتشارات نوید شیراز، ۱۳۷۴؛ دارالخلافه طهران، سنگی، ۱۲۸۹–۱۲۹۰، خشتی (وزیری کوچک)، ۲۲۸ص

[الذریعة ۳۶۵/۲؛ دنا ۱۸۸/۲ (۵ نسخه)؛ فهرستواره منزوی ۳۲۹/۶]

۱. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۱۶۸۰

خط: نستعلیق، کا: علی اکبر الخمروی، تا: ذیقعده ۱۲۸۴ق؛ با سرلوح مذهب، مجدول مذهب؛ کاغذ: کاغذ ترمه اصفهانی، جلد: رویه باسمه فرنگی، ۱۰۲گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۱۹/۳سم [ف: ۲–۳۸]

۲. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۶۰۵۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ خوش و شکسته نستعلیق، کا: سید علیخان (سید علیخان؟)، تا: ۱۳۱۵ق؛ مهر: «ظل السلطان؟» (خشتی)؛ کاغذ: فرنگی شکری آهار زده، جلد: مقوایی، رویه کاغذ ابری سبز آبی، عطف تیماج قهوه‌ای، ۶۶گ، ۱۵ سطر ۷/۵×۱۵، اندازه: ۱۴/۴×۲۱/۴سم [رایانه]

۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۷۷۳۵

آغاز: برابر؛ **انجام:** قبله فصحای روزگار حسان زمانه و سحبان دورانه جناب میرزا احمد شیرازی المتخلص به وقار است.

خط: نستعلیق، کا: مصطفی خان مدیر الممالک، تا: ۱۳۲۲ق؛ واقف: خانم پریچهر پدرام، مهر ۱۳۶۹؛ کاغذ: نخودی، جلد: میشن دارچینی یک لا، ۱۴۲گ، ۱۱ سطر، اندازه: ۱۱×۱۷/۸سم [ف: ۱۷–۱۹]

۴. تهران؛ سلطنتی؛ شماره نسخه: ۱۷۶

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق و شکسته نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ مجدول، مذهب، با سرلوح مذهب مرصع ممتاز؛ مهر: کتابخانه دولت علیه ایران سال ۱۳۲۹؛ کاغذ: ترمه اصفهانی، جلد: مقوای روکش تیماج گلی رنگ حاشیه مذهب اندرون تیماج قهوه‌ای، ۱۵۲ص، ۱۵ سطر، قطع: وزیری متوسط، اندازه: ۱۴×۲۳سم [ف: ۷–۱۰۴]

۵. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۱۴۷/۸–طباطبائی

آغاز: بسمله جناب قدوة الحکماء العارفین ... قارین وصال شیرازی کتابی به طرز گلستان ... به رشته تألیف کشیده ... موسوم به انجمن دانش. ... یک مرتبه به طبع رسیده اما از کثرت اغلاط پسند خاطر ... نیامد. فقیر شطری از حکایات آن را به زحمت کثیر تصحیح و تنسیخ نموده و شرح حال وقار در آخر ... در انجام کتاب مثنوی مرقوم و مسطور داشته.. حکایت یکی از بزرگان را دیدم که هماره بزمش محط رحال و مهبط رجال بود؛ **انجام:** نصیحت زبان چرب سخت رویان را نرم سازد. به دشمن همان به که نرمی کنی ×× که دشمن به نرمی توان کرد دوست / نبینی که قصاب هنگام ذبح ×× به نرمی کشد بره بیرون زپوست. تمت الحکایات من انجمن دانش

انتخابی است از آن کتاب؛ بی‌کا، بی تا [ف: ۲۳–۶۱۷]

● انجمن نامه خسروی / ادبیات / فارسی

anjoman-nāme-ye xosravī

خاموش یزدی، میرزا علیخان، –۱۳۷۹ قمری

xāmūš-e yazdī, mīrzā ‘alī-xān (- 1960)

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۸۱۴۰

آغاز: بسمله بنام جهان داور ارجمند جهاندار این نه سپهر بلند؛ **انجام:** بتایید پروردگار مهین بذات جهاندار جان آفرین

خط: نستعلیق تحریری، بی‌کا، بی تا [رایانه]

← انجیل > اناجیل اربعه

● **انجیل** / کتاب آسمانی

enjīl

اصفهان؛ موزه کلیسای ارمنیان در جلفا؛ شماره نسخه: ۲

روی پوست ساغری نوشته؛ بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ جا: جلفا؛ یک صفحه به خط نرسس لامبرونی در ۱۱۹۳، مورخ ۱۲۳۶ روی ساغری یا پارشمن parchement، مورخ ۱۳۳۰ روی ساغری؛ موخ ۱۶۰۷ (خطی)، مورخ ۱۶۶۰ (خطی)، مورخ ۱۶۷۰ روی ساغری، مورخ ۱۶۷۱ روی کاغذ، مورخ ۱۶۸۳ روی ساغری نوشته در جلفا [نشریه: ۵-۳۲۳]

● **انجیل** / کتاب آسمانی / ارمنی

enjīl

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۹۹۵۸

بخشی از انجیل؛ بی‌کا، تا: ۱۶۰۹ (؟)؛ به زبان ارمنی قدیم، در تمام برگ‌های این نسخه اول هر سطر با یک حرف آغاز می‌شود، ولی در برگ‌های پایانی این ترتیب به گونه دیگر است؛ قطع: جیبی [میراث شهاب: س۷ش۳-۴-۲۵]

● **انجیل** / کتاب آسمانی / عبری

enjīl

تهران؛ دائرة المعارف بزرگ اسلامی؛ شماره نسخه: ۴۷۹-عکسی

در ۵ مجلد؛ خط: عبری، بی‌کا، بی‌تا؛ ۵۲۷گ [عکسی ۲-۳۵]

● **انجیل اهل البیت** / دعا / عربی

injīl-u ahl-il bayt

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۵۲۴۹/۳

به روایت امام صادق؛ خط: نسخ ممتاز، بی‌کا، تا: حدود ۱۲۵۶ق؛ ۱۸گ (۵۰پ-۶۸پ) [مختصر ف: ۸۶]

● **انجیل برنابا** / کتاب آسمانی / عربی

enjīl-e bernābā

سعاده، خلیل بیک

sa‘āde, xalīl beyk

این ترجمه از انگلیسی انجام شده و دارای ۲۲۲ فصل می‌باشد و در پانوشت صفحه‌ها برای هر فصلی نامی انتخاب شده مانند سوره‌های قرآنی با عنوان «سورة ... ».

مشهد؛ مدرسه آیة الله خوئی؛ شماره نسخه: ۴۰

از روی نسخه چاپی مطبعه منار؛خط:نسخ،بی‌کا، تا: ۱۳۲۵ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۶۳گ، ۲۲ سطر، اندازه: ۱۶×۲۵سم [ف: ۲۷]

● **انجیل (ترجمه)** / کتاب آسمانی / فارسی

enjīl (t.)

غیرهمانند:

۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۶۳۶۳-عکس

نسخه اصل: دیوان هند ۲۴۷۵؛ کا: محمد حسین قزوینی، تا: ۱۳ ذیحجه ۱۱۶۸ق [فیلمها ف: ۳-۲۵۰]

۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۶۳۶۴-عکس

نسخه اصل: بادلیان Or. 241. ترجمه یوحنا بن القاص یوسف الیعقوبی از سریانی انطاکیه به درخواست خواجه امیر بن سهم الدولة بن شیرانا تفلیسی در تموز ۱۳۴۱ (محرم ۷۴۲هجری) همانکه با ترجمه لاتینی در ج ۲ پلیگلت چاپ شده است؛ بی‌کا، بی‌تا [فیلمها ف: ۳-۲۵۰]

۳. تهران؛ سلطنتی؛ شماره نسخه: ۱۵۰

آغاز: بسمله، حمدی که عندلیبان قدسی زبان سدرة المنتهای فصاحت و طوطیان معجز الحان فردوس اعلای بلاغت؛ **انجام:** گمان می‌کنم اینکه عالم گنجایش ندارد آن را صحیفهای نوشته شده تمت

این کتاب هم مانند ترجمه تورات به دستور و امر نادرشاه افشار در دارالسلطنه اصفهان در معیت دانشمندان و علماء دین (یهود، نصاری، و اسلام) ترجمه شده، به منظور تقریب بین ادیان و متأسفانه نام مترجم و کاتب و تاریخ کتابت ذکر نشده. ترجمه چهار انجیل به فارسی است به نام‌های انجیل یوحنا، انجیل مرقس و انجیل یوقا، انجیل متی؛ خط: نسخ خوش، بی‌کا، بی‌تا؛ به‌تاریخ ربیع الاول ۱۲۳۲ از عرض کتابخانه شاهنشاهی گذشته، مجدول، مذهب، کمندکشی زرین، با سرلوح مذهب مرصع؛ مهر: مشیرالسلطنه، عبدالوهاب الموسوی، حسین بن هدایت الله، محمد رضا الحسینی؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: مقوای روغنی بوم مشکی مزین به گل و برگ‌های پر طاووسی زرین، ۳۴۸ص، ۱۷ سطر، قطع: وزیری، اندازه: ۱۷×۲۷سم [ف: ۱-۱۰۶]

● **انجیل لوقا** / کتاب آسمانی

enjīl-e lūqā

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۵۴۹۰/۱-ف

نسخه اصل: کتابخانه توبینگن MaVI 232؛ بی‌کا، بی تا [فیلمها ف: ۳-۱۶۰]

● **انجیل لوقا (ترجمه)** / کتاب آسمانی / عربی
injīl-u lūqā (t.)
همدانی، هدایت الله بن بارانی، ق۱۱ قمری
hamadānī, hedāyat-ol-lāh ebn-e bārānī (- 17c)

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۲۰۵۸/۳
آغاز: بسم الأب و الابن و الروح القدس الا له الواحد بشارة الأب الفاضل لوقا الانجیلی فاتحة الانجیل؛ **انجام:** فسجدوا له و رجعوا الی یروشلیم بفرح عظیم و کانوا حین من الهیکل یسبحون و یبارکون الله آمین؛ تم.
دارای ۸۶ فصل؛ خط: نسخ و شکسته نستعلیق خوش، بی‌کا، تا: اواخر قرن ۱۱؛ متن نسخه به صورت مورب (چلیپا)، افزودگی‌هایی در حاشیه به فارسی؛ کاغذ: فرنگی زردچوبه‌ای، ۲۱گ (۳۴-۵۴)، ۳۳ سطر، اندازه: ۸×۱۴سم [ف: ۳۰-۴۴۵]

● **انجیل متی (ترجمة)** / کتاب آسمانی / عربی
injīl-u mattā (t.)
همدانی، هدایت الله بن بارانی، ق۱۱ قمری
hamadānī, hedāyat-ol-lāh ebn-e bārānī (- 17c)
مترجم در برگ آغاز نوشته که به جهت انتفاع خود و اطلاع مسلمانان از آنچه در کتب سماوی آمده، زبان‌های سریانی، فرنگی و عبری را فراگرفته و کتاب‌های آسمانی آنها را به عربی ترجمه نموده و انجیل و زبور ترجمه شده خود را با دو نسخه دیگر عربی مقابله نموده است. همچنین این عبارت در پشت برگ آغاز دیده می‌شود: «انجیل متی که در شهر فلسطین به زبان عربی گفته شد، در انطاکیه به سریانی نوشتند».

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۲۰۵۸/۱
آغاز: بشارة یسوع المسیح کماك مارمتی واحد من اثنی عشر من تلامیذه کتاب میلاد یسوع المسیح بن داود بن ابراهیم فابراهیم ولد اسحق و اسحق ولد یعقوب؛ **انجام:** ما أوصیتکم به و هوذا أنام عکم کل الأیام الی انقضاء الغالم آمین، تم
دارای «۱۰۱» فصل؛ خط: نسخ و شکسته نستعلیق خوش، بی‌کا، تا: اواخر قرن ۱۱؛ محشی به فارسی، متن به صورت مورب (چلیپا)؛ تملك: «نوروز علی» در سال ۱۱۸۰ق؛ کاغذ: فرنگی الوان، ۲۰گ (۱-۲۰)، ۳۲ سطر، اندازه: ۷/۵×۱۳/۵سم [ف: ۳۰-۴۴۴]

● **انجیل متی** / کتاب آسمانی
enjīl-e mattā

قم؛ مدرسه حجتیه؛ شماره نسخه: ۹۰/۲
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ قطع: رحلی [ف: ۱۰۰]

● **انجیل مرقس (ترجمة)** / کتاب آسمانی / عربی
injīl-u marqas (t.)
همدانی، هدایت الله بن بارانی، ق۱۱ قمری
hamadānī, hedāyat-ol-lāh ebn-e bārānī (- 17c)

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۲۰۵۸/۲
آغاز: بسم الأب و الابن و الروح القدس الا له الواحد بشارة الأب البطریرك الرسول القدیس ماری مرقس الانجیلی؛ **انجام:** و الرب کان یعمل معهم و تشدد و أبا لکلمة من أجل العلامات التی کانت تتبعهم آمین الی الأبد الآباد کلها آمین؛ تم.
دارای ۵۴ فصل؛ خط: نسخ و شکسته نستعلیق خوش، بی‌کا، تا: اواخر قرن ۱۱؛ متن نسخه به صورت مورب (چلیپا)، محشی به فارسی؛ کاغذ: فرنگی زرد چوبه ای، ۱۳گ (۲۱-۳۳)، ۳۰ سطر، اندازه: ۸×۱۴سم [ف: ۳۰-۴۴۵]

● **انجیل یوحنا (ترجمة)** / کتاب آسمانی / عربی
injīl-u yūḥannā (t.)
همدانی، هدایت الله بن بارانی، ق۱۱ قمری
hamadānī, hedāyat-ol-lāh ebn-e bārānī (- 17c)
این انجیل از نسخه چاپی آن که در تاریخ ۱۵۹۱م/۹۹۹ق در رم (ایتالیا) به چاپ رسیده، ترجمه شده است. در برگ انجام عبارت ذیل به چشم می‌خورد. «انجیل متی که در شهر فلستین به زبان عربی گفته شد و انطاکیه به سریانی نوشتند؛ آغاز انجیل مرقس که در شهر رومه به زبان فرنگی نوشته است؛ انجیل لوقا که به زبان یونانی قبطی در اسکندریه نوشت؛ انجیل یوحنا یکی از دوازده حواریون که در شهر افسوس به زبان یونانی رومی گفته شد.»

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۲۰۵۸/۴
آغاز: باسم الأب و الابن و الروح القدس الا له الواحد بشارة القدس الجلیل التلمیذ الرسول یوحنا؛ **انجام:** ان العالم لم یسعها صحفاً مکتوبة مطبوعة روما بطبعان ... سنة ألف و خمسمائة و احدی و تسعون مسیحیة.
خط: نسخ، بی‌کا، تا: اواخر قرن ۱۱؛ متن نسخه به صورت مورب (چلیپا)؛ محشی به فارسی؛ کاغذ: فرنگی، ۲۳گ (۵۵-۷۷)، ۳۱ سطر، اندازه: ۷×۱۳سم [ف: ۳۰-۴۴۶]

● **انجیل یوحنا** / کتاب آسمانی
enjīl-e yūhannā

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۵۴۹۰/۲-ف
نسخه اصل: کتابخانه توبینگن MaVI 233؛ بی‌کا، بی‌تا [فیلمها ف: ۳-۱۶۰]

● **أنحاء التفسير (رسالة فی بيان)** / کلام و اعتقادات / عربی
anhā’-ut tafsīr (r.-un fī bayān-i)
رشتی، کاظم بن قاسم، ۱۲۱۲-۱۲۵۹ قمری
raštī, kāzem ebn-e qāsem (1798-1843)
رساله‌ای در بیان مقامات ظاهریه و باطنیه و تأویل در قرآن و اخبار اهل بیت معصومین (ع).

مشهد؛ شيخ علی حيدر؛ شماره نسخه: ۱۶۴/۴
خط: نستعلیق، کا: عبدالرحیم محمد رحیم بن ابوالحسن حسنی علوی همدانی، بی‌تا؛ جلد: چرم زرد، ۲گ (۷۸ر-۷۹ر)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [مؤید: ۱-۱۵۸]

● **انحرافات قبله (جدول)** / هیئت / فارسی
enherāfāt-e qeble (jadval)

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۳۹۲۷/۹
جدولی است در چهار صفحه که درجات طول و عرض و مقدار انحرافات بلادی را که نام آنها در خانه‌های ردیف اول جدول یاد شده از طنجه تا سر من رای معین می‌کند؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: نخودی و زرد رنگ، جلد: تیماج مشکی، ۱۴ص (۲۶-۳۹) دفتر، قطع: وزیری، اندازه: ۱۴/۵×۲۵سم [ف: ۱۰/۴-۲۰۰۶]

● **انحراف قبله** / هیئت / فارسی
enherāf-e qeble

شیراز؛ بغایری، عبدالرزاق؛ شماره نسخه: بدون شماره/۱
بی‌کا، تا: ۱۲۵۸ق [میراث اسلامی: ۵-۵۷۲]

● **انحراف قبله برخی بلاد به سمت جنوب** / فلسفه / عربی
enherāf-e qeble-ye barxī belād be samt-e jonūb

قم؛ مرکز مطالعات؛ شماره نسخه: ۸۰۴/۴
به نقل از بحار الانوار علامه محمد باقر مجلسی؛ خط: نستعلیق، کا: عبدالله بن عبدالله، تا: ۱۱۱۵ق، جا: تبریز، مدرسه صادقیه؛ جلد: تیماج دو رو زیتونی ضربی، ترنج با سر، مجدول با حاشیه قهوه‌ای، لولادار، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: ۲-۸۵]

● **انحصار ائمه در اثنا عشر** / کلام و اعتقادات / فارسی
enhesār-e a’emme dar esnā ‘ašar

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۳۸۹/۵-طباطبائی
آغاز: از جمله وجوه انحصار ائمه در اثنا عشر آن که چون حق تعالی به جهت نظام امور دنیوی بنی آدم
چند دلیل از وجوه انحصار عدد ائمه در ۱۲ بدون نام نویسنده. این مطلب ناتمام است؛ کا: عباسعلی منزوی، تا: قرن ۱۳؛ این نسخه با همان قلم تحفه جهانبانی است؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماجی مشکی،۱گ(۵۳پ)،قطع: خشتی، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۲۲-۱۴۸]

● **انحصار دخانیات** / حکومت و سیاست / فارسی
enhesār-e doxānīyāt
اعتماد السلطنه، محمد حسن بن علی، ۱۲۵۹-۱۳۱۳ قمری
e‘temād-os-saltane, mohammad hasan ebn-e ‘alī (1843-1896)

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۹۴۵۱/۲۳
با همکاری شمس العلماء و عارف خان افندی؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۴؛ چاپ سنگی؛ ۷۹ص (۱۱۹۷-۱۲۷۵) [مختصر ف: ۸۶]

● **انحصاریه دخانیات دولت و قواعد آن** / اسناد / فارسی
enhesārīye-ye doxānīyāt-e dowlat va qavā‘ed-e ān

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۹۴۵۲/۲۵
خط: نستعلیق، کا: گویا فروغی ثانی، تا: قرن ۱۴؛ ۲۰ص (۱۶۶۲-۱۶۸۱) [مختصر ف: ۶۴۳]

● **انحطاط العلم فی آخر الزمان** / اصول فقه / عربی
inḥiṭāṭ-ul ‘ilm fī āxir-iz zamān
سماوی، محمد بن صالح، -۱۲۴۱ قمری
samāvī, mohammad ebn-e sāleh (- 1826)
احمد بن حسین وزان صنعانی (-۱۲۳۸) سؤالی از صحیح بخاری در باب فضل علم و اشکال ابن حجر را بر آن، از حسن بن احمد بن یوسف رباعی (-۱۲۷۶) پرسیده است. جواب وی مورد انتقاد شدید مؤلف قرار گرفته و رساله حاضر را در رد بر وی نگاشته است.
[اعلام المؤلفین الزیدیة ص ۹۰۹]

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۱۶۱۴/۷
آغاز: نحمد من انزل فی فضلنا معاشر العلماء آیاته البینات فقال فی محکم کتابه العزیز یرفع الله الذین آمنوا منکم و الذین اوتوا العلم درجات
نسخه اصل: کتابخانه واتیکان -رم ۱۰۷۸؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۱۳ق، ۱۰ص (۲۱۰-۲۱۹) [عکسی ف: ۵-۳۹]

● **انخفاظ تهران از فرحزاد** / جغرافیا / فارسی

enxefāz-e tehrān az farahzād

تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۶۱۵۱/۷۳

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳ [ف: ۹-۱۹۷]

● **اندر احکام کسوف و خسوف من کتاب تحفة الملوک من کتاب المعروف بسید مشمشو** / هیئت / فارسی

andar ahkām-e kosūf va xosūf men k.-e tohfat-ol molūk men k.-el ma'rūf be-seyyed-e mašmašū

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۲۴۵۲/۵

من کتاب تحفة الملوک من کتاب المعروف به‌سید مشمشو؛ بی‌کا، بی تا؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج مشکی مقوایی، ۳ص (۱۳۸-۱۴۰)، ۲۵ سطر (۱۴×۱۹)، اندازه: ۱۸×۲۵سم [ف: ۹-۱۱۸۳]

● **اندرز پسران ساده** / شعر / فارسی

andarz-e pesarān-e sāde

ضیاء اصفهانی، محمد حسین، -۱۲۶۳ قمری

zīyā' esfahānī, mohammad hoseyn (- 1847)

سروده‌ای در ۲۸ بیت.

آغاز: ضیاء اصفهانی علیه الرحمة والغفران. ای بت هرزه گرد هر جایی ×× ای بر آسوده سر به رسوایی / هرزه گردی و باده پیمایی ×× عاقبت می‌کشد به رسوایی

[فهرستواره منزوی ۲۳۸/۱۰؛ رک: دیوان ضیاء اصفهانی]

۱. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۴۸۹۹/۶

آغاز: برابر

ترکیب بند اوست؛ خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۶۲ق، جا: یزد؛ کاغذ: ترمه اصفهانی، جلد: میشن آلبالویی، ۳گ (۱۵ر-۱۷ر)، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۱/۹×۱۹/۲سم [ف: ۸-۱۱۶]

۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۸۱۷۳/۴

آغاز: برابر

خط: شکسته نستعلیق، کا: صحبت الله خان ملقب به دبیر همایون، تا: آغاز قرن ۱۴؛ رکابه‌دار؛ کاغذ: نازک کاهی شکننده، جلد: تیماج قهوه‌ای دارای دو ردیف جدول ساده در اطراف، ۲ص (۱۷-۱۸)، اندازه: ۱۳/۴×۲۱سم [ف: ۲۷/۱-۳۱۸]

۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۷۷۱۹/۸

آغاز: برابر

ترکیب بند است؛ خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، بی تا [ف: ۲۶-۲۱۰]

۴. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۶/۸۳-۹۹۳/۴

آغاز: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا [ف: ۱-۳۷۱]

● **اندرز خسروان** / شعر / فارسی

andarz-e xosravān

ناصری بخاری

nāserī boxārī

به نظم، با دیباچه منثور به فارسی سره.

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۶۰۹۶/۲

آغاز: پیام یزدان بی نیاز بی انباز راستی پسند این کهین بندگان یزدان در نامه‌ای که او را اندرز خسروان نام گذاشته و از گفتار و کردار پادشاهان ایران نگاشته و می‌نگارد ... بندگان ناصری ... دادگر شاه را بود سه پسر ×× پادشاهان سایه پدر بر سر؛ **انجام:** ویژه در حق ناصری گویی ×× آنچه گویی ز داوری گویی

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج سبز ضربی لایی، ۶گ (۱۴پ-۱۹ر)، ۱۴ سطر (۸×۱۳)، قطع: ربعی، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: ۱۶-۱۹۶]

● **اندرز لقمان به پسر خود** / اخلاق / فارسی

andarz-e loqmān be pesar-e xod

تهران؛ مفتاح؛ شماره نسخه: ۱۱۰۳/۲

خط: نستعلیق خوش، کا: علی اکبر محزون، بی‌تا [نشریه: ۷-۲۶۷]

← اندرزنامه ≻ پندنامه

← اندرز نامه ≻ تاریخ غفاری

← اندرزنامه ≻ نصایح

● **اندرزنامه** / اخلاق / فارسی

andarz-nāme

بسمل شیرازی، علی اکبر بن علی، ۱۱۸۷-۱۲۶۳ قمری

besmel-e šīrāzī, 'alī akbar ebn-e 'alī (1774-1847)

اهدا به: رضا قلی میرزای قاجار

برای ابوطالب نواب و میرزا علی صدر دو پسر خود در بیش از هزار بیت سروده است.

آغاز: بعد از حمد خالق اکبر ... چنین گوید ... علی اکبر شیرازی که این کلمه ایست چند که بر سبیل پند بجهت فرزندان ارجمند. ... ابوطالب و میرزا علی ... نوشته میشود ... الا ای نور چشم من که عمرت باد جاویدان ×× نصیحت گویمت بشنو بگوش سر نه گوش جان ... خدا را بندگی کن گر هوای سروری داری ×× که شاهانند کمتر بنده خلاق انس و جان

انجام: به‌آرزوهای نفس خود مایل شده‌اند.

[الذریعة ۲۶۶/۲؛ دنا ۱۸۹/۲؛ فهرستواره منزوی ۳۳۰/۶]

۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۳۱۸۹/۱۳-ف

نسخه اصل: ادینبورگ New Colledge Persian M. ss. O. P. 3. 18,60,62 (فهرست ادینبورگ ج۲ ص۶ — استوری ۱: ۱۲۸۵)؛
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا [فیلمها ف: ۲-۹۵]

۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۲۹۹۹/۵

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی درون نخودی، ۱۶گ (۵۰۸-۵۲۳)، ۱۷ سطر (۱۳/۵×۲۰/۵)، اندازه: ۲۰×۲۹/۵سم [ف: ۱۰-۱۹۲۹]

۳. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۳۵۲۷/۹

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ با سرلوح، مجدول زرین؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج تریاکی، ۲۴ص (۲۲۷-۲۵۰)، ۸ سطر (۶×۱۰)، اندازه: ۱۱×۱۵سم [ف: ۱۲-۲۵۴۵]

● **اندرز نامه** / اخلاق / فارسی

andarz-nāme

عیسی بن محمد، ق۱۳ قمری

ʻĪsā ben mohammad (- 19c)

حاوی مقالات عرفا و حکما از عیسی بن محمد رئیس دارالانشاء وزارت جلیله جنگ در عهد ناصرالدین شاه. در ۴ «فصل»: ۱. مواعظ پیشوایان دین ...؛ ۲. اندرز سلاطین؛ ۳- کلمات و مواعظ عرفا؛ ۴- کلمات حکما و عقلا.

[دنا ۱۸۹/۲؛ فهرستواره منزوی ۳۳۰/۶]

تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۲۵۳۷/۱

آغاز: به غیر حمد تو در لوح سینه ما نیست ×× به این نمک غزلی در سفینه ما نیست. شکر و سپاس فراوان از حیطه وهم و قیاس حضرت صانعی را سزاست ... و این رساله را بر چهار فصل مقرر و مرتب داشت ... فصل اول در مواعظ پیشوایان دین ... فصل دوم اندرز سلاطین ... فصل سوم کلمات و مواعظ عرفا ... فصل چهارم بیانات و کلمات حکما و عقلا؛ **انجام:** عیسی بن محمد دبیر لشکر ضیا، اللهم اغفر لی ... زما هر ذره خاک افتاده جائی

خط: شکسته نستعلیق، کاتب = مؤلف، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: فرنگی، جلد: میشن سیاه، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۳×۲۰سم [ف: ۶-۳۹]

● **اندرز نامه = پند نامه یحیوی** / اخلاق / فارسی

andarz-nāme = pand-nāme-ye yahyavī

امیر نظام گروسی، حسنعلی بن محمد صادق، ۱۲۳۶-۱۳۱۷ قمری

amīr nezām-e garrūsī, hoseyn-ʻalī-ye-bn-e mohammad sādeq (1821-1900)

اهدا به: ناصرالدین شاه

اندرزنامه‌ای است که امیر نظام به‌جهت پسرش یحیی خان نوشته است. او زاده بیجار گروس و از مردان ادب و سیاست روزگار خود بوده است. او از آنجه لازم نصایح و پند یک مرد ورزیده بوده ذره‌ای دریغ نکرده است. امیر نظام گروسی که در لشکرگاه سلطانیه در اردوی ناصرالدین شاه نیم‌شبی از فرط بیماری و ضعف خود را رو به موت دیده این پندنامه را به منزله وصیت‌نامه‌ای برای فرزندش یحیی خان نوشته است.

آغاز: هو. پندنامه جناب حسنعلیخان که بمرحوم یحیی خان، پسر خود نوشته است، یا یحیی خذ الکتاب بقوة و آتیناه الحکم صبیا. نیم شبی در لشکرگاه سلطانیه که قبه خرگاه خدیو گردون خدم و خسرو ستاره حشم، سلطان سلاطین جهان ناصر الملة و الدنیا و الدین خلدالله ملکه و سلطانه از بسیط خاک بقبه افلاک رسیده جمهور طبقات چاکران و قاطبه بندگان در سایه عاطفت پادشاه جهان پهلو بر بستر راحت نهاده، جز من که از ترکتازی لشکر بیمار راحت خواب از دیده گانم بغارت رفته جملگی با بخت بیدار خفته بودند. همه آرام گرفتند شب از نیمه گذشت / آنکه در خواب نشد چشم من و پروین است

انجام: ترا به عالی مقاصد و مطالب دنیا و آخرت فایز و بهره مند فرماید و ... نیکویی بندگی تو مقاصد امور اخروی این غریق بحر معاصی را باصلاح آورد. و السلام علی من اتبع الهدی انه علی کل شیء قدیر و لا حول و لا قوة الا بالله العلی العظیم.

چاپ: دارالخلافه طهران، سنگی، ۱۳۱۵ق، رقعی، ۳۹+۲صص؛ ایران، بی‌ناشر، ۱۳۲۶ق، ۹ص (صص۱۴-۲۲)؛ ۱۳۳۱ق، ۹ص (صص۱۴-۲۲)؛ ۱۳۲۸ق، وزیری کوچک، ۱۵۲+۱صص (صص ۱۲-۱۹)

[نسخه‌های منزوی ۱۵۴۳/۲؛ ملی ۳۲۴/۵؛ دنا ۱۸۹/۲ (۵ نسخه)؛ فهرستواره منزوی ۳۳۰/۶؛ مشار فارسی ج۱، ص ۵۳۱ و ص ۹۶۳]

۱. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۲۲۲۲/۳

آغاز و انجام: برابر

خط: شکسته نستعلیق خوش، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: فرنگی (الوان)، جلد: تیماج قرمز یک‌لا، ۶ص، ۱۵ سطر (۱۳×۲۰/۵)، اندازه: ۱۴×۶۵سم [ف: ۵-۳۲۴]

۲. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۲۵۵۰

خط: شکسته، نستعلیق، بی‌کا، تا: اوایل قرن ۱۴؛ کاغذ: کاغذ فرنگی، جلد: رویه مخمل با مغزی قهوه‌ای، ۹گ، ۱۳ سطر، اندازه: ۱۳/۹×۲۰/۶سم [ف: ۲-۶۹]

۳. تهران؛ ذکاء، یحیی؛ شماره نسخه: ۳

خط: نستعلیق خوش، کا: مهدی بن علی محمد، تا: ۱۳۱۶ق، جا: تبریز؛ با سرلوح زرین، مجدول؛ کاغذ: فرنگی، جلد: شمیز، ۸گ، ۱۵ سطر (۹×۱۷)، اندازه: ۱۲×۱۹سم [نشریه: ۳-۱۳۵]

۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۸۰۸۰/۸

آغاز و انجام: برابر

خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: مقوایی محکم با روکش

تیماج عنابی دارای ترنج ضربی با طرح گل و مرغ و سر ترنج و لچک، عطف تیماج قهوه‌ای، ۳گ ۱۶۴ر-۱۶۶ر)، ۱۳ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۱۹/۵سم [ف: ۲۷/۱-۱۴۵]

۵. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۱۸۱۱۱
بی‌کا، بی‌تا؛ انتقالی از کتابخانه پهلوی-مجموعه نوازی؛ اندازه: ۱۱/۷×۱۸/۴سم [رایانه]

۶. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۲۷۷/۳-۲/۹۷
آغاز و انجام: برابر
خط:نستعلیق،بی‌کا،بی‌تا؛۵گ (۲۱پ-۲۵ر)، ۱۵ سطر [ف: ۱-۵۰۴]

● **اندرزنامه** / کلام و اعتقادات / فارسی
andarz-nāme

بهرام پور، رستم

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۶۲۵۴
آغاز: بنام یزدان راستی پسند خجسته سرنامه را ز یزدانی؛ **انجام:** پس از آن و هر دو نار است باشد
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی تا [رایانه]

● **اندرز نامه** / اخلاق / فارسی
andarz-nāme

این اندرزنامه که به صورت خطاب «ای فرزند» آمده، اندرزدهنده ضمن این خطاب‌ها پاره‌ای از آداب معاشرت و زندگی را به مخاطب تعلیم می‌دهد و به او می‌گوید که به چه صورت باید زیست کند تا کامروا باشد. پاره‌ای از این اندرزها بسیار نیکو و خلاصه قرن‌ها تجربه است.

تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۲۶۶۱/۵
آغاز: ای فرزند درجات فقر و غنا فرض بسیار گیرد؛ **انجام:** شاید همچنانکه ملایم طبع تست مطبوع دیگران نیز باشد.
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳، جا: محتملاً طهران؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج قرمز، مقوایی، ۵ص (۵۱-۵۵)، ۱۲ سطر (۱۱×۱۵)، اندازه: ۱۷×۲۱/۵سم [ف: ۶-۲۲۵]

● **اندرز نامه** / مواعظ / فارسی
andarz-nāme

رشت؛ جمعیت نشر فرهنگ؛ شماره نسخه: ۱۷۵۲الف
آغاز: پسر من حق پدری مقتضی است که آنچه را از روزگار دریافت کردم تو را آگاهی دهم خدا راضی نیست که من تکالیف تو را از تو پنهان دارم؛ **انجام:** پس اگر خودش علت شود بر علت فنای خود راهی رفته است.
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ با ماده تاریخ جلوس فتح علی شاه قاجار از صبا و عباراتی از النهایة و فلک السعادة علی قلی میرزای قاجار و الکافی؛ ۲۵گ، قطع: نیم‌خشتی باریک [رشت و همدان: ف: ۱۰۹۲]

← اندرزنامه ارسطو ⟵ پندهای ارسطو
← اندرزنامه حسینی ⟵ تحفه احتشامی
← اندرزنامه دانش ⟵ شرح آداب مکالمه
← اندرز نامه قابوس ⟵ اندرزنامه
← اندرزنامه‌ها ⟵ ایها الولد

● **اندرزهای حکمای یهود = اسرار صهیونیزم و فراماسونری** / حکومت و سیاست / فارسی
andarz-hā-ye hokamā-ye yahūd = asrār-e sehyūnīzm va ferāmāsūnerī

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۷۸۶۹
بی‌کا، بی تا [د.ث. مجلس]

● **اندرزهای عارفانه شیعی** / عرفان و تصوف / فارسی
andarz-hā-ye ‘ārefāne-ye šī‘ī

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۲۷۱۹/۲-ف
نسخه اصل: مجلس، ش ۳۹۴۸۱ نجم الدوله شماره قفسه ۱۹ [چنین نسخه‌ای در مجلس یافت نشد]؛ بی‌کا، بی‌تا [فیلمها ف: ۱-۷۲۴]

● **اندیشه درست** / فارسی
andīše-ye dorost

شیخ ابراهیم زنجانی، ق۱۴ قمری
šeyx ebrāhīm-e zanjānī (- 20c)

انشاء او است.

تهران؛ مینوی؛ شماره نسخه: ۶۳
خط: نستعلیق، کا: عیسی بن محمد حسن بن محمد جعفر بن سیف الدین علی استرآبادی پدر آقای مینوی و همکاران او، بی‌تا [نشریه: ۶-۶۳۹]

● **اندیشه و گفتار تولستوی** / کلام و اعتقادات / فارسی
andīše va goftār-e tolstoy

در دو «باب»: نخستین ۲۳ «فصل» از مسائل الحیات؛ دومی هشت «فصل» درباره عقاید او، با دیباچه‌ای در سرگذشت او و از محمد باقر شیرازی در شانگهای مورخ دسامبر ۱۹۲۰. او در یوکوهامای ژاپون در نیمه‌های سال ۱۹۱۷ در این زمینه به کتابی به انگلیسی از بستانهال امریکا برخورده و به ترجمه آن پرداخته و این کتاب

را ساخته است.
چاپ: تهران، ۱۳۳۰ش، ۲۴۴ ص
[دنا ۱۹۰/۲؛فهرستواره منزوی ۸۱/۶]

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۴۹۰۴
خط: شکسته نستعلیق، کا: مترجم، بی‌تا؛ مترجم با فهرستی از مطالب آن به زبان فارسی و فرانسه و انگلیسی و فهرست نام‌های آن به فرانسه و فارسی، نسخه جزو کتاب‌ها مرحوم اقبال بوده است؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج سرخ مقوایی تازه، ۹۶گ، ۲۲ سطر (۱۴×۲۰)، اندازه: ۲۵×۲۵سم [ف: ۱۴-۳۹۸۱]

● اندیشه‌های آشفته / فارسی

andīše-hā-ye āšofte

تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۱۸۸۰۶
کا: میر عماد، بی‌تا؛ انتقالی از کتابخانه پهلوی-مجموعه نوازی؛ اندازه: ۱۳/۱×۲۰/۸سم [رایانه]

● انذار الاخوان / اخلاق / عربی

inḏār-ul ixwān

حسینی، عبدالکریم بن حسن، -۱۰۵۰ قمری
hoseynī, ‘abd-ol-karīm ebn-e hasan (- 1641)

اهداء به: سلطان قهرمان هلوخان اردلان
مواعظی است با استناد به آیات و روایات نبوی که برای سلطان قهرمان هلوخان اردلان نوشته شده در دوازده «موعظه»: ۱. فی قوله تعالی شهدا الله انه لا اله الا هو و الملائکة و اولو العلم الآیة و ما یتعلق بها من بیان التوحید و مراتبه؛ ۲. وجوب التوبة علی کل احد؛ ۳. الغفلة و علاجها؛ ۴. التفکر فی الآیات و المصنوعات؛ ۵. خسة الدنیا و حقارتها؛ ۶. الانفاق و ذم البخل؛ ۷. مما یحث علی اختیار حب الله علی حب غیره؛ ۸. معنی التقوی و مراتبها؛ ۹. تقسیم المحبة و بیان مراتبها و اربابها؛ ۱۰. قصة معراج النبی و بیان السر الذی اوحی الیه؛ ۱۱. سعة رحمة الحق؛ ۱۲. الموت و المعاد، در سه فصل.
آغاز: بسمله و به نستعین و علیه التوکیل و هو حسبی و نعم الوکیل احمدالله علی ما افاض علینا من بحار کرمه و جوده سلسال الصدق و الصواب
انجام: و ختم احوالنا علی السعاده و الغفران بالنبی المبعوث فی آخر الزمان. فهذا ما اردناه ان نذکره فی باب التذکیر و التنصیح و قد ظفرنا بالمقصود و المراد ...
[دنا ۱۹۰/۲؛ هدیة العارفین ۶۱۲/۲ با عنوان «کتاب فی المواعظ»]

۱. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۴۳۷۱
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ تحریری، کا: احمد بن عبدالغفار بن رجب بن حیدر، تا: ۱۰۶۹ق؛ مصحح، محشی با امضای «عبدالله، هروی، افضل الدین و ...»؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: مقوایی با روکش پارچه‌ای فیلی، عطف و سجاف بالا و پایین تیماج مشکی، ۱۰۶گ، ۱۸ سطر (۱۰×۱۶/۵)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۱۸-۳۴۷]

۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۷۸۶۱
آغاز: برابر؛ **انجام:** و هما منکر و نکیر فیقعدان فیقولان له من ربک و ما دینک الخ.
خط:نسخ،کا:ملا حسن بن ملا احمد، بی تا، بی‌تا؛ جلد: مقوا آبی، عطف تیماج، ۱۰۸گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۶×۲۱سم [ف: ۲۶-۳۴۰]

۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۶۸۹۸/۷
خط:نسخ نازیبا، بی‌کا، بی‌تا؛ مصحح، محشی؛ جلد: تیماج مشکی جدید، ۹۱گ (۵۵پ-۱۴۵ر)، اندازه: ۱۷×۲۱سم [ف: ۲۰-۳۳۱]

● انژیکسیون روحی / شعر / فارسی

anžeksīyūn-e rūhī

تائب تبریزی، اسماعیل بن حسین، -۱۳۷۴ قمری
tā’eb-e tabrīzī, esmā‘īl ebn-e hoseyn (- 1955)

تاریخ تألیف: ۱۳۵۷ق
[دنا ۱۹۰/۲؛ فهرستواره منزوی ۲۳۹/۱۰]

قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه: ۱۸۷۲/۴
آغاز: عالم که بود طبیب و جاهل بیمار ×× در قرن دوده مرض قوی شد بسیار / بیمار دوا نخورد از آنرو تائب ×× انژیکسیون روحی آورد بکار
خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف (گویا)، بی‌تا؛ ۱۰گ (۳۴-۴۳)، اندازه: ۱۱×۱۳سم [ف: ۳-۱۴۲]